

תשובה א שלומים מרובים, פטל וכרביבים, לכבוד י"נ ה"ה הרב הג' המאוה"ג זקן ששקנה חכמה מלא וגדוש צדיק תמים, מתנהג בתסידות כש"ת מו"ה יוסף גרינוואלד נ"י אבדק"ק טשעטשאווטץ יע"א: ני"ה קבלתי ונפשו היפה איננה לדעת דעתי העני' בעשיית ציצית אם צריך לבדוק קטן שהגיע ליג"ש אם הביא שערות כמ"ש המג"א רס"י ל"ט לענין פתיבת תפילין, וכמדומה לו שאין העולם נזהרים בזה.

והנני לעשות רצון צדיק לחיות לו מה עמדי בזה. הנה הא דקטן פסול לעשות ציצית לא נמצא לא מן הראשונים רק דנשים פסולות לעשיית ציצית מצינו פלוגתת הראשונים, ולמד המג"א מזה סי' י"ד ס"ק ג' דה"ה קטן, ולכאורה פשוט הוא כמו דקטן פסול לכתיבת סתו"מ פן פסול לעשות ציצית להסוברים דילפי' זה מזה, אלא דלא נמצא לא מן הראשונים שיאמר דבר זה דקטן פסול לעשות ציצית משמע דכשר וקשה מ"ש מפתחת סתו"מ דפסול כמו נשים ומ"ש ציצית וצ"ע.

ואחר העיון נ"ל לחלק מפמה טעמים בין קטן לאשה: הנה התוס' ויתר הראשונים הקשו על הר"ת מש"ס מנחות דיליף רב דנכרי פסול מדכתיב דבר אל בני ישראל ומדאצטריף קרא למעט נכרי ש"מ דאשה פשיטה, והקשה עוד מסוכת גנב"ך דכשיטה וע"כ דלא ילפי' מוקשרתם וכתבתם למק"א, ולפע"ד נ' ליישב קושיו' אלו על ר"ת בחדא מחתא, בשאומר דנודאי אין למילף מוקשרתם וכתבתם רק בדומה לו, רצוני דוקא בכתיבה דס"ת ת"מ דבעי לשמה והיא אתחלתא דמצוה שהקפידה בה תורה דבעי לשמה בזה גילה לנו ע"י הקישא דוקשרתם וכתבתם דכל שאינו מחוייב במצוה או שאינו מקיימה אינו ראוי' לכתיבה לשמה ליחד דבר זה לשם מצוה אבל מעשה דלא בעי לשמה כמו עיבוד עורות למ"ד דא"צ לשמה וכדומה גם בסת"ם נשים פשירות וה"ה נכרי דמעשה זה דאין בו קפידא לשמה ליכא קפידא שיעשה דוקא בר קשירה והא"ש דל"ק מסופ' גנב"ך דלא בעי עשי' לשמה שאשה ונכרי פשרים לעשייתה דמעשה קוף בעלמא קעבדו, וי"ל ג"כ הקוש' מדאצטריף רב קרא למעט נכרי י"ל דר"ת ס"ל פשיטת רמב"ן במלחמות סוכה ט' ויתר ראשונים דרב ס"ל דלא בעי עשיית ציצית לשמה, וכיון דל"ב לשמה אשה פשיטה לעשותה וגם נכרי לולי דמעטי' תורה מבני ישראל, ולהלכתא ס"ל לר"ת פשוטאל דבעי עשיית ציצית לשמה, שפיר כ' דאשה פסולה וכ"ש נכרי ולא דרשי' בני ישראל ולא נכרי כמו לאידך לישנא דרב דמרבה נכרי מועשו להם ולא דרש בני ישראל ולא נכרי, פן לדידן דבעי עשי' לשמה דלא דרשי' בני ישראל ולא נכרי ומינושבים ב' קושיו' התוס' על ר"ת, ונ"ל דתוס' לשיטתו בגיטין הקשה שפיר דכ' שם הא דקאמר ש"ס מ"ד יגנוז משום הקישא ול"א דאת' פרשב"ג דבעי פתיבה לשמה דאין מפורש ברשב"ג דבעי פתיבה לשמה ועי' מהרש"א שם וכיון דלא רצה ש"ס לומר טעמא דיגנוז משום דבעי פתיבה לשמה ואמר משום דליתא בקשירה ליתא בכתיבה ש"מ דגם אם ל"ב לשמה מ"מ פל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, והקשה שפיר דא"כ קשה על ר"ת מסוכת גנב"ך וגם מדרב: ולקיים דברינו ביישוב בשיט' ר"ת נ"ל דבאמת מ"ש תוס' דמש"ה לא אמר טעמא דמ"ד יגנוז משום דאין מפורש דאין מפורש ברשב"ג קשה הא אין לה מפורש מזה דס"ל דבעי עיבוד לשמה כ"ש דבעי פתיבה לשמה, גם קשה למה לא הקשה טפי על רשב"ג מעיבוד על עיבוד דמפורש קאמר דבעי לשמה ועי' מהרש"א ומהרמ"ל דצ"ל דמעשה שהי' שפתבו על גויל מעופד לשמה וזה דוחק ורחוק ואינו

במשמעות, וליישוב הא דלא הקשה על עיבוד לרשב"ג נ"ל עפמ"ש רמב"ן במלחמות בסופה ט' דעיבוד עור לכתוב עליו הו"ל רק פהכנה דהעור תשמיש לכתב שעליו עיי"ש ולדבריו בית של תפילין דכ' תוס' מנחות דקדושה עצמה היא דשי"ן הלכה למשה מסיני ודאי יותר צריך בית של תפילין עיבוד לשמה מעור דכותבין עליה שאינה אלא הכנה ותשמיש לכתב, וא"ש דלא מקשה עיבוד על עיבוד די"ל דנהי דבעי עיבוד לשמה לבית של תפילין אבל גיילין לכתוב עליו ס"ת ל"ב לשמה, ולכן הקשה טפי מעיבוד לכתובה דהא פתיכה ודאי דומי' לעיבוד בית של תפילין וא"ש נכון: ואמר אני ע"פ קושני' תוס' שם דמקשה מעיבוד על פתיכה דלמא שאני פתיב' ס"ת דסתמא לשמה משא"כ עיבוד בנודאי לאו סתמא לשמה, וצ"ל דש"ס ס"ל דגם בכתובה לאו סתמא לשמה דאפשר דכותב ללמוד ממנו וכ"ש נכרי הפותב, וי"ל היכא שהגויל מעובד לשם ס"ת ל"מ ישאל הפותב למ"ד הזמנה מלתא היא ואסור לשנות ולהוריד מקדושתו דסתמא לשמה קיימא דהא אסור לכתוב רק ס"ת ואפ"י פשכותב נכרי מאחר שהוכנו והתקנו העורו' לס"ת סתמא דכתיב' לשמה ועי' פיעין זה בטורי אבן ר"ה כ"ח לענין פסח שפכר הוכן והוקדש סתמא דאכילתו לשם מצוה קיימא, והא"ש הא דלא מפרש טעמא דמ"ד יגנון דאתי' לרשב"ג דבעי פתיכה לשמה מכ"ש דעיבוד די"ל שאני עיבוד דסתמא לאו לשמה ומקשה לרשב"ג מעיבוד לכתובה דמעשה דנכרי שהי' כותב ולא ידענו שהיו עורות מעובדים לשמה גם פתיכה לאו סתמא לשמה, אבל בברייתא זו דקתני נכרי שכ' ס"ת דפסולו משום שפתב, משמע דלולי הפתיכה לא הי' פסול וכגון שידענו שהי' מעובד לשמה וכמ"ש מהרש"א וס"ל דכה"ג סתמא לשמה קיימא ועכ"פ י"ל כן ולא דמי' לרשב"ג דפשיטא לן דכתיבה פסולה משום לשמה לכן מפרש טעמא משום דאינו בקשירה, ואפשר יש להעמיס כן בכוננת התוס' פיון שאינו מפורש היינו דבעי לשמה מפורש פשהעור מעובד לשמה: והנה לאמת גם פשהעור מעובד לשמה מ"מ צריך לפרש דכותב לשמה כמבואר, ותוס' מנחות מ"ב ע"א מביא ראי' דצריך לפרש מש"ס גיטין פ' הנזקין דאמר אנפרות לא פתבתי לשמן היינו שלא התכנין לכתוב לשמה, והא ע"כ שהיו העורות מעובד לשמה דהא לא פסל לי' אלא משום דלא כ' האנפרות לשמן ש"מ דבעי לפרש לשמה ולכהפ"ח האנפרו' שבו, ומ"מ כ' תוס' שפיר דל"א יגנח משום דרשב"ג דזה לא מוכח מרשב"ג דס"ל דכשהעורות מעובדים לשמה דצריך לפרש לשמה וזה לא נלמוד מדמצריך עיבוד לשמה וכיון דאין מוכח מדרשב"ג לא אמר רשב"ג היא, אבל לאמת מוכח מדרב אמי לקמן דגם כה"ג בעי לשמה דסתמא לאו לשמה דאפשר שכותב כדי ללמוד בו: ומצאתי מקום יישוב בזה לקושני' תוס' מנחות שם מדקאמר רב המנונא וכו' ס"ת תו"מ שפתבו נכרי פסולים משום הקישא דוקשרתם תיפוק לי' דפסול משום שאינו פותב לשמה ואין לומר דסתמא לשמה דהא מוכח מפ' הנזקין דסתמא לאו לשמה ונדחוק, ומהתימא על פ"י בגיטין שנעלמו ממנו לפי שעה דברי תוס' מנחות ועמד מדנפשי' בקושני' זו, ולמ"ש י"ל ודאי ס"ת סתמא לאו לשמה הגם שפותב על עורות המעובדים לשמה, ונדוקא ס"ת שאפשר שפותב ללמוד, אבל פרשיות תו"מ אין דרך לכתוב רק לקיים מצות תפילין ומזוזה, וכ"כ ב"י או"ח סי' ל"ט מה"ט נמצא בידי נכרי לכ"ע תלינו דישאל פתבם דאין דרך לכתוב להתלמד מתוכם, והא"ש הא דאמר ס"ת תו"מ שכתבן נכרי פסולין משום דליתא בקשירה, משום תו"מ נקיט כן דסתמן לשמה קיימא, וס"ת פסול

ג"כ משום לשמה, ונקיט טעמא דכולל גם תו"מ פנ"ל נכון ועיני: ע"פ דברים הדברים האלו יתכנו דברינו ביישוב שיטת הר"ת דכל דל"ב לשמה ליפא קפידא במעשה זה מי הוא העושה והפל פשרים לה ושאני ס"ת תו"מ משום דבעי פתיבה לשמה כמ"ש, ומאן דאמר יגנוז משום דליתא בקשירה משום דס"ל דבעי לשמה אלא דבתו"מ מולס"ד גם בס"ת סתמא לשמה קנימא והוי כמפרש שפוטב לשמה וכיון דבעי לשמה יש קפידא מי יעשנה אבל בסופה דל"ב לשמה וכן לרב דל"ב עשני' ציצית לשמה לא ילפי' מינן' דוקשרתם וכתבתם: עוד בדרך קצרה גם אם ננקוט פד מפרש ברייתא דיגנוז משום וקשרתם וכתבתם ולא רצה לומר משום לשמה דלא פשיטא לי' הא דרשב"ג דבעי לשמה כלל ומוכח מהקישא דיש קפידא שלא יכתוב רק מאן דאיתא בוקשרתם הגם דל"ב לשמה כ"ז עד דלא ידע דבעי לשמה צ"ל הכי מהקישא, ולאמת דפסקינו דבעי פתיבה לשמה לא מוכח מהקישא רק במילתא דבעי לשמה לאפוקי סופת גנב"ך ועשני' ציצית לרב דל"ב עשני' לשמה ועיני'.

והנה פנים דברינו וצדקו מסברא ליישב דל"ק ממ"ש ר"ת דאשה לא תעשה ציצית דלהלכתא דבעי עשני' ציצית לשמה דמיא לוקשרתם וכתבתם, אבל מ"ש ר"ת דלא תאגד לולב לא א"ש חוץ אם נאמר דס"ל דבעי אגד לשמה, ובאמת בכמה ראשונים המביאים שיטת ר"ת אינם מביאים על שמו רק שלא תעשה ציצית, וכן רמ"א אין מביאו רק בהלכ' ציצית, אמנם המג"א כ"כ בס' תרמ"ט ובסי' י"ד דכן לכל דבר אשה פסולה ולכמ"ש דוקא לעשות ציצית דבעי פתיב' לשמה ולא בד"א ולמ"ש תוס' משמו ה"ה דלא תאגד לולב אפשר לכתחילה ומדרבנן, אלא בציצית מביאים בשם ר"ת דפסל ציצית שעשאו אשה עי' ב"י סי' י"ד י"ל דוקא ציצית אבל בלולב וכדומה רק לכתחילה מדרבנן אטו ציצית וס"ת תו"מ דפסולות לכתוב ולעשות מדאורייתא כנלפע"ד ועיני': והנה בהגה"מ בשם מהר"מ ומובא בב"י וז"ל ציצית שעשאו נכרי פסול מפאן פסק רבינו יודא וב"י דנש' יכולים לעשות ציצית שאינו ממעט אלא גוי אבל בשם מהר"מ מצאתי דאין להם לעשות ציצית דכתיב בני ישראל ועשו להם ציצית וכו' והנה מביא תחלה מדיוקא דממעט נכרי אבל נשים יכולות לעשות, ומביא שיטת מהר"מ דממעטי' נשים מבני ישראל ועשו להם והיינו בני ולא בנות וקשה הא רב לא אמר אלא דממעטי' נכרים ולמה לא הקשה הג"מ על מהר"מ וצ"ע: ונ"ל הנה המג"א הקשה למה לא ממעטי' נשים מב"י ולא בנות ישראל כדדרשי' בקדושין ובמנחות, וכ' האלף רבה דלחזד לישנא במנחות דרש רב מועשו להם דנכרי פשר מדכתיב ועשו להם יעשו להם אחרים, ולישנא דממעט נכרי מבני ישראל ועשו להם מיותר לרבות נשים עיי' בו, ודבריו תמוהים הא צריך להם ולך חזד למעט גזול וחד דבעי לשמה וכבר תפס עליו בברכי יוסף ומ"ש הב"י דחוק ורחוק דמחזד דרש חזד מדילי', אבל הועילו לנו דברי האלף רבה ליישב שיטת מהר"מ דהא דממעט רב רק נכרי משום דרב לא ס"ל דבעי לשמה כמ"ש רמב"ן במלחמות סופה ט' דס"ל לרב ע"כ פן ל"ב לישנא דגם ללישנא דממעט נכרי ע"כ ס"ל דל"צ לשמה דנכרי אינו עושה לשמה ואיתר לרב ועשו להם לרבות נשים ולכן לא ממעט מבני ישראל רק נכרי, אבל להלכתא דקיי"ל כשמואל דבעי לשמה לא איתר ועשו להם לרבות נשים ממעטי' מב"י גם נשים כמו בכ"מ ב"י ולא בנות ישראל פנ"ל: עוד י"ל פועין זה דכל דאפשר להצריך קרא למעט נכרי לא ממעטי' נשים, ודמנחות וקדושין שאני דקרא

מִיִּתְרַב דְּמַמְעֵט נְכָרִי לֹא מְמַעֵט נָשִׁים, וְהֵינּוּ רַב דְּלִ"ל דְּבַעֵי לְשִׁמָּה בְּצִיצִית וְהִ"א
נְכָרִי ג"כ פֶּשֶׁר צָרִיף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַט נְכָרִי וְלֹא מְמַעֵטִי נָשִׁים, אָבֵל לְהִלְכְּתָא דְּבַעֵי
עֲשִׂינִי לְשִׁמָּה ל"צ קָרָא לְמַעַט נְכָרִי דְּלֹאוּ בַר לְשִׁמָּה הוּא, אִיִּתְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַט נָשִׁים,
וְרַבֵּינוּ יוֹדָא וּר"י אָמְרוּ דְּנִקְא נְכָרִי וְלֹא אֵשֶׁה מְדַמְעֵט רַב רַק נְכָרִי אוֹ כַּמ"ש רַמְב"ם
דְּלֹא בַעֵי עֲשִׂינִי לְשִׁמָּה וְכ' הַכ"מ וּב"י דְּנִפְקָא לִי לְרַמְב"ם מְדַבְּעֵי לְמַעַט נְכָרִי דְּלֹאוּ בַר
לְשִׁמָּה הוּא ש"מ דְּלֹא בַעֵי עֲשִׂינִי לְשִׁמָּה רַק טוֹיִנִי וְכַתְּבוּ שְׁפִיר לְהִלְכְּתָא דְּנִקְא נְכָרִי מְמוֹעֵט
וְלֹא אֵשֶׁה דְּלֹא אִיִּתְרַב קָרָא לְמַעַט אֵשֶׁה, אוֹ דַס"ל אַע"ג דְּבַעֵי עֲשִׂינִי לְשִׁמָּה מ"מ צָרִיף
לְמַעַט נְכָרִי דַּה"א סְתָמָא לְשִׁמָּה, אוֹ דַּה"א לְרַבּוֹת נְכָרִי מוּעָשׂוּ לְהֵם כ"כ תּוֹס' מְנַחוּת,
וּמַהֲר"מ ס"ל דְּלִהְלַחְתָּ עֲשִׂינִי וְטוֹיִנִי בַעֵי לְשִׁמָּה וַא"צ לְמַעַט נְכָרִי וּמִיִּתְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמַעַט נָשִׁים וַא"ש נְכוּן וְעִינִי: וְהִנֵּה לְשִׁיטַת ר"ת דְּנָשִׁים פְּסוּלוֹת לְעֲשׂוֹת צִיצִית מְשׁוּם
דְּלִיתְנִיֵּיהוּ בְּמַצְנוֹת צִיצִית פְּשוּט דַּה"ה קָטָן כְּמוֹ דְּפְסוּל לַס"ת וְתוֹ"מ כַּמ"ש הַמַּג"א,
וּלְשִׁיטַת מַהֲר"מ דְּנָשִׁים מְמוֹעֵטִי מְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּנוֹת דְּנִקְא נָשִׁים אָבֵל קָטָן אֵינּוּ מְמוֹעֵט
וְכ"כ הָאֵלֶּי רַבָּה וְהוּא פְּשוּט, אֵלֶּא דְּצַל"ע עַל הַג"מ מִי דְּבַתְרָא דְּמַבִּיא שִׁיטַת מַהֲר"מ כ' וְכֵן
בְּתוֹסֶפ' פֶּסֶק ר"ת דְּכָל מַצְוָה שְׂאִין הַנָּשִׁים מְחַוֵּיבוֹת בְּהֵן פְּגוּן לִוְלָב וְצִיצִית אֵין הַנָּשִׁים
עוֹשׂוֹ לְנוּ מְדַאֲמְרִי פ' הַשּׁוֹלַח כָּל שְׂיִשְׁנֵנוּ בְּכַתִּיבָה וְכו' מְשַׁמַּע דְּדִין שֶׁל מְהַר"ם וְשֶׁל ר"ת
שְׁוֵה, וְהָא לַר"מ קָטָן פֶּשֶׁר בְּעֲשִׂינִי וְלַר"ת קָטָן ג"כ פְּסוּל וַצ"ע: וְאַחַר הַתְּבוּנוֹת וְשִׁים
לַב עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי דְּבַאֲמַת לֹא מְצִינּוּ לֹא שְׂכ' בְּשֵׁם ר"ת דְּקָטָן פְּסוּל וְכוּלָם מְבִיאִים
רַק דְּנָשִׁים פְּסוּלוֹת לְעֲשׂוֹת צִיצִית, וְנ"ל דַּהֲנֵה בְּתוֹס' גִּיטִין כ"ב ע"ב הַקָּשָׁה ל"ל לְזוּמַר
בַּחֲשׁוֹן דְּפְסוּלִי מְשׁוּם דְּלֹאוּ בְּנֵי דִיעָה נִינְהוּ תִּפְּוֹק לִי דְּלֹאוּ בְּנֵי כְּרִיתוֹת נִינְהוּ וְכ'
דְּבַקָטָן י"ל שְׂיִהֵי ב"כ פֶּשֶׁרִיגְדֵל וְחו"ש לְכַשְׂיִשְׁתָּפוּ אֵלֶּא דְּמַנְכָרִי קָשָׁה, וְצָרִיף לְהַבִּין הָא
מִן קְשָׁרְתָם וְכַתְּבָתָם מְמַעֵטִי קָטָן אַע"ג דְּאֵתְנִי לְכָלֵל קְשִׁירָה פֶּשֶׁרִיגְדֵל, וּמ"ש לְעַנְיָן גַּט
דְּמַקְרִי ב"כ מְשׁוּם דְּכַשְׂיִגְדֵל יֵהִי ב"כ וַצ"ע וְנ"ל דְּמָה דְּמַמְעֵטִי מְהַקְיִשָּׁא דְּוִקְשָׁרְתָם
וְכַתְּבָתָם דְּקָאֵי קָרָא בְּמִי שְׂמַנִּיחַ תְּפִילִין מְחַמַּת חַיִּיבוּ הוּא בּוֹכְתָתָם אָבֵל מִי שְׂאִינּוּ מְנִיחַ
אַע"ג שְׂיָבוֹא לְכָלֵל חַיִּיבוּ מ"מ מְמַעֵטִי מְהַקְיִשָּׁא, אָבֵל לְעַנְיָן ב"כ לֹאוּ מְקָרָא נְפָקָא לְתוֹס'
אֵלֶּא מְסַבְרָא דְּכַמוּ דְּמִי שְׂאִינּוּ ב"כ פְּסוּל לְשְׁלִיחוֹת הַה"נ לְכַתִּיבָה כֵּן הִי ס"ל לְתוֹס'
תַּחֲלָה וּלְבַסּוּף הָדַר מְזָה לְגַמְרִי דַּל"ב ב"כ לְכַתִּיבַת הַגַּט דַּל"ב שְׁלִיחוֹת וְתַחֲלָה דַּס"ל
לְתוֹס' מְסַבְרָא דְּכָל שְׂאִינּוּ בְּכַרִּיתוֹת א"י לְכַתְּנוּב כ' דִּי"ל דְּכָל שְׂיָבוֹא לִיְדֵי פְּרִיתוֹת, קָטָן
לְכַשְׂיִגְדֵל וְחו"ס לְכַשְׂיִשְׁתָּפוּ מְסַבְרָא מִיְקָרוּ ב"כ וְכִינּוּן דְּלִיכָא קָרָא דְּמַמְעֵט אֵת מִי שְׂאִינּוּ
ב"כ סְגִי מְצַד הַסְּבָרָא בְּשִׂאֲפֶשֶׁר שְׂיָבוֹא לִיְדֵי פְּרִיתוֹת כַּנ"ל: אֲמַנְם עֵינִי רַש"י גִּיטִין ד' ט'
ע"ב שְׂכ' דְּנְכָרִי פְּסוּל דְּלֹאוּ ב"כ וְכ' פִּי שֵׁם וּבְדָף כ"ב דְּלַרְש"י צ"ל דַּחֲשׁוֹן וּקְלֹא מְפָסְלוֹ
מְשׁוֹ"ה פִּינּוּן שְׂאֲפֶשֶׁר שְׂיָבוֹאוּ לִיְדֵי כָּהֵן, וְרַש"י כ' שֵׁם דְּמַקְרָא יִלְפִי וְכַתְּבוּ וְנָתַן כָּל מִי
שְׂהוּא בּוֹנְתָן הוּא בּוֹכְתָב, וַא"כ וְדַאי קָשָׁה מ"ש מַסְתוֹ"מ דְּקָטָן מְמוֹעֵט מִן קְשָׁרְתָם
וְכַתְּבָתָם אַע"ג שְׂיָבוֹא לְחַיִּיבוּ וּקְשָׁרְתָם לְכַשְׂיִגְדֵל וַצ"ע: וְנ"ל דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין הַדְּרָשׁ
דְּוִקְשָׁרְתָם וְכַתְּבָתָם וּבֵין וְכַתְּבוּ וְנָתַן, דַּהֲתָם כְּתִיב תַּחֲלִילָה וּקְשָׁרְתָם מִי שְׂהוּא בַר קְשִׁירָה
שְׂמַחְוִיב וְעוֹשֶׂה וְהָדַר כְּתִיב וְכַתְּבָתָם דְּרָשִׁי מִי שְׂהוּא קוֹשֶׁר וְהוּא עַכְשָׁיו ב"ח מַצְוָה,
הוּא בּוֹכְתָתָם, אָבֵל גַּבִּי גַט כְּתִיב וְכַתְּבוּ, וְהָדַר כְּתִיב וְנָתַן דְּרָשִׁי מִי שְׂהוּא בּוֹנְתָן כּוֹתֵב
וְאַפִּי קָטָן כּוֹתֵב מְשׁוּם דְּיָבוֹא לְכָלֵל וְנָתַן אַחַר שְׂפָתָב וַיֵּשׁ בְּכַחוּ לְכַתְּנוּב עֲתָה וְאַפְּשָׁר
שְׂיִתְקַיֵּים בּוֹ וְנָתַן אַח"כ וְלֹא מְמוֹעֵט רַק נְכָרִי שְׂלֹא יָבוֹא לְכָלֵל וְנָתַן מְעוּלָם כַּנ"ל וְהַבְּנוּ:

ואומר מעתה גם לשיטת ר"ת קטן פשר לעשות ציצית דהא בציצית לא פתיב קרא כמ"ש תוס' דוקא בסת"מ גלי קרא מהקישא, אבל בציצית ליפא הקישא, ור"ת ס"ל מסברא דאשה פסולה לעשות ציצית פיון דמצינו שפסלה תורה לסת"מ, אבל לא ילפי' רק מה דאיתא מסברא והיינו אשה דלא תבוא לידי חיוב לעולם, אבל קטן דיבוא לכלל חיוב ליפא סברא, רק דבסת"מ א"א לנו למיזל בתר סברתנו וממעטי' הפל וקשרתם קאי על מי שהוה עכשיו ב"ח ועושה מצות קשירה אבל בציצית וכדומה לא ילפי' במה מצינו רק מה דאיתא מסברא, ועיי' פ'עין זה ב"ר"ן שבוועות פ' שבוועות שתיים בתרא דלולי סבר' דחזי לאצטרופי לא הוי ילפי' במה מצינו מחלב לכל איסורים דח"ש אסור ואע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר מיהא איפא: ולולי דמסתפינא הי' נ"ל לומר דטעמא שלר"ת ג"כ דממעטי' מבני ישראל ולא בנות ישראל אלא דלולי דמצינו פ'עין זה דפסלה תורה את מי שאין מחוייב בדבר לא היינו ממעטי' מבני ישראל ולא בנות, ולכן לא ממעט רב נשים דס"ל דליפא סברא למעט נשים וכבר פתבנו לעיל ביישוב קושני' תוס' על ר"ת מרב דלדידן דס"ל דל"ב עשיני' לשמה וליפא סברא למעט נשים ולא דמי' לוקשרתם וכתבתם דבעי פתיבה לשמה ולדידן דס"ל דבעי לשמה בציצית איפא סברא דנשי' פסולות הגם דבציצית לא פתיב קרא כמו בסת"מ, מ"מ פיון דכבר מצאנו דפסלה תורה נשים פיון דאינו במצוה זו ממעטי' נשים גם גבי ציצית מבני ישראל ולא בנות ישראל וא"כ קטן פשר דבכלל בני ישראל הוא דשאני אשה דלא תבוא לכלל חיוב לעולם משא"כ קטן לא מיעטה תורה ואדרב' בכלל בני ישראל הוא פנ"ל, והא"ש דעירב הגה"מ שיטת הר"מ ושיטת ר"ת דליפא נ"מ לדינא לענין קטן, וגם בגוף הדרש בני ישראל ולא בנות מודה ר"ת, אלא דר"ת מביא סייעתא ודמיון ומילתא בטעמא דממעטי' נשים מב"י משום דכבר מצינו פן בסת"מ פל דליתא בקשירה וכו' כנלפע"ד נכון וא' מב' דרכים יתקנו ואינם רחוקים ממרפז האמת בשיטת הר"ת ומן כרחי' מדלא נמצא לו לר"ת שאמר דקטן פסול וכן משמע מהגה"מ כמ"ש, ולדרך השני צ"ל הא דכ' ר"ת דאשה לא אוגדת לולב הוא מדרבנן ולכתחלה, משום לתא דציצית ועיי': ועוד בה שלישי' והיתה לבאר לחלק בין וקשרתם וכתבתם דממעטי' קטן ובין ציצית דלא אמרי' דקטן דלאו בר חיוב מצות ציצית פסיל לעשות.

ואקדים הש"ך יו"ד סי' א' ס"ק כ"ד מביא בשם הלבוש דקטן פסול לשחיטה משום שאינו מצווה בזביחה כמו נכרי דפסול משו"ה והש"ך דחה דקטן מצווה שאסור לו לאכול בלא זביחה ועיי' תב"ש בשם מהרי"ל דחו"ש מוזהרי' עליהם דאל"כ למה שחיטתו פשירה, נראה דס"ל דקטן וחו"ש פשרים משום דמוזהרים עליהם והיינו שלא לספות להם בידים, והי' כ"ז בהעלמת עין מן הנוב"י תנינא חאו"ח סי' א', אלא דבאמת כ"ז דחוק שיהי' משו"ה ב"ז משום דמצווה להפרישו וכו' התה"ד פדי שלא להרגילו פשיגדל, ואין זה אסורא דקטן והארבתי במק"א, והעלתי דאיפא קטן בוזבחת פיון שאם יגדל יהי' באיסור עשה דוונבחת כמ"ש תוס' גיטין כ"ב ועיי' גיטין פ"ה דאתי' לכלל הו', אלא דקשה מדמעטי' קטן לכתובת ס"ת מוקשרתם ול"א דאתי' לכלל פשיגדל, ונ"ל לומר מילתא דמסתבר דכל דמעשה זה שהוא עושה יש בו גם לעצמו תועלת לאח"כ כמו זביחה ניהי דעכשיו מותר לו לאכול בלא זביחה, מ"מ אם ישחטנה עתה פדינה מתירה לו לעצמו לכשיגדל דאלו היה נותר אותה היתה אסורה לו בגדלותו ומעשה הזביחה

שְׁעוֹשָׁה עֵתָה מְכַשְׁרֵת לוֹ הַבְּהֵמָה לְכַשְׁיִגְדֵל מִיִּקְרֵי אֵיפָא בְּזַבְיָחָהּ, הֵגַם שְׁעַכְשָׁיו א"צ לְזַבְיָחָהּ זוֹ, אָבֵל גְּבִי וְקִשְׁרָתָם ל"א פִּינּוֹן דְּאֶתְנִי לְכָלֵּל קִשְׁיָרָה לְכַשְׁיִגְדֵל יַחֲשֹׁב גַּם עֵתָה בַּר קִשְׁיָרָה, דְּאִין בְּקִשְׁיָרָה שְׁלַ עַכְשָׁיו שׁוּם תּוֹעֵלַת אִפִּיל'לֹאח"ז פְּשִׁיגְדֵל וְיִהְיֵי ב"ח דְּכָל יוֹם מְצֹנָה בַּפ"ע הוּא לְקִשׁוֹר וְלִהְיִיחַ תְּפִילִּין וּמַעֲשֵׂה הַקִּשְׁיָרָה שְׁעוֹשָׁה עַכְשָׁיו הוּא לְרִיק וְלִהְיֵי שְׁפִיר מְמוֹעֵט מִפְּתִיבָה וְכֵן חו"ש פְּשִׁירִין לְשִׁחִיטָה מִשׁוּם דְּאֶתְנִי לְחַיִּיב פְּשִׁישְׁתָּפוּ וְאִזִּי תִּהְיֵי מַעֲשֵׂה הַזְּבִיחָה שְׁלַ עַכְשָׁיו לְתוֹעֵלַת לוֹ שְׁלֹא יַעֲבֹר עַל אִסּוּר נְבִילָה פְּשִׁיאֵכֵל אִזִּי כַּנ"ל וְהִיא סְבָרָא נְכוּנָה וַיִּשְׁרָה זָכָה וּבִירוּרָה: וְאוֹמֵר אֲנִי לְשִׁיטַת ר"ת דְּקָטָן פְּשִׁירִין צִיצִית דְּיָבוֹא לְכָלֵּל חַיִּיב פְּשִׁיגְדֵל וְיִהְיֵי אִסּוּר לוֹ לְלַבֹּשׁ טְלִית זֶה בְּלִי צִיצִית שְׁלֹא יַעֲבֹר בַּעֲשֵׂה וַיֵּשׁ בַּעֲשֵׂינִי זֶה תּוֹעֵלַת לְהַצִּילוֹ מֵאִסּוּר לַעֲבֹר בַּעֲשֵׂה בְּלִבִּישַׁת הַטְּלִית הַזֶּה הֵגַם שְׁאִינוֹ מְחַוֵּיב עַכְשָׁיו מ"מ אִיתָא בְּמַצְנָה זֶה שְׁעוֹשָׁה עַכְשָׁיו לְכַשְׁיִגְדֵל, וְלֹא דְמִי לְוִקִּשְׁרָתָם וּכְתֻבָתָם דְּנִיחֵי דַע"י הַפְּתִיבָה שְׁלַ עַכְשָׁיו יִהְיֵי לוֹ תְּפִילִּין מְזוּמָנִים פְּדִי לְקִיָּים הַמְצָנָה לֹאח"ז לְכַשְׁיִתְחַיֵּיב בְּמַצְנָה מ"מ הָא גַּם אִזִּי לֹא יִהְיֵי חַיִּיב עָלָיו לְהִנָּיֵחַ תְּפִילִּין אִילוֹ וְאִין פְּתִיבַת הַתְּפִילִּין שְׁלַ עַכְשָׁיו מְבִיאֵי לִידֵי חַיִּיב אוֹ לִידֵי הַצֵּלַת אִסּוּר, מִשֵּׁא"כ בַּעֲשֵׂינִי טְלִית וְהַטְּלַת הַצִּיצִית, לְכַשְׁיִגְדֵל יִהְיֵי חַיִּיב עָלָיו שְׁלֹא לְלַבֹּשׁ טְלִית זֶה בְּלִי צִיצִית, וַע"י עֲשֵׂינִי הַצִּיצִית שְׁלַ עַכְשָׁיו הוּא יוֹצֵא יְדֵי חַיִּיבוֹ וְנִיְצוֹל מֵאִסּוּר לְכַשְׁיִגְדֵל כַּנ"ל נְכוּן וְאַחֲרוֹן שְׁפַתְבְּנוּ חֲבִיב בַּעֲזָה"י: תְּבָנָא לְדִינָא לַפְעַנ"ד קָטָן פְּשִׁירִין לַעֲשׂוֹת צִיצִית וְכ"ש לְאַגּוּד לְוֹלֵב דְּגַם בְּאִשָּׁה לֹא אָמַר ר"ת דְּפָסוּל אֲלֵא לְכַתְּחִלָּה לֹא תַעֲשֵׂה כַּמ"ש, מ"מ יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְכַתְּחִלָּה שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת צִיצִית ע"י קָטָן הוּאִיל שְׁפָכַר הוֹרָה זְקָן הַמַּג"א וְאֵלִי רַבָּה דְּלַר"ת קָטָן כְּמוֹ אִשָּׁה דְּפָסוּלָה לַעֲשׂוֹת צִיצִית, וְגַם אֶפְשָׁר לֹמַר שְׁלֹא יַעֲשֶׂם קָטָן מִשׁוּם חֲשָׁשׁ דְּיִטְעוּ לְהַכְשִׁירוֹ גַּם לְכַתְּיַבַת סְתוּמ"מ, וַיֵּשׁ מְקוֹם לְטַעוֹת פִּינּוֹן דְּאִשָּׁה פָּסוּלָה לְסַת"מ וּפָסוּלָה נְמִי בַּעֲשֵׂינִי צִיצִית, קְרוּב לְטַעוֹת מְדַכְּשֵׁר קָטָן לַעֲשֵׂינִי צִיצִית אַע"ג דְּאִשָּׁה פָּסוּלָה, כְּמוֹ כֵּן פְּשִׁירִין בְּכַתְּיַבַת סְתוּמ"מ וְעִינִי פְּעִין זֶה בְּר"ן בִּיצָה גְּבִי סַפֵּק מוּכָן, וְבַע"ז לַעֲנִין סְתָם יֵינָם שְׁאִסּוּר בְּהַנָּאָה, כ"ז לְכַתְּחִלָּה אָבֵל בְּדִיעֵבַד בְּנוֹדָאֵי פְּשִׁירִין וְכוּלֵי הָאֵי לִיכָא לְמַגְזוֹר שְׁאֵם נְכַשִּׁיר בְּקָטָן בְּדִיעֵבַד יְכַשִּׁירוּ פְּתִיבָתוֹ גַּם בְּסְתוּמ"מ בְּדִיעֵבַד, אוֹ דִיאֲמָרוּ כְּמוֹ דְּקָטָן הָעוֹשָׂה צִיצִית פְּשִׁירִין בְּדִיעֵבַד כֵּן פְּשִׁירִין עוֹשֵׂינִי עוֹשֵׂינִי פְּשִׁירִין בְּדִיעֵבַד פִּינּוֹן דְּלְכַתְּחִלָּה קָטָן אִין עוֹשָׂה וְכֵן אִשָּׁה שׁוֹב לֹא שְׂכִיחַ דִּיעֵבַד דְּקָטָן בְּצִיצִית, וְכֵן פְּתִיבָה בְּדִיעֵבַד דְּסְתוּמ"מ וְגַם ל"ש שְׁעִישׁוּ נְשִׁים צִיצִית פְּדִי לְגִזּוֹר דִּיעֵבַד דְּקָטָן בְּצִיצִית מִשׁוּם דִּיעֵבַד דְּסְתוּמ"מ וְדִיעֵבַד דְּאִשָּׁה בְּצִיצִית, וְעִינִי כְּזֶה בְּרָא"ש שְׁלֵהִי ע"ז דְּגִזּוֹר אַב"י אִטוּ ב"י דְּתַבְּשִׁיל מ"מ מְוֹתֵר פִּינּוֹן דְּאִסּוּר לְבָשֵׁל לְכַתְּחִלָּה שׁוֹב לֹא שְׂכִיחַ דִּיעֵבַד דַּאב"י לְאִסּוּר הַתַּבְּשִׁיל בְּדִיעֵבַד מִשׁוּם אַב"י עִינִי שׁוֹהֵ"נ י"ל פָּאן וְכ"ש הוּא דְּלֹא שְׂכִיחַ מִב' צְדָדִים, וְכִינּוֹן שְׁאִינוֹ רַק לְכַתְּחִלָּה אִפִּיל' לְשִׁיטַת ר"ת בְּנוֹדָאֵי אִין לְחוּשׁ כְּשֶׁהֲגִיעַ לִי"ג שְׁמָא לֹא הִבִּיא סִימְנִי דְּסַמְכִי עַל חֲזָקָה דְּרָבָא, וְאֶפְרִי נִימָא דְּגַם בְּדִיעֵבַד ל"ס עַל חֲזָקָה דְּרָבָא דְּכָאן לִיכָא רַק לְכַתְּחִלָּה, וְעִינִי מַג"א סִי' נ"ג: וְהִנְנִי מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ גַּם לְפִי שִׁיטַת מַג"א דְּלַר"ת קָטָן פָּסוּל כְּמוֹ נְשִׁים, הָא הַב"י כ' פִּינּוֹן דְּרֹב פּוֹסְקִים ס"ל דְּכַשְׁרוֹת הֵכִי נְקֻטִי וְבַד"מ כ' דְּלֹא רָאָה נְשִׁים עוֹשֵׂינִי צִיצִית וְכ' בַּהֲג"ה דְּלְכַתְּחִלָּה לֹא יַעֲשׂוּ וְצִינִין עַל ר"ת וְהִגֵּה"מ דְּמְבִיא שִׁיטַת הַר"מ וְלְטַעֲמָא דְּר"מ בְּנוֹדָאֵי קָטָן פְּשִׁירִין דְּלֹא מְמַעֲטִי רַק בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא קָטָן כַּמ"ש, וַי"ל דְּלֹא חִינִי הַרְמ"א לְשִׁיטַת ר"ת לְחוּד רַק בְּצִירוּף שִׁיטַת הַר"מ וְכ"ז בְּנְשִׁים אָבֵל קָטָן דְּכַשֵּׁר לַר"מ וְר"ת יְחִידָאֵי הוּא לֹא חִינִי שִׁי' לִי: וְהֵגַם דְּלֹא מְפַנֵּי שְׁאִינוֹ מְדַמִּין נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה דְּקָטָן יַעֲשֵׂה צִיצִית

לכתחלה, מ"מ בטח לפי דכשהגיע לי"ג שנים דא"צ לכוּדקו אם הביא ב' שערוֹת דסמכי דהביא, כנלפע"ד להלכה ולמעשה בעזרת אומר ועושה הכ"ד אוה"נ דש"ת.

פ"ב פאור פוקר ליום ו' עש"ק פ' נחתי תרכ"ח לפ"ק. הק' אברהם שמואל בנמינ ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה בשלום וברכה, מאלקי המערכה, לעורה מערכה, ה"ה בני מחמד לפי הבחור המופלג בת"וי חדת מלא עתיק מורג חרוץ.

חתן תמים למעלות רמות מדות טובות מונהבות כמו"ה יצחק ליב סופר ש"י לאי"ט: קראתי לשפת עונג בקבלת מכתבה, ולקדושה ה' מכוּבד ושבח ותהלה לאל פאשר ראיתי מתוך שורותיה הנעימים מעשי ידי סופר מהיר ובהיר פי הפל במעמד הטוב חיים ושלום אתכם בעזה"י, גם הטוב תקבל מאתי בריאות גופי, גם נראים סימני ברכה בעסקנו פה בדברים העומדים ברומה של עולם בעזרת אדון העולם, אֶשֶׁר מאתו לא יבצר ממנו דבר לא נעלם, אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט רגלי חסידיו ישמור ואשוריהם לא ימעד: והנה עשית מטעמים לאביה פאשר אהב, טעמה לשבח אֶשֶׁר ישבחהו רבנו חדושי תורה צרי ודבש תחת לשון עטה בענין עשית ציצית וטו' לשמה דבריה בנויים על אדני שכל באים בסידור נכון, והנני לשעשע אתה במקצת מדבריה אֶשֶׁר עמדת משתומם על שיטת הרמב"ם דבעי טניי' לשמה ול"ב עשני' לשמה וכ' הב"י דנפקא לרמב"ם מדאצטריה למעט נכרי ש"מ דל"ב עשי' לשמה, וזהו מהיפוף להיפוף משיטת כל הראשונים ומן המושפל דיותר צריה עשני' לשמה מטניי' לשמה.

הטבת לראות דמילתא דתמיה הוא ובעי הסבר ונ"ל דס"ל לרמב"ם דבעשני' ציצית סתמא לשמה דניכר מתוך המעשה שעושה פי למצנה הוא עושה דאין עשני' כזו לרשות ומחשבתו ניפרת מתוך מעשיו אבל הטוי' סתמא לא לשמה קיימא דאין בטוי' הפירא לשם מצנה ועני' תוס' גיטין מ"ה ע"ב ד"ה עבוד לשמה בעי דמחלק בין פתיבה י"ל דסתמא לשמה לעיבוד דלאו סתמא לשמה, ועני' תוספ' מנחות מ"א ע"א שכ' דסתם עשי' ציצית לשמה משו"ה הגם דרב ס"ל לחד לישנא דנכרי פשר מ"מ אפשר דס"ל דבעי עשני' לשמה עיי"ש, וס"ל לרמב"ם מדמצריה קרא לפסול נכרי ש"מ דל"ב עשי' לשמה, היינו משום דסגי בסתמא לשמה, וי"ל גם לחד לישנא לרב במנחות דמרב נכרי מועשו להם לא מוכח דל"ב לשמה פלל וכשמשב או אומר שלא לשמה פשר אלא דל"ב לפרש לשמה משום דסתמא לשמה מהני, ויש להוסיף ה' דמהני סתמא דעשני' בציצית היינו לאחר דבעי טוי' לשמה וכבר עשה הכנה דרבה וטרח לטוות לשמה פשעושה ציצית מאותן החוטין ותולי' אותן על הבגד סתמא לשמה קיימו ועני' סוגי' ריש מס' זבחים דמשו"ה קדשים סתמא לשמה, ועני' טורי אבן ר"ה כ"ח לענין מצ"כ ה' דאמר ר"ל לר"י משום שאכל אכילה גסה פושע קרית לי' אע"ג דמצ"כ, פסח שאני שפבר הקדישו וישחטו לשם פסח סתמא דאכילה לשם אכילת מצנה של פסח וכ"ז להלכתא דקיי"ל פשמואל דבעי טוי' לשמה, אבל רב דס"ל דל"ב טוי' לשמה, וממעט נכרי מבני ישראל ש"מ דל"ב לשמה פלל דאין לומר משום דסתמא לשמה דה' לדידן ל"ב טוי' לשמה וי"ל דצריה קרא למעט נכרי פשטנה ישראל לשמה ונכרי עושה דה"א דכשר משום דסתמא לשמה קמ"ל קרא למעט נכרי וללישנא דמרב' נכרי הוא באופן שנטוו לשמן, הגם דלרב ל"ב טוי' לשמה מ"מ פשאיקרי שהי' לשמה העשני' אח"כ סתמא לשמה

בכה"ג מיעוטה או ריבונה התורה נכרי לרב ועיני: ובמ"ש העלתי במק"א במ"ש תוס'
גיטין מ"ה ע"ב ד"ה וקא דתני יגנוז דהמ"ל דרשב"ג הוא דבעי פתיבה לשמה, אלא מייתי
תנא דאיירי בה בהדני ועיני מהרש"א ומהרמ"ל דלא רצה לומר משום עיבוד שלא לשמה
דמפונש ברשב"ג דמשני ברייתא משום פתיבה פסול הגם שמעונבד לשמה וקא דלא
הקשה לרשב"ג מעיבוד על עיבוד דאפשר דהיו מעונבדים לשמה, ובכ"ז לא יצאנו מן
הדוחק דמ"ש תוס' דאינו מפונש ברשב"ג הא קו"ח הוא פתיבה כדמקשה בפשיטות על
רשב"ג מעיבוד על פתיבה גם מ"ש דל"מ לרשב"ג מעיבוד על עיבוד דנכרי עיבוד לשמה
זה דוחק ורחוק לומר דידעו שעובד כל העורות לשמה, ונ"ל עפ"מ שרמב"ן במלקחיות
בסופה ט' דעיבוד גוילי לכתוב עליהן הו"ל פתשמיש לכתב, ומינה דעורות לכתוב עדיף
הוא דקדושה עצמה היא כמ"ש תוס' במנחות ורמב"ן דש"ין הל"מ וקדושה עצמה,
לפ"ז לא הי' יוכל להקשות עיבוד דבתים על עיבוד דס"ת דשאני עור של ראש דתפילין
עיקר קדושה היא משא"כ עורות דס"ת פתשמיש לכתב, ולכן הקשה מעיבוד על פתיבה
דנודאי פעיבוד עור לבית הוא וכ"ש הוא וא"ש, וי"ל הא דלא ניחא לש"ס לומר דשאני
פתיב"ס"ת דסתמא לשמה כמ"ש תוס' שם דאפשר שפוחת ס"ת להתלמד ולאו סתמא
לשמה כ"כ, וכ"ז אם לא עובד העורות לשמה אכל כשפכר עובד לשמה וטרח ויגע כ"כ
י"ל דכתיבה שאח"כ סתמא לשמה ל"מ בישראל אם הזמנה מילתא אסור לכתוב עליו
להתלמד אפי' למ"ד הזמנה ל"מ נאפי' נכרי הכותב י"ל דסתמא לשמה כשפוחת על עורות
שעבדם ישראל ומוכנים לקד לכן ל"א מ"ד יגנוז משום דס"ל פרב"ג דהא ברייתא
קתני ס"ת שפכתבו נכרי דנפסל בכתיבה ואיירי שהי' מעונבד לשמה, וכה"ג אפ"ש דס"ל
לרב"ג דסתמא לשמה לכן ל"א דאחי פרב"ג וא"ש הפל על מכונו, והנה אנו פסקי'
דבעי פתיבה דס"ת לשמה הגם דעורות מעונבדים לשמה ל"א סתמא לשמה משום
דבמעשה הפתיבה ליכא היכר אם פוחת לשמה או לא, אבל עשיני' ציצית דאין בו צורך
רק למזנה, וגם הטו' הי' לשמה מסתבר דעשיני' סתמא לשמה וא"ש שיטת הרמב"ם נכון
מסברא, ורוב פוסקים דלא ס"ל פרב"ם צ"ל מדכתיב תעשה לה דבעי עשי' לשמה,
דלא פרב"ם דצ"ל תעשה לה קאי על הטו' לחודורמב"ם הנכרח לומר פן לפמ"ש הב"י
דס"ל דב"י ולא נכרי דכ"ע ס"ל הכי ואינו מוכרח כמ"ש הב"י ופ"שטא דקרא תעשה לה
על תלי' הציצית דבעי לשמה וגילתה לנו התורה דאע"ג דסתמא לשמה מ"מ לא מהני
אם אינו מפרש או חושב דעושה אותם לשמה: והנה המחבר סי' י"ד כ' דבדיעבד אם
לא תלה הציצית בכוננה יש לסמוך על הרמב"ם דל"ב עשיני' לשמה ובסי' י"א לענין טו'
לשמה כ' אם טוה נכרי וישראל ע"ג לרב"ם פסול ולרא"ש פ"ש וכו' הרמ"א דנוהגי'
שישראל יסייע מעט והוא לפי שיטת הרא"ש בחד טעמא דמהני ע"ג ונלפע"ד ציצית
שטונאם נכרי וישראל ע"ג ושוב נעשו שלא לשמה גם בדיעבד פסולי' ואפרש שיחת'
הנה הב"ח סי' י"א וי"ד הרבה להקשות על הרמב"ם מנ"ל דעשיני' שלא לשמה פשיטה
מדאצטריף למעט נכרי הא איכא אופן דע"י נכרי כשר משום לשמה כגון שישראל ע"ג
ואצטריף קרא למעט נכרי עיי' בו, ודבריו נפלאו הלא הרמב"ם ס"ל דל"מ ע"ג בשום
אופן דאמרי' אדעתא דנפשי' קעביד וקרא"ש ודעימי' דס"ל דמהני ע"ג ס"ל באמת דבעי
עשיני' לשמה, ובמח"כ גם ריח קושני' אין כאן על הרמב"ם אדרבא מוכן היטב ונתבאר
הא דלא הוקשה לרא"ש ור"פ דס"ל דבעי עשיני' לשמה מה דאצטריף קרא למעט נכרי

והוא משום דס"ל דמהני ע"ג, ואומר לפ"ז לסמוך על הרמב"ם דל"ב עש"י לשמה מה דנפקא מדאצטריה קרא למעט נכרי וזה אם נקטי' דל"מ ע"ג בנכרי ואם פן ציצית אלו שנטו ע"י נכרי וישראל ע"ג פסולים משום הטו' ואם נסמוך על הרא"ש דמהני ע"ג בעי עש"י לשמה ופסולים משום העש"י ומ"ש המחבר בסי' י"ד דבדיעבד יש לסמוך על הרמב"ם היינו בשנטו ע"י ישראל לשמה כנלפע"ד ברור לדינא: מה דקש"י לה על הר"ן גיטין שכ' דל"שנא דס"ל לרב מועשו להם מרבינו נכרי ע"כ דס"ל לרב דל"ב עש"י לשמה ולאידך לישנא דממעטי' נכרי ס"ל דבעי לשמה ועפ"ז מיישב הסוג' דמנחות ודסופה והקוש' לה גם ללישנא דמעט נכרי מבני ישראל איך אפשר דס"ל דבעי לשמה מדאצטריה למעט נכרי ש"מ דס"ל דל"ב לשמה ומ"ש רש"י סופה דקוש"י הש"ס גם לרב וכן ס"ל לתוס' מנחות צ"ל או דס"ל סתמא לשמה בציצית או דמהני ע"ג אבל הר"ן דכ' דאם בעי לשמה א"א ש"ינכשר ע"כ גם להך לישנא דמעט נכרי מוכרח דל"ל דבעי לשמה, אלו דבריה בהוספת דברים משלי קוש"י זו צריכה עיונא רבה ליישבה וגם אני עמדתי ע"ז בלימוד הישיבה ולא מצאתי מענה רק ע"פ דוחק דלהך לישנא דמעט נכרי י"ל דמשו"ה ממועט נכרי משום דבעי לשמה ומינה ילפי' דל"ל לרב לה לשמה דע"כ צ"ל פן ללישנא דמרב נכרי ודוחק, אביה טרוד מאוד בעסקים רבים, דברי' הנוגעי' לרבנות ולא לפים ולא אלמן ישראל מיראי ה' וחושבי שמו חשובים וספונים, אשר בלב אחד אל ה' ותורתו פונים מברכה בכל מיני ברכות אשר בלבי צפונים.

פה פעסט פאור בוקר ליום ד' לס' וזאת הברכה אשר תשמעון תר"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ג אלקים את שלומו יענה, יפרח כגפן ויצליח בכל אשר יפנה, ה"ה מע"כ תלמידי חביבי הרבני הפופלג בתורה וביראת ה' טהורה מלא וגדוש חרוץ בע"פ הקצין כש"ת מו"ה עמרם גרינוואלד נ"י מכתבה היקר לי מפז קבלתי ונפשה בשאלתך ע"ד ציצית שנטו ע"י נכרי וישראל ע"ג וסייעו קצת כמ"ש הרמ"א סי' י"א, ונתלו שלא לשמה שכ' המחבר בסי' י"ד דבדיעבד יש לסמוך על הרמב"ם ויש לה מקום ספק אם פגב כ"כ קולות לסמוך על הרא"ש בחזק דמהני ע"ג בטו' ועל הרמב"ם דל"ב תל"י לשמה ואפשר דלא כ' המחבר דיש לסמוך על הרמב"ם בדיעבד רק פשה' הטו' לשמה ע"י ישראל דכשר לכ"ע, אבל היכא דנטו ע"י נכרי וישראל ע"ג דתל"י בפלוגתא דלרמב"ם פסול ולרא"ש פשר לא נסמוך בטו' פרא"ש ובעש"י פרמב"ם אפי' בדיעבד אלו דבריה ופלגלת בחכמה קצת, ואחר העיון פראוי' הגני למלאו' מאווי' נפשה לשמוע חוות דעתי דלפע"ד א"א להקל בתרתי בב"א דהם תרתי דסרתו אהדדי פאשר אבאר באר רחובות: הנה הא דבעי טו' לשמה פלוגתא דרב ושמואל הוא דרב מכשיר מן הסיסים וס"ל לרש"י סופה ט' ותוס' מנחות דלרב בעי ג"כ עש"י לשמה אלא דל"ב טו' לשמה ושמואל ס"ל דגם טו' לשמה בעי, ובשיקול הדעת בעלמא פליגו אם טו' בכלל עש"י או לא ולשיטת רש"י הלכה פרב באיסורא ולשיטת התוס' ורוב פוסקים הלכה כשמואל משום דהא דר"א בפ' הניזקין דפסל ס"ת שלא עיבד העורות לשמה והוא פרשב"ג דבעי עיבוד לשמה לבית של תפילין וה"ה לס"ת ומינה דהלכה כשמואל ורי"ף אע"ג דס"ל דאין הלכה פרשב"ג מ"מ פסק הא דר"א דעיבוד עורות לס"ת בעי לשמה וצ"ל שאני ס"ת מבית דתפילין או דבית דתפילין תשמיש קדושה הוא כמ"ש תוס' מנחות בשם י"א או מטעם שכ' רמב"ן במלחמות בסופה דשאני

ס"ת דכתיב פתבו לכם לשם מצנה כמו דדרשי גדילים תעשה לה לשם חובה, עכ"פ ליפא ראי מפ' הגזקין דהלכה פשמואל ורי"ף פסק פשמואל נגד הפלל דהלכתא פרב באיסורא, ונדחקו הראשונים דנפקא לי' מש"ס סנפה דגרס אלמא בעי טוי' לשמה ומקשה ומפרק ושקל וטררי לשמואל משו"ה נקיט להלכתא פשמואל, ותי' זה דוחק דגם אם לית הלכתא פשמואל מ"מ מקשה ומפרק לדשמואל מה יענה לב"ה דס"ל דל"ב סנפה לשמה.

ויגעתי ומצאתי יישוב מרנוח יותר בשניישוב ג"כ הגירסא אלמא דבעי טוי' לשמה ורש"י מחק הגירסא, ותוס' מנחות כ' ה"ה דקשה לרב, ונלפענ"ד ליישב הגירסא שלפנינו בלי דוחק בשאומר דלמ"ד דציצית חובת טלית ותלמי' הציצית בבגד היא עצמה המצנה בדין דבעי עשני' לשמה אבל בסנפה דעשייתה לאו גמר המצנה היא ל"ב לשמה, ול"ק לרב דאפשר רב ס"ל דציצית חובת טלית לכן צריף שתהי' העשני' לשמה ועיין מנחות מ"א ע"ב דפליגו אליבא דרב אי ס"ל חובת גברא או חובת טלית הוא, ולא הי' יכול להקשות על רב דאפשר דס"ל חובת טלית ולא דמי' פלל לעשני' סנפה, ולכן הקשה משמואל הגם דס"ל חובת טלית דהא ס"ל פלי קופס' חייבי' בציצית ועשני' ציצית גמר המצנה היא, מ"מ הטוי' לאו גמר המצנה היא אלא התחלה בעלמא היא ואעפ"כ בעי לשמה וקשה שפיר מטוי' אסנפה דשניהם לאו גמר מצנה הם וא"ש נכון: ויש להבין בזה לשון המקושן וכי ל"ל לב"ה הא דר"י אומר רב משמע דמרב מקשה ומסיים אלמא דבעי טוי' לשמה משמע דהקושני' לשמואל והרגיש הרז"ה בזה וכו' פינן דמתחיל ר"י אומר רב העמיד הקושני' מר"י אומר רב ומשום סיפא דהיא מימרא דשמואל נקיט לה ודוחק ולמ"ש י"ל דמתחיל וכי ל"ל לב"ה הא דר"י אומר רב דאי לאו דאמר ר"י גם מה דאמר רב דמן הסיסין פשירה ולא הי' אומר רק הא דאמר שמואל מן הסיסין פסולים גם משמואל לא ה' קשה כ"כ די"ל סנפה שאני מציצית פינן דעשני' ציצית בבגד היא המצנה עצמה צריף ג"כ טוי' לשמה דבכלל עשני' הטוי' וסוף מעשה דציצית שיתלם בבגד והיא גמר המצנה, משא"כ עשי' סנפה גם פשנגמר עשייתה ליפא אפי' התחלתו מצנה דתלמי' בגופו שייכנס לסנפה ועשני' הסנפה טפל למצנה שנעשית ע"י הגוף ול"ב לשמה, פן יש לחלק, אלא מדס"ל לרב דעשני' בעי וטוי' ל"ב לשמה, ש"מ דיש לחלק בציצית עצמן בין עשני' לטוי' ושמואל דס"ל דגם טוי' בעי לשמה ע"כ דס"ל דכל דשייף למצנה בעי לשמה וקשה מ"ש מסנפה והוצרף להביא דר"י אומר רב כפי להקשו' בחוזק טפי משמואל, ועי' פ'עין זה פ'ר"ן גיטין שכ' לולי דרב מחלק בין עשני' לטוי' לא הי' מדמה טוי' לעיבוד ומדס"ל לרב טוי' לאו פ'עשני' ומ"מ ס"ל לשמואל דבעי לשמה ה"ה עיבוד עיי"ש: ואחר הוצעה זאת אומר אני די"ל הא דס"ל לרב לחלק בין עשני' לטוי' וחולק עם שמואל בזה משום דס"ל ציצית חובת טלית שהיא גמר מצנה וי'ליף מקרא דתעשה לה לשם חובה דוקא עשני' אבל טו' דעדיין אינו עושה מצנה לא י'ליף מקרא ושמואל אע"ג דס"ל דציצית חובת טלית מ"מ ס"ל מסברא דה"ה טוי' או אפ'שר דס"ל לעשני' ל"צ קרא דפשיטא הוא פינן דהיא המצנה עצמה, וקרא לטוי' אתי' ולפי הפלל שפנינו הלכתא פרב באיסורא, אם הי' ההלכה ציצית חובת טלית, אבל מאחר דקיי"ל כמ"ד ציצית חובת גברא ועשני' הציצית לאו גמר מצנה היא ממילא הא דגילה קרא דבעי לשמה אין חילוק בין עשני' לטו' דסוף כ"ס גם העשני' לאו גמר מצנה היא, ואילו הי' רב סובר דחובת גברא הוא לא הי' מחלק בין עשני' לטוי' ונהרי שמואל ס"ל חובת טלית וס"ל דליפא חילוק מנ"ל דרב

חולק כ"כ על שמואל דאפי' אי חובת גברא הוא מ"מ יש לחלק בין טוי' לעשני' אע"ג דשנייהם לאו גמר מצנה היא וכינן די"ל דרב לא פליג כ"כ על שמואל שוב אין הברע לפסוק פרב נגד שמואל משום דהלכתא פנותי' באיסורא דאולי למ"ד חובת גברא גם רב לא פליג כ"כ האי על שמואל ולכן נקטי' להלכתא כשמואל דלדידן' בונדאי טוי' בכלל אע"ג דס"ל חובת טלית, מכ"ש דלדידן דחובת גברא דאפשר גם רב מודה וא"ש נכון מאוד לפע"ד: והנה הא דפסק הרי"ף פרבנו דרשב"ג אע"ג דנקיט להלכתא כשמואל וש"ס מנחות מדמה מילתא דשמואל לדרשב"ג, כ' רמב"ן דשאני בציצית דגלי קרא ולא ילפי' מינני' למק"א, וש"ס דמנחות לא אסיק אדעתיה דיליף שמואל מקרא כדס"ד בסופה, ויש בדבריו מן הדוחק דסוגי' סותרות זו את זו, ולמה לא ידע לדחות במנחות פדדחי בסופה שאני הקא דגלי קרא ונלפע"ד להוסיף תוספ' מרובה דש"ס במנחות קאי להך לישנא שם דמועשו להם מרבינו נכרי, ואין לנו מיעוט דממעט גזול, ובש"ס סופה מקשה בסופה נמי פתיב לה ומתרץ דבעי להוציא הגזול ומקשה ציצית נמי ומתרץ דגזול ממנועט מועשו להם, מבואר דכל דלית לנו מיעוט אחר להוציא גזול ממעטי' יותר גזול מלדרוש קרא דבעי' לשמה, ולהכי ללישנא דמועשו להם מרבינו נכרי ע"כ דרשי' מתעשה לה למעט גזול ודצריף לשמה מנ"ל אם לאו מסברא חיצונה לרב עשני' ולשמואל גם טוי' לשמה וא"ש דקאמר דתלמי' בתנאי דשמואל פרב"ג, דלרבנו כמו דל"ב עיבוד פן ל"ב טוי' או עשני' לשמה פינון דליכא קרא וסוגי' דסופה אזלא להך לישנא דנכרי פסול מבני ישראל, מיותר לה דבעי לשמה ונקטי' להלכתא פי האי לישנא דנכרי פסול ופסק הרי"ף שפיר כשמואל וכרבנו דרשב"ג פינון דצריף קרא בציצית דבעי לשמה ש"מ דלאו סברת חוץ הוא ושאני הקא דגלי קרא וא"ש פסקא של הרי"ף בדרף מרנוח ועיני': והנה הא דפסק הרי"ף דבעי עיבוד לשמה בס"ת כ' רמב"ן משום דכתיב כתבו לכם והוא דרשא מחודש' שלא נמצא בש"ס והרגיש בעצמו הא דרשי' כתבו לכם שצריף כ"א לכתוב ס"ת משלו וכ' דנה מכתבו נפקא פנונתו מדלא פתיב ועתה יהי לכם השירה הזאת ש"מ שצריף שיכתוב כ"א משלו, ולולי דברי קדשו ז"ל, הי' נ"ל דס"ת שאני לפי מה דקיי"ל ציצית חובת גברא ואין בעשני' זו גמר מצנה ולולי קרא הי' מסברא דל"ב לשמה ומשו"ה לא ילפי' מינייה למק"א דכנותה כמו עיבוד עור הבית ועשני' סופה וגם פרשיות תפילין העיבוד וגם הפתיכה לפמ"ש הרמב"ן דל"ב לשמה, ולא ילפי' מציצית משום דג"כ לאו גמר מצנה היא עד שיניחם בגופו, ורק בציצית גלי קרא דבעי לשמה אע"ג דלאו גמר מצנה היא העשני' אבל פתיבת ס"ת היא גמר המצנה שיכתוב כ"א ס"ת ויהי' לו ס"ת גם מי שיש לו מאבותיו צריף לכתוב משלו והוי כמו בציצית למ"ד חובת טלית ולהכי בעי פתיכה לשמה בונדאי וס"ל לר"א עוד דבעי פל מעשה המצנה לשמה ועיבוד ג"כ פי היא התחלת המצנה שיכתוב כ"א ס"ת פשר על עורות המעובדי' לשמה, ונה מסברא חיצונה דבעי לשמה הפל פינון שהפתיכה וכל השניף לה היא גמר המצנה ול"צ קרא, וציצית דבעי קרא משום דגם אחר פל העשיות עדיין ליכא התחלת המצנה עד שילבש הפסות אז בא חיוב המצנה לכן צריף קרא וא"ש דפסק הרי"ף לדר"א בס"ת ובתפילין פרבנו דרשב"ג ואפי' פתיבת פרשיות לשמה ל"ב כמ"ש רמב"ן לפי דרכו, ופסק לדשמואל בציצית דנפקא מקרא וא"ש פל פסקי הרי"ף בדרף סלול וישר בעזה"ת: והנה לענון עיבוד עור בית של תפילין אחז הרמב"ם בשיטת הרי"ף דל"ב עיבוד לשמה פלל

וכ' בכ"מ דס"ל ה'לקה כת"ק וכ"כ הב"י סי' ל"ב ב'בדק הבית, אבל פ'רשיות בעו עיבוד לשמה וכן פתיבתו, וצ"ל דס"ל לחלק בין עור הבתים דתשמיש הוא, משא"כ פ'רשיות תפילין וס"ת קדושה עצמה היא כ"א שבתוס' מנחות, ובר"ף אין מבואר מה דס"ל לענין עיבוד פ'רשיות וכתבתו, ורמב"ן במלחמות כ' בשיטתו דגם בפ'רשיות שבתפילין עיבוד וכתבה ל"ב לשמה ושאני ס"ת דכתב פתבו לכם ולא ילפי' תו"מ מס"ת, באמת כן י"ל, אבל יגיד עליו הרמב"ם דעפ"י רוב הולך בשיטת הרי"ף רבו דרבו דמסתמא גם הרי"ף הכי ס"ל דפ'רשיות בעי עבודן וכתבתו לשמה: והנה לענין דלא בעי עיבוד של עור הבית לשמה איפא רש"י דלדידן ה'לקה פ'רב דל"ב טו' לשמה, ה"ה וכ"ש עיבוד עור בתים דל"ב לשמה וכן שיטת הרי"ף הגם דס"ל פ'שמואל דבעי טוי' לשמה מ"מ ל"ב עיבוד עור הבית לשמה דלא ילפי' מציצית דגלי קרא וכן שיטת הרמב"ם אלא דהרמב"ם ל"ב עור הבית עבוד פ'לל, וכ' הב"י סי' ל"ב דיש לסמוך על הרמב"ם פ'שאין לו מעובד לשמה ועי' מג"א שכ' דקדאי לסמוך לברך דהא לרש"י ג"כ פ'שר והי' לו להביא יותר דכן דעת הרי"ף: ולענין טוי' לשמה קבע להלכה דבעי טוי' לשמה דרוב פ'כל ס"ל דקיי"ל פ'שמואל דבעי טוי' לשמה, ובסי' י"ד לענין עש"י' לשמה כ' המחבר דיש לסמוך בדיעבד על הרמב"ם דל"ב עש"י' לשמה והרמב"ם יחידאי הוא ב'דבר זה ונהפוך שיטתו מ'כל השיטות דס"ל דמסתבר יותר דבעי עש"י' לשמה מ'טוי' לשמה, והב"י כ' דהרמב"ם הוכיח כן מדצריך קרא למעט נ'כרי ש"מ דל"ב עש"י' לשמה, וצ"ל דקרא ג'דילים תעשה לה קאי על הטו' וטעמא דמילתא נראה לי דבעש"י' ציצית סתמא לשמה דליכא ענין כה"ג לרשות, וס"ת אפ'שר דכותב להתלמד וכן פ'רשיות שבתפילין, הגם דל"ש שיכתוב לכו מ"מ אפ'שר, משא"כ עש"ית ציצית סתם תלי'תו לשמה, ולכן לולי דמיעט קרא נ'כרי ה"א דכ'שר קמ"ל דנ'כרי פסול וגז"ה הוא למפסל נ'כרי לתלות ציצית, אבל טוי' דסתמא לאו לשמה בעי שיטתו לשמה או במחשבתו או באמירה לפ"ז אם תולה ציצית ומפ'רש אמר דלא יהי' לשם ציצית פסול גם לרמב"ם פנ"ל: והנה המחבר סי' י"א כ' דנ'כרי טוה וישאל ע"ג תלי' בשיטת הרמב"ם ורא"ש בעיבוד עורות אם מהני ע"ג וכ' הרמ"א דנוהגים שיסייע הישראל קצת והוא לחומרא בעלמא דעיקר דע"ג מהני אפי' בלי סיוע, ובסי' י"ד כ' המג"א לענין עש"י' ל"מ ע"ג ועי' ביאור פ'נונתו במחצית השקל לרא"ש ודעימין דס"ל דבעי עש"י' לשמה צ"ל דקרא ממעט נ'כרי אפי' ע"ג דלא מהני, ורמב"ם לשיטתו דס"ל דע"ג ל"מ וא"כ מדאצטריך קרא למעט נ'כרי ש"מ דל"ב עש"י' לשמה, ולרא"ש מוכח דנ'כרי אימעיט דל"מ גבי' ע"ג ודוקא לענין טוי' מהני ע"ג, ואני תמה מ"ש טוה דמהני ע"ג ומאי שנא עש"י' דל"מ, הא מה דבעי טוי' לשמה ובקרא לא פתיב רק תעשה לה פ'תבו הראשונים דס"ל לשמואל דטו' בכלל עש"י' וא"כ ממועט נ'כרי גם לטו' וכי'ן שפ'ן מנ"ל לחלק דבטו' מהני ע"ג ובעש"י' ל"מ מ"ש טוי' מעש"י' וצ"ל ע: שוב ראיתי בב"ח סי' י"ד שחולק על הב"י דכ' דמהני ע"ג בטו' והוא דחה שיטת הרמב"ם דקרא צריך למעט נ'כרי דע"ג ל"מ, ודחי' זו במח"כ לאו פ'לום היא דרמב"ם לשיטתו ל"מ ע"ג בלא"ה ול"צ קרא אבל לרא"ש ב'נודאי צ"ל דממועט נ'כרי דאפי' ע"ג ל"מ וקשה על המחבר בסי' י"א ועל הרמ"א דכ' דמהני ע"ג בטו', ונראה שהמג"א ראה מ"ש הב"ח ולכן עשה פ'שר דבר לחלק בין טוי' לעש"י' כמ"ש מחצית השקל, ואני בער ולא אדע מקום לחלק בין טוי' לעש"י' ומצד הסברא נהפוך הוא דבעש"י'

סְתָמָא לְשָׁמָה וּלְרַמְבַּ"ם ל"ב פְּלִל לְשָׁמָה, וּלְדִידָן דְּמ"מ בְּעֵי לְשָׁמָה שְׂיִחְשׁוּב לְשָׁמָה מ"מ
בְּנוֹדָי עֲדִיפָא מְטוּי' דְּנוֹדָי סְתָמָא לְאוּ לְשָׁמָה, וּמְסַתְּבַר יוֹתֵר לְסִמּוּן עַל נְכָרֵי בְּיִשְׂרָאֵל
עַ"ג דְּעוֹשׂוֹ עַפ"י פְּנוּנַת יִשְׂרָאֵל דְּמַעֲשֵׂה עֲצָמוּ מוֹכִיחַ עָלָיו מִבְּטוּי' וצ"ע, וְלָכֵן לְמַעֲשֵׂה
צָרִיף עוֹד עֵיוֹן וְתַלְמוּד לְסִמּוּן עַל מְחַבְּר וּרְמָ"א לְעַנְיָן טוּי' נְכָרֵי וּיִשְׂרָאֵל עַ"ג דְּלַפְע"ד
צָדְקוֹ דְּבָרֵי הַב"ח מְקָרָא וּמְסַבְּרָא.

שׁוּב עֵינֵינוּתִי בְּדַרְיִשָּׁה ס' י"ד שֶׁכ' לְחֻלְק בֵּין עֲשִׂינֵית צִיצִית דְּל"מ עַ"ג לְהֵרָא"ש וּבֵין עֲבוּד
עוֹרוֹת לְתַפְיִלִּין דְּמַהְגֵּי מְשׁוּם דְּעֲשִׂינֵי' הַצִּיצִית הִיא גְּמַר הַמְצָנָה מִשָּׂא"כ עֲבוּד עוֹרוֹת
דְּאִינוּ אֵלָא הַכְּנָה עִי"ש וּלְפִי דְּבָרֵינוּ יֵשׁ לְיִשְׁבַּב פְּסָק הַשּׁוֹ"ע עַל נְכוּן פְּמוּבָן : וְאַחַר הַנּוֹצֵעַת
דְּבָרֵינוּ הַנִּתְּנִים לְמַעַלְה נְבוֹא לְמַטְרַת פְּנוּנֵינוּ וְהָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיהָ יוֹצֵא מִתּוֹךְ דְּבָרֵינוּ דְּאִם
נְטוּהָ עִי"כ וּיִשְׂרָאֵל עַ"ג וְהַתְּלִי"י לֹא הִיָּה לְשָׁמָה בְּנוֹדָי פְּסוּל וְאִסּוּר יֵשׁ לְלַפְנוֹשׁ בְּגָד
כְּזֶה דְּעוֹבֵר עַל מ"ע מ"נ אִם נִגְקוּט פְּרַמְב"ם דְּל"ב תְּלִינֵי' לְשָׁמָה וְהוּא מְוַכַּח מְדַמְצָרִיף
קָרָא לְמַעוּטֵי נְכָרֵי וְהוּא לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּל"מ עַ"ג וּמוֹכַח מְקָרָא שְׁפִיר דְּל"ב תְּלִינֵי'
לְשָׁמָה, א"כ צִיצִית אֵלּוּ פְּסוּלִים מְשׁוּם דְּלֹא נְטוּוּ ע"י יִשְׂרָאֵל לְשָׁמָה, וְאִם נְסִמּוּן עַל
הֵרָא"ש דְּמַהְגֵּי עַ"ג א"כ לֹא מוֹכַח מְקָרָא דְּל"ב תְּלִינֵי' לְשָׁמָה וְלוּלִי הוֹכַחָה לֹא עָלָה עַל
הַדְּעַת לֹמַר דְּתַעֲשֵׂה לָהּ קָאֵי עַל טוּי' לְחוּד, וְרַק מְהַכְרַח מְדַאצְטָרִיף לְמַעַט נְכָרֵי דְּחוּק
קָרָא אֲנַפְשֵׁי' דְּתַעֲשֵׂה הֵינּוּ טוּי' וְסָמָךְ שְׂנַדַּע כֵּן מְדַמְמַעַט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נְכָרֵי, וּלְפ"ז
פְּסוּלִים צִיצִית אֵלּוּ מִכַּח שְׁלֵא נְתָלוּ לְשָׁמֹן, וְאִין מְקוּם לְהַקְל בְּתַרְתִּי בְּטוּי' פְּרָא"ש וּבַתְּלִינֵי'
פְּרַמְב"ם, וְגַם לְהַקְל פְּעַם פְּרָא"ש וּפְעַם פְּרַמְב"ם רְחוּק מְמַנֵּי כ"ש בְּפַעַם א' בְּנוֹדָי א"א
לַפְע"ד, וּבְרִיר הַדְּבָר אֲצָלִי לְדִינָא בְּעוֹנֵת הַחוּנוֹן דְּעַת, וְדַעַת תּוֹרָה מְכַרַּעַת הַכ"ד רַבָּה
אוּה"נ חוֹתֵם בְּבִרְכָה מְרוּבָה.

פ"ב נִגְהֵי לְיוֹם ה' לִס' אֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רְחֻמִּים תְּרַכ"ח לִפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׂמוּאֵל בְּנִימִין
ב"ה גְּמַר מִהֵרָמ"ס זצ"ל. תְּשׁוּבָה דְּהַמְחַבְּר ס' י"ט סְעִיף ב' כ' עֲשֵׂה טְלִית לְצוֹרֵךְ תְּכַרְיָכִים
אֲעַפ"י שְׁלֵבְשׁוּ פְּעָמִים בְּחֵייו פְּטוּרָה וְהוּא מְש"ס מְנַחוֹת מ"א ע"א אָמַר שְׂמוּאֵל כְּלִי
קוֹפְסָא חֲיִיבַת בְּצִיצִית, וּמוֹדָה שְׂמוּאֵל בְּזִקוֹן שְׁעֲשֹׂאוּ לְכַבוֹדוֹ דְּפְטוּרָה דְּכַתִּיב אֲשֶׁר תְּכַסֶּה
בָּהּ וְהָאֵי לֹא לְאִפְסוּי עֲבִידָא וְהַרְמַב"ם וְהַטּוֹר לֹא הִבִּיאוּ הָא דְּזִקוֹן שְׁעֲשֹׂאוּ לְכַבוֹדוֹ
דְּפְטוּרִים, וְכ' הַמַּג"א מְשׁוּם דְּקִי"ל צִיצִית חוֹבַת גְּבָרָא, וְכ"ז שְׁלֵא לְבָשׁוּ פְּטוֹר וּכְשִׁלּוּבְשׁוּ
בְּחֵייו לְפַעְמִים חֲיִיב לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּלֹא תִלְיָא בְּבָגַד אִם מִיְּחוּד לְיוֹם אוֹ לְלִילָה אֵלָא
בְּלִבִּישָׁה, דְּלֹא כַב"י שֶׁכ' דְּגַם לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם פְּטוֹר כְּשִׁלְבְשׁוּ מְשׁוּם דְּכַתִּיב פְּסוּתָךְ
וְהוֹכִיחַ הַמַּג"א כֵּן מְדַקְאָמַר ש"ס וּמוֹדָה שְׂמוּאֵל וְהָא גַם לְרַב וְלְהַלְכָתָא דְּקִי"ל צִיצִית
חוֹבַת גְּבָרָא אִיכָּא הֵךְ דִּינָא כְּשִׁלְבְשׁוּ לְפַעְמִים בְּחֵייו, וְע"כ דְּבָאָמַת חֲיִיב.

וְהִנֵּה יֵצֵא לְהַצִּיל אֶת הַרְמַב"ם דְּהַשְׁמִיט הֵךְ דִּינָא דְּזִקוֹן שְׁעֲשֹׂאוּ לְכַבוֹדוֹ, וְלֹא הַצִּיל אֶת
הַטּוֹר דְּס"ל כְּשִׁיטַת הֵרָא"ש דְּתְלִי' בְּבָגַד אִם מִיְּחוּד לְיוֹם אוֹ לְלִילָה, וְזִקוֹן שְׁעֲשֹׂאוּ לְכַבוֹדוֹ
גַם כְּשִׁלְבְשׁוּ פְּטוֹר כַּמ"ש הַנִּמְק"י, וְלָמָּה לֹא הִבִּיאוּ הֵךְ דִּינָא דְּזִקוֹן, וְגַם קָשָׁה לָמָּה אָמְרָה
הַגְּמָרָא וּמוֹדָה שְׂמוּאֵל, הָא לֹא שְׂיִיף פְּלִל לְפְלוּגְתָא דְּרַב וּשְׂמוּאֵל: וְהִנֵּה מ"ש הַב"י
דְּלְרַמְב"ם פְּטוֹר מְשׁוּם דְּכַתִּיב פְּסוּתָךְ יִפָּה הַשִּׁיב הַמַּג"א דְּדַרְשׁ זֶה לֹא מְצִינוּ בְּגְמָרָא אֵלָא
מֵאֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ, וְהו"ל לְש"ס לֹמַר דְּפְטוֹר מְפְסוּתָךְ דְּכוּלָּל יוֹתֵר אִפִּי לּוּבְשׁוֹ בְּחֵייו
לְפַעְמִים וְגַם לְשְׂמוּאֵל עֲצָמוּ אִיכָּא נְפִקוּתָא אִם לּוּבְשׁוּ לְפַעְמִים חֲיִיב לְהַטִּיל בּוֹ צִיצִית גַּם

כְּשֶׁהוּא מְנוּחַ כִּינּוּן שֶׁהוּא כְּסוּת שְׁלוּבְשׁוֹ לְפַעֲמִים, וְע"כ דְּהָא דְרַשָּׁא דְכְסוּתָהּ ל"ל, וּבְאַמְתָּ
אֲנַחְנוּ לֹא יִדְעֵנוּ אִיךָ מְמוֹעֵט מְכֻסוּתָהּ וְלֹא שֶׁל מְתִים, וְכ"ש שִׁיְהִיָּה מְמוֹעֵט מְכֻסוּתָהּ יוֹתֵר
מִמָּאֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: וְרֵאִיתִי בְּסִפְרֵי חֻמְד מִשָּׁה שְׁמַמְיָיִם דִּינוֹ שֶׁל הַב"י אֲלִיבָא דְרַמְב"ם וְלֹא
מִטְעֵמִי אֲלֵא מִמָּאֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ מְמוֹעֵטִים בְּגָדֵי מְתִים, הַגֵּם שְׁלוּבְשׁוֹ לְפַעֲמִים, דְּעַד פְּאֵן
ס"ל לְרַמְב"ם דְּבָגְד לִילָה חַיִּיב כְּשֶׁלּוּבְשׁוֹ בְּיוֹם מִשׁוּם דְּלְכֻסּוּי עֲבִידָא בְּלִילָה מִיְהִת אַע"ג
דְּלִילָה פְּטוּרָה מִצִּיצִית מ"מ בְּגָד זֶה לְכֻסּוּי חַי עֲבִיד וּמְכֻסָּה בָּהּ, מִשָּׂא"כ בְּגָד מְתִים לֹא
לְאַפְסוּיֵי בְּחַיִּים עֲבִידָא כָּלֵל וְע"י שְׁלוּבְשׁוֹ לְפַעֲמִים בְּחַיִּים לֹא בְּגָד אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ הוּא,
אֵלּוּ דְּבָרֵי ו"ל וְנִכְוֹנִים הֵמָּה לְדִינָא: אֲלֵא דְהִדְרָה הַקּוֹשֵׁי' עַל הַרַמְב"ם דְּלֹא הִעֲתִיק דִּין
זֶה כְּקוֹשֵׁי' מַג"א וְגַם מְדַקְאֵמֵר ש"ס וּמוֹדָה שְׁמוּאֵל, וְהַח"מ גְּדַחֵק לִיְיָשֵׁב כ"ז עפ"י דְּרַכּוּ
דְּלִיבָא רְבוּתָא רַק לְשְׁמוּאֵל עֵינֵי בּוּ.

וְכַשְׁאֲנִי לְעֲצָמֵי נ"ל לִיְיָשֵׁב כ"ז בְּמַרְנוּחַ, וְאוּמַר דְּוּדָאֵי מִקְלֵתָא דְפְּשִׁיטָא הוּא דְבָגְד הַמִּיְנוּחַ
לְתַכְרִיכִים פְּטוּר כְּשֶׁלּוּבְשׁוֹ בְּחַיִּי לְפַעֲמִים לְכ"ע דְּלֹא לְאַפְסוּי' עֲבִידָא, לֹא מְבַעֵי לְשִׁיטַת
הָרַא"ש דְּתַלְמֵי בְּבָגְד אִם מִיְנוּחַ לְיוֹם אוֹ לְלִילָה, וְכַשְׁמִיְנוּחַ לִילָה פְּטוּר כְּשֶׁלּוּבְשׁוֹ בְּיוֹם,
קו"ח בְּגָד שְׂאִינוּ מִיְנוּחַ לְאַפְסוּי' כָּלֵל בְּחַיִּים אִפִּי' בְּלִילָה דְּפְטוּר אִפִּי' לּוּבְשׁוֹ לְפַעֲמִים
אֲלֵא אִפִּי' לְשִׁיטַת הַרַמְב"ם דְּתַלְמֵי בְּלִבִּישָׁה אִם לּוּבֵשׁ בְּיוֹם אוֹ בְּלִילָה מ"מ פְּשִׁיטָא דּוֹקָא
בְּגָד הַמִּיְנוּחַ עַכ"פ לְלִבִּישָׁה וְלְאַפְסוּי' בְּחַיִּים, לְאַפּוֹקֵי תַכְרִיכֵי דְאִין עֲשׂוּיִים לְאַפְסוּי'
כָּלֵל וְאֲשֶׁר תְּכַסֶּה כְּתִיב, וְהָא דְקַמ"ל ש"ס דִּין זֶה וְקֹאֵמֵר וּמוֹדָה שְׁמוּאֵל נִרְאָה דִּישׁ בּוּ
חִידוּשׁ דִּין, נ"ל דְּהָא כִּינּוּן דְּעֲתִידִין צְדִיקִים שְׁיַעֲמְדוּ בְּלְבוּשֵׁיהֶם ה"א דְּמִשׁוּ"ה עֲשׂוּיֵי
לְכֻסּוּת בָּהּ ג"כ וְהו"ל כְּבָגְד שְׁעֲשׂוּי' לְיוֹם וְלִילָה דְּחַיִּיב, קַמ"ל דְּפְטוּרִים דְּלֹא לְאַפְסוּי'
עֲבִידָא דְּלֹא אֲדַעְתִּי לְעֲשׂוֹתוֹ לְעַת הַתַּחֲזִי', וְעַכ"פ עֵינְקֶרָה לֹא לְאַפְסוּי' עֲבִידָא וְהו"ל
כְּסוּת דְּעֵינְקֶרָה עֲבִידָא לְלִילָה וּמְקַצְתוּ בְּיוֹם דְּפְטוּר, עֵינֵי כ"ז בְּטוּש"ע ס' ח"י וְטוּבָא
קַמ"ל דְּמוֹדָה שְׁמוּאֵל כַּנ"ל: וְהִנֵּה תוֹס' שְׁלֵהִי כְּתוּבוֹת מְבִיאֵי דְּמִירוּשְׁלָמֵי מִשְׁמַע דְּעֲתִידִין
צְדִיקִים שְׁיַעֲמְדוּ בְּלְבוּשֵׁיהֶם שְׁלֵבְשׁוּ בְּחַיִּים וּבְאַמְתָּ פְּלוּגְתָא דְּתַנָּאֵי הוּא שְׁה בִירוּשְׁלָמֵי
סוּף כְּלָאִים וּמוּבָא בְּסִדְרֵי טְהָרָה גְּדָה ס"א ע"ב דר"נ ס"ל כְּסוּת הַיּוֹרְדָת עֲמוּ עוֹלִית עֲמוּ,
וְר' נַחֲכָמִים פְּלִיגֵי עֲלֵי, וְלִדְיָדָהוּ לִיכָא רְבוּתָא דְּזִקְנֵי שְׁעֲשִׂאוּ לְכַבּוּדוֹ דְּפְטוּרִים דְּלֹא נְעֻשָׁה
כָּלֵל לְכֻסּוּי בְּחַיִּים, דְּאַחַר הַתַּחֲזִי' יִהְיֶה מְלֻבָּשִׁים בְּמִלְבוּשִׁים שְׁלֵבְשׁוּ בְּחַיִּים, וְש"ס קֹאֵמֵר
וּמוֹדָה שְׁמוּאֵל הִיָּינוּ אִפִּי' לְמ"ד דְּכֻסּוּת הַיּוֹרְדָת עֲמוּ עוֹלִית עֲמוּ פְּטוּרִים, אֲבָל לְדִינָא
נְקֻטֵי כְּרַבֵּי דְּהִלְכָה כְּמוֹתוֹ מְחַבְּרֵי וְכ"ש דְּחַבְּרֵי חֲכָמִים כְּוֹתֵי' ס"ל, וְהו"ל רַבִּים נְגִיד
יְחִיד ר"נ, וְעֵינֵי טוּר יו"ד ס' ש"ב דְּמְבִיא תַנָּאֵי ר"נ אֲמַר פְּלִים הַיּוֹרְדִים עֲמוּ עוֹלֵי עֲמוּ
לְכֹן צְוָה ר' יֵנְאֵי אֵל יִקְבְּרוּהוּ בְּכָלִים לְבָנִים, וּמְסִיִּים וְהָאֵי דְּנָא גוֹהֲגִים כ"ע בְּכָלִים לְבָנִים,
וְנ"ל מִשׁוּ"ה אִין חוֹשְׁשֵׁי' לְדַר' יֵנְאֵי מִשׁוּם דְּקִי"ל כְּרַבֵּי וְרַבְּנָן דְּאִין עוֹלִית עֲמוּ וְעֵינֵי
סִדְרֵי טְהָרָה שָׁם, וְהָא"ש הַשְּׁמֵטַת הַרַמְב"ם וְטוּר לְהַךְ דִּינָא דְּמִקְלֵתָא דְּפְשִׁיטָא הוּא דְּפְטוּר
דְּלֹא כְּסוּת הָעֲשׂוּי' לְכֻסּוּת בְּחַיִּים בְּשׁוּם פְּעַם הוּא וְדָבָר שְׂאֲצ"ל הוּא לְדִינָא כַּנ"ל וְעֵינֵי:
שְׁבִתִי וְרֵאִיתִי כִּי עַל מ"ש דְּנְקֻטֵי כְּרַבֵּי וְרַבְּנָן דְּאִין עוֹלֵי עֲמוּ יֵשׁ לְפַקְפַק לְכַאוּרָה, דְּמוּכַח
מִסְּנֻגָּי' דְּגְדָה ס"א ע"ב דר' יֵנְאֵי ס"ל לְסוּפְדוֹ מִשׁוּם דְּס"ל מְצוֹת אִין בְּטִילוֹת לַע"ל, וְכ'
תוֹס' שָׁם מִשְׁמַע דְּעֲתִידִין שְׁיַעֲמְדוּ בְּלְבוּשֵׁיהֶם וְהִיָּינוּ כַּר"נ דְּעוֹלוֹת עֲמָהֶם, וְר' יוֹסֵף אֲמַר
זֹאת אוֹמְרַת מְצוֹת בְּטִלוֹת מִשׁוּם דְּאֲמַר ר"י לְקַבְּרוּ נְמִי וְקֹאֵמֵר ש"ס ר"י לְטַעֲמֵי דְּאֲמַר
בְּמְתִים חֲפָשִׁי וְכו' אֲלֵמָא דְּסוּגָּי' דְּש"ס דִּיזֵן אֲזֵלָה בְּפְשִׁיטוֹת כַּר"נ דְּלֹא כְּרַבֵּי וְרַבְּנָן

ובנוודאי יש לנו לפסוק פן וי"ל דרמב"ם נטור ס"ל בפ"י סוג'י ש"ס שם כמ"ש חי ר"ן דקאי על אה"מ מיד אם מצות בטלות לגמרי מן המת או דיש גנוד עבירה כמו קטן דאסור למספי ליה בידים עיי' בו, לפי פירושו לא מוכח מהסוג'י שם דאזלה למ"ד דעולות עמו ויש ראי' משם להיפך מדס"ל לר"י אפי' לקברו ומפרש ש"ס שם טעמ' דאזיל לטעמ' במתים חפשי וכו' והיננו אחה"מ נעשה חפשי, וקשה ניהי דאחה"מ ליפא גנוד עבירה מ"מ יהי אסור לקברו משום שיפשל באיסור פלאים אחר התח' וע"כ דס"ל לר' יוחנן ורב יוסף דכנות' ס"ל פ"ב ורפ"ג דלא יעמדו בתכריכים, הגם דר' ינאי פירושו למי דמביא הטור יו"ד ה"ג"ל ס"ל כר"ג דעולות עמו אנו נקטי' כר"י ורב יוסף דס"ל פ"ב וחקמים, וא"ש דברינו בישוב הרמב"ם ומקום שהבאנו לדחות דברינו משם מצאנו קיום וחזוק להם וקטיגור נעשה סניגור, בעזרת חוקר הפל וסוקר.

עוד לנו דר' ארנפה מעין דר' קצרה שהלכנו בו בישוב הרמב"ם נטור וצריכים אנו לארנפה דעדיין לא יצאנו ידי חובה ליישב קוש'י המג"א מדקאמר ש"ס ומודה שמואל דלא שיק' דין זה בדשמואל פלל, וליישב כ"ז אקדים אקדמות מילין מה שפכתוב לפנינו מאז על הגליון בהוספת מילין ע"ג מילין: הנה תוס' נדה הקשה הא איפא בכלאים משום לועג לרש פהא דמנחות דאמר בהאי שעתא בנודאי רמינן ליה משום לועג לרש, ורשב"ם תי' דגם פחי ליפא איסור כה"ג פיון שאין המת נהנה, והקשה תוס' בציצית ג"כ כה"ג מותר ומוכרי פסות פטורים מציצית, והיא קוש'י עצומה על רשב"ם.

ונ"ל דצריף להבין על תוס' דהקשה על הרשב"ם דבציצית ג"כ הדין פן וקשה באמת למה רמינן ליה הא אינו נהנה וחי ג"כ פטור, וצ"ל פיון דלכבודו של מת הוא הנאה מקרי דלובש בו פדריף שחי לובש שלא יהי מבונה בעיני הרואים משא"כ מוכרי פסות וי"ל דרשב"ם ס"ל דמ"מ ליפא משום לועג לרש פיון דמלבישי' אותו בע"כ גם כשמצוה שלא יקברוהו ולא יעשו לו תכריכי' עושי' לו כ"ז בע"כ משום בזיונא דחיים פמבואר כ"ז בש"ס סנהדרין ובטוש"ע יו"ד סי' שמ"ח, ולהיות פן אין ניקר שמשום הנאת המת הוא ושהנהגה המת ממנו, אולי לא איכפת ליה או אינו רוצה בו הגם שלא ציוה שלא ילבשוהו דגם אם יצוה אין שומעי' לו, וכיון שאפשר שלא נהנה וגם חי מותר פשאנו לובש להנאתו ליפא במת משום לועג לרש, דאין נראה וניקר לעין דלהנאתו הוא, וכן פטור ג"כ מציצית מה"ט, והא דש"ס מנחות דקאמר בהאי שעתא נדאי רמינן, התם קאי בזמן שעשאו לכבודו דגילה דעתו ועשה הקנה דרבה ללבוש תכריכים, הרי ידוע שרוצה וחספ' ונהנה איפא משום לועג לרש, דחי כה"ג חייב בציצית, ורשב"ם מתרץ שפיר על ברייתא דבגד שאבד בו פלאים שעושי' אותו תכריכים למת היינו שעושים אותו לאחר שמת והוא לא גילה דעתו ולא הכינם לכו' פנ"ל, ויש סיוע לשיטתו ולדברינו מדלא מצינו בשום דוקתא בש"ס דבר זה דרמינן ציצית לתכריכי מת אלא במנחות שם, ואין לו שייכות למה דאירי שם בדין פלי קופסא, ולמ"ש א"ש דוקא זמן שעשאו לכבודו רמינן ליה דאיפא משום לועג לרש ולא בסתם תכריכים למת ויש מזה סיוע לדברינו והוא ישוב נכון לפע"ד: והנה הרמב"ם לא העתיק הך דינא דבהאי שעתא נדאי רמינן ליה ובעי' ישוב וטעם להשמטה זו, ואם ס"ל פהרשב"ם דליפא משום לועג לרש רק בזמן שעשאו לכבודו כמ"ש, הו"ל לרמב"ם להביא דרמינן ליה פשהכין תכריכים בחייו כבש"ס מנחות ונ"ל ליישב עפ"מ ש תוס' ע"ז ס"ה ע"ב בשם רבינו יודא דהוא דמנחות

משום לועג לרש אליבא דשמואל דאזיל לטעמי' דס"ל דמצות אין בטילות לע"ל, ונמצא פשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יעמדו בלא ציצית ואיפא עבירה, והא דתלה הטעם בלועג לרש, בא ליתן טעם שהעומדים יש להם וכו' והנה דברי תוס' שם לא באו בסידור ומסורסים עיי' מהרש"א ועיי' מהר"מ לובלין שכ דמוכן מתוך דברי תוס' דס"ל דליפא משום לועג לרש רק אם אין מצות בטילות, אבל אם נפטר לגמרי גם לעתיד לבוא ליפא משום לועג לרש, והדברים צריכים תבלין איה תלי' זה בזה, ונ"ל להמתיקם דאם מצות בטילות לע"ל ומיד פשמת אדם נעשה חפשי מן המצות לעולם גם אם יזכה לעמוד חי בתחה"מ אין זו חרפה למה שהחיים חייבים והוא פטור אין בזה לעג למו דמשום שהוא מונח מת פטור דהא גם אם ישוב ויחז' פטור דכך גזרה חכמת התורה דאין חיוב מצוה רק משנולד ונגדל עד שמת ואז פסק חיוב מצות ממנו גם פשיחזור ויחז' וזמן קצוב מנותן התורה נתונה אבל למ"ד מצות אין בטילות ולעולם דבר ה' ומצותיו קיימים, ולא נפטר רק בעוד שהוא מת משום שאין בו רוח חיים, אבל אדם חי בין בזה"ז בין בזמן התחז' מחוייב בהם ולא נפטר רק בינתיים משום שהוא מת וכל רוח אין בו, יש בזה משום לועג לרש נגד החיים פנ"ל להמתיק ולהסביר בטוב: והנה קושית תוס' עצומה למה אמר ש"ס משום לועג לרש ולא אמר טפי משום דגורם לו איסור פשיעמדו ויחז' פש"ס נדה ומשו"ה ס"ל לר' ינאי דוקא לספדו שרי, ותי' תוס' אין לו מוכן ועי' מהרמ"ל שפעמים בכוננת התוס' דמשום לועג לרש גם בפעוה שנושאים ומתעסקי' עמו איפא, משא"כ משום איסורא ליפא רק פשמכניסי' אותו לקבר, והנה הדין אמת כמ"ש אבל רחוק להעמיס פן בכוננת התוס' וגם עדיין קשה דהו"ל לש"ס לומר עיקר הטעם שיש בו משום איסור, ולכל הפחות הו"ל לומר תרתי: והנה קוש' התוס' קשה לכאורה בלא חדושו של רבינו יודא פיון דשמואל ס"ל דמצות אין בטילות לע"ל הנה לש"ס לומר טפי דרמינו ליה משום איסור דיהז' מלובש בגד בלא ציצית, וי"ל בלא"ה ל"ק דרצה לומר טעמו גם למ"ד דס"ל דמצות בטילות לע"ל דמשום לועג לרש מיהא איפא, אבל לשיטת ר"י דגם משום לועג לרש ליפא רק לשמואל לטעמי' הנה יכול לומר יותר משום איסור בנטול מ"ע דציצית, ולפע"ד נראה בישוב קוש' תוס' עפ"י שיטת המרדכי דמי שיש לו בגד המחוייב בציצית וא"א לו לעשות בו ציצית פגון בשבת או בחול שאין לו ציצית מותר ללבוש בלא ציצית, דליפא איסור ללבוש בגד בלא ציצית, אלא דמצוה עוברת עליו לעשות בו ציצית וכד לית ליה ציצית, הרי הוא כמו שאין לו תפילין, לפ"ז ליפא חשש איסור פשיעמדו בלבושיהם ולא יהי' בו ציצית, ממ"נ אם יהי' להם ציצית יעשו ציצית בלבושיהם ואם לא יהי' להם לשעתא, פיון שא"א לעשות ציצית ליפא איסור בלבישה זו, ושאני פלאים שיש איסור בלבישה ולכן הוצרכו לומר דרמינו ליה משום לועג לרש דמלבישי' אותו עכשיו בגד בלא ציצית מפני שמת חפשי מן המצות, וא"ש לשיטת המרדכי אבל רבים החולקים עליו וס"ל דאיפא איסור ללבוש בגד של ד' פנפות גם אם א"א לו לעשות ציצית: ויש לי מקום ישוב לקוש' תוס' גם לשיטות אלו עפ"י מה שהבאנו לעיל דדבר זה אם צדיקים יעמדו בלבושיהם היינו אלו שיוצרות עמו עולי' עמו או בלבושיהם שהיו מלובשי' בחיים, פלוגתא דתנאי היא, ולמ"ד בלבושיהם שבחיים ליפא בתכריכים בלי ציצית חשש איסור דיעמדו בלבושיהם שהיו מלובשי' בחייהם, והא"ש דלא אמר האי שעתא ודאי רמינו ליה משום איסורא דזה תלי' בתנאי אי עולות

עמיהם או לא, לכן אמר טעמא דשני' לכ"ע, משום לועג לרש לכ"ע איתא, פיון שאין מצות בטילות לע"ל פהנ"ל.

ויש להבין בזה דקדוק לשון סתמא דש"ס האי שעטא ודאי רמינן ליה, מאי ודאי דקאמר לא הו"ל לומר רק האי שעטא רמינן ליה, ולמ"ש י"ל דבאמת איכא עוד טעמא משום איסורא אלא דאין זה ודאי דאפשר לא יעמדו בלבושיהם שינדו עמיהם ותל' בפלוגתא, ומשום ספק שמא האמת עם מאן דס"ל שיעמדו בתכריכי צריף להטיל בו ציצית משום ספק אבל משום לועג לרש לכ"ע איכא ואסור והיינו דקאמר בהאי שעטא ודאי משום ודאי רמינן ולא משום ספק פנ"ל וא"ש: עוד כ' תוס' שם דלשמאל דס"ל אין מצות בטילות לע"ל צ"ל הא דבגד שאבד בו פלאים דעושי' אותו תכריכי למת היינו לספדו כר' ינאי וצ"ל ניהי דמשום איסור ליכא אבל משום לועג לרש איכא וקשה לר' ינאי דס"ל לספדו הא איכא משום לועג לרש, וכן קשה לשמואל דס"ל פנותי' דהא ס"ל מצות אין בטילות.

ואתי לן שפיר עפ"י מ"ש חי' ר"ן בנדה לפי שיטתו דכל הסוגי' קדמא ואזלא לענן חיוב ופטור דמת עצמו, דר' ינאי ס"ל דיש במת עצמו נדנוד עבירה ור"י ס"ל דהוא חפשי לגמרי, והקשה לנפשי' איך שרי לר' ינאי לספדו הא איכא איסור לשעתו הוא מותיב לה והוא מפרק לה, פיון דאינו אלא לשעה ולכבוד בעלמא לאו ליהנות פדרף שלובשי' בחיים ג"כ כה"ג מותר פהא דמוכרי פסות וכו' נראה דס"ל לקברו אסור פיון שלובשי' אותו פדרף שלובשי' לחיים להתפסות בו ומשום בזוי וקלון, איכא איסור למת ג"כ, אבל מה שמכסין ולובשי' לספדו לאו דרף מלבוש הוא, והו"ל פמוכרי פסות, והוא כ' פן לפי דרכו ושיטתו דקאי במת עצמו אם יש איסור ואנן לשיטת תוס' דמצות בטילות בטילות ואין בטילות קאי על אחר התחז' ולמ"ד דאין בטילות אסור לקברו ומותר לספדו, ומשום לועג לרש ליכא לר' ינאי פיון דאינו אלא לשעתו ולכבוד בעלמא גם חי כה"ג מותר, ולמ"ד לקברו דמצות בטילות ליכא משום לועג לרש, הגם דלובשי' אותו פדרף מלבוש ולהנאתו, ויש איסור כה"ג לחי, מ"מ פיון דס"ל מצות בטילות לע"ל ליכא משום לועג לרש כמ"ש תוס' בשם רבינו יודא וא"ש: והרוחנו טובא פי מצאנו לו לרשב"ם עוד מקום ישוב דמיישב קושני' תוס' והא איכא משום לועג לרש, דבחי כה"ג מותר והקשה תוס' א"כ בציצית נמי ליכא משום לועג לרש.

ולמ"ש י"ל דרשב"ם ס"ל פסברת ר"י שבתוס' ע"ז דלמ"ד מצות בטילות ליכא משום לועג לרש ולק"מ מר"י דס"ל לקברו נמי לדידנ' ליכא משום לועג לרש, אלא דקשה על ר' ינאי דס"ל לספדו משום דס"ל מצות אין בטילות לע"ל והא איכא משום לועג לרש פהא דמנחות דקאמר לשמואל דס"ל דמצות אין בטילות דאיכא משום לועג לרש, ע"ז מתרץ רשב"ם דגם לחי מותר דאין המת נהנה היינו לבישה פזו לספדו גם לחי מותר פמו מוכרי פסות וליכא משום לועג לרש לר' ינאי, ולר"י דס"ל לקברו דאיכא הנאה כה"ג בחי לדידנ' מצות בטילות וליכא משום לועג לרש והא דמנחות בהאי שעטא ודאי רמינן האי שעטא דקוברי' אותו בתכריכיו שהזמין לעצמו לכבודו ודאי רמינן לשמואל לשיטתו משום לועג לרש, והוא ישוב נכון קרוב למרפז האמת בעזה"י: ונתישב לנו בדברינו קושני' סדרי טהרה על מה דקאמר ש"ס ר"י לטעמי' דאמר במתים חפשי וכו'

הא י"ל ר"י ג"כ ס"ל מצות אין בטילות אלא דס"ל דבגדים היו רדות עמו אין עולות עמו, ומ"ש דרצה לתרץ דר"י לכ"ע והוכיח עי"ז דגרסא אמר ר"א עיקר עיי' בו, מלבד שיש דוסק בדבריו, גם קשה על ר' יוסף דאמר זאת אומרת והוא מדאמר ר"י אפי' לקברו, דילמא ר"י ס"ל אינם עולות עמו ומנ"ל לרב יוסף דר"י ס"ל מצות בטילות, וגם לפי הגרסא שלפנינו ר' ינאי לא מועיל דחוקו של הס"ט.

ולמ"ש לק"מ דגם אם ס"ל לר"י דאין עולות עמו ומשום איסור דלעתיד ליכא אפתי משום לועג לרש איכא וכיון דחי כה"ג אסור איכא משום לועג לרש מיהת, וע"כ דס"ל מצות בטילות לע"ל וליכא משום לועג לרש פהנ"ל, ויש מכ"ז סיוע לסברת רבינו יודא ולדברינו ועי' היטב: והא"ש דהשמיט הרמב"ם הא דש"ס מנחות בהאי שעתא ודאי רמינו ליה דהוכיח מסוגי' דנדה מפח קוש' תוס' ומפח קוש' סדרי טהרה וקושיתנו ועפ"י הגרסא שלפנינו ר' ינאי דלמ"ד מצות בטילות לע"ל ליכא משום לועג לרש, וש"ס דמנחות קאי לשמואל לשיטתו כמ"ש תוס' בע"ז, ולהלכתא דקיי"ל מצות בטילות לע"ל דהא הלכתא אפי' לקברו וכן פסק הרמב"ם, וע"כ משום דקיי"ל מצות בטילות לע"ל בדין השמיט הו' דינא דהאי שעתא ודאי רמינו ליה ועי': אלא הא גופא דפסקו הפוסקים הלכה כר' יוחנן קשה לפי הגרסא שלפנינו אמר ר"א אמר ר' ינאי ובכ"מ הלכה כר' ינאי נגד ר"י, שהוא רבו דר"י, ורא"ש כ' דהלכה כר' יוחנן דהוא רבו של ר' אמי וכ' מע"מ לפי הגירסא שלפנינו אמר ר' אמי אמר ר' ינאי תהי' הלכה כר' ינאי עיי' בו ובסדרי טהרה, ונלפע"ד ליישב פסקא זו דפסקו כר' יוחנן גם לפי גרסא שלפנינו ר"א אמר ר' ינאי דהוכיחו דסתמא דגמרא ס"ל הלכה כר' יוחנן והוא מפח קוש' מג"א שהבאנו בתחלת דברינו על הא דקאמר ש"ס ומודה שמואל בזקן שעשאו לכבודו, למה אמר ומודה שמואל גם לרב ולהלכתא צריף האי דינא ונ"ל דבאמת ליכא רבותא דבגדי מת פטורים אפי' פשלו בשמים לפעמים בחייו כיון דלאו לאפסויי בחייו עשו' וכבר כתבנו זה לעיל וכתבנו דה"א כיון שעתידין שיעמדו בלבושיהם נעשים נמי לכסויי' בחיים קמ"ל דעיקרון לאו להכי עשו', אלא כ"ז שהוא מת, ויש להוסיף עוד ודאי למ"ד מצות בטילות לעתיד לבוא ליכא רבותא דגם אם נעשו גם לזמן התח' כמו לתכריכי' סוף כ"ס לא נעשו כלל לזמן חיוב מצות ציצית וכשיתפסה בחיים ליכא עוד מצות ציצית ופשיטא משום דעשו' לזמן דליכא מצות ציצית שלא תחייב עכשיו פשלו בשמים, ואפי' לשיטת הרמב"ם ליכא רבותא כ"ש וקו"ח לשיטת רא"ש, וש"ס דקאמר ומודה שמואל היינו לשמואל לשיטתו, הגם דס"ל אין מצות בטילות לעתיד לבוא, וה"א דעשו' גם לזמן התח' ואז יהי' מתפסה בחיים והוא זמן חיוב ציצית, קמ"ל דפטורים דלאו להכי עשו' ועכ"פ עיקר' לתכריכי' והיינו דאמר ומודה שמואל ורבותא לשמואל לשיטתו, אבל לפי מה דקיי"ל מצות בטילות לע"ל ליכא רבותא בזקן נעשאו לכבודו דפטורי' וא"צ להאמר ומינש' קוש' מג"א ומנה דהלכה כר"י דמצות בטילות מדאמר ומודה שמואל, דאי הלכתא כר' ינאי הו"ל סתם דזקן שעשאו לכבודו פטור, מדלא אמר הכ' ש"מ דלהלכתא ליכא רבותא דקיי"ל מצות בטילות וכיון דסתמא דש"ס ס"ל כר' יוחנן נקטי' להלכתא פנותי', דאין כלל זה הלכה פרבי נגד תלמידו אלא היכא דלא מצינו סתמא דש"ס דהכריע בין רב לתלמיד משא"כ ה"כא ועי' בכ"ז: וזהו דרף ארופה שיעדנו עליו בישוב הרמב"ם וטור דהשמיטו ולא העתיקו הו' דינא דש"ס מנחות בזקן שעשאו לכבודו דפטורה

דמילתא דפשיטא הוא לפי דקיי"ל מצות בטילות לע"ל, ואין אנו צריכים לומר דנקטי להלקתא כמ"ד שאין עולות עמו שהוא נגד ש"ס דנדה, ולא צ"ל דס"ל כחי ר"ן ורשב"א ברכות בפירוש סוגי' ש"ס נדה דמצות בטילות ואין בטילות הכל לאח"מ ויש נדנוד קצת איסור במת עצמו לר' ינאי כ"ז דוחק ולמ"ש בדרף הארנפה, מעלה ארוכה שמורה בכל וערוכ' בעזרת עורף מערקה: עוד רגע אדבר מילי דשמעתא ודאגדתא לחבר, פאיש חובר חבר, להבין הענין אשר עליו מוסד הבגנן שפחלקו בו הבונים, אם מותר לקברו או לא דתל' אם מצות בטילות לעתיד לבוא, ורבים ראו פו תמהו, הלא תורת ה' טהורה היא עומדת לעד, ראש דברך אמת ולעולם פל משפטי צדקו, משו"ה השיאו רשב"א וחי' ר"ן פוננת ר"י מצות בטילות לע"ל היינו אח"מ והוא דוחק בלשון ש"ס דלע"ל לא משמע הכי ורחוק מן השכל לומר דס"ל לר' ינאי ויש נדנוד איסור במת עצמו ומ"ש כמו דאסור לספות לקטן איסור בידים, הדמיון אינו עולה יפה, דקטן יבוא לידי חיוב כשיגדל והוא בחיים ומחוסר זמן גדלות שפא ממילא, משא"כ במת גם אם לאחר התחי' יהי מחוייב במצות פנים חדשות באו לכאן ועוד לפמ"ש התה"ד סי' ס"ב בטעמא דאסור לספות בידים כדי שלא להרגילו באיסורי' כשיגדיל וזה ל"ש במת, ויש לנו דברים ע"ד פלפול נאמרים, והעיקר נראה כדס"ל לתוס' בדוכתא טובא דמצות בטילות לאחר התחי' וכפשטות לשון מצות בטילות לעתיד לבוא, אלא דמילתא דא תמוה בעצמותו כמ"ש: ובסדרי טהרה הוכיח כחי' ר"ן ורשב"א מש"ס סנהדרין פ' חלק דאמר ר' יוחנן מנין לתחה"מ מה"ת שנא' ונתתם ממנו תרומה לאהרן הכהן, וכי אהרן לעולם קיים, אלא מכאן לתחה"מ מה"ת, והא ר' יוחנן ס"ל מצות בטילות לע"ל ואיך מפרש לאהרן הכהן לע"ל, וע"כ דפרושא דמצות בטילות פרשב"א וחי' ר"ן אלו דבריו ז"ל, ואני בעניי הכינותי מכון לפירושו של תוס' וכפי משמעות דמצות בטילות לע"ל לתחה"מ, ע"ד דרוש אגדה ועל כל פי האי נאמר דרוש וקבל ש"כר: ואקדים איזה מילתא דאגדתא, מקרא אני דורש בפ' נצבים פתיב ונהטיבה ונהרבה מאבותיה ומל' ה' אלהיה וכו' ואח"כ ישוב ה' לרוש עליה כאשר שש על אבותיה, ויכר הרגישו המפרשים, תחלה פתיב ונהטיבה ונהרבה מאבותיה היינו יותר, ואח"כ פוחת והולך ואמר כאשר שש על אבותיה ולא יותר, ונ"ל בהקדים ספרי ומוכא ברמב"ן בעשרת הדברות בפ' יתרו ועושה חסד לאלפי' לאנהבי זה אברהם ולשומרי מצותי אלו הנביאים עיי"ש, ונ"ל לפרש בהקדים מאמר ר' יוסף בש"ס קדושין מתחלה מאן דאמר לי סומא פטור עבידנא עגלא תלתא דה"א דגדול א"מ ועושה וכו' השתא דשמענא לדר"י דגדול מצונו ועושה וכו' והנה בנדאי גדול אינו מצונו ממצונו ועושה, דמצונו מוכרח הוא מיראת עונש והפסד ש"כר מצונו, והאינו מצונו ועושה בנדאי עושה רק מאהבה לעשות נ"ר לפניו ית"ש, והלקתא גדול מצונו ועושה וכתבו הראשונים דבמצונו ועושה יצרא דאדם מתגבר עליו ומסיתו לעשות עבירה ומונעו לעשות מצוה ולפום צערא אגרא, ואיתא במדרש והנה טוב זה יצר טוב, מאוד זה יצר הרע שע"י כבישת יצה"ר מקבל ש"כר וכל שיצרו גדול תגדל ש"כרו לכו מצונו ועושה עדיף מן הצד, ונ"ל משו"ה דייקו ואמרו לריש ניהום אמר הקב"ה נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני לא הול"ל שאמרתי אלא שנעשה רצוני ונ"ל במכונן אמרו שאמרתי להורות דגדול המצונו מהאינו מצונו, והיינו נ"ר לפני שאמרתי והוא מצונו ונעשה רצוני, והנה אמרו ז"ל קיים אאע"ה כל התורה כולה עד

שלא ניתנה והי' עובד מאהבה פי לא הנה מצווה ומרצונו ומנפש חפיצה עשה, מנה נראה אהבה יותר ממצווה ועושה, אבל נביאי' שבאו אחר מתן תורה הם מצווים ועומדים, והיינו לאוהבי זה אברהם ולשומרי מצותי אלו הנביאים שהם משמרים את אשר צוה ה', ומ"מ גדול שכר המצווים ועושים, פי לפום צערא דיצרים אגרא וכל אשר יצרו מתגבר עליו יותר, שכרו יותר, והיינו ולך ה' הקסד פי אתה תשלם לאיש כמעשהו, לא אמר תשלם מעשהו אלא כמעשהו, פי כמה עושין מצוה אחת וזה מקבל שכר יותר מנה לפי תאנת לבו יקבל שכרו והיינו כמעשהו, לפי מה שעשה אותה אם הי' קל או קשה עליו מצד יצרו לפי מה שהוא והנה הרמב"ן בפ' נצבים כ' בפירושא דהאי קרא ומל ה' אלוקיך את לבבך דלימות המשיח לא יהי' עוד יצה"ר ולא יתאנה לרע כמו שהי' קודם החטא עיי"ש במתק לשונו מה מתוק מדבש : ועפי"ז נבוא ליישב סתירת המקראות, תחלה אמר והטיבה והרבה מאבותיה יותר מאבותינו הקדושים ע"ה שקיימו כה"ת עד שלא ניתנה מאהבה רבה אבל לא היו מצווים ועושים, ותגדל שכרנו וייטיב ה' לנו יותר מהם פי גדול שכר של המצווה ועושה, ואח"כ אמר קרא ומל ה' אלוקיך את לבבך ולא יהי' עוד יצה"ר ואין מעלה במצווה ועושה לכן פי ישוב ה' לשוש עליך פאשר שש על אבותיה ולא יותר וא"ש.

ונבוא למטרת פנונתנו להיות פי אם אין יצה"ר אין מעלה במצווה ועושה מאינו מצווה ועושה ושוב הו"ל גדול אינו מצווה ועושה ממצווה ועושה דמי שאינו מצווה ועושה מדעת עצמו נראה אהבה יותר ממצווה מעושה, ולעתיד דלא יהי' יצה"ר עוד יסיר ה' עול התורה היינו מה שהטיל עלינו ע"י צויו, אבל נקיים כל המצוות מעצמינו באהבה רבה ובדביקות בו ית"ש, ונהו שאמרו ו"ל מצוות בטילות לע"ל היינו שלא נהי' מצווים ועושים אלא שנעשה הכל מעצמינו מרצון הטוב ונפש חפיצה, ולפני ה' ירצה, ומיושב קוש' הס"ט דיתנו תרומה לאהרן הפהן לאחר תחה"מ מרצון הטוב לעשות נחת רוח לטוב ומטיב, וכתיב כל הנותר בציון ונשאר בירושלים קדוש יאמר לו נ"ל עפ"י מה שאמרו אל תאמין בעצמה עד יום מותה, וכ"ז שהאדם חי גם אם מתנהג בחסידות א"א לומר עליו שהוא קדוש פי אפשר אתמול הי' צדיק ועכשיו רשע, וא"א לומר עליו שהוא צדיק וכ"ש קדוש עד אח"מ, וכ"ז כשיש יצה"ר אבל לעתיד שלא יהי' עוד יצה"ר אפשר ליחד שמו ולומר לו פי קדוש הוא, והיינו והי' כל הנותר בציון ונשאר בירושלים קדוש יאמר לו לעצמו כ"י היותו, פי כמו שהוא בראשיתו הוא באחריתו קדוש וברוך יאמר לעומתו.

אלה הדברים ויותר ממ"ש פאן בכפלי כפלים לתושי' אמרתי בדרוש אגדה עלי א"ר"ש יסדה בחבורתא קדישא פה ק"ק פ"ב יע"א ל"ב בעומר, דרשתי פמין חומר לסדר ואשפור מוטות עולכם ואליה אתכם קוממיות בשנת לא תאונה אליה רעה לפ"ק.

הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ה שפעת ברכות ושוכע שמחות לכבוד ידי"נ תלמידי הרב המופלג מלא עתיק המאוה"ג, בע"פ צדיק צדקות אהב כש"ת מו"ה אליה' א"ש נ"י אבדק"ק דערעדטשקא יע"א: בי"ה קבלתי ואותיותיו שאלוני בדבר הלכה לענין ברכה בתפילין הנמצאין בינד נכרי דמבואר בטוש"ע דכשרים, וכ' בב"י אע"ג דביו"ד סי' רפ"א יש ב' דיעות אם קורין בס"ת הנמצא בינד נכרי הכריע הטור

בתפילין דלא שכיח כלל שכתבם נכרי דאמרי מסתמא ישראל כתבם, ועיניו ראו ראי שניין ביש"ש גיטין פ' השולח דלא נראה לו חילוק זה, ותמה מה ראה הטור על פכה לחלק בין ס"ת לתפילין ואנו אין לנו אלא כפסקו של המחבר, והאחרונים לא הביאו יש"ש הנ"ל בנדאי אין לנו לחוש לדבריו אבל עלה ספק בלבם אם נסמוך על האי סברא דמסתמא ישראל כתבו לענין ברכה ואפשר דגם טוש"ע לא כתבו רק דכשרי לצאת בהם, אבל לענין ברכה לא והוא עפ"מ"ש הטו"ז או"ח סי' ח' ס"ק ה' דדייק המחבר וכו' דיבדוק ציצית משום ברכה לבטלה ולא כ' משום דלבוש בגד של ד' פנפות בלי ציצית ש"מ דסמכי על החזקה ומשום איסור חמור דלא תשא לא סמכי על החזקה, ואולי הה"נ הקא גיה דסמכי דמסתמא ישראל כתבם לענין שיוצא בהנחת תפילין אלו, אבל לענין ברכה לא סמכי משום חומר לא תשא דלא עדיפא הך סברא מחזקה אלו דבריו בהוספת דברים משלנו.

והנני להשיבו בתשובה אחר העיון כמסת הפנאי וקודם שנבוא למטרת פוננתנו נעשה סמוכים ופנים להלכה לשיטתו של הטור דמוכח מתוך הסוגי' שיש חילוק בין תפילין לס"ת, ונשית פנינו תחלה לבאר שיטת הרי"ף ורמב"ם בס"ת פי' ה' הטובה עלינו ולפניו כונו מעשי ידיו : פתח דברינו יאירו לבאר שיטת הרי"ף ורמב"ם באר היטב.

הנה ה"ר"ן כ' מדכ' הרי"ף וי"א גונז לבסוף ומפרש טעמא שפא נכרי כתבו נראה דס"ל כמ"ד דגונז. וצ"ל דהרי"ף הנה לו הגירסא בהיפוך מגירסא שלפנינו, ולולי טעמו של ה"ר"ן בשיטת הרי"ף וכן פסק הרא"ש נ"ל מילתא בטעמא בטעמו של הרי"ף ורמב"ם, ונ"ל דהרי"ף ס"ל כשיטת רש"י דכ' דמ"ד קורי' משום דאיכא ס"ס שפא ישראל כתבו ואת"ל נכרי שפא שלא לשם ע"ז כתבו, וצ"ל לרש"י דמ"ד קורי' ס"ל דל"ב פתיבה לשמה, וגם ל"ל דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה דאלת"ה ל"מ ס"ס דיופסל משום לשמה ומשום כל שישנו וכו' ומ"ד אין קורי' בו דס"ל משום ספק שפא נכרי כתבו ופלא לשמה הוא או משום כל שישנו וכו' או משום שניהם, וכיון דקיי"ל דבעי לשמה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ממילא הלקתא במוחלט כמ"ד יגנז, ורמב"ם ס"ל כחוס' ויתר ראשונים דמ"ד קורין משום דמסתמא ישראל כתבו, וי"ל גם להלקתא כמ"ד קורין בו אלא דמ"מ קשה מנ"ל לרמב"ם לפסוק להקל כמ"ד דסומכים דמסתמא ישראל כתבו: ונלפע"ד דהנה התוס' הקשו על רש"י מדאמר אכ"פ מ"ד יגנז משום כל שישנו ולא אמר משום דילמא כתבו נכרי לע"ז ועיני' מהרש"א דמפרש פוננת התוס' דאם הי' טעם אחר למה ל"א טעם זה דס"ל לר"נ משו"ה דבנמצא פי' גוי יגנז, וצ"ל למה באמת לא קאמר טעמא דמ"ד יגנז בכתבו נכרי משום שפא לע"ז כתבו ומה לו לש"ס להביא ממק"א משום כל שישנו דלאו כ"ע ס"ל ה"כ, הול"ל טעם הפשוט ומוכן זה עפ"מ"ש הרמב"ן בחי' גיטין בהשמטות שהקשה ג"כ פקושני' תוס' מדלא אמר דס"ת שכתבו נכרי יגנז משום שפא לע"ז כתבו, והקשה על רש"י למה"ד דלא אמר' סתם מחשבת נכרי לע"ז אמרי' סתמא לאו לע"ז ומביא ראי' ע"ז מש"ס חולין פ"ק י"ג ע"ב במתני' דשחיטת נכרי נבילה ומותר בהנאה דאתי' דלא כר"א דס"ל דסתם מחשבת נכרי לע"ז, ולא חיישי' דילמא לע"ז שחטו ש"מ דל"ח דמסתמא לאו לע"ז שחטו דלא כרש"י.

והנה צ"ל למה באמת ל"ח מספק ואמרי' מסתמא לאו לע"ז מהיפוך להיפוך מר"א דס"ל סתם מחשבתו לע"ז והוא רחוק: ונראה לפע"ד דצ"ל איך אתי מחשבתו דברים שפלב ואוסר אלא לר"א פנין דסתם מחשבתו לע"ז לא הו"ל דברים שפלב ועיני' פעין זה ב"ב פ' מי נשמת באבעי' דלא איפשטא בשכ"מ שהקדיש נכסיו אם עמד חוזר או לא ופסק הרא"ש דכיון דספק הוא הרי הוא בחזקת הקדש או עניים, והקשה הב"י בסי' ר"נ אדרבא הו"ל לאוקמי בחזקת המקדיש ועיני' קצה"ח שם שכ' דטעמו משום דכל אומדנא הו"ל דברים שפלב חוץ באומדנא דמוכח וכל דאיכא ספק באומדנא הו"ל דברים שפלב עיי"ש, והה"נ בספק אם חישב נכרי לע"ז הו"ל דברים שפלב פנ"ל בכוננת הרמב"ן.

ורש"י לא נחית לסברא זו וכן שיטת הרמב"ם פ"ט מזכני' ומתנה ה' י"ט ומחבר בחו"מ סי' ר"נ. וליישוב קושלי' הרמב"ן על רש"י ממתני' פ"ק דחולין נ"ל ה"מ שאני דאיכא לבהמה חזקה דאינה אסורה בהנאה גם לשיטת רש"י דמחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור גבילה היינו לענן איסור אכילה, אבל היתה בחזקת שמונתת בהנאה, ולכן ל"ח שחישב לע"ז משא"כ בס"ת שנמצא ביד נכרי דל"ש חזקה שאינו לע"ז דהא לא הוחזקה מעולם לכן חוששי' שמא פתבו נכרי וכתבו לע"ז פנ"ל ועיני', וליישוב קו' תוס' ורמב"ן מדלא קאמר טעמא דמ"ד ס"ת שפתבו נכרי יגנוז שמא פתבו לע"ז נ"ל לתרץ בירך קושלי' אחריתא שהקשה הרמב"ן על רש"י דמ"ד קורין בו ע"כ ס"ל דל"ב לשמה וגם מחשבת ע"ז אינה פוסלת ומביא ראי' על זה מש"ס ע"ז דס"ל לר' יוסי דכותי שמל לשם הר גריזים פשר דא"צ לשמה אלא כל היכא דא"צ להיות לשמה גם מחשבת ע"ז אינה פוסלת.

וליישוב כ"ז אומר אני דרש"י ג"כ ס"ל דיש סברא לומר דמסתמא ישראל פתבו דלא שכיח שיכתוב נכרי, אלא דלא ניחא ליה לומר דאלימא האי סברא כ"כ לסמוך עלה בדאורייתא, והנה קריאת התורה בצבור דרבנן חוץ מפ' זכור כמ"ש הרא"ש ברכות, וכיון דרבנן הוא הגם דאין עושין ספק דרבנן לכתחילה, מ"מ פנין דל"ש שיכתוב נכרי סמכינן דרבנן דבלא"ה ספיקו להקל וכ"ז מחשש שמא פתבו נכרי והו"ל שלא לשמה או משום שאינו בקשירה ופסולים אלו הם מדאורייתא אבל מצנת קריאת ספר תורה בצבור דרבנן, אבל לחשש שמא לע"ז פתבו ומחוייב לשורפו והוא מדאורייתא, וראיתי בכתבי קודש של אבא מאוה"ג זצ"ל שכ' דנפקא מואבדתם את שמם וכו' כשכותב אלקים לשם ע"ז, ונ"ל גם בספק שמא פתבו ישראל ושמא פתבו נכרי דא"א לשון דשמא ישראל פתבו מ"מ אסור לקרות בו מספק דאורייתא דמיקרי ורוצה בקיומו כשקורא בו ברבים וספק זה שמא לע"ז פתבו לאו משום דלא יצא ידי חובת קריאת התורה הוא אלא משום איסור דע"ז.

ובקיצור י"ל דכל אפיזרייהו דע"ז חמירא טובא ואין ראוי לסמוך על הסברא דמסתמא ישראל פתבו, לכן כ' רש"י משום דלענן איסור דע"ז איכא ס"ס שמא ישראל ושמא נכרי ושללא לשם ע"ז ומשום דליתא בקשירה ומשום לשמה אין איסור בקריאה רק שלא יצא י"ח הוא דרבנן, ואפשר גם בפ' זכור דאורייתא יש להקל ולסמוך דמן הסתם ישראל פתבו, אבל בחומר איסור דע"ז דוקא בס"ס פנ"ל : והא"ש דל"ק קו' הרמב"ן דכשאין צריך לשמה גם מחשבת ע"ז אינה פוסלת, דלפמ"ש גם מ"ד קורי' ס"ל דבעי לשמה

ומחשבת ע"ז פוסלת ואוסרת דונדאי בעי שריפה ובספיקא אסור לקרות בו חוץ היכא דאיכא ס"ס מותר.

ומינשב הא דלא מפרש ס"ת שפתבו נכרי מ"ד יגנוז משום חשש מחשבת ע"ז, דהא כ' התוס' הא דלא מפרש דס"ל פריש"ג דבעי לשמה משום דלא מפניש אמר פן ולהכי אמר טפי משום שאינו בקשירה וכיון דלא רצה לומר דמ"ד יגנוז ס"ל דבעי לשמה משו"ה לא מפרש משום שפא מחשבתו לע"ז דאם ל"ב לשמה גם מחשבת ע"ז אינה פוסלת ומסולקים כל הקושיות על רש"י ע"ד נכון בעזה"ת: ובמ"ש גתינשב לי מה דהי קשה לי על מ"ש רש"י דאיכא ס"ס הא שפא אונס חד הוא אם פתבו ישראל או נכרי ושללא לשם ע"ז והכל בחד ענין ואין ס' אחד מתיר יותר מחבירו דהא ס"ל ע"כ דלא בעי לשמה וכשר לכתובה, ולפמ"ש דמ"ד קורין ג"כ ס"ל לשמה וכל שישינו בקשירה אלא דמשום זה סמכי דישאל פתבו, א"ש דאיכא ס"ס לענין ע"ז דס' אחד שפא ישראל פתבו מתיר יותר דיוכל לקרות בו לצאת י"ח, אבל להך צד שפא נכרי פתבו שלא לשם ע"ז אין יוכל לצאת י"ח קריאה משום לשמה ומשום דליתא בקשירה הגם דבנדון זה שגמץא ס"ת בידו ליכא נפקותא דאמרי' מסתמא ישראל פתבו, מ"מ במק"א להך צד שנקרי פתבו שלא לשם ע"ז אין יוצאי' י"ח קריאה ושוב לא הו"ל שפא אונס חד כמבואר בש"ף יו"ד סי' ק"ח וא"ש ועיני': ואחר שהעמדנו שיטת רש"י על מכוונה, נשית פנינו ליישב שיטת הרמב"ם דפוסק כמ"ד קורין, והוא עפ"י דברינו שפתבו בשיטת רש"י רק בנטי', קצת בשנוסרף תוספות מיעוט לבאר פלוגתא דמ"ד יגנוז ולא נראה לו להתיר משום ס"ס ולא משום דסתמא ישראל פתבו וי"ל דס"ל גמי דמסתמא ישראל פתבו אלא דזה לא מהני רקשיכולים לצאת י"ח קריאה, אבל לא לאיסור חשש שפא לע"ז פתבו, ומשום ס"ס י"ל דס"ל דלא בעי לשמה וגם ל"ל דכל שאינו בוקשרתם וכו' ממילא ליכא ס"ס, שפא ישראל ושפא נכרי שלא לשם ע"ז דהו"ל שם אונס חד דליכא נפקותא בין ב' הצדדי' אבל מ"ד קרי' ס"ל פדכתבנא נכרי פסול משום לשמה ומשום דליתא בוקשרתם, ולהכי איכא לענין חשש דכתיבה לע"ז ס"ס פראוי, ונתבאר היטב פלוגתא דמ"ד יגנוז ומ"ד קורי' בו ונטיתי ממ"ש לרש"י עפ"י רמב"ן דאם ל"ב לשמה גם מחשבת ע"ז אינה פוסלת, ומתוך קו' הרמב"ן דמדמה למל לשם הר גריזים וכן התעורר פ"י מסברא דלא אתי מחשבה ומבטל מעשה, ויש לחלק דבמילה סתמא לשמה ולא אתי מחשבתו ומבטל מעשה המוכיח דלשמה הוא, אבל בס"ת הגם דל"ב לשמה מ"מ מחשבה להיפוך פוסלת דסתמא לאו לשמה ועיני' תוס' מנחות ל"ו ע"א שכ' לחלק בין מילה לס"ת.

ובחי' אפא מאוה"ג צ"ל ראיתי שכ' לאמור דשאני הכא דליכא מעשה בכתיבת אנפרות דנכרי כותב אנפרות הוא לאלקים חול כמו ישראל שפכת אנפרות קודש לה, ולא דמי לשחיטה ומילה, ועפ"ז א"ש מ"ש בבבאור הפלוגתא וטעמו של מ"ד יגנוז והא"ש דפסק הרמב"ם כמ"ד קורי' דלהלכתא דקיי"ל דבעי לשמה וכל שאינו בוקשרתם וכו' איכא ס"ס טבא וממילא נקטי' כמ"ד קורין: אמנם פן למ"ש הה"מ הלכו' אישות דרמב"ם ל"ל שפא אונס חד הוא ליתנייהו לדברינו אליכא דרמב"ם דאין לומר מ"ד יגנוז משום שפא אונס חד הוא הא הרמב"ם ל"ל האי פלגא.

אָלא דהה"מ העֵלָה פֿן בְּשִׁיטת הַרְמַב"ם מִפֿתּ הוֹכְחָה וְעַיִן פֿלִתִי סִי ק"י בְּבֵית הַסֵּפֶק שְׁדָחָה רֵא"י הַה"מ : וְלִצְאָת חוֹבַת בִּיאָוֹר שִׁיטַת הַרְמַב"ם גַּם לַהֲה"מ וַיִּתְּכֵנוּ דְבָרֵינוּ גַּם לְשִׁיטַתוֹ אֶקְדִּים קו' שְׁאָרִית יוֹסֵף אֲשֶׁר הִבִּיא הַש"ךְ בְּכִלְיִי ס"ס עַל ס"ס שְׁכ' רש"י פֿאַן הָא הו"ל ס"ס שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַתְּהַפֵּךְ דָּאם נִתְחִיל בְּסִפְקָ שְׁמָא כְּתָבוּ שְׁלֵא לְשֵׁם ע"ז וְאֵת"ל כְּתָבוּ לַע"ז תו א"א לֹא לֹא שְׁמָא יִשְׂרָאֵל כְּתָבוּ וְש"ךְ כ' מִזֵּה סִיּוּעַ לְכִלְיִי שְׁל מְנַחֵם עֶזְרָי' עַי"ש.

ולפע"ד פֿאַן א"ש בלא"ה, די"ל דְּוָקָא אַם ב' סְפִיקוֹת שְׁוֹת אֶמְרִינוּ לְמָה תִּתְחִיל בְּזֵה, תִּתְּהַפֵּךְ וְתִתְחִיל בְּסִפְקָ אַחַר וּמ"ש, אָבֵל פֿאַן דָּאִין ב' סְפִיקוֹת שְׁקוּלוֹת, דְּסִפְקָ רֵאשׁוֹן שְׁאִנוּ מִתְחִילִין בּוֹ אִינוּ שְׁקוּל דְּקָרוֹב דִּישְׂרָאֵל כְּתָבוּ אָלָא דְלֵא סְמְכִי עַל זֵה לְחוּד וְצָרִיכִים עוֹד סִפְקָ כַּה"ג מִהֲנִי אִפִּי אִינוּ מִתְהַפֵּךְ פִּינוּ דְּמִיד פֿשְׁבָּאִים לְדוֹן קָרוֹב לְנוּ לֹא לֹא דִישְׂרָאֵל כְּתָבוּ, וְבוֹ אִנוּ מִתְחִילִין, וְאִין לֹא אִיפּוּף אָנָּא וְתִתְחִיל בְּס' הַשְּׁנִי תִתְחִיל פֿנ"ל בְּרוּר וְעַיִן כְּעַיִן זֵה בְּפִלְתִי עַל הַלְכוֹת נִדָּה רִישׁ סִימָן ק"ץ וּבַח"ס חִיו"ד סִי קמ"ב : וְהִנֵּה בְּפִלְתִי סִי ק"י הַעֲלָה דְלַרְמַב"ם דְּסִפְקָ דְּאוֹרֵייתָא רַק מְדַרְבְּנֵן לְחוּמְרָא לִיתָא לְהַאי פֿלְלָא דְבְּעִי ס"ס שְׁיֻכַּל לְהַתְּהַפֵּךְ, דִּהָא בְּחַד סִפְקָ יִצְאָנוּ מִיָּדִי אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא וְלִיכָּא רַק אִיסוּר דְּרַבְּנֵן וּמוֹעִיל סִפְקָ הָאֲחַר דְּסִפְקָ דְּרַבְּנֵן לְקוּלָּא וְאַצְ"ל ס"ס עַי"ש וּבַדג"מ, וְקִימְתִי מֵאֵז מְנַפְשָׁאִי וְאַמַּת נְכוֹן הַדְּבָר וְאַחַר הַנְּצִיעָה זֹו אֹמֵר לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דַּס' דְּאוֹרֵייתָא לְקוּלָּא וְיָדוּעַ דְּתִלְי' בְּפִלְגִיתָא דְּתַנְאִי וְאַמּוֹרָאִי, י"ל לְמ"ד סִפְקָ דְּאוֹרֵייתָא מֵה"ת לְחוּמְרָא בְּעִי ס"ס שְׁיֻכַּל לְהַתְּהַפֵּךְ וְאַפִּי' ס"ס כְּדִהָכָּא בְּעִי לְהַתְּהַפֵּךְ, אָבֵל לְמ"ד וְהוּא לְרַמְב"ם לְהַלְכְּתָא דַּס"ד רַק מְדַרְבְּנֵן לְחוּמְרָא ל"ב יֻכַּל לְהַתְּהַפֵּךְ, וְי"ל מ"ד יִגְנוֹז ס"ל ס"ד מֵה"ת לְחוּמְרָא וְצָרִיף ס"ס שְׁיֻכַּל לְהַתְּהַפֵּךְ וְכָאן א"א לְהַתְּהַפֵּךְ, לְכֵן ס"ל יִגְנוֹז, וּמ"ד קוּרִין ס"ל ס"ד רַק מְדַרְבְּנֵן לְהַחְמִיר וּמִהֲנִי ס"ס שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַתְּהַפֵּךְ וְלִהַלְכְּתָא דַּס"ד רַק מְדַרְבְּנֵן לְחוּמְרָא פֿסֶק הַרְמַב"ם דְּקוּרִין בּוֹ.

וְרִי"ף דַּס"ל כַּמ"ד יִגְנוֹז י"ל דְּאֲחַז בְּשִׁיטַת רֹנֵב רֵאשׁוֹנִים דְּקִי"ל ס"ד מֵה"ת לְחוּמְרָא וְעַיִן: אָלָא דִּישׁ לְפַקְפֶּק עַל דְּבָרֵינוּ עַד פֿה דְּקוּרִין בּוֹ דְּמִשׁוּם לְשִׁמָּה וְשְׁאִינוּ בְּקִשְׁרֵיהּ סְמְכִינוּ דְּמִסְתְּמָא יִשְׂרָאֵל כְּתָבוּ, דְּקָרִיאַת הַתּוֹרָה בְּצַבּוֹר דְּרַבְּנֵן וּכ"ז פֿל יְמוֹת הַשָּׁנָה, אָבֵל פ' זְכוֹר דְּאוֹרֵייתָא הוּא בְּאַמַּת אִין קוּרִין בּוֹ וּמִסְתִּימַת הַרְמַב"ם לֵא מִשְׁמַע פֿן, וּבְבִרְיִיתָא דִּי"א קוּרִין י"ל חוּץ מִפ' זְכוֹר אָבֵל הַרְמַב"ם הִנֵּה לִיה לְפָרֵשׁ, וְי"ל פִּינוּ שְׁאִין מְפּוֹרָשׁ בְּש"ס פֿן לֵא כ' מְדַנְפְּשִׁי וְכֵן דְּרַפּוֹ בְּקוּדֵשׁ בְּכ"מ פִּיּוּעַ: אָלָא דְּמִשְׁמַעוֹת קוּרִין דּוֹחֵק קֶצֶת לְפָרֵשׁ חוּץ מִפ' זְכוֹר, וְלִהְרֹנוֹחָה דְּמִלְתָּא שְׁלֵא נְצַטְרָף לְדַחֲוִי נ"ל עוֹד דְּרַף קֶצֶרָה בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם לְשִׁיטַתוֹ דַּס"ד רַק מְדַרְבְּנֵן לְחוּמְרָא, י"ל דַּמ"ד קוּרִין מִשׁוּם דְּסִפְקָ הוּא שְׁמָא כְּתָבוּ יִשְׂרָאֵל וּמְדַאֲוֵרֵייתָא סְפִיקוֹ לְהַקְלֵה גַּם דְּאַתְחִזֵּק בְּחִיּוֹב הַמְצָנָה וּבְדַאֲתַחְזִיק ל"א סְפִיקָא לְהַקְלֵה גַּם לְרַמְב"ם, הִכָּא שְׁאִנִּי דְּאִיכָּא נִגְדַּת חִיּוֹב דְּמִסְתְּמָא יִשְׂרָאֵל כְּתָבוּ וְעַיִן הָיִ סִפְקָ הַשְּׁקוּל כְּדִלָּא אַתְחִזֵּק, וְכָל סִפְקָ דְּרַבְּנֵן לְהַקְלֵה כ"ש פֿאַן שְׁקָרוֹב יוֹתֵר דִּישְׂרָאֵל כְּתָבוּ סְמְכִי לְעַנְיָן דְּרַבְּנֵן, שְׁאִמְרוּ ס"ד לְהַחְמִיר דְּמִסְתְּמָא יִשְׂרָאֵל כְּתָבוּ דְּעִדִּיף טְפִי מְחִזְקַת חִיּוֹב וּמ"ד יִגְנוֹז ס"ל ס"ד מֵה"ת לְחוּמְרָא, וְלְעַנְיָן ס"ד לֵא סְמְכִי דְּמִסְתְּמָא יִשְׂרָאֵל וְכִינוּן דַּפ' זְכוֹר דְּאוֹרֵייתָא וְאִין יוֹצֵא בּוֹ מִסְפֶּק שְׁמָא כְּתָבוּ נְכָרִי גַּם פֿל הַשָּׁנָה אִין קוּרִי בּוֹ מְחִשֵׁשׁ שְׁיִקְרָאוּ בּוֹ גַּם פ' זְכוֹר וְעַיִן טו"ז סִי רַס"א דִּהַעֲלָה דְּסִפְרָ שְׁאִין פֿסוּלוֹ נִזְכָּר אִין קוּרִין בּוֹ אִפִּי בְּיַחֲדִיד שְׁמָא יִקְרָא בּוֹ בְּצַבּוֹר וְש"ךְ בְּנִקְה"כ חוֹלֵק עֲלָיו, וּנ"ל

דְּכָאן גַם הַשִּׁי"ף מוֹדָה בִּינּוֹן שְׁקוֹרִין בּוֹ בְּצַבּוֹר כֹּל הַשְּׁנָה דְקָרִיא' מְדַרְבְּנָן הִיא, יֵשׁ לְחוּשׁ
שְׁיִקְרָאוּ בּוֹ גַם פֿ"א בַּפ' זְכוּר וּלְהִכִי אֵין קוֹרִין בּוֹ כְּלָל, וּמ"ד קוֹרִין בּוֹ ס"ל ס"ד לְקוֹלָא
וְגַם פ' זְכוּר יוֹכֵל לְקָרוֹת בּוֹ, וּפְסֵק הֶרְמֵב"ם לְשִׁיטְתוֹ כּוּמ"ד קוֹרִי' בּוֹ וְאֶפְי' פ' זְכוּר וְהָרִי"ף
פֶּסֶק כּוּמ"ד יִגְנוֹז דַּס"ל ס"ד מַה"ת לְהַחֲמִיר וְעֵינֵי' בַּכ"ז: וְהֵנָּה שְׁנֵי דְרָכִים רִאשׁוֹנִים
שְׁפַתְכֵנוּ בְּיָשׁוּב שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם לֹא יִתְכַנּוּ לְמַה דְפֶסֶק הֶרְמֵב"ם דְתַפְּיִלִּין שְׁנַמְצָאִים בְּיַד
נְכָרִי כְּשֵׁרִים דְהָא בְּמַצְנָה דְאוֹרֵייתָא לֹא סְמַכִּי' עַל הָא דְמַסְתַּמָּא יִשְׂרָאֵל פְּתַבְּם וְצָרִיכִים
אַנּוּ לַמ"ש ב"י דְשִׁאֲנֵי תַפְּיִלִּין דְנוֹדָאֵי לֹא פְתַבְּם נְכָרִי וּכ"ע מוֹדִים דְכְּשֵׁרִים, וּבְאַמַּת ר"נ
אָמַר ס"ת שְׁנַמְצָא בְּיַד נְכָרִי י"א יִגְנוֹז וּי"א קוֹרִי' בּוֹ י"ל בַּס"ת פְּלִיגּוּ אֲבָל בְּתַפְּיִלִּין ל"א
ר"נ דִּי"א יִגְנוֹז, אֲלֵא שִׁי"ל דַּמ"ד יִגְנוֹז בַּס"ת כ"ש כְּבַתַּפְּיִלִּין דְמַה ס"ת לְקָרוֹת בְּהַ רַק
דְרַבְּנָן אָמַר יִגְנוֹז וְאֵין קוֹרִי' בּוֹ כֹּל הַשְּׁנָה כ"ש כְּבַתַּפְּיִלִּין דְאוֹרֵייתָא דִּיגְנוֹז, וּי"ל גַם מ"ד
קוֹרִין ס"ל בְּתַפְּיִלִּין יִגְנוֹז: אֲבָל נ"ל רֵאִי' מְהִימָנָא לְחִילּוּקוֹ שֶׁל הַב"י מְדַאֲמַר ר"ד לַר"א
הָא בַּכ"ד פּוֹדִים ש"מ ס"ת שְׁנַמְצָא בִּי"נ מוֹתֵר לְקָרוֹת בּוֹ, וְצ"ל הָא בְּמַתְנֵי קַתְנֵי אֵין
לוֹקַחִין סְפָרִים תו"מ וְלָמָּה שְׁבִיק ר"ד תו"מ וְנִקְיֵט ש"מ ס"ת וְכו' וְאֵין לוֹמַר דְנִקְיֵט ס"ת
דְקַתְנֵי תַחֲלָה וְה"ה אַחֲרֵינָא שְׁנַשְׁנוּ בְּמַתְנֵי', הָא אֵיפָא רְבוּתָא יוֹתֵר בְּתַפְּיִלִּין וּמְזוּזוֹת
דְדְאוֹרֵייתָא הוּא דְכְּשֵׁרִים מַס"ת דְכָדִי דְמִיָּהֵן פּוֹדִין לְקָרוֹת בּוֹ כֹּל הַשְּׁנָה חוּץ מִפ' זְכוּר,
אֲלֵא מְדַקְתְנֵי בְּמַתְנֵי תו"מ מוֹכַח מִפְּחַ דִּיּוֹקֵי דְכְּשֵׁרִים, וְהוּל"ל ש"מ דְתו"מ כְּשֵׁרִים וְהוּא
רְבוּתָא יוֹתֵר מַס"ת שְׁקוֹרִין בּוֹ וְצ"ע: וְנ"ל דְפְּשִׁיטָא לִי לַס"ד דְתו"מ דְכְּשֵׁרִים לַכ"ע הֵגַם
דְמַצְנָה דְאוֹרֵייתָא הִיא דְאֵין דְרָף כְּלָל שְׁיִכְתּוּב נְכָרִי תו"מ, וְלִזְהָ ל"צ רֵאִי' מְמַתְנֵי', וְגַם
לִיפָא מ"ד דִּיגְנוֹז, אֲבָל דִּיּוֹק מְמַתְנֵי דַס"ל בַּס"ת כּוּמ"ד קוֹרִין בּוֹ וְהֵנָּה כְּבָר פְּתַבְּנוּ לְעִיל
דְצ"ל מָה רֵאִי' מְבִיא מִפְּחַ דִּיּוֹקוֹ שְׁאֵינּוּ שֶׁל כְּלוּם הַפְּשׁוּט כַּר"א פּוֹדָה לְגְנוֹז וּדְקָאֲרִי מַה
קָאֲרִי לִיהָ לְמִיזְק מְמַתְנֵי', וְלַמ"ש א"ש נְכוֹן מְדַקְתְנֵי בְּמַתְנֵי' ס"ת תו"מ וְכוּלְלָם יַחַד
וּבְתו"מ פְּשִׁיטָא דַבַּכ"ד כְּדִי לְהַנִּיחָם וְהוּ"נ ס"ת דְקוֹנִים לְקָרוֹת בּוֹ ש"מ ס"ת וְכו' קוֹרִי'
בּוֹ וְדַחָה ר"א דִּילְמָא לְגְנוֹז הִינּוּ דִי"ל הָא כְּדֵאִיתָא וְהָא כְּדֵאִיתָא ס"ת לְגְנוֹז וְתו"מ לְהַנִּיחָם
לְמַצְנָה, וְדַחִי' בְּעֵלְמָא וְשְׁנוּי' דְחִיקָא הוּא, וְא"ש מ"ש הַכ"מ דְשְׁנוּי' דַּר"א שְׁנוּי' דְחִיקָא
הוּא לְכוּן פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם כַּר"ד מְמַשְׁמְעוֹת מַתְנֵי', וְהִינּוּ שְׁנוּי' דְחִיקָא מְשׁוּם דְצ"ל ס"ת
וְתו"מ לֹא בְּחֵדָא מְחַתָּא מְחַתִּינְהוּ וְרִי"ף י"ל הוֹכִיחַ מְזָה עֲצָמוֹ מְדַדְחִיק רַב אֲשִׁי, וְמַה לוֹ
לְדַחֲנוֹק אִם ס"ל לְאַמַּת דְקוֹרִי' בּוֹ ש"מ דַּס"ל לְעֵיקַר כּוּמ"ד יִגְנוֹז וְלְכוּן לְדַחֲנוֹת רֵאִי' ר"ד
מְמַתְנֵי' כּוּמ"ד קוֹרִין בּוֹ דְחוּק כְּדִי לְתַרְץ מַתְנֵי' כְּהַלְכְתָא וְא"ש וְעִי': הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ כִּי
דִּינוּ שֶׁל הַטּוֹר לְחַלֵּק בֵּין תַּפְּיִלִּין לַס"ת הֵגַם דֵּינֵשׁ מְקוּם לְהַחֲמִיר יוֹתֵר בְּתַפְּיִלִּין מִלְקָרוֹת
בַּס"ת דְתַפְּיִלִּין לְעַנְיָן דְאוֹרֵייתָא אָנוּ דְנִין מִשֵּׁא"כ בַּס"ת לְקָרוֹת בּוֹ כֹּל הַשְּׁנָה וּי"ל דַּכ"ע
ס"ל בְּתַפְּיִלִּין יִגְנוֹז, מְזָה עֲצָמוֹ הוֹכִיחַ הַטּוֹר דְשִׁאֲנֵי תַפְּיִלִּין דְנוֹדָאֵי לֹא פְתַבְּם נְכָרִי מְדִלָא
אָמַר ר"ד רְבוּתָא יוֹתֵר דְאַפִּי' תַפְּיִלִּין כְּשֵׁרִים מִפְּחַ דִּיּוֹקוֹ, ש"מ דְתַפְּיִלִּין פְּשִׁיטָא לִיהָ דְאֵין
דְרָף כְּלָל אִפִּי' מִיעוּט נְכָרִים שְׁפוֹתְבִים תַּפְּיִלִּין: וְהוֹגְעֵנוּ בְּדַבְּרִינוּ אֵלּוּ לְמְקוּם יָשׁוּב לְיִישׁב
עַל מְכוֹנוֹ שִׁיטַת הָרִי"ף וְרֵא"ש דְפֶסֶקוֹ בְּהַחֲלֵט כּוּמ"ד יִגְנוֹז.

הֵנָּה רַש"י בְּמַתְנֵי' כ' דְאֵין לוֹקַחִין מְשׁוּם דְנוֹחֲקָא דְצַבּוּרָא אוּ מְשׁוּם דְלֹא לְגַרְבוּ וְלִיָּיתוּ,
וְיֵשׁ לְעֵינֵי' לְטַעֲמָא מְשׁוּם דְנוֹחֲקָא דְצַבּוּרָא, וְאִם ס"ת לְגְנוֹז כְּדַאֲמַר ר"א וּמְפִסְדִים הַצַּבּוֹר
כֹּל מַה שְׁמוֹצִיאִים בַּכ"ד, א"כ בְּתו"מ דְכְּשֵׁרִים לַכ"ע כּוּמ"ש, לְמַה לֹא הִטִּילוּ עַל הַצַּבּוֹר

שְׂיָקְנוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי דְמִיָּהוּ כְּפָלִים מִכ"ד, דְּהָא לָא חָשׂוּ לְדוֹחָקָא דְצַבּוּרָא בְּשִׁיעוּר כ"ד הַגֵּם
שְׂצָרִיכִים לַגְּנוּז וּמְפָסִידִים הַכֹּל.

וְצ"ל דר"א דְדָחָה דְלָמָּא לַגְּנוּז אוֹ דס"ל בְּפִשְׁיטוֹת הַטַּעַם דְּאִין לֹוֹקְחִי יוֹתֵר מִכד"ד מְשׁוּם
דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ, וְלַטַּעַם זֶה לִיכָּא בֵּין ס"ת דִּיגְנוּז, וּבֵין תו"מ, אוֹ דְמִסְפָּקָא לִיָּה לר"א
וְלָכֵן אָמַר דִּילָמָּא לַגְּנוּז דְתַלְיָא בְּטַעֲמָא, וּי"ל ר"ד דְדִינִיק מִמְתַּנִּי ס"ת מְנוֹתָר לְקִרוֹת בּוֹ
ס"ל מְשׁוּם דְּוֹחָקָא דְצַבּוּרָא וְקִשְׁיָה לִיָּה אִם ס"ת לַגְּנוּז וְהִטִּילוּ עַל הַצְּבִיבוֹר לְקִנּוֹת בְּכ"ד
הַגֵּם שְׂמִפְסִידִי הַכֹּל, לָמָּה לָא יִתְחַיְיְבוּ בְּתו"מ לְקִנּוֹת בְּיוֹתֵר מִכ"ד וְהִיָּינוּ דְקָאֵמַר הָא
בְּכְדֵי דְמִיָּהוּ פּוֹדִין ס"ת וְע"כ לְקִרוֹת בּוֹ, וּר"א דְחָה דִּילָמָּא לַגְּנוּז וְהִטַּעַם מְשׁוּם דְּלָא
לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ וְכִיָּוֵן דְּהִלְכְּתָא מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ מִמִּילָא לִיכָּא רֵאִי מִמְתַּנִּי דְקוֹרִי
בּוֹ וּמְשׁו"ה פֶּסֶק הָרִי"ף כמ"ד יַגְנוּז דְּלֵהֲלַכְתָּא רֵאִיָּת ר"ד דְחֻוֹי' מְעִיקָרָא.

וְעֵינִי יִש"ש שְׂכ' מְדָאֵמַר ר"א דִּילָמָּא מְשַׁמַּע דְּלָא בְּרִירָא לִיָּה הָא מְקִלְתָּא וְלָא שְׂבָקִינוּ
פְּשִׁיטוֹת ר"ד מְשׁוּם דִּילָמָּא דְאָמַר ר"א. וְלמ"ש א"ש דר"א אָמַר דְלָמָּא מְשׁוּם דְמִסְפָּקָא
לִיָּה אִי מְשׁוּם דְּוֹחָקָא דְצַבּוּרָא אוֹ מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ, וְאִי מְשׁוּם דְּוֹחָקָא א"א לֹוֹמַר
דְּקוֹנִין לַגְּנוּז, וְלָכֵן אָמַר דְלָמָּא לַגְּנוּז וְהִטַּעַם מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלֵהֲלַכְתָּא דְקִי"ל מְשׁוּם
דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ וְכַתְּבוּ הָרֵאשׁוֹנִים דְאִיכָּא רֵאִי מְש"ס פְּתוּבוֹת עֵינִי רִשְׁב"א וְר"ן לְעִיל
גְּבִי אִין פּוֹדִין הַשְּׁבוּיִין וְכו', פֶּסֶק הָרִי"ף בְּהַחֲלִט דְמְתַנִּי לַגְּנוּז קָאֵמַר, וְזֶה יִשׁוּב נְכוֹן
הַמְיָיִשׁב דַּעַת, בְּעֶזְרַת הַחֻוֹנֵן דַּעַת: וְרַמְבַּ"ם אַע"ג דְּפֶסֶק ג"כ מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ
בְּפִדּוֹן שְׁבוּיִים מ"מ פֶּסֶק פְּרַב דִּימִי מְשׁוּם דְשָׁנוּי' דְחִיקָא הוּא מַה דְמְשַׁנֵּי ר"א דְצ"ל ס"ת
לַגְּנוּז וְתו"מ לְהַנִּיחֵם כמ"ש הַכ"מ וְכַאֲשֶׁר בְּאַרְנוֹ: וְלֹוֹלִי שְׂכ' רִשְׁב"י וְרַמְבַּ"ם בְּהַלְכוֹ'
תְּפִלְיִן דְּאִין לֹוֹקְחִין יוֹתֵר מִכד"ד מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ, הִיָּה נ"ל דְּהָא דְאִין לֹוֹקְחִין
לכ"ע הַטַּעַם מְשׁוּם דְּוֹחָקָא דְצַבּוּרָא, דְטַעַם דְּלָא לַגְּרָבוּ דְוֹקָא בְּשְׁבוּיִים נְאָמַר פְּשִׁיפְדוּ
הַשְּׁבוּיִים יִשׁ לְחוּשׁ דְּלַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ עוֹד, אֲבָל ס"ת שְׁנַמְצָא בְּיַד נְכָרִי דְקוֹרִין בּוֹ דְתוֹלִין
שְׁיִשְׂרָאֵל פְּתָבוּ וְלָא מוֹכַח דְבָזוּ מִיִּשְׂרָאֵל אֲלָא שְׁקִנְהָ מְמַנּוּ אוֹ שְׁנַאֲבַד וְכ"ש תו"מ דִּישׁ
לְתוֹלוֹת בְּכַף יוֹתֵר מִלְתּוֹלוֹת שְׁגָבְנוּ אוֹ גִזְלוּ ל"ח דְּלַגְּרָבוּ פִּינּוּן שְׁאִין הוֹכְחָה לְפָנֵינוּ שְׂפָכַר
גָּב וְגִזְל ס"ת וְתו"מ, וְנִרְאָה דְרִשְׁב"י וְרַמְבַּ"ם הוֹכִיחוּ דָגַם כָּאֵן שְׁיָיָה דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ
מְדָאֵמַר ר"א דִּילָמָּא לַגְּנוּז וְכַתְּבוּ דְאִזְיֵל ר"א לְטַעַם דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ הַגֵּם דְרַמְבַּ"ם לָא
פֶּסֶק כר"א מ"מ עכ"פ מוֹכַח דר"א ס"ל דָּגַם בְּזֶה שְׁיָיָה מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ וְלִיָּתוּ וְעֵינִי:
וּמִיָּנֹשֵׁב בְּזֶה מַה שְׂדַקְדַּק הִיש"ש לָמָּה קְתַנִּי אִין לֹוֹקְחִין וְל"א אִין פּוֹדִין כְּמוֹ אִין פּוֹדִין אֵת
הַשְּׁבוּיִים וְכ' דְּהַשְּׁמִיעֵנוּ דְלֹוֹקְחִים כְּמוֹ קוֹנֵה לְעַצְמוֹ לְקִרוֹת וְלָא לְפָדוֹת לַגְּנוּז וְהוּא דְוֹחָק,
וְקִשְׁיָה לר"א דְאָמַר לַגְּנוּז, וְלמ"ש י"ל דְּנִקְיֵט אִין לֹוֹקְחִי וְלָא נְקִיט אִין פּוֹדִין, דְּה"א דְוֹקָא
פְּשִׁיפְדוּ נְכָרִי מִיִּשְׂרָאֵל בְּחֻזְקָה פְּשִׁיפְדוּ בְּיָדוֹ, אִין לֹוֹקְחִי מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ, אֲבָל כַּש"ס ת'
בִּי"נ וְאִי מְמִי לְקַחֵם לָא חִיָּיִשִּׁי דְּלָא לַגְּרָבוּ קמ"ל דמ"מ חִיָּיִשִּׁי, וְהָא"ש דִּיּוֹקוּ שְׁל ר"ד
מִמְתַּנִּי דס"ל מְשׁוּם דְּוֹחָקָא וְע"כ הָא דְנִקְיֵט אִין לֹוֹקְחִי לְקִרוֹת כמ"ש הִיש"ש, וְר"א ס"ל
מְשׁוּם דְּלָא לַגְּרָבוּ דְחָה שְׁפִיר וְעֵינִי: וְהִיָּה אַחַר אֲשֶׁר הִחְזַקְנוּ דִּינוּ שְׁל הַטוּש"ע בְּמִסְמְרוֹת
נְטוּעִים נְבוֹא לְשִׂאֲלָתוֹ אִם לְסִמּוֹךְ עַל הַסְּבָרָא דְמִסְתַּמָּא יִשְׂרָאֵל כְּתָבְם לְעַנְיֵן בְּרָכָה, הִיָּה
מ"ש הַטו"ז דְלַעֲנִין בְּרָכָה מְשׁוּם חוֹמֵר ל"ת מְחַמְרִי יוֹתֵר וְלָא סְמְכִי עַל הַחֻזְקָה וְכ"כ
בְּסִי י"ג אוֹת ג', וְעֵינִין תוּס' ר"ה ל"ג ע"א דְכ' דְבְּרָכָה לְבַטְלָה לִיכָּא מְשׁוּם ל"ת
מְדְאוּרִיָּתָא רַק מְדַרְבָּנּוּ, וְלָאוּ דְל"ת הוּא רַק בְּלֵא בְּרָכָה עֵינִי"ש, בְּנוֹדָאִי אִין לְהַחְמִיר

יותר לעגנו ברכה לבטל במקום חזקה מביטול לבישת טלית בלא ציצית שהוא מדאורייתא, וכן בסי' י"ג דאין מקום להחמיר יותר משום חשש ברכה לבטלה מלאיסור שבת, וצ"ל לדברי טו"ז דמחבר ס"ל פרמב"ם דל"ת דברכה לבטלה דאורייתא ועיני' מג"א ס"ס רט"ו, והמג"א והב"ח דטרחו ליישב הא דלא סמכי' על החזקה ולא מתרצי משום חשש חנוך דל"ת נראה דלא ס"ל כטו"ז משום דאחזו בשיטת תוס' ר"ה, ואפשר י"ל דנקיט המחבר משום ברכה לבטל לרבותא דגם משום ברכה לבטלה שהוא מדרבנן יש לבדוק, ונ"מ בשבת שא"א לו לתקנו בשבת, לפי שיטת המרדכי דליכא מצוה רק כשאפשר להטיל בו ציצית, לפ"ז א"צ לבדוק בשבת דאם הוא פסול מותר ללבושו בשבת, לכן כ' משום ברכה לבטלה ואפי' בשבת צריד לבדוק ועיני' : ולדינא נ"ל דאין לחוש לטו"ז הנ"ל מאחר דתוס' ס"ל דל"ת דרבנן ואם סמכי' להניח תפילין שגמראים בינד נכרי לצאת י"ח מצות תפילין כ"ש לעגן הברכה, ואף למ"ש הטו"ז י"ל שאני התם, פיון דאיכא לברורי ואולי ימצאו פסולים מחמרי' לעגן ברכה משום חנוך ל"ת, אבל פאן שא"א לקבר מודה הטו"ז דסמכי' על הא דמסתמא ישראל כתבו לכל דבר אפי' לעגן חנוך דל"ת, וכ"ש בזה"ז דלא ידעו נכרים לכתוב דאין בית מיוחד פלל ועיני' ש"י סי' רפ"א ס"ק ה' דאפי' ס"ת בינד נכרי לכ"ע קורי' בזה"ז וכ"ש תפילין דאיכא תרתי לטיבותא וכן משמעות המחבר דגם ברוכי מברכינן, והמחמיר שלא להניח תפילין שקנה מיד נכרי במקום שיש לו תפילין אחרים תבוא עליו ברכה, כנלפע"ד להלכה, בעזרת החונן דעת לערוך מערכה מול מערכה.

הכ"ד אוה"נ דש"ת וחותרם בברכת התורה. פ"ב נגהי ליום ו' עש"ק פ' וישב תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ו בימי חנוכה, יציל ה' מפל צרה וצוקה, וישפוט שלום וברכה להאי צורב העוסק בחקי חורב הרב הנותיק מלא עתיק, כש"ת מו"ה ישעי' ק"פ נ"י בשבת תחמוני בק"מ מ"ד יע"א: יקרתו קבלתי ונפשו אינתה לדעת, דעת מכרעת בין הב"ח ומג"א בסי' ל"ב ס"ק נ"א דהב"ח כ' דאם אין לו קלף אחר יניחם בלא ברכה ומג"א חולק דכדאי הרמב"ם ורש"י דס"ל פנותי לקברו עליו הנה למעני' בב"ח יראה פי הב"ח לא לחלוק על הב"י קאי אלא דס"ל דכוננת הב"י דכדאי הוא הרמב"ם שלא לבטל ממצות תפילין שניחם אבל לא יברך מספק דלא סמכי' על הרמב"ם במקום שיש חשש איסור ברכה לבטלה, ובהנחה ליכא חשש איסור, ונ"ל דיש לחוש שניחם גם פשיהיה לו תפילין מעובדים לשמה וסביר שתפילין פשרים הם ועיני' סי' תרנ"א סעיף י"ג פשקסר לו א' מן הפינים לא יקח מין אחר במקומו ועיני' מג"א משם מ"ש הרא"ש סופה (ועיני' טו"ז יו"ד סי' רפ"א ס"ק א' ונקודת הפסוק שם ומ"ש רבינו לעיל בתשובה הקודמת).

הה"נ פאן יש לחוש ולא יניחם פלל, לכן כ' דכדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו להניחם ול"ח שניחם תפילין פאלו גם פשיהיה לו מעובדים לשמה, כ"כ האי פדאי הוא הרמב"ם וגם יש היפר ע"י שלא יברך פנ"ל.

ועיני' ב"ח שכ' פשימצא אח"כ עור מעובד לשמה יגנוז אלו העשויים מעור שאינה מעובדת לשמה ויעשה לו בתים מעור מעובד לשמה, וטעמו דכ' יגנוז כדי שלא יטעה הוא או אחר להניחם במקום שיש לו אחרים מעובדים לשמה : והנה המג"א כ' מדעתו פלי ראי' דיברך

ג"כ דְּכָדָאֵי רַשׁ"י וְרַמְבַּ"ם לְסִמּוּךְ עֲלֵיהֶם, וְהִי לְהַמְגִ"א לְהוֹסִיף פִּי כֵן שְׂיִטַת הָרִי"ף דְּמַבִּיא פְּלוּגְתָא דְרַבְנָן וְרַשְׁבַּ"ג וְלֹא הִכְרִיעַ וְשִׁפְטוּ פֶל הָרֵאשׁוּנִים דְס"ל הֶלְכָה פְּרָבִים דְלֹא פְרַשְׁבַּ"ג עֵינֵן רַמְבַּ"ן וְרַז"ה בְּמִס' סוּפָה וְר"ן גִּיטִין פ' הַשּׁוֹלַח וְהָרִי רִי"ף וְרַמְבַּ"ם יְסוּדֵי הוֹרָאָה דְקָאֵי בְּחַד שְׂיִטָה וְעֵינֵי מַג"א רַס"י תַּמ"ז דְּבַכ"מ הֶלְכָה פְּרִי"ף אִם לֹא דְתוֹס' חוֹלְקִים וְהוּא מִמַּהֲרִי"ק שְׁנֵרֶשׁ כ"ב, וְלַמְעֵינֵי בְּמַהֲרִי"ק יִרְאָה דְהֵיכָא דְהַתּוֹס' חוֹלְקִים אֲזַלְיָא לְהַחְמִיר וְהֵכָא תוֹס' חוֹלְקִים דְס"ל הֶלְכָה פְּרַשְׁבַּ"ג וְאֲזַלְיָא לְהַחְמִיר מ"מ הֵיכָא דְל"ל, אֲפָשֶׁר דְּסִמְכִי עַל הָרִי"ף וְרַמְבַּ"ם וְרַשׁ"י דְג"כ הֵכִי ס"ל אֲפִי לְעֵנֵן בְּרַכָּה, וְכֵן נ"ל מִסְתִּימַת הַב"י מִסְתַּבֵּר מְדָלָא כ' דְלֹא יִבְרַךְ כַּמ"ש בְּסִי י"ד לְעֵנֵן עֲשִׂיטָה צִיצִית לְשִׁמָּה דִּישׁ לְסִמּוּךְ עַל הָרַמְבַּ"ם בְּד"ל לְאֶבֶל לֹא יִבְרַךְ וְלֹא כ' פֶּאֶן ג"כ אֶבֶל לֹא יִבְרַךְ ש"מ דְּכָאֵן מְבָרַךְ, וְהַחֲזִילוּק בֵּין הַתָּם לְדְהֵכָא, דְשָׁם דַּעַת הָרַמְבַּ"ם יְחִידָאֵי הִיא דְל"ב עֲשִׂינֵי לְשִׁמָּה לְכֵן כ' דִּישׁ לְסִמּוּךְ עַל הָרַמְבַּ"ם לְעֵנֵן לְבִישָׁה, אֶבֶל לֹא יִבְרַךְ, אֶבֶל פֶּאֶן הָרִי אִיכָא רִי"ף וְרַמְבַּ"ם וְרַשׁ"י בְּתַלְתָּא אִיכָא חֲזָקָה לְסִמּוּךְ עֲלֵיהוּ אֲפִי לְעֵנֵן בְּרַכָּה: וּבְאַמַּת הָף דִּינָא דְסִי י"ד דְכ' דִּיוּכַל לְסִמּוּךְ עַל הָרַמְבַּ"ם אֶבֶל לֹא יִבְרַךְ צִל"ע, דְהָא לְעֵנֵן לְבִישָׁה לְהַסּוּבְרִים דְלֹא פְרַמְבַּ"ם עוֹשָׂה אִיסוּר דְעוֹבֵר עַל מ"ע פְּשִׁלּוּבֶשׁ בְּגָד זֶה בְּלֹא צִיצִית וְסִמּוּךְ עַל הָרַמְבַּ"ם הֵגַם שְׂאִין חַיִּיב לְלָבֶשׁוּ אֶלֶּא דְכְּשִׁלּוּבֶשׁ חַיִּיב בְּצִיצִית וְסִמּוּךְ עַל הָרַמְבַּ"ם, וְלְעֵנֵן הַבְּרַכָּה לֹא סִמּוּךְ לְבּוֹ עַל הָרַמְבַּ"ם, וְצ"ל כַּמ"ש הַטו"ז בְּסִי ח' מִכַּח דִּיוּקוֹ מְלִשׁוֹן הַמְחַבֵּר שָׁם מְשׁוּם בְּרַכָּה לְבַטְלָה דְלְעֵנֵן אִיסוּר עֲשִׂה סִמְכִי עַל הַחֲזָקָה וְלֹא לְעֵנֵן הַבְּרַכָּה דְחַמְרִיא אִיסוּר דְל"ת וְלְדַבְּרִי א"ש הָא דְסִי י"ד דְלֹא יִבְרַךְ, אֶלֶּא דְב"ח וּמַג"א בְּסִי ח' לֹא נִחְתּוּ לְחַלֵּק וְלְהַחְמִיר לְעֵנֵן בְּרַכָּה יוֹתֵר וְעֵינֵי תוֹס' שְׁלֵהִי ר"ה וְרֵא"ש שָׁם דְּבְרַכָּה לְבַטְלָה רַק מְדַרְבְּנָן, וְא"כ בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ לְהַקֵּל בְּבְרַכָּה יוֹתֵר מִבְּיָטוּל מ"ע בְּיָדִים, וְעֵינֵי מַג"א סִי רַט"ו ס"ק ו' דְהָרַמְבַּ"ם ס"ל דְהוּא דְאוּרִינְתָא: נְחִזּוּר לְדַבְּרִינוּ מְדָלָא כ' הַמְחַבֵּר בְּסִי ל"ב דְלֹא יִבְרַךְ כַּמ"ש בְּסִי י"ד נִרְאָה דְמְבָרַךְ ג"כ וְכֵן מְשַׁמַּע מְשִׁטִּיחוֹת לְשׁוֹנוֹ שְׂכ' וְצָרִיף שְׂיִהֵי מְעוֹבֵד לְשִׁמָּה הֵיכָא דְאֲפָשֶׁר מְשַׁמַּע הֵיכָא דְלֹא אֲפָשֶׁר לֹא צָרִיף שְׂיִהֵי מְעוֹבֵד לְשִׁמָּה לְשׁוּם דְבָר אֲפִי לְעֵנֵן בְּרַכָּה, וְצ"ל דְכָאֵן מְקִיל טְפִי מְלַעִיל סִי י"ד מְשׁוּם דְשָׁם הָרַמְבַּ"ם יְחִידָאֵי הוּא וְכָאֵן אִיכָא רִי"ף וְרַמְבַּ"ם וְרַשׁ"י דְרֵאשׁוּי לְסִמּוּךְ עֲלֵיהֶם גַּם לְעֵנֵן בְּרַכָּה, וְעוֹד נ"ל דִּי"ל דְתוֹס' מְנַחֲוֹת דְחִי לִי"מ דְמְחַלְקִים בֵּין עֵיבּוּד עוֹר דְבֵית לְעֵיבּוּד עוֹר דְס"ת מְשׁוּם דְבֵית אֵינּוּ אֶלֶּא תְשַׁמִּישׁ לְפְרָשִׁיּוֹת וְתוֹס' דְחָה דְהָא אִיכָא שִׁי"ן הַלֵּל"מ וְלֹא תְשַׁמִּישׁ אֶלֶּא קְדוּשָׁה עֲצֻמָּה הִיא שְׂהִשִּׁי"ן נְקֻמַּט אוֹ נַעֲשֶׂה בּוֹ, וִי"ל דְבִשְׁל יָד דְלִיכָא תְמוֹנַת אוֹת מוֹדָה תוֹס' וְרֵא"ש דִּישׁ לְחַלֵּק אֶלֶּא דְתוֹס' דְחָה חֲזִילוּק זֶה דְהָא ת"ק וְרַשְׁבַּ"ג גַּם עַל שְׁל רֵאשׁ קָאֵי, וּמְדַבְּעֵי בְּגוּיִלִין שְׁל ס"ת עֵיבּוּד לְשִׁמָּה ה"ה בֵּית שְׁל רֵאשׁ אֶבֶל שְׁל יָד י"ל דְלֹא דְמִי וְעֵינֵי, וּלְפ"ז אֲפָשֶׁר דְל"ע לִיכָא בְּרַכָּה לְבַטְלָה, דְשְׁל יָד אֲפָשֶׁר לְכ"ע ל"ב לְשִׁמָּה וְרַק שְׁל רֵאשׁ תְּלִי בְּפְלוּגְתָּא לְכֵן לֹא כ' ב"י וּמְחַבֵּר דְלֹא יִבְרַךְ פִּינּוֹן דְאֲפָשֶׁר לְכ"ע לִיכָא בְּרַכָּה לְבַטְלָה, וְאֵנּוּ דְנִהְגִינּוּ לְבְרַךְ עַל שְׁל רֵאשׁ בְּפ"ע הֵינּוּ עַל מְצוֹת, וּבְרַכָּה שְׁהִיא בְּעַל דְקָאֵי עַל פְּלִלְיָא הַמְצוּהָ לִיכָא כ"כ מְשׁוּם בְּרַכָּה לְבַטְלָה וְעֵינֵי טו"ז סִי ח' וּבִי"ד סִי ב'.

כְּנַלְפַע"ד לְהַכְרִיעַ כַּמַּג"א לּוּלִי דְבָאֵלִי רַבָּה הַסְפִים לְהַב"ח וּמַבִּיא פֶּן בְּשֵׁם ב"שֵׁן מ"מ מִי שְׁמוּרָה וּבָא כַּמַּג"א לְפַע"ד אִין מְזַחֲיָחִין אוֹתוֹ, וְה' יִרְאֵנוּ נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתוֹ, הַכ"ד אוֹה"נ. פ"ב פְּאוּר בּוֹקֵר לְיוֹם ה' ד' דְחַנּוּכָה תְרַל"א לְפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין

ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ז לבנימין אומר ה' ישפון לבטח עליו, חנפף עליו פל היום, יום ליום יביע אומר ה"ה תלמידי חביבי הרב המופלג בהפלגת התורה וביראה מלא עתיק מורג חרוץ בע"פ מאיר בתורתו לעדתו כש"ת מו"ה בנימין שאקטער נ"י רב בק"ק פּעזינג יע"א: שורותיה הגיעו אלי, במופלא ממך דרשת ממני בדבר הלכה, ע"ד חרש ושוטה בכתיבת סת"מ דמבואר באו"ח סי' ל"ט וביו"ד סי' רפ"א דקטן ואשה פסולים מפני שאינו בוקשרתם, ומילתא דפשיטא דה"ה חו"ש דבכ"מ דין קטן יש להם וכ"כ בליקוטי חי' תב"ש גיטין, אמנם ראית ראי' שנית בכרמ"ג או"ח בפתיחה כולל' חלק ב' אות ג' שכ' דחו"ש פשרים לכתוב דהו"ל כמו מי שנקטעה ידו ונולד פה דכשר לכתובה כמ"ש המג"א סי' ל"ט ס"ק ה' דכשר לכתובה דגבא ב"ח ופנמי' הוא דכאיב ליה הה"נ חו"ש דמחנניבים בדבר רק דלאו בני דיעה ניהו.

ודבריו נפלאומם דמדמה מילתא למילתא והם רחוקים פרחוק וכו' מי שנקטעה ידו בנודאי ב"ח הוא אלא שאינו יכול לקיים שאין לו יד, אבל חו"ש לאו בני חיובא הם פלל פיון שאין להם דעה ולא נתחייבו פלל במצות ולא עדיפי מקטן אלו דבריה והנה תמיתה תמיה' קיימת וגם בעיני יפלא: והנה בתבו"ש בחידושו נתקשה למה לא קתני בפרייתא גם חו"ש, וכ' ואין לומר דכ"ש הם מקטן דאתי לכלל חיוב פשיגדל הא בכ"מ קתני חשו"ק ולא סמכי דנדע חו"ש מכ"ש דקטן, ולא מצא מענה אלא על צד דוחק גדול.

והנה מ"ש דחו"ש כ"ש מקטן, דקטן אתי לכלל חיובא פשיגדל כ"כ תוס' גיטין כ"ב ע"ב לענין ב"כ אלא דשם כ' תוס' דגם חו"ש בכלל ב"כ דאפשר שישתפה ויתפסק הרי דגם חרש ושוטה מיקרי ב"כ משום דאפשר שיבואו לידי פה, מ"מ י"ל דחו"ש כ"ש מקטן, דקטן נדאי וממילא אתי משא"כ חו"ש ספק ולא שכח, ומה שהקשה הא בכ"מ מפורש חשו"ק אע"ג דחו"ש אתי מכ"ש מקטן, נ"ל די"ל איפכא מצד אחר חו"ש רבותא יותר דאינו מחוסר זמן דאפשר שישתפה ויתפסק עכשיו משא"כ קטן דא"א רק לאח"ז, לכן נקיט בכ"מ חשו"ק דלא נלמד זה מזה, וי"ל דבפרייתא זו דקתני מומר ומין דפסולים משום פל שישנו, הגם שפיז המומר לחזור בו פל שעה ורגע ושיהי' בוקשרתם מ"מ פסול כ"ש חו"ש הגם שאפשר בכל שעה שיתרפאו, מ"מ אין זה בינדם, אבל קטן לא נשמע ממומר ומסור, פיון דאין נדאי שיתחזרו בתשובה, משא"כ קטן נדאי שישגדל וממילא אתי, וי"ל עוד דקמ"ל קטן אפי' הגיע ליי"ג שנים אלא שידענו דלא הביא ב' שערות ובכל רגע ראוי' שיביא ב"ש ויהי' גדול קמ"ל דפסול פיון שאינו בר קשירה עכשיו וזה לא נשמע ממומר ומסור ועיי' כזה בש"ס זבחים י"ב ע"ב דעשה צריכותא לר' יוחנן דהפריש קרבן ונשתמד ה"א דאין דחוי משום דבידו לחזור ועיי' תוס' שם דמ"מ אין ביזו ממש מיקרי פיון שעכשיו אינו רוצה, ועיי' תוס' ע"ז כ"ז ע"א ד"ה איכא בינייהו וכו' וכיון דקתני בפרייתא מומר ומסור כ"ש וקו"ח חו"ש דלאו נדאי דאתי ואין בינדם דפסולים ול"צ לומר דחו"ש רק קטן דאיכא רבותא יותר, משא"כ בכ"מ דקתני קטן הנצרך לומר חו"ש, די"ל איפכא דקטן גרוע משום דתל' בזמן וה"א דנקא קטן פשלא הגיע לשנים קמ"ל חו"ש, וי"ל עוד גם בשוטה איכא פעין זה כגון עתים חלים עתים שוטה דידוע דלפעמים משתנה מ"מ בשוטה יחשב בעת שטותו עיי' ר"ה כ"ח ע"א פשוהוא שוטה הוא שוטה לכל דבריו, וה"א שוטה כזה עדיף מקטן אפי' קטן שהגיע ליי"ג שנים דאפשר לא יביא ב' שערות אע"ג דאיכא חזקה, מ"מ אין חזקה זו אלימא דהא לא סמכי

עליה להקל ועוד פיון דלא הביא בזמנו ליפא חזקה, וכ"כ ב"ש סי' קנ"ו וכיון דנקיט שוטה נקיט ג"כ חרש דבכ"מ פייילינהו יחד וכיון דנקיט תרי מינייהו לא קלקל הסדור, משא"כ בברייתא דגיטין נשמע שוטה מכ"ש דמומר וקטן וגם הפוסקים לא כתבו מפורש חו"ש פיון דלא קתני בברייתא וכתבו דין מומר מסור וקטן ושוב ל"צ לכתוב חו"ש פנ"ל בישוב תמיהת התב"ש ועי' עוד נלפע"ד ליישב הא דשביק ברייתא חו"ש משום דבלא"ה פסולים משום דלאו בני דיעה ניהו לכתוב לשמה ואפי' בעע"ג, משא"כ קטן דמהני עע"ג עיי' תוס' גיטין כ"ב ע"ב דבקטן מהני עע"ג בכ"מ ובשוטה דוקא בגט דמוכחא מילתא שפוטב לשמה כמו שמצויים אותו דכותב שמו ושמה, משא"כ לענין חליצה דלא מהני עיי"ש וחרש דמהני עע"ג עיי' ב"י או"ח סי' תס"ו וי"ל דשביק חרש דתל' בפלוגתא דתנאי שבת קצ"ג אי חרש אית ליה דעת, או דס"ל באמת פהאי תנא דחרש אית ליה דעת.

ובסתו"מ דלא מוכח מתוכו ל"מ בשוטה עע"ג אצ"ל דפסול משום דאינו בקשירה דבלא"ה פסול משום דאינו יודע לכתוב לשמה משא"כ קטן משום שלא לשמה הנה אפ"ש בעע"ג אכל פסול משום דליתא בקשירה, פן י"ל.

אלא דקשה הא קתני בברייתא מין דבלא"ה פסול משום שאינו כותב לשמה אדרבה כותב לשם ע"ז, אלא דבלא"ה קשה הא של מין ישורף וקתני פסול וכבר הרגיש הב"י או"ח סי' ל"ט בזה וכ' דתו"מ שאני שאין דרף לכתוב לעצמו ולא כ' לשם ע"ז ועי' פי' שכתב לפ"ז נחא דאמר דפסולו משום שאינו בקשירה, דמשום לשמה בסת"מ פ"ש: אלא דעדיין קשה הא נכרי פסול בלא"ה שאינו כותב לשמה והרגישו תוס' במנחות בזה וכ' דצ"ל דכל שישנו בקשירה משום עבד ואשה נקיט, וקשה למה שביק חו"ש, ומ"ש נכרי דנקיט טעמא דוקשרתם הגם דבלא"ה פסול משום לשמה, וי"ל דחו"ש פשיטא דלאו בני דיעה ניהו דאין כותבים לשמה אכל נכרי איפא אופן דכותב לשמה כשעומד ע"ג לשיתת הרא"ש ודע"מ דבעיבו' מהני עע"ג, דצ"יית ועובד לשמה א"כ כשפוטב רק אינה תיבות או אותיות מסתו"מ סמכי' עליו דכותב לשמה קמ"ל דפסול משום דלאו ב"ק הוא, עוד י"ל דהא דאמרי' דנכרי אדעתא דנפשי' עביד לאו ודאי הוא אלא ספק וכן נראה מרש"י גיטין כ"ג ע"א, וסתו"מ שכתבו נכרי משום לשמה אינו פסול אלא מספק, אכל משום דליתא בקשירה פסול מונדאי לכן נקיט האי טעמא בנכרי, אכל חו"ש בונדאי אין כותבין לשמה דלאו בני דיעה הם ופשיטא דפסולים לכתוב סתו"מ וא"צ ברייתא לומר דפסולים משום דליתנייהו בקשירה פנ"ל: ועי' מהרש"א שם דכ' דמ"ד בברייתא קורין בו היינו כשידוע שפוטב לשמה שכתבו בשביל ישראל וכבר הרעיש עליו הפ"י דהא נכרי אדעתא דנפשי' עביד ומנ"ל שפוטב לשמה, וגם למה לש"ס לדחוקי לרשב"ג בגר שחזר לסורו, ולא מתרץ דידוע הנה שכתב לשמה, ואני מוסיף ומתמה, הא המרש"א דחיק ליה לתרץ מ"ד קורין בגר שחזר לסורו דברייתא בנכרי קאי, דהא איפא מ"ד ישורף ומ"ד יגנוז, וא"כ גם דבריו לא יתכנו דהא מ"ד ישורף משום דסתם מחשבתו לע"ז ואי בידוע שפוטב לשמה למה ישורף, ודחוק לומר פיון שסתם מחשבתו לע"ז ל"מ כשפ"ש שפוטב לשמה ועע"ג.

ויליישב ולקנים דברי המרש"א ו"ל נ"ל דונדאי נכרי שאומר בפה מלא שכותב שלא להתלמד לעצמו אלא שכותב למכור לישראל וכותב לשמה ל"מ דלא מהימן לנו, אבל פשוט מתוך מעשיו שכותב למכור לישראל והוא עפ"י שאנו רואי שמדקדק בדיני פתיכה בצורות אותיות וחסרות ויתרות עד שפשר לקרות בו, בונדאי אם לא היה דעתו למכור לישראל לא היה מדקדק כ"כ וטורח זה למה ליה וניכר דאדעתא שיהי' ס"ת פשר לקרות בו הוא פותב.

ונ"ל לדייק פן מדאמר ת"ק בכ"מ לוקחין תו"מ מנכרי ובלבד שיהיו פתובים פהלקתן וצ"ע פשיטא פשאין פתובין פהלקתן אין לוקחין אפי' פשפתבו ישראל, ואם הוא חסרון דאפשר לתמן למה לא יקנו מנכרי ומ"ש.

ונ"ל דת"ק ס"ל ג"כ דבעי לשמה, וס"ל דקונין מן הנכרי דסמכי' דכ' לשמה פנין דדייק וכ' פהלקתן בונדאי לשם ס"ת פשר פתב והיינו דהתנה ובלבד שיהיו פתובי' פהלקתן דאזי מוכח דלשם ס"ת פתבו אבל פשאין פתובין פהלקתן אע"ג דהוא מענות דאפשר לתמן, מ"מ אין קוני' פדי לתמן פנין דאין לנו הוכחה דכ' לשמה נשאר בפסולו אחר תיקון החסרון משום לשמה וא"ש נכון.

והא"ש דמ"ד קורי' פשנכתב פהלקתו ומוכח מתוכו שכ' לשמה וכ"ש פשידוע שכ' למכור לישראל דאמרי' מדקדק פולי' האי בהכשר פתיבתו שפתבו לשם פה, והא"ש דלא מתרץ האי מעשה דרשב"ג דידוע שכ' לשמה דמנא ידעי' פשמגיהי' הספר ולא נמצא בו חסרון וטעות ורשב"ג התיר ליקח ממנו ולא התנה דוקא פשלא נמצא בו חסרון וטעות וכתוב פהלקתו כמו שהתנה ת"ק ואמר בלבד שיהיו פתובין פהלקתו לכו הוצרכו לתרץ בדוחק בגר שחזר לסורו.

וא"ש ג"כ דל"ק מה שהקשיתי ממ"ד ישראל ה' ידעי' שכ' לשמה לפמ"ש דע"י שאנו רואים שדקדק וכ' פהלקתו ידעי' דכ' לשמה ונה מהני רק לחשש שכ' שלא לשמה אלא להתלמד, אבל מאן דס"ל סתם מחשבתו לע"ז אין ראי' מדקדק בהכשר פתיבתו דהא פותב לע"ז בטומאה באופן שאנו פותבים בהכשר פתיבתו פדינא אלא שכ' אלקים לשם ע"ז כמו שאנו פותבים בקדושה לשם ה', והוא מחליף ומימר מקדושה לטומאה אבל מ"ד קורי' ס"ל דלאו מחשבתו לע"ז, וכ' רמב"ן בחידושי' דלמאן דלא ס"ל סתם מחשבתו לע"ז ליכא חשש פלל שפוחב לע"ז דלא פריש"י דכ' מ"ד קורין בנמצא משום ס"ס, ומוכח בדברי רמב"ן מ"ש תוס' דלר"נ פסול משום דליתא בקשירה מדאמר לקמן משום חשש דכותב לע"ז ולרמב"ן ניקח דל"ח פלל שפוחב לע"ז דסתמא לאו לע"ז קמכונן ומביא ראי' ממתני' פ"ק דחולין שחיתת נכרי נבילה דלא כר"א דס"ל סתם מחשבת עפוי"ם לע"ז, ולא חיישי' אפי' מספק, וכיון דליכא חשש ע"ז, אלא משום דליתא בקשירה, או שאינו כותב לשמה ולמ"ד ס"ת שפתבו נכרי קורי' בו דל"ל היקש דוקשרתם ע"כ, ומשום לשמה ס"ל דסמכי' משום שכ' פל פהכשר ס"ת בונדאי לשמה פתבו כמ"ש וא"ש נכון מ"ש מהרש"א ולא מטעמי' אלא מטעמינו, והוא טעם לשבח לולי דרא"ש ויתר ראשונים לא ס"ל פכל הנ"ל מדדחקו דמ"ד קורי' מיירי בגר שחזר לסורו, ונדברי הרא"ש נעלמו לפי שעה ממנהרש"א זצ"ל ופי' במחכ"ת, ועיי' מג"א סי' ל"ט : וטרם אכלה לדבר אודיעה צערי בתוס' מנחות מ"ב ע"א שהקשה למה לא מפסיל נכרי לעשות

ציצית משום דכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך כל שישנו בל"ת ישנו בתעשה לך וכו' כמו דדרשי' וקשרתם וכתבתם ומתריץ פיון דלאו בחד ענגן הוא זה באיסור פלאים וזה במצות ציצית לא מקשי' משא"כ בוקשרתם וכתבתם שניהם במצנה א' נאמרו עיי"ש.

וצל"ע מש"ס ריש עירוכין דה"א דכהנים פטורים מציצית פיון דליתנניהו בל"ת שעטנז קמ"ל כי אשתי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אשתי הרי דלולי דאתנניהו בכלאים שלא בעידן עבודה היו ממועטים ממצות ציצית משום דליתנניהו בל"ת שעטנז ועיי' תוס' שבועות פ' שבועות שתיים שהקשה דיהיו נשים מותרות בכלאים משום דליתנניהו במצות ציצית, וא"כ נכרי דליתא בל"ת שעטנז ימעט מעשני' ציצית מהיקישא ואפשר לדהוק דוקא מה דשייך בחיוב המצנה מקשי' ציצית לאיסור פלאים דהא דרשי' וילפי' עשה דוחה ל"ת מדכתי' ל"ת שעטנז גדילים תעשה לך נאפי' של פלאים ומקשינו לענגן פטור מי שאינו בכלאים אינו במצות ציצית, פיון דקרא דציצית קאי על ל"ת שעטנז אבל למפסל מי שאינו בכלאים לעשני' ציצית כמו וקשרתם וכתבתם דבר זה לא ממעטי' רק כמו וקשרתם וכתבתם דקאי במצנה זו אבל לא דרשי' וממעט' משני ענגנים פן י"ל ועדיין צ"ע : ופה תהי' שביתת קולמסי פעת וכעת יאמר יברכה גוזר ואומר אמזכר לתורתו ועבודתו ויאר עיני' לדרוש פמין חומר, יום ליום תביע אומר פאנת נפש' ונפש אוה"נ דש"ת.

פ"ב פאור בקר ליום א' כ"ד פסליו תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ח אל חונן יחנהו ויאמצהו עד זקנה ושיבה אל יעזבהו, ה"ה פבוד י"נ חביבי הרב הגאון הגדול צדיק פביר גן ההדסים, כש"ת מו"ה יוחנן סג"ל שפיטץ נ"י אבדק"ק טאב והגליל יע"א: גנדל יקרת הדרתו קבלתי ובסוף השבוע שמת' עיני ולבי עליו וראיתי מתוך קולמסו קול ענות, קול רעש גדול על הסופרים שמניחי לכתוב תפילין מבני י"ג מבלי שבדקין אותם אם הביאו סימנים, ואין איש שם על לבו מ"ש המג"א רס"י ל"ט פיון דילפי' מקרא דקטן מדאורייתא פסול לכתוב צריף בדיקה אם הביא סימנים, והנה צעקתו הפאה אליו שמעתי וראוי לכל מרא דאתרי' להזהיר הסופרים ע"ז ולהודיע פן ברבים, אבל מ"ש על דבר התפילין שפבר נכתבו בלי שגבדקו מקודם הכותבים, אם מהני בדיקה של עכשיו ויש הרבה מן התפילין שלא נמצאו עוד הנצרים שכתבום כדי לבדקם מה משפטם.

לברר דין זה ולבארו על פוריו צריף אני להאריך בכל פרט ופרט, וה' יחנני מאתו דעה בינה והשכל. וגם מ"ש ע"ד הבאת סימני' בלי ידיעת השנים, וגם אם צריף לידיעת השנים עדות שנים או סגי בחד או אב: א הנה הלכה רונחת פרכא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים וכמסקנת ש"ס ה"מ למיאון אבל לחליצה צריכה בדיקה.

והטעם דלא סמכי' על חזקה זו להקל לא נתפרש בש"ס אי משום דאינה חזקה גמורה לסמוך עליה או משום חומרא, ובתשובו' מהרי"ט ח"א סי' מ"א נראה דעתו דחזקה זו אלימא ודאורייתא היא פכל חזקה, וחומרא החמירו לענגן חליצה, ועיי' שם סי' נ"א, ובמח"כ מהרי"ט ומהר"ם קאסטאלאן שם שה' נעלם מהם מ"ש הרמב"ן בפלחמות ריש חולין דמביא דמיון וראי' דצריכי' לברר היכא דאיכא לברורי הגם דיש רוב או חזקה

מָה אָמַר דָּאָמַר רַבָּא חֲזַקָה הִבִּיאָה סִימְנִים וְאִין סוּמְכִים לְעֵנִין חֲלִיצָה וּכ"כ הִרְשֵׁב־א רִישׁ חוּלִין בְּשֵׁמוֹ, נִרְאָה לְעֵין דִּס"ל דְּחֲזַקָה אֲלִימְתָא הִיא, וְהָא דְלַחֲלִיצָה לֹא סְמְכִי עֲלֶיהָ הוּא מְשׁוּם דְּכָל דְּאֶפְשָׁר לְבְרוּרֵי מְבָרְרִין וְכּוּן יֵשׁ לְדַיָּיק מְלִשׁוֹן ש"ס אֲבָל לְעֵנִין חֲלִיצָה צְרִיכָה בְּדִיקָה, מְשֻׁמַּע מְשׁוּם חוּמְרָא צְרִיכָה בְּדִיקָה וְהִכָּא דְלִיכָא לְבְרוּרֵי סְמְכִי עַל חֲזַקָה: וּצ"ל בִּס"ד דְּרַבָּא לְעֵנִין חֲלִיצָה אָמַר חֲזַקָה דְּהִבִּיאָה סִימְנִים, לָמָּה בְּאַמְתָּא א"צ לְבָרַר כְּמוֹ כָּכָל חֲזַקָה וּצ"ל דְּחֲזַקָה אֲלִימָּ יוֹתֵר וּטְפִי י"ל עֲפֻמ"ש הַנְּמ"י יְבָמוֹת הָא דְנִבְדְּקַת ע"י נְשִׁים וְהָא ע"י אֲנָשִׁים עֲדִיפָא דְנִבְדְּקִים יוֹתֵר, הֵינֵינוּ מְשׁוּם דְּדַרְפִּיָּה דְרַכִּי נֹעַם וְלֹא יָאוּת לְבָדוּק נְשִׁים ע"י אֲנָשִׁים ע"י"ש, וי"ל בִּס"ד ס"ל דָּא"צ לְבָרַר מְשׁוּם דָּא"א לְבָרַר רַק ע"י נְשִׁים, וְעַפ"י נְשִׁים לֹא יְבָרַר שְׂאִין לָהּ שְׁעָרוֹת דְּאִינֵן פְּאֻנְוֹת כ"כ כ"ש נֶגֶד חֲזַקָה דְּהִבִּיאָה סִימְנִים, לְכּוּן אִין צְרִיף לְבָדוּק הֵגַם דָּאִם יֵאמְרוּ שְׁלֹא נִמְצְאוּ שְׁעָרוֹת נִבְדְּקוֹת לְהַחֲמִיר, מ"מ אִין צְרִיף בְּדִיקָה כְּדִי לְהַחֲמִיר, וּבְאַמְתָּא דָּאָמַר חֲזַקָה לְמִיָּאוּן, וְלַחֲלִיצָה צְרִיכָה בְּדִיקָה ע"י נְשִׁים הֵגַם שְׁלֹא יִתְבָּרַר וְדָאִי עַל פִּיָּהֶם מ"מ כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר צְרִיף לְבְרוּרֵי לְחוּמְרָא בְּעֵלְמָא הֵגַם שְׁלֹא יִתְבָּרַר בְּוֹדָאִי דְלִית לָהּ: וּבְזֵה נִתְיָשֵׁב לֵן דְּקִדּוּק עֲצוּם שֶׁל הַנוֹב"י קָמָא חָא"ע ס"א ס"א לִס"ד דְּרַבָּא לְחֲלִיצָה אָמַר חֲזַקָה לָמָּה נְקִיט קִטְנָה וְלֹא נְקִיט קִטּוֹן, וְלִאמְתָּ דְלְעֵנִין מִיָּאוּן דְּוָקָא נִיחָא ע"י"ש.

וּלמ"ש א"ש דְּבִקְטָן שְׂאֶפְשָׁר לְבָרַר ע"י אֲנָשִׁים גַּם בִּס"ד לֹא סְמְכִי לְהַקְלִיף וְצְרִיף לְבָרַר, אֲבָל בְּקִטְנָה שֶׁא"א לְבָרַר רַק ע"י נְשִׁים שְׂאִין בְּרוּרֵי לְגַמְרֵי כ"כ ל"צ לְבָרַר ע"י נְשִׁים, וּבְדִיקָה ע"י אֲנָשִׁים לֹא גִרַע מֵאִיכָּא טִירְחָא יִתְרִיָּה לְבָרַר, דָּא"צ לְבָרַר, וְא"ש ע"י: וְנ"ל לְהוֹכִיחַ דְּכָף הִיא שִׁיטְתוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם מִדְּכ"ב בִּפ"ב מֵהֲלָכוֹ אִישׁוֹת הִלְכָה ז' וְנ"ל נִמְצְאוּ ב' גְּמוּלוֹת ז' בְּצַד ז' וְאִין בְּהֵם שְׁעַר הָרִי אֵלּוּ סִימְנִים חֲזַקָה אִין גְּנוּמָא בְּלֹא שְׁעַר וּשְׁעָרוֹת הָיוּ בְּהֵם וְנִשְׁרוּ, וּבִלְח"מ הִרְגִישׁ דִּיקְלָמָא הָיוּ שְׁעָרוֹת קִטְנוֹת פְּחוֹת מְנַטִּילַת הַזּוּג וְכ' פִּינֵן דְּנִשְׁרוּ וְדָאִי גְדוּלוֹת הָיוּ בְּהֵם דָּאִי לֹא"ה לֹא הָיוּ נוֹשְׂרוֹת וְהוּא דְּוָחַק גְּדוּל, מִנ"ל דְּוָדָאִי גְדוּלוֹת הָיוּ כְּנִשְׁרוּ, אִיפְכָּא מְסַתְבָּרָא דְלֹא גְדוּלוֹת הָיוּ וְשׁוּמָא בְּעֵלְמָא הָיוּ לְכּוּן נִשְׁרוּ וּצ"ע: לְכּוּן נ"ל לֹאמַר מִקְלָתָא בְּטַעֲמָא לְהָא דְלֹא חִיְיָשִׁי לְשִׁמָּא נִשְׁרוּ קוּדָם שְׁהִגִּיעוּ לְשִׁיעוֹר סִימְנִים, בְּשִׁנְחֻקוֹר תְּחִילָה חֲשַׁשׁ דְּנִשְׁרוּ מָה הוּא.

וְהִנֵּה מֵהִרִי"ט בִּס"א מ"א כ' דְּחֲשַׁשׁ נִשְׁרוּ חֲשַׁשׁ דְּאוּרְיִיתָא הוּא מִפְּחַ חֲזַקָה דְּרַבָּא, דְּשִׁכִּיחַ יוֹתֵר דְּנִשְׁרוּ מְלוּמַר דִּיצָאָה מְחֲזַקָה דְּרַבָּא, וְהָא דִּל"ח בְּלֹא בְּעַל לְנִשְׁרוּ דְּהִקְלִיף בְּקִדּוּשֵׁי דְרַבָּנֵן שְׁתוּכַל לְמָאן כ"ז שְׁלֹא נִרְאוּ סִימְנִים וְלֹא נִחוּשׁ לְנִשְׁרוּ, וְלְעֵנִין חֲלִיצָה כְּשִׁנְבְּדָקָה וְלֹא נִמְצְאוּ לֹא אָמְרִין וְדָאִי נִשְׁרוּ וְתַחֲלוּץ, זֶה הוּא חוּמְרָא דְּהַחֲמִירוּ בְּדְאוּרְיִיתָא.

וּבִס"י נ"א מְבִיא דְּמֵהִר"מ קְאָסְטָאֲלָאן חוּלְק עֲלִיו וְסוּבֵר דְּחֲשַׁשׁ נִשְׁרוּ חוּמְרָא בְּעֵלְמָא הִיא דְּרַחוּק הוּא בְּמִצִּיאוֹת דְּנִשְׁרוּ, וּמֵהִרִי"ט הַשִּׁיב לֹא בְּאוּרְיָ וְהוּדָה לֹא בְּמִקְצָתוֹ דְלֹא חֲזַקָה הִיא דְּנִשְׁרוּ אֲלֵא דְקָרוּב לֹאמַר שְׁנִשְׁרוּ יוֹתֵר מְלוּמַר שְׁלֹא נִשְׁרוּ ע"י"ש.

וּבִמַח"כ הִנֵּה נְעֵלָם מְהֵם לְשַׁעָה מ"ש הֶרְמֵב"ם פ"א מֵהֲלָכוֹ גִּירוּשִׁין וְנ"ל הָרִי שְׁנִבְדְּקָה וְלֹא נִמְצְאוּ הַסִּימְנִים וְכּוּ' ה"ז חוּשְׁשִׁי לָהּ שְׁמָא נִשְׁרוּ לְפִיכָף צְרִיכָה גִּט מְסַפֵּק וְכּוּ' וְאִם נִשְׂאָת תְּצַא מִזָּה וּמִזָּה וְהַנִּלְד סְפֵק מְמִזֵּר וּבֵהה"מ שָׁם ו"ל וְמָה שְׂאֶמְרוּ חוּשְׁשִׁי שְׁמָא נִשְׁרוּ דֵּן אוֹתָהּ רַבִּינוּ כְּסַפֵּק מְקוּדְשֵׁת מֵה"ת.

הרי מפניך ברמב"ם לא כהמהרי"ט דנפשו קרוב לונדאי אלא ספק השקול ודלא כמה"רמ"ק דחומרא בעלמא היא לחוש לנפשו ותמוה בעיני איך היו דברי הרמב"ם בהעלמה מתרי גברי רב רבי פאלו במחכ"ת: ויש לי הוכחה גמורה דרמב"ן ורשב"א ס"ל או ברמב"ם דחשש נפשו הוא ספק השקול או דקרוב לומר שלא נפשו כמהרמ"ק דלא כהמהרי"ט דהא ס"ל דבחליצה צריכה בדיקה משום כל דאפשר לברורי וכו' היינו שמא נמצא דאין לה ס' ואם בלא נמצא אמרי' מחזקה נדאי נפשו ומחומרא לא פתלון, בונדאי אין לנו להחמיר ולבדוק שמא לא נמצאו, דגם בשלא נמצאו מחזקי' אותה בונדאי הביאה ונפשו אלא דמחמירי' בשלא נמצאו וכדאי להחמיר בשלא נמצאו, אבל בונדאי אין לנו לבדוק כדי להביא עצמינו לחומרא, וע"כ דנפשו אינו נדאי ולא קרוב לונדאי אלא או דלחומרא בעלמא חיישי' לנפשו כדס"ל למר"מ קאסטאלאן דל"ש נפשו וצריף משו"ה לברר דכשלא נמצאו נתברר שלא היה לה או דספק השקול הוא כדס"ל לרמב"ם.

ובמהרי"ט ס' מ"א כ' בחד טעמא של הרשב"א בתשובה בספק הגיעה לכלל שנים דאין לעשו' ס"ס שמא לא הגיעה לשנים, ואם ת"ל הגיעה שמא לא היו לה ולא נפשו, דאם אמרי' הגיעה לכלל שנים, מפת חזקה דרבא אמרי' קרוב לונדאי שנפשו ולפמ"ש מוכח דרשב"א ס"ל דחשש נפשו או דאינו רק חשש דרבנן ולכל היותר ספק השקול ואין קיום לדברי מהרי"ט בכוננת תשובת הרשב"א: והנה הא דלא אמרי' באמת דונדאי נפשו מחזקה דרבא לפמ"ש דרשב"א ס"ל דחזקה אלימת' היא צ"ל דוקא בשלא בדקנו, אבל כשנבדקת ויבוקש ולא ימצא לא אמר' משום חזקה, שנפשו נדאי דמיעוט הוא שנפשו ואוקי רוב דמביאים סימנים נגד רוב דאין נופרי' והו"ל ספק פדאימא כה"ג בש"ס פתובות ר"פ האשה שנתארמלה רוב נשים בתולות נשאות ורוב בתולות איפא קלא הה"נ אוקי רוב להדי רוב ועי': ואמר מעתה טעמא דמילתא היכא דאיפא ב' גומות דכ' הרמב"ם דאמרי' נדאי שנפשו שערות גדולות כשיעור סימני' דכיון דאיפא חזקה דרבא כ"ז שלא נבדקה וחזקה אלימא היא, אלא בשלא נמצאו איפא רוב דלא נפשו והו"ל ספק השקול מדאורייתא, כ"ז בשלא נמצאו גומות או לא נבדקה אחר גומות אבל כל שיש גומות לפנינו וע"כ צ"ל שנפשו ויצאה מן הרוב שוב אמרי' משום חזקה דרבא דהיו לה שערות גדולות כשיעור ונפשו כיון דע"כ צ"ל שנפשו הגם דאין אמרי' כיון שע"כ יצאה מן הרוב, דנפשו סימני' אולי היא ג"כ מן המיעוט דאין מביאי' סימנים, דכל די"ל דמן הרוב היא הגם שיצאה בדבר א' מן הרוב ל"א דגם מרוב זה יצאה, האמת בתבו"ש ס' כ"ט פתב בשיש מים במוח כיון שיצאה מן הרוב שאין להם מים במוח שוב לא אמרי' דהיא מן רוב בהמות פשרות לומר משו"ה דהמות הקיפו ומדמה זה להא דש"ס ר"פ האשה שנתארמלה, אבל כבר דבריו דחיים בטוב טעם ודעת מבעל חנות דעת בסוף ספרו, דאין דמיונו עולה יפה דשם ב' רובו איפא וסותרות זו את זו, רוב נשאות בתולות סותרו' לרוב בתולות קלא אית להו והוי ליה ספק אבל לא אמרי' משום שיצאה מן הרוב שאין מים במוח, גם מרוב פשרות יצאה דליכא סתירה והתנגדות עיי"ש ואמת נכון הדבר, והא"ש מה שכתבנו הגם דיצאה מן הרוב דלא נופרות, משו"ה לא אמרי' שהיא מן המיעוט גם בזה דאין מביאי' סימנים, והדברים נכונים לפע"ד: וממילא מוכח דהרמב"ם ס"ל דחזקה דרבא דאורייתא וחזקה אלימא היא, והא דלחליצה צריכה בדיקה הוא כמ"ש הרמב"ן ורשב"א משום דכל היכא דאיפא לברורי מבררי' וכיון שאם לא נמצאו סימנים

יהי בספק השקול אם נִשְׁרוּ צָרִיף לְבָרַר כְּדֵי שְׂנַדַּע דְּמִסְפִּיקָא הוּא וְזֶה דְּלֹא כְּנוּב"י קָמָא שְׁהַעֲלָה דל"א בס"ס כָּל הֵיכָא דְּאִיכָא לְבָרוּרִי בְּחַד סָפֵק וְיִשְׁאַר סָפֵק א'.

וּמְשִׁיטַת רַמְבַּ"ן וְרַמְבַּ"ם לַפְמ"ש מוֹכַח דְּלֹא פְּנוּתִי'. וַיֵּשׁ לְחַלֵּק קֶצֶת.

הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ כִּי הַרְמַב"ם רַמְבַּ"ן וְרַמְבַּ"ם ס"ל דְּחֻזְקָה דְּרַבָּא אֲלִימָא רַק הֵיכָא דְּאִיכָא לְבָרוּרִי צָרִיף לְבָרַר וְהֵיכָא דַּא"א לְבָרַר סְמְכִי עַל הַחֻזְקָה. וְעֵינִי טו"ז אה"ע סי' קנ"ה שֶׁכִּי בְּפִשְׁטוּת דְּלֹא סְמְכִי עַל הַחֻזְקָה מְשׁוּם כָּל הֵיכָא דְּאִיכָא לְבָרוּרִי עֵינִי"ש, וְעֵינִי"פ כִּי קִידוּשֵׁין ס"ד ע"א ד"ה תוס' בד"ה בְּנִי זֶה דְּפִשְׁטָא לִיה דְּהָא דְּלֹא סְמְכִי עַל חֻזְקָה לְחַלִּיצָה הוּא מְחַוָּרָא שְׁמָא לֹא יִמְצָאוּ: אָמְנָם מְטוּש"ע חו"מ סי' ל"ה נִרְאָה דַּס"ל דְּחֻזְקָה זֶה לֹא דְּסִמְכָא הִיא דְּזו"ל הַטּוֹר קָטָן פְּסוּל לְהַעֲיֵד עַד שְׁיָבִיא ב' שְׁעָרוֹת אַחַר שְׁהִי בְּן י"ג שָׁנָה וַיּוֹם א' מְשַׁמַּע דְּהָא דְּפְסוּל מִן הַדִּין כָּל שְׁלֹא נִבְדַּק, וַיֵּשׁ לְדַחֵק דְּכַוְנוֹתוֹ אִם נִבְדַּק וַיְדוּעַ שְׁאִין לוֹ שְׁעָרוֹת פְּסוּל דְּשָׁנִים בְּלֹא שְׁעָרוֹת ל"מ מִיָּדִי וְלֹא אֲמַרִּינֵן וְדַאי נִשְׁרוּ וּמ"ש עוֹד שָׁם וְאִפְּי' הַגִּיעַלְכָּלל שָׁנִים אִין מְקַבְּלִי עֲדוּתוֹ וְכו' עַד שְׁיָבִידְקוּהוּ שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁעָרוֹת הֵינֵנו מְשׁוּם כָּל דְּאֲפִשֵׁר לְבָרוּרִי מְבָרְרִינוּ, וְכֵן נִרְאָה קֶצֶת מִדְּכ' אִפְּי' הַגִּיעַ לְכָלל שָׁנִים אִין מְקַבְּלִי עֲדוּתוֹ עַד שְׁנִבְדַּק נִרְאָה דַּאֵם א"א לְבָדִיק סְמְכִי עַל הַחֻזְקָה, דַּאֲל"כ אֲלֹא פְּנוּתוֹ בַּמ"ש שְׁפְסוּל עַד שְׁיָבִיא ב' שְׁעָרוֹת, דְּצָרִיף שְׂנַדַּע וְדַאי שְׁהִבִּיא, מֵה לוֹ לְכַתּוּב עוֹד שְׁאִין מְקַבְּלִי עֲדוּתוֹ פְּשִׁטָא וְאֲצ"ל אֲלֹא נִרְאָה כִּי תַחֲזִיקָה פְּנוּתוֹ שְׁאֵם יוֹדְעִים שְׁלֹא הִבִּיא עֲדוּתוֹ פְּסוּל דְּלֹא אֲמַרִּי וְדַאי נִשְׁרוּ, וְשׁוּב כ' דַּאִין מְקַבְּלִי עֲדוּתוֹ לְכַתּוּבָה עַד שְׁבִדְקִין אוֹתוֹ מְשׁוּם כָּל דְּאֲפִשֵׁר לְבָרוּרִי וְכו'.

אֲלֹא מַמ"ש אַח"כ מְשַׁם אָבִיו הָרַא"ש ז"ל, וְאִם שְׁהוּ לְבִדְקוֹ זְמַן רַב אַחַר שְׁהִי לוֹ י"ג שָׁנִים וְבִדְקוּהוּ וּמְצָאוּ לוֹ ב' שְׁעָרוֹת שְׁהוּא בְּחֻזְקַת גְּדוּל מְשַׁעָה שְׁהִי לוֹ י"ג שָׁנִים, נִרְאָה דְּלוּלִי שְׁמַחְזִיקִי אוֹתוֹ לְמַפְרַע, עֲדוּתוֹ פְּסוּל דְּשְׁמָא קָטָן הִיָּה, וְהָא א"א לְבָרוּרִי עוֹד וְהִי לְנוּ לְסִמְנוֹן עַל הַחֻזְקָה בְּלֹא בְּדִיקָה וּמְצִיאוֹת סִימְנִים, מְזֵה נִרְאָה דַּס"ל דְּגַם הֵיכָא דַּא"א לְבָרוּרִי עוֹד לֹא סְמְכִי עַל הַחֻזְקָה לּוּלִי שְׁמַחְזִיקִי לְמַפְרַע אַחַר הַבְּדִיקָה וּמְצִיאוֹת סִימְנִים עַכְשָׁיו, וְהִנֵּה הַמְחַבֵּר כ' תַּחֲלַת לְשׁוֹן הַטּוֹר עַד שְׁיָבִיא ב' שְׁעָרוֹת וְסוּף דְּבָרֵי הַטּוֹר אִם שְׁהוּ לְבִדְקוֹ וְכו' וְשְׁבִיק אֲמַצְעוֹת דְּבָרֵי הַטּוֹר דְּאֲמַצְעוֹת דְּבָרֵי הַטּוֹר הֵם לְמוֹתֵר פִּינּוֹן דְּכ' דְּלֹא סְמְכִי עַל חֻזְקָה דְּרַבָּא אִם שְׁהוּ לְבִדְקוֹ לּוּלִי שְׁמַחְזִיקִי אוֹתוֹ לְמַפְרַע כְּמוֹ שְׁהוּא לְפָנֵינוּ לֹא הִיוּ סְמְכִי עַל הַחֻזְקָה פְּשִׁטָא שְׁצָרִיף לְבִדְקוֹ.

וְהָרִי לְפָנֵינוּ דְּהַטּוֹר וְהַמְחַבֵּר שְׁנִיָּהֶם ס"ל דְּחֻזְקָה דְּרַבָּא לֹא אֲלִימָא לְסִמְנוֹן עֲלֵהּ בְּדַאֲוִרִיָּתָא דְּלֹא פְּרַמְב"ם רַמְבַּ"ן וְרַמְבַּ"ם א': וּמַתְחִילָה הִיָּה נ"ל לְחַלֵּק דְּדוּקָא לְעַנְיָן עֲדוּת בְּדָבָר שְׁבַמְמוֹן ס"ל לְטוֹר וּמְחַבֵּר דְּלֹא סְמְכִי עַל חֻזְקָה זֶה כְּמוֹ דַּאִין הוֹלְכִין בְּמַמּוֹן אַחַר הָרוּב וְרוּבָא עֲדִיף מְחֻזְקָה, אֲבָל לְעַנְיָן אִיסוּר י"ל דַּס"ל ג"כ דְּסְמְכִי עַל חֻזְקָה דְּרַבָּא פְּרַמְב"ן וְרַמְבַּ"ם א' וְגַם מְרַמְב"ם לֹא מוֹכַח רַק דְּסְמְכִי בְּאִיסוּרָא עַל חֻזְקָה זֶה, אֲבָל לְעַנְיָן מְמוֹן בְּוָלָם ס"ל דְּלֹא סְמְכִי עֲלֵהּ, דְּלֹא אֲלִימָא חֻזְקָה זֶה מְרוּב דְּקִי"ל דְּלֹא אֲזִלִּינֵן בְּמַמּוֹן בְּתַרְל': שְׁבַתִּי וְרִאִיתִי הַגַּם דְּהַחֲזִיקוּ רַב בֵּין מְמוֹן לְאִיסוּר, אֲבָל בְּטוּש"ע א"א לְהַעֲמִיס כֵּן, דְּהָא דִּין זֶה אִם שְׁהוּ לְבִדְקוֹ יוֹצֵא מִתְּשׁוּבַת הָרַא"ש פְּלָל ל"ג סי' ה' וְהַמְעַיֵן בְּצִדְקָא יִשְׁפּוֹט מִיִּשְׁרִים מְשַׁטְיָחוֹת לְשׁוֹנוֹ שְׁהוּצִיא מְסוּגָי' דְּנִדְּהָ דְּחֻזְקָה דְּרַבָּא ל"מ לְעַנְיָן אִיסוּר רַק לְהַחְמִיר שְׁלֹא תִמְאֵן וְלֹא לְהַקֵּל, וַיּוֹתֵר נִרְאָה לְעַנְיָן מְדַהֲבִיא שָׁם מַר"י שְׁמַפְרָשׁ הָא

דשמואל בב"ב בודקי למיאונין דאם בדיקה אחר קידושין של ראשון ל"מ בדיקה שמה בקידושין ראשון קטנה היתה אם לא משום דאמרי הרי היא גדולה לפנינו, נראה דגם לענין איסור לא סמכי על התזקה בלי בדיקה כלל, הגם שא"א לברר כמו התם, מכ"ז מוכח דאפי' לענין איסור ס"ל לרא"ש דתזקה דרבא לא אלימא לסמוך עליה להקל רק אם נבדוק עכשיו מפת תזקה מחזיקים למפרע דגדול היה, ועי' ב"י אה"ע ס' מ"ג דמביא שם תשובת הרא"ש והחולקים עליו אם מחזיקי למפרע ושם לענין איסור קידושין קאי הרי דס"ל למחבר דגם לענין איסור אמרה הרא"ש דמוכח לו פן מתוך תשובת הרא"ש עצמו פדכתיבנא: והנה בנוב"י קמא חא"ע ס' ס"ג הוכיח מתוס' ב"ב קנ"ד סוף ד"ה ועוד סימנים שהקשה למה לנו לומר שהוא קטן פיון שהגיע לכלל שנותיו, והא אמרי' בנדה תזקה שהביאה סימנים, וקשה הא רבא ל"א רק לחומרא למיאון, ש"מ דס"ל לתוס' דתזקה דרבא אלימא ובחליצה לחומרא לא אזלי' בתר תזקה משום דכל דאפשר לברורי וכו' ושם דא"א לברר משום גיוול ומשום דסימנים משתנים אה"מ הקשה תוס' שפיר, וכו' הנוב"י עוד דצ"ל דס"ל לתוס' דתזקה זו אלימא מרוב דמוציאין ממון ע"י תזקה זו עיי"ש.

והנה כבר כתבנו כי כן ס"ל לרמב"ן רשב"א ורמב"ם דתזקה אלימא היא, אלא דמתוס' מוכח יותר דאלימא אפי' להוציא ממון וזה צ"ע מנ"ל לתוס' בפשיטות דאלימא תזקה זו יותר מרוב עד דנדחק דאיירי בשפכר בדיקו ולא מצאו מה שאין זכר במעשה שהי': שבתי וראיתי דרא' זו של הנוב"י דחוי' מעיקרא ואינה חוזרת ונראית לפי מה דס"ל להנוב"י בכוננת קוש' התוס' דנסמוך על תזקה דרבה להוציא הו"ל לתוס' להקשות בפשיטות למה לא נסמוך על התזקה, ומהמשך דברי תוס' נראה דל"ק להו רק על מה דאמר ועוד סימנים עשויים להשתנות, ומפרש תחילה ענין דעשוי' להשתנות דתוליה הגומות לאה"מ, וע"ז הקשה למה לנו לומר דקטן הוא, וגם לשון תוס' למה לנו לומר מגומגום קצת.

לכן נ"ל דתוס' ג"כ ס"ל דנודאי לא אלימא הו' תזקה כ"כ להוציא ממון ולק"מ, אבל הא קשה לתוס' על טעם השני דסימנים עשויים להשתנות וחישי' שמה אה"מ בעשו גומות ע"ז הקשו למה לנו לומר קטן הנה ולתלות בשנינו, ביותר יש לנו לתלות דמחיים סימני גדלות היו פיון דאיכא תזקה דהביא סימנים הגם שאין להוציא ממון כ"ז שלא נראי סימנים, אבל כל שנראי סימנים לפנינו מה לנו לתלות באינו מצוי כ"כ שנשתנו לאה"מ, טפי הנה לנו לתלות בסימני גדלות דשכיח ומצוי ואיכא תזקה, וכ"ש שאנו רואים שערות דל"ש שיהי' שערות שומא בעלמא בלא גומא, וע"ז העלה תוס' שפכר בדקוהו ולא נמצאו שערות כלל ואזדא התזקה, כנ"ל והוא נכון וברור בכוננת התוס': והנה לפמ"ש בכוננת התוס' מלבד דאין ראי' דס"ל לתוס' דמוציאין ממון עפ"י תזקה זו, אלא יש ראי' מפת דקדוהינו דס"ל דאין מוציאין ממון מדלא הקשה בלא"ה כמ"ש, ובכ"ז י"ל דס"ל לתוס' דתזקה זו אלימא לסמוך עליה לענין איסור פשיטת רשב"א ורמב"ן, וכן נראה מדמביא תוס' סוגי' דנדה דאמר רבא, והקשה למה לנו לומר קטן הי' ולבאורינו היינו היכא שנמצאו לאה"מ יש לנו לתלות יותר מחיים מלומר דנשתנו אה"מ, ואי ס"ל דתזקה דרבא לאו פלום היא לענין איסור מנא להו לתוס' בפשיטות דניזיל בתרה כלל היכא דיש לתלות דעשוי' להשתנות דמיעוט המצוי הוא זה, מזה נראה דס"ל לתוס' דלענין איסור אלימא תזקה זו בלי בדיקה כלל, ודן מזה לענין ממון היכא שנמצאו סימנים לפנינו

דינש לתלות הגנמות מחיים, ואין לנו לחוש כ"כ שמא נעשו הגנמות אח"מ פנ"ל: והרא"ש בתשובה דס"ל ע"כ דלא איירי שבדקוהו מחיים ולא מצאו מדהוכיח דמחזיקי למפרע וכ"כ נוב"י ול"ק ליה קוש' תוס' פיו דנמצאו שערות לפנינו למה לנו לומר דנשתנו ונעשה הגנמות לאח"מ משום דרא"ש לשיטתו אגיל דס"ל דגם לענין איסור לאו חזקה היא לסמוך עלה, ממילא בממון לא סמכי עלה כלל אפי' כה"ג פנ"ל לבאר ועי': אלא דינש להקשות על הרמב"ן ב"ב דכ' דהמעשה הנה שמת מיד אחר המכירה ומביאו הב"י בא"ע סי' מ"ג דחולק על הרא"ש בתשובה וס"ל דלא מחזקינן למפרע, והא הרמב"ן ס"ל דחזקה אלימא היא לענין איסור ואיך ס"ל דלענין ממון אפי' היכא שאנו רואים סימני לפנינו דתולי עכשיו הוא שגדלו והצמיחו, והרא"ש דהוכחנו דס"ל דגם לענין איסור ל"ס על חזקה זו ס"ל היכא שנמצאו לפנינו מחזיקי למפרע לענין ממון ויהיו חולקים בסברות הפוכות מהיפוך להיפוך: לכן נ"ל דהנכון כמ"ש הנוב"י שם דרמב"ן משום קוש' תוס' למה לנו לומר קטן הנה ס"ל כת' תוס' דבדקוהו מעיקרא וליכא שוב חזקה וע"כ דמת מיד, וכ"כ מהרש"א בתוס' שם דצ"ל כמ"ש הרמב"ן, ולמ"ש בנודאי יש לנו לומר פן מלעשות פלוגתא בין הרא"ש ורמב"ן מהיפוך להיפוך, ומ"ש הב"י שם בשם רשב"א פבר כ' הנוב"י דט"ס הוא וצ"ל רמב"ן: וכן מ"ש הב"י בשם ר"י ב"ר שה"ר דוראן ורשב"א ל"ל פהרא"ש, לפמ"ש דרשב"א ס"ל באיסור דחזקה אלימא היא אפי' בממון מחזקינן למפרע, כ"ש לענין איסור, צ"ל ג"כ דט"ס הוא וצ"ל רמב"ן, וע"ז כ' הב"י ועי' רמב"ן ב"ב פנ"ל.

ולפמ"ש הנוב"י דכוננת רמב"ן פתוס' ליכא ראי' דרמב"ן חולק כמ"ש: ונ"ל להביא ראי' דתוס' בהא מילתא פרא"ש ס"ל דמחזיקי למפרע, דבאמת מה שהוסיף מהרש"א על תוס' דצ"ל מיד שמכר מת עיקר חסר בתוס' וכ"כ האי הו"ל לפרש, ולולי דברי מהרש"א הי' נ"ל דא"צ להוסיף פלום, ודברי תוס' נכונים וא"ש בלא"ה, וי"ל לפמ"ש תוס' דעשו' להשתנות שנעשו גנמות אח"כ י"ל דמעשה שהי' כה"ג הי' שבדקוהו מתחילה ולא נמצאו שערות אבל לא דקדקו בגנמות, משו"ה אמרו בני משפחה קטן הנה באותה שעה, משמע שידוע להם ומהיכן ידעו אם לא שבדקוהו תחלה כמ"ש תוס' לבסוף ואמרו קטן הי' בנודאי לדעתם ולא חששו לנשרו, או משום דהא דבעי בדיקה מחשש שמא נשרו רק ספק הוא, אמרו קטן הנה שא"א להוציא מידם מספק, ואמרו לקוחות לבדוק אולי ימצאו גנמות שלא בידקו אחריהם בתחילה וכיון שיש גנמות אמרי' בנודאי היו שערות גדולות ונשרו פשיטת הרמב"ם וכמו שביארנו לעיל דמחזקה אמרי' בנודאי גדולות היו פיון שיש גנמות, וע"כ שנשרו אמרי' גדולות נשרו, ולולי שגנמות עשויות להשתנות אח"מ הי' מועיל בדיקת הגנמות עכשיו דמחזיקי למפרע שהיו גנמות אלו כבר עם שערות ונשרו וכיון שע"כ נשרו אמרי' שהיו כבר בשעת מכירה ונשרו, אלא פיון שגנמות עשויות להשתנות אח"מ ליכא ראי' מגנמות דשמא אח"מ נתהוו ותלינו יותר שאח"מ נעשו מלומר שבחיים היו עם שערות ונשרו, ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא, וא"ש דברי תוס' ואין צריכים לומר דמיד מת, אלא שלולי דסימנים עשויים להשתנות היינו מחזיקי למפרע בשעת מכירה שהיו גנמות ונשרו אז, ורמב"ן לא רצה להאריך ומתיר בקיצור שמיד מת דדייק לו פן לשון מכר ומת משמע מיד, פנ"ל נכון, ומינה דמוכח דס"ל לתוס' פרא"ש בתשובה דמחזיקי למפרע ועי': וכיון דרא"ש מפני כ"כ ולמ"ש גם תוס' ע"כ

הכי ס"ל וגם רמב"ן אפ"ש דס"ל פן כמ"ש הנב"י, ולשיטות הסוברים דחזקה אלימא היא לענן איסור מסתבר בנודאי דלענן ממון עכ"פ יש לנו להחזיק למפרע מפח חזקה ויפה עשו הטור ומחבר בחו"מ סי' ל"ה שפסקו להלכה פתשוב' הרא"ש דרבים אשר עמו בזה: וכ"ז לענן ממון, אבל לענן איסור, מאחר שרמב"ן ורשב"א, ולפמ"ש גם הרמב"ם ותוס' ס"ל דלענן איסור מיהת חזקה אלימא היא, הגם דהרא"ש בתשובה לא ס"ל הכי בטר רובא דמנכרי אזלי' ותוס' מן המנויים עמהם ועי' מג"א רס"י תמ"ז בכ"מ הלכה פתוס' וטוש"ע בח"מ סי' ל"ה דקבעו הלכה פשיטת הרא"ש היינו בממון דלא מצינו מאן דחולק בממון על הרא"ש וס"ל דמוציאין ממון בחזקה זו כמ"ש, ולא נאמר חוץ בממון אלא כמו בעובדא דב"ב ומזה לא איירי טוש"ע שם, אבל במילתא דאיסורא נקטי' פשיטת רוב ראשונים דחזקה זו דסמכא היא, והטור ומחבר ורמ"א בא"ע מ"ג לא כתבו דין זה דהרא"ש לענן קדושין, וזהו שרצוני לבאר, ובארנוהו באר רחובות, בעזרת שוכן ערבות: ואחרי אשר הודיענו ה' פל זאת נשית פנינו אל מטרת פנונתנו לברר הדין שלפנינו א') אם נבדק אחר שפבר כתב אפ"ל זמן זמנים טובא אח"כ ונמצאו לו סימנים מחזיקים אותו למפרע משהגיע ל"ג שנים ויום א' שהביא סימנים אלו אז וכל מה שכתב מהיום שהגיע לכלל שנים פ"ש, ב') אפ"ל לא נמצאו סימנים אלא ב' גומות אמרי' שהיו בהם ב' שערות גדולות אז פשהגיע לכלל שנים ונשרו אח"כ, ג') פשאינם לפנינו לבדקם סמכי' על החזקה דנודאי היו להם שערות פשהגיעו לכלל שנים, ד') פשנבדקו ולא נמצאו להם שערות הוא ספק השקול אם הי' להם ונשרו או לא הי' להם פלל, והו"ל ספיקא דאורייתא אם הם גדולים או לא ומה שיכתבו מזמן הבדיקה עד שיבדקו שנית ונמצא להם סימנים פסול מספק דאורייתא, לפי מה דקיי"ל ספק דאורייתא מה"ל להחמיר, ה') וממילא נשמע שאין להניח לכתוב לקטן שהגיע לכלל שנותיו עד שבדקין אותו תחילה אם הביא סימנים, דכל דאפ"ש לברורי מבררנין אולי לא נמצאו לו שערות ויהי' ספק השקול אם הביא או לא הביא, ואם פתב צריף לבדקו אחר הכתיבה שפא לא נמצאו סימנים ויהי' ספק וכל מ"ש פסול מספק פנ"ל: ועל אחרון אני בא אל העיון עדיין מ"ש היכא שנבדק ולא נמצאו לו סימנים דהתפילין פסולי' מספק, די"ל פיון שהוא ספק אם הוא גדול מחוייב להניח תפילין מספק שפא הוא גדול, ואפ"ל קמי' שפמיא גלי' שהוא קטן מ"מ פיון דלדין ספק הוא וצריף להניח תפילין מדאורייתא הו"ל בר קשירה והוא בכלל וקשרתם וכתבתם דמצות וקשרתם מןטלת אקרקפת' מה לי אם מנודאי או מספק סוף כ"ס מחוייב מדאורייתא הוא, ל"מ לשיטת רוב ראשונים דספיקא דאורייתא מה"ל לחומרא, אפ"ל להרמב"ם דס"ד מה"ל לקולא, הלא פבר השריש לנו החו"ד רס"י ק"י וכן קיים מדנפשי' אבא מאוה"ג זצ"ל והוא בפתוב' בכתבי הקודש שלו דבספק אם קיים המצוה גם לרמב"ם ספיקו מה"ל להחמיר דלא דברה תורה על הספק ואין להאריף בהידוע, פי כן גם לרמב"ם בר קשירה מדאורייתא הוא מספק ועי' פרמ"ג או"ח.

ואפ"ש לומר דאם נבדק ולא נמצאו בו סימנים א"צ להניח תפילין מדאורייתא מספק שפא גדול הוא, דלא אמרי' ספק דאורייתא להחמיר לרוב הפוסקים ובספק מצוה לכ"ע, רק בנודאי גדול דמחוייב במצות וגם זה בכלל החיובים דצריף להחמיר בספק, אבל ספק קטן ספק גדול דהספק אם נכנס לכלל חיוב תורה פלל דדילמא קטן הוא, ספק פי האי אפ"ש לכ"ע ס"ד מה"ל לקולא ועי' פ"עין זה בפ"י קדושין ס"ד ע"א, והוא איירי לענן

לחייבו מיתה אפי' משום חזקה לא מחייבים כל שהספק שמא קטן הוא עיי"ש, וכ"ש ש"ל פן בספק כמ"ש והדבר צריך עיון לדינא (ועי' בח"ס חיו"ד סי' ט"ש:) אלא מ"ש דצריך לבדוק לכתחילה משום כל דאפשר לברורי ודילמא לא ימצאו סימנים ויהי' ספק השקול אפי' נימא דאם לא נמצאו סימנים אינו מחוייב להניח תפילין מדאורייתא כמ"ש טעמא דמילתא, מ"מ כ"ז שלא נבדק צריך להניח תפילין מונדאי מפח חזקה דרבא דונדאי הביא סימנים, וכ"ז שאין ידוע לו שלא הביא, בחזקה שהביא, וצריך להניח תפילין מונדאי מפח חזקה, והוא במצנת וקשרתם, וכל מה שפותר עד דלא נבדק פשר, ממילא א"צ לבדוקו שמא לא ימצאו לו סימנים, דכ"ז שלא נבדק גם אם קמי' שמא גליא שאין לו סימנים, סוף כ"ס בר קשירה מה"ת הוא דחייב להניח תפילין מפח חזקה.

בכ"ז נ"ל בונדאי לא יניחו לקטן לכתוב תפילין עד אחר שנבדק שמא לא ימצאו לו סימנים, ומה לנו להכניס עצמינו בספיקות, הגם שיש פועין ס"ס שמא יש לו סימנים ואת"ל אין לו שמא בר קשירה הוא דשמא מחוייב מספק דאורייתא, הא גם בס"ס כל דאפשר לברורי צריך לברר ומה לנו להכניס עצמינו לספק לכתחילה במקום דאין פסידא, אבל אם כבר כתב והוא לפנינו יש לצדד דאין צריך לבדוקו כדי לפסול מספק דאיכא פסידא דמזון ולגנוז הפרשיות הוי פדיעבד, ועוד גם כשלא נמצאו סימנים איכא פועין ס"ס שמא היו לו ונשרו, וגם אם קמי' שמא גליא שלא היו לו שמא חייב מה"ת מספק והוא בוקשרתם והמקיל לא הפסיד וכ"ש שאין להרעיש עליו: ו' וכ"ז כשידוע בבירור שפבר הגיעו ל"ג שנים בשעה שפכתבו, אבל סימנים בלא שנים אי מהני, דבר זה פלוגתא דראשונים היא.

רש"י בקידושין ס"ג ע"ב ובתוס' ד"ה בני זה פן י"ג שנים ס"ל דסימנים בלא שנים לא מהני רק ברבוי שערות או גדול בקומה, ור"י ס"ל דסימנים לחוד מהני דרוב אין מביאים סימנים רק כשהגיעו לשנים, ועי' הה"מ פ"ב מהלכות אישות הלכה י"ט בשם רמב"ן דמסופק בהביאה סימנים ולא נודע מספר שנותיה, והמל"מ לא ידע לפרש מקום ספיקתו רק כשעכשיו נדאי גדולה היא אם אמרי' בשעה שהביא' סימנים ג"כ גדולה היתה, ונראה פוננת המל"מ פיון שעכשיו גדולה היא ואין לה סימנים אחרים רק מה שהי' לה קודם ואנו מסופקים אם היתה אז גדולה בשנים יש מקום לומר שמחזיקין אותה שאז היתה גדולה ואלו שערות סימנים הם ולא שומא מלפני הפרק.

והנה מלבד שפי' המל"מ רחוק להעמיס בכוננת הרמב"ן דעיקר חסר, גם קשה בונדאי כה"ג יש לנו לסמוך ולומר מפח חזקה דכבר הגיעה לכלל שנים אז מדלא הביאה סימנים אחרים, הגם דחוששי' לנשרו היינו משום חזקה אנו אומרים דנשרו הגם דלא שכיח כ"כ כמ"ש תוס' גדה וב"ב, וכאן נהפוך הוא מפח חזקה מדלא הביאה סימנים אחרים וגם נשרו לא שכיח, אמרינו בונדאי הגיעה אז לכלל שנים.

והנה המל"מ נכנס לפירוש רחוק משום דפשיטא ליה דסימנים בלא ידיעת השנים אין בו מקום ספק פלל, והרי לפנינו ר"י שבתוס' קידושין ס"ל דמהני סימנים לחוד דאמרי' בונדאי הגיעה לשנים, וי"ל דרמב"ן מסופק בזה.

(עיי' בנוב"י מהד"ק אה"ע סי' ו'): ונ"ל דתוס' ע"כ לא ס"ל פנטוד אומר ר"י דמביא בקידושין, מדהקשה בב"ב דף קנ"ד במעשה דב"ב למה לנו לומר דקטן הנה הא איכא

חזקה, ונדחק שפכר נבדק, ולפמ"ש מהרש"א דצ"ל דמיד מת פשכר דאל"ה מנא ידעין דגדול הנה באותה שעה שפכר, לפ"ז הנה יכול לתרץ דבני משפחה טוענים קטן הנה שלא הגיע לכלל שנים אז ומסימנים לא ידעו, ואם הנה אפשר לבדוק אח"מ אם נמצאו סימנים מבורר פי הגיע לשנים בשעה שפכר פיון דמיד מת, ולכן אמר ר"ע דסימנים עשויים להשתנות לאח"מ וליפא בירור ע"י בדיקה וגם לפמ"ש אני לעיל בכונת התוס' למה לנו לומר קטן הנה, היינו למה לנו לתלות בשיווי לאח"מ, פיון דאיפא חזקה בלא"ה, ג"כ מיושב עפמ"ש פיון דאין אנו יודעין מספר שנותיו רק ע"י סימנים וכיון דסימנים יש לתלות בלאח"מ ממילא ליפא הוכחה על השנים ואין פאן חזקה פלל, מזה נראה דס"ל לתוס' לעיקר דלא סמכי' פלל על סימנים בלי ידיעת השנים: ועפ"י פירושו של המל"מ בספיקת הרמב"ן ולפמ"ש דבכה"ג בונדאי יש לנו לתלות שפכר הגיע לשנים, י"ל קושני' תוס' ב"ב ה"ל, די"ל דבני משפחה טוענים קטן היינו שנבדק אז בשעה שפכר ונמצאו סימנים, והם אומרים דלא הגיע אז לשנים, ומת אחר זמן שידוע שפכר הגיע לשנים, ורצו לבדוק אם לא נמצאו שערות אחרות חוץ מאלו שפכר היו לו בשעת מכירה, נדע שפכר הגיע לשנים בשעה שפכר דלא אמרי' שפא הביא סימנים אחרים אח"כ ונפשו כמ"ש, ואמר ר"י ב"ב ועוד סימנים עשויים להשתנות אח"מ היינו שנפשו אח"מ וזה שכ"ח ע"י מיתה וא"ש.

ואין ראי' מדלא תי' תוס' פן וגם מרמב"ן ש' שמת מיד אין להוכיח דס"ל דאין מחזיקי' כה"ג דכבר הגיע לשנים, דמתרץ בקיצור יותר: המורם מדברינו דאין לסמוך על סימנים בלי ידיעת השנים דדעת חידאי של ר"י שפועוד י"ל, הוא נגד רש"י ורא"ש ותוס' ב"ב, ורמב"ן לפמ"ש מסופק בו.

וטוש"ע סי' קס"ט נקטו להלקה דבעי דוקא ידיעת השנים ולכן בנדון שלנו לא מבעי אם לא נבדקו עד אחר שפכר פתבו שאין להחזיק למפרע מפח חזקה דרבא, דהא לא ידענו אם הגיע אז לשנים, ולסימנים לא ראינו עד עתה, ואפי' לשיטת ר"י ל"מ כה"ג, רק פשאנו יודעים שפכר הגיע לכלל שנים בשעה שפכת דקיי"ל דסימנים בלי שנים ל"מ, דחיישי' דילמא שומא גינהו.

ואם בדקוהו קודם הפתיבה ונמצאו סימנים בלי ידיעת השנים ועכשיו פכר הגיע לשנים וידוע לנו שאילו שנמצאו עכשיו היו בשעה שפכת ולא נתוספו יותר נלע"ד כה"ג בונדאי מהני דלא כמל"מ ש' דרמב"ן מסופק בזה ועיי': ז) אחר שבררנו דבעינו שנדע שהגיע לי"ג שנים ויום א' בונדאי, נבוא אל העיון אם צריף דוקא ב' עדים אנשים או סגי בע"א והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכו' אישות ומוכא בטור סי' קס"ט כ' דאין סומכי' במספר השנים לא עפ"י קרובים ולא עפ"י נשים אלא עפ"י עדים פשרים להעיד, וכ' הה"מ דבר זה נלמד מסוגי' דקידושין ס"ג ע"ב דמשמע דעדות בעינו, ואפי' האב אינו נאמן לכל דבר וכן פסק בטוש"ע שם.

ולכאורה הה"נ דבעי פאן שני עדים שפעידין שהגיע למספר השני' פדי להכשירו לכתבת תפילין, ואפי' האב אינו נאמן עליו. אלא שבב"י סי' קס"ט בשם סה"ת מבואר דלחליצה בעי ב' עדים מדאב א"נ למפור ועונשי' ה"ה בדבר שבערוה דבעי ב' עדים עיי"ש, לפ"ז דוקא בדבר שבערוה או למפור ולעונשי' אבל לכתוב תפילין מילי דמצוה

ואיסורא הוא וסגי בע"א פֿשר וכ"ש דאָב נאָמן: אָמנם בתּוֹס' קידושין ס"ד ע"א הקשה
למה יהי' נאָמן לנדרים והקדשות הא אין ע"א נאָמן אלא מה שבידו, ותי' פּינן שפּוֹפו
לגדל עשאוהו כבידו ונדקא אָב שפּמדקדק היטב אָבל אחר לא, ונראה דכּוֹננת קוּשְׁנ' תּוֹס'
פּינן דאיפא חזקת קטנות איף יהי' נאָמן נגד החזקה דס"ל דאין ע"א נאָמן במקום חזקה,
וע"ז מתרץ פּינן שפּוֹפו לגדל עשאוהו כבידו, ונדקא אָב אָבל אחר לא, ועיני' ב"י סי'
קס"ט דכ' דלא דמי להא דאשתמודענא, אדרבה פּאן הנה בחזקת קטן.

לפ"ז בדבר הנוגע לאיסור כמו לענין פתיבת תפילין וכדומה דקא אָב נאָמן דהוא כבידו
ולא אחר לשיטת התוס' דסוברים דאין ע"א נאָמן באיסורים היכא דאסתזוק, וגם אם האב
נאָמן יש לעיני' לפי לשון תוס' עשאוהו כבידו משמע דנאָמנותו רק לחומרא מדרבנן
דעשאוהו כבידו וכן דייק הפ"י שם, א"כ להקל גם האב אינו נאָמן, אלא דפ"י נתקשה
טובא בתוס' שם עפ"י פירושו בכּוֹננת התוס' דא"נ רק מדרבנן עיי"ש.

ולפע"ד נראה דכּוֹננת התוס' דעשאוהו כבידו פּינן דעתיד לגדל אין חזקה זו דקטנות
חזקה אלימא כ"כ כמו חזקה דעלמא דאין ע"א נאָמן נגד החזקה, ועשאוהו כבידו היינו
ששקלו בחכמתם דכמו דדבר שבידו נאָמן גם באסתזוק פּוֹ נאָמן נגד חזקה דלא אלימא,
ויש להסביר יותר עפ"י מ"ש חי' ר"ן ריש גיטין דס"ל לרש"י בידו ואסתזוק כמו אין בידו
ולא אסתזוק, ומבאר יותר במהרי"ק שורש שכ' פל דבידו לגרע החזקה אתרע החזקה
עיי"ש, ובמק"א הארכתי בזה.

ועפ"ז א"ש דברי תוס' בקדושין פּינן דחזקה זו דקטנות עשוני' להשתנות ממילא ליפא
חזקה כ"כ ועיני' במהרי"ט ח"א ס' מ"א ובסי' נ"א באורף דחזקה דקטנות לאו חזקה
גמורה היא פנ"ל נכון בכּוֹננת התוס' לפ"ז האב נאָמן לענין איסור אפ"ל להקל ונדקא אָב,
אָבל לא אחר דאינו רגיל בו ואין עדותו נאָמנה, וכינן דאיפא קצת חזקה דקטנות מנגדתו
אינו נאָמן: ואחר העיון עלה במחשבה לפני דמ"ש תוס' דאחר א"כ, דין זה לחלק יצא
בנדון שלפנינו, בהקדם מ"ש הפ"י בקידושין דקוּשְׁנ' תּוֹס' הא אין בידו ולא יאמן הוא
לפי' ב' דסימנים בלא שנים מהני, והתם איירי דאָב מעיד למפרע בשנים וסימנים, ולכן
הוקשה לתוס' למה יאמן, אָבל לפי' ראשון דסימנים לחוד ל"מ דאולי שומא מקודם
גינהו היינו דליפא רוב וחזקה אָבל פלגא מיהא איפא ואתרע חזקת קטנות ע"י שפּערוֹת
שלפנינו וכל היכא דליפא חזקה ע"א נאָמן באיסורים עיי"ש, ודבריו נכונים וברורים.

ועפ"י דברי קדשו בנדון שלנו אם נבדקו קודם פתיבה או מיד אח"כ באופן שאנו יודעים
בנדאי שפּערת הפתיבה היו לו סימנים אלו סגי בע"א שהגיע למספר השנים אז בשפּעה
שפּכת דע"י סימנים נעשה פלגא וסגי בע"א במקום דליפא חזקה, אָבל פּשוּבדק אחר
שפּכר כתב ואנו מחזיקי' הסימנים למפרע משפּעה שכ' משום חזקה דרבא, ונדקא שידוע
לנו שהגיע לכלל שנים שפּכת, לזה צריך דוקא ב' עדים דע"א א"כ נגד החזקה דקטנות
ומשום סימנים לא פלגא, דהא אין אנו יודעין שהגיע אז לכלל שנים רק עפ"י ע"א והוא
אינו נאָמן במקום חזקת קטנות ונדקא אָב נאָמן ולא עד א' דעלמא ונהבן: וגם בעדות אָב
יש לעיני' אם נאָמן בכה"ג דמה שחידש תוס' פּינן דעתיד לגדל הוי כבידו ומחלק בין אָב
לאחר זה הוצרך לחדש לפי' ב' של הר"י פדי לתרץ הקוש' שעליו, אָבל לפי' ראשון

לא צריכה להידוש זה לדמות מילתא דעדות אב לבידו, וכינן דשיטת רוב ראשונים כפי הראשון והכי נקטי' מנ"ל לחלק בין עדות אב לאחר.

והא דנקט אב דאפ' אב אינו נאמן לעונשים ולמלקות, אלא פינן דדבר זה אם ע"א נאמן במקום חזקה רבו בו השיטות והמחבר ביו"ד סי' קכ"ז פסק דאינו נאמן ועיני' ש"ה שם דרבו כמו רבו דס"ל דנאמן והרמב"ם מן המגנים בתוכם, הא חדא, ועוד לפמ"ש הפ"י שם בקושני' תוס' משום דאיפא חזקת היתר דחפץ שהקדיש והחרים וזה ל"ש בכתיבת תפילין, אם לא שנאמר דגברא המניחם הוא בחזקת חיוב והמעיד על מספר השנים הו"ל כע"א במקום חזקה והוא רחוק כמובן, וגם הא י"ל לפי ראשון נמי שאני אב דהוי כבידו, לכן נ"ל דהמקיל להאמין לאב על השנים פשנבדק אחר שפבר פתב לא הפסיד אבל ע"א אחר אינו נאמן ובעי' ב' דוקא, כנלפע"ד נכון להלכה: הנלפע"ד פתבתי בעזרת נותן התורה ית"ש, והוא בחסדו יראנו מתורתו נפלאות, ויעשה עמנו לטובה אות, ונזפה לראות ישועות הנבאות, פדכתיב וראו כל עמי הארץ, כי שם ה' נקרא עליך וכו' הכ"ד או"נ דש"ת באהבה.

פ"ב פאור פקר ליום ה' י"ד טבת תרכ"ח לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמינ ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ט לנדוד פרוף, מאת פרוף ומבונר, יהי דוד בכל דרכיו משפיל וה' עמו ויראהו בננעמו, ה"ה ידיד ה' הקביב נפשי, הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול בו ירוץ צדיק ונשגב, המפורסם בתורתו וצדקתו, עומד לגס עמו, כקש"ת מו"ה דוד דייטש נ"י אב"ד דק"ק יארמוטה יע"א: ני"ה קבלתי, וקול התור נשמע באשר סיבב ציר הדואר על פתח ביתינו והביא לנו מכתב עוז מע"י אצבעותיו אשר לקול קו קולמסו תאבה נפשינו לשמוע משלנותו ובריאת גופו הטהור, פן אנחנו לפניו היום בהודעה כזו מאתנו בה"י, והנה היו דבריו ערבים עלינו ולנחת, עד לאחת באשר הודיע לנו צערו ע"ד ממשול רבים שהסופרים מניחים נערים קטנים לכתוב תפילין ביודעים ובלא יודעים אם הגיע לשנת י"ג ויום א' ותפילין פאלו פסולי' פמבואר בשו"ע רס"י ל"ט והוא מן המרדכי בהלכו' קטנות דמביא הב"י באין חולק והמג"א הוסיף תוספת מרובה דאפ"י דוע שהגיע לשנים צריכה לבדוק אחר סימנים פינן דכתיבת קטן פסול מדאורייתא ואפ"י הגיע לחינוך, ועיני' כבודו ראו מ"ש הנוב"י תנינא חאו"ח סי' א' בתחלתו ע"ד המרדכי ובסופו על תוס' דברי מג"א.

ושמתי עיני בו וראיתי כי הקשה לשאול על המרדכי מ"ש משחיטה דכתיב וזבחת ואכלת דממעטי' נכרי דאינו בוזבחת וקטן לא ממעטי' מוזבחת וכשר לשחיטה, וצ"ל פינן דאביו מחוייב להפרישו משום חינוך מקרי ב"ז הה"נ פינן דאביו מחוייב לחנכו מקרי ב"ק ומ"ש, והוא מותיב והוא מפרק דשחיטה לאו משום חינוך אלא משום דאסור למספי ליה בינדים מדאורייתא לכן מקרי ב"ז, משא"כ חינוך דתפילין מדרבנן הוא ולא מקרי ב"ק מדאורייתא.

והנה מה דהי' סובר מעיקרא דקטן ב"ז הוא משום חינוך תמוה תינח קטן שיש לו אב הוא בוזבחת מה"ט, אבל קטן דלית ליה אב, ואפ"י אית ליה אם דאינה מחוייבת לחנכו עיי' מג"א סי' שמ"ג לאו ב"ז הוא, ולא לשפתמיט בשום פוסק לחלק בין קטן לקטן, ועוד ממתני' גופה הגם שיש לדחוק וכולם ששחטו ואחרים רואי' בקטן דבר זביחה הוא

ושחיתתו פסולה משום שמא קלקל וכה"ג באחרים רואין מותר מה יענה בחרש ושוטה
דנדאי ליפא חיוב חינוף על האב למה שחיתתו פשרה הא לאו ב"ז הם.

והנה מה שהתעורר לבקש טעם למה שחיתת קטן פשיטה וגם מה שהעלה משום דאסור
למספי ליה בידים, הנה נעלם ממנו לפי שעה במחכ"ת שפבר עמדו ע"ז קמאי דקמאי
הלבוש בעט"ז ומביאו הש"ך ס' א' ס"ק כ"ז ונש"ך כ' דקטן מצונה משום דאסור לו
לאכול בלא שחיתה וכוננתו דאסור למספי ליה בידים, וכ"כ התב"ש ומביא מתשובת
מהרי"ל דכ' דע"כ גם בחו"ש איפא אסור כמו בקטן דאל"ה למה שחיתתו פשיטה
דשחיתתו פשיטת נכרי וכמעשה קורף בעלמא עיי' בו: והנה מלשון ש"ך דכ' דקטן מצונה
דאסור לו לאכול פנא דס"ל דמה"ט אסור למספי ליה בידים דלקטן עצמו איפא אסור
קצת והתבו"ש כ' מפני יותר דאיפא אסור גבי קטן, אמנם כן בתה"ד בפסקיו סי' ס"ב
כ' מפני ודאריה להוכיח דבקטן עצמו ליפא נדנד אסור כלל, והא דאסור למספי
בידים הוא כדי שלא להרגילו באיסורי' לכשיגדיל עיי' ש"ש ועיי' רמ"א או"ח סי' שמ"ג
ועשיתי לו סמוכים מרש"י נדה מ"ו ע"ב ש"מ ב"ד מצווים להפרישו כ' רש"י ופלוגתא
היא ביבמות, והקשה רש"י א' ומובא במל"מ והא בדרכנו במנפלא סמוף לאיש למ"ד
דרכנו לכ"ע אין ב"ד מצווים להפרישו והיא קוש' עצומה על רש"י.

ונ"ל דס"ל לכ"ע ליפא אסור בקטן עצמו אלא משום שלא להרגילו כשיגדיל ופליגי
בדאורייתא אי מצוין להפרישו משו"ה, או דלא למספי ליה בידים להרגילו בידים ולכ"ע
בדרכנו א"צ להפרישו וכ"ז בשאר איסורי' דרכנו שאם יעשה דבר זה בעצמו שהוא
עושה עכשיו לכשיגדיל לא יעבור רק על אסור דרכנו משא"כ במנפלא סמוף לאיש
דנדרו מדרכנו אם יורגל לעבור על נדרו בקטנותו יעבור ג"כ על נדרו שידור בגדלותו
ואז יהי' אסור דאורייתא ואינו דומה לשאר איסורי' דרכנו וא"ש דכ' רש"י דפלוגתא
היא ביבמות דכמו דאיפא שם פלוגתא באיסורי' דאורייתא משום כשיגדיל, כן תלי'
במנפלא סמוף לאיש אי ב"ד מצווין להפרישו בפלוגתא הנ"ל וא"ש נכון: היצא לנו
דאין בקטן אסור כלל לומר דמשו"ה מקרי איתא בזביחה דגם לדידן' איפא אסור
דבדידן' ליפא נדנד אסור, וצריף לומר פנין דאסור לגדול למספי ליה בידים מקרי הקטן
איתא בזביחה, ולא דמי לנכרי דלא שייף גבי' כלל אסור זה, וכן נראה ממ"ש המרדכי
דקטן שהגיע לחינוף פסול לכתובה משום דחינוף מדרכנו ומה"ת לאו ב"ק הוא, משמע
דאם הי' חינוף מה"ת הנה ב"ק מדאורייתא הגם דמצות חינוף דאב היא ואין לו לקטן בו
מצוה מ"מ פנין דמצות האב לחנכו בגופו דקטן הרי הוא בר קשירה, כן ה"נ י"ל לענין
שחיתה דמקרי בר זביחה ע"י מה דאסור מה"ת למספי ליה בידים כן י"ל: שבת' וראיתי
דדבר זה אם ע"י חיוב חינוף דאב מקרי הקטן איתא במצוה או אסור זה הוא פלוגתא
דרש"י ותוס' בבבב"מ ע"א דרש"י ס"ל דמשו"ה אין הקטן מוציא למי שאכל שיעור
דאורייתא דלאו ב"ח הוא, הגם שאביו מחוייב לחנכו מצוה דאב היא וקטן לאו ב"ח הוא,
ותוס' חולק על רש"י וכ' דע"כ קטן ב"ח מקרי מדמוציא מי שאכל שיעור דרכנו, וע"כ
דב"ח מדרכנו מקרי משום דמתקנים ביה מצות חינוף, ודאורייתא א"מ מה"ט דחיוב
דרכנו א"מ את המחוייב מה"ת עיי' ש"ש וברא"ש.

והנה המרדכי ודאי פתוס' ס"ל בתרתי חדא דהגיע לחינוך מקרי ב"ח ואי הי' מצנת חינוך מדאורייתא הי' ראוי לכתיבה דאיתא בוקשרתם מדאורייתא, אלא משום דחינוך דרבנן לאו בר קשירה מדאורייתא מקרי וס"ל ב"הא ג"כ פתוס' דמשום דאיתא בהך מצנה מדרבנן לא מקרי מחנניב בדבר להוציא את מי שמחנניב מדאורייתא וה"ה דאינו בוקשרתם להכשיר פתיבתו מה"ת משום דהוא במצות קשירה מפת החינוך דרבנן, ולרש"י דס"ל דכל שמחנניב מדרבנן מקרי ב"ח ושייך במצנה זו להוציא המחנניב מדאורייתא אפשר דגם לכתיבת תפילין פשר אלא דלרש"י ע"י מצנת החינוך דמנוחת על האב לא מקרי הקטן ב"ח ואיתא במצנה זו, דמצנה דאב היא, וקם דינו של המרדכי בין לשיטת רש"י בין לשיטת תוס' ועיני': ולענין שחיטה לשיטת תוס' י"ל משו"ה פשר פינן דאסור למספי ליה בידיים מדאורייתא מקרי איתא בזבחה הגם שאין על הקטן שום נדנד אסור מ"מ פינן דשייך בגופו אסור לגדולי למספי ליה מקרי איתא באסור זה ושחיטתו פשיטה מדאורייתא, דהא אסור למספי ליה מדאורייתא, אבל לרש"י דל"מ קטן ב"ח ע"י מצנת חינוך דאב, גם בשחיטה לא מקרי ב"ז משום זה דהגדולים אסורים למספי ליה, וקו"ח הוא, ואפשר דגם לתוס' ל"ש ה"ט דעד פאן לא ס"ל לתוס' דמקרי ב"ח משום מצנת חינוך דוקא בקיום מצנה כבהמ"ז וכדומה דהקטן עושה מעשה בגופו ע"י האב שמצנה עליו לחנכו, האב מחנניב והקטן עושה, והה"נ בתפילין וכדומה אם הנה חינוך דאורייתא דס"ל למרדכי דה' מקרי ב"ח מדאורייתא דע"י מצנת חינוך, הקטן מניח תפילין ועושה מעשה המצנה כגדול, אבל לענין שחיטה דאין בקטן פלום לא בחיוב ולא בעשייה, אלא האסור על הגדולים בשב ווא"ת שלא להאכילו בידיים גם תוס' ומרדכי מודים לרש"י דל"מ הקטן ב"ז משום זה שגדולים הם באסור שוא"ת עליו, והחילוק נכון, והתמיה קיימת למה יוכשר שחיטת הקטן יותר משחיטת נכרי וצע"ג: וכשאני לעצמי נ"ל עפ"י ש תוס' ע"ז כ"ז ע"א ד"ה איפא בינייהו אשה דכ' וז"ל מומר לערלות מיהא בר שמירת ברית הוא אלא שאינו חפץ, אבל בר שמירת ברית הוא פשיחפון ובגיטין הכי קאמר כל שאינו בוקשרתם פלומר שאינו מקיים מצנת וקשרתם אינו בכלל וכתבתם וזה מבטל מצנת קשירה מעליו עכ"ל, ודבריהם צריכים תבלין למה דרש"י וקשרתם מי שאינו מקיים ולא דרש"י הכא ואתה את בריתי תשמור מי שמקיים, ונ"ל להסביר מומר לערלות אותה מצנה עצמה יכול לקיים כ"ז שירצה ואינו מבטלה אלא לשעצמה דכל רגע ורגע חיוב עליו למול עצמו מ"מ לא בטלה לגמרי, דעדיין יוכל לקיימה פל עת שירצה ולא בטלה לגמרי רק פשמת ולא מל עצמו ואז עונשו בכרת, ולכן הוא בכלל ואתה את בריתי תשמור, שבדוד לקיימה פל שעה אלא שלא הנה זריז ונשכר, משא"כ מצנת תפילין פל יום מצנה בפ"ע היא וכל יום שאינו מקיימה מענות שא"י לתקן הוא, לכן פל שאינו מקיימה לאו בכלל וקשרתם הוא פינן שהוציא את עצמו מן הכלל יום או יומים אינו בכלל מקיימי מצנת וקשרתם ואין בדוד לתקן והוא חסרון שלא יוכל להמנות עוד בין הימים שיניח תפילין לכשיחפון דמצנה בפ"ע היא פנ"ל נכון ואחר הוצעה זו ועוד הוצעה א' מ"ש תוס' גיטין כ"ב ע"ב דחשו"ק מיקרו ב"כ דקטן יהי' ב"כ פשיגדל ושוטה פשישפתה, ומה שצריך להבין מ"ש בוקשרתם וכתבתם דקטן פסול ולא אמרי' דהוא בכלל וקשרתם פינן שיבוא אח"כ לידי חיוב קשירה כתבתי בתשוב' אחת באורה, וכעת נ"ל עפ"י תוס' ע"ז ה"ל ולפי מה שביארנו דבריהם י"ל לענין וקשרתם

ל"מ מה שיבוא אח"כ לידי חיוב קשירה כמו גדול שאינו מקיים בשאט נפש מצות קשירה והוא מומר לאותו דבר אינו בוקשרתם משום שיש לו לקיים מעשה זה ואינו מקיים להכי אינו בוקשרתם, הגם שאפשר לו לקיים מצות קשירה בשאר ימים משום דכ"י מצוה בפ"ע היא, פן ל"מ מה שיהי' הקטן ב"ח פשיגדל עכשיו מיהת אינו בקיום מצות וקשרתם, וכ"י מצות קשירה בפ"ע היא, משא"כ בכתובת גט דלא בעי אלא שיהי' בר פרישות דיהי' שיהי' בענין זה דכריתות שפיר פתבו התוס' דכל שאפשר שיבוא לידי פה, קטן פשיגדל ושופט פשישתפה מקרי בר פרישות, פיון דבכחו הוא ויבוא לידי פה, דל"ש לומר פיון שעכשיו אינו יכול לגרש אינו ב"כ כמו בוקשרתם דשם וקשרתם מצוה היא בקום ועשה שיעשה מעשה קשירה וקטן אינו במצוה זו והחילוק רב, ועיני' רש"י גיטין ט' ע"ב שכ' דמי שאינו ב"כ פסול לגט משום דכתיב וכתב ונתן כל מי שהיה בנתן הוא בוכתב, ג"כ א"ש פיון שיבוא לכלל ונתן פשיגדל, בכלל ונתן הוא, ואינו דומה לוקשרתם דכ"י מצוה דוקשרתם איפא, וקטן אינו במצות וקשרתם, משא"כ בוכתב ונתן דלאו מצוה היא שיקתוב ויתן אלא דבעו שיהי' בר הכי וכינון דקטן אתי לכלל הוי' וגירושין לכשיגדל ויהי' בוכתב ונתן מקרי עכשיו ב"כ דבכחו הוא, משא"כ נכרי דלא אתי לעולם ועיני' גיטין פ"ה ע"א, ובתשובה א' כתבתי לרש"י בלא"ה א"ש דשאני וקשרתם וכתבתם דכתיב תחלה וקשרתם ואח"כ וכתבתם דרשי' מי שהוא עכשיו בקשירה איתא בוכתבתם, אבל בגט כתיב וכתב ונתן דרשי' מי שיבוא לכלל ונתן פשיגדל או ישתפה הוא בוכתב, הגם שאינו עכשיו בנתן לא ממעטי' אלא נכרי שלא יבוא לכלל ונתן ושם בארה: ואחר הנצעות אלו אומר אני דחשו"ק משו"ה פשרים לשחיטה, משום דאתי' לכלל ונבחת קטן פשיגדל חו"ש פשישתפו להכי מקרי ב"ז, ולא דמי לוקשרתם דהיא מצוה המוטלת על קרקפתא דבר חיוב כל יומא ויומא מצוה בפ"ע היא, וכינון שקטן זה אינו עכשיו במצוה דיומא דוקשרתם אינו בוכתבתם, משא"כ שחיטה דליפא מצוה לשחוט ולאכול, אלא דאסורא הוא דעבר בל"ת או איסור עשה ול"ת לדס"ל דנבחת עשה היא וממעטי' כל שאינו במצות ונבחת אינו אוכל מפנו, לא ממעטי' רק נכרי שלא יבוא לעולם לידי פה, משא"כ חשו"ק דאפשר שיבואו לידי פה, וכ"ש קטן דאתי ממילא דהוא בכלל ונבחת הגם שעכשיו מותר לאכול בלא נביחה, דל"ש לומר דאינו במצות ונבחת דכ"י כמו בוקשרתם דמצוה דיומא בקיום מעשה היא והפן ועוד י"ל דנביחה זו עצמה היא לו לתועלת לפעמים שע"י מעשה נביחה זו יהי' באכילת היתר לכשיגדל ולולי שנעשה מעשה דנביחה זו על ידו או ע"י אחר ונחרה או שלא הי' שוחטה פדינא או מתה מאליה היתה אסורה לו פשיגדל ומעשה זו דנביחה שנעשה עכשיו הוא לו לתועלת פשיהיה ב"ח להכי שפיר קרינו ביה ונבחת ואכלת משא"כ בוקשרתם וכתבתם דמעשה זו דקשירה של עכשיו אין לו מצוה בהוה שאינו מחוייב, ולא לעתיד פשיגדל, דבכ"י מצוה דקשירה איפא לכן לא מהני במה שיבוא אח"כ לידי חייב וקשרתם לכשיגדל פנ"ל, וסברא זו האחרונה בעיני מאוד נכונה בעזרת החונן דעת ותבונה: ואחרי הודיענו אלקים את כל זאת, נחזור למקום שבאנו משם דקם דינו של המרדכי דקטן בר חינוף פסול מדאורייתא לכתובת סתו"מ דחינוף דרבנן וכבר פתבנו דבין לרש"י בין לתוס' ברכות מ"ח פסול, לתוס' הגם דמשום חינוף מקרי ב"ח, לשיטתיהו כל שאינו ב"ח מה"ת אינו יכול להוציא למי שמחוייב מדאורייתא, ה"ה שפתיבתו פסולה פיון דאינו ב"ח

מדאורייתא לאו בכלל וקשרתם הוא, ולרש"י דחיוב דרבנן מוציא לדאורייתא פיון דאיתא במצוה זו הרי לרש"י ע"י מה שאביו מחנניב לחנכו ל"מ מחנניב בדבר, דמצוה דאב היא ולא דקטן, וי"ל לכאורה נפקא מינה בין שיטת רש"י לשיטת תוס' לשיטת תוס' דלאו ב"ח מקרי ע"י חינוף דאב, אם כתב קטן ב"ח תפילין יוכל האב לחנוף בנו בתפילין פאלו דמדרבנן פותב קטן זה ב"ח מקרי, ויוצא בו האב מצנת חינוף מדרבנן, ולרש"י דע"י חינוף לאו ב"ח מקרי, אפי' ב"ח מדרבנן, תפילין שכתב א"א לקיים בהם מצנת חינוף דרבנן, וכן הנה אפשר לומר ס"ת שכתב קטן שהגיע לחינוף ניהי דס"ת זה פסול מדאורייתא מ"מ יכולי' לצאת בו ידי קריאה שהיא מדרבנן חוץ פ' זכור שקריאת מה"ת, פן עלה במחשבה לפני, וכמעט רגע ראיתי פי טעות הוא בידי לא מפעי לענין קריאת ס"ת דא"י בו דהא נתקנה לקרות בס"ת פשר מדאורייתא וכשקורא בס"ת שאינו פשר מדאורייתא א"י בו חיוב קריאה מדרבנן, גם לענין חינוף לא נ"ל דיוצא האב ידי מצנת חינוף בתפילין פאלו דהא מצנת חינוף הוא כדי להרגילו במצות פשיגדל וצריף לחנכו בתפילין שיוצא בהם ידי חובתו פשיגדל, ואפשר פשאין לאב תפילין אחרים לחנכו חוץ מאלו, וכגון שאינו במקומו כדי להניחו תפילין, וחנכו פאלו דנקוט מיהא מקצתו אבל נ"ל דלא יברף, דבאמת יש לי מקום עיון לשיטת רש"י ברכות דמצוה לאו דקטן היא אלא של אב ואין לקטן שייכות בה איהו יברף וצננו, דהא לקטן עצמו ליפא מצוה פלל, וליפא למימר דהברכה עצמה היא מן החינוף, דהוא דובר שקרים נגד ה' ועיני' ב"ב פ"א ע"א וברשב"ם שם, וצ"ל דהו"ל פנשים במ"ע שהז"ג דכ' תוס' חולין דמברכות וצננו פיון דבאנשים מצוה הוא והו"ל אינהו כא"מ ועושה וכו' ובטלית שאולה דגם לאנשים ליפא חיוב א"א לברף עיי"ש, וה"הנ י"ל דקטן מברף וצננו הגם דאינו ב"ח אפי' מדרבנן מ"מ הוא כא"מ ועושה וכמו נשים דמברכות על מ"ע שהז"ג, ולשיטת הרמב"ם דס"ל דאין נשים מברכות על מ"ע שהז"ג אפשר דס"ל פתוס' דע"י מצנת חינוף הקטן עצמו מקרי ב"ח, או י"ל דמודה הרמב"ם בקטן דמברף כא"מ ועושה הגם דבנשים סובר דאינם מברכות, דל"ל מ"ש התוס' פיון דבאנשים מצוה היא, דנשים לעולם לא יבואו לידי מצוה זאת, משא"כ קטן פשיגדל יהי' ב"ח בעצמו, הו"ל עכשיו כא"מ ועושה קודם שהטילה התורה עליו חיוב ומודה רמב"ם שקברף מה"ט ועיני'.

וכ"ז בתפילין שאפשר לצאת בהם י"ח פשיגדל, אבל אם מחנכו בתפילין שא"י בהם פשיגדל בנודאי לא יברף דהו"ל פטלית שאולה דאין מברכים פיון דא"א לצאת בו בשום פעם פנ"ל, ויש לנו עוד הרהורי דברים בענין זה ואכ"מ: והנה המג"א מוסיף והולף על המרדכי עפ"י דבריו דצריף לידע בבירור שהביא סימנים דבדאורייתא לא סמכי' על החזקה, ואני בעניי הכינותי תשובה ארופה שמורה בכל וערוכה בדין זה של המג"א, ומקצת דמקצת מדברינו שם אעלה פה הואיל ונתחדש לי דבר פעת, ושם נאמר אפי' נבדק ולא נמצאו סימנים לפי מה שהעליתי דספק נשרו הוא ספק השקול והוא ספק דאורייתא, וכיון דמחנניב להניח תפילין מספק דאורייתא הו"ל בוקשרתם מדאורייתא וגם אם קמי' שמיא גליא דלא הביא סימנים מ"מ פיון דלדין ספק הוא וחויבא עליו להניח תפילין בכ"י מספק דאורייתא הוא במצנת וקשרתם, או אפשר דספק פנה שמא הוא קטן ולא נכנס לחיובי תורה לכ"ע מה"ה להקל ושם בארה, וכעת עולה במחשבה לפני ניהי דמצד וקשרתם פתיבתו פשרה דב"ק הוא גם אם קמי' שמיא גלי' דקטן הוא

פינון דלדינו ספק ב"ח קשירה הוא מדאורייתא, מ"מ יש לפסול מספק מטעם אחר משום דבעי פתיבה לשמה וקטן לאו בר פתיבה לשמה הוא פמבואר גיטין כ"ב ע"ב דמקשה והא לאו בני דיעה ניהו, ועי' טוש"ע אה"ע סי' כ"ג, וכתיבת ספק קטן ספק גדול פסול שפא קטן הוא ולא בר פתיבה לשמה הוא: ובאמת צ"ע על המרדכי שכ' דבר חינוך פסול משום דלאו בר קשירה מדאורייתא הוא, ולא כ' משום דלאו בר פתיבה לשמה הוא, וצריך לומר דאפי' גדול ע"ג ומלמדו ומזהירו בשעת פתיב' לכתוב לשמה דמהני בקטן פמבואר בגיטין שם מ"מ פסול משום דלאובר קשירה הוא, ועי' גיטין מ"ה ע"ב סת"מ שפכתבן מין וכו' אשה וקטן וכו' ועי' תוס' מנחות מ"ב ע"א ד"ה ואל ימול כותי שהקשה תיפוק ליה דנכרי פסול בלא"ה דאינו כותב לשמה ולא הקשה מקטן, דמקטן ל"ק די"ל דקמ"ל דאפי' ע"ג ומלמדו ומזהירו שכתוב לשמה פסול משום דלאו ב"ק הוא, אבל מנכרי הקשה שפיר דאדעתא דנפשי' קעביד כבש"ס גיטין כ"ג ע"א, וא"ש נמי המרדכי דכ' דפסול משום דלאו ב"ק הוא דאפי' ע"ג ל"מ, ומתקמה על הנוב"י שהשיב לשואלו דבר בדינו של המרדכי ע"ד הסופרים שמניחים לכתוב מקטנים שהגיעו לחינוך ולא זכר הש"ר כי בלי ע"ג ומלמדו ומזהירו בלא"ה פסול משום דלאו בני פתיבה לשמה הם.

והנה פל היכא דלא בדקנו או דא"א למבדק אם חזקה דרבא אלימא בכ"מ וסמכי עלה כמ"ש הנוב"י ובארתי באורח בתשובה הנ"ל, כמו דסמכי על החזקה לענין דבר קשירה הוא כמו כן סמכי ג"כ עלה לענין דבר פנונה הוא וכותב לשמה כמו אם ידוע שיש לו סימנים ולמד הדינים, דמיד שיגדל באותה רגע סמכי עליו דב"כ לשמה הוא, אבל פשנדק ולא נמצאו לו הגם דמשום וקשרתם י"ל דכשר פינון דבר קשירה מדאורייתא הוא, מ"מ נ"ל דפסול משום שפא קטן הוא ולא ב"כ לשמה הוא חוץ בעע"ג ומלמדו ומזהירו כנלפע"ד: והנה מ"ש דכונת המרדכי דאפי' בעע"ג ומלמדו פסול משום דלאו בר קשירה מה"ת הוא, דע"ג ל"מ רק שכותב לשמה אבל לא מהני לענין פסול שאינו ב"ק, האמת לדינא פן הוא מ"מ נלפע"ד דלאו מילתא דפשיטא הוא די"ל דגם לענין ב"ק מהני ע"ג ותל' פשיטת הראשונים ואפרש שיחתי, ואקדים אקדמות מילין מילי טובא אשר חנני השי"ת בזה חדשים גם ישנים אעלה פה על הנגיד בדיו: הנה הרשב"א חולין י"ב כ' בשם רבינו יונה דהא דמהני ע"ג בכתבת גט ול"מ בשחיטה והיא קוש' תוס' שם ובגיטין כ"ב דע"ג הוא המכונן על פתיבת חשו"ק לשמה ומהני פנונתו על מעשה דידהו זה כותב לדעת הבעל וזה העומד ע"ג מכונן לשמה, ודוקא במידי דא"א בלי ידיעת הבעלים כמו דא"א לגרש אשת חברו בלי ידיעתו והכותב והמכונן שניהם א"א להם לגמור מעשה הגט רק ע"י בעל, יוכל הבעל למנות זה לכתובה וזה שכתוב על פתיבתו של זה, משא"כ שחיטה, שהיא פשיטה בלי ידיעת ורצון הבעלים ל"מ פנונת העע"ג על מעשה שחיטה של חשו"ק שאין להם פנונה, וכ' דבחליצה ל"מ ע"ג פינון דליתא בשליחות וצריך לעשות בעצמו ל"מ פנונת האחר העומד ע"ג על מעשה החולץ וחולצת אלו דבריו ז"ל, וצ"ל הא דבנכרי ל"מ ע"ג שכתוב לשמה משום דנכרי מכונן לשם אחר כמ"ש רש"י גיטין כ"ג ע"א, ע"י פנונתו מגרע פנונת העע"ג דמכונן לשמה, ונ"ל משו"ה כ' רש"י דנכרי מכונן לשם אחר ולא כ' דנכרי אינו מכונן למה שאומר לו העע"ג וסתמא שלא לשמה כמ"ש תוס' שם, נ"ל דרש"י ס"ל ג"כ פרינו יונה, הגם שכתב שם

בעע"ג ומלמדו היינו בחשו"ק מהני עע"ג פנה שמלמדו הגם שאינו מכונן העע"ג על מעשה הכותב, מ"מ סגי במה שעומד עליהם ומלמדם ומזהירם, וש"ס מקשה נכרי נמי ומתרץ נכרי אדעתא דנפשין קעביד ואי פירושו דאינו ציית למה שאומרים לו וכותב סתמא, עדיין קשה פיון דמתני' ע"כ איירי בעומד ע"ג ומלמדו נכרי נמי הא איפא אופן דעע"ג מהני פשמכונן העומד ע"ג על מעשה פתיבה שלו שיהי' לשמה, לכן כ' רש"י דנכרי מכונן לשם אחר ומקלקל ומגרע פונת העומד ע"ג המכונן לשמה פנ"ל ועיי': ובחין גיטין בלימוד הישיבה ישבתי בזה קושית הפ"י דף כ"ב על רש"י דמפרש דסוגי' אליפא דר"א קשיא קוש' תוס' הא לאו ב"כ ניהו דהא רש"י ס"ל לעיל ט' ע"ב ירד ר"ש לשיטתו של ר"א דאיירי דכ' הישראל הרי ס"ל גם הפתיבה פסולה לר"א ע"י נכרי משום דלאו ב"כ ניהו וממה דמהני בחשו"ק עע"ג ל"ק די"ל כמ"ש תוס' פיון דאתי' לכלל לכשיגדל וישתפה מקרי ב"כ, אבל קשה מדמקשה נכרי נמי בעע"ג הא פסול משום דלאו ב"כ הוא, ועיי' ב"מ ס' קכ"ד מ"ש ביישוב קושין עצומ' זו, ודבריו אינם ראוי' לכבודו במחכ"ת.

ולפע"ד נראה עפמ"ש בסמוך דרש"י ס"ל תרתי בעע"ג פתוס' פשמלמדו, וכרבינו יונה פשמכונן העע"ג מהני בלי פונת הכותב לכתוב לשמה, ואקדים עוד סברא אחת די"ל הגם דרש"י ס"ל דגם בכתובה צריף שיהי' ב"כ, הגם דס"ל דל"ב שליחות בכתובה כמ"ש הפ"י ט' ע"ב, מ"מ בעינן שיכתוב ב"כ דנפקא מקרא וכתב ונתן י"ל מסברא בנודאי לולי דבעי לר"א פתיבה לשמה ומחשבתו מכשרת מעשה הפתיבה, לולי פן לא הנה קפינדא פלל שיהי' עושה מעשה קורף בעלמא דהיינו מלאכת הפתיבה דוקא ב"כ, אלא משום דבעי להמעשה מחשבה לשמה לגרש בו ולעשות בו מעשה פרייתות לדבר זה צריף דוקא ב"כ דלא הכשירה תורה רק מי שהוא בוכתב ונתן שהוא ב"כ בדנפשין, ואחר הוצעת דברינו אלו נבוא למטרות פונתינו לישוב קושין הפ"י ה"ל, לפמ"ש דהא דבעי שיכתוב ב"כ משום דלא מועיל מחשבת לשמה רק מי שהוא ב"כ, לפ"ז אם א' עומד ע"ג נכרי ומחשב לשמה דמהני לרבינו יונה ורש"י הגם דהכותב אינו מכונן לשמה ממילא גם משום שאינו הכותב ב"כ לא מפסיל, פיון שא"צ הכותב לכונן לשמה מעשה קורף בעלמא קעביד והעע"ג הוא משוי ליה לשמה, וכיון שהוא בוכתב ונתן סגי, ומקשה שפיר נכרי נמי תסגי בעע"ג פשמכונן העע"ג לשמה, ומתרץ נכרי אדעתא דנפשין קעביד דמכונן לשם אחר ומגרע פונת העע"ג ומפסיל פתיבת הנכרי משום לשמה ומשום דלאו ב"כ הוא רא"ש נכון בעזה"י.

והא דכ' רש"י לעיל ט' דעדות נכרי פסול משום דלאו בוכתב ונתן הוא, דבעדות אפי' עע"ג ומכונן לשמה לא מהני דהא דבעי בוכתב גבי עדות, לא משום דבעי דיחיתמו לר"מ לשמה פדי שיעיל פונת העע"ג לעדים אלא משום דמילי דעדות לר"מ דכרתי צריכי' שיהי' ב"כ כמ"ש תוס' דף כ"ב דס"ל דבכתובה ליפא קפינדא פלל שיהי' ב"כ דדוקא בעדים משום דמילי דעדות הוא איפא קפינדא שיהי' ב"כ, והה"נ לרש"י דבכתובה ג"כ בעי ב"כ משום לשמה הוא, ובעדים בלא"ה משום דמילי דעדות בעי שיהי' שייף באותו דבר ממילא לא מהני פונת עע"ג ונהבן.

ומ"ש רש"י בירד ר"ש לשיטתו של ר"א דאיירי דכתבו ישראל ה"ה שהי יכול לומר בכתבו נכרי וישראל ע"ג ומכונן דליכא תו משום דלאו ב"כ גינהו כמ"ש. ועוד י"ל עפ"י קושני פ"י שם למה לא כ' רש"י דפסול ערפאות משום לשמה, ומ"ש דערפאות נאמנים פשאמור יאמר דכותב לשמה דלא מרעי נפשיהו, דבריו נפלאו ממני, דלא מרעו נפשיהו שינה לומר במילתא דאפשר שיתברר ששקר ענו, אבל דבר התלוי בכונת הלב מי יודע מה שבלבו, ובפה מלא יאמר שכותב לשמה ובלבו חושב לשם אחר.

ולפע"ד נראה עפ"י הר"א ש בהלכות קטנות דעיבוד עורות עי"נ וישראל ע"ג מהני דלא אמרי נכרי אדעתא דנפשי קעביד אלא בדבר שיש לו משך זמן חושב מחשבות אחרות ואינו מכונן לשמה אבל עיבוד עורות לזמן קצר ודבר מועט ציית למה שאומרים לו עיי"ש, וי"ל לפ"ז נכרי שחזתם שמו דומה לעיבוד עורות ועדיף ממנו דציית למה שאומרים לו שחזתם לשם איש ואשה, הגם לרש"י חיישי שמה חושב לשם אחר דוקא בכתיבת הגט שיש לו משך זמן מלאכה רבה היא חוששי שחושב מחשבות בינתים ויעלה בלבו שם אחר, אבל בחתימת ידו בזמן מועט ומלאכת פתיכה מועטת נותן אל לבו מה שאומרים לו, והא"ש דלא כ' רש"י בקושני ש"ס נכרי פסול מה"ת משום דאינו כותב לשמה, דאפשר שינוכשר בעע"ג שיחזתום לשמה לכן כ' דפסול משום דלאו ב"כ הוא, ומשום ה"ט גם ע"ג נאפני על חתימתו לשמה ל"מ פיון דמילי דעדות הוא כמ"ש, והא"ש מ"ש בירד ר"ש לשיטתו של ר"א פשכת ישראל ול"מ נכרי וישראל ע"ג שיכונן לשמה דבכתיבת הגט שיש לו משך זמן חיישי ליה דאדעתא דנפשי קעביד ומכונן לשם אחר ואיכא פתמי משום דאינו לשמה ומשום דלאו בוכתב ונתן הוא ומינושבים כל הקושיות ודקדוקים שעל רש"י דף ט' ע"ב וכ"ג ע"א, והדברים עתיקים, בעזרת נותן לעמו משפטים וחקקים: ונבוא למטרת פונתנו לפרש דברינו, מ"ש דע"ג קטן הכותב תפילין די"ל דמהני גם דלא יפסול משום דלאו ב"ק הוא עפ"י שיטת רבינו יונה ורש"י דס"ל דאם העע"ג מכונן לשמה הגם דהכותב אינו מכונן מהני ופשיטא דגם בכתיבת סתו"ם דבעי פתיכה לשמה דמהני פונת ע"ג המכונן לשמה ולפוסקים דצריף להוציא בשפתיו פשכותב לשמה, מהני עקימת שפתיו של העע"ג, אלא לפמ"ש הרשב"א חולין בשם ר"י דבשחיטה ל"מ פונת העע"ג משום דאפשר למעשה הזביחה בלי ידיעת הבועלים הה"נ בכתיבת סת"מ דלא בעי ידיעת ורצון הפניח ל"מ פונת העע"ג, אמנם פן ראיתי בתשובת רשב"א ומוכא בב"י או"ח סי' ת"ס מביא משם רבינו יונה דגם בשחיטה מהני עע"ג וכונתו, ודן רשב"א מנה לשיטתו דהה"נ דמהני פונת ע"ג לענין מצת מצוה דבעי שימור לשמה עיי"ש.

ונה דלא כמ"ש רשב"א בהדושיו לחולין על שמו וצ"ע: ולפי שיטת רבינו יונה שבתשובת רשב"א הה"נ דמהני פונת העע"ג בכתיבת סתו"מ, הגם דהכותב אינו מכונן לכתוב לשמה, וקטן הכותב סתו"מ וגדול ע"ג ומכונן כפר יצאנו משום לשמה, וי"ל גם משום דלאו ב"ק הוא נמי ליכא לפמ"ש בסמוך בישוב שיטת רש"י בכתיבת גט דל"ב ב"כ בכתיבה אלא משום דמחשבת לשמה מכשרת הפתיכה ולא מהני מחשבה המכשרת מעשה הפתיכה רק ממי ששינה בונתו, וכשהעע"ג מחשב לשמה, זה מחשב וזה עושה מעשה הפתיכה הגם דלאו ב"כ הוא, הה"נ בכתיבת סתו"מ קטן כותב וגדול דבר קשירה הוא מחשב לשמה מהני, די"ל דלא בעי איתא בקשירה רק משום דמעשה פתיכה תלי

במחשבה קפדה תורה שיהי' בוקשרתם, אבל פשגדול ב"ק מחשב לשמה ל"ב שיהי' עושה מעשה קוף דמלאכת הפתיכה בר קשירה דוקא פנ"ל: ובתשובה אחת העליתי ישוב עפ"ז לקושני תוס' גיטין מ"ה ע"ב ד"ה פל שישנו בקשירה שהקשה על ר"ת דאין אשה עושה ציצית משום דלא מפקדה, מדפסלינו ב"ק התכלת דף מ"א ציצית בנכרי משום דכתיב בני ישראל ועשו וכו' משמע דאשה פשרה, וכן קשה מסופת גנב"ך דכשרה, ולמ"ש דהא דבעי שיהי' ב"ק הוא משום דבעי פתיכה לשמה ולמד ר"ת ה"ה דעשיית ציצית פסול בנשים משום דבעינו עשינו' לשמה ואשה לא מפקדה ליתא בועשו להם משא"כ סנפה דל"ב עשיית סנפה לשמה לכן סופת גנב"ך פשרה ולק"מ מסופה, וי"ל גם הקושני מסוגל דמנחות לפמ"ש רמב"ן במלחמות ריש סנפה ור"ן שם דרב ס"ל דלא בעי עשיית ציצית לשמה ולא דריש לה דציצית לענון דבעי לשמה, לפ"ז לק"מ ממנחות דרב הוא דממעט נכרי מקרא דבר אל בני ישראל ועשו, ולחד לישנא מרבה נכרי מועשו להם, משום דס"ל דעשיית ציצית ל"ב לשמה לא דמי' לסתו"מ דבעינו פתיכה לשמה וא"ש נכון ושם בארה, ומ"ש תוס' על שם ר"ת דה"ה דלא תאגוד לולב בהגה"מ לא כ' משם ר"ת רק דלא מעשה ציצית, ולתוס' צ"ל דס"ל לר"ת דאגידת לולב למ"ד צריף אגוד בעי לאגודי לשמה, או דמדרבנו הוא ואכ"מ להאריף יותר: ויש להקשות על דברינו מברייתא דגיטין מ"ה ה"ל דקתני סת"מ שכתבן אשה קטן ונכרי פסולי' משום וקשרתם וכתבתם ובחזקא מחתא מחתינהו ולכללם יחד ובאמת יש חילוק בין אשה וקטן שכתבו לנכרי, דבאשה וקטן מהני אם ב"ק ע"ג ומכוין לשמה, הגם דאשה וקטן לאו ב"ק הם, משא"כ נכרי דל"מ פננת העע"ג דאדעתא דנפשי' קעביד ומכוין לשם דבר אחר דמבטל פננת ע"ג דמחשב לשמה, וי"ל עפ"י שיטת הרא"ש דל"א נכרי אדעתא דנפשי' קעביד רק בדבר שיש לו משוה זמן, ואפשר להכשיר סת"מ עי"נ בעע"ג כשאין הנכרי פותב רק איזהו תיבות דאדעתא דמחשב פותב, ועדיין לא נתישב כל צרכו דמ"מ לא דמי לגמרי וצ"ע: והי' נ"ל מתחלה פי מצאתי מקום ישוב בדברינו למ"ש העט"ז שפשי"ף סי' א' דכ' דשחיתת קטן פסולה משום דלאו ב"ז הוא והא דאחרים רואים אותו פשר משום דהם ב"ז ועי' תבו"ש שצנח עליו מסברא מה יועיל אחרים רואין במי שלאו ב"ז הוא, ועפ"י שיטת רבינו יונה שבתשובת רשב"א דבשחיטה ג"כ מהני פננת אחרים ולפמ"ש דמהני ג"כ פננת אחרים המכוני' בכתיבת גט וסת"מ לענון ב"כ ושיהיה בוקשרתם, א"ש דברי העט"ז לכאורה.

ואחר התבוננת פמעט רגע ראיתי פי טעיתי, הא תינח למען דבעי פננה לשחיטה י"ל משו"ה הקפידה תורה דמי שאין מצווה בזבחת אין שחיתתו פשירה ממילא מהני פננת העע"ג כמ"ש, אבל לפ"מ דקיי"ל דשחיטה ל"ב פננה, ע"כ דגזה"כ הוא בשחיטה דבעי בר זביחה הגם דלא תליא בכונה, א"כ מה יועיל לנו פננת העע"ג סוף כ"ס העושה מעשה הזביחה ליתא בתורת זביחה, ותמיהת התבו"ש חוזרת, ואין עוזר, וכשל עוזר ונפל עוזר: והנה הגם שהרחבנו הדבור דיש להמציא אופן להכשיר פתיבת קטן בעע"ג ומכוין לשמה והראנו לדעת פי כן לשיטת ר"י ורש"י לדעתנו מ"מ בנודאי אין לסמוך עכ"ז בכתיבת סת"מ דרבינו יונה יחידאי הוא ולא נמצא דבר מפורש באחד מראשונים וגם שיטת ר"י עצמה אינה ברורה אם ס"ל בשחיטה וכיוצא בו דל"ב דעת בעלים אי מהני פננת אחרים דלפי מה שמביאו הרשב"א בתשובה מהני, ולחז' רשב"א ל"מ, ורשב"א עצמו חולק

בתשובה על דברי רבו, וכ' דעיקר כמ"ש תוס' דתלג' בנזכר שעושה לשמה וע"ג היינו
שפולמוס, מ"מ מצאתי עצמי נעזר קצת לעשות מכ"ז סניף באופן שנגדק ולא נמצאו לו
סימנים שהעליתי בתשובה פיון דמחוייב בקשירה מפת ספק, מדאורייתא ב"ק הוא,
ועכשיו הדרגא ב' משום ספק דלמא קטן הוא ולא בר פונה לשמה הוא, וגם על מ"ש
דב"ק הוא מדאורייתא מספק יש לפקפק, דבספק שמא בר חיובא הוא אפשר לכ"ע ס"ד
מה"ת לקולא, ומשום לשמה אפשר בעע"ג שינהירו לכתוב לשמה אבל עדיין לא יצאנו
משום דלאו ב"ק הוא, דאפשר דאינו מחוייב מס"ד, לזה יש לעשות סניף נחזי לצרופי
דעע"ג ילמדו לכתוב לשמה וגם העע"ג יכוון על פתיבת הקטן פונה לשמה דמהני גם
לענן ב"ק כמ"ש, הגם דלא נסמוך ע"ז, אבל פאן דבלא"ה קרוב לנו דב"ק מקרי משום
ספק, ונגד פקפוקנו דאפשר דאינו מחוייב מה"ת, נעשה עוד סניף שיטת ר"י ועפ"י
דברינו רבת שבעה לה נפשינו ומכלכל, כי לא יצאה מתח"י קלקל, וה' יצילנו משגיאות
ויראנו מתורתו נפלאות, ונעשה עמנו לטובה אות פדכתיב וראו פל עמי הארץ פי שם ה'
נקרא עליה וכו' הנלפע"ד פתבתי ופר"מ י"נ הג' נ"י ישים עין עיונו על דברינו, וה' ישים
עיניו עליו לטובה פאנת נפש אוה"נ קשור בעבותות אהבה.

פ"ב יום ג' ל"ב למב"י תרל"א לפ"ק הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל:
תשובה י דוד בקל דרכיו משפיל וד' עמו הולך בתומו עומד בצדקו ה"ה י"נ הרב
המאוה"ג בע"פ עומד לתלפיות לוחם מלחמות ד' שערה כש"ת מו"ה דוד דייטש נ"י
אבדק"ק בייטען יע"א במדינת פרייטען: בי"ה קבלתי והנני בעטי עט סופר להשיב מפני
הפבוד להפיס דעתו הרמה על תמיהתו כי רבה היא בעיניו ובעיני והתפלא מאוד על מה
ולמה אין אנו מניחי תפילין ביוט"ש של גליות מאחר שאנו בקיאיין בקביע דירחא,
ומשום מנהג אבותינו בידינו ושפא יחזור לקלוקלא אנו עושין יו"ט ואיך נדחה מ"ע
דאורייתא דתפילין משו"ה והא גבי מת פחול שוי' רבנו, ולרמב"ם מילה שלא בזמנה
דוחה יו"ט שני ולא אלמוהו ליו"ט שני כ"כ לענן מת ומילה אלו דבריו.

והנני מוסיף להפליא הפלא ופלא ובינת נבונים נסתתר ממני, בזה, לפי שיטות רוב
ראשונים דליכא איסור בהנחת תפילין בשבת ויו"ט ועי' ב"י או"ח סי' כ"ט וסי' ש"ח,
ובמחבר סי' כ"ט דהא דממעטי שבת ויו"ט מתפילין היינו דליכא מצוה אבל איסורא נמי
ליכא, והיינו פשאינו מכונן למצוה, אבל פשמכונן למצוה הוא עובר בב"ת דקיי"ל פרבא
בר"ה כ"ח ע"ב דגם שלא בזמנו עובר פשמכונן, לפ"ז בזמן דלא היו בקיאיין בקביע
דירחא בונדאי היו מניחים מספק דאורייתא, לא מפעי להפוסקים מצות אצ"כ ואין צריך
לכונן לשם מצוה ויוצא מצוה תפילין אם חול הוא ואם יו"ט הוא אינו עובר בב"ת פיון
דאינו מתכונן למצוה ולעבור שלא בזמנו פעי פונה אלא גם להסוברים להלכתא מצ"כ
וצריך לכונן על תנאי אם הוא חול הרי הוא מניחם לשם מצוה ואם יו"ט הוא אינו מכונן
למצוה פלל וכה"ג אינו עובר בב"ת דהא אינו מכונן למצוה רק פשהוא חול וכ"ז מבואר
בש"ס ר"ה כ"ח ע"ב דמקשה אביי הישן בשמיני בסופה ילקה וע"כ מצ"כ וכן בש"ס
עירובין מקשה הישן בשמיני בסופה ילקה וכ' רש"י ואנן היכ' יתבינן בספק שביעי ספק
שמיני, וע"כ דלעבור שלא בזמנו פעי פונה וכיון שאינו מכונן רק מספק שהוא שביעי
ואם שמיני הוא לא פעי למיתב הוי פאינו מתכונן, כי כן בזמן דלא היו בקיאים הי'
צריכים להניח תפילין מספק ע"ד תנאי הנ"ל ואיך עכשיו דבקיאים בקביע דירחא ומשום

מנהג אבותינו שמה יחזור לקולקולא לא ננים תפילין הא פשיחזר לקולקולא ולא יהי בקיאים ג"כ צריכים להניח תפילין יציבא בארעא וכו' גם למ"ש ב"י סי' ל"א בשם הזוהר וקבעו להלכה בשו"ע דיש איסור להניח תפילין בשבת ויו"ט משום דמזלזל בחותם המלה, אין לומר דמה"ט בזמן דלא היו בקיאי' הי' אסור להניח תפילין דלמא יו"ט הוא ועושה איסור דמזלזל בחותם המלה, הא ליתא חדא הא דזוהר לאו דאורייתא הוא שנדחה משו"ה ספק מ"ע דתפילין דילמא לאו יו"ט הוא וחיוב בתפילין מה"ת ועוד כיון שעושה מספק שמה לאו יו"ט איכא, אין בזה משום מזלזל בחותם המלה מספק שמה יו"ט הוא, כיון דמוכרח להניח משום ספק שמה חול הוא ליכא זלוול ונהקלות באות של יו"ט כמובן.

ועוד בה שלישי' לפמ"ש המג"א רס"י כ"ט דליכא משום מזלזל בחותם המלה רק כשמניח לשם מצוה, אבל כשמניח שלא לשם מצוה ליכא זלוול, ועיי' פרמ"ג סי' ל"א באש"ל אברה' ס"ק ב' דבחוה"מ ננים ונתנה אם אני חייב הרני מניח לשם מצוה ואם אני מחוייב אין אני מניח לשם מצוה דליכא כה"ג משום זלוול בחותם המלה עיי"ש.

א"כ בספק יו"ט כיון שמניחין לשם מצוה אם חול הוא וכשהוא יו"ט אינו מניח לשם מצוה ליכא משום זלוול, וכיון דליכא איסורא כלל בנודאי חייב להניח מספק דאורייתא: ודע מ"ש המג"א רס"י כ"ט ליישב סתירת השו"ע ממ"ש בש"ע סי' ל"א וממ"ש בב"י סי' ש"ח דליכא זלוול רק כשמניח למצוה והא דסי' ל"א כשמכניח למצוה, תמוה לי כשמכניח למצוה בלא"ה אסור בשבת ויו"ט משום דעובר בב"ת וכ"כ המג"א בעצמו רס"י ל"א ולא צריף הב"י לאסור איסור בשבת ויו"ט משום דמזלזל בחותם המלה והוא מן הזוהר, הא איכא איסור דבל תוסיף כשמכניח למצוה, ואיסור זה יוצא מש"ס ערוף דערובין ר"פ המוציא וצל"ע: והנה לכאורה תמיה' זו גם להסוברים דאיכא איסור להניח תפילין בשבת ויו"ט מקרא מימים ימימה או מוה"ל לאות וכן היא שיטת הרמב"ם כמ"ש ב"י בספק יו"ט ספק חול כדלא היו בקיאים בקביע דירחא היו מניחים תפילין דאתי ספק עשה ונדחי איסור דהנחת תפילין ביו"ט דדלמא חול הוא וליכא איסור ומ"ע איכא.

שבת וראיתי דלק"מ דל"א עשה דוחה ל"ת אלא ודאי עשה דומ' דכלאים בציצית דונדאי מקנים עשה ודוחה ללא ודאי, אבל ספק עשה אינו דוחה דדלמא אינו מקנים עשה ועושה איסור, ויש לי ראיה לזה ממה דהקשו תוס' בר"ה כ"ט בספק קרא ק"ש דחוזר וקורא וכדומה מספק דלמא כבר יצא י"ח ועובר על לא תשא, ואם ספק עשה דוחה ללאו לק"מ, וע"כ דס"ל בפשיטות דספק עשה אין דוחה ללאו, ועיי' תוס' שבת קל"ה ע"א ד"ה ולא ספק דוחה שבת דשם מוכח ג"כ דס"ל הכי דו"ק ותשפח: ועדיין יש לעיין לשיטת הרמב"ם דאיכא איסור בהנחת תפילין בשבת ויו"ט וס"ל ספק דאורייתא מה"ת לקולא אם מחוייב ומותר להניח תפילין בזמן דלא בקיעין בקביע דירחא ואפרש שיחתי.

הנה מאז עלה במחשבה לפני והי' לי הרהורי דברים לשיטת הרמב"ם דס"ד מה"ת לקולא בספק יו"ט ספק חול אם מותר לעשות מלאכה בב' ימים משום דכל יום ספיקא הוא ומותר בשניהם, או דילמא סוף כ"ס כשיעשה מלאכה בב' ימים בנודאי חילל י"ט ממ"נ ואסור מה"ת: והנה הרמב"ם בפ"ח משגגות הלכה ב' כ' או עשה מלאכה שבת וחול ועשה

מְלֹאכָה בֵּא' מְהֵם וַאֲ"י בְּאִיזָה מְהֵם עֲשֵׂה וְכו' וְכו' הֲלֹח"מ מְסַתִּימוֹת הֶרְמֵב"ם דַּכ' שְׁבַת וְחֹל סֶתֶם מְשַׁמַּע אִפִּי' בִּיה"ש רֵאשׁוֹן מְקָרִי אֶקְבַּע אִיסוּרָא פִּינּוֹן דְּחֹל וְשְׁבַת לְפִנְיָנוּ סְמוּכִים זֶה לָזֶה בֵּה"ש דְּלֹא פְתוּס' פְּרִיתוֹת דַּס"ל דְּנֻקָּא בֵּה"ש שְׁל מוֹצְאֵי שְׁבַת דְּיוֹם הַשְּׁבַת כְּבָר אֶקְבַּע עֵי"ש.

וְכַשְׁאֲנִי לְעַצְמִי נ"ל אִיפְכָּא דְרַמְזוֹ הֶרְמֵב"ם זֶה בִּמ"ש שְׁבַת וְחֹל וְעֲשֵׂה מְלֹאכָה בְּאַחַת מְהֵם, מְדַהֲקֵדִים שְׁבַת לְחֹל וְהוּא בֵּה"ש שְׁל מוֹצְאֵי שְׁבַת, דְּשְׁבַת תְּחִלָּה וְאַח"כּ חֹל, וְאִי ס"ל גַּם בֵּה"ש דְּכַנִּיסַת שְׁבַת אֶקְבַּע אִיסוּרָא וּמְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי הו"ל לֹמַר חֹל וְשְׁבַת דְּאִיכָּא רְבוּתֵאִוְתֵר, בְּזֶה הִגִּיד לָנוּ דְּדֻנְקָא שְׁבַת וְאַח"כּ חֹל וְהוּא בִּיצִיאַת שְׁבַת וְאִין פְּאֵן סְתִימָה אֶלָּא מְפֻרָשׁ וְשׁוּם שְׁכָל פְּנ"ל: וְהִנֵּה הִפְר"ח בִּיּוֹ"ד סִי' ק"י רִישׁ פְּלָל ס"ס סוּף ד"ה וְעוֹד כ' הֶרְשָׁפִ"א מְבִיא מְשֵׁם מֵהֲרִי"ט דְּלֶרְמֵב"ם דַּס"ד לְקֹלָא מֵה"ת אָסוּר לְעֲשׂוֹת סְתִירָה בִּב"א כְּמוֹ סְפֵק מְמֹר הִי' אָסוּר לִישָׂא מְמֹר וּבַת יִשְׂרָאֵל מִפְּחַ מִמֵּנ"פ לֹלִי דְהַתִּירָה תוֹרָה סְפֵק מְמֹר פְּנוּדָאי.

וְהִפְר"ח בִּד"ה מִיָּהָא שְׁקִיל וְטָרִי בְּהָא מִיְלָתָא, וּבִד"ה אָמְנָם מְבִיא רֵאִי' מְש"ס פ' בְּמָה מְדַלִּיקִין מְדָאֵמֵר ר"י הָעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בִּב' בֵּה"ש חֲזִיב וְלִשְׁיטַת תּוּס' בְּכִרִיתוֹת דְּבֵה"ש רֵאשׁוֹן לֹא מְקָרִי אֶקְבַּע אִיסוּרָא, וְלִשְׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּסְפֵק דְּאוֹרִיִּיתָא לְקֹלָא לְמָה חֲזִיב חֲטָאֵת בִּמִּמ"נ הָא בֵּבֵה"ש רֵאשׁוֹן לֹא עֲשֵׂה אִיסוּר פְּלָל, וְע"כ דְּכֵה"ג מוֹדָה הֶרְמֵב"ם.

וְדַחָה רֵאִי' זֹו לְשִׁיטַת רִש"י בִּפ' ב"מ ל"ה ע"א דְּעַל בֵּה"ש רֵאשׁוֹן ג"כ חֲזִיב א"ת, וְכֵן נִרְאֶה שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם הִלְכוֹת שְׁגָגוֹת וְאֶדְחִי רֵאִי' זֹו. וְהִנֵּה מ"ש דְּכֵן נִרְאֶה שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם פְּנוּנְתוֹ מְדַסְתֵּם הֶרְמֵב"ם וְלֹא כ' דְּנֻקָּא בִּיה"ש בִּיצִיאַת שְׁבַת כִּמ"ש הֲלֹח"מ וְלִמ"ש נִהְפְּנֹךְ הוּא דְּמְשַׁמַּע מְדַבְּרִיו מְדַכ' שְׁבַת וְחֹל דַּס"ל פְּשִׁיטַת תּוּס' פְּרִיתוֹת וְקָמָה הֶרְאָז' שְׁל הִפְר"ח מְדַחֲזִיב חֲטָאֵת ש"מ פֶּל הִיכָּא דְּאִיכָּא תְּרַתִּי דְּסְתִירִי לֹא שְׁרִי רַחֲמֵנָּא, דֹּאֵל"ה אִיךָ מְבִיא חֲטָאֵת בְּשַׁעֲשֵׂה מְלֹאכָה בְּשָׁנִי בֵּה"ש הָא בְּפַעַם הֶרְאשׁוֹן לֹא עֲשֵׂה אִיסוּר פְּלָל וְלִיכָּא מִמ"נ: וּמ"ש הִפְר"ח דִּישׁ לֹו רֵאִי' בְּרוּרָה לְדַבְּרַי זֶה מְהָא דְּגָרְסִי בַּס"פ שְׁנֵי דְּשַׁבְעוֹת ת"ר שְׁנֵי שְׁבִילִין א' טָמֵא וַא' טְהוֹר, וְהִלָּךְ בְּרֵאשׁוֹן וְלֹא נִכְנַס וְהִלָּךְ בְּשָׁנִי וְנִכְנַס חֲזִיב, וְכו' תּוּס' דְּבַסְפֵּק טוּמְאָה בְּרַה"ר מִיִּירִי, הִנֵּה לָךְ בְּבִירוֹר דֹּאֵע"ג דְּכָל סְפֵק טוּמְאָה בְּרַה"ר סְפִיקוֹ טְהוֹר וְרַחֲמֵנָּא שְׁרִי' מ"מ הִיכָּא דְּתַרְתִּי דְּסְתִירוֹ אֶהְדְּדִי דִּמִּמ"נ טָמֵא בִּכְה"ג לֹא שְׁרִי רַחֲמֵנָּא, וְכו"כ תּוּס' פְּתוּבוֹת דָּף כ"ז עכ"ל.

וְהִנֵּה הִפְר"ח כ' דִּישׁ לֹו רֵאִי' בְּרוּרָה, וְלִפְמ"ד רֵאִי' זֹו דְּחֻזִּי מְעִיקָרָא, וְדַבְּרִיו נִפְלָא מְמֹנִי שְׁאִין הָעֲנִינִים דּוּמִין פְּלָל, הֵתֵם לְעַנְיָן טוּמְאָה מֵאַחַר שְׁהִלָּךְ בְּרֵאשׁוֹנָה וּבְשָׁנִי' בְּנוּדָאי טָמֵא הוּא, אוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה אוֹ בְּשָׁנִי', וְכִינּוֹן דְּנוּדָאי טָמֵא הוּא אָסוּר לְכַנּוֹס מוּדָאי וְלֹא מְסַפֵּק וְל"ש סְפֵק טוּמְאָה בְּרַה"ר טְהוֹר, דְּהָא לִיכָּא עוֹד סְפֵק אֶלָּא וְדָאי טָמֵא, וְאִם הִינּוּ דְּנִין אִם מוּתֵר לִילָךְ בִּב' שְׁבִילִין בּוּזָאח"ז וְלֹמַר עַל כ"א דְּסְפֵק מוּתֵר הִי' דּוּמָה לְשַׁלְּפִינּוּ לְעַנְיָן סְפֵק אִיסוּר כְּה"ג כְּמוֹ סְפֵק מְמֹר בְּמְמֹרֵת וּבִב"י אוֹ בִּב' בֵּה"ש וְכֵן אִם הוּלָךְ בֵּא' וְנִכְנַס וְשׁוּב הִלָּךְ בְּשָׁנִי' וְרוּצָה לְכַנּוֹס, אוֹ שְׁנִכְנַס הִי' דּוּמָה לְהָךְ מִיְלָתָא, אֲבָל בְּרִיִּיתָא דְּאִיִּירִי בְּהִלָּךְ וְלֹא נִכְנַס וְשׁוּב הִלָּךְ וְנִכְנַס דְּנוּדָאי טָמֵא הוּא בְּנוּדָאי חֲזִיב, דְּגַם אִם הִינּוּ דְּנִין תְּחִלָּה בְּשַׁעֲשֵׂה שְׁהִלָּךְ בְּרֵאשׁוֹנָה אִם מוּתֵר לְכַנּוֹס וְהִינּוּ מִתִּירִין לֹו מְשׁוּם סְפֵק טוּמְאָה בְּרַה"ר, אֲבָל אַחַר שְׁהִלָּךְ בְּשָׁנִי' אָסוּר לֹו לְכַנּוֹס פִּינּוֹן דְּאִין סְפֵק עוֹד דְּמְשׁוּם סְפֵק טוּמְאָה בְּרַה"ר

להקל לא הוסרה הטומאה מעליו אם הי' הדרך הראשון טמא, ותמיה' קנימת היא על הפר"ח דמערב ומדמה מה דלא דמי' כ'לל במח"כ.

אבל ראי' ראשונה דמביא מפ' ב"מ בעשה מלאכה בב' ביה"ש קמה וגם נצבכה לפמ"ש דשיטת הרמב"ם פשיטת תוס' פ'ריתות: לפ"ז בספק יו"ט ספק חול משום דלא בקיאי' בקביע דירקא הגם דלא אקבע איסורא ב'ונדאי נאפ'י' לפמ"ש הלח"מ ופר"ח דס"ל לרמב"ם דביה"ש ראשון ג"כ אקבע איסורא משום דשבת נדאי לפנינו וקרוב לבוא, אבל ספק זה דאחי מפח דלא בקיאי' בקביע דירקא דאין ספק בימים אם עבר יום זה דחול או הוא יום אחר יו"ט פמו ספק בה"ש דנאמר דקרוב לבוא ואיכא ביה"ש דהו"ל פאקבע אסורא, הגם דפשוט דל"מ אקבע, מ"מ אסור לעשות מלאכה בב' ימים משום דעושה תרתי דסתרו דסוף כ"ס עשה ב'ונדאי מלאכה ביו"ט בא' מב' הימים או בראשון או בשני'.

ועיין ר"ן פ"ק דמגילה בספק מוקפת חומה מימות יב"נ דל"א ספק דרבנן לקולא ולא יקרא כ'לל ונמצאת פוטרן משניהם ומבטל ממנו ב'ונדאי מקרא מגילה, לפיכך קורא בראשון ופטר בשני ועי' מ"מ פ"א ממגילה הלכה י"א.

ונ"ל ד'ונדאי לא הי' נעלם מפר"ח ס' ק"י דברי ר"ן הג"ל, ולא הביא ראי' ממנו דאסור לעשות תרתי דסתרו אהדדי, דמר"ן אין ראי' אלא דל"א ספיקא דרבנן לקולא דכ"כ לא הקילו ודי לנו במה שמצינו שהקילו באיסורא או במצנה דדהו ולא מצינו שהקילו כ"כ, היכא דסוף כ"ס ב'ונדאי עבר על דבריהם, וכ"ש במצות מגילה שהיא מדברי קבלה דאין להקל כ"כ, ועי' טורי אבן שם דחולק על הר"ן וס"ל דספק דברי קבלה דאין יחשב, ואין ראי' מדברי הר"ן לשיטת הרמב"ם דס"ל דס"ד מה"ת להקל דאיכא איסור דאורייתא לעשות תרתי דסתרי ועוד יש לחלק בין קיום מצנה, דסוף כ"ס לא עשה מעשה מצנה, משא"כ לענין איסור פינו דלשעתו עושה בהיתר גם בצירוף שניהם לא עשה איסור וזהו, ולכן לא העלה והביא הפר"ח ראי' מר"ן הג"ל פנ"ל ומ"מ פן הוא לרמב"ם נכון לדינו אבל אנו למדין מר"ן מגילה כמ"ש הוא לענין ספיקא דרבנן, פינו דלא יקרא בשני' לכן יקרא בראשון, ושני הו"ל ספק דרבנן להקל פן הוא לרמב"ם בספק דאורייתא דמלאכת יו"ט לעשות מלאכה בשני' אסור, ולא יעשה מלאכה ביום ראשון וביו"ט שני שרי משום ספק, ועי' מ"מ שם מ"ש לחלק בין מ"ש הר"ן במגילה למ"ש בפסחים, וחילוקו עולה יפה גם בנדון שלפנינו, ונתתי שמחה בלבי באשר הראוני מ"ש בח"ס יו"ד סי' ר"נ בד"ה בשגם הרמב"ם, וברכתי ברוך שפיונתי לתורת משה רבינו אבא מאוה"ג זצ"ל לעיקר הדין הגם דטעמם חלוקים: המורם מדברינו דלשיטת הרמב"ם הגם דס"ד לקולא אסור לעשות מלאכה בזמן דל"ב בקב"די ביום ראשון, ושני מותר לעשות בו מלאכה מה"ת, ואם עשה מלאכה בראשון אסור בשני, וא"כ הה"נ לשיטתו דאיכא איסור בהנחת תפילין ביו"ט אסור להניח תפילין בראשון ובשני ולא יניח בראשון ובשני שרי, ואם הניח בראשון אסור בשני, ולכתחילה לא יניח בראשון ובשני מותר מדאורייתא, הגם דספק דאורייתא מדרבנן לחומרא, מ"מ שרי ומחוייב להניח בשני, לפי מה דכ"ל לנו החו"ד רס"י ק"י ומצאתי פ'דבריו בכתבי קודש של אבא מאוה"ג זצ"ל מדנפשי' דדוקא ספק איסור ס"ל לרמב"ם דמותר מה"ת דלא דברה תורה על הספק נדאי איסור לא יאכל ספק יאכל, הה"נ לענין מצנה צריך שידע שיצא י"ח ב'ונדאי ולא מספק,

וילהי ספק מצנה להחמיר, ובמק"א עשיתי סמוכים לזה מפת קושל' תוס' ר"ה כ"ט הג"ל ספק קרא ק"ש חוזר וקורא שמה פבר יצא ועובר בל"ת, ות' תוס' דליפא איסור לא תשא דאורייתא עיי"ש, ורמב"ם ס"ל דהוא דאורייתא עיי' מג"א סי' קפ"ו וקושל' קושל' תוס', ולמ"ש החו"ד א"ש דבספק ל"ת ליפא איסור דאורייתא וספק מצנה מחויב מה"ת ואתי ספק חייב מצנה דאורייתא ודחי לספק איסור ל"ת דאינו אלא מדרבנן וא"ש נכון והה"נ ספק מצנה בספק יו"ט דמחויב להניח מדאורייתא מצד ספק שמה חול הוא דוחה לאיסור הנחת תפילין שמה יו"ט הוא דאינו לחומרא רק מדרבנן, וחד יומא מב' הימים, והעיקר ביט"ר לא נניח תפילין דאם א' מב' ימים מה"ת, אסור מה"ת להניח תפילין, ויבחר בראשון כמ"ש הר"ן דמקדים לקרות ב"ר ופטור בשני, ואפשר י"ל פאן נהפוך הוא דניח ב"ר דבא' מב' הימים צריך ואפשר להניח.

טוב להקדים ולהניח ב"ר, להקדים ולא לאחר המצנה, ולמאן דס"ל דבחה"מ ג"כ אסור להניח תפילין א"כ א"א להניח ביוט"ש דממנ"פ אות הוא, או יו"ט או חוה"מ, בנודאי ניח ביט"ר שמה חול הוא, ובנימים אחרונים של פסח ושל ספוח ע"כ להניח ביט"ש דביט"ר ממנ"פ או חוה"מ הוא או יו"ט, ועיי' עוד: היצא לנו דגם לרמב"ם בזמן דלא בקיאי בקב"ד צריכי' להניח תפילין בא' מן הימים או ביוט"ר או ביו"ט שני על תנאי והתמיה' קיימת גם לרמב"ם למה אין מניחים ביו"ט שני ש"נ, ולמ"ד דחוה"מ אסור להניח תפילין א"א עכשיו להניח תפילין בא' מב' ימים דביט"ר א"א דהא בקיאי בקביע דירחא ובנודאי יו"ט הוא, ובשני אסור משום ממ"נ או יו"ט או חוה"מ הוא, הגם דחוה"מ בנודאי ליפא איסור רק משום דמזלזל בחותם המלה כמ"ש המחבר רס"י ל"א ובב"י וכתבנו לעיל כשמניח שלא לשם מצנה וה"ה כשמניח ע"ת מספק ליפא משום זלזול, מ"מ אסור להניח ביו"ט שני משום דנודאי או יו"ט או חוה"מ הוא, ואיפא זלזול ממנ"פ, אבל בנימים אחרונים אפשר להניח ביט"ש של גליות דפסח וספוח, וכן ביט"ש של שבועות, וכ"ש דתמוה הדבר מאוד להסוברים דאין איסור בהנחת תפילין בשבת ויו"ט אלא משום דנראה כמזלזל, ויפלא ביותר להסוברי' דמניחי' תפילין בחוה"מ למה לא מניחי' ביוט"ש דנימים ראשונים ושני' ש"פ וספוח ובשני של שבועות, והתמיה' רבה נשגבה ממני לא אוכל לה: ונצטערתי בזה טובא עד אשר ראה ה' בצערי ואינה לידי תשובת רשב"א סי' ס"א, ואולי אין לפר"מ נ"י תשובת רשב"א אעתיק דבריו וז"ל, ולענן יט"ש של גליות או אפי' של ר"ה ששאלת פינן שעשו אותו כחול לגבי מת מהו בהנחת תפילין, מי אמרי' אתי דאורייתא ומבטל דרבנן או לא.

תשובה אסור בתפילין דקיי"ל כמ"ד תפילין מ"ע שהז"ג הוא ואם מתפנין בהנחתם לשם מצנה בשבתות או ביו"ט עובר משום בל תוסיף, וכינן דבנימים טובים דאורייתא איפא משום בל תוסיף בנימים טובים דרבנן אסור, דכל מה דתקנו רבנן כעין דאורייתא תקנו, דאי לא אתי לזלזולי בהו ושוא"ת הוא, ופוק חזי מה עמא דבר, ומת שאני משום כבודו הקילו, וכן לענן שבעת ימי אבילות דרבנן הקילו, אלו דבריו ז"ל ככתבו וכלשונו: והנה שש אנכי על אמרותיו של הרשב"א באשר מצאתי ראיתי כי שאלה זו של הנחת תפילין ביו"ט שני ש"ג שאלת הקדמונים היא ותשובתו של הרשב"א בצדה בנתינת טעם וכ' פוק חזי מה עמא דבר ובנימו לא הניחו תפילין ביט"ש: אלא דקושל' לי על דברי קדשו, מאחר דס"ל דליפא איסור בהנחת תפילין ביו"ט מקרא דנימים ימימה או מלה לאות, דהא

כ' אם מתפונן לשם מצוה עובר בל"ת דבל תוסיף, אבל בלא פוננה דליכא ב"ת ליכא איסור פלל, א"כ כ"ז דלא בקיאי בקב"די היו צריכי להניח תפילין מספק ע"ת אם חול הוא מכוון למצוה דכה"ג ליכא משום ב"ת כמ"ש לעיל, הלא לרשב"א לשיטתו דס"ל מאצ"כ להלכתא עיי' ב"י סי' תע"ה, הרי יכול להניח תפילין בספק יו"ט בלי תנאי בלא פוננה למצוה ונצא ידי מצוה כשהוא חול ואינו עובר בב"ת כשהוא יו"ט, דלעבור שלא בזמנו בעי פננה, ואיך עכשיו דבקיאי בקב"די אין מניחים תפילין, דכל עצמו של יו"ט אינו אלא משום שמה יחזור הדבר וכו' ואז צריכים להניח מספק ודבריו צריכים ישוב ובניאר: ולא ידעתי מקום ישוב לדברי הרשב"א, רק כשנאמר גיהי בנודאי כ"ז שלא היו בקיאי היו מניחי תפילין מספק, ואז היו מניחים בכל יו"ט בין בראשון בין בשני מספק, אבל עכשיו דבקיאי ובכל יו"ט אין מניחי תפילין ואם יניחו ביט"ש איכא זלזול דיט"ש, וראו בהקמתם שע"י הנחת תפילין יעקר יו"ט לגמרי ויעשו בו מלאכה, משא"כ כ"ז דלא בקיאי דמניחי תפילין בב' ימים ליכא למיחש שיזלזלו ביוט"ש ויעשו בו ג"כ מלאכה כי ידעו שמספק צריכים להחמיר בשני שלא לעשות בו מלאכה מספק ולהניח תפילין מספק, והב' ימים שוי', מה שיש בזה יש בזה, ויודעים שיש יו"ט בעולם ולא אתו למטעי, משא"כ עכשיו יאמרו דשני מותר גם במלאכה דיש בשני הנחת תפילין מה שאין בראשון והבן: והנה מ"ש הרשב"א הלא חששו לזלזול יו"ט"ש לגבי מת וכחול שוי' רבנן משום כבודו של מת וכן לענין אבילות שבועה דבריו צריכי תבלי', וכי מ"ע של תפילין כבוד של מקום לא יהי כמו כבודו של מת לקבורו ולהתאבל עליו, ועוד הלא התירו לכחול עין ביט"ש משום צער פורתא ולא חששו לזלזול יו"ט"ש, ולרמב"ם מילה שלא בזמנה דוחה יו"ט"ש ובנודאי מצוה בזמנה דתפילין אלימא טובא והיא מצוה דרבים דכל ישראל, וכל ישראל בהאי יומא קרקפתא דלא מנחו תפילין.

וצריכים אנו להוסיף תוספת מרובה על דברי הרשב"א פדי להטעים טעם לשבח דשאני הנחת תפילין דהוא מילתא דפרהסיא דכל עין רואה ואתנניהו בכל ישראל ואיכא זלזול הרבה יותר מקבורת מת או אבילות שבועה ולכחול עין דיחיד הוא, ומילה שלא בזמנה בלא"ה אינה נפקת פלל שהיא שלא בזמנה, אלא דידוע לידועים בלי ראי' לעינים, לכן ליכא חשש זלזול כ"כ כמו בתפילין, ועוד מצות תפילין היא תמידית בכל יו"ט"ש ואיכא זלזול נגד יו"ט ראשון שאין מניחים בו, ואם נניח ביט"ש נראה קלותא וזילותא של יו"ט"ש נגד יו"ט תמיד, משא"כ קבורת מת ואבילות מקרה הוא לפעמים ביט"ש וגם אז אין ניכר זילותא דיוט"ש נגד יו"ט"ש אלא כשמת ביט"ש ונקבר ביט"ש, וכן אינה אבילות ולכחול עין ומילה שלא בזמנה דליכא זלזול כ"כ כמו בתפילין מה"ט, פנ"ל ועיי': ועדיין יש לעיין למה לא תקנו להניח תפילין ביט"ש"ג בלא ברכה כמו דיתובי יתבינן בשמיני ספק שביעי ברוכי לא מברכינן כבש"ס סנפה מ"ו ע"א ועיי' ר"ן וריטב"א שם משום דאיכא זלזול די"ט שמיני תקנו שלא לברך וע"י מניעת הברכה איכא הניכר, ועיי' ריטב"א שביאר פדי שלא זלזלו בי"ט לעשות מלאכה, וע"י שאין מברכי' יאמרו דספקי מספקא לן ולא יעשו מלאכה, וה"נ הנה להם לתמן להניח תפילין בלא ברכה, ורא"ש שם דס"ל דלא סגי מה שאינו מברך, אלא דע"י שאינו מברך לא ניכר שיושב לשם מצוה, והא דאין מברכי' דאם מברך הרי אומר בפה מלא דיושב לשם מצוה, ובניארתי כ"ז היטב בתשובה לפ"ז א"ש הלא דאין מניחי בלא ברכה דלא סגי בהכי דעדי' איכא זלזול יו"ט"ש

וַיֵּשׁ לְחַוֵּשׁ שְׂיַעֲשׂוּ מְלֹאכָה ג"כ אָבֵל לְשִׁיטַת רִיטְבָ"א וְר"ן קָשָׁה לְכַאֲרָה, וּי"ל עֲפַמ"ש וְהִסְפְּרָנוּ דְבִהֲנַחַת תְּפִילִין אֵיפָא זְלוּל טוּבָא דְבִי"ט רֵאשׁוֹן אֵין מְנִיחִים תְּפִילִין, וּבֵיט"ש אִם יִנְיָחוּ נִיפְר וְנִרְאָה חִילּוּק רַב בֵּין יט"ר לִי"ש וּמִשׁוֹ"ה נְמִי אֵין מְנִיחִי בְּלֹא בְּרָכָה, פִּינּוֹן דְּבֵיט"ר אֵין מְנִיחִי כָּלֵל, דְּוַנְדָּאֵי יו"ט הוּא, וְיָבִינוּ וְנִדְעוּ דְיּוֹם שְׁנֵי בְּוַנְדָּאֵי לָאוּ יו"ט הוּא, דָּאִם הוּא סָפֵק גַּם בֵּיט"ר הִיָּה לָנוּ לְהַנִּיחַ מְסָפֵק בְּלֹא בְּרָכָה וְאֵיפָא זְלוּל טוּבָא וְחֻשְׁשׁ קָרוּב.

וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּהִי' לָהֶם לְתַמְנָן לְהַנִּיחַ גַּם בֵּיט"ר בְּלֹא בְּרָכָה וּבְלֹא פְּוֹנָה דְּאֵינוּ עוֹבֵר בְּב"ת וְגַם בֵּיט"ש בְּלֹא בְּרָכָה וּבְלֹא פְּוֹנָה, וְלִשְׁיטַת רִשְׁפָ"א וְדַעֲמִי' דְּמַצּוֹת אַצ"כ יוֹצֵא בֵּיט"ש בְּמַצּוֹת תְּפִילִין וּבֵיט"ר אֵינוּ עוֹבֵר בְּבַל תּוֹסִיף וְלִיפָא מְשׁוּם זְלוּל בֵּיט"ש ע"י הַנְּחָה דְּכַמוּ שֶׁהוּא בֵּיט"ר פֶּן הוּא בֵּיט"ש בְּלֹא פְּוֹנָה וּבְלֹא בְּרָכָה, וְצ"ל דְּלֹא רְצוּ לְתַמְנָן מִקְּלִתָּא דְּתַמּוּהָ לְהַטִּיל חַיִּיב לְהַנִּיחַ תְּפִילִין בֵּיט"ר דְּבִקִּיאֵי' בַּקב"דִּי וּבְוַנְדָּאֵי יו"ט הוּא וְגַם לְתַמְנָן לְהַנִּיחַ דְּוָקָא בְּלֹא פְּוֹנָה וּבְלֹא בְּרָכָה מְשׁוּנָה מִכָּל הַשְּׁנָה לֹא רְצוּ, וְגַם חֻשְׁשָׁא בְּרַב עִם כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְדַּל פְּשַׁע שְׂיַשְׁפְּחוּ שְׁלֵא לְכוּנּוּ, וּיְכוּנּוּ כְּמוּ שְׁרָגִיל בְּכָל הַשְּׁנָה, גַּם לְמֵאָן דַּס"ל מֵאַצ"כ מ"מ מְצָנָה לְכוּנּוּ כְּמוּ שְׁכ' רֵאשׁוּנִים בַּר"ה כ"ח, וְעֵינִי' זֶה בְּטו"ז סִי' תַּרְנ"א: הִנֵּה יִגְעַתִּי וּמַצָּאתִי ב"ה לְהַטְעִים טַעַם לְמִנְהַגֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי תוֹרָה הִיא וְכ' הַרְשָׁפָ"א בְּתַשׁבְּחָה פּוֹק חֲזִי מָה עֲמָא דְּבַר שְׁלֵא לְהַנִּיחַ תְּפִילִין בֵּיט"ש ש"ג, וּבַל"ס תַּקְנַת חֲכָמִים מְעוֹלָם הִי', וְאַנּוּן לְפִי קַט שְׁפִלְנוּ טַרְחָנוּ לְמַצּוֹא טַעַם לְשַׁבַּח לְהַבִּין וְלְהוֹרוֹת וְלְסַתּוּם פִּי הַמַּקְטַרִּיגִים וּפּוֹעֲרִים פִּיהֶם לְבָלִי חוֹק בְּאַמְרָם פַּעַם מְקִילִים וּפַעַם מַחְמִירִים בְּלֹא צְוֹרָךְ בְּלִי טַעַם וְרִיחַ.

ה' יַעֲרָה רוּחַ קָדְשׁוֹ עַל עַמּוֹ, וְרֵאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עַל מְנַהֵגֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי תוֹרָה הִיא, מִיְּנֻסְדִּים עַל אֲדָנֵי הַתּוֹרָה, חֲנוּקָה מִיָּמִים וְלִיָּמִים יָמִימָה, תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ, קַרְנוֹת צְדִיקִים תְּרוֹמְמָנָה, וְתַחֲזוֹר הַתּוֹרָה לְיוֹשְׁנָה, וְעֵינֵי כְּבוֹדוֹ תַּחֲזִינָה כְּפִאוֹת נִפְשׁוֹ וְנֶפֶשׁ אוֹה"נ דַּש"ת.

פ"ב.

יּוֹם א' לְסִדְר וַיִּשְׁלַח תַּרְכָּ"א לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה גַּם מֵהַרְמ"ס זַצ"ל תְּשׁוּבָה יֵא שׁוֹכ"ט סָלָה, לְכַבּוֹד י"נ עוֹלָה בְּמִסְלָה, מַעֲלָה בְּקוֹדֶשׁ, כְּזֶה רֵאָה וְקוֹדֶשׁ, צְדִיק כְּתָמַר עוֹלָה וּמְתָמַר הָרַב הַגָּאוֹן הַמֵּאוּה"ג מְלֹא וְגִדּוּשׁ בַּע"פ כַּש"ת מו"ה אַבְרָהָם וְעַכְסְלָעַר נ"י אַבְדִּיק שׁוּוֹאבֵּאד וְהַגְּלִיל בְּמִדְיַת בְּיַעֲרֵן יַע"א: מַע"י אַצְבְּעוֹתַי קַבְּלִיתִי וְע"ד הַסּוֹפְרִים שְׁמַעְבָּדִים הַעוֹרוֹת בְּעַצְמָם אוֹ קוֹנִים מְאֻמָּן יִשְׂרָאֵל לְסַת"מ וּמְשֻׁנִּים אַח"כ לְכַתּוּב עַל הַקְּלָף גִּיטִין וְדָבָר רְשׁוּת, וְעֵינֵי מַע"כ רֵאוּ מ"ש הַטו"ז או"ח סִי' מ"ב ס"ק א' דְּטַרַח לְמַצּוֹא טַעַם לִיִּישֵׁב מְנַהֵגֵן שֶׁל סוֹפְרִים וּמַצָּא עֲפַמ"ש הַתַּה"ד וּמוּבָא בְּרַמ"א סִי' קַנ"ד, וְהִנֵּה הַתַּה"ד סִיִּים כ"ז דְּחַקְתִּי עַצְמִי לִיִּישֵׁב קֶצֶת מֵה שְׁאֵין הָעוֹלָם גּוֹזְהָרִין וְכ' שֵׁם שֵׁא"א לְהַזְהֵר שְׁלֵא לְשַׁמֵּשׁ תְּשַׁמִּישׁ חוֹל, מְשַׁמַּע כָּל שְׁאֲפָשֶׁר אֵין לְהַתִּיר וְלְסַמְנָךְ עַל לֵב ב"ד מְתָנָה דְּהוּא מְש"ס פ"ק דְּשָׁבוּעוֹת בְּקַרְבָּנוֹת שְׁנֵשְׁתִּירוּ לֵב ב"ד מְתָנָה עֲלֵיהֶם, שְׁלֵא יְהִי עֲלֵיהֶם קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף, וּמִיָּנָה דֵּן הַתַּה"ד דְּכָל מִי שְׁנוֹתָן דְּבָר לְבַהֲכַנ"ס וְנוֹתָן עַל דַּעַת ב"ד הָעִיר לֵב ב"ד מְתָנָה כְּדִי שְׁלֵא יִפְשְׁלוּ רַבִּים, וְכ"ז בְּשֶׁל רַבִּים אָבֵל בְּשֶׁל יָחִיד עַצְמוֹ בְּוַנְדָּאֵי ל"ש לֵב ב"ד מְתָנָה, וְצ"ל עַל כָּל אַחַד פִּינּוֹן שְׁנַהֲגוּ כְּךָ סְתָמָא כְּפִירוּשׁוֹ דְּמְתָנָה בְּלַבּוֹ וְזֶה רְחוּק לְכֹן כ' הַתַּה"ד בְּעַצְמוֹ דְּנִדְחַק לִיִּישֵׁב מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל וְגַם א"א בַּלֵּא"ה, וְכ"ז

ל"ש פֶּאן וְעֵינִי מִג"א סִי קנ"א, אֵלּוּ דְבָרָיו: וְלִדְיָי קָשָׁה עוֹד דָּגַם לְדִינוּ שֶׁל הַתּוֹרָה דְּאִינוּ דוֹמָה דְּאִמְרֵי סֵתְמָא פְּפִירוּשׁוֹ דְּאִינוּ מְקַדֵּישׁ כָּלֵל כְּדִי לְשַׁמֵּשׁ בּוֹ תַּשְׁמִישׁ חוֹל מִשְׁא"כ פֶּאן דַּע"כ צְרִיךְ עֵיבּוֹד לְקַדְוֶשֶׁת סֵת"מ, וְצ"ל דְּסֵתְמָא בְּלָבוּ מִתְּנָה שְׁמָה שְׂיִכְתּוּב עָלָיו דְּבַר רְשׁוּת לֹא יֵהִי נִתְפָּס בְּקַדְוֶשָׁה וְהַבְּרַר לְמַפְרַע שְׁנָה הוּא וְתַלְיָ בְּבִרְיָה וְלֹא דְמִי כָּלֵל לְהָא דַּתְה"ד וְהַבֵּן וְעֵינִי בְּתִשׁוּ' עַה"ג סִי ס"ה וּבְתִשׁוּבוֹת אַא"ז מֵאוּה"ג מֵהַקְע"א זצ"ל סִי ב' עֵינִי"ש: וְכִשְׁאֲנִי לְעֲצָמֵי הַמְּצֵאֵי תִיקוּן לְסוֹפְרִים פְּשִׁי צְתִרְכּוּ קִלְף הַמְּעַנְבֵּד לִס"ת כְּדִי לְכַתּוּב עָלָיו גַּט אוֹ דְבָרִים שֶׁל רְשׁוּת שְׂיִאמְרוּ בְּפֶה מְלֹא שְׂמֵבֶטְלִים הָעֵיבּוֹד לְשִׁמָּה וְאֲתִי דְבוּר הָאֲחֵרוֹן וּמְבַטֵּל דְבוּר הָרִאשׁוֹן שְׁאֲמַר שְׂמַעְבִּדְהוּ לְשִׁמָּה וְאֶפְרֶשׁ שְׂיִחְתִּי, טַעְמֵי וְנִמְוִקִי, אֲשִׁיחָה וְיִרְוּחַ לִי בַעֲזַהי"ת: הִנֵּה בְּתוֹס' ר"פ הַשּׁוֹלַח כ' בְּפִשְׁיטוֹת דְּסוֹפֵר שֵׁכ' ס"ת לְשִׁמָּה אֵין יָכוֹל לְבַטֵּל הַלְשִׁמָּה וְכ"כ הָר"ן שָׁם, וְלִמַּד תּוֹס' מִזֶּה דַּה"ה דְּאֵין יָכוֹל לְבַטֵּל הַגַּט שְׂנִכְתָּב לְשִׁמָּה וּמִשׁוּ"ה הַקָּשָׁה תּוֹס' עַל ר"ש דִּס"ל אֵין חוֹזֵר וּמְגַרֵּשׁ הָא הוּא גָּמַר מַעֲשֵׂה כְּמוֹ ס"ת, וְהֵעֵלָה שְׁאֲנִי גָּמַר מַעֲשֵׂה דִס"ת דְּלֹא מְחַסְרֵי מִיָּדִי מִשְׁא"כ בְּגַט אֲפִתִי מְחַסְרֵי נִתְיָנָה הוּא.

וְהִנֵּה דְבָרֵי תּוֹס' צְרִיכִים בְּיָאוּר, תְּחִלָּה הַקָּשָׁה מִמִּתְנִי דְכָלִּים אֵין עוֹלִים מִטּוֹמְאָתוֹן אֲלֵא ע"י מַעֲשֵׂה אֲלֵמָא לֹא אֲתִי דְבוּר וּמְבַטֵּל מַעֲשֵׂה וְשׁוֹב כ' וְסוֹפֵר שֵׁכ' ס"ת א"י לְבַטְלוּ, תְּחִלָּה מְקַשָּׁה מִמִּשְׁנָה וְשׁוֹב תְּלָה תְנִי בְּדָלָא תְנִיָּא מְסוֹפֵר הַכּוֹתֵב ס"ת לְשִׁמָּה, וְנ"ל בְּכּוֹנֵת הַתּוֹס' דְּרֵאָה דְּאֵין מִמִּתְנִי רֵאִי דְשְׁאֲנִי הֵתָם דְעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּפוּעֵל אוֹ ע"י מְחַשְׁבָּתוֹ, דְּמִחְשְׁבָה כְּמַעֲשֵׂה לְעֵינֵן זֶה כְּמִבּוֹאֵר בְּש"ס קִידוּשֵׁין ר"פ הָאוֹמֵר לְכֵן לֹא אֲתִי דְבוּר בְּעֵלְמָא דְלֹא מְחַשְׁבֵיב כְּמַעֲשֵׂה לְהוֹצִיא מִיָּדִי מַעֲשֵׂה גָּמוּר, אֲבָל בְּסוֹפֵר שֵׁכ' הַגַּט לְשִׁמָּה אֵין בְּמַעֲשֵׂה בְּלֹא בְּמִחְשְׁבָה אוֹ דְבוּר שְׁכּוֹתֵב לְשִׁמָּה כְּלוּם, לְהַכִּי אֲתִי דְבוּר הַשְּׁנִי וּמְבַטֵּל דְבוּר רִאשׁוֹן שְׁאֲמַר שְׁכּוֹתֵב לְשִׁמָּה, וְנִשְׂאֵר מַעֲשֵׂה בְּלִי אֲמִירָה רִאשׁוֹנָה, וּמִמִּילָא בְּטֵל הַמַּעֲשֵׂה דְלֹא אֲתִי דְבוּר הַשְּׁנִי רַק לְבַטֵּל דְבוּר הָרִאשׁוֹן, וְאֵין לוֹמֵר מִשׁוּם שַׁע"י דְבוּר הָרִאשׁוֹן עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה הַכְּתִיבָה בְּהַכָּשֵׁר לֹא אֵלִים הַדְּבוּר הַשְּׁנִי לְבַטֵּל אֵת דְבוּר הָרִאשׁוֹן שַׁע"י יַעֲקֹר הַמַּעֲשֵׂה מִמִּילָא, דִּמְנ"ל מִמִּתְנִי דְלֹא מְהַיֵּי כַה"ג דְּאֵין דוֹמָה לְמִתְנִי דִישׁ לְחַלֵּק כְּהַנְּלִי כְּמוּבָן, לְכֵן הוֹסִיף תּוֹס' מִיָּדִי דְהוּי אִס"ת שְׁכּוֹתֵב הַסּוֹפֵר לְשִׁמָּה שֵׁכ' א"א לוֹ לְעַקּוֹר מ"ש לְשִׁמָּה, הַגַּם דְּמַעֲשֵׂה הַכְּתִיבָה בְּלֹא דְבוּר וְלַכֵּה"פ ח בְּלֹא מְחַשְׁבָה שְׂיִהֵי לְשִׁמָּה לֹא מְהַיֵּי, מ"מ כִּינּוֹן שְׁנַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה ע"י"ז א"א לְדְבוּר הַשְּׁנִי לְעַקּוֹר אֵת דְבוּר הָרִאשׁוֹן כִּינּוֹן שְׁנַתְּבַטֵּל ע"י"ז הַמַּעֲשֵׂה שְׁעֲשֵׂה וְהַ"נ א"א לְבַטֵּל הַדְּבוּר שְׁאֲמַר הַבַּעַל לְסוֹפֵר כִּינּוֹן שַׁע"י דְבוּרוֹ שֶׁל הַבַּעַל וְשֶׁל הַסּוֹפֵר שְׁכּוֹתֵב לְשִׁמָּה עֲשֵׂה הַסּוֹפֵר מַעֲשֵׂה.

וְעַדִּין יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין גַּט לִס"ת, דְּבַגַּט הַסּוֹפֵר כָּתֵב וְעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עַפ"י דְבוּרוֹ שֶׁל בַּעַל וְעֲשִׂיתוֹ שֶׁל סוֹפֵר כְּעֲשִׂיתוֹ שֶׁל בַּעַל דְּשִׁלּוּחוֹ כְּמוֹתוֹ, ע"י דְבוּרוֹ שֶׁל בַּעַל, אֲתִי הַבַּעַל וּמְבַטֵּל דְבוּר שֶׁל עֲצָמוֹ שְׁאֲמַר לְסוֹפֵר וּמְבַטֵּל ע"י דְבוּר הַשְּׁנִי שְׁלִיחוֹת וּמַעֲשֵׂה הַכְּתִיבָה שֶׁל הַסּוֹפֵר מִמִּילָא בְּטֵל, מִשְׁא"כ בִּס"ת הַסּוֹפֵר עֲצָמוֹ אֵין בְּכַחוֹ לְבַטֵּל דְבוּר עֲצָמוֹ שְׁכּוֹתֵב לְשִׁמָּה אַחַר אֲשֶׁר עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה ע"פִי דְבוּרוֹ וְאֵלִים דְבוּרוֹ שְׁבֵא לִיָּדִי מַעֲשֵׂה, וְאֵין דְמִיוֹן שֶׁל הַתּוֹס' גַּט לִס"ת עוֹלָה יָפָה, וּי"ל דִּס"ל לְתוֹס' דַּר"ש סֵתְמָא אָמַר אֲפִי כְּשֶׁהַבַּעַל בְּעֲצָמוֹ כּוֹתְבוֹ ג"כ אֵין חוֹזֵר וּמְגַרֵּשׁ בּוֹ וְכַה"ג דוֹמָה מִמֵּשׁ לִס"ת שְׁאֵין הַסּוֹפֵר יָכוֹל לְבַטֵּל דְבוּר שֶׁל עֲצָמוֹ וְעֵינִי: וְהִנֵּה מַה דְּפִשְׁיטָא לְתוֹס' דְּסוֹפֵר הַכּוֹתֵב ס"ת א"י לְבַטְלוּ, וְנ"ל דִישׁ רֵאִי לְזֶה מְגִיטִין פ' הַנְּזָקִין סוּגָי' דְכִהְנִים שְׁפָגְלוּ בְּמַעֲשֵׂה דְאָמַר אֲזַכְרוֹת שְׁבוֹ לֹא כְּתַבְתִּי לְשִׁמָּה,

וכ' רשפ"א בשם ראב"ד דאזיל לרבא, דלאבני גם אם הנה בידו אינו נאמן דליפא משום דעביד פמה דאמרנרשפ"א דקה דעדיין בידו לגרור השמות, ובין לראב"ד בין לרשפ"א אחר שהי' ביד הלוקח א"נ משום שאין בידו לפסלו עכשיו, דאם הנה בידו הנה נאמן בין לרבא בין לאבני ואם אפשר שיפסול הסופר הס"ת ע"י שיבטל מה שחשב או דיבר שהוא כותב לשמה עדיין בידו של הסופר לפסלו כה"ג, וע"כ דא"א לעקור הלשמה אחר שפבר נגמר, וגם איפא ראי' כזו ממעשה שני שם שאמר עורות שבו לא עבדתי לשמה והאמינו מתוך שנאמן על שלו ולא משום שבידו לעקור העיבוד לשמה שבו, אלא ע"כ דנה א"א: ויש לדחות דלמא ס"ל כר"נ דאמר חוזר ומגרש בו דא"א לו לבטל הגט גם דמחוסר נתינה כ"ש דא"א לבטל לשמה דס"ת דלא מחוסר מעשה כלל, אבל לר"ש דס"ל דיכול לבטל הגט כמו כן יכול הסופר לבטל הלשמה דס"ת, כן יש לדחות לפי סוגי' ש"ס גיטין, אבל ראי' זו חזקה לפי סוגי' ש"ס קדושין דכ' תוס' דס"ל גם לר"נ דאם מבטל הגט בפירוש אינו יכול לגרש בו עוד, א"כ קשי' לכ"ע מסוגי' הנ"ל מב' מעשים הנ"ל, וע"כ צ"ל דשאני גט דמחוסר מעשה נתינה משא"כ ס"ת ודברי תוס' מוכרחים לפי סוגי' דקדושין, והרמב"ם פסק פן דאם בטלו לגט בפירוש א"י לחזור ולגרש וכן נקיט המחבר בסי' קמ"א לעיקר והוא פסוגי' דקדושין או ס"ל דסוגי' דגיטין ג"כ הכי ס"ל, ועי' רמ"א סי' קל"ד ובב"ש, ועכצ"ל שאני גט מס"ת דנגמר המעשה ולא חסר עוד פלום, ולכ"ע אין לבטל פתיבה ועיבוד לשמה ועי': ואחר הנצעה זו שהנצענו אומר אני בטח דעד שלא נגמר הס"ת לגמרי כמחוסר מעשה יותר מחסרון נתינה דגט שהוא ענין בפ"ע ממעשה פתיבה דסופר ומ"מ מקרי מחוסר מעשה ויכול לבטל, כ"ש ס"ת שחסר אפי' אות א' ואפי' נכתב פולו ולא נתפרו היריעות דאין בו קדושת ס"ת וחסר מעשה רב, טורח התפירה דיכול הסופר לבטל הלשמה שבו, והנה בקדושת השם לא קאמינא דכל שם פבודו במקומו קדושה בפ"ע מיד כשנכתב קדושתו עליו, כי קאמינא בלשמה של הס"ת חוץ מן השמות דמחוסר גמר פתיבה ועד שנתפרו היריעות הוא חסר מעשה רב, ועי' תוס' פ' השולח שם שכ' מהא דלעיל דחיישי' שפא פייס ובטלו אין ראי' דיוכל לבטל משום דמחוסר נתינה, דשם עד דלא חתמו העדים לא נגמר הגט במעשה הפתיבה ולכ"ע יוכל לבטל, והרי התם מעשה הסופר ומעשה העדים דברים נפרדים ניהו, וסופר ועדים פל' א' שליחות בפ"ע הוי כתב סופר מחוסר לכ"ע, כיון דא"א בלא עדים, כ"ש בס"ת דמחוסר מעשה פתיבה או תפירה דמחוסר מעשה רב פנ"ל פשוט וברור: ומינה וקו"ח שסופר המעבד העורות לשמה, הגם דהזמנה מילתא היא בכגון זו, שאסור לשמש בו תשמיש חול ואפי' להוריד לקדושה אחרת, מ"מ אין העיבוד גמר דבר אלא הזמנה בעלמא ע"י מעשה דמילתא היא ומחוסר הרבה, פתיבת הס"ת עד שיהי' ראוי' למה שהזמינו, דיוכל לבטל העיבוד לשמה שבו קודם שכתב עליו וגמרו פולו עד שיהי' ס"ת פשר, וההיא דגיטין פ' הנזיקין נגמרה הס"ת משו"ה לא הי' יכול לבטל הפתיבה והעיבוד לשמה פנ"ל: ולהיות פן כל סופר שעבד העורות לשמה שכ' הטו"ז אלו סופרים המעבדים בעצמם יכולים לבטל אח"כ בדבור הלשמה שבו.

אלא שיש לעי' דאם מבטל דבורו הראשון נפסל כל הקלף שעבד לשמה ואינו יכול לכתוב סת"מ על כל הקלפים שעבד באותו דבור לשמה, וכ"ש אותה יריעה בעצמה, דונדאי א"א שיאמר שמבטל דבורו לענין מקצתו, וצריך להזהר שלא יכתוב עוד סתו"מ

על קלף זה, וגם אם כתב סת"ם על מקצת מקלף זה נעשה גמר מעשה במקצתו אפ"ש דשוב א"י לבטל אפי' מקצת מן הנשאר וצ"ע: והיתה לבאר דכ"ז ל"מ רק בסופר המעבד בעצמו אבל פשקונה קלפים המעונבדים פשיטא דלא אתי דבור של הקונה ומבטל דבורו של המוכר, וגם מ"ש הטו"ז דמסתמא כמתנה משום שרגילים הסופרים לעשות פן, רחוק בקונה מאומן המעבד שנאמר שלב האומן לכך מעיקרא: ומצאתי עצה יעוצה גם לקונה מאומן ישראל המעבד לשמה, שיאמר לו הקונה שיעשהו שליח לבטל לשמה שלו פשיטא ויצטרף וביטול ע"י שליח מהני כמבאר ר"פ השולח במתני' או ששלח אחריו שליח ואמר גט שנתתי לה בטל, ובש"ס דה"א לא אלים שליח בתרא וכו' ואין לומר דהבעל מבטלו שלא בפניו ושליח זה אינו רק להודיע שבטל הבעל, א"כ לא היה ס"ד דלא אלימא שליח בתרא דהא שליח שני אינו מבטל רק מודיעו ביטול הבעל, וע"כ דמשלחו הבעל שיהי' השליח מבטל את השליח הראשון בפניו, ועי' פ"י שם במתני' דנראה דס"ל דהבעל מבטלו שלא בפניו, וכן נסתפק במכתב מאל"י בדיני שליחות, ותמה אני על פבוד תורתם זצ"ל הלא מצריכותא דש"ס מוכח דשליח עצמו מבטל את השליח הראשון.

ועי' במהרש"א קדושין ר"פ האומר תוס' שכ' דר"ל מודה פשםבטלת השליח בפניו שהקשה מדמקשה ר"י לר"ל ממתני' דר"פ השולח ושם מבטלו בפניו, ותי' דהקוש' משלח אחריו שליח, ונראה דס"ל למהרש"א דהבעל מבטלו שלא בפניו והשליח מודיעו, וגם עליו תסוב תמיהתי וצ"ע: היצא לנו דהדבר מוכרח דיכול אדם לבטל דבורו של עצמו ע"י שליח שיבטל דבורו שלא בפניו כמתני' הנ"ל דשליח שני מבטל דבורו של הבעל שלא בפניו של בעל, והה"נ יוכל המעבד העורות לעשות לקונה שליח לבטל דבורו הראשון כ"ז שיצטרף וירצה.

אלא דקשה הדבר מאוד שיפסלו עי"ז כל הקלפים שעבד עפ"י דבור, והמוכר לא ידע מביטול זה וימכור כל שאר הקלפים בחזקת לשמה וינכשלו רבים ע"י, ולע"ע לא ידעתי עצה להשמר מזה, ומ"מ הרנחנו במ"ש אם הסופר מעבד בעצמו שיוכל לשנות כל הקלפי' לד"א ע"י אמירה שני' לדבור ראשון, וכן פשקונה מאחר כל הקלפי' שעבד לשמה בפעם אחד שיעשהו שליח לבטל כולם לכשירצה, וה' יאר פניו אתנו סלה וירצה, הכ"ד אוה"נ דש"ת הרמה כה"י.

פ"ב יום א' לס' וישב תר"י לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנ"מין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה יב ברפת פהנים, משוכן מעוננים, על ראש איש יקר מפנינים, ה"ה תלמידי חביבי, הרבני הפופלג בתורה ויראת ה' טהורה, מורג חרוץ כהן שדעתו יפה כש"ת מו"ה יונתן בנ"מין הפהן נ"י בשבת תחקמוני בק"ק קלויזענבורג יע"א: מכתב מע"כ תלמידי י"ב קבלתי בשבוע העבר ולא יכולתי לעי' בשאלתו מחמת המון ועוצם טרדומי פי רבו למעלה ראש, לחקור ולדרוש, דורש תמים להציל נפשות תמימים מידי רשעים פוקרים ולהיות פי שאלתו נחוצה עוד קודם יו"ט הבעל"ט א"י"ה, חצות לילה קמתי להורות על שאלתו איזה שעות קודם נסיעתי לנויען ללחום מלחמת ה' שצרה, ולא ידעתי עד כמה משונה הדבר ובשבוע הבעל"ט שאול אני לתלמידים ללמוד הלוי"ת ברבים וענין לחג השבועות, לכן חשתי ודחקתי עצמי לעי' בעיון נמרץ בקוצר אומר בזמן דחוק כזה:

והנה נפשו בשאלתו בהלכות נ"כ לאשר זה רבות בשנים שיש לו מנין קבוע בביתו כ"י השבוע ושבת ויו"ט בלי קריאת התורה שלא להפסיד לבהכ"נ הגדולה ומאז נהג לישא כפיו בביתו בשעת ת"מ ואת"פ בבהכ"נ הגדולה בברכה פעמים כמבואר בשו"ע או"ח ס"י קכ"ח סעיף ג' ובמג"א ס"ק ג' בשם מהר"מ מינץ, ונהלום ראה מ"ש אבא מאוה"ג זצ"ל בח"ס סי' כ"ב דהעלה לדינא לחלק בין אותה תפלה שפבר נשא כפיו ובין תפלה אחרת, וכ' אם יש פהנים אחרים בבהכ"נ אחר לא יכניס עצמו לישא כפיו שנית משום ספק אם יברך שנית ובלפא פהנים אחרים ישא כפיו בלא ברכה, ונתן עצות בנפשו מה לעשות, כי קשה עליו שניהם שלא לישא כפיו בבהכ"נ שלו וגם קשה עליו ביותר לפרוש מן הצבור בבהכ"נ הגדולה, וגילה לנו טעמיו מה שיש בזה וכו', ונפשו איומה לדעת דעתי העני' בזה: הנה שפתי עיני ולבי לפי מסת הפנאי על דברת קדשו של אבא מאוה"ג זצ"ל, ומ"ש לחלק בין תפלה אחרת לאותה תפלה, דבכל תפלה שיש בה במקום קרבן החיוב לברך שנית הגם שאין הראי' מכרחת דכ' בעצמו דמשמע דאותם פהנים מברכי' ג"פ בכ"י, דמסתמא הפהנים שנושאו פניהם שחרית הן הן אותם שפרכו בשאר התפילות, ואין זה מוכרח מ"מ מסתבר פנותי' מסברא, אבל צ"ע מש"ס ר"ה דדחי קושני' רב שמון פניו דאי אתרמי ליה צבורא אחריןא הדר מברך ולא אמר פניו דמברך שנית במוסף או במנחה אחר שפברך בשחרית זמנו הוא, ש"מ דגם בתפלה אחרת אינו מחוייב לברך וכבר יצא בנ"כ דשחרית, וזה יש לדחות דרצה לומר דאפי' בכל השנה דליכא רק נ"כ פ"א בשחרית א"ש ברייתא פניו דאילו מתרמי ליה צבורא אחריןא, וה"ה דהי' יכול לומר ביו"ט ויוה"כ באותו צבור, גם י"ל מדקתני בברייתא מנין שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך, וצ"ל מה רשות דקאמר הא מחוייב לברך הול"ל הואיל וציוני התורה דנראה דרצה לומר דכהן זה אומר ומתיר לעצמו פניו דנתנה לי תורה רשות לברך כ"פ, הגם שפבר יצאתי י"ח, מותר לי להוסיף ולברך צבור אחר או אפי' אותו ציבור כמ"ש התוס' ר"ה שם דליכא ב"ת פשמברך אותו ציבור ב"פ יטעה דה"ה דמותר להוסיף משלו ברכה אחת, ת"ל לא תוסיפו וקא אותו ברכות שפתורה מותר לפי רצונו ולא ברכה אחרת משלו לגמרי כנ"ל.

וי"ל משו"ה דחי הואיל ואי מתרמי ליה ציבורא אחריןא פגוני דאירי ברייתא דמוסיף ברכה מרצונו שאינו מחוייב, כן י"ל, והראשון נראה יותר. אבל הא קשי' לי ממסקנת הש"ס דמקשה על ר"ש דל"ק ליה ממתני' משום דשאני בכור הואיל ואתרמי ליה ויהי' מחוייב שלא להפסיד קדשים מקרי בזמנו משא"כ אי מתרמי ליה ציבורא אחריןא אי בעי מברך, עדיין קשה דילמא ברייתא נמי בגוונא דמחוייב לברך פגון שפברך בשחרית וגמר וסיים פל הברכות של שחרית ועדיין עליו חיוב נ"כ באותו יום של מוסף ועדיין זמן מצות חיוב נ"כ עליו, מה לן שיל תפילה זו או של אחרת אותה מצוה היא כמו בכור אחר כה"ג קתני בברייתא דעובר בב"ת, וע"כ דגם כה"ג ליכא חיוב ויש"ס קאמר הואיל ואי מתרמי אי בעי מברך ה"ה באותו ציבור או ציבור אחר בתפילהאחרת אי בעי מברך, ומשום דנקיט תחלה אי מתרמי ליה נקיט כן לבסוף, ודברי ח"ס צל"ע מסוגי' זו, אלא דגם זה צריך הסבר למה יפטור בתפילה אחת לכל התפילות ולא ידעתי פתר לפום רהיטא: והנה פל מ"ש הח"ס הוא לדחות ראי' מהר"מ מינץ דלמד דינו דניחיד דפטור לעלות מ"מ מברך מדס"ל לתוס' והג"ה מי' דכהן שפברך פ"א פטור ונוהגים שפברכים

בשחרית מוסף ונעילה, ודחה הח"ס ראי' זו משום דלחלק יצא דבתפלה אחרת חייב מעיקר הדין לברך שנית, והנה גם אם פי ראי' זו דחוי' מעיקרא, מ"מ עוד יש לו למהר"מ מינץ ראי' ממשמעות הגה' מיי' דכ' ונ"ל הפהגן המברך א' מתחיל לברך מעצמו וש"ץ מקרא מלה במלה, וכ' דיש לדחות דמ"ש מברך היינו ברכה הפתובה בתורה, ושוב חזק ראי' זו.

ובאל"ף רבה כ' לאמור ראי' דכהן הנ"כ שנית מברך הגם דרשות הוא מתוס' סוטה ל"ט ע"א דיש אופן שנ"כ בלא ברכה פשפבר נשא פפיו, ודבריו תמוהים מאוד כמ"ש בח"ס איה נשא פפיו פעם ראשון בלי נט"י שחרית, אבל נלפע"ד להביא ראי' משם דיחיד הנ"כ הגם שאינו מחוייב מ"מ מברך מדלא ניחא לתוס' לומר דצריף להביא קרא ולהסמיף עליו דכהן נ"כ בלי נט"י שחרית דאסור כגון שהוא פהגן יחיד דאינו מברך ברכה שלפניה מ"מ אסור משום קרא דשאו ידיכם קדש, ש"מ דס"ל לתוס' דגם יחיד הגם דרשות הוא מ"מ מברך ומינה דה"ה פהגן שנשא פפיו ונשא פפיו שנית אע"ג דאינו מחוייב מ"מ מברך ומוכח דינו של מהר"מ ושל הא"ף רבה ועינ': והנה מהר"מ כ' תחלה קודם שמיביא ראי' מדמברכי' שחרית מוסף וכו' נגד האומרים דיחיד אפי' קוראים לו אינו מברך פיון דכ' בסמ"ק דיחיד אינו עובר אפי' אומרים לו לעלות דכתיב אמור להם לשון רבים וכיון שאינו חייב לעלות הו"ל ברכה לבטלה, ע"ז כ' ונ"ל דאינו פן ניהי דאינו עובר מ"מ מקיים מ"ע אם עולה כדמשמע לישנא דסמ"ק דקאמר אינו עובר משמע מעבר הוא דלא עבר אבל מצוה דרמ"ל עלי' היא, ועוד והא אפי' נשים דפטורות ממ"ע שהז"ג מ"מ מברכות מפיון שמכניסין עצמן לחיוב וכ"ש הוא עכ"ל.

והנה מ"ש לבסוף דאפי' נשים מברכות, דבר זה פלוגמא דראשונים היא ר"ת שבתוס' חולין ק"י ע"ב ד"ה טלית, ור"ה ל"ג ע"א ד"ה הא ר"י, ור"ן ורא"ש שם, אמן הרמב"ם פ"ז מהלכות ברכות וסוף הלכות ציצית כ' דטומטום ואנדורוגניס ונשים אין מברכי', ועינ' ב"י או"ח סי' תקפ"ט עוד שיטות בזה, והמחבר נקיט שם להלכה דאין מברכים והרמ"א כ' דנוהגים לברך ותוס' סוטה שהוכחנו משם דס"ל דיחיד וכן אם פבר נ"כ פעם אחד דמברכי' לשיטתו דנקיט פשיטת ר"ת דנשים מברכי' ה"ה פהגן כה"ג, אבל להרמב"ם ודעינ' דאין נשים מברכות ה"ה פהגן כה"ג והתימה על מהר"מ מינץ דכ' בפשיטות דאפי' נשים מברכות, ולא זכר לשעתו פי זה בעצמו דנשים מברכות פלוגמא דראשונים היא, וממש רוב הראשונים פשיטת הרמב"ם וצ"ע.

ולעצמינו אפטר לומר דגם הרמב"ם מודה פאן, דדוקא נשים והה"נ ספק וטומטום ואנדורוגניס ס"ל דהוי ברכה לבטלה פיון שאינם ב"ח לעולם מונדאי או דלעולם ספק, ולא ס"ל פתוס' חולין משום דאנשים מחוייבים גם נשים יכולות לברך אבל כה"ג באנשים דב"ח הוא גם כשעושה בשעה שאינו מצוה מ"מ מצוה עושה וכיון דגם ב"ח של מצוה זו הוא מודה הרמב"ם דיכול לברך, וכן פהגן יחיד או שפבר יצא ומברך שנית פיון דב"ח הוא לברך פ"ר או יחיד עם אחרים יוכל לברך לכ"ע.

ונ"ל עוד דמי שנ"כ פבר ומצטרף שנית לאחרים שלא נ"כ יוכל יותר לברך מיחיד שלא נ"כ באותו יום, דמי שמצטרף לאחרים והוא ג"כ ב"ח הנה אם לא הי' נושא פפיו מברך יכול לברך שנית בצירוף האחרים דכיון שקוראים להם וצריכים לברך, גם הוא מברך.

משא"כ יחיד גם כן פשלא נ"כ, כה"ג פשהוא יחידי שאינו מחוייב לעולם רק בצירוף עם אחרים, שמחוסר לעת עתה מעשה צירוף דמזדקקים עמו וכה"ג ליפא חיובא לשום פהו בעולם, דמי יותר לטלית שאולה דכ' תוס' חולין דלא יברך פיון דבטלית זה ליפא חיוב לשום אדם, אעפ"י שאין ראי' לדבר מ"מ זכר הוא לחלק בחילוקי' פהנ"ל, ויש לדחות עפ"ז ראי' מהר"מ מין מדמברכי' בשחרית ומוסף אפי' לפי דעתו דליפא חיוב במוסף אחר שנ"כ בשחרית מ"מ אין למדי' מרבי' שנ"כ שנית דמברכי' ליחיד דהוא רשות שיברך, אבל ראי' שלי מתוס' סוטה דמוכח דייחיד ג"כ מברך כ"ש הוא דרבים שפבר נ"כ שמברכים בנ"כ שנית ברשות, ועי' תוס' חולין שכ' בטלית שאולה הגם דאין ראוי לברך מ"מ אם בירך לא הפסיד: והגני חוזר על מ"ש דאפשר דרמב"ם מודה באנשים כמו בכהו דעדיפא טובא מאשה, יש לעי' לפמ"ש תוס' בר"ה ל"ג דנשים מברכות דמדאורייתא ליפא משום ל"ת בברכה ומביא ראי' מכרחת לזה מספק אמר אמת ויציב דחוזר וקורא והא איפא משום ל"ת, ש"מ דאינו אלא מדרבנן והינינו ואתי ספק דאורייתא ודחי לספק ל"ת דרבנן, וס"ל לתוס' דאם הנה מדאורייתא לא היו נשים יכולות לברך דלזה לא סגי מה שמקיימים המצנה כא"מ ועושה כמ"ש הר"ן שם, ולא מהני מ"ש פיון דאחרים אנשים מחוייבים כה"ג לולי דברכה הוי ל"ת דרבנן לא הי' סגי בכ"ז, אלא משום שהוא מדרבנן דמחזי כמוציא ש"ש וכה"ג לא מחזי כ"כ לא אסרו, והוכיח תוס' פן מספק אמר אמת ויציב, וקשה על הרמב"ם דס"ל דל"ת דאורייתא בברכה ג"כ עיי' מג"א סי' רט"ו ס"ק ו' ובמק"א אמרתי דלרמב"ם לשיטתו לק"מ דס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא, וידוע מה דכניל לנו החוות דעת ריש סי' ק"י וקיים מדנפשי' פבוד אפא מאוה"ג זצ"ל דנקיט האי פללא לרמב"ם דלא דברה תורה על הספק, ודאי איסור אסרה תורה ולא ספק, ובמצנה להיפוך ודאי מצנה אמה תורה, שידע שקיים המצנה בנודאי ולא מספק ולהכי ספק להחמיר: לפ"ז א"ש ספק אמר אמת ויציב וכו' או לדין ספק קרא ק"ש דמחוייב מספק לקרות מדאורייתא לספק ל"ת דרבנן, מחוייב לחזור ולקרות ושמ בארה.

לפ"ז בדין ס"ל לרמב"ם לשיטתו דל"ת בברכה מדאורייתא, דנשים וספיקות לא יברכו דלא שינה טעמא דתוס' חולין ור"ה, א"כ גם באנשים כה"ג או בנדון שלפנינו בכהו או רבים לא יברכו אם פבר נ"כ פיון דרשות הוא אסור לברך דאיפא משום ל"ת דאורייתא וגם ר"ת ודעימי' היו מודים לרמב"ם אלו הי' ס"ל פנותי' דל"ת גם בברכה מה"ת.

אלא די"ל דהמחבר נקט פהרמב"ם הואיל ומצא עוד רבים אשר עמו דנשים אין מברכות ולדידהו י"ל דוקא נשים אין מברכות אבל באנשים מודים מטעם וחילוק שפכתתי וס"ל דל"ת בברכה דרבנן, ויצאנו ידי חובת המחבר דקבע להלכה דנשים אין מברכות מ"מ פהנים מברכי' כ"ש וכו"ח לפמ"ש הרמ"א דנוהגים דגם נשים מברכות שאין חשש ברכה לבטלה בכהו א' או פהו שפבר נשא פפיו כנלפע"ד.

לולי שפבר הורה זמן זקנו ורפון של ישראל קדושת אפא מאוה"ג זצ"ל שכ' שלא יכניס עצמו בספק ברכה וטוב שלא ישא פפיו שנית, הגם שלא אוכל לעשות בזה מטעמים לאבי, מ"מ איני מורה ופא למעשה.

והנה מ"ש מע"כ תלמידי נ"י בשם הרב דאתרן' תלמידי הרב הבקי המאוה"ג מוהר"א גלאזנער נ"י שניצא לחלק בין איפא ס"ת לליפא קריאת ס"ת יפה השיב לו תלמידי מע"כ שי' והעצה שיעזר לו אם פי בקממה אמורה, מ"מ איני מסכים לשנות ליפא פפיו בשחרית אחר שפבר נוהגים עפ"י רמ"א שלא ליפא פפיו בשחרית, וחס לשנות להיות מן המתחסדים ומוסיפים בשחרית מה שיש במוספים, ואין זה אלא פמתמיהים בפרט בעתים הללו שעל הישנות אנו מצטערי, מפני המצירים הצוררים, ואתם באים להוסיף לנו חדשות נגד מנהג אשר אבותינו לא שערו'.

ומ"ש פר"מ נ"י מעצמו לולי שהשעה דוחקת לקצר ולסיים הייתי משעשע עמו במ"ש בענין וריזים מקדימין, ויש לנו במקומות שונות אריכות דברים בענין זה. ויש אתי עצה יעוצה, בעניני בקפזי במרוצה פשיעלה שנית בבהכנ"ס לדוכן ישמע ויכוון לא' מהפנהים המברך ברפת פנהים ויוצא בברכתו פמבןאר באו"ח סי' ח' דא' לובש טליתו ומברך ומוציא את פולם, ועי' תשובת מבי"ט מובא בהפלאה פתובות כ"ד ע"ב טעם למה פל פהו מברך בפ"ע ואין א' מוציא את פולם עיי"ש : ומן הטוב שיאמר לא' מנוחד שבהם העומד סמוך לו שיכוון להוציא וישמיע לו קול ברכתו מלה במלה, עד שיאזין וישמע פולה, ואין בזה משום ברכה לבטלה ומשום ל"ת, דל"ת ליפא רק בהוצאת הפה ולא בהרהור וכונה בלי עקימת שפתיו, פן הי' נ"ל פשוט מאוד, ושוב מצאתי בצל"ח ברכות כ' ע"ב מסופק בזה ודעתו נראה דליפא משום ל"ת וכנ"ל פשוט ובתשובה א' עשיתי סמוכים לזה מקושית ש"א שבצל"ח שם למה לא אמר נ"מ לספק בירך בהמ"ז אי דאורייתא חייב לברך שנית ואי דרבנן א"צ.

ולמ"ש א"ש דהא אזיל לר"ה דס"ל הרהור פדבור דמי ויוצא לכהפ"ח מדאורייתא בבהמ"ז וליפא בל"ת, וגם אם מדרבנן לא יצא עד שיוציא בפה משום ספק מצוה דרבנן אסור לו לחזור ולברך בפה דאיפא ל"ת מדרבנן מיהת ול"א ספק מצוה ודחי ספק מצוה דאורייתא, וגם אם בהמ"ז דרבנן צריף לברך בהרהור דליפא משום ל"ת ואתחזק בחיוב, ועי' צל"ח שם שהקשה גם בדרבנן נימא לא אתי ספק ומוציא מידי ודאי ולדידי לק"מ פיון דאיפא ספק ל"ת דרבנן צריף להחמיר, משא"כ בספק דאורייתא אתי ספק דאורייתא ודחי לל"ת דרבנן שהיא ג"כ ספק פי צריף גם בדרבנן לברך בהרהור.

וא"ש ושם בארה מה שיש לפלפל בזה ואכ"מ: היצא לנו דעצה זו נכונה היא, ואם א"א לו לכונן ולשמע מאחר משום דתרי והרבה קלי דכהנים מרובים לא משתמע ליה היטב, הגם דחביבא ליה מצוה זו דמזמן לזמן ועיין מגילה ר"פ הנה קורא, מ"מ מחמת קול רעש גדול לא ישמע בטוב או לא ימצא מי שציינת לו בכף או שלא לגלות כ"ז בפני המונים, וכדי לצאת ידי הח"ס, יש אתנו עוד עצה ע"י הקדמות שהקדמנו דאין בהרהור משום ל"ת, שיהרהר הברכה בלב, ותל' אם פסקי הרהור כד"ד או יאמר הברכה בפה בלא שם ומלכות, ושם ומלכות יכוון ויהרהר בלב, וכל דאפשר למיעבד יעשה עכ"פ וגם לא יהי פמתמיה, ולא ירגישו בו בני אדם ויסיר מעצמו עקשות פה, ויעשה על צד הטוב והיפה.

הנלפע"ד פֿתבתי בֿחפזון רב וה' שלומו יִשְׁפֹּן וְיִשְׁפִיעַ לוֹ בְּמִדָּה גְדוּשָׁה שְׁפַע רב, פֿאַנט נִפְשׁוֹ וְנִפְשׁ אוה"נ מצפֿה לתשועת ה' עמו, וְיַעֲרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדָשׁוֹ דַּעַת וְתְבוּנָה, וְעִיר הַקּוֹדֶשׁ עַל מְכוּנָה, וְכֹהֲנִים עַל עֲבוֹדַתְם וּבְרַכְתֶּם.

פ"ב תצות לילָה ליום ג' מ' למב"י תרל"א לפ"ק הק' אבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל לתשובָה יג פֿהן שְׁדַעְתוֹ יָפָה, מֵאֵת ה' יָרִים תְּנוּפָה, מְזוֹר וְתִרּוּפָה, ה"ה י"נ תְּלִמִּידֵי הָרַב הַמְּוֹפְלָג, מְלֵא וְגְדוּשׁ חֲרוּץ בַּע"פ הַמֵּאוּהָ"ג כַּש"ת מו"ה אַבְרָהָם פ"ץ אֵיִיבְעֵינִיטֵץ נ"י אבדק"ק גורבע יע"א: מְכַתְּבוֹ קַבְּלֵתִי בְּעֵתוֹ וּפְנִיתִי מִהֶמוֹן טְרָדוֹת שְׁלֵא לְאַחַר תְּשׁוּבָתוֹ בְּדָבָר בְּעֵתוֹ שְׁתַּגִּיעַ לִידוֹ בְּזַמְנוֹ קוֹדֶם יו"ט הַבַּע"ל ט וְהוּא ע"ד פֿהן שְׁיָדִיו רוֹתְתִים וַא"ל לְהַגְבִּיהַ יָדָיו בְּשַׁעַת הַדּוּכָן וּכְבָר רָאוּ עֵינָיו מ"ש בְּנוֹב"י קָמָא ס' ה' ע"ד"ז כִּי גָזַר אֲנִי וְהוֹרָה זָקֵן שְׁלֵא יַעֲלֶה לְדוּכָן דְּנִשְׂיָאת כַּפַּיִם דְּאוֹרֵיִי תָא הוּא וּמַעֲכָב וְלָמַד פֿן מְרַמְב"ם פ"ד מֵהַלְכוֹת תְּפִלָּה הַלְכָה י"א: וְהִנֵּה הַנוֹב"י טָרַח וְנִדְחַק לְמָה פֿסַק הָרַמְב"ם כַּת"ק מֵאַחַר דְּהַקְשָׁה ר' יוֹנָתָן עַל הַת"ק וּמִתּוֹךְ כֶּף זְלִיף לָהּ מֵהַקְּיָשָׁא דְהוּא רַק אֶסְמַכְתָּא מ"מ הַלְכָה כַּת"ק דְּלָא הַשְׁגִּיחַ בְּקוֹשְׁנֵי זו, וְהוּא דוֹסַק.

ולפע"ד נִרְאָה קֶצֶת רֵאִי דְהַלְכָה כַּת"ק מִש"ס פְּתוּבוֹת כ"ב ע"ב דְּפִלִּיגוּ אֵי מַעְלֵי מְנִשְׂיָאת כַּפַּיִם לְיוֹחֲסִין מְדַאֲמַר מַעְלִין מנ"כ וְלֹא אָמַר מַעְלִין מְדוּכָן לְיוֹחֲסִין וְנִפְקָא מִיְגִינָה דְכוּלִּל יוֹתֵר אִפִּי מִי שְׁיָדִיו רוֹתְתִים וַא"י לְיִשָּׂא כַּפַּיִם אִם מַעְלִין מְדוּכָן אוֹ מִמְבָּרָךְ לְיוֹחֲסִין מְדַנְקִיט מְנִשְׂיָאת כַּפַּיִם דְּנִקָּא ש"מ דָּאִין בְּרַכַּת פְּהִינִים בְּלֵי נִשְׂיָאת כַּפַּיִם, דְּמִי שֵׁא"י לְיִשָּׂא אֵת כַּפַּיִם אִינוּ מְבָרָךְ, וּמִי שְׁמְבָרָךְ וְאִינוּ נוֹשָׂא כַּפַּיִם לֹא עֲבִיד מְצוּנָה וְאִם הוּא זָר לֹא עֲבַר בְּעִשָׂה דְבָנֵי אֶהְרֵן וְלֹא יִשְׂרָאֵל דְּלִיכָא אִיסוּר רַק כְּשִׁנוּשָׂא כַּפַּיִם דְּכִהֵן עוֹשֶׂה מְצוּנָה וְיוֹצֵא י"ח זְהוּ שְׁאֲסָרָה תוֹרָה בְּזָר, אָבֵל כְּשִׁעוֹשָׂה בְּלֵי נ"כ דְּלִיכָא מְצוּנָה בְּכִהֵן לִיכָא עֲבִירָה בְּזָר, וּבְנוֹדָאֵי אִין מַעְלִין מִבְּרַכַּת פְּהִינִים בְּלֵי נ"כ לְיוֹחֲסִין דְּאֶפְשָׁר דְּזָר הוּא וְאִינוּ עוֹשֶׂה אִיסוּר בְּלֵי נ"כ וְלָכֵן בְּדִיוק אָמַר מַעְלִין מנ"כ דְּנִקָּא, וְיֵשׁ מִשָּׁם רֵאִי דְקִי"ל כַּת"ק דְּנ"כ דְּאוֹרֵיִי תָא מַגז"ש וְלֹא לְמַצְנָה בְּעֵלְמָא אֲלֵא לַעֲכָב וְעֵינֵי: וּמַצְאֵתִי יָשׁוּב עַפ"י דְּבְרִינוּ לְקוֹשְׁנֵי הַד"מ ס' קכ"ח עַל ר"י שְׁפִתוֹס' שְׁבַת קי"ח ע"ב דְּלָא יָדַע ר"י מָה אִיסוּר יֵשׁ בְּזָר הָעוֹלָה לְדוּכָן וְהוּא נִגְדַּ סוּגִיַּת ש"ס פְּתוּבוֹת כ"ב ע"ב וְתִירוּץ הַד"מ דְּחָה הַמַּג"א וְתִי הַמַּג"א תְּמוּהַ וּכְבָר הַקְּשָׁה עָלָיו בַּשַּׁע"מ פ"ט מֵהַלְכוֹת שְׁבַת לְדְבָרֵי הַמַּג"א דְּתַלְמֵי בְּפִלּוּגְתָּא דְּנִשְׂיָאת סוּמְכוֹת רְשׁוֹת וְלֹא יָדַע ר"י מָה אִיסוּר יֵשׁ הֵינֵנוּ לר' יוֹסֵי דְנִשְׂיָאת ס"ר א"כ מָה רֵאִי מֵיְתִי רְבָא בְּכַתְּבוֹת שָׁם מר' יוֹסֵי דָאִין מַעְלִין מנ"כ לְיוֹחֲסִין לר' יוֹסֵי לִיכָא אִיסוּר כָּלֵל.

ולמ"ש י"ל דְּנוֹדָאֵי יָדַע ר"י דְּיֵשׁ אִיסוּר בְּזָר הַנוֹשָׂא כַּפַּיִם כְּבָש"ס פְּתוּבוֹת, אָבֵל ר' יוֹסֵי דְאָמַר מַעוֹלָם לֹא עֲבָרְתִי עַל דְּבָרֵי חֲבִירֵי אִם אָמְרוּ לִי עֲלֶה לְדוּכָן הֵיִיתִי עוֹלָה, הִנֵּה לֹא אָמְרוּ לוֹ שְׂיִשָּׂא כַּפַּיִם אֲלֵא עֲלֶה וּמִסְתְּמָא לֹא כְּיוֹנוֹ שְׂיַעֲמוּד שָׁם עֲמִידָה בְּעֵלְמָא, אֲלֵא שְׂיָבְרָךְ, וְהִנֵּה ר"י יָכוֹל לְקַיֵּים דְּבָרֵי חֲבִירָיו בְּלֵי נ"כ וְלֹא עֲשָׂה אִיסוּר כָּלֵל, וְכֵן אָמַר הֵיִיתִי עוֹלָה, וְלֹא יָדַע ר"י מָה אִיסוּר יֵשׁ בְּזָר הָעוֹלָה לְדוּכָן, דְּיִיקָא שְׁעוֹלָה וְאִינוּ נוֹשָׂא כַּפַּיִם, וּמֵאֵי רְבוּתָא דְּלֹא עֲבַר עַל דְּבָרֵי חֲבִירָיו, וּמֵאֵי אִפִּי אָמְרוּ לִי, כִּיּוֹן דְּלִיכָא גְדוּד אִיסוּר כָּלֵל כַּה"ג בְּלֵי נ"כ, וּס"ל דְּהַלְכְּתָא כַּת"ק, אוֹ כַּמ"ש הַנוֹב"י אַחַר שְׂיֵשׁ הַקְּשָׁה יְלִפִּי מַגז"ש כַּת"ק וַא"ש: וַעֲפ"י פִּירוּשֵׁי בְּכַנְנַת לֹא יָדַע ר"י וְכו' מִיְנוֹשָׁב לִי מ"ש ר"י עוֹד, אִם

לא משום ברכה לבטלה, והיא קשה לי הא תוס' ר"ה ל"ג וחקולין ק"י ס"ל דנשים מברכות במ"ע שהז"ג פיון דאנשים מצוים וגם הם עושין מצוה כא"מ ועושה, א"כ לפי מה דס"ל לר"י דליפא איסור בזר העולם לדוכן, וזר המברך פנשים שפטורות ועושי' מ"ע שהז"ג שם מברכות שפיר, פן זר המברך עושה מצוה כא"מ ועושה וליפא משום ברכה לבטלה כמו נשים, ואי משום דאמר' אשר קדשנו בקדושתו של אהרן אין בזה משום ברכה לבטלה אלא משום דובר שקרים נגד ה' אבל משום ל"ת ליפא רק משום דמברך וצונו בשם ומלכות והו"ל פנשים דמברכות וצל"ע.

ולמ"ש בכונות ר"י דלא ידע מה איסור יש בזר העולה לדוכן ואינו נושא בפיו דליפא איסור פיון דכה"ג פהן לא עשה מצוה כ' שפיר אם לא משום ברכה לבטלה משום דאינו דומה לנשים במ"ע שהז"ג דמברכות פיון דבאנשים כה"ג מחנניבים ומקיימי' מצוה ובנשים כה"ג הני כא"מ ועושה מברכות שפיר, אבל זר זה שעושה מעשה דליפא קיום מצוה גם לפהנים בכה"ג איפא משום ברכה לבטלה, וא"ש נכון בעזה"י: והנני מוסיף והולך בדברינו להבין איך הנה ר' יוסי עושה איסור בשביל שלא רצה לעבור ע"ד חביריו, ועי' טו"ז רס"י קכ"ח דמביא מב"ש וב"ה, ואין דמיונו עולה יפה דשם איפא פלוגתא ולא נמנעו ב"ש לעשות כב"ה, אבל פאן ליפא פלוגתא לומר דהי' עושה פדברי חביריו וכמאן דמתיר.

ולמ"ש י"ל דר' יוסי לעצמו ס"ל דכ"כ אינו מעכב כר' יונתן ממילא זר העולה לדוכן בלי נ"כ אסורא הוא דעביד, ואמר אלו אמרים לו חביריו עלה, בנודאי לא יצווי לו לעשות איסור, אלא משום דס"ל דנ"כ מעכב כת"ק וליפא איסור בזר בלי נ"כ, הגם דלדידן' נראה דנ"כ א"מ ואיפא איסור, מ"מ לא הנה עובר על דבריהם יהי' עולה בלי נ"כ וזה פועין ב"ש וב"ה דמביא הטו"ז וא"ש נכון: אלא דלפ"ז הלכה דנ"כ אינו מעכב נגד הת"ק בש"ס סוטה, דהא הלכה בכ"מ כר' יוסי דנמוקי עמו וכ"ש בדין זה דהקשה ר' יונתן על ת"ק, דלא פרמב"ם דפסק כת"ק, וי"ל פיון דר"י לא אמר מפרש פן אלא מקללא אתמר מדאמר אפי' היו אמרים לי משמע דלדידן' יש איסור בדבר וגם לא בא לידי הלכה ולמעשה, ומסוגל' ש"ס פתובות דקתני מעלין מנ"כ לייחסין נראה דוקא מכ"כ, וא"א לברכת פהנים בלי נ"כ כמ"ש, ושפיר פסק הרמב"ם דנ"כ מעכב וכת"ק כנלפע"ד ועי'.

תמצית היוצא מדברינו שהראנו פנים לרמב"ם דנ"כ דאורייתא ולעכובא נאמר ואם לא נ"כ לא עשה מצוה כלל וממילא זר שמברך בלי נ"כ לא עשה איסור: ובנדון שלנו שידין רותמים וא"א להגביה נ"ל אם אפשר לו להגביהם לשעה מועטת יגביה' בשעה שמוציא תיבת ברכה מפיו ויניחם אח"כ כ"ז שהפהנים מנגנין לפני כל תיבה ותיבה, וכשאומרים התיבה יגביה ידיו ויאמר עמהם ועי' מג"א סי' קכ"ח ס"ק כ"ט בשם הגהמ"י דבין מלה למלה מותר לקרוב האגודלים זה לזה ובאליה רבה מביא יותר מהגהמ"י או בשעה שהקהל עונה אמן משום עיפות, הרי דליפא קפידא רק בשעה שמוציא המלה מתוך פיו, ונ"ל פשוט ה"ה דיכול להוריד ידיו בינתים, וכן בשעה שמנגנים עד שמוציא המלה מתוך פיו, ואם גם זה קשה או א"א לו שייניח בכ"פ ידיו ויחזור ויגביהם, יוכל לעשות סמוכים לידו שיהי' קשורים ע"י חגורה וכיוצא בו, כדי שיוכל להוציאם בקל בשעה שאומר המלה שיהי' נשואות למעלה בלי סיוע דבר אחר רגע פזו וחזור ומכניסין כ"ז שהחזן

קורא והפגנים מנגנים, ואם כ"ז א"א לו נ"ל דמ"מ יעלה ויסמוך ידיו ע"י ד"א, דאפשר דנ"כ בכה"ג אינו מעפב ומצנה קצת איפא מיהת ומשום ספק ברכה ראשונה שקונדם ברכה הפתובה בתורה ישמע הברכה מפהן הסמוך לו ויכוין לו ויוצא גם הוא כמבואר בסי' ח' בברכת טלית דא' מברך ואחרים הלובשים יוצאים ואין בזה משום ספק ברכה לבטלה דכבר בארתי במק"א דבהרהור אפי' אי כד"ד ליפא משום ל"ת, ועיני' נוב"י קמא סי' ו' בסופו, ומ"ש דיש להעמיס בכונת המג"א משום ברכה לבטלה היינו ברכת פהגים שפתובה בתורה תמוה דפשיטא דאין בקריאת פסוקים שיש בהם שמות משום ל"ת ועיני' מג"א סי' קפ"ח ס"ק י"א וססי' רט"ו הנלפע"ד פתבתי בחפזון, וה' יאר פניו אלינו ונזפה בקרוב לגאולה דכתיב פי לא בחפזון תצאו וכו', ויהי ידיו אמונה לאל אמונה הכ"ד אוה"נ דש"ת חותם בברכת הקג.

פ"ב פאור בקר ליום ג' מ"ז למב"י תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה יד פהן שדעתו יפה, פבוד ה' עליו חנפה לישועתו מצפה, ה"ה שארי י"נ ה"ה"ג המאוה"ג מעוז ומגדול חריף ובקי צ"ת כש"ת מו"ה שמעון שאטון פהן צדק נ"י אב"ד דק"ק פאטאק יע"א: ני"ה קבלתי והנני למלאות משאלות לבו במלואו אי"ה פאשר יש לאל ידי, להרים קרנו בכבוד ברכות ה' דרפנו, וע"ד הנוגע לדינא אשר בידק לן מר בשולי מקתבו הנני להציע לפניו מה עמדי כיד ה' הטובה, והנני ראיתי פהן ודאי מוחזק נכנס לבית הספק במי שהוא ספק פהן ספק ישראל אם שרי ומחוייב לישא כפיו או אסור משום ספק שפא לאו פהן ועובר באיסור עשה דזר העולה לדוכן, או גימא דספק עשה שפא פהן הוא דוחה לספק איסור עשה דשפא זר הוא, ופלפל בחכמה תבונה ודעת תורה אי אתי עשה ודחי איסור עשה אי הוי פהא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, ויש אתי תשובה א' בענין זה והעליתי מכמה ראיות דשאני איסור עשה מעשה גמורה וקו"ח אי אתי עשה ודוחה ל"ת התמורה הרבה מאיסור עשה, כ"ש שדוחה איסור עשה בעלמא, וא"כ בגדון שלנו לכאורה דוחה ספק עשה ספק איסור עשה, אבל יש לנו ראי' דאינו דוחה ומספק אסור לעלות, והוא מש"ס פתובות כ"ד ע"ב דמבעי ליה ופליגו אי מעלין מנ"כ ליוחסין ואי ספק פהן מחוייב לעלות לנ"כ איך מעלין ממנו ליוחסין דילמא ספק פהן הוא אלא ש"מ שאינו רשאי לישא כפיו משום ספק, והטעם דעד כאן לא ילפי' מפלאים בציצית אלא דוודאי עשה דוחה לל"ת כמו התם דמקיים המצנה בנודאי ונדחה הל"ת מפני העשה, אבל בספק אפשר שיעבור הל"ת שלא במקום מצנה שלא קיים מצנה פלל כה"ג מנ"ל דדוחה, וכן מוכח לי ממה שהוכיח תוס' ר"ה ל"ג דל"ת בברכה אינו אלא איסור דרבנן דאלת"ה איך ספק אמר אמת ויציב חוזר וקורא, ואי ספק עשה דוחה לל"ת ספק, לק"מ דאתי ספק לא אמר ודוחה לל"ת דלא תישא וע"כ דפשיטא לתוס' דלא דחינו מספק ל"ת ודאי משום ספק שפא מחוייב בעשה דשפא אינו מחוייב ועבר בל"ת שלא במקום מצנה, ועי' תוס' שבת קל"ה ע"א ד"ה ולא ספק דוחה דמוכח דהכי ס"ל ויש לתוס' ראי' מש"ס פתובות הנ"ל כמ"ש: ויש לעי' לפי שיטת הרמב"ם דספק דאורייתא רק מדרבנן לחומרא וכבר השריש לנו החו"ד רסי' ק"י וכן קיים אפא מאוה"ג זצ"ל מדילי' דספק מ"ע מה"ת לחומרא דלא דברה תורה על הספק פי כן ספק אמר אמת ויציב וכדומה דחי ספק לאו דל"ת הגם שהוא מה"ת, דהא ספק ל"ת מדרבנן הוא דאסור וספק אם קיים המ"ע צריף מה"ת לקיים ואתי ספק חיוב דאורייתא ודחי

לספק איסור דרבנן, וכן בנדון שלנו מחוייב ליטא כפיו מספק וקשה מסוגלי ש"ס פתובות הג"ל איה מעלי' מנ"כ ליוחסין דלמא ספק הוא, ודוחק לומר דסוגלי ש"ס שם אזיל למ"ד ספק דאורייתא מה"ת לחומרא וכמ"ד דתתיכה אחת ספק חלב ס"ש חייב אשם תלוי: עוד ק"ל לפי המבואר בפ' אלו נאמרי' ל"ח ע"ב דכהן שאינו עולה עובר בג' עשין א"כ בנודאי ג' עשין דוחין מספק לאיסור עשה דאיכא בהך צד שאינו פהו, ורחוק לומר פיון דספק הוא לא אלימי אפי' ספק דג' עשין לדחות ספק איסור עשה של זר הנושא כפיו וקשיא מפתובות לכ"ע אפי' לדס"ל וקיי"ל ספק דאורייתא מה"ת לחומרא ועיי' לרמב"ם סוף הלכו' תפלה דכ' הגם דליכא עשה ה"ז פועבר בג' עשין ועיי' ב"י רס' קכ"ח דס"ל לרמב"ם דהא דאמר ריב"ל עובר בג' עשין לאו דוקא אלא פועבר וצ"ל מנ"ל לרמב"ם לפרש דריב"ל לאו דוקא קאמר ולכאורה יש לו ראי' מש"ס פתובות הג"ל דהוכחנו דספק איסור ליטא כפיו ואי איכא ג' עשה ממש בנודאי שרי ומחוייב, וע"כ ג' עשה לאו דוקא פן הי' נ"ל, אלא דלרמב"ם דס"ל דס"ד מה"ת לקולא עדיין קשה מש"ס פתובות הג"ל גם אם ליכא רק עשה אחת.

וי"ל דהאי פלגא דלרמב"ם דס"ל דס"ד מה"ת לקולא מ"מ בספק קנים המצנה צריף לעשותה מדאורייתא מספק, זה דוקא אם הוא נדאי ב"ח במצנה, בכלל זה שצריף לעשותה עד שיצא מספק שמה לא עשה החיוב המוטל עליו אבל ספק שמה הוא ב"ח מצנה זו א"צ לעשותה מספק דהספק ע"ז עצמו שמה אינו ב"ח מצנה זו ועיי' פ"י קדושין ס"ג ע"ב בספק קטן ועי' בש"ש והארחנו בזה במקום אחר, והא"ש לרמב"ם ספק פהו ספק זר לא אמרי' ספק דאורייתא לחומרא פיון דספק ב"ח הוא, אבל מסתימת הראשונים רא"ש ור"ן וטוש"ע נראה דס"ל דג' עשה ממש הן וס"ל ספק מה"ת לחומרא, לדידהו בנודאי ג' עשה דוחי' לספק איסור עשה דזר הנ"כ וצ"ל ע: ונ"ל גם אם מחוייב לעלות שלא יעבור בג' עשה מ"מ אסור לו להכניס עצמו בכ"ז וצריף ליצא מבהכנ"ס בשעה שקוראי' פהנים, ועיי' תוס' ערובין ק"כ דאין עשה דפשיעה דוחה ועיי' טו"א ר"ה כ"ח ע"ב שהאריף בדברי תוס' אלו וגם לדבריו בנודאי לכתחילה לא יביא עצמו לידי פך לדחות איסור וי"ל עוד אפי' הוא בבהכנ"ס בשעה שקוראים פהנים פיון דאם אין השליח ציבור מכניזן לו א"צ לעלות, וכיון שאין נכון שיכניס הפהן עצמו בספק זה גם הש"ץ אפי' לא ידע מספקו מ"מ מסתמא אינו מכניזן לקרות רק למי שראוי לעלות בלי פקפוק ועיי' בשו"ע סי' קכ"ח במי שאין עולה מדרבנן פנ"ל.

ומינשב קצת בזה קושית מש"ס פתובות עיי' והבן: ויש לנו סמוכים לדברינו דכשקוראים לו ביחוד מחוייב לעלות, אבל בסתמא לא עליו מכניזן הקורא שאין נכון לו להכניס עצמו בספק דחי' איסור ספק, והוא מש"ס שבת קמ"ח ע"א דאמר ר' יוסי יודע אני בעצמי שאינו פהו ואם אמרו לי חבירי עלה לדוכן הייתי עולה, ויש פאן שפת יתר במה שאמר יודע אני בעצמי שאינו פהו הא ידוע הי' לכל שלא עלה בשום פעם לדוכן כשקוראים פהנים, ועפ"י דברינו באו כל דבריו בדיוק הרי רצה להודיע פמה חביבי' עליו דברי חבירו ואם אמרו לו עלה הגם שיש בו איסור הי' עולה ואין מזה ראי' דאפשר שיוודע בעצמו שהוא ספק פהו, ובכ"פ שקראו פהנים לא עלה דקורא מסתמא לא עליו מתכניזן, אבל כשקוראים לו ביחוד צריף לעלות כמ"ש ולכן אם היו אמרים לו חבירי הנה עולה שמחוייב לעלות מפני הספק ולא נראה פמה חביבים עליו דברי חבירי ולכן הקדים יודע

אני בעצמי שאיני פהן ואין ספק אצלי פלל, ובכ"ז אם היו אומרים לו עלה הי' עולה, וא"ש דברי ר' יוסי בדקדוק היטב הדק ועיי' טו"ז רס"י קכ"ח : ועדיין יש לעיי' לפי שיטות הפוסקים דקיי"ל מצ"כ וכהן המברך בלי פונה לשם מצנה א"י י"ח, ונ"ל פשוט דהה"נ זר המברך ברפת פהנים ואינו מתפונן לשם מצנה דב"כ דליפא עשה, פיון דכהן כה"ג לא יצא ידי מצנה, ודומה לאיסור דבל תוסיף דאינו עובר בלי פונה למצנה, ולרש"י דנשים א"ס רשות משום ב"ת הוא וא"ע רק בכונה לשם מצנה ועיי' כ"ז בר"ה כ"ח ובערוכין ר"פ המוציא תפילין, ושם מבואר ג"כ דאם לעבור בב"ת בעי פונה בספק יוכל להתנות אם מחוייב יהי' לשם מצנה ואם לאו לא מכונן למצנה ואינו עובר, ומה"ט הישן בשביעי ספק שמיני אינו עובר עיי' רש"י ר"פ המוציא, אם פן יוכל ספק פהן לעלות ולברך ע"ת אם פהן הוא מכונן למצנה ואם לאו אינו מכונן למצנה ויצא מאיסור עשה ולכלל מצנה לצד שהוא פהן בא, פנ"ל ויש מקום אתי ליישב בדברינו ר"י שבתוס' שבת דלא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן והקשה בד"מ סי' קכ"ח ה'א סוגיא ערוכה היא בכתובות דזר העולה לדוכן עובר בעשה.

ועפ"י דברינו י"ל דלא ידע ר"י לר' יוסי לשיטתו דס"ל מצ"כ פמבואר בש"ס דפסחים קט"ו ע"ב ולשיטתו אפשר שיעלה ויברך בלי פונת מצנה וליפא איסור פלל ומה רבותא דלא עבר עד"ח ומאי אפי' דאמר אפי' יאמרו לי חבירי עלה לדוכן ה'א בקל יכול לקנים דבריהם בלי גנדוד איסור פלל שלא יתפונן למצנה וא"ש ועיי': ובדברינו אלו נתישב לי מ"ש תוס' עוד אם לא משום ברכה לבטלה היינו ברכה אשר קדשנו וכו' וקשה לי ה'א שיטת תוס' ר"ה ל"ג וחקולין קי"ג ע"ב דנשים מברכות רשות על מ"ע שהו"ג, וכיון דלא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה הו"ל זר בברפת פהנים פנשים סומכות רשות דמברכות פן זר שעולה לדוכן, ולמה לא יהי' יכול לברך ואם משום אשר קדשנו וכו' אין בזה משום ברכה לבטלה אלא משום דובר שקרים נגד ה', ומשום איסור ברכה לבטלה בל"ת ליפא כמו נשים דמברכות וצונו משום דלגבי אנשים מצנה וחיובא הוא ובנשים כא"מ ועושה עיי' ר"ן ר"ה שם וצ"ע לכאורה.

ולמ"ש דכונת ר"י דלא ידע מה איסור יש היינו באינו מכונן למצנת ברפת פהנים שפיר כ' אם לא משום ברכה לבטלה דה'א דנשים מברכות משום שמכונן למצנה כא"מ ועושה, וכיון דאנשים מחוייבים ומקיימים המצנה פמצונה ועושה גם נשים יכולות לברך, אבל זר שעלה לדוכן בלי פונה למצנה דכהן כה"ג א"י ידי חובתו וגם זר אינו מקיים כא"מ ועושה איפא משום ברכה לבטלה, וא"ש דמסיים אם לא משום ברכה לבטלה ואיפא איסור ממ"נ אם מכונן למצנה איפא איסור עשה דזר העולה ואיפא ממילא תרתי משום איסור עשה ומשום ברכה לבטלה דה'א לאו מצנה אפי' כא"מ ועושה קעביד אלא עבירה היא בי"ד, ואם אינו מכונן למצנה איפא משום ברכה לבטלה מיהת דכהן כה"ג א"י כמ"ש, וא"ש נכון בעזרת החונן דעת: אלא דקש' עלן מסוג' ש"ס פתובות דרצה רבא להוכיח ה"ת מר' יוסי דס"ל אין מעלין מנ"כ ליוחסין, ולפמ"ש לר' יוסי לשיטתו דס"ל מצ"כ בנודאי א"א להעלות מנ"כ ליוחסין דאפשר שעולה ומברך ואינו מכונן למצנה, וה'א דמבעי ופליגי אי מעלין מנ"כ היינו למ"ד מאצ"כ וס"ל ג"כ בב"ת א"צ פונה, וי"ל פיון דכהנים דעזרא עלו לדוכן ונשאו פפיהם תמיד פמצנה עליהם בנודאי יחזיקו אותם לפהנים אם מעלי' מנ"כ ליוחסין ולא יתלו שא"מ למצנה ופשוט : ועד"פ י"ל דרבא

לְשִׁיטְתוֹ הוֹכִיחַ שְׁפִיר מַר"י וְהוּא עַפ"י קוֹנְשֵׁי הַט"א בַּר"ה כ"ח עַל אַבְיֵי וְרָבָא בְּסוֹפָה
ס"פ לְוֹלֵב הַגְּזוּל דְּנִתְקַשׁוּ עַל ר' יוֹסִי בְּמִתְנֵי שָׁם מְדַאגְבֵי נְפִיק בֵּיהּ וְהִינּוּ אֵי מַאצ"כ
כַּמ"ש הֶרְאִישׁוּנִים וְהָא ר"י ס"ל בְּפִסְחִים מַצ"כ בְּדִהוּכִיחַ ש"ס שָׁם מְדַאמַר מְצוּהָ לְהִבְיָא
חֲזַרְתָּ.

הוּא מוֹתִיב וְהוּא מְפָרַק דַּס"ל דְּהָא דְאָמַר ר"י מְצוּהָ הִינּוּ מִשׁוּם הַפִּירָא כְּדִמְקַשָּׁה בְּפִסְחִים
דְּלִמָּא מִשׁוּם הַפִּירָא וְדָחָה הָא מְצוּהָ קְאָמַר, וְאַבְיֵי וְרָבָא ס"ל דְּמִשׁוּם הַפִּירָא קְאָמַר ר'
יוֹסִי עֵי"י בּוּ, וּלפ"ז י"ל רָבָא לְשִׁיטְתוֹ דַּס"ל אֲלִיבָא דַּר' יוֹסִי מַאצ"כ מְבִיא שְׁפִיר בְּכַתְּנֻבוֹת
מַר' יוֹסִי דְהִתֵּם דַּא"מ מַנ"כ לְיוֹחֶסֶין, וּר"י שְׁבַתוּס' לֹא יָדַע מָה אִיסוּר יֵשׁ בְּזֶר הָעוֹלָה
לְדוּכּוֹן, הִינּוּ לְפִי סוֹגְלֵי ש"ס דְּפִסְחִים דַּס"ל לַר' יוֹסִי מַצ"כ יוֹכֵל לְעֵלוֹת וְלֹא יִכְוִין לְמְצוּהָ:
הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ אֵלּוּ דְמִי שֶׁהוּא סָפֵק פְּהוּ אֶפְשָׁר לוֹ לִישָׂא כְּפִיו עַל תְּנַאי דָּאם אִינוּ פְּהוּ
א"מ לְמְצוּהָ לְמֵאן דַּס"ל מַצ"כ, וְכֵן פִּסְק הַמְחַבֵּר סִי' ס' וְעֵי"י מַג"א סִי' תַּקפ"ט, וְכִינּוּן
שְׁאֶפְשָׁר לוֹ לְעֵלוֹת מְחֻנְיֵיב לְעֵלוֹת כְּשֶׁקוֹרְאֵי פְּהֵנִים וּמְסַתְמָא הַקּוֹרָא גַם לְדִידְנֵי מְתַפְּוִין
כַּנ"ל: שְׁבַתִּי וְרֵאִיתִי כִי יֵשׁ לְשִׁדּוֹת נִרְגָּא דְנִיגְיָה כְּשֶׁאִינוּ מְתַפְּוִין אִינוּ עוֹבְרֵי בְּאִיסוּר עֲשֵׂה
דְּבִנֵי אֶהְרֵן וְלֹא ב"י, מ"מ עוֹבְרֵי מְסַפֵּק בְּעֲשֵׂה לְפִי מ"ש בַּס' חֲרָדִים וּמוֹבָא בְּהַפְּלָאָה
כְּתוּבוֹת כ"ז ע"ב דְּאִיכָא עֲשֵׂה עַל יִשְׂרָאֵל לְהַתְּבַרֵּךְ מִפִּי פְּהֵנִים וְכ"י דַּא"י רַק כְּשֶׁהוּא פְּנִים
אֶל פְּנִים עֵי"י ש, כִּי כֵן סָפֵק פְּהוּ סָפֵק יִשְׂרָאֵל אִם עוֹלָה עִם שְׂאָר פְּהֵנִים וּמִתְנָה בְּמַחְשְׁבָתוֹ
שְׂאָם אִינוּ פְּהוּ א"מ לְמְצוּהָ מ"מ נִשְׂאָר הוּא בְּסָפֵק דְּעוֹבְרֵי אֲעֲשֵׂה שְׂמָא יִשְׂרָאֵל הוּא וְעוֹבְרֵי
בְּעֲשֵׂה בַשׁוּא"ת, הַגַּם דְּאִיכָא ג' עֲשֵׂה לְפָהוּ לְבָרַךְ וְדוּחִי לְסָפֵק עֲשֵׂה דְעַל הַיִּשְׂרָאֵל
לְהַתְּבַרֵּךְ מִפִּי פְּהֵנִים לְרֹב רֵאִישׁוּנִים וּפּוֹסְקִים דַּס"ל דַּג' עֲשִׂין מִמֶּשׁ הֵן, מ"מ אֵין לוֹ
לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ לְזֶה לְכַתְּחִילָה, וְגַם הַקּוֹרָא לֹא יִכְוִין וְאִינוּ מְכוּוִין לוֹ חוּץ כְּשֶׁאֲוֹמְרִים לוֹ
בְּיַחֲוֹד שְׂיַעֲלָה כַּנ"ל.

וְהִינּוּ דוֹקָא כְּשֵׁיִשׁ פְּהֵנִים אַחֲרֵים שְׁנִים מְבַלְעָדוּ, אַבְל בְּדִלִיכָא רַק א' וְהוּא, יוֹכֵל לְעֵלוֹת
לְדוּכּוֹן עַל תְּנַאי שְׂאָם אִינוּ פְּהוּ א"מ לְמְצוּהָ, דְאָז לִיכָא עֲשֵׂה שְׁעַל יִשְׂרָאֵל כִּינּוּ דַאִין כָּאן
שְׁנֵי פְּהֵנִים אַחֲרֵים בְּלַעְדוֹ לִיכָא מְצוּת עֲשֵׂה דְיִשְׂרָאֵל עֲלִיו וְאַפְלֵי קוֹרְאִים לְכַהֵן א' דְּלֵאחֲדָא
אִפִּי קוֹרְאִים לוֹ לִיכָא מְצוּהָ וְעֵי"י טוֹר וּב"י, וְחֵיב אִיכָא עֲלִיו לְעֵלוֹת כִּינּוּ דְשְׂמָא פְּהוּ
הוּא וְעוֹד פְּהוּ א', וְכִינּוּ דְלִיכָא עֲלִיו עֲשֵׂה דְיִשְׂרָאֵל דְּזוּלְתוֹ אֵין כָּאן רַק פְּהוּ א', גַּם הַקּוֹרָא
יוֹכֵל לְכוּוִין עֲלִיו וּמְסַתְמָא כֵּן הוּא וּמְחֻנְיֵיב לְעֵלוֹת בְּמַחְשְׁבַת תְּנַאי שַׂא"מ כְּשֶׁאִינוּ פְּהוּ,
וְאִם לִיכָא עוֹד פְּהוּ זוּלְתוֹ, יוֹכֵל לְעֲשׂוֹת כְּמוֹ כָּל פְּהוּ א' שְׁעוֹלָה כַּא"מ וְעוֹשָׂה, וְעֵי"י מַג"א
שְׂיֹכֵל לְבָרַךְ, אַבְל הוּא לֹא יְבָרַךְ דְּסָפֵק הוּא וְיֵשׁ חֲשֵׁשׁ בְּרָכָה לְבַטְלָה וְעֵי"י: וְזֹאת תּוֹרַת
הָעוֹלָה, א) סָפֵק פְּהוּ סָפֵק יִשְׂרָאֵל וְהוּא סָפֵק הַשְּׁקוּל, עֵי"י טו"ז א"ע סִי' קכ"ט ס"ק י"ג
וְעֵי"י צ"צ סִי' קכ"ה, וְעֵי"י אה"ע סִי' ג' וּבַטו"ז סס"ק י"א וּבב"ש סס"ק ט"ז, אִם הוּא
בְּבַהֲכַנ"ס וְיִשְׁבַּלְעָדוּ עוֹד ב' פְּהֵנִים לֹא יַעֲלָה עִמָּהֶם לְדוּכּוֹן אֶלָּא יִשְׁמַע וְיִקְבֵּל בְּרָכָה מִפִּי
הַפְּהֵנִים וְעוֹמֵד פַּא"פ לְהֵם, וְטוֹב מְזֶה שְׂיַצֵּא מְבַהֲכַנ"ס עַד אַחַר קְרִיאַת פְּהֵנִים וְאָז יְכַנֵּס
וְיִשְׁמַע, ב) אִם כְּבָר שְׁמַע בְּרָכָה מִפִּי פְּהֵנִים כַּהֲנָ"ל כְּשֶׁנִּזְדַּמְּן לוֹ צְבוּרָא אַחֲרֵינָא, וְהוּא
בְּבַהֲכַנ"ס יַעֲלָה עִם הַפְּהֵנִים וְיִשָּׂא כְּפִיו בְּלֹא בְּרַכַּת אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ וְכו' וְכִינּוּן לְשְׁמוֹעַ בְּרָכָה
זוֹ מֵא' מִהַפְּהֵנִים הַסְמוּךְ לוֹ וְעֵי"י הַפְּלָאָה כְּתוּבוֹת כ"ד ע"ב, וְכִינּוּן בְּמַחְשְׁבָתוֹ שְׂאָם אִינוּ
פְּהוּ אִינוּ מְבָרַךְ בְּרַכַּת פְּהֵנִים לְשֵׁם מְצוּהָ, וְאַפְרָשׁ שְׂיַחֲתִי, טַעְמִי וְנִמְוִיקִי דְלֵאחַר שְׁשִׁמַּע
בְּרָכָה מִפִּי פְּהֵנִים שׁוּב כְּשֶׁנִּזְדַּמְּן לוֹ צְבוּרָא אַחֲרֵינָא שְׁפְּהֵנִים נוֹשְׂאִים לְהֵם כְּפִיָּהֶם שׁוּב

אין עליו מ"ע לשמוע שנית ברכה מפי הפהנים, כמו דליפא חיוב מצנה על הפהן לישא כפיו שנית כמבואר בר"ה כ"ח ע"ב, כן ליפא חיוב על ישראל שישמע שנית ברכה מפי פהנים דכל עיקר מ"ע לישראל שיתברך מפי פהנים ממצנה דכהן נפקא כמ"ש הפלגה דסתמא מצנה על שניהם על המברך ועל המתברך ומינה דסגי ויצא בפ"א פנ"ל פשוט, וכיון שאפשר לו לעשות כה"ג מצנה להדר שילך לבהכנ"ס אחרת בצירורא אחריןא ולישא כפיו, אולי פהן הוא ויקנים המצנה ע"ד שפתבנו, ג) אם ליפא בבהכנ"ס רק פהן א' בלעדו, כיון דליפא מצנה לגבי פהן א' שיעלה ואפי' קוראי' לו כמבואר בטוש"ע סי' קכ"ח, ולהך צד שהיא ישראל ליפא ביטול מ"ע אם אינו שומע ברפת פהן העולה ברשות כא"מ ועושה ומברך, דהא כל עצמו של פהן המברך ביחיד רשות ואם הוא אינו פהן ממ"נ אינו עובר בעשה זו דעל ישראל, ויוכל לעלות עמו וישמע הברכה מפי פהן יחידי שעמו, וכיון שאפשר מחויב הוא כשהוא בשעת הקריאה וישא כפיו ויברך ע"ת כמ"ש, זהו הנלפע"ד בדין זה אחר העיון לפי מסת הפנאי ואני בע"מ הרבה ופר"מ שארי נ"י ישים לנו שארית בארש, וישים עין עיונו על דברינו ואת אשר יבחר יקרב וידיענו, וה' יאר עינינו ובתורתו ישמח לבנו, הכ"ד שארו אוה"נ חותם בברכת שים שלום וישם לה שלום פאות נפשו ונפש אוה"נ דש"ת כה"י.

פ"ב פאור בקר ליום א' י' סיון תר"כ לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה טו לדז"ל ליה שלו' ננפך ספיר ונהלום, רב ברכות יחולו על ראש צדיק תמים בדרךיו ובמעשיו, ה"ה כבוד חביב נפשי הרבני המנפולג בתורה אוצר בלום מבונה בכל טוב, הגביר הנכבד המפורסם כש"ת מו"ה משה מיינץ נ"י אכן פינה ויקרה ראש מנטורי קרתא וראשון בבהמ"ד קלוז' בק"ק פראנקפורט דמינץ יע"א: במפתח בבא אמינא מזלא טבא על הטוב אשר בשירני במכתבו היקר וחביב עלי אלי פתוב בקול מבשר ואומר, כי משה עלה ונתעלה בנו בן יקיר היקר מפז ירא ה' מרבים התורני המנפול' ה' מיכל יחי' לאוי"ט אל ראש שמחתו? הי רצון שיהי' זיווגו עולה יפה יחי' בנסח שלנה והשקט מושפע מכל טוב חיים וברכה למשמרת שלו' ועיני כבודו יחזו בכל צאצאיו רב ברכות, שובע שמחות נצח בנלם אהובים יראי ה' וחושבי שמו מחזיקים בתורת ה' ועוסקים בה פאות נפשו היפה: ולכבודו כי רב בעיני ואהבה רבה הדוחקת פניתי מעט מהמון טרדומי ושמתי עיני על דבריו החביבים עלי ויקרים לי מכל פז.

והנה פר"מ י"נ נ"י עשה לנו מטעמים, טעם זקנים, מזקנים מתבונן גורע ומוסרף והוא בדין שימוש בכהן שבהג"ה מרדכי גיטין פ' הנזקין ובהג"ה רמ"א או"ח סי' קכ"ח סעיף מ"ה דאסור לשמש בכהן אפי' בזה"ז דהני פמועל בהקדש אם לא מחל על פה, והוא כר"פ שבהג"מ ומביא ראי' מפ"ק דקדושין כ"ב ע"ב, והמג"א מוסרף ראי' מש"ס חולין פ' הגרוע דרבא הי' לו עבד פהן ותמה פר"מ נ"י, הא רש"י פירש שם דעבד של בעה"ב הי' ולא של רבא, ולפמ"ש הת"ח שם דמשמע מרמב"ם דמשמש של רבא הי' א"ש ראי' המג"א, אלו דברי פר"מ נ"י והנה מ"ש לת"ח דמשמש של רבא הי' א"ש ראי' המג"א, מתחילה הי' נ"ל דגם לפי הת"ח אין ראי' משם לפמ"ש רש"י דרבא פהן הי' ליפא ראי' די"ל דכהן בכהן מותר לשמש ומנ"ל דישראל מותר לשמש עם פהן והחילוק רב כמו דכהן לכהן ליפא משום וקדשותו לכל דבר כן י"ל מותר לשמש פהן עם פהן, אבל ישראל בכהן כמו דאיפא משום וקדשותו כן אסור לשמש בו, ואחר התבוננת מעט ראיתי דע"כ

ר"פ לא נחית לחלק דאלת"ה מה ראי' מביא מ"ש"ס קדושין מדצ"ל דכהן אינו נרצע, ה' בלא"ה אסור לשמש בכהן, ה' צריף להאי טעמא בעבד פהו לכהן, ש"מ דלא ס"ל לר"פ לחלק בין פהו לכהן ובין ישראל לכהן, וא"ש נמי ראי' המג"א לפי הת"ח, וי"ל עוד גם לפי מה דמפרש רש"י דעבד של בעה"ב ה', איפא ראי' ממ"ש רש"י שם דהמשמש ה' פניף לרבא ור"א לשמש האורחים, ואיף שמש רבא עמו, וע"כ דמותר לשמש פהו בכהן וה"ה ישראל בכהן, אלא דבלאה"נ איפא ראי' משם גם לפי רש"י מבעה"ב עצמו איף שימש בכהן וכי ברשיעי עסקינו, ואיף אכל רבא בבית ובסעודה שבעה"ב משמש בכהן באיסור ש"מ דשרי, ורא' זו פראי מוצקת, אלא שיהתמיה' קנימת על המג"א שכ' בפשיטות דרבא ה' לו עבד פהו דלא פרש"י שכ' דעבד של בעה"ב ה': אחר אשר פתבתי כ"ז ראיתי בבאה"ט ס"ק פ"ג שעמד על דברי המג"א דלפי' רש"י שם י"ל ולישב ראיתו, אבל לפי פשוטות דבריו דעבדו של רבא ה' ליפא ראי' דכהן בכהן י"ל דמותר לשמש, ובס"ק ח' הביא בשם הגאון מוהר"ד אפפונהיים ז"ל שפלפל בדין זה אם פהו בכהן מותר לשמש.

ומ"ש לעיל דמוכח מהרא' שמביא ר"פ מקדושין דס"ל דאין חילוק בין פהו עם פהו ובין ישראל עם פהו, מצאתי ראיתי פן בספר מחצית השקל: אלא דיש להקשות על הר"פ גופי' מנ"ל דגם פהו לכהן איפא איסור עד דמביא ראי' מקדושין דיכול למחול, דילמא שאני פהו כמו דאיפא חילוק בוקדשתו, ונ"ל דיצא לו פן מירושלמי ברכות שהקשה לו התלמיד לר"ת דאסור לשמש בכהן דהו"ל כמשמש בכהן דמשמע כמו משמש בכהן דאסור לכ"ע אפי' לכהן ומעל פן המשמש בכהן מעל אפי' פהו בכהן, וקדשתו שאני דהוא שיכונד ביתרת הכבוד לפתוח לכל דבר שבקדושה וליטול מ"ר וכדומה כל שהוא משום כבוד וקדושה יתירה בדבר שבקדושה פשיטא דכהן לכהן אחר א"צ לחלוק כבוד דמאי חזית, כמוהו כמוהו קדושה א' להם, אבל לענין איסור שימוש דאית ביה הורדת כבוד ובזוי גם פהו בכהן אסור דע"י שימוש מוריד כבוד וקדושת פהונה ומעלה עצמו על פהו חבירו ומזלזל בו, והו"ל כמועל בהקדש, והחילוק נכון ופשוט.

ואתי לן שפיר בזה מה דצ"ל למה הביא התלמיד שהקשה לר"ת מתלמוד ירושלמי ומאמוראי דאמרי הכי ה' הלקה רוחת היא וקדשתו לכל דבר שבקדושה כ"ש וקו"ח שאין לשמש בו להורידו מכבוד קדושתו, וגם על הירושלמי צ"ל למה לו לומר כל המשמש בכהן פאלו מעל, הול"ל דבר המפורש בקדושתו, ולמ"ש א"ש דירושלמי והאי תלמיד שהקשה לר"ת מירושלמי אמרו הטעם משום דמועל בהקדש דבזה נכלל יותר דאפי' פהו לכהן אסור לשמש, וי"ל עוד דהאי תלמיד הקשה לר"ת מירושלמי דמקדשתו י"ל פהו לת"ח שאני, דהרי הרמב"ם בפ' המשנה בפ' הגזקין ס"ל דת"ח קודם לכהן אפי' הוא ג"כ ת"ח אלא שזה מופלג ממנו בקדושה, ואין לתפוס על הר"ת שהי' מופלג וגדול בדורו, לכן הקשה מירושלמי דהו"ל כמועל בהקדש ואפי' פהו לכהן אסור, ה"ה וכ"ש פהו לת"ח שאסור להקל בכבוד פהונה דרף בזיון פנ"ל, והא"ש ראי' ר"פ דניפתן למחול מ"ש"ס קידושין דאם לא ניפתן למחול גם אם בעה"ב פהו אסור לשמש בו.

ורמ"א כתב אסור לשמש בכהן משום דהוי פמועל בהקדש, וצ"ל מה לו לרמ"א לכתוב טעם האיסור יהי מאיזה טעם שיהיה ואין דרכו בכך לכתוב טעם האיסור אם אין בו נפקותא לדינא, ולמ"ש א"ש דאם הי' פותב מילתא בלא טעמא ה"א דוקא ישראל אסור לשמש עם פהן אבל פהן בכהן שרי כמו בוקדשתו, ואם הי' פותב דגם פהן בכהן אסור לא הוי ידעינן מנ"ל דבר זה דאינו מבואר בהגה"מ, לכן התחפם וכ' מילתא בטעמא דירושלמי משום דהו"ל פמועל בהקדש ממילא נשמע דהה"נ פהן בכהן אסור לשמש ומוכח פן מר"פ כמ"ש, וא"ש נכון: והנה נגד מה שדחה פר"מ נ"י ומגרע גרע לדעתו ראי' המג"א, הוסיף משה מדעתו ראי' א' מש"ס פתובות נ"ז ע"ב ליקט פהן לישראל לא יאכל בתרומה ש"מ דמותר לשמש בכהן, והנה ראי' זו לכאורה אלימא טפי מראי' דר"פ מקדושין דשם י"ל באפשר דבכהן לכהן איירי הגם שכתבנו דס"ל לר"פ מירושלמי דאין חילוק מ"מ אלימא טובא ראי' זו מש"ס פתובות דמפניש לקוט פהן לישראל והי' לו לר"פ להביא משם וצ"ע לכאורה, ונ"ל דיש לדחות ראי' זו עפ"מ"ש המג"א סי' רפ"ה ס"ק ו' דבכהן קטן ליכא מ"ע דוקדשתו דכתיב פי את לחם אלקיך הוא מקריב דלא כהמהרי"ט ורדב"ז עיי"ש, ועשיתי לו סמוכים להמג"א מרש"י גיטין נ"ט ע"ב ד"ה וקדשתו כ' וז"ל וקדשתו פי את וכו' וצ"ל מה רצה רש"י במ"ש פי את לחם וכו' מה יתן ומה יוסיף על מ"ש תנא דבי ר"י וקדשתו ונ"ל דרצה רש"י דטעמא דוקדשתו פדקתני טעמא פי את לחם אלקיך הוא מקריב, ונ"מ דכהן קטן שאינו מקריב דליכא משום וקדשתו פנ"ל.

והא"ש דלא מביא ר"פ מלקט פהן לישראל די"ל בכהן קטן שלא הגיע ליי"ג שנים, או שהגיע לשנים וספק אם הביא ב' שערות דאינו מקריב עד שידוע דהביא סימנים דבדאורייתא לא סמכי' על חזקה דרבא, וכיון דליתא בלחם אלקיך הוא מקריב ליתא בוקדשתו, הגם היכא דאיכא חזקה דרבא, רק דלקולא לא סמכי' עלה אבל להחמיר צריף לקיים בו וקדשתו לכאורה, דלחומרא בנודאי אזלי' בתר חזקה דרבא, נ"ל דמ"מ פיון דסוף כ"ס מחומרא אסור לו לעבוד עבודה ממילא ליתא בוקדשתו, והבן פנ"ל: אלא דא"א צריכי' לכ"ז די"ל באופן שידוע דלא הביא שערות כגון שנבדק ולא נמצאו ומשום חשש נשרו לשיתט מהרי"ט ומהר"מ קאסטאלאן חשש נשרו רק חומרא, וגם להסוברים שהוא ספק דאורייתא שמה נשרו, יש אופן שנבדק בה"ש של י"ג ולא הביא עיי' ח"י ר"ן נדה ס"פ יוצא דופן.

אבל מש"ס קדושין מביא ר"פ ראי' נכונה דא"א לומר בכהן קטן חדא דהא מבואר שם דאין נרצע רק כשאפשר לקיים בו אהבתי את אנשתי ואת בני ומזה הוכיח רב שם דגם לכהן מותר לרבולתת לו שפחה וא"א לומר דאינו נרצע בכהן קטן, דקטן אינו מוליד עיי' ב"ש בסדר חליצה קצרה ס"ק כ"ז דקיי"ל קטן אינו מוליד ובנים ה"ה פסימנים ועיי' בסדר חליצה אות מ ועוד אם קטן הוא אין רבו מוסר לו שפחה דאין מוסר לו שפחה רק כשיש לו אשה קודם שנעשה עבד וא"א בקטן חוץ לשיטת הר"י ברזילי שבמל"מ הלכות אישות דאב יוכל לקדש אשה לבנו קטן, ועוד דליכא אופן שיהי' עבד קטן כמ"ש המל"מ הלכות עירובין פ"א הלכה כ' בסופו דאין נמפר בגניבתו ואין אביו יכול למוכרו וגם הוא אין יכול למפור עצמו דאין קנין ומכירה לקטן עיי"ש וראי' ר"פ מש"ס קדושין פראי מוצקת, וראי' פר"מ נ"י מפתובות אינה רק לרדב"ז ומהר"מ דס"ל דקטן איתא בוקדשתו,

ור"פ נ"ל דס"ל כמג"א משו"ה לא מביא ראיה דפר"מ נ"י מפתנבות: עוד י"ל דלהכי לא מביא ר"פ ראיה דפר"מ נ"י מש"ס פתנבות עפ"מ שקהיר הפרמ"ג בפתיחה קצרה לסי' קכ"ח דאפשר בבע"מ ליכא עשה דוקדשותו דליתא באת לחם אלקיף הוא מקריב עיי"ש, ואפשר גם מהרי"ט ורדב"ז דס"ל דקטן אית ביה משום וקדשותו פינון שיהי' ראוי להקריב לחם אלקיף קדוש יאמר לו בקטנותו ג"כ, אבל בעל מום דלא יבוא לעולם לידי פה מודים דליתא בוקדשותו, וי"ל דלקיט פהו בעל מום אבל מש"ס קדושין הראי' נכונה דאין לומר שיהוא בע"מ א"כ למה אין רוצעים אותו שלא לעשותו בע"מ ולא מתקנים ביה ושב אל בית אבותיו כמבואר שם, הא בלא"ה בעל מום הוא ופשיטא דמותר לעשות מום בבע"מ, ועי' מ"מ פ"ג מהלכות עבדים סוף הלכה ח'.

ובזה יש לדחות נמי ראיה המג"א מש"ס חולין דאפשר דמשמש פהו זה שהי' לבעה"ב לפי' רש"י או של רבא לפי' רמב"ם בע"מ הי' ומותר לשמש בו דאינו בלחם אלקיף הוא מקריב, ומ"מ מקבל מתנות פהונה ואוכל תרומה וכדומה כמבואר.

ודחו' ג"כ ראיה המג"א מש"ס ב"ק דאפשר דר"ח הי' לו מום הפוסל מעבודה ורמב"ח שאמר לר"ח שישמש לו ידע ממום זה ובהתירא קעסקו תרנוניהו ועי' בכ"ז: ונהלום ראיתי אחרי רואי בהגהמ"י הלכות עבדים פ"ג שם העמיד דבריו על מ"ש הרמב"ם דאין פהו נרצע דשמעי' מהכא דמותר לשמש בכהו והרבה בראיות מש"ס קדושין ומש"ס חולין וב"ק כ', ובתוכם גם ראיה של פר"מ נ"י מפתנבות מליקט פהו לישאל.

והנה מדלא ניחא ליה דהאי דליקט פהו בכהו קטן או בע"מ וכו' הא דחולין וב"ק בבע"מ כמ"ש, מוכח דס"ל דכהו קטן ובע"מ אית' בוקדשותו: ומובן בזה הא דלא העמיד הגהמ"י דבריו על מ"ש הרמב"ם קודם לזה דעבד פהו רבו מוסר לו שפחה דמזה ג"כ מוכח דמותר לשמש בכהו ולמה איחר דבריו על מ"ש הרמב"ם אח"כ דאין רוצעים לפהו.

ולמ"ש א"ש דמהא דמוסר לו שפחה י"ל בכהו בע"מ דליכא בוקדשותו הגם דס"ל דאית' בוקדשותו מ"מ אלימא ליה הראי' מהא דאין רוצעים דא"א לומר בבע"מ דלמה אין רוצעי' אותו מאחר שהוא כפר בע"מ: והנה הגהמ"י בתר דמביא פל הנה ראיות מביא הירושלמי דאסור לשמש בכהו והניח בצ"ע, ור"פ שבהג"מ תעלה מפח סוגי' דקדושין דאם הפהו מוחל מותר לשמש בו והא דירושלמי איירי פשאינו מוחל, ועי' מ"מ שם דמביא מסמ"ג דמתרץ סוגי' דקדושין דלא אסור לשמש אלא בחנם אבל בשכר שרי, וכ' המל"מ דבת' זה ל"ק ג"כ מב"ק כ' דהתם השכר הי' מה שהי' אומר לו הראי' ממתני', ונ"ל להוסיף להבין הא דרמב"ח לא רצה לומר מתני' לר"ח עד שישמש אותו וכי זה דרף טובה למנוע טובה של תורה עד שיתן לו שכרו ע"י שימוש וכדומה ונ"ל דרצה רמב"ח לקדמו עוד דין דבשכר מותר לשמש בכהו ורצה לקדמו ב' דברים ראיה ממתני' ודמותר לשמש עם הפהו ע"י שכר פנ"ל: והגהמ"י דהניח בקוש' מפל ראיות שהביא ולא חילק כחלוקו של הסמ"ג משום דס"ל לפי האמור בירושלמי דהו"ל כמשמש בהקדש דמועל נראה לו מסברא מה לי בחנם או בשכר, פינון דהו"ל כמשמש בתקדש א"א לפהו למחול בשביל קבלת שכר וישאל אסור לשמש בו.

והנה ר"פ שבמרדכי מוסיף והולך על הסמ"ג דכל שהפהו מוחל מותר לשמש בו, ונראה משטיחת דבריו דאפי' ליכא הרנחה לפהו ג"כ יוכל למחול, והטו"ז כ' דוקא היכא דאית

ליה הרנוחה או הרנוחת ממון או הרנוחת מצוה לשמש ת"ח וכדומה, והעלה פן משום דקשני' ליה מהא דוקדשתו דפנו, ולמה כופין אותו הא מוחל על קדושתו, וע"כ דוקא באית ליה הרנוחת בהיתר פל שלהנאתו דוקא יוכל למחול.

ועל ראי' זו צנח האלי' רבה דה' נעלם מטו"ז מ"ש המרדכי בגיטין נ"ט דהקשה קושני' דמבואר שם דיוכל למחול מהא דאמרי' וקדשתו דפנו, ומתריץ דכל שיש בו איסור א"י למחול וראי' הטו"ז דחוי' מעיקרא, וגם מבואר במרדכי שם דכל שהיא לכבודו יוכל למחול הגם דליכא הרנוחת ממון או הרנוחת מצוה לכהן דלא כטו"ז והנה בנודאי אשתמיטתי' לטו"ז לפי שעה מרדכי הנ"ל דמקשה מדפנו ומתריץ, ומ"מ לעיקר הדין אם יוכל למחול בלי הרנוחת ממון או הרנוחת מצוה לכבוד ת"ח גדול ממנו נ"ל דתלמי' בשיטות שבמרדכי שם דאחר שהאריה בראי' וטעמא דמלתא דכהן יוכל למחול מביא בשם רבינו שמחה דס"ל דא"י למחול רק לרבו ומי שגדול ממנו בחכמה פדקתני בברייתא אבל נותן רשות וכו' וע"ז אמר אביי פדאמר מר דמדן יוכל למחול כה"ג, אבל לשנה לו א"י למחול.

והנה המרדכי מביא ראי' מת"ח שיכול למחול על פבודו לכל אדם משום דכבוד דילי' הוא, פן פהן יוכל למחול ולא דמי למלך דכתיב שום תשים שימות הרבה עיי"ש. ונ"ל דרבינו שמחה ס"ל דיש לחלק בין פהן לת"ח דכל ת"ח פבוד דילי' הוא שטרח ויגע וקנה קנין לעצמו ואינה בירושפה ומניעת פבוד ובזיונו דילי' הוא ויכול אדם לנתר על פבודו וכן היא המדה להיות מן הנעלבים ואינם ערבים וכו' ועליו הפתוב אוער ואוהביו וכו' אבל פהן זה מטפן אמו הוא קדוש ולא פבוד עצמו שטרח ויגע בו הוא אלא פבוד פל השבט דאתו מצרע דאחרן מנ"ל דיוכל למחול על פל שבטו חייץ לרבו ות"ח מןפלג עצמו ביותר דאין בנה הורדת פבוד השבט דכבוד ת"ח עדיף, וכ"א מפהנים צריף לחלק פבוד לת"ח גדול ממנו או לרבי, פנ"ל טעמו של רבינו שמחה ונראה מדברי המרדכי שנשמר מזה ומאריף בדברים לדמות מילתא דכהן לת"ח משום דכתיב כ"פ בפ' קרח פהונתכם משמע דניתן לכ"א רשות לאחיל ע"כ פהונתו לכשירצה אפי' לשנה ופחות אמנו, ור"ש לא נראה לו פן מפהונתכם ומסבא יש לחלק בחלוקא רבה בין פהן לת"ח כמ"ש: ואידי דאירי אביע אומר א' מה שהעליתי בדברינו אלו בחי' לגיטין על קושני' מהרש"א על תוס' שם וביותר על תוס' דמגילה דמפנרש יותר דס"ל דוקדשתו מדאורייתא אינו אלא בשוין, אבל בת"ח מןפלג ממנו ליכא משום וקדשתו א"כ הי' לאביי לתריץ מתני' בשאינם שוים וקרא בדשוים, ונדחק העהרש"א דקושטא קאמר דא"י למחול אפי' אינם שוי'.

והנה פשיטת תוס' דליכא משום וקדשתו רק בשוין פן הוא שיטת הרמב"ם בפי המשניות, אלא מה דס"ל לרמב"ם באינם שוי' ליכא משום אתי לאנצויי פיון דלאו בכהן תלי' מילתא זה לא ס"ל לתוס' דבאמת אינו מוכן היטב למה ליכא משום אתי לאנצויי ועיני' תויו"ט שתמה על הרמב"ם, ונ"ל דרמב"ם יש לו ראי' דלא חששו באין שוין לאתי לאנצויי עדלא מתריץ אביי מתני' באין שוין דמדאורייתא ת"ח מןפלג ממנו בחכמה קודם לכהן ותקנו חכמים מפני ד"ש דכהן קודם, וע"כ דפשיטא לאביי דכה"ג ליכא משום אנצויי ולתיס' דס"ל דשייף אנצויי כה"ג קשה קושני' מהרש"א, ונ"ל לישוב בשאומר דמה דפשיטא לרמב"ם ותוס' דת"ח מןפלג מפהן ליכא משום וקדשתו דכבוד תורה דת"ח

עדיף ונוספרא הנה פראה לומר ניהי דכבוד תורה נגד פולם מ"מ פבוד פהו עדיפא, דכבוד ת"ח הוא של (צתו וכבוד דיחיד הוא, אבל של פהו לאו דגוף זה דכהן הוא אלא פבוד בית אהרן, פבוד דרבים של כל השבט הוא וכבוד דרבים עדיפא, וכן אין לדמות פבוד פהו לכבוד ת"ח לענין מחילה דשאני ת"ח דכבוד דילה של עצמו הוא משא"כ פהו דלאו פבוד דילי' הוא אינו יכול למחול, ומדאמר מר לא שנו אלא בפעודה אבל בבהכנ"ס לא דאתי לאנצויי ואמר רב אתנה לא אמרן אלא בשפלות וי"ט וכו' מבואר דכהן יכול למחול וע"כ צ"ל דכבוד דכהן ג"כ דילי' הוא מדקתיב פהונתכם דניתן למחילה פראינו ושאני מלה כמ"ש המרדכי, ומינה פינון שיוכל למחול על פבודו משום דדילי' ולא של כל השבט, ממילא פבוד ת"ח מופלג מענו עדיף, דת"ח בפעמותו עדיף מפכהן בפעמותו, והא"ש דעד דלא מביא אפיי הא דאמר לא שנו וכו' לא יוכל לתרץ דמתני' באינם שוי' ולא מחל והוצרכו להא דמר ואחר שהביא הא דאמר מר באמת אין צ"ל דמתני' פשמוחל ובשניין אלא גם באין שניין ולא מחל, וס"ל לתוס' לאמת פמו דמצוי מחיל פן מדאורייתא וקדשותו דוקא בשניין פחכמת התורה ומינשב קושני' מהרש"א על נכון בעזה"י: המורם מדברינו פי תוס' ורמב"ם ומרדכי ס"ל דבשנה יכול למחול והה"נ בגרוע ממנו, אלא לרמב"ם פמנופלג ממנו ורבו א"צ למחול ולתוס' ומרדכי גם פמנופלג ממנו צריכו למחול לענין להקדימו לכל דבר שבקדושה, והה"נ לשמש בו תלי' בהנ"ל דלא כט"ז דפשינוא ליה דא"י למחול רק נגד ת"ח מנופלג ממנו דמצנה קעביד וזכות היא לו ודלא פפשיטותו של האלי' רבה מתוך דברי המרדכי אלא כמ"ש דפולגת ראשונים הוא: שבת וראיתי דגם לתוס' ומרדכי ורמב"ם דאפי' בשנה או גרוע ממנו יוכל למחול איתא דדינו של הטו די"ל דוקא פמה שהוא משום פבודו של פהו דאיפא מצנה לכבודו ביתרת הפבוד ולהקדימו לכ"ד שבקדושה וליטול מנה פפה ראשון עכ"ז יוכל למחול ורצונו של אדם הוא פבודו וראוי לו לפכה למחול ע"כ נגד כל אדם מכ"ש נגד ת"ח אפי' בשנה לו ולא פפסיע על ראשי ת"ח, אבל לענין לשמש לאחר דיש בו בזוי וחילול קדושת פהונה אפשר כ"ע מודים דאסור לו למחול, והמשמש בו אחר שפחל באיסורא קמשמש ביה פמועל פהקדש, דוובזה קדשים ומוציאם מקדש לחול, ולכן ס"ל להגהמ"י דלירושלמי לא ניתן למחול בשום אופן לא משום הרנחת דעים ולא משום פבוד ת"ח מנופלג עמנו דשאני ויתור פבוד והקדימה בכל דבר מבזיון דתשמיש, וסמ"ג מם הוכחה דש"ס קדושין העלה דוקא פחנם אבל בשכר מותר דליפא בזיון כ"כ פינון דצריכו לאותו דבר לטובתו והנאתו פעין לא יבוזו לגנב פי יגנב למלאות נפשו פי ירעב, ור"פ מוסרי עוד ומדמה מלתא למלתא היכא דמוחל משום מצנה וזכות לו לשמש ת"ח מנופלג וגדול דיש בו הנם הנאת הגוף ונפש וכ"ש הוא, אבל לשמש בלי הנאת והרנחת עצמו לא, דמראה פנפשו דמקיל פכבוד וקדושת פהונה ולא איכפת ליה פה פלל, הגם שמשטיחת לשון הר"פ ומסתימת דבריו לא משמע דלחלק יצא, מ"מ מראי' דמביא מש"ס קדושין דמשם לא מוכח רק היכא דאית ליה הנאה והרנחה, ומנא ליה דיוכל למחול על מגן בלי תועלת לעצמו, וע"כ לנו לפרש דבריו הסתומים דבדומה להתם בקדושין קאמר פדי לישב מעשה רב דר"ת דלא יצא דבר פקלה מת"י ע"י רחיצת ידיו מפכה וקא דשתק ר"ת מטעמא דכ' הטו"ז דלא רצה לומר על עצמו דזכות הוא משום דמנופלג ממנו ובדורו פחכמה: ויש לי ראי' מהימנא לדברינו דיש חילוק בין מוחל ע"כ דנקדשותו ובין מוחל על שמושו מדמביא ר"פ

ראי' מש"ס קדושים ומביא ממרחק לחמו ממסכתא אחריתא ומענין אחר ואינו מביא מיניה וביה ממקומו הוא יפן מדאמר מר ואב"י דיוכל למחול, ואי דס"ל דמקבא אין מוכח דיוכל למחול רק נגד מי שגדול ממנו פשיטת רבינו שמחה, גם מקדושים אין מוכח רק דבשכר מותר ואין ללמוד משם לכל היותר רק נגד מןפלג ממנו בתקמה, ולדמות מלתא למלתא נגד ת"ח מןפלג ממנו להרנחת ממון, והו"ל להביא יותר ממקומו מפאן בענין זה עצמו המבואר יותר וצ"ע לכאורה, אלא ש"מ דאין לדמות מלתא דמחילה לענין תשמיש שיש בו בזיון והורדת כבוד פהונה מזולל ומקיל בה ממחילת כבוד להקדימו לכל דבר, והוצרכו להביא מש"ס קדושים, ומיניה גם לפשיטת המרדכי ודכות' ס"ל דיוכל למחול בכל דבר אפי' לדשנה וגרוע, דוקא מה דילפי' מוקדשתו להקדימו לכל דבר, אבל לענין תשמיש לבזות נפשו לא וכן ס"ל להגהמ"י דאין יכול למחול וקשה מגיטין נ"ט וע"כ דס"ל לחלק פחילוק הנ"ל.

ולר"פ לכל היותר במקום דאיכא הרנחת ממון או מצנה וזכות כמ"ש הטו"ז ולא מטעמי' ולא מפח ראי' דילי': וטרם אכלה לדבר, עוד מיילי זותרתא אחר, ועל הפלל פלו' אני יוצא, דדבר זה דאיסור תשמיש בכהן דיןצא מן הירושלמי נ"ל דדאורייתא הוא מלבד דנלמוד מקו"ח דוקדשתו לכבדו ולהקדימו מה"ת מכ"ש שלא לזלזל בפהונה ע"י שימוש, אלא אפי' לדס"ל דוקדשתו לפתוח ראשון רק מדרבנן עיי' תוס' חולין פ' כה"ד ורא"ש שם ובטור יו"ד סי' כ"ח ובמג"א סי' ר"א ס"ק ד'.

ומ"ש מג"א מירושלמי סוף הוריות עיי' במפרש שם בגליון ש"ס בירושלמי בהוריות פ"א נכון דלא כמג"א. ונ"ל דוקא לכבדו ולהקדימו זה ס"ל דאינו אלא דרבנן דאסמכוהו אקרא, אבל שלא לבזותו בשימוש וכדומה ס"ל לכ"ע דדאורייתא הוא דבנודאי הוא בכלל וקדשתו כי את לחם אלקיה הוא מקריב: וכן מוכח דסמ"ג והגהמ"י ור"פ ס"ל דדאורייתא הוא מדכולם כא' עונים ואומרים דמש"ס קדושים מוכח דיש אופן עכ"פ דמותר לשמש בכהן מדצריה טעמא דאין רוזעים משום דנעשה בע"מ ולא מתקנים וש"ב לאחונתו והא שם בפרייתא אמרו רבנן להא מלתא להביא ראי' מדקיי"ל אין רוזעים לפהו דנעשה בע"מ ש"מ דרוזעים במקום שנעשה בע"מ, ולא לדינא עכשיו יאמרו אלא דמביאי' ראי' מהא דקיי"ל, ואי איסור שימוש בכהן דרבנן לא מוכח מסוגי' זו דמותר לשמש בכהן מדרבנן דהא הא דאין רוזעים מדאורייתא קאמרי דקיי"ל דאין רוזעים לכהן משום שנעשה בע"מ, ועל הגהמ"י אפשר יש לדחוק דראי' דילי' מדכ' הרמב"ם דה דיןא ויה טעמא ש"מ דס"ל דשימוש בכהן מותר ודחוק, אבל מסמ"ג ור"פ דמביאי' מסוגי' הש"ס בנודאי לאו ראי' היא אי לאו דס"ל דהא דירושלמי דאורייתא הוא או דס"ל דוקדשתו לפתוח ראשון נמי דאורייתא וכ"ש שלא לבזות ולהקל בכבוד פהונה, או דס"ל דשימוש מה"ת הוא דאסור מוקדשתו ומשום טעמא דירושלמי פנ"ל ברור: ואחרי כל הדברים האלו במסילה נעלה, כי זאת תורת העולה מדברינו, (א) דהאיסור לשמש עם הפהו הוא מדאורייתא לכ"ע, (ב) אפי' פהו עם פהו אסור לשמש, (ג) לשמש עם פהו קטן או בעל מום לפע"ד פלוגתת ראשונים הוא ומאחר שבארנו והוכחנו דשימוש עם הפהו איסור דאורייתא הוא צריכים אנו להקמיר, (ד) אם יש לפהו הרנחת ממון להגהמ"י אסור, ולסמ"ג ולר"פ שבהגה"מ מותר, (ה) ר"פ מוסיף עוד דלת"ח מןפלג דיש בו מצנה וזכות יוכל למחול ולשמש ומדמה מלתא דא להרנחת ממון וקרוב לשמוע דגם הסמ"ג הכי ס"ל

וכן ס"ל לר"ת דעביד עובדא בנפשי, ו) נ"ל דוקא כשפיהן מעצמו עושה מעשה שימוש לרבו או במופלג ממנו, אבל לא יצוה לו כי אז אפשר שאינו מוחל בלבו ומכרח הוא, או כשיודע צדיק נפש תלמידו שרגיל בשמושו וחספז ורוצה ומשתוקק אז יוכל לצותו ג"כ דמסתמא לא נשתנה דעתו, וכן ה' עובדא דר"ת שיצק מים על ידו מעצמו שהמציא עצמו ליצוק מים על ידי ר"ת, עי"ז ידע ר"ת כי תם וישר פעלו רב פעלים מקבציאל פהן לאל, וכובס על יד ירבה שפרו מלא חפנים, כי יקרה לו כבוד התורה מפנינים, מנכנס לפני ולפנים: הנלפע"ד כתבתי בעזרת מאיר עיני חכמים, הולכים תמים, מראים בתורה פנים, מגלים צפונים חדשים גם ישנים, יהי חלקנו עמהם לדרוש בתורה לפני ולפני פנים, פאות נפשו ונפש אוה"נ דש"ת הרמה בלב ונפש, ובשלוש אחי רעים האהובים חבורתא קדישא היושבים בשבת תחפמוני בבהמ"ד קלויז במקומו ה' עליהם יחי אנכי דורש שלומם, ומבקש מאת ה' נותן התורה ית"ש שאין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה אשריהם לא ימעד, אשריהם שלקהם ככה, ישא ברכה המשולשת האמורה בתורה, שחותמו ברפת ת"ח המרבים שלום בעולם עד בא יבא מבשר טוב משמיע ישועה ושלום וחותם באהבה רבה.

פ"ב פאור בקר ליום ד' לסדר את מספר ימיה אמלא שלום אין קץ לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיני ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה טז ברכות פהנים מגבהי מרומים ליי"נ הרב המופלג מלא פלג בעל פיפיות המאוה"ג מאיר בתורתו לעדתו כש"ת מו"ה מרדכי ווייס נ"י אבדק"ק ביסטריץ יע"א: מכתבו קבלתי זה שבועות, ובשבוע זו עוררנו פר"מ נ"י בלוחות שניות להזכירני הנשפחות מאתי מרוב נהמון טרדות להשיבו על שאלתו דבר פדי להסיר מהר תערומות ב"א מעליו, והוא ע"ד פהן רופא שבעת למודו הי' מוכרח לטמא למתים, וגם עתה הוא ממנה לבקר על המתים וחרץ פר"מ נ"י משפטו שלא יעלה לדוכן ולא יקרא ראשון כמבואר בש"ע או"ח סי' קכ"ח סעיף כ"א מטמא למת פסול לדוכן ומפל מצות הפהונה עד שישוב ויקבל שלא יטמא עוד למתים, וביקש הוא ובני משפחתו מפר"מ נ"י להיות שמניע נ"כ חרפה היא לו ולמשפחתו, וגם הוא חרפה לאביו הרב ז"ל שיאמר בו חוץ ע"י מציאת קולא משום פבוד הפנות אביו הרב ז"ל וכבוד דכל בני משפחה, ואחר החיפוש ובדיקה מפי סופרים וספרים לא מצא פר"מ נ"י פתחא דהתירא ורבה תלונותם עליו כי סבורים הם שאפשר להתיר דבר זה, ונס פר"מ נ"י לעזרה בשאלת פי ואם לא שמעו ולא האמינו לקולו יאזינו ויאמינו לקול קולמסי, ולא ישמע עוד קול ענות במחנהו.

והנני למבוקשו פי דבר ה' בפיו שאין מקום להקל, הגם דכ' ב"י דמשמענות הרמב"ם ופוסקים נראה דליכא איסור דנ"כ לכהן הנושא נשים בעבירה ומטמא למתים, מ"מ אנו אין לנו אלא פהכרעת הב"י כתשובת הרשב"א ודעימי' פיון דבשאר פוסקים אינו מפורש להיתר וכן קבע בשו"ע להלכה ומאן ספון ומאן חשוב להקל אחר שפבר עשהו הב"י וקבעו בשו"ע להלכה פסוקה ונהרמ"א שתיק ליה וכל האחרונים הודו לו בשתיקה פהודאה דמי, אם לא שיש עוד צדדים אחרים להקל, ובגדון שלפנינו אין שום צד להקל, ומה שטוענין משום אביו הרב ז"ל וכבוד החיים בני משפחה אין לה בזיון מזה לאב וב"מ בעלמא הדין ובעלמא דאמי, אם עושה הבן כ"פ עבירה דאורייתא דמטמא למתים ומיחד עצמו לכה, ובני משפחתו החסים על פבוד הפנות הרב עטרת משפחתם וע"כ חיים דבני

משפחה כולה, ידברו על לב הרופא שיהי' רופא נאמן לאלקיו רופא חנם ית"ש ברוב דברים המתקבלים על הלב, ואפשר יחדל מפשע מלהטמאות עוד, והבא לטהר מסייעין אותו ואין מעצור לה' למלאות חסרונו אשר יחסר לו עי"ז ושב ורפא לו: ויש לי מקום עיון אם מהני פשיקבל עליו שלא יטמא עוד או אין סומכין על קבלתו עד שיידור ע"ד רבים כמו נושא נשים בעבירה ואפרש שיחתי טעמי ונמוקי וספיקתי, הנה בש"ס בכורות דף מ"ו ע"א מקשה מ"ש מטמא למתים דסגי בקבלה ומ"ש הנושא נשים בעבירה דצריף לידור ומתרץ משום דיצרא תקפו והמחבר כ' לאמור אפי' גירשה או מתה צריף שיידור והוא מתשובת הרשב"א, וצ"ל מנ"ל לרשב"א דאפי' כבר גרשה דחיישי' שיתזירה וכ"ש פשכבר מתה דחיישי' שישא נשים אחרות עד שיידור, הא תני בבבביתא עלה נודר ועובד יורד ומגרש י"ל דנקא זו שפכר דבוק בה עד שנושא וקיימה באיסור חיישי' שלא קניי קבלתו שיגרשה עד שיידור, אבל פשכבר גירשה מנ"ל דחיישי' כ"כ שמה יחזור וישאנה או שישא נשים אחרות, ומצאתי ראיתי בפרמ"ג באשל אברהם אות נ"ח שהרגיש בזה וכ' מדמקשה ש"ס בבכורות מ"ש מטמא למתים, י"ל שאני הנושא נשים שדבוק בה חיישי' טפי וע"כ דפשיטא ליה לש"ס דגם אם כבר גירשה בעי דנקא שיידור הנאה אלו דבריו ו"ל וראי' זו יש לדחות בקל דבאמת זהו פונת ש"ס דנושא נשים שאני דיצרו תוקפו, ועדיין מנ"ל דחיישי' אחר שגירשה דליכא תקיפת היצר כ"כ: אמנם פן י"ל ראי' מפח קוש' תוס' ותרצו בגיטין סוג' דנודרת דכ' דלולי הבריייתא לא הי' קשה ודלמא אזיל לגבי חכם, די"ל דמתני' אחר שגרשה נודר ועובד דליכא למיחש כ"כ שמה יחזור וישאנה לכן מביא הבריייתא דקתני נודר ועובד ואח"כ מגרש עיי"ש, הרי מוכח דס"ל למקשן דגם אחר שגירש לא סגי בקבלה לחוד, גם ראי' זו יש לדחות לכאורה גיהי דלא הי' יכול להקשות דאפשר לומר דסמכי' על נדרו בטר שגרשה והוצרף להביא הבריייתא, למסקנא לאמת י"ל דמשו"ה תני עלה נודר ועובד וכו' דדנקא כה"ג צריף שיידור אבל גירש קודם סגי בקבלה בעלמא כמו מטמא למתים.

ויש לחזק ראי' דידי מדקתני במתני' דמטמא למתים צריף רק קבלה ולא מחלק בנושא נשים בעבירה עצמו בין מגרשה קודם עבודה למגרשה אח"כ, ש"מ דלעולם בעינן שיידור, ובריייתא דקתני עלה נודר ועובד רבותא קמ"ל דסמכי' שלא יעבור על נדרו אפי' קודם שגרשה ול"ח משום דתקפי' יצרא כ"כ ודבק בה שיעבור על נדרו, והא"ש נמי לפי דברינו האחרונים מנ"ל לרשב"א דאפי' כבר מתה דחיישי' שישא אחרת בעבירה דילמא דנקא לזו שפכר היתה לו באיסור ודבק בה חיישי', ומראי' פרמ"ג לא מוכח רק אחר שגרשה שחוששי' לזו אבל מנ"ל במתה דחוששי' שישא אחרת באיסור, וגם מראי' דידי מפח קוש' ות' תוס' לא מוכח רק דגם אחר שגרשה חוששי' לו עד שיידור והיינו היכא שהיא בחיים, וה"א מתנ' בכה"ג, אבל אם מתה קודם שגרשה וכ"ש פשמתה אחר גירושין שפכר עשה מעשה גירושין וחזינו דפירש מאיסור וגם מתה מנ"ל לחוש שישא מתחילה נשים באיסור, אבל לדברינו האחרונים מדלא מחלק מתני' בנושא נשים עצמו דלפעמי' סגי בקבלה לחוד, ש"מ דליכא אופן דסגי בקבלה עד שיידור פנ"ל: אלא דעדיי' לא נתישב המחבר כל צרכו במה שכו' דגם גרשה ומתה צריף להדירו עד"ר, לפמ"ש תוס' דמשו"ה לא הקשה ממתני' די"ל מתני' פשוט אחר שגרש דל"ח כ"כ שמה ילף אצל חכם, א"כ למסקנא דמתרץ שנודר עד"ר היינו במה דקתני בבבביתא דנודר ועובד

וכו' אָבֵל כְּשֶׁמִּגְרַשׁ תְּחִלָּה סָגִי כְּשֶׁנִּזְדָּר נִדְרֵי סֵתֶם דַּל"ח כ"כ אַחַר שְׁכַבְר גְּרִשָּׁה, וְנִיחָה דְרִשְׁבָּ"א כ' שְׁצָרִיף לְהַדִּירָה כְּמוֹ בְּנוֹדֵר וְעוֹבֵד וְאַח"כּ מִגְרַשׁ וצ"ל לְתַרְזֵן קוֹשְׁנֵי תוֹס' לְרִשְׁבָּ"א בְּאִפְסוֹ אַחַר וְעֵינֵי חֵי ר"ן גִּיטִינֵי שְׁמִתְרֵץ קוֹשְׁנֵי תוֹס' בְּסַגְנוֹן אַחַר וְשַׁעֲרֵי תִירוּצִים לֹא נִנְעָלוּ, אָבֵל עכ"פ לְתוֹס' פֶּן הוּא, וְהַמְחַבֵּר נִקִּיט בְּפִשְׁטוּת דְּמִדִּירֵי אוֹתוֹ לְעוֹלָם עַד"ר, גַּם בְּזֶה הִרְגִּישׁ הַפְּרַמ"ג בְּקוֹנֵצוֹ אֲנִימָה פְּדִרְכוֹ, וְלֹא בָּא כְּמִינְשֵׁב הַמְחַבֵּר רַק לְעוֹרֵר דְּלִתְנוּס' אִינוּ פֶּן וּבְאַמַּת הַתְּמִיחָה קִימַת עַל הַמְחַבֵּר כַּמ"ש וצ"ע: וּמִצָּאֵתִי מְקוֹם יִשׁוּב לְקוֹשְׁנֵי זוֹ, כְּשֶׁנִּנְעַמְדֵי וְנִתְבּוֹנֵן תְּחִלָּה בַּמ"ש תוֹס' דְּלוּלֵי בְּרִייתָא הִיָּה מְקוֹם לִוְמֵר דְּנוֹדֵר וּמִגְרַשׁ תְּחִלָּה וְאַח"כּ עוֹבֵד דְּלִיפָא חֲשַׁשׁ כ"כ שְׁיִלְף לְחֲכָם, וצ"ל פִּינּוֹן דְּבַקֵּל לוֹ לִילְף אֲצֵל חֲכָם מָה הוֹעִילוֹ בְּתַקְנַת הַנִּדְרֵי וְאַטְרוּחֵי ב"ד בְּכַדִּי לֹא מְטַרְחִינוּ, וְעֵינֵי תְּשׁוּבָה ח"צ סִי ל"א שְׁמִפְרִישׁ קוֹשְׁנֵי ש"ס וְדִילְמָא אֲזִיל לְגַבֵּי חֲכָם, הַגַּם דְּהִעָיְקָר דְּמַקְבֵּל עָלָיו וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה אֲלֵא דְחוֹשְׁשֵׁי שְׁמִחַמַת יִצְרוּ יַחְזוֹר בּוֹ מִשׁוּ"ה מִדִּירֵין אוֹתוֹ מ"מ מְקַשָּׁה שְׁפִיר פִּינּוֹן דְּבַקֵּל לוֹ לִילְף אֲצֵל חֲכָם לֹא הוֹעִלְנוּ כְּלוּם בְּמָה שְׁמִדִּירֵי אוֹתוֹ עֵינֵי בּוֹ.

וְכִי כֵן גַּם לִילֵי הַבְּרִייתָא קָשִׁי מִמִּתְנִי גַּם אִם מִגְרִשָּׁה תְּחִלָּה שְׁאִין לְחוּשׁ כ"כ לִיִּצְרָא תוֹקְפוֹ, מָה תוֹעֵלֵת יֵשׁ בְּמָה שְׁמִדִּירֵין אוֹתוֹ, דְּבַקֵּל יִלְף אֲצֵל חֲכָם וְיִתִּיר לוֹ וצ"ע: מִמִּתְנִי וּבְרִייתָא דְּבַכּוֹרוֹת דִּי"ל דְּמִדִּירֵי אוֹתוֹ עַל כְּפֶר כַּהֲנָ"ל, וְלִכְאוּרָה תִּי תוֹס' א"ש גַּם עַל קוֹשְׁנֵי אוֹלֵי קִיל לִיָּה אִיסוּר שְׁעָה, אָבֵל לַפְּמ"ש דְּקוֹשְׁנֵי ש"ס דְּלֹא מְרוּיחִים מִיָּדֵי בְּמָה שְׁמִדִּירֵי אוֹתוֹ דְּבַקֵּל יִלְף לְחֲכָם וְאַטְרוּחֵי ב"ד בְּכַדִּי לֹא מְטַרְחֵי קָשָׁה דִּילְמָא מִדִּירֵי אוֹתוֹ עַל כְּפֶר כַּהֲנָ"ל, מָה תֵּאמֵר דִּילְמָא לֹא חֲמִירָא לִיָּה כ"כ אִיסוּר לְשַׁעָה מ"מ הַרְנוֹחְנוּ הַרְבֵּה דְּהוֹסְפִנוּ אִיסוּר עַל אִיסוּרוֹ וְאוֹלֵי לֹא יִרְצָה לְעַבְרוֹ אִיסוּר לְשַׁעָה וצ"ע: וְנ"ל דְּלִכּוֹן מְבִיא הַבְּרִייתָא דְּתַנִּי עֲלָהּ נוֹדֵר וְעוֹבֵד וְכוּ' פִּינּוֹן דְּנוֹדָאֵי אִין לְחוּשׁ כ"כ שְׁיִצְרוּ תְּקִפוֹ לְעַבְרוֹ אַחַר שְׁגִרְשָׁה מְקוֹדֵם שְׁגִרְשָׁה הִי לְנוּ לְהַדִּירוֹ אַחַר שְׁגִרְשָׁה מְחַשַׁשׁ שְׁמָא יִלְף אֲצֵל חֲכָם וְגַם אִם נִדְּירוּ וְנ"ל דְּדַבְרֵי תוֹס' א"ש עַפ"י מָה שְׁהַקָּשָׁה תוֹס' עַל קוֹשְׁנֵי ש"ס עַל ר"ה וְתִיזֵל לְגַבֵּי חֲכָם, נִדְּירָה עַל כְּפֶר וְתֵאכֵל לְאַלְתֵּר בְּפִנְיֵנוּ וְתִי דְּלֵאִיסוּר שְׁעָה אִינְהָ חוֹשְׁשֵׁת, וּבְמִתְרָ"ם שִׁי"ף כ' דְּקוֹשְׁנֵי זוֹ קָשָׁה מְדַמְקֵשׁ עַל כְּפֶר מ"מ אֲפִשֵׁר דְּלֹא יְחוּשׁ כ"כ לְאִיסוּר שְׁעָה וְאִם כִּי אִין לְנוּ לְעַשׂוֹ יוֹתֵר וְהַרְנוֹחְנוּ עַכ"פ כְּשֵׁלֵא יִרְצָה לְעַבְרוֹ אִיסוּר שְׁעָה, בַּכ"ז הִי לְנוּ לְעַשׂוֹת טְצָדִיקֵי יוֹתֵר לְהַדִּירוֹ עַל כְּפֶר אַחַר שְׁגִרְשׁ, וְהֵא"ש דַּכ' הַתּוֹסְפֵת דְּלוּלֵי הַבְּרִייתָא הִי מְקוֹם לִוְמֵר שְׁמִגְרַשׁ תְּחִלָּה לְמַעַט חֲשַׁשׁ תְּקִיפַת הַיִּצְרָר, וְאַטְרוּחֵי ב"ד בְּכַדִּי לִיכָּא דְּמִדִּירֵי אוֹתוֹ עַל כְּפֶר אָבֵל מְבִרִיתָא קָשָׁה שְׁפִיר פִּינּוֹן דְּאֲפִשֵׁר לְעַשׂוֹת בְּאִפְסוֹן הַיּוֹתֵר מוֹעִיל וְא"ש נָכוֹן : אֲלֵא דַּכ"ז א"ש לְתוֹס' לְשִׁיטְתוֹ דְּהַקָּשָׁה עַל קוֹשְׁנֵי ש"ס עַל ר"ה נִדְּירָה עַל כְּפֶר וְתֵאכֵלְנוּ לְאַלְתֵּר בְּפִנְיֵנוּ וּכְבָר נִתְקַשָּׁה בְּתִשׁוּבוֹת שְׁעָר אֲפִרִים סִי ע"ה הָא קִי"ל אֲכֵלָה כְּוֵלָה נְשִׂאֵלִי עֲלֵיָה וְכ' דְּתוֹס' ס"ל דְּהָא דְּאִמֵּר אֲכֵלָה כְּוֵלָה נְשִׂאֵלִין עֲלֵיָה הוּא מְשׁוּם דְּמִחְסוֹר קָרְבָן וּמִלְקוֹת וְזֶה דְּוָקָא בְּמִזִּיד וְאִתְרוּ בִּיָּה אוּ בְּשׁוֹגֵג בְּזִמְנֵי שְׁהִי מְחוּיָב קָרְבָן, אָבֵל בּוּזָה"ז לֹא, לַפ"ז א"ש מ"ש דְּלוּלֵי הַבְּרִייתָא לַק"מ מִמִּתְנִי דִּי"ל אַחַר שְׁגִרְשָׁה מִדִּירֵין אוֹתוֹ עַל כְּפֶר כַּהֲנָ"ל, אָבֵל לְפִי שִׁיטַת הָרָא"ש שְׁבוּעוֹת פ' ש"ש דַּס"ל דְּגַם בּוּזָה"ז אֲכֵלָה כְּוֵלָה נְשִׂאֵלִי דְּאִיכָּא עוֹנֵשׁ מְלָקוֹת וְחַיִּיב קָרְבָן לַק"מ קוֹשְׁנֵי תוֹס' עַל קוֹשְׁנֵי ש"ס עַל ר"ה וְכ"כ חֵי רַמְבַּ"ן וְחֵי ר"ן וְרִיטְבָ"א דְּמִקוּשֵׁי ש"ס עַל ר"ה ל"ק לְהוֹ מַה"ט, וְרָא"ש גִּיטִינֵי דְּהַקָּשָׁה כְּקוֹשְׁנֵי תוֹס' צ"ל דְּקוֹשְׁנֵי לִיָּה עַל ר"ה דְּחִינֵשׁ שְׁפִיר לָהּ בְּעַל, תֵּאכֵל בְּפִנְיֵנוּ וּבְעַל דְּמִיגְזוּ גִיזוּ ל"מ הַפְּרָה לְמָה שְׁכַבְר אֲכֵלָה וְעֵינֵי כ"ז בְּשַׁעָה מ"פ"ז

מהלכו' שבועות הלכה י"ח ד"ה ודרך אגב ראיתי וכו' לפ"ז אזד' ליה תי' תוס' מדלא
הקשה ממתני' דבכורות ועפ"י מה שפארנו ופי' תי' תוס' דהא גם ע"י פכר אטרוחי בכדי
הוא דיוכל לשאול כמו כל נדר אפי' אכלה פולו: שבתי וראיתי דגם לשיטת רא"ש
ודעימי' רמב"ן ור"ן וריטב"א דגם בזה"ז אכלה פולה נשאל' עליה א"ש תי' תוס' דנ"ל
דתוס' ג"כ ס"ל פשיטות אלו דגם בזה"ז אכלה פולה נשאל' והא דמקשה על קושני' ש"ס
על ר"ה, היינו מנ"ל למקשן להקשות בפשיטות על ר"ה דלמא ס"ל פרכא דאכלה פולה
אין נשאל', והא דכ' תוס' לקמן דבלא ר"ה ל"ק די"ל דמדירי' אותה על פכר והא
לאמימר דס"ל אכלה פולה נשאלין קשה בלא ר"ה ומוכח לכאורה דס"ל לתוס' דבזה"ז
אין נשאלין, גם זה יש לדחות בקל לפי מ"ש תוס' דהי' יכול לתרץ לר"ה דמדירין עד"ר,
אלא דעדיפי מינ' משני היינו אפי' לית לי' דאמימר מ"מ א"ש, והא"ש דלולי ר"ה לא
הי' קשה אפי' ס"ל דעד"ר אית לי' התרה מ"מ ל"ק די"ל דמדירי' ע"י פכר ואכלה פולה
אין נשאלין עלי' ועל אממר עצמו דס"ל אכלה פולה נשאלין ל"ק די"ל דמדירי' עד"ר
דהא הוא דאמר דעד"ר ל"ל התרה, ושקלא וטר' דש"ס דמקשה ומפרק הוא פדי לתרץ
אפי' למאן דל"ל דאמימר וזה ל"ק רק לר"ה דלולי ר"ה י"ל דמדירי' אותה על פכר
וכמ"ד אכלה פולה אין נשאל' והשוו פל השיטות באין חולק דלאמימר נשאל' אפי'
בזה"ז פנ"ל והדברי' פשוטים וברורים.

ועד"ז י"ל הא דמייתי ברייתא דנודר ועובד לאלומי לקושני' דבלא"ה ל"ק על מ"ד א"צ
לפרט י"ל שמדירי' אותו על פכר ומ"ד א"צ לפרט ס"ל פרכא דאכלה פולה אין נשאל'
ומרויחי' בנדר זה אולי יחוש לתוספת איסור שעשה שאנו מוסיפין עליו, אבל מדקתני
בברייתא נודר ועובד מקשה שפיר דהי' לנו להדירו אחר שפכר גירש דליכא תקיפת יצר
כ"כ, ואין לחוש כ"כ שיעבור איסור אפי' אינו אלא לשעשה וכמ"ש וא"ש ועי': והנה הגם
שבארנו דאין מתוס' שום ראי' דס"ל דבזה"ז אין נשאל' עליה אבל נ"ל דרשב"א
בתשובה ס"ל דבזה"ז אכלה פולה אין נשאל' עליה.

והוא תשובת הרשב"א שבב"י יו"ד סי' רכ"ח למעני' בפנים בתשובה יראה ויבין מתוך
דבריו דס"ל דל"מ שאלה על מה שפכר עבר על נדרו להצילו מעונש שמים ג"כ ובנדון
שלו מצוה הוא דקעביד כדי לעשות שלום.

ותמה אני על שעה"מ הלכות שבועות הנ"ל דכ' תחלה מסברא דנפשי' די"ל דל"מ התרה
לעונש שמים וכבר קדמוהו בהערה זו בתשובת חו"י סי' ק"ל ועי' תומים סי' ע"ג, ושוב
מביא השעה"מ תשובת רשב"א דס"ל דגם לענין עונש שמים מהני לעבר, ודבריו
תמוהים בעיני דנהפוך הוא מדכ' הרשב"א מפני שהי' דעתו מתחלה להתיר ומצוה קעביד
ליכא איסור למפרע דחכם עוקר הנדר מעיקרו, מוכח מתוך דבריו דוקא פשדעתו מיז
בשעה שעובר נדרו להתיר אח"כ ליכא עונש פלל, אבל פשתחלה הנה דעתו לעבור על
נדרו ומתירו אח"כ ניהי דלמלקות ולקרבו מהני למפרע לרבא בלא אכלה פולה ולאמימר
אפי' באכלה פולה, אבל מעונש שמים לא ניצל פנ"ל והנה אמת והנה נכון בכונת תשובת
הרשב"א וחולק על הרא"ש שבועות דס"ל דבזה"ז ג"כ מהני אפי' אכלה פולה ולרשב"א
ליכא נפקותא בזה"ז דלקרבן ומלקות ליכא ועונש איכא חוץ פשה' דעתו מתחילה
להתיר נדרו אח"כ מיז, ואפשר גם רמב"ן ור"ן וריטב"א דכ' דממה שהקשה ש"ס על

ר"ה ל"ק דילמא ע"י כפר דקיי"ל אכלה פולה נשאלין ס"ל ג"כ פרשב"א דלא נפטר אפי' לאמימר מעונש שמים חוץ פשה' דעתו מעיקרא להתיר אח"כ, ומ"מ מקשה שפיר על ר"ה דהיא תתן דעתה מיד פשתאכל הכפר שתלה אצל חכם וכיון שדעתה מעיקרא להתיר תציל נפשה מעונש שמים ג"כ פן י"ל, ועכ"פ הרשב"א בנדאי הכי ס"ל, ואפשר דגם הרא"ש בשבועות הכי ס"ל ומ"ש דקיי"ל פאמימר בזה"ז מגו דמהני לענין קרבן ומלקות, היינו באופן שהתכונן מעיקרא שישאל על נדרו אח"כ פן אפשר לומר פדי להשוות השיטות, אבל רחוק להעמיס פן בכונת הרא"ש דכל פי האי הו"ל לפרש, וגם לרשב"א צ"ל דמתני' לא הי' קשה די"ל דס"ל דאכלה פולה אין נשאל' דהא יש לחוש בפשה שיעבור על נדרו יהי דעתו להתיר ולאמימר ניצל מעונש שמים והפן: עוד לנו דרף אחר לישב הסוג' דמביא ותני עלה, ע"ד הג"ל, בהקדמ"ש מהרי"ט ח"א סי' ב' דמסוג' דכאן מוכח דבעל יוכל להפר נזירות שמשון מדאמר ר"ה משנשואות אין מדירי' אותה, וקשי' לי מדמקשה ודלמא אזלה לגבי חכם וכו' והא אפשר להדירה בנזירות שמשון דנדאי התרה ל"ל לנו"ש כמבואר בסוג' ש"ס סוף מפות וצ"ע על מהרי"ט דלא הרגיש בקוש' זו, ונ"ל בישוב קושיתי עפ"י תמיהת המל"מ פ"ג מנזירות הלכה י"ז על מהרי"ט דהא במתני' קתני נודרת ליתומים בכל מה שירצו ואיך אפשר הלא א"א להדירה רק מיין ושקר והניחו בצ"ע.

ולפע"ד אין התמיה' קנימת דנדאי במתני' אין להעמיס שמדירין אותה בנו"ש, אבל הקוש' על ר"ה דאמר נשאת אין מדירי' אותה משמע דליכא אופן שפיר לה, הא יש אופן דמדירי' אותה בנו"ש כשיודעים שקשה עליה לפרוש מיין וע"כ דמהני הפרה לנו"ש וליכא אופן להדירה והא דמקשה לר"נ ניסת בנדאי מפיר לה בעל אין ראי' דהא אמר סתם מדירי' אותה כמתני' בכל מה שירצו יתומים ונפיר מקשה וליכא ראי' מדמקשה על ר"נ, אבל מר"ה דאמר בהחלט ניסת אין מדירי' אותה חזקה ראי' של מהרי"ט והא"ש דלק"מ מדמקשה על ר"ה דלמא אזלה לגבי חכם וכו' הא אפשר בנו"ש, דהקוש' קאי על מתני' דנודרת בכל מה שירצו היתומים וא"א להעמיס דוקא בדבר פרטי בנו"ש וא"ש, ואפשר דמהרי"ט דמהרי"ט התכונן לכל מ"ש, ולכן ל"ק ליה מקוש' ש"ס על ר"ה והדברים פשוטים לפענ"ד: אבל אי קשי' הא קשי' מדמקשה למ"ד א"צ לפרט ממתני' י"ל דנודר בנו"ש שאין לו התרה, ואם אולי לא איכפת ליה כ"כ מניעת שתיית יין ושקר כ"כ מ"מ הרחננו ע"י הוספת איסור על איסורו שפיר יקשה עליו מניעת שתיית יין ולא הטרחנו עכ"פ ב"ד בכדי ומה שיש לנו לעשות עשינו, וצ"ע.

וי"ל משו"ה מקדים ברייתא דתני עלה נודר ועובד, כיון דאפשר שלא איכפת ליה כ"כ מניעת יין ושקר אלא שאין לנו לעשות יותר עכ"פ הי' לו לגרשה תחלה שלא יהי' תקיפת היצור כ"כ וממתני' ל"ק די"ל באמת מגרש תחלה וא"ש נכון ועיין: ואחרי הנייעת דברים הדברים האלה נבוא בטח לישוב דינו של הרשב"א ומחבר דאף אחר שגרשה או מתה צריף להדירה עד"ר שהקשינו לשאול לפמ"ש דבלא"ה ל"ק ממתני' לחוד מוכח דל"ח כ"כ האי שפיר תלה אצל חכם, לפמ"ש ובארנו הסוג' ע"פי תירוץ התוס' דמתני' ל"ק די"ל שפירשה תחלה ולא הוי אטרוחי ב"ד בכדי דמדירי' אותו על כפר ויאכל לפנינו והוספנו עליו איסור לשעה מיהת ואולי יחוש לנדרו משום איסור שעה, אבל מבריייתא קשה דה' לנו לעשות כל טצדקי למעט תקיפת יצרו דגם בכפר לא יצאנו מידי חשש שפיר

לא יחוש לאיסור שְעָה, אֲבָל אם נודר אחר שגִירש עֲשִׂינוּ כֵּל מֵה שְׁעָלֵינוּ וְאֶפְשָׁר לָנוּ לַעֲשׂוֹת, כ"ז עַד דְּלֹא יָדַע אֲנִי דְאֶפְשָׁר לְהוֹסִיף אִיסוּר עַל אִיסוּרוֹ שֶׁהוּא אִיסוּר עוֹלָם שׁוֹב אֵין בְּיַדְנוּ אֲלֵא לְהוֹסִיף אִיסוּר שְׁעָה וּמֵה לָנוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד, אֲבָל כְּדַמְתַּרְץ דְּמִדִּירֵי אֹתוֹ עַד"ר דָּאֵין לוֹ הַתְּרָה וְכִינֵן שְׂיֵישׁ לְפָנֵינוּ לְהוֹסִיף אִיסוּר עוֹלָם בְּנוֹדָאֵי עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כֵּל טְצָדְקֵי וְאֶפְי' גְּרִשָׁה תְּחִלָּה אוֹלֵי יִתְקוֹן יִצְרוּ עָלֵינוּ לַעֲבֹר אִיסוּר שְׁעָה טוֹב לָנוּ לְהִדִּירוּ עַד"ר, וּא"ש פִּסְקָא שֶׁל הַמַּחֲבֵר וְהוּא יִשׁוּב נְכוּן נִתְיַסַּד עַל אַדְנֵי צְדָקָה: וְנִבּוֹא אֶל הָעִיוֹן אֲשֶׁר מִשָּׁם בָּאנוּ לְעֵינֵי בְּנֵדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ אֵי סְגִי בְּקַבְלַת דְּבָרִים בְּעֵלְמָא, אוֹ צְרִיף לְהִדִּירוּ עַד"ר כְּמוֹ נוֹשָׂא נְשִׁים בְּעֵבְרֵי' דְּלֹא דְמֵי לְמַטְמָא לְמַתִּים בְּלֵי שׁוּם תּוֹעֲלַת הַרְנוּחַת מְמוֹן, הַגַּם דְּבּוֹדָאֵי א"א חוֹטָא וְלֹא לוֹ לְטַמָּא לְמַתִּים בְּמִזִּיד וְלֹא לוֹ שׁוּם הַנְּאָה, מ"מ כִּינֵן דָּאֵין יִצְרוּ תּוֹקְפוֹ כְּמוֹ יִצְרָא דְּנָנוּת סְגִי בְּקַבְלָה בְּעֵלְמָא, אֲבָל בְּנֵדוֹן שְׁלָנוּ שְׂיֵישׁ לוֹ בּוֹ תּוֹעֲלַת הַרְנוּחַת מְמוֹן וְאֲנִי רּוֹפָא בְּאוֹמְנָתוֹ יַחֲזִי הַגַּם דְּלוֹשָׂא נְשִׁים בְּעֵבְרֵיהּ דְּקַתְּנֵי בְּפִרְיָתָא דְּנוֹדֵר וְעוֹבֵד יוֹרֵד וּמְגִרֵשׁ לֹא דְמֵי דְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשָׁה וְתִקְרִיף עָלֵינוּ יִצְרוּ וְלֹא דְמֵי לְנִפְשׁ הַמַּתְאוֹת לְהַרְנוּחַת מְמוֹן, אֲבָל יֵישׁ לְדַמּוֹתוֹ לְכַפֵּר גִּירֵשׁ דְּחִיָּישִׁי שְׂיִחְזִירְנָה, וּכ"ש כְּשִׁמְתָה דְּחוֹשְׁשִׁי שְׁמָא יִשָּׂא אַחֲרַת בְּעֵבְרֵיהּ עַד שְׂיִדוֹר בְּרַבִּים, נ"ל עַפ"י הַשְּׁכָל דַּכ"ש דִּישׁ לְחוֹשׁ בְּנֵדוֹן שְׁלָנוּ שְׁלֹא יַעֲמוּד בְּדְבָרֵינוּ מַחֲמַת חֶסְרוֹן מְמוֹן שְׁבּוֹנוֹדָאֵי יַחֲסֵר לוֹ וְעֵינָא וְלִבָּא בְּכִסָּא תְלוּי', וְהַגַּם שְׁכָן נ"ל מְסַבְרָא, מ"מ אֵינוּ מַחֲלִיט לְדִינָא, וּבְדְבָרִים כְּאֵלוֹ אֵין לְדִינֵן אֲלֵא מֵה שְׁעֵינֵינוּ רוֹאוֹת לְפִי הָאִישׁ וְהָאֶפְשָׁר מִי כְּהַחֲכֵם יוֹדַע פֶּשֶׁר, וְאִיזְהוּ דְרָף יִכְשֵׁר.

וְה' יוֹרְנוּ דְרָף אֵמַת לְאַמִּיתוֹ, וְהַנְּנִי אוֹמֵר בְּרוּף לְעוֹמְתוֹ חֶפֶץ בְּשְׁלוּתוֹ וְדוֹרֵשׁ שְׁלוֹ תוֹרָתוֹ. פ"ב יוֹם ה' ל'ס' עַל מְקוֹמוֹ יִבּוֹא בְּשְׁלוֹם תְּרַכ"ב ל'פ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"הַג מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה יִז שְׁמַחְתִּי בְּאוֹמְרִים לִי בֵּית ה' גִּלְף פֶּה קְהִלְתֵּינוּ הַגְּדוּלָּה וְהַמְּפֹאֲרָה בְּהַתְאַסֵּף רֵאשֵׁי הָעָם וּמִנְהִיגֵיהֶם יַחַד עָלָה בְּמִוֶּסְכָּם מֵהֶם לְרוֹמֵם בֵּית אֱלֹהֵינוּ הִיא בַּהֲכַנ"ס הַגְּדוּלָּה לְהַגְדִּילָה וּלְהַרְחִיבָה וּלְהוֹסִיף עָלֶיהָ תּוֹסְפוֹת מְרוֹבָה וְהַשְׁעָה צְרִיכָה לְכַף פִּי קָטוֹן הוּא מְהַכִּיל אֶפְי' מַחֲצִית מִב"ב, וְצְרִיכֵי לְהָרוֹס מְכוֹתֵי בַּהֲכַנ"ס וְכִיפָה הַעֲלִינָה וְלַחְזוֹר וְלִבְנוֹת בְּהַרְחֵבָה וְהַרְנוּחָה, וְהוֹצֵאוֹת הַבְּנֵן יְהִי בְּמִרְנוּחַ, מְמַכִּירַת מְקוֹמוֹת שְׂיִתְנוֹסְפוּ ע"י תּוֹסֵף הַבְּנֵן, וְגַם מְקוֹמוֹת הַיְּשָׁנִים יַעֲלוּ בְּשׁוּיִם הַרְבֵּה מִמֵּה שְׁהִי כְּמוֹבָן, וְרוֹצִים לְשַׁפֵּר מְקוֹם מְיוֹחַד לְהַתְּפַלֵּל כ"י הַבְּנֵן עַד גְּמָרוֹ, וְקָצְבוּ זְמַן עִם אֲנִי הַבּוֹנֵה נֶגֶד קִנְס שְׂיִתְחַיֵּיב אִם לֹא יִגְמַר בְּזַמְנוֹ כְּפָתוּב בְּשִׁטְר קְאֵנְטְרָאקְט, וְהַגִּישׁוּ אֵלֵי אֲקָרוֹט וְהוֹצִיעוּ כ"ז לְפָנֵי בְּשִׁאלַת פִּי אִם נְכוּן ע"פ דִּין לְבָנוֹת ע"ד זֶה הִינֵנוּ לְסַתּוֹר תְּחִלָּה ע"מ לְבָנוֹת, וְאַחַר שְׂיִמַּת עֵין עֵיוֹנֵי נִלְפַע"ד לְהַתִּיר וְהַנְּנִי כּוֹתֵב עַל הַסְּפָר וּבְדִין טְעָמֵי וְנִמּוּקֵי בַּעֲזָה"י: גְּרָסִי בְּש"ס ב"ב פ"ק ג' ע"ב אר"ח לֹא לִיִּסְתֵר אִינְשׁ ב"כ עַד דְּבָנוּ ב"כ אַחֲרֵיתָא אִיכָּא דְאֶמְרֵי מִשׁוּם פְּשִׁיעוּתָא וְאִיכָּא דְאֶמְרֵי מִשׁוּם צְלוּי' מֵאֵי בִּינִיָּהוּ א"ב דְּאִיכָּא בִּי כְּנִישְׁתָּ אַחֲרֵיתָא ע"כ וּלְפִי הַגְּרָסָא שְׁלִפְנֵינוּ נִרְאָה דְאֶפְי' אִיכָּא בִּי כְּנִישְׁתָּ אַחֲרֵיתָא קְבוּעַ מ"מ אִיסוּר לְסַתּוֹר בִּי כְּנִישְׁתָּ שְׁמָא יִפְשְׁעוּ וְלֹא יִבְנוּ כָּלָל, וְלֹא יְהִי רַק בַּהֲכַנ"ס א' וצ"ל הָא דְפְּשִׁטָּא ל'ש"ס דְּלִטְעָמָא דְּפְּשִׁיעָה חִיָּישִׁי שְׂיִפְשְׁעוּ וְלֹא יִבְנוּ כָּלָל, דְּלִמָּא ל"ח רַק שְׂיִפְשְׁעוּ וְיִתְרַשְׁלוּ בְּבִנְיָנוּ לְזַמֵּן וְלִזְהָ פִּי אִיכָּא בִּי כְּנִישְׁתָּ אַחֲרֵיתָא שְׂרִי, כַּמ"ש בְּנִמּוּקֵי יוֹסֵף בְּאֵמַת לְפִי גִירֵסוֹתוֹ, וִי"ל דַּא"כ צ"ל לְמ"ד מִשׁוּם צְלוּי' דְּכָל דְּאִיכָּא דְּנוֹכְתָא לְצְלוּי' שְׂרִי וְקַמ"ל ר"ח דְּאִיסוּר פִּי לִיכָּא דְּנוֹכְתָא לְצְלוּי' כָּלָל וְזֶה מִיִּלְתָּא דְּפְּשִׁטָּא שֶׁא"צ לְהֵאֲמֵר שְׁאִיסוּר לְסַתּוֹר כִּינֵן דַּל"ל דְּנוֹכְתָא לְצְלוּי' כָּלָל וְיִתְבַּטַּל לְגַמְרֵי תְּפִלַּת צְבוּר

בְּרַבִּים בִּי פְּנוּפְּנִי וְעַ"כ לְמַ"ד מִשׁוּם צְלוּי גַם כִּי אֵיכָּא דְנוֹכְתָא לְצִלוּנִי וְלֵיכָּא בַּהֲכַנ"ס קְבוּעַ
אָסוּר דְחֵינְשִׁי שְׂיִתְבַטֵּל בְּקַל מְקוֹם דְנוֹכְתָא וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם לְצִלוּנִי וְהֵינּוּ מִשׁוּם צְלוּנִי, וּמַ"ד
מִשׁוּם פְּשִׁיעוּתָא אִפִּי בְּדֵאִיכָּא בִּי כְּנִישְׁתָּא קְבוּעַ אָסוּר שְׂמָא יִפְשְׁעוּ וְלֹא יִבְנוּ עוֹד וְלֹא
יִהְיֶה לָהֶם רַק בַּהֲכַנ"ס א' פּנ"ל: וְכֵן נִרְאֶה שְׂיִטְתוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם שֶׁכ' בִּפְי"א מֵהֶלְכ' תְּפִלָּה
הִלְכָה י"ב שְׂמָא יֵאָרַע לָהֶם אֲנָס וְלֹא יִבְנוּ מִשְׁמַע שְׂלֵא יִבְנוּ פִלְל, וְכֵן לְשׁוֹן הֶרְשֵׁב"ם
דְלִמָּא מִתְרַמִּי אֲנָס וּפְשְׁעוּ וְלֹא יִבְנוּ אַחֲרִיתָא מִשְׁמַע דְחֵינְשִׁי שְׂלֵא יִבְנוּ פִלְל, וְכֵן דֵּינִיק
הַת"ח מְלִשׁוֹן רַמְבַּ"ם וְרִשְׁבַּ"ם כַּמ"ש: וְהִנֵּה מ"ש הֶרְשֵׁב"ם שְׂמָא מִתְרַמִּי אֲנָס וּפְשְׁעוּ
צ"ל לְמָה לִי תְרִי טַעְמֵי דְאֲנָס וּפְשִׁיעָה וְגַם מַה לּוֹ לְהוֹסִיף חֲשֵׁשׁ אֲנָס שְׂלֵא נִזְכָּר בְּגִמְרָא
רַק מִשׁוּם פְּשִׁיעָה.

וְעוֹד צִל"ע אִם נִיחּוּשׁ לְאֲנָס מֵאִי הָאִי דְמִבְּעוּ בְּגָבוּ זוּזֵי וּפְשׁוּט לִי דְלִמָּא מִתְרַמִּי פְדִיּוֹן
שְׁבוּנִי וְהִדָּר מִבְּעֵי שְׂרִיגוּ לְבָנֵי וְכו' א"ל דְלִמָּא מִתְרַמִּי פ"ש וְכו' הוּל"ל בְּקִינְצוּר דְלִמָּא
יֵאָרַע אֲנָס שְׂלֵא יוֹכְלוּ לְבָנוֹת מֵאִיזָה סִיבָה שְׂיִהִי שְׂיִעֲנוּכְבוּ וְנִמְנְעוּ מִלְבָּנוֹת, וְנִלְפַע"ד
בְּכּוֹנֵת הֶרְשֵׁב"ם דְנוּדָאֵי רְחוּק לְחֲשׂוֹד וְלְחֻשׁ שְׂיִפְשְׁעוּ בְּזוּדוֹן וְלֹא יִבְנוּ בַּהֲכַנ"ס אַחֲרִיתָא
וְכ"ש לְחֻשׁ שְׂלֵא יִבְנוּ פִלְל לְעוֹלָם אַחַר שְׁהִסְפִּימוּ בְּדַעְתָּם בְּשַׁעַת הַסְּתִירָה לְבָנוֹת וְסִתְרוּ
ע"מ כֵּן בְּנוּדָאֵי שְׂאֲרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עוֹלָה כְּזוֹ, אֲלֵא דְחֵינְשִׁי שְׂמָא אַחַר שְׁהִסְפִּימוּ
בְּדַעְתָּם וְנָדַב לָבָם אוֹתָם לְתַת לְכֶסֶף מוֹצֵא פְדֵי צָרְכֵי הַבְּנִין יִקְרָה לָהֶם מְקָרָה שְׂצָרִיכִים
לְהוֹצִיא הוֹצֵאת לְמַצְנָה אַחֲרַת אוֹ לִפ"ש וּבְדִין יַעֲשׂוּ לְשַׁעְתוֹ וְאֲנוּסִים הֵמָּה ע"פ הַדִּין גַּם
פְּשֵׁבֶר גָּבוּ מַעוֹת אוֹ שְׂרִיגֵי דְלְבָנֵי וְכו' וְשׁוּב חֵינְשִׁי שְׂמָא יִפְשְׁעוּ בְּבָנִין בַּהֲכַנ"ס מֵאַחַר
שֶׁהִי לָהֶם הוֹצֵאוֹת אַחֲרוֹת לְדָבָר מַצְנָה, וְהוֹצִיא אוֹ אֲשֶׁר הִבִּיא אוֹ לְבָנִין בַּהֲכַנ"ס לְמַצְנָה אַחֲרַת
אֲח"כ יִתְרַשְׁלוּ וְיִפְשְׁעוּ מִלְתַּת לְכֶסֶף מוֹצֵא שְׁנִית לְבָנִין בַּהֲכַנ"ס, וְזֶהוּ שֶׁכ' הֶרְשֵׁב"ם שְׂמָא
מִתְרַמִּי לְהוֹ אֲנָס הֵינּוּ אֲנָס מַצְנָה אַחֲרַת שְׂיִצְטָרְכוּ לְשַׁעָה וְאֲח"כ יִפְשְׁעוּ וְלֹא יִבְנוּ
אַחֲרִיתָא פִלְל, וּבְזָה סְרוּ פֶל הַקְּוִשִׁי שְׁהִקְשִׁינוּ עַל הֶרְשֵׁב"ם כְּנִלְפַע"ד נִכּוֹן : וְכֵן נ"ל
בְּכּוֹנֵת הֶרְמֵב"ם שֶׁכ' שְׂמָא יֵאָרַע לָהֶם אֲנָס וְלֹא יִבְנוּ הֵינּוּ אֲנָס דִּפ"ש וּמִשׁו"ה אִפִּי בְּגָבוּ
מַעוֹת וְשְׂרִיגֵי דְלְבָנֵי חֵינְשִׁי שְׂיִצְטָרְכוּ לְמַצְנָה וּפ"ש וְשׁוּב לֹא יִבְנוּ בְּפְשִׁיעָה לְגַבּוֹת מַעוֹ
שְׁנֵי לְבָנִין בַּהֲכַנ"ס, וּמַה"ט אָסוּר ג"כ לְסִתּוֹר בַּהֲכַנ"ס בְּאַמְצַע בְּנִין בַּהֲכַנ"ס אַחֲרַת,
וְרוֹצֵה לְיַקְח הָאֲבָנִים וּלְבִינּוֹת מִבַּהֲכַנ"ס הֵינְשׁוּ בְּכַשׁ"ס מְגִלָּה כ"ו ע"ב שְׂמָא יִתְרַמִּי פ"ש
וְיִמְכְרוּ הַבְּנוּי וְלֹא יִבְנוּ אַחֲרַת, וְדוּקָא בְּבָנוּ פֶלוֹ ל"ח דְדִירְתִּי דֵאִינְשׁ לֹא מְזַדְבְּנִי, אֲבָל
כ"ז שְׂלֵא נִשְׁלַם מְזַדְבּוֹ, הֵגַם דַּס"ל לְרַמְבַּ"ם דְלִכְתַּחֲקִלָּה גַם כְּשֶׁהוּא בְּאַמְצַע הַבְּנִין לֹא
נִכּוֹן לְמַפּוֹר לִפ"ש עֵינֵן סִי קַנ"ג סְעִיף י"ג וּבִמְג"א ס"ק ל"ב, וּבְרַמְבַּ"ם הַגֵּרָסָא בְּנוּ יִגְמְרוּ
וְלֹא יִמְכְרוּ וְכ' מַג"א וְכֵן הָעֵינִיק וְצ"ל פִּינּוֹן דְלֵיכָּא אִיסוּר רַק דְלֹא יַעֲשׂוּ כֵּן כַּמ"ש מַג"א
ס"ק ל"א חֵינְשִׁי שְׂיִמְכְרוּ לִפ"ש, וְכֵן פְּשִׁנְגָמֵר אֵין בּוֹ אִיסוּר רַק לְכַתַּחֲקִלָּה לֹא יַעֲשׂוּ וְלִכּוֹן
מִקְשָׁה כָּאֵן אִפִּי בְּנוּ נְמִי וּמִתְרַץ דְדִירְתָא לֹא מְזַדְבְּנִי אִינְשִׁי הֵינּוּ דֵאִין דְרַךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן
פִּינּוֹן שְׂפָבֵר נְגַמֵר פֶלוֹ אֲבָל בְּמִקְצָתוֹ חֵינְשִׁי שְׂיִזְבְּנוּ פּנ"ל: וְזֶה דְלֵא כַּמְג"א ס' קַנ"ב ס"ק
ה' דְנִרְאֶה דַּס"ל דְחֵינְשִׁי לְאֲנָס שְׂיִהִי אֲנָס וְעֵיכּוֹב בְּבָנִין עֲצָמוּ שְׂיִהִי מְעוֹכְבִים בְּאֲנָס
מִלְבָּנוֹת דְכָבֵר הוֹכַחְנוּ דְמִסּוּגֵי דְהִכָּא נִרְאֶה דַּל"ח לְאֲנָס כִּי הָאִי, וְעֵינִי אֵלֵי רַבָּה שְׁהִסְפִּים
עִם הַמַּג"א הֵינּוּ בְּגוּף הַדִּין דְאַפִּי אֵיכָּא דְנוֹכְתָא לְצִלוּנִי אָסוּר אִפִּי בְּעוֹמֵד בְּאַמְצַע הַבְּנִין
הֵינּוּ שְׂפָבֵר בְּנֵי חֲצִי אוֹ רוּב וְהוּא מִחֲשֵׁשׁ שְׂיִזְדַּמֵּן פ"ש, וּמִבִּיא רֵאִי מ"ש"ס בְּבָא בְּתָרָא
דְדוּקָא דִירְתָא לֹא מְזַדְבְּנִי וְדְבָרֵי כְדְבָרֵינוּ אֲלֵא שְׂקָצֵר וְאַנְחָנוּ בְּאַרְנוּ בְּאַר רְחוּבוֹת וְרוּחָא

שְׁמַעְתָּא וְאַמַּת נְכוּן הַדְּבָר: וְהִנֵּה הָרִי"ף וְרָא"ש וְתוֹס' וְנִמְק"י גֵּרְסוֹ א"ב דְּאִיפָּא דְּנוֹכְתָא לְצִלוֹנִי וְכ' הַנִּמְק"י וְדוֹקָא בְּדוֹכְתָא לְצִלוֹנִי חִינְשִׁי לְפִשְׁעוֹתָא הִינְנוּ שְׁיִתְרַשְׁלוּ לְזִמְן וּבְנִתִּים יִתְבַּטְּל דְּנוֹכְתָא לְצִלוֹנִי, אָבֵל בְּאִיפָּא ב"כ אַחְרִיתָא קְבוּעַ וְקִימָא גַם חֲשֵׁשׁ פִּשְׁעוֹת לִיפָּא דל"ח שְׁלֵא יִבְנוּ כָּלֵל רַק שְׁיִתְרַשְׁלוּ, וְצָרִיף לְהַבִּין לִי שִׁיטָּה זֹה לְלִישְׁנָא מִשּׁוּם צִלוֹנִי הָא דֶּאֱר"ח לֹא לְסִתּוֹר וְכו' הִינְנוּ בְּלִיפָּא דְּנוֹכְתָא לְצִלוֹנִי פִּשְׁיטָא וְאַצ"ל שְׁאָסוֹר לְסִתּוֹר כְּדִי שְׁלֵא יִתְבַּטְּל הַתְּפִלָּה בְּצִיבּוֹר לְשַׁעֲתִי צ"ל דִּישׁ לְהֵם מְקוֹם לְהַתְּפַלֵּל אֲלֵא שְׁאִין לְהֵם דְּנוֹכְתָא מִיְנוּחַד לְתַפְלָה כ"י הַבְּנִין אֲלֵא פִּעַם מִתְּפַלְלִי בְּמְקוֹם זֶה פִּעַם בְּמְקוֹם אַחֵר וּבְכ"פ יִמְצָאוּ מְקוֹם לְהַתְּפַלֵּל שָׁם, וְכֵה"ג הִשְׁמִיעֵנוּ ר"ח שְׁאָסוֹר שְׁמָא פִּעַם לֹא יִמְצָאוּ מְקוֹם וְתִתְבַּטְּל הַתְּפִלָּה בְּצִיבּוֹר אָבֵל בְּאִיפָּא דְּנוֹכְתָא קְבוּעַ לְצִלוֹנִי עֵתָה כ"י הַבְּנִין לְמ"ד מִשּׁוּם צִלוֹנִי מוֹתֵר, וְלְמ"ד מִשּׁוּם פִּשְׁעוֹתָא אָסוֹר, כִּינֵן שְׁלֵא הִי מְקוֹם זֶה קְבוּעַ עַד עֵתָה וְגַם עַכְשָׁיו אֵינוּ קְבוּעַ בְּנוֹדָאֵי כ"ז הַבְּנִין חִינְשִׁי שְׁיִתְאַרְפוּ זִמְן הַבְּנִין ע"י הַתְּרַשְׁלוֹת וְלֹא יִהְיֶה לְהֵם אַח"כ דְּנוֹכְתָא קְבוּעַ לְצִלוֹנִי כְּנ"ל לְפָר"ש: וְנ"ל לְשִׁיטָּה זֹה בְּדִאִיפָּא דְּנוֹכְתָא לְצִלוֹנִי שְׁשׁוֹכְרִי מְקוֹם בְּאִנְפֵּן שֶׁא"א לְמַשְׁכִּיר לְחִזּוֹר בּוֹ וְגַם שְׁכָרוֹ בְּלִי קְבִיעוֹת זִמְן וּמִן־שְׁכָר לְזִמְן מִשְׁוֹף הַבְּנִין עַד גְּמִירָא יִצְאֵנוּ מִחֲשָׁא שְׁיִתְרַשְׁלוּ בְּבִנְיָן וּבִתּוּף כִּף תִּתְבַּטְּל דְּנוֹכְתָא לְצִלוֹנִי דָּאֵם יִמְשׁוּף זִמְן הַבְּנִין גַּם יְמֵי שְׁכִירוֹת הַמְּקוֹם נִמְשָׁכוּ אַחֲרֵיו כִּי כּוֹ הַתְּנָה, וְכִינֵן שְׁנִיתִקְשֵׁר הַמְּשָׁכִיר בְּקִשְׁרֵי אִמִּיץ שֶׁא"א לְחִזּוֹר בּוֹ לִיפָּא לְמִיחַשׁ לְמִדֵּי לְשִׁיטָּה זֹה: וּבִאֲגוּדָה בְּב"ב כ' מְפִנְרֵשׁ בְּדִאִיפָּא תְּרִי בִּי כְּנִישְׁתָּא מוֹתֵר לְסִתּוֹר א' כְּדִי לְבָנוֹת, וְכֵן מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַבִּינוּ יְרוּחָם נִתִּיב ג' חֶלֶק ח' וְנ"ל וְאַפְּי' יֵשׁ לְהֵם מְקוֹם אַחֵר לְהַתְּפַלֵּל אָסוֹר לְסִתּוֹר מְדִלָּא כ' וְאַפְּי' יֵשׁ לְהֵם ב"כ אַחְרִיתָא ש"מ בְּדִאִיפָּא בַּה"כ אַחְרֵת לִיפָּא חֲשָׁא, וְעֵינִי אֵלֵי רַבָּה: וְהִנֵּה הַט"ז רס"י קנ"ב סְמֵף לְבוֹ לְהַתִּיר הִיכָּא דְּאִיפָּא ב"כ קְבוּעַ אַחְרִיתָא כְּשִׁיטָּתוֹ שְׁל נִמְק"י בְּשֵׁם רִשְׁבֵּ"א וְתוֹס', אֲלֵא שְׁהוֹסִיף מְדִילָּי דְכ"ע מוֹדִים לְזֶה אִפִּי לְגִירְסָא שְׁלִפְנִינוּ א"ב דְּאִיפָּא ב"כ קְבוּעַ אַחְרִיתָא י"ל דְּאֵינוּ קְבוּעַ, וְכ' הֵגַם דְּרַמְב"ם נוֹטוֹר סִתְמוּ וְלֹא כְּתָבוּ חִידוּשׁ דִּין זֶה מִשּׁוּם דְּמִמִּילָא נִשְׁמַע מְדַכְּתָבוּ אֲלֵא בּוֹנָה הָאַחְרֵת תְּחִלָּה וְאַח"כ סוֹתְרִים, גְּלַמּוֹד דָּאֵם אִיפָּא בַּה"כ אַחְרִיתָא כְּאֵלוּ בְּנוּ הָאַחְרֵת דְּמָה הִפְרִישׁ בֵּין זֶה לְזֶה עכ"ל: וְהִנֵּה מ"ש דְּגַם לְגִירְסָא שְׁלִפְנִינוּ אִי אִיפָּא ב"כ אַחְרִיתָא הִינְנוּ שְׁאֵינוּ קְבוּעַ זֶה דְּחוּק וְרַחוּק לְהַעֲמִיס בְּלִישְׁנָא דְש"ס כִּינֵן דְּאִיפָּא לְמַטְעֵי דְאַפִּי בְּקְבוּעַ אָסוֹר וְכָל כִּי הָאִי הו"ל לְפִרוּשֵׁי כְּגוֹן דְּאִיפָּא ב"כ שְׁאֵינוּ קְבוּעַ אוֹ כְּגוֹן דְּאִיפָּא דְּנוֹכְתָא לְצִלוֹנִי, וְגַם בִּי כְּנִישְׁתָּא אַחְרִיתָא מִשְׁמַע דְּאִיפָּא אַחְרִיתָא כְּמוֹ זֹה שְׁסוֹתְרִים אוֹתוֹ שְׁהוּא בְּקְבִיעוֹת וְכֵהָא דְאַמֵּר ר"ח עַד דְּבָנוּ ב"כ אַחְרִיתָא הִינְנוּ בְּנוֹדָאֵי שְׁיִהְיֶה כְּמוֹהָ שְׁיִהְיֶה קְבוּעַ כְּמוֹ הָרֵאשׁוֹנָה דְּאִי יִבְנוּ בַּהֲכַנ"ס אַחְרִיתָא דְלֹא יִהְיֶה קְבוּעַ וְלְצִמִּיתוֹת כְּמוֹ זֹה שְׁהִית' עַד עֵתָה בְּנוֹדָאֵי אָסוֹר לְסִתּוֹר הָרֵאשׁוֹנָה וְכֵן א"ב דְּאִיפָּא ב"כ אַחְרִית' פִּירוּשׁוֹ אַחְרִיתָא כְּמוֹ זֹה שְׁסוֹתְרִים דְּקְבִיעַ וְקִימָת דְלֹא כֵּט"ז: וּמ"ש דְּרַמְב"ם נוֹטוֹר סִתְמוּ עַל מ"ש דְּאַחֵר שְׁנַבְנָה מוֹתֵר לְסִתּוֹר מְזָה גְּלַמּוֹד בְּדִאִיפָּא ב"כ אַחְרִיתָא מוֹתֵר דִּמ"ש דְּבָרֵיו תְּמוּהֵי מְאוֹד דְּמַדְמָה מְלִתָּא לְמִלְתָּא לְהַדְדִי, וְהֵם רַחוּקִים כְּרַחוּק מְזָרְח וְכו' בְּנוֹדָאֵי אַחֵר שְׁכָבֵר בְּנוּ הָאַחְרֵת שְׁתִּהְיֶה תַּחַת זֹה שְׁיִסְתְּרוּ אִין לְחוּשׁ אוֹ לְגִזּוֹר עוֹד יוֹתֵר שְׁכָבֵר תִּקְנוּ קוֹנְדִם שְׁקַלְקְלוּ וּבְנוּ מַה שְׁיִסְתְּרוּ, אָבֵל כְּשִׁישׁ ב' ב"כ כְּשִׁיטָּתוֹר א' יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֵא יִבְנוּהוּ עוֹד וְלֹא יִהְיֶה לְהֵם רַק בַּהֲכַנ"ס א' וְדִמְיוֹנוֹ שְׁל ט"ז אֵינוּ עוֹלָה יָפָה, וְאֵינוּ מִן הַמְּדוּנָה וְדְבָרֵיו דְּבָרֵי תִימָא: וְהִנֵּה מְסַתִּימַת הֲרַמְב"ם דְלֹא כ' חִידוּשׁ דִּין זֶה דְּאִיפָּא ב"כ אַחְרִיתָא דְמוֹתֵר אִין לְהוֹכִיחַ אִיפָּא דס"ל דְּאַסוֹר דִּידוּעַ

דאין דרכו של רמב"ם לכתוב דין מסכרת עצמו מה דלא מפנרש בגמרא וליפא למשמע מסתימתו מידי, אלא לפמ"ש הרמב"ם טעמא דאסורא שפא יארע אונס להאי טעמא איפא למיחש שיהי' אונס שלא יבנו פלל וגם איפא ב"כ אחריתא אסור וי"ל לפמ"ש לעיל דחשש אונס לאו דחיישי' לאונס דעלמא אלא דחוששין לאונס מצנה שינדמן להם פגון פדיון שבוים וכדומה ועי"ז יפשוטו אח"כ וימנעו מלתת עוד שנית לבגנן בהכנ"ס לפ"ז י"ל דל"ח פולי האי שלא יבנו עוד פלל אלא שיתרשלו עי"ז לקבץ לתת שנית לבגננה, אבל לא חיישי' שלא יבנו פלל ולא קיימו נדרם אשר נדרו לה' פל פי האי לא חיישי' לפשיעה ובאיפא ב"כ אחריתא אפשר גם לטעמא דרמב"ם מותר: אלא מדכ' הרמב"ם שלא יבנו משמע קצת דס"ל דחיישי' שלא יבנו פלל וכן דייק הת"ח מלשונו ומלשון הרשב"ם, לפ"ז אפי' איפא ב"כ אחריתא אסור דיש לחוש שלא יבנו פלל ולא יהי' להם רק בהכנ"ס א': והנה מסתימת הטור וש"ע שלא פתבו חידוש דין זה דמותר לסתור בדאיפא ב"כ אחריתא, נראה דס"ל דגם בדאיפא בכ"א אסור ונרא' לי דנראה לו לטור דכן שיטת אביו הרא"ש ו"ל מדדחוק דמרימר ומ"ז ס"ל משום צלו' ולא משמע פן מסידור וסיגנון הסוגי' כמ"ש הנמק"י, ולא רצה הרא"ש לתרץ דמרימר ומ"ז משום שהי' להם בה"כ אחרת כמ"ש תוס' ש"מ דס"ל לרא"ש דאסור ואחז הטור בשיטת אביו הרא"ש ו"ל.

ולעצמינו י"ל דמשו"ה לא ניחא לרא"ש לתרץ דמשום שהי' להם בהכנ"ס אחרת דלעולם נשאר להם א' בחורף של חורף ובקיץ של קיץ כמ"ש תוס' דס"ל פיון דמשום קור וחום התלפיו בהכנ"ס דהי' קשה להם להתפלל תדיר בא' בקיץ וחורף משום קור וחום הדר שוב הו"ל פאלו אין להם בהכנ"ס אחרת, ולומר דאירי שהי' להם במקומם עוד בהכנ"ס אחרת שאפשר להתפלל בה בקיץ וחורף כמו בתי פנסיות שלנו זה לא נזכר בגמרא וכל פי האי הו"ל לש"ס להודיענו פיון דמביא עונדא דמרימר ומ"ז דסרתו ובנו והו"ל לש"ס לפרושי משום שהי' להם בהכנ"ס אחרת בעיר מלבד בתי פנסיות אלו משו"ה נאזד הרא"ש מתי' תוס' ולא מוכח דס"ל דבאיפא בכ"א דאסור.

וכן נראה מרי"ו דמשמע מדבריו דס"ל דבאיפא ב"כ אחריתא מותר ועל הרוב הולך בשיטת רבו הרא"ש, וע"כ דלא מצא הוכחה דרא"ש חולק על דין זה: וזאת תורת העולה מדברינו פי רבו המתירים בדאיפא בהכנ"ס אחרת, ולא נמצא מפנרש מאן דאסר, אלא דמשמע קצת פן ממשמעות לשונם וסתימת דבריהם ומהטעם שכתבו, וכבר הרגנו לדעת דיש לדחות ולהשוות דעתם לדעת המתירי' בכ"ז פיון דמסתימת הטור וש"ע שלא הודיעו לנו מפנרש ושום שכל חידוש דין זה משמע דעכ"פ לא ברירא להו להתיר, וגם רמ"א לא כ' מזה פלום במקומו, והט"ז ציין על סי' קנ"ג עיי' מג"א שם דאין משם הוכחה וכן נראה מדלא כ' הרמ"א דין זה במקומו נראה כמ"ש המג"א, ומי ירים ראש להתיר, אבל פשיש עוד לצדד אצדודי להקל חזי לצרופי לדעת המתירי' בדאיפא בהכנ"ס אחריתא דרבו המתירי' בפירוש, ודעת האוסרי' אין מפנרש כמ"ש ועיי' ב"י או"ח סי' קכ"ח לענין נושא נשים בעבירה אי מותר בנ"כ שכ' פיון דהאוסרי' מפנרש פתבו לאסור, ודעת המתירי' אין מפנרש אלא מסתימת דבריהם משמע דמתירין אולינן לדינא בטר המפנרש עיי"ש, ושם להחמיר ולאסור, וכאן להקל, לא נכריע להקל משו"ה, מ"מ פיש עוד צד להקל הגם דלאו דסמכא הוא ו"ל דהמיקל לא הפסיד: עוד פש גפן לברורי באר היטב

מ"ש רמ"א ונ"ל נאפני לא רצו לסתור רק מחיצה א' להרחיבה נמי דינא הכי עיי' רי"ו נ"ג ח"ה וב"י בשם הרמב"ם.

והנה מ"ש הב"י בשם הרמב"ם ונ"ל הרמב"ם נאפני פותל א' ממנה בונה הקדש מצד הישן ואח"כ סותר הישן ונ"ל דקמ"ל רבותא דה"א פיון שהרוב בגוי ועומד מרובה על הפרוץ ל"ח שפא יפשע ולא יבנה מה שמקורס קמ"ל נאפני כה"ג חיישי, ונ"ל דנפקא לי' מש"ס מגילה כ"ו ע"ב דהוי בנו ב"כ משמע שהיו עומדים באמצע בגין ואסרו לסתור הישנה ולאתוי' פשוטי וליבני מינה ולעיולי להתם חזינו הגם דכבר בנו ב"כ חדשה והיו באמצע הבגין לא שרי להו לסתור מתחלה עד לבסוף חזינו דלעולם חיישי לפשיעוהא, והה"נ לסתור פותל א' אסור מה"ט פנ"ל, והנה הרמב"ם לא כ' לסתור פותל א' פדי להרחיבה אכל הרי"ו ח"ג נתיב ח' (וברמ"א מצויין בטעות) כ' אחר שהביא הא דאר"ח אין סותרין בהכנס' וכו' כ' ונ"ל פי' וכן להרחיבו, ויש לפרש דבריו בשני פנים א' דקמ"ל נאפני אינו סותר פולו רק מקצתו בצד א' פדי להרחיבו ממה שהי' אסור וזה דינו של הרמב"ם ממש וטובא קמ"ל כמ"ש לרמב"ם דה"א במקורס מקצתה אין חשש פשיעוהא קמ"ל, ב' י"ל דכוננת רי"ו אפי' צריף להרחיב בהכנס' וא"א בלי שיהרנס תחלה ע"ד שכ' הרמב"ם שייבנה החדשה ולהרנס אח"כ הישנה מ"מ אסור ופי' שני נראה יותר מדכ' להרחיבו, יהי' מאינה טעם שיהי' שרוצה להרוס ולמה כ' להרחיב נראה דקמ"ל דה"א דהוי כמו בדאית בי' תינהא דמותר קמ"ל דוקא תינה שרי, אכל להרחיבו אסור: אמנם פן הרא"ש בב"ב כ' ונ"ל על נאי חזו דאית בי' תינהא ונ"ל וכן פל בגין שא"א לבנותה בלא סתירה פגון להרחיב הבגין עכ"ל, הרי דס"ל לרא"ש דכשא"א להרחיב עד שישתור תחלה הו"ל פאית בי' תינהא דשרי, וזה דלא כרי"ו וע"פ הרוב אוחו בשיתת רבו הרא"ש ונ"ל.

ונ"ל להשוות דעת רב ותלמיד דמ"ש הרא"ש פדי להרחיב היינו דבהכנס' קטון מהכיל פולם אחר שנתרבו בני העיר תוספ' מרובה וא"א שיהי' לכ"א מקום קבוע הוי פאית בי' תינה' דשרי וכה"ג גם הרי"ו מודה, ומ"ש הרי"ו וכן להרחיבה היינו שאפשר בלא הרחבה, ולא נשתנה דבר מקמות שהי' אלא שרוצים להרחיבו יותר ממה שהי' פדי שיעמדו במרווח יותר או לפות הבהכנס' ע"ז, זה אסור מחשש שפא יפשעו ולא יבנו עוד ולא יהי' להם מה שהי' להם וקמ"ל דזה לא מיקרי תינה' ועוד קמ"ל נאפני מקצתו אסור להרוס כמ"ש פנ"ל ביאור הענין ולהשוות דעת הראשונים.

ומהתימא על הרמ"א שכ' אפי' לסתור פותל א' נאפני להרחיבה נמי דינא הכי וצ"ע רמב"ם ורי"ו, ורמב"ם לא כ' פלל להרחיבו רק ברי"ו ולמה לא מביא דרא"ש כ' דלהרחיבו מותר ואתו בשיתת רי"ו בפשיטות ועכ"פ הי' לו להביא דרא"ש ורי"ו חולקים בזה, ואי ס"ל דלא פליגו ע"ד שכתבתי הי' לו להביא דברי הרא"ש פשיש צורך גדול להרחיבו וא"א רק פשיסתור תחלה ע"מ לבנות דשרי ואין לומר דפשיטא דמותר דהוי כמו תינהא הא פתבו מדכתבי הרא"ש נראה דלאו פשוט הוא וצ"ע, ותמוה על הט"ז ומג"א שלא הביאו הרא"ש הנ"ל: ואחר הוצעת דברים אלו תבנא לדינא בגדון שלפנינו, הנה יש פה מלבד בהכנס' הגדולה שהיא לצמיתות לקהלה יש עוד בתי פנסיות הרבה יש מהם שייחדו אלו אשר להם בית וקבעו בהכנס' בביתם ועשו אותו לק"ק אח"מ ויש ששכורים הם מב"ב ואין לדמות אלו לאיפא בי' כגישתא אחריתא דפשוט בעיני

לדסוברים דהיכא דאיכא ב"כ אחרית' קבוע דשרי דוקא אם בכ"א גדולה כמו זו שפותרים להכיל פולם, אבל אלו בתי פנסיות קטנים ובינונים לא יספיקו אפי' פולם יחד שיפנסו בו כל ב"ב וכ"ז הבגין לא יהי' לאלו שמתפללים בבהכנ"ס הגדולה בהכנ"ס קבוע פמאז להתפלל אפי' בדוחק וכה"ג לכ"ע אסור אלא דיש להתיר מטעם אחר מאחר ששכרו אקרו"ט מקום מיוחד להתפלל שם במרווח כל ימי הבגין וכתבו וחתמו בשטר קאנטראקט בלי קביעות זמן רק כ"י הבגין וקבלו עליהם קנס מב' צדדים השוכר והמשכיר באופן שאין לחוש שפא משוף זמן הבגין או יתשלו ובתוך פה יתבטל מקום מיוחד לתפלה ולשיטת הנמק"י ולהקת הראשונים אשר עמו דס"ל דוקא איכא דוקא לצלולי חיישי' לפשיעות' לזמן שפא בתוך פה יתבטל דוקא דקבעו, אבל בהכנ"ס קבוע מותר דליכא למיחש שיפשעו ולא יבנו פלל והה"נ באופן שנקבע עכשיו דוקא ולא לזמן קצוב אלא כ"י משוף הבגין וקבלו בקנס שלא לחזור בו דליכא בית מיחוש פלל לפשיעותא והתשלות פלל דמותר: וכ"ז לשיטת הסוברים דאיכא בכ"א שרי דל"ח שלא יבנו פלל ולא יהי' להם רק בהכנ"ס א', אבל לדסוברים דחוששין שלא יבנו פלל ולא יהי' להם רק בהכנ"ס א' כ"ש וקו"ח דיש לחוש בנדון שלנו שיפשעו ולא יבנו ולא יהי' אפי' בהכנ"ס א' רק חדר המושפר לזמן עד פלות הבגין שאין בו קדושת בהכנ"ס כמו בהכנ"ס הגדולה שהיא לצמיתות לקהלה: אבל מצאתי פתח פתוח להתיר לכ"ע בנדון שלנו עפמ"ש בכונת הרשב"ם ורמב"ם דחיישי' לאונס היינו לפשיעה לחוד ל"ח דנריזין מקדימין למצוה כ"ש דלא נחוש שיפשעו ולא יבנו פלל, אלא דחיישינן לאונס היינו שיצטרכו לפ"ש ועי"ז יפשעו או שלא יבנו פלל או שיתעצלו, לפ"ז בנדון שלנו שהוצאות הבגין כל הצורך ימצאו במקירת המקומות כל איש למושבותו והוא בהסכמת בני הקהלה למען שכל איש על מקומו יבוא בשלום, תו אין לחוש לאונס שיהיו אנוסים שיצטרכו המעות למצוה אחרת, פיון דכל הוצאות בגין בהכנ"ס מינה דבהכנ"ס קא רבו ומקום מוצאו ממקומותם למושבותם, יצאנו גם ידי הרמב"ם ורשב"ם וטור והמחבר: ועוד בה שלישיה והיתה לבאר והוא העיקר מאחר שביארנו היכא דצריכים לסתור ולבנות כדי להרחיבו היכא דנפשי גברא וא"א בלא"ה לית מאן דאוסר דליכא תינהא גדולה מזו, וכאן קטן בהכנ"ס הגדולה מהכיל כל ב"ב ובתי פנסיו' הקטני' רובם שכורים ויש לחוש שייתבטלו ובתים קדושים זמן קהלה לכל לא יספיקו כל בתי פנסיות הגדולה והקטנים וצריכים לעשות מנינים במקומות שונים מפל הנהו טעמי נלפע"ד בטח שאין כאן נדנוד איסור, מלבד טעמים הכמוסים בלב ע"ד עת לעשות לד' וכו' שא"א להעלותם על הספר שאין מגלים אלא לצנועים ויראי ה' ההולכים בעקבות אבותיהם ומחזיקים בישנות: הנלפע"ד בכחא דהתירא פתבתי ואם יספימו עמי דיני קרתא קדישתא י"נ הרבנים המורים בהלכה המאוה"ג נ"י בטח לפי לא אירא להתיר להרוס ע"מ לבנות, בעזרת החונן דעת ורב תבונות, ויהי נועם ה' עלינו ומעשי ידינו כוננה עלינו לפאר לגדל להרחיב ולרומם בית ה' מקדש מעט, יוסיף ה' עליהם פכה אלה פעמי' ואשוריהם לא ימעד, ועתידים בתי פנסיות שיקבעו בא"י, ונזפה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו עומדי צפופים ומשתחווים ונחיים ונעלה מעלה בקודש בעליות מרוחים, בב"א, הכ"ד פה ק"ק פ"ב המעטירה יע"א פאור בוקר ליום ד' י"ב אדר ראשון שנת ברפת ה' היא תעשיר לפ"ק ושמי בקרבם פה אשב פי אוייתה: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס

זצ"ל: תשובה יח מה שחנני הי"ת בדין לעשות מבית הפנסת בהמ"ד, מגלה כ"ו ע"ב וטוש"ע או"ח סי' קנ"ג שקלמנו ואמרנו בו ברב עם הדרת מלה עליון נותן התורה ית"ש בש"ק לסדר ולכל בני ישראל הי' אור לחינוך בית מדרשינו החדש שנבנה בפאר המעלות גדול והדור הוא לכל חסידיו, ע"י הנגיד התורני גרא הי' מרבים המפורסם לשבח פבוד הי' צבי הרש בן המנוח הנגיד היקר הי' שמעון בערגער ע"ה שנת פי מציון תצא תורה ודבר הי' מירושלים לפ"ק: הנה שורש דין זה פתוח עלי ים התלמוד ומקורו ברוך בש"ס מגילה כ"ו ע"ב דאמר רב פפי משמין דרבא אמר לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כנישתא אסור ורב פפא משמין דרבא אמר איפכא, וכן פליגו בזה ר"י וריב"ל דריב"ל ס"ל בית גדול מקום שמגדלין בו תורה ור"י ס"ל מקום שמגדלין בו תפלה, ועיני' תוס' חולין צ"ז ע"א דמפרש פגנת ר' יוחנן אף שמגדלין בו תפלה, וכן מסתבר דלא מפלגו ר"י וריב"ל בסברות הפוכות דריב"ל ס"ל בהמ"ד עדיף ור"י ס"ל בהכנס עדיף, ומסתבר יותר דר"י ס"ל דבהכנס ובהמ"ד שוין, ולכן נדחה הי' דרב פפא משמין דרבא דאמר מהיפוך להיפוך דבהכנס עדיף והוא דלא כמאן וקיימ"ל להלכה פרב פפי משמין דרבא וריב"ל דבהכנס מותר לעשותה בהמ"ד, ומבהמ"ד אסור לעשות בהכנס"ס.

גם אם לא ננקוט בכ"מ פריב"ל נגד ר"י מ"מ הקא הלכה פריב"ל דהא איפא רב פפי משמין דרבא דכן ס"ל ומסתבר כר"פ ולא פרב פפא משמין דרבא שלא יהי' רבא דלא כמאן משו"ה הלכתא פנותי' דריב"ל דהו"ל תרי נגד חדא דר"י יחידאי הוא, וכ"ש לפי דנקטינו דבכ"מ הלכה פריב"ל נגד ר"י כמ"ש תוס' בחולין דאמת הכי הוא דהלכה פריב"ל נגד ר"י אלא דנחה דמפאן ליכא ראי' ע"ש: וכשאני לעצמי נ"ל להביא ראי' מהימנא דהלכתא פריב"ל פאן מש"ס ברכות ח' ע"א דאר"ח מה דכתיב אנהב הי' שערי ציון שערים המצוינים יותר מבתי פנסיות וכו' ואמר ר' לוי אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה וכו' ואביי לא הוי מצלי אלא היכא דגרס ור"א ורב אסי אע"ג דהוי להו פי כנישתא בטברין לא הוו מצלו אלא היכא דגרסי מכ"ז נראה דס"ל דקדושת בהמ"ד עדיף מקדושת בהכנס"ס: והנה המג"א רס"י קנ"ג נכנס לבית הספק מה דינו של בהמ"ד של יחיד, אם גרע מבהכנס"ס של רבים, או שונה לה, או עדיף ממנה די"ל הי' דאמרו מותר לעשות בהמ"ד גם בהמ"ד של יחיד בכלל דג"כ בהמ"ד מקרי או שפא דוקא של רבים דומין דבהכנס"ס דשל רבים היא, ונדעת המג"א דה"ה בהמ"ד של יחיד עדיף מבהכנס"ס של רבים, ונראה לו פן מש"ס ברכות הנ"ל, ואלו' רבה כ' דוקא בהמ"ד של רבים עדיפא מבהכנס"ס ודוחה קצת ראי' מג"א, ואנחנו לא נדע מה נעשה להלכה ולמעשה ביום שידובר בשערים המצוינים בהלכה מדין זה פי על מג"א ואלו' רבה עינינו ואין לנו מכריע הדין עם מי ואנחנו יגענו ומצאנו פשר דבר ומתוך פלפול ומשא ומתן של הלכה יצא לנו פי קדושת בהמ"ד של יחיד שונה לקדושת בהכנס"ס של רבים, ונקדים תחלה אקדמת מילי מעליותא בדין מעלין בקודש ואין מורידין שבמתני' ר"פ בני בני העיר: במתני' זו קשו בה טובא הרבינו אפרים והר"ן ז"ל דלא סיפא רישא דסתרו הדיוקים אהדדי דברישא קתני מקרו רחובה יקנו בהכנס"ס וכו' משמע דוקא מעלין אבל שונה לא ובסיפא קתני מקרו בהכנס"ס לא יקנו רחוב וכו' משמע דוקא להוריד אסור אבל שונה מותר ונדחק הר"א דרישא עיקר ואידי דתני רישא מעלין קתני סיפא אין מורידין, ור"ן כ' ליישב קצת דנקיט בסיפא דאין מורידין משום ס"ת דעכ"פ דיעבד מותר בשונה פיון

דא"א להעלות עליי אחרונא, ועיינ' פ"י יישוב יותר נכון ועיינ' בט"א לפמ"ש הרבנינו
אפרים דסיפא משום רישא י"ל ג"כ איפכא דרישא משום סיפא נקיט הכי וסיפא עיקר
ומביא ראי' דמצינו רישא משום סיפא: ולפע"ד נראה להוכיח דרישא עיקר דדוקא
מעליו, דלכאורה קשה לי למה לא קתני ברישא רבותא יותר דמותר למפור לכתחלה
רחוב כדי לקנות בהכנס"ס וכן פולם ואין לומר דלכתחלה גם להעלות אסור דמכירה
עצמה זלוול היא, וכן ס"ל לר"מ כ"ז ע"ב דאין מוכרין בהכנס"ס אלא על תנאי ועיינ' ר"ן
שם פ"א אפי' לבהכנס"ס של רבים אסור הא אנו לא קיי"ל פנותי' דר"מ ואפי' למפור
בהכנס"ס לדבר רשות מותר כל שמעליו מעותיו והכי נמי מוכח מספיקות ש"ס בס"ת אם
מותר למפור לכתחלה ס"ת ישן לקנות בו חדש משום דליכא לעלו' או אסור משום
דאינו מעלה, אבל כל שמעליו מותר אפי' לכתחלה וקשה למה קתני מתני' דייעבד דוקא,
ומצאתי שהרגיש הריטב"א בזה ונדחק ויש להוכיח מפס קוש' זו דרישא דוקא הוא
דמעליו אבל שנה אסור, ואי הוי קתני מוכרין לכתחלה רחוב כדי לקנות בהכנס"ס וכן
פולם ה"א בדיעבד אפי' שנה מותר כדמשמע בסיפא דוקא להוריד בדיעבד אסור, וה"א
רישא נקיט מעליו משום דאז לכתחלה מותר, אבל בדיעבד אפי' שנה מותר, לכן נקיט
מתני' ברישא דייעבד שמכרו ומ"מ דוקא מעליו ושנה אסור, ומוכח דרישא דוקא מעליו
ובדיעבד וסיפא לאו דוקא דאין מורידין דאפי' שנה אסור פנ"ל: וליישוב במרנוח יותר
הא דנקיט בסיפא אין מורידין, נ"ל דכד דייקת בפ"י רש"י במתני' דקתני וכן במותריהו
ונ"ל מכרו ספרים ולקחו ממקצת דמים תורה לא יקחו מן המותר דבר שקדושתו פחותה,
וצ"ל מה רצה רש"י באריכות זה דהול"ל בקיצור וכן במותריהו אם פבר קנו דבר
שבקדושה דמותר הדמים ג"כ יש בו קדושה, וגם מ"ש שלא יקנו דבר שקדושתו פחותה
קשה דהול"ל שלא יקנו שנה דהא כ' אם מכרו ספרים וקנו תורה והיינו להעלות וס"ל
דמעליו דוקא דרישא דוקא א"כ מאי האי דכ' ולא במותריהו שלא יקנו דבר שקדושתה
פחותה הול"ל יותר שלא יקנו דבר שבקדושתו שנה וצל"ע: ונלפע"ד דס"ל לרש"י הא
דמעליו דוקא כדיוקא דרישא ה"ט משום דמכירה עצמה יש בה זלוול שעושה מסחר
מדבר שבקדושה לכן דוקא מעליו, ובס"ת מסופק ש"ס פיון דליכא להעלות יותר למפור
ישן כדי לקנות חדש הטוב ויפה יותר ממנו אם מותר, אבל כל שיש להעלות צריך
להעלות משום דמכירה זלוול היא ואפי' כשפבר עבר ומכר צריך להעלות כדי להרויח
נגד קדושה הראשונה לתקן את אשר עויות בזלוול ע"י מכירה, וא"ש יותר לפמ"ש הר"ן
דהטילו חכמים קדושה על המעות דבלא"ה לא יתצו רבים בנודאי, וי"ל משו"ה צריך
להעלות ולקנות במעות זה דבר שבקדושה יותר ממה שהי' להם תחלה והרויחו בקדושה
אבל המותר אחר שפבר קנו והעלו בקדושה אלא שקנו בזול ונותר מהמעו' הגם דאסרו
לשנות המעות הנותר להוציאו לחול או להוריד לקדושה קלה ממה שהי' אבל אין צריך
להעלות הנותר לקדושה אחריתא משום זלוול המכירה או כדי שיהי' ניחא לצבורא דהא
הרויחו טובא שקנו ממנו דבר שיש בו קדושה יותר לכן בדין שיהי' הנותר מותר גם
לשנה והא"ש שכ' רש"י דאם קנו מספרים תורה והעלו בקדושה, ממותר הדמים אסור
לקנות פחות מזה שהי' אבל אין צריך להעלות פנ"ל נכון והוא דין חדש שלא מצאתיו
אבל נכון וישר מסברא ומוכח מתוכו מרש"י ועי', ועיינ' לשון טוש"ע סי' קנ"ג שפכתבו
ג"כ דמותריהו אסור להוריד משמע דוקא להוריד אסור, לפ"ז י"ל דלהכי קתני בסיפא

דאין מורידין משום דרצה לומר וכן במותריהם דדוקא אין מורידין אבל בשנה מותר
ובעיקר הדין דצריך להעלות בדמים סמך ארישא דקתני מעלין ומוכח מתוכו דדוקא הוא
כמ"ש לעיל וא"ש נכון ועיני: והנה הרי"ף ורמב"ם פסקו אבעי דש"ס אם מותר למכור
ס"ת ישן לקנות בו חדש ולא אפשר לא לחומרא ור"ן לא מצא טעם בעיקר לדינא למה
נקטו להחמיר אלא דראוי להחמיר משום חומרא קדושת ס"ת.

ולפע"ד נראה דמעיקר הדין הוא דלאמת נפשט האבעי מדאמר ר"י אמר ר"מ ס"ת ישן
אסור לקנות בו חדש דרצה ש"ס למפשט מיני דאסור ודחי דלמא משום פשיעוּתא,
וצל"ע אי משום פשיעוּתא מ"ש ס"ת דנקוט דאסור אפי' בהכנס אסור לסתור או למכור
כדי לבנות ולקנות אחרת משום פשיעוּתא כבש"ס ב"ב ג' ע"ב ומגילה כ"ו ע"ב, ובשלמא
אי אסור למכור ס"ת אפי' פי מנח קמי', שפיר נקיט ס"ת וקמ"ל טובא דאפי' ס"ת דא"א
להעלותו מ"מ אסור וכ"ש דבר אחר דאפשר להעלותו דאסור, אבל אי משום פשיעוּתא
מ"ש ס"ת דנקוט וצל"ע: ולא ידעתי פתח לקוש' זו, אלא לומר דש"ס הכי דחי די"ל
דוקא בס"ת משום קדושת וגודל המצוה חיישינ' לפשיעוּתא, הגם דאמר ר"ח לא לסתור
אינש פי כנישתא וכו' משום פשיעוּתא, מ"מ דחי ש"ס מדר"מ עצמו לא נפשט דיש
איסור במכירת ס"ת רק היכא דשייך משום פשיעוּתא וס"ל דוקא בס"ת חיישי
לפשיעוּתא אבל לאמת דס"ל לר"ח דגם בבהכ"נ חיישי לפשיעוּתא וה"ה לכל דברים
שבקדושה מוכח דס"ל לר"ח דאמר ר"מ אסור למכור ס"ת ישן וכו' אפי' היכא דליכא
משום פשיעוּתא אסור למכור וש"ס לא דחי אלא דמר"מ עצמו לא מוכח, וכה"ג איכא
טובא בש"ס כדרצה למפשט ממתני' וברייתא דחי דמשם אין מוכח, הגם דמבאר ומוכח
מדברי אמורא, ועיני' כנה בתוס' ב"מ י"ז ע"ב, עוד י"ל דדחי להך לישנא בב"ב משום
דליכא דוקתא לצלולי' ולא חייש לפשיעוּתא, נאנן קיי"ל כמ"ד משום פשיעוּתא כבש"ס
מגילה ועיני', והא"ש דפסקו רי"ף ורמב"ם דאסור למכור ס"ת אפי' היכא דליכא משום
פשיעוּתא פנין דקיי"ל כר"ח וכלישנא משום פשיעוּתא ע"כ דס"ת אסור אפי' ליכא משום
פשיעוּתא פנ"ל והוא ישוב נכון לשיטת רי"ף ורמב"ם וכן נקיט להלכה בטוש"ע יו"ד
ריש הלכ' ס"ת: לפ"ז כ"ש דאסור למכור בהכנס לקנות בו בהכנס"ס או ספרים ליקח
בו ספרים אחרים כמ"ש הר"ן דאם בס"ת דליכא להעלות אסור כ"ש היכא דאיכא
להעלות לקדושה אחרת יותר, אלא הב"י או"ח סי' קנ"ג כ' בשם מהרי"א ור"י דאפי'
בשנה מותר, והוכיח מהרי"א פן מדכ' הטור להוריד אסור משמע אבל בשנה מותר וש"ע
מביא ב' דיעות בזה, וצ"ל הגם דמרישא מוכח דוקא להעלות לקדושה ומ"מ ס"ל להקל
משום דסתרו הדקדוקים רישא וסיפא וכינן דמלתא דרבנן היא דבמעוּת אין בו קדושה
רק מדרבנן הטילו קדושה על המעוּת כמ"ש ר"ן בשם רמב"ן לכן נקטו להקל, ויש
האוסרים מיישבים הדקדוקים כמ"ש ר"א ור"ן לכן נקטו להחמיר פרישא דמתני' כצ"ל:
ומ"ש הב"ח ומביאו המג"א דליכא פלוגתא בין הראשונים דר"ן ור"א האוסרים הוא רק
לכתחלה, והמג"א הסכים על ידו כדי להשוות המחלוקת ולא ידעתי איך אפשר לומר
דר"ן ס"ל דבדיעבד מותר, בנודאי ממ"ש הר"ן מדמספקא לש"ס בס"ת אי מותר
לכתחילה משום דאין להעלותו יותר ש"מ פל דאפשר להעלותו בנודאי אסור י"ל
דלכתחלה קאמר, אבל ממ"ש הר"ן בשם ר"א בישוב הדיוקים רישא וסיפא דמתני',
דסיפא אידי דרישא וממ"ש הוא ליישב דרישא עיקר וסיפא משום ס"ת נקיט דאין

מורידין מוכח מתוכו דס"ל דאפי' דייעבד שפכר מקרו דוקא להעלות מותר אבל שנה אסור, דהא רישא בדיעבד איירי גם אין לומר דמודה הר"ן היכא שפכר מחר ואינו מוציא דבר להעלותו יותר דייעבד פנה מותר וכ"כ פ"י במתני' ומינישב הדקדוקי' עפ"ז ומדלא מתרץ הר"ן רישא וסיפא כמו שתי' פ"י והוא ישוב מרנוח יותר ממ"ש הר"ן, נראה דס"ל דאין לחלק דאפי' אינו מוציא דבר להעלותו אסור בדיעבד ונה יש לדחות קצת אבל מ"ש הב"ח לשיטת הר"ן דכל שפכרו מודה הר"ן דמותר זה נדאי א"א כמ"ש וצ"ע: והנה הט"ז הרבה לתמוה מאחר שפסק הטור ביו"ד דס"ת אסור למכור כ"ש שארי קדושות דאפשר להעלותו ואיך פסק פאן בדשנה מותר, ועיי' מג"א שהראה לדעת דשיטת הרמב"ם דשנה מותר ואפי' לכתחלה והעלה לחלק בין ס"ת דא"א להפקיע קדושתו מבהכנ"ס דאפשר להפקיע מקדושתו.

ולדידי צ"ע דאם נימא מדבהכנ"ס עכ"פ מותר ואפי' לכתחלה לשנותה לקדושה השנה לה איך הוכיח הש"ס דמסתבר פ"ב פפי משמין דרבא מדאמר ריב"ל בהכנ"ס מותר לעשות בהמ"ד, מנ"ל דס"ל פ"ב פפי דבהמ"ד חמור ואסור לעשות מבהמ"ד בהכנ"ס דלמא ס"ל לריב"ל דבהמ"ד ובהכנ"ס שנה לכן מתיר לעשות מבהכנ"ס בהמ"ד והא ל"א ריב"ל דבר והפוכו דאסור לעשות מבהמ"ד בהכנ"ס ודלמא ס"ל דשוין ומותר ג"כ לעשות מבהמ"ד בהכנ"ס ומוכח מזה דפשיטא לש"ס דשוני' אסור בכ"מ ואפי' בהכנ"ס ויש לדחות דעכ"פ מוכח דריב"ל דלא פ"ב פפי משמין דרבא דאמר דבהכנ"ס עדיף מבהמ"ד, וכיון די"ל דריב"ל ס"ל דבהמ"ד עדיף מבהכנ"ס כ"כ פפי משמין דרבא, דכ"כ פפי משמין דרבא בנודאי לא ס"ל ריב"ל פ"י: אלא אי קשי' הא קשי' לי מדקאמר ש"ס תסמייע דריב"ל הא דאמר בית גדול שמגדלין בו תורה מדאמר ריב"ל בהכנ"ס מותר לעשות בהמ"ד.

לפמ"ש תוס' דמאן דאמר שמגדלין בו תפלה היינו אף שמגדלין בו תפלה והכי מסתבר דלא יהיו חולקין מהיפוף להיפוף, א"כ מנ"ל דריב"ל הוא דאמר שמגדלין בו תורה דלמא הוא אומר אף מקום שמגדלין בו תפלה וס"ל דשוין הם והא דאמר מותר לעשות מבהכנ"ס בהמ"ד משום דשנה מותר וה"ה מבהמ"ד בהכנ"ס וע"כ דפשיטא לש"ס דוקא מעלין ושנה אסור ונפיר הוכיח דריב"ל ס"ל דבהמ"ד עדיף והוא שאמר מקום שמגדלין בו תורה וצ"ע: וליישוב נ"ל דס"ל לש"ס דריב"ל דאמר בהכנ"ס מותר לעשות בהמ"ד סתם בהמ"ד אפי' יחיד הוא, וגם אם נאמר דכוננתו דבהכנ"ס שנה עם בהמ"ד ואפי' של יחיד אם של יחיד שנה לבהכנ"ס בנודאי דשל רבים עדיף מבהכנ"ס דלא יחלוך אדם לומר דשל רבים לא עדיף מיחיד מצות ות"ת דרבים עדיפו טובא משל יחיד, וע"כ דהוא אומר בית גדול שמגדלין בו תורה דהוא רק במקום שלומדים בו תורה ברבים שער המצוין לכה, ואיך יאמר אף שמגדלין בו תפלה פ"י דאפי' של יחיד שנה לבהכנ"ס בנודאי דשל רבים עדיף טובא ואיך משנה שמגדלין בו תפלה לבית שמגדלין בו תורה וע"כ הוא דאמר דאמר בית שמגדלין בו תורה וא"ש: ויש להוסיף עוד מ"א וקמחא ליישוב דש"ס הוכיח דע"כ ריב"ל דאמר בהכנ"ס מותר לעשותו בהמ"ד אפי' בשל יחיד קאמר מדלא אמר דבר והפוכו דבהמ"ד אסור לעשותו בהכנ"ס כמו שאמר רבא, והא יש לטעות דס"ל דשוין וכמו שמותר לעשות מבהכנ"ס בהמ"ד פ"י מבהמ"ד בהכנ"ס וע"כ דס"ל דבאמת שוין ומשום דגם בבהמ"ד של יחיד קאי לכן לא נקיט אבל אין עושין מבהמ"ד בהכנ"ס

דמשל יחיד מותר באמת לעשות בהכנס, אבל משל רבים אסור ועיני: והשתא מתורץ במרנוח מה שהקשיתי לשאל מדאמר מסתבר פרב פפי וכו' מנ"ל דלקא ס"ל לריב"ל דבהכנס ובהמ"ד שנה י"ל באמת בנודאי ריב"ל ס"ל דשנה ומשו"ה ל"א דבר והפוכו מבהמ"ד אסור לעשות בהכנס, אבל פיון דסתם בהמ"ד גם של יחיד בכלל וע"כ דס"ל דאפי' של יחיד שנה לבהכנס, וממילא נשמע דבהמ"ד של רבים עדיפא מבהכנס ומוכח פרב פפי משמ"ל דרבא דאמר מבי פנישתא לבי רבנן שרי ומבי רבנן לבי פנישתא אסור דבי רבנן היינו שלומדים בו רבנן טובא דשל יחיד לא נקרא בי רבנן, ובשל רבים שפיר אמר דמבי רבנן לבי פנישתא אסור, וריב"ל נקיט בהמ"ד גם של יחיד דשנה לכו לא אמר איפכא, ובבהמ"ד של רבים דעדיפא סמך עצמו על מה שאמר בית גדול שמגדלין בו תורה דרבים דעדיף מבהכנס סממילא נדע שאסור לעשות ממנו בהכנס ועיני: ומינושב נמי דקדוק עצום הא דנקיט רבא בי רבנן וריב"ל נקיט בהמ"ד, משום דריב"ל גם בשל יחיד או רק בשל יחיד קאי נקיט בהמ"ד, אבל רבא דאמר דבר והפוכו נקיט בי רבנן היינו של רבים דוקא כנלפע"ד ועיני בכ"ז: היצא לנו מדברינו פי בהמ"ד של יחיד בשויוי עם בהכנס, ושל רבים עדיפא מבהכנס ולשיטות דסוכרים דשנה מותר, מותר לעשות מבהכנס בהמ"ד של יחיד וה"ה מבהמ"ד של יחיד בהכנס, וכ"ש דמותר לעשות מבהכנס בהמ"ד של רבים, אבל מבהמ"ד של רבים אסור לעשות בהכנס: והנה לשיטת ר"ן ור"א דשנה בשנה אסור ואפי' דיעבד אנו אין לנו ראי' דבהמ"ד של יחיד אם עדיפא או שנה או גרוע מבהכנס דמה שהעלינו מפת קושיותינו ודקדוקינו מדנקיט רבא בי רבנן וריב"ל בבהמ"ד ומדלא אמר ריב"ל דבר והפוכו כמו רבא ומפל זה הוכחנו והעלינו דבהמ"ד של יחיד בשנה עם בהכנס דעי"ז מניושב כל הנ"ל ולשיטת ר"א ור"ן עדיין הדקדוקים במקומם עומדים פמוכן למעיני ממילא אנדא הוכחה שלנו פן נראה לכאורה: אבל יש מקום אתי להעמיד דברינו אלו גם לשיטת ר"ן ור"א בשנאמר הא דס"ל לר"א ור"ן מפת דיוקא דרישא דשנה אסור דוקא במכירה דאיפא זלזול דמכירה כה"ג דוקא צריף להעלות לקדושה אחריתא כדי לתמן מה שענות ע"י המכירה והוריד הקדושה יתמן קצת ע"י שמעלה המעות לקדושה שלמעלה מראשונה ולסברת הר"ן דאל"ה לא ניחא לצבור היינו טעמא פיון שיש בזיון במכירה, אבל להחליף בהכנס לבהכנס אחרת או בהמ"ד לבהמ"ד אחר או לעשות מבהכנס בהמ"ד היכא דהם שוין בקדושה פיון שאין בזיון בגוף החילוף מודה גם ר"א ור"ן דמותר פנ"ל מסברא נכונה, והא"ש דמיושב"ל כל הדקדוקים שדקדקנו גם לר"א ור"ן דאם נימא דבהמ"ד של יחיד שנה לבהכנס מניושבים כל הדקדוקים פמוכן להמעין ע"ד שפתבנו והנה הראנו פנים מסבירות להלכה לכל השיטות דבהמ"ד דייחיד שנה לבית הפנסת ועיני: ועוד לנו ראית פנים מאגדת חז"ל דבהמ"ד דייחיד שנה לבהכנס דרבים, ועליו אין להוסיף מקדושת בהכנס ואין לגרוע והוא מש"סברכות ח' ע"א דאר"ח מאי דכתיב אנהב ה' שערי ציון וכו' אנהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות והקשה מהרש"א ח"א שם הא בתי, מדרשות ושערים המצוינים בהלכה הפל חד עיי"ש דלחלק יצא דשערים המצוינים בהלכה היינו הלכה מש"ש, וב"מ היינו שלומדים בו מקרא משנה וגמרא, ולפע"ד נראה דבהמ"ד היינו של יחיד ושערים המצוינים בהלכה היינו שלומדים בו תורה פרבם, הגם דבכ"מ סתם בהמ"ד גם של רבים שמו עליו בהמ"ד, אבל פאן שאמר שערים מצוינים

בהלכה היינו יושבי שער שרבים עוסקים שם בשערים, נגד זה בהמ"ד הוא של יחיד, וס"ל דבהמ"ד של יחיד שנה לבית הפנסת ושל רבים הוא יותר מבהכנ"ס ומבהמ"ד של יחיד פנ"ל: והרונחנו לנישב מה דתמהו רבים הלא רבא אמר דלימא לי' מילי מעליותא דבי כנישתא ואמר לי' מעליותא דשערים המצוינים יותר מבהכנ"ס והוא מגרעותא דבהכנ"ס, ולמ"ש א"ש פיון דאמר דשערים מצוינים של רבים עדיף מבהכנ"ס ובהמ"ד, ש"מ דבהמ"ד לא עדיף מבהכנ"ס דאל"כ מאי רבותא דשערים המצוינים עדיפו מבהכנ"ס אפי' בהמ"ד של יחיד עדיף וע"כ דס"ל דקדושת בהכנ"ס שנה לבהמ"ד דייחיד והיינו מעליותא דבי כנישתא דשקול פקדושת בהמ"ד של יחיד מיהת: עוד רגע אחת אדבר ביישוב דקדוק דנקיט רבא בי רבנן ול"א בהמ"ד כמו ריב"ל נ"ל דלרבנותא קמ"ל עפ"מ שאמר רבא לקמן בשם ריב"ל מאי בי רבנן ביתא דרבנן שמונתין לאכול שם עיי"ש, וקמ"ל דשרי לעשות מבהכנ"ס בי רבנן הגם שיהי' ביתא דרבנן שיאכלו וישתו ויעשו צרכיהם בו מה שאסור בבהכנ"ס עיי' טוש"ע סי' קנ"א ה"א שאסור לעשות בי רבנן דמוריד בזה מקדושתו עיי' שיהי' אוכלים ועושים צרכי' שם קמ"ל דמ"מ שרי פנ"ל: אלא דצ"ע מהא דאמר ר"א פנותי' דר"פ משמי' דרבא מסתברא מדריב"ל י"ל דהא דאמר ר"פ דאסור מבי כנישתא לבי רבנן היינו פשרוזה לעשותו בי רבנן שיהי' ביתא דרבנן זה אסור וריב"ל אמר מותר לעשותו בהמ"ד היינו שישאר פקדושתו כמו שהי' שלא לעשות בו רק דבר שבקדושה ללמוד בו כמו שהיו נוהגין בו בקדושה פשהי' בהכנ"ס וצ"ע, ויש להאריך בזה עד"פ ותן לחכם ויחפם עוד: עד פה היו דברינו במילי דשמעתתא, הנשמעים ומוכנים לכני חבורתא קדישתא ואח"כ מענין לענין באותו ענין במילי דאגדת' מילי דשמי' תוכחת מוסר והפלגת פבוד ת"ח אשר דברי תורה לעצמו קונה, ושקר נפלא למחזיקים ידי עוסקי אורייתא וכבוד והפלגת קדושת בהמ"ד ותפארתו, ומצותיו של הבונה ומחזיק ולומדי תורה: רח"ש (ר"ח) שבט שבו נתחבר הבהמ"ד) לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר.

פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה. זה השער לה' צדיקים יבואו בו.

בש"ס ברכות אמר רבא לרפרם בר פפא אמור לי מהני מילי מעליותא בבי כנישתא דאמר ר"ח, אמר לי הכי אמר ר"ח מה דכתיב אנהב ה' שערי ציון מפל משפנות יעקב, אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות, והיינו דאמר ר' לוי משחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד ע"כ, ורבים ראו פן תמהו, רבא ביקש ממנו שיאמר לו מעליותא דבי כנישתא, ואמר לו מעליותא דשערים המצוינים בהלכה שהם יותר מבתי כנסיות, ועי' פרי"ף בעין יעקב, ואענה גם אני חלקי בהקדמת מילין ע"ג מילין, אשר חנני הי"ת עילת כל עילין: הנה בסוגי' שאנו עוסקין בלימוד הדישיבה ולומדי תורה, במגילה ר"פ בני העיר כ"ו ע"א פליגו ריב"ל ור"י דריב"ל ס"ל קדושת בהמ"ד יותר מקדושת בהכנ"ס, ור"י ס"ל דהוא שנה עיי' תוס' חולין צ"ז ע"א, וצ"ל במאי פליגי מאי טעמא דריב"ל דס"ל דקדושת בהמ"ד יותר משל בהכנ"ס, ומאי טעמא דר"י דשון הם, נ"ל בהקדמ דאיתא בש"ס קדושין שאלה זו שאלו לפני ר' טרפון וזקנים לימוד גדול או מעשה גדול נענה ר"ט מעשה גדול נענה ר"ע ואמר לימוד גדול, נענו פולם לימוד גדול שהלימוד מביא לידי מעשה, צ"ל למה תחלה סבר ר"ט מעשה גדול וכשאמר ר"ע לימוד גדול מיד חזר ר"ט ונענו פולם לימוד גדול ואמרו

מלתא בטעמא שהלימוד מביא לידי מעשה, ונ"ל בש"ס ברכות אמר רבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים דכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכו' וצ"ל הא תשובה היא אחר שחטא אדם ועושה תשובה אח"כ ואין זה תכלית החכמה שישחטא ויעשה תשובה אלא לשמור ולעשות מעשים טובים, ונ"ל דכל זמן שאינו לומד גם אם ירא ה' בלבו אבל אינו יודע איך לשמור נפשו שלא יפשל בעבירה ולקיים המצוה פתיקונה ונכשל בלי דעת ואמרו ז"ל אין בור ירא חטא וכו' וכשלומד רואה למפרע פי לא ניצול מעבירה בשגגה ולא קנים המצוה פראוי' משים אל לבו לשוב אל ה' ולתקן מעשיו, ואם ילמוד ויעמיק ביותר יראה פי גם זה לא טוב ולא נכון אשר עשה ישיב עוד לתקן דרכיו ולהטיב מעשיו על צד היותר טוב ע"פ דין וצדק והיגו תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, ע"י שלומד ושונה ומברר כל דבר לאמתו הוא בעל תשובה ועושה מעשים טובים יותר ממה שעשה קודם שלמד: והנה כל זמן שאינו לומד אינו מרגיש בחסרון ידיעתו, ואינו מרגיש תכלית והכרח הלימוד עד שלומד, וגם מי שמקטנותו נתגדל על התורה ג"כ אינו מפיר תועלת וחיוב הלימוד כ"כ פי אינו יודע לשער במה הי' נכשל אם לא למד, ע"י חסרון ידיעה, ועוד תועלת בלימוד תורה דמגינה ומצלת האדם מהרהורי ומעשי עבירה ולימוד התורה סם חיים נגד היצה"ר כדאמרו ז"ל בראתי יצה"ר בראתי תבליו, והכלל אין האור ניכר אלא מתוך החושף, ולכן ר"ע שהי' ע"ה תחלה ואח"כ נעשה ת"ח הוא ידע הכרח הלימוד שא"א לבוא לידי מעשה פראוי' אם לא שלומד תחלה פי ידע בנפשו אחר שלמד כמה מכשולים באו לידו קודם שלמד פי מילא חסרון ידיעותו וגם הגין הלימוד בעדו מיצה"ר ואין חכם כבעל נסיון לכן אמר לימוד גדול וכו', ור"ט שלמד מנעוריו לא הבין כ"כ תועלת והכרח הלימוד אמר מעשה גדול פי תכלית חכמה וכו' ולא המדרש עיקר אלא המעשה, ור"ע אמר מתוך ניסיונו שא"א לעשות שום מעשה פראוי' לו אם לא שלמד תחלה ולכן אמר לימוד גדול וכינן שר"ע הי' בעל נסיון ואין חכם כבעל נסיון לכן סמכו עליו ועל דבריו וענו כולם לימוד גדול, ואמרו מילתא בטעמא לימוד גדול דמביא לידי מעשה ע"י עדותו של ר"ע דשיער וידע בנפשו פי כן הוא כנ"ל ולהיות כן בנודאי קדושת בהמ"ד עדיף מקדושת בהכנ"ס פי לקיים מצוות עשה של תפילה צריכים ג"כ ללימוד כמה דינים ודינים יש במצוות תפילה לקיימה פראוי' דלימוד גדול שמביא למעשה מ"ע זו דתפילה וכל מצוות המעשיות תלוי' בלימוד וכינן שללימוד גדול מן המעשה כן בהמ"ד גדול בקדושה יותר מבהכנ"ס כנ"ל מלתא בטעמא דריב"ל.

וטעמא דר"י דס"ל דשנה בהכנ"ס לבהמ"ד נ"ל להסביר, בהקדם דאיתא בש"ס נדה שאלו אנשי אלכסנדרי' לר"י בן חנני' מה יעשה אדם ויחכם אמר להו ירבה בישיבה מרבה ישיבה מרבה חכמה אמרו לו הרבה עשו כן ולא עלתה בינדם אמר להם א"כ יתפלל למי שהחכמה שלו דכתיב פי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

ואגב אומר הא שלא אמר מיד ירבה בישיבה ויתפלל ולמה המתין עד שחזרו ואמרו הרבה עשו כן וכו' נ"ל ע"פ שאמרו ז"ל בש"ס ברכות אם יאמר לה אדם לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, יגעתי ומצאתי תאמין ה"מ לדברי תורה, אבל למו"מ סייעתא דשמי' הוא כ' רש"י יש שאינו יגע ומוציא וצ"ל למה בדברי תורה דוקא ע"י יגיעה למה לא יעזור ה' למי שנפשו חשקה בתורה שייבין וישגי בלי יגיעה רבה שמתשת כחו של אדם, נ"ל פי הוא לטובת האדם פי לפום צערא אגרא וכל שיש לאדם יגיעה יותר עד שפא

לעשות המצוה יש לו שכר יותר ושכר פסיעות יש ולכן לא חפץ ה' שימצא דברי תורה בלא יגיעה כדי להרבות שכרו ורצה הקב"ה לזכות לכן הרבה להם תורה וכו' היינו שהכביד עליהם כדי להרבות שכרם, ויש לפרש מה רב טובה אשר צפנת היינו ממה שצפנת מאתנו ולא גדע עד אחר היגיעה מזה נראה כי הפל לטוב לנו, ויצונו כל החקים האלה לטוב לנו כל הימים וזה שאמר דוד המלך ע"ה טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקיך היינו שמה שעונתי עד שאלמד חוקיך גם הוא לטוב לי כי עי"ז מתרבה השכר ובכל זה טוב לי תורת פיך וכו' הגם שעונתי עד שאלמד חוקיך.

ונ"ל, להבין בזה הודאת רנבה"ק בצאתו מבהמ"ד אמר אני משפים לד"ת והם לדברים בטלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, צ"ל דהו"ל בקיצור אני מקבל שכר והם אינם מקבלים שכר דקאי על שאני והם משפמים, ועוד גם הם יש להם שכר שמשגיגים חפצים להרבות במו"מ ולהרויח.

ולדברינו יובן כי הסוחר אין לו ריוח בעמלו ואפשר לו להשיג בקל פשוט במקום שנוקים ויש שצריך לעמול לילה כמה פרסאות ויש לו הוצאות יותר ונזקה מן הרינוס, אבל במצות ות"ת שכר פסיעות יש לו והיינו אני עמל ומקבל שכר היינו על עמילה כל שעמל יותר תגדל שכרו ביותר, משא"כ הם על עמלם אין להם שכר ורינוח והבן: ואמרו ז"ל ה"מ לחדודי אבל לאוקמי גרסא סייעתא דשמי' פרש"י לאוקמי גרסא שיזפור מה שלמד ורי"ף כ' שיכנין הלכה לאמיתו בעי סייעתא דשמי', ושניהם אמת, ואמר מעתה דכששאלו אנשי אלפסנדר' מה יעשה אדם ויחכם אמר ירבה בשיבה פי ע"י יגיעה יתחכם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, ואמרו לו הרבה עשו פן ולא עלתה בידם היינו שלא נתקיימה בידם ששקחו מה שלמדו וגם לא כיוונו האמת לאמיתו ולא ידעו דין ברור שהוא תכלית הלימוד, אמר להם כדי שיזפור ולא ישפח וכיון האמת צריך סייעתא דשמי' לכיתפול למי שהחכמה שלו שסייעוהו ויעזרוהו מן השמים ויאיר עיניו כתפלת דוד המלך ע"ה גל עיני וכו' וכן ה' תפלת רנבה"ק בכניסתו לבהמ"ד שלא יארע ד"ת על ידי וישקחו בי חברי, ואל אומר על טהור טמא וכו' וצ"ל היינו הך שלא יפשל היינו אל יאמר על טהור טמא, גם צ"ל איך ירא שישקחו חבריו פי' רש"י שיתלוצצו בו ולא ירא לנפשו ממכשול עצמו, ונ"ל כי לעסוק בתורה לשמה צריך עזר אלקי שלא יבוא מחשבת פגול במחשבתו לכבוד ולתפארת וקשה ביותר מי שלומד ברבים שלא יתנה פשרוזה שהתלמידים מקשיבים לקולו ומקבלים דבריו בנחת ושמים בהם בקל שיעלה במחשבתו ובלבו מחשבה זרה אשר לא ירצה לפני ה', ובעי תפלה שיעזרהו ה' שתהי' פונתו רצוי' לפניו בלי תערוכות גאה וגאון וזהו שהתפלל רנבה"ק בכניסתו לבהמ"ד שלא אפשר בדבר הלכה היינו בשעה שהוא מדבר בהלכה בפני תלמידיו וחבריו שלא יפשל בדבר זה וישקחו בי חברי היינו שלא ידבר בהלכה כדי שישקחו ויתענגו בו, ואם ינצל ממחשבה זו בטוח לבו שלא יאמר ע"ט טהור וכו' וכיון הלכה לאמיתת לאוקמי גרסא, וכל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה והבן: ויש לפרש אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתתי בבית ה' כל ימי חיי, ויש לדקדק כפל הדברים אחת שאלתי אותה אבקש, גם צ"ל שבתתי בבית ה', הול"ל שאשב בבית ה' נ"ל ע"פ ש"ס גדה דאמר ר"י ב"ח ירבה בשיבה ויבקש רחמים מאי נ"מ דהא בלא הא לא סגי ותיתי בעי והיינו אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש דבר זה צריך אני לבקש תמיד ולא סגי בתפלה לחוד

לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, וגם יגיעה לחוד לא סגי לאוקמי גרסא והיינו אחת שאלתי זה דבר שצריך אני לבקש ולטרונח הא בלא הא לא סגי, אבל דבר אחר אפשר שימלא ה' משאלות לכבי בלי יגיעה וטרחא, ואמר שבת בבית ה' כי"ח, היינו דנה העיקר שצריך אדם לסייעתא דשמי' שלא יעלה בלבו מחשבת כבוד גאה וגאון וזהו כמעט אין ביד אדם לעצור ברוחו פי רבות מחשבות בלב איש והיינו שבת בבית ה' מה שאני יושב בבית ה' יהי תכליתי לחזות בננעם ה' ולא לתכלית כבוד המדונה: ולהיות פי צריך תפלה ורחמים מלפני ה' שיעמידהו על האמת שלא יכשל ולא יכשיל אחרים בהוראה ובדבר הלכה לתלמידים, לכן ס"ל לר"י דקדושת בהכנ"ס שנה לקדושת בהמ"ד דהא בלא הא לא סגי ירבה בישיבה ובתפלה ושניהם צמודים אגודים יחד: וקודם שנבוא למטרת פונתינו נקדים עוד ד"א מ"ש מהרש"א בח"א הא דאמר ר"ח אוהב ה' שפעים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובהמ"ד לכאורה היינו בהמ"ד היינו שפעים המצוינים בהלכה, והעלה פי בהמ"ד הוא מקום שלומדים בו מקרא משנה גמרא, ושפעים המצוינים בהלכה מקום שלומדים בו הלכה הלכתא מאי להוראה להלכה ולמעשה.

ונ"ל לפ"ז דע"כ ר"ח ס"ל דקדושת בהכנ"ס שקולה פקדושת בהמ"ד מדאמר אוהב ה' שפעים מצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובהמ"ד ואם קדושת בהמ"ד יותר מקדושת בהכנ"ס איך מפרש לקרא שפעי ציון שפעים המצוינים בהלכה הלא שפעים מצוינים בהלכה עדיפו מבהמ"ד ואם גם בהמ"ד עדיף מבהכנ"ס כ"ש שפעים מצוינים בהלכה דעדיפו אפי' מבהמ"ד דעדיפא מבהכנ"ס, וע"כ דס"ל דבהכנ"ס ובהמ"ד שקולים וליפא דעדיף מבהכנ"ס רק שפעים מצוינים בהלכה וזהו מעליותא דבהכנ"ס דשקולה כמו בהמ"ד אבל לריב"ל בהמ"ד עדיף מבהכנ"ס דהא ס"ל דבהכנ"ס מותר לעשותה בהמ"ד, ולר"ח שקול כמו בהמ"ד והן הן מילי מעליותא דאמר ר"ח בבי כנישתא דשקול כבהמ"ד ולהלכתא דקיי"ל פריב"ל דבהמ"ד עדיף מבהכנ"ס צריך לפרש הקרא אוהב ה' שפעים המצוינים בהלכה יותר מבהמ"ד, ואצ"ל מבהכנ"ס דאפי' בהמ"ד עדיף מינה וא"ש נכון מאוד: ואמר עלה ר' לוי מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה בלבד וכ' הרמב"ם בהקדמה לס' זרעים פי תכלית הבריאה היא בשביל ישראל ובשביל התורה שנקראו ראשית ולכן אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה שהיא תכלית הבריאה וסוף מעשה במחשבה תחלה עיי"ש שהאר"י.

ונ"ל הא דנקיט ד"א של הלכה פי צריך לילף ממדרגה למדרגה ללמוד תחילה מקרא ואח"כ משנה ואח"כ גמרא ואח"כ הלכה, אבל אלו חידשים מקרוב באו שלא למדו מעיקרא רק מפי ספרים הקצרים לא ידעו ולא יבינו וחקמת מה להם רבים חללים מפילים ורבים נקשלים על ידם בעו"ה.

ואלו ד"א ד' מדרגות עד שפא לעיקר והיא הלכה ולומד מקרא משנה גמרא הלכה שאמר ר' לוי דאין לו להקב"ה בעולמו חוץ מהם וא"ש: ואמרו ז"ל מה דכתיב ואהי להם מקדש מעט במקום אשר באו שמה אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שם הקב"ה משרה שכינתו דכתיב אלקים נצב בעדת אל, ולפי שבארנו יש ג' קדושות זו למעלה מזו, (א) קדושת בהכנ"ס, (ב) למעלה ממנה קדושת בהמ"ד, (ג) והעולה על פולנה היא קדושת שער מצוין בהלכה שלומדים בו הלכה: והבית הזה שאנו מחנכים היום הוא מקודש

בקדושה משולשת קדושת בהכנס להתפלל היכא דגריסנא, וקדושת בהמ"ד שלומדים משנה וגמרא, והוא שער המצוין בהלכה שלומדים הלכתא שנו וישנו פאן ולכן התחלנו ונסדנו דרושינו על מקרא זה פתחו לי וכו' זה השער לה' הוא השער המצוין בהלכה מיוחד לה', בו משנה שכינתו ואין לו בעולמו רק ד"א של הלכה, צדיקים יבואו בו כי אין לבוא אל שער הלכה אלא צדיקים שיראתם קודמת לתקמתם כי לכוון ההלכה צריך סיעתא דשמי': רגלי עמדה במישור במקהלים אברהם ה', אודה כי עניתי ויהי לי לישועה, עד פה למדנו תורה ברבים רבות בשנים והעמדנו תלמידים רבים במקום צער ודחוק והיינו מעונים אני ותלמידי עומדים צופים דחוקים ונדחקים זע"ז, וקיימנו בעצמנו כמעט אדם כי ימות באהל שאמרו ז"ל שצריך להמית עצמו עליה, אודה כי עניתי טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקה, ויהי לי לישועה, ברוך הנותן ליצר פח שעזרני עד פה זכות ת"ת דרבים עמד לנו לולי תורתה שעשועי אז אבדתי בעניי, אכן מאסו הבונים היתה לראש פינה מקום שלמדנו בו ע"ע מאסו הבונים מלדור בו מכמה וכמה חסרונות, אבל אין בית המדרש העיקר אלא המעשה כי היתה לראש פינה ממנו יחד ממנו פינה יצאו משם אלפים אלפים תלמידים הגונים ת"ח יושבי על מדין להורות לעם ה', מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו: ואמרת בפ' השבוע וילכו ויעשו וכו' כאשר צוה ה' את משה ואת אהרן כן עשו, כ' רש"י גם משה ואהרן כן עשו ותמוה פשיטא שגם הם עשו הפסח, ונ"ל ע"פ שאמרו ז"ל משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו וכן בכל מצוה שא' מסייע לחבירו ומזרזו על פכה יש לו חלק במצוה, והנה מצוה ראשונה היא מצות פסח שצוה ה' לישראל ע"י משה ואהרן וילכו ויעשו ב"י על פיהם כאשר צוה ה' את משה ואהרן ואמר כן עשו גם משה ואהרן עשו כל הפסחים אלו שעשו ישראל והי' להם חלק כי על ידם הקריבו ב"י והבן: ועד"ז יש לפרש בפ' נשא ביום השני הקריב נתנאל ב"צ הקריב את קרבנו וכו' צ"ל הקריב קרבנו מיותר ולא כן כתיב בשאר נשיאים נ"ל עפמ"ש רש"י שהוא נתן עצה שיקריבו כי כן הי' לו חלק בכל קרבן נשיא כיון שהוא הביאם לכף ולאו דוקא ביום השני הקריב אלא החילוק בכל יום הי' לו חלק בקרבנם וביום השני הקריב קרבן עצמו לעצמו והיינו ביום השני הקריב נב"צ ומפרש הקריב קרבנו לעצמו ובכ"י הי' לו חלק בשל חבירו והבן: משה זכה וזיכה את הרבים משה עבד ה' ספרא רבא דישראל כ"ק אבא מאוה"ג זצ"ל זכה וזיכה הרבים פה קהלתינו העמיד תלמידים לאלפים אלופים מסובלים בתורה ומצות זכות הרבים תלוי בו והיא שעמדה לנו לזכות רבים זה כ"ז שנה, ז"ך וישר פעלינו, מאת ה' היתה זאת אין זאת אלא תורה הייתי כבן כ"ד שנה כאשר הביאני ה' עד הלום ללמוד וללמד עם ישיבה גדולה לאלקים אשר הניח אבא הקדוש זצ"ל אחרי ברכה לפני וזכות אבותינו שמת לי למטרה ללחום מלחמת ה' שערה בשער המצוין בהלכה ואזברה בעדותיה נגד מלכים מלכי רבנו ולא אבוש, ונתקיים בי אל ישוב דך נכלם מאת ה' היתה זאת נראה לכל עין רואה כי סיעתא דשמי' היא, היא נפלאת בעינינו, להשקות צאן קדשים אשר שתי מבארו של משה, וגם לא הי' לפי פחי ומזגי ללמוד וללמד במקום דחוק בזיעת אפינו, אכלנו והאכלנו לחמה של תורה בעזרת אלקי אבותינו: זה היום עשה ה' עתה הרחיב ה' לנו שיש לנו בהמ"ד גדול מהודר ומפואר עומדים רוחים כל איש על מקומו יבוא בשלום וכל בניה למודי ה' ורב שלום בניה, אל תקרי בניה אלא בניה ע"י הבונים אשר בנו לנו

בהמ"ד בגנו מפנאר עי"ז ורב שלום בגיף ללומדי תורה שלא ידחקו זא"ז כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו התורה יותר ויותר, נאנחנו תפלה לפני נותן התורה ית"ש אָנָּא ה' הושיע' נָא לתת לנו פֶּחַ וְעֶצְמָה וּמְאִירַת עֵינַיִם בַּתּוֹרָה אָנָּא ה' הַצְּלִיחֵךְ נָא בַּתְּלִמִּידִים הַבְּנַיִם בְּנֵי בְּנֵי אֵל חַי כְּנֹלֵם אֱהוּבִים וּבְרוּרִים יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּהּ אֶתְפָּאֵר, רְאוּ גְדוּלִים שְׂגֻדְלִיתִי גְדִיִּים נַעֲשׂוּ תִּישִׁים הַצְּלִיחָה נָא לְעִתִּיד וְלֹא יִהְיֶה תְּלִמִּיד מִקְדִּיחַ תְּבַשִּׁילוּ בְּרַבִּים וְלֹא יֵצֵא תִּקְלָה עַל יְדֵינוּ ח"ו, יִגְדְּלוּ וַיַּעֲלוּ בְּמִסְקְלָה הָעוֹלָם בֵּית אֵל לְלִמּוּד וּלְלִמּוּד וְלַעֲשׂוֹת שִׁיְהִי כְּנֹלֵם יוֹדְעֵי שְׂמֵהּ וְלִוְמֵדֵי תּוֹרָתָהּ לְשִׁמְהָ, וְרְאוּ כָּל עַמֵּי יְחֻזְרֵי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֵינוּ וַיְהִי שֵׁם שְׂמִיִּם מִתְאַהֵב עַל יְדֵינוּ: בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם ה' הַבְּרַכּוּסִים מִבֵּית ה' אֵיתָא בְּמִדְרַשׁ קַהֲלַת אֹהֶב כְּסָף לֹא יִשְׁבַּע כְּסָף מִי שְׂאוּהֶב מְצוֹת לֹא יִשְׁבַּע מְצוֹת מִי אֹהֶב בְּהֶמוֹן לוֹ תְּבוֹאָה גַם זֶה הֶבֶל מִי שְׂאוּהֶב לַעֲשׂוֹת מְצוֹת וְאֵין עוֹשֶׂה מְצוּנָה קְבוּעַ לְדוֹרוֹת כְּגוֹן בְּגִנּוּ בַּהֲכַנְסֵי וּבַהֲמִ"ד גַּם זֶה הֶבֶל, וְהוּא תְּמוּהָ וְכִי מִי שְׂעוֹשֶׂה מְצוּנָה קְלָה לֹא לְמַצְנָה תִּחְשַׁב לוֹ וּמַעֲשִׂיו הֶבֶל, וְכִי מִשׁוּם שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה מְצוּנָה הַקְּבוּעַ לְדוֹרוֹת שְׂשֻׁכְרוּ יוֹתֵר יֹאמֵר עָלָיו שְׂמִצּוֹת שְׂעוֹשֶׂה הֶבֶל הֵמָּה יַחַד ח"ו, וּנ"ל ע"פ שְׂפִירְשֵׁתִי הֶבֶל הֶבְלִים וְכו' מֵהַ יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שִׁיעֲמוֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, וּבְמִדְרַשׁ בְּקִשׁוֹ לִגְנוּז סֶפֶר קַהֲלַת מִשׁוּם שְׂאֵמֵר בְּכָל עֲמָלוֹ יְכוּל אִפִּי בַּעֲמָלָה שֶׁל תּוֹרָה, הִדַּר אָמְרוּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ אֵין לוֹ יִתְרוֹן אֲבָל לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ זֶה תּוֹרָה יֵשׁ יִתְרוֹן, וְצ"ל לְמָה אָמֵר בְּכָל עֲמָלוֹ מִשְׁמַע כָּל אִפִּי שֶׁל תּוֹרָה, עוֹד יֵשׁ לְהַבִּין כְּפֹל דְּבָרִים בְּכָל עֲמָלוֹ שִׁיעֲמוֹל, וּנ"ל עַפְמ"ש הַרְמַב"ן ז"ל בְּקִרְאָה וּשְׂמִרְתָּם אֶת חֻקוֹתַי וְכו' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲנֹתָם הָאָדָם וְחַי בְּהֵם שִׁישׁ מִי שְׂעוֹבֵד ה' ע"מ שִׁישְׁלָם ה' בַּעוּה"ז שִׁיאֲרִיף יָמִים וַיִּחַי' בְּנַחַת בְּהַשְׁקֵט וּמִי שְׂעוֹבֵד ע"מ כֵּן יִשְׁלָם לוֹ שְׁכָרוֹ בַּעוּה"ז וְחַי בְּהֵם בַּעוּה"ז, אֲבָל מִי שְׂכַלְבוֹ יִבִּין כִּי כ"ז הֶבֶל מֵהַ יִתְרוֹן לוֹ בְּכ"ז, וְעוֹבֵד ה' ע"מ שִׁיקְבֵּל שְׁכָרוֹ בַּעוּה"ב חַיִּי נִצְחֵי חַיִּים אֲרוֹנִים וְחַי בְּהֵם בַּעוּה"ב מְשַׁלָּם לוֹ ה' שְׁכָרוֹ הַטּוֹב בַּעוּה"ב הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וְלִמְחַר בַּעוּה"ב לְקַבֵּל שְׁכָרָם עֵי"ש.

וְלִזְהָ נ"ל אָמֵר קַהֲלַת הֶבֶל הֶבְלִים וְכו' מֵהַ יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ וְאִפִּי בַּעֲמָלָה שֶׁל תּוֹרָה שִׁיעֲמוֹל הֵינּוּ שְׂכֻנַּת עֲמָלוֹ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ בְּשִׁבִּיל שִׁישִׁיג מְבֻנְקָשׁוֹ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְרוֹצֵה בְּשִׁכְרָה עוּה"ז לְזֶה אֵין יִתְרוֹן אִפִּי בַּעֲמָלָה שֶׁל תּוֹרָה כִּי גַם זֶה הֶבֶל וְאֵין, אֲבָל לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ אִם עוֹמֵל לְקַבֵּל שְׁכָר עוּה"ב שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ יֵשׁ יִתְרוֹן וְהֵאֲרַכְתִּי עוֹד.

וְזֶה נ"ל שְׂאֵמֵר דַּהֲע"ה שֶׁשׁ אֲנִכִּי עַל אִמְרַתִּי כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב שְׁקָר שְׂנֵאֲתִי וְכו' שְׂאֵפְשֵׁר שֶׁשֶׁשׁ עַל אִמְרוֹתַי בְּשִׁבִּיל לְהַשִּׁיג שְׁלָל רַב, וְלִכֵּן אָמֵר שְׁקָר שְׂנֵאֲתִי וְכו' וְתוֹרַתְךָ לְבַד אֶהְבֵּתִי: וְהִנֵּה אָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם כְּשֶׁאֲנִי רוֹאִים אָדָם עוֹשֶׂה מְצוּנָה אֲפֹשֶׁר עוֹשֶׂה בְּשִׁמְחָה כְּדִי לְקַבֵּל שְׁכָר בַּעוּה"ז אוֹ בְּשִׁבִּיל לְקַבֵּל שְׁכָר בַּעוּה"ב וְה' יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם וְעַלִּילוֹתָיו וַיֵּשׁ אֲבָן בְּנֶחֱסֵן ע"ז מִי שְׂחַפֵּץ רַק בְּשִׁכְרָה עוּה"ז, אֵינוּ עוֹשֶׂה מְצוּנָה שֶׁהִיא לְדוֹרוֹת גַּם אַחֲרֵי מוֹתוֹ כִּי מְצוּנָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אַחֲרֵי מוֹתוֹ כְּגוֹן בּוֹנֵה בַּהֲכַנְסֵי וּבַהֲמִ"ד וַיֵּשׁ לוֹ זְכוּת גַּם אַחֲרֵי מוֹתוֹ א"א לוֹ לְקַבֵּל שְׁכָר מְזֵה כ"י חַיִּי רַק אַחֲרֵי מוֹתוֹ וְכֵן אֵינוּ חַפֵּץ לִכֵּן אֵינוּ עוֹשֶׂה מְצוּנָה רַק שֶׁהִיא לְשַׁעָה כִּי חַיִּי שִׁישְׁלָם לוֹ ה' עוֹד בְּחַיִּי חַיּוֹתוֹ א"כ כָּל תַּכְלִית מְצוֹתָיו שְׂעוֹשֶׂה כְּדִי לְהַשִּׁיג שְׁכָר בַּעוּה"ז הֶבֶל וְרַעוּת רֹחַ, וְזֶה כְּפִנְתַּי הַמְּדַרְשׁ אֹהֶב כְּסָף וְכו' אֹהֶב מְצוֹת לֹא יִשְׁבַּע מְצוֹת, וְאֲפֹשֶׁר שֶׁהָאֹהֶב מְצוֹת מְפַנֵּי שְׂאוּהֶב כְּסָף וְרוֹצֵה לְהַשִּׁיג ע"י מְצוֹת כְּסָף שְׂאוּהֶב, וְלִכֵּן אָמֵר וְאֹהֶב בְּהֶמוֹן לְמִי שְׂאוּהֶב מְצוֹת וְאֵינוּ עוֹשֶׂה מְצוּנָה הַקְּבוּעַ לְדוֹרוֹת מְזֵה נִרְאֶה שְׂמִתְלִיתוֹ לְשִׁכְרָה עוּה"ז גַּם זֶה הֶבֶל כָּל תַּכְלִית מְצוֹתָיו הֶבֶל וְא"ש נְכוֹן מְאוֹד:

ברוך הַבָּא בְּשֵׁם ה' הוּא שְׁלִיחַ ה' אֲשֶׁר נָתַן ה' אֵל לְבוֹ לְבָנוֹת לוֹ בֵּית מְכוּן לְשִׁבְתוֹ בַּד"א
שֶׁל הַלְכָה עוֹלָמִים, הֲלֵא הוּא מִיְלָדֵי קַהֲלֵתִינוּ יְדִידֵי הַתּוֹרָנִי הֵיכָר יָרָא ה' אוֹהֵב וּמְחַזֵּק
תּוֹרָה וְהוּא בְּעֶצְמוֹ קוֹבֵעַ עֲתִים לַתּוֹרָה הַנְּגִיד ה' צָבִי הָרֵשׁ בְּעֶרְגָּעַר נִי זָכָה לְזָכוֹת רַבִּים
וְעֵשָׂה מְצָנָה הַקְּבוּעָה לְדוֹרוֹת לְבָנוֹת לָנוּ בַּהַמ"ד, וְהוּא רֵץ פְּצָבִי וְגַבּוֹר פְּאָרִי לְעֲשׂוֹת רְצוֹן
אָבִיו הַמְּנוּחַ הַנְּגִיד הֵיכָר ה' שְׁמֵעוֹן בְּעֶרְגָּעַר ו"ל, הֲלֵא צִיָּנָה לוֹ אָבִיו בְּצוֹאָתוֹ לְעֲשׂוֹת
מֵהוֹנוֹ אֲשֶׁר הֵנִיחַ אַחֲרָיו דְּבַר טוֹב, וְהֵנִיחַ מְעוֹתָיו עַל קָרְן הַצָּבִי בְּנוֹ יַחֲדוֹ שְׂיַחְנִי, וְהוּא
מְצָא פִי אֵין טוֹב אֲלֵא תּוֹרָה וְת"ת דְּרַבִּים פְּנִגְד פּוֹלֵם וְהוֹסִיף פְּהִנָּה מֵהוֹנוֹ וְעֵשָׂה לוֹ יָד
וְשֵׁם לְשִׁמְעוֹן אָבִיו וְקָנָה בֵּית מִינוּחַד וְעֵשָׂה אוֹתוֹ לַק"ק וּלְבֵית וְעַד לְחַכְמִים רֵץ פְּצָבִי הִי
זָרִיז לְקַנּוֹת דְּבַר חֶפֶץ וְחֶפֶץ ה' הַצְּלִיחַ בְּיָדוֹ וַתְּשַׁלֵּם כָּל הַמְּלָאכָה בְּתַכְלִית הַיּוֹפִי כָּל
הָאֲפֹשֶׁר, בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם ה' בְּרַכְנוּכֶם אָב וּבְנוֹ מִבֵּית ה' אֱלוֹ ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָה, אֲשֶׁרִיהֶם
שְׁלָהֶם כָּכָה, וְקוֹרָא אָנִי עַל אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ יַחֲדוֹ מִקְרָא זֶה יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵת הַדְּבַר הַזֶּה
וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֵת בְּנֵךְ אֵת יַחֲדָךְ פִּי בְּרוּךְ אֲבָרְכֶךָ כ' רַש"י א' לָאֵב וְא' לָבֹן, וְתִיכְרָף לַת"ח
בְּרָכָה, אֲשֶׁרִיו שְׁלוֹ כָּכָה, יִשְׁלַם ה' פְּעֻלוֹ לָבֹן אֲשֶׁר פְּעַל וְעֵשָׂה טָרַח וַיִּגַע וּמְצָא יִשְׁוֹלֵם לוֹ
שָׂכָר פִּירוֹתָיו בַּעַ"ז פִּי בְּגִלְל הַדְּבַר הַזֶּה יִבְרַכְהוּ ה"א בְּכָל מַעֲשָׂיו וּבְכָל מַשְׁלַח יָדוֹ בְּנֵיו
כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים וְכו' וַתְּהִי מִשְׁפּוֹנְרָתוֹ שְׁלִימָה מֵה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בַּעוֹה"ב בְּרָא מְזֻכָּה אָבִיו
וַיִּקְבְּלוּ שְׁנֵיהֶם שְׂכָרָם מִמְּצָנָה זֹה הַקְּבוּעָה לְדוֹרוֹת בַּעַ"ז ב' יְהִי חֲלָקָם בְּצִיִּים נְצַחֲנִי לְיוֹם
שְׁפֹלוֹ טוֹב, אֱלוֹ דְּבָרִים שְׂאוּכְלִים פִּירוֹתֵיהֶם בַּעַ"ז וְהַק"ק לַעוֹה"ב: בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם ה'
בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית ה', אֵיתָא בְּש"ס בְּרַכּוֹת ר"ה וְרַב אֲסִי הֵגַם דְּהֵנִי לְהוֹ י"ג פִּי כְּנִישְׁתָּא
בְּטַבְרִי לָא הוּוּ מְצֻלוֹ רַק בִּינֵי עֲמוּדֵי הַיְכָל דְּהוּוּ גְרָסִי, וְכ' רַש"י בִּינֵי עֲמוּדֵי שְׁהִי בַּהַמ"ד
נִשְׁעַן עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה, וְצ"ל מָה הַשְּׁמִיעֵנוּ בְּזֶה דְּהֵנִי מְצֻלֵי בִינֵי עֲמוּדֵי שְׁהִי בַּהַמ"ד נִשְׁעַן
עֲלֵיהֶם, וְנ"ל לְפִי עֲנִינֵינוּ, אֵיתָא בְּש"ס חוֹלִין שְׁלַחוּ מִתָּם בְּקִשּׁוֹ רַחֲמִים אֲתַפְּלִי עַל עֲלִי
דְּאֲלֵמְלָא עֲלִי לָא מִתְקַיִּים אֲתַפְּלִי הַפּוֹנָה פִּי שְׁלַחוּ מִתָּם מֵא"י שְׁהִיו ת"ח שְׂבִירִים
וְשִׁבְבָּל עֲנִיִּים כַּמ"ש תוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין גַּבִּי הָא לֵן וְהָא לְהוֹ, וְשְׁלַחוּ מִתָּם וְעוֹרְרוּ לְבַב רְאִשֵׁי
יְשִׁיבָה וְתַלְמִידִים שְׂיַפִּירוּ בְּטוֹבַת הַמְּחַזִּיקִים פִּי לוֹלִי הַמְּחַזִּיקִים לָא הִי אֲפֹשֶׁר לְהֵם
לְהַתְקַיִּים וְכַמ"ש בְּמַתְנֵי אֲבוֹת אִם אֵין קָמַח אֵין תּוֹרָה, וְנ"ל דְּלָכֵן בְּחָרוּ לוֹמַר אִם אֵין
קָמַח וְלֹא אֲמָרוּ אִם אֵין מְזוֹן אוֹ אִם אֵין לֶחֶם וְכו' דְּרַמְזוֹ בְּזֶה פִּי יֵשׁ ג' זְמַנִּים שְׁצָרִיךְ לְמְזוֹן
וּמַחְנִי בְּש"ק וְיו"ט מְצָנָה לְאָכֵל לְשִׁמּוֹחַ וְלַעֲנֵג וְאִם הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה אֵין לוֹ מָה לְאָכֹל בְּשִׁבְתָּ
וְיו"ט מְעוֹרָרָב בְּדַעְתּוֹ וְדוּאָג כ"י הַחוֹל מְחַד בְּשָׂבָא לְשָׂבָא וְכֵן כְּשָׂאִין לוֹ מָה לְאָכֹל כ"י
הַחוֹל הֵגַם שְׂאִין מְצָנָה לְאָכֹל מְעַדְנִים מ"מ דְּאֵגְתוּ מְרוֹבָה שְׂא"א לוֹ בְּלִי מְזוֹן וּמַחְנִי
לְכַהֲפ"ח הַיּוֹתֵר צוֹרֵךְ פֶּת בְּמַלְחָ וּמִים בְּמִשׁוֹרָה וּכְשֶׁחֲסַר מַכ"ז בְּטַל מְלִימוֹד הַתּוֹרָה פִּי
תּוֹרָתוֹ שֶׁל דוּאָג אֵינָה כְּלוֹם וְזֶהוּ שְׂאֲמָרוּ אִם אֵין קַמ"ח ר"ת קוֹדֶשׁ, שְׁבַת קוֹדֶשׁ מוֹעֵד
חוֹל אֵין תּוֹרָה, וְכֵן הַקְּדִים מִשְׁרַע"ה זְבוּלוֹן לְיִשְׁשָׁכָר מְפַנֵּי שְׁתּוֹרָתוֹ שֶׁל יִשְׁשָׁכָר ע"י
זְבוּלוֹן כַּמ"ש רַש"י וְנ"ל מְפַנֵּי זֶה הָעָמִיס הַקַּב"ה עַל הַפְּהִגִּים שְׂיִבְרְכוּ אֵת יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא
הִי לְפַהֲגִים חֲלָק וְנַחֲלָה כְּדִי שְׂיַעֲסְקוּ תְּמִיד בְּתוֹרָה וְעַבּוּדָה כְּדַכְתִּיב לֹא יִהְיֶה לְפַהֲגִים הַלּוֹן
חֲלָק וְנַחֲלָה וְכו' פִּי ה' הוּא נַחֲלָתוֹ וְהִי לְהֵם סְפוּקָם מֵאֵת ב"י כ"ד מִתְּנוּת פְּהוֹנָה פְּעִין
יִשְׁשָׁכָר וְזְבוּלוֹן וְצָנָה ה' עַל הַפְּהִגִּים שְׂיִבְרְכוּ אֵת ב"י וַיִּתְּפְּלוּ בְּעַדְם כְּדִי לְהַרְאוֹת עֲצָמָם
מִפִּירֵי טוֹבָתָם וְאֲלֵמְלָא הֵם לֹא הִי אֲפֹשֶׁר לְהֵם לְהַתְקַיִּים וְלַעֲמוֹד לְפָנֵי ה' וְלִשְׁמֹר מְשֻׁמְרַת
ה' וְלַעֲבֹד עַבּוּדָתוֹ וְלְהוֹרוֹת לַעַם ה' כְּדַכְתִּיב פִּי שְׁפָתֵי כְּהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְכו': וְאֵלוֹ

מתזיקים הם המה עמודים שבהמ"ד נשען עליהם, ויש תועלת לת"ח להתפלל בכתו כנסיות שציבור מתפללין כדי שיהיו המתזיקים נגד עיניהם בשעת התפלה ויבקשו רחמים עליהם ממעמקי הלב.

אבל יש קדושה יותר להתפלל היא דגרוסו דמקודש ביותר ויעצו עצה וצדקו אותם שיהיו בבהמ"ד מן המתזיקים כדי שיהיו לפנייהם בשעת תפלה ויזכרו להתפלל עליהם וזהו שאמר דהו מצלי ביני עמודי היינו בין המתזיקים שבהמ"ד נשען עליהם ונתאחדו ב' המעלות יחד כנ"ל: ויש להעמיס פן בכונת רש"י עמודים שבהמ"ד נשען עליהם מלמעלה כי באמת אין לבטוח באדם וכתוב ארור הגבר וכו' ומסיים ומן ה' יסיר לבו היינו שמסיר לבו מן ה' וממשיך בטחונו על האדם לבד זה בכלל ארור אבל מי שבוטח בה' ולבו אליו והוא מחובשי בהמ"ד ותורתו אומנתו מאין יבוא עזרו ויברכה בכל אשר תעשה פתיב והרבה עשו פרש"י ולא עלתה בידם, והוא בוטח בה' שישלח שלוחיו אוהבי תורה וטובי לב שישתזיקו אותו שיעמדו לימין צדקו עליהם נאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' מ' מבטחו והן הן דברי רש"י ביני עמודי שבהמ"ד נשען עליהם מלמעלה הם המה העמודים המתזיקים וסומכים לת"ח במשען לחם ומים שבהמ"ד נשען עליהם, ומי העמיד העמודים אלו ומי מחזק לבכם ומעורר אותם, מלך עליון נותן התורה ית"ש, והיינו שכתב שבהמ"ד נשען עליהם מלמעלה שהם שלוחי ה' נותן התורה והרבה שלוחים לפניו ית"ש ויתעלה זכרו: ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ, הבאים בשם ה' שלוחי דרחמנא הם ב"ב דקהלתינו מתזיקים בני ישיבה זה יותר מק"ן שנים מקיימים מצוות משלחם ארוחת מזון על שולחנם בשפת קודש מועד וחול ר"ת קמח, דור אחר דור, דור לדור ישבחו מעשיהם פה קהלתינו המפוארה, עץ חיים למתזיקים בה דאמרו ז"ל ללומדיה ל"נ אלא למתזיקים בה הם עמודי בהמ"ד שלוחי מעלה אשר נטוע בלבם אהבת התורה טובים ומטיבים ובוררים בטובה של תורה לסעד ולסמך לומדים ועוסקים בה, וחיוב עלינו להכיר מה רב טובם ולבקש רחמים בעדם שיברכם ה' בברכה משולשת בני חיי ומזוני שפע ברכה אורה ימים ושנות חיים פדכתיב כי בי ירבו ימיה ויוסיפו לה שנות חיים אורה ימים ושנות חיים ושלום, ברכנו אתכם מבית ה' משער המצוין בהלכה כי כן יבונה גבר ירא ה' מנותן התורה ית"ש ישאו ברכה, אשרי העם שלו ככה: וכה תברכו העוסקים בצרכי בני ישיבה באמונה גבאים ור"ח של ד' חברות לפקח על עסקי החברה משגיחי בעינא פקיחא על כל א' וא' מן התלמידים וכל העוסקים בצרכי ציבור באמונה הקב"ה ישלם שכרם ויסיר מהם כל מחלה, וצ"ל מה ענין תפלה זו לכאן אנו מתפללין בעד כל חולי ישראל, נ"ל כי הגבאי שנפשו איונה לעשות צדקה לחלקה בזמנו ואין לאל ידו מאוד יכאב לבו משתתף בצער' של המבקש ולכן מתפללים ויסיר מהם כל מחלת לב, ויסלח לכל עונם, ע"פ דאמר ר"ח יהי חלקי מגובאי צדקה ולא ממחלקי צדקה ובו' כי לפעמים נכשל וטועה בדמיונו וא"א למשקל הפל בשקל הקודש ויצא ח"ו שפרו בהפסידו, ובמדרש פי א"א צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וכי יש צדיק חוטא אלו גבאי צדקה פונתו כי ג"צ בא לפעמים ע"י צדקתו לידי עבירה בשוגג כי טועה בדמיונו והיינו אשר יעשה טוב בשעה שעושה טוב ולא יחטא בשוגג ולכן אנו מתפללים בעדם ויסלח לכל עונם, וישלח ברכה והצלחה בכל מע"י, כי מי שיש לו מסחר ועוסק בצרכי ציבור בטל הוא ממסחרו לשעתו ולכן מתפללים שישלח להם ה' ברכה והצלחה

במע"י שיירווחו בקל בזמן מה כמו אלו שעוסקים כה"י במסחרם והיינו וישלח ברכה וכו' עם כל ישראל אחיהם בשנה כמו אלו שעוסקי תמיד במו"מ ע"ד שאמרו ז"ל פיון שחסידים היו מלאכתן נעשית מאליהם : ונתימת דרושינו מעין פתיחה בפסוקים שהתחלנו פתחו לי שערי צדק וכו' זה השער לה' צדיקים יבואו בו, ע"פ שאמרו ז"ל דקב"ה מצוי בבהכנ"ס ובהמ"ד אלקים נצב בעדת אל ואפי' א' שמתפלל הקב"ה עמו דכתיב בכ"מ אשר אנפיר וכו' אלא כל בי עשרה שכינה קדמ' ואתי', ונ"ל להעמיס זה במקרא שלפנינו פתחו לי שערי צדק שיפתחו לו שערי צדק שיטה ה' און לו וישרה שכינתו אבוא בם יחידי אודה י' לבדו, אבל זה השער לה' היינו זה השער מיוחד לה' ושכינה שרי' וקדמ' ואתי' אם צדיקים הרבה יבואו בו אח"כ בתוכו שכינה מקדמת ואתי' וא"צ להתפלל שיפתחו כי כבר פתוחים קודם שצדיקים יבואו בו והבין: ואמרו ז"ל דעתידים ב"כ וב"מ שיוקבעו בא"י, וצ"ל מה תועלת ומה צורך יש בו הלא יהי לנו אז בכנ"ס וב"מ גדולים הרבה יותרמאלו שיש לנו עכשיו, ונ"ל להבין בהקדם מה שאמרתי לפרש מדרש התמוה בקרא אני אעביר כ"ט על פניו וכו' אמר משה לפני הקב"ה פשתהני רואה בניו בצער ואין מי שיבקש רחמים מיד ענה אותם והבטיח לו ה' כי יענה אותם, והמדרש הזה אומר דרשוני וחייו אם ישראל הם בצער בנודאי מתפללים שיצילם ה' מכל צרה וצוקה, וגם צ"ל מ"ש פשתהני רואה בניו בצרה הו"ל פשתהני בניו בצרה ונ"ל דהקושי מתורצים א' בירך חברתה, המקונן אמר זכור ה' מה הי' לנו הביטה וראה את חרפתינו במדרש שכתה מצוי' בנו ואין שכתה מצוי' בה אמה זכור, נ"ל פונתו, הנה המקונן אמר השליך משמים ארץ תפארת ישראל נפלנו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא תחת שהיינו עליון ע"כ גוי הארץ נהפוך הוא שירדנו מטה מטה בעו"ה, ותחת שהיינו עם קדוש לה"א אנחנו בארץ טמאה, ואז פשחרכ בהמ"ק וגלינו מארצינו על נהרות בכל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון בעוד שזכרנו קדושת הארץ וגדולתינו, אבל ארכו הימים ושנים עבר קציר וכו' ואנחנו לא נושענו בעו"ה שכתנו כל טוב ונטלה גאותן של ישראל וא"א מרגישי עוד שפלותינו נגד הגדולה ולכן א"א זכור ה' מה הי' לנו ובמדרש שכתה מצוי' בנו שא"א זוכרי מה שהי' לנו ואין שכתה מצוי' בה זכור אמה ה' מה הי' לנו וחדש ימינו קודם, וזהו פננת המדרש שאמר משה להקב"ה בזמן שתהני רואה בניו בצרה דייק שתהני רואה והם אינן רואי' כי כבר שכתו הגדולה והתפארת שהי' להם בימי קדם ועי"ז אין מי שיבקש רחמים מיד ענה אותם ע"ד זכור ד' מה הי' לנו וכהנ"ל: ועד"ז נ"ל לפרש קרא בתהילים שמחנו פמות עניתנו שנות ראינו רעה ויש להבין מה דאמר שנות ראינו רעה אחר שאמר כבר פמות עניתנו, ונ"ל דבקש רחמים מאת ה' שישמחנו פמות עניתנו שתגדל השמחה בהפלגה כמו שהי' העינוי כעין דכתיב ושלמתי לכם את הארצה וכו' ואם תגדל השמחה בערף פימי העינוי של עכשיו לא תהי' השמחה בהפלגה כ"כ כי עכשיו אין מרגישין הגלות כ"כ אחר שפבר שכתנו הגדולה והתפארת שהי' לנו בימי קדם וגם הרגל העינוי נעשה טבע בארץ ימים ושנים ואין אנו רואי' הרעה אשר מצאתנו לכן אמר שמחנו פמות עניתנו שנות אלו השנים שראינו בעינוי הרעה ובכינו בזכרנו את ציון בערף הנה תגדל השמחה וא"ש, ואיתא במדרש פשם שלא התודע יוסף אל אחיו אלא בבכי כן לא יבואו ישראל לארץ אלא בבכי דכתיב בבכי יבואו ובתחנונים אובלים, נ"ל כי אחי יוסף אחר שמכרוהו התאבלו עליו כמ"ש רש"י וישתו וישפרו עמו

עד עתה לא שתו ובנודאי בתחלה הי' קשה עליהם ביותר משום שאח"כ שִׁכְחוּהוּ וְלֹא
עָלָה עוֹד זְכוּרוֹנוֹ הַטּוֹב לְפָנֵיהֶם כ"כ, עַד שֶׁהִתְנוּדַע אֲלֵיהֶם אֲזַי בָּכוּ בְּכִי שֶׁל צָעַר עַל שֶׁהָיוּ
מְוַרְחָקִים כ"כ מֵאֵת צָדִיק כְּזֶה וּבְכִי שֶׁל שְׂמֵחָה שֶׁזָּכוּ לְרֵאוֹתוֹ וְלִהְיוֹת אִתּוֹ עִמּוֹ, וְכֵן
כְּשֶׁנִּבְּאוּ לְאֶרֶץ נִרְאָה לְמִפְרַע מֵה חֶסְרָנוֹ כ"י הַיּוֹתְנוּ בְּגָלוֹת, וְנִבְּפָה עַל הָעֵבֶר חָבֵל עַל
דְּאָבְדָן וְנִשְׁמַח וְנוֹדָה לֵה' אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ, וְזֶהוּ פְּנֵת הַמְדַרְשׁ כְּשֶׁשָׁם שָׁלֹא הִתְנוּדַע יוֹסֵף וְכו' כֵּן
לְעֵתִיד בְּבָכִי יְבוֹאוּ עַל הָעֵבֶר וּבְכִי שֶׁל שְׂמֵחָה וּבִתְחִנּוּנִים אוֹבִילֵם וְהֵבִין: וְנִבְּאוּ לְמִטְרַת
כּוֹנֵנֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּחֶסְרוֹן הַנִּיכָר שְׂנוּגָע לְגוֹפְנוֹ שְׂכַחְנוּ מֵה שֶׁהִי לָנוּ גְדוּלָה וְתִפְאֶרֶת
קוֹדֵם שֶׁהִגְלָנוּ ה' וּבְשׁוֹב ה' שִׁיבֵת צִיּוֹן נִרְאָה לְמִפְרַע אֲשֶׁר חֶסְרָנוּ נִגְדָה גְדוּלָה וְכָבוֹד וְהוֹד
שִׁיחָה לָנוּ אֲזַי כֵּן הוּא לְעַנְיֵן דְּבָרִים שֶׁבִקְדוּשָׁה, א"א לְשֶׁעַר הַפְּלֶגֶת קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ וּבַהֲמ"ק
וְכַדוּמָה וְאָנוּ מְסַפְּקִין עֲצָמָנוּ בְּבִתֵי כְּנִסְיוֹת וּב"מ שֶׁהֵם לָנוּ לְמַקְדָּשׁ מְעֻט, וְשְׂמֵחָה בְּמַעוֹנוֹ
כְּאֲשֶׁר יִחְזוּ עֵינֵינוּ בַּהֲכַנ"ס אוֹ בַּהֲמ"ד בְּנוֹי' בְּפֶאֶר הַמַּעֲלוֹת אֲבָל לְעֵתִיד כְּשֶׁבְּעֵינֵינוּ אָנוּ
רוֹאִים זֶה מוֹל זֶה נִרְאָה כִּי לֹא מִיָּנִי' וְלֹא מִקְצַת' נִגְדָה בַּהֲמ"ק וּב"מ דְּלְעֵתִיד, וְלִתְכֵלִית זֶה
יִקְבְּעוּ ב"כ וּב"מ בֵּא"י כִּי אֵין הָאוֹר נִיכָר אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחוּשֵׁף וְלִכְל ב"י יֵהִי אוֹר
בְּמוֹשְׁבֹתֵם בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה וּבְעֵינֵיהֶם יֵרְאוּ וּבִלְבָבָם יִבִּינוּ כִּי הַגְּדִיל ה' לְעֵשׂוֹת עִמָּנוּ
וְהֵינּוּ כְּחוֹלְמִים מְקַדֵּם כְּאֵדָם שְׂרוּאָה דָּבָר בְּחֵלוֹם וְאֵח"פ בְּהִקְיָן אֲזַי יִמְלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ
וְלִשְׂוֹנֵינוּ רִינָה, לְפָנֵי אֱלֹקֵי קֹדֶם מְעוֹנָה, בְּכָל עֵת וְעוֹנָה, כֵּן יִזְכְּנוּ ה' בְּקִרּוֹב לְעֵלוֹת לְצִיּוֹן
בְּרִינָה, לְחַזּוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ, וְגְדוּלַת בֵּית הָאֱתֶרוֹן מִן הָרֵאשׁוֹן כְּבוֹד אוֹמֵר כֹּל
בְּב"א וְאָמֵן: הַק' אֲבָרְהָם שְׂמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה גֵּה מֵהֲרַמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה יֵט יוֹדָא יוֹדָה
אֲחִיָּה יְדָה בְּעוֹרֵף אוֹהֵבֵי חֲדָשׁוֹת, בְּעַל מְלַחְמוֹת, ה"ה הֶרֶב הַמְּנֹפֶלֶג בְּתו"י, מוֹרֵג חֲרוּץ
בַּע"פ כַּש"ת מו"ה יוֹדָא נ"י רוֹבֵץ תַּחַת מִשְׁאֵ דְּבָר ה' בְּקַהֵל טַשְׁאֲנִגְרַאטָה יַע"א: יִקְרָתוּ
בָּא אֵלֵי יוֹם אֲתָמוֹל הִי פָּה הֶרֶב הַמֵּאוּה"ג מֵהֲרִי"ד מְרַגְלִיּוֹת נִי' אַב"ד דַּק"ק פְּעִזִּיג
וְהַזְכָּרְנִי וְדַחַק עָלַי הַשְּׁעָה לְהַשִּׁיב לְכָבוֹדוֹ וְלֹא רְצִיטִי לְעַפְבִּ תְּשׁוּבָתוֹ אֵלָיו עוֹד אֲפִי מְעוֹפֵב
ב"י לְהִיּוֹת כִּי דָּבָר ה' הוּא לְהַחְזוֹק בְּדַק הַבֵּית, וְלִנְקוּתוֹ מִשְׁמִיר וְשִׁית, וְהִנֵּה מ"ש ע"ד
הַעֲמַדַת הַבֵּימָה בַּהֲכַנ"ס אֲשֶׁר מְאַסּוּ הַפּוֹנִים מִמֶּנֶּהֱגִי יִשְׂרָאֵל הַמְּוַחְזְקִי לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ,
וּבּוֹנִים בֵּימָה לְעֲצָמָם וּמְעַמִּידִים אוֹתָהּ מוֹל פָּנֵי אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה מִמָּשׁ וְאֲנָשֵׁי מְקוֹמוֹ וְרֵאשִׁים
וּמִנֶּהֱגִים אִם כִּי אֵינָם מִכַּת הֵיחָא אֲבָל לֹא יַדְעוּ וְלֹא יִבִּינוּ כִּי לֹא נִכּוֹן לְעֵשׂוֹת כֵּן וְקִשָּׁה
לָהֶם לְהֵאֱמִין לְפָר"מ נִי' כִּי יֵשׁ קְפִידָא בְּדָבָר, כִּי אוֹמְרִים כְּמַעֲשֵׂה שְׂאֲרֵי קַהֲלוֹת קְלוֹת
נַעֲשֶׂה כֵּן גַּם אָנוּ, וּמַע"כ נִי' עֲרָךְ מְעַרְכָּה מְעַרְכַת ה' צְבָאוֹת וְחַפֵּשׁ חַפֵּשׁ מְחַפֵּשׁ בְּכָל
הַמְּקוֹמוֹת הַשְּׂיִיכִים לְזֶה לְמַעַן יַדְעוּ וַיִּרְאוּ כִּי מִנְהֶגֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הִיא, יֵשִׁים גַּם עֵינָיו
עַל הַעֲתָק הַתְּשׁוּבָה מֵאֲבָא מֵאוּה"ג זצ"ל אֲשֶׁר הִיא בְּכַתּוּבִים תַּח"י וְלֹא יַצָּאָה עֲדֵינִין לְאוֹר
מִשָּׁם יִרְאָה מְלִתָּא בְּטַעֲמָא וְדָבָר הַמְּעַמִּיד דְּלֹא בְּטַל לְהַעֲמַדַת הַבֵּימָה בְּאֲמַצַּע דְּנִקָּא וְהוּא
טַעַם לְשִׁבְחָה אֲשֶׁר יִשְׁבַּחוּהוּ רַבָּנָן (עֵי"א ח"ס או"ח סי' כ"ח) וְכָל הַמוֹסִיף וְקוֹרֵעַ סְגוּר לְבָם
שֶׁל הַמְּבַקְשִׁים חֲדָשׁוֹת הָרִי זֶה מְשׁוּבָח בְּרוֹב תְּשׁוּבָחוֹת, יִשְׁבַּע שׁוֹבַע שְׂמֵחוֹת: וּמ"ש כִּי
מְצָא עוֹד עוֹלָתָהּ בּוֹ כִּי הַש"ץ עוֹמֵד בְּמְקוֹם גְּבוּהָ עַל הַבֵּימָה לְהַתְּפַלֵּל, וְהַמַּג"א כ' שְׂנוֹהֲגִים
עֲכָשְׁנוּ שֶׁהַמְּקוֹם שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִיּוּר עוֹמֵד הוּא נְמוּךְ מִשְׂאָר בַּהֲכַנ"ס מִשׁוּם דְּכַתִּיב מִמְּעַמְקִים
קְרֵאתִיָּה וְכו' וְכ"כ הָאֲגוּנָה וְהַרְחִיב בְּדִיבּוּר זֶה: הִנֵּה הַמַּג"א כ' סְמָךְ לְמִנְהֶגָה זֶה דְּאֲפָשֶׁר
מְלִשׁוֹן ש"ס דְּכָל דְּנִקְתָּא יוֹרֵד לְפָנֵי הַתִּיבָה וְהִיא דְּנִחִית לְפָנֵי הַתִּיבָה, וּב"י לֹא פִי כֵּן
בְּסִי' ק"נ, וְאָנִי בְּעַנְיֵי מְצָאתִי לְדְרוֹשׁ וְלַעֲשׂוֹת סְמָךְ לְזֶה מִש"ס בְּרַכּוֹת בְּמְקוֹמוֹ שְׂמָמָנוּ

מקור דין זה וז"ל אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא יעמוד במקום נמוך ויתפלל, צ"ל כפול לשון אלא יעמוד במקום נמוך לא הול"ל אלא לא יעמוד במקום גבוה, נ"ל דאי הוי אמר רק אל יעמוד במקום גבוה, הוי קאמינא במקום גבוה הוא דלא יעמוד אבל אין קפיידא שיעמוד במקום נמוך לכן מפרש והולך אלא יעמוד במקום נמוך דלא סגי שלא יראה בנפשו כמתגאה אלא צריך שיראה בעצמו פניעה יתירה לפני המקום פהא דמתני' אין עומדין להתפלל אלא מתוך פונד ראש ופרש"י פניעה, וברייתא מביאה קרא ממעמקים קראתיה ה', והא דלא אמר יעמוד אדם במקום נמוך או אל יתפלל אלא במקום נמוך, נ"ל דלא יעמוד להתפלל במקום גבוה דינא הוא דאין גבהות לפני המקום, מ"מ יש חילוק בין לא יעמוד במקום גבוה דאסורא הוא אבל יעמוד במקום נמוך לאו דינא ואסורא הוא אלא מצוה להראות פניעה יתירה ולכן אמרה הברייתא בכפילא לא יעמוד במקום גבוה וכו' אסורא הוא, אלא יעמוד במקום נמוך למצוה מן המנבחר והידור תפלה: ונ"ל שלזה התפנין הרמב"ם פ"ה מהלכ' תפלה הלכה ו' שכ' וז"ל מקום התפלה יעמוד במקום נמוך וכו' ובהלכה ז' כ' לא יעמוד אדם במקום גבוה, וצ"ל למה כ' בהלכה ו' שיעמוד במקום נמוך, ובהלכה שלאחריו כ' שלא יעמוד וחולק האמור בברייתא בב' הלכות וצ"ע: ולמ"ש א"ש דבהלכה ו' כ' מקום התפלה היינו שראוי ונכון שיעמוד במקום נמוך וזה מקום הנבחר לתפלה במקום נמוך משארי מקומות, ובהלכ' ז' כ' דינא לא יעמוד במקום גבוה היינו שאסור לעמוד במקום גבוה: ויובן שפיר ע"פ דברינו מ"ש הראב"ד בהשגתו ובכלל זה אם יוכל לירד למטה ולהתפלל ירד למטה, והקשה הכ"מ פנין שמודה שאין זה בכלל מקום גבוה למה ירד למטה, ונלע"ד דכוננת הראב"ד גיהי דאינו בכלל מקום גבוה פנין שחולק רשות לעצמו ואין נראה כמתגאה, מ"מ טוב וישר שירד למטה למקום נמוך ממקום זה שעומד להראות פניעה לקיים הא דיתפלל במקום נמוך וכינון למ"ש הרמב"ם בהלכ' ו' וגם הרמב"ם מודה לו, אלא שבהלכה ז' עסיק ובא באיסור דאסור להתפלל במקום גבוה כ' בד' ע"ד או מחיצות מותר, אבל בנודאי אם אפשר לו לירד שירד פדי לקיים ממעמקים קראתיה ה' שיעמוד במקום שהוא נמוך נגד מקום שעומד עליו, וגם הראב"ד לא כ' בלשון השגה אלא לפרש בא פנ"ל והדברים נכונים וברורים לפע"ד: ומתחלה עלה במחשבה לפני דיש לדחות ראי' שהבאתי מפל לשון אל יעמוד וכו' אלא יעמוד במקום נמוך דמצוה שיעמוד במקום הנמוך משאר מקומות די"ל דאי הוי קתני אל יעמוד במקום גבוה ה"א דוקא מקום שהוא גבוה הרבה, אבל במקום גבוה קצת פחות מג' טפחים מותר קמ"ל אלא יעמוד במקום נמוך היינו שלא יהי' גבוה פל אפי' כ"ש משאר מקום בבית ומקום שהוא שם, אבל שיהי' נמוך מפל מקומות שבבית לא מוכח מברייתא פן י"ל, אלא שראיתי לרמב"ם בהלכ' תפלה דכ' שלא יעמוד במקום גבוה ג"ט או יותר, והנה מ"ש או יותר צ"ל פשיטא אם במקום ג' לא יתפלל כ"ש יותר וזו נאצ"ל זו היא, נ"ל דקמ"ל דלא נטעה כשגבוה יותר מג' עד תשעה דלענין שבת פרמלית הוא במוקף מחיצות ובאינו מוקף מקום פטור, ה"א לענין תפלה מחשב פרשות בפ"ע ולא נחשב כעומד במקום גבוה מן הנמוך מפניו קמ"ל או יותר פנ"ל, ולמד הטור וב"י מדיוק לשון הרמב"ם שכ' גבוה ג' טפחים דוקא ג' אבל פחות מפניו מותר, וע"כ צ"ל בברייתא אלא יעמוד במקום נמוך שיהי' נמוך להידור מצוה כמ"ש: ויש לעיין מנ"ל לרמב"ם בפשיטות דפחות מג' מותר מסברת חוץ מסברת מסבר

דאָסור, ומ"ש ב"י דְּכָל פְּחוֹת מַג' פֶּאַרְעָא סְמִיכְתָּא דְּמִי יֵשׁ לְפַקְפֶּק גִּיהִי דְּלַעֲנִין שְׁבַת
וְכַדוּמָה בְּמָקוֹם שְׁאֲנוּ דְּנִין אִם הוּא רְשׁוֹת בְּפ"ע פְּחוֹת מַג"ט לְאַרְצָא פֶּאַרְעָא סְמִיכְתָּא דְּמִי,
אַבְל פֶּאַן זֵיל בְּתַר טַעֲמָא דְּמִחְזִי בְּגַבְהוֹת לְפָנֵי הַמָּקוֹם מַה לִּי אִם פֶּאַרְעָא סְמִיכְתָּא הוּא
סוּף כ"ס עוֹמֵד בְּמָקוֹם גְּבוּהָ וּמְחִזִּי פְּעוֹמֵד בְּגַבְהוֹת לְפָנֵי הַמָּקוֹם, וְגַם אֵין דְּרָכּוֹ שֶׁל
הֶרֶמְב"ם לְכַתּוּב חִידוּשׁ דִּין מְדִילֵן אִם לֹא נִפְקָא מִגְּמַר', אוֹ פּוֹתֵב וַיִּרְאֶה לִי וצ"ע: וְאַחַר
שִׁימַת עֵין עֵיוֹנֵי מְעַט נ"ל דְּרַמְב"ם הוֹצִיא דְּבַר זֶה דְּהִי קִשְׁיָא לִי דְּקִדּוּקוֹ שֶׁל מְהַר"י
אַבוּהַב ז"ל שֶׁבִּבְרִייתָא לֹא יַעֲמֹד ע"ג סְפָסֵל וְכֹסֵא וְכו' וְלֹא יַעֲמֹד בְּמָקוֹם
גְּבוּהָ, וְלֹא פְּלָלֵם יַחַד לֹא יַעֲמֹד בְּמָקוֹם גְּבוּהָ וְהַפֵּל נִשְׁמַע מִן הַפְּלָל, מְזַה הוֹלִיד דְּבַכְסָא
וְסְפָסֵל טַעַם אַחַר אֵיפָא מְשׁוּם בְּעִיתָא נְאֻפִי בְּפָחוֹת מַג' אָסוּר, וּבְמָקוֹם גְּבוּהָ מְשׁוּם
מִתְגָּאָה, וְדוֹקָא גְבוּהָ ג"ט אָסוּר, וְנ"ל מְזַה הוֹכִיחַ הֶרֶמְב"ם דְּגְבוּהָ בְּפָחוֹת מַג"ט מְוֹתָר,
דַּאלַת"ה הֵדַר תִּקְשִׁי לָמָּה לֹא קִתְּנִי בְּבְרִייתָא סְתָם לֹא יַעֲמֹד בְּמָקוֹם גְּבוּהָ וְנִכְלָל הַפֵּל,
אַלָּא ע"כ דְּמָקוֹם גְּבוּהָ רַק בְּג"ט וְכֹסֵא וּמַטָּה וְכו' אִפִּי פְּחוֹת מַג' טְפָחִים, וְזוֹ רֵאִי
מְוֹכְרַחַת: וּמַה שֶׁהִקְשָׁה הַט"ז דְּמַפ"ק דְּשִׁבְתָּא דְּגֶרְסַת רִי"ף וְרַמְב"ם שֶׁם נָמִי וְלֹא יֵשֵׁב
בְּמָקוֹם גְּבוּהָ תִּקְשִׁי יֹאמַר רַק בְּמָקוֹם גְּבוּהָ דְּנִכְלָל הַפֵּל וְלֹא צ"ל ע"ג מַטָּה וְכו' וְהֵתָם לֹא
שִׁינְיָא מְשׁוּם בְּעִיתוֹתָא, וְאִם תֹּאמַר בְּמַטָּה וְכֹסֵא גַם בְּפָחוֹת מַג' אֵיפָא מְשׁוּם גְּבוּהָ יֹאמַר
נָא גַם פֶּאַן מְשׁוּם גְּבוּהָ וְלֹא מְשׁוּם בְּעִיתוֹתָא, לְפַע"ד לְק"מ בְּשִׁבְתָּא אֵינְרִי בִּישִׁיבָה בְּנוֹדָא
יֵשׁ בִּישִׁיבָה ע"ג מַטָּה וְסְפָסֵל מְשׁוּם גְּבוּהָ יוֹתֵר מִיּוֹשֵׁב עַל קַרְקַע בְּמָקוֹם גְּבוּהָ אַבְל פֶּאַן
בְּתַפְלָה כִּיּוֹן דָּאֵין דְּרָף לַעֲמֹד ע"ג פֶּסָא וְסְפָסֵל מְשׁוּם בְּעִיתוֹתָא מִמִּילָא לֵיפָא גְּבוּהָ
לַעֲמֹד בְּתַפְלָה ע"ג מַטָּה פֶּסָא וְסְפָסֵל כִּיּוֹן דָּאֵין דְּרָכִי ב"א לַעֲמֹד עַל גַּבָּם וְלֵיפָא גְּבוּהָ,
אַלָּא מַה"ט שְׁאֵין דְּרָף לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם מְשׁוּם בְּעִיתוֹתָא מַה"ט גּוֹפִי' אָסוּר לַעֲמֹד וְלֵהֲתַפְלָל
מְשׁוּם דְּמַבְעַת וְלֹא יוּכַל לְכַוֵּן הֵיטֵב בְּתַפְלָתוֹ לְכַוֵּן וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁי' ט"ז בַּעַז"הִי: וַיֵּשׁ לִי
רֵאִי קִצַּת דְּטַעֲמָא דָּאֵין עוֹמְדִין ע"ג פֶּסָא וְכו' אֵינּוּ שְׁנוּהָ לְטַעֲמָא דָּאֵין עוֹמְדִי' בְּמָקוֹם גְּבוּהָ
דְּרִיב"ח מְשׁוּם דְּרַאב"י אָמַר רַק דָּאֵין עוֹמְדִי' לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם גְּבוּהָ וְל"א דַּא"ע ע"ג מַטָּה
וְכו' וּבְבְרִייתָא קִתְּנִי תְּרַתִּי, וְאֵי חַד טַעֲמָא אֵית לְהוּ לָמָּה ל"א רַאב"י ג"כ וַא"ע ע"ג מַטָּה
וְכו' כְּמוֹ בְּבְרִייתָא, וְנִרְאֶה מְזַה דְּחִלּוּקִים בְּטַעֲמָם וּבְדִינָם, וְרַאב"י לֹא פָּא אַלָּא לְהוֹרוֹת
מַה דְּאָסוּר מְשׁוּם גְּבוּהָ, וּמַטָּה וְסְפָסֵל וְכו' מְטַעַם אַחַר הוּא וְדִין אַחַר יֵשׁ לְהֶם אִפִּי פְּחוֹת
מַג', וּבְבְרִייתָא תְּרַתִּי פֶּאַ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין דְּמַטָּה וְכו' מְשׁוּם דְּמַבְעַת וְדִין דָּאֵין עוֹמְדִים בְּמָקוֹם
גְּבוּהָ מְשׁוּם גְּבוּהָ, וְהַא"ש נָמִי הָא דְּבְרִייתָא מְבִיא ב' מִמְּעַמְקִים קְרַאֲתִיָּה וְתַפְלָה לַעֲנִי
כִּי יַעֲטוּן, דְּמַקְרָא דְּמִמְּעַמְקִים מְפָרֵשׁ וְדָרֵשׁ הַבְּרִייתָא מִיַּדִּי פֶּשׁוּטוֹ שִׁיקְרָא לְה' מִמְּעַמְקִי
דְּלִבָּא וּבְכַוְנָה רְצוּנִי' שְׁלֹא כו"א דְּמוֹצִיא מַקְרָא מִפֶּשׁוּטוֹ מִמְּעַמְקִים מְמָקוֹם עוֹמֵק, וּמְבִיא
זֶה עַל שְׁאֵין עוֹמְדִין ע"ג מַטָּה מְשׁוּם בְּעִיתוֹתָא דַּעֲי"ז לֹא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל מִמְּעַמְקִי הַלֵּב
אַלָּא מְשֻׁפָּה לְחוּץ וְכָל שְׁאֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם גְּבוּהָ מְבִיא קְרַא דְּתַפְלָה לַעֲנִי כִּי
יַעֲטוּן כ' רַש"י דְּרָף עֲנִיּוֹת שְׁאֵין מִתְגָּאָה וְהוּא א' מַג' דְּבָרִים שְׁאֵין הַדְּעַת סוֹבְלָתָן דֵּל
גָּאָה, וְרַאב"י לֹא אֵינְרִי רַק מַעֲנִין א' שְׁלֹא יַעֲמֹד בְּמָקוֹם גְּבוּהָ מְשׁוּם גְּבוּהָ דְּרֵשׁ
מִמְּעַמְקִים עוֹמֵק וְעֵינִי: נְחִזּוֹר לְשִׁיטַת הֶרֶמְב"ם דְּדְּבָרֵינוּ מְוֹכְרַחִים מְבְרִייתָא וְלָכֵן לֹא כ'
יִרְאֶה לִי, וַיֵּשׁ לְהִבִּיא עוֹד רֵאִי לָזֶה מְדַמְיִיתִי ש"ס עֲלֵה דְּרַאב"י תְּנִי' נָמִי, מֵאֵי אוּלְמָא הָא
מְשֻׁמֵּן דְּרַאב"י אָמַר, וְלַמ"ש א"ש דְּמַרַאב"י ה"א מְדַיִיק בְּמָה דְּאָמַר אַלָּא יַעֲמֹד דְּרָצָה
בְּזֶה דְּאִפִּי פְּחוֹת מַג"ט אָסוּר כַּמ"ש, לָכֵן מְבִיא תְּנִי' נָמִי דְּמְבְרִייתָא מוֹכַח דְּפָחוֹת מַג"ט

אינו מקום גבוה מדקתני פסא וכו' ומקום גבוה וְהָא דְאָמְרוּ רַבֵּנּוּ בְּבְרִיַתָא וְרַב"י
בְּכַפִּילָא שְׂאֵל יַעֲמֹד וְכו' אֵלָא יַעֲמֹד וְכו' ע"כ משום דְאָסוּר לַעֲמֹד בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ, וּמִצְוָה
מִן הַמְּבַחֵר שֶׁיַּעֲמֹד בְּמִקְוֵם נְמוּדָה כַּמ"ש וְכו' הִיא שִׁיטַת הַרְמַב"ם וְהֵרָאָב"ד: וְהִנֵּה הַמְּנַהֵג
שֶׁמְבִיא הַמַּג"א שְׁנוּהֵגִי עִכְשָׁיו דַּש"ץ עוֹמֵד בְּמִקְוֵם עֲמוּק מִשְׁאָרֵי מִקְוֹמוֹת בְּבַהכ"נס
לְפַמ"ש רַאוּנִי לְכָל אָדָם לַעֲשׂוֹת פֶּן לְכַתְּחִלָּה לְהֵרָאוֹת פְּנִיעָה בְּעֵצְמוֹ וְהָא דְאִין מְדַקְדְּקִי
בְּכַף דְלָא אֶפְשָׁר בְּבֵית דִּירָה וּבְבֵית פְּנִסְיוֹת מִקְוֹמוֹת כ"כ גְּמוּכִי זֶה מִזְּהָ, אָבָל בַּש"ץ
מְדַקְדְּקִי שֶׁיִּרְאֶה פְּנִיעָה בּוֹ וּבְמִשְׁלָחֵיו שֶׁשְׁלוּחֵם פְּמוֹתֵם עוֹמֵד בְּמִקְוֵם נְמוּדָה בְּכַנִּיעָה יִתְּרָה
וְזוֹ אַחַת מִן הַמַּדּוֹת שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים בַּש"ץ, וְלִפִּי מָה שֶׁבְּאַרְנוֹ דְּבָרֵי הַרְאָב"ד דְּלָא בָּא כְּמַשְׁיֵג
אֵלָא כְּמַפְרָשׁ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּגַם בְּגְבוּהָ ד' ע"ד כְּשֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לִירֹד יִרְדַּ לְמִצְוָה ע"פ
שְׂאָמְרוּ אֵלָא יַעֲמֹד בְּמִקְוֵם נְמוּדָה, וְזֶה אִפִּי בִּיחִיד כ"ש בְּשִׁלִּיחַ צִיבוּר, וְנ"ל עוֹד מְדִיוֹק
לְשׁוֹן דְּרַב"י וּבְרִיַתָא לֹא יַעֲמֹד אָדָם בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ וְיִתְּפַלֵּל וְלֹא אָמְרוּ אֵל יִתְּפַלֵּל אָדָם
בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ, וְנ"ל דְּקַמ"ל דְּאֵל יַעֲמֹד אִפִּי הוּא עוֹמֵד שֵׁם כְּבָר קוֹדֵם שֶׁרְצָה לְהִתְּפַלֵּל וְלֹא
הִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה, יִרְדַּ מִמִּקְוֵם הַגְּבוּהָ אֲשֶׁר הוּא שֵׁם וְיִלְךָ לְמִקְוֵם אַחֵר, הֵגַם דְּלֹא הִלְךָ
לְמִקְוֵם גְּבוּהָ בְּמִתְּפַנֵּן בְּשַׁעַת תְּפִלָּה כְּדִי לְהִתְּפַלֵּל שֵׁם, וְכ"ש שֶׁלֹּא יִלְךָ אֵל מִקְוֵם גְּבוּהָ
מִתְּחִלָּה לְהִתְּפַלֵּל שֵׁם, וְאֶפְשָׁר דְּבָר זֶה אִפִּי בְּגְבוּהָ קֶצֶת אֶסוּר,) כ"ש וְקו"ח לַש"ץ שֶׁלֹּא
יַעֲלֶה מִמִּקְוֵמוֹ אֵל הַבֵּימָה בְּמִכְנוֹן לְהִתְּפַלֵּל שֵׁם דְּהוּלָה בְּמִכְנוֹן לְהִתְּפַלֵּל בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ שְׂאִין
לָהּ גְּבוּהוֹת לְפָנֵי הַמִּקְוֵם בְּרַבִּים יוֹתֵר מִזְּהָ, וּמָה דַּכ' ב"י וּבַש"ע לְהַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ מִתַּר הֵינּוּ
כַּשֵּׁא"א לְשִׁמּוֹעַ רַק כְּשֶׁעוֹמֵד בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ אָבָל כְּשֶׁאֶפְשָׁר לְשִׁמּוֹעַ הֵגַם שַׁע"י שֶׁיַּעֲמֹד
בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ יִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּיוֹתֵר מִשׁו"ה לֹא שָׂרִי לִי, וְעֵינִי סוֹפָה נ"א ע"ב דְּאַנְשֵׁי
אֶלְפִּסְנֵדְרִי הַעֲמִידוּ חֲזַן הַפְּנֹסֶת עַל הַבֵּימָה לְהַנִּיף וּלְהַשְׁמִיעַ לְעַם כְּשֶׁהִגִּיעַ לְאַמֵּן, וְעֵינִי
רַש"י שֵׁם שֶׁהִי הַשְּׁלִיחַ צִיבוּר עוֹמֵד לְפָנֵי הַתִּיבָה וְגוֹמֵר בְּרַכְתּוֹ וְלֹא הָיוּ יְכוּלִי כְּנֹלֵם
לְשִׁמּוֹעַ קוֹלוֹ, וְלֹא הִתְּחַפְּמוּ לְהַעֲמִיד הַש"ץ עַל הַבֵּימָה, וְדוֹחֵק שֶׁגַּם אִם הִי עוֹמֵד שֵׁם לֹא
שִׁמְעוּ כְּנֹלֵם, וְעַכ"פ הָיוּ מְרוּיחִים שֶׁיִּשְׁמְעוּ, הַקְּרוּבִים יוֹתֵר מִפִּי הַמְּבַרָּךְ דְּנוֹדָאֵי מוּטָב
שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִדִּיעָה בְּלִי שִׁמְיעָה וְעֵינִי רַש"י בְּרַכּוֹת מ"ז ע"א וְתוֹס' סוֹפָה בְּתִי שְׁנֵי דְלֹא רְצוּ
לְתַקֵּן שִׁיחֵי הַש"ץ עוֹמֵד בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ ע"מ לְתַקֵּן כְּדִי שֶׁיִּשְׁמְעוּ הַבְּרַכָּה מִפִּיו וְכ"ש הֵיכָא
שְׂאֶפְשָׁר לְהַשְׁמִיעַ מִשׁוּם תּוֹסֶפֶת קוֹל אֲדִיר וְחִזֵּק שֶׁלֹּא יַעֲמֹד בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ, וְיִפָּה עֲשׂוּהָ
פַר"מ מַע"כ נִי כִי מִיָּחָה ע"י וְכָל הַמְּשָׁנָה יִדְּיו עַל הַתְּחַתּוּנָה, וְהַמְרִים יָדוֹ נִגְדָם יָדוֹ עַל
הַעֲלִיוּנָה וַיִּקְבַּל שְׁכָרוֹ מִשְׁלֵם מְאֻלְקֵי קֹדֶם שׁוֹכֵן מְעוֹנָה, בְּכָל עַת וְעוֹנָה, הַכ"ד אוֹה"נ
חוֹתֵם בְּבְרַכָּה: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה גַּם מִהֵרַם"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה כ כִּימֵי חֲנוּכָה,
שֶׁפַע וּבְרַכָּה וּמְאִירַת עֵינַיִם בַּתוֹרָה, אֲשֶׁרִיו שְׁלוֹ כְכָה, ה"ה חֲתָנִי כְּבָנִי תַלְמִידֵי הַרְבֵּנִי
הַמְּנֹפֶלֶג מְלֹא פֶלֶג מוֹרֵג חֲרוּץ וְכו' כַּש"ת מו"ה רַפְּאֵל סָג"ל דִּיִּיטֵשׁ שִׁי לֵא"י ט: אָרְכוּ
הַיָּמִים אֲשֶׁר לֹא רְאִיתִי אוֹת לְטוֹבָה מְאֻתָּה וּמְזוּגָתָה הַצְּדָקָת בְּתֵי הַיְקָרָה א"ח מ' רַחֵל תִּי,
וּב"ה כִּי הִפֵּל בְּמַעֲמָד הַטוֹב אֶתְכֶם וְכו' אֲוִדִיעְכֶם כִּי גַם אֲתָנוּ ב"ה הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם, וְהַנְּנִי
לְהַשִּׁיב לָהּ אֲנִי וְדְבָרִים בְּדְבָרֵי תוֹרָה וּפְרוּשֵׁי מְאֻמְרִים לְהַשְׁבִּיעָה מְטוֹבָה שֶׁל תוֹרָה
שֶׁהִיא הַטוֹב אֲמִיתִי וְהִיא לָנוּ לְאוֹרָה, בְּהִלְכָה בְּרוּרָה, וְע"ד קוֹשְׁיָתָה עַל הַפַּר"ח ס' מ"ז
שֶׁהַעֲלָה דְּבְרַכְתָּ הַתוֹרָה דְּאוֹרֵיִתָּה וְעִיקָר רְאִיתוֹ מִש"ס גְּדָרִים דְּאָמַר רַב עַל עֲזָבְכֶם א"ת
שֶׁלֹּא בְּרַכּוּ בַּתוֹרָה תְּחִלָּה וּמִשׁו"ה סָתֵם הַטוֹר וְלֹא כ' מְפֹרָשׁ שֶׁהוּא מַה"ת שְׁסָמָה עַל מָה

שְׁמַבִּיא ש"ס נְדָרִים דְּנִרְאָה לְעֵין שְׁהִיא מַה"ת, וְכ' עוֹד דְּכִינּוּן דְּהִיא מַה"ת סְפֵק בְּרַף צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרַף מְסַפֵּק כְּמוֹ סְפֵק בְּרַף בַּהֲמ"ז וְסְפֵק קָרָא ק"ש.

וְהִנֵּה הַפְּר"ח הֶעֱלָה יָשׁוּב עַל מַה שְׁלֵא כ' הַטּוֹר שְׁהוּא דְּאוֹרֵייתָא וְלֵא כ' טַעַם עַל דְּלֵא כ' הֶרְמַב"ם שְׁהוּא דְּאוֹרֵייתָא שְׁמִנָּה הוֹכִיחַ הַפ"מ דְּמַבִּיא דְּסִתְמָא פְּרוּשׁוֹ דַּס"ל שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן, וְכַתְבֵּת דְּמֶהֱרַמְב"ם אֵין רֵאִי כ"כ דְּלִשְׁיטְתוֹ אֲזִיל דַּס"ל דְּסְפֵק דְּאוֹרֵייתָא רַק מְדַרְבְּנָן לְחִוּמָרָא וְכִינּוּן דְּלִיפָא נ"מ בֵּין אִם הִיא מְדַאוֹרֵייתָא אוֹ מְדַרְבְּנָן רַק לְעֵנָן סְפֵק כַּמ"ש הַפְּר"ח וְלֶרְמַב"ם גַּם אִם הוּא דְּאוֹרֵייתָא א"צ לְבָרַף מְסַפֵּק רַק מְדַרְבְּנָן לְכוּ לֵא חֵשׁ הֶרְמַב"ם לְבָאָר כ"כ דְּלִיפָא חֲשָׁשׁ דְּאוֹרֵייתָא.

וְהִנֵּה מְלַבֵּד שְׁרַחֲזוּק לֹוֹמֵר כֵּן דְּלֵא חֵשׁ לְפָרֵשׁ מִשׁוּם שְׁמְסַפֵּק אֵינוֹ מְחַוְּיָב רַק מְדַרְבְּנָן, גַּם מַה דְּפִשְׁיטָא לָּהּ דְּלֶרְמַב"ם אֵינוֹ מְחַוְּיָב מְסַפֵּק רַק מְדַרְבְּנָן לֵא נ"ל דְּהֵא מוֹדָה הֶרְמַב"ם בְּאַקְבַּע וְכ"ש בְּאַתְחִזֵּק דְּסְפִיקוֹ מַה"ת לְהַחְמִיר וְכֵאֵן דְּאַתְחִזֵּק בְּחִזּוֹת חַיִּיב לְבָרַף וּמְחַוְּיָב מְדַאוֹרֵייתָא לְחִזּוֹר וּלְבָרַף, וּבְאַמַּת לֵא עֲלִיף תְּלוּנְתִי בְּזָה אֲלֵא גַם עַל הַפְּר"ח סִי' קפ"ד בְּלִיקוּטִים שְׁכ' דְּלֶרְמַב"ם אֵין סְפֵק מוֹצִיא נְדָאִי לֵא בְּרַף דְּסְפֵק לְרַמְב"ם מְחַוְּיָב רַק מְדַרְבְּנָן עֵי"ש, וּבַמַּח"כ בְּכַה"ג דְּאַתְחִזֵּק מְחַוְּיָב לְכ"ע סְפִיקוֹ מַה"ת לְהַחְמִיר, וְהֵא דְּסְפֵק בְּרִכּוֹת דְּרַבְּנָן אֵינוֹ חוֹזֵר הֵגַם דְּאַתְחִזֵּק עֵי" צל"ח בְּרִכּוֹת כ"א ע"א וּבַמַּק"א הֶאֱרַכְתִּי בְּיָשׁוּב קוֹשְׁנִי הַצֵּל"ח וְאֵין עַת הָאָסֵף פֶּה וְעִי' פְּלַתִּי סִי' ס"ט.

וְהִיּוֹתֵר י"ל הֵא דְּלֵא כ' הֶרְמַב"ם שְׁבִרְכַת הַתּוֹרָה מַה"ת דְּהוּלָּהּ בְּדַרְכּוֹ שְׁאֵינוֹ פּוֹתֵב מַה שְׁאֵינוֹ מְפּוֹרֵשׁ בַּש"ס בְּאֵר הֵיטֵב הֵגַם דְּמִשְׁמַע וְנִרְאָה כֵּן מְסוּגְלִי ש"ס, וְהַה"נ לֵא כ' כִּינּוּן דְּלֵא מְפּוֹרֵשׁ דְּאוֹרֵייתָא הוּא הֵגַם דְּנִרְאָה כֵּן מִמִּשְׁמַעוֹת הַסּוּגְלִי כַּמ"ש הַפְּר"ח: וּמ"ש עַל מ"ש הַפְּר"ח דְּצָרִיף לְבָרַף שְׁנִית כָּל הַבְּרִכּוֹת הֵגַם דְּלִיפָא מְדַאוֹרֵייתָא אֲלֵא בְּרִכָּה א' כַּמ"ש הֶרְמַב"ם בְּהַלְכ' ק"ש דְּחוֹזֵר וְקוֹרָא עִם בְּרִכּוֹתֵי וּמְבַנְאָר בְּסִי' פ"ז וְהַה"נ הֶכָּא, וְנִתְקַשְׁיֵת לְמָה מְדַמָּה מְלַתָּא דְּבִרְכַת הַתּוֹרָה לְבְּרִכּוֹת דַּק"ש וְלֵא מְבִיא מְדוּמָה לוֹ בְּיוֹתֵר מְדַקוֹרָא שְׁנִית כָּל פְּרָשִׁיּוֹת ק"ש הֵגַם דְּאֵין כָּל הַפְּרָשִׁיּוֹת דְּאוֹרֵייתָא וְלִישׁ שִׁיטוֹת רַק פְּסוּק רֵאשׁוֹן, וְהַה"נ בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה, נ"ל דַּלְק"מ דְּמִפְרָשִׁיּוֹת שְׁל ק"ש אֵין רֵאִי כ"כ כִּינּוּן דְּאֵין בְּפְרָשִׁיּוֹת שֵׁם וּמְלַכּוֹת הֵגַם שְׁבַפ"ע לֵא הִי צָרִיף לְחִזּוֹר דְּהַקִּילוּ רַבְּנָן שְׁאֵינוֹ חוֹזֵר עַל דִּידָהוּ, מ"מ כְּשִׁבְלֵא"ה חוֹזֵר וְקוֹרָא מִשׁוּם פ"ר דְּאוֹרֵייתָא קוֹרָא כּוֹלָה מִשְׁא"כ בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה דִּישׁ בָּהּ שו"מ וְחֲשָׁשׁ בְּרִכָּה לְבַטְלָה וְעֵי"נ תּוֹס' ר"ה ל"ג ע"א, לְכוּ מְבִיא רֵאִי מְבַרְכּוֹת שְׁל ק"ש דְּחוֹזֵר וְקוֹרָא פְּמְחַוְּיָב לְקִרוֹת ק"ש שְׁנִית הַה"נ בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה, וְעֵי"נ כ"מ פ"ב מַק"ש הֶלְכָה י"ג דְּמַעֲתִיק תְּשׁוּבַת הַרְשָׁפָא דְּכ' דְּרַמְב"ם לְמַד דִּין זֶה דְּחוֹזֵר גַּם עַל הַבְּרִכּוֹת דְּהִכִּי תִיקְנוּ, מְדַאֲמֵר ר"א חוֹזֵר וְקוֹרָא ק"ש מִשְׁמַע כָּל הַפְּרָשִׁיּוֹת הֵגַם דְּשְׁאֵרֵי פְּרָשִׁיּוֹת דְּרַבְּנָן מִשׁוּם דְּהִכִּי תִיקְנוּ שְׁאֵם יְקָרָא מְקַצְתוּ יְקָרָא כּוֹלּוּ הַה"נ דְּחוֹזֵר וְאֹמֵר הַבְּרִכּוֹת עֵי"ש, וְלַמ"ש אֵין לְלַמּוֹד זֶה מְזָה דְּשְׁאֵנֵי פְּרָשִׁיּוֹת ק"ש דְּלִיפָא מִשׁוּם נְדוּד בְּרִכָּה לְבַטְלָה וּמַנ"ל דְּגַם בְּבִרְכּוֹת תִּיקְנוּ כֵּן בְּנוֹדָאִי אִם תִּיקְנוּ לִיפָא מִשׁוּם ל"ת כִּינּוּן שְׁמַחְוְיָב וְעוֹמֵד מְדַבְרֵיהֶם, אֲבָל מַנ"ל דְּתִיקְנוּ בְּבִרְכּוֹת מְעִיקָרָא כְּמוֹ שְׁתִּיקְנוּ בְּפְרָשִׁיּוֹת וְצַע"ק, וְעַכ"פ יָפָה עֲשָׂה הַפְּר"ח דְּמַבִּיא דְּמִיּוֹן יוֹתֵר בְּרִכּוֹת דַּק"ש לְבְּרִכּוֹת דְּבִרְכַת הַתּוֹרָה שְׁאֵינוֹ מְדַאוֹרֵייתָא: וּמ"ש עַל נִסְחָ שְׁלָנוּ שְׁמַבְרַכִּי לְעֶסְקוֹ בַּד"ת וְהַט"ז כ' כִּי הֶעֱיָקֵר הָעֶסְק תְּמִיד בְּעִיּוֹן, וּפְר"ח בְּשֵׁם הַב"ח מְבִיא ג"כ כְּעֵין זֶה, וְהַקְּשָׁה תִינַח ת"ח אֲבָל ע"ה שֵׁא"י

ללמוד רק לומר תילים ומעמדות ואין להם עסק בתורה איה יברכו לעסוק לכו העיקר לברך על ד"ת, והנה תמיהת הפר"ח קיימת על גוסח שלנו לעסוק איה ע"ה דוברים שקרים נגד ה' ומברכים לעסוק ואין להם עסק בה, שוב ראיתי מ"ש הפרמ"ג בקצורי דבריו באשל אברהם ונראה שהרגיש בקושל' פר"ח ונשמר ממנה ולא נתילשבה דעתה בישובו והאמת כמ"ש פי אין בדבריו ישוב המינישב דעת והנלפע"ד להבין כ"ז ע"פ מאמר א' שלהי כתובות קי"א ע"ב אמר רבי מצאתי להם תקנה לע"ה מה"ת פתיב ואתם הדבקים בה' אלמיק' חיים פלכם היום וכי אפשר לדבק בשכינה והכתיב פי ה"א אש אוכלה הוא, אלא כל המשיא בתו לת"ח ועושה פרקמטין לת"ח ומנהגה לת"ח מנוכסיו מעלה עליו הפתוב פאלו מדבק בשכינה ע"כ, והמאער הזה תמוה וכי משיא בתו לת"ח וכו' עדיף מת"ח עצמו דאמרו ו"ל אבל לת"ח עצמו עין לא ראתה ועיני' מהרש"א ח"א, ונ"ל דכוננתו בקושל' וכי אפשר לדבק היינו ע"פ שאמרו ו"ל וסביביו נשערה מאוד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים פחוט השערה, ואמרו ו"ל הגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות נעשה להם פזדונות, ואמרו לא זכה נעשה לו וכו', ופרשתי בזה קרא פי א"א צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וצ"ל פינו שאמר צדיק היינו עושה טוב ומאי האי דקאמר אשר יעשה טוב, ונ"ל דנודאי יש צדיקים בעלמא שעושים טוב אלא כל שהוא צדיק יותר הקב"ה מדקדק עמו ביותר ע"ד בקרובי אקדש, ושגגת תלמוד עולה זדון מה שלא נחשב לאחרים לכלום ומעבירה קלה כזו א"א להשמר והיינו א"א צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא לפניו שעושה טוב הקב"ה מדקדק עמו יותר וליכא מי שלא יחטא ולכן אמר יחטא שהוא רק חטא שוגג ונעשה לו פזדונות וע"ד שאמרו ו"ל גבי מרע"ה שנענש על שאמר שמעו נא המורים אין לפום גמלא שחנא : ואמרתי מאז להבין מדרש התמוה ולא ידע איש את קבורתו זה משה שנאמר והאיש משה עניו מאוד והוא אומר דרשוני וחי, ונ"ל בשנאמר לפרש ולא ידע איש את קבורתו היינו שלא ידע איש טעם קבורתו מה פשעו ומה חטאו ושמעתי שכן פתוב במורה.

והנה אנחנו מאמינים ויודעים טעם קבורתו על מה ולמה מפני שאמר שמעו נא המורים, הגם שהוא חטא קל ולא נחשב לאחרים לעבירה כ"כ עד שיוקנס עליו מיתה ולא יועילו לו תקט"ו תפלות שהתפלל, מ"מ לגבי משה מלתא היא פדאמרו ו"ל לפום גמלא שחנא, ואנן דידועים ומפירים גדולתו של משה ולא קם פמשה עוד נביא יודעים ומבינים אנחנו למה לא נכנס לארץ ולמה מת ונקבר שם, אבל משה בעצמו שהי' עניו מכ"א אשר ע"פ האדמה והי' ערף קטן עליו ולפי ערף קטן שפמשהו בעיניו לא ידע מה חרי האף הגדול הזה שהקב"ה ידקדק עמו כ"כ לכן לא ידע הוא את קבורתו, והן דברי המדרש ולא ידע איש זה משה והטעם דכתיב והאיש משה עניו מאוד והבן: נחזור למאמר הראשון שבש"ס כתובות וכי אפשר לדבק בשכינה דכל הקרוב ומתקרב ביותר מדקדק ד' עמו וא"א צדיק וכו' שיהי' חף מחטא כ"ד שהקב"ה מחשב לו לפי גדולתו לזדון ונהלא אש אוכלה הוא כל שמתקרב האדם אל האש ניזוק ומרחוק מאיר לו, לכן כל הקרוב יותר אל ה' ולמוד הוא ויש בידו להיות זהיר יותר הקב"ה מדקדק עמו, ומתרחץ אלא זה המשיא בתו וכו' לזה יש לו חלק בתורתו של ת"ח פשמעון אחי עזרי' וכמעשה דאלפא ור"י, וכן הוא בש"ע יו"ד הלכ' ת"ת שיקולי' לעשות שותפו' ונה מקורב לה' ע"י שהוא מחזיק לת"ח והקדים מרע"ה זבולון ליששכר דאלמלא הוא לא הי' אפשר ליששכר ללמוד ויש

לו חלק בתורתו, ואינו נתפס במעשיו כת"ח שהוא כע"ה דעלמא יחשב שדונות נעשין לו פשגנות כי לא ראה בד"ת ולא ידע להזהר וכל שמהנה לת"ת ועי"ז יושב באהל תורה מתקרב יותר אל ה' ויש לו שותפת בתורתו ואין לו רק רנוחא ולא הדיקא פלל, ונ"ל לפרש בזה שלום רב לאנהבי תורתה ואין למו מכשול, אוהבי תורתה הם המתחזקים ת"ח מפני שאוהבים התורה ורוצים להיות להם חלק בלימוד התורה, והם עדיפו מצד אחד כי אין שגגת תלמוד של שנתפז עולה לו לזדון, משא"כ הת"ח עצמו תמיד אין שלום בקרבו פן ואולי עבר עבירה קלה פשערה שהקב"ה חושב לו לזדון, אבל שלום רב לאנהבי תורתה כי אין למו בחלק שיש לו מכשול רק את הטוב יקבל בעה"ז ובעה"ב וא"ש נכון: המורם מכ"ז כי יש להמונים סוחר הארץ שאין אתם ידיעה של פלום בעסק התורה רק לעשות מ"מ הם פלומדי תורה וכעוסקים בעיון שע"י יוכל הת"ח לתמוד תורה ולעסוק בה בעיון כ' דעתו מיושבת עליו ולבו רחבה באשר עץ חיים שתול לפניו בכל עת ויחשב לו פאלו הוא לומד ומעיין וחיובא עליו להחזיקו ונענש אם מונע הטוב מת"ח, ומונע טוב אמיתי מעצמו כי זו תורה וזו שכרה לקנות לו חלק בתורה ופוטרי עצמו מחיובא דרמ"א אקרקפתא דכל ב"י ודברת בם והגית בו יומם ולילה, ואיתא במסורה מדוע לא פיליתם את חקכם, מדוע לא בא בן ישי אל הלחם נ"ל כי תחלת דינו של אדם על ד"ת מדוע לא כיליתם חקכם שעליכם דבר יום ביומו ומתנצל עצמו שלא למד מנעוריו ולא נתגדל לכה או שהי טרוד על המנהי ועל הפלפלה ואונס רחמנא פטר"י ויחשב לעשות מצוה וכו' ואם פן הוא שהוא חפץ ורוצה בה ואוהב תורה ואנוס הוא, הי לו להחזיק בחור בוחר בתורה ות"ח על שלחנו ש"מ דלא ניחא לי' ואינו רוצה בקיומה של התורה והיינו שמשויבים לו על התנצלותו מדוע לא בא בן ישי אל הלחם שהי לה לקראו אל הלחם לכלפלו ולהנותו משלה עכ"פ.

והא"ש דמברכי' ע"ה לעסוק בד"ת דחיובא עליו איכא שיעסוק בד"ת ויטריח בה תדיר והוא מצוה ועושה ע"י שמחזיק הת"ח ויחשבי' לו לצדקה כמו שהי' הוא בעצמו עוסק בד"ת והפן: והנה מ"ש הב"ח דמברכי' לעסוק משום שעיקר הבטחה שהבטיחנו ה' הוא על עסק וגייעה מדכתיב אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים, ובמדרש שם מכאן שהקב"ה רוצה שיהי' עמלים בתורה, נ"ל פונתו ע"פ שאמרו לא געתי ומצאתי אל תאמין, וה"מ לגרסא אבל למו"מ וכו' כ' רש"י יש שאינו יגע ומוצא, וצ"ל למה בדבר רשות ועה"ז יש למצוא בקל ובתורה דוקא ע"י גייעה נראה הטעם כי לפום צערא אגרא ורוצה ה' שיתגע עצמו ולא ימצא בקל כדי להרבות שכרו וזהו פי' מתני' הפנה בה וסביב ובלה בה ולמה יהי' קשה כ"כ ולא יגלה ה' עיני אדם בלי טורח כ"כ בא בן הא לא ליישב לפום צערא אגרא וחפץ ה' למען צדקו להרבות שכרו וזהו שאמר רנבה"ק בהודאתו אני עמל ומקבל שכר והם עמלים וא"מ שכר בונדאי יש להם שכר שמשיגים מבוקשם להרבות הון ועושר רב, אלא שזה אפטר גם בלי גייע פשהוא דר במקום שווקים מקום מסחר מטריפולין וסוחרים ואין לו הוצאות, אבל בתורה ומצנת מקבל שכר על עצמו כל שעמל יותר ושכר פסיעות יש והיינו עמל ומקבל שכר על עמלי דייקא כל שעמלתי יותר תגדל השכר.

וכ"ז מוכח מקרא אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה מבטיח ה' שיתן הפל בשפע, וקשה למה לא יתן ג"כ שפע בתורה שיהי' כמענין הנובע מעצמו בלי טורח הרבה ובעת

ההיא שראוי לברכה כ"כ תהי' הברכה מצוין מאת ה' במאירת עינים בתורה בלי יגיעה מפאן שקב"ה חפץ שיהיו עמלים ולא סגי בלימוד לבד אלא ביגיעה רבה כדי להרבות שכתבם וא"ש דברי המדרש, והיינו מה רב טובה אשר צפנת ליראיך ממה שמצפין דבר מיראיו עד שיתגדעו מזה נראה כי כל מחשבותיה להטיב לנו ולהרבות שכרינו והיינו מה רב טובה אשר צפנת בשביל שצפנת והבן: ולהיות פן עיקר הטובה ושאנו רואים כי חפץ ה' לטוב לנו כל הימים הוא ממה שאנו מצוין לעמול ולעסוק בתורה ללכת בה תמיד בלי הפסק מזה מוכח ונראה כי חפץ ה' למען צדקו להגדיל שכרינו וראוי לברך על זה בפרטית לעסוק בד"ת ודברי הב"ח דברי אמת וצדק הנה: והנה הב"ח וט"ז שניהם לדבר א' התפנונו כי לשון לעסוק כולל לעסוק בה ולטרונם ולענין היטב הדק, ולולי דבריהם ו"ל הי נראה כי לעסוק הוא בהעברה בעלמא כמו שאמר מתעסק בעלמא הוא ופטור דעסק דבר שאינו עושה במתפנון רק במקרה והזדמנות, אבל מצאתי סיוע לדבריהם דבענין לימוד היכא דאמרו לשון עסק היינו שיהי' עסקו תמיד בתורה בטורח ועיון, והוא מש"ס קדושין כ"ט ע"ב דאמר שמואל ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה, ואמר ר"י רחיים בצנארו ועוסק בתורה, וצ"ל למה שינה ר"י מלשנא דשמואל דאמר ואח"כ ילמוד תורה הו"ל לר"י ג"כ לומר רחיים בצנארו ולומד תורה, ושינה ואמר ועוסק בתורה, ונ"ל דיש ב' סוגים לימוד תורה מי שלומד הפתוב לפניו בלי עיון כלל להבין כל דבר על בוריו וזה בקל ויוכל לעסוק במו"מ ולחשוב חשבונות רבות בצרכי בית ויוכל ללמוד בכ"י איזה דפים וענינים, אבל לענין ולהבין ולחדש זה צריך זמן זמנים טובא ושמעטא בעי צילותא ואי ספרא לא סיפיי, וא"ש שמואל אמר ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה, ובמ"ש ילמוד אפטר לפרש שלומד בלי עיון ואמר ר"י הא תינח שילמוד תורה בהעברה בעלמא אבל האיך אפשר רחיים בצנארו ויעסוק בתורה היינו שיעסוק בתורה בטורח ועיון זה א"א אם רחיים בצנארו, ומסיק הא לן והא להו עיי' פי' רש"י ותוס', ולמ"ש י"ל הא לן לבני א"י דאנרא דא"י מחכים ואין צריכים שיהוי וטורח כ"כ בעיון אפטר שישא אשה ואח"כ יעסוק בתורה והא להו לבני ח"ל דאמרו ו"ל ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה: והנה הא דקאמר רחיים בצנארו נ"ל כי באמת זכה נעשה לו עזר, לא לעזר בעניני עה"ז כדי שיהי' עזר להנות מהעה"ז נתן ה' את האשה לאדם לעזר אלא ע"י שהיא לו לעזר בעניני עה"ז וצרכי הבית כדאמרו ו"ל חזיטין פוסס פשתן לובש על ידה הבעל עזר שיוכל לישב באהל תורה ויגיע לתכלית האמיתי, אבל אם היא לא ניחא לה בזה אלא שתהי' יושבת בקתדרא והוא ילך בחוצות ולמרחקים להביא טרף לביתו ברינח פאחד מעמא דארעא וצונחת עליו תמיד הב הב לאיש כזהא"א שיעסוק בתורה בעיון ולהיות תורתו אומנתו ואמונתו, והנה הא"ע כ' בתורה בפסוק לא יחבול רחיים ורכב רחיים הוא האבן העומד ורכב הוא האבן העליון שהולך וטוחן עיי"ש.

והנה אם זוכה היא עזרתו לתורה וזאת אומרת אני אסבול הפל מסתפק אני במועט ואפקח על עסקי הפרנסה הולך ובא ואתה יושב תהלות ללמוד תורה במקהלות יושב אהלות, והיא הרכב שהולך וטוחן חזיטין והפל צריכים למרא חטי', והבעל הוא הרחיים, אבל ע"פ הרוב לא כן הוא וא"א לעסוק בתורה וזה שאמר ר"י רחיים בצנארו שהיא רוצית להיות רחיים והוא הרכב הולך סובב ובא נוסע והולך ואיך אפשר שיעסוק בתורה: ומדי דברי אציע פה מה שאמרת בפתחא רבתי למס' גיטין בלימוד הישיבה להבין מ"ש תוס'

ריש מכילתן בשם רב האי גאון ורבינו סעדי' הגאון משו"ה נוהגי' לכתוב בגט י"ב שיטין משום דכתיב ספר פרישות פשיעור י"ב שיטין המפסיקים בין ארבעה חנומשי ספר תורה והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא קחשיב שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה וצריף הספר מה ענין גט לד' שיטין שבין ספר לספר מה טעם ורמז יש בזה, ונ"ל ע"פ שאמרנו כי אשה פשיעה בנשים היא שעוזרת לו על התורה ומקבלת על עצמה עול פרנסה וצרכי הבית כדי שבעלה יהי' יוכל לעסוק ולענין ולהתבונן בדברי תורה, ואשה רעה היא מנגדתו ומבלבלת דעתו עד שמחשבתו אינו רצונו' להתבונן בתורה, והנה ידוע פי ד' שיטין ריוח שבין ספר לספר כדי להתבונן היטב ולחדש מדילי' על מה שלא כתוב ולכן רמז רמוז בגט שפותר בין י"ב שיטין ושלחה לנפשה גרש לך כי היא מנעה אותו מלהתבונן בתורה שרמוז בד' שיטין שבין ספר לספר, ונגד ספר וידבר למשנה תורה לא קחשיב שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה ואין זה צריף התבוננות ועיון כ"כ והארכתי ותן לחכם ויחכם עוד: ואמרו ז"ל אדם א' מאלף מצאתי אלף נכנס' לבהמ"ד וא' יוצא מהן להוראה, והדבר מתמיה על מה ולמה יצא א' מני אלף להוראה והא אמרו ז"ל יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, אבל דין גרמא בנזקין הנשים שמזיקין בעליהן לפקח על מאכלות הבית וצוחי' עליהם הב' ונאנים רוצי' להסתפק במעט אשר יכולות הן לשאת במעשי ידיהן ולכן כמעט אין בעליהן יכולים להשלים נפשם פראוי' עד שיהיו ראוי' להוראה לברר הלכה ברורה, וזהו שאמר קהלת אדם אחד מני אלף מצאתי אלף נכנס' וכו' וא' מהם ראוי להוראה וכו' טעמו בצדו מפני שאשה בכל אלה לא מצאתי שתהי' לא' מאלף אשה הראוי' לו והיא מעכבתו מלאכול ולהשביע נפשו מתרומת ה' אשר ירים מתוך לימודו להורות הוראה בישראל, רב פעלים מקבציאל, כי זאת אומרת קובץ על יד ירבה לקמצים: ואמרו ז"ל נשים במאי קזכיין בנטרו לגברייהו וכו' עי"ז גם היא יש לה חלק בתורתו של בעלה והשלמת נפשו על ידה והיא גם היא תזכה לשכר טוב וכל ימי חייה שנים לטובה כי תשגה אחרית ותקנה טובה ועלי' אמר שלמה גמלתהו טוב האמתי עי"ז ולא רע כ"ח תזכה על ידו.

ומסיים תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים בשערי תורה מעשיה כי היא עצאמה זאת שהי' בעלה מיושבי שערי תורה שערי בינה תבנה ותכונן גם היא: ולהיות פן מוכן ג"כ שהאשה מברכת לעסוק בד"ת ועי"ז ט"ז ס"ק יו"ד ובמשפחות זהב שם ולמ"ש א"ש כי גם היא יש לה חלק בעסק ובעיון התורה של בעלה אם היא אשת חבר והיא מחברת הקודש מחובר לטהרה, ואם היא אשת ע"ה ועוזרת לבעלה לגדל הבנים ומליכה אותם לבהמ"ד, ומספמת ורצונה בה שיחזיק ת"ח גם היא תזכה עי"כ ויפה מברכת לעסוק בד"ת שיש לה עסק בה ושכר הרבה מאוד: והנה במאי דפתחנו נסיים, דברפת התורה מה"ת דנפקא מקרא בש"ס ברכות כ"א ע"א מנין לברפת התורה מה"ת שצאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו, וביומא ל"ז תני רבי אומר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו אמר להם משה לישראל בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל ופיר' רש"י בברכות דכונת ר"י אמר רב דברפת התורה מקרא ע"פ ש"ס דיומא ובכ"ז אינו מוכן היטב איהו גליף מהאי קרא לברפת התורה.

ונ"ל דעיקר בקיומן של מצות שנהי' מאמין באמונו' שלימה כי התורה מן השמים וזאת התורה אשר שם משה לפני ב"י ע"פ ה' ביז משה, הגם שלא שמענו מפי ה' רק עשרת

הדברים, כְּבַר הַבְּטִיחַ ה' לְמֹשֶׁה הַנְּבִי בְּאֵלֶיךָ וְכוּ' וְגַם בְּךָ יֵאָמְרוּ לְעוֹלָם גַּם מֵהַ שְׂאֲצוּנָה עַל יְדֶךָ יֵאָמְרוּ כִּי מֵאֲתוֹ יֵצֵא, וְנ"ל מִשׁוֹ"ה כְּשֶׁגָּמַר מֹשֶׁה לְכַתּוּב כַּה"ת פְּתִיב בְּפ' וַיִּלְךָ וַיְהִי' כְּכַלּוֹת מֹשֶׁה לְכַתּוּב אֵת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד תִּנָּמֵס, וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֵת הַלּוּיִם וַיִּשְׁאֲלֵי אַרְוֹן בְּרִית ה', מִתְּאָר אוֹתָם וַיִּשְׁאֲלֵי אַרְוֹן בְּרִית ה' כִּי הַלּוּיִם הֵם מוֹרֵי הַתּוֹרָה וְעַלֵּיהֶם מוֹטֵל לְשֵׁאת אֵת הַתּוֹרָה וְלִהְגִּדִּילָהּ וְהִינְנוּ נִשְׁאֲלֵי אַרְוֹן בְּרִית ה' וְצִנָּה אוֹתָם לְקַחֵת אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְכ' רַש"י לְקוֹחַ הוּא מְקוֹר כְּמוֹ זְכוּר שְׁמוֹר הַלּוּי הִינְנוּ שְׂיִקְחוּ תְּמִיד תַּחַת פֶּחַ יָדָם ס"ת כְּלוֹ כְּמוֹ שְׂפָתוֹבָה לְפָנֵיהֶם וְשִׁמְתֶם אוֹתָם מִצַּד אַרְוֹן בְּרִית ה' הִינְנוּ שְׂיִחְקוּ בְּלֵב יִשְׂרָאֵל אֲמוּנָה אֲנִי כִּי כְּמוֹ הַלּוּחֹת שְׂמֹנֶשֶׁח' בְּאַרְוֹן מֵאֵת ה' הִמָּה וְכָלֵם עֲדִים בְּדָבָר כֵּן סֵפֶר תּוֹרָה כְּלוֹ מֵאֵת ה' הִיא וְקִדְוִשְׁתוּ כְּמוֹ קִדְוִשְׁת הַלּוּחֹת, וַיֵּשׁ לְהַבִּין בְּזֶה פְּלִגְמַת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ אוֹמְרִים דָּף הִי בּוֹלֵט מִן הָאַרְוֹן וְשֵׁם הִי מְוַנַּח לְהֵרָאוֹת כִּי נִיחְנוּ מְרוּעָה אֶחָד ס"ת כְּמוֹ הַלּוּחֹת, וַי"א מִצַּד הַלּוּחֹת הִי מְוַנַּח לְרַמֵּז כִּי כָּל מֵה שְׂפָתוֹב בְּזֶה ס"ת רְמוֹז וְכָלוֹל בִּיּו"ד דְּבָרוֹת וְנִאֲמָרָה וְנִשְׁנִית בְּפָרְטִית בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה: וְנ"ל שְׂזָה הִיא פְּנִינַת בְּרִייתָא בְּש"ס יוֹמָא כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא וְכוּ' אָמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲהַ שְׂאֲנֵי מְזַכֵּיר שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה אֲתָם הָבּוּ גִּוְדֵל לְאַלְקִינוּ, כְּוַנְתוּ דְאָמַר מְרַע"ה בְּכ"ש שְׂאֲנֵי מְזַכֵּיר שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה הִינְנוּ שְׂאֲמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל כָּל מְצוּה וּמְצוּה וְהַזְכִּיר שֵׁם ה' וְאָמַרְם בְּשִׁמּוֹ לֹא יַעֲלֶה ע"ד כִּי מֹשֶׁה מְדַעַתוּ אֲמָרָה כִּי חֲכָם גְּדוֹל הוּא וּמֵאֲתוֹ יֵצֵא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל ע"פ חֲכָמָתוֹ וְתַבּוּנָתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וַיִּתְּנוּ לוֹ הַגְּדוּלָּה, לְהַשְׁמֵר מְזָה אָמַר מֹשֶׁה כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא בְּכָל שַׁעֲהַ שְׂאֲנֵי מְזַכֵּיר שֵׁם ה' הָבּוּ גִּוְדֵל לְאַלְקִינוּ כִּי הִיא גְּדוּלָּתוֹ כִּי צִנָּה כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְטוֹב לָנוּ כַּה"י לְחַיּוּתֵינוּ כִּהְיוּם הַזֶּה.

וּמְזָה לְמַד ר"י אָמַר רַב בְּרַפְת הַתּוֹרָה מַה"ת מְמַקְרָא זֶה דְּהָבּוּ גִּוְדֵל לְאַלְקִינוּ שְׂאֲנוּ מְחַוְוִיבִים לְכַרְךָ אֲשֶׁר בְּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֵת תּוֹרָתוֹ כְּמוֹ שְׂפָתוֹבָה לְפָנֵינוּ וְלֹא נִאֲמַר בְּהַ חוּץ מְזוֹ, וְאָמְרוּ ו"ל כָּל הָאוֹמְרִים כַּה"ת מַה"ש חוּץ מְזוֹ כְּאֵלוֹ כּוֹפֵר בְּכַה"ת כְּלוֹה, וְחַיּוּבָא הוּא לְכַרְךָ בְּכ"י בּוֹקֵר הַשְּׁכָם בְּרַפְת הַתּוֹרָה שְׂיִאֲמַר בְּפָה מְלֹא מֵה שְׂבִלְבוּ כִּי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׂלִימָה כִּי כַה"ת מַה"ש, וְכֵן מְבָרְכֵי בְּרַכָּה זוֹ קוֹדֵם קְרִיאַת ס"ת: וְהַנְּהַ הַטּוֹר מְבִיא מֵאֲמַר ש"ס גְּדָרִים פ"א, וּמֵאֲמַר זֶה כְּלוֹ מְוַקְשָׁה מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ, מַה דְּאָמְרוּ ו"ל שְׂאֵלוֹ לְחֲכָמִים וְלְנְבִיאִים עַל מָה אֲבָדָה הָאֶרֶץ וְלֹא פְרָשׁוּהוּ עַד שְׂבָא הַקַּב"ה וְהוֹצִיאָו כֵּן מְקַרָּא דְכַתִּיב מִי הָאִישׁ הַחֲכָם וַיְבִין זֹאת אֵלוֹ חֲכָמִים וְאֲשֶׁר דָּבָר כִּי ה' אֵלֵינוּ וַיִּגְדָּה אֵלוֹ נְבִיאִים עַל מָה אֲבָדָה הָאֶרֶץ וְכוּ' עַד שְׂבָא הַקַּב"ה וּפְרָשׁוּ וַיֵּאֲמַר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֵת תּוֹרַתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֵיהֶם וְלֹא שְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בְּהַ.

וְהַתְּמִיחַ רַבָּה וְכִי לֹא רָאוּ חֲכָמִים וְנְבִיאִים כִּי עֲזָבוּ תּוֹרַת ה' וְלֹא הִלְכוּ בְּהַ וְכִי הִי בְּמַחְשָׁב מְעַשְׂיָהֶם וְגְדוֹל עֲוֹנָם אֲז ע"ז וּשְׂפ"ד וּג"ע וְלָמָּה לֹא יָדָעוּ וְלֹא יָבִינוּ עַל מָה אֲבָדָה הָאֶרֶץ, גַּם מֵה שְׂאֲמַר הִינְנוּ לֹא שְׁמָעוּ בְּקוֹלִי הִינְנוּ לֹא הִלְכוּ בְּהַ וְאָמַר רַב אֵלֹא עַל שְׂלֹא בְּרָכוּ בְּתוֹר' וְכוּ' תְּמוּהַ בְּיוֹתֵר וְכִי לֹא הִי לָהֶם עֲבִירוֹת חֲמוּרוֹת יוֹתֵר הַרְבֵּה מְעַבְרָה זוֹ שְׂהִיא שׂוֹא"ת וְלֹא בְּרָכוּ בְּתוֹרָה תְּחִלָּה, וְגַם צ"ל עַל עֲזָבְכֶם אֵת תּוֹרַתִי וְלֹא שְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בְּהַ בְּכָל כְּפִילוֹת הַדְּבָרִים וְהַעֲנִין לִיכָּא רְמֵז וְרַמִּיזָא דְלֹא בְּרָכוּ בְּתוֹרָה תְּחִלָּה, וְלִמ"ש הַר"ן וְט"ז לֹא נִתְּנִישׁב הַפֶּל וְגַם מְקַצְתוּ לֹא נִתְּנִישׁב יִישׁוּב נְכוּן: וְאֲשֶׁר חֲנַנִי הַחוּנֵן דַּעַת הוּא בְּהַקְדָּם דִּישׁ ב' סוּגִים בְּעוֹבְרֵי עֲבִירָה א' שְׂהוּא מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׂלִימָה דְכַה"ת מַה"ש מֵאֲמִין בְּתוֹרָה שְׂבַכְתָּב וּבַע"פ וּבְדָבָרֵי חו"ל וְאִין סִפְק בְּלָבוּ אֵלֹא שְׂיִצְרוּ תוֹקְפוֹ וְהוּא

חלוש מלכבוש יצרו עובר עבירה עד"ז עונשו קצוב בתורה יש עבירות קלות וקמורות יש שעונשם חמור ויש שעונשם קל לפי חומר וקלות העבירה, אבל סוג הב' המה שע"ע מחמת חסרון אמונה בלבם שאינו מאמין כי התורה מה"ש בכללה או שחושב מחשבות ומפלים מעגלי המצות לפי שכלו ואת אשר יבחר בשכלו יקרב זהו גדול עונו מנשוא ועונשו חמור מאוד אפי' על עבירה קלה שבקלות עונשו יותר מעובר עבירה חמורה שתאנת לבו השיאו לפי שעה, וכ' הרמב"ם על העובר עבירה מחסרון אמונה נאמר והנפש אשר תעשה ביד רמה וכו' הכרת תפירת כי דבר ה' בזה, ועיי' רמב"ן פ' תבוא בקרא דארור אשר לא יקום את דברי התורה הזאת לעשות אותה ויש להאריך והארכתי בכ"ז ואכ"מ ונקיטנא בקצרה כי חמור עונשו של ע"ע מחסרון אמונה ממי שעובר מחמת תאנה, ודבר זה אין אדם יוכל להבחין פשרוואה שע"ע אם מחמת תאנה או מפני שאין אמונה אמן בלבם אדם יראה לעינים אבל ה' בוחן לבות יודע מחשבות יודע ונותן לרשע רע פרשעתו אם מחמת תאנה או חסרון אמונה ודעה נפסדה שבקרב, ומשו"ה לא ידעו החכמים ולא הבינו הגבונים על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר וכו' למה נענשו בעונש חמור כ"כ כי סבורים היו שחטאו מחמת תאנה ולא מזדון לבם ולא פרושוהו עד שבא הקב"ה ואמר על עונכם את תורתי ולא שמעו בקולי היינו שעזבו תורת ה' משום שלא שמעו בקול ה' פשעיהו אותם על המצות בשוא"ת או בקיום ועשה רק משה מפי הגבורה בשמו אומרם ונפל ספק בלבם אם אמת הגה חיפו בכלה או במקצתה, ומוכן הא דאמר קרא מי חכם עד ויאמר ה' ע"פ שפרשוהו חז"ל שלא ידעו לפרש עד שבא הקב"ה, והוסיף ומדקדק הכל חזא מלתא על עונכם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה, אומר רב על שלא ברכו תחלה רצונו דמי שחוטא מחמת תאנה והוא מאמין כי כה"ת מאת ה' הוא גם הוא מברך ברפת התורה אשר בחר וכו' ונתן לנו א"ת, אלא לפעמים הוא עובר מתאנות לבו לשעה ואין זה עוזב התורה אלא שעובר על מה שלפניו לפעמים, אבל מי שאינו מאמין כי התורה בכללה או במקצתה מה"ש אין זה מברך ונתן לנו את תורתו ואם מברך בפיה ולבו בל עמו אין זה מברך אלא מנאץ בלשונו יכזב לו מה שאין בלבו והיינו דאמר רב אלא על שלא ברכו בתורה תחלה דהי' עונשם גדול מאוד כ"כ מפני שלא ברכו בתורה מפני שלא היו מאמינים כי ה' נתן לנו התורה בנולה וגדול עונם מאוד עד כי היו ראוי' לעונש גדול כזה, והיינו על עונכם את תורתי שעזבוה משום שלא שמעו בקולי שלא צויתי בעצמי וע"כ לא הלכו בה, וכ"כ בתורה בפ' נצבים ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם על מה עשה ה' פכה וכו' ומה חרי האף הגדול הזה בנודאי לא נעלם מהם כי חטאו לאלקים ולא עביד רחמנא דינא בלא דינא אלא שהי' תמוה בעיניהם על מה עונשם גדול כי סבורים המה שמחמת שלא יכלו לכבוש תאנות לבם דגברו עלימו וישמן ישורון ויבעט עי"כ וישפח אלק' עשהו ומה חרי האף הגדול הזה כ"כ, ואמר על עונכם את ברית אלקי אבותם אשר פרת אתם והם כופרים בכריתות ברית זה ועוזבים התורה עזיבה תמידית כי אין אמונה בהם וכן אומר מרע"ה בפ' האזינו ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם היינו כי מי שהוא בעל תאנה יש תקנה כל פשיזקין יתקן מעשיו כי יתמעטו תאנתיו וטוב אחריתו מראשיתו, אבל אלו שאינם מאמינים אפי' על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה ואין תקנה והיינו אראה מה אחריתם כי דור תהפוכות המה שכל שמזקינים מושרשים יותר בדעתם ומתישבת ומתטפשת עליהם כי

המה בנים לא אמון בם אין אמונה אמן בקרבם: והנני מוסיף והולך לדייק בלשון ר"י
אמר מפני שלא ברכו בתורה תחלה לא הול"ל אלא שלא ברכו בתורה ודייק ואמר שלא
ברכו בתורה תחלה, נ"ל ע"פ שבארנו דברכת התורה היא שאנו מעידים כ"א בעצמינו
שאנו מאמינים פי ה' נתן לנו התורה כמו שהיא פתובה לפנינו, ואמר מרע"ה ראה למדתי
אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי ולא מעצמי אמרתי, ומביא ראי' מהימנא
להאמין דבר זה ואמר לעשות פן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה, ומשה
מעולם לא ראה את הארץ ולא ידע טבעה מהותה וענינה ואיך אפשר שיצוה אותם
במצות התלויות בארץ והוא לא ראה ולא ידע אותה היטבנו בארץ ההיא, מזה נראה
לעין וכל לב נבון יבין פי מאת ה' היתה זאת ולמד אותם חקים ומשפטים כאשר צוהו
ה', והיינו כאשר צוני ה' לעשות פן בקרב הארץ אשר אתם עוברים שמה וכו' ולא אני
עברתי וגם אני עובר שם לתקן כשאר אה כי לא יתכנו שם לפי טבע המדינה וענינה
ומהותה אבל בכ"ז אפשר לחשוב מחשבת פיגול לא ירצה אשר רבו כמו רבו אלו
החכמים בעיניהם אשר מקרוב באו ואמרו אמת פי כה"ת מה"ש וזאת התורה אשר שם
משה לפני ב"י בידי משה, אבל התורה תלויה במקום ובזמן ומשפנה לפי השפנות העתים
והטבעים והם חכמים מחוכמים בעיניהם יודעי עתים לקבוע עתים לתורה, ועתים לעשות
לה' לאו כל העתים שוי' ועי"ז הפרו תורתה, תועים ומתעים רבים ורבים חללים הפילו
וקובעים בקבעיהם עתים לתורה נפשות רבות ר"ל, חכמים המה להרע והשכל לא ידעו
פי התורה נצחית ולא ניתנה לקיום חיי הגוף, אלא לשלימו' הנפש, ותורת ה' תמימה
משיבת נפש, ובמדרש למה היא תמימה מפני שהיא משיבת נפש פוננתו דאם היתה תורה
למשיבת הגוף לא הי' אפשר שתהי' תמימה כי תלויה במקום ורוח היום עובר בה ואינה
נחסרה היא ולא תמימה, אבל להיות פי היא למשיבת נפש לא תלי' בזמן מן הזמנים
ובשינוי טבעים ועתים, והיינו למה היא תמימה מפני שהיא משיבת נפש וזהו: ואמר
ראש דברה אמת כמו שראש דברה שהוא אנכי ולא יהי' לה אמת ויציב וקיים לעד פן
לעולם כל משפטי צדקה בלי שינוי לא יחליף האל ולא ימיר דתו מראשיתו עד אחריתו.

ונ"ל להבין בזה פרושא דהאי קרא מקרא קודש שטרחו בו כל המפרשים קמאי ובתראי
והוא בפ' נצבים הנסתרות לה' אלקינו וכו' והנ"ל דקאי אדלעיל מיני' וישליכם אל ארץ
אחרת כהיום הזה, וכאן הבן שואל שאלה דכתובה בפ' ואתחנן פי ישאלה בנה מחר
לאמור מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה"א אתכם היינו שישאלה מחר לאח"ז
כשנהי' בין העמים בארץ אחרת ישאל מה העדות וכו' אשר צוה אתכם הוא בן חכם
מתחכם בדעתו וסבור כי בהיותו בין האומות מחוץ לארצו נשתנו מצות התורה בכמה
דברים לפי המקום והעם אשר אנו יושבים בתוכם, וישיבו ויצונו ה"א את כל החקים
האלה כי הם חקים שא"א יודעים טעמם למה צוה ה' אותנו ואפי' המשפטים שידוע לנו
טעמם מ"מ א"א לנו לירד לסופו מי יבוא בסוד ה' עד סופו ויש טעם נגלה וטעם נסתר
משכל אנושי ולהיות פן א"א לנו להתחכם בשפלינו ולפלוס ארחות חיים פי מצוה זו אינה
לפי הזמן ומקום, ועוד ויצונו ה' וכו' לטוב לנו כה"י לחיותנו כהיום הזה דתורה ניתנה
לנו לטוב לנו כה"י אלו חיי עה"ב כמ"ש רמב"ן וכיון דהשקלמת הנפש היא תורת ה'
תמימה ואין בה תוספת ומגרעת לפי הזמן והטבע, וזהו שאמר מרע"ה אחר שאמר
וישליכם לארץ אחרת פיום הזה וכאן הבן שואל מה העדות אשר צוה אתכם כשאתם

בְּאַרְץ אַחֲרַת לְכֹן אָמַר הַנְּסֻתוֹת לַה"א כִּי יֵשׁ בַּתּוֹרָה נִגְלָה תַרְי"ג מִצְוֹת הַכְּתוּבִים לְפָנֵינוּ
וְהַנְּסֻתָּה הוּא טַעְמֵי הַמִּצְוֹת שֶׁאֵי לָנוּ וְלֵהִיּוֹת כֹּן צָרִיכִי אָנוּ לַעֲשׂוֹת כָּל הַתּוֹרָה אָנוּ וּבְנֵינוּ
עַד עוֹלָם, וְאֵל לָנוּ לְשִׁנּוֹת דְּבַר בְּשִׁינוּי הַמְּקוֹם וְהַזְּמַן, וְהֵינּוּ הַנְּסֻתוֹת לַה"א אֵי רַק ה'
לְכֹן וְהַנְּגִלוֹת הַפְּתוּב לָנוּ וּלְבְנֵינוּ לָנוּ וּלְבְנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
וּלְכַנְּנָה זֹו אָנוּ מְבָרְכִי בְּרִכָּה אַחֲרוֹנָה אַחַר שֶׁבְּרַכְנוּ תַחֲלָה וְהוֹדַעְנוּ כִּי אָנֹחֶנוּ מֵאֲמִינִים כִּי
נָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ, מְבָרְכִים עוֹד אַח"כּ בְּרִכָּה אַחֲרוֹנָה כִּי אָנוּ מֵאֲמִינִים אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ
תּוֹרַת אֲמֵת דְּקִיּוּמָהּ לְעַד בְּלִי שִׁינוּי וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁחֵי עוֹלָם חֵי נִצְחִי נִטַּע בְּתוֹכֵנוּ ע"י
הַתּוֹרָה וְזֶה דְּבַר שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה וְלֹא יִשְׁתַּנָּה, וּמִסִּיּוּמִים בְּרוּךְ א"ה נֹתֵן הַתּוֹרָה וְלֹא נָתַן
הַתּוֹרָה לְעַבְרָא אֲלֵא נֹתֵן שֶׁכָּל יוֹם וְיוֹם מִצְוָה אוֹתָנוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁאֲפֹשֶׁר לְקִיּוּמָהּ
בכ"מ וְהֵם מִצְוֹת הַגּוֹף נֹתֵן לָנוּ בכ"ע פְּאֵלוּ הַיּוֹם עוֹמֵד עָלֵינוּ וּמִצְוֵינוּ וּכ"כ אֲשֶׁר אֲנִי
מִצְוָה הַיּוֹם וְאָמְרוּ ז"ל בכ"י יְהִי בְּאַזְוִיָּה פְּאֵלוּ הַיּוֹם מִצְוָה אוֹתָנוּ, וְזֶהוּ שֶׁדִּיּוּק רַב וְאָמַר
שֶׁלֹּא בְּרַכּוּ בַּתּוֹרָה תַחֲלָה שֶׁאֲפִי בְּרִכָּה רֵאשׁוֹנָה שֶׁהִיא שֶׁאָנוּ מֵאֲמִינִים שֶׁנָּתַן ה' לָנוּ הַתּוֹרָה
לֹא בְּרַכּוּ, וּכ"ש שֶׁלֹּא בְּרַכּוּ שְׁנִי שֶׁהִיא עַל נִצְחִית הַתּוֹרָה לְעוֹלָמִי עוֹלָמִים וְעַל כָּל זֶה
הַזְּהִיר מֵלֵאכִי אַחֲרוֹן שֶׁבְּנִבְיָאִים וְאָמַר זְכָרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֹרֵב
לֹא אָמַר שֶׁמְרוּ קִיּוּמוֹ אֲלֵא זְכָרוּ שִׁיָּהּ עוֹלָה בְּזִכְרוֹן תְּמִיד בְּלִבְכֶם תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר
צִוִּיתִי אוֹתוֹ וְלֹא מִפִּי עֲצָמוּ אֲמָרָה וְזֶהוּ עֵינֵינוּ בְּקִיּוּם מִצְוֹת וּבְלֵא הָא לֹא סִגִּי, וְאָמַר אֲשֶׁר
צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֹרֵב צִיּוֹן הַמְּקוֹם בְּחֹרֵב כִּי נָתַן ה' הַתּוֹרָה בְּחֹרֵב בְּמִדְבַר אֲרֶץ לֹא זְרוּעָה
וְאִין מְקוֹם יָשׁוּב לְהוֹרוֹת כִּי בכ"מ אֲשֶׁר יְבוֹאוּ שָׁם צָרִיכִים לְקַיֵּם הַתּוֹרָה וְאֵלוּ נִיִּתְנָה
בְּאַרְץ הִיא אֲפֹשֶׁר לְחַשׁוֹב כִּי אֵינָה רַק בְּאַרְץ הַהִיא לְפִי הַמְּקוֹם וּבְהַשְׁתַּנּוֹת הַמְּקוֹם נִשְׁתַּנּוּ
מִצְוֹת הַתּוֹרָה, אֲבָל לְהִיּוֹת כִּי נִיִּתְנָה בְּחֹרֵב א"א לֹמַר כֹּן וּלְכֹן מִצְוֵינוּ, הַמְּקוֹם שֶׁנִּתְנָה
שָׁם, וְהֵן הֵן ב' בְּרִכּוֹת שֶׁל תּוֹרָה לְפָנֵי וְלֵאחֲרֵי, וְהֵם מִדְּאוּרֵיִתָּא כִּי הֵם עֵינֵינוּ אֲשֶׁר קִיּוּמוֹ
שֶׁל מִצְוֹת וּמִצְוֹת לִימוּד הַתּוֹרָה תְּלוּי בָּהּ, לְכֹן הַטִּיל מִרַע"ה בְּרַכְתָּ הַתּוֹרָה עָלֵינוּ חוֹבָה,
וּמְבָרְכִי ג"כ לְעֶסֶק בַּד"ת שֶׁנֶּעְסָק וְנִעְיָן בָּהּ תְּמִיד לְהִרְאוֹת כִּי הִיא חֲבִיבָה, וּבְשֶׁבִיל
תּוֹרָה שֶׁבַע"פ בּוֹחֵר ה' בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, וְהַבְּטַחְנוּ וְאָנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה'
רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרֵי אֲשֶׁר שִׁמְתִי בְּפִיךָ הִיא תּוֹרָה שֶׁבַע"פ לֹא יְמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרְעֶךָ
וּמִפִּי ז"ז אָמַר ה' מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם וְאָמְרוּ ז"ל ג' דוֹרוֹת שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּזֹאח"ז שׁוֹב
תּוֹרָה חוֹזְרֵת לְאַכְסֻנִי שְׁלָה, כֹּן אָנֹחֶנוּ לְפָנֶיךָ ה' וְכַדָּא הַבְּטַחְתָּךְ שֶׁלֹּא יְמוּשׁ מִפִּינוּ וּמִפִּי
ז"ז עַד עוֹלָם, פֶּה עֲתִירַת חוֹתֵם בְּבְרִכָּה הָאֲמוּרָה, מְאִירַת עֵינַיִם בַּתּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת
נֶפֶשׁ כְּנֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ חוֹתְנָה רַבָּה אוֹהֵב נֶפֶשׁ.

פ"ב ג' ב' דְּחִנּוּכָה תַר"ל לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה גַּם מִהֶרֶם"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה
כַּא אֲלִקִי אַבְרָהָם בְּעֶזְרוֹ, יַעֲנֶה שְׁלוֹמוֹ יִהְיֶה עָלָיו אוֹרוֹ, ה"ה י"ג הֶרֶב הַגָּאוֹן חֲרִיף וּבְקִי
הַמְּפֹרָס בְּנֶשׁ"ק כֶּש"ת מו"ה אַבְרָהָם אֶהְרֹן נ"י אַבְדֵּק"ק פ"ק יע"א: גי"ה קַבְּלֵתִי יוֹם
אַתְמוּל, וְלֹאֲשֶׁר לֹא הִיא אֲתָנוּ שֶׁעֲשׂוּעֵי אוֹרֵיִתָּא זֶה פְּמָה פְּנִיתִי הַיּוֹם כְּאוֹר בּוֹקֵר וְשִׁמְתִי
עֵינֵי עַל ח"ת שֶׁהִבִּיא לָנוּ מְעַט צָרִי בְּשׁוּלֵי הַמְּכַתֵּב וְהִרְאָה לָנוּ נִפְלְאוֹת בְּרִש"י בְּרִכּוֹת ט"ו
ע"א ד"ה בְּרִכָּה מְדַרְבְּנָן הִיא, דְּאָמַר רַבִּנּוּן כָּל הַמִּצְוֹת כּוֹלֵן מְבָרַךְ עָלֶיךָ עוֹבֵר לַעֲשִׂיָתוֹ,
שׁוֹב מִצָּא שֶׁכָּבַר הַתְּפִלָּה עַל זֶה בְּהַגְהוֹת מְפָרְשִׁים בְּפִסְחִים ז ע"ב, וּמ"ש פּר"מ נִי לְפָרְשֵׁם
לֹא אוֹכַל לְהִבִּין וְאוֹלֵי קִצּוּרוֹ גָּרַם לָנוּ חֲסָרוֹן הַבְּנָה, וּלְחֹנֶמֶר הַנּוֹשֵׂא אֲפֹשֶׁר י"ל דס"ל
לְרִש"י אֵי הֵנִי דְּאוֹרֵיִתָּא אִם לֹא בְּרַךְ תַּחֲלָה הִיא צָרִיךְ לְבָרַךְ אַחַר הַמִּצְוָה, וּמִשְׁמַע לִי

לרש"י מדל"א ואם לא ברה תחלה יברך את"פ דלא נטעה דלא יברך את"פ כדס"ל לרמב"ם באמת ש"מ דבאמת אין הברכה רק עובר לעשייתו דחכמים הכי תקנו ועיני' ש"ף סי' י"ט ס"ק ג' שכ' פיון דברכות מצות דרבנן הם אמרו שייברך תחלה והם אמרו שאם לא ברה תחלה לא יברך את"פ משא"כ בגר הם אמרו שייברך את"פ נראה אם היא דאורייתא בנודאי הי' ראוי' שייברך את"פ, ובברכת התורה שהיא דאורייתא לדעת רוב ראשונים, ועיני' פר"ח או"ח סי' מ"ז, באמת אם לא ברה תחלה צריך לברכה את"פ מדאורייתא, ועיני' פמ"ג או"ח בפתיחה פוללת הלכות ברכות אות ט"ו, דמירושלמי משמע דברכת המצות דאורייתא, ומסופק שם אם היקיש זה דאורייתא או אסמכתא בעלמא, ונ"מ לענין ספק, והניחו בצ"ע, ותמה אני הרי בש"ס דילו מפנרש שהוא דרבנן כמפנרש בש"ס ברכות ט"ו וגם אם הירושלמי ס"ל מהקישא מדאורייתא צריך לברך נקטינן בש"ס דילן, וצ"ע על הפמ"ג וא"ש ביותר מ"ש רש"י דאמור רבנן כל המצות פלו, דבאמת לא פשיטא כ"כ דברכת המצות דרבנן ור"ח מתרץ בפשיטות דמתנן' כר"י וברכה דרבנן ולכן מיייתי רש"י עוד דכן מוכח מדאמר רבנן פל המצות מברך עובר לעשייתו דוקא ולא את"פ ש"מ דרבנן הוא כמ"ש פנ"ל: ולפום רהיטא לא אוכל להבין תי' ר"ח בברכות שם דמחלק בין ק"ש דאורייתא דיעבד לא יצא אבל ברכה דרבנן יצא בדיעבד בלא השמיע לאזנו, ולכן תרומתו תרומה גם אם בברכה דרבנן דיעבד לא יצא, מ"מ הרי ודאי תרומתו תרומה, ולא גרע מלא ברה פלל דתרומתו תרומה דברכה אינה מעפכת, ובאמת גם על מתני' קשי' לי דקתני תרומתו תרומה פשיטא אפי' לא בירך פלל תרומתו תרומה וכ"ש זה שבינה רק לא השמיע לאזנו דיצא בברכה בדיעבד וצ"ל ע' פעת: נאבוא אל דברי פר"מ ני' מ"ש דהש"ף בשם רש"י דס"ל פשיטת הרמב"ם דאם לא בירך קודם המצוה לא יברך את"פ לא מצאתי בש"ף שמיביא משמל' דרש"י פו, כמדונה לי שטעה בזכרונו דנתחלה לו עם מ"ש הש"ף בס"ק ב' באתילד ריעותא דס"ל דירך קודם, דגם אם נטרפה מהני לי' שחיטה להוציא מידי נבילה: ומזה לא מוכח דס"ל לרש"י דאת"פ לא יוכל לברך אלא דס"ל דאין קפידה לברך תחילה דאין חשש ברכה לבטלה וכיון שיוכל לברך קודם לעשייתו למה יברך את"פ, וש"ף הקשה על רש"י מהירושלמי דלולי דבני מעים בחזקת פשרו' הי' מברך את"פ דא"א לברך לפני', ונלפ"ע דס"ל לרש"י מסברא דנפשי' פיון דשחיטה מטרת מידי נבילה ומהני להוציא מאיסור אמה"ח ויצאה מאיסור עשה דנזבחת וקיי"ל דשחיטה שאינה ראויה שמי' שחיטה יוכל לברך עה"ש פי שם שחיטה עלי', וירושלמי דאמר משום דב"מ בחזקת פשרות ואל"ה אין יוכל לברך קודם השחיטה מ"ל זאת למ"ד שחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה וא"א לברך על השחיטה דלאו שם שחיטה עלי' ועיני': ומ"ש פר"מ ני' להטעים טעם לשיטת הרמב"ם, דאם לא ברה קודם עשיית המצוה דלא יברך את"פ דהא דתקנו לברך על המצות משום דע"י הברכה מכוון למצוה, הגם דקיי"ל דמאצ"כ מ"מ מצוה פתקנה הוא שייכוין בה לכן דוקא קודם עשי' אבל את"פ מה מהני לכונה פשייברך את"פ אלו דבריו, ומ"ש דמצוה פתקונה שייכוין כ"כ הר"ן בר"ה כ"ח ע"ב, אבל נ"ל דאין טעם פר"מ כי לשבח וא"א לומר פן דא"כ בטבילת גר ניהי דא"א שייברך החלה אם הברכה משום שייכוין למצוה מה יועיל לו הברכה את"פ, לא יברך פלל פיון שאין בה תועלת פלל, ועוד מצוה שיש לה משך זמן כגון ציצית ולולב למה יברך את"פ מה מועיל הכונה

אחר שפבר נעשה עיקר המצנה ועוד אם העיקר משום הכונה למה צריך לכתחילה להשמיע לאזנו פיון דעיקר משום פונת הלב, ולזה י"ל פיון שתקנו לברך תקנו לכתחילה כמו ק"ש דאורייתא כמ"ש תוס' ברכות ט"ו, אבל מגר וממצנה שיש לה משך זמן קשה: ואם נכנס עצמינו למצוא טעם תיקון ברפת המצות נראה לי לומר טעם לשבח יותר דהעיקר בעשיית המצנה שיצאמין בלבנו כי מצות ה' היא, ולא משה מעצמו אמרה, ובמצות דרבנן שיצאמין שצוננו ה' בלא תסור וכו' ולכן תיקנו שיברך ברוך אתה ה' אשר קדשנו במצותיו וזכר ואסמכתא לדברינו דברים וזכרתם את כל מצות ה' ונעשיתם אותם היינו תחלה נזכור בלב ובמחשבה כי כל המצות מצות ה' הנה, ואח"כ נעשיתם אותם כנ"ל: ויש טעם עפ"ז לשיטתו של הרמב"ם דאם לא ברך קודם העשי' לא יברך אח"כ דעכשיו שתקנו שיעשה הברכה קודם העשי' מי שלא ברך תחלה נראה שאין לבו שלם באמונה זו, ומענות שא"י לתקן היא לברך אח"כ כי בשעת עשי' לא גילה דעתו, וכ"ז כשהג' אפשר לברך קודם, אבל גר שא"א לו קודם תקנו מתחלה שיעשנה אח"כ להגיד בפה מלא כי מצאמין במצנה שעשה כי הקב"ה צוננו, וכן במצנה שיש לו משך זמן א"ש כהנ"ל והבן: והנה הש"ך מעתיק לשון הא"ז דמביאו הג"א פ"ק דתולין ונ"ל היכא דלא ברך קמי' המצנה מברך אחה"מ ויוצא י"ח, אכן בסעודה דאסור לאדם להנות מעה"ז בלא ברכה הואיל ועבר ואכל והגיע ברכה אחרונה הואיל ואדחי אדחי, והנה מ"ש פיון דאסור להנות ועבר ואכל וכו' פונתו רצונו דמחלק בין ברפת המצנה לברפת הנהגין, דברפת המצנה שאינה באה על הנאה וליכא איסור שעושה מצנה בלא ברכה ונחכמים הוא דתקנו, הגם שלכתחלה תקנוה' קודם עשי' המצנה, אם עבר ולא ברך תחלה יוכל לברך אח"כ, משא"כ ברפת הנהגין מי שנהנה בלא ברכה איסורא דקעביד דאמרו אסור להנות מן העה"ז בלי ברכה וכאלו גזול וכשאוכל ונהנה בלא ברכה מיד איסור הוא עושה שכן נהנה בלי ברכה, ואמרו והארץ נתן לב"א לאסור ברכה וקודם ברכה אוכל דלאו דילג' וגזול הוא ביזו וכשמברך אח"כ לא תיקון מה שעיוות דלא נקנה לו למפרע, ועוד הרי אמרו ר"פ פיצד מברכי' פשהוא שבע מברך פשהוא רעב לא כ"ש הגם דלאו ק"ו גמור הוא כמ"ש תוס' ורשב"א דהא ברכה שלפניו רק מדרבנן, מ"מ גיהי דק"ו ליכא אבל סברא איכא שיברך קודם שאוכל פשהוא תאב לאכול, לכן מענות שא"י לתקן הוא אחר שאכל, הא חדא, וכ' עוד והגיע ברכה אחרונה, אפשר רצה בזה דאז הגיע זמן ברכה שמברך פשהוא שבע, ואין זמן לברכה שהי' לו לברך פשהוא רעב ותאב, ויותר נ"ל דזה טעם בפני עצמו פיון שזמן ברכות הנהגין עיקר זמנה קודם שנהנה, ואחר שאכל הגיע זמן ברכה שלאחריה שעיקר חיובה עכשיו, ודומה למי שאיחר ולא התפלל מוסף עד שהגיע זמן מנחה דצריך להקדים תפלת מנחה עיי' ברכות כ"ח ע"א וברא"ש שם דמבואר שם משום דתפלת מנחה עיקר זמנה עכשיו ולי"א דוקא מנחה קטנה, אבל הגיע זמן מנחה גדולה א"צ להקדים ת"מ חוץ כשרוצה לאכול סעודה גדולה משום דעיקר זמן מנחה הוא מנחה קטנה ולכתחלה לא יתפלל מנחה גדולה, אבל כאן דעיקר זמן וחיוב ברכה אחרונה באה עכשיו ראוי' שיקדים ברכה אחרונה וכיון דברך ברכה אחרונה בנודאי לא סלקא דעתא שיברך אח"כ ברפת הנהגין הגם שי"ל פיון שא"א לברך ברפת הנהגין אחר שברך ברכה אחרונה יקדים ברכה ראשונה ולא דמי' למנחה ומוסף שאפשר שיתפלל מוסף אח"כ ולא נדחה לגמרי אבל דחי' לגמרי לא מדחינן מ"מ מסתבר לי' לא"ז להוסיף

הַ טַעַמָא דְכִינּוּן דִּישׁ לְהַעֲמִיס פֶּן בְּיוֹתֵר בְּלִשׁוֹן בְּרָכוֹת פִּינּוּן דְּאַדְחֵי אֲדָחֵי הִינּוּ פִּינּוּן דְּגַבְרָא חֲזִי וְהִי עֵינְקֵר זְמַן בְּרַפְת הַגְּהֵנִין תְּחִילָה וּבְרָכָה שְׁלֹאֲחֵרִי הַתְּחַלַּת הַחַיּוּב אַחַר שְׁאָכַל וּרְאוּיָ לְדַחֹת בְּרָכָה שְׁלִפְנֵי מְקַמָּה לְשַׁעֲרָה וְכִינּוּן שְׁנֵדְחָה אֲדָחֵי מִמִּילָא לְגַמְרֵי פִּתְהַ"ל, וְעֵינּוּ שְׁ"ף שֵׁם שֶׁכֹּ' דְמַשְׁמַעוֹת סִנְגֵּי דְבְּרָכוֹת פֶּרְמַב"ם, דְּהוּ"ל לְחַלֵּק בֵּין בְּרַפְת הַגְּהֵנִין לְבְּרַפְת מְצוֹת וְעֵינִי פֶר"ח שְׁדוּחָה רֵאִי הִשְׁ"ף בְּדְבָרִים.

וְעֵינִי תב"ש שְׁדוּחָה דְחִי פֶר"ח רֵאִי הִשְׁ"ף מְש"ס בְּרָכוֹת, וּלמ"ש א"ש בְּמַרְנוּח יוֹתֵר וְעֵינִי: וְהִנֵּה הַפֶּר"ח מְבִיא סִינְעֵתָא לֹא"ז מִירוּשְׁלַמִי בְּרָכוֹת פ' הַרְוָאָה דִּר' יוֹסִי בֶן נְהוּרְוָאָה ס"ל שְׁמַבְרַף מְשִׁישְׁחוּט, מִדְר"י ב"נ לְכַתְּחִילָה אָנוּ לְמַדִּין לְדִיעֵבַד דָּאִם לֹא בְּרַף תְּחִילָה שְׁיֻכַּל לְבְּרַף אַח"כ, וְדָחֵי דִי"ל שְׁאֲנִי לְרִיב"נ דֹּא"א לֹו לְבְּרַף תְּחִילָה הוּ"ל כְּטַבִּילַת גֵּר דֹּא"א דְמַבְרַף אַח"כ וְכ' לִפ"ז מ"ש הַרְמ"א בְּאַתְחִזּוּק רִיעוּתָא דִּיֻּכַּל לְבְּרַף אַחַר הַשְּׁחִיטָה אֲתִי גַם לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם אֵלוּ דְבָרָיו.

וּלִפְעַד בַּמַּח"כ לֹא פִּינּוּן יָפָה בְּדַמְיוֹן זֶה, דְּמִרִיב"נ לִיכָא רֵאִי פְּלֵל אֲפִי אִם אֲקָרָה שֹׁא"א לְבְּרַף תְּחִילָה דְּלִרִיב"נ דְּחִינִישׁ בְּכָל שְׁחִיטָה שְׁמָא תְּתַנְבֵּל בְּשְׁחִיטָה וְכָל שׁוּחַט א"א לֹו לְבְּרַף תְּחִילָה מְעִיקָרָא הֵכִי תִקְנוּ שְׁיֻבְרַף אַחַה"ש וְהוּ"ל מְמַשׁ כְּטַבִּילַת גֵּר שֹׁא"א בְּשׁוּם פַּעַם לְבְּרַף תְּחִילָה וְלֹא חֲזִי מְעִיקָרָא, אָבַל אָנוּ דְּלֹא קִי"ל כְּרִיב"נ אֶלָּא כְּר"י וְכְסִנְגֵּי ש"ס דִּילָן פ"ק דְּפִסְחִים דָּאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא תְּתַנְבֵּל וְנִתְקַנָּה בְּרַפְת הַשְּׁחִיטָה קוֹדֵם הַשְּׁחִיטָה אִם אֲקָרָה שְׁנִתְיַלֵּד בֵּה רִיעוּתָא פִּינּוּן שְׁנֵדְחָה אֲדָחֵי, וְאִין רֵאִי דְּרַמְב"ם מוֹדָה בְּאַתְיַלֵּד רִיעוּתָא וְכְדוּמָה לֹו וּפְשׁוּט: וְכֵן נִרְאָה מְשִׁטְיַחוֹת לְשׁוֹן הַרְמַב"ם הִלֵּכ' בְּרָכוֹת שֶׁכֹּ' שְׁאִין מְבָרַף אַחַר הַמַּעֲשֵׂה רַק כְּטַבִּילַת גֵּר וּמַשְׁמַע דָּאִין אֲנֹפֶן שְׁיֻבְרַף אַח"כ עַל שׁוּם מְצוּה רַק כְּטַבִּילַת גֵּר מְטַעַם שֶׁכֹּ' שֵׁם וְהוּא מְש"ס פ"ק דְּפִסְחִים וּבְרָכוֹת נ"ח ע"א, וְכֵן נִרְאָה מִמ"ש בְּהִלֵּכ' אִישׁוֹת פ' י' דָּאִין מְבָרַף עַל הַנְּשׂוּאִין אַח"כ מֵאַחַר שְׁעֲשֵׂה אִיף יְבָרַף עַל שְׁפָכֵר עֲשֵׂה וְהוּ"ל בְּרָכָה לְבַטְלָה מְשַׁמַּע אֲפִי אִם יֵשׁ סַפֵּק אִם יִתְבַּטְלוּ הָאֲרוּסִין אַחַר הַבְּרָכָה אִינוּ מְבָרַף אַח"כ דֹּא"א לְבְּרַף אַחַר שְׁעֲשֵׂה מְעֲשֵׂה, וְשְׁאֲנִי גֵר דֹּא"א לְבְּרַף תְּחִילָה מִיַּד תְּחַלַּת תִּיקוּן הַבְּרָכָה הִי עַל הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר כָּבֵר עֲשֵׂה, וְלֹא עַל הַמַּעֲשֵׂה שְׁיַעֲשֵׂה אָבַל בְּבְרַפְת נְשׂוּאִין וְכָל מְצוֹת שְׁאֲפִשֶׁר לְבְּרַף קוֹדֵם תִּקְנוּ הַבְּרָכָה עַל הַמַּעֲשֵׂה שְׁיַעֲשֵׂה, א"א לְבְּרַף אַח"כ שְׁאִין כְּנֻנַת הַבְּרָכָה אֶלָּא עַל שְׁיַעֲשֵׂה וְלֹא עַל מַה שְׁעֲשֵׂה, וְאֲפִי כַּשֹּׁא"א לְבְּרַף תְּחִילָה אִין לְבְּרַף אַחֲרֵי דְהוּ"ל בְּרָכָה לְבַטְלָה שְׁלֹא הִנְתְּקוּן לְבְּרַף עַל הַנְּעֲשֵׂה אֶלָּא עַל שְׁיַעֲשֵׂה וְהַמַּעֲשֵׂה בְּצִדְקָה וּמִדִּיק בְּלִשׁוֹנוֹת הַרְמַב"ם וּנְעִימוֹת לְשׁוֹנוֹ יִרְאָה שְׁפֵן הוּא כַּמ"ש: וְכַשְׁאֲנִי לְעַצְמִי נ"ל שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין בְּרַפְת הַשְּׁחִיטָה לְשְׁאֲרֵי בְּרַפְת הַמְצוֹת, עַפְמ"ש הַט"ז יו"ד ס' א' ס"ק י"ז דְּבְּרַפְת הַשְּׁחִיטָה שְׁאֲנִי מְפַל בְּרַפְת מְצוֹת דְּבְּרַפְת הַשְּׁחִיטָה יוֹכַל אַחַר לְבְּרַף עַל מַעֲשֵׂה שְׁחִיטָה שֶׁל חֲבִירוֹ דָּאִין בְּרַפְת הַשְּׁחִיטָה עַל מַעֲשֵׂה מְצוּה שְׁעוֹשֵׂה דְּלִיכָא מְצוּה לְשַׁחוּט וְלֶאֱכֹל וּמְבָרְכִי עַל שְׁקַדְשָׁנוּ בְּאִסּוּר זֶה וְכֹלָם יְכוּלִים לְבְּרַף בְּכָל שְׁעָה ע"ז אֶלָּא שְׁאִין לְבְּרַף שְׁבַח זֶה אֶלָּא בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה עֵינִי"ש, וִי"ל ג"כ דִּישׁ חִילּוּק בֵּין בְּרַפְת הַשְּׁחִיטָה לְדְבָר זֶה הִיכָא דְלֹא בִּירַף אוֹ עכ"פ הִיכָא דֹּא"א לֹו לְבְּרַף תְּחִילָה כְּגוֹן דְּאַתְיַלֵּד רִיעוּתָא דִּיֻּכַּל לְבְּרַף אַח"כ דְּהָא עכ"פ מְבָרַף בְּרָכָה זֹו בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה זֶה וְגוּף הַבְּרָכָה אִינָה עַל מַעֲשֵׂה וּמְצוּה זֹו שְׁעוֹשֵׂה עֲכָשְׁוֹ אֶלָּא עַל פְּלִלִי קְדוּשַׁת אִסּוּר זֶה שֶׁכֹּ' א יוֹכַל לְבְּרַף בְּכָל עֵת אֶלָּא שְׁגָבוּל שְׁמוֹ לֵה מְתִי יְבָרְכָה, מִשֹּׁא"כ בְּשְׁאֲרֵי מְצוֹת דְּבָאוּ עַל מְצוּה זֹו שְׁעוֹשֵׂה וּמְחַוֵּיב עַל קַרְקַפְתִּי דְּעוֹשֵׂה צָרִיף לְבְּרַף דְּנוֹקָא קוֹדֵם שְׁעוֹשֵׂה וְלֹא אַח"כ דְּמַה

שְׁעֵבֶר עֵבֶר כַּמֵּ"ש הֶרְמֵב"ם פֶּן נ"ל, וַאֲשֶׁר הָא דְרִיב"נ בִּירוּשְׁלַיִם דִּי"ל דְּמִבְּרַךְ אַח"כּ
כְּפִשְׁטוֹ דְּשִׂאנֵי שְׁחִיטָה, אֲלֵא דְרִמְב"ם מְפֹרָשׁ כ' בְּהִלְכ' בְּרִכּוֹת דָּאם לֹא בְּרַךְ קוֹדֵם
הַשְּׁחִיטָה לֹא יִבְרַךְ אַח"כּ וְלֹא חִילַק בֵּין שְׁחִיטָה לְשִׂאנֵי בְּרִכּוֹת, צ"ל דְּהָא דְרִיב"נ שִׂאנֵי
דְּלִדְיָדִן מְעִיקְרָא הֵכִי תִקְנוּ כַּמֵּ"ש וְכֵן מִמ"ש הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכ' אִישׁוֹת בְּבִרְכַת נְשׂוּאִין
נִרְאָה דְלֹא ס"ל פְּחִילוּקֵי דְהָא כ' הֵט"ז דְּבִרְכַת אַרוּסִין דְּמִי לְבִרְכַת הַשְּׁחִיטָה לְכֵן הֶרֶב
מִבְּרַךְ עֵי"ש, מ"מ י"ל דְּרִמְב"א עָשָׂה פֶּשֶׁר דְּבַר דְּבַד"מ מְבִיא בְּשֵׁם או"ז דְּבִבְרַכַת הַמְצוֹת
יֻכַל לְבְרַךְ אַח"כּ, וּבִהַג"ה כ' הִיכָא דְאַתְיָלֵד רִיעוּתָא בְּשְׁחִיטָה יִבְרַךְ אַח"כּ, י"ל דְּבִכְל
מְצוֹת ס"ל פְּרִמְב"ם וְאַפְּלִי בְּאִנְפֵּן שְׁלֵא הִי אֲפִשְׁר לְבְרַךְ קוֹדֵם כְּדִס"ל לְרִמְב"ם כַּמֵּ"ש,
אַבְל בְּשְׁחִיטָה נִרְאָה לוֹ עִיקָר דִּיֻכַל לְבְרַךְ אַח"כּ מִטְעָמָא דְּכַתִּיבָנָא דְּהַבְרָכָה קָאֵי עַל
כְּלָלוֹת אִיסוּר בְּלֹא שְׁחִיטָה, וּמ"מ לְכַתְּחִילָה צְרִיךְ לְבְרַךְ קוֹדֵם מְדַשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כָּל מְצוֹת
מִבְּרַךְ עוֹבֵר וּמִבְּנֹאֵר שָׁם דַּה"ה בְּרַכַת הַשְּׁחִיטָה, אַבְל לְעִנְיָן דִּיעֵבֵד נִרְאָה לְחִלְק פְּנ"ל
וְעִינִי: עוֹד י"ל כְּעִין זֶה עַפְמ"ש הַד"מ וְט"ז או"ח ס' ח' דְּכָל בְּרָכָה שְׁהִיא בְּעַל אִין בְּהַ
חֲשֵׁשׁ בְּרָכָה לְבִטְלָה כ"כ דְּלֹא קָאֵי עַל מַעֲשֵׂה זֶה שְׁעוֹשָׂה עֲכָשְׁוֹ אֲלֵא עַל כְּלָלִית הַמְצוּהָ
עֵי"ש, וּבַמִּקְ"א אֲמַרְתִּי מִשׁו"ה ס"ל לְרִשְׁב"א בְּתִשְׁבָּה דְּהַשׁוּחַט בֶּן פְּקוּעַ מִבְּרַךְ הִגַּם
שְׂאִינוּ רַק מְשׁוּם מְרֵאִית עֵין פִּינּוֹן דְּבְרָכָה עַל הַשְּׁחִיטָה בְּעַל לֹא קָאֵי עַל מַעֲשֵׂה זֶה עֲצָמוֹ
וְכִינּוֹן שְׁמִשׁוּם מְצוֹת שְׁחִיטָה שׁוּחַט ב"פ יֵשׁ מְקוֹם לְבְרַךְ בְּרָכָה זֶה עַל כְּלָלִית הַמְצוּהָ,
וּמִינְשֵׁב גְּוָשְׁנִי פֶר"ח מ"ש מְהָא דְנ"ח דְּמִדְּלִיק בְּפִתְחַ שְׁנֵי מְשׁוּם מ"ע שְׂאִינוּ מִבְּרַךְ וְעִינִי
כְּלָתִי, וְלִמ"ש א"ש דְּהֵתֵם מִבְּרַךְ לְהַדְּלִיק קָאֵי עַל מְצוּהָ שְׁעוֹשָׂה עֲכָשְׁוֹ וְהָא לִיכָא מְצוּהָ
בְּהַדְּלָקָה שְׁנֵי רַק מְשׁוּם מ"ע וְשָׁם בְּאַרְהָ, וְכֵאֵן אֲנִי אוֹמַר דְּמִשׁו"ה בְּרַכַת הַשְּׁחִיטָה שְׂאִנִּי
מִשְׂאֵרֵי בְּרִכּוֹת מְצוּהָ מְשׁוּם דְּאִינָם בְּעַל, וּמוּכָן בְּזֵה אֲרִיכּוֹת הֶרְמֵב"ם הִלְכוֹת בְּרִכּוֹת שְׁכ'
אִם לֹא בְּרַךְ תְּחִלָּה עַל הַשְּׁחִיטָה לֹא יִבְרַךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ וְכו' עַל הַשְּׁחִיטָה, וְצ"ל מַה לוֹ
לְהִבִּיא נֹסַח בְּרַכַת הַשְּׁחִיטָה שְׁלֵא יִבְרַךְ וְכִי נִעְלַם נֹסַח בְּרַכַת הַשְּׁחִיטָה שְׁמִבְּרַךְ קוֹדֵם
הַשְּׁחִיטָה עַד שְׁהוֹצֵרָה לְכַתּוּב מְפֹרָשׁ שְׁלֵא יִבְרַךְ בְּזוֹ אַחְה"ש וּדְבָרֵי תְּמוּהִים, וְלִמ"ש
א"ש נִכּוֹן בְּדִיּוּק כ' דְּבַר שְׁפָתַיִם שְׂאִין לְמוֹתֵר דְּקַמ"ל דְּלֹא יִבְרַךְ בְּרַכַת הַשְּׁחִיטָה שְׁהִיא
בְּנֹסַח עַל הַשְּׁחִיטָה וְאִפ' בְּאוֹתָהּ נֹסַח עֲצָמָה הִגַּם דְּקָאֵי עַל כְּלָלִית הַמְצוּהָ ה"א דְּשְׁנֵי
הִיא מִשְׂאֵרֵי בְּרַכַת הַמְצוֹת מִטְעַם שְׁכַתְּבָנוּ קַמ"ל דְּלֹא חִלְקוּ בֵּין בְּרָכָה לְבְרָכָה וְכֵן מִשְׁמַע
מְדַשְׁמוּאֵל פ"ק דְּפִסְחִים דְּכִינִיל כָּל הַבְּרִכּוֹת יַחַד חוּץ מִטְּבִילָה, וְלֹא נִכְנַס לְחִלְק לְעִנְיָן
דִּיעֵבֵד בֵּין בְּרָכָה לְבְרָכָה דְּהִיא בְּעַל ש"מ דְּלֹא פְּלוּג, פְּנ"ל בְּכַנְנַת וְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם מ"מ
לְדִינָא אֲפִשְׁר לְעֲשׂוֹת פֶּשֶׁר דְּבַר בְּשִׂא"א לוֹ לְבְרַךְ תְּחִלָּה כַּמֵּ"ש הֶרְמֵב"א וְעִינִי: וּמִתְּחִלָּה
עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי לוֹמַר דְּזֵהוּ טְעָמָא דְּרִש"י בְּאַתְיָלִיד רִיעוּתָא דִּיֻכַל לְבְרַךְ קוֹדֵם
הַשְּׁחִיטָה וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא יִמְצָא טְרִיפָה וְהוֹי' לִי בְּרָכָה לְבִטְלָה פִּינּוֹן דְּסַפְקָה הוּא שְׂמָא
תְּמַצָּא כְּשֶׁרָה וְעוֹסֵק בְּמַעֲשֵׂה מְצוֹת שְׁחִיטָה וְיֵשׁ מְקוֹם לְבְרָכָה זֶה עַל הַסַּפְקָה עַפְמ"ש הֵט"ז
יו"ד ס' א' ס"ק י"ז הַנ"ל, וְעוֹד י"ל דְּלִיכָא חֲשֵׁשׁ בְּרָכָה לְבִטְלָה כ"כ פִּינּוֹן שְׁמִבְּרַךְ בְּעַל
דְּקָאֵי עַל כְּלָלִית הַמְצוּהָ כַּמֵּ"ש ד"מ וְט"ז או"ח ס' ח' וְכִינּוֹן שְׁעוֹסֵק בְּמְצוֹת שְׁחִיטָה עַל
הַסַּפְקָה שְׂמָא תְּמַצָּא כְּשֶׁרָה אִין לְחוּשׁ כ"כ, אֲלֵא דַּה"ה סַפְקָה בְּאִיכָא רִיעוּתָא שְׂמָא
תְּמַצָּא נְבִילָה כְּגוֹן נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט אוֹ פְּסוּקַת הַגְּרָגְרַת ג"כ יֻכַל לְבְרַךְ תְּחִלָּה, וְקָשָׁה עַל
מְסוּגָי' דַּפ"ק דְּבְרִכּוֹת דְּמִקְשָׁה עַל בִּי רַב דְּאָמְרוּ חוּץ מִשׁוּפָּר וּמִקְשָׁה מ"ט שְׂמָא תְּתַקְלַק
תְּקִיעָתוֹ מִילָה וְשְׁחִיטָה נְמִי וְלִמ"ש שְׂאִנִּי וְשִׂאנֵי בְּרַכַת שְׁחִיטָה מְבִרְכַת שׁוּפָּר מְתָרֵי טְעָמֵי

שְׁכַתְבָתִי, וְלַחֲלוֹק בֵּין נִסְחַ הַבְּרָכָה בְּעַל גַּם מִמִּילָה לִק"מ מִשְׁא"כ בְּרַפְת הַשׁוֹפָר, וְלִכְּוֹן הַדְרָגָה מִטַּעֲמָא דִּידִי שְׁנַתְתִּי לְשִׁיטַת רַש"י: וְהִנֵּה הִיש"ש פָּרַק פְּסוּי הַדָּם כ' מִשׁוּם דְּשַׁחֲיטָה מְטַהֵר מִיַּד נְבִילָה, וְהַקְשָׁה הַש"ף מִירוּשְׁלָמִי בְּרַכּוֹת הַנ"ל דְּמַקְשָׁה עַל רִיב"נ דִּיבְרַף אַחַר הַבְּדִיקָה וּמִשְׁנֵי בְּנֵי מַעִים בְּחֻזְקַת פְּשׁוּתָהּ הָא לֹא הָיוּ חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא תִּמְצָא טְרִיפָה ש"מ דְּכָל שְׁחִיטָה שְׁאִינָה מְכַשְׁרַת לְאַכִּילָה לִיפָא מְצוּהָ וְאִין מְבָרְכִי עָלֶיהָ, וְלִפּוּם רִיקֵטָא הִי נ"ל דִּירוּשְׁלָמִי אֲזִיל לְמ"ד דְּשַׁחֲיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָא פִּל שְׁאִינָה מְכַשְׁרַת לְאַכִּילָה ל"ש שְׁחִיטָה וְאִין לְבְרַף קוּדָם בְּדִיקָה שְׁמָא תִּמְצָא טְרִיפָה וְלֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה וְאִיף יְבָרַף עַל הַשְּׁחִיטָה, וְרַש"י הוֹרָה שְׁפִיר לְדִינָא דְקִינָא לְשַׁחֲיטָה שְׁמַטְהָר' מִיַּד נְבִילָה וְאִינָה רְאוּיָא לְאַכִּילָה שְׁמָה שְׁחִיטָה שְׁפִיר מְבָרַף עַל הַשְּׁחִיטָה כַּנ"ל עַד"פ אֲבָל יֵשׁ לְפַקְפַק מִנ"ל לְסַתְמָא דִּירוּשְׁלָמִי לְהַקְשׁוֹת עַל רִיב"נ דְּלָמָּא ס"ל כַּמ"ד שְׁשֵׁא"ר שְׁמָה שְׁחִיטָה: וְאַחַר עֵיוֹן מַעַט לָמָּה נִיחֻשׁ בְּאַתְחֻזַּק רִיעוּתָא לְבְרָכָה לְבַטְלָה מ"ש דְּבִיו"ט ל"ח לְרִיעוּתָא פְּדֻנְקָטוּ רֹב פּוֹסְקִים לְהַקֵּל בְּאִיבְעֵי דְש"ס בִּיצָה בְּסוּגְיָא דְלִיבּוֹן רַעְפִּי, וּמִשׁוּם סָפַק בְּרָכָה לְבַטְלָה חוֹשֵׁשׁ, וְיֵשׁ רֵאִי לַמ"ש הַט"ז או"ח רס"י ח' דְּמִשׁוּם לֹא תִּשָּׂא אִין סוּמְכִי עַל חֻזְקָה דְחִמְרָא ל"ת, וִי"ל הַנ"ל חוֹשֵׁשׁי פָּאן, אֲלָא דְכָבֵר הִרְאִיתִי לְדַעַת דְּדַבְרֵי ט"ז אִין לְהֵם מְקוּם לְשִׁיטַת תּוֹס' ר"ה דְּבְרָכָה לְבַטְלָה רַק בַּל"ת דְּרַבְּנָן אֲלָא פְּרַמְב"ם דְּדַאוּרִייתָא הוּא וְשֵׁם בְּאַרְתִּי דְשִׁיטַת הַרְמְב"ם בְּזָה לְשִׁיטַתוֹ דַּס"ל סָפַק אִיסוּר דְּאוּרִייתָא לְקוּלָּא וְסָפַק אִם קִינָה הַמְצוּהָ לְחוּמְרָא, וְלִפִּי שִׁיטַת ר"פ דַּס"ד לְחוּמְרָא מַה"ת ע"כ צ"ל כְּשִׁיטַת תּוֹס' ר"ה וְלַתְנַיִיחוּ דְּדַבְרֵי הַט"ז וְקִשְׁיָה קוּשְׁיָתִי לָמָּה נַחְמִיר פָּאן בְּרִיעוּתָא יוֹתֵר מִיּו"ט דְּחִמִּיר דְּדַאוּרִייתָא הוּא, לַפְמ"ש הַר"ן בִּיצָה שָׁם, וְאַפִּי לַמ"ש הַפְר"ח דְּמִשׁוּ"ה פְּסָקוּ לְקוּלָּא אִיבְעֵי דְדַרְסָה מִשׁוּם דְּאִיכָּא מִתּוּף וְעֵינִי צַל"ח שָׁם, אוֹ לַמ"ש הַש"א דְּבְדִיקָה זֹו דְּנִפּוּלָה אַחַר מַעַל"ע רַק דְּרַבְּנָן, מ"מ קִשְׁיָה הָא סָפַק בְּרָכָה לְבַטְלָה ג"כ דְּרַבְּנָן וּמ"ש, וְלַמ"ש הַצַּל"ח בִּיצָה דְּלִיכָּא רַק מִשׁוּם טוֹרַח וְשֵׁלָא לְצוּרָה א"ש כַּנ"ל : וְאַחֲרֵי בִּינּוּתִי קֶצֶת בְּסָפְרִים מְצִאתִי שְׁאֵהָבָה נִפְשֵׁי שְׁכָבֵר עֲמַד ע"ז בְּקִיצוּר בְּפִלְתֵי סִי י"ט לָמָּה נַחְזִיק בְּסָפַק בְּרָכָה יוֹתֵר מִבִּיו"ט.

וּמִסְקָנָתוֹ מִשׁוּם שְׁאֵפְשֵׁר לְבְרַף אַח"פ מִשְׁא"כ הֵתָם עֵינִי בּוֹ. וְהִנֵּה דְבָרֵינוּ נְכוּנִים לְפִי שִׁיטוֹת הָא"ז דְּאַפְשֵׁר לְבְרַף בְּרַפְת הַמְצוֹת אַח"פ אוֹ לַפְמ"ש הַפְר"ח דְּבְאַתְחֻזַּק רִיעוּתָא גַּם הַרְמְב"ם מוֹדָה, אֲבָל לַפְמ"ש וְהוֹכַחְתִּי דְרַמְב"ם ס"ל דְּלַעוּלָא אִין מְבָרְכִים אַח"פ חוּץ בְּטְבִילַת וּפְסָק גַּר גַּם הָאִי בְּעֵי דְבִיצָה לְקוּלָּא בְּאַמַּת יְבָרַף תַּחֲלָה וְא"ח לְרִיעוּתָא שְׁמָא יִמְצָא טְרִיפָה וְעֵינִי: וְאַחַר הַנְּצָעָה זֹו אוֹמֵר אֲנִי דְרַש"י ס"ל כְּשִׁיטַת הַרְמְב"ם דְּכָל שְׁלָא בְרַף תַּחֲלָה א"א לוֹ לְבְרַף אַח"פ אִפִּי לֹא בְרַף תַּחֲלָה מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ רִיעוּתָא וְכַדוּמָה, וְכִינּוּן שֵׁא"א לוֹ לְבְרַף אַח"פ לֹא דְחִינּוּן הַבְּרָכָה מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ רִיעוּתָא כַּדְקִינָא לְגַבִּי יו"ט בְּנוֹלֵד רִיעוּתָא וְלִכּוֹן פְּסָק דִּיבְרַף תַּחֲלָה הַגַּם שְׁאִם יִמְצָא טְרִיפָה הוּי בְּרָכָה לְבַטְלָה, ל"ח מִשׁוּם דְּאַתְנִילֵיד רִיעוּתָא, אֲבָל בְּנוּדָאִי טְרִיפָה לֹא יְבָרַף פְּלֵל דְּהוּא בְּרָכָה לְבַטְלָה וְהָא"ז דְּכ' דִּיבְרַף אַח"פ לְשִׁיטַתוֹ דַּס"ל דְּאַפְשֵׁר אַח"פ וְכִינּוּן דְּאַפְשֵׁר חוֹשְׁשֵׁי לְרִיעוּתָא, וְרַמ"א דַּס"ל בְּאַתְנִילֵיד רִיעוּתָא עַכ"פ דִּיוֹכַל לְבְרַף אַח"פ כַּמ"ש הַפְר"ח אוֹ כַּמ"ש אֲנִי דְעָשָׂה פֶּשֶׁר דְּבָר בְּבְרַפְת הַשְּׁחִיטָה, יִהִי אִיף שְׁיִהֵי עַכ"פ ס"ל דִּיוֹכַל לְבְרַף בְּרַפְת שְׁחִיטָה אַח"פ לִכּוֹן אַחַז שִׁיטַת הָא"ז דְּלֹא יְבָרַף לְכַתְחֲלָה, וְהָא"ש דְּלִק"מ קוּשְׁיָא שְׁ"ף מִירוּשְׁלָמִי דְּלוּלִי דְּבְנֵי מַעִים בְּחֻזְקַת פְּשׁוּתָהּ מְבָרַף עַד אַחַר הַבְּדִיקָה שְׁמָא יִמְצָא טְרִיפָה, לַפְמ"ש כְּבָר לַעֲיִל דְּלִיכָּא

מירושלמי ראי' נגד הרמב"ם מדס"ל לריב"נ דחושבשי' שפא יקלקל ומברך את"פ דלדידן' דחושבשי' לקלקול שחיטה וזה בכל שחיטה ושחיטה מעיקרא תקנו ברפת שחיטה אחר השחיטה ודומה לטבילת גר בעצמו, ושפיר מקשה פיון דלדידן' מברכי' ע"כ אחה"ש ומעיקרא הכי תקנו הי' להם לתקן מיז לחוש ג"כ לטרפה מ"ש חשש נבילה מחשש טרפה ומה לי אחר השחיטה או אחר הבדיקה, וכיון שחושש לנבילה הגם דלא שכיח הו"ל לחוש ג"כ לטרפה ומשני בני מעים בחזקת פשרות משא"כ נבילה, וי"ל דס"ל דבחזקת שאינו זבוח עומדת כמ"ש הפלתי סי' ל"ג ובדוכתא טובא משא"כ לחשש שפא ימצאו טרפה את"פ, וכ"ז לריב"נ דמתחלה תקנו ברפת שחיטה אחה"ש, אבל להלקחא דל"ח שפא תתנבל וכ"ש לשפא תמצא טרפה ואפשר לברכה תחלה ונהי תקנוהו מעיקרא אם אקרה מקרה דלא ברך תחלה אפי' באונס א"א לברך את"פ ממילא בנולד בה ריעותא ל"ח משום ברכה לבטלה כמו דלא חיישי' בדרסה וטרפה בפותל דא"א הה"נ לא דחינו הברכה משום דאתחזק ריעותא כנלפע"ד והוא ישוב נכון בעז"ה: ועי' או"ח הלכ' יו"ט סי' תכ"ח ס"ק ט"ז בד"מ ומג"א ופר"ח היכא דטרפו' מחצה על מחצה או רוב לענין לשחוט ביי"ט ובתשובה הארכתי לדינא שם, ומשם יש לדון לפי דברינו בנדון זה לדמות מלתא למלתא לענין ברכה לפני', ואפשר דהא שכ' רמ"א היכא דאתחזק ריעותא הוא בכה"ג דחושבשי' ביי"ט ועי' ש"א הלכ' י"ט סי' ס"ד ויש לעי' עוד למעלה בכ"ז: ומלתא דתמיה לי בעברי דרף העברה על מ"ש הפלתי סייעתא דתוס' ור"ן פסחים קט"ו פרמב"ם ס"ל מדכ' בפשיטות דר"ח ס"ל ג"כ כר"ל דמצ"כ דאל"ה הי' יוכל לומר בפשוט אחר שיצאו בט"ר איך יברך בטיבול שני מאחר שפבר יצא הו"ל ברכה לבטלה ואם ס"ל דאם לא ברך על המצות תחלה יוכל לברך את"פ ליפא ברכה לבטלה בברכה שפברך באכילה שני' מזה שפט בנודאי דתוס' ור"ן פרמב"ם ס"ל, ודבריו נפלאו ממנו הלא שם תיקון חכמים הוא שיברך בשעה שאוכל שני' וזה שאכל בלי פונה ויצא ואוכל שנית ומברך הרי במקוון מברך על מעשה אכילה זו ברפת אכילת מרור פשיטא שהיא ברכה לבטלה, ואם מקוון דברכה תהי' על שפבר אכל תחלה, פשיטא שטוב שיברך מיז בשעת אכילה ראשונה כדי שיברך פתקנה עובר לעשייתו, ומדל"א ר"ח ה"ט וכן מדאמר הלקחא וכו' פשיטא דכן ראו' ומחויב שיאכל תחלה ויברך מיז מדלא אמר הכי אלא משום אחר שמילא פריסו וכו' ש"מ דס"ל מצ"כ ונהדברים פשוטים וברורים, ורא' פלתי נדח' דחי' ואינה חוזרת ונראה, וה' יברכנו בברכת תורתו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולחדש תילי תילי הלכות, גל עיני ואביטה נפלאות הכ"ד אוה"נ מנוער, חותם באהבה רבה מתחזקת ומתעוררת בלב בווערת.

פ"ב ה' י"ד טבת תרכ"ה לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה כב יראה בנחמה בכפלים, בבנין ציון וירושלים, אנהו ימים ושנות חיים, ה"ה חביב נפשי, הרבני המופלג בתורה, וביראת ה' טהורה, טהור גברא יקירא רב חגיגא וחסידא הקצין כש"ת מו"ה חיים בריל נ' אבן יקרה מיקירי קהלתנו פ"ב יע"א יתלימהו ה' ויחזקהו באשר הוא שם עוסק ברפואות לשאוב רוח חיים בפרחץ בראשנו: בעש"ק העבר הגיעו לידי שורותיו הנעימים אמירה פתיבה בלשון צח ומצונחצח ונתתי שמחה בלבי באשר בשרני הטוב כי הטיב ה' עמו ועסקו לרפואה, פן יוסיף ה' לו ויחזקהו ויאמצהו יעמוד לפניו עה"ת והעבודה ורב פעלים מקבציאל קובץ על יד ירבה ימים

ושנים טובים דשנים ורעננים יהיו: והנה נפשו בשאלתו בדבר הנוגע לו ולרפואתו באשר מצות הרופאים עליו לשתות בכ"י משקה (מאלקען) שהוא מחלב שחלבו נכרים ונהם טובים ומתוקים לחיה וראוי לשתות לכל פריא אם יברך ברכה הראוי או לא יברך פיון שאסורים לבריא מדרבנן, והגם פי קשה עלי פה לברר דבר על בוריו מאפס הפנאי ומעט ספרים אשר אתי עמיפה, בכ"ז להיותו צריך לאותו דבר לשעתו לא אשיב פניו ריקם, ואשיב לו דבר ולא חצי דבר פיד ה' הטובה עלי: הנה מקור דין זה יוצא מרמב"ם פ"א מהלכ' ברכות הלכ' ט' ונשם נאמר ונ"ל כל האוכל דבר אסור בין בזדון בין בשוגג אינו מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, פיצד הרי שאכל וכו' ואצ"ל אם אוכל נבילות וטריפות או ששתה יי"נ וכיוצא בו, ולמד פן ממתני' דפ' ג' שאכלו דמוקי לה הש"ס התם באוכל טבל דרבנן וס"ל לרמב"ם כמו שאין מזמנין עליו אפי' אכל איסור דרבנן פן אינו מברך, והראב"ד השיג עליו פיון שנהנה למה לא יברך תחלה וסוף וזימון שאני, והרא"ש בברכות שם מסכים עם הראב"ד ונסתייע מש"ס ב"ק צ"ד ע"א הרי שגזל סאה של חיטין וכו' אין זה מברך אלא מנאץ מ"מ חייב לברך, ועיי' רא"ש ר"פ לולב הגזול דמביא רא"י מש"ס ב"ק ה"ל דבכל מצוה ילפי מקרבן דמהב"ע מנאץ הוא, וכ' ולא מסתבר מלתא דשמואל פיון דמברך מנאץ הוא מה לי מצוה דרבנן או דאורייתא פיון דמזכיר ש"ש מנאץ הוא, וכונתו שאינו יוצא ביט"ש משום דא"א לברך הרי ס"ל בכונת ש"ס ב"ק דאינו מברך גם לפי גרסתו וכמ"ש ב"י סי' קצ"ו דגם לגרסתו יש לפרש פיון ששמנאץ אינו מברך וסותר דבריו מש"ס וצלע"ג: ונ"ל דרמב"ם ס"ל לחלק בין ברכה לברכה, התם בב"ק איירי לברך פשמיים מצנת חלה הגם שיש בעשי' מצוה זו גיאויז לפני ה' מ"מ חייב לברך אשר קדשנו במצותיו פיון שפוף כ"ס עושה מצוה, אבל באוכל דבר איסור הגם שנהנה אין ראוי לו לברך ולהודות לה' שפרא דבר זה להנות בו פיון שטוב הי' לו שלא הי' ולא נברא פיון שהוא לו למכשול ולפוקה, ול"מ פשאוכל במזיד שאין ראוי לברך לה' שפרא בעולמו פה שזה גיאויז גמור שמברך הי' שפרא בעולמו דבר שעושה בו נגד רצונו ואפי' בשוגג אין ראוי לו לברך שטוב הי' לו שלא הי' ולא הי' נכשל בו פי גם בלא דעת נפש לא טוב וקצת עבירה ביזו: והנה בכ"מ ובב"י סי' רצ"ז מביא רא"י לרמב"ם מש"ס ב"ק שם לפי הגנוסחא שלפנינו פיצד יברך אין זה מברך אלא מנאץ מדקאמר פיצד מברך משמע דאין ראוי לברך משום דאינו אלא מנאץ ויש לי לפקפק על רא"י זו דמשם לא מוכח רק היכא דעבר על איסור דאורייתא כמו בגזל סאה של חיטין שעבר עבירה דאורייתא, אבל בעבר רק איסור דרבנן מנ"ל, ורמב"ם ס"ל פן באכל איסור דרבנן וכתב ואצ"ל פשאכל נבילות וטריפות ושתה יי"נ הרי ס"ל דיש לחלק בין אוכל איסור דרבנן ובין אכל איסור דאורייתא אלא דס"ל דגם באכל איסור דרבנן לא יברך, כמו שאין מזמנים וזה אין ללמוד מש"ס ב"ק עכ"פ לשיטת הראב"ד צ"ל דהי' לו הגרסא פגרסת הרא"ש אין זה מברך ולא פיצד יברך וכו' דאל"כ קשה על הראב"ד מש"ס ב"ק דמוכח עכ"פ בשעשה איסור דאורייתא אינו מברך, ומדסתם הראב"ד משמע אפי' בשאכל איסורי דאוריית' ס"ל דמברך פיון שנהנה, ועיי' תשוב' רשב"א סי' תשצ"ז חולה שאכל ביה"כ דכ' הרשב"א דתל' בשיטת רמב"ם וראב"ד ונהרי אוכל ביה"כ הוא איסור דאוריית' לבריא, ש"מ דס"ל בפשיטות גם באיסור דאורייתא ס"ל לראב"ד דמברך: ונ"ל דגם לגרסא שלפנינו, א"ש שיטת הראב"ד דס"ל לחלק בין

ברכת מצנה לברכת הנהגין דשאני ברפת מצנה שמודה לה' שקדשנו במצותיו וצונו על המצנה שעושה עכשיו, ואם יברך עלי' שמקיים מצותיו והוא עובר רצונו וע"י עבירה באה לו, אבל ברכת הנהגין היא משום שאסור להנות מהעה"ז בלא ברכה, וכיון שנהנה הגם שעושה עבירה בהנאה זו סוף כ"ס נהנה ומחנניב הוא לברך על הנאתו שלא ינהה בלא ברכה, וכיון שנהנה הגם שעושה עבירה בהנאה זו וכי יוסיף חטא ע"פ להנות בלא ברכה, וכ"כ רש"ב"א בתשובה הנ"ל ונ"ל וכי משום שאכל שום יחזור ויאכל והבן : והנה הט"ז סי' קצ"ז העלה דראב"ד אינו חולק על הרמב"ם רק באכל בשוגג דליפא גיאוץ ונהנה, אבל במזיד מודה לרמב"ם, והרגיש בעצמו ממ"ש הראב"ד דמברך תחלה וסוף ובשוגג לא שייך תחלה ונדחק דקאי בשאכל מפני הספנה, והוא דחוק ורחוק, ובאמת שפן יש להקשות קצת על מ"ש הרמב"ם בין בידון בין בשגגה לא יברך תחלה וסוף משמע דקאי על מזיד ושוגג לא יברך תחלה ובשוגג לא שייך יברך תחלה פיון שאינו יודע דאסורא הוא, ונ"ל דיש אופן ע"פ המבואר בסי' קע"ב מי שהכניס משקים לתוך פיו ושכח לברך דבולע ואינו מברך, וי"א דמברך והוא דעת הרמב"ם והרא"ש ועיני' ט"ז ומג"א די"א ס"ל פיון שפדעתו לברך קודם שפולע הו"ל כעובר לעשייתו, ונ"ל פשוט מי ששותה דבר איסור בשוגג ונזכר שלא בירך בעודן בתוך פיו ועדיין אינו יודע שאיסור בתוך פיו ובלעו ואחר שבלע נודע לו שהי' דבר איסור דלא יברך ברכה הראוי' לברך תחלה פיון דאם הי' יודע תחלה שהי' איסור לא הי' מברך, גם עכשיו לא יברך הגם שהי' בדעתו לברך אחר שיבלע ואז שוגג הי' וא"ש הרמב"ם והראב"ד דעד"ז איפא אופן שוגג לענין ברכה ראשונה ועיני': אלא מסתימת השגת הראב"ד והרא"ש לא משמע דקאו דוקא בשוגג וסתמא כפרושו אפוליהו מלתא דרמב"ם חולקים, ומה שנדחק הט"ז בראי' הרא"ש מש"ס ב"ק, דבריו דחוקים מאוד, ויתר דברי הט"ז יבואו לפנינו לקמן בעז"ה: והנה המספר קבע להלכה בש"ע פרמב"ם באכל דבר איסור אפי' מדרבנן אין מברכי' עליו בין בתחלה ובין בסוף, והכריע פרמב"ם מכח ראיותיו שמביא בב"י וכ' שפן נראה מרש"י ברכות ושפן ס"ל לרש"ב"א בחדושו בברכות ומביא ראי' מברייתא ר"פ במה מדליקין דמאי מברכי' ומזמני' הא על טבל אין מברכי' ודוחק דמברכי' פדי גקיט אגב גררא דמזמנים, ונ"ל דנודאי דוחק לומר כן דהא קתני תחלה ומברכים ומזמני' ואי אגב גררא דמזמני' איך הקדים ומברכי' קודם למזמני' ויש להקשות לפמ"ש הט"ז לרמב"ם הא דקתני במתני' ואין מזמני' רבותא הוא דזימון קיל א"כ בברייתא דשבת דקתני מברכי' ומזמני' הוי זו ואצ"ל זו דמזמני', וי"ל דאי הוי קתני מזמני' ומברכי' ה"א מברכי' בה"מ דאורייתא אבל ברפת המוציא לא ומזמנין משום דקיל ומברכים קאי על ומזמני' שמברכי' בה"מ"ז אבל ברפת המוציא לא ידענו ועיני' ד"מ סי' קצ"ז בשם מהר"א מפראג דמחלק בין בה"מ"ז דאורייתא לברכת המוציא דרבנן, ובמג"א רס"י שם, ולכן מקדים ומברכי' להודיענו דמברכי' ברכה שקודם זימון והיא ברפת המוציא וכ"ש ברפת המזון, ועיני' רש"י בשבת שכ' מברכי' ברפת המוציא פונתו וכ"ש בה"מ"ז דאורייתא ועיקר רבותא דמברכי' ברפת המוציא ועיני'.

ומ"ש הב"י דרבינו יונה פרמב"ם ס"ל תמוה לי דמפורש כ' רבינו יונה דוקא אין מזמני' אבל בנודאי מברך ואח"כ מביא שיטת הרמב"ם והשגת הראב"ד, וד"מ מעתיק מ"ש הב"י דכן שיטת רש"ב"א ור"י ולא דק אחרי הב"י, והוא פלא ועיני' רש"ב"א בתשובה סי'

תשצ"ד דַּנְרָאָה דַּדְעָתוּ מְכַרְעַת פְּשִׁיטַת הֶרְאָבָּד דְּלֵא כַּמ"ש בַּח' וצ"ע, וּלְקַמֵּן בְּסוּף דְּבַרְיֵנוּ תַּמְצָא יָשׁוּב לְסַתִּירָה זֹו: וַיֵּשׁ לְעֵינֵי לָמָּה לֹא כ' הַמְּחַבֵּר אִפִּי אֲכַל בְּשׁוֹגֵג כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם אֲכַל בֵּין בְּזוּדוֹן בֵּין בְּשׁוֹגֵג, וּי"ל דַּס"ל לְמַחְבֵּר דְּשׁוֹגֵג פְּשׁוּט יוֹתֵר דְּאִינוּ מְבַרְרָה בֵּינוֹן דְּאִסּוּרָא אֲכַל לֹא שְׁיִיף שְׁיִיבְרָה מִשׁוּם שְׁנֵהֲנָה בֵּינוֹן שְׁאֵלוּ הִי' יוֹדֵעַ שְׁאִסּוּרָא הוּא לֹא הוּי אֲכַל וְלֹא הִנָּאָה הוּא כַּמ"ש הַט"ז בְּטַעֲמָא דְּרַמְבַּ"ם וְהוּא כ"כ לְרַמְבַּ"ם בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד, וְלֹא נ"ל דְּהָא בְּמִזִּיד מֵאַחַר שְׁיִוִּדְעַ דְּאִסּוּרָא הוּא ה"ה נִהְנָה מִן הָאִסּוּר, וְכֵן הוּא בְּמוֹכַר לְחַבְרוֹ דְּבַר הָאִסּוּר מֵה"ת דְּפִטוּר לְשִׁלְמֵם לוֹ שְׁאִינוּ נִהְנָה וְדוּקָא בְּשׁוֹגֵג אֲכַל בְּמִזִּיד חֲיִיב דְּהָרֵי יָדַע וְנִהְנָה, וְאִיפָּא בְּמִזִּיד רְבוּתָא יוֹתֵר מִבְּשׁוֹגֵג, וְהֶרְמֵב"ם דַּכ' בֵּין שְׁאֲכַלוּ בְּזוּדוֹן בֵּין שְׁאֲכַלוּ בְּשׁוֹגֵג מִשְׁמַע דְּבְשׁוֹגֵג אִיפָּא רְבוּתָא יוֹתֵר, י"ל עַפְמ"ש בַּסַּמ"ע ס' ע"ב סְעִיף ב' הִיכָא דְּקַתְנֵי בֵּין וּבֵין הַשְּׁנֵי פְּשׁוּט יוֹתֵר עֵי"ש וּבַתְיוּ"ט מְשַׁנָּה ח' פ"ד דַּר"ה.

וְהַמְּחַבֵּר סָתֵם וּכ' אֲכַל דְּבַר אִסּוּר, בְּדַבְרֵיו נִכְלַל בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּשׁוֹגֵג וְלֹא הִטְרִיחַ לְהַעֲתִיק לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם דְּלִיפָּא רְבוּתָא בְּשׁוֹגֵג יוֹתֵר אֲדַרְבָּא מֵהָדַד צַד שְׁאִינוּ נִהְנָה יֵשׁ סְבָרָא יוֹתֵר בְּשׁוֹגֵג דְּלֹא יְבָרַף, וּמִשׁוּם שְׁאִין זֶה אֵלָא מְנַאֵץ יֵשׁ סְבָרָא יוֹתֵר בְּמִזִּיד שְׁלֹא יְבָרַף פַּנ"ל, וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף עוֹד עַפְמ"ש לְעֵיל דֵּינֵשׁ אֲנָפֹן בְּשׁוֹגֵג דְּלֹא יְבָרַף תְּחִלָּה פְּגוֹן שְׁהַקְנִיס לְתוֹף פִּיו יי"נ וְכַדּוּמָה לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּמְבָרַף אַח"כ, אֲכַל הַמְּחַבֵּר ס' קע"ב דְּפּוֹסֵק דְּאִין מְבָרַף אַח"כ וְכִינּוֹן שַׁכ' לֹא יְבָרַף לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא לְבַסּוּף לְכֵן לֹא כ' בְּשׁוֹגֵג, וּבַעֲיָקָר הַדִּין לִיפָּא רְבוּתָא יוֹתֵר בְּשׁוֹגֵג מִבְּמִזִּיד כַּמ"ש וְעֵי"ל: עוֹד פֶּשׁ גָּבֹן לְבַרּוּרֵי מְלִתָּא דָּא שַׁכ' הַמַּג"א רס"י קצ"ו, כ' הַרְב"י דַּה"ה גִּזְלַת חִיטֵי וְיִטְחֲנוּ וְאִפְּאָן אַע"פ שְׁקַנְאָן בְּשִׁינּוּי אִינוּ מְבָרַף הִנָּה דְּבַר זֶה לֹא מְפּוֹרָשׁ כ' הַרְב"י אֵלָא שְׁנַלְמוּד מְרָא' שְׁמַבִּיא הַב"י לְרַמְבַּ"ם מִירוּשְׁלַמִי דְּחִלָּה דְּאִינוּ מְבָרַף לְבַסּוּף הֵגַם דְּדָמִים הוּא דְּחֲיִיב לִי אַחַר שְׁפָכֵר קְנָהוּ מ"מ אִינוּ מְבָרַף לְאַחֲרָיו כַּצ"ל פְּנֻת הַמַּג"א.

וְשׁוּב מְבִיא הַמַּג"א מַהֵה"מ פ"ו מְמַצָּה דַּכ' דָּאֵם קְנָאָה בְּשִׁינּוּי יוֹצֵא בּוֹ וְעַכְצ"ל דְּמְבָרַף בַּה"מ"ז לְאַחֲרָיו דְּהָא הֶרְמֵב"ם פְּלָלָא פְּיִיל פֶּל שְׁאִין מְבָרַכִי בַּה"מ"ז אִין יוֹצֵאִי בּוֹ, וְזֶה כַּמ"ש בְּשֵׁם ב"י, וְלַפְמ"ש דַּנְרָאָה לוֹ לַמַּג"א בְּפִשְׁיִטוֹ דְּדַעַת ב"י דְּאִינוּ מְבָרַף דְּמוֹכַח לוֹ כֵּן מִירוּשְׁלַמִי דְּלְבַסּוּף אִינוּ מְבָרַף הֵגַם דְּקַנְיָ' וְדָמִים חֲיִיב לוֹ, וְקַשְׁי' עַל הַה"מ דְּהוּא נִגְדַּד יְרוּשְׁלַמִי דְּמוֹכַח מִתּוֹכּוֹ דְּאִינוּ מְבָרַף הֵגַם דְּקַנְיָ' וְרַק דָּמִים הוּא דְּחֲיִיב לוֹ, אֵלָא דְּבַלֵּא"ה צ"ל מ"ש הַה"מ דָּאֵם קַנְיָ' בְּשִׁינּוּי יוֹצֵא בָּהּ, הָא גַּם אִם לֹא קְנָה תְּחִלָּה בְּשִׁינּוּי פְּגוֹן שְׁגִזּוּל חִיט', אֵלָא שְׁגִזּוּל מְצָה אֲפוּי' הָרֵי קַנְיָ' בְּשִׁינּוּי ע"י לְעִיסָה כַּמ"ש הַמַּג"א, וְצ"ל בֵּינוֹן דְּבַתְּחִלַּת אֲכִילָה לֹא קְנָה וְע"י אֲכִילַת מְצָה קְנָה מִשׁוּ"ה לֹא יֵצֵא שְׁעוֹשָׁה עֲבִירָה ע"י מְצָה מוֹצֵא' מְרִשׁוֹת בְּעֵלְיָ' אוֹ מִשׁוּם דְּלֹא מְקַרִי מְצָה דִּילְגִי בְּתַחֲלָה אֲכִילָה, אֲכַל כְּשֶׁפָּכֵר קוֹדֵם אֲכִילָה מְצָה דִּילְגִי הִיא וְהַעֲבִירָה כְּבָר עֲבָרָה קוֹדֵם הַתְּחִלַּת הַמְּצָה יוֹצֵא, וִירוּשְׁלַמִי אִיבְרֵי שְׁגִזּוּל מְצָה אֲפוּי' וְכֵן מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן יְרוּשְׁלַמִי גִזְלַת מְצָה, וְהַה"מ דַּס"ל לְהַה"מ דָּאֵם כְּבָר קְנָהוּ בְּשִׁינּוּי קוֹדֵם הַתְּחִלַּת הַמְּצָה יוֹכַל לְבָרַף אַחֲרֵי בַּרְה"מ"ז דְּבִשְׁעַת וּבְמָה שְׁנֵהֲנָה לִיפָּא עֲבִירָה פְּלָל וְלֹא דָּמִי לְאוּכַל דְּבַר אִסּוּר שְׁעוֹשָׁה אִסּוּר בְּשַׁע' שְׁנֵהֲנָה, וְהַה"מ גִּזְלַת מְצָה וְקַנְיָהוּ בְּשַׁעַת לְעִיסָה ע"י שִׁינּוּי שְׁאִינוּ מְבָרַף הֵגַם שְׁבִשְׁעַת בַּה"מ"ז כְּבָר קְנָה בְּשִׁינּוּי אִין זֶה אֵלָא מְנַאֵץ לְהוֹדוֹת לָהּ עַל שְׁנֵהֲנָה בְּאִסּוּר וְכ"ש בְּתַחֲלָה שְׁלֹא יְבָרַף לֹא עַל הַמְּצָה וְלֹא בְּרַפְתָּ הִנָּהֲנוּ פַּנ"ל בְּרוּר בְּשִׁיטַת הַה"מ וְדָלָא כַּמַּג"א שַׁכ' דְּאִפְּשֵׁר ה"ה גִּזְלַת לְחַם שְׁמְבָרַף בַּה"מ"ז דְּכְשָׁאֲכַלָּה כְּבָר קְנָאָה בְּשִׁינּוּי וְלַמ"ש לִיתָא לְהָדַד דִּינָא אֵלָא בְּשִׁקְנָה כְּבָר

קוּדָם הָאֲכִילָהּ, וְאֶפְשָׁר מִשׁוֹ"הֵכ' הַמַּג"א רַק אֶפְשָׁר דְּהַרְגִישׁ בְּחִלּוּק שְׁחִלְקֵנוּ, אֲבָל לְדַעְתִּי בְּנוֹדָי כֵּן הוּא לְשִׁיטַת הַה"מ וּמְנַכְרַח הוּא כַּמ"ש: וּמִיָּנָה דְאִין מַחְלֻקְתָּ בֵּין הַב"י וְהַה"מ, דְּרָא' דְּמִבִּיא ר"י מִן יְרוּשָׁלַּיִם דְאִין לְבָרַךְ ע"ד אִיסוּר וּמִדְּמָה אוֹכֵל דְּבַר אִיסוּר לְאוֹכֵל דְּבַר הַגְּזוּל הִינּוּ בְּדוּמָה לוֹ שְׁעוּשָׂה אִיסוּר בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ שְׁקֵנָה ע"י שִׁינּוּי בִּשְׁע' שְׁאוֹכֵל וְדוּמָה לְאוֹכֵל דְּבַר אִיסוּר, אֲבָל בְּשִׁפְכָר קֵנָה ע"י שִׁינּוּי כְּגוֹן גְּזוּל חִיטִּי וְטַחְנָה וְכו' לֹא נִשְׁמַע מִיְרוּשָׁלַּיִם, וְאִין רְמַז בַּב"י דַּס"ל דְּלֹא יְבָרַךְ כַּה"ג לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו וְעַיִן: אֲלֵא דִּישׁ לְמִשְׁמַע כֵּן מַמ"ש הַב"י עוֹד רֵאִי לְרַמְבַּ"ם מִש"ס דִּילֵן מַב"ק לְפִי הַגְּרָסָא שְׁלִפְנֵינוּ כִּי צִד יְבָרַךְ אִין זֶה מְבָרַךְ וְכו' וְשֵׁם אֲיִירִי לְאַחַר שְׁפָכָר קֵנָהוּ קוּדָם הַפְּרָשָׁה וְאִינוּ מְבָרַךְ וּמִשְׁם לְמַד הַב"י דִּינוּ שְׁל הַרְמַב"ם כְּמוֹ דְאִינוּ מְבָרַךְ עַל הַמְצָנָה שְׁעוּשָׂה בְּאִיסוּר ה"ה דְּלֹא יְבָרַךְ בְּרַפְתָּ נְהִינֵן כְּשִׁאוֹכֵל דְּבַר אִיסוּר, מִמִּילָא נִשְׁמַע כְּשִׁאוֹכֵל דְּבַר הַגְּזוּל אִפִּי כְּבָר קֵנָהוּ קוּדָם הָאֲכִילָהּ שְׁלֹא יְבָרַךְ וְאֶפְשָׁר שְׁלֹזָה הַתְּפוּנִין הַמַּג"א דַּכ' עַל שֵׁם הַרַב"י אִפִּי קֵנָהוּ בְּשִׁינּוּי דְאִינוּ מְבָרַךְ, וְחֻלְק בְּזָה עַל הַה"מ דַּס"ל כְּשִׁפְכָר קֵנָהוּ דְּמְבָרַךְ בַּה"מ: וְלִדְיָנָא יֵשׁ לְהַשִּׁיב גַּם עַל דְּמִיּוֹן וְרָא' זֹו מִש"ס ב"ק דְּכָבָר כְּתַבְנוּ לְעִיל דִּישׁ לְחֻלְק בֵּין בְּרַפְתָּ מְצָנָה לְבְּרַפְתָּ הַנְּהִינֵן דְאִיף יְבָרַךְ וַיּוֹדָה לֵה' שְׁקַדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְהוּא טִימָא עֲצָמוּ וְעֵבֶר עַל רְצוֹן הַמְצָנָה בְּדְבַר הַזֶּה, אֲבָל בְּרַפְתָּ נְהִינֵן הִיא הוֹדָאָה לְפָנָי וּלְאַחֲרָי עַל שְׁפָרָא בְּעוֹלָמוּ לְהַנּוֹת בְּהֵם ב"א וְהָרִי נְהִנָּה וְזֵהוּ טַעְמָא שְׁל הַרְאָב"ד, וְרַמְבַּ"ם דַּס"ל דְּאוֹכֵל ד"א אִינוּ מְבָרַךְ לְפָנָי וּלְאַחֲרָי דְאִין רֵאִי לְבָרַךְ וּלְהוֹדוֹת לֵה' עַל הַנְּאָה כְּזוֹ שְׁאָסֵר עָלָיו הַבּוֹרָא נוֹטֵב שְׁלֹא הִי וַי"ל דְּנוֹקָא כְּשְׁעוּשָׂא אִיסוּר בְּהַנְּאָה זֹו שְׁנִינָה כְּגוֹן אוֹכֵל וְשׁוֹתָה דְּבַר אִיסוּר, וְהַה"נ כְּשִׁגְזוּל דְּבַר מַחְבְּרוּ וְקֵנָהוּ ע"י לְעִיסָה אִין רֵאִי לְבָרַךְ עַל הַנְּאָה כְּזוֹ שְׁע"י הַנְּאָה עוּשָׂה אִיסוּר וְאִיף יוֹדָה וַיְבָרַךְ עַל זֵה, אֲבָל כְּשִׁפְכָר קֵנָהוּ, וְכִשְׁנִינָה נְהִנָּה בְּהִיתָר גַּם הַרְמַב"ם ס"ל דְּמְבָרַךְ עַל שְׁפָרָא דְּבַר שְׁנִינָה מְמַנּוּ בְּהִיתָר, וְהָאִיסוּר שְׁעוּשָׂה בְּזֵה כְּבָר עֵבֶר וּבְשַׁעַת הַנְּאָה בְּהִיתָר נְהִנָּה, אֲבָל בְּרַכ' הַמְצָנָה שְׁהִיא עַל שְׁקַדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו גַּם אַחַר שְׁפָכָר קֵנָהוּ כְּאִין שְׁתַּחֲלָתוּ בְּעַבְדֵּיהּ בְּאִ לִידוֹ וְהַפְּרִישׁ חֲלָהּ וְכו' אִיף יְבָרַךְ וְקַדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְהוּא בְּדְבַר זֵה עֲצָמוּ לֹא שְׁמַר מִצְוֹתָיו וְעֵבֶר רְצוֹן נוֹתֵן הַתּוֹרָה ית"ש, כְּנ"ל לְחֻלְק בְּסִכְרָא יְשָׁרָה, בְּדַעַת וּבְהַשְׁפֵּל אַמּוּרָה: וַיֵּשׁ לְעֵשׂוֹת סְמוּכִים לְדְבָרֵינוּ מִש"ס ב"ק מְדַאֲמֵר וְהַפְּרִישׁ מְמַנָּה חֲלָהּ כִּי צִד יְבָרַךְ אִין זֵה מְבָרַךְ וְכו' מִשְׁמַע דְּקָאִי דְּנוֹקָא עַל בְּרַפְתָּ חֲלָהּ אִיף יְבָרַךְ עַל הַפְּרָשָׁה זֹו, הֲלֵא לְרַמְבַּ"ם גַּם בְּרַכָּה שְׁלִפְנָי וּלְאַחֲרָי אִיף יְבָרַךְ, וְגַם לְמָה הִשְׁמִיעֵנוּ דְּבַר זֵה בְּגוֹזֵל סָאָה וְהַפְּרִישׁ חֲלָהּ דְּבַר שְׁמִחְוֵיב בְּחֻלְקָהּ, הִי יוֹכֵל לְהַשְׁמִיעֵנוּ יוֹתֵר לְעַנְנֵן בְּרַפְתָּ הַנְּהִינֵן לְפָנָי וּלְאַחֲרָי אִיף יְבָרַךְ אִין זֵה אֲלֵא מְנַאֵץ וְאִיכָא רְבוּתָא יוֹתֵר לְאַפּוֹקִי שִׁיטַת הַרְאָב"ד, וְלַמ"ש א"ש דְּקַמ"ל אִפִּי אַחַר שְׁטַחְנָה וְאַפְּאָה אִין זֵה אֲלֵא מְנַאֵץ, וְזֵה דְּנוֹקָא לְעַנְנֵן בְּרַפְתָּ מְצָנָה דְּהַפְּרָשַׁת חֲלָהּ, אֲבָל בְּרַפְתָּ נְהִינֵן מְבָרַךְ כַּה"ג אַחַר שְׁפָכָר קֵנָהוּ מְטַעַם דְּכַתִּיבָנָא וְעַיִן: וְהַה"מ הַמַּג"א עֲשָׂה צִיּוּנִים לְדִין זֵה שֶׁכ' ע"ש הַרַב"י מְלַקְמֵן מִהַמְּחַבֵּר רַס"י תְּרַמ"ט וְרַמְבַּ"ם אִי סְסִי תַנ"ד וְסִי י"א, וְלַמ"ש אִין מְפָל אֵלּוּ רֵאִי דְּבַסִּי תְּרַמ"ט בְּרַפְתָּ מְצָנָה שְׁאִנִּי וְכֵן מְרַמְבַּ"ם אִי סְסִי תַנ"ד בְּמַצָּה גְּזוּלָהּ אַחַר שְׁקֵנָהוּ בְּשִׁינּוּי כ' וְלְעַנְנֵן בְּרַכָּה עַיִן סִי תְּרַמ"ט הִינּוּ לְבָרַךְ עַל מְצוֹת מְצָה, אֲבָל בְּרַפְתָּ נְהִינֵן שְׁלֹאֲחֲרָי וּלְפָנָי י"ל דְּמְבָרַךְ דְּלֹא דְּמִי לְבְּרַפְתָּ מְצָנָה, וְכֵן הָא דַּסִּי י"א בְּצִיצִית אַחַר שְׁקֵנָהוּ בְּשִׁינּוּי דְּצִיּוּן עַל סִי תְּרַמ"ט בְּרַפְתָּ מְצָנָה הִיא וְאִין מְפָל מְקוּמוֹת רֵאִי לְבְּרַפְתָּ הַנְּהִינֵן דְּלֹא יְבָרַךְ כַּה"ג: וְהַה"מ הַמַּג"א סִי תְּרַמ"ט ס"ק ב' הַקְּשָׁה מִדְּמַקְשָׁה ש"ס ר"פ לְוֵלֵב הַגְּזוּל וְלִקְנִיָּהוּ בִּשְׁע' ש' דְּהָא עַכ"פ

לא יהי' רשאי לברך עליו מה שא"כ פשקצצו עכו"ם יוכלו לברך עלי' ונדחק, ועיני' כפ"ת שכ' פיון שאינו נדאי רק ספק גזול לא מחמירי' כ"כ לענין ברכה, גם זה דוחק מנ"ל לש"ס להקשות בפשיטות דלמא גם בספק מחמיר ר"ה משום ברכה ומאז העליתי ישוב לקושני' זו ונכנסתי לחלק בין ברכה לברכה ע"פ מ"ש הד"מ וט"ז או"ח ס' ח' דברכה שהוא בלמ"ד קאי על מעשה מצוה זו שעושה עכשיו וכל ברכה שהיא בעל קאי על פללית המצוה שקדשנו במצוה זו עיי"ש, ואמתי לפ"ז לחלק בין ברכה להפריש חלה דקאי על מצוה זו שעושה וכיון שמנאץ ה' במצוה זו וברכתו גיאויז לפני' אין ראוי' לברך, אבל ברכה שעל ד' מינים היא בעל שמברכים על נטילת לולב דקאי על פללית המצוה שקדשנו במצוה זו לכן הגם עכשיו שפאה בעבירה מ"מ ליפא גיאויז בברכה זו דאינו מברך על עשי' זו ביחוד אלא על פללית המצוה פנ"ל והוא חילוק וישוב נכון: וישוב זה עולה לנו שפיר קושני' דמהרש"א על תוס', אבל לא הועלנו בשיטת המחבר סי' תרמ"ט דכ' בלולב הגזול דלא יברך אחר שקנהו הרי לא נכנס לחלק פחילוק שחלקנו וקשה עליו מש"ס סופה, ונ"ל דיש לחלק בחלוקא אחרניא דס"ל למחבר דוקא על לולב הגזול לא יברך פיון דמפרש בברכתו ומזכיר שם שמים על הלולב שגזול שפא לו בעבירה אין זה אלא מנאץ, אבל ש"ס סופה קאי באסא שאין מזכיר בברכתו הגם שפלול בברכה על נטילת לולב פל הד' מינים, מ"מ פיון שאינו מזכיר בפה מלא רק הלולב ליפא גיאויז אם הלולב אינו גזול, וברכה על הפרשת חלה דומה לברכת על נטילת לולב פיון שמזכיר חלה מן העיסה שלפניו פנ"ל גם זה חילוק נכון: אלא אי קשי' הא קשי' לי על תוס' מש"ס סופה ל"א ע"א דעבדו רבנן תקנתא לסופה גזולה וכי עבדו רבנן תקנתא לישוב בסופה בלא ברכה, ולקושני' לא מהני לן ב' תרוצים וחלוקים שכתבתי דהרי מברכי' לישוב בסופה דקאי על מצות ישיבת סופה זו, וגם מזכיר בפה מלא ישיבת סופה, ודומה לברכת הפרשת חלה בכל צד וצל"ע: ובחז' לסוגי' ר"פ לולב הגזול העלתי ישוב לקושני' מהרש"א ולקושני' דידי, די"ל דוקא בגזול סאה של חטין וכו' אין ראוי' לו לברך פי זה גיאויז ביותר דהרי ליפא חיוב עליו לעשות לו עיסה כדי שייביא עצמו לידי חיוב חלה, אלא כשיש לו חייב בחלה, והוא שגזול סאה וטחנה וכו' ועשה עיסה והביא עצמו לידי חיוב חלה, כשמברך אינו אלא גיאויז פי מי בקש זאת מידו להביא עצמו לידי חיוב מצוה ע"י עבירה, אבל מצוה המחוייב בה ומנחת על קרקפתו, גם שפוטטר נפשו ע"י דבר הבאה לו בעבירה אין זה מנאץ בברכתו שקדשנו במצותיו וציונו פיון שהמצוה מוטלת עליו הגם שפוטטר נפשו ע"י עבירה מ"מ הברכה לא גיאויז היא פנ"ל לחלק, ודבר זה למדתי מתורתו של רמב"ן במלחמות ה' בסופה שכ' בדרבנן וכל שאינו מחוייב חיוב גמור יש בו יותר משום מהב"ע ותועבה לפני ה' פיון שהכניס עצמו לקח עיי"ש: וכ"ז לא יועיל לנו לפסקא של המחבר דפוסק בלולב הגזול לא יברך אחר שקנהו וקושני' מוסופה עדיין עומדת על מקומה על המחבר: ויש מקום אתי ליישב עפמ"ש פ"י ב"ק פל דאקנוני' לי' רבנן ליפא משום מהב"ע דבהתיירא הוא לו דהפקר ב"ד הפקר והם הקנו לו עיי"ש, וכן נראה פונת רמב"ן במלחמות בסופה, והארכתי בסברא זו במקומה, ונ"ל דיש לחלק כה"ג לענין ברכה לאחר שקנה הגם דאיפא משום גיאויז משום הברכה, אבל היפא דקנה בקנין דרבנן ע"י הפקר דידהו ליפא אפי' גיאויז דברכה, וא"ש מה דתיקון רבנן בסופה גזולה פיון דהם איקנו לי' ליפא גיאויז ושפיר מברך פנ"ל ועיני': ואחרי דברינו

אלו נבוא למטרת פונטינו בדין שלפנינו שצריף לאכול דבר האסור מחמת חוליו אם יברך תחלה וסוף או לא, והנה הב"י בסי' רצ"ז ובביאור בסי' ר"ד מביא משם רי"ו בשם רמ"ה דהאוכל דבר איסור לרפואה לא יברך, ומביא דרא"ש לא ס"ל פנותי דהא ס"ל דחולה שאוכל ביה כ"כ מברך ומזכיר של י"ה כ"כ בבהמ"ז וכ"כ בהג"מ, לפע"ד יש לדחות ראי' זו חדא דיש לחלק בין אוכל דבר איסור לאוכל היתר בזמן איסור ועיי' תוס' חולין ה' ע"ב ד"ה צדיקים עצמן לא כש"כ וכו' ועיי' רשב"א יבמות קט"ו לענין ספו ומפרישין לקטן דמחלק עד"ז, הא חדא, ועוד יש לחלק דדבר האסור נפשו של אדם ב"י קצה בו ומשו"ה ס"ל לרא"ש דשוחטי לחולה בשבת גם פשיש לפניו טריפה ונבילה מפני שנפשו של חולה קצה בדבר האסור, וי"ל גם הרא"ש דס"ל דחולה שאוכל ביה כ"כ מברך ברהמ"ז מודה לדנו של רי"ו דחולה האוכל ד"א אינו מברך שאינו נהנה באכילה זו, ומ"ש הב"י עוד ועוד הרי הרא"ש ס"ל דאוכל דבר איסור מברך, ראי' זו אינו מכיר היא הנותנת דמשו"ה ס"ל גם ביה כ"כ דמברך, אבל רי"ו בשם רמ"ה ס"ל פרמב"ם דאינו מברך על דבר איסור ה"ה חולה האוכל דבר איסור, ומ"ש הב"י דרמב"ם מודה בחולה היא סכרת עצמו, אבל אינו מוכרח ואפשר הר"א בשם רמ"ה בשיטת הרמב"ם אגיל וס"ל ה"ה חולה, עוד י"ל גם הרמ"ה ס"ל פרא"ש וראב"ד דמי שאוכל דבר איסור מברך שנהנה פינון שאוכל לרצונו, אבל חולה האוכל דבר איסור בע"כ דידן לרפואתו וכל שהוא לרפואה אינו מברך רק פשהוא בלא"ה מאכל בריאים ומתוק לחיף אז מברך וס"ל לרמ"ה זה דוקא פשהוא דבר היתר ולולי הרפואה ג"כ הי' אוכל הוא או אחרים, אבל פשהוא לרפואתו דבר איסור שאסור לו פשהוא בריא לא יברך דהוי פאוכל מאכל שאינו ראוי לבריא, ומוכנים בזה היטב דברי רמ"ה שכ' פינון שהוא לרפואה אינו מברך וב"י נתקשה בדבריו, ולמ"ש לק"מ ועיי' היטב, וגם הרא"ש דס"ל דאוכל ד"א מברך אפשר דמודה לו לרמ"ה בזה, ומה דס"ל לרא"ש דחולה האוכל ביה כ"כ דמברך מלבד מה שכתבנו דיש לחלק בחלוקים שונים, עוד י"ל דחולה האוכל ביה כ"כ שאין האכילה משום רפואה לרפאות חליו אלא דאם לא יאכל יחלש ומסתכן ואכילתו ביה כ"כ פאוכל בחול לחזק גופו ולמלאות נפשו כי ירעב באכילה כזו פשיטא לי' לרא"ש שייברך ויזכיר י"ה כ"כ בבהמ"ז אבל חולה האוכל דברים אסורים, או חולה האוכל ביה כ"כ דברים המותרים והם לרפאות חליו דמי' לחולה האוכל דברים האסורים אפשר גם הרא"ש ס"ל דאינו מברך בהמ"ז עיי' והבין: והנה המחבר הגם דנקיט להלכה רס"י קצ"ו פרמב"ם בסע"ף ב' פסק דאם אכל דבר איסור במקום ספנה מברך עליו והוא עפמ"ש בב"י בסי' זה ובסי' ר"ד דגם רמב"ם מודה בחולה האוכל ד"א שמיברך וכן פסק בסי' ר"ד, והט"ז חולק על הב"י ותמה עליו מ"ש שו"ג ומ"ש במקום ספנה במזיד בשו"ג נמי פאונס הוא דפטור הוא מ"ש מעונש שבועה אם נשבע לשקר בשו"ג ובטעות דפטור משום דלבו אנסו פדאית' בשבוע' וכן אשה שזנתה בשו"ג מותרת כמו אנוסה, ודבריו נפלאים ממני שאין דמיונו עולה יפה דמה דמדמה שו"ג לאנוס משום סכנת חולי אינו מן המדומה דחולה זה מחוייב לאכול ומצנה קעביד, ואם מונע עצמו מלאכול עבירה בידו ובהתירא קאכל, אבל האוכל בשו"ג ניהי דלאו איסור דמחוייב עליו קעביד מ"מ עבירת שו"ג בידו ואכל דבר האסור לו, וגם בלא דעת נפש לא טוב וצריף פפרה חרטה ווידוי, ועיי' רש"י חולין סוג' דשוחט בשבת דלר"י דס"ל דקנסי' שו"ג לדידן הוא משום דגם בשו"ג קצת עבירה בידו, ומה

שְׁמַבִּיא מְאָנוּס בְּשָׁבוּעַ שָׁם מִקְרָא יִלְפִי הָאָדָם בְּשָׁבוּעַ פֶּרֶט לְאָנוּס פְּשׁוּבָר הוּא שְׁנֹשְׁבַע
לְאָמַת פֶּטוּר מֵעוֹנֵשׁ שָׁבוּעַ וַיֵּשׁ לְהִטְעִים טַעַם כָּל שְׁפֹבּוּר הוּא שְׁהָאָמַת אַתּוּ לִיכָא אִיסוּר
שְׁבוּעָה כָּלָל כִּי לֹא אָמְרָה תוֹרָה מְעִיקְרָא רַק שְׁלֹא יִשְׁבַע בְּמִכּוּוֹן לְשָׁקֵר, אָבֵל הָאוֹכֵל
בְּשׁוּגַג דְּבַר אִיסוּר הָרִי אִיסוּר קְאָכֵל הֵגַם שְׁאִינוּ מִתְפַּוֵּן מ"מ נִכְשֵׁל בְּדָבָר הָאִיסוּר לְדִידִין
וּלְכָל ב"י וּמָהָא דְאִשְׁהָ שְׁזַנְתָּה בְּשׁוּגַג דְּמִוְתַּרְתָּ לְבַעֲלָהּ ג"כ אֵין רֵאִי דְלִיכָא נְדוּד אִיסוּר
בְּשׁוּגַג דְהָא דְמִוְתַּרְתָּ לְבַעֲלָהּ פִּינּוּן דְשׁוּגַגְתָּ הִיא לֹא מַעֲלָה מַעַל בְּבַעֲלָהּ וּכְתִיב וּמַעֲלָה בּוֹ
מַעַל, וּמָזָה לְמַד מֵהֲרִי"ק וְהִבִּיאֻ הַט"ז בִּי"ד ס"א צ"ט פְּשׁוּבָרְתָּ מִוְתַּר לְזִנּוּת מ"מ אִיסוּרָה
לְבַעֲלָהּ דַּמ"מ מַעֲלָה מַעַל בְּבַעֲלָהּ, וְה"ה אִיפְכָא אַם הִיא שׁוּגַגְתָּ שְׁפֹבּוּר' דְבַעֲלָהּ הִיא
וְכַדוּמָה מִוְתַּרְתָּ דְלֹא מַעֲלָה בְּבַעֲלָהּ: וּמ"ש הַט"ז עוֹד דְכֹן מוּכַח מְרַשְׁבִּי"א בְּתִשְׁבֻּבָה ס"י
תִּשְׁצ"ד חוּלָה שְׁאוּכֵל בִּיה"כ שְׁצָרִיף לְבָרַף וּכ' אַע"ג דְרַמְבַּ"ם פֶּסֶק הָאוֹכֵל טָבֵל שְׁאִינוּ
מְבָרַף אָבֵל מִנִּין לוֹ וְהֲרָאָב"ד הַשִּׁיג עָלָיו עכ"ל הָרִי שְׁהַשְׁנָה דִּין זֶה דְאוֹכֵל טָבֵל לְחוּלָה
שְׁאוּכֵל בִּיה"כ וּבִנְוִדָאֵי בְּשׁוּגַג אִיגְרִי וּמְדַמָּה לְאוּנָס דְחוּלָה וּבְתַרְוִיָּהּ לֹא יְבָרַף לְרַמְבַּ"ם
וְע"ז חוּלֵק הֲרָאָב"ד בְּשׁוּגַג דִּיבָרַף שְׁכֹן נְהָגָה וְכו' אֵלוּ דְבָרֵי הַט"ז ו"ל.

וּבְתַחֲלָה הִי נ"ל רְאֵיתוּ שֶׁל הַט"ז בְּרוּרָה מִן רִשְׁבִּי"א הַנ"ל, אָבֵל אַחַר עֵינֵי קֶצֶת נ"ל
מִשָּׁם רֵאִי לְהִיפּוּף וְהוּא מִן מ"ש הַרְשֵׁב"א וְנ"ל אִינִי רוּאָה בְּדָבָרֵי זֶה הָאֲחֵרוֹן פְּלוּם
וּדְבָרִים שֶׁל תְּנוּהוּ הֵם שְׁלֹא אָמְרוּ הָאוֹכֵל טָבֵל אֶלָּא שְׁאִין מְזַמְנִין עָלָיו פְּלוּמֵר שְׁאִין רֵאִי
לְחַבֵּר עִמּוֹ וּלְצַרְפוֹ אָבֵל הוּא עֲצָמוֹ מְבָרַף תַּחֲלָה וְסוּף דְמִי שְׁאָכֵל שׁוּם לֹא יֵאָכֵל שׁוּם אַחַר
וּבִנְוִדָאֵי הַרְמַב"ם ו"ל כ' בְּאוֹכֵל טָבֵל שְׁאִינוּ מְבָרַף אָבֵל מֵאִין לוֹ, אָבֵל הֲרָאָב"ד תִּפְסַע עָלָיו
בְּזֶה נְזוֹ אַחַת מֵהַשְּׁגוּתָיו עכ"ל, וְקִשְׁהָ לִי טוּבָא מ"ש אִינוּ רוּאָה בְּדָבָרֵי זֶה הָאֲחֵרוֹן פְּלוּם
וּדְבָרִים שֶׁל תְּנוּהוּ הֵם, וְהִלָּא הַרְמַב"ם הֵכִי ס"ל וְכִי מִשׁוּם דְרַאָב"ד חוּלֵק עַל הַרְמַב"ם
וּמִסְתַּבֵּר לְרִשְׁבִּי"א פְּרָאָב"ד כ' עַל מֵאֵן דַּס"ל פְּרַמְבַּ"ם דְאִינוּ רוּאָה בְּדָבָרֵי פְּלוּם וּדְבָרֵי
תְּנוּהוּ הֵמָּה הִלָּא יֵשׁ לְאֲחֵרוֹן זֶה סַעַד וּמִשְׁעָן שִׁיטַת הַרְמַב"ם שְׁפָכֵר קְדַמוּהוּ וְצ"ע: וְע"כ
צָרִיף לְפָרֵשׁ פְּנוּת רִשְׁבִּי"א מ"ש דְבָרֵי תְּנוּהוּ הֵמָּה מִשׁוּם דְבְּמַתְנִי קְתַנִּי אִין מְזַמְנִין הִינּוּ
טַעְמָא דְלֹא חֲזִי לְצָרוּפֵי אָבֵל לְעֲצָמוֹ מִסְתַּבֵּר דְמְבָרַף וְכִי מִשׁוּם שְׁאָכֵל שׁוּם וְכו' וְהַרְמַב"ם
דַּס"ל דְאִין מְבָרְכִי אָבֵל מִנִּין לוֹ פְּנוּתוֹ דְלְרַמְבַּ"ם צָרִיף לוֹמֵר דְלְרַבּוּתָא נְקִיט דְאִין מְזַמְנִי
כ"ש דְאִין מְבָרְכִי כַּמ"ש הַט"ז דְזִימּוֹן קִיל, אָבֵל מִנִּין לוֹ נְזוֹ אַחַת מֵהַשְּׁגוּתָיו שֶׁל הַרְאָב"ד
דַּס"ל אִיפְכָא דְוָקָא אִין מְזַמְנִין, וְרַמְבַּ"ם דְאִזְוִיל בְּתַר אִיפְכָא דַּכ"ש דְאִין מְבָרְכִי הִינּוּ
פְּשׁוּבָר אִיסוּר, אָבֵל חוּלָה הָאוֹכֵל בִּיה"כ בְּוִדָאֵי מִסְתַּבֵּר יוֹתֵר שְׁמָבְרַף, וְאִין לְלַמּוּד
מְמַתְנִי וְאִין שׁוּם סְבָרָא לוֹמֵר ה"ה וְכ"ש שְׁלֹא יְבָרַף בְּכַה"ג בְּוִדָאֵי מוֹדָה הַרְמַב"ם
דְמְבָרַף וְכ"כ הִיא לֹא נַעֲשֶׂה פְּלוּגְתָא רְחוּקָה בֵּין הַרְמַב"ם לְרַאָב"ד, וּדְבָרֵי הָאֲחֵרוֹן דַּס"ל
חוּלָה שְׁאוּכֵל בִּיה"כ אִינוּ מְבָרַף אִין לוֹ חֶבֶר מְרַמְב"ם לְכֹן כ' דְבָרֵי תְּנוּהוּ הֵמָּה פְּנ"ל וְאִיפְכָא
רֵאִי מְרַשְׁבִּי"א לְשִׁיטַת ב"י דְרַמְבַּ"ם מוֹדָה בְּאוֹכֵל בְּשַׁעַת הַסְּפָנָה דְמְדַמָּה לְאוֹכֵל בִּיה"כ:
שְׁבַתִּי וְרֵאִיתִי דִּישׁ לְדַחוּת רֵאִי שְׁלִי מְרַשְׁבִּי"א הַנ"ל, דְדְבָרֵי רִשְׁבִּי"א תְּמוּהִים לִי בְּלֹא ה"ה
מֵה שְׁהַשִּׁיב לְהַשְׁוֹאֵל דַּס"ל דְאִין מְבָרַף דְתַלְלִי בְּפְלוּגְתִּי הַרְמַב"ם וְרַאָב"ד אַם מְבָרְכִים עַל
דְבַר אִיסוּר נְרָאָה דַּס"ל בְּדַעְתּוֹ שֶׁל הַשְׁוֹאֵל דַּס"ל מִשׁוּ"ה אִינוּ מְבָרַף מִשׁוּם דְמְדַמָּה מְלַתָּא
דְחוּלָה כְּמוֹ הָאוֹכֵל דְבַר אִיסוּר דְאִין מְבָרַף וְזֶה לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ כִּי טַעְמּוֹ מְפּוֹרֵשׁ בְּשַׁאֲלָהּ
וְנ"ל א' מִן הָאֲחֵרוֹנִים הַכְּרִיעַ שְׁאִין מְבָרְכִים אַע"ג דַּא"א דְלֹא מְתַהַנֵּי פִּינּוּן שַׁע"י אֲוָנָס הוּא

ואין מברכים על פי הא והוא פאשה שגאנסה ותחלתו באונס וסופה ברצון דחשבינו באונס עכ"ל.

הרי טעמא בצידו פיון שאינו רוצה לאכול ביה"כ ואנוס בידי שמים לאכול שלא ברצונו הגם שא"א שלא יהנה לאו הנאה מקרי כמו אשה שסופה ברצון. וכ"ז בחולה שאנסוהו מן השמים, אבל האוכל דבר איסור מרצונו מזיד או שוגג הרי נהנה ומרצונו אוכל אפשר ס"ל גם לאחרון הנ"ל דמברך פשיטת הרשב"ד מפני שכן נהנה מתחלתו ועד סופו, וכן משמע מדמביא ממרחק דהוי כתחלתו באונס ולא כ' משום שאין מברכים על ד"א ש"מ דברשב"ד ס"ל ובחולה ביה"כ שאני שאנוס הוא ולא הנאה מקרי, ותשובתו של הרשב"א אינה תשובה על שאלת השואל והרשב"א משיב לכאורה שלא פהלכה וצ"ע: וע"כ מוכרחים אנו לומר בכוננת הרשב"א דלא חש להשיב על טעמא של מאן דהורה שלא לברך משום דהוי כתחלתו באונס וכו' פי דמיונו לאשה שאנסה אינו עולה וכבר כתבתי במק"א דיש חילוק רב ביניהם דאשה שתחלתה באונס וסופה ברצון דמקרי אונס הוא מטעמא דרבא משום דיצרא אלבשין היינו פיון שיצרא דזנות תקפה עלי' כ"כ והוא הבועל אלבשה מקרי אונס והיינו לעגנו איסור שאין בינה עול פי אנוסה היא על ידו, ועוד פיון שיצרה אלבשה כ"כ ליפא משום ומעלה מעל באישה שהיא לא הביאה עצמה מרצונה לידי פה, אבל לעגנו ברכה פיון שסוף כ"ס א"א שלא יהנה הגם שתחלתו באונס מ"מ סופו מקרי הנאה לעגנו חיוב ברכה, וחילוק זה פשיטא לי' לרשב"א עד דלא חש להשיב וכו' על דמיון זה דברים של תהוה המה, וכ' עוד שלא אמרו באוכל טבל אלא שאין מזמני' עליו וכו' הוא דן לעצמו דמשום דאין מזמניו באוכל טבל אין ללמוד לחולה האוכל ביה"כ, דלא קתני אלא דאין מזמניו אבל ברוכי מברכי, ומביא ע"ז פלוגתא רמב"ם ורשב"ד פנ"ל לפרש דבריו, לפ"ז אין אנו צריכים להעמיס בכוננת רשב"א דס"ל גם לרמב"ם חולה האוכל ביה"כ דצריך לברך ומחלק בין חולה לבין בריא שאוכל דבר איסור פמובן, אלא ניהי דראי' ליפא מרשב"א לחלוקו של הב"י אליפא דרמב"ם גם ראי' נגד הב"י כמ"ש הט"ז ג"כ ליפא דיש לפרש פונת רשב"א ע"ד שבארתי דכוננתו פיון דלרשב"ד האוכל דבר איסור מברך, אין לעשות פלוגתא רחוקה בין ראב"ד לרמב"ם ולומר דרמב"ם ס"ל אפי' חולה אינו מברך: שבתו וראיתי פי ראי' דידי שהבאתי דרשב"א ס"ל כסברתו של הב"י לפשיטת הרמב"ם דשאני חולה מבריא האוכל דבר איסור, חזקה היא, באשר תמוה לי טובא על רשב"א דבתשובה נקיט לעיקר פשיטת הרשב"ד וסותר שיטתו בחדושו בברכות פ"ג שאכלו דשם הספים עם הרמב"ם מש"ס שבת פ' במה מדליקין ומביאו הב"י בסי' קצ"ו וצ"ל ע"ג ומצאתי מקום ישוב ובגין לסתירה זו בשנאמר בכוננת הרשב"א כמ"ש בדרך הראשון בכוננת רשב"א דמה שמביא שיטת רמב"ם וראב"ד והכריע דחולה שאוכל ביה"כ דאינו מברך לא מפני דס"ל להלכה פראב"ד, אלא פה הוא אומר דממתני' דברכות משמע דאין מזמניו אבל מברכים והרמב"ם ס"ל דאין מברכי' עכצ"ל דס"ל דכ"ש דאין מברכי' ומנין לו אם לא מסברא דנפשי' דיותר מסתבר לי' שלא לברך משלא לזמן וכ"ז בבריא האוכל איסור, אבל חולה ביה"כ דאנוס הוא לא מסתבר דלא יברך, והראב"ד חולק עליו דגם באכל איסור דמברך ולא נעשה פלוגתא רחוקה בסברות הפוכות כ"כ בין הראב"ד לרמב"ם והבו דלא לוסוף על הרמב"ם בחולה האוכל ביה"כ, לפ"ז גם בתשובה ס"ל לרשב"א דעיקר פראב"ם,

ולא באו רק לומר שלא נדמה מלתא דחולה האוכל ביה"כ לאוכל דבר איסור ועל זה מביא דעת הרמב"ד דאפי' באוכל איסור ס"ל דמברך בנודאי הרמב"ם אינו חולק עליו כ"כ, ובחולה האוכל ביה"כ גם הרמב"ם מודה, ומ"ש הרשב"א בתשובה מנין לו והוא בחידושו מביא לו ראי' מש"ס פ' במה מדליקין ומשו"ה מכריע שם פרמב"ם ובתשובה כ' מנין לו אפ"ש חידושו לברכות כ' אח"כ נאז מציא לו ראי' זו, וכשפתב התשובה לא מציא ראי' מ"מ אינו חולק עליו, ועוד דמש"ס שבת לא מוכח רק פשאוכל איסור, אבל חולה האוכל בזמן איסור ביה"כ לא מוכח משם, לכן קיצר וכ' מנין לו אם לא מסברא דנפשי', ולא מסתבר רק באוכל ד"א, ולא בחולה ביה"כ שאנוס לאכול פנ"ל, וראי' דידי לשיטתו של הב"י נקבע פן להלכה בש"ע ש"ל פראי מוצקות, קמה וגם נצבה בעזרת השי"ת וזאת תורת העולה מדברינו (א) דעיקר להלכה פרמב"ם דאוכל דבר איסור בין בשוגג בין במזיד אינו מברך לא ברכה שלפני ושלאחרי, (ב) גזל חיטי וטחנן ואפ"ן וקנאן בש"מ מברך ברכה לפני ולאחרי ונדקא פשקנא קודם שאכל אבל קנא באכילה ע"י לעיסה אינו מברך לא לפני ולא אחרי, (ג) לענין ברכת המצוה גם אחר שפבר קנהו קודם אינו מברך ברכת מצוה, חוץ פשקנהו ע"י קנין דרבנן אפ"ש דמברך והוא עפ"מ שבישוב קושני מג"א ומהרש"א לפי שיטת המחבר, (ד) חולה שצריך לאכול דבר איסור מברך לפני ולאחרי ואפי' אוכל ד"א מה"ת וכן חולה האוכל דבר היתר לרפאות מחלתו ביה"כ, וכ"ש פשאוכל מאכל פריאי שאוכלים בכ"י למלאות נפשו פי ירעב ואוכל ביה"כ מפני שהתענית ספנה לו שמברך לפני ולאחרי כמו שפסק בשלחן ערוך, וערכנו שולחנו וסלקנו חיצו השגות הט"ז והבאים אחריו, והרופה להחמיר ע"ע לחוש לדעת רי"ו בשם רמ"ה ולשואל בתשובת רשב"א, יברך תחלה על דבר המותר ויכוין גם על ד"א שאוכל לרפואתו, וכן ברכה אחרונה יוכל לברך עד"ז שישתה או יאכל פשיעור מדבר המותר, ומעלת י"נ נ"י שם עצות בנפשו לברך תחלה על צוקר להוציא נפשו מפל ספק והכניס עצמו לספק ברכה הראוי' על הצוקר עיי' טור או"ח וב"י סי' ר"ב וט"ז ס"ק נ"ג, ומקיות טוב טוב לו ביותר לברך על מים או שארי משקי' להוציא נפשו מפל ספק, ולענין ברכה אחרונה יוכל להוציא עצמו מספק פשישתה המשקה ששתה לרפואה מעט מעט יותר מכדא"פ ולכהפ"ח בהפסק יותר משיעור שתי' רביעית דינצא ידי שיט' הרמב"ם דס"ל דאין מברכי' על דברים אסורים ואפי' ס"ל דגם בחולה האוכל ד"א לא יברך כט"ז דלא כב"י מ"מ לשיטתו דצירוף שתי' ברביעית הרי אין חיוב ברכה אחרונה לפי שיטתו, ולראב"ד דס"ל דצירוף שתי' בכדא"פ הרי לראב"ד מברך אפי' פריא האוכל ד"א כש"כ חולה, וברך זה בקל לשותות ורוב שתיית פה הם, עד שתמה הלחם משנה הלכ' מאכלות אסורות על רמב"ם איך אפ"ש צירוף בשתי' ונדחק פגון ששותה במהירות: והנה הוצעתי לפניו פל מה שהעליתי בדינים אלו בעזרת ברוך ומבורך, יברך גם אותו ברוב ברכות שיהי' עסקו לרפואה שלימה ויבוא פריא וחסד לביתו, טוב אחריתו מראשיתו, באנרף ימים ושנות חיים ושלוה יברך ה' אותו, פאנת נפשו היפה ונפש אוה"נ חותם בברכת אהבה.

פה מרחץ פראנצענענסבאד יום ג' ד' מ"א תרכ"ה לפ"ק : הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה כג בימי אורה יאר ה' פניו אליך ושם לך שלום ה"ה בני מחמדי הרבני האברך מופלג בתורה וביראת ה' טהורה קנאן חדש מלא ישן מורג חרוץ כש"ת

מו"ה שמעון סופר שי' לאי"ט: בזו השעה אחר שקדמו עיני אשמורות לגמור תשובה אחת בא"ע חפשי באמתחתי אחר מכתבך אשר קבלתי בי"ר דחננפה ושמתי עיני עליו למלאות מבוקשך להודיעך דעתי ע"ד שנספקת ונסתפקו בו חבורתא קדישא בבהמ"ד של י"נ הה"ג אב"ד שם, אם לברך שהחיינו על חתיכת אתרוג שמרקחים רוקח מרקחת עד שראוי' טוב וערב לאכול ומקום הספק מאחר דהעיקר שמברכי' על הראי' אלא שא"א נוהגי' פן וטעמו בצדו מפני דלאו כ"ע נהגי' מראי' ואם ברה בשעת ראי' יצא כמבואר כ"ז בש"ע או"ח סי' רכ"ה וכיון שברך שהחיינו בשעת נטילת האתרוג למצוה אפשר ברה יצא בברכת שהחיינו על הראי' ואכילה אלו דבריה, והנה מה דפשיטא לבעלי האבני' דמברכי' שהחיינו על אכילת אתרוגים אלו שאנו יוצאים בהם י"ח לולי שברך בברה בשעת נטילה למצוה, לפום רהיטא נ"ל דדבר זה עצמו אם מחוייב או רשאי למאן דס"ל ברכת שהחיינו על הפירות וכלים רשות הוא יש לעיני' דאתרוגים שלנו לא נגמרו ולא נתבשלו כל צרכם, וכשנגמרו ראוי' לאכילה בפ"ע, והו"ל לענין ברכת שהחיינו כמ"ש המחבר סעיף ז' ורמ"א סעיף ג' ומשמע דאין חילוק בין מברה על הראי' או על האכילה כשתקנו בשלא נגמר עד שראוי' לאכול כמו אתרוגים אלו פיון דהפרי בעצמותה לא נגמרה אין מברכי' שהחיינו פיון שאין שמחה בלבו על הראי' או באכילה ואינו נהנה מפרי עצמה רק אחר תיקון גדול בתערוכת מינים שונים ועוד כל שמתיקים משנה לשנה בקרקע א"מ שהחיינו ואתרוג דר באילנו משנה לשנה וע"כ נקרא הדר ושמו מוכיח עליו, וטוב לברה על פרי חדשה ולהוציא בו גם את זה כמבואר שם בכיוצא בו ועי' רמ"א ומג"א סוף הלכ' ר"ה: ולמאי דבעי לכו אם יצא בברכת שהחיינו של י"ט בשעת נטילה, הנה ברכת שהחיינו קאי על המצוה שזכה והתיהו ה' לעשות המצוה ולא קאי על פרי כלל, ואם ברכת שהחיינו על הראי' או על האכילה חייבא היא כמו ברכת שהחיינו על קיום המצות איכא משום א"ע מצות חבילות חבילות ועי' פסחים ק"ב ע"ב וברכות מ"ט ע"א ועיני' רמב"ם פכ"ט מהלכ' שבת הלכה י"ג ועיני' במגדל עוז שם דס"ל דוקא בשניהם דאורייתא איכא משום חבילות ולא בדרבנן, וה"ה כשא' דאורייתא וא' דרבנן. לפ"ז גם אם ברכת שהחיינו על פירות חייבא סוף כ"ס אין בשניהם רק מצוה וחייב דרבנן, אלא דקשה על הרמב"ם מש"ס ברכות מבואר דגם בברכות שהם מדרבנן איכא משום אין עושין חבילות, ובתשובה א' הארכתי וביארתי כ"ז: וכאן בנדון שלנו נ"ל הגם דיוצא בברכה על הראי', וי"ל גם לפי מנהגינו דאין מברכין על הראי' לפי שלא כ"א נהנה בראי' בעלמא ובתשובה א' בארתי דנודאי אין שמחה בראי' פרי כמו רואה אדם שחביב עליו, והשמחה היא פשרואה הפרי על לעתיד שיאכל ממנה פשריצה והיינו רבותא דכ' המחבר אפי' פשרואה ביז אחר ל"מ פשרואה שלו שיוכל לאכול ברצונו אפי' פשרוא' ביז אחר או על האילן דצריף תלישה מ"מ מברה על ראי' גמר פרי שיוכל לקנות ולאכול, ויש הרבה ב"א שאינם שמחים משו"ה מפני שיכולי' להנות ממנו עד שאוכלים, ושם בארה נ"מ לדינא, וי"ל דבראי' האתרוג פולם שמחים דשמחה היא לו כשראה דבר שיוכל לקיים בו מצות ה' והא על עשי' המצוה מברכי' מה"ט, והגם שאפשר לומר פן, מ"מ פיון שנוהגי' שא"מ על הראי' כלל הו"ל כמכוין שלא לצאת בברכת שהחיינו שמברה על המצוה לצאת גם על הראי' ואכילת הפרי וכיון שפונתו שלא לצאת לכ"ע ל"י וכ"ש בדבר דתל' בדיבור ואחר פונת הלב הו' הו' הדברים דלא יצא פשמתפנין שלא

לצאת כנלפע"ד לפום רהיטא בלי עיון: ומענינא דיומא מענין לענין באותו ענין בפ"י שבת פ' ב"מ בסוגיא דכבתה מביא ירושלמי דאין מדליקין נ"ח בשמן שריפה ולא מצא טעם הגון, לפע"ד הטעם פשוט משום דא"ע מ"ח וזה לכאורה דלא פרמב"ם דס"ל בחד דאורייתא וחד דרבנן ליכא משום חבילות וי"ל דוקא פשעושה ב' מצות דאורייתא ודרבנן זאח"ז דכל א' מעשה מצוה בפ"ע הוא, אבל פשמדליק בש"ש עושה ב' דברים בב"א בדבר א' מחזי פמשוי והי מנייהו מפקית לומר פיון שא' דרבנן חזי דרבנן מחזי פמשא, וא"כ לברך שהחיינו על ב' דברים על הנאה הגופני ועל הנאת המצוה הגם פשגניהם דרבנן אפשר דאיכא משום חבילות ועיני', ויש להאריך בירושלמי הנ"ל, ובמ"ש בטעמו בסוגיא שם ב'שוב קוש' תוס' ולהיות כי זמן ק"ש של שחרית קרוב לבוא צריך אני להפסיק, וה' יאר עינינו בתורתו בלי הפסק ולא ימושו מפנינו וכו' מעתה ועד עולם, הכ"ד אביה אוה"נ מברכה בברכת כל טוב סלה.

פ"ב פאור בןקר ליום ו' עש"ק ח' דחננפה תרל"ב לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה פד ה' ישפות פנהר שלומיה, תומיה ואוריה, ה"ה ב"א תלמידי פבני הרבני המןפלג חריף ובקי משום לילות פנימים כש"ת מו"ה עקיבא קארניטצער נ"י בשבת תחמוני בק"ק קראקוי יע"א חתן אחי הגאב"ד נ"י: אהד"ש אודיעה בידיעה של חיפה יתירה נודעת, פי קבלתי ברצון ע"י חותנה אחי י"ג הגנ"י תשורתה אשר הבאת לפני והי לפני לרצון וגם לרבות דבריה מענין לענין באותו ענין על דברת מג"א סי' ר"י ס"ק ט' לענין שתניית טוטין והניח בצ"ע לדינא אם יברך ברכה שלפני' אם דומה למטעמת שגממע ופולט, או דומה לריח שמברכי' עליו וכ"ש הוא שהגוף נהנה ולהרבה אנשים משביע פאוכל ושותה: והנה לפי דמיונו של המג"א דמדמה דבר זה לברכה שמברכי' על הריח וכ"ש הוא דאית בי' הנאה טפי עלה ספק בלבי דגם לענין ברכה אחרונה הגם דעל ריח אין מברכין ברכה אחרונה פדאיתא בש"ס נדה נ"א ע"ב הלא כ' רש"י שם טעמא דמלתא משום דהנאתו מועטת וי"ל בשתי' ט טין דהנאתו מרובה מריח כמו שהעיד המג"א דרבים שתו ושבעי ממנו פאילו אכלו ושתו ראוי' לברך ברכה אחרונה אמנם פן לטעמא של הפל בו דמביא המג"א סי' רט"ז ס"ק א' משום דכשמפסיק הריח מחוטמו פבר עברה הנאתו לכן אין מברך ברכה אחרונה משא"כ באכילה שנשארה בתוך מעיו, לפי טעם זה נראה דגם על שתי' טוטין אין לברך ברכה אחרונה דלא נשאר ממנו בתוך מעיו ואפ' תימא דבולע העשן מ"מ עד שיברך פבר הלא וכלה, לפ"ז דבר זה תלי' בטעמא דרש"י וכל בו, אלא דהט"ז ס"ק א' כ' בכונת רש"י שכ' דהנאה מועטת היא פי' שפוסק מיד ודומה לאוכל שנתעפל במעיו והו' הו' דברי הפל בו שמביא המג"א והט"ז פיון מדנפשי' לטעם הפל בו ומעמיס פן בכונת רש"י, ולט"ז ליכא תערובת טעמים בהא מלתא דאין מברכים ברכה אחרונה על הריח, פי כן ליכא חילוק בין ריח לשתי' טוטין דבשניהם איכא טעמא חדא דלא יברך לאחרי פיון שפבר פלה: וכפירושו של הט"ז ברש"י נראה לי יותר מפרושו של המג"א דמשום דהנאתו מועטת מי שם שיעור בין הנאה מועטת או מרובה ואינהו גבול נגביל לו, ומסתבר לי יותר פרושו של הט"ז ומ"ש ר"שי הנאה מועטת היינו לזמן קצר וכלה מהר ודומה לנתעפל וכעין זה מצינו שאמרו ז"ל בש"ס יומא דכותבת מיתבא לכ"ע ולעוג מה"ב, אלא לכ"ע טובא ולעמה"ב פורתא, ולפי הפשוט אין לו מובן ממ"נ אי לא צריך יתוב

דעת לגמרי עוג מה"ב חייב הגם דלא מניחבא לגמרי א"כ כ"ע יתחייבו אפי' פחות
מפוחבת וצריכי' אנו לדברי בעל תוס' יום הפורים דפורתא וטובא דקאמר דכוחבת
מניחבא לכ"ע לגמרי ואפי' לעוג מה"ב לגמרי ופחות מפוחבת לא מניחבא לגמרי לשום
אדם אפי' לרגע א' עד שיאכל פוחבת אלא דלעוג לא מניחבא פוחבת אלא לרגע א' כי
גדול פח מעפל שלו, והלך וחסר מיד ועל רגע פזו חייב, ולכ"ע מניחב טובא היינו זמן
טובא יותר מעוג מפני שאין פח המעפל כ"כ כמו של עוג מה"ב אלו דבריו ודברי אלקי'
חיים הנה, ועד"ז יש לפרש לשון רש"י מ"ש דהנאתו מועטת היינו מועט בזמן שפלה
והולך חלף ועבר לו מיד וכן הוא שתי' טוטין הולך מיד קודם שמברך פבר פלה, אם לא
שנאמר דמ"מ אינו דומה לריח שאין בו ממש עד שמברך אין כאן לא ריח ולא טעם על
מה לברך, משא"כ בשתי' טוטין נהנה כיון שמשביעו ואחר שפלה העשן מ"מ מרגיש
הנאתו, גם לחלוחית הינצא מן העשב נכנס לגופו ושוהה מעט ואינו דומה כ"כ לריח
ועיני': ויש לעיני' לפי דקיי"ל סי' ר"י דאין מברכי' ברכה אחרונה רק כשאכל ושתה
כשיעור דלא פתוס' ברכות דף ל"ט דברכת ב"נ רבות א"צ שיעור לפ"ז בריח דל"ש
שיעור וא"א לשער בריעי' י"ל דמשו"ה אין מברכי' ברכה אחרונה ולא צריך רש"י
בגדה לומר משום דהנאתו מועטת אלא משום דלית בי' שיעור ורחוק להעמיס בכונת
רש"י דהנאתו מועטת היינו שאין בו שיעור דהו"ל דאין בו שיעור, וי"ל דרש"י ס"ל
פתוס' ברכות ה"ל דא"צ שיעור לברכה אחרונה לכן הוצרך רש"י לטעמו, וכל בו אפשר
ג"כ להאי שיטה זכ' טעמא דידי' אבל קשה על הט"ז ומג"א דלא פתבו להלכתא טעם זה,
וגם על ש"ס גדה דקאמר לאתוי' ריח קשה קצת הא בריח ליכא שיעור וא"א לשערו
ברביעית וכזית מאי ארי' ריח אפי' שארי דברים אין מברכי' רק כשיש שיעור כהנ"ל
וצל"ע לפום רהיטא: ויש מזה ראי' לשיטתו של ט"ז בס"ר ר"י דביי"ש משערי' לפי דרך
שתי' י"ש דבריו ה"ה בריח משערי' לפי דרכו שפריחי', אמן למ"ש הט"ז שם עוד
מלתא בטעמא משום דאפשר למזגו וראוי' להעמידו על רביעית זה לא שייך בריח קשה
עדיין קושית', ועיני' מג"א סי' ק"ץ ס"ק ד' דחולק על הט"ז ביי"ש בנודאי קשה כהנ"ל,
ואפשר י"ל דוקא בדבר דשייך שיעור ס"ל למג"א דבעי דוקא שיעור ולא חלקו רבנן
בין מאכל למאכל בין משקה למשקה כמ"ש המג"א דהא פמה דברים פגון יינות חזקים
ומאכלים טוב' דבפורתא מניחבים ומשביעים ולא חלקו חכמים בדבר, ודוקא היכי דשייך
שיעור פגון במאכלים ומשקים לא פליגו רבנן בשעורי' אבל בריח דלא שייך שיעור
לעולם גם המג"א מודה דהי' ראוי' לנו למיזל פתר הענין דרך הנאתו לולי דהנאתו מועטת
או משום שפלה והולך לו, ואפשר י"ל עוד גיהי דברים עצמו אין שיעור אבל משערי'
בדבר הינצא הריח מפנו, פהא דאמרי' דמשערי' בחתיכה דאי במאי דנפק מיני' מנא
דענין פן י"ל באפשר ומ"מ הראשון נראה יותר: וכל מה שכתבנו לענין ריח, יש לעיני'
ג"כ לענין שתי' טוטין דא"א לשער בשיעור הראוי' העשן ולחלוחית הינצא אלא
כשנשאב בעשבי' עצמן, וכ"ז לפי שצידד המג"א והניח בצ"ע אם צריך ברכה לפניו יש
לעיני' גם בברכה שלאחריו, וילצד שא"צ ברכה בנודאי דכ"ש דא"צ ברכה לאחריו
כמבואר במתני' גדה פל הטעון ברכה לאחריו טעון לפניו ויש שטעון ברכה לפניו וא"ט
לאחריו: וכד הוינא טלי' שמעתי הוראת מרדכי גדול ליהודים הרב הגאון מאורן של
ישראל מאור הגולה מוהר"מ בנעט זצ"ל פדי להוציא נפשו מן הספק שמה תחלה מים

ובינך על המים והתכנין על שתי הטוטין, ולפמ"ש מ' דחש לברכה ראשונה יש לחוש
ג"כ לברכה אחרונה ומחיות טוב ישטה שיעור מים שראוי לברכה אחרונה, לולי דקשה
וכמעט א"א שהרי שותי טוטין פמעט כה"י, וחזי מה עמא דבר, שאין חושש לספיקת
המג"א ואין פוצה פה ודובר דבר, ואני פה לא אוכל לדרוש מפי סופרים וספרים, אלא
חושב מתשבות מהרהר הרהורים, בלי שימת עין בחוכרי חבורים, חקרי הלב גדולי
המורים, והי זה לה שלום פעת יאמר יברכה ה' וקרנה בקרוב בכבוד ירום, פאות נפשך
ונפש דודך רבה אוה"נ חותם באהבה.

פה מרי באד א' לס' למען יטב לך והארכת ימים תרל"א לפ"ק: אחר שובי למקומו,
וחפשי ומצאתי בס' מור וקציעה דפשיטא לי דאין צריך לברך פלל ומה דמספקא
למג"א פשיטא לי באומרו כי אין פאן הנאה אלא לרפואה, והנה הגם דלדין יש תשובה
דבונדאי הנאה יש בו הנאה המורגשת גם סתר דבריו ממ"ש אח"כ דמותר ביו"ט ועכצ"ל
משום דיש הנאת הגוף דלרפואה אסור בי"ט ועי' ק"נ ביצה דדחה התירו של פ"י בשבת
דכל דהוא לרפואה ל"צ שנה לכל נפש א"כ אסור ביו"ט דכל שלרפואה אסור, ובתשובה
א' קימתי דבר' פ"י דבונדאי יש בו ג"כ הנאה דלא מינכר שהוא לרפואה לחוד ותתי
אית בי' ושמ בארה, אבל בע"מ וקציעה, דפשיטא לי דליכא רפואה קשה למה מתיר
בי"ט, מ"מ פיון דמילי דברכות ניהו דאזלי להקל הגם שאין להכניס עצמו לספק ברכה
חזי דבריו לצרופי וחזי מה עמא דבר: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל:
תשובה כה פנחס זה אלי מבני עליה, מעוטר במעלות ומדות רמות העוליה במסילה
העולה בית אל, רב פעלים מקבציאל, ה"ה תלמידי חביב נפשי הרב המופלג מלא פלג
בעל פיפיות, המאוה"ג עומד לתלפיות, כש"ת מו"ה פנחס המכונה זעליגמאן פראם נ'
רב לעדתו בק"ק האמבורג במדינת דייטשלאנד יע"א: מע"י אצבעותיו שפרו לי בעט"ו
ובזמנו הגיעוני ונפשו היפה בשאלתו בברכת זמן על אכילת פרי חדשה, איז' מן ב' ברכות
להקדים אם ברכת הפרי או ברכת שהחינו, וראה ב' ראיות בדין זה א' בבאר היטב סי'
רס"ה כ' בשם הלקט דיברך על הפרי תחלה ואח"כ שהחינו, וראי' שנ' בכמ"ג באשל
אברהם שכ' דיברך תחלה ברכת שהחינו ונפש תלמידי י"נ הרב נ' אינתה לדעת חוות
דעתינו ומנהגינו בזה, והנני למלאות מבוקשו במלואו מלא ברכת ה' אשר חנני הי"ת
אחר שימת עין לטובה ולברכה לפי מסת הפנאי, הנה ראיתי הלכה למשה מאבא מאוה"ג
זצ"ל שברך תחלה ברכת שהחינו ולא שאלתיו להגיד לי טעמו, אבל ראיתי ראי' שלישי
תורה שבכתב בגליון ש"ע או"ח שלו שכ' וז"ל הטהור עי' רמב"ם פי"א מהלכ' בפורים
הלכה ה' מבואר שאפי' בפדיון הבן שמברך תחלה על הפדיון ואח"כ שהחינו מכ"ש
בפרי דברכת הפרי תדיר טפי, ומ"מ אין אנו נוהגי' פן ע"פ מורנא הגאון זצ"ל וצל"ע,
עכ"ל: והנה אבינו מלך מלכי רבנן הניח בצ"ע הוראת רבו, ואחר העיון נ"ל להעמיד
הוראת רבי' דרבי' כ' בקדושה היא דחלוקי' הרבה איכא בין ברכת שהחינו על עשי'
מצוה ובין ברכת שהחינו על אכילת פירות וכדומה וכיוצא בו.

וטרם אני אענה, אומר מלתא בטעמא דפשיטא לי לרמב"ם בהלכ' בפורים להקדים
ברכת פדיון ואח"כ שהחינו בדוקא מה קפידא יש בהקדמה זו לזו, ואיכא מסתברא
להקדים ברכת שהחינו שלא להפסיק בין ברכת המצוה לעשיית המצוה, ולהסמיך
הברכה לעשות פל האפשר הגם דברכת שהחינו על המצות חיובא הוא לכ"ע כמבואר

בש"ס ערובין מ' ע"ב והו"ל פגביל לתורא ויותר דלאו הפסק, מ"מ לכתחילה אין להפסיק במבואר ברמ"א קס"ז ועי' מג"א סי' תקפ"ג ס"ק א', ונ"ל לומר דמלתא דרמב"ם יש בה תרי ותלת טעמי א) דס"ל לרמב"ם דקשמת הבן לא יברך האב שהתנינו ומה דמספקא לרא"ש ותוס' בכורות אם יברך שהתנינו פשיטא לי' לרמב"ם מספקא דלא יברך ועי' טוש"ע יו"ד ס' ש"ה, וברמ"א ממהרי"ק פיון דמספקא לן לא יברך ולדינא אין מברכי' השתא במת הבן, וכיון דברכת מצות פדיון לעולם איפא וברכת שהתנינו לפעמים אין מברכי' אותה לכו ראו' להקדים ברכת המצות דתדירה יותר ואין פדיון בלא ברכת המצוה ואיפא בלי ברכת שהתנינו, (ב) י"ל ע"פ הכרעת ט"ז ופ"ה סי' הנ"ל דאפשר לפדות ע"י שליח, ומבואר ברמב"ם הלכ' ברכות פי"א הלכה יו"ד דשליח אינו מברך שהתנינו ועי' ב"י או"ח סי' תקפ"ה ובמג"א ואחרונים שם, ובמחכ"ת של הצ"ח הי' נעלם כ"ז ממנו לפי שעה בכתבו שלהי פסחים דכ' מספקא דנפשי' בפשיטות דשליח אינו מברך שהתנינו עיי"ש, וי"ל משו"ה ראו' להקדים ברכת פדיון דברכת שהתנינו אינה תמיד' גבי פדיון פשפודה ע"י שליח ואין האב שם ליפא ברכת שהתנינו וברכת פדיון איפא: עוד בה שלישי וקתה לבאר, הנה ב' טעמים שהטעמנו דראו' להקדים ברכ' על מצות פדיון מברכת שהתנינו, לא יועילו לנו למה אנו מקדימי' ברכ' מצות נטילת לולב ושופר לברכת שהתנינו, ובלולב י"ל פיון שאין מברכי' שהתנינו רק בי"ר ברכ' המצוה תדירה במצוה זו ומברכי' אותה פעמי' הרבה ראו' להקדימה, אבל בשופר ל"ש ה"ט פמובן, ונ"ל להבין גם זה באקדמות מילין, הנה הרמב"ם פי"א מהלכ' ברכות כ' דאם לא בירך על המצות קודם לעשי' לא יברך אח"כ ונפקא ל' מש"ס ברכות נ"א ע"א ומדמה הרמב"ם ברכת מצות לברכות הנהנין, ועי' יו"ד סי' י"ט בהג"ה רמ"א אם א"א לברך קודם שחיטה יברך אח"כ והוא מא"ז ובהג"א פ"ק דחולין דמחלק בין ברכת הנהנין אחר שאכל והנאתו עוברת איך יברך משא"כ בברכת מצוה ועי' ש"ה שם שהכריע ברמב"ם, ועי' פר"ח שכ' דרמ"א ג"כ ל"א רק היכא דא"א לברך קודם אבל באפשר ולא בירך תחלה לא יברך אח"כ ובזה גם הרמב"ם מודה ועי' תב"ש, ואני בענייניתי הארכת' בתשובה והוכחתי והראתי לדעת דרמב"ם ס"ל אפי' בא"א לא יברך אח"כ מ"מ י"ל רמ"א עשה פשר דבר ואכ"מ, היצא לנו דשיטת הרמב"ם מיהא דבשום אופן לא יברך אח"כ ורמ"א נקיט להלכתא היכא דלא הי' אפשר ואנוס הוא יברך אח"כ, ואקדים עוד דנ"ל מתוך דברי הרמב"ם מדלא כ' ג"כ דאם לא בירך שהתנינו קודם עשי' מצוה דלא יברך אח"כ כמו שכ' לענין ברכת המצוה עצמה, וכ' שם בעשי' סופה ולולב אם לא בירך שהתנינו בשעת עשי' יברך בשעה שעושה מצוה, ולא כ' בכל מצות שמברך שהתנינו שאם לא בירך קודם עשי' המצוה שלא יברך עוד ש"מ דס"ל דברכת שהתנינו יוכל לברך, והחילוק בין ברכת המצוה לברכ' שהתנינו הוא דברכת המצוה קאי על המעשה שעושה עכשיו ואחר שכבר עשה איך יברך וכ"כ הרמב"ם מפורש בהלכ' אישות בברכת נשואין, אבל ברכת שהתנינו על מצוה שבאה מזמן שיש בה שמח' הלב שזוכה לעשותה, גם אחר שעשה שמחה בלבו שהתנינו ה' לזמן הזה וזכה לעשותה ובנודאי לכתחלה יברך קודם עשי', ובדיעבד יוכל לברך אח"כ פנ"ל ממשמעות הרמב"ם והחילוק נכון מספקא: ועי' מג"א ס' רכ"ה ס"ק ט' דאפי' אחר שאכל פעם שני' לא יברך על אכילה שני' וכ"ש על אותה אכילה והוא מרדכ"ז, זה אינו סותר למ"ש דשאני ברכת

שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל הַנָּאֵת אֲכִילָה אַחַר שְׂאֵכַל מֶה הַנָּאֵה וְשִׁמְחָה יֵשׁ לוֹ עַל הַנָּאֵה דְעֵבְרָה וְאַפְי' לֹא נִתְעַפֵּל עַד־יֵינּוּ וּמְבַרֵךְ בְּרֶפֶת הַמְּזוֹן, שְׂאֵנִי בְּרֶפֶת הַמְּזוֹן שֶׁהִיא בְּרֶכֶה שְׁלֹא־חֲרִי דְכִתִּיב וְאֲכַלְתָּ וְשִׁבְעַת וְאַחֲ"כּ וּבְרֶפֶת עַל שְׂשֻׁבַע וּכ"ז שֶׁהוּא שְׁבַע מְבַרֵךְ אֲבָל בְּרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ אִין רֵאוּנִי לְבָרַךְ אַחֲ"כּ, וְאַפְי' מֵאֵן דַּס"ל דִּיּוּכַל לְבָרַךְ בְּרֵאוּנִי אוֹ אֲכִילָה שְׁנִי'דִישׁ לוֹ שְׁמֶרָה בְּרֵאוּנִי וּבְשֵׁנִי הֵגַם שְׂאֵינָה כ"כ כְּמוֹ הֶרְאִשׁוּנָה, מ"מ מוֹדָה דְלֵאחַר שְׂרָאָה אוֹ אֲכַל לֹא יְבָרַךְ עַל רֵאוּנִי וְאֲכִילָה זֹו, וְאַפְשֵׁר עַל הֶרְאֵנִי יוּכַל לְבָרַךְ כְּשֶׁהוּא עוֹד לְפָנָיו וְרוֹאֵה וְהוּ"ל כְּעִין מְצוּה שִׁישׁ לֶה מְשֻׁד זְמַן, אֲבָל עַל אֲכִילָה שְׁנִכְנַס לְתוֹךְ מְעִיו בְּאִין רוֹאֵה לַכ"ע אִינוּ מְבַרֵךְ לֹא מִשׁוֹם הֶרְאֵנִי שְׁעֵבְרָה וְלֹא מִשׁוֹם הַנָּאֵת אֲכִילָה שְׂאֵינָה עוֹד, וּכ"ז בְּבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל אֲכִילָה הַנָּאֵת הַגּוֹף, אֲבָל בְּרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל הַמְּצוּה גַם אַחַר עֲשִׂיַתָּה שְׁמָחָה לְאִישׁ בְּעֲשִׂי' מְצוּה שְׁעֵשֶׂה בְּשִׁמְחָה דְלֹא פְסָקָה הַשְׁמָחָה כִּי אַחֲרִית לְאִישׁ שְׁלוֹם כִּי הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּלְמַחֵר לַעֲה"ב לְקַבֵּל שְׂכָרָה, וְצַדִּיקִים יִשְׁמַחוּ יַעֲלִצוּ לְפָנָיו אֱלֹקֵי כְּשִׁעוּמָדִים לְפָנָיו לְשִׁמּוֹר מְצוּתָיו, וְאַחֲ"כּ יִשְׁיִשׁוּ בְּשִׁמְחָה זֹו שְׁעֵשׂוּ רְצוֹן קוֹנֵם בְּשִׁמְחָה כְּדְכִתִּיב עֲבָדוּ ה' בְּשִׁמְחָה כִּנ"ל נִכּוֹן בַּעֲזָה"י: וְאַחֲרֵי הַנְּצִיעַת מִיְלֵי טָבָא אֱלוֹ, מוּכָן מִמִּילָא, דְרֵאוּנִי לְהַקְדִּים בְּרֶפֶת מְצוּה לְבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ, דְּבְרֶפֶת מְצוּה זְמַנָּה וּמְקוּמָה לְפָנָיו הַמְּצוּה וְא"א לְבְרֶכֶה אַחֲ"כּ, מִשָּׂא"כּ בְּרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ אֲפֹשֶׁר לְבְרֶכֶה אַחֲ"כּ הֵגַם לְכַתְחִילָה רֵאוּ לְבְרֶכֶה קוֹנֵם שֶׁהַשְׁמָחָה בְּיוֹתֵר, וּמִשׁו"ה אֵינָה הַפְּסָק בֵּין בְּרֶפֶת מְצוּה לַעֲשִׂי' דְּשִׁיכִי לַעֲשִׂי' מְצוּה וְקוֹנֵם לַעֲשִׂיַתָּה מ"מ אֲפֹשֶׁר לְבְרֶכֶה אַחֲ"כּ וּבְרֶפֶת מְצוּה בְּדוּקָא קוֹנֵם עֲשִׂי' וְקָבוּעַ לֶה מְקוֹם וְזְמַן רֵאוּנִי לְהַקְדִּימָה, וְזָכַר קִצַּת מֵהִגִּיעַ זְמַן מִנְחָה שְׁמַקְדִּימִי לְמוֹסַף פִּינּוֹן דְּמִנְחָה זְמַנָּה הִיא וְת"מ לָאו זְמַנָּה הִיא וְאַפְשֵׁר אַחֲ"כּ, וְאַע"פּ שְׂאִין רֵאוּ לְדַבֵּר וְהַחִילוּק רַב מ"מ זָכַר לְדַבֵּר מִיָּהָ אֵיפָא, וְעֵינֵקֵר הַדְּבַר רֵאוּ לְאַמְרוּ לַפַּע"ד וְכִי נִכּוֹן הוּא: עַד פַּה הָיוּ דְבַרֵּינוּ בְּבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל עֲשִׂי' מְצוּה וְהַעֲלִינוּ ג' טְעָמִים לְרַמְבַּ"ם דְּמַקְדִּים בְּרֶפֶת מְצוּת פְּדִיוֹן לְבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ וּמֵה שְׂאֵנוּ מְבַרְכִין בְּלוּלֵב בְּרֶפֶת מְצוּה תְּחִלָּה יֵשׁ לָנוּ ב' טְעָמִים וּבְשׁוֹפֵר וְכַדוּמָה טַעַם אֶחָד וְאַחֲרוֹן חֲבִיב דְּכוּלָּל כָּל הַמְּצוּת יַחַד בְּחַד טְעָמוֹ וְעוֹלִים כְּוָלָם בְּקִנְיָה אֶחָד, בְּעֲזָרַת יַחִיד וּמִיּוֹחַד: וְנִשְׁיַת פְּנִינּוּ לְבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל פִּירוֹת חֲדָשִׁים, הִנֵּה לְהַקְדִּים בְּדוּקָא בְּרֶפֶת פִּירוֹת לְבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ כָּל ג' טְעָמִים שְׁלָנוּ בְּהַקְדַּמַת בְּרֶפֶת הַמְּצוּה לְבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ אֵינָם בְּבְרִכּוֹת עַל פְּרִי חֲדָשָׁה וְלֹא אֲמָרוּ רַבְּנָן בְּטַעְמָא לְהַקְדִּים דְּנוֹקָא בְּרֶפֶת הַפִּירוֹת, וְלְכַאוּרָה רְשׁוּת נְתוּנָה לְהַקְדִּים אֵינְהוּ מִהֵן שְׂרִיצָה, אֱלֹא הָא לִיתָא פִּינּוֹן דְּאִין טַעַם לְהַקְדִּים בְּרֶפֶת הַפִּירוֹת מִמִּילָא צְרִיף לְהַקְדִּים בְּרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ, לֹא מִבְּעִי' לְשִׁיטוֹת דַּס"ל דְּבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל אֲכִילָה רְשׁוּת הִיא אִם מְבַרֵךְ שְׁהֲחַיֵּינוּ בֵּין בְּרֶכֶה לְאֲכִילָה הוּ"ל הַפְּסָק וְכֵן נִקְיַט הַמַּג"א בְּפִשְׁיטוֹת דְּרְשׁוּת הִיא וְעֵינִי ב"י, וְאַפְי' לַפַּמ"שׁ הָאֵלֶּי' רַבָּה מֵהַג"ה סְמ"ק דְּבְרַכ' שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל אֲכִילָה חִיּוּבָא הִיא, מ"מ פִּינּוֹן שְׂאִין קַפִּידָא לְהַקְדִּים בְּרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ קוֹנֵם לְבְרֶפֶת פִּירוֹת צְרִיף לְכַתְחִילָה לְהַקְדִּים בְּרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ כָּל דְּאַפְשֵׁר שְׁלֹא לְהַפְסִיק, וְלְסַמּוֹךְ אֲכִילָה לְבְרֶכְתּוֹ עֲדִיף, וּמ"שׁ בְּבֵאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם הַלְקֵט, סֵפֶר הַלְקֵט לֹא נִמְצָא בְּלֵקֵט הַסְּפָרִים שְׁלִי, וְטַעְמוֹ לֹא יִדְעָנָא וְאַפְשֵׁר כ' כֵּן מִפְּנֵי שְׂרָאָה בְּרַמְבַּ"ם הַלְכ' בְּפוּרִים הַנִּז"ל לְהַקְדִּים בְּפְדִיוֹן בְּרֶפֶת פְּדִיוֹן וּמְדַמָּה מְלֵתָא דְרַמְבַּ"ם לְמַלְתָּא דְּבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ עַל אֲכִילָה, וְכָבֵר לְחַלֵּק יִצְאָנוּ בְּחֵלוּקֵי הַרְבֵּה בֵּין דִּינוֹ שֶׁל הַרַמְבַּ"ם וְגַם לֹא דַמִּי לְבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ דְּשְׂאֵרֵי מְצוּת מְלַבֵּד כ"ז לַדַּס"ל דְּבְרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ רְשׁוּת וְאַפְי' בְּאַכִילָה, שְׁנֵי וְשְׁנֵי בְּרֶפֶת שְׁהֲחַיֵּינוּ דְּמְצוּת דְּהִיא חוֹבָה לַכ"ע כְּמִבְּנוֹרָא בְּש"ס עִירוּבִין הַנִּז"ל: וְרֵאוּתִי

לפמ"ג שכ' דראוי' להקדים ברפת שהחיינו משום דעל הראי' ראוי' לברך א"כ ברכה זו קדמה אלו דבריו ז"ל, ויש לפקפק ולפגום טעמו הא א"א נוהגי' לברך על הראי' ומבואר הטעם דיש ויש שאינו נהגי' בראי', וא"כ אילו שאינו נהגין בראי' למה יקדימו ברפת שהחיינו דוקא, ונ"ל להוסיף מ"א וקמחא, דנ"ל דברפת שהחיינו על הראי' לאו על הכא' הראי' עצמו ששבעתו עינו ושמח בראי' שמחה בראי' זו מה זו עושה לרוב ואפשר לכל ב"א, אלא שהנאת ראי' יש לב"א שרואה פרי חדשה שיוכל לאכלה וליהנות באכילתה ושמח לבו בראי' ע"י הנאת אכילה שיקנה ויאכל, ונ"ל שזהו הרבותא שכ' המחבר אפי' רואה ביד חבירו וכו' ואם הראי' עצמה הנאה מה לי של חבירו או שלו סוף כ"ס נהנה בראי' ופשיטא ואצ"ל הוא, ולמ"ש מוכן היטב דה"א דוקא פשרואה שלו או ביד מוכרו לו פשרואה איכא הנאה בראי' ששמח שרואה דבר שיוכל לאכול, וה"א פשרואה ביד חבירו שאין מוכר לו אינו שמח בראי' פרי זו שלא יאכל אותה קמ"ל פנין שרואה פרי זו ויש עוד מאותו מין בעולם שיוכל לקנות ולאכלה הנאה לו בראי' שביבא גם הוא לאכלה פמזהו, ומ"ש אפי' על האילן משמע אפי' על אילן שלו איכא רבותא, דה"א פנין דבעי טורח תלישה ולפעמים לא נגמרה ונתבשלה לגמרי וטוב לפרי שתהי' עוד מחובר לאילן ובכה"ג פליגו אי מחובר לקרקע פקרקע, ה"א דליכא שמחה כ"כ קמ"ל דשמחה לו על העתיד לבוא, ועיני' ערובין מ' ע"ב אמר ר"י אנו אפי' על קרא חדמא נמי מברכי' וכ' רש"י פשאני רואה קרא חדמא מזמן לזמן, צ"ל מה רצה רש"י בזה שכ' פשרואה מה לי אכילה או ראי' ונראה לכאורה דס"ל לרש"י דעל אכילה חיוב לברך והא דאמר שם רשות היינו על הראי' לכו הנצרך לפרש דר"י על הראי' מברך דע"ז דחה דרשות לא קאמינא ועיני' אבל לפמ"ש דברכ' על הראי' היא משום שנהנה פשיאכל אין ראי' דרש"י ס"ל פסמ"ק לחלק בין ראי' לאכילה די"ל דרש"י קשי' לי למה אמר ר"י אנו אקרא חדמא נמי מברכי' למה פרט קרא וכי לא אכל או ראה פירות חדשי' טובא והוא דקדוק דבעי ישוב לכו התחכם רש"י וכ' על הראי' מברך והיינו משום העתיד שייאכל ממנה ויש רבותא הגם דקרא לא נאכל פמות שהיא חי וצריך טורח ונהנה דרבה עד שראוי' לאכול ומחוסר מעשה כ"כ מ"מ שיער בעצמו שיש בראי' שמחה על העתיד עד שמברך שהחיינו, וכ"ש שארי פירות דנאכלי פמות שהן חי ולכן פרט קרא לדוגמא אפי' פירות פאלו שמחוסרי טורח ומעשה בישול, וכ"ז אם מברך על הראי' אבל אם מברך על האכילה והיינו קודם שאוכל וסמוך לו אחר הבישול דנודאי אין ראוי' לברך שהחיינו על אכילה קודם הבישול פשאין נאכל פמות שהוא חי שמא יאנס ולא יבשל או לא יבוא לאכול, וכל ברכה צריכה להיות סמוך למעשה פל האפשר מה"ט פמבואר בדוקתא טובא, ואי קאי על קרא מבושלת מאי רבותא דקרא דוקא דנקיט וע"כ דקרא חי קאמר כמ"ש וע"כ יברך על הראי' וא"ש נכון מאוד: ולהיות פן דברכה על הראי' שמחה היא לאדם משום שייאכל ממנה ואנו אין נוהגי' לברך על הראי' משום שיש ב"א שאין שמחי' בראי' משום העתיד לבוא, וכ"ש שיש ב"א שאין שמחי' פשרואי' ביד חבירו או באילן או בראי' דבר דצריך תיקון ונהנה דרבה, ויש חששו' הרבה לברכה לבטלה לכו נוהגי' שלא לברך בשעת ראי', וכ"ז עד שאין מוכן ומזומן לפניו לאכול, אבל פשרואה לאכול מיד חל עליו חובת ראי' לברך על הראי' דאז ודאי שמח וטוב לב הוא שרואה מוכן לפניו דבר שמתאנה לאכול וכינון דיש חיוב בפעשה שנוטל לאכול על הראי' ראוי' שיקדים

ברפת שהחיינו שהיא על הנאת הראי' קודם שנותן לתוך פיו, וברפת נהגין על הנאה שנהגה בשע' שנוטל לתוך פיו ויש לו הנאת גרונו ומעיו כנ"ל ועי' בכ"ז: עוד י"ל פעין זה דמשו"ה ראו' להקדים ברפת שהחיינו הגם שא"א מברכי' על הראי', נ"ל דיש אופן דמחוייב לברך ברפת שהחיינו וא"צ לברך ברפת הנהגין כגון מטעמ' שא"צ ברכה ליי"א אפי' יורד למעיו ולי"א דוקא מגמע ופולט ונ"ל דמ"מ ברפת שהחיינו לכ"ע צ"ל דמ"מ נהגה מעט ושמח בטעימתו יותר הרבה מראי' ולכ"ע יש הנאה ושמחה בזה כנ"ל, ולכן ראו' שיקדים ברפת שהחיינו דחיובא בא מיד כשמיכניס לתוך פיו, וברפת נהגין באה דוקא על מה שפולע ועי': עוד כ' הסמ"ג אם אקרה ובינך ברפת אכילה קודם יוכל לברך שהחיינו קודם אכילה דהו"ל כגביל לתורא דהא י"א דחויב לברך על אכיל' כוננתו כיון דהוא ספק עכ"פ אם חויב לברך שוב הו"ל כגביל לתורא דהשתא דאיפא ספק וראוי' לברך הו"ל כצריף לאכילה והוא רחוק, ונ"ל להוסיף עכשיו שפבר נהגו לברך שהחיינו כפר קבלנו עלינו חובה לברך שהחיינו פעין שכ' הרי"ף בת"ע רשות כפר קבלנו חובה ובתפלה לגבי נשים, וכן הדבר הזה לענין שהחיינו וגם שיש דס"ל דחויבא הוא וכפר קבלנו עלינו להחמיר לברך ונעשה למ"ד רשות מרשות חובה כנ"ל: ומ"ש הפמ"ג עוד כששאל מעט יוכל לברך עוד נ"ל נכון דבאכילה מועטת לא מיתבא דעת' ושמח לבו כשאוכל עוד עד שאוכל שיעור באכילה זו, או אוכל בפ"א אכילה מספקת אז שמח לבו ואז יברך בלב שמח ונפש חפוצה ברכתו תעלה לפני ה' ותראה, זהו שהעלתה מצודתי במרוצה והצגתיים לפני מע"כ יחי' וכאב את בנו בדברי' ירצה: ולאשר יודע אני נפש תלמידי כפי כי חביבים וערבים עליו דברינו והרבה דברים חרותים על לוח לבו ששמע מאתי בהיותו דולה ומשקה ושתה מי תורה לצמאו בהיותו יצק מים על ידינו, וכאשר שמעתי ממנו בהיותו אתי עמי יחד במרחץ מ"ב בקיץ העבר, והי' לי למשיבת נפש ולחובר חבר, אמרתי אציגה לפניו דברי אגדה מענין לענין באותו ענין שאנו בו לפרש מדרש תנחומא אשר ז"ל בפ' בראשית הבונה בית חדש פיצד צריף לברך, מברך שהחיינו כדי לעשות נחת רוח ליוצרו, והוא תמוה מתחלתו ועד סופו, מה זה שאלה פיצד צריף לברך וכי ברפת שהחיינו מלתא חדתא היא לו לתנחומא, ולמה שאל דוקא על בונה בית חדש, וגם סיומא דמלת' תמוה ביותר שמיסיים כדי לעשות נחת רוח ליוצרו פשיטא כל המצות וברכות הם לנ"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני: ואמרתי מאז, והוספתי פעת, דיש לעיין בברכה זו דשהחיינו וקיימנו לבונה ב"ח ואוכל פרי חדשה או לובש בגד חדש מה טיבה וכי לתכלית זה נברא אדם ליהנות הנאות גופני' לאכול מפר' של עה"ז ולשפוע מטובה הגם שמחוייבים אנו לברך ברפת הנהגין וברפת המזון דאורייתא, היינו לשבח ה' על שנתן לנו צרכינו אבל לברך שהחיינו וכדומה וכי לזה בראנו ה' ולזה אנו מצפי' לחיות עלי האדמה אתמהא, והנה בברכת הפירות י"ל שמברכי' שהחיינו שנוכל לברך ברכה שלפני' ושל אחריה אבל קונה בגד חדש וכדומה לא ידענא טעם נכון, ונראה וקיימנו לזה"ז שנוכל ליהנות ולאכול לשמחת לבבינו במה שבא מזמן לזמן משום הכי באמת ברפת שהחיינו רשות היא חוץ על מצות דוודאי ראו' וחויב לברך שהחיינו כי הם חיינו ואנרף ימינו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם בעבורם סוף דבר הפל נשמע וכו', אבל על הנא הגופני' רשות היא ומ"מ יש קצת מצנה וראוי' לברכה כי לולי שהארץ נתן לב"א ולא חסר בעולמו לא היו יכולי' להתקיים ולעמוד חי לפניו ית"ש לשמור

מְצוֹתָיו כַּמִּשְׁכָּן וְכָל מַעֲשָׂיו לְשֵׁשׁ, וּמֵאֵן דָּס"ל דְּעַל אֲכִילָה חַיִּיב וְעַל רֵאִי רְשׁוֹת
י"ל דְּעַל אֲכִילָה חוֹב פִּינּוֹן דְּעוֹשָׂה בְּאֲכִילָה זֶה מְצוּהָ שְׁמִבְרָךְ לְפָנָי וּלְאַחֲרָי: וְהִנֵּה כ"ז לֹא
יוֹעִיל לָנוּ לְבוֹנָה ב"ח לְמַה יִּבְרָךְ שְׁהַחֲיִינוּ וְכ"ש שְׁנִצְרִיכֵהוּ וְנִחַיֵּיבֵהוּ לְבָרַךְ שְׁהַחֲיִינוּ, וְזוֹ
שְׁאַלְתָּ הַמְדַרְשׁ הַבּוֹנֵה בֵּית חֲדָשׁ פִּיצַד צָרִיךְ לְבָרַךְ אֲמַר צָרִיךְ וּל"א פִּיצַד מְבָרַךְ דָּאֵם
רְשׁוֹת הוּא ל"ק כ"כ פִּמּוֹ שְׁמִבְרָךְ עַל מִיּוֹדֵי דְאֲכִילָה פְּרִי חֲדָשָׁה אוֹ קוֹנָה בְּגַד חֲדָשׁ וְכַדוּמָה,
וְלָכֵן אֲמַר פִּיצַד צָרִיךְ לְבָרַךְ הֵינּוּ מְאַיְנָהוּ טַעַם נִצְרִיכֵהוּ וְנִחַיֵּיב אוֹתוֹ לְבָרַךְ שְׁהַחֲיִינוּ עַל
הַנָּאָה גּוֹפְנֵי שְׁאִין בּוֹ תוֹעֵלֶת לְתַכְלִית אֲמִיתֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הָאָדָם וְחֵי בָהֶם לַעוֹה"ב,
וְתַמּוּהָ קַמְתָּמָה שְׁפִיר, וּמְתַרְץ הֵדָא מְלַתָּא מְבָרַךְ שְׁהַחֲיִינוּ לַעֲשׂוֹת נַחַת רִיחַ לְיוֹצְרוֹ הֵינּוּ
מִי שְׁבוֹנָה ב"ח עִי"ז יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת כְּמָה מְצוֹת מְצוֹת מְעַקָּה מְצוֹת מְזוּזָה דְלַכְמָה דְּעוֹת אֵינּוּ
רַק בְּבֵית שְׁלוֹ מְמַשׁ, וְכֵן יוֹכֵל לְיַחַד בְּבֵיתוֹ מְקוּם מְיוֹחַד שְׁיֵהֵי בֵּית וְעַד לְחַכְמִים אוֹ
בַּהֲכַנ"ס וְכַדוּמָה, וְהֵינּוּ דְקָאֲמַר שְׁיִבְרָךְ שְׁהַחֲיִינוּ וְכוּ' פְּדֵי שְׁיוֹכֵל לַעֲשׂוֹת נ"ר לְיוֹצְרוֹ
בְּבֵית זֶה וְהַפֵּל הוֹלֵךְ בְּתַר הַכְּנוּנָה שְׁמַכּוּן לְזֶה, וְכֵן יַעֲשֶׂה כְּמַצְנוּהָ עָלָיו מְאֹמֵר וְעוֹשָׂה,
וְרַצוֹן יִרְאוּ יַעֲשֶׂה, וְכִסְאוֹ יִגְבִּיהָ רַם וְנִשְׂאָ, וְיִצְמִיץ פָּחוּ וְחִילוֹ לְאוֹרְיִיתָא, וּמִשְׂאָ דְבַר ה'
בְּקַל יִסְבּוּל וְיִשְׂאָ, כְּאֵת נִפְשׁוֹ וְנִפְשׁ אוֹה"נ דְּש"ת בְּאַהֲבָה רַבָּה.

פ"ב כְּאוֹר בּוֹקֵר לְיוֹם ה' ג' פְּסָלְיוֹ לִס' גַּם בְּרוּךְ יֵהִי בְּרַכְתּוֹ לִפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל
בְּנִימִין ב"ה גַּם מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה כּוֹ שְׁלוֹם תְּנִין, בְּכָל מְקַנָּה וְקַנְיָן, מְקוֹנָה שְׁמִים וְאֶרֶץ
וְאֵת חַג הַמְּצוֹת יַחּוּג בְּדִיצוֹת, ה"ה י"נ הֶרֶב הַג' בְּנִשְׁ"ק הַמְּאוּה"ג וְכוּ' כִּש"ת מו"ה אֶהְרֹן
שְׁמוּאֵל אֶסְאָד נִי אֲבַדְק"ק ס"ה יע"א: בְּמוֹצָא מְנוּחָה הַגִּיעַ אֵלַי מְכַתְּבוֹ שְׁמוּרָה בְּכָל
וְעֵרוּכָה, וּמְצָאֵתִי בּוֹ מְנוּחַ בְּרֵאוֹתוֹ מְתוּכּוֹ כִּי אֵתוֹ הַחַיִּים וְהַשְׁלוֹם וְכֵן לְחַתְּנֵי כְּבִנֵי הֶרֶבְנֵי
הַמְּנוֹפֶלֶג וְכִתִּי זוּגְתּוֹ הַצְּנוּעָה יָחִיו, וְהִנֵּה פִר"מ נִי יוֹדַע כִּי עַת לְחַשׂוֹת בְּהַרְיִצוֹת מְכַתְּבִים
שְׁאִינָם נְחוּצִים לְשַׁעָּה לְדִינָא כִּי רַבּוֹ הַטְּרָדוֹת לַעֲת פְּזֹאת בְּפִרְקָא דְכֹלָא וְעוֹנִינִים שׁוֹנִים
דוֹחֵי זֶה אֵת זֶה, בְּכ"ז פְּנִיתִי מְעַט רַגַע לְהַשִּׁיבּוֹ עַל דְּבָרָיו שְׁהֵם בְּנוּי' עַל תְּשׁוּבָתִי שְׁשִׁלְחַתִּי
אֵלָיו, וְאַשִּׁיבוֹ בְּקוֹצֵר אֲנֹמֵר: מ"ש פִּר"מ נִי עַל מ"ש לְהוֹצִיא נִפְשׁוֹ מִסְּפַק בְּרַכַּת שְׁהַחֲיִינוּ
עַל סְפַק פְּדִיוֹן שְׁיִלְבּוֹשׁ בְּגַד חֲדָשׁ וּבְרָךְ שְׁהַחֲיִינוּ עַל הַבְּגָד וּיְכּוּן גַּם לְמְצוֹת פְּדִיוֹן וְצִיּוֹן
עַל מ"ש בְּרַכֵּי יוֹסֵף יו"ד ס' ע"ר וּבְשִׁיבְרֵי בְּרַכָּה או"ח ס' רכ"ג, בְּיוֹתֵר הִי לֹא לְהִבִּיא
מִרְמ"א או"ח ס' ת"ר וּבִמְג"א ס' ק א', וְעַצָּה זֶה לֹא מְאַתִּי יְצָאָה, וּפִר"מ נִי לֹא מְצִיאָה
מְצָא: וְמָה שְׁצִיּוֹן עַל הַח"ס או"ח ס' נ"ג וְס' נ"ה בְּסְפַק בְּרַכַּת שְׁהַחֲיִינוּ כְּשִׁאֲנִי לַעֲצָמֵי
הִי נ"ל לְחַלֵּק בֵּין סְפַק לְסְפַק, דָּאֵם הַסְּפַק אִם תִּקְנוּ בְּרַכַּת שְׁהַחֲיִינוּ עַל דְּבַר זֶה פִּינּוֹן
דְּסְפַק הוּא אֲזֵלִי לְהַקֵּל וְגַם יֵשׁ חֲשׁוֹשׁ מִשׁוּם לֹא תִשָּׂא, אוֹלֵי לֹא תִקְנוּ וְאִין רְאוּי' לְבָרַךְ
שְׁהַחֲיִינוּ עַל דְּבַר זֶה, אֲבָל הֵיכָא דְנוֹדָאֵי ע"ד זֶה תִקְנוּ וְרְאוּי' לְבָרַךְ שְׁהַחֲיִינוּ אֲלֵא דְהַסְּפַק
שְׁמָא אֵינּוּ מְחַוְיֵיב בְּמְצוּהָ זֶה כְּמוֹ בְּנוֹדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ דְהַסְּפַק אִם בְּכוֹר הוּא אוֹ לֹא, פִּינּוֹן
דְּמְחַוְיֵיב הוּא לְפָדוֹת מִסְּפַק כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵתִי וְאַפְּי' לֹא יֵהִי רַק מְחַוְיֵיב דְּרַבְּנָן מְכ"ש
כְּשִׁמְחַוְיֵיב מְדְאוֹרְיִיתָא מְסַפִּיקָא סוּף כ"ס גַּם אִם קָמִי שְׁמִי גְלִיָּא דְפִטוֹר, מ"מ הוּא צָרִיךְ
לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹ וּמְצוּהָ דְרַבְּמֵי עָלֵי קַעֲבִיד וְכִינּוֹן דְּמְצוּהָ הַבָּאָה מְזַמֵּן לְזַמֵּן הִיא וְשְׁמַחָה הִיא לֹא
יוֹכֵל וּמְחַוְיֵיב לְבָרַךְ שְׁהַחֲיִינוּ כְּנִלְפַע"ד מְסַבְרָא וְשָׂרָה, לְוִלֵי דְח"צ ס' ק"ד בְּסוּפּוֹ וּבַח"ס
יו"ד ס' רצ"ט לֹא סְבִירָא לְהוֹ הֵכִי וְלֹא נַחַתוֹ לְחַלֵּק כְּמוֹ שְׁחַלְקֵתִי וּבְטָלָה דְעַתִּי: וְמָה
שְׁפַקְסָא פִּר"מ נִי עַל עַצָּה יַעוּצָה שְׁחַדְשֵׁתִי מְנַפְשָׁאֵי כְּשִׁיבְרָךְ בְּרַכַּת שְׁהַחֲיִינוּ עַל בְּגַד
חֲדָשׁ וּמְכּוּן גַּם עַל הַפְּדִיוֹן שְׁיִכְלּוֹל ג"כ בְּרַכַּת פְּדִיוֹן וְיֵאֲמַר בְּרוּךְ אַתָּה ה' וְכוּ' שְׁהַחֲיִינוּ

וקימנו וכו' וקדשנו במצותיו וצינונו על פדיון הבן או איפכא, וצינו פר"מ ני' על ש"ס ברכות מ"ט ע"א דמבואר שם דאין חותמין בשמים ומפוךש שם טעמא דאין עושין מצות חבילות, אין דמינונו עולה יפה ואין נדון שלנו דומה לראי' דהרי מבואר שם חוץ מזו משום דמקדש שבת וישראל והזמנים חדא הוא משא"כ ב"י ומושיע ישראל עיי"ש ברש"י ועי' פסחים ק"ב ע"ב הבדלה וקידוש חדא מלתא היא, וברכת פדיון ושהחיינו שניהם חדא מלתא היא יותר מהא דברכות וכ"ש מדפסחים הבדלה וקדושה, דשניהם ברפת מצנת פדיון ושהחיינו על הפדיון על דבר א' של מעשה אותה מצנה קאו, ועי' רמב"ם הלכ' בפורים פי"א הלכה ה' שכ' דמברך על פדיון הבן וחוזר ומברך שהחיינו, ויש לדקדק בלשוננו שכ' וחוזר ומברך, מאי חוזר דקאמר הול"ל לישנא קלילא ביותר ואח"כ מברך שהחיינו, ויש למשמע דבא לאפוקי שלא יכלול ב' ברכות יחד ולברך ב"א ה' וכו' אשר קדשנו וכו' על הפדיון ושהחיינו וכו' ואי הוי כ' ואח"כ מברך שהחיינו הי' אפשר לומר דכוננתו דמסיים אח"כ שהחיינו, לכן מדייק ואומר ואח"כ חוזר ומברך דהיינו חוזר ומברך מה שאמר כבר וכך הוא פוננתו חוזר בכ"מ וכאן נמי שחוזר ומברך ברוך אתה ה"א וכו' שהחיינו פנ"ל, ונראה דהוציא הרמב"ם פן מש"ס שלהי פסחים שדרו וכו' אבי הבן מברך שמים והלקתא אבי הבן מברך שמים, צ"ל הא השאלה לא הי' אלא אי מברך שהחיינו או לא הול"ל אבי הבן מברך שהחיינו ופשיטא דשמים הנה והא דמקדים פשיטא דעל פדיון אבי הבן מברך עיי' צל"ח שם וגם לנו ישובים ע"ז בתשובה, אבל למסקנא דאמר מברך ב' לא נתיישב, ונ"ל מזה הוציא הרמב"ם דחוזר ומברך ברכה בפ"ע, וזהו ששלחו ואמרו מברך שמים כ"א ברכה בפ"ע ולא יכללם יחד, שצריך לברך כ"א בפ"ע לאל המיוחד על כל דבר ברכה ביחוד פנ"ל: ואפשר י"ל דנזקא בפדיון יברך כ"א בפ"ע דהא אפעי לי' אם הפהו יברך שהחיינו והלקתא האב מברך שמים, וי"ל דמ"מ הפהו ג"כ ראוי' שיברך שהחיינו והאב עיקר והוא טפל לו ויוצא בשמיעה בפעו שהאב מברך שהחיינו ובתשובה הארכתי אם מת הבן דאין האב מברך שהחיינו אם הפהו מברך, וכיון שמוציא הפהו בברכת שהחיינו וברכת שהחיינו דכהן אינו על המצוה ועיקרה על שנהנה לכן אין ראוי' שהאב יברך ב' ברכות אלו בכלל הגם דדידי' על ענין א' הם על עשי' המצוה מ"מ לגבי פהו ענין אחר הוא, ואין למדין מרמב"ם הנ"ל למק"א ועיי' בכ"ז: וכ"ז אנו צריכי' אם הי' אפשר לברך ברפת פדיון בפ"ע וברפת שהחיינו בפ"ע אבל בנדון פעי' שלנו דא"א לברך ברפת פדיון בענין אחר גם אם הי' בו משום א"ע מצות חבילות שרי לכללם יחד כיון דא"א בענין אחר כדאיתא בפסחים שם דהיכא דא"א שרי ועדיף משלא לברך כלל, וגם זיל בתר טעמא דאין עושין חבילות משום דמחזי כמשא וכיון דא"א בלא"ה לא מחזי לרואים כמשא דהא אנוס הוא וכ"ז פשוט: ויש לי מקום עיון ע"י התעוררות של פר"מ ני' אם מותר לברך ברפת שהחיינו על מצוה ועל בגד חדש בברכה אחת לפטור שניהם אם מחשב כדבר אחד שעל שניהם מברך שהחיינו ה' לזמן הזה, או נימא דברפת שהחיינו על קיום המצוה שהחיינו ה' לקיים מצוה זו מברך ה' על דבר שאין בו הנאת הגוף ולא ליהנות הנאת הגוף ניתנה אלא דבר שהנשמה נהנה ממנה ועל בגד חדש מברך שהחיינו ה' ליהנות הנאת הגופני והוי כתרי מילי, או נימא כיון שברכה אחת היא לאבינו שבשמים שהחיינו וקימנו, וגם אין מברך' על המצוה אלא כשבאה מזמן לזמן כשעושין אותה בשמחה, הו"ל חדא מילתא ובנודאי כשא"א בענין

אחר פהא דסי' ת"ר שְׁמַבְרָה שְׁהַחֲיִינוּ עַל י"ט ב' שֶׁל ר"ה וּב"ח אוּ יַיִן חֲדָשׁ פְּדֵי לְצֵאת יְדֵי כָּל הַשִּׁיטוֹת בְּנוֹדָאֵי לִיכָא קַפִּידָא פִּינֵן דְּעוֹשָׁה פִּן מְשׁוּם סַפְק וְלֹא מַחְזִי כְּמַשָּׂא, אָבֵל בְּשֵׂאֲפִשֵׁר לְבָרָה עַל כ"א בּפ"ע וְאִין גְּדוּד חֲשֵׁשׁ בְּרָכָה שְׂאִינָה צְרִיכָה בְּכָל א' מֵהֶם יֵשׁ לִי מְקוּם עֵינֵן לְפּוּם רְהִיטָא : וְקִשָּׁה הַיּוֹם אֲנִי עַל הַרְמַב"ם פּכ"ט מֵהֶלְכ' שְׁבֵת הַלְכָה י"ג שִׁכ' דְּאִין מְבָרְכֵי בְּרַכַּת הַמְּזוֹן וְקִדּוּשׁ עַל פּוּס א' וְכו' דְּשַׁנֵּי מְצוּה דְּאוֹרֵייתָא וְעֵינֵי מְגִדוּל עוֹז דְּלֹא בָּא לְאַפּוּקֵי הַבְּדֵלָה דְּאוֹרֵייתָא הוּא אֵלָא לְאַפּוּקֵי מְצוֹת דְּרַבְּנֵן פְּמוּ ז' בְּרַכּוֹת שֶׁל חֲנוּפָה וְכִינְצָא בְּהֵן דְּלִיכָא מְשׁוּם א"ע מ"ח עיי"ש.

וְקִשָּׁה לִי פִּיּוּם מְש"ס בְּרַכּוֹת הַנֵּ"ל דְּמְבֹאָר דְּאִפִּי בְּבְרַכּוֹת דְּרַבְּנֵן אִיכָּא מְשׁוּם א"ע מְצוֹת חֲבִילוֹת וְעֵינֵי רש"י שֶׁם שְׂצִינֵן עַל ש"ס פְּסָחִים ק"ב וְלְרַמְב"ם דְּבִדְרַבְּנֵן לִיכָּא מְשׁוּם א"ע מ"ח כ"ש הֵתֵם דְּלִיכָּא מְשׁוּם א"ע מ"ח כ"כ פְּמוּ שְׁנֵרְאָה מְרש"י שֶׁם שִׁכ' שְׂדוּמָה לְעוֹשֵׂי מְצוֹת חֲבִילוֹת וְצ"ל"ע: וְהִנֵּה לִוְלֵי מַה שְׁהַעֲמִים הַמְּגִדֵל עוֹז בְּרַמְב"ם דְּכּוֹנְנָתוֹ לְשִׁלּוּל ז' בְּרַכּוֹת חֲנוּפָה וְכְדוּמָה לוֹ, הִי' ג"ל דְּכּוֹנְנַת הַרְמַב"ם לְאַפּוּקֵי חַד דְּאוֹרֵייתָא וְחַד דְּרַבְּנֵן, אָבֵל בְּתַרְתֵּי דְּרַבְּנֵן אִיכָּא מְשׁוּם א"ע מ"ח וְאִקְדִּים מַה שְׁהַעֲלֵתִי מֵאֵז בּמ"ש הַרְמַב"ם הוּאִיל וְשִׁנְיָהֶם דְּאוֹרֵייתָא בְּנוֹדָאֵי מְשַׁמַּע אָבֵל חַד דְּאוֹרֵייתָא וְחַד דְּרַבְּנֵן לֹא הֵיִינוּ אִם עוֹשָׂה תַּחֲלָה הַדְּאוֹרֵייתָא וְאַח"כ דְּרַבְּנֵן לֹא אִיכַפְתּוּ לָנוּ מַה שְׁנִטְפֵּל הַדְּרַבְּנֵן אַחֵר הַדְּאוֹרֵייתָא דְּבִדְרַבְּנֵן לֹא חֲשֵׁשׁוּ לְמַחְזִי כְּמַשָּׂא, וְהָא הַדְּאוֹרֵייתָא עָשָׂה תַּחֲלָה וְלֹא נִרְאָה כְּמַשָּׂא רַק מְצוּה שְׁנִי' שְׁהִי' לוֹ לִיקַח כּוּס אַחֵר וְלֹא קִפְדוּ רַבְּנֵן בְּדַדְהוּ כ"כ אָבֵל כְּשִׁמְקִידִים מְצוּה דְּרַבְּנֵן וְאַח"כ מְצוּה דְּאוֹרֵייתָא בְּנוֹדָאֵי אִיכָּא מְשׁוּם א"ע חֲבִילוֹת פְּמוּ שְׁנִיָּהֶם דְּאוֹרֵייתָא דְּמַחְזִי כְּמַשָּׂא עֲלֵיו לִיקַח כּוּס אַחֵר וּכ"ש הוּא מְב' מְצוֹת דְּאוֹרֵייתָא דְּכָאן עוֹשָׂה דְּאוֹרֵייתָא טָפֵל וְאֵגֵב גְּרָרָא לְדְרַבְּנֵן : וְהַעֲלִיתִי זֶה מִפְּחַ קוֹשֵׁי' עֲצוּמָה שְׂשִׁמְעַת' פֶּד הוֹינָא טְלִי' מִפְּהָ קִדּוּשׁ שֶׁל אָבָא מְאוּה"ג זצ"ל שְׁהַקִּשָּׁה לְפַמ"ש הַה"מ וּמְבִיאֵוּ הַמַּג"א דְּקִדּוּשׁ י"ט דְּרַבְּנֵן לֹא מְקַשָּׁה ש"ס מִיְדֵי מִיקְנָה"ו וִיקְנָה"ז הָא קִדּוּשׁ י"ט דְּרַבְּנֵן וְהַבְּדֵלָה דְּאוֹרֵייתָא וְלִיכָּא מְשׁוּם חֲבִילוֹת, וְלִמ"ש א"ש דְּוָקָא כְּשֵׁא' דְּאוֹרֵייתָא וּמְקִידִים דְּאוֹרֵייתָא לְדְרַבְּנֵן, אָבֵל בִּיקְנָה"ה דְּמְקִידִים קִדּוּשׁ י"ט דְּרַבְּנֵן לְהַבְּדֵלָה דְּאוֹרֵייתָא בְּנוֹדָאֵי אִיכָּא מְשׁוּם חֲבִילוֹת וּכ"ש הוּא כְּמ"ש: וַיֵּשׁ לִי עוֹד הוֹכַחָה לְדְרַבְּנֵינוּ מְדַקְשָׁה לִי עַל מ"ש הַרְמַב"ם הוּאִיל וְשִׁנְיָהֶם דְּאוֹרֵייתָא וְצ"ל הֵגֵם דְּקִדּוּשׁ וּבַה"מ"ז עַל הַכּוּס לְאוֹ דְּאוֹרֵייתָא מ"מ קִדּוּשׁ וּבַה"מ ב' מְצוֹת דְּאוֹרֵייתָא הֵם וְכְשִׁמְבְּרָה בַּה"מ"ז וְקִדּוּשׁ עַל כּוּס א' הֵגֵם דְּכּוּסוֹת דְּרַבְּנֵן בְּשַׁנֵּי' מ"מ אֲסוּר מְשׁוּם דְּנִרְאָה כְּמַשָּׂא עֲלֵיו לְקַיִּים מְצוּה דְּאוֹרֵייתָא פְּתַקוּנָן שְׂתַקְנוּ חֲכָמִים לְבָרָה וְלִקְדָּשׁ עַל כּוּס יַיִן מְלֵא, אָבֵל קִשָּׁה לִי וְכִי לֹא מְשַׁפְּחַת שְׂאָכֵל רַק שְׂעוּר דְּרַבְּנֵן וְעִיקָר בַּה"מ"ז דְּרַבְּנֵן וְאִיךָ כ' הַרְמַב"ם בְּפִשְׁיטוֹת דְּאִיכָּא מְשׁוּם חֲבִילוֹת פִּינֵן דְּשִׁנְיָהֶם דְּאוֹרֵייתָא וּמִי פְּסָקָא דְּאָכֵל שְׂעוּר דְּאוֹרֵייתָא וְצ"ע.

וְע"כ פְּדְרַבְּנֵינוּ פִּן הוּא פְּשִׁמְקִידִים דְּרַבְּנֵן לְדְאוֹרֵייתָא בְּנוֹדָאֵי אִיכָּא מְשׁוּם א"ע חֲבִילוֹת וּכ"ש הוּא וְכ' הַרְמַב"ם אִפִּי אָכֵל שְׂעוּר דְּאוֹרֵייתָא דְּתַרְתֵּי דְּאוֹרֵייתָא מ"מ אִיכָּא מְשׁוּם א"ע חֲבִילוֹת וּכ"ש כְּשִׁלָּא אָכֵל רַק שְׂעוּר דְּרַבְּנֵן דְּהָא מְקִידִים לְדְרַבְּנֵן וְעוֹשָׂה דְּאוֹרֵייתָא טָפֵל לְדְרַבְּנֵן וְא"ש נִכּוֹן בַּעֲזָה"י: וְהִנֵּנִי מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ מַה שֶׁנ"ל עוֹד בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּוָקָא כְּשִׁעוֹשָׂה ב' מְצוֹת דְּאוֹרֵייתָא וְדְרַבְּנֵן בְּזָה אַח"ז לִיכָּא מְשׁוּם א"ע מ"ח וְע"ד שְׂכַתְּבֵנוּ שְׂעוֹשָׂה תַּחֲלָה דְּאוֹרֵייתָא וְאַח"כ דְּרַבְּנֵן דְּכָבֵר יָצָא יְדֵי דְּאוֹרֵייתָא וְלֹא נִרְאָה כְּמַשָּׂא עֲלֵיו, אֵלָא מְצוּה דְּרַבְּנֵן שְׂאֲחֲרֵי, אָבֵל כְּשִׁעוֹשָׂה בְּבֵת אַחַת דְּאוֹרֵייתָא וְדְרַבְּנֵן וְהִי' רְאוּנָא וְאֲפִשֵׁר

לעשות כ"א בפ"ע הגם דחדא מנייהו דרבנן מ"מ איפא משום א"ע חבילות דמחזי כמשא עליו ב' מצות של דאורייתא ושל דרבנן שעושה אותם בב"א וילמשא עליו לעשות מצוה דאורייתא בפ"ע והי מנייהו מפקית דנאמר על מצוה דרבנן כי זאת המצוה למשא עליו כנ"ל נכון מסברא: ויש לי ראי' מהימנא על זה מירושלמי דמביא פ"י בשבת כ"א סג"ג דכבתה דאין מדליקין נ"ח בשמן שריפה כשיש לו שמן אחר וטרח פ"י למצוא טעם למה לא ידליק בש"ש גם כשיש לו שמן אחר ולדידי נראה הטעם פשוט משום דא"ע מ"ח ומחזי עליו כמשא שעושה בש"ש שמצוה עליו לשרפו עוד מצות נ"ח וכשאין לו שמן אחר שרי כמו בכל מצות כשא"א שרי כבש"ס פסחים ק"ב ע"ב: וי"ל בדברינו עד"פ קוש' תוס' שם מנ"ל דאין מדליקין בשבת משום טעם אחר הוא דמותר לשמש, ונ"ל עפמ"ש פ"י מדקתני פתילות ושמנים שאין מדליקין בשבת גם שמן שריפה בכלל והקשה מ"ט אין מדליקין בשבת, והנה טעמינו לשבח הוא משום א"ע מ"ח אלא דזה דוקא כשיש לו ש"א, אבל כשאין לו שרי והה"נ שארי שמנים ופתילות בחול רק כשיש לו כמ"ש פ"י דפשיטא משום חשש שמא יפגע אין לבטלו ממצוה, אלא דבשמן שריפה בשבת אפי' אין לו אסור משום שמא יטה למאן דס"ל דה"ט דא"מ בשמן שריפה בשבת והא דאמר ר"ה פל השמנים שאמרו אין מדליקין דגם ש"ש בכלל בשבת אסור להדליק נ"ח אפי' אין לו שמן אחר ומדכנייל להו ש"מ בכל השמנים אסור בשבת אפי' אין לו ש"א ש"מ דאיכא בשבת עוד טעם משום דמותר לשמש לאורו ומשום שמא יטה כמו בשמן שריפה וא"ש עיי': ולפמ"ש דיש חילוק בין מקדים מצוה דאורייתא לרבנן ועושה דרבנן וטפל לדאורייתא, אפשר יש לומר עוד דלא בא לאפוקי אלא כשא' דאורייתא וא' דרבנן ומקדים דאורייתא ועושה דרבנן טפל לדאורייתא כה"ג ליכא משום מחזי דרבנן כמשא דלא קפדו רבנן כשעושה דרבנן טפל וגררא לדאורייתא, אבל כשעושה תרתי דרבנן זאח"ז כוס א' דא' טפל לחבירתה דרבנן איכא קפידא דמחזי שניה' כמשא ועושה אותה טפילה לרבנן, ול"ק תו מש"ס ברכות ה"ג"ל פמוכן, וי"ל דתוס' פסחים דס"ל דבז' ברכות דחופה איכא משום חבילות ורבינו משולם דס"ל ג"כ דברבנן איכא משום א"ע חבילות אלא דכולם שייכי להדדי, אפשר דמודו לרבמ"ם בא' דאורייתא ושני' דרבנן דליכא משום חבילות ועיי': אלא לבעל מגדל עזו אין מעוז ומגדול בדברינו דהא הוא כ' דרבמ"ם בא' לאפוקי ברכות דחופה דליכא משום חבילות קשה מש"ס ברכות, ואפשר דס"ל דהתם לאו משום מחזי כמשא, אלא משום דמוריד בזה כבוד שמים שמברך בכללי ואינו מברך בפרטי' על כל ענין בפ"ע ואין חילוק בין דאורייתא לרבנן ולא דמי למברך בהמ"ז ומקדש על כוס א' דמשום משא דצנרף והוצאת כוס הוא, אבל לענין ברכה לברך בשם ומלכות ולכלול ב' דברים פאחת הגם כי הברכו' עצמן דרבנן מ"מ הורדת כבוד ומיעוט ברכה לשבח לאל עליון הוא, וזכר לדבר עיי' רא"ש סוכה ר"פ לולב הגזול שכ' לענין מהב"ע אין לחלק בין מצוה דאורייתא לרבנן פיון שמברך ומוציא ש"ש מה לי מצוה דאורייתא או דרבנן פנונתו הגם דיש לחלק במצוה עצמה בין דאורייתא לרבנן דהקילו ברבנן ולא חששו משום מהב"ע אבל לענין ברכה אין לחלק הגם שהברכה עצמה היא דרבנן פיון שמוציא ש"ש מה לי על מצוה דאורייתא או דרבנן פיון כד ובין כד מנאץ הוא, וכן י"ל לענין חבילות הגם שיש לחלק בין הכא לדהתם, ועיי' סוכה פ' לולב וערבה אמר ר"ז הלכה כר"י ומפרש טעמא ברוף ה' יום בכל יום תן לו מעין

בְּרִכּוֹתָיו וְעֵינֵי רַמְבַּ"ם פִּי"א מְהֵלֵךְ בְּרִכּוֹת הַלְכָה יו"ד: וְהִדְרִינָן לְסַפְקֵיתֵינוּ לְבִרְרָה
שֶׁהֲחִינּוּ עַל מִצְוֵה וְעַל בְּגַד חֲדָשׁ וְכַדּוּמָה אִם שְׁנֵי עֵנִינִים הֵם הַגֵּם שְׁעֵיקָר הַבְּרָכָה דְרַבְנָן,
מ"מ אִיכָּא מְשׁוּם חֲבִילוֹת אוֹ מְשׁוּם דְּבִתְרֵי דְרַבְנָן ס"ל לְרַמְבַּ"ם בְּכ"מ דְּאִיכָּא מְשׁוּם
חֲבִילוֹת, אוֹ מְשׁוּם דְּבִרְכָה שְׁאֵנִי, וְאִפְשָׁר דְּבִרְכַת שֶׁהֲחִינּוּ עַל בְּגַד אוֹ פְּרִי חֲדָשָׁה שְׁאֵינָה
חַיִּיב כ"כ יֵשׁ לְהַקְלֵל, וְהִיכָא דַּא"א וְדַאי שְׁרִי בֵּין לְטַעֲמָא מְשׁוּם חֲבִילוֹת וּבֵין לְטַעֲמָא
מְשׁוּם הוֹרְדַת כְּבוֹד ה' וּמִיעוּט הוֹדְנָה וְשִׁבְחָה, זֶהוּ שֶׁהֲעֵלְתָה מְצוּדָתִי בְּחַפְזִי בְּעִיּוֹן כְּשִׁעוֹת
שְׁתִּימִים, בְּעִזְרַת נוֹרָא תְּהֵלוֹת, בְּדִין זֶה דְּאִין עוֹשִׂין מְצוֹת חֲבִילוֹת, הוּא יִרְאֵנוּ מִתּוֹרָתוֹ
נִפְלְאוֹת לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת מְצוֹת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת, בַּל יַעֲכּוּבּוּנוּ מִחֲבִלֵי כָּרֵם ה' צְבָאוֹת וְאֵת
חַג הַמִּצּוֹת נְחוּג בְּדִיצוֹת, הַכ"ד אוֹה"נ דַּש"ת וְשְׁלוֹם עַל דֵּינֵי יִשְׂרָאֵל וְתַלְמִידֵנוּ מִבְּחֵרֵי
גְּבַרְיָנוּ אֲהוּבֵינוּ וְנִפְשֵׁינוּ וְנִפְשׁ אוֹה"נ.

פ"ב ד' כ"ט אָדָר תַּרְל"א לַפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג' מֵהֶרֶם"ס זצ"ל תְּשׁוּבָה
כַּז פְּתִיקוּעַ שׁוֹפָר, תַּפְתֵּב בְּסִפְרָא אֲשֶׁכּוּל הַפּוֹפָר, מִמְשַׁפְּחַת סוֹפָר, כָּל טוֹב מֵאַתְּרָה לֹא תוֹפָר,
ה"ה חֲבִיבֵי תַלְמִידֵי הָרַב הַנּוֹתִיק מְלֵא עֵתִיק הָרַב הַמְּאֹוה"ג הַמְּאִיר בְּתוֹרָתוֹ לְעִדְתּוֹ מוֹרֵג
חֲרוּץ בַּע"פ כַּש"ת מו"ה זוֹסְמָן סוֹפָר נ"י אֲבַדְק"ק הַאֲלֵלָאשׁ יַע"א: יִקְרַתְּהּ קַבְלָתִי וְשִׁלַּח
אֵלַי מִמְּקוֹמִי לְכָאן וְאֵנִי פָּה עוֹסֵק בְּרַפּוּאוֹת זֶה כְּמָה שְׁבוּעוֹת לְהַעֲלוֹת רַפּוּאָה לְמִיחּוֹשׁ
שְׁלִי מִיְהָא בְּעֵי, וְלִהְשִׁיב נַפְשִׁי אַחֲרֵי שְׁהִיִּיתִי בּוֹוִיעַן שְׁנִצְרָכָה לְמִקּוֹם חֲתָרָה אֲפַעֲרָא צִיָּאן
אֲשֶׁר בְּחֻמְלַת ה' עָלַי גְּמֻלְנִי כָּל טוֹב, וְטוֹב אַחֲרֵי דְבָר מְרַאשִׁיתוֹ בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל לְחִינּוּבֵי
טוֹבִים שְׁגֻמְלֵנִי כָּל טוֹב, וְהִנֵּה יוֹם אֲתִמּוֹל בְּיוֹם שֶׁהֲכִינוֹתִי עֲצָמִי לְשׁוּב לְמִקּוֹמִי הַגִּיעַ לְיָדִי
מִכְתָּבָה הַחֲבִיב עָלַי בְּחַפְזִי בֵּין הַמְּכַתְּבִים לְהִשִּׁיב עֲלֵיהֶם בְּעוֹד הַיּוֹתִי פָּה, וְשִׁמְתִי מְעַט
עֵינֵי עָלָיו שְׁלֹא לְאַחַר תְּשׁוּבָתִי אֵלָיָה וְלִהְוִצִיָּאָה מְדַאָּגָה עַל בְּרִיאוֹתֵי, וְהִנֵּה כְּתִבְתָּ דְבָר
בְּעֵטָרָה עַט סוֹפָר דְבָר בְּעֵתוֹ מַה טוֹב בְּדִין בְּרַפְתָּ הַגּוֹמֵל שְׁכ' הַטּוֹר סִי' רִי"ט בְּשֵׁם אָבִיו
הָרַא"ש ז"ל דְּמִי שְׁשׁוּמַע וְיוֹצֵא בְּבִרְכַת מִי שְׁאִינוּ מְחַנּוּיֵיב לְבִרְרָה אִינוּ יוֹצֵא רַק כְּשֶׁעוֹנָה
אָמֵן, וְמִי שְׁשׁוּמַע מְחַנּוּיֵיב א"צ לְעִנּוֹת אָמֵן וְקִשְׁי' לָהּ מִמ"ש הַמְּחַבֵּר סִי' ח' אִם ג'
מִתְעַטְטִים בְּטִלִּית א' יְכוּלִים לְבִרְרָה כ"א בַּפ"ע אוֹ א' יְבִרְרָה וְהֵם יַעֲנוּ אָמֵן הָא פּוֹלֵם
מְחַנּוּיֵיבִים בְּבִרְכָה וְיוֹצֵאִים בְּלִי עֲנִיָּית אָמֵן וְכְתִבְתָּ שְׁעִמְדַתָּ עַל קוֹשְׁי' זוֹ זֶה כְּמָה, וְלִדְיָדִי
אִפִּי רַגַע א' לַק"מ דְּבִסִּי' רִי"ט כ' דִּינֵצָא בְּלִי עֲנִיָּית אָמֵן, אֲבָל מְחַנּוּיֵיב לְעִנּוֹת אָמֵן כְּכֹל
שׁוּמַע בְּרָכָה מִפִּי חֲבִירוֹ דְּצָרִיף לְעִנּוֹת אָמֵן כְּמִבְּנָאָר סִי' רִט"ו וְיֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר דְּנִקְא
כְּשֶׁשׁוּמַע וְהוּא הַשׁוּמַע מִמְּבָרָרָה אִינוּ יוֹצֵא בְּבִרְכָתוֹ שְׁאִינוּ מְחַנּוּיֵיב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה אוֹ שְׁאִינוּ
מְכוּוֹן לְצִאת צָרִיף לְעִנּוֹת אָמֵן אֲבָל כְּשֶׁשׁוּמַע וּמִתְכוּוֹן לְצִאת דְּהו"ל כְּאֵלוֹ הוּא הַמְּבָרָרָה
בְּעֵצְמוֹ דְּשׁוּמַע כְּעוֹנָה י"ל דְּאִינוּ מְחַנּוּיֵיב לְעִנּוֹת אָמֵן וְגַם אִינוּ רִשְׁאֵי דְּהו"ל כְּעוֹנָה אָמֵן
אַחַר בְּרִכּוֹתָיו כֵּן הִי מְקוֹם לוֹמַר לוֹלִי דַּכ' הַמְּחַבֵּר בְּסִי' ח' דַּא' מְבָרָרָה וְהֵם יוֹצֵאִי וְעוֹנֵי
אָמֵן שְׁמַחְוִיֵיבִי לְעִנּוֹת אָמֵן עַל שְׁמִיעוֹת הַבְּרָכָה מֵא' הַמְּבָרָרָה הַגֵּם שֶׁהוּא שׁוּמַע וְיוֹצֵא
וְלִיכָּא מְשׁוּם עוֹנָה אָמֵן עַל בְּרַפְתָּ עֲצָמוֹ בֵּינוּ דְּאִינוּ רַק שׁוּמַע וְלֹא מְבָרָרָה בְּפָה וְכ"ז פְּשׁוּט
וַא"צ לְפָנִים: וְיֵשׁ לַעֲי' בְּמִי שְׁיִצָּא וּמוֹצִיא כְּגוֹן בְּבִרְכַת מִצְוֵה כְּבִש"ס ר"ה דְּבִכָּל הַבְּרִכּוֹת
חוּץ מִבְּרַפְתָּ נִהְגִּין אַע"פ שְׁיִצָּא מוֹצִיא וְעֵינֵי מַג"א סִי' ח' בְּבִרְכַת טִלִּית אַע"פ שְׁיִצָּא וּבִירְרָה
מוֹצִיא וְעֵינֵי פִּמ"ג הַגֵּם דְּמִבְּנָאָר כֵּן בִּש"ס ר"ה קִמ"ל הַמַּג"א רְבוּתָא דַּס"ד דְּבִרְכַת טִלִּית
כְּבִרְכַת נִהְגִּין דְּאִינוּ מְחַנּוּיֵיב לְהַלְבִּישׁוּ עֵינֵי, וְכֵן מְשַׁמַּע מְש"ס ר"ה דְּאָמַר כָּל הַבְּרִכּוֹת
חוּץ מִבְּרַפְתָּ נִהְגִּין מְשַׁמַּע דְּגַם בְּרַפְתָּ טִלִּית בְּכָלֵל, וְיֵשׁ לִי מְקוֹם עִיּוֹן אִם יַעֲנָה הַשׁוּמַע

ויוצא אמן פנין דהמברך אינו צריך לאותה ברכה רק להוציא א"צ לומר אמן וגם אין ראוי דהו"ל כעונה אמן על ברכת עצמו, או נימא פנין דהמברך מוציא משובם ערבות דגם הוא מחוייב בחיובו יוכל וצריך לענות אמן, וצד זה רחוק בעיני דאין מחוייב לברך לו ולהוציא רק שאפשר לו מצד ערבות ונראה יותר דלא יענה אמן וצל"ע: והנה דין זה דהרא"ש דכל שהמברך אינו מחוייב צריך השומע יוצא לענות אמן ואל"ה לא יצא נובע מש"ס ברכות דמקשה והא איהו לא קמודה בשעונה אמן, ולכאורה גם פן הדין בכל ברכת מצוה כשמברך כבר יצא ומוציא חבירו צריך לענות אמן פנין ששומע מאינו מחוייב ומ"ש, ובש"ס ר"ה פל הברכות פולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הנהגין, משמע דכל ברכת המצות כשיצא שנה לברכת הנהגין שיצא ונהנה גם המברך דונדאי יצא בלא אמן וצ"ע מ"ש מברכת הגומל: שוב ראיתי בפמ"ג סי' רט"ו במשפחות שכ' כמסתפק היכא יצא ומוציא אם מחוייב לענות אמן וכ' דיש לחלק דהתם מחוייב בדבר משובם ערבות עיי"ש, ואני לא אבין מ"ש ברכת הגומל דג"כ איכא ערבות למברך דהא מחוייב השומע לברך ומ"ש, ואפשר פוונתו לחלק בין ברכת מצוה דגם המברך מחוייב במצוה עד שלא יצא משא"כ ברכת הגומל דלא בא לידי חיוב אלא במקרה ואין בידי להביא עצמולדי חיוב, אלא דבר זה בעצמו דמצוה שאין מחוייב בה ליכא ערבות וא"י להוציא אחרים אינו ברור עיי' תוס' פ"ג דברכות גבי נשי חייבות בבהמ"ז דרפנן וברא"ש פ' ג' שאכלו ובצל"ח ברכות פ"ג ובתשובה א' הארכתי בענין זה דמצוה שא"מ אינו בערבות ואינו מוציא אחריו י"ח, ומלתא דתמיה לי אנפיר פה על מ"ש הצל"ח ברכות פ"ג שאכלו גבי נאי דברפנן ליכא ערבות ומש"ס ר"ה מוכח דאיכא ערבות בברכות דרפנן ומשו"ה מוציא כשיצא ועיי' רש"י שם והוא פלא, וגם אם נימא דמצוה שא"מ בה אינו בערבות וא"י להוציא אחרים מ"מ בברכת הגומל רחוק וקשה יותר לומר דאינו בערבות דהא שנייה במצוה זו כמוהו כשיבוא לידי כף ובידו לילף בים או למדבר ומחוייב לברך הגם שנכנס מתחלה לכף ולומר פנין שאינו מחוייב להכניס עצמו לכף אינו בערבות דהא גבי ברכת הטלית מוציא אע"פ שיצא כמ"ש המג"א הגם שאינו מחוייב, וצל"ל פנין דמענשי עלה בעידן ריתחא פמבואר במנחות פ' התכלת הוי כמחוייב קצת מיהת משא"כ ברכת הגומל וסוף כ"ס לשון ש"ס ר"ה פל הברכות משמע גם ברכת הגומל ולא נאמר רק בברכת הנהגין וצ"ע: והנה עיקר דין זה דש"ס ברכות דיוצא בברכת חבירו שפירי בריו דיהב לן או שגמלה פל טוב צל"ע איה יוצא בשמיעת ברכה זו הא אין זו נוסח הברכה שמחוייב לברך דהא הוא מברך שגמלני פל טוב, והם אמרו דיהב לן והוא צריך לברך כה"ג דלא יתב אותי וכן שגמלני וחבירו מברך שגמלה פל טוב והוא המחוייב שומע וכעונה הוא פאלו ענה בפיו דיבור זה מפיו דיהב לן או שגמלה ולא על עצמו מברך ואין פירוש לברכה זו לגבי דידן שגמלהו ה' פל טוב ומה זו שמיעה וברכה לדידן דנימא שומע כעונה, ואם הוא משנה במחשבתו מיהב ליהב אותי או שגמלני אין זה השומע כעונה אלא כמהרהר לעצמו ולא כעונה בפירוש וצל"ע: וכשאני לעצמי הי' נ"ל שזהו שהקשה ש"ס והא איהו לא קמודה היינו דברכה זו ששומע לאו הודאה היא על שגמלהו ה' אלא הודאה על אחר ומתרץ שענה אמן ולא משובם שומע כעונה הוא דיצא אלא משובם שענה אמן והוי כהוא מברך בעצמו ברכה הראוי' לו, ועדיין אינו מיושב פל צרכו ניהי דעונה כמברך היינו אותה ברכה שמברך אחר וכיון דאחר לא בירך ברכה

הָרְאוּנִי גַם עֵינַי אֲמֵן לֹא מְהֵרָה, וי"ל דְּהִרְהַר בְּלִבּוֹ וְשִׁינָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ נוֹסַח בְּרַכָּה הָרְאוּנִי לֹו וְלֹא הָיָה בְּמַהֲרָה בְּעֵלְמָא פִּינּוֹן שְׁעֵנָה אֲמֵן כֵּן י"ל אֵלָא דְלֹא מִשְׁמַע כֵּן מֵא' מְרַאשׁוֹנִים וּפּוֹסְקִים וְצָרִיף לִי עֵינּוֹא רַבָּה לְפּוֹם רְהִיטָא, וְה' יָאֵר עֵינַיִנו: עוֹד רָגַע אַחַת אַדְבָר מִלִּילִי ע"ג מִלִּילִי לְחֶבֶר, עַל מ"ש הַט"ז ס"ק י"ג דְּבֵן וְתַלְמִיד אֵין רְאוּנִי שְׂיִבְרַכּוּ הַגּוֹמֵל לְחֵיבֵי שְׁפּוֹגִם בְּכָבוֹד אָבִיו וְרַבּוֹ וְנִדְחָק, וּלְפַע"ד אֵין זֶה הוֹרְדַת כְּבוֹד, דְּמַצִּינוּ בְּש"ס סְנֵהֲדָרִין כְּשִׁחְלִי ר"א הִי ר"ע שׁוֹחֵק וְאָמְרוּ לוֹ לָמָּה אַתָּה שׁוֹחֵק אָמַר כ"ז שְׂאִין פְּשַׁתְּנוּ לוֹקָה וְאֵין יֵינוּ מִחֲמִיץ הֵייתִי מַצְטַעַר שְׂמָא קַבֵּל רַבִּי עוֹלְמוֹ עַכְשָׁיו שְׂאֵנִי רוֹאֶה רַבִּי בְּצַעַר אֲנִי שְׂמַח, וּר"א אָמַר כְּלוּם עֶבְרַתִּי ע"כ הַתּוֹרָה מֵא' עַד תִּי"ו אָמְרוּ לוֹ הֲלֹא לְמַדְתְּנוּ רַבִּינוּ כִּי אֵין אָדָם צְדִיק וְכו' הֲרִי ר"ע שְׂמַח כְּשִׁרְאָה ר"א בְּצַעַר דְּשָׁקִיל לִי לְמַטְרָפִי בְּהֵאֵי עֲלָמָא כִּי אַתְּ אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ, כִּי כֵן בֵּן וְתַלְמִיד הַמְּבָרָךְ שְׂגוֹמֵל לְחֵיבִים שְׂגוֹמֵלָה כ"ט לֹאוּ פְּחִיתוֹת כְּבוֹד הוּא, אֵלָא תִּתְּתָה הַכְּבוֹד הוּא שֶׁהַקְּב"ה מוֹדֵד לוֹ בְּמִדָּה שְׂמוֹדֵד לְצְדִיקִים כִּי א"א צְדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְאֲשֶׁרִי לְמִי דְשָׁקֵל לִי מְטְרָפְסִי בְּהֵאֵי עֲלָמָא כְּנ"ל פְּשׁוּט וּבְרוּר: וְלֹאֲשֶׁר יַדְעָתִי נֶפֶשׁ תַּלְמִידִי כִּי חֲבִיבִים עָלֶיךָ דְּבָרֵינוּ וְעֲצוּרִים בְּלִבְךָ לְזִמּוֹן זְמַנִּים טוֹבָא הֵם לְזַפְרוֹן טוֹב לְכַנְיָה לֹא אֲמַנַע מִמֶּךָ גַם עֵתָה מֵהַ שְׂאֲמַרְתִּי בְּרַבִּים בְּש"ק כְּשִׁזְכִּירֵנִי ה' לְכַרְךָ בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל בְּרַב עִם הַדְּרַת מְלָךְ עֲלִיוֹן ית"ש בע"מ וְוִיעֵן וְהִבְאֵתִי מִנְחָתִי מִנְחַת מְרַחֶשֶׁת רַחוּשֵׁי רַחֲשָׁן שְׁפוּתִי שְׁפִתִי תוֹדָה לֵה' בְּמַקְהֵלוֹת בְּרַכְתִּי בְּרַךְ וְרַגְלֵי עֲמָדָה בְּמִישׁוֹר וְדַבְרַתִּי מִיִּשְׂרָאֵל בְּפְרוּשֵׁי פְּסוּקֵי וּמֵאֲמָרֵי וּבְתוֹךְ הַדְּבָרִים אֲמַרְתִּי לְכַרְשׁ מֵאֲמַר בְּש"ס סְנֵהֲדָרִין הַנ"ל דְּאָמַר ר"א כְּלוּם עֶבְרַתִּי ע"כ הַתּוֹרָה מֵא' עַד תִּי"ו צ"ל מֵאֵי כְּוֹנְתוֹ בְּמ"ש מֵא' עַד תִּי"ו, וְיֵמָּה שְׁהִשִּׁיב לוֹ הֲלֹא לְמַדְתְּנוּ רַבִּינוּ כ"א א"א צְדִיק וְכו' וְכִי ר"א לֹא יָדַע מִקְרָא מְפּוֹרָשׁ וְהוּא יָדַע בְּעֲצָמוֹ שְׁלֵא עֵבֶר עַכָּה"ת וְכו' וְגַם קָשָׁה הִלְשׁוֹן הֲלֹא לְמַדְתְּנוּ רַבִּינוּ כִּי א"א צְדִיק וְכו' וְכִי ר"א לְמַדָּם מִקְרָא וְכִי כְּמִקְרָא דְּרַדְקֵי מִקְרָהוּ, וְלִיִּישֵׁב כ"ז נ"ל ע"פ שְׂפִירְשִׁתִּי מֵאֲמַר חֲז"ל בְּש"ס בְּרַכּוֹת כְּשִׁרְאָה אָדָם יְסוּרִים בָּאִים עָלָיו יִפְשַׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׁיו, פְּשַׁפֵּשׁ וְלֹא מְצָא יִתְּלָה בְּבִטּוֹל תּוֹרָה תְּלָה וְלֹא מְצָא בְּיָדוֹעַ שְׁהֵם יְסוּרִים שֶׁל אֶהְבָּה וְנִדְחָק רַש"י ה' מֵיִסְרוֹ בְּיְסוּרִים כְּדִי לְהַרְבוֹת שְׁכָרוֹ וְזֶה רַחוּק מִן הַדְּעַת, וְנ"ל לְכַרְשׁ מֵאֲמַר זֶה מִתְּחַלְתּוֹ וְעַד סוֹפּוֹ, בְּהַקְדָּם מֵהַ שְׂאֲמְרוּ ו"ל כְּשִׁמְכִנְיָסִים אָדָם לְדִין שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ נִשְׂאָת וְנִתְּתָה בְּאֲמוּנָה, וְצ"ל לָמָּה מִקְדִּימִין שְׂאֵלָה זוֹ שְׁנוֹגַע בֵּין אָדָם לְחֶבֶר תְּחִלָּה, וְנ"ל מִשׁוּם דְּהַרְבֵּה קִיּוּם מְצוֹת תְּלוּנִי בְּזֶה דְּמַהֲב"ע לֹא יֵצֵא וְכַתִּיב אֲנִי ה' שׁוֹנֵא גָזַל בְּעוֹלָה, וְאָמְרוּ גָזַל סָאָה שֶׁל חֲטִיִן טְחָנָה וְאֶפְאָה וְכו' וְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה הָאִיף יְבָרַךְ אֵין זֶה מְבָרָךְ אֵלָא מְנַאֲץ, וְיִמִּי שְׁעֵשֶׂה עוֹנֶשֶׁר וְלֹא בְּמַשְׁפָּט וְעוֹשֶׂה מְמוֹן זֶה צְדָקָה וְגַמ"ח הַרְבֵּה אוֹ קְנָה מִמֶּנּוּ ד' מִינִים וְתַפְּלִין וְצִיצִית לֹא יַעֲלוּ לְכַנְיָה ה' וְנִיאוּץ הַמָּה לְכַנְיָה ית"ש וְלִכֵּן שׁוֹאֲלִי אוֹתוֹ תְּחִלָּה נִשְׂאָת וְנִתְּתָה בְּאֲמוּנָה וְאֵח"פ שׁוֹאֲלִי אוֹתוֹ עַל פְּרִטֵי קִיּוּם הַמְּצוֹת כְּנ"ל, וְנ"ל שְׁזָהוּ שְׂאֲמְרוּ ו"ל כְּשִׁרְאָה אָדָם וְכו' יִפְשַׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׁיו הֵינּוּ בְּמַעֲשִׂים שְׂבָכֵל יוֹם מַעֲשֵׂי רִשׁוֹת שְׁעוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ לְהַנְאֹתוֹ וְלְטוֹבָתוֹ אִם בְּאֲמוּנָה הִי עוֹשֶׂה אוֹתָם דְּלוּלֵי כֵּן גַם אִם קִיּוּם מְצוֹת ה' לֹא יַעֲלוּ לְרִיחַ נִיחוּחַ לְכַנְיָה וְדָבָר זֶה דְּבָר שְׂרוּב קִיּוּמִן שֶׁל מְצוֹת לְעֲשׂוֹת רְצוֹן הַמְּצוֹנָה בְּזֶה תְּלוּנִי כְּאֲמוֹר פְּשַׁפֵּשׁ וְלֹא מְצָא עוֹל בְּכַפּוֹ וְהוּא נָקִי כְּפִים וְאֵין בְּיָדוֹ רְמִי יִתְּלָה בְּבִטּוֹל תּוֹרָה שְׂבִיטָל וְלֹא עֲשֶׂה אַחַת מִמְּצוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה אוֹ שְׂיַעֲשֶׂנָה, תְּלָה וְלֹא מְצָא שְׂחָסַר אַחַת מִמְּצוֹת ה' בְּיָדוֹעַ שְׂיְסוּרִים שֶׁל אֶהְבָּה הֵם דְּכַתִּיב אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ, וְיִשׁ לְדַקְדָּק דְּהוּל"ל אֵת אֲשֶׁר אוֹהֵב לֵה' לָמָּה כְּתִיב

יאהב לעתיד נ"ל הן צדיק בארץ ישולם, שישולם לו אשר חטא בארץ כ"ז שהוא בעוה"ז למען יבוא נקי לעה"ב וצדיקים תחלתן יסורים וסופן שלנה ומשו"ה שמח ר"ע פשראה ר"א חלה ובמתני' ברכות חייב אדם לברך על הרעה פשם שמברך על הטובה ופירשו בגמרא מאי פשם לקבלונהו בשמחה ידע ויבין כי כ"מ דע"ר לטב עביד להטיב לו באחריתו, וטוב אחריתו מראשיתו וצדיקים תחלתן יסורים וסופן שלנה בעה"ב, ומי שמאמין בכ"ז באמונה אומן לא יטרדהו שום דבר מתורה ותפלה, ונ"ל שזהו מה שאמרו אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וצ"ל למה לא וכי פאיש אל שיכזב וימאס במי שפניו זועפות ולבו בקרבו נשבר שמחה וצ"ל למה לא וכי פאיש אל שיכזב וימאס במי הוא הדבר אשר דברנו כי מי שהוא בשלימות אמונה אומן כי הפל מהי"ת ומאתו לא תצא הרעות לא יכאב לבו ולא תתבלבל מחשבתו אם יחלה או אם יבואו עליו א' מן המקרים לא טובים לפי שעה וראות עין אדם, ומי שדואג פואב ונאנח ומצטער חסרון אמונה והבטחון הוא ואיש פנה אין ראוי שתשרה עליו שכינה כי חסרון השלימות הוא, ויפה אמרו אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה מי ששמח לבו ובטוח בה' כי לטב עביד אע"פ שאינה ראה איה ומה, ופירשתי בזה מקרא קודש ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי דקרא מספר בשבחו של יוסף שהי' ה' עמו תמיד גם כשהי' בעת צרה שהי' עבד לאדוניו, הגם שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, משום שראה יוסף עצמו פאיש מצליח שדרכיו מצליחי' כשהי' בבית אדוניו המצרי כי האמין שמאת ה' היתה זאת לו לטובתו להטיב אחריתו וקבל הפל בשמחה ובטוב לב ותינו ויהי ה' את יוסף ולא זזה שכינה מאתו משום ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו רואה עצמו איש מצליח ויש לבו ותגל נפשו, וזו היא פונת ברפת הגומל לחייבים טובים שגמלני כ"ט, המברך לא יברך על הטובה שהציל ה' נפשו אלא גם על הצרה שהי' בו יברך ג"כ ותינו הגומל לחייבים טובים שגובה דילי' מהם בעה"ז שגמלנו כל טוב היסורים והרפואה היו לטוב: ונחזור לדברת חז"ל כשרואה וכו' יפשפש במעשיו ולא יתלה במקרה כי אם מיד ה' היתה זאת לו לטובתו לפרוע ממנו בעה"ז מעט מעט, ולמחר לעה"ב לקבל שכרו פשפש ותלה ולא מצא בידוע יסורים של אהבה כי לפעמים שידוע ה' כי צדיק הזה, האהוב לפניו ית"ש אשר מעשיו קרבוהו, לפי טבעו ותאותו יוכל לבוא לידי עבירה כי יצרו יגבר עליו ולא יוכל לו והן בקדושו לא יאמין, וכדי שיעמוד בצדקו ויהי' אהוב לפניו כמו שהוא עכשיו שולח ה' עליו יסורים ומילי דמצטער בי' כדי לעוררו ולהכניע לבבו בל יפשל ויאשם, ויש להעמיס זה בקרא שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט כי היו רבו צריו וצורריו ורודפיו, ונדוד בא עד הראש ותכלית יסוריו ועינויו כדי שלא ימוש ובל ימוט מדרך אשור וילך ימין ולא שמאל, וזהו שאמר שויתי בלבי ה' לנגדי תמיד מה שבראה לפי ראות עין כי ה' לנגדי לנגדי תמיד ורבים אומרים לנפשי אין ישועתו באלקי סלה, אבל הוא אומר בלבו ה' לנגדי מנגדי תמיד הוא לטובתי כי עי"ז מימיני בל אמוט, וכאשר חשבתני בן ע"כ שמח לבי ויגל כבודי ביסורים ורדיפות גם בשרי ישכון לבטח כי לא הרגיש כ"כ היסורים שהי' נושא אותם בסבלנות בחשבו כי הפל לטובה, וזהו פי' הקרא את אשר יאהב ה' ל"א אשר אוהב אלא אשר יאהב שרוצה שאהבתו אליו לא תסור לעתיד ויאהב אותו להבא יוכיח כדי שיעמוד בצדקו, ונבוא אל המאמר שהתחלנו בו, שר"ע שמח שראה רבו בצער שלא יקבל עולמו בעה"ז ומקבל

עֲוֹנוֹשׁוּ בַעַז וְאָמַר ר"א כָּלוּם עֲבַרְתִּי עִכָּה"ת כָּלוּ מֵא' וְעַד תִּי"ו ע"פ שְׁאָמְרוּ ו"ל בִּש"ס
סוּטָה תוֹרָה תַּחֲלָתָה וְסוּפָה גַּמ"ח וְאָמְרוּ ו"ל כָּל מִי שֵׁישׁ בְּיָדוֹ תוֹרָה וְאִין בְּיָדוֹ גַּמ"ח גַּם
תוֹרָה אִין לוֹ וְלִכְּנָן אָמַר ר"א בְּדִיּוּק שְׁקִינִים כַּה"ת מֵא' וְעַד תִּי"ו הִיָּינוּ מִתַּחֲלָתָה וְעַד סוּפָה
שְׁתַּחֲלָתָה וְסוּפָה גַּמ"ח חֲסֵד שְׁעוֹשֵׁי עִם הַחַיִּים וְסוּפָה חֲסֵד שְׁעוֹשֵׁין עִם הַמֵּתִים
וְאִמְצָעִיתָה רַבָּן מִצּוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם וְאָמַר שְׁקִינִים כְּנֹלָה, וְאָמַר מְפֹנְרֵשׁ מִתַּחֲלָתָה וְעַד
סוּפָה שְׁעִיקָר וְכָלֵל גְּדוֹל דְּכָל שְׁאִין בְּיָדוֹ גַּמ"ח גַּם תוֹרָה אִין לוֹ וְכ"ש מִי שְׁעוֹשֵׂה עוֹל
וְכִסְפוֹ כֶּסֶף סִיגִים שְׁגָם תוֹרָה אִין לוֹ דְּאִין מַעֲשֵׂה קִיּוּם מִצּוֹת ה' רְצוּנֵי לְפָנָיו וְאִינוּ אֵלָּא
מְנַאֲץ לְכֹן פֶּרֶט ר"א מִצְנֹת אֱלוֹי שְׁלֵא עֲבַר ע"כ זָה, וְלָמָּה יַעֲנֵשׂ אַחַר שְׁפִשְׁפֵּשׁ תַּחֲלָה וְתָלָה
וְלֹא מִצָּא לֹא מַעֲשֵׂה עוֹל בֵּין אָדָם לְחֻבְרֵיו בְּכַפּוֹ וְלֹא בְּפֶל קִיּוּם אוֹ עֲבִירוֹת מִצּוֹת שְׁבִין
אָדָם לְמָקוֹם וְלָמָּה יַעֲנֵשׂ, אָמְרוּ לוֹ הֲלֹא לְמַדְתָּנוּ רַבִּינוּ כִּי אִין אָדָם צְדִיק בְּאַרְץ אֲשֶׁר
יַעֲשֵׂה טוֹב וַיֵּשׁ בּוֹ מִן הַהֶרְגֵּשׁ הוֹ"לֵל אֲשֶׁר עוֹשֵׂה טוֹב וְלָמָּה אָמַר לְשׁוֹן עֲתִיד, אֵלָּא הֲכִי
פִּירוּשׁוֹ בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ צְדִיק כַּר"א שְׁיַדַע בְּנִפְשׁוֹ שְׁלֵא חֲטָא, אֲבָל אֵל תַּאֲמִין בְּעֶצְמָה וְהוֹ
בְּקִדּוּשׁוֹ לֹא יֵאֲמִין ה' וְהִיָּינוּ כִּיֵּא"א צְדִיק בְּאַרְץ הַגַּם שֶׁהוּא צְדִיק עַד עֵתָה אֲשֶׁר יַעֲשֵׂה
טוֹב אֲשֶׁר יֵאֲמַר עָלָיו בְּטַח כִּי יַעֲשֵׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטָא לְעֲתִיד וְזָה הַפִּירוּשׁ לְמַדָּם ר"א וְכִי
כֹן אֲפִשֶׁר שְׁיָבֹאוּ יְסוּרִים עַל הַצְדִיק כְּדִי שְׁלֵא יַחֲטָא לְעֲתִיד וַיַּעֲמֹד בְּצַדְקוֹ וַיִּהְיֶה אֱהוֹב
לְמָקוֹם לְעֲתִיד וּבְזָה הַנִּיחֹו דַּעְתוֹ שֶׁל ר"א כִּי הוּא מִן הָאֱהוֹבִים לְפָנֵי הַמָּקוֹם וְרוֹצֵה
שְׁיֵאֱהָבֵהוּ לְעֲתִיד, וְא"ש שְׁאָמְרוּ לְמַדְתָּנוּ רַבִּינוּ פִּירוּשֵׁי דְהַאי קְרָא אֲשֶׁר לְפִי הַפְּשׁוּט אִין
לוֹ מוֹכֵן וְקַבְּלוּ פִּירוּשׁוֹ מִרַב רַבָּנָן כַּר"א אוֹ י"ל דְּאָמְרוּ לְמַדְתָּנוּ עַכְשָׁיו מִתּוֹךְ דְּבִרְיָה
וּדְבִרְיָנוּ כִּי אָמַרְתָּ שְׁיִוְדַע אַתָּה בְּנִפְשָׁךְ כִּי לֹא עֲבַרְתָּ וְקוֹשֵׁי לְאַלְקִינוּ וְקוֹשֵׁי קְרָא דְכִתִּיב
כִּי א"א צְדִיק וְהָא אֵיכָא ר"א, וְעִי"ז דִּיִּיקְנוּ וְלִמְדוּ פִּירוּשָׁא דְקְרָא דְלִכְּנָן דִּיִּיק וְאָמַר אֲשֶׁר
יַעֲשֵׂה לְעֲתִיד לְבֹא וְאֵת אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' לְעֲתִיד יוֹכִיחַ כְּדִי שְׁיַעֲמֹד בְּצַדְקוֹ בַּעַז וְיִקְבֵּל
שְׁכָרוֹ מִשְׁלָם בַּעַז וְכִתִּיב כִּי ב' יִרְבוּ יָמֵיךְ בַּעַז וְאָמְרוּ בְּכ"מ דְכִתִּיב יָמִים שֶׁל צַעַר
הֵם וַיֵּשׁ צְדִיקִים שְׁמֵאֲרִיכֵי יָמִים כְּדִי שְׁיִתְּנִסְפוּ לָהֶם שְׁנַיִם שֶׁל חַיִּים אֲמִיתֵי וְנִצְחֵי בַּעַז וְכִי
וְהִיָּינוּ וַיִּוְסִיפוּ לָהּ אֱלוֹי יָמִים שֶׁל צַעַר בַּעַז וְז' שָׁנוֹת חַיִּים בַּעַז וְזָהוּ כְּפִינֵת חַז"ל בִּש"ס
יּוֹמָא וְכִי יֵשׁ יָמִים שְׁאִינָם שֶׁל חַיִּים אֵלָּא אֱלוֹי שְׁנַיִם שְׁמֵתֵהֶפְכִים עַל הָאָדָם מְרַעֵה לְטוֹבָה
הִיָּינוּ שְׁבַעֵה"ז הֵם רַעִים וּמֵתֵהֶפְכִים לְטוֹבָה בַּעַז וְצְדִיקִים סוֹפְן שְׁלוֹהָ רֵאשִׁיתָם מִצַּעַר
וְאַחֲרֵיתָם מְאוֹד יִשְׁגָּא, מַחֲזֵי חַיִּים יַחֲזִינוּ מִיּוֹמִים אֲנֹרָה יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשְׁלוֹם כְּאֹנֹת
בְּנִפְשָׁךְ וְנִפְשָׁךְ אֹהֵב בְּנִפְשָׁךְ דַּש"ת חוֹתָם בְּאֱהָבָה רַבָּה.

בַּאֲדַעֲנָן ד' לְסִדְרָא וּבְרַבָּה אֵת עֲמָה א"י תְּרַכ"ו לְפ"ק: הַק' אֲבַרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג'
מֵהֶרֶם"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה כַח תְּרַאֵה בְּנִחְמָה בְּעִיר ה' שְׁמָה, וְתִזְכֶּה לְשִׁמּוֹעַ שְׁמַע טוֹב
מִמְבֹּשֶׁר טוֹב מִמְשִׁמִּיעַ יְשׁוּעָה בְּנֵי חֲבִיבֵי הַבְּחֹר הַמְּנֹפֶלֶג בְּתוֹרָה וּבִירְאָה גְּפִלְאָה וְ
הַרְעִיוֹן חֲרוֹץ בְּרַק הַשְּׁנוֹן מְלֵא בְּרַכְתָּהּ ה' ה' שְׁמַעוֹן סוֹפֵר שִׁי לֵא"ט: בְּמַע"י אֲצַבְעוֹתֶיךָ
הַחֲבִיבִים עָלֵי הַגְּעֵתָנִי בְּיָמִים שֶׁל צַעַר וְהַפְּכָתָם לְמַחֲוֹל לִי כִּי שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל אֲמַרְתָּ אֲמִירָה
נְעִימָה כְּתוּבָה עַל הַסֶּפֶר בְּעֵט סוֹפֵר, וְהִנֵּה הַגַּם כִּי הַקְּשִׁית לְשִׁאוֹל מִמֶּנִּי לְהַשִּׁיב לָךְ אֲנֹמֵר
וּדְבָרֵי עַל ד"ת וְנִפְשָׁךְ יוֹדַעַת מְאוֹד מִיַּעוּט הָאֲפִשְׁרוֹת מִחֲמַת חוֹלְשַׁת מִזְגֵי בַעו"ה מ"מ
שְׁמַעֲתִי לְקוֹל בְּקוֹשְׁתָּךְ הַרְצוּנֵי לָנוּ כִּי בְּנִפְשָׁךְ מִשְׁתוֹקֶקֶת לְדַעַת בְּחִיבָה יִתִּירָה נוֹדַעַת,
לְשִׁמּוֹעַ בְּלִימוּדִים בְּדָבָר הַנוֹגַע לְהִלְכָה אֲשֶׁרֶיךָ שְׁלָךְ כְּכָה וּנְקִיטָנָא בְּקַצְרָה כָּל הָאֲפִשֶׁר
הִנֵּה שְׁאַלְתָּ כַּהֲוֹגֵן וּכְנִיִסְתָּה לְבֵית הַסֶּפֶק כְּנִסְיָ לַש"ש בְּמִי שְׁאֵכֵל וְאִינוּ יוֹדַע אִם אֵכֵל

שיעור שמחוייב בבהמ"ז דאורייתא ומסופק ג"כ אם פבר בירך דבכ"א מן הספיקות בפני עצמו חייב לברך מספיקא דס"ד הוא, אבל בצירוף ב' ספיקות יחד אפשר דא"צ לברך דהו"ל ס"ס שפא לא אכל שיעור דמחוייב מדאורייתא, ואת"ל אכל שפא פבר בירך ויצא י"ח, הגם שנוודאי אכל שיעור דרבנן וליפא רק חד ספק הא ספק ברכות דרבנן להקל אלו דבריה, והנה בתחלת הרעיון הי' נ"ל פשוט דפטור מטעם שכתבת דלענין חייב דאורייתא איפא ס"ס וילענין דרבנן סגי בספק אחד ומבואר פדבר הזה בב"י יו"ד סי' פ"ג ובש"ף שם ס"ק ט"ז, עד שעלה בזכרון לפני פי עלה ספק פזה השערה בתשובת שער אפרים סי' י"א באשה שהיא ספק אם מחוייבת מדאורייתא או מדרבנן אם נולד לה עוד ספק שפא ברכה אם פטורה או חייבת לחזור ולברך כמו איש והעלה שם הגם דאיפא לענין דאורייתא ס"ס מ"מ מדרבנן מיהא חייבת דאת"ל שלא ברכה הרי מחוייבת מדרבנן מיהת, ודבריו נפלאו ממני פינו דמודה דלענין דאורייתא הו"ל ס"ס גמורה ומשום דרבנן ספיקא דרבנן להקל, וס"ס פזה לענין דאורייתא וס"א לענין דרבנן איתא בב"י יו"ד סי' פ"ו וש"ף שם דאזלי בשניהם להקל ואי משום דלענין דרבנן הו"ל אתחזק חייב ואין ספק מוציא מידי ודאי פבש"ס פסחים ט' ע"א ותוס' שם לחד תי' גם בדרבנן ל"א ספק מוציא מידי ודאי ועיי' ש"ף פללי ס"ס סי' כ' והוא ע"פ חד תי' בתוס' שם, א"כ תיקשי ל' למה אמר שמואל ספק קרא ק"ש א"ח וקורא דק"ש דרבנן הא איפא חזקת חייב דמעיקרא וכן פסק הרמב"ם פ"ב מהלכות ק"ש דאם קרא ק"ש וספק אם בירך ספיקא להקל וכן הוא בטוש"ע ועכצ"ל דהקילו בברכותי ומעיקרא הכי תיקנו דכל ספק מצות וברכות דדבריהם להקל גם במקום דאיפא חזקת חייב ועיי' פלתי סי' ס"ט שעתעורר פזה וכ' שצ"ל דמעיקרא הכי תקנו, ולהיות כ' מצוה לקיים דברי איש חי וגברא רפה אמר מלתא יגעתי מצאתי לקיים דבריו ע"פ שהעלה צל"ח מפח קוש'י הנ"ל ונכנס לחלק בין דרבנן שיש לו עיקר מה"ת לאין לו עיקר וק"ש לשמואל אין לו עיקר מה"ת וכן פל הברכות בדומה לו שאין להם עיקר הקילו בהו טובא דספק מוציא מידי ודאי, וכ' לפ"ז פשלא אכל אלא פזית וספק בירך ג"כ חוזר ומברך פינו דיש לו עיקר מה"ת פשאכל פדי שביעה וה"ה אשה גם לה צד דאינה מחוייבת בבהמ"ז מדאורייתא מ"מ יש לו עיקר מה"ת באנשים חוזר ומברך היכא דאתחזק שאכלה פשיעור שחייבו רבנן לברך עיי' בו, וע"פ דבריו א"ש דינו של תשובת ש"א הגם דמצד ספק שפא מחוייבת מה"ת איפא ס"ס, מ"מ מחוייבת מדרבנן דליפא רק ספק א' וכינון שאמתחקה בחזקת חייב מדרבנן אין ספק א' מוציא מידי ודאי לפ"ז אם הספק א' הוא אם אכלה פשיעור דאורייתא או אכלה פחות מפזית א"צ לברך דמשום דאורייתא איפא ס"ס שפא לא אכלה שיעור דאורייתא ושפא אינה מחוייבת מדאורייתא ומשום חייב דרבנן הא איפא ספק שפא אכלה פחות מפזית וספיקא דרבנן היכא דלא אתחזק בחייב מעיקרא לקולא: עוד יש לקיים דינו של הש"א עפמ"ש בצל"ח כ' ע"א די"ל דמי שאכל פזית וספק בירך חוזר ומברך דכעין דאורייתא תיקנו שאם אכל פדי שביעה דמחוייב לברך מספק פן חוזר ומברך פשאכל פזית ושאיני ק"ש דליפא ק"ש דאורייתא לשמואל והוסיף עוד דגם באשה פעין דאורייתא דגברא תיקנו שצריכה לברך מספק הגם אם א"מ רק מדרבנן ועפ"ז קם דינו של הש"א, והה"נ פשפסק א' אם אכלה שיעור דאורייתא או פחות מפזית צריכה לברך דכעין דאורייתא באיש תיקנו באשה ובאיש ספק אכל פחות מפזית צריכה לברך פעין דאורייתא דאם

מסופק אם אכל שיעור שביעה דמחוייב מספק פן נ"ל לקיים ולהציב דינו, אבל אינו במשמעות דבריו, דכ' דלהך את"ל שפא לא ברכה הו"ל ודאי דרפנו ולא משום דספק דרפנו בכאן להחמיר, ועוד מדהקשה בתשובה שם מדלא קאמר נ"מ אי נשים חייבות מה"ת לענין ספק ברכה ונדחק דהה"נ הי' יוכל לומר נ"מ זו, ואי ס"ל כצל"ח או כמ"ש בדרף כ' או כמ"ש בדרף כ"א לא הי' קשי' לי' מידי וצל"ח מינישב קושיתו בב' מקומות ע"פ דברי עצמו ה"ל, ש"מ דלא נחית לדברי צל"ח בב' מקומות וא"כ למה לא ניחא לי' דפטורה מדרפנו משום ס"ד להקל והתמיה תמיה של קיימא היא: ונבוא לבית הספק שלף איש שמסופק בפתתי אם אכל שיעור דאורייתא וספק אם בירך לפי הפשוט א"ח ומברך דמשום חיוב דאורייתא הא איפא ס"ס ואין לומר להך צד שאכל ושפא בירך הו"ל ספק א' נגד חזקת חיוב דאם אכל כפשיעור הרי אתחזק דמחוייב לברך, הא ליחא דהא ל"א ודאי אכל אלא את"ל אכל וסוף כ"ס ליפא חזקת חיוב מדאורייתא משום הך ספק שפא אכל, ומשום דוודאי אכל שיעור דרפנו ס"ד לקולא, אמן פן לפמ"ש הצל"ח בדרף כ"א דכל דאיפא חזקת חיוב מדרפנו ויש לו עיקר חייב לברך גם פאן חייב לברך מדרפנו דאין ספק מוציא מידי ודאי אלא דאין דבריו מוכרחים כ"כ די"ל דמעיקרא הכי תיקנו והקילו בספק ברכה אפ' במקום חזקת חיוב ואפ' יש לו עיקר מדאורייתא וכן צ"ל לשיטת הש"ך סי' ק"י דס"ל דאפ' בדרפנו שאין לו עיקר מה"ת ספיקו להחמיר במקום חזקה: ומלבד שאין דבריו מוכרחים, נ"ל ראי' מתשובת רשפ"א דמביא הכ"מ פ"ב מהלכ' ק"ש הלכה י"ג דכ' מדאמר ר"א חוזר וקורא ק"ש דק"ש דאורייתא משמע דצריך לקרות כל הפרשיות הגם שפ"ר לבד הוא מדאורייתא והול"ל חוזר וקורא פ"ר ש"מ פינו שצריך לחזור על מקצתה קורא פולה מזה למד הרמב"ם דחוזר גם על הברכות ומדלמד הרשפ"א דחוזר על הברכות מדחוזר על כל הפרשיות ש"מ דס"ל גם ביש לו עיקר מה"ת ואתחזק ספיקו להקל בדברים פאלו הגם לענין איסור להחמיר דהא קיי"ל ק"ש דאורייתא וחוזר עליו וכיון דק"ש דאורייתא הגם דפ"ר לבד דאורייתא ורפנו הוסיפו הפרשיות כדבר שיש לו עיקר מה"ת ומדין הוא שחוזר עליהם משא"כ הברכות לפני' ולאחר' אין להם עיקר פלל ואיך למד הרשפ"א מזה לזה ומפרש פונת הרמב"ם פן, וע"כ דס"ל דאין לחלק בין יש לו עיקר לאין לו עיקר מה"ת: גם מ"ש הצל"ח בדרף כ' דכעין דאורייתא בספק בירך כשאכל פדי שביע' תקנו גם בספק בירך כשאכל פזית מוכח מתשובת רשפ"א דלא ס"ל הכי דלמד ומדמה דחוזר על הברכות פמו דחוזר על כל הפרשיות דק"ש והא לא דמי' דשאני פרשיות דהוסיפו על פ"ר דאורייתא פעין דאוריית' תיקנו ועכ"פ החילוק רב ואין ללמוד זה מזה וע"כ דלא נחתו הרשפ"א ורמב"ם לחלק כחלוקים ה"ל: ונ"ל הא דבאמת לא רצו לחלק כחלוקים ה"ל משום דס"ל דגם לשמואל איפא מצנה דאורייתא לקרות דבר א' בתורה בשכבו ובקומו רק דא"צ שיהי' דוקא פ' שמע ועי' שאגת ארי' סי' א' א' שהעלה פן מפת פמה ראיות פראי מוצקות לפ"ז לשמואל אם ספק לו אם קרא דבר א' מן התורה צריך לקרות ולא אמר אלא ספק קרא ק"ש שהוא מדרפנו שיהי' קורא פ' זו דוקא אבל ודאי למד ענין א' אז א"ח וקורא משום שהוא דרפנו ומוכח הגם שיש לקריאה זו עיקר מה"ת ואתחזק חיובא לא החמירו לקרות שנית דלא כמ"ש צל"ח כ"א ע"א ומוכח נמי דלאו פעין דאורייתא תקנו דהא בספק אם קרא דבר א' מה"ת בשכבו או בקומו צריך לקרות, ובספק אם קרא פ' של ק"ש א"ח

ול"א פֿעין דאָרײַטאָ תּקנו ש"מ דבֿהא מְלֵתָא לֹא תִקְנוּ פֿעין דאָרײַטאָ וּמִדָּאָמַר ר"א חוֹרָר וְקוֹרָא דק"ש דאָרײַטאָ וּמִשְׁמַע פֿל הַפְּרָשׁוֹת מִשּׁוּם דְּהִכִּי תִקְנוּ פֿל שְׂאוֹמֵר פ"ר יֹאמַר פְּלוֹה פִּתְקֵנָה מִזֵּה לְמַד הֶרְמֵב"ם דה"ה לְבִרְכוּתֶיהָ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ פֿנ"ל נְכוּן: וְדַע דְּצַל"ע לְפּוּם רְהִיטָא לְמָה כ' הֶרְמֵב"ם פֿשָׁקְרָא ק"ש וּמִסּוּפֵק בְּבִרְכוּתֵיהָ דא"ח וְאוֹמְרֵם וְלֹא כ' פֿשָׁקְרָא פ"ר וּמִסּוּפֵק בְּשָׁאֲרֵי פְרָשׁוֹת דא"ח וְקוֹרָא פֿינן שְׁהֵם מְדַרְבְּנֵן מִזֵּה הִי גִרְאָה דס"ל דְּשָׁאֲרֵי פְרָשׁוֹת חוֹרָר וְקוֹרָא אוּ מִשּׁוּם דִּישׁ לְהֵם עֵיקַר מַה"ת הֶחֱמִירוּ יוֹתֵר פֿינן דְּאַתְחִזּוּק, אוּ מִשּׁוּם פֿעין דאָרײַטאָ תּקנו, וְזֵהוּ דְלֹא פֿרָשֵׁב"א בְּכּוֹנֵנַת הֶרְמֵב"ם דא"כ אִיךָ כ' דְּלִמַּד הֶרְמֵב"ם דִּין בְּרִכוֹת מְשָׁאֲרֵי פְרָשׁוֹת, הָא שְׁאֲרֵי פְרָשׁוֹת גַּם פֿשָׁקְרָא פֿסוּק רֵאשׁוֹן בְּנוֹדָאֵי חוֹרָר וְקוֹרָא שְׁאֲרֵי פְרָשׁוֹת מְסַפֵּק, וְעֵינִי מַג"א ס' ס' ס' ס' ס' דְּמִשְׁמַע מְלַחֵם חֲמוּדוֹת דָּאָם קָרָא פ"ר וְסַפֵּק בְּשָׁאֲרֵי פְרָשׁוֹת דְּאִינוּ חוֹרָר וּמְבַרֵּךְ, הָאָמַת שְׁמַתְשׁוּבַת הֶרְשֵׁב"א דְּלִמַּד בְּרִכוֹת מְשָׁאֲרֵי פְרָשׁוֹת גִּרְאָה פֿן אֲבָל מַדכ' הֶרְמֵב"ם דִּין זֵה בְּבִרְכוֹת וְלֹא בְּפְרָשׁוֹת ק"ש עֲצָמֵן גִּרְאָה דְּחוֹרָר וּמְבַרֵּךְ אִפִּי יוֹדַע שְׁקָרָא פֿל מַה שְׁמַחְנוּיִיב מִדְּאָרײַטאָ, וְהַטַּעַם לְחַלֵּק אוּ מִשּׁוּם דְּאַתְחִזּוּק וְיֵשׁ לוֹ עֵיקַר מַה"ת, אוּ דְכַעֵין דְּאָרײַטאָ פ"ר תִּקְנוּ פֿל הַפְּרָשׁוֹת, אוּ י"ל דְּבְּפְרָשׁוֹת לִיכָא קַפִּידָא דְּלִיכָא מִשּׁוּם בְּרִכָּה לְבַטְלָה מִשָּׂא"כ בְּבִרְכוֹת דְּאִיכָא מִשּׁוּם ל"ת וְרַמְבַּ"ם לְשִׁיטְתוֹ דס"ל דְּבְּבִרְכָה לְבַטְלָה אִיכָא מִשּׁוּם ל"ת דְּאָרײַטאָ דְּלֹא פֿתוּס' ר"ה ל"ג ע"א וְעֵינִי מַג"א ס' רט"ו, וְלִשְׁיטַת תּוֹס' וּדְעֵינִי דְּבְּרִכָּה לְבַטְלָה דְּרַבְּנָן ג' כ' יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין פְּרָשׁוֹת לְבִרְכוֹת וְיֵשׁ לְעֵינִי וְתוֹן לְחַכְּם וְיִחַפֵּם עוֹד: וְהִנֵּה הַצַּל"ח מְצָא סְמִיכַת חֲכָמִים לְדְּבַרְיוֹ מְקוֹשֵׁי' מַע"מ וּש"א מַדל"א נ"מ לְרַבִּינָא בְּסַפֵּק אִם בְּרִכָּה אִם צְרִיכָה לְחוֹרָר וּלְבַרֵּךְ בַּה"מ וְלְדְּבַרְיוֹ דְּכָל דְּאַתְחִזּוּק וְיֵשׁ לוֹ עֵיקַר מַה"ת אִין סַפֵּק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדָאֵי א"ש, אוּ מִשּׁוּם דְּכַעֵין דְּאָרײַטאָ תּקנו, וּכְבַר הֶרְאָנוּ לְדַעַת דְּלֹא פֿנוֹתֵי מִתְשׁוּבַת הֶרְשֵׁב"א הַנָּ"ל, וְגַם ש"א וּמַע"מ שְׁעַמְדוֹ בְּקוֹשֵׁי' זוֹ ש"מ דְּפִשְׁטָא לְהוּ דְּגַם בְּבַה"מ דְּרַבְּנָן וְאַתְחִזּוּק וְיֵשׁ לוֹ עֵיקַר מַה"ת מְסַפֵּק א"צ לְבַרֵּךְ וּבִישׁוּב קוֹשֵׁי' מַדל"א נ"מ לְסַפֵּק נ"ל בְּשִׁנְחִקוֹר לְמַ"ד הֶרְהוּר כַּד"ד אִם עוֹבֵר בַּל"ת פֿשְׁמַהֲרַהֲרַה בְּלַבּוֹ בְּרִכָּה שֵׁא"צ, וְגִרְאָה מְסַבְּרָא דְּלִיכָא מִשּׁוּם ל"ת רַק פֿשְׁמוּצִיא בְּשִׁפְתֵינוּ דְּמַחְזִי פֿמְזוּלָל בְּכּוּד ה' וְעֵינִי רַמְבַּ"ן בְּפִירוּשׁוֹ עַה"ת פ' יתרוֹ לֹא תִשָּׂא פְּמוֹ מִשָּׂא בְּיוֹם הַהוּא לְאַמּוֹר הֵינּוּ הֶרְמַת קוֹל מְסַתְמָא מְרִים קוֹלוֹ עֵינִי ש' בְּמַתַּק לְשׁוֹנוֹ, וְדוֹקָא בְּנוֹשָׂא וּמוֹצִיא בְּשִׁפְתֵינוּ אֲבָל בְּהֶרְהוּר לִיכָא מִשּׁוּם לֹא תִשָּׂא דְזִיל בְּתֵר טַעְמָא מִשּׁוּם דְּמְזוּלָל בְּכּוּד שְׁמִים שְׁקַל בְּעֵינֵינוּ לִישָׂא שְׁמוֹ יתְבַרֵּךְ עַל שִׁפְתֵינוּ עַל מַגֵּן אֲבָל בְּקִיּוּם הַמְצָאוֹת ס"ל לר"ה הֶרְהוּר כַּד"ד דְּהַפֵּל הוֹלֵךְ בְּתֵר הַפְּנִינָה וְאַחַר פְּנִינַת הַלֵּב הֵן הֵן הַדְּבָרִים וְאַפְשָׁר דס"ל מַצ"כ וְהַפְּנִינָה הוּא הָעֵיקַר כ"ש בְּדַבּוּר פֿה וְיִדוּעַ שִׁיטַת רֶשֵׁב"ם דְּבְּדַבְּרֵי דְּתַלְמֵי בְּדִיבּוּר כ"ע ס"ל דְּצָרִיךְ פְּנִינָה וּכ"ז לֹא שְׁיִיךְ בְּאִיסוּר דְּל"ת פֿנ"ל מְסַבְּרָא, שׁוֹב רְאִיתִי אַחֲרֵי רוֹאֵי בַצַּל"ח כ' ע"א שְׁהַתְעוֹרֵר עַל זֵה אִם עוֹבֵר בַּל"ת וְהַעֲלָה מִתּוֹךְ פֿלְפוּלוֹ דְּאִינוּ עוֹבֵר דְּדִינוּ פְּדִין שְׁבוּעָה שְׁאִינוּ עוֹבֵר גַּם לְרַבִּינָא ע"י הֶרְהוּר עֵינִי בּוֹ, וּלְפַע"ד מְסַבְּרַת חוּץ דְּלכ"ע א"ע בַּל"ת ע"י הֶרְהוּר פְּדַכְתִּיבְנָא : וְאַחַר הַנּוֹצֵעָה זוֹ אוֹמֵר אֲנִי לְרַבִּינָא דס"ל הֶרְהוּר כַּד"ד וְאַפִּי אִם מְדַרְבְּנֵן צְרִיךְ שְׁיִצִּיא בְּשִׁפְתֵינוּ מ"מ אָסוּר לוֹ לְבַרֵּךְ בְּפִה פֿשָׁהוּא מְסוּפֵק אִם בִּירֵךְ בַּה"מ וְיֵשׁ אִפִּי אֲכַל שְׁיַעוֹר דְּאָרײַטאָ וְהוּא עַפְמ"ש תּוֹס' ר"ה ל"ג ע"א הָא דל"א אָמַת וְיִצִּיב חוֹרָר וְקוֹרָא הֵגַם דְּאִיכָא סַפֵּק דִּיעֲבֹר בַּל"ת, דְּל"ת דְּבְּרִכָּה שֵׁא"צ רַק מְדַרְבְּנֵן וּמְוַתֵּר לוֹ וּמְחֻיִיב לוֹמַר שְׁנִית לְצִאת יְדֵי דְּאָרײַטאָ וְלְהַקְנִיס עֲצָמוֹ בְּסַפֵּק אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּל"ת וּכ"ז

בשא"א לו באופן אחר אבל אם הרהור כד"ד ואפשר לצאת ידי דאורייתא מיהת בהרהור ומשום דרבנן צריף להוציא בשפתיו לא נתיר לו לברך בפה מה לי ספק דרבנן זה שיוציא בשפתיו מספק איסור דרבנן דל"ת, ונ"ל עוד דגם אם לא אכל רק שיעור דרבנן צריף להרהר דליפא גנוד איסור פיון דאתחזק חיוב דרבנן ואפשר לו לצאת ע"י הרהור צריף להרהר והא דאמר שמואל ספק אמר אמת ונציב חוזר וקורא משמע בפה מלא משום דס"ל הרהור לאו כד"ד ולשיטתו אגיל דס"ל בשבועות כ"ו ע"ב דהרהור לאו כד"ד ולפי הפשוט בכ"מ הכי ס"ל, וכיון דהרהור לאו כד"ד לא סגי בהרהור צריף לחזור ולקרוא דוקא אבל ספק קרא ק"ש א"ח וקורא הגם דאתחזק ובק"ש ליפא משום ל"ת י"ל פיון דאין יוכל לחזור ולקרוא עם ברכותי דאיפא משום ל"ת גם ק"ש אינו חוזר דהכי תקנו שלא יאמר ק"ש בזמנו לצאת י"ח רק עם ברכותי כמ"ש הכ"מ פ"ב מק"ש מתשובת רשב"א שהבאנו לעיל, או י"ל פיון דכל ספק ברכות א"ח משום דאית בי' גנוד דל"ת והקילו בספקו לא פלוג בק"ש דכל שהו דרבנן א"ח וקורא, אבל לרבינא דס"ל הרהור דדיבור דמי גם ברכות דרבנן ובהמ"ז דרבנן צריף שיהרהר בלבו יועיל ולא יזיק, הגם דמדרבנן צריף שיוציא מפיו מ"מ גם בבהמ"ז פשאכל שיעור דרבנן הגם דמדרבנן צריף שיוציא מ"מ מיותר דעשה מצנה דרבנן בהרהור שיוציא מדאורייתא במצות דאורייתא כנ"ל, והא"ש דלא אמר לרבינא לשיטתו נ"מ בספק אם ברכה דלרבינא לשיטתו דהרהור כד"ד בין היא מחוייבת מדאורייתא או מדרבנן א"ח בפה אלא בהרהור ולהרהר מחוייבת גם אם חיובה רק מדרבנן פשמסופקת אם ברכה, אבל בנודאי לא ברכה גם שחיובה מדרבנן צריכה להוציא בשפתיו לכתחלה וא"ש, וזה יישוב נכון המיישב דעת בעזרת חונו לאדם דעת:.

ומדי דברי אציע פה מה שהעלתי מאז זכיתי לאותיות דר"ע זקני מאוה"ג זצ"ל בתוס' דר"ע איגר שהקשה על נ"מ דש"ס להוציא אחרים י"ח הא רבינא ס"ל הרהור כד"ד ויצאו השומעים י"ח מדאורייתא בהרהור ומשום דרבנן אתי דרבנן ומוציא דרבנן, ונדחק עיי"ש, ואני בעניי הכינותי יישוב בשנדייק לשון ש"ס נ"מ להוציא אחרים למה נקיט לשון רבים הול"ל נ"מ להוציא אחר והוא דקדוק עצום, ונ"ל עפמ"ש הלבוש סי' קצ"ט דזימון מלתא היא מדאורייתא, ונ"ל פשוט דאם כ"א מהרהר בלבו א"י ידי זימון ע"י הרהור דהרהור בלב כ"א נפרד הוא וצריכי' שיתאחדו ויזמנו לצאת בדיבור של המברך עד מקום זימון לכל מר פדאית לי' ואשה זו שמברכת ברפת הזימון אם חיובה רק דרבנן א"א להוציא י"ח דברפת זימון דהרהור ל"מ אפי' מדאורייתא בנה, והיגו דאמר להוציא אחרים דהיגו רבים דייקא היגו ברפת הזימון ויש ג' בלעדה שמחוייבים בזימון, אבל לאחד אפשר שתוציא לרבינא לשיטתו ומינשב קצת קושני' ש"א דל"א נ"מ אחריתא פשוטה דיש נ"מ בעצמה פשמסופקת אם ברכה דרצה להשמיענו דיש נ"מ לרבינא להוציא אחרים אבל לאחד תוכל להוציא ועיי', אלא דקשה לכאורה מדאמר ת"ש מבו' ואשה מברכ' וכו' הא י"ל ע"י הרהור פהנ"ל, וי"ל דסתמא דש"ס קאמר ת"ש למ"ד הרהור לאו כד"ד, וא"ש ביותר לפמ"ש הרא"ש ראי' מסוגלי' ש"ס שבת דקיי"ל הרהור לאו כד"ד ולמענין שם יראה דרבא שקיל וטרי שם דס"ל לאו כד"ד, וא"ש דרבנא מבעי' לי' לרבא ואמר רבא ת"ש ולשיטתו אגיל דס"ל הרהור לאו כד"ד ועיי': אמנם פן לא נראה פן לכאור' לדינא דהא הרמב"ם פ"א מהלכ' ברכו' הלכה ז פסק דכל הברכות אם

הרהר בלבו יצא ס"ל הלכתא פּרבינא דתכד"ד ועיני' כ"מ נשם, ופסק נמי בהלכ' ק"ש דספק קרא ק"ש חוזר וקורא בברכותי' למה יקרא בפּה בברכותי' ירהר בלבו ק"ש וברכותי', וכן קשה על המחבר סי' ס"ב דס"ל בק"ש דהרהור כד"ד ואם הוא אונס יוצא בהרהור ועיני' מג"א שם ס"ק ב' דדעתו דיוצא בהרהור דלא פּשיל"ה, א"כ בספק קרא ק"ש ירהר בלבו ואין לה אונס גדול מזה שלא להכניס עצמו בספק נדנוד איסור דל"ת שיש בברכות דק"ש, וי"ל לפי מ"ש הרמב"ם דקורא בברכותי' דהכי תקנו מעיקרא פל שיקרא ק"ש לצאת יאמר הברכות עמה, וכיון דלכתחלה צריף לקרות ק"ש בפּה ולא בהרהור וכיון שק"ש עצמה יוכל לומר בפּה כמציאותו דליפא משום ל"ת, וכיון שאפשר בלי שום נדנוד איסור צריף לקרות בפּה מדרבנן ולכתחלה כיון שקורא בפּה שוב איפא תיקון חכמים שמחוייב לומר גם הברכות ותייב מצד ודאי לומר הברכות והם אמרו וליפא נדנוד איסור דל"ת כמו פל ודאי ברכות דרבנן פנ"ל ועיני': אלא דקשה מהא דפסק הרמב"ם דספק בירף בהמ"ז דצריף לחזור ולברך בפּה למה יקרא בפּה כיון שאפשר לברך בהרהור בלי נדנוד איסור דל"ת למה יקרא בפּה נהרי מדאורייתא יוצא בהרהור, ומשום דרבנן לא נתיר לו ספק איסור דל"ת, וכן קשה על המחבר סי' קפ"ג דכ' המג"א שם דאם הוא אונס יוצא בהרהור ואזיל לשיטתו בסי' ס"ב, וקשה פהנ"ל הרי אין לה אונס מזה, וכ"ש דקשה על הרמב"ם דס"ל דברכה לבטלה יש בו איסור דאורייתא, עוד קשה לי בספק אם אמר ברכותי' דק"ש כ' הרמב"ם דא"ח משמע דאפי' הרהור א"צ למה הרי עיקר החיוב יוצא בהרהור, ולזה י"ל כיון דרבנן הוא וא"א לו לקיים כמציאותו לא הטילו עליו שיהרהר בלבו כמו דלא חייבו בעל קרי להרהר בברכת ק"ש ושאר מילי דרבנן ועיני' ברכות כ"א ובתוס' ד"ה מאן דאמר בסופו, אבל קוש' הראשונה קשי' טובא, ונראה דגם בהרהור איפא לאו דל"ת ואפשר מדרבנן משום הרחקה דחומר איסור דל"ת הגם דברכה לבטלה בפּה אינו אלא מדרבנן מ"מ משום לא פלוג לא התירו להרהר ברכה לבטלה והשוו אותה כמו מהרהר דעלמא דאסרו משום הרחקה, ולרמב"ם דברכה לבטלה מדאורייתא א"ש טפי, אלא לרמב"ם קשה הא עדיף שיהרהר דליפא רק ל"ת מדרבנן מלהוציא בפּה שהוא דאורייתא וצ"ע בכ"ז לדינא לעת הפנאי, וה' יאיר עיני': ולקוש' ש"א דל"א נ"מ בספק י"ל דרצה סתמא דש"ס לומר נ"מ דקיימא לאמת דלא אפשרטא וכ' הרא"ש דא"י להוציא המחוייב מדאורייתא כיון שהוא ספק דאורייתא, אבל נ"מ בספק אם ברכה לא קאי למסקנא דאבעי לא אפשרט' כיון שהוא ספק דאורייתא הו"ל ס"ס שפא פטורה מדאורייתא ושפא ברכה כמ"ש לעיל, ולכן נקיט טפי נ"מ זו דיש בה נ"מ לפי הספק ולפי המסקנא דלא אפשרטא: וזאת תורת העולה מדברינו בספק שלף ספק אם אכל שיעור דאורייתא וספק בירף דא"צ לחזור ולברך דמשום ספק חיוב דאורייתא איפא ס"ס, ומשום דרבנן סגי בספק א' דלמא בירף, הגם שיש חזקת חיוב מ"מ הלא בארנו דגם בכה"ג הקילו בספק דידהו דלא כצל"ח, ועשינו סמוכים לדברינו, בדברינו הסמוכים בישוב קוש' ש"א מדל"א נ"מ בספק וכ"ש וקו"ח כשהספק אם אכל פחות מכזית או שיעור דאורייתא דפשוט יותר מביעא בכותחא דפטור ואין בו גמגום אפי' לדברי צל"ח כנלפע"ד: עוד רגע אחת אשעשע עמה בקוצר אומר לאשר כבר נתארך המכתב בתוך הפתיכה והגיע לכותבת הגסה בענינים דגיטוסו אהדדי, ודין גרמא דגרעונותא נגרעונותא בסוף דברינו על ספיקתה לפי דקיי"ל דכל שלא אמר ברית ותורה

א"י י"ח אם זה מדאורייתא או מדרבנן, ונ"מ אם ספק בירך אם צ"ל ברית ותורה ג"כ
ואם צ"ל כמו הטוב ומטיב פיון שאומר מקצתה, אם בפעם שני לא אמר ברית ותורה אם
צריך לחזור משו"ה אם הוא דאורייתא צריך לחזור ולברך ואם מדרבנן א"צ לחזור
דהרי ספק שפא בירך פ"ר וליכא רק ספק דרבנן והו"ל ככל ברכות דרבנן אלו דבריה
בהוספת תוספת מרובה ביאור הספק, ויפה פתבת דבספק אם אמר ברית ותורה אבל
בנודאי לו שפירך הפל חוץ בברית ותורה מסופק דתלינו דנודאי אמר כמ"ש הרשב"א
אם א"י אם אמר ראשונה או שני דאמרי' נדאי אמר כמו שרגיל ודמיונה עולה יפה ועיני'
ט"ז ביו"ד סי' ס"ט ובנקה"כ שם, והטבת לראות ראי' שני' בספיקתה אם ברית ותורה
דאורייתא דמ"ש תוס' דמשו"ה מבעי לי' לרבינא אם נשים בבהמ"ז דאורייתא משום
דל"י לומר ברית ותורה, ואי עיקר ברית ותורה רק מדרבנן איך אפשר לומר שמשו"ה
נשים אינן בבהמ"ז מדאורייתא הא כל עיקרו דרבנן ש"מ דדאורייתא הוא, ויפה דברת
וכל דילדה פנותה תלד אמנם פן עי' בטור וב"י סי' קפ"ח דמסתבר לרבינו יחיאל דאין
צריך לחזור פשלא אמר בו"ת דהא דאמר ל"י היינו שלא עשה המצוה כהוגן ולא
לעפובא, ונראה דהחולקים וס"ל לעפובא מ"מ מודו דלאו מדאורייתא הוא דלא כתוס'
וצ"ע: ודע לה בני דקשה לי לפום רהיטא בין לתוס' משום דנשים ל"י לומר ברית ותורה
ובין לרש"י משום דלא נטלו חלק בארץ קשה לי מדרב מ"ט דס"ל דכל של"א ברית
ותורה יוצא לפי שאינן בנשים, ואי נשים אינן בבהמ"ז דאורייתא, איך תלה דין דאנשים
בברית ותורה לפי שאינן בנשים הא נשים אינן בבהמ"ז מדאורייתא כלל או מה"ט עצמו
כמ"ש תוס' ותוס' כ' דרבינא ס"ל כמ"ד של"א בו"ת לא יצא, וכ"כ רשב"א דלרב ליכא
מקום ספק, וקשה תפשוט מרב דנשים בבהמ"ז דאורייתא דיצאו אנשים בלא בו"ת משום
נשים, וכ"ש דקשה לשיטת רש"י וצל"ע פעת (ועיני' ח"ס או"ח סי' מ"ח): וטרם אכלה
לדבר, אביע לה אומר א' שחזשתי זה זמן לא כפיר, בפירושא דלא תשא ש"א לשוא,
ע"פ שאמרו ז"ל כל המתגאה כאלו עובד ע"ז, ו"ל ע"פ שאמרו ז"ל בשביל גסי הרוח
גשמים נעצרים, דמי שהוא מאמין בהשגחה פרטית כי הפל מידו ית"ש ועיני' ה' תמיד
על ב"א זן ומפרנס ומכלכל לכ"א בעתו וכראוי' לו מאתו ית"ש, ילמד מדת הענוה כי
רם ה' ושפל יראה המשפילי לראות בשמים וארץ, ומי שהוא מתגאה הוא מפני שאינו
מאמין באמונת אומן בהשגחה ואומר בלבו פחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה כי הוא
זורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ובזיעת אפו ויגיע פפו אוכל לחם, לכן מפני גסי
הרוח גשמים נעצרים למען בעיניו יראה ובלבבו יבין כי ההשתדלות והתריצות הקבל לא
לחכמים לחם וכו' ה' מוריש ומעשיר והכל מאתו ית"ש ונ"ל משו"ה קרו לי' ז"ל במתני'
גבורת גשמים שע"י הגשמים נראי' גבורת ה' והכל בידו שאם עצור יעצור הגשמים
בעתם להקבל וריק פלה האדם כחו, ויפה אמרו כל המתגאה כאלו ע"ז דאלו הי' מאמין
בהשגחה כי עיני' ה' צופות על ב"א קרוצי חומר לא גבה לבו ולא רמו עיניו, והנה אלו
שמכחישי' בהשגחת ה' מפני שקשה להם להאמין כי רם ה' ושפל יראה וכל שמכירי'
ביותר גדולתו של הקב"ה מכחישי' ביותר בהשגחה ורחוק מרשעים תשועת ה', ורשע
בגובה אפו אין אלקים כל מזימותיו, וכשרוצים לאמת השוא ודרך ממוצע שלקדם כי הפל
ע"י ממוצעים שגרי מעלה וצבאי צבאות, מספרים כבוד אל וינשאוהו וירוממוהו למזימה,
והיינו לא תשא שם ה"א שלא תנשא שם ה' לשוא בעבור השוא לחזק עי"ז דעה נפסדה

אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּיבֵר שְׁוֹא, וַיִּמְיָנֻם שְׁמַגְדִּילִים שְׁמוֹ הַגְּדוֹל שְׁקָר בַּיַּמִּינָם כְּדִי לְחַזֵּק וּלְהַאֲמִין
הַשְׁקָר וְזֶהוּ שְׁאָמַר ר"י ב"כ"מ שְׁאֵתָה מוֹצִיא גְּדוֹלְתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה שֶׁם אֵתָה מוֹצִיא
עֲנוֹתָנוֹתוֹ, ב"כ"מ שְׁמוֹצִיאִים גְּדוֹלְתוֹ צָרִיף לַהוֹדִיעַ מִיָּד עֲנוֹתָנוֹתוֹ שְׁלֵא יָבֹא אָדָם ע"י
שְׁמוֹצִיא וַיִּדְעַע וַיִּבִּין גְּדוֹלְתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה לְכַפְּנֹר בְּהַשְׁגָּחָה ח"ו לְכֵן מִיָּד סְמוּךְ לְגְּדוֹלְתוֹ אֵתָה
מוֹצִיא עֲנוֹתָנוֹתוֹ, וְהִיא תִפְאַרְתּוֹ וְתִהְלֶתוֹ ית"ש, וְקוֹל רִינָה וַיִּשׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים יָמִין ה'
עוֹשֶׂה חֵיל יָמִין ה' רֹמְמָה הִינְנוּ הַגִּם שְׁיָמִין ה' רֹמְמָה מֵאַתְּנוּ וְאִין נִרְאָה לָנוּ וְהַפֵּל בְּדַרְךָ
הַטְּבַע ע"י פְּעוּלַת בְּנֵי אָדָם וְאִין יָד וְכַח ה' נִרְאָה לְעֵין הֵם בְּאַמוֹנַת אֲנָחְן כִּי יָמִין ה' עוֹשֶׂה
חֵיל, מִפִּיק וּמַעֲיִיל, מֵה' מַצְעֲדֵי גָבֵר כּוֹנְנוּ וְגַם דַּרְכּוֹ שֶׁל אָדָם יַחֲפֹץ שִׁיעֲשֶׂה שְׁלוֹ וְאֵל
יְסוּמוֹ עַל הַגִּס, וְכַתִּיב וַיִּבְרָכֶךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, אֲזַ עוֹזֵר וְתוֹמֵךְ הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, וְכֵן הוּא
בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה לֹא יִגְעַתִּי וּמַצְאֵתִי אֵל תְּאַמְּיִן, יִגְעַתִּי מַצְאֵתִי תְּאַמְּיִן, יָאֵר ה' עֵינֶיךָ
בְּתוֹרָתוֹ, וַיִּשִׂים פָּנָיו אֵלֶיךָ לְעֲזָרְךָ לְעַבּוֹדָתוֹ כְּאֹנֶת נִפְשֶׁךָ וְנִפְשֶׁ אַבִּיךָ מְבָרְכֶךָ מִרְחוֹק מִקְּרֵב
הַלֵּב.

פֶּה מְרַחֵץ מֵיִדְלִינֵג ה' ז' מ"א תר"כז לפ"ק: ה'ק' אַבְרָהָם שְׁמוֹאֵל בְּנִימִין ב"הג מהרמ"ס
זצ"ל: תְּשׁוּבָה כֹּחַ שְׁלוֹם שְׁלוֹם מְרַחֵק, לְקִרּוֹב בְּקִרְבַּ לְבִי, חֲבִיבֵי צְמִידֵי תַלְמִידֵי חֲתָנֵי
כְּבִנֵי הַרְבֵּנֵי הַנְּתִיק הַמְּנֹפֶלֶג בְּתוֹרָה וּבִירְאָתָה ה' טְהוֹרָה, מוֹרֵג חֲרוֹץ בַּע"פ הַקְּצִין הַיִּקָּר
כַּש"ת מו"ה יַעֲקֹב לֵיב פ"ץ שְׁטְרַאָסְסֶעֶר נִי': נְעִימַת יְמִינָה קַבְּלֵתִי, וְשׁוֹרוֹתֶיךָ הַיִּקָּרִים
לִי מִפְּזוֹ הָאִירוֹ לְנִגְדֵי בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וּלְאַפְּס הַפְּנָאִי אָפְסֵי קִצְהוֹ רְאִיתִי בְּהַנּוֹגֵעַ לְדִינָא אֲשֶׁר
נִפְשֶׁךָ בְּשִׂאֵלְתֶךָ לְשִׁמּוֹעַ דַּעֲתִי ע"ד שְׁזָה שְׁנִים טוֹבָא אֲשֶׁר גְּדַרְתָּ בַּעֲדֶךָ שְׁלֵא לְשִׁתּוֹת מִיָּין
שְׁבִסְבִּיבּוֹתֶיךָ רַק הֵבֵא מִפְּרֵם יִשְׂרָאֵל, וְלַפְעָמִים טוֹבָא כְּשֶׁמִּכְבָּדִים אוֹתֶךָ בְּמַצְוָה לְהִיּוֹת
מוֹהֵל וְלֹא נִמְצָא יָין כְּשֶׁר כְּזֶה מֵהַ תַּעֲשֶׂה בְּכּוֹס שֶׁל בַּהֲמ"ז שֶׁהַנְּהוּג שְׁנוֹתָנִי לְמוֹהֵל לְבָרְךָ
בַּהֲמ"ז, וְעֵינֶיךָ לְנוֹכַח הַבֵּיטוֹ בְּהַמְּפֹרֵשׁ בַּש"ע או"ח סי' ק"ץ וּבַמַּג"א שֶׁם וּבְסִי' רַע"א
דְּמִבְּנוֹר דְּיוֹכֵל הַמְּבָרַךְ לְתַת לְמִסְנוֹבִים לְטַעוֹם כְּשִׂאֵין הוּא רוֹצֵה לְטַעוֹם וְגַם חוֹלְקִים
בְּקִדּוּשׁ מוֹדֵי' בַּבַּהֲמ"ז אֵלָּא דַּה"ח צ' בְּסִי' קס"ח הַעֲלָה דוֹקָא כְּשִׂאֵין הַמְּסוֹבֵין יוֹדְעִים
לְבָרְךָ כְּמוֹ בְּנֵי וּבְנֵי בֵיתוֹ אֲבָל כְּשִׁיּוֹדְעִים לֹא וְכ"ז רָאוּ עֵינֶיךָ וַיִּשׁוּטְטוּ רַעֲיוֹנֶיךָ וּמִכַּח זֶה
עָלָה סִפְק בְּלִבְךָ מֵהַ תַּעֲשֶׂה בְּנִדּוֹן שְׁלֶךָ: וְהִנֵּה שְׁמַתִּי עֵינֶיךָ בְּתִשׁוּבַת ח"צ סי' הַג"ל וְאַחַר
הָעִיּוֹן מְעַט מַצְאֵתִי שִׁישׁ בְּדַבְּרֵי דְבָרִים תְּמוּהִים לַפַּע"ד וַיֵּשׁ מֵהֶם שְׁצָרִיכִים בְּיָאוֹר כְּאֲשֶׁר
אַגִּיד, וְנִבּוֹא עַל סֹדֵר דְּבָרֵינוּ בְּתִשׁוּבָה הַהִיא מִתְחַלֵּה עַד סוֹפָה כִּיז ה' הַטּוֹבָה עָלֵינוּ: רַאשׁוֹן
לְצִיּוֹן מ"ש דְּכָל שְׂאִינוּ יוֹכֵל לְהוֹצִיא בְּמַצְוָה דְּאוֹרֵייתָא גַם בְּמַצּוֹ דְּרַבְּנָן כֵּן הוּא וּמִבִּיא
רַאִי מְרַש"י בְּרַכּוֹת מ"ח וּמַשִּׁיטת בַּה"ג דְּמִיִּתִּי רַש"י וְתוֹס' דְּבַדְּרַבְּנָן בְּעֵי שִׁיְהִי' מְחוֹנֵיב
מְדַרְבָּנָן עַכ"פ, בְּיוֹתֵר הִי לֹא לְהִבִּיא מְסוּגָ' מְפֹרֶשֶׁת ר"ה כ"ט ע"א כָּל הַבְּרַכּוֹת אַע"פ
שְׁיָצֵא מוֹצִיא חוּץ מִבְּרַכַּת הַלְּחֵם וְכו' וְכ' רַש"י כִּינֵן דְּרִשׁוֹת הוּא לֹא לְתַהֲנִי וְלֹא לְבָרְךָ
וּל"ש עֲרָבוֹת וְהִלָּא בְּרַכַּת הַנְּהַנִּין דְּרַבְּנָן וּמ"מ בְּעֵי שִׁיְהִי' ב"ח שְׁמוֹצִיא עֲצָמוּ בְּבָרְכָה אוֹ
שִׁיְהִי' בְּעֲרָבוֹת, וּמִלְתָּא דְּתַמּוּהָ לִי מֵאֲז אֲזַכִּיר פֶּה וְהוּא עַל הַצֵּל"ח בְּרַכּוֹת מ"ח שֶׁהַעֲלָה
בְּפִלְפוּלוֹ דְּבַדְּרַבְּנָן לִיכָּא עֲרָבוֹת שְׁלֵא קַבְּלוּ עֲרָבוֹת בְּדַרְבָּנָן וְהִי בְּהַעֲלָם מְמַנּוּ בַּמַּח"כ לְפִי
שְׁעָה סוּגָ' שֶׁם דְּהִיכָּא דִּישׁ חֵיּוּבָא כְּמוֹ בְּבָרַכַת קִדּוּשׁ וּמַצָּה מוֹצִיא בְּבָרַכַת הַלְּחֵם וְשֶׁל
יָין מְשׁוּם עֲרָבוֹת הַגִּם דְּבָרַכּוֹת אֵלּוּ דְּרַבְּנָן גִּינְהוּ וַצ"ע עַל בַּעַל הַצֵּל"ח, וְעַכְשָׁיו רְאִיתִי
בְּכַפּוֹת תְּמָרִים בַּר"ה בְּמִקּוּמוֹ דְּבַדְּרַבְּנָן לִיכָּא עֲרָבוֹת וּדְבָרֵינוּ נִפְלָאוּ מְמַנִּי שֶׁהוּא נִגְדַּ סוּגָ'
שֶׁל רַש"י שֶׁם, נַחֲזוֹר לְעֵינֵינוּ דְּמַשֵּׁם מְבּוֹרֵךְ דְּכָל דְּרַבְּנָן כְּדַאוֹרֵייתָא הוּא דְּבַעֲי עֲרָבוֹת

או מוציא עצמו, וכן מוכח הדבר הזה ממשנה מפנרשת מגלה י"ט ע"ב דחרש אינו מוציא משום דלר' יוסי כל שאינו יכול להשמיע לאזנו פטור ולכן גם אחרים אינו מוציא והלא מגלה דרבנן ש"מ גם בדרבנן אינו מוציא, אלא בתוס' ר"ה ל"ג ע"א כ' דאפשר לומר דבדרבנן מוציא אע"פ שאינו מחוייב בדבר וה"ט דר"י בקטן במגלה שם ובקטן שמברך לאביו עיי"ש, ולכאורה צ"ע על תוס' מש"ס ר"ה שהבאתי וממתני' מגלה הנ"ל, ולמענין שפיר יראה דתוס' לא חידש פן רק לר"י דס"ל דקטן מוציא במגלה אבל ת"ק דמתני' הלא ס"ל קטן אינו מוציא וחולק על ר"י בהא וס"ל בדרבנן צריך דוקא בר חיובא, והא דקטן מברך לאביו אתי' כר' יודא וכן הא דש"ס פסחים קי"ו ע"ב, אבל אנו קיי"ל כת"ק דמתני' מגלה דס"ל דקטן אינו מוציא ולכן ס"ל דגם חרש אינו מוציא במגלה וכת"ק רהטא סוגי' דר"ה ולק"מ, ובתוס' מגלה שם ובברכות י"ט ע"א לא נראה לתוס' לחידש אפי' לר"י פן ולכן העלה לחלק בין חד דרבנן לתרתי דרבנן, ומהתימא שהי' בהעלם כ"ז מח"צ: והנה הח"צ על יסוד מוסד זה דגם בדרבנן אינו מוציא כל שאינו מוציא כה"ג בדאורייתא, כ' דבגדון שלו אינו יוכל להוציא דכל שאינו מחוייב במצנה זו אינו מוציא אחרים ונסתייע לזה משיטת רש"י ברכות מ"ח דכ' מי שאכל פזית מוציא למי שאכל פדי שביעה, משום דכל דמחוייב מדרבנן מחוייב קרו לי' ש"מ אבל בלא"ה לא, ובה"ג ס"ל באמת דמי שלא אכל פדי שביעה אינו מוציא למי שאכל פדי שביעה מה"ט וכן תוס' דחולק על רש"י ובה"ג משום שאפשר לו להביא עצמו לחיוב דאורייתא, אבל כשא"א לי' לבוא לי"ח דאורייתא לא ובגזיר שמשון שאסור ביין א"א לו להביא עצמו לחיוב בהמ"ז על הפוס וכיון שא"א לו ממילא פטור הוא ואינו מוציא הרבים אלו דבריו ז"ל, והנה מ"ש מרש"י ובה"ג דמוכח דס"ל דכל שאינו מחוייב עתה בדבר אינו מוציא שישתם מוקשה מש"ס ר"ה פל המצות והברכות אע"פ שיצא מוציא ומשם מייתי תוס' ראי' לשיטתם דלא בעי שיהי' עכשיו בחיוב מצנה זו, ולבה"ג דדינא קאמר י"ל משום דמצא האמור בירושלמי פ' מי שמתו דמייתי הרא"ש פ"ג שאכלו דשאני בהמ"ז דכתיב ואכלת וכו' וברכת מי שאכל יברך וכו', והרא"ש כ' דאפשר אסמכתא הוא, ובה"ג ס"ל דרשה גמורה היא אבל רש"י לא הזכיר מן הירושלמי כלום ושקל וטרי בהך דינא ופשיטא לי' דכל שאינו מחוייב עתה במצנה זו אינו מוציא אלא כשמחוייב עכ"פ מדרבנן תמוה מש"ס ר"ה ויתנישב לפנינו א"ה: ודיוקו של הח"צ נכון מתוס' מדכ' פיון שיוכל להביא עצמו לי"ח מוציא אבל כל שאינו ב"ח מצנה זו וא"א לו להביא עצמו לידי פך לא וטעמו של תוס' נראה דס"ל דלא קבלו ערבות זה עם זה אלא במצנה שמחוייב זה כמו זה ונתערבו זה בעד זה, אבל במצנה שזה אינו מחוייב לעולם וא"א לבוא לחיובא לא קבל ערבות בעד חברו המחוייב, וכן הי' נ"ל בתחלת הרעיון מתוס' ברכות כ' ע"ב ד"ה נשים דהקשה על רש"י מ"ש פהגים דלא נסתפק אי מוציא אי אחרים כמו באשה ולכאורה תמוה איך מדמה פהג לאשה, אשה אינה בערבות לכן אי בהמ"ז ל"ד אינה מוציא' אבל פהג גם אם אינו מחוייב במצנה זו עצמה מ"מ מוציא משום ערבות, ועכצ"ל דתוס' ס"ל דגבי אשה ג"כ הטעם משום שאינה בחיוב מצנה זו ול"ל דאשה לא קבלה ערבות, אלא כל שאין מחוייב במצנה זו ליכא ערבות בין באיש בין באשה וכל שמחוייב במצנה זו איכא ערבות בשניהם ולכן הקשה שפיר ומדמה פהג לאשה והוא פשיטתו לקמן מ"ח כמ"ש הח"צ: ומינה הרא"ש שכ' בפ"ג לחלק בין איש לאשה דאיש בערבות ועליו להציל חברו

ומחנניב בדבר אכל אשה אינה בערבות ולא כ' פלום דאיש מחנניב במצנה ויוכל להביא עצמו בכ"ש לידי פך הוא בערבות משא"כ אשה במצנה זו אם בהמ"ז בדיד' ל"ד אינה בערבות, נראה דס"ל דלעולם שאני בין איש לאשה דאנשים נתערבו זה בעד זה ואפ' במצנה שאינו מחנניב בה, ולזה גם אם בהמ"ז בנשים דאורייתא כל שלא אכלה פדי שביעה אינה מוציאת אחרים שאכלו פדי שביעה דאינה בערבות פן עלה במחשבה לפני, ואח"כ ראיתי מ"ש בצל"ח ברכות כ' ע"ב וכוונתי לדעתו הקדושה ושמחתי: הינא לנו דדבר זה אם מי שאינו מחנניב במצנה א' מוציא אחרים תלי' בתוס' ורא"ש הנ"ל, דלתוס' אינו מוציא ולרא"ש מוציא, ובנשים איפא חומרא לרא"ש דגם במצנה שהיא מחנניבת כ"ז שאינה בחיוב זה עכשיו אינה מוציא' וה"ה פשפכר יצאה אינה מוציאה והא דש"ס ר"ה כל הברכות שיצא מוציא דוקא באנשים ולא בנשים נאמר, ולתוס' בכל דבר שאשה מחנניבת מדאורייתא אע"פ שישארה אינה מוציא', ובבהמ"ז אם מחנניבת מדאורייתא גם כשאכלה רק שיעור דרבנן מוציאה לאיש שאכל פדי שביעה, ובח"צ לא עמד בכ"ז: ונ"ל דרש"י ג"כ אחז בשיטת הרא"ש בדבר זה דאשה אינה בכלל ערבו' כלל, הנה פכר פתבנו לעיל דלרש"י צ"ע סוג' דר"ה דמבואר אע"פ שיצא מוציא משום ערבות פדפ' בעצמו שם ולא הי' צריך למ"ש דכל שמחנניב מדרבנן פמחנניב מדאורייתא, ונ"ל דהוצרך לחדש דבר זה משום דס"ל נשים אינן בערבות אפי' במצות דמחנניבות בהן דס"ל פרא"ש, והי' קשי' לרש"י דמשמע שם דשב"ש הוציא ינאי מלפא ומלפמא ולגרמ' עביד נאי הי' אוכל פזית הי' שפיר מוציא והא הוא אינו רק מחנניב מדרבנן והיא אכלה מסתמא פדי שביעה נאי מחנניבת מדאורייתא איף הוציאה ותפשוט דאשה בבהמ"ז דרבנן, ולכן הוצרך רש"י לחדש דכל שמחנניב מדרבנן מחנניב מקרי ושאני קטן כמ"ש שם: והנה קוש' זו מברכת שב"ש תשאר על הרא"ש והא ל"ל פ"ש"י דכל שמחנניב מדרבנן מחנניב קרו לי' ולפ"מ ש"הדג"מ באו"ח סי' רע"א דאפשר דאנשים נתערבו בעד הנשים א"ש, אלא דלא מסתבר לומר פן דהאנשים נתערבו בעדן ולא הן בעד האנשים מ"ש, וליישב נ"ל דמסוג' זו יש להביא ראי' לשיטת הרא"ש והוא מדאמר שב"ש איף אכרף פרוף שאכל ינאי ונחבריו, וצ"ל הא ינאי מלפא ומלפמא פרכו רפתא למה שביק למלפמא והזכיר רק ינאי ונחבריו ונהו דקדוק עצום, ונ"ל דהכי קאמר בנודאי למלפמא פשיטא שאינו יוכל להוציא בלאו הכי גם אם אומר פרוף שאכלו ינאי מלפא ומלפמא ונחברות' איני יוכל להוציאה פיון שאינה בערבות עמי, אלא אפי' לינאי ונחבריו שישנן בערבות אכל איני יודע איף אומר פיון שלא אכלתי, ואחר ששתה עביד לגרמ' והוציאם דהינו לינאי ולחבריו ולא למלפמא וקאי על ינאי ונחבריו שהזכיר, ולר"י אם הי' אוכל פזית שפיר הי' מוציא היינו לינאי ונחבריו פנ"ל, ולרש"י משום שהי' קשה לו סוף כ"ס במה יצאה מלפמא הוכרח לדבריו, ועל הרא"ש אין לתפוס משום זה די"ל באמת דשב"ש לא הוציא אלא ינאי ונחבריו שהזכיר, ויש פנים לרא"ש מדלא הזכיר שב"ש מלפמא רק ינאי ונחבריו כמ"ש ועיני': והלום ראיתי אחריו רנאי בתוס' רע"ק לאאזמ"ו מאוה"ג צ"ל במשנה מגלה פ"ג שנתקשה במשנה שם חרש שאינו מוציא וכן קי"ל בשופר שא"מ למה ניהי דא"מ מ"מ הרי איתג' בערבות ומפח זה העלה דכל שאינו במצנה זו אינו מוציא וכ' די"ל דגם פונת הרא"ש דנשים אינן בערבות לאו משום שאינן בערבות כלל אלא באותה מצנה שאינן מחנניבות בה ול"ש איש או אשה בזה עיי"ש, והנה פכר בארנו שפן

דעת תוס' דכל שאינו מחוייב אפי' איש אינו מוציא משום דאינו בערבות, אבל משטיחות לשון הרא"ש לא משמע פן אלא דאיש לעולם הוא בערבות ואשה לעולם אינה בערבות, ומשום קושני' מחרש י"ל חרש שאני דאינו בר קריאה פלל כמו שצריך לקרות למצנה דצריך לר"י להשמיע לאזנו, וכינן שאינו בר שמיעה אפי' כא"מ ועושה א"י לקנים מצנה זו א"י להוציא משא"כ מי שהוא בר עשי' מעשה של מצנה זו פראוי אלא שאינו מחוייב וכינן דבר עשי' של מעשה מצנה זו הוא ויוכל לקנים מצנה זו כמי שא"מ ועושה ויש לו שייכות קצת במצנה הוא בערבות ויוכל להוציא, אבל חרש זה שאינו בשמיעה א"א לו לקנים מצנה זו דקריאת מגלה פלל אינו בערבות וא"א להוציא וכן בתק"ש דבשמיעה תלי' וא"א לחרש לקימה אפי' כא"מ ועושה כנלפע"ד לחלק בחלוקא רבה ועיני': וכשאני לעצמי קשי' לי מירושלמי דמביא הרא"ש פ"ק ג' שאכלו דו"ל והתני' פל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא ודייק ירושלמי הא מחוייב מוציא אע"פ שיצא עיי"ש והרי מפורש אמור פל שאינו מחוייב אינו מוציא וכתוס' וצ"ע על הרא"ש, ובדוחק י"ל גיהי דמירושלמי מוכח פן מ"מ נראה לי לרא"ש דש"ס דידן חולק על פלל זה דקשני' לי לשיטתו דמפרש ספיקת ש"ס נשים בברכת המזון משום דלא נטלו חלק בארץ וקשני' קושני' תוס' מ"ש פהו דלא מספקא לי, מזה הוכיח דע"כ ש"ס דידן חולק על הירושלמי בזה וס"ל גם מצנה שאין מחוייב בה מוציא, ואשה שאני שאינה בערבות פלל פן י"ל, אבל אי קשי' הא קשי' לי מש"ס פסחים קי"ו ע"ב דמקשה לראב"י מדר"י ור"ש הוציא ב"ב ומתיר ס"ל מצה בזה"ז דרבנן, ולשיטתו של הרא"ש גם אי מחוייב מדאורייתא שפיר הוציאם מפח ערבות וצ"ע טובא, ולפמ"ש לעיל לחלק בין חרש לפקח א"ש נמי הא, סומא שאני פיון דממועט במצנה זו משום חסרון גופו שצריך שיראה אותו וא"א לו לקנים מצנה זו אפי' פאינו מצונה ועושה פיון שאינו רואה משו"ה א"א לו להוציא אחרים וא"ש ועיני': מ"מ מהיות טוב פדי שלא נצטרף לכנוס בחלוקים כ"כ האי ושלא נצטרף לעשות פלוגמא לרא"ש בין התלמודים בין הירושלמי וש"ס דילן, הטוב לנו יותר לדחוק קצת בשטיחות לשון הרא"ש ולומר דמ"ש דאיש שהוא בערבות מוציא היינו דוקא במצנה שמחוייב בה פמו בהמ"ז אבל במצנה שאינו מחוייב בה לא, ומשום קושני' תוס' מ"ש פהו מ"ש אשה אולי ס"ל כמ"ש הרשב"א בהקשות על רש"י מ"ש עבד וגר וכ' פיון ששם איש יש לו חלק מחוייב בדבר והה"נ י"ל משו"ה פהו שאני, אבל במ"ש הרא"ש דנשים אינן בערבות בנודאי נראה דס"ל בכל מצנה אף שמחוייבי' בה אינן בערבות מדלא כ' שאינן בערבות במצנה פזו שאינה מחוייבת בה וכל פי האי הו"ל לפ"ש וע"כ דכונתו פשוטה דס"ל דבכל מצות נשים אינן בערבות, והנה פבר הוכחנו דרש"י בזה פהרא"ש ס"ל דנשים אינן בערבות פלל, וגם תוס' י"ל דס"ל דנשים אינן בערבות פלל אבל פשיטא לתוס' דכל שאינו מחוייב במצנה זו גם איש אינו בערבות ולכן הקשה מ"ש פהו מאשה, ולרש"י ולרא"ש ל"ק להו דס"ל פיון דגם נשים נטלו חלק כמ"ש הרשב"א ויש להשוות פל שיטות ראשונים דעולים בקנה אחד כנלפע"ד : ואחרי דברים הדברים האלו שבארנו באר רחובות דכ"ע ס"ל דכל שאינו מחוייב באותה מצנה גם איש אינו מוציא אחרים המחוייבים, נחזור למקום שיצאנו משם ונשובה ונחקרה היעמדו דברי ח"צ בנדון שלו דכ' דנזיר פטור ממצנה זו לברך בהמ"ז על הכוס פיון שאסור פיון ואינו בשאלה וממילא אינו מוציא אחרים אלו דבריו ז"ל, נאני בעניי לא אוכל לירד

לסוף דעתו וכוונתו, הא אפשר ואפשר לו לקיים מצוה זו פשוט בכל המסביבה עם ב"ב וחיובה עליהם לזמן ולברך על פוס יין שאפשר שאחר יברך ומוציא אותו פיון שאפשר לו מחוייב בדבר קרינו ב', ועוד גם הוא בעצמו יוכל לברך גם לדעתו דכל שהטועם יוכל לברך לא יאות שיטענום זה ויברך זה, מ"מ יוכל לקיים המצוה מחוייב בדבר ואפשר וראוי לקיים מקרי ומלבד כ"ז במחכ"ק דמיונו אינו עולה יפה דמ"ש תוס' פיון שאפשר להביא עצמו לידי חיוב יוכל להוציא הא בלא"ה לא היינו אם לא הי' מחוייב במצוה זו פלל כמו פה או אשה אינו מוציא שאינו בערבות פיון שלעולם אינו מחוייב ואין לו שייכות במצוה זו, אבל נזיר זה הלא מחוייב הוא במצוה זו לברך בתלמא אלא דהוא א"א לו לברך על הכוס משום נזירתו ואנוס הוא בדבר מ"מ בה חיובה הוא אלא שא"א לו לקיים, ויותר ממה שכתבתי עד כאן תמיהא אחר תמיהא אני מתמה ומתפלא הלא אפשר לו לקיים מצות בהמ"ז על הכוס בשאר משקים פשהוא חמר מדינה פמבואר, ותמה אני על חכם פמותו הצבי ישראל יאמר דבר זה: והנה במה שכתבנו עד פה אין בו נפקותא גנדון שלנו דכה"ג גם לדעת הח"צ מחוייב ואפשר בדבר הוא דהא לא אסרת לעצמה ולא גדרת בעדה שלא לשותות שום יין, ואפשר לה פיון הבא מפרם ישראל וכיון שאפשר בשום פעם ממילא מחוייב בדבר קרינו בה ופשוט: ונשית פנינו לעיני' בגדון שלפנינו, במה שהעלה הח"צ בסוף דבריו דלא יאות דהנזיר יברך בהמ"ז וברכת פה"ג על הכוס ויתן לא' מן המסובים לשותות משום פגמא דכוס דהא דקיי"ל דאם טעם א' מן המסובין יצא אפי' לא טעם המברך ואפי' לא אפשר לי' פדמוכחמסוגלי' דערובין ה"מ בדלא אפשר לטועם לברך פגון פניו וב"ב אבל בדאפשר לי' לטועם לברך לא וכמ"ש רש"י ז"ל שם בעירובין עכ"ד הצריכי' לנו, והנה מ"ש רש"י בעירובין הוא ממ"ש רש"י שם ונ"ל וכדתנן' נמי בפ' ראוה ב"ד לא יפרוס אדם פרוס לאורחים אלא א"כ אוכל עמהם שהרי הן יכולי' לעשות אבל פרוס הוא לבניו ולב"ב פדי לחנכם במצות ואע"פ שהוא לא טעם אלא פניו ש"ד אע"פ שפירך עליהם ברפת המוציא עכ"ל, והנה ממ"ש רש"י תחלה שם דהאי שיטענום דקאמר לאו דוקא אמברך ה"ה אחרניא דטעמא משום גנאי הוא וכו' משמע משטיחו' לשונו דכל שא' טועם בין המברך בין אחר ליפא גנאי ומשו"ה מקשה לתבני' לתינוק דכיון שטועם א' אפי' תינוק וכ"ש גדול ליפא גנאי, אלא מסוף דבריו ממ"ש וכדתנן' נמי בפ' ראוהו ב"ד וכו' אלא א"כ אוכל עמהם שהרי הן יכולי' לעשות וד' תיבות אלו מוסיף רש"י מדילי' ומבואר מתוך דבריו דס"ל לחלק בין אפשר לטועם לברך בעצמו והיינו דלא יפרוס דמסתמא יודעים לברך ברפת הלחם אבל מברך לבניו וב"ב פדי לחנכם פיון דא"א בלא"ה לא חששו לפגמא דכוס, ומצאתי לו חבר לח"ל פכונת רש"י בתשובת הר"ן ס' נ"ג דהשואל מספק שם פכונת רש"י אם פונתו דכל עיקר דינא דמברך צריך שיטעום דנפקא מבריינתא דפסחים ק"ה ע"ב הוא משום דגנאי הוא לכוס שלא יטעום אדם ממנו וסגי ג"כ בטעימת קטן שלא הגיע לחינוך, או דאם אין שום אדם טועם ממנו איפא משום ברכה לבטלה, וכונת רש"י שאם לא יטעום זה המברך בעצמו איפא גנאי, והר"ן משיבו דפשוט דבלא שתי' פלל איפא משום ברכה לבטלה וצריך דוקא שיטעום מי שהגיע לחינוך, ומ"ש רש"י דטעמא משום גנאי פונתו משום דמשמע דצריך שיטעום דוקא המברך ולזה כ' משום גנאי עיי"ש, ועיני' מג"א סי' תרכ"א ס"ק ג' שפביא תשובת הר"ן בקיצור, ולפי פ"ה הר"ן פונת רש"י דמ"ש

טעמא דגנאי הוא דמשו"ה צריף לברך בעצמו צ"ל הא דמקשה דליתבלי לתינוק הגם שיש גנאי וצריף לחלק בין יודע הטועם לברך לאינו יודע כמ"ש הח"צ: והנה באמת פן נראה ומוכח מתוך דברי רש"י מדכ' דלא יפרוס לאורחים משום דאפשר להו ואיפא גנאי אבל קשה לי מנ"ל מברייתא תרתי שאם ליפא מי שטועם איפא משום ברכה לבטלה ואם טועם אחר בדאפשר איפא גנאי דלמא הא דמברך צריף שטועם הוא משו' ברכה לבטלה ואין לומר פשיטא דאיפא איסור דברכה לבטלה כמ"ש תשובת הר"ן דהא פשיטא לי בלי ראי' א"כ קשה מש"ס פסחים ק"ה ע"ב דאמר ש"מ מברייתא דמברך צריף שטועם דאל"ה הי' יוכל לברך בהמ"ז תחלה ולהבדיל אח"כ הא זה מלתא דפשיטא הוא דאסור לברך ברכה לבטלה, וא"צ לזה ראי' מברייתא דבר שאפני' תנוקת שב"ר יודעים, ועכצ"ל דה"א פינון דתיקונו רבנו הוא לברך בפה"ג גם פשאינו טועם ליפא משום ברכה לבטלה כדס"ל לאגודה שיהביא המג"א שם דליפא כה"ג משום ברכה לבטלה רק משום גנאי וסגי בתינוק שלא הגיע לחינוך ולתשוב' הר"ן דס"ל דאיפא בי' משום ברכה לבטלה הא גופי' קמ"ל ברייתא ונ"ש עשה מזה ש"מ מברייתא, וא"כ מנ"ל מברייתא דאם טועם אחר דאיפא משום גנאי, ואי מלשון הברייתא דקתני מברך צריף שטועם דוקא המברך וכ"כ הר"ן דמשמע לרש"י מלשון ברייתא ודוקא הוא, א"כ מנ"ל דאיפא משום ברכה לבטלה, דלמא הפל משום גנאי דעכצ"ל משום גנאי מדקתני המברך משמע דוקא המברך עצמו וצ"ע: ולולי שכ' הר"ן דנפקא לרש"י משום גנאי מדקתני המברך, הי' נ"ל דנפקא לרש"י טעמא דגנאי מש"ס ר"ה דלא יפרוס לאורחים וכ' רש"י טעמא בצדו והוסיף משום שאפשר להם לברך והא"ש דכ' רש"י תחלה המברך צריף שטועם לאו דוקא, ושוב כ' דאיפא משום גנאי פדמוכח מש"ס ר"ה ושם מבואר חילוק בין אפשר לא"א, אלא דדברי רש"י בזה תמוהים לי בלא"ה ויותר לפי פירושינו, דהא דבעה"ב לא יפרוס לאורחים הוא משום דברכת הנהנין פל שיצא אינו מוציא משום דלא לתהני ולא לברך וליפא ערבות כמ"ש רש"י שם חוץ מברכת הלחם והיין דלא לתהני פינון שאינו מחוייב ליפא ערבות וכ"כ עוד שם גבי לא יפרוס לאורחים לא לברך ולא יאכלו חוץ לבניו וב"ב דחייב לחנכם ומצוה דידן' היא לחנכם ולכן שרי לברך, ומנ"ל היכא דליפא משום לא לתהני כמו בכוס של י"ה"כ אם הי' מחוייב לברך על הכוס מנ"ל דחוששי' לגנאי פשטועם אחר היכא דאפשר ואפני' לפי מ"ש הר"ן דנפקא לרש"י פן מדיוק לשון ברייתא דמברך צריף שטועם משמע דוקא המברך בעצמו ג"כ קשה מה דמיייתי רש"י פיוצא בו מש"ס ר"ה משם יוצא החילוק בין אפשר ללא אפשר ואינו ענין פלל לדהכא וצ"ל ע"ג: ועיני' רש"י פסחים ק"ה ע"ב דכ' ה"ה אחר ששומע יוכל לברך ומביא ראי' מש"ס ערובין וליתבלי לתינוק וכל הרואה יראה פי פשיטא לי' במכ"ש דתינוק דגדול הטועם עדיף טפי ולא נחית לחלק פלל בין וכל או א"י הטועם לברך דלא פריש"י, או דלא ס"ל לרש"י פ"ם פלל טעמא דגנאי אלא משום ברכה לבטלה, או דס"ל דכל עיקרו רק משום גנאי כדס"ל לאגודה וכן קיי"ל דאפי' פשטועם תינוק דלאו בר חיובא סגי ועי' או"ח סי' תקנ"ט וי"ד ס' רס"ה ובש"ף שם: ועיני' רמ"א או"ח סי' רע"ב סעיף ט' דנודר מן היין יוכל לקדש ולהוציא ולתת לא' מן המסובי' לשותות ועי' מג"א שהקשה עליו מסי' רע"ג סעיף ד' ועמד עליו במחצית השקל דאין דמיונו עולה יפה מסי' רע"ב העיקר כמ"ש לבסוף בכוננת מג"א מסי' רע"א דשם מבואר דיש להחמיר לכתחלה בקידוש משום דיש דס"ל דקידוש

שְׁאֵנִי מִבְּהֵמָה זֶה וְעֵינַי מִגֵּאֲרֵי רֵצִיט סִק"ח דְּמוֹכָח דְּכֻנְתָּו בְּסִי רַע"ב לְהָא דְּסִי רַע"א וְעֵינַי מִתְּצִית הַשְּׁקָל שָׁם דְּשֵׁאֲנֵי הַבְּדִלָה מִקִּידוּשׁ לְכֹן פְּשִׁיטָא לִמְג"א דְּאֶפְשָׁר שְׂיִבְדֹּל וְיִתֵּן לְאַחַר לְטַעֲנוֹם וְהָרִי מְבֹאֵר בְּרַמ"א דְּלֹא נָקִיט לְהִלְכָתָא פְּרַש"י דְּיִוִּכֵּל לְהִטְעִים לְאַחַר וְאֶפְרָי יוֹדְעִים הָאֲחֵרִים לְבָרָה, וְכֹן נִרְאֶה מִמְשַׁמְעוֹת טוֹש"ע סִי רַע"א דְּאֶפְרָי יוֹדְעִים לְבָרָה סְגִי בְּשִׁתְּי אֲחֵרִים וְעֵינַי מִתְּצִית הַשְּׁקָל סִי ק"צ שְׁהִרְגִישׁ דְּמִשְׁמַעוֹת הַש"ע דְּלֹא כַח"צ : שְׁבִתִי וְרֵאִיתִי דְּאֶפְשָׁר גַּם לְרַש"י דְּס"ל פְּשִׁטוּעַם אַחַר אֵיכָא גְּנָאִי לְכוּס וְכִשְׁאֶפְשָׁר יְבָרָה הַטּוּעַם זֶה דְּנֻקָא בְּשֵׁאֲנֵי שְׂיִיכִים לְהִדְדִי הַמְּבָרָה וְהַטּוּעַם אֵלָּא שְׁהַטּוּעַם שׁוֹמַע בְּרַפְתַּת הַנְּהַגְנִין מִמְּנוּ אֵיכָא גְּנָאִי פְּשֵׁאֲרֵי הַמְּבָרָה טוּעַם, אֲבָל בְּבֵהמ"ז פְּשִׁמְזֻמְנִי לְהִדְדִי וְהַמְּבָרָה א' עַל הַכּוּס וּמוֹצִיא כְּוָלָם בְּכּוּס שְׁמִבְרָה עָלָיו יְדֵי בְּרַפְתַּת הַמְּזוּז הו"ל כְּאֵלוּ כָּל א' מִהֶם מְבָרָה עַל הַכּוּס וְיוֹצֵא י"ח וְכֹן בְּקִידוּשׁ כַּשֵּׁא' מְקַדֵּשׁ עַל הַכּוּס וּמוֹצִיא כְּוָלָם ע"י שׁוֹמַע כְּעוֹנָה וְכֵאלוּ כְּוָלָם מְקַדְשִׁי עַל הַכּוּס וְהַמְּבָרָה עָלָיו בְּרַפְתַּת פַּה"ג כַּה"ג לִיכָא פְּגָמָא וְגְּנָאִי שְׁזָה מְבָרָה וְזֶה שׁוֹמַע כִּינּוּן דְּכְוָלָם מִיִּשְׁוֶה שְׂיִיכּוּ אֶהְדְּדִי לְכוּס זֶה וְבִרְכָה שְׁמִבְרָכִים עָלֶיהָ וְעַד כָּאֵן לֹא ס"ל לְרַש"י דְּאֵיכָא גְּנָאִי פְּשֵׁאֲרֵי טוּעַם רַק הֵיכָא דְּהַמְּבָרָה אֵין לוֹ שְׂיִיכּוֹת בְּמִצְוָה וְבִרְכָה זֹה כְּמוֹ דְּמִבִּיא דְּלֹא יִפְרוֹס אֵלָּא כְּשֵׁאוֹכֵל עִמָּהּ דְּמָה לוֹ וְלֹאֲכִילָהּ דִּידְהוּ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְהֵא"ש פְּסָקִי ש"ע וְרַמ"א גַּם לְשִׁיטַת רַש"י וְהַחֲזִיק נִכּוֹן מְסַבְרָא וְדִלֹא כַח"צ דְּפְשִׁיטָא לִי בְּנִדּוֹן שְׁלוֹ דְּלֹא יָאוֹת שְׁהַנְזִיר יְבָרָה וְא' מִן הַמְּסֻבִּין דְּמִיִּשְׁוֶה שְׂיִיכּוּ לְבֵהמ"ז יְטַעֲנוֹם וְכָל מ"ש בְּזֶה נִכּוֹן לַפַּע"ד וְעֵיקָר לְדִינָא בְּעוֹז"הִי : וְנִבּוֹא לְנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ דְּשִׁפִּיר דְּמִי לְבָרָה בְּהַמ"ז לְמִי שְׁנִדּוּר מִן הַיִּין אוֹ גְּדַר בְּעַדוֹ שְׁלֹא לְשִׁתּוֹת חוּץ יִין שְׁמוֹחֲזֵק לוֹ בְּכִשְׁרוֹת בְּלִי פִקְפּוּק דְּיִוִּכֵּל לְבָרָה בְּהַמ"ז וְלִיתֵּן לְאַחַר לְשִׁתּוֹת, וּמ"ש מְעַלַת חֲתָנִי נִי מֵאַחַר שְׁאֵינָה שׁוֹמַע יִין זֶה מִתְּשַׁשָּׂא דְּאִיסוּרָא אֵין רְאוּיָה לְבָרָה עָלָיו וְלִיתֵּן לְאַחַר שְׁאֵינָה אֵלָּא כְּמִנְאַץ יָפָה דְּבִרְתָּא אִם הַיִּין בְּחִזְקַת שְׁאֵינָה כְּשֵׁר אוֹ בְּסַפֵּק, אֲבָל אִם אֵינָה עַד"ז רַק שְׁגָדְרַת בְּעַדָּה לְהַחְמִיר ע"ע בְּיַתֵּר שְׁאֵת נ"ל דְּשִׁפִּיר דְּמִי דְּלְבָרָה וְלַחַת לְאַחַר לְשִׁתּוֹת וְעֵינַי יו"ד סִי קי"ט: אֲבָל יֵשׁ לְעֵינַי כִּינּוּן דְּצָרִיף שִׁיחַ כּוּס שְׁלֵב בְּהַמ"ז בְּיָדוֹ דְּנֻקָא כַּמ"ש בַּח"צ ס' קס"ח יֵשׁ לְחַוֵּשׁ שְׂיִטְעָה וְיִשְׁתָּה מִמְּנוּ וְכֹן מְצִאתִי כְּתוּב בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה בְּגִלְיוֹן מִג"א סִי ק"ץ שִׁכ' עַל נִדּוֹן שְׁלֵב הַח"צ דְּמָה"ט יֵשׁ לְאַסְוֹר וְצֵינַי עַל מִג"א סִי תְּרִי"ב, שְׁבִתִי וְרֵאִיתִי דְּמָה"ט הַח"צ לֹא חָשׁ לְזֶה בְּנִדּוֹן שְׁלוֹ כִּינּוּן דְּהִזִּיר עֲצָמוֹ מִכָּל יִין שְׁבַע עוֹלָם וְאֵין לוֹ הַתְּרָה לְעוֹלָם כְּבָר הִסִּיחַ דְּעַתּוֹ מִשְׁתִּי יִין וְבִדּוּל הוּא מִמְּנוּ, מִשֵּׁא"כ בִּיה"כ וְכֹן כַּה"ג בְּאוּגוֹן יֵשׁ לְחַוֵּשׁ טְפִי וְעִי תוֹס' רִישׁ פְּסָחִים שִׁכ' בְּנִזִּיר הַחְמִירוּ לְבַעַר כִּינּוּן שְׁאֲחֵרִים אוֹכְלִים כְּנֻתָּו לְכֹן לֹא יוֹכְלוּ לְהַחְמִיר לְבַעַרוּ מִבֵּיתוֹ, וּמִשְׁמַע דִּישׁ חֲשֵׁשׁ בְּנִזִּיר ג"כ לוֹלִי דֵּא"א לְהַחְמִיר לְבַעַרוּ אֲבָל בְּנִגְיָעָה וּבְנִטְלִית יְדִיו דְּאֶפְשָׁר לְהַחְמִיר עָלָיו רְאוּיָה לְאַסְוֹר, וִי"ל זֶה דְּנֻקָא בְּנִזִּיר שְׁאֵינָה רַק לְזִמְנֵי דּוֹמָה לִיה"כ וְעֵינַי ש"ף יו"ד סִי פ"ח ס"ק ב' דְּמִשְׁמַע בְּנִדְרָא רְאוּיָה לְהַחְמִיר יוֹתֵר כִּינּוּן שְׁהַאֲסוּר בָּא ע"י עֲצָמוֹ לֹא בְּדִיל כ"כ וְכ' זֶה לְפָרֵשׁ כְּנֻתָּה הֵרָא"ש נְדָרִים י"ל זֶה דְּנֻקָא הֵיכָא דְּלֹא אָסֵר אֲנַפְשִׁי לְעוֹלָם, אוֹ שְׁלֹא אָסֵר ע"ע כָּל הַמִּין רַק דְּבָר זֶה, אוֹ בְּנִדְרָא מִתְּבִירוֹ ל"ש דְּבִדְלִי מִינֵי כְּמוֹ שְׁאוּסֵר ע"ע הַחֲפֵץ וְהַנְּצָרָה הֵרָא"ש לֹא מִשׁוּם שְׁשׁוֹנָאִים זֶה וְעוֹד י"ל דְּבִשְׁעַת אֲכִילָהּ הוּא יֵשׁ לְחַוֵּשׁ טְפִי שְׂיִשְׁפַח וְיֵאכֵל הַאֲסוּר לוֹ כִּינּוּן שְׁאוֹכֵל וְהוֹלֵף קְרוֹב לְחַוֵּשׁ שְׂיִטְעָה וְיֵאכֵל גַּם מִשְׁלַח חֲבִירוֹ וְא"צ לְהַאֲרִיף בְּמוֹבָן: וְהֵא דְּרַמ"א בְּסִי רַע"א י"ל שְׁאֵין נוֹטֵל הַכּוּס בְּיָדוֹ, אוֹ כְּשִׁנְדַר מִן הַיִּין לְעוֹלָם דְּבִדְלִי מִינֵי מִשֵּׁא"כ בִּיה"כ וְכַה"ג אוּגוֹן לְשַׁעָה.

וּלְשַׁעֲהָ הִיא קָשִׁי לִי עַל הַמַּגֵּן מֵעֲרוֹבֵינִי מֵעַבְרֵי לְבָרָה עֲלֵה וּלְנַחֲתִי מִשְׁמַע קֶצֶת
דְּנוֹטָלוּ בְּיָדוֹ וּמִסְקֵנַת הַמַּגֵּן דָּאָסוֹר בִּיהֵכַל פּ בְּגִיעָה, וַיִּלְשֵׁם פִּינֹן שְׁעוֹסֵק וּבָא בְּכּוֹס זֶה
לְקַבֵּל עָלָיו יְהִי כִּי וּמְבָרָה שֶׁהִתְקִינֵנו עַל יְהִי כִּי בְּנוֹדָאֵי מְדַכְרֵי דְכָר וְלֹא יִשְׁפַח לְטַעוֹם מְמַנּוּ
כְּהָא דְאִמְרֵי בְּפִסְחִים פִּינֹן דְּמִתְזִיר עָלָיו לְשַׁרְפוֹ מְבַדֵּל בְּדִיל מִיַּנְיָ וְאִי שׁ: הַמּוֹרֵם מִכִּי
דְּבַנְדוֹן שְׁלָנוּ דְלֹא בְּדִילָת מִן כָּל הַיָּיִן וּבְלִבְד שְׁיִהְיֵי מְוַחֲזָק וְנִדְוֵע לֵה שְׁהוּא פֶּשֶׁר בְּלִי
פִּקְפוּק וְרָגִיל אֲתָה בְּכָה לְשִׁתוֹת פּוֹס שָׁל בַּהֲמִי, בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ לְחוּשׁ לְטַעוֹת שְׁתִּי וּכְבָר הוּא
עָלֵה נְדָר אִוּ בְּנְדָר לְמַגְדָּר שְׁלֹא לְשִׁתוֹת יֵינן שְׁאִינוּ כַּהֲגֵי, וְאִפְּי מֵאֵן דְּלֹא תִּינֵשׁ בִּיהֵכַל
לְגִיעָה מוֹדָה בְּזֶה פִּינֹן שְׁדָרָה וְחִיּוּב לְשִׁתוֹת פּוֹס שָׁל בַּהֲמִי וְאִין רָגִילִי לִיתֵן לְאַחַר רַק
לְפַעֲמִים רַחֲוִקִים מְאִיזָה סִיבָה בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ לְחוּשׁ לְטַעוֹת וּמְכָשׁוּל אִיסוֹר חֲוִי, וְלִכְּנֵן קָשָׁה
עָלֵי לְהִתִּיר אִם לֹא שְׁתִּאֲמַר לֹא מִן הַמְּסוּבִי שְׁיִהְיֵו עֵינָיו פְּקוּחוֹת עָלֵה שְׁלֹא תִטְעָה
לְשִׁתוֹת, וְטוֹב שְׁאוֹתוֹ שְׁאֲתָה רוֹצָה לִיתֵן לוֹ לְשִׁתוֹת אַחֲכִי יְהִי מְזוּמָן לְכָה פְּדִי שְׁיִנְפִירָה
אַחַר בַּהֲמִי מִיָּד, וּבְלֹא צָרִיף שְׁיִכְנוֹן לְבִרְכַת בַּהֲמִי גִי פְּדִי שְׁיִצְא בְּבִרְכָה כְּמוֹבּוּ, וְכִי
כְּשִׁאִין חֲשַׁשׁ גְּמוֹר בְּיָיִן עַד שְׁרִאוּנִי וְחִיּוּבָא עַל כִּי לְהִזְהַר מְמַנּוּ וְאִינוּ רַק מְנַהֵג וְתִיקוֹן
שָׁל הַמְּדַקְדָּקִים וְנִזְהָרִי בְּיוֹתֵר אֲבָל כְּשֶׁהֵינִי עַד שְׁרִאוּנִי לְכָל בֵּר לְבָב לְהִרְחִיק מִשְׁתִּינְיָתוֹ
וְרַבִּים יִשְׁתּוּ לֹא נֶאֱמַר, וְהַדּוֹר פְּרוּץ בְּשִׁתֵּי סִתָּם יֵינָם בַּעוֹ"ה, בַּכֵּה גִי בְּנוֹדָאֵי לֹא נְכוֹן
לְבָרָה עָלָיו בְּרַכַת הַנְּהַנִּין כִּי מִי שְׁשׁוֹתָה בְּמִזִּיד לֹא יִבְרָה וְאִפְּי הֲרֵאָבִי דְּמוֹדָה בְּמִזִּיד עֵינֵי
ט"ז או"ח סי' קצ"ו ס"ק א' וְאִפְּי בְּאִיסוֹר דְּבִרְבָּנוּ, וְכִי כֵן אִיף אֲחַד שְׁנִזְהָר יִבְרָה לוֹ וְיִוְצִיאוּ
לְמִי שְׁשׁוֹתָהּ וְהוּא הַשׁוֹתָה עֲצָמוֹ אִינוּ רִשְׁאֵי לְבָרָה וְעוֹשֶׂה אִיסוֹר בְּתַרְתִּי בְּשִׁתֵּי וּבְבִרְכָה
וּמְלִבְד זֶה אִיסוֹר לְהוֹשִׁיט לוֹ לְשִׁתוֹת כְּהָא דְאִמְרֵי אִיסוֹר לְהוֹשִׁיט פּוֹס יֵינן לְנִזְרִי וְאִפְּי
בְּדִרְבָּנוּ אִיכָּא מִשׁוּם ל"ע ל"ת מ' כְּמִבְּנֵי אֲרָבָתוֹס' ס"פ ד' ע"ז, וְכִמְדַּנְוָה יִקְשָׁה עָלֵה לְדַרוֹשׁ
בְּכ"פ וְלִתְהוֹ' עַל קִנְיָנוּ וְקוֹנוֹ שָׁל הַיָּיִן, וּמִשׁוּם לֹא פְּלוּג עֲצָתִי שְׁטוֹב יוֹתֵר שְׁלֹא תִבְרָה
בְּרַכַת הַזִּימּוֹן וְכוּלֵי הָאֵי וְאִוְלִי מִהֵיוֹת טוֹב אֵל תִּקְרָא רַע אֲלֵא אֶהוּב וְרִיעַ, הַנְּלַפְע"ד
כְּתַבְתִּי וְאֲתָה בְּנִי בֵּין תְּבִין אֵת אֲשֶׁר הִנְצַעְתִּי לְפָנֶיךָ בְּמַעַט עֵיוֹן, וְאִם יֵשׁ אֲתָה אַחַר הָעֵיוֹן
לְהַשִּׁיב אֲקַבֵּל דְּבָרֶיךָ בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵב כִּי בַּעַל נֶפֶשׁ אֲתָה: עוֹד רָגַע אַחַת אֲדַבֵּר בְּמָה
שֶׁהֵעֵלָה בַּח"צ בְּתַחֲלַת הַתְּשׁוּבָה דְּצָרִיף הַמְּבָרָה וְנִקְא לְאַחֲזוֹ הַפּוֹס בְּיָדוֹ וְהַרְגִישׁ בְּחֻלְשַׁת
רְאוּתוֹ מֵאֲגַדַת חַז"ל וְהֵאָרִיף בְּרֵאָנִי אַחֲרוֹנָה מְדַאֲמָרוּ ו"ל מְבָרְכִי עַל פּוֹס שָׁל קִידוּשׁ
וְעַל שָׁל בַּהֲמִי וְלַפְע"ד יֵשׁ לְהִבְיָא רֵאִי יוֹתֵר מִשׁ"ס בְּרַכּוֹת נו"ן ע"א אֲמַר ר"י רֵאֲשׁוֹנִים
שְׁאֵלוּ שְׁמַאל מַה שְׁתַּסִּיעַ לְיָמִין אֲמַר ר"א הוּאִיל וְרֵאֲשׁוֹנִים מְבַעֵי לְהוֹ אֲנִן נַעֲבִיד לְחוּמְרָא
וְכ' תוֹס' בְּכּוֹסוֹת גְּדוּלוֹת אוּ בְּחֻנְפָה שְׁבַת ר"ח אוּ בְּנִשְׁוֹאִין שְׁצָרִיף לְהֵאָרִיף בַּהֲמִי וְ
וְנִקְטִי לְחוּמְרָא, וְהִנֵּה בְּנוֹדָאֵי דְבָרִים אֵלוּ לֹא מְעַכְבוּ כַּשֵּׁא"א רַק שְׁתַּסִּיעַ שְׁמַאל טוֹב
שְׁיִבְרָה בְּסִיוַע שְׁמַאל אוּ יִנְיָחוּ לְפָנָיו כַּשֵּׁא"א לְאַחֲזוֹ בְּיָדוֹ, וְאַזְלִי לְחוּמְרָא דְּצָרִיף לְדַחֲנוּק
עֲצָמוֹ כָּל הָאֲפִשֶׁר אוּ שְׁיִבְרָה אַחַר שְׁפַחוּ רַב וְיִוְצִיאוּ, וְאִי סְגִי כְּשִׁאֲחַד אוּחֲזוֹ הַפּוֹס בְּיָדוֹ
וְא' מְבָרָה הֵלֵא אֲפִשֶׁר כְּשִׁיגַע הַמְּבָרָה יִתְנוּ לֹא מִן הַמְּסוּבִי וְשׁוֹמְעִים וְיִוְצִא בְּבִרְכָתוֹ,
וְע"כ דְּהַמְּבָרָה בְּנוֹדָאֵי צָרִיף שְׁיִהְיֵי הַפּוֹס בְּיָדוֹ מִתְּחִלָּתוֹ עַד סוּפוֹ, וְהֵינֵנו לְשִׁיטַת רִי"ף
וְרַמְבַּ"ם שִׁבְב"י או"ח ס' קפ"ב דַּא"צ פּוֹס רַק כְּשִׁמְזוּמְנִי ג' וְלִיכָּא מְקוֹם לְאַבְעִי זוֹ רַק
כְּשִׁמְזוּמְנִים, דְּבִיחִיד הַמְּבָרָה הֵגַם דְּמִצְוָה מִן הַמְּבָרָה שְׁיִבְרָה עַל הַפּוֹס כַּמ"ש ר"ן בְּפִסְחִים
וּמְבִיאוּ הַב"י שְׁם וְהֵרַמ"א בְּהַגְהוֹתוֹ בַּש"ע, בְּנוֹדָאֵי אִין קְפִידָא כ"כ בְּיָחִיד וְכ"ש לַפְמ"ש
רַמ"א דְּכְשִׁיבְרָה בְּיָחִיד לֹא יִקְחָהוּ בְּיָדוֹ וְעוֹד הָרִי תוֹס' כ' אוּ בְּנִשְׁוֹאִי דְּמֵאָרְכִי הֵינֵנו

בברכת נשואין שלא נאמרה בפחות מעשרה ויוכל א' מהם לישא הפוס בידו ש"מ דס"ל
דיש קפידא דדוקא המברך צריך שיהי' הפוס בידו וכן משמע מקרא דמינ' נפיק דנוטלו
בב' ידיו שפתוב שאו ידיכם קודש וברכו את ה' משמע דמברך את ה' הוא ישא ידיו
קודש, וכן למדו דצריך להגביה מן הקרקע טפח מן פוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא
משמע שהוא הקורא בשם ה' הוא יגביהו מן הקרקע טפח, ורא' זו שהבאתי תתן עדי'
דהדרש כה' הוא והיא ראי' מהימנא לפע"ד: ומדי דברי לא אמנע הטוב מאתה אשר חנני
ה' להטעים טעם שצריך להגביה פוס של בהמ"ז בב' ידיו ונוטלו בימין ולא סגי בשמנוח
לפניו, ונ"ל דמצנת בהמ"ז מדאורייתא היא להזכיר לאדם שלא יאמר פחי ועוצם ידי וכו'
כדכתיב פן תאכל ושבעת וכו' ושכחת את ה"א וכו' וזכרת פי ה"א הוא הנותן לה פח
לעשות חיל פי א"ס על הגס ויברכה בכל אשר תעשה ואמרו ו"ל מה יעשה אדם ויתעשר
רבה במו"מ הרבה עשו פן ולא עלתה בידם יתפלל למי שהעושר שלו הא בלא הא לא
סגי, ולהזכיר האדם ע"ז חייבו התורה כשאוכל לחם לשנבע שהוא עיקר פי על הלחם
יחי האדם ויברך את ה' על אשר נתן לו, והנה מי שפרנסתו בלי עמל ויגיעה רבה או
ועמדו זרים וכו' הרבה שלוחים למקום לפרנסו וכ"ש כשיוצא מנימוס הטבע אין חידוש
שואה ומכיר פי מאת ה' היתה זאת לו אלא אפי' הוא טרח ויגע חורש וזורע וקוצר
ומאסף ובזיעת אפו יאכל לחמו הוא גם הוא צריך לברך את ה' ויבין בלבבו פי ממנו
ית"ש הפל ולא לחכמים לחם וכו' ונ"ל שזהו פונת חז"ל איזהו בעה"ב העונה אמן בכל
פחו, היינו שהוא בכחו ובתקפו ויש פח בידו לעשות חיל ובכ"ז תמיד תהלת ה' בפיו
ואמר אמן "אל" מלך נאמן זהו בעה"ב פי לא במהרה יחטא, וזהו מדת הצדיקים תמיד
קול רנה וישועה באהלי צדיקים ימין ה' עושה חיל, לא לבד כשואים נסי ה' חוץ לגדרי
הטבע ונראה לעין פי יד ה' עשתה זאת גם אם ימין ה' רוממה מהם ואין נראה פי ימין ה'
עשתה זאת מ"מ אומרים בקול רינה וישועה ימין.

ה' עושה חיל ולא לנו לא לנו הגבורה לעשות חיל, וזו היא מצנת בהמ"ז שנודה לאלקינו
פי הצליח מע"י ונתן לנו פח לעשות חיל והשפיע לנו לאכול כדי לשבעה, ומצנה לישא
הפוס בב' ידיו שבהם עושה פל השתדלות ופעולות בכ"ז נוטל פוס של ברכה לברך את
ה' על הטוב שגמלנו פי ממנו הכל ובשעת ברכה אוחז הפוס בימינו להורות פי ימין ה'
עושה חיל ומבעי להו אם שמאל תסייע לימין דפעולת אדם היא ביד שמאל שמסייע'
קצת לימין או לא תסייע כלל בשמאל פי פעולת אדם בלי ימין ה' לא הי' בו ממש אפי'
פעושה ביד שמאל יד כהה שלו, לפעמים גם אשר לא שאל ולא עמל בה ימציא לו ה'
בטובו וברוב חסדיו ויש להאריך עוד והבן: ומה שהצריכו שיגביה מן הקרקע טפח ולמדו
פן מקרא דכוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, ונ"ל פי רמז רמוז שיגביהו טפח להגביה
בזה תכלית וכוננת ברכתו, עפמ"ש הרמב"ם וכל מעשיהו יהיו לש"ש שיהי' אוכל ושותה
לא להנאת הגופני למלאות נפשו נפש המתאנה לאכול אלא כדי שלא יחליש ויהי' מנוע
מעבודת ה' ומעסק ועיון התורה וכו' מדת הצדיקים המצודקים במעשיהם וכוננתם בכל
לש"ש, וענין הנ"ל בכל דבר שלא יישן לתענוג אלא שיהי' יוכל ללמוד בדעה מיושבת
ונ"ל שזהו פונת המדרש ניקח יעקב משנתו אמר ר"י אל תקרא משנתו אלא ממשנתו,
רצונו לומר עפמ"ש רש"י וישפב במקום שהוא אבל י"ד שנים שהי' בב"מ של שם ועבר
לא שפב וגם עתה ששפב לא הי' להתענג בתענוגים אלא שיהי' יוכל ללמוד אה"כ ולענין

בְּעִיּוֹן נִמְרָץ וְלוּלִי כֵּן לֹא נִגְלָה ה' אֵלָיו בְּשַׁעַה שׁוֹשֵׁן לְהִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּג שְׁיִנָּה וְזֶהוּ שְׁאָמַר ר"י אַל תִּקְרָא מִשְׁנֵתוֹ אֶלָּא מִמִּשְׁנֵתוֹ כִּי שְׁיִנָּה זֶה כְּאֵלּוּ הִי קוֹרָא וְשׁוֹנָה תִּחְשָׁב לוֹ דֵּהִי לִש"ש, וְאָמַר יַעֲקֹב אָכֵן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יִדְעָתִי, דֵּהִי מִתְמִיחַ עַל כִּי ה' נִרְאָה אֵלָיו בְּחִלּוֹם בְּשַׁעַה שֶׁהוּא שׁוֹכֵב דּוֹמֵם מְלַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וּמִצּוֹת נִרְאָה וְהִבִּין דְּבַר מִתּוֹךְ חִלּוֹמוֹ כִּי הַפֶּל הוֹלֵךְ בְּתֵר הַמִּחְשָׁבָה וּמִחְשָׁבָתוֹ רְצוּנֵי לִפְנֵי ה' לְשׁוֹנֵי מַעֲשֵׂה שְׁחָשָׁב בְּלִבּוֹ לִישׁוֹן פְּדִי לַעֲמוֹד לִפְנֵי ה' אַחֲרֵי קוּמוֹ, וְזֶהוּ שְׁאָמַר אָכֵן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה שֶׁהוּא שׁוֹכֵב שָׁם פְּדִי לִישׁוֹן, וְאָנֹכִי לֹא יִדְעָתִי עַד עֵתָה עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מְגִיעִים, וְיֵשׁ מָקוֹם אֲתִי לְפִתְרוֹן חִלּוֹמוֹ, וְהִנֵּה סוֹלֵם מְנוֹצֵב אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, שֶׁהָרָאוּ לוֹ בְּחִלּוֹם כִּי גַם דְּבָרִים הַעוֹמְדִים בְּאֶרֶץ וְהַמַּעֲשֵׂה מְנוֹצֵב אֲרֻצָּה, אִם פְּנִינָתוֹ בָּהֶם רְצוּנֵי לְשֵׁם ה' רֵאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה מְעַלְנֵי עָלְיוֹ כְּאֵלּוּ עָשָׂה מִצְוָה וְהָרָאוּ לוֹ עוֹד כִּי מִלְּאֲכִי אֶלְקִי עוֹלָיִם וַיִּנְרְדִי בּוֹ רו"ל תְּחִלָּה מִלְּאֲכִי אֶלְקִי לְמַעַלְהָ מִן הָאָדָם כִּי עוֹשִׂים רְצוֹן קוֹנֵם תְּמִיד בְּלִי הַפְּסֵק אֲבָל הָאָדָם עוֹשֵׂה כְּמָה דְּבָרִים לְתוֹעֵלָת וְהִנָּאֵת עֲצָמוֹ עַד שֶׁבָּא בְּמִדְרָגָה הַעֲלִיּוֹנָה שֶׁכָּל תְּכֵלֶת מַעֲשָׂיו לִש"ש אִזְּ הוּא עוֹלָה מַעַלָּה מִמִּדְרַגַּת הַמִּלְּאֲכִים שְׁעוֹבֵד ה' וְעוֹשֵׂה רְצוֹן קוֹנֵם בְּעִנְיָנֵי הַגְּוִפְנֵי שֶׁנִּבְרָאוּ לִקְהֵלוֹת בּוֹ ב"א וְיֵשׁ מְעַצֵּר בְּרוּחוֹ לְכוּנֵן בְּכ"ז לִש"ש וְהִינֵנוּ מִתְחִלָּה עוֹלָיִם עָלְיוֹ וְאִח"כּ יוֹרְדִים מִמִּדְרָגָה שְׁעוֹלָה הָאָדָם מִמִּדְרָגָה לְמִדְרָגָה כְּמוֹ שְׁעוֹלָיִם בְּפֶסֶל וְיֵשׁ לְהֶאֱרִיךְ וְהַקְצֵרְתִּי, וְיֵשׁ לְהַעֲמִיס זֶה בְּכוּנָה הַמְדַרְשׁ לְמָה נִמְשְׁלוּ הַצְּדִיקִי לְכֻכְבִּים מַה כְּכֻבִּים פְּעָמִים נִרְאִים וּפְעָמִים אֵינָם נִרְאִים כִּי הַצְּדִיקִים, וַי"ל ע"פ הַגְּוִפְנֵי לְצְדִיקִים נִרְאָה לְעֵינַי כֹּל רוֹאֵה מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם כִּי הֵם צְדִיקִים מְקִיְיָמִים מִצְוֹת ה', וְלַפְעָמִים אֵינָם נִרְאִים צְדִיקִים בְּשַׁעַה שְׁאֵאוֹכְלִים וַיִּשְׁנִים אוֹ מְטִיָּלִים וּמִתְעַנְּגִים בְּתַעֲנוּגִים וְהֵם עִנְיָנֵי רְשׁוֹת, אֲבָל כְּוָנָתָם רְצוּנֵי בּוֹחֵן לְכַבוֹת יוֹדֵעַ כִּי כֹל מַעֲשֵׂיהֶם לִש"ש, אֲבָל אָדָם נִרְאָה לְעֵינַיִם אֵינָם נִרְאָה לוֹ בְּשַׁעַה הַהִיא צְדָקָת מַעֲשֵׂיהֶם וּכְשֶׁרוֹן מִחְשָׁבוֹתֵיהֶם, וְדוֹמִין לְכֻכְבִּים שְׁעוֹשִׂים רְצוֹן ה' תְּמִיד וְלֹא חֲשָׂה אוֹרָם אֶלָּא לַפְעָמִים מְכוֹסִים וְלֹא נִרְאָה לְעֵינַי כִּי עוֹשִׂים רְצוֹן בּוֹרְאָם, כִּי הַצְּדִיקִים וְהַבּוֹן, וְנִבּוֹא לְמִטְרַת כְּוָנָתֵנוּ לְהַטְעִים טַעַם לְשִׁבְחַ שְׁצָרִיךְ שִׁיגְבִיחַ כּוֹס שֶׁל בַּהמ"ז טַפַּח לְהוֹרוֹת נִתֵן כִּי אֵין הַבְּרָכָה שְׁאֵנוּ מְבָרְכִי לֵה' מְצוּנֵי אֶצְלֵנוּ בְּשִׁבְלֵי הַטּוֹב שֶׁהַשְּׁפִיעַ עָלֵנוּ ה' לְאֶכּוֹל לְשִׁבְעָה לְמִלְאוֹת נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה כִּי יִרְעַב לְאֶכּוֹל אֶלָּא שְׁאֵנוּ מוֹדִים לֵה' וּמְבָרְכִי עַל שֶׁהַשְּׁפִיעַ לָנוּ כֹּל טוֹב פְּדִי שֶׁנוֹכַל עִי"ז לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתָיו חֲקִיו וּמְשִׁפְטִיו וְלִהְיוֹת בְּתוֹרָתוֹ בְּעִיּוֹן ע"י מְזוֹן הַגּוֹף פְּדִי לְהַשִּׁיג מְזוֹן הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא תּוֹרָה וּמִצְוֹת, מִשׁוֹ"ה צָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ כּוֹס שֶׁל בַּהמ"ז מִן הַקְּרָקַע טַפַּח לְהוֹרוֹת נִתֵן כִּי אֵין אָנוּ מְבָרְכִי לֵה' בְּשִׁבְלֵי עִנְיָן אֲרֻצֵי תַעֲנוּגֵי הַגּוֹף שֶׁהוּא עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה, אֶלָּא עַל עִנְיָן גְּבוּהָ מַעַל גְּבוּהָ עִנְיָן רוּחָנִי עַל מְזוֹן הַנֶּפֶשׁ ע"ד צְדִיק אֲנוֹכִי לְשׁוֹבַע נֶפֶשׁוֹ, וּמַעֲשֵׂה אֶכִּילָה וּשְׁבִיעָה מְנוֹצֵב אֲרֻצָּה, וְרֵאשׁוֹ וְתִכְלִיתוֹ וּבִרְכָתוֹ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה, וּמִפְקָא לֵהוּ מִקְרָא דְאָמַר דֵּהִי ע"ה כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשְׂא לְמַעַלְהָ רֵאשׁ וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא ע"י הַנָּאֵה שְׁנֵהֲנָתִי אוֹכַל לְקָרָא בְּשֵׁם ה' וַי"ל ע"ז יֵאכְלוּ עֲנוּיִם וַיִּשְׁבְּעוּ יְהִלְלוּ ה' דּוֹרְשָׁיו יְהִלְלוּהוּ וַיִּשְׁבַּחוּהוּ עַל שֶׁאֶכְלוּ וַיִּשְׁבְּעוּ, וְעַל מַה נִּבְרָכְהוּ לֹא מִפְּנֵי חַיִּי שֶׁעָה לְבַד אֶלָּא הַעֲקִיר כִּי עִי"ז חַי לְבַבְכֶם לְעַד, שִׁיִּשְׁיִגוּ עִי"ז חַיִּי עַד, וְאֲשׁוּרֵיהֶם לֹא יִמְעַד, וְיֵשׁ אֲתָנוּ עוֹד דְּבָרִים הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה וְגַלִּיתִי לָךְ טַפַּח וְכִסִּיתִי טַפְחִים דְּרוּשֵׁי פְּסוּקִים וּבְאֹרֵי מְאֲמָרִים אֲשֶׁר חִדְּשָׁתִי בְּעִזְרַת חַי וְקַיִם, ה' יַעֲזָרְנוּ לְמַעַן שְׁמוֹ שִׁיִּהְיוּ כֹל מַעֲשֵׂינּוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְנִהְיֵי דוֹמְנֵי לְכֻכְבֵי שְׁמַיִם, וַיִּהְיוּ יָמֵי חַיֵּינוּ עַל

הָאָרֶץ פִּימֵי שָׁמַיִם, הַכֹּדֵד חוֹתְמָהּ רַבָּה אוֹהֵ"נ קָשׁוּר בְּעִבּוֹתוֹת אֶהְבֶּה חוֹתֵם בְּבִרְכָה פְּהִינִים
הַמְשׁוֹלְשֵׁת בַּתּוֹרָה.

פ"ב א' ח"י שְׁבֵט פֶּתֶר לִפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה
ל' יוֹצֵר הָרִים, יְבָרְכֶה בְּבִרְכַּת יִצְחָק מֵאֵה שְׁעָרִים, יוֹדוּ אַחִיה וּיְכַבְּדוּהָ בְּאוּרִים, ה"ה בְּנֵי
תַלְמִידֵי מַחְמַד לְבִי אֶהוּב בֵּין הַבְּנִים כְּלוֹם אֶהוּבִים וּבְרוּרִים, הַרְבֵּנִי הָאֲבָרָה הַעֲדֵנִי הַעֲצֵנִי
מוֹרֵג חֲרוּץ בַּע"פ פֶּרַח שׁוֹשׁוֹן, מְלֵא יֶשֶׁן נוֹשֵׁן הַקָּצִין כַּש"ת מו"ה יִצְחָק לִיב סוֹפֵר יַחִי
לֵא"ט לַעֲת עֵתָה יוֹשֵׁב וּמְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ כְּבוֹד אֲנֹמֵר כְּלוֹ שֶׁל חוֹתְמוֹ מְחַוְּנֵי הַרְבֵּנִי הַגִּיד
הַגְּבִיר הַמְּפֹרָס מו"ה דָּוִד לִינְדֵעֲנָבוּים נ' אֵיתָן מוֹשָׁבוֹ בַּק"ק דְּרֵאֶהֶאֱבִיטֵשׁ יַע"א
:לְשִׁמְחַת לְבָבִי קִבְּלֵתִי מִקְּתָבָה מַע"י עֵט סוֹפֵר, מוֹנֵה וְסוֹפֵר אֲמָרִי שְׁפָר אֲשֶׁר שְׁפָרוּ לִי
בַּהוֹדִיעָה כִּי אֶתְכֶם בְּאֲשֶׁר אֶתֶם שָׁם אֶתָּה וְאֶשְׁתָּה פְּלִתִי הַצְּנוּעָה הַיְקָרָה הַמְּחַפְּמֵת מ'
שְׁפָרִינְצָא תִי בְּמַעְמָד הַטּוֹב וּבְמַזְג הַשְּׁנוֹה וְכִי מְצֵאתָ שְׁאֶהְבֶּה נִפְשָׁה בְּבֵית מִפְּרָה בְּרוּךְ
חוֹתְמָהּ יַחִי, כֵּן יוֹסִיף ה' וְכֵה יִתֵּן וְכֵה לְחֵי לְהִיּוֹת מְחוּבְּשֵׁי בַהמ"ד עַל הַתּוֹרָה וְהַעֲבוּדָה כִּי
הֵם חֲיִינוּ וְאֲנֹרְךָ יִמִּינוּ, אֲמָרִינוּ מֵה טוֹב חֲלָקֵנוּ שְׁחָלַק ה' לָנוּ יִרְוֶשָׁה מְאֻבּוֹתֵינוּ, זְכוּתֵם
יַעֲמֹד לָנוּ וּלְבָנֵינוּ, עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צְדֻקֵינוּ: וְהִנֵּה שְׁלַחַת בְּרַכָּה אֶל בֵּיתֵנוּ דְּמַזְיִינֵי נִפְשָׁנוּ
בְּהַצְיָגָה לְפָנֵינוּ סְפִיקָתָה בְּבִרְכַּת הַמְּזוּן וְהוּא לְפִי הַמְּבֹרָךְ בַּש"ע או"ח סי' קצ"ז סְעִיף ב'
אִם כְּלוֹם יוֹדְעִים לְבָרָךְ מְצוּהָ שְׁיִבְרָךְ אוֹתוֹ שְׁאֵכֵל כְּדֵי שְׁבִיעָה וְיוֹצִיא אֶת הָאֲחֵרִים וְכו'
וְנִסְתַּפְּקֵת בְּמִי שְׁאֵכֵל כְּדֵי שְׁבִיעָה אִם יוֹכֵל לְכַתְּחֵלָה לְצֵאת בְּבִרְכַּת הַמְּזוּן מִמִּי שְׁאֵכֵל כְּדֵי
שְׁבִיעָה אֲבָל סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לִי אִם כָּבֵר בִּירָךְ וְכו' וְהוּא מְחַוְּנֵיב לְבָרָךְ שְׁנִית מְסַפְּקֵי וְכִיּוֹן
שְׁהוּא מְחַוְּנֵיב מְדַאוּרֵייתָא לְרוּב שְׁיִטוֹת דַּס"ד מַה"ת לְחוּמְרָא הוּא שְׁנוֹה עִם זֶה שְׁבֹנְדָאֵי
לֹא בִירָךְ אוֹ נִימָא כִּיּוֹן דְּאֵינוּ מְחַוְּנֵיב רַק מְסַפְּקֵי וְזֶה מְנוּדָאֵי רֵאוּי' לְכַתְּחֵלָה שְׁיִבְרָךְ זֶה
שְׁהוּא וְדָאֵי יוֹצִיא לְזֶה שְׁהוּא סְפֵק, וְדַעְתָּהּ נוֹטָה יוֹתֵר לְצַד הַרְאֵשׁוֹן אֵלּוּ דְּבִרָךְ, וְאוּמֵר
לָהּ בְּנֵי בְּתוּמִיָּה חֲיִי, וּבְמִן שְׁפֵל הַרְאֵשׁוֹן הִיא מְסַתְּבֵר לִי ג"כ כְּנוֹתָהּ, אֲבָל אַחַר הָעֵינוּ מְעַט
מֵרֵאשׁ צוּרִים אֲרָאָה דְּלֹא כְּסִבְרַתֵינוּ, וְהוּא מַמ"ש הָרֵא"ש בְּרַכּוֹת כ' ע"ב דְּאֲבַעֲנִי לֹא
אֲפִשְׁטָא אִם נָשִׁים בְּבַהמ"ז דְּאוּרֵייתָא וְלָכֵן א"י לְהוֹצִיא אֲנָשִׁים שְׁמַחְוְנֵיבִי מְדַאוּרֵייתָא,
וְהָא מְדַקְאֵמֵר ש"ס נ"מ לְהוֹצִיא אַחֵרִים י"ח, וְכִיּוֹן דְּלֹא אֲפִשְׁטָא א"י לְהוֹצִיא, וְהָא הַשְׁתָּא
שְׁהִיא סְפֵק מְחַוְּנֵיבֵת מְדַאוּרֵייתָא וְצִרְיָה לְבָרָךְ מְדַאוּרֵייתָא סְפֵק דְּאוּרֵייתָא מְדַאוּרֵייתָא
לְחוּמְרָא וְלָמָּה לֹא תוֹצִיא אֲנָשִׁים וְע"כ דְּפִשְׁטָא לְרֵא"ש כְּמוֹ הַמְּחַוְּנֵיב מְדַרְבְּנֵן א"י
לְהוֹצִיא הַדְּאוּרֵייתָא כֵּן הַמְּחַוְּנֵיב מְדַאוּרֵייתָא מְסַפְּקֵי א"י לְהוֹצִיא הַמְּחַוְּנֵיב מְנוּדָאֵי
מְדַאוּרֵייתָא, כִּיּוֹן שְׁזֶה וְדָאֵי וְזֶה סְפֵק אֵינוּ יְכוֹל לְהוֹצִיא הַמְּחַוְּנֵיב מְנוּדָאֵי מְדַאוּרֵייתָא,
כִּיּוֹן שְׁזֶה וְדָאֵי וְזֶה סְפֵק, וְהֵ"נ דְּמִי שְׁלֹא אֵכֵל אֶלָּא שְׁיַעוֹר דְּרַבְּנֵן דֵּא"י לְהוֹצִיא אִשָּׁה
שְׁאֵכְלָה שְׁיַעוֹר דְּאוּרֵייתָא כִּיּוֹן שְׁהִיא מְחַוְּנֵיבֵת מְדַאוּרֵייתָא מְשׁוּם סְפֵק, וְזֶה אֵינוּ מְחַוְּנֵיב
רַק מְדַרְבְּנֵן, וְהֵינֵנוּ אִם אִישׁ אֵינוּ בְּעַרְבוֹת עִם אִשָּׁה כְּמוֹ אִשָּׁה עִם אִישׁ, אֲבָל אִם אִישׁ
בְּעַרְבוֹת עִם אִשָּׁה הָרִי יוֹכֵל לְהוֹצִיאָהּ מְשׁוּם עַרְבוֹת כְּמוֹ אִישׁ לְאִישׁ אֲפִי לֹא אֵכֵל רַק
כְּזִית מְשׁוּם עַרְבוֹת כַּמ"ש הָרֵא"ש שָׁם, וּמ"מ לְכַתְּחֵלָה לֹא תִשְׁמַע רַק מִן הַמְּחַוְּנֵיב
מְדַאוּרֵייתָא כְּבָסִי קצ"ז וְעֵינִי דג"מ הֵלֵךְ שְׁבַת גַּם לַעֲנִין אִם יוֹצֵא בְּדִיעְבַד יֵשׁ נ"מ אִם
קָטָן שְׁאֵכֵל כ"ש דֵּא"י לְהוֹצִיא אִשָּׁה שְׁאֵכְלָה כְּדֵי שְׁבִיעָה זֶהִיא מְחַוְּנֵיבֵת מְסַפְּקֵי
מְדַאוּרֵייתָא וְעֵינִי: שְׁבַתִּי וְרֵאִיתִי הַגַּם דְּמוּכַח מִן הָרֵא"ש דְּלֹא כְּסִבְרַתֵינוּ בְּמִן שְׁפֵל רֵאֵשׁוֹן
דַּמ"ש וְדָאֵי מְסַפְּקֵי כִּיּוֹן דְּשִׁנְיָהֶם דְּאוּרֵייתָא, דֵּא"כ בְּאִשָּׁה נְמִי תוֹצִיא לְאִישׁ מְחַוְּנֵיב בְּנוּדָאֵי,

י"ל דוקא ספק השקול א"י להוציא מחוייב בנודאי פינון שנה אינו אלא מספק וספק קיל מנודאי ושמא אינה מחוייבת מה"ת, ונפשט מיני' כה"ג באיש לאיש כשא' מחוייב מספק שאינו יודע אם אכל שיעור מדאורייתא וא' ודאי שלא יברך הספק ויוצא הנודאי, אבל באופן שהעמדת ספיקתה שונדאי אכל שיעור דאורייתא ומסופק אם בירך הרי חייב כבהמ"ז בנודאי ונולד לו ספק אם בירך אוקמי אחזקתו דנודאי לא בירך ואינו מחוייב מפח ס"ד לחומרא אלא משום חזקה ושה עם זה שפונדאי לא בירך דחומר חיוב של הספק כמו של ודאי, והה"נ אם א' ספק אם בירך וא' ספק אם אכל פשיעור דיברך מי שהוא ספק ויוציא לזה שהוא ספק אכל פשיעור, אבל איפכא לא משום דספק בירך מחוייב מפח החזקה, וספק אכל פשיעור א"מ רק מספק פנ"ל ועיני': וגם לרמב"ם דס"ל ס"ד רק מדרבנן לחומרא ולרמב"ם הי' פשוט לה דנודאי אין ספק בירך מוציא לנודאי דהספק אינו מחוייב רק מדרבנן, אבל למ"ש דבספק בירך אוקמי אחזק' חיוב גם לרמב"ם מחוייב מדאורייתא דאוקמי אחזקתו ויוכל להוציא לנודאי, אבל בספק אכל פשיעור א"מ לספק בירך אפ' תימא למ"ד ס"ד מה"ת לחומרא יוכל להוציא ודאי דלא פרא"ש מ"מ לרמב"ם ודאי א"מ אפ' לספק בירך דהוא ספק בירך מדאורייתא מחוייב וספק אכל פשיעור א"מ רק מדרבנן ועיני': ויש לי ראי' מהימנא דרמב"ם ס"ל דמשום חזקת חיוב צריך לחזור ולברך דהו"ל פונדאי, ומנא אמינא לה מדקשני' לרמב"ם דס"ל דברכה לבטלה איסור דאורייתא הוא מל"ת עיי' מג"א סי' קט"ו וקשני' עליו קושני' תוס' ר"ה ל"ג ע"א מדאמר שמואל ספק אמר ויצייב חוזר וקורא הו' איפכא ספק דלמא פבר אמר ועובר בל"ת והוכיח מזה דברכה לבטלה אינו בל"ת רק מדרבנן עיי"ש, והנה לרמב"ם דס"ל דברכה לבטלה מדאורייתא קשה קושני' תוס', ואין לומר לרמב"ם לשיטתו דספיקא דאורייתא מדרבנן לחומרא לק"מ ותוס' הקשה לשיטתו דס"ל ס"ד מדאורייתא לחומרא עי' פר"ח סי' ק"י בכללי ס"ס, הו' ליתא דלרמב"ם ספק אמר אמת ויצייב מדאורייתא א"צ לחזור רק מדרבנן דספק דאורייתא לקולא וא"כ למה יכניס עצמו בספק ל"ת שהוא מדרבנן משום ספק חיוב קיום מצוה שאינו חובה עליו רק מדרבנן וצ"ע, אמנם פן למ"ש א"ש דספק אמר אמת ויצייב אוקמי אחזקת חיוב פשקע שחר אורו הי' עליו חיוב בנודאי וספק לו אם יצא י"ח אם אמר או לא אוקמי אחזקתו ואיפכא חזקה דלא יעבור בל"ת: שבתי וראיתי דיש לדחות ראי' זו שפכתתי דס"ל לרמב"ם דמחוייב משום דאוקמי אחזקת חיוב דמעיקרא דקושני' תוס' בלא"ה לק"מ לשיטת הרמב"ם לפי דהעלה לנו החו"ד סי' ק"ו בכללי ס"ס פללא דמלתא בשיטת הרמב"ם דלא דברה תורה על הספק אלא מנודאי ואיפכא חילוק בין היכא דכתיב קרא בקום ועשה או בל"ת עיי"ש שמבאר דבריו בטוב טעם ודעת, וכן מצאתי דבר הזה בכתבי קודש של אבא מאוה"ג זצ"ל בחידושי ר"פ ספק אכל, והיוצא מדבריהם לענינינו בספק אמר אמת ויצייב דנאמר החיוב בקום ועשה למען תזכור א"י צאתה מא"מ כ"ח, וצריך שתהי' זכירה בפה בנודאי ואם ספק לו אם אמר לא יצא, וכן בספק בירך בהמ"ז דכתיב ואכלת וכו' וברכת צריך שיברך בנודאי ולא יצא עד שברור לו שבירך, ולענין איסור דלא תשא דכתיב בלשון שוא"ת ל"ת בנודאי אבל ספק מותר מה"ת, ומשו"ה ספק אמר אמת ויצייב או ספק בירך בהמ"ז מותר מדאורייתא לברך שני' ול"א שוא"ת עדיף שמא יעבור בל"ת הו' ספק ל"ת דרבנן וספק לא אמר ולא בירך מחוייב שנית מדאורייתא ודחי חיוב

דאָרײַטאָס לֶסְפֵּק אָסִמְכֵתָא דְל"ת דְרַבְּנָן וְעַיִן: וְלַעֲנִין בַּהֲמ"ז מִי שֶׁהוּא מְסוּפֵק אִם אָכַל
שִׁיעוּר דְאִוְרֵייתָא אוֹ אָכַל פְּחוֹת מְפִזִּית דְאַפִּי מְדַרְבְּנָן אִינוּ מְחַוְיָיב גְּרָאָה דְאִינוּ חוֹזֵר
וּמְבַרֵךְ לְרַמְב"ם דְכַה"ג אִינוּ מְחַוְיָיב לְבַרְךָ מְדִאוּרֵייתָא דְהָא כְּתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וְהִדַּר
כְּתִיב וּבִרְכַּת לֹא הִטִּילָה תוֹרָה חַיִּיב עָלָיו אֲלֵא וְשָׂבַעְתָּ וְדַאי אָבָל לֹא סָפֵק הוּא שָׂבַע, וְכִינּוּ
דְמְדַרְבְּנָן א"צ לְבַרְךָ דְהָא מְסוּפֵק אֶפְשָׁר אִם אָכַל פְּחוֹת מְפִזִּית וּס"ד הוּא וּלְקוּלָא, וּמִשּׁוּם
סָפֵק דְאִוְרֵייתָא שְׂמָא אָכַל כְּדִי שְׂוָבְעוּ אִין עָלָיו חַיִּיב רַק מְדַרְבְּנָן מְסַפֵּק לַעֲבוּר בַּל"ת
שֶׁהוּא אָסוּר מְסַפֵּק דְרַבְּנָן כְּנ"ל: אָבָל אִשָּׁה שְׂאֲכֵלָה שִׁיעוּר שְׂבִיעָה בְּוִדַאי וְהִיא סָפֵק
מְחַוְיָיבַת מֵה"ת בַּהֲמ"ז אוֹ לֹא, הִיא נ"ל מִתַּחֲלָה ע"פ דְרַבְּךָ הַשְּׁנִי שְׂפַתְבַּתִּי בְרַמְב"ם
דְמְחַוְיָיבַת מְסַפֵּק מְדִאוּרֵייתָא דְהָא וְשָׂבַעְתָּ וְדַאי וְסָפֵק אִם בּוּבְרַכְתָּ צָרִיכָה לְבַרְךָ כְּדִי
שְׂתַצָּא בְּוִדַאי וּבִרְכַּת כּוֹן עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי וְהִדְרָנָא בִּי דְוָקָא בְּמִי שֶׁהוּא מְחַוְיָיב בְּוִדַאי
וְהִטִּילָה תוֹרָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת דְבָר זֶה צָרִיךְ לְצִאֵת יָדֵי סָפֵק דְאַמְרָה תוֹרָה שְׂיִקְיָיִם בְּוִדַאי
וְאֵל"ה ל"י י"ח, אָבָל אִשָּׁה זֹו שֶׁהִיא סָפֵק מְעִיקְרָא אִם נִכְנָסַת לְכָלֵל חַיִּיב וְלֹא הִטִּילָה
הַתוֹרָה עָלֶיהָ וְלֹא עָלֶיהָ נְאַמְרָה מְצָנָה זֹו דְנִשְׂבַּעְתָּ כַּה"ג הו"ל סָפֵק לְקוּלָא כְּנ"ל,
וּמ"מ אִינוּ בְּרוּר דִּי"ל מ"מ לְסָפֵק אִיסוּר שְׂנַאָמַר בְּשׂוֹא"ת אִינוּ דוּמָה, וְיֵשׁ לִי הִרְהוּרֵי
דְבָרִים עוֹד בְּדַבָּר, וְלַע"ע אִינִי רַק כְּמַעוּרָר, כִּי אִין פְּנָאִי לַעֲיִן יוֹתֵר כְּדִי לְבַרְךָ: נְחִזּוּר
לְדַבְּרֵינוּ הַקּוּדְמִים, דְבִסְפֵּק אָמַר אֲמַת וְנִצִּיב אוֹ סָפֵק בְּיָרֵךְ בַּהֲמ"ז מְחַוְיָיב מְוִדַאי לְכ"ע
מִשּׁוּם דְאִיכָא חֲזַקַת חַיִּיב וְהוּא בְּרוּר וְדַאי לְנוּ, וְצ"ל בְּסָפֵק קְרָא ק"ש דִּס"ל לְשִׁמּוּאֵל
דִּא"ח וְקוּרָא מְפָנִי שִׁס"ל דַּק"ש דְרַבְּנָן הֵגַם דְאִיכָא חֲזַקַת חַיִּיב דְמַעֲיָקְרָא מ"מ סְפִיקָא
דְרַבְּנָן לְהַקֵּל וּמַצָּאֵתִי רְאִיתִי שְׂפָכָר עֲמַד עַל זֶה הַצֵּל"ח כ"א ע"א וְכ' דְדַבָּר זֶה תִּלְיָי בַּב'
תְּרוּצֵי תוֹס' פְּסָחִים ט' ע"א אִי אָמְרִי בְּדַרְבְּנָן ג"כ אִין סָפֵק מוֹצִיא מִיָּדֵי וְדַאי וְצִיָּין עַל
הַשְּׂפָךְ סִי' ק"י בְּכָלֵלִי ס"ס סִי' כ', וּבִיָּאֵר עוֹד דְרַמְב"ם הִלְכ' חֲמִץ וּמִצָּה הִלְכָה ז' וְח'
וְרַאב"ד מוֹדָה לוֹ בְּהִלְכָה ח' מִשּׁוּם דְאִין סָפֵק מוֹצִיא מִיָּדֵי וְדַאי אִפִּי כְּבָר בִּיטֵל וְכֵן פְּסֵק
הַטוּר סִי' תִּל"ח וְקִנְשָׁה לְמָה ס"ל לְשִׁמּוּאֵל בְּסָפֵק קְרָא ק"ש דְאִין חוֹזֵר וְקוּרָא עֵינִי בּוּ,
וְהִנֵּה מ"ש מְרַמְב"ם הִלְכ' חֲמִץ וְטוּר אִין קוּשְׁיָי דִּי"ל דְוָקָא לַעֲנִין בְּדִיקָה אָמְרִי אִין סָפֵק
מוֹצִיא כִּינּוּ דְמַעֲיָקְרָא עַל סָפֵק נִתְקַן וְעַיִן הַה"מ שֶׁם אָבָל בְּכָל מִקְלֵי דְעַלְמָא בְּדַרְבְּנָן סָפֵק
לְקוּלָא אִפִּי אִתְחַזַּק: וּבְשׁוֹנְרֵשׁ וְעִיקָר הַדְּבָר אִם בְּדַרְבְּנָן הִיכָא דְאִתְחַזַּק ל"א סָפֵק לְהַקֵּל,
י"ל תִּלְיָי אִי ס"ד מֵה"ת לְקוּלָא אוֹ מֵה"ת לְחוּמְרָא אִם מֵה"ת סָפֵק לְהַקֵּל וְרַבְּנָן הַקֵּילוּ
בְּדִידְהוּ י"ל דְלֹא הַקֵּילוּ מִשָּׁל דְאִוְרֵייתָא הִיכָא דְלֹא אִתְחַזַּק אָבָל בְּאִתְחַזַּק כ"כ לֹא אָמְרוּ
בְּדִידְהוּ לְהַקֵּל, אָבָל אִי ס"ד רַק מְדַרְבְּנָן לְחוּמְרָא, א"כ הָא דְדַרְבְּנָן לְקוּלָא לֹא קוּלָא הַקֵּילוּ
בְּדִידְהוּ אֲלֵא שְׂלֵא אָמְרוּ בְּדִידְהוּ חוּמְרָא כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ בְּדִאוּרֵייתָא, י"ל בְּדִידְהוּ הַקֵּילוּ בְּחַד
מְלִתָא דְאַפִּי הִיכָא דְאִתְחַזַּק בְּדִאוּרֵייתָא י"ל בְּדִידְהוּ הַקֵּילוּ בְּחַד מְלִתָא דְאַפִּי הִיכָא
דְאִתְחַזַּק בְּדִאוּרֵייתָא מֵה"ת אָסוּר בְּדִידְהוּ הַקֵּילוּ כְּנ"ל: וִי"ל בְּזֶה קוּשְׁיָי מַע"מ וְתִשׁוּבַת
שְׁעַר אֶפְרַיִם עַל דְלֹא קָאָמַר לְאַבְעֵי דַר"ה אִם בַּבְּמַה"ז דְאִוְרֵייתָא נ"מ בְּסָפֵק אִם בְּרַכָּה
אִם מְחַוְיָיבוֹת לְבַרְךָ, וְלַכּמ"ש י"ל דְיָדוּעַ דְדַבָּר זֶה אִי סְפִיקָא דְאִוְרֵייתָא מֵה"ת אוֹ מְדַרְבְּנָן
לְהַחְמִיר תְּלוּ קַמְאֵי דְקַמְאֵי לְרַמְב"ם בְּפִלּוּגְתָא דְתַנָּאִי וְאַמּוּרָאִי בְּאַשְׁמֵם תְּלוּי אִם בְּעֵי
חֲתִיכָה א' מַב' חֲתִיכוֹת דְוָקָא וּבְזֶה תִּלְיָי נְמִי מ"ש אִם בְּדַרְבְּנָן גַּם בְּאִתְחַזַּק הַקֵּילוּ אֲלֵא
כַּמ"ש, וְהַא"ש דְלֹא אָמַר נ"מ בְּסָפֵק דְרַבְּנָן לְוִמַר נ"מ דְהוּא לְכ"ע, וְנ"מ לַעֲנִין סָפֵק דְאִם
אִינֵה מְחַוְיָיבַת רַק מְדַרְבְּנָן דִּא"צ לְחִזּוּר וּלְבַרְךָ לְאוֹ דַּכ"ע הוּא דְלַמְ"ד חֲתִיכָה א' וּס"ד

מה"ת לחומרא ובדרבנן באתחזוק גם אם היא דרבנן צריכה לחזור ולברך ואמר טפי נ"מ
שהוא לכ"ע, ויש להוסיף דברים לרנוחא דשמעתא, ועיני' צל"ח דכ'מסתפק אם רבינא
בעל האבעי בעצמו אמר הנ"מ לאו סתמא דש"ס, ואם סתמא דש"ס קאמר י"ל דהוכיח
דרבינא ע"כ הכי ס"ל מפח קושלי' תוס' לפי' רש"י דלמה לא מבעי לי' אם פהגים אם
מחוייבים בבהמ"ז מדאורייתא, ויפה כ' הצל"ח לפמ"ש הרא"ש דאיש מוציא כשאכל
רק פזית משום ערבות מוציא אפי' לא אכל כלל משא"כ נשים שאינן בערבות ומשו"ה
לא מבעי לי' בכהגים אם יכולים להוציא דאפי' א"מ מדאורייתא מוציאים משום ערבות,
אלא דהדר והקשה דלבעי לי' בכהגים ונ"מ לענגן ספק עיי' בו, ולפמ"ש דלמ"ד ס"ד
מה"ת לחומרא גם אי בהמ"ז דרבנן צריף לחזור וי"ל רבינא הכי ס"ל לכן ליפא מקום
לספיקתו בכהגים דלהוציא אחרים הא איננהו בערבות, ונ"מ לענגן ספק גם אם חיובא
מדרבנן צריף לחזור ולברך ומינשב קושלי' תוס', והא"ש דקאמר סתמא דש"ס להוציא
אחרים ולא נ"מ לענגן ספק דרבנא ע"כ ס"ל דגם אי מדרבנן חוזר ומברך מדלא מבעי
לי' דכהגים ש"מ דס"ל דלא כשמואל בספק קרא ק"ש דא"ח וקורא וא"ש ועיני': והנה
הרמב"ם דפסק להלקתא דס"ד מה"ת לקולא פסק נמי הא דשמואל בספק ברכות דק"ש
בהלכ' ק"ש ובספק תפלה וברכות פירק ח' מהל' ברכות הל' י"ב אבל הלא רבו כמו רבו
דס"ל דס"ד מה"ת להחמיר, ועיני' פר"ח סי' ק"י דשיטת תוס' פן הוא וקשלי' לחד תי' תוס'
פסחים דבדרבנן אין ספק מוציא דשמואל דספק קרא ק"ש א"ח וקורא, ותוס' דס"ל ס"ד
מה"ת לחומרא ליפא פלוגתא בהא דס"ד לקולא או לחומרא מה"ת דנימא דשמואל ס"ל
ס"ד מה"ת לקולא מסוגי' ש"ס פסחים היינו ר"א ס"ל ס"ד מה"ת לחומרא דלא נמצא
פלוגתא וענגן לומר דבה תלי' ג"כ אי ס"ד מה"ת לחומרא וקשה משמואל, ויותר קשה
על הפוסקים ונש"ף בכלל ס"ס דנקטו להלכה היכא דאיכא חזקה ל"א דרבנן להקל ונהיגו
פחד תי' בתוס' פסחים והיא היא ועיני' צל"ח וקשה ממה דפסקי' הלכה רונחת דספק
ברכות ותפלה וכדומה להקל אפי' אתחזוק חיוב וצ"ע: ואחר התבוננות מצאתי מקום
יישוב לקושלי' זו העצומה מבלי לחדש חדשות אשר העלה הצל"ח מפח קושלי' זו בין יש
לו עיקר לאין לו עיקר, דחילוק זה אין לו שורש ועיקר בכל דבר יש לחלק חלוקים כאלו
ואין לדבר סוף, ולולי דברי קדשו וצ"ל, ה' נ"ל לומר דבר נכון ומסתבר דלא רצו
להחמיר בספק ברכות דידהו משום דאיכא נדנוד איסור דל"ת ל"מ לרמב"ם דברכה
לבטלה אית בה ל"ת מדאורייתא אפי' לתוס' ודעימלי' דהוא מדרבנן מ"מ לא רצו משום
מצוה דרבנן דידהו להחמיר מספק אפי' אתחזוק דנגד זה איכא ספק איסור דל"ת דידהו,
נהרי תוס' הקשה בדלא אמר אמת ויציב הא איכא משום ל"ת ותי' דאסור רק מדרבנן
ובמקום ספק דאורייתא דאמת ויציב מותר, אבל בספק ברכה דרבנן לא רצו להחמיר
אפי' היכא דאתחזוק, והא"ש דפסקו הפוסקים דכל ספק ברכות להקל אפי' באתחזוק מה"ט
ומינשב פסקי הלכות דלא סתרו אהדדי: אלא דאכתי קשה מדשמואל אמר ספק קרא
ק"ש אינו חוזר וקורא משום דק"ש דרבנן לר"א דאמר חוזר וקורא משום דק"ש
דאורייתא הא בק"ש ליפא ברכה לבטלה ולמה א"ח וקורא לכ"ע אם ק"ש דרבנן, וא"ש
ע"פ דס"ל לרמב"ם הלכ' ק"ש דאם חוזר וקורא לפי דקיי"ל ק"ש דאורייתא דחוזר
וקורא גם הברכות, חוץ משאם קרא ק"ש א"ח וקורא הברכות ועיני' כ"מ שם דס"ל
לרמב"ם דהכי תקנו פל שאמר ק"ש לא יאמר בלא ברכות עיי"ש, והא"ש דאמר שמואל

א"ח וקורא פִּינן שק"ש דְּרַבְּנָן הֵגֵם דְּאִתְחַזַּק חַיִּיבָא מ"מ א"ח וקורא דְּעַם הַבְּרִיכוֹת הָרִי אֵיפָא מְשׁוּם ל"ת, וּבְלֵא בְּרִיכוֹת א"א דְּמַעֲיָקְרָא הָכִי תִּקְנוּ כָּל שְׁקוּרָא ק"ש בְּזַמְנוֹ לְצֵאת י"ח ק"ש לֹא יִקְרָא אֱלָא בְּבִרְכוּתֵי וַא"ש נִכּוֹן מְאוֹד: וּנ"ל דְּמִזְה עֲצָמוּ הוֹצִיא הֶרֶמְב"ם דִּינוֹ דְּכַשְׁחוֹר וקורא יְבִרְךָ ג"כ הֵגֵם דְּבְרִיכוֹת דְּרַבְּנָן מְשׁוּם דְּמַעֲיָקְרָא הָכִי תִּקְנוּ, מְדַס"ל לְשִׁמוּאֵל דֵּא"ח וקורא, וּמְדַאֲמַר ר"א חוֹזֵר וקורא מְשׁוּם דִּק"ש דְּאוֹרְיִיתָא, וְאֵי אֶפְשָׁר לְקִרוֹת ק"ש בְּלֵי בְּרִיכוֹת גַּם אֵי ק"ש דְּרַבְּנָן לְמָה א"ח דְּהָא אִתְחַזַּק וּמְשׁוּם בְּרִיכוֹת לְבִטְלָה לֵיפָא וְע"כ דְּתִקְנִיתָא מַעֲיָקְרָא הוּא שְׁלֵא יִקְרָא בְּלֵא בְּרִיכוּתֵי וְזוֹ רֵאִי מְהִימְנָא פְּרָאֵי מוֹצְקַת וְעֵינִי: וּמַצְאֵתִי בְּדַבְּרֵינוּ מְנוּחַ לְדַבְּרֵי הָרַר מְנוּחַ שִׁבְב"י ס' ס"ז שְׁהוֹסִיף טַעַם דְּסַפֵּק בְּרִיכוֹת לְהַקְלֵ מְשׁוּם דְּהוּא סַפֵּק ל"ת לְחוּמְרָא וְהִפְר"ח שֵׁם הַקְּשָׁה עָלָיו הָא ל"ת בְּבִרְכָה שֵׁא"צ רַק דְּרַבְּנָן וְאִסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא הוּא עֵינִי"ש, וְהִנֵּה מַה דְּפִשְׁיטָא לְפִר"ח דְּבִרְכָה לְבִטְלָה לֵיפָא רַק ל"ת דְּרַבְּנָן לֹא דַכ"ע הוּא דְּרַמְב"ם ס"ל דְּאוֹרְיִיתָא הוּא וְהָרַר מְנוּחַ הָא קְאָזִיל לְרַמְב"ם, אֱלָא גַם לְשִׁיטַת תּוֹס' וְדַעֲיָמִל דְּאִינוּ רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן א"ש דְּבִרְיֵו דְּבָא לִינִישְׁב לְמָה הִקְיֵלוּ בְּסַפֵּק בְּרִיכוֹת הֵיכָא דְּהִתְחַזַּק בְּחֻזְקַת חַיִּיב וְסַפֵּק אִם בִּירְךָ אוֹ לֹא וּל"א אֵין סַפֵּק מוֹצִיא מִיָּדֵי וְדֵאֵי וְהִתְחַכְּם לְהוֹסִיף מְשׁוּם דְּסַפֵּק ל"ת לְחוּמְרָא הֵינֵנוּ מְשׁוּ"ה לֹא הִתְחַמִּירוּ לְבִרְךָ הֵיכָא דְּאִיפָא חוֹק' מְשׁוּם דִּישׁ בּוֹ מְשׁוּם ל"ת הֵגֵם שֵׁל"ת רַק דְּרַבְּנָן כַּה"ג מ"מ הֵם לֹא רְצוּ לְהִתְחַמִּיר בְּדִידְהוּ מִן הִצַּד וְלְהַקְלֵ מִן הִצַּד בְּאִיסוּר דִּידְהוּ דְּל"ת דְּבִרְכָה לְבִטְלָה כַּנ"ל כְּפִינְתוּ בְּרוּרָה וּמִינְשָׁבִים כֹּל אוֹ רֹב קוֹשְׁיָ שְׁהַקְשָׁה הִפְר"ח מְלִשׁוֹן ש"ס וְרִי"ף דְּמַבְבָּר דְּמְשׁוּם קוֹלָא דְּבִרְכוֹת שְׁמַדְבְּרֵיהֶם הוּא, וְלֹא מְשׁוּם חוּמְרָא דְּל"ת, וְלִמ"ש בְּנוֹדֵאֵי קוֹלָא שְׁהַקְיֵלוּ בְּדִידְהוּ בַכ"מ סַפֵּק דִּידְהוּ לְהַקְלֵ, וּמ"ש הָרַר מְנוּחַ מְשׁוּם אִיסוּר ל"ת הִתְחַמִּירוּ הֵינֵנוּ דְּמְשׁוּ"ה הִקְיֵלוּ אִפִּי' הֵיכָא דְּאִיפָא חֻזְקָה וְלֹא אֶמְרוּ בְּהַ חוּמְרָא רַק קוֹלָא מְשׁוּם דִּישׁ בְּהַ מְשׁוּם ל"ת כַּנ"ל בְּרוּר בְּכּוֹנְנִתוּ, וְהָרַר מְנוּחַ יִמְצָא מְנוּחַ וְנַחַת רוּחַ פִּי הִצְלַנְהוּ מְחִיצֵי הַשְּׁגוֹת פִּר"ח בְּעֻזְרַת יוֹצֵר הָרִים וּבְנוֹרָא רוּחַ: וְזֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה מְדַבְּרֵינוּ לְדִינָא, א) דְּאִישׁ שְׁאֵכֵל שְׁיַעוּר דְּאוֹרְיִיתָא וְדֵאֵי וְסַפֵּק אִם בִּירְךָ דְּאִיפָא חֻזְקַת חַיִּיב כְּנוֹדֵאֵי מְחַנְיָיב יַחֲשָׁב יוֹכֵל מִי שְׁאֵכֵל שְׁיַעוּר דְּאוֹרְיִיתָא וּבְנוֹדֵאֵי לֹא בִּירְךָ יוֹכֵל לְצֵאת לְכַתְחֵלָה מְסַפֵּק זֶה וְאִפִּי' לְרַמְב"ם דַּס"ד מַה"ת לְקוֹלָא, ב) אֲבָל סַפֵּק אִם אֵכֵל שְׁיַעוּר דְּאוֹרְיִיתָא ל"י לְצֵאת לְכַתְחֵלָה וְטוֹב שְׁיִבְרְךָ מְחַנְיָיב וְדֵאֵי, ג) וְכֵן א' שְׁהוּא סַפֵּק בִּירְךָ וְא' סַפֵּק אֲכָל כְּשִׁיעוּר וְדֵאֵי לֹא בִּירְךָ טוֹב שְׁיִבְרְךָ מִי שְׁהוּא סַפֵּק בִּירְךָ וְיֹצִיא לְמִי שְׁהוּא סַפֵּק אֲכָל כְּשִׁיעוּר, ד) אִשָּׁה שְׁאֵכֵלָה שְׁיַעוּר דְּאוֹרְיִיתָא א"י לְהוֹצִיא כָּל לְאִישׁ שְׁאֵכֵל שְׁיַעוּר דְּאוֹרְיִיתָא וְסַפֵּק בִּירְךָ, ל"מ לְרַמְב"ם דְּאִינָה מְחַנְיָיבַת רַק מְדַרְבְּנָן אִפִּי' לְדַקִּי"ל ס"ד מַה"ת לְחוּמְרָא מ"מ הִיא רַק מְסַפֵּק מְחַנְיָיבַת וְהֵאִישׁ מְחַנְיָיב וְדֵאֵי מִכַּח חֻזְקָה, וְגַם בְּדִיעֵבַד לֹא יִצָּא דְּהָא אִשָּׁה אִינָה בְּכָל עֲרֻבוֹת, אֲבָל אִם הֵאִישׁ סַפֵּק אֲכָל שְׁיַעוּר דְּאוֹרְיִיתָא יְכוּלָה אִשָּׁה לְהוֹצִיא דְּשִׁנְיָהֶם מְחַנְיָיבִים מִכַּח סַפֵּק הַשְּׁקוּל וְלֵיפָא בִּינְיָהוּ מִיָּדֵי, ה) קִטָּן שְׁחִיבוֹ מְדַרְבְּנָן לְשִׁיטַת הֶרֶמְב"ם יוֹכֵל לְהוֹצִיא אִשָּׁה שְׁאֵכֵלָה שְׁיַעוּר דְּאוֹרְיִיתָא דְּשִׁנְיָהֶם מְדַרְבְּנָן אֲבָל לְשִׁיטַת ר"פ דַּס"ד מַה"ת לְחוּמְרָא א"י לְהוֹצִיאָהּ שְׁהִיא מְחַנְיָיבַת מְסַפֵּק מְדַאוֹרְיִיתָא וְקִטָּן רַק דְּרַבְּנָן כְּנִלְפַע"ד לְדִינָא, בְּעֻזְרַת שׁוֹכֵן מְעוֹנָה אֲשֶׁר מְפִיו דַּעַת וְתַבּוּנָה: וְהַלּוֹם רֵאִיתִי אַחֲרֵי רִנְאֵי וּמַצְאֵתִי לְקַט א' בְּלַקוּטֵי פִר"ח ס' קפ"ד שִׁכ' דְּסַפֵּק בִּירְךָ א"י לְהוֹצִיא לְמִי שְׁהוּא מְחַנְיָיב מְדַאוֹרְיִיתָא לְפִי דַקִּי"ל דְּסַפֵּק דְּאוֹרְיִיתָא רַק מְדַרְבְּנָן לְחוּמְרָא אֵלוּ דְּבִרְיֵו וְל"ל, וְדַבְּרֵי נְפִלְאוּ מְמַנִּי וְאֵין זֶה לְקַט אֱלָא שְׁכַחָה בַּמַּח"כ

קדושתו במ"ש דא"י פיון דאינו מחוניב מספק רק מדרבנן הא מבואר בסי' רצ"ז דמי שלא אכל רק פזית יוכל להוציא למי שאכל פדי שבעו רק לכתחלה מצנה שיברך המחוניב מדאורייתא, ואיך כ' דלא יצא אם שמע ממי שהוא ספק בירך, ומ"ש לפי דקיי"ל ס"ד מדרבנן לשיטתו ביו"ד אגיל דהתחזק בעד שיטת הרמב"ם ונראה מדבריו דלדסוברים דס"ד מה"ת לחומרא יוכל הספק להוציא למי שמחוניב ודאי וכבר הראנו לדעת דרא"ש וטור לא ס"ל פן, ואם יאמר פי הרא"ש ס"ל ג"כ ס"ד מה"ת להקל, הרי הוא בעצמו העלה בסי' ק"י דשיטת תוס' פריש"א דס"ד מה"ת לחומרא וטור בסי' קפ"ו מביא בשם תוס' דכיון דאבעי לא אפשיטא אין מוציאי אנשים, וגם מה דפשיטא לי דלרמב"ם אינו מחוניב רק מדרבנן תמוה הא איכא חזקת חיוב והוא בעצמו האריך למעניתו בכלל ס"ס דכל דאיכא חזקה בנודאי לכ"ע ספק לחומרא ואפ"ל לקולא אגלי בתר חזקה דמעיקרא סוף דבר הפל לא נשמע וכולו מוקשה מ"ש בזה במחכ"ק: וכדי להנות בעל אפשפינא שלח לעת עתה ה"נ חותמה הנגיד הגביר אוהב תורה וצמאה נפשו לשמוע ד"ת אציע פה קצת אגדה באותו ענין שאנו בו בחיוב בהמ"ז דנפקא לן מקרא דואכלת ושבעת וברכת את ה"א על הארץ הטובה אשר נתן לך ועיי' רמב"ן שם, ויש להבין למה יברך על הארץ הטובה בכללה ולא יברך בכל פעם על שאכל ושבע, ונ"ל בשנבין מקראי קודש שלפני ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וכו' לא תחסר פל בה וכו' וצ"ל פשיטא שלא במסכנות תאכל בה לחם פיון דלא תחסר פל בה והקדמה זו אשר לא במסכנות אף למותר, ונ"ל ע"פ מה שאמרתי לפריש"א בפ' בחוקותי אחר פל הברכות אמר ואכלתם לחמכם לשבע פשיטא לאשר יהי להם בשפע כ"כ שיאכלו לשבע ואמרו ז"ל אוכל קמעא ומתברך במעיו והא גופי' קשי' למה לנו ברכה זו פיון שיש מאכל ומשתה די והותר ברכה זו דאוכל קמעא וכו' ל"ל, ונ"ל ע"פ שאמרו ז"ל במס' אבות כף דרפה של תורה פת במלח תאכל וכו' ומסיים אם אתה עושה פן אשריך בעה"ז, ונ"ל פי כף המדה וכף דרפה של תורה שיצמצם באכילה ושת' ולא יאכל רק מה שמוכרח לאכול שא"א בלא"ה ואמרו ז"ל פתיב פי ירחיב ה"א את גבולך וכו' למדה תורה ד"א שלא יאכל בשר וכו' ורבינו הקדוש זקף עשר אצבעותיו שלא נהנה וכו' והטעם פי ע"י הרוב אכילה ושת' מתוספים התאוות וא"א מבעט אלא מרוב אכילה ושת' לכן יצמצם פל האפשר כ"א לפי פחו ואפשרותו ואמרו ז"ל כף דרפה של תורה מי שרוצה להלך בה תמיד פת במלח תאכל ל"א אכול ושתה דאין פל הפחות שוות וא"א לכ"א לחיות בפת במלח ומים במשורה, אבל יהי רצונו כשיעזרהו ה' ויוסיף לו פח ועצמה שלא יאכל רק פת במלח וכו' ולכן דייקו ואמרו פת במלח תאכל לעתיד כשיהי' אפשר, ואמר אם אתה עושה פן היינו מי שאין לו אלא פת במלח וכו' אנוס הוא בדבר אבל גם בשיש לו לא יאכל יותר והינו אם אתה מרצונה עושה פן וכ"כ במהר"ם שי"ף בח' אגדה שלו בספרו נאני מוסיף ע"פ שאמרו ז"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו לאין לו, וכף היא המדה ה' נותן לו בשפע ותל' ברצונו אם למעט או להרבות באכילה ושת' וכשמדעתיורצונו מקדש עצמו בנותר לו לא יקשה עליו המניעה פי בכל עת שירצה הרי לפניו בריבוי למלאות מאוני נפשו, והינו אם אתה עושה פן מרצונה הטוב אשריך בעה"ז פי אין מחסור ליראיו ותל' ברצונו שרוצה לקמץ ולמעט בתענוגים כדי שלא ינטה ע"י רוב אכילה ושת' מדרך החיים ויפסיד ק"ר של עה"ב, ועיי' וטוב לך

לעה"ב וְהֶאֱרַכְתִּי בַמֶּקֶ"א וְהִקְצַרְתִּי פֶה, וְאָמַר מֵעַתָּה כִּי הִבְטִיחַ לָנוּ ה' בַּפ' בְּחֻקוֹתַי תִּלְכוּ וְכו'. יִתֵּן לָנוּ הַפֶּל בְּרִיבוֹי וּבְשִׁפְעַת כַּדֵּי שְׁלֵא יִחְסֹר לָנוּ דְבָר, וְאָמַר הַגֵּם שְׁאֲנִי נוֹתֵן הַפֶּל בְּרִיבוֹי וְאֹכְלֵתֶם לְשׁוֹבַע עֲצָה טוֹבָה קַמ"ל שְׁיִשְׁמְרוּ עֲצָמָם וְלֹא יֵאָכְלוּ רַק הַצְּנֻרָה יוֹתֵר לַחֲמֶם לְשׁוֹבַע וּע"פ דְּבָרֵי חֲזו"ל אוֹכֵל קַמְעָא מִתְבָּרַךְ בְּמַעֲוֵי גַם זֶה בְּרַכָּה שְׁלֵא יִצְטָרְכוּ לְאֹכֹל לַחֵם הַרְבֵּה דְרִיבוֹי מֵאֲכָלִים הַגָּסִים מְגִשְׁיָמִים וּמוֹסִיפִים הַתְּאֻוָּה וְאָמַר וַיִּשְׁבְּתֶם לְבַטַח בְּאַרְצְכֶם, וְאֵלֹהֵינוּ פֶּן עָשׂוּ לָנוּ הַיּוֹם מְבַעֲטִים וְלֹא שְׁכַחוּ אֶת ה' וַיִּשְׁמַן יִשְׁרוּן וַיִּבְעֹט וַיִּקְרָא צָנֹחַ כְּמִרְאֵיתָם וַיִּשְׁבְּעוּ שְׁבָעוּ וַיִּגְרַם לָבָם ע"כ שְׁכַחוּנִי, אֲבָל פְּשִׁיאֲכֹלוּ רַק לַחֲמֶם לְשׁוֹבַע לֹא הָיוּ שׁוֹכְחִים אֶת ה' וַיִּשְׁבְּעוּ לְבַטַח בְּאַרְצְכֶם, וּמוֹכֵן בְּזֶה מְדַרְשׁ רַבָּה לְמָה נִסְמְכָה בְרַפְתָּ פְהֵגִים לְפָרְשַׁת גִּזֵּיר לִוְיָן לֵךְ כֹּל הַמְזִיר עֲצָמוֹ מִן הַיּוֹם לְשֵׁם שְׁמַיִם רְאוּנִי לְבָרְכָה, וְנ"ל עַפְמ"ש כִּי מִי שְׁאֵינוֹ מְזִיר עֲצָמוֹ מִן הַיּוֹם וְכַדוּמָה לֹא לְבַסּוֹף נִתְהַפֵּף לֹא הַבְּרַכָּה לְקַלְלָהּ וְעָשְׂרוּ שְׁמוֹר לֹא לְרַעְתוֹ וְטוֹב לֹא יֵהִי לֹא וְלֹא יִפְסִיד עוֹלָם עוֹמֵד בְּשִׁבִיל חַיִּי שְׁעָה, אֲבָל גִּזֵּיר זֶה שְׁמִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיּוֹם לְשֵׁם שְׁמַיִם לֹא מְשׁוּם שֶׁהוּא אֲכֻזָּרִי עַל עֲצָמוֹ וְלֹא הַשְּׁלִיטָהוּ אֲלֵיקִי בְּמָה שְׁיִשׁ לֹא אֵלֶּא שְׁעוֹשֶׂה כֵּן לִש"ש כִּי יֵרָא לְנַפְשׁוֹ שְׁיִשְׁכַּח רִישׁוֹ וְרִאשׁוֹ אַחֲרֵיתוֹ וְתַלְמִיתוֹ וַיִּשְׁכַּח אֵלֶּקֶ" עָשָׂהוּ זֶהוּ שְׁרָאוּנִי לְבָרְכָה וְהֵינִי פֶה תְּבָרְכוּ אֶת ב"י עַד"ז תְּבָרְכוּ אֶת ב"י וְיֵהִי לָהֶם לְבָרְכָה וְלֹא לְקַלְלָהּ, וְנִבְּוֵא לְמִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ בַּפ' עֲקֵב דְּאָמַר אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת תֵּאָכֵל בָּהּ לַחֵם הַיּוֹם הַיּוֹם הַגֵּם שְׁרָאוּנִי וְנִכּוֹן שְׁלֵא יֵאָכְלוּ אֵלֶּא לַחֵם לְשׁוֹבַע וְלֹא מִןתְּרוֹת, אֲבָל לֹא בְּמִסְפְּנוֹת בְּשִׁבִיל שְׁאִין לָהֶם אֵלֶּא לַחֵם תֵּאָכְלוּ בָּהּ לַחֵם, לֹא תַחְסֹר כֹּל בָּהּ שְׁיֵהִי הַפֶּל מוֹכֵן לְפָנֵיהֶם בְּרִיבוֹי וּמְפָרֵשׁ וְאֵזֵל שְׁבַחָא דַּא"י וְאָמַר וְאֹכְלֵת וְשִׁבְעַת שְׁלֵא תֵאָכֵל יוֹתֵר אֵלֶּא הַצְּנֻרָה לְאֹכֹל כַּדֵּי שְׁלֵא יִרְעַב וְדִי בְּכַת בְּמִלַּח וְכו' וּמ"מ רִיבוֹי הַמְּאֲכָלִים עַד שְׁלֵא תַחְסֹר כֹּל בָּהּ טוֹב הוּא שְׁיִשׁ לֹא פֶת בְּסִלּוֹ וַיִּוֹכַל לְאֹכֹל כֹּל שְׁעָה כְּרַצוֹנוֹ וְחִפְצוֹ אֵלֶּא שְׁמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מְרַצוֹנוֹ הַטוֹב, וְלִכֵּן לֹא דִי כְּשִׁמְבָרָה עַל שְׁאֵכֵל לְשׁוֹבַע שְׁזָהוּ מְעַט דְּמַעַט שְׁלֵא אֲכַל רַק לַחֵם לְשׁוֹבַע, אֵלֶּא וּבִרְכַת אֶת ה"א עַל הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ כִּי מִמֶּנּוּ הַפֶּל יִתְ"ש וְרִשׁוֹת נִתּוּנָה לְהַנּוֹת בּוֹ כְּרַצוֹנֵינוּ, וְאֲנַחְנוּ נִקְדָּשׁ עֲצָמֵנוּ בְּמִתְרָה לָנוּ אִישׁ אִישׁ לְפִי כַחוֹ יִישֵׁר חִילוֹ וְכַחוֹ לְאוֹרֵייתָא, וְקוּזֵי ה' יִחְלִיפוּ כַח מַה שְׁאֲחֲרִים מוֹסִיפִי כַחוֹת הַגּוֹפְנֵי ע"י הַנְּאוֹת הַגּוֹפְנֵי רִיבוֹי אֲכִילָה וְשִׁתִּי מִתְעַנְּגִים בְּתַעֲנוּגִים קְנִי ה' יִחְלִיפוּ כַח ע"י לְיִמּוֹד תּוֹרָה וְקִיּוּמָן שֶׁל מְצוֹת שְׁעוֹשֵׂי בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵב מְרוֹב כֹּל פְּקוּדֵי ה' יִשְׁרִים מְשֻׁמְחֵי לֵב וְאֵתָהּ בְּנֵי צֶלַח רִכַּב ע"ד אֵמֶת וְעֲנוּת צֶדֶק הַיּוֹם שְׁקוּד לְלִמּוּד תּוֹרָה גַם בְּהִיּוֹתָהּ שֵׁם מְשֻׁם תְּדַרְשֵׁנוּ, יִדְרָשׁוּהָ ה' וְאֵת גִּזֵּיר בֵּיתָהּ לְטוֹב כַּה"י וַיִּבְרָךְ אֶת בֵּית דָּוִד בְּגִלְגָלָהּ כְּאוֹת נְפֻשְׁכֶם וְנְפֻשׁ אֲבִיךָ חוֹתֶם בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה וְאֵהָבָה רַבָּה.

פ"ב נִגְהֵי לַיּוֹם ד' לְסִדֵּר וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ שְׁנַת וְצוּיִתִּי אֶת בְּרַכְתִּי לַפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה ג' מֵהֶרֶם"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה לֹא נִכְנָסְתִי לְבֵית הַסֶּפֶק קִטּוֹן שְׁאֵכֵל וְעַד שְׁלֵא אֲכַל כַּדֵּי שְׁבִיעָה נְעֻשָׂה גְדוֹל כְּגוֹן שְׁאֵכֵל בַּיּוֹם פְּחוֹת מְכַדֵּי שְׁבִיעָה וּבִלְבָלָהּ נְעֻשָׂה גְדוֹל וְאֵז הַשְּׁלִים עַד כַּדֵּי שְׁבִיעָה, אוֹ שְׁלֵא הִבִּיא ב' שְׁעֵרוֹת עַד שְׁאֵכֵל כַּדֵּי שְׁבָעוּ אִם מְחֻנְיֵיב בְּבַה"מ"ז מְדַאֲוֵרֵייתָא כִּינּוֹן שְׁבִיעָה שְׁאֵכֵל כַּדֵּי שְׁבִיעָה כְּכֹר הִי גְדוֹל וְאֵז בָּא הַחִיּוּב, אוֹ נִימָא דְלֹא נְצַטְרַף מַה שְׁאֵכֵל בְּקִטְנוֹתוֹ שְׁהָרִי אֵז לֹא הִי ב"ח, וְנ"ל דְּחֻנְיֵיב לְבָרָה בְּרַפְתָּ הַמְּזוֹן מְדַאֲוֵרֵייתָא דְּמְדַאֲוֵרֵייתָא לֹא בְּשִׁעוּרָא תְּלִי מְלִתָּא אֵלֶּא בְּשִׁבְעֵי כֹל שְׁבָעַת חֻיֵיב לְבָרָה, וְעֵינֵי פְּנִים יְפוֹת עַל הַתּוֹרָה רִישׁ פ' בְּחֻקוֹתַי בְּשִׁעַת הַבְּרַכָּה דְּאוֹכֵל קַמְעָא וּמִתְבָּרַךְ בְּמַעֲוֵי חֻיֵיב לְבָרָה אֲפִי פְּחוֹת מְכַזִּית אוֹ כְּפִיצָה כִּינּוֹן שְׁשָׁבַע, וְהִנֵּה נִדְּאִי

מי שְׁמַקְלָקֵל בְּמַעְיוֹ וּאִי לְאָכֹל אֶלָּא מְעַט וְאִין לֹו תַאֲנָה לְאָכֹל בְּנוֹדַי פִּי ה"ג לָא ס"ל
לפ"י שְׁמַחְוִיב לְבַרְךָ דְּאִין דְּרַךְ אֶכִּילַת ב"א שְׁשֻׁבְעִים בְּמַעַט פְּפָחוֹת מְפִזִּית וְלֹא אָמַר
אֶלָּא בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה שְׁאוּכַל קַמְעָא וּמְתַבְרַךְ בְּמַעְיוֹ וְזוּ הִיא בְּרָכָה כְּדַאיִתָּא בְּמַדְרַשׁ, וְגַם
ע"ז יֵשׁ לְפַקְפֹק פִּינֹן דְּאֶכִּילָה כְּתִיב וְאִין אֶכִּילָה פְּחוֹת מְפִזִּית הֵגַם דְּדַרְשִׁינוּ אֶכִּילָה וְיֵישׁ
בָּהּ שְׁבִיעָה, אֲבָל עַל פְּחוֹת מְשִׁיעוֹר אֶכִּילָה שְׁבַתוֹרָה מִנ"ל, אֲבָל נ"ל אִם אֶכֹּל פְּחוֹת מִכְּדִי
שְׁבִיעָה בְּקַטְנוּתוֹ וְאֶכֹּל עוֹד פְּשֻׁנְתַּגְדֵּל עַד שְׁשֻׁבְעָה דֵּהוּא בְּכֻלָּל וְאֶכֹּלְתָּ וְשְׁבַעְתָּ פִּינֹן שְׁאוּכַל
שְׁיעוֹר אֶכִּילָה וְע"י צִירוּף שְׁבַע, וּכ"ש אִם אֶכֹּל גַּם פְּשֻׁנְתַּגְדֵּל פְּזִיז וְעַם מַה שְׁאוּכַל
בְּקַטְנוּתוֹ יְהִי הַפֵּל שְׁיעוֹר שְׁבִיעָה דְּחִיב פִּינֹן דְּאֶכִּילָה זֹו שְׁאוּכַל בְּגִדוֹל מְשִׁבִיעוֹ: וְאֵגֵב
אוֹמֵר דְּהָא פְּשִׁיטָא לִי אִם אֶכֹּל בְּקַטְנוּתוֹ ח"ש אִיסוּר וּבְתוֹף כַּא"פ נַעֲשֶׂה גְדוֹל דְּלֹא
מְצַטְרְפוּ ב' אֶכִּילוֹת לְשִׁיעוֹר שְׁלָם דְּלֹא מִתְחַיֵּיב עַל ח"ש הָאֶחָד אֶלָּא בְּצִירוּף ח"ש
הָרֵאשׁוֹן שְׁאֵפִי לְמ"ד בְּנִזִּיר ה"מ לְאִיסוּר ל"מ בְּאוּכַל בּוֹזָח"ז פְּמִבְּנֹאֵר בְּש"ס פְּסָחִים
כ"ש דְּלֹא מְצַטְרַף אֶכִּילַת ח"ש שְׁאוּכַל בְּזִמְנֵי שְׁלֹא הִי ב"ח עַם מַה שְׁאוּכַל פְּשֻׁנְעֵשָׂה בֵּר
חִיּוֹב וְזֵהוּ פְּשׁוּט מְאוּד: אֲבָל יֵישׁ לְעֵינֵי בְּמִי שְׁאוּכַל קוֹדֵם יְה"כ פְּחוֹת מְפִזִּית וְכְשֶׁנֶּכְנַס
יְה"כ תַּכְּאִכ"פ הַשְּׁלִים וְאֶכֹּל עַד שְׁיעוֹר כּוֹתֵבֵת אִם מְצַטְרְפִים ב' אֶכִּילוֹת אֵלּוּ פִּינֹן
דְּמִיִּתְבָּא דְּעַתִּי בְּמַה שְׁאוּכַל לְבִסוּף, אוֹ נִימָא פִּינֹן שְׁלֹא אֶכֹּל בִּיה"כ שְׁיעוֹר הַמִּיִּתְבֵּת דַּעַת
פְּטוּר, וְנ"ל אַחַר עֵיוֹן קֶצֶת דְּחִיב וְדַאי אִם הִי כְּתוּב בְּתוֹרָה לֹא תֵאֶכֹל שְׁיעוֹר הַמִּיִּתְבֵּת
דַּעַת לֹא הִי חִיב כַּה"ג פִּינֹן דְּבִיה"כ לֹא אֶכֹּל שְׁיעוֹר הַמִּיִּתְבֵּת דַּעַת, אֲבָל לֹא כְּתִיב רַק
תַּעֲנֹו וְנָפֵשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲוֹנָה, וְעַד דְּאֶכֹּל כּוֹתֵבֵת מְעוֹנָה הוּא, וְע"י שְׁמִשְׁלִים לְכּוֹתֵבֵת אִינוּ
מְעוֹנָה חִיב עַל אֶכִּילָה דְּמִיִּתְבָּא דְּעַתִּי פְּנ"ל, וְיֵישׁ לִי קֶצֶת רֵאִי מִדְּמִקְשָׁה ש"ס בַּר"פ
יְה"כ לַר"ל דַּס"ל ח"ש מְוֹתֵר מַה"ת וּמְשַׁנֵּי מוֹדָה ר"ל דְּאִיסוּר מְדַרְבְּנֹן וְנִדְרֵי מִקְשָׁה מִי
קְסָבֵר ר"ל ח"ש אִיסוּר וְכוּ' וְלֹא מְתַרְץ דְּמוֹדָה ר"ל בִּיה"כ פְּגוֹן שְׁאוּכַל פְּחוֹת מְפִזִּית
סְמוּךְ לִיה"כ כְּדַאכ"פ וּבִיה"כ הַשְּׁלִים עַד כּוֹתֵבֵת מוֹדָה ר"ל דְּאִיסוּר גַּם דַּס"ל בַּכ"מ דַּח"ש
אֵפִי מְדַרְבְּנֹן מְוֹתֵר וְלֹא גְזָרוּ ח"ש אִטוּ שְׁיעוֹר שְׁלָם, אֲבָל כַּה"ג שְׁאוּכַל שְׁיעוֹר שְׁלָם,
וּמִיִּתְבֵּת ע"י אֶכִּילָה זֹו כְּמוֹ שְׁאוּכַל כּוֹתֵבֵת בִּיה"כ בְּנוֹדַי גְּזִירָה קְרוּבָה לְאִיסוּר ח"ש כְּזֵה
אִטוּ שְׁיֵאֶכֹל שְׁיעוֹר שְׁלָם דְּמִיִּתְבֵּת דַּעַת בִּיה"כ, אֶלָּא ע"כ כַּה"ג חִיּוּבָא הוּא דְּמְחַיֵּיב לַכ"ע
וְעֵינֵי: וְעֵינֵי טוֹש"ע או"ח סְעִיף ו' וּבִמְג"א ס"ק ב', וְיֵישׁ לְהַקְשׁוֹת קֶצֶת פ' ע"א דְּקָאֵמַר אִי
כְּתִיב אֶכִּילָה ה"א פְּזִיז הוּל"ל דְּה"א דְּבַעֲי דְּנֻקָּא שְׁיֵאֶכֹל בִּיה"כ כֹּל הַשְׁיעוֹר מִשְׁא"כ
עַכְשָׁיו דַּכ' עֵינוּי גַּם כְּשְׁאוּכַל ח"ש בַּעֲיָה"כ פְּהַנ"ל חִיב, וּי"ל: נְחֻזֵּר לְמָקוֹם שְׁיֵצְאוּ
וּבְאוּנוּ אֵל בֵּית הַסַּפֵּק לְעֵנִין בַּה"מ"ז יֵישׁ לָנוּ מָקוֹם עֵיוֹן אִם אֶכֹּל כְּדִי שְׁבִיעָה בְּקַטְנוּתוֹ וְעַד
שְׁלֹא נִתְעַפֵּל הַמְּזוֹן נַעֲשֶׂה גְדוֹל אִם מְחַוִּיב לְבַרְךָ מִשׁוּם כְּשֶׁהוּא שְׁבַע חִיב לְבַרְךָ, אוֹ
נִימָא פִּינֹן שְׁבִיעָה שְׁחַל חִיּוֹב בַּה"מ"ז לֹא הִי בֵּר חִיּוֹב הֵגַם שְׁשֻׁבְעָה, עַל הַשְּׁבִיעָה לְחוּד אִינוּ
מְחַוִּיב רַק כְּשְׁאוּכַל וְשְׁבַע ע"י הָאֶכִּילָה מִיָּד כְּשְׁאוּכַל וְשְׁבַע מִתְחַיֵּיב לְבַרְךָ וְיֵישׁ לֹו שְׁהוּת
עַד שְׁנִתְעַפֵּל הַמְּזוֹן אֲבָל עַל הַשְּׁבִיעָה לְחוּד לֹא חִיב תוֹרָה, וְכִינֹן שְׁבִיעָה שְׁאוּכַל וְשְׁבַע
לֹא הִי ב"ח כְּשֶׁנֶּתְגַדֵּל אַח"כ לֹא מְחַיֵּיב דַּכ"ז שְׁהוּא שְׁבַע דְּמְבַרְךָ אִינוּ רַק כְּתִשְׁלוּמִין
לְעִיָּקֵר הַחִיּוֹב, וְעֵינֵי פְּלוּגְתָּ הַר"מ וְרַא"ש סוּף מ"ק לְעֵנִין אֶכִּילוֹת דְּפִלִּיגוּ דַּהַר"מ ס"ל
דְּמְחַוִּיב לְהִתְאַבֵּל כְּמוֹ גְדוֹל בְּשִׁמוּעָה קְרוּבָה תוֹף לְמ"ד וְהָרַא"ש כ' דְּעִיָּקֵר הַחִיּוֹב מִיָּד
וְשְׁמַע שְׁמוּעָה קְרוּבָה תְּשְׁלוּמִין הֵם וְקָטֵן הוּא כְּפָחַר וְנִתְפָּשֵׁט עֵינֵי"ש וּבְטוֹש"ע ס' שַׁצ"ז
וּבַט"ז שָׁם, וְכַאֵן אִי עִיָּקֵר הַחִיּוֹב בְּאִ מְשְׁאוּכַל וְשְׁבַע, וְעַד שְׁנִתְעַפֵּל תְּשְׁלוּמִין הֵם אִם אֶכֹּל

ושבע בקטנותו ונתגדל לכ"ע פטור פיון שבשעה שחל החיוב נדחה ולא חל עליו חיוב אח"כ, אבל אם נימא דכל שהוא שבע חייב לברך על שהוא שבע פשוטגדל והוא שבע חל חיוב בהמ"ז עליו, וצל"ע לדינא: ומקום ספיקתינו אם הוא מסופק אם בירך או לא אם מחוייב מדאורייתא צריך לברך מספק, או פשיש לו אב וביירך בקטנותו ונעשה גדול עד שלא נתעפל המזון אם צריך לברך שנית דבשעה שביירך לא הי' ב"ח דאורייתא ולא נפיק ידי בהמ"ז במה שביירך עד שלא הי' מחוייב מדאורייתא עיי' תוס' ברכות מ"ח דקטן מקרי ב"ח מדרבנן משום חינוך ומוציא מחוייב מדרבנן אבל לא דאורייתא ובתשובה הארכתי דה"ה דיןצא במצוה שעשה עד שלא נתגדל משום חינוך ונתגדל אח"כ דכבר יצא פשוטגדל במה שעשה בקטנותו, אבל במצוה דאורייתא לא דלא עדיף מלהוציא אחרים דלא מהני למחוייב מדאורייתא ולרש"י ברכות שם גם אם לא אכל רק שעורא דרבנן בקטנותו ונתגדל וביירך פשהני קטן מפת חנוכו דאב לא נפטר מלברך שנית פשוטגדל שלא נתעפל המזון, דלא אתי מצנת חינוך דאב ומפקי' ממצות בהמ"ז דעלני' דידי' רמי', ועיי' מרדכי פ"ב דמגלה ומג"א סי' רס"ז, והארכתי בענינים אלו במק"א, וכ"ז צל"ע לדינא, וה' יגלה עינינו ויראנו נפלאות מתורתו ונאכל מפריה ונשבע מטובה של תורה, בהלכה זכה וברורה: ה' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה לב שפעת שלומים, מגביה מרומים לבני בר חכים וכן זקונים, הבחור המופלג השנון מראה פנים רחב בשנים יקר לי מפנינים, כ' שלמה סופר שי' לאי"ט: קראתי לשבת עונג פמסעודת שלמה בשעתו, כי חביבים עלי דבריה, תשא מדברותיה פי מדברך באנה תהלה, אשר בדבר הנוגע להלכה עולה, במ"ש הט"ז או"ח ס' קס"ז ס"ק ז' דליכא איסור לטעום קודם שייתן לבהמתו ולא אסור אלא אכילת סעודה דנפקא מקרא דונתתי עשב בשדה לבהמתך ונהדר ואכלת ושם פתיב ושבעת דוקאאכילת סעודה שיש בה שביעה וכן מוכח מדאמר ר"י אמר רב אסור לו לאדם לאכול וכו' ולא אמר אסור לטעום ש"מ דוקא אכילה אסורה וטעימה שרי דלא כב"י דס"ל דגם טעימה אסורה, ויש איסור גם באכילת המוציא קודם שייתן לבהמתו, ועינייה ראו וכן תמהו, הלא בש"ס גיטין ס"א ע"א אמר ר"י אמר רב אסור לו לאדם שיטעום וכיון דאיכא חלופי גרסאות פסוגי' ש"ס ברכות וגיטין למה נקיט הט"ז לקולא פסוגי' דברכות אלו דבריה ונהטבת לראות, ומ"מ לדינא י"ל דנקיטי לקולא פסוגי' דברכות דכללא הוא בכ"מ דסוגי' במקומה עיקר וסוגי' דברכות במקומה בדיני ברכות וסוגי' דגיטין אגב נשנה שם דין זה אלא דרי"ף ורא"ש בברכות שם פתבו דאסור לו לאדם לטעום נראה דגרסו גם שם פגרסי' סוגי' דגיטין ועיי' בגליון ש"ס ברכות שהרגיש בזה, ובמסנר' ש"ס שם מעתיק לשון הסמ"ג וז"ל ומקדימין מזון הבהמות ועבדים לסעודת עצמן, מדכ' לסעודת עצמן משמע כט"ז דוקא להקדים סעודה עצמה אסור אבל אכילה בעלמא וכ"ש טעימה דשרי, מ"מ פיון דבגיטין הגרסא לפנינו לטעום, ורי"ף ורא"ש הי' להם הגרסא גם בברכות אסור לטעום וכן פסקו להלכה, הגם דכנייל לנו היש"ש חולין פא"ט גבי שמוטת דק דבר דתלי' בגרסאות אין לנו למיזל בתר גדול בחכמה, מ"מ פיון שלפנינו הגרסא בגיטין טעימה, הגם דסוגי' דברכות במקומה היא עיקר הא דרי"ף ונהרא"ש גרסו גם שם טעימה בנודאי עיקר להלכה דטעימה ג"כ אסורה, ואין לנו על מה לסמוך להקל, וכן נראה דעת המג"א ס"ק י"ח שכתב וז"ל מאכל לבהמה הוי צרכי סעודה דאסור לטעום קודם שייתן לבהמתו גמרא עכ"ל ונהרי' כ' דאסור לטעום

גמרא פוננתו בל"ס על גמרא דגיטין וגרסת רי"ף ורא"ש בבבבכות כמ"ש וכן"ל : והנה עיקר ראי' הט"ז לפי הגרסא שלפנינו בבבבכות אסור לאכול מדל"א אסור לטעום כב"ש"ס פ"ק דשבת דאסור לטעום קודם שיפתלל וקודם שיבדיל ש"מ דוקא אכילה אסורה ולא טעימה, ראי' זו יש לדחות עפ"מ"ש המג"א בשם ס"ח דמותר לשותת קודם שייתן לבהמתו ודוקא אכילה אסורה, י"ל משו"ה לא אמר אסור לטעום דהוי שתי' בכלל טעימה ואסור לשותת משקי' קודם תפלה ותבדלה חוץ מן המים פמבואר סי' צ' וסי' רצ"ט, אבל להקדים לבהמתו ליפא איסור רק אכיל' ולא שתי' לכו דייק ואמר אסור לאכול, ומ"ש הט"ז מקרא דכתיב ואכלת ושבעת משמע דוקא אכילת סעודה שיש בה שביעה י"ל לפי דס"ל לר"י ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה והיינו כפיצה הגם דכ' תוס' דאין זה רק אסמכתא דמה"ת בעי שביעה ממש, מ"מ י"ל דגם להקדים מזונות בהמה לאכילה דידי' אסרו רבנן באכילה תשובה דידי' שחשבוהו רבנן לברך עליהם ואסמכיה אקרא פן אסרו שלא להקדים אכילה פזו למזונות בהמתו, ולר"מ דקיי"ל פנותי' דנאכלת בכזית ושבעת זו שתי' פמו דחשבוהו לכזית לברך בהמ"ז ואסמכיהו אקרא פן אחשבוהו לאכילה פזו שלא להקדים למזונות בהמתו פן י"ל, אלא לפ"ז גם שתי' אסורה דהא כתיב ושבעת זו שתי' וצ"ל דלענין איסור זה נקטינו קרא כפשוטו ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ולא מה שאסמכו וחיבו מדרבנן לענין בהמ"ז א"כ גם אכילה שאין בה שביעה תהי' מותרת להקדים וכ"ש טעימה בעלמא והמג"א אוחו החבל בב' ראשין דטעימה אסורה ושת' מותרת ולצ"ע: והנה מלבד דקשה על הס"ח לפי הגרסא אסור לטעום דמשמע דגם שתי' אסורה, גם מצד השכל אין חילוק בין אכילה לשתי' מ"ש אכילה מ"ש שתי' וצמא קשה מרעב, ושמעתי מפה קדשו של אבא מאוה"ג צ"ל חילוק אחר נכון ליישב קוש' ס"ח מדאמרה רבקה שתה וגם לגמלי' אשקה דיש לחלק דוקא אדם בשלו משלו בהמתו קודמת לאשר מזונותי' עליו והם תלוי' בו וכו' אבל אחר הנותן לחבירו במתנה א"צ לתת לבהמת חבירו תחלה והמקבל מותר לו לאכול ולהקדים אכילתו או כשאין לבהמתו פלל פינו שתלוי במי שנותן לו ואינו ברשות עצמו, ולחברו הנותן רשות הוא ותלוי ברצונו, וא"ש הא דהקדימה רבקה ואמרה תחלה שתה וגם לגמלי' אשקה אלו דברי קדשו צ"ל וש"י, והנה הדין דין אמת מסבא, ונ"ל לעשות לו סמוכים מגמרא מדיוק לישנא דר"י אמר רב אסור לו לאדם לטעום וכו' האי לו שפת יתר הוא דלא הול"ל אלא אסור לאדם לטעום וכו' ונ"ל דרצה להודיענו דוקא דבר שהוא שלו ברשותו ורצונו אסור לו לטעום קודם שייתן בעצמו משל לבהמתו, משא"כ כשאחרים נותני' לו משלהם ומקדימין אותו לבהמתו ליפא איסור, והיינו דאמר אסור לו דוקא משלו ומדעתו ורצונו אסור לטעום עד שייתן משל עצמו לבהמתו תחלה פנ"ל והוא דיוק נכון: ויש להבין בזה הא דאמר גניבא בגיטין ס"א לר"ה ור"ח דאמרו לי לטעום מר מידי אמר להו הכי אמר ר"י אמר רב אסור לו לאדם לטעום וכו' ויש להרגיש הלא תמוה קמתמה עליהו דשלא פדין עשו דאמר ר"י אמר רב וכו' הול"ל הא אמר ר"ה א"ר וכו' בלשון קוש' ותמיה קיימת, מדאמר הכי אמר ר"ה משמע דסיוע הוא דקמסייע להו דהכי אמר ר"ה א"ר כדבריהם, גם צ"ל איך לא ידעו ר"ה ור"ח הך דינא דאסור לטעום, ונ"ל דקוש' מתורצת בחברתה דידעו וידעו וכן עשו מעשים בכ"י שהקדימו מזונות בהמה, ודוקא כשאכלו משלהם אב אמרו לגניבא לטעום מר מידי קודם שנותן

לְבַהֲמַתּוֹ מִשְׁלָהֶם דָּכָה"ג שָׁרִי וְנִכְנָסוּ לְחֶלֶק בְּהָהּ דִּינָא בְּחִלּוּקָא רַבָּא לְהַתִּירָא מִשְׁלַל אַחֲרִים
וְאָמַר גְּנִיבָא דִּינְפָה הוֹרוּ דְכֹן דִּיּוּק לִישְׁנָא דַר"י אָמַר רַב מְרָא דְהָהּ דִּינָא, דְאָמַר אָסוּר לֹו
לְאָדָם לְטַעֲנוֹם, מְדִיּוּק לְשׁוֹן אָסוּר לֹו מוֹכַח מִתּוֹכּוֹ דְדוֹנָקָא מִשְׁלֹו אָסוּר מִשָּׂא"כ מִשְׁלַל אַחֲרִים
וּמְדִיּוּק לְשׁוֹן גְּנִיבָא דְאָמַר הָכִי אָמַר ר"י אָמַר רַב דְּמַבִּיא סִייעָתָּ דְכַדְבְּרִיהֶם פֶּן הוּא דְהָכִי
אָמַר ר"י א"ר וּא"ש נִכּוֹן וְעֵינִי: וַיֵּשׁ מְקוֹם אֲתִי לִישֵׁב עוֹד דְּקְדוּקִים הַנְּזִ"ל לְפִי גְרָסָא
שְׁלַפְנִינוּ בְּש"ס בְּרָכוֹת אָסוּר לֹו לְאָדָם לְאָכּוֹל וְכו' וְאָם נֹאמַר דְּעֵינְקָר הַגְרָסָא כְּבִש"ס
בְּרָכוֹת בְּמִקּוּמָה, וְגִרְסָא שְׁבַגִּיטִין מִשְׁנִבְשֵׁת, וְצ"ל אָסוּר לְאָדָם לְאָכּוֹל כְּבִש"ס בְּרָכוֹת,
י"ל דַר"ה וְר"ח דְאָמְרוּ לְגְנִיבָא לְטַעֲנוֹם מִר מִיָּדִי וְלֹא אָמְרוּ לֹו שְׂיֵאכֹל דְאָכִילָה אָסוּרָה
קוֹדָם שְׂיִתֵּן לְבַהֲמַתּוֹ וְלִכּוֹן דִּיּוּקוֹ וְאָמְרוּ לְגְנִיבָא לְטַעֲנוֹם טְעִימָה בְּעֵלְמָא דְשָׁרִי, וְאָמַר גְּנִיבָא
הָכִי אָמַר ר"י א"ר כְּנוֹתִיָּהּ דְטְעִימָה שָׁרִי מְדָאמַר אָסוּר לְאָכּוֹל וְלֹא אָמַר אָסוּר לְטַעֲנוֹם
ש"מ דְּוָקָא אָכִילָה אָסוּרָה וְטְעִימָה שָׁרִי בְּדִיּוּקוֹ וְהוֹכַחְתּוּ שֶׁל הַט"ז הַנְּזִ"ל : אֵלָּא דְכָבַר
כְּתַבְנּוּ דְעֵינְקָר הַגְרָסָא כְּבִש"ס גְּיִטִין דְרִי"ף וְרֵא"ש גַּם בְּבְרָכוֹת גְרָסוּ אָסוּר לְטַעֲנוֹם וְהָכִי
נִקְטִי וְאָנוּ אִין לָנוּ בְּיִישׁוּב קוֹשְׁנִי וְדִיּוּק לְשׁוֹן בְּש"ס גְּיִטִין אֵלָּא ע"פ חִידוּשׁ דִּינּוּ שֶׁל אָבָא
מֵאוּה"ג זצ"ל וּמִשׁוּם סִיּוּעַ שְׂיֵשׁ בָּהּ סְמִיכַת חֲכָמִים לְדְבָרֵיו וְעֵינִי: וְהִנֵּה רֵא"י שֶׁל סִפְר
חֲסִידִים מְדָאמְרָה רַבְקָה שְׁתָּהּ וְגַם לְגַמְלִיָּה אֲשֶׁקָה, הִי יוֹכֵל לְהִבִּיא בִּיּוֹתֵר מְדָאמַר ה'
לְמִשָּׁה וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִים מִן הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם וְהַקְדִּים הָעֵדָה
לְבַעֲרֵם, וְע"כ דְּשָׂאנִי שְׁתִּי מֵאָכִילָה, וּבְתִירוּץ וְחִלּוּקוֹ שֶׁל אָבָא מֵאוּה"ג זצ"ל לֹא נִתְיִישֵׁב
לְכַאוּרָה הָא דְאָמַר ה' וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְהִזְדַּר בְּעִירָם דְּכָל אֲשֶׁר לְאָדָם מִיָּד ה' הוּא וְתִלוּנִי
בְּמִי שְׂאָמַר וְהִי הָעוֹלָם וּבְהִמָּה תִלוּנִי בּוֹ וּכְשִׁיבָאוּ מִים מִן הַסֶּלַע מִן הַדִּין הִי שְׂיִקְדִּימוּ
מִמָּה שְׁנָתֵן לָהֶם ה' אֶת בְּעִירָם תִּחְלָה וְהִזְדַּר וְשָׁתוּ הֵם, וְנ"ל לִישֵׁב דְּמִשׁוּ"ה אָמַר ה'
וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְכו' וְהִי דִי בְּמָה שְׂאָמַר ה' וְדַבְּרָתָּ אֵל הַסֶּלַע וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִים מִן
הַסֶּלַע מִמִּילָא נִשְׁמַע שְׂיִשְׁתּוּ כָּל צָרְכָם וְיִתְנוּ גַם לְבַהֲמַתָּם, וּמָה שְׂאָמַר ה' עוֹד וְהִשְׁקִיתָ
הוּא לֹא צוּרָה, וְנ"ל דִּישׁ בּוֹ צוּרָה גְדוֹל דֹּא"ה הָיוּ מְחַוְיָבִים לְהַקְדִּים בְּעִירָם כְּכָל אוֹכֵל
וְשׁוֹתָה שְׂאָסוּר לֹו לְאָכּוֹל וְלִשְׁתּוֹת קוֹדָם לְבַהֲמַתּוֹ, וְכ"ז כְּשִׂאוּכֹל מִשְׁלֹו שְׁנָתֵן לֹו ה', אָבָל
הַנּוֹתֵן לְחִבְרוֹ מִשְׁלֹו א"צ לְהַקְדִּים בְּהַמַּת חִבְרוֹ, וְלִכּוֹן אָמַר ה' וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה דְּהַמִּים
שְׂיִוְצִיא מִשָּׁה מִן הַסֶּלַע נְתוּנִים הֵמָּה לֹו וּמִשְׁלֹו הוּא מְזַכָּה וְנוֹתֵן לְעֵדָה וְאִח"כ לְבַהֲמַתָּם
וְלְכַבּוֹדֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא תִהִי בְּהִמָּה קוֹדְמַת לְכָל הָעֵדָה אָמַר לֹו ה' וְהִשְׁקִיתָ שְׁתִּהֵן אֶתְּהָ
הַמִּשְׁקָה לָהֶם וְלֹא יִזְכוּ הֵם מְעַצְמָם לְעַצְמָם מִים הַיּוֹצֵאִים מִן הַסֶּלַע וְא"ש נִכּוֹן דְּבָרֵי קְדוּשׁוֹ
שֶׁל אָבָא מֵאוּה"ג גַּם לְקוֹשְׁנֵי זוֹ, וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף עוֹד לְהַבִּין הָא דְכָתִיב אַח"כ וַיִּצְאוּ מִים
רַבִּים וַתִּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם וְלֹא כְּתִיב וַיִּשְׁק אֶת הָעֵדָה וְא"ב כְּמוֹ שְׂאָמַר לֹו ה' וְהִשְׁקִיתָ
נ"ל לְפַמ"ש הַמְּפָרְשִׁים כִּי ה' ל"א רַק וְדַבְּרָתָּ וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִים וְל"א מִים רַבִּים בְּב"א,
אֵלָּא שְׂיִצְאוּ לֹאט לֹאט, וּמִשָּׁה ע"י שְׁהִכָּה פְּעָמִים יִצְאוּ מִים רַבִּים בְּבַת אַחַת, וְהֵא"ש לְפִי
שְׂאָמַר ה' וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִים וְל"א מִים רַבִּים וְא"א שְׂיִשְׁתּוּ כְּנֹלָם הָעֵדָה וּבְעִירָם בְּב"א
אֵלָּא זֶה אַח"ז וְהָיוּ צָרִיכִי לְהַקְדִּים בְּעִירָם לוּלֵי שְׂאָמַר ה' וְהִשְׁקִיתָ בְּעַצְמָהּ וְלֹא הֵם יִשְׁתּוּ
מְעַצְמָם כְּשׁוֹתָה מִשְׁלֹו דְּצָרִיף לְהַקְדִּים בְּהַמַּת כְּמ"ש, וּכְשִׁשְׁיָנָה מִשָּׁה וְהִכָּה פְּעָמִים וְעֵי"ז
יִצְאוּ מִים רַבִּים בְּב"א בְּשִׁפְעַ הָיוּ יְכוּלִים הָעֵדָה וּבְעִירָם לְשְׁתּוֹת בְּב"א וְאִין כְּאִן קְדִימָה
וְאִיחּוֹר וְלֹא הִי צָרִיף לְהַשְׁקוֹתָם כְּנוֹתֵן מִשְׁלֹו וְלִכּוֹן כְּתִיב וַתִּשְׁתְּ הָעֵדָה וְזָכוּ מִן הַסֶּלַע
בְּעַצְמָם וְשָׁתוּ הֵם וּבְעִירָם בְּב"א, וַיֵּשׁ פְּנִים לְפָנֵי מִשָּׁה אָבָא מֵאוּה"ג זצ"ל שְׁהָרָא פְּנִים

יפות בדין זה מן דקדוקים ושינוי' שדייקנו והרגשנו ומינשב ומבואר הכל באר רחובות:
ומענינא דיומא דשבתא שהגיעני מכתבך עלה ספק בלבי אם בשבת ויו"ט דמצנה וחיוב
לאכול אם גם בזה נאמר דאסור להקדי' אכילתו לאכילת בהמתו די"ל מקרא לא מוכח
רק אכילה דרשות צריך להקדים בהמתו משום צער בע"ח ומזונותי עליו, אבל שוי"ט
דמחוייב לאכול אין אסור ואפשר חיובא הוא להיות מן המקדימין וזריזי במצנה ולא
מבעי לשיטת ב"י ומג"א דגם טעימה בעלמא אסור וכ"ש פזית או פביצה איפא מקום
לספקתו בשוי"ט דחיוב לאכול פביצה פת אפשר ליפא אסור להקדים עצמו לבהמתו
ויאכל הוא תחלה פביצה פת, אפי' לפי שיטתו של ט"ז דליפא אסור רק באכילת סעודה,
ועיקר חיוב שוי"ט יוכל לצאת באכילת פביצה וזה שרי בלא"ה גם בחול קודם שיאכיל
לבהמתו, מ"מ יש למבעי פיון דמצנה ביותר לאכול אכילת סעודה לעונג שבת ולשמח
בי"ט, וכל המרבה עונג בשבת ושמחה בי"ט באכילה ושת' ה"ז משופח יש לומר דמותר
לאכול אכילת סעודה שיש בה שביעה בשוי"ט קודם לבהמתו ועיני' ועפ"ז יצא לנו עוד
ספק לדינא לפי דקיי"ל דגביל לתורא ליפא הפסק פיון דאסור למטעם קודם שימתן
לבהמתו וצורף המוציא הוא כמ"ש הב"י ומג"א, או משום דצורף סעודה הוא כמ"ש
הט"ז, ואם בשבת ויו"ט ליפא אסור או בכזית וכביצה לב"י ומג"א, או אכילה שיש בה
שביעה לשיטת הט"ז הוי הפסק פשאומר בשוי"ט גביל לתורא בין ברכה לאכילת
המוציא וצל"ע כעת לדינא: ונקיטנא בקצרה דינים היוצאים מדברינו אלו, א') דנלפע"ד
עיקר לדינא כב"י ומג"א דאפי' טעימה אסורה, דעיקר הגרסא אסור למטעם, וממילא
נשמע דהא דגביל לתורא אין הפסק משום דשייך לברכת המוציא כמ"ש הב"י ואוסיף
עוד מעט דברים דיש להראות פנים לשיטת ב"י בזה מש"ס ברכות שם דאמר ר' יוחנן
שם אפי' הבו מלח ולפתן ליפא הפסק גביל לתורא הוי הפסק, ור"ה אמר אפי' גביל
לתורא נמי אינו הפסק דאמר ר"י אמר רב וכו' וצ"ל דמשמע דרב בעצמו ס"ל דכולן הוי
הפסק חוץ זיל ברוך, והא רב ס"ל דאסור למטעם ועיני' ק"נ שהרגיש בזה וכ' פמו דס"ל
לרב דהבו מלח ולפתן הגם דלצורף המוציא הוא הוי הפסק ה"ה גביל לתורא עיי' ר"י
ועדיין צריף להבין בו דאמר הבו מלח אינו הפסק אבל גביל לתורא הוי הפסק מאי ס"ל
אי ס"ל דאסור למטעם קודם שיאכיל לבהמתו למה ס"ל דגביל לתורא הוי הפסק למה
יגרע מהבו מלח ולפתן ועדיפא מיני' דאין במלח ולפתן צורף כ"כ פמו גביל לתורא
דאיפא אסור, ואי ס"ל דליפא אסור דלא פרב, מלבד שהוא דוחק לעשות פלוגתא בזה,
ור"ה ור"ח גיטין ס"א פבר יישובנו לעיל, גם אם נאמר דפליג על רב בדין זה ול"ל דרשה
זו דונתתי עשב וכו' והדר ואכלת, קשה מאי קמ"ל אבל גביל לתורא הוי הפסק פשיטא
פיון שאין לו שייכות לא למוציא ולא לסעודה מהיכי תיתי לא יהי הפסק וצ"ע: ונ"ל
דונדאי ר"י ג"כ ס"ל דיש אסור לאחר מזונות בהמתו מקרא דונתתי עשב וכו' והדר
ואכלת אלא דס"ל דוקא אכילה שיש בה שביעה אסור וטעימה באכילת המוציא שרי,
ולכן הגם דפליג על רב וס"ל דהבו מלח הבו לפתן לא הוי הפסק פיון שדרף אכילת
מוציא בכה, אבל גביל לתורא הוי הפסק פיון דאפשר למיכל לצאת ידי ברכה קודם
לבהמתו ואינו מעונב רק מאכילת סעודה הוי הפסק ור"ה אמר גביל לתורא נמי הוי
הפסק מדאמר ר"י א"ר דאסור לו למטעם פגרסת רי"ף ורא"ש וכיון דאסור למטעם
שייך שפיר לברכה דמעונב לאכול המוציא עד שנתן לבהמתו ויש פנים לשיטת הט"ז

דר"י הכי ס"ל, ועיקר לדינא כב"י ומג"א דהא קי"ל דגביל לתורא אינו הפסק ועי' ב' המג"א בשם ס"ח דוקא לאכול אסור אבל שתי' שרי' ולפע"ד נראה מלבד דמצד המןשפל אין לחלק מוכח דלא פנותי' דס"ה פינון דטעימה אסורה ה"ה שתי' והעיקר לחלק בין אוכל משלו או חברו נותן לו משלו ותולה בנדעת הנותן שמקדים אותו לבהמתו שרי בין שתי' בין אכילה, ג') כ"ז בחול אבל באכילת מצנה של שבת ויו"ט יש לנו מקום ספק אם יש איסור לאחר מזונות בהמתו לאכילה דידל' בין לשיטת ב"י ומג"א ובין לשיטת ט"ז ומינה דאיכא ספק אם גביל לתורא בשוי"ט הוי הפסק או לא מסבא מסתבר לנו דליכא איסור בשו"ט, מ"מ לא מפני שאנו מדמין לפי דמיון שפלנו נעשה מעשה להקל, ויש להחמיר בשניהם להקדים בשוי"ט מזונות בהמתו ושללא להפסיק בין ברכה למוציא בגביל לתורא, ואם הפסיק ספק ברכות להקל או י"ל פינון דאין ברור לנו אם בשוי"ט יש איסור לאחר מזונות בהמתו וצריף להקדימה מספק ולכתחלה ודאי אין ראוי' לאחר שוב הוי גביל לתורא צנרף מוציא וסעודה ומותר לומר בשו"ט גביל לתורא לכתחלה כנלפע"ד, והדברים ישרים למוציא דעת פקח עיניו בני נראה, בין תבין אשר לפניו, להאיר פניו, וה' יאר עיניו בתורה כשמה פן תהי' תהלתו, שלמה שמך ושלמה תהי' משנתה הכ"ד אביה מברכה אלקי' יחנה בני.

פה מרי' באד ב' לס' למען תחיל תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה לג יוסף ה' תת ברכה והצלחה לאחי י"ג הרבני המןפלג בתו"י בנש"ק, אילי תרשישים הנגיד נגידות מדבר כש"ת מו"ה יונפא סופר יחי' לאי"ט: מכתבה הנעים קבלתי לנכון, ובו הודעתני כי שלום בחילה והכל על מכוון, חסד יסובב לבעל בטחון, והנה עשית עמנו אות לטובה אין טוב אלא תורה, עיני' מאירה, מדרכת האדם להתנהג כשורה, לכן נקראת תורה שהיא תורה לאדם דרף ישרה זו תורה וזו שברה, והלום ראית במג"א סי' קע"א סק"א דאסור להאכיל לבהמה מה שראוי' לאדם, וכאשר ראית פן תמהת בתמיה' קיימת לפה אין העולם נזהרים בזה ונותנים פת ומאכלים אחרים לכלבים בהמות ותרנגולים וכן מעשים בכ"י בביתו, ולא שמעת מעולם פוצה פה ומצפצף על זה אלו דברי, היטבת לראות ולבך מהסס אם יפה אתה עושה אשרי, והנני להפיס דעתך ונבאר הענין פולו בעזה"י: הנה איסור זה יוצא מש"ס תענית כ' ע"ב קסבר מאכל אדם אין מאכילין לבהמה וכו' רש"י משום ביזוי אוכלים דמחזי כבועט בטובה שהשפיע הקב"ה בעולם, ונראה לי דאפי' דבר האסור באכילה לישראל ואפשר להאכילו לנכרי או למפור לו אסור להאכיל לבהמה דכיון דראוי' לאדם מחזי כמבזה בהשפעת ה' לאדם וכן משמע לשון ש"ס קסבר ראוי' לאדם וכו' משמע כל אדם אפי' לנכרי, ולא תקשי מהא דתנון מחתכין הגבילה לפני הכלבים אלמא כל דאסור לישראל לתת לכלבים, י"ל לכלבים שאני דתורה צותה לכלב תשליכון אותו ועי' רש"י פסחים כ"ב ע"א קרא למצנתו איצטריף שאין הקב"ה מקפח שוכר כל ברי' ונאמר במצרים ולכל ב"י לא יחרץ כלב לשונו לפיכך הקפידה תורה ליתן שוכרם וכו' עיי"ש, וכיון דמצנה לתת טריפה לכלב ליכא כמבזה אוכלים, וי"ל דהה"נ גבילה וכל האסור לנו הגם שראוי' לנכרי ליכא משום כמבזה אוכלים שמאכילו מה שראוי' לאדם דהא כלב תורה הקדימו כמ"ש רש"י, והגם דדוקא טרפה איכא מצנה להאכיל לכלב, ונבילה ושאר איסורים לא נדי לו שוכרו שמאכילים אותו טריפה, מ"מ מפיון שמצינו שהתורה זכתה לו טריפה לשוכרו ממילא

עכ"פ ליכא ביזוי פֿשֿמקדים ליתן לפֿלב בְּכַל מֵאֲכַל הָאֶסוּר וְהָאֵשׁ דְּמַחֲתִיבין נְבִילָה לִפְנֵי
הַפְּלִבִּים דְּנֹקָא וְלֹא לִפְנֵי שְׂאֲרֵי בְּהֵמוֹת, וְיֵשׁ לְמִשְׁמַע קֶצֶת מִדְּאָמַר מְחַתְּכִין נְבִילָה לִפְנֵי
הַפְּלִבִּים וְאֵת הַדְּלוּעִין לִפְנֵי בְּהֵמָה בְּדִיוק אָמַר לִפְנֵי פְּלִבִּים: וְהִנֵּה הַפּוֹסְקִים הַשְּׂמִיטוּ דִּין
זֶה לְגַמְרֵי וְהַרְגִּישׁ בְּהַשְׁמָטָה זֶה הָאֱלֹהִי רַבָּה וְכֹא מִשּׁוּם דְּקֶאָמַר ש"ס קְסָבַר מִשְׁמַע ר"ה הֵכִי
ס"ל וְאֲנִן לֹא ס"ל פְּנוּתִי זֶהוּ פְּנוּתוֹ וְנִדְפַס בְּשִׁבוּשׁ וְטַעוֹת דְּמוּכָח הוּא, וּמִצָּאתִי רְאִיתִי
מֵאֲזוּ בְּרִשְׁבִּי"א תה"ב דְּפוּס וּוּיַעֲזוּ נו"ן ע"א שְׁהִי לוֹ גְרָסָא בְּש"ס חֲוָלִין קי"ב ע"א דְּמִקְשָׁה
ש"ס וְלִשְׁדִּי לְכַלְבִּים קְסָבַר מֵאֲכַל אָדָם הוּא וְאִין מֵאֲכִילִין לְכַלְבִּי, הִנֵּה הָאֵ דְּקֶאָמַר
דְּקְסָבַר דְּאֶסוּר לִשְׁדִּי לְכַלְבִּים הֵגַם שְׂפַתְבְּנֵי דְּכַלְבִּים שְׂאֵנִי מִכָּל בְּהֵמָה הִינְנוּ בְּדָבָר הָאֶסוּר
לִישְׂרָאֵל אֲבָל דְּבַר הַמְּוֹתֵר כְּמוֹ הַתָּם דְּנָתַן לְשִׁמְעֵי גַם לְכַלְבִּי אֶסוּר, וּלְפִי גְרָסָא זֶה לְכַאוּרָה
מִשְׁמַע דְּהִלְכְּתָא הוּא, י"ל דְּשָׁם ג"כ ר"ה הוּא וְאֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ בְּתַעֲנִית דַּס"ל דְּאֶסוּר,
וּלְגַרְסַת רִשְׁבִּי"א דְּמִשְׁנֵי קְסָבַר רְאוּנִי לְאָדָם וְכוּ' קְסָבַר ג"כ פִּירוּשׁוֹ כְּבִש"ס תַּעֲנִית הוּא
קְסָבַר דְּאֶסוּר וְאֲנִן לֹא קי"ל פְּנוּתִי הֵגַם דְּלִשׁוֹן קְסָבַר מֵאֲכַל אָדָם הוּא מִשְׁמַע דְּקֶאָמַר
קְסָבַר שְׁהוּא מֵאֲכַל אָדָם וְאִין מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ לְכַלְבִּים וְלֹא קֵאֵי קְסָבַר עַל גּוּף הַדִּין כֹּן
מִשְׁמַע לְכַאוּרָה, אֲבָל אִין לְפָרֵשׁ כֹּן דְּמֵאִי קְסָבַר דְּקֶאָמַר פְּשִׁיטָא שְׂרָאוּנִי לְאָדָם דְּהָא נָתַן
לְשִׁמְעֵי וְע"כ לְפָרֵשׁ קְסָבַר מֵאֲכַל אָדָם הוּא קְסָבַר קֵאֵי עַל שְׂלֵאֲחָרֵיו דְּקְסָבַר כֹּל שְׁהוּא
מֵאֲכַל אָדָם אִין מֵאֲכִילִין לְכַלְבִּים, וּמִדְּקֶאָמַר קְסָבַר דְּאִין מֵאֲכִילִין יֵשׁ לְדִיִּיק כְּמוֹ שְׁדִיִּיק
הָאֱלֹהִי רַבָּה בְּש"ס תַּעֲנִית וּבב' מְקוּמוֹת ר"ה הוּא דְּקְסָבַר כֹּן וְלֹא קי"ל פְּנוּתִי: וְאֵיִדִּי
דְּאֵיִרִי בְּגַרְסַת הַרִשְׁבִּי"א תה"ב אוֹדִיעַ כִּי גְרָסָה נִפְשֵׁי עַל גְרָסָא הַנְּ"ל מַה זֶה שְׂאֵלָה וְלִשְׁדִּי
לְכַלְבָּא לְמַה לוֹ לִשְׁדִּי לְכַלְבָּא כִּינּוּ דִּיּוּכַל לְתַתּוֹ לְשִׁמְעֵי לְמַה יִּתֵּן לְכַלְבּוֹ גַם אִם מְוֹתֵר
לְתַתּוֹ לְכַלְבּוֹ וְעוֹד דְּרָצָה לְהוֹדִיעַ דַּס"ל דְּמְוֹתֵר דְּאִי הוּי גוֹתֵן לְכַלְבִּי ה"א דַּס"ל דְּאֶסוּר
לְאָדָם כְּדַס"ל לְשִׁמְוֹאֵל לְכֹן נָתַן לְשִׁמְעֵי לְהוֹרוֹת הִיתֵר לְאָדָם וְהוּא דְּאֵינְנָא דְּעַתִּיל לֹא אֲבָל
כְּדַמְסִיק שָׁם וְצ"ל ע: נְחִזוֹר לְמֵאִי דְּקָמֵן דִּישׁוּב שְׁל הָאֱלֹהִי רַבָּה עַל הַשְּׁמַטַּת הַפּוֹסְקִים לֹא
מִיִּישָׁב דְּעַת כִּינּוּ דְּלֹא מְצִינּוּ חוֹלֵק עַל ר"ה מִכַּח הַךְ דְּקְדוּק לִשׁוֹן ש"ס דְּקֶאָמַר קְסָבַר לֹא
הִי לְהֵם לְהַשְׁמִיט דִּינּוּ דַּר"ה: וְעֵלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִפְנֵי דִישׁ ב' רְאִיוֹת מְסוּגָיוֹת דְּעֵלְמָא דְּלֹא
ס"ל כַּר"ה, חֲדָא מְש"ס בִּיצָה ו' ע"ב דְּעֵשָׂה אַבְיִי קו"ח הַשְׁתָּא מוּכָן לְאָדָם לֹא הוּי מוּכָן
לְכַלְבִּים, מוּכָן לְכַלְבִּים הוּי מוּכָן לְאָדָם, וְאִי ס"ל כַּר"ה דְּאֶסוּר לְהֵאֲכִיל לְבְּהֵמָה מַה
שְׂרָאוּנִי לְאָדָם וְדָבָר הַמְּוֹתֵר לִישְׂרָאֵל אִפִּי לְכַלְבִּי אֶסוּר וּמַה קו"ח הוּא זֶה בְּנוֹדָאֵי מוּכָן
לְאָדָם א"מ לְכַלְבִּים מִשּׁוּם דְּאֶסוּר לְהֵאֲכִיל לְכַלְבִּים מִשְׂא"כ מוּכָן לְכַלְבִּים הוּי מוּכָן לְאָדָם
דְּשָׂרִי, ש"מ דַּס"ל לְאַבְיִי דְּמְוֹתֵר לִישְׂרָאֵל מְוֹתֵר לְכַלְבִּים וְה"ה לְכָל בְּהֵמָה וּל"ל דַּר"ה,
וְאִין לוֹמַר דְּבִאָמַת זֶהוּ דְּדַחֵי ש"ס לֹא מַה שְׂמוּכָן לְאָדָם א"מ וְכוּ' הִינְנוּ מַה"ט מִשּׁוּם
דְּאֶסוּר לְהֵאֲכִיל לְכַלְבִּי, דְּהָא ל"א מִשּׁוּם דְּאֶסוּר אֲלֵא אָמַר מֵאִי דְּחִזִּי לְאֵינִשׁ לֹא שְׁדִי לְכַלְבִּי
דְּאִין עוֹשִׂין כֹּן לְהֵאֲכִיל לְכַלְבִּי מַה שְׂאָדָם יוּכַל לְאַכּוֹל אֲבָל אִיִּסוּרָא לִיכָא וְזוֹ רְאִי בְּרוּרָה
דְּאַבְיִי ל"ל כַּר"ה וְגַם סְתָמָא דְּש"ס דְּלֹא הִשְׁיִיב לוֹ מִשּׁוּם דְּאִיכָא אִיִּסוּרָא ש"מ דְּסְתָמָא
דְּש"ס דְּלֹא ס"ל כַּר"ה: עוֹד לְנוּ רְאִי מְחֻלְוִין קי"ב ע"א דְּשְׂמוּאֵל שְׁדִי לְכַלְבָּא, וְהִנֵּה הָא
ל"ק הָא רְאוּנִי לְנִכְרִי וְאִיִּךְ שְׁדִי לְכַלְבָּא דְּכָבָר פְּתַבְּנוּ לְכַלְבִּי שְׂרִי לִיתֵן מַה שְׂרָאוּנִי לְנִכְרִי
וְהָא שְׂמוּאֵל ס"ל דְּלִישְׂרָאֵל אֶסוּר, אֲבָל קֶשָׁה לְפִי שִׁיטַת רִשְׁבִּי"א דְּאֵם בְּדְאוּרִיִּיתָא אִין
ב"ד מְצוּוִין לְהַפְרִישׁוֹ בְּדַרְבְּנָן שְׂרִי לְסָפוֹת לְקָטוֹן, וְהָא מַה דְּאֶסַר שְׂמוּאֵל לְכָל הַיּוֹתֵר הוּא
רַק אִיִּסוּר דְּרַבְּנָן וּר"פ ס"ל דְּלִיכָא רַק מִשּׁוּם מ"ע, וְהָא רְאוּנִי לְסָפוֹת בְּיָדִים לְקָטוֹן

ישראל ומבואר בנדה מ"ו ע"ב דשמואל ס"ל דקטן או"נ אב"ד מצווין להפרישו ובדרבנן
מותר לספות בידיים לרשב"א ואיך שדי שמואל לכלבא מה דמותר לישראל קטן, וגם
לרמב"ם דס"ל גם דרבנן אסור למספי' נ"ל דמודה בדבר אין אסור רק משום מ"ע דמותר
לספות דהא בקטן ליפא מ"ע מי שרואה שאוכלו דהא הוא בעצמו לאו בר איסור הוא
ורחוק למגזר משום הרואה דספו לי' וא"כ גם לרמב"ם קשה פהנ"ל וע"כ דשמואל ל"ל
דר"ה וגם זו ראי' נכונה פראי מוצקת לכאורה: אלא דצל"ע טובא על ר"ה ממתני' דחלה
פי"א מ"ח עיסת הפלבים כ"ז שקהרועים אוכלים ממנה מערבי' וכו' ומזמני' נאדם יוצא
י"ח בפסח נהרי עיסה זו ראוני' לכל אדם דמערבי' ומזמני' ויוצאים בה ואיך שרי ליתן
ממנה לפלבים, ורחוק לומר כ"ז שלא נאפה אינה ראוני' לאדם דהא פדרה אכילת אדם
ראוני' לאדם והוי כמבעט בהשפעת ה', וגם מש"ס תענית משמע אפי' ירקא דבעי בשולא
ולא נאכל חי אסור להאכיל לבהמה וצלע"ג: ולא ידעתי פתר לקושני' זו אם לא שנקנס
לחלק בין בהמ' דידי' לדאחריני' בהמ' דידי' דמוזנותה עליו ויש לו רינח פשמאכיל אותה
דברים הראוני' לאדם שעי"ז תתרבה פחה ותשמן ועיני' מג"א סק"א א' כל שיש בו לטובת
נהנאת אדם ליפא משום ביזוי אוכלי' ומותר לזלף יין עג"ק כל שלהנאתו ונראה לי הה"נ
להאכיל לבהמתו פשיש לו יתרון עי"ז הגם שאין גופו נהנה מיז ונהנאה הבאה לו לאח"כ
היא, והא"ש מתני' דחלה עיסת פלבים שלו, והא דר"ה היינו בבהמת אחרים שאין
מוזנותיהם עליו וש"ס דמקשה יאכול לבהמה ומתריץ קסבר אסור היינו דר"ה לא הי' לו
בהמת עצמו ולהאכיל לבהמת אחרים אסור והיינו דקאמר קסבר מאכל לאדם א"מ
לבהמה ולא אמר לבהמתו אלא לבהמה דעלמא וכן המקשן לא הקשה ולשדי' לבהמתו
דידע דלית לי' או אפשר דלית לי' אבל בהמת אחרים טובא באתרי' ובשוקא וא"ש:
וממילא אודו להו ראיות שלנו מש"ס ביצה דקאמר השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן
לכלבים היינו אפי' לכלבים שלו אין ראוני' דליפא איסור וסתמא דש"ס לא דחי משום
דאיפא איסור דבשלו ליפא איסור, וגם מהא דשמואל קי"ב אין ראי' דחולק על ר"ה
דשמואל שדי' לכלבא דידי' והדרא הקושני' על השמטת הפוסקים ויפה עשה המג"א
שמביא הא דר"ה: אבל היצא לנו מדברינו דוקא לבהמת אחרים ס"ל לר"ה דאסור אבל
לדידי שרי, והריני לה לאחיעזר, להניח דעתך על העבר ולחזק לבבך על העתיד לתת
לבהמות ותרנגולים שבביתך ומוזנותיהם עליך ויש בו תועלת להנאתך ולטובתך אבל
לבהמת אחרים לא: ואלו הן פירות הנושרים מתוך דברינו, א) יצא לנו קולא בעיקר
הדין דליפא איסור רק לתת לבהמות של אחרים דלית לי' הנאה אבל לפני בהמתו
ותרנגולים שלו פשיש לו רינח ותועלת במה שמאכילם מאכלים שראוני' למאכל אדם
מותר, ב) העלינו דבר האסור לישראל ואפשר למפור לנכרי או לתת לו במתנה באופן
דליפא משום לא תחנם כמ"ש תוס' חולין פגון שהוא שכנו ומפירו אסור לתת לבהמה
ותרנגולים אבל נאמר חוץ לכלבים אפי' של אחרים כמו שבארנו לעיל, ה) דבר שאינו
אסור רק מדרבנן לרשב"א דס"ל דאיסור דרבנן מותר לספות לקטן אסור לתתו אפי'
לכלבים פנין שאפשר לספותו לישראל קטן וגם לרמב"ם דאיסור דרבנן אסור לספות
לקטן מ"מ מה שאינו אסור רק משום מ"ע כבש"ס חולין קי"ב וכיוצא בו גם לרמב"ם
מותר לספות לקטן ממילא אסור לתתו לפלב זהו שהעלתה מצודתי בעזרת צור ישועתי:
אמנם כן ראיתי אחרי רואי במחצית השקל שכ' דהעולם סומכים על פי' שני של רש"י

בתענית דליכא איסור פלל עיי' בו, ונהרוצה לסמוך יבוא ויסמוך ונחזי מה עמא דבר, ואין פוצה פה ודובר דבר, הכ"ד אחיה אוה"נ חותם בברכה.

פ"ב פאור פוקר ליום ב' ט"ז פסליו תרכ"ו לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה לד את חג המצות יחוג ברב שמחות ה"ה י"נ תלמידי כבני הרב המאור הגדול לממשלת התורה מלא ברפת ה' כש"ת מו"ה זוסמאן סופר נ"י אבדק"ק הללאש יע"א: מע"י אצבעותיה האירו לנו במאור התורה בעידנא דטרידנא טובא פמוכן ולהיות פי ספיקותיה הנחוצים למעשה מיד אחה"פ הזמן יגיד לטובה ולברכה לברך על ראי' החמה בתקופתה, מוכרח אני להשיבך ונהיה עלה ספק בלבך אם גם נשים מברכות ברכה זו משום דנהגו לברך עכמ"ע שהז"ג, תמה אני שלא ראית באור פני משה כפני חמה, בתורת ה' תמימה, קדושת אבא מאוה"ג זצ"ל בח"ס חאו"ח ססי' נ"ו שתמה דלמה נשים אין מברכות ברכה זו דמ"ש המג"א סי' תרכ"ו דאין מקדשין החודש משום דהם גרמו פגימת הלבנה והוא משל"ה טעם זה לא שיהי' בברכת קידוש החמה והניח בצ"ע והנה בסי' רצ"ו ס"ק י"א טרח המג"א למצוא טעם על דכ' רמ"א דלא יבדילו נשי לעצמן הגם דנהגו לברך על כל מ"ע שהז"ג דס"ל לרמ"א דוקא מצנה שיש בה מעשה רשאי לעשות ולברך משא"כ במצנה שאין בה אלא ברכה לבד אינן רשאין לברך ושוב מביא מרא"ש פ"ק דקדושין משמע דכל ברכה שאין בה וצוננו רשאות לברך, ולכו סיים דעיקר כהב"ח דמבדילות לעצמן דלא פרמ"א.

והנה מה שכ' המג"א מרא"ש פ"ק דקדושין משמע לא ידעתי למה כ' משמע הא מפורש כ' בן, וגם ר"ת הכי ס"ל דהא ר"ת מביא ראי' מש"ס פסחים דנשים יכולות לברך כמו דמברך ר"י על אמירת הגדה, ש"מ דיכולות לברך הרי ס"ל לר"ת דאפ"י היכא דליכא מעש' כמו אמיר' הגדה יכולי' לברך, והרא"ש דחי ראי' דילג' דאין ללמוד ברכה שיש בה וצוננו לאין בה וצוננו, אבל בדבר זה שניהם שונים רא"ש ור"ת דכל דליכא וצוננו רשאי לברך בשם ומלכות הגם דלית בי' מעשה, אלא נ"ל דאין מזה ראי' נגד מ"ש המג"א בכוננת רמ"א, דצ"ל מ"ש יש בה מעשה לברכה לחוד סוף כ"ס מברך בשו"מ, והפשוט דביש בה מעשה פיון דמעשה עצמה רשאי לעשות ויש בה מצנה ושכר דא"מ ועושה שפיר מברכת וגם על מעשה המצנה שצנה ה' לאנשים ויש לה ג"כ מצנה ושכר כא"מ ועושה אבל כל שליכא מעשה פלל רק הברכה היא המצנה אינן רשאות לברך ברכה זו שהיא היא המצנה עצמה דלא ניתן לה מצנה זו ואין רשאי לעשותה כא"מ ועושה דאין רשאי לברך ברפת רשות אם אין בה חיוב, ולפ"ז אין ראי' מר"ת ורא"ש מברכת גאלנו פיון דאמירת הגדה מ"ע היא לאנשים ולסומא אם פטור ולנשים הו"ל כא"מ ועושה, ומה לי מעשה מצנה או הגדה בפה ועקמת שפתיו לספר נסי' ה' היא מעשה המצנה ומקבלי' שכר כא"מ ועושה, גם הברכה שמברכי' אחר סיפור פל הנסים אשר גאלנו על העבר ומתפללים על העתיד ג"כ יכולי' הסומא ונשים לברך פיון שקדמו להם מצנה שעושין כא"מ ועושה, משא"כ בהבדלה וכיוצא בו דליכא דבר אחר בתחלתו רק הברכה שמתחיל ומסיים בה אין רשאי לברך פנ"ל והוא חילוק נכון עד שאני תמה על המג"א שמדמה מלתא למלתא דלא דמי להדדי במחכ"ת: ויש לי לעשות סמוכים לרמ"א ולטעמא שכ' המג"א דיש חילוק בין מעשה לברכה וע"פ שבארנו וישבנו דאינו נגד הרא"ש, והוא מש"ס סנהדרין מ"ב ע"א נשי דידן נמי מברכי' והמג"א רס"י תקכ"ו כ'

דמשם משמע דנשים מברכות ברפת הלבנה ונדחק נשים לאו דוקא ועי' מחה"ש דר"ל ע"ה והוא דוחק, אלא גם ראי' מג"א אינו מפיר דמשמע איפכא דאין מברכי' דהא מביא ש"ס ראי' דמברכים ברכה אחרת דאי ברכה ברוך מחדש חדשים גם נשים מברכי' וע"כ דברכה אחרת היא, ומחצית השקל כ' דמשמע שמברכות ברכה קצרה, וזה לא נ"ל דיברכו הנשים ברכה בגונסחא אחרת קצרה מאנשים וזה רחוק מן הדעת ולא מצאנו דמיון כה"ג, והפשוט דאלו קצרה היתה נשים ג"כ מברכי' ומדלא מברכי' ש"מ דברכה אחרת היא, וכן מצאתי למהרש"א ח"א שפי' בחד פי' סוגי' הש"ס כמ"ש ויש ראי' משם דאין מברכי' פינו דארנפה היא, אלא דצ"ל מה לי ארנפה מה לי קצרה לגבי נשים וכי ארנפה ורחבה מני ים עד שנאמר שטורח עליהם לברכה, ויותר נכון מ"ש מהרש"א בפ"י שני דכוננת ש"ס דאי אין בברכי' זו שם ומלכות נשים דידן ג"כ מברכי' וע"כ דיש בה שם ומלכות ואינן יכולות לברך בעת נדחן ולדחן, והוא פי' חדוד, ומ"מ לא מתסנור היטב למה לא יברכו אותה נשים טהורות מ"ש מפל שארי ברכות ועי' או"ח סי' פ"ח בב"ז ובהגה' רמ"א ולמאן דס"ל דלא יברכו בשעת נדחן דוקא בשעת' אבל אח"כ חזרתי לכשרותו, וזה בנודאי דוחק להעמיס בכוננת ש"ס נשי דידן נמי מברכו' בשעת נדחן פינו דליפא שו"מ, לכן נ"ל בכוננת ש"ס דנשים לא מברכי' ברכה דלא מברכו על מ"ע שהז"ג רק כדאית בי' מעשה או שיש מצוה באמירת פה באמירת הגדה, אבל פל שיש רק ברכה והיא המצוה אינן רשאות לברך, ופשיטא דוקא בשו"מ אינן רשאות אבל בלא שו"מ ליפא קפידא פלל דליפא וצונו וליפא שו"מ, והיינו דהקשה אם ליפא שו"מ בברכה זו רק ברוך מחדש חדשים נשי דידן נמי לברכו פינו דליפא שו"מ וע"כ דברכה זו בשו"מ היא והוא פירוש נכון לפע"ד ומינה ראי' לדינא של הרמ"א דאפי' מאן דס"ל דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג היכא דהברכה המצוה עצמה אינן רשאות לברך, ועל הרמב"ם ודעימי' דס"ל דאין הנשים רשאות לברך על מ"ע שהז"ג לכאורה קשה מש"ס סנהדרין דמשמע דמברכות אלו הי' קצרה, ולמ"ש לק"מ דכוננת ש"ס אם לא הי' שו"מ היו מברכות ובשו"מ אינן רשאות לרמב"ם ואפשר מסוגי' שם נפקא לרמב"ם דאין רשאות לברך בשו"מ, וי"ל דהא דס"ל לרמב"ם דאין מברכות דוקא בברפת וצונו דהוי כדובר שקרים, ואפי' בלא שו"מ לא יברכו, משא"כ ברפת הלבנה דליפא וצונו וגם שו"מ ליפא יכולי' לברך ועי', ודסוברים דמברכו' בשו"מ צריף ע"כ לחלק בין ברכה דאית בה מעשה, ובין ברכה דליפא רק הברכה, וכ"ז נכון, בעזרת גנזי נסתרות בודק ובוחזן: והנה המג"א סי' רצ"ו כ' לרמ"א ה"ט דאין מברכות ברפת הלבנה וציינו על מ"ש ברסי' תכ"ו ושם כ' טעם אחר ע"ש של"ה משום דהם גרמו לפגימת הלבנה ושביק לטעם שכ' בסי' רצ"ו, ואיפא נ"מ לדינא לענין ברפת החמה לטעם של"ה מברכות ולטעמו שבסי' רצ"ו גם ברפת החמה אין רשאות לברך, משום דבסי' רצ"ו סי' ועיקר כב"ח דמברכות ברפת הבדלה, ולא נשאר טעם דלא מברכו' ברפת הלבנה אלא מטעמא דשל"ה, והנה הא דהכריע המג"א סי' רצ"ו כב"ח משום דהרא"ש בפסחים לא ס"ל לחלק בין מעשה לברכה לחוד, ולפמ"ש דאין מרא"ש ראי' נגד רמ"א וגם הראנו פנים מסבירות והחזקנו דינו של רמ"א מסוגי' ש"ס סנהדרין הדרא טעמא דכ' המג"א סי' רצ"ו דלא מברכות ברפת הלבנה למקומו ואפשר בהבדלה גם אם נהגו לברך לעצמן משום דלרמב"ם דאורייתא הוא וגם לר"ן דמחוייבות בכל דבר של שבת וגם בהבדלה י"ל שמחוייבות

מדאורייתא או מדרבנן דהטילו עליהן מצנה זו משום דשייכו בכל עניני שבת, אבל בשאר ברכות כדומה וכיוצא בו דליכא רק מצנת ברכה לא מברכות וה"ט דברפת הלבנה וה"ט דברפת קידוש הסמה שהעיד בח"ס דאין נוהגי נשים לברך ותמה למה, ונהרי טעמיהו דלא מברכו על ב' מאורות, מבוארות באר היטב ע"פ דברינו, בעזרת מאיר עיני חכמים, יזהב חכמה למחנכים, ומ"מ אם רוצים לברך בלא שם ומלכות פיון דלית בה וצננו יכולות לברך, אמנם פן ברפת הלבנה לא תתברך מטעמא דשל"ה שהיא גרמה פגימת הלבנה, אלא דמסוגל ש"ס סנהדרין משמע דבלא שם ומלכות תוכל לברך אלא שלא נהגו לברך שלא לשנות נוסח הברכה בשו"מ דלא פשל"ה, וברכה על הסמה בנודאי יכולות לברך בלא שו"מ ועיי': ומ"ש עוד אם לא נרחה הסמה בזמנה שמכוסה בעבים, וראו עיניך במ"ש הדג"מ הלכה למעשה שבינה שעה אחת קודם חצות משום שלא נרחה מבואר דכ"ז שאינה זורחת לא יברך, היטבת לראות, אמנם פן בתשובת פנים מאירות ח"ב סי' ל"ח העלה מסברא דגם פשמכוסה בעבים מברך, וזכר לדבר יומא דעיבא פולה שמשא ונהרי נהנה מאור היום ויודע שעכשיו הגיעה לתקופתה ונהרגיש דמשמעות ש"ס ברכות הרואה חמה משמע דוקא פשרואה מברך ונדחק רואה לאו דוקא וכן מצינו השומע תנגול וכ' תוס' שומע לאו דוקא וכ' דבא מעשה לידו ויברך בלא שו"מ וסמך על הרב"ד דס"ל דברכות פאלו בלא שו"מ ונהעיקר נראה לו לברך בשו"מ, וראיתי עוד ראי' שלישי דעת אבא מאוה"ג זצ"ל בכתם סופר חאו"ח סי' הנ"ל שכ' דת"ח א' רצה לומר דאפ' מכוסה מברך ודחהו בב' ידים מלישנא דש"ס דקאמר הרואה וביותר מדדייק הרמב"ם שכ' וכפל פשרואה נראה לעין כי בראי' תלי' מלתא, ונהרי לפנינו דתשובת פ"מ חד לגבי תרי וכתראי ניהו, הגם שהלכה ככתראי דוקא אם ראו דעת מי שהי לפניהם, והדג"מ וח"ס לא ראוהו מדלא הביאוהו, עכ"פ תרי לגבי חד הוא, וגם הפ"מ לא סמך למעשה על דעתו ויברך בלא שו"מ בנודאי הכי נקטי': ונהנה בנודאי הא דפשיטא לדג"מ דכ"ז שאינה זורחת אינו מברך משום דדייק לי' פן מלשון ש"ס הרואה וכן מלשון הרמב"ם וש"ע ובאמת מ"ש פ"מ דרואה לאו דוקא דחוק וכ"ש לפרש הרמב"ם דכפלי' למלתא פשרואה משמע דוקא, אבל מסברא מסתבר כמ"ש הפ"מ פיון שנהנה מאור יום ויודע שהגיעה חמה לתקופתה ראו' לברך, ולולי שאינו פדאי הי' נ"ל להשוות סוג' ש"ס ולשון רמב"ם עם הסברא, וי"ל בנודאי פשבר האיר היום ומאירה לארץ ולדרים עליה ומלאה פני תבל מאורה הגם שאין רואה הסמה בעצמה שמכוסה בעננים מ"מ מברך שפן נהנה ויומא דעיבא פולה שמשא ונה פשוט, וש"ס קמ"ל רבותא פשרואה חמה מיד פשתנין הסמה מיד פצאת השמש הגם שאינה בגבורתה ואין נהנה כ"כ מ"מ מברך פיון שרואה הסמה פאשר יפקע השחר, וראוי' לברך מיד משום זריזין מקדימין למצנה ומתחלה נתקנה לברכה מיד השפם בפוקר וכ"ש שיוכל לברך אח"פ פשמאירה לארץ ונהנין במלואו לאור השמש הגם שנתפסה ואינו רואה אותה שמברך פשלא הי' מן זריזי' מקדימין או שהיתה מכוסה מתחלת הנצתה, ונדא מתרתי בעי או שיראה הסמה עצמה פשתנין, או פשזרחה פצאת השמש בגבורתה להאיר לעולם פולו באור המאיר בנכון היום הגם שנתכסה כנלפע"ד ומכרעת מלתא פנותי מפח סברת פנים מאירות, פנים להלכה מסבירות, בעזרת המאיר לארץ: ונהנה הוגעפני בתמיהתך על מה ולמה אין מברכי' שהחיינו, הנה המג"א סי' תכ"ב כ' הא דאין מברכי' שהחיינו בר"ח משום

דלפּעמים הָיָה תוֹף לְמַד, וְהָאֵלִי רַבָּה סִי תכ"ו כ' דְּהֵינּוּ טַעְמָא דְּאִין מְבָרְכִי שְׁהֵינּוּ
בְּקִדּוּשׁ הַלְבָּנָה, וּבְשֵׁם תַּנִּי כ' ש"א צ' לְבָרַךְ זְמַן מְפָנִי שְׂפָבֵר בִּינְרָף עַל חֲדוּשָׁה, וְהֵנָּה
לְטַעַם הָרֵאשׁוֹן עַל הַחֲמָה בְּתַקּוּפְתָהּ יֵשׁ לְבָרַךְ שְׁהֵינּוּ וּלְטַעְמָא שֶׁל תּוֹס' מִשׁוּם שְׂפָבֵר
בִּינְרָף עַל חֲדוּשָׁה גַם עַל קִדּוּשׁ הַחֲמָה אִין מְבָרְכִי שְׁהֵינּוּ שְׂבִינְרָף עַל חֲדוּשָׁה, וְטַעְמָא
שֶׁל תּוֹס' צָרִיף הַסְּבָר וְאִי תַנִּי תַנִּי: וְכַשְּׂאֲנִי לְעַצְמִי הִי' נ"ל מְלִתָּא בְּטַעְמָא דְּאִין מְבָרְכִי
שְׁהֵינּוּ בְּקִדּוּשׁ הַלְבָּנָה בְּהַקְדָּם מַה שְׂשִׁמְעָתִי מִפֶּה קִדְשׁוֹ שֶׁל אַבָּא מ"ו מֵאוּה"ג זצ"ל
לְהַבִּין קֶצֶת מֵאֲמַר חַז"ל בְּש"ס שְׂבוּעוֹת ט' ע"א הֵבִיאוּ עָלַי כְּפָרָה עַל שְׂמַעְטָתִי אֶת הַיָּרֵחַ,
וּצ"ל מַה לָּנוּ לְהֵבִיא כְּפָרָה עַל זֶה, וְכִי אֲנַחְנוּ גְרַמְנוּ, וְהַסְּבִיר הַעֲנִין מִשׁוּם דְּהַדְּבָר תְּלוּי'
בְּנוּ כְּשִׂיחָי' עוֹלָם הַתִּיקוֹן יֵהִי אֹרֶךְ הַלְבָּנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְעֵלֵינוּ לְהֵבִיא כְּפָרָה עַל מִיעוּט
אֹרֶךְ הַלְבָּנָה עֲדִינּוּ אֵלּוּ דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ זצ"ל לְפִי שְׁעוֹלָה בְּזַכְרוֹנִי, וְאֲמַר מַעֲתָה דְּמַה"ט אִין
מְבָרְכִי שְׁהֵינּוּ עַל חֲדוּשָׁה כְּעִין שֶׁכ' תּוֹס' וְרַא"שׁ בְּכוֹרוֹת וּבְטוּש"ע יו"ד סִי ש"ה
דְּכַשְׂמַת הַבֵּן אִין רֵאוּי' לְבָרַךְ שְׁהֵינּוּ עַל מַצּוֹת פְּדִיּוֹן הַגֵּם שְׂשִׁמְחָה לוֹ דְּמַקְיִים הַמַּצּוֹה,
דְּמִזְכִּיר עִי"ז צְעָרוֹ, וִי"ל הַה"נ שְׂאָנוּ מִזְכִּירִין צְעָרֵינוּ שְׂאָנוּ גְרַמְנוּ לְמִיעוּט אֹרֶךְ הַלְבָּנָה
וְעִי"ז מְגָרַע גְּרַע אֹרְחָה וּמַתְחַדְּשֶׁת וּמוֹסְפֶת וְהוֹלְכֶת כְּנ"ל טַעַם לְשִׁבְחָה, וְאֲנִי מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ
דְּמַטַּעַם זֶה אִין מְבָרְכִי שְׁהֵינּוּ עַל קִדּוּשׁ הַחֲמָה דְּהָא מְקַרָּא מְלֵא הוּא בִּישְׁעָי' לְמַד פ'
כ"ו וְהִי אֹרֶךְ הַלְבָּנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְאֹרֶךְ הַחֲמָה יֵהִי שְׂבַעַתִּים כְּאֹרֶךְ שְׂבַעַת הַיָּמִים בְּיוֹם
חַבּוּשׁ ה' שְׂבַר עֲמוֹ וּמַחֲזֵץ מַפְתּוֹ יִרְפָּא, הָרִי תוֹלָה הוֹסְפֶת אֹרֶךְ ב' מְאוּרוֹת בְּיוֹם שְׂיַחְבּוּשׁ
ה' שְׂבַר עֲמוֹ, וְזֶה תְּלוּי' בְּנוּ עִי תִיקוֹן מַעֲשִׂינוּ וְנִזְכָּר צְעָרֵינוּ ע"כ זֶה בְּשַׁעַת בְּרַכָּה לְכוּ
אִין מְבָרְכִי זְמַן כּוֹלְפַע"ד לְקַיִים מְנַהֲגֵינוּ, וּמְנַהֵג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וְהַלְכָה בְּרוּרָה: וּמִיָּדֵי עֵינֵי
בְּאֵלֵי רַבָּה, רֵאִיתִי אֵלֵי מִזְכִּיר לְטוֹב מִשָּׁם ש"ע שֶׁל קִדּוּשׁ אֱלֹקֵי מְהַר"י לִירְיָא זצ"ל
פִּירוּשָׁא דְּהָאֵי מְלִתָּא דְּמַתְאַמְרָה בְּקִדּוּשׁ הַלְבָּנָה שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם ג"פ כִּי מְצִיאוֹת הַקְּטָרוֹג
הָרֵאשׁוֹן הִי בְּאֲמָרָה א"א ל'ב' מְלָכִים וְכו' לְזֶה אֲמָרִים שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם שְׁלֵא יֵהִי עוֹד קְטָרוֹג
עכ"ל וְהֵנָּה דְּבָרֵי הַקְּדוּשִׁים צָרִיכִין תְּבָלִין לְמַה שְׂאָנוּ אֲמָרִים זֶה לְזֶה שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם וְגַם
לְמַה אָנוּ אֲמָרִים ש"ע ג"פ, וְנ"ל לְהוֹסִיף הוֹסְפֶת מְרֻבָּה עַפְמ"ש הַרְמַב"ן ב'פ' נְצֻבִים וּמַל
ה"א אֶת לְבָבָה הֵינּוּ שְׁלֵא יֵהִי עוֹד יִצָּר לְאָדָם לְרַע וְלֹא יִתְאַוֶּה רַק לְטוֹב וּמְפָרֵשׁ עַפ"ז
מְקַרָּא וְהַסִּירוֹתֵי לֵב הָאָבִין מְבַשְׂרָכֶם וְכו' וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶן בְּקַרְבְּכֶם וּמ"ש חַז"ל וְיִגִּיעוּ
יָמִים אֲשֶׁר תֵּאֲמַר אִין לִי בְּהֵם חַפֵּץ עֵינֵי, וְהֵנָּה כ"ז שִׁישׁ יֵצֵה"ר בְּאָדָם אִין שְׁלוֹם בְּקָרֵב
הָאָדָם כִּי תָמִיד יֵשׁ מַחְלֻקָּת וּמְלַחְמָה בֵּין יצ"ט לִיצֵה"ר וְכָל הַגְּדוֹל מַחְבְּרוּ יִצְרוּ גְדוֹל
הֵימָנוּ וְאִין לְהֵם מְנוּחָה, וְכַשְּׂיִסִּיר ה' הַצְּפוּנֵי וְיִרְחִיקָהוּ כְּדַכְתִּי וְאֶת הַצְּפוּנֵי אֲרַחֵיק
מֵעֲלֵיכֶם אֲזִי יֵהִי שְׁלוֹם בְּקָרֵב לֵב אִישׁ, וְלֹא יֵהִי קִנְאָה תִּאֲוָה וְכַבּוּד וְיֵהִי שְׁלוֹם בֵּין ב"א
יֵהִי בְּאֲגוּדָה אַחַת לְעַבְדוֹ שְׂכָם א' בְּלֵב אֶחָד לְאַבְיָהֶם שְׂבַשְׂמִים, וְהוֹשְׁלֵמָה אֶתֶם חֵיַת
הַשְּׂדֵה לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ, וְהֵם בְּעַצְמָם לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ זֶה אֶת זֶה כְּפָתוּב בִּישְׁעָי'
סִי י"א, וְעַל זְמַן הַהוּא נִאֲמַר וְהִי אֹרֶךְ הַלְבָּנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְכו' וְזֶהוּ שְׂאָנוּ אֲמָרִים בְּשַׁעַת
קִדּוּשׁ הַלְבָּנָה ש"ע ג"פ נְגַד ג' שְׁלוֹמִים הִלְלוּ שְׁלוֹם ל"א מִיצֵה"ר וְשְׁלוֹם בֵּין אָדָם
לְחִבְרוֹ וְשְׁלוֹם מִן חֵיִוֹת הַטּוֹרְפִים כִּי לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ עוֹד, וְאֲזִי יֵהִי ג"כ שְׁלוֹם בֵּין
חֲמָה וּלְבָנָה וְיִחַדֵּל הַקְּטָרוֹג שֶׁהִי בֵּין הַמְּאוּרוֹת וְדָבָר בְּעַתּוֹ בְּשַׁעַת קִדּוּשׁ הַלְבָּנָה מַה טוֹב
וְשִׁמְחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנָה פִּיּוֹ לְחִבְרוֹ ג"פ שְׁלוֹם כְּנ"ל לְהוֹסִיף עַל דְּבָרֵי הָאֲר"י שְׁהָאִיר לָנוּ
בְּדְבָרֵי הַקְּצָרִים, דוֹבֵר מְשָׁרִים דְּבָרִים בְּרוּרִים: וּמִדֵּי דְּבָרֵי בְּאוֹתוֹ עֲנִין וּמֵאֲמַר חַז"ל

שְׁעָלְיוּ יְסֹד הָאָרֶץ וְיִלְדוּ דְבָרָיו זְכוּר אֲזַפִּיר פֶּה מֵה שְׁחַנְנִי ה' לְפָרֵשׁ מִקְצֵת מִמָּאֵר חֲזוֹן לְ
חֻלְוֵי פֶה טָטְאָמְרָה הַלְבָנָה בְּשִׁבִיל שְׁאֲמַרְתִּי דְבַר הַגּוֹן אֲמַעֵט עֲצָמִי עַד לְבִסּוֹף אֲמַר
הַקֵּב"ה לְפִיּוֹסָה עֲתִידִים צְדִיקִים שְׁיִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ דָּוִד הַקָּטָן שְׁמוּאֵל הַקָּטָן מ"מ לֹא
נִתְיַשְׁבָּה דַעְתָּה אֲמַר הַקֵּב"ה הִבִּיאוּ עָלַי כְּפָרָה וְכו' וצ"ל מֵה זֶה פִּיּוֹס לְלִבְנָה שְׁעֲתִידִים
צְדִיקִים שְׁיִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ וְכִי מִשׁוּם שֶׁהֵם יִקְרְאוּ עֲצָמָם קִטְנִים תְּנוּחַ דַעְתָּה כִּי תִקְרָא הַמָּאֹר
הַקָּטָן, וְנ"ל בְּהַקְדָּם יָשׁוּב הַרְגֵשׁ תּוֹס' שֶׁם בִּא"ט ס' ע"ב ד"ה אֲמַרְהָ בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה יֵרַח
לִשׁוֹן זָכָר הוּא דְכַתִּיב בִּיהוֹשֻׁעַ י"ג וַיֵּרַח עֲמָדוֹ וְהִנֵּה הֵגֵם כִּי מְצִינּוּ כ"פ לִשׁוֹן תּוֹרָה לְחֹד
וּלְשׁוֹן חֲכָמִים לְחֹד, מ"מ נ"ל לֹמַר כָּאֵן מְלֵתָא בְּטַעְמָא דְלִשׁוֹן חֲכָמִים מִתְאַמֵּת עִם לִשׁוֹן
תּוֹרָה הָא דְבְּלִשׁוֹן חֲזוֹן לְבִלְשׁוֹן נְקִיבָה רֵאוּ לְלִבְנָה שֶׁם לְפִי הֶעֱנִינוּ דְאָמַר ה' לְכִי וּמַעֲטִי
עֲצָמָךְ וְלֹא קָבַע לָהּ זְמַן עַד מָתִי וְהַמִּיעוּט הוּא מִיעוּט אַחַר מִיעוּט שְׁגָם אֹר הַמַּעֲט נִגְד
הַשְׁמָשׁ מְקַבֵּל מִן הַשְׁמֶשׁ וְלֹא עָלָי הוֹפִיעַ מִנִּי אֲז אֹר עֲצָמִי אֶלָּא ע"י הַשְׁפָּעַת הַחֲמָה
וְחֲמָה וּלְבָנָה בְּבַחֲיִנַת זָכָר וְנְקִיבָה מִשְׁפִּיעַ וּמְקַבֵּל, וְיָפָה אֲמָרוּ אֲמַרְהָ הַלְבָנָה בְּשִׁעָה שְׁאֲמַר
ה' לְכִי וּמַעֲטִי הַלְבָנָה בְּבַחֲיִנַת נְקִיבָה שְׁתַּשׁ כְּחָה וּמְקַבֵּל מְזָכָר הַמִּשְׁפִּיעַ, וְאַחַר
שֶׁהִתְרַעְמָה, וּפִיּוֹסָה הַקֵּב"ה דְּלַעֲתִיד תְּחַזֵּר לְקַדְמוּתָהּ כְּשִׁיחֵי עוֹלָם הַתִּיקוֹן וְאִינוּ הַמִּיעוּט
לְרַבּוֹת לְעוֹלָם אֶלָּא לְפִי שִׁעָה וְזֶה תְּלִי בְּיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ, שֶׁם הִרְאִישׁוֹן
עַל הַלְבָנָה בְּבַחֲיִנַת זָכָר כִּי תְחַזֵּר לְקַדְמוּתָהּ, וְא"ש דְּמַדְבַּר עַל הַלְבָנָה בְּלִשׁוֹן זָכָר כִּי
זְכוּרֹת קִיָּמַת כִּי תִשׁוּב לְקַדְמוּתָהּ וְא"ש נִכּוֹן: וְנִבִּין בְּזֶה מַעֲתָה מֵה שְׁפִיּוֹסָה הַקֵּב"ה
עֲתִידִים צְדִיקִים שְׁיִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ כִּי קִטְרוּג הַלְבָנָה לֹא הִי מִפְּנֵי מִיעוּט כְּבוֹדָה כִּי אִין קִנְיָה
וְחֲתוּרֹת לְמַעְלָה, אֶלָּא שֶׁהִיטֵב חָרָה לְלִבְנָה שְׁרָאָתָה עֲצָמָה נִגְד כֹּל צָבָא מְרוּם שְׁשִׁישִׁים
וּשְׁמֵחִים לְעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵם בְּלִי סַעַד וְסָמָךְ זֶה מִזֶּה וְכוּלָם בְּבַחֲיִנַת זָכָר, וּבָה נֶאֱמַר חוּץ
שֶׁא"א לָהּ לְעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָה רַק ע"י סִיעַת הַחֲמָה וְאַלְמָלָא אֹר הַחֲמָה לֹא תוּכַל לְעֲשׂוֹת
רְצוֹן בּוֹרְאָה וְזֶהוּ שְׁאֲמַרְהָ וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁאֲמַרְתִּי דְבַר הַגּוֹן יִמְעַט כּוֹחִי וְאוֹרִי מְלַעֲשׂוֹת
רְצוֹנָךְ בְּעֲצָמִי וּפִיּוֹסָה וּפִיּוֹסָה הַקֵּב"ה עֲתִידִים צְדִיקִים שְׁיִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ הוּא הַקָּטָן, נ"ל ע"פ
שְׁאֲמָרוּ וְיִצְרוּ ש"א מִתְגַבֵּר וּמִתְחַדֵּשׁ וְאַלְמָלָא הַקֵּב"ה עוֹזֵר א"י לוֹ, וְכ"א צָרִיךְ סַעַד
וְסָמָךְ מֵאֵת ה' וְדוֹד אֲמַר שְׁבַרְתִּי לִישׁוּעָתָךְ ה' וּמְצוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי כִּינְוֹנְתוֹ הֵגֵם שֶׁהַכֹּל בִּיד"ש
חוּץ מִירְאֵת שְׁמִים בְּכ"ז שְׁבַרְתִּי לִישׁוּעָתָךְ ה' וּמְצוֹתֶיךָ כְּשִׁעֲשִׂיתִי מְצוֹתֶיךָ שְׁבַרְתִּי
לִישׁוּעָתָךְ דְּבִלֵּא"ה א"א, וְהוּא צָרִיךְ שְׁיִכֵּן עֲצָמוֹ לְכַף בְּכָל מִינֵי הַכְּנוֹת וְלַעֲשׂוֹת כֹּל
הַאֲפָשֶׁר בְּהִרְחָקוֹת וּגְדָרִים וְלִהְיוֹת זְרִיז בְּמִצְוֹת וְאֵן עוֹזֵר ה' לוֹ לְכַבּוֹשׁ יִצְרוּ כְּשִׁמְתְּגַבֵּר
עָלָיו וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ עֲזֵר מֵאֵת ה' וְזֶהוּ שְׁאֲמַר דְּהַע"ה אַחַת שְׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ כִּי
דְבַרִי רְשׁוֹת הַנוֹגְעִים לַעֲה"ז אֲפָשֶׁר לְהַשִּׁיג גַּם שְׁאִינוּ מְבַקֵּשׁ אַחַר הַדְּבַר כְּמוֹ שְׁאֲמַר
דְּהַע"ה גַּם אֲשֶׁר לֹא שְׁאַלְתִּי וְכו', אֲבָל דְבַר ה' צָרִיךְ הָאָדָם לְבַקֵּשׁ דְבַר ה' וְאֵן יוּכַל לְדַרְוֵשׁ
וְלִשְׁאֹל מֵה' שְׁיִרְאָה בְּצַעֲרוֹ וַיַּעֲזְרֵהוּ לְעֲשׂוֹת רְצוֹנָךְ אֱלֹקֵי חֲפָצָתִי וְכו' וְהִינֵנו אַחַת שְׁאַלְתִּי
שְׁנֵאֲמַר בּוֹ חוּץ מִן כָּל דְּבָרִים שְׁשְׁאַלְתִּי אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁצָרִיךְ אֲנִי לְבַקֵּשׁ כְּמַחְפֵּשׁ אַחַר
מְטוּמָנוּם וּמֵהוּ שְׁבַתִּי בְּבֵית ה' וְכו' וְלִהְיוֹת כֵּן גַּם הָאָדָם הוּא בְּבַחֲיִנַת נְקִיבָה כִּי תִשׁ כַּחוֹ
לְעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ אִם לֹא שְׁיֹפִיעַ ה' עָלָיו אֹרוֹ וַיַּעֲרָה עָלָיו רוּחַ קִדְשׁוֹ, וְלִכֵּן נִקְרָאִים
בְּשֵׁם קָטָן כְּדָאֲמָרוּ וְי"ל גְּדוֹל וְסוּמָךְ עַל שְׁוֹלְחָן אֲבִיו קָטָן הוּא שְׁאִינוּ בְּכַח אִישׁ אֶלָּא כְּקָטָן,
וְלִכֵּן מְכַנְּיָם הַצְדִיקִים עֲצָמָם בְּשֵׁם קָטָן כִּי יוֹדְעִים בְּנַפְשָׁם שֶׁהֵם קִטְנִים בְּדְבַר הַזֶּה וְצָרִיכִים
לְעֲזֵרַת ה' לִהְיוֹת בְּגִבּוֹרִים גְּבוּר כּוֹבֵשׁ יִצְרוּ וּפִיּוֹסָה הַקֵּב"ה הַלְבָנָה בְּדוּמָה לָהּ שְׁאִינָה לְבַדָּה

תלוי' בעזרת אחר כי גם הצדיקים נקראים קטן וכמותה פמוהם, ומ"מ לא נתייחבה דעתה שפיר כי בכל צבא השמים לא נמצא בדומה לה כי הם גבורי כח עושיו דברו בכח עצמם עושים רצון קונם וא"צ לעזרת אחרים, ואמר הקב"ה הביאו עלי פפרה על שמעטתי את הירם והינינו שנתן לה תוחלת ותקנה לעולם התיקון שתלוי' ביד ישראל מקריבים קרבנות ומקריבים עצמם לאביהם שבשמים, וכשיהי' עולם התיקון יתקון הכל ולא יהי עוד יצה"ר מסית ומדיח ויהי' אור הלבנה פאור החמה וכו': ואור צדיקים הולך ואור עד נכון היום, ובמדרש עתידים צדיקים שיהי' פניהם פאור היום, נ"ל כי עכשיו דומין לאור הלבנה שצריכים עזר וסעד לעשות רצון ה' ולעמיד פשלא יהי' יצה"ר יהי' פאור החמה שפאירה פאור עצמי' ואינה צריכה לסעד ממקום אחר והינינו הולך ואור עד נכון היום וכוננת המדרש שיהי' פניהם פאור היום ולא יצטרכו לעזר אלקי ולא יצטרכו זה לזה פדכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו דעה פי כולם יודעים את ה' מקטנם וע"ג פמים לים מכסים: ובזה סימנה דבורה השירה ואנהבו פצאת השמש בגבורתו, פמו השמש יוצאת להאיר לארץ פמצנת ה' עלי בגבורת עצמה בלי עזר פן אוהבו בדומה לשמש, ויש להוסיף דברים בפירושא דהאי קרא דאמרה פן יאבדו כל אויביה ה' ואנהבו וכו' ע"פ מה שאמרת בפ"ה המדרש פ' נח בא אל התיבה כי אותה ראיתי צדיק לפני, ובמדרש הה"ד הפוך רשעים ואינם זה דור המבול ובית צדיקים יעמוד זה נח ובניו נ"ל בפנפך דתחלה פתיב את האלקי התהלה נח וכו' רש"י שהי' צריף סעד, וה' אמר אליו צדיק לפני משמע שא"צ סעד ויישבתי בכמה פנים, וא' מהם לא נעדרה פה, והוא פשנאמר הא דצדיקים ע"פ הרוב צריכים סעד הוא מפח שרואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו ובקושי' זו עמד מרע"ה, ואסף אמר שלום רשעים אראה ואני פמעט נטיו רגלי פאין שפכו אשור, וירמ' צנח יותר מדוע דרף רשעים צלחה הינינו לא לבד שמצליחין פמו"מ ולאשר יפנו יצליחו עוד הם מצליחין בשעה שעושין רע וממרים פי ה' עוסקים פמו"מ בשבת וי"ט ואהנו להו רמיותא פמו"מ והינינו מדוע דרף רשעים צלחה פשהם הולכים דרף הרע מצליחים ועי"ז שלו כל פונגדי בגד שלומדים אחרים מהם ואומרים לית דין וכו' אנה אלקי המשפט, וזהו שאמר דהע"ה בפרוח רשעים פמו עשב שפפרנסים עצמם בקל עי"ז ופיצו כל פועלי און אין חרצובות לעונש אלקי פשרואים דרף רשעים צלחה ויפרחו פמו עשב, והנה צדיק פאמונתו יחי הגם שהדבר מתמיה בעיניו מאמין כי אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא ית"ש, ואמר הנביא מי חכם וכו' פי ישרים דרכי ה' הגם שאין נראים לעיני אדם ישר צדיקים ילכו פם דע"י שרואים כ"ז בעיניהם ועומדים בצדקם שפרם הרבה יותר ורשעים עי"ז יפשו יותר ע"ד שלא נעשה פתגם הרע וכו' וצדיקים לפעמים פמעט נטוי אשוריהם מפני תמיה זו שרואים מהיפוך להיפוך לכן צריכים סעד לתמכם ובדין הוא שיתמכם ה' להיות הוא ית"ש גרם פמאמר אלי' אתה הסיבות את לבם פנ"ל, והנה נח ראה שלות רשעים ולולי שהקב"ה סעדו לא הי' עומד בצדקו לכן פתיב את אלקים התהלה ואמר בדורו הי' צדיק, ואמרו אלו הי' בדורו של אאע"ה לא הי' נחשב פי אברהם ראה יותר ההיפוך צדיק ורע פי הי' נרדף ונתנסה נסיון ואלה רשעים שלות עולם השגו חיל, ובאמת בנה נכשל לוט פי ראה צדיק ורע לו רשע וטוב לו, והינינו דכתיב וישא לוט את עיניו וירא את כל פפר הירדן פי כולה משקה ונשא עיניו והתבונן ההיפוך שבין עובד ה' דהינינו אברהם שהי' צריף לנוע ולגור פארץ, לאשר לא עבדו דהינינו אנשי

סדום שְׂרָאָה אֶת שְׁלֹתָם וַיֵּרָא אֶת כָּל כְּפַר הַיִּרְדֵּן כִּי כְּוָלָה מִשְׁקָה ע"כ וַיִּסַּע לוֹט מִקְדָּם אָמַר לִית דִּין וְלִית דִּינָן א"א לֹא בְּאַבְרָהָם וְלֹא בְּאַלְקִיּוֹ, וְנָח לֹא רָאָה הַהִיפּוּף רַק טוֹבַת רְשָׁעִים וְלֹא יִסּוּרֵי צְדִיקִים וּמ"מ לֹוּלֵי הַקַּב"ה עֲזָרוּ לֹא עָמַד בְּצַדְקוֹ אֱלוֹהֵי בְּדוּרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם שְׂרָאָה שְׁנֵי הַהֶפְכִּים לֹא הִי נֶחֱשֵׁב לְצַדִּיק, וּכ"ז קוֹדֵם שְׂרָאָה אוֹ יָדַע שְׁיַעֲנֵשׁ ה' לְדוּרוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאָמַר לוֹ ה' ק"כ שָׁנִים קוֹדֵם שְׁיָבִיא הַמַּבּוּל אִזְ נִתְיַשְׁבָּה דַעְתּוֹ וְלֹא הִנְצִיחַ עוֹד סַעַד וְאָמַר לוֹ ה' בֹּא אֶל הַתִּיבָה כִּי אֲנֹתָה רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי דִּיִּיקָא שְׂאָז הִי צְדִיק גָּמוּר, וְהֵן הֵן דְּבָרֵי הַמְדַרְשׁ הַה"ד הַפְּנֵי רְשָׁעֵי וְאִינָם זֶה דוֹר הַמַּבּוּל כְּשֶׁנּוֹפְלִים לְתוֹךְ הַהֶפְכָּה וּמִים זְדוֹנִים עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם אִזְ לֵב הַצְדִּיק מִתְחַזֵּק וְעוֹמֵד חַי לְפָנַי ה' בְּלֵי עֲזָר וְתוֹמָה, וְהִינּוּ וּבֵית צְדִיקִים זֶה נָח וּבְנָיו יַעֲמֹד מְעַצְמוּ בְּלֵי תְמִיכָה וְסַעֲדָה כִּי סְמוּךְ לְבוֹ וּבְטוֹחַ בֵּה', וְהִינּוּ דְאָמַר דִּהַע"ה כִּי הִנֵּה אֲוִיבֵיהּ ה' כִּי הִנֵּה אֲוִיבֵיהּ יֹאבְדוּ, דְהִינּוּ כִשְׁהַקַּב"ה עוֹשֶׂה דִין בְּרְשָׁעִים אִזְ לֹוּקְחִים מִזֶּה מוֹסֵר וְעִי"ז יִתְפָּרְדוּ כָּל פְּנֵעֵלֵי אָנָן וּשְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה יֵרָאוּ וְנִתְקַדְּשׁ בְּעוֹלָם: וְזֶה שְׂאֲמָרָה דְבוּרָה שְׂרָאָתָה מְפֹלֶת הַשׁוֹנְאִים וְהַרְגִּישָׁה בְּנִפְשָׁה כִּי נִתְחַזַּק לְפָנֶיהָ וְלִתְוֹרְתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ, אֲמָרָה כֵּן יֹאבְדוּ כָּל אֲוִיבֵיהּ ה' אִם כֵּן יִהְיֶה תְמִיד אִזְ וְאוֹהֲבֵיו כְּצֵאת הַשְּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרְתָהּ שְׁמֶשׁ לְשֶׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרְתָהּ וְלֹא יִצְטָרְכוּ עוֹד לְעֲזָר מִחֻלְשֵׁת כַּחַם מִפְּנֵי הַרְוָאָה בְּשִׁלּוֹת רְשָׁעִים וְעִבּוֹר וְהִנֵּה אִינּוּ, שְׁמֶר תָּם וְרָאָה יִשָּׁר כִּי אֲחֵרִית לְאִישׁ שְׁלוֹם: וְזֶהוּ הַבְּטָחַת הַקְּרָא בִישְׁעֵי' כְּאֲשֶׁר הַשְּׁמַיִם וְכו' עוֹמְדִים לְפָנַי גָּאוֹם ה' כְּאֲשֶׁר הֵם עוֹמְדִים לְפָנַי דִּיִּיקָא שֶׁא"צ סַעַד מִמֶּנִּי כֵּן יַעֲמֹד וְרַעְכָּם וְשִׁמְכָם וְלֹא תִהְיֶה צָרִיכִים עֲזָר, וְאִיִּיהּ יִהְיֶה זֶה וְיִצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים וְכו' וְהִי דִירָאוֹן מֵאֲמָרוֹ ו"ל דִּי רֵאִי בְּזֶה שְׁעִי"ז תִּתְיַשְׁבַּ דַעְתָּם וְיִוְכְלוּ עִמּוֹד לְפָנַי ה' כְּצָבָא הַשְּׁמַיִם, וְהִינּוּ לְמַעַן יִרְבוּ מִיכָּם וְאֲמָרוּ ו"ל בְּסִנְהֶדְרֵין דְקָאֵי לְעֵתִיד לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְאַחַר תִּה"מ אִזְ יִהְיֶה הַכָּל כְּצֵאת הַשְּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ וּבְמִדְרָשׁ הַה"ד וְאֲוִיבֵיו כְּצֵאת הַשְּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרְתוֹ, כְּפִנּוֹתוֹ ע"ד שְׁפִירְשָׁנוּ, יְחִינּוּ ה' וְיִקִּימוּ וְיִסִּיר שְׁטָן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאֲחֵרֵינוּ וְנִזְכָּה לְהִיּוֹת מְאוֹהֲבֵי ה' כְּצֵאת הַשְּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרְתָהּ, הַכ"ד רַבָּה אוֹה"נ חוֹתֵם בְּבִרְכָּה תְמָה, מְאִירַת עֵינַיִם כְּאוֹר הַחֲמָה בְּתוֹרָה תְמָה.

פ"ב גָּהֵי לְיוֹם ב' יו"ד נִסָּן תַּרְכ"ט לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג' מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה לֵה בְּכַרְפַּת אַבְרָהָם בְּכַל, יִתְבָּרַךְ מֵאֲדוֹן הַכָּל, שְׁמוּרָה בְּכָל וְעִרוּכָה, לְעוֹרָה מְעַרְכָּה, שְׁנֵה טוֹבָה מְתוּקָה וּמִבְּוֹרְכָה, לְרֵאשׁ צְדִיק צְדָקוֹת אֶהֱב, אֶהוֹב וְאוֹהֵב, יָדִיד נְפִשֵׁי הָרַב הַמְּנוֹפֵלֵג בְּהַפְלָגַת חֲכָמִים וּנְבוֹנִים, בְּרוּךְ טַעְמוֹ טַעַם זְקֵנִים חֲרִיף וּבְקִי הַמְּאוֹה"ג גְּדִיב עַל גְּדִיבוֹת יַעֲץ הַגָּיִד כִּש"ת מו"ה אַבְרָהָם לִיטָשׁ סג"ל רֵאזְעֵנְבוּיִם נִי יַעֲץ חַיִּים לְמַחְזִיקִים בָּה, גְּרוֹ יֵאָר וְיִהְיֶה, כְּאַבְרָהָם יוֹשֵׁב פְּתַח הָאֵהֶל, עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל: אֲחֵרֵי דְרָה מְבוֹא הַשְּׁלוֹם לְאִישׁ שְׁלוֹמִי וּבְרִיתִי אֲשֶׁר כָּרְתִי לְאַבְרָהָם וּבְנָיו, הַנְּנִי מִן הַמּוֹדִיעִים מוֹדְעָה רַבָּה לְאוֹרֵייתָא כִּי בְּסוֹף שְׁבוּעַ הַעֲבָרָה הַגִּיעַ לְיָדֵי ע"י דְלִשְׁאֲנָן סְפָרוּ כֵּן יְהוּדָה וְאַתְמוֹל קַבְלִיתִי עַב"ד אֲגָרַת שְׁלוֹמִים מֵאֵת פִּר"מ י"נ נִי אֲשֶׁר בּוֹ הוֹדִיעֵנִי טַעְמוֹ בְּצִדּוֹ אֲשֶׁר שְׁלַחוּ הִנֵּה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגוֹרֵר פֶּה כְּדִי לְהַקְדִּימֵנִי לְהִבִּיא לִי בְּכוּרֵי פְרִי עֵטוֹ לְבַחֲוֹן וּלְבַקֵּר בֵּין טוֹב לְטוֹב, וְהִנֵּה עֲרִבִים עָלֵי דְבָרֵי דִידוֹת, וְרִצּוֹנֵי לְעֲשׂוֹת רִצּוֹנוֹ כָּל הָאֲפֶשֶׁר וְרִצּוֹנוֹ הוּא כְּבוֹדוֹ, אֲבָל כְּבֹד עָלֵי הַדְּבָר פֶּה, וְאִין פֶּה פֶּה לְהַשִּׁיב רַק לְדְבָרִים הַנְּחֻצִים לְדִינָא בְּיוֹתֵר לְהַלְכָה וּלְמַעֲשָׂה כִּי הַרְוֹפָאִים סָגְרוּ עָלֵי הַמְּעִינּוֹת עֵיוֹנֵי הַתּוֹרָה מִפְּנֵי מַעֲיִנֵי הַיְשׁוּעָה לְרַפְאוֹת הַגּוֹף וְעַת לְעֲשׂוֹת לֵה' וְכו' וְדְבָרֵי הַתּוֹרָה עֲנִי' בְּמִקּוֹם אֶחָד וְעֲשִׂירוֹת עִי"ז

במק"א אשר אני אקנה בעזרת נותן התורה ורופא חנם ית"ש, בכל זאת דחקתי עצמי ביום אתמול מיד בבוא מכתבו ופניתי בין הפרקים בין עסקי רפואה וטיול ובין גברא לגברא כדי לעשות לי קורת רוח פשעשועי דאורייתא עם גבר חכם בעוז של תורה וניקרא ואוהב נאמן רוח פנותי דפר"מ י"נ ני', והייתי פשמואל דבדק בספרא קמא קמא דמטו לדי בחלק או"ח ואביע אומר בקונצ'ר אומר בלי עיון וחקור דבר מפי סופרים וספרים שאינם אתי פה רק זכירת דברים אשר כתובים לפנינו מאז ומה שהוספתי עתה במןשכל ראשון: וראשון לציון ח"י אפפור מ"ש בסי' ח"י בסתירת סגלי דגיטין ודברכות שפבר הלכו בה נמושות לבנות סתירה זו ופר"מ ני' נכנס למקום ישוב באמרו דקושני ש"ס ברכות מהב"ע היא היינו דכיון דמהב"ע לא יצא ועפ"ז לחלק יצא היכא דאפשר לו להתפלל בלי עבירה לכנוס או לפזר לתשעה שיש לו ובהכי קדמא ואזלא סגלי דגיטין שלא פהלקתא, הנה באמת הנב"י קמא בסופו תשובה לחתנו ז"ל במח"כ פי רבה שגגה יצא מלפניו דנקיט לשון ש"ס מהב"ע כפשוטן דכוננת המקשן מהב"ע ולא יצא פהא דר"פ לולב הגזול, אבל אינו כן מה למצנה הב"ע אם יצא או לא להתם שם מקשה ומפרק היכי עביד הכי ר"א ונהרי אסור לשחרר ומתיר מצנה שאני נהדר מקשה ונהא מהב"ע היא היינו איך שרי לעשות כן משום מצנה ואיך עביד ר"א הכי וגם אםמהב"ע כדיעבד יצא, מ"מ איסורא איכא כל שאין המצנה דוחה העבירה ומתיר מצנה דרבים שאני דיש בכחה לדחות איסור דלעולם בהם תעבדו, ולנב"י אהבתו לחתנו זצ"ל קלקלה השורה, ועיני פר"מ ני' הנב"י הטעתו במחכ"ת, ועי' תוס' פסחים נ"ו ע"א דהוכיח מש"ס ברכות דעשה דאלימא ל"ב בעידנא דהא בעידנא דשחרר ר"א לעבדו לא הי' מקנים המצנה, ויש לפרש בזה פוננת לשון המקשן דאמר מהב"ע הוא לשון מןשאל הוא מהא דאמרי' במק"א מהב"ע, וכאן פוננתו כמו מצנה הבאה ע"י עבירה שעושה העבירה תחלה ואח"כ המצנה כן הדבר הנה דתחלה עושה עבירת שחרור ואח"כ המצנה, ובא המצנה ע"י עבירה אחר שעושה ולא בעידנא הוא ואיך עביד ר"א הכי ומתיר מצנה דרבים שאני לא צריך בעידנא ופשוט: ובמק"א אמרתי דמובן בזה מה שצ"ל על תוס' פסחים דלמא שחרר ר"א ע"ת פשיצרו לעשרה אז באותו רגע יהי השחרור חל אם לא יצרו לא יהי משחרר והוי בעידנא שפיר ע"ד הנה וצ"ע, ולפמ"ש י"ל דקושני המקשן דקושני הש"ס מהב"ע היא היינו דאינו בעידנא עכצ"ל דידע דלא שחרר כה"ג אלא ששחרר אותו קודם שצרו ולא תלה השחרור בזמן ומתיר מצנה דרבים שאני ש"מ דעשה דאלימא ל"ב בעידנא אלא דקשה לי טובא כיון דאפשר שיהי' בעידנא בנדאי לא נכון לדחות העבירה שלא בעידנא גם בעשה דאלימא טובא מן הל"ת ואם אפשר בעידנא מותר שלא בעידנא, אבל הא הי' אפשר לר"א לשחרר באופן שיהי' בעידנא למה לא שחרר אותו כה"ג ואם באמת כן עשה לק"מ ונהא מהב"ע היא וצ"ע: וכעת לפום רהיטא נ"ל די"ל דהי' צריך לו לצרו לעשרה להתפלל בשבת או בפ' זכור הי' עיי' רא"ש ובע"כ הי' צריך לשחררו מע"ש כדי לצרו בשבת ולא הי' אפשר שיהי' בעידנא והיינו לתת השחרור בידו שיחול בשבת בשעת עשיני' המצנה, ויש להוכיח מזה דאסור לעשות קנין או למפור כה"ג שיעשה הקנין הפל בע"ש ויהי' הקנין חל בשבת ממילא או ע"י קיום התנאי, ועיי' תשובת זקני מאוה"ג מהרע"א זצ"ל שנסאל על דין זה מאחיו דודי הגאון מו"ה בונם איגר זצ"ל, ואני אחריהם בתשובה ארובה באר רחובות דין זה בכל פרטיו בעז"ה וואכ"מ, ולע"ע נ"ל להביא קצת

ראי' מכאן לאסורא, ועדיין יש לפקפק ניהי דאסורא הוא לעשות קנין ולשחרר עד"ז סוף כ"ס ליכא אלא איסור דרבנן משום מקח וממכר ומוציא ומכניס מרשות לרשות, ואיסור שחרור דאורייתא הוא לכאורה עדיף שיעשה בעידנא מוטב שיעשה איסור דרבנן מלעשות דאורייתא שלא בעידנא, מכ"ש לצרפו לתפלה דרבנן ועיי': ונתזר לדברי פר"מ נ"מ ע"פ דרכו דמהב"ע היא היינו שא"י ידי מצוה פדעבר ועבד, מ"ש ע"פ דכ"ל לנו תוס' דאינו יוצא דוקא פשהעבירה גורמת לו המצוה כמו גזל קרבן ולולב דלולי העבירה לא אפשר לו לקיים המצוה, משא"כ בלולב של אשירה דאם לא נעבד ג"כ הי' יוכל לקיים המצוה בזה ליכא משום מהב"ע, וכ' לפ"ז ה"ה בהא דר"א אם אפשר בלא שחרור פגון לכנס או לפזר תו ליכא משום מהב"ע דהא אפשר להתפלל בהיתר בלי צירוף ושחרור תמה אני על דמיונו, וכי מי שיש לו לולב שלו וגזל לולב של חבירו ונטלו למצוה או מי שיש לו בהמה אחרת בביתו שראוי להקרבה, או שהי' יוכל לקנות בהמה זו ולולב זה מן הבעלים פשגזל והקריב קרבן ונטל לולב למצוה יצא הואיל והי' אפשר בלא איסור, אתמה נהפוך הוא בנדאי כה"ג גרע יותר דמכעיס יותר להקב"ה דהי' אפשר לו לעשות בהיתר ועשה באיסור דמאוסה מצוה זו ביותר לפני ה' ואפשר לכ"ע מהב"ע כה"ג לא יצא, ומ"ש תוס' בלולב של אשירה וכיוצא בו דבמעשה זה בעצמו שעושה עכשיו, העבירה שבו לא מעלה פלל ואין תועלת למצוה דכמו כן הי' יוכל לעשות אם לא הי' של אשירה ומה יתן ויוסיף פעולת מצוה עי"ז ואין המצוה באה ע"י עבירה פלל ואין לה המשך למצוה פלל ולכ"ע כה"ג יצא, אבל משום שהי' אפשר לו לעשות המצוה זו באופן אחר פגון בעונדא דר"א משום שהי' אפשר לעשות מעשה אחר לכנס או לפזר לא נאמר דלא נחשב מהב"ע דכמו שעושה המצוה עכשיו ע"י עבירה באה דלולי דשחרר לא הי' במעשה זה שעושה כלום, ומ"ש הלח"מ הלכ' לולב פ"א די"ט שאני אפ' במקדש משום שיוצא בשאול היינו שמשו"ה אינו דומה לחומרת קרבן, ומ"ש פנ"י שם מפני שיוצא בשאול שאפשר לו לקיים המצוה בשאול מבלי שיעשה עבירה נכון הוא לשמואל פיון דיוכל לעשות המצוה בשל חבירו בלי שיהי' שלו דיוצא בשאול והוא לוקח של חבירו ומכין לגזול שאין בו צורך למצוה דכמו שעושה ליטול של חבירו בלי ידיעתו פדי לצאת ומכין עוד לגזול שאין בו צורך כה"ג ס"ל לשמואל דיוצא ור"י ס"ל גם כה"ג לא יצא וכ"ז לא דמי למ"ש פר"מ נ"מ והדברים פשוטים מאוד, ומדהא ליתא ליתנייהו למ"ש עוד אח"כ בסופו ד"ה אכן נראה לי ומ"ש שם די"ל דמ"ד חובה היינו לעבד בו אבל לשחררו מותר, הוא מלתא בלא טעמא, אבל טעמו נכון ומבואר בפ"י פ' השולח במקומו דמשו"ה בלא אמר ר"י אמר שמואל ל"ק די"ל דליכא איסור לשחרר רק להפקיר דע"י שחרור נכנס תחת פנפי השכינה קמ"ל שמואל דאסור לשחרר ומקשה לר"א ששחרר עיי"ש ובמהר"ם שי"ף והפ"י חזר והקשה ניהו דשמואל לטעמין דס"ל דמפקיר עבדו א"צ ג"ש מוכח דה"ה לשחרר אסור דמ"ש ממפקירו אבל להלכתא מנ"ל, ובחז' לגיטין אמרתי ליישב תינח בעבד יש לחלק בין הפקר לשחרור דע"י שחרור נכנס תחת פנפי השכינה ומתחייב במצות יותר מפשהי' עבד דאינו מחוייב במצות פאיש אבל בשפחה ליכא חילוק דליכא רוחא דמצות ה' פלל, הגם דגם אשה מברכת שלא עשני עבד ואיש מברך תחלה שלא עשני עבד ונהדר שלא עשני אשה ועיי' מנחות ע"ב היינו משום יחסי ישראל מזרע קודש מחצבתנו, אבל משו"ה לא תתיר התורה לשחרר

שפחה, והא בקרא פתיב עבד ואמה, וכתוב בתרי' מהם תקנו וכו' לעולם בהם תעבודו קאי ג"כ על אמה ובה מתפרש דאסור לשחרר ג"כ ומינה גם עבד לב"ת אפי' ע"י שטר שחרור אסור מ"מ לולי דשמואל לא ידענו להקשות ר"א אדר"א ומינשב קושל' פ"י לדינא ובחל' שם בארה הסוג' שם דאמר אביי בהאי אמת' לולי דאמר ר"י, ויש לנו יישובי' הרבה בחי' ובתשובה ביישוב סתי' הסוג' דנפק' מנייהו לדינא בטעם פעיקר לדאורייתא אבל לא יאמרו רבנן בכפילא פה פי אמרו בסמך לסמוך חושי וגופי ומלאכת כותב' הגסה אין סומך לפי ואין מנייתב דעתי וחושי ברוך הנותן לייעף פת, למצוא בה מנוח, והנה הלום ראיתי אחרי רואי די באר לח"י רואי, ראיתי ראי' שני' במ"ש בסי' כ"ו שנותן טעם לפגם לפגום טעמו של תה"ד דאמר מלתא בטעמא אשר ישבחוהו רבנן דהא דלא למספי לקטן אסורא בידיים הוא משום שלא להרגילו באיסורי' פשיגדל ופר"מ נ"י בלינת לילה שלן בהלקה זו פגם טעמו דא"כ למה א"צ להפרישו מה"ט שלא יורגל באיסורי' לכשיגדל, הנה דוחה דברי תה"ד בדבריו מסברא דנפשי', ובאמת הגם שאפ"ר שמה"ט ס"ל למ"ד דב"ד מצונוי' להפרישו, דצריף להפרישו כעין מצות תוכחה ועונשי', אבל מ"ד דאין ב"ד מצ"ל ולמספי אסור אין להקשות מ"ש עד דנחלות דגזה"כ הוא דהחילוק רב דאסור למספי לעשות מעשה שעל ידינו יורגל באיסורים ויפשל כשיגדל, אבל אין עלינו להזהירו ולמנוע ממנו כדי שלא יורגל ויפשל הרחקה כ"כ לא הטילה התורה עלינו, גם י"ל דאין רגילות כ"כ פשאוכל מעצמו דע"פ הרוב מאכילי' אותו היתר דהא ספו לי' איסור ול"ש שיקח מעצמו דבר איסור וליכא בזה כ"כ כדי שלא יורגל והחילוק פשוט: וגרם לו לפר"מ נ"י לומר כדברים האלו יען שלא ראה או שפיתה לפניו לשעתו מ"ש התה"ד ראי' לדבריו והוא דן שם אם יש איסור קצת לקטן ועיי' רא"ש ב"ק פ' החובל סוג' דתק"א ובהג"א ויש"ש שם ועיי' מג"א סי' שמ"ג, ותה"ד הוכיח דהא דלא למספי לי' לאו משום שיש בו נדנוד איסור, דא"כ למה אין מצונוי' להפרישו ג"כ כמו גדול שמחונייבי' להפרישו וע"כ דליכא איסור פלל לגבי קטן, אלא משום שלא להרגילו הרי דאיכא מסתברא לי' ומהא גופי' דאין מצונוי' להפרישו הוכיח טעמו, ונמוקו עמו: ומה שמביא פר"מ מאבא מאוה"ג זצ"ל בח"ס חאו"ח סי' פ"ג, בזכרוני שאמרתי בו דבר ושוב מצאתי כדברים האלו שפוננתי לדעת קדושה של אבא הקדוש זצ"ל מ"ש שם ומקשה ומפרק מחרש בחרשת והוספתי דברים מנפשי' פשיגני לעצמי עד"פ בסוג' דגיטין פ' הגזקין, ודברים אלו יש להם שורש בדברי תה"ד עצמם דלאמת דאמר פון דאין ב"ד מצונוי' רק דלא למספי בידיים צ"ל דליכא נדנוד איסור בקטן אלא משום שלא להרגילו, ולמ"ד דב"ד מצ"ל י"ל או משום שיש נדנוד איסור בקטן עצמו או משום שלא להרגילו: ומה שיש לפקפק, לפי דקיי"ל דלא דרשי' טעמא דקרא להקל רק להחמיר איף גסמוך על האי טעמא דאסור למספי משום שלא להרגילו ולהקל בחרש דלא שייף שלא להרגילו, ואם באמת ל"ס להקל אלא במקום שיש בו להחמיר ע"פ טעם זה כדנכתוב לקמן א"ה, א"כ עדיין קשה דהא בש"ס יבמות יוכל לתרץ בפשוט דבחרש' ספו לה בידיים נאי דאי אב"ד מצ"ל הטעם משום דלא להרגילו ובחרש' מותר מנ"ל למדרש טעמא דקרא נאי משו' למה אין ב"ד מ"ל דלמא גזה"כ הוא וגם הא גופי' מנ"ל דאין ב"ד מ"ל, וי"ל דש"ס רצה לתרץ במרוח אפי' לר"ש דדרש טעמא דקרא להקל א"ש: ולדינא דקיי"ל דלא דרש' טעמא דקרא להקל, אבל יצא לנו מטעמא דתה"ד להחמיר באיסורי

דַּרְבָּנָן דַּס"ל לְרֹב רֵאשׁוּנִים דְּמוֹתָר לְסָפוֹת בְּיַדִּים, אוֹ לְמֵאן דַּס"ל דַּב"ד מ"ל בְּדַאֲרֵיִתָּא וּבְדַרְבָּנָן שְׂרִי אִי הִטְעַם מִשׁוּם שְׁלֵא לְהַרְגִּילוֹ, וִי"ל דַּה"ט ג"כ הָא דַּב"ד מ"ל לְמֵאן דַּס"ל הָכִי, י"ל זְהוּ דְּנֻקָּא פְּשִׁיחָהּ לְעוֹלָם אִיסוּר זֶה דַּרְבָּנָן גַּם פְּשִׁיגְדַל דְּלֵא חֲשִׁשׁוּ רַבָּנָן לְאִיסוּר דְּדַהוּ פְּדִי שְׁלֵא לְהַרְגִּילוֹ דְּקִיל, אָבַל אִם פְּשִׁיגְדַל יְהִי אִיסוּר פְּזַה דְּאִוְרֵיִתָּא לְגַבְלִי וְעַכְשָׁיו קִטְנוֹתוֹ גּוֹרָם לוֹ שְׁהוּא דַּרְבָּנָן מְצוּנִי לְהַפְרִישׁוּ, אוֹ דְּלֵא לְמַסְפֵּי לְכָל מַר פְּדֵאִית לִי שְׁלֵא לְהַרְגִּילוֹ פְּשִׁיגְדַל וְאִזּוּ יְהִי דְּאִוְרֵיִתָּא, וּכְגוֹן קִטְוֹן שְׁהַקְדִּישׁ לְמ"ד מְוֹפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ דַּרְבָּנָן דְּבַקְטָנוֹתוֹ לִיפָּא בְּנִדְרוֹ רַב אִיסוּר דַּרְבָּנָן לַכ"ע וּכְשִׁיגְדַל יְהִי נִדְרוֹ שְׁיִנְדְרוֹ אִזּוּ דְּאִוְרֵיִתָּא וּכְשִׁינְרַגַּל בְּקִטְנוֹתוֹ לְעַבְרוֹ עַל הַקְדָּשׁוֹ וּנְדָרָיו יַעֲבֹר ג"כ עַל נְדָרִים וְהַקְדָּשׁוֹת שְׂבַגְדָּלוֹתוֹ וְאִזּוּ יִכְשַׁל בְּאִיסוּרֵי דְּאִוְרֵיִתָּא מִשׁוּ"ה אִיסוּר לְגִרְוֹן לוֹ רְגִילוֹת וּכְשִׁלּוֹן בְּקִטְנוֹתוֹ שְׁעִי"ז יַעֲבֹר דְּאִוְרֵיִתָּא בְּגִדְלוֹתוֹ וְכֵן פִּיזְצָא בּוֹ פְּנ"ל: וּמְצָאִיתִי סְמוּךְ לְתַה"ד וּדְבָרֵינוּ מִמ"ש רִש"י נִדָּה מ"ו ע"ב בַּד"ה ש"מ בַּדְּמ"ל וְכ' רִש"י פְּלוּגְתָּא הִיא בִּיבְמוֹת, וְהַקְשָׁה הָרִשְׁבָּ"א וּמוּבָא בַּמַּל"מ הָא בְּדַרְבָּנָן לַכ"ע אִין ב"ד מַצ"ל וְאִיךָ כ' רִש"י פְּלוּגְתָּא הִיא, וּבְאַמְתָּ גַּם עַל הַמְקָשָׁן קָשָׁה דְּאָמַר ש"מ מִשְׁמַע דִּישׁ פְּלוּגְתָּא בְּזַה הָא לִית מֵאן דַּס"ל בְּדַרְבָּנָן מַצ"ל וְיֵשׁ לְדַחֲוֹק, אָבַל לַפְמ"ש א"ש בְּמַרוּחַ, הֵגַם דְּנַחֲתִית דַּרְבָּנָן דַּרְגָּא מְדַאֲרֵיִתָּא דְּנֻקָּא בְּמִלְאֲכַת שְׁבוּת דְּשַׁבַּת אוֹ מְאָכְלִי אִיסוּרֵי דַּרְבָּנָן כְּבָש"ס יְבָמוֹת דְּהַקִּילוֹ בִּי דָּגַם אִם יִנְרַגַּל עִי"כ לְעַשׂוֹת פְּשִׁיגְדַל לִיפָּא רַב פְּשִׁלּוֹן אִיסוּר דַּרְבָּנָן, אָבַל בְּנְדָרִים שְׁם עַכְשָׁיו נְדָרָיו דַּרְבָּנָן וְאִם יִנְרַגַּל לְעַבְרוֹ עַל מוּצָא שְׁפִתָּיו יַעֲבֹר ג"כ פְּשִׁינְדְרוֹ פְּשִׁיגְדַל וְאִזּוּ יְהִי אִיסוּר דְּאִוְרֵיִתָּא, וְא"ש לְשׁוֹן ש"ס וּפִירִש"י נְכוּן בַּעַז"הִי: וְכַעַת נ"ל עוֹד לְדַרְוֹשׁ סְמוּכִים לְטַעְמוֹ שֶׁל הַתַּה"ד ע"פ קִנְיָן הָרִשְׁבָּ"א יְבָמוֹת עַל ש"ס דְּנִדָּה שְׁם דְּמַתְרַץ בַּעַל מִיפְרָ לְהַ מַּמ"נ וְכו' אִי דְּאִוְרֵיִתָּא קֵא"נ אִין ב"ד מַצ"ל הָא סְפִי לְהַ הַבַּעַל בְּיַדִּים שְׁאוּמַר טְלִי וְאִכּוּלִי, וְנ"ל ע"פ טַעְמוֹ שֶׁל תַּה"ד שְׁלֵא לְהַרְגִּילוֹ פְּשִׁיגְדַל זֶה ל"ש פֶּאן פִּינּוֹן דְּבַעַל מִיפְרָ לְהַ וּמְרַגַּל אוֹתָהּ שְׁלֵא תַעֲבֹר עַל נְדָרָה רַב ע"י הַפְּרַת בַּעֲלָה הֵגַם דְּאִנּוּ יְדַעִינוּ דַּל"מ הַפְּרָה דְּנִשְׂוֵאי דַּרְבָּנָן לְנִדְרֵי דְּאִוְרֵיִתָּא מ"מ שְׁלֵא לְהַרְגִּילָהּ ל"ש דְּכִשְׁתַּגְדַּל וְיִאמְרוּ לְהַ דַּל"מ הַפְּרָה זֹו עַכְשָׁיו וְצָרִיךְ לְהַפְרֵי מַחְדָּשׁ תַּעֲצוֹן בְּרוּחָהּ שְׁלֵא לְאַכְוֹל בַּלֵּא"ה דְּהַנְרַגְלָהּ לְהִיּוֹת נַעֲצָרָה מְלַעֲבֹר עַל נְדָרָה בְּלִי מַעֲשֵׂה דְּהַפְּרָה הָרֵאוּנִי, וּבַעֲלָה מִיפְרָ לְהַ כ"ש פְּמְבוֹנָר שְׁם פְּנ"ל: אֲלֵא דַּעֲדִינּוּ אִין מִינּוּשְׁבִי לְשׁוֹן הַתְרַצָּן אִין ב"ד מ"ל הָא אִין זֶה הַפְּרָשָׁה אֲלֵא דְּמַסְפִּי לְהַ, וּמַה שְׁחַלְקָנוּ דְּטַעְמָא דְּשְׁלֵא לְהַרְגִּילָהּ לֵא שִׁינְךָ בְּזַה עֵיקַר חֶסֶר וְאִינוּ בְּכָלֵל מ"ש אַבְדַּמַצ"ל, וְלָכוֹן הַנְּגִי מוּסִיף וְחֹזֵק לַפְמ"ש דָּאָם בַּדְּמ"ל אִין מְוֹכְרַחִי לְזַמַּר דְּטַעְמָא מִשׁוּם שְׁלֵא יִנְרַגִּילוֹ אֲלֵא דִישׁ נְדוּד אִיסוּר אָבַל אִי אִין ב"ד מַצ"ל ע"כ מִשׁוּם שְׁלֵא לְהַרְגִּילוֹ, וְהֵא"ש דְּאָמַר אִין ב"ד מ"ל רַב סְפוֹ לִי אִיסוּר וְע"כ מִשׁוּם שְׁלֵא לְהַרְגִּילוֹ וְזֶה לֵא שִׁינְךָ פֶּאן כַּמ"ש וְא"ש, אֲלֵא לַפ"ז יֵצֵא לָנוּ קוּלָּא לְפִי הִטְעַם שֶׁל תַּה"ד וּכְבָר פְּתַבְנוּ דְּלַקוּלָּא נְדֵאי אִין לָנוּ לְמַנְקֻט טַעַם זֶה לְעֵיקַר בְּדַאֲרֵיִתָּא וִי"ל לְפִי תִי זֶה צ"ל דְּבַרִיִתָּא זֹו כַּר"ש אִתִּי דְּדַרְיִשׁ טַעְמָא דְּקֵרָא לְהַקֵּל וּבְמַרוּחַ יוֹתַר נ"ל לְהַעֲמִיד פֶּל דְּבַרִינוּ, דְּלַכְאוּרָה קָשָׁה מַנ"ל לְמַקְשָׁן בְּפִשְׁיטוֹת דָּאָם בַּכ"מ בַּדְּמ"ל ה"ה בְּנְדָרִים וְכֵן הַתְרַצָּן דְּאָמַר קֵא"נ אִין בַּדְּמ"ל מִשְׁמַע אִי או"נ מַצ"ל גַּם בְּנְדָרִים מַצ"ל הָא נְדָרִים קִילוֹ שִׁישׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ דְּאִיתִי בְּשִׂאלָה פְּמְבוֹנָר בְּש"ס בְּדוּכְתָּא טוּבָא דְּקִיל דְּחַכְּם עוֹקַר נְדָר מַעֲיַקְרוֹ וּכְלֵא הִי מַעֲיַקְרָא מְקַרִי קִיל כ"ש נְדָר אֲשֶׁה שְׁאֲפִשֵׁר בְּהַפְּרָה דְּמִיגְזוּ גִיזוּ שְׁהִי פֶּאן אִיסוּר וְיֵשׁ לוֹ הֵיטֵר לְאִיסוּר עֲצָמוֹ דְּקִיל וְעִינִי פְּגַה"נ דְּלֵמָּא טוּמְאָת גּוּפוֹ קִיל דְּאִית לִי טְהָרָה

במקנה, וכ"ש פשיצו רפוי שניהם יחד דאית לי שאלה ע"י חכם ונהפך ע"י בעלה ואפי' לפי שיטות המפרשי אין שאלה להקם היינו שלא מהני התרת החכם אחר הקמת בעל היינו בטר ששמע וקיים וכאן בנשואין דרבנן ל"מ הקמתו למנוע התרת החכם ומנ"ל למילף בפשיטות איסור דספו או בדמ"ל מג' מקראות דש"ס יבמות דעשה צריכותא וסוף כ"ס לא גילוף נדרים דקיל טובא, ועיי' תוס' שבועות פ' ש"ש פתרא בסוגי' דא"ח ע"א דס"ל לר"ל לחלק בין איסור הבא מאליו וכ' תוס' היינו מעצמו על עצמו דקיל, וא"כ נדר תומה שהוא מעצמה על עצמה בלא"ה קיל טובא, ובאמת גם מלעיל שם קשה כהנ"ל בקטן שהקדיש דקאמר ש"מ בדמ"ל בהקדש דיש לו היתר בשאלה מנ"ל, הגם דהקדש לכ"ע וליכא קולא דס"ל לר"ל בשבועות מ"מ בשאלה מיהא איתא, ויש לפשוט לכאורה דמנפלא סמוך לאיש ליתא בשאלה ועיי' מ"מ, ויש לדחות דקאמר ש"מ בדמ"ל אפי' בהקדש הגם דקיל נדחי אבל ממקשן ותרצן ברייתא דיתומה שנדרה קשה גם אי באו"נ ב"ד מצ"ל בנדרה לעצמה ע"ע ואיתא נמי בשאלה ונהפך דקיל טובא מנ"ל וצ"ע: ונ"ל ליישב עפ"מ ש ה"ר"ן בשבועות הא דבעי ר"י לסברת חזו לצרופי דאל"ה לא הוי ילפי' מחלב דחמיר למק"א אבל פיון דאיכא סברא דשייך גם בכל אסורים ילפי' מינה לכל התורה וה"ה בשבועה הגם שאין דומה לאיסורי תורה עיי"ש, וי"ל ה"נ בנדרים דקילו וכדומה אסורים דקילו מאיסורי דג' מקראות שבש"ס יבמות ילפי' מינייהו משום דאיכא סברא שלא להרגילו לכן ילפי' מיני' אפי' לאיסור נדרים דקיל טובא פנ"ל, וא"ש דמתרץ ואי דאורייתא קטן או"נ אבדמ"ל מה תאמר הא הבעל מיכר לה בידיים פיון שאין בדמ"ל ע"כ הטעם דאסור לספות משום שלא להרגילו וזה ל"ש פאן פדכתבנא לעיל, הגם שאין להקל מטעם זה היינו בשארי אסורים דילפי' במה מצינו מג' פסוקים אבל נדרים דקיל לא ילפי' במה מצינו לולי דאיכא סברא שלא להרגילו וכיון דכל עיקרו לא ילפי' רק משום סברתינו ממילא היכא דליכא סברא זו נוכל לסמוך להקל דכי סלקא לסברתינו לא ילפי' פלל מיני' בנדרים פנ"ל עד"פ נכון ויש פנים מכ"ז לטעמא של תה"ד ולחדושינו לדינא, כף עלה במחשבה לפני במושפל ראשון ורובו באמצע הכתיבה ולא שקלסתי וישנתי במאזני שפלי עדיין, ופר"מ נ"י ברוחב בינתו כמעין המתגבר יעיינו: אמנם פן ברשב"א ברכות י"ח ובחז"ר"ן נדה ס"א ע"ב נראה דלא ס"ל כטעמא דתה"ד, דשניהם לד"א נתפוננו דמצות בטילות לעתיד לבוא לאו ע"ז התחזי' קאי אלא אחר מיתה פטור מפל ור' ינאי דאמר אבל לקברו לא משום דיש נדנוד איסור כמו קטן דאסור למספי' בידיים, ור' יוחנן ס"ל במתים חפשי וכו' דליכא אפי' נדנוד איסור אח"מ עי"ש ואם ס"ל דהא דאסור לספות לקטן הוא משום שלא להרגילו כשיגדל איך מדמו מלתא דמת לקטן דפטור ממצות ומ"מ אסור לגדול לספות לי זיל בטר טעמא, וע"כ דל"ל האי טעמא אלא בקטן גזה"כ הוא והטעם נעלם מאתנו: ועל ד"פ נ"ל לפום רהיטא, די"ל דבאמת בהא פליגו ר' ינאי ור' יוחנן דר' יוחנן ס"ל הא דאסור לספות לקטן שלא להרגילו וזה לא שייך במת גדול, ור' ינאי לא ס"ל האי טעמא, וי"ל דר' ינאי ס"ל דב"ד מצווין להפרישו וי"ל הא דבדמ"ל משום שיש נדנוד איסור בקטן הגם דפטור וס"ל ה"ה אח"מ נדנוד איכא כמו בקטן, ור' יוחנן ס"ל להלקח דאין בדמ"ל וספו לי ע"כ לאו משום נדנוד איסור רק משום שלא להרגילו כמ"ש תה"ד, הגם דביבמות מספקא לי לר"י היינו זיל הכא קמדחי די"ל דב"ד מצ"ל וי"ל אין ב"ד מ"ל ולאמת מסברא דנפשי' ס"ל אין

בדמ"ל וס"ל דספּו לי אָסור מְשום שְׁלֵא לְהַרְגִילוּ וְזֶה לֹא שְׁיִיךְ בְּמַת וּא"ש לְהַלְכָתָּה דְקִי"ל כְּר"י בְּנֵדָה וְקִי"ל נְמִי אב"ד מצ"ל, וּא"ש סוּגְיָה דְנֵדָה דְמַתְרִין לְר' יוֹחָנָן אִי מְוֹפְלָא ס"ל דְאִוְרֵייתָא אב"ד מ"ל דְר"י לְשִׁיטְתוֹ ס"ל טַעְמָא מְשום שְׁלֵא לְהַרְגִילוּ כֵּן י"ל ע"ד פְּלִפּוּל בְּעֵלְמָא, וְכ"ש לְמֵאִי חֲזִי לְעֵלְמָא: וְאֲשׁוּב לְדַבְרֵי מַע"כ נִי' מַה דְחִידֵשׁ מְדַנְפְּשִׁין בְּהֵאִי דִינָא דְהֵיכָא דְלֵיכָא אִיסוּר זֶה דְמַסְפִּי לְקַטְוִן לְאוֹתוֹ דְסַפִּי לִי לֵיכָא אִיסוּר דְלֵא דְמִי לְמַה דְמַצִּינוּ בְּג' מְקַרְאוֹת דְיִלְפִי מִינְיָ דְאִיסוּר לְסַפּוֹת לְקַטְוִן וְעַפ"ז מִינְיָשׁב קוֹשְׁיָה הַגְּאוֹן הַמְקַשָּׁה לוֹ, לְדִין זֶה יֵשׁ תְּשׁוּבָה, מְלַבֵּד דְמַצֵּד הַשְּׁכָל אִין לְחֻלְק מ"ש יֵהִי גִזְה"כ אוּ מְלִתָּא בְּטַעְמָא דְתֵה"ד וְאִין לְוֹמֵר דְאִין לְמַדִּין מִבִּינְיָהוּ דְג' קְרָאִי פִינּוּ דְלָאו כְה"ג הוּא רַק הֵיכָא דִישׁ לְחֻלְק וְלְמַפְרֵךְ דִישׁ בְּזֶה קוֹלָא יִתְרָה מַה דְלִיתָא בְּהֵנָךְ בְּצַד הַשְּׁנָה, וּבִיבְמוֹת עֲשֵׂה ש"ס צְרִיכוֹתָא דְה"א דְלֵא יִלְפִי טוֹמְאָה מִבִּינְיָהוּ דְאִינוּ שְׁנָה בְּכָל הַיָּינוּ דְלִיתָנִי רַק בְּפִהֲגִים, אָבֵל אִיסוּר גְּדָרִים בְּכָל מְפֵל הוּא אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְכ"י בְּכָלֵל וְכָל מִי שְׁנוֹדֵר הוּא בְב"י וְכַשְׁעוֹבֵר ע"ד עֲצָמוּ וְכֵן הָאוֹסֵר בְּקוֹנָם אֵת שְׁלוֹ ע"כ עוֹלָם פּוֹלִי בְּאִיסוּר זֶה, וְאִם לֹא אִסֵּר אֵלָא עַל עֲצָמוּ לֵיכָא בְּזֶה קוֹלָא, וְהָא דְשְׁבוּעוֹת דְס"ל לְר"ל דְל"א כוֹלָל בְּאִיסוּר הַבָּא מִעֲצָמוּ וְכ"י תוֹס' מְשום שְׁאִסֵּר רַק עַל עֲצָמוּ הַיָּינוּ כְה"ג דְוָקָא קִילִי מַה שְׁאִסֵּר מִעֲצָמוּ שְׁבִדָּה מְלָבוּ, אָבֵל הֵיכָא דְאִסֵּר אַכ"ע דּוֹמָה לְשְׁאִרֵי אִיסוּרֵי תוֹרָה וְעֵינִי ח"ס יו"ד ס' ו' דְמַטְעֵם קוֹלָא אֲתַאֲיִנוּ עֲלָה וְעֵינִי תוֹס' תְּמוּרָה גְבִי א"ע לֹא מְהִי בְּאִיסוּר שְׁבִדָּה מְלָבוּ ל"א א"ע ל"מ מְשום דְקִיל מְאִיסוּרֵי תוֹרָה, וְעֵינִי בְּאֲבָנֵי מְלוֹאִים בְּתְשׁוּבָה שְׁבִסוּף סְפָרוּ דְבָר שְׁפִלִי בְּכּוֹנֵנַת תוֹס' שְׁבוּעוֹת, אָבֵל אִין לְהֵם קִיּוֹם וְהֶאֱרַכְתִּי לְדִינָא בְּזֶה בְּתְשׁוּבָה דְהַנְכוּן כְּפִירוּשׁוֹ שֶׁל ח"ס וְכ"מ טוֹבָא לְדִינָא מְב' פִּירוּשִׁים הַנִּי"ל וְאִכ"מ, רַק לְמַה שְׁצָרִיךְ לָנו כִּי אִין קוֹלָא אִם דְבָר זֶה אִיסוּר רַק עַל א' אִם שְׁיִיךְ אִיסוּר זֶה בְּפ"א בְּאַחֵר כְּמוֹהוּ, וּבְגִדֵר יֵשׁ לְעֵינִי מְפָנִי שְׁבָא מִעֲצָמוּ וְיֵשׁ הֵיכָא לְאִיסוּרוֹ כְּמ"ש, אָבֵל מ"ש פִּר' דְבְּהַקְפַת הָרֵאשׁ פִּינּוּ דְלֵיכָא אִיסוּר לְאֲשֶׁה בְּהַקְפָּה, בְּנוֹדָאִי אִינוּ נְכוּן, וּמַה שְׁמַבִּיא רֵאִי מְמ"ש תוֹס' דְבְּמִקוֹם מְצוּה מוֹתֵר לְסַפּוֹת בִּינְדִים דְלֵא דְמִי לְג' קְרָאִי דְיִלְפִי מִינְיָ דְלֵיכָא מְצוּה חֲזִינוּ דְבַעֲי לְמַהוּי דּוֹמָה מְמַשׁ, אִין הַנְדוֹן דּוֹמָה לְרֵאִי דְשֵׁם מְסַתְבֵּר דְשָׂרִי לְסַפּוֹת לִי אִיסוּר פְּדִי לְחַנְכוּ בְּאוֹתָהּ מְצוּה, כְּעִין דְמַצִּינוּ עֲשֵׂה דוֹחָה לְל"ת וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְכִינוּ שְׁיֵשׁ לְחֻלְק בֵּין אִיסוּר דְלֵיכָא מְצוּה לְדֵאִיכָא אִין לְמַדִּין, אָבֵל דְבָר דְאִין סְבָרָא בְּנוֹדָאִי אִין לְוֹמֵר פִּינּוּ דְלֵא דְמִי מְמַשׁ אִין לְמַדִּין, וְזָכֵר לְדְבָר עֵינִי תוֹס' כְּתוּבוֹת פ' אַע"פ בְּפִלּוּגְמָא דְר"מ וְר"י בְּמַתְנֵה עַמ"ש בְּתוֹרָה, דְלֵא אֲמַרִי דְלֵא יִלְפִי מְבַגו"ב רַק אֵלָא הֵיכָא דְאִיכָא סְבָרָא קְצַת, מְלַבֵּד כ"ז תְּמוּהָ בְּעֵינִי וְכִי יֵאֵמֵר פִּר' מ' נִי' דְאִיסוּר דְטוֹמְאָה פְּהֲגִים לְהַנְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְטָנִים אִינוּ רַק בְּכֵהוּ דְשְׁיִיךְ בְּאִיסוּר זֶה בְּעֲצָמוּ אָבֵל יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְטְמָאוֹת לְכֵהוּ קַטְוִן יִשְׁתַּמַּע הַדְבָר וְלֹא יֵאֵמֵר וּמְבִנְיָר וּמְפִנְרֵשׁ נְגִד זֶה, וְאִין לְדַחֲוֹק שְׁאֲנִי טוֹמְאָה דְרִיבָה הַכְּתוּב בְּהֵם מְצוֹת יְתָרוֹת כְּבִשׁ"ס יְבָמוֹת דְהָא יִלְפִי מִבִּינְיָהוּ וְעֵינִי מְהַרְשָׁא שָׁם, וְגַם מְסוּגְיָה דְנִזִּיר כ"ט ע"א דְמַקְשָׁה לְר"ל וְדִלְמָא ס"ל דְמוֹתֵר לְגְדוֹל לְהַקִּיף לְקַטְוִן וְע"כ דְהַקְוֹשְׁיָה הָא אִיסוּר מְשום דְסַפּוּ לִי מוֹכַח דְגַם כְה"ג אִיכָא אִיסוּר, וְיֵשׁ לִי הִרְהוּרֵי דְבָרִים בְּסוּגְיָה כ"ט וְדַנְזִיר נ"ז ע"ב רַק שְׁאִין הַזְמָן מְסַפִּים עֲמָדִי לְגַמּוֹר, וְגַם הִרְהוּרִים אִין מוֹתְרִים פֶּה, וְה' יִסְלַח וּרְפוּאָה שְׁלִימָה בְּקִרְוֹב יִשְׁלַח: וְלְקוֹשְׁיָה הַגְּאוֹן הַשּׁוֹאֵל נ' נ"ל לְפָרֵשׁ ע"פ הַמְבִרָא דְחִיּוּב דְנִיְקוּף הוּא רַק כְּשִׁמְסִיעַ וּמְטָה רֵאשׁוּ בְּסִיעַ שְׁיֵשׁ בּוֹ מְמַשׁ וּבִלְא"ה לֵיכָא רַק אִיסוּר לְמַקִּיף וִי"ל מֵאֵן דְמַתִּיר לְגְדוֹל שְׁיִקִיף לְקַטְוִן אוּ אֲשֶׁה לְקַטְוִן בְּאוֹפֵן שְׁאִין הַקַּטְוִן מְטָה רֵאשׁוּ

הגם דאָיסורא איפא פּמבואר בטוש"ע יו"ד סי' קפ"א מ"מ בקטן שרי דליכא אלא איסור
בעלמא ליכא משום דלא למספי דאינו אלא מדרבנן, ולרשב"א פל בדרבנן מותר
למספי ולרב"ם י"ל דאין זה ספו ליי ממש דבמעשה של הניקוף שעושה בו ליכא איסור
לגבי הניקוף רק ע"י מעשה סיוע של הניקוף שמטה ראשו מעצמו ועד דמוטה ראשו אין
במעשה הקפה גנווד איסור לניקוף ואינו ביד המקיף שאם הוא מוטה ראשו בע"כ בדרך
התינוקו' שוב לא הוי הניקוף מסיעו, ואין דומה לנותן לקטן לאכול ד"א דאסור משום
ספו לי כמובן ועיי' מג"א סי' תרי"ו דבמניח לפניו לאכול חוץ לסנפה ל"מ ספו לי
דאפשר לו לאכול בסנפה ותל' ברצונו וכיון דאם מוטה ראשו מדעתו ל"מ ספו לי הגם
דאיכא איסור בלי שמוטה ראשו דאסור משום שמה יטה ראשו ויהי' איסור דאורייתא,
אבל בקטן כיון שגם אם מטה ראשו ליכא משום דספו לי איסור בידו' לא אסרו פלל
בלי עכ"פ הטי' הראש פן נ"ל אלא שקשה מסוג' דנזיר כ"ט ממה דמקשה על ר"ל וצ"ע
לעת הפנאי: ועוד בזה שליש' והיתה לבאר באר היטב, סימנא דאורייתא מלתא היא בסי'
כ"ט ראיתי פל טוב אדוני אבי זקני זקני ורפן של ישראל מהרע"א זצ"ל בידו, אשר
העלה והביא בבאר היטב בפתחי תשובה סי' רס"ו והשיג עליו בעפ"ת ופר"מ נ"י יצא
בחרב פפיות ללחום מלחמתו להעמיד דבריו הקדושים זצ"ל, והנה אותיות דר"ע
מחפזות ואין אתי ספרי דבי רב רבנו של זקני, ופתחי תשובה נעול לפני פה, רק מה
שראיתי מתוך ספרו דברי פהניחו, ואענה מה שיש אתי בעטי עט סופר מהיר ובעיון
דרך העברה כפי האפשר הנה עמדת פה זה פשועות שתיים על עיון זה בעבר ומל מילה
שעבר זמנו בשוי"ט אם נימא א"ע ל"מ, ואפי' למאן דס"ל דא"ע מהני הואיל דלקי היינו
כיון דלקי על המעשה אשר אמרה תורה שלא יעשה ולקי ע"כ דמהני ורבא ס"ל דל"מ
והא דלקי הואיל ועבר אמירא דרחמנא וחידיש לנו המהרי"ט דל"א דל"מ רק היכא
דע"י דנימא דל"מ מרויחי' דנתבטל מעשה ההוא שהוא שלא לרצון לפני ה' והא דלקי
משום שעבר ורצה לעשות נגד רצון ה', ואב"י ס"ל אע"מ הואיל ולקי וסוף כ"ס עבר
רצון ה' והמרה עיני כבודו פן הסברת דברי המהרי"ט לפע"ד, וי"ל דוקא באונס שגירש
וכדומה דמפונש בתורה שלא יעשה מעשה זה והוא עבר ועשה פכר עבר ועשה נגד
רצון ה' שאמר שלא יעשה כן ועשה בהא פליג אב"י, ורבא ס"ל דאמרי' דל"מ כדי שלא
יהי' קיום למעשה זה שהוא מתואב לפני ה', אבל במל בשבת שלא בזמנו וכדומה לר"י
דס"ל מקלקל פטור ובמילה מתקן הוא ואם נימא דל"מ מקלקל הוא ופטור נמי דהא לא
עבר אמירא דרחמנא דהא לא אמרה תורה שלא ימול מילה שלא בזמנה בשבת, אלא
שלא יעשה חבורה שמתקן בה וכיון דאמרי' דל"מ מקלקל הי' ולא עבר פלל אמירא
דרחמנא ופטור ג"כ וגם אב"י אפשר מודה בכה"ג, ויש לעמוד על חקירה זו וגם ליש
דפוסקים כאב"י דאמרי' בכ"מ א"ע מהני, ומה שדחה זקני דמ"מ איכא תיקון לענין שא"צ
למוהלו רק להטיף דם ברית זה רחוק בעיני שיהי' זה תיקון מצנה מה שא"צ אח"כ רק
להטיף ד"ב עכ"פ עכשיו לא תיקון דהא לא עשה מצנה, אלא שא"א אח"כ יותר מלהטיף
דם ברית, ויש לתלות דבר זה בב' פירושים ובהא דאמר ר"א לר"י מה לי תיקון מצנה
אי משום דמצנה עצמה שמקיים אותה הוא התיקון שיוצא ידי חובתו המוטלת עליו, או
משום דמתקן התינוק דגברא שלם הוא עיי' רש"י ותוס' וחי' רשב"א שבת ק"ו, ואי
משום דמתקנו דגברא שלם הוא, י"ל כיון דעכ"פ א"צ לעשות מעשה חיתוף ופריעה

דמעפבו וא"צ רק הטפת ד"ב מתקן הוא לגבי התינוק שאינו חסר עוד מעשה כ"כ, אבל
אי התקון משום דעושה מצנה לולי שאמרה זקני זצ"ל לא היא נראה לי לומר פן הגם
שגם הש"א הלכ' מילה סי' נ"ב בסופו מפח קושיתו הנכרח לומר פן, והינו משום דקוש'ן
לי על הר"מבם ס"ל דתקון הוא דמשווי' גברא שלם ועיי': ויצאתי ליישב בזה קוש'ן
מהרי"ט על תוס' קדושין כ"ט ע"א ד"ה אותו ולא אותה דאת' כמ"ד ביבמות דמילה
שלא בזמנה בלילה והא עדיין מ"ע שהז"ג הוא דאין דוחה שבוי"ט ונדחק פיון דחיובא
דמילה עליו רק דאר'ן דשו"ט רביע עלה והוא דחוק דסוף כ"ס הזמן גרמא שא"א למול
בשוי"ט, ויש לי להוסיף על דבריו בהמתקת דברים דאי אמרינו בעבר ומל מילה שלא
בזמנה בשוי"ט דמהני הגם דלכתחלה אסור מ"מ פיון שאם עבר ועשה מהני ואפשר
למצנה זו שתתקיים בקל זמן ואר'ן דשבת רביע עלה והמצנה קיימת משו"ה מ"ע שאין
הז"ג היא ולר"י דמקלקל פטור וכשנאמר דל"מ לא עבר אמרי' דל"מ ולר"ש דגם אם
נימא דל"מ מ"מ עבר ולא ניצול מן האיסור ממילא ל"א דל"מ, והא"ש דמתרץ תוס'
דדרש דאותו ולא אותה אתי כמ"ד ביבמות דשלא בזמנה אית' בלילה והוא ר"א בר"ש
דכאבוה ס"ל ועיי' ביצה גבי ואין ממעטי' בי"ט רשב"א פאבוה מסתמא ס"ל ולדיד'ן
אפשר למילה שלא בזמנה שנעשי' המצנה בשוי"ט וא"ש, ולפ'ן דתיקון מילה משום
דעושהו גברא שלם, דגם לר"י ל"א א"ע ל"מ כמ"ש א"ש תי' תוס' בלא"ה ע"ד שפתבתי
ולצ"ל פהנ"ל דכר"ש ס"ל, ועוד י"ל גם אם נימא לפי זה דמשווי' גברא שלם אמרי' לר"י
דל"מ פדי שלא יהי' תיקון שלם משום דבעי אי ל"מ הטפת ד"ב, מ"מ א"ש דברי תוס'
גם לר"י והוא לפמ"ש הטור יו"ד סי' רס"ו בשם ר"א דאם יש אחר לא ימול האב בשבת
דבאחר ליפא תיקון, וכ' בתה"ד היינו לר"י דבעי תיקון ולדס"ל דמשום דמשווי' לי גברא
שלם הוא מתקן לגבי אבא ואחר לא איכפת לי והוי מקלקל, אבל אם התיקון משום
מצנה גם באחר המל איכא תיקון שמקיים המצנה עיי' סי' תרס"ו ומצוין ברמ"א שם,
והא"ש דל"ק קוש'ן מהרי"ט גם לר"י דהא אפשר למול מילה שלא בזמנה בשוי"ט ע"י
אחר דליפא תיקון לגבי אחר, ולר"ש דמקלקל חייב וגם גבי אחר איכא איסור דשו"ט
לדיד'ן אפשר שתהי' קיומה של מצנה בשוי"ט אם עבר ומל דלדיד'ן ל"א א"ע ל"מ דאין
מרויחי' מידי ועיי' היטב: והנה בפתחי תשובה התפלא על משנתו דר"ע שהו"ח פטועה
בדבר משנה שבת קל"ז במל של ע"ש בשבת דהו"ל טעה בדבר מצנה ועשה מצנה
פמבואר בפונג'ן שם ואם נימא דאמרי' א"ע ל"מ הרי לא עשה מצנה אלו דבריו המובאים
בספרו דמע"כ נ', והנה טועה בדבר משנה בנודאי לא יקרא דלא מצינו מפני ש באר
היטב דאמרי' א"ע ל"מ בשוגג אלא במזיד, ובנב"י תנינא חלק יו"ד ס' ט' התעורר בזה
והעלה דגם בשוגג פן הוא ואני החזקתי על ידו בראיות מ"מ לאו מלתא דפשיטא כ"כ
הוא והא מתני' בשוגג קאי, אבל במח"כ בעל פתחי תשובה שגגה יצאה מלפניו ואין כאן
ריח קוש'ן וכ"ש תמיה' קיימת דהא הא דאמרי' א"ע ל"מ פדי להרויח שלא יעבור ואפ'
בעשה בשוגג אמרי' פן והא למ"ד טעה בדבר מצנה ששגג במצנה ועשה מצנה פטור
מחטאת ואפ'ן פשוט אין נידון פיון דטעה ועשה מצנה הרי סוף כ"ס לא עשה עבירה
אפי' בשוגג מהיכי תיתי לומר דאי עביד ל"מ פדי שלא יעבור אפי' עבירות שוגג הרי אי
מהני טעה בד"מ ועשה מצנה הוא ופטור וליכא אפי' שגגת עבירה דחייב עלי' בידו, וא"ש
פשוט וברור, ובלא"ה לק"מ ממתני' דהא מתני' זו ע"כ דלא כר"י דס"ל מקלקל בחבורה

פֶּטוּר כְּבָשׁׁס פְּרִיתוֹת וְעֵינֵי שׁׁא הִלְכׁ מִינֵי סִי נׁׁב הַנָּל בְּסוֹפּוֹ בְּהִקְשׁוֹתוֹ לְמָה מֶל שֶׁל אַחֵהׁׁש חֲזִיב הָא מְקַלְקֵל הוּא לְפִי שְׁהַעֲלָה דְלֹא עֵבִיד מְצָנָה כָּלל בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ וְכִי דְמַמְתְּנִי לִקׁׁמ דְּבִלֹאׁׁה לֹא אֲתִי כִרׁׁי, וְאַזְדָּא לָהּ קִנְשֵׁי הַפּׁת עַל זְקַנֵי מֵאוּהׁׁג זצׁׁל, וְלֹא קָשָׁה אֶלָּא מְרַמְבִּים דְּנִקְיֵט לְהִלְכְתָּא כִרׁׁי, וְהָא הֶרְמַבִּים פּוֹסֵק כְּמֵאן דְּמִפְרֵשׁ פְּלוּגְתָּא דִּרׁׁי וְרׁׁי בְּמֶל שֶׁל אַחֵהׁׁש בְּשַׁבַּת מְשׁוּם דְּטְרוּד בְּטְרִדָּא דְּמְצָנָה דְּשֶׁל שַׁבַּת וְלִקׁׁמ לֹא מְמַתְנִי וְלֹא מְרַמְבִּים וְכׁׁז בְּרוּר וּפְשוּט: וּמׁׁש פִּרׁׁמ נִי בִישׁוּב דְּבָרֵי קְדִישׁוֹ שֶׁל אֲזַמׁׁו זצׁׁל עַל קִנְשֵׁי צִלׁׁח פְּסָחִים עׁׁב עׁׁב וְהִרְגִישׁ בְּעַצְמוֹ שְׁאִין הַגְּדוֹן דּוֹמָה לְרֹאגֵי מַה שְׁמַבִּיא מִדְּבָרֵי קְדִישׁוֹ שֶׁל אֲבֵא מֵאוּהׁׁג זצׁׁל, וְהַנָּל לְפּוֹם רְהִיטָא בִישׁוּב קִנְשֵׁי הַצִּלׁׁח עַל הֶרַמׁׁא דִּסׁׁל דְּמֶל בְּתוֹךְ חׁ קִיָּים הַמְצָנָה רַק שֶׁלֹּא עֲשָׂאָה כְּמַצְנֻתָה דְּזַמְנָה הֶרַאוּי בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי, וְהִקְשָׁה מְשׁׁס שַׁבַּת הַנָּל דְּקֶאֱמַר מֶל שֶׁל אַחֵהׁׁש בְּשַׁבַּת דְּטַעָה בְּדָבָר מְצָנָה וְלֹא עֲשָׂה מְצָנָה הֶרִי עֲפֹנְרֵשׁ דְּלִיכָא מְצָנָה וְנִלְפַעׁׁד הָא דִּסׁׁל לִרׁׁי טַעָה בִּדׁׁמ וְעֲשָׂה מְצָנָה דְּפֶטוּר הִינּוּ פֶּשְׁעֵשָׁה הַמְצָנָה כְּמוֹ שְׁאִפְשָׁר לְעֲשׂוֹתָהּ לְפִי שְׁהִיא עֲכָשְׁוֹ מְוֹטְלַת עָלְיוֹ לְעֲשׂוֹתָהּ וּמִצַּד אׁ עֲשָׂה שֶׁלֹּא כְּהוֹנֵן כְּגוֹן שְׁמֶל שֶׁל עׁׁש בְּשַׁבַּת דֹּאׁׁא לְעֲשׂוֹתָהּ עוֹד בְּזַמְנָהּ וּמְקִיָּמָה עׁׁכ שֶׁלֹּא בְּזַמְנָהּ, אֶלָּא שְׁטַעָה מִצׁׁא וּמֶל בְּשַׁבַּת סׁׁל לִרׁׁי דְּטַעָה בְּדָבָר מְצָנָה וְעֲשָׂה הַמְצָנָה עֲצָמָה מִצַּד עֲצָמוּתָהּ שֶׁל מְצָנָה כְּמַצְנֻתָה הֶאֱפְשָׁר אֲזַ הִגַּם שְׁעֲשָׂה אִיסוּר מִצׁׁא פֶּטוּר, אֲבָל מֶל שֶׁל אַחֵהׁׁש בְּשַׁבַּת דְּמִצַּד עֲצָמִיּוֹת הַמְצָנָה אִין רֹאוּי לְעֲשׂוֹתָהּ שֶׁלֹּא בְּזַמְנָהּ גַּם בְּחוּל וְהוּא טַעָה דְּזַמְנָהּ הִיא וּמֶל בְּשַׁבַּת הִנּוּ טַעָה בְּדָבָר מְצָנָה וְלֹא עֲשָׂה הַמְצָנָה עֲצָמָה כְּתַקְנָה שְׁהִי לוֹ לְהַמְתִּין עַד לְמַחֵר וְכִינּוֹן דְּהַמְצָנָה מִצַּד עֲצָמוּתָהּ לֹא נִעְשְׂתָה כְּהוֹנֵן וְטוֹב הִי שֶׁלֹּא לְעֲשׂוֹתָהּ עַד יִגִּיעַ זְמַנָּה כְּהׁׁג לׁׁא טַעָה וְעֲשָׂה מְצָנָה דְּפֶטוּר, וְזֶה הַחִזְקִיּוֹק שְׁבִין מֶל שֶׁל עׁׁש בְּשַׁבַּת דְּעֲשָׂה הַמְצָנָה כְּהוֹנֵן כָּל הֶאֱפְשָׁר מֵאַחַר שְׁכָבָר עֶבֶר זְמַנָּה, מִשֵּׁאׁׁכ בְּמֶל שֶׁל אַחֵהׁׁש דְּלֹא עֲשָׂה מְצָנָה בְּעֲצָמוּתָהּ כְּהוֹנֵן כְּנׁׁל וְצָרִיךְ חִיפּוּשׁ וְעִיּוֹן בְּסוּגֵי שׁׁס בְּכׁׁמ דְּאִיתָא לְהֵאִי עֲנִין דְּטַעָה בִּדׁׁמ, וְאִין לִי פֶה אֶלָּא אִיזְהוּ מְסַכְתּוֹת בְּכָרִיךְ קֶטָן: וְהִנֵּה הַשְּׁׁרִי יוׁׁד סׁ רִסׁׁב הִקְשָׁה עַל רַמׁׁא מְשׁׁס מְנַחֹת סׁׁפ רׁׁי דְּאָם נִקְצַר בְּלִילָה כְּשֶׁר אִינּוּ דּוֹחָה שַׁבַּת כֵּן הׁׁנ אִי מִילָה קוֹדֵם זְמַנּוֹ כְּשֶׁר לְמָה תִּדְחָה מִילָה אֶת הַשַּׁבַּת, וּמׁׁש פִּרׁׁמ נִי בְּשֵׁם בְּנוֹ יׁׁנ הֶרְבֵּנִי הֶחְרוּץ מוׁׁה עֲזַרְיָאֵל נִי בֶן יִקְרִי בֶן יַחֲזִידוֹ לֹא יַחֲזִיד הוּא בְּדָבָר הַזֶּה וְכָבָר קְדַמוּהוּ בְּסִפְרֵי שׁׁא הִלְכׁ מִילָה סִי נׁׁב, וְהוֹכִיחַ דַּעׁׁכ מְוֹכְרֵחִי לְחִלְקֵי כְּהַנָּל דְּאֵלֶתׁׁה תִּקְשִׁי לְמָה מִילָה דּוֹחָה שַׁבַּת הָא אֶפְשָׁר לְמוֹל אַחׁׁז בְּיוֹם דְּנוֹנְדָּאי כְּשֶׁר וְעׁׁכ צׁׁל כְּחִזְקִיּוֹק הַנָּל, וְכִי עוֹד שָׁם וְאִין לְחִלְקֵי בֵּין לְהַקְדִּים הַמְצָנָה כְּמוֹ בְּקִצִּירַת הָעוֹמֵר, מְלֹאֲחַר הַמְצָנָה מֵאַחַר לֹא מְאַחְרִי וּמְשׁוׁׁה גִּיחָא לְשׁׁרִי דְּלֹא מְאַחְרִי הַמִּילָה אֲבָל קָשָׁה לִי דְּהִי לְנוֹ לְהַקְדִּים דְּמְשׁׁס סׁׁפ רׁׁי מוֹכַח דְּאִין לְחִלְקֵי מִדְּמִקְשָׁה מֵאַבְרִים וּפְדָרִים הִגַּם דְּאֶפְשָׁר בְּלִילָה, שׁׁמ דִּסׁׁל חֲבִיבָה מְצָנָה בְּשַׁעְתָּהּ מוֹכַח דְּלֹא גִחִית לְחִלְקֵי בֵּין לְאַחַר בֵּין לְהַקְדִּים הַמְצָנָה אֵלוֹ דְּבָרֵי זׁׁל וְנִרְאָה שְׁהִי כׁׁז בְּהַעֲלָמָה מִפִּרׁׁמ נִי מֵאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, מִמׁׁש מְשֵׁם בְּנוֹ וּמִמׁׁש אַחׁׁכ מְדַנְּפֵשִׁי עַד סוֹפּוֹ: וְאַנִּי בְּעֲנֵי הַכִּינּוּתִי יִישׁוּב לְתַמִּיחַת הַשׁׁא עַל הַשְּׁׁרִי שְׁהִיא תְּמִיחָה רַב וְאַחְזַתִּי בְּחִלּוּקוֹ שֶׁל הַשׁׁא בְּעַצְמוֹ דִּישׁ לְחִלְקֵי בֵּין אֶקְדוּמִי מְלֹאֲחַר הַמְצָנָה וְלֹא מְשׁוּם זְרִיזִי מְקַדִּימִי שְׁהִיא חֲבוּב מְצָנָה, אֶלָּא מְשׁוּם שְׁיִשְׁחַשֵּׁשׁ בִּיטוּל מְצָנָה שְׁמָא יְמוֹת הַתִּינוּק בֵּין לִילָה עֶבֶר וּמֵת מִן הָעוֹלָם וּבְטָלָה הַמְצָנָה לְגַמְרִי, מִשֵּׁאׁׁכ לְהַקְדִּים דְּלִיכָא רַק מְשׁוּם דְּאִין הַמְצָנָה כְּתַקְנָה הִי קָשָׁה לְשׁׁרִי הַנָּל לְהַקְדִּים הִגַּם שְׁאִין בְּזַמְנָהּ כְּרֹאוּי כְּדֹאִיתָא בְּשׁׁס מְנַחֹת הַנָּל, לְפַמׁׁש דְּלֹאוֹ מְשׁוּם

זריזי מקדימי אי' עלה במילה אלא משום שמא ימות וזה ל"ש בקרבן ציבור דמצנה של רבים היא וקרבן לא בטל מפל וכל ונשפיר מדמה מלתא דקצירת עומר להקטרת או"פ וא"ש נכון: דברים אלו העליתי מאז וזה זמן לא פביר מציאה מצאתי לנישב בדברינו קושני' א' עצומה שמצאתי פתובה בכתבי קודש של אבא מאוה"ג זצ"ל בשבת ק"ז דיליף ר"ש מקלקל בחבורה חייב מדאצטריף קרא להתיר מילה בשבת דלמא קרא הוא דאתי להיכא דאיכא צרעת דדרשי' את בשורו דדחי מילה צרעת והא נדאי פשיש לתינוק צרעת במילתו דליכא קלקול דאין לה תיקון גדול מזה לקוץ הצרעת וקרא הכי מתפרש וביום השמיני אפי' בשבת ימול את בשורו צרעת ערלתו הגם במקום צרעת ימול בשבת והיא קושני' עצומה ולא מצא לה מקום ישוב המנישב דעת רק ע"ד הדוחק, ולדברינו י"ל בהקד' תוס' ביאור למ"ש דהא דמילה דוחה שבת הגם שאפשר למול אח"כ משום חשש שמא ימות עד יום שלאחריו הגם דלכ"ע שמא ימות לזמן קצר פנה ל"ח כמ"ש תוס' גיטין כ"ח, וי"ל בדוחק מ"מ פיון דאפשר שימות לא מאחרי' אבל א"ש במרוח דוקא למיתה דידחיד ל"ח לזמן קצר, אבל בענין זה דמילה, ל"ק למה התירה התורה מילה בשבת דא"כ מהא כל שזמנם בשבת נדחי' לאחה"ש אמרי' משו"ה התירה התורה דבכלל ישראל בכל העולם יש בכל שבת ושבת הרבה טובא שזמנם בשבת ובכלל כל האי תינוקו' יש לחוש שמא ימות א' מהם עד למחר ואת מי נדחה ואת מי לא לכן התירה התורה בכללי' למול בשבת וא"ש: והא"ש דכ"ז אם יש בכל מילה דחי' שבת דמקלקל בחבורה חייב או דתיקון מצנה הוא דיש בכל שבת ושבת פמה וכמה שיידחו לאחה"ש ושמא ימות א' מפל אלו אבל אם נימא דבכל מילה לאו חה"ש הוא דמקלקל הוא ופטור, ולא הוצרכ' התורה רק במי שיש לו מילה בצרעת דאיכא תיקון הדר תקשי למה התירה התורה דאפשר לדחותו ולחוש כ"כ שמא זה שישא מילה בצרעת וזמנו בשבת ויקרה בו מקרה שימות לזמן קצר זה נדאי רחוק ומעוט' דמעוט' שאינו מצוי משום ל"ש כה"ג בנדאי לא חששה התורה למיתה שלא לדחות משו"ה אחה"ש במקום שאפשר לאחה"ש וע"כ דבכל מילה איכא חילול שבת וא"ש ע"ד פלפלא טבא ועיני': ויש להקשות קצת במנחות מ"ב דאמר סבר לה פאידי' דר"ש דס"ל חביבה מצנה בשעטה והקשה וכי ראבר"ש ל"ל דר"ש והא מר"ש עצמו מוכח דלא ס"ל משום חביבה מצנה דחינו שבת רק היכא דכבר דחתה את השבת, דאלת"ה מנ"ל לר"ש דמקלקל בחבורה חייב מדאצטריף להתיר מילה בשבת דלמא לבמקום דאיכא צרעת ומה שאמרתי וישבתי דאי משו"ה לא התירה התורה פיון דאפשר למחר, כ"ז ניחא לאמת דלא ס"ל לר"ש משום חביבה מצנה בשעט' דוחי' השבת רק בהקטרת אברי' משום דכבר דחתה וכו' ובמילה לא דחתה את השבת אם ימול למחר שפיר הוכיח ר"ש, אבל אי ס"ל דחביבה מצנה בשעט' דוחה שבת קשה מנ"ל דמקלקל חייב וצ"ע לכאורה, ואחר התבוננות מעט נראה דלק"מ, לפמ"ש רש"י שפכר דחתה שחיטה את השבת קודם הקטרה, אבל בקצירת העומר הגם שעומר דוחה שבת מ"מ קודם שיקרב העומר עדיין לא נדחה שבת, ונראה לפ"ז דגם מתחלה ידע דמשום חביבה מצנה בשעטה לחוד לא נדחה שבת כל שאפשר בלא"ה הגם שאין עושה מצנה מן המוכר בשעט' אלא משום שבלא"ה צריף לדחות את השבת כדי לקיים המצנה כמו בהקטרת אברים וחלבים והי' סבור דכן בקצירת העומר פיון שע"כ דוחי' מצנה זו דהקרב העומר את השבת קוצרי' ג"כ כדי לקיים המצנה בשעטה, ודחי' דע"כ צריף

לחלק וכי לא שמיע לי וכו' וע"כ דס"ל לחלק דוקא היכא דדחתה שחיטה היינו שפבר דחתה קודם הקטרה כמ"ש רש"י והא"ש דלא דחי מדר"ש עצמו כמו שהקשתי דידע וידע דשאני מילה דאם מאחרי המילה א"צ לדחות את השבת כלל וא"ש נכון ופשוט ועיני: ובדרוש אגדה אמרתי לפרש מדרש א' דמפרש קרא בקהל' תן חלק לשבעה זה השבת וגם לשמנה אלו שמנת ימי מילה, וצריך לפרש סיפא דקרא כי לא תדע מה רעה תהי' על הארץ ועפ"מ"ש יש לפרש בדרך דרוש רישא דקרא קמ"ל תן חלק לשבעה אלו ימי השבת וגם לשמנה אלו ח' ימי מילה דדוחה שבת הגם בשבת קדוש מכל הימים מ"מ שקולה מצנת מילה דדוחה את השבת וקשה למה הא אפשר לדחותה לאחר השבת ובא סיפא דקרא ומפרש כי לא תדע מה תהי' רעה על הארץ שפא ימות התינוק ובטלה מצנת מילה לגמרי וכמ"ש: והגני חוזר למקום שבאתי משם מתשובתו הרמתי, דטוב אחרית דבר מ"ש ע"ד שאילתא דשאל השואל ומקשה דנימא במל תוף זמנו דא"ע ל"מ פיון דביטל עי"ז מצנה דוביום השמיני ימול, ומ"ש פר"מ נ"י תחלה וכי השורף לולב קודם החג ביטל מצנת עשה מפני שלא יוכל לקיים אח"כ מ"ע דלולב, במח"כ לא פיון יפה בדחי' זו דחוזרי ונראי דשם וכדומה בו לא כתיב שלא ישורף הלולב שיגרם לו ביטול מ"ע דלולב וכדומה אבל פאן כתיב וביום השמיני דוקא ימול אבל קודם השמיני לא ימול דעיקר זמנה בשמיני והוא במעשה מבטל מה שאמרה תורה שלא יעשה, ועוד דלולב אפשר באחר הגם שאין לו, מ"מ אפשר ולא ביטל המצנה וכ"ש שלא בזמן מצנתו, אבל פאן מאחר שחתך ופרע א"א לו לקיים עוד ומעשה זה מבטל מצנה דוביום השמיני, אבל טוב אחרת דבר שכ' פר"מ נ"י באחריתה דלפי פלגא דכנייל לנו מהרי"ט דל"א דל"מ רק היכא דמרויחי שאין קיום לעבירה והצלנו מאיסורי' וזה ל"ש פאן והוא פשוט ונכון, ולפום רהיטא נ"ל גם בלא דברי מהרי"ט אלא גם היכא דלא מרויחי שלא עשה איסור פעובדא דמהרי"ט שיהביא משפטו לפני פלילי ושוחט בשבת וכדומה א"ע ל"מ והטעם דל"מ דעגנו זה מתנעב לפני ה' שאינו רוצה שיהי' בעולמו משו"ה אמרי' דלא מהני, אבל פאן פשנימא דל"מ ובטלה מצנת מילה ומה שפטיף ד"ב אין בזה קיום מצנת מילה, אלא בשנולד פה או שנקרתו ערלתו שלא למצנה, אבל עיקר מצנת מילה לחתונה ולפרוע למצנה, ואם נימא דלא מהני משום שביטל מצנה דוביום השמיני והמרה עיני פבודו, וכי משום זה נוסף חטא ע"פ וכעס הרבה יאכל בשר היגד שנקרתה ערלתו ומצנה דימול בשר ערלתו לא נתקיימה בו, בנודאי הטוב טוב לומר דמהני ונתקיימה המצנה אלא שלא נעשי' פראוי' לה כנלפע"ד נכון לדינא, בעזרת החונן דעת ובינה, בכל עת ועונה, הוא יראנו נפלאות מתורתו ויביאנו לציון שמשם תצא תורה ברינה, אז קרנות צדיקים תרוממנה בעלותינו אל בית ה' מידי שנה בשנה, הכ"ד מצפה לישועת רופא חנם שוכן מעונה, אוה"נ דש"ת באהבה וחותם בברכת התורה.

פה מרי' באאד ב' י"א אלול פ' תבוא תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל תשובה לו ברוך הוא, וברוך טעמו, בתפרך משוכן שמים וגמח"ט ושמת החג לכבוד יד"נ הרב המופלג מלא עתיק, המאה"ג כש"ת מו"ה ברוך עקפעלד נ"י רב בק"ק טשוס יע"א: בש"ק קבלתי יקרתו והגם פי טרידנא טובא והשעה דוחקת במש"ק יצאתי אל העיון לעיני' בשאלתו כי גדול השלום, ונקיטנא בקצר' כדי שאפשר לתת מכתבי על הב"ד, כדי שיבוא בעתו ובזמנו לכבות אש המחלוקה לפרוס סוכת שלום על

עמו והוא ע"ד ב' פהגים שבעירו ולוי אחד וקראו תמיד פהג ואח"כ לוי פדינא ועכשיו
הלך הלוי למקו' אחר וצריף לקרות פהג גם במקום לוי, ועי"ז נשפרכב מחלוקה במנחה
יוה"כ שלא מכרו עליות אלא מצות בכללי' ולא רצו הפהגים לצאת עי"ז נתהווה ריב
ומצה ביום הקדוש, ונרא פר"מ ני' שבחג הבע"ל תבער אש המחלוקת שנית עד"ז וכן
תמיד, ועיניו שפיר חזו מ"ש בח"ס חאו"ח סי' כ"ה דא"א לעשות תקנה מחדש תחילת
התקנה צריכה שתהי' בהסכמת וברצון הפהגים ומשם נלמוד לנידון שלפנינו אפילו ירצו
בני הקהלה לתקן תקנה קבועה א"א להם אם לא ברצון הפהגים ואז ליכא משום דלא
לייתי לאנצויי פיון שאין מוחלים על פבודם ליחיד אלא לצבור ולפע"ד להוסיף עכשיו
שמוכרים המצות והקונה קורא לתורה פרצונו ליכא משום דלא ליתו לאנצויי פיון דהפקה
אינו מוחל לאיש פרטי שיעלה תחתיו דתל' ברצון הקונה אלא שמוחל למי שקנה ומנותר
נגדו וליכא משום לאנצויי למה מוחל לקרוא לזה ולא לזה ואין בזה פבוד למי שעולה
במקום פהג שווייתר הפהג פבוד קדושתו, אלא שווייתר משלו נגד הקונה, ומשום דפעם
אחר לא ינותר נגד הקונה ואתי לאנצויי אז חשש פנה לא מצינ' בש"ס הבו דלא לוסיף
עלה כנלפע"ד לפום רהיטא דבכל פעם שרוצה הפהג לנותר למי שקונה הרשות בידו
אפילו ליכא תקנה קבועה ע"ז: ועוד נ"ל פיון דעיקר דלא ימחול הפהג משום דלא ליתו
לאנצויי היינו שמה לפעמים איתו לאנצויי ויש בו מפני דרכי שלום, זהירות והתרחקות
מפני המחלוקת ובנידון שלנו וכיוצא בו שאם לא ימחלו הרי לפנינו מחלוקת דרבים ידוע
שפכר אש לחלק לכבות יצא בנודאי ראוי' לפהגים להיות מבני אהרן אוהבי שלום למחול
על פבודה מרצון הטוב עכ"פ לעיתים קבועים אשר יקבעו ומי פהתכם יודע פשר דבר,
וזו קדושתם דעבדו עובדא דאהרן ולא יעשו מצנה לעלות לתורה ראשון מצנה שהעבירה
פירוד לכבות בא על ידו, ועל' זו רידה היא ר"ל, ובפרט למ"ש דכה"ג ליכא משום
דאתו לאנצויי, בכ"ז אין לכופם, אבל מדבר אני על לב הפהגים שאחד המיוחד לכמ"ש
פר"מ ני' הוא מתלמידי והשני הוא איש זקן וכשר ונגד הראשון אני אומר מלבד שהוא
מזרעי' דאהרן ת"ח מרבים שלום בעולם מחוייב גם לשמוע לקולינו, ונגד השני אומר
באמירה רפה שיאחז במדתו של אהרן וזמן מזקנים יתבונן ויפנס בפופרין ולא יפנה
באש המחלוקת ח"ו: ויש אתי עצה פי לולי דלוי הלך לו לא הי' מערער בדבר וקראו
תמיד א' מב' פהגים ואחריו הלוי שהי' שם, ועכשיו ע"י שצריף לקרוא תמיד פהג א' ב'
פעמים זאח"ז יצאה המחלוקה דלא ניתא להו, ואין קפידיא לפהגים רק כשלא יקראו פלל
לקרוא ראשון כבתחלה, אפשר בכה"ג יתקון הדבר פשיקראו הפהג ראשון ומה שזכה
להקרא במקום לו, ימחול על פבודו, ואחר שבירף ברכה אחרונה יצא מבהכנ"ס עד
שנקרא ישראל אחריו פנהוג בכל פעם שהפקה יוצא עד שקראו ישראל במקומו ואין
חוששין לפגמו פי כולם רואים שיצא ידוע שנוהגי' כה, כן הדבר הזה כנ"ל לפום רהיטא
דנכון לעשות כן ע"פ הדין ומנהג, ועי' סי' קמ"ו סעיף א' ובמג"א ס"ק ב' דוקא לצורך
גדול ונ"ל דמקרי זה צורך גדול פי גדול השלום וא"צ גדול יותר מזה, ועד"ז כל איש
על מקומו יבוא בשלום ולא יפסידו הפהגים ולא הקונים, ואם א' מן הפהגים יתרצה ע"ד
שכתבתי וא' אינו רוצה לצאת אחר שפכר קרא במקום פהג, יקראו תמיד לכהן הזה
שמתרצה לצאת אחר שקרא ראשון, וזה שנשאר בבהכנ"ס אסור לקראו שאין קוראים
פהג אחר פהג ויכולים לקרוא ישראל אח"כ, ומלמידי בנודאי ישמע לדברינו ואם פהג

האחר לא יתבצע לא איכפת לנו כ"ז עלה במצודתי בעיון מעט דמעט פשרה חדא, ומע"כ ישים עין עינו על מ"ש ויבחר מדברינו איזהו היפשר לפניו ועושה שלום במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל, הכ"ד באישון לילה אוה"נ דוש"ת חותם בברכת הקג.

פה פ"ב מש"ק ע"ס תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה לו שנה טובה מתוקה ומבורכה, שמורה בכל וערוכה, מאלקי המערכה, לאחי חביב נפשי ידיד ה' הרב הגאון הגדול המפורסם צדיק ונשגב שמו, מתהלה צדיק בתומו, כקש"ת מו"ה שמעון סופר נ"י אבדק"ק קראקוי יע"א, יחקק בה לחיים בספר, עבה"ג לא תופר: יקרתה קבלתי בעידנא דטרדינא טובא מכל צד אין לשער, בכ"ז לכבודך פי רב והענין דחוק לצורה שעה, פניתי מעט לבוא בימי תשובה בתשובה מאהבה לפניה ע"ד שכתבת בענין כבוד המלכות לצאת לקראתו ביום הקדוש ביום הכפור הבעל"ט שחל להיות בשבת עם ס"ת ברחוב שאינה מעורבת ופשוט בעיניה דמותר איסור דרבנן לכבוד המלכות, הנה דבר זה מבואר בש"ס ברכות י"ט ע"ב מדלגין היינו ע"ג ארונות לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל לבד אמרו אלא אפי' לקראת מלכי או"ה שאם יזכה יבחין, ולפי פשיטות הסוגי אפי' משום מלכי או"ה התירו איסור דרבנן שאם יזכה יבחין וכן פסק הרמב"ם ספ"ג מהלכ' אבל אלא מדאמר ש"ס שם משום כבוד מלכות ל"ג בהו רבנן משמע דוקא משום כבוד מלכים דשייך במלכי ישראל לא גזרו אבל משום שאם יזכה יבחין לא התירו, וכן דייק המג"א סי' רכ"ד ס"ק ז' וכו' וצ"ל הא דאמר מדלגין היינו ואפי' לקראת מלכי או"ה היינו שיש מצוה, אבל לא מדלגין ע"ג ארונות ש"מ משו"ה, וזה דחוק גדול, ונראה פשיטת הרמב"ם שמביא המג"א בעצמו: והנה מלבד דמפשטות דברי ראב"צ נראה דגם לקראת מלכי האומות היו מדלגין ע"ג ארונות ש"מ נ"ל דיש לרמב"ם לשיטתו ראי' דהכי הוא דבצל"ח הקשה קושני' עצומה על הרמב"ם דס"ל ספק דאורייתא רק מדרבנן לחומרא לא הי' צריך התרצן לומר דרוב ארונות יש בהן חלל טפח אפי' ספק אם י"ב פתוח טפח לישתרו דאין בספק רק איסור דרבנן והא כל דרבנן התירו משום כבוד הבריות ולא מצא מענה לקושני' אלא ע"צ הדחוק וצריך ביאור, ונלע"ד דמשו"ה הוצרך לומר דרוב ארונות יש בהן ח"ט משום דארב"צ ואפי' לקראת מלכי או"ה ג"כ היו מדלגין וס"ל לתרצן בפשיטו' דמשום דאם יזכה יבחין לא התירו איסור דרבנן כדס"ל למג"א ממשמעות הש"ע באמת, דמשום שמה יזכה יבחין אינו כדאי להתיר אפי' איסור דרבנן משו' דאינו אלא שמה יזכה ואז יבחין, משא"כ משום כבוד מלך ישראל דנודאי איכא וכן במק"א דאיכא ודאי כבוד הבריות, לכן אמר דרוב ארונות פ"ט ורבנן אסרו משום גזירה יש בהן אטו אין בהן וכינו דאינו רק משום גזירה בעלמא דקיל טובא, וגם פינו שאסרו בכ"מ ולא התירו רק לפעמים לרוץ לקראת מלכים דלא שכיח כ"כ ליכא מקום למגזר כ"כ יש אטו אין בהן פ"ט, לכן גם משום שמה יזכה יבחין התירו הדבר הזה.

אבל אם לא הי' רוב דאסור מדרבנן משום שגזרו אומר בכ"מ ספיקא דאורייתא מדרבנן לחומרא לא הי' מתירי' משום מצוה כזו שאם יזכה יבחין ומדוייק הי"ד אומר משו' כבוד מלכי' לא גזרו דוקא גזרה לא גזרו אבל איסור לא התירו ומינשב קושני' הצל"ח על הרמב"ם ועיני' ומינה דמוכח לרמב"ם לשיטתו דהא דאמר מדלגין היינו ע"ג ארונות וכו' אלא אפי' למלכי או"ה קאי ג"כ על מדלגין היינו ע"ג ארונות, ודינו של הרמב"ם מוכרח

לפי שיטתו פנ"ל: אלא דקונשי' מג"א עצומה מדל"א ומשום שפא ינפה יבחין ש"מ דמשו"ה לא התירו וראיתי בגליון ש"ע של אבינו הקדוש מאוה"ג זצ"ל שכ' יישוב לזה ונ"ל הטור ולפענ"ד נראה דבמלכי או"ה דשייך אם ינפה יבחין לא הוי צריף לשנוני, דפשיטא שדוחה מצות דרבנן דזה מקרי כבוד שמים ומעיקרא לא הוי קשי' אלא מלקראת מלכי ישראל שהוא רק כבוד הבריות ומשני טומאה דרבנן התירו וזה נ"ל ברור בדעת הרמב"ם דלא ס"ל לחלק בין מלכי או"ה למלכי ישראל עכ"ל: וכשאני לעצמי נ"ל ביישוב הרמב"ם בשנאמר מלתא בטעמא הא דמצנה לילה לקראת מלכי או"ה שאם ינפה יבחין ומג"א נדחק בטעמו ולפע"ד נראה שנה פבודו של מלך המשיח שיתראה לעתיד שפבודו גדול מכבודם של מלכי או"ה ויתראה פבודו לעיני הרואה מאז פבודו של מלכי או"ה ואין האור ניכר וכו' ועי"ז תתברר פבוד מלך המשיח, ולכן במה דמסיים משום פבוד מלכים לא גזרו נכלל ג"כ דמשו"ה מדלגין ע"ג ארונות אפי' לקראת מלכי או"ה משום פבוד מלך ישראל שאם ינפה יבחין וזהו פבודו ומ"מ לולי דרוב ארונות פ"ט לא היו מתירין מפני ספק שאם ינפה ויבחין ויתברר עי"ז פבוד מלך המשיח פנ"ל נכון מאוד בעזה"י: ולדינא נ"ל פנין דרמב"ם מפני' אבל דאפי' מפני מלכי או"ה מדלגין ע"ג ארונות וכן נראה מפשטות דברי ראב"צ ודיוקא של המג"א פכר נסתלקה מפי סופרים של אבא ודידי וסתירה זו בנין היא לשיטתו של הרמב"ם דאין שום משמעות נגד זה, הגם דראי' שהבאנו לרמב"ם אינה אלא לשיטתו דספק דאורייתא מדאורייתא לקולא, מ"מ הגם דראי' ליכא אבל ליכא ראי' ומשמעות דלא פנותי' מהיכי תיתי להוציא דברי ראב"צ מפשוטן, והמוציאן מפשוטן עליו להביא ראי' וגם ביתר ראשונים ופוסקים אין לנו מי שכ' מפני' נגד הרמב"ם אלא דמשמע למג"א דלא פרימב"ם משתיקתו של המחבר מדין זה פיו"ד, ונה פנודאי צ"ע שתיקה זו למה, ולכמ"ש י"ל דרמב"ם לשיטתו הוכיח פשיטתו, ומחבר פשיטת רוב ראשונים אזיל דס"ד מה"ת להחמיר, ונקטי' פמחבר מ"מ פנין דמילי דרבנן הוא לא נניח דין המפני' פרימב"ם ופשטות דברי ראב"רצ מפני שתיקתו של המחבר ואנחנו לא נדע טעמו ונמוקו, ונקטי' להקל לפע"ד: אלא דלכמ"ש י"ל ע"כ לא אמר ראב"רצ דהקילו אפי' משום שפא ינפה רק באיסור קל פנה שאינו אלא משום גזירה בעלמא ושם ל"ש כ"כ פ"ט אטו אין בו פנין דל"ש, אבל איסור דרבנן דעלמא לא התירו, ולשיטת הרמב"ם מוכרח דכן הוא לפי דברינו ביישוב קונשי' הצ"ח ולהלקט' הגם דאינו מוכרח מ"מ י"ל פן באפשר, אמנם פן לפי דברת קדשו של אבא מאוה"ג זצ"ל דנראה לו דיותר יש להתיר לדלג עג"א לקראת מלכי או"ה שיש בו פבוד שמים, וכיין דהתירו פל איסור דרבנן משום פבוד הבריות כ"ש דהתירו איסור דידהו דעלמא לרויז לקראת מלכי או"ה משום שאם ינפה וכיין דמילי דרבנן הוא אין להעמיק ולצדד צדדי' להחמיר וכיין דמספקא לן הדר הו"ל ספיקא דרבנן דס"ל לכמה פוסקים דאפי' בספיקא דדינא אזלי' לקולא ועיי' במנחת יעקב בסוף פללי ס"ס ובתחלת ספרו ובמק"א הארכתי בכלל דהאי מלתא מש"ס וראשונים ואכ"מ: עוד פש גפן לברורי חדא מלתא קודם שנבוא לנדון שלפנינו, הנה המג"א כ' בשם ס' חסידים סי' תקנ"ז שכ' דאם ראה המלך פעם אחד לא יבטל יותר מלמודו אם לא שפא פחיל יותר ובכבוד גדול יותר ונראה טעמו פנין דאמר ראב"רצ נאפי' לקראת מלכי או"ה שאם ינפה יבחין דבמלכי או"ה ליכא מצנה לרויז לקראתו לכבודו אלא משום שאם ינפה וכיין שראה פ"א תו

ליכא משום שאם יזכה כשפא בחיל גדול יותר, לפ"ז מ"ש הרמב"ם בהלכ' אבל דמדלגי' ע"ג ארונות לקראת מלכי או"ה ג"כ דוקא פעם ראשון או בפעם שני וכ"פ פשכ"ל פעם בא בחיל וכבוד גדול יותר, והרמב"ם מסתם קסתם לן ומשטיחות דבריו משמע דומי' דלקראת מלכי ישראל דמותר בכל פעם אפי' באותו חיל ומ"ש אלא דקושני' ליכא על הרמב"ם דסתם ולא כ' מפניש לחלק פהנ"ל בין מלכי ישראל לאו"ה דכן דרפו בקודש בכ"מ שאינו כותב מה שאינו מפניש בגמרא, אלא משטיחות לשונו וכן מדאמר ראב"צ ולא לקראת וכו' אלא אפי' לקרא' מלכי או"ה ולפי שיטת הרמב"ם דמדלגי' קאי על תרנוניהו משמע דשוני' בדינא כמו שדלגו עג"א לקראת מלכי ישראל כל פעם שבאו פן אפי' לקראת מלכי או"ה דלא כס"ח, ומסבא נכונים דברי ס"ח פנין שראהו פ"א ליכא עוד משום שפא יזכה וצ"ע: ואחר התבוננות מעט לפי מסת הפנאי מצאתי מקום יישוב לסתימת הרמב"ם ומשמעות דברי ראב"צ דלא כס"ח ואומר מלתא בטעמא דמותר לקראת מלכי או"ה אפי' ראהו פבר באותו פבודו ע"פ שראיתי אחר רואי בספר חמד משה שהעמיד דבריו על דברי מג"א שכ' משמע דוקא מלכי ישראל, ע"ז כ' וז"ל ורש"י בחומש בפ' וארא בקרא ויצום ואל פרעה מלך מצרים צנם לחלוק לו כבוד בדבריהם וע"ש בילקוט הרבה מזה ומשמע דאף למלכי או"ה צריכי' לחלוק פבוד עכ"ל, והנה ראיתי מן רש"י וילקוט נכונה ואם פי מן ויצום אל פרעה הוא ע"ד דרושי ואפשר דראב"צ לא ס"ל פפרושא דהאי קרא פנותי' ועי' רש"י ורמב"ן שם פירושים אחרים, אבל מקרא דמלכים ששנס אלי' מתניו וירץ לפני אחאב ומדניאל דמביא הילקוט מפניש דצריכי' לחלוק פבוד למלכי או"ה, וראיתי במחצית השקל שנקנס לחלק דבפניו צריף לחלוק לו פבוד, אבל לרוץ פדי לראותו זה דוקא במלכי ישראל אבל למלכי או"ה ליכא מצנה רק פשעומד בפניו שיצבר עמו במענה רף פכבוד והוד ודבריו באפשר נכונים ליישב הא דצנה ה' למשה שיצבר עמו פא"פ רפות ולא קשות מפני פבוד מלך, אבל אלי' ששנס מתניו וירץ לפני אחאב זהו יתרת הפבוד ובשלילותו ליכא הורדת פבודו, אם לא שפאמר שהי' מוכרח לך מיראתו אותו א"כ בלא"ה דחוי' ראי' הילקוט משם, והנלפע"ד פונדאי גם מלך או"ה צריף לכבודו ולנהג עמו בכבודות כל האפשר אבל פונדאי יש מצנה יותר פייתר שאת לכבוד מלך ישראל וכתיב שום תשים וכו' שתהי' אימתו עליך ומפוסח הפרכה אנו למדים החילוק שעל מלך ישראל שמברכי' שחלק ועל מלך או"ה שנתן ועיני' ט"ז רס"י רכ"ד ס"ק שנתן טעם על שמברכי' על חכמי ישראל שחלק ועל חכמי או"ה שנתן, וטעם זה בעצמו הוא בשנינוי הפרכה שעל מלכי ישראל ועל מלכי או"ה: ואחר הןצעה זו אומר אני הא דאמר ראבר"צ ואפי' לקראת מלכי או"ה שאם יזכה יבחין משמע דמשום פבודו ליכא לאו דליכא מצנה לרוץ לקראתו פדי לכבודו אלא דמשו"ה לא היו מתירין איסור דרבנן רק משום פבודו של מלך ישראל פי רב הוא, לכן אמר משום שאם יזכה יבחין התירו איסור דרבנן, אבל היכא דליכא איסור מצנה לרוץ לקראתו פדי לכבודו וכן פיוצא בו ומיושב' ראיותיו של החמד משה אשר חמד למו מן הילקוט פנ"ל ברור: ויש להוסיף דברים הגם דאמר ראבר"צ דנגד מלכי או"ה לא התירו משום פבודו אלא משום שאם יזכה היינו לולי דאיכא משום שאם יזכה לא נמנו להתיר דבר זה לדלג ע"ג ארונות ומאחר שהתירו משום שפא יזכה יבחין שוב לא פליגו רבנן בדבר בין פעם ראשון לפעם שני ולא נתנו דבריהם לשעור' בין בא פעם שני פכבוד וחיל גדול יותר

וכינן שהותר פ"א משום שאם יזפה הותר בכל פעם הגם דמשום שאם יזפה יבחינ ליפא מ"מ הא מצנה איכא, וכינן שהתירו בפ"ר במלכי או"ה כמו במלכי ישראל שוב לא חלקו בין מלכי או"ה לישראל והתירו הדבר בכל פעם כינן דמצנה איכא הגם דליפא מצנה כ"כ במלכי ישראל פנ"ל נכון לדינא ממשמעות דברי ראבר"צ וישטיחות לשון רמב"ם, בעזרת מתנשא לכל לראש, חונן דעת לאדם לחקור ולדרוש: והרנחנו עוד בדברינו אלו ליישב עוד הפעם דקדוקו של המג"א מדל"א משום פבוד מלכות ומשום שאם יזפה לא גזרו, ולמ"ש א"ש דהי' קשה עדיין למה התירו לדלג במלכי או"ה בכל פעם בלי הוספת חיל וכבוד כמו במלכי ישראל פדמשמע מדברי ראבר"צ, ולכן נקיט רק חד טעמא משום פבוד' היינו משום פבוד מלכות בין דישאל בין דאו"ה התירו בכל פעם לדלג ע"ג ארונות דמשום פבוד גם באו"ה איתא ודאמר ראבר"צ משום שאם יזפה יבחינ היינו דלולי פן לא התירו פלל אפי' בפעם ראשון פדכתיבנא וא"ש נכון ועיי': ודע דיש לי מקום עיון על קושני' ש"ס על ר"י אמר רב מראבר"צ דאמר מדלגי' היינו וכו' לקראת מלכי ישראל, י"ל הא דאמר ר"י א"ר המוציא פלאים וכו' דאין חקמה וכו' נגד ה' משום שאצריה אדם למחול על פבודו שלא לעשות נגד רצון ה' שהוא פבודו ית"ש ונ"ר לפניו שאמרתי ונעשה רצוני וכבוד שמים מי ניתן למחול, וכ"ז באדם יחידי ואפ' ת"ח דכבוד דילי' הוא ויכול למחול, אבל פבוד מלך דוחה ל"ת דגדול פבוד הפריזות כ"ז שאינו מוחל ומלך אינו יכול למחול ע"כ דלאו דילי' הוא: ומה שהבאני להערה זו לאשר בזפרון טוב לפני דברי קדשו של אבינו רבינו מאוה"ג זצ"ל ששמעתי מפיו הקדוש כ"פ פמעט בכל שנה בלמדנו מסכ' מגלה בישוב מ"ש רש"י ריש מגילה דפשיטא לרבא דמ"מ דוחה מגילה דגדול פבוד הפריזות וכו' כ' דכתיב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם והוא תמוה הא בש"ס ברכות מבואר דלא ילפי' מוהתעלמת דשאני איסורא מממונא וכבר עמד הפ"י מגלה בקושני' זו ונדחק: ונפל מלתא בדעתו בשעת מעשה הכתיבה זו ליישב עד"פ דקושני' זו על רש"י מתורצת בירך קושני' אחרת שנתקשו בה פ"י וצל"ח ברכות על תי' ש"ס שאני איסורא מממונא הא נהפוך הוא דממונא חמירא בכ"מ דהא קיי"ל דאין הולכין בפמון אחר הרוב ועיי' תוס' ב"מ ספ"ק, ונ"ל הא בברכות על ר"י אמר רב קאי דס"ל הולכי' בפמון אחה"ר י"ל דאין למילף איסור מממון דאולי דוקא בפמון הקילה התורה משום פבוד הפריזות, דאפשר דקיל מאיסור, והא"ש מ"ש רש"י במגלה דהא דפשיטה לי' לרבא דמ"מ עדיף ממגילה דגדול פבוד הפריזות הגם דאיכא סברא דחמירא מגילה משום פרומי נוסא דגדול פבוד הפריזות שכ"כ עד דדוחה ל"ת שפתורה, ועדיין י"ל שאני מגילה מפל ל"ת משום פרומי נוסא עדיף מפל ל"ת דהא דחי עבודה, לכן מביא רש"י דילפי' מוהתעלמת דאפי' ממון דחמירא להלקת' מפל איסורים שאין הולכי' בתר רוב בפמון מ"מ ויתרה התורה משום פבוד הפריזות שקל רבא בשקל זה פבוד הפריזות דמ"מ נגד מגילה פן י"ל עד"פ: אבל אין לדברנו קיום להלקה דקיי"ל אין הולכי' בפמון אחה"ר וקיי"ל פ"ב המוציא פלאי' וכו' פושטן אפי' בשוק דאין פבוד הפריזות דוחה רק איסור דרבנן או שוא"ת בדאורייתא חוץ בפמון אפי' בקום ונעשה כמ"ש תוס' שבועות פ' שבועת העדות: והנה מ"ש הפ"י ברכות וצל"ח יש בתירוץ מן הדוחק, והעולה על פלנה יישוב המיישב דעת דברי קדשו של אבינו רבינו מאוה"ג זצ"ל דכוננת ש"ס ברכות שאני ממנוא מאיסורא לאו משום קילותי' דממונא מאיסור, אלא משום דממון אתיהב

למחילה חייב' התורה לבעל האבידה למחול על ממוני' נגד כבוד זקן שאינו לפ' כבודו וכן פל' פיוצא בזה הנוגע לענין ממון אבל דבר איסור שהוא כבוד שמים לא ניתן ומי יוכל למחול וא"ש סנג' דברכות, והא"ש מ"ש רש"י במגילה דילפי' מוהתעלמת פנונתו כמו דממון דאתיהב למחילה צריף למחול על ממונו משו"ה נמי מחלו רבנן איסור דידהו ופשיטא לרבא דמגילה נדחית מפני מ"מ דמחלו חכמים על דבריהם מפני כבוד מ"מ כמו דחייבה תורה שימחול בעל האבידה על ממונו מפני כבוד זקן שאינו לפי כבודו אלו דבריו הקדושים זצ"ל ונש"י זכותו יגן עלינו כל ימי חיינו, ועיני' רש"י ברכות ד"ה בבית הפרס ובד"ה פל' מילי דרבנן שכ' ונ"ל ורבנן אחלוהו ליקרייהו נראה לעין תורתו של משה אמת דדרבנן נדחה מפני שאחולי אחלי ליקרייהו וה"ט דדבר שבממון נדחה מפני כבוד הבריות: הינצא לנו מדברי קדשו דמלתא דממונא דאתיהב למחילה אמרי' גדול כה"ב משא"כ אסורא דכבוד ה' הוא לא ניתן למחול, כי כן י"ל ג"כ הא דאמר רב דאין כה"ב גדול כ"כ שדוחה ל"ת שבתורה ונקא כמו מוציא פלאים בבגדו שפושטו אפי' בשוק משום שצריף האדם למחול ע"כ עצמו נגד כבוד ורצון ה', וכ"ז אם הכבוד של עצמו הוא שאפשר לו למחול אבל מלף דכבודו לאו דילגי' הוא אלא של רב עם הדת מלף שא"א לו למחול מנ"ל דבכה"ג אמר רב דכבוד הבריות אינו דוחה לל"ת וקא לולי דאמר רב ה"א דדחי כה"ב לל"ת שבתורה ואפשר בכה"ג לא אמר רב ולא צ"ל דראב"צ בטומאה דרבנן ונקא אמר וצ"ע לכאורה, ואחר התבוננת רגע ראיתי דלק"מ דהא המלף והעם פולם מחוייבים בכבודו של הקב"ה וצריכים פולם למחול על כבודם מפני כבוד ה' ורצונו של מלף עליון ית"ש ואין חקמה ואין תבונה של כ"ע פולו נגד ה' וא"ש פשוט : ומדי דברי בענין זה ובמ"ש פי בדבר הנוגע לכבוד ה' יוכל וצריף המלף למחול ע"כ פי פולם חייבים בכבודו, פעין שאמרו בכבוד אב שהוא והיא חייבים בכבודו, אציע לפניף אחי מה שאמרת מאז בביתאור הפסוקים שמואל ב' ז כתוב לאמר ותצא מיכל בת שאול לקראת דוד ותאמר מה נכבד היום מלף ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אהד הריקים, ויאמר דוד לפני ה' אשר בחר בי מאביף וכו' ונשקתי לפני ה' ונקלנתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני נעם אמהות אשר אמרת עמם אכבדה, והנה יש להרגיש טובא בפסוקים אלו במה שאמרה מה נכבד היום מלף ישראל כהגלות וכו' הא איפכא הוא שלא ה' נכבד אותו היום כהגלות נגלות פאחד הריקים, וכי דברה עם המלף כמתלוצצים ובוטה כמדקרת חרב בדברי חרופים, גם לפרש תשובתו לפני ה' אשר בחר בי וכו' על עם ה' על ישראל המה דבר שפתים ואף למותר מ"ש על עם ה' על ישראל, גם מה שאמר ונקלנתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני צריף ביתאור מה רצה ומה יתן ומה יוסיף התנצלות ונתינות טעם על מה שאמר, ונ"ל ע"פ שאמרו ז"ל מלף שמחל ע"כ אין כבודו מחול והטעם דכבוד לאו דילגי' הוא אלא כבוד העם, וכ"ז אם בעצמו מצד מעלותיו אינו ראוי' להתכבד בכבוד מלכים, אבל אם הוא מצד עצמו ראוי לכל הכבוד הזה וכ"ש אם תרב גנות מעלותיו עד פכר הראוי' לו לעצמו עולה על כבוד הציבור והוא מכבד עמו פי יקרא שמו עליהם בנודאי יוכל למחול ע"כ, והא"ש פראות מיכל ב"ש פי דוד מפוז ומכרפר לעיני פל מה שאין ראוי' לפי כבודו והוא מוחל ע"כ ואיף רשאי ע"כ שגאה וגאון בלבו פי הוא נכבד יותר מכל ישראל וכבוד דילגי' הוא ואפשר לו למחול אמרה לו מה נכבד היום מלף ישראל שמראה בזה פי נכבד הוא בעצמו מכל

ישראל ויוכל למחול על כבודו פי רב ועולה על כבודן של ישראל שהוא מלה עליהם בהגלות נגלות לעיני אמהות עבדיו פאחד הריקים ואינו חש לכבודן מזה נראה פי מוציא עצמו נכבד מכולם, והשיב לה דוד תשובה שלימה תשובה מאהבת ה' פי אני מוחל ע"כ לפני ה' אשר בחר בי וכו' לצוות אותו נגיד על עם ישראל שהם עם ה' והוא ית"ש מלה עליהם מלה ישראל שמו ביחוד ואני והם מחוייבים בכבודו וכבוד פולנו מחול נגדו ושקתי לפני ה' ואין גבהות לפני המקום, ואין חכמה וכו' נגד ה' ואמר עוד ונקלנתי עוד מזאת שהייתי נגלה עוד בקלות יותר מזה אין להזכיר פי מתגאה אני שאני נכבד מכולם עד שאפשר ומותר לי למחול על כבוד עצמי כמו שאמרת מה נכבד היום גם אם נקלנתי עוד יותר מזאת והייתי שפל בעיניי בכ"ז לא נראה גבהות ורמות רוח פי אלא שאני שפל בעיניי אלא פולם חייבים בכבודו ית"ש, ועם אמהות אשר אמרת היינו מה שנוגע ביני לאמהות עצם אפודה שאני מוחל על כבודי דלאו דידי הוא ומינשביי כל הדקדוקי והפסוקים יצאו מזונקים: ולתשלום הענין הנני מזכיר לפניך אשר כבר באננה שמעת ממני שמע טוב בדרוש דשבה"ג דרוש ראשון בפרקא דכלה פאשר אינה ה' למושב לי על פסא הרבנות למלא מקום אבינו הקדוש זצ"ל אז אמרתי בהמשכת דברים אלו דבר דבור על אפניו דבר בעתו בש"ס ברכות כ"ח ע"א דאמרה לי דביתהו דר"א לר"א דלמא מעברי לך אמר לה לשתמש אינש יומא חדא וכו' אמרה לי לית לך חינורתא וכו' רש"י ונאה לדרשן להיות זקן, וצ"ל דמה שאמרה אח"כ ל"ל חינורתא ואין ראוי שיהי נשיא ודרשן הול"ל לו מיד מעיקרא דדינא פרכא שאינו ראוי לכה פלל, ולמה אמרה תחלה דלמא מעברינא לך שהוא חשש בעלמא על לעתיד, ובתר שהשיב לה לשתמש אינש וכו' הדרה ואמרה לי דלא נאה לו להיות נשיא והוא דקדוק עצים דבעי ישוב ואמרתי דבר בעתו מה טוב, פי מה שאמרה לו לבסוף ל"ל חינורתא וראוי לדרשן שיהי זקן שיהיו דבריו נשמעים ע"ז יש להשיב פי קומרא דאבתי אהני לי פי ישמעו לדבריו הגם שהוא בעצמו רף בשנים יתכבד בכבוד אבותיו, האב מזפה ברא בנוי בחכמה וכו' וכן אמרו בשעה שקבלוהו נוקמי לר"א דהוא חכם ועשיר ועשירי לעזרא, ולכן הקדימה ואמרה לי דלמא מעברין לך אח"כ כדעשו לר"ג, ואמר הוא לשתמש אינש וכו' היינו בונדאי פדי בזיון פשיעבירו אותו מאחר שעלה וירד מגדולתו, אבל מוחל הוא על כבודו ולא איכפת לי אם יזפה להיות נשיא זקן יושב בישיבה יושב ודורש לזמן קצר, וע"ז אמרה לית לך חינורתא ומצד עצמיותה אינה ראוי והגון לכה להיות יושב ודורש, אלא שיש בה טעם זקנים זכות אבות ולכבודם תתכבד וכיון דלאו כבוד דינך הוא אינה רשאי למחול על כבוד אבותיה ונעשה לו גס ומהדרו לי תמני סרי דרי חינורתא הלאו מן השמים פי טעם זקנים יקח ויש בו דעת זקנים מלבד זכות אבות ראוי לכה והיו במספר י"ח להודיע פי הוא איש ח"י רב פעלים מקבצאיל וראוי להיות נשיא בישראל: והנני חוזר לדברינו ביישוב קושיתנו על סוגי' ש"ס ברכות, הגם שמלה שמחל ע"כ א"כ מחול מ"מ מקשה שפיר על רב מדר"א בר"צ דרצו לקראת מלכי ישראל דהוא והם פולם חייבים למחול ע"כ נגד כבוד המקום והוא נכון ופשוט, אלא דעדיין לא נחה ונתיישבה דעתי לגמרי די"ל שאני כבוד מלה שהוא עצמו כבוד ה' שמכבדין למלה בשביל שנתן וחלק לו הקב"ה מכבודו ית"ש וכן מברכי' על מלה ישראל שחלק ולמלה או"ה שנתן מכבודו וכו': ובדרוש אנדה אמרתי מאז מ"ש רש"י בפ' ויגש ויפול על צנאריו אבל יעקב לא

נפל ולא נשקו ואמרו רבותינו שהי קורא ק"ש, וצ"ל למה לא קרא ק"ש לפניו או לאחריו כמו יוסף שבנודאי הי קורא ק"ש לפניו או לאחריו, וי"ל להיות כי מצינו שפיכד יעקב את יוסף בכבוד מלך פדאמרו וישתחו ישראל על ראש המיטה תעלא בעידני סגיד ל', ולפמ"ש דמה שמכבדי למלך הוא מפני שהוא נבחר מאת ה' וחקל לו מכבודו וזהו כבודו של מלך בו"ד שחקל לו מלך מלכי המלכים הקב"ה מכבודו ומי שפורק מעליו עול מלכות שמים ומקיל בכבודו, ומכבד למלך בו"ד נגרע כבודו של מלך בו"ד כמוכון, ומקרא אני דורש בזה ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב, ובמדרש עם שונים הלכות אל תתערב והוא תמוה ונ"ל דאמר קרא ירא את ה' בני ועי"ז תהי ירא גם מפני המלך כי חלק לו ה' מכבודו, ועם שוני המשנים שאין להם יראת ה' ופורקים עולו מעל צואריהם לגמרי לולי יראת מלך בו"ד שאינו סובל עם בלי עול משפטים וחקים כל עם ועם ילכו בשם אשר בו יכונה ולא יהיו בלי דת המקשר אותם ולא יהיו כעיר פרוצה, והיינו ועם שונים שיראים את ה' מפני שיראים מפני עונשי המלך כי מלך במשפט יעמיד ארץ וחמת מלך וכו' אל תתערב, וא"ש המדרש עם שונים הלכות אל תתערב כי אלו שמתחזקים בדתם מפני יראת המלך שונים ומשנים ההלכות מזמן לזמן לפי המקום ושיוני העתים ומלכים ושרים מסכימים עמהם כי כן נכון לפי שכל אנושי, אבל מי שיראת ה' קודמת ליראת מלך בו"ד ונהפוך הוא שהוא ירא מפני המלך בשביל שמורא שמים עליו הוא פי מלך שומר על שבועת דברת אלקי מפני שנשבע להקב"ה שיקיים דבריו איש כזה לא ישנה הלכות לפי המקום והזמן בהסכמת מלך ושרים כי את אלקים הוא ירא ואת מצותיו שמור ישמור ולעשות רצון ה' הוא חפץ והיינו ירא את ה' בני ועי"ז ומלך תירא מפני המלך, ועם שונים הלכות מזמן לזמן אל התערב והבן: ואחר הנצעת דברים אלו מוכן הא דקרא יעקב ק"ש בשעה שהתראה אל יוסף פא"פ לאשר פיכדו ליוסף בכבוד מלכים ולהראותו כי מכבדו בכבוד המקום שחקל לו מכבודו ולא מפני שהוא נבחר מאת פרעה מלך בו"ד לכן קרא וקיבל עליו עול מלכות שמים ומשו"ה מכבד אותו כ' חלק לו ה' מכבודו ונתן מהודו עליו ועי"ז נתעלה כבוד מלכותו של יוסף וא"ש נכון: ולהיות כל מה שמרבי בכבוד המלך ומברכי שחקל או נתן מכבודו וכו' מתעלה כבוד ה' כי מכבדי למכונדי לכבודו, אפשר בכה"ג לא אמר ר"י אמר רב דכבוד הבריות כזה אין דוחה לאיסור, ול"א רק במוציא פלאים בבגדו וכדומה דליכא כבוד שמים אלא כבוד הבריות בנודאי מסתבר לעשות רצון ה' עדיפא מכבוד בריות, אבל בכבודו של מלך שיש בו כבוד ה' מנ"ל דאמר רב כה"ג אין חכמה וכו' נגד ה' שאינו נגד ה' רק לכבוד ית"ש כי הוא עשהו ולו הגדולה והתפארת שהוא המתנשא לכל לראש וצ"לע לפום רהיטא: וקושטא דמלתא לדינא מוכח מר"א בר"צ עצמו דאפי' לקראת מלכי ישראל לא שרי רק איסור דרבנן דהא אמר רב"צ מדלגין היינו ע"ג ארונות שהם רק טומאה דרבנן לקראת מלכי ישראל ומלכי או"ה משמע כמו ארונות שדלגו לקראת מלכי או"ה כן לקראת מלכי ישראל דוקא ע"ג ארונות שהם מן הרוב שיש בהן חלל טפח, אבל ע"ג ארון שאינו מן הרוב שיש בהן חלל טפח דאיכא ספק טומאה דאורייתא אפ' לקראת מלכי ישראל דמברכי שחקל מכבודו וכתוב בשלמה וישב שלמה על פסא ה' מ"מ לא שרי רק טומאה דרבנן: ויש לעי' לפמ"ש תוס' לקמן כ' ע"א סוף ד"ה שוא"ת דטומאת פהנים הותרה בקום ועשה משום כבוד הבריות ולא ילפי מינ' דט"כ קיל דאינו שנה

בפ"ל לא צ"ל פדמתרין תחלה פדרכא וכו' ורוב ארונות וכו' דאפי' טומאה דארזיתא
נדחה מפני כבוד הבריות ועי' רמב"ן בספרו תולדות אדם, ולפמ"ש מדאמר ראבר"צ
מדלגי' היינו ע"ג ארונות וכו' ולא לקראת מלכי ישראל משמע דוקא ע"ג ארונות דליפא
רק טומאה דרבנן, דאל"ה מאי קמ"ל ה' טומאה דארזיתא נדחית, ועוד דמשמע מלכי
ישראל דומי' דמלכי או"ה ובמלכי או"ה בנודאי רק בטומאה דרבנן דמשום שפא ינפה
בנודאי לא התירו רק טומאה דרבנן לכל היותר, ולשיטת רש"י לקמן דבמת מצוה אין
פאן דחי' דלא על מ"מ נאמרה תחלה א"ש פמוכן ולתוס' ודעימין' לפום רהיטא צל"ע:
וזאת תורת העולה מדברינו, העולה לדינא לעניות דעתך, א' דיש מצוה וחיוב לכבוד
למלך א"ה ולנהגהו בכבודות ואפי' לצאת ולרוץ נגדו, ב' אפי' פבר ראה אותו ולא פא
פעם שנית לא בחיל ולא בכח פבוד יותר מפ"ר, ג' אפי' איסור דרבנן נדחה מפני פבודו
בצירוף שיש בו ג"כ משום שאם ינפה יבחין וכיון שהותר בפ"ר גם בפעם שני ושלישי
עד אין מספר תדחה איסור דרבנן מפניו וסמוך לפי פינו דמלתא דרבנן היא מסתבר
דמחלו על יקריהו פל כה"ג כמ"ש רש"י וכדברי קדשו של אבינו רועינו מאורינו
ומורינו וצ"ל: ונבוא לנדון שלפנינו לצאת לקראת המלך יר"ה ביה"כ שחל בפשכת עם
ס"ת ברחוב שאינה מעורבת לא נ"ל להתיר מעיקר הדין הגם דאיסור דרבנן נדחה מפני
מלכי או"ה פמו שפארנו היינו משום פדי שאם ינפה יבחין וטעם זה שייך דוקא לצאת
לקראתו פדי שיראה פבודו ואם ינפה יבחין מה בין פבודו לכבוד מלכי ישראל, אבל אין
להתיר טלטול ס"ת במקום האסור דהא משום שאם ינפה ל"ש פזה פמוכן ומשום
להרבות פבודו עי"ז ה' לא אמר ראבר"צ דמותר במלכי או"ה משום פבודו אלא משום
שאם ינפה וגם לפמ"ש דתיתי אית בי' משום פבודו ומשום שאם ינפה יבחין וכתבנו
משו"ה פינו שהותר בצירוף ב' טעמים בפעם ראשון שוב לא נתנו התיירא לפרקים
ולשעור' והתירו בכ"פ כ"ז פדבר דשייך ג"כ משום שאם ינפה יבחין, אבל פדבר דלא
שייך גבי' שאם ינפה יבחין פמו בנדון שלנו לא התירו מעיקרא ל"ש פ"ר ל"ש פ"ש
ושלישי כנלע"ד לעיקר דינא: אמנם פן לאשר פבר נהגו מקדם קדמתו לצאת לקראת
המלך עם ס"ת וכבר הורגלו בי' וידוע להזן, המונע פדבר זה נראה לעין פמוזלזל ומוריד
פבוד המלך הגם פני טעמינו אתנו אנחנו ידענו פני לא מהקלות בפבודו הוא ח"ו, אם
לפנינו גלוי לפניהם מי גלוי, אם לפניהם נגלה טעמינו, לפני ההמון אינו גלוי ונראה לעין
המון פמוריד פבוד המלך ופזה בנודאי איסורא איפא וגם יש בו משום איבה וכמה פדברים
התירו משום חשש איבה, מה"ט נלפע"ד להסכים עמך למעשה להוראת שעה פאשר הי'
פשוט בעיניך דמותר לצאת בס"ת ביה"כ שחל בפשכת הגם דאית בי' תיתי לכמה פוסקים
מ"מ מה"ט דכתבנא ראוי' ונכון להתיר אם אי אפשר ע"ד היתר ועי' ט"ז סי' שמ"ט ס"ק
א' דבכרמלית עצמו אפשר ע"י הושטה אבל מחצר לכרמלית אסור וע"י עפ"ם הו"ל
מ"ע הבאה בעבירה דזלזול הוא לס"ת לטלטל ע"י עפ"ם, ועיין אכן עוזר שם עצה
היעוצה ועי' מג"א סי' ש"א ס"ק ח' ובמחצית השקל שם.

גם יש לצדד להתיר ע"י קטן מרשות היחיד לרחוב עיי' ט"ז סי' ש"מו ס"ק נ"ו ועי'
תשובות ח"ס חלק ששי' ס' י"ג, וכאן לא שייך אתי למסרה דלא שכיח פלל כה"ג, וברחוב
יש להתיר אפי' ע"י קטן א' לטלטלו פחות מד"א די"ל בקטן לא שייך איסור דפחות
מד"א דאסור משום דאתי לטלטל ד"א בב"א וקטן אין דרכו לילך בב"א עיי' ריטב"א

בְּמֹת סוּגְלֵי דְקָטָן או"נ, וַיֵּשׁ לְעֵינַי לְהַקְשׁוֹת וּלְיַפְרֹךְ שָׁם בְּזֶה ע"ד פְּלִפּוּל ואכ"מ, הַנְּלַפְע"ד וְאֲשֶׁר הֶעֱלֵתָה מְצוּדָתִי וַיִּשׁוּטְטוּ רַעֲיוֹנַי בְּעֵנַי זֶה הַנּוֹצְעָתִי לְפָנָי וְאֵת אֲשֶׁר תִּבְחַר תִּקְרַב, וַיִּהְיֶה לְנוּ טוֹב מוֹעֵל וְעָרַב הַכ"ד אֲחִיף אוה"נ דש"ת חוּתֶם בְּאַהֲבָה עִם בְּרַפְת גמח"ט לְאַלְתֵּר לְחַיִּים טוֹבִים וּמְתוֹקָנִים וְנִזְכָּה לְחֻזוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ וְלִרְאוֹת פָּנִים פ"ב ג' ג' דְסְלִיחֹת בְּרִכּוֹת לפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׂמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג מהרמ"ס זצ"ל לְתִשְׁבָּה לַח שְׁפַעַת שְׁלוֹמִים לְבָנֵי תְלִמִּידֵי חֲבִיב נִפְשֵׁי הַרְבֵּנֵי הָאֲבָרָה מִןפְּלֶג בְּתוֹ"י הַנְּתִיק מ"ע מוֹרָג חֲרוּץ בְּרַק הַשְּׁנוֹן מְלֵא בְּרַפְת ד' הַקָּצִין כש"ת מו"ה מִנְּשֵׁה סוֹפֵר נ"י: מַע"י אֲצַבְעוֹתַי רְאִיתִי וְתַחֲלָתָה עַד"ת הַטֵּבֶת לְרְאוֹת כִּי רֵאִי הַצ"צ שְׂמֵבִיא הַמַּג"א רִישׁ הַלֵּכ' שֶׁבֶת מִמְשַׁנָּה סוֹף פ"א דְכָרִיתוֹת יֵשׁ לְדַחֲוֹת וְאֲעֲתִיק לָהּ מ"ש אֲבָא מֵאוה"ג זצ"ל בְּגִלְיוֹן ש"ע שְׁלוֹ וַז"ל הַטְּהוֹר אֵין גְּדוֹן דוֹמָה לְרֵאִי דְהֵתֶם לֹא דָרַשׁ לְאַסוֹר אֲלֵא שְׂאִין הַשְּׂאָר עֲלֵי חוּבָה, וּמ"מ אִם תִּרְצֶה תִּבְיֵא גַם הַשְּׂאָר וּמִסְתַּמָּא כֵּן עָשׂוּ אַחַר שֶׁהוֹזְלוּ הַקִּינִים מִשֶּׁא"כ אִם עָבַר הַשֶּׁבֶת בְּלֹא דָגִים אֵינוֹ יוֹכֵל לְתַקֵּן, וְעוֹד הֵתֶם הוּא לְהַצִּיל הָעֵנִי מֵאִיסוֹר פְּרֵת, אֲבָל הֵכָא שְׂאִין יֵד הָעֵנִי מְשַׁנָּת פְּטוֹר הוּא, מ"מ נִכּוֹן לְתַקֵּן לְשַׁבֵּר מִלְּתַעוֹת מִקְרֵי הַשְּׂעַר, אֲבָל לְלַמּוֹד מְזֶה לְמַק"א צָרִיף עֵיוֹן, וְעֵינִי בְּפִי הַמְשַׁנָּה לְרַמְב"ם ספ"ד דְּגִיטִין וּבְתוֹס' יו"ט וּבַמַּג"א לְקַמֵּן סִי תִרְנ"ו עכ"ל, וּבְתוֹף דְּבָרֵי קָדְשׁוֹ קָצַת מְדַבְּרִיף וַיִּפֶּה פְּנוֹנֵת: וְלִמְלֵאוֹת מְבֻקְשָׁה לְהַשְׁמִיעָה שְׁנִית מֵהַ שְׁשֻׁמְעָת מִמְּנֵי בְּלִמְדֵינוֹ הַלֵּכ' שֶׁבֶת מְשַׁמֵּי דְאֲבָא מֵאוה"ג זצ"ל עַל רַש"י ב'פ' יִתְרוֹ וַז"ל זְכוֹר שְׂאֵם גְּזַמֵּן לָהּ חֲפִץ יָפֶה תִּהְיֵי מְזוּמָנֶת לְשֶׁבֶת וְהוּא כב"ש, וְהַקְשָׁה הַרְמַב"ן שָׁם לָמָּה נִקִּיט רַש"י כב"ש נִגְדַּד ב"ה דְּהִלְכְתָא פְּנוֹתִי וְהוּן הֵן הַדְּבָרִים שְׁשֻׁמְעָתִי מִפִּי קָדְשׁוֹ זצ"ל ע"פ שְׁמִפְרֵשׁ פְּלוּגְתָא דב"ש וּב"ה, דְּאָמְרוּ וַז"ל הִלֵּל מְדָה אַחֲרֵת הֵיטָהּ בּוֹ שְׁפַל מַעֲשָׂיו לַש"ש, הֵינֵנו שְׂאֲכַל כָּל יָמָיו לַש"ש ע"ד שֵׁכ' הַרְמַב"ם בְּכָל דְּרָכֵיף דְּעָהוּ וְכָל מַעֲשָׂיָה לַש"ש ע"ד שֵׁכ' הַרְמַב"ם בְּכָל דְּרָכֵיף דְּעָהוּ וְכָל מַעֲשָׂיָה לַש"ש וְהִלֵּל הִי מַעֲצָר בְּרוּחוֹ שֶׁהִי מְכַנְּוֵן בְּכָל מַעֲשָׂיו לַש"ש וְהֵיט' גַּם אֲכִילַת חוֹל מְצָנָה וְהִי בְּטוֹחַ שְׁיִזְמִין לוֹ ה' לְשֶׁבֶת דְּבָר אַחַר פִּינּוֹן שְׂגַם בְּאֲכִילָהּ זוֹ מְכַנְּוֵן לְמַצְנָה, וּב"ש לֹא הִי לוֹ מְדָה זוֹ כ"כ שְׁיֵהֵי' כָּל פְּנוֹנָתוֹ לַש"ש וְעכ"פ לֹא הִי בְּטוֹחַ לְבוֹ תְּמִיד שְׁתֵּהֵי' פְּנוֹנָתוֹ רְצוּנֵי לַש"ש לְכֵן הִי מְשַׁמֵּר מְחַד בְּשֶׁבֶת לְשֶׁבֶת, וּלְפ"ז אֲנִי מֵהַ נַעֲנֶה בְּתַרְי' דב"ש שְׁלֵא הִי יוֹכֵל לְעַמּוֹד בְּנִפְשׁוֹ שְׁיֵהֵי' פְּנוֹנָתוֹ בְּכָל אֲכִילָהּ לַש"ש וְאָמַר מְחַד בְּשֶׁבֶת לְשֶׁבֶת קו"ח אֲנִי וַיִּפֶּה כ' רַש"י זְכוֹר מְחַד בְּשֶׁבֶת לְשֶׁבֶת אֵלוֹ דְּבָרֵי קָדְשׁוֹ זצ"ל וְש"י.

וְאֲנִי בְּעֵנֵי הוֹסְפֵתִי דְּבָרִים לְפָרֵשׁ הָא דְאָמְרוּ וַז"ל ב"ש הִי אוֹכֵל כ"י לְכַבּוֹד שֶׁבֶת מְצָא בְּהֵמָה נְאֻה אָמַר זוֹ לְשֶׁבֶת מְצָא אַחֲרֵת נְאֻה הֵימָנָה הִי אוֹכֵל הָרֵאשׁוֹנָה וּמִנִּיחַ הַשְּׁנִיָּה, וַז"ל אֵיף עֵי"ז הִי אוֹכֵל בְּכ"י הַשְּׁבוּעַ לְכַבּוֹד שֶׁבֶת, מֵהַ עֵנִין אֲכִילַת חוֹל לְכַבּוֹד שֶׁבֶת, רַק שֶׁהִי זוֹכֵר וּמְכַבֵּד הַשֶּׁבֶת מְחַד בְּשֶׁבֶת, וְרַש"י בְּבִיצָה נִרְאָה שְׁרָצָה לְהַשְׁמֵר מְזֶה וְכ' מְתוֹף שֶׁהִי אוֹכֵל הַפְּחוּשָׁה בְּחוֹל הִי אוֹכֵל הַשְּׁמָנָה בְּשֶׁבֶת, וְצָרִיף פִּירוּשׁ לְפִירוּשׁוֹ וְכִי אִם לֹא אֲכַל הַפְּחוּשָׁה בְּחוֹל לֹא הִי יוֹכֵל לְאַכּוֹל הַשְּׁמָנָה בְּשֶׁבֶת, וַז"ל ע"פ ש"ס פְּתוּבוֹת כ"י עֵנִי רַעִים ב"ס אוֹמַר אֲפִי בְּשֶׁבֶת וּי"ט שְׁיִנּוּי וְנוֹסַת תְּחִלַּת חוֹלֵי מַעֲיִים, וַז"ל וְנִדְאֵי ב"ס לֹא הִי מְתַאֲנָה תְּאֻנָּה לְאַכּוֹל בְּשֶׁר, וְכֵן דְּרָפָה שֶׁל תוֹרָה פֶּת בְּמַלְחָה וְכו' אֲלֵא שְׁשִׁיעַר בְּנִפְשׁוֹ אִם לֹא יֵאָכֵל בְּשֶׁר כ"י הַשְּׁבוּעַ וְכִשְׂיֵאָכֵל בְּשֶׁבֶת יֵהִי שְׁיִנּוּי וְנוֹסַת וַיִּהְיֶה מְעוֹנָה בְּשֶׁבֶת, וְתַתְּהַפֵּף לוֹ הָעוֹנֵג לְנַגַע, לְכֵן אֲכַל בְּשֶׁר בְּחוֹל כְּדֵי שְׁלֵא יִזְיֵק לוֹ הָאֲכִילָהּ בְּשֶׁבֶת,

וְלִכְּנֹן אֶכְלֵה הַפְּחוּשָׁה בְּחֹל וְעִי"ז יוּכַל לְאַכּוֹל וַיַּעֲרֹב לוֹ הַשְּׂמֵנָה בְּשֶׁבֶת וְזֶהוּ שֶׁכִּי רַש"י
מִתּוֹךְ שֶׁאֶכְלֵה הַפְּחוּשָׁה בְּחֹל, אֶכְלֵה הַשְּׂמֵנָה בְּשֶׁבֶת, וְנִמְצָא שֶׁהִיא אוֹכֵל כ"י הַשְּׂבוּעַ לְכַבּוֹד
שֶׁבֶת וּא"ש, וְכִי כֵן גַּם אֶכְלֵת ב"ש כ"י הַשְּׂבוּעַ הִיא לְמִצְוַת פְּדֵי שְׂעִיר עִזִּים לֹא אֶכְלֵתוּ בְּשֶׁבֶת
לְקַיֵּים וְקִרְאֵת לְשֶׁבֶת עֹנֵג, וְחָשַׁשׁ לְתַעֲנוּג הַגּוֹף, מ"מ יֵשׁ בּוֹ מִצְוָה בְּאֶכְלֵיהָ פְּדֵי שְׂעִיר עִזִּים
לֹא מֵאֶכְלֵה הַשְּׂמֵן בְּשֶׁבֶת כִּמ"ש וְהֵבִין: וְעִי"ג רַמְבַּ"ן פ' בְּשַׁלַּח שֶׁכִּי שֶׁהִשְׁלִיכוּ לֹא הִיא רַק
לְגִדּוּלִים וְחִסְדִּים, וְלִכְּנֹן הִתְלוּנְגוּ וּלְבִסּוֹף כ' ע"ד הַפְּשׁוּט שֶׁלֹּא הִיא רַק לְיָמִים וְעֵתִים
רְחוּקִים וּלְפַעַ"ד לְהוֹסִיף וּלְפָרֵשׁ דְּלִכְאוּר' לָמָּה הִיא לְגִדּוּלִים וְחִסְדִּים תְּמִיד, גִּדּוּלִים
וְחִסְדִּים מְסַתְּפִים בְּמוֹעֵט וְאֵינָם חֲפָצִים בְּמוֹתְרוֹת, נ"ל כִּי גִדּוּלִים וְחִסְדִּים שֶׁהִיא כָּל
מַעֲשֵׂיהֶם לִש"ש וְאוֹכְלִים לְמִצְוָה לִכְּנֹן נִתְּן לָהֶם ה' תְּדִיר שְׁלֵוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וּלְתַקֵּן
הַמְּאָכֵל, וּנ"ל לְצָרָף גַּם מִש"כ הַרְמַב"ן בְּסוֹף שֶׁהִיא לָהֶם לְיָמִים וְעֵתִים וְלֹא תְּדִיר הֵינּוּ
לְהַמְוִינִים שְׂאִין אֶכְלֵתֶם לִש"ש לֹא נִתְּן לָהֶם רַק לְיָמִים יְמֵי שֶׁבֶתָא וּלְעֵתִים יְמֵי טוֹבִים
שֶׁיֵּשׁ מִצְוָה בְּאֶכְלֵת בְּשׂוֹר וּלְגִדּוּלִים שְׂאוֹכְלִים לִש"ש נִתְּן לָהֶם בְּכ"י פנ"ל, וּבְזֶה יוּבֵן מַה
שֶׁהִתְלוּנְגוּ זְכָרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חָנָם, וְכ' רַש"י חָנָם בְּלֹא מִצְוֹת, וּלְמ"ש
מוּבָן הֵיטֵב שֶׁהִתְלוּנְגוּ שְׂאִין לָהֶם בְּשׂוֹר לְאַכּוֹל רַק בְּיָמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מִצְוָה בְּאֶכְלֵת בְּשׂוֹר
וּבְמִצְרַיִם אֶכְלוּ חָנָם בְּלֹא מִצְוֹת וּא"ש: וַיֵּשׁ לְהֵבִין בְּזֶה שֶׁאָמַר ה' הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֲרָה כ' רַש"י
הַזְמִינּוּ עֲצָמֵיכֶם לְפֹרְעָנוּת וְכֵן הוּא אוֹמֵר הַקְּדִישׁ לְיוֹם הַהֲרָגָה וּנ"ל דְּלִכְּנֹן בְּחָר ה' בְּלִשׁוֹן
זֶה דְּמִשְׁמַע תְּרַחֵם קַדְוִשָׁה וְהַכְּנָה לְפֹרְעָנוּת וְאִם יִתְקַדְּשׁוּ עֲצָמֵם לְאַכּוֹל לִש"ש כְּמוֹ גִּדּוּלִים
וְחִסְדִּים יֵהִי לָהֶם לְטוֹב כְּמוֹהֶם, אֲבָל יַדַּע ה' כִּי יֹאכְלוּ לְתִיאָבוֹן כִּי הִתְאוּוּ תִּיאָנָה וְלֹא
הִתְאוּוּ תִּכְלִית הַנְּרָצָה לְקַדְוִשָׁה לִכְּנֹן אָמַר וְהִיא לָכֵם לְזֵרָה אֶכְלֵת זֵר לְתִכְלִית זֵרָה וְהֵבִין:
וְעִי"ג בְּמִזְרָחֵי שֶׁכִּי לְיִישָׁב רַש"י הַנ"ל לְהַצִּילוֹ מִקְּוִשׁ רַמְבַּ"ן וּמִדִּיּוּק בְּלִשׁוֹן רַש"י שֶׁכִּי
וְאִם נִזְדַּמְּן לָהּ חֲפִיץ יָפֵה תִּהְיֶה מִזְמִינּוּ לְשֶׁבֶת לֹא כ' מֵאֶכְלֵל טוֹב אֲלֵא חֲפִיץ יָפֵה וְנִכְנַס לְחִלָּק
בֵּין מֵאֶכְלֵים שְׂמִצּוּיִים לְחֲפָצִים טוֹבִים וְכִלִּים חֲדָשִׁים שְׂאִין מִצּוּי' תְּמִיד עִי"ז, וְעַפ"ז
פִּירְשֵׁתִי מְדַרְשׁ פֶּלֶא וּמוֹבָא כְּמִדּוּמָה לִי בְּפִרְשֵׁת דְּרָכִים זְכוּר בֵּינָם שְׂמִיר בִּיבֻשָׁה וְאִין לֹא
מוּבָן, וּי"ל ע"פ מְזַרְחֵי דְּמַחְלָק בֵּין מֵאֶכְלֵי' הַמְּצוּי' לְחֲפָצִים שְׂאִין מִצּוּי' כ"כ וְלְדַבְּרֵי י"ל
גַּם בְּמֵאֶכְלִים יֵשׁ חִילוּק בֵּין יָם לְיִבְשָׁה בִּיבֻשָׁה מִצּוּי' מֵאֶכְלִים טוֹבָא, אֲבָל בֵּינָם אֵין מִצּוּי'
וְצָרִיף לְיַקְחַ עִמּוֹ זִכְרוֹר מִחַד בְּשֶׁבֶת וַיִּזְמִין לְשֶׁבֶת וְהֵינּוּ זְכוּר שֶׁיִּזְכָּר קוֹדֵם שֶׁבֶת
זֶהוּ בֵּינָם שְׂאִין מִצּוּי', וְשְׂמִיר הֵינּוּ שֶׁיִּשְׁמָר שֶׁיִּשְׁנֶה הַשְּׁבֶת לְפָנֵינוּ בַּל יִחּוּל וַיִּכְבְּדוּ בִּיבֻשָׁה
א"צ לְזָכּוֹר רַק לְשְׂמִיר פנ"ל: שׁוּב מִצְּאֵתִי בַּס' שֶׁם אֲפָרִים עַה"ת מִהַגְּאוֹן מִהַר"ז מְרַגְלִיּוֹת
זצ"ל כִּי מִצְּאֵתִי מִצְּאֵת בְּפִסְיָתָא דְּמִיָּתִי דַּר' שְׂמֵלָאֵי וּר"א עֲבָדוּ כִּב"ש וְכ' הוּא הִלָּל דֵּהִי
כָּל מַעֲשָׂיו לִש"ש הִכָּל כְּעוֹשָׁה בְּקַדְוִשָׁת שֶׁבֶת וְהַאֲמוּרָאִים הִחְזִיקוּ בְּמִדַּת ב"ש שֶׁהִיא
מִדַּת כָּל אָדָם שֶׁלֹּא הִיא בְּמִדַּת כָּחֵם כְּמִדַּת הִלָּל שֶׁהִיא כָּל מַעֲשָׂיו לִש"ש וְשִׁפִּיר כ' רַש"י
ע"פ פְּסִיקְתָּ אֵלוֹ דְּבָרֵי זצ"ל, וְהֵם כְּדַבְּרֵי אַאמ"ו מֵאוֹה"ג זצ"ל וְעוֹלִים בְּקִנְיָה א', וְהַגְּאוֹן
מוֹהַר"ז מְרַגְלִיּוֹת זצ"ל מִצְּאֵת לְדַבְּרֵי עֶזֶר מִן פְּסִיקְתָּ וְאַמֶּת נִכּוֹן הַדְּבָר: וַיֵּשׁ בֵּין תִּירוּצִים
אֵלוֹ נִפְקוּת' לְדִינָא לְתִי מְזַרְחֵי יֵשׁ חִילוּק בֵּין מִצּוּי' לְאֵינוֹ מִצּוּי' כְּגוֹן חֲפָצִים וְכ"ה, וּלְמ"ש
אֲנִי בְּכֹנוּת הַמְּדַרְשׁ בֵּינָם וְכַדּוּמָה לֹא בְּמִדְבָר שְׂאִין מִצּוּיִים מֵאֶכְלִים מוֹדָה ב"ה לְב"ש,
וּלְפִי תִי הַגְּאוֹנִים הַנ"ל זצ"ל וְע"פ פְּסִיקְתָּ אֵפִי בְּדַבְּרֵי הַמְּצוּי' יֵשׁ לְהַזְמִין הַמְּוֹבָחָר לְשֶׁבֶת
עַד שֶׁיִּזְמִין לֹא ה' טוֹב וּמְוֹבָחָר כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה ב"ש, וְהַרְמַב"ן לֹא נִכְנַס לְחִלָּק בְּכ"ז, וְהַטּוֹר
מְבִיא פְּלוּגָת' ב"ש וְב"ה וְסַתֵּם וְלֹא הִכְרִיעַ לְהִלָּכ' וְסַמָּךְ דְּבַכ"מ הִלָּכ' כְּב"ה נִגְדָה ב"ש,

וסתם ולא כ' חילוקי דינים בין מצוה לאינו מצוה, ש"מ דל"ל לחלק, וכן בש"ע לא נזכר פלוגתא דר"מ ור"נ מביא מא"ז דיש לעשות כב"ש דב"ה מודה דכב"ש עדיף טפי וקמ"ב"ן כ' בפ' יתרו דהל"כ כב"ה ובס"י רמ"ב משמע כא"ז ע"כ, ומהתימא דלא הביא ג"כ שיטת רש"י ואפשר דס"ל לד"מ מרש"י אין הקרח די"ל כמ"ש המזרחי מדיוק לשון רש"י דוקא בחפץ וכלי חדש שאינו מצוה, והוה מכילתא דמביא קמ"ב"ן דפליגו שמאי הזקן והלל הזקן בחפץ נאה וכלי חדש בזה הלכה פשמאי הזקן, אבל בפלוגתא דב"ש וב"ה ס"ל לרש"י דהלכה כב"ה דהלכת' בבית הלל בכ"מ, ולא פליגו ב"ש וב"ה רק במאכלים ולא בחפץ עיי' במזרחי בפני' ולפ"ז אין מרש"י ראי' דס"ל כא"ז, ולכן מביא הא"ז וקמ"ב"ן דפליגו ולא נכנסו לחלק בין חפץ למאכל פן י"ל, ועדיין קשה דהו"ל להביא שיטת רש"י דס"ל עכ"פ לענין פלים כא"ז דלא פרמ"ב"ן וצ"ע: והנה בהגהת רמ"א לא כ' מנה פלוגתא דב"ש וב"ה בס"י רמ"ב ולא בס"י ר"נ, ונראה דדחוק לרמ"א מ"ש הא"ז, ונראה לו עיקר פרמ"ב"ן והמג"א מעתיק לשון הד"מ, ומביא עוד בשם הב"ח בס"י רמ"ב, ועיי' בב"ח דמביא ג"כ א"ז הנ"ל וכ' וכן הוא במכילתא, וקמ"ב"ן מביא ג"כ המכילתא דפליגו לב"ה ואין ראי' משם, אלא מפסיקת' הנ"ל נראה דנקטו האמוראים עיקר כב"ש וטעמייהו או דצ"ל כמ"ש הא"ז, ויותר מסתבר ונכון בטעמ' פגאונ' בתראי אאמ"ו מאוה"ג צ"ל והגאון מוהר"ז מרגליות צ"ל, וטעמם לשבח, ובלי ספק אלו רמ"ב"ן וטוש"ע ורמ"א פסיקת' זו היו פוסקים הדין פאמוראי דעבדו עובדא כב"ש, ואנחנו שידענו נקיטי' פנותי', וכבר העיד הב"ח שפן נוגגי' כב"ש, ומנהג ישראל תורה היא ע"פ פסיקת' הנ"ל כנלפע"ד, וכל המקנים זכור מחד בשבא לשבתא בכל מילי, ומענגו בשלשה דברים, יזכר לטוב לפני הטוב ומטיב ית"ש, ויזכה לנחלה בלי מצרים, ויזכה לשמוע מבשר טוב בראשי הקהלים הכ"ד אביה אוה"נ דש"ת.

פ"ב פאור בוקר ליום א' לסדר עקב אשר שמע אברהם בקולי תרכ"ז לפ"ק: ה' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה לט שלום רב לאוהבי תורה, הולכים לאורה, ונצלו מפל צוקה וצרה, ה"ה תלמידי חביבי הג' הרבני המופלג בתורה ונראה נפלאה, מלא ברפת ה' ונדיו רב לו בתורה, פנמי' ממלל רב רבון הקצין כש"ת מו"ה שלום בער שטערן נ"י יהל אורו פכוכבים לעולם ועד בשבת תחכמוני בק"ק ס"ה יע"א: יקרתך קבלתי עם מעט צרי ח"ת ורעיונה בכבוד שבת מלכ' ומ"ש במ"ש הטור ס' רמ"ט ממשמעות ש"ס ערובין דת"ח ואנשי מעשה מתעני' בע"ש וב"י כ' דאין ראי' זו מוכרחת, ופלפלת קצת בזה ועי' הגהת מהרל"ח, ולפע"ד נראה לחזק ראי' זו ביותר מדאבעי' לי' הנהו ב"ב רב, ולא מפעי לי' סתם מאן דיתבי בתעני' בע"ש מהו ולמה אבעי לי' דוקא בבר בי' רב, נ"ל ע"פ שאמרו ז"ל במס' תענית האי צורפא מרבנן דיתבי בתענית ליכלו פלפא לשיראידמבטל ממלאכת שמים ולכן נקיט ב"ב רב דיתבו בתענית' במעלי דשבתא דבחול לא שרי לי' למיתב בתענית רק במעלי שבתא לכבוד שבת וכמו שפבטל מלימודו להכין לצרכי שבת פן שרו לי' למיתב בתעני' הגם דמתבטל קצת עי"ז מת"ת דהכנה היא לשבת פדי שיהי' תאב לאכול ומבעי' לי' יותר בבר ב"ר דמתענה לכבוד שבת אם ישלים דאפשר גם אם אסור להשלים תעני' שקבל עליו בע"ש לענות נפשו ולתשובה, ב"ב רב דמתענה לכבוד שבת אפשר דשרי לכנס לשבת פשהוא מעונה ואינו פוגם בזה כבוד שבת פיון שתענית זה עצמו לכבוד שבת הוא ופשיט לי' דקיי"ל כר"י דכל תענית משלים

אפי' שאינו לכבוד שבת כ"ש תענית זה דלכבוד שבת הוא, ואי הוי מבעי' במתענה דעלמא שקבל עליו בע"ש, ה"א בב"ר פשיט' לי' דיוכל להשלי' לכן מבעי' לי' טפי בבר ב"ר דמתענה לכבוד שבת פנ"ל, וי"ל בזה קושני' תוס' ד"ה שאני יו"ט איך פשיט תענית רשות מתענית חובה, ולמ"ש א"ש פנין דלכבוד שבת הוא בנודאי אין להחמיר יותר לאסור להשלים משום פבוד שבת מתעני' חובה וקו"ח הוא, אלא למ"ד דאין משלימין משום דמתענ' בשבת אפשר גם זה שצם לכבוד שבת אסור פנין שמעונה ומזלזל בשבת מן הצד, אבל מאן דשרי בנודאי גם זה שרי הגם דמרצונו צם פנין דלכבוד שבת הוא וא"ש, אלא לפ"ז מי שמתענה תענית רשות בע"ש ולא פדי שיהי' תאב לאכול בשבת לא נפשוט מדר"י, כקושני' תוס' וי"ל אה"נ דלא ועי' וע"פ דברינו אלו בבאור דנקיט בב"ר דוקא יש ראי' מוכרחת למ"ש הטור דת"ח נהגו להתענות בע"ש פדי שיהיו תאבים לאכול וא"ש נכון ומ"ש הב"י שהי' יוכל להביא ראי' מפורשת מירושלמי דר' אבין צם כל ערבי שבתות, נ"ל פי משם אין ראי' דראוי' להתענות פדי שיהי' תאב ביותר בשבת ואין מביאים ראי' מאיש פרטי דאולי ר' אבין מקולקל במעיו ובעיכול המזון הי' ואלו אכל בע"ש לא הי' יוכל לאכול כלל בשבת ומבטל מעונג שבת, ולכן מביא מש"ס ערובין הנהו בב"ר משמע כל בב"ר מתענין בע"ש פדי שיהי' תאב יותר לאכול בשבת וכל המוסרי תאנה לאכול בש"ק לשם מצוה ה"ז משנבחה, וי"ל באפשר דוקא ת"ח ואנשי מעשה שידועים לכנין לאכול לשם מצוה ורגילים גם בימות החול לש"ש והיינו אנשי מעשה שכל מעשיהם לש"ש הם ונהגו להתענות בע"ש פדי שיהיו תאבים ביותר לאכילת מצוה וכל שתאב יותר ביותר מקיים וקראת לשבת עונג לקדוש הי' מכובד היינו שמענוגו לכבוד וקדושת השם, אבל המונים שאין כל מעשיהם לשם שמים, יש לחוש פשיהי' תאב ביותר לא יתפנין כלל בשבת למצות שבת רק למלאות פריסו פי ירעב כבש"ס גזיר בכ"ח שנים שצלו פסחיהם א' אוכל לשם מצוה וא' אוכל לשם אכילה גסה ע"ז נאמר צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, ואם אוכל בשבת לשם אכילה גסה לא יצא כלל, אפי' לר"ל דחולק על ר"י ונאמר משום שאוכל לשם אכילה גסה פושע קרית לי', נ"ל לענין אכילת שבת וי"ט מודה ר"ל, והוא עפ"מ שנתקשה בטורי אבן ר"ה כ"ח ע"ב דמקשה ר"ל אדר"ל דס"ל מצ"כ ואם לא התפנין לא יצא בנודאי מי שאוכל ואינו מתפנין שאינו יוצא פושע הוא, והעלה מצות פסח שאני שהפסח עומד לכו' ויש בו הכנה דרבה למצוה מקדישו ושוחטו במקום קדוש לכ"ע סתמא לשמה קאי ואצ"כ עיי' בו, א"כ באכילת שבת וי"ט דאכילה כזו איכא בשארי ימים בנודאי אין סתמא לשמה רק כשמכנין לשם מצוה, ועי' רמב"ם הלכ' יו"ט, מי שנועל דלתי ביתו ואינו מזמין עניים לשולחנו אין זה אלא מילוי פריסו נראה שלא קיים מצות שמחת יו"ט כלל ונ"ל שזהו דאמר ר"י במס' שבת פ' כ"כ תיתי לי דקימתי שלש סעודות מאי רבותי בזה אפי' מאן דהוא אוכל שלש סעודות, וגם מה קיימתי דאמר הול"ל אכלתי ג' סעוד', ולמ"ש א"ש דאמר תיתי לי שקיימתי ג' סעודות בכונה רצוני' וי"ל עוד דמי שאוכל לתאנת נפשו למלאות נפשו פי ירעב אחר שאכל ושתה מה הנאה יש לו והוא ענין עובר ויבקשהו ולא נמצא, אבל אכילה לש"ש דבר המתקיים הוא צדקתו עומדת לעד והיינו קיימתי ג' סעודות שעשה להם חיזוק וקיום למען יעמדו ימים רבים ועד"ז י"ל אינה דברים ששבת עצמו בהם והבין: המורם מכל זה שאין ראוי' להתענות בשבת משום פבוד שבת אלא

לחסידים ואנשי מעשה ות"ח שיודעים בנפשם שיש מעצור ברוחם גם פשהם רעבים ביותר לכונן דעתם לאכול לשם מצוה: ויש לי מן הקונשי' לפמ"ש הטור דב"ב רב יתבו בתענית' לכבוד שבת פשיט' שלא קבלו תענית דקבלת תענית דעלמא רק שהיו מונעים עצמם מלאכול כל ע"ש לשטות דר"י אמר משלימין היינו שמחנייב להשלים לשיטה זו פשיט לי רבא דחייב בב"ר להשלים מי יכריחו להשלים הא תלי' בדעתו ורצונו, ואי פשיט לי דמותר הא להו שיטה ת"ק ס"ל דמותר אם ירצה שלא ישלים א"כ לא תלי' בפלוגת' דר"ג ור"י דלכ"ע גם לת"ק מותר, וחיוב לכ"ע ליכא בבר"ר דיתבו בתענית וצלע"ג: יש לי להביא ראי' לשיט' זו דר"י ס"ל דחייב להשלים ות"ק ס"ל דא"צ להשלים אבל פשיטתא משלים ועי' מהרש"א דתל' זה בזה אם לר"י מותר להשלים לת"ק אסור להשלים, ואי ר"י חייב להשלים ת"ק ס"ל דאין חיוב אבל שרי להשלים, ונ"ל להראות פנים לשיטתו דר"י חייב להשלים קאמר, מדמדמה ר"י השלמה דעת"ב שחל בע"ש למפסוק בת"ב שחל בשבת אמרו לו אם אמרת לצאת ממנה שפבר אכל ושתה וכו' ותמוה על ר"י איך מדמה מלתא למלתא דלא דמי' כלל וצ"ע, ונ"ל דצ"ע למ"ד רשות להשלים או דת"ק ס"ל פן או ר"י לכל שיט' פדאית לי פיון שיוכל להשלים ולא חש משום שלא יכנס לשבת מעונה, יהי צריך להשלים, בתענית חובה ולמה יהי רשות בידו שלא להשלים במקום דליכא קפידיא והדבר צריך הסבר וטעם, ונ"ל דס"ל כל שאין רשאי לאכול הוא תאב ומעונה יותר כמו שאמרו ז"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו לאין לו, ומשו"ה גדול מעונה ועושה לא"מ ועושה שאין תאנה כ"כ לדבר שיש בידו לעשות, וה"ט דמאן דס"ל דא"צ להשלים דאם יהי צריך יהי מעונה ביותר ויכנס לשבת בעינוי גדול כ"כ לכן רשות נתונה אם ירצה יאכל ממילא ליכא עינוי כ"כ, ומאן דסובר דאסור ס"ל פיון דמ"מ מעונה הוא הגם שאינו מעונה כ"כ פשיטה' רשאי לאכול גם עינוי פזו אסור ואין רשאי להתענות ולכן אסור פנ"ל טעם לשבח: לפ"ז א"ש לשיטות דר"י אמר מותר להשלים, ות"ק ס"ל דאסור להשלים אבל פשיטתא משלים ע"כ דלא חש רק משום פשאסור לאכול יש לו עינוי וע"כ ליתן לו רשות לאכול ואמר לו ר"י א"א מודה בת"ב שחל בשבת דחייבא לפסוק מבעוד יום אמר לו אבל, הדר אמר לי מה לי לצאת בה או לכנס בה פשהו מעונה פיון דכשאסור לו לאכול הוא מתאנה ומעונה הוא ע"י שאסור לו ומנוע בע"כ, והשיב לו אם אמרת לצאת ממנה שהרי אכל ושתה אינו מעונה במה שאסור בסוף היום, ועכ"פ ליכא עינוי כ"כ כמו פשלא אכל כל היום וסוף היום אסור לו לאכול דאיכ' תרתי וא"ש ועי', וכ"ז לדסוברים דת"ק רשות שלא להשלים קאמר ור"י חייב להשלים שפיר השיב לו ר"י ומדמה להו אבל אי ת"ק חוב' אמר דמחנייב שלא להשלים ולא סגי לי אם יהי רשאי שלא להשלים דמ"מ מעונה הוא הגם דתל' ברצונו ור"י רשות אמר מאי האי דהקשה לו מ"ש פניסתו מיציאתו, שני ושני ואין לו דמיון כלל דזה אכל ושתה ואינו מעונה וזה לא אכל, ועי' היטב, ויש פני' מן הסוגי' לשיטות דת"ק רשות ור"י חובה קאמרו ונתנישב בזה מ"ש המרש"א דרא' תוס' דר"י רשות קאמר דאי ת"ק רשות מה מקשה ר"י מדצריך להפסיק בשבת הא מוכרח הוא מפני בה"ש כמ"ש תוספות וקשה על הסוברים דת"ק רשות קאמר ולמ"ש א"ש פיון דת"ק ס"ל רשות דאי יהי חובה יהי מעונה ממילא לאו חייבא מחנייב' להפסיק דכשהוא חוב עליו הוא מעונה והבן: עוד יש לי ראי' לשיטה זו דת"ק ס"ל דרשות הוא שלא ישלים,

מדמייתי עליה מעשה דר"ג שהביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה בלא מלח ולא שהי תאב
 לה אלא להראות הלכה לתלמידים וכו' ואי חיובא הוא שלא להשלים איה אמר לא מפני
 שתאב אלא להראות הלכה והא צריף וצריף לאכול משום שאסור וע"כ גם פשאינו תאב
 ואפשר לו בלא"ה אסור להשלים, דהא ת"ק סתם אמר מביאים לו לכל אדם וליפא
 חילוק בין בני אדם התאבים ביותר או לאינו תאבי, וגם אם ס"ל דכשאינו תאב מותר
 להשלים ממילא חיוב הוא האיה הורה ר"ג הלכה לתלמידים דל"צ להשלים הא פשאינו
 תאב צריף להשלים, אלא ע"כ דת"ק ס"ל דרשאי שלא להשלים, וממילא ר"י אמר דחיוב
 להשלים וצ"ע על הסוברים ר"י רשות קאמר: וי"ל מה דאמרו לא מפני שהי תאב וכו'
 פוננתם רצוני לומר דמשו"ה אכל ר"ג ביצה בלי מלח דאין דרף לאכול פה היאכל טפל
 בלי מלח וכו' אלא פדי להראות הלכה לתלמידים עשה פן שיבינו פי אינו אוכל מחמת
 שתאב לאכול, וכי יש תאנה לאכול בלי מלח, בזה הראה להם דאינו תאב לאכול, ומ"מ
 אוכל מפני שאסור להשלים, ואי הוי אכל במלח או שהי אוכל דבר אחר הי מקום
 לטעות דאינו מחוייב להשלים אלא דתלי בדעתו ורצונו אם תאב לא ישלים, אבל מדאכל
 ביצה בלי מלח ש"מ דאסור להשלים וא"ש, וממקום שבאנו להקשות לשיטה זו יש לה
 פנים מסבירות להבין למה אכל בלי מלח ועיני: ולשיטת הסוברים דת"ק ור"ג רשות
 קאמרו קשה לי מדמקשה מדר"צ הא בעיו"ט השלימו אלמא דעבדו כר"י ואי ר"ג ות"ק
 ס"ל דמותר להשלים דילמא הא דהשלימו לא משום דחיובא הוא אלא דמחמרו על
 נפשיהו הו וצל"ע, ויש לומר הגם דס"ל לת"ק דאין אסור להשלים ואם ירצה משלים,
 אסורא הוא דליכא אבל מצנה יותר שלא להשלים שלא יכנס לשבת מעונה, וכן משמע
 הלשון מביאים לו פביצה, ולא אמר אוכל פביצה, לומר דמביאי ומסייעים לו ש"יכל
 וכן לר"ג הביאו לו, ומקשה מדר"צ דהשלימו בעיו"ט ש"מ דכר"י ס"ל דאסור להשלים
 ועדיין צ"ע: ודע דקשה לי על קוש' ש"ס הנ"ל דמקשה כמו דדחו ת"ב פן לא הי להם
 להשלים בכל שנה דעיו"ט שלקהם הוא, יש לומר דאי הוי יו"ט שלקהם בת"ב לא היו
 משלימין דלא היו עוקרים ת"ב לגמרי בכלשנה, אלא מפני שהו בעשירי אם נזדמן ת"ב
 שנדחה לא השלימו דע"ז לא נדחה ת"ב בכל שנה, אבל עיו"ט שלקהם השלימו שלא
 לעקור ת"ב בכל שנה וגם משום יו"ט עצמו לא היו דוחי' ת"ב לגמרי כעין שכ' הטו"ז
 הלכ' ר"ה דלא גזרו בר"ה משום שפא יתקן פלי שיר שהי נעקר לגמרי וכן בדוקתא
 טובא, ועיני' ב"י או"ח סי' קנ"ט ובמהרי"ל שבמג"א שם קושני' עד"ז ולקושני' ל"מ כל
 התירוצים וצ"ע"ג והי זה שלום רבו אוה"נ חותם בכרפת התורה.

פ"ב פאור הפוקר ליום ה' ז"ך ניסן תר"ל: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס
 זצ"ל: תשובה מ שלום וכל טוב, לרב טוב, ה"ה הרב הצדיק חריף ובקי המאוה"ג כש"ת
 מוהר"ש נ"י אבדק"ק פ"ד יע"א: גי"ה קבלתי ונפשו בפאלתו ע"ד בנין בהכנ"ס במקומו
 דדחיקא להו טובא ומןכרחים להוסיף על הבנין ולהרחיבו ולהגדיל החומות והאופן
 הבונה אומר אם ישבנות ממלאכתו בשבתות א"א לו לגמרה עד ימים נוראים, אם יש
 למצוא היתר לבנות בקפולת דליכא רק משום מ"ע, ופר"מ נ"י הראה פנים בכחא
 דהתירא ואינתה נפשו היפה לשמוע מה עמדי: הנה המג"א סי' רמ"ד כ' במקומו נוהגים
 היתר לשכור נכרי בקבלנות להוציא הנבל מן הרחוב ונכרי עושה המלאכה בשבת, וצ"ל
 דגדול אחד התיר להם כף משום דבשל רבים ליכא חשדא כמ"ש בי"ד סי' קמ"א סעיף

ד' וא"כ ה"ה דהי' נראה להתיר לבנות בהכנ"ס בשפת בקבלנות, ובאלי' רפה כ' דאפשר לחלק בע"ז רבים לא חשידי משא"כ באיסור דרבנן פי האי גם רבים חשידי, ויש להוסיף על דבריו דאפשר לחלק אפי' בין איסור דאורייתא לאיסור ע"ז דחמיר טובא לכן רבים לא חשידי, עיי' גיטין נ"ב ע"ב דמתרץ הש"ס דר"י אדר"י דקנסו בדאורייתא ובע"ז ס"ל דלא קנסו שאני ע"ז דחמירי ולא גזרו שוגג אטו מזיד דלא נחשד שיעבור איסור חמור כזה במזיד, ולר"מ אמר התם איפכא בע"ז דחמירא קנסו יותר היינו משום חומרא דע"ז עשו הרחקה טפי ולא משום שנגחשד יותר בע"ז, הרי לר"י יותר יש לחוש שיעבור במזיד איסור דאורייתא משיעבור איסור חמור דע"ז וכמו כן י"ל לענין חשדא דלא מחשדי רבים באיסור ע"ז דחמירא טובא, ובעיקר הדבר לחלק בין איסור חמור ובין איסור קל עיי' תוס' מ"ק י"ב ד"ה אמר שמואל וכו': ולדידי צ"ע לפי מה שמביא הב"י בבדה"ב שם ביו"ד בשם רי"ו דשנים חשיבי רבים וליכא בהו משום חשדא, א"כ יהי' מותר לשנים לבנות בית בקפולת בשותפות דבשנים ליכא חשדא, וכן להשפיר מרחץ וכדומה ולא נשתמט שום פוסק שאמר פן ובנדאי ישמקע הדבר ולא יאמר קולא זו, וע"כ צ"ל דדוקא בע"ז דחמירא לא חשידי רבים, משא"כ בשאר איסורים דגם ברבים איכא חשדא: אמנם הש"ך שם מביא ראי' לרי"ו מש"ס ברכו' בתרי ליכא חשדא ולפי ראי' הש"ך מוכח דאפי' באיסור דלא חמור כע"ז ג"כ ברבים ליכא חשדא ואפי' בשנים וקשה קושיותי דיהי' מותר לב' שותפי' לבנות בקפולת בשבת אם לא שנגמר דשבות ע"י נכרי קיל לאינשי טובא ואפי' ברבים איכא חשדא, ובגליון שו"ע יו"ד שלי כתבתי מאז דראית הש"ך צ"ע טובא דבש"ס ריש ברכות אין הטעם משום דברבים ליכא חשדא ושנים חשיבי רבים לענין זה, אלא היינו טעמא עפ"י ש"ס קידושין פ' דאשה אחת מתיחדת עם ב' אנשים וכו' רש"י שם שבושים זה מזה נראה משום דטבע בני אדם כף היא שבושים לזנות זה בפני זה, וע"ז סובב קוש' הש"ס ברכות אי בתרי חשדא נמי ליכא היינו מטעם הנ"ל דהפל יודעים שלא לזנות נכנסו משום שהוא נגד טבע ב"א וצ"ל ג: והנה הב"י בבדה"ב כ' דיש ראי' לרי"ו מש"ס ע"ז מ"ג ע"ב דמקשה על אבנה דשמואל ולוי דעיילו לבי פנישתא דהוי בה אנדרטי ולא חיישו לחשדא ומשני רבים שאני הרי דתרי אבנה דשמואל ולוי, חשיבי רבים ובמח"כ הב"י ראי' זו איני מכיר דנודאי עלו שם רבים טובא ואבנה דשמואל ולוי היו מתפללים בעשרה ברוב עם וכו' והש"ס הקשה דאם איתא דאיכא משום חשדא אבנה דשמואל ולוי בנודאי לא עיילו באיסור ועל אחרים ליכא קוש' אם עשו באיסור, ומתרץ רבים שאני פיון שהיו רבים עמהם ליכא חשדא, וכן משמע מדלא משני תרי שאני אלא רבים שאני וצ"ע: והנה המחבר השמיט הא דברבים ליכא חשדא וטעמו נראה משום דהרי"ף ורמב"ם לא הביאו תי' ש"ס דברבים ליכא חשדא ש"מ דלא ס"ל הך תי' של הש"ס ורמב"ם כ' י"א והוא דעת הרא"ש שמביא הטור ובבדה"ב מביא דתלמידי רי"ו פסקו ג"כ דברבים ליכא חשדא וכן הוא במרדכי ב"ב דמיייתי ב"י שם בסופו, והמחבר אהז דרכו בקודש שפסק בכ"מ פהרי"ף ורמב"ם, והרמ"א מביא י"א ולא כ' דכנותי' נקטינו ולא הזכיר כלל פמה הם רבים, ומסתימת דבריו משמע דרבים טובא הוי כמו בי כנישתא דרבים עיילו שם וכמו בר"ג דמשני ש"ס רבים שכיחי גבי', ואלו ס"ל דב' חשיבי רבים כל פי האי הו"ל לרמ"א להודיעני ומ"ש המג"א דהתירו להוציא הגבל מרחוב דברבים ליכא חשדא דסמכו על י"א שברמ"א

משום דמלתא דרבנן הוא סמכו על המקילי בזה ואפשר י"ל דס"ל דמשום חומרא דע"ז לא סמכו הרי"ף ורמב"ם על ההך תי' דברבים ליפא תשדא, אבל לענין תשדא דשאר איסורים וכ"ש דרבנן כי האי עי"נ סומכים על ההך תירוץ, וכ"ז ברבים טובא דצבור לא נחשדו אבל בב' ואפ"ל יותר לא פנ"ל ועי"נ: ויש לי להוסיף דברים די"ל אפי' מאן דלא פסק תי' הש"ס בע"ז דברבים ליפא תשדא מ"מ הכא פיון דאפשר לעשות בהיתר לא נחשדו רבים שעושים באיסור דלא שבו התיירא ועבדו איסורא משא"כ התם מאן דיצרא דע"ז תקפו א"א לו בלא"ה וכיון דיש דפסקו להאי תירוץא דש"ס בע"ז לכן סמכו המתירים פאן על תירוץ זה דאפשר כ"ע מודי' פאן פנ"ל לקיים הוראה זו שבקדושה היא ועי"נ: והנה המג"א מדמה מלתא למלתא דה"ה דמותר לבנות בהכנ"ס בקבולת משום דברבים ליפא תשדא ולפע"ד נראה מלתא בטעמא דלבנות בהכנ"ס עדיפא טובא מלהוציא זבל וכדומה לו דבר רשות, והוא עפ"י מ"ש בב"י או"ח סי' תקפ"ו ד"ה ואם הגוי הביאו דל"ח שפא יצוה להביאו פדי לעשות מצוה דלא שכיח שיעשה מצוה הבאה בעבירה עי"ש ואם פי אין ראי' לדבר זכר לדבר מיהא איפא די"ל הכי נמי שפל הוראה שבונים בהכנ"ס ומוציאים הוצאות הרבה לכבוד ה' לרומם בית אלקינו לא יחשוד שבאיסור עושים ויעשו מצוה בעבירה, ידעו ויבינו הרואים קרובים ורחוקים פי בהיתר עשו ששאלו שאילתא קמי' דרבנן ומצאו להם דרף היתר, ואפשר אפי' בייחוד הבונה בהכנ"ס וכדומה בנגן של מצוה יש להתיר משום הכא כ"ש ברבים פנ"ל והוא מלתא דמתקבל וטעמו לשבח לפע"ד, אלא שהמג"א מעיד שראה שהגדולים לא רצו להתיר לבנות בהכנ"ס בקבולת בשבת וכ' דמשו"ה לא רצו להתיר משום חה"ש פי בזה"ז אין מניחים העפ"ם לעשות מלאכה ביום אידם בפרהסיא, ואם נניח אנחנו לעשות איפא חה"ש, והאל"ף רפה כ' שנה דוחק, והוא כ' דס"ל דוקא בע"ז ליפא תשדא ברבים משא"כ באיסור דרבנן, ולא הועיל מידי דהרי המג"א רצה ליישב ב' הוראות דהתירו להוציא הזבל ולא התירו לבנות בהכנ"ס ושללא לעשות פלוגתא בין גדולי המורים נכנס לחלק דבהכנ"ס איפא חה"ש ולא בהוצאת זבל מן הרחוב, ואני מצאתי לו חבר למג"א בתשוב' דרכי נועם ס"י ט' שכ' דמן הדין מותר לשמות טאבאק ביום התענית דלא הוי פשוטה, אלא שלא ישמה בשווקים שלא יראוהו הגוים ויש בדבר חה"ש דאינהי ס"ל שאסור לשמות טאבאק ביום התענית שלהם ואין ראוי לזלזל בתענית שלנו לפניהם, לפי שהם מחזיקים אותנו שאנו מחמירים בכל דבר ודבר עכ"ל וזו היא פסקת המג"א דיש חה"ש בפני נכרים שהם מוחים ביום חגם אם נניח אנחנו לעשות ביום חגיגנו: וכשאני לעצמי היה נ"ל לתת טעם על מה שלא רצו להתיר בנגן בהכנ"ס ולא סמכו על הא דברבים ליפא תשדא ובהוצאת הזבל סמכו ע"ז עפ"מ"ש הב"י סי' תרע"א הא דבגר חנופה באיפא ב' פתחים חששו לתשדא, ובבהכנ"ס ל"ח, דבנ"ח איפא פסידא דממונא יחשדוהו יותר, והמג"א דחה תי' זה דגם בבהכנ"ס איפא פסידא דבטל משווקים, ומ"מ סברת הב"י בעצמותה נכונה דונדאי במקום פסידא דממונא קרוב יותר שיחשדוהו מהיכא דליפא פסידא ולפ"ז יש לחלק דהא דאמרו דברבים ליפא תשדא היינו דוקא היכא דליפא פסידא דממונא אבל היכא דאיפא פסידא גם ברבים איפא תשדא, ולכן לבנות בקבולת ידוע דיש פסידא דע"י שינוחו הפועלים בשבת ונתאחר הבנגן פמה פעמים יופסד ע"י גשמים רוח חזק וכדומה המתרגשות לבא וצריף לפייס האומן ולהרבות בשכרו למען יגוץ ביום

השפּת פּידוע, לְכֵן לֹא רָצוּ הַגְּאוּנִים לְהַתִּיר בְּנֵינָה בַּהֲכַנְ"ס וְלִסְמֹךְ דְּבַרְבֵּי לִיכָא חֲשָׁדָא, אַבְל בְּהוֹצָאת הַזְּבָל מִן הַרְחוּב דְּאִין פְּסִידָא בְּאִיחור יוֹם א' וְגַם פְּסִידָא דְּפוּעֵלִים הַעוֹסְקִים בְּמִלְאכָה גְּרוּעָה זֹו לִיכָא פְּידוע לְכֵן סְמִכוּ לְהַתִּיר מִשּׁוּם דְּבַרְבֵּי לִיכָא חֲשָׁדָא פְּנ"ל: עוד יֵשׁ לִי לומר דבבהכנ"ס ראויה להחמיר יותר מפל שאר בננים וכיוצא בו, דבש"ס מ"ק י"ב ע"א בחד תי משני אדם חשוב שאני הגם דבקהיתר גמור הי' מ"מ אדם חשוב יחמיר על עצמו דלא למיעל ביה, חזינן דגנאי הוא לכנוס בבית שנוכנה בשפת אפי' בקהיתר, רק לתי' בתרא אפי' אדם חשוב א"צ להחמיר, וכ"ז בבנין רשות, אבל לבנות בנין של מצוה, בית ה' מקדש מעט בשפת, להתפלל בו ברבים ושכינה מקדמת ואת' בנודאי אין ראויה לבנות אפי' בקהיתר שמתירי לבנות בנין של רשות שאין זה כבוד ה' לבנות לו בית מכון לשבתו בשפת, פנ"ל מלתא בטעמא ועי' בכ"ז: ואבוא אל דברי פר"מ נ"י שפתיח בכחא דקהיתרא באמרו כי במקומו ליכא משום מ"ע דרוב פכל בונים בונים בקפולת דומה למ"ש בשו"ע סי' רמ"ד אם דרף רוב אנשי המקום להשפיר תנור באריסות מותר, ונסמך על הנוב"י קמא חאו"ח סי' י"ב, במח"כ הנוב"י הי' נעלם ממנו לפי שעה מ"ש בטו"ז סי' רמ"ב ס"ק ב' ואם חולק עליו הי' לו להביאו עכ"פ, ובתשובה א' הארכתי דרוב ראשונים ס"ל בקפולת בנין בית אם רוב אנשי המקום בונים בקפולת שרי וכן דעת הרמב"ם ושם באר' באר רחבות: והנה הנוב"י בעצמו הרגיש דניהי דלבני העיר אין לחוש שפולם יודעים שיהרוב בונים בקפולת מ"מ יש לחוש לאורחים כמ"ש ב"י מתשובה אנשפניזית ומביא הרמ"א להלכה בסי' רמ"ד סעיף ב' והטו"ז דחה הך דרמ"א ס' רמ"ג סעיף ב' מפח הא דסי' רמ"ד, ובנוב"י הקשה עוד ממ"ש המהר"ם סי' רמ"ג סעיף ב' דמותר פשרוב אנשי המקום נוהגים בשכירות או באריסות ול"ח לאורחים דלא ידעו מנהג המקום, ומ"ש דאיירי פשעומד שלא במקום רחוב היהודים פכר תפס עליו השואל בנוב"י תנינא חאו"ח סי' ל"ח והודה ולא בוש שדחוק גדול הוא אלא שע"כ לומר פן דלא מצא תי' אחר עיי"ש, ולפע"ד נראה לאחר שדנייק בלשון תשובה האשפניזית וכן העתיק הרמ"א דחיישי' לאורחים הבאים שמה או לבני ביתו, צ"ל תרתי למה לי, דבשלקמא ב"ב לחוד לא יספיק דמי שאין לו ב"ב והוא דר יחידי יהי' מותר, וחסש אורחים לעולם איכא וכיון שאמר משום חשש אורחים דכולל יותר למה מוסיף וגורע משום חשש ב"ב, גם טעמא דב"ב יחשדו אותו ל"ש במרחץ שברמ"א סי' רמ"ג סעיף ב' כמ"ש המג"א סי' רמ"ד ס"ק ז' וחשש אורחים איכא גם במרחץ והיא קו' הטו"ז סי' רמ"ג ס"ק ג', וא"כ חשש אורחים כולל יותר ומה לו לחשש ב"ב דאינו בכ"מ, עוד צל"ע אם ניהוש לב"ב שיחשדוהו ולא יאמינו לו כי בקפולת הוא עושה כמ"ש המג"א למה בשפת ויו"ט מותר חוץ לתחום פדאיתא במ"ק ובשו"ע ס' רמ"ד סעיף א' וכ' המג"א ס"ק ח' דלאורחים ל"ח דמסתמא אין דרף ישראל לשבות אלא אצל יהודים, ואם יש לחוש לב"ב הא ב"ב יודעים שהוא בונה חוץ לתחום, וכי נעלם דבר זה מאשתו ובניו וב"ב, והם יחשדו אותו וצל"ע: לכן נ"ל דנודאי לכל א' בפ"ע ל"ח, לאורחים לחוד לא, דחשש רחוק הוא כמ"ש המג"א סי' רמ"ד סק"ו מירושלמי דשביעית דמיייתי תו"ט, וגם לחוש שיחשדוהו ב"ב ואם ישאלוהו לא יאמינו לו ג"כ חשש רחוק הוא פמוכן, ולא חיישינן אלא בצירוף שניהם יחד, שאפשר שיבואו אורחים או שיחשדוהו ב"ב כל פי האי חיישינן למ"ע, ובדיוק נקט תרתי דחיישי' לאורחים או לב"ב היינו לפעמים יש לחוש לאורחים ולפעמים לב"ב,

ולק"מ קונשיתי מחוץ לתחום דליפא רק משום ב"ב לחוד, וגם לק"מ מירושלמי דשביעית דמשום אורחים לחוד ל"ח ולא סתרו פסקי דינים דבסי' רמ"ג בכתב במונהג המקום באריות או בשכירות, פינו דמונהג המקום פה וליפא משום חשד בני העיר וכ"ש לב"ב שיזעו פולם מנהג המקום, וליפא רק משום אורחים לחוד ל"ח, וכן א"ש מ"ש הרמ"א בפרק בביית דירה דשכנים יודעים דבאריות הוא ומשום ב"ב ליפא כמ"ש המג"א סי' רמ"ד ס"ק ז' ומשום אורחים לחוד ל"ח ומנושבי' כל הקונשיות פרינח וזה נ"ל נכון יותר מכל מה שראיתי בספרן של צדיקים ז"ל: ובנדון שלנו וכיוצא בו שהוא בנן של מקהלות עם ה' וכ"א שנתפ בננן י"ל מסברא דליפא משום חשד אורחים דאורח הפא ויהי' תמוה בעיניו פשירא' בונים בשבת ישאל לאנשי המקום וכ"א שימצא יגיד לו האמת פי בקפולת עושים, ואם הרוב בונים באותו מקום בקפולת יאמרו שפן מנהג העיר ול"ח לאורחים אלא ביחיד העושה בשלו ומה לאחרים ולו, ולא יטריח האורח לילך לבעל הבנן ולשאול על עניניו, או לא ימצאהו, או לא יאמין לו פשיאמר לו שבהיתר הוא עושה כמ"ש המג"א דאפי' ב"ב לא יאמינו לו כ"ש אורח ממקום אחר ומלתא דמסתבר הוא פנ"ל: אלא ניהי דנצלנו מחשש מ"ע דב"ע ואורחים, כ"ז לא יועיל לנו למ"ש המג"א דיש חה"ש לעיני העמים שיראו שבונים בשבת ונראה דכ"ש פשצבור בונים שיש חה"ש יותר, שיאמרו פולם באגודה אחת, הם ומוריהם נראשיהם ומנהיגיהם מחללים שבת פפרהסיא, וכמדומה לא אמר המג"א משום חה"ש רק בכה"ג דיש פיותר חה"ש, ולזה לא מהני לנו מנהג העיר אם היא בקפולת פי הם פחגם לא יבנו בשום אופן, ולא יזעו היתר דקפולת ותא חזי מ"ש תוס' בע"ז לחלק בין קפולת לאריות דקפולת לא נראה לאינשי התירא אפי' לישאל כ"ש וקו"ח לנכרים, וגם לדין דלא ס"ל פשיטה זו היינו משום מ"ע דישאל, אבל חה"ש אצל הנכרים בנודאי איפא: ומ"ש פר"מ נ"י שבמקומו ליפא חה"ש פי מניחים ליהודים שיהי' חנותיהם פתוחים פיום חגם, לא מצאתי בזה טעם פי אם גם אין מוחים פחזקה, ומעלימים עין ואין נועלי' החנות, מ"מ לא יניחו לו לבנות פיום חגם פפרהסיא פידוע וגם אם מניחים אותנו פיום חגם פי אנחנו רשאים ואין אנו מצוים על חגיהם אבל לא יניחו בשום אופן לנכרי לבנות פיום חגם לא בנן שלנו ולא בנן שלהם, ואם אנחנו בונים בשבת ויו"ט אין לה חה"ש גדול מזה, שיאמרו עם ה' אלה ומחללי' שבת ויו"ט פפרהסיא בהספמת פולם: והי' נ"ל לצדד קצת להקל בנדון שלנו לענין מה שנוגע לחה"ש באשר ראיתי בבאר היטב שכ' היכא דיש לחוש דאם ישבתו בשבתות ויו"ט ממלאכת הבנן יתבטל הבנן לגמרי, מותר לבנות, ובנדון שלנו שהאופן אומר שא"א לו לגמור מלאכת הבנן עד הימים הקדושים א"כ אפשר לדמות להא, הגם דלא יתבטל הבנן לגמרי עי"כ, מ"מ פימים קדושים דכתיב קראוהו בהיותו קרוב ואמרו ז"ל אימתי הוא קרוב בעשית"ש ואז לא יהי' להם מקום מיוחד מקודש לשמו יתברך, מכון לשבתו, ויהיו מפוזרים בכמה מקומות, וברוב עם הדרת מלך עליון ית"ש, אלא דנגד זה אפשר דנכרי אדעת' דישאל קעביד פינון שמגבילין לו זמן עד הימים הקדושים וזה א"א לו אלא אם יבנה בש"ק, חוץ אם מתנין עמו שאם יגמור עד הימים הקדושים יוסיפו לו על שפרו ואם יאחר לא יתנו לו כ"כ ויעשה פיצונו, וא"כ אדעת' דנפשי' קעביד בשבת כדי למהר לגמור מלאכתו לטובתו, ויש לפקפק גם ע"ז, ולא אאריה פי בלא"ה לא מלאה לפי לומר היתר, פי לפי אומר לי לעשות הרחקה טפי

בבנין בהכנ"ס אפי' יצאנו מידי חששא דמ"ע, וגם אם ליכא משום חה"ש, מטעם שפכתבתי עפ"י ש"ס מ"ק בת"י קמא אדם חשוב שאני ויש בזה בזוי מצוה והורדת פבוד ית"ש, וכמה דברים שאסרה תורה לגבוה ומותר להדיוט, וכמה דברים מאסו הבונים לגבוה ולמצוה מדבריהם כבש"ס ע"ז, אע"ג דבכל אלו נעבדה בו עבירה וכאן בהתירא נבנה מ"מ הרי חזינו בש"ס מ"ק בחד תי' דאדם חשוב שאני, ועי' יו"ד סי' ק"ד ואו"ח סי' קנ"ד ובעכבר שגפול לשמן אם הוא מאוס אסור להדליקו בבהכ"נ וזכר לדבר איכא, לכן מאתי לא תצא הדבר להיתר, ואיני אומר בה לא איסור ולא היתר במחלט הכ"ד אוה"ר חותם בברכה.

פ"ב יום ו' י"ג מרחשון תר"ה לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה מא בין המצרים, ינרח ה' אור לישרים, וקרן י"ג חביבי גרים, ה"ה הרב המאוה"ג מעוז ומגדול הולך וגדול, מלא וגדוש, קרף בע"פ, עומד לתלפיות כש"ת מו"ה אברהם הרש אבעלעס נ"י אבדק"ק באגארד והגליל יע"א: שבועות עברו וחלפו למו מיום אשר קבלתי יקרתו מגלת ספר כתוב מזה ומזה היא כתובה בענין קבולת בנין והנחתי מכתבו עד שעת הפנשר שלא אהי' מוקף בהקפת כל הראש בטרדות רבות, ועתה הנה באתי אל העיון ועברתי על דבריו הנעימים ומצאתי בהם קורת רוח, טבא פלפלא חריפתא, וישרים למוצאי דעת תורה, ברוך הוא וברוך טעמו לשבח אשר ישבחוהו רבנו, והנה נפשו היפה יודעת מאוד, כי בעל מלאכות הרבה אנכי לכן כבודו מחול אם לא אשעשע בדבריו בפרטין אלא בכללי' בתוך דברינו ומצא לפעמים תשובה ע"ד ולדינא אין דבר חוצץ בינינו בגוף הדין בשאלה שנסאלה לפניו, אשר זו תוארה א' בונה ביתו ע"י אומן קבלן והאומן אדריכל שזכר פועלים שכירי יום העושים מלאכה עם האומן, ואין לבעה"ב פלום עם הפועלים אלא התנה עם האומן בקבלנות סף מסוים, והוא אמר שהתנה עמו שלא יבנה בשבת אבל לא כתב פן בשטר קבלנות שעשה עמו פנהוג, והאומן בונה בשבת כדי למהר מלאכתו וכבר רצה לפייסו בדמים שכר בטילה ושכירי יום ולא רצה האומן בשום אופן, ואם ילך אל המשפט עמו ע"י הוצאות רבות אפשר יוכל לכופו, ושאל השואל אם מחוייב לעשות פן, או יש למצוא היתר בלא"ה ע"כ השאלה בשנוי קצת ממ"ש במכתבו ולאשר כי פר"מ נ"י האריך וטרח מאוד לבאר פלוגתא דר"ת וראשונים דנראה שחולקים במציאות וגם הרחוב הדבור בשיטות הפוסקים, אמרתי אעשה פן גם אני בעניי אבל אלך בדרך קצרה בלי פלפולים רחוקים, ובדרך הראשונים וקדמונים אלך כפי מה שהבינו הם שיטת ר"ת והחולקים עמו ורק לבאר כל חמירא באתי באשר יחנני השי"ת וזה החלי: א) ראש המדברים בבנין ע"י קבולת בשבת ויו"ט הוא ר"ת בס' הישר בתשובותיו, והוא בס' הישר דפוס ווינען דף ס"ד שהוא התיר בקבולת בנין שהוא מותר מדינא שאין בו משום אמירה לנכרי ומביא ראי' מפלים לכובס נכרי ואפי' בפרהסיא שרי, ומייתי ראי' מריחים דמשמעת קול וס"ל לר"י דשרי, ועי' ביאור ראי' זו בח"ס סי' ס' ואלו ראה אאמ"ו מאוה"ג זצ"ל הריטב"א במ"ק לא הי' צריך לדחוק עצמו דס"ל לר"ת פשוטן לכובס בע"ש איכא מ"ע לרואים שנותנים בע"ש, דהריטב"א כ' שם דמשמע מסתימת מתני' דאפי' פובס בפרהסיא והפל מפירין את פליו של ישראל מ"מ מותר, וי"ל גם לר"ת הי' משמע פן, אלא פינו דיש לדחות ולדחוק דמתני' מיירי דוקא היכא דליכא פרהסיא פגון שאין נזכר לפל או שאין פובסים בשוק ע"ג הנהר לכן

הוסיף ראי' מדר"י דלא חנינש להשמעת קול ופליג על רבה ודחיק לאוקמי כב"ש משום דנראה לו דמתני' גם בפרהסיא איירי ומ"מ מתיר ב"ה מכ"ש בריחים דליפא מ"ע כ"כ כמ"ש ר"י דיש לחלק בין ריחים לקפולת בגין וה"ה בכלים לכובס, וא"כ ריחים כ"ש מפלים, ורבה ס"ל דמתני' י"ל דוקא בצנעה וקיי"ל כר"י, והוסיף עוד ר"ת ראי' מהא דקיי"ל פרש"ג דאריס לאריסותי עביד ה"ה ה"נ אמרינן קבלן קבלנותיה עביד, ונ"ל דונדאי לא חלק ר"ת במציאות שפכתבו כל הראשונים דבימיהם לא היו רגילים בקפולת בגין אלא דס"ל לר"ת דלא דוקא היכא דהרוב עושים פה תולים בהיתר אלא דגם במקצת עושים פן ידונוהו לזכות ויאמרו שפונדאי עשה בקבלנות, ואולי משום איסור שבת עשה בקבלנות אע"ג שאין הרוב עושים פה, והא דאמרינן אריסא דמרחץ לא עבדי אינשי, שאני מרחץ דלא עבדו כלל וגם במרחץ הדבר בעצמותו רחוק שיעשה אדם באריסות או בשכירות כמ"ש הראשונים דהוצאותיו מרובים והכנסתו מועטת וזה בעצמו הטעם שאין הרוב עושים פן ומשו"ה פונדאי לא יתלו בהיתר דמי פתי יסור הנה לעשות באריסות ואיפא פונדאי מ"ע משא"כ בקפולת בגין דאין טעם להרוב שאין עושים בקפולת כמו שהיא במרחץ אלא שלא נהיגי פה, ולהכי בקל יתלו שבהיתר עשה פיון שיש עכ"פ מיעוט שעושים ע"י קפולת כנ"ל: וכעין זה וזכר לדבר מצינו שפכתבו הראשונים בקידושין סוגי' דסבלונות דלא אזלינן בטר רובא דתליא במנהגא והקשה הבית מאיר ואבני מלוואים סי' מ"ה מב"ב ר"פ המוכר דפליגי אי אזלינן בטר רוב דלרד"א, חזינו דאזלי' בטר רוב המנהג, ולדידי לק"מ דוקא בטר רובא דתליא במנהגא בלי טעם לא אזלינן, כמו רוב מסבלי והדר מדדשי דליפא טעם רק שנהגו פה, אבל ברובא לרד"א טעם הגיון להם דבהמה לרד"א עומדת שרוחה מרובא משחיטה, בטר רוב פנה פונדאי אזלינן, והמעני' בראשונים בקידושין לא ימצא שמתרצים פן דלא אזלינן בטר רוב המנהג רק ברובא מסבלי תחלה עיי"ש והארכתו שם, וכאן לא הבאתי רק זכר לדבר למ"ש דיש לחלק בין מרחץ לקפולת בגין דמרחץ לא יתלו בשכירות ואריסות פיון שיש טעם הגיון להרוב שאינם עושים פן משא"כ בקפולת בגין ועיי': אלא דצ"ע גיהי דיש לחלק פה מ"מ מנ"ל לעשות פלוגתא רחוקה הרי רש"ב"א בברייתא ל"ל אפי' בשדה לאריסותי עביד אע"ג דרוב ככל עושים באריסות מ"מ חנינש למ"ע שניחשדוהו אולי עשה כהמעוט ואנן דקיי"ל כסתם מתני' וכרש"ב"ג מנ"ל לומר דמתני' מתיר אפי' היכא דליפא רק מיעוט שעושים בקבלנות ואם גם אינו דומה למרחץ, מ"מ כל אפוש' פלוגתא לא מפשינן לעשות פלוגתא כ"כ בין רש"ב"א למתני' ורש"ב"ג וצ"ע ויישוב: ונ"ל דבאמת קשה מאוד להסביר טעמא דרש"ב"א דל"ל אריס אריסותי עביד וחינש למ"ע היכא דרוב עושי' באריסות והרמב"ן כ' דבזמן הש"ס פולם היו עושים בתכירות או באריסות ואיך יעלה על הדעת לחשדו שהוא עושה באיסור, ובתחלה ה"א הא דאריסא לרש"ב"א לית ליה חינו דל"ל היתר כלל באריסא מעיקר הדין כמו ב"ש דל"ל קבלנות וכמו שהקשה תוס' לרש"ב"ג דל"ל קבלנות ה"ה אריסא מעיקר הדין פן י"ל: אלא דבברייתא דירושלמי מבואר דאית ליה לרש"ב"א היתר קפולת מדינא ורק משום מ"ע אוסר א"כ קשה כהנ"ל, ולר"ת דעשה קו"ח קבלנות מאריסא אפשר י"ל דקבלנות אית ליה לרש"ב"א ואריסות ל"ל מעיקר הדין, אבל האמת נ"ל דטעמא דרש"ב"א דל"ל אריס לאריסותי עביד הוא משום דיטעו הרואים ולא ידעו לחלק בין אריס לשכיר יום שיטעו בדמיונם דאריס ג"כ

אדעתה ד'יש'ראל עביד ויש בו איסור לדעתם שעושה לטובת ישראל ולדעתו ולא ידעו לחלק בין זה לזה, ומתני' ס"ל היתר אריסות כ"ע יודעים ומבינים כנ"ל, והא"ש דאין פאן פלוגתא רחוקה בין רשב"א למתני' ורשב"ג אלא דרשב"א חנייש לטעות שלא ידעו ולא יבינו ההפך בין אריסות וקבלנות לשכיר יום, ומתני' ל"ח לטועי' בדמיון בדין אלא שיתלו באיסור וזה שינה דוקא במרחץ דלא עבדי כלל באריסות משא"כ באריסות דשדה וקבלנות כמ"ש: ובמאי דכתבנא ארוח לן ליישב קו' אחת שהביא פר"מ נ"י והיא קו' העולם, לפי שיטת התוס' בב"ק דבמומר לעבירה שידוע דבנודאי קנינים שליחותו לכ"ע יש שליח לדבר עבירה דל"ש דברי הרב וכו' לא מקשה ש"ס מדי על רשב"א אבל נכרי מאי שרי דאמרי אריסות? עביד פותי נמי, די"ל שאני פותי מנכרי דהא ס"ל פותי גרי אמת המה וכיון שפונדאי עושה איסור איפא משום שליח לד"ע לכ"ע אם שכיר יום הוא והחושדים נחשדוהו דעושה הישראל איסור דאורייתא ולמ"ע כי האי חיישינן אבל לנכרי שרי אע"ג דגם דרפנן חיישי' למ"ע פמתני' ובריייתא דרשב"ג מ"מ היינו היכא דליפא למתלי באריסות כמו במרחץ, אבל בשדה דאיפא למתלי דבהיתר אריסות קעביד ל"ח כ"כ דיאמרו לאו באריסות הוא: ואני אבאר הקו' דלכאורה לשליחות הסוברים דמלאכה בחוה"מ ליפא אלא איסור דרפנן לק"מ דבכותי בחוה"מ ג"כ ליפא אלא חשדא באיסור דרפנן והה"נ נכרי בחוה"מ, אלא דלאחר התבוננות מעט נראה דקשה גם לשטה זו שאני בנכרי דאיפא תרתי דרפנן, חוה"מ דרפנן וע"י נכרי דרפנן גם אם אסרו שבות דשבות שלא במקום מצוה, מ"מ בנודאי קיל מחד דרפנן ובכותי איפא רק חד דרפנן חוה"מ דרפנן ושלוחו כמותו כמו שעושה בעצמו, והא דלא אסר בנכרי משום דעושה בשבת ויו"ט, דילמא באמת היכא שיש לחוש שעושה בשבת ויו"ט אסור לנכרי ג"כ, וקמ"ל בכותי דליפא למיחש משום שבת ויו"ט רק משום חוה"מ לחוד אע"ג שעיקר איסור מלאכת חוה"מ דרפנן חוששי' למ"ע ודוקא בחד דרפנן דכותי שלוחו כמותו אבל בנכרי שרי משום חשד חוה"מ לחוד ונהיכא דאינו עושה בנודאי רק בחוה"מ שרי לנכרי, ועוד גם אם בשבת ויו"ט מתיר לנכרי משום דקיל שבות ע"י נכרי משבות דאית ביה מעשה ע"י עצמו או ע"י שלוחו במקום שהוא כמותו כמו בכותי ומומר פהא דאמרו בערובין פ' הדר שאני שבות דאית ביה מעשה היינו ע"י עצמו משבות דלית ביה מעשה ע"י עצמו רק ע"י נכרי דקיל מלאכה דאוריית' ע"י נכרי ממלאכה דרפנן ע"י עצמו, ועיני' מלתא בטעמא דרפננו יונתן שם, והכא ע"י פותי פעושה ע"י עצמו הוא ולהכי חייש למ"ע באיסור חמור דרפנן אבל ע"כ אפי' בשבת ויו"ט ליפא רק איסור קל ל"ח למ"ע פיון דאיפא למתלי דבאריסות עביד ל"ח כ"כ וצ"ע, ובתחלת הרעיון הנה נ"ל דלק"מ ע"פ מה דחידוש לן הבית מאיר סי' ה' דגם למאן דס"ל יש שליחות לנכרי לחומרא, בשבת אין שליחות כעין מצות שבגוף דכ' תוס' רי"ד דל"ש שליחות פיון דקפיד רחמנא שיהי' לכל איש ישראל תפילין בראשו ובזרועו לא יצא ידי חובתו במה שעשה שליח לעשות מצוה זו בגופו של השליח סוף כ"ס לא היו תפילין על גופו וכן בלולב וכדומה, והה"נ בשבת דקפיד רחמנא שגופו של ישראל ינוח ביום השבת, ואם עושה ע"י נכרי הגם דיש לגביה שליחות לחומרא, מ"מ גופו של הישראל נח ואין פאן קפינדא עיי' בו, לפ"ז לכאורה לק"מ פיון דגם ע"י פותי דיש לו שליחות ויש שליח לד"ע גביה, לענין איסור שבת ליפא משום שלוחו כמותו דמ"מ גופו נח ולא עביד מלאכה: שבת

מעט וראיתי דטעות הוא ביד, דהבית מאיר שפיר קאמר בעושה עי"נ ל"ש שלוחו פמותו בשפת הגם דע"י נעשה מ"מ הא גופו של ישראל נח ולא נעשה ע"י המשלח נגד רצון השי"ת דסוף כ"ס לא עביד ישראל מלאכת שבת, אבל העושה ע"י ישראל הרי גופו של ישראל לא נח בשבת וכיון שעושה ע"י המשלח ושלוחו פמותו הוי פאלו הוא עשה המלאכה, ועבירה דיליה היא שע"י נעשית פנ"ל ברור לדינא, וא"כ קושית העולם קמה וגם נצבחה: והנלפע"ד ביישוב קו' זו ע"ד פלפול קצת הוא, דהנה הריטב"א הקשה בהא דמסיק הש"ס חדא משום לפ"ע ועוד משום דנקראת על שמו, מאחר שאמר משום לפ"ע שהוא דאורייתא איך מוסיף וגורע טעם משום חשדא ומתריץ דרוב פותים צייתי דאיפא כמה מקראות דמשמע איסור חוה"מ ומיעוט לא צייתי, וכיון דרוב צייתי מותר להשכיר לו דאין לו לחוש למיעוט פיון שמתנה עמו וסומך על הרוב, ואם יהי מן המיעוט דלא צייתי אין בידו איסור דל"ע, אלא דאיפא מ"ע דנקרא ע"ש, והיגו חדא ועוד קאמר, חדא משום לפ"ע היכא דידוע דלא צייתי, ועוד אפי' ברוב דצייתי משום דנקרא ע"ש, ובס"ד סבר דרוב לא צייתי להכי הקשה והא איפא משום לפ"ע, ומתריץ דרוב צייתי וליפא לפ"ע רק היכא דידוע דלא צייתי וחדא ועוד קאמר פהנ"ל, אלו דבריו ז"ל ומה מתקו: אלא דקשה לי לפ"ז לא הי' צ"ל דל"ל לאריסותי עביד אלא משום דנקראת ע"ש דקאמר לא שיאמרו דשכיר יום הוא, אלא שיאמרו מסתמא לא התנה עמו דאלו התנה עמו הי' ציית דרובם צייתי ויחשדוהו שעובר על לפ"ע, אבל בנכרי שרי דל"ח שיחשדוהו ששכיר יום הוא דאריס אריסותי עביד וצל"ע, וכשאני לעצמי מה אני אומר די"ל בפשיט חדא ועוד קאמר לפמ"ש התוס' דליפא לפ"ע רק אם גרי אמת הם דאל"ה ליפא משום לפ"ע, וי"ל דרשב"א הכי קאמר חדא משום לפ"ע, ועוד אפי' למאן דס"ל דגרי אריות הם וליפא משום לפ"ע מ"מ איפא משום שנקרא ע"ש פנ"ל פשוט ומינשב קושיא הנ"ל, דהא אמר משום דנקרא ע"ש למאן דס"ל דכותים גרי אריות הם, וכותי ונכרי שוין לענין שליחות וא"ש.

להיות פי פר"מ נ"י האריף בקוש'י הנ"ל ובנה דינן עלי הארכתי בה ע"ד מו"מ של פלפול: אבל לפמ"ש דהא דל"ל לרשב"א אריס אריסותי עביד לא שיחשדוהו שעושה באיסור במקום שיש היתר לפי המנהג שרבים נוהגים בו שעושים באריסות, אלא משום דיטעו שעושה איסור דדומה להם שעושה על דעתו הגם שלא צוה לו ועושה מעצמו, דנדמה להם פעושה ע"ד ישראל ולטובתו שאפי' עושה מעצמו איסור ליהנות, לפ"ז לק"מ דונדאי לא יטעו שהוא כשלוחו ממש כמצונו ועושה דשלוחו פמותו, דהא לא צוה, ולהא לא יחשדוהו שהוא שכיר יומו ועושה ע"פ פיון שיש לו מקום לעשות בהיתר לא שביק היתירא ועביד איסורא, אלא גם אם עושה באריסות כמנהג רוב או פל נדמה להם שיש בו איסור, ואינו נכנס בסוג שליחו' כדי לחלק בין פותי דיש שליחות ויהי' חשוד בדאורייתא לנכרי דאין בו רק דרבנן וא"ש נכון ויש סיוע רבה לדברינו ופירושינו בבבאור הסוגיא ופולגתא דרשב"ג ורשב"א ועיי': ונהנה הרואה בס' הישר נראה בתנן וביושר שעיקר סמיכת ר"ת מדאמר שמואל במ"ק דין קבולת וכל הפרק איירי מדיני אבילות וחקירה ושכירות, וכאן בע"ז בדיני שבת לא הזכיר מזה פלום, לכן נראה לר"ת דדוקא באבילות דקיל לאינשי דרבנן הוא בקל יחשדוהו, לכן גם בקבולת דיש לדונו דבהיתר עשה חושש למ"ע אבל בשבת ויו"ט דחמירי לא יחשדוהו שעושה באיסור וצ"ל

אע"ג דע"י נְכָרִי גַם בְּשַׁבַּת וּי"ט לִיכָא רַק אִסּוּר דְּרַבָּנָן מ"מ חֲמִירָא לְאִינְשֵׁי טוֹבָא מְלַעְשׁוֹת מְלֹאכָה ע"י נְכָרִי בִימֵי אָבְלוֹ, וּנ"ל לְחֻזַּק רֵאִי זֶה שֶׁל ר"ת מִפְּחֵ דְקָדוּק עֲצוּם שֶׁצ"ל לְמָה קִתְּנֵי בְּמִתְנֵי סֶתֶם וּבכ"מ לֹא יִשְׁפִיר לוֹ אֶת הַמְרַחֵץ מִפְּנֵי וכו' וְלֹא הִתְנָה בְּלִבְד שִׁיְהִי תוֹךְ הַתְּחוּם כְּמוֹ דְקִתְּנֵי בְּרִייתָא דְרִשְׁבִּי"א בִירוּשְׁלָמֵי חוּץ לְעִיר הֵינְנו חוּץ לְתְחוּם שָׂרִי וּמִסְתִּימַת מִתְנֵי וּבְרִייתָא דְרִשְׁבִּי"ג מְשַׁמַּע דכ"מ אִסּוּר אִפִּי חוּץ לְתְחוּם, וְגַם לְשׁוֹן הַמְּשָׁנָה וּבְכָל מְקוֹם אַע"ג דר"ל אִפִּי בַחוּ"ל, מ"מ כּוֹלֵל ג"כ אִפִּי חוּץ לְתְחוּם, וְעוֹד דְקָאֵי אֲלַעִיל דְלֹא יִשְׁפִיר לוֹ בֵּית מְשׁוּם שְׂמֻכְנִים בְּתוֹכוֹ ע"ז וּבְזָה אֵין חִילּוּק בֵּין חוּץ לְתוֹךְ הַתְּחוּם מְשַׁמַּע דְכְמוֹ כֵּן שְׁפִירַת מְרַחֵץ אִסּוּר גַּם חוּץ לְתְחוּם וְגַרְע דְאַפִּי בַחוּ"ל אִסּוּר וְאִם חוּץ לְתְחוּם מְוֹתֵר כָּל כִּי הָאֵי הוּ"ל לְפָרֵשׁ כֵּינּוֹן דְאַיִפְכָּא מְשַׁמַּע דְגַם חוּץ לְתְחוּם אִסּוּר וצ"ע: וּמִצָּאֵתִי רֵאִיתִי אַחֲרֵי רוֹאֵי בְּסִפְרֵי תוֹס' שַׁבַּת בְּכָלֵל גְּדוֹל שְׁלוֹ שְׁעָמַד בְּזָה וְלֹא בִינְאָר, דכ' כְּמוֹ שֶׁהַקְּשִׁיתִי אֲנִי מִמְּשַׁמְעוֹת מִתְנֵי וּמְבִיא רֵאִי מְזָה לְפִירוּשׁ הַמְּשָׁנִיּוֹת דְמְרַחֵץ אִסּוּר מְשׁוּם דְנְכָרִי רוֹחֵץ בּוֹ וְאִיכָּא חֵה"ש דְנְכָרִי, וּפְשִׁיטָא לִיהַ דְמְשׁוּם חֵה"ש דְנְכָרִי לִיכָּא חִילּוּק בֵּין תוֹךְ הַתְּחוּם לְחוּץ לְתְחוּם דְנְכָרִי בכ"מ וּבכ"י אִיתָא, מִשׁוּ"ה לֹא קִתְּנֵי בְּמִתְנֵי וּבְרִייתָא דְחוּץ לְתְחוּם מְוֹתֵר, וְהָא דְאַמַּר שְׂמוּאֵל דְחוּץ לְתְחוּם מְוֹתֵר צ"ל דְבִבֵּית לִיכָּא חֵה"ש מְשׁוּם עֵין רוֹאֵה דְנְכָרִי וְדוֹקָא בְּמְרַחֵץ אִיכָּא חֵה"ש דְשָׁמוֹ עָלָיו בְּיוֹתֵר עֵי"י בּוֹ: וְיֵישׁ לְהַקְשׁוֹת לִפ"ז הִיכָּא דִיִּיק מִבְּרִייתָא דְרִשְׁבִּי"ג הָא לְכוּתִי שָׂרִי דִילְמָא לְכוּתִי נְמִי אִסּוּר מְשׁוּם חוּה"מ, וְהָא דְנְקִיט נְכָרִי וּמְשׁוּם שַׁבַּת וּי"ט דְקַמ"ל דְמְשׁוּם שַׁבַּת וּי"ט אִפִּי כָּל זְמַן הַשְּׁכִירוֹת עַד חוּה"מ אִסּוּר אִפִּי חוּץ לְתְחוּם, וּבִיּוֹתֵר קָשָׁה דְמִדִּיק הָא שְׁדָה שָׂרִי וכו' דִילְמָא גַם שְׁדָה אִסּוּר וּבְשַׁדָּה דְלִיכָּא רַק מְשׁוּם מ"ע דִּישְׂרָאֵל חוּץ לְתְחוּם שָׂרִי אִם אֵין חוּה"מ בִּימֵי הַשְּׁכִירוֹת, וְאִם אִיכָּא מְשׁוּם חוּה"מ פְּשִׁיטָא דְחוּץ לְתְחוּם אִסּוּר הַכֵּל מְשׁוּם מ"ע דִּישְׂרָאֵל, אֲבָל בְּמְרַחֵץ אִסּוּר אִפִּי חוּץ לְתְחוּם מְשׁוּם חֵה"ש דְנְכָרִי דְבְּמְרַחֵץ נִקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו יוֹתֵר וְטוֹבָא קַמ"ל בְּמְרַחֵץ יוֹתֵר מִבְּשַׁדָּה וצ"ע, מְלִבְד זֶה הִרְגִישׁ הַתּוֹס' שַׁבַּת בְּעֲצָמוֹ דְהַרְמַב"ם בַּחֲבוּרוֹ הַגְּדוֹל לֹא נִכְנַס לְחֻלְק בֵּין מְרַחֵץ לְשַׁדָּה וְלֹא כ' דְבְּמְרַחֵץ אִפִּי חוּץ לְתְחוּם אִסּוּר מְשׁוּם חֵה"ש דְנְכָרִי וכו' דְבַחֲבוּרוֹ חֲזַר מִפִּירוּשׁוֹ בִּפְלִי הַמְּשָׁנִיּוֹת וְזֶה דוֹחֵק גְּדוֹל, הֵגַם שְׂמַצִּינוּ לְפַעְמִים כֵּן דְחֲזַר בּוֹ הֵינְנו לְהִלְכָה אֲבָל כָּאֵן דְמְפָרֵשׁ דְמְשׁוּם חֵה"ש דְנְכָרִי אִסּוּר דֵּהִי קָשָׁה קוֹשְׁיָה הַמְּג"א הָא אֵין יִשְׂרָאֵל רוֹחֵץ בְּשַׁבַּת וּלְהִכִּי פִירֵשׁ כְּפִירוּשׁוֹ, וצ"ל דְאַח"כ הִי נִרְאָה לוֹ מ"ש הַמְּג"א מְשׁוּם מ"ע דִּישְׂרָאֵל דְרוֹאֵה עֲשׂוֹן יוֹצֵא אוֹ כַּמ"ש בְּעַל תוֹס' שַׁבַּת דִּישְׂרָאֵל רוֹחֵץ בְּצוּנָן, וּכְשֶׁחֲבַר הִפִּי מְשָׁנִיּוֹ לֹא הִי נ"ל כ"ז טַעַם לְשַׁבַּח אוֹ לֹא עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנָיו, כ"ז דוֹחֵק וְרַחוּק, וְגַם הַקּוֹשְׁיָה עֲצוּמָה מְשַׁמּוּאֵל דְאַמַּר חוּץ לְתְחוּם שָׂרִי וְאִמְאִי הָא אִיכָּא מְשׁוּם חֵה"ש דְנְכָרִי, וּמָה שְׂמַחֲלֵק הַתּוֹס' שַׁבַּת בֵּין מְרַחֵץ לְבֵית וְשַׁדָּה דְעַל הַמְּרַחֵץ נִקְרָא שְׁמוֹ יוֹתֵר הוּא דוֹחֵק, לְכֵן בְּסִתְרֵי לִי דְרַךְ לְעֲצָמֵי בְּכּוֹנוֹת הִפִּי מְשָׁנִיּוֹת וְיִתְיַשֵּׁב הַכֵּל וְאוֹמַר בְּנוֹדָאֵי אֵין חֵה"ש כְּשֶׁרוֹאֵה הַנְּכָרִי שִׁישְׂרָאֵל מְחַלֵּל שַׁבַּתוֹ וְחָגוֹ בְּצַנְעָה, כְּמוֹהוּ כְּמוֹהֶם יֵישׁ הַרְבֵּה שְׂאֵין שׁוֹמְרִים דְתָם וּמְחַלְלִים חֲגִיגָהּ וְאֵין בְּזָה חֵה"ש שְׂיִאמַר יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ מְשַׁמֵּר דְתוֹ, הָאִישׁ יִחְטָא וְעַל כָּל הַעֲדָה אֲמַר יֹאמַר שְׂמַחֲלֵלִים שַׁבַּת, אֲלֵא כֵּינּוֹן שְׁבוּנָה עוֹשָׂה לְעֵינַי כָּל עֵי"ג, שְׂאֵין יָדוּעַ וְנִרְאָה לוֹ הִיתֵר, וְאֵין מוֹסָה בְּיָדוֹ, וְכָל הָעָם רֵאשִׁיָּהּ וּמְנַהֲיָהּ וְדִינֵיהֶם רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת, וְאֵין קוֹל קוֹרָא לְמַחֹת עַל יָדוֹ, אוֹ אֵין קָשָׁב לְהַקְשִׁיב לְמוֹרְיוֹ, זֶה הוּא חֵה"ש גְּדוֹל, וכו"ז בְּעִיר אוֹ תוֹךְ הַתְּחוּם דְשְׁכִיחֵי וְרִגְלֵי עוֹבְרִים וְשָׁבִים טוֹבָא וּמִסְתַּמָּא הַקּוֹל נְשַׁמַּע בְּבֵית דִּין

דייני העיר שבתוף התחום או דפרע זה לשמחה נגד קמיו ומתקוממים עליו ומוחים על ידו, או דנעשה לכולם פהיתר אבל חוץ לתחום דלא נראה לנכרי עוברי ושבים שינדרשו סמוכים להם למחות על ידם והבונה יושב בדרך במקום שאין רואה ליפא חה"ש כשיאמר זה הישראל היושב בדרך מחלל שבת, וגם אם שכיחי אורחים דמעלמא אתו לשם במקרה והולכים לדרךם אחר השבת, משו"ה לא יהי חה"ש, פי מה להו לאורחים ולו היום הם פאן ולמחר ילכו למו, ועוד גם אם חוששי לאורחים היינו מפני מ"ע שלקהם שינשדוהו אבל לאורחים ומשום חה"ש דנכרי עי"ז כל פי האי בנודאי ל"ח פנ"ל פי לפירושו של הפי משניות, ולא ק"מ משמואל דמחלק בין תוף לחוץ לתחום, דגם משום חה"ש דנכרי ליפא חוץ לתחום פדכתבנא ומשו"ה לא כ' הרמב"ם בחבורו דבמרחץ גם חוץ לתחום אסור, והדברים נכונים וקרוכים למרפז האמת בכוננת הרמב"ם בעזה"ת: ומלתא דפשיטא דס"ל לרמב"ם דנודאי חוששי משום חשדא ומ"ע דישראל כמו בכ"מ דחוששי למ"ע ואפ"י בדרבנן והוצרך במרחץ לחשש דחה"ש דנכרי משום קושלי המג"א דהא ישראל אינו רוחץ בשבת וז"פ וא"צ להאמר, אלא דיש לדקדק איך מקשה הא לכותי שרי ולא חייש משום חוה"מ דגם לדידן שרי י"ל משום הכי נקיט לנכרי דחוששי משום שבת ויו"ט הגם דלא השפירו לחוה"מ, וקמ"ל הגם דמשום יו"ט ליפא חשש מ"ע דישראל מ"מ אסור משום דחיישי משום חה"ש דנכרי וכ"ש לכותי דאסור משום חוה"מ מ"ע דישראל, ויותר יש להקשות מדמקשה הא שדה שרי מנ"ל דילמא שדה ג"כ אסור, והא דנקיט מרחץ דקמ"ל טובא אע"ג דבמרחץ ליפא משום מ"ע דישראל דאינו רוחץ בשוי"ט מ"מ אסור משום חה"ש דנכרי הרוחץ, ונה לא ידענו משדה דיש חשש יותר משום מ"ע דישראל וצ"ע, וי"ל דרמב"ם מפרש דיוק ש"ס אבל שדה מאי שרי, דמדייק ממתני' אבל בשדה שרי וקושלי ראשונה י"ל דהאמת קאמר, ויש להאריך עד"פ ותן לחכם ויחפם עוד: ולפי מה שהסברנו פי' הרמב"ם דחה"ש דנכרי אינו מפני העוסק במלאכתו בשבת אלא מפני שאין מוחה א"ש דלא קתני במתני' ובברייתא דרשב"ג דחוץ לתחום שרי כמו דקתני בברייתא דרשב"א בירושלמי וכהא דאמר שמואל דברייתא בירושלמי בבב"ב בית קאי ואיפא משום מ"ע דישראל והו"א דחוץ לתחום ג"כ אסור מפני הרואים ההולכים סמוך לתחום ועי"ל תוס' שבת שהרגיש בזה דאיפא למיחש פהנ"ל או דה"א דחיישי לאורחים קמ"ל טובא דחוץ לתחום שרי דכולי האי ל"ח, אבל מתני' ובברייתא דרשב"ג דאיירי במרחץ דליפא משום מ"ע דישראל רק משום חה"ש דנכרי פשיטא דלא שייך חוץ לתחום שאין רבים רואים דליפא חה"ש פלל ומלתא דפשיטא וא"צ להאמר דחוץ לתחום שרי דממילא נשמע ומוכן וא"ש נכון: ויש לעי"ל לפי שיטת הרמב"ם דחוששין לחה"ש דנכרי שיאמר דישראל מחלל שבתא א"כ גם בקבולת אפי' כולם עושים בקבולת או בשדה לאריסות יהי אסור אטו יודע הנכרי לחלק בין קבולת ואריסות לשכיר יום ויש חה"ש דליפא היתר כה"ג בחדג שלקהם, ולומר שיודעים לחלק בין שכירי יום לקבולת ואריסות זה רחוק מן הדעת וצ"ע ויש לנו ראי' חזקה דר"ת לא ס"ל פהרמב"ם הנ"ל, ומנא אמינא לה מדסמך ר"ת דקבולות בשבת ויו"ט שרי מדלא העמיד שמואל דבריו לענין שבת ויו"ט אלא לענין אבל ש"מ דבשבת ויו"ט שרי ולשיטת הרמב"ם ליפא ראי' פלל דאם הי' מעמיד דינו בשוי"ט ה"א בשבת ויו"ט חושש פולי האי משום דאיפא תרתמי מ"ע דישראל ועוד משום חה"ש דנכרי, אבל בימי אבולו פשיטא

דליפא חה"ש דנכרי דלא נהיג גבייהו פלל, וגם אין יודעין שנהוג גבן עפ"י הרוב, וגם לא חמירא כ"כ, הנה אמינא דל"ח למ"ע דישאל לחוד בקבלנות, קמ"ל דאסור משום מ"ע דישאל לחוד, ואם ראי ר"ת דהו"ל להעמיד דבריו על מתני' וברייתא דמרקח, הא ליתא דהא רצה להשמיענו תרתי אסור ותיטר דתוה התחום אסור וחויז לתחום שרי, ואי הוי אמר מלתיה על מרקח, אפתי לא ידענו דקבולת דשדה מותר חויז לתחום דה"א דחוששי' להולכים סמוך לתחום או לאורחים, ומרקח שאני דליפא רק משום חה"ש דנכרי פשיטא דלמיחש חויז לתחום כמ"ש לעיל, ולכן הוצרכו להעמיד דינו בקבלנות דבית דחויז לתחום שרי, ובאבל דליפא רק משום מ"ע דישאל לחוד אסור ג"כ ועוד במרקח ליפא קבלנות כמ"ש המג"א סי' רמ"ג ס"ק ב' וע"כ דר"ת ל"ל טעמא דרמב"ם במרקח משום חה"ש דנכרי, דלחה"ש דנכרי ליפא למיחש בהאי מלתא ובמרקח ג"כ הטעם משום מ"ע דישאל שיראה העשן יוצא או משום דרוחצים בצונן בשבתות ויו"ט, וזו ראי' מכרחת פראי מוצקת, וכן נראה דהרמב"ם יחידאי הוא בדבר זה, מדלא אשתמיט בשום אחד ממפרשים ראשונים לומר הא מלתא בטעמא דמרקח דחוששין לחה"ש דנכרי הרוחץ, ש"מ דפשיטא להו דחד טעמא איפא במרקח כמו בשדה ובית, וקשה מה שהקשינו מדלא מחלק במתני' וברייתא דרשב"ג בין חויז לתחום לתוה התחום וכפי עיונא ליישב.

מן כל דין נתחזק דינו של ר"ת דשמואל לא אמר מקבלי קבולת אסור אלא באבל שיש לחוש יותר לתשדא משום דקיל לאינשי טובא אבל בשבת ויו"ט דחמירא לא יחשדוהו פניו שיש צד היתר הגם דאין דרוך רוב המקום פה אלא המיעוט מ"מ יתלו שבהיתר עשה, ובאבל חומרא יתירה הוא דמחמיר שמואל, וכינן דחומרא יתירה היא, להכי מקיל חויז לתחום דל"ש כל פה רואים שילכו עד סמוך לתחום או מפני אורחים כ"כ לא חיישינן אפי' באבל, וכ"ז בקבולת דבשבת ויו"ט שרי אפי' תוה התחום גם באבל אינו מחמיר רק תוה התחום, אבל היכא דאסור בשבת ויו"ט כמו במרקח ושדה היכא דלא נהגי באריסות וכדומה אפי' חויז לתחום אסור ומשו"ה לא קתני במתני' וברייתא דרשב"ג דחויז לתחום שרי: והיתה לבאר דלכאורה קשה עלן מירושלמי דמתיר רשב"א חויז לעיר בשבת חזינן דאפי' בשבת מותר חויז לתחום זה לק"מ דהא רשב"א מייירי בקבולת ומחמיר דאפי' בקבולת אסור וחומרא יתירה היא לכן לא החמיר אלא תוה התחום, אבל מתני' וברייתא דרשב"ג דלא איירי בקבולת אפי' חויז לתחום אסור וכמ"ש ויש ליישב בזה הא דאמר תוה וחויז לעיר, ותוס' הרגישו בזה ומפרשי' ה"ה חויז לעיר תוה התחום אסור ודחוק, וי"ל עפ"י דברינו ולחלק חלוקים ולומר ודאי גם חויז לעיר תוה התחום ל"ש כ"כ עוברים ושבים בשוי"ט רק יש דמטיילים ויוצאים ועין רואה דלא שכיחי ישראלים חויז לעיר בשוי"ט לכן רשב"א דמחמיר טובא ואוסר בקבולת לא החמיר רק תוה העיר דשכיחי רואים טובא, אבל חויז לעיר אפי' תוה התחום דעכ"פ ל"ש כ"כ אינו מחמיר בקבולת, ושמואל דאמר דוקא חויז לתחום מותר אבל חויז לעיר אסור והוא קאי בקבולת משום דבאבל איירי ויש להחמיר יותר מבשבת ויו"ט כמ"ש ר"ת, לכן אינו מקיל רק חויז לתחום דלא שכיחי פלל משא"כ חויז לעיר תוה התחום, ורשב"א דקאי בשוי"ט דליפא למיחש פולי האי דחמירי הגם דמחמיר אפי' בשבת ויו"ט אינו מחמיר רק בתוה העיר דשכיחי רואים טובא, וא"ש עיי': ותוס' וראשונים מביאים ראי'

נגד ר"ת מירושלמי הנ"ל דאוסר רשפ"א קבולת בשבת והר"ת בס' הישר לא הביא ירושלמי זה, ולא יעלה על הדעת שהיא נעלם ממנו ח"ו, ונ"ל להיות פי ראה דשמואל ס"ל דקבולת דוקא באבל אסור ש"מ דבשבת ויו"ט שרי דלא פרשפ"א בירושלמי דמחמיר ואפשר דמשמע ליה כן מדלא קמ"ל מתני' וברייטא דרשפ"ג רבותא דאפי' בגין בית בקבולת אסור בשבת ויו"ט ונקטו מרחץ דאפי' מיעוט לאו לאריסותא עבדי ויש בו פסידא כמ"ש לעיל בתחלת דברינו כל שיש טעם לרוב אולינו בתרין' ולא יתלו דלאריסותא וקבלנותי עביד, ולא קמ"ל דאפי' בית היכא דרוב עושים שלא בקבלנות אסור, ש"מ דבאמת שרי דלא פרשפ"א, ואמוראי דירושלמי דנקטי הלכה פרשפ"א לא דייקו כ"כ ממתני' דחולק' על רשפ"א, ואנו בתר סוגיא דש"ס דילן אולינו בכ"מ ונקטינו כשמואל דדייק טפי ממתני' וברייטא דרשפ"ג דקבולת שרי בשוי"ט וא"ש נכון בעזרת החונן דעת: ודע דתמיה לי טובא על שיטת ר"ת דבשבת ויו"ט דחמירא ליכא למיחש למ"ע בקבולת ושמואל דוקא באבל מחמיר למה תוה התחום אסור בשבת ויו"ט בתוה ימי אבלא הא לא חשיד שעושה באיסור בשבת וכי משום דיש איסור מוסיף דאבילות יחשדוהו יותר ובנודאי רחוק לומר פינן דאיכא תרתי איסורים דשבת ואבל מחמירים יותר משבת דעלמא, הא לר"ת נהפוך הוא כל דאיכא איסור יותר לא נחשד כ"כ, ואין לומר משום לא פלוג בימי אבילות בין חול לשבת השנה מדותיו שאסור גם בשבת תקשי בחוה"מ דאסור בימי אבלו חוץ לתחום ובשבת שרי, וגם מחוה"מ עצמו קשה למה אסרו בימי אבלו יותר מחוה"מ דעלמא דל"ח וצלע"ג ולא ידעתי פתר לחומר הנושא, אלא לומר דאסרו בשבת ויו"ט וחוה"מ פינן שבימי חול אסור בימי אבלו בקבולת מחשש שיחשדוהו דקיל ליה אבילות ואם יתחיל האבילות קודם שבת ויפסוק מלבנות בית באמצע הבגין כשיראו שבונה בשבת ויו"ט וחוה"מ איכא חשש גדול שיאמרו מדהפסיק מלבנות בימי אבל ש"מ שלא עשה קבולת דאם הי' עושה הי' בונה גם בחול בימי אבלו דדרך לעשות קבולת מיד בתחלת הבגין ויחשדוהו בשוי"ט שבונה באיסור, היינו שעכשיו קלקל דרכיו ועד שבת פשר הי' ולא בנה ועכשיו הרע מעשיו, לכן אסרו גם בשוי"ט וחוה"מ, אע"ג שיראו שלאחר השבת אינו בונה מ"מ איכא חשש שיאמרו שמיחו ע"י או שב בתשובה אחר השבת, או דחיישינן לרואים שקודם השבת לא בנה ולא יראו שיהדר פוסק מלבנות בימי אבלו בחול, או באופן שישלמו ימי אבלו בשבת, וכיון שיש מקום למיחש לכ"ז לא פליגו בגימ' ובמעשה ואסרו בימי אבלו אפי' בשבת ויו"ט פנ"ל: ויצא לנו דין חדש לר"ת מתוה דברינו, דמי שבונה בית בקבולת ואקר' לו אבילות באמצע הבגין אסור לו לבנות גם לאחר ימי אבלו בשוי"ט דיאמרו מדלא בנה בימי אבלו ש"מ דלא עשה קבולת ויחשדוהו גם בשבת ועיי', ויצא לנו עוד חומרא מתוה דברינו, דלעיל במרחץ דאיכא מ"ע או בשדה היכא דלא עבדו לאריסות ובגין בית היכא דלא נהיגי פלל בקבלנות אפי' חוץ לתחום אסור דלא מקיל שמואל חוץ לתחום אלא בקבלנות דהחמיר חומרא יתירה דאף בקבלנות אסור וכמו שהארכנו למעלה עיי' (והפן: ב) אחר אשר בארנו באר רחובות שיטת ר"ת נבוא לבאר ולברר שיטות החולקים עליו והמה רוב ככל הראשונים והר"ת ממש יחיד בדבר זה ולא נמצא לו חבר, אלא דהחולקים עליו חלוקים בגופם ובטעמם, הלא המה, א) שיטת ר"י שבתוס' דתליא הפל בשכיח ולא שכיח היינו היכא דעבדו פולם או רובם לכל הפחות ע"ד שמונת מצד עיקר הדין דלאו אדעתין

דישראל קעביד יתלו בהיתר, שעשה פמנהג כל אכל היכא דל"ש כ"כ חוששין למ"ע דרואים דלא יתלו דעשה ע"צ היתר ונצא ממנהג הרוב והינינו דרשב"א בברייתא דירושלמי ומדשמואל במ"ק, דבימיהם לא הי' שכיח כ"כ בקבולת, וכן הנה עוד בימי הראשונים, וכבר כתבנו דר"ת לא הי' חולק במציאות אלא דס"ל כל שאפשר לדונו לזכות לא יחשדוהו ששביק היתרא ויעשה איסורא פיון שיש מיעוט דעושים בקבולת, ורוב אין דרפם בכך ולא קפדו לעשות בקבולות מפני דליכא קפידא אכל לישראל זה דאיכא קפידא שלא לעשות באיסור הלה בטר מיעוט ועשה כל הצטדקאות שלא יפשל באיסור כל האפשר לו בהיתר, ואפשר גם ר"ת מודה להו מעיקר הדין פשיש פסידא דממונא דצריה להוציא יותר על קבולת בגין מאם עושה ע"י שכירי יום דאיכא חשדא ועיני' ב"י או"ח ס' תרע"א ובמג"א שם ס"ק י"ב: ולשיטה זו קשה מה שהקשינו לעיל למה לא קתני במתני' ובברייתא דרשב"ג דחויז לתחום שרי, צ"ל דס"ל כפ' המשניות וע"פ פירושו ל"ק"מ וכדכתבנא לעיל באנרה, ונצא לנו קולא כל חויז לתחום לא חיישינו ואפי' בדבר דלא עבדי בקבולת ובאריסות משא"כ לר"ת דוקא באבילות שרי חויז לתחום, אבל בשבת ויו"ט דעלמא היכא דלא שייך באריסות וקבולת אסור אפי' חויז לתחום כמ"ש: ב) שיטת הר"מ שבתוס' דיש חילוק בין אריסות לקבולות דכל היכא דאינו נוטל חלק בגוף הפירו' נראה לאינשי פשכיר יום פי לא יבינו ההפך בין קבולת לשכיר יום וזה טעמא דמרחץ פינן שאינו נוטל חלק בגוף וחלקו רק במעות נראה פעושה בשליחות ולטובת ישראל ונראה דלא ס"ל לר"מ דתליא בשכיח באריסות או לא שכיח כ"כ כמו אריסות דשדה אלא כל שיש מיעוט ידונו אותו לכף זכות דלא שביק היתרא פשיטת ר"ת, אלא דחיישינו שיעו בדמיונם הכוזב להם, דמחזי להו פאלו עושה בשליחות השראל ואדעת' דאסור ואין לו דרף היתר לדעתם, משו"ה דחק הר"מ בפ' הש"ס דקאמר אריסות דמרחץ לא עבדי אינשי דלא שכיח ליטול בגוף המרחץ ופי' זה דחוק ורחוק להעמיס בלשון הש"ס, וכן כ' הב"ח דכמה גדול הדחוק: ולולי דהר"מ בעצמו נכנס בפ' דחוק הי' נ"ל לפרש במרוח עד"פ קצת, בהקדם ליישב עוד הפעם הא דלא קתני במתני' ובבריית' רבותא דחויז לתחום שרי, די"ל הא דמתיר שמואל חויז לתחום משום דס"ל במתני' בשבת קמ"ז ע"ב דמה שאסרו משום מ"ע לא אסרו בח"ח וחוץ לתחום שרי דדומה ליה דלא שכיחי רואים, ומתני' דהכא דלא קתני חויז לתחום שרי י"ל דאתי' פי הגי' תנאי בברייתא שם דאוסרים אפי' בח"ח או דמתני' אתיא ככ"ע ולכן לא קאמר דחויז לתחום שרי דתליא בתנאי ובפלוגתא לא קמירי וכן בדוכתי טובא דנקיט במתני' רק מה דהוי לכ"ע, ועיני' ר"ן ע"ז גבי אלו אסורין ואוסרין בכ"ש ועיני' שבועות שפתיים בתרא בסוגיא דח"ש: ואקדים עוד הקדמה אחת מ"ש הר"ן פ"ק דביצה גבי אין מו"ליכין את הסולם, בשם י"א דיצאו לחלק היכא דאם שעושה בדבר זה שהוא איסור באמת חיישינו למ"ע אפי' בח"ח, אבל היכא דחיישינו לטעות בגי' אדם שיחשדוהו שעושה איסור ואינו אסור אלא שהם סבורים שדבר זה שהוא עושה אסור ל"ח בח"ח עייש"ה, ונ"ל להסביר בטוב טעם דחשש מ"ע מפני הטועים לא שכיח כ"כ ודי לאסור בפרהסיא דרבים שכיחי וימצאו בהם ג"כ טועים באומר אסור ע"ד המותר, אבל בח"ח דלא שכיחי אינשי לחוש שמא יבא א' במקרה מן מיעוט הטועים, כ"כ ל"ח, אבל היכא דאיכא חשש שיחשדוהו שעושה דבר מה שהוא אסור באמת ולא ידונוהו לזכות איכא

הַרְבֵּה שִׁיחֲשֹׁדוּהוּ וּלְכֹף תִּיַּשִּׁינּוּ אִפִּי' בַח"ח, וּלְמ"ש הָר"ן שֵׁם מְדַנְפֶשֶׁן דְּמַה שְׁאָסְרוּ
חֻכְמִים בַּח"ח מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יַעֲשֶׂה בַחוּץ בְּמִקּוּם רוּאִים, א"ש ג"כ הֵכָא דְטוּעִים בְּדִין
דל"ש כ"כ לֹא גְזָרוּ פְּנִים אִטּוּ חוּץ, אֲבָל מְחַשֵּׁשׁ חֻשְׁד שְׁעוֹשֶׂה בְּאִסּוּר, דְּשָׂכִיחַ גְּזָרוּ אֲנִי
חוּץ אִטּוּ פְּנִים, וְהָרֵאשׁוֹן נִרְאֶה יוֹתֵר, וְהָא"ש דְּמִקְשָׁה מ"ש שְׂדֵה מ"ש מְרַחֵץ, וְלֹא מְתַרֵץ
שְׂאֵנִי מְרַחֵץ דְּנִרְאֶה לְרוּאִים כְּשִׁלּוּחוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וַיִּחְשְׁדוּהוּ שְׁעוֹשֶׂה אִסּוּר מִשָּׂא"כ בְּשְׂדֵה
דְּאוּכַל פִּירוֹת יִדְעוּ וַיְבִינוּ דְלִטּוּבַת וּלְדַעַת עֲצָמוּ הוּא עוֹשֶׂה, דָּאֵם מֵהָאִי טַעֲמָא, דִּיטְעוּ
לוֹמֵר עַל מוֹתֵר אִסּוּר, אָסְרוּ בְּמְרַחֵץ לְמַה סְתָמָה הִבְרִייתָא וְלֹא קמ"ל דְּחוּץ לְתַחוּם שְׂרִי
דְּמִשּׁוּם חֻשְׁד כִּי הָאִי לַכ"ע מוֹתֵר בַּח"ח, וְלִכְּן הוֹצֵרָה לוֹמֵר דְּאִרִּיסוֹת דְּמְרַחֵץ לֹא עֲבָדִי
אִינְשֵׁי דְלֹא רְגִילִי בְּהַ כְּלָל וַיֵּצֵא שְׂכָרוֹ בְּהַפְסְדוֹ כַּמ"ש הָרֵאשׁוֹנִים וַיִּחְשְׁדוּהוּ שְׁעוֹשֶׂה
בְּאִסּוּר מַה שְׁאָסּוּר בְּאַמַּת וּלְהִכִּי גַם בַּח"ח אִסּוּר וּס"ל כְּתַנָּאִי דְּאוּסְרִים שְׁלֹא לְשִׁטְחַת
מִפְּנֵי חֻשְׁד חֻשְׁדָּא שְׂכַבְס בְּשִׁבְת אִפִּי' בַּח"ח דִּיחֲשֹׁדוּהוּ בְּדָבָר הָאִסּוּר בְּאַמַּת, וּכ"ז צָרִיף
מִשּׁוּם דְּבְרִייתָא ס"ל אִפִּי' חוּץ לְתַחוּם אִסּוּר, וְשִׁיטַת הַר"מ אֲתִי שְׁפִיר בְּקַבְלָנוּת וּבְמְרַחֵץ
תוֹף הַתַּחוּם אִסּוּר מִשּׁוּם דְּגַם בְּקַבְלָת בֵּית דְּאִיכָא דְּעֲבָדִי בְּקַבְלָת וְכֵן בְּמְרַחֵץ אִפִּי'
בְּמִקּוּם שְׂיֵשׁ עוֹשִׂים בְּקַבְלָנוּת אוֹ לְאִרִּיסוֹת דְּלִיכָא חֻשְׁדָּא שְׁעוֹשֶׂה שְׁלֹא ע"ד הֵיתֵר אֲבָל
אִיכָא מִשּׁוּם טוּעִים הַסְּבוּרִים שְׂדָבָר זֶה אִסּוּר כִּינּוּן שְׂאִינוּ נִהְיָה מִגּוֹף הַדְּבָר וְעֵינֵי: וִי"ל
עַד"פ קו' הַמְרַש"א מְדָלָא מִקְשָׁה עַל מַתְנֵי' מ"ש מְרַחֵץ מ"ש שְׂדֵה וְתִירוּצוֹ אִין לוֹ מוּכָן
דְּהָא מְפָרֵשׁ בְּמַתְנֵי' מִפְּנֵי שְׁנִקְרֵאת ע"ש, וּלְמ"ש י"ל עַל מַתְנֵי' לֹא הִי יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת
בַּחוּזָק כ"כ דִּי"ל שְׂאֵנִי מְרַחֵץ דְּאִיכָא לְמִיחֻשׁ לְטוּעִים בְּדִין דְּאִסּוּר בְּאִרִּיסוֹת כִּינּוּן שְׂאִינוּ
מְקַבְל מִגּוֹף הַפִּירוֹת, הֵגַם דְּמַתְנֵי' נִרְאֶה דְּגַם חוּץ לְתַחוּם אִסּוּר י"ל דְּגַם מִשּׁוּם חֻשְׁד
טוּעִים ס"ל דְּאִפִּי' בְּמִקּוּם דְּלֹא שְׂכִיחֵי רוּאִים אִסּוּר, הֵגַם דְּמַסְבְּרָא אִינוּ כֵּן מ"מ אֲפָשֵׁר
לוֹמֵר דְּגְזָרוּ כ"כ, אֲבָל מִבְּרִייתָא דְּרִשְׁבִּי' ג' מִקְשָׁה לְרִשְׁבִּי' ג' לְשִׁיטְתוֹ דַּכ' הָר"ן בִּיעָה דְּכָל
אִינְפִי גְּוִשׁוֹת י"ל, אֲבָל מְדָאֵר רִשְׁבִּי' ג' אִין נוֹסְרִים נְסָרִים רַק בְּצַנְעָה ס"ל דִּישׁ מ"ע
וּמַתִּיר בְּצַנְעָה עֵי"ש הֵיטֵב, וְהָא"ש דְּמִקְשָׁה לְרִשְׁבִּי' ג' לְשִׁיטְתוֹ א"א לוֹמֵר שְׂאֵנִי מְרַחֵץ
מִשּׁוּם חֻשְׁד טוּעִים תִּינַח תוֹף הַתַּחוּם, חוּץ לְתַחוּם מֵאִי אִיכָא לְמִימֵר, וְהַנְּצָרָה לְחַדֵּשׁ
דְּאִרִּיסוֹתָא לְמְרַחֵץ לֹא עֲבָדִי אִינְשֵׁי כְּלָל וַיִּחְשְׁדוּהוּ בְּדָבָר שְׁאָסּוּר בְּאַמַּת וְאִפִּי' בַּחוּץ
לְתַחוּם אִסּוּר וְא"ש עַד"פ טוּבָא: וְהֵיתָה לְבָאֵר מ"ש דְּהָא דְּחוּץ לְתַחוּם שְׂרִי מִשּׁוּם דְּדוּמָה
לַח"ח וְתִלְיָא בְּפִלּוּגְתָא דְּתַנָּאִי דְּאָסְרוּ בַּח"ח, וְאֲנִן קִי"ל כְּרַב בְּשִׁבְת שְׂמַדְאִפִּי' בַּח"ח
אִסּוּר וְקִי"ל הָא דְּשִׁמוּאֵל בַּמ"ק דְּחוּץ לְתַחוּם שְׂרִי, וְע"כ לְנוּ לְחַלְק בֵּין דְּאוּרִייתָא
לְדַרְבְּנָן כַּמ"ש תוּס' כְּתוּבוֹת פ' אַעֲפ"י דָּף ס' ע"א וְרָא"ש בְּשִׁבְת פ' הַבּוֹנָה, וְעֵי"ל טו"ז ס'י
רמ"ד שְׁהַרְגִישׁ בְּזֶה וְכ' דַּצ"ל דְּבַדְרַבְּנָן לֹא אָסְרִינוּ בַּח"ח, אֲלֵא דַלְפ"ז לֹא א"ש מ"ש
דְּבְרִייתָא דְּרִשְׁבִּי' ג' וּמַתְנֵי' ס"ל דַּבַּח"ח אִסּוּר כִּי לְפִי חִילּוּק הַנְּ"ל בְּדַרְבְּנָן כ"ע ס"ל דַּבַּח"ח
מוֹתֵר, אֲמַנְם עֵי"ל בַּמַּג"א ס'י ש"א שְׁהַקְשָׁה מְסוּגִיא דְּשִׁבְת ס"ד ע"ב דְּלֹא נִכְנַס לְחַלְק בֵּין
דְּאוּרִייתָא לְדַרְבְּנָן מְדַמְקְשָׁה עַל רַב מַתְנֵי' וְכ' דְּסוּגִי' חִלּוּקוֹת הֵן וְדַחֲינּוּ סוּגִיא דְּשִׁבְת
מִפְּנֵי סוּגִיא דְּכַתּוּבוֹ' וְהוּא דוֹחֵק, וּבְעֵינֵיךָ הַקּוֹשֵׁיָא כְּבָר הַקְשָׁה הָרִנָּה עַל הָרִי"ף בְּשִׁבְת
שֵׁם וְעֵי"ל פְּרַפְרֵת נָאֶה וַיִּשׁוּב בַּס' תוּסְפוֹת שְׁבַת ס'י ש"ה, וּלְפַע"ד נִרְאֶה וְדָאִי רַב דְּאָמַר
כָּל מִקּוּם שְׁאָסְרוּ חֻכְמִים מִפְּנֵי מ"ע אִפִּי' בַּח"ח אִסּוּר, מְדָאֵר כָּל מִקּוּם מְשַׁמַּע אִפִּי'
בְּדַרְבְּנָן וְא"א לוֹמֵר דְּכּוֹנְנָתוֹ דוֹקָא בְּדְאוּרִייתָא וְא"ש גְּוִשִׁית הַש"ס בְּשִׁבְת ס"ד, וּמ"ש
הַתּוּס' וְרָא"ש וְכֵן ס"ל הַרְבֵּה רֵאשׁוֹנִים וְהַמְחַבֵּר ס'י ש"א וְש"ה דְּבַדְרַבְּנָן ל"ח לַמ"ע

בח"ח והוא מש"ס כתובות בצנור שעלה בו קשקשים דשרי בח"ח משום דרבנן היינו דאין מחמירין פרב דס"ל פקנהו תנאי דאסרי אפי' בח"ח וס"ל לרב פן אפי' בדרבנן ועושה פלוגתא רחוקה בין התנאים ורב בעצמו תנא הוא ופליג וכ"ש במקח דאיכא תנאי דס"ל פנותי' אלא שאין מפורש אפי' בדרבנן פדאי הוא לפלוג בהפלגה על מאן דמתיר אפי' בדאורייתא, ואפשר דנפקא ליה ממתני' ובריייתא דע"ז דאוסר אפי' חוץ לתחום בדרבנן, אבל לדינא נקטינן חומרא דרב בדאורייתא אבל לא בדרבנן, והיינו הא דנחום איש גלי בצנור שעלה בו קשקשים וכו' דס"ל בדרבנן ל"ח למ"ע, ואפשר משו"ה אמר ר"י הלכה פנחום וכו' הלכה מפלל דפליגי משום דרב לא ס"ל פמותו דאוסר גם בדרבנן משום מ"ע אפי' בח"ח, לכן אמר ר"י הלכה פנחום איש גלי דבח"ח מותר בדרבנן דאורייתא ביה ומדברי ר"י בעצמו יש להוכיח דבדאורייתא הלכה פמאן דס"ל דאפי' בח"ח אסור, דאל"ה מאי קמ"ל דהלכה פמותו הא אפי' בדאורייתא ל"ח למ"ע בח"ח ש"מ דבדאורייתא הלכה פרב וכהנהו תנאי דאוסרים בח"ח, ורק בדרבנן לית הלכתא פנותי', והיינו נמי דשמואל חוץ לתחום שרי דכח"ח הוא ושרי בדרבנן אבל מתני' ובריייתא דרשב"ג ס"ל דאפי' בדרבנן אסור פרב וא"ש הפל עיי' בכ"ז: ולשיטה זו נראה אפשר בשדה דליכא משום חשש טעות דאינשי שיטעו דבאוסור עושה, והדומה לשדה אפי' לא שכיח כ"כ שעושים באריסות מותר דכל דאפשר למיתלי דבהיתר עושה ידינוהו לזכות כדס"ל לר"ת לשיטתו לעגן קבלנות, ובקבלות אסור אפי' רוב וכל עושים בקבלנות, וראיתי לו להר"מ חברים הרבה, רבים אשר אתו ה"ה הרמב"ן בחידושי לע"ז והר"ן שם ובשפת פ' כ"כ והג"א שבת פ"א סי' ל"ט והגה' סמ"ק הלכו' שבת דף קמ"ה ע"א פולם פה אחד אומרים דקבלות אסור משום דנראה לאינשי פשכיר יום ממילא נשמע דאפי' פולם עושים בקבלות אסור משום טעות הרואים, ג) אלא בדבר אחד מה דס"ל להר"מ דמרחץ פינון שאינו נוטל בגוף המרחץ ואין לו אלא מעות בשכרו דומה לשכיר יום ולהכי קאמר ה"א אריסותא דמרחץ לא עבדי אינשי דכיון שנוטל מעות בשכרו אסור, בהך דמיון מרחץ לבונה בית בקבלנות יש חולקים עליו, עיי' ב"י סי' רמ"ג דאין נראה פן מדברי הרמב"ם ושאר ראשונים שלא חלקו בין מרחץ לשאר דברים בכה, ומפרשים הא דקאמר אריסותא למרחץ לא עבדי אינשי משום שהוצאותיו מרובים ושכרו מועט, וא"צ לדחוק פלל בפי' הא דאמרו אריסות למרחץ וכו' ובזה הר"מ חידאי הוא ולא נמצא לו חבר: ג) ז"ל הרמב"ם פ"ו מהלכו' שבת הלכה י"ד לפיכה הפוסק עם עפ"ם לבנות לו חצירו או פותלו או לקצור לו שדהו או ששכרו שנה או שמים לבנות לו חצר או ליטע לו פרים בתוך המדינה או בתוך התחום אסור לו להניחו לעשות בשבת וכו' עכ"ל, ונפרש דבריו עד פה א' לא' מ"ש תחלה הפוסק וכו' לבנות לו חצרו או פותלו או לקצור שדהו וכו' עוד או ששכרו שנה או שמים לבנות לו חצר או ליטע לו פרים נ"ל דלא זו אף זו קמ"ל להחמיר לא מבעי בונה חצרו שפכר נקרא החצר על שמו ונתקלקל וצריך לתקנו או לבנותו פולו באותו מקום או פותל אחד מבית דירתו או לקצור שדהו שכ"ז נקרא שמו עליו אפי' לבנות לו חצר או ליטע לו פרים מחדש במקום שלא הי' לו חצר או פרים ומפירים הפל דמלאכה זו של ישראל היא כמ"ש בהלכה שלפניה אסור אע"ג שאין פאן דבר שהי' נקרא שמו עליו מקדמת דנא, ומ"ש גבי ששכרו לבנות לו בית או ליטע לו פרים ששכרו לשנה או לשמים, נ"ל פנונתו בזה, הגם של זמן מרובה

הוא ניש מקום לומר, דנקא בונה לו חצרו וכותלו או קוצרו לו שדהו דאין המלאכה לזמן מרובה חיישינו שלא ידעו שפסק ויאמרו דשכיר יום הוא, אבל בבונה בית ונוטע פרום לשנה או לשנים הצריח לבנות חצר ולנטיעת פרום חדש, פינו שנומשד זמן מרובה בינתיים יתודע ויתגלה שקצין עמו קמ"ל דגם כה"ג חיישי' למ"ע, ועוד איכא רבותא לקולא דחויז לתחום שרי ול"ח לזמן מרובה למקרה דלא שכיח שילך א' סמוך לתחום או יראה מרחוק או לאורחים הגם דכ"ז ל"ש כ"כ מ"מ הוא דחיישינו לזמן מרובה שיקרה פו בשבת א' משבתות הרבה קמ"ל דתוף התחום אסור לעולם וחויז לתחום מותר לעולם: והנה הטעם שאסור תוף התחום כ' הרמב"ם וז"ל אסור לו להניחם לעשות בשבת מפני הרואים שאין יודעים שפסק נראה מדבריו דאסור משום שיאמרו ששכירי יום הנה, ולא משום חשש טועים שנדמה להם כשכירי יום, לפ"ז תליא הפל בשכיח ולא שכיח בקבולת כמו שכ' בהלכה שלא חרי' לענגן שכירות שדה וכרם דתליא אם בדרך אנשי העיר בשכירות, וכ"כ בהלכה י"ב שהרואי' לא ידעו שקצין, אלא מדלא כ' דתליא אי רגילי ושכיחי בקבלנות כמ"ש בהלכה שלא חרי' בשדה וכרם, נראה דבקבולת אסור הגם דשכיחי ורגילי ביה, והוא כ' פרום ושדה ולא כ' ממרחץ הנזכר במתני' ובברייתא וכ' הה"מ משום דתליא במנהג המקומות ונשתנו לפי המקום והזמן, וא"כ הו"ל לפרש דהיכא דרגילי בקבולת מותר הגם דאינו מפורש בגמרא רק באריסות שדה מכ"ז נראה דס"ל לרמב"ם דגם בשכיחי ורגילי בקבולת אסור, וצ"ל הטעם דס"ל גם ברגילי רופם או פולם עדין' איכא בקבולת משום טועים בדמיונם שדנדה להם כשכירי יום, וכ"כ הר"ן על שמו של הרמב"ם דס"ל דקבולת אסור מה"ט, וכן נראה מדס"ל להרמב"ם דבקבולת אפי' בשדה אסור הגם דרגילי בשכירות ואריסות, משום שאם יתברר הדבר שאינו אוכל פירות יאמרו דשכיר יום הוא ולא יתלו בקבולת עיי' ר"ן והה"מ דכ' דאם י"ל דיתלו בקבולת למה בבית אסור ואי ס"ל לרמב"ם דקבולת אינו אסור אלא היכא דלא רגילי בכף ולא משום טעות הרואים למה שדה אסור בקבולת גם היכא דלא שכיח בקבולת אלא בשכירות ואריסות הא יתלו בשכירות ואריסות דשכיח ואי משום דיתברר להם דאינו אוכל פירות הלא יתודע להם ג"כ שהי' בקבולת פינו שידעו כ"כ ידעו גם זה דבקבולת הי', וגם ניכר ונראה בשעתו בשעת קבלת השכר אם בקבולת אם שכיר יום הי' וע"כ דס"ל להרמב"ם דקבולת אסור משום חשש טועים דמחזי להם דקבולת אסור כשכיר יום, ולכן פשייתודע להם לבסוף שהי' השדה בקבולת יאמרו דבאסור עשה, ומינה דאפי' רגילי בקבולת ג"כ אסור, וכן ס"ל להב"י בשיטת הרמב"ם מדכ' דהרמב"ם חולק על הר"מ דמדמה מרחץ לקבלנות בית פינו שאינו נוטל שכר מגוף המרחץ, דהו"ל לרמב"ם לחלק בזה בין אריסות שדה למרחץ, ואי ס"ל בשיטת הרמב"ם דתליא בשכיח ולא שכיח וחיישי' דיש שאמרו שלא הי' בקבלנו' א"כ לא נחית הרמב"ם לחלק כלל לחשש טועים דהוא כשכיר יום אם פו מה ראי' מביא דהרמב"ם חולק על הר"מ בדמיון מרחץ לקבולת בית דר' מאיר אזיל לשיטתו מפני חשש טועים דמאי מרחץ לבית ורמב"ם לפי שיטתו ליכא חילוק בין מרחץ לשדה, וע"כ דב"י ס"ל בשיטת הרמב"ם דחושש לטועים והוכיח פו מפת הוכחות שהוכחנו דליכא חילוק בין רגילי ללא רגילי בקבלנות: אלא דצ"ע הא הרמב"ם מפורש כ' מלתא דאסורא בטעמו משום שיאמרו שלא פסק, הא אם ידעו שפסק ליכא חשש משום רואי' וטועים, וקשה ככל מה שהקשיתי דהו"ל לחלק בין רגילי ללא

רגילי וביותר מדס"ל דקבלנות דשדה אסור וצ"ע: ומאוד אתמה בתמיה רבה דהרמב"ם סתר עצמו בשנותו את טעמו בהלכו' יו"ט פ"ז הלכה כ"ה אשר ו"ל, עפוי"ם שקיבל קבלנות מישראל אפילו היה חוץ לתחום אין מניחו לעשות במועד שאין הפל יודעים ההפך שיש בין השכיר ובין הקבלן ולפיכך אסור עכ"ל הרי מפוךש יוצא ממנו בהלכו' יו"ט טעם אחר ממ"ש בהלכו' שבת ובשנוי הטעמים נשתנה גוף הענין לדינא היכא דרגילי ושכיחי בקבלנות למ"ש בהלכות שבת מותר ולמ"ש בהלכו' יו"ט אסור, וגם בהלכו' יו"ט עצמו סותר דבריו מנייה וביה ולא סיפא רישא דכ' תחילה שיחשדו אותו שהוא שכר את העפוי"ם לעשות לו מלאכה והיינו כמ"ש בהלכות שבת שלא ידעו שפסק עמו, ומסיים שאין הפל יודעים ההפך שיש בין הקבלן ובין השכיר וזה טעם אחר ממ"ש תחילה וכ"ז צע"ג ומהתימה שלא הרגישו בכ"ז אחד מנושאי פליו: ועמדתו משתומם, ועשתונותי נבוכו ונצטערתי הרבה, עד שמצאתי ראיתי אחרי רואי במגילת ספר אשר שלח לנו פר"מ נ"י ושם נאמר בשם תשובת מהרי"ץ סי' ב' שעמד בתמיה זו, ועיינתי בו לקיים אייתי ספר ונחזי ואותיות מחכימות, וראיתי שם ואפס קצהו סתירת הרמב"ם מניה וביה לזה מצא מענה ע"פי דוחק ופר"מ י"ג הרב נ"י העלה תרופה ע"ד פלפול יפה, אבל לא מנופה, כי בנה יסוד על אבני שיש, על חלוקו של מהריט"ץ דינעו המוניים לחלק בתלוש בין קבלן לשכיר, ולא ידעו לחלק פה"ל במקושר וע"פ דבריו בנה לו פר"מ נ"י בית מושב לישוב כל סתירת הרמב"ם, ואם כי דברים שכליים דיבר אבל כשל עוזר ונפל עזר, כי על יסוד רעוע בנה שאין טעם בדברי מהריט"ץ וכבר דבריו דחויים בתשובת מהר"י באסאן סי' ב' הנדפס אצל חי' הר"ן על גדה אשר בשם לחמי תודה יקרא, ואני בעל מלאכות הרבה בעניינים שונים דשמיא ודארעא ואין לי פנאי לחפש בחפש מחופש בספרים ולולי שהביאם פר"מ אם לא שזפתם עיני, כי רבה עלי עול הטראדות בעוני, וה' יאיר עיני: ואשר חנני הש"ית כי ראה בעניי אותו אשמור לדבר, דבר בעטי ואומר דנ"ל לרמב"ם מדאמר שמואל מקבלי קבולת תוך התחום אסור, ולא העמיד דבריו על מתני' וברייתא דע"ז לא ישפיר אדם מרחצו וכו' חוץ לתחום מותר נראה דהא דקאמר מקבלי קבולת אפי' היכא דרגילי בקבולת אסור ובנימו היי רגילים בקבולת בנין בית, ואם היה אומר על מתני' וברייתא דמיירי במרחץ דחוץ לתחום שרי לא היינו יודעין דס"ל דקבולת חמיר מאריסות דשדה ומרחץ היכא דנהגו באריסות דמרחץ דתלא במקום וזמן דנהיגי כף או כף, וקמ"ל דקבולת חמירא דאפילו היכא דרגילי בה אסור וקמ"ל גמי דחוץ לתחום שרי, ולהיות שרצה להשמיענו חומרא דקבולת אפי' היכא דנהיגי ורגילי בה אסור וקולא דכל חוץ לתחום דל"ש אינשי שרי, לכן בין חומרא בין קולא דידי' אמר על מקבלי קבולת אלא טעמא בעי למה קבולת חמיר מאריסות צ"ל משום חשש טועים דנדמה להם קבולת לשכירי יום, וס"ל לרמב"ם דל"ש טועים בדמיון זה, וכ"כ בהלכו' יו"ט שאין הפל יודעים ההפך שיש בין שכיר לקבלן, משמע שרוב יודעים אלא שאין הפל יודעים, ומשום מיעוט שאין יודעים בנודאי לא היו אוסרים, אלא מפנין שנמנו לאסור היכא דלא רגילי ושכיחי מקבלי קבולת משום מ"ע דרבים יחשדוהו שלא פסק להיות כי אין מנהג רוב העיר בכך, וכיון דגם ברגילי יש חשש רואים שיטעו ולא ידעו ההפך שיש בין שכיר לקבלן לכן לא אמרו בו חוץ היכא דרגילי ושכיחי בקבולת דמותר, והא דבצנור שעלה בו קשקשים ובנסרי' דאסרו

בַּפְּרָהֶסְיָא מְשׁוּם חֲשִׁישׁ טוּעִים דְּאִסּוּרָא קַעֲבִיד הֶגֶם דְּטוּעִים לָא שְׂכִיחִי כַּמ"ש, הֵתָם שְׂאֲנִי
דְּבִאָמַת עוֹשָׂה אִסּוּר, אֲלֵא שְׁהִתִּירוּ לוֹ לְכַבּוּד הַמֵּת וּבְצַנּוּר מְשׁוּם פְּסִידָא, וְלֹא הִתִּירוּ
דְּבַר זֶה רַק הֵיכָא דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ לְרוּאִים הַטוּעִים דְּלֹא יָדְעוּ דְּמִוְתֵר לְצוּרָה הַמֵּת, אוּ
בְּמָקוּם פְּסִידָא אֲבָל לֹא כֹּל הֵיכָא דְּאִיכָא חֲשִׁישׁ זֶה הֶגֶם דַּל"ש וְהָבּוּ דְּלֹא לוֹסְיָה הֵיתֵר רַק
הֵיכָא דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ לַמ"ע אַפ" כֹּל דְּהוּא וְעַיִן פְּעִין בְּר"ן בִּיצָה פ"ק גַּבִּי אֵין מְבִיאִין אֶת
הַסְּנֵלְם שְׂכ' פִּינּוּ דְּאִסּוּרָא הוּא בְּאָמַת לֹא הִתִּירוּ רַק בְּצַנּוּעָה וְלֵאסּוּר גַּם בְּצַנּוּעָה זֶה א"א
עֵי"ש, אֲבָל פֶּאן דְּבִהֵיתֵר הוּא עוֹשָׂה וּמְשׁוּם חֲשִׁישׁ מִיעוּט טוּעִים לֹא הָיוּ נִמְנִים לֵאסּוּר
אֲלֵא מֵאֲחַר דְּבִשְׂאֵן רְגִילִים אִסּוּר מְשׁוּם מ"ע וְחֲשָׁדָא דְּרַבִּים, גַּם בְּרַגְלִי לֹא אָמְרוּ חוּזִין,
פִּינּוּ דְּלֹא יֵצְאוּ מִכָּל וְכָל חֲשִׁישׁ מ"ע שֶׁל יֵשׁ טוּעִים וְזֶהוּ דְּחִידָשׁ לְנוּ שְׁמוּאֵל בְּקַבְּלוּת דְּלֹא
שְׂיָיָה לְמִימַר הֵיכָא דְּרַגְלִי בִּיהָ שְׂרִי כְּמוֹ בְּהֵיכָא דְּעֵבְדִי לְאַרִיסוּת, וְהָא"ש מ"ש הֶרְמַב"ם
בְּהֵלְכוֹת יו"ט שֶׁהִפֵּל יוֹדְעִים דְּמְלָאכָה זֹו שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא וְאִיכָא מ"ע דְּיוֹדְעִים וְרוּאִים
שְׂיִחְשָׁדוּ רֹב פְּכָל שְׁהוּא שְׂכַר אֶת הָעַפּו"ם, וְזֶה עֵיקַר הַטַּעַם שֶׁמְשׁו"ה אִסּוּר, אֲלֵא מִפְּנֵי
טַעַם זֶה לְבַד הֵיכָא דְּרַגְלִי בְּקַבְּלוּת שְׂרִי לְכֹן הַתְּחַפָּם וְכ' עוֹד שְׂאִין הִפֵּל יוֹדְעִים הֵהֶפְרֵשׁ
שְׂיֵשׁ בֵּין הַשְּׂכִיר לְקַבְּלוֹ הֶגֶם דְּרֹבָם יוֹדְעִים מ"מ לֹא יֵצְאוּ לְחֵלֶק בֵּין שְׂכִיחַ לֹא שְׂכִיחַ
מֵה"ט כַּמ"ש וַא"ש נִכּוֹן מ"ש בְּהֵלְכוֹת יו"ט, וּבְהֵלְכוֹת שְׁבַת כ' עֵיקַר הַטַּעַם שֶׁלֹּא יָדְעוּ
שְׂפִסְק עֲמוּ מִפְּנֵי טַעַם זֶה נִמְנוּ לֵאסּוּר מְשׁוּם חֲשָׁד שְׁלֹא פְּסִק, וְהָא דְּלֹא כ' שֶׁם ג"כ דְּאִין
הִפֵּל יוֹדְעִים הֵהֶפְרֵשׁ וְכו' כַּמ"ש בְּהֵלְכוֹת יו"ט נ"ל דְּבְּהֵלְכוֹת שְׁבַת לֹא מְצָא צוּרָה כ"כ
לְפָרֵשׁ הָאִי חֲשָׁשׂא שְׂאִין הִפֵּל יוֹדְעִים הֵהֶפְרֵשׁ וְכו' פְּדִי לְהוֹדִיעֵנוּ דְּאַפִּי הֵיכָא דְּרַגְלִי
בְּקַבְּלוּת אִסּוּר, דְּמִמִּילָא נִשְׁמַע וּמוּכַח מֵתוּכּוּ מִדְּכ' בְּהֵלְכָה שְׂאֲחֵרִיָּה דִּישׁ חִילוּק בְּאַרִיסוּת
בֵּין הֵיכָא דְּרַגְלִי בְּאַרִיסוּת וּבֵין הֵיכָא דְּלֹא רַגְלִי, וְלֹא כ"כ בְּקַבְּלוּת גִּדַּע דְּבְּקַבְּלוּת לִיכָא
חִילוּק, אֲבָל בְּהֵלְכוֹת יו"ט דְּלֹא כ' רַק דִּין קַבְּלוּת וְאִם לֹא הִיָּה כּוֹתֵב רַק עֵיקַר הַטַּעַם
מְשׁוּם דְּלֹא יָדְעוּ שְׂפִסְק עֲמוּ וְיִחְשָׁדוּהוּ בְּכָה הו"א דְּוִקָא בְּלֹא רַגְלִי בְּכָה דְּזִיל בְּתַר טַעֲמָא,
לְכֹן הוֹצֵרָה לְפָרֵשׁ דִּישׁ ג"כ מְשׁוּם דְּאִין הִפֵּל יוֹדְעִים הֵהֶפְרֵשׁ שְׂפִין שְׂכִיר לְקַבְּלוֹ, אֲבָל
בְּהֵלְכוֹת שְׁבַת מוּכַח מֵתוּךְ דְּבְּרִיּוּ דְּקַבְּלוּת גַּם בְּרַגְלִי אִסּוּר, וְכִינּוּן שְׂבִיחָא יו"ט בַּע"כ
הוֹצֵרָה לְכַתּוּב מְשׁוּם שְׂאִין הִפֵּל יוֹדְעִים וְכו' וְכַמ"ש סְמָךְ בְּהֵלְכוֹת שְׁבַת עַל מ"ש בְּהֵלְכוֹת
יו"ט דְּמָה לוֹ לְכַתּוּב הַטַּעַם בְּב' מְקוּמוֹת וְלִדְיָנָא אֵין נְפָקוּתָא וּמְקוּם לְטַעוֹת דְּעֵיקַר הַדִּין
גִּדַּע מְסִידוֹר וְסִתִּימַת דְּבְּרִיּוּ וּמִינְשֵׁב הִפֵּל ע"ד סְלוּל, וְכַמָּה גְּדוּלִים דְּבְּרִי חֲכָמִינוּ ז"ל
וְיִגְעָתָ וּמְצָאֵת תְּאַמִּין בַּעֲזָה"י: דְּשִׁטוֹת הַרְבֵּה רֵאשׁוּנִים דְּהִפֵּל תְּלִיא בְּרַגְלִי וְלֹא רַגְלִי
דַּס"ל דְּאִין חוֹשְׁשִׁי פְּלֵל לְטַעוֹת הָרוּאִים דְּלֹא שְׂכִיחַ, אוּ דַל"ל לְדַמּוּי מְלֵתָא דְּקַבְּלוּת
לְשְׂכִיר יוֹם, וְכַשְׁפָּאנוּ לְמַנְיָן רַבּוּ כְּמוֹ רַבּוּ דַּס"ל הָכִי, הֵלֵא הָמָה הַר"י שְׂבִתוּס' ע"ז
הָרֵא"ש בַּע"ז, רְשִׁבָּא וְרִיטְבָּא בַּע"ז וּמ"ק סְמָךְ בְּהֵלְכוֹ שְׁבַת ד' י"ט ע"ב וְס"ה
הֵלְכוֹת שְׁבַת פְּוֵלָם פְּתַבּוּ טַעַם אִסּוּר קַבְּלוּת מְשׁוּם דְּלֹא רַגְלִי בִּיהָ בְּזַמְנֵיהֶם וְנִשְׁתַּנָּה
הָעֲנִין לְפִי הַמְּקוֹ וְהַזְמַן וְדַע דְּלְכַאוּרָה נְרָאִים דְּבְּרִי הַסְּמָךְ הֵלְכוֹ שְׁבַת כ"א ע"ב פְּסוּתֵר
דְּבְּרִי שְׂכ' שֶׁם דְּשָׂדָה לְמַחְצָה וְלְשִׁלִּישׁ מוֹתֵר, אֲבָל בְּמַעוֹת אִסּוּר, וְלַמ"ש ד' י"ט דְּקַבְּלוּת
אִסּוּר מְשׁוּם דְּאִין רַגְלִים אֲבָל בְּרַגְלִים בּוֹ שְׂרִי הֶגֶם שְׂבִדְמִים מְשַׁלֵּם לוֹ וְכֹן נְרָאָה דַּס"ה
סוּתֵר שְׂיִטְתּוֹ פַּהֲנָ"ל מַמ"ש בַּע"ז וְצ"ע, וְנ"ל פְּוֹנְתָם בַּמ"ש בְּשָׂדָה נוֹטֵל מַעוֹת אִסּוּר לֹא
מְשׁוּם דְּאִינוּ נוֹטֵל בְּגוּף הַפְּיּוּרָת כַּמ"ש הַר"מ שְׂבִתוּס' אֲלֵא מְשׁוּם שְׂכָה הִי בִּימֵיהֶם שְׂרֹב
אַרִיסוּת הִיָּתָה לְמַחְצָה וְלְשִׁלִּישׁ, אֲבָל נוֹטֵל מַעוֹת בְּשִׁבִיל חֵלְקוֹ לֹא הִיָּה שְׂכִיחַ, הֶגֶם

דאָריסות לפירות שְׂכִיחַ ס"ל דאָסור כָּל שְׁנוּטל מְעוֹת כְּשִׁירָאוּ אַח"כּ שְׂאִינוּ נוֹטל פִּירוֹת יאמרו דשְׂכִיר יום הוא כמ"ש הַר"ן לְשִׁיטת הַרְמַב"ם אַבְל קַבּוּלַת בֵּית אוּ בְשָׁדָה הֵיכָא דשְׂכִיחַ שְׁנוּטל מְעוֹת עֲבוּר חֶלְקוֹ, אוּ שְׁעוּשָׁה בְּקַבּוּלַת וּשְׂכִיחַ מוֹתֵר פִּנ"ל בְּרוּר: ה וְאַחֲרֵי שְׂזַכְּנוּ לְבָרֵר וּלְלַבֵּן שִׁיטַת הָרָאשׁוֹנִים, וּלְקַטְנוּ שׁוֹשְׁנִים, וְהָרְאָנוּ פָּנִים, נְשִׁית פָּנֵינוּ פָּנִים מִסְבִּירוֹת לְהִלְכָה, נִתְּבוּנוּ מָה הוֹרָה גָּבֵר, חוֹבֵר חֶבֶר בְּעַל הַמְחַבֵּר.

הִנֵּה רִישׁ ס' רמ"ד כ' ו' לְפִיכָּה הַפּוֹסֵק עִם הַנְּכָרִי לְבָנוֹת לוֹ חֲצָרוֹ אוּ פּוֹתְלוֹ אוּ לְקַצֵּר לוֹ שְׁדֵהוּ, אִם הָיָה הַמְּלָאכָה בְּמִדְיָנָה אוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם אֲסוּר לוֹ לְהַנְיָחוֹ לְעֲשׂוֹת בְּשֶׁבֶת מִפְּנֵי הָרוּאִים שְׂאִין יוֹדְעִים שְׁפֶסֶק, וְזֶה הַלְשׁוֹן הוּא מִמֶּשׁ לְשׁוֹן הַרְמַב"ם אֲלֵא שֶׁהַשְּׂמִיט מ"ש הַרְמַב"ם אוּ לְבָנוֹת לוֹ חֲצָר אוּ לִטְעַע לוֹ פָּרֶם, וְכַתְּבֵנוּ בְּאוֹת ג' דקמ"ל הַרְמַב"ם רְבוּתָא דְאַפִּי לֹא הָיָה נִקְרָא שְׂמוֹ עַל חֲצָרוֹ אוּ שְׁדֵהוּ רַק שְׂיָדוּעַ שְׂמֵלָאכָה זֹאת שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵיא אֲסוּר וְכָל כִּי הָיָה לִיָּה לְמַחְבֵּר לְהַעֲתִיק, וְגַם מָה שֶׁכ' הַרְמַב"ם לְשִׁנָּה אוּ לְשִׁתִּים שְׂפַתְּבָנוּ דְאַיְכָּ רְבוּתָא בְּתַרְתִּי, לְהַחְמִיר דְאַפִּי לְזִמְן מְרַנְּבָה חִיְשִׁי שְׂלֵא יִתְּנָדַע לְרוּאִים שְׁפֶסֶק עֲמוֹ וְגַם לְהַקֵּל דְּחוּץ לְתַחוּם שְׂרִי וּל"ח לְזִמְן מְרַנְּבָה שְׂמָא יִהְיוּ שְׂם רוּאִים מְרַחוּק אוּ סְמוּךְ לְתַחוּם אוּ אוֹרְחִים, כ"ז הַשְּׂמִיט הַמְחַבֵּר וצ"ע: וְהִנֵּה מ"ש מְלִתָּא בְּטַעְמָא דְאַסְרוֹ מִשׁוּם רוּאִים שְׂלֵא יָדְעוּ שְׁפֶסֶק עֲמוֹ נִרְאָה דְלֹא ס"ל דְּחוּשְׁשִׁים לְטוֹעִים בְּדַמְיוֹן דְּקַבּוּלַת כְּשִׂכִּיר יוֹם אֲלֵא שְׂלֵא יָדְעוּ שְׁפֶסֶק עֲמוֹ, מִמִּילָא נִשְׁמַע הֵיכָא דְשְׂכִיחֵי וּרְגִילֵי בְּקַבּוּלַת שְׂרִי, אֲלֵא שְׂפָבֵר בְּאַרְנוֹ וְהוֹכַחְנוּ שְׂשִׁיטַת הַרְמַב"ם אֵינוּ פִּן מ"ש בְּהַלְכוֹ יו"ט טַעְמָא דְלֹאוּ כ"ע יוֹדְעִים הַהֲפָרֵשׁ שְׂיֵשׁ בֵּין שְׂכִיר לְקַבְּלָן וְטַעַם זֶה גַם הֵיכָא דְרְגִילֵי בְּקַבּוּלַת אֲסוּר, וּע"כ הַמְחַבֵּר דְלֹא הֵבִיא רַק טַעַם זֶה שְׂלֵא יָדְעוּ שְׁפֶסֶק עֲמוֹ וְגַם בְּהַלְכוֹת חו"ה ס' תרמ"ג לֹא כ' טַעַם זֶה דְרַבְּמַב"ם וְשֶׁם לֹא כ' שׁוּם טַעַם, וְלְרַבְּמַב"ם פְּתַבְתִּי דְסַמּוּךְ בְּהַלְכוֹת שְׂבֶת מִשׁוּם דכ' בְּהַלְכָה שְׂלֵא חֲרִי' דְבְּאַרְיִסוֹת יֵשׁ חִילוּק בֵּין רְגִילֵי לֹא רְגִילֵי בְּאַרְיִסוֹת וְלֹא כ' פִּן בְּקַבְּלָנוֹת נִדַע דְּבְּקַבְּלָנוֹת לִיכָּא חִילוּק, וְגִילָה טַעְמוֹ בְּהַלְכוֹת יו"ט, אַבְל מִן הַמְחַבֵּר אֵין לְדַיִיק פִּן כְּמוֹבָן, וְגַם לֹא הִזְכִּיר מִחֲשַׁשׁ זֶה שְׂאִין הַכֹּל יוֹדְעִים הַהֲפָרֵשׁ בֵּין קַבְּלָן לְשְׂכִיר יוֹם רַק דְלֹא יָדְעוּ שְׁפֶסֶק, נִרְאָה בְּעֵינֵי כִּי מְכַרְעַת לִיָּה מְלִתָּא לְדִינָא דְלֹא פְּרַמְב"ם וְהַסּוֹבְרִים כְּנוֹתִי בְּזֶה, אֲלֵא כְּשִׁיטַת רֹבֵב הָרָאשׁוֹנִים דס"ל דְּתַלְיָא הַכֹּל בְּרְגִילֵי וְלֹא רְגִילֵי בֵּין בְּקַבּוּלַת בֵּין בְּאַרְיִסוֹת פִּנ"ל וְעַיִן: עוֹד פֶּשׁ גָּבֵן לְבְּרוּרֵי חֲדָא מְלִתָּא אִם תַּלְיָא בְּרוּב הָעוֹלָם דְּנִקָּא דְנִהְיֵי בְּקַבְּלָנוֹת וְאַרְיִסוֹת אוּ סְגִי בְּרוּב הָעִיר, דְּבָר זֶה מְפּוֹרֵשׁ בְּרַבְּמַב"ם הַלְכוֹ' שְׂבֶת דכ' דְּתַלְיָא אִם רֹבֵב בְּנֵי הָעִיר בְּשְׂכִירוֹת אוּ בְּאַרְיִסוֹת, וּכ"כ הָרָא"ש וְיִתֵּר רָאשׁוֹנִים בְּתַנּוּר וּמְרַחֵץ דְּאַזְלִינֵן בְּתַר מְנַהֵג הַמְּקוֹם, וְכֵן מְצִינוּ כה"ג בְּש"ס קִידוּשֵׁין בְּסוּגְיָא דְּסַבְּלוֹנוֹת דְּתַלְיָא בְּאַתְרָא דְּמַקְדָּשֵׁי וְהַדָּר מְסַבְּלֵי, דְּתַלְיָא בְּאַתְרָא וְלֹא בְּמְנַהֵג הָעוֹלָם דְּתוֹשֵׁב הָעִיר מְסַתְּמָא גְּרִיר בְּתַר מְנַהֵג עִירוֹ, וְאַפִּי' הָיָה דָּר בְּמִקְ"א וְקַבְּעַ דִּירְתוֹ שְׂם הוּא עוֹשֶׂה כְּמְנַהֵג הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הוּא דָּר שְׂם עֶכְשָׁיו, וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת קֶצֶת דְּמַקְשָׁה שְׂם בְּאַתְרָא דְּמַקְדָּשֵׁי וְהַדָּר מְסַבְּלֵי פְּשִׁטָּא הָיָה יְכוֹל לומר דקמ"ל אע"ג דְּמְנַהֵג הָעוֹלָם לֹא כֵן הוּא אֲזַלִּינֵן בְּתַר מְנַהֵג הָעִיר וצ"ע"ק: אֲלֵא דְבַנּוּב"י קָמָא חָאו"ח ס' י"ב שְׂדָא בִּיהַ נְרָא, לְתוֹשֵׁבָה אֲשֶׁפְּנִזִּית שְׂבַב"י ס' רמ"ד דָּאָם דָּר חוּץ לְתַחוּם חוּשְׁשִׁין לִמ"ע דְּאוֹרְחִים וּבְנֵי בֵּיתוֹ, אִם מְנַהֵג רֹבֵב בְּנֵי הָעִיר וְאֵין מְנַהֵג הָעוֹלָם בְּקַבְּלָנוֹת יֵשׁ לְחוּשׁ לְאוֹרְחִים עֵי"ש מ"ש דְּבַאֲמַת לֹא שְׂרִי רַק כְּשֶׁעוֹמֵד חוּץ לְשְׂכוֹנַת יִשְׂרָאֵל עֵי"ב נוּב"י תַּנְיָנָא חָאו"ח ס' ל"ח וְהוֹדָה וְלֹא בּוֹשׁ כִּי דוֹחַק גְּדוּל לומר כֵּן אֲלֵא שְׂלֵא מְצָא מְעַנָּה אַחֲרַת, וְהַנְּלַפְע"ד בְּצִירוּף

יִישׁוּב קְוֹשֵׁי הַמַּג"א ס"א רמ"ד מִירוּשְׁלַיִם דְּשִׁבְעִית דְּמִבְּנֵי דַל"ח לְאוֹרְחִים וּמ"ש בְּשִׁבְעִית הַקִּילוֹ ע"י תוֹס' תְּדָשִׁים דַּצ"ל לְזַבֵּל בְּשִׁבְעִית ג"כ דְּרַבְּנָן, וְצ"ל דְּשִׁבּוֹת ע"י"נ חֲמִיר מִמַּעֲשֵׂה דְזִיבוֹל ע"י יִשְׂרָאֵל, וּבש"ס עִירוּבֵין פ' הַדֵּר מִבְּנֵי דְשִׁבְעִית דְּשִׁבְעִית דְּשִׁבּוֹת דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה ע"י יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּ מְשִׁבּוֹת ע"י"נ, וְצ"ל פִּינָן דְּשִׁבְעִית בְּעֲצָמוּ קִיל מִשְׁאָר אִיסוּרֵי תוֹרָה לְכֹן דְּרַבְּנָן דִּידְקָה אִפִּי' ע"י יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּ קִיל מְשִׁבּוֹת ע"י"נ דְּשִׁבְתָּ וְדוּחַק וְעֵינֵי' ח"ס חֲאוּ"ח ס"א ס' חִילוּק נְכוּן וְש"י: וּלְפַע"ד נִרְאָה דַּצ"ל עַל תְּשׁוּבָה אֲשַׁפְּנִית דְּחִיָּשִׁינָן לְאוֹרְחִים וּב"ב אִיךָ יִפְרָגְס סוּגְיָא דַּמ"ק דְּחוּץ לְתַחוּם שְׂרִי דְלֹא שְׂכִיחֵי אִינְשֵׁי, הָא אִיפָא חֲשֵׁשׁ מִפְּנֵי ב"ב, וְכִי נֶעְלַם מִהֶם שְׁבוּנָה בְּנִין חוּץ לְתַחוּם וְהַפּוֹעֲלֵי עוֹשִׂים בְּשִׁבְתָּ וְצ"ע, עוֹד ק"ל לְמָה אֲמַרֵי דְחֻשְׁשֵׁי לְאוֹרְחֵי וּלְב"ב, הֲלֹא חֲשֵׁשׁ אוֹרְחִים כּוֹלֵל יוֹתֵר אִפִּי' לִיפָא ב"ב וְהוּא אָדָם יְחִידִי, וְחֲשֵׁשׁ אוֹרְחֵי אִיפָא לְכָל, וְלְמָה מוֹסִיף חֲשֵׁשׁ וְגוֹרַע בּוֹ בְּאָדָם יְחִידִי לֹא הִי לְתַשׁוּבָה זֹו לֹאמַר רַק דְּחִיָּשֵׁי לְאוֹרְחִים מִן כָּל זֶה נ"ל דְּוַדַּאי חֲשֵׁשׁ רְחוּק הוּא שְׂיָבוֹאוּ אוֹרְחִים וְיִרְאוּ וְיִדְעוּ דְּמִלְאֲכַת יִשְׂרָאֵל הִיא וְיִחַשְׁדוּהוּ וּמַה"ט ס"ל לִירוּשְׁלַיִם דְּלְאוֹרְחִים ל"ח, וְגַם לְחוּשׁ לְב"ב דְּיִחַשְׁדוּ אוֹתוֹ ג"כ חֲשֵׁשׁ רְחוּק הוּא שְׂיִחַשְׁדוּ ב"ב אֵת בְּעַל הַבַּיִת וְלֹא יִדְעוּ כִי בְּאֲמוּנָה ע"י קְבוּלַת הוּא עוֹשֵׂה וְאִם יֹאמַר לְהֶם לֹא יֵאֱמִינוּ לוֹ כ"ז חֲשֵׁשׁ רְחוּק הוּא, וְלְכֹן כ' דִּישׁ לְחוּשׁ לְב"ב וְאוֹרְחִים דְּמִצְרָפִים ב' הַחֲשֵׁשׁוֹת יַחַד לְפַעֲמִים יָבוֹאוּ אוֹרְחֵי וְלְפַעֲמֵי יִחַשְׁדוּהוּ ב"ב פְּנ"ל וְלִק"מ מְהָא דַּמ"ק דְּחוּץ לְתַחוּם שְׂרִי פִינָן דְּחֲשֵׁשׁ אוֹרְחִים לִיפָא כַּמ"ש הַמַּג"א דְלֹא שְׂכִיחֵי אוֹרְחִים בְּשִׁבְתָּ בְּמִקוּם שְׂאִין יִשְׂרָאֵלִים דְּרִים, גַּם מְשׁוּם ב"ב ל"ח דְּמְשׁוּם ב"ב לְחוּד ל"ח וְא"ש נְמִי הָא דְתַנּוּר וּמְרַחֵץ דְּלְב"ב לִיפָא לְמִיחַשׁ דִּיּוֹדְעֵי מְנַהֵג עִירָם וּמְשׁוּם אוֹרְחִים דְּלֹא יִדְעוּ לְחוּד ל"ח וּמִינְשִׁבִים כָּל הַקְּוִשִׁיּוֹת שְׁנִתְקַשׁוּ בִּזְהָ בְּמִרְנוּחָ, וְכַמְדַּנְמָה שְׁקֻרוּבִים דְּבְרִינוּ לְמִרְכּוּז הַאֲמַת: וְאוֹמַר אֲנִי שְׂיִצָא לְתַשׁוּבָה זֹו חֲשֵׁשׁ זֶה שְׂחֲשֵׁשׁ לְאוֹרְחֵי וּב"ב יַחַד מְש"ס מ"ק דְּבַחוּ"ה מְחֻשְׁשֵׁי כְּדָאָתוּ מְחוּץ לְתַחוּם פְּשִׁיטָא שְׂאִין זֶה יוֹתֵר מְחֻשֵׁשׁ אוֹרְחִים פִּינָן שְׂמַחוּץ לְתַחוּם בְּאִים וְלֹא מְקַרְבוּ לִיהּ וְאִינֵם יוֹדְעִים עֲסָקִיו וּמ"מ חִיָּשִׁינָן לְהֶם, וְעֵינֵי נוּב"י קַמָא ס"א י"ב שְׂכ' דְּכָל בְּתוּף הַתַּחוּם יוֹדְעֵי וּמְכִירֵי עֲסָקִיו וּמְנַהֵגוּ עֵינֵי"ש וְזֶה לֹא שְׂיִיף בַּחוּ"ה מְחוּץ לְתַחוּם, וְע"כ צ"ל דְּחֻשְׁשֵׁי לְאוֹרְחֵי בְּצִירוּף ב"ב דְּהֶם יוֹדְעֵי שְׁבוּנִים לוֹ חוּץ לְתַחוּם, בְּצִירוּף שְׁנֵי הַחֲשֵׁשׁוֹת לְאוֹרְחֵי וּלְב"ב חִיָּשֵׁי אֲכָל בְּשִׁבְתָּ דְּלִיפָא רַק מְשׁוּם ב"ב דִּיּוֹדְעֵי עֲסָקִיו שְׂמַחוּץ לְתַחוּם אִין חוּשְׁשִׁין וְחוּמְרָא דְּתַשׁוּבָה אֲשַׁפְּנִית מְבֹאֲרַת וּמְנוֹכַחַת: וְזֹאת תוֹרַת הָעוֹלָה מְדְבְרִינוּ לְדִינָא, הִיא הָעוֹלָה דְּהִיכָא דְרֹב הָעִיר עוֹשִׂים בְּקְבוּלַת מוֹתֵר בֵּין בְּקְבוּלַת בֵּית אוֹ שְׂדָה וְכְדוּמָה וְאִפִּילוּ מְנַהֵג שְׂאָר מְקוּמוֹת אִינוּ כּוֹ, וְל"ח לְאוֹרְחֵי רַק פְּשִׁישׁ לְחוּשׁ ג"כ לְב"ב, וּמ"ש בְּתַשׁוּבַת מְהָר"י בְּאֶסְאֵן ס' ב' פִּינָן שְׂאִין אֲדַרְיָכֵל עוֹשֵׂה ע"י פּוֹעֲלִים שְׂכִירֵי יוֹם אִיפָא מ"ע לְרֹאִים שְׂיִאֲמְרוּ שְׂכִירֵי יוֹם דִּישְׂרָאֵל נִינְהוּ אֵלוּ דְּבְרִיו ז"ל וְהִבִּיאֵם פִּר"מ נ"י, וְדַחָה אוֹתָם פִּינָן שְׂאִין לִישְׂרָאֵל עֲסָק עֲמָהֶם לֹא חֲשֵׁשׁוּ לַמ"ע.

וּמִבִּיא רְאִיָה לְזֶה מִכַּח קְוֹשֵׁי אַחַת דְּהַקְשׁוּ בָּהּ טוֹבָא מִתְחִילַת הַסּוּגְיָא לְמָה לֹא חִיָּשִׁינָן בְּכוּתֵי דִיעֲשֵׂה בְּשִׁבְתָּ וּי"ט ע"י שְׂכִירֵי יוֹם נְכָרִים מְזֶה דֵּן דְּכָל שְׂאִין לִישְׂרָאֵל עֲסָק עִם הַפּוֹעֲלֵי לִיפָא מְשׁוּם מ"ע אֵלוּ דְּבְרִיו, הִנֵּה סְבָרְתוֹ לֹא סְבִירָא וְלֹא נ"ל וְלֹא מְצָאֵי בִּזְהָ טַעַם לְשִׁבְחָ וְכָל קְוֹשֵׁי יֵשׁ לָהּ תִּירוּץ, וְלְדִידֵי לִק"מ וְהִרְבֵּה י"ל חֲדָא הָא אֲמִירָה לְנְכָרֵי מְלֵא יַעֲשֵׂה נְפָקָא עֵינֵי ב"י ס"א רמ"ג וּטו"ז הֵגַם דְּאֶסְמְכְתָא הִיא לְדִידֵן אוֹלֵי הֶם נְקֻטוּ

לְדַרְשָׁה גְמוּרָה, גַּם י"ל דס"ל יֵשׁ שְׁלִיחוֹת לְנִכְרֵי וְלֹא מִמַּעֲטֵי לִיָּה מֵאַתֶּם גַּם אַתֶּם וְכוּ' וְעוֹד אוֹלֵי יָדְעוּ חו"ל שְׁמִשְׁמְרֵי שְׁבֵתָא שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת עִי"נ פִּינּוּן דְּאִית לְהוּ עֵינְקָר שְׁבֵת מְקַיְימֵי מִסְתַּמָּא כָּל הַשְּׁיִינָה לְשִׁמִּירַת שְׁבֵת גַּם מְדַרְבְּנָן וְעֵינֵי רִיטְבָ"א רִישׁ חֲנוּלִין, וְעוֹד הָא בְּרִינְתָא רְשָׁב"ג אֲמָרָה וְהוּא ס"ל אֲחֻזִּיק אֲפִי' לֹא פְתִיבָה וְכוּ' פְּשׁוּט וְלִק"מ אֲלֵא דְבִלֵּא"ה לֹא נ"ל דְּבָרֵי הַמֶּר"י בְּאֶסְאֵן פִּינּוּן שְׁיָדוּעַ דְּאֲוֹמֵן מְקַבֵּל קַבְּלוֹת מַעֲשֵׂהוּ כִּי הוּא שְׁשׁוּכָר לַעֲצָמוּ שְׁכִירֵי יוֹם לִיכָא מ"ע פְּלָל: וְכָל מ"ש לֹא פְתַבְנוּ אֲלֵא לְהִלְכָה אֲבָל לְמַעֲשֵׂה הַגַּם כִּי אֵין לְבֵי נֹקְפֵי בְּכַחַד דְּהִתִּירָא, כִּי הוֹרָאָה זֹו אֵינָה מְחַנְדְּשַׁת מֵאַתִּי שְׁפִן נִרְאָה מְגֻדוּלֵי אֲחֻרוֹנִים קִמְאֵי בְּנוֹב"י ס' י"ב וּפְרַמ"ג ס' רמ"ד, וְאֲנִי לֹא בָּאתִי אֲלֵא פְּמַבְאָר הַשְּׁיִטוֹת וְהַפּוֹסְקֵי וּמַבְעֵר כָּל חֲמִירָא דְּאֵיכָא עֲלִינָהוּ, בְּכ"ז לְאַשְׁרֵי בְּעו"ה הַדּוֹר פְּרוּץ מְרוּבָה וְרַבּוּ הַמְתַּפְּרָצִים בְּעַם בְּחֻלוֹל שְׁבֵת וּי"ט, וְנִמְצָא פְּמַעַט בְּכָל מוֹשְׁבּוֹת קַהֲלוֹת ב"י, וְרַבָּה הַמְכַשְׁלָה מִתְּרַבָּה וְהוֹלְכַת וְקָרוֹב לִי דִישׁ בְּזֵה"ז חֲשַׁשׁ הַרְבֵּה יוֹתֵר לְחַשְׁדָּא וּלְמ"ע, אִם פִּן יֵשׁ לְחוּשׁ טוֹבָא כִּי יִכְנֹס בְּלֵב דַּעַד"ז מוֹתֵר וְיֵאמְרוּ הַתְּרָה הַרְצוּעָה וְיַעֲשׂוּ פִּן אֲחֻרִים בְּלֵי כַּחַד דְּהִתִּירָא יוֹצֵא מִפִּי סוֹפְרִים וְסוֹפְרִים, וְלִכּוֹן אֲנִי מְשִׁיב אַחֲזוֹר יְמִינֵי מְלַהֲתִיר דְּבָר זֵה, מ"מ בְּנִידוֹן שְׁלַפְנֵינוּ שְׁהִתְנָה מִתְּחִילָה לְפִי דְּבָרֵינוּ שְׁיִשְׁפּוֹת בְּיוֹם הַשְּׁבֵת הַגַּם דְּבִכ"ז צָרִיף לְמַחֲוֹת כִּד לֹא צְיִית לִיָּה וְכִן נִרְאָה מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם וְשׁו"ע דְּאֶסוֹר לְהַנִּיחוּ לַעֲשׂוֹת וְכוּ' דְּלֹאוּ כ"ע יוֹדְעִים שְׁהִתְנָה עִמּוֹ, וְיֵשׁ לְהֵאָרִיף וּכְבָר נִתְאַרְכוּ דְּבָרֵינוּ לְכִן אֲקַצֵּר וְאוֹמֵר בְּנִידוֹן שְׁלַנּוּ שְׁהִתְנָה מִתְּחִילָה וְגַם עִתָּה עוֹמֵד וְצוּחַ וּמוֹחָה וְרוֹצָה לְפִיִּסוּ בְּדָמִים שְׁכַר בְּטָלָה וְשְׁכַר הָאֲוֹמֵן וְאֵינוּ רוֹצָה, יִרְאָה שְׁכָבֵר יֵצֵא י"ח, וְא"צ יוֹתֵר, מ"מ מְהִיּוֹת טוֹב שְׁיִלְיָה אֵל הַעֲרַכָּאוֹת לְתַבְּנֵי עֲלִבוֹנוּ, כִּי לֹא קִיָּים הָאֲוֹמֵן הַתְּנָאי שְׁהִתְנָה עִמּוֹ כִּדִּי שְׁיִפְנוֹרְסֵם שְׁהִתְנָה עִמּוֹ וְעוֹמֵד וּמוֹחָה, הַגַּם שְׁאֵין לְסַמּוֹךְ עַל פְּרָסוּם זֵה וְלֹא יֵצֵא בְּזֵה מְחַשְׁדַּד וּמ"ע כְּמוֹ שְׁבִאֲרַתִּי בְּמִק"א, כָּאֵן אֵין אֲנִי צָרִיכִים רַק מְהִיּוֹת טוֹב, וְכָל תְּצַדְקָאוֹת וְכָל הַפְּעוּלוֹת וְהוֹצָאוֹת שְׁיִהְיֵ' לוֹ בְּזֵה לְכַבּוֹד ה' וְש"ק יִרְבֵּה לוֹ ה' גְּבוּלוֹ, וְכָל הַמְשַׁמֵּר שְׁבֵת כִּי הִלְכָתוֹ נוֹתְנִים לוֹ נִחְלָה בְּלֵי מְצָרִים, וְיִנְצַל מִיַּדִּי צוֹרְרִים מְצָרִים, וְיִזְכֶּה לְיוֹם שְׁכּוֹלוֹ טוֹב שְׁכּוֹלוֹ שְׁבֵת.

הַכ"ד אוֹה"נ דוֹש"ת חוֹתֵם בְּבִרְכַת אֲהָבָה. פ"ב יוֹם ד' ג' מ"א ב תְּרַח"י לִפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה מִבְּבוֹרָא רִיחַ וְיוֹצֵר הָרִים, יַעֲרָה רִיחַ קָדְשׁוֹ מִמַּעַל וְיִשְׁמִיעַ קוֹל מְבַשֵּׁר בְּרֵאשׁ הָרִים, לִידִי"נ הַרְבֵּנִי הַמְּוִפְלֵג מְלֵא בְּרַכַת ה', מוֹרֵג חֲרוּץ יִרְאֵת ה' אוֹצְרוֹ, הַנְּגִיד הַמְּפִנְרֵס לְשִׁבְחַת וְלִתְהִלָּה כַּש"ת מו"ה מִשֵּׁה שְׁעִנְפֵּלְד יַחֲי' חַד מְנַטוּרֵי קַרְתָּא, וְאֲבָן פְּנֵה בְּק"ק נִיִּטְרָא יַע"א: הַנֵּה עִתָּה בָּאתִי לְקִיָּים הַבְּטָחַתִּי לְעֵינֵי בְּשִׂאלְתוֹ בְּדָבָר הַנּוֹגֵעַ לַעֲצָמוֹ אֲשֶׁר זֵה תְּוֹאֲרָה, שְׁחַכְר מְשַׁר א' שְׁדוֹת וְכָרְמִים לְשָׁנִים הַרְבֵּה וְגַם שְׁכַר מְמַנּוּ אוֹתֵם כְּפָרִים הַמְּשׁוֹנְעֵבְדִים לַעֲבוֹדָתוֹ הַנְּקָרָאִים קַלִּינָה יִיזְלַעַר שְׁנוֹטְלִים שְׁכָרֵם מִהַשֵּׁר, דִּירָה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְנִגְדַד זֵה הֵם מְשׁוֹנְעֵבְדִי לְמִלְאֲכָתוֹ בְּשְׁדוֹת וְכָרְמִים כ"א חֲמִשִּׁים יוֹם בְּשָׁנָה בְּזִמְן הָרְאוּי לַעֲבוֹד, וְהֵם הוֹלְכֵי לַעֲבוֹדְתֵם בְּלֵי שׁוּם צוּוּי וְנִפְשׁוּ הַיִּפָּה בְּשִׂאלְתוֹ אִם מוֹתֵר לְהַנִּיחֵם לַעֲבוֹד בְּשְׁבֵת ע"כ: וְהַנֵּה יֵשׁ לְעֵינֵי בְּנִידוֹן זֵה בְּשָׁנֵי דְּבָרִים א') אִם יֵשׁ בְּזֵה מְשׁוּם נִכְרֵי הַעוֹשֵׁי מְלֵאכַת יִשְׂרָאֵל, אוֹ נִידוֹן כְּקַבְּלוֹת דְּמוֹתֵר מְעִינְקָר הַדִּין, ב') וְאִם הוּא כְּקַבְּלוֹת אִם יֵשׁ לְחוּשׁ לְמ"ע שְׁיֵאמְרוּ שְׁכִירֵי יוֹם הַמָּה, וְעֵינֵי פְר"מ נ"י שְׁפִיר חֲזוּ בְּמִקוֹמוֹת הָרְאוּיִם וְאֲחֻנוּהַ דְּעָה דַּעַת תּוֹרָה מְכַרְעַת, כְּאֲשֶׁר יַחְנְנֵי הַחוּגֵן דַּעַת: א לְפִי מַה שְׁכ' מַעֲלָתוֹ נ"י שְׁעַל פּוֹעֲלִים אֵלוֹ מוֹטֵל לַעֲבוֹד חֲמִשִּׁים יוֹם בְּשָׁנָה

באין מי שיצונה להם לעשות ביום זה או זה ובבחינת הפועלי והעובדי תליא מלתא, א"כ הוא פשוט שזה קבולת ממש הגזכר בש"ס ופוסקים דשרי מעיקר הדין, ואמינא לרוחא דמלתא ללמד במק"א גם אם הזמן קבוע להעובדי ע"פ משרת השררה יש לצדד להקל, דשכירת שדות וכרמי עם המשרתים העושי במלאכה דומה לקבולת דבנין בית שנותנים בקבולת להאמן, וכל המלאכה תחת פקידתו והשגחתו והוא האמן שזכר לו פועלי ושכירי יום ועל דעתו ומצותו המה עושים ואין הפועלים שכירי ישראל רק של האמן ואין לישראל עצמו למתי יעשה ע"י פועלים שלו ומותר לכ"ע אם לא משום מ"ע וכו' נראה ענין זה שמשרתים אלו מוכרחים להשררה, והישראל שזכר שדותיו ובתוה דמי השכירות שעבודת השדה תהיה ע"י משרתיו וע"ז נוגשים הנוגשים במשרתיו ופוקד עליהם מתי ילכו לעבודתם ושר המשכיר הוא מקבל עליו עבודת השדה ע"י משרתיו, א"כ המשרתים אדעתא דשר הם עושים בזמן שהוא רוצה, ואין להישראל עסק עמהם לומר דאדעתא הם עושים, והנוגש והעושי כולם משרתי השררה ונוטלי שכרם ממנו, לפי קט שפלי זה דומה ממש לקבולת בנין דעל דרך זה הוא, ומצורף לזה מ"ש בח"ס סי' ס' די"ל לדעתא עביד פיון שאין צריף לעבוד רק ששה ימים ומשום שרוצה לחוג חגו עובד בש"ק לטובתו, וכן בזה שקצובים לו חמשים יום בשנה והיה יכול לעבוד א' מן הימים ביום חגו ומשום שרוצה לנוח בו עובד ביום השבת לדעתו ויעיני בתשובות מהרש"ל סי' ק' שנתעורר קצת בזה, ומצורף עוד לזה מ"ש בח"ס דאמירה דנכרי לנכרי קיל ובגדון שלנו הנוגש נכרי מצווה לנכרי מתי יעשו, בצירוף כ"ז נ"ל דמעיקר הדין מותר וכ"כ בפשיטות בח"ס סי' נ"ז: ב אחרי אשר בארנו שגדון זה הוא בקבולת דמותר, צריכים אנו לעיני אם יש בו משום מ"ע, הנה רוב הראשונים אהזו בשיטת הרמב"ם דקבולת שדה וכרם אסור משום מ"ע אע"ג דאריסות שכיח מ"מ כשיודע ויתברר האמת שאינה באריסות לא יתלו בקבלנות, ועיני ב"י סי' רמ"ד שמביא כמה ראשונים דס"ל פו, ובב"ח השיג עליו ורצה להסיע דעת הסמ"ג וסה"ת דמתירים בקבולת שדה, וכבר השיג עליו יפה בתשובות מהר"י באסאן סי' ב', והוא לא מצא אלא הרא"ש ור"י שבתוס' דמתירין קבולת שדה וגם ברא"ש אינו מפורש כ"כ ומר"י שבתוס' ג"כ אין ראיה די"ל לר"ת השיב דקבולת בנין בנודאי אסור ומשדה לא איירי וכן נראה מסיומא של התוס' דכל קבולת דמחופר אסור וכמ"ש הטו"ז ג"כ, ואני מצאתי בריטב"א ע"ז ומ"ק דמפורש כ' דקבולת שדה וכדומה חוץ מבנין שרי, אבל רוב ראשונים כתבו לאסור, ה"ה הראשונים שמביא הב"י ומרדכי פ"ק דע"ז ורמב"ן בחי' ע"ז ור"ן וסמ"ג וסה"ת והה"מ וכן פסק המחבר ומי ירים ראש להקל: וגם המתירים לא התירו רק בזמנם שפל שדותיהם לאריסות קיימי וס"ל דיאמרו לאריסות עביד, ולא חשו שיתברר להם האמת ע"י שיראו שלא יטול הנכרי מן הפירות, אבל עכשיו בזמננו שאין מנהג באריסות כלל, וכבר העיד ע"ז אאמ"ו מאוה"ג זצ"ל בח"ס סי' קי"ג וכ"כ בגליון שו"ע שלו, לכ"ע אסור קבלנות דשדה כמו קבלנות דבנין היכא דאסור כמו שיבואר בסמוך א"ה: והנה בתשובה אחת הארכתי בתכלית אריכות ביאור השיטות בדין קבולת וכאן אקצר במוצא הדברים שהעלתי שם דשיטת הרמב"ם דקבולת בית שדה וכרם וכדומה אפ"ל רוב העיר נהיגי בקד אסור משום חשש טועים דדמו להו כשכירי יום כשיטת הר"מ שבתוס' ע"ז, וטעם זה כ' הרמב"ם בהלכות יו"ט וכן הי' שיטת הרמב"ן ור"ן בע"ז והג"א והגה"ס סמ"ג, אבל

נגד זה באתי אל המנין ומצאתי ראיתי כי רובא דמנפר המה דס"ל דתליא הפל בשכיח ורגיל כדס"ל לר"י שבתוס' דלא חיישינן לטועים בדין שידימו מלתא למלתא דקבולת לשכירי יום דלא דמו לאמת, כל פי האי ל"ח, וכן הוא דעת המחבר דנקיט סי' רמ"ד האי טעמא שלא ידעו שפסק עמו, אבל לטועים ל"ח ובהלכות חו"ה סתם ולא כ' שום טעם וסמך על מ"ש בהלכו' שבת מלתא בטעמא, וממילא נשמע לפי הטעם דתליא הפל בשכיחי ורגילי בקבולת או לא רגילי, ותליא ברוב העיר הגם דרוב העולם לא נהיגי כן, ונקטינן להלכתא פהכרעת המחבר דלא כטו"ז סי' רמ"ד ועיי' פרמ"ג שם ובנוב"י קמא סי' י"ב, ומ"ש הנוב"י ושידי ביה נרצא בהאי התיירא משום חשש אורחים ונכנס בפרכה דחוקה בכוננת המחבר, אנחנו מצאנו דרך מרום בשיטת המחבר דלא חייש לאורחים כה"ג ושם בארה.

ממוצא דברינו נלמוד היתר בנדון שלפנינו אם רוב אנשי מקומו בקבולת ע"ד נדון שלו שפכתנו דדומה דדומה לקבולת בנין, או באופן אחר אם רגילים לעשות בשדות שלהם בקבולת ממש הגם דבכל המקומות לא נהיגי כן מותר וליכא חשש מ"ע כלל: מ"מ בנדון שלפנינו יש לפקפק אפשר גם רוב ראשונים דס"ל דל"ח לרואים וטועים בדמיונם לדמות קבלנות לשכירי יום היינו בקבולת דעלמא דשדה או דבית, אבל בנדון שלנו דמאי קצת יותר לשכירי יום כיון שלוחצים הפועלי' ע"י נוגשים שיעשו מלאכתם בשבת הגם שפכתנו דמעיקר הדין עותר, מ"מ בהשקפה ראשונה לא היה נראה לנו כ"כ פשוט דהוא כמקבלי קבולת לעשות פרצונם אפשר לכ"ע איכא מ"ע דרואים שלא יהיה נראה להם כקבולת וכאריסות אלא כשכירי יום של ישראל ורבים אשר יטעו בזה ולא ידייקו כ"כ דדומה ממש, ולכן לא נ"ל לסמוך לדמות נדון שלנו לקבולת היכא דשכיח ורגיל דהכריע המחבר פשיטות הנה פוסקים דלא חיישינן לטעות הרואים דאפשר בנדון שלנו לא מכרעת ליה מלתא למחבר להקל דאפשר כ"ע מודים בזה: ובתחלת הרעיון עלה במחשבה לפני לפתוח פתחא דהתיירא דהב"י ס"י רמ"ג מביא בשם ר"נ גאון מי שקנה מרחץ או פורנא ולא ישב בה ומשפירה מותר דלא נקרא שמו עליו, ובשו"ע השמיט דין זה, ורמ"א כ' אם שכר מנכרי וחוור ומשפירו מותר דלא נקרא שמו עליו, והקשה המג"א למה כ' שכר הא אפי' קנה מותר, וכ' דבאו"ז כ' שכר משמע קנה לא ופסק פנותיה ולא פרב נטרנאי, ונ"ל לעשות סמוכים לדין הנ"ל במתני' וברייטא דספ"ק דע"ז דקתני במתני' ובכ"מ לא ישפיר לו מרחץ מפני שנקראת על שמו, ומתני' שם איירי בשלו דוקא דאם שכר בית מנכרי ליכא למגזר משום מכירה דהא אינה שלו ואינו יכול למכור לנכרי, וגם בית דירה דאסור במתני' משום שמכניס הנכרי ע"ז בתוכו ליכא איסור כשמושפך לישראל דלאו דיליה הוא, ואפילו לשיטת הר"א שבהג"א במתני' דאם ישראל שוכר אסור לישראל להניח ע"ז בתוכו דשכירות קנה קצת, נ"ל דמותר להשפיר לנכרי לפימ"ש הר"א ש דנכרי המניח בבית ישראל רק מדרבנן, וא"כ י"ל דוקא בשל ישראל ממש, ועוד הרי כ' מג"א ס' רמ"ו ס"ק ח' דאם חוור ומשפירו שרי ממ"נ וע"כ דלא איירי מתני' רק בשל ישראל עצמו ועיי', א"כ הא דקתני במתני' ובכ"מ לא ישפיר לו את המרחץ היינו מרחץ שלו משום דנקראת על שמו, אבל מרחץ ששפיר הוא לו מותר, וכן משמע לשון הברייתא דרשב"ג לא ישפיר אדם מרחצו, מדאמר מרחצו, ולא אמר לא ישפיר מרחץ לנכרי דנקלל גם מרחץ שאינה שלו רק שמושפך ביזו מנכרי, ש"מ

דְּמַרְחָצוּ דְּוֹקָא קְאָמֵר, אַבְל כָּל שְׂאִינוּ שְׁלוּ מְוֹתֵר, וּמְתַנִּיתִין לָא דִּיִּיק וְתַנִּי מְרַחְצוּ דְּסַמְכָה דְּנִדְעָה זֹאת מְדַסְמָךְ לֹו לְעַנְנִין מְכִירַת וְשְׁפִירַת בֵּית וְשִׁדָּה וּבֵית לְדִירָה דְּבִשְׁלוּ דְּוֹקָא אָסוּר וּגַם וּבְכ"מ לֹא יִשְׁפִיר לֹו אֶת הַמְרַחֵץ בְּשְׁלוּ דְּוֹקָא קְאִי, וְכֵן יֵשׁ לְמִשְׁמַע מְבַרְיִיתָא דְּרִשְׁבִּי"ג דְּקֵא' לֹא יִשְׁפִיר שְׁדֵהוּ לְפֹותִי, וְלֹא אָמֵר לֹא יִשְׁפִיר שְׁדָה לְכוּתִי וְקְדִיִיק וְאָמֵר שְׁדֵהוּ, דְּוֹקָא כְּשֵׁהוּא שְׁלוּ דְּנִקְרָא שְׁמוּ עָלִיו, אַע"ג דְּבְכֹותִי גַם מְשֹׁם ל"ע אִיפָא, וְזֶה גַם בְּשִׁדָּה הַשְּׁכוּרָה לֹו שְׁיִיךְ וְאָסוּר לְהַשְׁפִיר לְכוּתִי מְשֹׁם ל"ע, מ"מ נְקִיט שְׁדֵהוּ דְּוֹקָא מְשֹׁם דְּחָדָא מְשֹׁם ל"ע וְעוֹד קְאָמֵר מְשֹׁם דְּנִקְרָאת עַל שְׁמוּ, וְזֶה ל"ש רַק בְּשִׁדָּהוּ לְכֹן נְקִיט שְׁדֵהוּ דְּאִיפָא תְּרַתִּי, וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת קֶצֶת ל"ז מַה לֹו לְוֹמֵר וְעוֹד מְשֹׁם דְּנִקְרָא שְׁמוּ עָלִיו דְּאִינוּ אֲלֵא בְּשִׁדָּהוּ וְלֹא בְּשִׁדָּה הַשְּׁכוּרָה לֹו וְטַעַם הָרֵאשׁוֹן מְשֹׁם ל"ע אִיפָא אֲפִילוּ בְּשְׁכוּרָה לֹו וְאִיךְ מוֹסִיף טַעַם וּמַגְרַע שְׂאִינוּ בְכ"מ, אֲלֵא דְּבִלְא"ה צ"ל מְאָחַר דְּאִיפָא אִסוּר דְּאוֹרְיִית' מְשֹׁם ל"ע אִיךְ מוֹסִיף וְגוֹרַע טַעַם מְשֹׁם אִסוּר דְּרַבְּנֹן, וְכ' הָרִיטְבָא דְּרֹוב כּוֹתִים צְיִיתִי וְאִם יִקְרָה אַחַד שֶׁהוּא מִן הַמִּיעוּט לֹא אִיכְפַת לָן כִּינֹן שְׁשִׁכְר לֹו וְהַתְּנָה עִמּוֹ וְרֹוב צְיִיתִי אֲלֵא דְּאִיפָא מְשֹׁם דְּנִקְרָא שְׁמוּ עָלִיו כְּשִׁיְהִיָּה מִן הַמִּיעוּט, וְהַמְקַשָּׁה הִיא סְבוּר דְּרֹוב לֹא צְיִיתִי וּמְתַרְץ דְּרֹוב צְיִיתִי וְהִינּוּ חָדָא אִם יְדוּעָה דְּלֹא צְיִיתִי אִיפָא מְשֹׁם ל"ע, וְאֲפִילוּ סְתָמָא דְּרֹוב צְיִיתִי אִיפָא מְשֹׁם דְּנִקְרָא שְׁמוּ עָלִיו עֵי' בּוּ, וּל"ז א"ש דְּבַרְיִינוּ וְעֵי': מ"ז אִיפָא רֵא' לְדִין זֶה דְּאִם שְׁכַר מְנַכְרִי מְוֹתֵר לְהַשְׁפִיר דְּלִיפָא מְשֹׁם מ"ע, וִי"ל אֲפָשֵׁר ה"ה קְנָה מְמַנּוּ וְלֹא יֵשֵׁב בָּהּ, אֲלֵא דְּמִינִיָּה וּבִיָּה נִשְׁמַע דְּקְנָה כָּל שֶׁהוּא שְׁלוּ הֵגַם שְׁלֹא יֵשֵׁב בָּהּ אָסוּר דֵּהָא מְרַחֵץ בְּמַתְנִי דְּוֹמִיָּא דְּבֵית וְשִׁדָּה דְּאִיִּירִי תַחֲלָה וְהָא שְׁם אָסוּר כְּשֵׁהוּא שְׁלוּ אַע"ג שְׁלֹא יֵשֵׁב בָּהּ דְּאָסוּר לְמַכְרֹו לְנַכְרִי מְשֹׁם לֹא תַחֲנַם וּבִא"י אָסוּר ג"כ לְהַשְׁפִיר לֹו שְׁמָא יִמְכְרֹו לֹו וְה"ה שְׁלֹא לְהַשְׁפִיר לֹו לְדִירָה בְכ"מ שְׁיַכְנִיס ע"ז בְּתוֹכוֹ בְּשְׁלוּ בְּשִׁל יִשְׂרָאֵל מְמַשׁ, וּבְכ"ז אִין חִילוּק בֵּין יֵשֵׁב לְלֹא יֵשֵׁב בָּהּ, וְע"ז קְאִי לֹא יִשְׁפִיר מְרַחֵץ הִינּוּ בְּשְׁלוּ מְמַשׁ אִפִּי לֹא יֵשֵׁב בָּהּ וְהִיא רֵא' מְכַרְחַת, וְכֵן יֵשׁ לְמִשְׁמַע מְבַרְיִיתָא דְּרִשְׁבִּי"ג דְּאָמֵר מְרַחְצוּ, דְּוֹקָא מְרַחְצוּ אַבְל כְּשִׁמּוֹשְׁכֹו לֹו שְׁרִי, מְשִׁמַּע כָּל שֶׁהוּא מְרַחְצוּ אָסוּר אִפִּי לֹא יֵשֵׁב בָּהּ וְהוּא כְּשִׁיטַת הָאו"ז דְּוֹקָא שְׁכָרוּ וְדָלָא כ"ר"ג גְּאוֹן וְקִשָּׁה עָלִיו מְכָל הַנָּ"ל וְצַל"ע: וְהִנֵּה הָרַמְ"א לֹא כ' דְּוֹקָא בְּלֹא יֵשֵׁב בָּהּ וְהַטו"ז כ' שְׁפֹונָתוֹ שְׁלֹא יֵשֵׁב בָּהּ וְכֵן ס"ל לְמַג"א וּבְאֵלִיָּה רַבָּה כ' לְאִמּוֹר בְּשִׁכְר אִפִּי יֵשֵׁב בָּהּ לֹא נִקְרָא שְׁמוּ עָלִיו וְהִינּוּ דְּרַמ"א אַבְל בְּקְנָה בְּעֵי דְּוֹקָא לֹא יֵשֵׁב בָּהּ, דְּכְשִׁיִּשֵׁב בָּהּ נִקְרָא שְׁמוּ עָלִיו וּמִיִּישֵׁב בְּזֶה קוֹשִׁית הַמַּג"א, וְהִנֵּה בְּיִשׁוּב קו' מַג"א לֹא הוֹעִיל כְּלוּם דְּעַדִּי קִשָּׁה לְמָה לֹא מְבִיא דִּינוּ שְׁל ר"ג גְּאוֹן דְּאִם קְנָה וְלֹא יֵשֵׁב בָּהּ דְּמְוֹתֵר וְכֵן הַשִּׁיג עַל"ו בְּפִרְמ"ג, אַבְל מ"מ נ"ל נְכוּן לְדִינָא מ"ש דְּבִשְׁכַר אִפִּי יֵשֵׁב בָּהּ וְלֹא מְטַעְמִיָּה, אֲלֵא אִמִּינָא מְלִתָא בְּטַעְמָא לְשַׁבַּח, דְּבִשְׁכַר אִפִּי יֵשֵׁב בָּהּ, אוֹ אִפִּי שְׁכָרוּ לְשָׁנִים הַרְבֵּה דְּסַמְכִינוּ לְקוֹלָא דְּנִתְפָּרְסָם שֶׁהַשְׁפִירוּ לְנַכְרִי, ה"ה אִיפָא אִם שְׁכָרוּ יִשְׂרָאֵל מְנַכְרִי לְשָׁנִים הַרְבֵּה אִפִּי לֹא יֵשֵׁב בָּהּ יְדוּעָה לְכָל כִּי שְׁכָרוּ מְנַכְרִי וְנִקְרָא עַל שְׁמוּ הִינּוּ בְּוֹנֵדֵי לֹא נִעְקַר שֵׁם בְּעֵלִים רֵאשׁוֹנִים נְכָרִים מְעָלִיו, אֲלֵא שְׁנִקְרָא עַל שֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל שְׁשִׁכְרוּ וְכ"ש כְּשִׁיִּשֵׁב בָּהּ, וּמ"מ שְׁרִי לְהַשְׁפִיר לְנַכְרִי אַחַר כִּינֹן שְׁנִתְפָּרְסָם שְׁיִשְׂרָאֵל שְׁכָרוּ מְבַעְלִיו נַכְרִי יְדוּעָה לְכָל שְׁמַרְחֵץ זֶה עוֹמֵד לְהַשְׁפִיר מְבַעְלִיו לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ כֵן יִתְלוּ בְּשִׁכִירוֹת שְׁחֹזר הַיִּשְׂרָאֵל וְהַשְׁפִירוּ לְנַכְרִי שְׁיִושֵׁב בְּתוֹכוֹ הֵגַם שְׂאִין רְגִילוֹת בְּשִׁכִירוֹת מ"מ הֵלֵא מְרַחֵץ זֶה עוֹמֵד לְכַד כְּנ"ל, אַבְל בְּקְנָה יִשְׂרָאֵל ס"ל ל"ג גְּאוֹן דְּבְעֵי לֹא יֵשֵׁב בָּהּ דְּלֹא נִקְרָא שְׁמוּ עָלִיו, אַבְל יֵשֵׁב בָּהּ נִקְרָאת עַל שְׁמוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל וְאִיפָא מְשֹׁם

מ"ע פינון שאין מרחץ זה עומד להשפיר יותר משאר מרחצאות והאו"ז ס"ל אפי' לא ישב בה אסור במכירה, ורמ"א נקיט להלכתא כאו"ז דוקא שוכר, ואפי' שוכרו לשנים הרבה וגם ישב בה, וא"ש סתימות הרמ"א שלא התנה דוקא שלא ישב בה, ומ"ש מפני שאין שם ישראל נקרא עליו, היינו שלא נקרא שם ישראל עליו שהוא שלו אלא שהוא של נכרי והוא שוכר ממנו לכן משום מ"ע אפי' ישב בה ליפא, וא"ש נכון מאוד לפע"ד עפ"ז הי' נ"ל לצדד להקל בנדון שלפנינו שפר"מ נ"י שוכר השדות לכמה שנים ושמו עליו ששכרם יתלו שחזר והשפירו לנכרי פינון ששדות אלו דרפם להשפיר ויתלו כי בהיתר עשה וליפא מ"ע, ומעיקר הדין מותר דדמיא לקבולת כמ"ש, ומשום מ"ע ליפא דיתלו שהשפירם לנכרי: שבת וראיתי כי טעות הוא בידי, ל"מ לשיטת הרמב"ם ודעמי' דשדה הגם דעומד לשכירות ואריסות אסור בקבולת דלא יתלו באריסות פינון דבאמת לא כן הוא ויתברר להם שאינו נוטל פירות, לפ"ז גם במרחץ ששוכר וחזר ונתן בקבולת אסור פינון שהאמת שלא השפירו ולא יתלו שהשפירו כי יודע להם שהשפירא לוקח פירות מעות הנושאים, ואפי' לדס"ל דשדה מותר בקבלנות אפטר בנדון שלנו כ"ע מודים דלא יתלו בשכירות דלא שכיח, די"ל טעם שיטות הסוכרים דשדה מותר בקבולת אע"ג דלא שכיח בקבולת דיתלו בשכית דלאריסות הוא ולא חיישי פינון שאינו נוטל פירות שיקרה מקרה שיראו אחרים דבר זה ויהיו חושדים אותו כ"כ האי לא חיישינו, וגם אפטר שיתלו בקבולת אע"ג דלא שכיח, אבל בנדון שלנו גרע טפי דכל השנה השפירא עוסק ובא בשדות וכרמים השוכרים לו ומאסף כל הפירות הביתה, בוצר הענבים ומתעסק בקצירה ודישה ועומד על הפועלים כ"י החול ומאסף לגורנו, וכל עין רואה מבין יודע שלא השפיר השדות וכרמים לנכרי אחר ובשלו הוא עוסק ואין מקום לתלות בהיתר שכירות וכ"ע מודים דאסור בקבולת משום שאין לומר שיתלו באריסות או בשכירות ואפי' היכא דשכיחי ורגילי בקבלנות יש להחמיר בנדון שלנו מטעמא דכתיבנא כבר לעיל: ואבוא אל דברי מע"כ נ"י שהוציא לעצמו פחא דהתירא ע"י שעשה הפל בפני ערפאות דאיכא פרסומא מלתא דפועלים ולא שכירי יום אינהי וסמך לבו על הח"ס או"ח סי' נ"ז ושם נאמר אם עושה בקבולת בערפאות שרי, עכמ"ש תוס' שבת סי' רמ"ג בקנה בית שמו עליו מיד דכל המעלה בערפאות איכא פרסום ומביא ראיה מסי' רמ"ו דיתנה עם הנכרי בפני ערפאות דאיכא פרסום עי"ז והה"נ כשנעשה קבלנות בפני ערפאות טוט אסר וטוט שרי, ומזה דן פר"מ נ"י לנדון שלו שעשה הפל בפני ערפאות יודע לפל כי בקבולת המה עושים אלו דבריו: הנה מאוד אתמה לנפשי אם יהי די בפרסום פנה שעושה בפני ערפאות למה לא נמצא היתר זה במרחץ וכדומה בסי' רמ"ג ורמ"ד שיעשה ויעלה בערפאות כדי לפרסם הדבר שהשפיר או בקבולת או באריסות, ולא לשמט מי שיאמר היתר פנה אלא במשפירו שנה אחר שנה או לשנים הרבה דסומכים שנתפרסם הדבר ועי' רמב"ם הלכו' שבת פ"ז הל' ו' שכ' או לבנות לו חצר וליטע לו כרם לשנה או לשנתיים, נ"ל דרצה בזה הגם דלזמן מרובה הוא לא אמרינו שיתפרסם הדבר והרמב"ם לשיטתו דס"ל דקבולת לא מהני משום טועים שידמה להם כשכירי יום כמ"ש בהלכות יו"ט לכן ל"מ גם אם הוא לשנה או לשנים הרבה דאם גם ידעו שהוא בקבולת מ"מ הא איכא חששא שיטעו בדמיונם שאיסורא קעביד דכשכיר יום הוא, ובתשובה א' תמהתי למה השמיט המחבר רבותא דאפי' לשנה ושנתיים אסור

דאית ביה רבותרא כמ"ש, וכעת נ"ל עפמ"ש פאן בטעמא דרמב"ם דאסור משום דאיפא חשש טועים בדמיון כ"ז לרמב"ם לשיטתו אבל המחבר דלא כ' טעם זה דיטעו רק חשש מ"ע שיאמרו שכיר הוא וברגילי בקבולת מותר, הה"נ דשרי היכא דשכרי לשנה או לשנתים, כמו במרחץ אם השפירו לשנים הרבה דמותר, אלא שהב"י מפרש הך דינא דרבינו האי שמשפירו לשנים זאח"ז ולא שהשפירו לשנים הרבה וכן כ' בשו"ע עפ"י פירושו שנים הרבה זאח"ז, ובלא"ה לא דמיא קבולת לשנים למשפירו לשנים הרבה, דשכירות לשנים הרבה מותר משום דהוי כמוכרו לו ואיפא פרסום כמו במי שקונה בית אבל בקבילת ל"ש זה פמוכן לכו תמהתי על המחבר דשבק' להך רבותרא דקמ"ל הרמב"ם במקומה עומדת: נחזור לדברינו דלא מצינו היתר ע"י פרסום אלא פמשפירו שנה אחר שנה לדעת הב"י או לשנים הרבה לפי מהרי"א שבב"י, אבל לעשות פרסום ע"י שעושה פן בפני ערפאות לא שמענו, והאי דסי' רמ"ו שיעשה פן בפני הערפאות יש ב' טעמים בב"י, א' פדי שלא יכחיש בו הנכרי ועוד פדי לפרסומי מלתא, ומלשון המחבר ליפא למשמע מאיזה טעם יעשה פן בפני הערפאות ומג"א כ' משום פרסום, נראה לו עיקר טעם ב', ולא ידעתי מנ"ל, ומשם אין ראי' דיש לסמוך על פרסום כזה, דשם פמה פוסקים איפא דס"ל דא"צ לעשות בפני ערפאות דסגי בהפקר בפני עצמו או בפני ג' דליפא מ"ע כ"כ בבקמת ישראל דלא ידוע כ"כ דבהמת ישראל היא ודמיא לדבר תלוש דליפא היכר, וגם משום פסידא מקילים כזה, ומאן דאמר שיעשה בפני ערפאות הוא מהיות טוב יעשה פל תצדקאי לעשות פרסום פל האפשר, אבל במקורב דאיפא מ"ע גמור ואסור מה"ד משום מ"ע בנודאי לא מהני פרסום כזה וכי כ"ע יודעים הנעשה בערפאות ואיך ובאיזה אופן נעשה, ועיין קידושין פ' ע"א דלא סגי בהכרזת ב"ד ברבים בקבוץ ישראל דאיפא טובא דלא שמעו ולא ידעו דבר זה, ומ"ש תוס' שבת בקונה בית היכא דנעשה בערפאות מתפרסם מיז ומביא ראי' מסי' רמ"ו, הוא כ' פן לחומרא דאיפא פרסום יותר משוכר או קונה שלא בפני ערפאות ור"כ גאון אינו מתיר רק בקונה בינו לבינו ואין איש יודע כ"ז שלא ישב בה שקנהו, אבל בקונה לפני ערפאות איפא פרסום דיש ויש דשמעו וידעו וחי'ישי' למ"ע משום פרסום כזה, ומביא ראי' מסי' רמ"ו דאיפא פרסום קצת ע"י ערפאות ועושים פן מהיות טוב לעשות פרסום פל האפשר וה"ה דיש להחמיר יותר בעושה ע"י ערפאות מאלו נעשה שלא בפניהם דאיירי ביה ר"כ גאון, אבל לסמוך להקל ע"י פרסום כזה ישתקע הדבר ולא יאמר, ולא אמרו אדם מעולם: ומ"ש בח"ס לעשות פרסום ע"י שיעשה בקבולת לפני ערפאות, הלא נזהר ונשמר במתק לשונו הנהב שכ' טוט אסר טוט שרי היינו פיון שלא נתודע דבשלו הם עושים אלא ע"י ערפאות ותברא בצידו ע"י ערפאות מתפרסם ג"כ ששכר בקבולת, וע"י פרסום בערפאו' אתה בא לאנסרו, ע"י פרסום במשקל כזה ע"י קבולת לפני ערפאות תבוא להתיר לו, אבל להתיר קבולת בנין בית או שנה ואריסות במרחץ שנקרא שמו עליו וידוע לפל, ע"י פרסום שעושה באריסות וקבולת בפני ערפאות לא עלה על דעתו הקדושה מעולם, וכן נראה דעתו הקדושה דעת תורה בסוף סי' ס' ד"ה אבל הנלפע"ד וכו' דכ' דגם על הכרזה בבהכנ"ס לא רצה לסמוך משום דיש דשמע בהא וכו' אם לא דאיפא פרסום בלא"ה, וקו"ח הדברים אם לא סמכינן על הכרזה בבהכנ"ס שמכריזים בקבוץ עם ה' דמגיע הדבר להם וחי'ישינן משום דאיפא דשמע בהא ולא אמרינן חברא חברא אית ליה ויפירו הדברים קו"ח דלא

ס"ל לאבא לסמוך על פרסום בפני ערפאות: ונ"ש דגם על מ"ש טוט אסר וטוט שרי לא
הי' סומך רק לסניף בעלמא, דיש לפקפק לפי הנראה שם כבר חכר מהשר לפני ערפאות
והישראל רוצה לשפור פועלים בקבלנות אין לסמוך ע"י שיעשה בפני ערפאות לומר
כעין דקלא מבטל קלא, פן מבטל קלא דפרסום שני חשש מ"ע שהוא ע"י הפרסום שחכר,
דאיפא דשמע מהנעשה בערפאות חכירת השדות ולא שמע משפירת הפועלים בקבלנות
שאח"כ פלל, ועוד דיש לחלק בתלויקא רבא בין פרסום דקונה בית בפני ערפאות שכ'
התוס' שבת, לקבלנות הנעשה בפני ערפאות דקנין בית הוא דבר וענין הראוי להיות
בערפאות, שיוצא מרשות בעלים ראשונים ונכנס לרשות קונה זה ונכתב ונחתם
בפנקסאות גרונדיכער שלהם ועי"ז נתחזקה המכירה לעדי עד ונקרא על שמו, אבל
בקבלנות הנעשה לפנייהם גם אם רגילים לעשות כל הענינים בפניהם, אבל אין זה ענין
שידובר בו ויפורסם דאין תועלת וענין חדש עי"ז עד שידובר ויסופר ממנו, לכן לא שייך
כאן לומר טוט אסר וטוט שרי דמעשה החכירה או קנין מתפרסם ע"י ערפאות אבל
שכירה בקבלנות לא מתפרסם, והחלוק מובן, לכן נ"ל דלא סמך לבו הטאהור של אבא
מאזה"ג זצ"ל אלא לעשות סניף למ"ש תחילה הלא איפא כמה מראשונים דס"ל דקבלנות
בשדה שרי דאמרי לאריסותי' עביד, ואין זה סותר למ"ש בסי' קי"ג שעמד בסתירה זו
פר"מ נ"י דסמנא מלתא היא אז כשכתב התשובה סי' נ"ז והיא מוקדמת הרבה שנים
לזמן שכ' התשובה סי' קי"ג, ובזמן שכ' סי' נ"ז היא נהוג באריסות ולכמה שיטו' גם
קבלנות מותר דיתלו באריסות הגם דמחבר נקיט שיטת הרמב"ם ודעימי', בצירוף שיטת
ר"כ גאון דשכר והשכיר מותר, אלא דחש למ"ש התוס' שבת דכל שנעשה בפני ערפאות
איפא חשש יותר דנתפרסם קצת, נגד זה שקל במאזני שכלו דיעשה פרסום קצת ע"י
שיעשה הקבלנות בפני הערפאות וחי' קולא זו לצרופי לשיטות הסוכרים דכל דשכיח
אריסות גם קבלנות מותר כולפע"ד לקיים מילי דאבנהון רבן של ישראל זצ"ל: וכ"ז
בימים ההם שהיו רגילים באריסות ולכמה שיטות מותר בקבלנות ואנו מחמירים דקבלנות
אסור יש לצרף להקל ע"י פרסום כזה אבל בזמן הזה דלא שכיח אריסא פלל, והיכא
דרגילי בשכירי יום לכ"ע אסור בקבלנות בנודאי אין להקל לסמוך מפני שנעשה
בערפאות, אע"ג דנדון שלנו עדיף מנדון של הח"ס סי' נ"ז דמע"כ נ"י עשה הפל בפעם
אחד לפני ערפאות שפירת השדות וכרמים ופועלים, וליכא למיחש דאיפא דינדע בהך
מעשה דשכירת שדות ולא שמע בקבלנותא דפועלים כמו בנדון שבח"ס, מ"מ לא נ"ל
לסמוך ע"ז מטעמא דכתבנא דאין בזה פרסום כ"כ שיהי' כמו פרסום ע"י שמשפירו
שנה אחר שנה או לשנים הרבה: חוץ אם רגילים בקבלנות דס"ל למחבר כל דרגילי לא
חיישינן עוד ונ"ל אפי' לא רגילי אינשי בקבלנות היינו מי שיש לו שדה וקרם עושה ע"י
פועלים שכירי יום, אבל שדות וכרמים של השררה ידוע שכל מי ששוכר וחוכר שדות
וכרמים פאלו גם משרתיו הפכריים מושפדים עמהם והעומדים עליהם והנוגשים הפל
בכלל, ורובם ככולם פה, וכף הם ענינים של השררות בשלהם והוי פרגילי ויותר אלא
שכ' דאפשר כ"ע מודים כה"ג לחשש טועים בדמיון דנדמה להם פשכיר יום ולא
המונים יחכמו שדומה ממש למקבלי קבלות, בכ"ז אע"ג שיש לצדד להחמיר מה"ט,
מ"מ פיון דמילי דרבנן הוא ומשום מ"ע לבד שהקילו טובא במקום פסידא כמו בצנור
שעלה בו קשקשים בש"ס כתובות ס' ע"א ועי' ר"ן פ"ק דביצה גבי אין מוליכין את

הסנלם, ובצירוף דאיפא פרוסום קצת בטח לבי להתיר דבר זה לפע"ד: וכ"ז אני אומר להלכה, אבל למעשה אני אומר ועושה פר"מ נ"י ומע"כ אחיו הצדיק הרבני הקצין מו"ה יהושע נ"י כמטרה לחץ, חצים ובלסטראות, אשר יורו המורים סוררים ומעוררים מטילי מום בקדשים, מורידים ולא מעלים באמרים גם בארזים נטועים באקלי תורה ויראת אל כל היום נפלה שלהבת תאנות ממון לחלל שבתות ואף כי יודעים בנפשם שעפ"י הוראת חכמים עפ"י סופרים וספרים המה עושים, לא ימנעו מלומר אלה הדברים לחלל כבודם, ולהיות להם לכסות עינים בחלול שבתות ויו"ט ויאמרו הפרושים התירו הדבר לעצמם מפני שקשה להם לאפרושי מפרשת הכסף ויהי' פר"מ נ"י גרמא שייעשו בנדון ובשאט נפשם, ונ"ל שזהו שאמרו ו"ל והגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות נעשו להם בנדונות, שאם גם הם שוגגים ילמדו אחרים מהם ולא ידונו אותם לזכות פי שוגגים הם ויעשו גם הם בנדון לכן נחשב לת"ח שגגות בנדונות של ע"ה, ונ"ל שזהו טעמא של אמוראי בספ"ק דמ"ק שלא נכנסו לבית שנובנה בקפולת בהיתר ולחד תי' שם אדם חשוב שאני, היינו דהפריזו על המדה מפני אחרים שיאמרו דבאיסור נעשה וימירו כבודם לפלימה וילמדו מהם קו"ח, לכן צריך הרחקה יתירה, והתם שהי' היתר פשוט חשו, כ"ש פשאין ההיתר פשוט כ"כ ועיי' ח"ס ס"י ע"ט פירוש נאה על תפלת ופרנסתינו בהיתר ולא באיסור, וי"ל עוד בנחת ולא בצער דלפעמים מתירים משום הפסד מרובה או לעני, ולכן מתפללים שלא יהי' נדוד איסור שייהי' בנחת ולא בצער, לכן נא עשו כל האפשר שינוחו הפועלים בש"ק ויו"ט.

ושמעם הטוב יעמוד לדור דורים, ויתהללו בשערים דגנם ותירושם ירבה ויזכו לנחלה בלי מצרים וישתו יינות המשונמים הכ"ד אוה"נ דוש"ת חותם בכרכה. פ"ב יום ה' ב' דר"ח אלול תרח"י לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה מג שלו וישע רב, לרב טב ה"ה מע"כ תלמידי י"נ הרב המופלג חרוץ בע"פ המאוה"ג כש"ת מו"ה וואלף ברייער נ"י אבדק"ק ראק"ד יע"א: מכתבו קבלתי ומנעני חסרון טוב מזגי לעיי' בשאלתו, והנה עתה באתי להשיב בקוצר אומר ע"ד ב' אחים ששכרו מנכרי בית אופה שלו לאפות לחם למפור וגם לאפות להמביאים בצק שלהם והבית הוא ברחוב הנכרים, ואין השוכרים דרים בו רק נכרי הפועל ובעת ששכרו את הנכרי האופה (געזעלל) התנו עמו מיד אם יביאו נכרים בצקם לאפות בשבת רשות נתונה לו להסיק התנור מעצים שלו וכל הריוח שלו, ונקבו לו שכרו זהב א' לשבוע וכל מזונותיו עליוהו רמאי בשכרו, ומע"כ תלמידי שיחי' הראה פנים מסבירות להלכה דעפ"י עיקר הדין מותר, דנכרי זה אינו עושה פועל בשבת אלא בדנפשי' הוא דעביד פשוט, שזה בכלל שכרו שפרשותו להסיק התנור בשביל טרחתו בחול במעשה האפיה מצורף למה שמקבל שכרו זהב א' ומזונותיו ומה שמסיק התנור כל השבוע הוא בדים שמקבל וגם עבור מה שאופה לעצמו והוי שכר שבת בהבלעה וכמ"ש מג"א סי' רמ"ה בכוננת הר"ר אלחנן שבתוס' ע"ז ובהג"א והאריף בזה ופשוט שבנדון שלנו מותר אפי' לדעת מג"א דגם בכל התנור של ישראל בעי התנה עמו תחלה דוקא בגבהי' בחובו מנכרי ועפ"י מה שמפרשו הגאון ז' אפרים ובכל אריכות דבריו קשה להבין הענין על בריו, אבל בנדון שלפנינו אפי' לא התנו מיד ליכא משום מעמיד פועל, אלא משום משפיר ממש בשבת ובהבלעה דמותר וכ"ז פשוט: אלא דאסור לכאורה משום מ"ע, והנה ברמ"א סי' רמ"ג

בשׁוֹכֵר מְרַחֵץ וְחֹזֵר וְהִשְׁפִּירוּ אִפִּי בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְגִילִים לְהִשְׁפִּיר מְרַחֵץ אוֹ תַנּוּר מְוֹתֵר וְלֹא הִתְנֶה דְּוָקָא לֹא יֵשֵׁב בָּהּ, וּבְאֵלֵי רַבָּה כ' דְּבִשְׁכָּר וְהִשְׁפִּיר אִפִּי יֵשֵׁב בָּהּ דְּלֹא נִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעֵלִים רֵאשׁוּנִים וְנִקְרֵאת ע"ש בְּעֵלָיו, וּבִתְשׁוּבָה א' כְּתִבְתִּי שֶׁאֵין טַעַם זֶה לְשִׁבַח דְּגַם שֵׁם שֵׁם הַשׁוֹכֵר שֶׁיִּדְוַע שֶׁשְׁכָּרוֹ עָלָיו וַיֵּשׁ מִשׁוּם מ"ע וְהִחְזִיקִי בְּעַד הָאֵלֵי רַבָּה וְלֹא מִטַּעַמִּי כִּינּוֹן דְּלֹא נִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעֵלָיו הַגַּם דְּגַם שֵׁם הַשׁוֹכֵר עָלָיו יֹאמְרוּ כִּמוֹ שֶׁהוּא שְׁכָר מִן הַנְּכָרִי כִּן יִשְׂרָאֵל זֶה הִשְׁפִּירוֹ לְאַחַר, מֵאַחַר שֶׁמְרַחֵץ זֶה אֵימָא בְּשִׁכְרוֹת וְעֲשִׂיתִי סְמוּכִים לְזֶה מִמְתְּנִי וּבְרִייתָא דְרַשְׁבֵּי"ג לֹא יִשְׁפִיר אָדָם מְרַחֵצוֹ וְכוּ' דְּבִשְׁל נְכָרִי מְוֹתֵר לְהִשְׁפִּירוֹ לְנְכָרִי אַחַר אִפִּי יֵשֵׁב בָּהּ יִדְוַע שֶׁשְׁכָּרוֹ שִׁיאֲמָרוּ כִּמוֹ שֶׁהוּא שְׁכָרוֹ כִּן הִשְׁפִּירוֹ לְאַחַר, וְהִנֵּה בְּגִדוֹן שֶׁלְפָנֵינוּ שֶׁשְׁכָּרוֹ וְהִשְׁפִּירוֹ מִיָּד לִיכָא מִשׁוּם מ"ע וְאִפִּי לֹא רְגִילִי לְהִשְׁפִּיר תַנּוּר, אֶלָּא כ"ז אִם הָיוּ מְשִׁפִּירִים לְנְכָרִי עַל כָּל יְמוֹת הַשְּׁבוּעָה וְאִפִּי יֵשֵׁבוּ בָּהּ תְּחִלָּה מ"מ מְוֹתֵר כַּמ"ש הָאֵלֵי רַבָּה וְעַפ"י מֵה שֶׁבִּאֲרַתִּי אֲבָל בְּגִדוֹן שֶׁלְנוּ דְאֵינוּ מְוֹשְׁפֵר לְנְכָרִי רַק בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּה וְכָל יְמוֹת הַשְּׁבוּעָה שֶׁלְהֵם וְהַנְּכָרִי פּוֹעֵל עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אוֹפָה וְנִקְרֵאת עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְיִדְוַע דְּשִׁלְהֵם הוּא, וּבִל"ס עוֹסְקִים וּבָאִים לְשֵׁם לְפָקַח עַל שִׁלְהֵם וּשְׁכִיחֵי שֵׁם כְּאָדָם בְּשִׁלּוֹ, בְּנוֹדָאֵי לֹא יִתְלוּ הֵרוּאִים שֶׁהַנְּכָרִי הָאוֹפָה בּוֹ בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּה שֶׁמְוֹשְׁפֵר לוֹ בְּהַבְלָעָה בְּשִׁבְתָּה וְאִפִּי רְגִילִי וּשְׁכִיחֵי בְּמָקוֹם הַהוּא לְהִשְׁפִּיר תַנּוּר דְּשָׂרִי כְּמִבְּוֹאָר בְּסִי רַמ"ג זֶה דְּוָקָא כְּשֶׁבִּאֲמַת מְשִׁפִּירוֹ לְכָל הַשְּׁבוּעָה כִּמוֹ שֶׁרְגִילִים אֲבָל אִם מְשִׁפִּירוֹ רַק לְשִׁבְתָּה בְּדָבָר כִּזֶּה לֹא רְגִילִי דְּלֹא שְׁכִיחֵי לְהִשְׁפִּיר מְרַחֵץ אוֹ תַנּוּר לְיוֹם א', בְּנוֹדָאֵי אִיכָא מִשׁוּם מ"ע, וְלִיכָא אֲנֹפֶן דְּלֹא הָיוּ מ"ע בְּכַה"ג רַק כְּשֶׁעוֹמֵד הַתַנּוּר בְּחוּץ לְתַחֲוֹם, וְלִזֶּה נִתְפַּוֵּן הַמַּג"א שְׁכ' וְכ"ז שֶׁמְוֹתֵר לְהִשְׁפִּיר תַנּוּר הֵינְנוּ חוּץ לְתַחֲוֹם, אוֹ אֶפְשָׁר כִּינּוֹן שְׁגַם בְּיְמוֹת הַחֹל מְוֹשְׁפֵר לוֹ כַּמ"ש הַמַּג"א שֵׁם דְּהוּא ש"ש בְּהַבְלָעָה כַּה"ג הִיכָא דְרְגִילִי לְהִשְׁפִּיר מְוֹתֵר אֲבָל בְּגִדוֹן שֶׁלְנוּ שֶׁאֵין מְוֹשְׁפֵר לוֹ רַק בְּשִׁבְתָּה לֹא נִרְאֶה לוֹמֵר דִּיתְלוּ שֶׁהִשְׁפִּירוֹ לְיוֹמָא חֲדָא: וּמ"ש מַע"כ עַפְמ"ש הַמַּג"א ס' רַמ"ד דְּבִרְבִּים לִיכָא חֲשָׁדָא וְלַמ"ש הַש"ךְ יו"ד ס' קַמ"א דְּשִׁנִּים מְקַרִּי רַבִּים וּבְגִדוֹן שֶׁלְנוּ ב' אַחִים לִיכָא חֲשָׁדָא יִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא יֹאמֵר וְלֹא אֲמָרוּ אָדָם מַעוֹלָם דְּב' מְוֹתֵרִי לְהִשְׁפִּיר וְלַעֲשׂוֹת בְּקַבְּלוֹת וְכַדּוּמָה, וּבִתְשׁוּבָה א' הָאֲרַכְתִּי בְּכ"ז וְעֵינָיו לְנוֹכַח יְבִיטוּ הָעַתְק תְּשׁוּבְתִי, וְשֵׁם נֶאֱמַר ג"כ דְּעַתְּנִינוּ בַּמ"ש הַנוֹב"י בְּעַנְיֵן חֲשֵׁשׁ אוֹרְחִים: וּמ"ש לְסַמְּוֵךְ עַל מ"ש הַח"ס ס' דל"ח לְאוֹרְחִים בְּמָקוֹם שְׁרַבִּים מְב"י דָּרִים שֶׁיִּדְעוּ וַיְבִינוּ אִם לֹא עָשָׂה בְּדִרְוֵה הֵימֵר וְלֹא חֲצִיף אֵינֶשׁ כְּוִלִּי הָאֵי לַעֲשׂוֹת בְּאִסּוּר בְּפִרְהָסִיא וַיֹּאמְרוּ דְּבִנוֹדָאֵי לֹא הִי עוֹשֶׂה בְּאִסּוּר, נ"ל שֶׁאֲבָא מֵאוּה"ג זצ"ל בְּעַת שְׁכ' תְּשׁוּבָה הִיא לֹא הִי הַדּוֹר פְּרוּץ כ"כ לְחַלְלֵי שִׁבְתָּה בְּפִרְהָסִיא, אֲבָל בּוּזָה"ז רַבּוֹ הַמְתַּפְּרָצִים בְּעו"ה בַּחַה"ש בְּפִרְהָסִיא בְּאִסּוּר דְּאוֹרְיִיתָא וְהַחֲנִיּוֹת פְּתוּחוֹת בְּכַמָּה קַהֲלוֹת, גַּם בּוֹשׁ לֹא יְבוֹשׁוּ גַם הַפְּלִם יִדְעוּ, וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹל הוֹרִים וּמוֹרִים וּמוֹחִים בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ מ"ע לְאוֹרְחִים, וְכַמְדֻנְמָה בְּמָקוֹם הַהוּא שֶׁהַזְּפִיר מַעֲלָתוֹ נ"י בְּמַכְתְּבוֹ כְּבָר שֶׁלְחוּ יָד בַּח"ש וְגַם אִם רְגִילִי בְּמָקוֹם הַהוּא לְהִשְׁפִּיר תַנּוּר אִיכָא מ"ע דְּאוֹרְחִים וְלַפְמ"ש בְּתְשׁוּבָה הַמְוַעֲתַקְתָּ לְפָנָיו בְּמָקוֹם דְּרְגִילוֹ בְּשִׁכְרוֹת וְקַבְּלוֹת כִּינּוֹן דְּלִיכָא מִשׁוּם בְּנֵי בֵיתוֹ מִשׁוּם אוֹרְחִים לְחוּד ל"ח מ"מ לֹא נ"ל לְהַתִּיר מִטַּעַם שֶׁפְּתִבְתִּי כִּינּוֹן דְּאֵינוּ מְוֹשְׁפֵר רַק בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּה וְזֶה לֹא שְׁכִיחֵי וְאִפִּי מִיַּעוּט הַמִּיַּעוּט לְהַמְשִׁפִּירִים לְיוֹם א' לִיכָא לַמ"ש לְסַמְּוֵךְ לְפָרְסָם הַדְּבָר לֹא נ"ל גַּם בַּח"ס לֹא עָשָׂה זֶה אֶלָּא לְסַנִּיף כִּינּוֹן שֶׁהַעֲנִין הִנֵּה מְפֹרְסָם בְּעַצְמוֹתוֹ בְּלִי הַכְּרֻזָּה וּבַמַּק"א הָאֲרַכְתִּי וְלֹא יִדְעַתִּי עֲצָה רַק שִׁיעֲשׂוּ שׁוֹתְפוֹת עִם הַנְּכָרִי

כָּל הַשְּׁבוּעַ וַיְהִי לוֹ חֶלֶק עִפְיֵי חֲשָׁבוֹן שְׁנוּטֵל שְׁכָרוֹ הֶרְאוּ לּוֹ, וְעַד"ו בָּקָל יֵשׁ לְמִצְוֹת
הַיִּתֵּר עִפְיֵי הַדִּין, וּמ"ע לִיכָּא בִּישׁוּתָפוֹת כּמ"ש הַמַּגֵּא כַּמְבֹאָר וּמוֹכַח: וּכְדִי לְעֵטֵר מִפְתָּבִי
בְּפִלְפוּל אֲצִיגָה פֶּה פֶּה שֶׁהֶעֱלֵתָה מִצְוֹתַי דְּרַף הַעֲבָרָה בְּסוּגִיָּא זֶה תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים
חֲדוּשִׁים קִצָּת וְהוּא בְּיָשׁוּב קוֹ הַתּוֹסְפוֹת סוּף פ"ק דַּע"ז עַל קְוִשְׁנֵי ש"ס א"ה תִּפְּוֹק לִיה
מִשׁוּם ל"ע קְוִשְׁנֵי זֶה קְוִשְׁנֵי בִּלְא"ה, וּנ"ל עִפְמ"ש בְּטוּרֵי אָבֵן חֲגִיגָה בְּאֲבָנֵי מְלוֹאִים שְׁלוֹ
עַל דְּמִקְשָׁה ש"ס עַל רִשְׁבָּ"א וְתִפְּוֹק לִיה מִשׁוּם ל"ע י"ל בְּאֲנָפֵן שְׁיֵשׁ לְפָנָיו שְׂדָה אַחֲרָת
לְשִׁפּוֹר דְּלִיכָּא מִשׁוּם ל"ע דְּנִקְא בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא אִיכָּא ל"ע, וְהוֹכִיחַ מְזָה דַּמ"מ אִיסוּר
דְּרַבְּנָן אִיכָּא מִשׁוּם מְסִייעַ עֵי"ש, וְעֵי"י יו"ד ס' קנ"א ב' דִּיעוֹת בְּזָה וּבְאַרְתֵי מֵאָז בְּתִשְׁבֹּה
א' וְלִהְסוּבְרִים דְּלִיכָּא אִיסוּר קְשָׁה כַּהֲנָ"ל וּלְמ"ש הַש"ף שֶׁם לְמוֹמֵר לַכ"ע מְוֹתֵר קְשָׁה
לַכ"ע, אֲלָא דְרָאָן זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת דִּי"ל שְׁזָהוּ דְמִתְרַץ חֲדָא וְעוֹד קְאָמֵר חֲדָא מִשׁוּם לַכ"ע
וְעוֹד בְּדִלִיכָּא לַכ"ע כְּגוֹן שְׁיֵשׁ לְפָנָיו שְׂדָה אַחֲרָת לְשִׁפּוֹר מ"מ אִיסוּר מִשׁוּם מ"ע וּמִקְוִשְׁב
עִפ"ז קְוִשְׁנֵי הַרִיטְבָּ"א עַל תִּירוּץ הַש"ס דְּאִיף מְשַׁנֵּי חֲדָא וְעוֹד קְאָמֵר כִּינּוּן דְּמִשׁוּם לַכ"ע
הָיִ עֵיקֵר הַטַּעַם וְהוּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא אִיף אָמֵר וְעוֹד שְׁאִינּוּ רַק מִשׁוּם מ"ע וְנִדְחַק
וּלְפַמ"ש נִיחָא: אָמְנָם כֵּן צַל"ע מְדַמְקָשָׁה הַש"ס לְרִשְׁבָּ"א נְכָרֵי אֲמָאֵי שְׂרֵי מִשׁוּם
דְּלִאֲרִיסוּתָא עֲבִיד כּוֹתֵי נְמִי, י"ל מִשׁוּ"ה לְנְכָרֵי שְׂרֵי מִשׁוּם דְּלִאֲרִיסוּתָא עֲבִיד וְלִיכָּא מ"ע
וּלְכוֹתֵי אִיסוּר מִשׁוּם מ"ע דַּלְפ"ע הֵינּוּ אִפִּי הִיכָּא דְּלִיכָּא מִשׁוּם לַכ"ע כְּשֵׁיִשׁ לְפָנָי הַכּוֹתֵי
שְׂדָה אַחֲרָת לְשִׁפּוֹר מ"מ הָרוֹאִים לֹא יִדְעוּ שֶׁהִי לְפָנָי הַכּוֹתֵי שְׂדָה אַחֲרָת לְשִׁפּוֹר וַיִּחְשְׁדוּהוּ
שְׁעֵבֵר עַל לַכ"ע וְלִהְכִי אִיסוּר, וְזָהוּ שְׁאֲמֵר מְפָנֵי שְׁנִקְרָאת עַל שְׁמוֹ וַיִּדְעוּ שֶׁהוּא הַשְּׁפִיר
לוֹ אוֹ נָתַן לוֹ בְּאַרִיסוּת וְלֹא יִדְעוּ שֶׁהִי לְפָנָיו שְׂדָה אַחֲרָת לְשִׁפּוֹר וַיִּחְשְׁדוּ אוֹתוֹ שְׁעֵבֵר עַל
לַכ"ע וְצַל"ע: מְזָה מוֹכַח דְּאִפִּי בִּישׁ לְפָנָיו שְׂדָה אַחֲרָת מ"מ אִיסוּר מְדַרְבְּנָן לְהַשְּׁפִיר לוֹ
מִשׁוּם מְסִייעַ, וְע"כ הָא דְּאָמֵר מִשׁוּם שְׁנִקְרָאת עַל שְׁמוֹ מִשׁוּם מ"ע שְׁיִאֲמְרוּ שְׁשִׁכִיר יוֹם
הוּא נִחְדָּא וְעוֹד קְאָמֵר כְּדַמְסִיק וְשִׁפִּיר מְקָשָׁה מ"ש נְכָרֵי וּמ"ש כּוֹתֵי כְּנ"ל: וּלְפ"ז א"ש
דְּמִקְשָׁה א"ה דְּבִלְא"ה ל"ק תִּפְּוֹק לִיה מִשׁוּם לַכ"ע י"ל דְּנִקְט טַעְמָא מִשׁוּם שְׁנִקְרָאת
ע"ש הִיכָּא דִּישׁ לְפָנָיו שְׂדָה אַחֲרָת לְשִׁפּוֹר, אֲבָל אַחַר דְּמִקְשָׁה מ"ש כּוֹתֵי וּמ"ש נְכָרֵי
וּמְסִיק דְּאַרִיסוּתָא לְרִשְׁבָּ"א ל"ל ע"כ דַּס"ל גַּם בְּאִיכָּא לְפָנָיו שְׂדָה אַחֲרָת אִיכָּא אִיסוּר
דְּרַבְּנָן עַכ"פ מְקָשָׁה שְׁפִיר א"ה תִּפְּוֹק לִיה מִשׁוּם לַכ"ע עַד"פ וְדַע דִּי"ל דְּקוֹשְׁנֵי
הַתּוֹס' לְפִי דְּמִפְּרֵשׁ תּוֹס' קְוִשְׁנֵי הַמְקָשָׁן דְּאִי ס"ל נְכָרֵי ג"כ אִיסוּר הוּל"ל רְבוּתָא בְּנְכָרֵי
וּכ"ש כּוֹתֵי דְּאִיכָּא נְמִי לַכ"ע י"ל קְוִשְׁנֵי הַתּוֹס' דְּבִלְא"ה ל"ק תִּפְּוֹק לִיה מִשׁוּם לַכ"ע
דִּי"ל בְּדַרְבְּנָן לִיכָּא מִשׁוּם לַכ"ע וְתוֹס' מְבִיא מְקוֹשְׁנֵי הַש"ס רֵאִי דְּבַדְרַבְּנָן ג"כ אִיכָּא
מִשׁוּם לַכ"ע, וַיֵּשׁ מְקוֹם לוֹמֵר בְּדַרְבְּנָן לֹא אֲבָל מְדַמְקָשָׁה נְכָרֵי נְמִי, וְלֹא רְצָה לוֹמֵר כ"ש
נְכָרֵי דְּאִיכָּא מִשׁוּם שְׁבָתוֹת וּיּו"ט כְּקוֹשְׁנֵי הַתּוֹס' ע"כ מִשׁוּם דַּס"ל דְּאִיכָּא נְמִי רְבוּתָא
בְּנְכָרֵי דְּלִיכָּא מִשׁוּם לַכ"ע מִשָּׂא"כ כּוֹתֵי וְע"כ דַּס"ל דְּגַם בְּדַרְבְּנָן אִיכָּא לַכ"ע מְקָשָׁה
שְׁפִיר א"ה תִּפְּוֹק לִיה בְּאֲמַת מִשׁוּם לַכ"ע אָמְנָם לְהַר"ר אֶלְחָנָן דְּמִתְרַץ תִּי אַחַר עַל
קְוִשְׁנֵי תּוֹס' לְעִיל הַנְּצָרָה לְתַרְץ מַה שְׁתִּי עַל קוֹ זֶה שְׁל תּוֹס' וּבִלְא"ה לְר"א לִיתָא דְּהָא
ס"ל דְּחוּה"מ דְּאוֹרְיִיתָא כּמ"ש הַתּוֹס' אַח"כ מְשַׁמוּ וְהַבֵּן: מַה שֶׁהֶקְשָׁה מְהַרְשָׁ"א לְפִי תִי
תּוֹס' דְּנְכָרֵי רְבוּתָא מְכּוֹתֵי אִיף דִּיִּיק ש"ס לְרִשְׁבָּ"ג הָא כּוֹתֵי שְׂרֵי הָא כּוֹתֵי כ"ש, לְדִידִי
לְק"מ דְּבִאֲמַת יֵשׁ בְּכ"א רְבוּתָא כּוֹתֵי אִפִּי מִשׁוּם חוּה"מ לְחוּד חוֹשְׁשֵׁי לַמ"ע וּבְנְכָרֵי
אִיכָּא רְבוּתָא מִשׁוּם מ"ע לְחוּד חֲיִישִׁינָן וְהוּ"ל לְרִשְׁבָּ"ג לְמִנְקֵט תְּרִתֵי נְכָרֵי וְכוֹתֵי וּכ"כ

רש"פ"א ג"כ תרתי דנדע הכל ופשוט, ותו ל"מ הכ"ד הטרוד מאוד פותב פאישון לילה, וה' יאר עינינו בתורתו אוה"נ.

פ"ב נגהי ליום ג' כ"ב טבת תרכ"ו לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמינ ב"הג מהרמ"ס זצ"ל תשובה מד יוסיף דעת יוסיפו לו ברכה ושנות חיים ה"ה י"נ הרב התיק מלא וגדוש חריף ובקי המאוה"ג כש"ת מו"ה יוסף העניק נ"י ראש ב"ד ומורה לעדתו בק"ק גייטרא יע"א: בחפשי בין המכתבים בא לידי ג"ה, ראיתי מעשה ידי אצבעותיו ונזפרתי כי עדיין לא קיימתי את אשר הבטחתי לפר"מ נ"י קודם החג שאקח מועד לשום עין על שאלתו, ופניתי אתמול לבא אל העיון והפסיקוני טרדות רבות, ואמרתי טוב שלא לאחר עוד ולבא בדרך קצרה, בפרט כי גוף הדבר אנו צריף אריכות לדינא כי הדבר פשוט כמ"ש פר"מ בגמר דבריו להיות כי האמן מילנער נוטל חלקו מגוף הפירות מקמח שטוחו ברחים ונחית מעיקרא לאריסות וזה ידוע ומפורסם שפן דרף פל האננים של רחים פבר יצא י"ח, כי אין איסור בזה מדינא דאדעתא דנפשיה עביד ואין בזה משום מ"ע להיות שידוע לכל כי פולם עושים פן וכ"ז מפני ש ומבואר באר היטב, ומה טוב אם יעשה פתב קאנטראקט עם האמן קודם שיקרא שם ישראל השוכר הרחים עליו כמ"ש פר"מ נ"י מהיות טוב אל תקרא רע, אלא ריע אהוב אהב את התורה ושומע לקול תורים ומורים בהלכה, אשריו שלו פכה: ולכבודו כי רב אשעשע לפניו בדבריו אשר באו במכתבו, מ"ש בישוב קושית מג"א סי' רמ"ד ממתני' וירושלמי דשביעית והחזיק בעד הישוב שכ' בתוס' חדשים שם לחלק בין שביעית דאיכא פסידא מרובה ודבריו צריכים תבלין גם בשבת איכא פסידא פשיטבות כל שבתות השנה, והוסיף פר"מ וכו' דבמכונן העתיק רמ"א השובה אשפנזית בסי' רמ"ד לענין קבולת שדה ובית דליכא פסידא אבל בסי' רמ"ג במרחץ ותנור דאיכא הפסד מרובה ל"ח לאורחים אלו דבריו, וכבר פתובים אצלי בדברים אלו בתשובה א' שערכתי בענין קבולת מה שתמה פר"מ נ"י על מ"ש אבא מאוה"ג זצ"ל בח"ס סי' ס' פ"י הירושלמי דל"ח לאורחים היינו שלא יחשדוהו שעובר בפרהסיא ותמה הא מתני' שיעורא קיהיב משפסקו ע"ע הרי דחיישינן שיעשדוהו שעובר בפרהסיא, לדידי לק"מ וכוננתו רצויה פיון דחשש מ"ע רחוק שיעיזבפרהסיא ואורחים גם ל"ש כל כי האי ל"ח משא"כ בשבת במקום דליכא פרהסיא חיישינן לאורחים פנ"ל פשוט: ומדי דברי הגהה הרמב"ם בפ"ו הלכה י"ד כ' חוץ לתחום מותר בקבולת, וצ"ע לפמ"ש בפ"י המשניות במרחץ דיש משום מ"ע וחה"ש דנקרים שרוחצים בו ואומרים רחצנו במרחץ פלוני ויש חה"ש למי ששומע זאת לפ"ז גם חוץ לתחום יהי אסור, ועל פי המשניות ל"ק דהיה אפטר לומר דמפרש הא דשמואל במ"ק דמחלק בין תוך התחום לחוץ לתחום קאי באבל כדמפרש ר"ת ולענין אבל ליכא משום חה"ש דנקרי פמוכן ומשום מ"ע דישארל מחלק שמואל בין תוך לחוץ לתחום, פן י"ל, אבל בחבורו פוסק דקבולת אסור בשבת ומחלק בין תוך לחוץ לתחום א"כ קשה פהנ"ל, ואפטר לומר דליכא חשש חה"ש רק במרחץ שדרף הנקרים לספר זה לזה מתענוגיו ויאמר שרחץ היום במרחץ פלוני של ישראל, אבל בבנין ושדה אין דרכם לספר זה לזה ועדי' קשה דהי' ליה לרמב"ם לחלק בין מרחץ לבית ושדה לענין התירא דחוץ לתחום, שוב ראיתי בס' תוס' שבת שכ' דוקא במרחץ ששם ישראל עליו בותר חיישינן כ"כ אפי' למ"ע של נכרי ובאמת גם חוץ לתחום אסור דלא כב"ח דכ' במרחץ חוץ לתחום

מוֹתֵר, וּבְבִנְיָן בֵּית וְשָׂדֶה אֵין שֵׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו כ"כ בְּזֶה מְצִינוּ חִילּוּק בֵּין חוּץ לַתּוֹךְ הַתְּחוּם וּמִשׁוּ"ה לֹא נִזְכָּר בְּש"ס וּפּוֹסְקִים הַחִילּוּק בֵּין חוּץ לַתּוֹךְ הַתְּחוּם בְּמִרְחָץ אֱלוֹ דְבָרָיו ו"ל וְהִנֵּה מְלֻבֵד שְׁדוּחַסְק לַחֲלָק בֵּין שְׁמוֹ עָלָיו דְּמִרְחָץ לְדָבִית וְשָׂדֶה, כ"ש בְּבוֹנֵה פּוֹתֵל בְּבִיתוֹ וְנִצְיָרוֹ שְׂכ' הֶרְמֵב"ם שְׁפָכֵר נִקְרָא שֵׁם יִשְׂרָאֵל עָלָיו מֵאָז, גַּם קָשָׁה הוּ"ל לְרֵמֵב"ם לַחֲלָק בֵּין מִרְחָץ לְבֵית וְשָׂדֶה לְעִנְיָן חוּץ לַתְּחוּם, וְי"ל מִשׁוּם שְׂלֵא נִזְכָּר בְּש"ס מְפֹנֵרֵשׁ חִילּוּק זֶה לְכֹן לֹא כ' פְּדִרְכּוֹ אֱלֵא דְקָשְׁיָא לִי הָא מִתְנִי' דַּע"ז בְּכָל מְקוֹם לֹא יִשְׁפִיר לוֹ מִרְחָצוֹ וְכֹן רְשָׁב"ג דְּאָמַר לֹא יִשְׁפִיר אָדָם מִרְחָצוֹ מִשְׁמַע דְּלִיפָא חִילּוּק בֵּין חוּץ לַתּוֹךְ הַתְּחוּם, וְעַכ"פ י"ל מְדַסְתְּמָא קְאָמַר דְּאָפְי' חוּץ לַתְּחוּם אָסוּר, וְלִשְׁיטַת הֶרְמֵב"ם וְלִפִּי מ"ש בַּס' ת"ש מִרְחָץ שְׂאֵנִי א"כ מֵאֵי קְדִינִיק הַש"ס וּמִקָּשָׁה מְרִשָׁב"ג דְּנִקְרָא מִרְחָץ אֱבָל שְׂדֶה שָׂרִי, י"ל לְכֹן נִקְיֵט מִרְחָץ דְּקַמ"ל דְּאָפְי' חוּץ לַתְּחוּם אָסוּר אַע"ג שְׂאֵין לְחוּשׁ בְּמִרְחָץ מִשׁוּם חוּה"מ מ"מ אָסוּר מִשׁוּם מ"ע דְּנִכְרִי בְּשַׁבַּת וּי"ט, אֲבָל בְּשָׂדֶה מוֹתֵר חוּץ לַתְּחוּם בְּאִפְּן שְׁמִשְׁפִירוֹ לְזִמְן שְׂאֵין חוּה"מ בְּתוֹכּוֹ וְלְזִמְן שְׂיֵשׁ חוּה"מ בְּתוֹכּוֹ פְּשִׁיטָא שְׂאֵין חִילּוּק בֵּין חוּץ לַתּוֹךְ הַתְּחוּם, אֲבָל בְּמִרְחָץ אֵיפָא רְבוּתָא וְצ"ע: וְהַנְּלַפְע"ד בְּכּוֹנְנַת פִּי הַמְּשֻׁנִּיּוֹת וְלִהְסִיר מְעָלָיו כָּל קְוִשְׁיוֹת הַנ"ל הוּא, דִּי"ל שְׁהִבִּיאוּ לְהֶרְמֵב"ם לֹמַר דִּישׁ בְּמִרְחָץ מִשׁוּם מ"ע וְחַה"ש דְּנִכְרִי מִשׁוּם דְּקָשְׁיָא לִיהַ קְוִשְׁיַת הַמַּג"א הָא אֵין יִשְׂרָאֵלִים רוּחְצִים בְּשַׁבַּת, וּמ"ש הַמַּג"א דְּנִרְאָה שְׁהַעֲשֵׂן יוֹצֵא לֹא נ"ל לְרֵמֵב"ם לְכֹן הַתְּחַפְּס לֹמַר שְׂיֵשׁ חַה"ש דְּנִכְרִים הֶרוּחְצִים וּמִסְפָּרִים זֶה לְזֶה, וְנ"ל דְּאֵין חַה"ש לְגַבִּי נִכְרִי דִּיאָמְרוּ דְּלֵא מִשְׁמֵרִי יִשְׂרָאֵל שְׁבַתָא בְּשַׁבִּיל זֶה, דְּגַם בְּדִידְהוּ אֵיפָא טוּבָא דְּמַחְלָלִי יוֹם חֲגָם כְּפָלִי כְּפָלִים, אֱלֵא שְׁמַלְתָא דְּמַתְעַבְדָא בְּפִרְהֶסְיָא הֵם מוֹחִים בְּכָל תּוֹקֵר וְעוֹז וּמְעַנְשִׁים ע"ז וּכְשִׁינְדַע לְהֵם שְׂיִשְׂרָאֵל זֶה מַחְלָל שְׁבַת בְּפִרְהֶסְיָא כְּדִי לְהַרְוִיחַ, יֵאמְרוּ שְׁמַחְלָלִים שְׁבַת בְּפִרְהֶסְיָא בְּאֵין מוֹחָה וְהוֹתֵרָה הֶרְצוּעָה לְגַמְרִי וְזֶה חַה"ש גְּדוּל כַּנ"ל בְּכּוֹנְנַתּוֹ, וְהַא"ש כִּי כ"ז בְּמְקוֹם שְׂיֵשׁ קְבוּץ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמְקוֹם הַהוּא, אוֹ תוֹךְ הַתְּחוּם דְּשְׂכִיחֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבַּת וְהוֹלְכִים וּמְטִיילִים שֵׁם וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל רוֹאִים וְשׁוֹתֵקִים ש"מ דְּנִיחָא לְהוּ וְהוֹתֵר הַדְּבַר, אֲבָל חוּץ לַתְּחוּ' שְׂאֵין שֵׁם יִשְׂרָאֵלִים אֲחֵרִים בְּשַׁבַּת וְלֹא שְׂכִיחֵי לִיפָא חַה"ש אֲצֵל הַנִּכְרִים כִּי אוֹלֵי לֹא נִגְלָה הַדְּבַר לְרַבִּים, וְהַא"ש ג"כ דְּלֵא קַמ"ל בְּמִתְנִי' וּבְרִייתָא דְּרְשָׁב"ג דְּחוּץ לַתְּחוּם שָׂרִי כְּמוֹ דְּקַתְנִי בְּפִרְהֶסְיָא דִּירוּשְׁלֵמִי שְׁמַבִּיאֵי הַתּוֹס' דְּמַחְלָק בֵּין תּוֹךְ לְחוּץ לְעִיר דְּבְמִרְחָץ לִיפָא רְבוּתָא דְּחוּץ לַתְּחוּם מוֹתֵר בֵּין דְּלִיפָא רַק מִשׁוּם מ"ע דְּנִכְרִים וְחוּץ לַתְּחוּם דְּלִיפָא רַבִּים יִשְׂרָאֵלִים פְּשִׁיטָא דְּלִיפָא חַה"ש דְּנִכְרִים אֲבָל בְּבִנְיָן בֵּית דֵּאֵיפָא מִשׁוּם מ"ע דִּישְׂרָאֵל הוּ"א לְחוּשׁ לְאוֹרְחִים כְּקוֹשְׁי' מַג"א קַמ"ל דְּלֵא חִיְיִשְׁנִין דְּלֵא שְׂכִיחַ שְׂיִתְאַרַח יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבַּת לְמְקוֹם שְׂאֵין יִשְׂרָאֵל דַּר שֵׁם וְהוֹצֵרָה שְׁמוּאֵל לְהַשְׁמִיעֵנוּ כ"ז וְכֹן בְּפִרְהֶסְיָא בִירוּשְׁלֵמִי כַּנ"ל נִכּוֹן וּקְרוּבִים דְּבִרְיָנוּ לְמִרְכּוֹ הָאָמַת בְּכּוֹנְנַת הַפִּי מְשֻׁנִּיּוֹת בַּעֲזַה"י: שׁוּב רֵאִיתִי בְּמַכְתָּב פַּר"מ נ"י שְׁהַרְגִישׁ מְדַסְתֵּם רְשָׁב"ג וְאָמַר לֹא יִשְׁפִיר אָדָם מִרְחָצוֹ מִשְׁמַע אִפִּי חוּץ לַתְּחוּם וּמ"ש לְהִבִּיא רְאִיָה מְזֶה דְּבְמִרְחָץ קְבוּלָת מְדִינָא אָסוּר אֵין לוֹ מוּבָן הָא בְּאָמַת הוּא מְשֻׁפִירוֹ וְלִיפָא רַק מ"ע שְׂלֵא יְדַעוּ שְׁהַשְׁפִירוֹ וְיֵאמְרוּ שְׁפִיר יוֹם הוּא אֲבָל חוּץ לַתְּחוּם שָׂרִי: וְלִדְיִדִי נִרְאָה לִיִּשְׁב עוֹד מְלֻבֵד מ"ש לְעֵיל עַפ"י הֶרְמֵב"ם דְּבְאָמַת הַרְגִישׁ הַב"ח לְמָה חוּץ לַתְּחוּם שָׂרִי הָא כ"מ שְׂאָסְרוּ חֲכָמִים מְפָנִי מ"ע אִפִּי בְּחִדְרֵי חֲדָרִים אָסוּר, וְתִי בֵּין דְּדִרְבָּנִין הוּא לֹא חִיְיִשְׁנִין כ"כ אִפִּי בַח"ח וְעִינִי בַטו"ז סס"י רַמ"ג וְי"ל בֵּין דֵּאֵיפָא תְּנַאי דְּלֵא חִיְיִשִּׁי בַח"ח לַמ"ע וְנִאָנִן קִי"ל לְהַתְּחִיר לֹא מַחְמָרִינִן

רק בדאורייתא אבל לא בדרכי בנין פיון דאיפא מאן דלא חנייש פלל למ"ע בח"ח, אבל האי תנא דחנייש למ"ע בח"ח אפי' בדרכי בנין חושש וי"ל דרשב"ג הכי ס"ל, עוד נ"ל דצ"ל לפום רהיטא ניקחיש למאן דעירב ויצא חוץ לתחום וכבר הרגיש בזה בס' תוס' שבת וכו' דצ"ל דל"ש כ"כ פיון דאין מערבין אלא לדבר מצוה, אלו דבריו, ועיני' מג"א סי' תט"ו בשם ב"י דמערב ברגליו אפי' לדבר הרשות והיא שיטת הרשב"א שבב"י, וצ"ל דגם זה ל"ש מי שיערב ברגליו וישב כל ביה"ש שם, וי"ל רשב"ג ס"ל כמ"ד מערבין לדבר הרשות עיי' עירובין ל"א דלרבא תנאי היא, או ס"ל כר"מ במתני' מ"ט ע"ב דעיקר עירוב בפת ולדידי' מערבין בפת ואפי' לדבר הרשות כמו לדידן דעיקר עירוב ברגל דמערבין אפי' לדבר הרשות ועיני' זה בתוס' שבת סי' תט"ו, וי"ל דרשב"ג כר"מ ס"ל דעיקר עירוב בפת ומערב אפי' לדבר הרשות ושכיח הנחת עירוב בפת ולכן גם חוץ לתחום אסור, ומתני' א"ש יותר דסתמא ר"מ ושכיח לערב אבל להלכתא דקיי"ל דעיקר עירוב ברגל וזה ל"ש שישב שם כל ביה"ש, ובפת אין מערבין אלא לדבר מצוה ול"ש מי שיוצא ע"י עירוב חוץ לתחום ולכן מותר ועיני' היטב, וה' הטוב ייטיב לנו ולכל עמו, לחזות בננועמו הכ"ד הטרווד מאוד כותב בחפזון רב אוה"נ הדוש"ת.

פ"ב פאור בקר ליום ה' ב' מ"ח תרכ"ז לפ"ק: ה' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה מה ה' ישפות שלום למע"כ ידי"נ חביבי הרבני המופלג בתורה ויראת ה' טהורה, מורג חרוץ מלא ברפת ה', הקצין הנכבד כש"ת מו"ה משה שענפועלד נ"י לאוי"ט אכן פנה בשבת תחפמוני בק"ק נייטרא יע"א: יקרתו קבלתי שבוע זו, והיום פניתי מעט רגע לשום עין על דבריו הנעימים לנו ולהפיס דעתו על קושיותו על מתני' אבות פ"ה עשרה דברים נבראו בע"ש ביה"ש, והוקשה לו מש"ס ר"פ ב"מ, ביה"ש ספק יום ספק לילה תפשוט מעשרה דברי' שנבראו ביה"ש והא מקרא מלא הוא וביום השביעי שבת וינפש, ולא נחה דעתו במ"ש התויו"ט פי עשרה דברי' אלו לא נבראו אלא עלו במחשבה וברצונו ית"ש על העתיד להיות פן כ"א בשעה הצריכה לכו'.

אעתיק למעלתו נ"י מ"ש הגאון קדוש ה' מהר"א ווילנא זצ"ל בבאיורו על פרקי אבות ונ"ל הטהור עשרה דברים נבראו וכו' כמ"ש ואין כל חדש וכו' ונאמר וישב הים וכו' לאיתנו ואמרו לתנא, והפל הנה בין השמשות כמ"ש ויכל אלקים ביום השביעי, והקשו והא נאמר וישפות ביום השביעי אלא ביה"ש, ואמרו אדם שאינו יודע וכו' וז"ש פי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות, ר"ל לאח"ז לעשותם עכשיו ברא בכניסת השבת עכ"ל ממש וכן הוא ברש"י במקומו והוא ממדרש רבה פ' בראשית עי"ש: ובחזק' אגדה אמרתי מ"ש רש"י מה הנה העולם חסר מנוחה, בא שבת בא מנוחה פלטה ונגמרה המלאכה והענין צריך ביאור איך שייך ויכל על מנוחה, ונ"ל ע"פ מה דאיתא במדרש תכלית הים יום השבת, פי כ"י השבוע אדם טרווד בטרדת עו"הז על המחנה ועל הפלפלה, ויום השבת יום מנוח ואסור במלאכה, אז ימצא מרגוע לנפשו לקדש ולהכין עצמו שכולו שבת, וכן איתא במדרש פשנכנסו לארץ אמרה תורה זה פונה לכרמו וכו' אמר הקב"ה ביום השבת יעסקו בתורה וזהו פונת המדרש מה הנה העולם חסר מנוחה דעד שלא הנה יום מנוח מיוחד לנוח בו לא הנה תכלית לכל נברא לצרכי האדם, והאדם עצמו לא הנה יכול לבוא אל תכליתו וכשבא שבת באה מנוחה אז פלטה ונגמרה המלאכה שהשיגה הבריאה תכליתה כאלו אזי פלטה והיינו ויכל אלקי ביום השביעי, עם יום

השביעי מלאכתו אשר עשה מ"ט משום וישפנות ביום השביעי וכו' בזה ששבת מפל מלאכתו ביום הזה ויברך אותו ויקדש אותו שלא לעשות בו שום מלאכה, פלטה מלאכתו, ויש לפרש סיפא דקרא, פי בו שבת מפל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות ורבו הפירושי בזה, ונ"ל דאלו הנה הבריאה ע"ד שלא יצטרף אדם לעשות דבר לחרוש, לזרוע ולקצור כמו שהי' פשהו ישראל במדבר היו כל הימים ימי שביטה ומנוחה לקדש עתותיו לה' להתבונן על תכלית האמיתי, לא הנה יום זה מקודש ומבנרף מפל הימים, פי אז ימצא מנוח מטורדות והבלי עוה"ז להשלים נפשו לה' ולקדש עצמו ולכן ברכו ה' ויקדשהו, והיינו ויברך אלקים אותו וכו' פי בו שבת מפל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות שיהיו ב"א עושים ולא ישובו בטל כנ"ל וי"ל ושמרו בני את השבת לעשות את השבת לדורותם היינו דבמדבר לא היו צריכי ליום השבת פי כל ימיהם שבת לקדש ולטהר אבל שמרוהו מיד כדי לעשות את השבת לדורותם פשיהנה זה פונה לכרמו וכו' אבל במדבר אלו נתן לנו את המן ולא נתן לנו את השבת דיינו והבן: ועד"ז יובנו דברי חז"ל בש"ס שבת כל האומר ויכולו בע"ש פאלו נעשה שנתף להק"בה במעשה בראשית דתכלית הימים יום השבת, פי הוא יום מנוח והאדם פנוי בו לקדש ולטהר עצמו להוסיף דעה והשכל בתורה, ובמדבר הקהל עשה לה קהלות גדולות ביום השבת והנה דורש לפניהם הלכות שבת והלכות חג כדי שילמדו מהם דורות הבאים ללמוד עמהם האסור והמותר, וצ"ל תחלה אמר ודורש לפניהם הלכות שבת והלכות החג ומסיים כדי שילמדו מהם וכו' ללמוד האסור והמותר דכולל כל התורה, וגם מהו כדי שילמדו מהם דורות הבאים, הא משה לדורוהי צריף לכה, ונ"ל דבאמת פשהו במדבר כל יומא הנה זמנא ללמוד עמהם פתות פתות, פי היו פנוים ממלאכתם עבודה ומלאכת מחשבת שאסרה תורה ולא הנה משה בדורו צריף להקהל קהלות גדולות פאחד בשבת קדש דוקא, אלא בשבת דבר בעתו הלכות שבת וביו"ט הלכות החג, ובכל ימות החול האסור והמותר ואת המעשה אשר יעשו, אבל בדורות הבאים זה פונה לכרמו וכו' כ"י השבוע א"א ללמד האסור והמותר אפי' בזאח"ז פי פולם טרודי, יצא אדם לפעלו פשור לעול וכחמור למשא ואין פנאי לישא עליו משא דבר, לכן יום השבת זמנו להקהל קהלות ולדרוש לפניהם פמין חומר, להביע אומר ודברים דבר הלכה ילכו בה פל השבוע פולה, וזה פוננת המדרש עשה לה קהלות גדולות ודרוש לפניהם הלכות שבת והלכות החג בחג, ובנימיו לא הנה צריף יותר אלא לומר הלכה בזמנה בשבתות ובחגים, כדי שילמדו מהם דורות הבאים לעשות קהלות גדולות לומר לפניהם האסור והמותר על הפלל פולו של תורה יצא ידי חובתו ללמד המעשה אשר יעשו בימות החול ולא ישפחו רישם מלעשות דבר יום ביומו וא"ש וזה נ"ל רמז רמזו לנו חכמינו ז"ל שאמרו בש"ס פסחים איזהו בן עו"הב זה המשיר מקדושא לאבדלתא ופירשו הראשונים לשיר מנין קדוש לאבדלתא, ותמוה וכי א"א לקנות עו"הב רק בדבר זה עד שאמרו זה המשיר וכו' וגם צ"ל מה מצוה זו ומה טעם יש בה לקיים מקדושא לאבדלתא, ונ"ל ע"פ הנה"ל דשבת קודש הוא בלתי לה לבדו ישמע ויוסיף לקח, דרף ילך בה אחר השבת, ועי"ז ינפה לחיי העו"הב ליום שפולו שבת אבל אלו שהולכי בשבת לב"הכנ ושומעים קול מבשר צדק בקהל רב, ובמ"ש לא יזכר ולא יפקד עוד ולא יעלה על לב לעולם מה ששמעו ולמדו או ראו בש"ק במה ינפה לחיי העו"הב ביום זה לא סגי ליה לזכות ליום שפולו שבת, לזה תיקנו

לשייר מקדוּשָׁא לאבְדֵלְתָא, אם לא פֿל אָדָם זוכָה שְׂיִהְיֶה פֿל יְמוֹת הַחֹל כְּבִיּוֹם הַשְּׁבֵת
אָבֵל יִשְׁתַּיֵּיר מִמֶּנּוּ קַדְוֶשָׁה גַם בְּחֹל, וְהֵינּוּ אֵיזְהוּ בֶן עו"הב זֶה הַמְשַׁיֵּיר מִקַּדְוֶשָׁא
לְאֲבֵדְלֵת' בְּיוֹם הַשְּׁבֵת פֿולוּ טְהוֹר קְדוּשָׁא יֵאמֵר לוֹ וְגַם בְּיְמוֹת הַחֹל נִשְׁאַר מִקַּדְוֶשָׁה זֶה
עד"ז יִזְכֶּה לְחַיֵּי הַעו"הב וּא"ש נְכוּן.

וְנִחְזוֹר לְדַבְרֵינוּ דְתַכְלִית הַבְּרִיאָ' הִיָּה יוֹם הַשְּׁבֵת כַּמ"ש אָבֵל תִּלְיָא בְּרִצּוֹן הָאָדָם אִם פּוֹנֶה
עֲצָמוּ בְּיוֹם הַשְּׁבֵת וּמִבֵּין כִּי זֶה תַכְלִית כ"י חֲזִי וְאוֹמֵר וַיְכֻלוּ בַע"ש וַיְכַל אֱלֹקִים וְכו'
וַיִּקְדַּשׁ אוֹתוֹ פְּדִי שְׁלֵא תִהְיֶה הַבְּרִיאָה לְרִיק פֿלֵא הִיָּה, כ"ז תְּלוּי בְּאָדָם שְׂיִבֵּין פֿל אֵלֶּה
וַיִּפֶּה אָמְרוּ נַעֲשֶׂה שְׁוֹתָף בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית פֿאלוּ הוּא שְׁוֹתָף בְּבְרִיאָה דְבְדִידֵן' תִּלְיָא וְהָבֹן
וּמְדֵי דְבְרֵי בְּעִנְיָן שְׁבֵת וּי"ט אֲצִיעַ פֿה מַה שְׁחֻדְשִׁיתִי עַש"ק בִּי"הש הַעֲבֵר עַל קוֹשְׁנֵי
הַרְמַב"ן עַל רַש"י וְהוּא מִהַמְכִּילְתָּא פֿל מְלֹאכָה לֹא יַעֲשֶׂה אִפִּי' ע"י אַחֲרִים, וְהַקְשָׁה רַמְבַּ"ן
אִם אַחֲרֵי הֵינּוּ יִשְׂרָאֵל הוּא עֲצָמוּ מְוָזָה וְאִם מְטַעְהוּ עוֹבֵר מִשׁוּם לַפ"ע וְאִם אַחֲרִים
נְכָרֵי לִיכָא רַק שְׁבוּת, וְעֵינֵי בְּפָנִים יְפוֹת יִשׁוּב לְזֶה.

וְהִיָּה נ"ל לִיִּשְׁב דְּמַשְׁכַּחַת לֶה בְּאִנְפֹן שְׁעוֹשֶׂה הַמְשַׁלַּח מְלֹאכָה וּמַצְנֶה לְאַחַר לַעֲשׂוֹת עֲמוּ
וּשְׁנִים שְׁעֵשׂוּ מְלֹאכָה פְּטוּרִים, וּמְוָתֵר לְשַׁנֵּי לְסִינְעוּ וְלֹא בַר חַיּוּבָא הוּא בְּדַבְרֵי זֶה וּמְשַׁלַּח
כ"הג עֲשֶׂה אֵת פֿולוּ דל"ש בְּזֶה אֵין שְׁלִיחַ לַד"ע דְּהָא הַשְּׁלִיחַ מְוָתֵר לַעֲשׂוֹת וְכַל דְּשְׁלִיחַ
לֹא בַר חַיּוּבָא הוּא יֵשׁ שְׁלִיחַ לַד"ע כַּמְבֹאֵר בְּרִישׁ ב"מ.

אֵלֶּה דְלַפְמ"ש הַבֵּית מְאִיר בְּסִי' ה' זֶה לִיתָא לְדִינָא דַּמ"מ פְּטוּר פֿינּוֹן שַׁעַכ"פ נַח וְלֹא
נַעֲשִׂית מְלֹאכָה שְׁלִמָה ע"י יִשְׂרָאֵל כִּי פֿל חַד מִיִּנְיָהוּ לֹא יִגַּע רַק בְּחֻצֵי מְלֹאכָה. וְלִכֵּן נ"ל
דִּי"ל דְּמַשְׁכַּחַת לֶה בְּאִנְפֹן שְׁמַצְנֶה לְמִי שֶׁהוּא סָפֵק גְּדוּל סָפֵק קָטָן וְכַתְּבוּ גְּדוּלֵי הָאֲחֻרּוֹנִים
דְּבָזָה לֹא אָמְרִינוּ לַכ"ע סְפִיקָא דְּאוּרִיָּתָא מַה"ת לְחַוּמָרָא דְּמִי שֶׁהוּא גְּדוּל אָסוּר לְהַכְנִיס
עֲצָמוּ בְּסָפֵק וְעַל זֶה גּוֹפּוּ מַצְנֶנָה וְעוֹמֵד אָבֵל מִי שֶׁהוּא סָפֵק בַר חַיּוּבָא שְׁמָא קָטָן הוּא
וּמְוָתֵר בְּאִסוּרִים וּבְמְלֹאכַת שְׁבֵת וּמִשׁוּם סְפִיקָא שְׁמָא גְּדוּל הוּא אֵין עָלָיו הַחַיּוּב לְהַחְמִיר
מִסָּפֵק פֿינּוֹן דְּעַל זֶה גּוֹפּוּ אָנוּ דְּנִין אִם הוּא בַר חַיּוּבָא וְחַיּוּב לְהַחְמִיר בְּסָפֵק, וְקִיָּמְתִי זֶה
מִנְפָּשָׁאֵי וְאַח"כּ מְצֵאתִי בַפ"י קִידוּשֵׁין ס"ג.

וּלַפ"ז גְּדוּל הַמַּצְנֶנָה לְסָפֵק זֶה דְּמְוָתֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת מִסָּפֵק לֹא שְׂיִיף גְּבִיָּה אֵין שְׁלִיחַ לַד"ע,
מִשׁוּם דְּבְרֵי הָרַב וְדְבְרֵי הַתַּלְמִיד דְּבְרֵי מִי שׁוֹמְעִים דְּהָא מְוָתֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת מִסָּפֵק, אָבֵל
מְשַׁלַּח זֶה אָסוּר לוֹ לַצְּוֹת דִּישׁ שְׁלִיחַ לַד"ע כ"הג, פֿינּוֹן דְּשְׁלִיחַ לֹא ב"ח הוּא מִסָּפֵק, וְהוּא
אָסוּר לוֹ לַצְּוֹת שְׁמָא גְּדוּל הוּא וְהַמְשַׁלַּח שֶׁהוּא ב"ח אָסוּר לוֹ לְהַכְנִיס עֲצָמוּ בְּסָפֵק דְּשְׁמָא
שְׁלוּחוֹ גְּדוּל הוּא, וְעוֹנֵשׁ לִיכָא כְּמוֹ בְּכָל סָפֵק, אָבֵל אִסוּר אִיכָא כְּכָל סָפֵק דְּאוּרִיָּתָא וְהָבֹן
הַכ"ד א"והַג דַּש"ת טְרוּד מְאוּד חוֹתֵם בְּבִרְכָה מְרֻבָּה.

פ"ב יוֹם נִי"ו עַש"ק י"ד שְׁבֵט תַּרְכ"א לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"הג מִהַרְמ"ס
זַצ"ל: תְּשׁוּבָה מוּ שְׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוּ, אִישׁ אֲפָרְתִי מִתְּהַלֵּךְ בְּתוֹמוֹ, מְפֹרָסִם שְׁבָחוּ
וְנוֹעְמוֹ, יִהְיֶה ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ, ה"ה חֲבִיבֵי הַרְבֵּי הַפְּנִי הַפּוֹפְלֵג בְּתוֹרָה וַיִּרְאֶה, דְּלָה דְּלָה וְשְׁתָּה
מִמִּי בְּאֵרוֹ שֶׁל רַבִּינוּ מִשֶּׁה אָבָא מֵאוּה"ג זַצ"ל הַנְּגִיד נְגִידוֹת מְדַבֵּר כַּש"ת מו"ה שְׁמוּאֵל
אֲפִלְעַר נ"י מְכַבֵּד מְקוֹמוֹ בַּק"ק יֵאָהָנִי יַע"א : מַע"י אֲצַבְעוֹתָיו הַנְּעִמִים שְׁפָרוּ לִי כִּי
אֲמַרְיוֹ אֲמַרֵי שְׁפָר, אֲשֶׁר כָּתַב לָנוּ בְּמַגִּילַת סֵפֶר, וְשִׁדַּר לָן סְפִיקוֹתֵי וְעֻלְתָּהּ לוֹ בְּשִׁתִּים
בְּעִנְיָן מְסַחְרוֹ, א) אִם עוֹשֶׂה הַקְּנֵן בִּימֵי הַחֹל וְזָמַן חֲלוּת הַקְּנֵן הַקּוֹבַע בְּשְׁבֵת אִם יֵשׁ בִּי

משום איסור מקח וממכר בשבת או לא פיון שאינו עושה מעשה מכירה וקנין בשבת, והכל נעשה בחול, וחלות הקנין בשבת ממילא אתי ולא דמי למצוה לנכרי קודם השבת לעשות לו מלאכה או לקנות ולמכור עבורו בשבת דאסור פיון שקובע מלאכתו בשבת, משום דנכרי זה עושה מלאכתו ע"ד ישראל בשבת והוא צוה לו לעשות מעשה בשבת דוקא, אבל בנדון זה לא נעשה שום דבר בשבת אלא ממילא אתי ע"י מעשה שעשה קודם שבת, ב) אם עשה קנין קודם השבת על תנאי שיש בו מעשה, אם יעשה מעשה זה יתקיים המקח ויחול הקנין למפרע קודם השבת, אם מותר לעשות מעשה זה של קיום התנאי בשבת, פיון דנגמר הקנין למפרע קודם השבת ואינו עושה קנין בשבת רק מעשה התנאי אלו דברי מע"כ נ"י: והנה בפושל הנה נראה לי מסברת חוץ דהראשון בנודאי שרי דלית ביה משום מקח וממכר דרש"י כ' בביצה ל"ז ע"א ב' טעמים באיסור מקח, א' משום ממצוא חפציה ודבר דבר או מגזירה שפא יכתוב וב' טעמים אלו לא שייכים הקא, משום ממצוא חפציה הא אינו מציא חפציו בשבת דכבר נעשה הכל קודם שבת והזמן ממילא קאתי ונגמר מאליו, ומשום שפא יכתוב ג"כ לא שייך דאין דרף לכתוב בשעה שחל הקנין עד"ז אלא בשעה שעושים הקנין וקובעים הזמן ועי"י תוס' שם ד"ה והא מצוה קעביד, דאם גמרו דין בע"ש וכתבו הכל אין פאן חשש שפא יכתוב ומותר לדון בשבת.

הגם דאסרו להקדיש וכו' אע"ג דלא שייך ביה משום ממצוא חפציה וגם ל"ש שפא יכתוב ואסרו משום לתא דמקח וממכר וכ' רש"י דאין זה גזירה לגזירה דכולא חדא גזירה היא, היינו שמוציא מרשות לרשות מחזי כמקח וממכר, פיון שעושה מעשה פעין מקח וממכר שיוצא מזה ונקנס לזה, אבל בנדון שלנו דליכא הוצאה מרשות לרשות ע"י מעשה כלל בשבת ואינו מעשה הנכיר ונראה, בנודאי אינו רק גזירה לגזירה למגזר פולי האי, ולכל א' מן הטעמים מסתבר דשרי, אבל לעשות מעשה קיום התנאי נ"ל בנודאי אם עשו הקנין קודם שבת והתנו תנאי שאם יתקיים התנאי יהי חלות הקנין מפאן ולהבא, לא מבעי לטעם הא' משום ממצוא חפציה ודבר דבר דאסור דהא עושה מעשה קיום התנאי ועי"ז חל הקנין משעת קיום התנאי ולהלאה ואיכא משום ממצוא חפציה ממש וגם לטעם הב' משום שפא יכתוב דלא שייך ביה דמסתמא פותבין הכל הקנין והתנאי בשעה שעושים המקח והקנין, מ"מ אסור כמו שאסרו להקדיש אע"ג דליכא משום שפא יכתוב, משום דמחזי כמקח וממכר דעושה מעשה שמוציא ומכניס מרשות לרשות, כן הדבר הנה שמוציא מרשות לרשות בשבת ונעשה ע"י מעשה דמציא למקח וממכר, אבל אם התנאי במעכשיו וליכא בשבת הוצאה מרשות לרשות פיון שהקנין חל למפרע מאתמול וגם לא דמציא להקדישות דעושה מעשה ומוציא ומכניס מרשות לרשות בשבת ודמציא טפי למכר אבל פאן דקנין חל למפרע, לא דמציא למקח וממכר דע"י מעשה זה אינו מוציא מרשות לרשות ואינו אלא קיום התנאי, ואפשר גם זה אסרו אע"ג שאינו דומה כ"כ למקח וממכר כמו הקדש וכולה חדא גזירה היא.

אלא פיון דמידי דרבנן הוא ומשום גזירה אין לנו להוסיף מה שלא מצינו מפורש כן הנה נלפע"ד בתחלת העיון: אמנם פן פאשר בינותי בספרי' מצאתי ראיתי קדוש א' מדבר בדבר הנה ה"ה אמ"ו זקני רשכבה"ג מהרע"א זצ"ל בתשובותיו בכתבים סי' קנ"ט ושאלה זו נשאלה לפניו מאחיו דודי הגאון העצום מו"ה בונם זצ"ל והשואל והנשאל לא

דיברו מדברינו אלו ואאמו"ז זצ"ל הראה פנים לכאן ולכאן ופעם נראה לו א' אסור וא' שרי, ולבסוף מביא ראיה מש"ס דילן דאם מתנה תנאי אי במעכשיו אסור לקיימו בשבת מדלא קאמר ש"ס יומא דמקדש לשניני' ע"מ פשיפנס לב"הכנס ש"מ דאסור, ומביא ראיה מירושלמי דאיה אמר בירושלמי דמותר לכונסה ביו"הכ משום דאין שבות במקדש, הא אפשר שיקדשנה בעיו"הכ דאם תמות הראשונה תהיה מקודשת משעה שהיא ש"מ דגם זה אסור משום שבות עיי' בו: ואני בעניי לא זכיתי להבין עדי' קשה על הירושלמי למה יהיה מותר לקדש ביו"הכ הא כל שאפשר לעשות ולמעט בשבות עדיף כמ"ש הכ"מ, והא נדאי מגרע גרע לקדש ביו"הכ דאיכא משום מכניס מרשות לרשות ומשום שמא יכתוב, ובעיו"הכ ע"י תנאי ליכא רק פגזירה לגזירה ובנדאי טוב שיקדש בעיו"הכ: ולפע"ד נרא' להזכיר מש"ס דילן דאסור לקנים בשבת תנאי דמעכשיו מדקאמר ולחדא אומר ע"מ שאכנוס אני לב"הכנס למה נקיט דתנאו ע"מ שיכנוס לב"הכנ דבר פרטי ולא אמר סתמא ולחדא ע"מ שיעשה דבר א' יהיה מה שיהיה מזה נ"ל דאסור לקיים תנאי של מעשה הגם דשרי שבות במקדש כל דאפשר בלא שבות עדיף, ולכן נקיט דתלה התנאי בכניסתו לב"הכנ דמזנה קעביד ואינו ניכר דעושה לקיום קנין וליכא למגזר משום מקח וממכר או מקדיש כלל וליכא משום ממצוא חפציה, ונדמא להא דמותר לטייל בשבת ואגב רואה מה שצרידלו אחר השבת דליכא משום ממצוא חפציה ועיי' או"ח סי' ש"ו וש"ז, פן הדבר הזה דכניסתו לב"הכנס למזנה ואגב נגמר הקנין למפרע וליכא נדנוד איסור ולכן בחרו בתנאי ע"מ שאכנוס לב"הכנס ולא שרו ליה בתנאי אחר פיון דאפשר לו בתנאי זה דכל שאפשר לו בלא שבות גם במקדש אסור, ומינה דיש איסור לקיים התנאי של ע"מ כל שאין בו מזנה ועושה במכנין רק לקיום התנאי נזו ראי' מהימנא לדעת, ונדחה הראיה שמביא זקני זצ"ל וכח קושניית ש"א שיקדשה שאם תמות הראשונה יהיו קדושין חליו, ש"מ דאסור ממילא נשמע דלקדש או לגרש ע"מ שיקויים התנאי מותר דאל"כ לא מרויחים מידי דאפתי שבות הוא, ולפמ"ש אין פאן ראיה דבאמת דוקא תנאי פנה שיכנוס לבהכ"נ שרי דאין בו משום שבות ועיי': והנה אאמו"ז זצ"ל בסוף דבריו דחה ראיה זו מש"ס דילן דהיכא דחלות הקנין מאליו בשבת אסור, ומביא ראי' אחרת מן הירושלמי וכבר כתבנו דלא הועיל פלום דעדיני' קשה הא עדיף לקדש בעיו"הכ ע"ע שייחולו למחר מאז והלאה מלקדש ביו"הכ, ודבר זה מוכרח הוא מברייתא דמביא ירושלמי שם תחלה וז"ל מנין כשם שמתקנין לו פהן אחר תחתיו שמא יארע לו פסול פה מקדשים לו אשה אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו שנא' וכפר בעדו ובעד ביתו זו אשתו עכ"ל, הנה ברייתא זו ס"ל דמקדשין לו אשה אחרת על תנאי היינו בעיו"הכ, וצ"ל למה ליה לקדשה בעיו"הכ ע"ת קדשה ביו"הכ דהא אין שבות במקדש כדמתרץ לקמן, וע"כ צ"ל א' משנים, או דאם מקדש בעיו"הכ ליכא איסור וכל מה דאפשר בלא שבות עדיף, או אפשר דגם בנה יש איסור משום גזירה מ"מ עדיף בעיו"הכ וביו"הכ כמ"ש, וא"כ קשה למאן דס"ל לסתמא דירושלמי מלשון מתקנין דקתני במתני' דמתקנין אבל אין מקדשה עד יו"הכ ושרו ליה ביו"הכ דאין שבות במקדש כדמסיק, למה באמת אינו מקדשה בעיו"הכ ע"ת היינו שאם הראשונה תהיה מקדושת לו מאז והלאה פמו דס"ל לברייתא הנ"ל דקתני מקדש ע"ת היינו פהנ"ל וצ"ע: ולישב כ"ז גם להבין פלוגתא דברייתא דקתני מקדש ע"ת וסתמא דש"ס ירושלמי דניק לשון מתני'

דקתני מתקינין דאינו מקדשה בעיו"ה כ רק מתקינין ומקשה ויקדשנה מאתמול וכ' המפרש מדקתני מתקינין משמע בהזמנה בעלמא מתקינין ול"ק דיקדש לו אשה אחרת, ומתריץ בית א' אמר רחמנא וכו' ובברייתא קתני מקדשין לו אחרת והוא נגד מתני' דקתני מתקינין, גם בש"ס דילן ס"ל דמתקינין דקתני היינו שמקדש אחריתא ומגרש ע"ת, ולא קשה ליה לשון מתקינין וכ"ז מידי דבעי ישוב.

והנלפע"ד אחר העיון היטב דלשון מתקינין נכון אם מקדש ע"ת כה וכה או על תנאי כשיגיע זמן זה פיון דתליא במעשה או בזמן שינה לומר מתקינין דאינו מיז לשעתו רק הכנה והזמנה, אבל על קדושין לחלוטין מיז ואינו תלויין עוד בדבר לא שינה לשון מתקינין ובברייתא דקתני מקדשין לו ע"ת היינו ע"ת לכשיגיע הזמן למחר ותמות הראשונה יחולו הקדושין שינה שפיר לשון מתקינין, וכן ס"ל לש"ס דילן דמקדש ומגרש ע"ת, וכיון שמגרש אותה מיז ע"ת ואינה אשתו לחלוטין שינה לשון מתקינין, וסתמא דירושלמי ס"ל דקתני בברייתא דמקדשין ע"ת ולא קדושין גמורים ומקשה ויקדש מאתמול פנונתו למה מקדשה על תנאי שיחול למחר כשתמות הראשונה ויחולו הקדושין ביו"ה ליקדשה מאתמול ויקדשה קדושין גמורים בעיו"ה הכ ויחולו מיז, ומתריץ דבית א' אמר רחמנא ואם יקדשה מיז לחלוטין הו"ל ב' בתים פנ"ל ביאור הירושלמי ולא פליג סתמי' דירושלמי מדיוק מתני' על הברייתא וא"ש ג"כ ש"ס דילן וא"ש נכון : והיתה לבאר ג"כ מה שהקשה הירושלמי בעי קמי ר' מנא לא נמצא פקונה קנין בשפת היינו גם כשמקדשה בעיו"ה הכ שיחול למחר כשתמות הראשונה הו"ל פקונה קנין ואיך שרו ליה ומתריץ דאין שבות במקדש הא דלא שרו ליה לכנס ביו"ה כ משום כל דאפשר בלא שבות או להקל קצת מאיסור שבות עדיף לכו מקדשין לו בעי"ה דקיל שבות זה דליכא משום ממצוא חפציה ומשום שפא יכתוב כמו במקדשה ביו"ה הכ והשוו פל התלמודים דש"ס דילן ס"ל דמקדש בעיו"ה הכ ולא ביו"ה הכ, ובירושלמי משמע דמקדש ביו"ה הכ, ולמ"ש גם הירושלמי סובר דמקדש בעיו"ה הכ אלא דלירושלמי מקדש ע"ת ולש"ס דילן מגרשה ע"ת וענין הפלוגתא עיי' בתשובת זקני זצ"ל דברים נכוחים וישרים למוצאי דעת וש"י: ונתנישב לנו עוד בזה מה דהיה תמוה לנו לשון הירושלמי, לא נמצא פקונה קנין בשבת, נראה פנונתו דלדעתו דמי מקדש אשה לקונה קנין בשבת וצ"ע הא מפורש במתני' דאין מקדשין בשויו"ט וצלע"ג, ולמ"ש דירושלמי קאי במקדש בעיו"ה הכ שיחול ביו"ה הכ זה לא נמצא ולא קתני במתני' אלא דר' מנא ס"ל מסברתו ודעתו דדומה לקונה בשבת וזהו שאמר לא נמצא זה פקונה קנין בשבת דנראה לו דגם כה"ג אסור, וא"ש נמי לשון פקונה קנין, לא הו"ל לומר אלא נמצא פקונה בשבת, ולמ"ש א"ש דבאמת אין כאן קנין בשבת שפבר נעשה מעשה הקנין קודם השבת אלא שחל ונגמר בשבת, אלא שנראה לו לר' מנא דגם זה אסור לגמור מעשה שפבר עשה והיינו דאמר פקונה קנין שנגמר בשבת הקנין אשר פבר עשה לפני השבת, ומינשבים כל הקושיות ודקדוק הלשון על דרך סלול ונכון בעזה"ת: ונתנישב לפי פירושונו דירושלמי ס"ל דמקדשה בעיו"ה הכ שיחולו הקדושין למחר כשתמות הראשונה, הא דירושלמי נתן טעם לאין מקדשין דהוי פקונה קנין ובש"ס דילן מפורש הטעם משום שפא יכתוב, ולפמ"ש אין כאן פלוגתא דש"ס דילן נותן עיקר הטעם דאין מקדשין בשבת ויו"ט משום שפא יכתוב, וירושלמי קאי כשמקדש בעיו"ה הכ שיחול למחר דליכא משום שפא יכתוב דכותב הפל בעיו"ה הכ,

ולכן נתן טעם דהוי פקונה קנן דמכניס מרשות לרשות והיא מקנית עצמה לו והוי פמוכר וקונה דאסור משום גזירת מקח וממכר וא"ש נכון: עוד פש גבן ראיה אחת שמביא זקני מאו"הג זצ"ל בתחלת התשובה ראיה להתיר חלות הקנן בשבת מתה"ד שהביא המג"א סי' של"ט ס"ק ח' דאסור לפדות בשבת אפי' בכלי דהוי פמקח וממכר, ואין לומר שיתן לפהן המעות בע"ש דאיך יעשה עם הברכות והסעודה הנה יכול לפדות בע"ש והיגנו שיחול הפדיון בשבת ש"מ דכה"ג פמקח וממכר שרי אלו דבריו זצ"ל ובסוף התשובה מסקנתו דאסור מראי' דמביא מירושלמי ולא זכר דברי עצמו בתחלה דמתה"ד מוכח דשרי וצ"ע על התה"ד: ונלפע"ד דמתה"ד ראיה דאסור דצריף להבין, איך נדחה מצות פדיון הבן בזמנו משום הברכות דאין מעפבין וכ"ש הסעודה, וחביבה מצוה בשעטה וצ"ע, ונ"ל הא ר"ת ס"ל דבמקום מצוה מותר לקדש בשבת, ולדידן ה"ה דמותר לפדות בשבת דבמקום מצוה לא גזרו ולרש"י אסור, וצ"ל דתה"ד פ"רש"י ס"ל וי"ל גם לרש"י לא אסור אלא לקדש בשבת דאיכא משום שמה יכתוב זה לא התירו במקום מצוה, אבל לקדש בע"ש שיחול בשבת כשא"א לקדש בע"ש לחלוטין, מותר פינו דליכא משום שמה יכתוב ואינו אסור אלא משום גזירה דדומה למקח וממכר והכניסו גם זה בכלל גזירה שיבא לקדש או למפורר אבל במקום מצוה לא העמידו כ"כ דבריהם בגזירה זו ולכן הנה מותר לפדות בע"ש שיחול בשבת, הגם דמקח וממכר של רשות פנה אסור, אבל במקום מצוה התירו הדבר, אלא פינו דא"א למיעבד המצוה פתקונה בע"ש משום הברכות והסעודה הניחו הדבר על הדין ולא התירו דבר זה במקום מצוה, ממילא ע"כ שתודחה עד אחר השבת, וא"ש דינו של התה"ד וממקום שהביא זקני זצ"ל ראיה להתיר, מצאנו ראיה מוכרחת לאסור ועי' היטב: ולפ"מ דרש"י ג"כ ס"ל דלקדש בע"ש שיחול למחר מותר לצורף מצוה ולפי פירושי בכוננת הירושלמי ולא נמצא פקונה קנן בשבת היגנו פמה שמקדש בעיו"ה שיחול למחר, קשה גם על רש"י פמו שהקשה תוס' על ר"ת דהא גם לרש"י כה"ג מותר במקום מצוה וצריף לדחוק פמו דדחיק תוס' לר"ת: ועי' יש"ש ביצה שכ' ליישב שיטת ר"ת דתליא בטעמא לפי ש"ס דילן דאין מקדשין שמה יכתוב וגזירה בפ"ע היא ולא נכנסה בגזירת מקח וממכר ס"ל לר"ת ממשמעות ש"ס דבמקום מצוה לא גזרו אבל לפי הטעם שכ' הירושלמי דהוי פקונה קנן בשבת ובכלל מקח וממכר הוא פנונדי לא התירו שבות במקום מצוה וכ' אלא מדמקשה תוס' על ר"ת ש"מ דלא ניתא ליה בהאי חלוקא, ועי' ח"ס או"ח סי' קמ"ה ד' נ"ד ד"ה נחזור להנ"ל שהעלה פדברי היש"ש מנפשיה: ואשר אני אחזה ליישב ע"פ דרכם בקדש דתליא בטעמא דאסור לקדש דמתוף חלוקי הטעמים יצא חילוק דין במקום מצוה, אבל לא מטעמם אלא מטעמא דידי פאשר אגיד, הנה יש לעי' להבין בשיטת ר"ת דבמקום מצוה שלא קיים פ"ו מותר לו לקדש ניהי דהוא עביד מצוה דמחוייב בפ"ו וכל דאפשר להקדים מצוה זו לא עכבו, מ"מ איך התירו לה משום מצוה דידיה ואומרים לה חטא פדי שיזפה הוא, ומ"ש תוס' ריש שבת וגיטין פ' השולח שאומרים חטא באיסור זוטא וכו' היגנו להצילו מעבירה רבה פשבת שם או שיזפה במצוה גדולה, אבל הכא הרי אפשר לו לקיים המצוה אח"כ אלא שזריזים מקדימין ומחשש שמה יקדימונו אחר רחוק לומר דמשו"ה אומרים לה חטא באיסור שבות דרבנן, ועוד העלתי בתשובה אחת דלא אמרינן חטא רק לאיש דאיתא בערבות ובחייב חבירו גם עליו קצת עונש וחלק במצוה, אבל אשה דאיתה בערבות

כמ"ש הרא"ש ברכות אין אומרים לה חטא, וקשה איך אומרים לה פאן חטא וכו' ואין עליה מצוה דפ"ו וכ"ש דקשה לשיטות הסוברים דגם בלשבת אינה מצוה וצ"ע: ונ"ל לפי הטעם דאיתא בש"ס דילן משום שפא יכתוב חשש זה שייך דוקא גבי דידן דרגיל לכתוב בעצמו אבל גבי דידה לא שייך שתכתוב בעצמה ורמ"א בתשובה כ' בזמננו דאין נוהגים לכתוב בעצמם אלא ע"י אחרים ל"ש שפא יכתבו וליכא בקידושין משום שפא יכתוב, ולהכי גבי אשה לא שייך האיסור דשפא תכתוב אלא דממילא גם היא עושה איסור כשמתקבלת קידושין בשבת משום איסור דידן משום לפ"ע ומסייע לע"ע, וא"ש דס"ל לר"ת דמשום מצנת פ"ו דידן התירו לו וממילא גם היא אינה עושה איסור דמצדה ליכא איסור דלא שייך גבה חשש דשפא תכתוב וא"ש נכון: כ"ז לפי טעמא דש"ס דילן דאיסור לקדש משום שפא יכתוב אבל לפי טעם הירושלמי דהוא פקונה קנין בשבת והיינו שהוא בכלל איסור מקח וממכר דמכניס לרשותו והיא מקנית עצמה פשיטא דהאיסור על שניהם עליה ועליו, ואם פי משום מצנה דידן היו מתירים לו אבל איסור דידה לא התירו משום דידה וא"ש דמקשה ירושלמי לפי שיטתו באיסור קדושין ולא הוי פקונה קנין בשבת דמשום פ"ו בדידה ליכא, וגם וכפר בעדו ובעד ביתו זו מצוה של כה"ג, ור"ת אמר דינו לפי משמעות ש"ס דילן דמקשה והא מצנה קעביד משמע במקום מצנה שרי והיינו לפי סוגית ש"ס דילן דלא נכנסו קדושין בסוג מקח וממכר ואינו אסור אלא משום שפא יכתוב ואיסור בפ"ע הוא ורק עליו ולהכי שרי במקום מצנה וא"ש, ומקום שהקשה תוס' על ר"ת יש ראי' מהימנא לר"ת מפח הקושני' שהקשיתי לעיל למה לא מקשה הירושלמי בפשיטות ממתני' דקתני אין מקדשין יהי מאיזה טעם שיהי' ולמ"ש א"ש דהוצרך לומר מלתא בטעמא דאי הטעם משום שפא יכתוב לק"מ דבמקום מצנה שרי איסור דידה ולכן הוצרך לפרש טעמו דנראה לו דאיכא משום קונה קנ בשבתין ואפשר דגם הירושלמי ס"ל טעמא דשפא יכתוב אלא דמשו"ה ליכא איסור גבי דידה ולהכי במקום מצנה שרי והוסיף הירושלמי עוד טעם אחר דהוי פקונה קנין וגם מצדה יש לאסור ולהכי אסור אף במקום מצנה דידה והוצרך הירושלמי להקדים טעם זה כדי להקשות, ויש מכ"ז ראי' לר"ת וקטיגור נעשה סניגור והדברים אמתיים עד"פ וישך וכתב יושר: ולפי מה שהעליתי עפ"י תה"ד כשפקנה או מקדש מע"ש כדי שיחול בשבת דליכא משום שפא יכתוב רק משום דהוי פקונה קנין מותר במקום מצנה והקשינו על עצמינו מן הירושלמי דמקשה וכי קונין קנין בשבת והיינו דאיסור לקדש בעוה"כ כדי שיחול ביוה"כ והא במקום מצנה שרי, י"ל ע"ד שפכתנו לר"ת גם לרש"י דהא דמותר שבות כזה במקום מצנה דוקא לפדות בע"ש דמצנה דיליה ודכהן הוא לכן הי' מותר אם לא משום הברכה והסעודה דא"א לעשות וכמ"ש, אבל לקדש אשה בע"ש כדי שיחולו בשבת גם שבות כזה לא התירו משום איסור דידה שהוא שלא במקום מצנה וא"ש קושית הירושלמי כמובן ועיי': ואלו הן פירות הנושרין מדברינו לדינא, א) לעשות קנין בע"ש שיחול בשבת מאליו אסור וכ"ש לעשות קנין ע"מ שיקיים התנאי שאסור לקיים התנאי בשבת, ב) שבות כזה שרי גם לרש"י במקום מצנה, אבל לקדש אשה בע"ש על דרכים הנ"ל אסור משום איסור דידה, ולר"ת תליא בסוגית ש"ס דילן ודירושלמי, לירושלמי אסור ולש"ס דילן שרי, זהו הנלפע"ד בענין בעזרת החונן דעת, ממקור החכמה נובעת, ודעת תורה מכרעת ופר"מ כבודו נ"י לעת שהוא פנוי מעסקיו הרבים

ופנונה לעצמו לד"ת ישנים עין עיונו על דברינו בענומק עיונו פדרפו להעמיק, וה' יאיר פניו אתנו סלה, הכ"ד החותם בברכה מרובה שפע חיים וברכה למשמרת שלום פאות נפשו ונפש אוה"נ חותם באהבה, פ"ב יום א' ה' אלול הברך לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמינ ב"הג מהרמ"ס זצ"ל תשובה מז למבשר טוב משמיע ישועה על הקרים, נזפה בין המצרים, ובתוכם י"נ הרב המאוה"ג ותיק מלא עתיק מורג חרוץ בע"פ מןפלא בתורה ונראה כש"ת מו"ה נטע קאלמאן נ"י רב בק"ק טשארנא יע"א: יקרתו קבלתי בעידנא דטרידנא טובא בהכנה דרבה לתתנות בני נ"י ואח"כ מיד פקודת הרופאים דע"מ וניען עבר עלי לילה למרחקים לעסוק ברפואות במרחצאות פה, ולא מצאתי שעת הפושט לשום עין אפי' דרך העברה על שאלתו וקודם נסיעתי מקהלתי עוררני והפציר בי תלמידי חביבי הב"ח חו"ש כ' אצק הרץ שפיעגעל נ"י שאקח מועד פה להשיב למע"כ מפני פבודו בל יאמר המעורר ומחרחר ריב פי השלכתי דבריו אחרי גוי ח"ו ואינו חשוב בעיני להשיבו דבר, ונעמתי לדבריו הגם שקשה עלי מאוד לשום עין עיוני פה להלכה פי הרופאים צוו עלי למנוע עצמי מדברים עיונים גם אין אתי רק איזה מסכתות ובאר היטב, ובכ"ז לחביבותי למע"כ תלמידי ומשום יקרא דאורייתא עברתי בשבוע זו בין בתרי דבריו הנעימים בעיון נמרץ ואשיב כפי האפשר עפ"י מה שעולה בזכרוני להראות פנים מסבירות בדין אשר הביא לפנינו: והנה נפשו היפה בשאלתו אם יפה הורה בדנפשיה שהי' חולה בשבת קודש ולא הי' יכול לילה לביהכ"נ לשמוע קה"ת וצנה לקטן להביא ס"ת מבהכנ"ס לביתו, שחצירו סמוך לבהכנ"ס וכו' א' מחצירו לא נבנית עדין' וב"ת א' לבש בגדי נקם ואמר ברבים פי להביא ס"ת ע"י קטן הוא איסור גמור ועשה מעשה ונעל דלתי אה"ק ונהרא בקיאותו שמבואר באו"ח סי' שמ"ג שאסור לעשות מלאכה ע"י קטן שלא להרגילו בחילול שבת, ומע"כ עשה סגורני' להוראתו, ונהרא לפנינו פנים יפות פנים מסבירות להלכה ופלפל בחכמה בשיטת הרמב"ם ורשב"א אם בדרבנן מותר לספות בידיים ונפשו בשאלתו לחוות לו דעתי בכ"ז: פתח דברינו יאירו לבאר דין זה דקטן אוכל גבלות בקצרה, ומתוך דברינו ימצא תשובה לקושיותו הנה הלכה פסוקה מפל הראשוני' ופוסקים דאין ב"ד מצווין להפרישו ולספות ליה בידיים אסור כפשיטותו של ר"פ וכ' הב"י סי' שמ"ג אע"ג דר"י ספוקי מספקא ליה לא שבקינן פשיטותו של ר"פ מפני ספיקו של ר"י ובאמת צע"ג מנ"ל לר"פ בפשיטות דאין ב"ד מ"ל בלי ראי' ממשנה וברייתא, ונ"ל עפ"מ"ש הרשב"א הא דקתני בברייתא לא יאמר לתינוק הבא לי מפתח וכו' אבל מניחו זורק וכו' פתח במפתח וסיים במניחו זורק מניחו תולש, והוא דקדוק עצום ותי' דקמ"ל הגם דספק הוא שמה יביא פחות פחות מד"א מ"מ אסור וסיפא קמ"ל דמניחו תולש זורק הגם דעושה ודאי אסור וצ"ל לפי דמירץ אפיי תולש בעציץ שאינו נקוב זורק בכרמלית דרבנן ומסתמא רישא ג"כ בהכי איירי בכרמלית דרבנן למה אסור לצוות לו הא ספק הוא שמה יטלטלנו פחות פחות מד"א, ויש להוכיח דרישא ג"כ בכרמלית איירי דהא לפי מה שתירץ אפיי דסיפא דרבנן מוכח דלספות בידיים גם בדרבנן אסור מדקתני אבל מניחו ודאי רישא בדאורייתא קשה למה נקט בדאורייתא דבל יאמר הא גם בדרבנן אסור, ואי דקמ"ל דאע"ג דליכא אלא ספק בדאורייתא שמה יטלטל בפחות מד"א הא איכא מ"מ רבותא טפי בכרמלית דרבנן דלא יבוא בנדאי לידי אסור דאורייתא ומ"מ אסור, וע"כ באמת רישא בכרמלית איירי

דומיא דסיפא א"כ תקשי למה יהי אסור משום דספי ליה הא אפשר שלא יעשה איסור וכ"ש דקשה לפמ"ש הרשב"א שם דדרכו של קטן לטלטל פחות פחות מד"א ובס"ד דרצה למפשט דאין ב"ד מ"ל ובדאורייתא איירי לק"מ די"ל דלא שרי אלא מניחו אבל לא במצוה פנין דאיפא נדאי דרבנן וספק שמא יעשה ע"ד שאסור מדאורייתא אבל לפ"מ דמוקי אבני צ"ע: וליישב זה נ"ל דהנה רמ"א סי' שמ"ט כ' דאסור לטלטל בכרמלית פחות פחות מד"א, ועיי' באבן עזר שם שחילק עליו משום דהוי גזיר' לגזיר' ונ"ל דאבני לשיטתו דס"ל בשבת מ"ג דגזרינן בהוצאה גזירה לגזירה דחי שפיר דבריייתא בכרמלית דרבנן, ולא יאמר לו משום דאיפא נדאי דרבנן דגם בכרמלית אסור פחות פחות מד"א, אבל לפי מה דקיי"ל פרכא שם דלא גזרינן גזירה לגזירה א"א לאוקמי הבריייתא בכרמלית דרבנן ומוכח ע"כ מבריייתא דבדאורייתא ג"כ אין ב"ד מצווין להפרישו ויפה פסקו הפוסקים בפשיטתו של ר"פ ור"פ גופי' מבריייתא זו הוכיח פהנ"ל כנ"ל נכון: והנה בירושלמי ומובא ברשב"א בשבת מתרץ מתני' דאומרים לו אל תכבה ובריייתא דקתני מניחו חולש, מתני' בשעושה לצרכינו אסור ובריייתא בעושה לצורך עצמו, וכ' הרשב"א דש"ס דילן חולק ע"ז דהא מתרץ מתני' דשבת בעושה ע"ד אביו, נראה דלולי שעושה ע"ד אביו, אפי' עושה לצרכו של אב מותר, ולפע"ד נראה דליכא פלוגתא בין התלמודים ע"ד דמתרץ הש"ס ר"י אדר"י ספוקי מספקא ליה וזיל הכא קמדחי ליה וכו' י"ל גם כן הא דמוקי ר"י בעושה ע"ד אביו דחוי' הוא דקמדחי ליה דאי אפשר לפשוט ממתני' כלל אפי' בעושה לצרכנו די"ל מתני' בעושה ע"ד אביו ונהדר קמדחי בדמאי הקילו ובתרומה דרבנן די"ל בדאורייתא אפי' עושה לצורך עצמו אסור וכ"ז דרף זיל הכא קמדחי ליה וכו' וירושלמי מתרץ האמת מתני' בעושה לצרכינו מצווים להפרישו ובריייתא בעושה לצורך עצמו אין מצווים להפרישו ולספות ביזים אפי' לצרכו אסור כנ"ל פשוט: וזה נ"ל שיטתו של הרי"ף דלא העתיק תי' ש"ס בעושה ע"ד אביו וב"י סי' שמ"ג נדחק, ונ"ל דס"ל לרי"ף לאמת פתירוץ ירושלמי דבעושה לצרכנו מצווים להפרישו, ובכבוי הוא עושה לצורך אביו, וש"ס דילן אינו חולק ע"ז לאמת כמ"ש הגם דר"י מספקא ליה בזה גופא ומדחה ליה בעושה ע"ד אביו אנו להלכתא דאין מ"ל משום דלר"פ פשיטא ליה ולא מוכח מר"פ רק באינו עושה לצרכנו, דר"פ הורה לטיילו התם וכ' רש"י ולא ידעו שנאבדו לו מפתחותיו וכשמצאם לא יגביהם לצרכנו רק לצרכו וכי משפחון מיייתי להו היינו שביאום לצורך עצמם פתינוק המוציא דבר ואח"כ נקח מידם כנלפע"ד בשיטת הרי"ף מ"מ הרמב"ם וטוש"ע שהעתיקו הא דעושה ע"ד אביו נראה דל"ל פירושלמי מטעמא שכ' הרשב"א דסוגיא דילן חולק ול"ל כן: ונבוא לבאר שיטות הרמב"ם ורשב"א דרמב"ם ס"ל דאב"ד מ"ל אפי' בדאורייתא ולספות ביזים אפי' דרבנן אסור, ורשב"א הקשה מנ"ל הא, הא דרבנן נחית חד דרגא מדאורייתא פדדחי אבני לעולם ב"ד מ"ל ובכרמלית דרבנן והיינו דברבנן אב"ד מ"ל אבל לספות ביזים אסור ולפי מה דקיי"ל אב"ד מ"ל בדאורייתא דרבנן נחית חד דרגא דאפי' לספות ביזים מותר: ונלפע"ד בהקדם מה שנלפע"ד ביישוב קוש' חמורה דמביא במל"מ הלכות מאכלות אסורות בשם הרשב"א נדה על רש"י שם דף מ"ו ע"ב ד"ה לאותן שמנוזרים עליו למ"ד מןפלא סמוך לאו דאורייתא ובקוש' ש"ס ש"מ ב"ד מ"ל פירש רש"י פלוגתא היא ביבמות פ' חרש והקשה רשב"א הא דרבנן לכ"ע אב"ד מ"ל, ונ"ל עפ"י ספיקת

התה"ד סי' כ' אי איכא איסור קצת בקטן אלא שאינו בעונשין או לאו, והעלה דליכא איסור כלל בקטן, והא דאסור לספות בינדים או דב"ד מ"ל משום שלא להרגילו בעבירה, וצ"ל בדרבנן לא חששו שלא להרגילו בעבירה דאם גם יורגל לא יעשה רק איסור דרבנן, ולא עשו הרחקה כ"כ לדבריהם, וי"ל לפ"ז מןפלא סמוך לאיש דרבנן שאני מפל איסורי דרבנן דהא פשינרגל לעבור על גדרו ויעבור בגדלותו אז יעבור על דאורייתא בדין הוא שאסור להרגילו בקטנותו, אע"ג שעכשיו גדרו דרבנן מיהו לכשיגדל יהי דאורייתא ויפה כ' רש"י פלוגתא היא אי ב"ד מ"ל דלמ"ד בדאורייתא מצוים ה"ה בדרבנן פנה דכשיגדל יעבור על דאורייתא פנ"ל והבן: ויש לעיני' לפי שיטת הרמב"ם דכל דרבנן דאורייתא הוא מלא תסור, והקשה הרמב"ם למה מקילין בספיקא דרבנן ויפה תירץ התשב"ץ דהם אמרו להקל בספיקא דידהו ומעיקרא הכי תקנו אבל כל שאסור יש בכח איסורים איסור דאורייתא מלאו דלא תסור, ולפ"ז ק"ל איך אפשר להקל באיסור דרבנן דאין מצוים להפרישו, הא כשיגדל יעבור איסור דאורייתא דלא תסור כי יעשה כרגילותו שהי' מורגל בו בקטנותו והבן וצ"ע, ונ"ל ליישב קושלי' זו ע"פ מה שהוכיח התה"ד דליכא איסור קצת בקטן דאל"ה למה אין ב"ד מ"ל, מ"ש מגדול דמצוין להפרישו מן האסורים כל האפשר וע"כ דליכא איסור לקטן רק שלא להרגילו באיסורא ונדקא בינדים אסור שעי"כ יהי' מורגל בעבירות, אבל אם עושה בעצמו א"צ להפרישו אלו דבריו ו"ל מאן דס"ל ב"ד מ"ל סובר דיש איסור קצת בקטן משו"ה מצוין להפרישו, והא"ש דדחי אביי לעולם בדמ"ל ומשום דאיכא איסור גבי קטן, ובריייתא בכרמלית דרבנן, ול"ק קושלי' דידי דכשיגדיל יעבור בדאורייתא משום ל"ת, דטעמא דב"ד מ"ל אינו משום שיורגל בגדלותו אלא משום דיש בקטן איסור קצת, ונדקא בדאורייתא אבל רבנן לא הטילו איסורא כלל על קטן ולכן אין מצוין להפרישו, ועיני' רש"י גדה מ"ו ע"ב, וכ"ז אם בדמ"ל אבל לפי מה דקיי"ל אין ב"ד מ"ל ולספות בינדים אסור ע"כ הטעם משום שלא להרגילו בעבירה כשיגדל הדרינו לסברתנו דאין פח בינדי חכמים להקל בדבריהם פיון שסוף כל סוף כשיגדל יעשה איסור דאורייתא, פנ"ל נכון מסברא ישרה, וא"ש שיטת הרמב"ם לשיטתו בספר המצות שלו ועיני': ועיני' ר"ן שבת פ' כ"כ קכ"א שכ' דקטן ע"ד אביו אפי' שיטת הרשב"א דמותר למספי לקטן איסור דרבנן וקיי"ל נמי דמלאכה שאצ"ל פטור מ"מ כל שעושה לצרכנו אסור ומחנין על ידו כדמוכח בשמעתין, והי' נ"ל מתחלה דס"ל לר"ן דלצרכנו אסור מעיקר הדין פועין דמחלק הירושלמי שהבאנו לעיל לענין ב"ד מ"ל בין עושה לצרכנו ובין עושה לצורך עצמו, וש"ס דילן לא ס"ל הכי ואפי' בעושה לצרכנו אמ"ל, אבל לצוות לו אסור אפי' בדרבנן כל שהוא לצרכנו דלא הקילו רבנן כ"כ בדבריהם לספות לו לצרכנו, ומ"ש אבל לצרכנו מחנין ע"י כדמוכח בשמעתין זה לפי פ' רש"י בשבת שם שעושה ע"ד אביו קטן שיודע להבחין מה פבוי זה הנאה לאביו ועושה בשבילו לפירוש זה מוכח כל שאנו יודעים שעושה נצרכנו צריך למחות על ידו, אבל לפי רש"י יבמות קי"ד דקטן צופה ומביט בפני אביו ורואה שאביו נוח לו בכך ועומד עליו, לפירוש זה הו"ל כמצוהו בפה דמראה לו פנים ועומד עליו כדי שיעשה מה לי דובר בפה מלא או מראה לו פנים שביין ויעשה, אבל כשעושה מדעת עצמו לצורך אביו אפשר דאין צריך למחות על ידו הגם דעושה לצרכנו: והנה לכאורה קשה על הר"ן מש"ס שבת קל"ט דמקשה וליפתן ליה לתינוק, והא

לְצַרְפְּנוּ הוּא וּמְצוּנָה לוֹ, וּצ"ל דְּאִסוּר דְּהֶתֵּם קִיל, וּכ"כ הֶרִיטְבָּ"א בִּיבְמוֹת קו"ד וְדַחֵי רְאֵית רִשְׁבֵּ"א שְׁמַבִּיא מְהֶתֵּם דְּמוֹתֵר לְסְפוֹת בְּיָדִים אִסוּר דְּרַבְּנָן, דְּהֶתֵּם שְׁאֵנִי דְּקִיל טוֹבָא, וְכֵן ס"ל לְר"ן אַע"ג דְּאִזְזִיל בְּשִׁיטַת הֶרִשְׁבֵּ"א, אֶלְא דְּקָשָׁה עַל הֶרִשְׁבֵּ"א דְּמַבִּיא רְאִי מִשֵּׁם לְשִׁיטְתוֹ ע"כ דְּלֹא נִרְאֶה לוֹ לומר דְּאִסוּר זֶה קִיל יוֹתֵר, קָשָׁה הֵא הֶתֵּם לְצַרְפְּנוּ הוּא וְאִסוּר גַּם בְּדַרְבְּנָן כְּדַמוּכַח מִשְׁמַעְתֵּינּוּ דַּפ' כ"כ, וּצ"ל דְּמַתְּנִי כַר"י דְּמִלְאָכָה שְׁאִצְ"ל חֲיִיב וּכ"כ הֶרִשְׁבֵּ"א בְּלֹא"ה בְּשַׁבַּת שָׁם וּבִיבְמוֹת דְּאֶתְנִי מַתְּנִי וְסוּגְיָא שָׁם כַר"י וְעֵינִי בּוֹ: לַפ"ז בְּשִׁיטַת הֶרִשְׁבֵּ"א עֲצָמוּ אִיכָא פְּלוֹגְמָא, הֶר"ן ס"ל דְּלְצַרְכְּנוּ אִסוּר לְצוּוֹת לוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלְא כְּשִׁיטְתוֹ לְצַרְפְּנוּ צְרִיכִים לְמַחוֹת ע"י, וְרִשְׁבֵּ"א בְּעֲצָמוּ ס"ל כֹּל לְצַרְפְּנוּ ג"כ מוֹתֵר לְצוּוֹת חוּץ כְּשִׁיטְתוֹ לְחוּשׁ מִשׁוּם דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה כְּבָשׁ"ס עִירוּבִין מ' ע"א וְשַׁבַּת קל"ט, וְדוֹקָא הִיכָא דְּשָׂכִיחַ דִּישׁ לְחוּשׁ דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה וְעִי' תוֹס' שַׁבַּת קל"ט ד"ה לִיתָן לִיהַ לְתִיבּוּק וְעוֹד נִרְאֶה מִשׁוּם אֶתְנִי לְמַסְרָה אִסוּר לְצוּוֹת לוֹ שְׁעִי"ז יוֹרְגַל בְּכָה, אֶבַל כְּשִׁיטְתוֹ לְנוּ לְצַרְפְּנוּ מְדַעַת עֲצָמוּ לֹא שְׁיִיף דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה כַּנ"ל, כֵּן עֲלֵה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי וְהִיזָה נ"ל כִּי צְדָקוֹ דְּבָרֵי בַכ"ז: אֶמְנָם כֵּן רְאִיתִי אַחֲרֵי רוֹאֵי מ"ש הֶר"ן שַׁבַּת ר"פ מִי שְׁהַחְשִׁיף, מַבִּיא דְּבָרֵי הֶרִשְׁבֵּ"א דְּמִשֵּׁם אִיכָא רְאִי לְדִינוֹ דְּמוֹתֵר לְסְפוֹת לְקִטּוֹן אִסוּר דְּרַבְּנָן, אַע"ג דְּכֹל לְצַרְפְּנוּ אִפִּי' בְּדַרְבְּנָן אִסוּר דְּהָא כְּבוֹי דְּרַבְּנָן הוּא לַר"ש וְאַפ"ה אֵין שׁוּמְעִין לוֹ שְׁאֵנִי הֶכָא דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ דָּאָם לֹא שְׁרִית לִיהַ יְבוֹא לְאִסוּר דְּאוֹרִינְתָא עֵינֵי בּוֹ, וְהִנֵּה גֵלְהַ דְּעָתוֹ וְדַעַת רִשְׁבֵּ"א דְּבָא לְכַבוֹת אֵין שׁוּמְעִין לוֹ מִשׁוּם דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה הוּא וְלֹא מְעִיקֵר הַדִּין, וְכֹל דְּלֹא שְׁיִיף דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה שְׁרִי לְצוּוֹת לוֹ, וְהִיכָא דְּשְׁיִיף אֶתְנִי לְמַסְרָה אִפִּי' עוֹשֶׂה רַק ע"ד אָבִיו צְרִיף לְמַחוֹת בְּיָדוֹ, וְכֹל זֶה מוֹכַח מִסוּגְיָא דְּשַׁבַּת קכ"א, וְנ"ל מִשׁו"ה כ' הֶר"ן בַּב' מְקוֹמוֹת בְּדָף קכ"א וּבַר"פ מִי שְׁהַחְשִׁיף דְּלְצַרְכְּנוּ אִסוּר דִּיצָא לוֹ כֵּן מִשַׁבַּת קכ"א וְקָשָׁה הֵלֹא דְּבַר זֶה מְפוֹרֵשׁ יוֹתֵר בְּשַׁבַּת קכ"ט וּבְעִירוּבִין מ' ע"א גְּזִירָה דִּילְמָא אֶתְנִי לְמַסְרָה וּצ"ע לְכַאוּרָה, וְנ"ל דְּמַב' מְקוֹמוֹת אֵלוֹ לֹא מוֹכַח רַק דְּאִסוּר לְצוּוֹת לוֹ אֶבַל כְּשִׁיטְתוֹ מְצוּנָהוּ אֶלְא דִּיּוֹדְעִים שְׁעוֹשֶׂה עַל דְּעִתְּנֵנוּ הו"א דְּלִיכָא מִשׁוּם אֶתְנִי לְמַסְרָה כְּמוֹ שְׁפַתְבְּנוּ מְסַבְּרְתְּנוּ כִּינּוּ דְּלֹא שְׂכִיחַ שְׁיִעֲשֶׂה קִטּוֹן מְעֲצָמוּ לְכֵן מַבִּיא מְסוּגְיָא דְּשַׁבַּת דְּמַתְּרֵץ בְּעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו מוֹכַח דְּצְרִיף לְמַחוֹת ע"י כְּשִׁיטְתוֹ עַל דְּעִתְּנֵנוּ, וְעוֹד הִנֵּה מְקוּם לומר דְּמִלְאָכָה לֹא דְּמִיָּא לְהָא דְּעִירוּבִין דְּשָׁם כּוֹס שֶׁל יוֹה"כ קְבוּעַ בְּכֹל שְׁנָה וְכֵן בְּשַׁבַּת קל"ט הֶעֱנִין שְׂכִיחַ תְּדִיר אֶבַל מִלְאָכָה בְּשַׁבַּת כְּמוֹ דְּלִיקָה אוֹ מִי שְׁהַחְשִׁיף לוֹ, לֹא שְׂכִיחַ, לְכֵן מַבִּיא מִמָּה דְּמַתְּרֵץ בְּעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו כַּנ"ל: וְא"ש מַה שְׁמַבִּיא הֶרִשְׁבֵּ"א רְאֵיהַ מִשַׁבַּת קל"ט מְדַמְקָשָׁה וְלִיתָן לְתִיבּוּק יִשְׂרָאֵל ש"מ דְּמוֹתֵר לְסְפוֹת אַע"ג דְּלְצַרְכְּנוּ אִסוּר, הוּא מִשׁוּם דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה וְזֶה מְחַדֵּשׁ הַתְּרַצוֹן שָׁם דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה וְא"ש, וְלֹא תִקְשָׁה עַל הַמְקָשֵׁן דְּלֹא יָדַע חֲשֵׁשׁ דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה הֵא חֲשֵׁשׁ זֶה מוֹכַח מְקָטָן שְׁבָא לְכַבוֹת, י"ל דְּמִשֵּׁם אֵינוּ מוֹכַח כ"כ דִּי"ל דְּמַתְּנִי כַר"י דְּמִשְׁאִצְ"ל חֲיִיב וּלְבַתֵּר דְּחַדֵּשׁ לֵן חֲשֵׁשׁ דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה אֶתְנִי מַתְּנִי גַם כְּהַלְכְּתָא וּמִשׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה וְכֵן נִקְטִינּוּ לְהַלְכְּתָא וְעֵינִי: הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ אֵלוֹ, דְּלְשִׁיטַת הֶרִשְׁבֵּ"א אַע"ג דְּמוֹתֵר לְסְפוֹת אִסוּר דְּרַבְּנָן אֶבַל לְצַרְכְּנוּ הִיכָא דְּשְׁיִיף חֲשֵׁשׁ דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה אִסוּר וְגַם בְּמִלְאָכָה דְּלֹא קְבִיעִי וְלֹא שְׂכִיחֵי כ"כ חֲיִיטְשִׁינּוּ חֲשֵׁשׁ זֶה דְּאֶתְנִי לְמַסְרָה וְעֵינִי רִשְׁבֵּ"א שַׁבַּת קכ"א שְׁדַבְּרִיו סְתוּמִים שְׁלֹא כ' טַעַם לְמָה לְצַרְכְּנֵי אִסוּר, אֶבַל דְּבָרֵינוּ מְפוֹרֵשִׁים יוֹתֵר ר"פ מִי שְׁהַחְשִׁיף, אֶלְא דַּמ"ש הֶר"ן דְּצְרִיף לְמַחוֹת ע"י כְּדַמוּכַח מְהָא דְּעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו דְּבַר זֶה לֹא מְצִאתִי מְפוֹרֵשׁ בְּרִשְׁבֵּ"א אֶלְא דְּהֶר"ן ר"פ מִי שְׁהַחְשִׁיף כ' כֵּן מִשְׁמוֹ

דלדעטנו אסור משום דאָתי למסרף אַבל בַּחידושי רש"א שְלפּנִינוּ לא כ' רק דְּכָל
לְצַרְפְּנוּ אָסוּר לְצוּוֹת לוֹ, וּמָהָא דְמַשְׁנֵי בְּעוֹשֵׂה ע"ד אָבִיו דְּהוֹכִיחַ הֶר"ן דְּכָל שְׁעוֹשֵׂה
לְדַעְתָּנוּ בְּלִי צוּוֵי אָסוּר, כְּבָר פִּתְבְּנוּ דְזֵה תְלִיא בְּפִירֵש"י בְּשַׁבַּת וַיְבָמוֹת לְפִירוּשׁ רִש"י
בְּשַׁבַּת מוֹכַח מִשָּׁם רַק כְּשִׁמְרָאָה לוֹ פָּנִים וְעוֹשֵׂה עַל יָדוֹ, אַבְל בְּעוֹשֵׂה מְעַצְמוּ לֹא נִשְׁמַע מִשָּׁם,
וְעֵינִי בַכ"ז פִּי קְצָרְתִי וַיֵּשׁ לְהֶאָרִיף עוֹד: וַיֵּשׁ לְעֵינֵי לְמָה בְּקִשׁוּ רֵאשׁוּנִים אֵלּוּ טַעַם דְּאָסוּר
כְּשִׁמְצוּנָה לְצַרְפְּנוּ מִשׁוּם דְּאָתִי לְמַסְרָף וְהוּא חֲשֵׁשׁ בְּעַלְמָא, וְלֹא נִיחָא לְהוּ לִזְמַר דְּאָסְרוּ
דְּבָר זֶה כְּמוֹ אַמִּירָה לְנִכְרִי וְחִמִּיר קִטְוֹן מְנִכְרִי דְּהוּא בַר יִשְׂרָאֵל וַיְבֹא לִיְדֵי חַיִּיב עֵי ר"פ
מִי שְׁהַחֲשִׂיף וְכֵן אָסוּר נְמִי כְּשִׁעוֹשֵׂה קִטְוֹן לְדַעְתּוֹ וְהִנְאָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ בְּנִכְרִי שְׁעוֹשֵׂה
ע"ד יִשְׂרָאֵל וְכ"ש שְׁלֹא לְרַמְזֵי לוֹ שְׁיַעֲשֶׂה וּלְצוּרְף עַצְמוֹ מִןתָּר לְצוּוֹת לוֹ כְּמוֹ שְׁמוֹתָר
לִזְמַר לְנִכְרִי בְּשֶׁל לָךְ עֵינִי תוֹס' ב"מ צ' ע"א.

וְעֵינִי מַג"א ס' תַּקְצ"ו ס"ק ג' שְׁהַקְשָׁה הָא א"א לְאָדָם חֲטָא בְּשַׁבִּיל שְׁיִזְנָה חֲבִירוֹ וְאִיף
עוֹבֵר בְּאַמִּירָה בְּשַׁבִּיל חֲנוּף הַקִּטְוֹן וְתִי דְּהוּא עוֹשֵׂה מְצָנָה דְּעֵלְיוּ מוּטָל לְחֲנוּכֵי יַתִּיָּה, נִרְאָה
דַּס"ל דְּאִיכָא אִיסוּר אַמִּירָה לְקִטְוֹן כְּמוֹ לְנִכְרִי דְּאִי מִשׁוּם דְּסָפוּ לִיָּה הָא לְצַרְכּוֹ שֶׁל קִטְוֹן
הוּא לְהַרְגִּילוֹ בְּמַצּוֹת מִןתָּר, וְלִיכָא חֲטָא גְבִי' הָאָב וְע"כ דְּכּוֹנְנָתוֹ דְּעוֹשֵׂה הָאָב אִיסוּר
דְּאַמִּירָה לְקִטְוֹן וּמְבִיא כּוֹן מִשָּׁם מְהֶר"ם, אֵלּא דְּקוֹשְׁיָתוֹ בְּלֹא"ה תְּמוּנָה גַּם מִשׁוּם אִיסוּר
אַמִּירָה כָּל שְׁמַצּוּנָה לוֹ לְהִנְאָת הַקִּטְוֹן מִןתָּר כְּמוֹ מִי שְׁמַצּוּנָה לְנִכְרִי שְׁיַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בְּשֶׁלּוֹ
לְהִנְאָתוֹ עֵינִי ס' ש"ז ונ"ל דְּנִפְקָא לְרִשְׁב"א וְר"ן דְּלֹא אָסְרוּ אַמִּירָה לְקִטְוֹן אֵלּא הִיכָא
דְּשִׁיף חֲשֵׁשׁ דִּילְמָא אָתִי לְמַסְרָף מִש"ס ר"פ מִי שְׁהַחֲשִׂיף דְּמְבִיא רִשְׁב"א רֵא"י מִשָּׁם
דְּמִןתָּר לְסָפוֹת לְקִטְוֹן אִיסוּר דְּרַבְּנָן מִדְּמִןתָּר לְתַתּוֹ לְקִטְוֹן וּמִשׁוּם אָתִי לְמַסְרָף לֹא אָסְרוּ
כְּדִי שְׁלֹא יְבֹא לְאִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא, הֵרִי דַּס"ל דְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן מִפְּשׁ לֹא הָיוּ מִתִּירִין רַק
בְּחֲשֵׁשׁ אָתִי לְמַסְרָף הַקִּילוֹ, וְאֵלּוּ אָסְרוּ אַמִּירָה לְקִטְוֹן כְּמוֹ אַמִּירָה לְנִכְרִי לֹא הָיוּ מִתִּירִין
לִיתָן לְחֲשׁו"ק וְע"כ דְּלִיכָא אִיסוּר אַמִּירָה רַק מִשׁוּם אָתִי לְמַסְרָף, וְעוֹד רֵא"י מִש"ס שַׁבַּת
קל"ט דְּמַקְשָׁה וְלִיתָן לְקִטְוֹן יִשְׂרָאֵל מִשָּׁם מְבִיא רִשְׁב"א רֵא"י דְּמִןתָּר לְסָפוֹת אִיסוּר דְּרַבְּנָן
וְאִי לְצַרְפְּנוּ אָסוּר מִשׁוּם אִיסוּר אַמִּירָה לְנִכְרִי וְה"ה לְקִטְוֹן לֹא הִי מַקְשָׁה מִיְדֵי דְּהָא
מְסַקִּינִין בַּב"מ צ' ע"א דְּבְּכָל אִיסוּרִים אָסְרוּ ע"י נִכְרִי כְּמוֹ בְּשַׁבַּת וּי"ט ע"י א"ע ס' ה'
וּבַחו"מ ס' ש"ל ח וע"כ דְּלֹא אָסְרוּ אַמִּירָה לְקִטְוֹן, גַּם מְבִירִיתָא אֵל יֵאמֵר אָדָם לְקִטְוֹן הֵבֵא
לִי מִפְּתַח הֵבֵא לִי חוֹתָם הֵבֵא לִי הֵינִינוּ לְצוּרְף עַצְמוֹ נִרְאָה דְּלִיכָא אִיסוּר מִשׁוּם אַמִּירָה
אֵלּא מִשׁוּם דְּאָסוּר לְמַסְפֵּי לִיָּה בְּיָדִים: אֵלּא דְּטַעְמָא בְּעֵי לְמָה אָסְרוּ אַמִּירָה לְנִכְרִי וְלֹא
אָסְרוּ אַמִּירָה לְיִשְׂרָאֵל קִטְוֹן וּמַצַּד הַשְּׁכָל יוֹתֵר הִי לְהֵם לְעֲשׂוֹת הַרְחָקָה אֲצֵל יִשְׂרָאֵל קִטְוֹן
מַגְבֵּי נִכְרִי, וְנ"ל דְּעֵיקָר מַה שְׁאָסְרוּ אַמִּירָה לְנִכְרִי אֲסִמְכוּהָ אַקְרָא דְּלֹא יַעֲשֶׂה עֵינִי ב"י
ס"י רמ"ד וטו"ז שָׁם וְהוּא גְזִירָה שְׁלֹא יַצְנֵה לְנִכְרִי לְעֲשׂוֹת מְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא כְּדִי שְׁלֹא
יְבֹא בְּעַצְמוֹ לְעֲשׂוֹת מְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא וְכִינּוּן שְׁנַמְנוּ לְאָסוּר עֵינִי מְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא לֹא
חִלְקוּ בֵּין דְּאוֹרְיִיתָא לְדְּרַבְּנָן וְאָסְרוּ הַכָּל וְהַכְּנִיסוּ גַּם בְּכָלל זֶה לְאָסוּר נִכְרִי דְּעַבִּיד אֲדַעְתָּי
דְּיִשְׂרָאֵל, אַבְל לְעֲשׂוֹת ע"י קִטְוֹן מְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא לֹא הָיוּ צָרִיכִים לְאָסוּר דְּבִלֹא"ה אָסוּר
מַה"ת לְסָפוֹת לִי וּלְצוּוֹת לוֹ לְעֲשׂוֹת, וּמִשׁוּם דְּרַבְּנָן דְּמִןתָּר לְשִׁיטַת הַרִשְׁב"א וְדְּעֵימִי לֹא
נִמְנוּ לְחַדֵּשׁ אִיסוּר אַמִּירָה לְקִטְוֹן כְּנ"ל נִכּוֹן מְאוּד: עוֹד י"ל עפ"י מ"ש רש"י ר"פ מִי
שְׁהַחֲשִׂיף דְּנִכְרִי כְּשֶׁלּוּחוֹ וְעֵינִי תְּשׁוּבוֹת פ"י וּבֵית מְאִיר ס' ה' וּבְתוֹס' שַׁבַּת בְּכָלל גְּדוּל

שְׁלוֹ דַּיֵּשׁ קִצֵּת שְׁלִיחוֹת לְנִכְרֵי אוֹ דְמִחְזֵי כְּשִׁלּוּחוֹ וְכ"ז ל"ש בְּקֶטֶן דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְקֶטֶן אִפִּי' לְהַחְמִיר וְעַיִן אַחֲרֵי הַנְּצֵעַת דְּבָרִים אֵלּוּ נְבוּא לְגִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ הִנֵּה הַמְּחַבֵּר סִי שִׁמ"ג קָבַע לְהִלְכָה דְּאִפִּי אִיסוּר דְּרַבְּנָן אִיסוּר לְסָפוֹת בְּיָדִים וְכֵן דְּרָפוּ שֶׁל הַמְּחַבֵּר לְפָסוּק בְּכ"מ הִלְכָה פְּרָמֵב"ם, וְרַמ"א שְׁתַּק לּוֹ וְהוֹדָה וְלֹא מְבִיא שִׁיטַת רַשְׁבֵּ"א בְּשֵׁם י"א מִשּׁוּם דְּרַשְׁבֵּ"א עֲצָמוּ בְּתַשׁוּבָה וּמוּבָא כְּב"י כ' כ"ז אָמַר לְהִלְכָה וְלֹא לְמַעֲשֵׂה, וְנ"ל דַּיֵּשׁ לְהַתִּיר טִלְטוּל פְּחוֹת פְּחוֹת מִד"א בְּפַרְמְלִית ע"י קֶטֶן לְצַנְרָה הַקֶּטֶן דְּהָא דְאָסַר הַמְּחַבֵּר סִי שִׁמ"ט לְגִדּוֹל לְטִלְטַל פְּחוֹת פְּחוֹת מִד"א בְּפַרְמְלִית הָאָבֶן עוֹזֵר חוֹלֵק עָלָיו עֵינ"ש וּבְסִי שִׁנ"ב, וַיֵּשׁ לְסַמְּרָה בְּקֶטֶן מִיֵּהַת דְּהָא לְר"ן וְרַשְׁבֵּ"א מוֹתֵר לְסָפוֹת לּוֹ בְּדַרְבְּנָן וְנָחֵי לְצַרוּפֵי בְּקֶטֶן לְהַקֵּל בְּכַה"ג, וְעוֹד י"ל דְּקֶטֶן דְּרַגִּיל לִילָף פְּחוֹת פְּחוֹת מִד"א כְּמ"ש הַרִיטְב"א בִּיבְמוֹת קו"ד לִיפָא אִיסוּר כָּלֵל דְּהָא הִטו"ז פְּתַב דְּלֹא הֵנִי גְזִירָה לְגְזִירָה מִשּׁוּם דְּבַקֵּל יְבוּא לְטִלְטַל ד"א בְּב"א, אָבֵל בְּקֶטֶן דְּרַגִּיל לְטִלְטַל פְּחוֹת מִד"א הִיא גְזִירָה רַחוּקָה, וְכ"ז לְצַרְפוֹ אָבֵל לְצַרְפְּנוּ לְכ"ע גַּם לְרַשְׁבֵּ"א אִיסוּר מִשּׁוּם דְּאִתִּי לְמַסְרָה וְיִהְיֵי רַגִּיל לְטִלְטַל פְּחוֹת מִד"א בְּשִׁבְתָּ כְּשִׁיגְדֵל וְהַבּוֹ: כ"ז לְטִלְטַל בְּרַחוּב שֶׁהוּא פְּרָמְלִית וְכֵן רַבָּא דְּרַבְּנָא רַה"ר שְׁלָנוּ פְּרָמְלִית הֵם, אָבֵל לְהוֹצִיא מְרֻשּׁוֹת הִיחִיד לְכַרְמְלִית אִפִּי לְצַרְפוֹ אִיסוּר כְּשִׁיטַת הַרְמֵב"ם, וְכ"ש לְצַרְפְּנוּ דְּאִיסוּר לְכ"ע אֵלּא דְּלְצַרְפְּנוּ לְצַנְרָה מְצוּה יֵשׁ לְעַיִן לֹא מִיבְעֵי לְרַשְׁבֵּ"א דַּס"ל דְּמוֹתֵר לְסָפוֹת אִיסוּר דְּרַבְּנָן וּלְצַרְפְּנוּ אִיסוּר מִשּׁוּם דְּאִתִּי לְמַסְרָה אֲפָשֵׁר דְּבַמְקוֹם מְצוּה לֹא אָסְרוּ מִשּׁוּ"ה, כְּמוֹ שֶׁהַתִּירוּ בְּמִי שֶׁהִחְשִׁיף לּוֹ מְחַשֵּׁשׁ שְׁמָא יְבוּא לִידֵי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא, הַגַּם שִׁישׁ לְחַלֵּק מ"מ אֲפָשֵׁר דְּכֵן הוּא, וְהָא דְּעִירוּבִין מ' דְּלֹא קָבַעוּ שֶׁהִחְזִינוּ עַל הַפּוֹס מִשּׁוּם דְּאִיסוּר לִיתְנוּ לְתִינוּק מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּאִתִּי לְמַסְרָה הֵתָם מְעַיְקְרָא מִשּׁוּ"ה לֹא תִקְנוּ לְבָרַף עַל הַפּוֹס דְּאֲפָשֵׁר דְּאִתִּי לִידֵי קַלְקוּלָא שֶׁל הַתִּינוּק, אָבֵל לֹא מְבַטְלִים מְצוּה שְׁמִחְוִיבִים בָּהּ מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ זֶה דְּאִתִּי לְמַסְרָה, וְעַיִן תוֹס' שְׁבַת קל"ט בְּשֵׁם ר"ת דְּמִילָה בִּוּיָה"כ נּוֹתְנִין לְתִינוּק דְּלִיפָא לְמִיחֵשׁ דְּאִתִּי לְמַסְרָה מְשַׁמַּע דְּאִי אִיפָא חֲשֵׁשׁ זֶה לֹא הִיוּ נּוֹתְנִים, וּמְשַׁמַּע דְּגַם בְּמָקוֹם מְצוּה חוֹשְׁשִׁין לְאִתִּי לְמַסְרָה, וְעַיִן מַג"א סִי תִקְנוּ"ט דְּאִין מְבַדִּילִין בְּת"ב בְּמ"ש מִשּׁוּם דַּא"א לְתַת לְתִינוּק לְשִׁתּוֹת מִשּׁוּם דְּאִתִּי לְמַסְרָה כִּינּוֹן דְּתִלְיָא בְּקַבִּיעַת הַשְּׁנִים מְשֵׁם אִין רְאִיָה דְּדוּחִין מְצוּה מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּאִתִּי לְמַסְרָה, דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם דְּמְבַדִּילִין אַחַר ת"ב וְלֹא גִדְּחָה הַמְּצוּה לְגַמְרֵי רַק שְׁלֹא נִתְקַיְמָה בְּזַמְנָהּ, וְגַם מִר"ת שְׁבַת תוֹס' אִין רֵאִי כ"כ כִּינּוֹן דְּעַיְקָרוּ שֶׁל מְצוּה נְעֻשִׁית שְׁמַבְרַכִּין עַל הַפּוֹס אֵלּא שְׁאִין מְטַעֲמִין לְקֶטֶן: וְכ"ז מְחַשֵּׁשׁ אִתִּי לְמַסְרָה י"ל דְּבַמְקוֹם מְצוּה לֹא אָסְרוּ אָבֵל לְרַמְבַּ"ם דְּאִיסוּר לְמַסְפֵי בְּיָדִים בְּנוֹדָאֵי גַם בְּמָקוֹם מְצוּה אִיסוּר, ל"מ לְשִׁיטוֹת הַסּוֹבְרִים דְּשְׁבוֹת עֵי"נ אִיסוּר אִפִּי בְּמָקוֹם מְצוּה ה"ה דְּאִיסוּר ע"י קֶטֶן, אִפִּי לְשִׁיטַת בַּה"ג וְבַה"ע וְיִתֵּר רַאשׁוֹנֵים דַּס"ל דְּשְׁבוֹת בְּכָל מְצוּה מוֹתֵר הִינּוּ דוֹקָא ע"י נִכְרֵי אָבֵל ע"י יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּ אִיסוּר וּמְפָרְשִׁים סוּגִית הַש"ס פ' הַדֵּר שְׁאֲנֵי שְׁבוֹת דְּאִית בָּהּ מַעֲשֵׂה ע"י יִשְׂרָאֵל אִפִּי מְלֹאכָה דְּרַבְּנָן שֶׁהוּא אִיסוּר מְשֻׁבוֹת דְּלִית בָּיָהּ מַעֲשֵׂה ע"י יִשְׂרָאֵל אֵלּא ע"י נִכְרֵי אִפִּי מְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא מוֹתֵר, וְכ' ר' יוֹנָה שֶׁם טַעֲמָא דְּמִלְתָּא מִשּׁוּם דְּמָה שְׁעוֹשָׂה עֵי"נ א"א לְבוּא לְאִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא מִשָּׂא"כ יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּ הַעוֹשָׂה אֲפָשֵׁר שֶׁיְבוּא לִידֵי מְלֹאכָה שֶׁהִיא אִיסוּרָה מְדְאוֹרְיִיתָא, הוּאִיל וְכֵן כְּשִׁמְצוּה לְקֶטֶן שִׁיעֲשֵׂה מְלֹאכָה אוֹ הוֹצֵאָה דְּרַבְּנָן שְׁאֲפָשֵׁר שֶׁיְבוּא עַל יְדוֹ לִידֵי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא כְּשִׁיעֲשֵׂה לּוֹ לְעֲשׂוֹת מְלֹאכָה אוֹ הוֹצֵאָה דְּאוֹרְיִיתָא דְּסִפֵי לִיָּה בְּיָדִים בְּמְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא שֶׁהוּא אִיסוּר מַה"ת, וְכְמוֹ שְׁאֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְעֲשׂוֹת

מלאכה דרבנן במקום מצוה פן אסור לצוות לקטן, גם לשיטת ר' יונה שפרייטב"א ערובין וברשב"א שבת פ' ראד"מ דבהוצאה הקילו דלא ניפר שנוי בגוף הדבר עיי"ש היינו דע"י נכרי הקילו להוציא אפי' ברה"ר אבל ישראל עצמו אסור להוציא אפי' בכרמלית משום דאפשר שיבוא לידי הוצאה דאורייתא מרה"י לרה"ר או שיטלטל ברה"ר וכה"ג כשמצוה לקטן עושה אסור דאורייתא ממילא גם בדרבנן לא התירו לו במקום מצוה ועי"ל: והנה בתחלה עלה במחשבה לפני דיש להתיר לטלטל ס"ת מרה"י לכרמלית כדי לקרות בו עפ"מ"ש המג"א סי' ש"ו ס"ק ח' בהקשות על שיטות הסוברים דאפי' שבות דשבות אסור במקום מצוה מש"ס ערובין צ"א ע"א דבשעת הסכנ' היו מעלין ס"ת מגג לחצר לקרות בו משמע דשרי לטלטל ס"ת לקרות בו, וכ' דצ"ל דאין מדמי' בשבותי' זה לזה, והנה קושית מג"א קשה גם להסוברים דשבות דשבות מותר ושבבות א' אסור, דהא העלו הס"ת שלא עי"נ דכן משמע הלשון והעלינו ס"ת, ועוד אם העלו עי"נ איך ס"ד דמקשן להוכיח מזה דליכא אסור כ"ל להעלות מחצר לגג, א"כ למה העלו עי"נ דרף בזיון ולא העלו בעצמם, וע"כ דבאמת בעצמם העלוה וקשה גם להמתירים שבות דשבות הא שם הי' רק שבות א', וגם לשיטת בה"ג דגם שבות א' מותר היינו מלאכה דאורייתא עי"נ, אבל ע"י ישראל אסור אפי' אסור דרבנן וקשה משם דהתירו ע"י ישראל, ותמיה לי על המג"א שהעמיד קושיתו על שיטות המחמירים ביותר דאפי' שבות דשבות אסור הא לכל השיטות נאפי' לבה"ג המקיל ביותר קשה וצ"ע: וצריכים אנו ע"כ למ"ש המג"א דאין מדמין בשבותים לכל השיטות וצ"ל דהקילו כ"כ משום קריאת ס"ת אפי' שבות ע"י ישראל והרי לנו מה שרצינו בנדון שלנו דמותר לצוות לקטן לטלטל ס"ת מרה"י לכרמלית דמצוה זו דקריאת ס"ת הקילו בה והתירו אפי' לישראל עצמו לעשות מעשה דלית בה רק אסור דרבנן: אלא דראיתי באל"ה רבה דהקשה על המג"א מתוס' גיטין ח' ע"ב דכ' דאין למדין ממילה להביא ספר עי"נ, הרי דס"ל דגם ס"ת לקרות אסור אפי' עי"נ וכ' אפשר דכוננת התוס' ללמוד בו ויש"ס דערובין מייירי לקרות בו בצבור, אלא דבהגה"מ וברשב"א גיטין פ"ב ס"ת לקרות בו אלו דבריו ז"ל, ואני מוסיף והולך דגם התוס' ע"כ לס"ת לקרות בו נתפוננו דאי ללמוד בו לא הוצרכו לחלק בין מילה דדוחה שבת לספר ללמוד בו, דבלא"ה לא דמיא פ"ל דמילה דאורייתא וזמנה בו ביום משא"כ ספר ללמוד בו בונדאי מצוה איכא אבל אינה בערף מצנת מילה אפי' במקצתה, וע"כ צ"ל דכוננת התוס' ספר לקרות בו בפרבים ובאמת עדין! לא ניחא דהא קריאת ס"ת בפרבים לאו מצוה דאורייתא היא ועי' ראש ברכות פ"ג שאכלו מ"ז גבי ר"א דשחרר עבדו דליכא מ"ע דאורייתא בקריאת ס"ת רק בפ' זכור ועי"ל שו"ע או"ח סי' שפ"א ולא דמיא פ"ל למילה, מיהו י"ל או משום דמצוה דפרבים היא הוצרכו תוס' ורשב"א לחלק בין מילה דעצמה דוחה שבת, או דרצו לומר דאפי' בפ' זכור אין מביאין ס"ת עי"נ דלא דמי למילה אע"ג דשניהם דאורייתא דמילה דוחה שבת פ"ל וקשה על תוס' ורשב"א מש"ס ערובין ה"ל, ונאפי' נדחק דהיו מעלים ס"ת לקרות פ' זכור הא הוכחנו דאפי' בפ' זכור ס"ל לתוס' ורשב"א דלא שרי אפי' עי"נ וכ"ש ע"י ישראל וצ"ע: וליישב קושני' זו צריכים אנו למ"ש המחצית השקל שעת הסכנה דוקא שאני דאלו לא היו מתירין הי' הקריאה בצבור בטילה לגמרי לכן התירו, אבל תוס' ורשב"א מייירי דבמקרה שכחו להביא ס"ת לבהכ"ס משום פעם א' לא התירו, וי"ל עוד דהא דאסרו ז"ל להוציא בכרמלית מגג

לקצור הכל משום גזירה שמה יביא ויוציא מרה"י לרה"ר דאורייתא, ובשעת הגזירה דלא הי' אפשר לטלטל ס"ת ברשות הרבים מפני הספנה רק מגג לקצור, ליכא למיחש פולי האי שמה יביא ברה"ר דאורייתא לכן התירו להעלות מגג לקצור ס"ת והבן: וכן משמע דדוקא בשעת הספנה התירו דלא כמג"א דלמצות קריאת ס"ת התירו יותר מבכל המצות דהו"ל מצנה שאני, או מצות קריאת ס"ת שאני ולמה אמר שעת הספנה שאני ש"מ דוקא בשעת הספנה התירו או מטעמא דמחצית השקל או מטעמא דידי, ועל שיטות הסוברים דאפי' שבות א' התירו במקום מצנה לא קשה למה אמרו שעת הספנה שאני ולא אמרו דבמקום מצנה מותר, משום דהתירו לעשות ע"י ישראל ולכן הוצרכו לומר שעת הספנה שאני והא דבאמת לא העלו עי"נ דחששו שמה יתפרסם הדבר, או משום דבזיון הוא לטלטל ס"ת עי"נ ועי"נ טו"ז סי' שמ"ט שכ' לטלטל ס"ת עי"נ מהב"ע היא, והא דלא העלוהו ע"י קטן דקיל עכ"פ יותר מע"י ישראל גדול משום דחששו שיתגלה ע"י שלא יהי' שומר פיו ולשונו לשמור מצרות נפשם והנה המחבר סי' תקפ"ו קבע להלכה דמותר להביא שופר עי"נ מחוץ לתחום, ונ"ל להביא ס"ת עי"נ לקרות בו תליא בפלוגתא מהרש"ל וטו"ז סי' תרנ"ה דהמרש"ל סובר דלא התירו שבות דשבות רק למצנה דאורייתא והטו"ז חולק דה"ה למצנה דרבנן, לשיטת מהרש"ל אסור להביא ס"ת עי"נ לקרות בו דקריאת התורה בצבור דרבנן היא, חוץ מפ' זכור דשרי, ולטו"ז מותר ועי' מג"א דעתו כטו"ז, ואפשר דגם מהרש"ל מודה דשרי להביא ס"ת עי"נ לקרות בו בצבור דמצנה דרבים היא היינו שיצאו רבים בקריאה זו אבל לולב הגם דרבים חייבים במצנה כ"א לעצמו לא חמירא כ"כ שתדחה אסור דרבנן דרבים, ואפשר אם רבים צריכים לצאת ללולב זה מודה מהרש"ל דמותר להביאו עי"נ, וגם אפי' אם ס"ל דגם אם רבים צריכים ללולב זה לצאת בו אסור, שאני ס"ת לקרות בו דיחיד מוציא רבים שחמירא יותר עיי' מג"א סי' תמ"ו מצנה דרבים היינו שמוציא רבים: וכ"ז בשבות דשבות דפסק המחבר דמותר עי"נ אבל מלאכה דאורייתא עי"נ אסור אפי' בשופר דהיא מצנה דאורייתא דרבים ואפי' רבים צריכים לו וא' מוציא רבים ס"ל למחבר לאסור אפי' ביום ראשון הה"נ שאין להביא ס"ת עי"נ מחוץ לתחום דאורייתא אפי' לקרות פ' זכור דאורייתא וכ"ש וקו"ח דבגדון שלפנינו לקרות פ' השבוע שהוא מדרבנן, וע"י קטן איכא רק חד דרבנן פרמלית דרבנן, דבמלאכה דאורייתא אסור לספות ליה מדאורייתא, בכ"ז אפשר יש לצדד אצדודי לצרף צרופים כמצרף פסוף להתיר דבר זה דהא רשב"א ור"ן ס"ל דבדרבנן מותר לספות וגם מ"ש דלספות בכל האיסורים הוא מדאורייתא אין ברור כ"כ ועי"נ נוב"י תנינא חאו"ח סי' א' דיש מקום לומר דלספות לקטן איסור דאורייתא אינו אסור רק מדרבנן, לפ"ז איכא בפרמלית תרתי דרבנן ועוד הרי המג"א ס"ל דמצות קריאת ס"ת שאני, אע"ג דבגדון שלנו ליכא צורך מצנה דרבים, דהרבים היו יכולים לילף לבהכנ"ס וליכא רק צורך מצנה דידיה דיחיד פר"מ נ"י שלא הי' אפשר לו לילף לבהכנ"ס, מ"מ י"ל אפשר לדעת מג"א גם כה"ג שרי פנין דקיום מצנה זו נעשית ברבים ויחיד מוציא רבים, וגם אלו עצמם שהי' אפשר להם לילף לבהכנ"ס יש מצנה במה שמוציאים ס"ת מבהכנ"ס למק"א שיעלו לס"ת ויברכו ברבים שלא היו עולים פשהו שומעים הקריאה בבהכנ"ס מן כל דין הגם שאין להורות פן לכתחילה, מ"מ מי שהורה פן אין מזניחין ואין מזניחין אותו, וכ"ש שלא לבוא בקול רעש במקום שיש חז"ש

וְחֵלּוּל כְּבוֹד הַרַב מְרָא דְאַתְרָא וְעֵבְרָה זוּ גְדוּלָה הַרְבֵּה מְאוּד יוֹתֵר מְעִיקֵר הַדְּבָר וְחֹשֶׁשׁוּנֵי לְהֵם מִחֻטְאֵת, וַיִּבְקְשׁוּ מְטוֹתָא, וְהוּא יְכַפֵּר בְּעַד, וְאִשְׁוֹרִיָּהֶם לֹא יִמְעַד הַכֹּהֵן דְּאוּה"נ דַּש"ת.

פֶּה פְּרָאנְצֵעֵנְסָבָאד ג' ב' מ"א תַּרְכֵּה לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׂמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג מהרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה מִח שְׁלוֹם וּבְרָכָה, מְאַלְקֵי הַמְעַרְכָּה לְחִבְיָבִי תַלְמִידֵי ח"א הַרְבֵּנֵי הַמְּוֹפְלָג בַּתּוֹרָה וּבִינְרָאֵת ה' טְהוֹרָה מוֹרֵג חֲרוּץ, מְלֵא נְגִדוּשׁ כַּש"ת מו"ה שְׁלוֹ בְּעַר שְׁטַעֲרֵן נ"י בְּשִׁבְתַּת תַּחֲפֻמוֹנֵי רַה"ק דַּק"ק סְעָרְדָּאָהֲעֵל יַע"א: מְכַתְּבָה קַבְלָתִי, וְהִנֵּה תְּמִיּהָתָה תְּמִיּהָ קַיִימַת עַל הַתּוֹי"ט מ"א פ"ק דְּשִׁבְתַּת שִׁכ' דְּלֵא אֲמַרְיֵנּוּ טְעָה בְּדַבְרַת מְצָנָה פְּטוּר רַק פְּשָׁנָתָן לְדַחֲוֹת כְּמוֹ בְּמִילָה וְלוֹלֵב מִשָּׂא"כ בְּצַדִּיקָה, וְהוּא פֶּלֶא הָא לּוֹלֵב לֹא נִיִּתֵן לְדַחֲוֹת אֶת הַשִּׁבְתַּת, וּכְבָר רַבִּים עָמְדוּ מִשְׁתוֹמְמִים עַד"ז וְכוּן מְצָאֵתִי מְאֹז בְּכַתְּבֵי קִדְשׁ שֶׁל אַמ"ו מְאוּה"ג זצ"ל בְּחֻדוֹשׁוֹ עַל מַס' שִׁבְתַּת וְלֹא מְצָא מְעַנָּה, וּבְסוּף הַקַּיִץ פְּשִׁיטָתִי בְּעִיר מוֹלְדָתוֹ שֶׁל אַבָּא מְאוּה"ג זצ"ל בַּק"ק פְּרָאנְקְפוֹרְט דְּמִינֵי יַע"א לְהַשְׁתַּטַּח עַל קְבָרוֹת זְקֵנֵי וְזַקְנָתִי וְלִי וְקַבְרֵי הַצַּדִּיקִים גְּאוּנֵי הַדּוֹר זצ"ל מְנוּחָתָם כְּבוֹד נִיִּתֵן לִי בְּמַתְנָה מְאֵת אִישׁ רַב פְּעָלִים, רַב חֲנִינָא וְחֻסְדָּא נְכַבְדָּ וְשׁוּעַ הַתּוֹרְנֵי הַמְּוֹפְלָג יָרָא ה' מְאוּד וְחָרַד עַל דְּבָרוֹ כַּש"ה רַר לִיב רַאב נ"י שְׁשֵׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה מְרַבּוֹ דְּאַבָּא אִישׁ אֱלֻקִּים קְדוּשׁ וְחָסִיד שְׁבַפְהֵנוּנָה הַגְּאוּן מו"ה נִתֵן אֲדַלְעַר פ"ץ זצ"ל, וְכַמָּה הִגְהוֹת וְצ"ע וְחֻדוֹשִׁים כְּתוּבִים עַל הַגְּלִיּוֹן בְּקִיצוֹר נְמָרֵץ וְצָרִיף הַתְּבוּנָתָה לְהַבִּין כְּוֹנָתוֹ, וְשִׁמְחָתִי בְּהֵם כְּמוֹצָא שְׁלָל רַב כִּי זְכִיתִי לְסַפְרוֹ דְּבֵי רַב וּבְכָל ש"ק כְּפֶאֱשֶׁר קִדְמוֹ עֵינֵי אֲשִׁמּוֹרוֹת אֲנִי לוֹמֵד מְשָׁנִיּוֹת מַס' שִׁבְתַּת וְעִירוּבִין בְּמְשָׁנִיּוֹת הַנְּ"ל, וּמְצָאֵתִי כִי נִקּוּד בַּתּוֹי"ט הַנְּ"ל עַל תִּיבַת לּוֹלֵב ג' נְקוּדוֹת וּבְצַדוֹ כְּתוּב וְצ"ע וּבְלָתִי סִפְק לְהַכִּי אֲתַפְנוּן, מְלַבֵּד זֶה קֶשֶׁה עָלָיו מְסוּגֵיָא דְּפִסְחִים ע"ב ע"ב בְּאַשְׁתּוֹ נְדָה, וְכַה"ג עֲנִינִים אֲחֵרִים הַמְּבֹנְאָרִים שֵׁם דַּל"ש לוֹמֵר דְּנִיִּתֵן לְדַחֲוֹת וְשִׁגְגָה הִיא שְׁיַצָּאָה מְלַפְנֵי הַשְּׁלִיט וּמְשַׁפִּיר חוֹבֵר חֶבֶר הוֹרָה גְּבָר גְּבָר בְּגוֹבְרִין וְטְעָה בְּזָה הַדְּבָר: וְלֵהִיּוֹת כִּי גְבָרָא רַבָּא אָמַר מְלֵתָא נ"ל לְקַיִימָה בְּמַקְצָתָהּ, הִנֵּה בְּמְשָׁנָה סוּפָה מ"א ע"ב אָמַר ר"י יו"ט רַאשׁוֹן שֶׁל חַג וְכוּ' וְשִׁכַח וְהוֹצִיא הַלּוֹלֵב לְרַה"ר פְּטוּר וְכוּ' רַש"י וּבְשִׁכַח שְׁהוּא שִׁבְתַּת נ"ל הָא דְכ' וְשִׁכַח שְׁהוּא שִׁבְתַּת, וְלֹא כ' דְּלֵאוֹ אֲדַעְתֵּי' שְׂמוּצִיא מְרַה"י לְרַה"ר מְכַח טְרַדָּה דְּמְצָנָה, דַּס"ל דְּרַחוּק לְתַלּוֹת דְּמַחְמַת טְרַדָּה לֹא אֲדַעְתֵּי' דִּישׁ לוֹ הַיְכַפֵּר כְּשְׂמוּצִיא מְרַה"י לְרַה"ר כַּמ"ש תּוֹס' סוּפָה מ"ג ע"א בְּחַד תִּירוּץ, וְלִכְוֹן כ' רַש"י שְׁשִׁכַח אֶת הַשִּׁבְתַּת, אֲלֵא בְּאַמַּת זֶה רַחוּק לְתַלּוֹת שְׁשִׁכַח שְׁהִיּוֹם שִׁבְתַּת מַחְמַת טְרַדָּה דְּמְצָנָה, וְלֹא דְמִי לְמַל שֶׁל ע"ש אוֹ שֶׁל אַחַר הַשִּׁבְתַּת בְּשִׁבְתַּת, דְּמַחְמַת טְרַדָּה דְּמְצָנָה לֹא דַק בֵּין הַבְּנִים מִי הוּא שֶׁל ע"ש אוֹ שֶׁל אַחַה"ש וּמִי הוּא שֶׁל שִׁבְתַּת, וְכוּן בָּא אֵל הַנְּדָה וְכַדוּמָה בְּעֲנִינֵים הָאֲמוּרִים בַּמַּס' פְּסָחִים, אֲבָל רַחוּק לְתַלּוֹת שְׁשִׁיִּשְׁכַח אֶת הַשִּׁבְתַּת לְגַמְרֵי מְשׁוּם טְרַדָּה דְּמְצָנָה וְכוּן מוֹכַח קֶצֶת מְתוּס' דְכ' דְּלֵהוֹצִיא מְרַה"י לְרַה"ר לִיכָא לְמַגְזֵר דְּאִית לִיהַּ הַפִּירָא, וְהָא אִיכָא לְמַגְזֵר שְׁשִׁיִּשְׁכַח שְׁהִיּוֹם שִׁבְתַּת מַחְמַת טְרַדָּתוֹ וְלֵאוֹ אֲדַעְתֵּי' וְע"כ דְּלִזְזָה ל"ח דְּרַחוּק הוּא שְׁשִׁיִּשְׁכַח אֶת הַשִּׁבְתַּת מְשׁוּ"ה, אֲבָל מְעַבִּיר ד"א בְּרַה"ר מַחְמַת בְּהִילּוֹת מְצָנָה לֹא יִדְקַדֵּק בֵּין ד"א לְפַחוֹת מְד"א וְנ"ל דְּמְשׁוּם הִכִּי כ' הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת שְׁגָגוֹת פ"ב הַלְכָה י' הַמוֹצִיא אֶת הַלּוֹלֵב וְהַעֲבִירוֹ ד"א בְּרַה"ר נִקִּיט שְׁהַעֲבִירוֹ ד"א בְּרַה"ר מְשׁוּם דְּקַשְׁיָא לִיהַּ דְּבְמוֹצִיא מְרַה"י לְרַה"ר אִית לִיהַּ הַיְכַפֵּר וְלִיכָא לְמַתְלֵי דְּמַחְמַת מְצָנָה לֵאוֹ אֲדַעְתֵּי' וְגַם שְׁמָא יִשְׁכַח אֶת הַשִּׁבְתַּת ג"כ רַחוּק לְכוּן הַתַּחֲכֵם וְנִקְטַ דְּהַעֲבִיר ד' אֲמוֹת בְּרַה"ר דְּזָה יֵשׁ לְתַלּוֹת בְּטְרַדָּה וּבְהִילּוֹת הַמְצָנָה כַּנְּ"ל אֲלֵא דְבְּאַמַּת לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה וְהוֹצִיא אֶת הַלּוֹלֵב לְרַה"ר מְשִׁמַע שְׁהוֹצִיא מְרַה"י לְרַה"ר,

ואפֿשר שה' לרמב"ם גירסא אחרת במתני' והעביר ד"א ברה"ר ועכ"פ מוכח מרמב"ם כשמוציא מרה"י לרה"ר ליפא למתלי מחמת טרדת המצנה ולפי הגירסא שלפנינו הנצרך רש"י לפרש דשכח דהיום שבת: ונ"ל להסביר עפ"י המבואר בש"ס סופה מ"ב ע"ב דאיפא איסור טלטול בלולב ואסור לטלטלו שלא לצורך מצנה עיי"ש בתוס' ד"ה טלטול וי"ל שע"י טלטול של מצנה ישפח את השבת לגמרי ע"י שעושה מה שאסור לו לעשות בשבת אלא למצנה, והוא טעה בדבר מצנה כיון שע"י המצנה באה לו ששכח את השבת, כי ע"י שמוצא עצמו עושה מעשה אשר לא תעשה שוכח את השבת כנ"ל ועיי': והא דלא אמר רבה דחיישינן מה"ט שיוציא מרה"י לרה"ר שישכח את השבת בשביל שמשלטל לולב מלבד שקושף' זו יש לה תירוצים אחרים כמ"ש רש"י ותוס' שם גם לתי' תוס' משום דיש לה היפרא א"ש די"ל ודאי בלולב הי' יכול לומר כן, וכן בשופר דמבואר בר"ה ר"פ יו"ט דאיפא איסור דרבנן ועיי' תוס' חולין דף פ"ז ע"ב, אבל במגילה דליפא שום איסור ל"ש האי טעמא לכן נקיט רבה משום שפא יעבירנה דשיניף גם במגילה וליפא נפקותא בלולב ושופר אם משום שפא יוציא מרה"י לרה"ר או משום שפא יעבירנו ונקיט מלתא דשני' גם למגילה כנ"ל ולפ"ז במצות צדקה דליפא דחייית איסור פלל לצורך מצנה ומתני' בריש שבת דאיירי במוציא מרה"י לרה"ר דאיפא הפירא וגם ליפא למתלי שכחת שבת מחמת טרדה דמצנה אם לא ששכח את השבת קודם שעשה המצנה ולא טעה בדבר מצנה מחמת מצנה הוא לכן חייב כנ"ל: ונתקיימו דברי התויו"ט במקצת מ"ש דבלולב ניתן לדחות דהיינו איסור טלטול דרבנן משו"ה פטור דהא טעה בדבר מצנה שע"י מצנה שכח את השבת משא"כ בצדק' לא שכח מחמת מצנה לכן בדין שחייב ועיי': וכשאני לעצמי נ"ל ליישב קושית התויו"ט עפ"י מה שהעלה הפ"י מגילה ד' ע"ב דחשש שפא יעבירנו דיעשה דמותר להוציא לצורך מצנה כדס"ל לר"א דמכשירי דוחים את השבת, וכ' דבמגילה דל"ש זה כיון דמצנה דרבנן היא לא יטעה שום אדם דגם לר"א אסור עיי"ש, והנה מ"ש דיעשה בדר"א זה רחוק, ולא דמי להא דש"ס גיטין פ' הניזקין טעה בדר"י כמובן, וגם מ"ש דבמגילה דרבנן לא יטעה תמוה וכי כ"ע יודעים דמגילה דרבנן נאלו הטועים ולא יודעים דמכשירים אינם דוחים ולא ידעו גם לחלק שזה דאורייתא וזה דרבנן, ונלפע"ד ע"פ דרכו של הפ"י בלולב ושופר דאיפא שבות דרבנן דהתירו במקום מצנה יש מקום לטעות דכמו כן מותר לו להעביר ד"א לצורך מצנה ולא ידע לחלק שזה דרבנן ומותר, משא"כ להעביר ד"א שהוא דאורייתא אסור, וכ"ז בשופר ולולב דאיפא איסור דרבנן דנדחה מפני המצנה אבל במגילה דליפא איסור פלל אין כאן מקום לטעות כנ"ל, ורבה דלא אמר שיוציא מרה"י לרה"ר דיעשה בדין זה משום שרצה לומר טעמא דמגילה ג"כ בחד טעמא, ור"י דאמר במגילה מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה דס"ל בשופר ולולב משום טעות ונה"ל ש במגילה ויש להאריך ואכ"מ, וא"ש הא דר' יוסי במוציא לולב מרה"י לרה"ר דהוא טועה בדבר מצנה טעות הבא ע"י מצנה כהנ"ל, וא"ש ג"כ מתני' דשבת דבצדקה ליפא מקום לטעות ע"י המצנה דמותר להוציא, לכן לא הוי טעה בדבר מצנה ע"י מצנה וחיוב כנ"ל ובגליון משניות של רבו דאבא הגאון מו"ה נתן אדלער זצ"ל כ' ונ"ל הטעור ול"נ דאין כאן טרדה פלל עכ"ל כוונתו רצויה דאין בנתינת הצדקה טרדה כ"כ עד שנתלה דמחמת טרדת המצנה שכח והוציא אם לא ששכח את השבת בלא"ה ויש"י: עוד מצאתי מקום יישוב לקושית

התוויו"ט מסבֵּר אִשְׁרָה לְחַלֵּק בֵּין מֶלֶשׁ ע"ש או שֶׁל אַחַה"ש בְּשִׁבְת מְלֵאכָה זוֹ שְׁעוֹשָׂה
היא לְצוֹרֵךְ מְצוּנָה וּא"א בְּלֹא מַעֲשֵׂה זֹאת אֲלֵא שְׁטַעַם וְעֵשֶׂה אוֹתָהּ מַעֲשֵׂה בְּאִסּוּר בְּתִינוּךְ
שְׂאִינוֹ רְאוּי לְמוֹל בְּשִׁבְת וְכֵן בְּנִדְה מַעֲשֵׂה הַבִּיאַהּ היא הַמְצוּנָה וּמִשׁוּם שְׁבִמְקָרָהּ היא נִדְה
בְּעַל עֲכָשְׁיוֹ בְּאִסּוּר, אֲבָל לִוְלֵי זֹאת הִיָּתָה הַבִּיאַהּ מַעֲשֵׂה שֶׁהיא לְצוֹרֵךְ מְצוּנָה, וְכֵן בְּנִתְחַלֵּף
לוֹ פֶּסַח בְּשִׁלְמִים וְכַדוּמָה שְׁבִש"ס פְּסָחִים וְכֵן הוּא בְּלוּלָב שֶׁהוּצְאָה לְרַה"ר יֵשׁ בָּהּ צוֹרֵךְ
מְצוּנָה קֶצֶת שֶׁהוּלָף אֲצֵל רַבּוֹ לְלַמְדוֹ הַנְּעֻנְעִים, אֲבָל בְּקִיּוּם מְצוֹת צְדָקָה הַהוּצְאָה מְרַה"י
לְרַה"ר ל"ש לְמְצוּנָה פֶּלֶל דְּהָא הִי יָכוֹל לְהַכְנִיס הָעֵנִי לְפָנִים, וּמָה שְׁמוּצִיא מְרַה"י לְרַה"ר
מַעֲשֵׂה בַפ"ע הוּא דְּאִינוֹ מַעֲלָה וְאִינוֹ מוֹרִיד פֶּלֶל לְמְצוּנָה אַע"ג דְּבָא לִידֵי כֶּף ע"י טְרַדַת
הַמְצוּנָה לֹא מְקַרֵי טְעָה בְּדַבֵּר מְצוּנָה וְעֵשֶׂה מְצוּנָה דְּפִטוּר, דְּמַעֲשֵׂה אִסּוּר סִיר שְׁעֵשֶׂה ל"ש
פֶּלֶל לְמְצוּנָה כַּנ"ל נִכּוֹן וּבְרוּר בַּעֲזַה"ת: וּמֵאֵז אוֹרְתִי בְּחִידוּשֵׁי אַגְדָּה שְׁלִי בִּיָּשׁוּב קוֹשִׁיַת
הַתוויו"ט דְּהָא מְצוֹת צְדָקָה מִתֵּן בְּסִתֵּר כְּדֵי שְׁלֵא לְבִיָּשׁ הָעֵנִי וְאָמַר ר"י לְמֵאֵן דְּנִתֵּן
בְּפִרְהָסִיא טוֹב שְׁלֵא נִתְתָּ וְכו' וְכַתִּיב נִתֵּן וְנָתַן לוֹ בֵּינוֹ לְבִינָהּ, וּמִי שְׂרוּצָה שְׂיִדְעוּ אֲחֵרִים
שְׁנוֹתָן לְעֵנִי נוֹתֵן בְּפִרְהָסִיא, וּמִי שְׂבָהוּל לְנִתְיִנַת צְדָקָה כְּזוֹ שְׁבִפְרְהָסִיא אֵין הַמְצוּנָה
מְטְרִידוֹ וְאִינוֹ בְּהוּל לְמְצוּנָה רַק לְהַשִּׁיג כְּבוֹד הַמְדוּמָה כַּה"ג אִינוֹ בְּכִלְל טוּעָה בְּדַבֵּר מְצוּנָה
אֲלֵא טְעָה בְּדַבֵּר כְּבוֹדִלְקוֹת לוֹ שָׁם, וְא"ש מִתְּנִי בַּעַה"ב עוֹמֵד בְּפָנִים וְהוּצִיא וְנוֹתֵן לְתוֹךְ
יְדוֹ שֶׁל עֵנִי וְהִי לוֹ לְהַכְנִיס הָעֵנִי בְּפָנִים לְקִיָּים מְצוֹת צְדָקָה כְּתִיקוּנָה אֲלֵא דְרוּצָה שְׂיִרְאוּהוּ
עֵנִי ב"א וְעִי"ז נְכָשֶׁל וְהוּצִיא, בְּדִין שְׂיִהְיֶה חֲזִיב כִּי לֹא טַעְמָה מִחֲמַת טְרַדַת הַמְצוּנָה אֲלֵא
מִחֲמַת טְרַדַת וּבְהִילוֹת הַשְּׁגַת הַכְּבוֹד וּקַמ"ל מִתְּנִי רְבוּתָא זוֹ, לְכֵן נִקִּיט עֵנִי וְעֵשֶׂר
לְהַשְׁמִיעֵנוּ דַּכַּה"ג ל"א טְעָה בְּדַבֵּר מְצוּנָה פִּטוּר כַּנ"ל גַּם זֶה נִכּוֹן מְאוֹד וְהֵבֵן הַכ"ד אוֹה"נ
דוֹדוֹ הַחֲפִץ בִּיקְרוֹ וְהִרְמַת כְּבוֹדוֹ לְעַמּוּד לְגַם עִמּוֹ וְהִי עִמוֹ.

פ"ב מִש"ק מ"ח תְּרַכ"ו לַפ"ק הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג מֵהֶרַם"ס זַצ"ל תְּשׁוּבָה
מִט שׁוֹמֵר הַבְּרִית, יְשִׁים לְנוֹ שָׁם וּשְׂאָרִית, וְיִשְׁפּוֹת שְׁלוֹם לְמַע"כ יִדִּי"נ הָרַב הַגָּאוֹן מְעוֹז
וּמַגְדוֹל חֲרִיף וּבְקִי כַּש"ת מו"ה יִשְׂרָאֵל דּוֹד מְרַגְלִיּוֹת נ"י אַבְדֵּק"ק פֶּעֶזִינֵג יַע"א: נִי"ה
קַבְּלִיתִי ע"כ שְׁבוּעַ שְׁעַבְרָה וּפְנִיתִי בְּשְׁבוּעַ זֹאת לְהַשִּׁיבּוֹ תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה אַחַר הָעֵיּוֹן כִּי
ה' הַטּוֹבָה עָלַי וְהוּא ע"ד מוֹהֵל א' ב"ת שֶׁהִי אֵינְזֵמֶל שְׁלוֹ פָּגוּם מְכַבֵּר וְתִיקְנוֹ ע"י נְכָרִי
בְּשִׁבְת וְסִמָּךְ עֲצָמוֹ עַמ"ש הַמַּג"א סִי' שֶׁל"א סִי' ה' וְז"ל וְנ"ל דְּבִמִּלְהָ יֵשׁ לְסִמְךָ
עֲלֵיָהּ כַּשֵּׁא"א בְּעַנְיָן אַחַר, וּפְר"מ נ"י אָמַר לוֹ שְׁטַעָה בְּכּוֹנְנַת הַמַּג"א וְלֹא דִיִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ
דַּכ' וּבִמִּלְהָ הִיָּנּוֹ דוֹקָא בְּמִלְהָ סוּמְכִים עַל בַּה"ג דְּמִלְהָ דוֹחָה שְׁבַת וְלִכֵּן ס"ל לְכַמָּה
רֵאשׁוֹנִים דְּלֹא יִלְפִינֵן מִפ' הַדֵּר דָּף ס"ח לְשִׂאָרִי מְצוֹת דְּשִׂאָנִי מְצוֹת מִלְהָ דְּדוֹחָה שְׁבַת,
וְהַכְּרִיעַ הַמַּג"א דְּבִמִּלְהָ יֵשׁ לְסִמְךָ עַל שִׁיטַת בַּה"ג דְּאַפִּי מְלֵאכָה דְּאוֹרֵיִתָּא עִי"נ מוֹתֵר,
אֲבָל בְּשִׂאָר הַמְצוֹת הַגַּם דְּהַמְחַבֵּר סִי' ש"ז ס"ה וְסִי' תַּקְפ"ו נִקִּיט לְהַלְכָה דְּשְׁבוּת דְּשְׁבוּת
מוֹתֵר גַּם בְּשִׂאָר מְצוֹת אֲבָל מְלֵאכָה דְּאוֹרֵיִתָּא לֹא, וּבִמִּלְהָ דַעַת הַמַּג"א דִּישׁ לְסִמְךָ
לְהַקֵּל וְאַפִּי בְרַה"ר דְּאוֹרֵיִתָּא מוֹתֵר לְהַבִּיא הָאֵינְזֵמֶל עִי"נ כַּשֵּׁא"א בְּעַנְיָן אַחַר וְכֵן לְתַקּוֹן
הָאֵינְזֵמֶל, אֲבָל בְּמִקוּמוֹ דְּאִיכָּא עוֹד מוֹהֵלִים אַחֲרֵים שְׂיֵשׁ לְהֵם אֵינְזֵמֶל מְתוֹקֵן הַגַּם שְׂאִין
רוּצִים לְהַשְׂאִילוֹ, יְמוּל אַחַר וְלֹא יְמוּל הוּא פִּינּוֹן דְּמִלְהָ לֹא נִדְחִית, מִשׁוּם מְצוּנָה דִּידִיָּה לֹא
נִתִּיר לוֹ מְלֵאכָה דְּאוֹרֵיִתָּא עִי"נ דְּלֹא עֲדִיפָא מְצוּנָה דִּילָן מְשִׂאָר מְצוֹת אֵלוֹ דְּבְרִיו בְּהוֹסֶפֶת
דְּבָרִים מְשִׁלְנוּ וְאַנִּי מוֹסִיף וְהוּלָף אִפִּי לְשִׁיטוֹת הַסּוּבְרִים דְּלִקְל מְצוּנָה שְׂרִי עִי"נ אִפִּי
מְלֵאכָה דְּאוֹרֵיִתָּא, בְּנִדּוֹן זֶה אִסּוּר וְאַפִּי שְׁבוּת דְּשְׁבוּת דְּפִסְק הַמְחַבֵּר דְּמוֹתֵר בְּכָל מְצוּנָה

הָכָא אָסוּר דְדוֹקָא מְצוּה הַמְנוּטְלַת עָלְיוּ וְא"א לַעֲשׂוֹתָהּ בְּלֹא"ה פְּלִיגֵי הָרֵאשׁוֹנִים אִי מְנוֹתָר
שְׁבוּת א' אוּ שְׁבוּת דְשְׁבוּת אוּ לֹא אַבְל מְצוּה זוּ שְׁאַפְשֵׁר לְקִיּוּמָה ע"י אַחַר כְּמוֹהוּ וְאִין זוּ
מְצוּה הַמְנוּטְלַת עַל קַרְקַפְתָּא דִּילָן בְּיַחַד, הַגַּם שְׁהָאבּ כְּיָבְדוּ בְּמְצוּנָה זוּ, וּבְנוֹדָאֵי הַמּוֹהֵל
עוֹשֶׂה מְצוּנָה, מ"מ אִין לֵה דְמִיּוֹן לְשַׁאֲרַר מְצוּת דְמְנוּחִים אַקְרַקְפְתָּא דִּידָן שְׁאֵם אִינוּ מְקִיּוּמָה
בְּטִלָּה הַמְצוּנָה וְעֵבֶר בְּשׂוֹא"ת, וְעוֹד הָא אַפְשֵׁר לְמוֹהֵל זֶה לְכַבֵּד לְמוֹהֵל אַחַר וְהוּא הָרֵאשׁוֹן
שְׁלוּחוֹ דְאָב וְהַשְּׁנִי שְׁפִיבֵד הוּא אוֹתוֹ, הוּא שְׁלוּחוֹ, וְהָרֵאשׁוֹן שְׁלוּחוֹ דְאָב וְהַשְּׁנִי שְׁלוּחוֹ
וְשְׁלוּחוֹ דְאָב, וְעֵינִי זֶה גִיטִין כ"ט ע"ב וּבְטוּשׁוֹ"ע א"ע ס' קמ"א סְעִיף מ"א, וּמְבֹנָאָר
בְּרֵאשׁוֹנִים דְרֵאשׁוֹן יְכוּל לְחַזְרוֹר לְשְׁלִיחוֹתוֹ, וּבְטוּ"ז שְׁם דְיִוּכַל לְבַטֵּל שְׁלִיחַ שְׁעֲשֶׂה וְעֵינִי
מל"מ הִלְכוֹת גְּיֻרוּשִׁין פ"ז, וְהִינְנוּ מְשׁוּם דְעֵצְדִין לֹא פְסָקָה שְׁלִיחוֹתוֹ, וְהָא דְאָמַר מָר בַּר
רַב אֲשִׁי הָא דְאָבָא דְקַטְנוּתָא הִיא, הִינְנוּ שְׁלֹא נְפָסַק כַּח דְבַעַל דְכּוּלֵי שְׁלוּחֵי דְבַעַל ג"כ
הוּי, מ"מ שְׁנֵי שְׁלוּחוֹ דְשְׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן ג"כ הוּא, וְכָאן נָמִי מוֹהֵל שְׁנֵי שְׁיִכְבְּדוּ הָרֵאשׁוֹן
שְׁלוּחוֹ דְאָב וְדִידָהּ הוּא וְיִצְאָ הָאָב מְצוּה דְהַטִּילָה עָלְיוּ הַתּוֹרָה, וְגַם מוֹהֵל רֵאשׁוֹן עֲשֶׂה
מְצוּה ע"י שְׁלוּחוֹ שְׁעֲשֶׂה בְמִקּוּמוֹ, אַבְל צְרִיף לְהוֹדִיעַ לְאָב שְׁמְכַבֵּד לְאַחַר דְבְרַצְוֹנוּ תְּלִיא
מְלֵתָא דִישׁ קַפִּידָא בְּדָבָר בְּכָרַט בְּעֵנֵן זֶה פִּידוּעַ, וְעֵי"ר"פ הַשּׁוֹלַח דְנוֹקָא חָלָה, וִי"ל הָכָא
כְּחָלָה דְמִי כִיּוֹן שֵׁא"א לֹא לְמוֹהֵלוֹ מְחַסְרוֹן אִינְזַמַל וְאַחֲרֵים אִינְם רוֹצִים לְהַשְׁאִיל לֹא וְאִין
מְחַנְיָבִים לְהַשְׁאִיל לֹא, מְסַתְמָא נִיחָא לִיה לְאָב שְׁעֲשֶׂה שְׁלִיחַ אַחַר בְּמִקּוּמוֹ, וְאֵם אִין רוֹצֶה
כּוֹפִין אוֹתוֹ, וְזֶה בְּדִלִיכָא רַק עוֹד מוֹהֵל אַחַד, אַבְל פְּשִׁישׁ עוֹד ב' אוּ יוֹתֵר מוֹהֵלִים צְרִיף
לְהוֹדִיעַ לְבַחְרוֹר לְמִי מְהֵם רוֹצֶה כְּנ"ל: וְעוֹד יֵשׁ לְעֵינֵי אִפִּי לִיכָא מוֹהֵל אַחַר אֱלָא הוּא אֵם
מְנוֹתָר לְתַמְנָן הָאִינְזַמַל עֵי"נ דְסְמִיכַת הַמַּג"א עַל הַבַּה"ג שְׁפִרִי"ף שְׁבַת פ' רֵאד"מ דס"ל
דְמְלָאָה דְאוּרִיּוּתָא ג"כ מְנוֹתָר עֵי"נ וְשֵׁם נְאָמַר וְז"ל וְהִיכִי דְמִיּוּתִי אִינְזַמַל בְּמַעְלֵי דְשְׁבַתָּא
לְשְׁבַתָּא וְאַגְנִיב אוּ אִפְגִּים מְקַמֵי מִילָה שְׁרִי לִיה לְמִימַר לְכוּתִי לְצְבוּתִי אוּ לְהִבִּיא אִינְזַמַל
אַחֲרֵינָא כְּהִיא דְאַשְׁתַּפִּיף חֲמִימָא וְכו' וְיֵשׁ לְהַבִּין מַה לֹא לְבַה"ג לְאַרְיִכוֹת זֶה שְׁכ' וְהִיכִי
דְאִיּוּתִי אִינְזַמַל בְּמַעְלֵי דְשְׁבַתָּא וְכו' וְאַגְנִיב קוֹדֵם הַמִּילָה הוּל"ל בְּקִיצוֹר דְמְנוֹתָר לְתַמְנָן
הָאִינְזַמַל אֵם נְפָגָם אוּ לְהִבִּיא אַחַר' אֵם נְאָבְד וְנ"ל דס"ל דְנוֹקָא כְּשֶׁהָלָה הַסְפִין מְתַנְקוֹן וְהִבִּיא
לְמִקּוּם הָרֵאשׁוֹן וּבְמִקְרָה נְגַב אוּ נְפָגָם מְקַמֵי מִילָה מְנוֹתָר לְתַמְנָן אוּ לְהִבִּיא עֵי"נ, אַבְל אֵם
בְּפְשִׁיעָה, שְׁהִי פְגוּם מְאֵתְמוּל אוּ לֹא הִבִּיא לְמִקּוּם שְׁמֹתָר לְטַלְטַל הָאִינְזַמַל לֹא שְׁרוּ לִיה
עֵי"נ, דוֹמָה לְמַכְשִׁירִין בִּיו"ט וְלֹר"א מְכַשִׁירֵי מְצוּנָה בְּשְׁבַת הִיא דְאַפְשֵׁר מְאֵתְמוּל דְלֹא
דְחִי, וְכָל דִּינוּ שְׁל הַבַּה"ג יִצְאָ לֹא מְהֵאִי יְנוֹקָא דְאַשְׁתַּפִּיף חֲמִימָא וְשֵׁם מַעֲשֶׂה שְׁהִי כְּהִי
דְהִיוּ מִים מוּכְנִים מְאֵתְמוּל וְהִכִּינוּ אֵת אֲשֶׁר יְבִיאָו לְמַחַר לְמִקּוּם הָרֵאשׁוֹן וְנִשְׁתַּפְּכוּ בְּמִקְרָה
בְּשְׁבַת וְהַתִּיר רַבָּה לְהִבִּיא בְּרַה"ר עֵי"נ, אַבְל כְּשֶׁלֹּא הִי לְהֵם חֲמִין מוּכְנִים, אַפְשֵׁר לֹא
הִי רַבָּה מְתִיר אִפִּי עֵי"נ וְמַה שְׁלֹא עָרְבוּ וְלֹא הִשְׁתַּתְּפוּ אִין זֶה פְּשִׁיעָה הוּאִיל דְאֵלוּ עָרְבוּ
וְהִשְׁתַּתְּפוּ לֹא הִי צְרִיף לְהִבִּיא עֵי"נ, מְאַחַר דְהִי לְהֵם מִים מוּכְנִים בְּמִקּוּם שְׁאִין צְרִיף
לְהוֹצִיא מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת אִין זֶה פְּשִׁיעָה מַה שְׁלֹא עָרְבוּ דְלֹא הוּ"ל לְחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּפְּכוּ
הַמִּים כְּנ"ל בְּכּוֹנֵת הַבַּה"ג בְּרוּר: הָאָמַת דְהַרְמַב"ם לֹא ס"ל כֵּן דְכ' בְּהִלְכוֹת מִילָה פ"ב
הִלְכָה ט' וְז"ל שְׁכָחוּ וְלֹא הִבִּיא סְפִין מַע"ש אוּמַר לְגו' לְהִבִּיא בְּשְׁבַת וּבְלֵבֵד שְׁלֹא יְבִיא
אוֹתוֹ דְרַף רַה"ר, הָרִי מְפֹרָשׁ כ' שְׁכָחוּ לְהִבִּיא, וְנִרְא' בְּמַכּוּן כ' שְׁכָחוּ וְלֹא כ' מְנוֹתָר
לְהִבִּיא סְפִין בְּשְׁבַת עֵי"נ, דְקמ"ל רְבוּתָא אִפִּי שְׁכָחוּ לְהִבִּיא מַע"ש מְנוֹתָר וְכֵן הַמְחַבֵּר סִי
שְׁל"ד כ' אֵם לֹא הִבִּיא מַע"ש אָסוּר לְהִבִּיא בְּשְׁבַת וְכו' וְעֵי"נ מְנוֹתָר כְּשֶׁאִין בּוּ רַק אִסוּר

דַּרְבָּנוּ, הַגַּם שִׁמְעִישׁ לֹא הִבִּיא הָאִזְמֵל בְּפִשְׁעָה מ"מ מוֹתֵר עִי"נ בְּדִלִיפָא רַק מְלֹאכָה דַּרְבָּנוּ מ"מ מְדַבְּרִי בַּה"ג מוֹכַח דְּדִיִּיק וְכ' וְהִיכִי דְאִיִּיתִי אִזְמֵל מַע"ש וְכו' דַּס"ל דְּוִקָא בְּהִבִּיאוּ מַע"ש מוֹתֵר כַּמ"ש, וְכִינּוּן דְּקוֹלָא זֹו לְהַתִּיר עִי"נ מְלֹאכָה דְאִוְרִיִּיתָא מַבַּה"ג נְפָקָא וְהוּא כ' דְּוִקָא בְּדִלָא פִּשְׁעָה, אִין לְהַקֵּל יוֹתֵר מְמַה שְׁהוּא מַתִּיר וְאֶפְשָׁר בְּמְלֹאכָה דַּרְבָּנוּ ס"ל דְּמוֹתֵר אִפִּי פִּשְׁפִּשְׁעָה, אָבֵל בְּמְלֹאכָה דְאִוְרִיִּיתָא בְּוֹדָאִי ס"ל דְּאָסוּר פִּשְׁפִּשְׁעָה, וְכֵן בַּעַל הַעֲיָטוֹר שְׁבַר"ן שְׁבַת דְּמַתִּיר לְהַדְלִיק גְּרוֹת לְצוֹרֵךְ סְעוּדַת שְׁבַת סְתָמָא דְּמִלְתָא הִיא כַּשֵּׁא"א לְהַדְלִיק מַע"ש, וְכ' רַמ"א דְּנוֹהֲגִים לְהַקֵּל בְּסְעוּדַת מְצָנָה הִינּוּ כַּשֵּׁא"א קוֹדֵם הַשְּׁבַת, וְאִין לְנוּ סְמִיכַת חֲכָמִים לְהַתִּיר בְּמִילָה מְלֹאכָה דְאִוְרִיִּיתָא פִּשְׁהִי' אֶפְשָׁר מַע"ש וּבְאַמְתָּ מַמ"ש הַמַּג"א לֹא מִשְׁמַע פֶּן דְּהָא דְּבָרֵיו סוֹבְבִים עַל הַמַּחְבֵּר וְהַמַּחְבֵּר כ' פִּשְׁלָא הִבִּיאוּ מַע"ש, הַמַּג"א לֹא דִיִּיק שְׁפִיר בַּה"ג וְאִנּוּ דְּעִינִינּוּ וְהֵאִיר ה' לְנוּ בְּדַקְדוּק עֲצוּם נ"ל בְּרוּר דְּאִין לְהַתִּיר פִּשְׁפִּשְׁעָה וְלֹא הִכִּינוּ מַבַּע"י, וּבְגִדוֹן שְׁלִפְנִינוּ דְּכָבֵר הִי' פָּגוּם מִקוֹדֵם שְׁבַת וּפִשְׁעָה הַמּוֹהֵל וְלֹא תִיקְנוּ אַע"ג שְׁיַדַּע שְׁיִהְיִי מוֹהֵל בְּשְׁבַת כַּה"ג לֹא שְׁרִי לִיהַ לְתַמְנָן עִי"נ, וְאֶפְשָׁר מִשׁוּם פִּשְׁיַעוּתָא דְּמוֹהֵל לֹא נִדְחָה מְצָנָה דְּאָב לְמוֹלוּ בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי וְאִם הַמּוֹהֵל פִּשְׁעָה הָאָב לֹא פִּשְׁעָה פִּי לֹא יַדַּע שְׁסַפִּינוּ פָּגוּם וְסַמָּךְ עָלָיו, וְבַה"ג כ' הִיכִי דְאִיִּיתוּ אִזְמֵל הִינּוּ מִי שְׁעָלָיו מוֹטָל, הָאָב אוּ ב"ד בְּדִלִיפָא אָב, אָבֵל מִשׁוּם פִּשְׁיַעַת הַמּוֹהֵל לֹא דְחִינוּ הַמְצָנָה ע"ד טוֹבִי' חֲטָא וְכו' וְכ"ז בְּדִלִיפָא מוֹהֵל אַחַר, אָבֵל בְּגִדוֹן שְׁלֵנוּ דְאִיפָא מוֹהֵל אַחַר, מִשׁוּם מְצָנָה שֶׁל הַמּוֹהֵל מְלַבֵּד הַטַּעַם שְׁפַתְבָּנוּ לְעִיל לֹא שְׁרִינוּ לִיהַ לְתַמְנָן סַפִּינוּ פְּדִי שְׁיַזְכָּה הוּא בְּמְצָנָה זֹו פִּינוּ דְּהוּא לְעַצְמוּ גֵרָם דְּלֹא תִיקְנוּ מַע"ש וְדוֹקָא מְלֹאכָה דְאִוְרִיִּיתָא, אָבֵל אִם אִין תִּקְוֵנוּ אִיסוּר דְאִוְרִיִּיתָא וְאִיפָא שְׁבוּת דְשְׁבוּת, לְפִי מַה דְקִי"ל דְשְׁבוּת מוֹתֵר בְּמִקוּם מְצָנָה עִי"נ הַה"נ דְשְׁרִי לְתַמְנָנוּ הַגַּם שְׁפִשְׁעָה דְהַרִי הַרְמַב"ם וּמַחְבֵּר ס"ל דְשְׁבוּת דְשְׁבוּת מוֹתֵר בְּכָל מְצָנָה וְהֵם ס"ל דְאֶפִּי פִּשְׁעָה כַּמ"ש, אֲלֵא דְלַפְמ"ש לְעִיל דְאֶפְשָׁר שְׁיַכְבֵּד הוּא לְאַחַר אִין מְקוּם לְהַתִּיר לוֹ לְתַמְנָן סַפִּינוּ שְׁלֵא לְצוֹרֵךְ וְעִי"נ בְּכ"ז: כ"ז פְּתַבְתִּי לְפִי הַכְרַעַת הַמַּג"א דְבְּמִילָה יֵשׁ לְסַמָּךְ עַלִּיהוּ וְהַסּוֹמָךְ עַל הַמַּג"א בְּזָנָה אִין מְזַחִיחִים אוֹתוֹ הַגַּם דְּהֵאֲלִי רַבָּה מְקַשָּׁה עַל הַמַּג"א מְדִידִי' אֲדִידִי', עִי"נ בְּמַחְצָ' הַשְּׁקָל יִישׁוּב לְזָנָה, אָבֵל פִּשְׁאָנִי לְעַצְמִי הִי' נ"ל לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָקִים וּבֵין הַעֲנִינִים, בֵּין תִּיקוֹנוֹ לְהַבְּאָת אִזְמֵל וּבֵין חֲמוּם לְהַבְּאָת מִים מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת, וּלְבָאָר דְּבָר זֶה צְרִיךְ אֲנִי לְהַאֲרִיךְ בְּתַכְלִית הַאֲרִיכוֹת בְּבִיאוֹר שְׁיִטוֹת רֵאשׁוֹנִים לְעַנְיָן מִילָה בְּבָאָר רְחוּבוֹת, וְיִרְחִיב לְנוּ לְבָאָר פֶּל חַמִּירָא מַכ"א מְהִישִׁיטוֹת בְּעֻזְרַת הַחוּגֵן דַּעַת וּבִינָה, נוֹתֵן הַתּוֹרָה אֱלֹקִי שׁוֹכֵן מְעוֹנָה וִית"ש : א') שְׁיִטַּת בַּה"ג הַלְכוֹת מִילָה וּמוֹבָא בְּרִי"ף דְאֶפִּי' מְלֹאכָה דְאִוְרִיִּיתָא לְתַמְנָן הָאִזְמֵל אוּ לְהִבִּיא דְרָךְ רַה"ר מוֹתֵר עִי"נ וּמְבִיא לוֹ רֵאִי' מְעַרוּבִין פ' הַדָּר בְּהֵאִי יְנוֹקָא דְאֶשְׁתַּפִּיחַ חַמִּימָא וְאָמַר רַבָּה לִיִּיתִי מַגּוּ בִיתָאִי וְכו', וְהִנֵּה מ"ש הַרִי"ף עַד וְלֹא שְׁנִי לָךְ בֵּין שְׁבוּת דְאִית בִּיָּה מַעֲשָׂה לְשְׁבוּת דְלִית בִּיָּה מַעֲשָׂה עַד פֶּאן לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הַבַּה"ג, וְאִידָךְ שֶׁכ' הַרִי"ף מִי אָמַר לִי זִיל אַחִים דְּהוּא מַעֲשָׂה מְדְאִוְרִיִּיתָא אֲלֵא זִיל אִיִּיתִי לִי דְלִית בִּיָּה מַעֲשָׂה בְּיָדִים אֲלֵא אֲמִירָה בְּעַלְמָא וְשְׁתִּיק וְלֹא מְצָא תְּשׁוּבָה כ"ז לִיתָא בַּבַּה"ג שְׁלִפְנִינוּ, אֲלֵא עַד וְלֹא שְׁנִי לָךְ בֵּין שְׁבוּת דְלִית בִּיָּה מַעֲשָׂה, וְאִידָךְ פִּירוּשָׁא מִן הַרִי"ף שְׁמַפְרָשׁ סוּגִי' הַש"ס פֶּן עַפ"י שְׁיִטַּתוֹ שֶׁל הַבַּה"ג דְּמַחְלֵק בֵּין שְׁבוּת דְאִית בִּיָּה מַעֲשָׂה ע"י יִשְׂרָאֵל לְלִית בִּיָּה מַעֲשָׂה אֲלֵא דְבוּרָא בְּעַלְמָא, וְהַקְשָׁה עָלָיו מְסוּגִיָּא עַצְמָה דְאָמַר מ' אָמַר לִיהַ זִיל אַחִים, וְגַם פִּי לְשִׁיטַתוֹ לֹא עֲשָׂה בַּה"ג, וְהִנֵּה הַרִי"ף דְחָה שְׁיִטַּתוֹ מִשׁוּם שְׁצָרִיךְ לְשַׁבֵּשׁ הַסּוּגִיָּא וְלְמַחְזֵק מִי אָמַר לִי

זיל אחים, ורבינו יהונתן נקיט פשיטת בה"ג ופירושו של הרי"ף בשיטתו של בה"ג והקשה חדושי אנשי שם על הגליון שם הא הרי"ף שם מביא הסוגיא בגוססא הפתובה לפנינו מי אמרו לי זיל אחים ואיך אפשר לפרש שבות דאית ביה מעשה ע"י ישראל ולית ביה מעשה דליכא רק דבור עיי"ש ונלפע"ד דאפשר לקיים שיטת הבה"ג ופירושו בסוגיא לפי הגירסא שלפנינו אבל לא מטעמו של רבינו יהונתן, שכ' טעם החילוק שבין אית ביה מעשה ע"י ישראל אפי' שבות לא התירו לו משום דאפשר שיבוא לידי דאורייתא שיעביר ד"א ברה"ר משא"כ עיי"נ א"א בשום פעם שיבוא לידי דאורייתא ולפי שטיחות דבריו נראה לכאורה דוקא בהבאה דאיכא משום מעביר שיש לחוש אם נתיר לו לצורך מילה יבוא להעביר במעשה זה לא התירו, אבל שבות אחר שא"א לו לבוא עכשיו במעשה זה לידי דאורייתא אלא שגזרו הא אטו הא פגון דרף גגות וכרמלית דאסרו משום רה"ר דעלקא ואין חשש שיבוא עתה לידי פה גם לישראל עצמו מותר, וזה ליתא דהא אסרו להביא איזמל אפי' בפרמלית ודרף גגים ונחצרות שאין מעורבים, וצ"ל דר"י כ' מ"ש משום דקאי בהזאה, וה"ה איזמל דרף פרמלית וכו' פיון שאפשר שישאל יבוא בשום פעם לדאורייתא חששו שאם יתירו לצורך מצנה, מלאכה והוצאה דרבנן יתירו גם מלאכה והעברה דאורייתא, אבל עיי"נ א"א בשום פעם שיבוא ע"י לידי דאורייתא להכי התירו אפי' מלאכה דאורייתא: ולולי דבריו ה' נ"ל לתת טעם לחלק בין שבות ע"י ישראל ובין מלאכה דאורייתא עיי"נ, הנה מלאכה עיי"נ שבות ואסמכוהו אקרא דלא יעשה ע"י אחרים כ"כ סמ"ג ומוכא בב"י ס"י רמ"ג וכו' הטו"ז שרצונו דאסמכוהו אקרא, ונ"ל פיון שלא מצאו סמך מקרא רק לאיסור מלאכה ע"י אחרים דכתיב לא יעשה, אבל לעשה דשבות שלא מצאו סמך לא אמרו חכמים מלאכה עיי"נ שיהי' מדבריהם בעשה ול"ת אלא בל"ת לחוד מדבריהם, אבל מלאכה דרבנן ע"י ישראל שאסרו עשו אותה פעין דאורייתא שהיא בעשה ול"ת, וכן מוכח ממתני' דר"ה פ' יו"ט דשופר של ר"ה אין עולין באילן וכו' וגמרא משום דיו"ט עשה ול"ת וכו' וכו' הרמב"ם הלכו' שופר דחכמים העמידו דבריהם שיהי' בעשה ול"ת כמו דמצות שופר אינה דוחה לעשה ול"ת דיו"ט במלאכה דאורייתא פן חזקו שבות דדהו שהוא בעשה ול"ת מדבריהם, אבל עיי"נ אפי' מלאכה דאורייתא לא אמרו רק שיהי' בל"ת ולא בעשה כמ"ש פנ"ל נכון וברור.

ועפ"י הוצעה זו יצא לנו חילוק רב בין שבות הנעשה ע"י ישראל ובין מלאכה דאורייתא עיי"נ דשבות ע"י ישראל אית ביה עשה ול"ת מדבריהם והעמידו דבריהם כדאורייתא דאין עשה דוחה ל"ת נעשה כמ"ש הרמב"ם בהלכות שופר אבל מלאכה דאורייתא ע"י נכרי ליכא רק ל"ת מדבריהם לכן התירו במקום מצנה דבדאורייתא ג"כ עשה דוחה ל"ת ומשום בעידנא לא החמירו כ"כ בדבריהם, ועוד למ"ש תוס' פסחים נ"ב דעשה דחמירא ל"ב בעידנא ואין לה קל נגד חמור כמו דרבנן נגד דאורייתא: וקודם שנבוא למטרת פוננתנו ביישוב הגירסא שלפנינו אקדים עוד הקדמה אחת מ"ש הפ"י בביצה ח' ע"ב שהתעורר אם עשה דוחה תרי לאוי דמפלאים בציצית לא נוכל למילף רק דעשה דוחה חד לאו עיי"ש, ועיי' בספר שושנת העמקים ובעל פרמ"ג שהאריך בכלל זה וגם אני בעניי הארכתי בזה במק"א ואכ"מ.

ואומר אני אם אין עשה דוחה ב' לאונים בְּדַאֲרֵינִיתָא ה"ה מְלֵאכָה דַּאֲרֵינִיתָא עי"נ דְּלִיפָא רק ל"ת מדבריהם ונדחית מפני עשה דַּאֲרֵינִיתָא דְּנֹקָא לַעֲשׂוֹת מְלֵאכָה אַחַת עַל יָדוֹ, אָבֵל ב' מְלֵאכּוֹת לֹא, דְּהוּ"ל כב' לאונים דַּאֲרֵינִיתָא דְּלֹא נְדַחָה מִפְּנֵי עֲשֵׂה דַּאֲרֵינִיתָא דְּחִזְקוֹ דְּבְרֵיהֶם פְּדַאֲרֵינִיתָא, וְהָא"ש דַּאֲמַר וְלֹא שְׁנֵי לָךְ בֵּין שְׁבוּת דַּאִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה ע"י יִשְׂרָאֵל דַּאִיפָא עֲשֵׂה וּל"ת מְשֻׁבוּת דְּלִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה רַק אֲמִירָה לְנִכְרֵי דְּלִיפָא רַק אִסּוּר ל"ת, מִי אָמְרִי לִיהּ זִיל חֲיִימָא, הִינּוּ אִם הִי מְצֻנָה לְנִכְרֵי לְהַחֲסֵם וּלְהַבִּיא הִיו ב' אִסּוּרֵי ל"ת מְדַבְרֵיהֶם וְהָיָה דּוּמָה לְהַזָּאָה דַּאִיפָא עֲשֵׂה וּל"ת וְה"ה ב' לֹאנִי ע"י נִכְרֵי דְּלֹא, אָבֵל לֹא אָמְרִי רַק דְּלִינִיתִי מְגוֹ בִּיתַאי וְלִיפָא רַק חַד אִסּוּר נ"ת פנ"ל ע"ד פְּלִפְלָא טְבָא דְּמַחְלָנִי לְשִׁבַח אֲשֶׁר יִשְׁבַּחוּהוּ רַבָּנָן בַּעֲזַה"יִת : עוֹד הִקְשׁוּ תוֹס' וְרֵאשׁוּנִים מֵהָאִי מַעֲשֵׂה שְׁנֵי בִּפ' הַדָּר הָאִי יְנוּקָא דַּאֲשַׁתְּפִיף חֲמִימָא דַּאֲמַר רַבָּא נְשִׁינְלִי לֹאִמְלִי אִם אָמְרָה צְרִיכָה נְחִימִיָּה אַגַּב אָמוֹ ע"י נִכְרֵי נְאִי בַכ"ה ג לְמָה לִי אַגַּב אָמוֹ וְע"כ דְּמְלֵאכָה דַּאֲרֵינִיתָא אִסּוּרָה עי"נ וּמְתַרְצִים דְּבַה"ג לֹא גָרִיס עי"נ וְתוֹף מַעַת לַעַת הֵנִי וְתַמְיָה לִי עַל הָרִי"ף דְּהָיָה לוֹ הַגִּינְסָא עי"נ ש"כ בְּעָרוּבִין וְלֹא הִקְשָׁה קוֹשְׁנִי אֲלִימָתָא זֹאת עַל בַּה"ג וְצ"ע: וּנְלַפְע"ד בְּיִישׁוּב קוֹשְׁנִי זֹו בְּהַקְדִּים מַה דְּקָשָׁה לִי טוּבָא מִמָּה שְׁהַקְשָׁה אַבְיִי עַל רַבָּה מ"ש מֵהַזָּאָה לְרַבָּה לְשִׁיטְתוֹ פְּסָחִים ס"ט ע"א דַּאֲמַר לר"א כְּמוֹ דַּאִין הַזָּאָה דּוּחָה מְשׁוּם דְּגַבְרָא לֹא חֲזִי כֹן אִין מְחַמִּין לְתִינוּק חוֹלָה כְּדִי שְׁיִהְיֶה חֲזִי לְמוֹל דְּהַשְׁתָּא מִיָּהָא לֹא חֲזִי אָבֵל לְבְרִיא מְחִימִי דְּחֲזִי, וְרַבָּא אָמַר גַּם לְבְרִיא לֹא דְּהַפֵּל חוֹלִין אֲצֵל הַמִּילָה עי"ש, וְכְמוֹ דְּלר"א דְּמַכְשִׁירִים דּוּחִים אִפִּי מְלֵאכָה דַּאֲרֵינִיתָא ע"י יִשְׂרָאֵל, הִיכָא דְּגַבְרָא לֹא חֲזִי אִפִּי הַזָּאָה דְּרַבָּנָן אִסּוּר, כֹּן י"ל לְדִידֵן דְּהַזָּאָה אִסּוּר מְשׁוּם דְּגַבְרָא לֹא חֲזִי, וְכ"ש הוּא אִם לר"א לֹא דְּחִי כ"ש לְדִידֵן, וְרַבָּה הַתִּיר לְהַבִּיא חֲמִין עי"נ דְּרַף רַה"ר מְשׁוּם דְּגַבְרָא חֲזִי וְלֹא קָשָׁה מִיָּדִי וְדוּחַק לּוֹמַר דְּתִינוּק חוֹלָה הָיָה דְּלֹא חֲזִי נְעַל אַבְיִי דְּהַקְשָׁה ל"ק לִי דְּלֹא נְחִית לְחַלֵּק בְּכַף כְּמוֹ דְּלֹא יָדַע לְחַלֵּק בֵּין שְׁבוּת דַּאִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה לְשְׁבוּת דְּלִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה, אָבֵל כְּדָחִי לִיהּ הַתְרָצוֹן וְלֹא שְׁנֵי לָךְ וְכו' הוּל"ל טְפִי לְרַבָּה לְשִׁיטְתוֹ דִּישׁ חִילּוּק בֵּין הַזָּאָה לְהַבְּאָת מִים דְּגַבְרָא לֹא חֲזִי וְצ"ע: וְאַחַר שְׁיַמַּת עֵיוֹן מַעַט בְּקוֹשְׁנִיתִי מְצִאתִי יִישׁוּב, בְּשִׁנְבִין עוֹד לְמָה הִקְשָׁה לוֹ מֵהַזָּאָה וְלֹא הִקְשָׁה טְפִי מֵאִיזְמֵל דְּמִילָה עֲצָמָה דַּאִין מוֹצִיאִים הָאִיזְמֵל אִפִּי הוֹצָאָה וְהַעֲבָרָה דְּרַבָּנָן, וּמְצִאתִי קוֹשְׁנִי זֹו בְּמַרְדְּכִי פְּרַאד"מ וְנִדְחַק מְאוֹד עי"ש.

וּנ"ל דְּרַצָּה לְהַקְשׁוֹת טְפִי מְפָסַח דְּמְצֻנָה דְּרַבִּים הִיא הִינּוּ שְׁפָל יִשְׂרָאֵל מְחֻנְיָבִים בָּהּ בְּיוֹמָא דַּאֲלִימָא כְּמַבְאָר בְּרֵא"ש מ"ק דִּיו"ט חֲמוּר מְאַבְּלוּת, וְעֵינִי טו"ז או"ח ס' תרנ"ה וְהַקּוֹשְׁנִי אֲלִימָא יוֹתֵר מְפָסַח מְמַאִיזְמֵל דְּמִילָה, הַגַּם דְּקוֹשְׁנִי מִילָה אֲמִילָה, מ"מ עֲדִיפָא לְהַקְשׁוֹת בְּיוֹתֵר מְפָסַח בַּק"וּח.

וְהָא"ש הַתְרָצוֹן לֹא הִשִּׁיב לוֹ לְרַבָּה לְשִׁיטְתוֹ דְּבַהַזָּאָה גַבְרָא לֹא חֲזִי, וְתִינוּק חֲזִי דְּעֲדִינִי קָשָׁה מֵאִיזְמֵל דְּמִילָה דְּתִינוּק חֲזִי וּמ"מ אִין מוֹצִיאִים אִפִּי הוֹצָאָה דְּרַבָּנָן וְלָכֵן הוֹצָרָף לּוֹמַר וְלֹא שְׁנֵי לָךְ בֵּין שְׁבוּת דַּאִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה וְא"ש עי"י: וְהִגְעֵנוּ לְמָקוֹם יִישׁוּב קוֹשְׁנִי רֵאשׁוּנִים עַל הַבַּה"ג מְדַאֲמַר רַבָּא נְחִימִי אַגַּב אָמוֹ עי"נ וְלֹא הַתִּיר לְחִיִּים לוֹ לְבַדּוֹ, דְּרַבָּא לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דַּס"ל כֹּל תִּינוּק חוֹלָה הוּא אֲצֵל הַמִּילָה וְלֹא חֲזִי וּמוֹדָה לִיהּ לְרַבָּה בְּהָא דְּכָל דְּחֲזִי מוֹתֵר עי"נ אִפִּי לְהַבִּיא אִיזְמֵל דְּרַף רַה"ר, אֲלֵא שְׁחוֹלֵק עִם רַבָּה בְּהָא מְלֵתָא לְהַבִּיא אוֹ לְהַחֲסֵם חֲמִים, רַבָּה לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דַּס"ל דְּתִינוּק בְּרִי חֲזִי וְהוּא הוֹלֵף לְשִׁיטְתוֹ דַּאִינוּ חֲזִי, וְא"ש, וְהוּא יִישׁוּב הַמִּינְשֵׁב דַּעַת, בְּעֲזַרְתָּ חוֹנָן דַּעַת: וְכַד דְּיִיקַתָּ בְּמִלְתִּי דְּבַה"ג תִּשְׁפַח

שְׁכָנִים דְּבָרֵינוּ וְנִתְפָּנֵינוּ לַמ"ש, וְהוּא מֵדַבְּרֵינוּ בְּאִיזְמֵל שְׁנִפְנָם אוֹ שְׁנִפְנָבֵנו דְּמוֹתָר לְתַקְנוּ וְלִהְבִּיאֵנוּ עִי"ג, וּמִבִּיא רֵא"י מֵהֵיא יִנּוּקָא וְכו' לְמָה הִתְחִלִּיף אִיזְמֵל שְׁהִכִּינוּ מֵאֲתָמוּל וְאֲגָנִיב אוֹ נִתְקַלְקַל, בְּאֲשֶׁתְּפִיף חֲמִימָא דְאִיתָא בְּש"ס, וְלֹא כ' הִךְ דִּין עֲצָמוּ בְּיִנּוּקָא דְהִכִּינוּ לוֹ חֲמִין וְנִשְׁתַּפְּכוּ בְּשֶׁבֶת דְּמִבִּיאִים עִי"ג מֵה לִי לְתַקְוֵי אִיזְמֵל אוֹ הִבְאָת מִים מְרֻשׁוֹת הֶרְבִּים עִי"ג וְהוּא דְבָר הַמְתַּמִּיהַ וּבְעֵי יִיָּשׁוּב, אֲלֵא הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁפִתְבְּנוּ בְּיִיָּשׁוּב הַקְּוִשְׁי' חֲזָקָה שְׁעָלֵינוּ מְדָלָא הַתִּיר רְבָא לְהַחִים לִינּוּקָא רַק עִי"ג אִמּוֹ ש"מ דַּס"ל דְּאָסוּר עִי"ג מִטְעַם שְׁפִתְבְּנוּ דְרַבָּא לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דְּתִינּוּק בְּרִי ג"כ לֹא חֲזִי וּמִשׁוּ"ה אָסֵר לְהַחִם לוֹ עִי"ג, וְלִכֵּן לֹא כ' הֵבֵה"ג דִּינוּ בְּאֲשֶׁתְּפִיכוּ הַמִּים דְּלֵהֲלַכְתָּא אָסוּר לְהִבִּיא אוֹ לְהַחִם עִי"ג, לְכֵן הִתְחִלִּיפוּ בְּדִין אַחַר לְתַקְנוּ אִיזְמֵל אוֹ לְהַעֲבִירוּ אַחַר הֶרְחִיצָה שְׁפָכֵר חֲזִי לְמוּלוֹ, וְלִמַּד זֶה מֵאֲשֶׁתְּפִיף חֲמִימָא, דְּהַתִּיר רַבָּה עִי"ג וְהוּא לְשִׁיטְתוֹ דַּס"ל דְּתִינּוּק בְּרִי חֲזִי, וְלֵהֲלַכְתָּא הֵגַם דְּקִי"ל כְּרַבָּא דְּאָסוּר לְהַחִם אוֹ לְהִבִּיא חֲמִין עִי"ג אֲבָל לְהִבִּיא אוֹ לְתַקְנוּ אִיזְמֵל לִיכָּא פְּלִגְוָתָא וְדְבָרֵינוּ מְבִנְיָרִים וּמְנַכְרִים מִתּוֹכֵנוּ שְׁל בַּה"ג: וְהֵלֵא פֶה דְּבָרֵינוּ בְּשִׁיטְתָּ בַּה"ג וּפְתַח עֵינֵיךָ וְרָאָה מ"ש הֶרְמֵב"ם פ"ב מֵהֲלָכוֹת מִיְלָה הֲלָכָה ט' שְׁכַחוּ וְלֹא הִבִּיאֵנוּ סָפִין מַע"ש אוֹמֵר לְנִכְרִי לְהִבִּיא וּבִלְבַד שְׁלֹא יִבִּיא אוֹתוֹ דְּרַבָּא רַה"ר וְכו', וְצ"ל לְמָה לֹא הִעֲתִיק הִךְ דִּינָא דְרַבָּה בְּהַאי יִנּוּקָא דְאֲשֶׁתְּפִיף חֲמִימֵי לְמָה לוֹ לְהַחֲלִיף מִלְתָּא דְרַבָּה שְׁהַתִּיר לְהִבִּיא חֲמִין בְּמִלְתָּא דַּסְפִּין לְהִבִּיאֵנוּ עִי"ג וְצ"ע.

וּלְמ"ש א"ש נִכּוֹן דַּס"ל דְּקִי"ל כְּרַבָּא דְּתִינּוּק לֹא חֲזִי וְאָסוּר לְהִבִּיא חֲמִין עִי"ג הֵגַם דְּלְרַמְב"ם דַּס"ל דְּיִנּוּקָא שְׁבוּת דְּשְׁבוּת מוֹתָר לִיכָּא רֵא"י מְדָלָא הַתִּיר רְבָא לְהַחִם עִי"ג דַּס"ל מִשׁוּם דְּתִינּוּק לֹא חֲזִי לֹא הַתִּירוּ שְׁבוּת דְּשְׁבוּת דְּמִלְאָכָה דְּאוּרִיִּיתָא אִפִּי' חֲזִי אָסוּר, הֵגַם דְּלִיכָּא רֵאָזָה מ"מ הֶרְמֵב"ם מְסַבֵּר עֲצָמוּ הִכִּי ס"ל כִּינּוּ דְהִלְכָה כְּרַבָּא דְּתִינּוּק לֹא חֲזִי אָסוּר לְהַחִם לוֹ: אַחַר כְּתִבִּי כ"ז שְׁהַרְמֵב"ם יֵשׁ לוֹ פ' אַחַר בְּמַעֲשֵׂה דַפ' הִדָּר כְּמִבְּנָאָר בַּה"מ פ"ו מֵהֲלָכוֹת שְׁבֵת הֲלָכָה ט' דְּרַמְב"ם מְפָרֵשׁ דְּהַמַּעֲשֵׂה הִיָּה שְׁלֹא בְּיוֹם הַמִּיְלָה אֲלֵא קוֹדֵם אוֹ אַחֲרֵיהָ וּמִשׁוּם צְעָרָא דִּינּוּקָא הַתִּירוּ עִי"ג וְא"כ נִסְתַּר לְכַאוּרָה מ"ש לְעִיל בְּשִׁיטְתָּ הֶרְמֵב"ם.

אֲבָל לְאַחַר הָעִיּוֹן דְּבָרֵינוּ שְׁרִירִין וְקִיָּמִין, כ' לְכַאוּרָה הִיא גּוּפָא קִשְׂיָא מִנ"ל לְרַמְב"ם לְהַתִּיר שְׁבוּת דְּשְׁבוּת בְּמָקוֹם מְקַצֵּת חוֹלֵי מִשׁוּם דְּמְפָרֵשׁ מַעֲשֵׂה דַפ' הִדָּר שְׁלֹא בְּיוֹם הַמִּיְלָה, דְּלָמָּא מִיָּרִי בְּיוֹם הַמִּיְלָה וּמִשׁוּם מְצוּה אֲבָל עֲדִינִי מִנ"ל לְהַתִּיר בְּמָקוֹם צְעָרָא דִּינּוּקָא, אֲלֵא וְדַאי דַּס"ל לְרַמְב"ם דְּמַעֲשֵׂה דְרַבָּא שְׁהַתִּיר לְהַחִם לוֹ עִי"ג אֲגַב אִמִּי א"א לְפָרֵשׁ מִשׁוּם מְצוּה דְּהָא אִכְתִּי לֹא חֲזִי וְע"כ דְּמִשׁוּם צְעָרָא הַתִּיר רְבָא וְהוֹכִיחַ שְׁפִיר דִּינוּ, וּמְנַכְרַח לַפ"ז בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּלִפִּי דְקִי"ל כְּרַבָּא דְּאִכְתִּי לֹא חֲזִי בְּתִינּוּק דְּהַפֵּל חוֹלִין אֲצֵל מִיְלָה אִפִּי' שְׁבוּת דְּשְׁבוּת ג"כ אֵין מִתִּירִין אִם לֹא מִשׁוּם צְעָרָא דִּינּוּקָא: וַיֵּשׁ לִי לְעֲשׂוֹת סְמוּכִים לְדְבָרֵינוּ מִדְּבָרֵי הֶרְאָב"ד בְּהַשְׁגוֹת דְּמִבִּיא הַה"מ בַּפ"ב מֵהֲלָכוֹת שְׁבֵת הֲלָכָה י"ד ד"ה מְרַחֲצִין וַי"ל וַי"ל שְׁאִין מְחַמְמִין לוֹ חֲמִין חוּץ עִי"ג עַפּוֹ"ם וְכו' וּבְהַדְּיָא גְרַסִּינָן בְּפִסְחִים בֵּין בְּרִיא בֵּין חוּלָה אֵין מְחַמְמִין לוֹ חֲמִין לְהַבְרוּתוֹ לְמִיְלָה עַכ"ל, וְדְבָרֵינוּ תְּמוּהִים לִי מְאוֹד לְפִי דַּס"ל לְהַה"מ בְּכִנּוּנָתוֹ דַּע"י יִשְׂרָאֵל קָאָמֵר דְּאָסוּר לְחַמֵּם לוֹ לְזֶה לֹא הִי' צְרִיף לְהִבִּיא רֵאָזָה דְּאָסוּר ע"י יִשְׂרָאֵל דְּהָא אִפִּי' שְׁבוּת אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְעֲשׂוֹתוֹ, וְשֵׁם קָאֵי לַר"א דְּמִכְשִׁירִין דּוּחִין, דְּאָסוּר לְחַמֵּם מִשׁוּם דְּתִינּוּק לֹא חֲזִי, וְלִדְיוֹן פְּשִׁיטָא

דאָפּי' חזי אָסור דָּהָא מְכַשִּׁירִים אֵינָם דּוֹחִין אֶת הַשְּׁבֵת וְאֵפִי' שְׁבוּת עֵי"י יִשְׂרָאֵל אָסור וּרְאֵיהּ זֹו תְּמוּהָ.

והלח"מ שם כ' דמציא פתוב בגליון ספר א' דמ"ש הרב"ד עי"נ היינו שחכם לעצמו והלח"מ דחה פי' זה ויבואר לפנינו אפי"ה פי מ"ש הגליון נכון הוא: וולדברי הגליון ג"כ קשה מה ראי' מביא מפסחים דאיירי ע"י ישראל ומנ"ל דאסור לחמם עי"נ, ונ"ל דכוננתו דגם עי"נ אסור הגם דרבה ס"ל דמותר להביא אפי' מרה"ר, אנו לא קיי"ל פנותי' משום דתינוק לא חזי ומביא ע"ז ראי' מפסחים דשם מבואר דרבא הכי ס"ל רבה לשיטתו ורבא לשיטתו וכדכתיבנא, והיינו לפמ"ש הלח"מ שם דרבא ד"ד ס"ל כב"הג והשגה שבהלכו' מילה משבשבתא היא עפי"ז יתקנו דברינו בכוננת הרב"ד שבהה"מ ויש לנו סמוכי' לכל מ"ש והבן: ב') שיטת תוס' רי"ף ורמב"ם דלא שרי עי"נ אלא מלאכה דרבנן והאי דאמר רבה גבי האי נזיקא ניייתי ליה חמימא מגו ביתאי דרף פרמלית הנה ונהרי"ף מפרש סוגית הש"ס לפי שיטתו ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה מלאכה דאורייתא קרי ליה מעשה דכתיב לא תעשה כל מלאכה ובין דלית ביה מעשה מלאכה דאורייתא אלא אסור דרבנן, ורשב"א שבת גמגם על פירוש זה דהול"ל לשון ברור ולא שני לך בין מלאכה דאורייתא למלאכה דרבנן, וריטב"א ערובין הוסיף להקשות דהול"ל מי אמרי ליה זיל הביא דרף רה"ר שהוא דאורייתא, וליישוב כ"ז נ"ל דבלא"ה צ"ל לכל הפירושים הרי אפיי' ידע דלא אמר ליה זיל חיים מה לו לומר לו מי אמרי ליה זיל חיים, ונ"ל עפ"י המבואר בשו"ע או"ח סי' תקפ"ה וינצא ממרדכי פ' הדר דנקרי שהביא אתרוג ולולב מחוץ לתחום מותר לצאת בו דליכא למגור שפא יצוה להביא לו דלא יעשה מצוה הבאה בעבירה דהא חפץ ורוצה לעשות מצוה, ונ"ל להוסיף עוד דמותר לרמוז לנקרי שצריך לקבץ פדי שביא לו או לעשות לו מעצמו ועיי' רמ"א סי' ש"ז שאסור לרמוז לנקרי וכ' מג"א דהא אפילו הנקרי עושה מעצמו לצורך ישראל אסור, נראה הא דאסור לרמוז לו אינו עיקר אסור שבות דאסרו חכמים אלא משום גזירה שיצוה לו בפה מלא שיעשה לו, וכמו דלא חיישינן שפא יצוה לו באסור ומותר כשמביא בעצמו משום דליכא למגור שיעשה מצוה הבאה בעבירה ויצוה, כן מותר ג"כ לרמוז לו כשצריך לדבר מצוה כנ"ל: ואומר מעתה דמעשה כף הנה דרבה אמר לימא לנקרי ולייתי וגם רמז לו שייחם מעצמו, והנה להביא המים מרשות לרשות צוה לו בפה מלא, אבל חמום המים לא צוה לו רק רמז לו שצריך ועשה הנקרי מדעתו לצורך ישראל.

והא"ש דהשיב לו לאפיי' שאני שבות דאית ביה מעשה כוננתו מלאכה דאורייתא כמ"ש הרי"ף דיש לפרש כן, והא דל"א אמר מפרש שאני מלאכה דאורייתא ממלאכה דרבנן משום דבאמת עשה הנקרי מלאכה דאורייתא דחיקים מים לצורך ישראל ע"י רמיזותיו והבין מעצמו, לכן אמר בהאי לישנא ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה מלאכה דאורייתא בין שבות דלית ביה מעשה אלא מלאכה דרבנן ובכלל זה דוקא דאית ביה מעשה וצקימת שפתיו ג"כ מעשה הוא שמצוהו על מלאכה דאורייתא, אבל לרמוז שביין מעצמו אין זה מעשה דליכא צקימת שפתיו ואמר בלשון זה שנקלל בו תרתי.

והא"ש נמי דאמר דלא אמר לנקרי זיל אחים היינו דלא אמר ליה זיל חיים אלא שהבין מתוך דבריו בלי אמירה, וזה שרי לדבר מצוה גם במלאכה דאורייתא וא"ש נכון:

ויפתחו לנו בדברינו שערי בינה לבנות הסתור והם השגותיו של הראב"ד דסותרים זה את זה דבהלכו' מילה כ' דאסור לחיים ע"י נכרי, ובהשגה שמביא הה"מ בהלכ' שבת נראה דוקא ע"י ישראל אסור אבל ע"י נכרי שרי ועמד הלח"מ על סתירה זו ומביא בשם גליון דמ"ש בהלכו' שבת ע"י עפ"ם היינו לחמם לעצמו, ויפה השיג הלח"מ שאין זה במשמעות לשונו דע"י נכרי משמע שעל ידינו חמם, והלח"מ הכריע דבהלכ' מילה משבשתא ולא היתה לפני הה"מ, ולא נ"ל דא"כ ע"כ ס"ל לראב"ד דמלאכה דאורייתא ג"כ מותר ע"י"נ דלא פרמב"ם שכ' בהלכות מילה דלהעביר ברה"ר אסור ע"י"נ ומדשתיק ליה הראב"ד שם משמע דמודה לו וסתר שיטתו בהשגה שבהלכות שבת ובנדאי רחוק ודחיק לומר שסמך הראב"ד בהלכו' מילה שדע שיטתו מהשגתו בהלכו' שבת המאונחת להלכות מילה: ונאחזה אני ליישב כ"ז בשנדייק לשון הראב"ד בהשגתו להלכות מילה אשר ז"ל שחמם עפ"ם וכו' אבל לפני המילה לא משכחת ליה אלא שחמם מעצמו ואין אומר לו שחמם מעצמו עכ"ל וצ"ל מ"ש לבסוף שחמם מעצמו ולא כ' שחמם לעצמו גם מה דהדר וכו' ואין אומר לו שחמם מעצמו, שכת יתר היא, וגם מה צ"ל ואין אומר לו הא כבר כתב שחמם מעצמו, ונ"ל דכוננתו דנכרי חמם לדעת ישראל לצרכו ואפ' רמז לו מותר ובלבד שלא יאמר לו לחמם, ודייק בלישנא תחלה כ' שחמם עפ"ם וה"א דוקא פשחמם לעצמו פירש שיחתו וכו' לבסוף ואין אומרים לו היינו שאסור לומר לו מפני שישחמם, שחמם מעצמו היינו שחמם מעצמו לצורך ישראל בלי אמירת פיו אבל הבין מעצמו שצריך וחספז בו פנ"ל ברור בכוננתו: וכן יש לכונן פונתו בהשגה שבה"מ בהלכות שבת שז"ל שאין מחמין לו חמין אלא ע"י עפ"ם היינו שמוותר לרמז לו שייבין שצריכים לחמין וחספז בהם והיינו ע"י עפ"ם שחמם לצרכינו, אבל לא ע"י עקימת פיו ובהלכו' מילה פירש דבריו יותר וקיצר בהלכות שבת וסמך על מ"ש באורה יותר בהלכות מילה ונאמת נכון הדבר לפע"ד.

לפ"ז שיטתו פשיטת הרמב"ם דמלאכה דאורייתא אסור לצוות לנכרי, וגם הרמב"ם ס"ל דמותר לרמז לו להביא מרה"ר או לחמם, ומה שאין מפניש בגמרא אין דרכו לכתוב ויפה שתיקתו של הראב"ד בהלכו' מילה במ"ש הרמב"ם דדרך רה"ר לא יביא ע"י"נ, ועי' היטב: ג) שיטת רבינו יונה שברשב"א שבת פראד"מ ובריטב"א ערויבין דמפירשי ולא שני לה בין שבות דאית ביה מעשה הנזכר ונשתנה גוף הדבר ממה שהיה פגון תיקון פלי וה"ה מבשל, לשבות דלית ביה מעשה הנזכר ולא נשתנה גוף הדבר דליכא רק טלטול בעלמא והדבר שהוציא נשאר כמות שהיה ולא החמירו בו ע"י"נ אפ"ל ברה"ר, ואמר מי אומר מר זיל אחים דאסור משום דנשתנה הדבר מכמות שהיה מתחלה.

ועי' חולין קט"ו ע"א ובתוס' בד"ה חורש בשור ונחמור דמעשה שבת אינו נזכר שנעשה בשבת, צ"ל התם לא נזכר כמו בב"ח, והכא נגד טלטול בעלמא מבשל נזכר ונשתנה יותר. ונראה דלרשב"א נראה עיקר פשיטת מורו ר"י, וכן נראה דלריטב"א נראה לו עיקר שיטה זו דפירושו בפסוגיא מחנור יותר ולא מצאו בה קוש' ודקדוק שהקשו ופקפקו על פ"י בה"ג ורי"ף ז"ל.

והנה ברשב"א אינו מבואר אם מעשה הנזכר גם שבות אסור או דוקא מלאכה דאורייתא, אמנם הריטב"א כ' מפניש דכל מלאכה שיש הנזכר ושנוי אפ"ל מלאכה דרבנן אסור. וצ"ל

הא דאמר רבא נחיימי אגב אמו הא בישול וחימום מלאכה שיש בה שינוי והיכר היא, הטעם משום דלהרבות בשבילו קיל בעצמותו כמ"ש תוס' וראשונים לכן הקילו עי"נ הגם דגיכר או פיון דאין מחמין לתינוק בפ"ע אין נראה לעין שפשביל תינוק מרבה בחימום דאולי צריכה האם כ"כ: ואלו הן פירות הנושרים מביאורנו פי הרחוב ה' לנו לבאר השיטות ולבער כל חמירא, ופרינו בדינים חדשים היוצאים מתוך דברינו יש בהם לקולא ויש בהם לחומרא, ונקיטנא בקצרה, א') שיטת בה"ג דמותר להקל אינמל או להביאו דרך רה"ר עי"נ, ונמצא לו חברים רבינו יהונתן בערויבין ובעל העיטור שפר"ן פראד"מ, ובעה"ע ס"ל גם להדליק נר לסעודת שבת שרי, וזה לא נמצא בבה"ג, ואפשר גם בעה"ע ס"ל פן דוקא לצורך שבת אבל מצוה אחרת לא, והארכתי בזה בתשובה א' ואכ"מ, דאנו עוסקים פה רק במה דשייך לדין מילה בשבת, והעלתי מתוך דברי בה"ג דבעי דוקא שהכין מאתמול אינמל דלא נפגם ונהביאו למקום הראוי להביאו, אבל אם לא הכין בפשיעה או שכח לא שרו ליה, וכן נראה שהיא שיטת הבעל העיטור להדליק נר לסעודת שבת דלא היה אפשר להדליק מע"ש.

ב') עוד העליתי בשיטתו דוקא חד איסור שרי ליה אבל ב' איסורים פגון להביא חמין ולחמם עי"נ, או לתמן אינמל ולהביאו דרך רה"ר דוקא לתמן אינמל ולהביאו דרך רה"ר מותר אבל להחם מים או להביאם דרך רה"ר לא קיי"ל פרבה דהתיר אלא פרבא דאמר נחיימי אגב אמו דתינוק לא חזי, וכל דלא חזי מקודם לא שרי ליה רבנן ומינה דגם לתמן או להביא אינמל לא שרי רק אחר שקבר רחצו אותו במים והוא חזי למולו, וכן יש לדייק מלשון בה"ג דכ' דנגבב או נפגם מקמא מילה רצה לומר סמוך למילה דלא חסר פלום רק מעשה המילה אז מותר לתמן או להביא אחרת עי"נ.

ד') שיטת תוס' רי"ף ורמב"ם דוקא שבות מותר עי"נ אבל מלאכה דאורייתא לא וכן שיטת רמב"ן ור"ן ומרדכי, ולפי מה שישבנו השגותיו של הראב"ד גם הוא ס"ל פשיטת הרי"ף ורמב"ם ה') הרמב"ם כ' מפורש אם שכח וכן הוא לשון המחבר אם לא הביא ס"ל אפי' לא הכין מאתמול ופשע בדבר הזה מ"מ שרי ליה שבות עי"נ, ו') אפשר גם ב' שבותים מותרים עי"נ דלשיטה זו אין לנו ראיה מסוג' ש"ס דב' שבותי' אסורים עי"נ ועי' בהגהות מרדכי שבת פראד"מ.

ז') העליתי מתוך דברי הרמב"ם דנקטינו להלכה פרבא בפסחים דתינוק לא חזי וגם לדין עי"נ לא שרי להביא מים דרך פרמלית פיון דתינוק לא חזי, וכן העליתי מתוך דברי הראב"ד שבה"מ הלכות שבת, ח') עוד העליתי מתוך השגותיו של הראב"ד דמותר לרמז לנכרי כדי שיבין שצריכים לחמין הגם דעושה מלאכה דאורייתא וגם תינוק לא חזי, וכן יצא לנו מפירושו הסוגיא על מכוונה לשיטות אלו, וכן משמע מלשון אגודה שבמג"א ס' של"א וע"פ דברינו מדוקדק אריכת לשונו עי"ש.

ט') שיטת רבינו יונה כל מלאכה שאינה נזכרת ולא יש בה שינוי והוא לטלטל עי"נ שרי אפי' דרך רה"ר דאורייתא ומחמיר מן הצד כל מלאכה הנזכרת אפילו היא מלאכה מדרבנן, אסור חוץ להרבות אגב חולה דשרי: וזאת תורת העולה לדינא מתוך דברינו היא העולה, א') לתמן אינמל עי"נ רובא דמנפר ועמודי הוראה ס"ל דאסור, ומג"א כ' דיש לסמוך במילה על שיטת בה"ג הגם שלא ידענו טעמו ונמוקו מ"מ מאן דמורה ובא

פמותו אין מזחיתים אותו פיון שפכר הורה זקן ומגן הוא לכל החוסים בו, ב' אכל בתנאי שיהי' לו ספין מתקן מאתמול דבה"ג עצמו לא התיר אם לא הנה מתקן מאתמול, ג') להעביר ספין דרף רה"ר יש לנו רבינו יונה ורשב"א וריטב"א דס"ל פיון דליפא אלא טלטול בעלמא שרי אפי' ברה"ר דאורייתא נחזי שיטה זו לצרפה לשיטת בה"ג ורבינו יהונתן ובה"ע ויש לסמוך בטח עליוהו וסמוך לפי לא אירא וכ"זדוקא לתקן או להביא אינמל, אבל להחם מים או להביאם אפילו דרף פרמלית אסור פיון דתינוק לא חזי, וגם לתקן ספין או להעביר אפילו בכרמלית אסור עד בטר דררצו התינוק ומתקן למילה, ד') להביא אינמל דרף פרמלית אפי' הוא פושע שלא הביאו מאתמול למקום הראוי שרי עי"נ לכ"ע ה') הא דשרי להביא אינמל דרף רה"ר או אפי' דרף פרמלית דוקא דליפא מוהל אחר שיש לו ספין שא"צ להביאו מרשות לרשות וכן למג"א לתקן הספין דשרי היינו בדליפא מוהל אחר, אבל בדאיפא אחר שיש לו ספין מתקן או שהוא במקום שא"צ לטלטלו, בשביל מצוה דיליה לא נתיר לתקן או להביא מרשות לרשות אפי' דרף פרמלית.

ובנדון שלנו אם לא הנה מוהל אחר במקומו וסמוך על המג"א הגם דברינו דוקא כשלא הנה ליה לתקוני מאתמול משו"ה אין לתפוס עליו, אבל להיות פי מוהלים אחרים במקומו, ועוד שהנה יכול להעמיד אחר במקומו, הוראתו שהורה מוהל זה שלא בקדושה היתה, ופר"מ נ"י מורה בהלכה, אשריו שלו ככה, וקדוש יאמר לו, ישראל אשר בך אתפאר.

הנלפע"ד כתבתי ופר"מ הג' נ"י ישים עינו ולבו על דברינו אוילי ימצא מרגליות, וה' יראנו נפלאות, ויעשה עמנו לטובה אות, הכ"ד אוה"נ דש"ת. יום ה' ד' דחננקה תרכ"א לפ"ק פ"ב יע"א: ה' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ג לנדוד ברוך יאמר לעומתו, ה"ה י"נ הרבני המופלג מלא וגדוש חרף בע"פ, קולע אל השערה, לוחם מלחמת ה' השערה כש"ת מו"ה דוד גיימאן נ"י מנטורי קרתא דקהילתינו ולע"ע במקרח באדען: יקרתו קבלתי בבישור טוב פי רואה סמני רפואה פן יחזקהו ה' וירפאהו רפואה שלימה לתורתו ולעבודתו, ויראהו תמיד בישועתו, והנה נפשו היפה לשאול הגיע בדבר הלכה למעשה והשעה דוחקת להשיבו מיד בלי עכוב, פי העיכוב מעכב אכילה לו ולאחרים יראים ומדקדקי, לכן הגני בא דרף קצרה כל האפשר ומציע לפניו מה שהעלתה מצודתי בעיון מעט מזעיר וה' יעזור ויצילנו ממכשול: ע"ד אשר לקול קול קולמסו תצילנה שתי אזני פי פונדק ישראל (טראקטער) מבשל בכל שבת ושבת עבור אוכלי שולחנו כמו בחול ויש בין האוכלים מזידים, שוגגים ומנטעים, וראה פר"מ נ"י מ"ש המג"א סי' שי"ח ס"ק ב' דלמי שנתבשל בשבילו דינו כמו הוא עצמו כמו במבטל איסור שאסור נמי לו שנתבטל בשבילו ונכנס ספק בלבו אם תליא במזיד המבשל או תליא במזיד ורצון מי שנתבשל בשבילו, לפע"ד פשוט פיון דלמד המג"א דלמי שנתבשל בשבילו אסור כמו למי שנתבטל בשבילו שביו"ד סי' צ"ט ושם נאמר בטו"ז ס"ק י' בשם מהרש"ל דוקא בידיעתו ובכרצונו של מי שנתבטל בשבילו והפר"ח חולק עליו וכבר הסכים עם המרש"ל הטו"ז ופ"ת ופר"מ ג' וה"נ במבשל בשבת בשביל אחר בידיעתו ורצונו של מי שנתבשל בשבילו תליא מלתא דאיסורא, וכ"ז לפמ"ש המג"א תחלה, אבל למסקנת המג"א דלמי שנתבשל בשבילו מותר לפמ"ש הב"י ביו"ד הטעם דלמי שנתבטל

בשבילו אסור דחיישינן שמא יצוה לעבד או לנכרי וזה ל"ש פאן, ולישראל ל"ח שיצוה שלא ישמע לו, ועיי' פרמ"ג שכ' גם למ"ש הב"י דחיישינן שמא יצוה לישראל לבטל משום דלא משמע לאינשי איסורא, אבל במבטל בשבת בנודאי לא חיישינן דאפי' לעשות איסור דרבנן בשבת לא ישמע לו עיי' בו.

ונקטו האחרונים עיקר כמ"ש המג"א בסוף דבריו ע"פ ב"י הג"ל ועי' באלף רפה ובתוס' שבת ופרמ"ג. ולפום רהיטא נ"ל היכא דמבטל שוגג אומר מותר ומי שנתבטל בשבילו מזיד אסור לזה שנתבטל בשבילו כמו אם מבטל עצמו מזיד ומבטל לעצמו, פיון שהמבטל שוגג יש לחוש שיצוה לו פעם אחר שיבטל בשבילו והמבטל שוגג ואומר מותר יעמוד בשגגתו פ"א, והיה יכול הב"י ביו"ד ליתן טעם דחיישינן שמא יהיה המבטל שוגג וחישינן שיצוה לו מי שנתבטל לו בשבילו פ"א שיבטל בשבילו, אלא דמתרץ בקיצור דחיישינן שיצוה לנכרי ועבד פן נראה לומר ולא ברירא לי.

אבל זה נראה לי פשוט דדוקא במי שמבטל במקרה בשביל אחר גם שהוא לדעתו ורצונו לא חיישי' שמא יצוה לאחר, דלא ישמע לו ולא שכיח, וכ"כ האי לא קנסו, אבל בנדון שלנו שמבטל הפונדק בקביעות מידי שבת בשבתו לאחרים דמקפידין לאכול מבטל ב"י וזה פרנסתו של פונדק זה תמיד בחול ובשבת בנודאי קנסא קנסו רבנן לאלו שנתבטל בשבילם כמו להמבטל עצמו גם כן בשביל זה לא יחדלו מלפשוט דהא אוכלים בשבת עצמו, אנו אין לנו אלא קנס חכמים לאסור למבטל במזיד לעולם דה"ה למי שנתבטל בשבילו בידיעתו ולרצונו כבנדון שלנו דשייך שיצוה לו בפ"א דחל עליו קנס חכמים כנ"ל פשוט: ועוד אני אומר אפי' אחרים שלא נתבטל לדעתם ורצונם או אפילו לאלו שלא נתבטל בשבילם כלל אסור להם לאכול מאותו התבטל שנתבטל בשבת כדי להאכיל לאחרים כדי להרויח בו, והוא עפ"מ ש בהגהת רמ"א סי' צ"ט דמבטל איסור לכתחילה אסור למוכרו לישראל ובש"ך ביאר פנונתו שלא ירויח ע"י מה שמוכרו לישראל ביוקר יותר ממה שהיה מוכרו לנכרי, והפר"ח חולק על דין זה של רמ"א לגמרי פיון שמצריכים לו למכור והוא נתפנון לבטל לעצמו כבר בטלה מחשבתו וקנוס הוא ע"י שצריך למוכרו והפליתי הסכים עם הש"ך ועיי' ב"י או"ח סי' תמ"ח שנתן טעם לשיטת הבעה"ע דחמץ שבטלו ועבר עליו הפסח מותר בהנאה ועיי' בנוב"י קמא האו"ח סי' י"ט והארכתי בכ"ז במק"א וכאן נ"ל פשוט דאפי' הפר"ח מודה דאסור למכור לאחרים דהא סוף מעשה תחלת מחשבתו הנה למכור לאחרים ומשו"ה מבטל כדי למכור לאחרים ופשוט.

לפ"ז אסור לאחרים לקנות ממנו משום לפ"ע דקיי"ל גם באיסור דרבנן איכא לפ"ע, ואפי' ידוע שיקנו ישראלים אחרים ממנו ולא ידעו או לא יחושו לאיסור זה דלפ"ע ולא הו"ל בתרי עברי דנהרי דליכא לפ"ע עיי' במל"מ פ"ד ממלוה ולוה הלכה ב' שכתב בשם תשובו' פני משה היכא דלנה יודע שאם לא ילנה הוא ממנו ילנה לישראל אחר ליכא משום לפ"ע בהאי לנה משום דלא הוי פקאי בתרי עברי דנהרי, והמל"מ חולק עליו דלא דמיא לנזיר עיי"ש מקלמא בטעמא ונסתייע ממתני' דחגיגה, ומש"ס ב"מ פ' איזהו נשך ובתשובה א' הארכתי לדחות ראיותיו וטעמו, ואכ"מ כי בנדון שלנו בלא"ה אינו דומה כ"כ להיכא דלא קאי בתרי עברי דנהרי כי אוילי לא ימצא אחרים הקונים ממנו מאכל

שְׁנֵת־בִּשְׁל בַּיּוֹם שֶׁלִּפְנֵי וְלֹא שְׂכִיחֵי אֵינְשֵׁי דְאֶכְלֵי פְּהַאי, מְלַבֵּד כ"ז גַּם אִם לִיכָא מְשׁוּם לַפ"ע אִיכָא עכ"פ מְשׁוּם מְסִייעַ יְדֵי ע"ע עי"א בְּהֶגְהֵת רַמ"א יו"ד סי' קנ"א וּמ"ש הַש"ף שֶׁמֶתְמוּהָ גַּם מ"ש הַדג"מ נֶשֶׁם דְּבָרָיו נִפְלְאוּ וְהֶאֱרַכְתִּי בְּתִשְׁבָּה א' בְּיִשׁוּב קוֹשְׁיֵית הַש"ף וְכֵאן לְקַצֵּר אֲנִי צְרִיף וְנִקְיִטְנָא בְּקַצְרָה דנ"ל בְּרוּר דמ' שְׁקוּנָה מִפְּוֹדֵק זֶה אַחַר הַשְׁבֹּת גַּם מִי שְׁלֹא נִתְבַּשְׁל עֲבוּרוֹ עוֹשֶׂה אִסּוּר מְסִייעַ יְדֵי ע"ע לכה"פ וַיֵּשׁ לְחוּשׁ גַּם מְשׁוּם לָאו דלפ"ע: ב') וְזֹאת לֹא זֹאת לפר"מ נ"י שְׁמֻסְפֵּק אִם פְּלִיטַת הַפְּלִים שְׁנֵת־בִּשְׁל בְּהֶם בְּשִׁבַּת אוֹסֵר תְּבַשְׁלִיל שְׁנֵת־בִּשְׁל בְּהֶם אַחַר הַשְׁבֹּת.

לְבָאָר דְּבָר זֶה צְרִיף אֲנִי לְהֶאֱרִיף קֶצֶת, הִנֵּה הַטּוֹר יו"ד סי' קי"ג מְבִיא ב' דְּיַעוֹת אִם פְּלִיטַת פְּלֵי שְׁבִישְׁל בּוֹ הַעֲפוּ"ם אִסּוּר כְּמוֹ הַתְּבַשְׁלִיל עֲצָמוֹ, דְּהֶרָא"ש ס"ל דכ"כ הַאי לֹא אִסּוּרוֹ וְרַשְׁבַּ"א ס"ל דְּאִסּוּר, וּבב"י מְבִיא דְר"ן בְּתִשְׁבָּה מְבִיא בְּשֵׁם הָרַא"ה לְהַתִּיר וְנִתְּנוּ טַעַם לְהַתִּירָא דְּכָל עֵיקַר שְׁאִסּוּרוֹ בְּיִשׁוּל עֲפוּ"ם הוּא מְשׁוּם חֲתָנוּת וְזֶה ל"ש בְּבַלְיַעַת פְּלִים, וּכ' הָר"ן דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר מֵאַחַר שְׁהֶגְאוּנִים מִחֲמִירִים, וּבב"י כ' דְּבַתוּה"ב הָאֲרוּךְ ב' דְּאִסּוּר כְּמוֹ שְׁמֻנוּנִית הַגִּיד דְּאִינוּ רַק מְשׁוּם מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וְנִהְגוּ בּוֹ אִסּוּר וּפְלִיטַתוֹ אוֹסֵר ג"כ, וְכֵן פְּחַל וּגְבִינָה שֶׁל גוֹי דְּכָל דְּתִיקוֹן רַבְּנָן פְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא תִּקְנוּ : וְרַא"י זֶה שֶׁל רַשְׁבַּ"א וְדְמִיוֹנוֹ לְשְׁמֻנוּנִית הַגִּיד אִינוּ מְכִיר, דְּשִׂאנִי שְׁמֻנוּנִית הַגִּיד דְּאִסּוּרוֹ מְשׁוּם לְתַא דְּגִיד, וְלִהְיֵי אִסּוּרוֹ גַּם פְּלִיטַתוֹ כְּמוֹ גִיד עֲצָמוֹ, וְשִׂיטַת הַר"א שְׁבַתוֹס' רִישׁ פַּגְה"נ לְפִי דְקִי"ל אֵין בְּגִידִין בְּנו"ט פְּלִיטַת הַשְׁמֻנוּנִית אִינוּ אוֹסֵר יוֹתֵר מִגִּיד עֲצָמוֹ, וְתוֹס' וְרַשְׁבַּ"א חוֹלְקִים עָלָיו מִפְּחַת רַא"י וְסוֹבְרִים דְּפְלִיטַתוֹ אוֹסֵר דְּכִינּוֹן דְּאִסּוּרוֹ מְשׁוּם גִיד עֲשָׂאוּהוּ כְּכָל אִסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ בְּהֶם טַעַם, וּבמק"א אֲמַרְתִּי טַעַם לְשִׁבַּח שְׁאִסּוּרוֹ שְׁמֻנוּנִית בְּנו"ט הֵגַם דְּבִגִּיד עֲצָמוֹ לִיכָא נ"ט עֲפַמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתוּה"ב וּמוֹכָא בְּטוֹר וּב"י סי' ק"י וּכ"כ רַשְׁבַּ"א בִּיבְמוֹת דְּנִהְגוּ אִסּוּר בְּשְׁמֻנוּנִית הַגִּיד מְשׁוּם דְּמַרְאָהוּ כְּמַרְאָה חֻלְבּ וּמְשׁוּם לְתַא דְּחֻלְבּ, וּמְשַׁמְעוֹת ש"ס וְכֵן רֹב כְּכָל הָרַאשׁוּנִים דְּמְשׁוּם לְתַא דְּגִיד אִסּוּרוֹ וּמְסַתְּבַר יוֹתֵר מְלוּמֵר דְּאִסּוּרוֹ מְשׁוּם דְּדוּמָה בְּמַרְאָה לִבְנֵי פְּחַלְבּ וְכִי יֵאָסְרוּ כָּל דְּבָר הַשְׁנוּהָ בְּמַרְאָהוּ לְדְבָר אִסּוּר, וְנִרְאָה דְּוּדַאי עֵיקַר הַטַּעַם שְׁנִיגְהוּ אִסּוּר הוּא מְשׁוּם לְתַא דְּגִיד שְׁדְּבוּק בּוֹ בְּיוֹתֵר יִבּוֹאוּ לְאֶכּוֹל מִן הַגִּיד עֲצָמוֹ אֲלֵא דְמִשׁוּ"ה לֹא הִיָּה פְּלִיטַתוֹ אוֹסֵר יוֹתֵר מִגִּיד עֲצָמוֹ דְּאִין בּוֹ בְּנו"ט, לְזֶה צְרִיכִים לְטַעַמוֹ שֶׁל הַרְשֵׁב"א דְמוֹסִיף כִּינּוֹן דְּדוּמָה וְנִרְאָה כְּחֻלְבּ יִטְעוּ שְׁאִסּוּר מְשׁוּם חֻלְבּ וְאִם נִתִּיר פְּלִיטַתוֹ יִבּוֹאוּ לְטַעוֹת דְּכָל חֻלְבּ פְּלִיטַתוֹ מוֹתֵרַת וְתַצֵּא תִּקְלָה מִחֻמְרָא זֶה שְׁנִיגְהוּ בּוֹ אִסּוּר לְכֵן גְּזָרוּ אֲנָמֵר לְנִהְיֵג אִסּוּר גַּם בְּפְלִיטַתוֹ וּא"ש נִכּוֹן וְשֵׁם בְּאַרְהֵ: לַפ"ז בְּוּדַאי אֵין רַא"י לְרַשְׁבַּ"א לְשִׂיטַתוֹ מְשַׁמְנוּנִית הַגִּיד דְּגַם פְּלִיטַתוֹ אִסּוּר לְבִישׁוּל נְכָרֵי הַתָּם הַנּוֹצְרֵכוּ לְאִסּוּר גַּם פְּלִיטַתוֹ מְשׁוּם חֻלְבּ כמ"ש.

גַּם דְּמִיוֹנוֹ שֶׁל רַשְׁבַּ"א לְכַחַל וּגְבִינָה יֵשׁ לְדַחוֹת דְּשִׂאנִי כְּחַל דְּאִסּוּרוֹ מְשׁוּם חֻלְבּ וְכֵן גְּבִינָה מְשׁוּם תַּעֲרוֹבַת חֻלְבּ הַחֲמִירוֹ בְּשִׁנְיָהֶם לְאִסּוּר גַּם פְּלִיטַתָּם כְּמוֹ חֻלְבּ עֲצָמָה מִשֵּׁא"כ בְּבִשְׁוִלֵי עֲפוּ"ם דְּאִסּוּר חֲדָשׁ הוּא מְשׁוּם חֲתָנוּ וּבְבִלְעוֹ דל"ש מְשׁוּם חֲתָנוּת מנ"ל לְוִמֵר דְּתִקְנוּ פְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא וְאִסּוּרוֹ גַּם הַפְּלִיטָה, כ"ז הִי תְמוּהָ לִי בְּהַשְׁקָפָה רַאשׁוּנָה: עַד שְׁעִינְתִּי בְּתוּה"ב שֶׁל הַרְשֵׁב"א בְּפָנִים וְאוֹתִיּוֹת מִחֲפִימוֹת וְשֵׁם נֶאֱמַר אַחַר שְׁהִבִּיא דְּמִיוֹנוֹת אֵלוֹ כְּמוֹ שְׁמֻנוּנִית וְכַחַל וּגְבִינָה כְּתִבּ וְז"ל אַע"פִּי שְׁלֹא אִסּוּרוֹ בְּיִשְׁוִלֵיהֶן אֲלֵא מְשׁוּם גְּזָרַת בְּנוֹתֵיהֶם לִיכָא לְמִימֵר בְּגִיעוּלֵיהֶן מְשׁוּם חֲתָנוּת אֲלֵא בְּגוֹפֵן מִמֵּשׁ א"כ אִף אֲנוּ נִאֲמַר שְׂאִין לְגְזוֹר מְשׁוּם חֲתָנוּת אֲלֵא בְּאוֹכַל בְּבִיתָם אֲבָל בְּאוֹכַל בְּשִׁדָּה אוֹ בְּבִיתוֹ לֹא

אָסרו, וְלֹא כֵן הוּא, וְטַעַמָּא דְכָל שְׂאֲסָרו כְּעֵין דְּאוֹרְיִיתָא אָסְרו עכ"ל הִנֵּה הִרְגִישׁ הִרְגִישׁ בְּעַצְמוֹ דָּאם נִיזֵל בְּתַר טַעַמָּא שְׁל הָאִסוּר י"ל דְּלֹא אָסְרוּן שְׂאֲסָרוּ שְׂמֻנוּתִית הַגִּיד וּכְחַל וּגְבִינָה כַּמ"ש לְכֵן מְדַמָּה מְלִתָּא לְמִלְתָּא דְּאָסְרוּ בִּישׁוּל נְכָרִי גַם בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אַע"ג דְּלִיפָּא מִשׁוּם חֲתָנוּת, ע"כ צ"ל כִּינּוּן דְּאָסְרוּ עָשׂוּ אוֹתוֹ אִסוּר כְּכֹל אִסוּרִים שְׂאֲסוּרִים בַּכ"מ וְה"נ אוֹסְרֵת פְּלִיטָתוֹ הֵגַם דְּבָטֵל עֵינְקָר הַטַּעַם שִׁמְשׁוּ"ה נִמְנֵו לְאַסוּר דְּהִשְׁוּוּ אִסוּר זֶה לְשִׂאָר אִסוּרִים דְּלֹא נִטְעָה לְהַקְל בְּפְלִיטָת שְׂאָר אִסוּרִים: וְאַחַר הַנְּצָעָה זֶה נִבּוֹא לְגַדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ אִם פְּלִיטָת כְּלִי שְׁנִתְבַּשַׁל בּוֹ בְּשִׁבְת אוֹסְרֵת אוֹ לֹא, לְכַאוּרָה תְּלִיא בְּשִׁיטָת רַא"ה וְרִשְׁבָּ"א בְּבִישׁוּל עַכּו"ם, לְרַא"ה דְּאֶזְלִינוּן בְּבִישׁוּל נְכָרִי בְּתַר טַעַמָּא וְלֹא אָסְרוּ פְּלִיטָתוֹ כִּינּוּן דְּלִיפָּא מִשׁוּם חֲתָנוּת, ה"נ בְּמִבְשַׁל בְּשִׁבְת דְּאָסְרוּ מִשׁוּם קְנָסָא, פְּשוּט דְּקְנָסָא ל"ש בְּפְלִיטָת הַכְּלִי דְּמָה הִנְאָה יֵשׁ לוֹ בְּבִלְוַע שְׁבִכְלִי נִהְפֹּךְ הוּא דַע"י שְׁנִבְלַע בְּכִלִּי הוּא מְפָסִיד מִתְבַּשִּׁילוֹ וְאִינוּ נֹחַח לוֹ כְּלָל, אָבָל לְרִשְׁבָּ"א דַס"ל דְּפְלִיטָת כְּלִי מִבִּישׁוּל נְכָרִי הֵגַם דְּלִיפָּא מִשׁוּם חֲתָנוּת כְּעֵין דְּאוֹרְיִיתָא אָסְרוּ שְׂיָהִיָּה גַם פְּלִיטָת כְּלִים אוֹסְרֵת הַה"נ בְּמִבְשַׁל בְּשִׁבְת אוֹסְרֵת פְּלִיטָת הַכְּלִים כַּמ"ש כֵּן נִרְאָה לְכַאוּרָה: וְיֵשׁ לְחַלְק וְלוֹמַר דְּבִישׁוּל נְכָרִי הִתְחַמְרוּ בְּפְלִיטָת הַכְּלִי כְּעֵין דְּאוֹרְיִיתָא דְּדַמְיָא לְשִׂאָר אִסוּרִים כַּמ"ש רִשְׁבָּ"א בְּתוֹה"ב אָבָל מִבְשַׁל בְּשִׁבְת דְּבִלֹא"ה אִינוּ דוֹמָה לְשִׂאָר אִסוּרִים דְּלֹא אָסְרוּהוּ לְעוֹלָם רַק לְדִידָן' וְא"כ לֹא קְנָסוּהוּ רַק לְאַסוּר לוֹ הַתְּבַשִּׁיל עַצְמוֹ וְלֹא הַפְּלִיטָה דְּאִינוּ נִהְיָה מִמֶּנָּה וְאַפְשָׁר גַּם הִרְשָׁבָ"א מוֹדָה לְהִרְאָ"ה וְהֵבִין: אֲלֵא דְרִשְׁבָּ"א בְּתִשׁוּבָה סִי קַע"ה כ' דְּמִבְשַׁל לְחוּלָה בְּשִׁבְת מוֹתֵר הַכְּלִי אַחַה"ש וְנֶאֱפִי הַתְּבַשִּׁיל עַצְמוֹ מוֹתֵר אִפִּי לר"י הַסְּנִדְלָר, דְּדוֹקָא בְּמִבְשַׁל בְּאִסוּר אָסְרו אָבָל לְחוּלָה מְצוּה לְבַשַׁל וּמוֹתֵר אִפִּי לר"י הַסְּנִדְלָר וְכ"ש לר"י ור"מ, אֵלוּ דְּבָרֵיו ז"ל.

וְצִינּוּ עָלָיו הַמַּג"א רַס"י שִׁי"ח וְכ' דְּמִרְשָׁבָ"א מְשַׁמַּע דְּהַקְדִּירָה ג"כ אָסוּרָה, וְהַמְשַׁמַּעוֹת הוּא מַדְכ' דְּמִבְשַׁל לְחוּלָה הַקְדִּירָה מוֹתֵרָת כִּינּוּן דְּלֹא נִעְשָׂה אִפִּי אִסוּר שׁוּגַג וְנֶאֱפִילוֹ לר"י הַסְּנִדְלָר מוֹתֵר כ"ש לר"מ ור"י, מְשַׁמַּע דוֹקָא מִבְשַׁל לְחוּלָה, אָבָל מִבְשַׁל בְּאִסוּר אָסוּר לַכ"ע אִפִּי לר"מ ור"י, וְנִרְאָה דַל"ל חִילּוּק הַנֶּז"ל אֲשֶׁר רְצִינוּ לְחַלְק בֵּין הַפְּרָקִים וְאֶזְזִיל לְשִׁיטָתוֹ דַס"ל בְּבִישׁוּלֵי עַכּו"ם גַּם פְּלִיטָת הַכְּלִים אוֹסְרֵת דְּכָל דְּתַקוּן כְּעֵין דְּאוֹרְיִיתָא תַקְנוּ וְכִמוֹ כֵּן בְּמִבְשַׁל בְּשִׁבְת, וְהַמְחַבֵּר בִּי"ד סִי קַי"ג כ' כְּלִים שְׁבִישַׁל בְּהֵם עַכּו"ם צָרִיכִים הַכָּשֵׁר וּמִבִּיא דִי"א דַא"צ הַכָּשֵׁר וּבַכ"מ שְׁמַכְבִּיא דִּיעָה רַאשׁוּנָה סְתָם וּשְׁנִינָיָה בְּשֵׁם י"א עֵינְקָר לְהַלְכָה פְּדִיעָה דְּמִבִּיא סְתָם, וְהַב"י בְּבַדָּה"ב כ' דְּרַבּוּ הָאוֹסְרִים עַל הַמְתִירִים, וּלְפַמ"ש דְּפְלִיטָת כְּלִים שְׁנִתְבַּשַׁל בְּהֵם בְּשִׁבְת תְּלִיא בְּשִׁיטוֹת הַנֶּז"ל, מִמִּילָא נִקְטִינוּ גַם בְּכִלִּים שְׁנִתְבַּשַׁל בְּהֵם בְּשִׁבְת לְחוּמָרָא דְּצָרִיכִי הַכָּשֵׁר: אֲמַנָּם כֵּן יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקְל דְּבִאֲמַת בְּתִשׁוּבָת רִשְׁבָּ"א אִינוּ מְפֹרָשׁ דְּפְלִיטָת כְּלִים שְׁנִתְבַּשַׁל בְּהֵם בְּשִׁבְת אָסוּרָה אֲלֵא דְּמְשַׁמַּע לְהַמַּג"א כֵּן מַדְכ' דְּמִבְשַׁל לְחוּלָה מוֹתֵר לר"י הַסְּנִדְלָר וְכ"ש לר"מ ור"י, מְשַׁמַּע אָבָל מִבְשַׁל בְּאִסוּר אָסוּר, וְאַפְשָׁר לְדַחוֹת דְּרַק עַל הֵיתֵר הַתְּבַשִּׁיל קְאִי הִרְשָׁבָ"א אָבָל בְּבִלְוַע אֲפָשָׁר דְּלֹא אָמַר בּוֹ הִרְשָׁבָ"א אִסוּרָא אֲפִילוּ בִישַׁל בְּאִסוּר.

וְעוֹד קְאָמִינָא הֵרִי הַב"י בְּבַדָּה"ב מִבִּיא בְּשֵׁם רִי"ו דְּרוּב פּוֹסְקִים ס"ל לְהַתִּיר הַבְּלוּע מִבִּישׁוּלֵי נְכָרִי, וְהַב"י כ' דְּלֹא דִיבֵר נְכוּנָה בְּזֶה, אַדְרַבָּא רַוב הַפּוֹסְקִי ס"ל פְּרִשְׁבָּ"א לְאִסוּרָא, מִשׁוּ"ה נִקְיֵט בְּחַבּוּרוֹ בְּשׁו"ע לְעֵינְקָר פְּדַעַת הָאוֹסְרִים הֵגַם דְּמִקְלִי דְּרַבְּנָן הִיא, דְּאֶזְזִיל בְּתַר רַוב דִּיעוֹת, וּלְפַמ"ש דִּישׁ לְחַלְק חִילּוּק רַב בֵּין בִּישׁוּלֵי נְכָרִים לְבֵין מִבְשַׁל

בשבת, ואפשר רוב הפוסקים דס"ל בבבבשולי נכרים דאסור מודים להרא"ה בפליטת כלים שנתבשל בהם בשבת, ואין לפנינו מי שאוסר אלא הרשב"א בתשובה הנ"ל וכינון דמילי דרבנן וקנסא הוא נ"ל לסמוך עכ"פ בדיעבד אם כבר ביטל בתוך הכלים בשבת, הגם דנראה מגדולי אחרונים שאחר המג"א דלא נחתו למ"ש ועיי' פרמ"ג ר"סי שי"ח נלפע"ד דהמקיל לא הפסיד: ועלה במחשבה לפני דתבטל שנתבשל בשבת מותר לבטלו אחר השבת לכתחילה דדי לקנסו בעין שלא יאכלנו עד שיערב, ומנא אמיןא לה משיטתו של רבינו יונה שבראש פסחים ל' דס"ל דחמץ לאחה"פ מותר לערב לכתחילה והרא"ש חולק עליו דרבא לא שרי אלא בשנתערב ממילא דהוי ככל שאר איסורי דאם בטלו במזיד אסור, ונ"ל מה דפשיטא לרבינו יונה דמותר לערב לכתחילה מלבד דמסברא פן הוא דדי לקנסו אם לא נתיר לו אלא ע"י תערובת, גם יש לדייק פן מדברי רבא דאמר אח"ז מותר משמע דשרי לגמרי משו"ה ס"ד דש"ס דמותר לגמרי עד דמקשה והא ר"ש קנסא קניס, ומתירן פי קניס בעינא וגם רבא להכי אתכוננו, וצ"ל הא דאמר רבא מותר והא אסור לו עד שיתערב, מזה יש לדייק דמותר דקאמר היינו דבידו להתיר לעצמו דמותר לערבו.

ורא"ש חולק עליו נ"ל לאו מסברא חולק דנודאי יש לחלק בין חמץ אחה"פ לשאר איסורים דסגי לקנסו שלא יאכל עד שיערבו תחילה אלא דנראה לו פן מלשון הש"ס דקאמר פי קניס בעין בתערובת לא קנס, מדלא אמר יותר דמותר לערב ש"מ דאסור לערבו ובתערובות היינו שפבר הוא בתערובות ממילא לא קנס והא דקנס כ"כ משום דהשוו חמץ אחה"פ בדבר זה כמו חמץ לפני זמנו דאסור לערב לכתחילה: לפ"ז מבטל בשבת דאסור משום קנסא גם הרא"ש מודה דמותר לערב לכתחילה דסגי לקנסו שאסור לו עד שיערב תחילה, ומ"ש הרא"ש כמו פל שאר איסורים זה דוקא בחמץ אחה"פ דעשאוהו כלפני זמנו, ועוד חמץ אחה"פ אסור לכ"ע כמ"ש הר"ן ריש פסחים והוכיח פן מרפ"ק דחולין, א"כ דמי לכל שאר איסורים דאסורים לכ"ע, אבל מבטל בשבת דלא אסור לעולם רק למבטל עצמו או למי שנתבשל בשבילו לא דמיא לשאר איסורים ומודה הרא"ש דמותר לערב לכתחילה, ועיי' בש"י יו"ד סי' קי"ג ס"ק כ"א שכ' ואם נתבטל בהם בדיעבד וכו' אבל לכתחילה לא הגם דבבבשולי עכו"ם קיל פמו פת של נכרי דבטיל חד בתרי ס"ל דאסור לערב לכתחילה משום דדומה לשאר איסורים דאסור לכ"ע משא"כ מבטל בשבת, ועוד מבטל בשבת משום קנסא די למקנסו דצריף לבטלו.

והא דבמבטל איסור לכתחילה דאסור ג"כ רק למבטל או למי שנתבטל בשבילו מ"מ לא לישתמיט מי שיתיר לערב ולבטל כל התערובת ונראה לכאורה דאסור, באמת יש לחקור עד"ז ומסברא נראה שהוא אסור כיון שפני זה עצמו קנסוהו מפני שביטל לכתחילה, ורצה לעשות מן האיסור היתר, ונהרי לו מה שרצה לאכול האיסור בתערובות הגם שעכשיו צריף לערב כל התערובת בתרי או בס' מ"מ לא מצאו די לקנוס בכה, משא"כ במבטל בשבת וזה חילוק מובן ועיי': והנני מוסיף והולך דסגי בחד בתרי פמו בחמץ אחה"פ דס"ל לרוב ככל ראשונים חוץ הטור סי' תמ"ז דסגי בחד בתרי וטעמם ונמוקם עמם דסגי לקנסו בזה דאסור לו עד שיהיה מעורב בתרי, וה"נ במבטל בשבת דסגי בקנס זה, ואפי' לשיטת הטור דבעי ס' ועיי' קרבן נתנאל פסחים ל' שכ' דנפקא ליה לטור ממ"ש הרא"ש דהוי ככל איסורים דאין מבטלים לכתחילה משמע לטור דה"ה דבעי ס'

כָּל אִסּוּרִים, י"ל דְּוָקָא בְּחִמּוּן אַחַה"פ דְּאָסוּר לַכ"ע הָיָה כָּל אִסּוּרִים, וְכֵן מְשׁוּם חִמּוּן
לפ"ז עֲשָׂאוּהוּ כָּל אִסּוּרִים אֲבָל בְּמַבְשָׁל בְּשֶׁבֶת גַּם הָרָא"ש מוֹדָה, דְּלִיפָּא טַעַם דְּאִתָּא
בְּחִמּוּן אַחַה"פ דְּלֵא דְמִי לְשַׁאֲרֵי אִסּוּרִים כַּמ"ש.

וְתַמָּה אֲנִי עַל הַפְּרָמ"ג רַס"י שִׁי"ח שֶׁכ' בְּפִשְׁטוּת שְׂבָעֵי ס' דְּחִמּוּר מְבִישׁוּלֵי נְכָרִים וְלֵא
יְדַעְתִּי מִנ"ל לֹא מֵרַב, נִהְפֹּךְ הוּא דִּישׁ לְהַקְל בּוֹ טְפֵי מְטַעְמֵי שְׂפִתְבִּתִּי וְכַנְלַפְע"ד וְכ"ש
דְּאִין לְהַחְמִיר כ"כ בְּפִלִיטַת הַפְּלִים דְּבִלֵּא"ה תְּלִיָּא בְּשִׁטּוֹת אִי פְּלִיטַת פְּלִים אוֹסֵר בְּבִישׁוּל
נְכָרִי וְהַפְּרָמ"ג הַפְּרִיז עַל הַמְּדָה בַּמַּחְכֵּ"ת: וְאַחַר דְּבָרִים הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ נִקְיִטָּא בְּקִצְרָה
דִּינִים הַיּוֹצְאִים לָנוּ מְדָבְרֵינוּ, א' גַּם לְפִי מָה דְּמִשְׁמַע לִיהֵ לַמַּג"א וְשִׁתְּקוּ לִי אַחֲרוֹנִים
הַבָּאִים אַחֲרָיו מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א דְּפִלִיטַת הַפְּלִים אִסּוּרָה וְאוֹסֵרַת הַתְּבָשִׁיל שְׁנִתְּבָשִׁיל
בְּתוֹכָהּ, מ"מ מִן מִן לְמִי שֶׁלֹּא נִתְּבָשִׁיל בְּוִדָּאֵי עֲבוּרָן לְקִנּוּת מִן הַפְּוֹנְדְּקִי מִתְּבָשִׁילִין
שְׁנִתְּבָשִׁלוּ בְּכָלִים אֵלּוּ דְּהָא לֹא נִהְיָה הַפְּוֹנְדְּקִי מְבָלִיעַ שֵׁישׁ בְּכָלִי דְּבִשְׁבִיל זֶה לֹא יִקְנָה
בְּיִקְרָר וְעֵינֵי או"ח ס' ת"ס"ז.

ב') נִרְאֶה דִּישׁ לְהַקְל בְּפִלִיטַת הַפְּלִים אִפִּי לְמַבְשָׁל עֲצָמוֹ מְטַעְמֵי שְׂפִתְבִּתִּי דְּרוּב אוֹ כ"ע
מוֹדִים דְּפִלִיטָה זוֹ מְוַתֵּר וְעַכ"פ בְּדִיעַבְדֵּי שְׂפָבָר נִתְּבָשִׁיל דִּישׁ לְהַתִּיר הַתְּבָשִׁיל, כְּעֵין פְּלִי
שֶׁאֵב"י דְּהַפְּלִי אִסּוּר וְהַתְּבָשִׁיל מְוַתֵּר וְעֵינֵי בַּהַג"א שִׁילְהֵי ע"ז פִּינּוֹן דְּכָלִי אִסּוּר שׁוּב ל"ש
שְׂבִישׁוּל בּוֹ.

ג') תְּבָשִׁיל שְׁנִתְּבָשִׁיל בְּשֶׁבֶת נ"ל דְּמִן מְוַתֵּר לְעָרְבוֹ לְכַתְּחִילָה וְסָגִי בְּבִישׁוּל חַד בְּתָרֵי כַּנ"ל
לְהַלְכָה וְלִמְעַשָּׂה לֹא סָמַךְ לְבִי לְהַקְל נֶגְדֵי גְדוּלֵי הָאֲחֲרוֹנֵי רַק לְעֵנִין פְּלִיטַת פְּלִי דְּמִן מְוַתֵּר
לְבָשִׁיל בְּקִצְרָה לְכַתְּחִילָה חַד בְּתָרֵי וְכ"ש בְּכָלִי שְׂדָרְכּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּיִתְרָה מְחַד בְּתָרֵי
דְּאִיפָּא נְמִי שִׁיטַת רְשָׁב"א דְּמִן מְוַתֵּר לְבָשִׁיל לְכַתְּחִילָה בְּכָל אִסּוּרִים אִפִּי דְּאוֹרְיִיתָא, הַגַּם
דְּלֵה לְכַתָּא לֹא נִקְטִינּוּ כְּוִתְּנֵי מ"מ חֲזִי לְצִרּוּפֵי פָּאוֹ, וְיִצְאָנוּ גַּם יְדֵי תְּשׁוּבַת רְשָׁב"א לְדַעַת
הַמַּג"א, וְעֵינֵי כְּעֵין זֶה בַּב"מ ס' ו' סְעִיף י"ז.

הַנְּלַפְע"ד לְפִי רַהֲטָא הַנְּצַעְתִּי לְפָנֵי מַע"כ י"נ וְנִדּוּד יְבוּא עַד הָרָאשׁ לְמִשְׁקַל בְּמִאֲזָנֵי
שְׁכָלוֹ וְעֵינֵי לְנוֹכַח יְבִיטוּ הַבְּטָה לְטוֹבָה בַּמ"ש, וְאִם יִמְצָא כִּי יֵשׁ בְּפִלִיטָה זוֹ שְׂפִלְטָתָהּ
קוּלְמָסִי בְּמִשְׁכָּל הָרָאשׁוֹן לְפַקְפֵּק יוֹדֵעֵנִי וְיִהְיֶה הַנְּשַׁאֲרֵי לְפִלִיטָה גְדוּלָה, הַכ"ד אוֹה"נ
מְבָרְכוֹ בְּבִרְכַת רְפוּאָה שְׁלֵמָה, וְיָשׁוּב לְבֵיתוֹ בְּרִיא אוּלָם לְלִמּוֹד תּוֹרַת ה' תְּמִימָה.

פ"ב יוֹם ב' פ' רֵאָה תִּדִּי"ר לַפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׂמוּאֵל בְּנֵימִין ב"הַג מַהֲרַמ"ס זצ"ל:
תְּשׁוּבָה נָא יוֹצֵר הָרִים, יִצִּיל עַמּוֹ מְמַצְרִים, בֵּין הַמְּצָרִים, וּבְתוֹכָם מַעֲלַת תְּלִמִּידֵי חֲבִיבֵי
הָרַב הַמְּוֹפְלָג מוֹרַג חֲרוּץ בַּע"פ עֲדָנֵי הָעֲצָנֵי מְלֵא בְּרַכַּת ה' צְדִיק וְיִשָּׁר כַּש"ת מו"ה
אֲבָרְהָם בְּרֵאדִי נ"י בְּשֶׁבֶת תַּחֲכֻמוֹנֵי בַק"ק קְלִינּוּאֵרְדִּיין יַע"א חֲתָן הַגַּאב"ד דְּשָׁם נ"י:
זֶה שְׁבוּעוֹת שְׁתֵּים קַבְלִיתִי מִכְּתָבוֹ אַחַר זְמַן זְמָנִים טוֹבָא אֲשֶׁר לֹא שְׁמַעְתִּי קוֹל קוֹן קוֹלְמָסוֹ
לְהוֹדִיעֵנִי מַעֲמָדוֹ וְשִׁקִּידָתוֹ עַל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר בַּל"ס עוֹדְנָו מַחְזִיק בְּתוֹמָתוֹ, וְכִי שׁוֹקֵד הוּא
עַל הַתּוֹרָה וְהַעֲבֹדָה בְּעִיּוֹן וַיִּגִּיעָה כֵּן יֵהִי ה' אֱלֹקָיו עִמּוֹ וְאֱלֹקֵי אֲבָרְהָם בְּעֶזְרוֹ: וְהִנֵּה לֹא
נִעְלַם מִתְּלִמִּידֵי ש' כִּי עֲצוּמוֹת טְרָדוֹתֵי מְכָל צַד לְכֵן אִיחָרְתִּי מְלָבוֹא בְּתְּשׁוּבָה עַד הַיּוֹם,
וְנִקְיִטָּא בְּקִצְרָה ע"ד הַחֲוֹמָשִׁים אֲשֶׁר חֲדָשִׁים מְקֻרָב נְדָפְסוּ, וְהַמְּדָפִיס הַתְּחַפֵּם לְהַקְל עַל
הַקּוּרָא וְהַדְּפִיסֵהּ קָרִי בְּפָנִים, וְהַכְּתִיב הַצִּיג לְבַדְּנָה בְּגִלְיוֹן הַתְּחַתּוֹן לְמַעַן יְרוּץ הַקּוּרָא בּוֹ
וְהַתְּעוֹרֵר מֵעֲלָתוֹ נ"י כִּי לֹא טוֹב עֲשָׂה לְשָׁנוֹת מְכַתִּיב לְקָרִי וְנִפְשׁוּ בְּשִׂאֲלָתוֹ אִם יוֹצְאִים

בקריאת ההפטרָה בְּחֻמְשֵׁים אֱלוֹ, וְהִנֵּה עֵינָיו שֹׁפֵר חֲזוּ בְּמִקְוֹמוֹת הָרְאוּיִם לְעֵנֵן זֶה וְאַנִּי
אֲבָאָר קִצֵּת יוֹתֵר, וְאַגְלֶה דַּעְתִּי הָעֲנִיָּה בְּקִצְרָה, בְּשׁו"ע יו"ד ס' ער"ה סְעִיף ו' כ' מְלָה
שֶׁהוּא קָרִי וְכֹתֵב בְּקִרְיָאָתָהּ פְּסוּל, וְנִרְאֶה דְהוּי פְּחָסֵר אוֹת אוֹ תִּיבָה וְגַרְע מִיָּנִיָּה דְשִׁינָּה
וְכ' קָרִי בְּמִקְוֹם פְּתִיב, וְה"ה בְּנִבְיָאִים אֲסוּר לְכַתְּבָה קָרִי בְּמִקְוֹם פְּתִיב כִּי בְּקִבְלָה שֶׁפָּדָה
נִקְרָא וְכָף נִכְתָּב וְהוֹאִיל שֶׁאֵין כּוֹתְבִין מְדִינָא רַק נְבִיא שְׁלָם כ"ש שֶׁלֹּא לְכַתְּבוּ חֲסֵר
וְלִשְׁנוֹת קָרִי בְּמִקְוֹם פְּתִיב שֶׁפְּרָשָׁה זֹה שֶׁפּוֹתֵב שִׁינָּה וְחֲסֵר בָּהּ וּבְנוּדָאֵי זֶה הַמְדַפְּסִים שֶׁלֹּא
כְּדִין עֲשֶׂה דְמָה שֶׁכ' הַפְּתִיב בְּגִלְיוֹן אֵין זֶה מְמַלֵּא הַחֲסָרוֹן דְהִכְתִּיב בְּגִלְיוֹן כְּלָא נִכְתָּב הוּא
עֵינִי ב"י יו"ד ס' רע"ו: וְלְעֵנֵן לְקִרוֹת בּוּ בְּצִיבּוּר, הִנֵּה הָא דְקוֹרְאִים בְּסִפְרָא דְאִפְטָרְתָא
מְבֹאָר בְּש"ס שֶׁהִתִּירוּ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' הִפְרוּ תוֹרְתָהּ דֵּא"א לְצִיבּוּר לְכַתְּבָה כְּנִלְהָ,
וּבמג"א ס' רפ"ד בְּשֵׁם לְבוּשׁ צְנוּחַ עַל שֶׁקוֹרְאִים בְּחֻמְשֵׁים בְּדַפּוּס דְבְּעֵינֵן בּוּ כָּל דִּינֵי
ס"ת וט"ז כ' דְאִשְׁתַּמִּיטְתִּי לְלִפְנֵי ש"ס פ' הַנִּזְקִין מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה' הִתִּירוּ, וּבמח"כ
הַטו"ז לֹא כִּינּוֹן יָפָה בְּכּוֹנוֹת הַלְבוּשׁ דְלֹא הִי נִעְלָם מִמֶּנּוּ סְנִיָּא זֹה אֱלֹא דס"ל הַגַּם
שֶׁהוֹצֵרְכוּ לְהִתִּיר לְכַתְּבָה מִקְצָתוֹ וְלְקִרוֹת בּוּ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לֵה', אֲבָל מִשׁוּם זֶה לֹא
אָמְרוּ כִּינּוֹן דְהוֹתֵר דְבָר זֶה הוֹתֵר הַפֶּל, וּבְנוּדָאֵי בְּעֵי לְכּוֹתְבוּ כְּמוֹ שֶׁכּוֹתְבִין ס"ת וּמַגְלַת
אֲסֵתֵר, וְהמג"א הֵבִין יָפָה כְּנוֹנוֹת הַלְבוּשׁ, אֱלֹא שֶׁחֹלַק עַל גּוּף הַדִּין וְסוּמָה עַל אוֹתָם
שִׁיטוֹת דס"ל דְלֹא בְּעֵי גְוִילִין וְלֹא שֶׁאָר דִּינִים וְדַפּוּס פְּכַתִּיבָה וְהַעֲלָה לְפִי שִׁיטוֹת דְעַכְשָׁיו
אֲסוּר לְכַתְּבָה כִּינּוֹן דְהַדְפּוּס שְׁכִיחַ בְּזַמְנֵינוּ, וְלְדַבְּרֵי כִּינּוֹן דְשְׁכִיחַ טוֹבָא נְבִיאִים שְׁלָם לֹא
נִכּוֹן לְקִרוֹת בְּחֻמְשֵׁים שֶׁנִּדְפְּסָה הַהִפְטָרָה מִכָּל סִדְרָא לְבַד וְכ"כ בְּאַלְיָה רַבָּה וְעֵינִי מַחְצִית
הַשְּׁקָל אֲבָל אֵין מְדַקְדָּקִים בְּזֶה גַם בְּבַהמ"ד שֶׁל אַמ"ו מֵאוֹה"ג זצ"ל נִקְרָאָה הַהִפְטָרָה
תְּמִיד כְּנֶהְגּוּ בְּכ"מ מִתּוֹךְ הַחֻמְשֵׁים, וּמִנְהֵגֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הִיא וְע"כ צ"ל כִּינּוֹן שֶׁהִתִּירוּ
הַדְּבָר מִשׁוּם שֶׁאֵז לֹא הִי אֲפֹשֶׁר שׁוּב לֹא חֲזַר הַדְּבָר לְאִסּוּרוֹ גַם עַכְשָׁיו כְּשֶׁאֲפֹשֶׁר, וְגַם
בִּימֵיהֶם לֹא הִי אֵי אֲפֹשֶׁר לְכָל הַצִּיבּוּר לְכַתְּבָה נְבִיא שְׁלָם, וּמִשְׁמַע דְלְכָל צִיבּוּר הִתִּירוּ,
וְכִינּוֹן שֶׁהִתִּירוּ דְבָר א' שֶׁאֵין צָרִיף שְׁלָם כס"ת אֵין מְדַקְדָּקִים שׁוּב בְּשׁוּם דְבָר שֶׁפּוֹסְלִים
בְּכַתִּיבָה וְכַדְעַת הַטו"ז, וְלִכּוֹן גַּם בְּחֻמְשֵׁים הַנְּדַפְּסִים מְחַדֵּשׁ אֵין לְהַרְעִישׁ עַל הַקּוֹרָא בְּהֶם
הַגַּם שֶׁהַמְדַפְּסִים שֶׁלֹּא כְּדִין עֲשֶׂה כמ"ש, וְעוֹד הָא רַבּוּ שִׁיטוֹת הַמְקִילִים לְקִרוֹת בְּסִפְרָא פְּסוּל
וְעֵינִי ב"י יו"ד ס' רע"ט, וְלְקִרוֹת הַהִפְטָרָה שֶׁעַכְשָׁיו אֵינּוּ אֱלֹא מְנַהֵג אֲפֹשֶׁר כ"ע מוֹדִים
וְאֲפֹשֶׁר אִפִּי לְכַתְּחִילָה לְכּוֹן אֵין לְדַקְדָּק כ"כ בְּכ"ז פנ"ל, וְעֵינִי או"ח ס' תר"צ סְעִיף ג':
וְהִנֵּה מַעֲלַת תְּלִמִּידֵי י"ג נִי הֵבִיא לָנוּ מ"ש ב"י או"ח רס"י מ"ט שֶׁנִּתְּנָה טַעַם דְדַבְּרִים
שֶׁבְּכַתֵּב א"א רִשְׁאֵי לְאַמְרָם בַּע"פ דְאִכָּא מִיְלֵי טוֹבָא דְמִדְרָשׁ מְחַסְרֵי וּיְתִירוֹת וּקְרִי
וְלֹא פְתִיב וְדַכּוֹנוֹתִי, וּפְשִׁיטָא לִיהַ לְתַלְמִידֵי דְטַעַם וְאִסּוּר זֶה שִׁינָּה גַם בְּנ"ף, אֲמַנְם בְּתוֹס'
תְּמוּרָה י"ד ע"ב מְבֹאָר דְדוֹקָא תּוֹרָה א"א רִשְׁאֵי לְאִנּוּרָו בַּע"פ אֲבָל נ"ף שְׁרִי וְלַטַּעַם
ב"י צ"ל דְבַנְּ"ף לִיכָא קְפִידָא כ"כ בְּדַרְשׁוֹת חֲסֵרוֹת וּקְרִי וְכַתִּיב רַק בְּתוֹרַת מִשְׁהָ, אֱלֹא
מִתִּירוּץ שְׁנֵי שְׁל תוֹס' שֶׁם דְמַחְלַק בֵּין בְּצִיבּוּר וּבֵין בְּיַחֲזִיד נִרְאֶה דל"ל טַעַמָא דב"י, דל"ב ב"י
מ"ש צִיבּוּר וּמ"ש יַחֲזִיד, וְכֵן נִרְאֶה מֵרֵאשׁוֹנִים שֶׁמְבִיא הַב"י דְנִכְנְסוּ לְחֻלְק בֵּין מְגָרִיס
גְרִיסִין וְעוֹד חִילּוּקִים אֲחֵרִים שֶׁמְבִיא ב"י מְכוּלָם נִרְאֶה דל"ל בְּטַעַם הָאִסּוּר כמ"ש הַב"י
וּמֵהִתִּימָא עַל הַב"י שֶׁכ' בְּרִישׁ הַסִּי סְבָרָא זֹה מְדַנְּפֵשׁ וְלֹא הִרְגִישׁ שֶׁמְכָל הָרֵאשׁוֹנִים אֱלוֹ
שֶׁמְבִיא אַח"כ לֹא נִרְאֶה כֵּן, אֲבָל מְצִאתִי לוֹ לְהַב"י חֲבֵר הָרִיטְבָ"א גִּיטִין פ' הַנִּזְקִין שֶׁם:
וְהָלּוּם רְאִיתִי לְאַבָּא מֵאוֹה"ג זצ"ל בַּח"ס יו"ד ס' רנ"ד שֶׁהִמְצִיא ע"פ טַעַמוֹ שֶׁל הַב"י

עוד טעם לשבח דמשו"ה אין פותבין מגילה מגילה פיון דדרשינו סמוכין ובמנפנה לכ"ע דרשינו, ועפ"ז יצא לדון דוקא להתלמד מתוכו אסור אבל כל שלא להתלמד מותר עיי"ש : והנה הגם פי הראיתי לדעת פי רוב ראשונים לא ס"ל טעמו של הב"י מ"מ י"ל היינו דוקא באיסור דא"א רשאי לאומרו בע"פ לית להו טעם זה, אבל הא דאין פותבין מגילה י"ל דס"ל פהנ"ל, אלא דצ"ל למה אין פותבין אלא נביא שלם, הכי גם בנביאים דורשים סמיכת הפרשיות, דבר זה לא שמענו מעולם, ודברי קדשו נפלאו ממנו פעת: והנה מה דהעלה לחלק דוקא פדי להתלמד מתוך המגילה אסור לכתוב מבואר בש"ס יבמות ספ"ב והלקחא כמ"ז וכ"רש"י שם דוקא לכתוב שיהי' פמגילה ללמוד מתוכה אסור עיי"ש, ובאמת פי' רש"י אינו מוכרח די"ל דהלקחא כמ"ז משום דכותבין מגילה, ונ"ל דמשם יצא לר"י דהלקחא פותבין מגילה ופוסק פסתמא דש"ס יבמות הנ"ל, אבל הרמב"ם דפוסק אין פותבין מגילה ע"כ דמפרש כפי' רש"י שם, ותמה אני שלא הביא אבא מאוה"ג זצ"ל סוגיא דיבמות דמבואר פן לפי' רש"י ושיטת הרמב"ם: אלא דפי' רש"י צל"ע מדמקשה ש"ס בפ' הנזקין מגם היא עשיתה טבלא על רבה דאמר אין פותבין, להנ"ל לק"מ דדוקא לכתוב להתלמד אסור אבל טבלא דלא הי' רק להעתיק מותר וצ"ע: ונ"ל ליישב בפשפוש הא דקאמר שם מ"ט מפני שאין פותבין וצ"ל מה הקשה ומה השיב לו מפני, ועיי' רש"י וגליון ש"ס דפוס שמיד, ונ"ל עפ"י הנ"ל לפי דס"ל להמקשן ביבמות דלעולם אין פותבין אפי' שלא להתלמד א"כ האיסור במעשה הפתיכה בעצמה דלעולם אין פותבין אפי' להניח, אבל למ"ז דדוקא להתלמד והיינו פשמתפנין ליחד מגילה זו להתלמד מתוכה כס"ת זה אסור אבל הפתיכה עצמה אין בה איסור, ובמחשבתו תליא מלתא, וזה ששאלו לו מ"ט אין פותבין לתינוק להתלמד אם האיסור משום הפתיכה עצמה ואפי' שלא להתלמד אסור, או האיסור מפני שכותב ללמד לתינוק דוקא ומשו"ה אין פותבין לתינוק פיון שלא יוכל ללמד מתוכו, אבל מעשה הפתיכה' שלא בכונה פדי ללמד אין בה איסור, והשיב לו מפני שאין פותבין, היינו שהאיסור מצד הפתיכה עצמה ולא מפני שמיוחדת להתלמד ולעולם אין פותבין אפי' לרשות פנ"ל והוא פי' נכון: והא"ש דמקשה ש"ס מטבלא לרבה דאמר מפני שאין פותבין והאיסור הפתיכה עצמה וקשיא מטבלא וא"ש פנ"ל, אלא דקשה לי מש"ס יומא דמוכח ממתני' דאף היא עשיתה טבלא ש"מ פותבין מגילה לתינוק להתלמד ש"מ ושם לא מיייתי לדרבה וקשה מנ"ל דלהתלמד מותר דלמא דוקא טבלא מותר דלא היתה להתלמד אבל לכתוב פדי להתלמד הוא דאסור וצ"ע: וליישוב גם זה נ"ל בפשאומר דוודאי אין לנו לכנוס בחילוקים מעצמינו בין להתלמד או שלא להתלמד, שאין לנו למדרש טעמא דאיסורא כמ"ש אאמ"ו מאוה"ג זצ"ל בח"ס ולהקל עפ"ז שלא להתלמד, והיינו דוקא למ"ד תורה חתומה ניתנה, ופי' רש"י משה לא כ' עד לבסוף וכתוב לקוח ס"ת כולה ומשם ילפינו דאסור לכתוב, ואין לנו פח למדרש טעמא דאיסורא משום דרשת סמוכים ולהקל היכא דהוי שלא להתלמד דמנ"ל הא, אבל אי תורה מגילה מגילה ניתנה גם לנו הי' מותר לכתוב, אלא דאסור פיון דאדבק אדבק ואיסור זה אינו מפורש ואינו אסור אלא מסכרת עצמינו ומסכרא יש לחלק ולומר דאיסור זה הוא רק משום קפידיא דדרשת סמוכים וזה שייך דוקא פשכותב ללמוד מתוכה אסור להפריד בין הדבקים למדרש סמוכים אבל שלא ללמוד מתוכו אין סכרא לאסור פנ"ל, והא"ש ש"ס יבמות דהמקשן ס"ל תורה חתומה ניתנה ולכן גם שלא להתלמד

אסור, והלכתא כמ"ז דקיי"ל מגילה מגילה ניתנה לכו פל שלא להתלמד מותר, וא"ש ש"ס דיומא ג"כ דה"ק ש"מ פותבין מה תאמר ללמוד הוא דאסור, וטבלא שאני שאינה ללמוד וע"כ צ"ל מגילה מגילה ניתנה וקשאי לרשב"ל דס"ל חתומה ניתנה פנ"ל וא"ש הפל, אלא דעדיין פי' רש"י ביבמות דכ' דקיי"ל חתומה ניתנה ומחלק בין ללמוד וגם בפ' הגניזקין לא פי' בדרבה מפני שאין כמו שפירשתי אין מנושב עפ"י דברינו פמוכן וצ"ע: וארוח לו בדברינו ליישב עוד קושני' דנתקשו ביה על הרמב"ם דפסק אין פותבין מגילה הגם דלא אפשר ובאפטרותא פסק דכותבין וע"כ הטעם משום דלא אפשר, ולפמ"ש י"ל הא דאסור לכתוב אפטרותא וצריף לכתוב ס"א שלם הוא למ"ד תורה חתומה ניתנה ולא כ' משה רק ספר שלם פן אנו למדים ממנו שלא לכתוב רק ספר שלם של גביאים, אבל אי מגיל' ניתנה רק דבס"ת אסור לכתוב מגילה משום פיון דאדבק והיינו משום דיש למדרש בו סמוכים וטעם זה ל"ש בגביאים, ורבה ור"י דאסרו באפטרותא, ומסיק הש"ס ולא היא שרי למקרי וכו' הפל אי חתומה ניתנה ורבה הכי ס"ל, אבל הרמב"ם פסק דאין פותבין מגילה משום דאדבק ודוקא להתלמד אסור כבש"ס יבמות ספ"ב ואפ"י בלא אפשר אסור, אבל הפטרה מותר מה"ד אפי' אפשר פנ"ל: ולפי דנקטינו עיקר פרמב"ם דאין פותבין מגילה כמבואר ביו"ד סי' רפ"א ואפטרותא פותבין כמ"ש דמותר מצד הדין דכותבין מגילה ובס"ת אסור משום מדרש סמוכים וזה ל"ש בגביאים, לפ"ז לא התירו שום דבר בהפטרותא משום עת לעשות לה', דדינא פה הוא, א"כ פל שאר פסולים באפטרותא כגון שגלגה בחסר ויתיר באותו מקצת שפותר או שאר דיני פתיבה פיוצא בו אין יוצאין ביה בקריאתה, וכן לשיטת הרי"ף דפוסק פותבין מגילה ולתני' הראשון של הרא"ש גיטין דס"ל מגילה מגילה ניתנה ול"ל פיון דאדבק אדבק, לשיטתו לא התירו שום דבר באפטרותא והניחו על עיקר הדין ממילא פל הפסולים שפוסלים בס"ת פוסלים בו ואסור לקרות בו אלא שאפשר דבהפטרותא יש להקל ולסמוך על מאן דס"ל דמותר לקרות בספר פסול כדכתיבנא לעיל ולדינא עדין צ"ע: יצאתי קצת מענין לענין באותו ענין לאשר ידעתי נפש תלמידי שבהיותו יוצק מים ע"י שתה לצמאו דברינו הכ"ד אוה"נ דוש"ת.

פ"ב עש"ק ה' מ"א תרי"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנזמין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל:תשובה נב בטור או"ח סי' רמ"ט והלכתא מתענה ומשלים פ"א אם ירצה ישלים, והב"י מביא שכן שיטת המרדכי ס"פ בפל מערבין ורא"ש ספ"ק דתענית והגה"מ, ודלא כראב"י ורוקח שפותרו שצריף להשלים, ובמהרש"ל מביא בשם תוס' שאנ"ז שחולק על תוס' מפת קושני' מדקאמר רבי א"א מודה לי בת"ב שחל בא' בשבת שמפסיק מבע"י, והתם ע"כ דחייב קאמר דהקא צ"ל דחייב להשלים קאמר עכ"ל, ונלפע"ד ליישב קושני' זו עפמ"ש מהרש"א דתוס' הוכיח דר"י רשאי להשלים קאמר דאי חייב קאמר ת"ק שאמר אינו משלים היינו שרשאי שלא להשלים, איף מקשה ליה ר"י מת"ב שחל בא' בשבת דמפסיק למ"ש תוס' הא דמפסיק משום דא"א לכונן תחלת הלילה ומשו"ה צריף להפסיק מבע"י אלא ע"כ דת"ק שאינו רשאי להשלים ור"י ס"ל דרשאי להשלים אלו דבריו ז"ל, לפ"ז לק"מ קושני' תוס' שאנ"ז דלדידן ניתקא הא דחייב להפסיק משום דאינו יודע לכונן תחלת הלילה, אבל לת"ק דס"ל דאסור להשלים קשה: וליישב ראית מהרש"א דלא תקשה על שיטות הסוברים דר"י חייב קאמר ות"ק רשות קאמר, נ"ל

בְּשִׁנְבִין לְמָאן דַּס"ל רְשׁוּת אִי ת"ק אִי ר"י, מִמ"נ אִי ס"ל דְּאָסוּר לְכַנּוּס לְשַׁבֵּת כְּשֶׁהוּא
מְעֻנָּה לְמָה יֵהִי רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהַשְׁלִים, וְאִי ס"ל דְּלִיכָא אִיסוּר לְמָה יֵהִי רְשׁוּת לֹא שְׁלֵא
לְהַשְׁלִים וּמ"ש בְּחֹל דְּצָרִיף לְהַשְׁלִים, וּנ"ל דַּס"ל דְּאָם רְשׁוּת לְאָכּוּל לִיכָא עֵינױ כ"כ
כְּמוֹ אִם אֵינוֹ רְשׁוּת דְּאֵינוֹ דּוּמָה מִי שְׁיֵשׁ לֹא פִת בְּסִלּוֹ לְמִי שְׁאֵין לֹא כְּדָמַר רַב מָאן הָוִי
לְיוֹמָא, וּמִשׁו"ה גְּדוּל הַמְּצָנָה וְעוֹשָׂה מְמִי שׂא"מ וְעוֹשָׂה וּכְיוּצָא בּוֹ דְּבָרִים הֶרְבֵּה זֶהוּ
טַעְמָא דְּמָאן דַּס"ל רְשׁוּת, וְאִי ת"ק חוֹב קְאָמַר שְׁלֵא לְהַשְׁלִים ס"ל הֵגַם אִם יֵהִי רְשׁוּת
בְּיָדוֹ לְאָכּוּל לִיכָא עֵינױ כ"כ מ"מ בְּנוֹדָאֵי עֵינױ הוּא וְגַם עֵינױ כְּזוֹ אָסוּרָה וּמָאן דַּס"ל
רְשׁוּת סוּבְּרָא אִם נָתַן לֹא רְשׁוּת אֵינוֹ מְעֻנָּה כ"כ כְּמוֹ אִם אֵינוֹ רְשׁוּת, וְלְעֵינױ כְּזוֹ כְּשֶׁרְשׁוּת
לְאָכּוּל אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ וּבִקְהָא פְּלִיגִי כְּנ"ל לְהַסְבִּיר בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת, לִפ"ו לְשִׁיטוֹת הַסּוּבְּרִים
דַּר"י חוֹב לְהַשְׁלִים קְאָמַר וּת"ק דְּרְשׁוּת לְהַשְׁלִים וְגַם שְׁלֵא לְהַשְׁלִים מִדַּס"ל דְּרְשׁוּת ע"כ
דַּס"ל דְּאִיכָא אִיסוּר לְהִיּוֹת מְעֻנָּה כָּל כִּי הָאֵי כְּשֶׁאֵינוֹ רְשׁוּת לְאָכּוּל, וְשִׁפִּיר מְקַשָּׁה לֹא
מִעַת"ב שְׁחַל בְּשַׁבֵּת דְּצָרִיף לְהַפְסִיק מִבְּע"י וְכִינּוֹן שְׁצָרִיף הוּא מְעֻנָּה בְּיוֹתֵר וְהָא ס"ל
דַּמִּשׁו"ה רְשׁוּת שְׁלֵא לְהַשְׁלִים שְׁלֵא יֵהִי מְעֻנָּה כ"כ, וְאִיף מְחִיבֵי לִיָּה לְהַפְסִיק הֵגַם
שְׁהוּא מְחַשֵּׁשׁ יוֹם הַתְּעֻנִּית שְׁלֵא חֲרִיּוֹ דַּא"י לְכּוּנּוֹן, הָא אֵינוֹ רְשׁוּת לְהִיּוֹת מְעֻנָּה כ"כ וַא"ש:
וַיֵּשׁ לְהִבִּין בְּזֶה מְלִתָּא דְּתַמּוּהָ אִיף ס"ד דַּר"י לְדַמּוּת הָא שְׁלֵא לְכַנּוּס בְּשַׁבֵּת כְּשֶׁהוּא מְעֻנָּה
אַחַר שְׁלֵא אָכַל וְשָׁתָה כָּל הַיּוֹם לְהַפְסִיקָה בְּתַר דְּאָכַל כָּל הַיּוֹם, וְלִמ"ש יֵשׁ לֹא דְמִיּוֹן דַּת"ק
ס"ל דְּתַלְיָא הָעֵינְקָר אִם רְשׁוּת אִם אֵינוֹ רְשׁוּת דְּעֵינױ גְּדוּלָּה הִיא לְאָדָם כְּשֶׁאֵינוֹ רְשׁוּת
לְאָכּוּל, וְהַקְּשָׁה לֹא מִדְּמַפְסִיקִין בְּשַׁבֵּת גַּם אַחֲרֵי אָכְלוֹ וְשָׁתָה אִיכָא עֵינױ בְּמָה שְׁאֵין רְשׁוּת
לְאָכּוּל, וְאָמְרוּ לֹא דַּמ"מ אֵינוֹ דּוּמָה אִם אָכַל וְשָׁתָה כ"הִי לִיכָא עֵינױ כ"כ בְּמָה שְׁאֵינוֹ
רְשׁוּת לְאָכּוּל, אָבַל כְּשֶׁלֵּא אָבַל כַּה"י וְאֵינוֹ רְשׁוּת אִיכָא עֵינױ בְּיוֹתֵר הֶרְבֵּה דְּאִיכָא תַּרְתִּי
עֵנױים וַא"ש נְכוּן: וַיֵּשׁ לִי רַאִי מְהִימְנָא לְשִׁיטָה זוֹ דַּת"ק רְשׁוּת קְאָמַר מְמִילָא ר"י חוֹב
לְהַשְׁלִים קְאָמַר מְהִיא מְעַשָּׂה דַּר"ע דְּמַבִּיא ר"י וְאָמַר לֹא מְפַנֵּי שְׁהִי תָאב אֱלָא כְּדִי
לְהוֹרוֹת הִלְכָה לְתַלְמִידִים, וְאִי ת"ק חוֹבָה קְאָמַר גַּם שְׁלֵא לְהוֹרוֹת הִלְכָה הָא מְחֻנְיִב
לְאָכּוּל דְּאָסוּר לְהַשְׁלִים, וְאִי תִימָא דְּנֻקָא כְּשֶׁתָּאב אָסוּר לְהַשְׁלִים דְּהוּא מְעֻנָּה בְּיוֹתֵר אָבַל
כְּשֶׁאֵינוֹ תָאב רְשׁוּת לְהַשְׁלִים דַּא"כ יֵהִי מְמִילָא מְחֻנְיִב לְהַשְׁלִים כִּינּוֹן שְׁאֵינוֹ מְעֻנָּה לְמָה
לֹא יִשְׁלִים וְאִיף הוֹרָה הִלְכָה שְׁאֵינוֹ כְּהִלְכָה, וְע"כ צ"ל דְּלִיכָא חִילּוּק בֵּין תָּאב לְאֵינוֹ תָּאב
דְּגַם כְּשֶׁאֵינוֹ תָּאב מ"מ מְעֻנָּה הוּא שְׁלֵא אָכַל כִּי וְקָשָׁה הָא הוֹצֵרָה לְאָכּוּל דְּאָסוּר לְהַשְׁלִים
ש"מ דַּת"ק רְשׁוּת קְאָמַר וּר"י ע"כ חוֹב לְהַשְׁלִים קְאָמַר וּלְהַסּוּבְּרִים דַּר"י רְשׁוּת וּת"ק
חוֹב קְאָמַר צ"ע: וְאַחַר הָעֵינױ עָלָה בְּיָדֵי לִינְיָשׁב שִׁיטָה זוֹ עַפ"י מַה שְׁאָמְרֵנוּ בְּסַמוּף טַעְמָא
דַּמ"ד רְשׁוּת דַּע"י מַה שְׁיֵשׁ רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְאָכּוּל לִיכָא עֵינױ כ"כ וּכְשֶׁאֵינוֹ רְשׁוּת יֵשׁ עֵינױ
יּוֹתֵר, וִי"ל כְּשֶׁהוּא תָּאב לְאָכּוּל וְהוּא מְעֻנָּה הֶרְבֵּה כְּשֶׁאֵינוֹ אוֹכַל ס"ל לַת"ק דְּאֵינוֹ רְשׁוּת
לְהַשְׁלִים, דְּלֹא סָגִי בְּשִׁנְאָמַר דְּאֵינוֹ צָרִיף מ"מ מְעֻנָּה הוּא שְׁתָּאב לְאָכּוּל וּמְעַנָּה עֲצָמוֹ
שְׁלֵא לְאָכּוּל, אָבַל אִם אֵינוֹ תָּאב לִיכָא עֵינױ כ"כ כְּשֶׁהוּא רְשׁוּת לְאָכּוּל כְּשִׁרְצָה, אָבַל
יֵהִי חִיּוּב עָלָיו שְׁלֵא לְאָכּוּל זֶה עֲצָמוֹ יִגְרַם לֹא שְׁיֵהִי תָּאב וְחוֹשֵׁק לְאָכּוּל כִּינּוֹן שְׁאֵין לֹא פִת
בְּסִלּוֹ לְכֹן רְשׁוּת נְתוּנָה לֹא אִם רוּצָה לְאָכּוּל יֵאָכַל וְכִינּוֹן שְׁאֵינוֹ תָּאב לְאָכּוּל וְרְשׁוּת לְאָכּוּל
לִיכָא עֵינױ, וְהַא"ש דַּר"ע לֹא הִי תָּאב מ"מ רְשׁוּת לְאָכּוּל דְּאָם תָּאמַר שְׁאֵינוֹ רְשׁוּת אִיכָא
עֵינױ, וּלְהַרְאוֹת הִלְכָה זוֹ אָבַל בְּפַנֵּי תַלְמִידִים שְׁיִדְעוּ גַם כְּשֶׁאֵינוֹ תָּאב רְשׁוּת שְׁלֵא
לְהַשְׁלִים, אָבַל בְּפַנֵּי עֲצָמוֹ לֹא הִי אוֹכַל דְּרְשׁוּת לְהַשְׁלִים כְּשֶׁאֵינוֹ תָּאב, וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף מְנָא

יָדְעוּ שְׂאֵינוּ תָּאֵב וּמ"מ רְשָׁאֵי שְׁלֵא לְהַשְׁלִים, מְדַאֲכַל בִּיצָה מְגוּלְגֵלֶת בְּלֹא מְלַח שְׂאֵין דְּרָף לְאֶכְלוּ הַיֶּאֱכָל טַפֵּל בְּלִי מְלַח, כ"ש אַחַר הַתְּעִנִּית בְּזַה הַרְאָה לְתַלְמִידִים שְׂאֵינוּ תָּאֵב אֶלֶּא לְהַרְאוֹת לָהֶם הַלְכָה דְּרְשָׁאֵי אֶכְל בְּפִנְיָהֶם וּא"ש, וּמוּבָן ג"כ הָא דְהַקְשָׁה ר"י מְדַפּוּסָק בְּשַׁבָּת וּמְדַמָּה לְהַדְדִי נִכְנָס לְשַׁבָּת לִיּוֹצָא מְשַׁבָּת, וּלמ"ש א"ש גַּם לְשִׁיטָה זוּ ע"ד שְׁפַתְכֵנוּ לְעֵיל פִּינּוֹן דר"ע אֶכְל הַגַּם שְׁלֵא תָּאֵב לְאֶכְלוֹ וְאֵינוּ מְעוֹנָה כ"כ ש"מ דְּשָׂרִי לְאֶכְלוֹ מִשׁו"ה דָּאֵם לֹא יְהִי רְשָׁאֵי גַם שְׂאֵינוּ תָּאֵב מְעוֹנָה ע"י מַה שְׂאֵינוּ רְשָׁאֵי וְשִׁפִּיר מְקַשָּׁה מְדַמְפָּסִיק בְּשַׁבָּת פִּינּוֹן שְׂאֵינוּ רְשָׁאֵי מְעוֹנָה הוּא, וְהַשִּׁיב לוֹ דְּאֵינוּ דוֹמָה אִם לֹא אֶכְל כַּה"י גַּם שְׂאֵינוּ תָּאֵב בְּצִירוֹף שְׂאֵינוּ רְשָׁאֵי מְעוֹנָה הוּא, מִשָּׂא"כ כְּשֹׂאֲכָל כַּה"י וּבִטְנֵנוּ מְלֹא דְלֹא נִרְגַּשׁ לוֹ כ"כ כְּשֹׂאֵינוּ רְשָׁאֵי לְאֶכְלוֹ וּא"ש הַפֵּל עַל נִכּוֹן בְּעִזְרַת הַחוּנּוֹן דַּעַת: וְיֵשׁ לִי רְאִיָּה אַחֲרַת דַּת"ק חוֹבָה קְאָמַר מְדַמְקָשָׁה מר"א בַּר צְדוּקָה דְּבָדוּרוֹ שֶׁל ר"ג ג"כ לֹא עֵבִיד כַּר"ג מְדַאֲמַר בַּת"ב שְׁנִדְחָה הַתְּעַנְנוּ וְלֹא הַשְׁלַמְנוּ הָא בְּכָל ת"ב הַשְׁלִימוּ וְכו' ש"מ דְּלֹא עֵבְדוּ בְּדוּרוֹ שֶׁל ר"ג כַּר"ג אֶלֶּא כַּר"י וְאֵי ר"ג רְשׁוֹת קְאָמַר דֵּא"צ לְהַשְׁלִים לַק"מ דְּכָל הַשְּׁנִים רְצוּ לְהַשְׁלִים הַשְּׁלִימוּ רְצוּ לֹא הַשְּׁלִימוּ כַּע"ש וְעִי"ט, אֶבְל בַּת"ב שְׁנִדְחָה הַתְּעַנְנוּ וְלֹא הַשְּׁלִימוּ פְּנֻלָם מִצַּד הַדִּין כְּבִשְׁבָּת וִיו"ט, ש"מ דַּר"ג חוֹבָה קְאָמַר שְׁלֵא לְהַשְׁלִים וְצ"ע עַל הַסּוּבָרִים דַּר"ג רְשׁוֹת אָמַר, וְלִינִישׁב נ"ל עַפ"י מ"ש הַמְרַדְכֵי אֵי רְשׁוֹת לְהַשְׁלִים מ"מ מְצוּהָ שְׁלֵא לְהַשְׁלִים שְׁלֵא יִכְנָס מְעוֹנָה וּר"י אֶכְל וְלֹא הַשְׁלִים מַה"ט, וִי"ל דְּקוֹשְׁיַת הַמְקַשֵּׁן מְדַאֲמַר וְלֹא הַשְׁלַמְנוּ מִשְׁמַע בְּכָל הַשְּׁנִים הַשְּׁלִימוּ פְּנֻלָם וְאֵי ס"ל כַּר"ג הַגַּם דְּרְשׁוֹת הוּא לְהַשְׁלִים, מ"מ לֹא הִי לָהֶם לְהַשְׁלִים, וּבְנוֹדָאֵי הִי רַאב"צ מְהַדְרָ שְׁלֵא יְהִי מְעוֹנָה בִּיו"ט שְׁלוֹ אֵי לָאוּ מִשׁוּם דַּס"ל כַּר"י וְגַם בֵּימֵי ר"ג עֵבְדוּ כַּר"י דְּצָרִיף לְהַשְׁלִים: וּמְצָאנוּ בְּדַבְרֵינוּ יִישׁוּב לְקוֹשְׁיַת מְהַרְשָׁ"א דַּהִי יָכוֹל לְדַיִּיק מִמַּתְנֵי מְדַאֲמַר ר"מ מוֹדָה ר"ג דְּאֵין מְשַׁלְמִין הִיָּינוּ בַּחֲנוּפָה וּפּוֹרִים, אֶבְל בְּעָרְב דִּידְהוּ מְשַׁלְמִי נְעַד דְּלֹא יָדַע שְׂאֵנִי יו"ט דְּרַבְּנָן קָשָׁה מַר"ג עֲצָמוּ, וְלְדַבְרֵינוּ לַק"מ דְּבַפּוֹרִים וּר"ח עֲצָמוּ אֲסוּר לְהַשְׁלִים, אֶבְל בְּעָרְב דִּידְהוּ רְשָׁאֵי לְהַשְׁלִים, אֶבְל מַר"א ב"צ מְקַשָּׁה שִׁפִּיר מְדַאֲמַר הַתְּעַנְנוּ וְלֹא הַשְׁלַמְנוּ אֶבְל בְּכָל הַשְּׁנִים הַשְּׁלִימוּ פְּנֻלָם וְגַם הוּא בְּכָל מְקַשָּׁה שִׁפִּיר דְּהָא מְצוּהָ שְׁלֵא לְהַשְׁלִים הַגַּם דְּרְשָׁאֵי לְהַשְׁלִים וְע"כ דַּכַּר"י ס"ל וּא"ש: וּמְקָמוֹם שְׁהַקְשֵׁנוּ לְשִׁיטָה זוּ יֵשׁ לְהַרְאוֹת פְּנִים לָהּ, דָּאֵי ר"ג חוֹבָה וּר"י רְשׁוֹת קְאָמַר קָשָׁה אֵיף דַּיִיק מַר"א ב"צ דַּכַּר"י ס"ל עַדִּינִי קָשָׁה גִּיהִי דְּרְשׁוֹת לְהַשְׁלִים מ"מ מְצוּהָ שְׁלֵא לְהַשְׁלִים וְאֵיף הַשְּׁלִימוּ פְּנֻלָם בְּכָל שְׁנָה, ש"מ דַּר"ג רְשׁוֹת וּר"י חוֹבָה קְאָמַר וְהוֹכִיחַ שִׁפִּיר דַּכַּר"י ס"ל דְּחוּב לְהַשְׁלִים: וְלִינִישׁב קוֹשְׁיַת מְהַרְשָׁ"א וְקוֹשְׁיַת דִּידִי לְהַסּוּבָרִים דַּר"י רְשָׁאֵי קְאָמַר וּר"ג מְחַיִּיב שְׁלֵא לְהַשְׁלִים נ"ל ג"כ ע"ד הַנְּ"ל, דְּבִאֲמַת אֵין מְפּוֹרָשׁ אֵי ר"ג חוּב וּר"י רְשׁוֹת קְאָמַר אוּ אֵיפְכָא, לְכֵן לֹא הַקְשָׁה מַר"ג עֲצָמוּ דִּי"ל דַּר"ג רְשׁוֹת קְאָמַר וּלְק"מ כַּמ"ש אֶבְל מַרַאב"צ מְקַשָּׁה שִׁפִּיר דַּהוּ"ל לְהַחְמִיר שְׁלֵא לְהַשְׁלִים וְע"כ כַּר"י ס"ל וְהִיָּינוּ דַּר"י ס"ל חוּב לְהַשְׁלִים וְלְכֵן הַתְּעַנְנוּ פְּנֻלָם, וְכ"ז צ"ל עַד דְּלֹא יָדַעְנוּ דְּשָׂאֵנִי יו"ט דְּדַבְרֵיהֶם אֶבְל לְאֲמַת דְּמַתְרַץ שְׂאֵנִי יו"ט דְּדַבְרֵיהֶם י"ל ר"ג חוֹבָה וּר"י רְשׁוֹת קְאָמַר דְּכֵן מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן בְּעַל הַאֲבַעֲיָ מַהוּ לְאֲשַׁלּוּמֵי מְשַׁמַּע אֵי מוֹתַר לְהַשְׁלִים וְכ"כ הָאֲגוּדָה דְּמִזָּה מְשַׁמַּע לִיהִי דַּר"י רְשׁוֹת קְאָמַר כ"ז לְאֲמַת, אֶבְל שְׁקָלָא וְטְרִיָּא בְּש"ס א"ש דִּי"ל ר"ג רְשׁוֹת קְאָמַר וּר"י חוֹבָה וְעִינִי: וְיֵשׁ לִי רַאִי מְהִימְנָא לְשִׁיטַת רֹב רַאשׁוֹנִים דַּר"ג חוֹבָה וּר"י רְשׁוֹת קְאָמַר מְדַמְתְּרַץ בְּדוּרוֹ שֶׁל ר"ג עֵבִיד כַּר"ג וְלֹא הַשְּׁלִימוּ וְאֵי ר"ג רְשׁוֹת קְאָמַר וְאֵי בְּעֵי מְשַׁלִּים וְלַר"י חוֹבָה לְהַשְׁלִים, אֵיף מְפִנִי

כבודו של ר"ג לא השלימו הא גם לר"ג ליפא איסור ולר"י איסור הוא פשאינו משלים
ולמה לא השלימו פינן דלר"ג ג"כ פשהשלימו לא עשו איסור, ש"מ דלר"ג איסורא הוא
להשלים ולר"י רשאי ואינו מחוייב להשלים, ונפיר מפני כבודו של ר"ג הצריכו שלא
להשלים פינן דלדידן איסורא הוא פשהשלים ולר"י ליפא איסור אם אינו משלים, וזו
ראי מכרחת: ומ"מ אין לתפוס על שיטות הסוכרים דר"ג רשות ור"י חובה, די"ל עכמ"ש
לעיל דמאן דס"ל רשות מודה שלא יכנס לשפת מעונה אלא דכל שרשאי לאכול אינו
מעונה כ"כ, לפ"ז ל"ק כ"כ איך עבדו כר"ג ולא השלימו, הא לר"י צריף ולר"ג עכ"פ
רשאי להשלים, והי' להם להשלים פינן דלר"ג עכ"פ לא עביד איסורא, ולהנ"ל א"ש
דאם נאמר דחייבים להשלים גם לר"ג איפא איסור פינן שאינו רשאי איפא עינוי ביותר,
והוצרכו ע"כ להורות כר"ג דרשאי שלא להשלים וא"ש עיי' מ"מ הגם שמצאנו יישוב
לקושיותנו מ"מ נראה עיקר פרוכ השיטו' דר"י רשות קאמר דאי חובה הגם לר"ג
פשונאמר דחייב להשלים איפא איסור כמ"ש מ"מ קשה וכי משום כבודו של ר"ג יעשו
איסור פינן דהלכה כר"י, ועיי' חולין פ' השוחט ל"ז ע"ב דלא אמרו בה לא איסור ולא
היתר משום כבודו של רשב"ג ורבנן התם שאני דלא התירו דבר האסור אלא שלא
פרסמו האיסור ועוד דשם ספיקא הוא אם הלכה פרשב"ג או פרבנן לשיטת הרמב"ם
ולהפוסקים פרבנן החמירו משום כבודו דרשב"ג ועיי' יש"ש שם, אבל להתיר האסור
להלכה בנודאי משום כבודו דר"ג הוא תמוה וע"כ דר"י רשות קאמר, והיינו אי אין
הלכה כר"ג אבל אי הלכה כר"ג לא מוכח דר"ג חובה קאמר כמוכח ואתי שפיר דברינו
דלעיל פד ס"ד להוכיח דראב"ז ס"ל כר"י והיינו דר"י חובה קאמר דאל"ה לא הי'
ראב"ז משלים וע"כ הא דעבדו כר"ג לאו משום כבודא אלא משום דהלכה כמותו וראב"ז
ס"ל כר"י וי"ל שפיר ר"ג רשות ור"י חובה ועיי' היטב: המורם מדברינו דנקטינן פשיטת
רוב ראשוני דמותר להשלים אבל א"צ להשלים והראנו פנים מסבירות מן הסוגיא
פשיטות אלו וגם לשיטת המרדכי בשם הר"ז צ"הגם שרשאי להשלים מ"מ מצוה שלא
להשלים, ולפי היןצא מתוף דברינו אפשר דוקא כשתאב לאכול אבל פשאינו תאב אפשר
דליפא מצוה שלא להשלים, ומ"ש הרא"ש פינן שרשאי להשלים מי שמקבל עליו תענית
סתם וכל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית צריף להשלים פינן שרשאי, לפמ"ש
דמאן דס"ל רשאי היינו אם יהי' אסור לאכול יש לו עינוי גדולה, ועיי' דשרי ליה ליפא
עינוי כ"כ, ממילא מי שמקבל עליו תענית אם נחייבהו להשלים מעונה ביותר ומודה ר"י
דאסור להיות מעונה כ"כ נאפי' קיבל עליו תענית מפני רש להשלים אסור להשלים וא"א
לקיים נדרו, פן הי' נלפע"ד לולי דרא"ש לא כ' פן וצ"ע הנלפע"ד כתבתי פה פ"ב יום
ד' ו' מ"א תר"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה נג את
חג המצות תחוג בדיעות וברוב שמחות תלמידי בני רחמי מחמד לפי הרבני האברה
מופלג בתורה ונראה אוצר נחמד חרוץ ושנון כש"ת מו"ה יעקב עקיבא סופר נ"י
לאוי"ט: שמחתי בני בשורותיה החביבים לי ולעשות לה ק"ר ושמחת יו"ט הבעל"ט
אחזתי בעטי ע"ס מהיר להשיבה מהר על קושיתך הבאה באחרונה במכתבך על הטורי
אבן בר"ה י"ב ע"ב בפלוגתא דר"א ור"י אי בתשרי או בניסן עתידין לינאל והקשה
לשאול מברייטא ערובין מ"ו האומר הריני נזיר ביום שפן דוד בא מותר לשותות
בשבתות וי"ט ואסור כ"י החול למה יהי' אסור כל השנה הא אין פן דוד בא אלא או

בְּנִיּוֹן אוֹ בְּתוֹשָׁרִי לְכָל מֵר כְּדָאִית לִיָּהּ, וְהַעֲלֵה דֵיִשׁ ב' זְמַנִּים לְבִיאַת ב"ד אוֹ בְּעַתּוֹ אוֹ
אַחִישָׁנָה, וְהַקְשֵׁה עוֹד הָא מִשְׁמַע דְּבִיּוֹ"ט שְׁל ר"ה אוֹ בְּלִיל שְׁמוֹרִים יְבוֹא וְאִיךָ אֶפְשָׁר הָא
אִין אֲלֵיָּהּ בָּא בַע"ש וּבַעִיּוֹ"ט כְּבָש"ס עֲרוּבִין שְׁם דְּקָאֵמֵר מִשׁו"ה מְוֹתֵר בְּשַׁבָּתוֹת וִיּוֹ"ט
מִשׁוּם דְּאִין אֲלֵיָּהּ בָּא בַע"ש וּבַעִיּוֹ"ט, וְכ' דִּזְהָ שְׁמֹנְבְּטָח לְהֵם לִישְׁרָאֵל שְׁאִין אֲלֵיָּהּ בָּא
בַע"ש וּבַעִיּוֹ"ט דְּנֹקָא אִם יְהִי אַחִישָׁנָה, אָבָל כְּשִׁיגִיעַ הָעֵת לֹא יַעֲכֹב ה' הַגְּאֹלָה מִשׁו"ה
אִפִּי לֹא זְכוּ תִּהְיִי הַגְּאֹלָה אֱלוֹ דְּבְרִיּוֹ"ל וְהַקְשֵׁה לָהּ עָלֵיו וְעַל דְּבְרִיּוֹ מִשְׁ"ס פְּסָחִים כ"ג
מְוֹבְטָח לְהֵם לִישְׁרָאֵל שְׁאִין אֲלֵיָּהּ בָּא וְכּו' וְהָא שְׁם קָאִי בַעִיּוֹ"ט שְׁל פְּסַח מוֹכַח דְּאִפִּי
בְּעַתּוֹ לֹא יְבֹא בַע"ש וּבַעִיּוֹ"ט אֱלוֹ דְּבְרִיָּהּ וְיִפְהָ הַקְשִׁי וְלֹא יִדְעָתִי לִישָׁב וּבִלֵּא"ה דְּבְרִיּוֹ
דְּחֻקִּי בִּמְח"כ לֹמֵר דְּהַבְּטָחָה לֹא הָנִי אֲלֵא אִם יְהִי אַחִישָׁנָה, וְמָה שְׁהַקְשֵׁה לְעַצְמִי שְׁם
א"כ בִּיּוֹ"ט שְׁל ר"ה אוֹ פְּסַח יְהִי אָסוּר לְשַׁתּוֹת שְׁמָא יְהִי בְּעַתּוֹ וְיְבוֹא אֲלֵיָּהּ מַעִיּוֹ"ט
הַנְּכוֹן כִּמ"ש דְּבְרִיָּתָא כִּר"א וּבְלִיל שְׁמוֹרִים יְבֹא וְאִיָּרִי שְׁנֵדֵר בְּיוֹם וַא"ל לֹא לְבוֹא, אָבָל
מ"ש שְׁמָא כְּבָר בָּא בְּלִילָהּ וְלֹא נִזְדַּע כְּבָש"ס עֲרוּבִין וְנִכְנַס שְׁם בְּפִלְפוּל רְחוּק שְׁאִינוּ לְפִי
כְּבוֹדוֹ, וְהִי כְּהַעֲלַמַת עֵינַן מִמְּנֹו מ"ש הָרִיטְבָּ"א בְּעֲרוּבִין דְּאִם נִדְרַ בְּיוֹם שְׁפָא וְכְבָר בָּא
עַל זֶה לֹא נִדְרַ אֲלֵא כְּשִׁיבֹא אוֹ רְאוּי לְבוֹא מִשְׁעַת נִדְרוֹ וְאִילָךְ וְעַפ"ז א"ש דְּבְרִיּוֹ דְּאִיָּרִי
שְׁנֵדֵר בְּיוֹם שַׁא"א לְבוֹא בְּעַתּוֹ וְשְׁמָא כְּבָר בָּא בְּלִילָהּ שׁוֹב אִין גְּזִירוֹת חָל דְּלֹא אִדְעָתָא
דְּהַכִּי נִדְרַ: וְלִישָׁב הַקְשִׁי שְׁל הַט"א הָא א"א לֹא לְבוֹא בַע"ש וּבַעִיּוֹ"ט נ"ל דְּהַנְּהַל ח"מ
פ"ד מְזִירוֹת הַעֲלָה בְּשִׁטַּת הַרְמַב"ם דְּאִין הַכְּרַח מְקַרָּא דְּאֲלֵיָּהּ בָּא דְּנֹקָא יוֹם א' קוֹנְדֵם
בִּיאַת מְשִׁיחַ דְּקַרָּא לְפָנֵי בּוֹא יוֹם לֹא דְּנֹקָא יוֹם א' וְכֵן ס"ל לְרַמְבַּ"ם בְּאַמַּת וְש"ס קָאֵמֵר
דְּלֹא תִפְשׁוּט מְבְרִיָּתָא דֵיִשׁ תְּחֻמִּין אֶפְשָׁר דְּבְרִיָּתָא ס"ל לְפָנֵי בּוֹא יוֹם דְּנֹקָא יוֹם א'
קוֹנְדֵם, וְדְּבְרִיּוֹ צ"ל ע"א כ' דְּלֹא בְּרִירָא הָא מְלִתָּא אִם יוֹם א' מִמֶּשׁ מֵאִי מְקַשָּׁה חַד בְּשַׁבָּתָא
לְשַׁתְרִי תִפְשׁוּט דְּאִין תְּחֻמִּין וְדְּחֻק הָאִי תִנָּא סְפוּקִי מְסַפְקָא לִיָּהּ וְלַחְוּמָרָא יֵאמֵר טְפִי
דְּבַעַל הַאִיבְעִי מְסַפְקָא לִיָּהּ בְּטַעְמָא דְּבְרִיָּתָא אִם בְּשַׁבָּת וִיּוֹ"ט שְׁרִי מִשׁוּם דַּס"ל דְּאֲלֵיָּהּ
דְּנֹקָא יוֹם א' מְלַפְנֵי ב"ד בָּא וַא"ל לִב"ד לְבוֹא בְּשַׁבָּת וּמִשׁו"ה חַד בְּשַׁבָּת אָסוּר, אוֹ דַס"ל
לְבְרִיָּתָא יֵשׁ תְּחֻמִּין וּמִשׁו"ה בְּשַׁבָּת וִיּוֹ"ט שְׁרִי וּבְחַד בְּשַׁבָּתָא אָסוּר דְּלָמָּא בָּא אֲלֵיָּהּ יוֹם
ה' דְּאִם הַבְּרִיָּתָא ס"ל יֵשׁ תְּחֻמִּין י"ל דַּס"ל דְּאֲלֵיָּהּ בָּא יוֹם א' אוֹ יוֹמִים לְפָנֵי ב"ד, וְע"כ
צ"ל וּמֵאַחַר דְּמִבִּיא קַרָּא דְּהַנְּנִי שׁוֹלַח וְכו' לְפָנֵי בּוֹא יוֹם פְּשִׁטָּא לְש"ס דְּפְשִׁטָּא דְּקַרָּא
יוֹם א' לְפָנֵי ב"ד דְּנֹקָא דְּלֹא כִלַּח מ"ש כ' דְּאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ יוֹם לֹא דְּנֹקָא יוֹם אֶחָד וְצִלַע"ג:
וּנ"ל דֵיִשׁ לְאַחֲזוֹ דְּבְרִיּוֹ בְּמַקְצַת דְּאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַקַּרָּא יוֹם א' לֹא דְּנֹקָא וְהָא דְּמַתְרִין
הַש"ס דְּמְוֹתֵר בְּשַׁבָּת וִיּוֹ"ט מִשׁוּם דְּכַתִּיב הַנְּנִי שׁוֹלַח וְאִין אֲלֵיָּהּ בָּא בַע"ש וְכו' נ"ל
עַפְמ"ש הו"א דכ"י הַחֹל אָסוּר שְׁמָא זְכוּ וְאַחִישָׁנָה וְכָל יוֹמָא זְמַנִּיהָ הוּא, א"כ כְּשִׁיבֹא
אֲלֵיָּהּ ע"כ כְּבָר זְכוּ דַא"א לֹמֵר שְׁיִזְדַּע ה' שְׁיִזְכּוּ בְּאִיזְהוּ יָמִים דְּצַדִּיק וְרָשַׁע לֹא קָאֵמֵר
וְהַבְּחִירָה חֲפְשִׁייתָא וְאוּלִי יְחַטָּאוּ וְיִוְסִיפוּ חַטָּא עַל פְּשַׁע וְעֵינִי רַמְבַּ"ן פ' בָּא בְּפָסוּק וּמוֹשָׁב
בְּנִי יִשְׂרָאֵל וְכו' וְשְׁלֹשִׁים שְׁהוֹסִיפוּ לְחַטָּאוּ נְתוּסִיף עֲלֵיהֶם עוֹד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה עַל ד' מֵאוֹת
שְׁאָמֵר ה' לְאַבְרָהָם אַע"ה: וְע"כ בְּיוֹם שְׁאֲלֵיָּהּ בָּא כְּבָר זְכוּ שְׁיִבֹא ב"ד וְאֲלֵיָּהּ קוֹנְדֵם לֹו
וְכִינּוֹן שְׁבַע"ש וִיּוֹ"ט א"א לֹו לְאֲלֵיָּהּ לְבוֹא אָבָל מְשִׁיחַ יוֹכֵל לְבוֹא אִין לְחוּשׁ שְׁמָא בָּא
אֲלֵיָּהּ בְּיוֹם ה' לְמָה לֹא בָּא מְשִׁיחַ בַע"ש פִּינּוֹן שְׁזָכוּ וְאַחִישָׁנָה לְמָה יַעֲכֹב בִּיאַת מְשִׁיחַ
אִפִּי עַפְוָבָא דְּחַד יוֹמָא וְע"כ דְּאֲלֵיָּהּ לֹא בָּא בְּיוֹם ה' וּבַע"ש א"א לְאֲלֵיָּהּ לְבוֹא וַא"ל לִב"ד
לְבוֹא בְּשַׁבָּת וִיּוֹ"ט וּמְקַשָּׁה בְּחַד בְּשַׁבָּת לְשַׁתְרִי אִם יֵשׁ תְּחֻמִּין דְּהָא אִין אֲלֵיָּהּ בָּא בְּשַׁבָּת

וגם בע"ש א"א לו לבוא מה תאמר שְמָא בָא בְיוֹם ה' דְלִפְנֵי יוֹם לָאו דְנוֹקָא, אִם הִי בָא בְיוֹם ה' כְּכָר הִי מְשִיחָא בָא בע"ש וְהָרִי עֲדִינִי לָא בָא, וְכ"ז אִם יֵהִי אַחֲשֵׁנָה אָבֵל אִם יֵהִי בְעֵתוֹ, כְּשִׁיחֵנִי בְעֵתוֹ בְּנִיסָן בְּלֵיל שְׁמוֹרִים שֶׁא"א לְאַלְיָהּ לְבוֹא בעיו"ט יִשְׁלַח ה' אֶלְיָהּ בְיוֹם שְׁלִפְנֵי עִי"ט שֶׁא"צ שְׁיָבוֹא יוֹם א' דְנוֹקָא לְפָנֵי ב"ד, וְהָא דְלָא בָא ב"ד בעיו"ט מְשׁוֹם דְעֲדִינִן אִינוּ בְעֵתוֹ עַד יו"ט וְיִוְדַע ה' שְׁבַעֲתוֹ הוּא בְיו"ט וְא"א לו לְבוֹא בעיו"ט לְהַכִּי מְקַדִּים הַשִּׁי"ת וּמְשַׁלְּחוֹ בְיוֹם שְׁלִפְנֵי עִי"ט: וְל"ק א"כ בְיו"ט שְׁל פֶסַח אוֹ שְׁל ר"ה יֵהִי אֲסוּר דְלִמָּא בְעֵתוֹ הוּא וְאַלְיָהּ בָּא יוֹם שְׁלִפְנֵי עִי"ט לְזַה אָנוּ צְרִיכִים לְדַבְרֵי ט"א כַּמ"ש הוּא עַפ"י דְרָכּוֹ דְבְרֵייתָא אֲתֵיָא כַּר"א וְכַגּוֹן שְׁנֵדָר בְיוֹם וְעַפ"י רִיטְבָ"א הַגָּ"ל וְא"ש נְכוּן מְאוֹד וְעַיִן: וְהָא"ש בְּזַה מַה שְׁהַקְשָׁה הַלַּח"מ עַל הַמְקַשֵּׁן דְרַצָּה לְפִשְׁט דִּיש תְּחוּמִין מְדֻשְׁרֵי בְשַׁבָּת וְיו"ט תְּקַשֵּׁי בְּחַד בְּשַׁבָּא לְשַׁתְּרֵי וְכִי לָא יָדַע הַקְרָא וְכֵן הַקְשָׁה בַת"ח וְתִי דְמַקְשָׁן מְפָרֵשׁ הַקְרָא לְפָנֵי יוֹם לָאו דְנוֹקָא וּמְתַרְז דְבְרֵייתָא ס"ל לְפָנֵי דְנוֹקָא, וְהוּא דְנוֹחַ וְעִיקַר חֶסֶר דְהו"ל לְתַרְצָן לֹמַר דְלִפְנֵי דְנוֹקָא דְהָא הַקְרָא יָדַע, וְגַם דְנוֹחַ לֹמַר דְפְלִיגוּ בְּפִירוּשׁ הַפְתוּב אִי לְפָנֵי דְנוֹקָא אוֹ לָא, אָבֵל לַמ"ש א"ש דַּס"ד וּמְסַקְנָא ס"ל לְפָנֵי לָאו דְנוֹקָא אֲלָא דְהַתְרָצָן מְחַדֵּשׁ דָּאִין אֲלֵיָהּ בָּא בע"ש וּבְעִי"ט וְלַחֲזִישׁ שְׁמָא בָּא בְיוֹם ה' א"א דְהִי ב"ד בָּא בְיוֹם ו' וְהַמְקַשֵּׁן דְלָא יָדַע מִהֲבִטְחָה זֹו הוֹכִיחַ שְׁפִיר דִּיש תְּחוּמִין דִּילִמָּא בָּא אֲלֵיָהּ בע"ש וְל"ק לִיָּה חַד בְּשַׁבָּא לְשַׁתְּרֵי דְהָא אֲפֻשֵׁר שְׁאַלְיָהּ בָּא בע"ש שְׁכַבְרָ זְכוּ וְהָא דְלָא בָּא מְשִיחָא בְשַׁבָּת מְשׁוֹם דִּיש תְּחוּמִין וְא"א לו לְבוֹא עַד יוֹם א', אָבֵל כְּדַמְסִיק מְנוֹבְטָח לְהֵם שְׁאִין אֲלֵיָהּ בָּא בע"ש מְקַשָּׁה שְׁפִיר חַד בְּשַׁבָּא לְשַׁתְּרֵי דַּא"א לֹמַר שְׁבָא בְיוֹם א' א"כ הָוִי אַחֲרֵי מְשִיחָא בע"ש וְא"ש וְעַיִן: וְהִתְהַלְבָּאָר דַּצ"ל לְכַאוּרָה עַד דְלָא יָדַע דְמְשִיחָא יוֹכֵל לְבוֹא בע"ש הִי לוֹ לְהַקְשׁוֹת בְּשַׁבָּת יֵהִי אֲסוּר שְׁמָא יָבוֹא בְשַׁבָּת וְאַלְיָהּ בָּא בְיוֹם ה' וְהָא דְלָא בָּא ב"ד בע"ש דַּא"א לו לְבוֹא, זֶה לַק"מ דַּאֵה"ג דְהִי יְכוּל לְהַקְשׁוֹת אֲלָא דְאֲפֻשֵׁר לֹמַר דַּס"ל לְבְרֵייתָא יוֹם א' לְפָנֵי דְנוֹקָא הֵגַם דְאַמַּת אִינוּ פִּן מ"מ אֲפֻשֵׁר לֹמַר פִּן לְהַכִּי מְקַשָּׁה טְפִי מַה שְׁהַקְשָׁה וְא"ש וּפְשׁוּט: עוֹד הַקְשָׁה בַּט"א שְׁם בְּסוֹפּוֹ תְּפִשׁוּט דָּאִין תְּחוּמִין לְמַעְלָה מִי"ד דָּאִי יֵשׁ תְּחוּמִין וְכוּ' אִיף אֲפֻשֵׁר שַׁב"ד בָּא בְיו"ט שְׁל פֶסַח אוֹ ר"ה, וְמ"ש דְקָרָא דְחִיק אֲנַפְשֵׁי דְלָא בָּא בְיו"ט דְנוֹקָא דְנוֹחַ, וְמ"ש לְהַסוּבְרִים דָּאִין לְתַחוּמִין עִיקַר דְגַם י"ב מִיל דְרַבְּנָן י"ל דְאַחַר דְחַדְשׁוּ חֲכָמִים אִיסוּר תְּחוּמִין אֲדַחֲי בִיאָתוֹ בְיו"ט מְשׁוֹם אִיסוּר דְרַבְּנָן וְאַתְּ קִרְאִי שְׁפִיר דְמְדַאוּרֵייתָא אֲפֻשֵׁר לוֹ לְבוֹא בְיו"ט, דְבְרֵי בַּמַּח"כ תְּמוּהִים לִי הָא אִיכָּא מִיָּהַת תְּפָאִי דַּס"ל תְּחוּמִין דְאוּרֵייתָא וְלִדְיָדָהוּ ע"כ מוֹכַח דָּאִין תְּחוּמִין לְמַעְלָה מִי"ד מְדַאוּרֵייתָא, וְעוֹד א"כ מַה מְקַשָּׁה בְּחַד בְּשַׁבָּא לְשַׁתְּרֵי תְּפִשׁוּט דָּאִין תְּחוּמִין דְבְרֵייתָא כַּמ"ד תְּחוּמִין דְאוּרֵייתָא וּמוֹכַח מְקָרָא דָּאִין תְּחוּמִין לְמַעְלָה מִי"ד פְּקוּשְׁיָתוֹ, וְאַכְתִּי מְבַעֵי לָן לְפִי מַה דְקִי"ל דְתַחוּמִין דְרַבְּנָן אִי תִיקְנוּ וְאַסְרוּ גַם לְמַעְלָה מִי"ד וְלֹא צְרִיף לְדַחֲוֹק הָאִי תְּנָא מְסַפְקָא לִיָּה וְלַחוּמְרָא, וְאִין לְדַחֲוֹק וְלֹמַר דְהַש"ס דְחִיק עֲצָמוּ כְּדִי לְאוּקְמֵי בְרֵייתָא כְּהַלְכְתָּא דְתַחוּמִין דְרַבְּנָן, הָא גַם לְפִי מַה שְׁמַתְרִז הַבְרֵייתָא דְמְסַפְקָא לִיָּה וְלַחוּמְרָא אַתִּי שְׁלָא כְּהַלְכְתָּא דְהָא קִי"ל סְפַק גְּזִירוֹת לְהַקְלֵל, וְבְרֵייתָא דְלָא כְּהַלְכְתָּא וְאַתְּ כַּר"ש דְסְפַק גְּזִירוֹת לְהַחְמִיר וְעַיִן כ"מ פ"ד דְגְּזִירוֹת הַלְכָה י"א וִי"ל דְלָמ"ד תְּחוּמִין דְאוּרֵייתָא הֵגַם דְמוֹכַח דְלְמַעְלָה מִי"ד אִין תְּחוּמִין גִּיהִי דְמְדַאוּרֵייתָא אִין תְּחוּמִין מְדְרַבְּנָן מִיָּהָ אֲסְרוּ וְכֵן לְדִידוֹ דְתַחוּמִין דְרַבְּנָן אֲפֻשֵׁר אֲפִי לְמַעְלָה מִי"ד, מְשׁו"ה לָא יוֹכֵל לֹמַר דְבְרֵייתָא כַּמ"ד תְּחוּמִין דְאוּרֵייתָא וּמוֹכַח מְקָרָא

דאין תחומין למעלה מיו"ד, מ"מ להך צד לדידן דתחומין דרבנן אם אפי' למעלה אסרו,
כ"ש למ"ד דתחומין דאורייתא שיהי' אסור מדרבנן למעלה מיו"ד וכ"ש הוא, וע"כ דאין
איסור למעלה מיו"ד מדרבנן וכ"ש למ"ד תחומין דרבנן, אלא דלפ"ז לא הוכיח מידי
מדשרי בשבת ויו"ט תפשוט דיש תחומין וכו' דלמא ברייתא כמ"ד תחומין דאורייתא
הוסיפו מדרבנן למעלה מיו"ד משום גזירה דלמטה מיו"ד, אבל למ"ד דרבנן אפשר דלא
התמירו בלמעלה מיו"ד, וצ"ל פ"ן דלא מצינו פלוגתא רק אי תחומין דאורייתא או
דרבנן ולא מצינו פלוגתא אם יש תחומין בלמעלה מיו"ד ע"כ או דלכ"ע יש תחומין או
דלכ"ע אין תחומין ודווקא וצ"ע ליישב על נכון: וביישוב גוף קושית הט"א נלפע"ד עפ"י
מה שהקשה תוס' עירובין ד"ה אין אליה' בא בע"ש וכו' הלא אפשר שיבא בע"ש
בצנעה ולא יבשר עד שבת, ומתוך דמשמעות הקרא הנני שולח לכם את אליה' הנביא
לפני בא יום וכו' שיבוא ויבשר ביום שפא, דיהי' יום שיבשר קודם ביאת משיח, וצ"ל
למה לא הקשה התוס' פן פדרצה לפשוט דיש תחומין למעלה מיו"ד מדשרי בשבת הלא
עדיין קשה דילמא בא משיח בע"ש ולא יתגלה עד שבת ולזה לא א"ש תירוצו של תוס'
כמוכן ועיי' מהרש"א, ונ"ל עפ"מ"ש הריטב"א דיום שב"ד בא פוננת הנודר שיבוא ב"ד
מלמעלה למטה אע"ג שלא יתגלה ואם כבר בא מאתמול והיום יבוא ויתגלה מפ"ן שפכר
בא לא חז"ל נדרו דהרי לא נדר רק מיום שיבוא ואילך, אבל מדאמר דאין אליה' בא
בע"ש הקשה תוס' שפיר דהא אפשר לו לבוא ולא יבשר וע"ז מתרץ שפיר דיבשר יום
קודם ביאת משיח וכן משמעות הקרא דהנני שולח לכם וכו' לפני בוא יום, שיום אחד
קודם יהי' שולח לכם ולא בצנעה וא"ש: ואחר הוצעת דברינו אלו לק"מ קושית הט"א
אם יש תחומין למעלה מיו"ד איך אפשר שיבוא משיח ביו"ט של ר"ה ופסח ולפ"מ"ש
אפשר ואפשר שיבוא בעיו"ט ולא יתגלה עד יו"ט דיהי' ביו"ט בעתו כמ"ש הט"א הנ"ל,
ומ"מ מתר הנודר ביום שב"ד בא ביו"ט של ר"ה ופסח דאם כבר בא מלמעלה מאתמול
אדעתא דהכי לא נדר אם כבר בא כמ"ש וא"ש נכון: ובמאי דכתיבנא נתיישב לי קוש'י'
אחת שנתקשיתי בה אם יש תחומין וכו' למה לנו הבטחה זו דאין אליה' בא בע"ש
ובעיו"ט דמשמע דהבטחה זו מקובלת לנו מפי נביאים פ"ן שא"א לב"ד לבוא בשבת
ויו"ט מה לו לאליה' לבוא בע"ש וקוש'יא למאן דס"ל תחומין דאורייתא ולמאן דס"ל
תחומין י"ב מיל עכ"פ דאורייתא וצ"ל"ע, ועפ"י דברינו הנ"ל למעלה על יסוד מוסד
דאפשר שיבוא משיח בחשאי ולא יתגלה עד מקרתו ולולי הבטחה הי' אפשר שאל' יבוא
בע"ש ויבשר הגאולה לפני בוא יום הגדול, יום הגדול הוא כשיתגלה משיח, אבל ביאתו
בחשאי יישוב ב"ד בלי יודע בנודאי לאו יום הגדול הוא, ואפשר שיבוא משיח ביום
שאל' בוא יבוא ויבשר ומשיח יבוא בע"ש בחשאי ולא יתגלה עד שבת או יו"ט
ומתקיים הקרא שיבוא אליה' לפני בוא יום הגדול היינו יום שיתגלה משיח והוצרכנו
להבטחה זו שאין אליה' בא בע"ש וא"ש: ובחידושי אגדה אמרתי אמירה נאה בפלוגתא
דאמוראי ח"א גדולה תשובה שמקרבת הגאולה דכתיב שפרו משפט וכו' פי קרובה
ישועתי וכו' וח"א גדולה תשובה שמביאה גאולה שפאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע
ביעקב נאם ה', ונ"ל ע"פ"י מה שאמרו ז"ל פתיב בעתה אחישנה לא זכו בעתה, זכו
אחישנה, ואמרו ז"ל פלו פלו הקיצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ואם זכו ועושים
תשובה מעצמם ימהר ה' ויחיש הגאולה, ואם לא ימתין עד עת הקבוע ואז יכריח אותנו

לתשובה ע"י העמדת מלך קשה פהמן ר"ל, ולפ"ז מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, מר אמר גדולה תשובה שמקרבת הגאולה שתהי' לפני זמנה ואימתי פשינפו ויעשו תשובה מעצמם דכתיב שמרו משפט ועשו צדקה מעצמכם פי קרובה ישועתי לבוא מתקרבת התשועה לפני זמנה, ומ"א חדא גדולה תשובה שמביאה גאולה שאין גאולה בזמנה באה אלא ע"י תשובה הכרחית דכתיב ובא לציון גואל שיבוא בזמנו ולשבי פשע ביעקב נאום ה' שע"י דבורו של הקב"ה וע"י פעולותיו ידחקנו לעשות תשובה, ומאז אמרתי לפרש מקרא קדש בתורה שטרחו פל המפרשים הראשונים לפרשו ע"נ, והוא בפ' נצבים, הנסטרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו ע"ע לעשות וכו' ולכל הפירושים אין לו המשך עם המקרא שלפניו, וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה, הנסטרות לה"א וכו' ונ"ל פי זמן הגאולה חתום וסתום ולבא לפנא לא גלה ואפ' משרע"ה אשר בא בסוד ה' ולו נגלו כל תעלומות התורה וסתרי החכמה לא ידע למתי קץ הפלאות בלתי לה' לבדו ידוע, אבל יש דבר נגלה שכ"א יודע גדולים וקטנים והוא, היום אם בקולו תשמעו, וכתוב והשבות אל לבבך ושבת וכו' וזה שאמר מרע"ה וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה וכו' ועד מתי לא ידענו, ואמר הנסטרות לה' אלקינו הנסטרות והוא זמן הקבוע לגאולה בל יאחר עוד, אינו ידוע אפ"ל לי רק לה' אלקינו הוא, והנגלות שבו הוא דבר נגלה כ"כ, לנו ונאפ"ל לבנינו, ומה הוא, לעשות את כל דברי התורה הזאת: ונאסיים בדבר בעתו במדרש סימן לגאולה ראשונה אנכי דכתיב אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה, וסימן לגאולה אחרונה אנכי, הנה אנכי שולח לכם את אליה' הנביא וכו' והשיב לב אבות וכו', נ"ל פי הגאולה אפשר שתהי' ע"י אמצעות פעולתינו שגלחם עמהם ונוכל להם, ואפשר שתהי' בלי אמצעיות שיערה ה' רוחו על העמים וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליה ויראו מן וכתוב לא בכח ולא בחיל כ"א ברוחי אמר ה' צבאות, וגאולת מצרים היתה בלי אמצעית פעולתם ולא בטבעי אלא הפל מיד ה' ע"י עבדו נאמן ביתו ונאמינו בה' ובמשה עבדו עי' רמב"ן שם, וכן תהי' הגאולה העתידה ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה ואשר הביא וכו' והיינו סימן לגאולה ראשונה אנכי בעצמי אעלה גם עלה, וסימן לגאולה אחרונה הנה אנכי שולח לכם את אליה' וכו' והשיב לב אבות וכו' ציון במשפט תפדה, ע"י תשובה וגאלנו ה' ולא בכח ולא בחיל כ"א ברוחי אמר ה' צבאות ובמדרש וילכו בלא כח לפני רודף מלא, ובגאולה כתיב ובא לציון גואל מלא, נ"ל בתוכחה כתיב ונסתם ואין רודף אתכם והיא רדיפה במלואה ר"ל, פי אם צריכים ללחום נגדינו ולרדוף אחרינו בכח ובחיל גם משונאנו נופלים ולבסוף מתנגע' ולא לעד תאכל חרב, אבל ע"י שנתן ה' מורה בלבב ישראל, ונסו מפני פחד ואימה, רדיפה מלאה היא בלי חסרון האויב ובלי הפסקה, והיינו וילכו בלא כח לפני רודף שלא יהי' הרודף צריך כח לרדפם שנסו מאליהם מאימה ומפחד מפניהם וע"י כן רודף מלא, וכן הגאולה תהי' עד"ז שלא נצטרך ללחום כדרך הלוחמים שנופלים מב' צדדים ויגעו וייעפו, אלא שינוסו לפנינו ונמס לבם בקרבם ולא תקום עוד רוח בהם, פי ה' ילחם לנו בזכות התשובה, וידוע החילוק שבין תשועה לעזר, כי תשועה היא בלי פעולה אדם ועזר היא ע"י אמצעות פעולות אדם, ואמר קרא ע"י שתשמרו משפט קרובה ישועתי לבוא שאושיע אתכם בלי אמצעית פעולתכם, וצדקתי להגלות לעיני כל כי מאת ה' היתה זאת, והיינו ובא לציון גואל מלא שתבוא מעצמה בלא כח ובלא חיל משלנו, ואימתי ולשבי פשע ביעקב וא"ש

כּוֹנֵת הַמִּדְרָשׁ כּמוֹכֵן: יְחִישׁ ה' לַגָּאֲלִינוּ, וַיִּטְהַר לְכַבְּדֵנוּ לְעַבְדוֹ בְּאַמֶּת בִּימֵי הַגָּאֲוִלָּה הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם וְנִזְכָּה לְעֵלוֹת וְלִרְאוֹת כְּלוֹנוּ כְּאֶחָד וְלְעַבְדוֹ שְׁכֵם אֶחָד, הַכ"ד אָבִיךָ רַבֵּךְ אוֹהֵ"נ דש"ת מַחְבֵּקָה וּמְבַרְכָּה מְרַחוּק בְּאַהֲבָה רַבָּה.

פ"ב פֶּאֹר בְּקָר לְיוֹם ג' ד' נִסָּן שְׁנַת בְּרַפְתָּא לִפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"הֲג מהרמ"ס זצ"ל תְּשׁוּבָה נִד שְׁלוֹם וַיִּשַׁע רַב לִידִידֵי תַלְמִידֵי הָרַב הַמְּוֹפְלָג מְלֵא פֶלֶג מוֹרֵג חֲרוּץ בְּעַל פִּיפִיּוֹת הֶעֱדִי עֲצָנֵי כַּש"ת מו"ה יִשְׁשַׁכָּר בַּעַר נ"י רַב בַּק"ק יָאקָא יַע"א: בְּמַפְתַּח בְּבֵא מְזֵלָא טָבָא עַל הַטּוֹב אֲשֶׁר קִבְּלְתִּי יוֹם אֶתְמוֹל בְּמַכְתָּבוֹ כִּי זָכְהוּ ה' בְּבִן זָכָר שְׁנוֹלֵד לוֹ לְמוֹז"ט בְּלִיל ש"ק הָעֶבֶר, וְזָכְהוּ ה' לְגַדְלוֹ לְתוֹרָה וּלְמַע"ט, וְהִנֵּה מַעֲלַת כְּבוֹד תַּלְמִידֵי נ"י בְּשִׂאֲלָתוֹ לְחֻזוֹת דַּעֲתֵי בְּסִפְקָתוֹ כִּי רוּצָה לְזַכּוֹת בְּעֲצָמוֹ בְּמַצּוֹת הָאֵב לְמוֹל אֶת בְּנוֹ, אֲבָל הַמַּחְבֵּר בְּשׁו"ע יו"ד ס' רס"ו כ' שְׁמִי שְׁלֵא מִלְּמַעוֹלָם לֹא יְמוּל בְּשִׁבְתָּ, וְהוּא לֹא מִלְּמַעוֹלָם, וְלִהְיוֹת כִּי נִפְשׁוֹ חֲשָׁקָה מְאוֹד לְהִיּוֹת מִן הַמַּהְדָּרִים לְעֲשׂוֹת מַצְוָה זוֹ בְּעֲצָמוֹ, שֶׁם עֲצוֹת בְּנִפְשׁוֹ לְחַקוֹר אַחַר מְקוֹר הַדְּבָר אוֹלֵי יֵשׁ תַּקְוָה, וְהַעֲלָתָה מְצוּדָתוֹ לְחַלֵּק בֵּין אֵב לְאַחַר, וְלִהְיוֹת כִּי קָשִׁי לוֹ סְתִירַת הַמַּחְבֵּר מֵה שְׁפָסַק בִּיּו"ד ס' הַנ"ל בְּמָה שְׁפָסַק בְּאו"ח ס' תצ"ח סְעִיף ח' דְּעוּף הַנְּדָרִס מוֹתֵר לְשַׁחוּט בִּיּו"ט וְהִינְנוּ דְּפָסַק לְהַקְל בְּסִפְקָת ש"ס בִּיצָה ל"ד ע"א וְהַמְרָדְכִי שְׁמַמְנוּ מְקוֹר הַדִּין בִּיּו"ד ס' רס"ו כ' דְּלֹא יְמוּל שְׁמָא יִקְלַל כְּדִאֲמַרִּינֵן בְּמַס' בִּיצָה בְּקִדְוָה חֲדָשׁ שְׁצָרִיךְ לְבִדּוֹק, מִשּׁוֹם סְתִירָה זוֹ רָצָה מַעֲלָתוֹ נ"י לְחַלֵּק ע"ד שְׁכ' הַטו"ז או"ח ס' הַנ"ל לְיִישָׁב הָא דְחִיּוּשֵׁינֵן מִשּׁוֹם טְלִטוּל שְׁלֵא לְצוֹרֵךְ בְּסִי תצ"ז דְּשָׁם אֲפִשֶׁר מַעִיּו"ט מִשְׁא"כ בְּשַׁחֲטָה דְּרוּצָה בְּבִשְׁר שְׁנִשְׁחַט הַיּוֹם, וְעַפ"ז י"ל דְּלִכְּן לְהַחְמִיר בִּיּו"ד ס' רס"ו כ' פִּינֵן דְּאֲפִשֶׁר בְּאַחַר שְׁמַל כְּבָר, וְלִפ"ז דְּוָקָא בְּאַחַר אֲבָל בְּאֵב הָרוּצָה לְמוֹל בְּעֲצָמוֹ ל"ש לְוֹמֵר דְּיְמוּל אַחַר, דְּהָא יִפְסִיד מַצְוָה זוֹ שְׁמַצְוָה עַל הָאֵב לְמוֹל אֶת בְּנוֹ אֵלּוּ דְּבָרֵי בְּקִיצוֹר: אוֹמֵר אֲנִי כְּמָה תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר הִנֵּה הַמַּעֲיִין בְּתַה"ד ס' רס"ח דְּצִיּוּן בְּהַגָּה' עָלָיו, מְפִרְשׁ וּמְבַרְאָר דְּגַם בְּאֵב עֲצָמוֹ הַדִּין כֵּן כְּמוֹ בְּאַחַר, וְהַשְׂאֵלָה שְׁהַוָּשָׁא לְפָנָיו הִי בְּאֵב וְהַשְׂאֵלָה רָצָה לְהַחְמִיר בְּאֵב מְפָנֵי שִׁיטַת ר"א שְׁבַטוֹר יו"ד שֶׁם דָּאֵב לֹא יְמוּל בְּשִׁבְתָּ כָּלָל, וְע"ז הַשִּׁיב דָּאִין חִילּוּק בֵּין אֵב לְאַחַר אִם מִלְּפ"א מוֹתֵר לְמוֹל אִפְלֵי בְּשִׁבְתָּ אִפְלֵי יֵשׁ אַחֲרִים שְׁמָלוֹ כ"פ דָּא"צ תְּלַתָּא זְמָנָא, וְעַדִּינֵן הִי יְכוּל לְוֹמֵר דְּנִיְהִי דַּהֲתַה"ד סוֹבֵר כֵּן מ"מ הַשׁו"ע מִכַּח שְׁסֵתֵר עֲצָמוֹ מִמָּה שְׁפָסַק בְּאו"ח, ע"כ צ"ל דְּמַחְמִיר בִּיּו"ד מִשּׁוֹם שְׁאֲפִשֶׁר בְּאַחַר שְׁמַל כְּבָר וּפְלִיג עַל הַתַּה"ד בְּמַקְצָת גַּם זֶה לֹא נ"ל וְנִהְפֹּךְ הוּא, דְּמ"ש שֵׁא"א בְּאֵב לְקַיִים מַצְוָתוֹ ע"י אַחַר נְעֵלָם מְמַנּוּ מ"ש רַמ"א בְּד"מ יו"ד ס' רס"ד דָּאֵב יוֹכֵל לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ כְּמוֹ בְּכָל הַמַּצּוֹת, וְעַיִן ש"ה חו"מ ס' שִׁפ"ה, וְכָבָר תְּמָה עַל הַש"ה בְּתַב"ש ס' כ"ח דְּמ"ש מַצְוֹת מִיְלָה מְכָל מַצּוֹת שְׁבַתוֹרָה רַק מַצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשִׁלּוּחוֹ וּמִבֵּיא ד"מ הַנ"ל, וּבְקִצָּה"ח כ' לְיִישָׁב ש"ה הַנ"ל, דַּהוּ"ל כְּמוֹ מַצְוָה שְׁבַגּוּפּוֹ כְּמוֹ תְּפִלִּין וְלוּלָב דְּלִיתָא בְּשִׁלְיַחוֹת, דְּבָרִים אֵלּוּ לֹא נִרְאִים לִי וְהַחִילּוּק רַב דְּשִׁאֲנֵי תְּפִלִּין שְׁצָרִיכִים לְהִיּוֹת עַל יְדוֹ וְכֵן לוּלָב בִּידוֹ דְּוָקָא, אֲבָל בְּמַצְוֹת מִיְלָה אִין הַקְּפִידָא עַל גּוּפּוֹ שֶׁל הָאֵב אֲלֵא שְׁיִהְיֵי הַבֵּן נִימּוּל עַל יְדוֹ, וְזֶהוּ מַצְוָתוֹ וְכִינֵן שְׁעוּשָׁה שְׁלִיחַ וְע"י נִימּוּל כְּבָר קַיִים מַצְוָתוֹ שְׁמַחְוִיב בָּהּ, הַגַּם שְׁמ"מ מַצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשִׁלּוּחוֹ כְּמוֹ בְּכָל הַמַּצּוֹת, הָא כ' הַתַּב"ש שֶׁם דְּוָקָא שְׁמַכְבֵּד לְאַחַר מְפָנֵי שְׁטוֹרַח עָלָיו לְקַיִים בְּעֲצָמוֹ, מִשְׁא"כ כְּשִׁמְכְבֵּד לְאַחַר כְּדִי לְעֲשׂוֹת לוֹ כְּבֵד וּמַצְוָה בְּגִדּוּלִים אִין כָּאֵן בּוֹזֵי וְקָלוֹן בְּמַצּוֹת ה' עַיִ"ש, וּמכ"ש הִכָּא שְׁיֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְקַלְקוּל וּלְחַלּוּל שְׁבַת בְּנוֹדָאֵי אִין כָּאֵן מִשּׁוֹם מַצְוָה

בו יותר מבשלווחו ולכן האב בנודאי לא ימול בעצמו היכא דאיכא מוהל אחר ששל כ"פ
פינן שאפשר בשליחות ע"י אחר: ומ"ש ביישוב סתירת השו"ע דנזקא באיכא מוהל אחר
אסור לזה למול פינן דאפשר באחר למעני' בתה"ד נראה דמוכח מתוכו דאפי' ליכא אחר
אסור לו למול, וכן נראה מסתימת המרדכי ושו"ע דליכא חלוק, וכן נראה דאם נימא
היכא דא"א מותר, א"כ גם היכא דאיכא אחר למה לא נתיר לזה שלא מל מעולם למול
בשבת דהא לגבי דידי' הוי א"א דהא נפסיד המצנה דאין מוהל האחר שלווחו, אלא שלוחא
דאב ומפסיד מצנה זו, ולאב עצמו נחא דלא ימול פינן דאפשר לו בשליחות ע"י אחר,
אבל מוהל אחר שהוא שלווחו דאב ואם האב לא יכבד אותו מפסיד הוא המצנה וע"כ
אע"ג שמפסיד אסור לו להכניס עצמו בספק שפא יקלקל ומינה דה"ה היכא דליכא אחר
אסור לו למול הגם שע"ז תדחה המילה ולא יהי נמול ביום השמיני פנ"ל, אלא דינש
לחלק, בדאיכא אחר נפסיד מוהל זה מצנה שאינו מחוייב בה וכשעושה הוי פאינו מצנה
ועושה, שעושה מצנה ומקבל שקר, אבל אינו מחוייב למול, ולא על ידי דידי' לחוד רמי'
משא"כ בדליכא מוהל אחר שהודחה מצות וכיום השמיני ימול דרמנ' עלי' דאב אפשר
דלא דחינו משום חשש שפא יקלקל, וראיתי המרדכי מש"ס ביצה משום שצריך לבדקו
צ"ע מנ"ל מהתם לחוש כ"כ לריעותא ולקלקול עד שנדחה מצות מילה של יום השמיני
דחמירא דדוחה שבת וצ"ע מ"מ אין לנו להקל בדליכא מוהל אחר פינן דבתה"ד מבואר
בהדיא אפי' ליכא אחר וכן נראה מסתימת מרדכי ושו"ע: והנה מה שהביא למע"כ
תלמידי י"נ הרב נ"י לחלק בין איכא אחר לדליכא אחר משום דקשו ליה פסקי השו"ע
אהדדי הנה בסתירה זו כפר עמדו גאוני קמאי דקמאי בתשובת חו"י סי' קנ"ח משמנ'
דהגאון בעל מה"ג ובעל חו"י העלה יישוב לקושנ' זו דבעוף הנדרס ליכא חשש איסור
דאורייתא פינן דבהיתר קשחית דעדיין לא נתברר לו האיסור וכשנמצא טריפה לבסוף
אין על השוחט חיוב מלקות כמו בשוחט ונמצא טריפה, משא"כ אם מקלקל לא עשה
מצנה וחיוב דמקלקל בחבורה חייב אלו דבריו ו"ל בקוצור, והם צריכין ביאור פי דמיונו
אינו עולה יפה מה דמדמה לכל שוחט ביו"ט ונמצא טריפה התם בהיתרא קשחית פי רוב
פשרים וכ"כ רש"י בביצה הגם דבדקינו אחר הנראה ול"ח דרוב פשרות ולחומרא
בדקינו משא"כ בעוף הנדרס מה"ד בעי בדיקה ואם שחט ונמצא טריפה עשה איסור
למפרע פי הכניס עצמו מתחלה לספק וזה איבעני' דר"י אם צריך לחוש לספק זה או לא,
ויש לי מקום לקיים ולהוסיף על דבריו עפ"י מ"ש הפ"י ביצה ובשאגת אריה סי' ס"ד
דבדיקה לאחר מעל"ע רק מדרבנן דרובם פשרים וכן נראה ממ"ש הד"מ סי' תצ"ח
דבעוף הנדרס איכא חזקת פשרות היינו רוב פשרים ועני' מג"א ס"ק י"ו דמודה לו דרוב
פשרים, וצ"ל הגם שצריך בדיקה, מ"מ אינה אלא מדרבנן דמצוי דנטרפה מ"מ רוב
פשרים, וצ"ל דמצוי יותר מסרכות בריאה דאל"ה לא הי' ר"י מבעי ליה ועי', וכיון
דבדיקה זו רק מדרבנן לכו פסקינו להקל דל"ח לריעותא כזו, משא"כ במי שלא מל
דליכא רוב דלא מקלקלים חיישינן שפא יקלקל, ובזה סרה תלונת בעל עה"ג בסי' קנ"ט
דמ"ש החו"י בפשיטות דמקלקל בחבורה חייב הלא הרמב"ם ס"ל הלכתא כמ"ד דפטור
אבל אסור וגם למ"ד דחייב ונזקא פשמתקן קצת ונקא לא מתקן מידי עיי"ש, ולמ"ש
י"ל גם אם ליכא רק חשש איסור דרבנן אין לו להכניס עצמו בספק שפא יקלקל ויעשה
איסור דרבנן, ושאני עוף הנדרס דליכא ספק השקול דרובים לא נמצאו טריפה וא"ש

והבן: אָמַנְם הפר"ח סי' תצ"ה כ' דְּבִעוּף הַנְּדָרִים לְאוּ רַבָּם פְּשָׁרִים גִּינְהוּ וְחֵלֶק עַל הַבַּ"ח, וּבְאַמַּת פֶּן נִרְאָה מִמ"ש הַר"ן בִּיצָה דְּהַאֲבִיעַי' לֹא נִפְשָׁטָה וְסַפֵּק דְּאוֹרְיִיתָא לְהַחְמִיר נִרְאָה דַּס"ל דְּבִדְיָקָה זֶה מִדְּאוֹרְיִיתָא דְּלֹאוּ רַבָּם פְּשָׁרוֹת וּכ"כ הַש"א דְּהַר"ן ע"כ ס"ל דְּבִדְיָקָה זֶה מִדְּאוֹרְיִיתָא, וְהַפֶּר"ח הֵעֵלָה דְּלִכְּוֹן פְּסָקוֹ הַאֲבִיעַי' לְהַקְלֵל דְּאִין פְּאֵן חָשַׁשׁ אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא מִשׁוּם מִתּוּף עֵי"ש, וְדִבְרֵי תַּמוּהִים הָא רַב פּוֹסְקִים ס"ל דְּבִיעַי' צ"ק מִדְּאוֹרְיִיתָא וְהָא הֵכָא לִיפָא צ"ק וְאִי ס"ל פִּינּוֹן דְּשׁוֹחֵט לְצוֹרֵף יו"ט מְסַפֵּק שְׁמָא יְהִי פֶשֶׁר זֶה עֲצָמוֹ מִקְרִי צ"ק א"כ לִיפָא אִפִּי אִיסוּר דְּרַבְּנָן, וְעֵי"י צ"ל ח כ' ג"כ כִּפְר"ח וְכ' דְּסַפֵּק זֶה שְׁמָא יִמְצָא פֶשֶׁר מִקְרִי צ"ק וְהָא דַּל"ל קְטִינִישׁי' שְׁמָא יִפְקַע הוּא מִשׁוּם דִּיה' מְנוּעַ מִשְׁמַחַת יו"ט וְכֵן הַאֲבִיעַי' דַּר"ז מַה"ט הוּא וּפּוֹסְקִים לְהַקְלֵל דְּלִיפָא רַב סַפֵּק דְּרַבְּנָן שְׁמָא אִסְרוּ מִשׁוּם שְׁיָבוֹא לְאִמְנוּעַ מִשׁוּ"ט: וּבְחִידוּשֵׁי הַרְאִיתִי פְּנִים לְדְּבָרִים הַנְּ"ל דְּאִין פְּאֵן חָשַׁשׁ דְּאוֹרְיִיתָא דְּסַפֵּק שְׁמָא לֹא יִפְקַעוּ הַרְעָפִים וּבְעוּף שְׁמָא יִמְצָא פֶשֶׁר הָנִי צ"ק דְּקִשְׁיָא טוֹבָא לְמ"ד מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִדְקוֹן ע"כ דַּל"ל מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחֶסֶם דַּל"ה לְמָה לֹא אָמַר טְפִי מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחֶסֶם דְּאִיפָא אִיסוּר וְדַאי, וּמ"כ דַּס"ל דְּלִיפָא בְּחִיסוּם מִשׁוּם מְלֹאכַת מַכָּה בְּפִטְיִשׁ וְהָא מוֹכַח מִבְּרִייתָא דַּא' שׁוֹפֵת הַקְּדָרָה דְּחִיָּיב מִשׁוּם חֶסֶם פְּדָאֵמַר ר"ל מִשׁוּם לִיבּוֹן רְעָפִים נִגְעוּ בָּהּ וְהִינּוּ מִשׁוּם חִיסוּם כִּמ"ש הָרַא"ש וְכִבֵּר עֲמַד בְּקוֹשְׁי' זֶה בְּחוּ"י וְהִיא עֲצוּמָה, וְהַנְּלַפְע"ד בְּיִישׁוּב קוֹשְׁי' זֶה דְּמִתְנַרְצָת בְּחִבְרָתָהּ שְׁנִתְקַשְׁיִיתִי בָּהּ הֲלֹא בְּרִישָׁא דְּמִתְנָ' שָׁם פְּלִיגִי ר"א וְרַבְּנָן לְעַנְנִי גְבוּב וְאַח"כ קִתְּנִי בְּסִיפָא אִין מְלַבְּנִי הַרְעָפִים סְתָמָא, מִשְׁמַע דְּבִזָּה גַם ר"א מוֹדָה וְעֵי"י פְּעִין זֶה בְּב"ק ע"ב ע"ב וְלִטְעָמָא מִשׁוּם חֶסֶם לַר"א דַּס"ל שְׁבֵת ר"פ תּוֹלִין דְּמִכְשִׁירִי שְׁאֲפָשֶׁר לְעֲשׂוֹת מֵאֲתָמוֹל מְוֹתֵר לְמָה אִין מְלַבְּנִי הַרְעָפִים וְצ"ע: וְנ"ל מְהֵאִי טְעָמָא אָמַר ר"י לְלִישְׁנָא קָמָא מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִדְקוֹן וְלֹא אָמַר מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחֶסֶם דְּהוּא מְלֹאכָה וְדַאי שְׁחִיָּיב עָלֶיהָ חֲטָאת בְּשְׁבֵת דְּרָצָה לֹאֵמַר טַעַם מְסַפִּיק גַם לַר"א דְּמִשְׁמַע דְּמוֹדָה דְּאִין מְלַבְּנִי הַרְעָפִים וּמִינְשׁוּב קוֹשְׁיֵת הַחוּ"י הַנְּ"ל: וְלִישְׁנָא דְּאָמַר ר"י מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחֶסֶם קֹשֶׁה לְמָה אָסוּר לַר"א, וְנ"ל דְּהָא לִישְׁנָא ס"ל דַּל"ח שְׁמָא יִפְקַע דְּלִיפָא פְּאֵן אִיסוּר דְּמְוֹתֵר מִשׁוּם מִתּוּף וְסַפֵּק זֶה הָנִי צ"ק וְלֹאֵסוּר מִשׁוּם שְׁמָא יְהִי מְנוּעַ מִשׁוּ"ט ל"ל, וְכ"ז לְדִידוֹן דְּאִית לָן מִתּוּף אֲבָל לַר"א דְּשְׁמוּתִי הוּא וְל"ל מִתּוּף אִיפָא מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִדְקוֹן, וְנִקְיֵט מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחֶסֶם לְהַלְכָתָא דְּמִכְשִׁירִי שְׁאֲפָשֶׁר לְעֲשׂוֹת מֵאֲתָמוֹל אָסוּר וְאִיפָא מִשׁוּם חֶסֶם וּמִשׁוּם בְּדִיקָה לִיפָא, וְלַר"א דְּלִיפָא מִשׁוּם חֶסֶם אָסוּר מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִדְקוֹן וְא"ש: אָמַנְם לִפְמ"ש תּוֹס' שְׁבֵת ר"פ תּוֹלִין דְּדוֹקָא בְּמְלֹאכָה דְּרַבְּנָן ס"ל לַר"א דַּאֲפ' מְכֻשְׁרִים שְׁאֲפָשֶׁר לְעֲשׂוֹת מִע"ש מְוֹתֵרִין, אֲבָל לֹא בְּמְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא, וְהָא מְלֹאכַת חֶסֶם מְלֹאכָה דְּאוֹרְיִיתָא הִיא שְׁחִיָּיבִים עָלֶיהָ בְּשְׁבֵת הַדְּרָה קו' הַחוּ"י לְדוֹקָתָהּ לְמָה שְׁבִיק טְעָמָא מְפִינִי שְׁצָרִיף לְחֶסֶם דְּמוֹכַח מִבְּרִייתָא דַּא' שׁוֹפֵת וְכו': וְנַלְפַע"ד לִישְׁב בְּהַקְדָּמִים שִׁיטַת הַרִי"ף וְרַמְב"ם דְּלֹא מְחַלְקִים בֵּין רְעָפִים חֲדָשִׁים לִישְׁנִים וְכ' הַה"מ פ"ג מִי"ט דַּס"ל לְלִישְׁנָא מִשׁוּם חֶסֶם מְתַנִּי גַם בְּשְׁנִים אִיִּירִי דְּחֶסֶם לְעוֹלָם אִיפָא וְכֵן בְּהַלְכַת שְׁבֵת לֹא מְחַלְקִים הַרְמְב"ם בֵּין קְדָרָה חֲדָשָׁה לִישְׁנָה נִרְאָה דַּס"ל דְּגַם בִּישְׁנָה אִיפָא חִיּוּב חֲטָאת וְעֵי"י לַח"מ שָׁם.

וְקֹשֶׁה לִי לְמָה יִהְיֶה אָסוּר לְלַבֵּן רְעָפִים יְשָׁנִים בִּי"ט הָא הוּא מְכֻשְׁרִים שַׁא"א לְעֲשׂוֹת מֵאֲתָמוֹל דְּהָא גַם אִם יִלְבֵּן מֵאֲתָמוֹל מ"מ פְּשִׁילְבֵּן בִּי"ט לְאֲפוֹת בּוּ יַעֲשֶׂה ג"כ מְלֹאכַת חִיסוּם וְלֹא מְהַנִּי מַה שְׁלִבְנָם מֵאֲתָמוֹל וְגַם חֲדָשִׁים יְהִי מְוֹתֵר לְלַבֵּן פִּינּוֹן דַּא"א מֵאֲתָמוֹל

דגם אם ילבנם מאתמול ויהיו ישנים פשחוזר ומלבנם ביו"ט פדי לאפות עושה מלאכת חסום והני כא"א מאתמול, ועיני' בתשובת חו"י סי' קנ"ט דעת בעל עה"ג דבישנים ליפא רק איסור בעלמא וחויב חטאת ליפא רק בתדשים, ולדבריו א"ש דאסור ללבן תדשים דאפשר ללבן מאתמול ולא יהיה ביו"ט רק איסור דרבנן, אלא דקשה ישנים מ"ט לא הא איסור זה שיש בישנים א"א להנצל ממנו וא"א לעשות מאתמול, ולפי הנראה מרמב"ם הלכו' שבת דס"ל גם בישנים איפא חויב חטאת קשה תדשים אמאי לא הא א"א מאתמול וצ"ע: ומןכרחים אנו לומר דרי"ף ורמב"ם ס"ל להלכה כמ"ד מכשירים שא"א לעשות מאתמול ג"כ אסור וכ"כ הה"מ בפ"ד מהלכ' יו"ט הלכה ט' פי זהו שיטת הרי"ף ורמב"ם כרבנן דר"י במכשירי'.

והנה לא נמצא מקום מנ"ל לרי"ף ורמב"ם דגם בישנים שייך חסום ור"ל מפניך אמר דוקא בקדירה תדשה עסקינן והיא השגת הראב"ד בהלכות שבת, ובצל"ח פתב דר"ל באמת פליג ונדחק ליישב מנ"ל לרמב"ם שיש מי שחולק על ר"ל, ונלפע"ד עפמ"ש למ"ד דמכשירים שא"א מותר, אין בלבון רעפים אפי' בתדשים משום חסום דא"א מאתמול.

לפ"ז י"ל דה"ט דל"ק משום שצריך לבדקו ול"א משום חסום דקשי' ליה ר"א דמודה בסיפא דאין מלבנין והא ס"ל דמכשירים שא"א מותר, ויותר מדר"י דהוא מתיר בדרבנן אפי' באפשר ולדידיה ליפא משום חסום ולכן בחר לו הך לישנא הטעם משום שצריך לבדקו דטעם זה שייך בין לר"א בין לרבנן, ולרבנן תרתי איפא משום חסום ומשום בדיקה ומינש' קו' החו"י ה"ל: ואידך לישנא משום שצריך לחסמן ס"ל משום שצריך לבדקו ל"ח, היינו לפי מה דקיי"ל דאמרין מתוך משום שמחת יו"ט ל"ח ולכן אמר משום שצריך לחסמן, ולר"א דליפא משום חסום איפא משום בדיקה דהא ל"ל מתוך.

ממוצא דברינו איפא ראי' לשיטת רי"ף ורמב"ם דר' יוחנן ס"ל ע"כ לל"ק וכן י"ל ללישנא בתרא דגם בישנים איפא חסום, ולכן הגם דר"ל פליג ע"ז נקטינן כר"י דר"י ור"ל הלכה כר"י בכ"מ וא"ש נכון היטב ועיני': ואלו הן פירות הנושרים מדברינו דמוכח מתוך הסוגיא דחשש שפא יפקעו ברעפים או שפא ימצא טריפה בעוף הנדרס אינו רק חשש איסור דרבנן ומשום מניעת שמחת יו"ט ולל"ק חיישינן לכה וללישנא בתרא נשאר בספק אם יש לאסור משו"ה והיפא דאיפא חשש איסור מוכח דגם לל"ב חיישינן לריעותא דהא הוכחנו דלר"א ליפא לכ"ע רק משום שצריך לבדקו דלשיטתו דל"ל מתוך ואיפא ספק איסור דאורייתא כ"ע מודים דחיישי': אחר הוצעת דברי' הנאמרים א"ש פסקי השו"ע ומןכרחים המה מסוגיא בעוף הנדרס פוסק להקל דליפא רק ספק דרבנן היינו אם אסרו משום שמחת יו"ט או לא ונקטינן להקל, אבל בפי שלא מל אמיל בשבת איפא חשש איסור דאורייתא, חוששים שפא יקלקל ויעשה איסור דאורייתא, ולא משום ספיקא דאיבעי' דלא נפשטה נקטינן להחמיר, אלא מתורת נדאי אסור דגם לל"ב מוכח דס"ל דחוששים לריעותא דהיפא דאיפא חשש איסור דאורייתא: וצ"ל דהמחבר הכריע פמאן דפוסק מקלקל בחבורה חייב, דאל"ה הדר הו"ל ספיקא דרבנן להקל, ואין לומר דמספקא למחבר אי הלכה כמ"ד מקלקל חייב או פטור ונקיט להחמיר מספק, דהו"ל ספק ספיקא בחשש איסור דאורייתא שפא לא יקלקל ואת"ל יקלקל שפא

מקלקל בתבורה דרבנן ומחשש איסור דרבנן מתירים בחד ספיקא שמה לא יקלקל ועיני' כזה ביה"ד סי' פ"ג ובש"ך שם: וזאת תורה העולה דאין לזוז מפסק המחבר שמי שלא מל מעולם לא ימול בשבת ואין חילוק בין אב לאחר המל ובין איכא מזהל אחר מןמחה או לא.

הנלפע"ד פתבתי, הכ"ד אוה"נ דש"ת. פ"ב פאור הבקר ליום ה' פ' פא תרי"ב לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה נה ה' ישפות שלומן, לאיש מתהלך בתומן, י"נ הרב הנתיק, מלא עתיק מורג חרוץ בע"פ כש"ת מו"ה יצחק נ"י רב לעדתו בק"ק מ"ד יע"א: יקרתו הגיעני ונפשו לשאול הגיע ע"ד אמן ישראל מתקן פלי מראה השעות מןשפר אצל שררה לבוא לארמונו בכ"י למשנה שלשלאות של אוהרען הנמצאים שם וכולם מקשקשים השעות ויש שאין הולכים רק ט"ז שעות שאין די להמשיך אותם מעש"ק ובא לפני פר"מ ושאל מה יעשה בשבת ויו"ט ויש לו פסידא כי אמן באומנתו יחי': אחר עיוני בעיון נמרץ מצאתי ראיתי כי בדבר זה להמשיך האוהרען בשבת ויו"ט כבר הלכו בו נמושות גאוני קדמאי ז"ל בתשובותיהם יש מתירים ויש אוסרים ואחונה דעתי גם אני בעניי פיד ה' הטובה עלי: הנה בשו"ע או"ח סי' ש"ח סעי' נ"א כ' המחבר דיש ספק אם מותר לטלטל אותם שמראים על השעות שקורין אורז"א, והרמ"א כ' פפר פשט המנהג לאסור.

ובתשובת פ"מ ח"ב סי' קכ"ב כ' דאוהר של פסוק אינו דומה להא דשו"ע לענין טלטול, ומוסיף והולך דמותר לישראל להמשיכה ולהעמידה, דדמי למטה רפויה וכוס של פרקים שאין בו משום תקון פלי וגם משום מדידת הזמן ליכא, ובסוף התשובה מביא דהח"צ נשא אצלו אוהר של פסוק בשבת, והעידו לפניו שזקנו זקנו של ישראל איש אלקים קדוש זמן ויושב בישיבה גאון הגאונים מו"ה שמואל חיים ר' ישע' זצ"ל שהי' אבדק"ק פראנקפורט דמיין מן המתירים וכ' תשובה ארוכה ע"ז.

ובתשובות יעב"ץ ח"א ד' ע"א ע"ב כ' דדעתו נוטה דמותר להמשיכה בשבת ולא החליט אבל בטלטול פשוט לו דמותר: וראיתי אחרי רואי בפרמ"ג סי' ש"ח אות ע"ח באש"ל אברהם שמביא בקיצור תשובת פ"מ וכו' ועיני' סי' רנ"ב וסי' של"א דבשבת אסור ומשמע דאסור מדאורייתא דאל"כ לא דמי לרחים אלו דבריו ז"ל.

ולכאורה צ"ע על הגאונים שהבאנו שהתירו דבר זה מסברת עצמם איך העלימו עיניהם ולא הביטו כי מבואר בשו"ע הנ"ל דיש איסור למשנה בשבת ומותר בע"ש משום דכולם יודעים שאין מעריכים אותם בשבת, וליכא למגזר שיחשדוהו שהעריכם בשבת ועי' ב"י סס"י של"ח לשון הגאון ורי"ו סי' ק"ל אוסר גם בע"ש משום שמשמעת קול ודומה לרחים וצ"ע לכאורה: ועלה במחשבה לפני כי ס"ל הא דאסור להמשיך בשבת לאו משום תקון פלי הוא, דאין בזה משום תקון כי דמא למטה רפויה אלא כיון שמשמיעים קול הוי פעושה מעשה להשמיע קול בשבת והוי ככלי שיר או פלי המיוחד לכך דחוששי שמה יתקנו פנ"ל: והפרמ"ג כ' דמוכח דיש איסור מדאורייתא מדמדמה להו לרחים, ואם אין בזה רק איסור דרבנן אינו דומה לרחים למגזור בהו שמה יחשדוהו שתיקן בשבת דרחים דאורייתא הוא חוששי טפי לחשדא וזילותא דשבת, ולפ"ז מוכח דלא משום

השְׁמַעַת קוֹל וּמִשׁוּם כָּלִי שִׁיר אָסְרוּ דָּאִין זֶה אֵלָּא דְרַבְנָן וְע"כ מִשׁוּם דְּמִתְקַן כָּלִי שִׁיר וְתַקְוִין דְּאִוּרֵי תָּא הוּא אִם כּוּן גַּם אֵלּוּ שְׁאִין מִשְׁמִיעִין קוֹל אָסוּר לְהַמְשִׁיךְ.

וְנ"ל דְּס"ל לְגֵאוּנִים הַמְתִּירִין כְּשִׁיטְתוֹ שֶׁל הַמַּג"א ס"י רנ"ב ס"ק כ' דְּבִרְחִים לִיכָּא אִיסוּר דְּאִוּרֵי תָּא וְלָזֶה י"ל שֶׁפִּיר דָּאִין בְּהַמְשַׁכְתּוֹ הַכָּלִי רַק מִשׁוּם הַשְׁמַעַת קוֹל וְלֹא מִשׁוּם אִיסוּר תַּקְוִין וְדַמְיָא לְרַחֲמִים שֶׁפִּיר: וּבִינּוּתֵי בְּסַפְרִים וּמִצְאָתֵי לְזַקְנֵי בְּעַל מִשְׁנַת דְּרַע"א וְנ"ל בְּתֻשׁבוּתֵי שֶׁבְּסוּף הַסֵּפֶר בְּאו"ח ס"י ש"ח ש"כ' וְנ"ל הִטְהוּר נְהִי דְּאוּהֲרַעֵן שְׁלַנּוּ אִין דּוּמִים לְהָא דְּס"ח, אֲבָל דּוּמָה לְסִי ש"ל"ח זּוּג הַמְקַשְׁקֵשׁ דְּמִשְׁמַע הֵתָם לְהִדְיָא שְׁבִשְׁבַת אָסוּר מִשׁוּם שְׁמִשְׁמַעַת קוֹל אִף שֶׁיֵּשׁ מְהֵם שְׁאִין מְקַשְׁקֵשִׁים לְשַׁעוֹת מ"מ הֲרִי מְקַשְׁקֵשִׁין כָּל רַגַע וְרַגַע עַל הַזּוּג שְׁקוּרִין אִוּמְרוּה"ע, וְשׁוֹב מְבִיא תְּשׁוּבַת דְּבַר שְׁמוּאֵל שְׁאוּסֵר אֲפִילוּ שֶׁל חוֹל, וְכ' עָלִיו אֲפֻשֶׁר מִשׁוּם גְּזִירָה אִטּוּ כָּלִי מִתְּכַתּוֹ הַמְקַשְׁקֵשׁ הַשְׁעוֹת, אֵלּוּ דְּבָרֵי זצ"ל.

וְנִרְאֶה מִדְּבָרֵי דְּפִשְׁטָא לִיהֵ שְׁאִין בְּזֶה מִשׁוּם תַּקְוִין כָּלִי רַק מִשׁוּם הַשְׁמַעַת קוֹל וְכּוּן מִצְאָתֵי רְאִיתִי לְפַרְמ"ג ס"י ש"ל"ח בְּמִשְׁבָּצוֹת זֶהָב אוֹת ב' ש"כ' אִפִּי לְמַתִּירִים לְהַמְשִׁיךְ בְּשִׁבְתּוֹ כָּלִי שְׁמִשְׁמַעַת קוֹל מוֹדִי שְׁאָסוּר מִשׁוּם כָּלִי שִׁיר עֵי"ש, וּפִשְׁטָא לְפַרְמ"ג דְּבָאֵלּוּ שְׁאִין מְקַשְׁקֵשִׁין הַשְׁעוֹת לִיכָּא מִשׁוּם הַשְׁמַעַת קוֹל כִּי זּוּג אִינְבַל שְׁמִתְנַעֲנַע וְהוּלָךְ אֲנָה וְאֲנָה קוֹל דְּמָמָה דְּקָה הוּא וְלִיכָּא הַשְׁמַעַת קוֹל כ"כ שִׁיחֵהָ אָסוּר מִשׁוּם כָּלִי שִׁיר וְכָלִי הַמְּיַחֵד לְכַף וְכּוּן הַשְׁכָּל נוֹטָה, וְכּוּן נִרְאֶה וּמוֹכַח מִתּוֹכּוֹ מִתְּשׁוּבַת פ"מ וְיִתֵּר גְּאוּנִים שֶׁהִתִּירוּ דְּבַר זֶה דְּס"ל ע"כ דְּזוּג הַמְקַשְׁקֵשׁ דְּאָסוּר, הוּא מִשׁוּם שְׁמִשְׁמַעַת קוֹל בְּשִׁבְתּוֹ וְס"ל חוּץ מֵאֵלּוּ הַמְקַשְׁקֵשִׁין לִיכָּא מִשׁוּם הַשְׁמַעַת קוֹל וְכָלִי שִׁיר, דְּלֹא כְּמִשְׁנַת דְּר"ע.

וּמ"ש עוֹד דִּישׁ לְגִזּוּר אִטּוּ מִשְׁמִיעַ קוֹל, לֹא יִדְעָתִי מִנ"ל לְחַדֵּשׁ גְּזִירָה זֹאת, וְעֵיקַר אִיסוּר דְּמִשְׁמִיעַ קוֹל הוּא דְּרַבְנָן, בְּפֶרֶט בּוּזָה"ז דְּל"ש כ"כ שְׁמָא יִתְקַן כַּמ"ש רַמ"א ס"י ש"ל"ח: וְהִנֵּה הַשְׁוֹאֵל לְזַקְנֵי מְדַרְע"א זצ"ל הֶעֱמִיק שְׁאֵלָה אִם עכ"פ מִוֹתֵר לְהַמְשִׁיךְ כָּל זְמַן שֶׁהוֹלְכֵת כְּדִי שְׁלֹא תַעֲמוּד מְלַכְתּוֹ אַח"כ, וְעַכְשָׁיו אִינוּ מִתְקַן מִיָּדֵי כִּי הוֹלְכֵת הִיא רַק שְׁלֹא תִשְׁבּוּת מִמְּלֶאכֶתָה וְלִיכָּא רַק גְּרָמָא, וְזַקְנֵינוּ וְנ"ל לֹא הִשִּׁיב ע"ז כְּלוּם וְקַפְסִיק וְתַנִּי לְאָסוּר בְּכָל עֲגִין מִשׁוּם הַשְׁמַעַת קוֹל: וְנַחֲזִי אֲנּוּ, לְפּוּם רְהִיטָא נ"ל לְהַמְשִׁיךְ כָּל זְמַן שְׁלֹא פּוֹסְקָה מְלִילָה, תִּלְיָא בְּשִׁיטוֹת תּוֹס' וְרֵא"ש בִּיצָה כ"ב ע"א דְּהַתּוֹס' הַקָּשָׁה שֶׁם לְמָה הַמְּסַתְּפָק חֲזִיב הָא אִינוּ אֵלָּא גְרָם כְּבוֹי, וְהַעֲלָה דְּבִאוּתָהּ שְׁעָה שְׁנוּטֵל הַשְּׁמֹן מְכַבֵּה קִצָּת וּמְכַבֵּה אוּרוֹ מִיָּד וְנִרְאֶה כְּכּוֹי.

וְדַבְרֵי תּוֹס' צְרִיכִים בִּיאוּר וּכְבָר נִתְקַשְׁהָ הַפ"י לְמָה יְהִי חֲזִיב ע"י שְׁמִכְהָ אוּרוֹ וְעַדִּין לֹא כְּבָה וְנִדְחַק דְּבִאָּמַת רַק מְדַרְבָּן אָסוּר מִשׁוּם דְּמַחֲזִי כְּמַכְבֵּה וְהִזְר מְבִיא דְּהַרְמָב"ם כ' מְפֹרֵשׁ דְּחֲזִיב חֲטָאֵת: וּמֵאִז כְּשִׁזְכִּיתִי לְלַמּוֹד מִס' בִּיצָה בִּישִׁיבָה זֶה כ"ו שְׁנִים הֶעֱלִיתִי בְּכּוֹנְנַת הַתּוֹס' דְּוִנְדָּאִי מִשׁוּם מְכָה אוּרוֹ לִיכָּא חֲזִיב חֲטָאֵת וְאֲפֻשֶׁר אִפִּי אִיסוּר לִיכָּא, וְסִבְרַת הַתּוֹס' וְכּוֹנְנָתָם כִּף הִיא דְּהָא דְּגוּרָם פְּטוּר מִדְּכִתִּי ל"ת מְלֶאכֶה אֲבָל גְּרָמָא שְׂרִי עֵי"י שְׁבַת ק"כ ע"ב וְזֶה דְּוִקָּא כְּשִׁאִין נִיכָּר סוּף מַעֲשֵׂה בְּתַחֲלָתוֹ כְּמוֹ בְּהָא דְּפִלְגִי בִּיהֵ ר"י וְרַבְנָן, אֲבָל כָּאֵן כִּינּוּן שְׁמִיד בְּשַׁעָה שְׁמִסְתְּפָק מִן הַשְּׁמֹן מִתְחִיל הַכְּבוֹי שְׁמִכְהָ אוּרוֹ וְהוּלָךְ וְנִכְבֵּה עַד שְׁכָבָה לְגַמְרִי, כַּה"ג יִצָּא מְסוּג גְּרָמָא וְנִכְנַס בְּסוּג עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה וְחֲזִיב עַל שְׁנִכְבֵּה לְגַמְרִי לְבִסוּף כִּינּוּן דְּמְלֶאכֶת הַכְּבוֹי הַתְּחִילָה מִיָּד כַּה"ל בְּכּוֹנְנַת הַתּוֹס' נְכוּן וְכָרוּר.

לפ"ז אם אחר שהסתפק מן השמן חזר הוא או אחר ונתן כפי שנטל, ליכא חיוב חטאת דעל שהפקה אורו אינו חייב ואפשר אפ"ל איסור ליכא, ועי"ל: אלו דברי מאז בחדושי, וכעת קשיא לי למה ל"ל לתוס' מן הנותן שמן שחייב משום שדולק יותר הא אין זה אלא גרם, והרא"ש באמת הרגיש גם בנותן דאיכא רק גרמא וכ' דאין בזה, בין בנותן בין במסתפק משום גרמא אלא מעשה ממש עושה, ותוס' דכ' במקבה משום שמכהה אורו קשה מנותן למה חייב, ודוחק לומר דבמוסיף שמן שדולק בטוב יותר וניכר פעולת הדלקה מיד, דכל פי האי הו"ל לתוס' להקשות ולפרק, ועי"ל מג"א ס' תרע"ב ס"ק ב' דמוכח דרבויה שמן לא מעלה לשעתו דאל"ה נדאי איכא הדור מצנה במרבה שמן יותר מבגר, שענה: ואפשר דס"ל לתוס' במוסיף שמן שהגר דולק והוא מוסיף שמן שע"ז נשאר דולק מבהיק ומאיר זמן יותר לאו גרמא הוא אלא מעשה, פ"ן שבשעה שנותן שמן הגר דולק ומאיר, אבל במסתפק שע"י שנוטל השמן מתחיל אח"כ ענין חדש שכבה הגר מהר וזהו רק בגרמא והוצרכו לחדש שניכר מיד מעשה הפכוי פ"ן ועדי"ל צ"ע: והנה הרא"ש בטר דמביא דברי תוס' חזר והקשה משפופרת דל"ש ת"ל תוס' ולמה אסור, והעלה דאין זה גרמא אלא עושה מעשה פ"ן ששתייהם הפתילה והשמן גורמים הדלקה והממעט מא' מהם מהר הפכוי ולכן חייב והיינו טעמא דנותן שמן בגר שחייב וכו' וכ' הב"י ס' תקי"ד דלרא"ש אסור לחתוך גר של שענה לשנים פ"ן שעושה מעשה בגופו.

והמחבר ס' תקי"ד נקט להלכתא פשיטת הרא"ש, והרמ"א כ' בשם י"א דמותר לחתוך הגר לשנים וכן נוהגים נקט לדינא פשיטת תוס' ועי"ל טו"ז ומג"א שם, לפ"ז בנדון שלנו למשנה ולהעמיד מראה השעות כ"ז שהולך ותקונו בא אחר שעות שהיתה עומדת, אם זה בכלל גרמא או עושה מעשה תל"א פשיטת תוס' ורא"ש ה"ל דלתוס' פ"ן שעכשיו אין ניכר שום דבר מותר ולרא"ש פ"ן שעושה מעשה בגופו אסור, ואנן בטר רמ"א נקטינו דנקיט עיקר להלכה פשיטת תוס' א"כ גם בנדון שלנו מותר פ"ן נראה לכאורה: ואחר העיון נ"ל לדחות היתר זה מתרי טעמי, חדא די"ל דתוס' ג"כ ס"ל חילוקו של הרא"ש דיש חילוק בין עושה מעשה בגופו לעושה מעשה חוצה לה אלא דס"ל בשמן ופתילה העיקר הפתילה שבו נאחז אור המאיר ואפשר לפתילה שיתלה בו האור כמעט רגע בלי שמן וע"י שמובלע משמן מחזיק אורו וכל שממעט השמן אין מתקיים לזמן מרובה והוקשה לתוס' מה דמעט השמן אינו רק כגורם פכוי ומדמהו התוס' לגרמא דפליגי ביה רבין ור' יוסי, ורא"ש העלה דשמן ופתילה שניהם גורמים הדלקה ואין בזה יותר מבזה וכשממעט א' מהם הוא מכבה וממתיק זה במתק לשונו, ובסברא ובדמיון בעלמא פליגי תוס' ורא"ש, אבל בנדון שלנו שמתקן הפלי שיהיה הולך בזמן שהיתה עומדת בלי תקונו והיה פלא הי' ונתבטל מתורת פלי, הגם שעכשיו עדיין אין תועלת בתקונו ואין ניכר, פי הולך הוא לפי שעה מ"מ לאו כגורם הוא אלא פעושה מעשה ומתקן פלי ממש יחשב, וגם לפשיטת תוס' ודעימ' אסור כנלפע"ד והבן, הא חדא: ועוד נ"ל דממה שכ' רמ"א וכן נוהגים לחתוך גר של שענה אין ראי' מןחלטת דנקטינו פשיטת תוס' דס"ל גם לפשיטת הרא"ש דינא הכי הוא למותר, האמת שבב"י כתב דלרא"ש אסור לחתוך גר לשנים, אבל הרא"ש לא הזכיר מזה פלוג, רק דנראה פ"ן מתוס' דכ' לפי שיטתם שפ"ן מותר לחתוך וכו' וכ"כ הג"א פ"ד מיייתי לשיט' התוס' ממילא נשמע לפי שיטת הרא"ש אסור, ולפע"ד נראה מדשתק הרא"ש להשמיענו איסור זה דס"ל דאפ"י

לשיטתו מותר, דדוקא בממעט שמן מן הפתילה, והפתילה נשאר נאי לא הי' ממעט השמן
היתה הפתילה דולקת עוד בזה ס"ל לרא"ש דמכבה הוא כמ"ש פי השמן והפתילה שניהם
גורמין הדליקה, אבל בנר של שענה שחומה הנר ומקצרו ובמקום שחומה לא נשאר לא
פתילה ולא שענה ואלו לא חתה הי' נאחז האור הדולק בפתילה ושענה בקצהו ועכשיו
שחתכו אין פאן דבר שנאמר שמכבהו, רק שאין פאן עוד דבר שיהי' האור נאחז בו,
ומלבד שאין זה מכבה אלא שקרוב לומר אפי' גרם פבוי ליכא ולכן שמתק הרא"ש ולא
כ' דאסור לפי שיטתו פנ"ל נכון מאוד בשיטת הרא"ש: ואם פנים דברינו אפשר הא
דהעיד רמ"א דהכי נהוג לחתוך הנר משום דא"ש אפי' לשיטת הרא"ש, ולא משום
דנקטינו לעיקר פשיטת תוס' וכן נראה למעני' בד"מ שם ודוקא לחתוך הנר נקטינו להקל
מטעם שפכתתי אבל בנגידון שלנו אנו אין לנו לסמוך להקל משום דנקטינו לדינא פשיטת
תוס' ועיי' וזאת תורת העולה מדברינו היא העולה דרבו המתירים להמשיך ולהעמיד
האזהרה בשבת ודוקא אלו שאין משמיעים קול, אבל אלו שמשמיעים קול ומקשקשים
השעות כ"ע מודי דאסור, והפרמ"ג שהוא ראש המתירים כ' והמקל לא הפסיד, מ"מ
במקום הנהוג איסור עפ"י חכמים הוי כדברים המותרים ואחרים נוהגים בו איסור אי
אתה רשאי להתיר בפניהם אלו דבריו ז"ל, ונהנה פבר נהגו איסור בכל מקום לפי ידיעתנו
אפי' באלו שאין מקשקשים להשמיע השעות ואפי' ע"י נכרי לא, וכבר פתבנו דלמאן
דס"ל שיש בזה משום תקון פלי גם בעוד שהולך אסור להמשיכו מ"מ ע"י נכרי נראה
להקל כל שלא עמדה מלילה, ועיי' פרמ"ג ש"ח שכ' אפשר ע"י נכרי מותר ולכן סמך
לבינו להתיר עכ"פ עד שלא עמדה ואפי' באלו שמקשקשים, הגם דבארנו דכולם מודים
דאסור משום שמשמעת קול ואיכא משום שפא יתקן פלי שיר מ"מ נ"ל דיש להקל עי"נ
בעודה הולקת דאיכא עוד צד להקל דמשום שפא יתקן פלי שיר יש להקל בזה"ז כמ"ש
רמ"א סי' של"ח ובמג"א ס"ק ד' דע"י גוי אפי' לכתחילה ראוי להתיר פיון שהיא גופא
גזירה, ובנגידון שלפנינו אם אפשר לאומן ישראל להעמיד נכרי במקומו מע"ש ועיו"ט
להמשיך בשבת ויו"ט והוא עומד עליו, וממשיכם עד שלא עמדו מלילה, נ"ל להתיר לו
במקום פסידא, הנלפע"ד פכתתי, וה' יצילנו משעות רעות, ויעשה עמנו לטובה אות,
ויראנו מתורתו נפלאות הכ"ד הדש"ת פ"ב פאור בקר ליום ד' י"ב מ"ח תרכ"ו לפ"ק:
הק' אברהם שמואל בנגימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה נו למאיר ובא ברכה עליו
תבוא, ה"ה הרב הגאון המאוה"ג מעוז ומגדול, חו"ב צדיק ונשגב כקש"ת מו"ה מאיר
באסקאוויטץ אבדק"ק יאלא ואגפ"י יע"א: נ"ה קבלתי ובדק לן מר בספק א' אם נשים
אסורות בעשיית מלאכה בתוס' שבת ויו"ט דמ"ע שהז"ג הוא ובש"ס סופה כ"ח ע"ב
לפי' דחייבות בתוס' יוה"כ מהאזרח ובשבת ויו"ט דליכא רבוי מנ"ל דאסורות וכן
מסתבר ונראה לו אלא דלא מצא חידוש דין זה בשום פוסק: פאשר בינתי בספרים
מצאתי ראיתי בפרמ"ג או"ח במשבצות זהב סי' תר"ח אות א' כ' וז"ל נשים חייבות
בתוס' יוה"כ משום דיוה"כ גופי' שייך בנשים, וכ"ש שחייבות בתוס' שבת דכל מ"ע של
שבת נשים חייבות בו ואפי' ג' סעודות עיי' סי' רצ"א עכ"ל ודבריו נפלאו מ"ש דביוה"כ
חייבות משום דיוה"כ שייך בנשים וזן ועשה מזה קו"ח לשבת, במח"כ געלם ממנו לפי
שעה דתוס' יוה"כ נפקא לן מקרא דהאזרח ולולי קרא לא הוי ידעינו דחייבות בתוס'
יוה"כ הגם דשייכו ביוה"כ עצמו, ותוס' שבת דליכא קרא מנ"ל דחייבות וי"ל דלתוס'

שבת ל"צ קרא דאיפא הקישא דזכור ושמור כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה וחיובות בכל מ"ע דשבת ה"ה דמחוייבים בתוס' דבכלל הקישא הוא כמו שחיובות בג' סעודות, ויש לדחות דדוקא במצות דיומא הואיל דאייתינהו בשמירה דיומא אתנייהו ג"כ בכל מצות עשה דיומא אפי' בג' סעודות כמו שחיובות בקידוש, אבל בתוס' מנ"ל דחיובות וטפי הי' לפמ"ג להביא מסי' רצ"ו סעי' ח' דנשים חיובות בהבדלה משום דחיובות בכל מ"ע דשבת ומאן דס"ל דפטורות מהבדלה משום דהבדלה דרבנן, אבל תוס' שבת למאן דס"ל שיהא דאורייתא כ"ע מודים דחיובות הגם דליפא ל"ת דשמירה פנ"ל, ועי' פרמ"ג באשל אברהם סי' רס"ב אות ח': וכ"ז ל"ש ביו"ט ועי' תוס' קדושין ל"ד ע"א ד"ה מעקה דבנשים ליפא עשה דיו"ט דהיא מ"ע שיהזמן גרמא דביו"ט ליפא הקישא כמו בשבת ועי' ר"ן שם דחידוש לנו פיון דאתנייהו בל"ת דיו"ט ה"ה בעשה דיו"ט, וצ"ל הא דבעינו בשבת להקישא דחיובות בקידוש, משום דקידוש מ"ע היא ואין בה ל"ת ה"א דפטורות לולי הקישא דזכור ושמור, אבל מלאכת יו"ט פיון דאיפא בנשים ל"ת גם איסור עשה איפא, וכ"ז בעשי' מלאכה ביו"ט עצמו דאיפא ל"ת אבל איסור עשה דתוס' יו"ט דליפא ל"ת מנ"ל, ובפמ"ג לא כ' פלל מאיסור תוס' יו"ט נראה דס"ל דאין חיובות בתו"ט: אמן פן בתוס' פתובות מ"ז ע"א ד"ה דמסרה לה בשבתות ויו"ט מפורש דחיובות בתוס' שבת ויו"ט אלא דטעמא דתוס' לא ידענו מנ"ל בפשיטות דנשים חיובות בתוס' יו"ט, ותוס' שבת י"ל מטעם שכ' הפרמ"ג וכמו שבארנו, אבל ביו"ט מנ"ל וצ"ע: ועלה בתחלה במחשבה לפני, דס"ל לתוס' הא דנשים פטורות במ"ע שהז"ג הוא דוקא במה שהוא בקום ועשה, אבל באיסור עשה חיובות שהוא בכלל איסור ל"ת דהוקשה אשה לאיש, ויש להטעים עוד עפמ"ש הפל בו ואמר בטעמו דנשים פטורות ממ"ע שהז"ג פיון שעליהם מוטלי' כל עסקי הבית ומהי לו לעזר עוזרתו ומסייעתו פשתן לובש חטין פוסס לכן הקילה התורה עליה ולא חיובה במ"ע שהז"ג, וע"ד אגדה יש להעמיס פן בקרא פה תאמר לבית יעקב אמירה רפה לנשים היינו שאינן מחוייבות כ"כ כמו אנשים פיון שהם בית יעקב עוסקים בעסקי הבית ומשו"ה קרי לה ר' יוסי לאשתו ביתו, ותגד קשות לבני ישראל אלו אנשים שמחוייבים יותר ויותר, ולפי ה"ל דוקא במ"ע דקום ועשה פטורים התורה אבל באיסור עשה דשוא"ת ליפא טעם למפטרניהו, והא"ש משו"ה פשיטא לתוס' דחיובות בתוס' שבת ויו"ט פיון דאיסור עשה בשוא"ת הוא פן הי' נ"ל לפום רהיטא, אלא דעומד נגדינו תוס' קדושין ה"ל דס"ל דעשה דיו"ט שיהא בשב ואת ליתא בנשים, ור"ן ג"כ לא קאמר דאיפא בנשי אלא משום דאתנייהו במלאכה בל"ת, ולולי זה היו פטורות בכל מ"ע שהז"ג שיהא בקום ועשה דפטורות, וכן משמע מהא דאמר רב ותנא דברי ר"י דהוקשה אשה לאיש לכל עונשים שבתורה, משמע דוקא לעונשי' אבל כל דליפא עונש רק איסור עשה דז"ג לא, וכן נראה ומוכח מתוך סוגיא דסופה כ"ח דאצטריף האזרח לרבות הנשים לתוס' משום דאמעט תוס' מעונש ואזהרה יכול גם נשים לא ועי' רש"י דה"א דאפי' עשה ליפא והיינו משום דכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות הרי מוכח דאפי' באיסור עשה דהז"ג פטורות וביוה"כ לולי האזרח היו פטורות ודחוק לומר דלולי האזרח ה"א כמו שממעט קרא דעצם מעונש ואזהרה, פן ממעט נשים הגם דבכ"מ מחוייבות באיסור תורה דשוא"ת שהז"ג זה רחוק דמהיכי תיתי ס"ד למעט נשים מעצם בדבר שבכ"מ מחוייבות ומ"ש תוס' יוה"כ ועי': וליישב תוס'

פתובות הנ"ל, נ"ל דס"ל לולי האזרח ה"א דפטורה התורה נשים במ"ע אפי' באיסור דשוא"ת דהז"ג לכן בעי האזרח וילפי' משם בכ"מ דאיכא איסור עשה בשוא"ת דחייבות דהאזרח אינו אלא גלוי מלתא בעלמא, אחר פתבי כ"ז נזפרתי מ"ש הפ"י ביצה דף ל' ומה שתמה עליו הצ"ח שם וממוצא דברינו מיןשבים דברי הפ"י על נכון עיי"ש : אלא דתוס' קדושין ע"כ לא ס"ל הכי דהא ס"ל דאיסור עשה דשוא"ת דיו"ט אין הנשים מחייבות, ואפשר דתוס' בקידושין ס"ל כתי' ב' של תוס' פתובות וידוע דאין להקשות סתירת תוס' אהדדי אלא דמרב ותנא דבי ר"י משמע דוקא בעונש ואזהרה הנקשה אשה לאיש וי"ל: ויותר נלפע"ד דוקא לענין תוס' שבת ויוה"כ ס"ל לתוס' דנשים חייבות דהתוספ' אגיל שם אי תוס' שבת ויו"ט דאורייתא כמ"ש מפורש שם והיגו למאן דיליף תוס' יוה"כ מתשעה לחדש בערב ודרש תשבתו שבתכם לתוס' שבת ויו"ט ועיי' יומא פ"א ע"ב, ובתוס' יוה"כ חייבות מרבוי דהאזהרה וקרא דבתשעה לחדש קאי על נשים ג"כ וכתוב תשבתו שבתכם ע"כ דקאי ג"כ על נשים שחייבות בתוס' שבת ויו"ט כמו ביוה"כ אבל לאיסור עשה דיו"ט אין למדים משם והו"ל כמ"ע שפקום ועשה פנ"ל והבן: המורם מדברינו דלמ"ד תוס' שבת ויו"ט דאורייתא גם נשים אסורות מדאורייתא ודוקא לענין תוס' אבל זולת תוס' דשבת ויו"ט פל איסור עשה דזמן גרמא נשים מותרות מדאורייתא דשאני תוס' דילפי' מיוה"כ פדכתיתבנא ועיי' לבוש סי' רס"א דתוס' שבת ויו"ט דרבנן ועיי' אליה רבא: ויש לי מקום עיון אם תוס' שבת מדרבנן אם נשים אסורות מדרבנן ועלה ספק זה בלפי מסוגל' ש"ס ברכות כ' ע"ב דאמר אביי דחייבות בקידוש היום מדרבנן, ורבא הקשה עליו פל מ"ע נחייבינהו מדרבנן וע"כ דלא הוסיפו על ד"ת לחייב אותם במ"ע שהז"ג, ועיי' תוס' מגילה כ"ד ד"ה מי שלא ראה מאורות וכו' וי"ל דוקא במ"ע שהיא פקום ועשה לא הטילו חכמים עליהם עול מצות שלא חייבום התורה פינן דיש עליהם עול צרכי הבית כמ"ש הפל בו בטעמא דתורה, הגם שבארנו דתוס' ור"ן קדושין לא ס"ל פן, דא"כ באיסור עשה שהז"ג שהוא בשוא"ת יהיו חייבות, וע"כ דלא דרשינן טעמא דקרא, אבל אנו לעצמינו נוכל לומר דה"ט דלא התמירו חכמים על הנשים יותר ממה דהטילה עליהם התורה, אבל באיסור עשה דשוא"ת י"ל הוסיפו עליהם פינן דלא שייך בו בטיול מלאכתם בבית, וממ"ש תוס' בקידושין מאין מדליקין בשמן שריפה דבנשים ליכא רק עשה, ולמ"ש הא מדרבנן איכא איסור עשה דיו"ט והו"ל איסור עשה דרבנן ול"ת דאורייתא ולא נדחה מפני עשה דשריפת קדשים כמו בשופר שאין עולין באילן משום דהו"ל ל"ת ועשה דרבנן, ועיי' רמב"ם הלכות שופר דחזקו דבריהם פעשה ול"ת דאורייתא ולא הקשו א"כ התוס' מידי, י"ל בנודאי במלאכת יו"ט פינן דאיכא איסור ל"ת דאורייתא על הנשים מה להו לרבנן להוסיף עליהם איסור עשה פינן דבלא"ה מצוות ועומדות מה"ת בל"ת שלא לעשות מלאכה והקשו התו' שפיר, אבל פל היכי דליכא רק איסור עשה דשוא"ת דהז"ג לחוד מסתבר דהטילו עליהם איסור עשה זו שלא לחלק בין אנשים לנשים פנ"ל וצ"ע לדינא: זהו מה שהעלתה מצודתי בעיון מעט בדין תוס' שבת ויו"ט, וה' יוסיף לנו שנות חיים, ותוס' מרובה שנהג' מוסיפים והולכין בקדושה מחו"ל אל הקדש פאנת נפשו הטורה ונפש אוה"נ דש"ת.

פ"ב יום ב' כ"ב למב"י תר"י"ג לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה נז תוספת ברכה, מאלקי המערכה, על ראש י"ג הרב הויתיק מלא פלג, תל תלפיות

בעל פּיפּיות כש"ת מו"ה יוסף נ"י רב בק"ק ה"ב בּמדִינת שְׁנוּיִין יע"א: מע"י אָצְבָּעוֹתָיו
קבֵּלְתִּי בש"ק הַעֲבֵר, וְהוֹדִיעַ לִי לְצַעְרוֹ ע"ד הַסּוֹחֲרִים בְּמִקְוֵמוֹ מְעַרְבִּים בַּעֲשׂוֹתָם בְּעֲשִׂיתָ
מְלֵאכֶתָם וּבְמוֹ"מ שְׁלָקָם עַד סְמוּךְ לַחֲשִׁיכָה הֵינּוּ בְּתוֹס' שַׁבָּת, וּלְפִי הַנִּרְאָה בְּרֹב דְּבָרִים
לֹא יִחַדְלוּ מִלְּפָשׁוּעַ פִּי כְּבָר הַנִּרְגְּלוֹ וְלַע"ע שׁוֹגְגִים הֵם, אִם שְׁתִּיקְתוּ יָפָה מְדַבְּרוֹ מוּטָב
שְׁיִהְיוּ שׁוֹגְגִים וְאֵל יִהְיוּ מְזִידִים פֶּמָּה דְּאִיתָא בְּטוֹש"ע או"ח סי' תר"ח לַעֲנִן יוה"כ או
דִּילְמָא שְׁאֵנִי שַׁבָּת מִיּוֹה"כ דְּחִמְיָא טוֹבָא: הִנֵּה מְקוֹר דִּין זֶה יוֹצֵא מִש"ס שַׁבָּת פ' הַשּׁוֹאֵל
קמ"ח ע"ב וּבְבִיצָה ל' ע"א וּבִתְחִלָּה רָצָה לֹמַר ה"מ בְּדַרְבָּנָן וּמְסִיק וְלֹא הִיא ל"ש דַּרְבָּנָן
וּל"ש דְּאוֹרְיִיתָא דְהָא תוֹס' יוה"כ דְּאוֹרְיִיתָא וְכו' וְצ"ל אִיךְ ס"ד לְחַלֵּק בֵּין דְּאוֹרְיִיתָא
לְדַרְבָּנָן פִּינָן דְּמִשׁוּם מוּטָב שְׁיִהְיוּ שׁוֹגְגִים הוּא מ"ש דְּאוֹרְיִיתָא מ"ש דַּרְבָּנָן אֲדַרְבָּ'
בְּדְאוֹרְיִיתָא יֵשׁ לְחוּשׁ יוֹתֵר שְׁיִהְי' מְזִיד וְיַעֲבֹר אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא, וְצ"ל פִּינָן דַּא"א לִידַע
בְּבִירוֹר גָּמוּר שְׁלֵא יִקְבֵּל כְּשִׂיאֵמֵר לוֹ אוּלַי כְּשִׂיזְדַע לוֹ יָשׁוּב וַיִּפְרֹשׂ אַע"ג דְּרַגְלֵי בּו
טוֹבָא, וּבְדַרְבָּנָן דְּקִיל בְּעִינֵי הַבְּרִיּוֹת קְרוֹב שְׁלֵא יִשְׁמַע וּמוּטָב שְׁיִהְי' שׁוֹגְגִים וְכו' אָבֵל
בְּאִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא אִין לְסַמְנָה עַל אֲנֻמְדָּנָא שְׁלֵא יִשְׁמַעוּ אוּלַי מִשׁוּם חֲנוּמֵר אִיסוּר
דְּאוֹרְיִיתָא יִשְׁמַע וַיִּפְרֹשׂ לְכֹן ס"ד לְחַלֵּק בֵּין דְּאוֹרְיִיתָא לְדַרְבָּנָן, וְדַחֵי לֹא הִיא דְּאִפִּי
בְּדְאוֹרְיִיתָא לֹא מְחִינָן, וְכו' הָרָא"ש בִּיצָה וְר"ן בְּשֵׁם י"א דְּוָקָא דְּבָר שְׁאִינוּ מְפֹרָשׁ בְּתוֹרָה
וְאִתְיָא מְדַרְשָׁא כְּמוֹ תוֹס' יוה"כ, אָבֵל בְּדָבָר הַמְּפֹרָשׁ מְחִינָן וּמַעֲנִישִׁים אוֹתָם עַד שְׁיִשְׁמַעוּ,
וְנִרְאָה דַּס"ל לְחַלֵּק בֵּין מְפֹרָשׁ לְאִינוּ מְפֹרָשׁ, דְּמְפֹרָשׁ חֲמִיר טְפִי מְאִינוּ מְפֹרָשׁ דְּאִתְיָ'
רַק מְדַרְשָׁא, וְעֵינֵי תוֹס' שְׁבוּעוֹת פ' שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים בְּתָרָא סוּגְיָא דַּח"ש דְּדָבָר שְׁאִינוּ
מְפֹרָשׁ בְּקָרָא כְּמוֹ ח"ש דְּאִתְיָ' מְדַרְשָׁא לְאוּ מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד הוּא וְעֵינֵי רַשְׁבָּ"א וְר"ן שָׁם:
וּבש"מ בִּיצָה כ' ג"כ מִשׁוּם דְּאִינוּ מְפֹרָשׁ קִיל כְּמוֹ תוֹס' יוה"כ וְעֵינֵי צַל"ח שָׁם, וְלוּלִי
דְּמִסְתַּפִּינָא הִי נ"ל דְּהַחֲלִיק בֵּין מְפֹרָשׁ לְאִינוּ מְפֹרָשׁ לְאוּ מִשׁוּם חֲנוּמֵר דְּמְפֹרָשׁ מְאִינוּ
מְפֹרָשׁ, אָלֵא מִשׁוּם דְּכָל שְׁמְפֹרָשׁ קְרוֹב יוֹתֵר שְׁיִשְׁמַעוּ כְּשִׂיזְדַע לְהֵם שְׁיֵשׁ בְּזֵה אִיסוּר
וּמְפֹרָשׁ בְּקָרָא בְּאֵר הַיֵּטֵב, אָבֵל כָּל דְּאִתִּי מְדַרְשָׁא עַפ"י דְּרִשְׁתָּ חו"ל קְרוֹב שְׁלֵא יִשְׁמַע
פִּינָן שְׁכָבֵר הַנִּרְגְּלֵי בּו וְנִרְאָה לוֹ הִיתֵר עַד עֵתָה וְלֹא יִשְׁמַע, פִּי לֹא יִכְנוֹס בְּלִבּוֹ לְשִׁמּוּעַ
לְדַרְשְׁתָּ חו"ל, כַּנ"ל: אָלֵא דַּמְמ"ש הָרָא"ש שָׁם דְּוָקָא דִּידְעִינָן בְּנוֹדָאֵי דְּלֹא יִקְבְּלוּ מִינָן
אָבֵל בְּמִידֵי דְּלֹא יִדְעִינָן צְרִיף לְמַחֲוֹת בִּינָדָם וְה"מ בְּדַרְבָּנָן וְכו' וְלֹא הִיא בֵּין בְּדַרְבָּנָן, נִרְאָה
דַּס"ל בֵּין בְּדְאוֹרְיִיתָא בֵּין בְּדַרְבָּנָן, דְּוָקָא כְּשִׂאֵנוּ יוֹדְעִים בְּנוֹדָאֵי דְּלֹא יִקְבְּלוּ אָבֵל
כְּשִׂמְפֹרָשׁ אַעפ"י כֹּן צְרִיף לְמַחֲוֹת בִּינָדָם, נִרְאָה מִשׁוּם דְּחִמְיָר מְפֹרָשׁ מְאִינוּ מְפֹרָשׁ
דְּאִתְיָ' רַק מְדַרְשָׁא דְּקִיל וְהוּא כְּמוֹ תוֹס' יוה"כ דְּלֹא אִתִּי אָלֵא מְדַרְשָׁא: וְהִנֵּה הָר"ן בְּבִיצָה
כ' וְהוּא סוּגְיָא מְחַלְפָּא בְּסוּגְיָא דְּשַׁבָּת פ' הַשּׁוֹאֵל דְּשָׁם אִסִּיק ה"מ בְּדַרְבָּנָן אָבֵל בְּדְאוֹרְיִיתָא
מְחִינָן וְכו' דְּעִיקָר פְּסוּגְיָא דְּבִיצָה פִּינָן דְּעַבְד עוֹבְדָא וְלֹא מְחָה לְהוּ בְּדְאוֹרְיִיתָא, וּבש"מ כ'
דִּישׁ לְמִיזֵל לְחוּמְרָא פְּסוּגְיָא דְּשַׁבָּת, וְהָדָר כ' וְאִפְשָׁר דְּסוּגְיָא דְּשַׁבָּת ג"כ פְּסוּגְיָא דְּבִיצָה
ס"ל וְהָא דְּקָאֵמֵר ה"מ בְּדַרְבָּנָן לְאוּ דְּוָקָא אָלֵא כָּל שְׁאִינוּ מְפֹרָשׁ וְאִתְיָ' מְדַרְשְׁתָּ חו"ל
דַּרְבָּנָן קְרוּ לֵיהּ, וְעֵינֵי בְּרַמְבַּ"ם רִישׁ הַלְכוֹת אִישׁוֹת וּבכ"מ שָׁם: וְלוּלִי דְּבִרְיָהֶם חו"ל הִי
נ"ל דְּגַם דְּתוֹס' יוה"כ דְּאִתְיָ' מְדַרְשָׁא מְפֹרָשׁתָּ דְּכִתִּיב וְעֵנִיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה
לְחַדֵּשׁ בְּעֶרֶב פְּשֻׁטָא דְּקָרָא דִּינְתַחֲלוּ לְהַתְעַנּוֹת בְּתַשְׁעָה בְּעֶרֶב וְהוּא דְּרִשָׁא כְּמְפֹרָשׁ, דְּמֵאֵן
דְּמְפֹרָשׁ לִיהּ לְאוּכָל בְּתַשְׁיַעֵי כְּאֵלוּ הַתְעַנָּה זֶה רְחוּק בְּפִי הַקָּרָא וּפְשֻׁטוֹת הַכְּתוּב לְתוֹס'
יוה"כ לַעֲנִן עֲנוּי וְהוּא כְּמַעֲט מְפֹרָשׁ בְּאֵר הַיֵּטֵב, וְהָא דְּלֹא מְחִינָן בְּהוּ נִרְאָה עַפְמ"ש

הפ"י ודייק פון מלשון הרא"ש וכן הוא לשון הרי"ף דגרסו והא קחזינו וכו' משמע דקאי על נשים וכן הוא בשו"ע סי' תר"ח הנהו נשי דאכלו וישתו וכו' נראה דס"ל שדוקא בנשים אינו מפנרש דהא מ"ע שהז"ג הוא ופטורים לולי דרשא דהאזרח לרבות נשים כבש"ס סופה כ"ח ע"ב, דרש זה בנודאי אינו מפנרש ולכן לא מחיננו להו, אבל לאנשים אפשר מחיננו, ועיי' ר"ן פ' שבועות שתיים בתרא ובחזושו שם דכל דאתי מדרשא מןשבע ועומד מסיני ונחמור פמפנרש ורמב"ם לא ס"ל פן וכד דייקת בלשון הרמב"ם פ"א מהלכות שביתות העשור ה' ז שכ' וז"ל נשים האוכלות ושותות עד שחשיכה וכו' וצ"ל למה כ' נשים, גם אם הי' לו הגירסא פגירסת הרי"ף והא קחזינו להו וכו' בימיהם כה' הי' אבל הרמב"ם דייק וכו' נשים וכן בשו"ע נראה דבדייק פתבו פן דוקא נשים לא מחיננו בהו דמה שחייבום בתוס' עמי אינו מפנרש ולא בא רק מדרשא ממשמעות ה' יתירה דהאזרח, אבל באנשים מחיננו כנלפע"ד נכון ועיי': וכ"ז בתוס' ענוי דיוה"כ אבל בתוס' מלאכה ביוה"כ גם להסוברים שהוא דאורייתא ובכלל ועניתם הוא דלא פרמב"ם דס"ל דלא ילפי' רק לענני ענוי דאכילה ושתיה, מ"מ אינו מפנרש כ"כ בקרא פמו תוס' דאכילה ושתיה, ודומה לנשים דאכלו ושתו בתוס' יוה"כ דלא מחיננו להו פנ"ל, וכ"ש תוס' דשבת ויו"ט דס"ל לכמה פוסקים דהוא דאורייתא ועי' ס' רס"א סעיף ב' ובמג"א ס"ק ט', ויצא מקרא דתשבתו שבתכם ודרשינן לשבת ויו"ט באם אינו ענין ליוה"כ, ודרש זה בנודאי לאו מפנרש בקרא הוא דלא חמיר מהנהו נשי דאכלו ושתו בתוס' יוה"כ דלא מחיננו להו פנ"ל ברור לדינא: ועוד נ"ל לפי גרסת רי"ף ורמב"ם ורא"ש דאכלו ושתו עד שחשיכה דנשים היו עושות פן, י"ל דאפשר דוקא לנשים אין מוחי' דליפא ערבות בנשים כמ"ש הרא"ש ברכות דנשים ליתנייהו בערבות, וצ"ל דמ"מ צריף להוכיחם ולמחות על ידם שלא יכעיסו לפני המקום, ונ"ל דלא מתפסי עלייהו כשלא מוכיחי' אותם ועיי' ש"מ בשם ריטב"א אם במזיד עוברים צריף למחות ע"י ואם לאו מתפסי' עלייהו דכל ישראל ערבים זה בזה, נראה דחייב התוכחה ועונש למאן דלא מוכח משום ערבות הוא, ונשים שאינם בערבות לא מענשי עלייהו, ומ"מ מצוה להוכיחן כדמוכח מדאמר מוטב שיהיו שוגגים וכו' ולולי פן הי' חייב להוכיחם, וי"ל דוקא בנשים אמרי' מוטב שיהי' שוגגים כשנראה לנו שלא יקבלו, וכינן דאין חייב כ"כ להוכיחן לכן מוטב שיהי' שוגגים אבל אנשים דחייב להוכיחם מדאורייתא מהוכח תוכיח כדאמרו ז"ל מנין לרואה דבר מגונה בחבירו שצריף להוכיחו דכתיב הוכיח תוכיח אפ"י מאה פעמים, ואם אינו מוכיח מקבל עונש מצד ערבות שקבלו ע"ע ואפשר דלא אמרי' מוטב שיהי' שוגגי' דאולי יאבה לשמוע, ולפמ"ש הרא"ש ור"ן דבמפנרש צריף להוכיח דחמיר מאינו מפנרש חזינו דמה שא"צ להוכיח כשאינו מפנרש קולא הוא למוכח, וי"ל קולא זו דוקא לנשים מטעם שפתי, ואפשר דמשו"ה מעתיק הרמב"ם בהלכות שביתות עשור נשים האוכלות וכו' וכן בשו"ע סי' תר"ח דוקא נשים אבל אנשים צריף להוכיח ולא אמרינן מוטב שיהיו שוגגים ועיי' לשון השו"ע או"ח סי' שס"ה סעי' ו' נשים היושבות על פתח המבוי וכו' דדרבנן הוא ועי' מג"א שהקשה גם בדאורייתא א"צ למחות ועי' אליה רבה והספיק עמו בתוס' שבת דהאמת קאמר המחבר פנין דדרבנן הוא לאפוקי מפנרש בתורה, ועדיי' צריף להבין למה דייק וכו' נשים היושבות ואם פי בגמרא מעשה שה' כה' הי' למה דייק המחבר וכו' דין זה דוקא בנשים ונרפו לשנות בכה"ג מלשון ומעשה דאיתא בגמרא

ולמ"ש א"ש דוקא נשים דליתגנייהו בערבות אבל אנשים דאיתגנייהו בערבות צרידהוהוכיחם, ובערבות איתא גם בדרבנן כמבאר בש"ס ר"ה כ"ח ע"א ונפלאות נפלאותי על הצל"ח ברכות פ"ג שאכלו גבי ינאי מלפא שכ' דעל דרבנן לא קבלו ערבות והי' נעלם ממנו לפי שעה במח"כ סוגיא דר"ה הנ"ל: אלא דמשמעות ש"ס אינו כן דאמר הנח להם לישאל מוטב שיהי' שוגגים מלשון זה משמע בין אנשים בין נשים אמרי' מוטב שיהי' שוגגים וכו' וי"ל מסבא איפכא ממ"ש, לא מיבעי אנשים שא"צ להוכיחם דמוטב שיהי' שוגגים ואל יהי' מזידים דאם יהיו מזידים וכל אנשים ישראלים ערבים זה בזה יכשלו איש בעון אחיו לכן הורשה לו שאינו צריך להוכיחו פשוטה שלא יקבל ממנו מוטב לו למוכיח שיהי' זה שוגג ואל יהי' מזיד ויקבל הוא עונש על ידו משום ערבות ויפשל באיסור ויענש ע"י, אבל בנשים דליתגנייהו בערבות עם המוכיח ולית ליה פסידא אם תהינה מזידות ה"א דצריך להוכיחן אולי ישמעו, וגם אם לא ישמעו הקולר תלוי בצוארון הלא יש בינדם לשמוע ולפרוש מאיסורא ע"ד הלעיטהו לרשע וכו' כן הי' נראה מסבא לולי דמפרש ממעשה דהי' בנשים דגם לגבי נשים אמרי' מוטב שתהינה שוגגות ולא מזידות ואפ' בדאורייתא, והא"ש דדייק הרמב"ם ומחבר לענין יוה"כ והמחבר סי' שס"ה וכתבו דין זה בנשים לרבנותא דאפי' בנשים אמרינו מוטב שיהי' שוגגים וכו' ועי' דג"מ ס' רע"א דמסופק דאפשר נשים ישנן בערבות עם נשים והן אינן בערבות אהנו, א"כ הוא ליתגנייהו לדברינו כמובן, ובמק"א הוכחתי דגם נשים אינן בערבות עם נשים ומתוך דברינו אלו ומדקדוק עצום שדקדקנו ברמב"ם ומחבר יש להוכיח דלא כהדג"מ ועי' בכ"ז פי כנים דברינו בעזה"י: וזאת תורת העולה לדינא מדברינו (א) בין דרבנן בין דאורייתא כל שאינו מפורש ונראה מפשטא דקרא, אמרי' מוטב שיהי' שוגגים בין באנשי' בין בנשים (ב) כל דנפקא מדרשא ופשטא דקרא הכי מתפרש הוא לדבר זה כמפורש ממש שצריך להוכיחו, הגם שמשטיחת לשון הרא"ש וי"א שבר"ן לא משמע הכי, מ"מ י"ל כן ג) לפי עניות דעתנו דכל דמפשטא דקרא כן הוא הוי כמפורש יש חילוקי דינים לענין תוס' יוה"כ, בתוס' דאכילה ושת' אמרי' דוקא בנשים מוטב שיהי' שוגגים דלגבייהו נפקא תוס' מדרש בעלמא, אבל אנשים צריך להוכיח דקרא וענינתם בט' לחדש בערב הכי משמע לפי פשוטו דקרא, אבל לענין מלאכה אין תוס' יוה"כ מפורש גם לאנשים, ואמרי' גם בדידהו מוטב שיהי' שוגגים וכו', וכן בתוס' מלאכה דשבת ויו"ט הגם דשבת חמירא מיוה"כ מ"מ א"צ למחות דלא מצינו חילוק בראשונים רק בין מפורש לאינו מפורש, הגם דשבת חמיר, אבל תוס' דיל' קיל מפל איסורי' ואינו רק איסור דשבתא בעלמא, ועי' פרמ"ג סי' רס"א באשל אברהם ס"ק ט' דאינו רק פאיסור ח"ש וקרי לפר"מ נ"י מה שרצה לשמוע מאתנו, ויתבאר לו הפל מתוך דברינו: ומצאתי את עצמי מחוייב להעתיק לו דברים כהנ"י שמשמעותי ראיתי בש"מ בשם ראשונים, בביצה שכ' ונ"ל והעיד הריט"בא בשם רב גדול מאשכנזים שהעיד בשם רבותיו הצרפתים ובכללם הר"י והר"מ מרוטענבורג שלא נאמרו דברים הללו אלא לדורותם, אבל בדור הזה שמקילים ראוי לעשות סיג לתורה ואפי' בדרבנן מחינן וקנסי' להו עד דלא לעבדו לא בשוגג ולא במזיד ושפן הוא במדרש ירושלמי והדבר נראה נכון אלו דברי ש"מ ככתבו וכלשונו: ופשיטא שאין בדברים כאלו לדין ומורה ומארי' דאתרא אלא מה שענינו רואות לפי המקום ולפי הזמן, ואמרו ו"ל בשם שמצנה לומר דבר הנשמע כד

מְצוּה שְׁלֵא לֹאמֵר דְּבַר שְׁלֵא נִשְׁמַע דְּכַתִּיב אֵל תּוֹכַח לִי וְכוּ' וּבְאֵמַת מְצוּת תּוֹכַחַה קָשָׁה
הִיא מְאוּד לְקַיִּמָּה כְּתוּבָה יוֹתֵר מִכָּל הַמְצוּת כִּי צָרִיף לְשַׁקְלֹל בְּמֵאזְנֵי שְׁכָלוֹ אִם יוֹכִיחַ
אוֹ יִפֶּה הַשְּׁתִּיקָה מוּטָב שְׂיִהְיוּ שׁוֹגְגִי וְלֹא יִהְיוּ מְזִידִין וְנ"ל שֶׁע"ז הִזְהִירָה הַתּוֹרָה הוֹכֵחַ
תּוֹכִיחַ א"ע וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא שְׁתִּהְיֶה זֹהִיר שְׁלֵא תִשָּׂא וְתִרְבֶּה עָלָיו חֲטָא שׁוֹגֵג לְהִיּוֹתוֹ
מְזִיד ע"י הַתּוֹכַחַה, וְגַם אִם מְזִיד הוּא וְלֹא יִקְבַּל הַתּוֹכַחַה תִּגְדַּל עֲוֹנוֹ וְיִתְרַבֶּה עֲוֹנָשׁוֹ מֵאֵלּוּ
לֹא הוֹכִיחוּ וְלֹא הִתְרַבּוּ, וּבְחֻדוֹשׁ אֲגִדָּה שְׁלֵי עַה"ת אֲמַרְתִּי לְפָרֵשׁ בְּזֶה מֵאֵמֵר רְאוּבֵן
הֲלֵא אֲמַרְתִּי לָכֶם אֵל תִּחְטְאוּ בִּילָד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ וְצ"ל מָה רָאָה רְאוּבֵן
לְהִכְאִיב עוֹד אֲחִיו בְּיוֹתֵר לְהַזְכִּירָם כִּי הִתְרַבּוּ בָּהֶם וְעַיִן רַמְבַּ"ן וְנ"ל הִנֵּה הֵם אֲמָרוּ אָבִל
אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ וְכוּ' אֲשֶׁר רְאִינוּ בְּצַרְתִּי נִפְשׁוּ בְּהִתְחַנְּנוּ אֲלֵינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ, וְהִרְגִישׁ רַמְבַּ"ן
לְמָה הִי תוֹלִין שְׁרָאוּ צ"נ בְּהִתְחַנְּנוּ וְלֹא בְּדָבָר עֲצָמוֹ שְׁרָצוּ לְהוֹרְגוֹ וּמְכַרְוֵהוּ לְעֵבֶד, וְנ"ל
כִּי בְּנוֹדָאֵי שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ תָּמִיד בְּתִשׁוּבָה עַד"ז וְרָאוּ עַתָּה כִּי לֹא נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבַתְּם וְתָלוּ
מְנִיעַת קַבְּלַת תְּשׁוּבַתְּם מִשׁוּם שֶׁהוּא מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה כְּפֹאֲשֶׁר רָאוּ צַרְתִּי נִפְשׁוּ בְּהִתְחַנְּנוּ
עָלֵיהֶם וְאֲטָמוּ אֲזַנָּם מִשְׁמֹנֶע וְלִמְחֹל לֹא וְאֲמָרוּ ז"ל נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר ע"פ לְמִי נוֹשֵׂא עוֹן
לְמִי שְׁעוֹבֵר ע"פ וְהֵם שְׁלֵא נִשְׂאוּ פֶשַׁע יוֹסֵף מִשׁו"ה לֹא נִשָּׂא ה' עוֹנָם וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ אָבִל
אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַד שְׁלֵא נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבַתְּנוּ לְפָנֵי ה' אֲשֶׁר רְאִינוּ צַרְתִּי נִפְשׁוּ וְכוּ' וְלֹא
שְׁמַעְנוּ ע"כ בָּאָה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת הֵגַם שְׁעֵשִׂינוּ תְּשׁוּבָה וְאֵמֵר רְאוּבֵן שְׁצָרִיכִים
לְהִתְנַדֵּוֹת עוֹד כִּי גְדוֹל עוֹנָם כִּי הוּא עֶמֶד וְהִזְהִיר אוֹתָם אֵל תִּחְטְאוּ בִּילָד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְגַם
דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ כִּי אֲטָמוּ אֲזַנָּם מִשְׁמֹנֶע תּוֹכַחְתוֹ וְאִזְהָרְתוֹ: גַּם צָרִיף הַמוֹכִיחַ לְהִיּוֹת נִזְהָר
שְׁלֵא לְבִיֵּשׁ בְּתוֹכַחְתוֹ, וְהִתְפַּלֵּל ע"ז דֵּה ע"ה הַצִּילֵנִי מִדְּמִים וְאֲמָרוּ ז"ל ה"ד דְּאִזְגִּיל חִינּוּרָא
וּמִרַע"ה וְנִעֲנַשׁ עַל שְׁאֲמַר שְׁמַעוּ נָא הַמְּנֹרִים וְיִשְׁעֵי עַל שְׁאֲמַר בְּתוֹף עִם טָמֵא שְׁפָתִים וְכוּ'
וְלִהְשֹׁמֵר מִכ"ז צָרִיף הַתְּבוֹנָנוּת וּמְתִינּוּת וְחִנּוּיַת דַּעַת מִהַחֲוֹן דַּעַת וְאִין לְמוֹכִיחַ אֵלֵא מֵה
שְׁעֵינֵינוּ רוֹאוֹת וּבִלְכּוֹב יָדִין וְיִפֶּה אֲמַר ר"א תְּפָה אֲנִי אִם יֵשׁ בְּדוֹר הַזֶּה מִי שְׂיִוְדַע לְהוֹכִיחַ
לְפִי הַדּוֹר הַמְּקוֹם וְהַזְּמַן, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ עַפ"ז מֵאֵמֵר חֲזוֹ"ל בְּבִרְכּוֹת כְּתִיב מָה ה"א שְׁנֹאֵל
מִעֲמָךְ כִּי אִם לִירָאָה אֵת ה"א וְכִי יִרָאָה מִלְתָּא זוּטְרָתָא הִיא אִין לְגַבֵּי מְשָׁה מִלְתָּא זוּטְרָתָא
הִיא וְהַקְּוִשְׁי' מְבוֹאֶרֶת וְכִי מְפָנִי דְלִגְבֵי דִידֵי מִלְתָּא זוּטְרָתָא הִיא אֲמַר נִגְדַּל כָּל יִשְׂרָאֵל מָה
ה' אֵלֵקִיף שְׁנֹאֵל מִעֲמָךְ וְרַבּוֹ הַפִּירוּשִׁים בְּזֶה וְגַם לְנוּ פִירוּשִׁים שׁוֹנִים, וְע"פ דְּבָרִים
הַנִּתְּנִים לְמַעְלָה י"ל דְּאֵמֵר מִרַע"ה מָה ה"א שְׁנֹאֵל מִעֲמָךְ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָל כִּי אִם לִירָאָה
וּמִסִּיִּים כְּפֹאֲשֶׁר אֲנִכִי מְצוּה הַיּוֹם הַיּוֹם כִּי יִקְשֶׁה עַל הָאֵדָם לְעֲצוֹר יִצְרוּ, מ"מ מִי שְׁמַכִּין
עֲצָמוֹ לְכַף וְחַפְזִין וְרוֹצֵה לְעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנוֹ הָרִי כְּתוּבָה לְפָנָיו בְּסִפֵּר תּוֹרַת מִשָּׁה וְנִבְיָא
אֲמַר הַגִּיד לָךְ אֵדָם מֵה טוֹב וּמָה ה"א שְׁנֹאֵל מִעֲמָךְ כִּי אִם עֲשׂוֹת חֶסֶד שְׂאִין לְנוּ לְחַקוֹר
בְּשִׁפְלֵינוּ מָה הוּא רְצוֹן ה' וּמָה הוּא רְצוֹנוֹ כֵּאֲע"ה שְׁקִיִּים כַּה"ת עַד שְׁלֵא נִיתְּנָה בְּחַקִּירְתוֹ
וּבְעֵינֵינוּ, אֲנַחְנוּ צָרִיכִים לְכ"ז כִּי הַגִּיד לָךְ מֵה טוֹב וְאֵמֵר הַגִּיד לָךְ אֵדָם גַּם מְצוּת שְׁפָלִי
שְׁבִין אֵדָם לְחַבְּרוֹ בְּאֲשֶׁר הוּא אֵדָם הַגִּיד לָךְ אֵדָם מְפֹרֵשׁ וְשׁוּם שְׁכָל וּמָה ה"א דוֹרֵשׁ
מֵאֵתָךְ כִּי אִם עֲשׂוֹת לְעֲשׂוֹת כְּפֹאֲשֶׁר הַגִּיד לָךְ, אָבִל בְּמְצוּת תּוֹכַחַה נֵאֵמֵר חוּץ כִּי צָרִיף
לְהִתְבוֹנֵן וְלִהְבִּין בְּשְׁכָלוֹ אִיף לְקַיִּמָּה בַּל יִקְלַקֵּל יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִי וּמִשְׁתַּנָּה לְפִי הַשְׁמוּעִים
וְהַזְּמַן מִשָּׂא"כ כָּל שְׂאֵר מְצוּת הַתּוֹרָה אִין בָּהֶם שְׁיִנּוּי וְחִילוּף וְזֶהוּ שְׁאֲמַר מִרַע"ה מָה ה"א
שְׁנֹאֵל מִעֲמָךְ כִּי אִם לִירָאָה וְכוּ' כְּפֹאֲשֶׁר אֲנִכִי מְצוּה, אָבִל מָה שֶׁה' שְׁנֹאֵל מֵאֵתִי לְהִיּוֹת צוּפָה
וּמוֹכִיחַ כ"א לְפִי כַּח וְטַבְעוֹ עֲנִין זֶה קָשָׁה מְאוּד וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ אִין לְגַבֵּי מְשָׁה הִינּוּ נִגְדַּל מֵה

שהוא מחוייב ומצנוח מאת ה' מלתא דידהו זוטרתא היא והבן: ואמרו ז"ל האי צורכי מרבנן דמרתמו ליה לא מפני דמעלי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמאי, ואמרו ז"ל הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם וכו' ועיי' רש"י שם פי מי שהוא מן הנעלבים משונאן והוא שותק ואינו משיב לו עי"ז יאמר העולבו שתיקה פהודא דמאי ויחזק דבריו ויאמר לאחרים ראו שאינו מכחישי ועי"ז ידברו בו אחרים פי יאמינו עי"י שתיקתו, וזהו שאמרו שהוא מן הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם מאחרים ואינם משיבים מפני שאינם משיבים לעולביהם יאמרו ש"מ שאמת דבר העולבו מקבלים באהבה היינו לא שאינם עולבי משום שלא נחשב העולבים בעיניהם והפל לפי המבייש, אלא שעושים פן מאהבה שאוהבים הבריות ושמים ב'סורים אלא פי יאמרו, ה' אמר לו קלל, עליהם הפתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, ועיי' מהרש"א ח"א ול"נ דקאי כ"ז על המוכיח דלא מרתמי ליה בני מתא משום דמוכח להו במילי דשמאי ושונאים בשער מוכיח ומטילים בו מום ושומע חרפתו ואין משיב מקבל באהבה מאהבתו הנפלאה לה' גיון נותן למכים וכבודו לפליגה ושמש ב'סורים פאלו לכבוד ה' עליו הפתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, שייך לרישא דקרא פן יאבדו כל אויביה ה' היינו אז יאבדו כל אויביה ה' ויתמו חטאים מן הארץ עי"י תוכח' ומוסר דבריו היוצאים מן הלב פנסו ויכו שורש לבסוף, פאשר יהיו אוהבי ה' כצאת השמש בגבורתו שאין לשמש שום תועלת פלל רק שש ושמש לעשות רצון קונו, אם המוכיח פן הוא ואינו דורש לכבוד עצמו, ואין מטיל אימה על הצבור רק לש"ש ובמה יודע איפה פי כן הוא, אם הוא מן הנעלבים וכו' שומעים חרפתם וכו' עליו נאמר פן, עד"ז יאבדו כל אויביה ה', שלא יהיו עוד אויבי ה' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, לא לתועלת עצמו רק לעשות רצון ה' פן הוא בגבורתו גבור חילים לגבר, שפתיו ישמרו דעת עת לחשות ועת לדבר, ואת זה בסופה, ולא יבואו עליו בסער וסופה, כ"א תחנונים ידברו עמו בשפה רפה, פי ירגישו בלבכם שפוננתו לש"ש להציל נפשו וש' ורפא לנפשו הארכתי בזה לאשר הבנתי ממכתבו פי מורא עלה על ראשו, שלא יגור מפני איש כש'ודע בעצמו שכל פוננתו לש"ש, שומר מצוה דבר רע לא ידע, יוסיף דעת בינה ומדע, יפיץ תורה וטהרה יהי ה' אלקיו עמו ויעל, רוח צדיק מושל ב'ראת ה' יעלה על ראשו ויהי' לשם ולתהלה ולתפארת פאות נפשו ונפש אוה"נ דוש"ת.

פ"ב יום ה' י"ג שבט תרי"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה נח שפעת שלומים ליי"נ חתני פבני הרבני הפופלג בתורה ויראה נפלאה מורג חרוץ כש"ת מהרי"ל פ"ץ נ"י: קראתי לשבת עונג בקבלת שורותיה הנעימים בב'ישור כ"ט בעזהי"תפן יוסיף ה' וכה יתן לכם מלנו כ"ט סלה, והנני להודיעה פל טוב מצדנו ב"ה ואין טוב האמתי אלא תורה, ע"ד אשר נתקשית על מ"ש הריטב"א סופה ר"פ לולב וערבה ביישוב הקושני' דלא גזרו חכמים לשמא יעבירונו במילה בשבת, דלא דחו משום גזירה זו אלא ספק מצוה פגון לולב ושופר דלא בקיאי בקביע' דירחא משא"כ במילה בשבת שהיא ודאי והוקשה לה מש"ס שבת קל"ה דמקש' לרשב"ג ממהל היכא מהלינו ומסיק מוהלים אותו ממ"נ וכו' ולת' הריטב"א עדיי' קשה היכא מהלינו ולא גזרינו שמא יעבירונו פיון דספק מצוה היא דלמא לאו ב"ק הוא קושני' זו מצאתי מאז בכתבי קדש של אבא מאוה"ג זצ"ל בחדושויו למס' שבת, וכ' שהיא קושנית העולם, והעלה לה יישוב

עפ"מ"ש תוס' נדה דגם לרשב"ג אינו אלא מיעוט המצוי שיהם נפלים וחוש'י רק מדרבנן, וצ"ל דקושני' ש"ס שבת ממהל היכא מהלינן היינו שהי' לנו לחוש מדרבנן למיעוט המצוי שלא למול בשבת, ומתיר מוהל'ין ממ"נ ואין מקום לחוש אפי' מדרבנן, ותו לק"מ נחוש לשמא יעבידנו במקום ספק מצנה הא מדאורייתא ודאי מצנה איפא דאזלי' בתר רובא, ולחוש למיעוט המצוי ולגזור משום שמא יעבידנו פולי האי לא גזרו וא"ש ופשוט, אלו דבריו הקדושים וצ"ל ונ"י: והנה אם כי צדקו דבריו הקדושים ביישוב קו' העולם, אבל קשי' לדידי ממה שהקשה ש"ס מברייתא ספק ב"ח אין מחללין עליו את השבת נמהלי' ממ"נ י"ל הא דאין מחללי' משום שמא יעבידנו פינו דספק שקול הוא גזרו אומר שלא למהלו משום גזירה דשמא יעבידנו כמו בלולב ושופר שדחו ספק מצנה וצ"ל"ע: ועפ"ז יישבתי קושית כנה"ג שבשעה"מ הלכות שופר שהקשה על הר"ן ר"ה שהעלה הא דלא גזרו במילה משום שמא יעבידנו דינפירוהו הרואים משא"כ בשופר ולולב דכ"ע טרודים במצנה, ובהזאה כ"ע טרודים בפסח והקשה כנה"ג בפשוט הי' יכול לתרץ דשאני מילה שהוא ודאי משא"כ שופר, ובשעה"מ נדחק, ובצל"ח פסחים הקשה על תי' הר"ן בע"פ שחל בשבת דכ"ע טרודים הו"ל לגזור שלא למול בשבת זה, ונלפע"ד דב' קושיות אלו של הכנה"ג ושל צל"ח מתורצים כ"א ביריף חבירתה, דקושני' כנה"ג לק"מ עפ"מ ש דמוכח מקושני' ש"ס שבת על ברייתא דספק ב"ז ס' ב"ח דס"ל גם בספק מילה לא שייך משום שמא יעבידנו לכן לא סגי לר"ן לתרץ משום דמילה ודאי דמוכח מש"ס שם דגם בספק אין מקום לגזור במילה משום שמא יעבידנו לכן התחכם הר"ן לומר דבמילה ל"ש פלל גזירה ש"י דאיפא רבים שינפירוהו, וממילא ל"ק קושית הצל"ח בע"פ שחל בשבת הו"ל לדחות מצנת מילה ולא לשותמט ולא נמצא שגזרו במילה פו, ולפמ"ש לק"מ דונדאי מצנה לא נדחה משום גזירה ש"י ולא צריף הר"ן לתירוצו רק משום דמוכח מקושני' ש"ס שבת דבס' מילה ג"כ לא גזרו משום ש"י, ומשם לא מוכח רק ספק מילה בכל שבתות השנה דהא בברייתא קתני סתמא בספק בן ז' ס' ב"ח אין מחללי' וכו' אבל בספק בן ז' ס' ב"ח בע"פ שחל להיות בשבת י"ל באמת דאין מוהלים פינו דספק מצנה הוא וכ"ע טרודים פנ"ל נכון ועיני': אבל אי קשי' הא קשיא לי על הר"ן מש"ס שבת שם דמסיק על ברייתא דספק בן ז' ספק ב"ח ממהל הכא נמי מהלינן ליה לא נצרכה אלא למכשירים ואלקבא דר"א וכו' מדאמרו ממהל הכא נמי מהלינן היינו אפי' לר"א והא דאין מחללי' השבת היינו לענן מכשירים, וקשי' לי לתי' הר"ן דמה"ט אין לגזור במילה משום ש"י משום דינפירוהו הרואים תינח לדידן דאין מכשירים דוחין וכשיראו הרואים שמוציאים תינוק או אנומל ימחו על ידו וינפירו אותו, אבל לר"א דמכשירי' דוחין את השבת וכ"ע מוציאים את התינוק או אנומל רק זה שספק ב"ז ספק ב"ח אסור וכי הרואים יודעים דזה ספק הוא, ולא ינפירוהו כי סבורים שפדין הוא מעביר וא"כ לר"א ממהל ג"כ לא מהלי' ליה ולא צריף לומר לענן מכשירי' ואלקבא דר"א וצ"ל"ע: ולא ידעתי פתר לקושני' אשר הקשיתי על הריטב"א ולקושני' אשר הקשיתי על הר"ן רק לומר דקושני' ש"ס מברייתא דס' ב"ז וכו' סובב והולף על המבואר שם דף קל"ג דמפרש ברייתא ערלתו ודאי ולא ספק דוחה שבת דאתי לספק ב"ז ספק ב"ח פברייתא דס' ב"ז ס' ב"ח אין מחללי', ואי נימא דספק בן ז' ספק ב"ח מן הדין מוהלי' אותו רק משום גזירה שמא יעבידנו שגזרו רבנן איף יליף ברייתא מערלתו ודאי ולא ספק דוחה היינו ספק

ב"ז וכו' ומשום ש"י דאינו רק גזירה דרבנן ואיך מעמיס או מסמיק זה אקרא דערליתו, וזה קושלי' ש"ס קל"ה מפרייטא דס' ב"ז ניהי די"ל משום ש"י אבל תקשי איך פרייטא דאין ספיקו דוחה מקרא דערליתו, ולכן הוצרכו לתרץ לענין מכשירים ור"א ומינושב קושיתו על הריטב"א וא"ש, ומינושב קושיתו ג"כ על הר"ן לר"א ממהל ג"כ לא מהלינו משום שמה יעבירונו, י"ל הא דאמר ממהל נמי מהלינו הוא מדאורייתא דליכא איסור רק משום מכשירים אינו דוחה וא"ש עי': ובדברים האלו מצאתי מקום ישוב לקושית הראשונים על הרי"ף דמביא הך פרייטא דס' ב"ז וכו' והא לא קי"ל כר"א ומכשירי גם בנודאי אין דוחים, ומילה עצמה מותרת מפח ממ"ג, והרבה יישובים נאמרו בזה וגם אני בעניי הכינותי יישובים שונים ולדברינו י"ל עוד פי לדינא אין מחללי השבת בס' ב"ז וכו' משום שמה יעבירונו וש"ס לא רצה לתרץ פן משום איך פרייטא דקתני ערלתו ודאי ואין ספק דוחה דאיירי בספק ב"ז ע"כ צ"ל ר"א היא ולענין מכשירים משום דיליף מקרא פדכתבנא, מ"מ הדין אמת דעכשיו אסור למול משום שמה יעבירונו ומעתיק הרי"ף שפיר הפרייטא דספק ב"ז אין מחללי עליו השבת, הגם דמביא שם ג"כ פל הפרייטא ערלתו ודאי ולא ספק דוחה ומביא מה דקאמר ש"ס עלה ספק היינו ס' ב"ז וכו' הגם דברייטא זו דאין ספיקא דוחה ונאפ"ל למול כפשוטו לשון ואין ספיקא דוחה וכברייטא דספק ב"ז אין מחללי פשוט הלשון שאין מוהלי ומשום גזירה דשמ"י והביאו הרי"ף שפיר ועי': וכ"ז א"ש לשיטת הריטב"א דבמילה ג"כ שייך שמה יעבירונו אלא דבמצוה שהיא ודאי לא גזרו ובספק ב"ז יש מקום לגזור שמה יעבירונו, אבל לשיטת הר"ן דבמילה דאין רבים טרודים ל"ש שמה יעבירונו ולר"א דס"ל מכשירים דוחים ל"ש משום שינפירוהו לזה, לא א"ש פסקא של הרי"ף לפי דלא קי"ל כר"א פמובן, ורמב"ם דפוסק דספק ב"ז וכו' מותר למוהלו י"ל דס"ל כר"ן והרי"ף ס"ל פריטב"א פנ"ל לבאר ועי': ודע דלקושלי' שהקשיתי על הר"ן מדקאמר ש"ס ממהל ודאי מהלינו לא נצרכה אלא למכשירים ואלכא דר"א הא לר"א ל"ש לומר שינפירוהו י"ל לכאורה פנין דס' עבירה הוא דאם הוא ב"ז פדין הוא מוציא ומעביר לר"א דמכשירים דוחים ומשום ספק עבירה לא גזרו ולא חששו לשמה יעבירונו רק בנודאי עבירה כמו בלולב ושופר שאם יעבור ד"א עשה ודאי עבירה פן י"ל, אלא דקשה לפ"ז לר"א דמכשירים לולב ושופר דוחים למה אין תוקעים בר"ה שחל בשבת וכן בלולב משום דלא בקיאים בקביעי דירחא הא ליכא רק ספק עבירה דאם יו"ט הוא מותר להוציא בשבת ולא לשפתמט בשום מקום דאיכא פלוגתא בזה אי תוקעי' או נוטלים לולב בשבת וע"כ צ"ל דגם משום ספק גזרו אומר למגזר שמה יעבירונו והבן: ובזה נתיישב לנו מה שהקשה בשעה"מ הלכות שופר לב"ש דל"ל מתוך גם ביו"ט אין לתקוע משום שמה יעבירונו, וכן הקשה בש"א על תוס' חולין פ"ד ע"ב, ולדידי קשיא עוד לר"א דס"ל מכשירים דוחים גם בשבת ראוי לתקוע, ולמ"ש א"ש דבשבת גם לר"א אין לתקוע משום ספק שמה ליכא יו"ט, וביו"ט דעלמא מותר לדידי' בלא מתוך משום ממ"נ אי איכא יו"ט פדין מעביר דמכשירים דוחים וא"ש דלק"מ לב"ש דר"א שמותי וגם לב"ש ס"ל מכשירי דוחין ואיכא בכל יו"ט ממ"נ הנ"ל וא"ש, אלא דעדיין קשה לר"ע דל"ל מתוך וס"ל דאין מכשירי דוחים כמבואר בפסחים מ"ט וקשה ביו"ט נמי לגזור שמה יעבירונו, ובמק"א העלתי יישוב לקושית אחרונים

בטוב טעם ונדעת: ונחזור על הראשונים לקנשני' הראשונים למה ל"ג במילה משום שפא יעבירנו, וכשפאני לעצמי הי' נ"ל מלתא חדתא בגזירה דש"י ואקדים תחלה מ"ש הרמב"ם בהלכ' שופר ר"ה שחל בשבת אין תוקעין אעפ"י שהתקיעה משום שבות ומן הדין הי' שתוקעין דאחי עשה דאורייתא ודוחה וכו' ולמה אין תוקעין שפא יעבירנו עיי"ש ובלח"מ, וצ"ע למה כ' הרמב"ם כלל דתק"ש שבות ואחי עשה נדחי, ושוב כ' למה אין תוקעין מה לו לאריכות הגה, הול"ל מיד דאין תוקעים משום שפא יעבירנו, ונ"ל דנודאי לא נמנו מתחלה לעקור מצנה דאורייתא משום גזירה דש"י, אע"ג דגזירה קרובה היא ויש בה חשש איסור דאורייתא לא היו דוחים המצנה מעיקרא משום גזירה זו, אלא פיון דתק"ש שבות בלא"ה בכל שבת אלא שבות קל הוא ולא היו מעמידים דבריהם אשר גזרו ואסרו איסור שלא לתקוע בכל שבתות השנה ולא התירו דבר זה במקום מצנה פיון שיש בו חשש דאחי לידי תקלה ע"י בהילות המצנה וישפח ויעביר ד"א ברה"ר, וזהו שכ' הרמב"ם הגם דתק"ש שבות ואחי עשה נדחי ולא הי' ראוי להעמיד דבריהם במקום מצנה דאורייתא, ולמה אין תוקעין מפני גזירה שפא יעבירנו לכן העמידו דבריהם שפאסרו לתקוע בכל שבתות השנה, פנ"ל נכון בכוננת הרמב"ם בהלכות שופר בעזה"י: בדברינו אלו מוכן מ"ש תוס' חולין פ"ד ע"ב ד"ה ואין ספק שכ' בתירוץ ב' דנודאי אין דוחה משום ש"י וספק דוחה דאיכא משום תק"ש שבות והקשה במהרש"א איך עושה קו"ח הא לא דחו תק"ש משום שבות אלא משום ש"י ונדחק מאוד, ולמאי דכתבנה א"ש דעיקר דחיית תק"ש משום דתק"ש שבות אלא דלולי גזירה דשפא יעבירנו לא היו מעמידים דבריהם במקום מצנה, ומשום ש"י העמידו איסורא דתק"ש משום שבות וביו"ט דליכא משום שפא יעבירנו לא דחו המצנה משום שבות בעלמא ובספק הי' ראוי לאסור גם ביו"ט הגם דליכא משום ש"י וא"ש הקו"ם מה נדאי וכו' פנ"ל נכון בכוננת התוס', ומנספר ג"כ מ"ש תוס' סוכה ר"פ לולב וערבה בשופר גזרו טפ' אפ"י בבקיא' בקבי' דירחא משום דאיכא שבות, וטלטול דלולב קל הוא עיי"ש, וצ"ל הלא גם בשופר ל"ג רק משום ש"י, ולמ"ש א"ש משום ש"י העמידו שבות דידהו דתק"ש שבות ואפ"י בנודאי אבל בלולב דליכא רק טלטול בעלמא לא העמידו איסור טלטול משום גזירה שפא יעבירנו רק במקום ספק ולא בנודאי וא"ש: והרנחנו בזה ליישב מה שהקשו על רש"י פסחים במתני' דכ' דיש בהנאה משום מחזי כמתקן והקשו הא בש"ס מבואר דאמר רבה משום שפא יעבירנו וכו' ועיי' צל"ח פסחים ולמ"ש א"ש לולי שהי' בלא"ה בהנאה משום מחזי כמתקן לא היו נמנים לגזור גזירה דלא שייך רק במצנה משום בהילות המצנה לגזור גזירה חדשה ולאסור במצנה לחוד לולי דיש בלא"ה איסור בהנאה שלא במקום מצנה דמחזי כמתקן ומשום שפא יעבירנו העמידו דבריהם ומשום טלטול דשייך בהנא' לא היו דוחים מצנה נדאי דטלטול שבות קל הוא כמו דל"ג בלולב בנודאי לולי דהנאה אסור בלא"ה משום שבות דמחזי כמתקן פנ"ל ועיי': הינצא לנו דלא גזרו גזירה חדשה ולא אסרו איסור חדש לדחות מצנה מה דלא שייך רק במצנה לולי דיש איסור בלא"ה כמו בשופר ולולב והנאה, חוץ במגילה שהיא רק מדרבנן דחו משום גזירה דש"י לחוד וכן בטבילת פלים לרבה דליכא מצנה הפוטלת עליו ולמ"ש הש"מ ביצה דאיכא מצנה קצת מ"מ אינה מצנה דיומא דאפשר לעשות קודם יו"ט: והא"ש במילה דליכא איסור בלא"ה לולי הגזירה דש"י שנאמר שהעמידו דבריהם בצירוף גזירה דש"י לכן

לא דחו המצוה משום גזירה זו לחוד דל"ש רק במקום מצוה פנ"ל נכון והדברים עמוקי בעזה"י : עוד יש לי לאלקים מילין בענגו זה ולרוב הטרדה אקצר וה' שנותיך יאריך הכ"ד חמיה אוה"נ.

פ"ב מש"ק לפ' בראשית תרכ"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנזמין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה נט יושב שמים, יתן אנהך ימים ושנות חיים, וברכה עד בלי דנים לכבוד מע"כ י"נ תלמידי הרב המופלג בתורה וביראה טהורה המאוה"ג חרוץ ובקי כש"ת מו"ה יעקב סניידערס נ"י אבדק"ק יערגן יע"א: נדרשתי לאשר שאלני בדבר הלכה א' יש לו פרה שלא ביפרה ולא מכרה לנכרי כדי להפקיע קדושת בכור עד שגראו בש"ק סימנים כי תקריב ללדת בש"ק ולכל היותר השקה עד מש"ק באופן שא"א לו למכרה קודם שתלד בזמן הפותר למפור, אם אפשר ליתן אותה במתנה לנכרי בשבת או לא, והנה פר"מ נ"י לא ביאר טעמי הצדדים לאסור או להתיר, ואני אבאר ואחנה דיעה פיד ה' הטובה עלי ואשר ישים ה' בפני אותו אשמוך לדבר: הנה בתחלת הרעיון הי' נ"ל דאפשר להתיר אפי' במקרה לנכרי בשבת כיון שפוננתו רק להפקיע קדושת בכור ומנא אמנא לה מתוס' ערובין ס"ו ע"א ד"ה יפה שכ' דמותר לשפור רשות מנכרי בשבת דלא הוי כמקח וממכר לפי שאין עושים אלא להתיר טלטול, ומזה למד החו"י סי' תמ"ד ס"ק ח' דמותר למפור חדרו וקמצו לנכרי בשבת לפי שאין עושה אלא להנצל מאיסור חמץ עיי"ש, והה"נ בנדון שלנו שאינו מוכר רק כדי להפקיעו מקדושת בכור, ויש להסביר כיון דמקח וממכר אסור משום שמה כתוב והיינו פשדעתו למפור וזה רוצה לקנות, אבל כל שאינו עושה רק להתיר טלטול או להנצל מאיסור חמץ וכדומה להפקיע קדושת בכור ליפא למגזר שמה כתוב וזהו שכ' התוס' ודמ' למתנה אלא דצ"ע לפ"ז למה אסור למקני רשותא בשבת ולא שרי ב"ה רק לבטל רשותא כיון שאינו מכונן רק משום טלטול, ועיי' מג"א סי' י"ג בסופו, וע"כ צריכים אנו למ"ש הטו"ז בסי' שפ"ג סק"א שאין זה אלא להיפר להתיר טלטול ועיי' מג"א סי' ש"פ ס"ק ו' ביותר ביאר דבנכרי דאין דירתו דירה ואסור משום גזירה לא מקרי קנין ועיי' בס' בית מאיר סי' קל"ו ס' סעיף ז' שהסביר יותר דא"צ לכונן פלל לקנין דאינו רק משום גזירה, אבל במקום שצריך קנין גמור מה לי אם פוננתו ותכליתו להתיר דבר או להנצל מאיסור, ואמת נכון הדבר ולכן בנדון שלנו למפור בנדאי אסור כיון דצריך מכירה גמורה: והנה להפקיע קדושת בכור ע"י נתינה במתנה לנכרי ויקנה ע"י משיכה לכאורה פשוט דמהני מה לי מכירה מה לי מתנה והאמת דלא נמצא לתוס' בע"ז ע"ז ע"א ורא"ש פ"ק דבכורות וטוש"ע יו"ד ס' ש"ף שפתבו תקנה זו לתת לנכרי במתנה ולא ה' צריך תרתי פספ ומשיכה כדי לצאת ידי רש"י, וכבר ישב על מדוכה זו במהרי"ט אלגאזי רפ"ב דבכורות ולא מצא מענה, ועיי' ח"ס יו"ד ס' ש"י מ"ש השואל ותשובת אבא מאוה"ג זצ"ל ובכל דברי קדשו לא נמצא טעם למה לא יעצו עצה להכניס לרשותו של נכרי ממש דמהני לכל הדעות, ואני בארתי כ"ז בתשוב' באנהך וכאן אקצר ותוכן דברי כ' ליתן במתנה לנכרי שכינו וימשכנו לרשותו באמת מהני ואפ' לכתחילה, וע"י משיכה בעלמא לסימטא או לצדידי רה"ר עכ"פ בדיעבד אין להחמיר כי לרוב שיטות מהני במתנה משיכה למי שקנינו במכירה בפספ, אבל לנכרי שאינו שכינו אסור דאסור ליתן מתנת חנם לנכרי ואפ' בדיעבד לא מהני דכ"מ דאמרו רבנן ל"ת א"ע ל"מ ושם בארה באר רחובות פרטי הדברים וטעם לשובח שלא פתבו תקנה זו דלא שוי'

לכל מי שאין לו שכן נכרי ומכירו: וכ"ז בחול אבל לתת לנכרי במתנה בשבת יש לעיני' טובא אם מותר לתת מתנה דעלמא לנכרי בשבת: הנה ה"ר"ן בביצה י"ז ע"א גבי קמחא נאסר דמקנה קמחו לאחרים פתב לאקנוני בלשון מתנה בלא סודר אלא כשאר מטלטלי דנקנין במשיכה ומביאו הב"י סי' תקכ"ז, ונראה מתוך דברי הב"י דס"ל בכוננת ה"ר"ן דליפא איסור במתנה בשבת ויו"ט רק פשיקנה לו בקנין סודר אבל פשמקנה במשיכה מותר, ומביא אה"כ דמרדכי כ' דמשום מצנה מותר וכן בלילב ואתרוג וש"מ והקשה הב"י אי בק"ס הלא באתרוג וש"מ ליפא ק"ס ועוד פיון שאפשר בלי קנין סודר למה נתיר לו בקנין סודר, וכ' דצ"ל דמרדכי סביר' לי גם במשיכה איפא איסור משום דמחזי כמקח וממכר ומשום מצנה שרי עיי"ש, ונראה מתוך דברי ב"י דאיפא מחלוקת בזה בין ה"ר"ן והמרדכי אי מתנה בלא ק"ס מותר או אסור לר"ן שרי ולמרדכי אסור ולדידי צ"ע על ה"ר"ן מדקתני במתני' פ' משילין דאין מקדישין והא הקדש לא גרע ממתנה ע"י משיכה דטעמא דאין מקדישין משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי וכגמר ההקדש ומוציא מרשות לרשות ועיי' ר"ן שם דפוסקים צדקה משום מצנה דקיל ממקדיש דבר מסוים, הרי מוכח אע"ג דליפא מעשה קנין ונקנה בדבורו אסור ומ"ש בנותן בדבורו וקונה במשיכה דמותר, וצ"ע לכאורה, ונ"ל דס"ל לר"ן דוקא במקדיש שבדבורו עושה מעשה לאן סר' לגבוה כמסירה להדיוט וכשאמר זה יהי הקדש הוי פעושה קנין ועקימת שפתיו פעושה מעשה וקנין הניכר להוציא מרשותו ולהכניס להקדש וזה אסור, אבל כשאומר בדברים שנותן לחברו ע"פ דבור בעלמא אין חבירו קונה, וממילא לא יצא מרשותו, וחבירו שמושכו אצלו אין ניכר מעשה קנין שרוצה לזכות בו, דאולי בתורת שאלה דהדרה אה"כ לר"ן מותר, אבל פשקונה בקנין סודר דניכר מעשה שניהם שמכוננים לקנין אסור כנלפע"ד נכון: שוב ראיתי במג"א סי' ש"ן ס"ק ט"ו כשמביא ראי' לשיטת המרדכי כ' ועוד הרי הקדש דמי' למתנה ואסור היינו אפ"י בלא קנין ועיי' מחצית השקל שם, וראית המג"א עומדת נגד שיטת ה"ר"ן, ולפע"ד ה"ר"ן ס"ל לחלק כמ"ש ועיי': והנה המג"א הרבה להביא ראיות לשיטת המרדכי ובתוכם מש"ס עירובין ומש"ס שבת עיי"ש, וקש' על ה"ר"ן, וגם פדי שלא לעשות פלוגתא בין הראשונים שמביא המג"א דלא להוי ה"ר"ן יחידאי החולק על המרדכי, נ"ל דס"ל לר"ן ג"כ דאפ"י במשיכה בלי ק"ס איפא איסורא ומ"מ עדיף ע"י משיכה מע"י ק"ס דניכר יותר שהוא דרף קנין ומכונן לקנות בו, ולכן להקנות קמחו לאחר' דהתירו במקום מצנה פיון שאפשר במשיכה בחרו באיסור המועט, ולכן כ' ה"ר"ן לאקנוני בלשון מתנה בלא סודר רק כשאר מטלטלי דנקנין במשיכה דזה עדיפא, ועיי' מג"א סי' תקכ"ז ס"ק י"ט שיתן קמחו במשיכה ולא בק"ס ועמ"ש בסי' ש"ו עכ"ל, ועיי' ביאור דבריו במחצית השקל דשם כ' דאפ"י ע"י משיכה מ"מ קיל מק"ס והכא דשרו ליה משום מצנה דוקא ע"י משיכה דקיל מק"ס עיי"ש והן הן דברינו בשיטת ה"ר"ן, פנ"ל, וכן נראה דעת המג"א דכ' בסי' ש"ו וב"י סי' תקכ"ז כ' בשם המרדכי דאסור לתת במתנה אא"כ לצורך מצנה, ומביא מג"א ראיות דאפ"י בלא ק"ס אסור ולא הזכיר פלל דעת ה"ר"ן דס"ל דוקא בק"ס אסור, נראה דס"ל דגם ר"ן מודה דגם בלא ק"ס אסור מ"מ קילא ע"י משיכה מע"י ק"ס וכדכתבנא ועיי': הינצא לנו דכ"ע מודים דאסור לתת מתנה בין ע"י ק"ס בין במשיכה ולצורך מצנה דוקא שרי והיינו מצנות היום כמו לצורך יו"ט ושבת, אבל לצורך מצנה דאית בכל זמן לא דהא אין

מקדישי' חוץ לפסוק צדקה בריבים מתירים לצורך מצוה ודוקא פשאינו מקדיש חפץ ידוע כמ"ש הר"ן ומביאו ב"י ומג"א סי' ש"ו, ולפ"ז בנדון שלנו אסור לתת במתנה לנכרי בשבת אפי' בלי ק"ס רק ע"י משיכה לביתו ורשותו והיגו לכתחילה אבל אם עבר והקנה לו מהגוי המתנה פמבואר בראשונים פ' משילין וכו' רי"ף ורמב"ם א' שוגג וא' מזיד והוא מירושלמי ופסק פן בטוש"ע סי' של"ט, ממילא נפקע קדושת בכורה בדיעבד אבל לכתחילה לא פן נלפע"ד לכאורה: אלא דיש לי מקום עיון דאפשר דליפא איסור בנותן לנכרי רק במקנה לו בק"ס ונחליפי', אבל פשוטן לנכרי בדבורו והנכרי קונה ע"י משיכה לביתו ורשותו אפשר מותר ודוקא בישראל אסור כה"ג, ואפשר שיחתי ואימא מלתא בטעמא דנותן שאומר הרניני נותן לה במתנה לא עשה פלוס, בדבורו לא יצא מרשותו, ולא הכניס לרשות המקבל והמקבל מוציא מרשות הנותן ומכניס לרשותו ע"י משיכה ואם נותן לישראל כה"ג אסור מצד המקבל שעושה מעשה מוציא ומכניס פועל מקח וממכר אבל הנותן לא עביד מידי ולכן פשוטן לגוי כה"ג מותר דישראל הנותן לא עביד מידי והנכרי עושה הכל, אעפ"י דמכירה לנכרי ואפי' קונה הנכרי ע"י משיכה אסור, מכירה שאני משום שמה שכתוב וזה שייך בדבור בעלמא ג"כ ולכן כ' הרמב"ם פכ"ב בשבת ומביא מג"א סי' ש"ז מכירה א' בפה וא' במסירה אסור משום שמה שכתוב, ומתנה בפה בלי קנין בנודאי מותר דלא שייך שמה שכתוב אלא לעשות מעשה קנין אסור משום דדמי' למכירה שמוציא ומכניס מרשות לרשות, וס"ל לב"י בשיטת הר"ן דבמשיכה מותר דלא דמי' למקח וממכר כ"כ, ומרדכי ס"ל דגם זה אסור ואנו פתבנו דגם הר"ן מודה וכ"ז בישראל לישראל, אבל לנכרי נראה דמותר פנ"ל נכון מסברא ישרה וברורה: אלא דעומד נגדינו סוגי' ש"ס שבת קל"א ע"ב דמתרץ לר"א הואיל ואי בעי מפקיר, משם מביא מג"א ססי' י"ג ראי' דאסור לתת במתנה לנכרי פדי להפטר מחיוב ציצית מדלא קאמר ש"ס הואיל ויכול ליתן במתנה לנכרי וקטן עיי"ש: ומשם ראי' דאפי' לנכרי אסור ליתן ואפי' קונה במשיכה, אלא דראי' מג"א אינה מכרעת מסוגי' ש"ס שם דה"ה דיוכל לומר הואיל ובגידו ליתן לנכרי ונדא מנייהו נקיט, ועוד ליתן לנכרי אין בגידו אולי לא מקרי לו נכרי וקטן שיקבל ממנו ויחזור ויתן, ובלא"ה ראי' מג"א תמוה לי, דצ"ל בכונת המג"א דל"א ש"ס דאפשר לתת במתנה משום דמתנה אסור והרגיש המחצית השקל הא שם על דאורייתא קאי ואיסור מתנה רק מדרבנן מ"מ נקיט טפי דאי בעי מפקיר דמותר אפי' מדרבנן עיי"ש וצל"ע הא ר"א שמותי הוא מתלמידי שמאי, וב"ש ס"ל בערובין ע"א דמבטל רשותא בשבתא אסור ולדידי' להפקיר בשבת ג"כ אסור הגם דאין אחר זוכה בו ואיך קאמר ש"ס לר"א משום דאי בעי מפקיר ליה הא אסור להפקיר בשבת, וע"כ צ"ל פיון דמדאורייתא שרי ושם על דאורייתא קאי דאין מכשירים דוחים שבת פיון דמדאורייתא אפשר ליה לאפקורי, וא"כ איך הוכיח המג"א דאסור במתנה מדל"א הואיל ובגידו ליתן במתנה לנכרי סוף כ"ס ליפא רק איסור דרבנן, מ"ש מתנה ומ"ש הפקר לר"א דס"ל פשמאי, ועכצ"ל או דנדא נקיט או משום דמתנה אין כ"כ בגידו ואודה ראית המג"א וצ"ע: וכיון דאדחי ראית המג"א ומן כרחים אנו לומר הא דל"א הואיל ובגידו ליתן במתנה כמ"ש וע"כ לנו לקבל זה, הדרנין לסברתינו דבנכרי ליפא איסור רק בקנין שעושה בו ישראל מעשה שמקנהו בא' מקנינים, אבל קנין משיכה שנקרי עושה מעצמו שרי, ומפל הראיות שמביא המג"א סי' ש"ו דאסור ליתן במתנה

אפי' בלי ק"ס אין ראוי דלנכרי ג"כ אסור דו"ק ותשפח ויש לי קצת ראוי למ"ש ממ"ש המחבר סי' שכ"ג מותר להטביל פלי חדש בשבת ויש אוסרים וירא שמים יצא ידי פולחן ויתן הפלי במתנה לנכרי, וצ"ל הלא מתנה איסור הוא ומן הדין יוכל לטבול בשבת וכי משום שהוא י"ש ורוצה להחמיר על עצמו יהי נחשב לצורך מצוה, מה לו להחמיר במה שאינו רק חומרא לרצונו ולהקל באיסור מתנה, ועוד תינח בלית לי' פלי אחר אבל פשיטא לו בלא"ה מה צורך מצוה יש בו, (ועיני' תוס' שבת שם ומחצית השקל) ולכן נ"ל כמ"ש דלנכרי מותר ליתן במתנה שיקנה במשיכה, ואין משם ראוי דבמקום מצוה מותר, אבל מה שצינין מג"א מסי' תקי"ו דמותר ישראל לשלוח דורון לישראל ראוי נכונה אבל מסי' שכ"ג י"ל ראוי למה שחדשתי דלנכרי מותר לתת במתנה פשקונה ע"י משיכה אפי' שלא במקו' מצוה: ויש להוסיף עוד בנדון שלנו להתיר דהוי כבמקו' מצוה דהא כ' הרא"ש בפ"ק דבכורו דעכשיו מצוה להפקיע קדושת בכור משום תקלה ומכשול שלא יבוא לידי איסור בכור, הגם דמצוה זו אינו לצורך יום פמו לצורך שבת ויו"ט ודמיל' לה לאין מקדישין מ"מ פיון שא"א אח"כ אם לא ביום ש"ק קודם שיולד וגם יש חשש תקלה ומכשול לרבים, הגם שאפשר להפקיר והפקר מותר בשבת כבש"ס עירובין דב"ה ס"ל שאני מקני רשותא ממבטל רשותא וכדס"ל למג"א בפשיטות בסי' מ"מ להפקיע קדושת בכור ע"י הפקר ס"ל לעבודת הגרשוני דמדרבנן אסור ועיני' בח"ס יו"ד סי' שט"ז ויש לחוש למכשול רבים באיסור דרבנן, ועוד יש לצרף שיטת רש"י דס"ל דקנין של נכרי מישראל בכסף ומ"מ במתנה מהני משיכה או הבאה לרשותו, דמהני לכ"ע במתנה וכיון דקנין זה ל"מ להקנות לנכרי רק במתנה ובמקח וממכר ל"מ אינו דומה פשקונה מתנה במשיכה למקח וממכר פיון דאין קנין זה מועיל רק במתנה והבון, מפל הנהו צרופים גלפע"ד המקיל להתיר לתת לנכרי בש"ק במתנה לא הפסיד ואין מזחזחים אותו: הנלפע"ד פתבתי וה' יצילנו משגיאות ומטעויות ויראנו נפלאות בתורתו אשר ניתנה במתנה לבנו בכורו ישראל אוה"נ דש"ת.

פה באדען יום ד' לס' עקב תשמעון תרכ"ו לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיני ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ס בימי חנוכה, יאר ה' פניו אליה בתורה להיות מוסיף והולך לאורה, ויוריק לה ברכה לה"ה בני מחמד לפי הרבני האברהם בשנים, ומראה פנים מלא ברפת ה' מורג חרוץ יראת ה' אוצרו כש"ת מו"ה שמעון סופר נ"י בשבת תחפמוני בק"ק קליינווארדיין יע"א: אהד"ש הטוב הנני, עתה פאתי לקיים הבטחתי אשר הבטחתי לה שבווע העבר, פי אקח מועד פאור בקר בש"ק לעיני' בשאלתה דברתי ואקיימה וקדמו עיני אשמורות בש"ק ויאר לנו במעט עיון ויצאתי היום בכי טוב להשיבך בדבר הלכה והוא ע"ד הנהו גרות מיליקערצען אם מותר ללמוד ולקרוא אצלן בש"ק ועיניך שפיר ראו כל המקומות השייכים לענין זה ופלפלת בחכמה קצת עד"פ, והנני לבאר לה ענין זה בקצרה כל האפשר ומה שהעלתה מצודתי לחדש בה דבר פיז' ה' הטובה עלינו: הנה בהג"א פ"ק דשבת מספקא ליה בגר של שענה דל"ש ביה הטעה אם יוכל לקרות לאורה ולא כ' לנו מקום ספק צד לאסור פיון דלא שייך בו הטעה למה לא יקרא, ומ"ש הטו"ז דמקום ספקו משום שפא ימחוט זה רחוק בכוננת הג"א דהו"ל לפירש טעם זה דטעם חדש הוא שלא נזכר בתוספת', והפשיט דמספקא ליה דלמא אע"ג דלא שייך שפא יטה מ"מ אסור אטו מדליק בשמן וחלב, כמו דגזרו גבוה יו"ד קומות או יו"ד בתים זה עג"ז הגם דל"ש

שְׁמָא יִטָּה כַּמ"ש רַש"י או דִּילְמָא דְּנִקְא בְּנֵר דְּשִׁינָה פַּעַם גַּבִּי שְׁמָא יִטָּה לָא פְּלוֹג דַּא"כ
נְתִיב דְּבְרִיךְ לְשִׁיעוּרִין, אֲבָל גַּר אֲטוּ גַר לָא גְזַרִינוּ, אַע"ג דְּאָדָם חָשׁוּב מִן תַּר וְכֵן ב' ב"א
וּבְעֵינֵי א' וּל"ג הָא אֲטוּ הָא, וְה"ה ה"נ גַּר אֲטוּ גַר, יֵשׁ לְחַלְקֵי דְּנֵר דַּל"ש בְּיָה הִטָּיָה אֲטוּ
גַר דְּשִׁינָה בְּיָה גְזַרִי טְפִי דְּהַפְּלֵ שָׁם א' וְעֵינֵי א' הוּא מִשְׁא"כ גְּבַרָא אֲטוּ גְּבַרָא וּב' ב"א,
וְעוֹד י"ל לְפִי דְּמִשְׁמַע מְלִשׁוֹן מְהַרְש"ל בְּבִיאוּרֵי סְמ"ק וּמוֹבָא בְּאַלְיָה רַבָּה דְּגַם בְּנֵר שְׁל
שְׁעוּהָ יֵשׁ הִטָּיָה אֲלָא דְּאִינוּ בְּקַל וְלֹא שְׂכִיחַ וְהַג"א כ' דְּלֹא שִׁינָה בְּיָה הִטָּיָה צ"ל דְּלֹא שִׁינָה
בְּיָה גְזַרְתָּ הִטָּיָה דְּלֹא שְׂכִיחַ דְּלֹא בְּקַל הוּא, לְכֵן מְסַפְקָא לֵיהּ דִּילְמָא פִּינּוּ דַעַכ"פּ שִׁינָה
בְּיָה הִטָּיָה לָא פְּלוֹג כְּמוֹ בְּגְבוּהָ לְמַעְלָה מִשְׁא"כ אָדָם וּב' ב"א וְעֵינֵי א', וְעֵינֵי שְׂפַת קַמ"ט
ע"א דְּהָא דְּרַבָּה עֲצָמוּ אִפִּי גְבוּהָ ב' קוּמוֹת תַּנְאֵי הִיא וְעֵינֵי ב"ח: וְהִנֵּה הַב"י כ' דְּפִשׁוּט לֹו
לְאַסְוֵר דְּשִׁינָה בּוּ שְׁיִמְחֹוּת וְיִחְתַּוּתָּהּ רֹאשׁ הַפְּתִילָה, מַדְכַּל הַב"י מִשׁוּם שְׁמָא יִמְחֹוּת גְּרָאָה
דְּגַם לְדִידֵי לָא פְּשִׁיטָא לִיהּ לְמַגְזַר גַּר שְׁל שְׁעוּהָ אֲטוּ שְׁאָר גְּרוּת, וְלְכֵן כ' דְּגַם בְּנֵר שְׁל
שְׁעוּהָ אִיכָא מִשׁוּם שְׁמָא יִמְחֹוּת, וּבִש"ע ס' עַר"ה דְּכ' וְאַפְּי גְבוּהָ עֲשָׂר קוּמוֹת שְׁלֹא יוּכַל
לִיגַע אֲלֵיהּ שְׁלֹא חֲלָקוּ חֲכָמִים בְּדָבָר וּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ לְאַסְוֵר אִפִּי הוּא בְּעֵשְׂשִׁית קְבוּעָה וְכו'
וְכֵן גַּר שְׁל שְׁעוּהָ עַכ"ל מַדְכַּל וּמִטַּעַם זֶה וְכו' וְכִייל עֲשְׂשִׁית וְנֵר שְׁל שְׁעוּהָ גְּרָאָה דְּהַפְּל
מִטַּעַם א' מִשׁוּם דְּלֹא חֲלָקוּ חֲכָמִים וְזֶה סוּתֵר לַמ"ש בַּב"י דְּשִׁינָה בְּנֵר שְׁל שְׁעוּהָ עֲצָמוּ
מִשׁוּם שְׁמָא יִמְחֹוּת, וְהַטּו"ז הִרְגִישׁ בְּזֶה, וְכ' דְּאִין פְּנוּנַת הַמְּחַבֵּר מִשׁוּם גְּזַרְתָּ דְּבִזְזָה לָא
נְאָסֵר מְעוּלָם וְדוּמָה לְאָדָם חָשׁוּב, אֲלָא מִשׁוּם שְׁמָא יִמְחֹוּת, וְכַל הַרְוָאָה יִרְאָה גְּוַדַּל הַלַּחֲץ
לְהַעֲמִיס פֶּן בִּלְשׁוֹן וְכַוְנַת הַמְּחַבֵּר: וְהַנְּלַפְע"ד עַפ"י מַה שְׁהַקְשָׁה הַטּו"ז פִּינּוּ דְּקִי"ל
מְלֹאכָה שְׁאֲצ"ל דְּרַבְּנָן מַנ"ל לְמַגְזַר כ"כ שְׁמָא יִמְחֹוּת סוּף כ"ס לִיכָא רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן,
וּלְמַגְזַר אֲטוּ גַר שְׁל שְׁמֵן כ"כ הֵאֵי לָא גְזַרִינוּ גְזַרְתָּה לְגְזַרְתָּה, וְנ"ל דְּב"י ג"כ הָכִי ס"ל
דְּוִנְדָּאֵי אִין לְגְזוֹר כ"כ כְּמוֹ דַּל"ג בְּאָדָם חָשׁוּב אֲטוּ שְׁאָר אִינְשֵׁי וְהֵם רְוּבָא דְּעַלְמָא וּל"ג,
וּי"ל דְּכ"ש הוּא דְּאָדָם בְּאָדָם מְחַלִּיף טְפִי דְּאִין גִּיכָר לְכָל דְּאָדָם חָשׁוּב הוּא וְגַם לָא כ"ע
יּוֹדְעֵי לְחַלְקֵי בְּגְזַרְתָּה וְאִיסוּר חֲכָמִים בֵּין אָדָם חָשׁוּב וְקָרוֹב דְּמְחַלִּיף וְעֵינֵי שְׂפַת ר"פ מִי
שְׁהַחֲשִׁיף דְּחַרְשׁ מְחַלִּיף בְּפַקְסָא אַע"ג דְּהוּא דְּבַר הַנְּרָאָה וְנִיכָר מ"מ מְחַלִּיף כ"ש אָדָם
חָשׁוּב דְּמְחַלִּיף בְּשְׁאָר אֲנָשִׁים דְּלֹא גִיכָר וְיִזְדוּע לְכָל וּמ"מ ל"ג בְּהֵאֵי מְלִתָּא כ"כ, כ"ש
דְּאִין לְגְזוֹר גַּר שְׁעוּהָ אֲטוּ גַר שְׁמֵן דְּנִיכָר וְנִרְאָה לְכָל רוּאָה וּמוֹכֵן הַחֲלִיזִיק שְׁזָה יֵשׁ בּוּ
חָשׁוּשׁ הִטָּיָה וּבְזֶה ל"ש הִטָּיָה, וְעֵינֵי שְׂפַת ר"פ בְּמָה מְדַלִּיקִין דָּף כ"א דְּגְזַרִי מְהוּתָּהּ אֲטוּ
אִינוּ מְהוּתָּהּ וְגְזַרִי בְּנוֹתֵן בּוּ שְׁמֵן מְעַט, וּמְהוּתָּהּ וַא"מ גִּיכָר, הֵתֵם שְׁאֵנִי דְּלֹא גְזַרְתָּה לְגְזַרְתָּה
הוּא כַּמ"ש תוֹס' יִשְׁנִים דְּוִנְדָּאֵי יִטָּה, אוּ מִשׁוּם שְׁיִשְׁבּ בְּחוֹשָׁה, וְהָא דְּוִנְדָּאֵי יִטָּה ל"ש אֲלָא
בְּשִׁמְנִים פְּסוּלוֹת, אֲבָל לְקִרוֹת לְאוּר הֶכְשֵׁר פִּינּוּ דְּבַעֲזֵי עֵינֵי הֵיטֵב חָשְׁשׁוּ אִפִּי בְּשִׁמְנִים
שְׁנַמְשָׁכִים דְּלַפְעָמִים יִטָּה, בְּוִנְדָּאֵי גְזַרְתָּה לְגְזַרְתָּה הוּא לְגְזוֹר הָא אֲטוּ הָא, וְשְׁמָא יִטָּה: אֲלָא
פִּינּוּ דְּבַנֵּר שְׁל שְׁעוּהָ ג"כ אִיכָא מִשׁוּם שְׁמָא יִמְחֹוּת אַע"ג דְּמִשׁוּ"ה לָא הִיוּ נְמַנִּים לְאַסְוֵר
פִּינּוּ דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ רַק לְאִיסוּר דְּרַבְּנָן, מ"מ פִּינּוּ שְׁפָכֵר נְמַנּוּ לְאַסְוֵר גַּר שְׁל שְׁמֵן מְחַשְׁשׁ
שְׁיָבוּא לִידֵי אִיסוּר דְּאוּרִייתָא, לָא אֲמָרוּ חוּץ מִנֵּר שְׁל שְׁעוּהָ, פִּינּוּ דִישׁ לְחוּשׁ עַכ"פּ
לְאִיסוּר דְּרַבְּנָן וַיֵּשׁ ג"כ לְמַגְזַר הָא אֲטוּ גַר שְׁל שְׁמֵן, הֵגַם דְּגְזַרְתָּה לְגְזַרְתָּה הוּא בְּצִירוּף
שְׁנִיחָה לָא אֲמָרוּ בּוּ חוּץ, מִשְׁא"כ בְּאָדָם חָשׁוּב דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ פְּלֵל אִפִּי לְאִיסוּר דְּרַבְּנָן
וְכַדוּמָה לֹו ב' ב"א וְעֵינֵי א' מִשׁוּם גְזַרְתָּה לְגְזַרְתָּה ל"א בּוּ אִיסוּר.

וניש להוסיף עוד פיון דייש בפשל שענה לחוש שמא ימחוט, אע"ג דמשו"ה לא אסרו, אבל גזירה קרוכה לבא למגזר אטו גר של שמן שהעולם לא ידעו ולא יבינו לחלק בין חשש שמא ימחוט דשל שענה ובין חשש שמא יטה דשל שמן ויאמרו מדמותר בהא ולא חששו מותר נמי בפשל שמן, ועיי' פצין זה זכר לדבר בר"ן ביצה סוגיא דספק מוכן דגם לאחרים אסרו בכדי שיעשה, ובר"ן ע"ז לענין סתם יינם, ואם פי ראיה לדבר ליכא, זכר מיהא איכא ועיי': והא"ש לשון המחבר דכ' ומה"ט בעששית אסור וכן גר של שענה דגם גר של שענה משום דלא חלקו, אלא דבשל שענה לולי דאיכא משום שמא ימחוט לא היה מקום לגזור אטו שמן פיון דל"ש בגר זה חשש הטיה כמו בעששית וגבוה למעלה מיו"ד, ובב"י קיצר וכ' עיקר החשש נגד הג"א ובשו"ע דייק בלשונו וארכבני איסור דגר של שענה אתרי רכשי ע"ד שפתבתי פנ"ל נכון וברור: והא"ש נמי מה שהקשה הטו"ז מדקתני טעמא דברייתא דאין קורין משום שמא יטה ולא אמר טעם הפולל יותר שמא ימחוט דנ"מ פתילה בלא שמן, ולמ"ש לק"מ דונודאי למ"ד משאצ"ל חייב איכא משום שמא ימחוט לחוד, אבל ברייתא זו אתי' כמ"ד מלאכה שאצ"ל פטור, אלא מאחר דגזרו בפשל שמן שמא יטה ממילא אסור גם פתילה לחוד וגר של שענה משום דאיכא שמא ימחוט ואתו להתיר גם של שמן ולא ידעו לחלק בחומר איסור דשמא יטה לשמא ימחוט, ואמרה הברייתא עיקר הטעם דנמנו וגזרו אומר שלא יקרא לאור הגר, וא"ש נמי דביו"ט מותר ולא גזרינו שמא ימחוט, פיון דליכא משום שמא יטה גם משום שמא ימחוט ליכא וא"ש ביותר דל"ק בבריית' טעם דשמא ימחוט דכולל יותר, דא"כ גם ביו"ט אסור, ולכן נקיט טעם דשמא יטה דנדע דוקא בשבת דשייך שמא יטה בשמן אסור גם פתילה ושאר גרות משום שמא ימחוט וא"ש נכון: עד פה היו דברינו לבאר שיטתו של הב"י וקבעה להלכה בשו"ע דגר של שענה אסור אטו שאר גרות דשייך ג"כ שמא ימחוט, בכ"ז אפשר צדקו דברי הטו"ז דמנ"ל לחדש איסור, ולהוסיף גזירה מה שלא מצאנו וכל עיקרו חשש וגזירה הוא.

ואני מוסיף והולך אור הפאיר אשר יאיר לנו, דנ"ל ראי' מרמב"ם דל"ג שמא ימחוט למ"ד משאצ"ל פטור, דהנה הרמב"ם השמיט הא דאמר רבא אדם חשוב מותר, ועמד בזה הלח"מ ולא מצא מענה, ועלה בדעתי במושפל ראשון ליישב, דס"ל ניהי דבאדם חשוב ליכא חשש שמא יטה השמן אחר הפתילה שאין דרכו בכך בחול, או משום שאין דרכו להשתמש בגר שיש בו מעט שמן עד שצריך הטיה שיהיה השמן במקום הפתילה, או שאין דרכו להטות הפלי וכ"ש כשהפלי מאוס, אבל למחוט הפתילה לטעם ראשון שפתבנו בנודאי שייך גם באדם חשוב, גם לטעם השני דמחמת חשיבותי' אין דרכו להטות, אבל למחוט הרי עינינו רואות שכ"א יהי מי שיהי' מוחט הפתילה בפשה שמרגיש שיכהה אורו, ובפלי, וכ"ש כשהוא יחידי במקום הגר שמשתמש בו, והא דאמר רבא אדם חשוב מותר משום דס"ל מלאכה שאצ"ל פטור וליכא באדם חשוב רק חשש דרבנו, ולמגזר הא אטו הא ע"ד שפתבנו ל"ל, ומקשה עליו ממצע' דר"י ב"א דרצה להטות או הטה וחזינו דגם באדם חשוב שייך שמא יטה, אבל להלכתא לפי מה דס"ל לרמב"ם דמלאכה שאצ"ל חייב איכא ג"כ משום שמא ימחוט ואיסור דאוריית', ובריי' נקיט הטעם משום שמא יטה דאתי' כמ"ד מלשאצ"ל פטור או דבעי למימר טעם דא"ש לכ"ע לכן לא כ' הרמב"ם הא דאדם חשוב מותר, דאיכא משום שמא ימחוט הגם

דְּהַרְמַב"ם נְקִיט הַטַּעַם מְשׁוּם שְׁמָא יִטָּה מְשׁוּם שְׁאִין דְּרַפּוּ לְכַתּוּב דְּבַר שְׁאִינוּ מְפּוֹרָשׁ פְּיָדוּעַ דְּכֹן דְּרַפּוּ בְּקַדְשׁ בְּכ"מ, אֲבָל מ"מ הָאָמַת פֶּן הוּא לְכֹן לֹא הֶעֱתִיק דִּינוּ דְּרַבָּא, וְשִׁתִּיקָה זֹו לֹאוּ הוּדָאָה, אֲלֵא לְהַלְכְתָא לִיתָא לְחִלּוּקָא דְּרַבָּא בֵּין אָדָם חָשׁוּב לְאָדָם אַחַר פֶּן נ"ל יִישׁוּב נְכוּן : וְהִנֵּה לְהַלְכְתָא פֶּסֶק בְּשׁו"ע דְּאָדָם חָשׁוּב מוֹתֵר לְפִי דְּפֶסְקִי כְּשִׁיטַת רֹוב רֵאשׁוּנִים דְּהִלְכָה מְלִשְׁאָצ"ל פֶּטוּר וְלִיפָא בְּאָדָם חָשׁוּב גְּזִירָה דְּאוּרִייתָא דְּגַם אִם יִמְחוּט בְּכִלֵי עֵי"י מַג"א דְּמוֹכַח מְדַבְּרִיו דַּס"ל גַּם בְּכִלֵי רַק מְדַרְבְּנָן אֲסוּר וְעֵי"י מְחֻצִית הַשְּׁקָל וּפְרַמ"ג סִי עַר"ה וְעֵי"י טו"ז סִי תַקִּי"ד.

וּלְעַנְנָן גַּר שֶׁל שְׁעֵנָה אוּ פְתִילָה בְּלֹא שְׁמֹן הֲלֹא מוֹכַח מְרַמְב"ם דַּס"ל דְּהָא דְּמַחְלֵק רַבָּא בֵּין אָדָם חָשׁוּב מְשׁוּם דַּס"ל מְלֵאכָה שְׁאָצ"ל פֶּטוּר וּל"ג שְׁמָא יִמְחוּט וְגַם ל"ג הָא אֲטוּ הָא בְּצִירוּף כ"ז, כ"ש גַּר אֲטוּ גַר דְּנִיפָר דְּלֹא גְזִירָה פְּנִלֵי הָאִי וּכְטו"ז, וּמ"ש הַטו"ז מְתוּס' שְׁבַת דְּגְזִירָה בְּכַבּוּי חִלּוּקוֹ יִפָּה וְנְכוּן הוּא, וּבִלְא"ה אִין לְדַמּוּת בְּגְזִירַת לְגְזִירַת זֹו עֵי"י תוּס' חֻלִּין ר"פ כָּל הַבְּשָׂר ק"ד ע"א ד"ה וּמְנָא תִּמְרָא וְעֵי"י: אֲלֵא מ"ש הַטו"ז בְּסִי רַע"ח דְּמַהֲרָש"ל וּב"ח פְּתָבוּ דְּנַר שֶׁל שְׁעֵנָה מוֹתֵר עֵי"י אֲלֵיהּ רַבָּה דְּמַבִּיא דְּבַרֵי מְהַרְש"ל דְּמוֹכַח מְתוּדָה דְּבַרֵי דְּאִינוּ מַתִּיר רַק בְּמַקּוֹם דְּבִלְא"ה פְּלִיגוּ אִם יֵשׁ לְאַסְוֵר חָזוּ לְצִירוּפֵי דְּבַנְר שֶׁל שְׁעֵנָה לִיפָא כ"כ שְׁמָא יִטָּה וְאִנִּי רֵאִיתִי בְּפָנִים בְּב"ח שְׁמַבּוּא' בְּדַבְּרֵי פְּעַמִּים וְשֶׁלֶשׁ דְּאִינוּ סוּמָה עַל הַיִּתֵר זֶה רַק שֶׁלֹּא לְבַטֵּל אֲמִירַת הַגְּדָה כְּשֶׁהוּא יְחִידִי וַיֵּשׁ לוֹ גַּר שֶׁל שְׁעֵנָה אוּ שֶׁל חֶלֶב וְלִמַּד זְכוּת עַל הַבּוֹדְקִים צִיצִית דְּבַעֲי עֵינֵי וְכַדּוּמָה בְּנַר שֶׁל שְׁעֵנָה, אֲבָל לְעַצְמוֹ כ' שֶׁם סְעִיף ד' דְּנַר שֶׁל שְׁעֵנָה אֲסוּר כַּמ"ש ב"י וְצִלַּע"ג עַל הַטו"ז: וְלִדִּינָא כ' הַמַּג"א דִּישׁ לְהַחְמִיר וְהוּא מְטַעַם שְׁמָא הַלְכְתָא כַּמ"ד מְלֵאכָה שְׁאָצ"ל חֵיב וְגַם אָדָם חָשׁוּב יֵשׁ לְהַחְמִיר דְּלֹא בְּקִיָּאִים מִי הוּא אָדָם חָשׁוּב לְדַבְּרָה זֶה כַּמ"ש הָאֲחֵרוֹנִים וְשֶׁפְּכִיב הַשׁו"ע חוּנִים, וּבְנוּדָאִי אִם אֲפָשֵׁר שֶׁלֹּא לְלַמּוֹד בִּיחִידוֹת מַה טוֹב, אֲבָל בְּב' סְפָרִים בְּעַנְנָן א' יֵשׁ לְהַקְל דְּבִלְא"ה יֵשׁ מַתִּירִים וּכ"כ הָאִי אִין לְנוּ לְגַבַּב חוּמְרָא כ"ש כְּשִׁישׁ בּוּ בִּיטוּל תּוֹרָה, וְעַנְנָן שְׁבַת לְמִי שְׁמַתְעַנְג וּמוֹצָא נִפְשָׁא וְקוֹרַת רוּחַ מְלִימוּדוֹ פְּנ"ל: וְאַחַר אֲשֶׁר בְּאַרְנוּ בְּאוּרְהָ הַדְּ דִּינָא דְּנַר שֶׁל שְׁעֵנָה שְׁנֵה לְנוּ לְבּוֹא לְנִידוֹן שְׁלִפְנֵינוּ וְהַקּוֹצֵר יִסְפִּיק לְנוּ בְּמִקְלֵי דְּדִי לְהֵם לְחַכִּימָא בְּהִנְהוּ מִלִּיקְעַרְצֵעַן דַּל"ש בְּהוּ שְׁמָא יִטָּה כְּמוֹ בְּנַר שֶׁל שְׁעֵנָה וְגַם שְׁמָא יִמְחוּט ל"ש שְׁאִין דְּרַבָּא וְכַמְעַט א"א לְמַחוּט הַפְתִּילָה אִם לֹא ע"י כְּלֵי וְחֻזְקָא יֵד שְׁאִין דְּרַבָּא פְּלֵל אִפִּי בְּחוּל.

אֲבָל כְּמַדּוּמָה לִי יֵשׁ בּוּ מְשׁוּם מְכַבָּה אוּ גֵרָם כְּפּוּי לְפַעְמִים כְּשִׁיתְרַבָּה הַמְהוּתָה מְחוּם הָאִשׁ שְׁשׁוּפְכִים לְאַרְץ מְרִירוֹתוֹ שַׁע"י רַבּוּי הַמְהוּתָה מְכַבָּה הָאוּר וְע"י שְׁשׁוּפְכִים זֶה מְבַהִיק הָאוּר, וְנִיחָי דְּמְשׁוּם מְבַעִיר לִיפָא דְּאִין זֶה אֲלֵא עֲדוּי חוּשְׁפָא, אֲבָל מְשׁוּם מְכַבָּה אוּ גֵרָם כְּפּוּי אִיפָא עֵי"י בִּיצָה כ"ב בְּתוּס' וְרֵא"ש שֶׁם וּבְתִשׁוּבָה א' בִּיאֲרַתִּי שִׁיטַת תוּס' וְרֵא"ש בְּאֵר הֵיטֵב וְלֵאפֶס הַפְּנָאִי לֹא עַת הָאֲסַף פְּהָ שְׁנִית, וְלֹא יֵאמְרוּ רַבְּנָן בְּכַפִּילָא, עַכ"פ מְשֶׁם יוֹצֵא דְּבִשְׁבַת בְּנוּדָאִי אֲסוּר, אֲלֵא כִּינּוּן דַּא"צ לְגוּפּוּ הוּא פֶּטוּר אֲבָל אֲסוּר וְנִפְלִינָן בְּרַבְרַבְתָא אִם גַּר שֶׁל שְׁעֵנָה אֲסוּר מְשׁוּם אֲסוּר דְּרַבְּנָן דְּמְכַבָּה שְׁאָצ"ל אוּ מוֹתֵר.

וַיֵּשׁ לִי הַרְהוּרֵי דְּבַרִּים בְּנַר שֶׁל שְׁעֵנָה וְחֶלֶב לְפַעְמִים מְטִים הַנַּר כְּדִי שְׁיִבְלַע הַפְתִּילָה מִן הַחֶלֶב אוּ הַשְׁעֵנָה וַיְבַהִיק אוּרוֹ וְאִיפָא מְשׁוּם שְׁמָא יִטָּה בְּמְלֵאכָה דְּאוּרִייתָא, וְזֶה נ"ל שְׁנִיידָה

גם בְּהִנְהוּ מִלִּיקֵרֶצֶעוֹ, וְצָרִיף חֲפוּשׁ וּבְדִיקָה אִם רָגִילִי אֵינְשִׁי בְּכָה, וְאֵין לְמַדִּי מֵאִישׁ פְּרָטִי בְּזֶה דל"ח לְשִׁמָּא יִטָּה רַק הֵיכָא דְשָׂכִיחַ וְרָגִיל.

מִן כָּל הִנְהוּ טְעָמִים דְּכִתְיָבְנָא אֵינִי אוֹמֵר בּוּ הֵיתֵר. וְכִבְרַת יְדַעְתָּ וְרָאוּ עֵינֵיהּ שְׂאֵנִי מְעוֹרֵר יְשָׁנִים פְּאוֹר בּוֹקֵר בִּש"ק בְּקוֹל עוֹרוֹ יְשָׁנִים מְשִׁינְתְּכֶם, הִתְעוֹרְרוּ נָא וְעַמְדוּ עַל צְדִי לְמַעַן לֹא אֶפְשַׁל בְּאִסּוֹר חו"ל דְּלֹא יִקְרָא לְאוֹר הַנֵּר וְאֶלְקִי הַמַּאִיר לְאַרְצָא יָאֵר לְנוּ וְיִרְאֲנוּ נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתּוֹ: טָרַם אֶכְלָה לְדַבֵּר, אֲצִיעַ אֶתְּהָ פֶה מַה שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי בְּאַמְצַע הַפְּתִיבָה בְּשֶׁבֶת פ' ב"מ כ"א ע"א בְּעֵי מִינְיָה אַבְיִי מְרַבָּה וְכו' אָמַר לִיהָ אֵין מְדַלִּיקִין מ"ט מְפָנִי שְׂאֵין מְדַלִּיקִין, וְכו' רש"י מְפָנִי גְזִירָה שְׂיִדְלֹק בְּלִי הוֹסְפָה, וצ"ל מְלַבֵּד שְׂהֶלְשׁוֹן דְּחוֹק וְהוּל"ל מִשׁוּם גְּזִירָה, גַּם קָשָׁה מְדַשְׁאֵל לִיהָ מ"ט הֵלֵא אַבְיִי בְּעַצְמוֹ אָמַר בְּהֵאִיבְעִי גְזִירִי דְלִמָּא וְכו' אוֹ לֹא, וְכִשְׁהִשִּׁיב לוֹ אֵין מְדַלִּיקִין מוּכָן מִשׁוּם גְּזִירָה שְׂמָא יְדַלִּיק בְּעֵינוּ.

וּנ"ל דִּישׁ לִי מְקוֹם עֵינוֹ דְּמִתְנִי קִתְּנִי אֵין מְדַלִּיקִין מְשַׁמַּע דְּלֹא יְדַלִּיק לְכַתְּחִילָה מִשׁוּם גְּזִירָה, וְלֹא קִתְּנִי דְאִסּוֹר לְרֵאוֹת אֲצַל שְׂמָנִים וּפְתִילוֹת פְּסוּלִים אֱלוּ, וְגַם בִּש"ס אֵין מְבִנְיָא, וְהַשּׂוֹאֵל בְּתִשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א ס' קע"א הִיָּה נִרְאָה לוֹ מְדַקְתְּנִי לְכַתְּחִילָה לֹא יְדַלִּיק הָא דִּיעֲבַד מוֹתֵר לְרֵאוֹת בּוּ, וְהַרְשָׁב"א הִשִּׁיב דְּעֵיקָר הַחֲשֵׁשׁ כְּשֵׁרוּאָה בּוּ שְׂיִטָּה וּבְנוֹדֵאֵי אִסּוֹר לְרֵאוֹת בּוּ וְכִמוֹ אֵין קוֹרִין לְאוֹר הַנֵּר שְׂמָא יִטָּה, וּפְסָקוּ בִשׁו"ע ס' רס"ד כֵּן, וצ"ל דְּמִתְנִי לֹא דוֹקָא שְׂאֵין מְדַלִּיקִין אֶלֶּא אִסּוֹר לְרֵאוֹת בּוּ, וי"ל דְּכ"ז בְּפְתִילוֹת וּשְׂמָנִים דְּשִׁינְיָה בְּהֵם שְׂמָא יִטָּה אִסּוֹר דִּיעֲבַד מְחֲשֵׁשׁ זֶה עַצְמוֹ דְּשְׂמָא יִטָּה דְּעֵיקָר הַטָּיָה כְּשֵׁרוּאָה וּמְשַׁמֵּשׁ בּוּ, אֲבָל בְּאֵלוּ דְּלִיכָא מִשׁוּם שְׂמָא יִטָּה אֶלֶּא מִשׁוּם גְּזִירָה כְּמוֹ בְּאַבְעִי דְּאַבְיִי לְרַבָּה דְּלִיכָא רַק גְּזִירָה שְׂמָא יְדַלִּיק בְּעֵינָא, י"ל דְּוִקָא לְכַתְּחִילָה לֹא יְדַלִּיק מִשׁוּם גְּזִירָה אֲבָל בְּדִיעֲבַד מוֹתֵר לְרֵאוֹת בּוּ, דְּלֹא גְזִירִי כּוֹלֵי הָאֵי, וְעוֹד דל"ש פְּלָל לְמַגְזֵר אִם יֵהִי מוֹתֵר לְשַׁמֵּשׁ בְּדִיעֲבַד בְּמַעֲוָרְבִי שְׁמֵשׁ גַּם בְּעֵינָא בְּדִיעֲבַד דְּכִינּוֹן שְׂאִסְרוּ לְכַתְּחִילָה אִפִּי מְעוֹרְבִי תוּ לֹא שְׂכִיחַ שְׂיִדְלִיק לְכַתְּחִילָה בְּמַעֲוָרְבִי וְעֵינֵי בְּרֵא"ש שְׁלֵהִי ע"ז לְעַנְנֵי גְזִירָה אַב"י אִטוּ ב"י דְּתַבְּשִׁיל מוֹתֵר וּל"ג תַּבְּשִׁיל בְּקִדְרָה שֶׁאֵב"י אִטוּ תַּבְּשִׁיל שְׁנִתְּבַשִּׁיל בְּב"י כִּינּוֹן דְּאִסְרוּ לְבַשִּׁיל בַּאב"י שׁוּב ל"ש שְׂיִבְשִׁיל בַּאב"י כְּדִי לְמַגְזֵר הָא אִטוּ הָא עֵינֵי"ש וְהַ"נ פְּאֵן.

וְהַרְשָׁב"א ג"כ לֹא אָמְרוּ רַק הֵיכָא דְּשִׁינְיָה בְּזֶה עַצְמוֹ שְׂמָא יִטָּה, וְהַמְחַבֵּר ג"כ לֹא פְתָבוּ רַק בְּתַחֲזִילַת הַסִּימָן כְּדִאִיִּירִי בְּשְׂמָנִים הַפְּסוּלִים מְעֵיקָר הַדִּין כְּנִלְפַע"ד רֵאוּי וְנִכּוֹן לְדִינָא וְלִמְעֻשָׁה עַדִּי צָרִיף תְּלַמּוּד אֲצִלִּי כִּי לֹא שְׂקִלְתִּי בְּמֵאזְנֵי שְׂפָלִי וְהַדְּבָר צָרִיף בְּדִיקָה וְחִיפּוּשׁ: וְאִם כְּנִים דְּבָרֵי י"ל פְּרַפְרֵת נָאָה דְּבַתֵּר דְּאָמַר רַבָּה אֵין מְדַלִּיקִין וּמוּכָן מִשׁוּם גְּזִירָה וְקָשָׁה עַדִּי" מ"ט, מנ"ל לְרַבָּה בְּפִשְׁטוּת דְּגְזָרוּ כּוֹלֵי הָאֵי מַה דְּלֹא קִתְּנִי בְּמִתְנִי, וְאָמַר מְפָנִי שְׂאֵין מְדַלִּיקִין רְמַז לוֹ דְּלִכּוֹן קִתְּנִי בְּמִתְנִי אֵין מְדַלִּיקִין וְלֹא קִתְּנִי דִּיעֲבַד דְּאִסּוֹר לְרֵאוֹת מִשׁוּם דְּמִתְנִי כִּינּוֹל וְסִתְּם אֵין מְדַלִּיקִין בְּשְׂמָנִים אֱלוּ אִפִּי מְעוֹרְבִי בְּדַבְּרֵי שְׂמִדְלִיקִי וְכו' ג' דוֹקָא לְכַתְּחִילָה אֵין מְדַלִּיקִין לְכוּן נִקִּיט בְּכָל מִתְנִיתִין רַק לְכַתְּחִי' וּמְמִילָא מוּכָן הֵיכָא דְּשִׁינְיָה שְׂמָא יִטָּה אִפִּי דִּיעֲבַד אִסּוֹר כְּמ"ש רִשְׁבִּי"א בְּפִשְׁטוּת מְסַבְּרָא דְּנַפְשִׁי, וְהִינּוּ דְאָמַר מְפָנִי שְׂאֵין מְדַלִּיקִין כְּמ"ש רש"י מִשׁוּם גְּזִירָה וְרְמַז לִיהָ מנ"ל הָא מִשׁוּם דְּאֵין מְדַלִּיקִין מְדַלִּיקִין מְדַלִּיקִין לְכַתְּחִילָה ש"מ דִּישׁ אִסּוֹר הֵיכָא דל"ש שְׂמָא יִטָּה וּמִשׁוּם גְּזִירָה וּבְהָא אֵין מְדַלִּיקִין רַק לְכַתְּחִילָה וְכִדְּכִתְיָבְנָא: הַנְּלַפְע"ד פְּתַבְתִּי בְּמַרוּצָה,

בין תבין את אשר לפניך, הכ"ד אביך אוהב נפשך מברכה בכל מיני ברכות ושׁובע
שׁמחות.

פ"ב פאור פוקר ליום ג' ב' דתנופה תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג
מהרמ"ס זצ"ל לתשובה סא השמים שפעת ברכות יעריפו, בל יחליפו, לראש גבר הוקם
על ה"ה ידי"נ מע"כ הרב הנתיק מלא עתיק חרוץ בעל פיפיות כש"ת מהר"ם נ"י בשבת
תקפמוני בק"ק וו"ה יע"א: יקרתו קבלתי בזמנו בשבוע זו והיום באתי אל העיון והיום
יצאתי בעטי להשיבו על שאלתו וספיקתו ביה דינא של המחבר או"ח סי' שכ"ג סעיף
ז' דמותר להטביל בשבת פלי חדש וי"ש יצא ידי פולם ויתן את הכלי במתנה לעכו"ם,
והקשה לו ואיך יתן מתנה לנכרי הא עובר על לא תתנם לא תתן להם מתנת חנם, והא
מתנה זו צריכה שתהיה מתנה גמורה שיוכל לשמש בו פרצונו, הגם שנקרי מחזיר לו
מיד בתורת שאלה, מ"מ צריכי שניהם שיכוננו למתנה גמורה, ובתשובת הרשב"א ס'
תפ"ח מפקפק על היתר זה דמחזי כהערמה, ובנודאי בלבד לא יהי הערמה, גם המרדכי
ששמנו מקור דין זה ס"ל דלא מפקע בזה מחויב טבילה, ואיך שרי ליתן לו מת"ח, וצ"ל
דיתן לנכרי שקיבל טובה ממנו או לשכנו דשרי כמ"ש תוס' חולין גבי שולח אדם ירד
לנכרי ובע"ז כ"א ומסתימת המרדכי פ"ב דביצה שמביא הב"י המחבר לא משמע כן,
אלו דבריו בהוספת תוספת מרובה משלנו בביאור השאלה: והנה המג"א סי' ש"ז נתקשה
הא אסור לתת מתנה ביו"ט וכ' למצנה התירו, וע' במחצית השקל בשם תוס' שבת הא
להסוברים דמותר לטבול ביו"ט לאו צורך מצנה הוא ואיך יצא ידי פולם, ומחצית השקל
העלה פיון דרוצה לצאת ידי שמים ידי פולם הוי ליה מצנה לגביל דידי' ודוחק: ובמק"א
בתשובה העליתי דליכא איסור מתנה מצד הנותן רק מצד המקבל, דנותן אינו אלא
כמפקיר ומציא מרשותו ועיי' מג"א סי' ח' דמותר להפקיר, ועיקר האיסור משום המקבל
שמכניסו לרשותו וכמקח וממכר הוא לפ"ז מותר להקנות לנכרי מצד הדין דמצד הנותן
ליכא איסור ומינשב קו' המג"א סי' ש"ז הנ"ל ושם בארה ואכ"מ: ונחזור למקום שיצאנו
משם בנודאי אם יש לו שכן נכרי מפירו דליכא משום מת"ח אסור לו ליתן במתנה לאחר
פיון שאפשר ליתן לשכנו דליכא איסור למה נתיר לו בדרך אסור, אבל היכא דל"ל מי
שמפירו או שכינו צריך לעי' מלפי תירוץ המג"א משום מצנה התירו לו לתת מתנה
ביו"ט אם כמו כן מותר לתת לו מת"ח, ונ"ל פשוט דאסור, חדא דלא התירו משום צורך
יו"ט רק איסור של יו"ט כמו ליתן מתנה ביו"ט שהוא איסור של יו"ט והתירוהו משום
צורך יו"ט אבל מת"ח לאו איסורא דיו"ט הוא, ועוד ליתן מתנה ביו"ט איסור דרבנן הוא
ומת"ח לנכרי דאורייתא פנ"ל פשוט: שבת וראיתי די"ל פיון שישאל עושה זאת
לטובת עצמו, אפי' בחול דליכא מצנה מותר כ"ש ביו"ט לצורך מצנת יו"ט: וחילא דידי
מר"ן גיטין ל"ח ע"ב בשם י"א והוא ברשב"א בשם רמב"ן דטעמא דאסור שחרור משום
לא תתנם פעין ל"ת לנכרי וכל שעושה לטובת עצמו ליכא משום לת"ח, ור"א שחרר
עבדו לצורך מצנה ליכא משום לא תתנם, ורשב"א שהקש' עליו מפח כ"ש השתא לגר
תושב מותר לתת מת"ח כ"ש לעבד נרא' דמודה לרמב"ן ביהא שכ' דכל שעושה לטובת
והנאת עצמו הגם שסוף כ"ס המקבל נהנה בחנם בלא פסוף או דהיה לו גמול אחר תחת
השחרור מותר, ולא בא לחלוק עליו אלא משום דלא ניתא ליה שיהי' טעם איסור זה
משום לא תתנם, וגם הר"ן מביא בשם י"מ ושתיק להו ש"מ דכנותי' דרמב"ן ס"ל ובנכרי

מותר ליתן לו פל שיש לנותן צורה בו לטובת עצמו, וא"כ ה"נ בנידון שלנו שיש בו צורה לישראל לתת הפלי במתנה גמורה לנכרי לצאת ידי פולם הגם שנותן לו במתנה גמורה כדי שיוכל הנכרי לשמש בו פשירצה ליפא משום לא תחנם.

ועיני' תוס' ע"ז כ' ע"א ד"ה ר"י שהקשה וכי מאן דס"ל דאסור לא ס"ל דמפרנסים עניים נכרים וכו' ומתריץ דרכי שלום אין זה מתנת חנם עי"ש נראה דס"ל פרמב"ן כיון שעושה להנאת עצמו מפני דרכי שלום ליפא משום מת"ח והדבר מוכרח מכח קו' התוס': אלא דמש"ס ע"ז ס"ד ע"א מוכח דלא פנותי' דרמב"ן ותוס' ה"ל והוא מדקאמר שם מדר"י נשמע לר"ע כמו לר"י דאסור משום מת"ח למעוטי תפילה ש"ד ה"ה ה"נ לר"ע במקנים בכלאים, ואם פרמב"ן דכל שיש להנותן הנאה בו ולעצמו מתכוין ליפא משום מת"ח אין הדמיון עולה יפה לר"י כיון שמכוון למצוה למעוטי התפלה ליפא משום לא תחנם, לא משום דחוי, אלא דליפא פאן ענין דלת"ח כ"ל, אבל לר"ע דמקיים בכלאים איסורא דמלקות הוא מניין לנו דמצוות למעוטי תפילה דחי איסור זה וקוש' זו פבר אמורה בס' באר יעקב, ואפשר יש לדחוק גבי עבד ליפא כ"כ משום לא תחנם פקושית רשב"א וכל דאיפא גם להנאתו מותר, אבל הלא הראיתי שגם התוס' הכי ס"ל, ותוס' כ' פן גבי ל"ת דנכרי.

ועיני' ח"ס חיו"ד סי' שכ"ב שעמד בקוש' זו: ויש למפקפק לפקפק דהא עשה דלעולם בהם תעבדו לאו קיום מ"ע הוא אלא איסור עשה וכיון שיש מצוה לפניו שהוא חפץ ורוצה בה ליפא לא תחנם במה שמשחרר אותו כיון שיש מצוה זו, ואפ' אינו מחוייב לעשותה, מ"מ כיון שרוצה בה לא גרע מדבר הרשות שעושה להנאתו דליפא משום לא תחנם, ומצוה שהוא מחוייב בה חיובא הוא לשחרר כדי לקיים המצוה שאין איסור עומד נגדו והפן: ואני בעיני הכינותי יישוב נכון לקוש' זו, בשים לב במ"ש הרמב"ן בטעמא דלעולם בהם תעבדו משום לא תחנם פעין לא תחנם בנכרי, וצ"ע לכאורה הא מיד פשנותן שחרורו בידו מתהפך כחומר חותם מעבד לישראל ואז פששבת וינפש ממלאכת רבו, בר ישראל נהנה וברגע שהוא עבד אין לו תועלת ונהנה ושאני גבי נכרי שנהנה במתנה זו בגיותו וצ"ע.

וצ"ל עצמו שמשחררו כדי שלא יהי עבד, רחמנותו עליו בעודו עבד וזה מביאו לתת לו גם שחרור זהו עצמו הוא משום לא תחנם שלא חונן אותו בעוד שהוא עבד, כיון שאם ניחו פמו שהיה עבד לאדונו משועבד לעבדו ולהכי אסור הגם פששבת ממלאכתו פבר ישראל הוא, כצ"ל והוא נכון: ואחר הוצעה זו אומר אני דמשו"ה פשמשחרר אותו להנאת עצמו ליפא משום לא תחנם הגם פסוף כ"ס עשה לו חסד חנם ונהנה משום דאז פשנהנה פבר ישראל הוא, וליפא רק משום דמרחם לגוף זה שהוא עכשיו עבד לעשותו חפשי, ובכ"הג אינו עושה משום רחמנותו עליו וא"כ הגם שלבסוף נהנה ליפא איסור' דלא תחנם דהא פשנהנה הוא ישראל וא"ש.

לפ"ז לק"מ מש"ס ע"ז ס"ד שם בנכרי גם אם עושה כדי לקיים מצוה דלמעוטי תפילה סוף כ"ס נהנה הנכרי ממת"ח וזה אסרה התורה אע"ג דהתחלתו היה לטובת ולהנאת עצמו, ואמת נכון הדבר בעזה"ית: ויצא לנו מדברינו בכוננת הרמב"ם קולא וחומרא, קולא דבח"ע וחב"ח מותר לשחרר אפ' ליפא למשחרר שום טובה ונהנא דהא פשינהנה

יְהִי יִשְׂרָאֵל, וּמִשׁוֹם דְּמִרְחֻמוֹ וְנוֹתֵן לוֹ ג"ש כְּשֶׁהוּא עֹבֵד אֵין בְּזָה מִשׁוֹם מִת"ח לְעֶבֶד
אֶלָּא לַחֲב"ח שְׂבוּ שְׂמִשְׁוֹעֵבֶד וְעוֹבֵד עֲבוֹדַת רַבּוֹ, הֵגֵם שֶׁתִּקְנוּ עוֹבֵד א"ע יוֹם א', מ"מ יוֹם
שֶׁהוּא עוֹבֵד אֶת רַבּוֹ קִשָּׁה הוּא לַחֲב"ח שְׂמִשְׁוֹעֵבֶד לְעֲבוֹדַת אַחֲרִים וְתִלְיָא בְּרַצוֹנּוֹ וְדַעְתּוֹ
וְהֶאֱדוֹן מִרְחָם לַחֲב"ח וְלֹא לַח"ע, הָא קוֹלָא, וְחוּמְרָא לְפִי מַה דְּקִי"ל הַמְּקַפִּיר עֲבָדוֹ צְרִיף
ג"ש וְעִיקָר הָאִסוּר הוּא הֶהְפָּקֵר מִן הַשְּׁעֵבוּד כַּמ"ש תוּס' גִּיטִין ל"ח ע"א ד"ה הַמְּפַקִּיר
וְכו' לְכוּ אֲסוּר לְהַפְקִירוֹ אִפִּי יֵשׁ לוֹ לְאֲדוֹן הַנְּאָה וְתוֹעֵלַת דְּסוּף כ"ס יְהִי הָעֶבֶד וְהִנֵּה לִי
כְּנֻכְרֵי דְאֲסוּר אִפִּי מְכוּוֹן לְעֶצְמוֹ מִשׁוֹם מְצוּהָ וְכְדוּמָה כְּדְמוּכַח מִש"ס ע"ז הַנְּ"ל: וְלִכְאוּרָה
קִשָּׁה עֲלִינוּ מְסוּגְלִי ש"ס ל"ז ע"ב דְּמִבִּיא רֵאִי מֵהָאֵי מַעֲשֵׂה חֲצִי שֶׁפָּקָה וְחֲב"ח וְלַכַּמ"ש
בְּחֻצֵי שֶׁפָּקָה וְחֲב"ח לִיכָא מִשׁוֹם לֹא תִחַנַּם אִפִּי אֵינוֹ מְכוּוֹן לְטוֹבַת עֶצְמוֹ, וְכַעֲיֵן שְׂמִקְשִׁין
הָעוֹלָם עַל הָרֶשֶׁבֶ"א שֶׁבַת פ"ק דְּכ' דְּבַח"ע וְחֲב"ח לִיכָא מִשׁוֹם לְעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ
וְיִשְׁבְּתִיו בַּמֶּק"א וְאִכ"מ, וְלַמ"ש קִשָּׁה כַּהֲנָ"ל עַל רַמְבַּ"ן וְתוּס' ע"ז הַנְּ"ל.

וְאַחַר שֵׁים לֵב קֶצֶת לַק"מ דְּהָא מְקַשָּׁה שָׁם עַל אֲבִי וּמִשׁוֹם אִסוּרָא לֹא וְס"ד דְּאֲבִי ס"ל
גַּם מִשׁוֹם אִסוּרָא לֹא, וְאִי ס"ל דְּלִב"ת מִשׁוֹם לַת"ח הָא בְּנוֹדָאֵי הִנֵּה מִתִּיר מִשׁוֹם אִסוּר
דְּלִיכָא לַת"ח כִּיּוֹן שְׁעוֹשֵׁי לְהַצִּיל מֵאִסוּר, וְע"כ דְּל"ל הָאֵי טַעְמָא מִשׁוֹם ל"ת וְכִיּוֹן דְּל"ל
מִשׁוֹם ל"ת מְמִילָא גַּם בַּח"ע וְח"ש וְחֲב"ח אִיכָא מִשׁוֹם לַב"ת וְשֶׁפִיר מְקַשָּׁה מֵהָאֵי מַעֲשֵׂה
דַּח"ש וְחֲב"ח, וּמְסִיק דְּגַם אֲבִי ס"ל מִשׁוֹם אִסוּרָא מְנוֹתָר וְה"ט דְּלִיכָא רַק מִשׁוֹם לֹא
תִחַנַּם וְכָל לְאֶפְרוֹשֵׁי מֵאִסוּרָא לִיכָא מִשׁוֹם ל"ת, וְלֹאמַת בַּח"ש וְחֲב"ח לִיכָא מִשׁוֹם אִסוּר
דְּלִב"ת וְא"ש וְעִי"י, וְיֵשׁ לִי לְעֵשׂוֹת סְמוּכִים לְדַבְּרִינוּ מְדַמְּקָשָׁה מְדַשְׁמוּאֵל עַל ר"א וְלֹא
הַקִּשָּׁה דְּר"א אֲדַר"א וְעִי"י מֵהַר"מ שִׁיף שֶׁכ' דְּה"א דְּהִי מְקוּם לוֹמֵר דְּמְנוֹתָר לְשַׁחַרְר
שִׁיְהִי מְחוּנְיִיב בְּמִצּוֹת כּוֹלָם וְל"א ר"א חוֹבָה רַק שְׁלֹא יִפְקִירָנוּ וּמִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר הַמְּשַׁחַרְר
עֲבָדוֹ עוֹבֵר בְּעֵשֶׂה מְקַשָּׁה שֶׁפִיר וְכ"כ הַפ"י וְהַנְּהָ דְּבָרִים שְׁכִלִיִים הֵמָּה, וְהַדָּר מְקַשָּׁה מִנ"ל
בְּאֵמַת דְּגַם כַּה"ג אֶסְרָה תוֹרָה וְלִשְׁמוּאֵל נִיח' וְלִהְלַכְתָּא קִשָּׁה עִי"ש: וְלוּלִי דְּבָרֵיהֶם הִנֵּה
נ"ל ע"פ דְּרַכְּסֵם אֶבֶל לֹא מְטַעֲמִיָּהוּ, לַפַּמ"ש דַּמ"ש הַרְמַב"ן מִשׁוֹם לֹא תִחַנַּם צ"ל הֵגֵם
דְּכְשִׁינְהָ כְּבָר יִשְׂרָאֵל הוּא מ"מ אֲסוּר מִשׁוֹם שְׂמִרְחָם עֲלֵיו בְּעוֹד שֶׁהוּא עֹבֵד שְׁלֹא יְהִי
עֹבֵד גַּם זֶה אֶסְרָה תוֹרָה, וִי"ל לְלוּלִי דְּשְׁמוּאֵל ה"א דְּנֻקָא מְפַקִּיר אֲסוּר דְּמַתְּנָה לְעֶבֶד שֶׁשְׁבַת
וְיִנְפֹשׁ מְמִלְאָכָה בְּעוֹד שֶׁהוּא עֹבֵד, אֶבֶל לְשַׁחַרְרוֹ לְגַמְרֵי שִׁיְהִי יִשְׂרָאֵל גְּמוּר מְנוֹתָר דְּלֹא
אֶסְרָה תוֹרָה מִשׁוֹם דְּכְשִׁינְהָ כְּבָר יִשְׂרָאֵל הוּא, וְלָכוֹן מְקַשָּׁה מְדַשְׁמוּאֵל דְּאָמַר הַמְּשַׁחַרְר
עֲבָדוֹ דַּס"ל ע"כ דִּישׁ אִסוּר גַּם בְּזָה מִשׁוֹם שְׂמִרְחֻמוֹ כְּשֶׁהוּא עֹבֵד: וְכָל מ"ש בְּיִשׁוּב דְּבָרֵי
רַמְבַּ"ן לֹא יוֹעִיל לָנוּ עַל דְּבַרְת הַתוּס' ע"ז כ' דְּכ' כֵּן בְּנֻכְרֵי דְּמִשׁוֹם דְּרַכִּי שְׁלוֹם אֵין בּוֹ
מִשׁוֹם מִת"ח וְקִשָּׁה מְסוּגְלִי דַע"ז ס"ד, וְנ"ל דְּכֻוֹנַת הַתוּס' דְּכָל שִׁישׁ מִשׁוֹם דְּרַכִּי שְׁלוֹם
לִיכָא מִשׁוֹם מִת"ח לֹא מִשׁוֹם דְּכִיּוֹן דְּלִהְנֵאָתוֹ מְתַפְּוֹן אַע"ג שֶׁהַנְּכָרִי נְהִיָּה ג"כ בְּחַנְּסֵם לִיכָא
מִשׁוֹם מִת"ח כַּמ"ש הַרְמַב"ן, דְּהַרְמַב"ן לֹא כ"כ רַק בְּשַׁחַרְרוֹר כַּמ"ש, אֶבֶל כְּוֹנַת הַתוּס'
הוּא עֲנִין אַחַר, דְּכָל שְׂרָאוֹ שֶׁהוּא מְפַנֵּי דְּרַכִּי שְׁלוֹם שְׂאֵם לֹא יַעֲשֵׂה כֵּן לְפַרְנָסֵם אִיכָא
אִיבָה וְיִקוּמוּ עֲלִינוּ כְּתוּא מְכַמֵּר וְיִקְחוּ בְּחֻזְקָה וְיִהְיוּ צוֹרְרִים צְרוּרִים וְע"י שְׂמִפְרָנְסִים
אוֹתָם מְצִילִי אֶת עֶצְמֵינוּ מִיָּדָם הֵי כְּמוּכְרוֹ לּוֹ וּמְבָרִיחַ אָרִי דוֹרְס וְטוֹרֵף, אֶבֶל לְתַתְּמַתְּנָה
לְנֻכְרֵי שִׁישׁ לוֹ לְנוֹתֵן הַנְּאָה מִמֶּק"א שְׁלֹא בָּאָה וְלֹא תְּבוּא מִיַּד נֻכְרֵי אֲסוּר כְּנ"ל נְכוּוֹן
לְדִינָא: וְזֹאת תוֹרַת הָעוֹלָה לְדִינָא מְדַבְּרִינוּ דְּאֲסוּר לִיתֵן מִת"ח לְנֻכְרֵי גַּם כְּשֶׁמְתַפְּוֹן
לְטוֹבַת עֶצְמוֹ, וּבְגִדוֹן שְׁלָנוּ הֵגֵם שְׂמִכּוּוֹן לְמַצְנָה לְצֹאת יְדֵי כּוֹלָם אֲסוּר זוּלַת לְשַׁכְּנוֹ

ומפירו, ומסתימת השו"ע ל"ק דסמך עצמו דמוכו מאליו דבאופן דמוטר ליתן לנכרי מת"ח מיירי כנלפע"ד, ויש לעיני' אפשר דסגי למפטר מטבילה במתנה ע"מ להחזיר אחר השבת, ואפשר מתנה כזו לא אסרה תורה לתת לנכרי ולא אסרה רק נתינת נבילה לנכרי מתנה עולמית אבל לשעה שא"א שיעשה בו פרצונו והיא בחזרה אח"ז לא אסרה תורה ואם מוציא הפלי עי"ז מחיוב טבילה ג"כ צ"ע ותלך אם מתנה ע"מ להחזיר קנין לשעה כדס"ל לרבינו אביגדור בתשובות הרא"ש ועיני' אבני מלואים סי' כ"ח או קנין עולמית כדס"ל לרא"ש סופה, ולרבינו אביגדור נראה יותר דלא מפקיע עי"ז מחיוב פיון דשל ישראל הוא לאח"ז, ולרא"ש של נכרי הוא לעולם, אלא שחיוב תנאי עליו וצריף לחזור ולהקנותו לישראל, וכ"ז צ"ע לדינא בעת הפנאי והי' זה שלום מעושה חסד חנם פאות נפשו ונפש אוה"נ דש"ת.

פ"ב יום ה' טו"ב סיון תר"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה סב מה שחנני הי"ת בדין חטא בשביל שינזה חברה. מקור דין זה יוצא מש"ס פ"ק דשבת ד' וכי אומרים לו לאדם חטא וכו' וכו' תוס' והא דאמר רבי בערובין ל"ב דניחא ליה לחבר למיעבד איסורא קלילא וכו' שאני התם כדי שלא לאכול ע"ה טבל על ידו, והא דחצי עבד וכו' משום דמצנת פו"ר מצנה רבה היא, וצריף להבין דלמא מתני' קשה הוא האדון שחרר מדעתו בעצמו חציו והוא גרם לו דבטל מפ"ו, צ"ל דהי' קשה לתוס' מש"ס גיטין מ ע"א דמתרץ לר"י מתני' בשל ב' שותפין ויותר י"ל משום דמתני' סתמא קתני חציו עבד בין של א' בין של שותפין, ועיני' רש"י במתני', פגון של ב' אחין או ב' שותפין נראה דרצה להשמיענו דאפי' בשל ב' שותפין כופין את רבו, ואפשר ס"ל דבעבד של א' אפי' למשנה ראשונה היו כופין ולמשנה אחרונה אפי' בשל ב' שותפין, אלא דמסוגני' ש"ס ריש חגיגה דנדחוק לתרץ לרבינא רישא כמ"א וסיפא כמשנה ראשונה ולא מתרץ רישא וסיפא כמ"ר, ורישא בעבד שלו וסיפא בשל ב' שותפין, ש"מ דס"ל לש"ס דלמ"ר גם בעבד של א' לא היו כופין וי"ל דש"ס משמע ליה פן מרבינא לשיטתו דאמר בגיטין מ' ע"א מתני' בעבד של ב' שותפין וד"ה משמע דאוקימתא הוא דמוקי מתני' לר' יוסף בב' שותפין, אבל לרב מתני' גם בשל א' דאי קמ"ל חידוש דבר זה דבב' שותפין לכ"ע מהני הל"ל בב' שותפין ד"ה, והא מתני' ע"כ בשל שותפין איירי ש"מ דלולי רב יוסף מתוקמא מתני' גם בשל א' ולמשנה ראשונה לא היו כופין אפי' בשל א', אע"ג דהוא גרם, עד שפא ב"ש ואמר תקנתם את רבו וכו' ובתחלה ב"ה פרשב"ג בערובין ס"ל דלא ניחא ליה למיעבד עבירה קלילא דרבנן אפי' הוא גרם כ"ש עבירה דל"ב תעבדו דאורייתא, ובמשנה אחרונה חזר ב"ה והודה לדברי ב"ש ואפי' בדאורייתא אמרי' חטא וכו' ומ"ש רש"י במתני' בשל שותפין לרבותא אפי' בב' שותפין הגם דקיי"ל פרב ולא צ"ל מתני' בשל שותפין מ"מ מהני' סתמא קתני משמע בין בשל א' בין בשל שותפין, ולר"י צ"ל מתני' דוקא בשל שותפין איירי: וכתבו התוס' משום דפרו ורבו מצנה רבה היא היינו דהיא מצנה שאין פמוה בדמיון ורשב"א פד מייתי לתי' זה מוסיף דקיום העולם היא, ומדוניק בזה מתני' דגיטין אלא מפני תקון העולם כופין, וצ"ל הלא אמר שונאמר לא לתנהו בראה והול"ל אלא כדי שלא יהי' בטל מן המצנה, מאי מפני תקון העולם דקאמר ולתוס' א"ש משום מצנה אחרנא לא היו אומרים חטא, אלא מפני שמצנה זו תיקון העולם וקיומה היא לכן אומרים לו חטא וכופין אותו על כך וא"ש: ולפי תירוץ

זה אין אומרים חטא רק במצות פו"ר, וכ' עוד י"ל דבכל מצות אומרים חטא באיסור
זוטא פדי שיזכה חברך ברבה הימנה ושאני ברודה פת שפשע וא"ש האי דפסחים
דחמירא עשה דפסח מעשה דהשילמה, א"כ בכל מקום אומרים חטא בזוטא פדי שיזכי
חברך מצנה רבה כמו בעצמו שמתר לו לעבור בדזוטר א וכו' עשה החמורה דוחה עשה
ול"ת הקלה: והנה מ"ש תוס' דרודה שאני משום שפשע, עיי' תוס' עירובין ק' ע"א
שכתבו הא דלא דחי עשה ל"ת דבל תוסיף משום דפשע דהי' יכול לקיים העשה בלא
דחיית הלאו, א"כ בהרודה שפשע גם הוא עצמו אסור לו לעבור בקל פדי שיזכה וינצל
מאיסור חמור פיון דע"י פשיעה בא לו, אלא משום דרדיית הפת דרבנן מספקא ליה
לרבינא אם מתירים לו לעצמו, אבל ע"י אחר בנודאי לא פיון שפשע ועיי' טורי אבן
ר"ה כ"ח ע"ב שהקשה על תוס' עירובין מש"ס זבחים דמוכח דאפי' בא ע"י פשיעה
אמרין עשה דוחה ל"ת עיי"ש גם לדרבנן דעשה דוחה ל"ת שהוא פשע ונהביא עצמו
לידי כף, מ"מ לומר לאדם חטא בשביל שיזכה חברך מסתבר דלא נימא לו רק פשחברו
לא פשע, אבל כשפשע מה לו לחטוא בשבילו מי יחוש חוץ ממנו, לא הי' לו להביא עצמו
לידי כף ונהבן: והנה צ"ל הא דבערובין ס"ל לרבי דניחא ליה לחבר וכו' הגם שע"ה
פושע בעצמו דאינו מעשור, מ"מ פיון שע"י חבר בא לו ניחא ליה ושרי למיעבד איסורא
זוטא ואפשר דמשו"ה ס"ל לרשב"ג דלא ניחא ליה פיון שהע"ה פושע בעצמו, אבל היכא
דלא פשע כלל מודה רשב"ג דאומרים לו חטא וכו' ואפי' היכא דלא גרם הוא כלל, וכן
נראה דאלת"ה פליג רשב"ג על משנה אחרונה דכופין את רבו להאי תירוץא של תוס'
דלא נחית לחלק בין פ"ו לשאר מצות ולמ"ש א"ש: והקשו התוס' לנפשיהו מהשולח
ל"ח ע"ב חצייה שפחה וחב"ח שפכו רבה, ותי' דהתם היתה מחזרת עליהם וממצאת
עצמה לזנות ודומים לאנוסים, וראיתי לזקני מ"ו מאוה"ג מהרע"א זצ"ל בחדושי רע"א
בשבת ד' שעמד בתמיה' קיימת מה קשה לי לתוס' מהאי מעשה דהא י"ל דהאדון עצמו
שחרר חצייה והוא גרם לכן כפו אותה כמו בערובין פיון שע"י בא, ומשם מוכח אפי'
ע"ה פושע, מ"מ פיון שע"י החבר בא אומרים חטא והה"נ בהאי מעשה, ולכאורה י"ל
דאיכא הוכחה לתוס' דהמעשה לא הי' פן מדמקשה שם לאבני ומשום אסורא לא מהאי
מעשה דח"ש וחב"ח ואם האי מעשה הי' דאדון עצמו שחרר חצייה לק"מ על אבני דבהאי
מעשה הוא גרם ששחרר חצייה, אבל בהאי אמתא דאבני לא עשה האדון מידי וע"כ צ"ל
דידע דהאי מעשה בשל שנתפין הי' ושחרר הא' חצייה וא"ש, אלא דזה דחוק דהי' ליה
לפרש דהמעשה בשני שנתפין הי' ועיקר חסר פדי להקשות על אבני, אבל באמת דברי
זקני זצ"ל נפלא ממני ובמח"כ קדושתו אפי' ריח קוש' אין פאן בנודאי בח"ע וחב"ח
והאדון שחרר אותו חצי ועי"ז מבוטל מפ"ו הוא האדון גרם, דלולי פן הי' יכול לקיים
פ"ו ולשבת אם מחוייב בה וע"י השחרור מונע אותו ממצוה, ואם עבד אינו מחוייב בכ"ז,
הוא גרם ע"י שחרורו שצד פן חורין שבו נתחייב ואינו יכול לקיים המחוייב עליו אבל
בחצייה שפחה דליכא ביטול מצוה רק דעבדו בה אינשי איסורא וכי האדון גרם מידי בזה
ע"י ששחרר חצייה גם אם היתה פולה שפחה הו' עבדי בה איסורא, והא"ש דמקשה על
אבני וא"ש קוש' תוס' ופשוט: והיתה לבאר בנודאי לפי דמסיק ומתרג' דס"ל דמנטרא
ומסרה לעבד ובחצייה שפחה א"א למנטרה דאסורה לעבד באופן שהוא האדון שחרר
חצייה והוא גרם לה דא"א למנטרה ע"י עבדי אלא לאמת לא צ"ל דהאי מעשה כף הי'

ואפי' בְּשֵׁל ב' שְׁתַּפִּין כּוּפִין מְשׁוּם דא"א לְמַנְטְרָה אוּמְרִים וְתוּס' הַקְּשָׁה שְׁפִיר לְפִי דס"ל לְרַבִּינָא בְּמַעֲשֵׂה דְאַבְיִי וּל"ל דְּאֶפְשָׁר בְּעֶבֶד דְּמַנְטְרָה שְׁפִיר וְלֹא גָרַם הָאָדוֹן מִיַּדִּי וְקִשָּׁה הָא פּוֹשְׁעִים הָיוּ וְלֹא אֶמְרִי חֲטָא כה"ג וא"ש פְּשׁוּט: וַיֵּשׁ לָנוּ לַעֲשׂוֹת סְמוּכִים מִשֵּׁם לַמ"ש תוּס' כֹּל דְּהוּא גָרַם אוּמְרִים חֲטָא וְכו' מְדַהֲקִידִים הָא דְאָמַר רַנ"בִּי דְעֶבְדוּ בְּהָ אֵינְשֵׁי אִסּוּרָא, בְּלֹא"ה גַּם אֵי כְּפוּ מְשׁוּם מְצֻנָת פו"ר כְּרִיב"ב וְקִשָּׁה אֵי מְשׁוּם בְּיָטוּל מְצֻנָה כּוּפִין הָאָדוֹן לַעֲשׂוֹת אִסּוּר כ"ש לְאֶפְרוּשֵׁי מְאִסּוּרָא וְעֵינִי מְהַר"מ שִׁי"ף שֵׁם בַּמ"ש תוּס' לִינְשֵׁי הָא דְחֲצִי עֶבֶד וְלֹא מִקְשָׁה וּמְתַרְץ מְדַאבְיִי וּמַעֲשֵׂה דְחֲצִי שְׁפָחָה, דְּפִשְׁיטָא דְלֹא־אֶפְרוּשֵׁי מְאִסּוּרָא מוֹתֵר, וְא"כ קִשָּׁה לְמָה לְמִקְשָׁן לְהִבִּיא דְרַנב"י, וְעוֹד דְּמַמְתְּנִי דְחֲצִי עֶבֶד הִי לִיָּה לְהַקְשׁוֹת עַל אַבְיִי וְכִבְרַן נְתַקְשׁוּ בְּזָה, וְלַמ"ש א"ש דְּבִלְא"ה ל"ק דִּי"ל דְּמַעֲשֵׂה הִי דְהָאָדוֹן עֲצָמוּ שְׁחַרְרַר חֲצִיָּה וְהוּא גָרַם שְׁלֵא תוּכַל לְקַנְיִים הַמְצֻנָה לְכֹן בְּדִין שְׁכּוּפִין, מִשָּׂא"כ בְּעוֹבְדָא דְאַבְיִי בְּהֵאֵי אֲמַתָּא לֹא גָרַם מִיַּדִּי, וְלְכֹן הַקְּדִים דְרַנב"י דְּמְשׁוּם דְּעֶבְדֵי בְּהָ אֵינְשֵׁי אִסּוּרָא כְּפוּ וְאֵין הִסְרַחוּן תְּלוּי בְּאָדוֹן כֹּלֵל וְא"ש נְכוּן: וְהִנֵּה גְבִיטִין פ' הַשּׁוֹלַח מ"א ע"ב אַחַז תוּס' בְּתִי ב' שֶׁל תוּס' שְׁבַת, וְשֵׁם כ' וְעוֹד מְצֻנָה דְרַבִּים שְׂאֲנִי נִרְאָה דְּמְצֻנָה דְרַבִּים אִפִּי רַבִּים פִּשְׁעוּ וְגָרְמוּ בְּעַצְמָם מ"מ כְּדִי לְהַצִּיל רַבִּים אוּמְרִים חֲטָא וּבְשֵׁבַת כ' וְהָיוּ נְמִי כְּמְצֻנָה דְרַבִּים נִרְאָה קִצַּת דְּהֵאֵי טַעְמָא לְחוּד לֹא פִשְׁיטָא לְתוּס' דְּאֶמְרִי חֲטָא, וְרַק בְּצִירּוּף דְדוּמָה לְאֹנְסִים וְגַם הָיוּ כְּמְצֻנָה דְרַבִּים, וְגְבִיטִין ס"ל דְּבַכָּל א' מְהַנְהוּ טַעְמֵי סְגִי דְהו"ל כְּאֹנְסִים וְאִפ' בְּיַחֲד כה"ג אוּמְרִים חֲטָא בְּשִׁבִיל שְׂיִנְפָּה הֵגַם שְׁפוֹשְׁעִים בְּדָבָר בְּלִי אֹנְסִים כֹּלֵל כַּנ"ל: וְהִנֵּה הִרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה וּמוּבָא בַב"י סִי' ל"ו חוֹלַק עַל תוּס' דַּל"א חֲטָא בְּשׁוּם מְקוּם אִפִּי בְּמְצֻנָה גְדוּלָּה וְחַמּוּרָה, רַק כְּשֵׁהוּא גָרַם כְּהֵאֵי דְעֵרוּבִין, וְכֹן ס"ל בְּחַדוּשֵׁי לְשֵׁבַת תְּחִלָּה מְבִיא תִי רֵאשׁוֹן שֶׁל תוּס', שְׂאֲנִי פ"ו דְּמְצֻנָה רַבָּה וְקִיּוּם הָעוֹלָם הִיא, וְכו' וְלִי נִרְאָה דְּבַחֲצִי עֶבֶד לִיכָּא מְשׁוּם ל"ב תַּעֲבֹדוּ, וּמָה דְקִשָּׁה עַל הִרְשָׁב"א מְש"ס גְּבִיטִין ל"ח לְדַבְרֵיו לֹא הַקְּשָׁה עַל אַבְיִי דְּבַחֲצִיָּה שְׁפָחָה לִיכָּא לְעוֹלָם ב"ת יִישְׁכְּנוּ בַּמִּקְדָּשׁ וְאִכ"מ, וְכו' וְהֵאֵי אֲמַתָּא מְשׁוּם דְרַבִּים עֶבְדוּ בְּהָ אִסּוּרָא וְרַבִּים נְכַשְׁלִים בְּהָ לְכֹן הִתִּירוּ לוֹ לְשַׁחְרְרָה וּכְפוּהוּ הִנְהָ רוּאָה דס"ל דְּאַפִּי מְשׁו' מְשׁוּם פ"ו דְּחַמִּירָא טוּבָא מְכַל מְצוֹת שְׁהִיא לְקִיּוּם הָעוֹלָם כַּמ"ש תְּחִלָּה מ"מ לֹא הָיוּ אוּמְרִים חֲטָא לוּלִי דְלִיכָּא אִסּוּר בַּח"ע וְכו' מ"מ בְּמְצֻנָה וּמְכַשׁוּל רַבִּים ס"ל דְּאוּמְרִים חֲטָא: וּבְתַשׁוּבָה אֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ בְּחַדוּשֵׁי מְשׁו"ה מְחַמֵּיר שְׁלֵא אוּמְרִים זָכָה לְהַצִּיל בְּתוֹ מְאִסּוּרִים הַרְבֵּה כֹּל יְמֵיהָ דְּנוּדָאי חַמִּירָא טוּבָא מְלַחֲלֵל שְׁבַת א', מ"מ לֹא אִמְר' חֲטָא בְּשִׁבִיל אָדָם א', אֲבָל לְהַצִּיל נְפְשׁוֹת רַבּוֹת מְאִסּוּרָא חַד חַמִּירָא טוּבָא, וְאַפִּי בָּא לְהֵם בְּפִשְׁעֵיהָ כְּמוֹ בְּהֵאֵי דְחֲצִיָּה שְׁפָחָה, דְּהֵא הִרְשָׁב"א לֹא כ' דְּאַנּוּסִים הָיוּ וְאֵין ס"ל כְּתוּס' הַנְּ"ל הָיוּ לִיָּה לְפָרֵשׁ כֹּן דְּלֹאוּ מְלַתָּא דְּפִשְׁיטָא הוּא דְּנַחֲשָׁבוּ כְּאֹנְסִים, וְע"כ דס"ל כְּתִי ב' שֶׁל הַתוּס' גְּבִיטִין מְכַשׁוּל רַבִּים שְׂאֲנִי וְאַפִּי פִּשְׁעוּ בְּדָבָר: וּבְאַמַּת מ"ש תוּס' בְּשֵׁבַת בְּרוּדָה פּוֹשְׁעַ הָיוּ צ"ע דְּהֵא מִקְשָׁה הֵתָם עַל דְּמְתַרְץ דְּאִיבְעִי בְּשׁוּגְג וְהִתִּירוּ ע"י אַחֲרִים ע"ז מִקְשָׁה וְכִי אוּמְרִים לְאָדָם חֲטָא וְכו' וְאִיךָ קָרִי לִיָּה תוּס' פּוֹשְׁעַ הָא שׁוּגְג הוּא, וְאֵין ס"ל לְתוּס' דְּגַם שׁוּגְג הֵגַם דְּלֹאוּ פּוֹשְׁעַ הוּא מ"מ יֵשׁ לְחַלְקֵי דַל"א חֲטָא כִּינּוּן שַׁע"י גְּרָמָא דִּילִיָּה בָּא וְגַם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוּב, א"כ קִשָּׁה מְפָסְחִים בְּמַחְנוּסֵר כְּפוּרִים שְׁכ' רַש"י שֵׁם דְּשִׁכַח לְהַקְרִיב קוּנְדָם הַתְּמִיד א"כ ע"י גְּרָמָא דִּילִיָּה בָּא לוֹ וּמ"מ מוֹתֵר לַעֲבֹר אַעֲשֵׂה דְהַשְׁלָמָה וְצָרִיךְ לוֹמַר שְׂאֲנִי שׁוּגְג מְשַׁכַּח, אוּ אֶפְשָׁר לֹא ס"ל לְתוּס' כְּפִי רַש"י אֲלֵא שְׁלֵא הִי אֶפְשָׁר לְהַקְרִיב קוּנְדָם הַתְּמִיד וְא"ל שְׂאֲנִי הֵתָם דְּלֹא עֲשֵׂה אִסּוּר

רק הי' שוא"ת וגם בזה לא עבר עבירה לשעתה רק ששכחה זו גרמה לו שא"א לו להקריב פסח בזמנו רק ע"י העברת עשה דהשלקמה, אבל ברודה עשה איסור בינדים, הגם שפשוט עשה מ"מ גם פשוט יש בו עבירה קצת כמ"ש רש"י חולין סג"ל דהשוחט בשבת גם פשוט איכא עבירה קצת פדי לקונסו עיי"ש: ועי' מג"א ס' ש"ו ס"ק כ"ט בשם הגה' הרי"ף פ"ד דשבת דמסנפק אם אמרי' חטא משום מצוה דרבים, ומדר' אליעזר דשחרר עבדו משום מצוה דרבים אין ראי' דהי' בו לצורך עצמו לעשות מצוה בעשרה הנה מ"ש דאינו ראי' מר"א פן דחו תוס' בב"ב י"ג, ובשבת מדמי' מצוה דפו"ר החמורה להא דר"א, צ"ל פוננתם כמו דמצוה דרבים דחמירא דחי עשה דלב"ת פן מצוה דפו"ר דיש בה קיום העולם חמירא טובא מפל המצות דיחיד אפי' החמורה שבתחמורות, ולא באו תוס' להביא ראי' דאמרי' כה"ג חטא בשביל וכו' אלא דיש חילוק בין הנגזע לרבים למצוה שאינה אלא ליחיד, ובב"ב דחו דאין ראי' ממעשה דר"א דאמרי' חטא בשביל מצוה חמורה אפי' בשל רבים, דהתם לטובת עצמו לזכות במצוה פנ"ל: ומג"א כ' דהש"ג אזיל בשיטת הרשב"א דאין אמרי' חטא ומסנפק אם משום מצוה דרבים אמרי' חטא, ולפי מה שפסק המהר"ם פתוס' אין מקום לספק זה, והנה פבר הבאנו דרשב"א עצמו ס"ל דמשום איסור ומכשול רבים אמרי' חטא וכן משום מצוה דרבים וכן נראה ממ"ש קונדס בשם תוס' דפו"ר מצוה רבה היא כמו דשנינו דר"א שחרר עבדו משום מצוה דרבים, וכ' אח"כ דלדידי' נראה בח"ע שאני דליכא משום לב"ת ולא ניחא ליה מ"ש תוס' דפו"ר שאני מפל מצות דיחיד, אבל בהא ס"ל פתוס' דמצוה דרבים שאני, ועפ"ז כ' דבהאי אמתא משום מכשול דרבים מותר וכפאוהו ועי': וצ"ע ניהי דהש"ג דחה הרא' מר"א ששחרר לצורך עצמו, אבל מה יענה להאי דח"ש וחב"ח, ואי ס"ל דבבב"א עבד ליכא לב"ת כמ"ש הרשב"א שבת אפתי קשה מה יענה להאי אמתא דאב"י דס"ל לרבינא דכופין ואי ס"ל פרמב"ן שפרשב"א גיטין דכל שעושה להנאת עצמו או לשום תועלת חוץ לתועל' העבד ליכא משום לב"ת, וכן מביא הר"ן בשם י"מ, ובחדושי ר"ן כ' פן בפשיטות, וא"ש דל"ק מאמתא וח"ש, פיון שעושי' להציל ממכשול ולא לטובת העבד מותר, אם הכי ס"ל מאי ראי' מביא מר"א ששחרר דאמרי' חטא ונהדר דחי משום שגם הוא זכה, הא בלא"ה ראי' זו דחוייה מעיקרא פיון שלא עשה לטובת העבד ליכא איסור וליכא בזה משום חטא דהא ליכא חטא ואשמה כלל, וע"כ דש"ג לא ס"ל פרמב"ן, אלא פרשב"א החולק בכח על הרמב"ן וכן תוס' לא ס"ל פרמב"ן מדמקשה בדוכתי טובא על מתני' וכי אמרי' חטא וכו' וקשה איך יפרש הש"ג האי מעשה באמתא דאב"י תפשוט מהתם דכל לאפרושי רבים מאיסורא אמרי' חטא וצ"ל: וזאת תורת העולה מדברינו בבב"א (א) שיטת תוס' שבת וגיטין דבכ"מ אמרי' חטא באיסור זוטא בשביל שיזכה חברך במצוה רבה, (ב) כשהוא פושע וגרם בעצמו אפי' הוא שוגג לא אמרי' חטא פיון שע"י מעשה ידו בא לו, ובשכח ולא עשה מעשה שהי' עליו לעשות ועי"ז בא יבוא לידי עבירה או לא יוכל לקיים מצוה אמרי' חטא פיון שלא עשה מעשה עבירה בפועל (ג) אמרי' לאדם חטא אם ע"י יבוא חברו לידי עבירה הגם שגם הוא פושע ויעשה העבירה בפשיעה מ"מ פיון שע"י בא לו מותר לו לעבדן איסור זוטא להציל עצמו שלא יבוא חברו לעבירה ע"י גרמא דיליה כ"ז מוכח מש"ס ערובין, (ד) להציל רבים ממכשול ס"ל לתוס' בפד תי' בגיטין דאפי' פושע בדבר אמרי' חטא לזכות רבים ומתוס' שבת לא

משמע קצת הכי, ה) שיטת תוס' בב"ב ופסחים דלא אמרי' חטא רק במצוה כמו פו"ר ועשה דהשקמה דקילא בעצמותה דאינה רק איסור עשה, ועשה דפסח חמירא דיש בה פרת ורחוקים זה מזה דזאת קילא ביותר וזאת חמירא ביותר להכי אמרי' חטא אבל לא במקום אחר, ומ"מ צ"ל דלהציל רבים ממכשול דומה לאלו דלא תקשה מח"ש וכו', ו) שיטת הרשב"א דלא אמרי' חטא בשום מקום אפי' משום פו"ר דחמירא טובא, חוץ להציל רבים ממכשול או משום קיום מצוה דרבים, אפי' היכא דפשונו בדבר ונגרמו לעצמן שיטת ש"ג שהביא מג"א ס"ל פ"ב"א דנוטה להחמיר דאפי' משום מצוה דרבים לא אמרי' חטא בשביל שיזכרו רבים: והנה הב"י סי' ש"ו מביא פלוגתת תוס' שבת ורשב"א בתשובה ונקיט להלכה בשו"ע פשיטת תוס' והנה בכ"מ נקטינו פתוס' אפי' היכא דרי"ף חולק כ"ש נגד רשב"א עי' סמ"ע סי' כ"ה ומג"א סי' תמ"ז, אלא דמתוס' ב"ב דף י"ג משמע דס"ל דדוקא במצוה החמורה ביותר כמו בפ"ו ובפסחים פ"ח ע"ב מביאים ראי' כמו עשה דהשקמה דנדחה, ולא מתרץ הא דשבת דא"א חטא משום דפשונו כמ"ש בשבת ש"מ דתוס' ב"ב ס"ל דחמירא פ"ו מפל מצות דקיום העולם היא, וכן עשה דפסח שיש בה נגד עשה דהשקמה דלאו עשה גמורה היא רק איסור עשה בעלמא דקיל מל"ת דעלמא, וגם אינה עשה בקיום ועשה רק בל"ת ועי' ש"מ פתובות מ ע"א דכ' דאיסור עשה בשב ור"ת קילא דלאו עשה היא, וכ"כ בפ"י ועי' הפלאה שם שהקשה מעשה דהשקמה דקרי לה עשה מול עשה, ובמק"א יישבתי כ"ז ואכ"מ, הינצא לנו דעשה דהשקמה קיל מעשה גמורה ומל"ת דעלמא ומ"ע דפסח חמירא טובא דיש בה פרת, שקלה תוס' במשקל א' עם פ"ו, אבל חוץ מאלו וכדומה ממש לא אמרי' חטא, לכן לא הוצרך תוס' לומר דברודה פושע הוי: הינצא לנו מזה דתוס' ב"ב ופסחים פ"ח ע"ב לא ס"ל כתי' ב' של תוס' שבת, ובגליון נקט עיקר כתי' ב' ולא כ' תי' ראשון פלל וידוע דאין להקשות תוס' על תוס' דכמה בע"ת הוי, אבל למנקט להלכה פתוס' משום דבכ"מ הלכה כבע"ת, פיון שבע"ת עצמם חולקין אין לנו הכרע כמאן נקטינו, אלא דמצאתי לריטב"א שבת שהקשה מהא דערובין ומתירין תחלה דהתם הוא גרם לו, א"נ דוקא היכא דפשונו וכ' פכל מ"ש תוס' בתי' זה ומביא ג"כ מהאי דפסחים בעשה דהשקמה, וגם בחידושי הר"ן שבת שזכינו לאורו כעת הקשה מערובין ומתירין דהתם הוא גרם, ועוד י"ל הכי שאני דממילא קאתי ולית בי' אלא חיוב חטאת לא התירו אבל התם דאיכא איסורא רבה דאוכל ע"ה טבילים התירו, מת' שני נראה דס"ל דבכ"מ פל' שיש איסור גמור אומרים חטא כמו בערובין דאיכא איסור מזיד דע"ה ומ"ש דאיכא איסור רבה בזה דטביל, לאו משום דטביל חמיר טובא שהוא במיתה, אלא נגד הרודה פת בשבת דהאיסור ממילא קאתי וחיוב קרבן בעלמא, מקרי טביל איסור רבה, וה"ה בכל איסור ומצוה אמר' חטא באיסור וזוטא בשביל שלא יעשה חבירה איסור רבה והפל לפי הענין, והרי מצאנו לתוס' חי' ר"ן וריטב"א דס"ל כן ותל' ואנו אין לנו אלא כמחבר שנקט להלכה פשיטת תוס' שבת ומצאנו לה חברים ומינה לא תזוע: והנה הב"י סי' ש"ו מכח סתירת הפסקים שבסי' ש"ו ובסי' שכ"ח, העלה דכל שהוא אנוס בדבר דליכא עבירה א"א חטא וזה דסי' שכ"ח שרוצים לאנסו, וההיא דסי' ש"ו הגם שתחלתה באונס מ"מ חיישי' שתשתקע בין האומות ותעבור ברצון, והמג"א חולק עליו דנהפוך הוא דכשהוא פושע ל"א חטא כמ"ש תוס': ולע"ד הדין עם הב"י, אב"א סב"א מצד השכל הוא כף פיון שאנוס הוא ורחמנא

פטר'י למה יעשה הוא איסור זוטא במכונן ופשיטא שאיסור קל שבקלים במכונן חמיר טובא מעבירה גדולה באונס ואפי' באיסור דרבנן אין ראוי שיחטא בשביל אונס דאחר, ואב"א גמרא, דקתני במתני' לישא שפחה אינו יכול והקשו התוס' משמע אם הי' אפשר בשפחה לא היו כופין הא לא מקינים פ"ו בשפחה, ומתראים דאם הי' אפשר לקינים לשבת יצרה כ"ד בשביל פ"ו לא היו כופין דאנוס הוא, וצ"ל הא בביטול מצנה דלשבת ג"כ אנוס הוא, וצ"ל דאין כופין משום ביטול מ"ע המוטלת על גופו דכיון דאנוס היא אין עליו פלוגא אע"ג דאונס פמאן דעביד לא אמרי' ועי' ש"ך ח"מ סי' כ"ח וחסר לו המצנה, אבל אין עליו עונש ביטול מצנה כיון שא"א לו ולא בידו הוא ומה לו לעשות, אלא כיון דכתיב לא לתהו ברעה לשבת יצרה ורצון הי' שתמלא הארץ מב"א ורועה בקיומה ומילואה וע"י שזה מעונב מלישא שפחה וב"ח חסר מלוי זה משו"ה פני' לרבו שישחררו ויעבור אעשה דלב"ת שיתקיים לשבת יצרה, וגם הוא יעשה מצנה המחוייב בה כל אדם אבל משום מצנת פ"ו דהיא מצנה המוטלת על כל גוף מישראל שיפירה וירבה עצמו, וכיון דאונס הוא אין עליו עונש של פלוגא לא היו כופין פנ"ל ברור בכוננת התוס', ויש לדייק פן מלשון מתני' דקאמראלא מפני תקון העולם, הול"ל מפני שיתקיים לשבת, ולמ"ש א"ש דמשום שיתקיים המצנה לא היו כופין דאנוס הוא אלא מפני תקון העולם וכמ"ש: נ"ל דהא דאין כופין משום שהוא אנוס היינו משום שהאדון עובר באיסור דלב"ת ולהחב"ח אין לו עבירה רק שלא קיים המצנה ל"א חטא, אבל אי ליכא איסור בשחרור בנודאי היו כופין לאדון גם משום מצנת פ"ו לחוד אע"ג דאנוס הוא מ"מ סוף כ"ס מנוע הוא מלעשות מצנה זו המוטלת עליו, ויש לי ראי' מכרחת לזה מפח קוש' אחת עצומה שהקשה בטורי אבן ריש חגיגה על מ"ש תוס' דלמפור עצמו לע"ע א"א שמשוחרר א"א למפור עצמו דנשב אל משפחתו פתיב, והקשה מש"ס יבמות צ"ט פהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה דמסיק רבא התם דכופין לשחרר זה את זה משום לישא שפחה א"י לישא ב"ח א"י והא אפשר שימפור כ"א עצמו לע"ע ממ"נ אם הוא עבד מותר בשפחה מצד עבדות ואם הוא ב"ח הא גמפר לע"ע דשב אל משפחתו קרינו ביה, ועי' צל"ח פסחים פ"ח ע"ב שמביא קוש' זו על שמו, ומ"ש הטו"א כיון שא' ישאל ודאי צרי' לקינים פ"ו אין לו מוכן הא משום פ"ו אין כופין כמ"ש תוס' והנ"ל דהא פשיטא דא"א לשום א' מהם לעבד בחבירו מספק שפא הוא בן פהנת, ואפי' תימא בספק עבד דהאדון מוחזק וצרי' לעבד מספק עיי' קצה"ח סי' רמ"א שחולק על המהרי"ק דס"ל דעבד מוחזק בעצמו ודחה ראיתו מתוס' והיינו דתוס' איירי בשיש ספק אם הי' עבדו של שני, ושל ראשון בנודאי אינו ממ"נ עיי"ש, והכא דנפל ספק משעת לידה מי של שפחה כל א' מוחזק בעצמו וא"צ לעבד מספק וכיון שא"א לו לעבד מספק ליכא משום לעולם ב"ת וליכא איסור בשחרור כמ"ש תוס' גיטין ל"ח ע"א ד"ה המשחרר עבדו, ועי' גיטין מ"ב ע"ב, הכי השתא אי אתא אליה ואמר בחד מנייהו דעבד הוא קנין כספו קרינו ביה, היינו דמשו"ה אוכל בתרומה הגם דאינו משוועבד ליה מספק מ"מ קנין כספו קרינו ביה פשיבוא אליה ואוכל בתרומה ממנ"פ או שהוא פהן או שהוא קנין כספו של פהן, אבל משו"ה ליכא איסור לשחררו, כיון דאם יבוא אליה ויאמר וכו' כיון דעדי' לא פא לברר דבר זה סוף כ"ס אסור לשעבד בו וליכא משום לב"ת כלל פנ"ל פשוט: ולק"מ קושית הטורי אבן דהא דלא כפינו משום פ"ו דאנוס הוא היינו דאין כופין שיעשה רבו

עבירה פדי שיקנים העבד המצן' פיון שאנוס הוא ואין עבירה בא על ידו שלא קנים, וכדי שיהי' יכול לקנים מצות פ"ו לעשות נ"ר ליוצרו ולקבל שכר משו"ה אין פופין לעשות עבירה, אבל בהנהו ולדות שנתערבו דליפא עבירה קלל בשחרור בונדאי פופין פדי שיהי' יכול לקנים מצות פ"ו ולקבל שכר פנ"ל והוא יישוב נכון, ועוד י"ל בדרך קצרה אפשר אפי' הי' עבירה בשחרור זה מ"מ פופין כל א', פיון שכ"א מצונה בפ"ו אם עבד ג"כ מצונה או עכ"פ מספק שמא ב"ח הוא, וכשפופין כ"א יהי' כ"א יכול לקנים החיוב משום מצוה דידי' כה"ג פופין לכל א' גם משום פ"ו לחוד, ומ"ש תוס' דאין פופין משום פ"ו דאין אומרים חטא בשביל שיזכה אחר משום דאונס הוא אבל התם משום מצוה דידי' פופין אותו בונדאי והבן: הינצא לנו מזה דמבואר מתוס' דכל שהוא אנוס שלא לעשות מצוה ל"א חטא פדי שיקנים חוץ מצוה דלשבת ולאו משום חיובא אלא משום קיום העולם כמ"ש, והרי דברים ק"ו מה בקיום מצוה דאונס לאו פכעיד דמי ואין בידו מצוה קלל, רק דלא מענשי' יתי' על שעבר רצון ה' דאונס רחמנא פטריה מעונש, כ"ש וקו"ח באונס לעבור עבירה דרחמנא פטרי' וכאלו לא עבר ולא עשה פלום דלא אמרי' חטא בשביל שיזכה, ואפי' למיעבד עבירה קלה בגופו פדי שינצל מעבירה חמורה באונס לא שרינו ליה, הגם שפכתתי דבולדות שנתערבו משום מצוה דידי' פופין גם משום פ"ו אע"ג דאונס הוא, התם משום דסוף כ"ס לא קנים מצוה (וגם י"ל דלא מקרי אונס קלל פיון ששניהם ביכלתם להביא את עצמם לידי חיוב ע"י שישחררו זה את זה) אבל בעבירת איסור דאונס לאו פלום הוא נ"ל פשוט דאפי' הוא עצמו אסור לעשות איסור קל במכונן ורצון פדי להנצל מעבירה חמורה באונס ואפי' איסור דרבנו פנ"ל נכון בעזה"ת: ומ"ש תוס' בשבת גיטין בח"ש וחב"ח אע"ג דהם פושעים פיון שהיתה מחזרת עליהם ומשתדלת לזנות חשיבי כאנוסים, הגם שהראנו לדעת דמשום אונס ל"א חטא, הקא שאני דבאמת לאו אנוסים הם דמי הקריחם לכך ובונדאי יש להם עונש ואיסורא קעבדי אלא פיון שתחלתם ע"י גרוי והסתה שלה יצאו מקלל פושעים שאין אומרים בהם חטא פדי שיזכה פיון שפשוטו בעצמם וגרמו רעה לעצמם, אבל בהאי שפחה דאהדרי אבתרה לכשתסיר הספה יהיו מונעים מעבירה זו אומרים חטא וכו' ודמיל' פצין דאמר רבא יצרא אלבשי' ואפי' שפרתו אח"כ, הגם דלא דמי כ"כ לדהתם תחלת ביאה ה' ועיני' ש"מ שם, והתם ליכא עבירה וכאונס ממש מחשבה ומותרת לבעלה, והקא לאו באונס גמור נחשבו עד שנאמר דלאו עבירה קעבדו, ולכלל אונס לא באו מ"מ מקלל פושע יצאו ואומרי' חטא, זהו פנונת התוס' פשוטה וברורה: וכן הוא במי שהוציאו בתו שתמיר דתה ע"י אונס, הגם שתחלתה באונס מ"מ חיישי' שברוב הימים סופה ברצון גמור יהי' וכיון שלא פשעה מתחילה ובע"כ בא לה יצאו מקלל פושעת ולכלל אנוסה לא באה פיון שסופה ברצון, ועיני' א"ע סי' י"ז סעיף ו' ובטו"ז שם, וא"ש שיטת הב"ח והדין בעצמותו נכון הוא, ומ"ש המג"א דמשמע מרמ"א לקמן דציין על סי' ש"ו דכאן ג"כ איירי באונס, לא ידעתי שום משמעות מציון הלז דמציין לעורר אותנו דשניהם אמת מ"ש המקבר בסי' ש"ו ומ"ש הוא בהגה' בסי' שכ"ח וכ"כ הב"ח דכוננת הרמ"א בציונו בסי' ש"ו על סי' שכ"ח ולקמן על סי' ש"ו לעורר לב המעיין בב' מקומות דלא סתרו אהדדי: ויש לעי' חולה בשבת שיש בו ספנה דכ' הר"ן פרק יוה"כ דשוחטין ואין מאכילין לו נבילה דשבת לא תמירא נגד איסור נבילה דצריף לעבור פמה פעמים ולהכי איסור נבילה חמור, וקשה

הא חולה זה אנוס הוא ומצוה קעביד שאוכל מפני פקוח נפש, למה ישחוט אחר בשבילו ויעבור באיסור קל מנבילה כ"פ, בשלמא לר"מ דס"ל שבת הותרה כמו טומאה למ"ד הותרה ואפ"י אפשר בטורה מותר כן ה"נ בשבת הותרה, ל"ק הא אם יאכל נבילה אנוס הוא ואפ"י ה"י שבת קיל טוב שיאכל הוא נבילה שאין ביזו עבירה, זה ל"ק פ"ן דשבת הותרה פשאפשר שישחוט לו אחר לאו אנוס הוא לאכול פ"ן דבמלאכת שבת לחולה ליכא איסור פלל, אבל לר"ן דס"ל דשבת דחוי' כמו דס"ל לב"י שם קשה פהנ"ל, וע"כ צ"ל דגם בחבירו אנוס אומרים חטא בדזוטרך שינצל חבירו מאיסור חמור ממנו דלא כב"ח ודלא פתוס' שהבאתי ממנו ראי' לשיטת הב"ח: ויש לחלק בחולה אם יש לפניו איסור קל ואוכל החמור עושה איסור כמו שאם הי' פריא, לכן פשיש אחר שיוכל להציל החולה מאיסור חמור ע"י שיעשה הוא איסור קל ממנו אומרים לו חטא ועשה אותה דזוטר ממנו, אבל אנוס ע"י ב"א שאין לו מנוס רק שיעשה איסור זה וא"א להנצל מאיסור חמור זה א"א לאחר חטא בקל ממנו פ"ן שאנוס הוא וא"א בלעדו והב"ח וצ"ע: והנה הגם שפכתנו דדינו של הב"ח נכון דכל דאנוס הוא אין אומרים חטא, ואפ"י באנוס על עבירות הרבה אין אומרים לזה חטא בעבירה אחת אפ"י בקלה שבקלות וכן המושפל נוטה מ"מ גם חילוקו של המג"א נכון דשבת חמירא טובא ואין חמור ממנו עד שפאמר חלל שבת דקיל כדי להציל חבירו מאיסור אפ"י דע"ז דשבת חמור כמוהו וכאן דאומרים חטא באיסור שבת כדי שלא תעבור היא כ"פ באיסור שבת, וה"ה בע"ז דחמורה כמו שבת ג"כ כ"ה היא, ומשמע מדבריו דוקא שלא תעבור על איסור שבת כ"פ, אבל שלא תעבור שאר עבירות כמו איסור מאכלות אסורות אפ"י כ"פ לא אמרי' חטא באיסור שבת כדי שלא תעבור שאר עבירות כ"פ, ומר"ן פ"ק יוה"כ הנ"ל מבואר דחמור איסור לאו כ"פ מחלול שבת פ"א דכ' טוב שאחר יחלל שבת משיאכל החולה נבילה כ"פ, ומג"א הוסיף אפ"י ח"ש, דאיסור דאורייתא הוא ונחמור ממלאכת שבת פ"א דיש בו סקילה, ונ"ל דגם הר"מ ורא"ש דלא מתרצים פ"ן אלא משום דשבת הותרה או דמאס לחולה לאו משום דס"ל דשבת חמור מאכילת נבילה כ"פ אלא דרצו לומר אפ"י באינו צריף רק לכזית א' בב"א, או רק לחצי זית או לאכול איסור דרבנן טוב לשחוט משום דהותרה ואפ"י מאכילת איסור דרבנן טוב לחלל שבת ועי' מג"א סי' שכ"ח ס"ק ט' ור"ן דס"ל דשבת דחוי' לא מצא מקום להתיר רק פשצריף לאכילה כ"פ, ובזה פולם מודים לו דחמירא עבירת לאו כ"פ ממלאכת שבת פ"א דלא פמשמעות מג"א פ"א פ"ל: ובנישוב ב' דינים דסי' ש"ו ודסי' שכ"ח נראים יותר דברי הב"ח, הגם דדינו של המג"א אמת דלחלל שבת בשביל עבירה אחרת אפ"י דע"ז פ"א ל"א חטא דחמירא של שבת ושקולה כע"ז ואפ"י בעצמו לא היינו אומרים חטא כדי שתזכה כה"ג, פ"ק הרגיש והתעורר התוס' שבת תינח מלאכה שיש בה סקילה חמירא כע"ז אבל תחומין דליכא סקילה וכיוצא בו בנודאי קילא, ומ"ש המחצית השקל דכל אביזריהו דשבת חמיר כמוהו כמו פל אביזריהו דע"ז יתרג ואל יעבור דבריו נפלאו בע"ז לחמירא אזלינן דגם פשאינו ע"ז ממש רק אביזריהו מ"מ צריף למסור נפשו, אבל בנודאי ע"ז ממש חמירא טובא ממה שהוא רק משום אביזריהו דע"ז, ובשבת נדאי פל שאין בו סקילה קל ממלאכה שיש בה סקילה וקילא טובא מע"ז, ואפשר דמלאכה שאין בה סקילה חמירא כמו אביזריהו דע"ז דשניהם שוים וגם זה לא ברירא, דלא מצינו אביזריהו רק בע"ז משום ע"ז עצמה,

אָבֵל בְּשֶׁפֶת חִילּוּק מְלֹאכּוֹת יֵשׁ וַיֵּשׁ דְּקִילָא וַיֵּשׁ דְּחַמִּירָא, וְאִין מְלֹאכּה זֹאת מְשׁוּם זֹאת
וּכ"א מְלֹאכּה בְּפָנֵי עֲצָמָה וְהַחִילּוּק מוּבָן: וּפּמ"ג כ' דִּי"ל בִּס' שְׁכ"ח בְּמְלֹאכּה גְמוּרָה דִּישׁ
בְּה סְקִילָה מִיָּרִי וּבְסוּף סִי ש"ו בְּתַחֲוּם דְּקִיל וְזֶה רְחוּק דְּבִס' שְׁכ"ח סְתָם מְשַׁמַּע פֶּל
מְלֹאכּתוֹ וְלָכֵן הִנְכוּן כְּתִי הַב"ח וְאַמְת נָכוּן הַדְּבָר: וְנַע דִּישׁ לִי מְקוּם עֵינּוּ דִּי"ל דְּהָא
דְּאִמְרִי חֲטָא בְּשִׁבִיל שְׂיִנְפָה חֲבָרָה הוּא מְשׁוּם דְּכָל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה בְּזֶה, וְהָא מַה"ט
בְּכָל הַמְצֹות אַעפ"י שְׂיִצְא מוּצִיא כַּמ"ש רִש"י בַר"ה כ"ח וְרָא"ש פ"ג דְּבָרְכוֹת וּכ"א יֵשׁ
לוֹ חֵלֶק בְּחִיבּוּבָא שֶׁל חֲבָרוּ בְּקִיּוּם מ"ע וּבְעֵבְרוּ עַל מְצַנַת ל"ת וְלָכֵן אוּמְרִי חֲטָא בְּזוּטָא
פְּדִי שְׂיִנְפָה חֲבָרָה, וְאִין לוֹמַר מַה לִּי וְלַחֲבָרֵי דְּהָא עֲרַב בְּעָדוּ, וַיֵּשׁ לְהַסְבִּיר עוֹד דָּאֵם לֹא
קִיָּים זֶה הַמְצָנָה אֲשֶׁר עָלְיוֹ אוֹ בְּעוֹבֵר עֲבִירָה יֵשׁ לוֹ ג"כ עֲבִירָה זוּטָא, אוּמְרִים מַה לָּךְ
לְחַטּוֹן עֲבִירָה קַלִּילָה וְסַחֲרָה בְּרַבָּה, עֲבוּר אַתָּה בְּקִלָּה וַיְהִי חֲבָרָה נִיצַל מִחַמּוּרָה כַּנ"ל:
וּלפ"ז יֵצֵא לָנוּ דִּין חֲדָשׁ לַפּמ"ש הָרָא"ש פ"ג דְּבָרְכוֹת דְּנָשִׁים אֵינָם בְּכָלֵל עֲרָבוֹת אֵין
אוּמְרִים חֲטָא בְּשִׁבִיל אִשָּׁה שְׁלֹא תַחֲטָא הִיא בְּחַמּוּרָה: אֲלֵא דִישׁ לְמַשְׁדֵּי בִּיהַ נִרְגָא דְּתַלְנִי
בְּשִׁיטַת רִש"י וְתוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין ע' ע"ב דְּרִש"י ס"ל דְּגָרִים בְּכָלֵל עֲרָבוֹת, וְתוֹס' ס"ל דְּאֵינָם
בְּכָלֵל עֲרָבוֹת, וְלִשְׁיטַת תוֹס' מוּכַח דְּהָא דְּאוּמְרִים חֲטָא לֹא מְשׁוּם עֲרָבוֹת הוּא דְּהָא בַּח"ע
וּחַב"ח כּוֹפִין רַבּוּ מְשׁוּם דְּאוּמְרִים חֲטָא בְּאִסּוּר זוּטָא דְּלַב"ת בְּשִׁבִיל שְׂיִנְפָה חַב"ח שְׁהוּא
גַּר דְּאֵינּוּ בְּכָלֵל עֲרָבוֹת, וּכ"ש צַד עֲבָדוֹת שְׁבּוּ אִפִּי חֲיִיב בַּפ"ו אוֹ בְּלִשְׁפַת הָא מ"מ אֵינּוּ
בְּעֲרָבוֹת וְע"כ דְּגַם הִיכָא דְּלִיכָא עֲרָבוֹת אוּמְרִים חֲטָא, אָבֵל לְרִש"י וְדַעֲמִי דְּגַר אִיתָא
בְּכָלֵל עֲרָבוֹת י"ל כַּמ"ש: וַיֵּצֵא לָנוּ מְדַבְּרִינוּ מְקוּם יִישׁוּב לְקוֹשִׁית תוֹס' גִּיטִין מ' ע"א ד"ה
אוֹתוֹ הָעֵבֶד אֵין לוֹ תַקְנָה שְׁכּוֹפִין רַבּוּ וְכו' פְּשִׁטָא הָא מַתְנִי הִיא בַּח"ע דְּכוֹפִין רַבּוּ עֵי"ש,
וּלמ"ש י"ל לְרִש"י לְשִׁיטַתוֹ דַּס"ל דְּגַר אִיתָא בְּעֲרָבוֹת י"ל הָא דְּכוֹפִין בַּח"ע וּחַב"ח
וְאוּמְרִים חֲטָא מְשׁוּם דְּאִיהוּ אִיתָא בְּעֲרָבוֹת עִם צַד ב"ח שֶׁל הָעֵבֶד, אָבֵל בְּעֵבֶד שְׁפָרַח
שְׁהוּא מְנוֹפְקָר וַיֵּשׁ לוֹ דִּין עֵבֶד לְמַלְתָּא דְּאִסּוּרָא פְּשִׁטָא שְׁאֵינּוּ בְּעֲרָבוֹת כְּמוֹ עֲבָדִים וְנָשִׁים
אֵין לָכוֹף אֵת רַבּוּ וְלוֹמַר לוֹ חֲטָא פְּדִי שְׂיִוְכַל הָעֵבֶד לְקִיָּים פ"ו, וְלֹא דְּמִי לְמַתְנִי וְקַמ"ל
ר"י דְּכוֹפִין אוֹתוֹ דְּכִינּוּן דְּמְנוֹפְקָר הוּא לִיכָא אִסּוּר בְּנִתְיַנַת שְׁטַר שְׁחָרוּר כַּמ"ש תוֹס' ל"ח
ע"א, וְכִינּוּן דְּלִיכָא אִסּוּר כּוֹפִין אוֹתוֹ פְּדִי שְׂיִהִי יְכוּל לְקִיָּים פ"ו וְלֹא יַעֲנֹכַב עַל יָדוּ, אוֹ
מְשׁוּם מֵדַת סְדוּם כַּמ"ש הַפ"י לְשִׁיטַת הַתוֹס' וְא"ש נָכוּן: אֲלֵא דְקָשָׁה מְש"ס גִּיטִין מ"ג
ע"ב דַּס"ד דְּכָפוּ בַּח"ש מְשׁוּם דְּנִצְטוּנָה בַּפ"ו כְּרִיב"ב, וּלפּמ"ש גַּם אִם הִיא מְצוּה, סוּף
סוּף אֵין לְכוֹפּוּ פִינּוּן שְׁאֵינּוּ בְּעֲרָבוֹת עִם חֲצִי ב"ח שְׁבָה דְּאִשָּׁה אֵינָה בְּעֲרָבוֹת, וְלֵאמַת
דְּאִמְר רַב"י מְשׁוּם דְּמִנְהַג הַפְּקָר נְהָגוּ בְּה וְנִכְשְׁלוּ אֲנָשִׁים דְּאִתְּנִיְהוּ עִם הָאָדוֹן בְּעֲרָבוֹת
מְשׁו"ה כְּפוּ אוֹתוֹ, וְכֵן הִיא אִמְתָּא דְּאַבְיִי דַּס"ל לְרַבִּינָא דְּכוֹפִין מְשׁוּם דְּעֵבְדוּ בְּה אֵינְשֵׁי
אִסּוּרָא שְׁהֵם בְּעֲרָבוֹת, וְא"ש נְמִי מַה דְּאִמְר ר"י מִנְהַג הַפְּקָר נְהָגוּ בְּה דְּתַלְהָ הָאִסּוּר
בְּאַחֲרִים וְלֹא מְשׁוּם דְּעֵבְדָה הִיא אִסּוּרָא דְּמְשׁוּם אִסּוּר דִּינְדָה לֹא הִיוּ כּוֹפִין דְּאֵינָה
בְּעֲרָבוֹת אָבֵל קָשָׁה אִיךָ ס"ד מְשׁוּם דְּרִיב"ב, וְכִי אוּמְרִים חֲטָא בְּשִׁבִילָה דְּאֵינָה בְּעֲרָבוֹת,
וַי"ל דְּבַס"ד בְּאַמְת הִי צ"ל דְּאִמְרִי חֲטָא לֹא מְשׁוּם עֲרָבוֹת הוּא וְדוּחַק, וַיּוֹמַר ע"ד מְרַנּוּח
נ"ל דְּבַס"ד דְּמְשׁוּם מְצַנַת פ"ו דִּינְדָה כְּפוּ ל"ק וְכִי אוּמְרִים לְאָדָם חֲטָא וְכו' דְּאֵינָה בְּעֲרָבוֹת,
י"ל דְּמַעֲשָׂה הִי שְׁהָאָדוֹן עֲצָמוּ שְׁחָרַר אוֹתָהּ וְהוּא גֵרָם וְהִבִּיאָה לְבִיטוּל פ"ו לָכֵן אוּמְרִים
לוֹ חֲטָא הֵגַם שְׁאֵינָה בְּעֲרָבוֹת אֵינּוּ יְכוּל לוֹמַר מַה לִּי וְלָךְ פִּינּוּן שְׁהוּא הַגּוֹרֵם אִמְרִי חֲטָא,
וְלַמְסַקְנָא דְּמִנְהַג הַפְּקָר נְהָגוּ בְּה לֹא גֵרָם לָהּ הוּא פְלוּם מ"מ אִמְרִי חֲטָא מְשׁוּם אִסּוּרָא

דאינשי דעבדו בה איסורא וא"ש ועיני: והנה לשיטת התוס' דגר אינו בערבות, ע"כ צ"ל דאומרים חטא אפי' היכא דלא שניף ערבות, משו"ה הקשו תוס' מ"א ע"ב ד"ה לא לתהוה על הריב"ם מדאמר רנב"י משום דעבדו בה איסורא ולא אמר משום לשבת, ולמ"ש דהא דאמר ר' חטא היא משום ערבות לק"מ דבחקציה שפחה דליפא ערבות הנצרה לומר משום דמנהג הפקר נהגו בה דאיפא ערבות הגם דבכל זה קשה עדין' על הריב"ם מש"ס מ"ג ע"ב בס"ד מהא ליה משום דריב"ב דלקמא משום לשבת דהא בס"ד ע"כ ניקח ליה דכופין משום מצנה דילה וכמ"ש לעיל ודלקמא משום לשבת, מ"מ תוס' דהקשה מלעיל מדאמר רנב"י קושן' זו לק"מ, ואין לומר דתוס' ס"ל דנשים אתנניהו בערבות דלא פרא"ש, דנ"ל להוכיח דהתוס' ע"כ ס"ל דנשים אינם בערבות והוא ממ"ש תוס' גיטין מ ע"א ד"ה בשרבו וכו' הגם דליפא איסור לברך כמו נשים במ"ע שהוז"ג דמברכות ועיני' תוס' חולין ור"ה דמברכות וצוננו שאנשים מחנניבים והם פאינם מצוונים ועושים, וי"ל ג"כ משום דנשים אתנניהו בערבו' ויש להם שניכות לזה משא"כ בעבד דאינו בערבות ואסור לו לברך ואיך מדמין התוס' עבד לאשה, וע"כ דס"ל דגם נשים אין להם ערבות כמו עבד ועיני' היטב, אלא ע"כ דתוס' לשיטתם בקידושין אנלי דליפא ערבות בגר ומ"מ אומרים חטא וה"ה בח"ש: ועדין' גם לשיטת תוס' יש מקום לומר ניהי דמחצי עבד דכופין מוכח דאפ' היכא דל"ש ערבות כופין ואמר ר' חטא דוקא במצנה רבה דפ"ו דחמירא מכל המצות דיש בה משום קיום העולם, אבל בשאר מצות מנ"ל, ועיקר ראי' תוס' מש"ס פסחים נ"ט דאתי עשה דפסח ודחי עשה דהשקמה, ושם י"ל משום דכהן ובר חיוב פירה אתנניהו בערבות, וכן הוא בהנהו תרי מעשה דאביי ודחצי' שפחה משום דעבדו אינשי אסורא דאתנניהו בערבות, אבל בנשים דליפא ערבות מנ"ל דאמר ר' חטא: אמנם בדג"מ סי' רע"א מסופק דאולי לא אמר הרא"ש אלא דנשים לא נכנסו בערבות עם אנשים אבל אנשים נכנסו בערבות עם הנשים עיי"ש, ולפ"ז אמר ר' לאיש חטא בשביל אשה, אבל אין אמר ר' לאשה חטא בשביל איש: אלא דמסתבר יותר דליפא ערבות פלל בין אנשים לנשים בשום צד, ויש לי ראי' לזה מברכות מ"ח ע"א דאמר שמעון בן שטח איך אברה ברוך שאכלו ינאי וחביריו משלו, ויש לדקדק הא ינאי מלפא ומלפתא פרכו רפתא אהדדי ושניהם רצו שיוציאם למה אמר ינאי ולא הזכיר מלפתא, ובנודאי לא פלל אותה בכלל חביריו שאמר וזה דקדוק עצום, ונ"ל עפמ"ש הרא"ש דהעיקר דמוציא משום ערבות ואפ' לא אכל וכן ס"ל לשב"ש ור"י הוא דחידש דצריך שיאכל כזית כדי שיאמר ואכלת ולכן לא הזכיר רשב"ש מלפתא משום דאותה נדאי לא יכול להוציא עד שיאכל כזית שיעור דאורייתא כיון דליתא בערבות, אבל ינאי מלפא יוכל להוציא משום ערבות, ורשב"ש לגרמין' עביד ואמר להוציא מלפא לא יוכל רק בטעם מידי דצריך לאכול כזית פת עכ"פ וא"ש, ומינה דגם אנשים עם נשים ליתנניהו בערבות ועיני': וחזיתי לאאזמ"ו מאוה"ג זצ"ל בתוס' ר"ע במגלה פ"ד משנה ב' דהעלה מפח קושן' דמ"ש הרא"ש דנשים אינם בערבות היינו במצנה שאין מחנניבות בה וה"ה באיש במצנה שאינו מצנה אינו בערבות עם אנשים והוכיח כן מברכות מ"ח דהוציא שב"ש למלפתא והא אינה בערבות ש"מ להך צד דנשים בבהמ"ז דאורייתא איתא בערבות, ולמ"ש ראי' זו דחזיה ונהפוך הוא משם ראי' דליתין' בערבות ואפ' במחנניבות בה ואפ' איש עם אשה אינו בערבות, ומ"ש עוד שם ראי' ממתני' דשם דחרש א"מ למה

לא יוציא משום ערבות ש"מ משום דאינו מחנניב, אפ"ש י"ל פן דכל שא"מ אינו בערבות אפי' באיש, אבל משם אין ראי' דחרש אינו בקיום מצוה זו כלל, שא"א לקנימו מפני חרשותו, ואפי' הוא בערבות אינו משום שאינו בר עשיית מצוה זו בדנפשי' אפי' פאינו מצוה ועושה פי צריף להשמיע לאזניו וא"א, אבל אשה אם היתה בערבות גם מצוה שאינה מחנניבת היתה מוציאה דאפ"ש שתעשה מצוה זו פאיש ופאינו מצוה ועושה והחילוק רב: והנה הרשב"א בתשובה דמייתי ב"י במי שהוציאו בתו דדן הרשב"א אי אמרי' חטא וכו' ועל הכלל פלו יצא אי אמרי' חטא בין פאיש בין באשה, ואם אמרי' חטא פאיש ה"ה באשה, אפ"ש דס"ל דאשה ג"כ בכלל ערבות, אבל לפי שיטת הרא"ש דנשים אינו בערבות ונקטו האחרונים פנותי' ועיני' אליה רבה סי' רע"א, וגם קיי"ל להלקחא פ"ש"י בקדושין דגרים אתנניהו בערבות עיי' סי' נ"ג דגר יכול להיות ש"צ ועי' פרמ"ג שם דהוכיח מזה דגר איתא בערבות מדמוציא אחרים במלתא דאורייתא ואעפ"י שיצא, ועיני' מהרי"ט קדושין ע' ע"ב דהרבה ברציות דגר איתא בערבות א"כ אין ראי' מחצי עבד דאמרי' חטא אפי' באשה די"ל דוקא חצי עבד ולא חצי שפחה פי כן הו' דינא דשו"ע סי' ש"ו במי שהוציאו בתו צ"ע, ויש לחלק בין הוציאו בתו להוציאו בנו, וצ"ע למעשה בנדון פנה שתשקע בין האומות ועוברת על דת כל ימי' במאכלות אסורות חלול שבת וע"ז ותוליד בנים לע"ז, אפ"ש אמרי' לאב חטא דמלתא דשייף ביה הוא דלא יהיו לו בנים וב"ב משוקעים בין האומות ר"ל דורי דורות, וכיון שמוטר כופין עליו: ועיני' תשובות נחלת שבעה ח"ב סי' פ"ג במי שגאבד לו בנו ושמע שיצא חוץ לדת והוא לא הגיד פי בורח הוא אם מותר לחלל עליו את השבת לרפוב אחריו, וכ' למ"ש הב"י דוקא בבית שהוציאוה דלאו פושעת היא, אבל בן זה בפשיעה יצא חוץ לדת אין מחללי' עליו השבת, וצידד הוא דלא כב"י דאפי' בפשיעה מותר ובאלי' רבה כ' דבדרבנן יש להקל, ולפע"ד יש לצדד להקל דעד פאן לא החליטו התוס' דהיכא דפושע לא אמר' חטא רק פי הא דרודה דאיסור דייחיד הוא אבל באיסור דרבים הרי כ' תוס' גיטין בת"י ב' גם דפ"שעו אומרים חטא, וכבר בארנו דרשב"א הכי ס"ל, וי"ל פשיעא מה"ד ולעולם יהי' בהמרותו ויכעיס לפני המקום וכשינצל ויחזור לאחוריו למקום שבעלי תשובה עומדי' ושב ורפא ונסלח לו כל מה שעשה כל פי האי אפי' בפשיעה אמרי' חטא, וכ"ש לאב פי זכות הוא לו וקיי"ח בבן דברא מזכא אבא ומי יחוש חוץ ממנו מצורף לנה הרי חי' ר"ן כ' דוקא ברודה ל"א חטא משום דליכא רק איסור קל להצילו מחטאת, אבל באיסור גמור אפי' פ"שע מותר ועי' ריטב"א ערובין דף ל"ב ע"ב שכ' ג"כ כחי' ר"ן וסיים ונה נכון מאוד: הנלפע"ד פתבתי פאור בקר ליום ה' ח' תמוז דהאי שתא תר"ל לס' זאת חקת התורה הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס וצ"ל: תשובה סב אלקי אביו בעזרו, ה"ה י"ב תלמידי הרב הנותיק חרוץ בע"פ המאוה"ג כש"ת מו"ה אלעזר פאשקוס נ"י אבדק"ק גאלאנטהא יע"א: יקרתו קבלתי ומה שהקשה על ר"ת שבתוס' פתובות ה' ע"ב ד"ה לדם הוא צריף דליכא רק איסור דרבנן דהיא מלאכה שא"צ לגופה, מש"ס שם ז' ע"א הירה ר"י בצידון אסור לבעול בתחלה בשבת ומי איכא הוראה לאיסור כ' רש"י משום דכל אדם רשאי להחמיר והאוסר אין זה סמיכת דברים שאפ"י מן הספק שאין הלכה ברורה לו הוא פא ואוסר וכו' ולר"ת דלית בנה רק איסור דרבנן שפיר אמר הורה דכל ספיקא דרבנן לקולא ולולי שסמך על שמועתו לא הי' מחמיר אלו דבריה, ולדידי לק"מ הגם

דספק דרבנן להקל מי לא שרי להחמיר ואפי' במקום פסידא, ונראה דהמחמיר בספק דרבנן תבוא עליו ברכה, ובדשיל"מ בדרבנן ספיקו אסור, חזינו דלא אמרו ספיקא דרבנן לקולא רק במקום פסידא, והיכא דאפשר בהיתר בלי טורח ופסידא אזלו בספיקא דידהו לחומרא, ומי שמחמיר על עצמו ואינו חש לטרדה ופסידא פשיטא שטוב עשה ותבוא עליו ברכה, וכ"ש לשיטת הרמב"ם דכל דרבנן פדאורייתא מלא תסור, וידוע קוש' הרמב"ן עליו ממה דאזלינן בספק דרבנן לקולא, וידוע מה שמתרצים דרבנן נתנו רשות להקל באיסור דרבנן ומעיקרא לא אסרו בספק ומוכן יותר הו' דאסרו ספק בדשיל"מ באיסור דידהו כיון שאפשר בלא"ה העמידו על הדין שספק איסור דידהו אסור, ובנודאי מי שמחמיר על עצמו בכל ספק איסור דידהו דעשה הטוב והישיר: וישפיר מקשה ומי איכא הוראה לאיסור ואפי' בדרבנן דראוי להחמיר, וכ"ש בדאורייתא דספק להחמיר ואין לו רשות להקל, ונ"ל דמשו"ה דייק רש"י וכו' דכל אדם רשאי להחמיר, וצ"ל למה כ' שרשאי הו' צריך להחמיר מספק או מדאורייתא או מדרבנן ואי' כ' שרשאי, נ"ל דרש"י אזיל בשיטת ר"ת הנ"ל ומשו"ה כ' דבדרבנן עכ"פ רשאי להחמיר והאוסר אין סמיכת דברים כנ"ל: אלא דק"ל ליהי דרשאי וראוי' להחמיר בשלו ובעצמו, אבל לאחרים מי שרי להחמיר מס' בדרבנן, וכ"ש כשיש פסידא ועי' ירושלמי דתרומות פ"ה פ"ש שאסור לטהר את הטמא כה' אסור לטמא את הטמא את הטמא וכו' וידוע בדין ולטמא עיי' מפרש שם, והאוסר לאחרים שאין רשאי לעשות כן מספיקא בדרבנן, דספיקו להקל, ודאי הוראה היא זו: לכן נ"ל בכוננת רש"י מ"ש דכל אדם רשאי להחמיר וכו' ומוסיף דברים והולך ומפרש שאפ' מן הספק שאין הלכה ברורה לו הוא בא ואוסר, רצה לומר כל אדם דלאו בר סמכא הוא פי התפנין שמעתו או מסבתו נכונה ואינו סומך על סבתו כיון שדעתו נוטה להחמיר הגם דלא ברירא ליה דסבתו נכונה ושמועתו מכוננת כיון דנראה לו להחמיר גם לאחרים ואין זה סמיכת דברים, משא"כ להתיר סומך על סבתו ועל שמועתו מקרי הוראה מוחלטת שברור לו שכן הוא דמצד שדעתו נוטה להתיר אינו רשאי להתיר, ואפי' בדרבנן רשאי להחמיר, כיון שדעתו נוטה להחמיר ולאסור, ואפשר כוונתו שאינו צריך לומר לשואל שאין ברור לו ואפשר אחר ימצא פתא דהתירא ועדין צע"ק: ועי' רש"י ביצה ב' ע"ב ד"ה פתא דהתירא עדיף וכו' שכ' אבל פת האוסרים אינו ראי' שהפל יכולין להחמיר אפי' בדרבנן בדבר המותר, מ"ש שהפל יכולים להחמיר משא"כ להתיר אין הפל יכולים להתיר ולסמוך על שמועתו לולי שברור לו והוא בר סמכא, אבל לאסור כל מי שדעתו נוטה לאסור יכול לאסור, אבל מ"ש אפי' בדבר המותר, לא הבנתי מי שרי לאסור לאחרים המותר, וצ"ל דכוונתו דלהתיר האסור גם אם סבתו נוטה להתיר אם קמי שמיא ג' דאסור הוא הכשיל באיסור דאורייתא או דרבנן, אבל להחמיר ולאסור המותר עפ"י סבתו גם אם טעה לא נכשל והכשיל באיסור דאפי' אוסר המותר אינו מכשיל על ידו רק שאין רשאי לאסור המותר בידוע שהוא מותר בנודאי והבן: ועי' צל"ח ביצה שם שמחזיק בדבריו שהי' נ"ל מאז דדוקא בדאורייתא פתא דהתירא עדיף אבל בדרבנן פתא דאיסורא עדיף דהו' מספיקא אזלינן להקל וכח האוסרים עדיפא ובמקצה נולד שאני דחמיר כמ"ש התוס' יו"ט או משום דשיל"מ ספיקו להחמיר וסבתו נכונה הגם שפתבנו דגם בדרבנן כל שדעתו נוטה להחמיר מחוייב להחמיר ורשאי לסמוך על שמועתו וסבתו להחמיר לאחרים, מ"מ בנודאי פתא

דהתירו לא עדיפא פיון דמספק השקול מותר מכ"ש שיוכל לסמוך על שמועתו להקל, ואין נראה פת המתיר יותר מפח האוסר עפ"י סברא דידל': אלא דבמחכ"ת הי' געלם ממנו לפי שעה ש"ס ערוף ברכות ס' ע"א דמבואר שם לענין ברכה דרבנן פתא דהתירא עדיף אלא טעמא דמילא לא ידענא, וממ"ש רש"י פאן וממתיק הענין במתק לשונו עדין' אין מוכן היטב למה בדרבנן פתא דהתירא עדיף וצ"ע: ועי' פסחים פ"ב ע' ברש"ב"ם שכו' אע"ג דכחא דהתירא שלא לברך עדיף פיון דאיכא סברת חוץ דלא יברך פתא דמחמיר עדיף ובמחש"ל כ' ואני אומר דלברך התיירא הוא דמברך לבטלה, וישלא לברך אינו קולא דברכות אין מעכבות והוא תמוה מש"ס דברכות ה"ל דמבואר דלברך פתא דאיסורא הוא וישלא לברך פתא דהתירא, ועי' מהרש"א פסחים דדחה דברי מהרש"ל וכו' ואני אומר שלא לברך וליהנות בלא ברכה פתא דהתירא הוא, וצ"ל ה' לברך ג"כ התיירא הוא וישלא לברך לבטלה, צ"ל כמ"ש תוס' ר"ה ל"ג ע"א ד"ה ה' ר"י וכו' דכל המברך גם אם הוא שלא לצורך ליכא משום לא תשא עיי"ש, וגם על המרש"א תמוה דכו' שלא לברך פתא דהתירא הוא משום שנהנה מן העוה"ז בלא ברכה, ה' לולי זה שלא לברך הוי פתא דאיסורא, וה' בברכות שם בברכת שהחיינו איירי אם מחנניב ומאן דפותר הוא פתא דתתירא הגם שאם אינו מברך אינו אסור וכ"ש ברכת שהחיינו רשות וכ"ז צע"ג: ומדי דברי בענין זה אציע פה קושני' עצומה א' שראיתי בחי' אבא מאוה"ג צ"ל ונמטי ליה משמי' דזקני מ"ו מאוה"ג מהרע"א זצ"ל והיא בגיטין מ"א ע"ב פתא דהתירא עדיף ליה לפמ"ש רש"י ביצה דהמתיר מתנישב הרבה קודם שיתיר לעלמא משא"כ המתמיר בנקל להחמיר מספק, וה' התם לא שייך פן אדרב' לרבי למשנה אחרונה פופי' רבו לשחררו ולרבנן מקילי' ומתירים בשפחה, ותי' אבא מאוה"ג לרבי איכא התיירא דמוציאים עבד מיד רבו המוןזק ב' משא"כ לרבנן היכא דקאי תקנום והדר כ' דלא ניחא ליה בתירוי' זה, דעכ"פ לרבנן מתירים איסורו של עבד הלז ולא יתירו רק אחר התבוננת ולא מספיקא א"כ מה פחו דרבי עדיפא והניח בצ"ע: והנה מה דפשיטא ליה דהאדון מוחזק בעבד וכ' דאיכא משו"ה קולא לרבי דמוציא העבד מיד רבו המוןזק בו, עיי' קצה"ח סי' רמ"א אות ג' דס"ל למהרי"ק דעבד מוחזק בעצמו, א"כ נהפוך הוא לרבנן אלולי' דוודאי וברירא להו דלא קנה לא ה' צריך העבד לעבד מספק דמוחזק בעצמו, ולרבי לא מוכח דס"ל בבירור קנה דאם גם לא ברירא ליה לא צריך לעבד דמוחזק בעצמו ואין מפסידין אותו פלום ע"י כפיה זו, אלא דקצה"ח דחה ראית מהרי"ק דמביא מתוס' וחולק על המהרי"ק דהאדון מוחזק הוא ולזה א"ש פה"ל: ומה שדחה אבא דברי עצמו דה' לרבנן איכא פתא דהתירא דמותר בשפחה ומה עדיפותא דרבי לדידל' אסור בשפחה מחומרא נ"ל דכחא דממונא עדיפא דה' אזלינן באיסורא בתר רוב ולא בממון וכחא דהתירא דמפסידל' לרבו וכופי' לשחררו ומוציאים ממנו את שלו עדיפא מכחא דהתירא דרבנן להתירו בשפחה, אלא דיש לדחות בלא"ה תי' זה פיון דאסור לרבי בשפחה ובב"ח דילמא קנה ומספק אסור בשפחה וכיון שאסור לבטל מפ"ו בדין ומנודאי כופין אותו לשחררו משום מצות פ"ו הגם דרק מספק אסור בשפחה מ"מ הוי ליה נדאי לענין לכוף אותו לשחרר פלו, אלא די"ל דאצ"ל דיש פתא להתירא בהפקעת ממון משום כפיה למשנה אחרונה אלא משום ה' גופא בשחרר חציו דקנה עצמו בחצי ומשום ספק לא ה' ס"ל לרבי דקנה להוציא מרבו המוןזק בו לולי דס"ל לרבי דוודאי קנה, ורבי

ס"ל דקנה גם היכא דאין כופין כגון עבד של קטן דלאו בר כפיה הוא וכן בשפחה דליכא כפיה וכדומה גנוני טובא דאין כופין עיי' טורי אבן ריש חגיגה, ואין לדחות לענין ממון הגם דלא קנה פינן שהוא שחרר חציו שפבר דמקני שחרור לחציו מןפקר חציו הגם דלא מקני לענין איסור הא לימא דלא רצה להפקיר חציו רק לעשות חציו ב"ח ואם טעות הוא בידו, הרי הוא שלו פבתחלה ועיי' וכ"ז לא יועיל לנו לשיטת מהרי"ק דס"ל דעבד מוחזק בעצמו, וכן נ"ל שהיא ע"כ שיטת הרמ"ה שפרא"ש גיטין מ ע"א דוקא לענין ממון שלא יתעבד אולינו בתר אומדנא ולא לענין קדושין, וצ"ל הא להפקיע ממון חמירא טובא מאיסור, ואיך ס"ל לרמ"ה ההיפוך וצ"ע, מזה נ"ל דס"ל כמהרי"ק דעבד מוחזק בעצמו, ובחי' לגיטין הארכתי בזה ואכ"מ, וקשה הא ליכא פחא דהתיירא לרבי, ולרבנן איכא פחא דהתיירא בתרתי בממון דמוציאים מע"י דעבד שיהי' לרבו וכן לענין איסור דמותר בשפחה: ויש לי מקום יישוב קצת בשנאמר לרבי איכא פחא דהתיירא למשנה אחרונה דכופין רבו ועובר בלעולם בהם תעבדו וכ' תוס' דאומרים לו לרבו חטא באיסור זוטא כדי שיזפה העבד במצוה רבה דפ"ו, ולדסוברים בעבד ליכא פו"ר ולא לשבת כמו אשה דלא כרבינו יצחק שבתוס' מ"א ע"ב ד"ה לא לתהוה בראה ואין פאן מקום לכפות רבו רק משום חב"ח שבו ואם ה' רבי מסנפק אם קנה אין אומרים לרבו חטא ודאי בשביל ספק שמא ב"ח ובטל ממצוה שפחוניב בה ב"ח וע"כ דס"ל לרבי דונדאי חצי ב"ח הוא ואומרים לו חטא בשביל ודאי מצוה של חציו ב"ח ואיכא פחא דהתיירא לרבי פן י"ל, אלא דעדיין קשה ניהי דלרבי יש פחא דהתיירא באיסורא, מ"מ גם לרבנן יש פחא דהתיירא דמותר בשפחה ומאי אולמא דרבי, ויש מזה ראי' לרמב"ם דס"ל דישאל בשפחה אסור רק מדרבנן ואיכא יותר פחא דהתיירא לרבי דאיכא איסור דאורייתא דלעולם בהם תעבדו, משא"כ לרבנן איכא רק פחא דהתיירא בדרבנן הגם דאף בדרבנן פחא דהתיירא עדיף כמבואר מש"ס ברכות שהבאנו לעיל מ"מ פחא דהתיירא בדאורייתא בונדאי עדיפא, וי"ל עוד גם לרוב הפוסקים דס"ל דאיסור שפחה דאורייתא יש רבותא יותר לרבי, דלרבנן י"ל גם אם לא ברירא להו כ"כ מתירין אותו בשפחה דמוקמינן אותו אחזקתו דהי' מותר בשפחה עד עתה ולרבי אסור לרבו לשחררו מספק שמא ב"ח אי לאו דברירא דחציו ב"ח הוא פן י"ל, אלא דבכ"ז לא ארנוח לן דהא רבי ורבנן לא פליגי בגנוני דכופין רבו עד דנימא דכחא דהתיירא לרבי משו"ה הוא ועדיין צ"ע: ועיי' ביצה ד' דמקשה ולפליגי בתרנייהו, וכ' תוס' דלא מקשה בכ"מ פן אלא משום שאין צריך להאריך עיי"ש וקשה דליקשי גם בגיטין לפלגי בתרנייהו יאמר בכסף ובשטר וליכא אריכת רק תיבה אחת פהתם בביצה וצל"ע: יצאתי בכותבת הגסה ונתארכו הדברים בתוך הפתיכה מענין לענין באותו ענין ופה תהי' שביתת קולמסי פעת וכעת יאמר ה' פחו וחסילו לאורייתא פחא יתיירא עדיפא פאות נפשו ונפש אוה"נ דש"ת: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה סד שפעת שלומים מגבהי מרומים, לה"ה מע"כ תלמידי חביבי הרב המופלג בהפלגת התורה פניו מאירה, המאוה"ג הגדול לעדתו כש"ת מו"ה אלעזר פאשקוס נ"י רב בק"ק גאלאנטהא יע"א: מכתבו היקר קבלתי בשמחה בראותי מתוכו פי בתוך עמו הוא יושב בשלנה ומנהלם על מי מנוחות על התורה והעבודה פן יוסיף ה' ליתן אותו לחן ולחסד בעיני כל קהל עדתו, מאוד ישגא אחריתו, ולמעבד ליה קורת רוח פניתי מעט לשום עין על דבריו, מה דבדק לן בקושני' אחת על התה"ד סי' ס"ד

ומובא במג"א סי' שי"ד דפסיק רישא בדרבנן מותר דקשה עליו מסוגיא ערוכה דסנפה
ל"ג ע"ב דמקשה והא מודה ר"ש בפ"ר, ונשם ליפא רק איסור דרבנן כמ"ש רש"י ע"א
ד"ה ואין ממעטין ביו"ט משום דמחזי כמתקן אלו דבריו, קושל' זו פבר פתובה היא
בשעה"מ פכ"ה משבת ולא מצא מענה לקושל' זאת, וגם לו זה משום שלא מצא חולק
על רש"י דס"ל דמלאכה דאורייתא היא, ואני מצאתי ברא"ש שבת פ' הבונה ק"ג דס"ל
דמלאכה דאורייתא היא דכ' הא דמשני באית ליה הושענא אחריתא לא משום דפ"ר דלא
ניחא ליה שרי פערופי אלא משום דליכא תקון פנין דאית ליה הושענא אחריתא, ולר"י
קיישינן דילמא יהי צריף לזו שתקן ואי צריף לה איכא איסור דאורייתא למפרע לא
שרינן ליה אע"ג דאית ליה הושענא אחריתא, אבל לר"ש דבר שאין מתכנין מותר ופ"ר
ליכא פנין דאית ליה הושענא אחריתא עיי"ש, הרי מפורש כ' דאיכא איסור דאורייתא
בתקון זה: ולפע"ד י"ל דגם רש"י ס"ל דאיכא בזה תקון דאורייתא ומ"ש דמחזי כמתקן
היינו משום דקתני בבבביתא עלה דמתני' דאין ממעטין רשב"א אומר ממעטין ומוקי לה
באית ליה אחריתא וכ' רש"י וכיין דאית ליה אחריתא ליכא תקון וצ"ל מתני' ות"ק
דבריייתא דס"ל דאין ממעטין הגם דליכא תקון באמת מ"מ אסור משום דמחזי כמתקן
ולכן כתב רש"י אין ממעטין משום דמחזי כמתקן הגם דכ' פן על מתני' הא ברייתא
מסיים רשב"א מתיר, וע"כ צ"ל באית ליה אחריתא לכן מפרש גם על מתני' פן דגם
מתני' בהכי איירי וא"ש: ויש להוסיף עוד דבאמת קשה על שיטת רש"י באית ליה ליכא
איסור גם אי ס"ל לרשב"א כר"י א"ש וכן דחה תוס' שבת ק"ג דאין לומר דליכא אסורא
א"כ גם לר"י א"ש ומשמע דקאי בקמיייתא דכר"ש ס"ל, וביותר הי' תוס' יכול להקשות
מ"ט דת"ק דאין ממעטים אי ליכא איסור פלל, ונ"ל דס"ל לרש"י כמ"ש הרא"ש דלר"ש
ליכא איסור פלל פנין דאית ליה הושענא אחריתא, ומשום שפא יהי צריף לה פגון
שתאבד או תתקלקל האחרת גם אם יהי פן לא עשה איסור לר"ש דדשא"מ מותר ופ"ר
לא הוי פנין דאפשר בזו משא"כ לר"י אי תתקלקל ויהי צריף לה עשה למפרע איסור
אלא דרא"ש ס"ל דלר"י עשה למפרע איסור דאורייתא וזה לא ס"ל לרש"י פנין דלשעתו
לא הי' צריף לזו גם אם אח"כ צריף לה לא עשה איסור דאורייתא למפרע, אלא דאית
ביה איסור משום דמחזי לרואים כמתקן פנין דצריף ורשב"א מתיר פנין דדשא"מ מותר
ופסיק רישא ליכא פנין דאפשר בזו גם משום מחזי כמתקן למפרע ליכא וא"ש נכון:
וסרה בזה תמיהת השעה"מ על הכפ"ת דפשיטא ליה דאיכא איסור דאורייתא דהוי כמפה
בפטיש והי' נעלם ממנו רש"י במקומו דכ' דליכא רק מחזי כמתקן והוא פלא על הכפ"ת
איך נעלם ממנו רש"י במקומו, ואם פי הראנו לדעת דהרא"ש בשבת ס"ל דמלאכה
דאורייתא הוא, הכפ"ת לא הביא הרא"ש הנ"ל, ופשיטא ליה לנפש' דמלאכה דאורייתא
הוא נגד רש"י במקומו, ואפשר דס"ל כמ"ש דרש"י למסקנא כ' פן והכפ"ת הקשה עד
דלא מסיק באית ליה הושענא אחריתא ומתיר דר"א ב"ש בפשיטות דכאבוה ס"ל,
הקשה דלמא במלאכה דאורייתא ס"ל לר"ש ג"כ דאיסור לכתחילה מדרבנן עיי' בו ותבין:
והא"ש דלק"מ על התה"ד, דס"ל פרא"ש דגם באית ליה איכא מלאכה דאורייתא לר"י
או פרי"ש, ועד דלא מוקי באית ליה אחריתא גם לרש"י איכא מלאכה דאורייתא ומקשה
שפיר והא מודה ר"ש בפ"ר: ולשיטת תה"ד י"ל הא דמשני דאית ליה הושענא אחריתא
היינו דבאית ליה אחריתא דליכא רק איסור דרבנן דמחזי כמתקן משו"ה לת"ק אסור

כר"י דדשא"מ אסור ואפ"י בדרבנן, ולר"ש שרי דפ"ר בדרבנן ל"ל, ועד דלא נדענו הא דאסיק באית ליה אחריתא מקשה שפיר פ"ר הוא דמלאכה דאורייתא הוא כמ"ש, ועלה בדעתו תחלה לומר פן לרש"י, ושבתי וראיתי דלרש"י א"א לומר פן דהא כ' דמה דס"ל לר"ש גזרר אדם מטה וכו' משום דלאו פ"ר הוא משמע דס"ל דגם בדרבנן איפא פ"ר וכ"כ בשעה"מ דמזה מוכח דס"ל לרש"י דגם בדרבנן אסור פ"ר, ובאמת דבריו נפלאו מה צריך להביא ממ"ש רש"י פהנ"ל, הא לרש"י דס"ל דאין זה אלא מחזי כמתקן מוכח דאפ"י בדרבנן איפא פ"ר מדמקשה פ"ר הוא כמ"ש הוא תחלה להקשות על התה"ד מזה, אבל לפמ"ש דרש"י לא כ' דמחזי רק למסקנא דאית ליה הושענא אחריתא אין רא"י דרש"י ס"ל פ"ר אסור אפ"י בדרבנן רק ממ"ש דבגריה לאו פ"ר הוא והתם ליפא רק אסור דרבנן דכלאחר יד הוא לכן אין להעמיס בכוננת רש"י כמ"ש, אלא כמ"ש תחלה דס"ל ע"ד פ"י הרא"ש במקצתו, אבל לשיטת התה"ד י"ל פהנ"ל וע"ל: ועי"ן בהה"מ פ"י"ב מהלכות שבת ותוכן דבריו דיש מלאכות שענין המלאכה תלוי ברצונו ואם אין רצונו לצרף המתכת אין פאן מלאכה דצירוף ומדמה זה לקיטוף עץ לחצוץ בו שניו, במקטם שלא לחצוץ בו שניו מותר הגם דפ"ר הוא ועי"ן לח"מ שם: ולכאורה קשה מה מתרץ ר"א פאבוה ס"ל נהדר מקשה והא פ"ר הוא, הלא זה דומה לקיטום עץ וגחלת בשמתפנין לעשותו כלי הוי מלאכה וכשאינו מתפנין גם פ"ר לא הוי דעשיית כלי כנה תליא בדעתו ורצונו ומון הסברא דמ"א להדדי ועי"ן כפ"ת שמדמה תקון כנה לקיטום לחצוץ בו, וצ"ל פנין שצריך לאותו דבר דחייב מצנה רמ"א עליה והושענא זו סתמא עומדת להכי ביו"ט וא"א בלא"ה הוי כמלאכת צירוף בכלים אפ"י לא מתפנין אסור לר"י ולר"ש בפ"ר, פן ה"נ דהוי פ"ר שא"א בלא"ה כצ"ל והא"ש דמתרץ באית ליה הושענא אחריתא ואין צריך לאותה הושענא בהכרח ממילא ליפא מלאכה כשא"מ הגם דפ"ר הוא, ואפשר שזהו פנונת רש"י דכ' באית ליה ליפא תקון ומ"מ צ"ל דאיירי בא"מ ולכן לא אמר אלא דלא חזר מאוקימתא קמייתא דאיירי דוקא שלקטן לאכילה, אבל אצ"ל דבשיטת אבנה קאי ואפשר לר"י דדשא"מ אסור גם תקון כה"ג כמו תקון לחצוץ ומכנה גחלת ג"כ אסור בשא"מ דא"מ כמכנין לר"י אבל לר"ש דא"מ מותר ומודה בפ"ר, במלאכה כה"ג לא מודה ר"ש דליפא פ"ר מיהת דתלי בהשכמה ורצון פועל דמחלק הערוף בין גיחא ללא גיחא ליה לענין פ"ר ולר"י ליפא חילוק פלל, והדברים ארופים ותן לחכם ויחפם עוד: ועדיין יש מן הקושני על התה"ד מדמקשה הא מודה ר"ש בפ"ר דלמא ס"ל פרבנן ביצה ל"ג ע"ב בקוטם לחצוץ בו שניו פטור אבל אסור וברבנן ליפא משום פ"ר ועי"ן כפ"ת דמדמה הא דאין ממעטי לקוטם לחצוץ בו, וצ"ל דלרוחא דמלתא מקשה ומתרץ באית ליה וכו' שלא לתרץ דראב"ש דלא פהלקתא, דהלקתא כר"א ועודי"ל דמקשה לר"א לשיטתו בשבת קמ"ו ע"ב גזירה שפא יקטום ועי"ן רש"י שם דמביא ומדמה ליה להא דקיטום לחצוץ בו שניו דחייב חטאת לר"א ועי"ן ר"ן שם, ולר"א לשיטתו דהלקתא כר"א ומתרץ דראב"ש פאבוה ס"ל מקשה שפיר: עוד י"ל עפ"י שיטת רש"י יומא ל"ה ע"ב דברבנן ס"ל לר"י דשא"מ מותר קשה למה ליה לר"א לתרץ דר"א פאבוה ס"ל, י"ל דס"ל פרבנן דר"א הנ"ל וליפא רק אסור דרבנן וגם לר"י מותר בא"מ, וי"ל פנין דע"כ צ"ל דר"א ב"ש פתנאי גיחא ליה יותר לומר דס"ל פאבוה מלומר דס"ל פרבנן דר"א, והא דכ' רש"י דמחזי כמתקן פכר פתבנו דהוא למסקנא וא"ש: והא"ש דמקשה

על תי' ר"א וְהָא מוֹדָה בַּפ"ר וְאִין לֹמַר דְּיִלְמָא כְּרַבְּנֵן ס"ל וּבְדַרְבְּנֵן פ"ר מְוֹתֵר לַר"ש,
דְּאִי מְתַרְץ רַאב"ש כְּרַבְּנֵן דַּר"א לֹא הִי' צ"ל דְּכָאבוּהָ ס"ל דְּגַם לַר"י מְוֹתֵר, וְת"ק ס"ל
כַּר"א וְע"כ דְּרַצָּה לְיִישָׁב דַּרַאב"ש דְּלֹא כְּרַבְּנֵן וְהַקְשָׁה פ"ר הוּא וְעֵינִי: וְהִנֵּה תוֹס' שְׁבַת
ק"ג ד"ה לֹא צָרִיכָא בְּסוּף וּבִיּוּמָא ל"ד ע"ב ד"ה ה"מ וְכו' בְּסוּף כ' דְּאִסּוּר מִיַּעוּט עֲנָבִים
אִינְהָ אֶלָּא דְרַבְּנֵן דְּהוּא תְּקוּן מוּעֵט, מְשַׁטִּיחַת לְשׁוֹן הַתּוֹס' דְּכ' דְּתְקוּן מוּעֵט וְכו' מְשַׁמַּע
דְּאִפִּי לַר"א דַּס"ל דְּקוּטִים לְחֻצוֹן בּוּ הִיא מְלֹאכָה דְּאוּרֵייתָא אִין בְּמַמְעֵט עֲנָבִים בִּיּוּט
רַק אִסּוּר דְרַבְּנֵן מְפָנִי שְׁהוּא תְּקוּן מוּעֵט, וְתוֹס' לְשִׁיטְתָם בִּיּוּמָא דְאִפִּי בְּדַרְבְּנֵן ס"ל לַר"י
דְּשֵׁא מ"מ אִסּוּר וַא"ש דְּאָמַר ר"א דַּרַאב"ש כְּאָבוּהָ דְּנָקָא ס"ל, הֵגַם שְׁהוּא דְרַבְּנֵן, וּמִינְהָ
מְדַמְקָשָׁה וְהָא מוֹדָה ר"ש בַּפ"ר דְּאִפִּי בְּדַרְבְּנֵן אִסּוּר פ"ר לַר"ש, חוּץ בְּלֹא נִיחָא לִיה
דְּבַמְלֹאכָ' דְּאוּרֵייתָא אִסּוּר לַר"ש רַק מְדַרְבְּנֵן, וּבְדַרְבְּנֵן שְׁרִי לְגַמְרִי, וְלַמ"ש תוֹס' סוֹפָה
ל"ג ע"ב ד"ה מוֹדָה ר"ש בְּסוּפוֹ הֵגַם דְּמְלֹאכָה שְׁאֵצְ"ל אִסּוּר הֵכָא שְׁרִי מְשׁוּם מְצוּהָ,
לִיכָּא רַאִי מְשֵׁם דְּבְלֹא נִיחָא מִתִּיר ר"ש בְּדַרְבְּנֵן דִּי"ל מְשׁוּם מְצוּהָ שְׁרִי ר"ש בַּפ"ר דְּלֹא
נִיחָא לִיה דְּגַם בְּדְאוּרֵייתָא הוּא מְדַרְבְּנֵן בְּלֹא נִיחָא לִיה לְכּוּן מִתִּיר לְצוּרָה מְצוּהָ בְּדַרְבְּנֵן:
וּי"ל דְּתִלְיָא זֶה בְּזָה, רְצוּנֵי לֹמַר לְשִׁיטַת רַש"י יוֹמָא בְּדַרְבְּנֵן לַר"י דְּשֵׁא מ"מ מְוֹתֵר ה"ה
לַר"ש בַּפ"ר, וְלַתּוֹס' דַּלְר"י דְּשֵׁא מ"מ אִפִּי בְּדַרְבְּנֵן אִסּוּר, גַּם לַרַש"י פ"ר אִסּוּר בְּדַרְבְּנֵן
וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף עַד"פ בְּזָה: וְעֵינִי תוֹס' פְּסָחִים כ"ה ע"ב ד"ה דְּלֹא אֶפְשָׁר כ' דְּאִין לֹמַר
דְּבַגְרִירָה מִתִּיר ר"ש בַּפ"ר מְשׁוּם שְׁהוּא דְרַבְּנֵן וְכו' מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּבְדַרְבְּנֵן שְׁרִי ר"ש
פ"ר, וְזֶה סוֹתֵר לַמ"ש בְּשְׁבַת יוֹמָא הַנ"ל, וּמַג"א ס' ש"מ"ב הַרְגִישׁ בְּזָה וְנִדְחַק דְּכ' בְּדַרְבְּ
וְאִין לֹמַר הִינּוּ אִפִּי תִימָא כּוּן עֲדִינִי קְשָׁה מְדַמְיִיתִי עֲלֵה מִיַּדִּי דְּאוּרֵייתָא, וּבַמַּחְכ"ת בְּחֻצָּם
נִדְחַק דְּכּוּנוֹת תוֹס' שְׁם בְּדַרְבְּנֵן כִּי הִיא דְּלֹא נִיחָא לִיה דְּאִינוּ רַק מְדַרְבְּנֵן בְּדְאוּרֵייתָא,
וּבְדַרְבְּנֵן מְוֹתֵר, וְעוֹלָה בְּקִנְיָה א' עִם מ"ש בְּשְׁבַת יוֹמָא דְּתְקוּן הַדַּס רַק מְדַרְבְּנֵן וּבְלֹא נִיחָא
וְלֹא נִהְיָה מְוֹתֵר בְּדַרְבְּנֵן, וְתִימָה עַל הַמַּג"א: וְהִנֵּה הַמַּג"א הַקְשָׁה עַל הַתַּה"ד מְש"ס עֲרוּף
בִּיצָה ל"ו ע"א דְּמַקְשָׁה וְלַר"ש מִי נִיחָא הָא פ"ר הוּא, וְשְׁם לִיכָּא רַק אִסּוּר דְרַבְּנֵן כֹּל
שְׁאִין בְּמִינוּ נְצוּד, קוֹשֵׁי זֹו א"צ לְפָנִים דְּבְשְׁבַת מ"ג ע"א לֹא מַקְשָׁה דַּפ"ר הוּא, וּבְסוּגֵי
דְּבִיצָה הַרְבֵּה מִן הַרְאִשׁוֹנִים דְּלֹא גְרָסוּ שְׁם פ"ר הוּא, וְעֵינִי מְהַרְשָׁ"א שְׁם דְּתוֹס' ע"כ לֹא
גְרָס כּוּן וְאִין מִן הַתִּימָה דְּגַם הַתַּה"ד לֹא הִי' לוֹ גְרָס' זֹו וְכּוּן הַמְרָדְכִי דְּמַבִּיא הַתַּה"ד רַאִי
מְמַנּוּ: וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת קֶצֶת אִם לֹא ה' לוֹ הַגְרָסָא בְּבִיצָה כְּמוֹ שְׁהִיא לְפָנֵינוּ, הוּ"ל לְהַבִּיא
רַאִי מְדֻלָּא הַקְשָׁה וְלַר"ש מִי נִיחָא דְּבְדַרְבְּנֵן לִיכָּא מְשׁוּם פ"ר, וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹת, אֶלָּא גַם לְפִי
גְרָסָא שְׁלִפְנֵינוּ י"ל דְּאִין רַאִי מְשֵׁם לַפְמ"ש הַב"י ס' שִׁי"ד דִּישׁ לְדַחֲוֹת הַבַּעַה"ת דְּשֵׁאִנִּי
דְּבוּרִים בְּמִינָם נְצוּד, וְכ' הַצַּל"ח שְׁם דְּפִי הַקַּמ"ל הוּא דְּקַמ"ל דְּדְבוּרִים בְּמִינָם נִיצוּד,
וְהוּא דְּאוּרֵייתָא, וְלַפ"ז א"ש דְּמַקְשָׁה וְלַר"ש מִי נִיחָא דַּפ"ר הוּא דְּפִשְׁיטָא לִיה דְּבְמִינָם
נִיצוּד וּבְשְׁבַת לֹא מַקְשָׁה וְלַר"ש מִי נִיחָא אֶפְשָׁר מְשׁוּם דִּי"ל וּבַתֵּר דְּמַקְשָׁה לַר"י הָא
דְּשֵׁא מ"מ אִסּוּר וּמְתַרְץ אִימָא וּבְלִבְד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה מְצוּדָה וְצ"ל דְּקַמ"ל דְּאִין בְּמִינוּ נִיצוּד
קַמ"ל דְּבְמִינוּ נִיצוּד בְּרֵייתָא דְּנָקָא כַּר"י וַא"ש: אֶלָּא דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת עַל פִּי הַצַּל"ח דְּקַמ"ל
דִּישׁ בְּמִינוּ נִיצוּד הָא לֹא הִי' בְּמִינוּ נִיצוּד הִי' שְׁרִי לַר"י, וְזֶה דְּלֹא כְּתוֹס' יוֹמָא דְּהַרְבּוּ
בְּרֵאִיוֹת דְּאִפִּי בְּדַרְבְּנֵן דְּשֵׁא מ"מ אִסּוּר לַר"י, וְהָא כֹּל שְׁאִין בְּמִינוּ נִיצוּד מְדַרְבְּנֵן אִסּוּר
לַכ"ע, וְהָא דְּקַמְרָה ה"א כֹּל שְׁאִין בְּמִינוּ נִיצוּד מְוֹתֵר, הֵגַם דְּלִית מֵאן דְּפְלִיג דְּמְדַרְבְּנֵן
מִיַּת אִסּוּר, צ"ל דַּמ"מ רְבוּתָא אִיכָּא דַּה"א דְּמְוֹתֵר לְגַמְרִי, וְיוֹתֵר י"ל דַּה"א בָּאִין בַּמ"ב

ס"ד דמוֹתֵר בְּאִין מִתְפַּנּוּן דְּלֵא אָסוּר בֵּא"מ רַק בְּדִאוּרְיִיתָא וְלֵא בְּדִרְבָּנָן קמ"ל לְפִי הַפְּשׁוּט דְּגַם בְּדִרְבָּנָן ס"ל א"מ אָסוּר, וְלִרְש"י דס"ל דא"מ בְּדִרְבָּנָן מוֹתֵר לר"י ג"כ א"ש לְפִי מַה שְּׁמִתְרִץ בְּמַגִּינֵי שְׁלֵמָה בְּשַׁבַּת מ"ג שְׂיִטַּת רִש"י בְּיוֹמָא דְּכַוְוֹנְתוּ בְּלֵא אֶפְשָׁר וְלֵא קְמַכּוּנָן שְׂרִי בְּדִרְבָּנָן עֵי"ש וּבפ"י, א"כ הֵכָא אֶפְשָׁר שְׁלֵא יִכְסֶה כָּל הַחֲלוּנוֹת וְאָסוּר א"מ אפ"י בְּדִרְבָּנָן, וּכ"ז לְפִי מִי הַפְּשׁוּט אֲבָל לִמ"ש הַצֵּל"ח דב"י מְפָרֵשׁ הַקַּמ"ל דְּבְמִינוּ נִיצוּד הוּא הָא שְׁלֵא בְּמִינוּ נִיצוּד בְּאַמַּת מוֹתֵר לר"י וְזֵה אִינוּ דְּגַם בְּדִרְבָּנָן בְּאַפְשָׁר גַּם לִרְש"י דשא"מ אָסוּר, וְלוֹמֵר דר"י ס"ל דשא"מ נִיצוּד גַּם מְדִרְבָּנָן מוֹתֵר דְּלֵא כר"מ וְלֵא פְּרָבָנָן בְּנוֹדָאֵי אִין לוֹמֵר דג' מַחְלֻקַּת בְּדָבָר וּמַה לָּנוּ לְהַדֵּר לְמוֹקְמֵי בְּרִייתָא כר"י וְלְדַחֵק בְּכָל זֶה, לְכֹן הַטּוֹב טוֹב יוֹתֵר מ"ש הַשְּׁעָה"מ בְּיִישׁוּב הַב"י דְּעַד דְּלֵא אָסִיק דְּדְבוּרִים אִין בְּמִינָם נִיצוּד ס"ל דְּבְמִינָם נִיצוּד, וְלָכֵן מְקַשָּׁה וּלר"ש מִי נִיחָא הָא פ"ר הוּא דְּמִלְאָכָה דִּאוּרְיִיתָא הִיא, וְכַד אָסִיק דְּאִין בְּמִינָם נִיצוּד גַּם כר"ש אֵתִי אֵלָא דְּמַהֲדֵר לְמוֹקְמֵי כר"י עֵי"י בּוּ וְהוּא יִשׁוּב נָכוּן יוֹתֵר, וְא"ש דִּינוּ שְׁל הַתַּה"ד: וְהִנֵּה הַחֲלוּקָה שְׁכ' הַב' בֵּין דְּבוּרִים דְּבְמִינָם נִיצוּד וּבֵין זְבוּבִים, כ' הַשְּׁעָה"מ הֵגַם דְּבִאֲמַבְמ"כ אָסוּר מְדִרְבָּנָן ס"ל כַּתְּה"ד דפ"ר בְּדִרְבָּנָן מוֹתֵר, וּלְפַע"ד דְּאִין מְזָה רֵאִי דִי"ל דס"ל בְּזְבוּבִים שֶׁאֲבַמ"נ וְלִיכָּא רַק צִידָה דְּרַבָּנָן, וְגַם לֵא נִיחָא לִיהַ בְּנוֹדָאֵי בְּזְבוּבִים דְּגַם בְּדִאוּרְיִיתָא פ"ר דְּלֵא נִיחָא לִיהַ רַק מְדִרְבָּנָן אָסוּר וּבְדִרְבָּנָן שְׂרִי לְגַמְרֵי כַּמ"ש תוֹס' שַׁבַּת וְיוֹמָא, וְהָא דְּהַנְצֵרָה הַב"י לוֹמֵר דְּדְבוּרִים בְּמִינָם נִיצוּד, וְלֵא כ' דְּדְבוּרִים נִיחָא לִיהַ וְגַם בְּדִרְבָּנָן פ"ר אָסוּר י"ל דס"ל כַּב"ח שְׁהִבִּיא הַשְּׁעָה"מ דכ' בְּיִישׁוּב הַטּוֹר דס"ל דְּדְבוּרִים נִיחָא לִיהַ יוֹתֵר שְׁלֵא יִהְיוּ נִצוּדִים עֵי"ש וְלָכֵן הַנְצֵרָה הַב"י לוֹמֵר דְּדְבוּרִים בְּמִינָם נִיצוּד וּפ"ר אָסוּר מְדִרְבָּנָן הֵגַם דְּלֵא נִיחָא לִיהַ, וְאִין מִן הַב"י רֵאִי דס"ל כַּתְּה"ד אֵלָא בַּתּוֹס' וְכֹן מִשְׁמַע דְּהו"ל לְכַתּוּב מִלְתָּא בְּטַעְמָא חִידוּשׁ דִּין זֶה דְּבְדִרְבָּנָן פ"ר מוֹתֵר וְאִין זֶה פְּשׁוּט וְלֵא נִזְכָּר בְּרֵאשׁוּנִים וְע"כ דְּכַוְוֹנְתוּ כַּמ"ש בְּלֵא נִיחָא לִיהַ מוֹתֵר פ"ר בְּדִרְבָּנָן וְזֵה מְבוֹנָר בַּתּוֹס' בְּדִנְכֻתָּא טוּבָא וּמִלְתָּא דְּמִתְאַמְרָה בַּתּוֹס' לֵא הַנְצֵרָה לְהַאֲרִיף בּוּ פנ"ל: וְלוּלִי דְּמִסְתַּפִּינָא הִי' נ"ל בְּכַוְוֹנְתָּא הַב"י דס"ל דְּאִיסוּר צִידָה מְדִרְבָּנָן בְּדָבָר שֶׁאֲב"מ נִיצוּד הוּא מְשׁוּם דְּהוּא אֲחַשְׁבִּי לְצִידָה וְצָד אוֹתָהּ, וּמְדִאוּרְיִיתָא בְּטִלָּה דְּעַתּוּ וְלֵא תִּלְיָא בְּרִצּוֹנוּ רַק בְּמַנְהִיג הָעוֹלָם וּמְדִרְבָּנָן אָסְרוּ כִּינּוּן שְׁמַחְשֵׁב דְּבָר זֶה לְצוּדוּ, וּכ"ז כְּשֶׁמְכּוּנָן לְצוּד וּמִחְשַׁבְתּוּ וּמַעֲשָׂיו מִחְשֵׁב לִיהַ צִידָה שְׁאָסְרוּ רַבָּנָן, אֲבָל כְּשֶׁאִינוּ מִתְפַּנּוּן וְאֶפְי' פ"ר כִּינּוּן שְׁסוּף כ"ס אִינוּ מְכּוּנָן לְכַף וְלֵא חֲשַׁבָּה לְצִידָה זוּ לֵא אָסְרוּ רַבָּנָן, הֵגַם דְּבַכ"מ גַּם בְּאִיסוּר שְׁאָסְרוּ רַבָּנָן פ"ר אָסוּר וּלר"י א"מ בְּלִי פ"ר כָּאן שְׁאֲנִי מְטַעַם שְׁכַתְּבָנוּ פנ"ל מְסַבְרָא נְכוּנָה וּיְשָׁרָה: אֵלָא דְּקַשָּׁה לִפ"ז הָא דְּאָמַר ר"י וּבִלְבַד שְׁלֵא יִתְפַּנּוּן אוּ דְּלֵא יַעֲשֻׁנוּ מְצוּדָה, כִּינּוּן שֶׁאֲב"מ וְהֵם שֶׁאֲב"מ נִיצוּד מוֹתֵר גַּם לר"י גַּם כְּשֶׁיַּעֲשֻׁנוּ מְצוּדָה כַּמ"ש, וְצִרִיכִים אָנוּ ע"כ לְתִי הַצֵּל"ח דב"י מְפָרֵשׁ קמ"ל דְּבְמִינוּ נִיצוּד הוּא, וְדַחִינוּ דְּבָרֵינוּ דְּמִשְׁמַע אִם הִי' אֲב"מ נִיצוּד הִי' מוֹתֵר לְעֲשׂוֹת מְצוּדָה לר"י וְהָא ס"ל דְּבָר שֶׁאֲב"מ אָסוּר גַּם בְּדִרְבָּנָן, אֲבָל לִמ"ש עֲכָשְׁיוּ דְּבִאֲבַמ"נ לֵא אָסְרוּ רַבָּנָן בְּשֶׁאֲב"מ א"ש תִּי הַצֵּל"ח וְא"ש דְּבָרֵינוּ וְעֵי"ל: וְאֶפְשָׁר לְמַצָּא מְקוּם יִישׁוּב עַפ"י דְּבָרֵינוּ לִמ"ש הַטּוֹר דְּגַם בְּדְבוּרִים קְתָנִי וּבִלְבַד שְׁלֵא יִתְפַּנּוּן, הָא אִינוּ מְכּוּנָן מוֹתֵר וְהַקְשָׁה הַב"י הָא מְקַשָּׁה וּלר"ש מִי נִיחָא פ"ר הוּא, וּבַשְּׁעָה"מ יֵצֵא לִיִּישׁוּב דְּטוֹר לֵא גָרַם קוּשְׁיָ' זוּ לר"ש כְּבִש"ס שַׁבַּת וּס"ל פ"ר בְּדִרְבָּנָן מוֹתֵר וְשׁוּב דְּחָה יִישׁוּב זֶה דְּאִין מִן הַיִּישׁוּב לְשִׁיטַּת הַטּוֹר דס"ל דפ"ר אֶפְי' בְּדִרְבָּנָן וְלֵא נִיחָא לִיהַ אָסוּר, וּלְפַמ"ש י"ל דְּטוֹר ס"ל בִּאֲב"מ נִיצוּד פ"ר מוֹתֵר בְּדִרְבָּנָן

כִּינּוּן דְּלֵא כִּינּוּן לְכַף לֹא אֲחֻשְׁבִּי לְצִידָה זֹו וְלֹא אָסְרוּ רַבָּנָן כַּה"ג רַק בְּמַכּוּנֵי כְּעֵין שְׁפַתְכֻנּוּ בְּכּוּנּוֹת הַב"י, אֲלֵא דַלְב"י א"ש דְּבָרֵינוּ דַּכ' דְּבָרוֹרִים בְּמִינוּ גִּיצוּד אֲבָל הַטּוֹר לֹא כ' מִזֶּה פְּלוּם וְכָל כִּי הָאֵי הו"ל לְפָרֵשׁ דְּבָרוֹרִים בַּמ"נ, וְגַם הָלֵא דִּיִּיק מְדַקְתְּנִי וּבְלִבְד שְׁלֵא יִתְפּוּנֵי הָא א"מ שְׁרִי, וְאֵי ס"ל כַּמ"ש א"כ לְמָה לַר"י לֹא יַעֲשֶׂנוּ מְצוּדָה כִּינּוּן שְׁאִינוּ מְכּוּנֵי, וְי"ל דַּס"ל לַר"י דַּדְּשֵׁא מְאָסוֹר, גַּם בְּאִין בַּמ"נ עַכ"פּ בַּפ"ר אָסוֹר, וְלַר"ש דַּדְּשֵׁא מְאָסוֹר וּפ"ר אָסוֹר נְחִית חַד דְּרָגָא בְּשֵׁאבַמ"נ מְוֹתֵר הֶגֶם דַּבְּכ"מ אָסוֹר אֲפִי בְּדַרְבְּנָן כ"כ הָאֵי לֹא אָסְרוּ מְשׁוּם דְּלֵא אֲחֻשְׁבִּי לְמִלְאָכָה זֹו וְלֹא פ"ר הוּא כ"כ, וְעַפ"ז מִיְּשׁוּבֵי דְּבָרֵי הַטּוֹר, כַּנ"ל לְחֻמְרָא הַנּוּשָׂא, בְּעֶזְרַת אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה: וּמְדִי דְּבָרֵי בְּסִבְרָא הַנ"ל, וְעַכ"פּ לֹמַד בְּרַבִּים כְּתוּבוֹת ה' ע"ב אֲצִיעַ פֶּה מְחִידוּשֵׁי כְּתוּבוֹת שְׁם מ"ש תוֹס' דְּבַמְקַלְקַל דְּפִטוֹר אֲבָל אָסוֹר דְּלֵא אָסְרֵי ר"י בַּא"מ, וְכ' הַפ"י דְּתוֹס' לְטַעֲמִיָּהוּ בְּיוֹמָא דַּדְּשֵׁא מְאָסוֹר בְּשֵׁבַת לַר"י דְּרַבָּנָן מְשׁוּם דְּמִלְאָכַת מְחֻשְׁבַת דְּוָקָא אָסְרָה תוֹרָה בְּשֵׁבַת, וּבַמְקַלְקַל הָוִי תַרְתִּי דְּרַבָּנָן כָּל כִּי הָאֵי לֹא אָסְרוּ, וְכ' אֲבָל לְרַש"י דַּס"ל בְּיוֹמָא דַּדְּשֵׁא מְאָסוֹר לַר"י בְּשֵׁבַת מְדֹאֹרֵיִתָּא אִין טַעַם לְמָה בְּמַקְלַקְלַק מְוֹתֵר, וְצ"ל מְשׁוּם מְצוּהָ הַתִּירוּ: הִנֵּה מ"ש דְּלְרַש"י אִין לֹמַר רַק מְשׁוּם מְצוּהָ הַתִּירוּ לֹא נ"ל מַדְכ' רַש"י בַּל"ב ד"ה הִלְכָה כַּר"י בְּמַקְלַקְלַק וּמְוֹתֵר דְּכִי אָמַר ר"י שְׁדָּבַר שֵׁא מְאָסוֹר בְּמַתְקָן אֲבָל בְּמַקְלַקְלַק לֹא אָמַר הָרִי כ' מְפוֹרֵשׁ דְּבַמְקַלְקַל לֹא אָסְרֵי דַּדְּשֵׁא מְאָסוֹר מְשׁוּם דְּלִגְבֵי מְצוּהָ לֹא אָסְרוּ, גַּם לְתוֹס' יֵשׁ לְפַקְפַק דְּהָא ס"ל בְּכָל אִיסוּרֵי דְּרַבָּנָן דַּדְּשֵׁא מְאָסוֹר וְזוֹ שִׁיטְתָם בְּיוֹמָא שְׁם, וְלְרַש"י י"ל לְכֹן בְּמַקְלַקְלַק מְוֹתֵר כְּמוֹ בְּכָל דְּרַבָּנָן דַּס"ל לַר"י לְרַש"י יוֹמָא דְּמְוֹתֵר ה"ה בְּמַקְלַקְלַק דְּפִטוֹר אֲבָל אָסוֹר, וְעַיִן בְּמַגִּינֵי שְׁלֵמָה בְּשֵׁבַת מ"ג לְפִי יִישׁוּבוּ קְוִשִׁית תוֹס' עַל רַש"י לֹא א"ש פֶּאן כ"כ: וְהַעֲלִיתִי דְּהַסְבַּרְתִּי הַדְּבָר כֶּף הוּא, דִּי"ל מַה דְּאָסְרוּ מְקַלְקַל לֹא אֲטוּ מְתַקְנֵי, דְּמַקְלַקְלַק בְּמַתְקָן לֹא מְחַלִּיף וְלֹא יִטְעוּ בּוֹ, אֲלֵא דְּגִזְרוּ מְקַלְקַל דְּמְוֹתֵר אֲטוּ מְקַלְקַל דְּאָסוֹר הֶגֶם דְּלַר"י כָּל הַמְקַלְקַלִּים אֲפִי דְּחֻבְל וּמְבַעֵיר פִּטוֹר, נ"ל לְפַמ"ש תוֹס' שְׁבַת ק"ו וְחֻלִּין ח' הָא דְּשׁוֹחֲט בְּשֵׁבַת חֲזִיב וְלַעֲנֵן שׁוֹחֲט בְּסַפִּין שְׁל ע"ז נְחֻשֵׁב מְקַלְקַל וְלֹא נִהְגָה דְּשֵׁאֲנֵי שְׁבַת דְּמִלְאָכַת מְחֻשְׁבַת אָסְרָה תוֹרָה וְכִינּוּן שְׁהוּא חֲפִץ וְרוֹצֵה בְּתִיקוֹן שְׁיֵשׁ בּוֹ הֶגֶם שְׁקַלְקוּלוֹ רַבָּה עַל תְּקוּנָה אָסוֹר דְּמִלְאָכַת מְחֻשְׁבַת אָסְרָה תוֹרָה עֵי"ש, וְנִרְאָה דְּוָקָא בְּשִׁמְכּוּנֵי לְכַף, אֲבָל אִינוּ מְכּוּנֵי גַם פ"ר מְוֹתֵר כִּינּוּן שְׁבַעֲצָם הַדְּבָר מְקַלְקַל הוּא וּמְחֻשְׁבַתוֹ מְשׁוּנִי לִיהָ מִלְאָכָה, וְכ"ז כְּשִׁמְכּוּנֵי וְרוֹצֵה בְּכַף כַּנ"ל בְּרוּר: וְאוֹמֵר הָא דְּאָסְרוּ כָּל מְקַלְקַלִּים מְשׁוּם שְׁחִיטָה וְכַדוּמָה שְׁקַלְקוּלוֹ רַבָּה עַל תְּקוּנָה וּמְחֻשֵׁיב מְקַלְקַל בְּכָל דְּבָר רַק בְּשֵׁבַת בְּשֵׁי שְׁתִּיקוֹן לְפִי דַּעֲתוֹ אָסוֹר, בְּמַקְלַקְלַק כְּזֶה וּמְחַלִּיף מְקַלְקַל גְּמוּר וְלְכֹן אָסְרוּ כָּל הַמְקַלְקַלִּין מְדַרְבְּנָן כַּנ"ל: וְהָא"ש דְּוָקָא בְּמַתְפּוּנֵי אָסְרוּ מְשׁוּם מְקַלְקַל דְּשְׁחִיטָה וְכַדוּמָה, אֲבָל בְּלֹא מַתְפּוּנֵי דְּגַם מְקַלְקַל שְׁאָסוֹר מְדֹאֹרֵיִתָּא לֹא אָסוֹר בַּא"מ וְלְמָה לְהוּ לְאָסוֹר בַּא"מ בְּמַקְלַקְלַק גְּמוּר, וְא"ש נְכוֹן בְּכּוּנּוֹת הַתוֹס', וְא"ש גַּם לְרַש"י דַּדְּשֵׁא מְאָסוֹר מְדֹאֹרֵיִתָּא לַר"י אֲבָל בְּמַקְלַקְלַק מְוֹתֵר לֹא מְשׁוּם קוּלָא דְּאִינוּ מַתְפּוּנֵי, אֲלֵא מְשׁוּם דַּבַּא"מ לִיכָא לְמַגְזוֹר בְּקַלְקוּל כַּמ"ש, וְהָא דְּלֵא כ' רַש"י כֹּן רַק בְּלִשׁוֹן ב' וְלֹא בַּל"ק יִישְׁבְּתִי בְּחִדוּשֵׁי וְשְׁם בְּאַרְהָ: וּמְצִאתִי בְּזֶה יִישׁוּב לְחַד גְּרָסָא דְּמַבִּיא רַש"י דְּגְרָסָא בַּל"ק ג"כ וְאֵת"ל מְקַלְקַל הוּא וְרַש"י מְחַקָּה דְּהָא ר"ש לֹא פְּלִיג רַק בְּחַבּוּרָה אֲבָל בְּשֵׁאֲרָ מְקַלְקַלִּי פְּטוּרִים לַכ"ע, וְלַמ"ש י"ל דְּמֵאן דַּס"ל בְּחַבּוּרָה וְהַבְּעָרָה חֲזִיב אָסְרוּ כָּל הַמְקַלְקַלִּים מְשׁוּם לְתָא דְּמַקְלַקְלַק בְּחֻבְל וּמְבַעֵיר וְאֲפִי בַּא"מ אָסוֹר דַּמ"ש וְשְׁפִיר אָמַר לְמ"ד בְּמַקְלַקְלַק בְּחַבּוּרָה חֲזִיב אָסוֹר פֶּאן מְדַרְבְּנָן הֶגֶם שֵׁא"מ וְלַר"י עֲצָמוֹ דַּס"ל כָּל

המקלקלים פטורים ליכא טעם לאסור כל המקלקלים משום דמחליף בשוחט בשבת וכדומה ולהכי בא"מ מותר, וזה פירוש נאה וסברא ישרה ועיין היטב יצאתי מענין לענין באותו ענין דפלטתה קולמסי עט סופר כותבת הגסה, כתוב במגלת ספר, ומעכ"ת נ"י שים עינו על דברינו יקרב ויבחר הכ"ד אוה"נ דש"ת.

פ"ב יום ד' ח' תמוז דהאי שתא תרי"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה סה אלקי אביו בעזרו ה"ה י"נ תלמידי פבני הרב המאיר בתורתו ויראתו הנפלאה, ונתיק מלא עתיק בעל פיפיות, עומד לתלפיות כש"ת מו"ה אליעזר זוסמאן סופר נ"י רב בק"ק האלאש יע"א: יקרתה קבלתי ונפשה בשאלתה אם מותר להדליק נר יא"צ ביו"ט, ובזכרוןה כי שאלה זו נשאלה לפנינו מ"א מאנשי עדתי פשהיית עוד בעיר מולדתה עומד ומשמש לפנינו, אבל שכוחה מלפניה מה שהוראתי אם להתיר או לאסור: ראיתי מע"י אצבעותיה ונזרתיה הלכה זו שהוריתי בה מאז והי' נחוצ' אז לשעה ולא הי' פנאי לעיני' כ"כ ועכשיו הואיל ובא לידינו עינית במקור הדין יותר, הנה מקורו ברוך מן ירושלמי ביצה פ' ה' הלכה ב' ומובא בראש ביצה כ"ג ע"א סי' כ"ב וסוגי' ירושלמי צריף ביאור דתחלה אמר דנר של אבטלה מותר מדכתיב ביום השבת בשבת אי אתה מבעיר אבל ביו"ט אתה מבעיר ועיני' ה"ה מ"פ"א מהלכ' י"ט מדכתב ביום השבת הא בשבת איירי וע"כ דאתי למעט יו"ט ועיני' לח"מ, ועיני' מג"א תקי"ח וא"ס"פ תלה ירושלמי הא דנר של אבטלה בפלוגת' דב"ש וב"ה תמן ב"ש אוסרי' וב"ה מתירים וכו' המפרש פלוגת' דב"ש וב"ה היא במתני' דאין מוציא' וכו' דפליגו במתנה, וצ"ל מאחר דמביא פבר ברייתא דהבערה מותר ביו"ט מדכתיב ביום השבת איך תלה א"ס"פ דבר זה בפלוגתא דב"ש וב"ה אי אמרינן מתנה בהוצאה, הא בהבערה קרא כתיב וע"כ דמודה ב"ש בהבערה ואידל"ל לב"ש הך דיוקא מקרא דביום השבת וכו' אבל ביו"ט אתה מבעיר א"כ לא תלי' בפלוגתא דמתנה בהוצאה אלא בדרשא דיום השבת ועוד מנ"ל לירושלמי באמת דל"ל לב"ש הך דרשא דביום השבת וצ"ל ע: והנלע"ד ליישב דלכאורה צ"ל מנ"ל דביו"ט אפי' של אבטלה שאין בו צורך כלל מותר, דלמא דוקא ביש בו צורך קצת ולשון הבריית' דמביאה ירושלמי פה ביום השבת וכו' אבל ביו"ט אתה מבעיר אי תימא בדברים שיש בהם או"נ הא כתיב אף אשר יאכל לכל נפש פי קיימינן בנר של אבטלה, נראה דאם הי' אפשר לומר דקרא אבל ביו"ט אתה מבעיר בדברים שיש בהם או"נ לא היו ילפינן יותר הגם דקרא סתמא כתיב תפסת מרובה לא תפסת ועיני' לח"מ פ"א מהלכ' יו"ט ולפ"ז קשה לכאורה מנ"ל ש' אבטלה דלמא דוקא בדאיכא צורך קצת, אלא לב"ה לק"מ דהא ס"ל לב"ה מתנה בכל מלאכות, ומפרש אף אשר יאכל לכל נפש מלאכה שהיא מלאכ' או"נ מותר או פל דאיכא צ"ק בכלל מלאכת או"נ עיני' מגיני שלמה ביצה י"ב ע"א, לדידי' ל"צ למעט הבערה ביו"ט בדאיכ' צ"ק וע"כ דאתי להתיר נר של אבטלה, אבל לב"ש דל"ל מתנה בהוצאה וה"ה בכל שארי מלאכות, ובהבערה כתיב קרא ביום השבת למעט יו"ט י"ל דוקא בדאיכ' צ"ק אבל נר של אבטלה מנ"ל דשרי, ונה פוננת ירושלמי דתלי' בפלוגת' דב"ש וב"ה ועיני' פי נכון הוא: אלא דצ"ל ע ממתני' כ"ב ע"ב לא יחם אדם חמין וכו' שכ' רש"י או"נ התיר הכתוב ולא להבעיר אור בשביל רחיצה והוא עכ"פ צורך קצת וחוזינן לב"ש דאפי' בהבערה ואפי' בצורך קצת אוסר, וקשה הא כתיב ביום השבת וביו"ט רשאי להבעיר עכ"פ בצ"ק, אלא דבאמת צ"ע מנ"ל

לרש"י משום מבעיר דלמא משום שמבשל המים, ומצאתי בצל"ח בסוגיא דמתוך בד"ה ואין עירוב הוצאה שהרגיש בזה וכ' דס"ל לרש"י דסתם חמין שמחממין לרחיצה אינו חמין כ"כ שהיד סולדת בהם ולכן כתב משום הבערה, וכן מצאתי בחי' אאמ"ו מאוה"ג זצ"ל לקמן כ"א במקומו, והוא הוסיף דס"ל לרש"י רישא דומי' דסיפא דאיירי מאיסור הבערה, ונ"ל להוסיף תוספת מרובה דקש"י לרש"י פדמספקא לש"ס האי מדורה מאן קתני לה ד"ה וישני לי' לב"ש בין הנאת כל גופו ובין הנאת אבר א' וכ' רש"י דהנאת כל גופו דמי' לאו"נ, הול"ל טפי ד"ה היא ונדוקא בבישול ל"ל לב"ש מתוך וכן בהוצאה דליפא קרא אבל בהבערה אית לי' מתוך מקרא דביום השבת אבל ביו"ט אמה מבעיר ע"י מתוך שיש בו צ"ק, מזה הוכיח רש"י דפשיטא לש"ס דגם בהבערה ל"ל לב"ש מתוך מדפליג וס"ל דלא יחם חמין לרגליו דליפא משום בישול רק משום הבערה כנ"ל ועיני': הנה לפירש"י דלא יחם חמין משום הבערה מוכח דל"ל לב"ש מתוך בהבערה, וגם לולי פירש"י מוכח עכ"פ מברייתא דל"ל לב"ש מתוך בהבערה, וקשה מה יענה לדרשא דביום השבת, וצ"ל דלית לי' דיוקא דיום השבת א"א מבעיר וב"ה אית לי' וזה דוחק במאי פליגו ועוד איה תלה הירושלמי הך דנר של בטלה בפלוגתא דב"ש וב"ה במתוך הא ב"ש ל"ל כלל הך דרשא דביום השבת למעט יו"ט: ומצאתי מקום יישוב לזה עפמ"ש הצל"ח י"ב ע"ב הא דמיייתי ר"י דב"ש ל"ל מתוך בהבערה ממתני' דל"ל מתוך בהוצאה ולא מיייתי טפי מהבערה עצמה דפליגי בלא יחם, וכ' דס"ל דב"ש ס"ל דרחיצת אבר אין שנה לכל נפש, ודבריו בנויים לפי שפירש"י במתני' כ"א משום איסור הבערה, ועדיין קשה למה לא מביא ר"י מהבערה גופי' דקתני בברייתא דב"ש אוסר לעשות מדורה, וצ"ל ג"כ די"ל טעמא דב"ש דמדורה להחם בו גופו אין שנה לכל נפש רק למצונו דבונדאי היכא דאיפא חולי מחמת קור מותר לכ"ע, ופליגו בפשאפשר בלא"ה רק לתענוג והנאה כצ"ל, והא"ש די"ל דב"ש אית לי' מתוך בהבערה דאיפא צ"ק דשנה לכל נפש ועיני': אלא דקשה לי מהא דאמר ר"י י"ב ע"ב הבערה ובישול אינה משנה ואת"ל משנה ב"ש היא, ולמ"ש גם לב"ש בהבערה אית לי' מתוך ואי לא דאמר ר"י בישול ג"כ אינה משנה הנה מקום לומר דלית בזה צ"ק פקושי' תוס' שם דהא איסורא הוא, ולזה שפיר אמר הבערה אינה משנה דלב"ה בהבערה אפי' בלא צ"ק מותר מקרא דביום השבת כמ"ש ואם משנה ע"כ אתי' כב"ש ובהבערה ג"כ דוקא בדאיפא אלא מדאמר בישול אינה משנה עכצ"ל כמ"ש תוס' פנין דדעתו לאכול הוא צ"ק, א"כ קשה הבערה גם לב"ש לא א"ש דמודה בהבערה דאיפא צ"ק וצ"ע לכאורה: וי"ל משם ראיה לדברינו, דצ"ע על ר"י דאמר הבערה ובישול אינה משנה ואת"ל משנה וכ' רש"י אם יעידו תנאי דמשנה ב"ש היא, וצ"ל גם אם לא יעידו דמשנה מה לו לשבש הברייתא טוב יותר למוקמי כב"ש דלא פהלקת' מלשבש ולמחוק וזה דקדוק עצום, וי"ל ע"פ הג"ל דס"ל לר"י דגם ב"ש מודה בהבערה דאמר' מתוך בצ"ק ולכן גם כב"ש לא א"ש הבערה וע"כ צריף לשבש הברייתא משום הבערה, וכיון דע"כ משונבשמת היא בקל לומר גם בישול אינה משנה למוקמי ברייתא כב"ה, ואומר ואת"ל משנה אם יעידו תנאי דנשנית כף אין לנו מנוס רק לומר ב"ש היא וצריף לומר כמו דל"ל מתוך בהוצאה כף ל"ל בהבערה וע"כ דלא דריש כלל דיוקא דביו' השבת אבל ביו"ט רשאי להבעיר, וכ"ז צ"ל את"ל משנה בונדאי, אבל כל שלא יעידו דכף נשנית הי' טוב לר"י לשבש הברייתא דס"ל לעצמו דבהבערה מדאיפא קרא

אחרינא להתיר מיום השבת, גם לב"ש בצ"ק אית לי מתוך ועיני היטב: והרונחנו
בדברינו ליישב דקדוק של הצל"ח דבברייתא קתני בישול והבערה ור"י מהפך ונקיט
תחילה הבערה ואח"כ בישול גם פתח בתרתי וסיים בחדא לב"ש וב"ה מתוך בהבערה
עיי' בו, ולמ"ש א"ש דמקדים הבערה והדר בישול דאינה משנה דלולי דקשני' לי הבערה
אפי' לב"ש לא ס"ד לומר אינה משנה דטפי עדיף לומר דב"ש היא אלא משום דקשני' לי
הבערה גם לב"ש כמ"ש וע"כ צ"ל הבערה אינה משנה שוב אמרינן גם בישול אינה
משנה וכב"ה, ואמר את"ל משנה עכצ"ל דב"ש ל"ל מתוך גם בהבערה, ולב"ה בהבערה
ג"כ מתוך ולכן סיים הפל לענין הבערה דזה העיקר שצריך לחדש ואת"ל משנה, וא"ש
הפל עיי': ומצאנו בזה מקום יישוב לקושני' תוס' פסחים ה' ע"ב דמקשה מנ"ל לרבא
דל"ל לר"ע מתוך הא בעי צ"ק ולמ"ש א"ש אי אית לי מתוך מוכח מיום השבת דביום
טוב אפילו בלא צ"ק מותר, וע"כ דל"ל מתוך ולא מוכח מביום השבת דביו"ט מותר פל
דליכא צ"ק ויש להאריך עוד בפונג'י שם והבן: והנה דברינו אלו יוצדקו לשיטת ראשונים
ולפי הפשוט דמלאכת הבערה היא כמו פל מלאכות דס"ל לב"ה מקרא דאף אשר יאכל
לכל נפש דכל שיש צ"ק מותר, ממילא קרא דביום השבת אבל ביו"ט אתה מבעיר ע"כ
אתי להתיר אפי' בלא צ"ק כמ"ש, אבל לשיטת הרמב"ם ע"פ שפירשו הה"מ דס"ל
דהבערה יצא מן הפלל דשאר מלאכות דאינה במאכל עצמו, לולי דאיכא קרא יתירא
בהבערה דיום השבת, ולזה קשה מניין לנו בנר של אבטלה דלמא דוקא בדאיכא צ"ק
כמו פל מלאכות דבעי צ"ק, וע"כ לנו לומר דשיטת רמב"ם פשיטת רש"י דלא בעי צ"ק
מדאורייתא וכן ס"ל להה"מ בשיטת הרמב"ם, ולמ"ש מוכרחים אנו לומר פן לפי שיטתו
ומוכח פן מירושלמי דיליף נר של אבטלה מקרא דביום השבת ועיני: ומה שיקשו על
הה"מ דהא הרמב"ם כ' באופה מי"ט לחול או לנכרי אינו לוקה משום הואיל, ואל"ה הי'
לוקה הא איכא מתוך לפמ"ש הר"ן ביישוב קוש' תוס' על רש"י דגרע עושה מלאכה
לחול או לנכרי והקדש מאם עושה שלא לצורך פלל, וכ"כ במגניני שלמה ביתר ביאור
עיי"ש, א"ש הרמב"ם ג"כ, ולחנם נתלבטו פולם בקושני' זו, עיי"ש לח"מ ופ"ח ויתר
אחרונים, ובזה א"ש לן מה דנתקשה בו בפניה לעיתים על הלכ' יו"ט לשיטת רש"י
נרמב"ם דבלאו צ"ק אמרינן מתוך א"כ מה בין ר' יוסף דאמר דהוצאה מותר ביו"ט בלא
מתוך לבין רבה דס"ל משום מתוך לשניהם מותר בלא צ"ק ונדחק למצוא אופן רחוק
עיי"ש, ולמ"ש החילוק רב לרבה בעושה לצורך חול ונכרי לוקה, משא"כ לרב יוסף
ופשוט: אלא בכ"ז סוג' דירושלמי דתלה נר לבטלה בפלוגתא דב"ש ובית הלל דפליגו
במתוך לא א"ש לשיטת הרמב"ם דלב"ש נמי בהבערה דאיכ' קרא דביום השבת נר
בטלה מותר, ואי דלא דרש דיוקא דביום השבת א"כ לא תלי' בפלוגתא דמתוך, וגם מנ"ל
לירושלמי דפליג ב"ש בהבערה ולא יליף מקרא, ולשיטת רא"ש ורוב ראשונים דס"ל
לב"ה דבעי צ"ק יושבנו שפיר לב"ה מוכח אפי' בלא צ"ק, ולב"ש דוקא בצ"ק משא"כ
נר אבטלה, אבל לרמב"ם דס"ל לב"ה אפי' בלא צ"ק מותר ולב"ש בכ"מ אפי' בצ"ק
אסור ולא מחלק בין צ"ק ללא צורך פלל א"כ קש' לב"ש, ונ"ל דבאמת גם לב"ה יש
להקשות קצת אם גם דס"ל מתוך בלא צורך קצת דמשמע ליה קרא דאף אשר יאכל
לכל נפש היינו פל מלאכה שהיא של או"נ מותרת אפי' ללא צורך פינון שהותרה לצורך
הותרה שלא לצורך פלל ועיני' מגיני שלמה ביצה י"ב שמסביר בטוב טעם ונדעת, מ"מ

היא ודאי מסתבר לב"ה יותר היתרא באיפא צ"ק, וא"כ בהבערה דיצא מפלל שאר
מלאכו דלית' באוכל נפש עצמו כמ"ש הה"מ ולכן בעינו קרא דביום השבת, עדיין מנ"ל
כ"כ אפי' בליפא צ"ק דלמא דוקא בדאיפא צ"ק ותפסת מרובה וכו', וצ"ל בןודאי לולי
קרא ה"א דל"א מתוך בהבערה דלא דמי' כ"כ לשאר מלאכות אבל השתא דאיפא קרא
דגם בהבערה מותר משום מתוך שוב לא מחלקים בין הבערה לשאר מלאכות דאפי'
בלא צ"ק מותרו, ויש להוסיף לב"ה דבכל מלאכות אמרינן מתוך בלא צ"ק, בהבערה
דגריע ה"א דוקא בצ"ק ובלא צ"ק לא והבערה ממוצע דלא דמי' למלאכות דאינן באו"נ
וגם לא דמי' למלאכות דהן באו"נ עצמו כמו אפי' ובישול וה"א נחית חד דרגא והשתא
דאיפ' קרא ע"כ אפי' בליפא צ"ק, והא"ש לב"ש דל"ל מתוך כלל נאפי' בצ"ק לא יליף
מקרא דביום השבת רק בצ"ק וא"ש: והא"ש ג"כ מה דקשה מהא דאמר ר"י י"ב ע"ב
ב"ה דאית לי' מתוך בהוצאה כן בהבערה, ולפי הירושלמי ושיטת הרמב"ם לא תלי' זה
בזה דהא הבערה מקרא ילפינן ומשום דס"ל בהוצאה מתוך עדיין לא ידענו אם ס"ל
בהבערה מתוך, ואם דדרש זה דביום השבת פשוט מ"מ לא תלי' בהוצאה אפשר בהבערה
אית ליה ובהוצאה ל"ל וה"ה איפא, ולמ"ש א"ש דהכי קאמר ב"ה דאית לי' מתוך
בהוצאה וכן בכל שאר מלאכות ממילא גם בהבערה ס"ל מתוך אפי' בלא צ"ק מקרא
דביום השבת, אבל לב"ש דל"ל מתוך בכ"מ לא יליף מביום השבת רק באיפא צורף
קצת, ובמבשל גיד הנשה ליפא צורף קצת ולכן כב"ה לא אתי' אבל לב"ש א"ש והבן:
וכן א"ש סוג' דפסחים ה' ע"ב דאמר רבא ש"מ ר"ע ל"ל מתוך והקשה תוס' והא ליפא
צ"ק ועי' מג"א סי' תקי"ח, דלדרש מביום השבת לא תלי' כלל אי אית ליה מתוך עיי"ש
ובמהר"ל, ולפמ"ש א"ש אי ס"ל לר"ע מתוך ממילא בהבערה גם בלא צ"ק איפא מתוך
וע"כ דלית ליה מתוך בכ"מ ובהבערה דוקא דאיפא צ"ק ובחמין ליפא צ"ק וא"ש: ואחרי
שזכינו לבאר סוג' ירושלמי בין לשיטת רא"ש ודעימ' ובין לשיטת הרמב"ם נבוא לבאר
סיומא דירושלמי דר"נ וכו' בעי קומי דר"י נאמר לא תשרי ולא תאסור, נאנחנו לא נדע
טעמא דר"י דאמר לא תשרי, ונ"ל לשיטת רא"ש ורוב ראשונים דבעי צ"ק מדאורי' ו'
ובהבערה ילפינן מקרא דאפי' בלא צ"ק מותר לא ברירא לר"י אולי מדרבנן אסור בלא
צ"ק משום גזירה דכל מלאכה דבעי צ"ק מדאורי', לכן אמר מספק לא תאסור ולא תשרי
או דאמר לא תשרי ברבים משום גזירה דשאר מלאכות כמו דאמרינן בעלמא הלכה ואין
מורין בן: ולשיטת הרמב"ם דבכל מלאכות מותר בלא צ"ק לפי שיטת הה"מ בשיטת
הרמב"ם נ"ל פשוט דונדאי מדרבנן אסור בלא צ"ק וכן שיטת רש"י שהעתיק הה"מ
לשוננו כד מעמיס שיטתו של רש"י בשיטת הרמב"ם וכן דיין הה"מ בלשוננו דאין לוקין
לב"ה וכ"כ אח"כ בשם סוברים דבלא צ"ק אסור מדאורי' לב"ה, וכן מוכח בדכתא
טובא דבלא צ"ק אסור מדרבנן עכ"פ והרמב"ם פ"א לא מייירי רק מאסור דאורי' ו'
כדמוכח מתוך דבריו, ולפ"ז צ"ע למה אמר ר"י לא תאסור ולא תשרי אי מדאורי' ו'
ליפא ספק דילפינן מקרא דביום השבת אפי' בליפא צ"ק דהא קיי"ל כב"ה, ואי מדרבנן
בןודאי אסור מ"ש מפל מלאכו דשרו מדאורי' ובלא צ"ק נאסורי' מדרבנן וצ"ע: והנה
הראב"ד השיג על הרמב"ם ומביא בירושלמי איתא לא תאסור ולא תשרי וחה"מ הליץ
בעד הרמב"ם דנקט פסוג' דידן דאמר ר"י י"ב ע"ב מתוך בהבערה, ודבריו תמוהים
בש"ס דידן על מלקות קאי דלב"ה ליפא מלקות בהבערה ובברייתא קתני דחייב, אבל

ר"י דאמר לא תשרי מדרבנן, וכבר הרגיש בזה המפרש בירושלמי ולדידי קשה גם על הרמב"ד שהשיג על הרמב"ם דמדאורייתא קאמר דהבערה שלא לצורך מותר וצ"ע: ונלפע"ד דרמב"ד ס"ל הא דאמר ר"י לא תאסור ולא תשרי דמספקא ליה אי מותר מדאורייתא, דמדרבנן בנודאי אסור מ"ש מפל מלאכות דבעי צ"ק, וספיקת ר"י י"ל דאפשר מקרא לא ילפינן רק באיפא צ"ק פינו דבלא קרא ס"ד דלא אמרינן מתוך פלל הבערה וכבר כתבנו מזה לעיל וכתבנו פינו פל מלאכות מותר בלא צ"ק שוב לא מחלקינן בהבערה, ולר"י לא ברירא ליה הא מילתא להתיר בלא צ"ק לכן אמר לא תאסור מדאורייתא ולא תשרי, וא"ש השגת הרמב"ד ותירוצו של הה"מ דבסוגי' דידן אמר ר"י מתוך הבערה לב"ה והיינו אפי' בלא צ"ק דבמבשל גיד ס"ל ליפא צ"ק פקוש' תוספו' ומ"מ אמר ר"י דליפא אסור דאורייתא פנ"ל ועי': אלא דבכ"ז לא יצאנו מידי דוחק לפרש לא תאסור ולא תשרי מדאורייתא אבל מדרבנן אסור וגם קשה תחילת סוגי' ירושלמי מאי להדליק גר של אבטלה חזקי' אמר אסור ומקשה עליו מקרא, והא מדרבנן בנודאי אסור ואם נימא דינע דחזקי' ס"ל מדאורייתא אסור ולכן מקשה עליו מקרא מ"מ הא מבעי' מאי להדליק משמע אפי' מדרבנן: ולכן פשאני לעצמי מה אני אומר דהא דאמר ר"י לא תאסור ולא תשרי, עפ"מ ש הט"ז דכל שמפורש בתורה להתיר לא אסרו חכמים דנראה שהתנגדות לתורה, נאפי' מה דאתי' מדרשא ס"ל דבכלל זה הוא עיי' ט"ז או"ח סי' תקפ"ו דאפי' דרש דני"ו תירה וביום השמיני מיקרי מפורש, ולזה י"ל בכל מלאכות דלא כתיבו באורייתא מפורש דשרו משום מתוך רק ב"ה מפרש הקרא פן אף אשר יאכל לכל נפש פל מלאכה דשייכו לאוכל נפש מותר אפי' שלא לצורך אוכל נפש וב"ש מפרש הקרא כפשוטו כשעושה מלאכה לאוכל נפש, גם לב"ה לא מפורש בקרא פן ויש פח בינד חכמים לאסור, אבל הבערה דכתיבא קרא ביום השבת דמותר לגמרי כמ"ש הה"מ, בזה ס"ל לירושלמי דמותר לגמרי ואמר גר של אבטל' מאי חזקי' אוסר, וע"ז מביא הירושלמי דרשא דקרא ביום השבת דמפורש להתיר אין פח לחכמים לאסור ור"י מספקא ליה אם אסרו רבנן בזה, ואפשר דמספקא ליה אם מפורש מקרי פינו די"ל דק"א דוקא בדאיפא צ"ק, אלא לב"ה פינו דאמרינן מתוך בכ"מ ע"כ קרא היכא דליפא צ"ק כמ"ש, וכיון דמתוך בכל מלאכות לא מפורש בקרא שוב גם בהבערה דמותר אפי' בלא צ"ק לא מפורש בקרא כמובן, ולכן אמר לא תאסור ולא תשרי דמספקא ליה מילתא, וא"ש בין לשיטת הר"א ש בין לשיטת הרמב"ם כמובן, וסרה תלונת הרמב"ם לא כ' רק דמדאורייתא לית ביה איסור, אבל מדרבנן אסור בכל מלאכות דאסורים בלא צ"ק מדרבנן וכיון דר"י אמר לא תשרי לכן לא כ' הרמב"ם בו היתר רק מדאורייתא ועי': והנה הרא"ש מעתיק הא דאמר ר"י לא תאסור ולא תשרי, וכ' ונרות שמדליקין בב"ה הכנס לא מיקרי גר אבטלה דלשם מצנה ושמחת יו"ט מדליקין אותם ושרו ע"י מתוך כמו הוצאת קטן לולב וס"ת וביש"ש סי' ל"ה ומובא במג"א סי' תקי"ד ס"ק י"ב דל"מ גר לבטלה רק כשמדליק להראות עשרו והעולם אין גזערים גם בזה ויש להם על מה שייסמוכו דרמב"ם מתיר עיי"ש, ולמ"ש גם הרמב"ם מודה דאסור מדרבנן מיהת: ובב"י מביא מתשובת רשב"א דמפקפק בהיתר גר של ב"ה הפנס דלא התירה תורה אלא או"נ א"נ דבר השנוה לכל נפש אבל פאן שאינו אלא לכבוד בעלמא לא ואע"פי שיש שם

משום כבוד בית אלקינו שְהָרִי אָסוּר לְשַׁחֲט נְדָרִים וּנְדָבוֹת בְּיו"ט, מ"מ נִהְגוּ הַיָּתֵר לְהַדְלִיק נְרוֹת שֶׁל בְּ"הַכֵּנס בְּיו"ט עכ"ל.

וְהִנֵּה לְכַאוֹרֵה הַנֶּכּוֹן כַּמ"ש הַרְשָׁב"א דְּמִשּׁוּם מְצָנָה אָסוּר דְּוָמְל' דְּנוֹנ"ד, וְקִשָּׁה עַל הָרָא"ש דְּכַתֵּב מִשּׁוּם מְצָנָה מְוֹתֵר וּמ"ש עוֹד מִשּׁוּם שְׁמַחַת יו"ט, מִשְׁמַע דְּתַרִי טַעְמָא נִיְהוּ דְּאִי ס"ל דְּמִשּׁוּם מְצָנָה לִיכָא מִתּוֹף רַק מִשּׁוּם שְׁמַחָה ל"ל לֹאמַר כָּלֵל מִשּׁוּם מְצָנָה, וְאֶפְשָׁר לְדַחֲוֹק דְּבַצְרִיּוֹף ב' טַעְמִים יַחַד ס"ל לְרָא"ש דְּמְוֹתֵר, אֲלֵא הַטּוֹר בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרָא"ש כְּתִב דְּמְוֹתֵר לְהַדְלִיק אִפִּי בְעִי"ט שְׁנֵי וְאִין בְּזָה מִשּׁוּם אִין יו"ט מְכִין לְחֹוּל דְּמִיָּד בְּהַדְלָקְתוֹ עוֹשֶׂה מְצָנָה לְשַׁעֲתָה דְּאֶפִּילוּ בְּיוֹם יֵשׁ מְצָנָה בְּהַדְלָקַת נֵר בְּב"הַכֵּנס, וְכֹן הָעֲתִיק הַמְחַבֵּר טַעַם זֶה לְחֹוּד מִשּׁוּם דְּאִיכָא מְצָנָה וְלֹא מִשּׁוּם דְּאִיכָא שְׁמַחָה, וּמִשּׁוּ"ה נ"ל כ' הַמְג"א ס"ק י"ד מִשְׁמַע אִפִּי אִין שְׁם אָדָם בְּב"הַכֵּנס מַה"ט, הִינֵנוּ פִּינּוֹן דְּלֹא נִקְטוּ כִּי אִם טַעַם מִשּׁוּם מְצָנָה וְלֹא מִשּׁוּם שְׁמַחָה דְּבִנְוֹדָאִי כָּל דְּלִיכָא אָדָם בְּב"הַכֵּנס לִיכָא שְׁמַחָה בְּהַדְלָקָה וּמְדַנְקֵטוּ טַעַם מִשּׁוּם מְצָנָה לְחֹוּד ש"מ דְּסָגִי בְּהַכִּי וְהַ"נ אִפִּי אִין שְׁם אָדָם דְּכַתִּיב כְּפָדוּ ה' בְּאוֹרִים כְּנ"ל אֲלֵא דְּפִקְפוּקוֹ שֶׁל הַרְשָׁב"א נֶכּוֹן לְכַאוֹרֵה הָא נְדוֹנ"ד ג"כ מְצָנָה אִיכָא וְאָסוּר, וְכִנּוּנְתוֹ הֵגַם דְּמַמְעֵטִי לְכֶם וְלֹא לְגְבוּהַ הִינֵנוּ דְּצוֹרֵף גְבוּהַ לְאוּ בְּכָלֵל או"נ הוּא וְלֹא שְׁרִי רַק לְהַדְיֹוֹט מ"מ יְהִי שְׁרִי מִשּׁוּם דְּהַדְיֹוֹט עוֹשֶׂה מְצָנָה, וְכָל דְּאִיכָא מִשּׁוּם מְצָנָה הֵנִי צ"ק כְּמוֹ הוֹצֵאת לְוֵלֵב וּס"ת וְכַדוּמָה, וְעַכְצ"ל דְּוֹקָא כְּשֵׁיִשׁ בּוֹ צוֹרֵף הַיּוֹם הִינֵנוּ דְּתַלְנִי הַמְצָנָה בְּיוֹמָא כְּמוֹ לְוֵלֵב וּס"ת מִשָּׂא"כ נְדוֹנ"ד דְּלֹא יוֹמָא קְגָרִים, וְהַ"נ לְהַדְלִיק נֵר בְּב"הַכֵּנס דְּלֹא יוֹמָא קְגָרִים דְּמְצָנָה זֹו בְּכ"י וּבְכָל שְׁעָה אִיכָא וְעֵינִי מַג"א ס' תַּמ"ו, וְרַשְׁבָּ"א בְּעַצְמוֹ מְסַפֵּקָא לִי הָא מִלְתָּא וּמְסִיִּים שְׁהַעוֹלָם נוֹהֲגִים לְהַדְלִיק וּנ"ל טַעְמָם דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין נְדוֹנ"ד וְכִיּוֹצֵא בּוֹ שְׁאֶפְשָׁר לְעַשׂוֹת הַמְצָנָה אַח"כ אוּ לְפָנָיו וְלֹא תַלְנִי בְּיוֹמָא כָּלֵל, מִשָּׂא"כ הַדְלָקַת הַנֵּר בְּב"הַכֵּנס דְּבְכָל יוֹם מְצָנָה לְהַדְלִיק וּבְכָל יוֹם מְצָנָה הֵגַם דְּלֹא בָּא מִחַמַּת יו"ט עַצְמוֹ אֲלֵא מְצוֹת כ"י הִיא מ"מ לֹא דְמִי לְנְדוֹנ"ד כְּמוֹכֵן וְכֹן בְּחַמַּץ שְׁכ' הַמְג"א ס' תַּמ"ו שְׁפִינּוֹן דְּמְצָנָה לְבַעַר בְּע"פ לֹא צ"ק הוּא בְּיו"ט עֵינִי שְׁדְּבִיעוֹר חַמַּץ הוּא מְקַיִים בְּע"פ שׁוֹב לִיכָא מְצָנָה בְּפִסְחָא וְלֹא מְצוֹת הַיּוֹם הִיא, וְא"ש שֵׁיטַת הָרָא"ש וְטוֹש"ע כְּנ"ל, וְעֵינִי תוֹס' בִּיעָה י"ב דְּמְוֹתֵר לְהוֹצִיא קֶטֶן לְמוֹלוֹ מִשּׁוּם מְצָנָה גַם דְּלֹא יו"ט קְגָרִים אֲלֵא דְּבִזְמַנּוֹ הוּא: וְאַחֲרֵי דְּבָרִים הַדְּבָרִים אֵלוּ נְבוֹא לְדוֹן בְּנְדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ לְהַדְלִיק נֵר יא"צ בְּיו"ט לְפִי שְׁנוֹהֲגִים שְׁלֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וּמְנִיחִים אוֹתוֹ מִן הַצַּד דְּלֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוֹ כְּמוֹ נֵר שֶׁל מְצָנָה, לְכַאוֹרֵה אִפִּי בְּלִיל יו"ט אָסוּר לְהַדְלִיק דְּנֵר זֶה לֹא לְכַבּוֹד יו"ט הוּא וְלֹא לְצוֹרֵף יו"ט וְהוּא מְמַשׁ נֵר אֲבִטְלָה דְּנִקְטִינָן לְאַסְוֵר מִשּׁוּם דְּאָמַר ר"י לֹא תִשְׁרִי, וְאֶפְשָׁר בְּמַעֲמִידוֹ בְּחֻדָּר שְׁאוּכְלִים בּוֹ הֵגַם שְׂאִין נוֹהֲגִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנֵר זֶה, מ"מ מוֹסִיף עוֹד אוֹר בְּחֻדָּר וְנִהְנֶה מִמִּילָא, וְעֵינִי יִש"ש דְּמִיִּתִי מַג"א ס' תַּקִּי"ד ס"ק י"ב, וְכִשְׁשָׁכַח לְהַדְלִיק בְּלִילָה, אוּ שְׁכָּבָה וְלַחְזוֹר וּלְהַדְלִיקוֹ בְּיוֹם, נִרְאֶה לְפַעַנ"ד לְהַתִּיר ג"כ דְּנֵר יא"צ נ"ל מְחַשֵּׁב מְצָנָה מֵאֲחַר שְׁכָּבָר נוֹהֲגִים בּוֹ וְהוּא לְכַבּוֹד אָבוֹת ע"פ קְרָא נֵר אֲלֵקִי נִשְׁמַת אָדָם, וְעֵינִי ד"מ או"ח ס' תַּר"י בְּשֵׁם הַפֶּל בּוֹ, שְׁהַמְנַהֵג שְׁפָל א' מְדִלִיק בִּי"ה כְּכַפֵּר עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ וְכ"כ בַּהַ"ה רַמ"א עֵינִי ש"ש, וְנִרְאֶה שְׁמַנְהֵג זֶה לְהַדְלִיק יא"צ נְתִיבִסָּד לְתוֹעֵלַת נִשְׁמַת הָאָבוֹת וְיֵשׁ בְּזָה מְצוֹת כְּפִיּוֹד אָב וְאִם, וְאַמַּת בְּתִשְׁבַּת מְהַרְשָׁ"ל סְס' מ"ו דְּמִיִּתִי מַג"א ס' ר"ס ס"ק י' מִשְׁמַע דְּלִיכָא מְצָנָה רַק מִשּׁוּם דְּכָבֵר נִהְגוּ הוּא כְּצוֹרֵף גְּדוּל, וְלִכּוֹן מִתִּיר בְּב"הַכֵּנס עֵינִי נְכָרִי, מְזָה נִרְאֶה קִצַּת הַמְצָנָה לִית בִּי, וְאִינוּ מוֹכְרָח, וְלִפ"ז יֵשׁ

להתיר כמו גרות דב"הכנס דכתבנו פיון דמצנות גר ב"הכנס מצנה דיומא הוא לא דמי לנדרים ונדבות, ה"ה גר יא"צ אם נחשבהו למצנה מצנה דיומא הוא דזמנה ביום שמתו בו אבותיו דוקא ושרי, ועוד נראה מדחשיב לי' תשובת מהרש"ל לצורך גדול פיון דהרגילו בו כ"כ וקפדו טובא דמתיר המהרש"ל להדליק בב"הש עי"ג, ועכשיו מקפידים בגר זה מאוד ממש יותר משארי מצות, אם לא יוכל להדליק גר זה ביו"ט פששכח להדליק מבעיו"ט או שפכה או ביו"ט אחר שבת או ביו"ט שני יהי מצטער טובא על דבר זה, יש להתיר משום שמחת יו"ט, ויש בזה תרתי משום מצנה וגם שמחת יו"ט מתרי טעמא שכ' הרא"ש, כנלפענ"ד והא ר"י עצמו אמר לא תאסור דלא ברירא ליה לאיסורא לכן יש לסמוך על כל הנ"ל להתירא ומ"מ למעשה נ"ל יותר להדליקו בב"הכנס ואפ"ל אין שם אדם דמצנה בנודאי איפא ככל גר של ב"הכנס וכן הוריתי אז לפי שעה, הנלפענ"ד פתבתי בעזרת החונן דעת, הכ"ד אוה"נ דש"ת חותם באהבה.

פ"ב ג' ט"ו מ"א תרכ"ב לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה סו בענין שתי טוטין (טאבאק) ביום טוב המג"א סי' תקי"ד כ' שדעתו לאסור כמו מוגמר שאינו שנה לכל נפש, ובתשוב' דרכי נועם סי' ט' האריף מאוד והעלה להתיר ועיקר טעמו דאינו דומה למוגמר דשתי' טוטין שנה לרוב בני אדם ובתר רוב אזלינו, ובק"נ ספ"ב דביצה מביא תשובה הנ"ל וחולק עליו שאין בכל דבריו ממש, ודוחהו בדברים בעלמא במח"כ, וראיתי בברכי יוסף סי' תקי"א אות ב' מביא הק"נ וכו' עליו והרואה נראה שאין דבריו מוכרחים כי הטאבאק הוא שנה לכל נפש משא"כ מוגמר, ומ"ש דהוא שנה לכל נפש עינינו רואות כמה בני אדם שאינם שותים טאבאק, וצ"ל פנונתו שאינו דומה למוגמר שאינו שנה לרוב, ועיי' ברכי יוסף סי' תקס"ז ועיי' פ"י שבת ל"ט ע"ב שהעלה מתוס' שם מדכ' דרחיצת כל הגוף אינו שנה לכל נפש הגם שהיו רגילים הרבה ברחיצה עד שאמרו שם ראו שאין הדבר עומד וכו' רש"י שאין הצ'בור יכולים לקבל מ"מ לא מקרי שנה לכל נפש, כ"ש עישון הטאבאק אדרבה כמה בני אדם מתרחקים ממנו דאינו שנה לכל נפש עיי"ש, והא ראי' זו בהעלם מתשובת דרכי נועם וק"נ וברכי יוסף דדוקא שנה לכל נפש בעיניו ולא אזלינו בזה בתר רובא, מלבד זה תמה אני למה לא יכנסו למנין זה הנשים דאינם שותים טאבאק, ואם שנמנעים מחמת שאינם יכולים לסבול מחמת חולשא סוף כל סוף לא שנה לכל נפש, ובנודאי אין לדמות זה להא דאית' בשבת דנשים עם בפ"ע ומה דהוא תכשיט לאיש וכו': אמנם הפ"י בתר דהחזיק בעד המג"א דדומה למוגמר דלא שנוה לכל נפש חתר פתא דהתיר' עפמ"ש תוס' לחלק בין זיע' לרחיצה דרחיצה משום תענוג הוא שאינו שנה לכל משא"כ זיע' שהוא לרפואה שנה לכל ועישון הטאבאק ג"כ לבריאת הגוף לעפל המזון ולתאונות המאכל וכיוצא בו א"כ אף שיש חושבין אותו לתענוג אטו משום שהוא נמי לתענוג מגרע גרע, ומשום שיש שאין רגילים בהם לא גרע מזיע' דנודאי כמה בני אדם דאין רגילים בכך אפ"ה שרי מדאוריית' לולי גזירת מרחץ אלו דבריו ז"ל, ומצאתי ראיתי במקדכי פ"ב דביצה שכ' מפורש יותר ממ"ש תוס' לחלק בין רחיצה לזיעה וז"ל דוקא להחם לצורך רחיצה דאינו שנה לכ"נ אבל זיעה דהוא לצורך בריאותו הוי שפיר שנה לכ"נ: והנה אם כי הדבר אמר בתוס' ובמרח"כ, מ"מ טעמא בעי למה כל מה שהוא לרפואה ולבריאות מקרי שנה לכל נפש יותר ממה שהוא להנאת הגוף דבעי שיהי' כל נפש נהנה ממנו, ונ"ל

להסביר דלא אַזלינן אם דָּבָר זֶה בְּעֶצְמוֹ נִצְרָף וְשָׁנָה לְכָל אֶלְא עַל תְּכֵלִית הָעֲנִיָּן, לְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְרְפוּאָה וְלִבְרִיאוֹת, תְּכֵלִית הַדָּבָר שָׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ, פִּי כ"א מְבַקֵּשׁ רְפוּאָה לְעֶצְמוֹ וְנִהְיָה בְּרְפוּאָה אֶלְא שְׂיֵשׁ סָמִים שׁוֹנִים הַמְרַפְּאִים וּמְבַרֵּין הַגּוּף, לְכֵן זִיעָה וְכִיּוּצָא בּוֹ שֶׁהוּא לִבְרִיאַת הַגּוּף שֶׁכ"א חֶפֶץ בּוֹ וְנִהְיָה שָׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ הוּא מִשָּׂא"כ רְחִיצָה שֶׁהוּא לְתַעֲנוּג וְיֵשׁ שְׂאִינוֹ נִהְיָה מְרְחִיצָה כָּלֵל דּוֹמָה לְמִוּגְמָר וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בּוֹ כַּנ"ל מִקְלָתָא בְּטַעֲמָא לְשִׁבְחָה: וְיֵשׁ לִי רְאִי לְסִבְרָא זֹאת מִמְתַּנִּי דְּבִיצָה י"ב דב"ה מִתִּיר לְהוּצִיא לְוֵלֵב וְשׁוֹפֵר מִשׁוּם מִתּוֹךְ דְּמִצְוֹת הַיּוֹם הִיא וְיֵשׁ בָּהּ צְנֻרָף קִצָּת וְעֵינֵי תוֹס' פְּתוּבוֹת ז' ע"א, וצ"ע הֲלֵא נְשִׁים פְּטוּרוֹת מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהוּא ג' וְתַק"ש וְלְוֵלֵב אֵינוֹ שׁוֹנֵן לְכָל נֶפֶשׁ, מִשׁוּם דְּקִי"ל דְּנָשִׁים סוֹמְכִים רְשׁוּת וְנִהְיָגִי נָשִׁי לְשִׁמּוּעַ שׁוֹפֵר וְלִטְוֵל לְוֵלֵב הֲלֵא מִשׁו"ה לָאו צ"ק הוּא לְדָדְהוּ דְּהָא אֲסוּרִי לְהוּצִיא וְאַפְּלִי בְּסִפְקָא אֲשֶׁה ס"ל לְתוֹס' חֻלְיִין פ' כִּסּוּי הַדָּם דְּלָאו צ"ק הוּא, וְעוֹד הָא אִיפָּא עֲבָדִים דְּפְטוּרִים כְּאֲשֶׁה, וְע"כ צְרִיכִים אָנוּ לִזְמַר דְּאִין אָנוּ דְּנִין עַל הָעֲנִיָּן בְּפְרָטוֹת אֶלְא עַל כָּלֵל הָעֲנִיָּן פִּי מִי שֶׁמְחַוְּיָב בְּמִצְוָה יֵשׁ לוֹ הִנָּהוּ פְּשׁוּעוּשָׁה הַמְחַוְּיָב עָלָיו וְיִצָּא יְדֵי חוֹבְתוֹ דְּמִנְחַת אֶקְרָקְתָא דִּילְנָה וְאֲשֶׁה ג"כ בְּמִצְוָה שֶׁהוּא מְחַוְּיָבָת נִהְיָת פְּשִׁיּוּצָא יְדֵי חוֹבְתָהּ וְהִנָּהוּ שָׁנָה לְכ"נ רַק מִצְוָה זֹאת אִין מְחַוְּיָבָת בָּהּ וְאֵלוּ הֵיטָה חֵיבָת הֵיטָה נִהְיָת גַּם הִיא לְכֵן הִנָּהוּ מִצְוָה אֲפִילוּ שֶׁהוּא ג' הִיא שָׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ כַּנ"ל, וּמ"ש הַכ"מ הַלכ' חֶמֶץ דְּמִצְוָה לֹא צ"ק הִיא דְּמִצְוֹת לָאו לִיהְנוּת נִתְּנָהוּ תְּמוּהָ מִמְתַּנִּי דְּבִיצָה וְנִצְטַעְרְתִּי עָלָיו מֵאִז שׁוּב מִצְּאִתִּי שֶׁכָּבֵר עֲמַד בְּזָה הַפְּלֵא"ה פְּתוּבוֹת ז' ע"א וְצ"ע ג' וְיִפָּה כ' פ"י בְּהִיתָר שְׁתִּי טַאבָּאק דִּישׁ בּוֹ צְנֻרָף לְרְפוּאָה וּבְרִיאוֹת לְעַפְלֵי הַמְּזוּן כְּשֶׁשָּׁבַע בְּיֹתֵר, אוֹ לְגִרְוֹר תְּאֻנוֹת הַמֶּאֱכָל אוֹ לְעֲשׂוֹת רְפוּאָה לְעַפְלֵי הַמְּזוּן כְּשֶׁשָּׁבַע בְּיֹתֵר אֶלְא שְׁעוּשִׁים רְפוּאוֹת אַחֲרוֹת וְהִנָּהוּ רְפוּאָה וְהַבְּרִיאוֹת עֲצָמוֹ שָׁנוּה לְכָל נְאֻמַת נְכוּן הַדָּבָר: וְרִאִיתִי בְּק"נ בִּיצָה דכ' דִּי"א שֶׁמְעַפְלֵי הַמְּזוּן גַּם מְשַׁלְּשֵׁל א"כ עוֹשִׂים רְפוּאָה בִּיּו"ט דְּאֲסוּר, וְלֹא הִבְנִיתִי דְּבַרְיוֹ הַרִי תוֹס' וּמְרָדְכִי פְתַבּוּ דְּזִיעָה פִּינּוּ שֶׁהִיא רְפוּאָה וּבְרִיאוֹת מִוִּתֵּר דְּשָׁנוּה לְכָל נֶפֶשׁ, וְקִשָּׁה הָא רְפוּאָה גּוֹפ' אֲסוּרָה, וְע"כ הַצ"ל אוֹ דְּאִינָה רְפוּאָה מִמֶּשׁ רַק לְבְרִיאוֹת וְלַחֲזִק, אוֹ פִּינּוּ שְׁגָם עוֹשִׂים לְתַעֲנוּג אֶלְא מִשׁוּם עוֹנֵג לֹא הוּי שָׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ רַק מִשׁוּם שֶׁהוּא לְבְרִיאוֹת שָׁנָה הוּא לְכָל נֶפֶשׁ, וְכִינּוּ שְׂיֵשׁ בּוֹ עוֹנֵג לְאוֹתוֹ שְׁמִיזֵעַ אִין בּוֹ אִיסוּר מִשׁוּם רְפוּאָה בִּיּו"ט שְׂאִין נִיכָר שְׁעוּשָׁה לְרְפוּאָה פִּינּוּ שְׂיֵשׁ בּוֹ תַעֲנוּג ג"כ כְּמִבּוֹאֵר בְּסִי' שֶׁכ"ח סְעִיף ז' וּמג"א כַּנ"ל פְּשׁוּט: וּמִצְּאִתִּי רִאִיתִי אַחֲרֵי רֹאֵי בְּחֻמַּת אֲדָם בְּנִשְׁמַת אֲדָם הַלְכָת יו"ט כָּלֵל צ"ה ס' ב' בְּסוֹפּוֹ שֶׁמְבִיא הַמְרָדְכִי פ"ב דְּבִיצָה דְּמַחֲלֵק בֵּין דָּבָר שֶׁהוּא לְבְרִיאוֹת אוֹ לְעוֹנֵג וְהוּא לֹא רָאָה בְּמַח"כ שֶׁכ"כ בְּתוֹס' שְׁבַת, וְהִקְשָׁה מְב"ק ק"ב ע"א מוּצִיא אֲנִי אֶת הַמְּלוּגְמָא שְׂאִינוֹ שָׁנָה לְכָל אֲדָם מִשְׁמַע גַּם מֵה שֶׁהוּא לְרְפוּאָה בְּעִינּוּ שָׁנָה לְכָל אֲדָם.

וְלִדְיָ לְק"מ וְאַפְּלִי רִיחַ גְּוִשְׁנִי אִין כָּאֵן לְמַעֲיָן שָׁם דְּמִקְשָׁה לְמָה מְמַעֵט מְלֹאכָה מְלוּגְמָא וּמְרַבָּה מְלֹאכָת כְּבִיסָה וְלֹא אִיפְּכָא, וּמְתַרְץ מְרַבָּה אֲנִי אֶת הַכְּבִיסָה שְׁשָׁנָה לְכָל אֲדָם וּמוּצִיא אֲנִי אֶת הַמְּלוּגְמָא שְׂאִינוֹ שָׁנָה לְכָל אֲדָם, וְכ' רש"י אִינָה צְרִיכָה אֶלְא לְחוּלִים, וְכִינּוּ שְׁצָרִיף לְמַעַט א' וְלְרַבּוֹת א' מְסַתְּבַר יוֹתֵר לְרַבּוֹת כְּבִיסָה שְׁשָׁנָה וְצָרִיף לְכָל אֲדָם בֵּין לְבְרִיאִים בֵּין לְחוּלִים וּמְמַט מְלוּגְמָא דְּאִינוֹ שָׁנָה לְכָל א' דֹּא"צ רַק לְחוּלִים וְאִינוֹ שָׁנָה לְכָל אֲדָם כְּמוֹ כְּבוֹס, הַגַּם דְּשָׁנָה הִנָּהוּ לְכָל נֶפֶשׁ לְהַתְּרַפְּאוֹת לְמִי שְׁצָרִיף רְפוּאָה, מ"מ אֵינוֹ דּוֹמָה וּמְמַעֵטִי מְלֹאכְלָה מְלוּגְמָא וְזִילּוּף וּקְפוּטִיז' וְלֹא מְרַבִּי מְלַכְּם רַק כְּבִיסָה

שדומה יותר לאוכל שיש בו צורך פמוהו והנה פולן ממעטי מלאכלה והבן: והנה המג"א כ' בשם כנה"ג לאסור משום מכבה, פנונתו דבמכבה ל"א מתוך ועיני' פ"י ס"פ ב' דביצה דכבוי לא אמרינן מתוך, ובתשובת דרכי נועם כ' די"א שיש בו משום מכבה וצונח ע"ז דאינו יודע מה פבוי שייך בזה אדרב' מבוער הוא, ואם פוסק מלמצות בעוד שהטאבאק בוער באש אין בזה משום מכבה דנכבה מאליו, וכ' עוד שאינו רואה שום מכבה בזה רק לפעמים שצריך להדקו באצבעו כדי שיהי' ראוי' לשתיני', ובאותו הדיוק אפשר שיבא לידי פיבוי מ"מ מפני זה לא יקרא מכבה ממש כי אינו מתפונן לכבות וגם פ"ר לא הוי דאפשר שלא יכבה וכל שא"מ ולא פ"ר מותר לגמרי, אלו דבריו ז"ל, ונכונים וברורים המה: שוב ראיתי בבינה לעתים על הלכ' יו"ט מהגאון פליתי ז"ל פ"ד הלכ' ו' דהוא מן המתירים ופשיט לי' ע"פ תוס' שבת ה"ל דכלרפואה שנה לכל נפש והוסיף שם ע"פ שיטת הרמב"ם דאוסר מוגמר מטעם פיבוי ולא משום שא"ש לכל נפש ובשתי' טאבאק ליפא רק הבוער והחוש מעיד וא"כ אין למחות ביד הנוהגים היתר ופוק חזי מאי עמא דבר ע"ש, ובכרפי יוסף כ' שיש להזהר שלא יבוא לידי פיבוי אלא שאין לגזור ולאסור משו"ה שאין לנו לעשות גזירות מלבינו, ועיני' פרמ"ג סי' תקי"א במשפצות ובאבן אברהם ובסי' תקמ"ד, הכלל רבו המתירים על האוסרים, ועיני' שערי תשובה סי' תקי"א מפמה גאוני גדולי העולם שמתירים דבר זה.

ובכ"ז רגיל אני לומר שקל מי שרוצה ביו"ט צריך שידע ולימוד תחילה הלכ' יו"ט לכהפ"ח דינים השייכים לזה למען ידעו להזהר כי בקל יפשל ויאנים ח"ו, כי צריך להזהר בהרבה דברים ואלו פן שלא לבוא לאיסור פיבוי, הגם שע"י שדוחק הטאבאק והאש באצבע ליפא משום פבוי דא"מ וגם פ"ר ליפא כמ"ש בתשובת דרכי נועם שהבאתי בסמוך, אבל קרוב לבוא לידי פיבוי פשמכסה פלי פפיי"ף במכסה דעק"ל שבו ולפעמים המכסה אינו מנוקב ונקביו סתומים ועי"ז נכבה האש, ודבר זה שקיח, וגם שא"מ מ"מ פ"ר הוא כשקל נקבי הפיסוי סתומים, גם לפעמים מוסיפים טאבאק כשפבר גשרף רובו של הטאבאק והגיע לסופו מוסיף והולך עליו והתחתון עוד בוער באש וכבה התחתון ע"י שמוסיף גורע התחתון פיזוע, עוד צריך להזהר שלא לשפוף חוצה מה שגשרף ועודו בוער באש ולפעמים דורסים על מה שגורק חוץ לפלי, ובאלו הציגארן אשר חדשים באו לא נודעו לאבותינו, רגילים להסיר הנשרף באצבע או לדחפו בקיר וכ"פ נופל אש וניתק ממנו ניצוצות שיש בהם ממש ויש בו משום פיבוי, גם צריך להזהר שלא ליקח גחלת מן מדורת האש להדליק בו כי מיד פשהוא נוטל הוא מכבה כמבואר ברא"ש ביצה כ"ב ובש"ע סי' תקי"ד, ולהדליק בגייר עיי' פרמ"ג סי' תקי"א שאסור לקרוע הגייר ביו"ט, ואם פתובים בו אותיות יש לאסור משום מוחק עיי"ש, וצריך זריזות וזהירות להשמר מכ"ז לאסר שהורגל בכל אלה בכל השנה בימות החול: ויש שנוהגים איסור ביוט"ר והיתר ביוט"ש, לדעתי אין לה זלזול גדול ביוט"ש יותר מזה וכחול משוונים בדבר הנראה, אם לא שנאמר מפנין דלא עישן ביוט"ר שוב ביוט"ש קשה עליו ביותר והוא לו לצער פשיהי' מונע בו ב' ימים זאח"ז ולעונג הוא לו ביותר כשפבר צמא וגם צריך יותר כדי לעפל המזון מב' ימים וכן בי"ט אחר שבת יוט"ש הוא יום ג' שרי מהאי טעמא וכיון שצערו יותר ביוט"ש מראשון שוב לא נראה כמזלזל ביוט"ש כנ"ל נכון: ודע שבשבת אחר יו"ט צריך השותה טאבאק ביו"ט זריזות ושמי' והרחקה

ביותר בל יפשל ח"ו כי בקל יכול לבוא לידי מכשול שיפכח שהוא שבת, שאין לו דבר מה להזכירו כי מורגל הוא בבגדי יו"ט ושבת ומטות מוצעות ושלחנות מקוסי' במפות ובקל לבוא לטעות לעשן כמו ביו"ט ושומר נפשו יצניע במקום מוצנען פלי הפפיי"ף והטאבאק וכל הצריף לזה במקום שלא יבואו שמה בשבת: ולתשלוט הענין עיי' שעה"מ הלכ' לולב פ"ז הלכה כ"ה שהצריף למעניתו למי שזנהר שלא לשאוב טאבאק ביו"ט אם מותר לטלטל הפלי ששואבים ממנו, והעלה פינו דלאחרים שרי לטלטל גם לדידן' לאו מוקצה הוא, וכ' מילתא בטעמא פינו דדרף הוא שמכבדי' למכובדים ולא הקצה מדעתו וכינון שראוי' לכבד בו אחרים גם לדידן' מותר לטלטל עיי"ש באורף: ותמה אני על בעל שעה"מ איך שכח דבר עצמו, שהעלה בהלכ' אישות פ"ז הלכה י"ב דפוס ברין דף מ"ג ע"א ד"ה שוב אחר זמן רב בא לידי וכו' והעלה שם דהנמנעים להדליק הטאבאק בנר של חלב דאסור ליתן למי שנוהג היתר שידליקנה דעובר משום לפ"ע פינו דלדידן' איסורא הוא עיי"ש.

ולדברינו ה"נ מי שנוהג איסור ביו"ט בענישון טאבאק אסור לו ליתן לאחר ולהלוות לו הפלי וכ"ש לכבד אותו בו וסתר דבריו בהלכ' לולב דפשיטא לי' דמותר לכבד אחרים שנוהגים בו היתר וצ"ע: והנה השעה"מ בהלכ' אישות נכנס בספק אם יש בו משום לפ"ע ופשיט לי' מדמצא בשיטה כ"י דמקשה באומרת טמאה אני תהיה אסורה לשמש עמו משום לפ"ע ומתרץ דמשמשת עמו בע"כ.

ש"מ דאל"ה היתה אסורה משום לפ"ע הגם דלדידן' התיירא הוא ומזה דן בנידון זה ובכל פיוצא בו. ולפע"ד אין משיטה זו ראי' דשני ושני באומרת טמאה אני היא יודעת בנפשה דכן הוא כמו שאומרת והוא א"י אם האמת אמה וא"צ להאמין לה והוא מותר עמה, אבל היא אסורה לשמש עמו פינו שיודעת בנפשה שאסורה עליו גם אם גבי דידה ליכא איסור משום שנוי' נפשה חד"א כמ"ש רבינו אליעזר בתוס' דאיסור' גבי דידן' הוא מ"מ אסורה לשמש עמו משום איסורא דידן' שמכשלתו ואיכא לפ"ע לולי שהיא מקריחה שהיא משועבדת לו וא"צ להאמין לה, וכן פל פיוצא בו, אבל בספק של שעה"מ היכא דלדידן' אסור דסובר פאוסרי' ולאחר התיירא דקים לי' פמתירין, לא נפשוט מהא דהא לפי דעת חבירו היתר גמור הוא הגם דהוא ס"ל דאסור הוא מ"מ אפשר מותר לתת לאחר המתיר פינו שיוצא י"ש לפי דעתו ואפ"י איסור שוגג אין לו, ולא דמי לאיסור לפ"ע להכשילו באיסור שאם הנה יודע הנה פורש ממנו או שהוא אסור ועושה באיסור וליכא תרי עברי דנהרא ואין דמינו של שעה"מ עולה יפה במח"כ ופסיקתו לא אפשיטא וצ"ע: ומלתא דפשיטא לי מי שמחמיר ע"ע ולעיקר דינא ס"ל דמותר אלא שרוצה לצאת ידי פולם דונדאי מותר לתת לאחר דאינו מחמיר ע"ע, ובנדון שתי' טאבאק ביו"ט דרבו כמו רבו המתירין, ויש מחמירין על עצמן לצאת ידי ספק ולחוש למיעוט המחמירים או שירא לנפשו שיבא לידי מכשול פיבוי וכדומה, נ"ל דמותר לתת למי שאינו חש לכ"ז, וכמדומה רוב פנולם דנמנעים משו"ה הוא ולכן מותר לו לכבד לאחרים וממילא מותר לו לטלטל ג"כ כנלפע"ד, ויש להצריף בספיקת שהע"מ לעת הפנאי אם יגזור ה' עלי לחיים, הכ"ד פה פ"ב י"ח מ"ח תרכ"ו לפ"ק.

הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה סז לדניו ליה שלם, שלמא רבא מן שמיא, וחי אריכא, לה"ה י"ג הרבני המןפלג בהפלגת התורה וירא' קדומה נפלא' מתנהג בתסידות, מדבר נגידות, הנגיד כש"ת מו"ה אברהם אבלי ראפאפורט נ"י בשבת תתקמוני אויקעל יע"א: ביום ב' שבוע זו בבואי מחדר הוראתי ד"א של הלכה בישיבה גדולה לאלקים בני אל חי, הגיע לידי מכתבו היקר עם פסוף הקדשים אשר הונף והורם לאחב"י בארץ הקדושה דעתי ונעצתי בענין השלוח יראו עיני מעלתו במכתב הרב המןפלג מו"ה דוד ניימאן נ"י העוסק ובא לפנינו בענייני א"י זה כמה שנים, ולכבודו כי רב פניתי אתמול איזהו שעות בין הפרקים לעיני' בשאלתו לעצמו על סמך מ"ש כי לא יצאה הוראה בזה ממר' דאתרא י"ג חביבי הרב הגאון הגדול המפורסם צדיק ונשגב שמו בנש"ק אב"ד ור"מ דקהלתו נ"י, אגלה לו דעתי הענייה בקוצר אומר, והוא נפשו היפה נכנס לבית הספק אם מותר להדליק ביו"ט צינדעהלצעל ע"י שתוחב אותו באפר פירה חם שאין בו אש רק חום אש, אם יש בזה משום מוליד אור ביו"ט שבמתני' בפ"ד דביצה ל"ג ע"א וכו' לי טעמו להתיר וטעם שפנגדו החולק עליו, והנני להשיבו דבר על ספיקתו ואציע מה שהעלתה מצודתי בעיון מעט בבירור שיטת רמב"ם וראב"ד: הנה הרמב"ם פ"ד מהלכ' יו"ט כ' א"מ את האש מן העצים וכו' כ"ז וכיוצא בו אסור ביו"ט שלא הותר ביו"ט אלא להבעיר מאש מצוי' אבל להוציא אש אסור שהרי אפשר להמציא אותה מבערב, וכו' הלח"מ דמשמע ליה לרמב"ם טעם זה דלא כמ"ש הראב"ד משום נולד מדקאמר משום דקמוליד ביו"ט, ביו"ט ללא צורך דהאי קאי ביו"ט ע"כ דרצה לומר בזה דמוליד ביו"ט מה שהיה אפשר לו מעיו"ט והו"ל כמכשירים שאפשר לעשותם מעיו"ט דאסור גם לר"י, ואני מצאתי לו ראי' לרמב"ם בירושלמי פ"ק דמגלה במתני' אין בין יו"ט לשבת וז"ל תני בשם ר"י אף מכשירי או"נ התירו, מה ביניהון ר"ח אמר לחיד ראשו של שפוד ביניהון, ר"ח ברי' דר"א הוציא אש מאבנים ביניהון עכ"ל, הרי מפורש דס"ל דהוצאת אש מאבנים הוא משום מלאכה והוא מכשירי או"נ ותל' בפלוגתא דר"י ורבנן דמכשירים וכרמב"ם וצ"ע על הראב"ד, וצ"ל לראב"ד דמשמע ליה מלשון ש"ס דילן דקאמר משום מוליד ולא אמר משום מלאכה דמכשירי' דאפשר לעשות' הוא ש"מ דחולק על הירושלמי בטעמא דמלתא דאין מוציאי' ונקטי' פש"ס דילן, ורמב"ם בא לעשות שלום בין התלמודים ודייק לי' ג"כ קצת מלשון ש"ס דילן דקאמר מפני שמוליד ביו"ט דמשום מלאכה שאפשר לעשות מעיו"ט הוא כמ"ש הלח"מ הגם שלשון שמוליד לאו לישנא מעליא היא ומ"מ טוב לאחוז בטעמא דירושלמי: אלא דצ"ע לפי דס"ל לרמב"ם דהו"ל כמכשירים שאפשר לעשותם מאתמול וגם לר"י אסור ואיך תלה בירושלמי זה בפלוגתא דר"י ורבנן הא גם לר"י פל שאפשר מאתמול אסור, ובנודאי רחוק לומר דבהא פליגי ש"ס דילן עם הירושלמי אי מקרי זה אפשר לעשות מאתמול, דבאמת לולי שאמרה הרמב"ם לא היה פשוט לומר שזה מקרי אפשר כ"כ פמובן, ודייק הרמב"ם פן מלשון ש"ס דילן מדקאמר מוליד ביו"ט משמע משום דאפשר מאתמול וירושלמי ס"ל דאין זה בסוג אפשר כ"ז דחוק ורחוק וצ"ע: ואחר התבוננת מעט מצאתי מקום יישוב לקושני' זו, דבאמת הא דר' מודה במכשירים שאפשר מאתמול אינו מפורש בר"י, אלא ש"ס פ"ק דמגילה ובביצה כ"ח ע"ב מפרש פן לר"י דדרש ג"כ הוא ולא מכשירים ונעשה פשר דבר לר"י בין מכשירים שאפשר לא"א, ובירושלמי בב'

מקומות אלו לא נמצא פֶּשֶׁר דָּבָר זֶה לר"י ולא מִפְּרֵשׁ מִקְרָאוֹת לרַבֵּנּוּ וּלְר"י מֵאִין נִפְקָא לְהוּ, וְעֵינֵי שְׁבֵת ר"פ תּוֹלִין בְּתוֹס' שָׁם דְּכ' תַּחֲזִילָה דְר"א לֹא דָרַשׁ תִּיבַת הוּא וְדָחָה מִנֵּל לר"י דְּדָרַשׁ פֶּן, וְעֵינֵי רִשְׁבִּי"א שָׁם שְׁאַחְזוּ בְּזוּה, וּנ"ל עֵינֵי דְר"א לֹא דָרַשׁ הוּא, וְהָא"ש דִּירוּשְׁלָמִי ס"ל דְּלִר"י גַּם מְכַשְׁרִים שְׁאַפְשֵׁר לְעִשׂוֹתָם מֵעִי"ט מִן תַּרְסָן לְר"א, וְש"ס דִּינֵן דְּס"ל דְּר"י ס"ל בְּשֵׁא"א דְּנִקְא מִן תַּר, לְכֵן דְּנִיק מ"ט דְּמוֹלִיד בִּי"ט מַה שְׁאַפְשֵׁר בְּעִי"ט, וְגַם לְר"י אֲסוּר וִירוּשְׁלָמִי תָּלָה זֶה בְּדִר"י וְרַבֵּנּוּ דְּלִר"י מִן תַּר הֵגַם שְׁאַפְשֵׁר מֵעִי"ט וְא"ש נְכוּן: וְהֵגַה מֵהַה"מ נִרְאָה שְׁאִין בְּזוּה אִסוּר רַק מִדְּרַבֵּנּוּ דְּכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹנוֹ דְּכ' וְנ"ל וְנִרְאָה שְׁאִם הוֹצִיאָהּ מִן תַּר לְשִׁמּוֹשׁ בּוֹ וְלֹא אֲסוּרוּהוּ אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁאַפְשֵׁר וְכוּ' מִדְּכ' וְלֹא אֲסוּרוּ מִשְׁמַע דְּרַבֵּנּוּ אֲסוּרוּהוּ וּמִדְּאֻרְיִיתָא שְׁרִי, וּמִשׁוּ"ה בְּעֵבֵר וְעֵשָׂה מִן תַּר, וְנִסְתַּלַּק הַשֶּׁגַ' הַט"ז ס' תַּק"ב ס"א, וְהֵרַע"ב כ' אִין מוֹצִיאִי וְכוּ' מִשׁוּם דְּמוֹלִיד וְדָמִי לְמִלְאָכָה, נִרְאָה דְּס"ל דְּלִיכָא אִסוּר רַק מִדְּרַבֵּנּוּ, דְּלֵא כֵּט"ז הַנְּ"ל דְּפִשְׁטָא לִיה דְּאִיכָא אִסוּר דְּאֻרְיִיתָא לְהַמְצִיא אֲשׁ, וּבְאֵמַת מְסַתִּימַת וּשְׁטִיחַת לְשׁוֹן רַבִּי"ם מִשְׁמַע דְּדְאֻרְיִיתָא הוּא, דְּכ' וְנ"ל דְּלֵא הִתַּר בִּי"ט אֲלֵא לְהַבְעִיר מֵאֲשׁ מְצוּי אֲבָל לְהַמְצִיא אִסוּר מִשְׁמַע מִדְּכ' דְּלֵא הִתַּר וְכוּ' דְּדְאֻרְיִיתָא הוּא, דְּאֵלּוּ דְּרַבֵּנּוּ הוּל"ל דְּאֲסוּרוּ בִּי"ט מַה שְׁמִן תַּר מֵה"ת, מִשְׁמַע דְּלֵא הִתַּר בְּקָרָא רַק מֵאֲשׁ מְצוּי: וּמִלְבַּד מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ, יֵשׁ לִי רֵאִי דְּמִלְאָכָה דְּאֻרְיִיתָא הִיא מִמִּתְנִי דְּבִיכָה דְּקִתְנִי תַּחֲזִילָה פְּלוּגְתָא דְּר"א וְרַבֵּנּוּ לְעֵנֵן מִן קִצְחָה וְהִדְר תְּנִי וְאִין מוֹצִיאִין אֶת הָאוּר וְכוּ' מִשְׁמַע דְּדִין זֶה אֲלִיכָא דְּכ"ע גַּם לְר"א אִיתִי' וְגַם קִתְנִי בְּמִתְנִי שֶׁל אַחֲרֵי, וְעוֹד אָמַר ר"א מִשְׁמַע בְּדִין שְׁלִפְנֵי דְּלֵא קִתְנִי דְּר"א חוֹלַק דְּמוֹדָה לְזוּה, וְעֵינֵי ב"ק ע"א ע"ב, וְקִשָּׁה הָא ר"א ס"ל ר"פ תּוֹלִין דְּמְכַשְׁרִים שְׁאַפְשֵׁר ג"כ מִן תַּר א"כ ר"א ל"ל הָא דְּאִין מוֹצִיאִין אֶת הָאוּר וְכוּ' וְצ"ע לְכָאוּ: וּמֵאֲז נִתְקַשְׁתִּי כֵּה"ג מִמִּתְנִי זֹו לְמ"ד דְּאִין מְלַבְּנִין רַעְפִּי מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחִסְמֵן פְּמִבְּנָאָר שָׁם ל"ד ע"א וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּהוּ"ל מְכַשְׁרִים וְגַם לְר"י אִסוּר דְּאַפְשֵׁר לְחִסְמֵן מֵעִי"ט וּמִסְתִּימַת מִתְנִי מִשְׁמַע דְּר"א מוֹדָה דְּאִסוּר לְלַבֵּן רַעְפִּי וְהָא לְר"א אֲפִילוּ אֲפְשֵׁר מֵעִי"ט מִן תַּר, לְקוּשְׁנִי זֹו מְצִאתִי יִישׁוּב עַד"פ קִצְחָה דְּמֵאֵן דְּאָמַר מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחִסְמֵן וְלֹא נִיחָא מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִנְדִקוֹן דְּאָמַר טַעַם בְּרוּר וְחִמִּיר יוֹתֵר, אֲבָל מוֹדָה לְר"א מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִנְדִקוֹן, וִי"ל עוֹד דְּלֵא נִיחָא לִי מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִנְדִקוֹן עַפְמ"ש הַפְּר"ח ס' תַּצ"ח וְצ"ח בְּמִקוּמוֹ לְמ"ד מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִנְדִקוֹן לִיכָא רַק חֲשֵׁשׁ טוֹרַח בִּי"ט שְׁלֵא לְצוּרָה, דְּמִשׁוּם הַבְּעָרָה אִיכָא מִתּוֹךְ וְסִפְקָא זֶה שְׁמָא לֹא יִפְקַעוּ הוּ"ל צ"ק וְזוּה דְּלֵא פְּר"ן שָׁם, וְעֵינֵי ש"א ס' פ"ג וִי"ל מִשׁוּ"ה נְאִיד מ"ד מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחִסְמֵן דְּלֵא נִיחָא לִי דְּאִסוּרוּ מִשׁוּם טְרַחָא בְּעֵלְמָא אֲבָל לְר"א דְּשְׁמוּתִי הוּא דְּל"ל מִתּוֹךְ ס"ל ג"כ דְּאִסוּר מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִנְדִקוֹן וְיִהְיִי אִסוּר דְּאֻרְיִיתָא וּבְזוּה יִישְׁבְּתִי קוּשְׁנִי הַחֲמוּרָה שֶׁל הַחוּ"י ס' מ"ד צָרִיף לְבִנְדִקוֹן ע"כ ס"ל גַּם טַעַם דְּצָרִיף לְחִסְמֵן דְּמִפְּנֵי רִשׁ וּמוֹכַח מִבְּרִייתָא דֵּא שׁוֹפֵת הַקְּדוּרָה דְּאִין לְנוּ רַק טַעַם דְּחִסּוּם, וְלִמ"ש א"ש דְּרַצָּה לּוֹמַר טַעַם דְּשִׁיף גַּם לְר"א וּמִשׁוּם חִסּוּם ל"ש לְר"א דְּס"ל מְכַשְׁרִי שְׁאַפְשֵׁר ג"כ מִן תַּר, וּמ"ד צָרִיף לְחִסְמֵן לֹא נִיחָא פְּלִל לְרַבֵּנּוּ מִשׁוּם טְרַחָא לְכֵן אָמַר לְרַבֵּנּוּ מִשׁוּם חִסּוּם וְלְר"א מִשׁוּם בְּדִיק וּבְפִלְפוּל הָאֲרַכְתִּי בְּיִישׁוּב קוּשְׁנִי יֵשׁ עַל הָרָא"ש וְאִכ"מ: נְחִזוּר לְמִקוּם שְׁבָאֵנוּ מִשְׁם דְּקִשְׁנִי עַל הַרְמַב"ם דְּאִסוּר הוֹצֵאת הָאוּר מִשׁוּם מְלָאכָה שְׁאַפְשֵׁר לְעִשׂוֹת קִשְׁנִי לְר"א מ"ט, וְאִין לְנוּ רַק דְּס"ל דְּמִלְאָכָה זֹו דְּאֻרְיִיתָא וְס"ל פְּתוּס' שְׁבֵת דְּר"א לֹא ס"ל דְּמְכַשְׁרִי שְׁאַפְשֵׁר מִן תַּר רַק בְּמִלְאָכָה דְּרַבֵּנּוּ אֲבָל בְּדְאֻרְיִיתָא מוֹדָה לְר"י:

ואפֿשר משו"ה נאָיד הָרָאָב"ד לְפָרֵשׁ פְּרָמֵב"ם, דס"ל פְּרָשָׁב"א בְּשַׁבַּת דְּנִרְאָה לוֹ יוֹתֵר דר"א לא דָּרַשׁ פְּלֵל תִּיבַת הוּא וְאָפִי' בְּדַאוּרֵיית' מִתִּיר אִפִּי' אָפֿשֵׁר לַעֲשׂוֹת מֵעִי"ט וְהָא קִשִּׁי' לִי פְּקוּשְׁיִיתָנוּ לְכֹן פֶּתַב דְּמִשׁוּם נוֹלָד אָסוּר: אֵלָא דְנִשְׁאָר לָנוּ בְּקוּשְׁי' עַל רִשְׁבָּ"א בַּעֲבוּדַת הַקּוּדֶשׁ בְּדִין אִפִּי' וְשַׁחִיט' סִי' ו' כ' בְּטַעֲמָא דְרַמְבַּ"ם מִשׁוּם דְּהוּ"ל מְכַשִּׁירִי דְאָפֿשֵׁר לַעֲשׂוֹתָם שְׁאָסוּר, וְהוּא כ' בְּשַׁבַּת דְּנִרְאָה לוֹ עֵיקָר דר"א אִפִּי' בְּדַאוּרֵייתָא מִתִּיר, וצ"ל דְּבַעֲבוּדַת הַקּוּדֶשׁ אָזִיל בְּשִׁיטַת תּוֹס' ע"כ מִש"כ בְּשַׁבַּת לְבַסּוּף דִּישׁ לְדַחֵק דְּהָכִי קֵאָמַר דר"א עֲדִיפָא מִדְּר"י גַם אֵת"ל דר"י אוֹסֵר בְּשַׁאֲפֿשֵׁר גַם בְּדַרְבְּנָן וצ"ע: וְדַע דְּמִרְשָׁב"א מוֹכַח דס"ל דִּישׁ בְּזָה אִיסוּר דַּאוּרֵייתָא מְלַבֵּד מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ וּמְלַבֵּד הָרָאָי' שֶׁהִבְאֵנוּ הַמְשַׁמְעוֹת מִתְּנִי' דר"א מוֹדָה בְּלֵא"ה מוֹכַח דס"ל לְרִשְׁבָּ"א דְדַאוּרֵייתָא הוּא, לִפְמִ"שׁ הָרִשְׁבָּ"א בְּשַׁבַּת דִּי"ל דר"א עֲדִיפָא דְאָפִי' אֵת"ל דר"י אִפִּי' בְּדַרְבְּנָן ס"ל דְאָסוּר ר"א לֹא ס"ל הָכִי, וְלֵאמֹת דִּישׁ לָנוּ ר"א דס"ל בְּדַרְבְּנָן מוֹתֵר בְּאָפֿשֵׁר מִנ"ל לַעֲשׂוֹת פְּלוּגְתָא בְּזָה בֵּין ר"י לר"א מִסְתַּמָּא גַם ר"י הָכִי ס"ל דְּבַדְרַבְּנָן אִפִּי' בְּשַׁאֲפֿשֵׁר מוֹתֵר וְאִם כִּי בְּמִתְּנִי' י"ל דְאֵתְי' פְּרַבְּנָן דר"י דְּמְכַשִּׁירִי אִפִּי' שֵׁא"א אָסוּר וְהוּ"ה בְּדַרְבְּנָן דִּמ"ש אֵלָא לר"א ור"י מוֹתֵר בְּדַרְבְּנָן פִּינּוֹן שְׁבֵא"א מוֹתֵר בְּדַאוּרֵיית', וְכ"כ רִשְׁבָּ"א בְּשַׁבַּת ה"ט דְּמַקְוִל ר"א בְּדַרְבְּנָן בְּשַׁאֲפֿשֵׁר דְּבֵא"א אִפִּי' בְּדַאוּרֵיית' מוֹתֵר עֵי"ש וְא"ש מִתְּנִי', אָבֵל קִשִּׁי' עַל הָרִשְׁבָּ"א דְכ' פֶּן לְהִלְכַת' וְהָא קִי"ל כר"י וּמִנ"ל דר"י אוֹסֵר אִפִּי' בְּדַרְבְּנָן דְּלֵא כר"א וְלַעֲשׂוֹת ג' פְּלוּגְתוֹ' אֵלָא ע"כ דס"ל דְּמִלְאָכָה דַּאוּרֵייתָא הוּא וְעֵי"ל: וְהִנֵּה הַט"ז הַקְּשָׁה לְטַעֲמָא דְרַמְבַּ"ם יְהִי מוֹתֵר לְהוֹצִיא אוֹר פְּדִי לְחַמֵּם כִּמ"ש בְּסִי' תִּק"א, וּמִתְּנִי' סְתַמָּא תָּנּוּ אִין מוֹצִיאִי וְהַעֲלָה מִכַּח קוּשְׁי' זֹו דְּלֵאוּ מִשׁוּם מְכַשִּׁירִי אָסוּר אֵלָא דְּלֵא הַתִּירָה תוֹרָה מְלֵאכ' הוֹצִאוֹת הָאוּר וְנִדְחַק בִּמ"ש הָרַמְבַּ"ם מִשׁוּם שְׁאָפֿשֵׁר לְהוֹצִיא מֵאֲתָמוּל, וְהִנֵּה מְלַבֵּד שְׁדַבְּרִי דְּחוּקִים בְּלִשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם הִרִי הָרִשְׁבָּ"א כ' פְּרַמְבַּ"ם כִּמ"ש הַה"מ, וְשֵׁם מְפּוֹרֵשׁ וְשׁוּם שְׁכָל דְּמִטַּעֵם מְכַשִּׁירִי הוּא דו"ל מְפִי שֶׁהוּא מוֹלִיד וְאָפֿשֵׁר לוֹ מֵעִו"ט וְכָל שְׁאָפֿשֵׁר לוֹ מֵעִו"ט וְאִינוּ אִנְכָל נֶפֶשׁ אָסוּר וְאָפִי' מְכַשִּׁירִי הָאוּכַל עכ"ל, הִרִי מְפּוֹרֵשׁ דְּלֵא כִּט"ז, וּמ"ש דְּמִתְּנִי' סְתַמָּא תָּנּוּ א"מ אֵת הָאֵשׁ, וִי"ל אִין מוֹצִיאִין וְכו' דוּמְל' דִּאִין מְלַבְּנִין הָרַעֲפִי' דְּמְפּוֹרֵשׁ פְּדִי לְצִלוֹת עֲלֵיהֶן וְרִישָׁא נְמִי פְּדִי לְצִלוֹת וּלְבִשְׁל אָבֵל מְדוּרָה לְחַמֵּם שְׁרִי: וְעוֹד נ"ל דְּכַשְׁמוֹצִיא פְּדִי לְחַמֵּם בּוֹ אָסוּר לְרַמְבַּ"ם מִשׁוּם נוֹלָד, עִפְמ"ש הַה"מ וּמְפּוֹרֵשׁוּ בְּלַח"מ לְחַלֵּק בֵּין נְהִנָּה מְגוּפָה הַנוֹלָד, וְעִי' הַסְּבָרָא נְכוּנָה וּבְרוּרָה יוֹתֵר בְּרוּר מְלָלוּ בְּמַחְצִית הַשְּׁקָל דְּשִׁבְרֵי פְּלִים נְהִנָּה מְגוּפוֹ שְׁמִבְּשָׁלִים וְאוֹפִים בּוֹ וְכֹן רִיחַ אָבֵל מוֹצִיא אֵשׁ שְׁמִדְלִיק בּוֹ הַעֲצִים לְבִשְׁל אִינוּ נְהִנָּה מְגוּפוֹ כַּה"ג לֹא אָסְרוּ נוֹלָד לִפ"ז מוֹצִיא אֵשׁ לְחַמֵּם בּוֹ אָסוּר לְרַמְבַּ"ם ג"כ מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם נוֹלָד, וְרַמְבַּ"ם דְּכ' דְאָסוּר מִשׁוּם מְלֵאכָה פְּדִי לְבִשְׁל בּוֹ דְּלִיפָא מִשׁוּם נוֹלָד וְדִיִּיק לִי לְשׁוֹן ש"ס דְּקֵאָמַר מִשׁוּם דְּמוֹלִיד בִּיו"ט מֵה שְׁהִי יוֹכַל לַעֲשׂוֹת בְּעִו"ט כִּמ"ש הַלַּח"מ וְהִינּוּ בְּמוֹצִיא לְאַפּוֹת וּלְבִשְׁל כְּמוֹ וְאִין מְלַבְּנִין אֵת הָרַעֲפִים פְּדִי לְצִלוֹת דְּקֵאִי גַם עַל אִין מוֹצִיאִין אֵת הָאוּר, וְאִין מְלַבְּנִין בְּנִי"ו הָעֵיטוּף, מִטַּעֵם זֶה דְּמְלֵאכָה שְׁאָפֿשֵׁר מֵאֲתָמוּל דַּאוּרֵיית' הוּא, וְלִהָחֵם בּוֹ ג"כ אָסוּר מִשׁוּם נוֹלָד כְּבִיצָה וְשִׁבְרֵי פְּלִים וְכְדוּמָה וְהוּא מְדַרְבְּנָן וְלֹא אִיִּירִי מִתְּנִי' וְהָא דְּלֵא כ' הָרַמְבַּ"ם הִךָ דִּינָא דְּלְחַמֵּם בּוֹ אָסוּר מִשׁוּם הַנָּאֵת נוֹלָד פִּינּוֹן שְׁאִינוּ מְפּוֹרֵשׁ בְּמִתְּנִי' וּבְגִמְר' וְהִלֵּךְ לְדַרְכוֹ בְּקוּדֶשׁ בְּכ"מ שְׁאִינוּ כּוֹתֵב מֵה שְׁאִינוּ מְפּוֹרֵשׁ בְּגִמְרָא: אָבֵל הַדְּבָר מוֹכַרְח דַּל"כ אֵלָא לְחַמֵּם שְׁרִי לְגִמְרֵי וְאִין בּוֹ נְדוּד אִיסוּר אִפִּי' מִשׁוּם נוֹלָד מְדַרְבְּנָן קִשָּׁה גַם לְבִשְׁל וְלֵאפּוֹת

ע"י הדלקת עצים ממנו יהי מותר משום מתוך שהותר לחמם בו דהני או"נ הותר נמי
כדי להדליק עצים כדי לאפות כמ"ש הר"ן פ' המביא לענין בקיוע עצים הואיל דשרי
לבקוע כדי לחמם כן שרי כדי לבשל משום מתוך ועיני' סי' תק"ב בט"ז ומג"א ס"ק ב',
וע"כ דגם לחמם בו יש איסור מדרבנן מיהת וכיון דאסור להוציא אש אפי' לחמם הגם
שאין בו איסור רק מדרבנן מ"מ סוף כ"ס מלאכה שלא לצורך היא דאם עבר ועשה
אסור לו משום איסור נולד עשה מלאכה שלא לצורך ועבר מדאוריית' ממילא אחר
שאסרו רבנן לחמם שוב מלאכת הוצא' אור לא הותרה לאו מלאכת או"נ היא מדאוריית'
ממילא כדי לאפות ולבשל אסור משום מכשירים שאפשר לעשותם מאתמול דלא שניף
מתוך שהותרה לאו"נ, ואפשר ה"ט דראב"ד ל"ל פרמב"ם דס"ל פיון דלהחם בו מותר
מדאוריית' הגם שעכשיו אסור מדרבנן מקרי מלאכת או"נ וממילא מותר אפי' לבשל
משום מתוך ועיני' זה בשאגת ארי' בססי' ס"ד לענין הואיל ועיני' תשוב' זקני מאוה"ג
זצ"ל סי' ה' ויש להאריך: ואחר הנצטת דברינו אלו נבאר מה דינו של הצינדהעלצל על
להבעיר בו ביו"ט, הנה לדחקו או לחפכו בשום דבר שע"י חמום החפך מוציא אור
ודולק, ל"מ להדליקו כדי להדליק ממנו עצים לבשל ולאפות דאסור בין לרמב"ם לפי
טעמו בין לראב"ד לפי טעמו דמוליד ומוציא אש גמור דאין בו אלא פח אש שיוצא ע"י
חמום החפך בדבר כמו מחפך עצים ואבנים זה בזה שיש בהם פח אש ומוציא מפח אל
הפועל ע"י חמום החפך או הפאה זה ע"ז, ולהוציא מהנ"ל כדי להדליק עצים כדי לחמם
בו יש באפשר לצדד להקל לרמב"ם לכמ"ש הר"ן דעצים לחמם הני כאו"נ עצמו כמו
בישול הבשר ובקוע העצים פעושה מלאכה באו"נ עצמו כן אפשר ההעלצל הנה להדליק
בו עצים לחמום הני ההעלצל פעצים לבשל דקרוכ לאו"נ ואינו מכשירי' ועיני' הה"מ
רפ"א מיו"ט וכן להדליק מצינדהעלצל טאבאק או ציגארן יש לצדד להקל מטעם הנ"ל,
ויש לחלק בין מדליק עצים לחמם דמי יותר למלאכה בישול ובקוע עצים הוא כאו"נ
עצמו ושריף להדלקה משא"כ פאן מדליק תחלה הצ"ה וממנה מסיים ומדליק העצים
לחמם או הטאבאק לעשן ויש לקרב הרחוקים או לרחק ולא אאריף יותר מאחר שפבר
בארנו והוכחנו דלרמב"ם כל שנהנה מגוף מציא' האור מודה לראב"ד, לכן להבעיר
הצינדהעלצל כדי להדליק בו עצים לחמם אסור לרמב"ם דה"ל כמבשל בשברי עצים
דאסור פיון שמבשל בו הו"ל כאוכל, הה"נ להדליק העצים שהם האו"נ שמחמם בו והני
הנאה קרובה וכן וכ"ש להבעיר בו טאבאק שאסור משום מוליד לכ"ע ועיני': ועל ספיקתו
דפר"מ נ"ל לתחוב הצינדהעלצל באפר פירה מוכן חם פשיטא לי דאסור הגם דאפר חם
וכח תולדת אש בו, מ"מ אין פאן אש רק בכח האפר חום האש ומוליד דבר חדש ל"מ
לראב"ד דאסור דנולד ממש הוא יותר משברי פלים, וכדומה גם לרמב"ם דס"ל דממציא
אש משום מלאכה גם זה מלאכה גמורה היא שממציא דבר חדש בצירוף חום האפר ומין
הבוער בצ"ה, ואין חום האפר שאין בו תערוב' גחלי אש, אבל אם יש בו אש להדליק
מגחלת בוערות נ"ל דמותר הגם שאין בגחלת שלהבת קשורה וע"י הצ"ה השלהבת יוצא
ונדלק העץ שבו אין בזה משום מוליד ד"ח פיון שיש פאן אש שבגחלת ובמתני' קתני
אין מוציאין את האור ויש קצת במשמעות הלשון להמציא שלהבת ג"כ אסור, אבל
הרמב"ם שינה וכו' אין מוציאין את האש וכו' נראה במכונן שינה לפרש פנונת המשנה
דאין איסור אם יש פאן אש אבל אין בו שלהבת להמציא שיהי' שלהבת עולה, והא דאין

נופח'י במפוח דמתני' שלאחריו משום מעשה אמן, ובאמת במפוח של ב"ב ס"ל לר"פ דמותר ועיני' ד"מ והג"ה רמ"א סי' ק"ד דמותר לכסות האש בכלי והוא ממהרי"ל, והוא פדי להדליק ממנו לכשיצטרף ובש"מ ביצה ל"ד ע"ב כ' דלהוליד אור הוא אפשר מאתמול שניינת וישמור גחלים מאתמול, מכ"ז נראה דלהוציא מגחלת שלהבת שדולק ובוער אין בזה משום מוליד ד"ח, ולראב"ד ליפא משום נולד כמו ביצה ולרמב"ם לית בזה מלאכה שאסור אפי' מדרבנן: ויש לעיני' דאפשר לחלק בין גחלים לוחשות לעוממות עיי' פסחים ע"ה ע"א וע"ב כל הסוגי' דשם והמסקנא דרבי ס"ל דצולין הפסח ע"ג גחלים היינו לוחשות אש סתמא מקרי אבל עוממות ל"מ אש סתמא עיי"ש, לזה י"ל באפשר מגחלים עוממו' אין להדליק צ"ה דמוליד אש דלא הי' ויש לחלק נהי לענין פסח וקטורת וכדומה לאו אש סתמא מקרי בלשון הקרא, מ"מ לענין מוליד דבר חדש גם מעוממות ל"מ מוליד ונולד ד"ח כי לא חסר רק נפיקא בעלמא או דבר שע"י תצא והעיקר בעולם, וכן משמע ממהרי"ל שפרמ"א שמכסי' הגחלים בכלי או באפר מוכן אם אינו מכבהו, וכן משמע משיט' מקובצת הנ"ל, אבל להדליק ע"י תחיבה באפר חם פשיטא לי לאסור וכן לחכ"ה הצ"ה בברזל חם מלונן כמו בתנור ברזל (שפארהערד) לא נ"ל דשרי: הנלפענ"ד פתבתי בעיון מעט מזעיר, וחוזר אני על הראשונות, בתנאי שלא אמר מרא דאתר' בזה דבר ולא חצי דבר, ומימי לא אמרתי דבר דבר הלכה למעשה במקום שיש רב מורה בהלכה כ"ש במקום שיש איש גברא רב בישראל שלו פכה, ופר"מ י"נ ני' מאלקיו ישא ברכה למשמרת שלום ה' עוז זו תורה לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, הכ"ד טרוד מאוד אוה"נ דש"ת חותם בשים שלום.

פ"ב ד' א' דר"ח תמוז דהאי שתא תר"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה סח מצאתי ראיתי בספר בינה לעתים על הלכ' יו"ט פ"א הלכ' ד' שנקנס לבית הספק מעביר ד"א ברה"ר ביו"ט אי אסור מדאורייתא הואיל ויכלי' מבנין אב למלאכת יו"ט משבת דכל המלאכות האסורות בשבת אסורות ביו"ט, או פיון דקיי"ל דד"א ברה"ר הלכת' גמירא לו, וקיימא לו נמי דאין למדין מהלכה וא"כ אין למדין יו"ט משבת לענין ד"א פיון דבשבת גופי' אינו רק הל"מ עיי' בפנים: ולכום רהיטא הי' נ"ל מש"ס ביצה למ"ד ע"א מוכח דיש איסור ד"א מדאמרינן ביו"ט דאמור התם תפסי' בנכתמא זמנין דנפל ואתי לאתויי והיינו ד"א ברה"ר ש"מ דמעביר ד"א ביו"ט דאוריית' דאי דרבנן ודאי אין למגזר פולי האי דלמא אתי לאתויי ויעשה איסור דרבנן כ"כ לא גזרו, אלא דרש"י לא גרס שם פלל האי זמנין דנפל וכו', וי"ל מה"ט לא גרס לי' משום דס"ל ד"א ביו"ט מותר עכ"פ מדאוריית', ונ"ל שזהו פנונת מהרמ"ל דמחזק הך זמנין דנפל שכ' וז"ל נ"ל דל"ג זה בגמרא דלשון זה ל"ש כ"א גבי שבת דאסור ד"א ברה"ר משא"כ ביו"ט וכן בספרים אחרים, וכן רש"י לא הזכירו עכ"ל, מדכ' בפשיטות דלשון זה ל"ש כ"א גבי שבת דאסור ד"א ברה"ר משא"כ ביו"ט ולא כ' טעם דשאני יו"ט משבת משום מתוך, וגם מדכ' דלשון זה ל"ש ביו"ט פנונתו דאתי לאתויי שהוא לשון של מעביר ד"א ברה"ר זה ל"ש ביו"ט דליפא איסור ד"א ביו"ט ומה דמספק' לבינה לעתים פשוטא למהרמ"ל: אלא שראיתי אחרי רואי בש"מ בשם מורי דמלשון רש"י נראה שאינו גורס זמנין דנפל וכו' דאזיל לטעמי' דס"ל דכל הוצאה מותר משום מתוך אפי' בלא צורך קצת מדאוריית' וכן בהעברת ד"א ברה"ר ואע"פ שחכמים אסרו דבר שאינו צורך היום אפי'

הכי לא מצי אמר זמנין דנפל וכו' דהיא גופה דרבנן ואנו ניקום ונגזור בי' אבל לפי שיטת הגאונים שפך שאינו צורך קצת אסור מדאורייתא' א"ש אלו דברי ש"מ מדבריו נראה מפניו כי פשיטא לי' דד"א ביו"ט דאורייתא' כמו מוציא מרה"י לרה"ר ולהעביר בלא צ"ק תלי' בפלוגתא' רש"י נראשוני' אי בלא צ"ק דאורייתא' או דרבנן בהוצאה בכל מלאכות וה"ה להעביר ד"א ברה"ר בלי צ"ק, וגם פשיטא לש"מ דאי נפל הוכתמא ומעבירו ברה"ר אין צורך קצת בהוצאה זו פנין שאינו מנוח על הפלי ולרש"י אסור מדרבנן ולהחולקים אסור מדאורייתא', ומ"ש הש"מ עוד בשם ריטב"א וז"ל וגם הריטב"א וז"ל לא גרס לי' משום דכל שהוא שלם מותר להוליכו ביו"ט פמה שירצה, ואין החשש אלא שפא שיקר ויוליף השבירי בידו שהם נולד והוא אפ"י בטלטול כ"ד אסור עכ"ל, לא אוכל להבין דמ"ש דכל שהוא שלם מותר להוליכו ביו"ט פמה שירצה למה יהי' מותר פנין שאין בו צ"ק, וגם אי אזיל בפשיטת רש"י דצ"ק רק מדרבנן בעי וליכא למגזר כ"כ מ"מ בנודאי לא שרי להוליכו ד"א רק דל"ג כ"כ האי כמ"ש ש"מ בתחלה, ועיין מג"א סי' תק"ו ס"ק י"ו ד"ה אמרי' בגמ' שכ' בפשיטות שאינו יודע איסור ביו"ט הלא הוצאה מותר ביו"ט בכפרט בכלי הצריף לו, ודבריו נפלאו ממנו מאחר שנפל ואין הפלי מנוסה בו הוי הוצאה שלא לצורך קלל, כדס"ל לש"מ דאין בהוצאה זו צורך קלל ומשו"ה קשי' לי' ליש"ש השמטה זו שלא פתבו מדין זה קלל וצ"ע: ובכוננת הריטב"א שבש"מ נ"ל דס"ל שאין בהולכה זו איסור ושרי דס"ל שאין בד"א ביו"ט איסור קלל ואפ"י מדרבנן, ואפשר טעמו דס"ל פריש"י דכל מלאכה בלא צ"ק מותר מדאורייתא' ומעביר ד"א פל עיקרו אינו מדאורייתא' וכל דשייך מתוך מותר אפ"י בלא צ"ק אפ"י מדרבנן ועיין: ועיין תוס' חולין פ"ד ע"ב ד"ה ואין ספק שתי' בתי' ראשון דבספק יש לחוש שפא יעבור דמשום מתוך ליכא אם אשה היא עיי"ש מוכח דתוס' ס"ל דד"א ביו"ט דאורייתא דאי דרבנן בנודאי אין מקום למגזר במקום מצוה שפא יעבירו ויעבור בדרבנן, ועיין רש"י סנפה ר"פ לולב וערבה דל"א רבה שפא יוציא דכשיוצא מפרמלית וקרפ' ליכא רק דרבנן ול"ג משו"ה ותוס' הספי' פי תירוץ זה נכון ג"כ, וגם אי ס"ל לתוס' דגזרו משום דרבנן מ"מ אין מוכן מה דאמרו רבנן לר"י תק"ש יוכיח דאין נדאי דוחה שבת וספיקא דוחה יו"ט הלא נדאי דאין דוחה שבת משום גזירה ש"י ויעבור על דאורייתא' משא"כ ספיקא ביו"ט ליכא רק חשש איסור דרבנן, וע"כ דס"ל לתוס' דמעביר ד"א ביו"ט דאורייתא' פן נראה לכאורה: ואחר העיון היטב הדק נ"ל דנהפוך הוא דמדברי תוס' אלו ראי' דס"ל דאין ד"א ברה"ר ביו"ט איסור דאורייתא דכד דייק' בלשון וסידור תוס' בקושיות ותי' שם תמצא דקדוק עצום דבקושי' כ' וז"ל והא טעמא דשופר בשבת משום שפא יעבירו ד"א ברה"ר והא ל"ש ביו"ט, ולפי הפשוט ל"ש ביו"ט דהא ביו"ט מותר משום מתוך, ובתנ' כ' וז"ל דשייך נמי בי"ט דאם אשה זה אסור להוציא וכו' ואין להתיר מטעם הואיל והותרה הוצאה לצורך יו"ט דהיינו דוקא היכא דהוא צורך קצת וכו' וצ"ל הא מתחלה לא הקשה דלא שייך ביו"ט רק משום מתוך וזה מלמא דפשיטא מה לתוס' באריכות כ"כ בתי' דאין לומר משום מתוך שהותרה לצורך, הו"ל לקצר בתי' דשייך נמי ביו"ט דאם אשה הוא זה הטומטום הוי שלא לצורך קצת, וכל האריכות ללא צורך ושפת יתר הוא, ועוד מן הדרגש ביותר בתוס' דמתחיל בקושי' בגזירה ש"י ד"א ברה"ר ומסיני' בתי' באיסור וגזירה להוציא דכ' דאם אשה וכו' אסור להוציא וכפל עוד הואיל והותרה הוצאה

היינו מוציא מרה"י לרה"ר וכ"ז מידי דבעי יישוב וצ"ע: ולכן נ"ל מזה ראי' דס"ל לתוס' בפשיטות דליכא איסור דאוריית' במעביר ד"א ביו"ט ולכן הקשה בפשיטות הא טעמא בשבת משום שמא יעבירונו ד"א בשבת וזה לא שייך ביו"ט ולא פתב טעם למה לא שייך משום מתוך אלא דל"ש פלל ביו"ט דאין במעביר ד"א ביו"ט איסור ועכ"פ איסור דאורייתא ליכא ולא שייך למגור, והעלה בתי' די"ל דשייך נמי ביו"ט דאם אשה הוא זה הטנמטום אסור להוציא היינו מרה"י לרה"ר דאסור ג"כ ביו"ט כמו בשבת וכ' ואין להתיר מטעם הואיל והותרה הוצאה לצורך דבעי צורך קצת אבל הכא ליכא צורך היום פלל, ואפרש שיהתי הגם דל"א רבה גזירה שמא יוציא אלא שמא יעבירונו וזה ל"ש ביו"ט, וי"ל לפמ"ש רש"י בסנפה דמשו"ה ל"א שמא יוציא מרה"י דלפעמים פשמנח בכרמלית או בקרפף ליכא איסור דאוריית' לכן אמר טפי משום שמא יעביר ד"א, וי"ל כ"ז מעיקרא לא היו גזרי' משום מוציא, אבל מאחר שגזרו משום שמא יעבור ד"א דשכיח טפי אם כן גם משום שמא יוציא במקום שאסור מדאוריית' יש לחוש ובספיקא יש לגזור ביו"ט משום שמא יוציא, או י"ל דתוס' בחולין בתי' קמא אגיל בתי' הר"ן סנפה דה"ה דהי' יוכל לומר שמא יוציא אלא חדא מנייהו נקיט וכן משמע קצת ברמב"ם הלכ' שופר דנקיט תרתי שמא יוציא מרה"י ושמא יעביר ד"א ברה"ר עיי"ש, והא"ש דבגושני' נקיט תוס' גזירה שמא יעביר דאמר רבה מפרש דלא שייך ביו"ט פלל, ובתי' כ' דמ"מ משום שמא יוציא שייך ביו"ט ג"כ היכא דליכא צ"ק כ' הכא פנ"ל: ועוד יש אתי מקום לומר עפמ"ש תוס' סנפה דלכן ל"א רבה משום שמא יוציא דאית לי' הפירא ויהי' נזכר וכ' פ"י ביצה י"ח דהי' מקום לומר טעמא דחיישי' שמא יעבירונו דיטעה דמותר להעביר, אלא לפי תי' תוס' דלכן ל"א שמא יוציא דאית לי' הפירא מוכח דלא חיישי' שיטעוהו תיר לעצמו להבעיר דא"כ גם חשש שמא יוציא איכא עיי"ש, וע"פ הקדמה זו אומר אני הא דלא חיישי' שיטעה בדין ונתיר לעצמו דהיכא דאין לו מקום לטעות ל"ח שיתיר לעצמו במקום האסור לו, ולא חיישי' רק שיעבור משום בהילות המצוה לאו אדעת' וזה לא שייך במוציא כמ"ש תוס', וכ"ז בשבת דכ"ע אין מוציא' השופר והלולב לא יתיר לעצמו אבל ביו"ט דכ"ע מוציא' השופר משום מתוך פדתנן מוציא' את השופר ואת הלולב וכו' רק ספק זה אסור להוציא משום דאין בו צורך קצת ולא שייך מתוך וכיון דכ"ע מוציא' לצורך מצוה, וגם זה הספק מחוייב במצוה בקל לו לטעות שגם הוא מותר להוציא ולא ידע לחלק בין ספק לנודאי והא"ש שכ' התוס' דגם ביו"ט שייך משום שמא יוציא היינו מרה"ר דיש פאן בספק זה מקום לטעות כמ"ש ונהבן, ונדברי תוס' מדוקדקים מונקקים שבעתים בעזה"י: בדברינו אלו מצאתי מקום יישוב לקוש' ש"א סי' ס"ג לפמ"ש תוס' דגם ביו"ט גזרי' היכא דליכא מתוך, א"כ תקשי לב"ש דל"ל מתוך האידו היו תוקעי' ביו"ט ועי' שעה"מ הלכ' שופר שהקשה ג"כ פקוש' זו על מהרמ"פ ופר"ח עיי"ש, ולמ"ש מיושב קוש' ש"א על תוס', דמשום מעביר ד"א ליכא ביו"ט גם לב"ש דד"א מותר מה"ת ביו"ט ומ"ש תוס' דגם ביו"ט יש לגזור היינו משום מוציא מרה"ר, ולפי דברינו האחרוני' דהיינו טעמא דחיישי' שיטעה הספק שמוותר לו להוציא כיון דלכ"ע מותר להוציא משום מתוך דאיכא צ"ק ויטעה הספק גם לדיד' מותר וכ"ז לדידן דאית לן מתוך, אבל לב"ש דל"ל מתוך דלכ"ע אסור להוציא אין מקום לטעות להתיר לעצמו ביו"ט כמו לדידן בשבת דלא חיישי' לטעות בדין כן

לב"ש ביו"ט ומינשב קושני' ש"א בטוב טעם ודעת בעזרת החוגג דעת: היוצא לנו
מבאוריניו דברי תוס' דס"ל דמעביר ד"א ברה"ר ביו"ט מותר מדאוריית' וכבר הראתי
לדעת פי כן שיטת הריטב"א שבש"מ ביצה וראה זה מצאתי בספר עבודת הקודש
לרשב"א ז"ל בדיני אכל נפש סי' זי"ן שכ' וז"ל נשים הממלאין מים מן המעיין לא יכסו
את הפד בבגד שמה פנול ותביא אותו בידה מרשות הרבים לר"ה עכ"ל השייך לעניינו
והנה ה"ל הגרס' פגרס' שלפנינו בש"ס ביצה ומדמפרש דחיישי' שמה תביא אותו
מרה"ר לרש"הי, ולא כ' שתביא אות' ד"א ברה"ר דמכונן ביותר בלשון ש"ס דאתי
לאתויי היינו ד"א וכדמפרש הש"מ ומהרמ"ל ש"מ דס"ל לרשב"א דד"א ברה"ר ליפא
איסור דאוריית' ביו"ט ומשום איסור דרבנן לא היו גזרי' וזו ראי' מוכרחת דהכי ס"ל
ועיני': ועוד לנו ראי' מדהשמיטו הראשונים ופוסקי' חוץ רשב"א בעבודת הקודש הא
דאתי לאתויי ש"מ דמחקו גרסא זו שלפנינו משום דס"ל דמשום מעביר ד"א ליפא
ביו"ט, ואין לומר משום דס"ל כרש"י דלא בעי צורך קצת רק מדרבנן וכמ"ש הש"מ
לדעת רש"י דלשיטתו אגיל, הא רוב ראשונים חולקים על רש"י וס"ל דצ"ק מדאוריית'
בעי ומדלא לשתמט לדעת ראשונים ופוסקים להביא חשש זה ש"מ דס"ל דד"א ביו"ט
לאו דאורייתא' ומשום דאתי לאתויי מרה"ר לרשה"י לית להו דלא חששו לזה כמו דלא
חששו בשופר ולולב משום הוצאה מרשות הרשות מטעמא שכ' תוס' סופה דאיפא
הפירא, או כמ"ש רש"י דכ"פ ליפא בהוצאה רק איסור דרבנן, בכרמלית בקרפוף
ובגינה, לכן ברוב המקומות אמרי' דיש לחוש להעברת ד"א ברה"ר ולא חוששי' להוציא
מרה"י לרה"ר עיי"ש, ועיי' מג"א סי' תק"ו ס"ק י"ו, מ"ש בטעם השמטה זו וכבר השגנו
עליו לעיל ולהיות פי בארנו כי תוס' חולין וריטב"א בש"מ ביצה ורשב"א בעבודת
הקודש ה"ל דליפא במעביר ד"א ברה"ר ביו"ט איסור דאוריית' וכן נראה מהשמטת
הפוסקים דין וחשש זה דאתי לאתויי ה"כ נקטי' הגם דש"מ בשם מורי לא ס"ל ה"כ,
הנלפע"ד פתבתי פה פ"ב כ"ט תשרי תרכ"ז לפ"ק ובעה"ח לפ"ק: הק' אברהם שמואל
בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה סט בדין טבילת פלים חדשים בשבת ויו"ט: הנה
מקור דין זה דטבילת פלים חדשי' יוצא מראש ביצה י"ח שכ' לטעמא דמביא הרי"ף
משום שמה יסחוט ומשום שמה ישקה מותר לטבול פלים חדשים ביו"ט, אבל לשני
טעמים דרבה ורבה אסור להטביל כ"ח ביו"ט וכן פסק הטור סי' שכ"ג דאסור להטביל
פלים חדשים בשבת והב"י הכריע דהלכת' פרי"ף ורמב"ם דמותר להטביל ובש"ע מביא
ב' דעות בזה ועיי' טו"ז ומג"א: והנה הרא"ש הכריע פטעמא דרבה ור"י הלכה
כרבה וגם נזכר טעם זה בשופר ולולב ומגלה, וגם הלכה כרבה דבתראי הוא, והט"ז
הקשה הא פלל זה דרבה ור"י הלכה כרבה במקום דר"י לבד פליג על רבה אבל פאן הא
פל אמוראי ל"ל דרבה, ומ"ש הרא"ש דטעם זה נזכר בשופר וכו' הקשה הט"ז דוקא
לענין שבת קיי"ל כרבה אבל לגזנר יו"ט אטו שבת בהא לא קיי"ל כרבה, ובש"א הקשה
הא אלו אמוראי דפליגו בטבילת פלים על רבה ל"ל טעם אחר בשופר ולולב ומגלה
רק משום שמה יעבירו, ועכצ"ל דס"ל בט"כ ל"ש שמה יעבירו דאינו בהול כ"כ דליפא
מצוה כ"כ עיין בו: ונבוא אל המאחר ליישב קושני' הש"א בשנקדים תחלה ליישב קושני'
מהרש"ל על רש"י דכד מיייתי ש"ס לדרבה ומקשה ומפרק ממדלי בדלי טמא כ' דאין
דומה לשונו' שמשיקי' ואין מטבילין דמחזי כמתקן משא"כ במדלי בדלי וכו' וכ"כ שנה

טעמא דולד הטומאה פון דערפון הוא ולא מחזי כמתקן, והוא תמוה הא לרבה ל"ל משום מתקן, ומתקן"ל נדחק דמשום טעמא דמתקן לחוד ומשום שפא יעבירנו לחוד לא אסרו ועיני' מהרש"א: ולא מצאתי יישוב נכון המיישב דעת, ואני בעיני הכינותי מקום יישוב, ואקדים מ"ש פ"י במגלה בפלוגתא דר"י ורבה במגלה דר"י אמר מפני שעיניהם של עניים נשואות וכו' ורבה אמר במגלה הטעם שפא יעבירנו, והעלה הפ"י דר"י ס"ל חשש דשפא יעבירנו הוא שיטעה בדין דמוטר להעביר לצורך כדס"ל לר"א דמכשירי מצנה דוחה וכ"ז במצנה דאורייתא אבל במצנה דרבנן כמו מגלה לא יטעו דדוחה איסור דאורייתא, ורבה ס"ל דחשש שפא יעבירנו מתוך בהילות המצנה ישפח ויעבירנו וזה שייך גם במגלה, אלו דבריו ז"ל עיי"ש: וע"פ דבריו יש להבין מ"ש הרמב"ם בהלכ' שופר דחיישי' שפא יעביר ד"א ברה"ר ושפא יוציא מרשות היחיד לרה"ר, ובהלכ' לולב כתב רק שפא יעביר ד"א ברה"ר וכן במגלה, והנה מ"ש בהלכ' שופר ב' חששות ורבה ל"א רק שפא יעבירנו, נ"ל דס"ל פ"י ב' בסוף דרבה חדא מנייהו נקיט וה"ה דחיישי' שפא יוציא מרשה"י וכו' אלא דקשה למה בלולב ומגלה לא כתב רק שפא יעבירנו, וי"ל קצת ע"פ דברי הפ"י, ויש להוסיף דבלולב לא שייך שיטעה בדין לפמ"ש רש"י סוף ר"פ לולב וערבה דחיישי' שייך אצל בקי ללמוד הנענועים ובכך נראה דנודאי כ"א יודע ליטול הלולב ואתרוג דרוג גדילתם, אלא שאין כל אחד בקי בנענועים ובכך ילך אצל בקי ללמוד וכיון דנענועים ובכך רק מדרבנן רחוק שיטעה בדין דמוטר להעביר ד"א משום דרבנן משא"כ בשופר ילך אצל הבקי שהוא אינו יודע לתקוע ורוכב בני אדם אין יודעי' מעשה התקיעה, ולצאת י"ח דאורייתא יטעה שמוטר להעביר ולהוציא, ואקדים עוד מ"ש פ"י ביצה דהי' מקום לומר דחשש שפא יעבירנו משום דישטעה שהדין כן הוא אלא למ"ש התוס' סוף דמשו"ה ל"ח לשפא יוציא מרשה"י לרה"ר דאית לי' הפירא ואי שיטעה בדין מה מהני ה"פ, וע"כ מדל"א משום שפא יוציא ע"כ דל"ח לטעות בדין עיי"ש, ולפ"ז י"ל בנודאי בשופר איכא תרתי משום בהילות המצנה ישפח עצמו ויוציא וגם יטעה בדין דמוטר להוציא ולהעביר משום מצנה דאורייתא משא"כ בלולב משום נענועים דרבנן לא יטעה דמוטר להוציא ולהעביר וכ"ש במגלה דרבנן, ולכן נקיט רבה בכ"מ משום שפא יעבירנו לחוד דשייך גם בלולב ומגלה דמכח בהילות ישפח ויעביר, ובשופר איכא משום שפא יוציא מרשה"י דלא מהני ה"פ משום דישטעה דמוטר משום מצנה דאורייתא, וי"ל בזה קוש' תוס' וראשונים למה בשופר חששו יותר וגזרו אפי' במקום נדאי מצנה אפי' בזמן שבקיימים וכ' תוס' משום שבות דתק"ש חמירא, ולמ"ש א"ש דבשופר איכא למיחש יותר גם אם השופר מונח ברה"י שפא יוציא שיטעה בדין וגם איכא תרתי שפא יטעה ושפא ישפח במונח ברה"ר משא"כ בלולב ליכא חשש רק כשמונח הלולב ברה"ר ומשום שפא ישפח מכח בהילות וזה ל"ש כ"כ ולכן ל"ג רק במקום ספק ולא נדאי מצנה כנ"ל מלתא בטעמא לשבח והא"ש דכ' הרמב"ם בהלכ' שופר תרתי שפא יוציא מרשה"י לרשה"ר ושפא יעביר דתרתי שייך' בשופר ומוכח כן דבשופר איכא יותר חשש מכח קוש' תוס' ה"ל, אבל בלולב ומגלה לא כ' רק משום שפא יעבירנו דמשום שפא יוציא ע"פ שיטעה בדין ל"ש בלולב ומגלה מטעמא דכתיבנא, ורבה דרצה לומר היינו טעמא דלולב ודמגלה משו"ה נקט בשופר ג"כ רק משום שפא יעבירנו, ובאמת איכא עוד טעם וחסש יותר בשופר שפא יוציא כנ"ל ע"פ דברי פ"י

בהוספה תוס' מרובה משלנו ועיין: אלא באמת דברי פ"י מפקפקים אצלי דמ"ש דיטעו
בדר"א דמכשירי דוחי רחוק הוא ולא דמי להא דש"ס פ' הגזקין טעה בדר' ירמל' כמוכן,
ועוד ע"ה זה הטועה בזה לא ידע ג"כ אם מגלה דרבנן או דאוריית': ולקיים דבריו
הוספתי מ"א וקמחא דונדאי פל שאין לו מקום לטעות לא יטעה להתיר האסור מדעת
עצמו, אלא פיון דתק"ש שבות ואסור בכל שבתות השנה אלא במקום מצנה לא העמידו
דבריהם, וע"ה זה שרואה עצמו וכ"ע שעושים מידי דאסור בכל שבתות השנה אלא
במקום מצנה מותר יטעה דה"ה דמותר להעביר ד"א לצורך מצנה ולא ידע לחלק כי
תקיעת שבות מותר משא"כ מעביר ד"א דאורייתא, וכן בלולב דאסור בטלטול ובמקום
מצנה התירו לטלטל עיין ר"פ לולב וערבה ובתוס' שם, וכיון שרואה שמותר לו לטלטל
במקום מצנה יטעה דגם להעביר מותר, וכ"ז בשופר ולולב משא"כ במגלה דאין איסור
כלל בקריאה ובטלטול, אין לו מקום לטעות דמותר להעביר ולכן אמר ר"י במגלה טעם
אחר ורבה אמר היינו טעמא דמגלה דס"ל דחייש' שמא מתוך בהילות המצנה ישפח
ויעבור ד"א פנ"ל נכון: והנה לחוש בטבילות פלים שיהי' בהול וישפח ויעבור רחוק הוא
דאין מצנה כ"כ, ובש"מ הרגיש בזה וכ' דמ"מ קצת מצנה איפא, וכ' ובהא לא קיי"ל
פרבה פנונתו דל"ש בהילות כ"כ, ונה כמ"ש הש"א אלא דש"א ס"ל דליפא מצנה כלל
בטבילות פלים ביו"ט ומ"מ רבה חייש שיהי' בהול וש"מ ס"ל דאיפא קצת מצנה, מ"מ
אינו דומה לשופר ולולב דהם מצנה דיומא משא"כ טבילת פלים דאפשר קודם יו"ט לא
בהול כ"כ ורחוק חשש זה בטבילת פלים דישפח מתוך בהילות מבשופר ולולב, והנה
טעם דיטעה דמותר להעביר ל"ש בט"כ לא מבעי אם ליפא מצנה כלל איך יטעה דמותר
להעביר גם אי איפא מצנה מ"מ ליפא למיחש שיטעה דמותר להעביר לפי מה שפכתתי
בסמוך דלא חיישי' לטעות בדין רק במקום שיש לו מקום לטעות כמו בשופר ולולב
דעושה לצורך מצנה דבר האסור לו ונה לא שייך בטבילת פלים דליפא איסור כלל למאן
דס"ל דליפא איסור בטבילת פלים: ואחר הנוצעה והקדמה זו נבוא ליישב פירוש רש"י
ושיתתו דס"ל דרבה ג"כ ע"כ ס"ל דאיפא בט"כ משום מתקן אלא ניהי דאסור בכל
שבתות השנה משום מתקן מ"מ לצורך יו"ט לא היו מעמידים דבריהם ואפי' ביו"ט שחל
בשבת ועיו"ט שחל בשבת וכמ"ש מהרש"ל דמשום מחזי כמתקן לא היו אוסרים לצורך
יו"ט וכ"כ מהרש"א ביישובו שיטת הרי"ף ורמב"ם דכל משום מלאכה ל"ג לצורך יו"ט
ועיני' צל"ח פסחי' במתני' גבי הזאה, ולכן התחכם רבה לומר טעמא דמתני' בעיו"ט שחל
בשבת משום שמא יעבירו היינו בונדאי משום שיהי' בהול וישפח ל"ח, אבל מפיון
שבכל שבתות אסור משום מחזי כמתקן, ובשבת שחל בו עיו"ט או בשבת ויו"ט אם יהי'
מותר לו ויראה עצמו עושה מה שאסור בכל שבתות משום צורך יו"ט או מצנה ויש
במקום לטעות דמותר ג"כ להעביר וחיישי' שמא יעבור ד"א ברה"ר, והא"ש במדלים
בדלי טמא דל"ש מתקן וכן בנולד דלא שייך משום מתקן ומותר בכל שבתות השנה
ממילא ליפא חשש שמא יעבירו בעיו"ט או יו"ט שחל בשבת והן הן דברי רש"י פיון
דליפא משום מתקן באלו גם משום שמא יעבירו ליפא ולא צ"ל למ"ש תוס' דבאלו לא
שייך שמא יעבירו, וכן בהשקה לא צ"ל כמו דדחוק תוס' ומינושב שיטת רש"י ע"ד נכון
וסלול בעזה"י: ונבוא ליישב קושני' ש"א על הרא"ש דכ' דטעם זה דש"י אמור בשופר
ולולב ומגלה, והקשה הא פל אמוראים דחולקי' על רבה ל"ל בשופר וכו' רק משום ש"י

וע"כ דחולקים על רבּה בטבילת פלים דליפא מצונה ולא בּהויל נרבה ס"ל גם בט"כ דבּהויל, ונקיטנא מקצת מדברינו דרא"ש ס"ל כפשוטו אליפא דרבּה משום שוהוּ בּהויל בט"כ יעביר ד"א כמו בשופר ול"ל לחלק, ול"ק לי על האמוראי דפליגו על רבּה בטבילת פלים ומודו לי ע"כ בשופר וכו' י"ל ר"י לשיטתו דאמר במגלה ט"א ולא משום ש"י דס"ל דשמא יעבירו בשופר ולולב שיטעה בדין דיהי מקום לטעות פנין שמתר לו לעשות שבות דתק"ש וטלטול דלולב דמתר ג"כ להעביר משא"כ במגלה, ובט"כ לא שינה שיטעה בדין דס"כ מתר דל"ל פלל דמחזי כמתקן ואפי' בכל השבותות מתר ומשום בּהויל ל"ל אפי' בשופר ולולב וכן אינה אמוראי דל"ל דרבּה מה"ט פליגו, וכיון דנקטי להלכתא רבּה בתק"ש ולולב ומגלה ג"כ וכ"כ הרי"ף בכ"מ במגלה רבּה וע"כ משום דישפח מתוך בּהילות גם פאן אית לנו למפסק רבּה משום דבּהויל, הגם דאמוראי פליגו מנ"ל דפליגו דס"ל דלא שינה פאן בּהויל כ"כ דלמא משום דגם בשופר ולולב כר"י בטעמא ס"ל ומינושב קוש' ש"א: אלא דעדין קשה הא רבא הוא דאמר בר"ה ר"פ יו"ט כרבּה ומסיק היינו טעמא דלולב ומגלה ס"ל גם במגלה רבּה וע"כ משום דבּהויל, ומ"מ בט"כ נאיד מדרבּה, ועכצ"ל דס"ל דבט"כ ל"ש בּהויל כ"כ כמו בשופר ולולב ומגלה והדרא הקוש' דאין ראי' ממה דקיי"ל רבּה בשופר לולב ומגלה ה"ה בט"כ הרי רבא דל"ל פנותי וע"כ דמחלק בין בּהילות דשופר ואינה לט"כ ועיין: ולכן היותר נ"ל דכוננת קוש' הרא"ש גיהי דאמוראי פולהו ל"ל רבּה בט"כ אין מוכרח דס"ל בט"כ לא שינה טעמא דשמא יעבירו אלא דל"ל למגור כ"כ יו"ט אטו שבת משום קוש' שהקשו על רבּה ולא ניחא להו בכל השנויים לכן נאדו מדרבּה והוצרכו לחדש טעם אחר משום יו"ט ושינה ג"כ בשבת, אבל בשבת נ"ל דמודו כ"ע דאיפא ג"כ טעמא דרבּה והוקשה לרא"ש עכ"פ בשבת קיי"ל רבּה והרי"ף השמיט טעם זה גם בשבת וכ"ש דקשה לכמ"ש מהרש"א דרי"ף מביא טעמא דר' יוסף משום שבת דל"ש ביו"ט, בּונדאי קשה לענין שבת הי' לו להביא טעמא דרבּה, דמנ"ל דכולהו אמוראי חולקים על רבּה בשבת פן י"ל, וארנוח לן בדברינו אלו ובדברינו הקודמים דמינושב קוש' הט"ז על קוש' הרא"ש הא רבּה ור"י הלכה רבּה הא פולהו אמוראי חולקים על רבּה, ולמ"ש דקוש' הרא"ש דבשבת מנ"ל דחולקים על רבּה בעיקר גזירת ש"י אלא דל"ג יו"ט אטו שבת, וכ"ז י"ל לרבּה ורבא, אבל ר"י הא לדידן ג"כ צ"ל דגזרו דלאו ב"ס אטו דב"ס ומקשי ומשנינו כמו לרבּה ואי ס"ל גזירה שמא יעבירו בשבת הו"ל לומר בכולהו רבּה וגזרינו י"ט אטו שבת דהא גם לדידן צריף לשנויי כמו לרבּה וע"כ דר"י ל"ל פלל גזירה דש"י בט"כ, וי"ל דלכן שביק הרי"ף טעמא דרבא בשבת משום דר"י ע"כ גם בשבת פליג על רבּה ול"ק על הרי"ף לכאור' משו"ה כ' הרא"ש הא רבּה ור"י הלכה רבּה ולא מצינו חולק על רבּה בשבת רק ר"י והלכה רבּה נגדו, וכ' עוד דטעם זה אית' בשופר ולולב ומגלה, רצה בזה מלבד האי פללא דרבּה ור"י הלכה רבּה ג"כ קשה הי' פסקינון טעם זה בשופר ולולב ומגלה דלא כר"י דאמר במגלה טעם אחר, וטעמא דר"י בלולב ושופר משום שיטעה בדין זה ל"ש במגלה וגם פאן בט"כ ל"ש ולשיטתו שפיר ס"ל בט"כ גם בשבת ל"ח אבל לפי דקיי"ל רבּה התם גם במגל' משום שוהוּ בּהויל נקטי' גם בט"ר מטעמא דרבּה, ורבא דס"ל במגלה רבּה ונאיד מטעמא דרבּה בט"כ משום דל"ל גזירה יו"ט אטו שבת אבל בשבת מנ"ל דל"ל ומינושבים פל הקושיות על הרא"ש ע"ד פלפלא

טָבָא חֲרִיפְתָא וְעֵינֵי הֵיטֵב: וְאַחַר שְׁבָאֲרָנוּ קִנְשֵׁי רָא"ש עַל הָרִי"ף נְשִׁית פְּגִינוּ לִינְשֵׁב הָא דְלָא פִסְקֵי הָרִי"ף פְּהָא דְרַבָּה בְּשַׁבַּת וְכֵן קָשָׁה בְּיוֹתֵר עַל הָרַמְבַּ"ם דַּכ' בְּהַלְכ' שַׁבַּת טַעַם דְּרַבָּא וְלֹא כ' טַעַמָא דְרַבָּה ג"כ, וְאַקְדִים מַה דְקִנְשֵׁי לִי טוֹבָא בְּסוֹגְנֵי דְש"ס מִיִּתֵי ת"כ דר"ב מְבַרְיֵת' וְהִיא קִנְשֵׁי לְרַבָּה ור"י וְרַבָּא דל"א כר"ב וְהֵם נִגְד הֶבְרֵיִת' דְמְפֹרְשׁ כר"ב, הו"ל לְש"ס לְהַקְשׁוֹת עֲלֵיהֶוּ מְבַרְיֵת' זו, גַּם צ"ל דְמִיִּתֵי ת"כ דר"ב וְלֹא אָמַר לִימָא מְסִייע לִי דְקִתְגֵי פְנוֹתֵי בְבַרְיֵת' וְמַה חִידֵשׁ לְנו ר"ב וְכ"ז מִיִּדֵי דְבַעֵי עֵיוֹן לִינְשֵׁב וְנִגְעֵתִי וּמְצִאֵתִי מְקוֹם יִישׁוּב וְאַקְדִים אַקְדָמוֹת מִלִּין: וְהִנֵּה צל"ע עַל טַעַמָא דר"ב וְשָׂמָא יִשְׁהָה וְחִינְשֵׁי לְתַקְלָה הָא תַקְלָה עֲצָמָה תַנְאֵי הִיא כְּבַש"ס פְּסָחִים כ' ע"ב דב"ש חִינְשֵׁי לְתַקְלָה וְכ"ה לֹא חִינְשֵׁי וְאִיף אָמַר ר"ב טַעַמָא בְּמִתְגֵי אֵלִיבָא דב"ה הָא ל"ח לְתַקְלָה גְבִי זִילוּף, וְגַם עַל הֶבְרֵיִת' קִשִׁי לִי דְאָמַר טַעַמָא מְשׁוּם תַקְלָה גַם אִם נִימָא בְרֵיִת' כב"ש אִתִּי דְחִינְשֵׁי לְתַקְלָה הָא לְב"ה ע"כ צְרִיף טַעַם אַחַר אֶחָד מִן הַטַעֲמִים הָאֲמֹרִים דְשִׁיף גַם פֶּן לְב"ש וְלָמָּה נִקִיט בְרֵיִת' טַעַם דְשִׁיף רַק לְב"ש וְל"א יוֹתֵר טַעַם הַשְּׁנוּהָ בֵין לְב"ש בֵין לְב"ה וְצ"ע: וְלִינְשֵׁב הֶבְרֵיִתָא י"ל עֲפַמ"ש תוּס' חֲוָלִין פֹּא"ט ע"ב לְחַלֵּק בֵין זְמַן קְצָר לְזְמַן מְרוּבָה עֵי"ש, י"ל דְבַרְיֵת' נִקִיט טַעַם זֶה דְשָׂמָא יִשְׁהָה וְחִינְשֵׁי לְתַקְלָה בְּכָלִי שְׁנוּטָמָא לְטַבּוֹל בִּיו"ט חִינְשֵׁי לְתַקְלָה לְזְמַן מְרוּבָה, וּבְשַׁבַּת דְעֵלְמָא לְזְמַן קְצָר ל"ח וְאִתְגַּבְּרֵיִתָא גַם לְב"ה דְמִדּוֹדוּ לְזְמַן מְרוּבָה דְחִינְשֵׁי וְדוּקָא בְּזִילוּף דְזְמַן מוּעֵט הִיא ל"ח וְעֵינֵי רִש"י פְּסָחִים דב"ש חִינְשֵׁי אִפִּי לְזְמַן מוּעֵט וְא"ש הֶבְרֵיִתָא אֵלָא אִי קִשִׁי לִי עַל ר"ב דְאָמַר שָׂמָא יִשְׁהָה וְאִפִּי לְשַׁבַּת דְזְמַן מוּעֵט הוּא, וְזֶה וְדָאֵי דִחֻסָּא לְסַבּוֹל לוֹמַר דר"ב רַק עַל י"ט אָמַר דְהָא קָאֵי עַל שַׁבַּת דְכֻלְהוּ אֲמֹרָאֵי אֲמָרוּ פְּלִים בְּשַׁבַּת לְכ"ע לֹא מ"ט וְע"ז סוֹכְב הוֹלֵף ר"ב ג"כ וְקָשָׁה פְּהַג"ל תִּינַח לְב"ש לְב"ה מֵאֵי אֵיבָא לְמִימַר דל"ח לְתַקְלָה לְזְמַן מוּעֵט וְצ"ע: וְלֹא יִדְעֵתִי פֶתֵר לְקִנְשֵׁי זֶה רַק דר"ב ס"ל דע"כ ל"ח ב"ה לְתַקְלָה לְזְמַן מוּעֵט רַק לְשַׁפּוּף יֵין תְּרוּמָה שְׁנוּטָמָא דִישׁ הֶפְסֵד דִּינֵן וְדַבְעֵלִים בְּמִקּוֹם פְּסִידָא ל"ח לְתַקְלָה לְזְמַן מוּעֵט, אֲבָל פֶּאֶן בְּטַבִּילַת פְּלִים דְלִיכָא פְּסִידָא דְאֶפְשָׁר לוֹ לְטַבּוֹל קוֹדֵם יו"ט וְשַׁבַּת חִינְשֵׁי לְתַקְלָה פֶּל שְׁאֶפְשָׁר וְאִפִּי לְזְמַן מוּעֵט פְּנ"ל, וְהָא דְמִיִּתֵי ש"ס ת"כ דר"ב הֵגַם דִּי"ל בְּרֵיִתָא אָמַר טַעַמָא לִיו"ט דְחִינְשֵׁי לְתַקְלָה לְזְמַן מְרוּבָה מִנ"ל לְזְמַן מוּעֵט פֶּל דְלִיכָא פְּסִידָא חִינְשֵׁי לְתַקְלָה, י"ל דְבִאֲמַת לֹא מִיִּתֵי ת"כ לְחַשֵׁשׁ תַקְלָה לְזְמַן מוּעֵט, אֵלָא לְמַה שְׁחִידֵשׁ ר"ב פֶּאֶן דְחִינְשֵׁי שְׁיִשְׁהָה לְיוֹם פְּנוּי, אֲבָל לְחֹוֶשׁ לְתַקְלָה לְזְמַן מוּעֵט אִין רִאִי מְבַרְיֵתָא, וְהָא ש"דל"א לִימָא מְסִייע לִי לר"ב, דר"ב טוֹבָא קמ"ל מַה דְלָא נִשְׁמַע מְבַרְיֵתָא דְאִפִּי לְזְמַן מוּעֵט חִינְשֵׁי לְתַקְלָה וְזֶה לֹא נִשְׁמַע וְא"ש, וְהָא ש"ג"כ דל"ק עַל אֲמֹרָאֵי דְלֹא אָמְרוּ כר"ב מְבַרְיֵתָא דְגַם הֵם אִית לְהוּ טַעַמָא דְבַרְיֵתָא בִּיו"ט אֲבָל בְּשַׁבַּת לְזְמַן קְצָר לֹא ס"ל כר"ב, דב"ה לֹא חִינְשֵׁי לְתַקְלָה לְזְמַן מוּעֵט, וְל"ל דְבְּלִיכָא פְּסִידָא גַם ב"ה מוֹדָה, דר"ב הִנְצְרֵף לְחִידֵשׁ פֶּן מְשׁוּם דל"ל טַעַמָא דִידְהוּ בְּשַׁבַּת, וְהֵם בְּחֵרוּ לְהֵם טַעַם אַחַר, וִי"ל לְאֲמַת גַם רַבָּה לֹא ס"ל דְגִזְרִי יו"ט אֲטוּ שַׁבַּת, וְכַד דִּיִּיקַתְּ דְקִנְשֵׁי רִאשׁוֹנָה תִינַח בּוֹר בְּרַה"ר הַשִּׁיב רַבָּה וְאָמַר לִי גִזְרִי בּוֹר בְּחִצְרֵי וְכו', וְקִנְשֵׁי שְׁנֵי תִינַח שַׁבַּת וְכו' יו"ט אֲטוּ שַׁבַּת לֹא רַבָּה אָמַר רַק סְתָמָא דְש"ס מְקַשָּׁה וּמְפָרַק עַד דְלֹא יִדְעַ מְבַרְיֵתָא דְשָׂמָא יִשְׁהָה וְדָרָף שְׁקֵלָא וְטָרִיא הוּא, וְלִאֲמַת י"ל וְצ"ל דְרַבָּה ס"ל בִּיו"ט מְשׁוּם שָׂמָא יִשְׁהָה כְּמִפּוֹרֵשׁ בְּבַרְיֵתָא וְרַבָּה לֹא אָמַר טַעַמָא רַק בְּשַׁבַּת דְלִית לִי שָׂמָא יִשְׁהָה לְזְמַן קְצָר וְאֶפְּלוּ בְּלִיכָא פְּסִידָא: וְהִרְוֹנוּנוּ בְּזֶה דְלִיכָא רִאִי לְמ"ש הַמְהַרְשֵׁי א

אליבא דרי"ף ורמב"ם דס"ל דטעמא דר"י ורבא פל שהווא משום מלאכה ליכא ביו"ט משו"ה מביאים ב' טעמים ורא' מהרש"א חלושה וגם לא ביאר פל הצנרף למה טעמא דר"ב לא שניף בשבת ג"כ ולדברינו איכא ראי' דכל שהווא משום מלאכה ל"ג ביו"ט דאי טעמא דרבה ור"י ורבא שניף ביו"ט ג"כ הדר תקשי מברייתא דמפנרש טעמא דשמא ישקה ואין לומר כמ"ש דטעם זה שניף רק ביו"ט ולא בשבת והם אמרו טעם לשבת, עדיין קשה פנין דצריף לשבת טעם אחר מיו"ט וטעם זה דשבת שניף גם ביו"ט למה נקטה ברייתא טעם דשניף רק ביו"ט ולא בשבת, ע"כ מוכרחים אנו לומר דטעמא דנתנו בשבת ל"ש ביו"ט דכל שהווא משום מלאכה ל"ג ביו"ט, וטעמא דיו"ט משום שמא ישקה ל"ש בשבת שהווא לזמן קצר, וקיי"ל פל זמן קצר ל"ח לתקלה, עיי' יו"ד סי' נ"ז ועפ"ז א"ש דברי מהרש"א עיין היטב: ומינה דמוכח דר"י ורבא דל"א פטעמא דרבה דאפי' בשבת ל"ל חשש דשמא יעבידו דאי בשבת אית להו רק דלא גזרו יו"ט אטו שבת והוצרכו לטעם אחר ואמרו טעם דשניף בין בשבת בין ביו"ט הא ע"כ טעמא דידהו לא אמרו רק לשבת ולא שניף ליו"ט דאלת"ה קשה הא בברייתא קתני טעם אחר ביו"ט ולא קתני טעמא דידהו דשניף בין ביו"ט בין בשבת, ועכצ"ל דטעמא דידהו משום מלאכה ליכא ביו"ט ובריית' טעמא דיו"ט נקיט והם אמרו טעמא דשבת וטעמא דיו"ט משום שמא ישקה, ומדלא אמרו בשבת כרבה ע"כ דל"ל דרבה פלל אפי' בשבת ושפיר עשו הרי"ף והרמב"ם דהשמיטו טעמא דרבה גם בשבת או משום דל"ש פהול בט"כ כמו בשופר ומגילה, או משום דלאו כ"ע טרידו בט"כ, ועיין שעה"מ הלכ' שופר שכ' דצ"ל דחיישי' בט"כ שיטבול בלילה ואין רבים שכיחי' שינפירוהו, וצ"ל דגזרי' יום אטו לילה, וי"ל דאינף אמוראי לא ניחא להו בזה דגזרינו משום דיש טובלים בלילה ולגזור ביו"ט אטו לילה יהי' מאיזה טעם שיהי' עכ"פ מצאנו טעם לשבח להא דל"ל לרי"ף כרבה אפי' בשבת והוא יישוב המיישב דעת לפע"ד ועיין: וע"פ דברי שעה"מ האלו נ"ל להסביר בטוב טעם, דגזרו לרבה בט"כ יו"ט אטו שבת וכו' וכו' תוס' דלא הוי גזירה לגזירה דכולה חדא גזירה היא, והיינו משום אי לא הא לא קיימא הא, וצ"ל הא בלולב ושופר ל"ג י"ט אטו שבת ואי דלא רצו לעקר פל המצנה או במקום מצנה ל"ג כ"כ משא"כ בט"כ, מ"מ פנין דאי לא הא לגזור ביו"ט לא קיימא גזירה בשבת שיבוא לתקוע גם בשבת לא הועילו חכמים בתקנתם כ"כ, ויש לדחוק, אבל לפי דברי שעה"מ דבט"כ לא שניף שינפירוהו א"ש במרנוח די"ל בנודאי אין לגזור יו"ט אטו שבת דכ"ע לא יטעו וידמו מלתא די"ט לשבת אלא יש לחוש ליש טועים ויאמרו כמו דמותר ביו"ט כמו כן בשבת ויתקעו בשבת ויבואו הטועים להעביר ד"א, וזה ל"ש בשופר ולולב דרוב לא יטעו אלא יזכרו הטעמים שיצו להעביר ד"א ברה"ר דרוב לא טרידו אבל בט"כ דחיישי' לט"כ בעת דאין רבים שכיחי' בשוק יש לגזור יו"ט אטו שבת וא"ש: עוד הקשה הרא"ש על הרי"ף דלא פסק פטעמא דרבא משום מחזי פמתקן דהוא בתרא, וראיתי בחי' אבא מאוה"ג זצ"ל יישוב לזה ע"פ קוש' רז"ה ריש מכילת' על דאמר ר"נ ביו"ט אית לנו מוקצה ולא בשבת מהא דאמר רבא טבילת אדם הואיל בשבת שרי ביה"כ נמי שרי, והרי"ף דפסק כר"נ לכן לא פסק להא דרבא פאן דלדידי אית לי' הואיל דבשבת שרי ולא קיי"ל פנותי' אלו דבריו הקדושים זצ"ל ושי"י: ולדידי נראה בהקדמ' מה דקש' לי על רבא דלדידי' צ"ל בנולד הטומאה לא מחזי פמתקן, ולעיל ט' ע"א בגלגל עיסה מעיו"ט מתרץ רבא לאבוה דשמואל

דבח"ל אסור הגם שאפשר באוכל והולך ואח"כ מפריש פיון דאם קרא לה שם וכו' עיי"ש, והלא שם רק תיקון מדרבנן הוא ואפשר בלא תיקון כלל ומ"מ אסור משום מחזי כמתקן כ"ש בט"כ שנטמא בנולד הטומאה שיהי' בו משום מחזי כמתקן ורבא נראה דס"ל פאבוה דשמואל וסתר עצמו וצל"ע, מזה נראה לי ראי' למ"ש הרמב"ם דיש בהפרשת תו"מ וחקלה משום מוציא מרשות לרשות ג"כ וא"ש, אבל לרש"י דכ' משום מתקן לחוד קשה, ונ"ל ע"פ המבואר בסוגי' דתחלה לא ס"ל לרבא הואיל ושוב הדר בי ובתחלה דלא ס"ל הואיל ע"כ הא ס"ל טעם אחר באיסור דט"כ ולא משום מתקן, אז ס"ל כל שיש בו משום מחזי כמתקן גם בדרבנן שיהי' משום מחזי כמתקן וס"ל פאבוה דשמואל באיסור הפרשת חלה בח"ל, ואחר דהדר בי ס"ל בטעם ט"כ משום מחזי כמתקן וצ"ל ונולד הטומאה לא מחזי כמתקן וה"ה בחלת ח"ל ליפא משום מתקן וגם מהא דאבוה דשמואל הדר בי פן י"ל הקצרת: והנה הרי"ף שם פסק פאבוה דשמואל ומביא ראי' מסתמא דש"ס לקמן ל"ז ע"א דקאמר על ר"י וה"מ פירי דטבילי מאתמול וכו' ועי' רא"ש לעיל ט' וכיון דסתמא דש"ס ס"ל כל דאיפא משום מחזי כמתקן גם בדרבנן איפא ממילא א"א לומר דבט"כ אסרו משום דמחזי כמתקן, דא"כ גם בנולד הטומאה יהי' אסור וע"כ דאין בט"כ משום מחזי כמתקן, ומינשב הרי"ף דלא פסק פרבא שהוא בתרא פיון דסתמא דש"ס ל"ז ע"א ע"כ דלא פרבא ועיין, ורמב"ם דפסק בחלת ח"ל פרי"ף ופסק טעמא דרבא לשיטתו אזיל דס"ל דבהפרשת חלה איפא ג"כ משום מוציא מרשות לרשות כמקח וממפר, ולא תלי' שני דינים אלו זה בזה והבין: והנה הרא"ש יצא לדון בדבר חדש, בטבילת פלי חרס חדש, לטעמא דר"י ור"ב מותר לטבול ביו"ט.

ולטעמא דרבא ורבא אסור לטבול ביו"ט והלכת' פרבה בשופר ומגלה והלכתא פרבא דהוא בתרא ומשני טעמים אלו אסור להטביל כ"ח ביו"ט, והקשה הש"א הא הרא"ש ע"כ ס"ל טכ"ח דרבנן דאל"ה גם לר"י ולר"ב פמו באב הטומאה א"כ איף כ' דלרבה ורבא אסור הא לרבה ע"ש בנולד הטומאה לא שיהי' חשש שמא יעבירו דרבנן הוא ולא בהגיל וכן לרבא ונולד הטומאה ל"מ כמתקן ומ"ש כ"ח חדש דהוא דרבנן דאסור לטבול לדידהו והיא קושיא עצומה: והנה מ"ש דלרבה אסור י"ל דס"ל לרא"ש הא דבנולד הטומאה לא שמא יעבירו לא משום דעל דרבנן לא בהול כ"כ וצ"ל דבמגלה בהגיל יותר הגם שהוא דרבנן אידי דחביבא לעלמא, ורא"ש ס"ל דנולד הטומאה מפני שאפשר לאשתמושי בי חולין מיהת לא בהול כ"כ משא"כ כ"ח חדש דא"א לאשתמושי בי לאכילה כלל, עוד י"ל בקונה פלי חדש בהול טפי לטובלו כדי להשתמש בו מחדש ביו"ט לשמחת יו"ט פן י"ל, אבל מה דהקשה לרבא מ"ש מנולד הטומאה צ"ע ליישב: ואחר העיון נ"ל, דבאמת צריף הספר מ"ש ונולד טומאה דרבנן דלא מחזי כמתקן מאב הטומאה פיון דבטעות אינשי דלא ידעו ומחזי להו כמתקן מ"ש להו טומאה דאורייתא או דרבנן, ונ"ל להסביר בטוב טעם נדעת, בשנאמר דעיקר הדבר שחוששי' דמחזי להו כמתקן יוצא להם טעות זה ביו"ט משום דבשבת אסור להטבול משום שמא יעבירו וכבר כתבנו ובארנו לעיל דבשבת כ"ע מודים לטעם זה, אלא דלא ס"ל פרבה דגזרי' שבת אטו יו"ט וכולה חדא וגזירה זה לא ס"ל רק רבה, ורבא דאמר משום דמחזי כמתקן, משום דבשבת אסור משום שמא יעבירו ויטעו המונים בטעמא דמלתא ויאמרו דיש בזה איסור מלאכה כמתקן פלי שידוע להם שאסור לתקן בשבת וקרוב להם טעם זה מטעם שמא יעבירו.

ואם יהי טבילת פלים מותר ביו"ט מחזי להם כמתקן פלי ביו"ט ויאמרו פי מותר לתקן פלים ביו"ט פנ"ל, והא"ש כ"ז באב הטומאה דאסור בשבת משום שמא יעבירונו, אבל ולד הטומאה דמותר בשבת דל"ש שמא יעבירונו דלא בהול עליו כ"כ מטעם שכתבנו בכו פיון דאפשר לאשתמושי בי' לא בהול כ"כ לטבול, וכיון דמותר בשבת ממילא לא יעלה על דעתם דהוא כמתקן פלי שאין מקום שמביאים לידי טעות פזה פיון דגם בשבת מותר פנ"ל להסביר הדבר לאישורו: ומינשב קושני' ש"א הנ"ל דכ"ז בטבילת ולד הטומאה דל"ש בשבת שמא יעבירונו גם משום מחזי כמתקן ליפא, אבל טבילת כ"ח דבשבת אסור משום שמא יעבירונו דבהיל יותר מבולד הטומאה כמ"ש ממילא גם ביו"ט אסור משום מחזי כמתקן וא"ש נכון: ובמאי דכתבנא אתיא לן שפיר מ"ש הרא"ש דלרבה ורבא אסור לטבול פלים חדשים ביו"ט דקיי"ל פרבה וברבא, וקשה לפי מה שביארנו לעיל דכוננת הרא"ש ע"כ דקיי"ל פרבה משום ש"י בשבת דלא מוכח דפליגו כל אמוראי על רבה רק ביו"ט אבל בשבת מודים לו, א"כ איך כ' הרא"ש דלרבה אסור לטבול ביו"ט הא ביו"ט לא קיי"ל פרבה בט"כ, אלא דאסור משום טעמא דרבא דמחזי כמתקן וצ"ע: ולדברינו הקודמים א"ש דכוננת הרא"ש פה היא דקיי"ל פרבה בשבת ומזה נצמח טעמא דרבא דמחזי כמתקן פיון דבשבת אסור משום שמא יעבירונו כמ"ש, ממילא אסור טכ"ח ביו"ט פיון דבשבת אסור טכ"ח משום ש"י, גם ביו"ט אסור משום דמחזי כמתקן וגרע מולד הטומאה דכתבנא, ומדוניק פן בלשון הרא"ש שכתב ומשני טעמים אלו משמע בצירוף ב' טעמים יחד אסור דאי פנונתו לכל א' מן הטעמי' או משום ש"י, או דמחזי כמתקן אסור הול"ל לשון קלילא וברור טפי, ולשני טעמים היינו לכל א' מן הטעמי' ומדכ' ומשני טעמים אלו משמע משני טעמים יחד, ולמ"ש בדיוק כ' פן דבצירוף שני טעמים משום ש"י בשבת ונצמח ממנו דמחזי כמתקן ביו"ט אסור לטבול פלים חדשים משום דמחזי כמתקן ועיני' היטב: ויש להקשות על דברינו דעיקר טעמא דרבא דמחזי כמתקן הוא משום דבשכ' אסור משום שלא יטעו דיש בו משום מתקן א"כ לא מקשה מידי על רבא אי הכי אדם נמי דשאני ט"כ פיון דבשבת אסור משום ש"י יש מקום לטעות דמשום מתקן אסור ואסרו ביו"ט נמי, אבל טבילת אדם בין בשבת בין ביו"ט מותר דליכא משום ש"י ואין מקום לטעות עד דמחזי כמתקן, ורבא עצמו דדחוק אנפשי' משום מי איכא מידי ולא מתרץ עצמו פהנ"ל, ע"כ דס"ל דחיישי' למחזי כמתקן אפילו בלא טעמא דשמא יעבירונו בשבת דלא כמ"ש: וי"ל ה"ט דרי"ף ורמב"ם דלא פסקו לטעמא דרבה בשבת מנא להו דכולהו אמוראי ל"ל טעמא בשבת דלמא דוקא ביו"ט ל"ל למגזר אטו שבת, וכתבנו שזו היא פנונת הרא"ש בהקשותו על הר"ף, ולמ"ש עתה י"ל מדלא מתרץ את עצמו שאני ט"כ דקרוב לחוש למחזי כמתקן הואיל בשבת אסור משום שמא יעבירונו משא"כ באדם רחוק למגזר דאין מקום לטעות, ש"מ דס"ל לרבא גם בשבת ל"ח ש"י בט"כ, וכיון דרבא דהוא בתרא ל"ל טעמא דרבה בט"כ אפי' בשבת נקטו ריף ורמב"ם פנותי' להלכת' ועיני': והנה הה"מ כ' דאפשר לטע' משום דמחזי כמתקן הגם בולד הטומא' ל"מ כמתקן לאו משום דדרבנן הוא אלא משום דחזי לאשתמושי בי' משא"כ טכ"ח ועיני' מג"א סי' שכ"ג שכ' שנהו טעמא של הי"א אפילו אי טכ"ח דרבנן, ולפמ"ש והוכחנו דכוננת הרא"ש דמטעמ' דרבה לא אסר ביו"ט דביו"ט לא קיי"ל פרבה בט"כ, אלא בצירוף דבשבת איכא משום ש"י איכא ביו"ט משום דמחזי

במתקן, ש"מ דס"ל דמשום מחזי כמתקן לחוד לא הי' אסור כמו וְלד הטומאה דמתקן משום דל"ש בשבת משום ש"י ש"מ דל"ל לרא"ש לחלק בין וְלד לאב הטומאה כמ"ש הה"מ, וכינן דרי"ף וְרמב"ם לא פסקו להא דרבה אפי' בשבת, גם הרא"ש מודה דמשום מתקן לחוד ליפא כמו וְלד הטומאה, וכינן דמילתא דרבנן הוא וגם הה"מ לא כ' רק דאפשר לצדד להחמיר, כל המקול בזה לא הפסיד, וכ"ש אם עבר וטבל דל"א דל"מ טבילתו פדי שלא יהי' מחזי כמתקן אם נאמר דמהני, ומלבד שאין להחמיר לתתו במתנה לגוי דחוקרא דאחי לידי קולא הוא לפמ"ש סי' ש"ז הא דמתקן לתת במתנה לגוי הגם דאסור לתת מתנה בשבת משום דלצורך מצנה הוא ועי' מחצית השקל הגם דמעיקר הדין מותר פינן שרוצה להחמיר על עצמו הוי פלצורף מצנה, וכ"ז אם רוצה להחמיר שלא לטבול וכ"ז שלא טבל יש בו מצנה לצורך אכילה בשבת, אבל כשפכר טבל ואינו מחוסר מעשה טבילה ומזמן לפניו לאכול, בנודאי רחוק לומר כל שרוצה להחמיר על עצמו צורך מצנה הוא, ובתשוב' אחת העליתי דליפא אסור כלל לתת במתנה לנכרי בשבת דוקא לישראל אסור מצד הקונה, לפ"ז יוכל הרוצה להחמיר ע"ע פרוצנו אפי' פכר טבל, ואין בי'דו עול, הנלפע"ד פתבתי פה פ"ב יע"א אה"ח דסנפות תרכ"ז לפ"ק ובעה"ח: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ע בטור וש"ע או"ח סי' ש"ז נקטו להלכה דלא יאמר בשבת הלוגי דהוא לזמן מרובה ותיישי' שפא יכתוב, אלא השאלני, והוא ממתני' שבת ר"פ השואל ועלה ספק בלבי אם גם ביו"ט אסרו הלואה מה"ט או דוקא בשבת וכן נראה מדפליגי ר"י ורבה שם בהלואה יו"ט אי ניתנה ליתבע ואי הלואה אסורה בלא"ה ביו"ט למה פליגי בהלואה באיסור הו"ל למנקט שאלת יו"ט אי ניתנה ליתבע ונהרי ר"י גם בשאלה ס"ל דלא ניתנה ליתבע כמ"ש תוס' ורשב"א מזה נראה דביו"ט מותר בהלואה, אלא דטעמא בעי הלא גם ביו"ט שייך הך גזירה דלמא אחי למכתב, כמו בשבת ואי דשאני שבת דחמירא דאיסור סקילה גזרו משא"כ יו"ט איסור לאו, הא לפי הגרס' שלפנינו רבה אמר ניתן ליתבע וביבמו' פ"ב ע"א מבואר דרבה ס"ל כל בדאורי' מה לי איסור לאו מה לי איסור פרת ולגרסת רי"ף ורא"ש פאן רבא אמר ניתן ליתבע הא ביבמות קמ"ט אמר רבא מה לי איסור לאו וכו', וי"ל לפי שפירש רש"י קוש'י' ש"ס יבמו' פ"ב האמר רבה דאמר לקמן קי"ט מה לי איסור לאו וכו' נראה דקוש'י' ש"ס שם רבה אדרבה מלקמן קי"ט וגרס לקמן קי"ט רבה י"ל דגרס בב' מקומות ביבמות רבא ועי' הגה' ש"ס שהרגיש בשנינו הגרסאות ועי' נב"י קמא האו"ח סי' ק"כ דנוסקא אמיתי' רבא מדהשיב לר"נ עיי"ש, ולפי"ז א"ש בדיוק נקטו הלואה יו"ט דר"י ורבה שניהם ס"ל הלואה ביו"ט מותר דמתני' לא קתני דהלואה אסור רק בשבת וס"ל ביו"ט דקיל לא גזרו, פן עלה במחשבה לפני בתחלת הרעיון: ואחרי בינותי קצת ראיתי דא"א לומר פן דהא ר"י ס"ל דהלואה יו"ט לא ניתנה ליתבע משום שפא יכתוב ורבה לולי משום דאחי לאמנועי משמחת יו"ט הי' מודה דלא ניתן ליתבע משום דאחי למכתב הרי ס"ל לתרנוייהו דלחשש זה שפא יכתוב גם ביו"ט חששו וא"כ ל"מ לר"י דהלואה אסור ביו"ט, ואפי' לרבה דס"ל דניתן ליתבוע משום שמחת יו"ט אבל הלואה דלא שייך להתיר משום אחי לאמנועי משמחת יו"ט אסור מחשש שפא יכתוב וצ"ל ע"כ הא דנקטו הלואה יו"ט לרבותא פחא דהתירא הגם שהוא לזמן מרובה ג"כ מ"מ ס"ל לרבה דניתן ליתבע משום דלא אחי לאמנועי משמחת יו"ט,

ואי הוּו נְקִטוּ שְׂאֵלֵת יו"ט ה"א דְּנֻקָּא בְּשֵׁאלָה מִתִּיר דל"ש כ"כ חֲשֵׁשׁ שְׂמָא יְכַתּוּב פִּינּוּן דְּלִזְמַן מוּעֵט הוּא לְפִי רְש"י וּלְתוֹס' מִשּׁוּם דִּינֵשׁ לֹו הֵיפֵר וְעֵינִי רְשָׁב"א שְׁטַרְחָה לְהִסְבִּיר לָמָּה בְּשֵׁאלָה אִסּוּר ר"י, וְאִיפ' רְבוּת' רַבְתָּא לְמָאן דִּס"ל גִּיתָן לִיתְבַּע וּקמ"ל פְּתָא דְהִתִּירָא כצ"ל, וְלֵהֲלַכְתָּא לְפִי הַגְרָס' בִּיבְמוֹת רַבָּא דִּס"ל מָה לִי אִיסּוּר לָאוּ וְכוּ' בְּוִנְדָּאֵי גַם בִּיו"ט הַלְלוּאָה אִסּוּר כְּמוֹ בְּשַׁבָּת, דְּהִלְכְתָּא פְּרַבָּא שְׁהוּא בְּתָרָא, וְאַפִּי' לְפִי הַגְרָסָא בִּיבְמוֹת רַבָּה וְאַפְשֵׁר דְּנֻקְטִינּוּ לְהִלְכְתָּא כְּמָאן דִּס"ל לְחַלְקָא בֵּין אִיסּוּר לָאוּ לְכַרְתָּ, הֵינּוּ שְׂיֵישׁ לֹוּמַר הֵכִי לְתַרוּצֵי קוּשְׁיָא כְּמוֹ שְׂמַקְשָׁה בִּיבְמוֹת פ"ב מ"ש רִישָׁא מ"ש סִיפָא וְכוּן שֵׁם קו"ט, אַבְל אֲנִי לְעַצְמִנּוּ לֹא נֹוּכַל לְחַלְקָא וְלֹוּמַר דְּנֻקָּא בְּשַׁבָּת דְּחִמִּיר חֲשֵׁשׁוּ וְלֹא בִּיו"ט דְּקִיל, וְכ"ש פֶּאן דְּמַצִּינוּ דר"י וְרַבָּה שְׁנִיָּהֶם ס"ל דְּגַם בִּיו"ט גְּזֵרוּ שְׂמָא יְכַתּוּב, הֵגַם דִּי"ל דְּהֵם ס"ל בְּכ"מ מָה לִי אִיסּוּר לָאוּ וְכוּ' וְאַנּוּן לָאוּ קִי"ל הֵכִי, מ"מ הֵגַם דְּאַפְשֵׁר לֹוּמַר דְּמִתְנִי' לָאוּ מוּכַח רַק דְּבִשְׁבַת גְּזֵרוּ, מנ"ל לֹוּמַר דְּבִיו"ט דְּקִיל לֹא גְּזֵרוּ, וְכ"ש לְפִי הַגְרָסָא פֶּאן רַבָּא, וְעַכְצ"ל דִּס"ל כָּל בְּדִאוּרֵיִיָּתָא מָה לִי אִיסּוּר לָאוּ דִּיו"ט מִשְׁבַּת מְמִילָא פְּסֻקִינוּ בְּכ"מ מָה לִי אִיסּוּר לָאוּ פִּינּוּן דְּרַבָּא הֵכִי ס"ל וְעֵינִי: וְכֹאפְשֵׁר בִּינּוּתֵי בְּסֻפְרֵים מְצִאתִי לְבַעַל הַלְבוּשׁ בְּסִי' תַּקְכ"ה שְׁכ' וְז"ל הַלְלוּאָה יו"ט לֹא אֲסֵרוּ אֲלֵא גְּזֵרוּ בְּהַ שְׂמָא יְכַתּוּב וְגַם גִּיתָנָה לִיתְבַּע בְּב"ד שְׁנַזְקִין לֹו בְּב"ד אַחַר יו"ט אִם מְסַרְב לְפָרוּעַ, וְטַעֲמָא דְּאִי אֲמַרְתָּ לֹא נִתְּנָה לִיתְבַּנּוּעַ לָאוּ יְהִיב לִי מִתְחִילָה וְאַתִּי לְאַמְנוּעֵי מִשְׁמַחַת יו"ט עכ"ל, מְדַבְּרִיו לְמַדְנּוּ דִּס"ל דְּהַלְלוּאָה יו"ט מוֹתֵר, וְנִרְאָה דְּדִיִּיק כּוּן מְדַקְתְּנִי הַלְלוּאָה יו"ט גִּיתָנָה לְתַבַּע ש"מ דְּהַלְלוּאָה מוֹתֵר וְגַם נִתְּנָה לִיתְבַּנּוּעַ, וְכ' טַעֲמָא דְּמִלְתָּא דְּלֹא גְּזֵרוּ בִּיו"ט שְׂמָא יְכַתּוּב מִשּׁוּם דְּאַתִּי לְאַמְנוּעֵי מִשְׁמַחַת יו"ט נִרְאָה דִּס"ל דְּמָה"ט מוֹתֵר הַלְלוּאָה בִּיו"ט, וְהוּא תְּמוּזָה דְּהָא טַעַם לֹא שְׂיֵיךְ רַק דְּמִשּׁוּ"ה גִּיתָן לִיתְבַּנּוּעַ דְּאִי לֹא גִיתָן לִיתְבַּנּוּעַ מְעִיקְרָא לֹא יְהִיב לִי, אַבְל לְהִתִּיר הַלְלוּאָה מִשּׁוּם אֲתִי לְאַמְנוּעֵי אִין לֹו מוּכּוּן אִיךְ עִי"ז יִמְנַע מִשְׁמַחַת יו"ט, וְנ"ל לְקִיָּים דְּבְּרִיו ע"פ שְׂיֵטת רְש"י וְנֻקְטוּ פְּנוּתֵי רַבִּי רַאשׁוֹנִים לְחַלְקָא בֵּין שְׂאֵלָה לְהַלְלוּאָה דְּשֵׁאלָה לִזְמַן מוּעֵט וְיֹוּכַל לִיתְבַּנּוּעַ מִיָּד לֹא אֲתִי לְמַכְתַּב כ"כ, וִי"ל כָּל דְּאַפְשֵׁר לֹו לְתוּבַעוּ מִיָּד כָּל אִימַת שְׂיִרְצָה וּמִיָּד בְּמוּצָאֵי יו"ט עִי"ז מִי שְׂאִין לֹו לְפָרוּעַ וּמִיָּד יִמְנַע מְלִיקַח בְּשֵׁאלָה, לְכּוּן אֲסֵרוּ הַלְלוּאָה בִּיו"ט מִי שְׂיֹודַע בְּעַצְמוֹ שְׂאִין לֹו לְפָרוּעַ מִיָּד יֹאמַר הַלְלוּנִי וְיִהְיֵ לֹו זְמַן זְמַנִּים לְפָרוּעַ, וְכוּן י"ל לר"י הֵגַם דִּס"ל דְּלֹא גִיתָן לִיתְבַּנּוּעַ וְלֹא חֲשֵׁשׁ מִשּׁוּם אֲתִי לְאַמְנוּעֵי עִי"ז מִשְׁמַחַת יו"ט אוּ מִשּׁוּם דִּס"ל כְּשִׁנְיָתָן לִיתְבַּנּוּעַ יֵשׁ לְחוּשׁ יוֹתֵר שְׂמָא יְכַתּוּב, יוֹתֵר מִהַלְלוּאָה לִזְמַן מְרוּבָּה כְּשֵׁלֹא גִיתָן לִיתְבַּנּוּעַ וְלְכּוּן הִתִּירוּ הַלְלוּאָה מִשּׁוּם שְׁמַחַת יו"ט וְלֹא גִיתָן לִיתְבַּנּוּעַ אוּ דִּס"ל אִם לֹא גִיתָן לִיתְבַּנּוּעַ לֹא אֲתִי לְאַמְנוּעֵי מִשְׁמַחַת יו"ט דְּמִשּׁוּ"ה לֹא יִמְנַע ע"פ הָרוּב לְמִיָּהב לִי מְעִיקְרָא דְּמִסְתַּמָּא מֵאַמִּינוּ שְׂלֹא יַעֲשֶׂה עוֹלָה וְיִפְרַע לֹו כְּדִי לְצִאת יד"ש, אוּ אֲפְשֵׁר שְׂיִנִּיחַ טְלִיתוֹ אֲצֵלוּ, אַבְל כְּשִׁיְהֵי צְרִיךְ דְּנֻקָּא לֹוּמַר בְּלִשׁוֹן שְׂאֵלָה יִמְנַע הַשּׁוֹאֵל עַצְמוֹ כְּשֵׁלֹא יִהְיֵ לֹו לְפָרוּעַ מִיָּד וְהוּא יִתְבַּע אוֹתוֹ וְחַיּוּב עָלָיו לְהַחֲזִיר מִיָּד כִּי זְמַן פְּרַעוֹן וְחַזְרָה מִיָּד בְּמוִי"ט, וְצ"ל הָא בְּשַׁבָּת אֲסֵרוּ הַלְלוּאָה וְלֹא חֲשֵׁשׁוּ דְּאַתִּי לְאַמְנוּעֵי מְעוּנָג שַׁבָּת, דְּמִשּׁוּם עוּנָג שַׁבָּת לֹא חֲשֵׁשׁוּ כ"כ וְכוּן לֹא מַצִּינוּ בְּכָל מְקוֹם שְׁהִתִּירוּ מִשּׁוּם עוּנָג שַׁבָּת רַק מִשּׁוּם שְׁמַחַת יו"ט פִּינּוּן דְּתוֹרָה הִתִּירָה כָּל מְלֹאכְתָּא אֹוּכַל נִפְשׁ לְצוּרְךָ יו"ט וְעֵינִי ר"ן בִּיצָה גְּבִי שְׂמָא יְרַבָּה בְּשִׁבְלֹו, וְא"ש דְּבְּרֵי הַלְבוּשׁ וְהַבְּנָ: וּבְפִתְחֵי סְפָרִים רְאִיתִי בְּסֻפְרֵי אֵלֵי רַבָּא וְזוּטָא דְּמִבִּיא רְאִיָּה דְּגַם בִּיו"ט אִסּוּר לְהַלּוֹת מִמ"ש הַד"מ סִי' תַּקְכ"ה דְּשַׁבָּת וְיו"ט שְׁוֹנִי, רְאִיָּה זֹו אִינוּ מְפִיר דְּשֵׁם קְאִי לְעַנְיָן גִּיתָן לִיתְבַּע ס"ל דְּשַׁבָּת וְיו"ט שְׁוֹנִין דְּגִיתָן

ליתבע, אבל מאיסור הלואה ביו"ט לא איירי גם מ"ש ב"י סי' ש"ז אין ראיה דצינין על דניתן ליתבע בשבת ויו"ט מבואר בס' תקכ"ה, אבל שיהי' יו"ט דומה לשבת לענין איסור הלואה לא קאמר, אבל ראה זה מצאתי בש"ג שלח בפיצה ומובא בש"ך ח"מ סי' ק"ח דאחת מן הראיות דמביא דמקח הנעשה באיסור שבת ויו"ט מהני מדפליגו בהלואה יו"ט אי ניתנה ליתבע והא הלואה יו"ט איסורא הוא והש"ך דחה ראיתו עכ"פ מוכח דס"ל לש"ג דהלואה ביו"ט אסור והש"ך שתיק לו בזה, ולפמ"ש בטעמא דמלתא שהתירו ביו"ט משום דשאלה לזמן מועט אתי לאמנועי משמחת יו"ט וזה לפי רש"י י"ל ש"ג ס"ל פתוס' דגם שאלה לזמן מרובה ושאלה משום היפר הוא א"כ ליכא טעמא להתיר ביו"ט משום אתי לאמנועי משמחת יו"ט, ולפי דנקטו רוב ראשונים לעיקר כשיטת רש"י י"ל דביו"ט משום אתי לאמנועי משמחת יו"ט לא אסרו הלואה כשיטת הלבוש ועיני': ויש לחזק ראי' אלי' רבא מדס"ל לר"י שבד"מ לענין ניתן ליתבע בשבת ויו"ט שונו' דמותר בשניהם וכ"כ ב"י סי' ש"ז ש"מ דס"ל דליכא לחלק בין שבת ויו"ט דהנינו כמו דביו"ט ניתן ליתבע משום אתי לאמנועי משמחת יו"ט כן התירו בשבת משום עונג שבת דאלת"ה מנ"ל למאן דס"ל דהלואה יו"ט ניתן ליתבע דה"ה בשבת דלמא משום עונג שמחת יו"ט דוקא התירו ולא משום עונג שבת ש"מ דס"ל דאין לחלק ולמדים זה מזה ה"ה דאין לחלק ולומר דמשום שמחת יו"ט התירו הלואה ולא משום עונג שבת: אלא דצ"ל מנ"ל באמת בפשיטו' למילף שבת מיו"ט לענין ניתן ליתבע י"ל דדמוכרח הוא מסוגלי' ש"ס דמקשה למ"ד ניתן ליתבע ממתני' דמניח טליתו ואי ניתן ליתבע וכו' ואי ס"ל לרבה דניתן ליתבע דוקא ביו"ט משום שמח' יו"ט ובשבת משום עונג שבת לא התירו לק"מ ממתני' דקאי בשבת וע"כ דס"ל לש"ס בפשיטות דכל מה שהתירו בזה ביו"ט גם בשבת לא אסרו ומינה כמו שאסרו הלואה בשבת כן ביו"ט דל"ש: ועוד אביא לי ראי' דגם ביו"ט הלואה אסורה, הנה הרשב"א הוכיח דגם בשאלה ס"ל לר"י דלא ניתן ליתבע משום שפא יכתוב הגם דשאלה לזמן מועט ואיכא היפר מדמקשה ש"ס ממתני' דמניח טליתו ש"מ דלא ניתן לכתוב, והא מתני' בשאלה איירי עיי' בו, וראי' זו אינה מוכרחת לפי ס"ד דמקשן מוכח באמת ממתני' דאפילו בשאלה יש לחוש שפא יכתוב כשניתן ליתבע עד דאיכא תרתי שאלה ולא ניתן לכתוב וכדמתרץ לי' משום דלא יצטרך למיזל בדיני ודיניי ולא מוכח ממתני' מידי י"ל גם ר"י לא ס"ל דחייש' רק בהלואה ולא בשאלה, אבל נ"ל ראי' יותר מדמקשה ש"ס על ר"י משוחט את הפרה ואי בשאלה ס"ל לר"י ניתן ליתבע לק"מ י"ל מתני' דינא קמ"ל דמשמט באופן שאמר לשוןשאלה דניתן ליתבע וע"כ דס"ל לש"ס גם בשאלה שייך חששא דר"י והא דנקטו פלוגת' בהלואה יו"ט לרבותא דרבה דאפי' בהלואה ס"ל דמותר או דקמ"ל דהלואה באיסור ניתנה ליתבע או משום מ"ש הש"ג דמקח באיסור אי עביד מהני או כמ"ש הש"ך דגזל מיהא הוי: אלא דצ"ל מנא לש"ס להקשות בפשיטות על ר"י וס"ל דה"ה בשאלה ס"ל דלא ניתן ליתבע דלמא דוקא בהלואה, ונ"ל דמוכח מרבה דס"ל ניתן ליתבע משום דאתי לאמנועי משמחת יו"ט ואי חששא דר"י שפא יכתוב לא שייך רק בהלואה ובשאלה לא למה ימנע משמחת יו"ט דלא יתיב לי' מעיקרא ואמר בלשון שאלה דניתן ליתבע ויתיב ליה וניחא ליה למוכר יותר בלשון שאלה דיוכל ליתבע מידי, וע"כ דגם בשאלה איכא ה"ט שפא יכתוב כשניתן ליתבע ואם נאמר דלא ניתן ליתבע בהלואה משום שפא

יכתוב ה"ה בשאלה לא ניתן ליכתוב דמ"ש ואתי לאמנועי משמחת יו"ט ונשפיר מקשה
לר"י מהשוחט את הפרה וזו ראי' מהימנא ועיין: וע"פ הוצאה זו מוכח מתוך הסוגי'
דהלנואת יו"ט אסורה כמו בשבת דאלת"ה אלא ביו"ט התירו הלנואה משום דאתי הקונה
למנוע משמחת יו"ט פינן שיצטרף לשלם מיד, א"כ לא מוכח מרבה דאיכא חשש שמא
יכתוב או ניתן ליכתוב בשאלה כמו בהלנואה והא דחושש רבה דאתי לאמנועי הגם שיוכל
לומר לשון שאלה משום דממ"נ איכא משום אתי לאמנועי אי יאמר הלנואה ולא ניתן
ליכתוב לא יתן לו המוכר ויהיה מנוע משמחת יו"ט ואי יאמר שאלה אתי לאמנועי מצד
הקונה ולא ירצה לקנות כדי ליפרע מיד וע"כ דס"ל לש"ס דביו"ט ג"כ דוקא שאלה
מותר, ולא חששו בזה משום אתי לאמנועי משמחת יו"ט מצד הקונה ומוכח מרבה דגם
בשאלה אי ניתן ליכתוב איכא חשש אתי למכתב וכדכתבנא ומוכח דפשיט' לש"ס
דהלנואה ביו"ט אסורה כמו בשבת ועיין: ויש לדחות קצת ראי' זו די"ל הלנואה ביו"ט
שרי ובאמת לא מוכח מרבה דשייך חשש שמא יכתוב בשאלה רק בהלנוא, והא דהקשה
ש"ס על ר"י ממתני' דשוחט הפרה וחלקה בר"ה, פינן דהלנואה ביו"ט שרי ומתני' סתמא
קתני וחלקה בר"ה ולא קתני באיזהו לשון אמר אי הלנואה או שאלה וסתם הקפת החנות
לזמן מרובה הוא מקשה שפיר על ר"י, בנודאי אי הלנואה אסור ביו"ט אין דוחק לומר
מתני' בשאמר לשון שאלה דהא הלנואה אסור ביו"ט אבל אי הלנואה ביו"ט שרי דוחק
לומר מתני' בשאמר דוקא לשון שאלה והבן: והנה מקום אתי לחזק ראי' דידי בהקדמ
מ"ש חי ה"ר"ן בשבת הנדפס מחדש מדקאמר ואם הי' חודש מעובר משמט יש ראי' לפי
רש"י דהשאלה יש לה זמן דאי יש לה זמן אמאי משמט הא לא קרינן בי' לא יגוש
כדאמרי' בפ"ק דמס' מכות המלנה לחבירו לעשר שנים אין שביעית משמטת דל"ק בי'
לא יגוש אלו דבריו ז"ל, ועיין בפ"ח ח"מ סי' ס"ז שהוכיח מפס קוש' זו דמלוה סתם
שהיא לקמ"ד יום משמט דאלת"ה קשי' ממתני' למה משמט ועיין ש"ך ותנאים נדחיתי
מאי ראי' זו דהא ביו"ט אסור להלות רק בשאלה דיוכל לתובעו כ"ז שירצה ועכשיו
מצאתי ראיתי פן בחי' ר"ן, וחדו נפשי במציאה זו, ומ"מ דברי הב"ח מוכרחים לתוס'
דס"ל דשאלה ג"כ לזמן מרובה: ולפי שיטת רש"י וע"פ ר"ן הג"ל מתני' ע"כ איירי
בשאלה הדר' ראיה דידי' מדמקשה לר"י מעיקרא הא מתני' ע"כ בשאלה איירי ולא שייך
שמא יכתוב וע"כ גם בשאלה איכא הך חששא ולא ניתן ליכתוב ופשיט' לש"ס פן מרבה
דמתיר משום אתי למנועי ואמר בלשון שאלה וע"כ דגם בשאלה שייך הך חששא ומינה
דהלנואה ביו"ט אסור וש"נ פתתי כדכתבנא באורה, ובקיצור יש להוכיח דהלנואה
ביו"ט אסור דמתניתין ע"כ קאי בשאמר לשון שאלה דלזמן מועט הוא ומתני' סתמא
קתני וחלקה בר"ה ככל הקפת החנות דלא ניתנה ליכתוב סתמא מיד, ש"מ דהלנואה
בלא"ה אסור ביו"ט והקפת חנות ביו"ט סתמא כפירושו באופן הפותר ביו"ט בשאלה
לזמן מועט ואין דוחק במתני' כלל וזו ראי' ברורה לשיטת רש"י, אלא לתוס' דס"ל שאלה
ג"כ לזמן מרובה ע"כ צ"ל דסתם הלנואה משמט פשיטת הב"ח, לפי זה אנדא ראי' שלי
כמוכן אלא לשיטת תוס' ליכא סברא כלל לומר דביו"ט הלנואה מותר כדי דלא אתי
לאמנועי משיו"ט מ"ש שאלה מ"ש הלנואה דשניהם לזמן מרובה ועדיף שאלה דאיכא
היפר פנ"ל ועיין בכ"ז: ומצאתי בזה מקום יישוב לשיטת הרמב"ם הלכ' שמקשה דפסק
להך מתני' השוחט את הפרה והראב"ד משיג עליו דהוא נגד הירושלמי דשביעית דמוקי

מתני' כר"י דס"ל ראשון ראשון משמט והא קיי"ל פרבנן, ונ"ל עפמ"ש הב"י סי' ס"ז
בחד טעם דהקפת התנות אינו משמט דהוא לשנה או לשנתיים והוי כמלונה לעשר שנים
דאינו משמט, ומ"ש הב"י דהשוחט הפרה שאני מלבד דירושלמי מדמה שוחט את הפרה
להקפת התנות גם גוף סברתי אינה ברורה ועיני' תומי' ולפע"ד דיגש לומר הקפת התנות
ביו"ט שאני דהלנואה לזמן מרובה אסור וסתם הקפה ביו"ט שיתבע כל אימת שיירצה
או שיאמר בפירוש שאלה ומתני' פרבנן את', ואין בזה דוחק פיון דלזמן מרובה אסור
ביו"ט וירושלמי דמוקי כר"י דוקא י"ל ס"ל הלנואה ביו"ט שרי מטעם שפתבנו, לכן
דחיק ליה לתרץ מתני' בשאמר לשון שאלה, אבל מש"ס דידן מוכח דס"ל הלנואה ביו"ט
אסור כמו שהוכחנו אין דוחק דמתני' דהשוחט בשאלה איירי דביו"ט א"א בלא"ה וא"ש
הרמב"ם דהעתיק המשנה כצורתה וסתמא בפירושו בשאלה לזמן מועט ולא דמי' ככל
להקפת התנות וא"ש נכון בעזה"י: ומינה דרמב"ם ס"ל דהלנואה ביו"ט אסור ומעתיק
בהלכ' שבת דין שאלה והלנואה, ובהלכ' יו"ט דין הלנואה דניתן ליתבע כ"א במקומו
בלשון המנוצר במתני' ובגמרא וכן בטוש"ע, ושבת ויו"ט בשניהם שונים מה דאסור
בשבת אסור ביו"ט ומה דמותר ביו"ט מותר בשבת, פנ"ל פע"ד אחר העיון וכתבתי על
הספר ובדיו.

כאור בןקר ב' דר"ח מרחשון תרכ"ח לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס
זצ"ל: תשובה עא טוב שם משמואל, רב פעלים מקבציאל, קובץ ע"י מלא וגדוש בתורת
יקותיאל ה"ה ב"א י"נ תלמידי הרב המאו"הג מורג חרוץ ובקי כש"ת מו"ה שמואל
עהרענפעלד נ"י אבדק"ק סיקס יע"א: ביום טוב הייתי בטוב לב, אין טוב אלא תורה,
היא לנו לאורה, התענגתי מזיו דבריה הנעימים לי, ושמתי עיני על דברי תורתך אשר
הגיעו אלי בעיו"ט, ותהי ראשית מלאכתי מלאכת הכתיבה היום כאור בןקר פי למחר
עמוס עלי ללמוד ברבים ולהשמיע ד"ת ביום יא"צ של אבא מאו"הג זצ"ל ואח"כ רבו
הטרדות בתחילת הזמן יותר מטרדת התמידים, ולחביבותי אליך נתתי לה הקדימה
וראשון משנבזח להשיב לה על ספיקתך לשיטות הסוברים דכזית פת בשבת ויו"ט
דאורייתא אם אין לו אלא כזית פת של אסור אם מצנה זו דוחה לאסור כמו עשה דוחה
ל"ת, ונדעתך דעת תורה נוטה דאינו דוחה ודומה לה, בדמיונה לדמות מלתא דא למלתא
דמתאמרה דמאנס שותה בעציצי דוקא בראוי' לו משום דאם אמרה לא בעינה וכו'
ומסביר ש"מ דבכ"מ דתלמי' בהנאתו ולטובתו מחוייב למחול על הנאתו וטובתו לכבוד
שמים, והה"נ בעונג שבת ושמחת יו"ט וכמו שמוסר להתענות בשבת ת"ח אלו דבריה:
אחר שימת עיני על דבריה כמעט רגע ראיתי פי אין דמיונה עולה יפה להא דאמרה לא
בעינא התם טובתה והנאתה רשות הוא וברצונה תלי' ותוכל למחול על הנאתה ממילא
צריכה למחול ולומר לא בעינא, אבל העונג שבת ושמחת יו"ט מצנה שיהי' מתענג ושמח
לב ואין שמחה אלא באכילה ושתיה ולדסוברים דכזית פת דוקא דעיקר אכילה הוא פת
דסעד לב ועל הלחם יחיה וכו' והעונג והשמחה היא היא מצנה פשיטא שא"י לומר
שמוחל על זה ונהריני פאלו אכלתי והחילוק רב ופשוט, והא דמתענה ת"ח משום שעונג
הוא לא דמי שנפשו עגמה עליו וירא לנפשו לא יערב עליו אכילה ושתיה וגורמים לו
צערא דנפשי' ולב אבל תחת לב שמחה והתענית שמחה הוא לו ועכ"פ האכילה והשתיה
מגרע גרע לכן מותר להתענות, ואינו מן המנומה למי שיש לפניו דבר אסור דנודאי

נהגה ולבו שמת באכילה זו לולי שהוא אסור לו מפני שאינו רוצה לעשות עבירה, וכיון שהותר לו פדי לקיים מצות ה' הוא ית"ש אסור והוא שרי למה יצטער ולא ינהג פיון שמחוייב הוא ומצוה תחשב לו וכ"ז פשוט וברור לפע"ד: ואחר בינותי מעט עלה במחשבה לפני דבר זה אם מ"ע דשויו"ט דוחה לאיסורא דאיכא בפת, תלי בשיתות הראשונים, כאשר אגיד, הנה קיי"ל במלתא דאסורא דתלג' בהנאת גרוננו, דמיד פשהגיע לגרוננו חייב, והעלה בתשוב' פנים מאירות פיון דמיקרי אכילה שבפורה ה"ה דיוצא י"ח מצות מצה וכדומה באכילה גרוננו, ושמ נאמר ג"כ דבכרפת המזון דתלג' בשביעה אינו מחוייב עד שיאכל למעיו והוציא פו מרא"ש ברכות: ובתשובה א' העליתי דמצות אכילת שויו"ט דוקא הנא' מעיו בדרך רוב האוכלים ואין מתענגים ושמחים באכילת גרון לחוד כעין בהמ"ז דכתיב ואכלת ושבעת דבעי אכילת מעיו דוקא וכ"ש הוא דלא מקרי תענוג ושמחה רק כשאוכל למעיו לפ"ז כשאוכל פת האסור לא הוי בעידנא דאסורא קעביד בעוד שלא נכנס למעיו ומצות דשבת ויו"ט ליכא עד שנקנס למעיו כנ"ל: אלא דבר זה אי מקרא כה"ג בעידנא תלי בשיתות דתוס' גיטין מ"א ע"א ד"ה לישא שפחה ובב"ב י"ג ס"ל דכה"ג לא מקרי בעידנא הגם דצריף למעשה תחלה פיון שלא נגמר המצוה עד לבסוף והעבירה כבר עבר, וכן הה"נ אכילה זו של איסור כבר עבר כשנקנס בגרוננו וקיום המצוה וגמרה ליכא רק כשנקנס למעיו אבל נמ"י ב"מ פ"ב בשם רנב"ר לא ס"ל הכי דכל שצריף למצוה בסוף מעשה לקיים המצוה לבסוף במחשבה תחלה מקרי בעידנא, הה"כ פאן הוא בעידנא כנ"ל: והנה מ"ש תשוב' פ"מ דיוצא ידי מצוה בהנאת גרוננו ה"נ"ל בתחלת הרעיון ראי' דלא פנותי' מדמקשה תוס' סנפה ר"פ לולב הגזול ל"ל מיעוט דאי במצוה של טבל תיפוק לי' דהוא מהב"ע והניח בתימא, ובכפ"ת כ' בטבל הטבול למעשר עני דליכא מיתה דה"א דעשה דוחה ל"ת וצ"ע על תוס' דהניח בתימא, וי"ל דתוס' לשיטתו דכל דגמר העבירה קודם שנגמר' המצוה לא מקרי בעידנא וס"ל דא"י ידי מצוה רק בהנאת מעיו וליכא פאן דחי' עשה דבא במעיו לדחות עשה דטבל דעבר בגרוננו, דלא כפ"מ הנ"ל, והרגשתי מיד דרא' זו דחוי' מעיקרא דתוס' אזיל לשיטתו בקדושין סוג' דחדש דעשה דלפני הדבור לא דחי עשה דלאחר הדבור ודמשה בערב תאכלו מצות עשה דלפני הדבור הוא ועי' פסחים דף נ"ח ע"ב דר"ש נפקא לי' מצה בזה"ז דאוריית' מערב תאכלו מצות והוי דלפני הדבור, ולר"י דנפקא לי' מלא תאכל עליו חמץ הוי עשה דלאחר הדבור ויש להאריך, ועכ"פ תוס' מקשה שפיר הוא מוקי ברייתא דכל שישנו בב"ת חמץ כר"ש דל"ל פולל, ולדידנ' מצה עשה דלפני הדבור וא"ש ועי' ש"א סי' צ"ו שכ' דתוס' סנפה לשיטתו בקידושין אזיל: וראיתי לאבא מאוה"ג צ"ל בח"ס דמביא ראי' נכונה לחידוש דינו של הפ"מ מתוס' קדושין בשם ירושלמי הנ"ל דלכן לא דחי מצה לאיסור דחדש משום דעשה דלפני הדבור הוא תיפוק לי' דליתא בעידנא, וע"כ דיוצא בהנאת גרוננו: והנה לדינא בנודאי נקטי' פשיטת תוס' גיטין וב"ב ופסחים דכה"ג ל"מ בעידנא דלא כרנב"ר שבנמ"י דאפ"י נגד הרי"ף הלכה כתוס' ועי' מהרי"ק שורש נ"ב ובמג"א רס"י תמ"ז, ואסור לאכול פת של איסור בשבת ויו"ט כמ"ש: אלא דבאמת נ"ל גיהי דתוס' לא ס"ל כרנב"ר שבמו"י ב"מ, מ"מ י"ל דלענין אכילת מצה כמו בנדון שלנו וכדומה מודה דהוא בעידנא, די"ל לענין ביאה דעבד בב"ח כ' תוס' שפיר דבתחלת ביאה כבר עבר והתחלת המצוה ליכא רק לבסוף כשמטיל זרע

התחלת המצנה ואם היא אפשר לשפוך זרעו בה בלי הערה היא מקנים מצנה פ"ו בזה, ועיני' ח"מ סי' א' ס"ק ח' שמסופק באשה שנתעברה באמבטי אם קנים האב פ"ו, ועיני' מל"מ פט"ו מהלכ' אישות הלכה ד' שהרבה בראיות דלא יצא, ולפי שעלה ע"ד ח"מ ד"ל דיצא הרי אפשר לקיים בלא תחלת ביאה, ואפי' לדעת מל"מ דל"י מ"מ התחלת מצנה ליפא בהער' ותחלת ביאה רק מעשה השייך לו כמו פהו משיב אבידה בבה"ק דס"ל לתוס' כיון דליפא בהליכה קלל התחלת מצנה ואפשר בלא"ה אם היתה מנוחת סמוך לו מיד לא מקרי בעידנא וביאה אינה רק מעשה המביא לידי מצנה, אבל כשאוכל איסור לקיים מצות שבת ויו"ט, הגם שפתבנו דהנאת מעיו בעינו היינו עד שיורד למעיו, אבל בנודאי גם הנאת גרונו בעינו ואם היו תוחבי' לו לבטנו לא היא יוצא משום עונג ושמחה ואפי' תוחב דבר איסור לתוך מעיו פשיטא דלא חייב בין לר"י ובין לר"ל, ולר"י איפא איסור בהנאת גרון ולר"ל בעי תרתי גרון ומעיו, ועיני' מל"מ הלכ' מ"א דמסופק בכרף דבר איסור בסיב אי אסור וציון על פלוגת' דר"י ור"ל ס"פ גה"נ, משמע קצת דלר"ל סגי בהנאת מעיו לחוד והארבתי במק"א ואכ"מ, וכיון דבעי הנאת גרונו ומעיו לענון שבת ויו"ט גם תוס' מודה דמקרי בעידנא כיון דהתחלת המצנה מיד כשמגיע לגרונו ומצטרף על סוף מעשה הגם דעובר מיד בגרונו מ"מ עשה דמתחלת מיד ושייך לגמרו דוחה לל"ת זו כנלפע"ד נכון וברור לפום רהיטא, והפסדנו ראי' ח"ס לשיט' פ"מ דיוצא במצה וכדומה בהנאת גרונו לחוד, אלא דבריו בלי ראי' לאמרם מצד השכל דמ"ש אכילה דאיסור מאכילה דמצנה, וכל זה באכילה דמצה, וה"ה דסופה דילפי' ט"ו ט"ו דבעי למיכל לילה ראשונה פזית או כפיצה דיוצא בהנאת גרונו, אבל עונג יו"ט ושבת לא יצא עד שנקנס למעיו ג"כ ומ"מ הוי בעידנא כיון דמצנה מתחלת כשנקנס לגרון וכדכתיבנא ועיני': ומצאנו בדברינו יישוב לקושית תוס' ר"פ לולב הגזול ל"ל מיעוט למצה של טבל תיפוק לי' דהוא מהב"ע והיינו דאין עשה דקודם הדבור דוחה לל"ת, וי"ל כגון דל"ל פת לאכול חוץ פזית של טבל ואין לו לצאת ידי סעודת יו"ט רק פזית זה של טבל ומותר לו לאכול דעשה דיו"ט דוחה לאיסור דטבל של טבול למעשר עני דהיא מ"ע שלאחר הדבור וממילא יוצא ג"כ מצנת מצה כיון דל"ת דחוי' מפח יו"ט קמ"ל קרא דא"י משום דכל שישנו לר"ש או למ"ד דבריי' ככ"ע כל שישנו משום ב"ת חמץ לבד, ולמ"ש דתוס' מודה דכה"ג מקרי בעידנא א"ש לשיטת תוס' הגם דס"ל לתוס' סופה פ' הישן דא"צ ביו"ט פזית פת דנקא דיוצא בבשר ופירות, מ"מ א"ש באופן שאין לו שום דבר לאכול לקיים מצנת סעודת יו"ט לא פירות ולא בשר וכיוצא רק פזית או כפיצה וא"ש נכון ע"ד פלפלא טבא ועיני': כ"ז כתבתי הנלפענ"ד לפום רהיטא להלכה מ"מ למעשה צריף עוד יישוב אם מצנה כזו דוחה לל"ת כ"ש שבת דנפקא מדברי קבלה וקראת לשבת עונג, וגם אפשר יוצא כשאוכל יותר מכדאכ"פ דלאו מעונה הוא כ"כ והוא רחוק מ"מ בעי יתוב' דעת' למעשה שוב הראוני בפמ"ג או"ח סי' רמ"ב שכ' דלו' בריבי' ע"י היתר דמשום עשה דוחה ל"ת ליפא דאינו בעידנא ונראה דס"ל דהוא עשה גמורה ופתיחה פוללת סי' ח"י כ' דבר קבלה היא פדאורייתא: ואחרי הודעתיה מה שהעלת מצודתי במרוצתי בעיקר הדין אשעשע עוד בדבריה עד"פ קצת איידי דחביבא עלי, שהעלית בדבריה לפי דעתך דמ"ע דיו"ט אינה דוחה לאיסור יצאת ליישב קושני' הר"ן סופה פ' הישן ל"ל בערב תאכלו מצות הלא מחוייב בלא"ה לאכול פזית פת ביו"ט של

פסח, די"ל דקרא צריף היכא שאין לו אלא פזית מצה של איסור דמ"ע דיו"ט אינו דוחה, ומ"ע דמצה דוחה לולי תוס' בשם ירושלמי וכבר צנוחו גדולי האחרונים דלא נמצא פן בירושלמי וגם סוגי' ש"ס דידן ביבמות דלא פנותי': הנה כבר דחית סברתה וטעמה דאין יו"ט דוחה לאיסורא, אבל יש מקום לדבריה ע"פ דברינו, די"ל דלא דחה משום דאינו בעידנא לשיט' תוס' גיטין אבל מ"ע דמצה בעידנא דיןצא ידי מצה בגרונו ע"ד זה ותכנו דבריה ביישוב קושני' הר"ן: אלא דעדיין לא הואלנו פלום לבריית' דממעט מל"ת עליו חמץ פל שישנו בב"ת חמץ לאפוקי מצה של טבל וכיון שאינו יוצא במצה שיש בה א' מן האיסורים משום פל שישנו בב"ת וקשה בערב ת"מ ל"ל ואי למצה של איסור דדוחה מ"ע של מצה הא באמת אינו יוצא משום פל שישנו וי"ל דבאמת קושני' הר"ן בפשוט לק"מ למ"ד מצ"כ ובלא פנונה למצה זו ל"י י"ח ואי לאו קרא דבערב תאכלו מצות לא הי' מתפניין רק לקיים מצות סעודת יו"ט ולא יצא ידי מצה לכו בעי קרא דמצה לאכול מצה לשם מצות מצה פדי שיכוין בו פנ"ל, וקושני' הר"ן קשה מ"מ למ"ד מאצ"כ וקיי"ל פנותי' עכ"פ במצה שיש בה אכילה כמו מצה ועיי' ר"ן ר"ה בסוגי' שם, ולנה י"ל דקמ"ל דמ"ע דמצה דוחה לל"ת ולר"ש דממעט מצה של איסור מהקישא י"ל ס"ל מצ"כ, ולהלכ' דלא קיי"ל כר"ש דאית לנו פולל א"ש הגם דקיי"ל במצה מאצ"כ: אלא דקשה עדיין למאן דמתרץ בריית' ככ"ע דכל שישנו משום ב"ת חמץ לחוד קשה למ"ד מאצ"כ, אלא דבלא"ה לא עלתה לנו יישוב לר"ל דס"ל הנאת מעיו בעינו א"כ מ"ע דיו"ט דוחה ג"כ איסור דטבל קרא דבערב ת"מ ל"ל, וי"ל ר"ל לשיטתו פסחים קט"ו דס"ל מצ"כ בלא"ה א"ש, אלא דקשה לדידך' הא ר' יוסי ס"ל מאצ"כ ותנאי פמבואר בפנוגי' שם מה יענה ר"ל לר' יוסי, ונ"ל לר"ל י"ל מאן דס"ל מאצ"כ ס"ל כר"ש דבריית' דממעטי מהקישא מצה של טבל וכל מצה של איסור מהקישא היינו ואי לא קרא דבערב הי' משום יו"ט הי' יוצא במצה של איסור דאיתי עשה ביו"ט ודחה, והשתא דכתיב בערב תאכלו מצות וכתיב הקישא דבמצה של איסור משום פל שישנו אינו יוצא ידי מצה רק בשל היתר דוקא, ולדידן דלית לן הקישא זה דכל שישנו ולא קיי"ל כר"ש א"ש לר"ל דס"ל מצ"כ, והא"ש מ"ד דברייתא ככ"ע י"ל ס"ל כר"ל דתל' במעיו וא"ש לכ"ע ועיי': ובקושני' הר"ן נ"ל באופן שהוא אינו נהנה מאכילה ויש לו צער באכילה דפטור בשבת פמבואר סי' רפ"ח וה"ה ביו"ט כה"ג, אבל בנודאי מחוייב לדחוק עצמו לאכול פזית מצה וה"ה בסנפה בליל ראשון, עוד י"ל משום יו"ט יוכל לאכול בעוד יום פשקבל עליו משא"כ מצנת דבערב תאכלו פמבואר בתוס' ר"פ ערבי פסחים וכן בסנפה ט"ו מצותו בלינה דוקא ועיי' סי' תרל"ה ובמג"א, עוד י"ל פשאין לו פזית לאכול רק שלא כדה"נ כגון שפבר מעורב בדבר מר וכדומה ופשיטא שאין זה תענוג ושמחת יו"ט ופטור, אבל משום מ"ע דמצה צריף לאכול לפי דעת הת"ח חולין ק"כ ובמל"מ הלכ' י"ח מסופק בזה ויש לי עוד הרהורי דברים בזה ולהיות כי כבר הגיע זמן תפלת שחרית ואין עומדים להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה לכן הנני פוסק, וה' יאר עינינו בתורתו בלי הפסק, הכ"ד דודך אוה"נ בלו"נ חותם באהבה: פ"ב פאור בוקר ליום ד' אה"ח דסנפ' תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה עב שובע שפחות ביום מתן תורתנו ומאירת עינים לכבוד י"ג הרב המאוה"ג יוסיף דעת ובקי בח"ת צדיק ונשגב כש"ת מו"ה יוסף גו"ו נ"א אבדק"ק טשעטשאוויטץ יע"א: יקרתו קבלתי

בְּעִדְנָא דְטְרִידְנָא טוּבָא וְלֵהִיּוֹת כִּי הַשְׁעָה דּוּחֶקֶת לְהַשִּׁיבּוּ עוּד קְנֻדָּם יו"ט פְּנִיתִי לְשׁוּם
עֵין עַל שְׂאֵלְתוֹ לֵהִיּוֹת בְּמִקְוֹמוֹ הַשְׁתָּא הָכָא וְשְׂכִיחִי טְרִיפּוֹת יוֹתֵר מְכַשִּׁירוֹת וְהַב"י ס'י
תצ"ח כ' לְפִי דְקִי"ל הַאֲבִיבְעִי בְּעוֹף הַנְּדָרְס לְהַקְלֵה ה"ה בְּטְרִיפּוֹת מְצֻנְיָן כְּמוֹ פְּשִׁירוֹת
דְּלָא כְּהַג"א, וְנִרְאָה דְבְּמְצֻנְיָן טְרִיפּוֹת יוֹתֵר לָא, אָבֵל רָאוּ עֵינָיו בְּפִר"ח שְׂכ' דְּנִרְאָה הֵיכָא
דְּטְרִיפּוֹת מְצֻנְיָן יוֹתֵר אָסוּר לְשַׁחֲט אֱלָא וְשִׁלָּא רָאָה מִי שְׁחַשְׁשׁ לְזָה וְטָרַח לְיִישָׁב הַמְּנַהֵג,
וְסִימָן פְּנ"ל לְיִישָׁב הַמְּנַהֵג נִרְאָה כִּי לָא בָּא אֱלָא לְיִישָׁב הַמְּנַהֵג שְׁנַהֲגוּ וּמ"מ אֵין בְּרוּר לֹו
הֵיטֵר זֶה וְרוּצָה פִּר"מ נִי לְשִׁמּוּעַ דְּעֵתִי הָעֵנִינִי: הֵנָּה הַב"ח חוֹלֵק עַל הַב"י אִפִּי בְּמַחְצָה
טְרִיפּוֹת כְּהַג"א, וְכ' לְחַלֵּק בֵּין עוֹף הַנְּדָרְס דְּרֻבָּם פְּשָׁרִים וְהַפִּר"ח דְּחָהוּ דְּרֻב הַנְּדָרְסִים
לְאוּפְשָׁרִים הֵם, וְלִדְעֵתִי יֵשׁ לַב"ח תַּנָּא דְּכֻוּנְתָי ס"ל מ"מ שְׁהַד"מ ס'י תצ"ח לְחַלֵּק בֵּין
עֵגֶל שְׁנוּלֵד לְעוֹף הַנְּדָרְס דְּעוֹף הַנְּדָרְס יֵשׁ לֹו חֻזְקַת פְּשָׁרוֹת, וּמִבֵּיא רֵאִי וְדִמְיוֹן מִמָּה
שְׂאוּסֵר הַג"א בְּמַחְצָה טְרִיפּוֹת וְהַמַּג"א הַקְּשָׁה הָא בְּעוֹף הַנְּדָרְס לִיכָּא רַב רֻב, דְּהָא חֻזְקַת
פְּשָׁרוֹת לִיכָּא דְּהָא הוּא חֻזְקַת שְׂאִינָה מְבוֹרֶרֶת כַּמ"ש תוּס' וְרָא"ש חוֹלִין סוּגְי' דְּרֻב וְעֵינִי
מַחְצִית הַשְּׁקֵל שְׁפֹן בִּינָר פְּנוּנַת הַמַּג"א, וְנ"ל לְיִישָׁב וְלִקְטִימַם חִלּוּקוֹ שֶׁל הַד"מ דְּבְּעוֹף
הַנְּדָרְס אִיכָּא תַּרְתֵּי רֻב פְּשָׁרוֹת וְחֻזְקַת שְׂאִינָה מְבוֹרֶרֶת הֵגַם שְׂאִינָה חֻזְקַת מ"מ חֻזִּי
לְצָרוּפִי לְאוּלְמֵי הָרֻב, אָבֵל בְּעֵגֶל שְׁנוּלֵד לִיכָּא חֻזְקַת רַב רֻב וְעֵינִי הַג"ה מֵהַר"ח בְּאו"ח
ס'י תל"ז שְׂכ' פְּעֵין זֶה דְּחֻזְקַת שְׂאִינָה מְבוֹרֶרֶת חֻזִּי לְצָרוּפִי עֵינִי"ש: אֱלָא דצ"ל פִּינֹן דְּנִדְרָס
וְאִיכָּא רִיעוּתָא עַד שְׁהַצְרִיכוּ בְּדִיקָה וְאִם לָא נְבָדַק אָסוּר הָרִי אַתְרַע רֻבָּא דְּרֻב בְּהַמּוֹת
פְּשָׁרוֹת, וְצ"ל דס"ל דְּבְּדִיקָה זֹו אַחַר מַעַל"ע לָא נְאָמַר בְּמַשְׁנֵה רַב ר' חֲנִינָא בְּן אַנְטִיגֶנְס
הוֹסִיף דְּצָרִיכָה בְּדִיקָה וְאִינָה אֱלָא חוּמְרָא דְּרֻבָּם פְּשִׁירוֹת אַחַר מַעַל"ע, וְגַם אִיכָּא חֻזְקַת
שְׂאִינָה מְבוֹרֶרֶת בְּהַדִּי רֻב דְּמַשְׁלִים מִיַּעוּט טְרִיפּוֹת הַמְּצוּי בְּנִדְרָס הֵגַם שְׂבַכ"מ צָרִיכִים
לְבָדוּק מִחוּמְרָא דְּרַבְּנֵן מ"מ לְעַנְנֵן שְׁלָא לְשַׁחֲטָה בִּיו"ט לָא הִתְמִירוּ וְעַכ"פ אֲנִן נִקְטִי
מִסְפֵּק לְקוּלָּא, אֱלָא לִפ"ז עוֹף הַנְּדָרְס בְּתוּף הַשְּׁנָה דְּלִיכָּא אֱלָא רֻב לְחוּד דְּלִיכָּא אִפִּי
חֻזְקַת שְׂאִינָה מְבוֹרֶרֶת יְהִי אָסוּר לְשַׁחֲט כְּמוֹ עֵגֶל שְׁנוּלֵד וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן מְסַתִּימַת
הָרֵאשׁוּנִים וּפּוֹסְקִים וְלֹא לְשַׁתְּמֵט מִי שְׂאֵמֵר כֵּן וְלִכֵּן חִלּוּקוֹ שֶׁל הַד"מ עֲדִינִן צ"ע: עַכ"פ
נִרְאָה כִּי ס"ל לַד"מ דְּבְּנִדְרָס אִיכָּא רֻב דְּכְּשָׁרִים כַּדס"ל לַב"ח וְס"ל נְמִי לַד"מ דְּבְּמַחְצָה
אָסוּר כְּהַג"א דְּהָא מְדַמָּה עֵגֶל שְׁנוּלֵד לְהָא דְּהַג"א ש"מ דס"ל דְּבְּמַחְצָה טְרִיפּוֹת אָסוּר דְּלָא
כַּב"י וְהַב"י בַּש"ע לָא כ' כְּלוּם מְזָה דְּבְּמַחְצָה טְרִיפּוֹת מוֹתֵר לְשַׁחֲט, דְּאֲזִינֵל לְשִׁיטְתוֹ דס"ל
דְּלָא גָרַע מַחְצָה טְרִיפּוֹת מְנַדְרָס דִּישׁ בּוּ רַעוּתָא וְקו"ח הוּא מְדַמְקִילִי בְּעוֹף הַנְּדָרְס ה"ה
וְכ"ש בְּמַחְצָה טְרִיפּוֹת אָבֵל הַד"מ דס"ל דְּבְּנִדְרָס אִיכָּא רֻב פְּשָׁרִים צ"ל לְמָה לָא הִבִּיא
שִׁיטַת הַג"א דְּבְּמַחְצָה אָסוּר, וְדוּחֶק דְּסַמָּךְ עַל מ"ש בְּעֵגֶל הַנּוּלֵד דְּצָרִיף שְׁיַפְרִיס וְצ"ע:
הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ כִּי בְּמַחְצָה טְרִיפּוֹת לָא בְּרִירָא אִם מוֹתֵר לְשַׁחֲט דַּלְב"י מוֹתֵר וְלַד"מ
וּב"ח אָסוּר וְעֵינִי פ"י בִּיצָה וּבַש"א ס'י ס"ד הָאָרִיף וְהַרְחִיב הַדִּיבּוּר וְהוֹכִיחַ מִכַּח דְּקִשְׁי'
לִי לְמָה לָא נִיחּוּשׁ בְּסַפֵּק מְשׁוּם אִיסוּר מְלֹאכֶת יו"ט דְּאוּרִיית' כְּמוֹ דְּחִיּוּשִׁי לְבָדוּק מְשׁוּם
סַפֵּק טְרִיפּוֹת מִכַּח זֶה הָעֵלָה דְּבְּדִיקָה אַחַר מַעַל"ע רַב דְּרַבְּנֵן דְּרֻב פְּשָׁרִים, וְצ"ל לְדַבְּרִי
דַּמ"מ מְצוּי יוֹתֵר מְסַרְכוֹת בְּרִינָה דְּסַמְכִי וְשׁוֹחֲטִי דְּרֻב פְּשִׁירוֹת כַּמ"ש רַש"י, וְצ"ל
דְּחַשְׁשׁ שְׂמָא יִפְקַעוּ אִינוּ חַשְׁשׁ יוֹתֵר מְחַשְׁשׁ דְּעוֹף הַנְּדָרְס דַּלְב"י אִיף פְּשִׁיט לִי ר' זִירָא
לְהַחְמִיר מַל"ק דְּצָרִיף לְבָדְקוֹן עֵינִי בּוּ הֵיטֵב, וְהֵנָּה הַפִּר"ח ס'י תצ"ח כ' דְּלִיכָּא חַשְׁשׁ אִיסוּר
דְּאוּרִייתָא דְּאִיכָּא מֵתוּף, וְדַבְּרִי צָרִיכִים בִּינְאוּר לְהַצִּד שְׂמִימָצָא טְרִיפָה לִיכָּא אִפִּי צ"ק,

וצ"ל פנין דבשעת שחיטה אין מבנרר אם טריפה הוא זה עצמו שמא יהי פשר הוי השחיטה צ"ק, וכ"כ בצ"ח ביצה בנרר בננתו, וצ"ל בכוננת פרח דקא דמספק לר' ירמל' אם תישי' לרעות' שמא אסרו משום ש'מנע משמחת יו"ט וכ"כ צ"ח שם, ולפ"ז לק"מ קושני' ש"א איך מספק לר' ירמל' למה לא נחוש בספק דאורייתא למ"ש פ"ח וצ"ח אסור דאורייתא ליפא משום מתוך וליפא רק ספק אסור דרבנן שמא אסרו משום שמחת יו"ט ואין הוכחה דבדיקה זו מדרבנן היא ונהרי כ' הש"א בעצמו דר"ן ע"כ ס"ל בדיקה זו מדאוריית' מדכ' דספק דאוריית' הוא מהיכא תיתי לנו לעשות פלוגתא בזה בין הראשונים: והנה מ"ש הפר"ח דברבנן מסתבר דאסור לשחוט אלא שלא שמע פן ולמד זכות משום מתוך וצריך להבין הלא גם בתחלת דבריו כ' בפשיטות דמשום מתוך סומכים להקל ולהתיר, נראה דס"ל דיש לחלק היכא דרוב טריפות אפשר דאסרו משום מניעת שמחת יו"ט, וזה דוחק פנין דרוב טריפות א"א באחריתא מה משום אמנועי שניך פנין דכולן נכנסו לבית הספק ומה לי רוב או מחצה, לכן נ"ל דיש לחלק בין מחצה לרוב במחצה טריפות פנין דספק שקול הוא שמא ימצא פשיטה ספק זה הוא צ"ק וגם אם ימצא טריפה בשעת שחיטה שחט על הספק דאפשר דתמצא פשיטה כמו טריפה, אבל ברוב טריפות פנין דקרוב דיהי' טריפ' לאו צ"ק הוא פן נראה לו לחלק אלא שאין המנהג פן לכן מסיק הגם דאיפא רוב טריפות מ"מ צ"ק מיקרי שאומרים על כ"א שמא זה מן המיעוט פשירות, ואחר העיון היטיב נ"ל דבהא מלתא פליגו רי"ף ורמב"ם וטוש"ע: הנה הרי"ף לא העתיק כלל איבעי' דר"י והוא תמוה ולא נמצא יישוב ע"ז, ואני בעניי הכינותי יישוב נכון, דיש לעי' לשיטת רש"י חולין ט' ע"א דמחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור גבילה, וצ"ל למה לא חוששי' לספק טריפה ומחזיקי' מאיסור אמה"ח לאיסור טריפה וכבר הרגיש בטורי אבן חגיגה והפשוט כמ"ש משום דרוב פשרות ורובא וחזקה רובא עדיף, לפ"ז נפולה דצריכה בדיקה ולפי דס"ל לר"ן דספק דאוריית' היא דבדיקה זו דאוריית' דספק שקול הוא לשיטת רש"י מחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור טריפה מספק נפולה ועד שלא נבדקת בחזקת טריפה היא ואיך מבעי לי לר"י מהו לשחטה ביו"ט, וע"כ לנו לומר דר' ירמל' ס"ל בהמה בחייה וה"ה עוף לא לאברים עומדים, ועי' תוס' חולין שם שכ' לרש"י ר"ה שם ע"כ ס"ל בחי' לאברים עומדת, והנה הרי"ף בפ"ק דחולין פד מביא לדר"ה מפרש מפרש ושום שכל כפי' רש"י דמחזיקי' מאיסור אמה"ח לאיסור גבילה, ומדמייתי להלכת' לדר"ה ש"מ דס"ל להלכת' בהמה בחי' לאברים עומדת וא"ש דהשמיט לאיבעי' זו דר"י לא מבעי לי רק משום דס"ל דלאו לאברים עומדת, אבל למ"ד לאברים עומדת ליפא מקום לאיבעי' זו דונדאי אין לשחטה ביו"ט ומלתא דפשיטא הוא דא"צ להאמר: ויש לעשות סמוכים לדברינו ביישוב הרי"ף מדהעמיד ר"י אבעי' דילג' על עוף הגדרס ולא מבעי לי בהמה שפולה דמוקדם במתני' דאלו טריפות ונראה לי דבמכונן מבעי' לי בעוף משום ריעותא דנפולה מחצה לאיסור' אבל בהמה דאיפא גם בדיקת הריאה דמצוי בצירוף שניהם נפולה דמחצה טריפה ומיעוט המצוי דסרפו' הוי רובא לאיסור בהא לא קמבעי לי ולכן העמיד האיבעי' רק בעוף דליפא רק ספק השקול וא"ש, ומינה הרי"ף להלכת' דס"ל בחי' לאברים עומדת גם בעוף משום ספק נפולה מוחזקת באיסור, והיכא דרובא או חזקה לאיסור גם ר"י ל"מ לי וא"ש נכון בעזה"י: והנה הרמב"ם כ' בהמה שפולה דייק

ונקיט בהמה שנפלה והאיבעי' היא בעוף הנדרס והרמב"ם שינה וכו' בהמה שנפלה והוא תמוה ולא מצאתי מי שחלי והרגיש בזה וצ"ע, ונ"ל דרמב"ם רבנותא קמ"ל אפי' בהמה שנפלה דאיכא תרתי חשש נפולה ובדיקת הריאה דמצוי' מ"מ מותר לשחטה הגם דרנפא לאיסור, ולכן נקיט בהמה דאי הוי נקיט עוף ה"א דווקא עוף מותר לשחוט דל"ח לריעות' משום דמחצה לאיסור קמ"ל אפי' בהמה דרנפא לאיסור מותר לשחוט, וצ"ל הא דהעמיד ר"י האיבעי' בעוף או משום דרחב"א אמר דינו על מתני' דעוף וצריכה בדיקה נקיט האיבעי' בעוף ומייתי עליה מתני' דעוף ומה שאמר עליה רחב"א ויותר י"ל דקמ"ל דאפי' בעוף מבעי ל"י אי אסור לשחטו, ורמב"ם דפסק להתיר נקיט אפי' בהמה מותר לשחטה: וטוש"ע פסקו להקל בעוף הנדרס ולא העתיק המחבר לשון הרמב"ם בהמה שנפלה ונרפו להעתיק לשון הרמב"ם וכאן שינה מבהמה לעוף, נראה דבמכוננו שינה המחבר, ונראה לי דס"ל דבבהמה איכא רוב לאיסור אסור לשחוט משא"כ בעוף וס"ל כשיטת תוס' דלא מחזקינן מאיסור אמה"ח לאיסור גבילה ואיכא בעוף רק ספק השקול ולא אתחזק איסור, או ס"ל כמ"ש רשב"א יבמות ל"א דלא מחזקי' רק מאמה"ח לגבילה שסופה למות אם לא יעשה מעשה המוציא מידי גבילה אכל לאיסור אחר כמו התם ספק גירושין או ספק קדושין עיי"ש פי כן גם אי מחזקים מאיסור אמה"ח לגבילה אכל מאיסור טריפה לא או אפשר ס"ל לטור ומחבר דקיי"ל בהמה ועוף בחי' לא לאברים עומדים מן פל' א' מן הדרכי שכתבנו ס"ל דבעוף ספק השקול ולא אתחזק אסורא הוא דלא כמ"ש בשיטת הרי"ף, אכל ס"ל כשיט' הרי"ף בהא דכל דאיכא חזקה או רוב לאיסור לא מבעי לבעל האיבעי' דוודאי אסור לשחטה ביו"ט ולכן כתבו רק עוף הנדרס ולא בהמה דלא פרמב"ם: ויש לומר מלתא בטעמא בפלוגתא דרמב"ם דמתיר בבהמה אפי', וטוש"ע דמתירי' דווקא בעוף, דבאמת שיטת הרמב"ם דמתיר אפי' בבהמה בעי טעמא למה לא נחזיק ריעות' ביו"ט במקום רוב, וצ"ל כמ"ש הפר"ח משום מתוך דאיכא צ"ק ולכן פסק הרמב"ם לקולא וס"ל אפי' במקום דאיכא רוב לאיסור פינון שאפשר שתמצא פשיטה מקרי צ"ק וכן דייק לנו לשון הרמב"ם דכ' פינון דאפשר שתמצא פשר פוננתו אפי' הוא ע"צ רחוק פינון שהוא באפשרות שתמצא פשר מותר דגם זה איכא צ"ק, ויש להסביר דרמב"ם לטעמו לפמ"ש הה"מ ריש הלכ' יו"ט דס"ל לרמב"ם כשיט' רש"י הא דבעי צ"ק רק דרבנן והקילו כ"כ כל שאפשר שיהי' ראוי' אפי' ע"צ רחוק מקרי צ"ק, זהו טעמא ונמקו ש'ל רמב"ם דמתיר אפי' בבהמה: וטוש"ע דס"ל דווקא בעוף או משום דס"ל דספק לא מקרי צ"ק פלל וכן ס"ל ע"כ לר"ן דכ' דהאיבעי' לא אפשט' וספק דאוריית' לחומרא ע"כ דס"ל דמשום ספק שמא תמצא פשר ל"מ צ"ק אם נמצא טריפה לבסוף, והא דפסקו להקל מטעמא דרא"ש דנפשט' האיבעי' מר"ל, ומשם לא נפשט רק בספק אכל היכא דאיכא רוב לאיסור לא נפשט, וגם ר"י לא מסופק רק בספק משא"כ בבהמה דאיכא רוב לאיסור ועוד גם אם ס"ל דספק שמא ימצא פשר מקרי צ"ק ולכן מתירי' לשחוט ודווקא בספק מקרי צ"ק אכל רוב לאיסור לא מקרי צ"ק כ"כ האי לא מקלינן דס"ל כשיטות תוס' ורא"ש ורוב ראשונים דצ"ק דאוריית' או דספק ל"מ צ"ק או עכ"פ היכא דרוב לאיסור ל"מ צ"ק ומבואר שיטת הרי"ף ורמב"ם וטוש"ע כ"א לשיטתו ולטעמו הולך, והוא ביאור נכון בעזרת החונן דעת ומורה דרף גלף: וזאת תורת העולה מדברינו היא העולה, לפי שיטת הרי"ף פל' שיש רוב לאיסור או חזקה לאיסור

ל"מ פלל דאסור, ולישיטתו אפי' בעורף הנדרס אסור לשחוט, וכן הוא שיטת טוש"ע דבהמה נפולה אסור לשחוט, אלא עורף מותר משום דל"ל דהנחוק לאסור כמ"ש, אבל ס"ל פרי"ף דכל דאיכא רוב או חזקה לאסור דאסור, ורמב"ם דס"ל דאפי' בהמה מותר הגם דאיכא רוב לאסור יחידאי הוא, ואנו אין לנו אלא כטוש"ע, ממילא נשמע כל דאיכא רוב טריפות דאסור לשחוט ביו"ט, ואין להקל פלל אפי' בפשעת הדחק לצנרף שמחת יו"ט, וגם במחצה אין להתיר בקל להיות פי הב"ח חוכף להתמיר והראנו לדעת פי כן ס"ל לד"מ וכן הוא לדעת פ"י וש"א, ומ"ש ש"א ולחלק יצא בין מחצה טריפות מעיקר הדין ובין מחצה טריפות משום חומר' הוא הולך לשיטתו בתשובה שאחר' דכל דמותר מדאוריית' אמרינן הואיל ומתוך שמוותר מדאוריית' ויש לפקפק טובא והארכתי במק"א ואכ"מ יותר, הנלפע"ד כתבתי וה' יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות, הכ"ד אוה"נ דש"ת חותם בכרכה.

פ"ב יום ו' עש"ק ד' סיון תרכ"ז לפ"ק: הק' אברהם שמועל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה עג ארשום פה מה שהעלתה מצודתי בדין אי מ"ע דרבים דרבנן דוחה לל"ת דייחיד דאורייתא: מקור דין זה יוצא מסוגל' ש"ס ברכות מ"ז ע"ב דמקשה על ר"א דשחרר עבדו והשלימו לעשרה היכי עביד הכי ומשני מצנה שאני והדר מקשה מהב"ע היא ומשני מצנה דרבים שאני וכ' שם תוס' ורא"ש דמוכח מפאן דאתי עשה דרבנן דרבים ודוחה אסור דאורייתא דהא ר"א שחררו לצרפו לעשרה ותפלה מצנה דרבנן הוא, ועי' תוס' פסחים נ"ט שהוכיח מסוגל' זו דעשה חמורה דוחה אפי' ליכא בעידנא ועשה דרבים חמורה היא, ומוכח דמצנה דרבים דרבנן דוחה לדאוריית' אפי' בעידנא, ובתשובה א' עמדת בתמיה על תוס' פסחים דהא אפשר שיהי' בעידנא כגון דהתנה שלא יהי' השחרור חל רק בשעה שמצרפו והוי בעידנא, דהא עד שלא צרפו יוכל לחזור בו אפי' לר"ל דס"ל ר"פ האומר בקדושין דמקדש אחר למ"ד יום לא תוכל לחזור דס"ל כל שמחוסר זמן כמעשה דמי דממילא אתי, ולל"ב שם גם ר"י הכי ס"ל, הכי שאני דעד דלא מצרפו לא חל השחרור ואם לא יצרפו לא יהי' משוחרר וליכא אסור לכ"ע עד שיצרפו דהא עד שמצרפו יוכל לבטל השחרור כשלא יצרפו והוי בעידנא לכ"ע, ואם לא משמע מתוס' מסתימת ש"ס דהכי הוי מעשה דכל פי האי הו"ל לפרש, א"כ קשה לאמת דמתרץ דרבים שאני ודחה אפי' שלא בעידנא, הא ונדאי פשיטא כל דאפשר למיעבד בעידנא גם מצנה דרבים צריף לעשות בעידנא, והא הי' ר"א יוכל לעשות בעידנא ע"ד שכתבנו וע"כ צ"ל למסקנא באמת הכי הי' מעשה ששחרר עד"ז שתלה השחרור במעשה הצירוף א"כ לא הוכיח תוס' מידי מעיקרא דעשה דרבים דוחה שלא בעידנא דהא האי מעשה ע"כ בעידנא הוי פיון שאפשר בעידנא וצ"ל: ג: ותוס' פסחים מביא עוד ראי' מש"ס שילהי חולין דגלי קרא שלח תשלח מ"מ ה"א דאתי עשה דמצורע דחמיר' ודחה עשה דשלוש הגם דליכא בעידנא, הנה משם לא מוכח אלא דעשה דאוריית' דחמירא דחה לעשה דשלוש הקן דאוריית' דל"ב בעידנא, אבל עשה דרבים דרבנן דדוחה לדאורייתא שלא בעידנא דאלים דרבנן דרבים כ"כ לא מוכח משם מ"מ תוס' הכי ס"ל מפח ראי' ראשונה: והנה הרא"ש בברכות כ' ודחוק לומר דבפרשת זכור הי', ואולי בה"ג ניתא לי' בדחוק זה, אבל נ"ל לחזק ראי' תוס' ורא"ש, דקשה לי מדמקשה על ריב"ל ממעשה דר"א אפשר דריב"ל לא אמר דינו רק לצרפו לעשרה לתפלה דרבנן ולעשרה

דבהמ"ז דהוא ג"כ דרבנן וכן ס"ל ללפניו דזימון רק דרבנן וקרא רק אסמכת' ואולי דוקא במלתא דרבנן ס"ל פינן דעבד מחוניב במצות פאשה מצרף למילי דרבנן, אבל מעשה דר"א בפ' זכור הי' ולדאוריית' גם ריב"ל ס"ל דלא מצטרף וכ"כ האי ל"א ריב"ל וצ"ע לכאור' ועכצ"ל דאה"נ הי' יוכל לתרץ פו, אלא דלרונחא דמלתא אפי' תימא דמעשה דר"א לתפלה הי' מ"מ א"ש דתרי הוי שחרר חד ונפיק בחד ואגב רצה להשמיענו הך דינא דתרי לא מצטרפו וכן סגנון ש"ס בכ"מ דהי' יוכל לתרץ באונן באוקימת אחרית' אלא דרצה להשמיענו דין חדש, ומוכח ממילא מהאי דמקשה והכי עבוד הכי עד דמסיק מ"דר שאני כ"ז בתפלה דרבנן ואפי' מצוה דרבים דרבנן דוחה לאיסור דרבנן דלא כבה"ג: ובאנו ע"י דברים אלו למקום יישוב ליישב סתירת הסוגי' דגיטין ל"ח מתרץ מצוה שאני ולא מקשה מהב"ע היא כמו דמקשה בש"ס ברכות וינשכנו בדרכים שונים במק"א, וכעת יאמר ע"פ ה"ל בהקדמ' מ"ש ה"ר"ן גיטין דליפא בלעולם ב"ת רק איסור בעלמא והוא כ' אפי' איסור דרבנן דוחה לאיסור זה וקשה למה ידחה דרבנן לאיסור דעלמא דאוריית' סוף כ"ס זה דאוריית' וזה דרבנן, ואפשר פנונת ה"ר"ן דלעולם ב"ת אסמכת' היא וכ"כ ריטב"א גיטין שם, ורשב"א ור"ן דטרחו בקושני' זו לס"ל דאיסור דאוריית' הוא אבל י"ל דלאו איסור גמור הוא רק איסור קל דאוריית' ומצו' דאוריית' כמו פ' זכור בדין שיידחה לאיסור עשה קל בעלמא, והי' ניחא לש"ס גיטין לתרץ מצוה שאני וי"ל מעשה דר"א בפ' זכור איירי מאינה טעם שיהי' עכ"פ רצה לתרץ דריב"ל אפי' אי מעשה דר"א לתפלה הי' שפיר מקשה והכי עביד הכי איך אפשר דאיירי לענון תפלה ומתרץ מצוה שאני חזר ומקשה מהב"ע היא איך אפשר שיידחה מצוה דרבנן לאיסור עשה דאוריית' והוצרף לאסוקי מצוה דרבים שאני וא"ש נכון: הינא לנו מב' סוגי' ה"ל דגיטין ודברכות פל דאיפא מ"ע דאורייתא דחי לאיסור דלעולם ב"ת גם דליפא מצוה זו מצוה דרבים פו מוכח מסוגי' דגיטין דמתרץ מצוה שאני והיינו דמוקי לדר"א בפ' זכור אבל מצוה דרבנן אינה דוחה לאיסור זה אבל היכא דאיפא מצוה דרבי' דחי לאיסור עשה דאורייתא פו מבואר מסוגי' דברכות ומצאתי און לי מרמב"ם פ"ט מהלכ' עבדים הלכ' ו' שכ' ונ"ל ומותר לשחררו לדבר מצוה ואפי' למצוה של דבריהם פגון שלא היו יו"ד בבהכנ"ס משחרר עבדו ומשלים בו המגנן וכן פל פיוצא בזה, ועי' לח"מ מזה שכ' פגון שלא היו יו"ד וכיוצא בזה השמיענו דוקא מצוה דרבים הא דלא היו עשרה בבהכנ"ס וכיוצא בו מצוה דרבים עיי"ש, ויש הרגש בלשון הרמב"ם דדייק טפי בלשונו הזהב בחסר ויתיר, למה כ' ומותר לשחרר לדבר מצוה, ושוב כ' אפי' למצוה דדבריהם פגון וכו' ולמה פסקה לתרי, ולמ"ש באו דבריו בדיוק היטב הדק, תחלה כ' ומותר לשחרר לדבר מצוה אפי' אינה דרבים, ונהדר כ' ואפי' לדבר מצוה דרבנן פגון למצוה דרבים דוקא עיי' פי נכון הוא: והצל"ע ממ"ש הרמב"ם בפ' מהלכ' אבל דמת לו מת ביוט"ש מתאבל דיו"ר דאוריית' ויו"ט שני דרבנן פשיטת בה"ג דעשה דרבים דרבנן לא דחי מצוה דיחיד דאוריית', וצ"ל דמעשה דר"א ששחרר עבדו בפ' זכור הי', ובהלכ' עבדי' כ' דמותר לשחררו אפי' למצוה דרבנן פגון לצרפו לעשרה וכן בטוש"ע יו"ד סי' רס"ו כ"כ ובסי' תשצ"ט פסק לעיקר כבה"ג ודעמ' וצ"ע: ונ"ל דס"ל לרמב"ם דאיסור עשה דשחרור קיל כמ"ש ה"ר"ן לכו נדחה מפני עשה דאוריית' הגם דלאו דרבים היא ומצוה דרבים דרבנן דוחה ג"כ משום דאיסור עשה בעלמא היא, אבל אבילות י"ר

דאָרײַת' עֲשֵׂה גְמוּרָה לֹא נִדְחָה מִפְּנֵי יוֹט"ש דְּרַבְּנָן, וְכֵן י"ל ס"ל לְבַה"ג וּא"ש: שׁוּב
מִצְאֲתֵי רֵאִיתִי מ"ש הָרֵא"ש פ' אֱלוּ מְגַלְחִין ס' נו"ן לְחַלֵּק בֵּין מִצְוֵה דְרַבִּי שְׁיֵשׁ בָּהּ זִנְפוּי
לְרַבִּים וּבֵין מִצְוֵה דְרַבִּים הֵיִינוּ שְׁמֻחְוִיבִים בָּהּ רַבִּים וְאִין בָּהּ זִנְפוּי לְרַבִּים כְּמוֹ יט"ש
שְׁאִין זִנְפוּי לְרַבִּים בְּמָה שֶׁהוּא מְבַטֵּל מִצְוֵה דְרַבִּי עֲלֵי, וּי"ל דְּכֵן ס"ל לְרַמְבַּ"ם וְעֵינִי
מִג"א ס' תמ"ו, דְּמִצְוֵה דְרַבִּים הֵיִינוּ שְׁיִחִיד מוֹצִיא אֶת הַרַבִּים י"ח, הַגַּם שְׁעֲכָשְׁיוּ אִינוּ
מוֹצִיא רַבִּים דְּקָא גַם בְּתוֹקֵעַ לְעַצְמוֹ מִקְשָׁה ש"ס ר"ה לְדַחֵי עֲשֵׂה דְשׁוּפָר לל"ת וְאִי
בְּתוֹקֵעַ לְעַצְמוֹ בְּיַחֲדָא ל"מ ש"ס מִיָּדֵי אִטוּ מִתְּנִי בְּתוֹקֵעַ לְהוֹצִיא רַבִּים אֵינִירִי וְע"כ פֿל
שְׁאֲפָשֵׁר לְהוֹצִיא רַבִּים מִקְרֵי עֲשֵׂה דְרַבִּים הֵיִינוּ לְעִנְיָן דְּלֹא בְּעֵי בְּעֵידְנָא אֲבָל שְׁיִהְיֵי עֲשֵׂה
דְרַבְּנָן דְרַבִּים דּוֹחָה לְדאָרײַת' בְּעֵי דּוֹקָא שְׁיִהְיֵי בָּהּ זִנְפוּי לְרַבִּים: וְזֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה
מִדְּבָרֵינוּ, א) דָּאִין עֲשֵׂה דְרַבְּנָן דְרַבִּים שְׁאִין בְּעֵשְׂיָן זֹו מִצְוֵה לְזִכּוֹת רַבִּים אֲלֵא שְׁהִיא
מִצְוֵה דְרַבִּים מְחֻוִּיבִים בָּהּ דּוֹחָה לְאִיסוּר אוֹ עֲשֵׂה דאָרײַת', וְכֵן ס"ל לְבַה"ג ר"י רַמְבַּ"ם
וְרַמְבַּ"ן, וְתוֹס' בְּרַכּוֹת יַחֲדָאֵי הוּא דָּרֵא"ש הַגַּם שְׁבִבְרַכּוֹת כ' דְּלֹא כְּבַה"ג מְסוּנְגִי דָּשָׁם,
במ"ק פ' א"מ ס' נו"ן כ' די"ל דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם דְּזִנְפָה אֶת הַרַבִּים, וְעֵינִי ס' כ"ד דְּמִשְׁמַע
דְּמוֹדָה דָּאִין עֲשֵׂה דְרַבְּנָן דּוֹחָה אֲלֵא דְחוֹלֵק מְשׁוּם דְּאַבְיָלוֹת י"ר דְּרַבְּנָן, וּבְסִי' שצ"ט מְבִיא
הַמְחַבֵּר ב' דְּעוֹת וּכ' שְׁנוֹהֵגִים דָּאִין מִתְּאַבְּלִי בִיּוֹט"ש וּכ' הַרְמֵ"א מְשׁוּם דְּנִקְטִי דְּאַבְיָלוֹת
י"ר דְּרַבְּנָן, לְאַפּוֹקִי דְּלֹא נִימָא דְּדַחֵי מִצְוֵה דְרַבִּים דְּרַבְּנָן מִצְנַת אֲבָיָלוֹת י"ר דאָרײַת'
אֲלֵא מְשׁוּם דְּנִקְטִי דְּאַבְיָלוֹת י"ר דְּרַבְּנָן: ב) מִצְוֵה דְרַבְּנָן שְׁיֵשׁ בָּהּ זִנְפוּי לְרַבִּים דּוֹחָה
לְאִיסוּר וּמִצְוֵה דאָרײַת' כֵּן מוֹכַח מְסוּנְגִי דְּבְרַכּוֹת לְפִי תִירוּץ הָרֵא"ש פ' א"מ ס' נו"ן
וְכֵן ס"ל לְרַמְבַּ"ם מ"מ ש"פ ט' מֵהֵלֵךְ עֲבָדִים לְצַרְפוֹ לְעֲשֶׂרָה וּכ' אִפִּי לְמִצְוֵה דְרַבְּנָן וּדְחִיק
לִי דְּמַעֲשֵׂה דר"א ב' זְכוּר הִי אוֹ מִכְּחַ רֵאִי דִיָּדֵי דַע"כ סוּגְנִי דְּהֵתָם רְצָה לְתַרְץ דר"א
אִפִּי לְצַרְפוֹ לְתַפְלָה דְרַבְּנָן וּכ"כ בְּטוּש"ע ס' רס"ז בִּיּוֹ"ד וַיֵּשׁ לְדַחֹת גַּם בְּשֵׁישׁ בָּהּ זִנְפוּי
לְרַבִּים אִינוּ דּוֹחָה רַק לְאִיסוּר עֲשֵׂה דְלִב"ת שְׁאִינָה עֲשֵׂה מְמַשׁ אֲלֵא אִיסוּר עֲשֵׂה בְּעֵלְמָא
כּמ"ש הַר"ן גִּיטִין וְכֵמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ דס"ל לְרַמְבַּ"ם מִדְּכ' תְּרִיתֵי דְלְמִצְוֵה שְׁרִי, וְאַפִּי לְמִצְוֵה
דְרַבְּנָן כְּגוֹן לְצַרְפוֹ לְעֲשֶׂרָה, ש"מ דס"ל מְשׁוּם מִצְוֵה דאָרײַת' אִפִּי שְׁלֵא לְמִצְוֵה דְרַבִּים,
וּבְדְרַבְּנָן דּוֹקָא לְמִצְוֵה דְרַבִּים, וְאִי ס"ל דַּמ"ע גְּמוּרָה הִיא לְמָה נִדְחָה מִפְּנֵי כֹל מִצּו'
דאָרײַת' אִפִּי לִיבָא דְרַבִּים מֵאֵי אֲוִלְמָ' וְעַכְצ"ל דס"ל דְּאִיסוּר בְּעֵלְמָא הוּא וּכ"כ טוּש"ע
כְּכַתְּבוּ וְכַלְשׁוֹנוֹ, וְאִין לֹאֲמַר דס"ל דָּאִין אִיסוּר בְּשַׁחְרוּר רַק מְדְרַבְּנָן וּקְרֵא דְלְעוֹלָם ב"ת
אֲסַמְכְּתָ' בְּעֵלְמָא הוּא כּמ"ש רִיטְבָ"א בְּגִיטִין וְלֹא מוֹכַח מְסוּנְגִי דְּבְרַכּוֹת וּמְרַמְבַּ"ם דְּדַחֵי
מִצְוֵה דְרַבְּנָן שְׁיֵשׁ בָּהּ זִנְפוּי לְרַבִּים אֲלֵא אִיסוּר דְרַבְּנָן כְּזוֹ דְלִב"ת, חֲדָא דְלִשׁוֹן ר"י אָמַר
שְׁמוּאֵל כֹּל הַמְשַׁחֲרֵר עֲבָדוֹ עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה לֹא מְשַׁמַּע דְּמְדְרַבְּנָן קְאָמַר אֲלֵא שְׁיֵשׁ בָּהּ אִיסוּר
עֲשֵׂה בְּאַמַּת לר"ע וְכֵן ר"א דָּאֲמָרוּ דְלְעוֹלָם ב"ת חוֹבָה י"ל מְדְרַבְּנָן, אֲבָל מְשַׁמוּאֵל לֹא
מְשַׁמַּעְהִי דָּאֲמַר עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה, וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִדְּל"א הֵלֵךְ כר"ע, וְגַם הֵלֵא הֵלְכָה כר"ע
מִחְבִּירוֹ כּמ"ש הַר"י בְּגִיטִין וְלֹא צ"ל כֹּל דְּעוֹבֵר נִרְאֶה דָּאִי מְשׁוּם ר"ע י"ל חוֹבָה
מְדְרַבְּנָן קמ"ל דְּעוֹבֵר בְּעֲשֵׂה דְלֵאוֹ אֲסַמְכְּתָ' הוּא, וְהֵא"ש דל"ק מְדֵלֵא הַקְשָׁה ר"א אֲדַר"א
וְכֵן הַקְשָׁה בְּמַהֲרַמְשִׁי"ף וּפ"י שָׁם, וְכֵן קִשָּׁה בְּסוּגְנִי דְּבְרַכּוֹת דְּמִקְשָׁה מִדְּר"י אֲדַר"א וְלֹא
הַקְשָׁה מִדְּר"א אֲדַר"א עֲצָמוֹ, וְלִמ"ש א"ש דְּהַקְשָׁא בְּיוֹתֵר מִדְּשְׁמוּאֵל דָּאֲמַר דְּעוֹבֵר
בְּעֲשֵׂה, וּכ"ש דַּא"ש בְּבְרַכּוֹת דְּמִקְשָׁה וְחִזּוֹר וּמִקְשָׁה מִהַב"ע הִיא דְּקִשָּׁה לר"י דָּאֲמַר דְּעוֹבֵר
בְּעֲשֵׂה וּא"ש: וְכֵן מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן הַרְמְבַּ"ם שְׁכ' ב"ט מְעַבְּדִים אִיסוּר לְשַׁחֲרֵר עֲבָדוֹ וְאִם

שְׁחָרְרוּ עוֹבֵר בַּעֲשָׂה, כ' תַּרְתִּי דְאָסוּר וְעוֹבֵר בַּעֲשָׂה וְאִי ס"ל דְקָרָא אֶסְמַכְתָּ בְּעֵלְמָא וְהָא דְאָמַר שְׁמוּאֵל דְעוֹבֵר בַּעֲשָׂה עֲשֵׂה מְדַרְבְּנֵן וְכֵן מְצִינֵנוּ לְפַעְמִים דְאָסוּר מְדַרְבְּנֵן מְקָרָא דְלַעוֹלָם ב"ת לְמַאי כ' עוֹד וְהַמְשַׁחֵרֵר עוֹבֵר בַּעֲשָׂה הָא בְּאַמְתָּ לָאו עֲשֵׂה הוּא רַק אִיסוּר דְרַבְּנֵן בְּעֵלְמָא, וְע"כ דְרַצָּה לֹאמַר דְאָסוּר לְשַׁחֵרֵר וְהַמְשַׁחֵרֵר עוֹבֵר בַּעֲשָׂה דְלָא נִימָא דְחוּבָה וְאִיסוּר מְדַרְבְּנֵן הוּא וְקָרָא אֶסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא הוּא קמ"ל: וְעוֹד נ"ל לְהוֹכִיחַ דס"ל לְרַמְבַּ"ם דְדַאוּרְיָיְתָא הוּא מִדְכ' שָׁם וְנ"ל וְאִם שְׁחָרְרוּ הָרִי הוּא מְשׁוֹחֵרֵר, וְצ"ל מָה רַצָּה בְּזֶה דכ' שָׁאֵם שְׁחָרְרוּ מְשׁוֹחֵרֵר פְּשִׁיטָא, וְנ"ל דְבְּאַמְתָּ יֵשׁ לְעֵינֵי לְמָה מְהֵנִי הַשְׁחָרְרוּ לְפִי דְקִי"ל כ"מ דא"ר ל"ת אִי עֵבִיד ל"מ, וּמְצִינֵנוּ רְאִיתִי בְּחִדוּשֵׁי אָבָא מֵאוּה"ג זצ"ל שְׁהַתְּעוֹרֵר בְּזֶה, וְכ' פִּינֵן דִּילְפִי לָהּ לָהּ מֵאֲשָׁה, וּבְאַמְתָּ גִּיתָה תוֹרָה בְּאֶנְס א"ע מְהֵנִי ה"ה בְּשַׁחֵרְרוּ אֵלּוּ דְבָרֵי קְדוּשׁוֹ זצ"ל, וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל אָמַר הַמְּפָקִיר עֲבָדוּ יֵצֵא לְחִירוֹת וְא"צ ג"ש, וְהָא הַמְּפָקִיר דְמְהֵנִי לָא יִלְפִי לָהּ לָהּ מֵאֲשָׁה אֲדַרְבָּה מִשׁו"ה הִי לְנוּ לֹאמַר דְהַפְקֵר בְּעֵבֶד ל"מ עֵינֵי רְשָׁב"א גִּיטִין ל"ח ע"א, דה"ט דס"ל דל"מ הַפְקֵר בְּמִקּוּם ג"ש וְשְׁמוּאֵל מְקָרָא יִלְיָף וְעֵינֵי פ"י ל"ח ע"ב, פִּי כֵן קָשָׁה לְמָה מוֹעִיל הַפְקֵר כָּלֵל נִימָא א"ע לָא מְהֵנִי דְהָא בְּהַפְקֵר ל"ש לֹאמַר דוּמְנִי דְאֲשָׁה דְהָא בְּאֲשָׁה ל"מ כה"ג וְזֶה קָשָׁה בֵּין לְשְׁמוּאֵל דְמְפָקִיר א"צ ג"ש וּבֵין לְדִידֵן דְצָרִיף ג"ש עכ"פ הַפְקֵר לָא יוֹעִיל פִּינֵן דְאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַּפְקִיר דְעֵיקָר אִיסוּר הוּא הַפְקֵר כַּמ"ש תוּס' גִּיטִין ל"ח ע"א ד"ה כָּל הַמְשַׁחֵרֵר וְכו', וְהִנֵּה מְשְׁמוּאֵל דְאָמַר הַמְּפָקִיר עֲבָדוּ יוֹצֵא לְחִירוֹת וְכו' ל"ק אוֹ דס"ל כ"מ דא"ר לָא תַּעֲבֹד אַע"מ, אוֹ דְאָמַר דִּינוּ הֵיכָא שְׁבַדִּין מְפָקִירוּ כַּמ"ש רְשָׁב"א שָׁם הֵיכָא דְחֵיב לֹא גְמוּל מוֹתֵר וְכַדוּמָה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, אֲבָל קָשָׁה לִי עַל הַרְמַבַּ"ם דכ' דְאָסוּר לְשַׁחֵרֵר וְאִם שְׁחָרְרוּ מְשׁוֹחֵרֵר הֵינֵנוּ שָׁאֵם שְׁחָרְרוּ בְּאִיסוּר לְפִי דְקִי"ל א"ע ל"מ קָשָׁה לְמָה יְהִי מְשׁוֹחֵרֵר וְצ"ע: וְצ"ל פִּינֵן דְלִיכָא רַק עֲשֵׂה בְּעֵלְמָא ל"א א"ע ל"מ וְעֵינֵי פ"י שְׁלֵהִי גִיטִין שְׁכ"כ וְיֵשׁ לְהַאַרְיָף בְּכָלֵל זֶה וְאִכ"מ, וְזֶהוּ דְקמ"ל הַרְמַבַּ"ם דָּאֵם שְׁחָרֵר מְשׁוֹחֵרֵר מְשׁוּם דְלִיכָא רַק עֲשֵׂה, וְנ"ל דְנִפְקָא לְרַמְבַּ"ם פֶּן דְאִי עֲבַד מְהֵנִי, וְגַם שְׁאִין דְרַכּוֹ לְכַתּוּב מְדַנְפְּשֵׁי מָה שְׁאִין זְכָרוֹן לֹא בְּסוּגָי' דש"ס, וְנִרְאֵה דְנִפְקָא לִי מִמָּה שְׁאָמַר רַב גִּיטִין ל"ח ע"ב הַמְּפָקִיר עֲבָדוּ יוֹצֵא לְחִירוֹת וְנִסְתַּפֵּק ש"ס אִי צָרִיף גַּט שְׁחָרְרוּ וּמְסִיק דְצָרִיף ג"ש, וְהַקָּשָׁה פ"י קוּשְׁלִי עֲצוּמָה מֵאִי קמ"ל רַב דְמְהֵנִי הַפְקֵר לְעֵבֶד פְּשִׁיטָא לְכָל דְבַר לְעֵנִין מְמוֹן מְהֵנִי הַפְקֵר וְהַאַרְיָף בְּקוּשְׁלִי זֹו וּלְבַסּוּף נִדְחַק דְה"א דִּילְפִי לָהּ לָהּ דל"מ הַפְקֵר, וְזֶה דוֹחַק דְהָא הַפְקֵר לְעֵנִין מְמוֹן לְחוּד אִין ה"א דִּיהֵנִי צָרִיף דוּמְנִי דְאֲשָׁה וּפְשׁוּט יוֹתֵר מְבִיעָא בְּכוּתְחָ: וְהַנְּלַפְע"ד בְּיִשׁוּב קוּשְׁלִי זֹו דְרַב טוֹבָא קמ"ל דְה"א דל"מ הַפְקֵר מְשׁוּם כ"מ דְאָמַר רַחֲמָנָא ל"ת וְכו' קמ"ל דִּיּוֹצֵא לְחִירוֹת דל"א א"ע ל"מ וְהַטַּעַם מְשׁוּם דְאִינוּ רַק אִיסוּר עֲשֵׂה בְּעֵלְמָא ל"א א"ע ל"מ כַּמ"ש, וּבְעֵלְמָא ס"ל א"ע ל"מ וְהָכָא שְׁאִנִּי וְנִקְיֵט הַמְּפָקִיר וְלָא קמ"ל הַמְשַׁחֵרֵר עֲבָדוּ בְּמִקּוּם שְׁאָסוּר לְשַׁחֵרֵר דְמְהֵנִי וְה"א דְמִשׁו"ה מְהֵנִי דִּילְפִי לָהּ לָהּ מֵאֲשָׁה דְמְהֵנִי כַּמ"ש אָבָא מֵאוּה"ג זצ"ל, קמ"ל דְגַם בְּמְפָקִיר מְהֵנִי מְטַעֲמָא שְׁכַתְּבָנוּ ע"פ פ"י שְׁלֵהִי גִיטִין וְא"ש נְכוּן מְאוּד: וּמִזֶּה נִפְקָא לְרַמְבַּ"ם עֵיקָר הֵדִין וְכ' פֶּן בְּשַׁחֵרֵר דְנִפְקָ' לִי מְסוּגָי' ש"ס דר' יוֹסֵף אָמַר רַב הַמְּפָקִיר עֲבָדוּ, וּמ"ש הַמְשַׁחֵרֵר עֲבָדוּ וְאִם שְׁחָרְרוּ שְׁהַפְקִירוּ, דְהָא כ' אַח"כ וְאִם שְׁחָרְרוּ מְשׁוֹחֵרֵר וְכוּפִין אֶת רַבּוֹ לְכַתּוּב לֹא ג"ש ש"מ מ"ש תַּחֲלָה וְאִם שְׁחָרְרוּ הֵינֵנוּ מְפָקִירוּ וְזֶהוּ עֵיקָר הָאִיסוּר שְׁמוּצִיאָא מְעַבְדוֹת לְחִירוֹת וְא"ש: וְנִחְזֹר לְמִקּוּם שְׁיִצְאָנוּ מְשָׁם דְרַמְבַּ"ם ס"ל דְאִיסוּר דְאוּרְיָיְתָ' הוּא וְכֵן טוֹש"ע וְכ"כ הָרָא"ש מְפוֹרָשׁ

בברכות ובמ"ק פ' א"מ וכן ס"ל לתוס' ברכות ופסחים ומוכח מסוגל' דברכות דמצנה
דרבים דרבנן שיש בה זיכוי לרבים דוחה לאיסור דאוריית' אבל מ"מ אפ"ש לומר דוקא
איסור קל כנה ולא מ"ע ממש או איסור גמור לא נדחה מפני דברים אפי' יש בה זיכוי
לרבים וצ"ע לדינא: ג) מצנה דרבנן פזו דדוחה לדאוריית' ס"ל לתוס' פסחים אפי' שלא
בעידנא דחי דאלימא כ"כ, ותוס' מפת ראי' מסוגל' דגיטין כ' פו, וכבר פתבנו דראי' זו
צלע"ג, מ"מ מפני שעמדנו בקושני' על תוס' לא נדחה דברי תוס' ח"ו, אלא דר"ן ר"ה
חולק בלא"ה על תוס' הנ"ל דהא הקשה שם דהו"ל לש"ס לומר דלא דחי שופר ליו"ט
משום דאינו בעידנא ולא ניחא לי כמ"ש שפולי לקט בשם ר"ת מצנה דברים שאני,
ואפ"ש דוקא שופר שאין בדחי' זו זיכוי לרבים דלמא מתני' ביחיד תוקע לעצמו אבל
ביש בה זיכוי דרבי' מודה ויש להאריך, ובתשובה א' הארכתי בהאי פללא דבעידנא
ואכ"מ, כי לא באנו אלא לבאר הדין אי מצנה דרבנן דוחה לדאורייתא ובארנוהו
בעזה"י, ובאתי אל העיון ומעשה פתיבה ד' פ' בהעלותה את הגרות תר"ל לפ"ק פה פ"ב
יע"א הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה עד לדזיו לי' שלום,
מאובה שלום מפל טוב לא יחסר קורטב לחביבי ידיד נפשי תלמידי הרבני המופלג
בתורה וביראת ה' טהורה ותיק מלא עתיק מעיין ומעמיק הנגיד הנכבד המפואר כש"ת
מו"ה יונה אבעלעס מכון שבתו בעיר פעסט יע"א: בערב פסח בשעת חפזון, לבער פל
חמירא בשריפה, הגיע לידי מכתב מעכ"ת מגלה עפ"ה פתיבה נעימה ואמירה יפ"ה, ולא
הי' אפ"ש אפילו לקרוא בו קריאה של חיבה והנחתיו מן הצד ובנתיים רבו הטרויות
ויצא הדבר מלבי עד היום כאשר חפשי חפש מחופש בין המכתבים מצאתי את שאהבה
נפשי מכתב מע"כ ני', פניתי כשעה חדא לשים עין עליו ובאתי אל העיון כאור בוקר
ויצאתי בתשובה מאהבה בקוצר אומר הנה תלמידי י"נ ני' קרא תמה על תמיהת הדג"מ
או"ח ס' תק"ז ס"ק ג' על המג"א שהבין מתוס' פסחים ה' ע"א בחד תי' דכל שאינו יוכל
להנות מיד ממלאכת ביעור וכדומה אסור לעשות ביו"ט כמו נו"נ שאין קרבי' ביו"ט,
ודג"מ כתב דאין זה פנונת תוס', אלא כמו שכת' תוס' בביצה, כז' משום דעיקרו לגבוה
וגם אינו יכול להנות מיד והה"נ בחמץ ה"ט פיו דעיקרו למצנה ואינו יכול להנות מיד
ואיכא תרתי לגריעותא, ומע"כ תמה איך אפ"ש דצורף מצנה פצורף גבוה הוא הא
מוציאין את הקטן ואת הלולב ביו"ט אלמא צורף מצנה לא פצורף גבוה הוא, ואיך נאמר
פיו דעיקרו למצנה הגם שנהנה לבסוף הנאת או"נ דע"י שתחלתו לצורף מצנה מגרע
גרע מאלו לא הי' לצורף מצנה מתחל' והנאה באה אט"כ אלו תוכן דבריו בשינוי לשונו
בסידור יותר נכון, והנה פן הי' יכול להקשות על תוס' ביצה וכ"כ תוס' בשבת תחלה
דמה"ט אין שורפין תרומה טמאה משום דעיקר שריפה משום מצנה, ותוס' דחה זה
משום דמיד בתחלת שריפה גם להנאתו היא משא"כ בנו"נ דהנאה באה לו אחר זריקה
ותנופה בשתי הלחם, והא מצנת שריפת תרומה ככל מצות דעלמא שאינם לצורף גבוה
וקשה פהנ"ל למה יגרע משום דמכונן למצנה ועיקר להכי אתכונן, אבל קושניא מעיקרא
ליתא דהא דמוציאין את הלולב וספר תורה ותינוק פולם מצות היום וצורף היום נינהו
מקרי צ"ק אבל שריפת תרומה לאו צורף היום הוא דאפ"ש קודם או אט"כ, ועי' זה
מג"א ס' תמ"ו, ואפ"י מאן דס"ל ביעור חמץ מקרי צ"ק, עיי' תוס' פתובות ז הגם דאפ"ש
לשרפו קודם משום דעכ"פ עכשיו שחמץ לפניו צ"ק דיומא הוא שלא יעבור בב"י בכל

רגע ורגע, משא"כ מצוה דשריפות תרומה דלא שייכא ליומא כולל, ומ"ש תוס' בפסחים
בסמך הגם דבסמך איפא צורך היום וכ"ש אי הי' מצות ביעור ביום ראשון דוקא דהוא
צ"ק כמ"ש מג"א, סי' תמ"ו מ"מ כ' תוס' שפיר דהא אגיל לר"ע דל"ל מתוך וכיון דעיקרו
לשם מצוה ולא להנאה אסור כמו נ"נ ל"ד דאין קרבין ביו"ט דס"ל דעיקר הוא לגבוה
ולגבוה ל"א מתוך לכ"ע דממנעט מלכם ועיי' תוס' ביצה סוג' דמתוך וסרה תלונתה על
הדג"מ, וכבר הרגיש במחצית השקל דתוס' ביצה ושבת לאו מה"ט דא"א להנות מיד
אתי עלה בטעמא דנו"נ אלא דמשמע לי' למג"א מלשון תוס' פסחים דמשום שא"א להנות
מתחלה הוא, ודג"מ מערב ומדמה ב' טעמים להדדי ונכנס לחלק בג' חלוקי דינים, ואם
פי אין לתמה כ"כ על המג"א דמקצורי דברי תוס' פסחים לא משמע לי הכי, מ"מ אפשר
לכונן בתוס' כמ"ש הדמ"ג מלחודש דין חודש מתוס' אשר כמעט אין לו טעם מה לי אם
יוכל להנות מיד או בסופו סוף כ"ס מלאכת או"נ היא, וגם ראי' דמביא מנ"ונ יש לדחות
כמ"ש תוס' שבת וביצה וכמ"ש הדג"מ: וגם לפי הבנת המג"א בתוס' פסחים, י"ל קוש'י'
מג"א מדמרב' עלי' עצים הגם דאסור להנות מתחלה עד דמקלי קלי, י"ל דמ"ש תוס'
כיון דתחלה א"י להנות דוקא בסמך דאסור בהנאה מדאורייתא ואחר שגשגו ופנים
חדשות בא לכאן ונעשה מצותו גחלתו מותר אבל בנודאי אסור ליקח חמץ ולשרפו כדי
שיהנה ממנו אחר שישגו דנהנה ממנו בעודו בעין מיד כשלקחו לשרפו והו"ל כאי אפשר
וקמכוון, ונהנאה אחר שגשגו ממילא בלא פנונה בשע' שריפה אתי וכיון שא"א לו לכונן
בשעת שריפה בתחלת מעשה על הנאה שבסוף לכן לא מקרי משו' הנא' שבסוף מלאכת
או"נ להתיר השריפה תחלה בשביל הנאה שבסופה, וכן נ"נ אסור לשחוט אלא לצורך
גבוה אבל מוקצה מדרבנן גם אם הנאת מוקצה אסור כשהוא בעין עד דמקלי מ"מ לא
אסרו כ"כ שלא ידליק להנות אחר דמקלי קלי וגם נתבטל וא"ש, ומ"ש דאסור ליקח
חמץ מתחלה כדי להנות אח"כ דנהנה בעודו בעין עיי' פנה ברדב"ז מובא בשעה"מ הלכ'
יו"ט פי"ו דהא דאמרי' דקול מראה וריח אין בו משום מעילה היינו כשפכר נפרד אבל
אסור ליקח להריח בו דהוא כנהנה ממש, ועיי' שעה"מ שהקשה עליו מהתוקע בשופר
ש"ע, ועיי' ס' יום תרועה ר"ה כ"ח ובתשובה א' זה שנים רבות יישבתי קוש'ית שעה"מ
ומצאתי ע"פ דבריו יישיב לרמב"ם דכ' בהלכ' ר"ה ב' טעמים דמצות לאו להנות ניתנו
וקול ומראה וריח אין בו משום מעילה ואין פאן מקום ופנאי להארי': עוד נ"ל לומר
לפום דהיטא דמ"ש תוס' פסחים כיון דאסור להנות מתחלה אסור לעשות מלאכה בשביל
הנאת מלאכת אונקל נפש הבאה אח"כ י"ל ודאי צורך קצת מיהא מקרי דעושה מלאכה
כדי שיהנ' הנאת אונקל נפש אח"כ, ולא חידוש תוס' אלא דלא מקרי תחלת מלאכה מלאכת
או"נ ממש, ולר"ע דל"ל מתוך שפיר כ' תוס' דאסור כיון שא"א להנות בתחלה וכן הוא
בנו"נ לר"ע דל"א מתוך, אבל לדידן דאית לן מתוך מותר מלאכה כה"ג שאין יוכל להנות
מיד מתחלת' ומיושב קוש'י' מג"א: ויש להקשות לפ"ז מדהקשה תוס' על רבא דאמר
ש"מ דל"ל לר"ע מתוך הא בעי צ"ק ולמ"ש מוכח דל"ל מתוך דאל"ה קשה הא יוכל
להנות מגחלתו דצורך קצת מיהא הוי, וי"ל דתוס' קיים גם בתי הראשון ובתי' שני כ'
קוש'טא דמלתא דלר"ע אסור להבעיר משום הנא' לבסוף כיון דל"ל מתוך, והקשה שפיר
מנ"ל דל"ל מתוך דלמא אית לי' והוכחתו מקרא דקרא קאי אפי' למי שאין צריך לגחלתו:
ויש להוסיף דברים ע"ד פלפול דתוס' הוכיח דרבא ס"ל די"ל דר"ע הוכיח מקרא משום

דְּמִסְתַּבֵּר דְקָרָא קָאֵי אַפִּי לְמִי שְׂאִין צָרִיף לְגַחְלָתוֹ, הִנֵּה הַשְׁעָה"מ הֵלֵךְ תְּמִין וּמִצָּה פ"ג
הֵלְכָה י"א ד"ה וַיֵּשׁ לְגַמְגָם הַקֶּשֶׁה לְתִי ב' שֶׁל תּוֹס' הו"ל לְרַבָּא לּוֹמַר עוֹד ש"מ דס"ל
לר"ע דַּיֵּשׁ שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת וְתִי דְרַבָּא ס"ל כַּמ"ד דְּבִלְוֹחַשְׁתָּ פְּלִיגוּ וּבְאַבּוּקָה פְּנִגְדוּ לַכ"ע
אָסוּר וּל"א ש"מ רַק הֵיכָא דְפְּלִיגוּ, וְעַדִּינִין קֶשֶׁה הָא אֵיפָא אַנְפִּין דְּהִתִּירָא פְּשִׁישׁ עֲצִים שֶׁל
הֵיטֵר ג"כ וְהו"ל זוּז"ג דְּמִנְתֵּר, וְהוּל"ל ש"מ דס"ל זוּז"ג אָסוּר, וְלְדִסּוּבְרִים דְּגַם לְמ"ד
זוּז"ג מְנַתֵּר אִם אַבּוּקָה פְּנִגְדוּ ל"מ זוּז"ג דְּאַבּוּקָה מְנַצֵּחַ, הָא מְבַנְיָא בְּתִשְׁבַּח הֵר"ן
דְּבַאבּוּקָה שֶׁל הֵיטֵר וְשֶׁל אִסּוּר הו"ל זוּז"ג וְאַפְשֵׁר לְשַׁרְוֵי אֶת הַחֲמִין בְּהֵיטֵר כַּה"ג
וְהוּל"ל ש"מ דס"ל זוּז"ג אָסוּר וְצ"ע, וְע"כ דְּרַבָּא ס"ל דְּאִין זֶה מוֹכַח מַר"ע דִּי"ל דס"ל
דזוּז"ג מְנַתֵּר וּמ"מ הוֹכִיחַ מְקָרָא שְׁפִיר דְּמִסְתַּבֵּר דְקָרָא קָאֵי אַפִּי לְמִי שְׂאִין לוֹ עֲצִים
לְעִשׂוֹת זוּז"ג, וּל"ק קֶשֶׁה"מ ג"כ וְלֹא מוֹכַח דְּרַבָּא ס"ל דְּבַאבּוּקָה כ"ע מוֹדִים,
וְהָא"ש דְּהַקְשָׁה תּוֹס' עַל רַבָּא מַנ"ל דל"ל מִתּוֹף וּמַנ"ל דס"ל דְּאָסוּר לְהַבְעִיר מְשׁוּם צ"ק
דְּגַחְלָת דִּי"ל הוֹכַחַת ר"ע דְּלֹא רַצָּה לּוֹמַר דְקָרָא דְּנֹקָא לְמִי שְׂצָרִיף לְגַחְלָתוֹ כְּמוֹ דְּלֹא
הוֹכִיחַ רַבָּא דס"ל זוּז"ג אָסוּר דִּי"ל דְּמִסְתַּבֵּר לר"ע דְקָרָא אֵינְרִי גַם בְּמִי דְלִית לִי עֲצִים
דְּהִתִּירָא כֵּן לֹא מוֹכַח דס"ל מִתּוֹף דְּמִסְתַּבֵּר לִי דְקָרָא גַם בְּמִי שְׂאִין צָרִיף לְגַחְלָתוֹ, וְע"כ
דְּהוֹכַחְתוּ מִהַבְעֵרָה עֲצָמוֹ דְּלֹא ס"ל מִתּוֹף וְהַקְשָׁה תּוֹס' שְׁפִיר הָא לֵיפָא צְנִיף קֶצֶת וְהוֹצִירָה
לְחַדֵּשׁ דְּמִצְנֵת שְׁרִיפָה צְנִיף קֶצֶת הִיא: וּמִצְנֵתוֹ בְּזֵה יִישׁוּב לַמ"ש הַכ"מ פ"ג מִהֵלֵךְ חו"מ
הֵלְכָה ח' בְּיִישׁוּב הֶרְמֵב"ם דס"ל דְּבִיעֵוּר לָאו צ"ק הִיא דְּאִין הִנָּאָה לְשׁוּם גּוֹף עֵי"ש,
וְקֶשֶׁה מְפֻסְחִים ה' דְּאָמַר רַבָּא ש"מ דל"ל מִתּוֹף וּמְוַכְרְחִים ע"כ לְדַבְרֵי תּוֹס' דְּבִיעֵוּר הָנִי
צ"ק, וּמ"ש הַמַּג"א סִי' תַּמ"ו דבס"ד דְּמִצְנֵת הַיּוֹם הִיא מְקַרֵי צ"ק, רְחוּק לְהַעֲמִים בַּכ"מ
וְקֶשֶׁה לְהַסְבִּיר לְפִי טַעְמוֹ דְּמִצְנֵת ל"מ צ"ק דְּאִין בְּהַ הִנָּאָה הַגּוֹף מ"ש מִצְנֵת דְּיוֹמָא סוֹף
כ"ס לֵיפָא הִנָּאָה גּוֹפְנִי, וְלַמ"ש י"ל דְּרַבָּא הוֹכִיחַ דל"ל לר"ע מִתּוֹף דַּאֲלַת"ה קֶשֶׁה הָא
יּוֹכַל לְהַנּוֹת לְבַסּוֹף וּלְכַהֲפ"ח צ"ק הוּא כַּמ"ש וְע"כ דל"ל מִתּוֹף וּל"ל תִּי קָמָא שֶׁל תּוֹס'
וַא"ש וְכו': אֵלָּא דְּדַבְרֵי הַכ"מ בְּלֹא"ה תְּמוּהִים לִי מְאֹד מִמִּתְנִי דְּבִיצָה י"ב דְּמְבַנְיָא דְּצְנִיף
מִצְנֵת צ"ק הוּא, וְאַחַר זְמַן זְמַנִּים טוֹבָא מִצְנֵתִי שְׁכָבֵר עֲמַד עַל מְבוּכָה זוּ הַפְּלֵא"ה
בְּכַתְּוֹבוֹת ז ע"א, וְאַפְשֵׁר י"ל הֵתֵם מִצְנֵת הַיּוֹם הוּא לוֹלֵב וּס"ת וְתִינּוֹק הִינּוּ לְשַׁחַק בּוּ,
אַבְל הַמוֹצֵיא תְּמִין מְקַרְהָ הוּא וְדוֹחֵק, וְזֶה זְמַן לֹא כְּפִיר מִצְנֵתִי מְקוֹם לְיִישׁוּב הַכ"מ,
דְּלְכַאוּרָה הַדִּין עֲמוֹ מְסַבְרָא אִיף יְהִי מִצְנֵת צ"ק הָא קִי"ל מִצְנֵת לָאו לְהַנּוֹת נִתְּנָו
דְּאַקְרִקְפֵת' דְּגַבְרָא מְנַח וְכִינּוֹן שְׁהוּא מְוַכְרַח לְעִשׂוֹתָהּ לָאו הִנָּאָה הִיא, וְלָמָּה יַחֲשֵׁב צ"ק
דְּשׁוּנָה לְכָל נֶפֶשׁ, וִי"ל ע"פ מ"ש הֶרִיטְב"א בַּע"ז הָא דַּמְלִל"נ הֵגַם דְּמִקְבֵּל שְׁכָר עַבְדָּה
פְּיֻרוֹת בַּע"ז וְק"מ לְעוּה"ב דְּהִנָּאָה רְחוּקָה כְּזוֹ לֹא אָסְרוּ בְּאַסּוּרֵי הִנָּאָה דְּהוּי כְּגַרְמָא אֵלוֹ
דְּבָרֵי ז"ל, וְאוֹמַר אֲנִי הֵגַם דְּבַאסּוּרֵי הִנָּאָה לֹא אָסְרָה תּוֹרָה הִנָּאָה רְחוּקָה כְּזוֹ וּמִשׁוּ"ה
מְנַתֵּר לְקִיָּים מִצְנֵת בַּאֲה"נ, מ"מ לֹא יִכְחִישׁ אָדָם דְּנִהְיָה גּוֹפּוֹ פְּשִׁמְאָמִין בְּאַמוּנָה אַנְפִּין
שְׁיִקְבֵּל שְׁכָר וּמִשׁוּ"ה מְקַרֵי צ"ק הַנָּא גּוֹפְנִי דְּשׁוּנִי לְפַל, וְכ"ז בְּקִיּוּם מ"ע, אַבְל בִּיעֵוּר
חֲמִין דְּמוֹכְרַח הוּא כְּדִי שְׁלֹא לְעַבּוֹר בְּכ"י לְהַצִּיל נֶפֶשׁוֹ מִעֲוֹנוֹ, וְנוֹחַ לוֹ יוֹתֵר שְׁלֹא הִי
וְלֹא נִמְצָא חֲמִין בְּבִיתוֹ יָפָה כ' הַכ"מ דְּקִיּוּם מִצְנֵת כְּזוֹ לָאו לְהַנּוֹת הִנָּאָה הַגּוֹף הִיא כְּנ"ל
נְכוּן וְעַפ"ז י"ל ג"כ מְפֻסְחִים ה' דִּי"ל דְּנֹקָא בְּמוֹצֵיא חֲמִין שְׁעַבְר בְּשׁוּגַג מִיָּהָא עַד שְׁלֹא
מִצָּא הִי נּוֹחַ לוֹ יוֹתֵר שְׁלֹא הִי אַבְל לר"ע אִי הִי מִצְנֵת עֲשֵׂה דְּתִשְׁבִּיתוּ בִּיּוֹט"ר דְּנֹקָא ס"ל
לַהַכ"מ דְּצ"ק מְקַרֵי דְּמִקְיָים מִצְנֵת ה' כְּאַשְׁרֵי צִינּוּה וְעֵי"ל, וְתַן לְחֶכֶם וְיַחֲכֶם עוֹד, וְלִהְיוֹת

פי הגיע זמן תפלת שחרית הנגי מקצר ועולה, ה' ישים לנו שארית ובית ה' נעלה, הכ"ד אוה"נ דש"ת חותם בברכה מרובה ואהבה רבה.

פ"ב פאור פוקר ליום ו' עש"ק כ"ב למב"י תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנג'מין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל תשובה עה יהונתן בן שאול לה' ולתורתו, אשרי לאבות שפין ברכי ת"ח שתלו אותו, ה"ה נכדי תלמידי כבני הבחור המופלג בין הבנים שואל פענן ברכ השנון כ' יונתן פ"ץ שטרססער שי': למשיבת נפשי הנדכאה הי' לי דבריה פה פתיבה יפה אמירה נעימה בדברי תורה בראותי פי שוקד אתה על התורה בעיון להבין דבר מתוך דבר לזרות ולהבר, והיו לי דבריה לשעשועים בשעה שאני מטניל בין הגנות ופרדסים להשיב רוחי, ותשאני רוח ה' אשר נססה בקרבה, ואשמע לקול קולמסרה קול על המים, מים חיים מבת"ר ואומר דברי השכל, עברתי בין בתרי דבריה וראיתים בנוי' על דברי הפל בו אשר כמעט יד פל התלמידים הפותבים פענן זה במ"ע שהז"ג בו הוא, וגם אתה בדרךיהם הלכת ואחזת ביד פל בו אשר המתיק לתת טעם לשבח דנשים פטרה תורה מכמה מצות וביותר מרוב פכל מ"ע שהז"ג משום דמשונעבדת לבעל והיא לו לעזר בצרכי הבית, וע"פ דבריו נכנסת לחלק לפרכים ויצאת לנישב איזהו קושיות תוס' בפסג' דקדושין ל"ד ע"ב וביותר בקדושין כ"ט ע"א ד"ה אותו וכו', דע לה בני הגם פי דבריה דברי השכל המה וראוי' לה לפי ערה שנותיה ה' יאריה ימיה, ותהי' מוסרף והולך ראשיתה מצער מאוד ישגא אחריה, הנגי להעמידה על האמת, הגה לפי דברי פל בו פל מ"ע שהז"ג שהיא בשוא"ת נשים יתחייבו בו פי ליחא לטעמא של הפל בו פמוכן, ומוכח מתוס' קדושין כ"ט ד"ה מעקה דל"ל פן דלא הקשה הר"י איש רישלים מידי מהא דאין מדליקין בש"ש בי"ט דשאני מצות עשה דיו"ט שהיא בשוא"ת וע"כ דפשיטא לתוס' דאין לחלק ולית לי' פכל בו ועיי' ר"ן שם, ממילא אידו יישובים שלח בקוש' תוס' הג"ל, אבל אפשר לה לנישב תי' הי"מ שבתוס' שם דס"ל פכל בו ומ"ע שהיא בשוא"ת כ"י"ט וכדומה גם נשים מחויבות, אלא דדברי כ"ב צל"ע מש"ס סוכה כ"ח ע"ב דמסיק דצריה האזרח ביה"כ לתוס' יה"כ פיון דאמעט מעונש ואזהר' וליכא אלא עשה ה"א דנשים פטורות הרי דלולי קרא ה"א דפטורות הגם דהוא בשוא"ת, וצ"ע, ועיי' פ"י ביצה ע"א דהעלה מדנפשי' דמעשהז"ג שהיא בשוא"ת נשים חייבות ולא פתב מלתא בטעמא לשבח מ"ש, ולכל בו מוסבר היטב, ועי' צל"ח שם שתפס על הפ"י מסוג' דסוכה הג"ל דמבואר דלא פנות' וע"כ צריכים אנו לומר דלא כ' הפל בו לאמת פן אלא לאסבורי מלתא בעיקר הדבר שלא חייבה תורה נשים במצות כמו אנשים, אבל לא אמרה מעולם לעיקר הדין עד שלחלק יצא בין מצוה למצוה שהיא בשוא"ת או בקום ועשה, וה"ה וכ"ש שלא נכנס לחלק בין הפרכים בספרות דקות ע"פ טעמו של הפל בו, אבל אפשר למשמש בסברא זו של הפל בו במ"ע דרבנן שהז"ג דנשים פטורות ועי' תוס' מגילה כ"ד ע"א ד"ה ואין וכו' ועיי' פ"י ברכות כ' ע"ב, וי"ל הגם דרבנן לא חייבו במ"ע שהז"ג דידהו פמבואר דוקא במ"ע שיש בה מעשה לא רצו להעמיס על האשה פיון ששיעבד בעלה עליה כמ"ש הפל בו, אבל מ"ע שהז"ג דידהו שהיא בשוא"ת הטילו גם על האשה, ובתשובה הארכתי בזה לדינא: וי"ל קוש' ר"י א"י על הי"מ שבתוס' קדושין הג"ל די"ל דלהכי גם נשים א"מ בש"ש הגם דמדאורייתא ליכא מ"ע ביו"ט מ"מ מדרבנן איכא עשה דיו"ט פיון שהיא בשוא"ת חייבות בה רבנן הגם דביו"ט איכא ל"ת מדאוריית' ומחייב'

בשְׁמִירַת יו"ט מְדַאֲרֵינָהּ בלא"ה מ"מ פִּינֵן דבכ"מ חֲיִיבוֹת רַבָּנָן בַּעֲשֵׂה דהז"ג שְׁהוּא בשו"ת מְטַעֵמָא דְכַתִּיבָנָא בֵּין בַּמ"ע שְׁהִיא דְאֹרְיֵינָהּ בֵּין שְׁהוּא דְרַבָּנָן גַּם הִיא דְאִיפָא ל"ת עִם הָעֲשֵׂה לֹא אָמְרוּ בָּהּ חוּץ וַיֵּשׁ נ"מ ג"כ לְעַנְנֵי שְׁלֵא תִדְחָה עֲשֵׂה אַחֲרֵינָהּ הַל"ת פִּינֵן וַיֵּשׁ עִמָּה עֲשֵׂה גַבֵּי נָשִׁים מְדַרְבָּנָן מִיָּהָ וְהַעֲמִידוּ עֲשֵׂה וְחִיּוּבָא דִידְהוּ בַּעֲשֵׂה דְאֹרְיֵינָהּ כְּמִבְּנֵי בַר"ה גַבֵּי אֵין עוֹלִין בְּאֵילָן וּבְרַמְב"ם הַל' שׁוֹפָר וְהַבֵּן: וְדַע לָהּ כִּי מִתּוֹס' קְדוּשֵׁין דְּמַסִּיק בְּהוֹכְחָה דְכָל הִיא דְאִיפָא ל"ת וְעֲשֵׂה הַל"ת אֵלִים אִפִּי גַבֵּי אֲשֵׁה דְלִיפָא רַק ל"ת מוֹכַח דְלֹא ס"ל פְּרִיב"א שְׁבַתוֹס' פְּסָחִים סֻגְלֵי דְהוּאִיל וּבִשְׁלֵה חוֹלִין דְכָל הִיא דְאִיפָא עֲשֵׂה וְל"ת נִדְחָה הַל"ת וְנִשְׁאָר רַק עֲשֵׂה, וְלִרִיב"א צ"ל כַּמ"ש בְּיִשׁוּב הַי"מ שְׁבַתוֹס' דְּמַדְרָבָנָן אִיפָא מִיָּהָ עֲשֵׂה דִיו"ט שְׁהוּא בשו"ת, אֵלָּא דְלִרִיב"א דְל"ת נִדְחָה וְהַעֲשֵׂה קִיָּמָת, וְצ"ל דְּאֵין עֲשֵׂה דוֹחָה עֲשֵׂה מִשׁוּם מֵאֵי אֲנֻלְמָא, וְעִי' סוּף נב"י קָמָא מ"ש לְחַתְּנוּ בְּעַנְנֵי זֶה בְּאִנְרָהּ, וְכ"ז מ"ע דְּאֹרְיֵינָהּ נֶגֶד מ"ע דְּאֹרְיֵינָהּ שְׁנֵי מֵאֵי אֲנֻלְמָא, אֲבָל מ"ע דְּרַבָּנָן נֶגֶד מ"ע דְּאֹרְיֵינָהּ ל"ש מֵאֵי אֲנֻלְמָא דְּנוֹדָאֵי מ"ע דְּאֹרְיֵינָהּ דְּהַדְלַקְתָּ ש"ש קוֹדֶמ' לַמ"ע דִּיו"ט דְּרַבָּנָן בְּנָשִׁים, הַגַּם שְׁהַעֲמִידוּ דְּכַרְיָהֶם וְחֻזְקוּ מ"ע דִּידְהוּ כְּדְאֹרְיֵינָהּ כְּדְמוֹכַח מַר"ה שֵׁם וְכַמ"ש הַרְמַב"ם הַל' שׁוֹפָר מ"מ מֵאֵי אֲנֻלְמָא בְּנוֹדָאֵי ל"ש דְּנוֹדָאֵי חֲמִיר דְּאֹרְיֵינָהּ וְרֵאוּנֵי לְהַגִּיחַ מ"ע דְּרַבָּנָן מְפָנֵי מ"ע דְּאֹרְיֵינָהּ, וּבְקָמָת גַּם מַש"ס ר"ה שֵׁם קָשָׁה כַּהֲנָל, וּבְיִשׁוּב קוֹשְׁתוֹ מַר"ה הָאֲרַכְתִּי בַּמִּקְדָּשׁ וְלֹא הוֹגַעְנוּ בְּדְבָרֵינוּ לְמָקוֹם יִשׁוּב לִיִּשְׁב לְרִיב"א קוֹשְׁתֵי תוֹס' קְדוּשֵׁין הַב"ל, אֲמַנָּם כֵּן כְּבָר תָּמָה פ"י קְדוּשֵׁין לְפִי שְׁעוּלָה בְּזַכְרוֹן לְפָנֵי הָא מ"ע לְשׁוֹרֵף ש"ש ג"ש מ"ע שְׁהוּא גַּם הִיא וְעֵינֵי בַכ"ז: וּמִיָּדֵי דְבָרֵי לְכַבְדֵּיהּ, הוֹמָה לְבִי אֵל דוֹדְאֵיהּ אֲשֶׁר מְצָאָתָּ בַשְּׂדֵה הַחֲכָמָה בְּקוֹשְׁתֵי וְתִי תוֹס' קְדוּשֵׁין כ"ט ל"ל אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ תִּפְּוֹק לִי דְמִלָּה הו"ל מ"ע שְׁהוּא ג, וְיָמָה שְׁתִּי תוֹס' דְּאִזְזִיל לְמ"ד יְבָמוֹת דְּמִלָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָה בֵּין בֵּינֵם בֵּין בְּלִילָה הַקָּשָׁה מֵהַרִּי"ט הָרִי מִלָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָה אֵינָה דוֹחָה שְׁבַת וִיו"ט וּמ"ש מֵהַרִּי"ט כֵּן דְּמַחְוִיבָּה בָּהּ רַק אָרִי דְּאִסּוּר שְׁבַת וִיו"ט רַבִּיעַ עֲלָה יָצָא מְסוּג מ"ע שְׁהוּא ג צְרִיף הַסִּפֵּר וְתַבְלִין לְהַמְתִּיקוּ, וְכַאֲשֶׁר הַעֲלִיתִי דְבַר תוֹס' אֵלֵי לְזַכְרוֹן לְפָנֵי, נִפְל מִלְתָּא בְּדַעַת בְּמִשְׁכַּל רֵאשׁוֹן, ד"ל לַס"ד נ"מ דֵּאֲרַר ל"ת א"ע מְהַנֵּי הָרִי אֲפֶשֶׁר לְקַיָּים מְצוּהָ זֹאת כְּשֶׁעֲבַר וּמָל בְּשַׁבַּת וִיו"ט אַחַר שְׁמִינֵי וְכִינֹן שְׁיֵשׁ מְקוֹם שְׁתַּתְקִיִּים מְצוּהָ זֹאת שְׁלֵא בְּזַמְנָה רַק דְּאִסּוּר לְקַיָּיְמָה מְצַד אִסּוּר שְׁבוּי"ט וְאִם עָבַר וְעֲשֵׂה נִתְקַיָּיְמָה הַמְצוּהָ בְּמִלּוּאָה וְא"צ לְעֲשׂוֹת יוֹתֵר וְאִפִּי לְהַטִּיף דָּם בְּרִית יָצָא מְכַלל מ"ע שְׁהוּא ג וְעֵינֵי שְׁאֲגַת אֲרִי סִי י"ג שְׁהַעֲלָה מִפֶּחַ קוֹשְׁתֵי תוֹס' דְּמָל בְּלִילָה אַחַר שְׁמִינֵי דִּיִּצָּא רַק לְכַתְּחִלָּה מְצוּתוֹ בֵּינֵם תוֹ ל"מ מ"ע שְׁהוּא ג, וְהִנֵּה מְדָלָא תִי תוֹס' כֵּן ש"מ דַּס"ל דְּבַדִּיעֵבַד לֹא יָצָא וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דַּס"ל לְתוֹס' דְּמָל תוֹף שְׁמִנָּה לֹא יָצָא מִדְּהַנְצָרָה תוֹס' בְּקְדוּשֵׁין וּבִיבְמוֹת דְּמַקְוֶה שְׁמִינֵי ל"ק דְּהוּא לְמַחְסֵר זְמַן, וְאִי ס"ל דְּתוֹף שְׁמִנָּה יָצָא לְק"מ, וְעֵינֵי ש"א סִי נ"ב, וִי"ל דְּאֵין מְוַכְרַח דִּי"ל דַּס"ל לְתוֹס' הַגַּם בְּדִיעֵבַד יָצָא יְדֵי מְצוּהָ תוֹף שְׁמִנָּה אוֹ בְּלִילוֹת שְׁלֵאֲחֲרֵיו מ"מ מְקַרֵי מ"ע שְׁהוּא ג פִּינֵן דְּמַצַּד הַמְצוּהָ עֲצָמָה לֹא יִמּוּל בְּזַמְנֵים הַלְלוּ וּמַעֲיָקְרָא הַנּוֹקְבַע לָהּ זְמַן מִיּוֹם הַשְּׁמִינֵי וְאֵילָף וְלֹא בְּלִילָה דְלֹא כְּפִשְׁטָא לִי לֹש"א מְסַבְרָא דְנִפְשֵׁי כֵּן יֵשׁ לְדַחוֹת אֲבָל סְבָרְתִי וְדֵאֵי נְכוּנָה וּבְרוּרָה בְּצִירוּף סְבָרְתָּ מֵהַרִּי"ט, פִּינֵן דְּמַצַּד הַמְצוּהָ עֲצָמָה גַּם בְּשַׁבַּת וִיו"ט יוֹכַל לְמוּל אֵלָּא דְאָרִי דְשַׁבַּת וִיו"ט מְעַבֵּב, וְכִינֹן דָּאִם עָבַר וְעֲשֵׂה קַיָּים הַמְצוּהָ בְּמִלּוּאָה בְּנוֹדָאֵי מִשׁוּם שְׁאִסּוּר לְכַתְּחִלָּה מִשׁוּם אִסּוּר שׁוּי"ט ל"מ מ"ע שְׁהוּא ג וְהוּא בְּרוּר וְהַבֵּן: אֵלָּא דְזֶה דְחֻסָּק לְוַמֵּר דְש"ס

בְּקִדּוּשֵׁי מִתְרַץ לְמִ"ד א"ע מְהֵנִי וּר"פ ס"ל כַּמִּד א"ע ל"מ, וּנ"ל לְהוֹסִיף דְּבָרִים וְיִרְנַח
לָנוּ בְּיוֹתֵר, ע"פ דְּכַיִל לָנוּ מֵהֲרִי"ט דל"א א"ע ל"מ רַק הֵכָא דְּאִי אָמְרִי ל"מ לֹא עֶבֶר
עֲבִירָה, מִשָּׂא"כ הֵיכָא דְּלֹא מְרֻיחִי עִי"ז וְהַעֲבִירָה שְׁהִיא מְאוּסָה לְפָנֵי ה' כְּדַקְנִימ' קְיִימָא,
וּעַפ"ז מְתַרְצִים הָאֲחֻרָנִים הָא דל"א בְּשׁוֹחֵט בְּשֶׁבֶת וּבִיה"כ דְּאִי עֶבֶיד ל"מ, דַּמ"מ חִזְלָל
שֶׁבֶת וִיה"כ בְּאִיסוּר דְּנִטְיִלַת נְשָׂמָה, וְי"ל לַפ"ז הֵכִי נָמִי בְּשׁוֹי"ט מִיִּלָּה שְׁלֹא בְּזַמְנָה גַם
אִם נִימָא דל"מ מ"מ חִזְלָל הַשֶּׁבֶת וִיו"ט, וְלכ"ע אָמְרִי מְהֵנִי: אֲלֵא דְּזָה תְּלִי בְּפְלוּגְמָא
דְּר"י וּר"ש לְר"ש דַּס"ל מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה חֲזִיב וְיִלְיָף מְדַאֲצָטְרָךְ לְהַתִּיר מִיִּלָּה בְּשֶׁבֶת
א"כ גַּם א"א א"ע ל"מ וּמְקַלְקֵל הוּא חֲזִיב מְשׁוּם חַבּוּרָה אֲבָל לְר"י דַּס"ל מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה
פְּטוּר וּבְמִילָה צְרִיךְ קָרָא מְשׁוּם דְּתִיקוּן מְצָנָה הוּא וְאִי אָמְרִי א"ע ל"מ לֹא עָשָׂה עֲבִירָה
וּא"ש תִּי תוּס' דְּש"ס אֲזִיז לְמִ"ד בִּיבְמוֹת דְּמִילָה שְׁלֹא בְּזַמְנָה גַם בְּלִילָה וּל"ק מְשֶׁבֶת
וִיו"ט י"ל פִּינּוֹן דְּאִם עֶבֶר וּמָל לַכ"ע מְהֵנִי אִפִּי לְמִ"ד בַּכ"מ א"ע ל"מ דְּמֵאן תִּנָּא דַּס"ל
דְּמִילָה שְׁלֹא בְּזַמְנָה בְּלִילָה רַאבְר"ש הוּא וּכְאֹבָה ר"ש ס"ל דְּמְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה חֲזִיב וְעִינִי
סוֹפָה ל"ג ע"ב וְעִינִי: עוֹד י"ל גַּם לְר"י דְּמְקַלְקֵל פְּטוּר וּמִיִּלָּה מְשׁוּם תִּיקוּן מְצָנָה הוּא, יֵשׁ
לְהַמְצִיא דְּאֶפְשָׁר לְמוּל מִיִּלָּה שְׁלֹא בְּזַמְנָה בְּשֶׁבֶת וִיו"ט ע"פ מ"ש הַטּוֹר יו"ד בְּשֵׁם ר"א
דְּאִם יֵשׁ אַחַר לֹא יְמוּל הָאֵב לְר"י דַּס"ל דְּמְקַלְקֵל בְּחַבּוּר' פְּטוּר וּמִיִּלָּה מְשׁוּם תִּיקוּן מְצָנָה
וּלְפָרֵשׁ"י דְּעוֹשֶׂהוּ גְּבָרָא שְׁלָם וְעִי רֶשֶׁב"א, וְכ"ז בְּאֵב דְּרוּצָה וְנִיחָא לִי בְּהֵכִי מִשָּׂא"כ
בְּאַחַר לִיכָא תִיקוּן עִי"ש לַפ"ז לְר"י הָא אֶפְשָׁר לְמוּל ע"י אַחַר שְׁלֹא בְּזַמְנָה בְּשׁוֹי"ט
דְּלִיכָא דְּחִי שֶׁבֶת וְלֹא מ"ע שְׁהוּ"ג הִיא, וְא"ש בְּיוֹתֵר לַפְמ"ש תוּס' בַּע"ז לְר' יוֹחָנָן דְּאֶשְׁה
פְּסוּלָה לְמוּל הָא דְּאֶצְטְרָךְ מִיעוּט וְלֹא אוֹתָהּ דְּה"א שְׁצָרִיכָה לְהַדָּר לְמוּל בְּנָה ע"י אַחַר
עִי"ש, וְע"י אַחַר אֶפְשָׁר גַּם בְּשׁוֹי"ט וּלְרֶשׁ"י דְּגַם ע"י אַחַר א"א לְמוּל שְׁלֹא בְּזַמְנָה
דְּמְקַלְקֵל חֲזִיב לְדִידִי אִי עֶבֶר וּמָל מְהֵנִי לַכ"ע פִּינּוֹן דְּגַם אִם ל"מ עֲבִירָה אִיכָא, וּמִמ"נ
א"ש בֵּין לְר"י בֵּין לְר"ש וְעִינִי הֵיטֵב: עוֹד הִקְשׁוּ עַל תוּס' הָא לֹא קִי"ל כְּרַאב"ש וְדוּחַק
דְּסִתְמָא דְּש"ס קְדוּשֵׁי אֲזִיז שְׁלֹא כְּהִלְכָתָא, וְהוּל"ל הָא מְנִי רַאבְר"ש דַּס"ל מִיִּלָּה שְׁלֹא
בְּזַמְנָה בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלִילָה, וְעוֹד מַה יַעֲנֵנוּ רַבְּנָן דְּרַאבְר"ש לְקִרְאָת דְּאוֹתוֹ וְעִינִי ש"א ס'י
נ"ג וּלְפּוֹם רְהִיטָא נ"ל עַד"פ, הִנֵּה תוּס' מְגִילָה מְקַשָּׁה קוֹשְׁיָא זֹו וּמְתַרַץ דְּה"א מִיִּלָּה
דְּחַמּוּרָה דְּחֲזִיב עֲלֵי כְּרַת גַּם נְשִׁים חֲזִיבוֹת וְלֹא גִדַּע מְמָצוֹת אַחֲרוֹת דְּקִילִי מִיִּנְהָ וְעוֹד י"ל
דְּאֶתְנִי כְּרַאבְר"ש, וְצ"ל מְאַחַר דְּמְתַרַץ תִּי מְרַנּוּח דַּא"ש לַכ"ע לְמַה הִזְר וּמְתַרַץ תִּירוּצָא
דְּחֻקָא דְּאֶתְנִי כְּרַאבְר"ש פִּיחִידָאִי וְדֵלָא כְּהִלְכָתָא וּנ"ל דַּמ"ש תוּס' דְּשִׂאנִי מִיִּלָּה דְּחַמּוּרָא
דְּחֲזִיב כְּרַת גַּם נְשִׁים חֲזִיבוֹת יֵשׁ לְתַלוֹת בְּפְלוּגְמָא דְּתַנָּאִי פְּסָחִים צ"א ע"ב אִם נְשִׁים
חֲזִיבוֹת בְּפִסַּח דְּאִיכָא תַנָּאִי שָׁם לְר' יוֹדָא חֲזִיבוֹת בַּפ"ר וּפְטוּרוֹת מְשֻׁנֵי וּלְר' שְׁמַעוֹן
פְּטוּרוֹת בֵּין מְרַאשׁוֹן וּבֵין מְשֻׁנֵי וּלְר' יוֹסִי חֲזִיבוֹת בְּשֻׁנֵי וְהֵכִי קִי"ל עִי"ש וּלְר"ש
דְּפְטוּרוֹת מְשֻׁנֵי הֵגַם דְּפִסַּח מ"ע שְׁיֵשׁ בְּהַ פְּרַת כְּמוֹ מִיִּלָּה שְׁהִיא עָשָׂה שְׁיֵשׁ בְּהַ פְּרַת מ"מ
פְּטוּרוֹת וְכִיּוֹן שְׁמַצִּינוּ דַּמ"ע שְׁהוּ"ג נְשִׁים פְּטוּרוֹת מְהִיקָשׁ דְּתַפְּלִין אוּ מְמִיעוּט דְּב' אוּ ג'
כְּתוּבִים וּמְצִינוּ ג"כ דְּאֶפִּי מ"מ ע"ש שְׁיֵשׁ בְּהַ פְּרַת פְּטָרָה רַחֲמָנָא בְּנוּדָאִי לֹא ס"ד לוֹמַר
בְּמָצוֹת מִיִּלָּה חוּץ מְשׁוּם שְׁיֵשׁ בְּהַ חוֹמֵר כְּרַת, וְגַם כְּרַת דְּמִיִּלָּה קִיל שְׁאִינָה רַק כְּשִׂאִינוּ
מָל עֲצָמוּ כְּדָ וּבְמָצוֹת אֲב לְמוּל בְּנוּ לִיכָא רַק מ"ע לְחַוְדָא, וּמ"מ קָרִי לִי בְּש"ס שֶׁבֶת
וּבְדוּכְתָא טוּבָא מ"ע שְׁיֵשׁ בְּהַ פְּרַת פִּינּוֹן דְּגַבִּי דִּידִי שְׁיִיךְ כְּרַת עִי"י רֶשֶׁב"א שֶׁבֶת פָּרַק
ר"א דְּמִיִּלָּה, וְכִיּוֹן דְּאֶפִּי מְפִסַּח שְׁיֵשׁ בְּהַ פְּרַת לְכָל שְׂאִינוּ מְקִימָה פְּטָרָה רַחֲמָנָא נְשִׁים

מכ"ש מ"ע דמילה שאין בה פרת רק לדידן עצמו שלא חייבה תורה לאשה כמו לאב
במ"ע שאין בה פרת לגבי דאב גופ' ות' תוס' במגלה א"ש לפי דקיי"ל דנשים חייבות
בפ"ר ופ"ש, ונהגם דהלכת' כר"י מ"מ לרוחא דמלת' תי' עוד דגם לר"ש דס"ל דפטורו'
משני א"ש דאתנ' פרשב"א ביבמות דנמול בלילה וראבר"ש ואבנה בחד שיטת' אלו
דנשים פטורות מפסח, וס"ל נמי דמילה שלא בזמנה בלילה וא"ש תוס' במגלה, וא"ש
נמי תוס' בקדושין דמתרין דאתנ' כראבר"ש ע"ד הנ"ל ועינ': וכשאני לעצמי נ"ל ביישוב
קושני' תוס' פ"עין שכ' תוס' דמצנות מילה חמורה שיש בה פרת אלא ת' תוס' תלי' בפלוגת'
כמ"ש, ואפשר משו"ה הוסי' תוס' במגלה שנקרתו עלי' י"ג בריתות ומשו"ה חמיר מפסח
או דשקול במשקל עי"ז הגם שאין פרת באב, ואנו מה נענה בתרין דתוס' די"ל ע"פ ש"ס
גדרים שקולה מצנות מילה ככל התורה שהרי אין לה מי שקיים כל התורה פולה עד שלא
ניתנה פאברהם ולא נקרא תמים עד שקיים מצנות מילה ע"כ, הרי דמצנות מילה לחוד
שקולה ככל התורה, והלא מ"ע שאין הז"ג נשים חייבות ומצנות מילה לחוד שקולה כנגד
פולם בנודאי הי' מקום לומר בה חוץ דנשים חייבות בה וכ"ש בצירוף דיש בה פרת
ששקולה יותר ממצנות פסח מצד שכתבנו קמ"ל קרא, ויש להאריך עוד ע"ד פלפול דרוש
ואינו רוצה להעמיק עיון פה כי כן צוה עלי הרופא גם היום באזהרה, ואני מוזהר ועומד
ומרגיש בעצמי, וכ"ז עלה במחשבה לפני הרהורי דברים בטיילי אנה ואנה, והי' יחשבה
לטובה ויתקיים בנו לא ימוש מפיה ומפ"ז וז"ז אמר ה' מעתה ועד עולם הכ"ד זקניך
רבה מברכה בברכה המשולשת היוצאת מפי פהנים, שומרי איונים, יברכה ה' וישמור
אבות על בנים, עד יפנס הפהן לפני ולפנים, ובעה"ח.

פה מרחץ מרי' באד א' לס' את הברכה אשר תשמעון תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל
בגמין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה עו ה' שלומיה יענה, ככל עת ועונה, ה"ה בני אהובי
בין הבנים, יקר לי מפנינים רך בשנים, ויש בה טעם זקנים, אשר ישבחוהו רבנים, מורג
חרוץ מלא עתיק כ"ש מו"ה יצחק ליב סופר, גרף יאיר בתורה ולא תופר: שמתני בני
שמתני בדבריה הנעימים פתיבה אמירה נעימה עשית לי מטעמים כאשר אוהב כי
מצאתי בו כל שאהבה נפשי לדעת, ומלאת רצוני שבע רצון מבשר ואומר כל טוב, פן
ישמח ה' לנצח וימלא כל משאלות לבך לטובה, זו תורה וזו שכרה אורה ימים בימינה
בשמאלה עושר וכבוד תפארת זקנים ב"ב ותפארת בנים אבותם: והנה הגם פי קשה עלי
פה העיון פידוע לה מ"מ להיות כי אהבתי אליה דוחקת את בשרי אחזתי בשולי מכתבך
מעט צרי מדבש אשר הבאת לנו בהקשות על רי"ף ורא"ש ביצה פ"ב י"ז ע"ב דכתבו
דהאי בעי לא אפשר וסתמא כפירושו דאזלי להקל, והרא"ש הוסיף דברים דנראה
מר"א ור' יצחק וכו' דמסתבר להו דמשום כבוד שבת אין לקנסו, ותמוה לה מלתא למה
לא מביאים ראי' מסוגנ' דגיטין פ' הנזיקין נ"ד ע"א דמקשה דר"מ אדר"מ ממתני'
דהמעשר וממתני' דהמטביל דל"ק ר"מ שוגג אטו מזיד בדרבנן והלא י"ל מתני' בדלית
לי פלים אחרים ול"ל מידי לאכול חוץ מזה ודי שקנסו במזיד הגם שיש בו ביטול עונג
שבת, אבל מהיכי תיתי לקנסו בשוגג אטו מזיד ולבטלו מעונג שבת על לא ענל בכפו
משום מזיד דאחרים, ולא צריך לומר משום דמכוין לתקוני לא קנסוהו, אלא משום
ביטול עונג שבת לא קנסוהו, וע"כ דס"ל לסתמא דש"ס גיטין דמשום ביטול עונג שבת
אפי' במזיד לא מסתבר לקנסו ומשניות אלו ע"כ בדאית לי פרי וכלים אחרית' כדדחי

בביצה שם ונפשטא האיבעני מסוגני דגיטין, ויותר קשה על הרי"ף דכ' דאיבעני לא אפשטא והיגו דמספק מקילין דספק דרבנן הוא, הי' לו להביא ראי' מסוגני דגיטין ועוד הוספת תמיה לתמיהתה על ה'ראב"ן דמביא הקרבן נתנאל שם ונ"ל פינו דלא אפשטא האיבעני נ"ל דלא יאכל דלחומרא עבדינו, ומלבד שקשה עליו למה אזיל לחומרא הא ספיקא דרבנן הוא, קשה יותר הא מסוגני דגיטין נראה דפשיטא לסתמא דש"ס לקולא כהנ"ל אלו דברי דנהטבת לראות, אבל אחר שבאת להראות לפנינו בקושיות אלו אומר לה כי יש לדחות בקל דמהכא לא נפשט חדא דסתמא דש"ס קאמר ת"ש לא בדרה קושיא אלא ת"ש דקשה ממשניות אלו ואם תאמר מתני' בדלית לי לכן קנסו דוקא במזיד תפשוט מפה זה מהכא מיהת דאפי' בלית לי קנסו במזיד ולא חשו משום עונג שבת ונפשטא האיבעני דביצה וכן סגנון ש"ס בדוכתא טובא ועוד ויותר י"ל דבאמת הי' יוכל לתרץ הכי ולמוקמי משניות אלו בל"ל דוקא, אלא דאמת מתרץ אפי' באית לי ל"ק ר"מ כה"ג שזג אטו מזיד פינו דלתקוני קמכונן ומצנה קעביד פועין דמשני תחלה על שארי קושיות גברי לשלומי קמכונן גברא לכפורא קמכונן וכו' וכיון דבב' קושיו' דלעיל אין מנוס רק לחדש ולתרץ דכל דלמצנה ולטוב נתכונן אין ראוי' לקנסו מתרץ האמת על ת"ש ממשניות דמעשר ומטביל דאפי' אי באית לי ג"כ קאי מ"מ כל דלתקוני קמכונן ל"ק ר"מ פלל בשוגג פנ"ל פשוט: ויש להבין בזה מה שיש להרגיש כדאמר ת"ש מדם שנטמא דחי אמר לה ר"מ וכד אמר ת"ש ממעשר ומטביל ל"א אמר לה ר"מ אלא הכי השתא וכו' וצ"ל למה שינה לשונו באחרונ' ממה שאמר בראשונ' והא ל"ק על דלא אמר כד מקשה דר"מ אדר"מ מאכל תרומה טהורה אמר לה ר"מ, משום דשם מקשה דר"מ אדר"מ עצמו ופסותר עצמו במה שאמר בשוגג תשלומוי תשלומוי וקשי' דר"מ אדר"מ ואמר הכי השתא ולא צ"ל אמר לה ר"מ דהא ר"מ הוא דאמר בעצמו פן, אבל כד מקשה מדם שנטמא וכו' תוס' דהקושני' ממתני' דפסחי' דסתם מתני' ר"מ, ובאמת יש משניות דלא אתיו כר"מ אלא דסתמא הוא כר"מ לכן אמר בזה"ל אמר לה ר"מ דהיגו דמתני' גם כר"מ א"ש ולא צ"ל דאתני' דלא כר"מ דאמר לה ר"מ דגם הוא מודה כה"ג דלא קנסי' שזג אטו מזיד הכי השתא וכו' וא"ש דיוק הלשון, אבל הא דלא אמר פן כדאמר ת"ש ממתני' דמעשר ומטביל דג"כ ל"ק רק מדסתם מתני' ר"מ כמ"ש רש"י ותוס' ולא אמר אמר לה ר"מ קשה, ולמ"ש י"ל דבאמת בלא"ה ל"ק די"ל דמשניות אלו סתמא כר"מ ואיירי בלית לי ודי דקנס במזיד ולא חש משום עונג שבת אבל בשוגג אין ראוי' לקנסו, ולא צ"ל אי מתני' כר"מ דמודה היכי דלתקוני קמכונן, אלא דקושטא קאמר דכה"ג לא קנס כדמוכח מלעיל דכל כה"ג דמכונן למצנה לא קנס בשוגג, אבל מכאן אינו מוכח, ולכן ל"א אמר לה ר"מ דלא מוכח ממשניות אלו דאמר וס"ל פן, ולכן דוחה בלישנא קלילא הכי השתא פלומר מלתא דפשיטא הוא דכן מוכח מאכל תרומה וכו' ומדע שנטמא וא"ש והבן: ומדי עייני קצת נפל מלת' בדעתה ליישב תמיהת תוס' שרבה היא בגיטין שם ד"ה המעשר בשבת למה מקדים להקשות מן המאןחר מתני' דמעשר דמאןחרת למתני' דהמטביל פלים והוא תמיה קנימת בתוס', ונלפע"ד ליישב, דבאמת פקושני' זו קשי' גם בסוגני דביצה שם וכבר הרגיש בגליון שם וציין על תוס' גיטין דגם שם מקשה תחלה ממשנה המאןחרת דמעשר ואח"כ ממטביל, ונ"ל ליישב סוגני דגיטין וסוגני דביצה בחדא מחתא, ותחלה ניישב סוגני דביצה דיש להקשות איה רצה למפשט ממתני' דהמעשר

ומטביל דקנס'י בעבר ואפה במקום שיש ביטול עונג שבת י"ל בכ"מ ל"ק, ומעשר ומטביל שאני דאסרו כדי להצילו מן העבירה דאין מעשרי' ומטבילין בשבת משום דמחזי כמתקן וכ"ז אם הועילו לו מעשיו שאוכל מה שעושר ומשמש בכלי שתקן ולכן אמרו דלא יחנו לו מעשיו ממילא לא תיקן כלום ולא מחזי כמתקן, וכעין זה כ' הרמב"ן ביבמות דלמ"ד מצות להנות ניתנו דלא יצא דע"י שלא יצא אינו נהנה וניצול מן האיסור, ואע"פ שאין ראי' לדבר ויש חילוק מ"מ זכר איפא ובלא רמב"ן מעצמנו נכון לומר פן, משא"כ בעבר ואפה אם נאסר לו לשבת מלבד שלא תיקנו מידי נהפוך הוא דעשה מלאכה גמורה ב"ט שלא לצורך אפי' לשבת כלל, וליפא רק קנסא בעלמא לקנוס ע"ע שלא יזידון לעשות אפ"ש במקום ביטול ע"י מעונג שבת לא קנסוהו, ובמעשר ומטביל לא חשו לעונג שבת כדי להצילו מעבירה וצ"ע לכאורה, אבל אחר עיון מעט לק"מ תינח אם אסרו שלא להשתמש לשום אדם בכלי זה עד שיטבילו שנית בחול, או אסרו פירות אלו לכ"ע עד שיעשר שנית ולא תיקן בשבת כלום י"ל כמ"ש אבל להיות פי לא אסרו רק לדידן' עד מ"ש ולאחרים שרי מיד לר"י ולר"מ לאחרים שרי במ"ש מיהת א"כ לא הרחיקו ולא הצלנוהו מן איסור דמחזי כמתקן וע"כ דקנס הוא לו על עבירה שעבר ודומה ממש לעבר ואפה וא"ש, אלא זה עצמו הא דקתני במתני' דמעשר ומטביל במזיד אסור דלא אסרו אלא לו אינו מפורש די"ל דאסור לעולם ולכל עולם כדי שלא יהי' במעשיו תיקון של פלים, וכן פשטות סתימת מתני' אלא מדקתני במתני' דמעשר ומבשל בשבת במזיד אסור בשוגג מותר והא מבשל בשבת בין לר"י בין לר"מ לכ"ע שרי במ"ש ועיני' הרע"ב ותוי"ט ופ"י גיטין, דבשבת בנודאי אין לומר דאסרו כדי שלא יועילו מעשיו וינצל מן האיסור דסוף כ"ס עבר על איסור דמבשל בשבת וכונת מתני' דאסור משום קנס לר"י כדאית לי' ולר"מ כדאית לי' ובחדא מחתא מחתינהו למעשר ומבשל בשבת דעכ"פ אינו אסור לכ"ע לעולם וה"ה במעשר וגם מעשר רק משום קנסא בעלמא הוא דקנס ורצה שפיר למפשט איבעי' דעבר ואפה, והא"ש דהקדים מתני' דמעשר דאי הקדים מתני' המוקדמת דמטביל הי' אפ"ש לומר דמזיד אסור לכ"ע לעולם ולא נפשט כמ"ש, ולכן מביא תחלה ממתני' דמעשר דשם כניל מבשל ומעשר ונפשט שפיר ואחר שהביא מתני' דמעשר מביא מתני' דמטביל דמסתמא הא דקתני במתני' דמטביל מזיד אסור דומי' דמתני' שאחרי' דמעשר דבחד לישנא מתני' ורצה למפשט גם ממתני' דמטביל וא"ש נכון ע"ד פלפלא טבא: ואחרי שזכינו ליישב סוגי' דביצה נבוא ליישב עד"ז ובסגנון זה עצמו סוגי' דגיטין עפמ"ש וע"פ קושיתא דלמא מתני' בלית לי' ודי לקנוס במזיד ומ"ש אני דהקשה א"כ תפשוט מהכא דקנס'י כה"ג ולא חוששי' משום עונג שבת, י"ל לעולם דחוששים והכא לא אסרו משום קנס אלא כדי להצילו מן החטא תינח במזיד, אבל בשוגג לא אסרו כדי להצילו מן חטא דמזיד אסרו ול"ק דר"מ אדר"מ וגם שלא נפשט דקנס'י במקום שיש ביטול עונג שבת, ולכן הקדים מתני' דמעשר דמוכח דקנסא בעלמא הוא כבכל מקום וקשה דר"מ אדר"מ או תפשוט דקנס'י במזיד בלית לי' ולא חיישי' לביטול עונג שבת ולביתר דמקשה ממעשר מקשה ממתני' דמטביל ג"כ דבחד תכסיס שנוי' ב' משניות כמ"ש, ומינשב תמיהת תוספת, בתוספ' פלפלא חריפתא בעזרת החונן דעת וחד' בפלפולא: עוד י"ל כדרך הנה וסגנון הנה עצמו הא דבמתני' דמעשר א"א לומר דאסרו כדי שלא יועילו מעשיו וינצל, לפמ"ש הרמב"ם בהלכ' שבת טעם

לאיסור תרומה ומעשר בשוי"ט משום דדומה למקח וממכר שמוציא מרשות לרשות ומשום דמתקן ועיני' צ"ח ביצה י"ג ע"ב, לפ"ז גם אם אסור לו ולאחרים פירות אלו לעולם עד שיעשרם שנית, מ"מ בנודאי מעשר זה שיעשר בשבת של פהו הוא ויצא מרשות לרשות רק שחיבוהו רבנן לעשר שנית כדי שלא יהי' מתקן מ"מ מידי דרשות לא יצא ולא הצלנוהו בזה ודוחק כדי להרויח איסור זה דמתקן אסרו דסוף כ"ס עביד איסור וע"כ דקנסא בעלמא הוא פעין מבשל בשבת וכדומה ונפיר מקשה בביצה ובגיטין ממתנית' דמעשר תחלה ולא צ"ל דמקשה משום מעשר דומי' דמבשל הגם שאמת פו הוא, אבל רחוק קצת דסתמא דש"ס התפנון על דקתני ג"כ מבשל דעיקר חסר דהו"ל להביא כל דקתני במתני' מעשר ומבשל, ולפמ"ש בדרה"ש יותר מרנוח ויש להאריה ותן לחכם ויחכם עוד: ודע לה בני פי צ"ע לפום רהיטא על הש"ע דכ' דמותר ביו"ט ונאפי' בחול הרי לפי סוגי' ש"ס מוכח ממשניות דמעשר ומטביל דהיכא דאית לי' אחריתא אסור והו"ל להתנו' דשרי דוקא כדל"ל ד"א לאכול לשבת ומפורש כ' דאפי' בחול שרי וזה נדאי צ"ע, ואין לי פה אפי' טור וב"י ואותיות מחכימות, להבין כל דבר בתמימות, הכ"ד אביה מנשקה מברכה בברכת יצחק ויהודה אתה יודוה אחיה בשערי תורה ישבחה: בבואי בחזרה למקומי מקום תורה, חפשי אחר הלכה זו ומצאתי ברוה, יוצאה מפי תשובת רשב"א שבב"י וביש"ש פ"ב סי' ט"ז דכ' דתחלה לא רצה לחלק בין שבת ויו"ט ויצא לחלק בין אית לי' ללית לי' וכדהדר מקשה ממבשל בשבת ולא קם לי' פרוקי אחרניא דסגי לכולהו, והיגו פינן שע"כ צריה לחלק בין איסור שבת לאיסור יו"ט לא צ"ל עוד דמתני' דמעשר ומטביל בדאית לי' אלא דשאני שבת מעבר ואפה ביו"ט ועל זה סמך המחבר דאפי' לחול שרי, וכן נראה מסתימת, הרמב"ם וטור ועיני' פרו"ח ד"ה וכו' בס' ב"ח: והנה אם כי מצאנו ראינו שפסקא של המחבר יוצא מן תשובת רשב"א אבל על תשובת רשב"א יש לי להשיב דמ"ש דתחלה נכנס ש"ס לחלק בין אית לי' ללית לי' עד לבסוף דמקשה ממבשל בשבת דלא קם פרוקא דמפרק תחלה, ואני בער ולא אבין למה לא קם פרוקא בדאית לי' גם על מבשל בשבת כמו על אינן משניות דמעשר ומטביל ומ"ש והנה באמת על סוגי' ש"ס קשה למה לא מתרץ על מתני' דמבשל בשבת בדאית לי', וראיתי שכתב הרגיש הפ"י בזה, וכו' דקושטא דס"ל בפשיטות דבשבת דחמיר דאיסור סקילה גם בל"ל קנסי' בנודאי והוא דוחק מנ"ל בפשיטות פו, ועוד מדמשני איסור דשבת שאני משמע דאם שנה עם האיסור די"ט נפשטא האיבעני' תא גם אם שוי' הם י"ל בדאית לי' ועיני' פ"י שפראה פנים מן הסוגי' דלא פרשב"א מדלא מחלק.

תחלה בין אסורי שבת לי"ט ש"מ דלא מחלק אלא משום דמבשל בשבת איסור דאורייתא הוי ונחמירא כמ"ש רש"י משא"כ מעשר ומטביל בשבת דאיסור קיל דרבנן הוא ליכא חילוק בין שבת לעבר ואפה די"ט, ובאמת הרשב"א נשמר מזה דתחלה לא רצה לחלק בין שבת לי"ט עד דלבסוף שהוכרח לכו' דלא קם פרוקא דלעיל, אלא הא גופי' תמוה למה לא קם וכ"ז צ"ע ליישב: ועלה במחשבה לפניי במושפל ראשון לקיים דינו ודבריו של רשב"א בתוספת ותוספות מרובה, בשנאמר דמלתא דא באין להקל במזיד דמבשל בשבת שמתפנון לחלל שבת ע"י מלאכה דאוריית' שלא למקנסי' משום ביטול עונג שבת, לקיים זכור וקראת לשבת עונג ע"י מעשה זה עצמו שחללו ולא קיים שמור במרד

ובמעל, והא דאמר ת"ש ממבשל קאי אדלעיל דמתרין מתני' דמעשר באית לי' ודומי' דהכי מתני' דמטביל, הדר אמר ת"ש המבשל בשבת דקתני בחדא מחתא עם מעשר ובמבשל בנודאי מזיד אסור אפי' לית לי' אחרית' ודומי' דהכי מעשר אפי' לית לי' ונפשטא האיבעי' בעבר ואפה דשניה' אסורי דרבנן וקנסי' במעשר אפי' ל"ל דומי' דמבשל וכו' מעשר, ודחי אסור דשבת שאני מאסור יו"ט הגם דשניהם דרבנן מ"מ הוקמירו דרבנן של שבת משל י"ט ובמעשר ומטביל בשבת אפי' בדלית לי' אסור כדמוכח ממעשר דמבשל, וכיון דע"כ צריף לחלק בין אסור דרבנן דשבת לדיו"ט היכא דאית לי' דבשבת אסור, י"ל בעבר ואפה אפי' אית לי' מותר דלא מוכח מתני' דמעשר ומטביל דבאית לי' אסור פיון דעכצ"ל שאני אסור שבת דהא אפי' באית לי' אסור וקם דינו של הרשב"א ומוכח מתוך הסוגי' עצמה: ויש לי לעשות סמוכים לשיטת רשב"א ולדברינו, הנה כבר יישבנו לעיל הא דמקשה תחלה מן מתני' דמעשר המאןחרת למתני' דמטביל, ובכל דברינו עדיין לא יצאנו ידי חובת ביאור הסוגי' דמקשה ממבשל בשבת לבסוף דהו"ל להקשות מיד דמקשה ממעשר ומבשל דקתני באותה מתני' ויש לדחוק, ולכמ"ש א"ש במרוח לפמ"ש דבבב"א אחרונה ממבשל דחה אוקימתא באית לי' פנפי וכלים אחרים מדומי' דמבשל, לכן מקשה ומפרק דרף שקלא וטרף תחלה מתני' דמעשר ומטביל ומוקי להו באוקימתא דאית לי' ומקשה לבסוף ממתני' דמבשל לסתור דחי' דמעיקרא דא"א למוקמי באית לי' דוקא וכן סגין סוגי' ש"ס בכ"מ וא"ש הפל על נכון ויש פנים לביאורנו סוגי' ש"ס וקם דינו של רשב"א על מכונו בעזה"י: ועדיין יש גמגום בלבי מנ"ל לרשב"א לומר דלאמת אפי' באית לי' נאפי' לחול שרי הגם דכתבנו דלאמת ליכא הוכחה בדאית לי' אסור באופה בי"ט, מ"מ הא מעיקרא לא נכנס בעל האיבעי' לבית הספק דלא למקנס, אלא משום שמבטלו ע"י קנס זה מעונג שבת ולולי זה לא הי' מבעי פלל כמ"ש רש"י ומנ"ל להקל אפי' באית לי' וכ"ש בחול וצ"ל: הק' אברהם שמואל בנגימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה עז שלום תנין בקל מקנה וקנין, תתברף מקונה הפל, בברכת בכל ה"ה תלמידי צמידי הרבני החרף מלא עתיק וכו' כש"ת מו"ה משה הרש פוקס נ"י בשבת תחקמוני בק"ק סערעד יע"א: מצוף דבריה ניקר פי ראש דבריה אלי אמת לשום עינא פקיקא לדרוש ולחקור על כל פרט ודבור, ועל קושני' א' מקושניתה על דברינו השבתיה תחלת השבוע, ובינתים עברתי על יתר דבריה, וראיתי פי תמהת תמיה' רבה על מה שהעליתי בתשובה א' לדינא דד"א ביו"ט מדרבנן, ובתר דמבעי לי' להגאון פלתי בספרו בינה לעיתים, פשיטנא לי מפמה ראיות מראשונים ופוסקים והראת לדעת אותי מה שהי' באמת בהעלמה ממנו דברי הריטב"א יומא ס"ו שכ' פי רפרם לענין מעביר ד"א קאי דהקשה ולענין שעיר דיה"כ מאי הוצא' איכא, וי"ל מעביר ד"א מהוצאה גמיר לה וכדפרישנ' בפ' הזורק, והא דרפרם בדוּתא היא לר"פ לא קיי"ל פנותי' ממילא איכא מעביר ד"א ביה"כ והה"נ ביו"ט דלטעמא דמהלכתא לא גמרי' מ"ש יה"כ ומ"ש יו"ט ועכצ"ל דמעביר ד"א לאמת בכלל הוצאה היא דכל דמעביר פמוציא כמ"ש ריטב"א ר"פ הזורק, אלו תוכן דבריה בקוצר אומר, וכשאני לעצמי מה אני אומר, דמ"ש ריטב"א בשעיר יה"כ מה הוצאה איכא לא זכיתי להבין מי ליכא הוצאה ממקדש לרה"ר ומשום דירושלים פרמלית היא כמבואר עירובין ק"א משום דדלתותיה נעולות, אז כף הי' אכל וכי איז צריף קרא בזמן שאין דלתותיה נעולות בלילה וכי גזה"כ ומצנה שיהיו דלתותיה

געוילות יהי לקרפא קדושא דירושלים דין פרמלית, ועוד הרי צריך עתי פשהני במדבר, ומדקאמר פרייטא עתי אפי' בשבת ש"מ דאין הוצאה מרשות היחיד לרה"ר ביה"כ, ואין להקשות דלמא פעי יתור לשבת מה שאינו ליה"כ לענגן ד"א, דא בנרפא פיון דמרפ"י ביה"כ לענגן הוצאה מרשה"י וכו' ממילא נשמע לענגן שבת דמותר להעביר ד"א דמ"ש, הפלל פי דברי הריטב"א נפלאו ממני וה' יאיר עיני: וכי כן ליפא ראי' מסנג' דשם דד"א ביה"כ דאורייתא, אבל יש ראי' מוכרחת ממתני' דמגלה פ"ק אין בין יה"כ לשבת אלא שזה נדונו בכרת וכו', והא איפא דביה"כ מותר להעביר ד"א ובשבת אסור, ובאמת קושני' זו קשה על רפרם דאמר אין עירוב והוצאה וכו' ממתני' הג"ל, וכבר עמד בקושני' זו הש"א בסי' ע' ובטורי אבן במגלה, והוליד מזה דרפרם ס"ל בפלוגתא דתנאי דב"ש וב"ה היא וס"ל פרבה ביצה י"ב דפליגו בעירוב והוצאה ליו"ט, ומתני' במגלה כב"ש עיי"ש, ואני מוסיף על דברי קדשו, דעדיין מן הקושני' פיון דפלוגתא דב"ש וב"ה היא מה חידש רפרם בדבריו להוכיח מברייתא דעתי או מר"מ דיש אוכל כב"ש"ס פרייתות וכי חדת היא הלא ב"ש וב"ה פליגו ביו"ט וה"ה ביה"כ דמ"ש, וצ"ל דקמ"ל אפי' יה"כ דחמיר, ויותר נ"ל לפי דאמר רבה דב"ה דנפקא לי' מקרא דירמ' לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת אבל ביו"ט לא ור"י דחי וכו' רש"י לר"י צ"ל דהוכיח על שבת והלואי שישמענו, ובש"מ בשם ריטב"א ס"ל דיו"ט לא מקרי שבת, אבל י"ל יה"כ דקראו במקרא קודש שבת בנודאי נכלל בכלל שבת דקרא דירמ', ולא ממנעט רק יו"ט דקיל אבל יה"כ דיש להעמיס בקרא דלא תוציאו משא ביום השבת לא ממנעט, וי"ל עוד הא דירמ' הוכיח על יום השבת משום דיה"כ הי' חמירא להו ולא חללוהו פגם דשבת חמיר מיה"כ, מ"מ חמירא לאינשי יותר כמ"ש תוס' חולין ע"א דיה"כ ש'ב מדיעתו נגד שבת, ולכן הוכיחם רק על יום השבת, אבל ה"ה יה"כ אסור בהוצאה הגם דקיל משבת משום דליפא מיעוט פמו ביו"ט ומיו"ט לא נלמד דקיל, קמ"ל רפרם דמבריית' דעתי או מר"מ ש"מ דאין עירוב והוצאה אפי' ליה"כ: וכ"ז לפי דס"ל לרפרם פרבה וגם לשיטתו דחי הש"ס ראיותיו ומסיק דבדוהא היא וכ"ש לפי דקיי"ל עירוב והוצאה ביו"ט, ומקרא דירמ' אין ראי' דהוכיחם על התמור ולנאי שישמענו או כמ"ש ריטב"א דיו"ט ג"כ בכלל שבת יהי איך שיהי' כ"ש ביה"כ דיש עירוב והוצאה, בין לב"ש ובין לב"ה ולא תלי' בפלוגתא פלל רק ביו"ט משום מתוך וכי כן אם נימא דד"א ביה"כ ליפא וכ"ש ביו"ט, וירמ' אמר לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת גם אם יו"ט בכלל, היינו להוציא מבתיכם, אבל ד"א מותר, קשה ממתני' דמגלה אין בין יה"כ לשבת הא איפא ואיפא ד"א דליפא אסור דאורייתא ביה"כ ואיך קתני במתני' שזה נדונו בכרת הא איפא ד"א דליפא לכל היותר רק אסור דרבנן אלא ש"מ דד"א ביה"כ דאורייתא והיא ראי' ברורה לכאורה: עוד לנו ראי' מש"ס ר"ה למ"ד ע"א דביה"כ אין תוקעי' אלא עם ב"ד וכן איתא בבריית' שם וכו' הש"א לרפרם צ"ל דבריית' כב"ש דאיפא עירוב והוצאה מדאורייתא ביה"כ דאל"ה לא היו גזרתי' שפא יעבירונו, ולפי דקיי"ל עוה"צ ליה"כ ויו"ט ופליגי במתוך מוכח דביה"כ איפא אסור ד"א מדגזרו ביה"כ שפא יעבירונו ויש לדחות לפמ"ש רש"י בסופה ר"פ לולב וערבה בחד טעמא דהי' יוכל רבה לומר משום שפא יוציא אלא דשכיח יותר שיעביר, וכן כ' הר"ן דחד מתרי טעמי נקיט, י"ל הא דקתני בברייתא דביה"כ במקום משום שפא יוציא מרשה"י לר"ה והא דלא אמר רבה משום שפא יוציא דנקיט טעמא

דְּשׁוֹנוֹ גַּם לִיה"כ דְּלִטְעָמִי אֶזְגֵּל לִב"ה דְּקִי"ל פְּנוּתִי אֵין עִירוֹב וְהוֹצָאָה לִיו"ט וְה"ה לִיה"כ כְּדֹס"ל לְרַפְּרָם וּבְרִייתָא דְּבִיבֵל דְּנֹקָא בְּמָקוֹם ב"ד אֲתִי כִב"ש כִּמ"ש הִש"א, לִפ"ז לְהִלְכְּתָא בְּאֵמֶת בִּיה"כ תּוֹקְעִין שְׁלֵא בְּמָקוֹם ב"ד אֶלָּא צָרִיךְ רַבָּה טַעַם רַק לִתְק"ש בִּר"ה וְלוֹלֵב נְקִיט טַעַם דְּמִסְתַּבֵּר וְשָׂכִיחַ יוֹתֵר, אֲבָל לִפְמ"ש תּוֹס' סְנוּפָה דְּמֵרָה"י לִרְה"ר יֵשׁ לוֹ הִיפּוֹר וּבִר"ה כ' תּוֹס' טַעַם זֶה לְחוּד קָשָׁה לְרַבָּה מְבַרְיִיתָא דְּבִיה"כ אֵין תּוֹקְעִין אֶלָּא בִּב"ד גַּם דְּאֵתְל' כִּב"ש הָא מְשׁוּם שְׁמָא יוֹצִיא לָא חֲזִינֵינָא וּמְשׁוּם ד"א לִיפָא, וְלִהִלְכְּתָא ג"כ קָשָׁה מ"ט אֵין תּוֹקְעִין בִּיה"כ וְע"כ דְּד"א אָסוּר מֵה"ת בִּיה"כ, וַיֵּשׁ לְדַחֲתוּ עַד"פ לִפְמ"ש הִפ"י מְגֵלָה פ"ק דְּר"י ס"ל דְּהִתְחַשְׁשׁ שְׁמָא יִטְעָה דְּמוֹתֵר לְהַעֲבִיר ד"א לְצוֹרֵךְ מְצוּה וְלָאוּ מְשׁוּם בְּהִילוּת הַמְצוּה, וּבְבִיבָה י"ח כ' דְּתוֹס' ע"כ לָא ס"ל מְשׁוּם שְׁיִטְעָה דְּהָא כ' מְשׁוּה"ה נְקִיט רַבָּה שְׁמָא יַעֲבִירָנּוּ דְּאֵית לִי הִפּוֹרָא מְרָשָׁה"י לִרְה"ר וְאֵי מְשׁוּם שְׁיִטְעָה ל"מ הִיפּוֹר, וְר"י דִּס"ל דְּגִזְרָה שְׁיִטְעָה בְּדִין וְלָא מְשׁוּם בְּהִילוּת בְּאֵמֶת אִיפָא חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יוֹצִיא מְרָשָׁה"י לִרְה"ר, א"כ לָא מוֹכַח דְּבִיה"כ אִיפָא אִיסוּר ד"א בִּרְה"ר, אֶלָּא פִּינוּ דְּלְרַבָּה ע"כ צ"ל דְּאִיפָא אִיסוּר ד"א מִנ"ל דְּר"י פְּלִיג הֵגַם דְּלְדִידוֹן אֵינוֹ מְנוֹכַח מ"מ לָא מוֹכַח דְּלִיפָא אִיסוּר ד"א בִּרְה"ר, וִי"ל גַּם לְרַבָּה אֵינוֹ מוֹכַח ע"פ הַנ"ל, דִּי"ל הָא דְּלָא רַבָּה לּוֹמֵר שְׁיִטְעָה בְּדִין דְּרַחוּק הוּא לְחוּשׁ שְׁיִתִּיר לְעֶצְמוֹ, וּמ"ש פ"י מְגֵלָה מְשׁוּם דְּלִר"א מְכַשִּׁירִי מוֹתְרִים זֶה רַחוּק שְׁיִטְעָה ע"ה וַיִּדַע כ"ז, וּפְשִׁיטָא שְׁאֵינוֹ דוֹמָה לְהָא דְּש"ס גִּיטִין פ' הַגְּזִיקִין דְּטַעֲי בְּדִר"י, וְכ"ז פְּשִׁיטִין מְקוֹם לְטַעוֹת, אֲבָל מֵאַחַר דְּבִשְׁבַת שֶׁל ר"ה וְה"ה יֵה"כ שְׁחַל בְּשַׁבַּת אָסוּר לְתַקְנוֹעַ מְשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירָנּוּ, וְאֵם לָא יֵאָסְרוּ בִּיה"כ לְתַקְנוֹעַ מֵה שְׁאָסוּר בְּשַׁבַּת יֵשׁ מְקוֹם לְטַעוֹת דְּמוֹתֵר ג"כ לְהוֹצִיא לְצוֹרֵךְ מְצוּה, פִּינוּ שְׂרוּאָה עֶצְמוֹ עוֹשֶׂה לְמְצוּה מֵה דְּאָסוּר בְּשַׁבַּת שְׁחַל ר"ה וִיה"כ בּוֹ וְא"ש בְּרִייתָא דִּיה"כ בֵּין לְרַבָּה בֵּין לְדִידוֹ, וְרָא' זֶה מְבַרְיִיתָא הַנ"ל דְּחוּנִי בְּיָמִין וְעֵינִי: וְגַם רֵאִי זֶה שְׁהַבְּאֵנוּ מִמִּתְנִי דְּמְגֵלָה יֵשׁ לְדַחֲתוּ דְּמִתְנִי הִכִּי קָאֵמֵר אֵין בֵּין יֵה"כ לְשַׁבַּת הֵינּוּ בְּמֵה שְׁאָסוּר בִּיה"כ וּבְשַׁבַּת אֵין הֵיִתֵר בְּשׁוּם אֲנָפֵן וְלִיפָא קוֹלָא בִּיה"כ פְּמוֹ בִּיו"ט דִּישׁ הֵיִתֵר לְמִלְאָכַת או"נ, יֵה"כ שְׁנוּה לְשַׁבַּת בְּמֵה שְׁאָסְרָה תּוֹרָה אֵין לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשׁ אֶלָּא דְּקִיל בְּעוֹנָשׁ שְׁזָה זְדוּנוֹ בְּכַרְתּוֹ וְכו' אֲבָל זוֹלַת זֶה אֵין בּוֹ קוֹלָא, אֲבָל מֵמֵה שְׁמוֹתֵר בִּיה"כ וְאָסוּר בְּשַׁבַּת מְזָה לָא מֵיִרִי מִתְנִי: וּמִתְחַלָּה סְבוּר הֵיִתִי דְּאִיפָא רֵאִי מִמִּתְנִי דְּמְגֵלָה דְּאֵין בֵּין יו"ט לְשַׁבַּת וְכו' וְכ' תּוֹס' דְּכּוֹנְנוֹתוֹ פֶּל מֵה שְׁאָסוּר בְּשַׁבַּת אָסוּר בִּיו"ט חוּץ מֵאו"נ אֲבָל מְעוֹנָשׁ לָא אֵיִרִי מִתְנִי, וְאֵם ד"א בִּיו"ט שְׂרִיִהֲרִי אִיפָא גַּם שְׁאֵינוֹ מְלָאכַת או"נ דְּמוֹתֵר בִּיו"ט וּבְשַׁבַּת אָסוּר, וְלְרַבָּה לְרַפְּרָם ע"כ מִתְנִי כִב"ש פְּבִישׁ"ס בִּיבָה ל"ז ע"א וְעֵינִי בְּתוֹס' שָׁם, אֲבָל אֵם אֵין אִיסוּר ד"א בִּיו"ט קוֹשְׁנִי מִתְנִי לְכ"ע, וְלִשְׁיטַת רִש"י דְּמִלְאָכַת או"נ מוֹתֵר מֵה"ת בְּלֵא צ"ק, לִיפָא חִילוּק אֵם ד"א מוֹתֵר בִּיו"ט מְשׁוּם דְּלָא יִלְפִי ד"א דִּיו"ט מְשַׁבַּת אוֹ אָסוּר וּמוֹתֵר שְׁלֵא לְצוֹרֵךְ מְשׁוּם מִתּוֹךְ דְּמִלְאָכַת או"נ הוּא פְּמוֹ דְּמוֹצִיאִי מְרָשָׁה"י לִרְה"ר וְשְׁפִיר קְתַנִּי אֵין בֵּין יו"ט אֶלָּא מְלָאכַת או"נ, וְלֵא צ"ל חוּץ מִד"א דְּבִיו"ט שְׂרִי לְגַמְרִי בְּלֵא מִתּוֹךְ דְּמִדְּאוּרִייתָא לִיפָא חִילוּק, אֶלָּא לְשִׁיטַת תּוֹס' וְר"פ דְּצ"ק מִדְּאוּרִייתָא בְּעֵי קָשָׁה, וְגַם לְשִׁיטַת רִש"י לִפְמ"ש הֵר"ן בְּשִׁיטַתוֹ בְּיָשׁוּב קוֹשְׁנִי תּוֹס' דְּכָל שְׁמִכּוֹנוֹן לְחוּל, אוֹ לִמ"ש מְגִינִי שְׁלֵמָה דְּכָל שֵׁא"א דְּבְעֵי לְצוֹרֵךְ סְעוּדָה אָסוּר קָשָׁה פְּהַנ"ל וְע"כ דְּד"א בִּיו"ט אָסוּר: שְׁבַתִּי וְרֵאִיתִי דְּגַם מְזָה אֵין רֵאִי דִּי"ל מִדְּאוּרִייתָא לִיפָא אִיסוּר ד"א בִּיו"ט אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְשְׁפִיר קְתַנִּי אֵין בֵּין יו"ט לְשַׁבַּת דְּד"א גַּם בִּיו"ט אָסוּר מִיָּהָא מְדַרְבְּנָן, וּמִחֻמְרֵי הָאִיסוּר

לא איירי מתני' דהא אין שונו' שנה במלקות וזה בסקילה כמ"ש תוס', ולא איירי אלא מה שמותר ביו"ט ואסור בשבת, י"ל דגם איסורי דרבנן נכלל בזה, וכן צ"ל בלא"ה לפי דאיתא בירושלמי דגר של אבטלה מותר ממיעוט דיום השבת אבל ביו"ט לא נקשה ממתני' דאין בין הא איפא הבערה, ועכצ"ל פ"ן דעכ"פ אסור, ויש לדחות דמתני' כב"ש דאיתא בירושלמי דפלוגתא דב"ש וב"ה היא: המורם מדברינו אחר שדחינו ראיותינו דמתני' דמגלה לא מוכח דד"א אסור מה"ת לא ביה"כ ולא ביו"ט, וגם מש"ס יומא ס"ו ליפא ראי' ולא מבריית' דר"ה שאין תוקעי' אלא בב"ד ואין לנו אלא מדברי ריטב"א יומא עצמו שפובר פ"ן ויפה ראה תלמידי פי מה שרציתי להעמיס בתשובותי בכוננת ריטב"א שבש"מ ביצה דס"ל בד"א ביו"ט ברה"ר ליפא איסור דאורייתא זה א"א דמגיד עליו ביומא דאין זה כוננתו, ובלא"ה מצאנו מאן דלא ס"ל פ"ן מורי הרב ש"מ ביצה מ"מ הכרענו בעניות דעתנו כי הרבה מן הראשונים ופוסקים דס"ל דליפא איסור דאורייתא, ועוד אני אומר הגם דריטב"א ביומא גילה דעתו דד"א ביה"כ דאורייתא, אפ"ש ביו"ט ס"ל דמותר מדאורייתא, ויש לחלק בחלוקא רבה בין יה"כ ליו"ט דיה"כ חמירא טובא בעונש, וגם מצינו, שהקילה תורה במלאכת או"נ וגם הבערה ביו"ט מיעטה התורה ביו"ט ולכמה פוסקים גר של אבטלה מותר כדאיתא בירושלמי מדכתיב ביום השבת אבל ביו"ט מותר בלי צ"ק פלל, ולכן לא ילפי' ד"א דאינו אלא הלכה ולא למדי' אפי' מה דאית' בקו"ח וה"ה לי"ג מדות מהלכה כ"ש דלא ילפי' יו"ט דקיל טובא מכל דבר משבת דאין למדין מהלכה הגם שיש להעמיס ד"א בכלל הוצאה מרה"י אחר שיש לנו הלכה על ד"א, אבל יוה"כ דלא קיל רק בעונש קצת, וגם שמו עליו דנקרא שבת, ומשו"ה נראה דלא ממעטי' הבערה ביוה"כ דלא ממועט מל"ת ביום השבת דיה"כ ג"כ איקרי שבת, ילפי' יה"כ משבת לענין ד"א, אבל ביו"ט מודה הריטב"א באפ"ש וא"ש מ"ש בכוננת הריטב"א ביצה, וכ"ז להלכה ולמעשה צריף עוד תלמוד פ"ן דדבר חדש הוא שלא שפערם אבותינו ול"מ מפירש ושום שכל היתר זה הנלפע"ד פתבתי בחפזי שים עיניך על דברינו לטובה הכ"ד רבך אוה"נ חותם באהבה.

פ"ב ה' פ' חיי שרה תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנ"מין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה עח שלומים מרובים, פטל וכרביבים, עד אין מספר, לנוחן אמרי שפר, ה"ה מע"כ תלמידי בן עירי חביבי הרב המאוה"ג מלא עתיק בעל פפיות כש"ת מו"ה וואלף סופר נ"י מאיר בתורתו ודורש טוב לעמו בבהמ"ד ד"ש"ס חב"א בעיר פ"עסט יע"א: יומים לפני י"ט של עצרת קבלתי מכתבו ולהיות אז באמצע לימוד הלוי"ת ברבים היו דבריו עצורים אצלי וצויתי לבני ישיבה ומפלגי לומדי תורה ללמוד לפי זמן קצר מעי"ט עד יו"ט ביצה ר"פ יו"ט דבר שבעתו ובעט סופר הענין שפתבת בו, ועינתתי בו בין הפרקים לרגעים ושמתי עיני על דבריך ותהי ראשית מלאכתי היום להשיב לך דבר הנוגע שפתבת ואגב אציע פה רוב פכל אלה הדברים אשר אמרתי אתמול ברבים ברב עם הדרת מלך עליון נוחן התורה ית"ש: הנה ראיתי דבריך נכונים מ"ש על חידושו של הצל"ח שהעלה ע"פ דבריו ביישוב הר"ש מפונבורג שבב"י דר"א אית לי גם טעמא דרבא אלא שמוסיף והולך ונ"מ דגם בשוגג אסור לו לערב ביט"ר ובשני מותר דליפא טעמא דר"א רק טעמא דרבא, וכ"מ לא מלאו להקל אבל יש נפקותא לחומרא דלא יסמוך בשוגג ביט"ש על גדול העיר פ"ן דלרבא יוכל לערב ביוט"ש קודם הסעודה אלו

דְּבָרָיו זַע"ל, וְקִרְאתָ תִּמְהָה עָלָיו כִּינּוּן דַּר"א אֵיךְ לִי דְרָבָא גַם בֵּיט"ר יְהִי צָרִיף לְעָרְבֵי נִיחָה דַּל"מ מִטְעָמָא דַּר"א וְצָרִיף ע"כ לְסַמְנָה עַל גְּדוּל הָעִיר וְלַעֲנִין זֶה א"א לֹא רַק לְסַמְנָה עַל גְּדוּל הָעִיר, מ"מ יֵצֵא יָדֵי טְעָמָא דְרָבָא דַּס"ל לַר"א ג"כ וְהוּא עֵיקַר הַטַּעַם דְּהוּא בֵּין בֵּיט"ר בֵּין בֵּיט"ש יְהִי צָרִיף לְהַנִּיחַ בֵּיט"ר פְּדֵי לְצַאת טְעָמָא דְכַדִּי שִׁיבְרֹר וְכִינּוּן שְׁלֵהֲאֵי טְעָמָא אֲפָשֶׁר לְהַנִּיחַ פּוֹשְׁעַה הוּא אִם לֹא יִנִּיחַ וְיִסְמְנָה עַל גְּדוּל הָעִיר, וְעֵינִי פ"י שְׂכ' לְטְעָמָא דְרָבָא ל"מ מֵהַ שְׁגָדוּל הָעִיר מְעָרְבַת עַכ"ב הָעִיר, אֲלֵא לְרָבָא אִם לֹא עֵינִי דִיעֵבַד מְוֹתֵר לְבַשְׁל בְּלֹא עֵירוּב וּר"א בָּא לְהוֹסִיף אִפִּי בְּדִיעֵבַד אֲסוּר לְבַשְׁל מִטְעָמָא דִּידִן וְלִזְהָ מְהֵנִי מֵהַ שְׁגָדוּל הָעִיר מְעָרְבַת עֵינִי בּוֹ, לַפ"ז לְפִי שִׁיטַת הַר"ש דְּלְטְעָמָא דְרָבָא יוֹכֵל לְעָרְבַת בְּשׁוּגָג בִּיּו"ט קוֹדֵם הַסְּעוּדָה אֲסוּר לֹא לְסַמְנָה עַל עֵירוּבוֹ שֶׁל גַּה"ע דְּהָא לְרָבָא ל"מ זֶה, אֲלֵא דְבְּדִיעֵבַד מְשׁוּם טְעָמָא דְרָבָא מְוֹתֵר בְּשׁוּגָג עַכ"פ וְכִינּוּן דִּיּוֹכֵל לְעָרְבַת לְטַעַם זֶה בִּיּו"ט הוּא לְכַלְתַּחֲלָה בֵּין בֵּיט"ר בֵּין בֵּיט"ש וְלֹא צ"ל כַּמ"ש הַצַּל"ח דְּצָרִיף לְעָרְבַת דַּל"ה הוּא לְפּוֹשְׁעַה כִּינּוּן דִּיּוֹכֵל לְעָרְבַת, וּבִקְאָמַת זֶה רְחוּק שִׁיְהִי מְקַרִי פּוֹשְׁעַה, וְגַם תְּלִי בְּשִׁיטוֹת רַש"י וְרַא"ש אִם מִתְּכַנֵּין הַמְעָרְבַת גַּם לְפּוֹשְׁעִים אִם מְהַנִּי, וְלַמ"ש ע"פ דְּבָרֵי פ"י לַא"צ לְמְשׁוּם דְּפּוֹשְׁעַה, אֲלֵא מְשׁוּם דְּלְטְעָמָא דְרָבָא א"י בְּעֵירוּבוֹ שֶׁל גְּדוּל הָעִיר וְעֵינִי: וְעֵשִׂיתִי סְמוּכִים לַמ"ש פ"י דְּלְרָבָא ל"מ עֵירוּבוֹ שֶׁל גְּדוּל הָעִיר וְהוּא ע"פ קוֹש' הַט"ז ס' קכ"ז עַל ל"א בְּפִירוּשָׁא דְאִין נִכּוֹן לֹא מִי שְׁלֵא הִי לֹא אֲבָל מִי שֶׁהִי יוֹכֵל לְעָרְבַת פּוֹשְׁעַה הוּא, וְהַקְּשָׁה הָא נִדְאִי עֲזָרָא עֵינִי לְכָל בְּנֵי מַתִּי וְלִמָּה אָמַר שְׁלַחוּ מְנוֹת לְאִין נִכּוֹן לֹא כִּינּוּן דְּשׁוּגָגִי הִי יֵצֵאוּ בְּעֵירוּב שְׁלוֹ וְהַנִּיחַ בַּצ"ע, וְנ"ל לְשִׁיטַת רַש"י דַּס"ל דְּאִם רוּצָה יוֹכֵל לְעָרְבַת גַּם בְּשִׁבִיל הַפּוֹשְׁעַה ל"ק לַר"ח דְּאָמַר מִי שִׁיֵּשׁ לֹא וְלֹא הַנִּיחַ לְמָה אָמַר שְׁלַחוּ הָא יֵצֵאוּ בְּעֵירוּב דִּידִן י"ל דְּלֵא הַתְּכַנֵּין לְפּוֹשְׁעִים הַגַּם דַּר"ח ס"ל דְּאָמַר שְׁלַחוּ הַגַּם דְּפּוֹשְׁעִים הִי שְׁלֵא הַנִּיחוּ הֵינּוּ שִׁישְׁלַחוּ לְהֵם מְשִׁלְהֵם פְּדֵי לְקַיִים מְצוֹת יו"ט מ"מ קִנְס הוּא לְהֵם שֵׁא"י לְאֲכֹל מְשִׁל עֲצָמָם לְאֵפוֹת וְלְבַשְׁל כְּרָצוֹנָם נְסֻמְכִי עַל שְׁוֹלְחָן שֶׁל אַחֲרִים, אֲבָל לְלִישְׁנָא אַחֲרִינָא קִשָּׁה בֵּין לַרַש"י בֵּין לְרַש"י, וְנ"ל דְּאִידָהּ לִישְׁנָא סְבִירָא לִי כְּטְעָמָא דְרָבָא וְל"מ עֵירוּב שֶׁל גְּדוּל, וְלַפְמ"ש הַרְנ"ה פְּסָחִים סוּגְיָ דְהוֹאִיל דְרַב אֲשִׁי ס"ל צָרְכֵי שְׁבַת נַעֲשִׂין בִּיּו"ט וְל"ל הוֹאִיל וְאִיכָּא בְּחוּל אִסוּר דְּאוֹרְיִיתָ גְזָרוּ שְׁבַת אֲטוּ חוּל עֵינִי"ש, א"ש טְפִי דַר"ח לְשִׁיטַתוֹ דַּל"ל הוֹאִיל וְצָרְכֵי שְׁבַת נַעֲשִׂי בִּיּו"ט ע"כ ס"ל כְּטְעָמָא דַּר"א הַנְּצָרָה לְפָרֵשׁ לְאִין נִכּוֹן לֹא מִי שְׁלֵא הַנִּיחַ בְּמַזִּיד, דְאִי בְּשׁוּגָג קִשִׁי קוֹשְׁיָ ט"ז הָא יוֹצְאֵי בְּעֵירוּב הַגְּדוּל דְּלְטְעָמָא מְשׁוּם שִׁיאֲמָרוּ מְהַנִּי, עַה"ג וְל"א ס"ל כְּטְעָמָא דְרָבָא וְל"מ עֵירוּב דְאַחַר וִי"ל שְׁפִיר דְאִין נִכּוֹן לְמִי שֶׁהוּא שׁוּגָג וַא"ש: וּמְצָאֵתִי בְּזֶה מְקוֹם יִשׁוּב לַמ"ש רַש"י לְכוּ אֲכַלּוּ מְשִׁמָּנִים מְקָרָא הוּא בְּנֻחְמִי וְצ"ל מֵהַ רָצָה רַש"י בְּזֶה וְעֵינִי צַל"ח שְׁעָמַד ע"ז וְכ' דְלֵא נְטַעָה בַר"א מְדַנְפָשִׁי אָמַר לְתַלְמִידָיו לְשׁוֹן זֶה וְהוּא הוֹלֵךְ לְדַרְפּוֹ, וְלְדַרְפִּינוּ י"ל בְּהַקְדָּם מֵהַ שֵׁנ"ל כְּטְעָמָא דְרָבָא שְׁמָא יִשְׁכַּח אֵת הַשְּׁבַת מִפְּחַ שְׁטָרוּד בְּהַכְנָה דְרַבָּה לִיּו"ט זֶה ל"ש לַר"א דַּס"ל דְּרִשׁוֹת נְתוּנָה אוֹ כְּלוֹ לַה' אוֹ כְּלוֹ לְכֶם, וּמְבֹנָאָר בְּפְסָחִים ס"ח דְּמוֹדָה רַא"א בְּשְׁבַת דְּכַעֲי נְמִי לְכֶם דְּכַתִּיב וְקִרְאתָ לְשְׁבַת עוֹנָג לַפ"ז חֲשֵׁשׁ רְחוּק הוּא שִׁישְׁכַּח לְהַכִּין לְסַעֲוֹדַת שְׁבַת שֶׁהִיא חוֹבָה עָלָיו דְּנוֹדָאֵי בְּעֵי לְכֶם מְשׁוּם מְצוֹת יו"ט דְּרִשׁוֹת בְּיָדוֹ אִם יִרְצָה עוֹשֶׂהוּ כְּלוֹ לַה', הַגַּם אִם הַתְּחִיל לַעֲשׂוֹתוֹ לְכֶם צָרִיף שִׁיְהִי כְּלוֹ לְכֶם מ"מ דְּבַר הַמְּסוּר בְּיָדוֹ הוּא לֹא טָרִיד בְּהַ כ"כ וְנ"ל מֵהַ טְמִיָּא רַא"א קָרָא אַחֲרִינָא דְאַסְמְכוּהָ רַבָּנָן וְל"א כְּשִׁמוּאֵל זְכָרְהוּ אַחַר שְׁבַת לְהַשְׁפִּיחוּ כַּנ"ל, כִּי כֵן רַא"א דְאָמַר לְתַלְמִידָיו לְכוּ אֲכַלּוּ וְאָמַר

ושלחו מנות לאין נכון לו א"א לפרש דכוננתו לאין נכון מי שלא עירב בשוגג דהא לדידן' מהני עירוב הגדול ובנודאי עירב לכל בני מתא, ואיך אמר אידה לשנא מי שלא עירב בשוגג, ולכן כ' רש"י מקרא הוא ופליגי דפרושא דקרא ולהלכתא דקיי"ל דבעי חצי' לה' ונחצי' לכם וס"ל לרבא דטעמא דע"ת משום פדי שייברור וכשמואל דאסמכוה' אקרא דזכור וכן ס"ל לאידיה לישנא כמ"ש וא"ש עיי': ונחזור לדברי הצ"ח מ"ש דלר"א ביט"ש מותר פניו דגם בחול הוא רק מדרבנן ושוב כ' דלפי גרס' רא"ש ור"ן רבה י"ל פרפרת במח"כ הי' נעלם ממנו לשעה פי הן דברי רז"ה בפסחים סוגי' דהואיל והוכיח מזה דר"א ל"ל הואיל וס"ל צרכי שבת נעש' ביו"ט דרחוק בעיני הרז"ה למאן דאית לי' הואיל יתקנו תקנה פדי שלא יבשלו בחול דבחול עצמו מותר וליכא איסור רק שלא בשעת הדחק ומיו"ט לשבת איכא שעת הדחק ורמב"ן כ' דק"י צרכי שבת אין נעש' ביו"ט ומיו"ט לשבת ולחול מותר משום הואיל אלא פניו דיש נדנוד איסור לחול עשו הויבר נעשו חיזוק לדבריהם והי' כ"ז נעלם ג"כ מפ"י זצ"ל במחכ"ת והוא פלא על תרי גברי רבירבי דכותי': והנה לפי שיטת הרז"ה מוכן ה'א דלא אמר רבה פנותי' דר"א דלשיטתי' אגיל, ולפי גרסא שלפנינו רבא והיא גרס' הרי"ף י"ל רבא פרבה ס"ל ור"א כר"ח, אבל לפי שיטת רמב"ן ביישוב הרי"ף דר"א ס"ל הואיל נעשו חיזוק לדבריהם צ"ל מ"ט דרבה או רבא דלא ס"ל כטעמא דר"א.

וכ"ש לפי שיטת הר"ש הנ"ל ביש חומרא בטעמא דר"א דאסור לערב ביו"ט אפי' בשוגג מה שאינו לטעמא פדי שייברור וכו', ונ"ל ליישב לפי הגרסא שלפנינו רבא, דנ"ל מסברא איכא ממ"ש הרז"ה למאן דס"ל צרכי שבת נעשין ביו"ט ואפ"י בה"ש מותר לבשל בשבת דכמו שהתירה התורה לבשל ליו"ט עצמו פן התירה התורה לבשל מיו"ט לשבת ועיי' רש"י פסחים בשבת ויו"ט קדושה א' היא ועיי' רמב"ן במלחמות שם, יהי' מאיזה טעם שיהי' פך התירה התורה, אין לחוש שייאמרו דכן מותר מיו"ט לחול וכי יאמרו דמלאכה מותר ביו"ט שלא לצורך יו"ט כמו דמותר ליו"ט עצמו, וכן מיו"ט לשבת לא יאמרו ה"ה לחול מותר הגם דיומא אחרת הוא לא יטעו והגזירה רחוקה, אבל למ"ד דאין צרכי שבת נעשין ביו"ט ובה"ש אסור לבשל מיו"ט לשבת וביו"ט מותר משום הואיל וכיון שרואי' דמיו"ט לשבת ג"כ איכא איסור ולא שרי רק משום הואיל הוי כמבשל ליו"ט דלמא מקלעו אורחים וזה באמת מותר ג"כ לחול רק מדרבנן אסור הגזירה קרובה שייאמרו כמו דמיו"ט לשבת יש איסור בה"ש ושרי ביום משום הואיל פן בחול ומ"ש, לכן הוצרכו לעשות חיזוק והויבר כמ"ש רמב"ן, ועיי' פ"עין זה בר"ן ע"ז פ' ר"י דמשו"ה אסרו סתם יינם בהנאה מאחר שאסרו בשתי' יאמרו כמו שסת"י אסור בשתי' ומ"מ מותר בהנאה פן יי"ג גמור מותר בהנאה, לפ"ז י"ל דרבא ס"ל צרכי שבת נעש' ביו"ט ול"ל הואיל ליכא למגזור כ"ל שבת אטו חול ולכן אמר טעמא דידן' הגם שיש בטעמו קולא מה שאינו לר"א, ור"א ס"ל צרכי שבת א"נ ביו"ט ואית לי' הואיל איכא למגזור אטו חול וא"ש הרמב"ן ע"פ גרסתו של הרי"ף פאן רבא אבל לפי גרס' רא"ש רז"ה ורמב"ן רבה אין לנו טעם למה רבה ל"א כר"א לפי שיטתו דס"ל צרכי שבת א"נ ביו"ט ואית לי' הואיל, וצ"ל דרחוק לי' למגזור משום איסור הואיל דרבנן ונאנחנו לא נדע עדיין היטב למה ניחא לר"א ולא ניחא לדידן': ועיינתי ביותר ומצאתי טעם נכון, בהקדמ' סברא א' שהעלתי בחי' בסוגי' דהואיל והארכתי בה בסוגי' שם וכאן נקיטנא בקצרה

אָפּס קצוהו, וְשֵׁם נֶאֱמַר הָא דְהוּאִיל לְכַתְחֻלָּה לֹא רָצוּ לְסַמּוֹךְ עָלֶיהָ זָהוּ דְנֻקָא פְּדִלִיפָא הַיְתֵר
רַק מְשׁוּם הוּאִיל הוּ"ל פְּאָלוּ הוּא לְצֻנְרָךְ או"נ ביו"ט וְהִשְׁתָּא לִיפָא אוּרְחִים לְפָנֵינוּ לְכֹן
אָמְרוּ פֶל שְׂאָפְשֵׁר בְּלֹא הוּאִיל לֹא יַעֲשֶׂה ע"י הוּאִיל עי"י תוּס' פְּסָחִים שֵׁם, אָבֵל בְּמִלְאֶכְתָּ
יו"ט דְּשִׁינְיָךְ בְּהוּ מִתּוֹךְ רַק דְּבַעֲי צ"ק לְרִשׁ"י מְדַרְבְּנֵן וּלְתוּס' מְדַאוּרִינְיָתָּ וּבְאֻנְפֹן דְּלִדִּידְנִי
לִיפָא אַפִּי צ"ק מ"מ ע"י הוּאִיל אִי מְקַלְעוּ לִי אוּרְחִי הוּ"ל צ"ק מִיְהָא וַדַּאי דְּאָפְשֵׁר
דְּמַקְלְעוּ לִי אוּרְחִים וּמִתֵּר מְשׁוּם מִתּוֹךְ וּא"צ לְהוּאִיל רַק שְׂיִהְיָ צ"ק וְהָא הִיכָא דְּשִׁינְיָךְ
מִתּוֹךְ וְאִיפָא צ"ק מִתֵּר לְכַתְחֻלָּה אַפִּי שְׂלֹא בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְכִינֹן דַּע"י הוּאִיל הֵנִי צ"ק
מִתֵּר מְשׁוּם מִתּוֹךְ גַּם לְכַתְחֻלָּה וְשְׂלֹא בְּשַׁעַת הַדְּחָק כַּנ"ל נְכוּן מְסַבְּרָא יִשְׂרָה זָכָה וּבְרוּרָה
וְיֵשׁ בְּזָה לְהַקְשׁוֹת וּלְפָרַק בְּסוּג' דְּהוּאִיל וְשֵׁם בְּאַרְהָ, וְאַקְדִּים עוֹד דְּבִירוּשְׁלִמִי פְּלִיגוּ ר"י
וּר"ל דר"י ס"ל דְּאָמְרִי מִתּוֹךְ בְּכָל מְלֹאכּוֹת וּר"ל ס"ל דְּנֻקָא בְּהוּצָאָה וְהַבְּעָרָה וּמוּבָא
בְּפִר"ח הֵלֵכ' יו"ט, וְהֵנָּה רַבָּה ע"כ ס"ל כר"י דְּבְכָל מְלֹאכּוֹת אִיפָא מִתּוֹךְ לְמֵאָן דַּס"ל
מִתּוֹךְ דְּהָא מִתְקִיף לְעִיל י"ב עַל מ"ד הַשּׁוֹחֵט עוֹלֵת נְדָבָה ב"ש הִיא דְּלֵמָּא בְּעָרוּב וְהוּצָאָה
קַמְּפִלְגוּ וְנְדָחוּ ר"י א"כ לְפִלְגוּ בְּאַבְנִים וְכ' תוּס' בְּפְסָחִים דְּהִדְר בִּי רַבָּה מְשׁוּם דר"י,
וְאִי ס"ל לְאַמַּת דב"ה ל"ל מִתּוֹךְ רַק בְּהוּצָאָה וְהַבְּעָרָה לְמָה לֹא עֲמַד בְּאַתְקַפְתָּא דִּילְנִי
דְּשׁוֹחֵט ע"כ גַּם כב"ה אַתִּי, וְע"כ דַּס"ל אִי אָמְרִי מִתּוֹךְ בְּכ"מ אִיפָא מִתּוֹךְ דְּלֹא כר"ל
בִּירוּשְׁלִמִי, וְהָא"ש דל"א רַבָּה פְּטַעְמָא דר"א דְּעָשׂוּ הִיכָר מְשׁוּם חוּל דַּע"י הוּאִיל הוּ"ל
צֻנְרָךְ קִצַּת לְדִידְנִי דְּבְכָל מְלֹאכּוֹת אִיפָא מִתּוֹךְ וְלִיפָא בְּאַפִּי וּבִישׁוּל לְחוּל אִיסוּר פְּלִל כְּמוֹ
דְּמִתֵּר לְחוּל ע"י מִתּוֹךְ וְכֹן ס"ל לְתוּס' וְרֵא"ש דְּאָפִי מְכוּיָן לְחוּל מִתֵּר מְשׁוּם מִתּוֹךְ דְּלֹא
פְּר"ן בִּיצָה אֵלִיפָא דְּרִשׁ"י, וּר"א ס"ל כר"ל דל"א מִתּוֹךְ רַק בְּהוּצָאָה וְהַבְּעָרָה וּמְשׁוּם
הוּאִיל לְחוּד אִיפָא אִיסוּר מְדַרְבְּנֵן וְעָשׂוּ הִיכָר לְשַׁבַּת שְׂיִאֲמְרוּ וְכוּ' כַּנ"ל: וְנִתְיַשֵּׁב לִי
בְּדַבְרֵינוּ קוּשְׁיָא א' שְׁנַתְקַשְׁתִּי בְּהָ מֵאָז עַל טַעְמָא דְּרַבָּא מְבַרִּינְתָּא דְּלִקְמֹן י"ז ע"א מִי שְׂלֹא
עִירַב ע"ת לֹא יִבְשַׁל לֹא לוֹ וְלֹא לְאַחֲרִים וְנִתְקַשְׁתִּי תִינַח לְטַעְמָא דר"א שְׂיֵשׁ אִיסוּר
לְאַפּוֹת וּלְבִשַׁל בְּלֹא ע"ת פְּדִי שְׂיִאֲמְרוּ בְּשַׁבַּת אִיסוּר לְהַתְחִיל מַה"ט מִי שְׂלֹא עִירַב אִיסוּר
לְבִשַׁל לְמִי שְׂעִירַב דְּהָא לְגַבֵּי דִידְנִי הַתְחַלַּת מְלֹאכָה לְשַׁבַּת הוּא, אָבֵל לְטַעְמָא דְּרַבָּה פְּדִי
שְׂיִבְרוּר מְנָה יָפָה פִּינֹן דְּלִמִּי שְׂמִבְשַׁל פְּכָר עִירַב וְיִבְרוּר מְנָה יָפָה לְשַׁבַּת לְמָה יְהִי אִיסוּר
לְאַחַר שְׂלֹא עִירַב לְבִשַׁל בְּשַׁבִּילוֹ, וְאַפְשֵׁר מְשׁוּ"ה הַתְחַכְּמֵם הַטּוֹר וְכ' מְפָנִי אַחֲרִים הָרוּאִים
שְׂלֹא יִדְעוּ דְּשַׁל אַחַר שְׂעִירַב הוּא פְּדִי לְהַסְבִּיר גַּם לְרַבָּא, אֵלֵא דַּהֲב"י לֹא נִרְאָה לוֹ טַעְמֹ
שַׁל הַטּוֹר טַעַם לְשַׁבַּח וְצ"ע, וְעַפְמ"ש דְּרַבָּה נֶאֱדָ מְטַעְמָא דר"א דַּס"ל מִתּוֹךְ בְּכָל מְלֹאכּוֹת
וּמִתֵּר ע"י הוּאִיל לְגַמְרִי כ"ז לְמֵאָן דְּאִית לִי מִתּוֹךְ אָבֵל ר"ע פ"ק דְּפְסָחִים וּב"ש דל"ל
מִתּוֹךְ וּמ"מ הוּאִיל אִית לְהוּ כַּמ"ש תוּס' בְּפְסָחִים שֵׁם דב"ש ג"כ אִית לְהוּ הוּאִיל לְמ"ד
דְּאָמְרִי הוּאִיל הֵגַם דל"ל מִתּוֹךְ וְכִינֹן דְּלֹא שְׂרִי רַק מְשׁוּם הוּאִיל מוּדָה רַבָּה לְטַעְמָא
דר"א, וי"ל בְּרִינְתָּא דְּאִינוּ מְבִשַׁל לְאַחֲרִים אַתִּי או כב"ש או כר"ע דל"ל מִתּוֹךְ וְרַבָּה
הַנּוֹצְרָךְ לְטַעְמוֹ אֵלִיפָא דב"ה וְא"ש: וְהַגְעֵנוּ לְמִקּוּם יִישׁוּב לִישְׁבִי קוּשְׁיָא הַצִּל"ח עַל הַר"ש
מְדַקְתְּנִי בְּמִתְנִי אָכְלוֹ או שְׂאָבֵד, או שְׂאָבֵד הֵינְנוּ בְּשׁוּגְג דַּאֲל"ה הוּל"ל או אָבֵדוּ בְּמִזִּיד
כְּמוֹ אָכְלוּ וּלְרַבָּא הֵינְנוּ שְׂנֵאֲכַל קוּדָם שְׂאָכַל סְעוּדַת יו"ט דְּאַח"כ מִתֵּר פִּינֹן שְׂפָכְרָה הִי לוֹ
בְּשַׁע' שְׂבִישַׁל לִיו"ט וְקַתְּנִי או שְׂאָבֵד הֵינְנוּ בְּשׁוּגְג וְהוּ"ל לְוֹמֵר ג"כ תְּקַנְתָּ שְׂעִירַב שְׁנִי
ביו"ט וְע"כ דְּלֹא פְּר"ש, וְלִמ"ש דְּלִמְ"ד דל"ל מִתּוֹךְ מוּדָה רַבָּה לְטַעְמָא דר"א, וְהָא מִתְנִי
קַתְּנִי תְּחִלָּה פְּלוּגְתָּא דב"ש וּב"ה בְּעֵינֵן ע"ת וּבְתֵר הֵכִי קַתְּנִי נֶאֱכַל עִירוּבוּ או אָבֵד לֹא

אמר רק אסורא בנאכל דהוא בין לב"ש ובין לב"ה, ולא אמר תקנתא דערב ביו"ט דזה ליתא רק לב"ה דאית לי מתוך ולא לב"ש דל"ל מתוך וא"ש: ונ"ל להראות פנים לשיטת ר"ש דלמאן דאמר משום שיברור מותר בשוגג לערב ביו"ט והוא מלשין ש"ס דמקשה לרבא אפי' ביו"ט ומתוך אין ה"נ אלא משום שפא פשע וצ"ל לשון אין ה"נ הא אסור לערב ביו"ט, והו"ל לתרץ שפא פשע דהא סוף כ"ס אסור לערב ביו"ט ואיך אמר אין ה"נ, ויש ראי' דדונקא מזיד אסור ובשוגג מותר ולא קנסי' אטו מזיד ואי הוי אמר שפא פשע ה"א ה"ה בשוגג אטו מזיד ולעולם א"א לערב ביו"ט, לכן אמר אה"נ היינו דבאמת יוכל לערב לרבא וקא דקתני בעיו"ט ולא ביו"ט דלכתחלה אסור לערב ביו"ט משום שפא פשע וה"ה דיעבד במזיד ובשוגג באמת מותר: ומצאתי לו חבר לר"ש דלרבא שרי לערב ביו"ט בשוגג מראש צורים אראנו לו ראי' ממ"ש הרי"ף תרתי טעמא דרבא ור"א וצ"ל תרתי טעמי ל"ל ומסתמא הלכת' פרב אשי דבתר' הוא ורמב"ם אינו מעתיק רק טעמא דר"א והוא מלתא דבעי ישוב, ונ"ל הנה פבר פתבנו לעיל לפי גרס' רבא י"ל דרבא ל"א כר"א דס"ל צרכי שבת נעשי' ביו"ט ואין מקום לגזור אטו חול ור"א ס"ל אין נעשין איפא למגזר משום חול דאיסורא דרבנן מיהא איפא, כמ"ש רמב"ן לשיטת הרי"ף דאפשר לומר פן, ונ"ל דס"ל לרי"ף דטעמא דר"א רחוק לומר שגמנו ותקנו ענין חדש דע"ת משום שיטעו דגם בחול מותר פיון דבחול באמת ליפא רק איסור דרבנן שלא בשעת הדחק, ולכן ס"ל דר"א על דרבא קאי וס"ל טעמא דרבא ג"כ, אלא דקשי' לר"א לטעמא דרבא גם ביו"ט יהי' מותר לערב פקוש' ש"ס ומה דמתרץ שפא פשע הא ניחא במזיד הו"ל למתני' להשמיענו התיירא בשוגג פקוש' הצל"ח, ולרבא פתבנו דלב"ש מודה דאסור ביו"ט משום טעמא דר"א, ומשום זה עצמו הנצרך ר"א להוסיף טעם משום דיאמרו ולדידן' ניחא לי' ה"ט גם לב"ה כמ"ש, והא"ש דוודאי משום גזירה אטו חול לא היו מתקנין ע"ת אלא פיון שפבר תקנו ע"ת פדי שיברור, אלא מה"ט היו יכולי' לתת רשות לערב בעיו"ט או ביו"ט לכהפ"ח בשוגג, אלא פיון דאם יהי' דוקא בעיו"ט מתקון עוד פדי שיאמרו קו"ח לחול, לכן אמרו דוקא ביו"ט הגם שמתחלה לא היו מתקנין ע"ת מלתא חדתא מה"ט וא"ש נכון בעזה"י: ומזה ראי' דס"ל לרי"ף לטעמא דרבא לחוד מותר בשוגג לערב ביו"ט, אלא דרי"ף פסק כב' טעמי' כר"א ורבא, והלכה כר"א דהוא בתרא, והר"ש כ' דיש לסמוך דרבנן להקל על טעמא דרבא להתיר בשוגג לערב ביו"ט, וב"י דחהו בב' דלים דלא לשמט לא' מן הראשונים ופוסקים שיאמר דבר זה, ועיי', שעה"מ הלכ' יו"ט דמביא ראי' דרא"ש ע"כ לא ס"ל הכי מדל"א נ"מ לרבא מותר לערב ביו"ט, והצל"ח דחה ראיתו של שעה"מ מדל"א עוד נ"מ בין רבא לרבה בנאכל ערובו אחר הסעודה מותר ולר"א אסור, ונדחק דרא"ש לא כ' רק נפקותא דלכתחלה מותר לר"א, ובמח"כ ראי' זו דחוי' מעיקרא דרא"ש כ' נ"מ להקל לר"א דהלכתא כר"א שהוא בתרא ויש בו נ"מ להלכתא דמותר לערב מעיו"ט לשני, אכל נ"מ של הר"ש דלרבא מותר לערב בשוגג ביו"ט ואסור לר"א, וקא דאסור לר"א לא צ"ל דהא מפורש בש"ס, וחי' דיש דינו של הר"ש דלרבא מותר בשוגג אין בו נפקותא לדינא דקיי"ל כר"א ולחומרא הגם דרבנן הוא לא אזלי' להקל פיון דר"א בתרא הוא וכן אזלי' להקל לערב מיוט"ר לשני כר"א, ואין הקרח דרא"ש לא ס"ל כר"ש אליבא דרבא עצמו: והנה הרא"ש ס"ל לרבא אסור לערב מעי"ר לשני, אלא דל"ח לרבא דקיי"ל כר"א, והגהמי

ומובא בב"י כ' דוקא מעיו"טר לשני מותר אבל מעיו"ט א' ליי"ט הרבה לא ולא דמי לע"ח וע"ת דהקא טעמא פדרבא שלא ישפח ולימים הרבה יש לחוש שישפח, הנה פליג בתרתי על ה"רא"ש, ל"רא"ש לרבא אפי' מיט"ר לשני לא ועוד ה"רא"ש לא חנייש לרבא פלל והגהמיי"כ' דמעיו"ט לשארי יו"ט אסור משום דרבא, וצ"ע על הגהמיי"כ' איה חש להחמיר לרבא בדרבנן דהוי לנו למיזל לקולא בדרבנן ועוד ה"א ר"א בתרא הוא וקיי"ל פננתין אפי' להחמיר בדרבנן כ"ש להקל וצ"ע לכאורה, ונ"ל דאחז בשיטת הרי"ף דמביא תרתי דרבא ודר"א וס"ל דר"א ס"ל גם טעמא דרבא שפא ישפח אלא דס"ל לזמן מועט ל"ח שפא ישפח פנ"ל: ולדינא נראה פיון דלרי"ף והגה"מ ר"א תרתי אית להו ואסור לערב לזמן הרבה, אבל מעיו"טר לשני אפשר גם הרי"ף ס"ל כהגה"מ דגם לרבא מותר ואין לנו אלא ה"רא"ש דס"ל הלקה כר"א ור"א ל"ל דרבא והרמב"ם הגם דס"ל ג"כ טעמא דר"א לחוד, מ"מ אפשר דס"ל דאפי' לר"א אסור לערב רק בעיו"ט הסמוך דמתני' קתני עיו"ט משמע דווקא עיו"ט וטעמא כמ"ש הב"י בשם הפל בו דאין זה כבודו של שבת בתבשיל שפבר עבר צורתו ועוד גם לב' טעמי' עיו"ט דווקא, ולא נמצא מי שכ' להתיר משום דקיי"ל כר"א רק ה"רא"ש ולהגה"מיי ורי"ף אסור לכהפ"ח לימים הרבה די לנו להתיר נגד הפל בו ודעימל' מעיו"טר ליוט"ש דגם להגהמיי"כ' מותר ואפשר גם לרי"ף פן הוא ולא יותר, וכ"ז אחר שפבר אכל סעודת יו"ט אבל פשעדיין לא אכל יערב ביו"ט דהא פל עצמנו אנו מחמירי' שלא לערב לימים הרבה משום שיטת הרי"ף והגהמיי"כ' דס"ל דר"א תרתי אית לי' ולטעמא דרבא ל"מ לו מה שעירב לימים הרבה לרבא יוכל לערב ביו"ט עצמו עכ"פ בשוגג פשיטת ר"ש אליבא דרבא וכבר סלקנו פל הקושני' והרא"י שנגד הר"ש ועשינו לו סמוכי' מן הרי"ף והראנו לו פנים מלשון ש"ס דאמר אין ה"נ לפ"ז ממי שהניח ע"ת לימים הרבה וסבור הי' דמהני לו ושוב נודע לו דל"מ הו"ל אומר מותר דשוגג או אנוס הוא מותר לו לערב ביו"ט עצמו ממ"נ לטעמא דר"א יוצא במה שעירב לימים הרבה ולטעמא דרבא יוכל לערב עכשיו וכ"ז קודם שאכל סעודה יו"ט אבל אח"כ אסור פן הי' נראה לעניות דעתנו, אבל מי יבוא אחריו הב"י שהקריע פיון דרבנן הוא יש לסמוך בדיעבד אפי' עירב לימים הרבה וכבר עשהו להלקה בש"ע הגם דאפשר אם הי' מדייק הב"י ברי"ף והגה"מ פמו שדייקנו דס"ל כב' טעמים אפשר לא הי' מקיל, פיון דמלתא דרבנן הוא א"א אחראין לדייק כ"כ האי להחמיר, מ"מ נ"ל אם נזכר קודם שאכל סעודת יו"ט דלרבא אפשר לו לערב יערב ביו"ט ויצא ממ"נ פדכת' יבנא, וכן מי ששכח לערב ונזכר קודם הסעודה לא יסמוך על גדול העיר פיון שבידו לערב הו"ל כפושע אם לא יערב כמ"ש הצ"ח, או מטעמא שפכתתי עכמ"ש הפ"י דלטעמא דרבא ל"מ באפשר עירוב של גדול העיר, לכן יערב ביו"ט ואין חילוק בכ"ז בין יט"ר ליט"ש דלא כצל"ח וכאשר כתבנו בתחלת דברינו כנלפע"ד לדינא: ולהיות פי נפשי יודעת מאוד פי ערבים עליה דברינו מאז יצקת מים ע"י פן עתה באשר היית לנו לעינים בהיותי במקומה שנה אשתקד שעוד זכור תזכור כמה וכמה דברים אשר שמעת מאז בפרט דברי אגדה ימלא פיה מאשר שמעת מאתנו פן עוד אחזה לה מה שאמרתי אתמול ע"ד אגדה בענין זה בישוב קושני' תוס' על ר"א דאמר לתלמידיו לכו אכלו משמנים והא ס"ל או פולו לה' ונדחק, ואמרתי ליישב בהקדמ דבר הצריך יישוב והרגיש בו הפ"י דתי' ש"ס על הקושני' מדאמר ר"א מניחי' ח"ע ועוסקין בחיי שעה והא

מְצוּה הוּא אֵינוֹ מַעֲלָה אַרוּכָה דַעֲדִינָן קִשָּׁה אִיף קָרוּ לִי ח"ש דְּהָא כְּתִיב נָמִי עֲצָרְתָּ לָכֶם וּשְׁנִיָּהֶם שְׁקוּלִים אוֹ כְּפֻלּוֹ לֵה' וְכו' וּנ"ל בְּשִׁנְבִין ג"כ מַה דְּאָמַר ר"א לֹא לָכֶם אָנִי אוֹמֵר אֲלֵא לְאֵלוּ וְכו' מַה נִּשְׁתַּנּוּ אֵלֹוּ הַתְּלִמִּידִים מֵאֵלֹוּ שְׁיִצְאוּ לָמָּה חָרָה לוֹ עַל אֵלֹוּ וְקָרָא לָהֶם לְכָל פֶּת וְכַת שְׁמוֹת, וְהִנֵּה הָא דְנִתְּנָן עֵינָיו בְּתִלְמִידִים וְנִשְׁתַּנּוּ פְּנֵיהֶם צָרִיף בִּיְאֹוֹר לָמָּה נִתְּנָן עֵינָיו בָּהֶם וְלָמָּה נִשְׁתַּנּוּ פְּנֵיהֶם וְרַש"י נִדְחַק שְׁסֹבְרִים הָיוּ שְׁלִבּוֹ עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי שְׂאֲחָרוּ לְצִאתָ, וּמִהַרְש"א כ' שְׁסֹבְרִי הָיוּ שְׁנוֹתָן עֵינָיו בָּהֶם מִפְּנֵי שְׁהִבִּין שְׁרוּצִים לְצִאתָ וּכ"ז דְּחֻסָּה, וּנ"ל פִּי הַתְּלִמִּידִים הִי לָהֶם לְחֵם חֻקָּם אֲצֵל הַבְּעֲלֵי פְתִים פִּישִׁשְׁכָּר וּזְבוּלוֹן וְאוֹכְלִים עַל שְׁוֹלְחָנֵיהֶם בְּשִׁבְתוֹת וי"ט כְּנֵהוּג עֲתָה, וּב"ב סוֹחְרֵי הָאֲרִץ הַמְּחֻזְקִים יִצְאוּ לְאַכְוֹל סְעוּדַת יו"ט, וְהָיוּ הַתְּלִמִּידִים בְּמִבּוּכָה מַה לַעֲשׂוֹת אִם לֹא יִצְאוּ עֲכָשְׁיוֹ לֹא יִהְיֶה לָהֶם מַה לְאַכְוֹל כִּי כָּבֵר אֲכָלוּ הַמְּחֻזְקִים סְעוּדַת יו"ט.

וְאִם יִצְאוּ יִתְרַעַם ר"א עֲלֵיהֶם וְגַם מַעֲצָמָם לֹא רְצוּ לְהִסִּיר אֲזַנָּם מִד"ת וּר"א הִבִּין שְׁהֶם בְּמִבּוּכָה נִתְּנָן עֵינָיו בָּהֶם וְרָאָה שְׁפְּנֵיהֶם מִשְׁתַּנִּי' כִּי לֹא יִדְעוּ מַה לַעֲשׂוֹת וְאָמַר לָהֶם לֹא לָכֶם אָנִי אוֹמֵר כִּי אַתֶּם אָנוּסִי ע"פ הַיּוֹצְאִים וְתִלּוּנִי בָּהֶם אֲלֵא לְאֵלוּ שְׁמַנִּיחִי חֲזִי עוֹלָם שְׁהִנִּיחוּ בְּיָדֵים אֲבָל אַתֶּם אָנוּסִים לְצִאתָ וְיִצְאֲתֶם יְדֵי שְׁמִים כְּנ"ל, וְלִיִּשְׁבָּה הָא דְּאָמַר שְׁעוֹסְקִים בְּחִי שְׁעָה הִגַּם דְּמְצוּהָ הִיא, וּנ"ל בְּשִׁנְבִין הָא דְּאָמַר ר"א אֵין לוֹ לְאֲדָם אֲלֵא אוֹ אוֹכְל וְשׁוֹתָה אוֹ יוֹשֵׁב וְשׁוֹנָה וּנ"ל לְהַמְתִּיק ע"פ הַיְרִוּשְׁלָמִי שִׁבְב"י או"ח ס' פּר"ח ר"ח אָמַר לֹא נִיִּתְּנָנוּ שְׁבְתוֹת וְיָמִים טוֹבִים אֲלֵא לְאֲכִילָה וְשִׁתִּי' ר' בְּרַכְיָא אָמַר לֹא נִיִּתְּנָנוּ אֲלֵא לַעֲסוֹק בָּהֶם בְּדַבְרֵי תוֹרָה וּבְתַנְחומָא מְפָרֵשׁ לֹא פְּלִיגוּ מַה דְּאָמַר ר' בְּרַכְיָא לִת"ת אֵלוּ הַפּוֹעֲלִים שְׁהֶם עֲסוּקִי' בְּמִלְאָכְתֶּם כ"י הַשְּׁבוּעָה וּבְשִׁבְתָּהּ וּי"ט הֵם בְּאִים וּמִתְעַסְקִים בְּד"ת, וּמַה דְּאָמַר ר' חֲגִי לְהַתְעַנֵּג אֵלוּ ת"ח שְׁהֶם יִגְעִים בְּתוֹרָה כ"י הַשְּׁבוּעָה בְּשִׁבְתָּהּ מִתְעַנֵּגִים עכ"ל: וּמֵאֲז הוֹסְפִתִי דְּבָרִים לְהִסְבִּיר יוֹתֵר עֲפִמ"ש ז"ל כ"י עֵנִי רְעִים אֵלוּ בְּעֲלֵי גְמָרָא כ"י רְעִים אוֹרִיִּתִ' הוּא דְּאֲרַתְחָא לִי וְהוּא מְצֻטְעֵר ע"י שְׁמַעֲיָן חוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ לְהִבִּין כ"ד לְאִישׁוֹרוֹ, וְטוֹב לֵב מִשְׁתָּה תְּמִיד אֵלוּ בְּעַל מְשֻׁנָּה בְּלִי פִלְפוּל וְעִיּוֹן הֵיטֵב הַדָּק, וּמִרְגָּלָא בְּפִנְיָ ע"ד הַלְצָה פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָאֵל שְׁאִין לוֹ בָּהֶם קוֹשְׁיָא וְתַמְזִיָּה אֲז מִשְׁמַחִי לֵב, וְלִהְיוֹת כֵּן כָּל מִי שְׁלוּמֵד כ"י הַשְּׁבוּעָה וְיִגַּע בְּעִיּוֹן הַתוֹרָה גַּם בְּש"ק יִלְמֹד עַד"ז וְלֹא יִהְיֶה מְעוֹנָג בְּשִׁבְתָּהּ וְגַם אֲכִילָה וְשִׁתִּי' לֹא יִנְנָעֵם לוֹ, לְכֵן יִמְעַט בְּלַמּוּדוֹ וְעֵיקָר הַיּוֹם בְּאֲכִילָה וְשִׁתִּי' וְעוֹנָג אֲבָל הַפּוֹעֲלִים וְסוֹחְרֵי אֲרִץ שְׁאִין לָהֶם פְּנֵאִי לְלַמּוּד תוֹרָה רַק בְּשִׁבְתָּהּ וּי"ט וְאִפְּן לַמּוּדוֹ בְּיוֹם א' בְּלִי עִיּוֹן כָּלָל רַק לִמּוּד הַלֵּך' שׁוֹי"ט חֲג בְּחָג וְכַדוּמָה לְמַעַן יִדַע הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה זֶה הוּא מְטוֹב לֵב מִשְׁתָּה תְּמִיד אֵלוּ בְּעֲלֵי מְשֻׁנָּה יִלְמֹד כַּה"י, וְאַחַר הַנְּצָעָה זֹו אוֹמֵר אָנִי כִּי מַה שְׂאָמַר ר"א אוֹ אוֹכְל וְשׁוֹתָה כַּה"י אוֹ שׁוֹנָה כַּה"י הִיִּינוּ מִי שְׁהוּא מְסוֹחְרֵי אֲרִץ אוֹ פּוֹעֵל עוֹסֵק בְּמִלְאָכְתוֹ כ"י הַשְּׁבוּעָה בּוֹי"ט עֲצָרְתָּ לֵה' אוֹתוֹ הַיּוֹם יִהְיֶה מְקוּדָשׁ וּמְיֻחָד לֵה' לְבַדּוֹ וּמִי שְׁתוֹרְתוֹ אוֹמְנָתוֹ וְעוֹסֵק וְיִגַּע בְּתוֹרָה כ"י הַשְּׁבוּעָה יִהְיֶה בּוֹי"ט אוֹכְל וְשׁוֹתָה כַּה"י לְקִיָּים תִּהְיֶה לָכֶם וּלְכַהֲפ"ח רֹב כְּכָל הַיּוֹם יִהְיֶה כֵּן כְּנ"ל, וּי"ל עַפ"ז הָא דְּאָמַר ר"א לְתִלְמִידָיו לֹא לָכֶם אָנִי אוֹמֵר אֲלֵא לְאֵלוּ, וְשְׂאֵלְנוּ מַה נִּשְׁתַּנּוּ אֵלוּ מֵאֵלוּ, לִמ"ש שְׁנֵי וְשְׁנֵי, אֵלוּ הַתְּלִמִּידִים שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה כ"י הַשְּׁבוּעָה עַל אֵלוּ נְאָמַר עֲצָרְתָּ תִּהְיֶה לָכֶם, אֲבָל אָמַר לְאֵלוּ שְׁיִצְאוּ שְׁכָל הַשְּׁבוּעָה עוֹסְקִים בְּחִי שְׁעָה בְּמו"מ לְפָרְנֵס עֲצָמָם וּלְהוֹסִיף הוֹן וְעוֹשֵׁר אֵין עוֹשִׂי' חֵיל בְּתוֹרָה עַל אֵלוּ הַקְּפִיד דַּעֲלֵיהֶם כְּתִיב עֲצָרְתָּ לֵה' אֲלֵקִיָּהּ וְזֶהוּ שְׂאָמַר ר"א אֲלֵא לְאֵלוּ שְׁמַנִּיחִי חֲזִי עוֹלָם הִיִּינוּ שְׁמַנִּיחִי כ"ה י חֲזִי עוֹלָם וְעוֹסְקִים בְּכ"י בְּחִי

שְׁעָה, וְשׁוֹסִים מְקַשָּׁה וְכִי ח"ש הוּא הָא מְצֻנָה הוּא עַד דְּלֹא הִבִּיא הָא דְאָמַר ר"א לֹא יָדַע לְפָרֵשׁ שְׁעוֹסְקִים בַּח"ש וּמְנִיחִי חַי עוֹלָם רַק עַל שִׁיבְצָאוּ וְאָכְלוּ וְהִנִּיחוּ הַדְרָשָׁה וּמְקַשָּׁה וְהָא סְעוּדַת יו"ט מְצֻנָה הִיא, וּמְתַרְץ לְטַעֲמֵי וַיִּפְרֹשׁ כְּנֻנְתּוֹ שְׁאָמַר מְנִיחִי ח"ע וְעוֹסְקִין בְּחַי שְׁעָה עַל מַעֲשֵׂיהֶם בְּאִינְהָ יְמֵי שָׁל חוֹל כַּמ"ש, וַי"ל ע"ד צַחוֹת הֵינְנוּ דְאָמַר לֹא לָכֶם אָנִי אוֹמֵר שֶׁהִי דוֹרֵשׁ כַּה"י לְנִפְוֹת רַבִּים שְׁקוּלָה מְכַל הַמְצֻוֹת וְעַיִן מְהַרְשָׁ"א, אָבֵל לְתַלְמִידִים שֶׁל כ"א מְצֻנָה יְחִידִי מְצֻנָה בְּיוֹתֵר לְעַנְג בְּיו"ט כַּמ"ש וְלָהֶם לֹא אָמַר וְלֹא דָרַשׁ בְּיו"ט כַּה"י, וְהֵינְנוּ לֹא לָכֶם אָנִי אוֹמֵר הַדְרָשָׁה אֵלָא לְאֵלּוּ, וּמִיִּנְשֵׁב קוֹשְׁיָ הַתּוֹסֵף מְדַאֲמַר לְתַלְמִידָיו לְכוּ אָכְלוּ מְשַׁמְנִים לְדַדְהוּ שְׁפִיר אָמַר כַּמ"ש כַּנ"ל יִישׁוּב נְכוּן: עוֹזֵד לָנוּ יִישׁוּב עַכ"ז מְאֹז וְהוֹסֵפְתִי עִתָּה תּוֹסֶפֶת מְרֻנְבָה, בְּהַקְדָּם מַה שְׁאָמַרְתִּי לְפָרֵשׁ פִּירוּשׁוֹ דְהָאִי מְדַרְשָׁא וּמוּבָא בְּרַש"י בְּקִרְא דְכַתִּיב גְּבִי שְׁבוּעוֹת וְשִׁמְחַת לְפָנֵי ה' אֵתָּה וְכו' וְעַבְדְּךָ וְאִמְתָּךְ וְכו' וּבְמִדְרָשׁ אִם אֵתָּה מְשַׁמַּח אֶת שְׁלִי אָנִי מְשַׁמַּח שְׁלִי, וְנ"ל ע"פ הַרְמַב"ם בְּהַלְכ' יו"ט דְּמְצֻנָה לְהַזְמִין וְלַתַּת לְעַנִּי וְאֶבְיוֹן לְגַר וְכו' וְזוֹ הִיא מְצֻנַת שְׁמַחַת יו"ט, אָבֵל מִי שְׁאוּכַל וְשׁוֹתָה וּמְעַנְג נִפְשׁוֹ וְנוֹעֵל דְּלַת אֵין זֹו שְׁמַחָה שְׁל מְצֻנָה אֵלָא מְלִוֵי פָרַס וְעַלְיוּ נְאָמַר וְכו' וַיֵּשׁ לְכוּנֵן זֶה בְּכַוֵּנַת הַמְדָרָשׁ אִם אֵתָּה מְשַׁמַּח שְׁלִי שְׁאֵתָּה נּוֹתֵן לְשְׁלִי אֹז אָנִי מְשַׁמַּח שְׁלִי שְׁלִי שְׁלִי אֵתָּה מְשַׁמַּח בְּיוֹם טוֹבָה בְּטוֹב לֵב מְשַׁתָּה תְּמִיד, אָבֵל כְּשֵׁאִין אֵתָּה מְשַׁמַּח שְׁלִי רַק שְׁלִי אֹז יְדוּעַ כִּי אֵין אָנִי מְשַׁמַּח אֶת שְׁלִי לֹא לְשְׁמִי וְלְכַבוֹדִי אֵתָּה מְשַׁמַּח א"ע וּב"ב אֵלָא שְׁמַחָה שְׁל רְשׁוֹת וּמְלִוֵי פָרַס הוּא, וְנ"ל לְפָרֵשׁ בְּזֶה מְקַרָּא דְעֶזְרָא דְאָמַר לְכוּ אָכְלוּ מְשַׁמְנִים וְכו' וְשִׁלְחוּ מְנוֹת לְאֵין נְכוּן לוֹ כִּי כֵן מְצֻנַת הַיּוֹם וְשִׁמְחַת אֵתָּה וְכו' וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְכו' וְעַיִן זֶה נִרְאָה לְעַיִן כִּי מְקַדְשׁ יוֹם זֶה בְּאַכִּילָה וְשִׁתָּה לְשֵׁם שְׁמִים וְזֶהוּ שְׁאָמַר כִּי קְדוּשַׁת הַיּוֹם לְאֶדְוִנְנוּ וְלֹא לְעוֹנְג הַגּוֹפְנִי וְע"י שְׁאֵתָּם שׁוֹלְחִים מְנוֹת לֹא"נ לוֹ תְּקַדְשׁוּ הַיּוֹם לְאֶדְוִנְנוּ, וְאָמַר אֵל תְּעַצְבוּ כִּי חֲדוּת ה' הִיא מְעוֹנְכֶם וְאָמַר ר"י מֵאִי כִּי חֲדוּת ה' וְכו' אָמַר הַקַּב"ה לוֹ עָלִי וְקַדְשׁוֹ קְדוּשַׁת הַיּוֹם וְהֵאֱמִינוּ בִּי וְאָנִי פּוֹרַע, וְצ"ל מֵאִי וְהֵאֱמִינוּ בִּי הַמְאֲמִין מְאֲמִין וּמִי שְׁאֵין אֶנְפֵן בְּלַבּוֹ וְאֵינוּ בּוֹטֵחַ בְּדַבְרֵי ה' גַּם אִם אָמַר יֹאמֵר ה' וְהֵאֱמִינוּ בִּי לֹא יֵאֱמִין, וְנ"ל כִּי בְּהַבְטָחָה זֹו וְאָנִי פּוֹרַע לֹא יֵצֵא לְגַמְרֵי מַעֲצָבוֹן רוּחַ דִּיחְסָר לוֹ מְכַל טוֹב הָאֱמִיתִי בַעַה"ב לְאֶשֶׁר יִקְבַּל שְׁכָרוֹ בַעַה"ז שֶׁה' יִפְרַע מַה שְׁלָוָה, לְכֵן אָמַר וְהֵאֱמִינוּ בִּי וְאָנִי פּוֹרַע, וְנ"ל כְּנֻנְתּוֹ ע"פ שְׁפִירְשֵׁתִי כְּנֻנְתּוֹ הַמְדָרָשׁ כ"מ שִׁישְׁרָאֵל אוּכְלִי בַעַה"ז בְּזַכּוֹת הָאֱמוּנָה, וְנ"ל כְּנֻנְתּוֹ כִּי שְׁכַר מְצֻנָה בְּהָאִי עֲלֵמָא לִיכָּא הַיּוֹם לְעַשׂוֹתָם, וְמַה שְׁאוּכְלִים בַעַה"ז בְּשִׁבִיל שְׁמֵאֱמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלִימָה כִּי יֵשׁ שְׁכַר לְפַעֲוֹלְתוֹ בַעַה"ב הַגַּם כִּי עַיִן לֹא רָאָתָה וְא"א לְהַשִּׁיגוֹ מ"מ מְאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלִימָה וּבְטוּחַ לְבוֹ, וְהֵינְנוּ עַיִן לֹא רָאָתָה וְכו' יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לוֹ בְּשִׁבִיל שְׁמַחְפָּה לוֹ, וּכְדַכְתִּיב וְהֵאֱמִין בַּה' וַיִּשְׁבְּתֶיהָ לוֹ צְדָקָה, וְזֶהוּ כְּנֻנְתּוֹ הַמְדָרָשׁ מַה שְׁאוּכְלִים בַעַה"ז הוּא בְּשִׁכַר הָאֱמוּנָה שְׁמֵאֱמִינִים בְּאֱמוּנָה שְׁלִימָה כִּי ה' נּוֹתֵן לְאִישׁ חֶסֶד כְּמַפְעֵלוֹ, וְהֵינְנוּ שְׁכַר מְצֻנָה מְצֻנָה, וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף, וְזֶהוּ שְׁאָמַר ר"י שְׁאָמַר ה' לוֹ עָלִי וְכִינֵן שְׁאָמַר לוֹ עָלִי אֶצְ"ל וְאָנִי פּוֹרַע פְּשִׁטָּא שִׁיפְרַע כִּי כָל לְוָה אוֹ עָרַב צְרִיף לְפָרֹעַ, אֵלָא דַּה"א שִׁינּוּכָה לוֹ מְשַׁכְרוֹ בַעַה"ב לְכֵן אָמַר וְהֵאֱמִינוּ בִּי כִּי אָנִי פּוֹרַע וְעַל אֱמוּנָה זֹו וְאָנִי פּוֹרַע שְׁכַר הָאֱמוּנָה וְלֹא שְׁכַר הַמְצֻנָה עֲצָמָה וְא"ש: וְע"פ דְּבָרִים הַדְּבָרִים אֵלּוּ נְבוֹא לְהַבִּין מַה שְׁאָמַר ר"א אוֹ אוּכַל וְשׁוֹתָה אוֹ יוֹשֵׁב וְשׁוֹתָה כ"הִי כְּנֻנְדָאִי מִי שִׁיּוּכַל לְעַצְוֹר בְּרוּחוֹ שִׁיְהִי אוּכַל וְשׁוֹתָה בְּיו"ט רַק לֵשׁ כְּנֻנְדָאִי טוֹב מִיִּנְשֵׁב וְלוֹמֵד כִּי יֵשׁ עֲבוּדָה וּמְדַרְגָּה יוֹתֵר בְּשְׁעָה שְׁעוֹסֵק בְּהִנְאָ גּוֹפְנִי שִׁיְהִי לֵשׁ"ש

ממי ששונה לש"ש ומרגלא בפומלי דאבא מאוה"ג זצ"ל לומר אכילה לש"ש קשה ומצוה יותר ממתענה לש"ש וי"ל ויחזו את האלקי ויאכלו וישתו בשעה שאכלו ושתו היו מכונני לש"ש והי' זה עצמה עבוד' לה' כמ"ש הרמב"ם ההולך בדרך זה שכל מעשיו לש"ש עובד ה' כ"י, ולכן נתנה התורה רשות או עצרת לה"א מי שאין יוכל לעצור בעצמו שיהי' פוננתו לאכול ולשתות ביו"ט לש"ש לבד עצרת תהי' לה"א היינו שיעצור עצמו מלהנות הנאה הגופני יהי' עצור לפני ה' ויושב ושונה, וכתוב עצרת תהי' לכם למי שאפשר להזהר ולעמוד על נפשו תהי' הנא' הגופני דאכילה ושתו' לש"ש ומה דיש בו לכם הנאה הגופני יהי' תכליתה לש"ש בנודאי אשריו וטוב לו ומתקיימו ב' המקראות בב' פיתו ב"א פנ"ל, ויש לכונן זה במה דאמר ר"א לתלמידיו לא לכם אני אומר שהי' יודע צדיק ר"א נפש תלמידיו כי הם במדרגה זו שמכונני לש"ש ועליהם נאמר עצרת תהי' לכם, ולהם ל"א אלא לאלו שמניחי ח"ע ועוסקים בחיי שעה היינו בשעה שאוכלים ושותים ביו"ט ואם הוא לש"ש שיש בו חיי עולם, אבל מניחין חיי עולם ועוסקים בשעת אכילה ושתו' של יו"ט בחיי שעה ככל הנא' גופני' שהיא לשעה, עליהם פעם דעליהם נאמר עצרת לה"א, ועד דלא ידע ש"ס לדר"א הקשה והא מצוה הוא ומתיר דר"א לטעמי' ומתפרש מניחים ח"ע ועוסקין בח"ש כמ"ש ומינשב קושני' פ"י וממילא מינשב קושני' תוס' ממה דאמר לתלמידיו לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים כי ידענפש תלמידיו שכל פוננתם לש"ש עליהם אמר קרא בנודאי עצרת תהי' לכם, והוא בעצמו משום מצות תלמוד תורה דרבים ומצוה דיומא לכל אלו דעליהם נאמר עצרת לה"א הגם שהוא מאלו שעליהם נאמר עצרת תהי' לכם, מ"מ מצוה דרבים שאני שקולה יותר ויותר וא"ש הכל ומינשב הכל ע"ד צח וישר, בעזרת תם וישר פעלו ית"ש: והנה בפסחים ס"ח ע"ב אר"א כ"ע מודים בעצרת דבעי נמי לכם דבו ניתנה תורה והוא תמוה לכאורה נהפוך הוא מן הפושל דביום שניתנה תורה שנתקדשו ישראל וקדשנו במצותיו נהי' קדושי' לקדש עצמינו במותר לנו, ולמה אזיל ר"א בתר איפכא דבעצרת לכ"ע בעי לכם ואמר הטעם המגדלתו משום שבו ניתנה תורה, ונ"ל בהקדמם מה שאמרתי לפרש מקרא קודש בפ' משפטים ואל אצילי ב"י לא שלח ידו ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו וכו' רש"י מדכתוב לא שלח ידו שהיו ראו' להעניש מפני שאכלו אכילה גסה, והענין תמוה על אצילי ב"י שיעשו כדבר הזה, ורמב"ן הפך לטובה שישו ושמחו בקבלת התורה ואכלו ושתו והקריבו קרבנות, וצ"ל מה דאמר קרא לא שלח ידו למה ישלח בהם יד והם למצוה נתפוננו ומעשיהם רצו' לה', ונ"ל ע"פ שאמרו ז"ל ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שפפה עליהם ההר פגיגית אם יקבלו את התורה מוטב ואם לאו וכו' והנה מי שיש לו צער בלבו לא יערב עליו אכול ושתות וכן מי שהוא אנוס לקבל עליו ולעשות דברים בע"כ דילי' וכ"ש אם הוא ענין שהוא לו ולזרעו לדורותיו, וישראל שנאנסו לקבל עול התורה להם ולזרעם אחריהם לא יערב לנפשם לאכול ולשתות כה"י פי עגמה נפשם עליהם וכל לבב דוי, כ"ז להמונים, אבל אצילי ב"י קבלו התורה בשמחה ועמדו בדבריהם שאמרו בתחלה נעשה ונשמע ולא חזרו ע"י האש וקול גדול, הם הראו שמחתם וטוב לבם ע"י שאכלו ושתו ביותר מהרגיל פדי להראות לעיני כל שמחתם בקבלת התורה ומהם ילמדו וכן יעשו, והיינו ואל אצילי ב"י לא שלח ידו פוננתו דלא הי' צריך לשליחות יד להתרות בהם ע"י מראה ושליחות יד שאם לא יקבלו שם תהי' קבורתם כי היו מקבלים בשמחה

ויחזו את אלקי' ויאכלו וישתו להראות כי ששים ושמיים על כי זכו לחזות אלקי' וא"ש
נכון, ואומר מעתה מה"ט אמר ר"א בעצרת נמי בעינן לכם יותר מכל יו"ט משום שבו
ניתנה תורה ואפשר לחשוב כי מי שעושה פולו לה' משום שנפשו עגומה עליו ביום זה
ולא יערב לנפשו אכול ושתות מפני שקבלו בו עול תורה ומי יבוא לפרוק ע"ת אחר
שפבר קבלו עליהם אבל נפשו עליו תאבל על מעשה אבות שפך עשו מחמת אונס, וכדי
להראות שאינו פו מצוה שיהי' נמי לכם, משא"כ בשארי יו"ט דמי שהוא עושה פולו לה'
אין לו טעם אחר רק לשם ה' שיודע בנפשו שא"א לו לכוין דעתו לש"ש עושהו פולו
לה' כמ"ש, וכן י"ל הא דאמר רבה בפסחים שם בשבת כ"ע מודים דכתיב וקראת לשבת
עונג, וצ"ל ניהי דכתיב קרא אבל מה היום דשבת מיומים דיו"ט וקדושת שבת לעילא
ולעילא מקדושת יו"ט, ונ"ל ג"כ ע"ד הג"ל במה שאני רגיל לומר זכור ושמור בדבור
א' נאמרו כי מי שמשמר השבת כהלכתו שבת ונפשו מכל מלאכה לפעמים הרבה הזיקו
רב לשעה ואינו מעונג בשבת ונפשו ולבו עליו יכאב לכן כתיב זכור קדושהו על היין
ישמח לבב אנוש ובדבור א' נאמרו כי מי שאינו מקיים שמור שהיא הל"ת שוא"ת בקל
לו לקיים זכור ורגיל אני לומר בתוכחת מוסר ע"ד הלצה זה שאינו מקיים שמור מעשה
רשע מצליח דרף רשע' צלחה ומרויח בשבת יותר מבחול בטבע מאחר כי שומרי שבת
רבים המה והוא ממילא יותר מוכר וקונה ביותר מכ"י השבוע ואחר פלות השוק רץ
לבהכ"נ בבגדי שבת ומתפלל בה מודה לה' על הטוב וחסד שהצליחו בדרף הרשע שהלך
פמה טוב כפולה ואומר עוד זאת אני מבקש ראה ויגוחו בו ישאל מק"ש דלא ילמדו
ממנו לעשות כמעשהו ואז לא ירויח כל כך בשבת קודש אבל מי שמקיים שמור קשה
עליו לקיים זכור שיהי' שמח וטוב לב והוא נגד הטבע ב"א לכן בדבור א' נאמרו להורות
שא"א לזה בלא זה ושניהם אגודי' אחוזים יחד בל ינתקו וזהו שאמרו אלמלא שמרו ב"י
ב' שבתות היינו זכור ושמור, ואמרו כל המענג שבת כהלכתו דייקא דיש
שמעונג בשבת ביתר שאת אחר שלא קיים שמור ועשה כל מלאכתו מעונג בשבת וקל
הוא לו כי הצליח ועשה פרי בש"ק ולכן דייקו כל המענג שבת כהלכתו שקיים שמור
ומ"מ קיים וקראת לשבת עונג רב בטחונו בה' שימלא חסרונו ואין מעצור לה' וכו' נותני'
לו נחלה בלי מצרים, והא"ש דאמר רבה בשבת בעינן לכ"ע לכם דכתיב וקראת לשבת
עונג היינו שיהי' מראה בנפשו כי השביתה עונג הוא לו ואם יעשהו פולו לה' אולי משום
שיום השביתה צער הוא לו לכן לכ"ע בעינן לכם, ויש להאריך עוד בדברי אגדה, בעזרת
אגודתו עלי ארץ יסדה, ולהיות פי כפר נתארח המכתב בכותבת הגסה המייחבת דעתה
הגני מקצר פעת, הכ"ד אוה"נ דש"ת חפץ ויש ביקרף חותם בכרפת אהבה.

פ"ב פאור בןקר ליום א' אה"ח דשבועות תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין
ב"הג מהרמ"ס זצ"ל. תשובה עט יעקב איש תם יושב אהל תורה, לעדתו בהלכה ברורה
מורה, ה"ה תלמידי י"נ הרב הנותיק מלא עתיק המאוה"ג בע"פ כש"ת מו"ה יעקב
סניידערס נ"י אבדק"ק יערגען יע"א: יקרתו הגיעני בעידנא דרבו הטרודות לכל מרא
דאתר' במילי דפסחא דנפיש טובא, ולהיות פי השעה דוחקת והיא בכל תאחר עד אחר
החג פניתי מהמון הטרודות להשיבו דבר על שאלתו הנחוצה והוא ב"א שרוצה להחזיר
גרושתו בחוה"מ הבע"ל דמפנרש במתני' במ"ק ז' ע"ב דשרי אם מותר לעשות סעודת
נשואי' ג"כ או דוקא נשואי' בלי סעודה שרי ועיניו ראו מ"ש הב"מ או"ח ס' תקמ"ו,

די"ל בְּכַוֵּנָת הַרְמַב"ם בהל' יו"ט מ"ש וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה נְשׂוּאִים פְּנוּנָתוֹ בְּמַחְזִיר גְרוּשְׁתּוֹ אָסוּר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה, וּב"י וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כִּי אֲבָל הַפְּשׁוּט כַּמ"ש תְּחַלֵּה דְאִפִּי נְשׂוּאִי קוֹדֵם יו"ט אָסוּר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה בִּיּו"ט, וְהַמַּחְבֵּר בֵּא"ע ס' ס"ד כ' מוֹתֵר לְהַחְזִיר גְרוּשְׁתּוֹ מִן הַנְּשׂוּאִין וְסַתֵּם וְלֹא פֶתַח אִם מוֹתֵר ג"כ לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה אוֹ לֹא וְכֹא הַדְּבָר לְפָנֵי מַעֲכָ"ת לְהִלְכָה וּלְמַעֲשָׂה, וְנִפְשׁוּ בְּשִׂאֲלָתוֹ מִמְּנֵי לְהוֹדִיעֵנוּ כִּי צִדָּה יַעֲשֶׂה וְאַחַר הָעִיּוֹן לְפִי מַסַּת הַפְּנָאִי אֲשֵׁיבוּ דְבָר פִּיז' ה' הַטּוֹבָה עָלַי: הִנֵּה הַתּוֹס' וְרֵא"ש בַּמ"ק מְבִיאִים הָאָמוּר בִּירוּשָׁלַיִם עַל מַתְנֵי דְמַחְזִיר גְרוּשְׁתּוֹ ה"מ מִן הַנְּשׂוּאִי אֲבָל מִן הָאָרוּסִין לֹא וְהַרִי"ף וְרַמְבַּ"ם הַשְּׂמִיטוֹ הָא דִירוּשָׁלַיִם וּב"י או"ח ס' הַנ"ל קָרָא תְּמַה עַל הַשְּׂמִיטָה זוֹ דְרִי"ף וְרַמְבַּ"ם, וְאֵנִי בְּעִנְיֵי הַכִּינּוּתִי מֵאָז יִישׁוּב לְזֶה בְּשֵׁים לֵב עַל דְּקֻשָׁה טוֹבָא עַל הִירוּשָׁלַיִם דְּאָמַר מִן אָרוּסִין לֹא וְכַוֵּנָתוֹ הַפְּשׁוּטָה דְמַחְזִיר וְנוֹשְׂאָ גְרוּשְׁתּוֹ מִן הָאָרוּסִין לֹא, מְלַתָּא דָּא א"צ לְהֵאָמַר מֵהִיכִי תִיַּתִּי יַעֲלֶה עֵה"ד דְּמוֹתֵר לְהַחְזִיר וּלְנִשְׂאָה אַחַר שְׂגָרְשָׁה מִן הָאָרוּסִין מִי עֲדִיפ' מְכַל נְשׂוּאִים דְּבַתֵּר אָרוּסִין דְּאָסוּרִים מְשׁוּם דְּנְשׂוּאִי עֵיקַר שְׂמִחָה הִיא הִגָּם שְׂפָכֵר נִתְאַרְסָה לוֹ וְאֶגְוֹדָה וּמ"ש נְשׂוּאִי בְּתֵר גְרוּשִׁין מִן הָאָרוּסִי וּצ"ע: וּנ"ל דִירוּשָׁלַיִם קַמ"ל רְבוּתָא דְהִיא מְקוּם לֹא מְקוּם שְׂגָרְשָׁה אוֹ מַחְמַת דְּבָר שְׂרָאוּי' וּמַצְוָה לְגָרְשָׁה וְאַח"כּ נִתְבָּרַר לוֹ כִּי שְׂקָר הִיא אוֹ שְׂגָרְשָׁה מַחְמַת שְׂלֵא מַצְאָה חֵן וְקַטְט וְכָבֵר חֶלֶק לְבָם גַּם כְּשֶׁמַּחְזִירָה אַח"כּ וְנִשְׂאָ' מ"מ לִיכָּא שְׂמִחָה כ"כ מֵאַחַר שְׂפָכֵר חֶלֶק לְבָם עֵתָה לֹא יִשְׁלִימוּ לְגַמְרֵי קַמ"ל יְרוּשָׁלַיִם דְּבַתֵּר אָרוּסִין לֹא פַנ"ל: וּי"ל הָא דְהַשְּׂמִיטוֹ רִי"ף וְרַמְבַּ"ם הָא דִירוּשָׁלַיִם, דַּס"ל דְּגַם גְרוּשָׁה בְּתֵר אָרוּסִין יֵשׁ לְהַתִּיר לְהַשִּׂיא' יוֹתֵר מְכַל נְשׂוּאִין דְּבַתֵּר אָרוּסִין וְהָא דִירוּשָׁלַיִם, סַתֵּם יְרוּשָׁלַיִם ר' יוֹחֲנָן וְהָא אָמַר שָׁם דְּטַעֲמָא דְאִין נוֹשְׂאִין נְשִׁים בְּמוֹעֵד מְשׁוּם פ"ו, וְכ' תוֹס' לְהַפְּטוּקָא מַחְזִיר גְרוּשְׁתּוֹ מוֹתֵר דְּסַתְמָא כְּבָר קִיָּים פ"ו וְגַם אִין דְרַף לְהַשְׁהוּת כַּה"ג, וְכ"ז בְּגָרְשָׁה מִן הַנְּשׂוּאִים, אֲבָל גְרָשָׁה מִן הָאָרוּסִין שְׂיָהָ טַעֲמָא מְשׁוּם פ"ו דְעַדִּין לֹא קִיָּים וְדְרַף לְהַשְׁהוּת כְּמוֹ כֹּל נְשׂוּאִין דְּמַשְׁהָה בְּתֵר אָרוּסִין, לְכֹן ס"ל דְּמִן הָאָרוּסִין אָסוּר וְקַמ"ל רְבוּת' הָא גּוֹפִיל' דְלֹא תִיַּמָּא דְמְשׁוּם אִין מְעַרְבִין שְׂמִחָה וְכו' אוֹ מְשׁוּם וְשְׂמִחָתָה בְּחֻגֵי אָסוּר לִישְׂאָ אוֹ עַכ"פּ בְּצִירוּף טַעֲמָה זֶה, וְכַשְׂגָּרְשָׁה מִן הָאָרוּסִין לִיכָּא שְׂמִחָה כ"כ כְּשֶׁמַּחְזִירָה כַּמ"ש קַמ"ל סַתְמָא דִירוּשָׁלַיִם דְּאָסוּר דְטַעֲמָה שְׂאָסוּר לִישְׂאָ מְשׁוּם פ"ו הוּא וְזֶה שְׂיָהָ גַם כְּשֶׁגָּרְשָׁה מִן הָאָרוּסִין, וְהָא"ש לְהִלְכָת' דְנִקְטִיל' מְשׁוּם וְשְׂמִחָתָה בְּחֻגֵי וּמְשׁוּם אִין מְעַרְבִין שְׂמִחָה בְּשְׂמִחָה מוֹתֵר לְהַחְזִיר גְרוּשְׁתּוֹ מִן הָאָרוּסִין דְלִיכָּא שְׂמִחָה כ"כ וְלְכֹן לֹא הִעֲתִיקוּ רִי"ף וְרַמְבַּ"ם הַפּ דִּינָא דִירוּשָׁלַיִם: וְלְבָאֵר יוֹתֵר דְלֹא תִקְשִׁי מִנ"ל לְרִי"ף וְרַמְבַּ"ם דְּבָר זֶה אֲמִינָא דְאִית לְהוּ רֵאִי מְהִימָנָא מְש"ס דִּילֵן פְּתוּבּוֹת מ"ז בְּחֻד דְחִי דְש"ס דְמָסַר לֵה בְּשַׁבְּתוֹת וּי"ט וְהַקְּשָׁה תוֹס' הָא בְּשׁוּי"ט אָסוּר וְדְאוּרִייתָא הוּא מְקָרָא דְוְשְׂמִחָתָה בְּחֻגֵי וְתִי ב' תְּרוּצִים א' דְמָסַר לֵה בְּשׁוּי"ט נְעוּד בְּנְשׂוּאִין בְּלֹא סְעוּדָה, וּב' תְּרוּצִים לִיתְנִיְהוּ לְרַמְבַּ"ם דְל"ל אִסוּר מְלֹאכָה דְתוֹס' שׁוּי"ט וְעֵינִי ב"י או"ח ס' ר"ס, וְתִי שְׁנֵי ג"כ לִיתָא עֵינִי מְהַרְשָׁ"א שָׁם דַּס"ל לְתוֹס' בְּתִי ג' דְנְשׂוּאִין בְּלֹא סְעוּדָה דְרַבְּנָן, וְרַמְבַּ"ם כ' מְפֹרֵשׁ דְנְשׂוּאִים אָסוּר מְקָרָא דְוְשְׂמִחָתָה בְּחֻגֵי אִפִּיל' בְּלֹא סְעוּדָה כְּמִבּוֹאֵר מְדַבְּרִיו וְעֵי לַח"מ שָׁם, וְקָמָה וְגַם נִצְבָּה קוּשְׁי' תוֹס', וְהִנֵּה לֹא מְדַבְּרִי שְׂפָכֵר נְשִׂא' לְזֶה וְגָרְשָׁה וְחֻזֵר וְנִשְׂאָה בְּשׁוּי"ט דְמְפֹרֵשׁ בְּמַתְנֵי דְמַחְזִיר גְרוּשְׁתּוֹ, זֶה א"א דְהָא אִין אִישׁוֹת אַחַר אִישׁוֹת וְאִם כְּבָר נִשְׂאָה וְגָרְשָׁה שׁוּב אִין בְּכַח הָאָב לְהַשִּׂיא' שְׁנֵי וְכַשְׂגָּרְשָׁה זֶה מִן הָאָרוּסִין שְׂיֻכַל הָאָב לְמַסְרָה שְׁנֵי לְאִישׁ וְלְהַשִּׂיא' הָא לְפִי הִירוּשָׁלַיִם

מן הארוסין אסור להחזירה, אבל לפמ"ש דירושלמי דס"ל משום פ"ו משו"ה מן הארוסין לא, ומאן דס"ל משום ושמחת מותר א"ש דבכתובות שם אגזיל לרב ולשיטתו מותר להחזיר פשנתגרשה מן הארוסין ומינשב קושל' תוס' שפיר, ויש ראי' לרי"ף ורמב"ם עפ"מ שישבנו מסוג' ש"ס דילן וליכא פלוגתא בין התלמודים, דתל' בטעמא פדכתיבנא ועינ': ותוספ' דמביא הא דירושלמי, דלתוס' לשיטתו בכתובות ליכא ראי' משם דלא פירושלמי, וכן י"ל ס"ל לרא"ש דמביא הירושלמי לדינא, ולא נחית בלי ראי' לסברא דידי' או אפשר תוס' ורא"ש חושש להחמיר לפי טעמא דפ"ו הגם דנקיט לעיקר מ"ש בטעמא דרב ושמואל: אלו דברים הי' נרא' לי זה שנים טובא, ועכשיו אני רואה דיתכנו דברינו רק ביישוב הרמב"ם אבל לרי"ף לא יתכנו דהא הרי"ף מעתיק פכילהו אמוראי ומביא ג"כ מפני פ"ו משמע דכולהו טעמא אית לי, ולטעמא דפ"ו אסיר להחזיר מן הארוסין פירושלמי ולמה השמיטו, ומסוג' דכתובות אין ראי' נגד הירושלמי דאגזיל לרב לשיטתו, גם מ"ש דירושלמי קמ"ל רביתא דלא נטעה דהטעם משום דושמחת בחגי' יש בו מן הדוחק קצת פמוכן: והיגעתי למקום יישוב כ"ז בדרה מרנוח וקרוב יותר למרפז האמת ביישוב הירושלמי, דמ"ש אבל מן הארוסין לא פנונתו דאסור להחזיר מן הארוסין היינו שאם גרשה מן הארוסין אסור להחזיר מה שהי' לו תחלה היינו לארסה שנית הגם דלארס מותר לעולם משום שמה יקדמנו אחר, אבל אסור לעשות סעודת ארוסין פמבואר בש"ס מ"ק, הה"נ בשפבר היתה ארוסתו ועשה סעודה אסור לארסה שני' בחוה"מ ע"ד שהי' אסור לו בפעם ראשון לארס בסעודה בפעם ראשון דווקא בתר נשואין מותר להשיאה שנית כיון שלבו גם כהו אבל ארוסין בתר ארוסין שמחה היא לו, וכ"ש לטעם משום פ"ו דאסור, וטובא קמ"ל בזה פנ"ל, ושמענו לפי פי' זה תרתי דארוסין בתר גרושי ארוסין עם סעודה אסור, הגם דנשואין בתר נשואין מותר אפי' עם סעודה דאם גם בתר נשואין מותר רק בלא סעודה הדר תקשי מאי רבות' דבתר ארוסין לא אם פנונתו נשואין בתר ארוסין כ"ש פשיטא מ"ש מפל נשואין בתר ארוסין, ואי ארוסין בתר ארוסין בלא סעודה שרי ואי בסעודה גם נשואין בתר נשואין אסורי' וע"כ דמחזיר גרושתו ונישאה דמותר גם עם סעודה פנ"ל, שוב ראיתי בפמ"ג ס' תקכ"ו בכלל דבריו מקצת מדברינו והמעני' יבחר: ע"פ דברינו אלו בכוננת ירושלמי היגענו למקום יישוב השמטה זו של רי"ף ורמב"ם, דס"ל הא דס"ל לירושלמי בפשיטות דמותר להחזיר גרושתו עם סעודה, דאגזיל סתם ירושלמי שהוא ר' יוחנן לשיטתו דס"ל טעמא משום פ"ו ובמחזיר גרושתו מן הנשואין ל"ש משום פ"ו כמ"ש תוס' ממילא גם סעודה מותר כיון דליכא למיחש לפ"ו, אבל לפי דנקטי' משום ושמחה וכו' או משום אין מערבי' כמ"ש הרמב"ם גם במחזיר גרושתו אסור לעשות סעודה דסעודה שמחה היא לו גם במחזיר גרושתו וכמ"ש הב"י בחד פי' ברמב"ם שח' דסעודת נשואין אסור פנונתו בה"ג והלח"מ כ' פן בפשיטות שזהו פנונת הרמב"ם, ולכן השמיט הו' דירושלמי פנין דבתר נשואין לא שרי רק נשואין בלי סעודה תו ליכא רבותא דמן הארוסין לא היינו לארס שנית דהא גם בתר נשואין אסור לעשות סעודה ולארס בלי סעודה פשיטא דשרי, ושאסור לישא בגרושה מן הארוסין ג"כ פשיטא מ"ש מפל נשואין ולא מצא הרמב"ם צורך להעתיק דין זה, והרי"ף הגם דמביא גם טעם דפ"ו כיון דמביא ג"כ טעמא דושמחת בחגי' ומשום אין מערבי' שמחה בשמחה ונקטי' לחומרא בכולהו טעמא וכ"ש טעמא

דוּשְׁמַחַת בְּחִגְיָהּ וּמִשׁוּם אֵין מְעַרְבִין שְׂמִיחָה בְּשְׂמִיחָה וְנִקְטִי' לְחֻמְרָא בְּכוּלְהוּ טַעְמָא וּכ"ש טַעְמָא דְּוִשְׁמַחַת שְׂהוּא דְּאוּרִיזְתָּא מִמִּילָא בְּמַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ מִן הַנְּשׂוּאִין אָסוּר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה שׁוּב לִיכָּא רְבוּתָא בְּמַחְזִיר מִן הָאֲרוּסִין שְׂאָסוּר לְחֻזֹּר וּלְאַרְסָה בְּסְעוּדָה כּמ"ש וְשִׁיטַת רִי"ף וְרַמְבַּ"ם עוֹלִים בְּקִנְיָה א', וּמִסְכָּם עִם דִּינָא שְׁל הִירוּשְׁלָמִי לְדִינָא, אֲלֵא לְהִלְכְּתָא דִּינָא דִּירוּשְׁלָמִי דְּבָר שֶׂא"צ לְהֶאֱמַר וְדָרְךָ זֶה נִלְפַענ"ד נִכּוֹן וְיִשָּׁר בַּעֲזֵה"י: וְתוֹס' וְרֵא"ש דְּמִבְּיֵאִי דִּינָא דִּירוּשְׁלָמִי, נִרְאָה דַּס"ל דְּמַחְזִיר מִן הַנְּשׂוּאִין מְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה ג"כ פִּינּוֹן דְּלִיכָּא שְׂמִיחָה בְּנְשׂוּאִין עֲצָמָן גַּם בְּצִירוּף סְעוּדָה לִיכָּא שְׂמִיחָה כ"כ פְּדַעַת רִשְׁבִּי"א בְּתֻשְׁבָּה אַחַת שֶׁב־י"א או"ח ס' הַנ"ל דְּמְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה כְּשִׁנְשׂוּאָה בְּעָרְב הַרְגֵל, וְאִיכָּא רְבוּתָא דְּמִן הָאֲרוּסִין לֹא הִינּוּ עִם סְעוּדָה דְּהֵא אֲרוּסִין וְסְעוּדָה שְׂמִיחָה הוּא לּוֹ וְלֹא הִתִּירוּ אֲרוּסִין רַק מִשׁוּם יְקַדְמֵנוּ אַחַר אֲבָל עִם סְעוּדָה דִּישׁ שְׂמִיחָה בְּיֹתֵר אָסוּר אֲבָל מַחְזִיר מִן הַנְּשׂוּאִין דְּלִיכָּא שְׂמִיחָה בְּנְשׂוּאִין גַּם סְעוּדָה שְׂרִי דְּמִשׁוּם שְׂמִיחָה דְּסְעוּדָה לְחוּד אָסְרוּ: וְהִמְחַבֵּר דְּמַעֲתִיק הֵךְ דִּירוּשְׁלָמִי וּכ' מְפֹרָשׁ בְּיֹתֵר בְּלִשׁוֹן יְרוּשְׁלָמִי ה"מ מִן הַנְּשׂוּאִין אֲבָל מִן הָאֲרוּסִין לֹא צ"ל דַּס"ל דְּאִיכָּא רְבוּתָא לְדִינָא דְּאָסוּר לְהַחְזִיר וּלְאַרְסָה עִם סְעוּדָה, וּמִן הַנְּשׂוּאִין מְוֹתֵר אִפִּי עִם סְעוּדָה, וִי"ל שְׂפִמָּה עֲצָמוֹ עַל מ"ש בְּאו"ח דְּנֻשְׂאָה בְּעָרְב הַרְגֵל מְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה בְּרַגֵּל, וְה"ה וּכ"ש כְּשִׂמְחָה גְּרוּשְׁתּוֹ אִפִּי בַּחוּה"מ דְּמְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה פִּינּוֹן דְּלִיכָּא פֶּאֶן שְׂמִיחָה שְׁל נְשׂוּאִין עֲצָמָם כ"ש הוּא דְּמְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה מִדְּמְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כְּשִׁנְשׂוּאָה בְּעָרְב יו"ט סְמוּךְ לִיו"ט וְעֵינִי: וְגַם לְפִי הַכְּרַעַת מַג"א דְּסְעוּדָה רֵאשׁוֹנָה אָסוּר' בְּלִיל יו"ט, יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַתִּיר דְּשִׂאנֵי הַתָּם דְּאִיכָּא שְׂמִיחָה נְשׂוּאִי עֲצָמָם גַּם הַסְעוּדָה הַסְמִיכָה לְנְשׂוּאִין הִיא שְׂמִיחָה גְּדוּלָה, אֲבָל מַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ דְּלִיכָּא שְׂמִיחָה כ"כ בְּעִיָקָר נְשׂוּאִין גַּם בְּצִירוּף סְעוּדָה לִיכָּא שְׂמִיחָה כ"כ בְּמִשְׁקַל הַנ"ל, וְהַב"י כ' פִּינּוֹן דְּמִילֵי דְּרַבְּנָן הִיא נִקְטִי' לְהַקֵּל וְהַמַּג"א תָּמָה הֲלֹא דְּרִשָּׂא דוּשְׁמַחַת בְּחִגְיָהּ דְּאוּרִיזְתָּא הִיא כּמ"ש תוֹס' וְלִכּוֹן יֵצֵא לְהַכְרִיעַ בֵּין סְעוּדָה רֵאשׁוֹנָה לְשִׁנִּי', וְהִינּוּ כָּל שְׂיֵשׁ שְׂמִיחָה נְשׂוּאִי וְסְעוּדָה בְּלִילָה שְׁלֹא חֲרִיגָה דִּילְפִי מוּשְׁמַחַת בְּחִגְיָהּ וְאִם כְּשִׁעוּשָׁה הַסְעוּדָה סְמוּךְ לְנְשׂוּאִין בְּכָל זֶה שֶׁכ' הַב"י דְּדְרַבְּנָן הוּא יָפָה תָּמָה הַמַּג"א דְּאוּרִיזְתָּא מְקַרָּא דוּשְׁמַחַת וּכו' אֲבָל בְּמַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ דְּנְשׂוּאִין וְדֵאִי לִיכָּא שְׂמִיחָה, מִשׁוּם סְעוּדָה לְחוּד כְּשִׁנְשׂוּאָה דְּאָסוּר כּמ"ש לַח"מ וּב"י בְּכּוֹנוֹת הַרְמַב"ם אֵינּוּ רַק מְדְרַבְּנָן מִשׁוּם אֵין מְעַרְבִין שְׂמִיחָה בְּשְׂמִיחָה כּמ"ש הַרְמַב"ם וְעֵינִי לַח"מ, וְכִינּוֹן שְׂאִין מְפֹרָשׁ וּבְרוּר בְּכּוֹנוֹת הַרְמַב"ם, וּמִתוֹס' וְרֵאשׁוֹן וּמְחַבֵּר נִרְאָה דְּמְוֹתֵר כּמ"ש וְכִינּוֹן דְּדְבָר מְלִמָּה דְּרַבְּנָן הִיא כָּל הַמַּתִּיר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה אֵין מְזַחֲחִין אוֹתוֹ, וְה' יְרָאנוּ נְפִלְאוֹת מִתּוֹרָתוֹ בְּאוּרִיזְתָּא דַּא"י דְּמַחְפִּים שְׂאָנוּ מַחְפִּים וּמְצַפִּים לְרֵאוֹת בְּנַחְמָתִי, הַכ"ד אוֹה"נ ד"ש תּוֹרָתוֹ.

פ"ב פֶּאוּר בּוֹקֵר לְיוֹם לְיוֹם ב' יו"ד נִסָּן תֵּרַכ"ז לַפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׂמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה גַּם מִהַרמ"ם צ"ל: תְּשׁוּבָה פּ בְּדִין אֵי קְנִסִינִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו וְכָל הַמְּסַתְעָף הַמְּחַבֵּר בְּאו"ח ס' תְּקוּל"ח ס"ק ז"ל וְכָל הַמְּכּוֹנִין מְלֹאכְתּוֹ וְהַנִּיחָה לַעֲשׂוֹת בְּמוֹעֵד ב"ד מְאַבְדִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ וּמִפְקִירִי אוֹתָהּ, וְאִם מֵת לֹא קְנִסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו, וּמְוֹתֵר לוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ אִם הִיא דְּבָר הָאָבוּד וְהוּא לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּשִׁנּוּי מְעַט פ"ז מֵהַלֵּךְ יו"ט הַלְכָה ד' וְנִרְאָה מְלִשׁוֹן הַמְּחַבֵּר וְיֹתֵר מִרְמַב"ם שֶׁכ' וְאִם פִּינּוֹן מְלֹאכְתּוֹ וּמֵת אֵין קוֹנְסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו וְאֵין מְאַבְדִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, דְּמִתִּי קָאָמַר דָּאִם פִּינּוֹן מְלֹאכְתּוֹ וְעֵשָׂה הָאָב בְּמוֹעֵד דְּמְאַבְדִין מִמֶּנּוּ וְלֹא מִבְּנוֹ, וְכֵן אִם מֵת הָאָב קוֹדֵם הַמוֹעֵד מְוֹתֵר לְבִן לַעֲשׂוֹת וְלִגְמוֹר הַמְּלֹאכָה, וּנ"ל בַּכ"א רְבוּתָא בְּעֵשָׂה הָאָב

מְלֹאכָה בְּמוֹעֵד בְּאִסּוּר הַגֵּם וְעֵבִיד הָאֵב אִסּוּר מ"מ לֹא קִנְסִי בְּנוֹ וְאִין מְאֻבְדִין מִמֶּנּוּ, וְזֶה לֹא נִשְׁמַע מֵאִידָה אִם מֵת קוֹדֵם הַמוֹעֵד דְּלֹא קִנְסִי בְּנוֹ מִשּׁוּם דְּלֹא עֵבִיד הָאֵב אִסּוּר כְּלָל, וּמֵהָא דְעֵבִיד הָאֵב אִסּוּר וּמֵת דְּאִין מִפְּסִידִין לְבֹן, לֹא נִדְעָה הִכָּא דְמֵת דְּמִתְרָ לְבֹן לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּיָדִים פִּינּוֹן שֶׁהוּא דְבָר הָאֵבֵד כְּדִי שְׂיִנְצֵל מִפְּסִידָא לֹא שְׂרִי לִי בְּקוּם וְעֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה קמ"ל דְּגַם זֶה שְׂרִינּוּ לִי, וְנ"ל דְּנִפְקָא לִי לְרַמְב"ם תְּרִי גִוּוֹנֵי אֶלֶא ב' סוּגְיָ מ"ק י"ג וְגִיטִין מ"ד, דְּבַמ"ק לְפִי גְרָסָא שְׂלִפְנֵינוּ אֵת ל"ל צוּרֵם אֲנֹן קִנְסִי ב' א"א מִשּׁוּם דְּעֵבִיד אִסּוּרָא דְּאוֹרְיִיתָא וְתוֹס' כ' דְּלֹא צְרִיף לְזֶה דְּהָא מְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ לֹא עֲשֵׂה אִסּוּר כְּלָל, וְרַש"י נִשְׁמַר וְזֶה וְכ' וְנ"ל אֲבָל הָאִי דְּמְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ בְּמוֹעֵד דְּלֹא אִסּוּרָא דְּאוֹרְיִיתָא הוּא דְּהָא מְתַפְּוִין מִתְּרָ לְגַמְרִי, וְנִרְאֶה דְּמִדְרָשׁ הָא דְּמִבְעֵי בְּמְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ הִינּוּ וְעֲשֵׂה הָאֵב מְלֹאכָה בְּמוֹעֵד קוֹדֵם שְׁמַת וְא"ש דְּקָאֵמַר אִפִּי אֵת ל"ל בְּצוּרֵם אֲנֹן דְּקִנְס' מִשּׁוּם דְּעֲשֵׂה אִסּוּר דְּאוֹרְיִיתָא, אֲבָל בְּמְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ אִפִּי אֵם עֵבֵר וְגַמְר מְלֹאכְתוֹ אִיפֵא לְמִבְעֵי הַגֵּם שְׂעֲשֵׂה אִסּוּר לֹא דְמִי לְצוּרֵם אֲנֹן דְּזֶה דְּאוֹרְיִית' וְזֶה דְּרַבְּנָן, וְגִיטִין מ"ד קְמַבְעֵי לִי אֵת ל"ל מְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ לֹא קִנְסִי מִשּׁוּם דְּלֹא עֵבִיד אִסּוּרָא כ' רַש"י דְּמֵת הָאֵב קוֹדֵם הַמוֹעֵד דְּלֹא עֲשֵׂה אִסּוּר וּמִבְעֵי לִי אִפִּי תִימָא מְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ וּמֵת קוֹדֵם הַמוֹעֵד דְּלֹא קִנְסִי אֶפְשָׁר בְּעֵבֵד קִנְסִי הַגֵּם דְּהוּא מְדַרְבְּנָן קִנְסִי ב' א"א דְּאִסּוּרָא דְּרַבְּנָן מִיָּהָא קְעֵבִיד אֲבָל בְּמְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ וּמֵת לֹא עֵבִיד אִסּוּר מִתְּרָ לְבֹנוֹ לְגַמְר הַמְּלֹאכָה וְפִי רַש"י בְּכ"מ לְפִי הַסּוּגְיָ, וְנִשְׁמַע מִב' הַסּוּגְיָ תְּרִי, וּמַעֲתִיק הַרַמְב"ם שְׁנִיָּהֶם הִיּוּצָאִים מ"ב סוּגְיָ בְּכָל א' חִידוּשׁ דְּלֹא נִשְׁמַע א' מִחֻבְרֵי דְּכֻתִּיבָא וְעֵינִי: וְהָא לָהּ לְשׁוֹן הַטּוֹר הַמְּכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ בְּמוֹעֵד קִנְסִי אוֹתוֹ שְׂלֵא יַעֲשֻׁנוּ אַע"פ שֶׁהוּא דְּבָר הָאֵבֵד וְאִם מֵת לֹא קִנְסוּ בְּנוֹ אַחֲרֵי וּמִתְרָ לוֹ לַעֲשׂוֹת אִם הוּא דְּבָר הָאֵבֵד עַכ"ל, הִנֵּה לֹא כ' רַק אִם לֹא עֲשֵׂה מְלֹאכ' רַק פִּינּוֹן מְלֹאכְתוֹ וּמֵת דְּמִתְרָ לְבֹנוֹ לַעֲשׂוֹת, נִרְאֶה דְּאֲזִיל בְּשִׁיטָה וְגֵרְסָת תוֹס' בְּמ"ק דְּלֹא גֵרְס בְּצוּרֵם אֲנֹן רַק מִשּׁוּם שְׂעֵבֵד אִסּוּר וְקֵאִי דְּלֹא גַמְר מְלֹאכְתוֹ בִּיּו"ט וּמֵת, הַגֵּם דְּוּדָאִי גַם בְּעֲשֵׂה אִסּוּר וְגַמְר מְלֹאכְתוֹ לֹא קִנְס' דְּהָא בְּאִינָה דְּעֵבֵד וְאֶפִּי בְּצוּרֵם דְּאוֹרְיִית' לֹא קִנְס' מ"מ לֹא כ' רַק הָא דִּינָא דְּאִית' בְּסוּגְיָ ש"ס בְּגִיטִין וּבַמ"ק לְפִי גְרָסָת תוֹס' וְהַמְּחַבֵּר מַעֲתִיק לְשׁוֹן הַרַמְב"ם כְּדַרְכּוֹ וְהָא לְפִי גְרָסָא שְׂלִפְנֵינוּ בְּמ"ק בְּגֵרְס' רַש"י וְעִיקָר, וְלִדְיָנָא לִיפֵא נִפְקוּת' בֵּין לְרַמְב"ם וְרַש"י בֵּין לְתוֹס' וְטוֹר לֹא קִנְסִי בְּנוֹ בְּשִׁנְיָהֶם דְּהָא דְּמִתְרִין לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה מְבוֹנָר בְּסוּגְיָ דְּגִיטִין, וְהָא דְּאִין אוֹסְרִים עָלֵינוּ מְלֹאכְת אָבִיו בְּאִסּוּר גַם לְגֵרְסָת תוֹס' וְטוֹר מוֹכַח מִמִּילָא מְדַפְּשָׁטִי אִפִּי בְּצוּרֵם אֲנֹן דְּלֹא קִנְסִי בְּנוֹ אַחֲרֵי וְסַמָּה הַטּוֹר עַל מ"ש בְּצוּרֵם בִּיּו"ט ד' ס' שִׁי"ג וּבְסִי רַס"ז בְּהֵלֵךְ עֵבֵדִים וְכ"ש הוּא וְעֵינִי: וְהִנֵּה הַב"י כ' דְּרִי"ו בְּשֵׁם מְפָרְשִׁים כ' הִכָּא דְּעֵבֵד אֲפֻנָה בְּחוּה"מ מְלֹאכָה דְּאִינוּ דְּבָר הָאֵבֵד קִנְסִי בְּנוֹ אַחֲרֵי, לְמָאן דַּס"ל דְּחִיָּה"מ דְּאוֹרְיִית' כְּמוֹ צוּרֵם אֲנֹן בְּכוֹר, וּב"י תָּמָה עָלֵינוּ שְׂלֵא דַּק בְּשִׁמוּעָתִי דְּהָא בְּש"ס בְּכוֹרוֹת פָּשוּט לִי דְּבְצוּרֵם ל"ק בְּנוֹ אַחֲרֵי וּמִינָהּ בְּדָבָר שְׂאִינוּ אֵבֵד דַּל"ק גַם אִם הוּא דְּאוֹרְיִית', וְהוּא פְּלֵא וְנִלְאוּ חֻקֵּי לֵב לִיִּשְׁבּוּ עַל נְכוֹן וּמ"ש הַט"ז מְלֵבֵד שֶׁהוּא רְחוּק לְהַעֲמִיס בְּדָבָרֵי הַרִי"ו וְקִשָּׁה עַל הַמַּעֲמָסָה לְהַעֲמִיס בְּדָבָרֵי בְּרִי"ו גַם חִילוּקוֹ שְׂמַחֲלָק בֵּין דְּבָר אֵבֵד לְשְׂאִינוּ אֵבֵד דְּאִית בִּי תְּרִי אִין לוֹ מוֹבֵן, מְכֻוֹנִין מְלֹאכְתוֹ שְׂיָיָהּ בְּדָבָר שְׂאִינוּ אֵבֵד וְהוּא מְכֻוֹנִין לַעֲשׂוֹתוֹ דְּבָר אֵבֵד ע"י שְׂמַחֲחִיל קוֹדֵם הַמוֹעֵד שְׂיָיָהּ בְּמוֹעֵד לְדָבָר הָאֵבֵד, אֲבָל דְּבָר שְׂאִינוּ אֵבֵד בְּעֲצָמוֹתוֹ ל"ש מְפִינּוֹן מְלֹאכְתוֹ לוֹמַר דְּאִית בִּי תְּרִי, וּמַצָּאתִי שְׂכָבֵר הַתְּפִלָּא עַל דְּבָרֵי בַס' חֻמְד מְשָׁה, וְיָפָה דְּחָה: וְהִלּוּם רִאִיתִי

באל"י רבה דתמה על הב"י שהי' בהעלם ממנו הר"ן במקומו שכ' וה"מ בדבר האבד אבל
אם עשה דבר שאינו אבד קנסי לבנו והוא כרי"ו, ונדחק לחלק בין אבד לשאינו אבד,
פיון דאיכא דאורייתא באינו אבד ודרבנן בדבר אבד הוצרכו להחמיר בדאורייתא יותר
אפי' לבנו מדבר אבד דרבנן והוא דוחק וא"א לומר במח"כ א"כ האמר נמי פיון שמת
ולא גמר דלא עשה איסור כלל קנסו' היכא דעבד אסורא נקנס יותר אפי' לבנו, ואפשר
למ"ש הטור פן הוא דלא כ' רק אם חדל ולא גמר מלאכתו דלא קנסי' אבל בעבד איסור
מעלי' דרזא וקנסי' גם בנו, אלא לשחטט מאן דאמר הכי, וגם הר"ן עצמו שכ' בדבר
שאינו אבד קנסי' אבל באבד ל"ק בנו, אפי' דעביד אב איסור, אלא שי"ל כל שהוא
דרבנן לא קנסי' לבו, רק בדאורייתא' היכא דאיכא דרבנן ודאורייתא' רצו לעשות היכר
לדאורייתא' בקנס יותר בדאורייתא', אלא בבכור נמי הא איכא צורם דאינו רק דרבנן פגון
שיש מום עובר דהטלת מום ב' אינו אלא דרבנן להלכת' דמטיל מום בבע"מ רק מדרבנן
וכיון דאיכא דרבנן ודאורייתא הו"ל להחמיר בדאורייתא, והא נפשט' האיבעי' גם בצורם
דאורייתא וכ"כ הר"ן שם, ולכן דברי האלי' אינם זכורים לטוב בזה במח"כ, גם פחיליקו
של הט"ז כבר כתבנו שאין בזה טעם וסברא כמ"ש ג"כ החמד משה: והנה בפנים מאירות
סי' ס"א הראה פנים מסבירות ע"פ מ"ש רש"י בבכורות וגיטין דהאיבעי' אם אסור לבנו
לאכלו לעולם מדכ' לעולם נראה דמפרש דהאיבעי' לר"א דוקא דס"ל דלא ישחוט לעולם
אפי' נפל בו מום אחר, רצה רש"י בזה להשמר מקוש' תוס' גיטין לרש"י דנטייבי' דרבנן
איך פשיט לי' בצורם אונן שהוא דאורייתא, משו"ה כ' רש"י דהאיבעי' לר"א דקנסי' גם
אם נפל בו מום אחר וזה קנס רחוק ומבעי לי' אי קנסו בנו אחריו כ"כ האי והאי דקאמר
משום דעבר אדאורייתא לכן קנסי' כ"כ מדלא קנסי' בשביעית הגם שיש להחמיר בו
יותר מכל מקום כמ"ש תוס', וכ"ז לר"א אבל לדין דבמום אחר מותר בלא"ה גם
לדידנ' שלא לשחטו במום זה קנסי' גם לבנו פיון דעבר אדאורייתא אלו דבריו ז"ל וש"י,
ואם פי דברי שפלים אמר, מ"מ יש בו מן הדוחק לומר דב' סוגיות אלו קדמו ואזלו
אליבי' דר"א שלא פהלקת' ומ"ש רש"י לעולם י"ל דרצה לומר גם לר"א דמחמיר ביותר
מ"מ מבעי לי' מדסתם האיבעי' משמע גם לר"א קאי ופשיט לי' גם לדידנ' דלא קנסי'
לבנו פן הוא הפשוט: וי"ל דמ"ש רש"י שאסור לאכלו לעולם צ"ל דלא כ' דאסור לשחטו
הגם די"ל דכוננתו פיון דאסור לשחטו אסור לאכלו הא יש אופן דמותר לאכלו כשעבר
ושחטו, מזה נראה דס"ל לרש"י דאם עבר ושחט אסור לאכלו ועי' רי"ט אלגזי בכורות
שם דמסנפק בזה ופשיט לי' מרש"י במק"א, ולי נראה דמכאן מוכח מרש"י דהכי ס"ל
והיינו לעולם שכ' גם אם עבר האב ושחט אסור לבנו דכ"כ האי אפשר דקנסו לבנו הגם
דפסידא דלא הדר הוא ומפסיד לעולם, וי"ל בזה קוש' תוס' על רש"י גיטין הנ"ל, די"ל
הא דאסור אם עבר ושחט משום דעבר ושחט לא משום דצורם דהי' סגי דלא לשחוט
אלא אם עבר ושחט קנסוהו עוד מפני שהוסיף חטא על פשע ועבר על דבריהם דאמרו
דלא לשחוט, לפ"ז נ"ל דאיבעי' ש"ס רק בדרבנן אם עבר ושחט אם אסור עולמית לבנו
אבל ודאי אסור לשחוט והא דקאמר בצורם דעבר אדאורייתא היינו פיון שתחלת הקנס
בדאורייתא קנסו גם כשעבר ושחט גם לבנו הגם שאין קנס זה רק מפני שעבר על דרבנן
מ"מ השוו מדותיהם באיסור א' דנתגלגל הדרבנן ע"י שעושה עבירה דאורייתא, ופשיט
לי' שפיר משביעית הגם בבכור איכא צד להחמיר יותר גם בדרבנן דילי' משום דהתחלת

האיסור הי' דאורייתא נגד זה יש צד להחמיר בשביעית יותר מבכ"מ וישקל להו במשקל כמ"ש תוס' גיטין דשקל להו במשקל עבד עם שביעית ועיני' מהרש"א שם וא"ש נכון פי' רש"י, ומינושב ממילא הרי"ו שבב"י פמוכן: עוד לנו שני דרכים ליישב שיטת רי"ו, בשני ישב ג"כ קושני' תוס' הנ"ל על רש"י איך פשיט לי' דאורייתא דצורם און משביעית דרבנן, הנה בגיטין פ' הנזיקין סוגי' דמטמא ומנסף פליגו מסקנת הסוגי' דר"מ ור"י פליגו מהיפיה להיפיה דר"מ קנס בדרבנן יותר שוגג אטו מזיד מדאורייתא, ור"י איפכא מסתבר' לי' דקנס בדאורייתא שוגג אטו מזיד מדרבנן עיי"ש, וסוגי' ש"ס דגיטין מ"ד דקאמר את"ל בצורם און קנסי' משום דדאורייתא הוא אזיל ע"כ לר"י דבדאורייתא יש לקנס מדרבנן אבל סוגי' דבכורות דלא קאמר בבכור איפא איסור דאורייתא אלא את"ל במכונן מלאכתו וכו' משום דלא קעביד אסירא, אבל בצורם דקעבד אסורא ולא קתני דעבד אסירא דאורייתא אלא במכונן לא קעביד איסור פלל היינו במת קודם יו"ט ולא עביד איסור, וי"ל דאזיל גם לר"מ דחמירא לי' דרבנן מדאורייתא מכונן מלאכתו מ"מ קיל דלא עביד איסור פלל וכן סוגי' דמ"ק לפי גרסת תוס' דלא גרס דצורם עשה איסור דאורייתא אלא דעשה איסור ובמכונן לא עשה איסור ג"כ וא"ש בין לר"מ בין לר"י, והנה בגיטין הגרס' בעי מיני' ר"י מרב אסי ובכורות ר"י מר' זירא ובמ"ק ג"כ ר"י מר' זירא ותוס' בכורות מביא גרס' במ"ק איבעי רבא מר"נ, וי"ל הא דפשיט לי' ר"ז בצורם און משביעית דס"ל כר"מ דבדאורייתא מקילי' בקנסא יותר מדרבנן ופשוט לי' שפיר משביעית מפת כ"ש וקי"ח דבדאורייתא ל"ק לבנו אחריו, אלא דקשה דלמא הך דשביעית ר"י היא ומנ"ל למילף מיני' בבכור, י"ל לרש"י לשיטתו בחולין פ"ק ט"ו דר"י ל"ל קנסי' שיג: אטו בשוגג ג"כ עבירה בידו ומשום שלא יתנה ועיני' מהרש"ל ומהרש"א שם באורה ומסקנת מהרש"א דסוגי' דגיטין פ' הנזיקין דקאמר דלר"י חמירא לי' דאורייתא מדרבנן לפי' רש"י בחולין לא מוכח דר"י פליג בחד על ר"מ דרבנן חמירא לענין קנס, אלא דל"ל בשום מקום דקנסי' שוגג אטו מזיד, ובשפת משום שלא יתנה דשוגג ג"כ עבירה היא, אלא דסוגי' דהתם לא ס"ל דטעמא דר"י משום שלא יתנה, ורש"י בחולין הוצרך פן לרב דס"ל ע"כ הכי ולדידי' באמת לא מוכח דלר"י חמירא לי' דאורייתא מדרבנן איפכ' מדר"מ דאפשר כדר"מ ס"ל אלא דס"ל דבכ"מ לא קנסי' שוגג עיי' היטב והח"ש די"ל ר"ז ס"ל פרב וליפא מאן דחולק על ר"מ דקנסי' בדרבנן יותר מדאורייתא ופשיט לי' שפיר בכור משביעית מפת כ"ש, ובסוגי' דגיטין לא פשיט רק בעבד וכן במ"ק במכונן מלאכתו, ול"ק לרש"י רק מסוגי' דבכורות י"ל דר"ז ס"ל פהנ"ל ומינושב' קושני' תוס' על רש"י, והא"ש דס"ל לרי"ו כ"ז לפי סוגי' דחולין אבל און נקטי' פסוגי' דגיטין דר"י משום דקנס שוגג אטו מזיד ועכצ"ל דפליג על ר"י מהיפיה להיפיה וקיי"ל כר"י ממילא לא אפשט' האיבעי' בע' בצורם און דאורייתא חמיר לענין קנס ולא נפשוט משביעית דרבנן, ולכן בעשה דבר שאינו אבוד בחוה"מ קנסי' בנו אחריו וא"ש נמי מ"ש כמו בצורם דאמר בדרה"ל בסוגי' דגיטין משום דדאורייתא הוא דחמירא דאוריית' מדרבנן והיינו לר"י וכסוגי' דפ' הנזיקין שם גם בצורם קנסי' ב"א וא"ש נכון עד"פ טבא: הא חדא, ועוד קאמינא ביישוב כ"ז, בשנקדים אומר אחד מה דקשה לי טובא לשיטת תוס' בכורות ל"ג ע"ב ורא"ש ב"מ צ' ע"א דהטלת מום בבכור בזה"ז דרבנן דגרוע ממטיל מום בבע"מ פנרקה מדרבא בע"ז י"ג, והכא קאמר דצורם

אָנוּן דאָרײַטא וְהָא האַיִבְעִי קֵאִי בּוּזָה"ז וְכִי מִבְּעֵי לִי הִלְכַתְּ לְמִשִּׁיחַ' וצ"ע: ונ"ל דס"ל דה"ק צוֹרֵם דאָרײַטא הִיא בְּזִמְנֵי שְׁבַה־מ"ק הִי קֵיִם וְלַעֲתִיד לְבּוֹא פְּשִׁיבְנָה בַּה־מ"ק וְאָז רֵאוּנִי לְקִנּוּס בְּנוֹ אַחֲרֵיו גַּם עֵתָה הִגַּם בְּמַכּוּוֹן וּבְעֶבֶד ל"ק בְּנוֹ אַחֲרֵיו אֶפְשָׁר פֶּאָן קִנּוּסוֹ מֵה"ט שְׁפַתְבְּנוּ וּפְשִׁיט לִי בְּכּוֹרוֹת מְשִׁבֵיעִית הִגַּם דְּשִׁבֵיעִית דְּרַבְּנָן גַּם הִטְלַת מוּם בּוּזָה"ז דְּרַבְּנָן אֵלָא שְׁיֵישׁ בּוֹ לְהַחֲמִיר מִשְׁאַרֵי דְּרַבְּנָן מִשּׁוּם שְׁתַּלִּי בְּזִמְנֵי מִן הַזְּמַנִּים בְּזִמְנֵי שְׁבַה־מ"ק קֵיִם שֶׁהוּא דאָרײַטא נִגְדָה זֶה אֵיפָא בְּשִׁבֵיעִית צַד לְהַחֲמִיר וּמִינְשִׁב קוֹשִׁית תּוֹס' עַל רַש"י, וּמִינְשִׁב ג"כ שִׁיטַת רִי"ו וְהַמְפָּרְשִׁים שְׁמַבִּיא דְּבִבְכוּר ג"כ בְּזִמְנֵי שֶׁהוּא מֵה"ט קִנּוּסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו, וְזֶה מוֹכַח וְנִרְאָה מִדְּאָמַר בְּכּוֹר עֲשֵׂה אִיסוּר דאָרײַטא מִשּׁוּ"ה גַּם עֵתָה אֶפְשָׁר דְּקִנּוּס' בְּיוֹתֵר, אֲבָל בְּזִמְנֵי בַּה־מ"ק דְּדאָרײַטא מִמֶּשׁ הוּא קִנּוּסִי וְלֹא נִפְשֵׁט רַק בּוּזָה"ז, וְהֵה"נ בְּעוֹשֶׂה מְלֶאכֶת דְּבָר שְׂאִינוּ אֲבָד דְּקִנּוּס' ב"א וּא"ש נִכּוֹן בַּעֲזָה": וְהִנֵּה הֶרְמֵב"ם דְּכ' לְהִלְכָה בְּהִלְכ' בְּכוֹרוֹת דְּצוֹרֵם אָנוּן לֹא קִנּוּסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו, לְתִי קָמָא שְׁפַתְבְּתִי בְּיִשׁוּב הַרִי"ו צ"ל דְּרַמְבַּ"ם ס"ל דְּהַאִיבְעִי אֵי קִנּוּסִי לְבָנוּ לְשַׁחוּט וְכ"כ דְּמִוֹתֵר לוֹ אֵי קִנּוּסִי בְּדאָרײַטא יוֹתֵר מִדְּרַבְּנָן צ"ל ג"כ דְּרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ חֲרִישָׁה, וְלְתִירוּץ שְׁלִישִׁי דְּמִטִּיל מוּם בְּזִמְנֵי הִנֵּה בְּקִדְשִׁים דְּרַבְּנָן לֹא נִפְשֵׁט הִיא דְּעוֹשֶׂה אִיסוּר דאָרײַטא גַּם בְּזִמְנֵי הִנֵּה אֵלָא דֵּאִין לוֹקִין עֵי"ש וּבִלַּח"מ, וְנ"ל דְּנִפְקָא לִי לְרַמְבַּ"ם הִכִּי מִסּוּגֵי ש"ס גִּיטִין דְּקָאֵמַר צוֹרֵם בְּכוֹר עֶבֶד אִיסוּר דאָרײַטא, וּפְלִיגוּ עַל רַבָּא בַּע"ז, אוּ דְגַם רַבָּא הִכִּי ס"ל בַּמ"ש לַח"מ דִּישׁ לְדַחֲוֹק בְּכּוֹנֵנַת רַבָּא, וְיִצְא לוֹ לְרַמְבַּ"ם לְדַחֲוֹק פֶּן מִסּוּגֵי הַנְּ"ל פְּנ"ל, וְלִפִּי שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם מוֹכַח דְּגַם בְּדאָרײַטא לֹא קִנּוּסִי מִדְּפְשִׁיט לִי צוֹרֵם אִיזוּ, וְהֵה"נ דְּעוֹשֶׂה דְּבָר שְׂאִינוּ אֲבָד בַּחוּה"מ דְּקִנּוּסִי לִי אֵי חוּה"מ מִדאָרײַטא: וְלְדִינָא פִּינּוּ דְּתוֹס' וְרֵא"ש ס"ל דְּהִטְלַת מוּם בּוּזָה"ז דְּרַבְּנָן לֹא מְבִוּוֹר דְּגַם בְּדאָרײַטא נִפְשֵׁט דְּל"ק בְּנוֹ אַחֲרֵיו וְכֵן ס"ל לְרִי וְלְמַפְרָשִׁים דְּמַבִּיא, וְרַמְבַּ"ם יַחֲדָאִי הוּא דְּס"ל הִטְלַת מוּם בּוּזָה"ז דאָרײַטא נִקְטִי פְּחוּלְקִים עָלָיו וְכ"ש דְּתוֹס' חַד מִינְיָהּ וְעִי' מַג"א רַש"י תַּמ"ז, מִמִּילָא בְּעוֹשֶׂה מְלֶאכֶת שְׂאִינוּ אֲבָד דְּקִנּוּסִי ב"א: וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר גַּם לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּצוֹרֵם אָנוּן דאָרײַטא בּוּזָה"ז וּמ"מ ל"ק אֶפְשָׁר דְּס"ל בְּעוֹשֶׂה מְלֶאכֶת בַּחוּה"מ קִנּוּסִי לַב"א, וְכֵן ס"ל לְר"ן בַּמ"ק דְּכ' מְפָרֵשׁ דְּצוֹרֵם אָנוּן הִגַּם דְּדאָרײַטא נִפְשֵׁט לְקוּלָא וְכ' בְּעוֹשֶׂה מְלֶאכֶת שְׂאִינוּ אֲבָד בַּחוּה"מ קִנּוּסִי לַב"א ש"מ דְּס"ל דְּחֲמִיר מְלֶאכֶת חוּה"מ בְּשְׂאִינוּ אֲבָד מִצּוֹרֵם אָנוּן, וְאֶפְשָׁר גַּם הֶרְמֵב"ם הִכִּי ס"ל וְהָא דְּלֹא כ' מְזָה מִשּׁוּם שְׂאִינוּ מְפָרֵשׁ בְּש"ס וְאִין דְּרַכּוֹ לְהַבִּיא מֵה שְׂאִינוּ מְבִוּוֹר וּמְפָרֵשׁ בְּש"ס: אֵלָא טַעְמָא דְּר"ן לֹא יִדְעָנִי, וּמ"ש אֵלִי רַבָּה בְּטַעְמָא דְּמִלְתָא פְּכָר פְּתַבְּנוּ דְּטַעְמָא לְפָגַם בַּמַּחֲכ"ת וְאֶשְׁר חֲנַנִי הִי"ת בְּזָה דִּי לְבְּעוֹשֶׂה דְּבָר בְּאִיסוּר לְהַנְּאִתוֹ וְטוֹבְתוֹ כְּמוֹ צוֹרֵם אָנוּן מִטִּיל בּוֹ מוּם כְּדִי לְאַכּוֹל הַבְּכוֹר בְּמוּמוֹ, וְכֵן הַמוֹכַר עֶבְדוֹ לְנִכְרִי בְּשִׁבִיל הַנְּאִת מְמוֹן לֹא קִנּוּסוֹ בְּנוֹ אַחֲרֵיו וְאֶפְי' בְּצוֹרֵם שֶׁהוּא דאָרײַטא אוּ עֶבֶד דְּמִפְקַע לִי מִמְּצוֹת פִּינּוּ שְׁלֵהַנְּאִתוֹ עֲשֵׂה וְיִצְרָא דְּאֶכִּילָה אוּ הַנְּאִת מְמוּנָא תְּקַפָּה עָלָיו, וְקִנּוּסוֹ יוֹתֵר הִיא שְׁעוֹשֶׂה בְּלִי הַנְּאִת כְּמוֹ בְּמִלְאכַת דְּבָר שְׂאִינוּ אֲבָד בַּחוּה"מ שְׁהִי יוֹכֵל לְעֲשׂוֹת אַחַר הַמוֹעֵד וְהוּא בְּשִׂאט נִפְשׁ בְּלִי הַנְּאִת עוֹשֶׂה בְּמוֹעֵד רֵאוּנִי לְקִנּוּסוֹ יוֹתֵר וּמִמּוּנֵי קִנּוּסוֹ, וְיֵשׁ לְהוֹסִיף תְּבִלִין כֹּל שְׁעוֹשֶׂה לְהַנְּאִתוֹ דִּי לְקִנּוּסוֹ שְׁלֵא נִתְקַיְיַמָה מִחֲשִׁבְתוֹ לְהַנּוֹת בְּעֲצָמוֹ, וְכִינּוּן שְׂאִיסוּר לוֹ כִּי"ח, הִגַּם שְׂאִח"מ בְּנוֹ יִרְשׁוּ נְהַנְּה וּבִל"ס גַּם לְדִידֵי אֵיפָא הַנְּאִת מ"מ הוּא לֹא לְהִכִּי אֶתְפּוּוֹן אֵלָא לְהַנּוֹת בּוֹ בְּעוֹדוֹ בְּחַיִּים וּשְׁעָרוֹ דְּסָגִי בְּקִנּוּס זֶה וְעֵינִי ב"מ צ' ע"ב, וּבַפֶּר"ח יו"ד ס' צ"ט, אֲבָל כְּשֶׁעוֹשֶׂה בְּשִׂאט נִפְשׁ בְּאִין תּוֹעֲלַת

שהי' אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אַחַה"מ או קוֹדֵם מֵה שְׂעוֹר נֶעְרוּף לְקַנְסוֹ כְּדִי שְׁלֹא תִתְקַיֵּם מִחֲשַׁבְתּוֹ
מֵה שְׂרָצָה בּוֹ וְלִהְיֶה לְבִנוּ הָרִי לֹא לְהִנָּאֵה קְמַכּוּנְיוֹ, וְלִכְּנֵי הַטִּילוֹ הַקִּנְסֵם עַל הַמָּמוֹן, וְעֵי
כַע' זֶה בְּהַשְׁגַּת הָרֶאָב"ד פ"א דְּחֻבְלֵי כְּשִׁמְתַּפְּנוּן לְהִנָּאֵתוֹ לֹא קַנְסוֹ בְּאִינוּ נִיכְרֵי וְרֶאֱיִיתוֹ
מִסְנֵגְלֵי ש"ס גִּיטִין כַּמ"ש הַה"מ וְהַסְּבָרָא דְּכְשִׁעוּשָׁה לְהִנָּאֵתוֹ אִינוּ רֵאוּלֵי לְקַנְסוֹ כ"כ כְּמִזִּיק
וְאִין לוֹ הִנָּאֵה וְאִינוּ מְכּוּנְיוֹן רַק לְצַעוּרֵי, וְעֵינֵי רֵא"ש פ' הַחֻבְלֵי גְבִי אֶלְנֵי קַצְצַת דִּי"א
כְּשִׁמְכּוּנְיוֹן לְמַצְנָה אִין לְקַנְסוֹ רַק כְּשִׁאִינוּ עוֹשֶׂה מַצְנָה וּמִתְכּוּנְיוֹן לְהַפְסִיד הַמַּצְנָה מִחֲבִירוֹ
עֵי"ש דג"כ מֵהָאֵי טַעְמָא הוּא, וְכֵן יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין עוֹשֶׂה אִיסוּר לְהִנָּאֵתוֹ אִין לְקַנְסוֹ כ"כ
כְּמוֹ מִי שְׂעוֹשֶׂה וְאִין לוֹ הִנָּאֵה וְחוּטָא וְלֹא לוֹ, כַּנ"ל מִלְתָּא בְּטַעְמָא אֲשֶׁר יִשְׁבַּחוּהוּ רַבְּנָן:
וּי"ל עוֹד אֶפְי' אֵי מְלָאכָה בַּחו"ה מְדַרְבְּנָן אֶפְשָׁר דְּקַנְסוֹ גַּם בְּנוֹ אַחֲרֵי יוֹתֵר מִבְּצוּרֵם
דְּאוּרֵייתָא מִטַּעְמָא דְּכִתְיָבָא, וְהָא דְּבִמְכּוּנְיוֹן מְלָאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד לֹא קַנְסוּהוּ הֵגֵם שְׁלֹא עָשָׂה
לְהִנָּאֵתוֹ דְּהִיָּה יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת קוֹדֵם אוֹ אַחֵר הַמוֹעֵד, ה"ט אֵי כִּינּוּן מְלָאכְתּוֹ וְלֹא גְמָרָה וּמַת
הָרִי לֹא עָשָׂה הָאֵב אִיסוּר כָּלֵל וְדִי לְקַנְסוֹ אוֹתוֹ וְלֹא לְבִנוּ, וְאֵי גְמַר מְלָאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד וּמַת
אַח"כ דְּעֵבִיד אִיסוּר בְּמוֹעֵד הָא אֵז הִיָּה דְּכָר הָאֵבֵד אֶלָּא דְּקַנְסוֹ חֲכָמִים כִּינּוּן שְׁכִינּוּן מְלָאכְתּוֹ
לַעֲשׂוֹתָהּ דְּכָר הָאֵבֵד וְכִינּוּן בְּשַׁעֲהָ שְׂעוֹשֶׂה אִיסוּר בְּמוֹעֵד כְּכָר הוּא דְּכָר הָאֵבֵד אִם לֹא
יַעֲשֶׂה הָרִי עָשָׂה הָאִיסוּר לְהִנָּאֵתוֹ, וְכַה"ג ל"ק ב"א, אֲבָל בְּאִינוּ אֵבֵד וְעָשָׂה בְּשַׁעֲהָ נֶפֶשׁ
לְהַכְעִיס רֵאוּלֵי לְקַנְסוֹ יוֹתֵר, וְכֵן מִן הָר"ן שְׁפַתֵּם דְּכָרֵי וְכ' בְּפִשְׁטוֹת אֲבָל אִם עָשָׂה בְּלֹא
אֵבֵד קַנְסוֹ גַּם בְּנוֹ מִשְׁמַע אֶפְי' אֵי חו"ה מְדַרְבְּנָן, וְנִרְאֶה דְּהִי' כ"ז פְּשׁוּט לְר"ן מְדַלָּא
מִסְפָּקָא לְבַעַל הַאִיבַעֲלֵי רַק בְּמְכּוּנְיוֹן מְלָאכְתּוֹ, וְלֹא מִבְּעֵי לִיָּה יוֹתֵר בְּעוֹשֶׂה מְלָאכָה בַּחוּה"מ
שְׂאִינוּ אֵבֵד, ש"מ דְּפִשְׁטָא לִיָּה דְּאִיסוּר, וְלִמָּאן דַּס"ל דְּמְלָאכָה בַּחו"ה מְדַרְבְּנָן מוֹכַח
דְּפִשְׁטָא לִיָּה דְּקַנְסֵי הֵגֵם שְׁהוּא דְּרַבְּנָן מִטַּעְמָא דְּכִתְיָבָא, וְלִפִּי גְרַסַת תוֹס' בַּמ"ק דְּקֵאֵי
בְּמְכּוּנְיוֹן וְלֹא עָשָׂה עֵבִירָה יֵשׁ לְדַחוּת קַצַּת רֵאוּלֵי זֹו דְּאֶפְשָׁר דְּמִבְּעֵי לִי אִם מִתִּירִים לְבִנוּ
לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה וְעֵינֵי ט"ז: וְזֹאת תוֹרַת הָעוֹלָה לְדִינָא, מִי שְׂעוֹשֶׂה מְלָאכָה שְׂאִינָה אֵבֵד
בַּחוּ"ה מ, לְמָאן דַּס"ל חו"ה מְדַרְבְּנָן יֵשׁ לְקַנְסוֹ ב"א דְּהָא אִיכָא ר"יו וּמְפָרְשִׁים דַּס"ל
דְּכָל דְּעֵבִיד דְּאוּרֵייתָי קַנְסֵי לִיָּה וְאִיכָא נְמִי ר"ן דַּס"ל מִטַּעַם אַחֵר דִּישׁ לְקַנְסוֹ בְּזֶה יוֹתֵר
וְגַם הַרְמַב"ם אֶפְשָׁר דְּמוֹדָה לוֹ, אֲבָל מָאן דַּס"ל חו"ה מְדַרְבְּנָן אִין לְנוּ מִי שְׂאוּמֵר דִּישׁ
לְקַנְסוֹ הֵגֵם שְׁכַתְּבָנוּ דְּמִשְׁמַעוֹת הָר"ן כֵּן הוּא מ"מ אִינוּ מְפִנְרֵשׁ, וְגַם אִם כֵּן ס"ל הָלֹא
ר"יו וּמְפָרְשִׁים לֹא ס"ל כְּר"ן רַק אִם חו"ה מְדַרְבְּנָן, וְאֶזְלִינָן בְּתַרְיָהוּ בְּזֶה, הֵגֵם דְּזֶה
גּוֹפֵי' לֹא בְּרִירָא אֵי קִי"ל מְלָאכְתּוֹ חו"ה מְדַרְבְּנָן וְעֵינֵי פִרְמ"ג בַּסִּי' זֶה, כִּינּוּן
דְּדַרְבְּנָן הוּא וּקְנָסָא בְּעֵלְמָא אֶזְלִינָן לְקוּלָא כַּנ"ל: וְהִנֵּה הַמַּג"א כ' דַּס"ל לַר"יו דְּזֶה דוּמָה
לְמַבְשָׁל בְּשַׁבַּת, וְכ' מַחְצִית הַשְּׁקָל דְּצָרִיף לְחַלֵּק בֵּין צוּרֵם אֶזְזוֹ, וְאַנְחָנוּ לֹא חִילּוּק יִדְעָנוּ
וְלֹא טַעַם מִשְׁמַעָנוּ מ"ש הָא מְהָא, הִיָּינוּ מ"ש מְבַשָּׁל בְּשַׁבַּת מְצוּרֵם אֶזְזוֹ, בֵּין צוּרֵם לְעוֹשֵׂי
מְלָאכָה שְׂאִינוּ אֵבֵד מְצָאנוּ חִילּוּק נְכוּן, אֲבָל בֵּין צוּרֵם לְמַבְשָׁל בְּשַׁבַּת לֹא יִצְאָנוּ כ"א ע"פ
הַדּוּחַק כִּינּוּן דַּר"י מַחְמִיר בְּמַבְשָׁל וְאוֹסֵר לְדִידֵי' בְּמִזִּיד לְעוֹלָם, וְר"מ ס"ל דַּסְגֵי לְקַנְסוֹ
שְׁלֹא יִהְיֶה בִּיּוֹמוֹ דְּמִשׁו"ה בִּישָׁל בְּשַׁבַּת וְלֹא נִתְקַיֵּמָה מִחֲשַׁבְתּוֹ, וְר"י מַחְמִיר בְּמַבְשָׁל
בְּשַׁבַּת מְשׁוּם חוֹמֵר אִיסוּר דְּשַׁבַּת וְאוֹסֵר לְעוֹלָם ה"נ קַנְסֵי בְּנוֹ אַחֲרָיו, וּמִשׁו"ה לֹא מִבְּעֵי
לִי בְּמַבְשָׁל בְּשַׁבַּת וְעֵינֵי פָּנִים מְאִירוֹת ח"ב ס' ס"א דְּנִתְקַשָּׁה בְּזֶה, וְלִמ"ש א"ש דְּפִשְׁטָא
לְהַלְכָתָא דְּקִי"ל כַּר"י דְּאִיסוּר לְדִידֵי' לְעוֹלָם ה"ה דְּקַנְסוֹ בְּנוֹ אַחֲרָיו שְׂאִם מוֹתֵר לְבִנוּ הָרִי
הוּא נִהְיָה קַצַּת, או יֵאמֵר דַּע"פ הָרֹב בְּתַבְשִׁיל שְׁנַתְּבַשָּׁל בְּשַׁבַּת אִין בּוֹ אֶלָּא הַפְּסֵד מוֹעֵט

דמבשל לעצמו ליומא דלא עביד איסור פדי להנות אחרים, כ"ש אח"ש וְלֹא שְׂכִיחַ שְׂיָמוּת
מִיָּד אֲלֵא אַחַר זְמַן זְמַנֵּי וְהַתְּבַשִּׁיל עוֹדוּ קַיִם כְּכָר נִתְקַלְקַל וְלִיפֵא אֲלֵא הַפְּסֵד מוּעֵט, וְכִינּוּן
שְׂפִימֵי הָאֵב אֲסוּר לְבָנוּ וּלְב"ב, וּבְיוֹמוֹ לִכ"ע, לֹא אָמְרוּ שְׂיִהְיֶה מְנוּחָה לְבָנוּ אֲחַ"מ אָבִיו,
מִשָּׂא"כ בְּצוּרָם וְעָבַד וּמְכַנּוּן מְלֹאכְתּוֹ שְׂכִיחַ הַפ"מ פָּמוּ מוּעֵט, לְכַן אָמְרוּ בְּאֵלוֹ וְכַדוּמָה
לְהֵם שְׂלֵא לְקַנּוּס בְּנוֹ אַחֲרֵיו כַּנ"ל וְעֵינֵי: וְכ"ז פְּתַבְנוּ לְהַבִּין קֶצֶת דְּבָרֵי הַמַּג"א, אֲבָל לְפִי
מָה שְׂבִיִּאֲרָנוּ וּבִרְרָנוּ שְׂהֵדִין עִם הַר"י וְדָל דְּעֵבֵר אֲדַאֲוֵרֵיִתָּא קְנָסוּ גַם בְּנוֹ וְרַמְבַּ"ם
יַחֲדָאֵי הוּא דְלִדְיָדֵי מוֹכַח בְּדַאֲוֵרֵיִתָּא לֹא קְנָסוּ בְּנוֹ אַחֲרֵיו, מִמִּילָא בְּמִבְשֵׁל בְּשִׁבְתָּ קְנָסוּ
בְּנוֹ אַחֲרֵיו פִּינּוּ דְדַאֲוֵרֵיִתָּא הוּא, וְאֶפְשָׁר גַּם בְּבִישׁוּל דְרַבָּנָן קְנָסוּהוּ פָּמוּ בְּדַאֲוֵרֵיִתָּא וְכַמוֹ
דְקַנְסִי לְדִידֵי בְּמִבְשֵׁל דְרַבָּנָן בְּנוֹדָאֵי וְלֹא נְכָסוּ לְחֻלְק בֵּין מִבְשֵׁל לְמִבְשֵׁל כּוּן הַדְּבָר הַזֶּה
וְעֵינֵי: וְלַעֲנִין מְבַטֵּל אֲיִסוּר לְכַתְּחִילָה דְעֵינֵי הַמַּג"א לְעֵינֵי בְּסִי' צ"ט וְשֵׁם לִיפֵא רַמְזוּ וְרַמְזוּ
אֵי קְנָסִי ב"א אוֹ לֹא וּמ"ש מְכַל אֲיִסוּרִים, וּבִתְשׁוּ' א' הָאֲרַכְתִּי בְּדִין מְבַטֵּל אֲיִסוּר לְכַתְּחִילָה
אֵי קְנָסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו, וְכַאֵן הִנְנִי מְקַצֵּר וּמַעְלָה פֶּה הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ שֵׁם לְשִׁיטַת הָרַאב"ד
דְּמְבַטֵּל אֲיִסוּר לְכַתְּחִילָה אֲסוּר מְדַאֲוֵרֵיִתָּא אֵי קְנָסִי ב"א תְּלִי' בְּשִׁיטוֹת הַנְּל, אִם
בְּדַאֲוֵרֵיִתָּא קְנָסִי ב"א אוֹ לֹא, וּלְפַמ"ש הַעֵיִקֵר לְדִינָא דְקוֹנְסִי הַנ"ל בְּזֶה, אֲבָל רֹב שִׁיטוֹת
ס"ל דְּאִינוּ רַק מְדַרְבָּנָן לִכ"ע ל"ק לְבָנוּ, וְכ"ז בְּלַח בְּלַח, אֲבָל בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּהַעֲלָה
הַשְּׂעָה"מ וּבְנוּב"י תַּנְיִן וְכֵן אָבָא מֵאוּה"ג צ"ל בְּחִידוּשָׁיו דְּבִיבֵשׁ בְּיָבֵשׁ לִכ"ע אֲסוּר
לְבַטְלוֹ לְכַתְּחִי, וְאִם בְּדַאֲוֵרֵיִתָּא קְנָסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ ג"כ קְנָסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו, וְאֶפְשָׁר
אֶפְיָלוּ בְּלַח בְּלַח דְּלֹא אָמְרוּ בְּלַח בְּלַח חוּץ פִּינּוּ דְּבִיבֵשׁ גַּם לְבָנוּ קְנָסוּ, וְגַם בְּלַח אִיפֵא
אֲנֹפֶן דְּאֲסוּר לְבַטֵּל מְדַאֲוֵרֵיִתָּא לְפַמ"ש בְּאַבְנֵי מִילּוּאִים בְּתַשׁוּבוֹתָיו שְׂפָסוּף סִי' ח"י דְּכ"ע
מוֹדִים דְּאֲסוּר לְבַטֵּל תְּרוּמָה מְדַאֲוֵרֵיִתָּא דְכָתִיב מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי שְׂאֲסוּר לְאַבְדָּה בְּיָדִים
כּוּן אֲסוּר לְבַטֵּלָה שְׂתַתְּהַפֵּף מִתְּרוּמָה לְחֻלְיִן עֵינֵי"ש וּבַהַג"ה וּבִיבֵשׁ יֵשׁ לְפַקְפֵק לְדִסְוֵרֵי
דְּלֹא מִתְּהַפֵּף, אֲבָל בְּלַח לִכ"ע נִתְהַפֵּף וְנֶאֱבַד בְּנוֹדָאֵי הַנְּכֹון עִם הַא"מ, וְכִינּוּן בְּיָבֵשׁ בְּכ"א
מְדַאֲוֵרֵיִתָּא אֲסוּר לְבַטֵּל, וְגַם בְּלַח בְּתְרוּמָה מְדַאֲוֵרֵיִתָּא הוּא, הַשְּׁוֹי מְדוּתִיָּהֶם לְקַנּוּס בְּכ"מ
גַם בְּלַח בְּלַח בְּכָל אֲיִסוּרִים כּוּן נ"ל, אֲלֵא פִינּוּ דְכ"ז רַק דְרַבָּנָן וּקְנָסָא בְּעֵלְמָא אִין לְנוּ
לְהוֹסִיף חוּמְרָא וְדִי לְנוּ לְקַנּוּס בְּאֲיִסוּרִים בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ כַּמ"ש: וְטָרַם אֲכֵלָה לְדַבֵּר, מִילִין
בְּאוּתוֹ עֵינֵי אַחְבָּר, כְּחוּבֵר חֵבֵר, וְאַצִּיעַ פֶּה עוֹד דְּבָרִים שְׂיֵשׁ בְּהֵם נְפֻקוּתָא לְדִינָהּ הֵגַם דְּלֹא
נְהוּג גַּבּוּ, וְהוּא בְּאִיבְעֵי' ש"ס גִּיטִין בְּעָבָד שְׂמָכְרוּ רַבּוֹ אֵי קְנָסִי בְּנוֹ אַחֲרֵיו וְנִפְשָׁט' דְל"ק,
וְקָשִׁי' לִי מָהָא מַעֲשֵׂה מ' ע"א הוּא דְסִקְרָתָא דְעֵבֵד' דְּאֲזַדְבֵּן לְנִכְרֵי וְכֵלּוּ מְרוֹנְתָא בְּתַרְאֵי
וְקָאֵמֵר רַבִּינָא דְלַהֲדָרֵן אֲבָנֵי מְרוֹנְת' קָמְאֵי וְיִכְתְּבוּ לְהוּ גִיטָא דְחֵרוּתָא הָא כְּשֵׁהֶם רוּצִים
מְרַצוֹנָם אִינָם רַשָּׁאִים, וְגַם הַלְשׁוֹן וְיִכְתְּבוּ לְכֵם ג"ש מְשַׁמַּע שְׂהִיּוּ מוֹפְקָרִים וּמַעֲוֹכְבִים
ג"ש וְהָא ל"ק ב"א וצ"ע: וְהִי' נ"ל דְּמַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה כְּפֹה הִיָּה דְמַתּוּ מְרוֹנְתָא בְּתַרְאֵי קוֹדֵם
לְמְרוֹנְתָא קָמְאֵי וְקַנְסוּ לְאַבוֹת וְהַפְּקִירוּ הָעָבָד מִיָּד כְּשִׁמְתּוּ מְרוֹנְת' בְּתַרְאֵי, וְעַד שְׂשַׁחֲרוּ
כְּמַחְוִיב מַתּוּ מְרוֹנְתָא קָמְאֵי וְשַׁלְחוּ לְהֵם שְׂיִכְתְּבוּ ג"ש פִּינּוּ דְכָבֵר מוֹפְקַע לִיפֵא אֲיִסוּרָא
וְגַם מְחוּיָבִים לְשַׁחֲרֵר בַּע"כ פִּינּוּ דְלִישָׂא שְׂפַחָה וּב"ח א"י לְשִׁיטַת רַש"י, וְגַם לְשִׁיטַת
תּוֹס' פּוֹפִין פָּמוּ בְּעָבָד שְׂפַרְח דְּכוֹפִין ע"מ סְדוּם עֵינֵי תּוֹס' מ' ע"א ד"ה אִין לוֹ תַּקְנָה וּבַפ"י
שֵׁם וַא"ש, אֲלֵא הַרִי"ף מְפָרֵשׁ דְּכָל מְרוֹנְת' קָמְאֵי תַחֲחִילָה וְעֵינֵי' רַא"ש שֵׁם וְקָשָׂה כַּהֲנָל
וּצ"ע: לְכַן נ"ל מִיָּד כְּשִׁמוּכֵר עָבָדוּ לְנִכְרֵי הַפְּקִירוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים וְאִין רְשׁוּת רַבּוֹ עָלְיוֹ קוֹדֵם
שְׂפַרְח מִן רַבּוֹ שְׂנִי, וְקַנְסוּ ג"כ אֵת הָאֲדוֹן שְׂיִפְדֵּהוּ אִם אִינוּ יְכוּל לְבָרוּחַ, אֲבָל הוּא מוֹפְקַר

מיד פֿשמוכר אותו, וכן נראה דס"ל לתוס' מ"ג ע"ב ד"ה אַבֿל אם פֿתב עליו אונז וכו' דמקשה איה אפֿשר שִׁיבְתֵנּוּב לוֹ שֵׁטֶר לְאַמְיָר דְּלֶאֱסוּר ל"מ שְׁחֵרוּר, ומה קשי ליה לתוס', י"ל פֿינן שְׁכֻתֵב לוֹ שֵׁטֶר שִׁיבְתֵנּוּב חֵל פֿשְׁיבְרַח לֹא הִפְקִירוֹ אוֹתוֹ חֲכָמִים פֿלֵל פֿשְׁיבְרַח דְּהָרֵי שֵׁטֶרוֹ בְּיָדוֹ וצ"ע, וע"כ דס"ל לתוס' מִיד פֿשְׁמָכְרוּ מִפְּקִיעִים אוֹתוֹ מִמְּנֹ עֵי"ש הֵיטֵב, והא"ש מַעֲשֵׂה דְלַעִיל מִיד פֿשְׁמָכְרוּ אַבִּיהֶם הִפְקִיעוּהוּ חֲכָמִים מִמְּנֹ, וְשׁוֹב פֿשְׁמַת לֹא יֵרְשׁוּ בָּנִים הָעֶבֶד מֵאַחַר שֶׁהִפְקִיעוּ לֹא יִחְזֹר לָהֶם דְּקִנְסָא דְאַבִּיהֶם הוּא דְקִנְסוּהוּ ויִכּוּלִים לְשַׁחֲרַר בְּהִתְרַם וּמְחֻנְיָבִים לְשַׁחֲרַר דְּאִין זֶה קִנְסָא אֵלֹא מְשׁוּם כּוֹפִין ע"מ סְדוּם, אוֹ מְשׁוּם שֶׁא"י לִישָׂא שְׁפָחָה וּב"ח, וְהָא דְאַיְבְּעִי לִיהָ אִי קִנְסִי ב"א הִינְנוּ מַה שֶׁקִּנְסוּהוּ שִׁיבְתֵנּוּב צְרִיף לְפָדוּתוֹ מִמַּה שֶׁיֵּרֶשׁ מֵאָבִיו אַבֿל פֿשְׁפֿרַח בְּנוּדָאִי אִינוּ חוֹזֵר וּמְשַׁתְּעֵבֵד הֵגֵם שְׁמַת הָאֵב קוֹדֵם שְׁפֿרַח דְּכָבֵר מוֹפְקֵע הוּא מִמְּנֹ פֿשְׁמָכְרוּ וּא"ש וְעֵי"י, וְעֵי"י רַמְבַּ"ם פ"ח מְעַבְדִּים שֶׁכ' שְׁצִרִיף לְפָדוּתוֹ וְלְחֹזֵר לְקִנְוֹתוֹ וְלְשַׁחֲרָרוֹ, אַבֿל אִם מַת א"צ הֵבֵן לְחֹזֵר וְלְקִנְוֹתוֹ, וְלֹא כ' אִם בְּרַח אַח"מ הָאֵב דְּחוֹזְרִים וּמְשַׁעֲבָדִים ש"מ דְּפֿשִׁטָּא לִי דְּאִין חוֹזְרִים וּמְשַׁעֲבָדִי דְּכָבֵר נִקְנָס הָאֵב מִיד פֿשְׁמָכְרוּ וְלֹא קִנְסָא דְּבָנוּ הוּא, וְהָאִיְבְּעִי הִי רַק אִם לֹא בְּרַח אִם צְרִיכִים לְקִנְוֹתוֹ מִן הַנְּכָרִי פְּדִי לְשַׁחֲרָרוֹ וּנְפֿשֵׁט דֹּא"צ וְעֵי"י בְּטוֹש"ע ס' רס"ז: אִמְנָם כֵּן רֵאִיתִי בְּרִש"י מ"ק י"ג ע"א שְׁמִפְרֵשׁ אִיְבְּעִי הַש"ס בְּעֶבֶד שְׁפֿרַח שְׁקִנְסִי אוֹתוֹ וְכו' וְאִם מַת אִין בְּנִי וְכוּלִים לְכוֹפִי, הָרִי ס"ל דְּגַם לְעִנְנֵן בְּרַח אַח"מ הָאֵב מְבַעֲי לִי וְס"ל דְּהִפְקֵעַת חֲכָמִים מִתְּחִיל אַחַר שְׁפֿרַח, וְאִם מַת הָאֵב קוֹדֵם שְׁפֿרַח תְּלִי אִי קִנְסִי ב"א, דְּלֹא כְּמ"ש ע"פ שִׁיטַת הָרִי"ף וְרַמְבַּ"ם וצ"ל דס"ל לְרִש"י דְּהָאִי מַעֲשֵׂה דְּהָאִי מְרֻנְוֹת' שְׁמַתוֹ מְרֻנְוֹת' בְּתֵרָאִי בְּחֵי מְרֻנְוֹתָא קִמָּאִי וְכַמ"ש לְמַעֲלָה: וְעֵי"י רִש"י גִּיטִין מ"ד דְּמִפְרֵשׁ הָאִיְבְּעִי אִם צְרִיף הֵבֵן לְפָדוּתוֹ וְכ"כ בְּבַכּוֹרוֹת ל"ד וצ"ע לְמַה שִׁינָה פֿירוּשׁוֹ בְּבַכּוֹרוֹת וְגִיטִין דְּהָאִיְבְּעִי לְעִנְנֵן חַיִּיב לְפָדוּת מִמַּה שְׁפִי בְּמ"ק לְעִנְנֵן אִם בְּרַח וְהִיא תְּמִיָּה דְּבַעֲיִישׁוֹב, וְנ"ל דְּבַכּוֹרוֹת דְּקִאָמֵר שֵׁם אַת"ל בְּמוֹכֵר עֶבֶדוֹ קִנְסִי בְּנוֹ אַחֲרֵי מְשׁוּם דְּמִפְקֵע לִי מִמְּצוּנָה, וְהִיא רְחוּק בְּעֵינֵי רִש"י דְּנִקְנְסוּ יוֹתֵר בְּעֶבֶד מְשׁוּם דְּמִפְקֵע לִי מִמְּצוֹת מְבַצוּרִם אֲנֹנֵן בְּכוֹר דְּעֵבֵר אֲדֹאֲרֵייתָא דְּסוּף כ"ס לֹא עֲשֵׂה בְּעֶבֶד אִיסוּר דְּאֲוִרֵיתָא וּבְצוּרִם עֵבֵר מְדֹאֲרֵיתָא, מְשׁו"ה כ' רִש"י דְּהָאִיְבְּעִי גַם אִי מְחֻנְיָבִים לְפָדוּתוֹ הִינְנוּ דְּאִם א"א לוֹ לְבָרוּחַ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְפָדוּת הֵגֵם דְּאִין רֵאוּי' לְקִנְסוּ ב"א וְאַפְּי' שְׁעֵבֵר אֲדֹאֲרֵיתָא כְּמוֹ בְּצוּרִם, מ"מ י"ל הֵכ' לֹא מְשׁוּם שְׁפֿרַח עֵבֵר הָאֵב קִנְסוּהוּ לְב"א אֵלֹא מְשׁוּם הֶעֱתִיד שְׁלֹא יִהְיֶה הָעֶבֶד מוֹפְקֵע כֹּל יָמָיו מִמְּצוֹת וְכִינּוֹן שְׁנַעֲשֵׂת זֶה ע"י אַבִּיהֶם כּוֹפִין בְּנֵי לְפָדוּתוֹ, אַבֿל אִי הִיא אֲזִיל שֵׁם לְעִנְנֵן אִם בְּבַרַח קוֹנְסִי בְּנוֹ שְׁלֹא יִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ בְּנוּדָאִי אִין לוֹמֵר דְּקִנְסוּ בְּנוֹ מְשׁוּם הָעֵבֵר דְּהִפְקִיעַ לְעֶבֶד מִן הַמְּצוֹת וְרָצָה לְהִפְקִיעוֹ לְעוֹלָם בְּכ"ז אִין רֵאוּי' לְקִנְסוּ יוֹתֵר מִבְּצוּרִם דְּאֲוִרֵיתָא דְּמַה שְׁעֵבֵר עֵבֵר וְעַכְשָׁיו יוֹכֵל לְקַיֵּים כֹּל מְצוֹת פְּרָצוֹנוֹ פֿינן שְׁפֿרַח וְהֵלֵךְ לוֹ מִן הַנְּכָרִי, וְלָכֵן כ' רִש"י דְּאֲזִיל גַם אַת"ל בְּעֶבֶד דְּקִנְסִי לְפָדוּתוֹ מְשׁוּם דְּמִפְקֵע לִי לְעֶתִיד מִן הַמְּצוֹת וְיַעֲבֹר בְּכ"ז פְּדָאִי הוּא לְהַכְרִיחַ לְבָנוּ שְׁיִפְדֶּהוּ, וְכ"ז הַנְּצָרָה רִש"י בְּסוּגְיָא דְּבַכּוֹרוֹת, אַבֿל בְּמ"ק אֲזִיל בְּתֵר אִיפְכָא גַם אִם בְּעֶבֶד קִנְסִי מְשׁוּם דְּמִפְקֵע לִי אַבֿל בְּמַכּוּנֵן אִין קוֹנְסִי הֵגֵם לְרִש"י שֵׁם אֲזִיל דְּעֲשֵׂה אִיסוּר דְּגַמֵּר מְלֹאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד, מ"מ מְחַלֵּק שְׁפִיר אֲפִילוֹ אַת"ל דְּאִם בְּרַח קִנְסִי הִיִּרְשִׁים מְשׁוּם הָעֵבֵר מְשׁוּם דְּהִפְקִיעוֹ מִן הַמְּצוֹת וְעֲשֵׂה דְּבַר גְּדוֹל הֵגֵם דְּלֹא עֵבֵר רַק עַל דְּרַבְּנָן דְּאָמְרוּ דְּלֹא יִמְכּוֹר מ"מ אִינוּ דוֹמָה לְמַכּוּנֵן לְגַמּוֹר מְלֹאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד דְּחַמִּירָא מִינֵיהּ מְכַר עֶבֶדוֹ דְּהִפְקִיעוֹ עַד

שְׁבַרַח מִן הַמְצוֹת וְהִיא בְּדַעְתּוֹ לְהַפְקִיעוֹ לְעוֹלָם לְיֹלֵי שְׁבַרַח, וְכִי רַש"י שְׁבַרַח וְאַפִּילוּ
אֶת"ל דְּבַבְרַח קִנְסִי מ"מ אֵיפָא לְמַבְעֵי בְּמַכְנוּן וְגַמְר מְלֹאכְתּוֹ, וּבְגִיטִין דְּלֹא קִתְּנֵי פְּלִל
מְשׁוּם דְּמַפְקַע לִי וְאִין נִפְקוּתָא אִם מַבְעֵי בְּבַרַח אוֹ לְעַנְנֵי חַיִּיב וּקְנִס פְּדִי כ' רַש"י מֵהוּ
לְפָדוֹת שְׁגַם לְעַנְנֵי פְּדִי לְחַיִּיב הַיּוֹרְשִׁים לְהוֹצִיא מִמּוֹן מַבְעֵי לִיהָ דְּלֹא נִימָא דְּוִקָא בְּבַרַח
מַבְעֵי לִיהָ אִי קִנְסִי דְּאִין מְחַיִּיבִי הָעֶבֶד שְׁיִחְזוֹר וְיִשְׁתַּעֲבֵד, אֲבָל לְהוֹצִיא מִמָּה שְׁיִירְשׁוּ
ל"מ, קמ"ל גַּם בְּהִכִּי מַבְעֵי לִי פְּדִי מִכַּח מְסוּגְלֵי דְּבְּכּוֹרוֹת, וְא"ש נְכוּן וְעִינֵי הֵיטֵב: וִי"ל
בְּזָה הָא דְּלֹא מַבְעֵי בְּגִיטִין אֶת"ל בְּעֶבֶד קִנְסִי מְשׁוּם דְּמַפְקַע לִיהָ י"ל דְּהֵאִיבְעֵי דְּהֵתָם
קֹאֵי עַל מַתְנֵי דְּלֹא נִזְכָּר שְׁצָרִיף לְפָדוֹתוֹ אֲלֵא שְׁיִוְצָא לְחִירוֹת וְאַמּוֹרָאִים הוֹסִיפוּ שְׁצָרִיף
לְפָדוֹתוֹ, וּבְבַרַח לִיפָא לְמִימַר אֶת"ל צוּרָם ל"ק בְּעֶבֶד קִנְסִי מְשׁוּם דְּמַפְקַע לִי בְּכ"ז לֹא
עֲדִיף אוֹ שְׁקִיל פְּמוֹהוּ צוּרָם דְּעֶבֶר אֲדֹא וְרִייתָא וְא"ש: הֵינְצָא לְנוּ לְדִינָא מְדַבְּרִינוּ בְּתַרְרֵי
אֵלוּ לְעַנְנֵי עֶבֶד לְרַש"י אִם בְּרַח הָעֶבֶד אֶחָד מ"ה הָאָב ל"ק בְּנוֹ אֶחָרִיו דְּלֹא הִפְקִירוּהוּ חֻכְמִים
עַד שְׁבַרַח, וְלִר"י הוּא שֵׁיטַת הָרַמְבַּ"ם וְכוּן נִרְאָה דַּעַת טוֹש"ע דְּוִקָא אִם לֹא בְּרַח אִין
מְחַיִּיבִי הַבֵּן לְפָדָאוּ, אֲבָל כְּשֶׁבַרַח גַּם לְאֶחָד מ"ה הָאָב יוֹצֵא לְחִירוֹת דְּכָבֵר מְוַפְקַע וְעוֹמֵד הוּא
מֵאַפְקַעְתָּ דְּמִלְכָּא רַבְּנָן מְשַׁעַת מְכִירָה גַּם שְׁלֵא נְתִיבָא, וְכוּפִין הַיּוֹרְשִׁין לְשַׁחְרְרוּ כְּמוֹ עֶבֶד
שְׁהַפִּיל עֲצָמוֹ לְגִיטִסוֹ דְּס"ל לְר"י דְּכוּפִין לְשַׁחְרַר אוֹ מְשׁוּם דְּאַסוּר בְּשַׁפְּחָה וּב"ח, אוֹ
מְשׁוּם שְׁכוּפִין ע"מ סְדוּם, וּנ"מ אִי מְשׁוּם דְּאַסוּר בְּשַׁפְּחָה וּב"ח אֲדַע עֲשִׂים שְׁכוּפִין ע"מ
סְדוּם, וּנ"מ אִי מְשִׁים דְּאַסִּיר בְּשַׁפְּחָה וּב"ח בְּשַׁפְּחָה כ"ה גַּם אִין כּוּפִין כְּמוֹ חֲצִי שַׁפְּחָה
וּחִב"ח דְּאִין כּוּפִין אֲבָל מְשׁוּם מִדַּת סְדוּם כּוּפִין גַּם בְּשַׁפְּחָה, וְאַפְּשָׁר גַּם מֵהֵאִי טַעְמָא אִין
כּוּפִין בְּשַׁפְּחָה דְּהָא כּוּפִין בְּעֶבֶד כְּשֶׁמְעוֹנָב ג"ש פְּדִי שְׁיִהִיָּה יוֹכֵל לְקַיֵּים כָּל הַמְצוֹת
כְּאִישׁ, אֲבָל בְּשַׁפְּחָה אִין מְרוּוִיחִי מִיָּדִי, וְעִינֵי מְנַחֹת מ"ג ע"ב הֵינְנוּ אֲשֶׁה הֵינְנוּ עֶבֶד,
וְהָאָב עֲצָמוֹ שְׁמַכְר שַׁפְּחָתוֹ וּבְרַחַה בְּנוֹדָאֵי כּוּפִין לְשַׁחְרַרָה מְשׁוּם קִנְסֵי שְׁתַּצָּא לְב"ח
גְּמוּרָה, אֲבָל הַיּוֹרְשִׁי ל"ק אֲלֵא בְּעֶבֶד כּוּפִי פְּדִי שְׁיִהִיָּה מְחַיִּיב בְּמַצּוֹת, אֲבָל בְּשַׁפְּחָה אִין
כּוּפִין, אוֹ אֲפְשָׁר כִּינּוֹן דְּלִית לְהוּ פְּסִידָא כָּל כּוּפִין אוֹתָם מְשׁוּם קִנְסֵי דְּבַמְקוֹם דְּלִיפָא
פְּסִידָא כָּל קִנְסִי לְב"א, וְיֵשׁ לְעִינֵי בְּזָה בְּכ"מ הֵיכָא דְּלִיפָא פְּסִידָה אֲפְשָׁר קִנְסִי לְב"א, וְזָה
לֹא מְבוֹאֵר מְסוּגְלֵי ש"ס בְּג' מְקוּמוֹת וְצ"ע לְדִינָא: הַקְטָן אֲבַרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימֵן ב"ה ג
מֵהַרְמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה פֹּא בֵּין הַמְצָרִים, יִצְחָהוּ ה' מִן הַמְצָרִים, וְיִזְכָּה לְחַזוֹת רְגְלֵי
מְבֹשֶׁר בְּרֹאשֵׁי הַהָרִים, ה"ה מַע"כ תְּלַמִּידֵי חֲבִיב נִפְשֵׁי, הַרְבֵּנִי הַמְּוַפְלָג מְלֹא וְגִדּוּשׁ מוֹרֵג
חֲרוּץ צְדִיק תְּמִים יִשְׂרָהוּ הוֹלֵף כַּש"ת מו"ה אֶהְרֹן מִשֶּׁה טְשׁוּשְׁקֵי נ"י אֲבָן פְּנֵה וִיקְרָה בַּק"ק
גִּיָּיא יַע"א: יִקְרָתוֹ קְבֻלְתִּי, וְאַנִּי עוֹסֵק וּבָא פֶּה בְּמִרְחֻצָּאוֹת לְהַשִּׁיב נִפְשֵׁי וְלִרְפָאוֹת חֲלִי
בַּעֲזַה"י וְא"א פֶּה סְפָרִי רַק מְעַט מְזַעִיר וְאִינָם לְפִי הַצְּנוּרָה לְתַקְוַע עֲצָמֵי לְהִלְכָה וְלִמְעֻשָׁה
וּלְכַרֵּר הִלְכָה כְּשֶׁמְלָה מ"מ לְהַשִּׁיב פְּנֵיו רִיקָם לֹא בְּעִינָא שְׁמַתִּי רַעִיוֹנֵי עַל סְפִיקָתוֹ וְאַשִּׁיב
אֲשֶׁר הִעֲלֵתָה מְצוּדָתִי כְּפִי הָאֲפָשָׁר פֶּה, וְהִנֵּה מַע"כ נ"י נְכַנֵּס לְבֵית הַסַּפֵּק בְּחֻמְץ שֶׁל
יִשְׂרָאֵל שְׁבִטְלוּ וְנִמְצָא אַחַר הַפֶּסַח שְׁמִבְּנֹאֵר בַּש"ע ס' תַּמ"ח סְעִיף ה' דְּאַסוּר אִם גַּם
לְכ"ע אֲסוּר אוֹ דְּלִמ' דְּוִקָא לְדִידֵי אֲסֵרוּ אֲבָל לְאַחֲרֵינָא שְׁרִי הֵינְנוּ שְׁהוּא בַּעַל הַחֻמְץ
לֹא מְכַר וְלֹא נָתַן בְּמִתְנָה רַק זֹכִינֵן בּוֹ מְעַצְמָן, הַגַּם חֻמְץ שְׁלֵא בְּטָלוּ קִי"ל דְּאַסוּר אַחַה"פ
לְכ"ע כְּמִבְּנֹאֵר, אֲבָל בְּחֻמְץ שְׁבִטְלוּ דְּהוּא עֲצָמוֹ חוּמְרָא דְּפִלִּיגוּ בִּיהָ בִּירוּשְׁלָמֵי פְּסַחִים
מוּבָא בְּרֹא"ש פְּסַחִים וּבְטו"ר ס' הַנ"ל, וְאַנְּוּ דְּנִקְטִינֵן לְחוּמְרָא אֲפָשָׁר כ"כ הֵאִי לְאַסוּר
לְכ"ע מוֹזִדִּים דְּלֹא אֲסֵרוּ, אֵלוּ דְּבְּרִיו, וְאַנִּי אֲבָאָר סְפִיקָתוֹ כִּי מְסַבְּרָא י"ל דְּלֹא אֲסוּר

לאחרים דזיל בַּתַּר טַעמָא מאן דַּאֲסַר מְפֻרָשׁ בִּירוּשְׁלָמִי שְׁמָא יַעֲרִים וְכִי הָרָא"ש
בַּפְּסָחִים פִּי' שִׂיאֵמַר שְׁבִיטֵל וְלֹא בִיטֵל וְס"ל לְבַעַל הָעֵיטוֹר מוּבָא בְּטוֹר סִי' הַנְּ"ל דְּנֻקָּא
בְּאֲכִילָה אָסוּר וְלֹא בִּהֲנָאָה, וְכִי הַב"י דְּטַעַמ' דְּמִשּׁוּם הֲנָאָה לֹא יַעֲרִים, וְהַטּוֹר לֹא נִיחָא לִי
שִׁיטְתּוֹ דְּס"ל הֲגַם מִשּׁוּם הֲנָאָה יֵשׁ לְחוּשׁ לְהַעֲרָמָה הֲגַם דְּהֲנָאָה מוּעָטָת הִיא וְעֵינֵי' הִגָּה'
מֵהַר"ל ח, וִי"ל אִם לְדִידֵי' אָסוּר גַּם בִּהֲנָאָה, מִשּׁוּם שְׁמֹנְתָר לְאַחֲרִים בְּנֻדָּאֵי לֹא יַעֲרִים
וְכָלֵל בִּינְדִינוּ אֵין אָדָם חוּטָא וְלֹא לֹו וְכֵן מְסַתְּבַר לְהַקְלֵל יוֹתֵר מְלַחְמִיר וְלוֹמַר פִּינּוֹן דְּאָסְרוּ
גַּם בְּשִׁבְטָלוֹ שׁוּב לֹא חִלְקוּ בֵּין בְּטָלוֹ לְלֹא בְּטָלוֹ שִׁיְהִיָּה אָסוּר לְעוֹלָם גַּם לְאַחֲרִים מִנְּ"ל
לְהַחְמִיר כִּכֵּי הָאֵי: וּבִתְחִילַת הַרְעִיוֹן הִיָּה נ"ל רֵאִי' לְאַסְרוֹ מִירוּשְׁלָמִי דְּפָסְחֵי' אֲשֶׁר מִמְּנֹו
מְקוֹר דִּין זֶה דְּחֻמְצָא שְׁבִיטָלוֹ אַחַה"פ דְּאָסוּר שְׁם תְּחִילָה רְצוּ לֹוֹמַר טַעמָא דְּר"י דַּאֲסַר
דְּס"ל כַּר' יוֹסִי דְּל"מ הֶפְקֵר עַד דְּאֲתִי לְיַד זֹכָה וּמְסַקְנָא דְּאִינוּ פִּן אֱלָא טַעמָא דְּר"י מִשּׁוּם
שְׁמָא יַעֲרִים, וְאָמַר נ"מ אֵי מִשּׁוּם דְּס"ל כַּר' יוֹסִי אִו מִשּׁוּם הָעֲרָמָה מְפֻלְתָּ אִיכָּא בִּינְיָהוּ
וְכִי וְאֵי מִשּׁוּם הָעֲרָמָה אִינוּ אָסוּר רַק לְדִידֵי' הוּמ"ל נ"מ אֵי מִשּׁוּם דְּס"ל כַּר"י גַּם
לְאַחֲרֵינָא אָסוּר פְּכָל חֻמְצָא שְׁלֹא בִיטָלוֹ מִשְׁא"כ מִשּׁוּם הָעֲרָמָה רַק לְדִידֵי' אָסוּר ש"מ
דְּפִשְׁטֵי' לִירוּשְׁלָמִי דְּגַם מִשּׁוּם חֻשׁ הָעֲרָמָה אָסוּר לִכ"ע מִשּׁוּם לֹא פְּלוּג, וְזֹו רֵאִי' בְּרוּרָה
לְכַאֲוֹר' וְכַעֲיִן זֶה מְבִיא הַפְּר"ח רֵאִי' דְּאֲפִילוּ הֶפְקִיר בְּעֵדִים אָסוּר מִדְּל"א יְרוּשְׁלָמִי נ"מ
בְּשִׁהֶפְקִיר בְּעֵדִים עֵי"ש: אֱלָא דְּנ"ל דְּרֵאֲנֵי' הַפְּר"ח לֹא מְכַרְעַת מִקְלָתָא לְדִינָא דְּאֲפִשְׁר
לְסַתְּמָא דִּירוּשְׁלָמִי לֹא בְּרִירָא לִי הֵאֵי מִקְלָתָא אֵי ס"ל לְר"י דְּאֲפִי' בְּהֶפְקֵר בְּעֵדִים אָסוּר
מִשּׁוּם לֹא פְּלוּג כַּמ"ש פְּר"ח אִו לֹא וְלִכְּן לֹא אָמַר נ"מ בְּמִפְקִיר בְּעֵדִים וְאָמַר יוֹתֵר נ"מ
דְּבִרִירָא לִיָּה בְּמְפֻלְתָּ דְּמִשּׁוּם הָעֲרָמָה וְדָאֵי לִיכָּא, וְאֲנִן לְהַלְכְּתָא דְּמְסַפְקָא לָן אִם גַּם
בְּמִפְקִיר בְּעֵדִים ס"ל לְאַסְרוֹ וּמְסַבְרָא דְּמוֹתֵר פִּינּוֹן דְּל"ש הָעֲרָמָה מִנְּ"ל לְהַחְמִיר מִשּׁוּם
לֹא פְּלוּג וּבְדִרְבָּנּוֹן פִּי הֵאֵי בְּנֻדָּאֵי נְקֻטִי' לְהַקְלֵל, וּמִמִּילָא אֲדַחֲי נְמִי רֵאִי' דִּידֵי' לְנִדּוֹן שְׁלָנוּ
דִּירוּשְׁלָמִי ל"א נ"מ אִם אָסוּר לְאַחֲרִים, דְּאֲפִשְׁר דְּגַם לְאַחֲרִים אָסוּר מִשּׁוּם לֹא פְּלוּג,
וְכִינּוֹן דְּמְסַתְּבַר יוֹתֵר לְהַקְלֵל מְלַחְמִיר נְקֻטִי' לְהַקְלֵל, וְעַכ"פ רֵאֲנֵי' אֵין לָנוּ לְאַסְרוֹ יוֹתֵר
מְלַחְמִיר: וְרֵאֲנֵי' זֹו שְׁהַבְּאֲתִי לְאַסְרוֹ לִכ"ע בְּלֹא"ה יֵשׁ לְדַחוֹת, דְּהֵאֵי דְּקִנְס ר"ש בְּחֻמְצָא
שְׁעֵבַר עָלָיו בְּב"י אֲפִי' לְאַחֲרִים אָנוּ אֵין לָנוּ רֵאִי' רַק רֵאִי' שְׁהַבִּיא הַר"ן בַּפְּסָחִים פ' כ"ש
מְסוּגְלֵי' דְּסַתְּמֵי' דְּש"ס חוֹלִין ד' ע"ב דְּמוֹקֵי בְּרִיַּיתָא מְפָנִי שְׁהֵן מְחַלִּיפִין כַּר"ש וְדֻקָּא מְפָנִי
שְׁהֵם מְחַלִּיפִין הָא בְּלֹא"ה אָסוּר לִכ"ע, וְהִנֵּה מְבַרְיֵית' עֲצָמָה אֵין רֵאִי' דִּי"ל דְּאֲתֵי' כַּר"י
פְּדִסְבְּרֵי רַבְּנָן דְּבַרְיֵית' ר"י הוּא, אֱלָא דְּסַתְּמָא דְּש"ס שְׁקִיל וְטָרִי דְּאֲפִשְׁר דְּאֲתֵיָא כַּר"ש
וּמְסִיק דְּמ"מ תְּהָוִי נְמִי כַּר"ש אִיכָּא סִיַּיעָתָא לְרַבָּא דְּלֹא שְׁבִיק הִתִּירָא אֲבָל לֹא מְוַכְרַח
דְּבַרְיֵיתָא דְּלֹא כַּר' יוֹדָא וּמְבַרְיֵיתָא לֹא מוּכַח מִיַּדֵי דְּר"ש קִנְס אֲפִי' לְאַחֲרִים אֱלָא מְסוּגְלֵי'
ש"ס דְּקָאֵמַר דְּאֲפִשְׁר דְּאֲתֵיָא נְמִי כַּר"ש, וִי"ל דְּסוּגְלֵי' יְרוּשְׁלָמִי ס"ל דְּר"ש לֹא קִנְס אֲפִי'
בְּעֵבַר בְּב"י רַק לְדִידֵי' וְלְאַחֲרִים וְלֹא וּבְרִיַּית' דְּמְחַלִּיפִין כַּר"י אֲתִי', וְלִכְּן לֹא אָמַר אִיכָּא
בִּינְיָהוּ אִי אָסוּר לְאַחֲרִים דְּגַם אִי טַעמָא דְּר"י דְּס"ל כַּר"י וְעֵבַר בְּב"י לֹא קִנְסוּ רַק לְדִידֵי'
וְלֹא לְאַחֲרִים: וְהִתְּהָה לְבָאֵר מ"ש דִּי"ל דְּבַרְיֵיתָא כַּר"י אֲתִי' לְשִׁיטַת ר"ת שְׁבַתוֹס' חוֹלִין
שְׁם דְּמוֹתֵר מִיַּד אַחַה"פ מְפָנִי שְׁמְחַלִּיפִין בְּבִצְקָא שְׁל נְכָרִי וּמַה"ט א"ש כַּר"י הֲגַם דְּס"ל
חֻמְצָא ש"נ ג"כ אָסוּר אַחַה"פ, א"כ בְּנֻדָּאֵי י"ל דְּבַרְיֵיתָא כַּר"י לְאַמְתָּ וְאֵין לָנוּ רֵאֲנֵי'
מְבַרְיֵית' דְּר"ש קִנְס אֲפִילוּ לְאַחֲרִים וּמִמְתַּנְי' דְּפָסְחִים חֻמְצָא שְׁל יִשְׂרָאֵל וְכִי אַחַה"פ אָסוּר
לְמֵאֵן דְּמוֹקֵי לֶה פְּר"ש י"ל דְּנֻקָּא לְדִידֵי' קִנְס וְהָא הַר"ן לֹא כ' דְּאָסוּר לְאַחֲרִים רַק מְפַח

סוג' דחולין וממתני' עצמה י"ל דוקא לדידן' וא"כ אם נוקמי הבריתא כר"י גם מבריתא זו אין ראי' דר"ש קניס לאחרים רק מסתמא דסוגיא דמוקי בריית' גם כר"ש וי"ל סוג' דירושלמי אינו פן כמ"ש, אלא למ"ש תוס' פסחים כ"ח ע"ב וכ"כ רשפ"א חולין דסברו' דבריתא כר"י דס"ל כראב"י בס"ד קודם שחזר בי' דגליף ר"י שאור דאכילה מדראי', ולפ"ז רבא דהוא בתרא דפליג על ראב"י וגם ראב"י חזר בי' הגם דרבנן סברי כראב"י מ"מ לאמת נקט' פרבא דהוא בתרא דל"ל דראב"י ממילא בריית' ע"כ אתי' כר"ש ומוכח דינו של הר"ן מברית' עצמה ולהלכתא ור"ן לשיטתו דכ' בחדושי' לחולין דסברו' כראב"י ס"ל שפיר כ' בפשיטות ראי' מבריתא דמחליפין דכר"ש אתי' ואסור גם לאחרים, דמסתמא דסוגיא עצמה אפשר ה'ה מקום לדחות דאמר דלמא כר"ש היינו ואולי ר"ש קנס גם לאחרים ומנ"ל דכר"י אתי' ולהביא סייעתא דסומכי' בראוריית' על לא שביק התירא ומסיק גם אם תאמר דכר"ש אתי' וקנס גם לאחרים מ"מ איפא סייעתא כדמסיק ואזיל, ולאמת י"ל פיון דגם אי כר"ש אתי' מוכח ה'ה חידוש דין דסברוהו ודאי לא שביק התירא שוב מנ"ל למוקי בריית' כר"ש ולומר דקנס גם לאחרים מה דלא מצינו קנספזה בכ"מ דקנסו רבנן רק לענבר, דלמא בריית' כר"י פן י"ל, אלא לפי דמפרש הר"ן סברוהו כר"י היינו וס"ל כראב"י וכיון דרבא ל"ל דראב"י ג"כ ברייתא כר"ש אתי' ומוכח דאפי' לאחרים קנס ועיי': ומ"מ י"ל דסוגיא דירושלמי ס"ל או עכ"פ לא בריא ליה אי ר"ש קנס כ"כ לאחרים ומוקי בריית' דמחליפין כר"י דס"ל כראב"י, או אם לא ס"ל כראב"י מ"מ לא רצה לומר נ"מ דתל' בפלוגת' דלראב"י י"ל דגם ר"ש לא קנס לאחרים הגם דירושלמי אזיל לר' יוחנן דס"ל הלכה פרו'ש באחה"פ והא ר"י ס"ל הלכה פסתם מתני' וע"כ דלא מוקי מתני' דפסחי' כר"י וראב"י מ"מ י"ל דס"ל כראב"י אליבא דר"י רק דס"ל במתני' אפשר גם כר"ש אתי' ומשום קנס, וכיון דלא אתברר מסתם מתניתין הלכה כמאן פסק כר"ש מסברתו והכרעתו, ועוד י"ל דפסק כר"ש משום דסתם מתני' כר"ש הגם דס"ל כראב"י אליבא דר"י מ"מ דחיק ליה למוקמי מתני' כר"י דדחיק ליה לומר דקתני ושל נכרי אחזה"פ ה"ה בפסח ואידי דסיפא בשל ישראל נקיט גם ברישא אחזה"פ, וגם צ"ל כראב"י הא דקתני סיפא דכתיב ולא יראה לה וכו' קאי ארישא כמבואר בש"ס פסחים כ"ח וכ"ז דוחק, ולכן ס"ל לר"י דמתני' כר"ש הגם דס"ל כראב"י אליבא דר"י ושפיר י"ל דס"ל דבריתא דמחליפין כר"י ולא מוכח משם דר"ש קנס אפילו לאחרי' וממתני' דפסחים לא מוכח רק לדידה, ולכן ל"א דירושלמי נ"מ לר' יוחנן אם אסור לאחרים או לא דאפשר גם אי ס"ל כר' יוסי מ"מ מותר לאחרים, וראי' שלי מירושלמי שהי' נ"ל תחילה ברורה, דחוי' מעיקרא ועיי': שבת' וראיתי דיש להביא ראי' לאיסור מסוג' דידן חולין שמביא הר"ן ראי' דקנס ר"ש גם לאחרים משם ראי' בביטל ולא ביער קנס ג"כ גם לאחרים דהא כ' רש"י דעוברי עבירה שאין מבערין בפסח משום פסידא, ובנודאי מבטלי' באופן המועיל דאין בזה פסידא דלא שבקו התירא וכו' רק במקום פסידא וטורח, ואיך אפשר דברית' כר"ש אתי' אם בבטלו ולא ביער מותר לאחרים וכיון שבטלו שוב גם אם לדידן' קנסי' משום שפא יערים לאחרינא שרי למאי צריף בבריית' מפני שהן מחליפין מותר בלא"ה ה'חמץ עצמו מותר לאחרים וע"כ צ"ל דלכ"ע אסר ר"ש אפי' פשבטל משום שפא יערים ומשום לא פלוג ודוחק לומר משום שפא נחמין להו בפסח שא"א לבטל לזה צריף מפני שמחליפין חזא דזה לא שכית

דבונדאי משמריי שלא יחמיץ ולא יעברו, ועוד פיון שאינו רק ספק שפא נתחמץ להם
בפסח הא דקאמר ש"ס דלמא כר"ש דס"ל אחא"פ דרבנן ויבדרבנן סמכי' הול"ל יותר
דאינו רק ספק דרבנן, וגם פדמסיק ותהוי נמי כר"ש הא אמר מפני שהן מחליפין בונדאי
וכ"ש בדאורייתא לא שביק התירא וכו' עדיין מנ"ל לסמוך על זה בונדאי איסור וע"כ
דאסור לכ"ע וזו ראי' מהימנא לאסור: ובמאי דכתבנא אתי' לן שפיר הא דמביא הר"ן
ראי' משמעות סוגי' ש"ס דחולין ולא מביא ראי' ברורה מתוספת' פ"ב דפסחים דמבואר
שם דאסור ר"ש חמץ של פותים אחא"פ היכא דלא עשו פסחיהם פישראל או מקדימין
יום א' משום דעברי בב"י הרי מפרש דגם לאחרים אסור וצ"ע לכאורה, ולמ"ש א"ש
דמשם אין מוכח רק היכא דעברי בב"י ועבר אדאורייתא דהנהו פותים דאין עושים פסח
פישראל ומקדימין יום א' וזכו ביום ביעו' ועוברי' בב"י ולא בטלו בונדאי וכה"ג קנס אף
לאחרים אבל היכא דבטלו ולא ביעו' מנ"ל לכן מביא מסוגי' דחולין דמוכח אפי' כשביטל
כמ"ש ונהב: ועוד י"ל מילתא בטעמא דלא מביא ר"כ מתוספת' ה"ל דלכאורה ראי'
הר"ן צ"ע מנ"ל דאסור לכ"ע פשאנו בא ליד אחרים מן העובר במקר או במתנה דלמא
דוקא בכה"ג אסור דבמכירה ומתנה הרי נהנה העובר ואהני לי מעשיו, וממילא אסור
לקנות ממנו משום לפ"ע ולכה"פ מסייע ידי עוברי עבירה, ואסרו בדיעבד לקונה ומקבל
מפני שבעבירה בא לו קנסוהו כמו העובר שאסרו לו, אבל מי שזוכה בלא דעתו ורצונו
פגון שהשליכו לחוץ או מצאו וכיוצא בו מנ"ל דאסור, ולומר דבאמת פונת הר"ן דאסור
לאחרים דוקא לקנות או לקבל ממנו מסתימת דבריו לא משמע הכי דמשמע לכ"ע אסור,
וגם לזה א"צ ראי' פשיטא דאסור למכור ולתת במתנה פיון שנהנה כמו בקל איסורי',
וגם הלכה רוחת דאסור לכ"ע גם לזכות מהפקר וכדומה וצ"ע: שוב מצאתי ראיתי אחרי
רואי שפבר עמד בקושני' זו במהרי"ט אלגזי פ"ה דבכורות דף מ"ח ע"ב ד"ה איברא
דראיתי להר"ן והוא ז"ל כ' דלכן אסרו לאחרים הקונים כדי שלא יקפצו עליו קונים ולא
יחנו לו מעשיו ונכנס תחילה בדוחק דר"ן ס"ל פרש"י דבלא"ה דמי זביני אסורים
ובלא"ה ל"מ לו מעשיו ושוב דחה גם זה עיי"ש ולפי מה שהקשתי דאסור לקנות ולקבל
משום לפ"ע ומסייע, לא מועיל לנו גם אם הר"ן סובר פרש"י פמוכן: והי' נ"ל ביישוב
ראי' הר"ן ולחזקה ע"פ מ"ש במק"א דמי שמכשיל חבירו באיסור דרבנן עובר בלפני
עור מדאורייתא הגם שהאיסור דרבנן מ"מ לא גרע מנותן לו עצו שאינה הגונה בדבר
הרשות, ועיי' תוס' ספ"ק דע"ז משיטת הר"א דבדרבנן ליכא, וצ"ע וכי גרע דרבנן מדבר
רשות והארבתי במק"א ואכ"מ, לפ"ז קשי' לי מדקאמר ש"ס חולין ותהוי נמי כר"ש הא
קתני מפני שמחליפין ודאי ומה בדרבנן לא שביק התירא מכ"ש בדאורייתא הא נמי
בדאורייתא הוא דלא יעברו בל"ע דאורייתא, וליכא קו"ח, וגם לאמת מנ"ל דסמכי'
באיסור דאורייתא דלא שביק התירא וצ"ע: ונ"ל מפח קושני' זו דס"ל לש"ס מסתימת
הברי' חמץ של ע"ע מותר מיד מפני שמחליפי', דבכל אופן אפי' לא קבלו מידי ע"ע
בקנין או במתנה אלא בא לידם בלא ידיעתם מותר כשהם הע"ע אוכלים ממנו מפני
שמחליפין דלא שבו התירא ואוכלים איסור דרבנן ובונדאי החליפו ועשה שפיר קו"ח
לדאורייתא, וא"ש ראי' הר"ן דמשם מוכח דאסור לכ"ע אפי' אינו קונה או מקבל
מהעובר עצמו פנ"ל, ולמ"ש לעיל דראי' הר"ן מבריי' עצמה דלאמת ע"כ ברייתא ר"ש
היא דל"ל דראב"י ג"כ א"ש פיון דקוזינן דסתמא דש"ס ס"ל דמותר מיד היינו אפי'

לקנות מנכרי שקנה מהם חמץ או שלקחו מעצמו וכדומה, מוכח מבריייתא עצמה דכ"ש אתי דאסור לאחרים אפילו שלא בדרך קנין וקבלה מע"ע ונהבן: והא"ש דלא מביא פן תוספת' דפ"ב דפסחים, דמשם אין ראיה רק דאסור לקנות מהם, אבל לא שאסור לזכות מן ההפקר או לקנות מנכרי שקנה מהם וא"ש עיי': וראיתי בפ"ח דמביא ראי' לדינו של ה"ר"ן מהא דתנן בפ' הגזל קמא גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך, פלומר אע"פ שאסור לו, והא ה"כא דנגזל ודאי לא עבר בב"י אלא הגזלן ואעפ"כ אסור לנגזל אלא דחמץ שעבר עליו שום אדם נאסר לכל, ומהרי"ט אלגזי ב"ת דמתחזיק פשיטותו של הפר"ח דנגזל אינו עובר בב"י נתקשה למה לא הביא ה"ר"ן ראי' זו של הפר"ח, והאריה באריכות נפלא, ותוכן דבריו די"ל מתני' ר"י היא נחמץ אח"הפ אסור לכ"ע ואחר שהאריה בזה כ' עוד גם אי מתני' ר"ש אין ראיה דאסור לכ"ע די"ל באמת לנגזל מותר ומתני' קמ"ל הגם דלגזלן ודאי אסור מ"מ מותר לקיים מצות השבה בחמץ האסור לו דשלו הוא מחזיר ואין בזה הנאה: והנה מ"ש דאיכא רבותא דאינו נהנה במה שמחזירו עיי' מג"א רס"י ת"מ ובנודאי י"ל מתני' הא קמ"ל, ונ"ל דמ"מ ראי' הפר"ח חזקה אם פי מתני' ליכא ראי' די"ל או כר"י אתי' או כר"ש וקמ"ל הגם דאסור לגזלן מותר להחזיר שלו, מ"מ מסוגי' ש"ס איכא ראי' דהא אמר ר"ח ר"י הוא דס"ל אומרים באיסורי הנאה וכו' ומייתי פלוגתא בשור שהמית דס"ל לרבנן משנגמר דינו החזירו שומר אינו מוחזר אלא דרבנן ס"ל א"א בא"ה הרי שלך לפניך, ואי לר"ש לנגזל מותר י"ל מתני' רבנן היא וע"כ לא פליגו רבנן אלא בשור שנגמר דינו משום שאסור לכ"ע לכן אינו מוחזר דאין מחזיר לו מידי דעפר הוא מחזיר, אבל מתני' בחמץ שעבר עליו הפסח י"ל גם רבנן מודו ואתי' מתני' כר"ש ומותר לנגזל ומחזיר לו דבר שראוי' לו וקמ"ל רבותא גם שאסור לגזלן מותר להחזירו דאין זו הנאה, ודוחק לומר דס"ל לר"ח דהלכה כר"י אח"ז ולא רצה למוקמי מתני' דלא כהלכתא, ועוד מדהשיב רבה לר"ח א"כ נפלגו בחמץ דלמא רבנן דר' יעקב כר"ש ס"ל ומודו בחמץ או דר' יעקב כר"ש ס"ל וקמ"ל טפי אפי' בשור שנגמר דינו שאסור למפקיד מ"מ החזירו מוחזר וזה לא נדע אם היה אומר בחמץ דמותר לנגזל דס"ל כר"ש או היינו סבורים דטעמו דס"ל כר"ש, ועוד מדאמר רבה כר' שמואל לר"ח והוכיח לו מברייית' מאן שמעת' לי דאמר משנגמר דינו לא רבנן וקתני חמץ וע"ע הפסח וכו' ש"מ דכ"ע מודים דבא"ה אומרים הרי שלך לפניך ומתני' כ"ע עדיין י"ל דפליגו בשור שנגמר דינו אי אומרים בא"ה הרי שלך לפניך ובחמץ גם רבנן מודו דס"ל כר"ש ומותר לנגזל, ואין לומר דס"ל דל"ק ר"ש פלל, ומתני' דפסחי' כר"י וכראב"י הא מפרש בתוספת' פ"ב דפסחים דר"ש קונס, מכ"ז מוכח דס"ל בפשיטות דלר"ש אסור אפי' לאחרים ונתחזקה ראי' הפר"ח ומינה דאסור לאחרים לא לבד שלא לקבל מן העובר משום דהעובר עושה איסור כשמקנה לאחר ונהנה, אלא דאסרוהו לכ"ע והטילו איסור על החפץ עצמו דהא לגזלן מותר להחזיר שאינו נהנה דשלו הוא מחזיר לו וממילא דמותר לנגזל לקבל כיון שאין הגזלן עושה איסור במה שמחזיר לו ותהדר הקוש' לדוכתא מנ"ל דאומרי' בא"ה שאסור למוחזר הרי שלך וכו' וע"כ דלעולם אסור לכ"ע פנ"ל ועיי': והא דלא מביא ה"ר"ן ראי' מש"ס ב"ק נ"ל עפ"מ ש לעיל דמסוגי' דחולין איכא ראי' אפי' בשביטל אסור לכ"ע, וזה אין מוכח מסוגיא דב"ק די"ל דאיירי פשלא ביטל הגזלן, ולמ"ש השאגת ארי' סי' פ"ז דלא מהני ביטול לחמץ

שקבל עליו אחריות, וגזלן זה שאינו שלו רק שעובר מפני שבאחריותו הוא ל"מ ביטול ועבר מדאורייתא, אבל ביטול ולא בייער לא מוכח משם דאסור לאחרים, ולכן מביא הר"ן טפי מסוגיא דחולין דמוכח יותר אפי' בביטול: ולפמ"ש פ"ב לעיל דמוכח מסוגיא דחולין דאסור לאחרים לכהפ"ח בלא ביטול וכיון דקיי"ל בביטול ולא בייער אסור אחה"פ ממילא מוכח ממתני' דפסחים דה"ה דאסור לאחרים, דהא דקתני במתני' דאחיה"פ אסור גם בביטול איירי דלדידן' נדאי אסור ומינה פמו דבלא ביטול אסור לכ"ע פן בביטול, דמתני' דמחתינהו בחדא מחתא ועי'י, ורא' זו מכרחת וכל השיטות גם לר"ת דחולין דליפא ראי' דאסור לכ"ע, אבל ממתני' דפסחי' בצירוף סוגיא דש"ס ב"ק יצא לאור דין זה דאסור לכ"ע אפי' ביטול ועי'י: פירות הנושרים מדברינו אלו דהתקנום בראיות כמסמרות נטועים דחמץ שעבר עליו אסור לכ"ע ואפילו לא בא לידם מיד העובר, ואפי' בביטול ולא בייער, וכן נ"ל מן המחבר דס"ל אפי' ביטול אסור לכ"ע מדסתם וכ' בסעיף ה' דנמצא חמץ בבית ישראל אחיה"פ אסור אפי' בטלו ולא כ' דאסור לדידן' ומותר לאחרים משמע דחד דינא אית ליה פמו שנמצא ולא ביטול דאסור לכ"ע, ויש לדייק יותר מלשון המחבר דכ' נמצא חמץ בבית ישראל אחיה"פ אסור ואפילו בטלו הלא הא דאסור אחיה"פ בלא בטלו פ"ב כ' בסעיף ג', ובא לחדש בסעיף זה דאפי' בטלו, והול"ל חמץ שבטלו ונמצא אחיה"פ בב"י אסור נראה דרצה להודיענו דאסור לכ"ע פמו בשלא בטלו ולזה אתי' דבריו בדייק שכ' נמצא חמץ בב"י אחיה"פ אסור וכ' עוד ואפי' בטלו דאסור פמו לא בטלו דמינ' איירי בתחילת דבריו והיינו שאסור לכ"ע פמו לא בטל, אבל אי הוי' כ' חמץ שבטלו ונמצא בבית ישראל אחיה"פ הי' מקום לומר דוקא לדידיה וכו' ויש לדייק מלשוננו שכ' חמץ הנמצא בב"י אחיה"פ וכו' משמעות לשוננו מי שמצא חמץ בבית א' מישאל אסור לו למצא אחיה"פ הגם שלא הגיע ליד המוצא בבית חבירו מבעליו אסור הרי ממש מפורש כדברינו וכן הוא לשון הטור, ועי'ן לשון הרא"ש פ' כ"ש סי' ד' שכ' ונ"ל וישאל שמצא חמץ בביתו אחיה"פ מן הדין מותר ובירושלמי פליגו, לפי לשון הרא"ש י"ל דוקא במוצא בביתו אסור לדידן' ולאחרים המוצאים שרי, וטור ששינה לשון אביו וכ' חמץ שנמצא בב"י וכו' וכן המחבר נקיט פהאי לישנא דטור, נראה בדייק נקטו להודיענו דאפי' לאחרים אסור: ונראה לפע"ד דכ"ש וקו"ח דאסור לבנו אחריו דאם לאחרים אסור ואפי' אינו בא להם מיד העובר ואפי' זכו מן ההפקר וכדומה כ"ש דאסור לבניו אחריו דנכנס תחת האב ומפחו הוא זוכה ומרשותו בא לו, וי"ל דלכן בכ"מ דמבעי לש"ס אי קנסי' בנו אחריו או דוקא לדידן' קנסו שעשה איסור לא מספקא רק אולי לבנו קנסו הגם שלא עבר, וקאמר להו צד דממונו' קנסו היינו לו ולבא מפחו ועומד במקומו אבל לאחרים שלא באו מפחו שלא הקנה להם במקר או מתנה בהא לא קמבעי לי' פנ"ל, ועי'י ש"ד יו"ד סי' שי"ג ס"ק י"ב שכ' פיון דלא קנסו לבנו, נראה דאם שחטו מותר לאחרים, פונונתו רצוי' באופן שאין המטיל מום מרויח בו כגון שמוכר פמו ששנה בלא מום או לא אתי לידם ע"י המטיל מום, ולפמ"ש זה פשוט וקו"ח מדל"ק בנו, ולאחרים כ"הג לא מבעי מעיקרא פנ"ל פשוט, ועי'י ח"י סי' תמ"ח ס"ק, ודבריו נפלאו וכבר עמד עליהם מהרי"ט אלגזי, והנלפע"ד פתבתי בעזה"י, ומעכ"ת נ"י יש"ם עין עיונו על דברינו לטובה, הכ"ד אוה"נ דש"ת חותם בכרפת אהבה רבה.

פְּרָאָנְצֵעֶנְסְבַּאד כ"ו תמוז תרכ"ה לפ"ק: הק' אבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל:
תְּשׁוּבָה פב בְּחֻדְשׁ אֲזִיר ה' פְּנִינֵי יָאִיר, לְהֶרֶב הַמַּאִיר ה"ה י"ג המאוה"ג חָרִיף וּבְקִי מְלֵא
וְגִדּוּשׁ כש"ת מו"ה מַאִיר זָאב הָאֲרֻטְמָאן נ"א אב"ד דק"ק שְׁאָמְלוֹי יע"א: ב"ה קַבְלָתִי
בְּעִדְנָא דְטָרִידְנָא טוֹבָא וְשְׂאוּל אֲנִי בְּיוֹתֵר לְתַלְמִידִים בְּתַחֲלַת הַזְּמַן בְּלִימוּד הַלּו"ת וְקַבְלַת
תַּלְמִידִים הַבָּאִים פְּיוֹנִים אֶל אֲרֻבּוֹתֵיהֶם וּלְפַקֵּחַ עַל עֵינֵינִם, עַד יָשְׁבוּ בְּמַעוֹנָם עַל מְכוּנָם,
בכ"ז לְהִיּוֹת פּר"מ דּוֹחֵק הַשְּׁעָה פְּנִינִי בְּתוֹךְ הַפְּרָקִים לְעֵינִי בְּשִׂאלָתוֹ, וְהִנֵּה נִפְשׁוּ בְּשִׂאלָתוֹ
בְּשִׂאלַת חֶכֶם ע"ד א' מַאֲנִשֵּׁי עֲדָתוֹ, הוֹדָה לְפָנַי מֵעֲלָתוֹ כִּי בַע"פ הָעֶבֶר צָוָה לְגִיסוֹ לְמַפְנֵי
חֲמִצּוֹ לְנִכְרֵי הַיְדוּעַ לוֹ כִּי הִי נִחְפָּז לְדַרְכּוֹ וְכֵן עָשָׂה חוּץ מִחֻבָּת יֵין שְׂרָף שֶׁהִי שְׂכוּחַ
מִבְּעֲלֵיו שֶׁהִי לוֹ בְּמִרְתֵּף ע"ז לֹא צָוָה וְלֹא מְכַר וְאֲחֵה"פ מְצָא חֻבָּיּוֹת זֹו בְּמִרְתֵּף, וְשֵׁם יָד
לְפִיו וְלֹא שְׂאֵל שְׂאִילָת' מְקַמֵּי רַבְּנָן וּמְכַר יי"ש זֶה מְעַט מְעַט בְּמַדָּה שְׂאָדָם מוֹדֵד בּוֹ בְּהַקְפָּה
לְנִכְרֵים, וְנִתְּנָו לוֹ אַח"ז חֲטִיטִין וְשְׁעוֹרֵי תְּמוּרַת הַיִּי"ש, וּכְבָר נִתְּעַרְבַּ דָּגָן זֶה בְּשִׂאָר דָּגָן
שְׂאִינּוֹ אִפִּי חֵד בְּחֵד, וְאַחַר כ"ז נִתְּנָו אֶל לְבוֹ כִּי לֹא טוֹב עָשָׂה וּבָא לְפָנַי פּר"מ בְּשִׂאלַת
פִּיהוּ נֵה דִינּוֹ שֶׁל תְּעַרְבוּת זֶה, וּכְבָר רָאוּ עֵינָיו כְּדֵי שְׁבַעִם מ"ש בְּסַפְרָן שֶׁל בְּעֲלֵי תְּשׁוּבָה
וַיִּשׁוּטֵט לְבַקֵּשׁ דְּבַר ה' זֹו הִלְכָה מִפִּי סְפָרִים וְסוֹפְרִים, וְנִפְשׁוּ אִינוּתָה לְדַעַת, אֶת דַּעַתִּי בְּזֶה
דַּעַת תּוֹרָה מְכַרְעַת, וְהִנֵּנִי לְמִלְאוֹת רְצוֹנּוֹ בְּמִלּוֹאוֹ, וַיִּשְׁנִים מֵה שְׁחַנְנִי הַיִּי"ת בְּזֶה, וְגַם
חֲדָשִׁים אֲצִיעַ לְפָנָיו, כִּיז ה' הַטּוֹבָה עָלַי: הִנֵּה שְׂאֵלָה כְּזוֹ מִמֶּשׁ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ כְּבָר כְּתוּבָה
הִיא בְּסַפְרָן שֶׁל צַדִּיקִים גְּדוּלֵי אַחֲרוֹנִים קְמָאֵי וּבְתַרְאֵי ז"ל, זֶה מִתִּיר וְזֶה אוֹסֵר, זֶה בּוֹנֵה
וְזֶה סוֹתֵר, זֶה מְקִיל, וְזֶה מְפָרִיז עַל הַמַּדָּה לְהַחְמִיר בְּיוֹתֵר, וְאַנּוּן מֵה נִעְנָה בְּתַרְיֵיהוּ דִּידְהוּ,
כִּי מְקוֹם הַנִּיחוּ לְבוֹ לְבָאָר דִּין זֶה בְּאֵר רְחוּבוֹת, וְכִי הִרְחִיב ה' לְבוֹ וּפְרִינוּ בְּאֵר"ש לְחַקוֹר
וְלַעֲמֹד עַל הִלְכָה זֹו מִן הַשְּׁוֹרֵשׁ: הִנֵּה מְקוֹר דִּין זֶה חֲמִץ שֶׁבִטְלוֹ וְלֹא בִּיעֲרוֹ אִם אֲסוּר
מִקְנָסָא לְאַחַה"פ אוּ מוֹתֵר, לֹא נִמְצָא מְפֻרָשׁ בְּש"ס דִּילָן וּמְפֻרָשׁ יוֹצֵא מִירוּשְׁלָמִי פְּסָחִי
פ' א"ע וְז"ל הַפְּקִיר חֲמִצּוֹ בִּי"ג מֵהוּ לְאַחַה"פ ר' יוֹחָנָן אָמַר אֲסוּר ר"ל אָמַר מוֹתֵר מִתִּיב
ר"י לר"ל אִי אֲתָה מוֹדָה לִי מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעֵלָה שֶׁהוּא אֲסוּר, אֶל תִּמְנֵן אֲסוּרוֹ גַּם גְּרַם
לוֹ, הֵא מֵה אִית לָךְ לְמִימֵר, אָמַר ר' יוֹסִי לר"פ נִהְיָר אֶת כַּד הַגִּינָן אוֹמְרֵי אֲתִי ר"י כר"י
וּדְרַשׁ"ב ל כר"מ אֵינָה פֶּן אֶלָּא ר"י חֲשַׁשׁ לְהַעֲרָמָה רִשְׁב"ל לֹא חֲשַׁשׁ לְהַעֲרָמָה מֵה נִפְיָק
מִבִּינֵיהוּ נִפְל עָלָיו מִפּוֹלֵת מ"ד הַעֲרָמָה לִית כָּאֵן הַעֲרָמָה וְהוּא מוֹתֵר מ"ד זְכִי לִית כָּאֵן
זְכִי וְהוּא אֲסוּר עכ"ל הִירוּשְׁלָמִי, וְהִנֵּה הַמְּפָרֵשׁ גְּדַחֵק מְאוֹד לְפָרֵשׁ הֵא דְמִתִּיב ר"י לר"ל
מֵאִי אֲתָה מוֹדָה מֵה עֲנִין חֲמִץ מִשְׁשׁ שְׁעוֹת לְהָא דְבִיטְל וְלֹא בִּיעֲר וְגַם תְּשׁוּבָה ר"ל אֵין לוֹ
מוֹכֵן וְעֵינִי נב"י קְמָא חֲאו"ח ס' י"ט מ"ש בְּסוֹף הַתְּשׁוּבָה גַּם בְּדַבְּרֵיו יֵשׁ דּוֹחֵק דְּכָל עֵין
רוּאָה יְרָאָה דְּסוֹף כ"ס אֲנַחְנוּ לֹא גִדַּע מֵה דַס"ל לר"י בְּקוֹשְׁתּוֹ וּמֵה דְמַהְדָּר לִי ר"ל,
מְלַבֵּד זֶה קֶשֶׁה לִי עַל ר' יוֹסִי דְאָמַר לר"פ נִהְיָר אֶת וְכו' אֵינָה פֶּן מִנ"ל בְּפִשְׁיטוֹת דְאֵינּוּ
פֶּן כְּמוֹ שֶׁהִיו אוֹמְרִים בְּתַחֲלָה דר"י כר"י יוֹסִי וְכו' וְלָמָּה הִזְר בְּסוֹף מֵה רָאָה רֵאִי עַל פְּכָה
דְאֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁהִיו אוֹמְרִים תַּחֲלָה, וְלִינִישׁב כ"ז נ"ל בְּשִׂאָמַר טַעַם לְשִׁבַח דְּפְלוּגְתָא דר"י
וּר"ל לְמַסְקָנָא דר"י חֲנִישׁ לְהַעֲרָמָה וּר"ל לֹא חֲנִישׁ, נ"ל דְתַלְיָ בְּטַעְמָא דְהַצְרִיכוּ חֲכָמִים
בִּיעוֹר אַחַר שְׁבִיטְל, תוֹס' רֵישׁ פְּסָחִים כ' דְחֲשִׁשׁוּ שְׂמָא יְבוּא לְאוֹכְלוּ פִינּוֹן דְלֹא בְּדִילוֹ
מִינֵי, וְר"ן כ' עוֹד טַעַם אַחַר מְפָנֵי שְׁבִיטְלוֹ זֶה תְלוּיָ בְּמַחְשָׁבָה שֶׁל ב"א וְאֵין מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם
שְׁוֹת וְאֶפְשֵׁר שְׁיִקְלוּ בְּכָף וְלֹא יוֹצִיאוּ מִלְּבָן לְגַמְרֵי רָאוּ חֲכָמִים לְהַחְמִיר שְׁלֹא יִסְפִּיק
בִּיטוּל וְהַצְרִיכוּ בִּיעוֹר עכ"ל, וְנ"ל דַּבְב' טַעְמִים אֵלוֹ פְּלִיגוּ ר"י וּר"ל ר"י ס"ל דְמִשׁוּ"ה

הצריכו בייעור כמ"ש הר"ן דחששו שמא לא יבטל בלב שלם ועיקר תקנת בייעור משו"ה הוא לכן פשעבר ולא בייער ראוי לקנסו אחה"פ שמא יערים היינו שמא הביטול לא יהי בלב שלם וכל שאין פיו ולבו שלם היא הערמה והיינו דאמר ר"י חייש להערמה, וכ"ש וקו"ח הוא אם חששו חכמינו ז"ל שלא יבטל בלב שלם בלי הוכחה דאין בלבם מה שמוציא בפיו ותקנו משו"ה לבערו, כ"ש אחר שתקנו לבער והוא לא בייער דנתחזק החשש שמא לא ביטל בלב, ור"ל ס"ל פטעמא דתוס' דטעם שהצריכו לבער משום שמא יבוא לאוכלו ולא חששו כלל להערמה שלא יהי פיו ולבו שוין, לכן ס"ל ניהי דקנסו למי שעבר בב"י מדאורייתא, אבל אם ביטל ולא קיים מצוות חכמים משום דעבר על תק"ח לא קנסו וגם ר"י הכי ס"ל דמשו' דעבר על דרבנן לא קנסו אלא משום חשש הערמה שלא ביטל בלב שלם דמשו"ה תקנו לבער, ור"ל ס"ל דלא חששו לכה"כ פנ"ל: מעתה יובן היטב הא דאזתיב ר"י לר"ל א"א מודה לי משש שעוה ולמעלה שהוא אסור פוננתו רצונו עפמ"ש הר"ן ומוסיף בטעמא דחששו שמא יבוא לאכלו משום דלא בדילו וסגיב פרת, ועיי' מהרש"א בתוס' ר"פ הג"ל, וקשה משש שעוה עד הלילה יהי מותר לקיימו דליכא פרת מנה הוכיח ר"י דלא הצריכו לבער משום שמא יבוא לאכלו אלא משום שמא לא ביטל בלב שלם וגם משש שעוה עכ"פ עובר בעשה אם לא בטלו בלב שלם, ומוכח דלא כר"ל, והשיב ר"ל תמן איסורו גרם לו, לעולם דעיקר התקנה משום שמא יבוא לאכלו הגם דמשש שעוה עד הלילה ליכא פרת מ"מ משום איסור לאו ג"כ החמירו מאחר שהצריכו בייעור משו' בפסח דיש בו פרת לא אמרו בו חוץ משש שעוה ואפשר דפליגו בפלוגתא דאמוראי אי אמרינן מה לי איסור לאו מאיסור פרת עיי' יבמות קט"ו, וביותר יש לפרש פוננת ר"ל דאמר התם איסורו גרם לו עפמ"ש תוס' עוד שם משו"ה החמירו בחמץ יותר שמא יבוא לאוכלו מפל שאר איסורים משום שהחמירה תורה בו יותר שעוברים בב"י ומה"ט גם משש שעוה ראוי להחמיר דהחמירה תורה לעבור בב"י או בעשה דתשביתו לכה"כ, וזהו שאמר תמן איסורו שאסור לקיימו גרם לו שהחמירו לבערו מחשש שיבוא לאכלו הא מה אית לך למימר לקונסו פיון שלא עבר בב"י פנ"ל, והא"ש הא דאמר ר' יוסי לר"פ נהיר וכו אינו פן, דאם פליגו בדר"י ור"מ מה דהקשה ר"י לר"ל אין לו שחר ואין פתח בין לקושני' ר"י בין לת"י ר"ל, אבל אם פליגו בחשש הערמה א"ש בדבריהם, וי"ל תחלה שמעו ר"י ור"פ פלוגתא דר"י ור"ל במפקיר חמצו אחה"פ דר"י אמר אסור ור"ל אמר מותר, ולא שמעו מה דאזתיב ר"י לר"ל ומה שהשיב לו ר"ל והי' ס"ל דפליגו בפלוגתא דר"י ור"מ, ואח"כ שמעו גם מה דמותיב ר"י לר"ל ומה שהשיב לו אמר ר"י נהיר פד הוינא אומרים עד שלא שמענו הא דמתיב ר"י ודאמר רל דר"י כר"י ור"ל כר"מ, ועכשיו ששמענו אינה פן אלא ר"י חייש להערמה ור"ל לא חייש, ומינשב הפל ע"כ בעזה"י: והנה לפמ"ש דבתר ששמע הא דמתיב ר"י ומתשובות ר"ל הדרו בי' דא"א לפרש דפליגו בדר"י ור"מ אין ספק דהכי נקטי' דבחשש הערמה פליגו, אמנם פן ראיתי בתשובת רשב"א סי' ע' אחר שהביא רי"ש למי הג"ל ככתבו וכלשונו כ' וז"ל ומ"מ אם כדברי הירושלמי בין פמאן דמר משום הערמה בין פמאן דמר משום זכי' חמץ שנפלה עליו מפולת מותר אחה"פ, דלמאן דאמר משום הערמה לית פאנהערמה ולמאן דאמר משום זכי' לא קיי' לא פהאי דר' יוסי אלא כר"מ דסתם מתני' פונת' ולא קיי' ל בהא כר"י דירושלמי עכ"ל: ולמדנו מדבריו דפליגו

אמוראי לאמת אם ר"י ור"ל פליגו בפלוגתא דר"י ור"מ או דפליגו בהערמה, וְלֹא בְּרִירָא לֹן לְדִינָא כַּמָּאן דְּנִקְטִי אֵלָא בְּמִפְּלֹת לַכ"ע מוֹתֵר בֵּין לְמָר בֵּין לְמָר כַּמ"ש, וְצ"ל הֵלֵא אָמַר ר' יוֹסִי לַר"פ נִהֵר כַּד הָוִינִי אוֹמְרִי וְכוּ' וְאִינוּ פֻּן, וְהָרִי תַרְוִינְיָהוּ ר"י ור"פ אָמְרוּ דְּפִלִּיגוּ בְּדַר"י ור"מ וְנִהְדַּר וְנִהְדַּר לִי ר"י לַר"פ אַח"כ דְּאִינוּ פֻּן וְלַפְמ"ש מְוַכְרַח הַדְּבָר דְּאִינוּ וְלִיכְּ עוֹד סָפֵק בְּפִלּוּגָתָא דְּר"י ור"ל דְּבִנּוּדָא פְּלִיגוּ בְּחֻשׁשׁ הָעֵרְמָה וְצ"ע, אֲבָל בְּתַר דְּדִינְקִי בְּרֻשְׁבָּ"א רְאִיתִי כִּי הִי לֹן גִּרְסָא אַחֲרַת בִּירוּשְׁלָמִי מִמָּה שֶׁהוּא לְפָנֵינוּ דְּרֻשְׁבָּ"א גְּרִיס נִהֵר אֲתִי כַּד הוּיִת"וּן אוֹמְרִין וְכוּ' וְאִינוּ פֻּן וְכוּ' לְפִי גִירְסָא כַּד הוּיִת"וּן אוֹמְרִי ל"א ר"י מְעוֹלָם דְּפִלִּיגוּ בְּפִלּוּגָתָא דְּר"י ור"מ אֵלָא ר"פ וְנִחְבְּירוּ אָמְרוּ הֵכִי, ור"י אָמַר דְּאִינוּ פֻּן, דְּלֹא פְּלִיגוּ בְּהָא אֵלָא בְּחֻשׁשׁ הָעֵרְמָה, וּפְלִיגוּ ר' יוֹסִי ור"פ בְּטַעְמָא דְּר"י ור"ל, וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלָמִי כַּגִּרְסַת הַר"ש בַּא מְדַאֲתָא בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁם וְז"ל הַכֹּל מוֹדִים בְּגַר שְׁמַת וּבִבְזוּ יִשְׂרָאֵל נְכָסִיו, לְמַד הָעֵרְמָה מוֹתֵר וְלִמַד זְכִי מוֹתֵר עַכ"ל וְעֵינֵי בְּמִפְּרֻשׁ שֶׁם, מְדַקְאֵמַר הַכֹּל מוֹדִים מִשְׁמַע דְּאִיכָּא מ"ד וּמ"ד לְאַמַּת אִם פְּלִיגִי בְּהָעֵרְמָה אוּ בְּפִלּוּגָתָא דְּתַנְיָא דְּר"י ור"מ דַּא"ל"ה לְעַנְיָן מֵאִי אוֹמַר הַכֹּל מוֹדִים בְּתַר דְּהָדְרוּ לַכ"ע מִשׁוּם הָעֵרְמָה הוּא מְזַה נְרָאָה דְּלְאַמַּת אִיכָּא פְּלּוּגָתָא בְּמֵאִי דְּפִלִּיגוּ ר"י ור"ל, וְיָפָה כ' הַרְשָׁבָ"א דְּבִמְפֹלֶת מוֹתֵר בֵּין לְטַעְמָא בְּהָעֵרְמָה, דְּמִשׁוּם הָעֵרְמָה לִיכָּא, וּבֵין לְטַעְמָא דְּזְכִינִי דְּלֹא קִי"ל כַּר"י בְּהָא דְּהִלְכָה כְּסִתָּם מִתְּנִי: וְנ"ל דְּר"י דְּאָמַר בְּמִחוּלְט דְּלֹא פְּלִיגוּ בְּפִלּוּגָתָא דְּר"י ור"מ אֵלָא בְּחֻשׁשׁ הָעֵרְמָה, מִשׁוּם דְּקִשְׁנִי לִי הָא ס"ל לַר"י הִלְכָה כְּסִתָּם מִשְׁנָה, וְסִתָּם מִתְּנִי כַּר"מ דְּלֹא כַּר' יוֹסִי כַּמ"ש הַרְשָׁבָ"א, וְע"כ דְּלֹא בְּפִלּוּגָתָא דְּר"מ ור"י פְּלִיגִי, ור"פ דַּס"ל בְּדַר"מ ור"י פְּלִיגוּ, לֹא ס"ל דְּאָמַר ר"י הִלְכָה כְּסִתָּם מִשְׁנָה עֵי חוּלִין פַּא"ט מ"ג ע"א אֲמוֹרָאִי גִינְהוּ אֵלִיכָּא דְּר"י אִי ס"ל הִלְכָה כְּסִתָּם מִשְׁנָה: וְהִנֵּה לְמַד דְּפִלִּיגוּ בְּחֻשׁשׁ הָעֵרְמָה וְהִלְכָה כַּר"י דְּבַכ"מ ר"י ור"ל הִלְכָה כַּר"י מְסֻתָּמָא, אֲבָל לְמַד דְּפִלִּיגוּ בְּפִלּוּגָתָא דְּר"מ ור"י אִין הִלְכָה כַּר"י בְּזַה דְּקִי"ל כְּסִתָּם מִתְּנִי וְלְעַנְיָן חֻשׁשׁ הָעֵרְמָה אִין לְנוּ הִכְרַע כַּמָּאן מְהִינְהוּ אֲמוֹרָאִי נְקֻטִי בְּפִלּוּגָתָא דְּר"י ור"ל אִי דְּחוּשׁשׁ ר"י מִשׁוּם הָעֵרְמָה אוּ לֹא וְכִינּוּן דְּר"ל וְדָאִי לַכ"ע לֹא חֵינִישׁ לְהָעֵרְמָה, וְאֵלִיכָּא דְּר"י פְּלִיגוּ אִי חֵינִישׁ לְהָעֵרְמָה, לִיתָא לְהָאִי פְּלִלָא דְּר"י ור"ל הִלְכָה כַּר"י, וְעֵינֵי כְּזַה בְּרָא"ש בִּיצָה פ' הַמְּבִיא ל"א דְּכ' דְּהִלְכָה כַּר"ל מִשׁוּם לְבִין רַעְפִּין, וּבִישׁ"ש שֶׁם י"ט תָּמָה עַל הָרָא"ש וְרַמְבַּ"ם דְּהֵכִי ס"ל דְּהָא לְחַד לִישְׁנָא ס"ל לַר' יוֹחֲנָן מְפָנִי שְׁצָרִיף לְכוּדְקוֹן, וְלִיתָא לְדַר"ל מְקַמְנִי דְּר"י עֵינִישׁ, וְכַבֵּר תָּמָהוּ תָּמִיָה לְתַמִּיָהוּ בַש"א וּבַשְּׁעָה"מ כִּינּוּן דְּר"ל וְדָאִי ס"ל מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְחוּסְמוֹן, וְלַר"י פְּלִיגוּ ב' לִישְׁנָא לִיתָא לְהָאִי פְּלִלָא דְּר"י ור"ל הִלְכָה כַּר"י עֵינִישׁ, וְהָא"נ כָּאן בְּפִלּוּגָתָא דְּר"י ור"ל אִין פְּלִלָא זַה דְּר"י ור"ל הִלְכָה כַּר"י מְכָרִיעַ וְעֵינֵי: וְהִנֵּה הָרִי"ף מְעַתִּיק הָא דְּאָמַר רַבָּא דְּר"ש קְנָסָא קְנָס הוֹאִיל וְעֵבֵר עָלָיו בַּב"י וּב"י מִפְּשֻׁטוֹת דְּבָרֵי רַבָּא מִשְׁמַע דְּוָקָא פְּשַׁעְבֵּר בַּב"י אֲבָל כְּשִׁבְיִטְל וְלֹא עֵבֵר בַּב"י לֹא קְנָס, וְיֵישׁ לְהַעֲמִיס בְּכוּוּנָתוֹ דְּנִקִּיט דְּזַה עֵינִיקַר הִטְעַם שְׁקָנִס מְפָנִי שְׁעֵבֵר בַּב"י וְקָנְסוּ ג"כ כְּשִׁבְיִטְל מְפָנִי הָעֵרְמָה שְׁבִיטְל וְלֹא בִיטְל, וְכֵן י"ל בְּמִתְּנִי לְאַחַה"פ אֲסוּר שְׁנָאֵמַר לֹא יִרְאָה וְכוּ' מַה"ט קְנָס ר"ש וְנִצְמַח מִמְּנוּ גַם כְּשִׁבְיִטְל וְלֹא עֵבֵר מִחֻשׁשׁ שְׁיַעֲרִים וְיַעֲבֹר בַּב"י, מ"מ לוּלִי דְּכַבֵּר רְאִינוּ דְּאִיכָּא לְמָאן דַּס"ל הֵכִי דְּחוּשׁשִׁין לְהָעֵרְמָה לֹא עָלָה עַל דַּעַת לְהַעֲמִיס דְּמִתְּנִי וּבְרַבָּא פֻּן, וְכ"כ הָאִי הוּ"ל לְרִי"ף לְפָרֻשׁ אוּ שְׁהִי לֹן לְהִבְיָא הִירוּשְׁלָמִי אוּ עַכ"פ לְהוֹדִיעֵנוּ מוֹדְעָה רַבָּה כְּזוֹ דְּגַם כְּשִׁבְיִטְלוּ אֲסוּר מְזַה נְרָאָה לְעֵינֵי רֹאָה דְּלֹא ס"ל לְהַחְמִיר בְּהָא מְלִתָּא כַּר"י, מִטַּעְמָא

דְּכַתִּיבָנָא פִּינּוּ דְאִין הִכְרַע דְּטַעְמָא דְר"י מִשּׁוּם חֲשַׁשׁ הַעֲרָמָה דִּי"ל מִשּׁוּם דַּס"ל כַּר"י
וּל"ל הִלְכָה כַּסְת"מ, הֵגַם דְּבִכְמָה מְקוֹמוֹת בִּש"ס נִרְאָה דְעֵינְקָר כַּרְבַּב"ח דְאָמַר מִשְׁמִי
דְר"י וְהִלְכָה כַּסְתָּם מִשְׁנָה וּלְדִידִי ע"כ דַּס"ל לְר"י דְחִינְיָשִׁי לְהַעֲרָמָה מ"מ פִּינּוּ דְבִהָאֵי
כָּלְלָא עֲצָמוּ פְּלִיגוּ אַמּוֹרָאֵי אֱלִיבָא דְר"י, וּר"ל מְפֹרָשׁ ס"ל דַּל"ח לְהַעֲרָמָה, וְכִינּוּ דְמִיָּלִי
דְרַבְּנָן וְדַקְנָסָא הוּא, וְגַם בִּש"ס דִּידָן לֹא נִמְצָא מְחֻנְמָרָא זֹו פְּלוּם וּפְשִׁטוֹת וּשְׁטִיחַת לִישְׁנָא
דְּמִתְנִי וְדַרְבָּא מִשְׁמַע דְּוָקָא כְּשַׁעְבַּר בַּב"י לְכֹן לֹא נִרְאָה לְרִי"ף לְהַחְמִיר כְּמָאן דְאָמַר
בִּירוּשְׁלַמִי אֱלִיבָא דְר"י דְחִינְיָשִׁי לְהַעֲרָמָה פְּנ"ל: וְכֹן נִרְאָה לִי שְׁיִטַּת הַרְמַב"ם כְּשִׁיטַּת
רַבּוּ דְרַבִּי הָרִי"ף וְ"ל שַׁע"פ הָרוּב אֲזִיל בְּשִׁיטְתוֹ וְנ"ל בַּפ"א מֵהֵלֶכְךָ חִמְצָא וּמִצְחָה הִלְכָה ד
חִמְצָא שְׁעַבַּר עָלָיו הַפְּסַח אֲסוּר בְּהִנְאָה לְעוֹלָם וְדָבָר זֶה קָנַס הוּא מַד"ס מְפִנִי שְׁעַבַּר בַּב"י
וּב"י קָנְסוּהוּ וְאִפִּי הִנְיָחוּ בְּשַׁגְּגָה אוּ בְּאִנּוּס וְכו' מַדְכ' חִידֵּשׁ זֶה דְשׁוּגַג וְאִנּוּס וְלֹא הִשְׁמִיעֵנוּ
מְפֹרָשׁ דְאִפִּי בִיטָל וְלֹא עָבַר אֲסָרוּ חֲכָמִים דְּמִפְּשִׁטוֹת דְּבָרֵי רַבָּא שְׁהַעֲתִיק דְאָמַר מְפִנִי
שְׁעַבַּר בַּב"י וּב"י מִשְׁמַע דְּלֹא קָנְסוּ רַק כְּשַׁעְבַּר אוּ שְׁרָאוּי' לְעַבּוֹר וְהוּא אָנוּס אוּ שׁוּגַג
כַּמ"ש הַה"מ, אֲבָל כְּשִׁבְיָטָל וְלֹא בִיעַר מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי רַבָּא דְלֹא קָנְסִי, וְאִנִּי ס"ל לְרַמְב"ם
דְּגַם בְּבִיטָל אֲסוּר, וְנִסְבּוּל דְרַבָּא ג"כ לְהִכִּי אֲתַפְּנִין כ"כ הָאֵי הו"ל לְפִירוּשֵׁי יוֹתֵר מַמ"ש
וְאִפִּי בְּשַׁגְּגָה וְאִנּוּס, מַכ"ז נִרְאָה דְאֲזִיל בְּשִׁיטַּת הָרִי"ף דַּל"ל חוּמְר' זֹו דִּירוּשְׁלַמִי לְחַד
מ"ד אֱלִיבָא דְר' יוֹחָנָן וְכַמ"ש: וְעֵינִין ר'ן שַׁכ' לְמִי שְׁמַפְקִיד חִמְצוֹ אֲצֵל נְכָרִי דְלֹא עָבַר
בַּב"י מְדַאוּרֵייתָא אֲלֵא מְדַרְבְּנָן קָנַס ר"ש וְעֵינִי מַג"א סִי תַמ"ז ס"ק מ"ז דְשָׁאנִי מְחַמֵּץ
נְוָקָשָׁה דְמוֹתֵר אַחַה"פ, דְּזֵהוּ חִמְצָא עוֹבֵר עָלָיו בַּב"י מְדַאוּרֵייתָא וְנַחְמִים אֲמָרוּ דְלֹא סָגִי
כְּשַׁמְפְקִיד לְנְכָרִי הו"ל כְּאֵלוּ עָבַר אֲדַאוּרֵייתָא דְוָמִי' דְחִמְצָא שְׁבִיטָלוּ וְלֹא בִיעַרוּ דְאֲסוּר,
וְה"נ יֵשׁ לְחַזוּשׁ שְׁיִאמַר שְׁקַבֵּל הַנְּכָרִי אַחֲרֵי וְלֹא קַבֵּל עֵינִי"ש, וְהִי דְבָרֵי הַמַּג"א אֵלוּ
בְּהַעֲלָמָה מְנוּב"י קָמָא חֲלָק או"ח ס"ס י"ח מֵהַשְׁוֹאֵל וְהַמְשִׁיב בַּמַּס"כ, וְיֵשׁ לְהִבִּין לְמָה כ'
הָר"ן דִּין זֶה בְּמַפְקִיד חִמְצוֹ אֲצֵל נְכָרִי וְלֹא כ' דִּין דִּירוּשְׁלַמִי בְּמַפְקִיר חִמְצוֹ דְפְּלִיגוּ ר"י
וּר"ל וְהִלְכָה כַּר"י כַּמ"ש הָרָא"ש, וְהַחֲלִיף דִּינָא דִּירוּשְׁלַמִי לְדִין מִי שְׁהַפְקִיד אֲצֵל נְכָרִי,
וּמ"ש בֵּין שְׁתֵּי חֲצָאֵי לְכַנְהָ וְכֹן אִית' בִּירוּשְׁלַמִי בְּמַפְקִיד ט"ס הוּא וְצ"ל בְּמַפְקִיר, וְלֹא
יִדְעִיתִי אִם דְּבָרִים אֵלוּ מִפִּי הָר"ן יִצְאוּ אוּ הַמַּגִּיבָה כ"כ, יֵהִי אִיף שְׁיִהְיֵי קָשָׁה כַּהֲנָ"ל, מִפְּחַ
זֶה נ"ל דְּלֹא ס"ל לְר"ן חוּמְרָא זֹו דִּירוּשְׁלַמִי אֱלִיבָא דַּמ"ד לְר"י דְחִינְיָשִׁי בְּמַפְקִיר לְהַעֲרָמָה
שְׁיִאמַר שְׁהַפְקִיר וְלֹא הַפְקִיר פִּינּוּ דְלַר"י אִינּוּ מוּם וּר"ל וְדָאֵי לֹא ס"ל דְחִינְיָשׁ וְכֹן נִרְאָה
מְדַשְׁבְּקִי לְרִי"ף לְהָא דִּירוּשְׁלַמִי כַּמ"ש וְהָר"ן מְדַנְפְּשִׁי ס"ל דְּבְּמַפְקִיד לְנְכָרִי קָנְסִי,
מִשּׁוּם דְעָבַר עַל תַּק"ח וְלֹא בִיטָל הַחִמְצָא שְׁהַפְקִיד בְּיַד נְכָרִי הֵגַם דְּמְדַאוּרֵייתָא לֹא עָבַר
פִּינּוּ דְחֲכָמִים אֲמָרוּ דְלֹא סָגִי בְּפַקְדוֹן אֲצֵל נְכָרִי, וְאִין יוֹצֵא עֵי"ז מְכַלֵּל חִמְצָא בְּרִשּׁוֹתוֹ
וְצָרִיף לְבִטְלוֹ, וְאִפְשָׁר דִּי בְּבִטּוּלוֹ פִּינּוּ שְׁמוֹנָח בְּיַד נְכָרִי לִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יָבוּא לְאֲכָלוּ,
אוּ עַכ"פ אִם א"א לְהוֹצִיא מִן הַנְּכָרִי צָרִיף לְבִטְלוֹ וְכִינּוּ דְקָנְסוּ לְמִי שְׁעַבַּר בַּב"י וְלֹא בִיטָל
קָנְסוּ גַם עַל הַמַּפְקִיד שְׁעַבַּר מְדַבְּרֵיהֶם בַּב"י, אֲבָל הַמַּפְקִיד חִמְצוֹ וְלֹא בִיעַרוּ דְלֹא עָבַר
בַּב"י דְרַבְּנָן רַק עַל מִצְוֹת בִּיעוּרוֹ וּמִשּׁוּם דְעָבַר עַל מִצְוֹת בִּיעוּר מְדַבְּרֵיהֶן לֹא הִטִּילוּ קָנַס
דְּלִיכָא כַּה"ג אִנְפֹן בְּדַאוּרֵייתָא, וּר"י בִּירוּשְׁלַמִי לוּלִי דְחִינְיָשׁ לְהַעֲרָמָה לְמָאן דַּס"ל דְחִינְיָשׁ
מִשּׁוּם שְׁעַבַּר עַל תַּק"ח וְלֹא בִיעַר לֹא הָנִי קוֹנְסִי אוֹתוֹ, אֲלֵא מִשּׁוּם דְאִיכָא חֲשַׁשׁ שְׁיַעֲרִים
וְלֹא יְבִטָל וְאָמַר שְׁבִיטָל, וְהַפֵּל בְּעַנְיָן בִּיטּוּל, וּר"ל לֹא חִינְיָשׁ לְהַעֲרָמָה זֹו דְלָמָּה יַעֲרִים
בְּמָקוֹם שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ לְבִטָל לֹא שְׁבִיק הִתִּירָא, וְלָמ"ד דְפְּלִיגוּ בְּפִלּוּגְתָא דְר"י וּר"מ, גַּם ר"י

לא חנייש להערמה פזו, ונקטי כר"ל דנונדי לכ"ע ל"ח להערמה, אבל במפקיד חמצו דצריה לבטל מדרבנן ולא ביטל כ"ע מודים דיש לקנסו משום שעבר על ב"י מדרבנן והוא בכלל קנסא דקנס ר"ש משום שעבר בב"י ויש להעמיס פן בלשון מתני' ורבא הואיל ועבר בב"י ואפ"ל לא עבר רק מדרבנן בב"י וב"י, אבל דינו של ירושלמי בביטל ולא ביער רחוק להעמיס במתני' וברבא, ואם מ"ש בין שני תצאי וכן אית' בירושלמי במפקיר היא מדברי הר"ן, י"ל דמביא דכן איתא בירושלמי במפקיד דלמ"ד חנייש ר"י שפא יערים ומשו"ה ראוני' לקנס ונהגם דלא נקטי בירושלמי בהא, היינו בחשש שיאמר שהפקיר ולא הפקיר דרחוק הוא דבטל לו לבטל ואין בו הויקא ובידו הוא, אבל במפקיד אצל נכרי ל"מ באחריות דאין ביזו גם בלא אחריות אין ביזו שיקבל הנכרי ממנו או שאין מצונו' לו נכרי לסמוך עליו בלי אחריות חנייש' שיאמר שהפקיד ולא הפקיד, לכן קרסי ר"ש פנ"ל נכון לפ"ז בכונת ושיטת הר"ן פשיטת רי"ף ורמב"ם: אמנם פן הרא"ש פסחים פ' כ"ש כ' וז"ל וישאל שפא חמץ בביתו אחה"פ מה"ד דמותר פינו דבטלו לא עבר על ב"י וליכא למקנס', ובירושלמי פליגו בי וכו' ר"י אומר אסור ור"ל אומר מותר ר"י חנייש להערמה ר"ל לא חנייש להערמה פלומר שפא לא יפקירנו ויאמר הפקרתיו עכ"ל, והנה מדמביא לפלוגתא דר"י ומפרש טעמא דפלוגתא דר"י ור"ל דפליגי בהערמה נראה דס"ל דעיקר לאמת כמ"ד דפליגו בחשש הערמה, נ"ל דהי' לו הגרס' בירושלמי פמו' שהיא לפנינו נהיר פד הוינו אומר' ולא כן היא בתחלה ס"ל לר"י ור"פ דפליגו בפלוגת' דר"י ור"מ וחרו בו מטעם שפתבנו בתחלת דברינו אחר ששמע' מדמתיב ר"י לר"ל ומה שהשיב לו דאין די באר לדבריהם אלא אם פליגו בחשש הערמה לכן הדר ר"י ומהדר לר"פ ממה דס"ל תחלה ונהי נקטי וכו' דאין ספק דר"י חנייש להערמה הדרינו לכלל דבכ"מ הלכה כב"י נגד ר"ל, וסמוך הרא"ש על האי פלגא וסתם ולא כ' הלכה פמא דבכ"מ הלכה כר"י נגד ר"ל, וגם מוכח מתוך דברי עצמו מדמפרש טעמא דר"י דחניישי להערמה שפא לא יפקירנו ויאמר הפקרתיו, ש"מ דהלכה כר"י דאל"ה למה מפרש טעמא דר"י דליכא נ"מ לדינא וגם מדמביא לפלוגתא דר"י ור"ל, ואי ס"ל להלכה כר"ל מה לו להביא פלל פלוגת' דר"י ור"ל מאחר שפבר כ' דמדינא פל שלא עבר בב"י ליכא למקנס' מכ"ז מוכח דנקיט הרא"ש להלכה להחמיר כר"י: והנה הטור בסי' תמ"ח כ' וז"ל וחסץ שנמצא בבית ישראל אחה"פ אסר בירושלמי אע"פ שבטלו בחניישי שיערים לומר שבטלו אע"פ שלא בטלו, וכ' הב"י שידוע דהלכה כר"י מפני פד סתם רבינו וכ' אוסר בירושלמי, ודחוק איך סתם וכ' אוסר בירושלמי הו"ל לומר דר"י אוסר בירושלמי, ונ"ל להוסיף מעט תבלין דכ' בלשון משום דאין מפרש דברי ר"י אם אוסר משום חשש הערמה ונהלכה פמותו נגד ר"ל, או דטעמא דר"י דס"ל כר' יוסי דל"מ הפקר וביטול ואין הלכה דסתם מתני' דלאכר"י כמ"ש הרשב"א בתשובה, אלא מדאמר ר' יוסי לר"פ ולא כן הוא ולפי הגרסא שלפנינו פבר בארנו דהדרו בי ממה שאמרו תחלה ולמסקנא פליגו בחשש הערמה ומפילא הלכה כר"י נגד ר"ל, וזהו שדייק בלשונו וכ' בירושלמי אוסר היינו מתוך הירושלמי נפקא לן דאסור דמפרשו למסקנא דטעמא דר"י משום חשש הערמה ונהלכה פמותו וכ' הטור ובעה"ע אסרו באכילה ומתירו בהנאה ואין טעם נכון לחלק בין אכילה להנאה, וכ' הב"י משמע דטעם יש לחלק אלא שאין נכון לטור לחלק בהכי ועיני' הגה' מהר"ח ובנוב"י קמא האו"ח סי' ובצירוף מ"ש ב"י

ומהר"ח ונב"י יצא לנו טעם הגון לשיטת בעה"ע, ונ"ל דמ"ש ואין טעם נכון היינו הגם שבעצם הדבר יש לחלק במלתא בטעמא דאין ראוי להחמיר כ"כ לאסור בהנאה, אבל אין נכון לחלק, והוא פועל שכ' הר"ן בע"ז דגזרו על סתם יינם משום בנותיהם וסגי לאסור בשתי' בלבד, אלא דאם נאסור בשתי' ונתיר בהנאה יטעו דגם יי"נ מותר בהנאה ויצא קלקול ע"י חומרא זו לכן הוצרכו לאסור גם סתם יינם בהנאה, והה"נ פאן אם נקנס כשביטל רק באכילה וסגי בהכי לחשש שמא יערים, אבל יש לחוש שיאמרו גם כשלא ביטל מותר בהנאה אחה"פ, הגם שיש לחלק התם ביי"נ יש לחוש שיטעו להתיר להנאה יי"נ דאסור מדאורייתא בהנאה לרוב שיטות, משא"כ פאן גם כשלא ביטל ליפא רק דרבנן, מ"מ לא נכון בעיני הטור לחלק מחשש זה, ומצאנו לו חב"ד בגזירה זו גם בדרבנן כר"ן ביצה ר"פ אין צדין שכ' דביומי אסור לכ"ע משום מוקצה, והוצרכו לאסור בכדי שיעשה לכ"ע, דאם נתיר לאחרים במי"ט יטעה דגם ביומ"י מותר לאחרים דהא לדידנא אסור גם במי"ט עיי"ש, הרי גם זה באיסור מוקצה דרבנן ס"ל לר"ן למגזר, ורחוק לומר דה"ט דטור דלא נראה לו לחלק בכך, ובעה"ע הגם דאפשר דס"ל לר"ן בע"ז בדאורייתא אבל פאן בדרבנן לא ס"ל למגזר כ"כ, ואפשר דס"ל ג"כ לר"ן ביצה ודוקא משום איסור מוקצה דחמיר טובא עיי' בתוס' ישנים ובמהר"ש"א ריש ביצה דהחמירו בספיקו יותר, וכן קצת מדברי ר"ן ביצה ר"פ אין צדין דכ' דגזרו דיתעו אחרים מדאסור לדידנא במי"ט ושרי לדדהו, דגם ביומ"י מותר לדדהו, ולא כ' גזירה יותר קרובה דיטעה מי שהובא בשבילו כמו דביומ"י לאחרים אסור ולמיו"ט שרי גם לדידנא שרי במי"ט, נראה דס"ל לר"ן דמשום חשש טעות באיסור כדי שיעשה דאינו רק איסור קל דרבנן לא חששו פולי האי ואולי, ולכן התחכם לומר דגזרו משום שיכשלו אחרים באיסור מוקצה הגם דגזירה זו רחוקה יותר, וכן שיטת בעה"ע, ובכ"ז לא ניחא לטור לחלק בהכי מעצמותו פיון שיש מקום למגזר אטו לא בטלו פנ"ל לבאר: והנה הנב"י חאו"ח סי' י"ט הקשה על בעה"ע מירושלמי דאמר מ"ב נפלה עליו מפולת למ"ד משום הערמה לית פאן הערמה ומותר ולמ"ד משום זכיי' לית פאן זכיי' ואסור ולבעה"ע הו"ל לומר נפקות' לענין ביטול עצמו למ"ד משום הערמה מותר בהנאה ולמ"ד משום זכיי' אסור בהנאה אלא ודאי גם משום הערמה אסור בהנאה, ולא מצא מענה לקושני' זו: ויש אתי מקום ליישבה עד"פ קצת, דהנה הא דר"ש קנס ואוסר חמץ שעבר בב"י מבואר ומפורש בתוספתא פ"ב דפסחי' עיי"ש אלא דשם לא מבואר דאוסר גם בהנאה, וזהו שחידש לנו רבא ע"פ שמתרץ מתני' דחמץ ש"י שעבר עליו הפסח אסור בהנאה כר"ש צ"ל דקנס לאסור גם בהנאה, אבל מתוספתא י"ל דבאכילה הוא דאוסר וסגי לו בקנס זה שיהי' כ"א זריז לבטלו ועיי' ש"ף סי' צ"ט לענין מבטל איסור לכתחילה ועיי' ב"מ צ' ע"ב, וי"ל לפ"ז הגם דר"י ס"ל כר"ש דחמץ אחה"פ מותר במבואר פסחים כ"ט ע"א וס"ל ע"כ דר"ש קנסא קנס במבואר בתוספתא, אבל אפשר דס"ל דוקא באכילה קנס ולא בהנאה, ומתרץ מתני' דשל ישראל אסור בהנאה כר' יודא וס"ל כראב"י בהחלה דיליף שאור דאכילה מדראי', אלא לרבב"ח אמר ר"י דהלכה פסחה משנה א"א דר"י מתרץ מתני' כר"ש דהא ס"ל לר"י כר"ש אבל למ"ד דס"ל דלא אמר ר"י הלכה פסחה משנה י"ל כן, והא"ש דלא אמר ירושלמי נ"מ לענין הנאה משום הערמה מותר ומשום זכיי' אסור דאפשר דס"ל כר"י גם כשלא ביטל פלל מותר בהנאה אחה"פ לר"ש ומתרץ

מתני' כר"י, ולא ס"ל לירושלמי דאמר ר"י הלכה פסותם משנה, או דרצה לומר נ"מ ברור דמפולת דהיא בנודאי לכ"ע משא"כ נ"מ לענין הנאה אינה מוכרחת למ"ד דלא אמר ר"י הלכה פסותם משנה, וא"ש ביותר לפמ"ש פבר לעיל למ"ד דפליגו ר"י ור"ל בדר"י ור"מ ור"י כר' יוסי עכצ"ל דס"ל דלא אמר ר' יוחנן הלכה פסותם משנה דחלת"ה קשה הא סתם מתני' נ"מ כמ"ש רשב"א, ולמ"ד משום זכי לא מוכח דלר"י אסור בהנאה גם אם לא ביטל או דלא מהני הביטול לכן ל"א נ"מ לענין הנאה דאפשר גם למ"ד משום זכי מותר בהנאה, לכן אמר טפי נ"מ דהוא בנודאי לכ"ע ומינשב קוש' נב"י עד"פ טבא: ובדרה קצרה ופשיט נ"ל דלק"מ לפמ"ש בכוננת הטור דלא נראה לו לחלק הגם דנודאי סגי משום חשש הערמה לאסור באכילה לחוד דאזדא לה חשש הערמה, מ"מ נראה לטור דאין לחלק דיש לגזור דנבוא להתיר גם פשלא ביטל בהנאה, ובעה"ע נראה לו דאין להחמיר כ"כ בקנסא הא אטו הא, אבל בנודאי מודה בעה"ע דאפשר כ"כ האי קנס ר"ש והחמיר לאסור בהנאה אף פשביתל, והא"ש דל"א סתמא דירושלמי נ"מ לענין הנאה דלא ברירא לי' הא מלתא דאפשר דס"ל למ"ד משום הערמה דגם בהנאה אסור לכן אמר נ"מ ברורה, וס"ל לבעה"ע פיון דלא מפורש דס"ל לר"י לאסור אפי' הנאה ומסתבר לי' דלא להחמיר כ"כ וכיון דמילי דרבנן ודקנסא הוא נקטי' לקולא לענין הנאה פנ"ל והוא פשוט ולק"מ: והנה עד פה היו דברינו בבאיור טעמו וביישוב שיטתו של בעה"ע לפי שהביא הטור שיטתו דאוסר באכילה ומתיר בהנאה אבל נוראות נפלאתי על הטור, הנה זכינו לאור הגנוז של בעה"ע זה כמה, ונרחה עתה שמשו עלינו, ונתעטרו ישראל בתפארת בעל העיטור, ואתא לידי ספר בעה"ע ושמת' עיני בו ומלבד שלא מצאתי בו מה שמביא הטור בשמו, ולא ראינו אינו ראי' אוילי נתנו המדפיסים בו מגרעת וחסרון הנזכר הוא ממ"ש הטור על שמו, אבל מה אעשה כי מצאתי שכ' מפורש ושום שקל דאפי' באכילה שרי פשביתל ולא ביער, והוא בעשרת הדברות הלכ' זמן השבתה וביעור דף גו"ן ע"א וע"ב כ' אריכת נפלא בהך דינא דמביא הטור על שמו דחמץ של נכרי אחה"פ אסור באכילה, והקשה לנפשי' קוש'י' הב"ח ופר"ח מבריי'ת' דחנן' דמבואר דחמץ של נכרי מותר באכילה, וכ' וז"ל ואית לפרושי גוסס' שלן חנו' של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי נכרים נכנסים לשם חמץ שנמצא שם אחה"פ מותר באכילה ואצ"ל בהנאה פיון דחנות של ישראל הוא בטולי בטלי' ומשו"ה מותר, חנות של גוי ופועלים ישראל'י נכנס'י לשם גוי לא מבטל לי' וחמץ של ישראל הוא ואסור אפי' בהנאה ובגוססא דתנ' איפכ' ג"כ איכא למימר דאזלינן בתר פועלים דפועלים גוים לא מבטלי פועלים ישראל'ים מבטלו' ונגוססא עתיקא דילן דאזלינן דוקא בתר חנות, וה"ט נמי דאמרי' בנכרי שהלנה לישראל על חמצו אחה"פ מותר באכילה ואצ"ל בהנאה דישאל מבטל לי' וישאל שהלנה לנכרי ע"ח דנכרי ל"מ לי' אלו דבריו ז"ל הצריף לענינינו ככתבו וכלשונו, ועי' עוד מ"ש יישוב לדינא דל"ק מהא דאמר ר"נ אייתו וזבנו לי חמירא דב"ח דהקשה הפר"ח עליו ועוד קוש'י' אחרות ודחה פולם עיי' בו תמצא נועם לנפשך: והנה מפורש יוצא מפי בעה"ע דשל נכרי אסור באכילה והוכיח פן באורף מדקתני במתני' ושל נכרי מותר בהנאה דוקא הנאה ובאכילה אסור לר"ש כמו שאסרו לפני זמנו מדרבנן לר"ש בין של נכרי בין של ישראל פן אסור אחה"פ של נכרי באכילה אחה"פ ושל ישראל פיון שעבר בב"י קנסוהו גם בהנאה, והא דאית' בירושלמי דמותר באכילה אזיל

וס"ל כראב"י ד'של נ'כרי לר"י מ'ותר ב'פסח ב'אכילה ולא א'סרו ב'של נ'כרי א'סור פ'לל ב'פסח ואחה"פ, א'בל לר"ש א'סור ש"נ ב'אכיל' הואיל ד'ב'פסח א'סור, ו'נדקא של נ'כרי, א'בל של י'שראל א'חר ש'בטלו ולא ב'יערו מ'ותר אפי' ב'אכילה, וב'אמת ה'דבר מתמיה ד'יהי' ח'מץ של י'שראל ש'בטלו ולא ב'יערו ע'דיף מ'חמצו של נ'כרי, וצ"ל ד'חמצו של י'שראל א'חר ש'בטלו ה"ה כ'הפקר ואין לו ב'עלים פ'לל ולא מ'חליף ב'של י'שראל משא"כ של נ'כרי, ו'דוחק, ו'יותר י"ל ד'א'סרו של נ'כרי פ'ינן ד'א'פ'שר ש'יעבור בב"י ב'של נ'כרי כ'שקיבל ע'ליו א'חריות ואי'פ'א פ'לוג'ת' ב'ירו'שלמי אם א'סור אחה"פ מ'שום ק'נס, ועי' מג"א ובח"י וב'אל'י' ר'בה סי' ת"מ ב'שם ר'אב"ן ד'א'סור ב'אכילה ומ'ותר ב'הנ'אה, וי"ל מה"ט א'סרו פ'ל של נ'כרי ב'אכילה א'טו ק'בל ע'ליו א'חריות, א'בל ח'מץ של י'שראל כ'שלא ב'יטל א'סור ב'הנ'אה וכ'שנ'עשה מ'צותו וב'טלו לא מ'צאו מ'קום ל'ק'נסו א'טו לא ב'טל ד'לא מ'חלף יהי' מ'איזה ט'עם ש'יהי' פ'ל ע'ון רוא'ה פי ס"ל ל'בעה"ע ד'ח'מץ של י'שראל ש'בטלו מ'ותר ב'אכילה אחה"פ, ו'שוט'תו כ'שיטת רי"ף ו'רמב"ם ד'לא פ'סקו ה'א דר"י ב'ירו'שלמי ל'מ"ד ד'ח'ניש ל'הע'רמ'ה, ו'דב'רי ה'טור נ'פלאו מ'מנו, ה'פלא נ'פלא, ו'אנו אין לנו א'לא מה ש'ענינו רוא'ות, ו'א'ותיות מ'ח'פיות: ה'מורם מ'דב'רינו פי ל'ע'ניות ד'ע'תנו רי"ף ו'רמב"ם ר'ש"א ו'ר"ן ו'בעה"ע ב'ח'דא ש'יט'תא ק'דמו ו'א'זלו ד'ביטל ולא ב'יער מ'ותר ב'ין ב'הנ'אה ב'ין ב'אכילה, ו'רא"ש ה'וא רא'ש ה'מ'דב'רים ב'דין ז'ה, ומ'סתימת ד'ב'ריו נ'ראה ד'נקיט ל'חוימ'רא, ו'נמש' ב'נו א'חריו ו'הח'זיק ב'שיט'תו, והב"י אינו מ'ביא א'לא ד'ב'רי ה'רא"ש ו'ק'בעו ל'ה'לכה בש"ע, מ'ע'תה נ'שית פ'נינו ו'נ'חזה מה ד'ק'מן ו'נב'דוק ב'ספ'רן של צ'דיקים ו'חורי ה'אר'ץ ל'ב'אר פ'ל ח'מירא בע'זה"י: ה'נה ה'פר"ח ה'ח'זיק ב'עד ראי' ה'ב"ח מ'מתני' יו"ד ע"א לא ב'דק ב'תו' ה'מועד י'ב'דוק אחה"מ ו'הוסיף ה'פר"ח ד'מ'סתמ'א א'יירי כ'ש'ב'יטל ד'א'טו ב'ר'שיעי ע'סקינן ד'לא ב'יטל ומ"מ צ'ריף ב'דיקה אחה"מ ש"מ ד'גם אם ב'יטל א'סור ל'כהפ"ח ב'אכילה ו'הוא כר"י ב'ירו'שלמי א'לו ד'ב'ריו ז"ל, ו'הנה ה'פר"ח מ'ביא ראי' לר"י, ולא ה'ק'שה על ר"ל ד'ירו'שלמי דס"ל ד'מ'ותר א'חר ה'ב'יטול, ו'נ"ל ד'ב'א'מת אין ראי' זו מ'וכ'רת די"ל ב'לא ב'יטל א'יירי, ומ"ש א'טו ב'ר'שיעי ע'סקינן ה'א ב'ר'שיעי ע'סקי' ד'לא ב'דק ב'תק'נת חו"ל, ואי ד'לא ב'דק מ'חמת א'ונס פ'ן י"ל ד'לא ב'יטל מ'חמס א'ונס שהי' חולה כ"ז ה'ב'דיקה עד ש'לא הי' יוכל ל'ב'טל ב'פה א'בל נ'תח'זקה ה'רא'י ע"פ מ"ש מ'הר"ש"ל ש'ם ד'מתני' ע"כ כ'ש'ב'יטל דאלת"ה וכי מ'שום ח'שש ש'מ'א י'בוא ל'א'כלה י'אמר ר"י ד'יעבור בב"י עיי"ש, וי"ל דר"ל ס"ל כר"ח ר'בה כר"ה ד'מ'פ'רשו דר"י ש'מ'ח'ניב ל'ב'דוק ג"פ ולא ק'תני ב'מתני' פ'לל דס"ל לר"י ד'לא י'ב'דוק א'ח"פ, וי"ל מ'תני' כ'ש'לא ב'יטל, ו'לאמת ד'מתיב ר"י מ'ב'ר'י'תא ד'פ'ליגו אם י'ב'דוק א'ח"פ מ'וכ'ח מ'מתני' ו'ב'ר'י'תא ד'א'יירי ב'ש'כ'ר ב'יטל ו'נ'שמע ד'גם כ'ש'ב'יטל א'סור אחה"פ פ'ן י"ל: ו'הנה ה'מ'הר"ש"א ד'חה ד'ב'רי מ'הר"ש"ל ד'א'פ'שר ל'ומר מ'תני' כ'ש'לא ב'יטל ו'הא ד'חש ר"י ל'ש'מ'א י'בוא ל'א'כלו ולא ח'ש ל'א'סור ב"י ד'א'סור ב"י ג"כ אינו ב'רור א'לא ל'כ'ש'ימ'צ'א ג'לוסק'א י'פיפ'יה ד'פרורים מ'מיל'א ב'טלו עיי' בו, לפ"ז א'ז'ד'א ראי' ה'פר"ח ע"ד ש'ב'ארנו, א'בל נ"ל ג'יהי ד'מתני' ל'יכ'א ראי' א'בל אי'כ'א ראי' ד'ר'ב'א ה'כי ס"ל ו'הוא מ'ד'מ'ק'שה ר'ב'א ל'אב"י י"א ע"א ר'ב'ן א'ד'ר'ב'ן ל"ק ואי י"ל מ'תני' כ'ש'לא ב'יטל, ג'יהי דר"י ד'חה ח'שש ד'יעבור בב"י מ'שום ש'מ'א י'בוא ל'א'כלה מ"מ אין ל'הק'שות ד'ר'ב'ן א'ד'ר'ב'ן מ'מה דס"ל ב'מק"א ד'ח'וש'שין ל'כהאי ח'ש'ש'א ה'כ'א ש'אני ד'אי'כ'א נ'גד ז'ה ח'שש ד'יעבור בב"י ה'גם ד'גם ז'ה אינו מ"מ לא א'לים ל'הו כ"כ ח'ש'ש'א ד'ש'מ'א י'בוא ל'א'כלו ל'ד'חות ח'שש דב"י משא"כ ב'מק"א ד'לי'כ'א נ'גד

חַשַׁשׁ זֶה חַשַׁשׁ אַחֲרֵינָא וצ"ע, אֶלָּא ש"מ דְּרַבָּא ס"ל בְּפִשְׁטוּת דְּגַם כְּשֶׁבִיטְל אֵינְרִי וְשִׁפִּיר מִקְשָׁה: אֶלָּא דצ"ל מנ"ל לְרַבָּא בְּפִשְׁטוּת דְּמִתְנִי גַם בְּבִיטְל אֵינְרִי, נ"ל דס"ל דְּחִמְז אַחֲה"פ אָסוּר גַּם כְּשֶׁבִיטְלוּ וְהָא דְּלֹא בְּדַק בְּתוּף הַמוּעֵד יְבָדוּק לֵאחֲה"מ גַּם כְּשֶׁבִיטְלוּ צָרִיף לְבָדוּק פִּינּוּן שְׁאָסוּר וּמ"ש בֵּין בִּיטְל אוּ לֹא בִיטְל אֵין אָסוּרוּ רַק מְדַרְבְּנּוּ, וְאִם פִּי מִן מַה דס"ל דְּבֹדְקִין אַחֲה"מ ל"ק רַבְּנָן אֲדַרְבְּנּוּ דְּשִׁאנֵי הֵכָא דְּלִיפָא רַק חַשַׁשׁ אִסוּר דְּרַבְּנָן שְׁמָא יְבוּא לְאָכְלוּ, וּל"ק רַק מִמָּה דְּלֹא חַשַׁשׁוּ דְּלִמָּא אֲתִי לְמִיכַל בְּתוּף הַמוּעֵד, מ"מ הַקְּשָׁה שִׁפִּיר פִּינּוּן דֵּלֵאחֲה"מ צָרִיף בְּדִיקָה אִפִּי בְּטְלוּ ה"ה מַה דְּאָמְרוּ יְבָדוּק בְּתוּף הַמוּעֵד ג"כ בֵּין בִּיטְל וּבֵין לֹא בִיטְל דּוּמְלִי דֵּאחֲה"מ וְהַקְּשָׁה שִׁפִּיר תוּף הַמוּעֵד נִיחּוּשׁ דְּלִמָּא אֲתִי לְמִיכַל אִסוּר דְּאֹרְיִיתָא, וּי"ל אֲבִי דְּלֹא קִשִׁי לִי דְּרַבְּנָן אֲדַרְבְּנּוּ דס"ל כר"ל דְּלֹא חִיִּישׁ לְהַעֲרָמָה, וּמִתְנִי בְּלֹא בִיטְל אֵינְרִי וּע"כ הֵכִי הוּא דְּלֵאחֲרֵי שְׁבִיטְל ל"צ לְבָדוּק אַחֲרֵי הַמוּעֵד וְהוּא נ"נ תוּף הַמוּעֵד כְּשֶׁלֹּא בִיטְל וְלִכֵּן ל"ק דְּרַבְּנָן אֲדַרְבְּנּוּ דִּי"ל פִּי קוּשְׁיָתִי מִשּׁוּם חַשַׁשׁ ב"י ל"ח לְשִׁמָּא יְבוּא לְאָכְלוּ וּא"ש נְכוּן: הֵינְצָא לָנוּ דְּרַבָּא וְאֲבִי פְּלִיגוּ בְּפְלוּגְתָּא דר"י וּר"ל בִּירוּשְׁלָמִי וּר"י וּר"ל הִלְכָה כר"י, הֵגַם שְׁפַתְבְּנוּ פִּינּוּן דְּבַר ר"י עֲצָמוּ אֵין בְּרוּר אִם פְּלִיג בְּחַשַׁשׁ הַעֲרָמָה עַל ר"ל לִיתָא לְהֵאִי כְּלָלָא, הָרִי אֲבִי וְרַבָּא הִלְכָה כְּרַבָּא וְאֶפְשָׁר דְּפִשְׁטָא לִי לְרַבָּא הֵכִי מִשּׁוּם דְּשִׁמְעַ מר"י וּס"ל טַעְמָא דר"י מִשּׁוּם הַעֲרָמָה, וְהוּא כְּלָלָא כְּיִיל בְּכ"מ ר"י וּר"ל הִלְכָה כר"י בַּר מִתְּלַת וְהִלְכְתָּא פְּנוּתָא דְּרַבָּא בְּכ"ז בְּכ"מ וְעֵינִי: עוּד לֹא רֵאִי לְפַר"ח מְבַרְיִיתָא דְּחִנּוּת, דְּשָׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּר וּסְתָמָא קִתְּנֵי אִפִּי כְּשֶׁבִיטְלוּ ש"מ דְּאָסוּר אִפִּי בְּהִנְאָה אַחֲה"פ גַּם בְּזָה לֹא יֵצֵא הַפְּר"ח יְדֵי חוּבְתוֹ לִיִּישׁב רֵאִי זֹו לר"ל וּנ"ל דִּי"ל ר"ל כס"ד דְּרַבָּא ב"י ס"ל דר"י יְלִיף שְׁאֹר דְּאֶכִּילָה מְדַרְאִי וּבְרִייתָא דְּחִנּוּת כר"י וּלְר"י מוּדָה ר"ל דְּאָסוּר אַחֲה"פ גַּם כְּשֶׁבִיטְלוּ הֵגַם דס"ל דְּחִמְז שְׁל נְכָרִי מוּתֵר אִפִּי בְּפִסְחָא וְהוּא חִמְז שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁבִיטְלוּ דְּהַפְּקִירָא הוּא דְּמוּתֵר בְּאֶכִּילָה כְּשִׁאֹר דְּהַפְּקֵר דְּאִינוּ עוּבְרַבְּ כב"י מ"מ אוּסֵר ר"י שְׁל יִשְׂרָאֵל אִפִּי אַחֲה"פ מִשּׁוּם קִנְס פִּינּוּן דָּאִם לֹא בִיטְל אָסוּר מְדַאֲרִייתָא אַחֲה"פ חוּשַׁשׁ ר"י לְשִׁמָּא יְעָרִים וְלֹא בִיטְל וְיִהְיֵ אָסוּר אַחֲה"פ מְדַאֲרִייתָא לִכֵּן אָסוּרוּ גַּם כְּשֶׁבִיטְל אָכַל לר"ש דְּגַם כְּשֶׁלֹּא בִיטְל אֵינוּ אָסוּר אַחֲה"פ רַק מְדַרְבְּנּוּ לֹא נִרְאָה לר"ל דִּיאָסֵר גַּם כְּשֶׁבִיטְל וּלְק"מ מְבַרְיִיתָא דְּחִנּוּת דִּי"ל דְּאֲתָּא כר"י וּמ"מ פִּסְק ר"ל לְעֲצָמוּ כר"ש כְּסִתָּם מִתְנִי דְּדַחִיק לִי לְמוֹקְמֵי מִתְנִי כר"י מִפְּחַ קוּשְׁיָא ש"ס דְּהָא קִתְּנֵי בְּסִיפָא דְּכִתִּיב לֹא יִרְאָה לָהּ, וְתִי ש"ס לְרַב"י דְּחֹק וְרַחֲוֹק, וּדְקִתְּנֵי בְּבַרְיִיתָא דְּחִנּוּת שְׁל נְכָרִי מוּתֵר אַחֲה"פ ה"ה בְּפִסְחָא וְאֵינְדִי דְּנִקְיֵט שְׁל יִשְׂרָאֵל אַחֲה"פ נִקְיֵט נְמִי בְּשָׁל נְכָרִי אַחֲה"פ כְּדִמְשַׁנֵּי מִתְנִי לְרַב"י, וְהָא דְּלֹא הַקְּשָׁה ר"י בִּירוּשְׁלָמִי לר"ל מִהֵאִי בְּרִייתָא י"ל נְמִי מִהֵאִי טַעְמָא דס"ל לר"י כְּרַב"י אֶלִּיבָא דר"י וְלְעֲצָמוּ ס"ל כר"ש כְּסִתָּם מִתְנִי דְּשָׁל נְכָרִי מוּתֵר אַחֲה"פ דְּמִתּוֹקְמָא לִי כר"ש וּא"ש: וְהִרְוַחְנוּ בְּזָה דֵּא"ש יוּתֵר מ"ש לְעֵיל בְּסִמוּף דְּרַבָּא כר"י ס"ל לִכֵּן קִשִׁי לִי רַבְּנָן אֲדַרְבְּנּוּ, י"ל לֹא מְסַבְּרָא דְּנִפְשֵׁי פִּשְׁטָא דְּקִנְס ר"ש גַּם כְּשֶׁבִיטְלוּ, אֶלָּא מְבַרְיִיתָא דְּחִנּוּת מוּכַח לִי הָא מִלְתָּא וְלִשְׁיטְתוֹ אֲזִיל דל"ל דְּרַב"י אֶלִּיבָא דר"י כְּמַבְּוֹרָא פְּסָחִים כ"ט ע"א דְּהוּא בַּר פְּלוּגְתָּא דְּרַב"י בְּזָה וּע"כ בְּרִייתָא דְּחִנּוּת כר"ש וּמוּכַח מִתּוֹכָהּ דְּגַם לר"ש אָסוּר אַחֲה"פ אִפִּי כְּשֶׁבִיטְלוּ וְגַם בְּזָה נְקִיטֵי כְּרַבָּא דְּהוּא בְּתָרָא וּכ"ש שְׁגַם רַב"י הָדַר בִּי דְּלֹא יְלִיף ר"י שְׁאֹר דְּאֶכִּילָה מְדַרְאִי מִמִּילָא מוּכַח מְבַרְיִיתָא דְּחִנּוּת דְּגַם כְּשֶׁבִיטְלוּ אָסוּר אַחֲה"פ וְעֵינִי: וְעוּד בְּהַ שְׁלִישִׁי רֵאִי שְׁלִישִׁית שְׁמַבִּיא הַפְּר"ח וְהִתְהַ לְבָאָר דְּסְתָמָא דְּש"ס ס"ל

בפשיטות דחמין שבטלו אסור אחה"פ מדמקשה למ"ד ע"א על רבא והא אמר רבא ר"ש קנסא קנס ונהא רבא ודאי קאי בשביטל ש"מ דגם בהכי קנס ר"ש, אלו דבריו ז"ל, ונ"ל להוסיף הא דפשיטא לש"ס דגם בשביטל ס"ל לרבא דקנס הוא מברייתא דתננות מדס"ל לרבא דלר"י לא ילפי שאור באכילה מדראי מוכח מברייתא הנ"ל דס"ל גם בשביטל אסור אחה"פ, וגם מדרבא י"א ע"א כמ"ש כ"ז לעיל, והא"ש דלא מקשה על ר"י דהא בתוספתא פ"ב מפנרש דר"ש קניס ועיני' בח"ס סי' קכ"ד מבי' קושני' זו משמני' דהגאון מו"ה דוד דייטש זצ"ל, ולמ"ש א"ש דמר"י ל"ק דמתוספתא לא מוכח דר"ש קנס גם בשביטלו וי"ל דר"י אמר שלא בזמנו מותר בשביטל אבל לרבא מקשה שפיר: אלא דראי' זו של פר"ח תמוה' בעיני דאיך אפשר לומר דרבא איירי בשביטלו דמותר אחה"פ הא אמר שלא בזמנו בין במינו בין שלא בזמנו מותר מדאמר בין במינו ש"מ ע"כ דבעין אסור ובתערובות דוקא מותר דאל"ה מה לי מינו או אינו מינו בדבר שמוותר בעינו, וצ"ל הא דמקשה הא אמר רבא ר"ש קנסא קנס ולא הקשה מיני' הא אמר בין במינו ש"מ ע"כ דבעין אסור ולמה בתערובות מותר, דעדיפא מקשה מדאמר רבא מפנרש דר"ש קנסא קנס, או דמשמע לי' מדאמר רבא סתם קנסא קנס ואסרו כמו חמץ בפסח במשהו או לכהפ"ח פשארי אסורי דרבנן, וזה לא נשמע מדיוק מדאמר בין במינו, ומתרץ כי קנס ר"ש, דכוננת רבא שאמר קנסא ג"כ ה"י דקנס בעין ובתערובות לא קנס דמלתא דפשיטא לי' לרבא היא ולא צריף לפרשו או דסמך על מ"ש שלא בזמנו בין במינו וכו': ויותר נ"ל ביישוב הא דלא הקשה על רבא מיני' ובי' מדאמר בין במינו וכו' ש"מ דס"ל דר"ש קנסא קנס, י"ל הא דס"ד דגם בתערובות קנס ר"ש הגם דלא נתקיימה מחשבתו וצריף למיכל בתערובות דוקא ודי קנס בזה, דס"ד כמו שקנס ר"ש בהנאה ולא סגי לי' למקנס' לאסור באכילה וצריף למכרו, ומדקנס פולי האי ס"ד דמשנוהו ר"ש לחמץ בפסח או לפשארי אה"נ וס"ל למקשן ה"ה דאסור בתערובות או במשהו או לכהפ"ח פשארי איסורים בנ"ט, והא"ש מדאמר רבא בין במינו ל"ק ונהא ע"כ דס"ל בעין אסור משום קנס גם בתערובות יהי אסור בנ"ט די"ל כ"כ האי לא קנס וגם בהנ"א ל"ק ר"ש דסגי בקנסא ב"ד, אבל מדאמר רבא על מתני' דחמצו של ישראל דאסור בהנאה דאתי' כר"ש וקנסא קנס אפי' בהנאה ס"ל למקשן ה"ה בתערובות ראוי' לקנסו, ומתרץ כי קנס בעין גם בהנאה, אבל בתערובות לא קנס פיון שנתבטלה מחשבתו מכל וכל שא"א לו להנות אלא בתערובות, משא"כ אם הי' מותר בהנאה, נתקיים רצונו במקצתו עכ"פ, ומינושב ג"כ הא דלא הקשה על ר"י דהוא נמי אמר בין במינו וכו' וע"כ דס"ל דבעין אסור, ולמ"ש א"ש די"ל דאסור באכילה ולא בהנאה וה"ה וכו' ש דבתערובות אפי' חד בחד מותר אפי' באכילה, וכן ל"ק קושני' הגאון מהד"ד זצ"ל מתוספתא דשם לא מוכח רק דקנס באכילה, ממוצא דברינו נלמוד דראי' פר"ח דחוני' מעיקרא, ואינה חוזרת ונראה, אלא להביא ראי' נגד שיטת בעה"ע שהביא הטור דיש לחלק בין אכילה להנאה, דאי תימא ה"י קשה מדמקשה על רבא דלמא רבא קאי בשביטלו דאסור באכילה ומותר בהנאה, ובתערובות גם חד בתרי גם באכילה מותר דלא קנוס כ"כ אחר שבטלו, ונהא דאמר ר"ש קנסא קנס גם בהנאה כשלא ביטל ובאמת דלא בטל בתרי והוא בנ"ט או במשהו, וע"כ דס"ל לש"ס או דמותר לגמרי בשביטלו או דאסור גם בהנאה דאין לחלק, ולר"י לא הקשה ש"ס די"ל דס"ל דגם כשלא ביטל ל"ק ר"ש רק באכילה ולא בהנאה,

ור"י דירושלמי דאוסר פשביטל ולא ביער פמו פשלא ביטל או דתרנוניהו אסור באכילה לחוד או בתרנוניהו גם בהנאה, וכמ"ש הטור דאין לחלק ומטעם שבארנו לעיל, ויש להקשות דהי' יוכל להקשות על ר"י ג"כ דע"כ מתרץ מתני' כר"ש דאם מתרצה כר"י הא ס"ל הלכה פסתמא דמתני' והוא ס"ל כר"ש וע"כ דמתרץ מתני' כר"ש וקנס אפי' בהנאה וקשה עליו פמו דמקשה מדאמר רבא ר"ש קנסא קנס, ולא יועילו לנו התירוצים שכתבנו לעיל על קושני' הגמד"ד זצ"ל, וי"ל משום דאמוראי ניהו אליבא דר"י אי ס"ל הלכה כסת"מ לכן הקשה טפי לרבא, או י"ל פיון דאיפא עוד סתם מתני' בפ"ק דאתני' כר"ש ועיני' רא"ש כ"ח ע"א הגם דסתמא בתרא עיקר עיי' פ' אלו טרפות מ"ג ע"א ובתוס' שם, פיון דאפשר לומר מתני' ר"ש וקנס גם בהנאה, לכן לא מכרעת מתני' בתרא נגד מתני' קמיית' דאתני' סתמא כר"ש, וכיון די"ל מתני' בתריית' כר"י אתי' ול"ק ר"ש רק באכילה דהנאה לא נשמע מתוספת' לכן לא מחמיר ר"י לאסור בהנאה פיון דלא מוכרחי' לומר פן לר"ש די"ל מתני' בתריית' ר"י וא"ש ועיני': ובתחלת הרעיון עלה במחשבה לפני דמסוגלי' ש"ס ריש חולין ד' ע"ב מוכח דחמץ אחה"פ אסור גם פשביטלו מדדחי' שם דלמא ברייתא ר"ש היא וכו' והא ע"ע אינם חשודים רק במה שיש להם פסידא וחסין על ממונם לבער החמץ אבל בנודאי לא שבקו התירא לבטל החמץ ואי בריית' כר"ש ל"ל מפני שהן מחליפין פיון שמבטלין מותר בלא"ה אחה"פ בלי חילוף ש"מ דפשיטא לסתמא דש"ס דגם כה"ג אוסר ר"ש, ואחר התבוננות שבתי נראיתי דיש לדחות דלא מוכח משם דאמת פן הוא אלא דדחי' די"ל בריית' ר"ש וס"ל גם פשביטלו אסור, ואמר זה נגד רבנן דאמרו לימא מסייע לרבא בלשון קושני' דלא צריף רבא למימר, ע"ז קאמר סתמא דש"ס סברוהו ר"י היא וכו' דלמא ר"ש היא וקניס גם פשביטל ונהדר קאמר ניהי דר"ש היא מ"מ לימא מסייע מפח כ"ש, ולאמת י"ל דברייית' ר"י היא, ולר"ש בלא"ה מותר מפני שמסתמא בטלו ואין ראי' לדינא דהכי הוא, ואחר שדחיתיה חזר ונראה לי, לפי דס"ל לתוס' פסחים כ"ח ורשב"א וחי' ר"ן בחולין דסברוהו ה"מר"י היא היינו כס"ד דראב"י דיליף ר"י שאור דאכילה משאור דראב"י ובלא"ה לא מתוקמי כר"י, לפ"ז לרבא דלא ס"ל כראב"י ע"כ בריית' זו כר"ש אתי' ומוכח מבריית' דגם לאחר ביטול אסור, ולר"ל דלא ס"ל הכי ל"ק מבריית' זו די"ל דס"ל כס"ד דראב"י ואתני' בריית' כר"י הגם דלר"י גם ביטל הו"ל פחמץ של הפקר דמותר אפי' בפסח פמו של נכרי ועכצ"ל דקנס ר"י משום שלא ביערו ואפי' לאחר הביטול והא ר"ל לא ס"ל פן לר"ש, הלא פבר פתבנו לעיל מזה דלר"י מודה ר"ל דיש לקנסו פיון דאם לא ביטל אסור מדאורייתא אחה"פ, משא"כ לר"ש גם פשלא ביטל אסור רק משום קנסא אחה"פ פיון שעבר בב"י כ"כ האי לא נראה לו שאסור פשביטל ולא עבר בב"י, וא"ש הברייתא לר"ל, והא דסברוהו הא מני ר"י וחמץ אחה"פ דאורייתא היינו לפי דסברוהו ה"מ ר"י דלא ביטל דאם לא ביטל אחה"פ דאורייתא מוכח דגם בדאורייתא סמכי' על לא שביק התירא דאלת"ה נחוש שמא שביק התירא ולא ביטל והני לאחיה"פ אסור דאורייתא לר"י והבן, אבל לרבא וכדקיי"ל דל"ל כראב"י ע"כ ברייתא ר"ש וחזקה ראי' זו להלכת' ותוס' פסחים ורא"ש וח"ר חולין, והיא ג"כ שיטת רש"י בחולין ע"כ דסברוהו ה"מ ר"י היינו כראב"י ובאמת על פי זה קשה לי איך קאמר סברו ה"מ ר"י, הא מקשו לימא מסייע על רבא ונהא רבא בעל פלוגתא דראב"י בהא מלתא אליבא דר"י וא"א דבריית'

כר"י וצ"ע, ויותר מרנוח פ"י ר"ת דמחליפ"י בשאר שנילוש אחה"פ י"ל לאמת דברייקתא
כר"י אתי, ולא מוכח מברייקתא מידי והנה כבר חתרו קמאי דקמאי פתא דהתיירא די"ל
דע"כ לא ס"ל לר"י דאסור כשפטלו מחשש הערמה רק כשעבר ולא ביער במזיד, אבל
כשפדק וביטל ונמצא חמץ שלא מצא והוא שוגג או אנוס כ"כ לא ס"ל לאסור הגם דכ'
הרמב"ם פ"א אפי' שוכח ואנוס אסור ונקא כשלא ביטל אבל כשביטל והוא שוגג ואנוס
מנ"ל ועי' במנ"י ובתורת שלמים סי' ו', והנב"י מביא ראי' נגד זה מדל"א ירושלמי נ"מ
שעבר בשוגג ואנוס על הביעור למ"ד משום ערמה ליכא ומותר ולמ"ד משום זכי' אסור,
הגם שי"ל דס"ל לירושלמי דבשוגג ואנוס גם כשלא ביטל מותר מ"מ לפי דס"ל לרמב"ם
דשוגג ואנוס אסור ממילא נשמע מירושלמי דגם כשביטל אסור מדל"א נ"מ כהנ"ל:
והתוקנו נמי בעד ראי' הפר"ח עד"ז דגם כשמבטל בפני עדים אסור ולדידי בקל יש
לדחות ראי' זו דירושלמי ל"א נ"מ כאלו משום דלא מפניש בדברי ר"י אפשר דס"ל
לר"י דגם כשמבטל בפני עדים או שהוה שוגג ואנוס אסור הגם דלא מסתבר להחמיר
כ"כ מ"מ אפשר דס"ל הכי, או אפשר דס"ל כשהוה שוגג ואנוס אפי' לא בטלו מותר
אחה"פ כ"ז אין מבנין מתוך דברי ר"י לכן ל"א נ"מ כאלו אלא דנ"מ דמפולת דברור
הוא דמשום הערמה ליכא ומשום זכי' איכא ופשוט: והנה הא דכ' הרמב"ם דאפי' הניחא
בשגגה ובאנוס לא נמצא לו חבר ונלאו פל חכמי לב למצוא איה מקומו של דין זה ומ"ש
הה"מ ומפרשו הכ"מ דחוק ורחוק, ואני מצאתי לו חברים לרמב"ם רמב"ן ור"ן דס"ל
פנותי ומנא אמינא לה, מדכ' רמב"ן במלחמות פסחים דהא דאמר רבא דחמץ בזמנו
במשהו משום דהוי דשיל"מ ונדחק שם בטעמו הגם דאסור אחה"פ דהתירו ממילא אתי'
וכ' עוד דשל נכרי מותר בעין בלא תערוכות וכוננתו כיון דשל נכרי הוי דשיל"מ גמור
לא אמרו חוץ דשל נכרי לא בטל ושל ישראל בטל דמחזי כחוקא, ומדלא אמר רמב"ן
דבשל ישראל עצמו איכא דמותר אחה"פ בעין כגון שעבר בשוגג או אנוס של"י לבטלו
בפסח דמותר אחה"פ דחמץ זה יל"מ, משו"ה אמרו פל חמץ של ישראל לא בטל, ולא
צ"ל משום חמץ של נכרי, אלא משום ש"י עצמו דמחזי כחוקא, וגם שלא יהי' חוטא
עובר במזיד נשפר ומדל"א הרמב"ן הכי ש"מ דס"ל דליכא אופן דשל ישראל מותר
אחה"פ, וכן הר"ן דנדחק מאוד בטעמא דהוי דשיל"מ ול"א משום דבאנוס ושוגג מותר
הו"ל דשיל"מ ש"מ דס"ל ברמב"ם דאסור, ויש לדחות דר"ן הוצרך לזה אלקבא דרמב"ם
שהביא שם אח"פ דס"ל דחמץ במשהו משום דהוי דשיל"מ, אבל אפשר הר"ן לעצמו
לא ס"ל ברמב"ם בהא דבשוכח ואנוס דאסור ועי' כ"מ דמספקא לי' אי ר"ן ברמב"ם
ס"ל, אבל ברמב"ן נ"ל דמוכח דברמב"ם ס"ל: ונ"ל דנפקא להו פן מדברי עצמו דאמר
רבא ר"ש קנס קנס, אמר רבא בכפילא קנסא קנס ולא הו"ל לומר רק ר"ש קנס הואיל
ועבר, מדייק לשונו נראה דרצה לומר דקנס במזיד משום דעבר בב"י וקנס גם שוגג
ואנוס אטו מזיד בחמץ משום דאדם חס על ממונו ולא ירצה לבטל ותיינו קנסא קנס
קנסא בטר קנסא: אלא דקשה על רבא גופי' מנ"ל לחדש כ"כ האי דקנס ר"ש כ"כ
ומתוספתא דפ"ב דפסחים לא מוכח אלא דקנס במזיד, י"ל דמשמע לי' לרבא פן מדקתני
במתני' של ישראל אסור ושל נכרי מותר ולא קמ"ל הפל בשל ישראל דבמזיד אסור
ובשוגג ואנוס מותר ש"מ דבישראל לעולם אסור משום דכתיב לא יראה, וכל שראוי'
לעבור ועבר אפי' שוגג ואנוס דאין עבירה בידו מ"מ הרי הי' ברשותו אלא שאין לו

עונש פֿינן שְׁאוּנָס וְשׁוּגָג הוּא שְׁפִיר מְסִיִּים מִתְּנִי דְכִתִּיב לֹא יִרְאֶה וְהָרִי רָאָה, וְרָבָא ג"כ
אָמַר הוּאִיל וְעֵבֶר בְּב"י לְכֹן קִנְס ר"ש בְּמִזִּיד וּקְנָס גַּם שׁוּגָג וְאוּנָס פֿינן שֶׁהוּא בְּבַל יִרְאֶה
אִטּוּ מִזִּיד, שׁוּב רְאִיתִי רְאִי פְּזוּ בְּנַב"י אֶלָּא שֶׁהוּא כ' דְּמִינָה דְּגַם בְּשִׁבְיִטְל אָסוּר מְדָלָא
קַמ"ל כַּה"ג דְּמִוּתָר וּלְמ"ש אֵין לְזָה רְאִי מְדַקְתְּנִי דְכִתִּיב לֹא יִרְאֶה וְכו' מִמִּילָא נִשְׁמַע
דְּכְשִׁבִיטְל דְּמִוּתָר וְכֹן נוֹטִין דְּבָרֵי רְבָא הוּאִיל וְעֵבֶר דְּוָקָא, אָבַל אוּנָס וְשׁוּגָג לֹא מְמוֹעֵט
מִלְּשׁוֹן מִתְּנִי כַּמ"ש, אֶלָּא דַּהֲנַב"י דְּחָה רְאִי זֹו לְבִסוּף דְּאֶפְשָׁר לֹמַר דְּרִישָׁא מִשׁוּם סִיפָא
דְּנָכְרִי שֶׁהֲלוֹה וְכו' נָקִיט גַּם בְּרִישָׁא בְּנָכְרִי וְיִשְׂרָאֵל, וְהוּא לְפִי דְּבָרֵיו יָפָה כ' דְּאֵין לְחַדֵּשׁ
דִּין חֲדָשׁ וְחוּמְרָא יִתִּיר' מִכַּח דְּקָדוּק הַנְּ"ל דִּישׁ לְדַחוּת אֵיזִידִי דְּסִיפָא נָקִיט פֿון, אָבַל אָנּוּ
בְּדִידִן שְׁכַתְּבֵנוּ דְּמִדִּיוק לִישְׁנָא דְּרָבָא דְּאָמַר בְּכַפִּילָא מוּכַח דִּינוּ שֶׁל הֶרְמֵב"ם, וְרָבָא עֲצָמוּ
י"ל דְּמִשְׁמַע לוֹ פֿון מְדָלָא קְתָנִי בְּמִתְּנִי רְבוּתָא יוּתֵר וְלֹא נִיחָא לְדַחוּקוּ דְּרִישָׁא מִשׁוּם סִיפָא
נָקִיט בְּנָכְרִי וְיִשְׂרָאֵל וּמִמַּעַט בְּרַבּוּת' דְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעַיִן: וְנ"ל לְהִרְאוּת פָּנִים לְשִׁיטַת
הֶרְמֵב"ם וְלַעֲשׂוֹת סְמוּכִים לְדְבָרֵינוּ דְּמִדְּבָרֵי רְבָא דְּאָמַר קִנְסָא קִנְסָא מוּכַח דַּס"ל דְּבִשׁוּגָג
וְשׁוּכַח ג"כ קִנְס ר"ש וְהוּא מְדַקְאָמַר וְאוּנָדָא רְבָא לְטַעְמִי' דְּאָמַר רְבָא פִי הַוִּינּוּן בִּי ר"נ
פִירֵשׁ"י דְּאוּנָדָא לְטַעְמִי' דְּאָמַר בְּעֶלְמָא נְמִי דְּשֶׁל נָכְרִי מְוִתָר כַּר"ש, וְצ"ל מַה יִּתֵּן וּמַה
יוֹסִיף רְאִי דַּס"ל כַּר"ש הָא מְפִנְרֵשׁ אָמַר פֿאַן לֹאח"ז מְוִתָר, וְאֵיזִיד אָמַר מְשִׁמִּי' דְּר"ן.
וְגַם לַעֲיִל כְּדָאָמַר רְבָא ר"ש קִנְסָא קִנְסָא הוּ"ל לְהִבִּיא הָא דְּרָבָא לְטַעְמִי' דַּס"ל דְּשֶׁל נָכְרִי
דְּוָקָא מְוִתָר וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּר וּכְבָר קָשׁוּ בְּזָה הֶרְאוּשׁוּנִים וְעַיִן' בַּעַל הָעֵיטוּר דְּמִבִּיא כַּמָּה
פִּירוּשִׁים עַל זֶה, וְנ"ל ע"פ שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּטַעְמָא דְּרָבָא דְּחַמִּץ בְּמִשְׁהוּ מִשׁוּם דְּשִׁיל"מ,
וְקָשָׁה הָא ר"ש קִנְסָא קִנְסָא וְצ"ל אוּ דַּס"ל דְּבִשׁוּגָג וְאוּנָס מְוִתָר, אוּ דַּלְכַּה פ"ח שֶׁל נָכְרִי
מְוִתָר בְּאַכִּילָה דְּלֹא כְּבַעַל הָעֵיטוּר דַּס"ל דְּשֶׁל נָכְרִי אָסוּר בְּאַכִּילָה, וּמִדְּאָמַר רְבָא ר"ש
קִנְסָא קִנְסָא מוּכַח דַּס"ל דְּקִנְסָא שׁוּגָג אִטּוּ מִזִּיד ע"כ צ"ל דְּהוּי דְּשִׁיל"מ מִשׁוּם דְּשֶׁל נָכְרִי
מְוִתָר אַחַה"פ אִפִּי' בְּאַכִּילָה כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם וְשְׁפִיר מִיִּיתִי עַל זֶה דְּאוּנָדָא רְבָא לְטַעְמִי'
דַּס"ל דְּשֶׁל נָכְרִי מְוִתָר בְּאַכִּילָה מִדְּאָמַר רְבָא אָמַר לָן ר"נ וְכו' וְזֶה אַחַת מִן הֶרְאוּת דְּמִבִּיא
בַּעַה"ע דְּמִבִּיאִי מִמְּנָה רְאִי' דְּשֶׁל נָכְרִי מְוִתָר בְּאַכִּילָה וְהִיא רְאִי' פֿר"ח נָגַד בַּעַה"ע, וְדָבָר
זֶה לֹא נִשְׁמַע מִרְבָּא מְפִנְרֵשׁ אֶלָּא מְפִלְלָא דַּא' שׁוּגָג וְשׁוּכַח אָסוּר מְדִיוק לְשׁוּנוּ דְּאָמַר
קִנְסָא קִנְסָא, וּמַדַּס"ל דְּהוּי דְּשִׁיל"מ ש"מ דַּס"ל דְּשֶׁל נָכְרִי מְוִתָר בְּאַכִּילָה, וּמִיִּיתִי ע"ז
דְּלְטַעְמִי' אֵזִיל דְּמְפִנְרֵשׁ אָמַר לָן ר"נ וְכו' וּבִינוּ חֲמָרָא דְּב"ח שֶׁל נָכְרִי מְוִתָר בְּאַכִּילָה
וַא"ש עַד"פ נְכוּן וּמַכ"ז רְאִי' לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם ע"פ דְּרַכִּינוּ וְעַיִן: מִמּוּצָא דְּבָרֵינוּ יִישׁ
לְלַמּוּד דַּס"ל לְש"ס בְּפִשְׁטוּת דְּגַם בְּשִׁבְיִטְל אָסוּר אַחַה"פ וְגַם בְּצִירוּף שְׁנִיָּהֶם יַחַד
כְּשִׁבְיִטְל וְהוּא שׁוּגָג אוּ אָנוּס דַּאֲל"ה לֹא צ"ל דְּרָבָא לְטַעְמִי' דְּשֶׁל נָכְרִי מְוִתָר בְּאַכִּילָה,
אֶלָּא מִשׁוּם כְּשִׁבְיִטְל אוּ לְכַה פ"ח בְּצִירוּף שׁוּגָג אוּ אוּנָס הָוִי דְּשִׁיל"מ ש"מ דְּכָל כַּה"ג
אָסוּר, אֶלָּא דְּאֵין לְחַדֵּשׁ חוּמְרָא עַל יְסוּד אֶשְׁרַע עַל אֲדָנִי הַפְּלָפוּל מוּסַד, וּמִן דְּבָרֵי עֲצָמוּ
שֶׁל רְבָא מְדִיוק לְשׁוּנוּ אֵין הוּכַחַה רַק דַּא' שׁוּגָג וְאוּנָס אָסוּר, וְכֹן מְדִיוק דְּמִתְּנִי לֹא מוּכַח
יוּתֵר כַּמ"ש, וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּבִיאור הַשִּׁיטוֹת דְּנִרְאֶה דְּרַמְבַּ"ם ל"ל דְּר"י דִּירוּשְׁלָמִי
כְּשִׁבְיִטְל וְלֹא בִיעֵר אֶפִּילוּ בְּמִזִּיד: וְנ"ל דְּרַמְבַּ"ם הוּכִיחַ שִׁיטְתוֹ לְפִי שְׁבִיאָרְנוּ דַּס"ל
דְּבִשׁוּגָג וְאוּנָס קִנְסוּ וּכְשִׁבְיִטְל וְלֹא בִיעֵר לֹא קִנְסוּ הַפֿל נִשְׁמַע לוֹ מִתּוֹךְ פְּלוּגְתָא דְּר"י
וְרָבָא דְּסוּגָי' שָׁם, בְּהַקְדָּם קוּשְׁי' א' שֶׁהַקְשָׁה רַמְבַּ"ן לְנִפְשֵׁי' עַל ר"י דְּאָמַר בְּזַמְנוֹ בֵּין
בְּמִינוּ וְכו' בַּנ"ט הָא הוּ"ל דְּשִׁיל"מ, וּמַה דְּמִתְּרִץ דְּר"י ס"ל כְּתָנָא דַּס"ל דְּשִׁיל"מ בְּטַל,

הוא תמוה דלא מציינו דס"ל דשיל"מ בטל, והלח"מ כ' דר"י ס"ל דאינו דשיל"מ פקונשית
הר"ן ולא הודיענו באיזה סברא פליגו, ואני אבאר דר"י ס"ל דלא הוי דשיל"מ דאסור
אחה"פ וס"ל גם בשוגג ואונס קנס ר"ש וס"ל נמי דביטל ולא ביצר אסור פשיטתו
בירושלמי, וליכא אופן דחמץ של ישראל אחה"פ דמותר, ומ"ש חמצו של נכרי דמותר
אחה"פ לא נראה לו דמשו"ה נחמירו בו חומרי דשיל"מ בשל ישראל, ל"ש שיתערב
חמץ של נכרי בקדירת ישראל, ונהרי הר"ן דחק בטעמא דהוי דשיל"מ ולא רצה לומר
משום חמץ שכ' מה"ט דשל נכרי ל"ש, ורבא הגם דס"ל דשוגג או אונס אסור כמו
שהוכחנו מיתור לשונו, אבל ס"ל דביטל ולא ביצר מותר כדס"ל לר"ל בירושלמי ול"ל
בהא הלכה כר"י נגד ר"ל ויש שיטות דל"א רבא האי פללא רק בבבא בתרא או דס"ל
דפליגו בפלוגתא דר"י ור"מ, או דמספקא ליה במאי פליגו וכיון דיש אופן דחמצו של
ישראל אחה"פ מותר פגון שביטל ולא ביצר דשכית וכ"ש דשכית ביטל ושכח ושגג
משו"ה גזרו אומר דכל חמץ במשהו ומינשבו קושלי' רמב"ן על ר"י ומבואר באר היטב
פלוגתא דרבא ור"י: וע"פ דברינו אלו יצא לאור שיטתו של הרמב"ם מלבד דלשנא
דרבא דייק דאפי' שוגג ואונס, גם מר"י מוכח פן דאל"ה הא הוי דשיל"מ פשלא ביטל
בשוגג ואונס, וא"ש טפי ממ"ש דמוכח מלשון רבא דאפשר לומר דוקא שוגג, אבל אונס
לא דעדיף משוגג, אבל מר"י נשמע גם אונס, וס"ל לר"י ג"כ פשביטל אסור, ורבא ע"כ
פליג עליו בהדא או דס"ל דשוגג ואונס לא קנס והו"ל דשיל"מ מה"ט, או משום דס"ל
דביטל ולא ביצר לא קנס, ונראה לו לרמב"ם יותר דמודה לר"י בשוגג ואונס ופליג עליו
פשביטל ולא ביצר, חדא דמדיוק לשון רבא משמע דבשוגג ג"כ קנס ר"ש וה"ה אונס
דהא לר"י שוגג ואונס חדא הוא, ועוד בדין ביטל ולא ביצר איכא פלוגתא בין ר"י לר"ל
י"ל רבא כר"ל, אבל בהא דשוגג ואונס לא מציינו בו פלוגתא מהיכי תימי לנו לעשות
פלוגת' בזה בין ר"י לרבא בדבר דלא מציינו בו פלוגתא, לכן פסק הרמב"ם פרבא נגד
ר"י בירושלמי דכשביטל מותר ולא כ' מחומרא זו פלל ופסק דא' שוגג ואונס כר' יוחנן
דליכא מאן דפליג עליו כנלפע"ד, והדברים עתיקים, שבעתיים מזוקקים בעזה"י: אמנם
פן מדברי רמב"ן למדנו דס"ל אפי' תרתי לטיבותא ביטל ולא ביצר ואונס ג"כ אסור,
והוא מדלא מצא רמב"ן מענה דהוי דשיל"מ רק משום חמץ של נכרי, ולא כ' משום חמץ
דישראל אחר הביטול או לכהפ"ח בצירוף שיהיה ג"כ שוגג ואונס בביעור ש"מ דס"ל
דבצירוף הפל אסור אחה"פ, וכן מוכח מדנדחק הר"ן בטעם הוי דשיל"מ ולא אמר דהוי
דשיל"מ בכה"ג ש"מ דס"ל דלעולם של ישראל אסור, וש"מ נמי דס"ל לר"ן ורמב"ן
דאסור כ"ז אפי' בהנאה, דאת"ל דבהנאה מותר, י"ל פיון דלענין הנאה הוי דשיל"מ
אחה"פ גם לענין אכילה ל"ב דא"א לומר דלענין הנאה לא בטל ולענין אכילה בטל,
ומדל"א הכי ש"מ דס"ל דלעולם אסור אפי' בהנאה ועי' היטב: ונראה דיצא להם פן
דס"ל מדיוק לשון רבא קנסא קנס דאפי' בשוגג ואונס אסור וכן משמע במתני' וס"ל
הלכה כר"י בירושלמי פשיטת הרא"ש וטור וכיון דמתני' איירי בין בשוגג בין במזיד,
ואיירי נמי בין בטלו ובין לא בטלו ממילא נשמע כמו שלא בטלו א' שוגג וא' מזיד ה"ה
פשבטלו דה"א מתני' סתמא קאמר וכללם יחד ולר"ל לא נשמע ממתני' רק א' שוגג,
אבל פשבטלו אפי' מזיד לא, אבל לר"י דס"ל מסברתו דאפילו פשבטלו קנסו ממילא
נשמע אפי' שוגג ואונס, ורמב"ן ור"ן ס"ל הלכתא כר"י דלעולם אסור באכילה ובהנאה:

וכן נ"ל שהיא שיטת הרא"ש דכ' ונ"ל וישאל שפ"א חמץ בביתו אחה"פ מה"ד הוא
מותר פניו דבטלו ולא עבר עליו בב"י וליפא למקנסו, ובירושלמי פליגו בי' ר"י ור"ל
עכ"ל, הנה מ"ש ישראל שפ"א חמץ היינו שפ"א בהיסח הדעת שלא ידע ממנו והוא
שוגג וכ' מה"ד הוא מותר פניו שפ"א ליפא למקנסו טעמא דבטלו הא לא בטלו ראוי'
לקנסו, הגם שהוא שוגג דלא ידע שיש לו חמץ או אנוס בדבר הבטול מ"מ אסור, ונדקא
משום שפ"א אין ראוי' לקנסו, ומביא ע"ז ובירושלמי פליגו ביה ר"י ור"ל היינו בכה"ג
דאיירי ביה שפ"א חמץ אחר שפ"א ונהיה שוגג או אנוס על הביאור פליגו בירושלמי
ר"י ור"ל וסתם ולא הכריע דסתמא פפירושו דבכ"מ הלכה כר"י הרי מבואר מתוך דבריו
דחמץ והוא שוגג או אנוס על הביעור ג"כ אסור, וכ"כ הטור ומחבר חמץ שנמצא בבית
ישראל אחה"פ אע"פ שפ"א חמץ שנמצא היינו בלא דעת בעלים אלא שהיה שכחה
מלפניו שפ"א ולא מצא אע"פ שפ"א אסור אחה"פ, ודייקו הטור ומחבר וקפדו לכתוב
בלשון הרא"ש ממש ולא כתבו חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור אחה"פ אע"פ
שפ"א, ודייקו פולי האי הטור וש"ע וכתבו בלשון הרא"ש נראה לעין כי אתפוננו
דאפי' נמצא בהיסח הדעת מ"מ אסור אע"פ שפ"א נאמת נכון הדבר בעזה"י: וזאת תורת
העולה דברינו כי רי"ף ורמב"ם ובעה"ע ס"ל דחמץ שפ"א ולא ביצרו אפי' במזיד
דמותר אחה"פ ולא מצאנו מי שכ' מפרש או מוכח מתוך דבריו דס"ל לאסור, אלא
הרא"ש וטור, ונאנו הראנו לדעת דרמב"ם במלחמות ור"ן הכי ס"ל, והוספנו עוד והוכחנו
דאפי' כשהוא שוגג ואנוס על הביעור ובטול דאיפא תרתי לטיבותא ג"כ אסור אחה"פ,
וכן קבע המחבר להלכה, ומי ירים ראש להקל אשר פ"א הורה ג"כ חובר ח"ב בעל
המחבר, מ"מ אחר שצ"פנו כצ"פ כס"פ, והראנו כי ראש צורים הרי"ף ורמב"ם ובעה"ע
ס"ל כשפ"א ולא ביצרו ל"ק ר"ש יש להקל בצ"פ עוד צ"דים להקל, ובנדון שלנו
דכ"ב החליף ורוב פוסקים ס"ל דחליפי חמץ מותרים ועיי' טוש"ע מסי' תמ"ג, אמנם
המג"א בשם הב"ח כ' דמעשה דר"ת הי' שפ"א בלא ידיעת הר"ה, וגם אם פפירושו
של הב"ח הלא רוב שיטות ס"ל דחליפין מותרין גם לחליף אלא דאין ראי' מטוש"ע
דנקטו פ"א להלכה מדמייתי למעשה דר"ת לפי דמפרש הב"ח מעשה שהי', נלפע"ד דחזו
לצ"פ שיטות דס"ל דחמץ שפ"א מותר לאחיה"פ, ושיטות הסוברים דחליפי חמץ
מותרים לחליף עצמו, וכ"ש בנדון שלנו דנתן לנכרי חמץ, ואח"ז זמנים טובא קבל
החליפין ועיי' מג"א סי' ה"ל, ומתהיות טוב מאחר שפ"א נתערב אם אפ"ש לו ירבה עליו
עד שיהיה האיסור חז בתרי דרבינו יונה ס"ל דכל חמץ שעבר עליו הפסח מותר לערב
לכתחילה וסמוכי לנו להתיר בטח בלי פקפוק, מ"מ ראוי' לקנסו מאחר שעשה בשאט
נפש וישם יד למו פיו, הנלפע"ד כתבתי ופר"מ נ"י כמעין המתגבר יעיי' בדברינו ואם
יש אתו להשיב ישיב ותהי' תשובה מאהבה לפנינו, וה' יאר עינינו, הכ"ד אוה"נ חותם
בברכה.

פ"ב פ"א בן קר ליום ג' ט' אייר תרכ"ו לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנ"מין ב"הג מהרמ"ס
זצ"ל: תשובה פ"ג דוד בקל דרכיו משפיל וה' עמו, מתהלה בתנומו, בנ"ש קדושים, אלי
תרשישים י"נ הרב המאו"הג בע"פ מלא וגדוש כש"ת מו"ה דוד א"ש נ"י אבדק"ק
סאבראנץ יע"א: ני"ה קבלתי ונפשו לשאול הגיע אלינו והוא בא' שפ"א בדרים
חמוצים כ"י השנה ונתנודע כי מכר אחה"פ לישראלים ונכרים חמץ שעבר עליו הפסח

שְׁבִיטֵל וְלֹא בִיעֵר וְלֹא מְכַר וְזָדוֹן לְבֹהַשׁ הַשְּׂאִיאוֹ שְׁלֵא קִיָּיִם הַק"ח קוֹדֵם פֶּסַח לְבַעֲרוֹ אוֹ לְמַכְרוֹ, וְחֵטֵא וְהַחֲטִיִּיא רַבִּים שְׁמַכְרוּ גַם לְיִשְׂרָאֵלִים, וְנִפְשׁוּ בִשְׂאֵלְתוֹ בְּתַרְתִּי, א' אִם חֲמִיץ זֶה מִמָּה שְׁעוֹד בְּיָדוֹ וּבְיַד אַחֲרִים בְּעֵין אֲסוּר, ב' אִם הַדְּמִים שְׁקָבֵל עֲבוּר הַחֲמִיץ מִן־תַּרְסִים לוֹ, וּכְבָר רָאוּ עֵינָיו פִּי כְּבָר הִלְכוּ בְּזֶה וּבְכִיּוּצָא בּוֹ נְמוּשׁוֹת גְּאוּנֵי קִמְאֵי וּבְתַרְאֵי בְּתֻשׁבוּתֵיהֶם וְרִצּוֹנוֹ הוּא כְּבוֹדוֹ לְחַוּוֹת לוֹ דְּעָה גַם אֲנִי בְּכָל פֶּרֶט וּפְרֶט, וּפַר"מ קָצֵר וְאֲנִי עֲמוּס הַטְּרָדוֹת בְּפֶרֶט בְּתַחֲזִילַת הַזְּמַן עֵת הָאֲסוּף הַתְּלִמִּידִים, לֹא עֵת הָאֲסוּף רַב תְּבוּאוֹת לְבָדוּק וְלַעֲנִי בְּאַחֲרוֹנִים כְּפִי הַצְּוֹרֶה, וּבִלֹּא"ה מְנַעֲוֵרִי לֹא הִרְגַּלְתִּי עֲצָמֵי בְּסַפְרֵי אַחֲרוֹנֵי אַחֲרוֹנִים, קו"ח עֲתָה שְׁאֲנִי בַע"מ הַרְבֵּה נֶעְתַּק מֵעֲנִין לְעֲנִין, מ"מ לֹא אֲשִׁיב פְּנֵיו רִיקָם, וְאֲשֶׁר יֵשׁ בּוֹ צִוְרֶה הַיּוֹתֵר לְפִי הֶעֱנִין מִמֶּנּוּ לֹא יִבְצָר, וְה' יַחַנְנֵי דְעָה וּבִינָה מֵאֲצָרוֹ הַמְּנוּצָר: א') בְּדִין חֲמִיץ שְׁבִטֵלוֹ וְלֹא בִיעֵרוֹ, כְּבָר מְלֵאָה הָאֲרִיץ דְּעָה בְּתֻשׁבוּת גְּאוּנֵי קִמְאֵי וּבְתַרְאֵי, וּבְתוֹךְ תְּשׁוּבוּתֵיהֶם נִשְׁמַע ג"כ וְנִלְמַד דִּין דְּשׁוּגַג וְאֲנָס בְּבִיטוּל, אוֹ שְׁיִצְוֹרְפוֹ שְׁנֵיהֶם יַחַד שְׁבִיטֵל וְהוּא שׁוּגַג וְאֲנָס עַל הַבִּיעֵרוֹ, בַּכ"ז יֵשׁ אוֹסְרִים וּמִתִּירִין, וְאֲנִי בְּעֲנִי הַכִּינּוּתִי זֶה אִיזוֹ שְׁנֵים תְּשׁוּבָה עֲרוּכָה בְּכָל וְשְׁמוּרָה, מְלֵאָה תּוֹרָה, וְהִתְהַלְּאֵה לְאוֹרָה בְּכָל פֶּרֶטֵי דִינִים אֱלוֹ, וְהִרְאֵתִי לְדַעַת דְּגַם בְּתַרְתִּי לְגִרְעִיּוֹתָא שְׁלֵא בִיעֵר וְאִפִּי בְּמִזִּיד מְצִאֲנוּ מוֹסְדֵי דוֹר מְרֵאשׁ צְוֹרֵי הַרְאֵתִי רִי"ף וְרַמְבַּ"ם וּבַע"ה ע"ד דְּמִתְרֵי אַחַה"פ, אֲבָל נִגְדַּד זֶה הוֹכְחֵנוּ בְּרִאיוֹת בְּרוּרוֹת כְּרֵאֵי מוֹצְקוֹת כִּי אִפִּי בְּתַרְתִּי לְטִיבוּתָא דְּבִיטֵל וְעַל הַבִּיעֵרוֹ הוּא אֲנָס אוֹ שׁוּגַג ע"ל לְכַמָּה רֵאשׁוֹנִים שְׁאֲסוּר אַחַה"פ וְכֵן הוּא דַּעַת טוֹש"ע, וּמִי יָרִים יָד לְהַקְלֵל אַחַר שְׂבָא בֵּיתָה יוֹסֵף וְרוֹאֶה שְׁפָכֵר הוֹרָה גְּבַר בַּעַל הַמַּחְבֵּר בַּכ"ז בְּמִקּוֹם דְּאִיכָּא צְדִי צְדוּת לְהַקְלֵל חֲזוֹ לְצַרוּפֵי שֵׁיטוֹת הַמְּקִילִים בְּטַח לְבֹהַשׁ וְלֹא יִירָא, וְעוֹד לָנוּ תְּשׁוּבָה א' בְּזֶה דְּגַם לְאַחֲרִים אֲסוּר בְּכָל אֲוִפְנִים אֱלוֹ, וְאִפִּי הַגִּיעַ לִיְדָם שְׁלֵא מִדַּעַת וְלֹא עַל יָדוֹ כָּא לְהֵם, כ"ז בְּאַרְנוֹ בְּאֵר רְחוּבוֹת, בְּעֲזַרְתִּי מְגַלְהַ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת: ב') הִנֵּה אִם חֲלִיפֵי אַה"נ אֲסוּרִים אוֹ מִתְרִים רַבּוֹ הַדַּעוֹת בֵּין הַרֵאשׁוֹנֵי, וּמִקּוֹר דִּין זֶה יוֹצֵא מִש"ס גְּדָרִים מ"ז ע"ב דְּבַעֲי לְמַפְשִׁיט דְּחִלְפֵי אַה"נ מִתְרִים מִמִּתְנִי דְּמַכְרוֹ וּקְדֵשׁ בְּדַמִּיהוֹן מְקוֹדֶשֶׁת וְדַחֲי ה"נ לְכַתְּחִילָה הוּא דְּלֹא וְאִי עֲבַד עֲבַד, וְאִיבַעֲזֵי לֹא אִפְשָׁט, וְכ' הֵר"ן בְּגִדְרִים וּבַכ"ק דְּחֻלִּין כִּינּוֹן דְּסַפִּיקָא בְּמִלְתָּא דְּרַבְּנָן אֲזַלִּינוּ לְקוּלָּא, וּמִכֵּיא דַּעַת רַמְבַּ"ם וְרַמְבַּ"ן וְכֵן נִרְאֶה דְּנוּטָה דַּעַת רַשְׁבַּ"א חֻלִּין וְרִיטְבָ"א ע"ז, וְעֵינֵי רִיטְבָ"א חֻלִּין מִשְׁמַע דְּסוֹתֵר שֵׁיטוֹתוֹ, וְאִפְשָׁר פִּירוּשֵׁי קְמַפְרֵשׁ שֵׁיטַת רַש"י וְתוֹס' וְלַעֲצָמוֹ ע"ל דְּמִתְרֵי וְצ"ע, וְשֵׁיטַת רַש"י ע"ז וְרִישׁ חֻלִּין דְּחִילּוּפִין אֲסוּרִי וְכֵן שֵׁיטַת תוֹס' חֻלִּין וְרֵא"ש קִידוּשִׁין, וּבַק"נ גְּדָרִים פ' הַנּוֹדֵר תְּמָה לְמָה פֶּסְקוֹ לְחוּמְרָא כִּינּוֹן דְּסַפִּיקָא דְּרַבְּנָן הוּא הָנִי לְהוֹ לְמִיזַל לְקוּלָּא וְלֹא מְצָא מַעֲנָה לְזֶה אֱלֵא בְּצַד הַדּוּחַק, וְלַפַּע"ד נִרְאֶה דְּבִאֲמַת מִמִּתְנִי דְּקִידוּשִׁין דְּקִתְנֵי מְכָרוֹ וּקְדֵשׁ מִשְׁמַע דוּקָא דִּיעֲבַד שְׁקִידֵשׁ אֲבָל אֲסוּר לְקַדֵּשׁ לְכַתְּחִילָה נִרְאֶה דְּחִלְפִין אֲסוּרִי, וְהִרְגִּישׁ רִיטְבָ"א קִידוּשִׁין בְּזֶה וְכ' דַּצ"ל קִידֵשׁ לֹא דוּק' וּמִשׁוּם דְּקִתְנֵי מְכָרוֹ נִקִּיט נְמִי קִידֵשׁ, וְצ"ל אִיךָ ע"ד לְמַפְשִׁט מִתְּחִילָה מִמִּתְנִי דְּקִידוּשִׁין דְּמִמִּתְנִי גַם אִם אִפְשָׁר לְדַחֲוֹק אִיִּדֵי דְּמַכְרוֹ נִקִּיט קִידֵשׁ מ"מ בְּנוֹדָאֵי פֶּשְׁטוֹת לְשׁוֹן מִתְנִי לֹא מִשְׁמַע הֵכִי, וְאִיךָ רָצָה לְמַפְשִׁט לְהַתִּיר מִמָּה דְּמִשְׁמַע אִיכָּא, וְנ"ל לְפַמ"ש הֵר"ן ע"ד לְמַפְשִׁט דְּחִלְפֵי מִתְרִים הֵגַם בְּמִתְנִי קִתְנֵי דִּיעֲבַד וּמִנ"ל לְכַתְּחִילָה ע"ד מְסַבְּרָא דְּאִם חֲלִיפִין אֲסוּרִים גַּם ח"ח אֲסוּרִים דַּמ"ש וְאִיךָ שְׂרִי לִיהַ בְּלִי קִידוּשִׁין שְׁנֵי וְע"כ דְּגַם חֲלִיפִין מִתְרִי וְדַחֲוֹה לְכַתְּחִילָה הוּא דְּלֹא הִינְנוּ דוּקָא חֲלִיפֵי אֲסוּרִים אֲבָל דִּיעֲבַד ח"ח מִתְרִים עֵינֵי"ש וְי"ל לְפִי הַס"ד ע"ל מְסַבְּרָא

דח"ח יאָסרו פֿמו חליפֿי פֿשיט ליה ממתני' דחליפֿי מותר' וצריד ע"כ לדחוקי דמתני'
נקיט קדשה דייעבד איידי דמכרו וסמך דנדע דאפי' לכתחילה מותר לקדש דאל"ה למה
מותר לו ליהנו' ממנה דח"ח פֿמו חליפֿין ונדע דקדשה לאו דוקא דייעבד ואין מקום לטעות
ע"י דנקיט קדשה, ודחי דאין לדמות ח"ח לחליפֿין דיש לחלק ביניהם כמ"ש הר"ן שם,
וכיין דיש חילוק בין ח"ח לחליפֿי ממילא מוכח דחליפֿי אסורים מדקתני קדשן דייעבד
דאיה גתנה מתנין מקום לטעות וקתני קדשה דייעבד משום איידי דמכרו וליפא שום
הוכחה דמותרים משום דמותרת לו דשאני ח"ח מחליפֿין ומוכח דחליפֿין אסורי' ואפשטא
האיבעי' להחמיר פנ"ל בטעמא של תוס' חולין ורא"ש קידושין: וכד דייקת בפסג'י
דנדרים תראה פדברינו, דתחילה פשרצה לפשוט דרמב"ח מהאומר לאשתו דחה דלמא
לכתחילה הוא דלא וכו' וכד בעי למפשט ממכרו וקדש דחה ה"נ לכתחיל' הוא דלאו ול"א
ה"נ דלמאלכתחילה, ואמר בפשיטות ה"נ לכתחילה וכו' גראה פדברינו דתחילה דחה
דלמא ולא נפשטא דאפשר דמותר ונאפי' לכתחילה, אבל פדדחי שנית ממכרו וקדש
ומחלק די"ל ח"ח מותר' נפשט' להחמיר בכל אה"כ ולכן לא אמר בלשון דלמא אלא
בלשון נדאי ה"נ לכתחילה לא וכו' פנ"ל ועי': אלא בפסקי הרא"ש בנדרים כ' דאיבעי'
לא אפשטא, גראה דס"ל דלא אפשטא דלא כמ"ש בכוננתו בקידושין ואחר התבוננות
ראיתי דמזה עצמו ראיה לדברינו, פד גדיק היטב פרא"ש נדרים מביא רק מה דרצה
ש"ס למפשט ספיקת רמב"ח בקונמות לענין חלופי' וגדולי' מהאומר לאשתו ומה דדחה,
וכ' ואיבעי' לא אפשט', ולא העתיק פל הסוגי' מה דרצה למפשט ממתני' דמכרו וקדשן
ומה דדחה, ובתר הכי הי' לי לרא"ש לאסוקי דלא אפשט, וזהו מילתא דבעי יישוב,
נהלא דבר הוא, ונ"ל דס"ל לרא"ש הגם דנפשט' איסור חליפֿי אה"נ ממתני' דקידושין
להחמיר כמ"ש, מ"מ איבעי' דרמב"ח לא אפשטא, די"ל דוקא אה"נ של תורה שאסורים
לכ"ע העמירו חכמים לאסור חליפֿי והטילו איסור עליהם אבל קונמות דהוא איסור
שפדה מלבד קיל דינ' מ ואינו אסור לכ"ע לא העמירו בו לאסור חליפֿי ועי' בשבועות
פ' ש"ש בפסג'י דח"ש דמחלק לר"ש בין איסור הבא מאליו ובתוס' שם ובתוס' תמורה
בפסג'י כ"מ דא"ר ל"ת דבאיסור הבדה מלבד לכ"ע א"ע מהני ועי' באבני מלואים
בתשובה שבסוף ספרו וא"ש פיותר לפמ"ש רשב"א נדר' דאסרו חליפֿי דומ' דע"ז
ושביעית י"ל דוקא באיסורים הבאים מאליהם דדומין לאיסור דע"ז ושביעית, ולכן ס"ל
לרא"ש הגם דחליפֿי אה"נ נפשט ממתני' דקידושין דאסורי' מ"מ בעי דרמב"ח בקונמות
לא נפשט', והא"ש בנדרים כ' להלכתא מה דשייך שם, ושם מקומות לענין קונמות מביא
שקלא וטר' דרצה למפשט מקונמת ודחהו וכ' דאיבעי' לא אפשט' והניח בספק, ולכן לא
מעתיק מה דרצה לפשוט ממכרו וקדש דלענין חליפֿי אה"נ אפשט ממתני' כמ"ש וסמך
עצמו בדין חליפֿי אה"נ על מ"ש בקידושין במקומו דכ' שם במוחלט דחליפֿי אה"נ אסורי'
ומ"ש בנדר' עם מ"ש בקידושין כ"א במקומו הראוי' יבא בשלום, ונסתלקה ג"כ קוש'י
הק"נ על ב"י ב"ד סי' ר"ו שכ' דברא"ש לא אתברר מה דס"ל באיבעי' זו דכ' דלא
אפשט' ולא גילה דעתו להחמיר או להקל והקשה הק"נ הא מפורש כ' בקידושין דחילופי'
אסורין, ולמ"ש לק"מ פמוכן, והדברים נכונים וישרים למוצאי דעת, בעזרת החונן דעת:
והנה שערי הוראה בדין חליפֿי, לא גראי לנו מבוארי' יפה בטוש"ע אם פדעת האוסרים
או מתירים, והנה הטור או"ח סי' תמ"ג מביא מעשה דר"ת שמכרה שפחה אחר ו' שעות

וקנתה בו ירקו' והתירן ר"ת דאין תופס דמיו, ורא' מחולין חמצון של ע"ע מותר מיד מפני שהן מחליפין, ולפי הפשוט התיר ר"ת משום דס"ל כשיטות הסוברי' חליפי אה"נ מותרים, ומביא ראיה מחמץ של ע"ע דחליפי אה"נ מותרי' דאל"ה מה מרויחי' בהחלפה זו, וטור דמיייתי להאי מעשה נראה דהכי ס"ל אלא דקשה למה שביק שיטת אביו הרא"ש ז"ל ועכ"פ הנה לו להביאו, והנה הב"ח הקשה על ראי' ר"ת הא מחולין ל"מ רק באה"נ דרבנן דחמץ אהה"פ לר"ש אסור מדרבנן, ומנ"ל בחמץ אחר שש דאסור מדאורי' ופר"ח כ' דרא' ר"ת מדס"ד בריית' ר"י ולר"י אסור מדאורי' אהה"פ, ונ"ל דלא נעלם הסוגי' במקומו מהב"ח, אלא דפשיטא ליה דמס"ד כר"י ליפא ראי' פלל דמותר לדידן דהרויחו טובא מה שבין איסור דאורייתא לדרבנן כמ"ש תוס' שם, וכ"כ רא"ש בקידושין וריטב"א חולין, אלא מ"ש רש"י ותוס' ורשב"א וריטב"א דגם לר"ש הרויחו דלא חרי' שרי או דקיל להו אה"נ מאיסורי אכילה זה לא נראה לר"ת וראיתו ממסקנא דבריית' כר"ש וע"ז שפיר הקשה הב"ח דלמא דוקא חמץ לאח"ז לר"ש דרבנן חליפי' מותרי' ובדאוריית' מנ"ל, ועוד אי ראית ר"ת מדס"ד לאוקמי כר"י י"ל דס"ד צ"ל באמת דחליפי אה"נ מותרי' והא איבעי' הוא בש"ס נדרים ולא אפשטא ולסברוהו ה"מ ר"י באמת צ"ל דחליפי' מותרי' ובנדרים איבעי' ליה ולא אפשטא מבריית' דמחליפין די"ל בריית' כר"ש ודוקא דאה"נ דרבנן מותרי' אבל מדאורייתא אסורי', וקוש' הב"ח עצומה: והעלה הב"ח מפח זה דמעשה שהיה כף הנה שהחליפה השפחה שלא בידיעתו דהוי פלאחרים דשרי, ולנה א"ש טפי ראי' ר"ת, והפר"ח כ' לפמ"ש רש"י בחולין דמה"ט חליפין אסורי' משום שנהנה מאה"נ דע"י אה"נ בא לו א"כ מ"ש הוא או אחר שהחליף עבורו בלי ידיעתו, הנה כיוון יפה לפי רש"י פן הוא, אבל הרא"ש בקדושין כ' דלאו משום דחשבו זה הנאה אסרו מדרבנן, אלא שעשו הרחקה שלא יבוא ליהנות מאיסור עצמו לטעם זה שפיר יש לחלק בין מחליף עצמו לאחרים שהחליפו עבורו דליפא למיחש שמא יהנה מאיסור עצמו דהא הוא לא החליפו והמחליף אינו נהנה, ועיי' יו"ד סי' צ"ט במחבר ססעי' ה' ובט"ז ס"ק יו"ד בשם מהרש"ל דוקא פשנתבטל בידיעתו וניחא ליה עיי"ש: לפ"ז דמעשה דר"ש הנה שמכרה בלי ידיעתו ומוכרה פן מפח קוש' ב"ח והטור מביא מעשה זה ש"מ דס"ל דחליפי אה"נ אסורים כשיטת אביו הרא"ש ז"ל ודוקא בלי ידיעתו מותר, והא דמביא האי מעשה הא לאחרים כ"ע ס"ל דמותר וכן כ' הרא"ש קמ"ל רבותא דמעשה דר"ת דבלא ידיעתו הוא פלאחרים לאפוקי משיטת רש"י דהוא משום שנהנה ואפי' החליפו אחרים בעבורו אסור כמ"ש הפר"ח ע"פ שיטת רש"י: אלא בסי' ת"ן מביא הטור משם רשב"א דהתיר הדמים אחר הפסח, מזה נראה תהפוכות למו דס"ל דחליפי אה"נ מותרים, והב"ח בסי' ת"ן הרגיש בזה ונדחק מאוד וכמעט אין מובן לדבריו עיין בו ותמוה בעיני מה ראה על פכה לכנוס בפרצה דחוקה, הרי כבר עלה במחשבה לפניו לחלק בין איסור דאוריית' לדרבנן, ומפח זה הקשה על ר"ת ומפרשו באופן דס"ל דחליפי אה"נ אסורים, ואם אפשר ר"ת גם באה"נ דרבנן ס"ל דחליפין אסורי', אבל הטור י"ל לחלק יצא בין איסורי דאורייתא לדרבנן, וא"ש הא דסי' רמ"ג והא דסי' ת"ן הגם דמלשון רשב"א ומראי' דילי' נראה דס"ל דכל חליפי' אה"נ אפי' דאורייתא מותרי' מ"מ הטור ס"ל במקצתו במה דאירי חמץ אהה"פ פנותי' ופשוט: והנה הך מלתא מאן דס"ל דחליפי אה"נ אסורים אם ס"ל גם באה"נ דרבנן נסתפק בו במל"מ פ"ה מהלכ' אישות, ולא מצא

מראה מקום בש"ס, וראשונים מזה, ונשאר לו בספק, ולכאורה נראה דס"ל לרש"י גם באהנ"ד דאסיר, מדנדחק דמרויחים פורתא, וכ' תוס' דאי ברייתא כר"י מרויחי' גם לךדהו טובא החילוק שבין דאורייתא לדרבנן, ורש"י דכ' דמרויחים פורתא עכצ"ל דרצה ליישב גם אי ברייתא כר"ש וע"כ דס"ל גם לר"ש חליפי חמץ אסור הגם שהוא דרבנן: ונ"ל דרש"י לטעמין דס"ל דחליפי אה"נ אסורים משום שפן נהנה, וס"ל ג"כ מה"ט ח"ח אסור' וי"ל דונדאי הנאה רחוקי' הם מן האסור דאוריית' עצמו שהחליף, אם לא דגם חליפי אה"נ דרבנן אסורים וכיון שאסרו החליפי מאה"נ דאוריית' אם מחליף החליפין הוא פנהנה מחליפי אה"נ דרבנן דהא החליפי אסורי הנאה דרבנן הם וכו' חליפי ח"ח עד לעולם, והנה מזה הוכיח רש"י דחליפי אה"נ דרבנן ג"כ אסורים פנ"ל: אמנם פן לדסוברים דח"ח מותר' וכ' הרא"ש דלא אסרו חליפין משום שנהנה אלא דעשו הרחקה שלא יבא ליהנות מאסור עצמו ובח"ח לא שייך הרחקה זו, לפי"ז י"ל באה"נ דרבנן גם חליפי' מותרים דלא עשו הרחקה כ"כ לאסור דרבנן שפא יבוא ליהנות מאסור עצמו, זקצת מוכרח הוא, דאי גם באה"נ דרבנן אסרו למה יהיו ח"ח מותרים הא נהנה מחליפי אה"נ דרבנן ש"מ דחליפי אה"נ לא אמרו ועי' ובמ"ש א"ש מ"ש הרא"ש בקידושין דמוכח מחולין ד' דחליפין אינם אסורים רק מדרבנן דאל"ה מה מרויחין בחילוף זה, הרי לא ניתא לרא"ש לומר דמרויחי' או משום דמותר לאחרים כמ"ש תוס' או משום דקיל להו אסור אכילה כמ"ש רש"י, א"כ איך ניתא ליה אי ברייתא כר"ש מה מרויחי' ולפמ"ש א"ש דרא"ש לטעמין דחליפי אה"נ דרבנן מותרים, ומשו"ה נמי ח"ח מותרים ואי ברייתא כר"ש בלא"ה א"ש: אלא דרא"ש מביא לו עזר ממ"ש רש"י בחולין הגם שאסור לדידהו מ"מ מרויחי', ואי ס"ל בכוננת רש"י כפשיטא דמרויחים פורתא כמ"ש תוס' ורש"י מביא מרש"י לסתור ראי' דיל' דמותרים מדאוריית', וע"כ דס"ל בכוננת רש"י דמרויחין החילוק שבין דאורייתא לדרבנן, והרא"ש פד מיימי לדברי רש"י לא כ' דמרויחין פורתא כמו שכתובה לפנינו וס"ל בכוננת רש"י דמרויחין טובא בין דאוריית' לדרבנן לפ"ז לפי דס"ל לרא"ש בכוננת רש"י גם רש"י ס"ל ע"כ דחליפי אה"נ דרבנן מותרים, וצ"ל הגם דרש"י ס"ל ח"ח אסורי' דוקא אם תחילת האסור הי' דאוריית' אסרו גם ח"ח הפאים מאסור דאורייתא משא"כ חליפי' שהי' תחילתו דרבנן כצ"ל ועי': כ"ז לפי גרס' הרא"ש ברש"י, אבל לפי הגרסא שלפנינו דכ' פורתא ע"כ דכוננתו למסקנא דבריית' כר"ש דחילוק שבין דאוריית' לדרבנן לאו פורתא הוא, ומוכח דס"ל דחליפי אה"נ דרבנן ג"כ אסורים, שבתי נראיתי די"ל גם לגרסא שלפנינו דס"ל דחליפי אסורי דרבנן מותרים והא דכ' דמ"מ מרויחי' פורתא קאי אי ברייתא כר"י, בהקדמ' ראי' אחת שהבאתי זה זמנים ושנים טובא מסוגל' דחולין דחמץ שפיטל ולא ביצר דאסור לר"ש אחה"פ כר"י דירושלמי דמביא הרא"ש פכ"ש וטור וב"י סי' תמ"ח, דהא אלו ע"ע משום פסידא אין מבערין החמץ כמ"ש רש"י ובנדאי מבטלי' דליפא פסידא בזה ולא שבקו התיירא וכו' ואי בריית' כר"ש לא צ"ל מפני שמחליפין דגם בלא חילוף מותר אחה"פ ש"מ דגם כה"ג אסור אחה"פ, שוב מצאתי ראי' זו בתשובה פ"י ח"ר סי' ד', ואני בארת' בתוספ' מרובה, דלכאורה קשה על ר"ל דירושלמי מהאי בריית' וצ"ל דר"ל מוקי לברייתא כר"י, אלא דקשה לפמ"ש רש"י וריטב"א ותוס' פסחים כ"ח בס"ד דבריית' כר"י היינו ע"כ כדס"ל לראב"י מתחילה דיליף ר"י שאור דאכילה מדראי', וצ"ל ר"ל

דמוקי ע"כ ברייתא כר"י הכי ס"ל, וקשה הא לראב"י דשל נכרי מותר לר"י ה"ה חמץ
של הפקר וכיון דע"ע מבטליו הקמץ הו"ל הפקר ולא עברו רק על תק"ח שלא ביערו,
ומוכח דחמץ שביטל ולא ביער אסור אחה"פ דלא כר"ל בירושלמי וקא ל"ק איך קאמר
סברוהו ה"מ ר"י דחמץ אחה"פ אסור מדאורייתא ומוכח דסמכי' בדאורייתא על דלא
שביק התיירא, מפניו דבטלו גם לר"י אחה"פ ליפא רק אסור דרבנן ואיך גליף
לדאורייתא, הא לק"מ דאי לא סמכי' בדאורייתא על לא שביק התיירא הי' לנו לחוש דלא
בטלו ונאסור אחה"פ מדאורייתא וע"כ דסמכי' דבטל דלא שביק התיירא ממילא אחה"פ
הוא דרבנן וא"ש אכל קשי' לר"ל דמוכח מברייתא דלא פנותי', וי"ל לר"י מודה ר"ל
דחיישי' להערמה פניו דאם לא ביטל אסור מדאורייתא, חיישי' כשבטל להערמה שיאמר
שבטל ולא ביטל או דמשקר או דלא ביטל בלב שלם, אכל לפי דקיי"ל כר"ש דגם
כשלא ביטל אינו אסור אחה"פ אלא מדרבנן לא נראה לר"ל לחוש משום אסור דרבנן
שפא יערים וא"ש ושמ בארה לדינא, ואומר מעתה לפי דנראה מתוך פירושא של רש"י
דלא ס"ל כר"ת דמחליף בשאור שגלוש אחה"פ, וצ"ל ע"כ דסברוהו ה"מ ר"י היינו
כראב"י וי"ל דהי' קשה לרש"י פד ס"ד דברייתא כר"י מה מרויחי' דהא לר"י אינו אסור
אחר הביטול רק מדרבנן וחליפי' ג"כ מדרבנן אסורי' והוצרך דמרויחי' פורתא או
דלאחרים שרי או דקיל להו אסור הנאה, וי"ל דוקא לר"י ס"ל לרש"י דחליפי' אסורים
הגם דאחר הביטול אינו אסור רק מדרבנן, משום דכשלא ביטל החמץ אסור מדאורייתא
ואסרו ביטל אטו לא ביטל וכן השוו מדותי' שיהיו חליפיו אסורים כשבטל כמו כשלא
ביטל, ולא חלקו בחמץ אחה"פ בין בטלו ללא בטלו, אכל לר"ש דכל אסור דחמץ
אחה"פ מדרבנן ואין לו שורש ודמיון בדאורייתא אפשר דס"ל לרש"י דחליפיו מותרים,
כדס"ל לרא"ש דלר"ש מותרים, ורא"ש דהוכיח דחליפי' מותרים מדאורייתא לר"י וס"ל
דמרויחים אסור דאורייתא, משום דרא"ש ס"ל כר"ת דמחליפין מיד בעיסה שגלוש
אחה"פ ולר"י אסור אחה"פ מדאורייתא הגם שבטלו פחמזו של נכרי דלא כס"ד דראב"י
וא"ש ראי' דילי', והוא העמיס גם ברש"י פן לפי גרסתו ברש"י דלא גרס דמרויחים
פורתא, ועי' היטב: וארוח לנו ליישב שיטת רש"י בע"ז נ"ד ע"ב דח"ח ג"כ אסורים וכן
נראה פאן דאזיל בשיתותו מדנדחק רש"י למצוא שמרויחי' פורת' הא י"ל דמחליפי' והדר
מחליפין, וע"כ דאזיל בשיתותו דח"ח אסורים, וכ' רש"י בקידושי' דצ"ל אשה שאני
וכמ"ש תוס' פאן, ורשב"א בנדרים הקשה דהו"ל לש"ס לתרץ אשה שאני מדמתרץ
לכתחילה הוא דלא משמע בכ"מ ח"ח מותרים עיי"ש, ונלפע"ד עפמ"ש הרשב"א בש"ס
זו דח"ח אסורים י"ל דעשאוהו כע"ז דח"ח אסורים, ודבריו תמוהים דהא מבואר בש"ס
ע"ז נ"ד ע"ב דלמ"ד ב' כתובין אין מלמדין ח"ח ע"ז ממנעטי' מקרא וקא קיי"ל אין
מלמדין וצ"ע ואפשר דכוננת הרשב"א למ"ד ב' כתובין מלמדי' הוא משום לתא דע"ז,
ולמ"ד מלמדין י"ל דומי' דשביעית כמ"ש שם או דומי' דשביעית וזה נכנס וזה יוצא עיי'
בו, ונ"ל ע"פ דבריו דעשאוהו כע"ז דמ"ש רש"י בע"ז דח"ח אסורים ואשה שאני הוא
למ"ד דח"ח ע"ז אסורי' וכד תעיי' שפיר תראה דכ' פן על ואידך הוא לאפוקי מהמקדש
בערלה וכו' ואזיל למ"ד ח"ח אסורים דהוא ממעט ערלה שאם מקרן וכו' ע"ז כ' רש"י
דצ"ל אשה שאני, אכל לפי דקיי"ל ב' כתובין אין מלמדין והוא למעט ח"ח בע"ז דשרי
ח"ח בכל אסורים מותר וא"ש ש"ס נדרים דמיתמי מתני' משני בפשיטות לכתחילה הוא

דלא וכו' לפי דקיי"ל ב' פתובין אין מלמדן בין בע"ז בין בכל איסורים ח"ח מותרים ולא צ"ל שאשה שאני וא"ש נכון ועי': אלא דקשה עדיין דמחולין נראה דס"ל לרש"י לאמת דח"ח אסורים דאל"ה א"ש בפשוט דמרויחי דאמרי הקליף וחסר והקליף ש"מ דס"ל לאמת דח"ח אסורים, אבל לפי מ"ש דהי' קשה לרש"י לר"י דאין מרויחי דגם לר"י ליפא רק איסור דרבנן, א"ש בס"ד דברייתא כר"י גם ח"ח אסורים לר"י לשיטתו דב' פתובין מלמדן ח"ח דע"ז אסורים ואסורי' גם בכל איסורי' מדרבנן והוצרף רש"י דמרויחי פורת' ואם בריית' כר"ש בלא"ה לק"מ או משום דבא"ה דרבנן חליפי' מותרים, או דאמרי' דהקליף וחסר והקליף דח"ח גם באה"נ דאוריית' מותרים, ועי' היטב: אלא לפ"ז י"ל דגם הרא"ש ס"ל דחליפי' אה"נ דרבנן אסורים, והא דניחא לי' במסקנא פדאית' בריית' כר"ש י"ל דס"ל דלר"י אסרו גם ח"ח דומיל' דע"ז ולכן קשי' לרא"ש פד מוקי ברייתא כר"י מה מרויחי וניחא לי' דמרויחי מאיסור דאורייתא לרבנן, ולמסקנא דאת' כר"ש א"ש דח"ח מותרים י"ל הקליפו והדר הקליפו: ואחר התבוננו מעט עוד בדברי הרא"ש ראיתי דא"א להעמיס פן בכוננת הרא"ש דהא מעמיס דבריו בכוננת רש"י דמרויחי' דמחליפין מאיסור דאורייתא לאיסור דרבנן, ואח"כ מביא שיטת רש"י דח"ח אסורי' וחולק עליו במלתא בטעמא ואי ס"ל דרש"י לא ס"ל דח"ח אסורים רק לר"י כמ"ש ולהלכתא מודה רש"י אין נפקותא לדינא בינו לבין רש"י ולר"י גם הוא פריש"י ס"ל, וע"כ דרא"ש לא נחית לכל מ"ש בשיטת רש"י וס"ל דרש"י ס"ל לכ"ע דח"ח אסורים ומעמיס דבריו ברא"י בכוננת רש"י ש"מ דס"ל אי אתי' כר"ש ניחא בלא"ה משום דחליפי' אה"נ דרבנן מותר ועי': אלא דקשה להרא"ש לשיטתו דח"ח מותרים לק"מ מה מרויחי' בחילוף י"ל דתלינו שהקליפו וחסרו והקליפו, וי"ל דס"ל לרא"ש אם חליפי' אסורים מדאורייתא משום דאסרה תורה הנאה פזו גם ח"ח אסורים מדרבנן דהא נהנה מחליפין שאסורים מה"ת פן י"ל, ומ"מ מוכח דס"ל לרא"ש דחליפי' אה"נ דרבנן מותרים, דהא ס"ל בכוננת רש"י פן ורש"י ס"ל ח"ח אסורים וע"כ דס"ל אי אתי' כר"ש א"ש בלא"ה ועי' ועדיין צ"ע: והנה מתחלה סבור הייתי דמ"ש תוס' דבס"ד דאת' כר"י גמי מרויחי' חליפין אינם אסורי' אלא מדרבנן משמע לאמת דאת' כר"ש צ"ל כמ"ש רש"י דמרויחי' דלאחרים שרי מוכח דס"ל גם לר"ש חליפין אסורי', ואחר שעלו במחשבה לפני דברים שפכתנו בסמוך נ"ל גם מתוס' אין ראי', ונהפוך הוא דיש להביא ראי' איפכא, בשנבין מה רצה תוס' במ"ש בס"ד גם לדדהו מרויחי' סוף כ"ס צ"ל למסקנא דגם משום הרנחה פורתא מחליפין, מה מרויח תוס' במ"ש דבס"ד גם לדדהו מרויחי', ואי רצה לומר ולהשמיענו דחליפי' אין אסורים רק מדרבנן זה ענין בפ"ע, גם צ"ל המשך דברי תוס' בטר דמביא פ"י ר"ת ובהא ניחא דס"ד ר"י הוא כ' ומה שפי' בקונטרס וכו' משמע דקאי על פי פירושו של ר"ת, ונ"ל דס"ל לתוס' דהא דכ' רש"י דמרויח פורתא הוא לפי פירושו דמותר מיד לקנות חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח ועכצ"ל כדס"ד ר"י היא צ"ל היינו כראב"י וכמ"ש תוס' בפסחים ולכן קשה לרש"י מה מרויחי' דגם לר"י אינו אסור רק מדרבנן כמ"ש וס"ל לרש"י לר"י בנודאי חליפי' חמץ אחה"פ אסורי' גם שבטלו פמו חמץ שלא בטלו אחה"פ והוצרף רש"י לומר דמרויחי' פורתא, אבל אם ברייתא אתי' כר"ש בלא"ה א"ש דחליפי' חמץ אחה"פ לר"ש מותרים פדכתיבנא, וכ' תוס' לפי פ"י ר"ת דמחליפי' בעניסה של נכרי של אחה"פ דאת' ברייתא

כר"י א"ש בלא דראב"י נאסור לר"י אחה"פ מדאורייתא, מרויחין גם לדידהו מאיסור דאורייתא לדרבנן ולא צריף לדחוק פדדחיק רש"י בס"ד דכר"י אתי ולמסקנא דאתי כר"ש בלא"ה לק"מ דחליפי מותרים לר"ש וא"ש ועי': אמןם פן ברשב"א וריטב"א מפנרש דס"ל דגם לר"ש חליפי חמץ אחה"פ אסורים דהעמידו קושיתם פדמוקי כר"ש מה מרויחי, וכ' הרשב"א דקיל להו איסור הנאה מאכילה וריטב"א האריף בזה וכ' דכד אתי כר"י מרויחי תרתי מאיסור דאורייתא לאיסור דרבנן ושרי לאחרים לגמרי, וכד מוקי כר"ש מרויחי דקיל להו איסור הנאה ושרי לאחרים לגמרי הרי מפנרש פתבו דלר"ש ג"כ אסור, ומיית' תחלה מ"ש רש"י דמרויחי פורתא הרי דס"ל דכוננת רש"י דקשה לר"ש ג"כ: היצא לנו דדבר זה אם חליפי אה"נ דרבנן אסורים פלוגת' הראשונים היא, הרא"ש ס"ל דמותר וס"ל פן ברשב"י לפי גרסתא, והראיתי לדעת דגם לפי גרסא שלפנינו ברשב"י י"ל דס"ל פן, וכן יש להעמיס ומוכח קצת פן דהוא שיטת תוס', ורשב"א וריטב"א ס"ל דגם בדרבנן אסור, וכבר פתבנו דשיטת הטור פשיטת אביו הרא"ש ו"ל דמחלק בין אה"נ דאורייתא לדרבנן ממ"ש בסי' ת"ן: אלא דיש לשדות בי' נרגא די"ל הא דל"ק לרא"ש ממסקנא, דבריינתא אתי כר"ש משום דע"ע מסתמא מבטלין החמץ והא פליגו ר"י ור"ל בירושלמי אם אסור ר"ש בכה"ג הגם דנקיט הרא"ש להלכתא כר"י מדסתם בפ' כ"ש נראה דס"ל סתמא כר"י וכ"כ ב"י ומשו"ה פסק נמי הטור לאסור, אבל ס"ל לרא"ש דגם ר"י לא מחמיר כ"כ לאסור החליפי גם דחליפי אה"נ דרבנן אסורי, אבל חמץ אחה"פ בטר דבטלו שהוא מילי דקנסא גם ר"י לא מחמיר כ"כ, וי"ל מסברא דכן הוא דזיל בטר טעמא דאסור ר"י מחשש הערמה שיאמר שבטל ולא ביטל וס"ל לבעה"ע שבטור סי' תמ"ג דסגי לאסור באכילה דמשום הנאה מועטת לא יערים, וטור לא נ"ל לחלק בכף, אבל בנודאי רחוק למגזר שיערים ויאמר שבטלו אם חליפיו יהיו מותרים דהא סוף כ"ס אסור לו להחליף ואין לו היתר אלא כשעבר ובטל משו"ה לא יערים: ואין להקשות א"כ ירושלמי דאמר נ"מ בין משום זכי' בין משום הערמה מפולת א"ב הול"ל חליפי' א"ב כעין ראי' זו כ' הפר"ח סי' תמ"ח דאפי' מפקיר בעדים ל"מ והנב"י קמא האו"ח סי' י"ט מביא ראי' מזה דגם אם הוא שוגג על הביעור דאסור, כ"ז ל"ק על מ"ש לענין חליפין דלא רצה לומר נ"מ ברשיעי דעבר והחליף ובלא"ה דחיתי בפשטות בתשובה אחת ראיות פאלו דלא רצה לומר נ"מ פאלו דלא בריא לירושלמי דלטעם משום הערמה מותר, אולי גם בכה"ג אסור ר"י משום הערמה, לכן אמר נ"מ בטוחה וברורה דבמפולת ודאי לא שייך הערמה פלל, וי"ל עוד אפשר דס"ל לירושלמי או דמספקא לי' אם חליפי אה"נ אסורים ואפי' לא בטלו פלל ואפי' לר"י דחמץ שאסור מה"ת אחה"פ וכ"ש לר"ל, ולכן ל"א נ"מ זה, הפלל מן ירושלמי אין להוכיח לא להקל ולא להחמיר ועי': הדרין לדברינו דיש לומר דרא"ש דוקא באיסור קל כזה ומצד הסברא שכתבנו ס"ל דליכא חשש כ"כ שיערים משום חליפי', בהא ס"ל לרא"ש דמותרים, אבל בשארי איסורי דרבנן או בחמץ אחה"פ שלא ביטל אפשר דס"ל דאסור, וכן מן הטור סי' נ"ן אין ראי' פמוכן ומינה דרשב"א וריטב"א ס"ל דאפי' חליפי חמץ שבטלו אסורים אחה"פ: אלא דצל"ע על רשב"א וריטב"א ששניהם פתבו בשם תוס' דס"ד דאתי כר"י היינו דס"ל כראב"י, א"כ למה לא קשה להו גם פד אתי ברייתא כר"י מה מרויחי גם אחר שבטלו גם לר"י ליכא רק איסור דרבנן ולמה לא קשי' להו רק

למסקנא פדאטי פרייט' כר"ש וצ"ע: וכאשר בינותי בספרים מצאתי ראיתי בדבר זה
בחמץ שבטלו אחה"פ אם חליפיו מותרים נחלקו גאוני עולם מוסדי דור ו"ל בעל תשובת
חו"י בסי"מ"ו חוכה להחמיר, ובסי"מ"ח הגאון בעל עבודת הגרשוני תמה על דהפריז
המדה כ"כ ונוטה להחמיר דהרי כמה מראשונים דס"ל דכל חליפי אה"נ מותרים,
ובמלתא דרבנן יש לנו למיזל לקולא דהא לכ"ע אינם רק איסור דרבנן, אלא שאימת
רב ה"ח עליו שכ' בס' תמ"ג ובסי' ת"ן נראה דס"ל פאות' שיטות דס"ל לאסור,
ומסקנתו הגם בחמץ שבטלו אחה"פ אסור, מ"מ נ"ל מסבא דאין לאסור החליפין, אלו
דרכיו ו"ל, הנה לא גילה לנו טעמו אם משום די"ל דבאה"נ דרבנן כ"ע מודים או דס"ל
דחמץ שבטלו דליכא רק משום הערמה אין להחמיר כ"כ, והנה אנחנו הטעמנו טעם
דבכה"ג חליפי חמץ מותרים אלא שהראנו לדעת דרשב"א וריטב"א ס"ל גם כה"ג אסור
לדסוברים חליפי אסורים, והלום ראיתי אחר ראי בסבא דבי רב רבנן אבא מאוה"ג
זצ"ל בח"ס או"ח סי' קמ"ז דמביא פלוגתא דחו"י ובעל עבודת הגרשוני, ונראה דמסכים
עם בעה"ג, ושם ציינו על תשובת פ"י, ומתוך קצורי דברי קדשו למדתי שהרגיש לפי
דברי תשוב' פ"י דע"ע מסתמא מבטלין החמץ הי' מוכח דגם כה"ג חליפי אסורים, ובל"ס
פוננתו, ממ"ש רש"י ותוס' דלדדהו אסור הגם דברייתא כר"ש, ותשובת פ"י לא דן על
איסור חליפין מסוג'י שם, אלא דמביא ראי דחמץ שבטל אסור אחה"פ לר"ש, ומינה
ממילא נשמע מרש"י ותוס' דגם חליפי אסורים, ולפמ"ש לעיל דגם תוס' רש"י פרא"ש
ס"ל דמותר' עכ"פ בחמץ שבטלו, אין לנו מאן דאסר אלא הרשב"א וריטב"א: אלא
אבא רבינו הקדוש זצ"ל דוחה דברי תשוב' פ"י מסבא באמרו דביטול של ע"ע בנודאי
ל"מ דלא מבטלו בלב שלם כיון דאם נתחמץ להם בפסח מניחים בביתם ולא חשו לאיסור
ב"י עיי"ש, ויש להצדיק הגאון בעל תשובת פ"י אכל נ"ל ראי דרשב"א וריטב"א ס"ל
כח"ס דקשה לי טובא הקשו פדמוקי ש"ס פרייט' כר"ש מה מרויחי' הא שניהם דרבנן,
ותירצו מה שתירצו, ולא קשה להו גם אי פרייט' כר"י דהא שני' פתבו שם תחלה פדמוקי
פרייטא כר"י צ"ל דס"ל כראב"י הגם דראב"י הדר בי' לא מסבא הדר בי' א"כ גם
לר"י קשה דהא ע"ע מבטלין וליכא לר"י אחה"פ רק איסור דרבנן וצ"ע, מזה מוכח
דס"ל דביטול דע"ע לא מהני כסברת הח"ס זצ"ל: אלא לפ"ז מוכח דרא"ש ס"ל אפי'
בחמץ דלא ביטל דחליפיו מותרין אחה"פ ורשב"א וריטב"א ס"ל כשלא בטלו אסור, וכן
מוכח מרש"י לפי גרסא שלפנינו ותוס' דס"ל הכי פמוכן למעני' היטב בדברינו ורבו
האסורים, מ"מ כיון דרשב"א בעצמו נראה דס"ל דחליפי אפי' באה"נ דאורייתא מותרין
אלא דס"ל לשיטת רש"י ודעמי' ליכא חילוק בין דאורייתא לדרבנן וריטב"א בקדושין
ג"כ ס"ל אפי' בדאורייתא מותר וכן היא שיטת רמב"ם ורמב"ן ור"ן, וכן נראה דעת
המחבר סי' תמ"ג כמ"ש המג"א שם, סמוכו לנו להקל עכ"פ באיסורי דרבנן דגם הטור
ס"ל דמותר וסמוך לבי לא אירא וכ"ש וקו"ח היכא דביטל ולא ביער אפילו במזיד
דבארנו דכ"ע מודים דרבנן פי האי, וטעמנו בו טעם לשבח כנלפע"ד: עוד רגע אחת
אדבר קודם שנבוא לגדון שלפנינו וירנוח לנו, הנה המג"א סי' תמ"ג כ' דבי"ד סי' קל"ב
מבואר אפי' י"ג דתופס דמיו אם משך הנכרי היין אצלו ואח"כ נתן את דמיו שרי מאחר
שקנה הנכרי במשיכה לא הוי די יי"ג ולידידי' לעולם אסור הואיל ונהנה מיי"ג, אבל
בחמץ שרי גם לדידי' גם להב"ח אלו דבריו זצ"ל, הנה לא ידענו חילוק בין יי"ג לשארי

אה"נ פִּינּוֹן פֶּשֶׁמֶשֶׁף הַנְּכָרִי תַחֲלָה לִיכָא תְּפִיסַת דְּמִי וְלִדְיָדָן אָסוּר מְשׁוּם שְׁנֵהֲנָה מַה לִּי יי"נ אוּ שְׁאָרֵי אִיסוּרִים וצ"ל דְּבִי"נ מְשׁוּם חֲנוּמְרָא דַע"ז הַחֲמִירוּ טְפִי כֵּן י"ל בְּאַפְשָׁר אָבֵל לֹא יִדְעָתִי מִנ"ל לִמַּג"א לְחַלֵּק בְּפִשְׁטוּת כֵּן פְּאוּמֵר הַלְכָה מִפִּי סְפָרִים, וְעוֹד תְּמַה אָנִי הֲלֹא הָרֵא"ש ר"פ הַשּׁוֹכֵר כ' וְלִדְיָדָן אָסוּר כְּמוֹ בְּמַכְרָן וְקוֹדֶשׁ וְכו' וְאִי בְּמַכְרָן וְקוֹדֶשׁ לִיכָא אִיסוּר רַק כְּשֶׁקֶבֶל דְּמִיָּה קוֹדֶם שְׁמִשְׁפָּה הַקּוֹנֶה אִיף מְדַמָּה מְלֵתֵא דְּמִשְׁפָּה עַד שְׁלֹא נָתַן דְּמִי בִי"נ מְהֵא דְּמַכְרָן וְקוֹדֶשׁ הָא שָׁם בְּכַה"ג הַדְּמִים מְוֹתְרִים וְע"כ דַּס"ל לְרֵא"ש בְּכָל אַה"נ כַּה"ג אָסוּר לְמוֹכֵר מְשׁוּם שְׁנֵהֲנָה אוּ מְשׁוּם קִנְס אוּ גְזִירָה שְׁיִהְיֶה מֵאַה"נ עֲצָמוֹ לְכָל אֶחָד לְפִי טַעְמָא שְׁאָסְרוּ הַחֲלִיפִין וּפְשִׁיטָא לְרֵא"ש שְׁאִין לְחַלֵּק לְעִנְיָן זֶה בֵּין מְשִׁפָּה וְאַח"כ נָתַן מְעוֹת דְּוָקֵא לְעִנְיָן תְּפִיסַת דְּמִים יֵשׁ לְחַלֵּק אִפִּי אֵיתֵא בְּעוֹלָם מֵאַחַר שְׁאִין אֵלוֹ דְּמִיָּהּ מֵאַחַר שְׁפָכֵר קִנְהַ הַנְּכָרִי וְיִצָא מְרִשׁוֹת שְׁלֵ יִשְׂרָאֵל, אָבֵל הַנְּאָה מ"מ אִיכָא דְּאֵלוֹ לֹא נָתַן לוֹ הָאִיסוּר לֹא יִהְיֵב לוֹ דְּמִים וְכֵן לְטַעַם מְשׁוּם קִנְס אוּ שְׁמָא יִהְיֶה מְגוּף הָאִיסוּר שְׁיִיף ג"כ בְּמִשְׁפָּה תַחֲלָה וּמ"ש, וְיִפָּה כ' הָרֵא"ש דְּלִדְיָדָן אָסוּר כְּמוֹ בְּמַכְרָן וְקוֹדֶשׁ דְּאָסוּר לְמַחֲלִיף ה"ה פֶּשֶׁמֶשֶׁף תַחֲלָה וְאַח"כ יִהְיֵב דְּמִי וּמ"ש, וּמוֹכַח מֵתוֹכּוֹ שְׁלֵ הָרֵא"ש דְּמִמְנוּ יִצָא הֵף דִּינָא דְּלִדְיָדָן אָסוּר דְּלֹא כַּמַּג"א: וְעוֹד נ"ל רֵא"ש מְוֹכְרַת דַּס"ל לְרֵא"ש דְּאָפִי מְשִׁפָּה הַנְּכָרִי תַחֲלָה דְּחִלִּיפִי אָסוּרִים לְמַחֲלִיף, מְדַמְבִּיא הָרֵא"ש בְּקִדּוּשֵׁין דְּלִיכָא אִיסוּר דְּאוֹרֵייתִי לְמַחֲלִיף דֹּאֵלֵת"ה מַה מְרוּיַחִין בְּחִילוּף, וְאִי ס"ל כְּשֶׁמְשִׁפָּה הַנְּכָרִי תַחֲלָה מְוֹתֵר לְמַחֲלִיף תְּלִינּוֹ שְׁהַחֲלִיפוֹ ע"ד הֵיִתֵר דְּנִיַתּוֹ לְנְכָרִי שְׁלוֹ תַחֲלָה וְקוֹנֶה בְּמִשְׁיָכָה, וְאַח"כ נִיטֵל מִן הַנְּכָרִי חֲמִצּוֹ אוּ עֵינְסָתוֹ וְלֹא הֵוִי דְּמִי חֲמִצּוֹ שְׁלֵ ע"ע וְשָׂרוֹ לְדַדְהוּ וְע"כ דַּס"ל דְּגַם בְּכַה"ג אָסוּר דְּסוּף כ"ס נִהְיֶה וְאָסוּר אוּ מְדֹאוּרֵייתָא אוּ מְדַרְבָּנּוֹ, וְהוֹכִיחַ דְּמְדַרְבָּנּוֹ הוּא וּמְשׁוּם שְׁמָא נִהְיֶה מְשָׁל אַה"נ עֲצָמוֹ, וְדוֹחֵק לְוֹמֵר דַּס"ל לְרֵא"ש אִי אָסוּר מְדֹאוּרֵייתָא מְשׁוּם שְׁמַחְשֵׁב זֶה הַנְּאָה גַם כְּשֶׁמְשִׁפָּה תַחֲלָה אָסוּר מַה"ט שְׁנֵהֲנָה, וְהוֹקֶשֶׁה לוֹ שְׁפִיר מַה מְרוּיַחִי דְּגַם כְּשֶׁמְשִׁפָּה הַנְּכָרִי תַחֲלָה אָסוּר לְמַחֲלִיף מְדֹאוּרֵייתָא וְלֵאמַת שְׁאָסוּר רַק מְדַרְבָּנּוֹ ס"ל דְּלֹא אָסְרוּ כְּשֶׁמְשִׁפָּה הַנְּכָרִי תַחֲלָה, וְהִי א"ש ג"כ דְּלֹא הִי קֶשֶׁה לְרֵא"ש אִי בְּרֵייתָא כַּר"ש מַה מְרוּיַחִי, דִּי"ל דְּתוֹלִין שְׁמִשְׁפָּה הַנְּכָרִי תַחֲלָה, כ"ז דְּחִוּק וְרַחוּק בְּכּוֹנוֹת הָרֵא"ש דְּלֹא מְשַׁמַּע בְּרֵא"ש דְּלֵאמַת יֵשׁ חִילּוּק בְּעֵינֵקֵר הַדִּין בֵּין אִם הוּא דְּאוֹרֵייתָא אוּ דְּרַבָּנּוֹ, אֵלֵא בְּחוּמֵר הָאִיסוּר, דַּכ"כ הֵאִי הו"ל לְפָרוּשֵׁי דְּהָא עֲסִיק וּבָא בְּדָבָר הַזֶּה לְיִישֵׁב הַסּוּג', אִם נְאֻמֵר פֶּהֲנ"ל, וְגַם מִצַּד הַסְּבָרָא לִיכָא לְחַלֵּק בְּגְזִירַת חֲכָמִים בֵּין מְשִׁפָּה תַחֲלָה לְלֹא מְשִׁפָּה תַחֲלָה: וְיֵשׁ לָנוּ עוֹד סְמוּכִים דַּס"ל לְרֵא"ש דְּגַם כְּשֶׁמְשִׁפָּה תַחֲלָה הַחֲלִיפִין בְּכָל אַה"נ אָסוּרִים מְדַמְבִּיא הָרֵא"ש שָׁם רֵא"ש דְּלֵאחֲרִים שְׂרִי מְחִמְצוֹ שְׁלֵ ע"ע, וְהַקְּשָׁה הַמַּל"מ פ"ג מֵהַלְכ' אִישׁוֹת דְּהו"ל לְהִבִּיא מְמַכְרָן וְקוֹדֶשׁ וְכו' דְּאִי לֵאחֲרִים אָסוּר בְּמָה מְתַקְדָּשֶׁת עֵי"ש.

וְלְדַבְּרֵנוּ י"ל עַד"פ קֶצֶת, דְּמַמְכְרָן וְקוֹדֶשׁ אִין רֵא"ש דִּי"ל דְּחִלִּיפִי אַה"נ אָסוּרִים לַכ"ע דְּהִשְׁוּוּ כָּל אִיסוּרֵי לַע"ז בְּתוֹפְסַת דְּמִי וְהַחֲלִיפִין אָסוּרִים לַכ"ע, אֵלֵא גַם ע"ז לֹא תַפְס' דְּמִי רַק כְּשֶׁלֹּא מְשִׁפָּה תַחֲלָה, אָבֵל בְּמִשְׁפָּה תַחֲלָה א"ת דְּמִי וְשָׂרִי לַכ"ע, אֵלֵא לְדִידָן אָסוּר מְדַרְבָּנּוֹ מֵאִין טַעַם שְׁיִהְיֶה וְכְמוֹ כֵּן אָסְרוּ חֲלִיפִי כָּל אַה"נ מְשׁוּם קִנְס אוּ מְשׁוּם שְׁנֵהֲנָה, וְלֹא אָסְרוּ רַק לְדִידָן מַה"ט, אָבֵל לֵאחֲרִים אִין מְקוּם לְאָסוּר מַה"ט, וְלֵהֲשׁוֹת וְלְדַמּוֹת לַע"ז הֲלֹא גַם בַּע"ז גּוֹפָה כַּה"ג מְוֹתֵר לֵאחֲרִים, כֵּן הִי מְקוּם לְוֹמֵר, וְנִגְדַּד זֶה לִיכָא רֵא"ש מְמַכְרָן וְקוֹדֶשׁ וְכו' דְּלֵאחֲרִים שְׂרִי, דִּי"ל דְּמַתְּנִי בְּאוֹפֵן שְׁמַכְרָן וּמְשִׁפָּה הַלּוֹקֵחַ תַחֲלָה, וּמ"מ לְדִידָן אָסוּר, וְלְדִידָה שְׂרִי כַּמ"ש, וְעַדִּינּוּ י"ל הִיכָא דְּלֹא מְשִׁפָּה תַחֲלָה דְּאָסוּר בַּע"ז לַכ"ע

גם בַּשָּׂאֲרֵי אֵה"נ אָסְרוּ לְאַחֲרִים וְהִשּׁוּוּ מִדַּת אִסּוּרֵם בַּשָּׂאֲרֵי אִסּוּרִים כְּמוֹ בַע"ז, הִגָּה
דְּהוּא דוֹחַק קֶצֶת לְמוֹקְמֵי מִתְנֵי בַּשְּׂמִשָּׁה דְּוָקָא מ"מ אֶפְשָׁר לֹאמַר כּוֹן, לְכֹן מְבִיא בְּיוֹתֵר
מִחֲמַצּוֹ שֶׁל ע"ע דְּלֶאֱחָרִים שְׂרֵי דְאֵם תֵּאמַר דְּאֶסּוּר, חוּץ בַּשְּׂמִשָּׁה הַלּוֹקֵחַ תְּחִלָּה, מִנ"ל
שְׂמִחְלִיפֵי עַד"ז, הָא לְעַצְמוֹ אֵין מְרוּיחֵי מִיַּדִּי דְגַם כַּה"ג אֶסּוּר לְהוֹן, וּמִשּׁוּם אַחֲרִים הָא
ס"ל דְּלֹא אֵיכְפַת לְהוּ וְאֵין זֶה הֶרְנוּחָה לְגַבֵּי דְדָהוּ, דֹּא"ל הֵא הוֹכִיחַ כְּלוּם וַע"כ דְּלֹא נִיחָא
דְּמְרוּיחֵי מִשּׁוּם דְּשֶׁרְנִי לְאַחֲרִים, א"כ אֵין לְתִלוּת שְׂהַחְלִיפוּ עַד"ז שְׂהַנְכָרֵי מוֹשֵׁה תְּחִלָּה
דְּלִדְדָהוּ לִיכָא הֶרְנוּחָה וְהוֹכִיחַ בְּרָאִי חֲזָקָה דְּלֶאֱחָרִים לְעוֹלָם שְׂרֵי אִפִּי לֹא מִשְׁהַ הַלּוֹקֵחַ
תְּחִלָּה וּמִיֻּשָּׁב קְוִשְׁי' מִל"מ עַד"פ טְבָא חֲרִיפְתָּא וְעֵינִי: הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ דְּבִאֲרָנוּ וְהוֹכַחְנוּ
דְּאֵין חִילּוּק בֵּין ע"ז וִי"נ לְשָׂאֲרֵי אֵה"נ בְּהָא מְלִתָּא דְּמִשְׁהַ וְאַח"כ נֹתֵן מְעוֹת דְּלִמְחִלִּיף
עַצְמוֹ לְעוֹלָם אֶסּוּר לְמֵאֵן דַּס"ל דְּחִלִּיפֵי כָּל אֵה"נ אֶסּוּרִים לְמְחִלִּיף אֵין חִילּוּק בֵּין מִשְׁהַ
אוּ לֹא מִשְׁהַ תְּחִלָּה: וּמִצָּאֵתִי לִי חֶבֶר הַמִּל"מ פִּי"ו מְהֵלְכ' מְכִירָה מְבִנְיָא מִתּוֹף דְּבָרֵינוּ
מִתְחִלְתּוֹ וְעַד סוֹפוֹ דְּפְשִׁיטָא לִי לְדַסּוּבְרֵי חִלִּיפֵי אֵה"נ אֶסּוּרִים גַּם כְּשֶׁמִּשְׁהַ הַלּוֹקֵחַ עַד
שְׂלֹא נִתֵּן הַמְּעוֹת אֶסּוּר לְמְחִלִּיף עִי"ש וְעִי"ש עוֹד חִידוּשׁ דִּין שְׂחִידוּשׁ דְּאִפִּי לְדַסּוּבְרִים
חִלִּיפֵי מְוִתֵּרִים הֵינּוּ כְּשֶׁפְּכָר קָבֵל הַדְּמִים אוּ אוֹתוֹ הַדְּבָר שְׂנִתְחַלֵּף לוֹ בְּשָׁלוּ, אַבְּל אִם
כְּבָר מְכַר וְלֹא קָבֵל דְּמֵי שְׁוֹנֵי אֶסּוּר לְקָבֵל לְכַתְּחִלָּה דְּבִשְׁעַת קָבֵלָה הו"ל כְּמִחְלִיף וְנִתְּנָה,
וְנָה מְהִיפּוֹף לְהִפּוֹף מִמ"ש הַמְּג"א דְּאֵם מִשְׁהַ תְּחִלָּה מְוִתֵּר לְכ"ע וְרַחּוּקָה שִׁיטְתוֹ כְּרַחּוּק
מְזַרְח מִמְעַרְב: וְזֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה מְדַבְּרִינוּ, בְּגִדּוֹן שְׂלִפְנֵינוּ (א) דְּחִמֵּץ בְּעֵין אֶסּוּר בֵּין
לְדִידֵי בֵּין לְאַחֲרִים, וְאִפ' יִפְקִיר חִמֵּץ זֶה אֶסּוּר לְאַחֲרִים לְזַפּוֹת וְלִהְנוֹת מִמֶּנּוּ כְּמוֹהוּ כּוֹן
בְּאֲרֵתִי בַתְּשׁוּבָה א', (ב) מֵה שְׂמִכְר מִמֶּנּוּ לְיִשְׂרָאֵלִי בְּלֹא יוֹדְעִים שְׂמִכְר לְהֵם אִסּוּר, מֵה
שְׂאָכְלוּ אָכְלוּ וְצָרִיף לְהַחְזִיר לְהֵם כָּל דְּמִיָּהֶם כְּמִבְּנָאָר בְּרַמְב"ם פִּי"ו מְהֵלְכ' מֵאֲכָלוֹת
אֶסּוּרוֹת הֵלְכ' ד', (ג) מֵה שְׂמִכְר לְנִכְרִים הַדְּמִים שְׂפְכָר קָבֵל, בֵּין מְשָׁכּוּ תְּחִלָּה בֵּין לֹא
מְשָׁכּוּ תְּחִלָּה, מ"מ מְוִתֵּרִים לוֹ מְכַמָּה צְרוּפִים שְׂצָרְפָנוּ וְטַעְמִים שְׂאֲמָרְנוּ, (ד) כ"ז דְּמֵי
זְבִינָא שְׂפְכָר קָבֵל, אַבְּל מֵה שְׂלֹא קָבֵל עֲדִינֵן אֶסּוּר לוֹ לְקָבֵל כַּמ"ש הַמִּל"מ שְׂם דְּעִיקָר
הִנָּאָה בְּשַׁעַת קָבֵלָה מְלַבֵּד הֶרְאֵי שְׂמְבִיא מְבַעַה"ת מִתְּחַבֵּר כּוֹן דַּכ"ע מוֹדִים דְּאֶסּוּר לְקָבֵל
הַגַּם שְׂפְכָר מְכַר וְהוּא כְּמוֹ תְּחִלַּת חִלִּיפֵי, וְאֶסּוּר לוֹ לְגַבּוֹת דְּמֵי זְבִינּוּ מִן הַנְּכָרֵי דְּנִתְּנָה
בְּקָבֵלְתוֹ, וְגַם אִם יִתֵּן אַח"כ בְּמִתְּנָה לְאַחֲרִים וְלֹא יִתְּנָה, מ"מ עוֹשֶׂה אִסּוּר בַּתְּחִלַּת קָבֵלָה
מִן שְׂנִיטְל מִמֶּנּוּ דְּבָר שְׂיִוְכַל לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ וְגַם כְּשִׁיתֵּן לְאַחֲרִים זֶה עַצְמָה הִנָּאָה דְּהָא אֶסּוּר
לִיתֵּן אֵה"נ בְּמִתְּנָה, וְגַם אִם מְקַבֵּל מְנַכְרֵי וְדַעַת לִיתֵּן הַמְּעוֹת לְצַדִּיקָה הַגַּם דְּמִצּוֹת לֹא
לְהִנּוֹת נִתְּנּוּ וְל"מ הִנָּאָה, מ"מ מִיָּד כְּשֶׁמְקַבֵּל מְנַכְרֵי עוֹשֶׂה אִסּוּר דְּמִחְלִיף אִסּוּרוֹ וּמְקַבֵּל
דְּבָר שְׂאֶפְשָׁר לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ כְּבִשְׁלוֹ עֲבוּר הָאִסּוּר שְׂמִכְר לְנִכְרֵי, וְלֹא יִדְעָתִי עֲצָה לְפּוּם
רְהִיטָא, רַק שְׂאֲחָרִים יִגְבוּ הַמְּעוֹת הַנְּכָרֵי בְּאֲמָרֵם שְׂהֵם שְׁלוּחִיו, וְיַעֲשׂוּ בּוֹ כְּרַצוֹנָם מְהִיֹּת
טוֹב יְחַלְקוּ לְעַנְיִים אוּ יִתְּנוּ לְקַנּוֹת הַצַּדִּיקָה, וְגַם אִם כְּבָר גָּבַהּ דְּמֵי זְבִינֵי מִן הַנְּכָרֵי רֵאוּנִי
לְקַנְסוֹ בְּסוֹף מְסֻנְיִים שְׂלֹא יֵהִי חוּטָא נְשָׁפָר יְעִינִי בְּזָה בַּתְּשׁוּבָת פִּי"י וּבַחוּ"י וּבַחוּ"ס ס'י
קִי"ז, כ"ש בְּגִדּוֹן שְׂלִנּוּדְחִטָּא וְהַחְטִיא רַבִּים דְּרֵאוּנִי לְקַנְסוֹ לֹא לְבַד שְׂלֹא יְרוּיחַ אֲלֵא
שְׂיִפְסִיד מְקָרְנוּ, קָרְנֵי רְשָׁעִי יִגְדַע, לְמַעַן לֹא יוֹסִיף לְעַשׂוֹת דְּבָר הָרַע הַזֶּה, וְיִשְׁמְעוּ אַחֲרִים
וְיֵאמְרוּ עַל מֵה זֶה וּמֵה זֶה קַנְסוּהוּ, וְיִשְׁמְעוּ רַחּוּקִים מְדַבְּרֵי ה' וְיִירָאוּ, וְלֹא יַעֲבְרוּ בְּפִסְחָא עַל
כָּל תּוֹתִירוֹ גַּם הוּא יָשׁוּב אֶל ה' וְיִרְתַּמְהוּ, הַכ"ד אוֹה"נ חוֹתֵם בְּכִרְכָּה מְרוּבָה.

כ"ד א' אייר תר"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה פד במוצא מנוחה, יונה ימצא בו מנוח הצלחה והרנחה, ה"ה מע"כ תלמידי רב תיבי הרב המןפלג המאוה"ג חרץ בע"פ ותיק פרח שושן, מלא ישן נושן כש"ת מו"ה יונה ב"פ נ"י אבדק"ק אנרשא יע"א: מע"י אצבעותיו בעתו ובזמנו קבלתי אבל לא בעתו, יפה דברת אבל לא בזמנו כי בתחלת הזמן טרידנא ביותר ושואל אני לתלמידים לפקח על עניינם ובלמודם, מ"מ למלאות מבוקשה פניתי בין הפרקים לעיין בשאלתה והוא ע"ד ישראל א' שנותן לו נכרי בתנו' ובמרתפו חביות של יי"ש למפור במדה וגם חביות פולה בשלמות', ובמדה שהוא מודד, מודד לו ונותן לו שֶכר עבור טרחת המכירה והחביות והיי"ש על אחריותו של ישראל, שאם יארע תקלה בחביות ויי"ש צריח לשלם, וישראל נותן לנכרי לפרקים ע"פ חשבון דמי זבני, ומקבל ממנו אח"פ שֶכרו משלם, וכשהגיע פסח נשארו איז חביות במרתפו של ישראל שבביתו ועבר בב"י פדין המקבל אחריות על חמצו של נכרי בבית ישראל, ועיני תלמידי פיונה שוטטו במ"ש המג"א סי' ת"מ וח"י ופרמ"ג בדין זה ונפשו איננה לשמוע חוות דעתי העני' בדין זה להלכה ולמעשה, וזה החלי, בעזרת צורי וגואלי: הנה הח"י כ' שמציאה מצא דאיכא פלוגת' בזה בירושלמי פ' כ"ש הלכה ב', נכרי שהפקיד חמצו ר' יונה אומר מותר, ור' יוסי אומר אסור, אמר ר' יונה חמצו של גוי הוא וישראל הוא שעבר עליו הרי דמסיק בירושלמי כר' יונה דמותר מטעם שחמצו של גוי הוא, נאפי' הוא ספיקא דדינא, בחמץ אחזה"פ אזלינן בספיקא להקל אלו דבריו, פרמ"ג באשל אברהם מביא גרסא אחרת בירושלמי ר' יוסי אומר אסיר חמצו של גוי וישראל הוא דעבר עלי' וכשאני לעצמי נ"ל דגרס' הח"י בירושלמי נכונה טפי דלפי הגרסא שמביא הפרמ"ג דר' יוסי נותן טעם לדבריו דחמצו של גוי הוא וישראל עבר, והיינו וכינן שעבר בב"י אסור, אין בזה טעם נגד מה דס"ל לר' יונה דמותר וגם הוא ידע דישאל עבר עליו אלא דס"ל פיון דגוף החמץ אינו של העובר לא קנסו חכמים ומה אהדר לי' ר' יוסי דאסיר דחמצו של גוי הוא וישראל הוא דעבר הלא ידע ר' יונה דשל גוי הוא וישראל עובר ומה חידש ומה מוסיף, אבל לפי גרס' הח"י א"ש דר' יונה דמתיר טעמא קאמר דמותר דחמצו של גוי הוא דגוף החמץ של גוי הוא וישראל עבר עלי' הגם שעבר עלי' פיון דעיקר החמץ של גוי הוא אין ראוי' לקנוס ולאסור חמץ של נכרי, ומאן דאוסר צ"ל פיון שגזרו אומר חמץ שעבר עליו הפסח שעבר בב"י אסור לא הוציאו מן הפלל של נכרי דכל שעבר ישראל עליו בב"י אסור, ומסתבר טעמא דר' יונה להתיר': והנה הרמב"ם ז"ל פ"ד מחו"מ הלכה ג' כ' נכרי שהפקיד אצל ישראל וקבל ישראל אחריות חייב לבערו ואם לא קבל אחריות מותר לקיימו בפסח ומותר לאכלו אחזה"פ שפרשות הנכרי הוא, מדכ' בשלא קבל אחריות מותר אחזה"פ משמע הא קבל אחריות אסור אחזה"פ, וכן דייק הפרמ"ג מרמב"ם, ולפמ"ש דגרס' שלפניו עיקר קשה על הרמב"ם דפסק להחמיר פיון דמסיק בירושלמי טעמא דמתיר, ועוד הא פל עיקרו דרבנן הו"ל למפסק להקל וצ"ע: ועלה במחשבה לפני ליישב שיטת הרמב"ם בהקדמ' מה דצ"ע על מ"ד בירושלמי דמותר ממתיני' דפ' הגזול קמא גזל חמץ ועבר עה"פ אומר לו ה"ש לפניך והנה הפר"ח בסי' תמ"ח מביא ראי' משם דחמץ של ישראל שעה"פ אסור לכ"ע דהא הנגזל לא עבר בב"י וגם אינו ברשותו לבערו והגזלן הוא דעבר ואסור גם לנגזל ש"מ דלכ"ע אסור עיי"ש, ומינה דישאל ישראל שעבר בב"י על חמץ שאין הגוף שלו

רק באחריותו קנסו כ"ש ג"כ וקשני' למ"ד בירושלמי דלא קנס היכא דגוף אינו שלו, ואין מקום לחלק בין הגוף ש"נ או של ישראל מ"ש סוף כ"ס אין הגוף של העובר וצ"ע: אמנם פן ראיתי אחרי רואי ברי"ט אלגזי בכורים פ"ה דף מ"ח דדקה ראי' פר"ח די"ל מתני' ר"י היא דחמץ אחה"פ אסור הגם דסתם מתני' דפסחים ר"ש וראב"י בעצמו הדר ביה ומתרץ מתני' כר"ש, י"ל דב' סתמ' סתרו אהדדי וקי"ל כמתני' דפסחי' שהיא במקומה, וזה דוחק לומר דסתרו סתם משניות אהדדי הגם דמצינו פן מ"מ כל דאפשר להשוותם עדיף וי"ל יותר דר"ש הוא ולכ"ע אסור, עוד כ' די"ל מתני' ר"ש היא ולא אסור אלא לעובר ובאמת לנגזל מותר וקמ"ל טובא הגם דלגזלן אסור מותר להחזיר ולא מקרי נהנה במה שמחזירו דמעיקרא שלו הנה ומחזיר לו שלו עיי' בו, לפ"ז ל"ק אל מאן דמתיר בירושלמי כשהגוף אינו לעובר די"ל דמתני' דהגוזל כר"י וס"ל מתני' דפסחים ג"כ כר"י אתי' כדס"ל לראב"י תחילת' ועיי' רשב"א חולין ד' ע"ב שכ' דסברוהו הא מני ר"י היינו כראב"י ואין זה דוחק הגם דראב"י הדר לא משום קושני' הדר אלא מסברת עצמו עיי"ש ובחי' ר"ן ותוס' פסחים כ"ח ע"ב, וי"ל מאן דמחמיר ואוסר בירושלמי ס"ל כרבא דמתני' דפסחים ר"ש ומסתמא סתם מתני' דב"ק ג"כ כר"ש ומוכח משם דגם כשאין הגוף של העובר קנס ר"ש פנ"ל: לפ"ז לפי דקיי"ל כרבא דמתני' דפסחי' כר"ש וכן מתני' דהגוזל ממילא הלכתא ג"כ כמאן דאוסר בירושלמי בישראל שקבל אחריות דאסור אחה"פ הגם שאין הגוף של העובר: שבת וראיתי דיש לקיים הלכתא כמאן דמקיל בירושלמי, בשנאמר מילתא בטעמ' וסברא בפלוגת' דר' יונה ור"י בירושלמי ולהסביר ולהמתיק טעמא דמתיר דחמצו ש"נ הוא וישראל הוא דעבר, נ"ל הנה לולי הרא' שמביא הר"ן פסחים מש"ס חולין ד' ע"ב ה"א דלא קנסו רק לדידן ולאחרים שרי ככל קנסא דקנסו רבנן לעובר ולאחרים שרי, אלא דר"ן מביא ראי' מסוג' הנ"ל דגם לאחרים אסרו, וצ"ל דלא הטילו איסור אקרקפתא דגברא העובר אלא על החפץ שנעבדה בה העבירה ועיי' נב"י קמא חאו"ח סי' י"ח וי"ט והארכתי במק"א ואכ"מ, וי"ל מסברא דוקא אם החמץ של העובר הטילו איסור על החפץ דשלו של העובר אסרו, אבל כשהחמץ של נכרי או של ישראל אחר והוא ע"י קבלת אחריות עבר עליו וראוי' לקנס אותו ולהניח איסור על גופו, אבל על החמץ עצמו לא הטילו איסור, דשל אחר הוא פטובי' חטא וזינגוד מנגד, וי"ל מעתה פלוגתא דאמוראי בירושלמי קאי שם על מתני' דפסחים חמץ של ישראל שע"ע הפסח אחה"פ אסור בהנאה, פשטות לשון המשנה אסור דחמץ עצמו אסור דהא קאי על החמץ דהאיסור על החמץ עצמו, וע"ז פליגו בקבל אחריות אם החמץ אסור היינו אם אסור לכ"ע כמו חמץ ש"י עצמו, ומפרש הירושלמי טעמא דמאן דמתיר חמצו ש"נ הוא היינו הלא הגוף של נכרי וישראל הוא דעבר מה להו לאסור חמצו של נכרי ישראל הוא דעבר בב"י ולדידן' ראוי' לקנוס שלא ינהה ממעשיו הרעים אבל על החמץ שאינו שלו אינו ראוי' להטיל איסור והסברא נכונה, ומאן דאוסר צ"ל דס"ל משום לא פלוג אסרו גם זה לכ"ע, או דס"ל דיש לחוש פנין שאסור לדידן' ושרי לאחרים יטעו דחמץ של ישראל ג"כ מותר גם לאחרים כמו כשקבל אחריות, וכעין זה כ' הר"ן בע"ז לענין איסור הנא' סתם יינם פנין שאסרוהו בשת' הוצרכו לאסור ג"כ בהנאה שלא יטעו דגם יי"נ ממש מותר בהנאה עיי"ש, ועיי' ר"ן ביצה בסוג' דספק מוכן באיסור בכדי שיעש' לאחרים עיי"ש פנ"ל לבאר ולפרש פלוגתא דאמוראי ע"ד

נכון: לפ"ז לק"מ ממתיני' דהגוזל גם להלקתא דמתני' כר"ש לפמ"ש לכ"ע לדידי' אסור
ולפמ"ש הרי"ט אלגזי די"ל מתני' הגם דלנגזל שרי מ"מ קמ"ל רבותר דמתני' להחזיר
וליא משום שנהנה בהחזרתו לפ"ז הגם דקיי"ל דלר"ש אחה"פ אסור לכ"ע דמוכח פן
מסוגל' דחולין ד' ע"א כמ"ש ר"ן משם לא מוכח רק פשהגוף של ישראל, אבל ע"י קבלת
אחריו' ליפא ראי' משם, וי"ל גם לדידי' לא קנסו, אלא ממתיני' דב"ק איפא ראי' דקנס
ר"ש גם פשאין הגוף שלו, אבל משם ליפא ראי' רק דאסור לדידי', אבל ששהמירו כ"כ
לאסור גם לאחרים אין ראי' והחילוק רב מסברא כמ"ש פנ"ל: ויש לי סמוכים לדברינו,
מדיוק לשון ברייתא פסחים ל"א דקתני ישראל שיהלנה לנכרי אחה"פ עובר וכו' רש"י
אם נהנה אחה"פ ובמתיני' קתני ישראל שיהלנה לנכרי אחה"פ אסור בהנאה, וצ"ל למה
לא קתני בפרייתא אחה"פ אסור בהנאה כבמתיני' ולמה נקיט לשון משונה ומענקם עובר
והוא דקדוק עצום דבעי יישוב, ולמ"ש י"ל עפמ"ש תוס' בסוגל' שם פדמפרש פלוגתא
דברייתא בין לאפני בין לרבא בישראל קונה משפון מנכרי ובדרי' צ קמפלגי הגם בשעת
הלואה אינו קונה משפון מ"מ לא גרע מקבלת אחריות עיי"ש, והש"ש עפמ"ש דאם
הגוף של ישראל הטילו אסור עה"ח ואסור לכ"ע, אבל פשאין הגוף שלו לא הטילו
אסור על החמץ, רק על גברא העובר, מדויק לשון הפרייתא דישאל מנכרי ל"ק הגוף
אלא דהוא כמקבל אחריות וגוף ש"ת לכן לא קתני אחה"פ אסור בהנאה דמשמע דהטילו
האסור על החפץ דאסור לכ"ע ואינו פן שאינו אסור רק לעובר עצמו, ולכן קתני בהאי
לישא אחה"פ עובר שהוא העובר עובר אחה"פ פשאכלו ולאחרים שרי, ונקיט בסיפא
ג"כ פהאי לישא אידי דרישא אבל מתני' בישראל שיהלנה לנכרי לאפני משום דלמפרע
גובה ולרבא דאמר מעשיו דגוף של ישראל בפסח הו"ל פחמצו של ישראל משם שפיר
קתני אחה"פ אסור בהנאה שאסור לכ"ע, וא"ש לשון מתני' ובריית' בדיוק מאוד ויש
להאריך בזה בסוגל' שם ועיי': ויש להעמיס דברינו בשיטות ובלשון הרמב"ם דמ"ש אם
לא קבל אחריות מותר לקיימו ומותר אחה"פ לאכלו, פנונתו דזה שמוותר לקיימו בביתו
ואינו עובר מותר אחה"פ לאכלו, והדיוק הא קבל אחריות ועבר בב"י אחה"פ אסור לו
לזה שקיימו באסור, אבל לאחרים בין פדובין פדאפי קבל אחריות מותר, ונקיט לקולא
במלתא דקנסא דרבנן וגם דמסתבר טעמא דמתיר פן נ"ל ועיי': אלא ניהי שכתבנו
דממתיני' דהגוזל ליפא ראי' דבקבלת אחריות קנס ר"ש ואפי' מתני' ר"ש י"ל דלא מוכח
רק דאסור לדידי' אבל יש לי הוכחה דרבים הם האוסרי' גם לאחרים, והוא מסוגל' ש"ס
ב"ק צ"ח ע"ב דאמר ר"ח מתני' ר' יעקב היא דרבנן ל"ל בחמץ דאומר לו הרי שלך
לפניה מדפליגו בשור הנסקל ואי ס"ל דכה"ג רק לדידי' אסור לר"ש י"ל כ"ע גם רבנן
מודו בחמץ אחה"פ דאומר לו ה"ש לפניה דהרי מתזירו שלו דבר שיוכל ליהנות ממנו,
וקמ"ל דמתזיר מותר להחזיר הגם שאסור לדידי', ודוקא בשור הנסקל וכיוצא בו דאסור
לבעלו ס"ל לרבנן דאין זו החזרה דבר שאסור לכ"ע ה"ה פעפרא בעלמא וי"ל מתני'
ככ"ע אלא ע"כ דס"ל לר"ח לר"ש לכ"ע אסור הגם שגוף של העובר אינו שלו וכן יש
להוכיח מדהקשה רבה עליו א"כ יפלו בחמץ בפסח, י"ל דרבותר קמ"ל לר' יעקב דאי
הוי מפלגי בחמץ בפסח ה"א דר"י ס"ל כר"ש ולכן ס"ל דאומר לו ה"ש לפניה משום
דשרי לנגזל קמ"ל בשור הנסקל וטובא קמ"ל הגם דאסור לבעלו יוכל להחזירו וע"כ
דס"ל דאסור לכ"ע, ויש לדחות לדבריו דר"ח קאמר דאמר מתני' דוקא ר' יעקב ע"כ

דס"ל דלר"ש לכ"ע אסור והשיב לדבריו אבל מר"ח עצמו יש הוכחה, וכן יש להוכיח מדמסיק מאן שמעת לי דאמר עד שלא נגמר דינו רבנן וקסברו בחמץ אומר ה"ש לפניה ש"מ דפליגו בגומרי דינו שלא בפניו, י"ל דכר"ש ס"ל לכן בגזל חמץ אומר לו ה"ש לפניה וע"כ דס"ל לר"ח ורבה בר שמואל דבחמץ לכ"ע אסור, ויש לדחות דהכי קאמר עכ"פ צריף לומר דיש לחלק בין שור הנסקל לגזל חמץ שוב י"ל מתני' ככ"ע דלא כר"ח, אבל מר"ח עצמו מוכח שפיר דס"ל דלכ"ע אסור, וכיון דר"י בירושלמי ורבה בש"ס דילן ס"ל דאסור לכ"ע, ומאן דמתיר בירושלמי יחידאי הוא, בנודאי ראוי למיזל להחמיר יחיד ורבים הלכה פרבים וכ"ש דמאן דמתיר לא נמצא בש"ס דילן, ומאן דאוסר הוא בש"ס דילן, ראוי לנו למנקט להלכה כמאן דאוסר: שבתו וראיתי פי יש להביא נגד זה ראוי מש"ס דילן דהלכה כמאן דמתיר הנה קשה לי על האוסר ממתני' דפסחי דקתני חמצו ש"י וכו' אחה"פ אסור בהנאה ושל נכרי וכו' מותר ולמה לא קתני במתני' רבותא אפ"י חמצו ש"נ שע"ע הפסח אסור כגון שקבל ישראל אחריות וחמצו של ישראל היינו שהגוף של ישראל והו"ל למנקט חמץ של נכרי שישראל קבל עליו אחריות אסור ושל קבל אחריות מותר וקשה על מאן דאוסרו ולמאן דמתיר לק"מ הגם שפכתנו דמודה דלדידי אסור מ"מ א"ש מתני' דהא קתני חמץ וכו' אסור משמעות הלשון דהחמץ אסור בהנאה לכ"ע, וזה דוקא חמצו של ישראל ממש אסור לכ"ע ושל נכרי מותר היינו שאין איסור עה"ח עצמו, אבל לדידי יש שאסור כגון שקבל אחריות, ודבר זה גידע ממתני' דגזול דאסור מיהת לעובר עצמו כמ"ש, אבל למאן דאוסר בירושלמי דנודאי לכ"ע קאמר דהא קאי על מתני' ואמר אסור היינו החמץ עצמו קשה כהנ"ל וצ"ע: וצריף לומר מאן דאוסר ס"ל מתני' ר"י וס"ל פדהי' ס"ל לראב"י תחלה, לפ"ז לרבא דמוקי מתני' כר"ש ול"ל דראב"י וראב"י בעצמו הדר בי' כמבואר כ"ז בפסוקי דפסחים מוכח ממתני' דוקא בשגוף החמץ של ישראל אסור לכ"ע, אבל כשקבל אחריות מותר והיינו לאחר דלדידי מוכח ממתני' דב"ק דאסור דמסתמא ג"כ אתי' כר"ש אבל לאחרים שרי, וכי כן הגם דרבה בסוגי' דידן ור"י בירושלמי אוסרי' הרי איכא תרי נגד תרי דמתירי' ואזלי לקולא בדרבנן ועוד הלכה כרבא דהוא בתרא בכ"מ, ועוד י"ל גם ר"ח הכי ס"ל אלא דס"ל דמתני' דפסחים כר"י והלכה כפנותי' וס"ל מסתמא גם סתם מתני' דב"ק כר"י משו"ה אומר מתני' ר' יעקב היא, אבל להלכתא דסתם מתני' דפסחים ר"ש וקיי"ל כפנותי' דר"ש מוכח דלאחרים מיהת שרי כשגוף החמץ אינו של העובר ולדידי אסור כמ"ש ועיי': המורם מדברינו כל שהגוף אינו של העובר לדידי אסור דמוכח כן ממתני' דהגזול, ולאחרים שרי דמוכח כן ממתני' דפסחים, והה"נ בגזל חמץ מישראל או מנכרי לדידי אסור אחה"פ ומותר לבצעו ולאחרים: וכאשר התבוננתי עוד הוספתי תבונה דיש להקל בשקבל אחריות דאפי' לדידי שרי ויש להחמיר דבגזל חמץ אפ"י גם לאחרים אסור, ואפרש שיחתי, הנה המג"א הלכ' ר"ה ס"י תקפ"ז סעיף ג' כ' דישאל שגזל ע"ז אין להם ביטול מדאורייתא דכשלו הוא פנין דבאחריותו קאי כמו חמץ, ורבים ראו כן תמהו הלא בחמץ לולי קרא דלא ימצא שום מציאות לא ס"ד שיהי' עובר בב"י ע"י קבלת אחריות, ומנ"ל בע"ז דע"י קבלת אחריות מושב פשלו, ועיי' ח"ס חאו"ח ס"י ס"ב ד"ה וכן קשה על המג"א וכו' שמינישב דברי המג"א בטוב טעם ודעת באמרו דיש חילוק בין גזלן שרוצה לזכות בו ולהחזיק בו כשלו הגם דל"ק מ"מ דעתו שיהי' שלו ומתחייב באחריות

זה מחשב יותר פשוטו מאם קבל עליו אחריות ואין דעתו לנפות בו, ומביא המג"א ראי' מדקדונו בתמץ דעובר בשקבל עליו אחריות מקרא דלא ימצא, ולא מוקמי' קרא לגזל תמץ דמסתבר טפי מקבלת אחריות דעלמא ש"מ דלגזל תמץ פשיטא שעובר וא"צ קרא, ומינה בע"ז דמחשב פשוטו אלו דברי קדשו זצ"ל ונש"י, לפ"ז אומר אני דאין להביא ראי' ממתני' דב"ק דבקבלת אחריות לדידן' אסור לכהפ"ח די"ל גזל שאני דמחשב פשוטו יותר משקבל אחריות בעלמא וגם אין להביא ראי' ממתני' דפסחים דגזל תמץ שלאחרים מיהא שרי די"ל דוקא בשקבל אחריות מותר לאחרים עכ"פ או דמותר גם לדידן' ושאני גזלן דגרע דמחשב פשוטו יותר, והא דלא קתני חמצו של נכרי דגזל ישראל במלתא דלא שכיח ובאיסורא פא לידו לא איירי, וי"ל גם ר"ח בב"ק ס"ל בקבלת אחריות מותר לאחרים עכ"פ, ובגזל תמץ דוקא ס"ל דאסור לכ"ע וכן מאן דמתיר בירושלמי בקבל אחריות מודה בגזל תמץ דאסור גם לאחרים: וי"ל עד"פ דפלוגתא דאמוראי בירושלמי תלי' בפלוגתא דאבני ורבא בע"ז מ"ב ע"א דמג"א מביא ראי' משם דכל שמתכוון לקנותו הגם דלא קנה אין לה ביטול דמחשב פשוטו ועיי' באורו במחצית השקל הגם דאבני לא ס"ל התי' הכי דמחשב פשוטו הלקתא כרבא עיי"ש, וי"ל מאן דאוסר בירושלמי הוא ממתני' דב"ק וס"ל כאבני בע"ז דמתכוון לקנות לא מחשב פשוטו וה"ה בשקבל אחריות דאסור, ומאן דמתיר ס"ל כרבא ואיפא חילוק בין גזל למקבל אחריות, וכיון דהלקתא כרבא בע"ז ה"ה"נ הלקתא דשקבל אחריות מותר ובגזל תמץ הוא דאסור ויש להאריך עד"פ: ומ"מ נ"ל לדינא אין להקל בשקבל עליו אחריות רק לאחרים דמתני' דפסחים אין ראי' רק דלאחרים שרי וכן ממאן דמקיל בירושלמי אנו אין לנו רק דס"ל דלאחרים שרי וכן הסברא נוטה לדידן' אסור דראוי' לקנסו פיון שעבר ואין טעם בירושלמי למאן דמתיר דתמץ של נכרי היא וישאל הוא דעבר מספיק רק שיהי' מותר לאחרים כמ"ש, וכן יש לדייק מלשון הרמב"ם כמ"ש, וכ"ז בקבלת אחריות, אבל גזל תמץ דגרע אפשר דאסור לכ"ע כמ"ש, אלא הגם שאפשר שפן הוא מ"מ מסתבר יותר דלא הטילו איסור על החפץ דסוף כ"ס לאו דילי' משש הוא ועומד להחזיר כנלפע"ד: וכאשר בינותי בפסחים מצאתי ראיתי באלף רבה סי' ת"מ בשם ראב"ן דתמץ ש"נ שקבל ישראל אחריות אסור באכילה ומותר בהנאה וכ' דמשמע לו פן ממתני' דקתני של נכרי אחזה"פ מותר בהנאה משמע דאסור באכילה ומפרש לה בשקבל ישראל אחריות: ויש להעמיס שיטתו בדברי הרמב"ם שכ' דאחזה"פ מותר לו לאכלה והדיוק אבל בשקבל אחריות אסור י"ל דוקא באכילה הוא דאסור אבל בהנאה מותר גם בשקבל אחריות, אלא דיפה כ' האלף רבה דרוב ראשונים לא ס"ל הכי פדאית' בסי' תמ"ח, פנונתו מדכ' הרי"ף ורא"ש דהא דקתני מותר בהנאה אידי דרישא נקיט הכי ולא אמרו דסיפא בשקיבל אחריות, ויותר הי' לו להביא מירושלמי דמביא ה"א"ש דמתרץ מתני' מקום שאין אוכלין פת ש"נ ולא מתרץ מתני' כה"ג, וי"ל דירושלמי אגיל למאן דאוסר בירושלמי בשקיבל אחריות גם בהנאה, וי"ל ראב"י ס"ל כמאן דמתיר וס"ל מאן דמתיר לא מתיר רק בהנאה פן י"ל, אבל לא משמע הכי לפי הטעם דאמור בירושלמי וכן מרי"ף ורא"ש נראה דלא נ"ל לפרש מתני' כה"ג ולא נראה להו לחלק בשל נכרי בין אכילה להנאה או דאסור בין באכילה בין בהנאה או דשרי בשניהם ותלי' בפלוגתא דירושלמי הנ"ל, והדרינו לדברינו ובאורינו בפלוגתא דירושלמי דפליגו אם על התמץ הטילו איסור ואסור לכ"ע כמתני'.

דקתני אסור או דלאחרים שרי, ונקטי להלכתא כמאן דמתיר, לא משום דבמלתא דרבנן אזלינן להקל אלא משום דלרבא ע"כ הכי הוא זהו אשר העלתה מצודתי בדין זה בעזה"י: ותבא לדינא בנדון שלפנינו ונבאר פרטי הדברים א' לא, א) לדידנא אסור אפי' בהנאה ממילא נשמע דאסור למפנר ע"מ לקבל שכרו מן הנכרי עבור המכירה דמשפתר באסורי הנאה, וקרוב לומר אפי' בחנם בלא דמי עבור טרחתו אסור דהוי פנותן אה"נ, במתנה דאסור משום דנהנה במתנה זו דמחזיק לו המקבל טובה עבורו ועי' פלתי סי' ק"י, אלא יחזיר לנכרי הטביות בעל הטביות, ואפי' לדעת מג"א דיש בכה"ג משום שפא יחזור וימכרה לישראל הוא לשיטתו אזיל דאסור לכ"ע, אבל לדעתנו דמוותר לאחרים ליפא חשש שיחזור וימכרה וכ"כ ודאי ליפא למיחש שפא ימכרו הנכרי והוא בלא יודעים מי שקנה מתביות זה ויחזור ויקנה ממנו זה חשש רחוק ביותר, דהוא מיעוט דמעוטא בעולם ול"ח לי פנ"ל, ב) לאחרים שרי אפי' בשתי' ויכולים לקנות מן הנכרי, אבל לישראל עצמו אסור לקנות אם מוכר באיסור בשליחות הנכרי דעוברים אלפני עור ולכה"פ"ח מסייעים ידי ע"ע, אבל ממי שקנה מישראל זה מותרים לקנות ואפי' מישראל דהא לאחרים שרי ואפי' מי שקנה מישראל באיסור וסייע ידי ע"ע דלא מצינו שקנסו רבנן משו"ה כנלפע"ד להלכה ולמעשה בעזרת אומר ועושה, הכ"ד אוה"נ דש"ת באהבה חותם בברכה.

פ"ב מוש"ק א' דר"ח אייר תרכ"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל לתשובה פה ברכת תעלה לראש משפיר ומראה פנים בהלכה, שמורה בכל וערוכה לה"ה מע"כ תלמידי חתן אחותי הרב המאוה"ג מאיר בתורתו לעדתו מלא וגדוש בעל פיפיות עומד לתלפיות כש"ת מו"ה אברהם גלאזנר נ"י אבדק"ק קלויזענבורג יע"א: נועם אמרוטיה בכתובה נעימה הגיע' לדי' והקשית לשאול ממני לגלות לה חוות דעתי בדין נוקשה בתערוכות בפסח אם בטל בס' או הוא במשהו שדבר בו התה"ד ומג"א סי' תמ"ז סק"ה, ומסקנת המג"א דהמקיל אפי' להתיר באכילה לא הפסיד והט"ז ס"ק י"ט כ' דאסור באכילה ונהנה ומותר להשהותו, והח"י מביא דעת שניהם ולא הכריע להלכה כמאן, ומורה א' תחת דגלה מורה ובא כמג"א באומר פי כן מקובל מפי סופרים אשר יצק מים על ידם, ועלה ספק בלבד אם מים חיים ונאמנים המה, והנני למלאות מבוקשך במלואו הגם פי רבו לעת פזאת הטרדות מכל צד לכל רב פי אתרני, בכ"ז לא אהדל מלהציע לפניך אשר חנני אלקי בזה, להראות פנים ולהעריף מערכה מחנה מול מחנה, בעזרת מגן ומחסה: טרם אענה אני אומר אפי' אי נוקשה דאוריית' אין לנו ראי' מוכרחת דאסור במשהו, די"ל דוקא חמץ גמור שחיבים עליו פרת החמירו משום דאית בי' תרתי פרת ולא בדילי, ותה"ד מביא דרא"ש בע"ז כ' רק טעמא דלא בדילי דלא פראש"י פסחים דכ' תרתי לא בדילי ופרת והמג"א מביא סמ"ק ומרדכי דכתבו משום דאית בי' תרתי פרת ולא בדילי, ותמה אני למה לא מביא דהרא"ש עצמו שכ' בע"ז משום לא בדילי לחוד כ' בפסחים משום דאית בי' תרתי פרת ולא בדילי מינני' וכ' משו"ה בע"פ בטל בס' דלית בי' פרת, ובאמת צ"ע על הרא"ש דסתר שיטתו וכבר הרגיש בק"נ בזה, ומ"ש התה"ד הא דבע"פ בטל לרב באינו מינו ולרבא ג"כ בטל לפני זמנו משום דבדיל קצת תמוה לי מה יענה להא דס"ל לרב לאח"ז דבטל, ול"ג א"מ אטו מינו דלאח"ז בונדאי לא בדיל מינני' יותר מבפסח עצמו דהרי אוכל חמץ המותר וע"כ דתתי בעי פרת ולא בדילי,

וביותר הי' לו לתה"ד לומר דבפסח עצמו פיון דגזרו אומר דחמץ שיש בו פרת דאית בי תרתי לא בטל שוב לא אמרו בו חוץ דכל חמץ אינו בטל אפי' אין בו פרת משום לא פלוג, אבל בלפני ואח"ז דליפא חמץ שיש בו פרת לא אמרו בו דבר והניחו על עיקר הדין, ואין זה התנגדות ממ"ש רש"י דאית בי תרתי וגם הסמ"ק והמרדכי אין עומדין נגדו דנקטו עיקר הטעם שהחמירו חכמים בחמץ יותר מפל איסורים משום דאית בי תרתי משא"כ בלפני זמנו דליפא פרת, אבל בזמן לא חלקו בין חמץ דאית בי פרת לחמץ דלית בי פרת, ועפ"ז אפשר יש ליישב ג"כ סתירת הרא"ש דפסחים פשדן בחמץ לפני זמנו דבטל כ' דבפסח החמירו משום דאית בי תרתי פרת ולא בדילי וממילא לפני זמנו בטל, ובע"ז סתם וכ' דבפסח החמירו משום דלא בדילי ולא כ' משום דאית בי פרת להודיע לנו כי גם חמץ דלית בי פרת אינו בטל בפסח משום לא בדילי הגם משום לא בדילי לחוד לא החמירו היינו מעיקרא לא היו מחמירי' משום ה"ט לחוד, אבל מפיון שגזרו אומר דחמץ בפסח לא בטל משום דאית בי תרתי שוב לא אמרו חוץ בפסח עצמו בחמץ שאין בו פרת פיון דאיפא מיהא משום לא בדילי מיני', ועוד משום דלא בדילי מיני' קרוב לגזר הא אטו הא שיש בו פרת וא"ש נכון: והנה הרא"י שמביא תה"ד מהטריא"ק שכ' הרמב"ם שאסור לאכלו ומותר להשהותו הגם שאינו מאכל אדם ואע"פ שאין בו חמץ רק כ"ש וה"ה נוקשה ונלפע"ד מרמב"ם אין ראי' דרמב"ם לפי שיטתו דלא מצא טעם דס"ל לרבא חמץ במשהו רק משום דשיל"מ, והחמירו בחמץ גם בא"מ ואסמכוה' אקרא דכתיב כל מחמצת לא תאכלו כמ"ש בהלכ' מ"א בנודאי גם חמץ דרבנן לא בטל דהא קי"ל כמסקנ' ר"א ביצה ד' ע"א דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטל, הגם שאפשר לומר פיון דאינו מינו בכ"מ בטל ובחמץ החמירו דדוקא בחמץ דאורייתא החמירו ולא בדרבנן, הגם שיל"ל פן ס"ל לרמב"ם ה"ה באינו מינו פיון דהחמירו בדאורייתא א"מ אטו מינו גם בדרבנן החמירו דלא יבוא להתיר גם בדאורייתא בא"מ כמו כל דשיל"מ: ועוד נ"ל דרמב"ם לפי שיטתו הוכיח דאפי' בדרבנן החמירו בא"מ אטו מינו, דהר"ן הקשה על הרמב"ם פיון דקי"ל דר"ש קנסא קניס וגם לאחה"פ אסור לא הוי חמץ דשיל"מ ונדחק מאוד ביישובו ועיי' רמב"ן שהקשה לנפש' קוש' זו, עוד הקשה רמב"ן לנפש' מדס"ל לר"י דבטל והוא ג"כ ס"ל כר"ש, ונראה לפע"ד דקוש' מתורצת בחברתה, ע"פ המבואר בש"ע סי' תמ"ב דחמץ נוקשה שעבר עליו הפסח מותר ועיי' מג"א אפי' באכילה מותר, ולפ"ז חמץ נוקשה דרבנן הו"ל דשיל"מ אחה"פ שאינו בטל מן הדין, וחמץ דאורייתא הוא אין לו מתירין ואם יאמרו דחמץ דאורייתא בטל וחמץ נוקשה דרבנן לא בטל מחזי פחוקא לכן השוו מדותיהם ואמרו כל חמץ לא בטל ומינושב קוש' הר"ן פנ"ל, ומינושב ג"כ קוש' רמב"ן מר"י דס"ל דבטל לפמ"ש דעיקר דחמץ לא בטל הוא משום דחמץ דרבנן דשיל"מ הוא וזה למסקנת ר"א בביצה דשיל"מ אפי' בדרבנן ל"ב, אבל לפי הס"ד דש"ס ביצה דספיקא מותר בדרבנן ומצד הסברא כ"ש דבטל וכ"כ הה"מ פ"א מהלכ' יו"ט דספק שאסור בדרבנן הוא כ"ש מדלא בטל בדרבנן, ועיי' לח"מ שהקשה דבס"ד ס"ל איפכא מדקאמר ש"ס בשלמא למ"ד ספק יו"ט הו"ל דשיל"מ, פבר נשמר הפ"י מזה וכ' דהכי קאמר בשלמא למ"ד ספק יו"ט וכו' היינו למ"ד משום הכנה והוא דאורייתא, אבל בדרבנן כמו דס"ד דספק מותר כ"ש דבטל וא"ש: היצא לנו עד דבא ר"א ואמר בדרבנן ספיקא אסור ואינו בטל פולהו אמוראי ס"ל דספק

מותר ובטל, ונ"ל ר"י הכי ס"ל כי כן אין מקום להחמיר בחמץ משום דשיל"מ דחמץ דאורייתא אין לו מתירין ומשום חמץ דרבנן הוא פל דשיל"מ דרבנן בטל, ורבא ס"ל כמסקנת ר"א דאפי' דרבנן ל"ב לכו ס"ל חמץ במשהו וגזרו א"מ אטו מינו כנלפע"ד והוא יישוב נכון ובמק"א הארכתי עוב בזה ואכ"מ: ולפ"ז מוכח דאפי' דרבנן החמירו לאסור א"מ אטו מינו דהא כל עיקר דלא בטל הוא משום חמץ דרבנן ואם דרבנן באינו מינו בטל, כ"ש חמץ דאורייתא דלא בטל רק משום חמץ דרבנן דמחזי פחוקא אם יקילו בדאורייתא ויחמירו דרבנן, ואם דרבנן באינו מינו בטל למה יחמירו בדאורייתא יותר אפי' בא"מ וע"כ גם דרבנן משום חומרא דחמץ לא חלקו בין אינו מינו למינו, והא"ש דכ' הרמב"ם לשיטתו דטריא"ק הגם שאינו ראוי למאכל אדם ואין אסור רק מדרבנן אסור במשהו הגם שנתערב בא"מ: וכ"ז לרמב"ם לפי שיטתו, אבל לפי דלא קייל בטעמא דחמץ במשהו פרמב"ם, דחמץ ל"מ דשיל"מ כמ"ש הרמ"א יו"ד ססי' ק"ב, ובמג"א סי' תמ"ז דמחבר ע"כ לא ס"ל פרמב"ם שרוב שיטות ראשונים דלא פנותי וחומרא בעלמא הוא בחמץ, מנ"ל להחמיר כ"כ אפי' בנזקשה אפי' אם נזקשה דאורייתא פנין שאין בו פרת וכ"ש אם נזקשה דרבנן הגם שיל"מ משום לא פלוג ומשום דלא בדילי קרוב למגזר הא אטו הא, מ"מ ראי' אין לנו דלאסרו כ"כ: ואני בעניי מצאתי ראי' להתיר מתוך דברי רב עצמו, דיש מן הקוש' בסוג' דפסחים כ"ט ע"ב דמפרש טעמא דרב דס"ל מב"מ ל"ב וכו' ושללא בזמנו במינו כר"י, מנ"ל לש"ס בפשיטות דכר"י ס"ל דלמא ס"ל כר"ש ור"ש קנסא קניס ובמינו אינו בטל ככל איסורים והא פריה לרבא והא קנסא קנס ומתיר פי קנס בעין, ורב ס"ל דכ"כ קנס למשוי' ככל איסורים דמב"מ לא בטיל, אבל לגזור א"מ אטו מינו כ"כ האי ל"ק ויש מזה ראי' לשיטת תוס' ורשב"א בנזקין צ"ז ע"ב דברבנן גם ר"י ס"ל מין במינו בטל וע"כ רב דאמר שללא בזמנו במינו אסור כר"י ס"ל: ובההיא אתיישב לן דקדוק א' בסוג' דמיייתי ש"ס רב לטעמי' דרב ושמואל דאמרו תרנייהו פל איסורים שפותרה מב"מ במשהו, וקשה וכי פעם א' אמר רב פן הא אוקי רב אמורא ואמר פנין שנתן טעם בחתיכ' וכו' ואוסר כה"ח מפני שהם מינה, ובסוג' דט"ח ג"כ אמר רב פן, ונ"ל מלישנא דרב דאמר פל איסורי' שפותר', מדדייק איסורים שפותרה ול"א סתם פל איסורים, נראה דוקא שפותרה אבל דרבנן בטל, ולכן מיייתי להא דאמר רב פל איסורים שפותרה דמזה מנפה תרתי דס"ל דמב"ר לא בטל וס"ל דוקא בדאורייתא ל"ב ומוכח נמי דרב אח"ז כר"י ס"ל דאי ר"ש הא דרבנן מב"מ בטל, ומאידיה מלתא דרב לא ידענו דברבנן ס"ל דבטל וא"ש, ומינשב קוש' רמב"ן בע"ז ע"ג ע"ב דמיייתי ש"ס על רב ושמואל תני' פנותי' פל איסורים שפותרה במינו במשהו והקשה הא איפא ר"י דס"ל מב"מ לא בטל ופליגו תנאי טובא בזה, ולמ"ש א"ש דמביא תני' פנותי' כמו שאמרו רב ושמואל דאיסורי' שפותרה לא בטל וברבנן בטל וכן תני' בברייתא פנותי' דקתני פל איסורי' שפותרה דייקא ועי': ולפ"ז ע"כ הא דאמר רב שללא בזמנו במינו אסור הוא דוקא בחמץ דאורייתא אבל בנזקשה דרבנן לא דהא דרבנן ס"ל מב"מ בטל, ממילא נשמע הא דאמר בזמנו בין במינו בין בשא"מ אסור דוקא בחמץ גמור ולא בנזקשה דאי בכל חמץ איירי אפי' בחמץ נזקשה דרבנן איך אמר שללא בזמנו במינו אסור וקאי על פל דאיירי בי' בזמנו דשללא בזמנו במינו אסור הא נזקשה שללא בזמנו גם במינו בטל, וע"כ גם בזמנו ליפא איסור בין במינו בין אינו מינו רק בחמץ גמור, ול"ג נזקשה

אטו חמץ גמור שאינו בטל, ואפי' בפסח עצמו לא גזר גנוקשה אטו חמץ גמור: ואין לדחות דלמא רב ס"ל גנוקשה דאורייתא דהא כ' תוס' ריש פסחים ורא"ש ר"פ כ"ש אפי' לר"י דחמץ לפני ואח"ז אסור אפי' אי גנוקשה אסור מדאורייתא מ"מ לפני ואח"ז מותר מדאורייתא וא"כ אפי' תימא דס"ל לרב גנוקשה דאורייתא מ"מ אח"ז ולפני זמנו אינו אסור מה"ת, ובטל אפי' במינו, וע"כ דלא קאי בזמנו רק בחמץ שיש בו פרת שאסור שלא בזמנו מה"ת, והיתה לבאר הגם דכ' תוס' ריש פסחים דגנוקשה לאח"ז אפי' למאן דס"ל דגנוקשה דאורייתא ואח"ז דאורייתא מ"מ גנוקשה אח"ז מותר אפי' מדרבנן, א"כ ממאי דאמר רב שלא בזמנו היינו אח"ז במינו אסור אין להוכיח דרב לא איירי בפסח רק בחמץ שיש בו פרתדי"ל דגם בגנוקשה קאי בפסח, מ"מ שפיר אמר בפשיטות אח"ז במינו אסור היינו אותו חמץ שאסור דגנוקשה מותר בעין אחה"פ כן י"ל לכאור' אלא הא תינח אי הי' אמר אח"ז אסור במינו יש לדחות פן, אבל הא אמר שלא בזמנו דכולל לפני ולאח"ז ובפני זמנו גנוקשה אסור מדרבנן מיהת כדס"ל לתוס' דהמקדש משש שעות ואפי' בח"ק היינו גנוקשה דרבנן, מוכח דלפני זמנו גנוקשה מדרבנן אסור ואיך אמר רב שלא בזמנו במינו אסור הא גנוקשה לפני זמנו אסור מדרבנן ובטל וע"כ דרב פולי מלתא דבזמנו ושללא בזמנו לא איירי מגנוקשה דאפי' בזמנו בטל, אי גנוקשה דאורייתא בא"מ בטל, ואי דרבנן אפי' במינו בטל דל"ג גנוקשה אטו חמץ שיש בו פרת ועיין היטב: ומאחר שהוכחנו דרב ל"ג א"מ אטו מינו רק בחמץ שיש בו פרת, כ"ש לרבא דמעיקר הדין בטל פל חמץ אפי' במינו וחומורא מחודש' החמירו בחמץ, דנודאי לא ס"ל להחמיר יותר מרב לפי שיטתו דוקא בחמץ שיש בו פרת ולא יותר, וי"ל משו"ה אמר רבא במשהו פרב וכו' ראשונים פרב ולא מטעמי' וצ"ל למה אמר פרב פיון דלא מטעמי' הוא, ולמ"ש א"ש דאמר במשהו פרב דלא וטעה דס"ל פל חמץ אפי' שאינו בכרת במשהו קמ"ל במשהו פרב ולרב מוכח דוקא בחמץ שיש בו פרת פן ס"ל לדידנ' דחמץ במשהו דוקא בחמץ שיש בו פרת וא"ש: ויש לקיים שיטת התה"ד וי"ל מרב אין ראי' הגם דרב ס"ל בגנוקשה לא החמירו בזמנו י"ל דרב ס"ל כמ"ד דגנוקשה דרבנן, אבל לשיטת הפוסקים דס"ל גנוקשה דאורייתא י"ל להלכת' גם בגנוקשה החמירו פיון שהוא דאורייתא ואין לעשות קו"ח לדידנ' מדס"ל לרב בגנוקשה לא, חוץ מדיוק מדאמר רבא במשהו פרב כמ"ש: ואחר העיון נ"ל להוכיח דרב ס"ל גנוקשה דאורייתא לפי שהעלה בנוב"י קמא סי' כ"ב דלמ"ד גנוקשה דרבנן בפסח לפני זמנו אין בו אפי' אסור דרבנן, ועשיתי סמוכים לדבריו מרמב"ם דנתקשה בו הה"מ לטעמו דחמץ משום דשיל"מ לא בטל בע"פ למה בטל וכ"מ גדחק, ולפמ"ש לעיל ביישוב הרמב"ם להצילו מקשי' הר"ן דבחמץ דרבנן הני דשיל"מ ושוב אמרו דגם דאורייתא לא בטל דלא יהי' פחוקא, לפ"ז בע"כ דליכא חמץ גנוקשה דרבנן כמ"ש הנב"י, וחמץ דאורייתא לאו דשיל"מ הוא ולכן פל חמץ בטל ושם בארה, ולפ"ז מוכח דרב ע"כ ס"ל דגנוקשה דאורייתא דאי דרבנן הא לפני זמנו מותר, ואיך אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי גרדנייתא והיינו חמץ גנוקשה אינה מקודשת הא לפני זמנו גנוקשה מותר ולמה אינה מקודשת ועכצ"ל דס"ל גנוקשה דאורייתא ולפני זמנו מדרבנן אסור, וממילא מוכח דאפי' בגנוקשה דאורייתא ס"ל דלא אסרו בזמנו ועי' היטב: תבנא לדינא להפוסקים דגנוקשה דאורייתא אין לנו ראי' כ"כ להחמיר דאפשר דרב ס"ל דגנוקשה דרבנן, ודברי נוב"י הנ"ל אינם מוכרחים כ"כ ומסבירא דנפשי' אמר פן

הגם שעשיתי לו סמוכים מרמב"ם דמוכח מרבא דשלא בזמנו אפי' לפני זמנו בטל כ"ז לשיטת הרמב"ם בטעמא דרבא, והא לא קיי"ל פרמב"ם ממילא ליפא ראי דנוקשה למ"ד דרבנו דמוטר לפני זמנו וכן משמע מסתימת המחבר ופוסקים דלפני זמנו ג"כ אסור מדרבנו, ולפ"ז י"ל דרב ס"ל נוקשה מדרבנו, אבל איפא ראי מוכרחת אם נוקשה דרבנו דבטל בפסח לרב, וכ"ש לרבא דקיי"ל פנותי וכיון דקיי"ל נוקשה דרבנו ממילא נקטי' להלכה דנוקשה בטל בס' בפסח ויצא פנוגה הוראתו של המג"א מפח ראי מהימנא פראי' מוצקת שהבאנו לכן ונלפע"ד המורה כמג"א לא הפסיד כ"ש שאין להרעיש עליו, והעושה שלום במרומו הוא יעשה שלום בין ת"ח ועל כל ישראל, ונזפה בקרוב לביאת הגואל, הכ"ד חותם באהבה רבה ובברכ' שמחת חג המצות, ואלקי אברהם בעזרה, דודך רבך אוה"נ דש"ת.

פ"ב ב' יו"ד ניסן תרכ"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמינ ב"הג מהרמ"ס צ"ל: תשובה פו ואהרן מה הוא, חמדת לבבי, איש בריתי, ה"ה הרב המאוה"ג חריף עצום ובקי משדד עמקים, דולה מים מבורות עמקים, מלא וגדוש מורה פהלכה צדיק ונשגב שמו כש"ת מו"ה אהרן זינגער נ"י ראש ב"ד בק"ק מט"ד יע"א: ניה"ט קבלתי והודיעני פי נכנס לבית הספק והוא לפי דס"ל לרא"ש בע"פ דלכן במרור בעי לאכול פזית משום דמברך על אכילת מרור ואין אכילה פחותה מפזית, ולולי הברכה יוצא בפחות מפזית ופשיטא דכריכה שאין מברכין סגי בפחות מפזית, וכ"כ בש"א סי' ק' לפי שיטת הרא"ש, ומסתפקא לי' לפר"מ נ"י מי שאין לו מרור רק שיעור מצומצם פזית אם יאכל למצנה ח"ז ויאכל בלא ברכה וח"ז יקח לכריכה או טוב שיאכל פולו למצנה ויברך עליו ולא יעשה הכריכה פלל, ונ"ל פשוט דאם יוכל לאכול של מצנה ושל כריכה בתוך כדא"פ שיאכל תחלה ח"ש למצנה ויברך על אכילת מרור ובתוך כדא"פ יאכל פזית מרור ח"ש עם המצה בכריכה דשנ' רשות שפבר יצא בח"ש הראשון ואין מבטלת זה את זה ויברך שפיר על אכילת פזית מרור דהא אוכל בכדא"פ שיעור אכילה שהוא בפזית, ואם א"א לו לאכול הכריכה תוך פזי א"כ נ"ל דעדיף שיאכל למצנה שיעור שלם בברכה ולעשות המצנה פראוי' וכתקון חז"ל, לברך ולא יעשה הכריכה פלל דאינה רק זכר להלל ועי' תוס' פסחי קט"ו ד"ה אלא דקיי"ל פרבנו ועושי' זכר בעלמא כנלפע"ד ברור: אבל יש לי מקום ספק בשאין לו רק פזית מרור אם יאכל בליל ראשון ח"ש בלא ברכה ובליל שני ג"כ ח"ש, או יאכל בליל ראשון שיעור שלם ויברך ויקיים המצנה פתקונה בברכה ויעיי' מג"א סי' תע"ג ס"ק י"ד פשאין לו רק ד' פוסות שלא ישתה ב' בלילה ראשונה וב' בשני' פיון דבקיאי' בקביע דירחא וימא קמא עיקר, ויש לחלק דאם יקח רק ב' לילה ראשונה לא קיים מצנות חכמים של ד' פוסות פלל, משא"כ בנדון שלנו הרי קיים מצנות מרור רק שלא יוכל לברך, ובכחות אינן מעפבות המצנה אפשר דעדיף שלא יברך ויאכל ח"ש בלילה ראשונה וח"ש בשני' ויעיי' מג"א סי' תרע"א וצל"ע לדינא: עד פה דברינו לפי דעת הש"א בכוננת ושיטת הרא"ש דלולי הברכה יוצא ידי מצנות מרור בפחות מפזית, ואפי' מדרבנו א"צ לאכול יותר לולי הברכה, אבל לפע"ד לא ירד הש"א במחכ"ת לסוף דעתו של הרא"ש, והקשה עליו קושיות הרבה, ונבוא אל המאןחר תחלה מה שהקשה לבסוף מברייתא קט"ו ע"ב אכלן בכדא"פ יצא משמע הא ביותר מכדא"פ לא יצא מדרבנו לכהפ"ח וכן מבריית' ופירש"י ל"ט ומצטרפי' מוכח דבלא צירוף לא יצא,

וכ' דמזה אין מוכח רק דמדברבנו צריף פזית כמו מצה, עוד הקשה הש"א הו"ל לתקן
ברכה בגונסוקא אחרת שלא ינפיר בה לשון אכילה שהוא בכזית ואם משום דלא רצו
לשנות נוסח ברכת מצנה זו משארי ברכות על המצות סוף כל סוף קשה הא דובר שקרים
נגד ה' שצננו לאכול פזית ואינו מחונניב רק בח"ש, ונ"ל דקושיות אלו מתרצות בירף
חברתה ונעמוד עי"ז על תוכן פנונת הרא"ש דהכי קאמר הא ודאי פשיטא דחייב לאכול
פזית פדמוכח מהנהו ברייתות דמביא הש"א, וגם אכילה ראשונה י"ל דבעי פזית, ועל
זה כ' הרא"ש דיש לחלק הא דגזרו אומר דבעי למיכל פזית מרור דוקא ולא יצא בלא"ה,
הוא משום הברכה שלא רצו לשנות נוסח הברכה כבכל מצות שמברך על אכילה שהיא
בכזית ונשאל יהי פדובר שקרים הם אמרו דלא יצא י"ח רק בכזית וכיון דמצננה ועומד
מדבריהם לאכול פזית דוקא יוכל לברך וצננו בין בזמן שהוא דאוריית' או בזה"ז שפלו
מדברבנו וצננו על אכילת מרור שא"י מדבריהם אלא בכזית דוקא ואין למדין ממרור
לאכילה ראשונה שאינו מברך אלא ב"פ האדמה בעלמא מנ"ל שתקנו שצריף פזית דוקא
וכן לא נמצא דבעי פזית פנ"ל בכנונת הרא"ש וסרו קושיות האחרונים של הש"א דבעי
להוכיח דמדברבנו מיהא בעי פזית ולמ"ש גם הרא"ש התפנין לזה פנ"ל: ממילא נשמע
דכריכה הגם שא"א מברכי' עליה מפני שפבר יצאנו ידי מרור, מ"מ צריף למיכל פזית
מרור דהא הלל שהי' כורכם יחד וברך על כ"א הנצרך לאכול פזית דהא כף תקנו דלא
יצא בפחות מפזית כדי שיוכל לברך על אכילת מרור, וכיון שהלל אכל פזית איך נאכל
פחות מפזית ונאמר פן עשה הלל והוא לא פן עשה ודקדק עד פזית לכן בנודאי צריכי'
לאכול גם בכריכה פזית הגם שאין מברכי', וכן נראה ומוכח מדלא כ' הרא"ש דא"צ
פזית בכריכה ש"מ דלכל אכילה בעי פזית חוץ מאכילה ראשונה פנ"ל ועי"ז: ונבוא מן
המאוקר אל המוקדם מה שהקשה הש"א על הרא"ש דס"ל ע"כ דאכילה דכתיבה בפסח
מצה ומרור צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו קאי על פסח ולא על מרור, וצ"ל הא
דבעי למיכל מדאורייתא פזית מצה משום דכתיב קרא אחריןא בערב תאכלו מצות
שיעור אכילה דוקא, א"כ מנ"ל לרבא פסחי' ק"כ ע"א מהו קרא מצה בזה"ז דאוריית'
וראב"י לטמא ושהי' בד"ר דלמא בעי קרא דצריף שיאכל מצה בזמן דאיכא מצה דוקא
פזית דלא נשמע מקרא דעל מרורים יאכלוהו, ועי"ז ח"ס חאו"ח סי' ק"מ יישוב נכון על
זה, ומאז תמהתי בגליון ש"א שלי על הש"א וקדושת אבא מאוה"ג צ"ל הלא מפורש
ינצא מקרא בכל מושבותיכם תאכלו מצות דמזנות אכילת מצה בכזית עיי' פסחים ל"ז
ע"ב דקאי על מצות מצה, ועי"ז קדושין ל"ו ע"ב דדרשוהו על מצה בזה"ז והיא תמוה'
קיימת ופליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה איך הי' נעלם מהם לשעה סגיות אלו,
ועי"ז תוס' פסחים כ"ח ע"ב שהקשה דשם יליף מבפערב ת"מ ובד' ק"כ למצה בזה"ז
ובקדושין יליף פן מבכל מושבותיכם ועי"ז תוס' קדושין מה שתי', ולפי שיטת הרא"ש
דמקרא דעל מרורים יאכלוהו אנחנו לא נדע דבעי פזית מצה ומרור לולי דאיכא קרא
אחריןא במצה דכתיב אכילה, י"ל דתרתין קראי בעי למצה בזה"ז או מקרא דבכל
מושבותיכם או מבפערב תאכלו, דמחז קרא לא ילפי' למצה בזה"ז דה"א דאתי' דמצות
אכילת מצה בזמן שנהוגה בכזית פקושין' ש"א לכן צריף עוד קרא למצה בזה"ז ובסוגי'
דקדושין מתרין קרא דמושבותיכם לענין מצה בזה"ז, ומקרא דבערב תאכלו י"כדאתי
דבעי פזית, ובפסחים יליף מקרא דבערב וכו' וקרא דמושבותיכם לכזית וכן ס"ל לרבא,

וי"ל דמביא בנדף כ"ח וכד' ק"ד לקרא דבערב דלולי בערב לא גדע דמושבבו למצה בזה"ז, ויש להאריך עד"פ ואכ"מ, יהי' איה' שיהי' מנוטר חד קרא למצה בזה"ז ומאילך נפקא דבעי פזית: אבל אי קשי' על הרא"ש הא קשי' לי מסוגל' ש"ס פסחים קט"ו דמבואר בבריית' דכתיב יאכלוהו דיוכל לאכול כ"א בפ"ע וכו' רשב"ם מדלא פתיב יאכלו אותו ונדע שעל פסח קאי ומדכתיב יאכלוהו ש"מ דקאי על כ"א בפ"ע יאכלו לפסח ויאכלו למצה ומרור, לפ"ז לא קאי יאכלוהו על פסח אלא גם על מצה ועל מרור ונהרי פתיב אכילה על כ"א מג' אלו פסח מצה ומרור ובעי כ"א פזית וקשה על הרא"ש דס"ל דיוצא מדאוריית' בפחות מפזית, ותיקון חכמים הוא זה דאינו יוצא בפחות מפזית וצ"ל ג': ולא ידעתי פתר לקושני' זו אלא בשנאמר בנודאי מאן דס"ל דיאכלוהו קאי על כ"א מג' דברים מפני' בקרא דבעי פזית לכל א', אבל לחלל דיאכלוהו פולל ג' דברים אלו יחד ופסח לעיקר ומצה ומרור טפלים לו ונאכלים עמו ויאכלוהו קאי על פסח לחוד, ומצה בעי פזית מקרא דמושבבותיכם או מקרא דבערב תאכלו מצות אבל במרור דליכא קרא אחרניא אין לנו דבעי פזית, ויש ליישב עפ"ז סוגל' דקדושין ל"ו ע"ב דמתרץ מאן דדריש מושבות במצה צריך למצה בזמן דליכא פסח ולא נפקא לן מקרא דבערב י"ל דס"ל פהלל קרא דבערב ת"מ צריך דבעי פזית ובעי קרא דמושבבות למצה בזה"ז הקצרתי, היצא לנו דדבר זה אי פזית מרור דאוריית' תלי' בפלוגתא אם צריך לאכלם ביחד או לא, ומ"מ גם הלל בנודאי הי' אוכל פזית משום הברכה ולדידי' מצנת חכמים היא שחיבים בפזית כדי שיוכל לברך על מצנה זו ברכה הראוי' פנוסח פל ברכות המצות כמ"ש לעיל, וי"ל דמ"ש הרא"ש משום דמברך על אכילת מרור צריך שיאכל פזית דאין אכילה פחותה מפזית, כ' טעם זה דמשו"ה גם להלל צריך לאכול פזית מדברבן מיהת וא"ש בריית' דאכלה לחצאין ובלבד שיאכל בכדאכ"פ גם להלל וכן יש להוכיח קצת מדקשה להבין מה דס"ל בריית' במרור טפי מבכל מצות שאכלה לחצאין יצא ודוקא בכדא"פ מ"ש מרור מפל אכילה של מצנה, אבל אם מרור אפילו בזמן שבהמ"ק קנים לא בעי פזית מדאוריית' דלא פתיב בי' אכילה טובא קמ"ל דמדרבנן בעי פזית וצריך לאכול בכדא"פ פמצה ופסח ולפמ"ש דמאן דס"ל דיוכל לאכול כ"א בפ"ע מרור מדאוריית' בעי פזית עכצ"ל דבריית' זו פהלל אתי' או דקמ"ל דלכ"ע בעי פזית אפי' להלל וא"ש, ויפה כ' הרא"ש האי טעמא דבעי פזית משום דמברך עליה ואין אכילה פחות' מפזית ע"ד שבארנו פנונתו מה"ט גם להלל בעי שיאכל פזית ודוקא ומדרבנן הוא שיאכל פזית וא"ש: ויש להוסיף על דברינו דיש נפקותא מדברי הרא"ש ומטעמו שנתן דבעי פזית גם להלל משום ברכה, איכא נפקותא לדין לענין פריכה שאנו עושין זכר למקדש פהלל, דאם להלל לא צריך לאכול פזית מרור לפי שיטתו, ולא אכל רק חצי זית, א"כ אנו דעבדינן זכר כמו שהלל עשה א"א צריכים לאכול פזית לפריכה, דממ"נ יוצאי' בחצו' זית דהא להלל ליכא חיוב לאכול פזית מרור ולכן כ' הרא"ש דמשום ברכה צריך לאכול פזית וגם הלל אכל פזית, וגם אנו שחוששין לדהלל צריכים לאכול גם בכריכה פזית מרור, ונפקא לי' דגם הלל אכל פזית מדקמ"ל ברייתא במרור יותר מבכל המצות ש"מ דרצה בזה דאפי' להלל בעי למיכל פזית בכדי א"פ וכדכתיבנא פנ"ל ועינ': ומה שהקשה ש"א שם בסופו אי לא יצא בח"ש מרור בדל"ל ירקא אחרניא יאכל תחלה ח"ש ואח"כ יאכל ש"ש לפמ"ש דלהלל יוצא מדאורייתא בח"ש, הגם דעכשין מצנת

מְרוֹר פְּלוֹ מְדַרְבְּנָן מ"ע לְהַלֵּל לֹא נִכּוֹן שְׂיֵאכֹל ח"ש תְּחִלָּה דְיוֹצֵא בּוּ יְדֵי חַיִּיב עֵינְקָר מְצֻנָה
גַם פְּשֵׁיָא מְדַאֲוֵרֵיָתָא וְכִינּוֹן דְּאֵנּוּ עוֹשִׂין זִכָּר כְּמוֹ שְׁהַלֵּל עֲשֵׂה לֹא רְצוּ בְּתַקְנָה זֹו וְא"ש
בְּיוֹתֵר לִפְמ"ש תּוֹס' שֵׁם דְּגַם לר"ל דְּמַצ"כ וְא"י בְּלֹא פְּנוּנָה מ"מ אֵינּוּ נִכּוֹן שְׂיֵאכֹל תְּחִלָּה
הַגַּם שְׂאִינּוּ יוֹצֵא בּוּ, אֶלְא שְׂיֵשׁ לּוֹמֵר זֶהוּ דְּנֻקָּא כְּשֵׁאוּכַל שְׂיַעוּר שְׁלָם תְּחִלָּה שְׂרַאוּי'
לְצֵאת בּוּ כְּשִׁמְכֻנּוּ, אֲבָל בַּח"ש דַּא"א לְצֵאת בּוּ לִיפָא קְפִידָא, וּמ"ש הַש"א דְּגַם בַּח"ש
אִיפָא מְצֻנָה קֶצֶת אֵינּוּ זֶה בְּרוּר וְהֶאֱרַכְנוּ בַּמְק"א בְּנָה וּלְפַמ"ש דְּלֶהֱלֵל יוֹצֵא יְדֵי עֵינְקָר
הַמְצֻנָה מְדַאֲוֵרֵיָתָא וּבְצִירוּף מ"ש תּוֹס' מִיְנֻשְׁב קֻנְשִׁי' ש"א וְהַבֵּן: וְזֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה
מְדַבְּרִינוּ, הִיא הָעוֹלָה, א) לְהַעֲלוֹת עַל שְׁוֹלְחַן עָרוּף בְּלִיל פְּסַח פְּזִיַת מְרוֹר מְדַאֲוֵרֵיָתָא
בְּזִמַּן דְּאִיפָא פְּסַח וּבִזְה"ז מְדַרְבְּנָן, וּבַח"ש א"י, וְאִם אֶכֶל וּבִיְרָף עַל ח"ש, צְרִיף לְחִזּוֹר
וְלֶאֱכֹל ש"ש עִם בְּרָכָה דַּל"י פְּלָל י"ח בַּח"ש, ב) מִי שְׂאִין לוֹ אֶלְא זִיַת א' יֵאכֹל פְּלוֹ
בְּלִילָה רֵאשׁוּנָה וְלֹא יֵאכֹל חֲצִי' בְּלִילָה רֵאשׁוּנָה וְחֲצִי' בְּלִיל שְׁנִי, אֶפְּלוֹ לְפִי דַס"ל לַש"א
דַּבַּח"ש אִיפָא קֶצֶת מְצֻנָה כְּמוֹ דַּח"ש אָסוּר בְּאִיסוּרִים, מ"מ לֹא יֵאכֹל לְחֲצֵאִין חֲצִי' בַּל"ר
וְחֲצִי' בְּשֻׁנֵי' דְּאֵנּוּ בְּקִיאֵי' בַּקַּד"י טוֹב וְחַיּוּבָא הוּא שְׂיַעֲשֵׂה הַמְצֻנָה בְּזִמְנָה בַּל"ר בְּמִלּוּא'
וְיֵאכֹל ש"ש מְלֶאֱכֹל חֲצִי' בַּל"ר וְחֲצִי' בַּל"ש וְלֹא יֵצֵא יְדֵי חַיּוּבוּ פְּרַאוּי' לוֹ בַּא' מַב'
לִילוֹת, וְאֶפְּי' לֹא הֵינּוּ בְּקִיאֵי' בַּקַּד"י מְסַתְבֵּר שְׁפֵן יַעֲשֵׂה דְעֲשֵׂה עַכ"פ בְּלִילָה א' מְצֻנָה
כְּתִיקוּנָה, וְלִילָה רֵאשׁוּנָה שְׁפּוּגַע בָּהּ תְּחִלָּה יַעֲשֵׂנָה פְּרַאוּי' לְצֵאת י"ח לֶאֱכֹל שְׂיַעוּר שְׁלָם,
וְעֵינִי מַל"מ הַלֵּכ' מְגַלָּה, ג) גַּם בְּכַרְיָה צְרִיף שְׂיֵאכֹל פְּזִיַת הַגַּם דְּאֵינּוּ מְבַרְכִי' עֲלֶיהָ, ד)
כְּשֵׁאִין לוֹ אֶלְא ב' זִיַתִּים לַב' לִילוֹת יֵאכֹל בְּכָל לִילָה זִיַת א' לְמְצֻנָה וְלֹא יֵאכֹל לְכַרְיָה
דְּאֵינּוּ אֶלְא לְזָכַר בְּעֶלְמָא, וּמְצֻנַת מְרוֹר דְּלִילָה שְׁנִי' קוּדְמַת, וְעַל הַטּוֹב יִזְכָּר לְפָנֵי ד' שְׂאֶכֶל
מְרוֹר בְּלִילָה שְׁנִי' מִשּׁוּם מְנַהֵג אַבּוּתֵינוּ, וְנִדְחָה דְבָר שְׂפָא רַק לְזַפְרוֹן בְּעֶלְמָא כְּנַלְפַע"ד
ע"פ בְּאוּרְנוּ דְבַרֵי הָרַא"ש פְּסַחִים: וְאַחַר הָעֵינּוּן כַּכ"ז וְאַחַר כּוֹתְבֵי פֶל אֶלְהַ הַדְבָרִים עַל
הַנְּיִיר וּבְדִין, עֲלָה בְּזַכְרוֹן טוֹב לְפָנֵי פְּסַקֵי מַהֲרִי"ו סִי' רַמ"ה דְּמַבִּיא מַג"א סִי' תַע"ה ס"ק
ג' וְנ"ל וְאֶפְּלוֹ אֶכֶל בְּרִי' שְׁלָם לֹא מְקַרֵי בְרִי' לְצֵאת בְּפַחוֹת' מְפִזִּית כַּמ"ש סִי' ר"י דְּהָא
אֵינּוּ יוֹצֵאֵי' בְּשִׁרְשָׁם וְעֵינִי מַחְצִיַת הַשְּׁקַל פִּינוּן דְּאֵינּוּ יוֹצֵא בְּשִׁרְשֵׁי' וְחַסְרֵי' הַשְּׁרִשֵׁי' ל"מ
בְּרִי', נִרְאֶה דַּל"ה יוֹצֵא הַגַּם דְּאֵינּוּ בּוּ פְּזִיַת מִשּׁוּם דְבָרֵי חָשׁוּב כְּמוֹ דַסִי' ר"י דְּמְבַרְף עַל
בְּרִי' בְּרָכָה אַחְרוּנָה הַגַּם דְּלִית בָּהּ פְּזִיַת, נִרְאֶה דַס"ל דַּא"צ לֶאֱכֹל פְּזִיַת מְרוֹר, דְּעֵינְקָר
הַמְצֻנָה יוֹצֵא בְּפַחוֹת מְפִזִּית, דַּאִי ס"ל דְּצְרִיף פְּזִיַת פְּכָל אֶכִילָה מְצֻנָה דְּבַעֵי פְּזִיַת אִיף עֲלָה
ע"ד לּוֹמֵר דְּיוֹצֵא בְּבְרִי' וּלְזִמּוֹת מְלֵתָא מְצֻנָה דְּאֶכִילַת בְּרִי' לְמְצֻנַת מְרוֹר לְבְּרָכָה אַחְרוּנָה
דְּשָׁם בְּחַשְׁבּוֹת תְּלִי' שְׂאִין מְבַרְף בְּרָכָה אַחְרוּנָה אֶלְא עַל שְׂיַעוּר שְׁלָם דְּחָשׁוּב, וְה"ה
דְּמְבַרְף עַל בְּרִי' דְּחָשׁוּבָה אֶפְּי' פַּחוֹת מְפִזִּית, אֲבָא לְצֵאת יְדֵי מְצֻנָה דְּבַעֵי פְּזִיַת מַנ"ל,
מְצַתֵי רֵאִיתִי בַּפְּרַמ"ג שְׁהַנִּיחוּ בַצ"ע, וְהִנֵּה מַה שְׂכ' בְּפִשְׁטוֹת דְּמְרוֹר דְּמְצֻנָה דְּאוּרֵיָתָא'
בְּזִמַּן בַּהַמ"ק וְאֶכִילָה בְּכַזִּיַת, הִי נַעֲלָם מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁעָה בַּמַּח"כ דְּרַא"ש ס"ל דְּלֹא בְּעֵי
פְּזִיַת מְרוֹר אֶלְא מְדַרְבְּנָן וּמְפִשְׁטוֹת דְבַרֵי הָרַא"ש נִרְאֶה כֵּן וְאֵינּוּ לְתַפּוּס עַל תַּה"ד דְּאֶזְזִיל
בְּשִׁיטָתוֹ, אֶלְא הַגַּם דְּבּוֹנְדַאי הָכִי ס"ל צַל"ע דְּהָא הָרַא"ש עֲצַמוּ כ' דְּבַעֵי פְּזִיַת מִשּׁוּם
דְּמְבַרְכִי' עַל אֶכִילַת מְרוֹר וְאֵינּוּ אֶכִילָה פַּחוֹת מְפִזִּית א"כ אֵינּוּ לְזִמּוֹת מְלֵתָא דִין דְּמְרוֹר
לְבַרְף בְּרָכָה רֵאשׁוּנָה דְּמְפִנְרֵשׁ יוֹצֵא מִפִּי הַמְבַרְף עַל אֶכִילַת מְרוֹר שְׁהוּא בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה
בְּכַזִּיַת וְאִם אוֹכֵל בְּרִי' פַּחוֹת מְפִזִּית הַגַּם שְׁחָשׁוּבָה אִיף יְבַרְף עַל אֶכִילָה וְאֵינּוּ אוֹכֵל פְּזִיַת
מַשׂא"כ בַּסִי' ר"י בְּרָכָה אַחְרוּנָה דְּלֹא נִזְכָּר בָּהּ בְּרָכָה עַל אֶכִילָה בְּכַזִּיַת, אֶלְא דְּלֹא קְבַעוּהוּ

על פחות מח"ש משו' דלא תשיב לברך עליו אבל ברי' שהיא תשובה תקנו לברך אחריה ואין דמיונו של מהרי"ו עולה יפה והוא פלא: ולא מצאתי פתר למו אלא ע"פ שיטת מהר"ם שבמל"מ הלכ' תמץ והלכ' שבועות דכל לשון אכילה שבתורה במשהו פלשון ב"א כמ"ש המל"מ הלכ' שבועות דלשון ב"א אכילה בנודאי בכ"ש, ולהרא"מ גם לשון אכילה שבתורה, ובא הלמ"מ דא"י ידי מצנה אלא בשאכל פזית, וי"ל דתה"ד ס"ל במקצתו פהרא"ש במרור דלא פתיב אכילה וליפא הלמ"מ רק היכא דכתיב אכילה דבעי פזית דוקא, ובמרור דלא פתיב אכילה יצא בח"ש ג"כ, ופליג עליו בהדא בס"ל דגם משום ברכה א"צ לאכול פזית דלשון אכילה שבתורה גם ח"ש בכלל ואין בזה משום דובר שקרים, הגם דמוכח מברייתא דאכלה לחצאין דבעי פזית זהו הוא מדרבנן מפני דפחות מפזית לא חשוב ואין ראוי לציאת בה ידי מצנה כמו ח"ש אינו חשוב לברך על אכילתו ב"א, הה"נ אמרו מה"ט דבעי למיכל למצנת מרור פזית, ודן מינה כשאוכל ברי' דחשובה לב"א ה"ה דיןצא ידי חובת מרור, לולי דשךשים אין מצטרפין, ורא"ש דכ' דצריך פזית משום ברכה ס"ל דאכילה שבתורה בכזית דלא כרא"מ פן עלה במחשבה לפני ליישב פסקו מהרי"ו להפיק צערי והית' לי רנוחה קצת: אבל לא נתיישבה דעתי במ"ש עד שקיימתי בעצמי אותיות מחכימות אייתו ספר ונחזה, ושמתי עיני בפסקי מהרי"ו, ולהיות פל דברי התשובה שייכי' ונלמד' מהדדי אעתיקה פולו ככתבו וכלשונו: ונ"ל על שאלת השואל אם יוכל לציאת בקלח א' עם העלים שלה כמות שהיא אע"פ שאין בו פזית מטעם דברי חשיבא פההיא דירושלמי שפרא"ש פ' פיצד מברכין אפי' לא אכל אלא פרידא א' צריך לברך אחריו, וע"ז כ' הרי"ו לע"ד הרי דברים קו"ח דאפי' ברכה דכתיב בי' אכילה בהד' באוריית' אפ"ה חשיבא ברי' פחות מפזית כ"ש מרור דלא פתיב בי' אכילה פלל דיאכלוהו אפסח קאי וכ"כ הרא"ש בע"פ בהד' טעמא דבעינן פזית במרור משום דמברכי' על אכילת מרור ואין אכילה פחות מפזית ולא יהי' לשון ברכה כמה דכתיבה באורייתא עכ"ל, ושוב כ' די"ל דא"י משום דא"י בשךשים, והנה פל עין רואה נראה פי הולך הוא ודבריו בנויים על דברי הרא"ש, ומסביר דברי הרא"ש משום דיאכלוהו קאי על פסח ונהרי ס"ל בכוננת הרא"ש כפשוטו דאין מצנה לאכול דוקא פזית מרור לציאת י"ח ואפי' מדרבנן, אלא משום דמברך על אכילתו דלא כמ"ש אפי' בעני בכוננתו, ודלא כמ"ש בח"ס ס' ק"מ דהא ס"ל דיןצא בברי' ואפילו מדרבנן: והנה מה שלמד הרי"ו מברכה אחרונה מקו"ח מה ברכה דכתיב' אכילה בהד' באורייתא אפ"ה חשבינן ברי' פחות מפזית כ"ש מרור דלא פתיבה בי' אכילה אלא רבנן תקנו שיברך על אכילה משו"ה בעי פזית וברי' בכלל, הנה מ"ש דבאוריית' פתיבה בהד' אכילה פנונתו דילפי' ברכה מקרא דנאכלת ושבעת ותקנו רבנן ברכה אחרונה מאיזהו מין שאוכל בעין דאוריית' דכתיב ונאכלת שהוא בכזית ומ"מ ברי' חשובה ומברכי' עליה, כ"ש מרור דלא פתיב אכילה וברכה שלפניה אין לה סמך מדאורייתא, ומשום נוסח ברכה דתקנו על אכילה, צריך פזית, כ"ש כשאוכל ברי' דחשובה דמברך על אכילת מרור פן נ"ל פנונתו רצוי ופשוטה, בכ"ז אין מוכן לי היטב דמיונו לברכה אחרונה הגם דילפי' מקרא דכתיב בי' אכילה מ"מ בברכה אחרונה דפירות אינו מזכיר בברכה אכילה דקאי שאכל שיעור אכילה, משא"כ ברפת מצנה של מרור שמברך וצונו על אכילה בכזית והוא פחות מפזית מה מהני חשיבות' דברי' והוא פחו' מפזית וצ"ע: עכ"פ למדנו מתה"ד דנקיט דברי

הרא"ש כפשוטן דיןצא ידי מצוה בפחות מפזית אי לאו משום ברכה, וקש"י עליו קושיות של הש"א פולן לכאורה, ונ"ל דגם לתה"ד י"ל דס"ל בכוננת הרא"ש כמ"ש דאי לאו משום ברכה לא הי צריך לאכול פזית אלא משום ברכה דאין אכילה פחותה מפזית אמרו שא"י מדרבנן רק בכזית פדי שלא יהי דובר שקרים וצוננו על אכילה, וס"ל לתה"ד דעל ברי"ג"כ יוכל לברך על אכילה דמתקש"ב אכילה גם בפחות מפזית וכינן שיוכל לברך ברכה פזו על ברי"מ עיקרא הכי גזרו אומר דא"י אלא אם אוכל פזית או ברי"ג גם פחות מפזית פיון דעל שניהם יוכל לברך על אכילה דכולל פזית או ברי"ג פחות מפזית, וברייתא דקתני אכלה לחצאין יצא והוא שאכלן בכדאכ"פ ה"ה אם אכל ברי"ג שלימ' פחות מפזית יצא, וכן ברייתא דלעיל י"ט דמצטרף דבלא צירוף ל"י הפל פשלא אוכל ברי", וכן מה שהקשה על הרא"ש מדילפי' מבערב תאכלו מצות למצה בזה"ז ג"כ לק"מ ע"ד שפתבנו, אבל נשאר לנו קושיתנו על הרי"ו דמפנרש כ' דס"ל לרא"ש דיאכלוהו קאי ע"פ לבד שאין זה במשמעות הקרא לדין וצ"ע, ובהא סלקינן דנודאי מדרבנן בעי פזית ואם אכל ח"ש ל"י י"ח מרור אפי' אכל בברכה ולתה"ד ה"ה פשאוכל ברי"ג שלימ' דיןצא ומברך עלי', אבל לא פשהיא חסירה, זהו מה שהעלתה מצודתי בדין זה לפי מסת הפנאי, ופר"מ י"נ נ"י שדעתו רחבה ומלאה יתן עין עיינו על דברינו הנאמרים בחפזון בימי חפזון, ואת אשר יבחר יקרב, וה' ימים דכתיב בהו פי לא בחפזון תצאו קרב, פאנת נפשו, ונפש אוה"נ חותם באהבה.

פ"ב ד' י"ב ניסן תרכ"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה פז יוסף דעת, יוסיפו לו אנה ימים ושנות חיים ה"ה י"נ הרב המופלג בתורה וביראת ה' טהורה, המאוה"ג גבר חכם בעוז מוכתר במוסרים גן ההדסים כש"ת מו"ה יוסף גוגענהיימער נ"י אבדק"ק קאלין יע"א: יקרתו הגיע אלי בעש"ק העבר פ' ח"ש אחר חצות ומיד שמתתי אל לבי להשיבו מפני הפבוד ונחביבותי אליו, אבל לא הי באפשרי כל השבוע פי הגיע עת לעשות לה' ללמוד הו"ת בריבים בפני ב"י גדולה לאלקי', נוסף לזה טרדות רבות העמוסים עלי מפל צד תוספ' מרובה ללחום מלחמת ה' שערה פידוע לכבודו הרמה, בכ"ז להיות פר"מ נ"י גילה לי במכתבו פי הענין דוחק ומבקש מאתי להשיב לו בקרוב האפשר דחקתי עצמו ובאתי אל העיון לעיין בשאלתו בליילה זו ושחר קמתי לגמור הענין בכי טוב ואודיעהו מה יש אתי בנדון שלפניו, והוא ע"ד צוקער הנעשה בשמירה מעולה ל"ט של פסח, והגעלת הפלים בהשגחת פר"מ נ"י, ונאמר לפניו פי הדפוסים א"א להגעיל שא"א שלא יושחתו הדפוסים, אבל מנקה ומדיחי הדפוסים בכל השנה אחר שנוטלים הצוקער מתוכם ולא נשאר בהם אפי' פתךדל, ואופן שמריקים הצוקער לדפוסים הוא עד"ז ששואבי' הצוקער מן היורה ע"י קערות של נחשת ומן הקערות שואבים ע"י פפות של נחשת ומן הפפות אל הדפוסים של נחשת, ועיני כבודו שפיר חזו בח"ס או"ח סי' קל"ה ושם נאמר להקמיר פי כל הפלים צריכים הכשר ומקול במקום הפסד להכשיר הפלים של חרס ע"י הגעלה ג"פ וסומך על בעהע"ט בצירוף קולות אחרות, ובנדון שלו א"א להגעיל הדפוסים, ונפשו בשאלתו אם יש למצוא היתר פלי הגעלת הדפוסים, אלו דברי דידות של י"נ פר"מ נ"י: והנני בתשובה שלימ' לפניו אחר שמתתי עיני ולפי בתורת משה רבינו אבא מאוה"ג זצ"ל בח"ס הנ"ל בצדדי התירים הרבה שצרפם פצרה פסר וראיתי פי רוב צדדי התירים ליתנייהו בנדון שלפנינו, ראשון

לציין מ"ש דעכ"פ ספיקא איפא אם עירבו בו קמח באמצע השנה, כתב פן עד דלא ראה מ"ש ברכי יוסף דנודע כי האומנים טובלים פתם ביערות דבש והוא רותח, ובתר דראהו מחמיר שם בסוף התשובה שלא לשהותו, ולפי עדותו של בר"י יש בו בנודאי חמץ וכלים שנעשה בו בלועים מטעם חמץ, אלא שבברכי יוסף כ' עוד וז"ל ואפשר במקומות אלו אין מקפידין על הדבר, ולא מקפידין על נקייתא, ואין למדין מהם למקום אחר עכ"ל, לפ"ז הדר איפא ספק במקומותינו אם מקפידין או לא, אבל ראית' אחרי רואי בתשובה מאהבה ח"א סי' קכ"ט דמעיד שבעיניו ראה שעושין פו, ובל"ס שפן ראה בפראג ודרש סמוכי' בפאבריקען במקומות הסמוכי', ובל"ס גם עכשיו מקפיד' ואוקמינא אותם אמנהגא שנהגו בה מאז ואין לעשות סניף להקל משום דהוא ספיקא עד שיתברר דנשתנה הענין מפרמיות שהי', ממילא אנדא ג"כ סניף שני שנתהפך פשיטתו של ר"י כמוכון, ולא נשאר לנו אלא צד א' להקל מפני שהכלים אב"י וקודם הפסח כמ"ש בח"ס, ואני לחלק יוצא ולדון של מי הפאבריק אם של ישראל היא אסור לו לעשות צוקער של פסח בכלים שאב"י כמו בכל כלי שאסורים שנעשו אב"י אטו ב"י, ואם היא של נכרי יש לעיין לפי המבואר בסי' קכ"ט דאסור לומר לנכרי בשל לי דהוי כמבשל ישראל בינדים בכלים שאב"י, אפשר ה"ה פאן פיון שנכרי זה אדעת' למפור לישראל עביד ומעיקרא להכי אפנין אפשר דדומה לאומר בשל לי, ובנודאי העשוי מותר לקנות ממנו דסוף כ"ס דיעבד הוא ולא גרע מאם בשל ישראל בעצמו בכלי שלו או בשל נכרי דמותר לו ומותר לאחרים הגם דל"ל פסידא ועיין' רא"ש והג"א דלאו משום פסידא התירו המבשיל, אלא משום דלא שכיח למגזר אטו ב"י עיי"ש, והה"נ פן כשבשיל הישראל בשביל אחר או נכרי בשביל ישראל דמותר, ולא דמי למבטל איסור לכתחלה דאסור למי שנתבטל בשבילו כמבואר בסי' צ"ט ובש"ף בשם מהרש"ל, דוקא לדעתו ורצונו של מי שנתבטל בשבילו, ה"ה שני דאסור למבטל עצמו בדיעבד ה"ה למי שנתבטל בשבילו, אבל בכלי שאב"י אפי' בשל בו במזיד שרי למבשל עצמו ה"ה דשרי לאחרים שבשיל בשבילם דמקרי אצלו דיעבד, וכ"ש נכרי שבשיל אדעת' שיהנה ממנו ישראל אפי' אין לנכרי תועלת בו כ"ש שנעושה לטובת עצמו למפור לישראל כדי להשתפר בו, וגדולה מזה מצאתי כתוב מאז בתשובת רדב"ז חלק ג' סי' תק"ז נכרי שהוסיף על תערוכת ישראל שלא מדעתו וניכר שמתכוין לטובת ישראל דמותר לישראל, ואין לגזור שמה יצוה לנכרי לבטל כמו בשבת אם מכירו אסור שמה יצוה שאני ה"ה דאיפא איסור שבות כשמצוה לנכרי, משא"כ פאן אין הביטול האיסור בעצמותו, אלא האכילה עיי"ש, ועיין' ב"י סי' צ"ט דמשו"ה אסור למי שנתבשל בשבילו שמה יצוה לנכרי ועבד לבטל, דוקא לצות לנכרי אסור, אבל אם נכרי עושה מדעתו בלי ידיעת ישראל מותר, ואפי' ישראל שבשיל בשביל אחר אינו אסור רק כשידע ועשה לרצונו כמ"ש הש"ף בשם מהרש"ל, וכ"ש דמותר לישראל כשנכרי מבשל מדעתו כדי שיהנה ממנו ישראל אם עשה בלי ידיעתו, אבל שנעושה בידיעת ישראל אפשר דצריף לגעור בו כמו בשרואה שנכרי רוצה לעשות מלאכה בשבילו דאסור ויש לחלק ע"ד שמחלק הרדב"ז, וכ"ז שנעושה הנכרי במקרה בשל ישראל וכ"ש בשל עצמו ולהנאת עצמו, אבל בנדון שלנו במלאכתו קבוע בכל שנה לעשות צוקער של פסח לישראלים לבד ומשגיח עומד עליו ויושב ומשמר אפשר דדמי' לאומר לנכרי בשל לי משלה דאסור, ואפי' עושה הנכרי גם לדעתו

להרויח בו אסור משום גזנר' דאב"י אטו ב"י, מלכד כ"ז בנודאי אין לנו להקל משום דהוא נטלפ"ג לחוד, ונשית פנינו לשארי צדדי התירים, הנה לכל היותר ליפא אלא עירו דימבליע רק פדי קליפה וקרוב שיש בפלי ס' נגד קליפת הפלי יש להתיר מה"ט פדיעבד ועי"י פנה בפרמ"ג במשפצות סי' ס"ח בסופו בד"ה עוד פש גבן לברורי, דאם בינשיל פדיעבד בפלי שפלע ע"י עירו בלי הגעלה דהתבשיל מותר דמסתמא יש בפלי ס' נגד קליפת הפלי עיי"ש, והה"נ דשרי צוקער העשוי קודם הפסח דקליפ' הפלי נתבטלה קודם הפסח ואין חוזר וניעור כמ"ש המג"א סקמ"ו דבטעם לכ"ע ל"א חוזר וניעור, ונדקא דייעבד, אבל לבשל לכתחלה, ל"מ פשהוא של ישראל דאסור לו לבשל לכתחלה פדי לבטלו, גם אם הוא של נכרי אפשר דיש בנה פמצונה לנכרי לבטל איסור בשבילו כמ"ש לעיל לעגן נותן טעם לפגם: ואפילו לא נחשוב זה פמצונה לו, יש לי מקום עיון אם מותר לקנות הצוקער מן הנכרי ולסמוך על הביטול נאפי' לא עשהו הנכרי פדי למפוך לישראל, ומקום ספקתי יצא לי מן מ"ש רדב"ז סי' ה"ל שהשיב לשואלו דבר דמלתא דפשיטא הוא לי תערוכות או"ה בשיעור ביטול של נכרי אסור לישראל לקחת ממנו דהוי בשעה שלוקחו מן הנכרי פאלו מבטלו לכתחלה דלא התירו לי פדיעבד אלא מפני הפסד ממונו אבל לקיחתו מן הגוי לכתחלה הוא ואסור ודבר ברור הוא ואין ראוי להאריך בו עכ"ל, ונוראות נפלאתי וכי גרע תערוכות של נכרי מתערוכות של ישראל שבטלו באיסור שמוותר לאחר שלא נתבטל בשבילו כמ"ש הרמב"ם וטור סי' צ"ט ול"א דהוי כמבטל לכתחלה פיון דלאחר ליפא פסידא, ועמדתי משתומם פשעה חדא, ועלה במחשבה לפני די"ל דבאמת לא שרי לאחרים רק לקבל במתנה מבעליו או לזכות מעצמו, אבל לקנות ממנו לא וטעמ' דמלתא דמניעת קבלת מתנה יחשב פפסידא דלאו בב"י אתרחש מי שימתן לו מתנה משא"כ לקנות כמו כן ימצא לקנות במק"א הו"ל כמבטל לכתחלה להכניס עצמו לקנות דבר שיש בו תערוכת איסור, ועי"י חילוק פעין זה בין מתנה למכר במל"מ פ"ו מהל' זכ"י ומתנה דכ' הא דקתני במתני' לכתחלה לא תמפוך וכ' רש"י דאם פא לב"ד אמרי' לו שלא יקנה דוקא שלא יקנה דבר שבעל נפסד על ידו אבל פשיטא שאין אומרים שלא יקבל במתנה וכי בידו לקבל מתנה מאחר עיי"ש, ואע"פ שאין ראוי לדבר דאין הענינים שוין, מ"מ זכר לדבר איפא לחלק בין מניעת קבלת מתנה למניעת קנין והוא פשוט, וי"ל לפי סברת רדב"ז דמ' שלוקח דבר שנתבטל הוי כמבטל שאין לו פסידא דוקא לקנות בדמי שוי' אסור פשנמצא לו במק"א, אבל לקבל במתנה מותר דאיפא פסידא, ויש להעמיס באפשר בכוננת רדב"ז דמ"ש לקחת היינו בדמים, אבל במתנה שרי, מ"מ רחוק להעמיס כ"כ בכוננתו דכ"כ האי הו"ל לפרושי וסיים ודבר ברור הוא ואין ראוי להאריך, וקוצר במקום שראוי להאריך טובא, ודבריו נפלאו ממני: ומ"מ ממוצא הדברים נשארה לנו חקירה זו דאפשר דאסור לקנות דבר שנתבטל בין מישראל בין מנכרי, ויש לנו סיוע לזה ממ"ש האו"ה ומביאו בד"מ סי' צ"ט ופ"ד שם דלא ימפוך לאחר אלא תתן במתנה ונדחק הש"י דבמתנה לאו דוקא אלא בפחות מדמי שוי' התערוכו' עם האיסור, ולמ"ש י"ל דנקיט במתנה דשרי בין לנכרי בין לישראל אבל במכירה לישראל אסור, וגם אם מוכר לישראל בפחות מדמי שוי' לפי ערך האיסור אסור לישראל לקנות הגם דהאיסור במתנה הוא לו ואיפא במניעתו פסידא דקבלת איסור במתנה, האיסור לא חשבי' לפסידא רק ההיתר אלו לא נתערב לא ה'

אסור לו, ואין לנו לדין אלא אם מפסיד ההיתר שיש בו פייץ שאין לו במניעת קנין ההיתר פסידא אסור לו לקנותו ועיני' וא"ש, אלא מדכ' רמ"א דלא ימכור לישראל פיון שנהנה משמע דבלא"ה הי' מותר למכרו משמע דלולי הנאת המוכר הי' מותר למכרו לישראל, וכן נראה דעת הש"ך ופר"ח, ובגדון שלנו דאיפא תרתי נטלפ"ג וגם קרוב דיש ס' נגד קליפת הפלי יש לסמוך על שיטת תוס' פסחים למ"ד ע"א ד"ה ולשהנהו וכו' דמשהו ונטלפ"ג מותר לבטל לכתחלה ואפ"י לישראל יש להתיר דליפא משום מבטל איסור כ"ש לקנות מן הנכרי אחר שפבר עשהו, נוסף על זה תוס' מרובה פי נשפך לדפוסים ע"י עירו מפלי ג' לדעת מהרי"ל שבט"ז סי' צ"ב ס"ק למ"ד, והט"ז חולק עליו ועיני' ש"ך ק"ז, ובנקה"כ סי' צ"ב ופרמ"ג במשפצות שם, גם יש לצרף דהוי ג' נ"ט בנ"ט הגם דנקטי דחמץ ק"פ ל"מ נ"ט בנ"ט עיי' מג"א סי' תנ"א דבג' נ"ט מקולג': והנה פר"מ נ"י הוסיף על הצדדי שבח"ס צד א' מדעתו, בגדון שלפנינו ושפיר קמוסיף שיטת רי"ו שבב"י סי' צ"ג שהסכים עמו הב"י והת"ח כמ"ש הש"ך סי' ס"ח ס"ק ל"ג, דכלי נחושת אינו בולע ע"י עירו, והה"נ בגדון שלנו הדפיסים של נחושת הם, אלא דהש"ך דחה שיטת רי"ו בב' ידים, ועי' מנחת יעקב פלל ג' אות ו' דיש להקל בדיעבד בלא הגעלה, ופמ"ג בסי' ס"ח במשפצות בסופו מביאו וכ' שאין לסמוך להקל בדיעבד ואפ"י בהפ"מ, ובלתי ספק טעמו משום דשיטה זו פולה מוקשה ונדחה מימינו של הש"ך, ואני אומר ימינו וזרוע עוזו של הש"ך דחוי, ושמואל מקרבת בעזרת ימין ה' רוממה, הנה הש"ך הקשה על הרי"ו ממתני' דזבחים דקתני א' שעירה בו טעון מריקה ושטיפה ומתנית' ע"כ בכ"נ דכ"ח טעון שבירה אפ"י ע"י עירו דקתני בכרייתא ומוכח דאפ"י כ"נ בולע ע"י עירו, ופלתי סי' ק"ה כ' דקושני' הש"ך קושני' ג"כ על הירושלמי דקאמר תחלה דלעולם אין עירו מבשל וכ"ח בולע ודחי הרי תני אף בכלי נחושת פן ואין לה למימר כ"נ בולע, מה לו להביא ממרחק מברייתא ולא מביא ראי' ממתני' דמוכח דכ"נ בולע ע"י עירו, וגם קשה למ"ד כ"ח שאני דבולע, וכ' מזה יצא לו לרמב"ם דכ"ח ל"ב שבירה רק בתטאת וי"ל מתני' בכ"ח איירי ובכל קדשים חוץ מתטאת, והוצרך להביא ראי' מבריית' דת"כ וא"ש לרמב"ם, אבל הא לרמב"ם יחידאי הוא וקשה לרוב ראשונים ופוסקים קושני' הפלתי ושיטת ח"ו אינה מנושבת גם אי ס"ל לרמב"ם דהא בירושלמי עכ"פ מפורש מברייתא דת"כ דגם כ"נ בולע ע"י עירו, ומ"ש הפלתי עוד שם הוא עד"פ רחוק במחכ"ת, ואשר אני אחזה ליישב וכבר העלתי בתשוב' יישוב לכל זה בהקדמת מילין פשוטי' דבונדאי בשטיפה בצונן דהוא משום מה שנדבק בדונפני הפלי ועיני' רא"ש שלהי ע"ז דבקדשים הקפיד' התורה יותר על הנקיון שלא ישאר נדבק אפ"י מעט דמעט מועיר דאין בו קפידא בשאר איסורים בדבר זה ודאי אין לחלק בין כ"ח לכ"נ, גיהי דבטבע כ"כ שקשה לבלוע בפני' אבל נדבק בדונפני פמו כ"ח ואין קשיו של נחושת מעכב הדבק ולא ס"ד לחלק בין כ"ח לכ"נ רק לענין הגעלה דכ"נ אינו בולע בקל פמו כ"ח והא ראי' דבכ"נ מהני הגעלה ובכ"ח ל"מ הגעלה דכ"ח בולע בקל יותר מכ"נ, והיינו דאמר כ"נ בולע אם לא דעירו מבשל, והנה ה' ברייתא דמביא ירושלמי והתני' אף בכ"כ פן פה היא שנוי' בת"כ בזה"ל עירה לתוכה רותח מנין ת"ל אשר תבושל בו ישבר והתני' אף בכנ"ח מניין דבעי מושיט ת"ל אשר תבושל בו ישבר וכ' הק"א מנין כ"כ דבולע עירו תלמוד לומר אשר תבושל בו, מבו מרבי' עירו בכ"ח וסמוך לי' ואם בכלי נחושת

דקאי אַתְרֵנוּיָהוּ, וְהוֹכִיחַ הַיְרוּשְׁלָמִי מִדַּכ"נ צָרִיף הַגְּעֵלָה כְּשֶׁבֹלַע ע"י עִירוֹי ש"מ דְּמִבְשָׁל, וּנ"ל דְּהָא בְּרֵייתָא אֵתִי כַּמ"ד מְרִיק' בְּחֻמֵּי וּשְׁטִיפָה בְּצוּנָה לְכוּ אָמַר מִנֵּינ שְׂאָף בַּכ"נ פֶּן דְּבֹלַע ע"י עִירוֹי וְטַעוֹן מְרִיקָה בְּחֻמֵּי וּדְרִישׁ מִמְשַׁמְעוֹת הַקְּרָא דְּבוּ דְּכַתִּיב בַּכ"ח קָאִי גַם לְאַחֲרֵי דָאָם בַּכ"נ בְּנִשְׁלָה אֲבָל לְמ"ד מְרִיקָה וּשְׁטִיפָה בְּצוּנָה וְלֹא אֵיירִי קָרָא בְּהַגְעֵלַת בְּלִיעַת הַפְּלִי וְסָמַךְ עַל הַגְּעֵלַת פְּלִים דְּמַדִּין פְּשִׁיטָא דְּלִיפָא חִילּוּק בֵּין כ"נ לְשְׂאָרֵי פְּלִים לְעֵנָן מוֹש"ט בְּצוּנָה וְכ"ש הוּא מְדַבְּעֵי כ"ח שְׁבִירָה דְּבֹלַע ע"י עִירוֹי' כ"ש דַּכ"נ בְּעֵי מוֹש"ט בְּצוּנָה וְנִקְיוֹן הֵיטֵב פְּשַׁעִירָה לְתוֹכָהּ וְע"כ בְּרֵייתָא זֹו אֵתִי כַּמ"ד מְרִיקָה בְּחֻמֵּי וְהוֹכִיחַ שְׁפִיר דַּכ"נ בֹּלַע ע"י עִירוֹי וְהָא"ש דְּמַמְתְּנִי לִיפָא הוֹכְחָה דְּהָא סָתָם מַתְּנִי שְׁלֹאחֲרֵיהּ לְפִי הַגְּרָסָא שְׁלִפְנֵינוּ מְרִיקָה וּשְׁטִיפָה בְּצוּנָה וְעֵינִי תוּוּ"ט, וְלֹא מוֹכַח מַמְתְּנִי דַּכ"ב בֹּלַע ע"י עִירוֹי ד"א שְׁעִירָה וְכוּ' טַעוֹן מְרִיקָה וּשְׁטִיפָה הַפֶּל בְּצוּנָה, וְקַמ"ל אֵפִי ע"י עִירוֹי בְּעֵי נִקְיוֹן בְּיוֹתֵר דְּל"ת דְּגַזָּה"כ הוּא דְּנֹקָא ע"י בְּיִשׁוּל בְּעֵי מוֹש"ט אוּ דְּה"א דַּע"י עִירוֹי לֹא מְדַבְּק כ"כ כְּמוֹ ע"י בְּיִשׁוּל קַמ"ל וּפְשִׁיטָא דְּלִיפָא חִילּוּק לְעֵנָן זֶה בֵּין כ"ח לַכ"נ, וְהָא"ש הַיְרוּשְׁלָמִי דְּהוֹנְצָרָה לְהַבִּיא מִבְּרֵייתָא דַּע"כ אֲזִיל לְמ"ד מְרִיקָה בְּחֻמֵּי דַּא"ל"ה לֹא הִיא אוֹמַר מִנֵּינ שְׂאָף בַּכ"נ פֶּן כַּמ"ש וּמִינְשֵׁב קוֹשְׁנִי פְּלַתִּי עַל הַיְרוּשְׁלָמִי, וּמ"מ דְּבָרֵי בְּיִשׁוּב הַרְמַב"ם נְכוּנִים דִּישׁ לְרַמְב"ם רֵאִי לְשִׁיטְתוֹ דַּכ"ח ל"ב שְׁבִירָה רַק בְּחֻטָּאת מְדָלָא מֵייתֵי יְרוּשְׁלָמִי רֵאִי מַמְתְּנִי דְּהָא הַרְמַב"ם פֶּסֶק כַּמ"ד מְרִיקָה בְּחֻמֵּי, וְכוּ' הַתוּוּ"ט דַּע"כ הִיא לְרַמְב"ם הַגְּרָס' בְּמַתְּנִי מְרִיקָה בְּחֻמֵּי, וְתַמָּה עַל הַבְּרִטְנוּרָא דְּאוֹחַז הַחֶבֶל בְּב' רֵאשִׁין דְּגַרְס מְרִיקָה בְּצוּנָה וְנִקְיֵט לְהַלְכְּתָא מְרִיקָה בְּחֻמֵּי, וְרַמְב"ם ע"כ הִיא לֹו הַגְּרָסָא מְרִיקָה בְּחֻמֵּי וּמְדָלָא הוֹכִיחַ הַיְרוּשְׁלָמִי מַמְתְּנִי ע"כ דִּי"ל מַתְּנִי בַּכ"ח אֵיירִי וְהָא"ש וְעֵינִי: וְע"פ הַנּוֹצֵעַת דְּבָרֵינוּ אֵלוּ יֵצֵא לְאוֹר צְדָקְתוֹ שֶׁל הַרִי"ו בְּדִינוֹ, דְּהַרִי מְבֹאָר מִבְּרֵייתָא דַּת"כ דִּישׁ לְחַלֵּק לְעֵנָן עִירוֹי בֵּין כ"ח דְּקַל לְבָלוֹעַ מַכ"כ, דְּהָא אָמַר מִנֵּינ שְׂאָף בַּכ"נ פֶּן דְּבֹלַע ע"י עִירוֹי, כְּמוֹ כ"ח וְלִיף לָהּ מִמְשַׁמְעוֹת דְּקָרָא מִשְׁמַע דְּשׁוֹנִי בְּלִדְבַר הַזֶּה דַּכ"מ דַּכ"ח טַעוֹן שְׁבִירָה טַעוֹן כ"ב מוֹש"ט וְלְמ"ד מְרִיקָה בְּחֻמֵּי מוֹכַח דְּבֹלַע, אֲבָל לְמ"ד דְּמְרִיקָה בְּצוּנָה לֹא מוֹכַח מִמְשַׁמְעוֹת דְּקָרָא דְּבֹלַע דְּהָא לֹא אֵייתֵר קָרָא לְהַכִּי, אֲלָא דְּדַרְשׁ סְמוּכִים שְׁנֵיהּ פְּזָה, הַדְרִינוּ לְסִבְרַת חוּץ דְּשִׁאנֵי כ"נ מַכ"ח דַּכ"נ קֹשָׁה לְבָלוֹעַ וְעִירוֹי גְּרוּעַ מִבְּיִשׁוּל דְּהָא צָרִיף אֲשֶׁר תְּבוּשָׁל בּוּ לְעִירוֹי דְּה"א דְּנֹקָא בְּיִשָּׁל, וּבַכ"נ דְּלִיפָא קָרָא דְּבֹלַע מִנ"ל דְּבֹלַע, וְלְפִי גְרָסָא שְׁלִפְנֵינוּ בְּמַתְּנִי מְרִיקָה בְּצוּנָה וְקִי"ל כְּסָתָם מַתְּנִי וְיָפָה פֶּסֶק הַרִי"ו לְדִינָא דַּכ"נ אֵינוּ בֹּלַע ע"י עִירוֹי, וְאַדְחֵי נָמִי רֵאִי ר"ת שְׁבַתוֹס' שְׁבַת דְּעִירוֹי מִבְּשָׁל דְּתַלְנִי בַּהֲנָ"ל וְהָא"ש נְכוּן בַּעֲזָה"י: וְהִנֵּה הַגַּם שְׁהַרְחִיב ה' לְנוּ בְּאֵר"ש בְּרוּר מְלָלְנוּ בְּיִשׁוּב שִׁיטַת הַרִי"ו, וְרַשְׁבָּ"א בַּתְּה"א בֵּית רַבֵּיעֵי ש"א מְבִיא שְׁהִיא שִׁיטַת בַּעֲזָה"ע, וְחֹלֵק עָלָיו וְעֵינִי ש"ף דְּמְבִיא פְּמָה רֵאשׁוּנִים דְּחֹלְקִים עַל שִׁיטָה זֹו, וְלַפְמ"ש ע"כ הַרְמַב"ם ג"כ דְּלֹא פְּנוּתִי דְּהָא הַרְמַב"ם פֶּסֶק מְרִיקָה בְּחֻמֵּי וְהִיא לֹו פֶּן הַגְּרָסָא בְּמַתְּנִית' וְכִינּוּ דְקִי"ל מְרִיקָה בְּחֻמֵּי מִמִּילָא מוֹכַח מְקָרָא דַּכ"נ בֹּלַע ע"י חֻמֵּי פְּבֵרִית' דַּת"כ, וְכִי כֵן בְּנוּדָאִי אֵין לְהַרִים רֵאשׁ, בְּקַלוֹת רֵאשׁ בְּהוֹרָאָה לְסָמוּךְ עַל בַּעֲזָה"ע וְרִי"ו לְבַד וְאַפְּנִי בַּה"מ צָרִיף עוֹד תְּלַמוּד לְדִינָא, מ"מ בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ דִישׁ בַּלֵּא"ה פְּמָה צְדָדִי הַיְתֵר, דְּרֵאֲוִי לְסָמוּךְ עָלֶיהָ, וּבְצִירוֹף שִׁיטוֹת בַּעֲזָה"ע וְרִי"ו אַחַר שְׁיִישְׁבָנוּ וְאוֹקִימָנוּ עַל מְכוּנָה, בְּטוֹחַ לְבִי לֹא אֵירָא לְהַתִּיר לְכַתְּחִילָה לְעֵשׂוֹת הַצּוֹקֵעַר בְּלִי הַגְּעֵלַת הַדְּפוּסִים אַחַר הַנִּקְיוֹן הֵיטֵב אֵפִי כְּשֶׁהַפְּאֶבְרִיקָאֲנֵט יִשְׂרָאֵל, הַנְּלַפֵּעַ דְּכַתְּבֵתִי בְּעֵזְרַת שׁוֹכֵן מְעוּנָה, הַחֻנּוּן לְאַדָּם דַּעַת וּבִינָה מ"מ מְהִיּוֹת טוֹב אִם לִיפָא

הפסד מרובה להניח מן הצד צוקער הראשון דיש ג"כ לתלות דיצאה כל הבלוע בבנישול ראשון והשומר עמו פאישון, ישמך אותנו מטעות ומכשול, הכ"ד אוה"נ חותם בברכה מרובה.

פ"ב פאור פוקר ליום א' לסדר והנה אנכי עמה תרכ"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה פח את חג המצות, תחוג בדיעות, חדנה שמחה וגיל, צדיק גיל וגיל ה"ה אחי חביב נפשי הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול, ברוב תשבחות משנפח ומקולל בנש"ק כש"ת מו"ה שמעון סופר נ"י אבדק"ק מט"ד יע"א: יקרתה קבלתי בעת שאני שאול ביותר לתלמידים בפרקא דכלה והטרדות בשאר ענינים מרובים ולא יכלו ולמלאות מבוקשה יצאתי בתשובה מאהבה להפיס דעתה לשלוח לה קמחא דפסחא שמורים לה: ועל פקפוקה על חיטין שמורים שהכנת לה בהכנה דרבה, לפי שנמצא בחיטין תערובות גללי הנהו עכברי רשיעי וחושש אתה לצאת בהם משום הקריבהו נא לפחתה וכו' מדבריה נראה דפשיטא לה הגם דמאיסו ויש בהם משום הקריבהו וכו' מותרים לאכול מהם ביו"ט ש"פ וכל אכילה דרשות, הטה נא אונת אחי ושמע לקול קולמסי דבר בעטי בעתו ובזמנו, מה שהזמין ה' לפני בענין זה, ומגלגלים זכות ע"י זכאי פמותה יב"י שע"י מבוקשה מאתי וקצורי דבריה באתי אל העיון בענין זה, ונתגלגלו הדברים מענין לענין באותו ענין ומני ומנה תסתייע שמעתתא, בעזרת אילעי גבר מלעילא ומלתתא.

הנה הטור או"ח ס' תס"ו מביא ע"ש הר"א מגרמיזא ומביאו הרא"ש פ' כ"ש שק שישי בו קמח וישבו עליו תרנגולים אינו מחמיץ מיהא ירקד הבצק הנדבק לחוץ והשאר מותר, וכ' הגה' מהר"ח משו"ה ירקד הקמח דכשילוש במים יהי מ"פ עם מים, וב"ח כ' דצואת תרנגולים לא מ"פ הוא אלא ענין בפ"ע וקא דבעי ריקוד משום דמאסולכן דייק וכ' לחוץ דאסור לאכול הנדבק משום ב"ת, ויש להוסיף על דיוקו של הב"ח מדסיים והשאר מותר משמע דהנדבק אסור, ואי דבעי ריקוד משום דהו"ל מ"פ השאר אינו אסור דאפשר שילוש במ"פ, ש"מ דלאו מה"ט בעי ריקוד אלא משום ב"ת, והט"ז ס"ק ד' כ' דמשו"ה בעי ריקוד פיון דלמצה הוא למצה וכן לסעוד' י"ט אין ראוי לנהוג בזיון בהם, והוא ע"פ סוגי' ש"ס מנחות ס"ט שעורים שנמצאו בגללי בהמה דפשיטא לש"ס דפסולים למנחות משום הקריבהו לפחתה וכו' משום דמאיסו, ולטעמא דט"ז לא א"ש לשון לחוץ דקאמר ולפי גרס' הט"ז בטור ישליכם לחוץ בנודאי יש לדייק דמשליכו לאיבוד וכן והשאר מותר משמע דהנדבק אסור, וצ"ל למה אסור ואי משום ב"ת לא הי' צריף הט"ז לומר דאין ראוי למצה ולסעודת י"ט הא אפי' אכילה דרשות של חה"מ וכל השנה אסור משום ב"ת, וי"ל דס"ל לט"ז בנודאי אחר שהסיר הנדבק ועומד בפ"ע מאיס טפי ואיפא משום בל תשקצו ולכן משליכו לחוץ אבל אם הוא מעורב בשאר קמח לא מאוס לאכול בתערובות כ"כ וליפא משום בל תשקצו, ולכן התחכם דירקד פדי לאכול מן הקמח למצנת מצה ולסעודת יו"ט, וכ' דאין ראוי לנהוג בזיון בהם ולא כ' דא"י די מצנת מצה משום הקריבהו נא לפחתה כבש"ס מנחות, משום דהתם מאוס אבל פאן בתערובות לא מאוס ומ"מ יש בו משום ביזוי מצנה פנ"ל בכוננתו: ובכ"ז מרנוח יותר טעמו של הב"ח משום ב"ת דהא לא איירי הרא"מ לאכול לצורך מצנה ולסעודת יו"ט, מאיסור חמץ איירי דאינו מחמיץ, וכי איירי דל"ל קמח אחר למצה ולסעודת יו"ט, לכן נראה יותר

פְּטַעְמָא שֶׁל הַב"ח דְּגַם בְּתַעְרוּבוֹת מְאִיסֵי טוֹבָא עַד שְׁיֵישׁ בּוֹ מְשׁוּם בִּלְ תַשְׁקִצּוּ וּבְלֵי רִיקוּד אֲסוּר גַּם לְאֲכִילַת רְשׁוּת פְּנ"ל: וְלִצְאָת בּוֹ י"מ יֵשׁ נ"מ בֵּין טַעְמָא שֶׁל הַב"ח וּבֵין טַעְמָא שֶׁל הַט"ז וְהוּא עַפְמ"ש הַפַּר"ח יו"ד ס' פ"ד וּכְלָלָא פִּיגְלָא לְנוּ דְּבַר דְּמְאִיס לְרֹב עוֹלָם וְלֹא מְאִיס לְדִידָן לִיפָא מְשׁוּם ב"ת דַּל"א בְּדָבָר זֶה בְּטָלָה דַּעְתּוֹ, חוּץ אִם מְאִיס לַכ"ע, וְאִם מְאִיס לְדִידָן לְחוּד ג"כ אִיפָא מְשׁוּם ב"ת עֵי"ש וְעֵי"ן פֶּרַמ"ג או"ח סָס' קנ"ד בְּמִשְׁבָּצוֹת שְׁהַעֲלָה לְעֵינֵי מְצָנָה גַּם אִם לְדִידָן לֹא מְמַאֵס אִם מְמַאֵס לְאַחֲרִים אִיפָא מְשׁוּם הַקְרִיבָהּוּ נָא לְפַחְתָּהּ דְּבַר שְׁנַמְמָא לַב"א עֵי"ש וּמְלַתָּא דְּמַסְתַּבְּרָא הוּא, לַפ"ז לְשִׁיטַת הַב"ח דְּמְשׁוּם דְּמְאִיס וְאִיפָא ב"ת, אִם אֵינוֹ מְאִיס לְדִידָן וּמְאִיס לְרֹב עוֹלָם לִיפָא מְשׁוּם ב"ת וּמִן הַרְבֵּה לְאֲכִילַת רְשׁוּת וּמְצָנָה, אָבֵל לְטַעְמָא דַּט"ז גַּם אִם לֹא מְמַאֵס לְדִידָן וּמִן הַרְבֵּה לְאֲכִילַת רְשׁוּת מ"מ לְמְצָנָה אִיפָא מְשׁוּם הַקְרִיבָהּוּ נָא פִּינֵן דְּמְמַאֵס לְאַחֲרִים וְעֵי"ן: וְיֵישׁ לְעֵי"ן לְשִׁיטַת הַב"ח דְּיֵישׁ בּוֹ מְשׁוּם ב"ת אִם עֹבֵר וְאָכַל מִמֶּנּוּ לְמְצָנָה אִם יוֹצֵא בְּדִיעֶבֶד, הִנֵּה מְשׁוּם כ"מ דַּא"ר לֹא תַעֲבֹד לִיפָא לְפִי דְּכִיגָל לְנוּ מֵהַרִּי"ט וּמוֹבָא בַּש"ךְ ח"מ ס' שַׁפ"ח דַּל"א א"ע ל"מ רַק אִם ל"מ לֹא עָשָׂה אִסוּר, וְהֵכָא גַּם אִם ל"מ עֹבֵר עַל ב"ת וְלֹא מְרוּיחִי מִיָּד אָבֵל י"ל דַּל"י מְשׁוּם דְּהוּא מְצָנָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה וְאִפְ"ל לְמ"ד דְּיִצָּא בְּגִזְלָא לְוֵלֵב וְקָרְבָן וְכַדוּמָה, דְּנִקָּא פְּשִׁילָא עָשָׂה הָעֵבְרָה ע"י עֲשִׂיַת הַמְצָנָה דְּגַם אִם לֹא עָשָׂה הַמְצָנָה עֹבֵר עֲבִירָה אָבֵל פֶּאן בַּשְּׁעָה וְע"י שְׁעוּשָׂה הַמְצָנָה עוֹבֵר הָעֵבְרָה לַכ"ע לֹא יִצָּא, וְעֵי"ן זֶה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁבַת פ' הָאוֹרֵג אֵין עֲבִירָה מְצָנָה, וְעֵי"ן טוֹרֵי אָבֵן ר"ה כ"ח, וי"ל אִיפָא לַכ"ע אִפִּי לְמ"ד מֵהַב"ע לֹא יִצָּא הֵכָא יִצָּא דְּאֵין עֲבִירָה גוֹרְמַת הַמְצָנָה דְּכִמוּ כֵן הִי יוֹכֵל לְעֲשׂוֹת הַמְצָנָה פְּשִׁילָא הִי מְעוֹרֵב בּוֹ צוּא' תְּרַנְגוּלִים וְעֵי"ן זֶה בְּתוֹס' סוֹפָה גְּבִי לְוֵלֵב שֶׁל אֲשִׁירָה דְּלִיפָא מְשׁוּם מֵהַב"ע דְּאֵין הָעֵבְרָה גוֹרְמַת לְמְצָנָה שְׁתַּהֲלִי מִשָּׂא"כ בְּגִזְלָא קָרְבָן וְלְוֵלֵב ע"י הָעֵבְרָה בָּא לִידֵי מְצָנָה, וְעֵי"ן לַח"מ וּפ"י סוֹפָה ר"פ לַה"ג מִשׁוּ"ה לְשִׁמּוּאֵל בֵּיט"ש יוֹצֵא פִּינֵן שְׁיִוִּצָּא בְּשָׂאוֹל וְאֵין הָעֵבְרָה גוֹרְמַת הַמְצָנָה, וְיֵישׁ לְחַלֵּק בֵּין הָעֵנְיָנִים, גַּם יֵישׁ לְעִי אִם אִסוּר ב"ת דְּאוֹרְיִיתָא אוֹ דְּרַבְּנָן עֵי"ן פַּר"ח ס' פ"ד וּקִי"ו פִּי דַּעְתּוֹ שְׂאִינוּ רַק אֶסְמַכְתָּא, וּבַט"ז שֶׁם נִרְאָה בְּעֵין דַּס"ל דְּאִסוּר דְּאוֹרְיִיתָא הוּא, אֲלֵא שְׂאִין לְוִקִין, וְעִי אֲרִיכַת נִפְלָא בְּזֶה בַּתב"ש ס' נ"ג, וְאִם אִסוּר ב"ת רַק דְּרַבְּנָן תַּלְי' אִם גַּם הָעוּשָׂה מְצָנָה הַבָּאָה ע"י עֲבִירָה דְּרַבְּנָן לִי, וְהַדְּבָרִים אֲרֻנְפִים: וְיֵישׁ לִי עוֹד הַרְהוּרֵי דְּבָרִים אִם אֵין לּוֹ מְצָה אַחֲרַת אֲלֵא מְצָה דְּמְאִיסֵי כ"כ עַד דְּיֵישׁ בָּהּ מְשׁוּם ב"ת אִם מִן הַרְבֵּה לְאֲכִילָה לְמְצָנוֹת מְצָה דְּלִיל רֵאשׁוֹן דַּעְשָׂה דוּחָה לְאִסוּר לַב"ת, וְהִנֵּה אִם אִסוּר דַּב"ת דְּאוֹרְיִיתָא לְשִׁיטַת תוֹס' קְדוּשִׁין סוּגְנִי דְּחֻדָּשׁ דְּמְצָה עָשָׂה לְפָנֵי הַדְּבִיר אֵינוֹ דוּחָה לַל"ת דְּלֵאחֲרַת הַדְּבִיר וּבְשִׁיטָתוֹ מִקְשָׁה ר"פ לְוֵלֵב הַגְּזוּל ל"ל קָרָא לְמַעַט מְצָה שֶׁל טָבֵל תִּיפּוֹק לִי דְּהוּא מֵהַב"ע מְשׁוּם דְּאֵין מ"ע דְּמְצָה דוּחָה אִסוּר טָבֵל דַּלְאָחָה"ד, וְעֵי"ן ש"א ס' צ"ה לֹא קְמִיבְעִי לִי אֲלֵא לְמֵאן דַּס"ל דַּעְשָׂה דְּקוֹדֵם הַדְּבִיר דוּחָה לַל"ת דַּלְאָחָה"ד וְכֵן לְשִׁיטַת פַּר"ח דְּאִסוּר אֲכִילַת דְּבַר מְאִיס מְדַרְבְּנָן, מִבְּעִי לִי אִפִּי לְשִׁיטַת תוֹס' הַנ"ל אִם מִן הַרְבֵּה לְאֲכִילָה דְּבַר מְאִיס לְמְצָנָה דְּגַם לְתוֹס' בְּנוֹדָי עָשָׂה דְּלִפְנֵי הַדְּבִיר דוּחָה אִסוּר דְּרַבְּנָן, אוֹ נִימָא נִיחָי דְּאִסוּר דַּב"ת לִיפָא דְּנִדְחָה מִפְּנֵי מ"ע דְּמְצָה אָבֵל אֵינוֹ יוֹצֵא בּוֹ מְשׁוּם הַקְרִיבָהּוּ נָא לְפַחְתָּהּ וְכִינֵן שְׁהַדְּבַר נִמְמַאֵס הֵגַם דְּאִסוּר ב"ת נִדְחָה מִפְּנֵי הַמְצָנָה מ"מ יֵישׁ בּוֹ מְשׁוּם הַקְרִיבָהּוּ וְכִינֵן שְׂאִינוֹ יוֹצֵא בּוֹ מִמִּילָא אֲסוּר לּוֹ מְשׁוּם ב"ת וְאִם אָכַל עֹבֵר מְשׁוּם ב"ת אוֹ מְדְאוֹרְיִיתָא אוֹ מְדַרְבְּנָן : וְהָא דְּפְשִׁיטָא לִי דְּמְשׁוּם הַקְרִיבָהּוּ נָא לֹא יִצָּא בְּדִיעֶבֶד יַח"מ

נפקא לי ממ"ש הרמב"ם פ"ב מהלכ' אסורי מזבח הלכ' יו"ד בהמה שנולדה בה אחת מן הטריופות וכו' אסורה לגבי מזבח ה"ה אומר הקריבהו נא לפתחה וכו', ובהלכה י"א כ' נשחטה ונמצאת טריפה תצא לבית השריפה, הרי משום הקריבהו נא לפתחה אם נשחטה יוצאת לבה"ש, ויש לדחות אם כבר הקריבהו באמת יוצא אלא דלא יקריבה אחר השחיטה לכתחלה מה"ט דהקריבהו עיי' גיטין נ"ה ע"ב בתוס' ד"ה שלא יאמר מזבח אוכל גזילות ועיי' סנהדרין פ"פ לולב הגזול והבאתם את הגזול ואת הפסח, גזל דומני' דפסח מה פסח אין לו תקנה וכו' וישם נאמר הקריבהו נא לפתחה נראה דכל שיש בו משום הקריבהו לפתחה פסול בדיעבד ועיי' מנחות ס"ט וזבחים ר"ת התערבות: וראני' זו שהבאתי מרמב"ם שדחיתה, חוזרת ונראת לי, הנה הכ"מ הקשה מדשב"ק הרמב"ם לקרא דמן הבקר להוציא את הטריופה ומירוח דס"ל דדרשא זו אסמכת' היא, וצ"ל דמביא משום הקריבהו דהוא מדברי קבלה וכדאורייתא הוא או עכ"פ חמיר מאיסור דרבנן שאסמכו' אקרא, ועיי' ר"ן מגלה ה' ע"ב בספק דדברי קבלה אזלינן לקולא כמו דרבנן ועיי' ט"א שם שחולק עליו שספיקא להחמיר כמו בד"ת דשניה' מאדון א' נתנו, ועיי' תב"ש סי' ד' אות ט' ואכ"מ: והנה תי' הכ"מ מלבד שהוא דוחק גדול לומר דדרש מן הבקר אסמכת' בעלמא הוא ושביק ש"ס בכ"מ איסור מדברי קבלה שהוא לכהפ"ח קרוב לדאורייתא ונקיט דרש הוא אסמכת' שאין בו רק איסור דרבנן עוד קשה לי מסוגי' דחולין י"א דשקל וטרי טובא להוכיח דאזלינן בתר רוב' מפסח ורישא ש"ע דלמא טרפה היא וכ' רש"י דטרפה פסול מקרא מן הבקר רמב"ם לפי שמיישבו הכ"מ דדרש מן הבקר אסמכת' הוא ליכא הוכח' מקרא דאזלינן בתר רוב, וצ"ל דמקשה דפסול משום הקריבהו לפתחה דגם מדברי קבלה ודאוריית' היא כצ"ל, אבל קשה פנין שא"א שיקריב באופן אחר דא"א לברר ליכא משום הקריבהו לפתחה דגם לפתחו מוכרח להביא פנה, ואם ימצא פתחו שהוא טרפה אחר השחיטה אין עליו פלוג' מה הי' לו לעשות וצ"ל: ומה שתי' עוד הכ"מ אין לו מוכן כלל, ודגני הי"ת בזה בלמדי מסכת' חולין על הסדר בישיבה גדולה לאלקי' בשנדייק לשון הרמב"ם שכ' בהמה שנולדה בה א' מן הטריופות האוסרת אותה באכילה אסורה לגבי מזבח עכ"ל, והנה מ"ש האוסרת אותה באכילה שפת יותר הוא פשיטא מפנין שנולד בה א' מן הטרופות שאסורה באכילה, ונ"ל דרצה לומר אפי' נולד בה ספק טרפה דמותר' מה"ת לפי שיטתו או שנולד בה טריפה שאינה טריפה אלא מדרבנן אסורה לגבי מזבח וזהו שכ' א' מן הטריופות כל שאוסרת אותה באכילה יהי' מדאורייתא או מדרבנן אסורה למזבח כנ"ל, והנה מקרא דמן הבקר למטה דממעטי' טרפה היינו טרפה דאורייתא אסור מה"ת אבל ספק טרפות או טרפות דרבנן גם אם רבנן שאמרו שאסור להדיוט אמרו ג"כ שאסור לגבוה סוף כ"ס אינו אסור אלא מדרבנן, אבל משום הקריבהו נא לפתחה שהוא דאורייתא ולכהפ"ח חמירא טובא מדרבנן, גם בטרפות דרבנן איכא משום הקריבהו לפתחה פנין דיש בו איסור לדידן' הגם דרק דמדרבנן אסור לו פנין דאין ראוי' לו איכא משום הקריבהו לפתחה הירצה בדבר.

שאין ראוי' לו לעצמו ולא גרע איסור דרבנן מדבר מאוס שאין בו איסור דשנייה' בי' משום הקריבהו, ויפה עשה הרמב"ם דכ' משום הקריבהו דכולל יותר מן מקרא דמן הבקר כנ"ל נכון בעזה"י: ועשיתי לי סמוכים למ"ש דכל שאסור אפי' רק מדרבנן יש בו משום הקריבהו מדברי קבלה, מסוגי' דחולין סוגי' דרבוצה דמקשה למ"ד א"א משוחט

בחויץ מחתף בעפר הוא והקשה הפלתי קושני עצומה הא לגבוה כ"ע מודים דא"א וקשני לכ"ע ומצאתי ליה יישוב ע"פ שיטת רש"י בע"ז והיא שיטת הלבוש דלמ"ד א"א אינו אלא מדרבנן, ופלתי ותב"ש הקשו מדימקשה מחתף בעפר הוא והא אסור רק מדרבנן ומדאורייתא ראוי לפני, ונ"ל דקושני פלתי מתורצת בירף קושני זו עפמ"ש פל שאסור להקדוּט מדרבנן פסול לגבוה מדברי קבלה משום הקריבהו נא, ומקשה שפיר למ"ד א"א הגם שאין אסורו להקדוּט רק מדרבנן ממילא אין ראוי לפנים מדברי קבלה שהוא כדאורייתא וכמחטף בעפר הוא לגבוה, ומינשב הקושני על רש"י ולבוש, והא"ש דלמ"ד אין אדם אסור להקדוּט אפי' מדרבנן ל"ק הא אסור לגבוה מיהת ואין ראוי לפנים, פיון דלהקדוּט שרי לגמרי ליפא משום הקריבהו לפחתה הגם דלגבוה אסור פיון דאין אסורו רק מדרבנן לאו מחתף בעפר בעלמא הוא פקושני פלתי וא"ש עד"פ נכון ואיפא פנים מסבירות לסברתינו ועיני: הינצא לנו פי הרמב"ם ס"ל בנודאי דדרש זה דמן הבקר דאורייתא ונקיט משום הקריבהו דמשו"ה גם טרפות דרבנן אסור מדברי קבלה דהקריבהו לפחתה, לפ"ז הדר' ראי' דידי דמשום הקריבהו בדיעבד לא יצא, ואפי' פבר נזרק דמו והקריבהו פראוי' לא יצא, דאלת"ה הא ודאי מפח קרא דמן הבקר למעט הטריפה אפי' דייעבד לא יצא, ואם משום הקריבהו יצא בדיעבד הדר תקשי איך שביק הרמב"ם דרש דמן הבקר מהאי קרא אפי' בדיעבד לא יצא, ואם רצה להשמיענו מלתא בטעמא דגם בטרפות דרבנן איפא אסור דדברי קבל' כמ"ש הו"ל להביא פירתי וכי משו"ה השמיט עיקר הדין, וע"כ דגם משום, הקריבהו לא יצא פמשמעוּת הקרא הקריבהו אם ירצה וכמשמעוּת סוגי' דר"פ לה"ג ועיני' בכ"ז היטב: ואחר הוצעת דברינו אלו נחזור לבית הספק שיצאנו משם, באין לו מצה אחרת אלא זו שמאוסה כ"כ עד שהאנקה עובר בב"ת אם מותר וצריף לאנקה כדי לצאת י"מ ואסור דב"ת נדחה, או נימא דא"א לצאת במצה פזו דפסולה למצוה משום הקריבהו לפחתה, או אפשר דוקא בקרבן איפא משום הקריבהו דאפי' בדיעבד לא יצא, אבל למצוה ליפא קפיידא כ"כ ועיני' ע"ז איבעי' דר"ל במשתחנה לדקל חבירו עיי"ש, לא דמי לדחכי דהתם מסנפק אם מאיס הוא למצוה, אבל פאן הדבר מאוס להנות ממנו ב"א ופשוט ונראה דגם למצוה ל"י בדיעבד משום הקריבהו פמו מהב"ע למ"ד דלא יצא דיליף מקרא דונהבאתם את הגזול ואת הפסח, או מאני ה' שונא גזל בעולה וילפי' מקרבן לכל מצות דלא יצא בדיעבד ה"ה לענין הקריבהו לפחתה, ועיני' תוס' סנפה ט' דמ"ד מהב"ע ל"י מדרבנן לא יצא, והדברי ארופים, ועת לקצר פי היום קצר, והמלאכה מרובה, פרקא דכלה דוחק' ונדחקה מפני תשובה שלימה מאהבה: ואלו הן פירות הנושרין מדרבינו, שאם נמאס הקמח ע"י הנדבק כ"כ עד שפל העולם מואסי' בו הגם שבעל הקמח או האוכל ממנו אינו נמאס אסור לו משום בל תשקצו, וה"ה פשנמאס רק לו לבדו אבל אם לדידן אינו נמאס רק לרוב העולם מותר לאכול אכילת רשות אבל לא למצנות מצה משום הקריבהו לפחתה, ואם אכל אם יצא בדיעבד או פשאין לו מצה אחרת נשאר לנו בספק עד עת הפנאי וה' יאר עינינו: נבוא לנדון שלפנינו, דנמצאי' גלילי' הרבה של עכברים תוף החיטי', פמדומה לי דליפא בו משום מיאוס דשכיחי טובא ומעשים בכ"י ומבררי' קודם הטחינה ומעט שנשאר לא ימאס הקונים ולא ימאסו הבונים לצאת ידי מצוה, ועיני' זבחים ר"פ כל הזבחים דמסיק טרפה שנתערכה אסורים פולם פיון דצריף בדיקה איפא משום הקריבהו

נ"ל פשוט זהו דוקא במלתא דלא שכיח ורוב דרובא א"צ בדיקה וע"י מקרה התערובו צריה כ"א בדיקה הימצא פשר או טרפה בזה שינה הקריבהו לפתחה דבר שיצא מן הרוב דא"צ בדיקה ובזו יש ספק וצריכה בדיקה אבל אם רוב פכל פן הוא דצריכי בדיקה ושכיחי טובא ליפא משום הקריבהו וזה נ"ל פשוט וברור, עד שתמהתי מאז על הפלתי סי' נ"ח שהקשה לר"מ דחניש למעוטא וצריה לבדוק אחר י"ח טרפות ולדידן בדיקת הריאה איפא בכל קרבן משום הקריבהו לפתחה עיי"ש: ולפע' קוש' מעיקרא ליתא פיון דכולן צריכי בדיקה וא"א למיכל בלא"ה ליפא משום הקריבהו והוא פשוט, ובפנין שלפנינו ובכיוצא בו דשכיחי טובא וצריכי בדיקה ע"פ הרוב דהכי איתנייהו ליפא משום הקריבהו מלבד כ"ז הרי נשתנה, והרא"מ קאי שנתערב בקמח אלא מש"ס מנחות חיטין שבגללי הבהמה למנחות מוכח גם שנשתנו ונעשו סולת איפא מיאוס, ולא מצא ש"ס שם אופן דאזיל מאיסות' אלא כשזרעם והצמיחו וי"ל התם שהיו מונחים החיטין בגללי בהמה ע' טפי, מ"מ למצנת מצה בנודאי מהיות טוב, טוב אתה עושה לעשות מצנה מן המוכר שלא לאכול מן אותו קמח מאחר דלגבי דידך מאיסו קצת שלא ידעת דשכיחו טובא גללי עכפרי בחיטין, ובגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקי אבותינו, ששון ושמחה ישמיענו להעביר גלולים מן הארץ, וישלח לנו משיח צדקנו, לגאלנו, פאנת נפשך ונפש אחיה אוה"נ דשו"ט כל הימים חותם בברכת התורה ואהבה.

פ"ב נגהי ליום ו' ד' ניסן אדרת לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה פט שובע שמחות, ואת חג המצות יחוג בדיעות, ה"ה מע"כ תלמידי הרבני המופלג בתו"י מורג חרוץ עדני העצני כש"ת מו"ה מאיר ונייס נ"י לאי"ט בישוב גורבעט סמוך לאראניאש מעדיעש: בזו השעה קבלתי מכתבו בעת דרבו הטרדות בהקפת פל הראש א"א לשער ולהיות פי השעה דחוקה והענין נחוי לשעה פל תעבור הכי דואר פניתי מעט רגע לעיין בשאלתו ע"ד רחת שהיתה מוכנת לאפי' מצות ורדה בה אשתו חלת לחם א' בלי דיעתה למה היתה מוכנת, וכשנודע לה נתנה אותה לאופן וקלפה, וגם הגעילה אותה, ולא נודע למעלתו מפל זה רק אחר שאפה הוא וכל הישוב מצות ברכת זו והאפי' הית' אחר ג' ימים מעת רדיית הפת ועיניו ראו מ"ש בשערי תשובה סי' תנ"א משם שיורי פנסת הגדולה סי' הנ"ל להתיר בדיעבד באב"י ובשם מהר"מ גלאנטי כ' לאסור, ולא הכריע ונפשו בשאלתו ממנו לחוות לו דעתי בזה: הנה מהר"מ גלאנטי לא מצאתי באמתחת ספרים שלי אחר החיפוש קצת, אבל ראיתי בשיורי פנסת הגדולה בפנים במעשה שהי' לפניו שאפו מצות ברכת שאפו בה חמץ פל השנה ואסר המצות, ושוב נודע לו שהי' אב"י והתיר משום דהוי נטלפ"ג וכתב ונ"ל אפי' מאן דאוסר נטלפ"ג בפסח דוקא בפסח עצמו אבל קודם פסח לכ"ע מותר, ומה שפסק המחבר דצריה לקנות חדשה אפשר דמיירי בפסח עצמו וחושש למ"ד נטלפ"ג בפסח אסור או אפי' אינו חושש למ"ד נטלפ"ג אסור מ"מ פוסק לקנות חדשה משום דנטלפ"ג גם בשארי איסורים אינו מותר רק בדיעבד, אבל לכתחלה אסור, אבל בגדון דידן שהוא בדיעבד שחשבו שהי' הרחת חדשה והוציאו בה המצות הו"ל בדיעבד ומותר אלו דבריו ז"ל פכתבו וכלשונו, והנה מ"ש תחלה דמחבר חושש למ"ד נטלפ"ג אסור בפסח אינו נכון דהרי המחבר בסי' תמ"ז פסק נטלפ"ג מותר בפסח, ולמה יחוש ברכת בטר הגעלה יותר מבכ"מ, ואפי' קודם הגעלה אין לאסור, והעיקר כמ"ש אש"פ דהוא לכתחלה דאסור בכל איסורים לבשל

בכלי שאב"י וכי כן גם קונדם הפסח אסור לאפות דהוא לכתחלה אבל כבר נאפה מותר
קונדם הפסח דנטלפ"ג קונדם הפסח מותר אח"כ בפסח כמו בכל איסורים, אבל פשנאפה
עליה בפסח אסור לפי דנקטי' פמאן דאוסר נטלפ"ג בפסח ויש לצדד להקל פתר הגעלה
גם בפסח דהא מאן דס"ל דלא מהני הגעלה מביא המחבר בשם י"א ולא כ"ע היא
ובצירוף דהוא נ"ט בנ"ט הגם דאסור' הוא פשגעלה ק"פ כבר הוקלש טעמו קה"פ יש
לצדד להתיר באפשר אפי' אפו עמה בפסח וכ"ש קונדם הפסח אחר הגעלה, ומהר"מ
גלאנטי אינו אוסר אלא בלא הגעלה ושיורי פנסת הגדולה בעובדא דידי' לא הוגעל'
הרחת מדלא הזכיר מזה פלום, ומ"מ מתיר, ובנדון שלנו שהוגעלה וגם הוקלפה יש
להתיר בלי פקפוק בדיעבד אחר שפבר נאפו: ועוד אפי' לא הוגעלה ולא נקלפה הי' נ"ל
להתיר, הנה טעמא של מהר"מ גלאנטי לא ידענא למה הפריז על המדה להחמיר כ"כ
בנטלפ"ג קונדם הפסח בדיעבד דלא חמיר קדה"פ משארי אסורים דשרי התבשיל
בדיעבד, ונ"ל הנה המג"א סי' תמ"ז ס"ק כ"ג כ' דמשמע מרמ"א שאם בשלו אותו
מתחלה לשם פסח בכלי שאב"י מותר לאכלו בפסח אע"ג דנטלפ"ג אסור לכתחלה
דאפשר לאכלו ק"פ מ"מ זה מקרי בדיעבד וצ"יין על סי' תנ"א סעיף כ"א, ושם ג"כ כ'
דהיא פדיעבד קה"פ, ויותר הי' יוכל להקשות גם אם א"א לאונקלה ק"הפ הרי אפשר
לאכלו אחה"פ דונדאי מותר להשהותו, ונ"ל עפמ"ש תוס' ורא"ש שלהי ע"ז דתוס' פתבו
דאסרו הפלי והתירו התבשיל משום דכלי הי' עליו שם איסור משא"כ התבשיל לא הי'
עליו שם איסור ורא"ש הוסיף ועוד טעם שני כיון שאסרו לבשל בו ליכא עוד חשש
אב"י אטו ב"י, וכ' הג"א דאין לומר משום דבתבשיל איכא הפסד דכלי חרס למה ישבר
עיי"ש, והא"ש דחמץ שנתבטל קה"פ בכלי אב"י מותר בפסח הגם דליכא פסידא דלאו
משום פסידא הקילו בתבשיל, אלא או משום שלא הי' עליו שם איסור מעולם או משום
דל"ש למגזר אב"י אטו ב"י וליכא חילוק בין איכ' פסידא כנ"ל פשוט ואפשר המג"א
ג"כ להכי אתכניז, ואפשר מהר"מ גלאנטי ס"ל דטעמא דהתירא התבשיל משום פסידא,
ויש מן הראשונים דס"ל ה"כ, והא דמוכח מפנפא דר"א חולין פכה"ב דכ"ח דאיכא פסידא
אסור בנטלפ"ג עיי' ר"ן שם, י"ל פנפא הפסד מועט והארבתי בזה במק"א, ועיי' נב"י
תנבנא חיו"ד סי' נ"א וספיקתי מסוג' דחולין ומר"ן שם והארבתי בכ"ז ואכ"מ ועת
לקצר, ועיי' מנ"י פ"ה אות ס"ד בשם נחלת יעקב להתיר בכ"ח בהפ"מ, ונראה
דס"ל דהתירו התבשיל משום פסידא וכ"ח פל פלי בפ"ה לא הפ"מ הוא, ובהפ"מ מותר,
ועיי' פרמ"ג יו"ד סי' קכ"ג ויצא לנו חומרא לטעם זה דהיכא דליכא הפסד התבשיל כמו
חמץ קה"פ דאפשר למיכל קונדם פסח או אחה"פ אסור בפסח, וזה טעמא של מהר"מ
גלאנטי, ולהיות כי תוס' ורא"ש והג"א לא ס"ל ה"ט וכן הרמ"א ע"כ אגיל בשטא זו
מדמתיר כשנתבשל במכנין ק"פ באב"י וכן מוכח ממרדכי ותה"ד שבמג"א סי' תנ"א
ס"ק מ', בטח לבנו להלכה ולמעשה כשיורי כנה"ג ואפי' אפו בלי שום תיקון, ובנדון
שלפנינו דאיכא הפסד מרובה לאפות מצות אחרות שכל בני היישוב אפו ברחת זו
והטרחה מרובה וגם לא אפו בה רק פ"א לתם א', כבר יצאנו גם ידי דעת מהר"מ גלאנטי,
יאכלו עננים וישבעו, יהללו ה' דורשיו יאכלו בנחת, מצות האפויזות בזו הרחת, ה' יצילנו
משגיאות ומשחת, וביאנו בקרוב לארץ מבורכת, הכ"ד בחפזון רב אוה"נ דש"ת חותם
בברכה פ"ב ה' ח' ניסן תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל

תשובה צ פהו שדעתו יפה, חש לקמחי' לשמרו יפה, ה"ה מעלת תלמידי חביבי הרבני המןפלג בתורה, הולך לאורה, מלא עתיק, מורג חרוץ ברק השנון, כש"ת מו"ה משה פ"ץ ראזנער נ"י: מכתבה קבלתי נגהי ליום ו' ולא ה' באפשר לשם עין עיוני עליוכמוכו, עד היום שחר קמתי להורות לה הוראת שעה שדוחקת אותי להשיב במוקדם האפשר וביום א"א כי כולך יומא יום נסיון הוא לנסות צעירי קטני בני קהלתנו בבית חינוך הנצרים, לכן דברי קצרים, נאעלה מה שהעלתה מצודתי בקפני ע"ד שאלתה בדבר הנוגע לעצמה ולפי דברי מצונה אתה מרב אשר אתה חונה תחת דגלו לשאול פי, והוא ע"ד מסתרה במרפולתה קמח הרבה המנח בתובה גדולה מאוד שא"א להזינה ממקומה ובכל שנה ע"פ הוראת הרב הוצאת משם כל הקמח אל מקום א' אשר אתה מוכר שמה כל חמץ שיש לה בלא"ה אבל בשנה זו א"א להניח שם שיש שם הנהו עכברי רשיעי ואם תניח הקמח שם בפעם בפעם יהי לה הפסד גדול מרובה ונפשה בשאלתה אם יש להתיר להניח הקמח בתובה במקומה מונחת ולעשות מחיצה ולמפור התובה עם הקמח שבה, וראו עיניך מ"ש הט"ז ומג"א סי' תמ"ח והרב אינו רוצה לומר בה היתר אם לא מאתי יצא אלו דברי הנאמני עלי, דלולי פן לא הייתי משיב ליחיד במקום שיש רב מורה בתורתו לעדתו: הנה הב"י בשם תה"ד ומצויין בטעות והוא בסי' ק"כ דיתן לגוי חוץ לבית במתנה ונ"ל לב"י מתשוב' זו ומתשוב' שקודם לה דל"מ נתינה אלא לנכרי שהוא מחוץ לבית, והנה מתשוב' סי' ק"כ אין ראי' כ"כ דיש קפידא שיהי' נכרי חוץ לבית דבשאלה כ' אם מהני נתינה לנכרי חוץ לבית ובתשובה לא הנפיר מזה דצריך חוץ לבית ואפשר מעשה כ' הי, אבל בתשובה שלפני' כ' וז"ל וראוי' להורות לתת לגוי מחוץ לבית במתנה גמורה, נראה דלפסק הלכה כ' דוקא מחוץ לבית, והט"ז תמה על הב"י דס"ל בכוננת התה"ד דהקפידה בנכרי אם הוא תוך או חוץ לבית ואין בזה טעם פלל והעלה הט"ז וכן ס"ל למג"א דכוננת תה"ד דהחמץ יהי' חוץ לבית ושוני' בדבר זה וחולקין באותו דבר לט"ז בייחד לו מקום בביתו מותר ולמג"א אסור, והמג"א כ' משום דמחזי כמקבל פקדון מנכרי וה"ה כשמוכר לנכרי אסור עד שיוציאו מביתו, ולולי דבריהם ז"ל, הי' נ"ל דוקא במתנה ולא במקור, ובתה"ד לא נמצא דבר זה בב' תשובות הנ"ל רק כשנותן במתנה, ואמינא מלתא בטעמא לחלק בין מכירה למתנה כשנעמנד תחלה על דברי תה"ד בסי' ק"כ בעיקר הדין דנותן במתנה ויודע שיחזיר לו אחה"פ, וע"פ דברינו נבין למה קפיד שיהי' החמץ חוץ לבית וינוצמח לנו חילוק בין מכירה לנתינה: הנה התה"ד כ' דשרי שיתן לנכרי במתנה גמורה בלי שום תנאי או שימכר לו מכירה גמורה בדבר מועט ומביא ראי' דמתנה כזו שמכונן שיחזיר לו אח"פ מהני מפ"ב דגיטין כ' ע"ב ומסיק שם אפילו אשה יודעה לאקנוני' ול"א דאינה מכוננת אלא לשאלה בעלמ' ולא חיישי' משום חומרא דא"א ה"ה בחמץ ואין לחלק דוקא גבי גט דמהני מתנה עמ"ל מהני נמי כה"ג, אבל גבי חמץ דל"מ מתנה עמ"ל, משום חומר' דחמץ כדאית' בהגה"מ בהלכ' שבת ל"מ נמי מתנה כה"ג, פיון דהה' חומרא גופ' דמתנה עמ"ל ל"מ חומרא יתיר' היא דהא בכ"מ חוץ בקדושי אשה מהני מעמ"ל כמבואר בפ"ק דקדושין וא"כ די בחומרא זו לענין חמץ ולא להוסיף עלה לדמות במלתא אחרית' אלו דבריו פלשונו: ואבוא על דבריו על פל דבור ודבור, הנה מ"ש מש"ס דגיטין דאפי' אשה ידעה לא קני' עיי' רשב"א שם דצייד לומר דלא אפשר דאשה ידעה לא קני' אלא דחכמים הקנו לה לפ"ז אשה שמקני' חמץ לנכרי

ובדעת' ש'יחזור לאחה"פ ספיקא הוא אם ידעה לאקנוי' כה"ג, ונ"ל עוד דאפשר גם באיש י"ל משום חומרא דחמץ ל"ס דינע לאקנוי' דהא כ' התה"ד ולא חיישי' משום חומרא דא"א ה"ה בחמץ, משמע אי לא מוכח מסוג' דגיטין דלא חיישי' משום חומרא דא"א ה"ה מקום לומר דבחמץ התמירו ומדלא התמירו בא"א ה"ה בחמץ, וכ' אח"כ דאין לומר דהתמירו בחמץ יותר מבא"א משום דמעמ"ל ל"מ דהא גופי' חומרא, ולפי שכ' הרשב"א די"ל דלא נפשטא האיבעי' מדאשה פותבת את גיטה די"ל דחכמים הקנו לבעל, לפ"ז לא מוכח דלא התמירו באיסור חמור כמו א"א לחוש אפי' באיש דלא ידע לאקנוי' דמההוא מעשה דזקן וערב י"ל בחומר א"א התמירו, ובגיטין ל"ש הך ספיקא באיש, אבל בחמץ י"ל משום חומרא דחמץ לא סמכי' דינע לאקנוי' וממון שאני, ואין לומר למה דחי שם שאני זקן ושאני גברא ולא דחי דלמא באיסור א"א דחמיר חיישי' יותר דעדיפא מדחי לי די"ל דאשה לא ידעה לאקנוי' ומדין פסול ולא משום חומרא דא"א בעלמא, ולאמת י"ל הכי לשיטת הרשב"א שם, אלא דתה"ד אגיל בשיטת רש"י ופשטות הסוג' ועי' ב"ש סי' קכ"ד ס"ק י"ט בשם רש"ך, ועי' ח"ס א"ע סי' פ"ו דלא שבקי' נדאי של רש"י ויתר שיטת מפני ספיקתו של רשב"א: וכשאני לעצמי לולי דתה"ד מדמה מתנה כה"ג בחמץ למתנה דבסוג' ש"ס דגיטין, ה' נ"ל דלא דמי דהתם עיקר דבר המביא שאשה נותנת לבעלה והמלוה ללוה ולערב היא להנאתו כדי שיחזיר לו ומעיקרא להכי אתי ואל"ה לא ה' נותן נראה לו פשוט ללחברו דהיא שלו, אבל בנתינת חמץ לנכרי הא הנותן צריך בע"כ להוציא חמץ מרשותו ע"י מכירה או נתינה לנכרי ואם אין לפניו נכרי מכירו שיודע שיחזור לו צריך לתת לו לחלוטין או במכירה או במתנה, והחזרה אחה"פ הוא ענין בפ"ע מדעתו ורצונו של הנכרי, כה"ג לא עלה ספק לבעל האיבעי' לומר דהמקנה לא ידע לאקנוי' דהיא פשאלה בלבו דבין איש בין אשה ידעו לאקנוי' ומבינים הענין בטוב כנלפע"ד נכון מסבא: ומ"ש התה"ד ואין לומר דבחמץ דל"מ תנאי עמ"ל משום חומרא דחמץ כמ"ש הגה"מ וכו' הנה הגה"מ הוציא פן מן התוספתא דמביא הטור בסי' תמ"ח אם נתנה לגוי קה"פ מותר ובלבד שיתן במתנה גמורה והקשה הגה"מ למה לא סגי במתנה עמ"ל וכ' משום חומרא דחמץ, ולולי הגה"מ ה' נ"ל דכונן התוספתא שיתן במתנה גמורה שיהי' בלבו שנותן במתנה גמורה ולא פדרף שאלה פיון שיודע שחוזר ומחזיר לו לאחה"פ לא יהי' דומה בעיניו פשאלה כס"ד בש"ס גיטין דמסתמא לא ידע לאקנוי' הגם שאמר שנותן במתנה מ"מ בלבו לא גמר לשם מתנה ונ"ל שזהו פיונת בה"ג שברבינו ירוחם דמביא ב"י סי' תמ"ח שכ' ובלבד שלא יערים ותמה הב"י עליו דהא שרי ליתנו לנכרי במתנה ולחזור וליקחו אחה"פ ואין לה הערמה גדולה מזו ונדחק דכוננתו שלא יתן ושללא ימכור לו על תנאי ודחוק, ולמ"ש פיונתו רצונו' שלא יערים היינו שלא יהי' בעיניו פמעררים שאומר שנותן לו במתנה ובלבו כעין שאלה הוא אלא דצריך שיכונן בלבו למתן גמור' וכן י"ל בכוננת הרמב"ם בפ"ד מהלכ' חמץ הלכ' ו' ונ"ל ישראל ונכרי וכו' ה"ז מוכרו לנכרי או נותנו לו במתנה וחוזר וליקחו מפניו אחה"פ ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה ומניח מחר המוקדם בדבריו ומסיים במתן המאוסר בדבריו ונ"ל דמביא לשון התוספתא ובלבד שיתנה לו במתנה גמורה היינו שיתן אל לבו שהיא מתנה ולא פשאלה פיון שמחזיר לו אחה"פ ודבר זה שייך רק במתנה פיון שמחזיר בלי דבר מחזי לעין כעין שאלה ותל' במה שבלבו, אבל אם מכוון לו וקבל מפניו דמי ובינו גם

אם במעט דמי' מ"מ מכיר' גמורה היא ואין בה חשש שאלה עד שצריך להזהיר שיגמור
בלבו שיהי' מכור לו מה לנו ולמחשבתו אחר שקבל דמי זביני ולכן כ' ובלבד שיתנה
לו במתנה גמורה וכן בתוספתא לא קתני רק שיתן לו ולא שימכור לו וכן פוננת בה"ג
שלא יערים במתנה, אבל במקרה אצ"ל דלא כב"י שהוסיף שלא ימכור ויתן על תנאי:
ומ"ש הרמב"ם שם בהלכה ז' אומר ישראל וכו' אבל לא ימכור ולא יתן לו על תנאי ואם
עשה פן ה"ז עובר בב"י וב"י, זה ענין בפ"ע שלא יעשה תנאי דע"מ לחזור ולמכור לו
או ליתן לו במתנה אחת"פ ובה מוכר ומתנה שונו' ומ"ש דעובר בב"י צ"ל למה לא יועיל
תנאי דע"מ, ובנודאי אין פוננתו שלא יתנה שיהי' קונה אחת"פ אלא תנאי שיהי' מעכשיו
של נכרי פשיקיים התנאי אחת"פ ולמה ל"מ מ"ש מפל מתנה עמ"ל, ונ"ל דרמב"ם
לשיטתו דס"ל נכרי שהלה ישראל על חמצו דמעכשיו ל"מ רק פשהגיע הזמן קה"פ פיון
דבפסח עדיין מתלי תלי וקאי עובר בב"י ול"מ מה דקנוי' לו לאחת"פ למפרע, הה"נ
דל"מ תנאי שמוכר או נותן לו במתנה עמ"ל פנ"ל: ועיי' מג"א סי' תמ"ח ס"ק ה' בשם
רדב"ז ח"א דמתנה עמ"ל ל"מ משום דכל זמן שהתנאי תלוי' הו"ל כפקדון אע"פ
פשיקיים התנאי הו"ל למפרע שלו מ"מ קודם קיום התנאי כבר עבר ישראל ואין מועיל
קיום התנאי לבטל הלאו שפבר עבר ומג"א כ' עליו דלא משמע פן במשפון סי' תמ"א:
ותמה אני על המג"א דמביא הרדב"ז בשם כנה"ג שמביאו ובמח"כ לא שם עינו ולבו
יפה עד"ז דכנה"ג מעמיד דבריו על הב"י דמביא לשון הרמב"ם, אבל לא יתן ולא ימכור
לו על תנאי ואם עשה פן עובר בב"י על זה כ' הכנה"ג נ"ב ואע"ג דמתנה עמ"ל שמה
מתנה ע"ז כ' כנה"ג ככתבו וכלשונו שמעתיקו המג"א ותמצית דבריו דלא מועיל קיום
התנאי לבטל הלאו שפבר עבר ונ"ל היינו לרמב"ם לשיטתו דס"ל דגם במשפון לא מהני
אם לא שהגיע זמנו קה"פ, ולשיטת רוב ראשונים וכן פסק המחבר סי' תמ"א דאפ"ל לא
הגיע זמנו קה"פ אינו עובר בנודאי, הה"נ בשמוכר או נותן לנכרי ע"ת דע"מ דאינו עובר
בב"י אלא מחוקקרא דחמץ הקמירו בו כמ"ש הגה"מ ותה"ד, או ש"ל דמותר וכוונת
הברייתא ובלבד שיתנו לו היינו שלא יערים, וכן ס"ל לרמב"ם בכוננת הברייתא ודוקא
במתנה צריף שישים אל לבו וכמ"ש, ודברי המג"א נפלאו מננו והאמת כמ"ש ופשוט:
ונראות נפלאות על כנה"ג דמביא זה מרדב"ז וציינו ח"ר סי' ק"מ וחפשי ולא מצאתי
שם שדיבר מענין זה פלום, ואמרת סימנא לאו מלתא היא ויחופש וימצא במפתחות
מסומן ענין זה סימן ר"מ ומצויין בטעות בכנה"ג, וכאשר ראיתי בסי' ה"ל עמדת
משותפם, דשם נאמר דמתנה עמ"ל אסור מחוקקרא דחמץ כמ"ש בהגה"מ הלכ' שבת
ומביא ג"כ התה"ד ה"ל, ואין זכר למו לדברי הרמב"ם ומפל"ש הכנה"ג על שמו לא
מני' ולא מקצתו, והוא פלא ולכן לבי אומר לי כי חסר תיקה אחת בכנה"ג, דהוא העמיד
דבריו על דברי הרמב"ם כמו שהעתיקו ולא כ' מ"ש בשם הרדב"ז בתחלת דבריו ובסוף
דבריו ציינו הרדב"ז חלק ראשון סי' ק"מ ונסמן בטעות שהוא סי' ר"מ, ונ"ל דחסורי
מחסרי בתרתי דחסר ממנין התשובות שהוא סי' ר"מ וחסר ג"כ תיקה א' תיקת ועיי' אין
וצ"ל ועיי' הרדב"ז וכו' ועושה ציון לרדב"ז דשם כ' בשם הגה"מ ותה"ד דמדינא מהני
מתנה עמ"ל וליכא רק חוקקרא דחמץ דלא יתן עמ"ל דלא כרמב"ם דכ' דעובר בב"י וב"י,
וב"י לא מביא מי שחולק על הרמב"ם בזה נאמת נכון הדבר כי כן הוא: ונחזור ונבוא
לסימן של דברי תה"ד שכ' דאין לחלק דשאני גבי גטדמהני מתנה עמ"ל מהני נמי מתנה

כה"ג משא"כ פאן דל"מ מעמ"ל משום חומרא דחמץ הה"נ דל"מ מתנה פזו דהך חומר' גופה חומר' יתירה היא וכו' די לחומרא זו גבי חמץ ולא להוסיף עלי' לדמות מלתא אחריתא, נראה מדברים אם הא דל"מ מעמ"ל בחמץ דינא הוא, הי' מקום לומר דל"מ מתנה כה"ג, היינו דהי' מקום לומר דגזרינן מתנה כה"ג שפדעתו ליקח ממנו אחה"פ פעין מתנה עמ"ל, אלא פיון דהא דמע"מ ל לא חומרא יתירה היא מה לנו להוסיף חומרא ע"ח ולמגזר כה"ג אטו עמ"ל, לפ"ז לרמב"ם דמע"מ מל מדינ' ל"מ יש מקום למגזר דמתנ' כה"ג ל"מ: אלא דצ"ע הא דין זה מבואר בתוספתא דמהני ומותר ומה לו לתה"ד לפל האריכות ולהביא ראי' מסוגל' דגיטין, וצ"ל דמביא ראי' מסוגל' דגיטין דאפ' לגבי אשה ל"א דלא ידעה לאקנוי', או אפשר דמתוספת' י"ל דמותר לכ"א לעשות כן ויודע בנפשו שפכוין למתנה גמורה, והינו דמסיים ובלבד שיתן במתנה גמורה שיוודע בנפשו פי בלבו כן הוא, אבל עדיין י"ל דאנן אין מורי' כן למי ששואל וכו' שיעשה כן אולי לא ידע לאקנוי' ומביא ראי' מסוגל' דגיטין דאין חוששין לכה' נאפ' באשה אין חוששי' לכה' ושוב כ' דאפשר משום חומרא דחמץ מחמירי' וחוששין יותר מבכ"מ כמו דמחמירי' שלא למפור ולתת במעמ"ל ע"ז כ' פיון דזה גופי' חומרא יתיר' אין לנו להוסיף ולעשות הרחקה במתנה פזו כנלפע"ד ונתבארו פל דבריו היטב ונהרימותי את תרומת הדשן וסלקנו ממנו פל חמירא, בעזרת עוטה אורה: ואחר הדברים י"ל מלתא בטעמא דבעי דוקא שיוציא החמץ לחוץ ממקומו דאם יושאר במקומו הראשון בבית ישראל דיש לחוש שלא יהי' נראה בלבו רק פשאלה, דדך מקבל מתנה להוציא מרשות הנותן, לכן הגם דהעלה התה"ד דאין מוסיפי' חומרא דל"מ מתנה כה"ג דמהני בכ"מ דכ"ע יודעים לאקנוי' כה"ג פדמוכח מסוגל' דגיטין, משם לא מוכח היכא דניכר מתוך מעשיו דנגד אמירת פיו שנותן לו לשם מתנה כמו בהאי זקן וערב וגט, משא"כ בנותן חמץ במתנה ודעת' להחזיר אחר ימי הפסח ונשאר בב"י דניכר מתוך פה שמחזיק הוא בו ואינו פמתנה גמורה ולכהפ"ח מחזי כמערים לכן קפיד שצריך שיוציא הנכרי החמץ מבית ועיי' ב"י סי' תמ"ח בתמיהתו על ר"י בשם בה"ג ובלבד שלא יערים וז"ל נאפ"ה שרי מאחר שמוציאו מרשותו לגמרי נראה דאלו לא מוציאו מרשותו לגמרי איכא הערמה לכל הפחות או דחוששים שמא אין פיו ולבו שוי' פיון שנושאר ברשותו של ישראל: ולפי דברינו לחלק יצאנו בין מוכר לנותן, במוכר ומקבל דמי זביני אפ' הם דבר מועט ל"ש דנראה לו פשאלה ולא ידע לאקנוי' דהרי מוכר לו מכירה גמורה וקבל דמיו פמוכר ולא פשואל א"צ להוציא מביתו, ולא כ' התה"ד דצריך להוציאו מביתו רק בנותן מתנה, ובב' תשובות זאח"ז לא כ' חוץ לביתו רק במתנה וניהי דאין מזה ראי' דקאי שם בב' תשובות בנותן ולא במוכר, מ"מ יש לנו לחלק מעצמנו בין מכירה לנתינה כמ"ש ועיי': אלא דנראה לי מהה"מ דס"ל דבעי להוציא מביתו גם פשמכר לו דכ' על מ"ש הרמב"ם ואם התנה עובר בב"י רמב"ם לטעמ' דס"ל חמצו של ישראל בב"י עובר עליו בב"י, וצ"ל מה ראה על פכה דאיירי רמב"ם פשאנו בבית ישראל עד דכ' דרמב"ם לטעמ', ונ"ל משום דפשיטא להה"מ דצריך להוציא מרשותו לבית נכרי מאיזהו טעם שיהי' ולכן כ' דרמב"ם לטעמ' דהא הרמב"ם התיירא קאמר דמותר למפור ולומר וכו' וע"כ פשהוציא מרשותו דאל"ה אסור מדרבנן וכו' ובלבד שלא יתנה ואם עשה כן עובר בב"י ע"כ דאזיל לטעמו דחמץ ש"י מופקד אצל נכרי עובר בב"י וא"ש דברי הה"מ ומנה דס"ל דגם למפור אסור עד

שְׂיוּצִיא מְרֻשׁוֹתוֹ דְּהָא הָרַמְבַּ"ם פְּיִיל מְכִירָה וְנִתְיָנָה בְּרִישָׁא וּבְסִיפָא מִשְׁמַע דְּדָרְךָ א' לְהֵם
בְּכָל דְּבַר שְׂצָרִיף שְׂיוּצִיא מְרֻשׁוֹתוֹ דְּנֹקָא: וְעֵלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי לֹמֵר מְלֵתָא בְּטַעְמָא
דְּצָרִיף לְהוּצִיא מִבֵּיתוֹ בֵּין בְּמְכִירָה בֵּין בְּמִתְנָה מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּיָבוּא לְאָכְלוֹ הֵגֵם בְּחֻמְזֵי שְׁל
נְכָרֵי סְגִי פְּשְׁעוּשָׁה מְחִיצָה עֲשָׂרָה בְּפָנָיו דְּנֹקָא בְּחֻמְזֵי שְׁהִי קַה"פ שְׁל נְכָרֵי וְהוּא עֲכָשְׁוֹ
ש"נ, אֲבָל חֻמְזֵי זֶה שְׁהוּא שְׁל יִשְׂרָאֵל מְעוּלָם וְיִחְזוֹר לְאַחַה"פ וְלֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמְּנוֹ, לֹא
בְּדִיל מִיָּנִי כְּמוֹ חֻמְזֵי שְׁהוּא שְׁל נְכָרֵי מְקוּדָם וְיִהְיִי שְׁל נְכָרֵי אַחַה"פ וְיִשׁ לְחוּשׁ כַּה"ג
לְתַקְלָה וְאַפִּי מְחִיצָה אֵינָה מְעַכְבָּי, וְעֵינֵי פְּסָבְרָא זֹו לְעֻנְנֵי חֲשֵׁשׁ תַּקְלָה בְּיוֹמָא ע"ב ע"א
וְהֶאֱרַכְתִּי בְּחֲשֵׁשׁ תַּקְלָה בְּחִילוּק זֶה בְּתֻשׁוּבָה א' כְּנִלְפַע"ד בְּטַעְמָא טַעַם לְשִׁבְחָא אֲשֶׁר
יִשְׁבַּחוּהוּ רַבָּנָן: וְכֹאֲשֶׁר בִּינּוּתִי וְחִפְשִׁתִּי אַחַר תְּשׁוּבַת הֶרְדֵּב"ז שְׁהַבְּאֵנוּ לְעִיל לְשִׁמְחַת
לְבָבֵי מְצִאתִי שְׁאֲהָבָה נְפִשֵׁי שֶׁכ' שָׁם וְז"ל דְּמִתְנָה עַמ"ל ל"מ אִם הוּא בְּבֵיתוֹ שְׁל יִשְׂרָאֵל
פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר שְׁמָא יָבוּא לְאָכְלוֹ וְאֵע"ג דְּחֻמְצוֹ ש"נ עוּשָׁה לֹו מְחִיצָה הֵכָא אֵיכָא לְמִיחֵשׁ
פִּינָן דְּדִידֵי הוּא מְעִיָקְרָא לֹא בְּדִיל מִיָּנִי אֲלֵא אִפִּי בְּתוֹף בֵּית ש"נ אָסוּר מִשׁוּם חוּמְרָא
דְּחֻמְזֵי בְּפִסְחָא וְשׁוּב מְבִיא הַתְּה"ד דְּלִתְתָּ לְנְכָרֵי בְּמִתְנָה בְּלֵי שׁוּם תְּנָאֵי אוּ שְׂיִמְפּוֹר לֹו בְּדָבָר
מוּעֵט אַע"פ שְׁהַגּוּי יוֹדַע בּוֹ וּמְכִירוֹ שְׁלֹא יִגַּע בּוֹ וְכו' מְוִתֵּר וּכְגוֹן שְׁהוֹלִיכוּ הַגּוּי לְבֵיתוֹ,
אֲבָל לְהַנְיָחוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵיתוֹ אָסוּר מִטַּעְמָא דְּאֲמָרָן אֵלוֹ דְּבָרֵי ז"ל, וְהֵנָּה מִמ"ש תְּחִלָּה
בְּמִתְנָה עַמ"ל דל"מ בְּבֵיתוֹ אָסוּר מִשׁוּם דְּלֹא בְּדִיל מִיָּנִי פִּינָן דְּדִידֵי הוּא מְעִיָקְרָא, הִי
אֲפֻשֶׁר לֹוֹר דְּנֹקָא בְּמִתְנָה עַמ"ל אֵין מְסִיחַ דַּעַת מִמְּנוֹ שְׁכָף הַתְּנָה שְׂיִחְזוֹר לֹו אַחַה"פ וְאִם
לֹאוּ הַמִּתְנָה בְּטָלָה, אֲבָל פְּשׁוּנָתָן לֹו בְּמִתְנָה חִלּוּטָה אֲלֵא שְׂמִפִּיר בּוֹ שְׂיִחְזוֹר לֹו, מ"מ לֹא
בְּטַח לְבוֹ כ"כ אֲפֻשֶׁר דְּלִיכָא חֲשֵׁשׁ כ"כ שְׁמָא יֹאכֵל מִמְּנוֹ, אֲלֵא לְבַסּוּף כ' מְפֻרָשׁ בְּמִתְנָה
כַּה"ג דְּלִהְיָיְחוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵיתוֹ אָסוּר מִטַּעְמָא דְּאֲמָרָן הָרִי ס"ל גַּם כַּה"ג שְׂיָיְף מִשׁוּם דְּלֹא
בְּדִיל, וְאַנְן אֲסָבְרָא לָן הֵיטֵב וְהַבְּאֵנוּ רֵאִי מְסוּנְגֵי דְּיוֹמָא, וְזֵהוּ טַעְמָא שְׁל תַּה"ד בל"ס הֵנָּה
אֲמַת וְהֵנָּה נְכוּן בַּעֲזָה"י: וְלִפִּי טַעַם זֶה בְּנוּדָאֵי יִיחַד לֹו חֲדָר אוּ מְקוּם בְּבֵיתוֹ כֹּל שְׂיִשְׂרָאֵל
נְכֻנְסֵי אוּ יוּכַל לְכַנוּס שָׁם וְגַם כְּשִׁמוּכְרָ אוּ מְשִׁפִּיר לֹו הַמְּקוּם וְיִשְׂרָאֵל יוּצֵא וְנְכַנְסֵי שָׁם לֹא
מְהִינֵי דְּאַכְתִּי אֵיכָא מִשׁוּם שְׁמָא יָבוּא לְאָכְלוֹ, וְאַפִּי א"א לֹו לְהוּצִיא הַחֻמְזֵי מִן הַבֵּית אֵינּוּ
מוּעִיל אֲלֵא דְּנָגַד זֶה יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקֵּל דְּבִאֲמַת חֲשֵׁשׁ זֹו שְׁמָא יָבוּא לְאָכְלוֹ דל"מ מְחִיצָה
הֵגֵם שְׁהוּא ש"ם מְחֻדָּשׁ הִיא לְמַפ"ש, וְלִפְמ"ש הֶרְדֵּב"ז שְׁהַבְּאֵנוּ, וְכָל עֵינְךָ נְפָקָא
מִתַּה"ד מְדַכ' שְׂיוּצִיאֵנוּ לְחוּץ וְהֶרְאֵנוּ לְדַעַת פִּי כֵּן ס"ל לְהַה"מ, וְאַפֻּשֶׁר שְׂטַעְמּוֹ כַּמ"ש
הַח"י דַּעַד שְׂאֵינּוּ מוּצִיא לְחוּץ בְּמֵאֵי קְנָה, וּבִאֲמַת זֶה טַעַם דְּחוּק דְּאַפֻּשֶׁר לְהַקְנוּת לֹו
בְּדָרְכֵי שׁוּנִים גַּם כְּשִׁהוּא בְּבֵיתוֹ וי"ל ג"כ כַּמ"ש הַמַּג"א דְּמַחְזִי כְּמַפְקִיד אֲצֵלוֹ אוּ כַּמ"ש
אֵנִי דְּמַחְזִי כְּשׁוֹאֵל הֵגֵם דְּטַעַם הַפְּרוּר יוֹתֵר פְּטַעַם הָאֲחֵרוֹן שְׂפַתְבְּנוּ מ"מ לֹא בְּרוּר דְּזֵהוּ
טַעְמּוֹ שְׁל תַּה"ד וי"ל עוֹד פִּינָן שְׂמִכְרוֹ אוּ נִתְנוּ בְּמִתְנָה לְנְכָרֵי וְאֵין אֲנִי אֲנִי דְּבָרִים מֵה
שְׂיָיְף אַחַה"פ אֲלֵא שְׂסֻמוּף לְבוֹ עַל הַנְּכָרֵי בְּדִיל יוֹתֵר מְחֻמְזֵי שְׁל עֲצָמוֹ, רַק דְּלֹא בְּדִיל
כ"כ פְּחֻמְצוֹ ש"נ שְׁהִי ש"נ מְעוּלָם, וי"ל דְּנֹקָא בְּדָבָר שְׂנֵאֲכַל כְּמוֹת שְׁהוּא יֵשׁ לְחוּשׁ
שְׂיִשְׁכַּח עַד דְּלֹא נִזְכַּר אִיסוּרוֹ וְיִשְׁכַּח שְׂמִכְרוֹ אוּ נִתְנוּ לְנְכָרֵי אֲבָל קָמַח שְׂאֵין רֵאוּי לְאָכְלוֹ
כְּמוֹת שְׁהִיא וְיֵשׁ בּוֹ טוֹרַח מְלֵאכּוֹת הַרְבֵּה לִישָׁה וְאַפִּי אֲדַהֲכִי וְהִכִּי יִזְכּוּר אִיסוּרוֹ וְשְׂאֵינּוּ
שְׁלוֹ הוּא וְעֵינֵי תוּס' רִישׁ בִּיצָה ג' ע"א ד"ה גְּזִירָה שְׁמָא יַעֲלָה וְיִתְלַוֵּשׁ שֶׁכ' בְּדָבָר דְּבַעֲי
מְרָא וְחֻצִינָא לֹא שְׂיָיְף שְׁמָא יַעֲלָה וְיִתְלַוֵּשׁ דְּאֲדָכּוּרֵי מְדַכַּר הוּאֵיל וְאֵינּוּ יוּכַל לְתַלְשׁוֹ,
וְכ"ש פֶּאן דְּאֵין רְגִילוֹ עֲכָשְׁוֹ לְלוּשׁ עֵיפָה וְלֵאָפוֹת בְּפִסְחָא רַק ע"צ הֶרְחוּק וְדְּחוּק, רְחוּק

שִׁיטְעָה וְיָלוּשׁ וַיֵּאָכֵל, הַגַּם בְּנוֹדָאֵי דְלֵא נְתִיר לְהַשְׁהוּת קָמַח חֲמוּצָה בְּבִיתוֹ אַחַר
הַבִּיטוּל דְּחוּשְׁשֵׁי בְּחֻמְזָא מְשׁוּם לֹא בְּדִילֵי וַיֵּשׁ בּוֹ פְּרַת עֵינֵי תוּס' וְרַ"ן רִישׁ פְּסָקִים אִו
מְשׁוּם דְּעוֹבֵר בְּב"י כ"ז בְּחֻמְזָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַשְׁוֹ מְדוּתִיהֶם, אֲבָל הָא זֶה חֻמְזָא ש"נ הוּא
וְאִנּוּ חֲזִינְשֵׁי מְשׁוּם דְּלֵא בְּדִיל כ"כ מִינְיָא מְשׁוּם שְׁהִי שְׁלוֹ וְקָרוֹב שְׁיִנְחָזֵר לֹו כ"כ הָאֵי ל"ח
רַק בְּדָבָר שְׁרָאוּנֵי לְאֵכֹל בְּלֵא טְרַחָא וְלֵא בְּקָמַח וְכִיּוּצָא בּוֹ, וְהַתְּהִ"ד בְּסִי קִי"ט שְׁכ'
מְפָנְרֵשׁ בְּסוּפָה וְרָאוּנֵי לְהוֹרוֹת לְתַת לְגוּי מַחוּז לְבִית בְּמַתְנָה גְּמוּרָה וְתִשׁוּבָה הֵהִיא הֵיא
עַל הַשְּׂאֵלָה עַל מִינֵי מְרַקְחַת הַעֲשׂוּנֵי מְבַלִּילַת צוּקְעֵר וְדָבָשׁ אִם יֵשׁ בְּהֶם חֲשֵׁשׁ חֲזִימוּז
שְׂמָא נְזַדְיִיפּוּ בְּקָמַח, שְׁפִיר הַקְּפִיד הַתְּהִ"ד שְׁיִתְנַם לְנִכְרֵי מַחוּז לְבִית וְשְׂאֵלָה ק"כ בְּמִי
שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ עֲנִינֵי חֻמְזָא וְרוּצָה לְתַתָּה לְנִכְרֵי מַחוּז לְבִית, מְלַבֵּד מַה שְׁפַתְנָנוּ בְּתַחֲלַת דְּבַרְיֵנוּ
דְּאִין רָאִי דְיֵשׁ קְפִידָה שְׂצָרִיף שְׂיִוִּצִיא מִן הַבֵּית אֲלָא דְבַעַח"מ רְצָה לְעֲשׂוֹת פֶּן
וּבְתִשׁוּבוֹתָיו לֹא הִזְפִּיר מְזָה, עוֹד י"ל דְּהִיוּ דְּבָרִים הַנְּאָכְלִים כְּמוֹת שְׁהֵן וְכֵן מְשַׁמַּע הַלְשׁוֹן
שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ עֲנִינֵי חֻמְזָא, אֲלָא מְסַתִּימַת לְשׁוֹן הַמַּחְבֵּר סִי תמ"ח לֹא מְשַׁמַּע פֶּן וְהוּא אֲזִיל
לְשִׁיטְתוֹ בְּב"י דְּמַפְרֵשׁ שְׂצָרִיף לְמַכְרוֹ לְנִכְרֵי שְׁהוּא חוּז לְבִית בְּנוֹדָאֵי אִין חֲזִילוּק, אֲבָל
למפ"ש בְּטַעַמָא דְתַה"ד יֵשׁ לְהַקְל בְּקָמַח וַיֵּשׁ לְצַדָּד ג"כ דְּקָמַח אִינוּ חֻמְזָא בְּרוּר כ"כ עֵינֵי
סִי תנ"ג סְעִיף ד' וּבמג"א ס"ק ח': וְאַחֲרֵי דְבָרִים הַדְּבָרִים אֵלוֹ וְאַחֲרֵי רָאִית פְּנִים בְּב"ח
וּבְאֵלֵי רַבָּה וּבַח"י נִלְפַע"ד בְּנִדּוֹן שְׁלַפְנִינּוּ דְאִיכָא פְּסִידָא מְרוּבָה לְהוּצִיא הַחֻמְזָא מִבֵּיתוֹ
וּמִמְקוֹם שְׁמֻנְחָ בּוֹ כָּל הַשְּׁנָה וְכָבֵר קָרְבוֹ יְמֵי פְּסַח שֵׁא"א לֹו בְּנוֹדָאֵי לְמַכּוֹר כָּל שְׁיֵשׁ לֹו
ק"ה פּ יַעֲשֶׂה כְּפֹה יְמַכּוֹר אִו יִשְׁכּוֹר מְקוֹם שְׁעוּמָד' הַתִּיבָה שְׁבוֹ הַחֻמְזָא וְאִגְבּוֹ יְמַכּוֹר הַתִּיבָה
וְהַחֻמְזָא שְׁבָה כְּמוֹ שְׁמוּכַר הַחֻמְזָא מְכִירָה גְּמוּרָה ע"פ פְּתִישְׁגֵן פְּתַב קְאֻטְרָאָקֵט כְּתוּב אִו
הָבָא בְּדָפוּס דְשְׁכִיחֵי וַיִּתֵּן מִפְּתַח הַתִּיבָה בְּיַד הַנִּכְרֵי, וְאִם אִין מִפְּתַחוֹת וּמִפְּתַח לְתִיבָה יִתֵּן
הַנִּכְרֵי עָלָיו חוּתֵם שְׁלוֹ בְּכ"מ שְׂאָפְשֵׁר לְפַתּוּחַ וְלִיקּוּחַ הַקָּמַח מְפָנּוּ, וְגַם יַעֲשֶׂה מְחִיצָה
מְלַמְעָלָה עַד לְמַטָּה ע"י וּוּיָלִין אִו טַאקְעֵן שְׁלֵא יְהִי נִרְאָה וְנִהְיָ מְחִיצָה בְּמַרְפְּנולתוֹ בֵּין
חֵלֶק הַמְּכוֹר אִו שְׁכּוֹר וּבֵין חֵלֶקוֹ שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וּמוּכַר בּוֹ בְּפִסַּח, וּבְפִירוּשׁ יְכַתּוּב שְׁיִוּכַל
הַנִּכְרֵי לְצַאת וּלְבוֹא בְּמַרְפְּנולתוֹ כְּשִׁירְצָה עִם א' מְב"ב שְׁיִלְכוּ עִמּוֹ לְכְשִׁירְצָה יְבַקֵּשׁ וַיּוֹפְתַח
לֹו, וַיִּצְאֵנוּ בְּזָה לְכָל הַחֲשָׁשׁוֹת, וְחֻנְמֵרַת אַחֲרוּנֵי קְמָאֵי וּבְתַרְאֵי, ה' יַצִּילֵנוּ מִשְׁגִּיאוֹת,
וּמְאִיסוּר חֻמְזָא בְּמִצִּיאוֹת, וְיִרְאֵנוּ מִתּוֹרְתוֹ נְפִלְאוֹת: אַחַר קוּרְאָה כָּל הַצְּנִרְף בְּתִשׁוּבָתִי
תַּצִּיעַ דְּבַרְיֵנוּ לְפָנֵי הָרַב שְׂאֵתָה תַּחַת דְּגָלוֹ כְּמִדְּנֻמָּה לִי הוּא הָרַב הַצְּדִיק י"ג הַמְּאוּה"ג
בְּשׁוּרְאֵן דַּש"ת וּמְבַרְכוֹ בְּבִרְכַת חַה"מ.

הַכ"ד רַבָּה אוּה"ג חוּתֵם בְּבִרְכַת חַה"מ. פ"ב כְּאֹר בּוֹנֵקֵר לְיוֹם א' י"א נִיסָן תַּרל"א לַפ"ק:
הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה גַּם מְהַרְמ"ס זצ"ל: תִּשׁוּבָה צֵא רַץ פְּצָבֵי וְגַבּוֹר כְּאֹרֵי
בְּתוֹרָה, בְּדָבָר הַלְכָה מוֹרָה בְּתוֹרְתוֹ לְעַדְתּוֹ ה"ה י"ג הָרַב הַחֲרִיף וּבְקִי בַע"פ וְכו' כַּש"ת
מו"ה הִירֵשׁ בַּעַר דּוֹלְדֵנְעֵר נִי בְּשִׁבְתַּת תַּחְפּוּמוֹנֵי ד"מ בְּק"ק פ"ש יַע"א: גִּי"ה קַבְלֵתִי הַיּוֹם
עַת הָאֶסְפֵּי טְרִדוֹת רַבּוֹת מְכָל צַד לְדָרוּשׁ סְמוּכִים בְּתוֹרָה וְשְׂאֵלוֹת הַבָּאוֹת מְמַרְחָקִים
הַנְּחוּצִים לְשַׁעָה בְּכ"ז פְּנִיתִי כְּשַׁעָה חֲדָא לְהַשִּׁיב בְּקוּצָר אֲנִימָר גַּם לְפַר"מ נִי לְהַעֲמִידוֹ עַל
אַמִּיתַת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר בְּתַחֲלַת מְכַתְּבוֹ נְאֻמִּים כְּאֲשֶׁר עֵינֵינוּ יִחְזוּ בְּפַתְקָא הַלוּטָה, קְצָרָה
וּמְעוּטָה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ דִּי לְחַכְיָמָא: וְעַל מַה דְּבָדַק לָן עַל מ"ש הַפַּר"ח עַל מ"ש הַבְּ"ח בְּסִי
תַע"א דְּבִשְׁעַת הַדְּחָק יוּצָא בְּמַצָּה שְׁנִלוּשׁ' בְּמִי פִירוֹת עִם מִים וְהַקְּשָׁה הַפַּר"ח עָלָיו פִּינּוֹן
דַּמ"פ בְּלִי מִים אִינוּ מְחַמִּיץ א"צ קְרָא דְּעֵנִי לְמַעַט מ"ע תִּפּוּק לִי מְדָלָא בְּעֵי שְׁיִמּוֹר

למצנה א"י בה פדאיתא בירושלמי, ויותר מזה כ' בסי' תס"ב, וכ' לבסוף דלשיטת הטור וכמה מראשונים דס"ל דמ"פ עם מים אינו אלא גוקשה וס"ל נמי דגוקשה דרבנן קשה איך משפחת דא"י משום מצה עשירה בלא"ה לא יצא משום דל"ב שימור, והוא קושני' דבעי יישוב על כל הראשונים ופוסקי' דס"ל הכי דהם נגד ירושלמי אלו תוכן דברי הפר"ח, ופר"מ במח"כ עירב הדברים, אבל פנונתו רצונו' ודבריו נכונים מ"ש ע"פ ש"ס מנחות נ"ג ע"א דמבואר שם דשיאור דר"מ לר"י יצא מכלל חמץ ולכלל מצה לא פא א"כ בעי שימור לשם מצה כדי שלא יצא מכלל מצה שבנדאי אין יוצא בה כמו שאין יוצא במנחות להכי צריך מיעוט דלקחם עני שימור מ"ע אינו יוצא, אלו דבריו, וכבר כתובים דברים פאלו אצלי בקונטרסי זה שנים הרבה ועיני' ברכ' הגבחה ובספר מנחת פהו, ומ"מ דברי ב"ח בעצמותן תמוהים דכ' דמי פירות בלא מים דאינו מחמיץ משו"ה א"י וקשה קרא ל"ל, ועיני' פמ"ג: והנה ראי' מג"א דגם במים מקרי מ"ע בקל לדחות וכבר דחוהו די"ל דס"ס רצה לתרץ האמת דבמעט דמעט מי פירות אפי' לכתחלה יוצא ועיני' מפרש בירושלמי, והח"י מביא ראי' מדמקשה ר"ע אדר"ע והא בריית' במ"פ עם מים כמ"ש הרי"ף והספימו עמו רוב ראשונים מוכח דגם עם מים א"י משום א"ע, וצ"ל מנ"ל למקשן בפשיטו' להקשות דלמא עם מים ליפא מ"ע, צ"ל דהוכיח מדר"ע דמעט מ"ע מעני נאי בלא מים תפוק לי' דא"י משום דמ"פ בלא מים אינו מחמיץ וא"י משום דל"ב שימור לשמה וע"כ דמ"פ עם מים ס"ל דהוא מ"ע ומקשה שפיר, ולרש"י דמ"פ בלא מים מחמיץ וגוקשה מיהא הוי ואפי' תימא גוקשה דרבנן מ"מ בעי שימור כמ"ש וליפא ראי' דר"ע ס"ל דמ"פ עם מים לא יצא משום מ"ע, צ"ל דקושני' המקשן דנראה לו דבריית' דאין לשין ביין שו"ד בלי מים איירי דסתמא הכי הוא ומקשה שפיר, או י"ל דס"ל לרש"י דא"י בדבר שאינו בא לידי חמוץ משום כל שינוי כמ"ש רמב"ן במלחמות והה"מ בשם י"א דיש קפידא גם במים שגולש בהם העיסה ולהאי טעמא בנודאי בעי דוקא חמוץ גמור מדאוריית' שחיבי' ע"ח פרת וע"כ ר"ע דמעט מ"ע היינו עם מים וס"ל דחמץ גמור שיש בו פרת ועיני' ויש להאריך עד"פ: ויש להקשות לשיטות הסוברים דברייתא במ"פ עם מים דומי' דקישו' מנ"ל בפשיטות דעם מים א"י לר"ע י"ל פשגלושה עיסה חצי מים וחצי' מ"פ לא מקרי מ"ע, והא דמעט ר"ע מלקחם עני היינו כשעיקרה ממי פירות ומעט מים משום מ"ע איפא דרבנן' מ"פ ומ"מ משום דל"ב שימור או משום הקש דכל שינוי וכו' ליפא דרוב מים ומ"פ מעט מחמיץ, ויש להביא ראי' מזה לשיטות הסוברים דמעט מים ומי פירות מרבני' אינו מחמיץ: ומדי דברי עיי' בח"י סי' תס"ב שכ' שאפשר דכוננת המחבר דבמעט מים מותר היינו שאין ממהר להחמיץ כמו מ"פ עם מים בשנה, אבל מחמיץ, ולפע"ד איפכ' מסתברא לענין מהירות החמוץ דטבע מ"פ למהר הנפוח יותר מן המים אלא דבלא מים לפי דקיי"ל אינו חמוצו שאסרה תורה דאינו אלא סרחון ואין חמץ אלא במים או מים עם מ"פ דאין מ"פ מחלישי' פח המים שבטבעם להחמיץ או דאין מעכבי' המ"פ כלל וע"י מים מחמיץ חמץ גמור או גוקשה, וכ"ז לענין חמץ דאסרה תורה, אבל לכ"ע דמ"פ ממקרי' לפעול סרחון ונפוח יותר מן המים ומ"פ עם מים אין ממהר כ"כ כמו מ"פ בלא מים דכל דבר שנתערב עם דבר אחר שאין טבעם שנה מגרע פחו מב"מ מחזק זא"ז ובשא"מ מבטל ומחליש פח החזק ממנו כנלפע"ד ברור ואין מקום לדברי הח"י וגם לדברי תשוב' מים עמוקים שטרח בפ"י תוס' מנחות ועיני'

בְּקִרְבּוֹ נִתְנָאֵל וּלְמַ"שׁ א"צ לְכָל זֶה וְהַטּוֹרַח שְׁלֵא לְצוּרָה: אָמְנָם כּוֹן קִשָּׁה לְכַאוּרָה עַל הָרִי"ף דְּכַבְרֵייתָ עִם מַיִם דְּוּמְלָ דְקוּטוּף, לֹא הִי צְרִיף לְכָה לְפִי דַס"ל לְרוֹב כְּכָל רֵאשׁוּנִים וְגַם הָרֵא"ש עֲצָמוֹ חֲזַר בּוֹ מַמ"ש בַּפ' כ"ש, וְכוּלָם פְּשִׁיטָא לְהוּ דְכּוֹנוּנַת הָרִי"ף דְקִי"ל כַר"ע דַס"ל דְמַחְמִיץ אָבָל אֵינוֹ מְמַהֵר וּלְפַמ"ש גַם אִם בְּרִייתָא בְּלֹא מַיִם וּס"ל לַר"ע דְבְּלֹא מַיִם אֵינוֹ מְמַהֵר ה"ה וְכ"ש עִם מַיִם דְאֵינוֹ מְמַהֵר לְהַחְמִיץ, וּמַה לּוֹ לְרִי"ף לְהַקְדִים דְבְּרִייתָ עִם מַיִם, וְלֹא חָר הַתְּבוּנוֹת מְעַט לְק"מ דְלוּלֵי דְמוֹכְרַח דְבְּרִייתָ שְׁנֵלוּשׁ בְּמַיִם הִי מְקוּם לּוֹמֵר דְטַעְמָא דַר"ע דַס"ל מ"פ לְבַד אֵין מַחְמִיץ וְרַבְּנָן ס"ל דְמַחְמִיץ וְהֵלֵא פְּלִיגוּ תַנְאֵי רַבְּנָן וְרַחֲבִי"ג בְּמַנְחוֹת שְׁרַפְסָקָה בְּתַפּוּחַ וִי"ל דְפְּלִיגֵי בְּלֵי מַיִם וִי"ל דְפְּלִיגוּ עִם מַיִם, וִי"ל דְפְּלִיגֵי בְּלֹא מַיִם וְר"ע ס"ל דְאֵינוֹ מַחְמִיץ וְקִי"ל פְּנוּתָ כַדַס"ל לְרַבָּא דַמ"פ בְּלֹא מַיִם אֵינוֹ וְעִם מַיִם מַחְמִיץ לַפ"ז אֵין הִכְרַע לְהַלְכָה דַמ"פ ע"מ דְאֵינוֹ מְמַהֵר דְבִטְבַע הַמִּיְהוּר לֹא מְצִינוּ פְּלוּגְתָא, הֵגַם שִׁי"ל אִם בְּרִייתָ בְּלֹא מַיִם, מַנ"ל דְעִם מַיִם ג"כ ס"ל דְמְמַהֵר, הֵגַם שִׁי"ל כּוֹן אָבָל רֵא"י אֵין לְנוֹ דְכּוֹן הוּא, לְכּוֹן הַקְדִים הָרִי"ף דְבְּרִייתָ ע"כ עִם מַיִם, וְתוֹ לִיכָא לְמִימַר דְטַעְמָא דַר"ע דַס"ל דְאֵינוֹ מַחְמִיץ דְהָא בַש"ס מְנַחוֹת הוֹכִיחַ דְאֵיפּוּף דַר"ע לְרִי"ה ג וְר"ע דְרַשׁ לְרַבּוֹת מְנַחַת גְּסָכִים לְחִימוּץ וְלַכַּהֲפ"ח מוֹכַח דַס"ל דַמ"פ ע"מ מַחְמִיץ וּס"ל מְגַבֵּל בְּמַיִם וְע"כ הָא דְשָׁרִי ר"ע בְּבְרִייתָ מְשׁוּם דַס"ל דְאֵינוֹ מְמַהֵר לְהַחְמִיץ וּמְדַמִייתִי עֲלֵהּ בְּדְרִיב"ל דַס"ל כַר"ע ש"מ דְרִיב"ל ג"כ עִם מַיִם אֵינִי רֵא"ש וְעַיִן: וְהֵנָּה הָרֵא"ש גְּמַגֵּם עַל רֵא"י הָרִי"ף דִי"ל דְאֵין לְשִׁין בְּלֵי מַיִם וְקוּטוּף עֲנִין בַּפ"ע וּמְקוּטוּף אֵין לְלַמּוֹד דְמְעַט הוּא, וְנ"ל לְחֻזַק רֵא"י הָרִי"ף מְסוּגְלֵי ש"ס דַע"כ דֵינִיק הִכִי דְוּמְלָ דְמַקְטְפִי אֵין לְשִׁין עִם מַיִם, הֵנָּה הַפ"י הַרְבֵּה לְתַמּוּנָה דְקֵאֲרִי לִי לְמַקְשׁוֹן לְהַקְשׁוֹת מָה רְאָה עַל כְּכָה דַר"ע אוֹמֵר לְשִׁתִּי לְצִאת יְדֵי מְצָה, וְנ"ל דַס"ל דְבְּרִייתָ עִם מַיִם אֵינִי רֵא"י לּוֹמֵר דְטַעְמָא דַר"ע מְשׁוּם שְׁאֵין מַחְמִיץ דְהוּא לְשִׁיטְתוֹ דְמַרְבָּה מְנַחַת גְּסָכִים ע"כ ס"ל דַמ"פ ע"מ מַחְמִיץ וְלוֹמֵר דַס"ל דְאֵין מְמַהֵר לְהַחְמִיץ כְּלָל וּמַתִיר אַפִי לְכַתְחֻלָּה מְלַבַד שְׁרַחוּק לּוֹמֵר שְׁיִפְלִגוּ כ"כ בְּטְבַע וּבְמַצִיאוֹת גַם צְרִיף לְעֲשׂוֹת מַחְלוּקָ בֵין חֲכָמִים לַר"ג לְעַנְיָן דִיעֵבַד וּלְכַתְחֻלָּה וּבֵין ר"ע לְדָדְהוּ דַס"ל אַפִי לְכַתְחֻלָּה דְאֵין מְמַהֵר כְּלָל מְזָה הִי גְרָאָה לּוֹ לְמַקְשׁוֹן דְלֵשׁ לְצִאת י"ח מְצָה, וִי"ל דַכ"ע מוֹדִים לּוֹ וּבְאַמַת לֹא מְשַׁמַע דְחִילָק אֱלֹא מְעַשָּׂה שְׁהִי כָּה הִי קֹאֲמֵר, וִי"ל בְּנוּדָאֵי לַכ"ע וּלְכַהֲפ"ח לְרַבְּנָן אֶפְשָׁר לְשַׁמְרוֹ בְּשִׁמְרָה מְעוּלָה בְּלֵי הִיסָח הַדְעַת גְּדוּל בַר דְעַת וְחַפְזָ וְדַעְתוֹ לְשַׁעַר אָבָל ע"י קְטוֹן וְנִכְרִי לֹא, וּמְשׁוּם לֹא פְּלוּג אֶסְרוּ לְלוּשׁ בְּשִׁמּוֹן וּדְבַשׁ לְכָל, וְכּוֹן אֵיתִי בִירוּשְׁלֵמִי אִם מוֹתֵר לְפַהֲנִים לְלוּשׁ בְּפוּשְׁרֵי דְזַרְיָזִי הֵם בְּמַנְחוֹת וּפְשִׁיט דְלֹא כִיּוֹן דְלְכָל מְקוּר וִי"ל ה"נ כּוֹן בַּמ"פ, וְכ"ז לְלוּשׁ לְמְצָה שְׁל רְשׁוּת, אָבָל לְמַצְנָה דְאֵין נַעֲשָׂה אֱלֹא בְּגְדוּל וְלֹא בְּנִכְרִי וְלֹא בְּקִטּוֹן, וְל"מ לְמֵאֵן דַס"ל דַל"מ ע"ג וְאַפִי לְמ"ד דְמַהֲנֵי ע"ג, הוּא הָעוֹמֵד ע"ג עוֹמֵד וּמְזַרְזוּ שְׁיִמְהָרוּ וְיַחֲשׂוּ וְלִיכָא לְמִיגְזוֹר שְׁיִלוּשׁ בְּלֹא"ה דַא"א, וְעוֹד י"ל בְּדַרְךָ קְצָרָה ע"ד שְׁאֲמָרוּ בְּנֵי חֲבוּרָה זַרְיָזִי הֵם כִּיּוֹן שְׁעוֹמְדֵי מוֹכְנִים וּמְכַוְנִים לְמַצְנָה זַרְיָזִי בְּדַבָּר וְאֵין לְחוּשׁ לְמַכְשׁוֹל, הַה"נ מִי שְׁלֵשׁ לְמַצְנוֹת מְצָה צְרִיף שְׁיִהֵי דַעְתוֹ וּלְכוּ עַל מְעַשְׂוֵי לְשֵׁם מַצְנָה בְּלֵי הִיסָח דַעַת אֵין לְחוּשׁ שְׁיַחְמִיץ, מַכ"ז הִי גְרָאָה לְמַקְשׁוֹן דְלֵשׁ ר"ע לְצִאת י"ח מְצָה, וּמַנ"ל דְעִם מַיִם אֵינִי רֵא"י דְלֵמָא בְּלֹא מַיִם וּמְשׁוּם דַס"ל דְאֵינוֹ מַחְמִיץ וְלֹא מוֹכַח דְלְמַצְנָה לֵשׁ, נִפְקָא לְמַקְשׁוֹן דְאֵין לְשׁוֹן דְוּמְלָ דְמַקְטְפִי עִם מַיִם, וְהַא"ש הָא דַצ"ל הָא דְמַבִיָא כָּל הַבְּרִייתָ אַע"פ שְׁאֵין לְשִׁין וְכו' דְהוּא לְלֹא צוּרָה דְהָא כְּבָר מַבִיָא מְעַשָּׂה דַר"ע

וְקָשָׁה אֲדַר"ע וּבְדַקְדוּק עֲצוּם זֶה הַרְגִישׁ הָאֵלֶּיךָ רַבֵּה, וּלְמִ"שׁ א"ש דְּבִלְא"ה לִק"מ דִּי"ל
דְּלִישֵׁת רְשׁוּת הִי וְכָל הַבְּרִיּוֹת בְּלֹא מִים לְכֹן הַנֶּחְרָף לְהִבְיָא הָא דְקִיטוּף דְּמִזְה מוּכַח
דְּבְרִיּוֹתָא בְּנִלְשָׁה מ"פ ע"מ אֵינְרִי, וְנִתְחַזְקָה רֵאִי הֵרִי"ף: וּמִצְאָנוּ מְקוּם יִישׁוּב ע"פ
דְּבְרִינוּ לְקוֹשְׁלֵי הֵרִי"ה דְלִמָּא רִיב"ל בְּלֹא מִים וְלֹא מְבִיא לְדְרִיב"ל רַק לְעִנְנֵי מִצְּהָ עֲשִׂירָה
וּלְמ"שׁ מוּכַח ע"כ דְּמְבִיא לְדְרִיב"ל לְהָא מְלִתָּא דִּס"ל דְּמ"פ ע"מ אֵינוּ מְחַמֵּץ, דֹּאֲלִת"ה
צ"ל הָא דְמִתְרַץ ל"ק הָא בֵּיט"ר הָא בֵּיט"ש, הָא לְפַמ"שׁ גַּם הַמְקֻשָּׁן יָדַע מְכ"ז רַק דְלֹא
נִרְאָה דְפְלִיג ר"ע וְס"ל דְאֵינוּ מְמַהֵר פְּלֵל, וּמָה מְשִׁיב לֹו ל"ק הָא בֵּיט"ר עֲדִינֵן לֹא מְנִיִּשְׁב
דַּעַת הַמְקֻשָּׁן דְּרַחוּק בְּעֵינָיו לְעֲשׂוֹת פְּלוּגָתָא בְּזָה, וְע"כ דְּמְבִיא לְדְרִיב"ל דְּיָדַע דְאֵינְרִי ג"כ
מ"פ ע"מ וּמוּכַח דְרִיב"ל הֵכִי ס"ל דְּמ"פ ע"מ אֵינוּ מְמַהֵר דְהָא אָמַר מְפָאן וְאֵילָף לִישׁוּ
לִי וְרִיב"ל נְפָקָא לִי מֵר"ע, הֵרִי מָה דְרַחוּק בְּעֵינָיו הַמְקֻשָּׁן רִיב"ל מְסַתְפֵּר לִי, וּמִינְהָ דְש"ס
יָדַע דְרִיב"ל עִם מִים אֵינְרִי וְא"ש נְכוּן וְעֵינֵי: וּבְדְבְרֵינוּ אֵלוּ נִתְנִיִּשְׁב לִי קוֹשְׁלֵי אַחַת
שְׁעֻמְדָתִי בְּהָ אֵיף אֶפְשָׁר דְרִיב"ל אָמַר מְפָאן וְאֵילָף לִישׁוּ לִי הֵינְנוּ עִם מִים וְהוֹרָה לְהֵם
דְּמִתְרַץ לְלוּשׁ עִם מִים דְאֵינוּ מְמַהֵר לְהַחְמִיץ, לֹא הִי צְרִיף לֹוּמַר פְּלֵל מְפָאן וְאֵילָף דְמִמִּילָא
נְשַׁמַּע מְפִינֵן דְאָמַר יוֹמָא קָמָא מְפָלֵל לֹאוּ דְיוֹמָא קָמָא נְשַׁמַּע הֵהֵן מְפָאן וְאֵילָף דְשָׂרִי, וְע"כ
דְּבִלְא מִים קָאמַר מְפָאן וְאֵילָף לִישׁוּ לִי בְּלִי שְׂמִימֹר פְּלֵל וְקַמ"ל טוּבָא לְאֶפְוִקֵי דְאַבְיֵי דִּס"ל
מ"פ בְּל"מ ג"כ מְחַמֵּץ וְלֹא פְּשִׁיטוּת' הוּא כְּמ"שׁ הֵרִי"ה דְבְּהֵכִי אֵינְרִי וְהֵרַמְב"ן בְּעֲצָמוּ
כ' דִּישׁ לְקַרְב דְבְרֵיו פְּנוּנְתוֹ דִּי"ל דְקַמ"ל לְאֶפְוִקֵי דְאַבְיֵי, וְרִי"ה כ' דִּי"ל דְרִיב"ל בְּלֹא
מִים וְלִישׁוּ לִי הֵינְנוּ בְּלִי שְׂמִימֹר, וּלְפַמ"שׁ מוּכַח פֶּן מִתּוֹף דְבְרֵי רִיב"ל הָא דְמִינְתִי ש"ס
דְרִיב"ל צ"ל ע"כ כְּמ"שׁ הֵרִי"ה דִּס"ל דֹּא"י בְּמ"ע, וּמ"שׁ רְמַב"ן דְאֵי בְּלֹא מִים מְנ"ל
דִּס"ל דֹּא"י בְּמ"מ הָא א"י בְּלֹא"ה מְשׁוּם שְׂאֵינוּ מְחַמֵּץ א"צ שְׂמִירָה לְשֵׁם מְצוּה, נ"ל
עַפְמ"שׁ דְלִק"מ דְאֵי ס"ל דְיוֹצְאֵי בְּמ"ע וְהָא דְאָמַר יוֹמָא קָמָא לֹא תְלוּשׁוּ לִי מְשׁוּם שְׂאֵינוּ
מְחַמֵּץ הַדָּר תְּקֻשִׁי מָה לֹו לֹוּמַר מְפָאן וְאֵילָף לִישׁוּ לִי דְמִמִּילָא נְשַׁמַּע דְלֹא בְּעֵי שְׂמִימֹר
שְׂאֵינוּ מְחַמֵּץ דֹּאֲל"ה לְפָה בְּיוֹמָא קָמָא לֹא פִינֵן שְׂמִימֹר וּבְעֵי שְׂמִימֹר וְיָדַע דְאֵינוּ מְחַמֵּץ
וְע"כ דִּס"ל לְרִיב"ל דְבְּמִצְהָ עֲשִׂירָה אֵינוּ יוֹצֵא וְאֶפְי' מְחַמֵּץ וְלֹא נְשַׁמַּע מְדָאמַר יוֹמָא קָמָא
ל"ת דִּס"ל דְאֵינוּ מְחַמֵּץ וְהַנֶּחְרָף לְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ דִּס"ל דֹּא"מ וְל"ב שְׂמִימֹר וְשְׂפִיר מִינְתִי
ש"ס לְדְרִיב"ל דִּס"ל דְּבִמ"ע א"י כְּר"ע, אָבֵל לֹא מוּכַח דִּס"ל דְּמ"פ ע"מ דְּמְחַמֵּץ שְׂאֵין
מְמַהֵר לְהַחְמִיץ ע"י מ"פ הַמְעוֹרְבִי, וְלֹא לְבַד דְאֵין רֵאִי מְסוּנְגִי ש"ס דְּיָדַע דְרִיב"ל עִם
מִים קָאֵי מְפָח רֵאִי רְמַב"ן, אֶלָּא דֹּא"א לֹוּמַר דְּבְמִים אֵינְרִי כְּמ"שׁ וְצַל"ע: וְאִתְּנִי לֵן שְׂפִיר
כ"ז עַפְמ"שׁ דְּהוּכַחַת הַמְקֻשָּׁן דְר"ע לְשׁ בֵּיט"ר דִּי"ל דִּס"ל ג"כ דְּמְמַהֵר אֶלָּא דְלִישָׁה שְׁל
מְצוּה מוֹת' מְעֻטְמִי שְׂפִתְבְּנוּא"ש גַּם זֶה דִּי"ל דְרִיב"ל עִם מִים וּמְפָאן וְאֵילָף בְּשְׂמִירָה וְלֹא
נְשַׁמַּע מְדָאמַר יוֹמָא קָמָא דְה"א ל"מ לִישָׁה דְרְשׁוֹת דְאָסוּר מְשׁוּם דְּמְמַהֵר וְשְׂמָא לֹא יִשְׁמֹר
הֵיטֵב, אָבֵל לְמִצְוָה דְזָרִיז וְנִזְהָר שְׂרִי לְכֹן הַנֶּחְרָף לֹוּמַר יוֹמָא קָמָא לֹא תְלוּשׁוּ הֵגַם מְשׁוּם
חֲשֵׁשׁ עֲצָלוֹת לִיכָּא אָבֵל א"י יָדִי מִצְהָ מְשׁוּם מ"ע, וּבְשְׂאָרֵי יָמִים אָסוּר מְשׁוּם דְּמְמַהֵר
הַנֶּחְרָף לְפָרֵשׁ דְבְרֵיו מְפָאן וְאֵילָף לִישׁוּ לִי דְאֵין מְמַהֵר לְהַחְמִיץ וְא"ש עַד"פ נְכוּן: אֶלָּא
בְּכ"ז סוּף כ"ס צְרִיכִים אָנוּ לֹוּמַר דְש"ס מְבִיא דְרִיב"ל דְּיָדַע דְּבִלְא מִים אָמַר לְמִלְתֵּי
דְּמִדְבְרֵי עֲצָמוּ אֵין מוּכַח דְּבְמִים אֵינְרִי וְכֹן צ"ל לְתִי רְמַב"ן וְכֹן לְמ"שׁ בְּיִישׁוּב הֵרִי"ף וְזֶה
דוּחַק דְהוּ"ל לְפָרֵשׁ דְאָמַר רִיב"ל יוֹמָא קָמָא ל"ת מְפָאן וְאֵילָף דְעִם מִים אָמַר מְלִתֵּי לְבְרִי
וּלְיִישׁוּב גַּם זֶה שְׂאֵר לְנוּ דוּחַק, נ"ל ע"פ שִׁיטַת הַרְמַב"ם דְר"ע דוּקָא אָמַר פָּרֵט

לגלושה בַּיִן שׁו"ד, וּבְשָׂאֵרֵי מִשְׁקִין לִיכָא מְשׁוּם מ"ע, וְלִשְׁיט' רַמְבַּ"ן דְּבַעֵי עֵיסָה שְׂצָרִיף
שְׁימּוּר בְּשָׂאֵרֵי מִשְׁקִין דְּוָקָא עִם מַיִם, וּפְר"ח ס' תס"ב כ' דְּגַם הֶרַמְבַּ"ם לְהֵכִי אֶתְכַנּוּן,
אֲחֵר הַנּוֹצֵעַ ז' י"ל דְּמוּכָח מִתּוֹךְ דְּבָרֵי רִיב"ל דְּעַם מַיִם אֵינְרֵי מִדְּפֶרֶט יוֹמָא קַמָּא ל"ת לִי
בְּדוֹבְשָׂא מִכָּאן וְאֵילָף לָמָּה פֶּרֶט בְּדוֹבְשָׂא לֹא תְלִישׁוּ לִי מְהֵא דְאָמַר מִכָּאן וְאֵילָף לּוֹשׁוּ לִי
בְּדוֹבְשָׂא אֵין לְדַקְדָּק לָמָּה אָמַר בְּדוֹבְשָׂא פִי כֵן עָרַב לוֹ לְאֶכּוֹל בְּדַבְשׁ, וְלַעֲנִין מִיְהוּר אֵין
חִילּוּק בֵּין שְׂאָר מ"פ לְדַבְשׁ, אֲבָל יוֹמָא קַמָּא דִּינָא קְאָמַר דְאֵין יוֹצֵאִין בְּשִׁנְלוּשָׁה בְּדַבְשׁ
לָמָּה פֶּרֶט דְּבַשׁ הוּל"ל לֹא תְלוּשׁוּ בַּמ"פ אוּ בְּמִשְׁקִין דְּכוֹלֵל הַכֹּל, וְע"כ דְּבַמַּיִם אָמַר לְמַלְת'
וּמְשׁוּם מ"ע וְלִיכָא רַק יִשׁוּ"ד וְהֵם שְׁוֹנֵי דְכוֹלָם מ"ע וְאֵין מְקוּם לְטַעוֹת וְלַחֲלָק, וּבְשָׂאֵרֵי
מִשְׁקֵי בְּאַמַּת יוֹצֵאֵי עִם מַיִם, אֲבָל אֵי בְּלֹא מַיִם אֵינְרֵי נִתֵּן מְקוּם לְטַעוֹת דְּוָקָא בְּדוֹבְשָׂא
וְה"ה בַּיִן וְשָׁמֶן דֹּא"י דְּכוֹלָם מ"ע, אֲבָל בְּשָׂאֵרֵי מִשְׁקִין יוֹצֵא אִפִּי בְּלֵי מַיִם, וְע"כ דְּבְאַמַּת
עִם מַיִם אָמַר לְמַלְת' י"ק לֹא תְלוּשׁוּ וּמְשׁוּם מ"ע וּפְשִׁיטָא דְה"ה לַיִן וְשָׁמֶן וְה"ה לְחֵלֵב
דְּשְׁוֹנֵי וְלֹא בָּא לְהוֹרוֹת לְבָנֵי מַה הִיא מְצָה עֲשִׂירָה זֶה פְּוָלָם יוֹדְעִים רַק דִּינָא קְאָמַר דֹּא"י
בְּמְצָה עֲשִׂירָה וְיַדְעוּ וְיַבִּינוּ מִמֵּילָא ה"ה בַּיִן וְשָׁמֶן וְחֵלֵב לֹא יְלוּשׁוּ, וְשִׁפִּיר מֵינְתֵי לְדְרִיב"ל
דְּמוּכָח מִתּוֹכּוּ דְעַם מַיִם אֵינְרֵי וְא"ש: וְהַשְׁתָּא דְאַתִּית לְהֵכִי מֵינְשֵׁב הֶרִי"ף בְּדְרִיף קִצְרָה
מַה דְּפְשִׁיטָא לִי דְרִיב"ל עִם מַיִם מִדְּאָמַר לֹא תְלוּשׁוּ בְּדוֹבְשָׂא וְל"א ל"ת בַּמ"פ מְשׁוּם
שְׂאֵין מִחֲמִיצִין ש"מ דְּעַם מַיִם קְאָמַר כַּמ"ש, וְהֶרְוַחְנוּ בְּזָה עוֹד לְהֵבִין מ"ש הֶרִי"ף פֶּד
מֵינְתֵי לְדְרִיב"ל מְבִיא ב' לְשׁוֹנוֹת ל"ק בְּחֵלְבָא וְל"ב בְּדוֹבְשָׂא, וְצ"ל הָא לִיכָא נְפִיקוּתָא
לְדִינָא בְּעִנְיָן דְּעֵסִיק בִּי הֶרִי"ף, וְנִרְאָה דְהֶרְגִישׁ בְּסִבְרַת הֶרֶז"ה לְחֵלֵב לַעֲנִין מִיְהוּר בֵּין
חֵלֵב לְשָׂאֵרֵי מִשְׁקֵי, וְלִכֵּן כ' דל"ב ל"ת לִי בְּדוֹבְשָׂא וְנִקְיֵט לְעֵינְקָר כַּל"ב בְּדוֹבְשָׂא, וְהֶרֶז"ה
ס"ל דְּל"ת בְּחֵלְבָא ל"ב פִּינּוֹן דְּמֵינְשֵׁבוּ לְבִסּוּף וְרִי"ף ס"ל דְּלִישְׁנָא בְּדוֹבְשָׂא ל"ב וְעֵינְקָר,
אֲלֵא דְרַמְבַּ"ן וְר"ן וְרוֹב פְּכָל רֵאשׁוּנִים לֹא נ"ל לְחֵלֵב בֵּין חֵלֵב לַמ"פ לַעֲנִין זֶה, וְנ"ל דַּס"ל
לְרִי"ף דְּנִילּוּשׁ בְּחֵלֵב לֹא מְצָה עֲשִׂיר' הִיא דַּר"ע לֹא אָמַר רַק ג' מִשְׁקִין יִשׁוּ"ד, וּכְבָר
הִקְשׁוּ עַל הֶרַמְבַּ"ם דַּס"ל חֵלֵב נְמִי וְהוּא מְדְרִיב"ל לְהֵךְ לִישְׁנָא ל"ת בְּחֵלֵב הֶרִי ג' מִשְׁקִין
לְד', וְנ"ל דְרִי"ף ס"ל בְּאַמַּת דְּוָקָא ג' אֱלוּ יִשׁוּ"ד, לַפ"ז לְהֵךְ לִישְׁנָא ל"ת לִי בְּחֵלְבָא לֹא
מוּכָח דְרִיב"ל עִם מַיִם אֵינְרֵי מִדְּפֶרֶט חֵלֵב דְּהָא חֵלֵב דִּין שְׂאֵרֵי מִשְׁקִין יֵשׁ לוֹ לַעֲנִין דַּמ"ע
הוּא וְאֲדַרְב' מוּכָח דְּבִלָּא מַיִם קְאֵי דַּל"ה לָמָּא לֹא יֵצֵא בּוֹ וְע"כ בְּלֵי מַיִם וּמְשׁוּם דַּמ"פ
וְה"ה חֵלֵב אֵינְה מִחֲמַצָּת וְטַבְעָם לַעֲנִין חִימוּץ וּמְמַהֵר שְׁוֹיִן, וְלִכֵּן כ' דל"ב ל"ת לִי
בְּדוֹבְשָׂא וְהוּא הֶעֱיָקָר וּמוּכָח מְדְבָרֵי דְבַמַּיִם אֵינְרֵי וּמֵינְשֵׁב הַכֹּל בְּמֶרְוַח בַּעֲזָה": הִנֵּה
נְמַשְׁכְּתֵי אֲחֵר קְסָתֵי קְסָת הַסּוּפֶר, בְּאַמְרֵי שְׁפָר מַעֲנִין לַעֲנִין בְּאוֹתוֹ עֲנִין, וְנִחְזוֹר לְמְקוּם
שְׁיִצְאָנוּ מִשָּׁם בְּדִינוּ שָׁל גְבוּרַת הַשָּׁם דְּנִדְחָה בְּשִׁפְתֵי יְדִים מִמַּג"א וְח"י מִפְּחַת רְאִיוֹתֵיהֶם
וְאֵנּוּ הוֹסְפָנוּ וְעֲשִׂינוּ חִיזוּק לְדְבָרֵיהֶם וְרְאִיוֹתֵיהֶם אֲבָל חוֹזֵר וְנִרְאָה, פְּאֲשֶׁר רְאִיתִי אֲחֵרֵי
רוּאֵי בְּאַלְפֵי רַבָּה זוֹכְרוֹ לְטוֹבָה, בְּאַמְרוֹ שְׁעֵינִי בְּסִפְרָ גְבוּרוֹת הַשָּׁם וְהֵבֵן מַעֲנוֹק דְּבָרֵי
דְּגַם הוּא מוֹדֵה דֹּא"י בְּמְצָה שְׁנִילּוּשָׁה בַּמ"פ עִם מַיִם, אוּ דְהִיא מְצָה עֲשִׂירָה וְלֹא קִיָּים
מְצוֹת לְחֵם עֲנִי, וּמ"מ מְצָה הִיא וַיִּאֲכַלְנָה בְּשַׁעַת הַדְּחָק, אֲבָל מְצָה שְׁנִילּוּשָׁה בַּמ"פ א"י
כָּלֵל וְאֵין לוֹ לְאֶכּוֹל אִפִּי בְּשַׁעַת הַדְּחָק פִּינּוֹן דְּאֵינוּ בָּא לִיְדֵי חִימוּץ לֹא עֲשָׂה מְצָה כָּלֵל,
מִשָּׂא"כ בְּשִׁנְלוּשָׁה בַּמ"פ עִם מַיִם קִיָּים עַכ"פ י"מ מְצָה אֲלֵא שְׁלֵא אֲכַל לְחֵם עֲנִי אֱלוּ
דְּבָרֵי ז' וְעֵינִי פַּמ"ג מְבִיא דְּבָרֵי בְּקִיצוֹר וְתוֹכוֹן דְּבָרֵי דִּינָא דִּי מְצָה אֲבָל ל"י יְדֵי מְצוֹת
לְחֵם עֲנִי, וְנ"ל לְהוֹסִיף תּוֹסַפ' מְרוּבָה לְהֵבִין הַדְּבָר דְּהָא מְצָה שְׁאֵנוּ אוּכְלֵי מְרַמְז' עַל ב'

דברים על הגאולה כר"ע במתני' מצה זו שא"א ע"ש שלא הספיק בציקם ומפני' בקרא פ' ראה שבעת ימים תאכל עליו מצות כי בחפזון יצאת, וכתב נמי לחם עני שיהי' לחם שעני אוכל לאפוקי מצה עשירה רמז וסימן הוא שאכלו בשעת השיעבוד לחם עני שלא הניחו להם לחמץ העיסה וכבר פתבו המפרשים זה באריכת ונ"ל ברמז רמז ה' לאאע"ה עינוי דאכילה דאמר לו ועבדום ועינו אותם וזהו עינוי גדול אחר שעבדו עבודה קשה לא הניחום להשיב נפשם כי אם בלחם עני, ובאגדה בארתי בזה הפתיב לחם עני וקרנין לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה וכו' רש"י הגדה והלל וצ"ל גם על הפסח ומרור אמרי' כ"ז ומה מעליותא דמצה ולולי פירש"י נ"ל דפסח ומרור כ"א מרמז על ד"א מרור על השיעבוד ואמרי' עליו ד"א, ופסח על הגאולה ואמרי' עליו לצאת י"ח דבר א', אבל מצה מרמז על השיעבוד ועל הגאולה והינו שעונין עליו דברים הרבה דבר והפוכו שיעבוד וגאולה, ושניהם מרמזים בקרא לחם עני פהא לחמא די אכלו בשעת השיעבוד, וכי בחפזון יצאו, עד שלא ספק בציקם להחמיץ וכו' והינו הפתיב והקרי הפתיב לחם עני וכתוב ג"כ כי בחפזון יצאת, וזהו עצמו הקרי עוני יוצא מתוך הפתיב לענות עליו דברים הרבה ושני' הקרי וכתוב מתאחדים וממקור א' יוצאים פנ"ל נכון וישר בעזרת החונן דעת: היוצא לנו דיש באכילת מצה ב' דברים זכרון לשיעבוד ולגאולה, אם אוכל מצה עשירה יוצא י"ח אכילת מצה שמרמז על הגאולה וסירות ואם היא עשירה יש בה רמז יותר לסירות, אבל אין רמז לעינוי ושיעבוד משו"ה בעי לחם עני וזה לא יצא כשאוכל מ"ע והא"ש דינו של גבורת השם ע"פ שמפרשו האלף רבה דבמ"פ לבד א"י פלל דגזה"כ היא דבעי מצה שראוי' לחימוץ או דבעי שמירה, אבל עם מים אינה באה לכלל מצה גמור' אלא דבעי עני ועכ"פ יוצא י"ד מצות מצה למקצתו שעשה זכר לגאולה כנלפע"ד, ולדינא יש אתי דברי' הרבה בשיטת הרמב"ם, ולפע"ד דשיטת הרמב"ם פן היא דמ"פ ע"מ לאו מ"ע היא והראתי לדעת מסדורו ולשונו וסתירת דבריו בפ"ה ובפ"ד שפן הוא והבאתי ראיות חזקות מירושלמי ומתוך פלפולא, אלא להיות שכבר יצאתי בכותב' הגסה, והזמן יקר ופר"מ לא כ' ולא דן לדינא לכן פה תהי' שביתת קולמסי, אחר נמשכתי אחריה עד פה אשר לא עלה על לבי בתחלה, וה' יסיר מאתנו פל מחלה, של גוף ונפש, ויבער הקוצים מפרמו ויוציאנו מידם לחופש, אחר שבקשנוהו וחפשנו חפש מחופש, ראה אלקי' בעני והרחיב לנו כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו וכו' עם הממהרי' להחמיץ ומחמיצין תרוממנה קרנות צדיקים, בראש פל חוצות ובשוקים, הכ"ד אוה"נ דש"ת.

פ"ב ב' ניסן תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה צב בימי חפזון, יצילהו ה' מפל צר ואסון, ישביעהו שובע שמחות, בחג המצות, ה"ה מעכ"ת י"ג הרב המופלג אשר ידיו לו רב בחוקי חנורב המאוה"ג, חרוץ בע"פ כש"ת מו"ה ישע' ני' אבדק"ק פאטאק יע"א: יקרת מכתבך קבלתי ונפשך יודעת מאוד כי בעתים הללו רבו הטורדות לכל מרא דאתר' פאתר' מ"מ לא בעינא להשיב פניך ריקם דחקתי עצמי לאשר השעה דוחקת להלכה ולמעשה קדמו עיני אשמורות לעיני בעינא פקחא על שאלתך והוא באחד זמן וחולה שהרופאים מוחי' בו שלא יאכל שום מצה אם לא שגלושה לכה"פ במי פירות מאיזהו מין מי פירות שיהי' עם מים, וכבר ראו עיניך מ"ש המג"א בשם ספר גבורת השם וב"ח בסי' תע"א ס"ק ה' ומ"ש בפרמ"ג שם דמי שאין לו אלא מצה שגלוש'

במ"פ עם מים ששיאכל ולא יברך דספיקא הוא וחסבת דאפשר בשארי מ"פ חוץ מ"פ
שמן ודבש וחלב יש לסמוך על הרמב"ם דס"ל דוקא בד' דברים אלו לא יצא משום מ"ע
ובשארי מינים יוצא הגם דלא קיי"ל פנותי' דרמב"ם, מ"מ חזי לצרפו עם שיטת גבורת
השם וב"ח דס"ל דליכא משום מ"ע רק פשלושה בלא מים, ויוכל לברך ע"י צירוף
שיטות אלו לפי דס"ל לתוס' ר"ה דליכא במברך לבטלה דרך ברכה משום ל"ת רק
איסור דרבנן, ובדרבנן אולי יש לסמוך עכ"ז ויאכל בברכה, אלו דבריה בהוספת נופך
משלי, והנני למבוקשה לערוך מערכה מול מערכה, להוציאה מבית הספק אחר העיון
לפי מסת הפנאי היטב הדק: פתח דברינו יאירו לפתוח פתח תקנה לשיטת הרמב"ם דקשו
בה טובא מנ"ל דר"ע דאמר עני לאפוקי עיסה שגלושה ביין שו"ד דוקא הוא אי משום
דל"א עיסה שגלושה במי פירות או במשקי' ע"כ דוקא קאמר מה יענה לברייית' דאין
לשון עיסה בישו"ד, למה נקיט ג' משקי' אלו דוקא והא דין דבריייתא בכל מ"פ ומשקי'
הוא וע"כ דג' אלו לאו דוקא, וכן קשה מר"ל דאמר עיסה שגלושה בישו"ד ולא אמר
שגלושה במי פירות, וצ"ל משום דרגילים ללוש בג' אלו וכן י"ל בהא דאמר ר"ע עיסה
שגלושה בישו"ד דלאו דוקא הוא, ונלפע"ד ממקום שהקשו עליו משם אנו עושין סמוכי'
לשיטתו, מדנקיט הבריייתא ישו"ד וכן ר"ל מזה הוכיח דלענן מ"ע ג' אלו דוקא, הנה
צ"ל על ר"פ דלא ידע לומר טעמא דר"ל משום דס"ל מ"פ אין מחמיצין וכי לא ידעו כל
הנהו אמוראי דאיכא מ"ד דאין מחמיצין ופ"י הוסיף עוד הא תלמידי דרבא היו, ונ"ל
דהי' קשה להו אי טעמא דר"ל משום דס"ל דמ"פ א"מ למה נקיט שגלושה בישו"ד ול"א
סתם שגלושה במ"פ ע"כ דס"ל מ"פ מחמיץ ובג' אלו איכא טעם אחר ושאלו לר"פ ואמר
להו משום דהו"ל מ"ע וכל שא"י אין חייבים וכו' ומשום מ"ע ליכא רק בג' משקי' אלו
לכן נקיט ג' משקי' אלו דוקא, ולא תקשי מדדייקו הכי לר"ל מה יענה לברייית' דאין
לשין למה נקיט ג' משקי' אלו דוקא, דפלוגתא דרבנן דר"ע דוקא בג' משקי' דר"ע ג"כ
ס"ל אחמיץ וממהר, אלא דאזיל לשיטתו דא"י במצה שגלושה בישו"ד וממילא ליכא
איסור חמץ מכח הקישא משו"ה לש ור"א ור"י ל"א לו דבר דג"כ פנותי' ס"ל ור"ג ורבנן
ס"ל כריה"ג דיוצאים במ"ע ממילא איכא איסור חמץ בג' משקי' אלו, ובשאר מ"פ גם
ר"ע מודה דאסור ללוש ואפשר אפי' דיעבד כר"ג לכן נקיט הבריייתא ישו"ד דוקא משום
ר"ע ורביתא לר"ג ורבנן וא"ש: והרנחנו בזה ליישב קושני' הצל"ח לר"פ למה אמר ר"ל
אין חייבין ע"ק פרת הא מותר ג"כ מכח הקישא עיי' בו שהלה עד"פ, ולמ"ש א"ש דר"ל
פרתי קמ"ל מתוך דבריו דגלושה בישו"ר אין חייבים ודוקא ג' אלו אבל שגלושה בשארי
מ"פ חמץ גמור הוא וחייבי', ואי הוי אומר שגלושה בישו"ד מותר הי' הדיוק הא בשארי
מ"פ אסור אבל אין בו פרת דאינו רק נוקשה, לכן אמר א"ח פרת וה"ה דמותר אבל
שא"ר מ"פ אפי' פרת אית בי' ומינשב קושני' הצל"ח, ולמסקנ' דטעמא דר"ל משום דמ"פ
אין מחמיצין ואמר א"ח ע"ח פרת אבל איסור איכא דנוקשה מיהא הוי וס"ל פאב"י דמ"פ
בלא מים מחמיצין, ומ"ש הה"מ דלרמב"ם הא דאמר ר"ל אין חייבי' לאו דוקא, לא
הבנתי מה צריך לדחוק הנה י"ל ר"ל פאב"י ורמב"ם פסק להלכתא פרבא, אלא דצ"ל
למה נקיט ג' משקי' אלו דוקא, י"ל ניהי דהי' קשו להו מתחלה אי משום דמ"פ אין
מחמיצין למה נקיט לג' אלו דוקא, לבתר דאמר ר"פ משום דכל שאין יוצאין בו אינן
חייבים וכו', הגם דנדחו דבריו מסתמא דבריייתא דהקפה ולולי הבריייתא הי' מקום לומר

כּוּן לְכוּן נִקְיֵט ר"ל ג' אֵלוּ דְאֵלוּ הָיוּ אָמַר סֶתֶם שְׁנֵלוּשָׁה בַּמ"פ א"ח וכו' הִי מְקוּם לְטָעוֹת
דְּבַג' מִשְׁקִין אֵלוּ מְוֹתֵר לְגַמְרֵי מְשׁוּם הִיקְשׁ דְּבַמ"ע אִין יוֹצְאִין, וְדוּקָא בְּשַׁאֲרַ מ"פ א"ח
אֶבֶל אֲסוּר, וּמַג' מִשְׁקִין אֵלוּ לֹא אִיבְרֵי דְהֵן עֲנִין בַּפ"ע דְּגַם אִם הָיוּ מִתְמַיְצִין חֲמוּץ גְּמוּר
הִי מְוֹתֵר בִּינּוּן דַּא"י בְּהֵם י"ח מִצָּה, לְכוּן פֶּרֶט ג' אֵלוּ דַא"ח אֶבֶל אִסוּר אִיכָּא לְאוּרוּי לָן
דְּלֹא מִקְשִׁי חֲמִץ לְמִצָּה אוּ דַס"ל מְדַנְפְּשִׁין פֶּן אוּ מִפְּחַ הַאי בְּרִייתָא דְהַקְפָּה, וְהַא"ש נְמִי
בְּרִייתָא דְנִקְט' ג' מִשְׁקִין אֵלוּ דַא"י הָיוּ נִקְיֵט שְׁאִין לְשִׁין בַּמ"פ מְשׁוּם דְמַמְהָר, ה"א חוּץ מַג'
מִשְׁקִי דְדִינָא אַחֲרִיתָא אִית לְהוּ דַאֲפִי מִתְמַיְצִין חֲמִצּוֹן מְוֹתֵר מְשׁוּם הִיקְשׁ חֲמִץ לְמִצָּה קַמ"ל
מְפֹרֶשׁ דַּאִין לְשִׁין אֲפִי בַג' אֵלוּ דְלֹא מִקְשִׁינּוּ חֲמִץ לְמִצָּה לְעֲנִין זֶה וּמִנְשֵׁב הַקְוִשְׁנִי
שְׁהַקְשׁוּ עַל הֶרְמֵב"ם וְלֹא לְבַד דְּלֹא קִשִׁי עָלָיו אֶלָּא שְׁמֶשֶׁם רֵא"י לְדִינוּ מְדַנְקֻטָּה הַבְּרִייתָא
וּר"ל ג' אֵלוּ, וְדִיוק זֶה עֲצֻמוּ דְלֹא נִדְחַק דְלֹא דוּקָא ג' אֵלוּ נִתְחַזַּק מִפְּחַ קוֹשְׁנִי פ"י מְדַלֵּא
נִיחָא לְהוּ לְפָרֶשׁ טַעֲמָא דַר"ל מְשׁוּם מ"פ א"מ, וְגַם מִפְּחַ קוֹשְׁנִי הַצֵּל"ח וַא"ש נְכוּן, עֵינִי
וְהַבּוּ: וְהִנֵּה הַב"י ס' תַּס"ב כ' דְלֹא מִצָּא לוּ חֲבֵר לְרַמְב"ם בְּדִין זֶה וְאַנִּי מִצָּאֲתִי לוּ חֲבֵר
וְהוּא הָרִי"ף רְבוּ דְרַבּוּ וְ"ל שְׁהַעֲלָה לְהַלְכָה כַר"ע מְדַרְיָב"ל ס"ל פְּנוּתִי וְהַקְשָׁה הָרַז"ה
דְּלִמָּא רִיב"ל בְּלֹא מִים אִיבְרֵי דַאִינוּ מִתְמַיְצִין פְּלֵל וְש"ס מְבִיא דְרִיב"ל לְעֲנִין מ"ע וְרַמְב"ן
הַשִּׁיב עָלָיו דַּא"י רִיב"ל בְּלֹא מִים אָמַר לְמַלְתָּ מַנ"ל דַּס"ל דְּבַמ"ע א"י הָא בְּלֹא"ה א"י
מְשׁוּם שְׁאִינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ וַע"כ דְרִיב"ל עִם מִים אִיבְרֵי, וְהִנֵּה סוּף כ"ס קֶשֶׁה דְעֵיקָר
חֲסֵר דְהָא בְּדַבְרֵי רִיב"ל לֹא נִזְכַּר א' עִם מִים אוּ בְּלֹא מִים אָמַר יוֹמָא קַמָּא וְכו' מְכַאן
וְאִילָף וְאִי דַש"ס יָדַע דְהִכִּי הָיוּ דְעִם מִים אָמַר הו"ל לְפָרֶשׁ דְהִכִּי אָמַר, וְנ"ל דְמוּכָן מְדַבְרֵי
רִיב"ל עֲצֻמוּ דְעִם מִים קְאָמַר מְדַפְרֵט יוֹמָא קַמָּא ל"ת לִי בְּדוּבְשָׁא לְמָה פֶּרֶט בְּדוּבְשָׁא דַיִשׁ
מְקוּם לְטָעוֹת מְשׁוּם דַּמ"ע הִיא, אֶבֶל בְּשַׁאֲרֵי מִשְׁקִי יִצָּא דְלֹא מ"ע הִיא, וּבְאַמַּת לֹא יִצָּא
פִּינוּן שְׁאִינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ, וַע"כ דְעִם מִים קְאָמַר דִּיוֹמָא קַמָּא ל"ת וּמְשׁוּם מ"ע וּבְשַׁאֲרַ
מִשְׁקִי בְּאַמַּת יִצָּא דְלֹא מ"ע הִיא, וְאָמַר ל"ת לִי בְּדוּבְשָׁא דַה"ה בִּינּוּ וְשָׁמּוֹן דְּכַחְדָּא נִינְהוּ
דַּמ"ע הֵם זִדוּעַ לְבָנָיו דְּכוּלְהוּ תְּלִתָּא מ"ע הֵם וְלִפְדֵּם דַּא"י בַּמ"ע וּמַהוּ מ"ע יָדַעוּ, וְהָא
דְּפֶרֶט דוּבְשָׁא מְשׁוּם דְאָמַר מְכַאן וְאִילָף לּוֹשׁוּ לִי בְּדוּבְשָׁא כִי עָרַב לוּ הַנְּלוּשׁ בְּדַבְשׁ, אֶבֶל
אִם בְּלֹא מִים אִיבְרֵי וְגַם בְּשַׁאֲרַ מִשְׁקִי א"י לֹא הו"ל לֹמַר יוֹמָא קַמָּא ל"ת לִי בְּדוּבְשָׁא
מְשׁוּם דְרַצָּה לֹמַר מְכַאן וְאִילָף לּוֹשׁוּ לִי בְּדוּבְשָׁא בְּמְקוּם שְׁיִשׁ מְקוּם לְטָעוֹת בְּדִין יוֹמָא
קַמָּא יוֹצְאִי בְּשַׁאֲרֵי מִשְׁקִין בְּלִי מִים, וּמוּכַח מְדַבְרֵי רִיב"ל עֲצֻמוּ דְבְּדוּבְשָׁא עִם מִים אָמַר
יוֹמָא קַמָּא ל"ת מְכַאן וְאִילָף לּוֹשׁוּ, וּמִיִּיתֵי ש"ס בְּדַאֲמַר רִיב"ל דְּמוּכַח מִתּוֹף דְּבָרֵיו דְּבַמִּים
קְאָמַר וּמוּכַח דְּבַמ"ע א"י וְגַם דַּאִינוּ מְמַהֵר לְהַחֲמִיץ וְרוּחָא הַסּוּגָל בְּלִי דוּחַק וּמִינְפָּה סִיוַעַ
לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם וְרִי"ף פְּנוּתִי ס"ל דְּבַחַד שִׁטָּה אֲזָלוּ דְקִינִי כַר"ע מְדַרְיָב"ל וְעֵינִי: וְהִנֵּה
הֶרְמֵב"ם כ' דְּנִלוּשׁ בְּחֻלְב ג"כ ל"י מְשׁוּם מ"ע וְנִפְקָא לִי מְשׁוּם הַ דְּבַחַד לְשִׁנָּא אָמַר
רִיב"ל ל"ת לִי בְּחֻלְבָּא וְצ"ל הָא דְנִקְיֵט ר"ע רַק יִין שׁו"ד וְכוּן בְּבְרִייתָא דַּאִין לְשִׁין וְכו'
מְשׁוּם דְלֹא שְׁכִיחַ לְלוּשׁ בְּחֻלְב דְשָׂרֵי דוּקָא כְּעִין תּוֹרָא, וְהִנֵּה הָרִי"ף מְבִיא ב' לְשׁוֹנוֹת וְכו'
וְלִשְׁנָא בְּתָרָא דְאָמַר ל"ת לִי בְּדוּבְשָׁא עֵיקָר, וְצ"ל פִּינוּן דַּאִין נ"מ לְדִינָא בִּין ל"ק ל"ל"ב
לְעֲנִין אִי קִי"ל כַר"ע לְמָה דִּינִיק הָרִי"ף כ"כ וּמְבִיא ב' לְשׁוֹנוֹת וְכו' לְשִׁנָּא בְּתָרָא ל"ת לִי
בְּדוּבְשָׁא, וְנִרְאָה דְהִרְגִישׁ בַּמ"ש הָרַז"ה דִּי"ל דְּחֻלְב אִינוּ מְמַהֵר בְּטָבַע לְהַחֲמִיץ וְלָכוּן כ'
ל"ב ל"ת לִי בְּדוּבְשָׁא וְנִקְטִי כַל"ב, וְרַז"ה ס"ל פִּינוּן דְּמִתְרַץ לְבַסּוּף ל"ק דְל"ת לִי בְּחֻלְבָּא
הָא לְשִׁנָּא עֵיקָר, וְרִי"ף ס"ל דְלִשְׁנָא דְל"ת לִי בְּדוּבְשָׁא עֵיקָר וְרַמְב"ן וְר"ן דְחוּ חִילּוּקוּ

שֶׁל הַרְזָה בֵּין חֵלֶב לְשֹׁאֲרֵי מִ"פ, וּמִסְתַּבֵּר פְּנוּתֵי, וְלִכְּנֹן נ"ל דס"ל לְרִי"ף דמ"ע לִיפָא
רַק בְּג' דְּבָרִים דְּהִזְפִּיר ר"ע זֵין שו"ד וְתוּ לָא, וְחֵלֶב לְעֵגְנִין חֲמוּץ בְּטַבְעוֹ כְּמוֹ פֶל מ"פ אָבֵל
מ"ע לָא הָנִי, לִפ"ו לְהַדֵּן לְשִׁנְאָה דְאָמַר יוֹמָא קָמָא ל"ת לִי בְּחֵלְבָא לָא מוּכָח דְעַם מִים קָאָמַר
י"ל בְּלֹא מִים וְאָמַר בְּחֵלְבָא לָא מְשׁוּם דְאִינוּ מְחַמִּין מְמִילָא ה"ה בְּשֹׁאֲרֵי מ"פ לָא וְאִין
מְקוּם לְטַעוֹת וּפְרִט חֵלֶב מְשׁוּם דְרָצָה לְצוּוֹת מְפָאן וְאִילָךְ לּוֹשׁוּ לִי בְּחֵלְבָא דְעֵרַב לוֹ אוּ
דְרָצָה לּוֹמַר הִתְמַר דְכַעִין תּוֹרָא שְׂרִי בְשֹׁאֲרֵי יוֹמִי, וּמוּכָח דַּע"כ בְּלֹא מִים אִיגְרִי דְאִי עַם
מִים לְמָה יוֹמָא קָמָא לָא הָא גִּילּוּשׁ בְּחֵלֶב לִיפָא מְשׁוּם מ"ע וַע"כ בְּלֹא מִים וְלֹא מוּכָח
מְדִרִיב"ל דס"ל הִלְכָה כר"ע לָא לְעֵגְנִין מ"ע וְלֹא לְעֵגְנִין דְאִינוּ מְמַהֵר לְהַחְמִיץ וְש"ס דְמִינִיתִי
דְרִיב"ל מְשׁוּם דְעֵיקָר כּל"ב דְל"ת לִי בְּדוֹבְשָׁא וְכו' וְהֵא"ש דכ' הָרִי"ף דל"ב הוּא דְל"ת
לִי בְּדוֹבְשָׁא וְהוּא הֵעִיקָר וַא"ש נְכוּן וְעֵינִין: וְהִגָּה הַרְמַב"ם פ"ה כ' דְיוֹמָא קָמָא אָסוּר לְלוֹשׁ
אֱלָא עַם מִים בְּלַבַּד מִדְּכ' אֱלָא עַם מִים בְּלַבַּד מְשַׁמַּע דְחוּץ מִמִּים לָא יְלוּשׁ בְּיוֹמָא קָמָא
וּבפ"ו כ' דְבִשְׁאֲרֵי מ"פ יוֹצֵא מְלַבַּד זֵין שו"ד וְחֵלֶב וּכְבָר נִתְקַשָּׁה הַב"י בְּסִתְרֵי' זו,
וְנִלְפַע"ד דְרַמְב"ם דִּינִיק מְדוֹנְקִיט ר"ע ג' דְּבָרִים דְנוֹקָא הֵם וְנוֹסֵף עֲלֵיהֶם חֵלֶב מְדִרִיב"ל
וַצ"ל דר"ע שְׂבִיק חֵלֶב דְלֹא שְׂכִיחַ לְלוֹשׁ בּוּ, וְהִרְאָנוּ פָּנִים מְסַבִּירוֹת מִן הַסּוּגָ' פְּנוּתֵי
דְדוֹקָא אֵלּוּ, אֱלָא דְבִירוּשְׁלָמִי אֵיתָא וְנ"ל אָמַר רִיב"ל אוֹתוֹ כְּזִית שְׂאָדָם יוֹצֵא בּוּ צָרִיף
שְׂלֵא יְהִי בּוּ מְשָׁקִי וְהִקְשׁוּ עַל הַרְמַב"ם מִירוּשְׁלָמִי הַנ"ל דְמְפֹרָשׁ אָמַר רִיב"ל שְׂלֵא יְהִי
בּוּ מְשָׁקִי וְכוּלְלָם יַחַד דְּכָל מְשָׁקִי לָא יְהִי בּוּ, וְנ"ל דס"ל לְרַמְב"ם לְפִי מְסַקְנַת יְרוּשְׁלָמִי
שְׁם דְרִיב"ל אָמַר צָרִיף לְמַצָּוָה וְלֹא לְעַכְשָׁא וְעִי' מְפָרָשׁ לְמַצָּוָה מְדִרְבָּנּוּ וִיבְנָאָר לְפָנֵינוּ
אִי"ה פְּנוּנ' סוּגָ' יְרוּשְׁלָמִי, עַכ"פ רִיב"ל לָא אִיגְרִי רַק לְעֵגְנִין לְכַתְחֻלָּה וּמְדִרְבָּנּוּ וּס"ל
לְרַמְב"ם לְכַתְחֻלָּה גַּם בְּשֹׁאֲרֵי מְשָׁקִי אָסוּר לְלוֹשׁ בְּיוֹמָא קָמָא וּבְדִיעֵבַד יָצָא, וּר"ע דְמְפִיק
מְכַתִּיב דְקָרָא עֲנִי שִׁיחַ לְחֵם עֲנִי לְאִפּוּקִי שְׁנִלוּשָׁה בֵּינִין שו"ד בְּדִיעֵבַד לָא יָצָא וְדוֹקָא
בְּמְשָׁקִי אֵלּוּ אָבֵל בְּשֹׁאֲרֵי מְשָׁקִי יוֹצֵא וְהֵא"ש פֶּסֶק הַרְמַב"ם דְבַפ"ה כ' דְאָסוּר לְלוֹשׁ
הֵינֵינוּ לְכַתְחֻלָּה וְלֹא אִיגְרִי שְׁם מְדִיעֵבַד וְכו' דְאָסוּר לְלוֹשׁ רַק בְּמִים לְבַד וְהוּא מְדִרִיב"ל
בִּירוּשְׁלָמִי, וּבפ"ו כ' דָּאֵם לֵשׁ בְּשֹׁאֲרֵי מְשָׁקִי יָצָא כ' אֵם לֵשׁ לְכַתְחֻלָּה לָא אָבֵל בְּדִיעֵבַד
יָצָא חוּץ מִיֵּין שו"ד וְחֵלֶב דְבָאֵלוּ אִפִּי' בְּדִיעֵבַד לָא יָצָא, דִּינִין שו"ד מְמַעַט ר"ע מְלַחֵם עֲנִי
וְחֵלֶב נִפְקָא מְדִרִיב"ל לְחַד לְשִׁנְאָה, דְאִין לּוֹמַר דְחֵלֶב כְּשֹׁאֲרֵי מְשָׁקִין לְכַתְחֻלָּה דְלֹא לְמָה
אָמַר ל"ת לִי בְּחֵלְבָא הו"ל לָא תְלוּשׁוּ לִי בְּמְשָׁקִי כְּדָאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי ש"מ דְחֵלֶב אִפִּי'
בְּדִיעֵבַד לָא יָצָא וַא"ש: וְהִגָּה מְלָשׁוֹן הַרְמַב"ם וְסִתִּימַת דְבָרֵינוּ שִׁבְפ"ו שְׂכ' מַצָּה שְׁלֵשָׁה
בִּמ"פ יוֹצֵאֵי בְּה' י"ח מְשַׁמַּע דְאִפִּי' לָא עֵיֶרֶב מִים פֶּלֶל יָצָא י"ח וְכֵן נִרְאָה לוֹ לְהַה"מ
בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם וּמִבִּיא דַּעַת הִיא וְהִיא דַּעַת רַמְב"ן בְּמִלְחָמוֹת דְכָל דְלִיפָא תַעֲרוֹב' מִים
דְקִינ"ל דְאִינוּ מְחַמִּין א"י מְתָרִי טַעְמֵי חֲדָא דְכָל דְאִינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ א"י בּוּ מְהִקִּישָׁא
דְל"ת עֲלִיו חֲמִץ וְעוֹד מְשׁוּם דְלֹא אֶפְשָׁר לְקַיֵּים וּשְׁמֵרְתֶם לְשֵׁם מַצָּוָה פִּינוּן שְׂאִינוּ בָּא לִידֵי
חִימוּץ וְהִגָּה מְטַעַם רֵאשׁוֹן דְכָל שֵׁא"ב לִידֵי חִימוּץ א"י הִרְגִישׁ הַרְמַב"ן דִּישׁ לְחֵלֶב בֵּין
אֵם הִקְמַח הוּא מְמִין שְׂאִינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ בֵּין גִּילּוּשָׁה בִּמ"פ שְׁהִי אֶפְשָׁר לְבוֹא לִידֵי
חִימוּץ כְּשֵׁלֵשׁ אוֹת' בְּמִים, וְעֵינִי' לַח"מ שְׂכ' חִילּוּק זֶה וְעִי' פּר"ח, וּמ"ש רַמְב"ן דְבַעֲי שְׁיִהְיִ'
שְׁיִמּוֹר לְשֵׁם מַצָּוָה וּמִבִּיא רֵאִי' מִירוּשְׁלָמִי דְמַצָּה רְבוּכָה א"י פִּינוּן דל"ב שְׁיִמּוֹר לְשֵׁם מַצָּוָה
דְבַעֲי דוֹקָא שְׁיִהְיִ' דְבָר דְצָרִיף שְׁמִירָה לְשֵׁם מַצָּוָה וְיַעֲשֶׂה בְּה' שְׁיִמּוֹר לְשֵׁם מַצָּוָה, וּמִן
הִירוּשְׁלָמִי בְּנוּדָאִי קָשָׁה עַל הַרְמַב"ם וְרַז"ה, וְהַפּר"ח נִדְחַק מְשׁו"ה דְכּוֹנֵנַת הַרְמַב"ם מ"פ

עם מים והוא רחוק מאוד בכוננת הרמב"ם וכ"כ האי הו"ל לפרושי ולא למסתם לתת מקום לטעות, וגם מדלא כ' הרמב"ם ה' דינא דירושלמי דא"י במצה רבוכה משום דל"ב שימור ש"מ דלא פסק פהא דירושלמי הגם דהא דירושלמי בריית' היא ובאמת קשה למה לא מביא הרמב"ם ה' דינא דברייתא דירושלמי, עכ"פ מוכח דלא פסק הרמב"ם דבעי מצה דבעי שמירה לשם מצנה ונקא אלא כל שצריך שמירה צריך שיהי' לשם מצנה, ומ"ש הפר"ח מדאמר מצנה ללתות הא לא קיי"ל פרכא בהא, ורמב"ם דפסק דבעי שימור משעת קצירה לעכובא היינו דבעי שימור לשם מצנה מקצירה ואילך שלא יבוא עליו מים, אבל ל"צ שיעשה עיסה ונקא בדבר שפא לי"ח פדי שיהי' יוכל לעשות בו שימור לשם מצנה, וגם רבא דאמר מצנה ללתות הוא רק למצנה בעלמא קאמר ולא לעכב, ואנו אין לנו וגם רמב"ן אינו מביא ראי' לדבריו רק מירושלמי דס"ל דבמצה רבוכה א"י משום דלא עביד בה שימור למצנה, ונ"ל דרמב"ם הוכיח דש"ס דילן לא ס"ל פנותי' דברייתא הנ"ל ובש"ס דילן לא נשנית בריית' זו ואין זכר למו, ומוכח דלא ס"ל פנותי' מדאמר ר"ל וכן תנא דבי ר"י וכן תנא דבי ר"א ב"י דאין יוצאי' אלא בה' מינים מקרא ל"ת עליו חמץ וכו' דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בו ידי מצה, ובאמת היקוש זה אינו מופנה ועיי' מהרש"א, ול"א משום דא"א לקיים בו ושמרתם את המצות פנין שאין באים לידי חימוץ ש"מ דל"צ לעשות שימור לשם מצנה אלא כשצריך שימור וזה דלא בבריית' דירושלמי ועיי' דירושלמי שם קודם לזה דממעט מינים אלו שאינן באים לידי חימוץ מחלה דיליף לחם לחם ממצה מה מצה צריך שיה' לחם הבאלידי חמץ ומצה וכ' המפרש דלמצה א"י משום כל שישנו בב"ת חמץ ונו' עיי"ש: ולמ"ש לירושלמי א"צ להיקש אלא משום דא"א לקיים בי' ושמרתם, ויפה עשה הרמב"ם דהשמיט ה' בריית' דירושלמי דמצה מרובכ' א"י בה דש"ס דילן ל"ל פנותי', ועוד י"ל לפי דס"ל לרמב"ם דבעי שמירה משעת קצירה לעכוב' א"כ גם במצה רבוכה כבר קיים ושמרתם משעת קצירה לשם מצנה ול"צ עוד בשעת לישה שתהי' ראוי' שיתחמץ פדי לקיים בה מצות שמירה לשם מצנה אלא כשצריך שתחמץ צריך שמירה לשם מצנה ומצה רבוכה דא"ב לידי חימוץ יוצא בה הגם שא"צ שמירה בשעת לישה, והה"נ בלש במי פירות לבד שאינה מחמץ דכשירה מה"ט, וירושלמי ס"ל דל"ב שימור משעת קצירה רק בשעת לישה וע"ז נאמר בתורה ושמרתם לכן ס"ל דמצה רבוכה א"י בה דלא נתקיים בה ושמרתם לשם מצנה, אבל לפי דקיי"ל פרכא דושמרתם קאי אקצירה כבר נעשה שמירה מעולה שנתקיים בה ושמרתם לשם מצנה, ותו לא צריך לעשות העיס' מאפשר להחמץ פדי לקיים מצות שימור לשם מצנה פן י"ל ביישוב הרמב"ם, אלא דנראה לי יותר מ"ש תחלה דמש"ס דילן מר"ל ותנאי דמיייתי מוכח דלא ס"ל דבעי שיהי' מצה הצריכה שימור פדי לשמרה לשם מצנה מדמפקו הנהו מיני דלא מתמצו מהיקוש ולא משום דא"א לקיומי בי' ושמרתם לשם מצנה, והוא טעם דכולל גם מצה רבוכה, וגם שגלושה במ"פ לחוד בלא מים דמשום מ"ע ליכא לרמב"ם ומשום דלא בעי שימור לשם מצנה איכא וע"כ דל"ל, ורמב"ן דנקיט להלכתא הא דירושלמי צ"ע, וי"ל באפשר דרמב"ן ס"ל דהא דאמרו משום הקישא ה"ה משום דל"ב שימור וס"ל לש"ס דילן דמצה רבוכה פשיך' משום שנה עצמו השימור למצנה שיהיו המים רותחין גמורים שלא יחמץ, ומשום מ"פ בלי מים ג"כ א"י מפת הקישא דכל שאין חייבים על חמוצן וכו', ועוד י"ל

דס"ל דבשארִי מ"פ א"י בלא"ה משום מצה עשירה וליכא נפקותא אם יאמרו שא"י
במינים שאין מחמיצין משום הקישא או משום דל"ב שנימור למצוה דטעם דבְּעֵי שְׁמִימֵר
למצוה אינו כולל יותר מטעם משום פל שישנו, פן י"ל לנישב שיטת רמב"ן, אבל אנו
הא אולינו לשיטת הרמב"ם דס"ל דלא ממעטי מהקישא רק דבְּעֵי שְׁיֵהָיְהִי הקמח ראו'
לבוא לידי חימוץ וס"ל נמי דבשארִי מ"פ ליכא משום מ"ע ואם באמת א"י פשנלוש
במ"פ משום דבְּעֵי שְׁמִימֵר לשמה, הו"ל לומר דא"י במינים אלו משום ושמרתם המצות
דכולל יותר גם אם הקמח ראו' להחמיץ אלא שנלוש במ"פ שאין ראו' להחמיץ, דא"י
משום דל"ב שנימור למצוה וע"כ דסוגני' דילן ל"ל הך דירושלמי פנ"ל והיא ראי' חזקה
לשיטת רמב"ם לשיטתו, וכבר פתבנו פי גם הרי"ף ס"ל פשיטתו דליכא משום מ"ע
בשארִי מ"פ ממילא קמה וגם נצבה ראי' זו ג"כ לשיטת רי"ף וס"ל נמי דיןצא במ"פ בלי
מים הגם שאינו מחמיצין כלל ועיני' היטב: ונקיטנא בקצרה, היןצא לנו מתוך דברינו
בשיטת הרמב"ם, א) דהראנו לו פנים מאירות מסוגני' ש"ס דליכא משום מ"ע בשארִי
מ"פ חוץ מאלו שפנרשי' בפרייתא ומוסיף חלב מדריב"ל בחד לשנא, ב) הרי"ף ג"כ
אזיל בשיטתו אלא דס"ל דבחקלב ג"כ ליכא משום מ"ע, ג) כ"ז בדיעבד, אבל לכתחלה
לא ילוש למצות מצה בשום משקין, חוץ ממים, ובדיעבד יצא, וי"ל הך דלכתחלה לא
או דמדרבנן אמרו דצריף שלא יהי' בו משקי' כלל דבְּעֵי לחם עני זכרון לחם עוני
ביותר, ואם אכל מצה שנלושה במ"פ ואח"כ נזדמנה לו מצה שנלושה בלא מ"פ צריף
לחזור ולאכול כדי לצאת מדרבנן וחוזר ומברך הגם שפבר יצא י"ח מדאורייתא, או
אפשר הך דאמרו במ"פ חוץ מד' משקין לכתחלה לא הוא משום הרחק' בעלמא שלא
יביא ללוש במ"פ דא"י בו מדאורייתא ולכן אמרו דלכתחלה לא ילוש למצוה במ"פ כלל,
ואם לש ואכל או שלא הי' לו אחרית' ואכל פבר יצא ידי לחם עוני גם מדרבנן, ואם שוב
נזדמנה לו נלושה בלא מ"פ, הגם דראוי' שיאכל שנית, אבל לא יברך לאחר שאכל
והשביע נפשו באכילת מצה של מצוה ויצא בין מדאוריית' בין מדרבנן איף יברך שנית
פנ"ל, וצד הראשון נ"ל יותר מלשון ירושלמי דר"י אמר למצוה אתאמרת וחד אמר
לעכובא משמע מ"ד למצוה היינו דיש מצוה יותר בלי שום משקה והוא מדבריהם שיהי'
זכרון לחם עני ביותר, ולא משום הרחקה, ולמ"ד לעכובא דאינו יוצא כלל מדאורייתא,
וכן נ"ל ממ"ש הרמב"ם בפ"ה וז"ל וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים לבד
לא משום חמץ אלא כדי שיהי' לחם עוני וביום ראשון בלבד צריף שיהי' זכרון לחם
עוני עכ"ל, ודבריו צריכים ביאור מ"ש לא משום חמץ תמוה הוא ואיף יעלה על הדעת
משום חמץ הרי כ' תחלה דמותר ללוש במים ומ"פ ואיף ס"ד לומר דבי"ר אסור משום
חמץ מ"ש י"ר מיום שני, ונ"ל דהי' מקום לומר דבשארִי ימים אין חוששין שיהיה
להחמיץ דאם יחמיץ ישרוף אח"כ מיז ולכן לא חש ר"ע שיהיה דע"פ הרוב יוכל
לשפרו, ואם ימהר ויחמיץ יבערו מיז וכ"ז במועד, אבל ביט"ר שא"י לשפרו, וזו שיטת
הרמב"ם במוצא חמץ ביו"ט, וגם אם יוכל לשפרו הרי לשלא לצורף י"ט וזה"א משו"ה
ביט"ר לא, לכן כ' הרמב"ם לא משום חמץ נשפנ' דינו של יט"ר משארִי ימים, אלא כדי
שיהי' לחם עוני, דמשום חמץ ל"ח כלל אפי' ביוט"ר אלא משום לחם עוני וכ' עוד וביו"ט
בלבד הוא דבְּעֵי שְׁיֵהָיְהִי זכרון לחם עוני, דברים האחרונים שפנת יתר, וגם לא סיפא רישא,
מתחיל דבְּעֵי לחם עוני ומסיים דביו"ט ראשון בלבד בְּעֵי שְׁיֵהָיְהִי זכרון לחם עוני, ובפ"ו

לא כ' רק דבְּעֵי לָחֵם עֹנִי וְלֹא כ' זְכָרוֹן לָחֵם עֹנִי, מ"ז נ"ל דְּכַוְּנַת הַרְמַב"ם בַּפ"ה לְפִי שְׂכָל דְּאָסוּר לְלוּשׁ רַק בְּמִים לְבַד לְאִפּוּקֵי כָּל מְשָׁקִין וּלְכַתְּחִלָּה הוּא דְּלֹא אָבָל בְּדִיעֵבַד יֵצֵא בְּשָׂאֲרֵי מְשָׁקִין, וְכ' דְּלֹא נִטְעָה בִּינוֹן דְּבִשְׂאָרֵי מְשָׁקִין יֵצֵא לְמָה לְכַתְּחִלָּה לֹא וּנְטָעָה דְּמִשּׁוּם חֲמִץ הוּא שְׂמָא יִמְהַר לְהַחְמִיץ וּבִיט"ר דְּנוֹקָא לֹא כַּמ"ש, כ' לֹא מִשּׁוּם חֲמִץ אֲלֵא מִשּׁוּם דְּבְּעֵי לָחֵם עֹנִי וּלְכַתְּחִלָּה בְּכָל מ"פ לֹא הֵגַם דְּלָחֵם עֹנִי שְׁפַתְוֵרָה מְקָרֵי אָבָל לְכַתְּחִלָּה מְדַרְבְּנָן לֹא יֵצֵא בּוֹ דְּהוֹסִיפּוּ מְשָׁלְהֵם דְּבְּעֵי יוֹתֵר זְכָרוֹן לְלָחֵם עֹנִי מִמֶּשׁ שְׂאֲכָלוּ בְּמִצְרַיִם כִּי לֹא לְחָמָא עֲנִיָּא מִמֶּשׁ, וְזֵהוּ שְׂכ' וּבִיּוֹם א' בְּעֵינָן שְׂיֵהֵי' זְכָרוֹן לָחֵם עֹנִי לְכֹן אֲמָרוּ דְּאִין לְשׁוֹן רַק בְּמִים לְבַד, וּלְקַמָּן בַּפ"ו כ' דְּלֹא יֵצֵא בְּדִיעֵבַד כְּשִׁנְיָלִשׁ בִּינוֹן שׁו"ד וְחֻלְב, מְבִיא רַק מִשּׁוּם דְּכִתִּיב לָחֵם עֹנִי דְּזֵה עֵיקַר הַדְּרָשׁ מֵה"ת פַּנ"ל בְּיֹאֵר דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מְדוּנְקִים וּמְזוּנְקִים, וּמִיָּגָה דַּס"ל דְּלֹא מִשּׁוּם הַרְחַקָּה אֲמָרוּ דְּאִין לְשׁוֹן בְּשׁוּם מְשָׁקָה, אֲלֵא דְּהֵם אֲמָרוּ לְעֵשׂוֹת יוֹתֵר זְכָרוֹן לְלָחֵם עֹנִי, וְאֵם אָכַל מִצָּה שְׁנִלּוּשָׁה בְּשׁוּם מְשָׁקָה לֹא יֵצֵא י"ח מְדַרְבְּנָן, וּמ"מ כְּשִׂאִין לוֹ אַחְרֵיתָ' מְבָרַךְ וְיוֹצֵא, וּכְשִׁנְזַמָּן לוֹ אַח"כ מִצָּה בְּלֵי מְשָׁקֵי יְבָרַךְ שְׁנִית לְצֵאת י"ח מְדַרְבְּנָן כַּנְּלַפְע"ד, וּמ"מ לְמַעֲשָׂה עֲדִינָן יֵשׁ לְעֵינָן, וְטוֹב שְׂיִתְנָה שְׂאֵם יִזְמָן לוֹ אַח"כ בְּלֵי מ"ע שְׂלֵא יֵצֵא בְּאֲכִילָה זֹו וְעֵינָ' מַג"א ס' תַּפ"ט לְעֵנָן ס"ע, ד) הַעֲלָנוּ דַּס"ל לְרַמְב"ם דַּמ"פ בְּלֵי מִים יוֹצֵא בְּדִיעֵבַד דְּלֹא כְּרַמְב"ן וְי"א שְׁבַה"מ וְכֹן הוּא שְׂיִטַּת הַרִי"ף: וְהֵגָה הַב"י ס' תַּס"ב כ' דְּרַמְב"ם יַחֲדָאֵי הוּא דְּלֹא נִמְצָא לֹא מִן הַפּוֹסְקִים שְׂמַחֲלַק בְּכָף וְכ"כ הַטּוֹר דְּכָל מְשָׁקִין בְּכָל מ"פ, וְהֵגָה מ"ש מַדְכ' הַטּוֹר וְכָל מְשָׁקֵי בְּכָל מ"פ תְּמוּהָ לִי דְּהַטּוֹר לֹא כ' אֲלֵא דְּלַעֲנָן חֲמוּץ וּמִמְהַר לְהַחְמִיץ שְׂאֲרֵי מְשָׁקֵי בְּכָל מ"פ וְכֹן חֲטָה וְכֹ' אָבָל דְּלְכָל מְשָׁקִין דִּין יֵינן שׁו"ד אֵית לְהוּ לְעֵנָן מִצָּה עֲשִׂירָה אִין רָמְזוּ וְרַמִּיזָא בַּטּוֹר, אֲלֵא מְדַסְתָּמוּ כָּל הַפּוֹסְקִים וְלֹא יֵצֵאוּ לְחֻלְבָּן לְעֵנָן מ"ע בֵּין שְׂאֲרֵי מְשָׁקֵי לַד' מְשָׁקֵי שְׂהַזְפִּיר הַרְמַב"ם ש"מ דְּלֹא נִחְתּוּ לְחֻלְבָּן בְּהִכִּי וּכְבָר מְצֵאתִי לוֹ חֲבַר לְרַמְב"ם הַרִי"ף ז"ל שַׁע"פ הַרְנוֹב שְׂיִטְתָּם עוֹלָה בְּקִנְיָה א' וְהֵם עֲמוּדֵי הַהוֹרָאָה וּמ"מ מִי יָבוֹא אַחַר הַמְּחַבֵּר שְׂקֻבַּע לְהִלְכָה בַּש"ע דַּא"י בְּעֵינָסָה שְׁנִלּוּשָׁה בַּמ"פ וְלֹא חִילְקָא בֵּין מ"פ לַמ"פ דְּלַעוֹלָם א"י וְכ' מְפֹרֵשׁ מִשּׁוּם שְׂהִיא מִצָּה עֲשִׂירָה וּקְרָא כְּתִיב לָחֵם עֹנִי, וְנִרְאָה דְּמִדְּאוּרֵיִיתָא א"י דְּמִקְרָא נְפָקָא דְּכַתּוּב לָחֵם עֹנִי וְזוֹ עֲשִׂירָה הִיא, וְנִרְאָה דַּס"ל לְמַחְבֵּר דְּלוּלֵי מִשּׁוּם מִצָּה עֲשִׂירָה הִי יוֹצֵא הֵגַם שְׂהוּא בְּלֹא מִים דְּהָא קָאֵי דְּבִלֵּא מִים אִינוּ בָּא לִידֵי חֲמוּץ אָבָל א"י מִשּׁוּם מ"ע לּוּלֵי כֹן הִי יוֹצֵא הֵגַם דְּאִינוּ מְחִיץ וְל"ל כְּרַמְב"ן וְי"א שְׁבַה"מ הֵגַם שְׂמְבִיאֵוּ בַּב"י, לֹא נִרְאָה לוֹ עֵיקַר שְׂלֵא יֵצֵא מֵה"ט, וְגַם לֹא מִטְעַם דְּלֹא צָרִיךְ שְׂמִירָה לְשֵׁם מִצְוָה כְּרַמְב"ן מִירוּשְׁלָמִי, וְאִפְשָׁר מִשּׁוּם דְּרַמְב"ם וְרַז"ה לֹא ס"ל הִכִּי לְכֹן לֹא חָשׁ לִי"א שְׁבַה"מ שְׂהִיא הִיא דְּעַת רַמְב"ן, וְלְכֹן כ' דַּל"י י"ח מִשּׁוּם דְּהִיא מ"ע וּקְרָא כְּתִיב לָחֵם עֹנִי, וְי"ל עוֹד דְּמַחְבֵּר לְשִׁטְתוֹ דְּנִוְקָשָׁה דְּרַבְּנָן וְס"ל דַּמ"פ עִם מִים רַק גְּנוּקָשָׁה וְאֵם כָּל דְּבָר שְׁנִלּוּשׁ בַּמ"פ בְּלֵי מִים א"י מִשּׁוּם כָּל שְׂיִשְׁנוּ וְכֹ' אוֹ מִשּׁוּם דַּא"א לְקִיָּים בִּי וְשְׂמַרְתָּם קָשָׁה לָחֵם עֹנִי לְמַעַט מ"ע ל"ל תִּפּוּק לִי דְּאִינוּ יוֹצֵא מִשּׁוּם שְׂאִינוּ בָּא לִידֵי חֲמוּץ וְהִיא קוֹשֵׁי' פַּר"ח, וְע"כ דְּמְשָׁקֵי לֹא צָרִיכֵי שְׂיֵהֵי' מְדַבְּרֵי הַמְּחַמִּיצִים וְגַם ל"ב לְקִיָּים בִּי וְשְׂמַרְתָּם לְשֵׁם מִצְוָה דְּלֹא פִירוּשְׁלָמִי וּכְרַזִּיתָא דִּירוּשְׁלָמִי דַּא"י בְּרַבּוּכָה י"ל דְּלֹא ס"ל כַּר"ע דְּעוֹנֵי לְמַעַט מ"ע, אוֹ דִּירוּשְׁלָמִי לְשִׁטְתוֹ דַּס"ל מ"פ בְּלֹא מִים מְחַמִּיצֵי וּמ"פ ע"מ חֲמִץ גָּמוּר, וּבְעֵי קָרָא לַמ"פ ע"מ, אוֹ דַּס"ל גְּנוּקָשָׁה דְּאוּרֵיִיתָא אָבָל לְהִלְכָתָ' ע"כ לִית' לְהַךְ דִּינָא דִּירוּשְׁלָמִי וְעֵינָ': וּפְשׁוּט לִי מִי שְׂאִין לוֹ רַק

מצה שגלושה במ"פ חוץ מיין שו"ד וקלב דיאכל פזית מזו פינן דלרמב"ם יוצא בה אכל לא יברך פינן דקבע המחבר פסתימת הראשונים ופוסקים דלא יצאו לחלק בין ד' משקין אלו לשאר משקין לענין מ"ע, וכ"ש אם גלוש בלא מים פלל דאיכא עוד דעת רמב"ן וי"א שבהה"מ דקלסין' הה"מ דס"ל דמשום שא"ב לי"ח ל"י, לכן יאכל בלא ברכה, ואם נודמן לו מצה בלי מ"פ אח"כ יאכל שנית ויברך הגם דאפשר דכבר יצא י"ח מדאורייתא באכילה ראשונה הרי המחבר נקיט להלכה ברורה דלא יצא י"ח מדאורייתא במצה כזו שאכל בראשונה ועוד הרי כבר כתבנו דגם לרמב"ם מדרבנן א"י בגלוש' בכל משקין ויוכל לברך באכילה שני' בכל מצות דרבנן שמברכי' עליהם, ומ"מ טוב מזה שיתפנין באכילה ראשונה שאם ינדמן לו מצה פשירה לכ"ע שלא יצא באכילה ראשונה וכמ"ש לעיל ועי' : ואחר שבארנו די באר באיזה מן המשקין א"י משום מ"ע או משום שאין בא לידי חימוץ נשית פנינו אם דוקא במ"פ בלא מים מקרי מ"ע או גם בתערוב' מים וקרא מ"ע, הנה ממ"ש המחבר רס"י תס"ב דמ"פ לבד א"מ אכל א"י משום דהיא מ"ע וקרא פתיב לחם עוני משמע דוקא בלי מים מקרי מ"ע אכל מ"פ עם מים ל"מ מ"ע, והיא שיטת מהרי"ל בס' גבורת ה' דמביא הב"ח ומוכא במג"א סי' תע"א ס"ק ה', דבשעת הדחק יאכל מצה שגלושה במ"פ עם מים, נראה דס"ל דלכתחל' לא יאכל לצאת רק שגלושה במים לבד ובשעת הדחק יוצא במ"פ עם מים ובלי מים לא יצא פלל ואינו צריך לאכול דאין בה מצנה פלל, ומג"א הקשה עליו מקוש' ש"ס מרקיני נזיר דהורו מ"פ עם מים וע"כ דוקא במעט דמעט ליכא משום מ"ע, וקוש' זו יש לדחות בקל וכבר דחאוהו די"ל באמת ה' יוכל לתרץ מתני' דיעבד פשאין לו אלא דרצה לתרץ האמת פינן דמעט דמעט הוא גם לכתחלה יוצא בה, ועוד ניותר נ"ל דמקשה מדקתני במתני' דעשא' למפור בשוק יוצא בה נטעמא מבואר שם פל לשוק אמלוכי ממלך אמר אי מזדבין אדזבין ואי לא אדזבין איפוק בהו אנא וכינן דלכתחלה אינה ראוי' לצאת בה משום מ"ע איך ימלך בלבו דאי לא מזדבין יצא בהו דבר שאין ראוי' לצאת לכתחלה רק דיעבד וכי יעלה ע"ד מתחלה שלא לעשות המצנה פתקונה והוצרף לתרץ דכאן דאין בה אלא מעט דמעט יוצא לכתחלה פנ"ל נכון: עוד הקשה המג"א מדאצטרף קרא למעט מ"ע ואי בלא מים תיפוק לי' שאינו בא לידי חימוץ, הנה מלבד שאין מזה תפיסה על גבורת ה' אם ס"ל כרמב"ם ורנ"ה דלא אתי הקישא פל שישנו רק שיהי' הקמח ממין שפא לי"ח וכ"כ הפר"ח מדנפשי' וכ"כ הלח"מ, גם י"ל אפי' לשיטת רמב"ן והיא י"א שבהה"מ י"ל דצריך קרא היכא דיש מעט מים ורוב מ' פירות בנודאי כ"ע מודים דאיכא משום מ"ע, ולפי שהעלה המג"א דמעט מים ורוב מ"פ ג"כ מחמיץ צריך קרא להכי, ונסתלקה ג"כ קוש' פר"ח ל"ל קרא פינן שאינו מחמיץ אינו צריך שימור ול"י מה"ט ול"ל מעיוט דלחם עוני, ולמ"ש לק"מ, גם י"ל דס"ל פשיטת הרמב"ם דגם בלי מים פלל דאינו מחמיץ פלל יוצא דל"ל דא"י משום הקישא ולא משום דל"ב שימור דסוגי' דידן דלא פירושלמי, ולא נשאר לנו רק ראי' הח"י לפי שיטת רוב ראשונים דברייתא דאין לשין וכו' עם מים קאי והקשה דר"ע אדר"ע ש"מ דגם עם מים איכא משום מצה עשירה, גם קוש' זו י"ל בקל דעכ"פ לכתחלה לא יצא בה והינו אם יש מ"ע שא"י מדאורייתא כגון בגלושה במ"פ בלא מים יש לאסור לכתחלה גם עם מים, והמקשה דס"ד דר"ע לש' לצאת י"מ ולא אמרו לו דבר משמע דלכתחלה יוצאים בה ש"מ דס"ל דליכא מ"ע דא"י בה מדאורייתא

אפי' גלושה בלא מים, ועוד י"ל דמקשן ס"ל פירושלמי דכל שאין בא לי"ח ואין צריך שמירה לשם מצוה א"י בה בלא"ה וע"כ דממעט ר"ע מלקחם עוני שגלושה עם מים דהוא מ"ע והקשה שפיר, אבל אנן להלקח' אין הכרח דעם מים מקרי מ"ע, רק לכתחלה לא כדמוכח מפת קושני' ש"ס מרקיקי נזיר כמ"ש ועיני': וראיתי באלף' רבה בתר דמביא קושני' הג"ל על גבורת ה' שכ' שגראה לו בכוננתו דמ"פ עם מים ניהי דלא יצא משום לקחם עוני דהיא מצוה עשירה מ"מ מצוה קעביד שאכל מצוה למצוה, אבל בלי מים יצא מפלל מצוה דאינה ראוי' להחמיץ וא"צ לאכול דלא עביד מצוה כלל, ועיני' פרמ"ג שמביאו דכוננתו דיצא ידי מצוה וידי לקחם עוני לא יצא, ולכאורה הדבר רחוק מן הדעת פיו דכתיב עוני דלא תהי' עשירה מי הגיד לנו פי יוצא ידי מצוה אלא שלא קיים לקחם עוני מי חלקה למצוה ל"ב מצות אכילת לקחם מצוה ואכילת לקחם עוני, ונ"ל להוסיף דברים ולומר מילתא בטעמא דבמצות אכילת מצוה יש ב' הזפרות, זכרון לגאולה כדכתיב פי בחפזון יצאת ממצרים וכדאמר ר"ג במשנה מצוה זו שאנו אוכלים ע"ש שלא הספיק וכתיב עני זכר לקחם עוני שאכלו במצרים בשעת שיעבוד שלא הניחו להחמיץ עיסתם ואנו עושין זכר לשיעבוד פהא לחמא עני' וכבר האריכו המפורשים בזה ועיני' אברבנאל עה"ג, ואמרת' לפרש בדרוש אגדה דקרי הוא עוני דצריך לר"ע כדשמואל לקחם שעונין עליו דברים הרבה יוצא מן הכתיב לקחם עני זכר לעניות ושיעבוד דמה שפי' רש"י לקחם שעונין עליו דברים הרבה הגדה והלל קשה הא גם על אכילת פסח עונין דברים הרבה הלל והגדה ומה מעליותא דמצוה מפסח ונ"ל דפסח זכר לגאולה מספרים עליו דבר א' ומשבחים לה' ומרור מרמז על דבר א' ע"ש וימרו חיייהם, ומספרים עליו דבר השיעבוד אבל מצוה מרמז על ב' דברים על הגאולה ועל העינוי ועונין עליו דברים הרבה דבר והפוכו שיעבוד וגאולה, ולולי דכתיב עני דמעט מ"ע לא היתה המצוה זכר רק לגאולה פי בחפזון יצאת ולא הי' עונין עליו רק ד"א ומדכתיב עני זכר לקחם עני יוצא הקרי עוני שעונין עליו דברים הרבה כנ"ל והוא ענין נכון, וי"ל לפ"ז דב' ענינים הם לאכול מצוה זכר לגאולה סגי במצוה עשירה ולדבר זה טוב יותר מ"ע זכר לחירות ועושר שהוציאו ממצרים אבל לא עשה זכר לעינוי ולחמא עני' דיאכלו וכו' וכשאין לו אלא מ"ע יאכלנה ויוצא עכ"פ שעשה זכר לגאולה כן נ"ל להסביר ולהמתיק לבאר דברי האלף' רבה זכור לטוב ומ"מ לדינא לא נ"ל לאמת כן בכוננת גבורת ה' דשייר דרוך לעצמו, ויצא לחלק מצות ה' לשנים, איה גבורותיו לעשות מחלוקת בין הדבוקים: ולכן נ"ל דאין המקרא יוצא מידי פשוט דכתיב לקחם עוני לעכובא דא"י כלל י"ח ולא עשה מצוה רק כשאכל לקחם עני, אלא דס"ל לגבורת ה' דליפא מ"ע דא"י בה מדאורייתא רק בלא מים כלל, ובמים לכתחלה לא מדרבנן, וכבר סלקנו כל חצי קושיות שירו עליו בעלי חצים, ובכ"ז צריכים אנו לבקש לו מנ"ל לומר כן, ונ"ל דנפקא לו כן מירושלמי דאמר ריב"ל מצוה שיוצא בה י"ח בפסח צריך שלא יהי' בה משקין, וצ"ל וכי לא ידע דר"ע הכי ס"ל, וגם ריב"ל לא גילה לנו מהיכן יצא לו כן, ור"ע יליף מקרא, ונ"ל דמדר"ע לא נשמע רק עיסה שגלושה ביין שו"ד שלש העיסה במשקין אלו לבד וזה ממועט מלקחם עוני, וריב"ל אמר כזית שאדם יוצא בה י"ח בפסח צריך שלא יהי' בו משקין לא אמר צריך שלא יהי' גלוש במ"פ אלא צריך שלא יהי' בו מדויק לשונו נראה פי כוננתו שבאותו כזית צריך שלא יהי' בו אפי' תערובות משקין והיינו שלא יהי' בו, בעיסה שגלושה במים לא יהי'

בו משקין, וזהו דקמ"ל יותר ממה שנשמע מר"ע דאמר למעט עיסה שנלוושה וכו' ופליגו אמוראי אליבין' אם אמר ריב"ל רק למצנה לכתחלה מדרבנן ולא לעכובא דמקרא לא ילפי' רק שנלוושה בלי מים ומוסיף ריב"ל על ר"ע דלמצנה לכתחלה אפי' עם מים לא, וחד אמר לעכובא דקמ"ל ריב"ל דמ"פ עם מים ג"כ מ"ע היא וקא גופה קמ"ל יותר מר"ע דגם זה מ"ע דלא יצא בה מדאורייתא, ומביא הירושלמי שם ראיות מלחמי תודה ורקיקי נזיר דהם מ"פ עם מים דיוצא בדיעבד והיינו בנודאי במ"פ לחוד א"י אפי' בדיעבד אבל במ"פ ע"מ יוצא בדיעבד ודחי שאני חלת תודה דמעט מ"פ יש בהו ולכן לולי דכתיב שבעת ימים הי' יוצא בה בדיעבד מיהת, ושוב מביא ראי' מבריייתא דמצה רבוכה אינו יוצא משום דא"א לקיים בה ושמרתם לשם מצנה הא לא"ה יצא, הגם שרבוכה במחבת בשמן הרבה ואי לא מן שמרתם הי' יוצא ש"מ דיוצא בדיעבד וכן מסקנת הירושלמי למצנה לכתחלה ולא לעכובא היינו במ"פ ע"מ אבל בלא מים ל"י מדאורייתא, והן הן דברי גבורת השם, והוא הנכון בכוננתו: ומצאתי לו חב"ר בדבר זה ממ"ש הרמב"ם בפ"ה ונ"ל וביזום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד נראה דדייק וכו' במים בלבד לאפוקי מ"פ ע"מ משום דבעי לחם עוני וזה לכאורה דלא כמקרי"ל ובפ"ו סתם וכו' דנלוושה בישו"ד וחלב אינו יוצא ולא כ' דאפי' ע"מ א"י ושם הוא עיקר הדין אם יצא או לא, מנה נ"ל דס"ל לרמב"ם דלכתחלה אפי' מ"פ ע"מ לא יוצא לו מירושלמי הנ"ל ולכן בפ"ה דכ' דאסור ללוש ביומא קמא משום לחם עוני והיינו לכתחלה אלא במים בלבד דכל שיש תערובות מ"פ מדרבנן לא ילוש בו ולכתחלה גם בכל מ"פ לא ילוש ואפי' במים כדמוכח מירושלמי דאמר ריב"ל צריף שלא יהי' בו משקין כל המשקין בכלל ואפי' עם תערובות מים וכ"ז לכתחלה, ובפ"ו כ' אם לש במ"פ יצא בדיעבד ואפי' בלא תערובת מים אבל בד' משקין לא יצא י"ח והיינו בלי מים, וא"ש כל דברי הרמב"ם מדורייתא, שבעתים מונקקים: וזאת תורת העולה היא העולה, במסילה העולה בית אל בד' אמות של הלכה, (א) מי שאין לו אלא מצה שנלוושה בשאר מ"פ חוץ מד' משקין יין שחו"ד יאכל ממנה בלי ברכה, וכשנמצאה לו מצה בלי מ"פ אח"כ יאכל שנית פזית בברכה, ובארנו פלולותי' ופרטותי' טעמי ונמוקי לעיל, וכן בליל ב', וגם אם אכל הפריכה והאפיקומן ונזדמן לו אח"כ כ"כ זיתים בלי מ"פ יאכל כל הזיתים כפה שאכל בתחלה לאפוקי נפש' מפלוגתא, וכ"ז לפמ"ש דלרמב"ם ג"כ מדרבנן לא יצא, (ב) כשאין לו אלא שנלוושה בד' משקין אלו דלכ"ע מ"ע היא נ"ל דיאכל זו למצנה לחוש למ"ש האלי' רבה בכוננת גבורת השם וב"ח דיוצא עכ"פ מקצת מצנה וע"פ שהמתקנו דבריו וקבענו לו מקום מתוך קרי וכתוב, יש לו לאכול לקיים עכ"פ מצנות מצה זכר לגאולה, וגם בלא מים פלל נ"ל דיאכל דמ"ש האלי' רבה באין בו תערובת מים לאו מצה הראויה לצאת אפי' מקצת מצנה, זהו לפי שיטת רמב"ן משום שאין בא לי"ח וגם ל"צ שמירה לש"מ לאו מצה הראויה לצאת היא, וכבר בארנו דרמב"ם ורנ"ה ולדעת ג' הר"י"ף לא ס"ל פנותי', וגם לשיטת רש"י דמ"פ בלא מים ג"כ מחמיץ א"כ יוצא י"ח לולי משום מ"ע ויוצא עכ"פ מקצת מצנה זכר לגאולה ומהיות טוב לאכול אולי יוצא לחד דעה מקצת המצנה, לא יקרא רע אלא ריע ואהוב למקום, (ג) כ"ז בשנלוושה במ"פ או בד' משקין בלי תערובת מים אבל בתערובות מים לא מבעי בשארי משקין חוץ מד' משקין דיוכל לברך דהרי לרמב"ם יוצא בשארי משקי' בלי תערוב' מים י"ח מדאורייתא דחזי לצרופי

שיטתו עם שיטת גבורת השם וב"ח דמ"פ ע"מ יוצא בדיעבד אלא אפי' ד' משקי' דכ"ע
ס"ל דהוא מ"ע היינו בלי מים אבל ע"מ נ"ל דיש לסמוך על שיטת הרמב"ם וגבורת
השם וב"ח וכן משמעות המחבר ושתיקתו של הרמ"א והראנו פנים לדעת כי מקור דין
זה מירושלמי לברך על מצה פזו שגלושה בד' משקי' עם תערוכות מים היינו שלא יהי'
פחות ממחצה ע"מ, דלא מצאתי החולק ע"ז אלא רמב"ן במלקמות דס"ל דבלא מים א"י
משום שאינו מחמיץ וע"כ דממעט ר"ע מ"ע שגלושה עם מים והוא לשיטתו אגיל דנקיט
כירושלמי דבעי שיהי' צריף וראוי' לשימור של מצוה וכבר פתגמו דרמב"ם וכן המחבר
ל"ל פרמב"ן, זהו הגלפע"ד אחר העיון היטב בעזה"י, הכ"ד אוה"נ חותם בכרכה מרובה
ואהבה רבה.

פ"ב פאור פוקר ליום א' ט' ניסן תר"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס
זצ"ל: תשובה צג שובע שמתחות, ורב ברכות, ואת חג המצות תחוג בדיעות, ה"ה ב"א
חמן חתני תלמידי חביבי הרבני המןפלג בתו"י מורג חרוץ מלא ברפת ה' מעולפת
ספירים בתורת ה' עיניו מאירים הקצין כש"ת מו"ה עקיבא שלעזינגער נ"י מכון שבתו
בע"מ וויצען יע"א: בימי חפזון אשר כ"א נחפז למלאכות הרבה, אני אמרתי בחפשי חפש
מחנפש בין המכתבים כל אדם כותב זה דורש ומבקש דבר הלכה נחוצה לשעה, וזה בא
בד"ש וברפת העג ובתוכם מצאתי שאהבה נפשי מכתבך אגרת בת מחלת בקשת מחילה
שלא הראתני אות באותיות דר"ע לטובה, והנני ברב תודה לה' כי הפל במעמד הטוב
ובריאות אהי' וזוגתך נכדי הצנועה הסכמנית יראת ה' תתהלל מ' רוזא תי' פה לחי ראה
חיים עם האשה אשר הפיל ה' בגורלך מזרע קודש מצבתה בה פהו צדק לאל עליון חתני
כבני הרבני הצדיק מהרי"ל פ"ץ נ"י יהי' שלום בחילך שפע ברכה, מאלקי המערכה:
להיות פי אהבה התקועה בלבי מאבות לבנים דוחקת את הבישור לבשר לכם ואת הטוב
תקבלו מאתנו, פניתי מעט מענצם והמון טרדות להעריף אליכם מכתב ברכה וד"ש בכדי
שיבוא ביום טובה היו בטוב לב ביום טוב בבישור כל טוב, ואין יותר טוב מן התורה
והיא חיינו, אשעשע עמה קצת בקוצר אומר ודברים בדבר בעטו שכתבת בשולי מכתבך
תמיה קיימת על הכ"מ פ"ג מהלכ' חמץ ומצה הלכה ח' שכתב ועוד דהא אמרי' בפ"ק
דכתובות דל"א מתוך אלא בדבר השונה לכל נפש פי' לכל גוף אדם והכא ליכא הנאה
לשום גוף אלו דבריו ז"ל ותמוה לה מה יענה למשנה מפונשית ביצה י"ב ע"ב דמפונש
דמוציאי לולב וס"ת לצורך מצוה משום מתוך הרי מבואר דמצוה מיקרי צורך קצת
דשונה לכל נפש, יפה ראית ותמיהתך רבה היא על הכ"מ, פמוה פמוני נפלאתי מנעורי
עד"ז עד שזכיתי ללמוד בישיבה מס' פתובות שעורין פסדרן מצאתי ראיתי כי כבר עמד
במבוכה זו הפלא"ה זצ"ל ולא מצא מענה, וגם אני לא מצאתי יישוב עד היום על ידך
וע"י התעוררת שלך לעת עתה מצאתי מקום יישוב, דצ"ל באמת הלא צדקו דברי כ"מ
דאין בזה צורך שום גוף והא קיי"ל מצות לאו להנות נתנו דאקרקפרת דגברא מונח
לצאת י"ח כ"כ רש"י בר"ה כ"ח, ולמה יחשב צורך קצת הא בעי דשונה לכל נפש שיהנה
גופו מזה וצ"ע לכאורה, וצ"ל בנודאי יש לו הנאה לאדם אם יוצא ידי חובתו שעליו
מוטל לעשותו, אלא לענין איסור הנאה לא מחשב הנאה פזו הנאה פיון דמצד חיוב
והכרח מצות ה' באה, כ"ז לענין איסור הנאה, אבל מ"מ מיקרי צ"ק ונהנא' דשונה לכל
נפש דיש לו לאדם הנאה ושמחה בלבן שיצא ידי חיובו ויש הנאה לגופו, ויש להוסיף

תבלין עפמ"ש ריטב"א הא דמצות לל"נ הגם דמקבל שְׂכַר הַנָּאָה פְּזוּ הַבָּאָה אַח"כ אֵינָה אֲסוּרָה באה"נ דהוא פְּגָרָם הַנָּאָה עי"י ריטב"א בע"ז ר"פ השוֹכֵר, והא"ש הגם שְׁלֵא מִחֻשְׁבָּה הַנָּאָה פְּזוּ לְעַנְנֵי אה"נ הַבָּאָה אַח"כ, סוף כ"ס שְׁמַח לְבוּ כִּי בְטוּחַ שְׁמַקְנִים מְצוּת ה' וּמְקַבֵּל שְׂכָרוֹ בְּזָה וּבְבָא, וְהִיא הִיא הַנָּאָה הַגּוּף וְשִׁמְחַת יו"ט פְּנ"ל לְהַבִּין וּלְמַסְבֵּר מִלְתָּא דָא: וי"ל דְּזָה דְּוָקָא בְּשִׁמְקִינִים מְצוּת עֲשֵׂה דְנוּחַ לוֹ בְּהַ וְשִׁמַּח לְבוּ בְּעֲשׂוֹתוֹ אַחַת מִמְצוּת ה' לְקִינִים מְצוּת לְיָלֵב וּקְרִיאַת הַתּוֹרָה וּכְדוּמָה אֲבָל הַמוּצָא חֲמִץ בְּבִיתוֹ בְּיו"ט שְׁעֵבֵר בְּב"י עַד שְׁלֵא מְצָא עי"י טוֹר סִי תַמ"ו וּב"י נוּחַ הִי לוֹ שְׁלֵא הִי וְלֹא תִהְיֶה הַחֲמִץ לְפָנָיו דְּעוֹבֵר בְּכָל רְגַע וְאֵיךְ שִׁמְחָתוֹ וְהַנָּאָה הַגּוּף, הַגִּם בְּקִיּוּם בְּיַעוּר חֲמִץ מְצִיל עֲצָמוֹ מִב"י לְהִלָּאָה וְשְׁלֵא יֵהִי מְזִיד לְהַבָּא בְּכ"ז אֵינּוּ נִהְיָה דְּהוּא אֶקְרַקְפְּתִי בְּע"כ דִּידְךָ לְהַצִּיל עֲצָמוֹ מִעוֹנָשׁ, וּלְק"מ מִמְתַּנִּי עַל הַכ"מ וְעֵינִי: אֲלֵא דְעַדִּינִי קֶשֶׁה מִש"ס פְּסָחִים ה' ע"ב דְּאָמַר רַבָּא ש"מ ר"ע ל"ל מְתוּף וְכ' תוּס' הַגִּם דְּבַעֲיָנָן צוּרְף הַיּוֹם קֶצֶת הֶכָא מַה שְׁמַבְעֵר הוּא צוּרְף הַיּוֹם וְהָרִי מוּכַח דְּמְצוּנָה פְּזוּ ג"כ מְקַרֵי צוּרְף קֶצֶת, וי"ל דְּרַבָּא ל"א דר"ע ל"ל מְתוּף פְּלָל אֲלֵא דַס"ל דל"א מְתוּף מִשׁוּם צ"ק פְּזוּ דְּזָה לֹא מְקַרֵי הַנָּאָה הַגּוּף, וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיָא תוּס' בִּיצָה י"ב דל"א ש"ס הָא מְנִי ר"ע דל"ל מְתוּף דַמְר"ע לֹא מוּכַח רַק דַל"ל מְתוּף בְּצ"ק פְּזוּ, וְעֵינִי פְּעִין דְּרַף זָה בְּצַל"ח סוּגְיָא דְּמְתוּף שֵׁם דְּמִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיָא תוּס' דִּי"ל ר"ע ל"ל מְתוּף רַק בְּהַבְעָרָה עי"י ש, וְיוֹתֵר נ"ל לְפַמ"ש דַכ"מ לְחַלְקִי יְצָא בֵּין קִיּוּם מְצוּנָה דְלוּלָב וּס"ת, וּבֵּין קִיּוּם הַבְעָרָה דְּחֲמִץ שְׁמַצָּא בְּבִיתוֹ בְּיו"ט דְּלֹא נִיחָא לִי שְׁבֹא לִידוֹ י"ל דְּרַבָּא אָמַר שְׁפִיר ש"מ דל"ל לר"ע מְתוּף דָאָם מְצוּת הַשְּׁבִתָּה רַק בִּיט"ר הִי בְּמְצוּנָה זוֹ צ"ק כְּמוֹ לוּלָב וּס"ת דְּמְצוּנָה דְּיוֹמָא הִיא וְנִהְיָה כְּשִׁמְקִינִימָה, אֲבָל לְאַמַּת דְּמְצוּת בְּיַעוּר קוּדָם פְּסַח וּמוּצָא חֲמִץ בְּבִיתוֹ וְהִי שׁוּגָג עַד שְׁעָה שְׁמַצָּא לִיכָּא הַנָּאָה דְטוֹב לוֹ שְׁלֵא שְׁגָג, אוֹ שְׁלֵא מְצָא דְעוֹבֵר בְּכָל רְגַע בְּב"י עַד שְׁשׁוּרְפוֹ וְעֵינִי מַג"א סִי תַמ"ו ס"ק ג' דְּהַקְשָׁה עַל הַכ"מ מְפָסְחִים ה' וְכ' דְּאֶפְשָׁר הֵינּוּ לַס"ד הָרִי צוּרְף קֶצֶת וּדְבָרֵינוּ אֵין מוּכַבִּים דְּהָא הַכ"מ כ' מִלְתָּא בְּטַעְמָא דְּבְמְצוּנָה לִיכָּא הַנָּאָה הַגּוּף מַה לִּי מְצוּנָה דְּתַלְיָא בְּיוֹם דְּוָקָא אוֹ שְׁאֶפְשָׁר קוּדָם י"ט אֲבָל לְפַמ"ש בְּהַסְבֵּרְתָּ סְבֵרְתָּ כ"מ א"ש נְכוּן, וְלְדַבְרֵינוּ אֶפְשָׁר אִם נִתְחַמֵּץ לוֹ בְּיו"ט שְׁלֵא הִי אֶפְשָׁר מְעוּ"ט וְלֹא עָבֵר ע"ע מְקַרֵי צ"ק טְפִי מְמוּצָא בְּבִיתוֹ וְקָרוּב לִי יוֹתֵר גַּם כַּה"ג לֹא מְקַרֵי הַנָּאָה דְטוֹב וְנוּחַ לוֹ יוֹתֵר שְׁלֵא נִתְחַמֵּץ פְּלָל, וּמִהֲתִימָא עַל הַמַּג"א דְּהַקְשָׁה מְסוּגְיָא דְּפָסְחִים וְלֹא הַקְשָׁה מִמְתַּנִּי דְּבִיצָה הַנְּל, וְאַנּוּ דְּבָרֵי פְּסָף מְשֻׁנָּה נִקַּח בְּיַדֵינוּ דְּלֹא קֶשֶׁה עָלֵינוּ לֹא מְסוּגְיָא ש"ס דִּילָן וְלֹא מִן הַמְשֻׁנָּה, בְּעֲזַרְתָּ מִחֲלִיף הַעֲתִים וּמְשֻׁנָּה: וְעֵינִי תוּס' פְּתוּבוֹת ז ע"א שְׁכ' דְּאֶפְי' בְּטָלוּ מ"מ אִיכָּא צ"ק דְּמְצוּנָה דְּרַבְּנָן ג"כ צ"ק הִיא, נִרְאָה דְּמְצוּנָה דְּאֹרֵייתָא צ"ק יוֹתֵר מִמְצוּנָה דְּרַבְּנָן, דְּמְצוּנָה דְּאֹרֵייתָא יֵשׁ בְּהַ חֵיבוֹב יוֹתֵר וּבְאַמַּת מִן הַסְבָּרָא יֵשׁ בְּמְצוּנָה דְּרַבְּנָן הַנָּאָה יוֹתֵר וְהָרִי שִׁיטַת הַרְזוּ"ה בַר"ה כ"ח דְּמְצוּנָה דְּרַבְּנָן לְהַנּוּחַ נִיחָה דְּלֹא שְׁיִיף כ"כ דְּמִנְחַת אֶקְרַקְפְּתָא דְּגַבְרָא, וְהַגִּם דְּרַבּוּ הַחֻלְקִים עָלֵינוּ מִפְּחַ רֵאִי שְׁמַבִּיאִים עי"י ר"ן שָׁם, וְלוּלִי הִרְאָה הִיוּ מוֹדִים לוֹ מְסַבְרָא, וְזָה הַיְפּוּף מְסַבְרַת תוּס' דְּנִרְאָה דְּבְמְצוּנָה דְּאֹרֵייתָא יֵשׁ צ"ק יוֹתֵר מִמְצוּנָה דְּרַבְּנָן, וְעֵינִי תוּס' חוּלִין פְּרַק כַּה"ד פ"ח ע"ב ד"ה דַס"ל דַסְפַּק בְּרַ חֵיבוֹב הַגִּם דְּמִחְוִיב מְסַפַּק דְּאֹרֵייתָא לֹא מְקַרֵי צ"ק וְזָה דְּלֹא פְּתוּס' פְּתוּבוֹ הַנְּל וְצ"ע, וְעֵינִי ש"א בְּתַשׁוּבוֹת אַחֲרוֹנוֹת סִי מ"ש בְּתוּס' חוּלִין וְהָאֵר כְּנוּ בְּזָה וּבְקוֹשְׁיָא ש"א הַנְּל בְּמַק"א וְאִכ"מ: וְהִנֵּה רַש"י פְּסָחִים ו' ע"א כ' דְּאֵינוּ עוֹבֵר בְּב"י שְׁפָכֵר בְּטָלוּ מְשַׁמַּע דָאָם לֹא בְּטָלוּ מוֹתֵר לְשׁוּרְפוֹ וְעֵינִי ב"י סִי תַמ"ו

דמשמע לי פן מרש"י ואפ"ש דגם רש"י לא הי' פשיטא לי' דמקרי הב"ערה צ"ק דלית ביה הנאות הגוף כ"כ אלא דלשיטתו אגול דס"ל דמדאורייתא ל"ב צ"ק ורפ"ק הוא דאמרו דב"ע צ"ק והקילו דסגי בצ"ק פ"נה ג"כ, ועי' רש"י פסחים ל"ו ע"א שכתב דהא דא דאמר ר"ג תשרף מיד במועד ולא ב"ט דהבער שלא לצורך הוא וסתר שיטתו ב"דף ו' וכבר נתקשה בסתירה זו הצ"ח עיי"ש ובימי חורפי אמרתי ליישב עד"פ, ע"פ כ"מ ה"ל דב"ק דב"ק דמ"ה ליפא הנא' הגוף ליפא צ"ק פ"ל היינו לפי דקיי"ל מצות ל"ל נתנו, אבל למאן דס"ל להנות נתנו י"ל דמקרי צ"ק ג"כ וקו"ח מה לענין אה"נ מקרי הנא' כ"ש שיהי' נחשב הנאות הגוף לענין צ"ק, והא"ש דלעיל ו' אמר רב יודא אמר רב ור' יודא ס"ל בר"ה כ"ח מצות להנות נתנו כ' רש"י ובב"י אינו עובר דכ"ר בטלו, פוננתו אבל לא בטלו אם מותר לשרוף ביו"ט תלי' בפלוגתא' אי מצות להנות נתנו ור"י דאמר משמין דרב ע"כ צ"ל דאירי שבתלו מע"פ, וע"פ הרוב פן הוא דלאו ברשיעי עסקינו דלא ביטל, ומש"ה לא כ' רש"י מפני דאם לא בטלו דמותר לשרוף דלאמת דקיי"ל מצות לאו להנות נתנו אסור לשרוף, לכן כ' רש"י בלשון שלילה שאינו עובר פיון שפ"ר בטלו אבל אם לא בטלו תלי' בפלוגתא נ"ב יודא ע"כ בביתו אירי כמ"ש, והא"ש לקמן ל"ו כ' דבמועד קאמר דאל"ה אסור לשרפו דשלא לצורך הוא לפי דקיי"ל מצות ל"ל ניתנו ע"כ במועד קאמר וא"ש עד"פ ט"ב: ומדי עברי במרוצה על וענין זה פ"ע נפל מלתא בדעתו בשעת הכתיבה די"ל דרש"י ס"ל דיש בהב"ערה צ"ק, והא דכ' דר"ג בעומד קאמר דס"ל דמש"ה ע"מ לב"ערו אינו עובר כשביערו בשעה שיש מצוה בב"ערו ומקיים העשה, לכן ביט"ר דאפ"ש להשהותו עד המועד אסור לשרפו ביו"ט ועי' מג"א סי' תמ"ו שכ' מדעתו מש"ה אסור לשרפו ביו"ט פיון שאפ"ש להשהותו ולב"ערו במועד, וא"כ בס"ק ג' דביום ז' דאי אפ"ש לנתק הלאו אחר יו"ט מותר לשרפו, והא"ש דכ' רש"י דבמועד קאמר דביו"ט אסור לשרפו שלא לצורך דהא אפ"ש להשהותו עד המועד וה"ה דאם ל"ש ביום ז' דמותר לשרפו, ולא רצה רש"י לומר דביום ז' קאמר דהא קתני אין לשין ע"ס ב"פסח דקאי על כל ימי פסח ואמר ר"ג ואם ל"ש לשרוף מיד דחוק לרש"י לומר דתשרף דוקא פ"ש בשביעי לכן כ' דבמועד היינו לשרוף מיד פ"ש אפ"ש לו לשרוף ואם ל"ש ביט"ר ישרף מיד במועד וביו"ט לא פיון שאפ"ש לשרפו במועד, ולעיל ו' מוצא ח"מ בביתו ביט"ר כ' רש"י ובב"י א"ע דכ"ר בטל פוננתו אבל אם לא ביטל אם מוצא ביט"ר אסור לשרפו ובשביעי מותר וצ"ר לשרפו, והא ר"י בשם רב סתמא אמר מוצא ח"מ בי"ט פ"ה וכו' ולא מחלק בין י"ט ל"שביעי, ולא כ' דאם לא ביטל דמותר וצ"ר לשרפו דאיכא חילוק בין י"ט ל"שביעי, ולכן כ' דאירי דביטל ואינו עובר פנ"ל והוא נכון לפום רהיטא לפע"ד: ועוד ב"ה שלישיה הגני בא בפ"ת השלישי ליישב סתירת רש"י בש"בין טעמא דר"ג תשרף מיד וכי חולק עם חכמים ב"דבר הנאה וניכ"ר אם כ"ר נתחמץ או לא ואיך יחלוק עם חכמים ור"ע כ"כ, ונראה לרש"י דר"ג ג"כ ס"ל דיש היכ"ר ואפ"ש שלא יתחמץ חיש מהר כ"כ, אלא שממהר מאוד להתחמץ ועד שאיפה אפ"ש שיתחמץ לכן תשרף מיד, וחכמים אומרים יאכל דאפ"ש לכתחלה לא ילוש ובדיעבד יאכל ואין חוששי ש"מא עד שילך ויאפה יתחמץ, ולגרסת הרי"ף תאפה מיד ולא חוששי עד שילך ויאפה יתחמץ מהר כ"כ.

והא"ש פִּינן דְּעֵדִינן לֹא נִתְחַמֵּץ ור"ג אָמַר תְּשׁוּרֵף כְּדֵי שְׁלֹא יִחַמֵּץ וְאִיךָ יִשְׁרֹף בִּיּו"ט
הָא אֲפָשֶׁר שְׂבִיבְטַל וְיֵאָפֵה אַח"כ וְאִם בֵּין כֶּה יִחַמֵּץ הָרִי יוּכַל לְהִנְיָחוֹ אַח"כ דְּהָרִי כְּבָר
כְּטַל וְאִינוּ עוֹבֵר בְּב"י, אוּ יִבְטַל וְיִנְיֵחַ הָעֵיטָה בֵּין כֶּה אֲסוּר לְשׁוּרֵף כֵּינן שְׂאִינוּ עוֹבֵר וְע"כ
דְּבִמוֹעַד קָאִי וְיִשְׁרֹף מִיָּד מִחֲשֵׁשׁ שְׂמָא עַד שְׂיֵאָפֵה יִחַמֵּץ וְגַם כְּשֶׁמְבִטַל תְּחִלָּה מ"מ יֵשׁ
לְחוּשׁ שְׂיֵהָיָה חֶמֶץ בְּבִיתוֹ וְעוֹבֵר עַל אֲסוּר דְּרַבְּנָן, וְלַעֲיִל וְדְמוּצָא חֶמֶץ בְּבִיתוֹ דָּאִם לֹא
כְּטַל וְלֹא אֲסוּרוֹ א"א לְבִטַל מוֹתֵר לְשׁוּרְפוֹ מִשׁוּם ב"י דְּהוּא צ"ק, כְּנִלְפַע"ד וְכָא הִפְתּוּב
שְׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ שְׁנֵיהֶם, דְּטוֹב הָאֲחֻדָּה אַחֲרוֹן וְחָבִיב מִשׁוּם, בְּעֶזְרַת מְאִיר עֵינַיִם, הִכ"ד
דוֹדָה רַבָּה אוּה"נ, שֵׁשׁ בְּהַצְלָחָתָהּ, צָלַח רַחֵב ע"ד אָמַת.

פ"ב פְּאוּר בְּנֶקֶר לְיוֹם ב' י"ב נִסָּן תַּרְל"א לַפ"ק: הֵק' אַבְרָהָם שְׂמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה ג'
מֵהֶרֶם"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה צַד לְרִיחַ שְׂמָנִיָּה טוֹבִים, רִיחַ תַּלְמִידֵי כְּבָנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ
ה', ה"ה י"ג הֶרֶב הַפְּנֹפֶלֶג מְלֹא וְגָדוּשׁ מוֹרָג חֲרוּץ בַּע"פ צַדִּיק וְיִשָּׁר נְגִיד נְגִידוֹת מְדַבֵּר
כַּש"ת מו"ה עֲמָרֵם גְּרִינוּוָאלד נ"י בְּשִׁבְתָּ תַחֲכַמּוּנֵי בַק"ק טְשָׁאֶרנָא יַע"א: נִי"ה קַבְלָתִי
כְּטַטִּי שְׁלֹא בְּעַתּוֹ כִּי לַע"ע אֵיכָא דְּנוֹחָקָא דְּפָרְקָא דְּכִלְהָ נְאֻנִי שְׂאוּל לְתַלְמִידִים וְלַעֲסָקִי
וְצָרְכֵי הָרַבִּים בְּיוֹתֵר בַּכ"ז אֶהְבֵּה אֶל מַעַכ"ת דוֹחָקָת אוֹתִי לְשׁוּם עֵינן עַל דְּבָרָיו וְלִהְשִׁיב
בְּתִשׁוּבָה מֵאֶהְבֵּה כִּיז' ה' הַטּוֹבָה עָלֵי, וְהִנֵּה נִפְשָׁה לְשְׂאוּל הִגִּיעַ וְהוּא בְּאַחַת אִם מוֹתֵר
לְלוּשׁ בַּמ"פ שְׁנַתְעָרַב בָּהֶם מְעַט מִיָּם קוֹדֵם הַלִּישָׁה אִם יֵשׁ לְסַמְנָה עַל הַח"י ס"ק ו' וְס"ק
י"ד שְׁכ' דְּנֶרְאָה לוֹ פְּשוּט דַּמ"ש הַמַּחְבֵּר סְעִיף ג' דְּבַמְעַט מִיָּם מוֹתֵר לְלוּשׁ הִינּוּ שְׂאִינוּ
מְמַהֵר לְהַחֲמִיץ וְדַמ"ש בְּסְעִיף ו' בְּלִבְד שְׁלֹא נִתְעָרַב בָּהֶם מִיָּם הִינּוּ דָּאז מִחֲמִיץ כְּכֹל עֶסֶה
שְׁנִלוּשׁ בְּמִיָּם אֲבָל אִינוּ מְמַהֵר, אוּ נְחוּשׁ לְדַעַת מַג"א בְּיִישׁוּב סְתִירַת הַמַּחְבֵּר דָּאִין חִילּוּק
בֵּין רַב לְמַעַט אֲלֵא בְּשִׁנּוּי ע"י תְּסִיסָה אוּ בִישׁוּל, וְבִלְא"ה דִּין מִיָּם מְעוּטִי פְּמֵרוּבֵי
דְּמַחְמִיצֵי וּמְמַהֵרֵי לְהַחֲמִיץ אֵלּוּ דְּבָרֵיהּ, וְנְאֻנִי מוֹסִיף דִּי"ל גַּם לַח"י אִין לְשִׁין לְכַתְּחִלָּה
לְפִי מְנַהֲגִינוּ דָּאִין לְשִׁין בַּמ"פ לְבַד דְּחוּשְׁשִׁין לְדַעַת רַש"י דַּמ"פ לְבַד מַחְמִיצִין וּמְמַהֵרֵי
לְהַחֲמִיץ, י"ל גַּם לַח"י דָּאִין לְשִׁין דְּלֹא עֲדִיף תְּעָרוּבוֹת מְעַט מִיָּם מַמ"פ לְבַד דְּמִשׁוּם מְעַט
מִיָּם לֹא נִחְלַשׁ כַּח מ"מ דְּמַחְמִיצֵי וּמְמַהֵרֵי דְּעַד כָּאֵן לֹא קָאֶמַר הַח"י דְּבַמְעַט מִיָּם אִינוּ
מְמַהֵר אֲלֵא לְעִיקָר הַדִּין דַּמ"פ אִין מַחְמִיצִין וְהַחֲמִיץ בָּא רַק מִכַּח תְּעָרוּבַת מִיָּם שְׁבוּ
וּמִיָּם אִין בְּטַבְעָן לְמַהֵר הַחֲמִיץ, אֲבָל לְפִי דְּחִיּוּשֵׁי לְכַתְּחִלָּה לְשִׁיטַת רַש"י דַּמ"פ לְבַד
גוֹרְמִין הַחֲמִיץ מְעַט מִיָּם אִין מְעַכְבִּי מִיְהוּר חֲמִיץ שֶׁל מ"פ, אֲבָל יֵשׁ מְקוּם סְפֵק בְּדִיעֲבַד
כְּשֶׁלֶּשׁ כַּה"ג וְלֹא אָפֵה מִיָּד אִם יֵשׁ לְסַמְנָה עַל הַח"י דַּמ"פ עִם מְעַט מִיָּם אִינוּ מְמַהֵר, וְעוֹד
כֶּה שְׁלִישִׁי אִם מוֹתֵר לְלוּשׁ לְחוּלָה וְנִקְוֵן שְׂצָרִיכִים לְכֶה שְׁכ' הֶרֶם"א דְּלְשִׁין לְהֵם בַּמ"פ
לְבַד וְכ' הָאֵלִי רַבָּה דְּנוֹקָא בְּלֹא מִיָּם אֲבָל עִם מִיָּם לֹא דַלְכ"ע מַחְמִיץ וְקִי"ל דְּמַמְהֵרֵי
לְהַחֲמִיץ, וִי"ל בְּתַעְרוּבוֹת מִיָּם מְעוּטִי מוֹתֵר לְלוּשׁ דִּישׁ לְסַמְנָה אוּ לְצָרָף עַכ"פ שִׁיטַת
הַח"י דְּבַתְעָרוּבוֹת מִיָּם מְעוּטִי אִין מְמַהֵרֵי לְהַחֲמִיץ: וְהִנֵּה טָרַם אֲנִי אֲעֲנֶה בְּדִין מ"פ עִם
תְּעָרוּבוֹת מְעַט מִיָּם, אֲנִי אוֹמֵר כִּי מְנַהֲגֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאִין לְשִׁי בַּמ"פ לְבַד וְחוּשְׁשֵׁי
לְשִׁיטַת רַש"י דַּמ"פ לְבַד גְּנוּקְשָׁה מִיְהָ הִנּוּ וְגַם חוּשְׁשֵׁי לְשִׁיטוֹת הַסּוֹבְרִים דַּמ"פ מְמַהֵרִים
לְהַחֲמִיץ תּוֹרָה הוּא, הִנֵּה הַפְּר"ח הֶרְאָה כָּאֵן כַּחוּ כִּי עַז לְחַלּוֹק עַל הֶרְאִשׁוּנִים וְאֲחֲרוּנִים
קָמְאֵי בְּתִשׁוּבוֹתֵיהֶם דְּשִׁיטַת רַש"י לְדִינָא דַּמ"פ לְבַד מַחְמִיץ בְּאוֹמְרוֹ דְּרַש"י לֹא כ"כ רַק
לְר"ל מִכַּח דִּיוֹקָא דָּאֶמַר אִין חֲיִיבֵי ע"ח כֶּרֶת הָא אֲסוּרָא אֵיכָא וְע"כ דַּס"ל פְּאַבְיֵי בְּתַרִּי
שְׁבוּלָא וּבְחֻצָּא דְּאַבְשׁוּנָא, אֲבָל לְהַלְכָתָא בְּנוּדָאֵי ס"ל לְרַש"י הַלְכָתָּ פְּרַבָּא דַּמ"פ לְבַד

אין מתמיצין דלא פאפיי ור"ל וירושלמי ואין מקום לחוש פלל שלא ללוש במ"פ בלא מים, נאני מוסיף עוד אפי' תימא דרש"י להלכת' אמר דמ"פ לבד מתמיץ היינו דבעי שומור פכל עיסה, אבל מנ"ל דס"ל לרש"י דקיי"ל דמ"פ ממהרי' להתמיץ דלמא פרי"ף ורמב"ם ס"ל דקיי"ל דאין ממחר להתמיץ ואם לשין במ"פ לחוד בשומור פראוי' לכל עיסה שנילוש במים אפשר פבר יצא ידי שיטת רש"י ומנ"ל לגבב ב' חנומרות להדדי דמתמיץ וממחר להתמיץ ומכ"ש לפי דקיי"ל דגוקשה דרבנן אין להפריז על המדה להחמיר כ"כ דהא גם לרש"י אינו רק גוקשה כל זה יש להעיר על המנהג שאין לשין במ"פ לבד: ואחר התבוננות נ"ל דכתורה הוא, דמ"ש הפר"ח דרש"י לא כ"כ רק לר"ל מדדניק ואמר א"ח ע"ח פרת משמע הא אסורא איפא, למענין בצדק בלשון רש"י יראה דלא כן הוא דהא כ' ונ"ל ולר"י דאמר לעיל מ"פ אין מתמיצין ל"ק הו דאיהו אין חייבין ע"ח פרת קאמר ולא הוי חמץ גמור אלא גוקשה וכו' כל הרואה יראה פי לולי דקשה מבריית' לא הוי ס"ל מדיוק מדברי ר"י דכרת הוא דליפא אבל אסורא איפא אלא פדי דלא תקשי עליו מבריית' כ' דלא אמר רק דכרת ליפא וכינון דמפח קושני' מברייתא העלה דא"ח פרת דוקא קאמר ממילא נשמע דע"כ פן הוא לדינא דאסורא איפא: אלא דקשה על רש"י פיון דמפח קושני' מברייתא אתי עלי דר"י והוכיח דא"ח דוקא קאמר מה יענה לרבא דאמר מ"פ אין מתמיצין בתרי שבוילא, וצ"ל דס"ל כמ"ש תוס' במנחות נ"ג ע"א דס"ל לרבא פיון שאין בו אלא איסור בעלמא ל"ח דבלע האי גיסא, אלא דתוס' עצמו כ' דעדין קשה מותיקא וה"ה דקשה מחצבא דאבשונא ועיי' נב"י קמא חאו"ח סי' כ"א שהרגיש והוסיף מה שלא כ' תוס' והוא מדילק' וצ"ע: וליישוב כ"ז נ"ל בשנבאר פלוגתא דאפיי ורבא, דשניהם ס"ל הלכה פרבי' נגד ר"ע דאמר לשתי להם, אלא דבהא פליגו אפיי מפרש ברייתא דאין לשין פיון שו"ד בלא מים וכן משמע פשטות לשון הברייתא אין לשין ביישו"ד דאין בו רק משקין אלו וקיי"ל פרבנן דמתמיץ, ורבא מפרש הברייתא במ"פ ע"מ, אבל במ"פ לחוד כ"ע מודים דאינו מתמיץ, ודס"ל מסברא דנפשי' דמ"פ לבד בונדאי אינו מתמיץ פלל לכן דחוק קצת בברייתא דאין לשין היינו עם מים, ולהבין יותר פלוגתא דאפיי ורבא, אומר דס"ל לשני' דר"ע דחולק רחוק לומר דטעמא משום דס"ל דמ"פ אין ממחר' להתמיץ דא"כ אנו עושין ג' פלוגת' בדבר ר"ג ורבנן פליגו בדיעבד ור"ע מתיר אפי' לכתחלה, וגם רחוק שיפלוגו במציאות וטבע אם ממחר או לא, לכן ס"ל בפשיטות דטעמא דר"ע דס"ל דמ"פ אין מתמיץ וכבר אפליגי בדבר זה תנאי רחב"ג ורבנן במתמיצי' בתפוח, ואומר מעתה פי דבר זה אם בריית' דאין לשין ביישו"ד ופלוגתא דר"ע אם במ"פ בלבד או במ"פ ע"מ איירי תלי' בגרסא במנחות נ"ז ע"ב לפי גרס' ר"ל ריה"ג אומר לרבות מנחת נסקים לחימוץ ומפרש ר"ל דס"ל מגבלה במים י"ל ר"ע דלא מוקי לה למנחת נסקים ס"ל מ"פ ע"מ ג"כ אינו מתמיץ וי"ל ברייתא דאין לשין במ"פ ע"מ וס"ל לר"ע דגם מ"פ ע"מ אינו מתמיץ, אבל לגרסת ר"י שם דר"ע אומר לרבות מנחת נסקים לחימוץ ומוכח דס"ל עכ"פ דמגבלה במים ומ"פ ע"מ מתמיצין לכהפ"ח חמץ גוקשה וקשני' דר"ע אדר"ע ועכצ"ל דברייתא דאין לשין במ"פ לחוד, והא"ש די"ל רבא גרס כר"ל ריה"ג אומר לרבות מנחת נסקים לחימוץ שפיר מוקי הפלוגתא דברייתא במ"פ ע"מ ונהלכה פרבנן אבל בלא מים ר"ע ס"ל דאין מתמיץ ואפיי גרס כר"י ר"ע אומר לרבות מ"נ לחמוץ ע"כ ברייתא במ"פ לחוד וקמ"ל פרבנן דמתמיץ זהו הני"ל לברא

פְּלוֹגְמָא דַּאֲבֵי רַבָּא: וְאַחַר הַנְּצִיעָתָא דְבָרִים אֱלוּ נְבוּא לְיִישׁוּב דְבָרֵי רִשׁ"י וְאַקְדָּיִם דְּכַרְשִׁי
שְׁלַפְנִינוּ וְלַר"י ל"ק וְכֵן כ' בְּסֻמְ"ג כְּשֶׁהֲעֵתִיק לְשׁוֹן רִשׁ"י וְכֵן הוּא בְּב"ח פְּכַתְבוּ וְכַלְשׁוֹנוּ
לְפָנֵינוּ נִרְאָה שְׁנִסְתָּא אֲמִיתִי הִיא וְכ"כ תּוֹס' וְהִשְׁתָּא לַר"ל וְר"י נִרְאָה דְגָרְס ג"כ ר"י,
וְנ"ל אִו דְּהִי לְרִשׁ"י גְרַס' ר"ל וְר"י פְּתוּס' אִו ר"י לְחוּד, וְכ' דַּלְר"י דְאָמַר לְעִיל א"ח ל"ק
כ' לַר"י דַּלְר"י לְשִׁיטְתוֹ דְאָמַר בְּמִנְחוֹת ר"ע אֹמַר לְרַבּוֹת מ"נ לְחִימוּץ לְדִידִי ע"כ בְּרִייתָ'
בְּמ"פ בְּלֹא מִים, וְהִלְכָה כְּרַבָּא וְקִשְׁי' לַר"י, אֲבָל לְרַבָּא ל"ק דְאָפְשָׁר דְגָרְס כַּר"ל רִיה"ג
אֹמַר לְרַבּוֹת מ"נ לְחִימוּץ, וְאִם כְּגָרְס' תּוֹס' ר"ל וְר"י וְלַר"ל לְשִׁיטְתוֹ לְפִי גְרַסְתוֹ בְּמִנְחוֹת
ל"ק, אֲלֹא לַר"י לְשִׁיטְתוֹ קֶשֶׁה, וְהוֹצֵרָה לְתַרְגּוּם וְלְדִינִיק דַּר"י א"ח ע"ח פֶּרֶת דְּוָקָא אֲמַר
אֲבָל אִסוּרָא אִיכָּא וּמִנְשַׁבֵּי קוֹשְׁי' תּוֹס' מְרַבָּא דְתַרֵּי שְׁבֻלֵי וּמִנְתִּיקָא, וְאִי גְרַס רִשׁ"י ר"י
לְבַד ל"ק מִיַּדֵי קוֹשְׁי' תּוֹס' מַר"ל מְנַחוֹת כְּמוֹבּוּ: וַיֵּשׁ לְהוֹכִיחַ דְּלֹא גְרַס רִשׁ"י רַק אֲמַר
ר"י דְאִי גְרַס ר"ל וְר"י עֵיטָסָה שְׁנִלְוֹשָׁה וְכו' א"ח, וְלַר"י ע"כ צ"ל דַּא"ח ע"ח פֶּרֶת דְּוָקָא
הוּא פֶּרֶת הוּא דְלִיכָּא וְכו' בְּנוֹדָאֵי אֵין לוֹמַר דַּר"ל לֹאֵו דְּוָקָא אֲמַר א"ח ה"ה דַּאִסוּרָא לִיכָּא
כִּינּוּן דַּלְר"י דְּוָקָא הוּא בְּנוֹדָאֵי אֵין לְהַפְרִיד בֵּין הַדְּבָקִים שְׁבַמְאָמַר אֲחַד אֲמַרוּ וּמְבִיאִים
בְּלִשׁוֹן אֲחַד שַׁר"י דְּוָקָא וְר"ל לֹאֵו דְּוָקָא קְאָמַר, וְקֶשֶׁה לַר"ל לְשִׁיטְתוֹ דִּי"ל כְּרַבָּא
דְּכַרְשִׁיטָא בְּמ"פ ע"מ, מְנ"ל דַּמ"פ בְּלֹא מִים אִסוּרָא הוּא דְאִיכָּא וְע"כ דְּלֹא גְרַס רִשׁ"י
אֲלֹא ר"י דְּלֹא פְּתוּס': וַיֵּשׁ אֲתַנּוּ מְקוּם לְיִישׁב גְרַס' תּוֹס' אֲלִיכָּא דְרִשׁ"י עַד"פ, דִּי"ל דַּר"ל
אֵית לִי הוֹכְחָ אַחֲרִיתָ דְּכַרְשִׁיטָא בְּמ"פ בְּלֹא מִים קְאִי דַּס"ל כָּל שְׁאִין בּוּ מִשְׁקָה שְׁאָפְשָׁר
לְהַחֲמִיץ א"י בּוּ יְדֵי מִצָּה לְכ"ע מְשׁוּם הַקִּישָׁא דְל"ת עֲלִיו חֲמִיץ כָּל שְׁיִשְׁנוּ כַּמ"ש רַמְבַּ"ן
דְּהָא ר"פ רַצָּה לוֹמַר מְשׁוּ"ה א"ח מְשׁוּם שֶׁהוּא מִין שְׁאִין רְאוּי' לְצִאת בּוּ הֵגַם דְּנִדְחָה
מְכַרְשִׁיטָא דְהַקְפָּה דְלֹא מְקַשְׁיָנוּ חֲמִיץ לְמִצָּה אֲבָל מְסַבְּרָא זֹו לֹא נִדְחָה דְמְקַשְׁיָנוּ מִצָּה לְחֲמִיץ
דְּכַל שְׁנִלוֹשׁ בְּמָה שְׁאִין רְאוּי' לְהַחֲמִיץ א"י י"ח מִצָּה, לַפ"ז אִם בְּרִייתָא דְאֵין לְשׁוֹן בְּמִים
וְס"ל לַר"ע דְאֵינוּ מְחַמִּיץ ל"ל ל"ע דַּא"י בְּמ"ע תְּיַפּוֹק לִי דַּא"י מְשׁוּם שְׁאִין בָּא לִידֵי
חִימוּץ וְע"כ דְּכַרְשִׁיטָא בְּלִי מִים וּבְמִים מוֹדָה ר"ע וְעַיִן פַּר"ח סִי תַּס"ב, וְרַבָּא דַּס"ל
דְּכַרְשִׁיטָא בְּמ"פ ע"מ לֹא ס"ל הָא מְלִתָּא דְכָל שְׁאִין נְלוֹשׁ בְּמִשְׁקִין שְׁמַבִּיאֵי לִידֵי חִימוּץ
דַּא"י מְשׁוּם הַקִּישָׁא דְכָל שְׁיִשְׁנוּ דְתַלְי' רַק בְּקַמַח שְׁרַאוּי' לְהַחֲמִיץ כַּמ"ש לַח"מ וּפַר"ח
דִּישׁ לְחַלֵּק וְרַמְבַּ"ן הוֹצִיא כֵּן מַס"ד וְלֹאמַת לֹא חֲזַר מְסַבְּרָתוֹ וִי"ל כֵּן ס"ל לַר"ל אֲבָל
לְרַבָּא לֹא ס"ד לוֹמַר כֵּן, וְאַפְשָׁר ס"ל שְׁזַהּוּ בְּעִצְמוֹ טַעְמָא דְכַרְשִׁיטָא דְהַקְפָּה וְכו' לֹא מְשׁוּם
דְּלֹא מְקַשְׁיָנוּ חֲמִיץ לְמִצָּה אֲלֹא כִּינּוּן שְׁהִי רְאוּי' שְׁיִהֵי מִצָּה אֲלֹא שְׁהַמְחִהוּ זֹה לֹא מְמוֹעֵט
מִכַּח הַקִּישָׁא, וְה"ה דְּלֹא מְקַשְׁיָנוּ כַּה"ג מִצָּה לְחֲמִיץ וְעַיִן: וְהַרְנוּחְנוּ בְּזַה לְיִישׁב מַה שַּׁצ"ל
עַל הַנְּהוּ אֲמוּרָאֵי דְהַקְשׁוּ מ"ט דַּר"ל וְר"פ חִידָשׁ מְדִילִי הַקִּישָׁא חִידָשׁ וְלֹא יְדַעוּ לוֹמַר
דְּטַעְמוֹ מְשׁוּם דַּמ"פ א"מ וְכַבֵּר עֲמַד הַפ"י בְּזַה, וְהַצַּל"ח הַקִּישָׁה עַל ר"פ דְאָמַר טַעְמָא
דַּר"ל מְשׁוּם הַקִּישָׁא דְחֲמִיץ לְמִצָּה וְלְטַעַם זֹה מְוֹתַר ג"כ וְלָמָּה אֲמַר א"ו צ"ל לֹאֵו דְּוָקָא
אֵין חִיבִין קְאָמַר ה"ה דְּמְוֹתַר, וְכֵן י"ל לְמַסְקָנָא וְלַמ"ש י"ל קוֹשְׁי' הַפ"י וְצַל"ח כ"א
בִּירוֹחַ חֲבַרְתָּ י"ל הָא דְלֹא רַצּוּ לוֹמַר טַעְמָא דַּר"ל מְשׁוּם דַּמ"פ א"מ דְּקִישְׁי' לְהוּ דְאָמַר א"ח
ע"ח פֶּרֶת הָא אִסוּרָא אִיכָּא הֵגַם שִׁי"ל א"ח לֹאֵו דְּוָקָא ה"ה אִסוּרָא לִיכָּא הָא ר"ל וְר"י
אֲמַרוּ תְּרַנְיָהּ כֵּן וְלַר"י לְשִׁיטְתוֹ עַכְצ"ל א"ח דְּוָקָא הוּא וְכֵן לַר"ל דְּוָקָא הוּא וְלַר"ל
לְשִׁיטְתוֹ מְנ"ל דַּאִסוּרָא אִיכָּא הֵלֵא י"ל בְּרִייתָא דְאֵין לְשׁוֹן בְּמ"פ ע"מ לְפִי גְרַסְתוֹ בְּמִנְחוֹת
וְלַכֵּן הַקְשׁוּ מ"ט דַּר"ל דְּוָקָא לַר"ל קֶשֶׁה, וּמְתַרְגּוּם ר"פ מְשׁוּם הַקִּישָׁא וּבִין לַר"ל בֵּין לַר"י

מה"ט הוא וא"ח ומותר קאמרו תרננייהו וא"ח לאו דוקא, ונהדר דחי דר"פ מפרייתא, אבל
נשאר בסבא זו דמקשינו מצה לתמיך דכל שאין המשקין ממין הראוי להחמיץ א"י בו
מסיק שפיר טעמא דר"ל משום דמ"פ א"מ וא"ח פרת דוקא כמו לר"י וטעמא דר"ל דלא
מוקי פרייתא במ"פ עם מים דא"א לומר דר"ע ס"ל דעם מים אינו מחמיץ א"כ ל"ל קרא
למעט עיסה שגלושה ביין שו"ד משום מ"ע, וכ"ז בתר דאמר ר"פ למלת' וסברתי דיש
קפיידא גם במשקין שגלוש בו ומינשב קוש' פ"י וצל"ח עד"פ טבא ועי': והנה הגם
דבא לא ס"ל הך סבא דיש קפיידא לענין לצאת ידי מצה במשקין שמביאים לידי חימוץ
ונקטי' כנות' דבא נגד ר"ל ומשום הא י"ל פרייתא דאין לשין במים פבא, אבל כ"ז
לגרס' במנחות ריה"ג אבל לגרס' ר"י והיא האמת ע"פ הוכח' וקוש' ש"ס שם עכצ"ל
דפרייתא במ"פ בלי מים פאביי ור"י דא"ח פרת אבל אסורא איפא וכן הלכתא, ויפה כ'
הר"ן ובתשובה סי' נ"ט וטור דשיטת רש"י להלכתא דמ"פ לבד מחמיצין וכווננו האמת
בשיטתו דלא כפר"ח כנלפע"ד ועי': מתוך דברינו למדנו ג"כ דס"ל לרש"י להלכתא
דמ"פ ממחרים להחמיץ דלא פרי"ף ורמב"ם דס"ל דקיי"ל כר"ע וריב"ל דאין ממהר
להחמיץ, דאי הי' עולה על ר"י ד"ל דטעמא דר"ע משום דס"ל דאין ממהר להחמיץ
לא הי' קשה לי' מידי על ר"י ד"ל דמפרש פרייתא במ"פ ע"מ פבא ול"ק דר"ע אדר"ע
לשיטתו דס"ל דמחמיץ אלא שאינו ממהר להחמיץ ע"כ דלא עלה ע"ד רש"י לומר דר"ע
חולק משום דפליג במציאות ובטבע מ"פ אם ממחרים להחמיץ או לא, והוכיח רש"י פן
מפלוגתא דאביי ורבא ע"פ שבארנו הפלוגתא ועוד אי ס"ל לרש"י דטעמא דר"ע משום
שאין ממהר וקיי"ל כר"ע נגד רביים לא הי' מקשה על ר"י ד"ל דר"י כר"ע ס"ל
וכריב"ל, וע"כ דס"ל דנודאי לכ"ע אין הלכה כר"ע נגד חבריו, וריב"ל ג"כ במ"פ בלא
מים ומייתי לדריב"ל דאמר יומא קמא ל"ת לי לענין מ"ע כמ"ש הר"ן ה': ויש לנו הוכחה
עוד דרש"י ס"ל דמ"פ ממחרים להחמיץ דקשה על רש"י דס"ל דבוקשה מיהא הוי ממ"ש
על שמו דהי' מסופק אם מי ביצים דין מ"פ או דין מים יש להם למאי נ"מ הא ס"ל מ"פ
לבד ג"כ וקשה הוא ועי' פר"ח ועי' נוב"י קמא סי' כ"א שהמציא נ"מ רחוקה ותולה
דחוקות לומר דרש"י ותוס' להכי אתכוננו, ולפע"ד הפשוט דנ"מ אם יש להם דין מ"פ
אין ללוש בהם בשימור דממחרים להחמיץ, ואם דין מים אין ממחרים להחמיץ והמיהור
שבו אינו אלא נפוח בעלמא וחמיץ בא אחר זמן שיהוי דגלוש במים פנ"ל, ומינה דס"ל
דקיי"ל דמ"פ ממחרים להחמיץ: ודע דיש לומר לרש"י דפרייתא במ"פ בלא מים י"ל
דמ"פ ע"מ אין ממחרים להחמיץ דמים מחלישין פח מ"פ ואין גורמין מיהור החימוץ ויש
להסביר יותר עפ"מ ש"בס' מנוח דמ"פ ממחרים משום שהם רותחי' בטבעם, וי"ל אם
נתערב בהם מים נתקרה חמימות המ"פ, וינחת דס"ל לרבנן פל שאין לשין אין מקטפי'
אין ראי' דשאני קיטוף דהוא בחוץ ואינו מתערב עם מים שבפנים ולא נתקרו המ"פ
שבחוץ ע"י מים שבפנים, אבל פשמתערבי' בפנים נ"ל שמתלישי' פח המ"פ פן י"ל,
אלא מדס"ל לרבא דפרייתא במ"פ ע"מ איירי צ"ל דמ"פ בתערובות מים ג"כ ממחרים
להחמיץ הגם דמפרייתא אין הוכחה מ"מ לא מצינו חולק על רבא בהא דמ"פ ע"מ ג"כ
ממחרים ומנ"ל להקל פנ"ל: סוף דבר הפל נשמע כי מנהגן של ישראל שלא ללוש במ"פ
וחוששי' לשיטת רש"י תורה היא דזהו שיטת רש"י פונדאי להלכתא דמ"פ לבד מחמיצין,
וממחרים להחמיץ דלשיטתו ע"כ דלהלכת' דממחרים דאין במהיר שום פלוגתא כמו

שְׁכַתְּבֵנו וּבְאָרְנוּ בְּאֵר רְחוּבוֹת: וְהִנֵּה מ"ש הֶרֶם"א אפ"י לְקַטֵּף, וְהִקְשָׁה הַמַּג"א מֵאֵי אפ"י
נִהְפָּךְ הוּא דְהוּ"ל מ"פ ע"מ, וְכ' דִּקְמ"ל אפ"י שֶׁהַמ"פ מְעַט כַּמ"ש בַּמַּק"א וְנֶשֶׁם כ'
פְּמִסְתַּפֵּק אִם לְאֶסְרֵךְ בְּדִיעֵבֶד בְּנִפְלוּ מְעַט מ"פ בְּמִים וְהִרְאָה מְקוֹם לְחִילוּק זֶה מִמ"ש
הֶרֶא"ש דְּקִיטוּף שְׁאֵנִי דְּהוּא דְּבָר מוּעֵט, וְרַבִּים רָאוּ דְּבָרֵי הַמַּג"א וְכֵן תִּמְהוּ ה"ה הָאֵלֶּי'
רַבָּה וְחֻמֵּד מִשֶּׁה וּבִסְפָר אֲשֶׁל אֲבָרְהָם מוּבָא בַּמַּק"ח, הֶרֶא"ש לֹא כ"כ רַק לַת"ק אֲבָל אֲנִי
הָא קי"ל פְּרַבְּנֵי דְאַתְּ שְׁאִין לְשִׁין אִין מְקַטְפִין בּוּ, וּמַק"ח כ' דְּכֻנְוִנְתּוֹ הִגַּם דְּקִי"ל פְּרַבְּנֵי
דְּאִין מְקַטְפִין בּוּ הִיָּנוּ לְכַתְחֵלָה דְּלֹא לַעֲשׂוֹת פְּלִגְתָּא רְחוּקָה כ"כ בֵּין רַבְּנֵי לַת"ק דְּמִתִּיר
קִיטוּף לְכַתְחֵלָה רַבְּנֵי ג"כ לֹא אֲמָרִי רַק דְּאִין מְקַטְפִין לְכַתְחֵלָה אֲבָל בְּדִיעֵבֶד שְׁלֹא אָפָה
מִיָּד מוֹתֵר אֵלּוּ דְּבָרֵי ו"ל, לַפ"ז הָא דְּאִין מְקַטְפִין הוּא מְדִינָא דְּרַבְּנֵי דְּבְרִייתָא דְּלְכַתְחֵלָה
אָסוּר, וְקִשָּׁה עַל מ"ש רַמ"א שְׁאִין נוֹהֲגִין לְלוּשׁ וְנֶאֱפִי' לְקַטֵּף הָא לְקַטֵּף מְדִינָא אָסוּר
לְכַתְחֵלָה וּבַמ"פ לְחוּד רַק חוּמְרָא הוּא לְחוּשׁ לְרַש"י וְגַם לְמָה יְהִי שְׂרִי לְחוּלָה לְקַטֵּף
דְּהָא בַּמ"פ ע"מ אָסוּר לְלוּשׁ לְחוּלָה כַּמ"ש הָא ר"ר וְכֵן דְּיִיק לְשׁוֹן הֶרֶם"א א"כ לְמָה מוֹתֵר
לְקַטֵּף בַּמ"פ הָא לְמֵאן דַּס"ל דַּמ"פ ע"מ מְמַהֲרִים ה"ה דְּאָסוּר לְקַטֵּף לְכַתְחֵלָה, וְצ"ל פִּינֵן
שְׁאִינוּ אָסוּר רַק לְכַתְחֵלָה מִתִּירִין לְחוּלָה הִצְרִיךְ, אֲבָל קוֹשְׁנֵי רֵאשׁוּנָה קִשָּׁה מֵאֵי אפ"י
כ"ש הוּא מַמ"פ לְבַד וְצ"ע: וּמ"ש בַּסַּק"א דַּמ"פ מְעַט שְׁנִפְלוּ לְעִיסָה, וּמְדַמָּה לַמ"ש
הֶרֶא"ש לְעַנְנֵי קִיטוּף לַת"ק נ"ל לְדִינָא דְּיִישׁ לְחַלֵּק בֵּין קִיטוּף שֶׁהוּא מְבַחוּץ וְאִינוּ מִתְעַרְב
עִם הַמִּים גּוֹרֵם מִיְהָר יוֹתֵר גַּם דְּבָר מוּעֵט מֵאִם מְעַרְב מְעַט מ"פ בְּפָנִים דְּמִים שְׁבַפְנִים
מְחִלִּישִׁין כַּח שֶׁל מְעַט מ"פ וְכַבֵּר כַּתְּבֵנוּ מְסַבְּרָא זֹו לְעִיל לְשִׁיטַת רַש"י וְנֶשֶׁם נֶאֱמַר לְעַנְנֵי
תְּעַרְוֶכֶת מ"פ וּמִים שְׁנֵה בְּשׁוּהָ, וְכֵאן אֲזַלִּינוּ בְּשִׁיטַת הֶרֶאשׁוּנִים דְּנִקִּיט הַמְּחַבֵּר לְהִלְכָה
דַּמ"פ ע"מ מְמַהֲרִים י"ל דְּנִקָּא בְּשׁוּהָ, אֲבָל מְעַט מ"פ אִין מְמַהֲרִים וְכַמוֹ דַּס"ל לַת"ק
בְּקִיטוּף דְּשְׂרִי הִגַּם דְּלֹא קי"ל פְּנוּתֵי דְּנִקָּא בְּקִיטוּף, אֲבָל בְּשִׁנְתְּעַרְבוּ בְּפָנִים אֲפָשֵׁר גַּם
רַבְּנֵי מוֹדוּ לוֹ, וְנֶאֱפָשֵׁר גַּם הַמַּג"א לְהִכִּי אֲתַפְּנוּן וְלִכְּוֹן כ' אִם נִפְלוּ מְעַט מ"פ לְתוֹךְ הַעִיסָה
הִיָּנוּ שְׁנִתְעַרְבוּ עִם הַמִּים שְׁבַפְנִים לְעִיסָה וְעִינֵי, וְעִינֵי מְהֵרָשׁ"א ל"ח ע"ב שְׁכ' בְּחַד תִּי
דְּמְעַט מ"פ אִין מְמַהֲרֵר, וְקִשָּׁה הִלֵּא פְּלִיגוּ בְּזֵה ת"ק וְרַבְּנֵי לְעַנְנֵי קִיטוּף וְדוּחַק דְּקִיטוּף הוּא
יוֹתֵר מְשֻׁמֵן דְּרִקִּינֵי נְזִיר וְלַחֲמֵי תוֹדָה, וְלַמ"ש א"ש דְּקִיטוּף שְׁאֵנִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה בְּזֵה
פְּלִיגוּ וּמְהֵרָשׁ"א חִידוּשׁ מְדִנְפִישׁי דָּאִם נִתְעַרְב מְעַט בְּפָנִים אֲבָדוּ פָּחֵם וּבִטֵּל כַּח הַמְּעִיעוּט
בְּרוּב מִים וְאִינוּ מְמַהֲרֵר לְהַחֲמִיץ כַּנ"ל וְעִינֵי: וְנ"ל לְהַבִּיא רֵאשׁי דְּמְעַט מ"פ בְּפָנִים אִינוּ
מְמַהֲרֵר לַכ"ע מְדַמְקָשָׁה ר"ע אֲדַר"ע מְדַאֲמַר וְלִשְׁתִּי לְהֵם וְאִם הָא דְּאִין לְשִׁין בִּישׁוּ"ד
הִיָּנוּ אפ"י בְּמְעַט מ"פ דְּלִמָּא הָא דְּאֲמַר ר"ע וְלִשְׁתִּי לְהֵם הִי בְּמְעַט מ"פ וְל"א לוֹ דְּבָר
וּקַמ"ל כַּת"ק דְּמְעַט מ"פ אִינוּ מְמַהֲרֵר לְהַחֲמִיץ דְּלֹא פְּרַבְּנֵי דְּאֲמָרוּ אֵת שְׁאִין לְשִׁין אִין
מְקַטְפִין דְּמְעַט ג"כ מְחַמִּיץ, וְהָא בְּמְעַט מ"פ לִיפָּא מ"ע פְּמַבְּנָאָר בַּש"ס ל"ח ע"ב, וְע"כ
דַּס"ל לְמַקְשֵׁן דְּמְעַט מ"פ בְּפָנִים לַר"ע אִינוּ מְחַמִּיץ וְרַבְּנֵי ל"א אֵלֹא שְׁאִין מְקַטְפִין דְּאִינוּ
מִתְעַרְב יְפָה בְּרוּב מִים, אֲבָל מְעַט מ"פ בְּפָנִים לַכ"ע אִינוּ מְמַהֲרֵר וּמֵאֵי קַמ"ל ר"ע וְע"כ
דְּלֵשׁ בַּמ"פ הַרְבֵּה בְּשִׁיעוּר מִים וּמְקָשָׁה שְׁפִיר, וּמִינְשֵׁב בְּזֵה דְּקִדּוּק עֲצוּם שְׁיִישׁ לְהַרְגִישׁ
בּוּ לְמֵאֵי הַבִּיא הַמְּקָשֵׁן סִיפָּא דְּבְרִייתָא פְּלִגְתָּא דְּקִיטוּף אַחַר שֶׁהִבִּיא הָא דְּאֲמַר ר"ע
וְלִשְׁתִּי לְהֵם קִשָּׁה דַּר"ע אֲדַר"ע, וְלַמ"ש א"ש דְּבִלֵּא"ה הִי מְקוֹם לוֹמַר דַּר"ע לֵשׁ בְּמְעַט
מ"פ וּקַמ"ל דְּמְעַט מ"פ אִין מְמַהֲרֵר, וְלִכְּוֹן מְבִיא פְּלִגְתָּא דַּת"ק וְרַבְּנֵי בְּקִיטוּף דְּמוּכַח דְּמְעַט
מ"פ בְּפָנִים לַכ"ע אִינוּ מְחַמִּיץ וְלֹא קַמ"ל ר"ע חֲדָשׁוֹת בְּמַעֲשֵׂה שְׁהִי וְע"כ דְּלֵשׁ עִם מ"פ

טובא וא"ש ועיני: הינצא לנו מדברינו פי מעט מ"פ מעורב עם המים אין מהרין להקמיין והיינו מעט דמעט דליפא משום מ"ע כמ"ש המג"א סי' תע"א ועיני' ח"י סי' תס"ב ושיעור פנה מוכח דאינו ממהר מדמקשה ר"ע אדר"ע כמ"ש אבל יותר משיעור זה שיש בו משום מ"ע לא מוכח דאינו ממהר מכח קושני' המקשן פמוכן ושיעור מעט מ"פ דליפא משום מ"ע ג"כ ליפא קשש שימהר פנ"ל, לפ"ז יש ג' חלוקי דינים לענגן לישה לכתחלה, א) במ"פ לבד נוהגין שאין לשין אלא לחולה, אבל לברי לא וכ"ש שאין לקטרף לכתחלה במ"פ ובמ"פ עם מים אסור אפי' לחולה ובמעט דמעט מ"פ יש להתיר אפי' לברי, וכ"ש לחולה עפ"מ"ש בצירוף דאיכא נמי שיטת רי"ף רמב"ם ורמב"ן דקיי"ל דמ"פ אין ממהרין להקמיין כנלפע"ד: ודע דנ"ל דאם צריך ללוש לחולה ונזקן מותר לו גם לברי לאכול ממנו, ל"מ מה שקבר לש בעד החולה והי' נזקן ואפה מיד, אפי' לכתחלה מותר להרבות בלישה עד שיעור עיסה שלשין בפסח דהא דאין לשין לכתחלה כדי לאפות מיד דחששו חכמים שפא לא יהי' נזקן יפה ויחמיץ קודם שיאפה, ואנו חוששין לשיטת רש"י דמ"פ לבד מתמיצין ואין אנו מכניסי' עצמנו ללוש לכתחלה שפא לא יהי' נריז יפה.

אבל מאחר שע"כ צריך ללוש לחולה ויסמוך שיהי' נזקן הגם שאין מקילין רק משום דהעיקר לדינא דלא פ"ש"י מ"מ אם הקרה שלא נזקן כ"צ ונתפח חוששין לדעת רש"י ואסור לחולה לאכול ממנו, וכל ההיתר וקולא לחולה שפומכי' בזה שיהי' נזקן מותר להרבות ג"כ בשביל ברי בלישה ואפי' זו עד שיעור שלשין עיסה במים בפסח מ"ש עיסה פחות מפשיעור או פשיעור והואיל דכל זה רק חומרא ומנהגא נ"ל לצדד ולהקל והמקיל לא הפסיד: והנה לכאורה כמו דמעט מ"פ בטל פחם ברוב מים שאין ממהר להקמיין, כן מעט מים בטל ברוב פח חמיץ שבמים ברוב מ"פ ואינו מחמיץ לדסוכרים דמ"פ לבד אינו מחמיץ, ולרש"י דמ"פ לבד מחמיץ חמץ נוקשה וע"מ חמץ גמור מעט מים רק נוקשה הוא דבטל פח המים כן נראה לכאורה: אלא דרמב"ם פ"ב מחו"מ הלכ' ב' כ' וז"ל חמשת מיני דגן אלו אם לשין במ"פ לבד בלי שום מים לעולם אין באי' לידי חימוץ שאין מ"פ מתמיצין אלא מסריחין ומ"פ הן פגון יין חלב ודבש וכו' והוא שלא יתערב בהם שום מים בעולם ואם נתערב בהם מים כ"ש הרי אלו מתמיצין עכ"ל, הנה מבואר מדברי הרמב"ם דמעט מים מתמיצין ומדכ' בלי שום מים, וכ' עוד אח"כ ואם נתערב בהם מים כ"ש, נראה דאפי' מעט דמעט מים מחמיץ, והנה כפל תנאו תחלה כ' בלי שום מים ולבסוף והוא שלא יתערב בהם שום מים, נ"ל דתרתני קאמר תחלה כ' לשין במ"פ לבד בלי שום מים היינו שאינו מערב בעיסה בשעת לישה שום מים, ואח"כ כ' מה בכלל מ"פ והוא שלא יתערב בהם שום מים שבעולם היינו שלא יהי' פכר מעורבים כ"ש מים במ"פ הגם שקבר נתערבו מ"מ לא בטלי' ולא פסק פח חמוץ של המים, ומסיים ואם נתערב בהם מים כ"ש הרי אלו מתמיצין, נ"ל דלא תימא דלא יתערב בהם שום מים בעולם דאם נתערב אין לשין לכתחלה או אפי' דיעבד אסור, איסור נוקשה בעלמא, לכן סיגים וכ' הרי אלו מתמיצין חמץ גמור כמו שנתערב מים הרבה עם מ"פ ונ"ל הא דפשיטא לרמב"ם דכ"ש מים מחמיץ הוא מדקתני בבבביתא אין לשין בבין שו"ד ומוקמי' הבבביתא מ"פ ע"מ דמ"פ לחוד אין מחמיץ ובבבביתא פשטות לשון הבבביתא משמע דאין לשין בישו"ד לחוד, ורבא ס"ל דמ"פ לחוד אין מתמיצין וצ"ל בבבביתא אין לשין בישו"ד עם תערובת מים, אבל בבבביתא רחוק להעמיס בבבביתא דיש במים כמו

מ"פ, אלא דעיקר מ"פ ומערב בהם מעט מים בשעת לישה או שמעורבים פבר קודם לישה וא"ש יותר אין לשין ביישו"ד דבשעשה שלש אין נזכר ונראה שיש בתוך מ"פ מעט מים מעורבים ונקרא הלישה על מ"פ פנ"ל, ויש להוכיח דדיוק זה שדניקנו מלשון אין לשין ביישו"ד דמשמע דרוב מ"פ אמתית הוא דיש להקשות מנ"ל למקשן להקשות בפשיטות ר"ע אדר"ע דס"ד דלש ביט"ר דלמא הא דאמר ר"ע דא"י במ"ע היינו במ"פ לבד או מעט מים וקא דלש הי' במחצה מים ומחצה מ"פ ומנ"ל בפשיטות דגם כה"ג מקרי מ"ע ועיני' מג"א סי' תע"א בשם גבורת השם וב"ח דמ"פ ע"מ לאו מ"ע היא ועיני' ח"י שהקשה מדמקשה ר"ע אדר"ע קא פריקתא לר"פ במ"פ ע"מ וע"כ דגם זה מ"ע, ומג"א ופר"ח כ' דאי דוקא בלא מים קרא דלחם עוני ל"ל תיפוק לי' דאינו בא לי"ח, וקושני' מג"א ופר"ח דחיתי במק"א די"ל דקרא צריף ברוב מ"פ ומעט מים דמחמיץ והוא מ"ע אבל מחצה מים מנ"ל, וקושני' ח"י אלימא, אלא דצ"ל מנ"ל למקשן בפשיטות דגם זה מחשב לר"ע מ"ע ובתשובה העלתי דרמב"ם באמת ס"ל דמ"פ ע"מ ל"מ מ"ע ומ"ש בפ"ה במים בלבד הוא לכתחלה מדרבנן ונפקא לי' מירושלמי א"כ קשה מקושני' המקשין ר"ע אדר"ע, מזה יש לחזק דקדוק לשון פריקתא מדניקנו דאין לשין ביישו"ד היינו שרוב הוא מ"פ ומיעוט מים, ור"ע דאמר לשתי להם ביישו"ד ג"כ הכי הוא שהי' מ"פ מרובים ומיעוט מים וזה ודאי מ"ע שא"י בה וקאי מוכח מדצריף קרא דלחם עוני כמ"ש ומקשה שפיר ומכ"ז סיוע לשיטת הרמב"ם דכ"ש מים גורם החימוץ וחימוץ גמור הוא ועי': וצ"ל דגם דמעט מ"פ עם מים אין ממהר להחמיץ כמו שהוכחנו לעיל מ"מ מעט מים גורם חימוץ גמור, דטבע פך הוא, ויש להסביר ע"פ ספר המנוח שהבאנו לעיל דמ"פ רותחתי הם לכן גורמי' מיהר הנפוח וסרחון, ואם מ"פ מועטי' מתקררי' ואבדו פח החימום והמיהור, אבל מעט מים במ"פ הרבה לא נתבטל טבעם החימוץ שיש בהם דלא תלי' בחמימות וקריירות פנ"ל: וראיתי באל"י רבה שרצה להשיא פוננת הרמב"ם מ"ש ובלבד שלא יהי' כ"ש מים ר"ל איזהו מים שיהי' בין קרים בין טל וכדומה מלבד שרחוקים דבריו לפרש לשון הרמב"ם עד"ז מה יענה לתחלת דברי הרמב"ם שכל במ"פ בלבד בלא שום מים ואם אמור יאמר שגם בזה יש לדחוק דכוננתו שום מים איזה מין מים שיהי', למה כפל הרמב"ם תנאו פעמים תחלה וסוף, אבל אם נפרש דבריו בפשיטות וכאשר פירשוהו כל הגאונים דכוננתו אפ"ל מעט מים דבריו מונקקים וצריכים למ"ש תחלה ולמ"ש בסוף כמ"ש לעיל ואמת נכון הדבר כאשר פירשוהו: והנה פסקי הש"ע סתרו אהדדי דבסעיף ג' כ' מותר ללוש ביין אע"פ שא"א בלא טיפת מים שנופלת בשעת הבציר והוא מהגהמ"י בשם ריב"א וסמ"ג, וזה דלא פרמב"ם, ובסעיף ו' כ' ובלבד שלא נתערב בהם מים משמע אפ"ל מים מועטים, וכנה"ג עמד בקושני' ד, ומ"ש הגאון חתן המג"א אין בו די ישוב דסוף כ"ש קשה הא הרמב"ם כ' דאפ"ל מעט מחמיץ, וצריף לצרף דבריו עם מ"ש האל"י רבה בכוננת הרמב"ם וכבר כתבנו דדברי אל"י רבה אין זכור' לטוב בדבר זה במח"כ: והנה הח"י קרא תפה על תמיהת הגאונים זצ"ל דנ"ל פשוט דמ"ש המחבר בסעיף ו' היינו דמעט מים מחמיץ במקום שהוא ובעי' שימור אבל אינו ממהר להחמיץ וזהו דכ' המחבר בסעיף ג' דמותר ללוש היינו בשמירה מעולה ככל עיסה שנלושה במים אלו דבריו ז"ל, הנה כבר כתבנו בתחלת דברינו דדבריו אמורים שפיר בכוננת המחבר דלא חש כ"ל לשיטת רש"י, אבל לפי מהגינו אסור ללוש ברוב מ"פ ומעט מים דלא עדיף

לרש' רוב מ"פ ומעט מים ממ"פ לבד, אבל באמת דברי חק יעקב לא מסתברו כלל, דנהפוך הוא כל שיש מ"פ יותר ביותר גורם המהירות, וכל שיש מים ביותר מחלישין המ"פ שלא יפעלו מיהור הנפוח והחמוץ כ"כ, והי' מקום לומר דגם הרי"ף ורמב"ם דס"ל להלכתא דמ"פ א"מ דאם מעט מים נתערבו דמתמיצי' וממהרי' יותר ממ"פ עם מים שנה בשנה, אלא דמסתימת דבריהם לא משמע, ולפמ"ש סיוע לרמב"ם דמעט מים ורוב מ"פ מתמיץ דברייתא בהכי איירי מוכח דר"ע ס"ל דאפי' מעט מים ורוב מ"פ אין ממהר להחמיץ, אבל הא נדאי נגד השכל והסברא לומר דרוב מ"פ ומעט מים דאינו ממהר ומחצה מים ומחצה מ"פ ממהר יותר, שוב ראיתי דבאלי' רבה דחה דברי גיסו הח"י בב' ידים ולא מטעמי' דידני' אלא דאתי עליו מפח ממ"נ אם נתבטלו המים אינם מתמיצין ואם לא נתבטל ממהר להחמיץ עיי' בו: ולרוחא דמלתא אביא לי ראי' דלא כא' והוא ממ"ש הרמב"ן במלחמו' ליישב קושני' הרנ"ה על הרי"ף מנ"ל דריב"ל ס"ל דמ"פ אין ממהרין להחמיץ דלמא ריב"ל בלא מים אמר יומא קמא ל"ת מפאן ואילך לישו משו' דאינו מתמיץ והא דמיייתי ש"ס לדריב"ל לענגן מ"ע והשיב רמב"ן אי בלא מים לא מוכח מריב"ל דמשו' מ"ע אמר ז"ק לא תלושו לי דבלא"ה א"י פיון שאינו מתמיץ וע"כ דש"ס ידע דריב"ל עם מים קאמר, ואי פדברי ר"י דמעט מים מתמיץ אבל אינו ממהר לכ"ע עדיין קשה דלמא ריב"ל אמר י"ק ל"ת בידנבשא הרבה ומעט מים דמתמיץ ואינו ממהר ומוכח דמשום מ"ע אמר ל"ת לי דהא מתמיץ, וע"כ דמעט מים אינו מתמיץ או דמתמיץ ממהר להחמיץ למאן דס"ל דמ"פ עם מים מתמיצין ה"ה במעט מים ומוכח מרי"ף ורמב"ן דלא כח"י וגם מרנ"ה דלא הקשה דלמא במ"פ ומעט מים ש"מ דס"ל או דאינו מתמיץ או דממהר להחמיץ ג"כ וזו ראי' חזקה מהימנא ועיי': ואחר שדחינו כל הישויבים שפאמרו בסתירת הש"ע אנו אין לנו אלא מ"ש המג"א בשם כנה"ג דאין חילוק בין רב למעט מים דאין מעצור למים להחמיץ בתערובות מ"פ בין רב למעט מים וממהר להחמיץ, אבל לחלק יצא בין שנתערב בפיון קודם תסיסה ותוסס אח"כ, או נתערב בדבר וכיוצא בו ונתבשל אח"כ עד שנשתנו המים ונהפכו להיות טבעו כטבע מ"פ, ומ"ש הגה"מ דמותר ללוש בפיון הגם שא"א שלא נכנס בו מעט מים בשעת הפציר היינו לאחר שתוסס ולזה פיון המהר בסעיה ג', ומ"ש בסעיה ו' ובלבד שלא יערב אפי' מעט פיון דלא נשתנה וכן הספיק בנ"צ ובפר"ח בסי' תס"ב ובאורף יותר בס' תס"ז: והנה פבר הבאנו ראי' דמעט מים עם מ"פ הרבה ג"כ מתמיץ וממהר להחמיץ, אבל להך דינא דכל שנשתנה ע"י תסיסה וכיוצא בו דדין מ"פ יש למים על המשתנה עלינו להביא ראי' דאינו מתמיץ ומצאתי ראי' לשני דינים להחמיר בלא שינוי ולהקל ולהתיר ע"י שינוי הנ"ל מב' סוגיות א' מדשאלו כולהו אמוראי מ"ט דר"ל ולא ידעו לפרושי טעמא דר"ל משום דמ"פ א"מ ופ"י מוסרף תמיה דתלמידי דרבא היו וכי לא ידעו דס"ל לרבא בתרי שכולי ויבחצבא דאבישנא דמ"פ א"מ, גם צ"ל לשון ש"ש אלא טעמא דר"ל משום דהו"ל מ"פ ומ"פ א"מ, ל"ל למימר דהי"ל מ"פ ונהלא ידע דפיון שו"ד מ"פ נינהו ולא הו"ל לומר אלא טעמא דר"ל דמ"פ א"מ, ב' כה"ג יש לדייק בלשון רבא גבי תרי שבולא אלא דמ"פ נינהו ומ"פ א"מ ונהלא ידע אפיי דמ"פ נינהו אלא דס"ל דמתמיצין והו"ל לרבא לומר אלא מ"פ אין מתמיצין, גם צ"ל פלוגת' דאפיי ורבא דאפיי פשיטא לי' דמתמיצין ורבא אמר בפשיטות דא"מ, ונ"ל עפמ"ש המג"א עוד דראנ' דכל שנשתנה הו"ל כמ"פ מתרי שכולי

דבולע'י ח'יטי' ממי גשמים שיורדים בשע' שהם מחוברים וכן שיורד על הענבים כשעודם מחוברים בקרקע וע"כ פיון שנשתנה דין מ"פ יש להם, ונ"ל דוודאי אין לדמות מלתא דנין שנתערב בו מים בשעת הבציר ותוסס אח"כ למלת' דח'יטי' וענבי' שבולע'י בשעת שמחברים וצומחי' וגדלים עמו, דבשעת חבור וצמיחה משתנה בונדאי ומתהפכי' לקלב ח'טה ונין שאגור בקלפי ענבים, ועיני' מג"א סי' שי"ח ס"ק ח' בסופו, ועיני' נדרים ל"ו בחלופי' וגדולים ועי' חילוק זה בח"צ סי' ק"ס מ"מ גם פנין שתוסס ודבש שנתבשל י"ל לעצמינו דע' שינוי והיפוך פנה דין מ"פ יש לו ולקמן נביא ראי' דכן הוא ואחר הןצעה זו אומר אני דאבני' ג"כ ס"ל במ"פ לבד א"מ אלא דס"ל דח'יטי' שבולעים ממי גשמים שיורדים בשעת שהם מחוברים ולא ימלט שלא נכנס מעט מים בתוכם הו"ל מ"פ ע"מ דמחמיץ, ורבי אומר אם תחוש לה חדא נמי אלא דמ"פ ניהו היינו דח'יטי' שבלעו בשעה שמחברים נתהפך בתוכם ומ"פ ניהו דמ"פ יחשבו אף הם וליכא תערובות מים כלל, ומוכח דמעט מים ג"כ מחמיץ דה"ט דאבני' ורבי ג"כ לא פליגו רק משום שנשתנה ומוכח דע"י שינוי נתהפך למ"פ, אלא דעדיין לא ידענו דמהני היפוך ושינוי בתלוש כמו מים מעט לתוך יין בשעת בציר' ותסיס' וי"ל ראי' לזה מסוגי' ל"ה דלא ידעי לפרש טעמא דר"ל משום דמ"פ א"מ נ"ל משום דקשה להו מיין דאמר ר"ל ויין א"א שלא יהי' בו תערובות מים בשעת הבציר והו"ל מ"פ עם מעט מים דמחמיץ, הגם דידעו דאמר רבי בתרי שבולי דהו"ל מ"פ משום דנשתנו התם בלעו בשעת חבור וגדל עמם, משא"כ יין זה שנתערב בו בשעת הבציר ומסיק לבסוף אלא משום דהו"ל מ"פ היינו גם יין זה שנתערב מים בשעת הבציר ונשתנה ע' תסיסה ג"כ מ"פ ניהו ומ"פ פאלו ג"כ אין מחמיצין הגם שהי' תחלה מים עכשיו מ"פ ניהו שא"מ, וא"ש נמי הא אומר ר"ל במנחות מגבלה במים הרי דס"ל דמ"פ א"מ, ולמ"ש א"ש התם גלושו בשמן הו"ל מ"פ לחוד אבל הקא קשה להו מ"ט דיין שא"א שלא נתערב בו מעט מים בשעת הבציר וא"ש, ויצא לנו מדברינו ג' דינים, א) דמ"פ עם מעט מים מחמיצי' מדלא ידעו לפרושי תחלה טעמא דר"ל משום דמ"פ א"מ ש"מ דס"ל דמים מעוטי' שפיין מחמיצין, ב) וש"מ נמי דס"ל דמ"פ ע"מ ואפי' במעט מים חמץ גמור שיש בו פרת הוא, דאלת"ה אלא דמ"פ ע"מ נוקשה הוא או אם מ"פ ע"מחמץ גמור מ"פ עם מעט מים אינו אלא נוקשה מאי קשי' להו מ"ט דר"ל פנין הא אומר א"ח כ"ח פרת אבל איסור איכא וגם אם בשמן ודבש דחסרו אפי' מים מעוטי' מותר לגמרי מ"מ לק"מ די"ל דפיין פרת הוא דליכא ואסורא איכא ומשו"ה לא אומר דמותר משום יין דכלל עמקם, וע"כ דמ"פ עם מעט מים חמץ גמור שיש בו פרת הוא, ג) לפי המסקנא דטעמא דר"ל משום מ"פ מוכח דכל שנתערב מים קודם תסיסה ונתוסס גם למים דין מ"פ יש להם וכאלו פולו מ"פ שא"מ, והנה אמת חלוקו וסבתו של הכנה"ג והנה נכון, לאשר עשינו לו מכון לשבתו ביישוב הסוגי' בעזרת החונן דעת, דעת תורה מברעת, ממקור התבונה נובעת, הנלפע"ד כתבתי בכותב' הגסה להשביע ולהשפיע למע"כ תלמידי י"נ ני', וה' זרוק עלינו מים טהורים מים פרות ורבות יוצאין ממעין קדשו, ימהר לבער שאור שבעיפה, ויבוא כל בשר להשתחות לפניו מידי שבת בשבתו ומדי חודש בחודשו, כאנת נפשה ונפש רבה אוה"נ חותם בברכת שמחת חג המצות, ברב שמחות.

פ"ב ג' ח' ניסן תרכ"ח לפ"ק: הק' אברקהם שמואל בננימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה
זה השמים שפעת ברכות יוריקו, לתתני כבני תלמידי הרבני המנפולג בתורה ויראת ה'
קודמת לתקמתו ברוך יאמר לעומתו מורג חרוץ ברג השנון, הקצין כש"ת מו"ה אברקהם
יעקב הירש סג"ל יחי': מכתבה קבלתי בזמנו קודם החג ולא הי' אפשר לי למלאות
מבוקשה מאתי כי פל מבקש דבר ה' יוצא בעטו לבקש דבר בעתו בהלכת החג, והנני
עתה באתי למלאות מאוני נפשך במלואו בדברי חריפות דמחלי לשבח בענין שפתבת,
בהקשותה על מ"ש הלח"מ ביישוב הרמב"ם פ"ו מחמץ ומצה הלכה א' דעדיין קשה על
סוגי' ש"ס ק"כ למה שכ' הרא"ש והה"מ פ"א אע"ג דרבא ס"ל לאח"ז כר"ש מ"מ בלפני
זמנו ס"ל כר"י, ואיך קאמר ש"ס שם דטעמא דרבא דמצה בזה"ז דאורייתא דיליף
מבערב תאכלו מצות פיון דרבא כר"י ס"ל ע"כ דיליף מצה בזה"ז מהקישא כר"י ובערב
ת"מ לטמא ודרף רחוקה אלו דבריה, והיא קושני' עצומה, וכבר עמד בה שעה"מ שם,
והנה מלבד קושני' זו יישוב הלח"מ על הרמב"ם עצמו דחוק מאוד, ולא נתיישב דעת
ביישובו: ואציע פה מה שהעלתה מצודתי בענין זה השני' ליישוב הרמב"ם ויישוב
קושניתה הנ"ל, הנה השעה"מ שם וכן הצל"ח פ' כ"ש ובדף ק"כ הקשו מה מקשה על
ר"י שפיר קאמר לי' ר"ש הא בעי היקוש זה לכדר"א ר"פ אלו עוברי דנשים חייבות
במצה ועיני' שעה"מ שגדחק דלא ידע מדר"א, ולפע"ד י"ל ע"פ קושני' תוס' ריש מגילה
ל"ל הקישא דנשים חייבות פשיטא שאף הן היו באותו גס עיי"ש, ונ"ל דהא מלתא אי
בעי היקוש לחייב נשים תלי' בפלוגתא דתנאי פסחים צ"א ע"ב אם ממועטין נשים מאיש
דפטורים מפסח או לא ולמ"ד נשים פטורות ממועטי' מאיש חזינו דפטרה תורה הנשים
מפסח הגם שאף הן היו באותו הגס ה"א דגם במצה פטורי' וצריף הקישא לרבות נשים
למצה ולמ"ד דלא ממועטי' נשים מאיש באמת ל"צ היקוש דחייבות במצה, ור' אליעזר
דצריף היקוש י"ל ס"ל כמ"ד דנשים פטורות מפסח ואל יטעאף הא דבש"ס פסחים צ"א
מבואר דר"א ס"ל כר"י דנשים חייבות בפסח הוא ר' אלעזר, ומאן דמצריף היקוש דנשים
חייבות במצה הוא ר' אליעזר ועיני' צל"ח פסחים ק"כ דדחה דברי עצמו לפי דרכו משום
דר"א ס"ל נשים חייבות בפסח וקושני' ר"א אדר"א, ובמחכ"ת נתחלף לו לפי שעה
תערוכת גופי' ר' אליעזר בדר' אליעזר, והא"ש דמקשה שפיר קאמר ר"ש לר"י דליכא
למימר דמקיש לענין שנשים חייבות במצה דר"י לשיטתו ס"ל דנשים חייבות בפסח ל"צ
הקישא לחייב נשים במצה, והא"ש נמי דמקשה בדף צ"א וכי ל"ל לר"ש דנשים חייבות
במצה ומרור ול"ל הקישא דר"א, ולא אמר וכי ל"ל שאף הן היו באותו הגס, מלבד
דעדיפא מקש' דאיכא היקוש, א"ש ביותר דלר"ש לשיטתו דס"ל דנשים פטורות מפ"ר
לולי היקוש לא ידענו דנשים חייבות במצה ולכן מקשה וכי ל"ל מהקישא אלא דקשה הא
לר"ש צריף היקוש זה דכל שישנו דליכא איסור חמץ רק פשיטנו מצות מצה לאפוקי
דר"י, וקושני' זו בלא"ה קשה ולא תלי' בדברינו וצ"ל דר"ש מקיש חמץ למצה ור"א
מקיש מצה לחמץ ומקשה פשיטא דאית לי' היקוש דר"א דמקיש מצה לחמץ ג"כ פל
שישנו ועיני' שעה"מ וצל"ח ד' כ"ח: וי"ל קצת סוגי' דפסחים ק"כ הגם דרבא ס"ל לפנ'
זמנו כר"י מ"מ אפשר דס"ל דנפקא מצה בזה"ז מבערב ת"מ והקישא צריף לחייב נשים
דס"ל כמ"ד דנשים פטורות מפסח פן י"ל, אבל יש בו מן הדוחק מה לש"ס לתרץ רבא
שלא בהלכתא דהא קיי"ל כר"י דנשים חייבות בפסח, וגם על הרמב"ם קשה פקושני'

לח"מ להלקתא דקיי"ל כר"י דנשים חייבוה בפסח וע"כ הקישא למצה בזה"ז, ותי' הלח"מ דחוק: לכו אני מוסיף על דברינו, בשנאמר עוד ביישוב קושני' תוס' מגלה הקישא ל"ל פשיטא שחייבות שהרי היו באותו גס י"ל דתלנ' בפלוגתא דתנאי בסופה י"א אי סופה ענגי הפבוד או סופה ממש, ועיני' שעה"מ שהקשה על קושני' הש"ס פ"ב דסופה פ"ק דקדושין ל"ל קרא או הלכה למעט נשים מסופה הא כל מ"ע שהז"ג פטורות, דלולי קרא ה"א דחייבות משום שאף הן היו באותו הגס ותי' דלמ"ד סוכ' ענגי פבוד אף הן היו באותו הגס, אבל למ"ד סנפות ממש לא שייך אף הן וכו' ומקשה למ"ד סנפות ממש אלו דברי קדשו ז"ל, לפ"ז אומר אני לר"א לשיתתו דס"ל סוכ' ענגי פבוד הגם שאף הן היו באותו הגס פטרם רחמנא, ה"א ה"ה דפטורים ממצה דחזינן דלא חייבם התורה משום שאף הם היו וכו' לכן בעי הקישא דנשים חייבות במצה, ולר"ע דס"ל סנפות ממש באמת ל"ב הקישא לחייב נשים במצה דמסברא ידענו ונש"ס פ' כ"ש באמר שפיר קאמר לי' לר"י הי' יוכל לתרץ דר"י כר"א סנפת ענגי פבוד וצריף היקש כדר"א, אלא דרצה לתרץ לרונחא דמלתא דר"י ככ"ע בין אי ס"ל כר"א ובין ס"ל כר"ע: ובאנו למקום ישוב ליישב הרמב"ם דס"ל כר"א דסנפות ענגי פבוד וכ"כ הטור ריש הלכ' סופה לפ"ז בעי היקש לחייב נשים במצה והא דפסק הרמב"ם וטור כר"א במקום ר"ע הא הלכה כר"ע מחבירו כ"ש נגד ר"א, י"ל הגם דבכ"מ הלכה כר"ע, אבל במקום דסתמא דש"ס או אמורא לא ס"ל כר"ע ליתא להאי פלגא, ועיני' תוס' פסחים סוגי' דהואיל, ומדקאמר ש"ס לקמן ק"כ לרבא דס"ל מצה בזה"ז דאורייתא וקשה הא ס"ל לפני זמנו כר"י ומיתר הקישא למצה בזה"ז כדס"ל לר"י ע"כ דס"ל לש"ס דבהא הלכה כר"א דסנפת ענגי פבוד נגד ר"ע וכן י"ל באמת דגם ר"י הכי ס"ל וא"ש הטור דנקיט בהלכת סופה כר"א וכן פסק הרמב"ם מה"ט ונפה כ' דנפקא לן מבערב ת"מ למצה בזה"ז פסתמא דש"ס ק"כ אליבא דרבא ועיני': עוד לנו דרף אחר בצירוף כל מ"ש בזה בתחלה ולבסוף בשנאמר הא דנקיט הטור בריש הלכת סופה כר"א, הוא ע"פ הגרסא שבת"כ בגליון ש"ס סופה י"א דר"א אמר סופה ממש ור"ע אמר סנפת ענגי פבוד הי' ואפשר הי' לו לטור גרסא זו גם בגמרא ונקיט כר"ע, לפ"ז קשה למה לר"א הקישא הא ידעינן בלא"ה משום שאף הן היו באותו הגס ומסופה לא מוכח איפקא דהא ס"ל סופה ממש י"ל דר"א ס"ל דנשים פטורות מפסח וה"א דכמו כן פטורות ממצה, ולר"י דס"ל דנשים חייבות בפסח הי' ש"ס יוכל לתרץ דס"ל כר"ע דסופה ענגי פבוד אלא דרצה לתרץ דר"י ככ"ע, ולהלקתא הגם דקיי"ל דנשים חייבות בפסח מ"מ צריף היקש לחייב נשים במצה משום דהלכה כר"ע דסופ' ענגי פבוד וה"א דגיליף מסופה דפטורות הגם שהיו באותו גס והיינו סתמא דש"ס ק"כ אליבא דרבא וא"ש מ"ש הרמב"ם דנפקא לן מצה בזה"ז מבערב תאכלו כנלפע"ד ע"ד פלפלא טבא חריפתא: ועיני' תוס' מגלה שתי' דלהכי בעי היקש דאל"ה הוי ילפי' ט"ו ט"ו מחג הסנפות דנשים פטורות, לפ"ז ליתא לכאורה לדברינו שפתבנו דלכ"ע בעי היקש פדיני דלא גליף ט"ו ט"ו, אלא דבאמת צל"ע על תי' תוס' הא מסקינן סופה כ"ח ע"ב דסופה הלכה ומבואר בפסחים פ"א ע"ב ושבת קל"א ע"א דאין למדין בקו"ח מהלכה ועיני' רש"י שבת שם שאין למדין בי"ג מדות שהתורה נדרשת מדבר דאתנ' מהלכה ואיך כ' תוס' דהוי ילפי' ט"ו ט"ו מסופה הא אין למדין בהיקש מהלכה וצל"ע, וליישוב נ"ל לפי דס"ל לרבא בסופה שם דהא דצריף הלכה בסופה הא מ"ע שהז"ג הוא דאי לאו

הלקה ה"א דנלף ט"ו ט"ו מחג המצות דנשי חייבות, וכ"ז אחר שיש לנו היקש דל"ת עליו חמץ דנשים חייבות במצה צריף להלקה והא דפטורי מסנפה רק מהלקה אתי ואין למדין ממנו אבל אי לאו הקישא דל"ת עליו חמץ, הי פטורים מסנפה ככל מ"ע שהז"ג פקנשי' ש"ס שם הלקה ל"ל, וה"א דילפי' מצה מט"ו ט"ו דסנפה כמו דהתם פטורות כמו כל מ"ע פן פטורות ממצה קמ"ל ל"ת עליו חמץ כל שישנו וכו' דנשים חייבות במצה ושלא נילף ט"ו ט"ו דסנפה ממצה צריף להלקה ואתי' תי' תוס' שפיר לרבא שם, אבל לאב"י דמתרץ דצריף הלקה דאל"ה ה"א תשובו פועין תדורו איש ואשתו, וגם אי לאו דחייבה תורה נשים במצה ה"א דחייבות בסנפה משום תשובו פועין תדורו לא א"ש תי' תוס' דאי לאו הקישא ה"א דילפי' ט"ו מסנפה ה' סנפה לעולם רק הלקה היא ולא ילפי' ב"ג מדות מהלקה, וצ"ל תוס' מתרץ לריב"ל דאמר נשים חייבות במקרא מגלה מסברא שאף הן וכו' והקשה עליו הקישא ל"ל ותי' שפיר די"ל ריב"ל פרבא ס"ל, ואב"י צ"ל ל"ל האי סברא דריב"ל ועיי' היטב: אלא לפמ"ש לעיל למאן דס"ל סנפת ענני פבוד איכא בסנפה ג"כ סברא דחייבות משום שאף הן היו באותו גס, וש"ס בסנפה כ"ח ע"ב דמקשה הלקה ל"ל קאי למ"ד סנפות ממש כמ"ש השעה"מ, לפ"ד למ"ד דסנפת ענני פבוד גם אי לאו הי' ידענו חיוב נשים במצה מל"ת עליו חמץ וכו' לא אתי' סנפה רק מהלקה וקשה הקישא דמצה ל"ל תיפוק לי' דאף הן היו וכו' ואי דה"א דילפי' מסנפה ה' סנפה אין לנו דפטורות רק מהלקה ואין למדין מהלקה ולא א"ש תי' תוס' גם לרבא ולריב"ל לה' מ"ד דסנף ענני פבוד ולפי גרסא שלפנינו ר"א אומר סנפת ענני פבוד קשה ר"א אדר"א, וצריכי' אנו לדברינו דלמ"ד סנפות ענני פבוד ה"א דנילף מסנפה דאף הן היו וכו' ומ"מ נשים פטורות, גם במצה פן, ובזה לא שייף אין למדין מהלקה דאין למדין ב"ג מדות, אבל למדין דבר דתל' בסברא שלא לחייב נשים במצה משום שאף הן היו באותו גס וכיון דמצינו דאין חייבות בסנפה הגם דאתי' מהלקה נמצינו למדין מהלקה דפטורות מה"ת הגם שהיו באותו גס ה"א ה"ה למצה דפטורות וצריף הקישא דחייבות במצה ועי' ניש להאריף עוד בכ"ז ותן לחכם ויחכם עוד: עוד פש גפן ליישב פיון דקיי"ל כר"י דלפני זמנו דר"י ור"ש הלקה כר"י וכיון דס"ל לר"י דלולי הקישא לא ידענא דמצה בזה"ז דאורייתא מבערב וצריף לטמא וד"ר לפה פסק הרמב"ם מצה בזה"ז דאורייתא כר"ש ורבא דלא כראב"י ה' ר"י ס"ל דבערב ת"מ צריף לטמא וד"ר וילדין דבעי הקישא לחייב נשים במצה מצה בזה"ז מנ"ל, וכן קשה על רבא לקמן ק"כ ועיי' תוס' שם, ונ"ל עפ"מ ש הרשב"ם לקמן ק"כ דמפרש וצריכא דטמא וד"ר לא ילפי' מערל וכן נכר דה"א עוב"נ שאני דאין להם תשלומין עיי"ש, וצריף לומר רבא לא ניחא לי' בצריכותא זו ול"ל מקום לחלק בין טוד"ר לעוב"נ, והנה לעיל כ"ח לא אסיק וצריכא וכו' רש"י פתיב בהאי וכתיב בהאי בערוב"נ ובטמא וד"ר נראה משום דקאי לר"י דס"ל ב' פתובי' מלמדין אין צריף לומר וצריכא דרגיל הקרא לכתוב ב"פ ד"א, והא"ש דרבא ל"ל צריכותא דראב"י ור"י ג"כ ל"ל צריכותא דראב"י אלא לשיטתו דב' פתובין מלמדין ה"א דבערב ת"מ לטמא וד"ר וכו' הכתוב ד"א ב"פ הגם דאפשר למילף זה מזה, אבל להלקתא דקיי"ל ב' פתובין אין מלמדין מוכח דבערב ת"מ למצה בזה"ז וא"ש ה' דרבא ופסק הרמב"ם פנותי' וא"ש: עוד י"ל בשנפרש פלוגתא דראב"י ורבא ודר"י ור"ש, עפ"י פי' רשב"ם בצריכות' לראב"י והקשה הצ"ח לקמן ק"כ לפמ"ש תוס' שם דב"נ

היינו שעשה תשובה א"כ אית לי תשלומין ותי פגון שחל פ"ש בשבת דל"ל תשלומין וצ"ל דהא דאמר לטמא וד"ר ה"ה דיוכל לומר לב"נ וכגון שהי אפשר בפ"ש דלא חל בשבת קאמר לטמא וד"ר וה"ה ב"נ, ועל דרכו נ"ל לומר דרף קצרה יותר, דתל"ל בפלוגתא למ"ד יחיד א"ע פסח עיי' פלוגתא דר"י ור' יוסי במתני' דר' יודא ס"ל יחיד א"ע פ"ש אפשר ב"נ שא"א לעשות פ"ש פגון שהוא יחיד שאין מי שהן צריך לפ"ש פמיהו, אבל טמא וד"ר וה"ה לב"נ פשאנו יחיד ה"א דלא קמ"ל בערב ת"מ, ויש לכונן טמא וד"ר שניהם יחד דאפשר בתשלומין ולא לערל וב"נ יחד דלא שכיחי והא"ש דקאמר לר"י פתיב בהאי וכתיב בהאי וצריכה והא"ש דהא דרבא פהלקתא דהא קיי"ל כר' יוסי דנמוקו עמו דיחיד עושה פסח ממילא ליפא צריכותא ובערב ת"מ ע"כ למצה בזה"ז וא"ש הרמב"ם דפסק פרבא דהא פסק כר' יוסי דיחיד עושה פסח ועיי': ולולי פ' רשב"ם דחידש צריכותא מדנפשי' וכ"כ האי הו"ל לש"ס לפרש מאי הצריכותא וגם טעמא דרבא לא ידענו דל"ל צריכותא דראב"י, ולולי דמסתפינא הייתי אומר בכוננת ש"ס פתיב בהאי וכתיב בהאי וצריכא, דבש"ס צ"ו ע"א עשה צריכותא דצריך לערל וב"נ דמערל לא ידענו ב"נ דאוכל במצה ומרור משום דאין לבו לשמים, ומב"נ לא ידענו ערל דה"א משום דמאיס לא יאכל ועיי' תוס' שם דהצריכותא על בו לרבות דכתיב ב' פעמים, והנה כל רואה יראה דצריכותא זה רחוק מאוד לומר משום דמאיס לא יאכל במצה ומרור, או משום דאין לבו לשמים ינדחה גם ממצה ומרור, ונ"ל שזהו דאמר לראב"י פתיב בהאי וכתיב בהאי היינו דבו דערל ובו דב"נ ב' פתובים הלא ילפי מערל וב"נ דב' פתובים הם, ול"ל צריכות' דש"ס לעיל לכן צריך לבערב ת"מ לטמא וד"ר דלא ילפי מערל וב"נ דב' פתובי הם, והא דכ' הקרא ב"פ פדי דלא נילף מנייהו וכתיב בערב תאכלו לא נכתב רק בערל או ב"נ ונילף טמא וד"ר דהא סוף כ"ס בכוליהו איתא, י"ל דאי ילפי או מערל או מב"נ הוי מחייבא טמא וד"ר גם במרור דבו אינו ממעט רק פסח לכן פתיב ב' פתובים ערל וב"נ ולא ילפי טמא וד"ר מינייהו, וכתיב בערב ת"מ לטמא וד"ר ונדוקא מצה אבל מרור לא, ועיי' צ"ח בשם חתנו דמשמע לי דלראב"י טמא וד"ר חייבים במרור ג"כ ואינו מוכרח דהכי קאמר דה"א דטמא וד"ר במצה ומרור נמי לא ליכול קמ"ל בערב ת"מ דמצה אוכל, אבל מרור לא, ורבא ס"ל דלאו ב' פתובים הם כצריכותא דש"ס לעיל ולא צריך ש"ס לפרש טעמא דרבא דכבר אמורה הצריכותא לעיל צ"ו, ולעיל כ"ח א"א לפרש פן פתיב בהאי וכתיב בהאי והיינו בערל וב"נ וצריכא בערב לטמא וד"ר דהא ר"י ס"ל ב' פתובי ילפי ושמ צריך לפרש פתיב בהאי וכתיב בהאי היינו בערל וב"נ וכתיב בהאי בטוד"ר כמ"ש רש"י ועיי': ומה שנתקשית ל"ל לר"י בערב תאכלו מצות פיון דמהקישא ילפי דמצה בזה"ז דאורייתא כ"ש לטמא וד"ר בזמן דאיכא פסח דחייבי במצה ואין לומר דאי בערב ת"מ ה"א דהקישא לטמא וד"ר הא הקישא הוא כ"ז שיש ב"ת חמץ ואיסור חמץ גם בזה"ז איתא, והנה פקושי' זו יש להקשות לכאורה בו דערל וב"נ ל"ל הא מהקישא גזע גם ערל וב"נ, אלא דהא לק"מ דמהקישא לא ידענו רק דמחוייב במצה, אבל מרור לא ידענו לכן צריך בו אי אתה אוכל, אבל אוכל מצה ומרור, אבל הא קשי' לר"י בערב צריך לטמא וד"ר משום לא ידענו דמחוייבי רק במצה ולא במרור וחיוב מצה גזע מהקישא דל"ת עליו חמץ וצ"ע: ונ"ל ליישב ע"פ מ"ש הרשב"ם ק"כ פתיב בהאי וכתיב בהאי וצריכא לתרונייהו דמערל וב"נ

ה"א משום דל"ל תשלומין משא"כ טמא וד"ר עיי"ש, והא"ש דצריף לר"י בערב לטמא וד"ר, דמהיקש דל"ת עליו חמץ ה"א דוקא בזה"ז דל"ל תשלומין אבל טמא ושה"ג בד"ר בזמן בהמ"ק ה"א פנין דאית להו תשלומין לא תייב במצה קמ"ל בערב תאכל מצות אפי' טמא וד"ר הגם דלר"י לא צ"ל צריכותא דלר"י דס"ל ב' פתובי' מלפדין רגיל הקרא לכתוב דבר א' כמ"ש רש"י ועי' צל"ח שם, מ"מ אית לי סברת צריכותא דראב"י וא"ש: הנלפע"ד פתבתי, הכ"ד חמיה אוה"נ דש"ת חותם בברכה מרובה ואהבה רבה.

פ"ב ג' כ"ו למב"י תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה צו א ראה ראיתי שתי ראיות אחת בתשובת פנים מאירות ח"ב סי' כ"ז העלה מתוך דברי הרא"ש פ"ב ברכות ססי' ו' דבהמ"ז אכילה במעי בעינו ניהי דבאכילה של איסורים חייב בכזית מצומצם על של בין החניכים כמבואר ספגה"נ מ"מ בבהמ"ז דכתיב ושבעת בעינו שישבעו מעיו, ורא' שנית ראיתי אחרי רואי בפנים מאירות בספרא דבי רב רבנן קדושת אבא מאוה"ג זצ"ל בח"ס חאו"ח סי' ש"כ על פ"מ ה"ג"ל וז"ל ומבואר מדבריו דה"ה פל המצות דכתיב גבי אכילה סתם ולא שביעה סגי פזית מצומצם, ועשה סמוכים לדין זה מתוס' ר"ה י"ג ע"א בשם ר'ושלמי דתייתי עשה דמצה ולדחי ל"ת דחדש ואס"ד דאיסור חדש פבר עבר בהנאת גרונו וידי מצנה לא יצא עד שיקנס למעיו לא הוי ק"מ דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה דומ' למ"ש תוס' ב"ב י"ג ע"א ד"ה כופין דמשעת העראה עובר על לאו אלו דברי קדשו זצ"ל והנה כ' דיש להביא קצת רא' לזה משו' דיש לדחות דלמא קוש' ר'ושלמי לר"ל דס"ל הנאת מעיו בעינו ולא עבר על לאו דחדש עד שיורד למעיו ושניהם בב"א, אבל לדין דקיי"ל בהנאת גרונו תלי' אפשר דוקא לענן איסור החמירה תורה דחייב על הנאת גרונו אבל למצנה החמירה תורה דא"י רק בהנאת מעיו ג"כ ומהא דאמר רבא במצה פרכו בסיב לא יצא אין רא' דתלי' בהנאת גרונו די"ל דתיתי בעי הנאת גרונו ומעיו וגם להך צד דבמצה בעי הנא' מעיו מקשה ר'ושלמי שפיר לר"ל: הא חדא ועוד קאמינא נגד רא' ח"ס אפי' לר"י י"ל דהוי בעידנא הגם דס"ל לתוס' דלא כרנב"ר שבנמ"י ב"מ ס"ב דכל דצריף למצנה הוי בעידנא, נ"ל דוקא העראה דאינה מצנה עצמה ואפי' התחלת מצנה ליפא רק דא"א לקיים מצות פ"ו בלי העראה, ומצנה עצמה מתחלת פשיטול זרע במקו' הראוי' בהא ס"ל הגם שא"א בלא העראה מ"מ לא בעידנא דהתחלת המצנה היא דלא כרנב"ר ה"ג"ל, אבל במצות אכילה גם אם נימא דא"י עד שיקנס למעיו מ"מ בנודאי גם הנאת גרונו בעינו ועיקר הנאת גרונו ומיד פשנכנס לגרון התחלת המצנה עד סופה פשנכנס למעיו גם תוס' מודה דהוי בעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה הגם שלא נגמר עד לבסוף פנין שפבר התחיל בה ועי' פתובות ל"א ע"א, ותוס' גיטין ס"פ הנזקין סוג' דמטמא ומדמע כנלפע"ד נכון מסברא: ובתחלת הרעיון עלה במחשבה לפני להביא רא' מתוס' סופה ר"פ לולב הגזול דא"י ידי מצנה רק בהנאת מעיו, והוא מדהניח תוס' בתימא ל"ל למעט מהקישא דל"ת חמץ דא"י במצה של טבל תפוק לי' דהוא מצנה הבאה בעבירה ולא מצא מענה לתמיה זו, ובכפת תפרים כ' די"ל דבעי היקש לטבל הטבול למ"ע דליפא רק לאו פשאין לו רק פזית מטבל כזה דעשה דוחה לל"ת וליפא עבירה ולולי ההיקש דכל שאינו בב"ת חמץ ה"א דיצא ועי' ש"א סי' צ"ו ועי' ח"ס או"ח סי' קל"ז משמ' דהפלאה דכ' דאין לומר דאין עשה דוחה לל"ת דאפשר לקיים שניהם שיפריש הגם שאין לו רק פזית מצומצם הרי ליפא

רק איסור ח"ש ואפ"ש למעט באיסורא מאיסור טבל ש"ש לאיסור מעשר ח"ש, דהא
בריי"ת ר"ש ולישיטתו דכ"ש למכות א"א לקנים שניהם ולא הקשה תוס' מידי ועכ"פ
תימא ליכא, ומ"ש אבא זצ"ל דאפ"ש שייבטל המעשר ברוב, לפמ"ש הנוב"י תנינא חיו"ד
סי' מ"ה דביבש לכ"ע א"מ איסור לכתחלה, ומצאתי בכתבי הקודש של אבא מאוה"ג
זצ"ל בחי' לחולין לעת זקנותו שאמר פן מדנפשי' וא"ש דברי הפלאה זצ"ל, והי' נ"ל
די"ל קושני' תוס' על רבינא דרצה לתרץ ברייתא ככ"ע וכהלכת' ודחיק דדרשא דקרא
דכתיב ל"ת חמץ שאין עליו רק אסורא דחמץ לבד ואם אין צריך מיעוט זה רק בטבול
למ"ע וכו' ש"ש שא"א לקנים שני' דס"ל כ"ש למלקות א"כ סוף כ"ס לא אתי' ברייתא ככ"ע
וכהלכתא אלא כר"ש דכ"ש למלקות, ולא מצינו מי דסובר פנותי' דר"ש בהא לא הרויח
רבינא מידי בדחוקו בהקישא דקרא וא"ש תמיהת תוס' ואזיל לשיטתו שם דכ"ע ס"ל
במצנה הב"ע דל"י מדאורייתא ולרבינא דלא מוקי בריית' כר"ש דאמר ר"י משמין
דמהב"ע לא יצא קשה הא הוא מהב"ע דכ"ע מודים דלא יצא, אלא דכ"ז לא שנה לנו
לפמ"ש הש"א דאפ"ש להמציא אופן דא"א לקנים שניהם פגון שהוא של נכרי ובא לו
בהיתר באופן דליכא משום מצה גזולה ואין ביזו להפריש דלאו שלו הוא עמ"ש: והי'
נ"ל להוכיח מזה דתוס' ס"ל דא"י ידי מצנה עד שנקנס למעיו והקשה לתוס' לר"י
ולהלכתא דקיי"ל בהנאת גרונו חייב וידי מצנה לא יצא עד שנקנס למעיו ולא הו"ל
בעידנא ואיכא מצנה הב"ע, וס"ל הגם דהתחלת המצנה בעודו בגרונו מ"מ לא מקרי
בעידנא דלא פסברתו ועיני': ויש לדחות דס"ל דתמיהת תוס' בסופה למ"ד בירושלמי
דאין עשה דקודם הדיבור דוחה לל"ת דלאחזה"ד וכ"כ בש"א שם דתוס' לשיטתו אזיל
דכ' בשם ירושלמי פהנ"ל והקשה שפיר הגם שיש בזה דוחק לומר דהקשה תוס' להך
מ"ד בירושלמי דכל פי האי הו"ל לפרושי, מ"מ פיון דיש לומר פן אין לנו ראי' נגד
הפנים מאירות דמסתבר פנותי' מסברא פיון דאכילה של תורה לענין איסור תלי' בהנאת
גרונו פן לענין מצנה, וגם סברתי נכונה דגם אם הנאת מעיו בעינו מ"מ מקרי בעידנא,
וטוב לנו יותר לומר דתוס' הקשה למ"ד דאין עשה דקה"ד דוחה לל"ת וס"ל לתוס'
לעיקר פהך מ"ד כדמשמע בתוס' ר"ה וקדושין סוגי' דחדש מלהוכיח מתוס' ב' דברים
נגד הסברא: אבל יש לי ראי' אחרת מן ירושלמי דלא יצא י"מ רק בהנאת מעיו, והוא
מן ירושלמי דמייתי תוס' שבועות כ"ד ע"א ד"ה אלא הן וכו' דאם נשבע שלא לאכול
מצה ואכל מצה בליל פסח חייב שבועה שלא אוכל מצה בלילי פסח פטור, וקשה הא
אפ"ש שיאכל מצה ויצא י"ח בהנאת גרונו ושבועה לא עבר עד שיגיע למעיו וכשנשבע
שלא יאכל מצה בלילי פסח למה פטור משום דלא חל לבטל המצנה אי אכל רק הנאת
גרונו פשיטא דפטור הרי לא עבר איסור שבועה עד שיכניס למעיו ואם נכנס למעיו למה
פטור הרי ביזו לקנים המצנה ע"י הנאת גרונו ולא נשבע לבטל המצנה, וגם רישא
דנשבע שלא לאכול מצה ואכל בליל פסח למה חייב אם לא אכל רק בהנאת גרונו הרי
ליכא איסור שבועה ואם הורידו למעיו פשיטא שחייב גם בלא פולל דא"צ לצאת י"מ
רק באכילת גרונו ואין לומר דסתם נשבע שלא לאכול אסור בהנאת גרונו כמו פל'
איסורי' שאסרה התורה בהנאת גרונו דנודאי בלשון ב"א סתם אכילה הנאת מעיו פדרוך
אכילת ב"א ועל דעת' דהכי נשבע: ומתחלה הי' נ"ל ראי' דסתם אכילה בלשון ב"א
אכילת מעיו דאלת"ה ר"ל דס"ל בכל איסורים דהנאת מעיו בעינו למה לא מתרץ מתני'

שבועה שלא אוכל וכו' במפרש הנאת גרונו לרפנו ובסתם אליבא דר"ע כמו דס"ל לר"ע דאוסר עצמו בכ"ש בסתם פינו דבלשון ב"א אכיל' בכ"ש גם הנשבע פו נשבע ומחמיר ע"ע יותר פו הוא לענין הנאת גרונו, ולרפנו במפרש דבסתם אמרי' דלא יחמיר ע"ע מבאוסורי תורה כמו דס"ל בכ"ש ועיני' מל"מ דמפרש פלוגתא דר"ע ורפנו וע"כ דסתם אכילת ב"א במעיו, ובמעט התבוננות ראיתי דרא' זו טעות היא פנדי ודחוי' מעיקרא קדא דאמר טפי בח"ש דמפורש פליגו בי' ר"ע ורפנו, ועוד א"כ מ"ט דר"ש דפוטר, ורחוק לומר לר"ש כמו דכ"ש למלקות משום דאחשבי' ה"ה דחייב בהנאת גרונו פעין שכ' תוס' לענין שלכדה"נ לר"ש ועיני' מהרש"ל ומהרש"א, וגם אם נאמר פו גם לענין הנאת גרונו היינו פדאחשבי' להנאת גרונו, אבל פשמכניס למעיו דלא אחשבי' להנאת גרונו לענין איסור למה פוטר ר"ש בכה"ג פשאוכל למעיו דליפא משום נו"ט ומשום שבועה איפא ועיני': אבל נ"ל להביא רא' מוכרחת למ"ש דבלשון ב"א סתם אכילה הנאת מעיו והנשבע שלא לאכול לא עבר רק פשנכנס למעיו, והוא מסוגלי' ש"ס שבועות כ"ח ע"א איבעית אימא שלא אוכל מגו דמהני לי' שאלה אכזית בתרא וכו', וכבר הקשו קמאי לשיטת הרמב"ם דנשבע שלא אוכל דאסור בח"ש פכל א"ת למה לא אמרי' מגו דחיייל אח"ש בתרא חיייל נמי על פל מה שאכל ועיני' באבני מלואים בתשובותיו שפסוף ספרו סי' י"ד שעמד ג"כ פנה וכו' בתי' ב' פינו דאיסור ח"ש משום חזי לצרופי וכינון שאין לו רק ח"ש אחרון ח"ש זה מותר, וכו' שלבו מהסס פנה דא"כ ביה"כ ג"כ יהי' ח"ש מותר פסוף היום שא"א לצרופי עוד, ונ"ל לקיים תירוצו עפמ"ש הר"ן הא דח"ש בשבועה אסור הגם דאין למילף מאיסורי תורה דזיל פתר טעמא דחזי לצרופי, הה"נ בשבועה עמ"ש, וי"ל פנודאי ביה"כ אין להתיר בפשעת דל"ח לצרופי דמנ"ל דה"ט דקרא משום דחזי לצרופי פדי להקל בשע' דל"ח לצרופי וכי דרשינו טעמא דקרא להקל, אבל בשבועה דלא היינו למדי' מאיסורי תורה דמרבי' מפל רק משום דאיפא סברא דחזי לצרופי דשייך נמי בשבועה ודי היכא דשייך חזי לצרופי אבל ח"ש פנה דל"ח לצרופי לא פנ"ל נכון אבל אי קשי' הא קשי' לפי דקיי"ל דבהנאת גרונו חייב ואם אכל ח"ז לגרונו וחסר ונקיאו ואכלו חייב דנהנה גרונו פכזית פמבואר ספנה"נ א"כ ח"ש האחרון למה לא נימא מגו דחיייל על ח"ש זה להתירו דאפשר דבא לחיוב ע"י ח"ש זה פשיאכל בהנאת גרונו פעמים ויתחייב מלקות חיייל נמי אכל שאכל, וגם משום ח"ש לחוד איפא מגו פינו דחזי לצרופי כה"ג פשיאכל ב"פ פהנ"ל ממילא גם ח"ש אסור מה"ת ומגו דחל שאלה להוציא מח"ש חיייל נמי אכל שאכל, ובנודאי דחיק ורחוק לומר דהך תי' אב"א שלא אוכל קאי שלא פהלכתא וכו' דס"ל הנאת מעיו פעינו, מה לו לר"א לתרץ דרבא שלא פהלכתא היכא דיש לו לתרצו פמרוח פשלא אנכלנה, ועוד מדאמר רבא פמצה פרפה פסיב לא יצא נראה דס"ל דהנאת גרונו עיקר, מזה נ"ל דנשבע שלא אוכל סתמא פפירושו שלא אסר על עצמו אלא הנאת מעיו וא"ש דבח"ש ליפא מגו דחיייל, ומינה הנשבע פשיאכל דלא קיים שבועתו עד פשיאכל למעיו דאל"כ למה נשבע שלא נאכול והדר נשבע לאכול על הראשונה חייב משום שבועת פטוי ועל השני' משום שבועת פוא הרי אפשר לקיים שניהם דיאכל אכילת גרונו וקיים פאוכל ועל שבועה שלא אוכל לא עבר עד פנכנס למעיו, וע"כ דנשבע פאוכל לא קיים שבועתו עד פשיאכל אכילת מעיו, אלא די"ל דשניהם באכילת גרונו, אבל לפי שהוכחנו דבשלא אוכל אינו חייב רק

באכילת מעיו ממילא מוכח ממתני' הנ"ל דגם שאוכל באכילת מעיו דוקא קנים שבועתו ועיני: ויש לעיין בנשבע שלא לאכול ואכל נ"ט למה לא יתחייב בלי פולל לפי דקיי"ל באיסורי' דעל הנא גרונו חייב וכבר עבר איסור ותייב עלה גם פשמיא ומה שמכניסו עד למעיו אז יש מקום לחול איסור שבועתו דאיסור תורה ליכא עוד שפבר עבר פשעודו בגרונו ולכי משפח רוחא חגיל איסור שבוע' בכניסתו למעיו וצ"ע: והי' נ"ל תחלה די"ל דהא דחייב על הנאת גרונו פשבלעו עד גרונו וחזר ונקיאו דאחשבני' להנאה זו דגרונו, אבל פשאוכל ומכניסו למעיו לא אחשבני' להנאת גרונו לפ"ז א"ש דלא משפחת פשאוכל נ"ט שיהי' חייב משום שבוע' ע"י הנאת מעיו דכשאוכל למעיו גם משום נבילה אינו חייב רק פשנכנס למעיו פן הי' נ"ל מסברת חזק בלי ראי' פנים היטב בחולין ספגה"נ ולהמעין היטב יראה דא"א לומר פן: והנה פקוש' זו קשי' לי לפי שהשריש לנו אבינו רועינו אבא מאוה"ג זצ"ל דביה"כ אינו חייב רק בהנא' מעיו דביתוב' דעתא תלי' מלתא ואין יתוב הדעת רק באכילה למעיו וכמו לענין בהמ"ז דכתיב ב'י' שביעה דבעי דוקא אכילת מעיו, וקשה לי מהא דאמר ר"ש האוכל נבילה חייב מיז פשהגיע לגרון, וכבר עבר איסור נבילה ומשום יה"כ חייב על הנאת מעיו וכבר פלה עבר וחלה לו איסור נבילה פשמוריד למעיו ולמה לא יתחייב משום יה"כ ג"כ, וע"כ צריכי' אנו לומר פיון דא"א שיעבור על איסור יה"כ בדבר זה עד שיעשה איסור ויתחייב משום נבילה א"א דיה"כ חל על אכילה זו ולא דמי להא דאמרי' לכי משפחת רוחא חגיל ויש להסביר פיון דונדאי אינו חייב על פשאוכל ביה"כ בלי הנאת גרונו ג"כ כגון שתוחב בבטנו או פורד בסיב וכדומה, ותרתי צריכי' הנאת גרונו ומעיו ואז פשהוא בגרונו מתחייב משום איסור נבילה לא חל איסור יה"כ על תחלת אכילה בגרונו וגם על סופו אינו מתחייב, והו"ל פאלו מכניס לגרונו פרגע אחרונה של עיה"כ ויורד למעיו פשנכנס יוה"כ דפטור בונדאי פן הדבר הזה פנ"ל, והא"ש נמי דל"ק מנשבע שלא אכל ואכל נ"ט פיון שא"א שיעבור על שבועתו בדבר זה רק פשעובר תחלה על איסור נ"ט, וגם ע"י הנאת גרונו ומעיו יחד מתחייב על שבועתו הפל הולך בטר התחלה ותחלתו איכא איסור דנו"ט ולא חיילה איסור השבוע' גם לבסוף פנ"ל ועיני: המורם מכ"ז כי הוכחנו דהנשבע שלא לאכול סתמא פפרושו אכילת מעיו, וקשה לי טובא מירושלמי שבתוס' שבועות הנ"ל וע"כ דבקיום המצנה צריף דוקא שפכנס למעיו, ומתחלה סבור הייתי דיש לדחות די"ל דירושלמי קאי למ"ד בהנאת מעיו בעינין באיסור, וה"ה למצנה, ואחר שדחיתי ראי' זו חוזרת ונראית לי אחר שראיתי בירושלמי שבועות פ"ש שמים בתרא סוף הלכה ד' וז"ל על דעת' דר' יוחנן אמר שלא אוכל מצה אסור לאכול מצה בליל פסח, שלא אוכל בליל פסח לוקה ואוכל מצה עכ"ל, וכוננתו לר"י דמביא בהלכה ג' דס"ל דשבועה חל ע"י פולל ור"ל ס"ל דאינו חל, ואמר בהלכה ע"ד דר"י אמר שלא אוכל מצה וכו' והא ר"י ס"ל דעל הנאת גרונו חייב וקשה פהנ"ל וע"כ דלמצנה בעי הנאת מעיו דוקא וצ"ע, ולא מצאתי מקום ישוב לזה אלא ע"צ הדוחק דכוננת ירושלמי פשנשבע ומפרש שלא יאכל מצה אפי' בהנאת גרונו דחייל משום פולל וכן בנשבע שלא לאכול מצה בליל פסח כה"ג, ובנשבע שלא לאכול בליל פסח י"ל עוד דסתמא פפרושו שאוסר ע"ע הנאת גרונו דהא אמר בליל פסח

היינו של מצנה לבד שאינו רוצה לצאת דאי אוסר על עצמו גם אכילת רשות בליל פסח הדר הו"ל כולל וע"כ דאמר שאין אוכל מצה של מצנה לצאת בה וע"כ בהנאת גרוננו קאמר דהא להכניס לתוך מעיו רשות הוא ויוכל לאכול לצאת ידי מצנה בהנאת גרוננו ומדאסר על עצמו שלא לאכול לצאת ידי מצנה ע"כ דכוננתו שלא לאכול אכילה שיוצא בה י"מ שהיא הנאת גרוננו וסתמאפפירושו ורישא דומני' דסיפא שאסר בפירושו על עצמו הנאת גרוננו וא"ש רישא וסיפא, ועדיין צ"ע: עוד הי' נ"ל ראי' דלא יצא י"ח אכילת מצנה רק בהנאת מעיו ממתיני' דמנחות צ"ט ע"ב שעיר של יה"כ נאכל לערב והבבלי' אוכלים אותו כשהוא חי מפני שדעתן יפה, וקשה יאכלו ביה"כ בהנאת גרון דמשום יה"כ ליפא עד שנקנס למעיו כמ"ש בח"ס ויקימו מ"ע דאכילת שעיר וע"כ דא"י ידי מצנות אכילה רק בהנאת מעיו, וי"ל דשאני אכילת קדשים ממצנות אכילת מצה וכדומה, דאכילת קדשים לאו מצנה המונחת אקרקפת' דכל כהן, אלא שהמצנה שיהיו הקדשים נאכלים כהנים אוכלי' ובפעלים מתפפרים וכ' תוס' ישנים ביומא דמשו"ה כשמגיע לכ"א כפול קיימו המצנה, דהמצנה כהן היא שיהיו הקדשים נאכלים בין הפהנים, וכיון דהקפידה תורה שיהיו הקדשים נאכלים ולא יותרו מהם, ואלו הן הנשרפים מתבערים ע"י שריפה מן העולם ואלו הנאכלים מתבערים ע"י אכילת פהנים וכך מצותו וכך הפהן אוכל הנאת גרוננו ומקיא לא קיים מצנות אכילת קדשי' משא"כ מצנות אכילת מצה דאקרקפת' דכל גברא שיאכל פזית דכתיב בה אכילה, ואין המצנה שתהי' המצה שיש לו נאכלת אלא שהוא יאכל פזית מצה ומרור כמו דחייבי' תורה באכילת גרוננו כשאוכל איסור דנהנה גרוננו ומתחייב ולא תאכל הוא הנאת גרוננו פן תאכל שבתורה למצנה יוצא בהנאת גרוננו כנ"ל לחלק: והרוחנו ליישב בזה קושני' ש"א סי' צ"ו על קושני' ש"ס ר"פ גה"נ מוקדשין פשיטא לייתי עשה דאכילת קדשים ולדחי לאו דגה"נ, ולמ"ש דבקדשי' בעי דוקא אכילת מעיו אין עשה דאכילת קדשים דוחה ללאו דאכילת קדשים דבעידנא דמייעקר לאו לא מקיים עשה, אלא לפמ"ש פבר לעיל מסברא דנפשאי דכה"ג גם תוס' דחולק על הרנב"ר בנמ"י ב"מ מודה דהוי בעידנא פיון שהתחלת קיום המצנה היא מיד כשמגיע לגרון, וכן הוא בקדשים לפ"ז דברינו אלו אינם מן היישוב ליישב קושני' שאגת ארי', וגם אין להביא ראי' מכח קושני' ש"א נגד סברתינו דשערי תירוצים על קושני' ש"א לא ננעלו ויש אתנו יישובים שונים בחדושינו ר"פ גה"נ ומשם תדרשנו: ולדינא הגם דלא מצאנו ראי' מוכרחת לדינו של הפנים מאירות וח"ס מאחר שלא מצאנו ראי' נגד זה ומלתא דמסתברא הוא שיוצא בהנאת גרוננו הכי נקטינן בטח וכדאי הפנים מאירות ופני משנה כפני חמה שעלה בהסקמה עמו לסמוך אפי' שלא בשעת הדחק: ודע דנ"ל פשוט דמצנות אכילת שבת ויו"ט לא קיים בהנאת גרוננו דבשבת כתיב בי' עונג וביו"ט ושמחת בונדאי אין עונג ושמחה למי שחוזר ומקיא משנקנס לגרוננו ואין דרך אכילת ב"א כהן ואיה עונג ואיה שמחה, וכן שמחת משתה דפורים לא מתקיים אלא באכילת מעיו כדרך אכילת כל ב"א, ולא דמי' למצנות אכילת מצה ומרור וכזית בליל ראשון של סוכות דיוצא באכילת גרוננו והחילוק מובן, והאוכל פזית מצה בליל ראשון של פסח ולא הכניסו לתוך מעיו ידי מצה יצא וידי חיוב מצנות פזית פת של יו"ט לדסוברים דכזית פת ביו"ט דאורייתא הוא לא יצא, וכן כשאוכל פזית פת בליל ראשון של סוכות בסוכה ולא נכנס למעיו ידי מצנות אכילה פזית בסוכה יצא וידי יו"ט לא יצא כ"ז נ"ל נכון וברור לדינא, ומינושב בזה

קוּשְׁיָ רַ"ן סוּפָה ל"ל ט"ו ט"ו תִּפְּוּק לִי דְצָרִיךְ לְאַכְנֹל כְּזִית בִּי"ט, וּלמ"ש א"ש הִיכָא דַּאִין לוֹ רַק מְצוּמָצֵם עִם שְׁנַדְבֵּק בֵּין הַתְּנִיכִים דְּמִשּׁוּם יו"ט לֹא יֵצֵא מ"מ בְּעֵי לְמִיכַל מִשּׁוּם ט"ו ט"ו וְעֵינֵי: ב הִלְכ' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה נִכְנָס לְבֵית הַסֶּפֶק וְלֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ אִם יוֹצֵא אֲכִילַת מִצְוָה שְׁלֹא כְּדֵה"נ, וְת"ח חוּלִין ק"כ ע"א כ' בְּפִשְׁטוֹת דְּיוֹצֵא דְּמִצְוֹת לָאוּ לְהַנּוֹת נִתְּנּוּ עֵינֵי"ש, וְיֵשׁ לִי קֶצֶת רֵאִי לַת"ח מִש"ס ר"פ גה"נ דְּמִקְשָׁה מְּוֹקְדָּשִׁין פְּשִׁיטָא וְהַקְשָׁה הַש"א תִּתִּי עֲשֵׂה וְתִדְחִי לַל"ת דְּגַה"נ, וְלַת"ח לַק"מ דְּאַפְשָׁר שְׁיִקְנִים שְׁנִיחָה לְקִינֵי מ"ע שְׁל כְּדֵה"נ וְאַיִסוּר גִּיד לִיכָא, וְהִינּוּ לְפִי דַס"ל לְסַתֵּם מִתְּנֵי יֵשׁ בְּגִידֵי בַנ"ט דְּלָמָּד אִין בְּגִידִין בַּנ"ט יֵשׁ לְעֵינֵי דְּאַפְשָׁר דְּשַׁלְכְּדֵה"נ ג"כ אֲסוּר דְּבִלְא"ה אִין בּוֹ טַעַם וְעַץ הוּא וְרַחֲמָנָא אַחְשָׁבֵי לְאַכִּילָתוֹ, וְהֵה"נ שַׁלְכְּדֵה"נ וְעֵינֵי כְּעֵין זֶה בְּתוֹס' פְּסָחִים סוּגְיָ דְּחֻזְקֵי וְר"א דְכ' דְּגַה"נ שְׁאֵנִי לָמָּד א"ב בַּנ"ט דְּהִנְאַתּוֹ אֲסָרָה הַתּוֹרָה וְיֵשׁ לְהֶאַרְיָ עַד"פ בְּסוּגְיָ שָׁם: אָבֵל יֵשׁ לִי רֵאִי דַּאִין יוֹצֵאֵי שַׁלְכְּדֵה"נ וְהוּא מִש"ס נְזִיר י"ז ע"א דְּמִקְשָׁה לַר"ל וְכִי אָכְלוּ פֶהָן מְלִיקָה, וְהֵלֵא אָפְשָׁר שְׁיֵאָכְלוּ שַׁלְכְּדֵה"נ וְאַיִסוּר מְלִיקָה לִיכָא וְע"כ דְּלֹא מְקַנִּים מ"א קְדָשִׁים שְׁלֹא כְּדֵה"נ, וְיֵשׁ לְדַחֲוֹת עַפְמ"ש הַפּמ"ג בְּפִתְיָה לְהִלְכ' שְׁחִיטָה דְּבִאִיִּסוּר עֲשֵׂה דְּנוֹבַחַת לִיכָא חִילּוּק בֵּין ח"ש לְכְּזִית דְּלֹא כְּתִיב אֲכִילָה בְּלִשׁוֹן צוּרֵי אֵלֵא רְשׁוֹת כְּשִׁתְּנַבַּח תֹּאכַל, וְנ"ל לַפ"ז גַּם שְׁלֹא כְּדֵה"נ אִינוּ מְמוֹעֵט מְוֹאַכְלָת וּמ"ש כ"ש דְּמְמוֹעֵט מְאַכִּילָה בַּכ"מ דַּאִינוּ מְמוֹעֵט מְוֹאַכְלָת ה"ה שְׁלֹא כְּדֵה"נ דְּבַכ"מ דְּלֹא כְּתִיב אֲכִילָה שְׁלֹא כְּדֵה"נ אֲסוּר וְהֵה"נ דְּכְתִיב וְנוֹבַחַת לְעֲשֵׂה וְאַכְלָת רְשׁוֹת דַּאִיכָא עֲשֵׂה שְׁלֹא כְּדֵה"נ ג"כ, וְהֵה"ש דְּמִקְשָׁה לַר"ל דְּכִהְנֵי אָכְלוּ מְלִיקָה בְּאַיִסוּר דְּגַם אִם יֵאָכְלוּ שְׁלֹא כְּדֵה"נ אִיכָא מִיְהִת אִיִּסוּר עֲשֵׂה דְּנוֹבַחַת, וּמִיְנִישׁ בְּזֵה קוּשְׁיָ תוֹס' שָׁם כְּדִמְתְּרִץ דַּס"ל אִין שְׁחִיטָה לְעוֹף מֵה"ת הָא אִיִּסוּר טְרִיפָה מִיְהֵא אִיכָא וְנִדְחַק דִּי"ל אַף מְחִזִּיר וְדוֹחַק דְּהוּ"ל לַש"ס לְוַמֵּר ס"ל אִין שְׁחִיטָה לְעוֹף וְס"ל אַף מְחִזִּיר, וּלְמ"ש א"ש דְּמִשּׁוּם אִיִּסוּר טְרִיפָה לַק"מ מְעִיקְרָא דִּי"ל דְּאַכְלֵי שְׁלֹא כְּדֵה"נ וְא"ש, וְיֵשׁ מִשָּׁם רֵאִי דְּיוֹצֵא שְׁלֹא כְּדֵה"נ מִפְּחַ קוּשְׁיָ תוֹס' הַנְּל: אֲמַנְם כֵּן בְּתוֹס' פְּסָחִים כ"ד ע"ב מְבֹנָאָר מְוֹאַכְלָת מְמוֹעֵט שְׁלֹא כְּדֵה"נ בְּחוּלִין שְׁנִשְׁחִטָה בְּעֲזָרָה דְכ' דְּלָכֵן לֹא אָמַר אַבְיֵי חוּץ חוּלִין שְׁנִשְׁחִטּוּ בְּעֲזָרָה מִשּׁוּם דְּנִפְקָא מְנוֹבַחַת בְּרַחוּק מְקוּם אַתָּה אוֹכֵל וְכְתִיב וְאַכְלָת דְּוִקָא דֵה"נ נְאַסוּר, וְהֵה"נ דְּמְמוֹעֵט מְוֹאַכְלָת אִיִּסוּר עֲשֵׂה שְׁלֹא כְּדֵה"נ, דְּלֹא כַּמ"ש וְדִלֹא כַּפּמ"ג לְעַנְיֵן ח"ש דְּעֲשֵׂה דְּנוֹבַחַת וְהִדְרָא רֵאִי דִּידֵי מִש"ס נְזִיר דַּאִין יוֹצֵאִין מִצְוֹת אֲכִילָה שַׁלְכְּדֵה"נ, וְעֵינֵי רַמְבַּ"ם פ"ה מֵהִלְכ' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה הִלְכָה ח' כְּגוֹן שְׁמֵאֲכִילִין לְחוּלָה שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים אוֹ חֲמִץ בְּפִסְחָא, מִדְכ' שְׁקוּ"ר וְשְׁבִיב לְנִבְיָלָה, נְרָאָה דַס"ל דְּנִבְיָלָה אֲסוּרָה ג"כ שְׁלֹא כְּדֵה"נ וְלִשְׁיטָתוֹ אֲזוּל דַס"ל דַּאִיכָא עֲשֵׂה דְּנוֹבַחַת כַּמ"ש בְּהִלְכ' שְׁחִיטָה, וּמִש"כ חוּץ מִבְּ"ח וְכ"כ וְלֹא כ' חוּץ מְנִבְיָלָה מִשּׁוּם דְּלֹא הוֹזְכַר בְּש"ס פְּסָחִים שָׁם, וְעוֹד נ"ל עַפְמ"ש בַּפּמ"ג בְּפִתְיָה שָׁם גַּם דְּקִינֵי לְדִישְׁבוּ לְשְׁחִיטָה לְעוֹף מֵה"ת אָבֵל עֲשֵׂה דְּנוֹבַחַת אִינוּ בְּעוֹף עֵינֵי"ש, וִי"ל מִשּׁוּ"ה לֹא כ' הַרְמַב"ם שְׁקוּ"ר וְנִבְיָלָה מִשּׁוּם דְּנִבְיָלַת בְּהִמָּה גַּם שְׁלֹא כְּדֵה"נ אֲסוּר, וְלֹא חֲשִׁיב נִבְיָלָה כִּינּוּן דְּשְׁלֹא כְּדֵה"נ אֲסוּר מִשּׁוּם דְּנִבְיָלַת עוֹף דְּלִיכָא עֲשֵׂה שְׁלֹא כְּדֵה"נ מְוֹתֵר וּמִשּׁוּ"ה ג"כ לֹא חֲשִׁיב אַבְיֵי בְּפִסְחִים שָׁם כְּנ"ל, לַפ"ז קָמָה גַּם נִצְבָּה רֵאִי שְׁלֵי מִש"ס נְזִיר גַּם לַפּמ"ש דְּשִׁיטָת הַרְמַב"ם דְּשְׁלֹא כְּדֵה"נ בְּנִבְיָלָה אֲסוּר הָא שָׁם עַל מְלִיקַת עוֹף קִאִי וְגַם לַס"ד דַס"ל לַר"ל יֵשְׁנוּ לְשְׁחִיטָה לְעוֹף מֵה"ת מ"מ ל"ק דִּי"ל דְּמְקַנִּים הַמְצָנָה שְׁלֹא כְּדֵה"נ וְאַיִסוּר נִבְיָלָה וְעֲשֵׂה דְּנוֹבַחַת לִיכָא בְּעוֹף וְע"כ דַּאִי יְדִי מִצְוֹת אֲכִילָה שְׁלֹא

כדה"נ ועיני: ועוד אביא לי ראי' דא"י שלא כדה"נ מש"ס מנחות מ"ח ע"א דל"א חטא היום בשביל שתזכה למחר, וכ' תוס' הא אפשר לאכול חי פדלקמן צ"ט ע"ב אנשי אלפסנדר' היו אוכלים חי במיה"כ דאין זה זכות שיאכל חי, ודברייהם צריכים ביאור למה אין זה זכות מ"ש חי מ"ש מבושל, ונ"ל דאכילת חי הוא שלא פדרה אכילת ב"א גם לאנשי אלפסנדר' וא"י ידי מצות אכילת קדשים, והא דאכלו במיה"כ חי פדי לבערו מן העולם קודם שיעשה נותר אבל ידי מצוה לא יצאו, ולכן לא אמרי' חטא שיאכל חי דהא לא מקנים מ"ע דאכילה, ומשום שלא יהי' נותר בלילה הו"ל חטא היום בשביל שתזכה פדי שלא לעבור למחר בב"ת פנ"ל נכון מאוד ומינה דא"י אכילת מצוה שלא כדה"נ דלא כפשיטתו של ת"ח: שבתי וראיתי דאפשר לדחות ראיות אלו ואין למדין מהם דאין יוצאין מצות מצה וכדומה שלא כדה"נ דאכילת קדשים ומתנת פהונ' שאני דכתיב למשחה בהם דצריף לאכול פדרה שגדולי' אוכלי' אותה עיי' חולין קל"ג ע"ב ובתוס' שם דבמתנ' דנבחים קתני שיוכלו לאכול שלוק ומבושל היינו למי שנהנה פה יותר, אבל שלא פדרה אכילת ב"א בנודאי לא דנודאי אין זה פדרה שהגדולי' אוכלי' אות' דאפי' רוב ב"א אין אוכלי' שלא כדה"נ, אבל שארי מצות אכילה דמצה ופסח וכדומ' אפשר דלא הקפידה תורה שיהי' אוכל פדרה הנאתו דוקא, ואפשר באכילת פסח דקפדה תורה שיאכל דוקא צלי ולא נא ומבושל וכתבו שהוא דרה שגדולים אוכלים ונונעם להם ומה"ט ועצם לא תשברו בו ועיני' ספר החינוך, אפשר דומה לאכילת קדשים שיאכל דוקא פדרה הנאתו, אבל אכילת מצה ומרור אפשר יוצא שלא כדה"נ דלא דמי לקדשים דמפנרש למשחה בהם ועיני' תוס' נבחים ע"ה ע"ב ד"ה בכור וכו' ובמל"מ פ"י ממעשה קרבנות הלכה יו"ד: אמנם פן מצאתי ראיות מהימנות דלא יצא ידי אכילה של מצוה שלא כדה"נ, א' ממה שהניח תוס' בסנפה ר"פ לילב הגזול בתימא הקישא דלא יצא במצה של טבל ל"ל תפוק לי' דהוא מהב"ע, ואי יוצא שלא כדה"נ אפשר שיאכל מצה של טבל שלא כדה"נ דמשום טבל ליכא ומצוה איכא לולי הקישא דכל שישנו בב"ת חמץ אי הי' אוכל כדה"נ א"י ידי מצה, הגם דברייתא כר"ש ותוס' בשבועות ס"ל דלר"ש שלא כדה"נ אסור כמ"ש מהרש"א שם הלא קושני' תוס' בסנפה הוא לפמ"ש בקדושין סוגי' דחדש ובר"ה י"ג דאין עשה דלפני הדיבור דוחה לל"ת דאחה"ד דקיל כמ"ש הש"א סי' צ"ז וכבר הארכנו בזה בתחלת דברינו ולפמ"ש המל"מ והוא האמת דלר"ש דכ"ש למלקות שלא כדה"נ אסורא הוא דאיכא פמו ח"ש לר"י, ולר"י דח"ש אסור שלא כדה"נ מותר לגמרי מדאורייתא, ובארתי במק"א דלר"ש מותר פל חלב לרבות שלא כדה"נ והארכנו ואכ"מ, וכי כן לק"מ קושני' תוס' סנפה די"ל דגם לר"ש דשלא כדה"נ אסור מה"ת מ"ע דלפני הדיבור דוחה אסור טבל שלא כדה"נ הגם דעשה דלפני הדיבור קיל ולא דחי ל"ת דחדש דוקא ל"ת ממש אבל דוחה לאסור קיל דשלא כדה"נ לר"ש וצריף הקישא למעט כה"ג וע"כ דס"ל לתוס' בפשיטות דלא יצא שלא כדה"נ: ונ"ל דנפקא לתוס' זה מירושלמי חלה דמביא בקדושין ובר"ה דלא אכלו מצה מחדש דאין עשה דלפני הדיבור דוחה למה לא אכלו שלא כדה"נ וקיימו המצוה, וגם אי עשה דלפני הדיבור דוחה פיון שאפשר לקיים שניהם לא דחי וע"כ דא"י שלא כדה"נ וזו ראי' ברורה: ועוד לי ראי' מירושלמי שבועות שהבאנו לעיל נשבע שלא לאכול מצה אסור לאכול בפסח נשבע שלא לאכול בליל פסח לוקה ואוכל, פן הוא בירושלמי לפנינו ותוס' שינה הלשון והרגיש

בְּשִׁינוּי זֶה בְּתִשׁוּבַת אֲבֵי מְלוֹאִים שְׂבִסוּף סִפְרוֹ סִי' י"ב, וְקִשָּׁה לָמָּה לּוֹקָה מְשׁוּם שְׁבוּעַת
שְׁוֹא יֹאכֵל מִצָּה שְׁלֵא כְדָה"נ וְיִקְיִים הַמְצָנָה וְלֹא יַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ וּשְׁבוּעָתוֹ לֹא לְשׁוֹא
הַיְתָה וְהָא הַנְּשָׁבַע שְׁלֵא לְאָכֹל מִתֵּר שְׁלֵא כְדָה"נ בְּסִתָּם אֲלִיבָא דְרַבְּנָן פְּמִבְּאָר בְּתוֹס'
שְׁבוּעוֹת פ' ש"ש דְּמִתְרַץ בְּתִי שְׁנֵי דְקִוְשֵׁי ש"ס ר"י מ"ט ל"א כר"ל בְּשֵׁלֵא כְדָה"נ בְּסִתָּם
לר"ע וּבְמִפְרֵשׁ לְרַבְּנָן, וּבְנוֹדָאֵי רְחוּק לֹמֵר דִּירוּשְׁלָמִי לר"י אֲלִיבָא דר"ע אָמַר דס"ל
בְּסִתָּם אוֹסֵר עֲצָמוֹ שְׁלֵא כְדָה"נ דְּהוּא שְׁלֵא פְהִלְכְתָּא וְאִיךְ יֹאמֵר סִתְמָא דִּירוּשְׁלָמִי דִּינָא
לר"י שְׁהוּא דוֹקָא לר"ע דְלֹא פְהִלְכְתָּא, וְע"כ דְשֵׁלֵא כְדָה"נ א"י יְדִי מִצָּנָה פְלָל וְזוֹ רֵאִי
מְהִימָנָא: וְעֵינִי נְזִיר ג' ע"ב לְאֶסְנֹר יִין מִצָּנָה פְּיִין רְשׁוֹת מְאִי הִיא קְדוּשָׁא וְאֲבָדְלָתָא מְוִשְׁבַּע
וְעוֹמֵד וְכו' וְאִם יוֹצֵא שְׁתִּי שֶׁל מִצָּנָה שְׁלֵא כְדָה"נ מְאִי קמ"ל קָרָא דְחָל עַל יִין שֶׁל מִצָּנָה
דְּקְדוּשָׁא וְאֲבָדְלָתָא הָא אֲפִשְׁרֵי שְׁיִקְיִים הַמְצָנָה שְׁלֵא כְדָה"נ וְכְדָה"נ פְּשִׁיטָא דְאֶסְנֹר דְלִיפָא
מִצָּנָה שְׁיִשְׁתָּה כְדָה"נ, וְקִשָּׁה בֵּין לְפִי רְשִׁי וּבֵּין לְפִי תוֹס' שֶׁם אֲלֵא ש"מ דא"י שְׁלֵא
כְדָה"נ, וְרָאִי זֶה דְחֻזִּי הִיא לְתוֹס' שְׁבוּעוֹת הַנְּ"ל דְלַח"ש שְׁלֵא כְדָה"נ אֶסְנֹר וְלֹא חָל
שְׁבוּעָה עֲלֵהּ וְהֵתָם לר"ש קָאֵי דְמַרְבָּה מְיִין וְשִׁכְרֵי נְזִיר לְאֶסְנֹר יִין שֶׁל מִצָּנָה לִפ"ז לֹא
מוֹכַח מְשִׁם מִיְדֵי: אֲבָל רְאִיוֹת רֵאשׁוֹנוֹת פְּרָאִיו מוֹצְקוֹת וְחֻזְקוֹת דא"י יְדִי אֲכִילַת מִצָּנָה
שְׁלֵא פְדִרְךָ הַנְּאֶתֶן וְה"ה דא"י מִצָּנוֹת שְׁתִּי שֶׁל ד' פּוֹסוֹת וְשֶׁל קְדוּשָׁא שְׁלֵא כְדָה"נ וְנ"ל עוֹד
דְאִפִּי לְת"ח דס"ל דִּינָצָא דוֹקָא פְּשִׁינְרֵד עַד לְמַעְיֹ דִישׁ עכ"פ מִיְלוּי פֶרֶס, אֲבָל אִם אִינוּ
נִכְנָס לְמַעְיֹ לֹא יֵצֵא דְלִיפָא הַנְּאֶת גְּרוֹנוֹ וְלֹא מִיְלוּי פֶרֶס, וְגַם נ"ל דְאֲכִילַת שְׁבֵת וִיו"ט
וּפְוִרִים גַּם לְשִׁיטָתוֹ שֶׁל ת"ח אִינוּ יוֹצֵא שְׁלֵא כְדָה"נ שְׁאִין זֶה עוֹנֵג וּמְשִׁתָּה וְשִׁמְחָה וּפְשׁוּט:
וְלִדִּינָא נ"ל עֵינֵךְ דל"י יְדִי מִצָּה וְכֻזִּית לִילָה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל סוֹפּוֹת וְכו' ד' פּוֹסוֹת וְיִין קְדוּשָׁא
וְהַבְּדִלָה רַק כְדָה"נ, וּבְאֲכִילַת מְרוֹר עֲדִיין יֵשׁ לְעֵינֵין אִם יֹאכֵל מְרוֹר שְׁלֵא פְדִרְךָ אֲכִילַת
אוֹתוֹ מְרוֹר שְׁמַעְרְבוּ בְּדָבָר מֵר בְּיוֹתֵר שְׁאִין דְרַכּוֹ לְאָכֹל כֶּף אוֹ אֲכָלוּ שְׁלֵא פְדִרְךָ אֲכִילַת
ב"א אִם יוֹצֵא בּוֹ, לִפְמִ"ש הָרֵא"ש פ' ע"פ דְבַעֲי לְמִיכָל פְּזִית מְרוֹר דְהָא מְבָרְכִים עָלָיו
עַל אֲכִילַת מְרוֹר וְאִין אֲכִילָה פְחוֹת מְכֻזִּית נְרָאָה דְלוּלֵי הַבְּרָכָה ל"צ לְאָכֹל פְּזִית דִּיאֲכִלוּהוּ
דְכְתִיב גְּבִי פֶסַח מִצָּה וּמְרוֹר קָאֵי עַל פֶּסַח לְחוּד וּבְמִצָּה אִיפָא קָרָא אֲחֵרִינָא בְּעָרְבַת תֵּאֲכָלוּ
מִצּוֹת וּבְמְרוֹר דְלִיפָא קָרָא מְנוּחָד דְכְתִיב גְּבִי אֲכִילָה ל"ב פְּזִית עֵינִי זֶה בְּשִׁאֲגַת אֲרִי סִי
ק', וְכִינּוֹן דְלֹא פְתִיב אֲכִילָה דְמַמְעֵט שְׁלֵא כְדָה"נ יוֹצֵא שְׁלֵא כְדָה"נ ג"כ כְּמוֹ דִּינָצָא בַח"ש
אִם לֹא מְשׁוּם הַבְּרָכָה וְאֲפִשְׁרֵי דְלִכְתְּחִלָּה לֹא יֹאכֵל שְׁלֵא כְדָה"נ מְשׁוּם דְמְבָרְךָ עַל אֲכִילַת
מְרוֹר וְסִתָּם אֲכִילָה שְׁבִתוֹרָה כְדָה"נ, אֲבָל אִם אֲכָל שְׁלֵא כְדָה"נ יֵצֵא, וְיֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי
דְלִשְׁיִטַת הָרֵא"ש דִּינָצָא בַח"ש מְרוֹר ה"ה שְׁלֵא כְדָה"נ וְהוּא מְש"ס פְּסָחִים קִט"ו ע"א
דְטָרְחוּ אִיךְ יַעֲשֶׂה בְדִלִית לִי אֲלֵא חֶסֶא לִט"ר מֵה יַעֲשֶׂה אַחַר שְׂכָבֵר יֵצֵא אִיךְ יְבָרְךָ, וְהָא
בְּאֲפִשְׁרֵי שְׁיֹאכֵל תְּחִלָּה שְׁלֵא כְדָה"נ וְלֹא יֵצֵא יְדִי מִצָּנָה וְאִם"פ יֹאכֵל לְמִצָּנָה כְדָה"נ, וְכַעֲיִן
זֶה הַקִּשָּׁה הַש"א לְדְסוּבְרִים דל"ב פְּזִית לִט"ר וְא"י יְדִי מִצָּנוֹת מְרוֹר רַק בְּכֻזִּית יֹאכֵל
תְּחִלָּה פְחוֹת מְכֻזִּית וְכו' דְגַם ח"ז אִין רֵאִיוֹ שְׁיֹאכֵל תְּחִלָּה פִּינּוֹן דְחֻזִּי לְצְרוּפִי וְאִם יֹאכֵל
בְּכַדָּאכ"פ עוֹד יוֹצֵא י"ח בְּצִירוּף אֲכִילָה זֶה אִין רֵאִיוֹ שְׁיֹאכֵל תְּחִלָּה ח"ז עֵינִי"ש, וְזֶה לֹא
שְׁיִיךְ פְּשִׁיאֲכֵל תְּחִלָּה שְׁלֵא כְדָה"נ דְלֹא מְצִטְרֵפ' אֲכִילָה פְּזוֹ לְעוֹלָם לְמִצָּנָה וְקִשָּׁה פְהִנְ"ל
וְע"כ יוֹצֵא יְדִי מִצָּנוֹת מְרוֹר שְׁלֵא כְדָה"נ פִּינּוֹן דְלֹא פְתִיב בִּי אֲכִילָה, אֲלֵא לְרַמְב"ם דס"ל
דְבַעֲי גַם בַּט"ר פְּזִית בְּנוֹדָאֵי הַה"ה דְבַעֲי בְּכָל דְבָר כְּמוֹ טְבוּל שְׁנֵי אִין רֵאִי דִינָצָא שְׁלֵא
כְדָה"נ יְדִי מִצָּנוֹת מְרוֹר, וְהִשְׁוּוּ מְדוּתֵיהֶם דְגַם ט"ר בְּעֵי כְדָה"נ כְּמוֹ דְבַעֲי שְׁיַעוֹר שְׁלָם

ונדחה ראי' זו, אָבֵל לְשִׁיטת רֵא"ש ודְעִימִי דבט"ר ל"ב כְּזֵית וְה"ה דְיוֹכֵל לְאָכֹל שְׁלֵא
כדה"נ מוֹכַח דְיוֹצֵא יְדֵי מְצֻנֵת מְרוֹר ג"כ שְׁלֵא כדה"נ וְעִינִי: וְכ"ז לְפִי שְׁהֵבִין ש"א שִׁיטת
הָרֵא"ש בַּפ' ע"פ וְכֵן הֵבִינוּ הַתְּה"ד סִי רמ"ה שְׁמֵבִיא הַמַּג"א סִי תַע"ה ס"ק ה' וְעִינִי
פמ"ג שָׁם, אָבֵל אֲנִי בְּעִינֵי הַכִּינּוּתִי בְּתִשׁוּבָה א' בְּאֹרֶךְ דְּלֵא הַתְּפִינֵן הָרֵא"ש לְכַף דֵּא"צ
כְּזֵית לְאָכִילת מְרוֹר וְהַסְבּוּתִי אֶת לְבִי לְכַוֵּן פְּנוּנָה אַחֲרַת בְּרֵא"ש דל"א לְהִלְכָתָא דְמְרוֹר
שְׁנָה לְמַצָּה וְכְדוּמָה דְבְעֵי כְּזֵית דְּנוֹקָא וְהַ"נ דְּבְעֵי כדה"נ וּמ"מ לְדִינָא פִּינּוֹן דְתַה"ד ס"ל
בְּכַוֵּנַת הָרֵא"ש כַּש"א צ"ע אִם יוֹצֵא שְׁלֵא כדה"נ, וְכִשְׂאִין לוֹ מְרוֹר לְקִיָּים הַמְצָנָה רַק
שְׁלֵא פְדָרָךְ הַנְּאֵתוּ נ"ל דְצָרִיף לְאָכֹל אוֹלֵי יֵצָא, אָבֵל לֹא יִבְרָךְ כְּנִלְפַע"ד: ג' עוֹד פֶּשׁ גִּבּוֹן
לְבְרוּרֵי חֲדָא מְלֵתָא מִי שְׂאִין לוֹ אֶלָּא ח"ש מְצָה אִם צָרִיף לְאָכֹל ח"ז דְמַצָּנָה קֶצֶת מִיָּהָא
עֵבִיד כְּמוֹ דח"ש אֲסוּר מַה"ת פֶּן אֵיפָא מְצָנָה קֶצֶת בח"ש, אוּ נִימָא דְמַצָּנָה מְאִסּוּר לֹא
יִלְפִי דְשְׂאֵנִי בְּאִסּוּרִים דְגִלִּי קֶרָא פֶּל חֶלֶב וְלֹא יִלְפִי מִינֵי לְמַצָּנָה, הֵנָּה הַש"א סִי צ"ו
חֶקֶר אִם לר"ש דכ"ש לְמַלְקוֹת יוֹצֵא ג"כ י"ח מְצָנָה בכ"ש אוּ נִימָא פִּינּוֹן דכ"ש לֹא כְּזֵית
נִחְשָׁב דְאִין חֲזִיבִין עֲלֵיו קֶרְבָּן גַּם יְדֵי מְצָנָה לֹא יֵצָא וּמְסַתְּבָר לִי דְלֹא יֵצָא, וְנ"ל לְהֵבִיא
רֵא"י דְלֹא יֵצָא לר"ש מְקוֹ תוֹס' סְנוּפָה ר"פ לה"ג הַקִּישָׁא דֵּא"י בְּמַצָּה שֶׁל טָבֵל ל"ל תִּפּוּק
לִי דְהוּי מַהב"ע וְכִבֵּר פְּתִבְנוּ לְעֵיל דְהֶאֱמַת בְּכַוֵּנַת קוֹשְׁיָא תוֹס' כַּמ"ש הַש"א סִי צ"ו
דְעֵשָׂה דְקוֹדֵם הַדִּיבּוּר אֵינּוּ דוֹחָה ל"ת דְלֵאחַה"ד, וְנ"ל לְיִשְׁבֵּי קוֹשְׁיָא תוֹס' דִּישׁ אֶנְפִּין
דְלִיפָא מַהב"ע כְּשֵׁישׁ לוֹ ח"ש מְצָה שֶׁל טָבֵל וְח"ש שֶׁל הֵיטֵר ל"מ לר"ל דח"ש מְנוֹתָר
מַה"ת דְצָרִיף הֵיקֶשׁ לְמַעַט דְלוֹלֵי הַהֵיקֶשׁ הִי יוֹצֵא בח"ש מְצָה שֶׁל טָבֵל בְּצִירוּף ח"ש
דְהֵיטֵר וְהֵיקֶשׁ מְמַעַט פֶּל שְׂאֵינּוּ בַב"ת חֲמִץ כְּשֵׁאוֹכֵל כְּזֵית א"י יְדֵי מְצָה מַגְזָה"כ אִפִּי
לר"י דח"ש אֲסוּר מַה"ת א"ש י"ל הָא דְעֵשָׂה דְלִפְנֵי הַדִּיבּוּר אֵינּוּ דוֹחָה דְנוֹקָא ל"ת שְׁחִיב
עֲלֵי דְחִמְרָא מְעֵשָׂה דְלִפְנֵי הַדִּיבּוּר אָבֵל אֲסוּר קַל דח"ש דוֹחָה כַּדס"ל לְתוֹס' נְרַמְב"ם
דְשְׁבוּעָה חֵל עַל ח"ש דְקִיל וְא"ש גַּם לר"י, הַגַּם דְבְרִיָּתָא כַּר"ש אַתִּי דכ"ש לְמַלְקוֹת,
י"ל זֵיל בְּתַר טַעְמָא שְׁכ' הָרִיטְב"א בְּמַפּוֹת מְשׁוּם דְאַחְשָׁבֵי לַכ"ש לְאָכִילָה וְה"ט דְפִטוּר
מְקַרְבָּן מְשׁוּם דְלֹא אַחְשָׁבֵי לְאָכִילת אֲסוּר, לַפ"ז נ"ל פֶּשׁוּט דְנוֹקָא כְּשֵׁאוֹכֵל ח"ז אֲסוּר
לְחוּד, אָבֵל כְּשֵׁאוֹכֵל ח"ז אֲסוּר וְח"ז הֵיטֵר בְּיַחַד דְלֹא אַחְשָׁבֵי לַח"ז אֲסוּר לְאָכִילָה דְהָא
אָבֵל עֲמוּ עוֹד ח"ז שֶׁל הֵיטֵר גַּם לר"ש לִיפָא מְלַקוֹת אֶלָּא דִּין ח"ש יֵשׁ לוֹ לר"ל מְדַרְבָּנָן
וְלר"י אֲסוּר קַל דְאֹרְיָתָא פְּנ"ל, וְעִינִי נְזִיר ד' ע"א צִירוּף ל"ל הֵינּוּ כְּשֵׁאוֹכֵל ח"ש לְחוּד
וְאַחְשָׁבֵי חֲזִיב וְצִירוּף לְכְזֵית לֹא בְעֵי, לַפ"ז מִינְשָׁבֵי קוֹשְׁיָא תוֹס' הַגַּם אֵי בְרִיָּתָא כַּר"ש
וְא"ש: וְנ"ל הָא דְתוֹס' לֹא רְצָה בְּזָה וְהַנִּיחַ בְּתִימָא דְאֲזִיל לְשִׁיטתוּ פ"ב דְשְׁבוּעוֹת דַּכ' שָׁם
דַּלר"ש דְכָרַת בְּמַזִּיד נְמִי לֹא מְחִיב ר"ש וְלִיפָא אֶלָּא מְלַקוֹת בח"ש, הָרִי לֹא ס"ל
פְּרִיטְב"א דְתַלְי' בְּשׁוּגָג וּמַזִּיד אֶלָּא דְלֹא חֲמִיר אֲסוּר דכ"ש רַק לְמַלְקוֹת וְלֹא לְכָרַת עֵינִי
הֵיטֵב מִמִּילָא דְלֹא תִלִּי בְּאַחְשָׁבֵי דִידִי אֶלָּא כְּפִי גְזֵרָה הַתּוֹרָה דְמְלַקוֹת אֵיפָא וְכָרַת לִיפָא
בַּכ"ש, מְשׁוּ"ה לֹא נִיחָא לִי דְצָרִיף הֵיקֶשׁ לר"ש כְּשֵׁאוֹכֵל ח"ש טָבֵל וְח"ש הֵיטֵר דְהָא
לר"ש כ"ש לְמַלְקוֹת הַגַּם שְׁאוֹכֵל בְּצִירוּף הֵיטֵר זֵית שְׁלֵם שׁוּב הוּי מַהב"ע דְעֵשָׂה לְפָנֵי
הַדִּיבּוּר אֵינּוּ דוֹחָה אֲסוּר דִּישׁ עֲלֵיו מְלַקוֹת, וְלַעֲנִין אִם יוֹצֵא לר"ש בח"ש נ"ל דְתַלְי' ג"כ
בְּשִׁיטת תוֹס' וְרִיטְב"א לְרִיטְב"א ח"ז כְּמוֹ זֵית שְׁלֵם וְחִיבֵי פְרַת אֶלָּא קֶרְבָּן לִיפָא דְבְשׁוּגָג
אָבֵל וְלֹא אַחְשָׁבֵי אָבֵל בְּמַזִּיד דְאַחְשָׁבֵי חֲמִירָא אֲסוּרָא דכ"ש כְּמוֹ כְּזֵית וְאֵינּוּ בּוֹ שׁוּם
קוֹלָא וְמַה"ד דְיֵצָא יְדֵי מְצָנָה ג"כ כְּשֵׁאוֹכֵל ח"ז וְאַחְשָׁבֵי לְאָכִילָה, אָבֵל לְשִׁיטת תוֹס'

שבועות דבמזיד ג"כ קיל כ"ש לר"ש דאין בו לעולם רק מלקות יש לצדד ולומר דא"י
בכ"ש פיון דקל מכזית דאין בו פרת, ואפ"ש פיון דמלקות מיהא איפא כמו בכזית דנבילה
ושאר רוב איסורי תורה גם ידי מצנה יצא זהו הנלפע"ד בדבר זה לר"ש, לפ"ז גם לשיטת
ריטב"א קוש"ל תוס' סנה' במקומה עומדת דאם יש לו כ"ש היתר יוצא בזה לחוד וא"צ
להשלים השיעור באיסור דהרי אחשבי' ואם אוכל עמו ח"ז טבל ולא אחשבי' לח"ז ולא
יצא רק לצורה אך איסור שלא לצורה קיום מצנה, דהי' אפ"ש לאכול רק ח"ז היתר
לבד ויצא בו דאחשבי' ועי' ונ"ל דונדאי לר"ש דחייב מלקות בכ"ש גם להך צד
דלשיטת תוס' לא יצא פיון דקיל מש"ש מ"מ מי שאין לו רק ח"ש מחוייב לאכול דקצת
מצנה קעביד מיהת דהא אכילה חשובה היא דחייב מלקות על אכילתו, אבל לפי דקיי"ל
דח"ש אינו אלא רק איסור קל בעלמא דאתי' מרבוזי דכל יש מקום ספק דאפ"ש דליפא
מצנה פלל, ונ"ל לפמ"ש הר"ן בשבועות דטעמא דרמב"ם דנשבע שלא לאכול אסור
בח"ש כמו פל איסורי תורה הגם דאין למדין מאיסורי תורה דגלי קרא דזיל בתר טעמא
דחזי לצרופי משו"ה יש בח"ש ג"כ איסור הה"נ באיסור שאוסר עצמו בו הגם דלא אסר
עצמו רק בכזית ממילא אסור גם בח"ש משום דחזי לצרופי, והה"נ יש לענן מצנה הגם
דאין למדין מאיסורי למצנה מ"מ משום דחזי לצרופי לקיים מצנה באכילה זו תוך כדא"פ
גם בח"ש איפא מצנה קצת פן י"ל, ויש לחלק באיסורי חומרא הוא פיון שאפ"ש שפא
לידי איסור משא"כ לענן מצנה: וכאשר בינותי ודרשתי מפי סופרים וספרים ראיתי
שנחלקו בזה גאוני קמאי, הנה המל"מ הלכת חמץ ומצה הקשה על הרא"ם דס"ל דאכילה
שבתורה בכ"ש ואתי הלכה ומפקא לקרא ולא לגמרי דנשאר לשון הקרא לענן איסור
והקשה הא לענן מצנה ג"כ אכילה בכ"ש ומפקא לקרא לגמרי דהא ליפא מצנה פלל
בח"ש עיי"ש, והנה מה דפשיטא לי' כ"כ דליפא מצנה פלל בח"ש עד דהקשה על הרא"ם
לא ידעתי מניין לו, ועכ"פ הנה רואה מה דמסתפקא לו פשיטא לי' דליפא מצנה פלל,
ומצאתי לו חב"ד בדבר זה בתשוב' שבות יעקב ח"ב ססי' ח"י מי שאין לו מצה רק ח"ש
אין צריך לאכול דליפא מצנה פלל באכילת ח"ש ומביא לו ראי' מהא דאית' בסו' תפ"ד
הנשבע שלא לאכול מצה פל השנה אסור לו לאכול מצה בפסח ולפי דקיי"ל בשבועה
שלא אוכל פזית משמע קשה יאכל פחות מכזית אלא ודאי לאו מצנה פלל באכילת ח"ש
אלו דבריו ז"ל, ודבריו נפלאו ממני ורא' זו איני מפיר חדא דלמא באמת צריך לאכול
ח"ש ואסור לאכול מצה היינו שיעור אכילה פזית שיוצא בה ידי חייבא ועוד הא רמב"ם
ור"ן והכי קיי"ל ס"ל דנשבע שלא יאכל אסור בח"ש פכל ח"ש שבאסורי תורה, ואיך
יאכל ח"ש פדי לצאת ידי מצנה קצת ועושה איסור דח"ש מה"ת מאי אולמ' האי מצנה
קצת מאיסור קל דח"ש, וכבר כתבנו לשיטת רמב"ם ודעימ' דח"ש בשבועה אסור משום
דאזלי בתר טעמא מסתבר לומר דהה"נ איפא מצות קצת בח"ש, וכשנשבע אסור לאכול
ח"ש למצנה משום אסור שבועה דח"ש שבו, והלום ראיתי אחר רואי בשאגת ארי' סי'
ק' בסופו דנראה מדבריו דליפא מצנה פלל לאכול ח"ש אלא פיון דאפ"ש שתהי' אכילת
ח"ז התחלה למצנה ואפ"ש לצרף עם מה שיאכל אח"כ תוך כדאכ"פ לא נכון לאכול
תחלה ולברך אח"כ עיי"ש, הרי לפנינו תלתא גברי רבירי חפיימי דיהודאי דעולין בקנה
א' פי ליפא מצנה בח"ש פלל, והי' כ"ז בהעלמה מן שערי תשובה שגגליון ש"ע סי'
תע"ה סעיף ו' והוא לא ראה אלא ראו' א' בתשוב' שבויי הנ"ל דס"ל דליפא מצנה פלל

בח"ש וספר בני חיי שציינו עליו לא נמצא באמתחת ספרים שלי ולא ראינו אינו ראי' לדחות פשיטותם של המל"מ ושבו"י וש"א שהבאנו ונקטי' פנותי': ונלפע"ד לפ"מ שבארנו דיוצא ידי אכילת מצה בהנאת גרונו לבד הגם דבונדאי אין לו לאכול בהנאת גרונו, וגם יאכל לכתחלה פזית בב"א עיי' סי' תע"ה במג"א סי' תע"ה ס"ק ד', מ"מ מי שאין לו אלא ח"ש או כ"ש יאכל ולא יכניס לבמ"ע ויחזור ויקיאו ויאכל כ"כ עד שיהי' בכדאכ"פ אכילת גרונו באלו בצירוף פזית ויוצא י"ח עיי' ספגה"נ דחור ונקיאו וחור ובלעו חייב למ"ד הנאת גרונו, ועיי' יומא פ"א ע"א זר שבלע שיפון וחור ונקיאו ויבאכלו אחר דשני משלם דמי עצים לראשון נראה דאחר שהקיאו לא נחשב אונס ולא נחשב נתיקשה בזה בתוס' ישנים שם ותי' בחד תי' דבספגה"נ מיי' שהקיאו שלא בפניו וביומא כשהקיאו בפניו דממאס, והי' דברי תוס' ישנים בהעלמה מספר תוספ' יה"כ ונתקשה בסתירת הסוגי' והניח בצ"ע, ולולי תוס' ישנים הי' נ"ל דבפגה"נ בשחזור ובולע המקיאו אינו מאוס, אבל ביומא דאחר חזור ובולע בונדאי מאיס לאחר לאכול מה שמקיא חבירו, ועוד יש לחלק בפ' גה"נ שלא אכל אלא הנאת גרונו לא ממאס ולא נתעפל, וביומא שהקיאו אחר שנכנס למעיו ודאי ממאס טפי ולא צריכי' לחלק בין בפניו בין שלא בפניו כנ"ל, ונ"ל עפ"ז דמי שאין לו אלא ח"ש מצה דיאכל עד"ז דייחזור ויקיאו, אבל אחר לא יצא בו דממאס וגרע משלא כדה"נ, ועיי' בשערי תשובה בסי' תע"ה בשנים שאין להם אלא פזית מצה איך יעשו, ולמ"ש עצה יעוצה להם שיאכל כ"א ח"ז ע"ד הנ"ל ויצא שניהם, ומחוייב לתת לחבירו חצי' והוא יאכל חצי' בהנאת גרונו עד"ז שיוציאו לחוץ ויחזור ויאכל הגם דלא עביד מצנה מן הפונדק בב' וג' דברים חדא שאינו אוכל בב"א, ב' שאוכל רק בהנאת גרונו ג' דיש בו משום הקריבהו לפחתי' אחר שאכל ונקיאו דממאס קצת בונדאי מ"מ טוב שיעשה כ"א עיקר המצנה ויוצא י"ח משיעשה א' מן הפונדק וחבירו יודעה מפל וכל כה"ג אומרי' חטא בשביל שיזכה חבירו ויזכה גם הוא שיזכה ויזכה חבירו ועיי' מג"א הלכ' חנופה רס"י תרע"א, הגם שיש לחלק בין הקא לדעתם דמוסיף והולך רשות הוא ואינו אלא הדור, משא"כ פאן מ"מ נ"ל נכון כמ"ש בעזה"י: וזאת תורת העולה, במסילה העולה בית אל, אלו הן ד' אמות של הלכה, אשר חנני החונן דעת לערוך מערכה מול מערכה, ומציון תצא תורה, ציון דורש יש לה ע"י סימני אותיות, א) העלנו דמי שנשבע שלא יאכל או שיאכל סתמא כפירושו לאסור עצמו פדור' אכילת ב"א הנאת מעיו, חוץ כשנשבע שלא יאכל מצה של מצנה דהיא בהנאת גרונו ע"כ דהתפנין לאסור על נפשו הנאת גרונו ג"כ ב) דיוצא י"ח מצה מרור וכזית בליל ראשון בסופה בהנאת גרונו וכן שתי' של מצנה ד' פוסות וקדושא ואבדלתא, ג) מצות אכילת שבת ויו"ט ופורים דבעי עונג ושמחה אינו יוצא רק בהנאת מעיו, ד) לכתחלה יאכל פזית בב"א ובהנאת מעיו, וכ"ש שלא יאכל לכתחלה ח"ז ויחזור ויקיאו ויאכלנו בכדאכ"פ, אבל מי שאין לו רק ח"ז יאכל עד"ז ויוצא בו הוא עצמו שבלע וחור ונקיאו מגרונו, אבל לא חבירו, וכשהי' כבר במעיו וחור ונקיאו גם הוא עצמו מעצמו א"י בו, ה) שנים שאין להם אלא פזית מצה יאכל כ"א עד"ז שיאכל ויחזור ויקיאו מגרונו ויאכל וחיובא הוא על מי הזית מצה שלו שיתן חציו לחבירו ויאכלו שנית עד"ז, ו) העלתי דא"י י"מ אכילת מצה וכזית לילה ראשונה של סופות ושת' של מצנה בשלא כדה"נ וכ"ש עונג שבת ושמחת יו"ט ופורים, ומ"מ נ"ל מי שאין לו אחרת רק זו שאפשר

לו לאכלה שלא כדה"נ פגון שנתערב בדבר מר וכיוצא בו מהיות טוב יאכל פנין דלת"ח יצא בשלכדה"נ ומל"מ מסתפק בו ויאכל בלא ברכה, ז) אכילה דקדושים בזמן שבהמ"ק קיים וכן אכילת פסח העלתה דלכ"ע לא יצא שלא כדה"נ, ח) אכילת מרור אם יוצא שלא כדה"נ תלי' בשיט' הרא"ש אם יוצא באכילת ח"ש מרור, ולכתחלה בנודאי לא יאכל עד"ז פנין דמברך על אכילת מרור, ובדיעבד יצא, מ"מ אם נזדמן לו אח"כ לאכול בדרך הנאתו יאכל שנית פנין דלשיטת הרא"ש לא ברירא לנו פנונתו זו הנלפע"ד אחר עיון היטב בעזרת הטוב ומטיב, ואין טוב אלא תורה, הוא ית"ש האיר לנו ויאר פניו אתנו סלה, כתבתיו וגמרתיו פה פ"ב יע"א ו' עש"ק אדר"ח אייר תרל"א לפ"ק ובעה"ח: הק' אברהם שמואל בנמין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה צו הנה באתי במגלת ספר פתוב מה שחנני הי"ת בדין מצה שפרך באוכל אחר ודין פרוך בסיב או במאכל דברים האסורים מה"ת או שאסר איסר על נפשו: א) הנה הרמב"ם פ"ו מהלכ' חמץ ומצה הלכה ב' כ' וז"ל בלע מצה יצא בלע מרור לא יצא בלע מצה ומרור כא' ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא שהמרור כטפילה למצה פרכן בסוב וכיוצא בו ובלען אף ידי מצה לא יצא, והוא מסוגלי' דפסחים קט"ו ע"א דאמר רבא הכי והוסיף הרמב"ם מדילי' טעמא דבלע מצה ומרור יצא משום דהמרור כטפילה למצה ועי' הה"מ דראב"ד לא פינון יפה פנונת הרמב"ם והשיג עליו לחנם דכוננתו משו"ה לא הוי מרור חציצה בין מצה לפיו דהמרור כטפילה למצה ונראה דלולי' דהמרור כטפל למצה הי' חוצץ הגם דמרור ג"כ מאכל הוא מ"מ חוצץ, אלא דמרור טפל למצה דמצות לילה לאכול מצה ומרור ולהלל צריך לאכול ביחד ועבדינו ג"כ פהלל, הגם דידי מרור לא יצא דטעם מרור בעינו מ"מ המרור כטפל למצה ולכן כ' הרמב"ם דהמרור כטפילה ולא טפל ממש, וקשה לי לפ"ז ממ"ש הרמב"ם פ"ג משארי אבות הטומאה הלכה ה' וז"ל הכורף פזית מנבילת עוף טהור בחזרת וכיוצא בו ובלעה אע"פ שלא נגע בגרונו ה"ז טמא, פרכו בסיב ובלעו הרי זה טהור, וכ' הכ"מ והטעם נראה פנין דחזרת מין מאכל הוא מב"מ אינו חוצץ משא"כ בסיב ע"כ, מדברי הרמב"ם וכ"מ למדנו דכל שהוא מין מאכל אינו חוצץ דמין מאכל במאכל אינו חוצץ, וממ"ש בהלכ' חו"מ נראה דוקא מרור אינו חוצץ משום דהוא כטפל למצה, אבל מאכל אחר חוצץ, והי' נ"ל דמ"ש הרמב"ם בהלכ' שאר אבות הטומאה דחזרת אינו חוצץ דוקא חזרת שהוא טפל לבשר שדרך לאכלו בחזרת אינו חוצץ אבל שאר מאכל חוצץ, והא"ש דכ' במרור דהוי כטפל לו דוקא מרור טפל למצה בלילה זו כמ"ש, אבל שארי מאכלי' חוצצין, ומ"ש באבות הטומאה וכיוצא בה היינו פיוצא בה בחזרת שרגילים לאכול עם הבשר פנ"ל, אלא דמלשון כ"מ לא משמע פן דכ' טעמא משום דמין מאכל הוא משמע פל שהוא מין מאכל אינו חוצץ, לכן נ"ל יותר דוקא לענין טומאה יש חילוק בין מאכל לד"א דכל שיש הפסק בינו לטומאה אינו מקבל טומאה וכל שהוא מין מאכל הו"ל כמב"מ שאינו חוצץ, אבל במצה דבעי עכ"פ הנאת גרונו שיצא ידי מצוה, כמו באיסורים דבעי או הנאת מעיו לר"ל והנאת גרונו לר"י ואם כורף מצה בד"א חוצץ בינו לפיו וגרונו ולא מרגיש בגרונו פלום ולא יצא ידי מצוה, וגם מין מאכל חוצץ חוצץ מרור דהוא טפל למצה דשייכי' להדדי ואין מבטלות זו א"ז הגם שידי מרור לא יצא מ"מ י"מ יצא פן י"ל, אלא מדאמר רבא וכ' הרמב"ם פרכן בסיב וכיוצא בו לא יצא משמע דוקא פרכן בסיב וכיוצא בו דלאו מין מאכל הוא דלא יצא אבל במאכל יצא, וצ"ל למה נקיט פרכו במרור וכ'

הַרְמַב"ם מְשׁוּם דְהַמְרֹר טַפֵּל לֹו מְאִי מְעַלְיוּתָא דְמְרֹר פֶּל מְאָכֵל נְמִי אֵינֹו חוֹצֵץ, וְצ"ל
דְנִקְטֵי מְרֹר מְשׁוּם דְאוֹכְלִים מְצָה וּמְרֹר בְּלִילָה זֹו נְקִיט פְּרָכֹו בְּמְרֹר וְלוֹמַר ג"כ י"מ
יָצָא יְדֵי מְרֹר ל"י, וְהַרְמַב"ם מְעַתִּיק לְשׁוֹן רְבָא בְּמִקְוֹמוֹ, וְלֹא כ' יוֹתֵר מִמ"ש רְבָא,
וּבְהַלְכ' ש"א הַטְּוּמָאָה כ' וּכְיוֹצָא בֹו לְהַגִּיד לְנוּ דְלָאוּ דְוָקָא חֲזַרְתָּ דְהוּא טַפֵּל לְבִשְׁרֵי אֱלָא
כְּיוֹצָא בֹו דְבַר מְאָכֵל וְכ' דְכָרְכֹו בְּסִיב אֵינֹו מְטַמָּא דְוָקָא סִיב וּכְיוֹצָא בֹו דְלָאוּ מְאָכֵל הוּא
פְּנ"ל, אֱלָא דְטַעַמָּא לֹא יִדְעֵנוּ, נִיהִי דְלַעֲנֵן טְוּמָאָה א"ש כִּמ"ש הַכ"מ דְכָל שְׁהוּא מְאָכֵל
הו"ל לְדַבְרֵי זֶה כִּמְב"מ שְׁאֵינֹו חוֹצֵץ כ"ז לַעֲנֵן טְוּמָאָה אֲבָל לַעֲנֵן מְצָנָה דְתַלְנִי בְּהַנְּאִת
גְּרוּנוּ מַה לִי מְאָכֵל אוֹ סִיב סוּף כ"ס אֵינֹו נְהַנְּה, וְגַם מְרֹר עֲצָמוּ הֵגַם דְהוּא נְטַפֵּל לְמְצָנָה
קְשָׁה לְהַסְבִּיר לְמַה אֵינֹו חוֹצֵץ כ"ש פְּשִׁידי מְרֹר לֹא יָצָא וּכְאֵלוּ אוֹכֵל מְאָכֵל רְשׁוּת וְצ"ל ע:
וְהִנֵּה הַמֵּל"מ פִּי"ד מְהַלְכ' מ"א הַלְכָה י"ב נְכַנְס לְבֵית הַסְּפֵק פְּרָף אִיסוּר בְּסִיב אִם חֲזִיב
אוֹ פְטוּר כְּמוֹ מְצָה שְׁכַרְףָּ דְלֹא יָצָא הַה"נ דְלִיכָא אִיסוּר פְּשַׁפְּרָכֹו בְּסִיב דְסִיב מְפָסִיק בֵּינוּ
לְבֵינוּ הַגְּרוּן וְכֹן מְסַתְבֵּר לֹו דִּמ"ש אֱלָא דְמַבִּיא יְרוּשְׁלָמִי פ"ג דְשְׁבוּעוֹת הַלְכָה ג' וְנ"ל
שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל פֶּת וּכְרָכֹו בְּעַלֵי קְנִים וְעַלֵי קְנִים אֵינֹו חֲזִיב אֱלָא אַחַת שְׁבוּעָה שְׁלֹא
אוֹכֵל פֶּת וְחֲרָצִינִים וְזַגִּים וְכַרְפֵּם בְּחֲרָצִינִים וְזַגִּים חֲזִיב עַל כ"א וְאַחַת עַכ"ל, וְכ' הַמֵּל"מ
דְלֹא יִמְלִט דִּישׁ טְעוֹת בְּדַבְרֵי יְרוּשְׁלָמִי פְּשִׁטָּא פִּינֹן דְאִין נְשַׁבַּע אֱלָא עַל הַפֶּת שְׁאֵינֹו חֲזִיב
אֱלָא אַחַת וְצ"ל חֲזִיב אַחַת וּקִמ"ל דְלֹא תִימָא פִּינֹן דְעֵלִים מְפָסִיקִים אֵינֹו חֲזִיב קִמ"ל, וְחֲזוּר
וְהַקְשָׁה עַל סִפָּא נְשַׁבַּע שְׁלֹא יֹאכֵל פֶּת וְחֲרָצִינִים וְזַגִּים חֲזִיב עַל כ"א פְּשִׁטָּא וְאִי דִקִּמ"ל
דְאִין הַחֲרָצִינִים וְזַגִּים מְפָסִיקִים הוּא כְּבָר נְשַׁמַּע מְרִישָׁא, וּמ"ש הַמֵּל"מ בְּעוֹד אֶפְשֵׁר לֹומַר
הוּא רְחוּק וְצָרִיף לְשַׁבַּשׁ כָּל הַגְּרָס' שְׁלַפְנִינוּ מְחֲזִיב לְאֵינֹו חֲזִיב וְלְהוֹסִיף דְנְשַׁבַּע גַּם עַל
הַעֲלִין וְעֵיקַר חֶסֶר וְגַם מְעַיִל פִּילִי וּמְחַדָּשׁ חֲדָשׁוֹת וְלַחֲלֵק יָצָא בִּג' דִּינִים, וְהַנְּלַפְע"ד
דְגְרָסָא הָאֲמִיתִית חֲזִיב א' וּקִמ"ל דְאִין הַעֲלִין חוֹצֵצִין, הֵגַם דְאָמַר רְבָא פְּרָכֹו בְּסִיב לֹא
יָצָא וּבְנוּדָאי דְהַה"נ דְכַרְףָּ לְאִיסוּר בְּסִיב דְאֵינֹו חֲזִיב דְרְבָא ס"ל כִּר"י דְבְּאַסוּרִי בְּהַנְּאִת
גְּרוּנוּ תַלְי' וְהַה"נ קִיּוּם מְצָנָה בְּהָא תַלְי' דְיָצָא בְּהַנְּאִת גְּרוּנוּ לְחוּד וְעִי' ח"ס חָאוּ"ח וְעַשְׂתִּי
חֲזִיזוּק לְדַבְרֵי בְתִשׁוּבָה א', וְכִינֹן דְעֵיקַר הַנְּאִת גְּרוּנוּ לְכֹן פְּרָכֹו בְּסִיב לֹא יָצָא וְהַה"נ
דְכָרְכֹו לְאִיסוּר בְּסִיב דְפְטוּר וּמְוֹתֵר מַה"ת, אֲבָל לִר"ל דִּס"ל דְאִיסוּרִי בְּהַנְּאִת מְעִיּוּ תַלְי'
הֵגַם דְנוּדָאי לִר"ל אִם תְּחַב בְּבִטְנוּ אֵינֹו חֲזִיב דְלֹא אֲכָל דְרָף אֲכִילַת ב"א, מ"מ עֵיקַר חֲזִיב
בְּהַנְּאִת מְעִיּוּ וְהַה"נ לַעֲנֵן מְצָנָה וְאִם כְּרָף מְצָה בְּסִיב יָצָא וְהַה"נ דְחֲזִיב פְּשַׁפְּרָף אִיסוּר
בְּסִיב פְּנ"ל, וְנִרְאָה שְׁזָה פְּנוּנַת הַמֵּל"מ שֶׁם בְּסוּפוֹ שְׁצִינֵן סוּגְנִי דִס"פ גַּה"נ דְפְּלִיגוּ ר"י
וְר"ל אִם חֲזִיב עַל הַנְּאִת גְּרוּנוּ אוֹ הַנְּאִת מְעִיּוּ, נִרְאָה שְׁכִינֹון לִמ"ש דְהַה"ן מְלִתָּא תַלְי'
בְּפְלוּגְמָא דִּר"י וְר"ל, לִפ"ז י"ל דִּירוּשְׁלָמִי דְאָמַר פְּרָכֹו בְּעֵלִין דְחֲזִיב אַחַת אֲזִיל לִר"ל
דִּס"ל בְּכ"מ דְתַלְנִי בְּהַנְּאִת מְעִיּוּ, וְלְהַלְכָתָא דִקִּי"ל כִּר"י פְּרָכֹו בְּסִיב אֵינֹו חֲזִיב פְּלוּם
וְיֹוצָא יְדֵי מְצָנָה וּא"ש: אֱלָא דְלֹא מְשַׁמַּע פֶּן דְאֲזִיל לִר"ל דְוָקָא דְסוּף דְבַרֵי יְרוּשְׁלָמִי שֶׁם
וְאִם הִי נְזִיר חֲזִיב ג' ר"י אָמַר בְּכוּלָל אֲבָל בְּפוּרְט אֵין שְׁבוּעוֹת חֲלוּת עַל אִיסוּרִים ר"ל
אִפִּי בְכוּלָל אֵין שְׁבוּעוֹת חֲלוּת עַל אִיסוּרִים עַכ"ל, וְנִרְאָה דְכָל דִּינִים הָאֲמוּרִים בְּזָה רִישָׁא
וּמְצַעֲתָ וְסִפָּא אֲתִי לִר"י וְסִפָּא אִם הִי נְזִיר רַק לִר"י וְלִר"ל דִּל"ל פּוֹלֵל אִם הִי נְזִיר
אֵינֹו חֲזִיב רַק ב' וְזֶה דְלֹא כִּמ"ש דְרִישָׁא כִּר"ל לְבַד אֲתִי, לְכֹן נ"ל דִּכ"ע הוּא גַּם לִר"י
א"ש עִפ"מ שְׁהַעֲלִיתִי בְתִשׁוּבָה הֵגַם דִּקִּי"ל בְּאַסוּרִי דְעַל הַנְּאִת גְּרוּנוּ חֲזִיב, אֲבָל הַנְּשַׁבַּע
שְׁלֹא לְאַכּוֹל סְתָמָא כְּפִירוּשׁוֹ אֲכִילַת מְעִיּוּ דְסִתָּם אֲכִילָה בְּלִשׁוֹן ב"א אֲכִילַת מְעִיּוּ הִיא בֵּין

לרַבָּנָן בֵּין לר"ע דס"ל בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לֵאכּוֹל דְּאוֹסֵר עֲצֻמוֹ בַּכ"ש וְאוֹסֵר ע"ע יוֹתֵר מֵאוֹסֵר
תוֹרָה דְּאֵזְלִי בְּתֵר לְשׁוֹנוֹ וּרְצוֹנוֹ לְהַחְמִיר ע"ע יוֹתֵר מֵאוֹסֵר תוֹרָה, וְרַבָּנָן ס"ל הֵגֵם
דְּבִלְשׁוֹן ב"א אֲכִילָה בַּכ"ש, הַנִּשְׁבַּע מִסְתַּמָּא פּוֹנְחוֹ בְּכַזִּית שְׁלֵא יַחְמִיר ע"ע יוֹתֵר מֵאוֹסֵר
תוֹרָה, וְכ"ע מוֹדִים דְּאֵזְלִי בְּתֵר לְשׁוֹן ב"א, אֲלֵא דְרַבָּנָן ס"ל דַּע"כ מְפָרְשִׁי דְּבָרֵינוּ בְּכַזִּית
שְׁלֵא יַחְמִיר יוֹתֵר ע"ע מֵאוֹסֵר תוֹרָה, אֲבָל לְעַנְיָן הַנָּתַת גְּרוֹנוֹ וּמַעְיו נְפוּךְ הוּא לְפִי לְשׁוֹן
ב"א הַנָּתַת מַעְיו הוּא מְקִיל ע"ע מֵאוֹסֵר תוֹרָה וְדִי לוֹ לְחַדְשׁ ע"ע אִיסוּר שְׁלֵא אֶסְרָה
הַתוֹרָה עָלָיו דְּנוֹקָא פְּדֵרָךְ אֲכִילַת ב"א, וְמָה לָּנוּ לְפָרֵשׁ לְשׁוֹנוֹ נֶגְדַּ לְשׁוֹן הֶרְגִיל בַּב"א וּבֵין
לְרַבָּנָן וּבֵין לְר"ע אֵזְלִי בְּזָה בְּתֵר לְשׁוֹן ב"א, וְהַבֵּאתִי רְאִיּוֹת צְוֹדְקוֹ לְזָה וְשֵׁם בְּאַרְהָה,
וְהֵא"ש הָא דִּירוּשְׁלָמִי דְּכָרְךָ לְפֶת בְּעָלִי, דְּחִיב אַחַת דְּבִשְׁבּוּעָה לְכ"ע בְּתֵר מַעְיו אֵזְלִי
הו"ל שְׁבּוּעָה לְר"י פְּכָל אִיסוּרֵי תוֹרָה לְר"ל דְּתַלְמֵי בְּהַנָּתַת מַעְיו דְּכָרְכוּ בְּסִיב חִיב וְכַמ"ש,
וּמִמְקוֹם דְּמַבִּיא הַמַּל"מ סִּיּוּע לְפִי הַגְּרָסָא שְׁלַפְּנִינּוּ דְּכָרְךָ לְאִיסוּר בְּסִיב וְכַדוּמָה דְּחִיב
מִשֵּׁם יֵשׁ רֵא"י לְהִיפּוּף מְדַנְקִיט יְרוּשְׁלָמִי הָךְ חִידוּשׁ דִּין דְּחִיב פְּשָׁפְּרָכוּ בְּנִשְׁבַּע דְּנוֹקָא הֵלֵא
דְּבָר זֶה מִיִּשְׁפָּךְ שִׁינְךָ בְּכָל אִיסוּרֵי תוֹרָה, וְדוּחַק מִשׁוּם מִיְצַעְתָּא וְסִיפָא נְקִיט רִישָׁא בְּנִשְׁבַּע,
דְּאִין שִׁינְכוֹת לְסִיפָא וּמִיְצַעְתָּא אִם חִיב ב' אוֹ ג', וְדִין דְּרִישָׁא דִּין בַּפ"ע הוּא דְּאִין הַחֲצִיצָה
פּוֹטְרַת, וְלַמ"ש א"ש נְכוֹן דְּדִין זֶה לִיפָא רַק בְּשְׁבּוּעָה וְלֵא בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה לְר"י דְּקִי"ל
פְּנוּתִי וּמִיְצַעְתָּא וְסִיפָא אֲלִיבָא דְר"י נְקִיט גַם דִּין דְּרִישָׁא אֲלִיבָא דְר"י וְדוּקָא בְּשְׁבּוּעָה,
וְלִהְלַחְתָּא וְא"ש נְכוֹן וְעִי"ל: וְלִיִּשְׁב קוֹשְׁיוֹתֵינוּ שֶׁל הַמַּל"מ עַל הַמִּיְצַעְתָּא נִשְׁבַּע שְׁלֵא לֵאכּוֹל
ח"ז וְכַרְפֵּם מֵאִי קַמ"ל פְּשִׁטָּא דְּחִיב עַל כָּל א' וְאִי דְקַמ"ל דְּלֵא הוּי חֲצִיצָה כְּכָר נִשְׁמַע
מִרִישָׁא נ"ל עַפְמ"ש דְּבְרִישָׁא דְּנוֹקָא נְקִיט נִשְׁבַּע דְּבְכָל אִיסוּרִים אִינוּ חִיב דְּעָלִין חוּצָין,
וּי"ל דְּנוֹקָא עָלִין דְּלָאוּ בַר אֲכִילָה כָּלָל הוּא, אֲבָל חֲרַצְנִים וְנִגְי' דְּמִיִּדִי דְּרֵאוּנִי לְאֲכִילָה
בְּתַעְרוּבוֹת הוּא גַם בְּשָׂאֲרֵי אִיסוּרִים אִינוּ חוּצָין כַּמ"ש הַמַּל"מ שֵׁם דְּמֵאֲכָל אִינוּ חוּצָין,
קַמ"ל סִיפָא נִשְׁבַּע שְׁלֵא לֵאכּוֹל פֶּת וְחו"ז וְכַרְפֵּם חִיב עַל כָּל א' וְדוּקָא מִשׁוּם אִיסוּר
שְׁבּוּעָה חִיב דְּבִהַנָּתַת מַעְיו תְּלִי אֲבָל בְּשָׂאֲרֵי אִיסוּרִים פְּטוּר אוֹ דְּגַם חֲצִיצָה ע"י מֵאֲכָל
הוּי הֶפְסֵק וְחֲצִיצָה בְּגְרוֹנוֹ, אוֹ אֲפִשֶׁר דְּנוֹקָא חו"ז וְכִיּוּצָא בּוֹ דְּלֵא מֵאֲכָל הֶרְאוּנִי הוּא דְּלֵא
מִתְאַפֵּל בְּעִינָא, אֲבָל מֵאֲכָל הֶרְאוּנִי לֵאכּוֹל בְּעִין אֲפִשֶׁר דְּאִינוּ חוּצָין וְזֶה נִרְאֵה יוֹתֵר מְדַנְקִיט
דְּנִשְׁבַּע עַל חֲרַצְנִים וְנִגְי' וְלֵא נְקִיט שְׁפָרְכוּ בְּמֵאֲכָל הֶרְאוּנִי בְּעִין פְּדִי לְדִיִּיק הָא בְּאִיסוּרֵי
תוֹרָה חוּצָין ש"מ דְּמֵאֲכָל הֶרְאוּנִי בְּעִין בְּאַמַּת חוּצָין וּמִיְנִשְׁבִּים כָּל הַקּוֹשְׁיוֹת וְדְקָדוּקִים שֶׁל
הַמַּל"מ ע"ד נְכוֹן בְּעִזָּה"י: הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ דְּמִבְּנֵאֵר מִירוּשְׁלָמִי דְּשְׁבּוּעוֹת דְּכָל אִיסוּרִים
שְׁפָרְכוּ בְּסִיב כִּי הֵיכָא דִּיִּדִי מִצָּה ל"י ה"ה דְּאִינוּ חִיב וְדוּקָא פְּרָכוּ בְּסִיב אוֹ בְּחֲרַצְנִים
וְנִגְי' שְׂאִין רֵאוּנִי לֵאכּוֹל בְּעִינָא אֲלֵא ע"י תַּעְרוּבוֹת, אֲבָל פְּרָכוּ בְּדַבַּר מֵאֲכָל חִיב וְכוּ
מִשְׁמַע מְדַאֲמֵר רְבָא פְּרָכוּ בְּסִיב מִשְׁמַע דְּנוֹקָא בְּסִיב וְכִיּוּצָא בּוֹ, אֲלֵא מְדַנְקִיט בְּסִיב מִשְׁמַע
קִצַּת דְּנוֹקָא בְּסִיב אֲבָל בְּחֲרַצְנִים וְנִגְי' דְּרֵאוּנִי לֵאכּוֹל ע"י תַּעְרוּבוֹת יָצָא, וְכַבֵּר כְּתַבְנוּ
דְּסִתְרוּ הַדִּיּוּקִים מְדַאֲמֵר כְּרֵךְ מִצָּה וּמְרוּר יְדִי מִצָּה יָצָא וְכ' הַרְמַב"ם דְּהַמְרוּר טָפַל מִשְׁמַע
דְּנוֹקָא בְּמְרוּר יָצָא וּבְמֵאֲכָל אַחַר לֵא יָצָא דְּאִינוּ טָפַל לְמִצָּה, וְאֲפִשֶׁר י"ל נִיְהִי דְּמֵאֲכָל שְׁפָרְךָ
בְּמֵאֲכָל אִינוּ חוּצָין לְטוֹמְאָה וְה"ה לְעַנְיָן אִיסוּר דְּמֵאֲכָל בְּמֵאֲכָל הו"ל מַב"מ מ"מ לְעַנְיָן
מִצָּה דְּמִצָּה הו"ל כְּאִינוּ מִינוּ דְּזֶה רְשׁוּת וְזֶה דְּמִצָּה אֲכִילַת מִצָּה וְהו"ל חֲצִיצָה לְעַנְיָן דְּבָר
זֶה דְּמִצָּה, וְכַעֲיִן דְּאִמְרֵי דְּאִתִּי מְרוּר דְּרְשׁוּת וּמְבַטֵּל לְמִצָּה דְּאוֹרֵיִתָּא, וְדְמִצָּה א"מ זֶה
אֵת זֶה לְכוּ דְּנוֹקָא פְּרָכוּ בְּמְרוּר יוּצָא י"מ דְּמְרוּר טָפַל וְעִי"ל: וְיֵשׁ לְהַבִּיא רֵא"י דְּמֵאֲכָל שֶׁל

היתר אינו חוצץ למאכל של איסור, מירושלמי דמביא תוס' ר"ה י"ג ע"א וקידושין סג"ג דחדש דלא אכלו מצה מחדש דלא אתי עשה דקודם הדיבור ודחי לאו דלאחיה"ד, ואי פורף איסור במאכל של היתר חוצץ הי' יוכל לאכול בלי דחוי הלאו שהי' להו לאכול מצה פרוץ במרור דמרור טפיל' למצה וידי מצה יצא ומשום איסור דחדש ליפא, אלא ש"מ דמאכל היתר הו"ל מב"מ עם מאכל של איסור לדבר זה דאינו חוצץ: אלא דראי' זו נכונה לפי מה שמביא תוס' הירושלמי דחלה דלא אכלו מצה מן החדש, אבל למענין בירושלמי נראה דתוס' לא הביאו כמו שהוה לפנינו ומוכא בר"ש חלה דאמר שם ר' יוסי דחטיי' של שנים שעברו ואפי' שבעלי' נאסרו פשונכנסו לארץ והקשה לנפשי' וכי לא אכלו ישראל מצה ומשיב דעשה דוחה לל"ת ואמר סתם ירושלמי לר' יונה דס"ל דאין עשה דוחה לל"ת דלא סמיכי איה אכלו מצה מן מה שתגרי נכרי' מוכרים להם, הנה רואה דנהפוך הוא ממ"ש תוס' דאכלו מצה אלא דפליגו מהיכן אכלו לר"י אכלו מחדש דעשה דוחה לל"ת, ולמ"ד דאין דוחה אכלו ממה שתגרי נכרים מוכרו להם ועיי' ש"א סי' צ"ז, לפ"ז יש לדחות ראי' דידי מירושלמי די"ל דר' יונה ור' יוסי ס"ל כר"ל דבאיסורים תלי' בהנאת גרונו ולא מהני אם פרכו מצה במרור כמ"ש פבר לעיל דלר"ל לא מהני הפסק ונחציצה ולר' יוחנן י"ל דאכלו כה"ג: וי"ל בזה קוש' תוס' ר"פ לה"ג שנשארו בתימא ל"ל הקישא למעט מצה של טבל תפוק לי' דהוה מהב"ע דלא יצא, ולמ"ש י"ל דצריף הקישא למעט מצה של טבל כגון שפרף המצה במרור דידי מצה יצא ואיסור לא עשה דמרור חוצץ לענין איסור ואתי' הקישא דלא יצא משום פל שאינו בב"ת חמץ אם הי' חמץ ואכלו דלא מחייב משום חמץ אלא משום טבל כשאכלו בלי פריכה, ולר"ל דכתבנו דכרף לאיסור חייב י"ל דס"ל פריבנא בפסחים דמתרץ לברייתא דלא פרי"ש, וי"ל דבריית' ל"ל מהב"ע לא יצא, וקוש' תוס' רק לר"ש ולמסקנא דברייתא כר"ש והא ר"י משמי' דר"ש אמר דמצנה הב"ע לא יצא ל"ק די"ל כשפרף המצה כמ"ש ועיי', ומדלא תי' תוס' הכי ליפא ראי' דס"ל דמאכל אינו חוצץ דתוס' לשיטתו ר"פ לולב הגזול דס"ל דליפא מאן דחולק וכ"ע ס"ל דמצנה דאורייתא הבאה בעבירה דלא יצא והקשה שפיר דקוש' לר"ל אפי' אי ס"ל דברייתא דלא פרי"ש, אבל רבו החולקי' על תוס' עיין רמב"ן ורנ"ה לשיטתם א"ש דברינו ביישוב תמיהת תוס' ועיי': אלא אחר שדחיתי ראי' שלי מירושלמי חוזרת ונראה לי, מדאמר סתם ירושלמי על ר' יונה דס"ל דאין עשה פזו דוחה לל"ת צ"ל שאכלו ממה שתגרי נכרים מוכרו להם ולא אמר מאן דאמר הכי ס"ל כר' יוחנן דבאיסורים בהנאת גרונו תלי' ואכלו מצה של חדש בכריכת מרור ש"מ דפשיטא לי' פל שהוא מאכל אינו חוצץ בפני מאכל דהו"ל לדבר זה כמב"מ וכמ"ש הכ"מ הלכ' שאר אה"ט לענין טומאה הגם דכתבנו דיש לחלק בין איסור לטומאה מ"מ מן ירושלמי דשבועות ומירושלמי דחלה איפא ראי' דכן הוא לענין איסור ג"כ, וכן משמע מדאמר רבא פרכו בסיב לא יצא וכדכתבנא ועיי' בכל זה: וזאת תורת העולה מדברינו, א) אסורי תורה שפרף בסיב פטור ומותר מדאורייתא, ומדרבנן אפשר דאסור, ב) הה"נ כשפרכו בחרצנים ונגים וכדומה, ג) כשפרכו בדבר הראוי' לאכול בעינא אסור וחייב, ד) הנשבע שלא לאכול אסור לאכול אפי' פרכו בדבר שאין ראוי' לאכילה פלל, ה) הנשבע לאכול דהעלתי בתשובה והוכחתי דאין יוצא ידי שבועתו רק כשאוכל למעיו אם פרוף בסיב לכאורה דיצא פיון דבמעיו תלי', ויש לעיין דאפשר פיון דאין דרוף אכילה

בכה"ג לכרוך בסיב ל"י ידי שבוועתו ויש לחלק בין פרכו בסיב או בדבר הראוי לאכול בפ"ע דדרה אכילה לכרוך מינים שונים, ו) לצאת ידי מצות מצה אם פרכו בדבר הראוי לאכילה בעינא דבר דק מאוד דליפא משום דאיתי רשות ומבטל לי למצה מדאמר רבא פרכו בסיב ל"י משמע בדבר מאכל יצא דאינו חוצץ, אלא מדכ' הרמב"ם דכרכו במרור יצא משום דמרור כטפילה למצה משמע אבל במאכל אחר לא יצא דמפסיק למצות מצה וצריך עוד עיון ונחפוש להלכה ולמעשה, הנלפע"ד העלתי על הספר ובדיו ב' חי' למב"י תרל"א לפ"ק פה ק"ק פ"ב יע"א ובעה"ח: הק' אברהם שמואל בנאימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה צח מה שהעלתה מצודתי בעז"ה בדין אם יוצאים במרור הגזול בזה"ז ואם יוצאי אם מברכי' עליו ברפת המצוה דבר זה מקורו הערה, בעל שאגת ארי', בתשובותיו צ"ד לספירה, יצא בכחא דהתירא, באמרו ניהי דמקשינו מרור למצה לכל דבר ואפי' מרור בזה"ז זהו דוקא מה דאינו רק במצה ונאמר במצה בקרא אבל דבר שהוא פללי' בכל מצוה ולא ביחוד במצה בזה לא מקשינו מרור למצה כי כן לענין מהב"ע דכללא הוא בכל מצות ולא במצה דוקא דילפי' מקרבן או מדאורייתא או או מדרבנן לא מקשינו מרור למצה, וכ' לבסוף ונ"ל ולפ"ז למאי דפסק באו"ח סי' תרמ"ט בש"ע דיוצא י"ח ביט"ש בלולב הגזול וכן דעת הרבה פוסקים, אע"פ שאין דעת רמ"א שם כן, ה"ה דיוצא במרור הגזול בזה"ז שאינו אלא מדרבנן עכ"ל, ותמוה לי מאוד אם פי לבו בתורה אמיץ פלב ארי', וכי לא ירא לפסוק נגד רמ"א, דכ' דנוהגין להחמיר אפי' ביט"ש, ואיך ישנה, בלי הקרע ע"פ ראי' וסברא שנוונה, וגם המחבר לא מלאו לבו להקל רק בדיעבד וחושש לכתחלה כמ"ש המג"א סי' תרמ"ט ס"ק ט"ו, ועוד קאמינא גם לדעת המחבר סי' תרמ"ט דמעיקר הדין לא החמירו ביט"ש, אפשר דוקא בד' מינים דביט"ש לעולם בגבולין דרבנן לא החמירו בו, אבל מרור דבזמן דאיכא פסח מרור דאורייתא דפוסל בו מהב"ע גם בזה"ז לא הקילו בו, ועוד ביט"ש, דהקילו בכמה דברים הקילו ג"כ לענין מהב"ע ובהא פליגו ור"י דס"ל לענין מהב"ע החמירו ביט"ש כמו הדר דבעי ושמואל חולק ונקטו הרבה פוסקים כשמואל אבל במרור בזה"ז דאתקיש למצה שלא הקילו בו בזה"ז בכל דבר דאיכא במצה הגם דלענין מהב"ע לא שייך הקישא כמ"ש המג"א, מ"מ פינון שבכל דבר דשייך הקישא לא הקילו בו בזה"ז מקמות שהי', כן לא הקילו בו ג"כ לענין מהב"ע כן י"ל אפי' לדעת הפוסקים להקל בלולב וכ"ש לדין דמחמירי' בלולב ונוהגין כן כמו שמעיד רמ"א שאין לנו להקל במרור בזה"ז פנ"ל: שבתי וראיתי דאחר התבוננות היטב הדק, דיש לצדד להקל במרור טפי מבד' מינים, ואפי' הפוסקים דס"ל דגם ביט"ש איכא משום מהב"ע במרור ליכא משום מהב"ע, ואקדים אקדמת מילין מקלי טובא וטבא, בעזרת אלקא טבא: הנה חילוק זה בין יט"ר ליט"ש לענין מהב"ע מפני שזה דאורייתא וזה דרבנן העלה תוס' סנפה ר"פ לה"ג מתוך דברי שמואל דאמר ביט"ש מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול כ' תוס' היינו ביט"ש שהוא דרבנן, אבל ביט"ר ס"ל ג"כ דמהב"ע לא יצא, ונראה דדחוק לתוס' לומר דשמואל חולק על רשב"י דנפקא לי מקרא מהב"ע, ולכן עשה תוס' פשר דבר דחולק על ר"י דמדמה יט"ש ליט"ר, והוא ס"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן, ואפשר י"ל דר"י סמך על קרא פי אג"ה שזנא גזול וכו' והמשל ממני ילמדו בני נטעם זה שייך גם במצוה דרבנן שממנו ילמדו, אבל שמואל ל"ל רק

דְּרֵשׂא דְּנִהְבְּאָתָם אֶת הַגְּזוּל וְכו' וְי"ל דְּנִקְא מְצָנָה דְּאִוְרֵיִתָּא פְּקַרְבָּן ל"י מַגְזָה" כ אָבֵל מְצָנָה דְּרַבְּנָן יֵצֵא.

וְהִנֵּה מֵהֶרֶם"ל הַקְּשָׁה קְוִשְׁי' עֲצוּמָה עַל תּוֹס' אִי ס"ל לְשִׁמוּאֵל בֵּיט"ר דְּמַהֲב"ע ל"י לָא נִשְׁמַע מִמִּתְנִי' פְּלִל דְּבַעֲי לְכֶם לְהוֹצִיא הַשְּׂאוּל דְּלִמָּא מְשׁוּם מַהֲב"ע וְלֹא הֶעֱלָה יִשׁוּב לְקוֹנְשֵׁיתוֹ, וְאֲנִי מְצִאתִי מְקוּם יִישׁוּב ע"פ שְׂיִטַּת רַמְבַּ"ן מְלַחְמוֹת דְּבַגְזוּל נְכָרִי הֵגַם שְׂאָסוּר מ"מ לִית בִּי מְשׁוּם מַהֲב"ע וְהִנֵּה בְּמִתְנִי' קְפָסִיק וְתַנִּי לִוְלֵב הַגְּזוּל נְכָרִי הֵגַם שְׂאָסוּר בֵּין גְּזוּל מִיִּשְׂרָאֵל וּבֵין מְשָׁל נְכָרִי וְאִי מְשׁוּם מַהֲב"ע לָא פְּסוּל רַק גְּזוּל מִיִּשְׂרָאֵל, ש"מ מְסַתִּימַת מִתְנִי' דְּמַלְבַּד מַהֲב"ע פְּסוּל מְשׁוּם דְּשְׂאוּל פְּסוּל וְגַזְל נְכָרִי ג"כ לָאו לְכֶם הוּא וּמִיָּנֹשֵׁב קְוִשְׁי' מֵהֶרֶם"ל: אֵלָּא לְכֹאֲרָה תּוֹס' ע"כ לָא ס"ל פְּרַמְבַּ"ן מְדַהֲקָשָׁה לְעֵיל ט' וּבִר"פ לַה"ג מְדַאֲצְטַרְךָ לְכֶם לְמַעוּטֵי גְזוּל תְּיַפּוֹק לִי דְּהוּי מַהֲב"ע וְהָא קְרָא בְּעֵי פְּשָׁגְזוּל מְנַכְרִי דְּלִיכָא מְשׁוּם מַהֲב"ע וְכ"כ הַש"א ס' צ"ט וּפְשׁוּט וּש"מ מִיֵּהַת דְּתוֹס' לָא ס"ל פְּרַמְבַּ"ן, וְנ"ל מְהָא לִיכָא רֵאִי דְּבַאֲמַת דְּבָרֵי רַמְבַּ"ן צְרִיכִי תַבְלִין מַה לִּי גְזוּל נְכָרִי מַה לִּי גְזוּל יִשְׂרָאֵל לְעַנְן מַהֲב"ע, וְאֲמַרְתִּי לְעַצְמִי וְאֵת"פ מְצִאתִי מְדַבְּרֵי בַח"ס ח"ו בַּח' פְּלַה"ג עַפְמ"ש רַמְ"א א"ע ס' כ"ח דְּבַג"ג לִיכָא מְצוֹת הַשְּׂבָה וְהַסְפִּימוּ אֲחֵרוּנֵי דְּכּוֹנְנָתוֹ אִפִּי ג"ג מְדַאֲרֵיִתָּא וְכִינּוּן דְּלִיכָא מְצוֹת הַשְּׂבָה לִיכָא עֲבִירָה בְּשַׁעַת עֲשִׂיַת הַמְצָנָה זְהוּ פְּוֹנְנַת הַרַמְבַּ"ן, וְזְהוּ לְשִׁיטְתוֹ דְּאוּחוּז בְּשִׁיטַת הַר"י בְּתוֹס' דְּלֹאֲחַר שְׁקִנְהוּ הַגְּזוּלָן לִיכָא מַהֲב"ע וְטַעְמוֹ דְּמַה שְׁעֵבֵר עֵבֵר וְעַכְשָׁיו לִיכָא עֲבִירָה דְּמְצוֹת הַשְּׂבָה לִיכָא שְׁפָכֵר קְנָהוּ וְדָמִים בְּעֵלְמָא חֵיב לִי, אָבֵל לְשִׁיטַת ר"ת דְּגַם לְאַחַר קִנְיָן אִיכָא מְשׁוּם מַהֲב"ע מְשׁוּם דְּבָאָה לֹו מִתְחַלָּה ע"י עֲבִירָה אִיכָא גַם בְּג"ג מְשׁוּם מַהֲב"ע וְהָא"ש דְּמַקְשָׁה תּוֹס' מְלַפֵּם לְהוֹצִיא הַגְּזוּל וְלֹא מְתַרַץ דְּצָרִיךְ קְרָא פְּשָׁגְזוּל מִן הַנְּכָרִי דְּקָשָׁה עֲדִינּוּ לְשִׁיטַת ר"ת, אָבֵל לְשִׁיטַת ר"י ס"ל לְתוֹס' ג"כ דְּבַשְׁל נְכָרִי לִיכָא מְשׁוּם מַהֲב"ע, וְא"ש דְּבָרֵינוּ בְּיִישׁוּב קְוִשְׁי' מֵהֶרֶם"ל דְּהָא תּוֹס' שְׁם תְּחַלָּה הָאָרִיךְ לְהוֹכִיחַ דְּכָל שְׁקִנְיָה לִיכָא מְשׁוּם מַהֲב"ע כ' שְׁפִיר אֲח"כ מִיַּד דְּמוּדָה שְׁמוּאֵל בֵּיט"ר, וְלֹא צָרִיךְ לֹמַר דְּחֻלְקָא עַל רַשְׁבַּ"י בְּדַאֲרֵיִתָּא, אָבֵל לַר"ת א"א לֹמַר כֵּן מְשׁוּם קוִשְׁי' מֵהֶרֶם"ל וְצ"ל ע"כ דְּשִׁמוּאֵל ל"ל פְּרַשְׁבַּ"י, וְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּתוֹס' בְּתַחֲלָה כְּשֵׁכ' מְהָא דְּבַעֲי לְכֶם בְּלוּלָב מְשׁוּם שְׂאוּל רְצָה לִיִּישׁוּב לְשִׁיטַת ר"ת ג"כ, מְדַהֲקָשָׁה אֲח"כ מְאֻשְׁרָה, וְכ' לְחַלְקָא אִם הָעֲבִירָה גְרַם לְמְצָנָה, וְלְשִׁיטַת ר"י א"ש בַּלֵּא"ה פִּינּוּן שְׁפָכֵר הָעֲבִירָה עֲבָרָה וּבְשַׁעַת מְצָנָה לִיכָא עוֹד עֲבִירָה, מִשָּׂא"כ בְּגַזְל קוֹדֵם קִנְיָן אִיכָא עֲבִירָה בְּשַׁעַת שְׂיֹוצָא בּוּ דְּמוֹנָח עָלָיו מְצוֹת הַשְּׂבָה וְע"כ דְּרַצָּה תּוֹס' לְתַרַץ תִּי מְסַפִּיק דְּעוּלָה גַם לְשִׁיטַת ר"ת, וְכֵן הָא דְּכ' דְּלְכֶם מְשׁוּם שְׂאוּל אֲצַטְרִיךְ וְגְזוּל דְּקִתְנִי דְּבַבְרֵיִתָּא אֲגַב שְׂאוּל נְקִיט כְּדִי שְׂיֵהֵי נִיחָא גַם לַר"ת וְכַמ"ש: וּבַמְק"א יִישְׁבְּתִי ע"פ דְּבָרֵינוּ דַּלְר"ת צ"ל דְּשִׁמוּאֵל ל"ל פְּלִל מַהֲב"ע אִפִּי בְּדַאֲרֵיִתָּא, קוִשְׁיָא אֲחַת שְׁהַקְשָׁה פ"י ב"ק עַל מ"ש שְׁם בְּהַקְשׁוֹתָו עַל ר"ת מְדַאֲבִי שְׁם וּמְדַמְקָשָׁה עַל ר"ה וְלִקְנִי בַשָּׁה"ש דְּדוֹחַק לֹמַר דַּל"ל מַהֲב"ע כְּשִׁמוּאֵל, וְהַקְשָׁה הָא תּוֹס' כ' בְּסוֹפָה דְּבַדַּאֲרֵיִתָּא מוּדָה שְׁמוּאֵל וְלַמ"ש לַר"ת א"א לֹמַר כֵּן וְכ' תּוֹס' שְׁפִיר כְּדַאֲזוּל וּמְקָשָׁה עַל ר"ת דְּדוֹחַק לֹמַר דְּכְשִׁמוּאֵל ס"ל דְּלִדִּידִי שְׁמוּאֵל ע"כ ל"ל מַהֲב"ע אִפִּי בְּדַאֲרֵיִתָּא אֵלָּא דְּדוֹחַק לֹמַר כֵּן מִנ"ל לְהַקְשׁוֹת דְּלִמָּא אִית לִי וְא"ש עַד"פ נְכוּן: וְיֵשׁ לְהוֹסִיף אוֹמַר וּדְבָרִים לְבָאָר וּלְהַבִּין הָא דְּלֹא חָשׁ שְׁמוּאֵל לְפָסֵק וְתַנִּי בְּמִתְנִי' וְהָא פְּשִׁיטָא וְסַתִּימַת מִתְנִי' מְשַׁמַּע אִפִּי בֵּיט"ש כַּד ס"ל לַר"י וְסַתְמָא דְּש"ס, וְנ"ל דְּהִי לְשִׁמוּאֵל הַפְּרַח' יוֹתֵר דְּמִתְנִי' דְּנִקְא בֵּיט"ר דְּהָא קְתַנִּי סְתָם לִוְלֵב הַגְּזוּל

בין של נְכָרִי בֵּין יִשְׂרָאֵל וְאֵין לָהּ קַפְסִיק וְתַנִּי יוֹתֵר מִזֶּה דִּסְתָם גְּזוּל הַפֶּל שְׁבַכְלָל אִיסוּר גְּזוּל בְּכָלל וְאֵם יֵשׁ מִשׁוּם מַהב"ע בֵּיט"ש וּמַתְנִי גַם בֵּיט"ש קֵאֵי דְבָרֵי מַתְנִי לְחֻצְאֵין שֶׁל יִשְׂרָאֵל פְּסוּל בֵּין בֵּיט"ש וּבְשֶׁל נְכָרִי דְּנֻקָּא בֵּיט"ר דְּבִש"נ לִיפָּא מִשׁוּם מַהב"ע וְזֶה וְדָא רְחוּק מְאוּד, וְטוֹב יוֹתֵר לְסַבּוּל דְּמַתְנִי רַק בֵּיט"ר אִיירִי אוֹ דל"ל מַהב"ע פְּלָל וְהַפֶּל בֵּיט"ר אִפִּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אוֹ דַעכ"פ בֵּיט"ש לִיפָּא מִשׁוּם מַהב"ע כְּשֵׁיטַת תּוֹס', וְר"י דְּאָמַר מִפְּחַ קַפְסִיק וְתַנִּי דְּמַתְנִי גַם בֵּיט"ש וּמִשׁוּם מַהב"ע, וְלֹא קִשִּׁי לִי בְּיוֹתֵר דְּקַפְסִיק וְתַנִּי לוּלֵב הַגְּזוּל בֵּין שֶׁל נְכָרִי וְהָא שֶׁל נְכָרִי רַק בֵּיט"ר פְּסוּל וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל גַם בֵּיט"ש, י"ל ר"י ס"ל ג"ג מְוֹתֵר וְהוֹכַחְתִּי פֶּן בַּמִּק"א דַע"כ פֶּן ס"ל מַדְס"ל ד"ת מְעוֹת קוּנָה וַעכ"פ י"ל דְּהִכִּי ס"ל וּמַתְנִי לוּלֵב הַגְּזוּל שְׁיֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם אִיסוּר גְּזוּלָה וּבֵיט"ר גַם שֶׁל נְכָרִי כְּשֶׁר דְּלַכֶּם מְקַרִי כִּינּוּן דְּתוֹרָה הַפְּקִירָה מְמוֹנָה לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל וּמ"ש הַמַּג"א בְּשֵׁם מַהר"ם דְּגַם אִם ג"ג מְוֹתֵר מ"מ לֹא לְכֶם מְקַרִי כְּבָר כְּתוּב עַל סֵפֶר תּוֹרַת מִנְשֵׁה אֲבָא מַאוּה"ג זצ"ל בַּח"ס ח"ו בְּחֻדוֹשֵׁיו לַפ' לַה"ג דְּהַדְבָּר תְּמוּהָ וַע"כ דְּטַעוֹת סוֹפֵר הוּא וְצ"ל ג"ג אִיסוּר עֵינֵי"ש, לַפ"ז בֵּין בֵּיט"ר בֵּין בֵּיט"ש דְּנֻקָּא בְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל פְּסוּל וְאֶתְנִי לִי שְׁפִיר מַתְנִי בְּמַרוּחַ וְקַפְסִיק וְתַנִּי בֵּין בֵּיט"ר אֲבָל שְׁמוּאֵל ס"ל לְהַלְכְתָּא ג"ג אִיסוּר וְדַחֲקִי לִי לְמוֹקְמֵי מַתְנִי שֶׁלֹּא כְּהַלְכְתָּא הַנּוֹכַרְחַ ע"כ לֹמַר דְּמַתְנִי דְּנֻקָּא בֵּיט"ר וּמַתְנִי דְּחוּק אֲנַפְשֵׁי דְּאִיירִי רַק בֵּיט"ר, וְר"י ס"ל הַלְכְתָּא דַג"ג מְוֹתֵר וּמַתְנִי כְּרִשְׁב"י בְּהָא מִקְלָתָא דְּמַהב"ע לֹא יֵצֵא וְלֹא לְעַנְנֵי ג"ג דַס"ל דְּאִיסוּר וְא"ש נְכוּן: וּבְמֵאֵי דְּכַתִּיבָנָא מְצֵאתִי מְקוּם יִישׁוּב לְשֵׁיטַת הַרְמַב"ם דְּפּוֹסֵק כְּשְׁמוּאֵל אוֹ דל"ל מַהב"ע פְּלָל כַּדְס"ל לַכ"מ בְּכַוְנָתוֹ, אוֹ בֵיט"ש ל"ל מַהב"ע, וּמ"ש הַכ"מ דְּטַעְמָא דְּנֻקְיָט כְּשְׁמוּאֵל מִשׁוּם דַר"א וְרַבָּא שְׁקֵלו וְטָרוּ אֲלִיבֵי כְּבָר דְּחָה הַרְמַב"ן אֶת הַרְזוּ"ה שְׁפַתְב פֶּן דָּאִין מִזֶּה רֵאִי, וְלִמ"ש דְּפְלוּגְתָּא דַר"י וְשְׁמוּאֵל תְּלִי אִי ג"ג מְדַאוּרֵייתָא אִסִּיר, וּלְפִי דְּהַעֲלָה הִיש"ש וְיֹתֵר קַדְמוּנִים חוּץ מִתְּשׁוּב' ש"א ס' ב' בְּשֵׁיטַת הַרְמַב"ם דַג"ג אִיסוּר מְדַאוּרֵייתָא מְפִילָא הַלְכְתָּא כְּשְׁמוּאֵל וְעֵינֵי הֵיטֵב: וְהֵנָּה הֵרָא"ש כ' וְז"ל הַרְי"ף כ' מְשַׁנָּה כְּצוּרְתָהּ וְלֹא הֵבִיא פְּלוּגְתָּא דְּאִיסוּרָאֵי דְּפְלִיגוּ בְּגְזוּל כְּסַתְמָא דְש"ס דְּפֶסֶק וְתַנִּי וְדִלָּא כְּשְׁמוּאֵל דְּסַבּוּר דַל"א הִכִּי אֵלָא בְּמַצְנָה דְּאוּרֵייתָא וְלֹא מְסַתְבַר טַעְמֵי כִּינּוּן דְּמְבַרְהָ וּמְזַכִּיר ש"ש מְנַאֲץ הוּא בְּמִילֵי דְרַבְּנָן כְּמוֹ בְּמִילֵי דְּאוּרֵייתָא עַכ"ל הֵנָּה נִרְאָה דְּמִשׁוּם הַמַּצְנָה יֵשׁ מְקוּם לְחַלֵּק בֵּין דְּאוּרֵייתָא לְדַרְבְּנָן, אֵלָא לְעַנְנֵי בְּרַכָּה לִיפָּא חִילוּק כִּינּוּן דְּמְזַכִּיר ש"ש מַה לִּי אִם מְזַכִּיר ש"ש עַל מַצְנָה דְּאוּרֵייתָא אוֹ דְרַבְּנָן וְלֹא מְסַתְבַר טַעְמָא דְּשְׁמוּאֵל דְּמַחְלֵק בֵּין יִט"ר לְשַׁנִּי, וְדְבָרֵיו תְּמוּהִים בְּנוֹדָאֵי לְכַתְחַלְהָ לֹא יְטוּל בֵּיט"ש כִּינּוּן שֶׁל לְבָרְהָ וְשְׁמוּאֵל ג"כ אֶפְשָׁר מוֹדָה וְלֹא אָמַר אֵלָא דִּיֵּצֵא אִם נָטַל בְּלֹא בְּרַכָּה, אוֹ גַם אִם בְּרַה וְיֵשׁ מִשׁוּם גִּיאוּץ יְדֵי בְּרַכָּה ל"י, וְהָא בְּרַכּוֹת אֵין מְעַפְּבוֹת וְיְדֵי מַצְנָה יֵצֵא וְאִיךָ הַכְּרִיעַ מִשׁוּם זֶה דְּמְסַתְבַר כַר"י דְּפְסוּל בֵּיט"ש וְלֹא יֵצֵא יְדֵי מַצְנָה וְצ"ע: וְאַחַר הָעִיוֹן נ"ל בְּכַוְנָתוֹ בְּהַקְדָּם מ"ש פ"י בְּיִישׁוּב מ"ש רַש"י הִדַּר מִשׁוּם זֶה אֵלִי וְאַנְוָהוּ וְתוֹס' הַקְּשָׁה שְׂאִין זֶה אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְלַכַתְחַלְהָ, וְכ' יִישׁוּב נְכוּן כִּינּוּן דְּמִשׁוּם זֶה אֵלִי וְכו' גַם בֵּיט"ש לְכַתְחַלְהָ לֹא יְטוּל דְּמַצְנָה לְהַדַּר גַם בַּמַּד"ר וְאִם יֵאמְרוּ דְּבַדִּיעֵבַד יֵצֵא יְטַעוּ דְּגַם בֵּיט"ר יֵצֵא דִיעֵבַד כְּשֶׁאֵינּוּ הִדַּר לְכַן הִשְׁווּ הַמְּדוּת דְּגַם בֵּיט"ש ל"י בְּדִיעֵבַד, וְכַסְבְּרָתוֹ אֵימָא בְּר"ן ע"ז לְעַנְנֵי אִיסוּר סְתָם יֵינָם בְּהַנָּאָה מִכִּינּוּן שְׁאִסְרוּ בְּשִׁתְנֵי הַוָּאֲרָכוּ לְאַסְוֹר בְּהַנָּאָה דַל"ה יְטַעוּ דְּגַם י"נ מְוֹתֵר בְּהַנָּאָה, וְעוֹד לוֹ לְר"ן כְּעֵין זֶה בַּמַּס' בִּיצָה סוּגְיָ דְּסַפְק מוּכָן עֵינֵי"ש, וְאֹמַר אֲנִי לְהַעֲמִים פֶּן בְּכַוְנָתָהּ הֵרָא"ש דִּלָּא מְסַתְבַר לְחַלֵּק לְעַנְנֵי

בְּרָכָה בֵּין מְבָרֵךְ עַל מִצְוֵה דְאוֹרְיִיתָא אוּ דְרַבְּנָן סוּף כ"ס מְנַאֲץ בְּבִרְכָתוֹ וּלְכַתְּחִלָּה לֹא יִטּוֹל לֵה"ג בֵּיט"ש מְשׁוּם הַבְּרָכָה וְאִם נִימָא דְבְּדִיעֵבַד יֵצֵא יִטְעוּ דְגַם בֵּיט"ר יוֹצֵא בְּלוּלָב הַגְּזוּל בְּדִיעֵבַד וּבֵיט"ר מְשׁוּם מַהב"ע א"י מְדְאוֹרְיִיתָא, וְשְׂמוּאֵל אוּ דל"ל הָאֵי גְזִירָה אוּ דס"ל דְּמְבָרְכִי ג"כ בֵּיט"ש וְלֹא מְסַתְּבַר פְּנוּתִי פְנ"ל בְּכַוֵּנָתָהּ הָרֵא"ש דְּרַצוּי' הִיא וְעֵינֵי': וְצָרִיף לֹמַר לִפ"ז דְּרֵא"ש ס"ל פְּשִׁיטָת ר"ת דְּגַם אַחַר קִנְיָן אִיכָּא מַהב"ע דְּאֵלֶת"ה לִיכָּא מְקוּם לְמַגְזֵר יט"ש אֲטוּ יט"ר דַּמְמ"נ אִי קוֹדֵם שְׁקֵנְהוּ הַגְּזוּלָן פְּסוּל בְּלֹא"ה מְשׁוּם שְׂאִינוּ לְכֶם, וְאִי אַחַר הַקִּנְיָן לִיכָּא מְשׁוּם מַהב"ע גַּם בֵּיט"ר לְשִׁיטָת ר"י וְע"כ דְּרֵא"ש כַּר"ת ס"ל וַיֵּשׁ לְמַגְזֵר יט"ש אֲטוּ יט"ר כַּמ"ש: וַי"ל עַד"פ עוֹד הַפְּעַם קִנְיָנִי פ"י ב"ק עַל מ"ש תוּס' בְּהַקְשׁוּתָן עַל ר"ת וְדוּחַק דַּס"ל פְּשְׂמוּאֵל דַּל"ל מַהב"ע וְסוּתֵר עֲצָמוּ מַמ"ש בְּסִפְּהֵי דְשְׂמוּאֵל מוֹדָה בֵּיט"ר, וַי"ל דְּתוּס' לֹא כ"כ פָּאן רַק לְשִׁיטָת ר"י דְּנִקְיָט לְעִיקָר בְּסוּפָה לְדִידִי י"ל דַּס"ל לְשְׂמוּאֵל בֵּיט"ר מַהב"ע וְהָא דְלֹא גְזֵר יט"ש אֲטוּ יט"ר פִּינּוּ דְלַכְתְּחִלָּה גַּם בֵּיט"ש בְּנוֹדָאֵי לֹא מְשׁוּם הַבְּרָכָה דַּל"ר"י לִיכָּא מְקוּם לְמַגְזֵר מִפְּחַ מַמ"נ כַּמ"ש, אָבָל לַר"ת א"א לֹמַר דַּס"ל בֵּיט"ר מַהב"ע דְּקָשָׁה נְגִזוֹר בְּדִיעֵבַד בֵּיט"ש אֲטוּ יט"ר וְשִׁפִּיר כ' תוּס' פֶּד אֲזִיל בְּשִׁיטָת ר"ת וְדוּחַק לֹמַר דַּס"ל פְּשְׂמוּאֵל וַא"ש: שְׂפִתֵי וְרֵאִיתִי דִּישׁ לְהוֹכִיחַ דְּרֵא"ש ס"ל כַּר"י וְלֹא כַּר"ת, וּמְנָא אֲמִינָא לֵה מַמ"ש הַמְרָדְכִי ר"פ לְוֹלָב הַגְּזוּל וּמוֹבָא בַּב"י סִי' תַּרְס"ד דְּנִקְרִי שְׁקֵצֵץ הוֹשַׁעְנָא בְּשַׁבַּת דִּיּוֹכַל לְצֵאת בֵּה בְּיוֹם א' וּמְשׁוּם מַהב"ע לִיכָּא וּמְבִיא רֵאִי מֵאִין מְמַעְטִין בִּי"ט וְאִם מִיעֲטוּן פֶּשֶׁר ש"מ דְּלִיכָּא מְשׁוּם מַהב"ע, וְלֹא כ' טַעַם לְמָה לִיכָּא מְשׁוּם מַהב"ע, וְאִין לֹמַר דַּס"ל דְּנִקָּא מַהב"ע דְּאוֹרְיִיתָא לֹא יֵצֵא אָבָל בְּעֵבִירָה דְּרַבְּנָן יֵצֵא דְלֹא פְּרִשׁ"י וְר"ן פְּסָחִים ל"ד בְּדַמְאֵי, וּס"ל דְּאִין מְמַעְטִין בִּי"ט דְּרַבְּנָן הוּא כַּמ"ש רִשׁ"י שֶׁם דְּמַחְזִי כְּמַתְקוֹן וְכֵן ס"ל לְתוּס' בְּיוֹמָא סוּגְי' דְּצִירוּף דְּהָא הַמְרָדְכִי כ' שֶׁם מְפֹרֵשׁ דְּאִין מְמַעְטִי דְּאוֹרְיִיתָא הוּא, וְעַכְצ"ל דַּס"ל פְּשִׁיטָת ר"י דְּלֹא אַחַר שְׁקֵנְהָ לִיכָּא מַהב"ע מְפִנֵי שְׁהַעֲבִירָה כְּבָר עֲבָרָה וְכֵן בְּאִין מְמַעְטִין בְּשַׁעַת הַמִּצְוָה לִיכָּא עֲבִירָה וְהַעֲבַר אִין וְר"ת צ"ל דַּס"ל דְּאִין מְמַעְטִין רַק דְּרַבְּנָן וּבְאִיסוּר דְּרַבְּנָן לִיכָּא מְשׁוּם מַהב"ע דְּלֹא פְּרִשׁ"י וְר"ן הַנֶּ"ל: לִפ"ז מוֹכַח דְּרֵא"ש ס"ל פְּשִׁיטָת הַר"י דְּבִשְׁבַּת פ' הַבּוֹנָה כ' הָרֵא"ש מְפֹרֵשׁ דְּאִין מְמַעְטִי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא הוּא וְאִין לְנוּ טַעַם הָא דְּמִיעֲטוּן פֶּשֶׁר אֲלֵא מְשׁוּם דְּבִשְׁעָה שְׁעוּשָׁה הַמִּצְוָה לִיכָּא עֲבִירָה וְהֵינּוּ פְּשִׁיט' הַר"י וְזֵהוּ דְּלֹא כַּמ"ש לְעִיל דַּס"ל פְּשִׁיטָת ר"ת: וְאַחַר הַתְּבוּנוֹת עוֹד רֵאִיתִי דְּאִין מְזָה הוֹכְחָה דְּכֵן קָשָׁה לְשִׁיטָת רִשׁ"י דַּס"ל פְּשִׁיטָת ר"ת כַּמ"ש גְּבִי אֲנוּנְפָרִי דַּא"נ יֵיאוּשׁ קְנָה מ"מ אִיכָּא מְשׁוּם מַהב"ע וְזֵה פְּשִׁיטָת ר"ת וּס"ל נְמִי בְּפְסָחִים דַּבְּמַהב"ע דְּרַבְּנָן ג"כ לֹא יֵצֵא, לִפ"ז הַגַּם דְּסוּבֵר דְּאִין מְמַעְטִין רַק דְּרַבְּנָן מ"מ קָשָׁה דְּהָא ס"ל דְּגַם בְּמַהב"ע דְּרַבְּנָן לֹא יֵצֵא, וְעֵי' שַׁע"מ הַלכ' לְוֹלָב שְׂמֻדָּה הָא דְּאִין מְמַעְטִין לְקוֹרַע בְּשַׁבַּת שְׁפִירוּשְׁלָמִי פ' הָאוֹרֵג, וְדַבְּרִי תְּמוּהִים וְעַמְדָּתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּקְדָּשׁ בְּאוֹרֵהוּ, וְאִינוּ אִין לְנוּ בְּטַעְמָא דְּאִם מִיעֲטוּן פֶּשֶׁר אֲלֵא אוּ דְּאִין מְמַעְטִין אִינוּ רַק דְּרַבְּנָן וּבְדְּרַבְּנָן לִיכָּא מְשׁוּם מַהב"ע, אוּ פְּשִׁיטָת ר"י וְכֵן ס"ל לְמְרָדְכִי, וְלִרִשׁ"י לִיתְנִייהוּ לְתַרְנוּייהוּ וּבְעֵי טַעְמָא דְּמִלְתָּא דְּאִם מִיעֲטוּן פֶּשֶׁר, וְאִין לְנוּ מְנוּס לְרִשׁ"י רַק דַּס"ל כַּר"ת בַּס' הַיֵּשֶׁר דַּמַּהב"ע בְּשׁוּגָא יוֹצֵא, וּמְפָרֵשׁ רִשׁ"י נְמִי הָא עֲבַד וּמִיעֲטוּן הֵינּוּ בְּשׁוּגָא, וּמְרָדְכִי הַרְגִישׁ בְּזָה וְנִשְׁמַר וְכ' דְּמִשְׁמַע אִפִּי' מוֹעֵט בְּמִזִּיד, וְאִינוּ מוֹקְרָח כ"כ דִּי"ל עֲבַר גַּם עַל שׁוּגָא דַּמ"מ קָצַת עֲבִירָה בְּיָדוֹ כַּמ"ש רִשׁ"י פ"ק דְּחוּלִין סוּגְי' דְּשׁוּחַט בְּשַׁבַּת דַּר"י קִנְיָס לְדִידִי בְּשׁוּגָא מְשׁוּם דְּעֲשָׂה קָצַת עֲבִירָה, וְגַם

בלא דעת נפש לא טוב, ומ"מ משום מהב"ע ליכא דאין ממואס כ"כ לפני ה' ולא דמי לונהבאתם את הגזול דבמזיד הוא, וכן י"ל לר"ת דס"ל נמי בדרבנן איכא משום מהב"ע והדייק עבר ומיעטן היינו בשוגג וכן י"ל ס"ל להרא"ש, ואין מוכרח דס"ל פשיטת הר"י ועי' בכ"ז היטב: וי"ל עוד דרא"ש ס"ל פשיטת הר"י וקא דס"ל דיש לגזור יט"ש לאו משום יט"ר אלא משום י"ט שני במקדש דל"ב לכם והוא מצוה דאורייתא ופסול משום מהב"ע ויש לגזור יט"ש בגבולין אטו יט"ש במקדש פן י"ל אבל הראשון נ"ל יותר דגזירה רחוקא היא בגבולין אטו מקדש פמוכן: והנה הרא"ש מכריע משו"ה כר"י דלא מסתבר מלתא דשמואל ורמב"ם דנקיט כשמואל ולשיט' הלח"מ דס"ל מהב"ע ל"י פל היכ' דשואל פסול וביט"ש אפי' במקדש יצא משום דשואל פשר לא דמי לקרבן דשואל פסול, י"ל דרמב"ם ס"ל כר"י דלמ"ד מהב"ע דנקא קודם קנין איכא משום מהב"ע וליכא מקום למגזר יט"ש אטו יט"ר מפח ממ"נ ומשום יט"ש במקדש נמי ליכא למגזר דקא לרמב"ם גם במקדש דשואל פשר ליכא מהב"ע הגם דית"ש במקדש דאורייתא ואין מקום לגזירה זו פלל: ונתניישב לי בדבריניו מלתא דהי' תמוה לי טובא לפי גרסת הה"מ ברמב"ם דלולב של אשירה פסול משום מהב"ע, והיא אמיתית ברמב"ם דכ"כ בפ' המשניות, ולפמ"ש הלח"מ דביט"ש דשואל פשר גם במקדש שיט"ש דאורייתא ליכא משום מהב"ע ויוצא בגזול א"כ למה כ' הרמב"ם דכל הפסולים משום גזול וגנוב חוץ הפסול משום ע"ז פשר בשני, פיון דס"ל הפסול משום ע"ז אפי' של נכרי פסול משום מהב"ע למה ינפסל ביט"ש הא ביט"ש ל"ל מהב"ע אפי' במקדש וצלע"ג ולמ"ש יש לנו לקיים שיטת הה"מ ולח"מ פשיטת הרמב"ם, דונדאי אין לברך ביט"ש בין על לולב הגזול ובין באשירה שנטעה מתחלה לכה דמאיסי טפי כמ"ש הה"מ שכ' הרמב"ם שנטעה מתחלה לכה, ובגזול ליכא למגזר אטו יט"ר מפח ממ"נ קודם שקנה פסולו משום לכם, ואחר הקנין ליכא מהב"ע, וכ"ז בגזול אבל בשל אשירה פיון דית"ש לכתחלה לא משום ברכה דמנאץ הוא גם בדיעבד פסולה משום גזירה אטו יט"ר דפסול משום מהב"ע ול"י מדאורייתא וא"ש נכון בעזה"י: ואחר הנצעות האלו נבוא למטרת פונותינו, לפרש שיחתי דיש לצדד דגם לשיטת הפוסקים כר"י דגם ביט"ש לולב הגזול פסול ורמ"א נקיט פנותי' להחמיר, י"ל הא דנקטו פנותי' דר"י משום דמסתברא פנותי' מסברא כמ"ש הרא"ש וע"פ שבארתי דיש לגזור יט"ש אטו יט"ר דנקטו לעיקר פשיטת הר"י וכמו שפסק המחבר סי' תרמ"ט, וגם לר"ת י"ל דאיכא למגזר אטו יט"ש במקדש לפי שיטת תוס' ורא"ש דשמואל ס"ל יט"ש שאני משום שהיא דרבנן בגבולין ובמקדש דית"ש דאורייתא גם לשמואל לא יצא, וזהו טעמא דר"י דפשיטא לי' מפח דיוקא דקפסיק ותני דמתני' גם ביט"ש ומשום גזירה דית"ר או דשני במקדש, וכ"ז בלולב ויתר ד' מינים דאיכא ראשון דאורייתא ושני דרבנן, אבל לענין אכילת מרור בזה"ז, הגם דלענין ברכה אין חילוק בין דאורייתא לרבנן כמ"ש הרא"ש ולכתחלה לא יקיים המצוה במרור הגזול אבל בדיעבד לכ"ע יוצא דליכא מקום למגזר במרור עצמו, ולגזור מרור אטו מצוה בונדאי גזירה רחוקה ומניין לנו, וגם הרי במצוה גזולה קודם קנין בלא"ה אינו יוצא לשיטת הרא"ש משום דאתקש לחלה, ואחר קנין ליכא משום מהב"ע, וקם דינו של הש"א דבמרור גזול יוצא בזה"ז ולא מטעמין אלא מטעמינו דמחלי' למרור לשבח, אשר לשבחוהו רבנן, הקרוים בונים ומראים פנים: והנה דבריניו אלו יתכנו לפי שיטת תוס'

ורא"ש דשמואל חולק על ר"י רק ביט"ש מדבריהם דקיל לי' ממצנה דרבנן מדאורייתא
עפ"מ לחלק יצאנו די"ל גם ר"י ס"ל לחלק מעיקר אם לאו משום גזירת יט"ש אטו יט"ר
דאורייתא, אבל סברת רמב"ן במלחמות ור"ן נהפוך הוא דבמצנה דרבנן מכ"ש די"ל
דמהב"ע ל"י דמאיסי טפי, וז"ל רמב"ן אבל הגזול שהוא משום מהב"ע כ"ש בשני שאנו
פוסלי' לפי שנטילתו אינה מצנה של תורה והוא מזכיר העון להתפס, וז"ל הר"ן ואדרבה
דשני יותר פסול שנטילתו אינה מצנה של תורה והוא מזכיר עון להתפס עכ"ל לענינינו,
ונה אהקא מסברת תוס' ורא"ש ודכוותי' ונ"ל להראות פנים לשניהם דיש סברא לכאן
ולכאן, י"ל במצנה דאורייתא שמחוייב לעשות והוא פוטר נפשו מחיובו ע"י גזל זה מנאץ
הוא, אבל פשאינו מחוייב לעשות והוא פא בתורת נדבה ומביא הגזול ליפא גיאות כ"ס
דחרי אינו מחוייב בדבר, וכן י"ל במצנה דרבנן שאין חיוב עליו כ"כ ליפא גיאות חוץ
לענין הזכרת ש"ש שאומר קדשנו וצוננו והוא עושה בזה עצמו נגד רצון ה', אבל לענין
מצנה עצמה יש לחלק פהנ"ל, וי"ל ג"כ איפכא דבר שהוא מחוייב מתקבל יותר שיצא
י"ח המונח אקרקפתי, משא"כ פשמביא מרצונו או שאינו מחוייב כ"כ מי ביקש זאת
מידו רמוס חצרות ה' ולבוא לפניו בדבר ששנוי לפניו כמ"ש רמב"ן ולכן מביא ר"י
מתרי קראי דמקרא דנהבאתם את הגזול אפטר לומר דקרא בקרבן חובה שמשלם חובתו
בגזול זה שנוי לפני ה' אבל עולת נדבה וכיוצא בו והה"נ בדרבנן דאינו חיוב כ"כ ליפא
מהב"ע לכן מביא קרא אחרת אג"ה שזנא גזל בעולה והא איפא עולת נדבה וסתמא
פתיב שזנא גזל בעולה מוכח אפי' בדבר שהוא רשות שנוי ואינו מתקבל, ובקרא דאני
ה' שזנא גזל בעולה לחוד לא סגי דקרא דוקא בעולת נדבה קאי שמתפס עצמו בדבר
שאינו צריך זה גיאות לפני ה' אבל חובה לא לכן מביא קרא דנהבאתם את הגזול וכו'
פנ"ל ועינ': והנה תוס' הגם דס"ל דיט"ש קיל משום דרבנן הוא י"ל דלא פליג עם
הרמב"ן בסברות הפוכות אלא דס"ל פנין דרבנן הוא הקילו בו דיוצא בדיעבד, אבל
בעיקר הסברא מודה דכל שהוא רשות יותר יש בו גיאות יתר: ומצאתי מקום דברינו
ישוב בחידושי לסוגי' לקוש' תוס' על ר"ת מש"ס ב"ק, דהקשה אפ"י לרבה והוכיח
דייאוש אינו קונה מקרא דקרבנו ולא ניתא לי' יותר להוכיח מזה דמהב"ע לא יצא כמו
עולא דס"ל ייאוש קונה לשיטת ר"ת והוכיח מקרבנו משום מהב"ע ועוד הוסיף להקשות
הא סוף כ"ס צ"ל משום מהב"ע דהא קני' בש"ר או שה"ש, ואמתי ליישב ע"פ סברת
רמב"ן הנ"ל דמסתבר יותר שאין מקובל לפניו כל שאינו מחוייב בדבר ואינו מצנוה
ועושה ע"י עבירה, ואומר דסברא זו גם אפ"י ס"ל ושינה' ס"ל דמסתבר דמביא קרבן
נדבה מן הגזול שמכניס עצמו לדבר שלא הי' צריך בעבירה דאינה מתקבלת, אבל
פשעושה בעבירה דבר שמחוייב לעשות לאו מסתבר לשניהם וי"ל דאפ"י הכי הקשה
דקרבנו ע"כ לאחר ייאוש וייאוש לא קנה הגם דקנה בשנוי רשות דמעיקרא שלו והשתא
דהקדש מ"מ פסול משום מהב"ע, והינינו בעולת נדבה דאיפא ש"ר שאינו חייב באחריות
פגון דאמר הרי זו וקמ"ל קרא דפסול משום מהב"ע ומסתברא דבעולת נדבה מ"ע
שהכניס עצמו לכך הגם דקרא בעולת חובה ג"כ איירי ומ"ש רש"י אם עולה קרבנו
בענ"ד הפתוב מדבר אבל גם בע"ח קאי, אלא בע"ח דליפא ש"ר דהא אחריותא עליו
ויאוש כדי ל"ק קרבנו הוא, ומשו"ה ל"צ קרא, אלא משום דבע"כ ג"כ איירי לנה צריך
קרא דאיפא יאוש וש"ר קמ"ל דפסול משום מהב"ע, אבל אי יאוש קנה הרי בין ע"נ בין

ע"ח קרָבְנוּ הוא וצ"ל דְבִשְׁנֵיהֶם פְּסוּל מִשּׁוּם מַהֲב"ע וְזֶה לֹא נִרְאֶה לְאַבְיֵי מְסַבְּרַת חוּץ שְׂיִהְיֶי' בְּחוּבָה מַהֲב"ע, וּמְסַבְּרַת לִי יוֹתֵר לְהוֹכִיחַ דְּיֵאוּשׁ לְחוּד ל"ק וע"ח פְּסוּל מִשּׁוּם דְּלֹאוּ קְרָבְנוּ וע"ב מִשּׁוּם מַהֲב"ע, וּכ"ז קוֹדֵם דְּחִידֵשׁ ר"י דְּשֵׁה"ש קוֹנָה כְּמוֹ ש"ר אִיפֹא חִילּוּק בֵּין עוֹלַת נְדָבָה דְנִקְנָה בִּש"ר וְרוֹבֵין ע"ח דְּלִיפֹא ש"ר וְשֵׁה"ש לֹא ס"ל דְּקוֹנָה אָבֵל לְבַתֵּר עֶשְׂרִי וְתַרְתֵּי שְׁנֵי דְחִידֵשׁ ר"י דְּשֵׁה"ש קוֹנָה גַם ע"ח קְרָבְנוּ הוּא מִשּׁוּם יֵיאוּשׁ וְש"ר, וְגַם אִם יֵיאוּשׁ ל"ק ע"כ צ"ל דְּפָסְלוּ קְרָא מִשּׁוּם מַהֲב"ע, וְגַם בְּעוֹלַת חוּבָה צ"ל ג"כ דְּאִיפֹא מִשּׁוּם מַהֲב"ע דְּהָא קְנָאוּ בְּיֵאוּשׁ וְשֵׁה"ש, וְכִינּוּן דַּע"כ מְוַכָּרַח מְקָרָא פֶּן בֵּין אִם יֵיאוּשׁ לְחוּד קְנָה אִו לֹא קְנָה מִנֵּ"ל לְהוֹכִיחַ דְּיֵיאוּשׁ לְחוּד ל"ק וְא"ש דְּהוֹכִיחַ עוֹלָא דְּאִיפֹא מַהֲב"ע אִפִּי' בַּע"ח וְחֻטָּאת דְּבַמְתַּנִּי פ' הַנְּזָקִין וְס"ל יֵיאוּשׁ קוֹנָה וְאַבְיֵי מִקְשָׁה מִשּׁוּם דַּס"ל דְּשֵׁה"ש אִינוּ קוֹנָה וּמִנְשֹׁב קוֹנֵי' תוֹס' עַל ר"ת ע"ד פְּלִפְלָא טָבָא חֲרִיפְתָּא: וְאַיִדִּי דְּאִיִּירִי בִּשְׁה"ש וְש"ר לְגַבֵּי הַקְדָּשׁ אֹמֵר מַה שֶּׁנֵּ"ל לְהַסְבִּיר מ"ש תוֹס' ב"ק דְּבָלִי יֵיאוּשׁ א"י לְהַקְדִּישׁ וְלִיפֹא שֵׁה"ש יֵיאוּשׁ הֵגַם דַּל"ק מ"מ מְהֵנִי שְׂאֵפְשֵׁר לוֹ לְהַקְדִּישׁ וְהו"ל יֵיאוּשׁ וְשֵׁה"ש, וְהַדְּבָר צָרִיךְ תְּבַלִּין לְהַבִּינוּ, וְנ"ל לְהַסְבִּיר דְּהָא מִילְתָּא דִּיּוּכַל לְהַקְדִּישׁ אַחַר יֵיאוּשׁ הֵגַם דְּלִיפֹא ש"ר כְּגוֹן בְּקִדְשִׁים שְׂחֵיב בְּאַחֲרֵיחוֹתוֹ, הוּא תַחֲלָתוֹ מְדַרְבָּנָן אִו מִשּׁוּם דְּיֵיאוּשׁ קוֹנָה מְדַרְבָּנָן מִיֵּהַת וְהַקְדִּישׁוּ מְדַרְבָּנָן עַכ"פ וְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ דְּמַעֲיָקְרָא תוֹרָא חוֹלִין וְעַכְשָׁיו הַקְדָּשׁ הֵגַם שְׂאִין שֵׁם הַקְדָּשׁ עָלָיו אֵלָא מְדַרְבָּנָן מ"מ שֵׁה"ש כְּזֶה קוֹנָה בּוֹ מְדֹאֹרֵייתָא דְּשֵׁה"ש תְּלִי' בְּהַסְפַּמַת ב"א בְּשֵׁם יִקְרָאוּ כַּמ"ש הַש"ף ח"מ ס' שֶׁנ"ג וְכִינּוּן דְּמְדַרְבָּנָן הַקְדִּישׁ הַקְדָּשׁ וְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ הַקְדָּשׁ בְּאוֹתָהּ רַגַע קוֹנָה מְדֹאֹרֵייתָא וְקָדוֹשׁ הוּא מְדֹאֹרֵייתָא וְאַפִּי' לְמ"ד דְּיֵיאוּשׁ אִפִּי' מְדַרְבָּנָן ל"מ י"ל דְּהֵם אָמְרוּ דְּמֵהֵנִי יֵיאוּשׁ לְעַנְנָן זֶה שְׂיִהְיֶי' יוּכַל לְהַקְדִּישׁ מְדַבְּרֵיהֶם וּמִמִּילָא קוֹנָה מְדֹאֹרֵייתָא ע"י שֵׁה"ש וּמְדֹאֹרֵייתָא קָדוֹשׁ וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּסוּגָי' וְתוֹן לְחַכְמָם וְאִכ"מ: וְיֵשׁ אַתְּנוּ לְהַרְאוֹת פְּנִים וְלַעֲשׂוֹת סְמוּכִים לְסַבְּרַת רַמְבַּ"ן וְלְדַבְּרֵינוּ מְסוּגָי' ש"ס גִּיטִין פ' הַנְּזָקִין דְּמִקְשָׁה לַר"י מֵאִי אֲרִי' חֻטָּאת אִפִּי' עוֹלָה גְּמִי, וְהַרְגִּישׁ רַשְׁבָּ"א בְּלִשׁוֹן הַמִּקְשָׁן אִפִּי' עוֹלָה מֵאִי אִפִּי' עוֹלָה הָא נִהַפְּוּ הוּא דְּעוֹלָה כ"ש הוּא וְעַכ"פ אִפִּי' לִיפֹא וְנִדְחָק, וְלִמ"ש י"ל בְּמֵרוּחַ דְּמִקְשָׁה מֵאִי אֲר' חֻטָּאת דְּלֹא נוֹדַע מְכַפֵּרַת מִשּׁוּם דְּקָנָה בְּיֵיאוּשׁ וּמַהֲב"ע לִית לִי דְּפוֹסֵל אִפִּי' עוֹלָה גְּמִי דְּאִי קַתְּנִי עוֹלָה גַם עוֹלַת נְדָבָה בְּכֻלּוֹ וְאִיפֹא רְבוּתָא יוֹתֵר דְּאַפִּי' בְּעוֹלַת נְדָבָה שְׁהַכְּנִיס עֲצָמוֹ לְכַף לִיפֹא מִשּׁוּם מַהֲב"ע וְיִנְצָא י"ח נִדְרוֹ, וְאִי דַס"ל לַר"י דְּבְעוֹלַת נְדָבָה בְּאַמַּת אִיפֹא מִשּׁוּם מַהֲב"ע זֶה א"א בֵּינוּ דַס"ל יֵיאוּשׁ קוֹנָה ע"כ א' מְתַרְתֵּי אִו דְּמוּכַח מְקָרְבְנוּ דְּאַפִּי' בַּע"ח אִיפֹא מִשּׁוּם מַהֲב"ע דְּהָא קְרָא דְּקָרְבְנוּ בֵּין בַּע"ח בֵּין בַּע"נ קָאִי וְאַפִּי' ס"ל לְעוֹלָא דְּשֵׁה"ש ל"ק הָא ע"י יֵאוּשׁ לְחוּד קוֹנָה, וְע"כ דַס"ל דְּמְקָרְבְנוּ לֹא מוּכַח פְּלוּם דִּי"ל בְּגוֹל קָרְבָן דְּחַבְרִי' א"כ מִנֵּ"ל מַהֲב"ע אִפִּי' בְּעוֹלַת נְדָבָה וְאִי מְקָרָא דְּוַהֲבָאתֶם אֶת הַגְּזוּל מִיָּדָה יִלְפִי' בְּשְׁנֵיהֶם דְּאִיפֹא מִשּׁוּם מַהֲב"ע וְשִׁפִּיר מִקְשָׁה אִפִּי' עוֹלָה גְּמִי, וּמְתַרְץ דְּבַגְדוֹדְעָה דְּאִינָה מְכַפֵּרַת אִיפֹא רְבוּתָא יוֹתֵר בְּחֻטָּאת מְבַעוּלָה כְּדִמְתַּרְץ וְאַזְוִיל וְא"ש וְעַיִן: הִינְצָא לְנוּ מְדַבְּרֵינוּ כִּי חֲזָקָה וְנִתְחַזְקָה סַבְּרַת הַרְמַבְּ"ן וְר"ן דְּכָל שְׁהוּא רְשׁוּת יוֹתֵר אִיפֹא מַהֲב"ע, אֵלָא דְרַמְבַּ"ן וְר"ן ס"ל פֶּן בְּמִצְוֵה דְרַבְּנָן, וְתוֹס' וְרֵא"ש ס"ל דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין דְּאֹרֵייתָא לְדַרְבָּנָן אִו מִשּׁוּם דְרַבְּנָן רְצוּ לְהַקְל בְּמִצְוֵה דְדַהוּ דִּינְצָא הֵגַם שְׁעוֹשָׁהוּ בְּעַבְרָה, הֵגַם דְּמַצַּד הַסְבְּרָא אִיפֹא בְּדַרְבָּנָן גִּיאוּץ יוֹתֵר בֵּינוּ שְׂאִין מְחֻיָּב מְדֹאֹרֵייתָא, אִו דַס"ל בֵּינוּ שְׂמַחְוֵיב מְדַרְבָּנָן מִיֵּהַת הוּא לֹא הַכְּנִיס עֲצָמוֹ לְכַף דְּחֵיב דְרַבְּנָן עָלָיו וְלִיפֹא גִיאוּץ יוֹתֵר מְבַמְצָנָה

דאָרײַתא וּבְמִצְוֵה דְדָהוּ הַקִּילֵוּ דִּינִצָּא הֲגַם שְׂבֵא' ע"י עֲבִירָה אָבֵל בְּעוֹלַת נְדָבָה וּכְיוֹצָא
בו כְּשֶׁנֶּדְר לַעֲשׂוֹ' דְּבַר מִצְוֵה מוֹדוֹ תוֹס' וְרֵא"ש דְּמַגְרַע גְּרַע מִמִּצְוֵה שְׁמַחֲוֵיב לַעֲשׂוֹת:
לפ"ז מַה שְׁפַתְבְּנוּ דִּיש לְחַלֵּק בֵּין לוֹלֵב הַגְּזוֹל בֵּיט"ש לְמַרְוֹר בּוּזָה"ז דְּגַם לְפִי שִׁטוֹת דֹּס"ל
דְּהִלְכָתָא כִּר"י וְנִקְיֵט הַרְמ"א לְדִינָא פְּנוּתֵי' מ"מ יִצָּא בְּמַרְוֹר הַגְּזוֹל דְּבִלּוּב ג"כ אִי רַק
מִשׁוּם גְּזִירָה דִּיט"ר דְּלֵא שִׁינָה בְּמַרְוֹר בּוּזָה"ז דְּבַר זֶה עֲצָמוּ תִּלְי' בְּשִׁיטוֹת תוֹס' וְרֵא"ש
וְרַמְבַּ"ן וְר"ן דְּלַרְמַב"ן וְר"ן גְּרַע מְסַבְּרָא מִצְוֵה דְּרַבְּנֵי מְדִאוּרֵייתָא, וְשִׁמוּאֵל ל"ל פְּלֵל
מַהב"ע, וְלְפִי דְקִי"ל דְּמַהב"ע ל"י בְּדִאוּרֵייתָא וּכ"ש בֵּיט"ש בְּדַרְבָּנֵי, א"כ ה"ה בְּמַרְוֹר
הַגְּזוֹל דֵּא"י בּוּזָה"ז פְּמוֹ לוֹלֵב בֵּיט"ש וְעֵינֵי: מ"מ נִלְפַע"ד לְהִלְכָה פִּינֵן דְּמַחְבֵּר נְקִיט לַעֲיָקָר
דְּבִיט"ש לִיפָא מִשׁוּם מַהב"ע, וְרַמְבַּ"א דְּכ' דְּנוֹהֲגֵי לְהַחֲמִיר י"ל דְּחֹזְשִׁי לְשִׁיטוֹת דֹּס"ל
דְּהִלְכָה כִּר"י נֶגֶד שְׁמוּאֵל מִשׁוּם דֹּסְתָם ש"ס קָאָמַר קְפָסִיק וּמִשׁוּם דְּלֵא מְסַתְבֵּר טַעֲמָא
דְּשִׁמוּאֵל לְחַלֵּק כִּמ"ש הָרֵא"ש וְהֵינֵנוּ מִשׁוּם דִּיש לְגִזְרוֹר יֵט"ש אֲטוּ יֵט"ר, אָבֵל לֵא מַחְמִירֵי
בֵּיט"ש מִטַּעֲמָא דְּרַמְבַּ"ן וְר"ן דְּאֲזֵלוּ בְּתַר אֵיפְכָא דְּרַבְּנֵי כ"ש הוּא מְדִאוּרֵייתָא וִי"ל
בְּמַרְוֹר הַגְּזוֹל לִכ"ע יוֹצָא, וְכִינֵן דְּמִילֵי דְּרַבְּנֵי הוּא יֵש לְהַקֵּל וְלִסְמוּךְ עַל מ"ש ע"פ שִׁיטַת
תוֹס' וְרֵא"ש, וְהֵינֵנוּ דִּיּוֹצָא בְּדִיעֵבַד, אָבֵל לֵא יִבְרַךְ דְּלַעֲנֵנוּ בְּרַכָּה אֵין חִילּוּק בֵּין מְבַרַךְ
עַל מִצְוֵה דִּאוּרֵייתָא אוֹ דְּרַבְּנֵי פִּינֵן שְׁמַזְכִּיר ש"ש כִּמ"ש הָרֵא"ש, וּמִמִּילָא דְּלִכְתָּחֲלָה לֵא
יְטוּל מְרוֹר הַגְּזוֹל לְצִאת בּוֹ, וּבְדִיעֵבַד יָצָא, וּמ"מ מְהִיּוֹת טוֹב אִם בְּקַל לוֹ לְמִצְוֵה אַח"כ
מְרוֹר שְׂאִינוּ גְּזוֹל שְׂיֵאכֵל שְׁנֵית מְרוֹר שְׂאִינוּ גְּזוֹל לְהוֹצִיא נְפִשְׁי' מִפְּלוּגְתָּא דְּרַמְבַּ"ן וְר"ן
דְּלִדְדָהוּ אִינוּ יוֹצָא יְדֵי מְרוֹר אָבֵל לֵא יִבְרַךְ עַל אֲכִילָה שְׁנֵי שְׁמָא וְקָרוֹב דִּיּוֹצָא בְּאֲכִילַת
מְרוֹר הַגְּזוֹל, וְלִכְרִיכָה נ"ל פְּשׁוּט פִּינֵן דֵּאִינוּ אֵלֵא לְזַפְרוֹן לְמַקְדֵּשׁ כְּהִלְל יוֹכֵל לִיקַח מְרוֹר
הַגְּזוֹל פִּינֵן שְׂאִינוּ אֵלֵא לְזַפְרוֹן, וּבְרַכָּה לִיפָא, כִּנְלַפַּע"ד לְהִלְכָה אָבֵל לְמַעֲשָׂה לֵא בְּעִינָא
לְסַמּוּךְ עַל סְבָרְתֵי וְכִי מִשׁוּם דֵּאִינוּ מְדַמֵּי' נַעֲשָׂה מַעֲשָׂה יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאוֹת הָאוּמֵר וְעוֹשָׂה
וְיֵהֵ' לְנוּ לְמַגֵּן וּמַחֲסֵה, עֵינֵינוּ וְהַעֲלִינוּ עַל הַסֶּפֶר וּבִדְיוֹ וּגְמַרְנוּ בְּעִזְרַת לֵאל גּוֹמֵר עָלֵי נִגְהֵי
לְיוֹם ג' ב' ע"ח תִּרְל"ב לִפ"ק פָּה פ"ב יע"א וּבַעַה"ח: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג'
מֵהֵרַם"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה צַט אֲשֶׁר נָתַן לְנוּ תוֹרַת אֲמַת יִשְׁפִיעַ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, לֵא יֵש מִתְּהִלָּה
בְּתוֹמוֹ ה"ה מַע"כ תְּלִמִּידֵי חֲבִיבֵי הָרַב הִנְתִּיק מְלֵא עֲתִיק, בַּע"פ הַמֵּאוּה"ג כִּש"ת מו"ה
נָתַן מִיְלַלְעַר נ"י אֲבַדְק"ק סַעֲטָשִׁין יע"א: יִקְרָתוּ קַבְלָתֵי עִם צְרוּר פְּסָף הַקְּדוּשִׁים
וְהַקּוּיִטְטוֹנֵי יִקְבֵּל פָּה, וְהִנֵּה נִפְשׁוּ יוֹדַעַת מְאוֹד פִּי עֲצוּמוֹת טְרַדוּתֵי בְּפֶרֶט לַעֲתִים הִלְלוּ
לְכֵן אַחֲרוּ פְּעָמֵי תְּשׁוּבוֹתֵי עַד הַיּוֹם בְּהוֹדְעָה זֹו בְּדַבְּרֵי הַנּוֹגֵעַ אֵל הַמְּמוֹן, וְגַם בְּדַבְּרֵי הִלְכָה
לֵא הִי' לִי שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר לְשׁוּם עֵין עֵינֵי עַד יוֹם אֲתָמוּל פְּנִיתִי מַעֲט בֵּין גְּבָרָא לְגְּבָרָא
מֵהַנְּפִנְסֵי וְיוֹצָאִים וְאַצִּיעַ פָּה מַה שְׁהַעֲלֵת' מִצְוֹדְתֵי ע"ד שְׂאֵלְתוֹ עַל אוֹדוֹת בְּנוֹ שְׁנַעֲשָׂה
בְּר מִצְוֵה בְּתוֹךְ יְמֵי סְפִירָה וְעֵלָה סְפָק בְּלַבּוֹ אִם יוֹכֵל לְסַפֵּר אַחֲרֵי שְׁנַעֲשָׂה ב"מ לְפִי דַעַת
בַּה"ג דְּמֵי שְׂלֵא סְפֵר לִילָה א' שׁוֹב לֵא יִסְפֹּר דְּבַעֲי תְּמִימוֹת, פֶּן הַדְּבַר הַזֶּה אוֹ יֵש לְחַלֵּק,
וְלִהְיוֹת כִּי לֵא מְצָא דְּבַר בְּרוּר לְבָרֵר סְפִיקָתוֹ וְלֵא מְצָא בֵּא' מִן הָאֲחֵרוֹנִים שְׁדַבֵּר מִזֶּה
הוֹרָה לוֹ שְׁיִסְפֹּר בְּלֵא בְּרַכָּה וְנִפְשׁוּ שׁוֹקֵקָה לְשִׁמוּעַ דַּעֲתֵי: הִנֵּה גַם אֲנִי עֲמַדְתִּי בְּסַפֵּק זֶה
אִיזָה שְׁנֵים וְהִי' לִי בּוֹ הַרְהוּרֵי דְּבָרִים וְלֵא שְׁרֵי לֵא הִי' אִז לְמַעֲשָׂה לֵא עָלֵי הִי' הַמְּלֵאכָה
לְגַמּוֹר, וְעַכְשָׁיו שְׂפָא לְיָדֵי שְׁמַתֵי עֵינֵי וְלִבִּי לְהַשִּׁיב דְּבַר וְלֵא חֲצִי דְּבַר כִּיז ה' הַטּוֹבָה עָלֵי:
וְטָרַם אֲעִנָּה בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ נְבוּא וְנַחֲקוּרָה בְּמֵי שְׁנַעֲשָׂה גְּדוֹל בְּאִיזָה שְׁעוֹת בְּלִילָה דְּהֵינֵנוּ
דְּנוֹדָאֵי לֵא הִבִּיא ב' שְׁעֵרוֹת תְּחִלַּת הַלִּילָה דֵּא"ה סְמְכֵי' עַל הַשְּׁנֵים וּמִיָּד כְּשֶׁהֲגִיעַ הַלִּילָה

נעשה ב"מ עיי' מג"א סי' נ"ג ס"ק י"ג ובס"ק יו"ד לענן דרפנן סמכי' אחזקה דרבא, ולשיטת הרמב"ם דספירה בזה"ז דאורייתא יש מקום לספיקתנו גם אם אין ידוע אם הביא ב' שערות עד אחר איזה שעות, אם יצא במה שספר תחלת הלילה וא"צ לספור עוד פשהביא ב' שערות, או נימא פיון דלא הו' אז בר חיובא לא יצא במה שספר קודם שנעשה גדול כמו קטן שאינו מחוייב אינו מוציא מי שמחוייב בדבר, או נימא שאני להוציא אחר מלצאת ידי חובת עצמו פיון שגוף זה עשה מעשה זה כבר יצא הגם שלא הו' מחוייב בשעת עשי', משא"כ להוציא אחר שאין האחר עושה מעשה כלל רק ששומע צריף שיהי' בנדוקא המוציא מחוייב בדבר: והנה בר"ה כ"ח ע"א בעתים חלים ועתים שוטה מבואר דלא יצא ידי אכילת מצה במה שאוכל בעת שטותו לפטרו מחיובו פשהוא חלים, והרמב"ם בפ"ו מהלכ' חמץ ומצה הלכ' ג' כ' ונ"ל לפי שאותה אכילה היתה בפשה שתי' פטור מקל המצות הרי מבואר מתוך דבריו משום שהי' אז לאו בר חיובא במצות לא נפטור ע"י מעשה זה פשהדר לחיובו והה"נ קטן לא נפטור פשנתגדל במה שעשה בקטנותו: אלא דהטור בסי' תע"ה מסופק בכוננת הרמב"ם אי משום דס"ל דמצ"כ או משום דהקא גרע טפי ועיי' הג"ה מהר"ח דגרע טפי משום דא"י שיהוא פסח ושהיא מצה, לפ"ז פשאכל מצה בקטנותו תחלת ליל פסח ואחר איזהו שעות נעשה גדול א"צ לאכול עוד מצה פעם שנית דכבר יצא במה שאכל בקטנותו דינע שהוא מצה ולייל פסח: אלא דדברי הטור תמוהים דהא הרמב"ם מפורש כ' הטעם משום שאכל בפשה שהי' פטור מן המצות הרי גילה טעמו, וצריף לומר דלא הו' לו לטור הגרסא ברמב"ם כמו שהיא לפנינו, וכן נראה דהעתיק דינו ולשונו של הרמב"ם ולא כ' סוף דבריו שמשוף דבריו נפרין דברי אמת לראש דבריו, ש"מ דלא הו' לו הגרסא ברמב"ם כמו שהיא לפנינו: ואפשר לי לומר גם לפי הגרסא שלפנינו, י"ל טעמא דרמב"ם משום חסרון פונוה, הגם אם ס"ל מאצ"כ, דס"ל דמשו"ה לא בעי פונוה פיון שמחוייב בדבר בעת ההיא סתמא לשמה קיימא וסתמא פפירושו דלשם מצנה עושה פהא דריש זבחים בקדשים סתמא לשמה קיימי ועיי' תוס' שם לענן גט אם מחוייב לגרשה בגט זה הו' סתמא לשמה עיי"ש היטב פן י"ל לענן קיום המצנה בכ"מ הגם שיש לחלק מ"מ י"ל דהיינו טעמא דמאצ"כ, וכ"ז במי שמחוייב ועושה אבל נכפה זה שאינו מחוייב לעשות סתמא דמעשה לאו למצנה היא וגם פונותו אינה פונוה לכן אינו יוצא במעשה זה לפטרו פשהוא חלים, וזהו שכ' הרמב"ם פיון שהי' אז פטור מקל המצות סתמא לאו למצנה קיימי וכן קטן שאכל מצה בקטנותו בלא פונוה לא יצא באכילה זו כשיגדל, אבל פשאוכל בקטנותו בכוננה למצנה פאינו מצונה ועושה אפשר שנפטור באכילה זו אחר שיגדל: ולענן ספירת העומר, יש מקום לומר דקטן שספר ולא התפונין כלל למצנה מ"מ סתמא לשמה, ואפרש שיחתי, הנה המג"א סי' תפ"ט ס"ק ט' נתקשה במ"ש הרמ"א אם התפונין שלא לצאת הא המחבר בס' ס' נקיט להלכה דמצות צ"כ ונדחק: ובחדושי למצ"כ העלתי יישוב נכון לדינא עכמ"ש דטעמא מאן דס"ל מאצ"כ משום דסתמא לשמה קיימי פיון דמחוייב לעשות ומנוח אקרקפת' ומ"ד צ"כ דלא ס"ל הכי י"ל דוקא בדבר שאינו ניכר במעשה או בדבור עצמו שהוא למצנה דנעשה מעשה זה לפעמים גם לרשות פגון מצה דיש אכילת מצה רשות גם בליל פסח, ותק"ש לשיר ולשורר וכדומה באלו בעי פונוה דמחשבתו מיוחדו למצנה, אבל בדבר שאינו של רשות ומיוחד רק למצנה פגון

ספירת העומר שאין ספירה כזו רק לספירת מצנה ובפיה מלא אומר שספירה זו לעומר ואין פמותה רק למצנה, ומה שנוהגי' לכתוב במכתב פך וכך בעומר זה בכתב משום שיש ספירה של מצנה אבל בפה מלא ליכא ספירה כזו רק למצנה סתמא פפירושו דסופר לשם מצנה ואפי' בלי פנונה סתמא לשמה קנימא, וא"ש ולק"מ קושני' המג"א ושם בארה, לפ"ז קטן שספר בקטנותו ג"כ סתמא לשם מצנה קנימא דספירה זו אינה רק למצנה למצנה ועושה ולא מ"מ ועושה ניצא אח"כ אפי' לא התפנין בקטנותו לשם מצנה כן יש לומר ועיני': והלום ראיתי בטורי אבן בר"ה שם שכ' שי"ל דהא דלא יצא במה שאכל כשהוא נכפה משום דהוי כמתעסק דלא יצא לכ"ע, וה' נעלם ממנו מ"ש הרמב"ם הלכ' חמץ ומצה וגם מ"ש הטור סי' תע"ה, וטעם שנתן הוא משום דהוי כמתעסק בנודאי אין להעמיס בכוננת הרמב"ם אבל י"ל בכוננת הרמב"ם כמ"ש: והנה הט"א כ' ראי' דא"י במה שעשה בעת שהי' פטור מדחצי עבד וחב"ח אף לעצמו אינו מוציא כ"ש כשהוא כולו עבד או שוטה וראי' זו ראי' נצחות אפי' למ"ש אפי' די"ל דכשהוא שוטה לא פטרני' כשחלים משום חסרון פנונה דסתמא לאו לשמה, הא ח"ע וחב"ח סתמא לשמה דהוא מחוייב מצד חירות שבו וסתמא לשמה ועוד הא גם במכנין לא יצא: וצ"ע על הטור גם אם לא הי' לו הגרסא ברמב"ם כמו שהיא לפנינו מ"מ איך מסופק בטעמא דרמב"ם אי משום מצ"כ, הא הדין מוכח מחצי עבד דלא נפטר במה שהוא עושה כשהוא פטור ומה"ט גם כשהוא שוטה לא נפטר כשהדר חלים ונהרי הטעם מבואר ואין בו ספק וצ"ע: ומצאתי לטור מקום יישוב דס"ל דאפשר יש לחלק בין האי דחצי עבר לעושה בעת שטותו, והוא ע"פ סוגי' דגיטין פ"ה ע"א דקטנה דאתי' לכלל הוי' מקרי ניצאה והיתה משא"כ עבד דמתני' משום דתלי' במעשה ולא שכיח וכן נכרי עיי"ש, וי"ל דה"ט דעבד כולו או חציו עבד אין במעשהו פלום ליפטר עי"ז כשנשתחרר או לפטור חצי חירות שבו, אבל שוטה זה דאפשר שיהי' חלים מעצמותו ויחזיר לקדמותו ממילא או שפמי' בידו עדיף טפי וכן קטן דממילא אתי' חיובו לאח"ז כשניגדל, ובעתים חלים ושוטה שבש"ס ר"ה היינו שרגיל בכך דעתים חלים ועתים שוטה עד שבליל פסח הוא חלים ושוטה כ"ש דלא דמי לעבד ועיי' תוס' גיטין כ"ב ע"ב ד"ה והא לאו בני דעה וכו' דקטן ב"כ מק דכשניגדל וכן שוטה כשנישתפה יהי' ב"כ, וא"ש ספיקת הטור דמסופק בנכפה אם משום דמצ"כ, או משום דגרע, או משום דהוא כמתעסק כמ"ש הט"א או מטעמא דידי דסתמא לאו לשמה, או באמת משום דלאו ב"ח הוא כשאוכל כמו חצי עבד או דלא דמי לעבד כמ"ש פן י"ל: ובאמת הרמב"ם לא כ' עתים חלים עתים שוטה אלא האוכל מצה והוא נכפה בעת שטותו משמע שאינו רגיל בכך עתים חלים אלא במקרה גתרפא בליל פסח אחר שאכל מצה ולא דמי לקטן שבש"ס גיטין פ"ה דנודאי יגדל מאליו, ויש לי ראי' דאפי' אינו רגיל בכך דעתים חלים פנין שאפשר שיחלי' מקרי אתי' לכלל הוי' וב"כ הוא נאקדים מ"ש בחי' גיטין לנישב קושני' הבית מאיר סי' קל"ז ס"ב שהקשה ממתני' דחרשת מאי איכא למימר דהא לא אתי' לכלל הוי' לעולם וכ' ודחק לומר דמקרי בת הו' לכשתתפקח, והי' נעלם ממנו במח"כ תוס' הנ"ל, ומה שהקשה עוד הו"ל לר"ב למפשט ביותר ממתני' זו, וי"ל דיש לחלק בין עתים חלים ועתים שוטה דמעומד ורגיל בכך וכו' היא חליו ובין שוטה סתם שאינו רגיל בכך אלא שאפשר שיתרפא, ושוטה כזה שאין ידוע ורגיל שחוזר לקדמותו גרע מקטן דנודאי יגדל, ועתים חלים ועתים שוטה

שמשפחה משעה לשעה עדיף מקטן דא"א ש'גדל עכשיו עד שיגיע לשנים ויביא סימנים, ואפשר לא יגיע לגדלות ונמות עול גמים, והא"ש דלא מצי למפשט ממתני' דחרשת די"ל מתני' איירי בחרשת דעתים חלים ועתים שוטה ומשפחה בקוצר זמן לשעות, הגם דדוחק לאוקמי מתני' בכה"ג, מ"מ פשיט לי' ברא' ברור יותר מברייטא וא"ש נכון, פה דברינו בחדושינו ושם בארה: והנה לאמת מוכח ממתני' דחרשת דאפי' לא ידוע ולא רגיל בכך דעתים חלים מ"מ מקרי בת הוי' דמתני' סתמא קתני ויש סיוע למ"ש תוס' גיטין כ"ב, וא"ש דמסתפק הטור אפי' בסתם שיטה שכ' הרמב"ם דאפשר כמו דמקרי שוטה פי האי בר הוי' וב"כ אפשר דיוצא ידי מצוה במה שאכל בעת שטותו לאחרי שהחלים הגם שלא רגיל בכך ולא הי' עתים חלים מכבר ועיי' היטב: וכ"ז פתבנו לנישב הטור לפי גרסתו ברמב"ם דלא תקשי עליו מחצי עבד וכו' אבל לפי גרסא שלפנינו ברמב"ם מפני כ' דלא נפטר בעשי' זו משום דלאו ב"ח הוא הגם שכתבתי דאפשר להעמיס בכוננת הרמב"ם משום מצ"כ, אבל לא אמיתי הוא ופשטת פנונת דבריו לא כן הוא אלא פיון שעשה מעשה זה בשעה שהי' פטור לא מפטר נפשי' פשהוא חלים ומחוייב במצות ואפי' עתים חלים מה"ט הוא דאינו יוצא ואין לומר דס"ל לרמב"ם פן רק באין רגיל שחזור לקדמותו דגרע מקטן דהא הסוג' קאי בעתים חלים ומפני הגם דרגיל בכך ודמ' לקטן דלא יצא, ורמב"ם דלא דק לכתוב עתים חלים צ"ל דפשיטא לי' דאין לחלק בין עתים חלים או שבמקרה חלים, או דאפשר שפרומו זה במ"ש נכפה שאכל בעת שטותו סתמא דנכפה פן הוא שיידוע שחזור ומשפחה במעט זמן: וע"כ לנו לחלק בין הא דגיטין פ"ה לדהכא התי' שאני פיון דאתי' לכלל הוי' הגם שתלי' בזמן כשפתגדל פיון שאפשר שיתקיים בה פעם ויצאה והיתה לאיש אחר ע"י גט זה סגי וכן מ"ש תוס' כ"ב דב"כ מקרי פיון דאתי' לכלל ב"כ לעתיד מקרי ב"כ, אבל לא ילפי' משם לצאת י"ח מצוה במה שעשה בעת שהי' פטור משום שיבוא לידי חיוב אח"כ הגם שאין דומה ממש לחצי עבד, אבל גם להא דגיטין אינו דומה דהתי' דאתי' לעתיד לכלל הוי' מקרי וכן ב"כ מקרי פיון דבכחו שיבוא לכלל פה: ובלא"ה ע"כ צריכים אנו לחלק בין הפרקים, דלכאורה צ"ל על תוס' גיטין כ"ב, מהא דגיטין מ"ה ע"ב ס"ת שכתבן וכו' אשה ועבד וקטן וכו' שנאמר וקשרתם וכתבתם וכו' וצ"ל למה קטן פסול הא אתי' לכלל קשירה כשיגדל והוא בוקשרתם כמו דס"ל לתוס' לענין בר פרישות, ולתוס' אפשר י"ל פיון דלא פתיב קרא למעט דלאו בר פרישות אלא מסברא ועיי' שם כ"ג ע"א וע"ב לכן סגי דאתי' פעם לכלל פרישות משא"כ בתפילין דכתיב קרא וקשרתם בעינין דיהי' עכשיו דוקא איתא בקשירה, אבל ביותר קשה למ"ש רש"י ט' ע"ב דנכרי פסול משום דכתיב וכתב ונתן פל שישינו בנתינה וכו' הפ"י שם הא דמקשה ש"ס על קטן ושוטה משום דלאו ב"ד גינהו ולא מקשה הא ליתנייהו בוכתב ונתן צ"ל כמ"ש תוס' דאתי' לונתן קטן לכשיגדל ושוטה לכשישפחה, ולרש"י דנפקא לן מקרא קשה מ"ש מוקשרתם דבעי שיהי' עכשיו בר קשירה וצ"ל ע: ונ"ל דרשא וקשרתם וכתבתם שאני דדרשינו מסיפא לרישא פל שהוא בוקשרתם הוא בוכתבתם משמעוה הקרא פל שהוא עכשיו במצות קשירה יוכל לכתוב, אבל בגט פתיב תחלה וכתב ואח"כ ונתן משמעוה הקרא פל מי שהוא אחר פתיבה בונתן הוא פשר לכתוב פל שאפשר שיבוא לכלל ונתן אחר הפתיבה יוכל לכתוב וכיון שקטן ושוטה אפשר שיבואו לכלל ונתן סגי בהכי דאפשר לקיים וכו' עכשיו ונתן אח"כ וכו'

לענן ונצאה והיתה פיון דכתיב והיתה אחר ונצאה כל שאפשר לקיים והיתה אפי' לאח"ז בכלל ונצאה והיתה, וש"ס פשיט שם ה"ה לענן שיור פיון דמתקנים לאח"ז ונצאה והיתה ממילא הוי שיור בגט דמשייר מי שיש בו הוי' לאח"ז וא"ש נכון, וממילא מוכן דאין לדמות מלתא דגיטין פ"ה ומ"ש תוס' כ"ב למלתא שלפנינו לצאת במה שעשה בשעת פטור אחר שבא לכלל חיוב משום דאית' אח"ז לכלל חיוב דבעי שיהי' מחוייב בדבר עכשיו והחילוק רב וא"צ להאריך עוד פמוכן לכל יודע ומבין: ועי' מג"א סי' תרצ"ו ס"ק ט"ז שכ' לדסוכרים דרשות לאונן לקנים המצות צריך לקרות המגלה קודם ויוצא, אבל לדסוכרים דאסור לאונן לא יצא במה ששמע באנינות, וצ"ע גם לדסוכרים דרשות הוא איך יפטור ע"י שמיעת ק"מ בשעה שהוא פטור, ואם קורא הוא כא"מ ועושה, והא דכ' המחבר בסי' ע' די"א דרשות נתונה לאונן היינו כשא"א לו לקרות ק"ש, אח"כ שיעבור זמן ק"ש רשאי לקרות והוא כא"מ ועושה, אבל אם יש זמן אח"כ לא יצא אם קרא בשעת אנינות, והתימא על הנב"י קמא חאו"ח סי' כ"ז שכ' ע"פ מג"א הנ"ל דאם אונן סיפר באנינותו להך דעה דרשות הוא לאונן יצא בספירה זו, ולא חלה ולא הרגיש דדברי המג"א תמוהים אם לא נאמר דס"ל למג"א דוקא במגלה פן פיון דחייבי לקרות בצייבור מה שא"א לו אח"כ ממילא לדסוכרים דאונן רשות לקרות איכא חיוב עליו לקרות בצייבור ונצא בקריאה זו וא"צ לקרות עוד אחר קבורת המת יחידי אבל בגדון שלו לענן ספירת עומר אם הוא פטור לא יצא, ואפשר דס"ל לנב"י פיון דגברא ב"ח הוא ונחמיה פטורו מחיוב ונהסירו מקרקפתי חיוב מצנה כדי דלא לטרדן ויתבטל מעסקי המת אבל רשות בידו לעשות ואם הוא עושה מצונו הטוב ומניח צרכי המת, ממילא הוא בשעת עשיה כמצוה ועושה מאחר שמניח צרכי המת ועוסק בענין אחר והבן: בהא סלקינו דכל שעושה מצוה בשעה שהוא פטור לא נפטר מחיובו כשהוא מחוייב ושופט שנסתפה אח"כ גם כשהוא עיתים חלים וכו' לא יצא וכ"ש קטן ועבד וכדומה חוץ אונן שעשה בשעת אנינותו לדסוכרים דרשות הוא אפשר דיצא ולא צריך לעשות אח"כ אבל לדסוכרים דאסורא הוא לא יצא דאדרב' אסורא קעביד והוא כמצוה הבאה בעבירה וגם משום אי עביד ל"מ: שבתי וראיתי דבקטן עדיין יש לעיין פיון שהוא בר חינוף מדרבנן כשיש לו אב שמחוייב לחנכו ואכל מצה בקטנותו או שמע תק"ש אם יצא בזה וא"צ לחזור ולעשות פיון שהי' אז ב"ח מדרבנן, ובבת ליכא חיוב חינוף כמבואר בתוס' נזיר, ועי' מג"א סי' שמ"ג, וכן האם אינה מחוייבת לחנף בנה עיי' גם זה במג"א שם, ובקטן שיש לו אב קמבעי לי ונהדר פשיטנא ממ"ש המרדכי בהלכות קטנות בהלכ' תפילין ומובא במג"א רס"י ל"ב דקטן שהגיע לחינוף פסול לכתוב דאינו בוקשרתם מדאורייתא, הרי מוכח מן המרדכי דמה שהוא מחוייב משום חינוף אינו בוקשרתא וכתבתם והה"נ כשאכל מצה קודם שנתגדל לא יצא עי"ז חיוב דאורייתא דלאו ב"ח מדאורייתא הי' בקטנותו, אבל במצוה דרבנן אפשר שיצא פיון שגם בקטנותו מחוייב מפא חינוף, או אפשר פיון דלאו בר חיובא הוא אלא משום חינוף להרגיל אותו כשיגדל לא יצא במה שעשה בקטנותו, ועוד דחיוב זה אינו עליו אלא על האב והוא לאו בר מצוה הוא: ועלה בדעתי דיש למפשט ספק זה להחמיר מהא דפליגו ר"מ ורא"ש סוף מ"ק בקטן שהגדיל תוף למ"ד אם מחוייב להתאבל כשיגדל ובט"ז סי' שמ"א כ' כמו דמחנכי אותו במצות קריעה פן מחנכי אותו באבילות וקשה לפ"ז פלוגת' דר"מ ורא"ש הא נהג

אבילות בקטנותו מפת חינוך וכבר יצא דהא אבילות דרבנן ונקטי להלכתא דאפי' יום ראשון מדרבנן, ואפי' אם אבילות י"ר דאורייתא לא יהי צריף פשיגדל רק יום א' שהוא דאורייתא, וע"כ דלא יצא במה שנהג אבילות מפת מצות חינוך, ובאמת הש"ך בנקה"כ שם חולק על הט"ז ומביא ראיה מרא"ש הג"ל דליפא חינוך פנונתו משום דכבר יצא במה שנהג אבילות בקטנותו, אלא דבאמת טעמא לא ידענא מ"ש מצוה זו דאבילות משארי מצות דרבנן חיוב חינוך גם בדרבנן אית' פמבואר או"ח ס' ק' ועיני' מג"א סי' שמ"א ומ"ש הדג"מ משום דמתבטל מת"ת, במח"כ טעם זה אינו לשבח דאפשר שילמוד דברים שמופתר לאבל, ועכ"פ יהי מחוייב להתנהג בשארי עניני אבילות ומדס"ל לר"מ דמחוייב פשנתגדל וקרא"ש חולק על עיקר הדין ש"מ דס"ל דלא יצא במה שנהג בקטנותו, ואין לדחות דאורייתא באין לו אב לחנכו דהא כ' הר"מ באם מת לקטן אב ואם היינו או אב או אם וקאב חי, ומוכן בזה דמשו"ה נקטו אב ואם תרתי להשמיענו אפי' אית ל' אב ואמו מתה וקאב חייב לחנכו לא יצא בזה פשיגדל אם מחוייב להתאבל פשיגדל: ויש לדחות הגם שיש בנודאי חיוב חינוך להתנהג באבילות, כ"ז בקטן דעלמא, אבל קטן זה דנעשה גדול בתוך זי"ן או למ"ד אם מחוייב הוא להתאבל על מת זה פשיגדל א"צ האב לחנכו פיון שיקיים מצוה זו על מת זה עצמו פשיגדל ומה לנו בחינוכו במצוה זו פיון שיקיים אותה פשהוא בר חיוב פל המצות פנ"ל נכון, והא"ש דפליגו אי יש חיוב במצוה זו פשיגדל הואיל ונדחה, ולרא"ש דפטור ממילא מחוייב האב לחנכו, ולר"מ דחייב ממילא פטור האב לחנכו, ונדחה ראיה הש"ך נגד הט"ז, וגם דחוי' מעיקרא ראיה שלי די"ל דבאמת יצא אם עשה מצוה בקטנותו משום חינוך, ושאני הכא דליפא מצות חינוך פיון שגדל בתוך הזמן, וכיון דלית לנו ראיה דלא יצא נקטי פפשיטותו של הש"ך דס"ל דיצא במה שנהג אבילות בקטנותו, והגם שדחינו ראיה שלו היינו במה שהוכיח שא"צ לחנכו, אבל סברתו קיימת בזה מה דפשיטא לי דאם מחוייב בחינוך כבר יצא וא"צ להתאבל עוד: ועלה במחשבה לפני דהך מלתא שנסתפקנו אי יצא במצות חינוך תלי' בפלוגת' רש"י ותוס' ברכות מ"ח ע"א דכ' רש"י דקטן לאו ב"ח מדרבנן הוא דאין עליו חיוב רק על האב משום שהאב חייב לחנכו לא מקרי הקטן בר חיובא, ותוס' חולק שם וס"ל דמקרי בר חיוב מדרבנן משום חינוך דאל"ה גם פשאכל האב שעורא דרבנן איך יוכל להוציא עיי"ש: ועיני' ש"ך יו"ד סי' א' סס"ק ט"ז שכ' הא דשחיטת קטן פשיטה משום דאסור לו לאכול בלא שחיטה פנונתו משום דאסור למספי לי בידים וכ"כ התב"ש בשם מהרי"ל דהוכיח דלחרש נשוטה אסור למספי בידים מדשחיטתן פשרה ש"מ דשייכו בהו, וה' געלם כ"ז לפי שעה במח"כ מנו"בי תניינא חאו"ח סי' א', והנה פשיטא למהרי"ל וש"ך והבאים אחריו פיון דשייך באיסור זה דאסור למספי בידים הוא בכלל ונבחת' ואכלת', ולפע"ד תלי' בשיט' רש"י ותוס' הג"ל, לשחיטת רש"י דקטן לא מקרי ב"ח משום דמצוה על האב ולא עלי' דידי' ושם משום מצות חינוך דרבנן ולענין שחיטה אסור למספי בידים מדאורייתא לכן ס"ל דמקרי בר זביחה מדאורייתא, ולרש"י פמו דל"מ מחוייב בדבר לדרבנן משום חיוב דאב לחנכו, פן לא נקרא בר זביחה דאוריית' במה שאחרים מוזהרים מדאוריית' דלא למספי בידים דלאו אסורא דידי' הוא אלא של הספין לי, ועי' רש"י נדה מ"ו ע"ב בד"ה אסורא נמי ליפא וכו' ועיני' תה"ד שם שכ' דבקטן ליפא איסור פלל, והא דאסור למספי שלא להרגילו, דאי יש איסור בקטן היו צריכים להפרישו, וגם

לשיטת תוס' ברכות דמשום חינוך מקרי ב"ח יש לחלק פינון שהחייב על האב שיעשה הקטן המצנה מקרי בר חיובא פינון שעושה ומקנים, אבל באיסור גבילה וטרופה דלא למספי לי' אין בקטן פלום לא מעשה ולא שב וא"ת אלא דאסור על הגדולים למספי לי' לא נראה שיהי' משום זה בכלל וזבחת חוץ פשהגיע לחינוך ולשיטת תוס' בשבת דבהגיע לחינוך צריכים לאפרושי' ועיי' רמ"א סי' שמ"ג, אפשר לומר דמתני' דחולין בקטן שהגיע לחינוך, אלא דעדיין קשה מחרש ושוטה, ולרש"י בנודאי ליתא לטעמא של הש"ך וצ"ל לרש"י דס"ל כרמ"ב דלא נפקא לי' מזבחת ואכלת דשחיתת נכרי אסורה ועיי': והיותר נ"ל לומר מלתא בטעמא דחשו"ק פשרים לשחיטה ול"א דלאו בר זביחה הם כמו בוקשרתם וכתבתם דפסולים עפמ"ש תוס' ע"ז כ"ז ע"א ד"ה איפא בינייהו אשה דמקשה מ"ט ל"א נ"מ מומר לערלות כמו דמין אינו בוקשרתם ה"נ אינו בכלל ואתה את בריתי תשמור, ומתריך ונ"ל מומר לערלות מיהא בר שמירת ברית הוא אלא שאינו חפץ אבל בר שמירת ברית הוא פשיחפין ובגיטין הכי קאמר פל שאינו בוקשרתם פלומר שאינו מקנים מצות וקשרתם אינו בכלל וכתבתם וזה מבטל מצות קשירה מעליו עכ"ל, ונ"ל להסביר דמומר לערלות מצו' זו שמבטל לשעת' היא וכל רגע מצנה עליו למול, מ"מ לא בטלה לגמרי דעדיין יוכל לקיימה פל עת שירצה הוא בכלל ואתה את בריתי תשמור פשימול אח"כ יתקן מה שעבר אלא שלא הי' זריז וליפא חייב פרת אם מל עצמו אפי' רגע אחת קודם מיתתו, אבל מצות תפילין פל יום מצנה בפני עצמה היא וכשאינו מקיימה פל יום ויום מענות שא"י לתקן היא וכינן שבטל ומבטל מצות קשירה אינו בוקשרתם ואינו בוכבתם פנ"ל: וי"ל דבזבחת ואכלת דדרשי' פל שאינו בזבחת ומנועט רק נכרי ומומר לאותו דבר דעובר ואוכל לאו בר זביחה הוא דלאו בזבחת הוא דעובר בכל שעה וכ"ש נכרי דלאו בר חיובא, אבל חשו"ק הגם דעכשיו לאו בני חיובא גינהו מ"מ הא אתי לכלל וזבחת קטן לכשיגדל וחו"ש לכשישתפו ויתפקחו, הגם דבוקשרתם וכתבתם ל"מ מה דאתי אח"כ לחייב ובארנו טעמא משום דכתיב וקשרתם פל שהוא קושר ונהדר פתיב וכתבתם, משא"כ בוכתב ונתן היינו פל שיהי' בכלל ונתן אח"כ, וזבחת ואכלת שאני שהרי יש לחו"ק תועלת בזביחה זו פשיגדל וישתפה משא"כ נכרי לעולם לא יבוא לזבחת שיהי' תועלת לו בזביחה זו, וגבי קשירה לא שייך זה פינון דאינו בוקשרתם דכל יומא מצות קשירה בפ"ע פתוס' ע"ז הנ"ל פנ"ל נכון מסברא ישרה ונכה דקה וברורה: ונחזור למקום שיצאנו משם לענין קטן שהגיע לחינוך ועשה מצנה אם נפטר עי"ז פשיגדל אם מצנה זו דאורייתא פבר הבאנו לעיל מ"ש המרדכי דהגיע לחינוך אינו בוקשרתם פינון שאינו רק מדרבנן, והה"נ דלא נפטר ממצנה זו דאורייתא ע"י מה שמחוייב ועשה משום חינוך, ויש לומר דמרדכי ס"ל פרש"י ברכות דמשום חינוך לאו בר חיובא מקרי דמצנה של האב היא, אבל לשיטת תוס' דמחוייב בדבר קרינו בי' אפשר דמהני זה גם למצנה דאורייתא, אלא דתוס' ס"ל התי' דלא מהני מי שמחוייב מדרבנן להוציא למי שמחוייב מדאורייתא, ולרש"י דחייב מדרבנן מוציא לדאורייתא הא ס"ל דל"מ מחוייב בדבר משום חינוך, חוץ משצטרף שיטת רש"י ותוס' יחד, פתוס' דמקרי ב"ח ע"י חינוך וכרש"י דמהני דרבנן לדאוריית' וזה א"א דממ"נ קשה מדלא מצא ש"ס דקטן מברך לאביו רק בשאכל האב שיעור דרבנן וצ"ל או פרש"י או פתוס' ולכן לענין דאורייתא בנודאי לא נפטר במה שעשה קודם שהגדיל אבל לענין דרבנן לתוס'

דחויבא דבן הוא י"ל פמו שיהוא מוציא אחרים שמחונייבים מדרבנן פן יוצא הוא בעצמו
במה שעשה בקטנותו פשיגדיל, אבל לרש"י לא נפטר דלאו ב"ח במצנה הוא ע"י חינוף,
אלא דנראה דרש"י ס"ל דבדרבנן מהני חיוב זה ע"י חינוף הגם דנגד דאורייתא ל"מ
ובאמה הקשה תוס' שם דאם ל"מ ב"ח ע"י חינוף גם פשאכל האב שיעור דרבנן איך
יוכל להוציא וצ"ל דרש"י ס"ל הגם דא"מ מדאורייתא מקרי מוציא המחונייב מדרבנן
והה"נ דפוסטר עצמו ע"כ לכשנתגדל, ואפשר דרש"י ס"ל פתוס' בר"ה ל"ג ע"א דרשות
יוכל להוציא המחונייב מדרבנן, לפ"ז אפשר דלא יצא פשיגדיל ע"י שעשה המצנה
בקטנותו משו' חינוף דלאו ב"ח במצות דרבנן מקרי ע"י חינוף ואפי' למצנה דרבנן
פשיגדיל לא מהני ועי': ולדינא בונדאי נקטי' פתוס' ורוב פכל ראשונים דכתוס' ס"ל,
ועי' מג"א רס"י תמ"ז דבכ"מ נקטי' פתוס' וכבר הבאנו ראי' מש"ך בנקה"כ דס"ל
בפשיטו' דנפטר פשיגדיל במה שעשה בקטנותו ע"י מצות חינוף, ובנדון שלפנינו כבר
יצא לפי דנקטי' דסה"ע דרבנן בזה"ז כבר יצא בספירה שבקטנותו ע"י חינוף האב ופטר
ממצות ספירת העומר דרבנן פשיגדיל: אלא לפי שפתבנו דכל שגדל ואפשר לו לקיים
המצנה בגדלותו אלא שיש בו שיהוי איזה שעות ליפא מצות חינוף במצנה זו כנין שיעשה
מצנה זו בעצמו אח"כ מה לו לאב לחנכו, וכיון דליפא מצות חינוף, וגם אם ספר ע"י
חינוף אב לא עשה מעשה מצנה פכל ממילאלא יצא י"ח פשיגדיל דבקטנותו גם מצנה
דחינוף לא הי' וצריך לספור אחר שגדל והדברים ארוכים, ותן לחכם ויחכם עוד, פי
יש לחלק בעניינים אלו בחלוקות דקות ומה שעלה במושפל ראשון לפני פתבתי: ומצאתי
לי חבר במה שדמיתי מלתא לצאת בעצמו במה דעבד בשעה שלא הי' מחונייב רק מדרבנן
להא דמוציא המחונייב מדרבנן לאחרים לרש"י פדאית לי' אפי' למחונייב מדאורייתא
ולתוס' למחונייב מדרבנן, ויש לגמגם ולחלק בין העניינים בחלוקים דקים, אבל ראה זה
מצאתי במרדכי פ"ב דמגלה שדן סומא האיה מוציא בקידוש דאורייתא את ב"ב והא
אינו מחונייב רק מדרבנן, ומביא ראי' מדמקדש רב פתוס' שבת שיהוא דרבנן ויצא ידי
קידוש דאורייתא והקשה לנפשי' מש"ס פרכות דאשה א"מ למי שמחונייב בבהמ"ז
מדאורייתא, שאני התם דלא תבוא לעולם לידי חיוב דאורייתא משא"כ סומא
לכשיתפסק יבוא לחיוב דאורייתא לכן יוצא בקידוש שמקדש פתוס' שבת הגם שא"מ
עכשיו מדאורייתא מ"מ פשיגיע הזמן יהי' מחונייב מדאורייתא אלו דבריו ז"ל, והמג"א
סי' רס"ז ס"ק א' הקשה עליו מקטן דג"כ יבוא לחיוב דאורייתא וא"מ רק לאכול שיעור
דרבנן והניח בצ"ע, ולדידי לק"מ דס"ל פרש"י דקטן לאו ב"ח מקרי לכן א"מ רק למי
שאכל שיעור דרבנן, ודרבנן יוכל להוציא אפי' רשות פתוס' ר"ה או וגם אם רשות א"י
להוציא המחונייב מדרבנן, אבל קטן זה יש בו מצנה חינוף עדיף מרשות עכ"פ וא"ש:
ואנו למדים ממרדכי הנ"ל תרתי דס"ל דחיוב מדרבנן מוציא למחונייב מדאורייתא פרש"י
ונדוקא מי שייבוא אח"כ לכלל חיוב אבל אשה לא וכן צ"ל חילוק זה לרש"י דהקשה
לנפשי' מקטן דא"מ המחונייב מדאורייתא ומתריץ דלאו ב"ח דרבנן הוא ועדיין קשה
מאשה וצ"ל דפשיטא לרש"י דאשה שאני דלא תבוא לעולם לידי חיוב דאורייתא, ועוד
אנו למדין ממנו פמו המחונייב בדבר מדרבנן יוכל להוציא אחרים פן יוצא בנפשו במה
שעשה בעת חיובו מדרבנן למה שנתחייב אח"כ בחיוב גמור ועי': ונבוא לדון בנדון
שלפנינו, בתחלה הרעיון הי' נ"ל גם אם לא ספר פכל בעוד שיהוא קטן יוכל לספור אח"כ

בברכה דלא בעי תמימות אלא בגדול שהוא מחונייב בדבר וכל שלא ספר לילה אחת חסר לי מן תמימות דמצנה, אבל קטן שנתגדל בתוך ימי הספירה פינו דלא הוי ב"ח לא מפסיד לי תמימות דשבועות פינו דספר כל המחונייב עליו לספור, ואלו ימים ושבועות תמימות תהיינה לו, והה"נ בגר שנתגזיר תסוף ימי הספירה או עבד שנתפתרר, ומצאתי לי ראי' בכעין זה מש"ס בוכה כ"ז ע"ב לר"א דצריך שתהי' סנפה הראוי' לשבועה קטן שנתגדל ונכרי שנתגזיר בחוש"מ עושה סנפה בחוש"מ פינו שלא הי' מחונייב קודם ל"ב סנפה הראוי' לשבועה, וכן י"ל בגדון זה, אלא דמסונגי' דהתם איפא למשמע איפכא דמסברא פשוטה אין לחלק, דהא מצריך קרא כל האזרח וכו' לקטן וגר ואנ"ה ה"א דלא יוצאים כשעושה סנפה בחוש"מ הגם לר"א אפשר דילפי' מהתם לדהכא מ"מ לרבנו דס"ל עושין סנפה בחוש"מ ולדידהו כ"ש בקטן וגר ול"צ קרא להכי דאתי' מכ"ש כמ"ש רש"י שם, ועכ"פ לדידהו לית לנו מקרא לחלק כה"ג, ובספירה דבעי תמימות מנ"ל לחלק מסברת חוץ בין הי' ראוי' לאינו ראוי' ומחונייב דהא סברת חוץ ליפא דלר"א צריך קרא לחלק וכ"ז בשלא ספר בקטנותו אבל אם ספר בקטנותו הגם דלא הי' מחונייב בספירה נ"ל דמצטרף האי ספירה דרשות לספירה דאח"כ שספר שבועה שבועות תמימות וליפא קפידא רק שיהי' ספורות למו שבועה שבועות תמימות, וכן הדין אם ספר בלא פנונה למ"ד מצ"כ או שהתפנין שלא לשם מצנה, מ"מ יוכל לספור בברכה אח"כ פינו שספר עכ"פ הוי' להו תמימות ויש לי קצת ראי' מרש"י סנפה שם דאזרח לרבות קטן וגר בינתיים וכ' רש"י שעושי' סנפה בחוש"מ, ולא כ' שאם יש להם סנפה מקודם דאז הוי פטורים ולא הי' סנפה הראוי' להם לישוב בה ישיבה של מצנה ה"א דלא יצא קמ"ל, ומנ"ל כ"כ דעושי' סנפה בחוש"מ דלמא קרא להכי הוא דאתי, ש"מ דלנה ל"צ קרא פינו שראוי' לישוב בה הגם שלא הי' ראוי' לישוב לשם מצנה, דהא לר"א אין אדם יוצא בסנפת חבירו וא"י מסנפה לסנפה, ויש לדחות דר"א שמותא כב"ש ס"ל דצריך לעשות סנפה לשם חג ואם הי' להם מקודם שפאו לכלל חייב לא לשם חג נעשית גם שעשו אותה לשם מצנת סנפה פשיבואו לידי חייב ל"מ דעכשיו לאו בר קיומא מצנת סנפה הוא, וכ"ש גר שנתגזיר, ולתוס' בשם ירושלמי דלב"ה צריך לחדש בה דבר א"א רק פשיחדשו בה דבר אחר שפאו לידי חייב היינו עשית סנפה בחוש"מ, הקצרתי ונהבן: מ"מ הגם דאין לנו ראי' בכ"ז מסתבר לנו דהכי הוא, ועיי' נוב"י קמא סי' ק"ז שכ' דאם אונו אסור במצנה גם אם ספר באנינותו לא יוכל לברך אח"כ דלאו תמימות הן להך שיטה, נראה דלאו ס"ל פנותי' ונהגם דנ"ל כמ"ש בכ"ז לא מלאני לבי לסמוך על סברתי בלי ראי' אבל נ"ל בקטן שהגיע לחינוך דאיפא מצנה בספירה זו דהארבנו לעיל דנפטר במה שעשה בקטנותו משום מצנת חינוך אלא דליפא מצנת חינוך פשיקיים מצנה זו פשיגדל אינהו שעוה אח"כ, אבל הרנוחנו בדברינו לענין ספירה שאם ספר לילה או לילות קודם שהגדיל ע"י חינוך האב שחייב לחנכו דהעיקר לדינא פשיטת תוס' דע"י חינוך מקרי ב"ח ומוציא הה"נ דמקרי ע"י ספירה של חינוך תמימות למצנה וגם אם ספיקא הוא אם פרש"י אם קיי"ל כתוס' הא כ' התה"ד ופקו המסבר בספק אם שכח לספור, יספור בשארי ימים בברכה משום דאיפא ס"ס שפא דלא כבה"ג ושמא לא שכח הכי נמי איפא ס"ס שפא כתוס' ושמא דלא כבה"ג: בהא סלקינו דאם לא שכח לברך בקטנותו, יספור אחר

שְׁנֵתִיגְדֵל בְּבִרְכָה, הַנִּלְפַע"ד פְּתַבְתִּי וְחֹתֶם בְּבִרְכָה הַשְּׁקֵט וְשְׁלוֹם מְאֹלְקֵי הַמַּעֲרָכָה, פְּאוֹת נִפְשׁוֹ וְנִפְשׁ אֹהֶ"נ.

פ"ב פֶּאוֹר בְּנֶקֶר לְיוֹם ה' מ"ז לַמְב"י תר"ל ל"פ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוֹאֵל בְּנִימִין ב"ה ג מהרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה ק בֵּין הַמַּצְרִים יִצְיֵל יוֹצֵר הָרִים, אוֹתְנוּ מִיַּד אֲכָזְרִים וְיִנְרַח אוֹר לְיִשְׂרָאֵל וּבְתוֹכָם בְּנֵי מַחְמְדֵי הַרְבֵּנִי הָאֲבָרָה מְנַפְלֵג בְּתוֹרָה וּבִירְאָת ה' טְהוֹרָה מוֹרֵג חֲרוֹץ מְלֵא בְרַכְת ה' כַּש"ת מו"ה שְׁמַעוֹן סוֹפֵר נ"י בְּשִׁבְת תַּחֲפֻמוֹנֵי בְּקִלְיִין וּוּאֵרְדִיין יע"א: מְכַתְּבָה הַחֲבִיב לִי קַבְלֵתִי בְּבִישׁוֹר מְשֻׁלּוּמָה הַטּוֹב עִם נֹת בֵּיתָה פְּלֵתִי הַצְּנוּעָה תִּי וְע"ד מְבֻקָּשָׁה לְהוֹדִיעָה לַפִּמ"ש הַמַּג"א ס' תַּק"ג דְּבַע"נ יַחְמִיר בְּכֹנֶלָן כְּמוֹ בַת"ב אִם בְּכָלֵל זֶה שְׁלֵא לְרַחֵץ בַּעַש"ק, אֲבָאָר לָהּ דִּין זֶה בְּקִצְרָה, הִנֵּה הָר"ן בְּשֵׁם רַמְבַּ"ן בַּפ"ק דַּר"ה וּמוֹבָא בַב"י דְּמַעֲיָקָר הַדִּין בְּכָל ד' צוֹמוֹת אֲסוּר כָּל מָה שְׁאֲסוּר בַּת"ב וּמְבִיא רֵאִי מַפ"ק דְּמַגִּילָה דְרַבֵּי רַצָּה לַעֲקוֹר וְהָרָאָה זֶה בְּמָה שְׁרַחֵץ בַּחֲמִין מִשְׁמַע דְּאֲסוּר, וְלִי נִרְאָה קֶצֶת סָמָה מְלִשׁוֹן ש"ס בְּזִמְן שְׁאִין שְׁמֵד רַצוּ מִתְעַנִּין רַצוּ אִין מִתְעַנִּין פְּשִׁיטָא דְאִם רוֹצִי לְהַתְעַנּוֹת אִין מִי מוֹחָה מְהִיּוֹת טוֹב וְלֵא הוֹל"ל רַק רַצוּ אִין מִתְעַנִּין, נ"ל דְּה"א דְּאֲסוּר לְנִהוּג בְּמַקְצָתוֹ לְהַתְעַנּוֹת וְלֵא לְנִהוּג בְּשְׁאָרֵי חֲנוּמְרוֹת שְׁיִשְׁנֵן בְּזִמְן שְׁיִישׁ שְׁמֵד ר"ל פֶּן יַחְזוֹר הַדְּבָר לְקַלְקוּלוֹ וְיִהְיֶי שְׁמֵד ר"ל וְיֵאמְרוּ דְאִז הַתְעַנּוּ וְלֵא נִהְגוּ בַד' עֵינּוּיָם וְטַעוּ דְעֵינְקָר דִּין הוּא שְׁלֵא אֲסוּרוֹ מִן הַדִּין רַק אֲכִילָה וְשִׁתִּינִי וְלֵא שְׁאָרֵי דְבָרִים, אוֹ מְחַשֵּׁשׁ שְׁמָא יְבוֹא לְהַקֵּל בְּזִמְן שְׁאִין שְׁמֵד גַּם בַּת"ב וְה"א אוֹ דְרַצוּ יִתְעַנּוּ וְיִנְהִיגוּ בְּכָל הַחֲנוּמְרוֹת, אוֹ לֵא יַחְמִיר עַל עֲצָמָם אִפִּי לְהַתְעַנּוֹת דְאִין לְמִיחַשׁ לְעַתִּיד שְׁמָא יִהִי שְׁמֵד ר"ל אוֹ מְשׁוּם ת"ב וְלֵא יִתְעַנּוּ אִז כִּי כְּנֹלָם יוֹדְעִים לְחַלֵּק בֵּין יֵשׁ שְׁמֵד וְכו' אוֹ בֵּין ת"ב לְשְׁאָרֵי צוֹמוֹת וּכְבָר הַוֵּרְגָלוֹ בּו, קמ"ל רַצוּ מִתְעַנִּין אִפִּי לְהַתְעַנּוֹת לְבַד, רַצוּ אִין מִתְעַנִּין וְלְכַטֵּל מְכַל וְכַל כְּנ"ל, וּמִינְיָה דְמוֹכַח בְּזִמְן שְׁיִישׁ חַיּוֹב לְהַתְעַנּוֹת יֵשׁ בְּהֵם כָּל הַחֲנוּמְרוֹת כְּמוֹ תַשְׁעָה בְּאָב וִיה"כ, דַּל"כ קָשָׁה מְאִי רְבוּתָא דְרַצוּ מִתְעַנִּין: וְכ' הָר"ן וְהָאִידְנָא כִּינּוֹן שְׁנוּהִיגִין לְהַתְעַנּוֹת וְלֵא נִהְגוּ לְחֲנוּמְרוֹת הַלְלוּ מִשְׁמַע דְּמַעֲיָקָרָא לֵא רַצוּ אֲלֵא לְהַתְעַנּוֹת לְבַד אֲבָל לֵא רַצוּ לְנִהוּג בְּאוֹתָן הַחֲנוּמְרוֹת וְכו' וְלֵא כ' טַעַם לְמָה לֵא נִהְגוּ בְּאוֹתָן הַחֲנוּמְרוֹת, וְכ' הַמַּג"א מְשׁוּם שְׁאִין רוֹב הַצִּיְבוּר יְכוּלִין לַעֲמוֹד בָּהּ, וְעִינֵי מַחְצִית הַשְּׁקֵל דְּמַג"א הוֹסִיף זֶה עַל דְּבָרֵי הָר"ן לְהַטְעִים טַעַם, וּמִזֶּה כ' דְּבַע"נ יַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ כִּינּוֹן דְּרֵאוּנֵי הִי שְׁיִקְבְּלוּ גַם הַחֲנוּמְרוֹת עַל עֲצָמָם רַק שְׁאִין רוֹב הַצִּיְבוּר יְכוּלִים לַעֲמוֹד וְרֵאוּנֵי לְהַחְמִיר, וְלוֹלֵי טַעַמוֹ שֶׁל הַמַּג"א הִי נ"ל דְּר"ן לְשִׁיטְתוֹ דֵּה' עֵינּוּיָם בִּיה"כ רַק מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא וְלָכֵן הִקְיָלוּ בְּהוּ טוֹבָא עֵינֵי ר"ן רַפּוּיָה"כ וְלָכֵן בְּעֵינְקָר הַתְעַנִּית דְּהוּא מְדַאוּרֵינִיתָא בִּיּוּה"כ הַחְמִירוּ ע"ע הַגַּם דְּלִיכָא חַיּוֹב, אֲבָל בְּשְׁאָרֵי עֵינּוּיָם דְאִינָם מְדַאוּרֵינִיתָא אִפִּי בִּיּוּה"כ, לֵא קַבְלוּ עַלְיֵיהוּ לַפ"ז אֲפִשְׁרָ גַם בְּעַל נִפְשׁ לֵא יַחְמִיר: וְהִנֵּה הָר"ן בְּשֵׁם רַמְבַּ"ן כ' מֵאַחַר שְׁכָבָר קַבְלוּ עַלְיֵיהוּ אֲסוּר לְפָרוֹץ גָּדַר, וְכ"ש בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ שְׁהָרֵי בְּעוֹנוֹתֵינוּ שְׂרַבּוּ, יֵשׁ גְּזִירָה בְּיִשְׂרָאֵל וְאִין שְׁלוֹם הַלְפָה חַיִּיבִים הַכֵּל לְהַתְעַנּוֹת מְדַבְרֵי קַבְלָה וְתַקְנָת גְּבִיאִים עַכ"ל, וְאַח"כ' הָר"ן וְהָאִידְנָא נִהִיגֵי לְהַתְעַנּוֹת וְלֵא נִהְגוּ כָּל הַחֲנוּמְרוֹת הַלְלוּ מְשׁוּם דְלֵא קַבְלוּ עַלְיֵיהוּ מַעֲיָקָרָא אֲלֵא לְהַתְעַנּוֹת וְכו' וְצ"ע תִּינַח לַמ"ש רַמְבַּ"ן דְּמֵאַחַר שְׁכָבָר נִהְגוּ אֲסוּר לְיַחִיד לְפָרוֹץ, כ' שְׁפִיר דְּמַעֲיָקָרָא לֵא נִהְגוּ יוֹתֵר אֲבָל לַפִּמ"ש רַמְבַּ"ן וְעוֹד בַּעוּה"ר יֵשׁ גְּזִירָה בְּיִשְׂרָאֵל וְאִין שְׁלוֹם מְחוּיָיבִים לְהַתְעַנּוֹת מְדַבְרֵי קַבְלָה וְתַק"נ, לֵא א"ש לְמָה הָאִידְנָא אִין נוֹהֲגֵי אֲלֵא בְּתַעֲנִיתָא הָא לֵא בְּרַצוֹן תְּלִי אֲלֵא חַיּוֹבָא הוּא בְּזוּה"ז, וְצ"ל דְּמ"ש וְהָאִידְנָא נוֹהֲגִים לְהַתְעַנּוֹת וְלֵא

נוהגי' בְּחֻמְרוֹת הַלְלוּ לָא ס"ל פְּרָמְב"ן דְּעַכְשָׁיו מְחַנְיָבִים מִן הַדִּין, וצ"ל דס"ל הַגַּם דַּיֵּשׁ
גְּזֵרוֹת בַּעֲוֵה"ר לָא דְמִי לַיֵּשׁ שְׁמַד שְׁהִי בְּיָמִים שְׁעָבְרוּ שְׁפָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגִזְרָה זֹו וּגְזֵרַת
שְׁמַד דְּנוֹקָא אָמְרוּ, וְאִין שְׁלוֹם וְאִין שְׁמַד הֵינְנוּ שְׁיֵשׁ גְּזֵרוֹת, אָבֵל לָא כ"כ בְּגִזְרוֹת שְׁמַד
כֵּן י"ל וְדוֹחָק, וְהַיּוֹתֵר תְּמוּהָ לִי עַל הַטּוֹר שְׁכ" וְז"ל וְכ"ש בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ שְׁיֵשׁ שְׁמַד וְאִין
שְׁלוֹם הַפֵּל מְחַנְיָבִים לְהַתְעַנּוֹת וּמִיָּד אַח"כ כ' וּמִיָּהָ פְּנֻלָם מְוֹתְרִים בְּרַחֲצָה וְכו' וְהָרִי כ'
בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ יֵשׁ שְׁמַד וְאִין שְׁלוֹם הָרִי קָרִי לִי שְׁמַד כְּבַגְמָרָא מְמַשׁ וְאִיָּה כ' דְּכַנְלָם
מְוֹתְרִים בְּרַחֲצָה, וצ"ל דמ"ש הַטּוֹר וּמְוֹתְרִים בְּרַחֲצָה וְכו' דְּחוֹלַק עַל רַמְב"ן וְס"ל
דְּמַעֲיָקָר הַדִּין לִיכָא חַיּוֹב מְדַבְּרִי קַבְלָה רַק בְּתַעֲנִית וְלֹא בְּשִׂאָרִי חֻמְרוֹת וּב"י כ' הַפֵּל
מְדַבְּרִי רַמְב"ן, וְהַנֶּהֱרַח רֹאֵה דְּחוֹלַק עַל הַרַמְב"ן וְצַלַע"ג: וְאֶפְשָׁר מִשׁוּ"ה ס"ל לר"י שְׁבַתוֹס'
תַּעֲנִית י"ג דְּמוֹתֵר לְרַחוּץ בְּחַמִּין דס"ל פְּרָמְב"ן דְּבִשְׁעַת שְׁמַד מְדִינָא אָסוּר בְּכָל פְּדֵהוֹכִיחַ
רַמְב"ן מְמַגִּילָה ה', וְעַכְשָׁיו כְּשַׁעַת הַשְׁמַד וְאָסוּר מְדִינָא בְּפֵל, וְהַמְחַבֵּר קָבַע לְהַלְכָה
כְּשִׁיטַת רֵאבִי' שְׁבַתוֹס' וּמְרַדְכִי וְר"ן וְרֵאבִי' מַעֲיֵד שְׁנֵהֲגוּ הָעוֹלָם הַיְתֵר וְכו' הַב"י שְׁכֵן
הַמְנַהֵג פְּשׁוּט וּמִי יָבֹוא אַחַר הַמְחַבֵּר אַחַר שְׁפָכֵר עֲשֵׂהוּ וְרַמ"א שְׁתִּיק לִי, וְגַם הוּא מְלַתָּא
דְּרַבְּנָן, לְכַמְהָ שְׁיִטוֹת גַּם בִּיה"כ רַק דְּרַבְּנָן וְגַם אִם דְּאוֹרְיָתָא מ"מ תַּעֲנִיתִים אֵלוּ רַק
מְדַבְּרִי קַבְלָה וְעַיִן ר"ן פ"ק דְּמַגְלָה גְּבִי חֲזַקָּה קָרָא בְּטַבְרִי' וְכו' דְּסַפֵּק ד"ק לְקַנְלָא, וְעַיִן
טוֹרִי אָבֵן דְּחוֹלַק עָלָיו, וְעַיִן תַּב"ש ס' ב' וּבכ"ז בע"נ בְּנוֹדָאִי יַחְמִיר עַל עֲצָמוּ כַּמ"ש
הַמְג"א, וְכ"כ הַבְּאָר הֵיטֵב בְּשֵׁם הַפ"ח דְּעַכְשָׁיו הַמְנַהֵג לְהַחְמִיר וּמְפַנֵּי כְּבוֹד הַשְּׁבַת מְוֹתֵר,
מ"ש מְפַנֵּי כְּבוֹד שְׁבַת מְוֹתֵר לָא כְּתוּב בַּב"ח וְהוֹסְפָה הִיא מִן בַּעַל בְּאָר הֵיטֵב, וְשִׁפִּיר
קְמוּסִיף וְנִלְמַד מִקו"ח מְדַלְקָמֵן קַנ"א בְּשְׁבַת שְׁל חֲזוֹן דְּכ' מְהַרְשָׁ"ל דְּבִשְׁבַת שְׁל חֲזוֹן נְהָגוּ
אִיסוּר מִשׁוּם עַט"ב שְׁחַל בְּעָרֵב שְׁבַת וְכו' וְהָבֹו דְּלֹא לְהוֹסִיף בַּר"ח שְׁחַל בְּשְׁבַת דַּל"ש
לְמַגְזֵר מִיָּדִי, וְקו"ח הוּא הֵתֵם מְנַהֵגָּא הוּא וְאִסוּרָא הוּא דְּאִיכָּא טְרַח הַמְהַרְשָׁ"ל בְּתַשׁוּבָה
לְמַצּוֹא טַעַם לְבַטֵּל טְבִילוֹת מְצוּהָ שְׁל ע"ש, כ"ש שְׁלֹא לְרַחוּץ בַּד' צוּמוֹת דְּלֹא נִזְכָּר בַּש"ע
דְּנוֹהֲגִי לְאָסוּר, וְלֹא נִתְּנָן אֵלָּא לְבַע"נ לְהַחְמִיר ע"ע, בְּנוֹדָאִי בַּע"ש מְוֹתֵר וְכ"ש בַּע"נ
דְּמַהֲדָר בְּמַצּוּהָ זֹו דְּטְבִילוֹת חַמִּין בַּע"ש דְּלֹא יִבְטָלָה, וּמֵאִי קַחְזִית דִּיהִנ' מִן הַמְחַמִּירִין
בְּדָבָר זֶה וְיִבְטֵל מְמַצּוּהָ זֹו דְּרַגִּיל בְּהָ כָּל הַשָּׁנָה וּבִלְתִּי סַפֵּק גַּם לְפִי עֲדוּתוֹ שְׁל ב"ח דְּנֵהֲגוּ
עַכְשָׁיו לְנֵהֲגֵי בְּכָל חֻמְרוֹת לֹא נֵהֲגוּ מַעֲיָקָרָא בְּעָרֵב שְׁבַת כַּנ"ל פְּשׁוּט וּבְרִירוֹ: וְאִיִּדִי
דְּאִיִּירִי אֲצִיעַ פְּהָ מְחֻדָּשׁ ב"י שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי בְּשִׁימַת עֵינֵן עַל שְׁאֵלְתָּהּ שׁוֹטְטוּ
רַעֲיוֹנֵי מַעֲנִין לְעַנְנֵן בְּקוֹשְׁלֵי הַשׁוֹאֵל בְּמַהֲרָשָׁ"ל ס' צ"ח וּמוּבָא בַּמְג"א ס' תְּקַנ"ט דְּמַש"ס
עֲרוּבִין מוֹכַח הִיפּוֹף דִּינּוּ שְׁל הַב"י מְדַמְקָשָׁה הָא עֵיו"ט מְשַׁלִּימִין וְאִם כַּב"י הָא יו"ט
עֲצָמוּ לֹא דוֹחָה תְּשַׁעָה בְּאָב כ"ש עֵיו"ט, וְע"כ דְּגַם אִם הִי בַּת"ב דְּלֹא נִדְחָה הִי דוֹחָה,
וְמָה שְׁתִּי מֵהַרמ"ל דְּבַס"ד עַד דְּלֹא בָּא לְחַלְקֵי דְּקִיל יו"ט דְּדַבְּרִיָּהֶם דְּמַתְעַנִּין לְשַׁעוֹת הִי
ס"ל דְּאֶפִּי לֹא נִדְחָה לֹא הָיוּ מְשַׁלִּימִין, וְלֹאמַת דְּמַחְלֵק דִּיו"ט דְּדַבְּרִיָּהֶם קִיל דְּמַתְעַנִּין בּוֹ
לְשַׁעוֹת ה"ה דְּלֹא דוֹחָה ת"ב שְׁלֹא נִדְחָה, וְהֵנָּה מְלַבֵּד שְׁצ"ל פִּינּוֹן דְּבַס"ד ס"ל דְּאֶפִּי בְּלֹא
נִדְחָה אִינּוּ מְשַׁלִּים מַנ"ל לְאֶמַת דְּלֹא הָכִי הוּא וְעַיִן מַחְצִית הַשְּׁקָל, עוֹד צ"ל הָא בְּנוֹדָאִי
לֹא יִכְחִישׁ אָדָם דְּנִדְחָה קִיל דְּהָא רַבִּי ס"ל פִּינּוֹן שְׁנִדְחָה יְדוּחָה, וְאִנּוּ הַגַּם דְּלֹא ס"ל פִּינּוֹן
דְּאִדְחָה אִדְחָה מ"מ מְסַבְּרָא דְּקִיל נִדְחָה מְבַזְמֵנוּ וְאִיָּה מְקַשָּׁה הָא עֵיו"ט מְשַׁלִּימִין דְּלִמָּא
הִיו"ט עֲצָמוּ לֹא הִי דוֹחָה ת"ב רַק מְשׁוּם שְׁנִדְחָה דְּקִיל, לְכֵן נ"ל דְּבַס"ד ס"ל דִּיו"ט זֶה
הֵינְנוּ דְּאָסוּר בְּתַעֲנִית דְּאוֹרְיָתָא הוּא עַיִן תוֹס' פְּסָחִים ר"פ מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ דְּאִיסוּר עֲשִׂינ'

מְלֹאכָה בְּיוֹם הַבָּאָת קָרְפֵן דְּאוֹרְיִיתָא הוּא, וּבְרִ"ן שָׁם כ' דְּאֶפְשָׁר דְּאֶסְמַכְתָּא הוּא וּמְדַרְבְּנֵן, וְעֵינִי מִל"מ פ"ו מְהֵלֵךְ כְּלִי הַמְקַדֵּשׁ הַלֵּכִי ט' כְּמוֹ דְּאֶסוּר בְּמֵלֶאכֶ' כִּן בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית עֵינִי שׁ אַרְיִכוֹת נִפְלָא, וּי"ל דְּבִס"ד ס"ל דִּיּו"ט זֶה דְּאוֹרְיִיתָא הוּא וּבְנוֹדָאֵי יֵשׁ בְּכַחוֹ לְדַחוֹת אִפִּי ת"ב בְּזַמְנֵוּ וּמִקְשָׁה אִי ס"ל כִּר"ג אִפִּי עִיּו"ט, וְרַבִּינָא מְתַרְץ דִּיּו"ט זֶה רַק דְּרַבְּנֵן וּמִתְעַנִּין בּוֹ שְׁעוֹת לְכֵן עִיּו"ט מְשַׁלְּמִין, וְהִ"ה דְּהִי יוֹכֵל לֹמַר דְּגַם יו"ט עֲצָמוּ אֵינֵן דּוֹחָה לִת"ב בְּזַמְנֵוּ, וְעֵינִי מְהַרְ"ם לִוְבָלִין שְׁהַרְגִישׁ בְּזָה וְנִשְׁמַר מִמֶּנּוּ שְׁלֵא רַצָּה לְהֶאֱרִיךְ כ"כ וּמִשִּׁיב לִי מְזָה עֲצָמוּ שְׁהִבִּיא אֶבֶל עִיּו"ט לֵא, אֶלְא דְּלִשׁוֹן רַבִּינָא דְּאָמַר שְׁאֵנִי יו"ט דְּדַבְּרִיהֶם מִשְׁמַע דְּזָה פְּשוּט דְּדַבְּרִיהֶם הוּא, וְאִי ס"ל לְמַקְשָׁן דְּדְּאוֹרְיִיתָא הוּא הו"ל לְרַבִּינָא לְחַדֵּשׁ דִּיּו"ט דְּדַבְּרִיהֶם הוּא: וּכְשֶׁאֲנִי לְעֲצָמֵי הִי נ"ל בְּיִשׁוּב קוֹשְׁיָי הַנָּ"ל בְּשִׁנְכִין דְּמִיּוֹנוֹ שְׁל רַבִּינֵי יַעֲבֹץ דְּלִמַּד דִּינֵוּ מְהָא דִּר"א בִּר"צ אִיךְ זְלִיף מְהֵתֵם דִּיּו"ט דְּרַבְּנֵן מִיְהָא הָוִי וְדוֹחָה ת"ב דְּדַבְּרִיהֶם אֶבֶל בְּעַל בְּרִית דְּלִיכָא מְצוֹת וְחִיּוּב כ"כ מִנ"ל דְּדוֹחָה לִת"ב אִפִּי ת"ב הַנְּדַחָה וּכ"ש לְפַמ"ש הַב"י דְּהִ"ה מוֹהֵל וְסַנְדֵּק פְּוֹלֵם מְוִתֵּרִים דִּיּו"ט שְׁלֵהֶם הוּא וְצ"ע לְכַאוּרָה: וְנ"ל עַפְמ"ש תוּס' עֲרוּבִין דְּלֵא מְבַנֵּי בְּנִימִין הִי דְּהָרִי פִּהֵן הִי אֶלְא שְׁאֵמוּ מְבַנֵּימִין אוֹ חֲתָנִים הִי וּבְנוֹדָאֵי אֵין עֲלֵיו חִיּוּב דְּרַבְּנֵן לֹמַר יו"ט זֶה דְּאֵינֵן נִגְרַר אַחַר מִשְׁפַּחַת אֵמוּ וּכ"ש אַחַר מִשְׁפַּחַת אֲשֵׁתוֹ וְהוּא רַק לְמַצְנָה בְּעֵלְמָא גְּהִיג זֶה לְהִיּוֹת סְנִיף וּמ"מ לֵא הַשְּׁלִים, מְזָה לְמַד רַבִּינֵוּ יַעֲבֹ"ץ הִ"ה לְבַעַל בְּרִית דִּיּו"ט שְׁלוֹ הוּא דְּבַמְצָנָה קִלְה נְדַחָה ת"ב וְקו"ח מִר"ל פִּנ"ל, וְאוֹמַר אֲנִי דִּמ"ש הַב"י דְּוִקָא בִּת"ב הַנְּדַחָה דְּמִשָּׁם לֵא נוֹכֵל לְמִילֵף רַק ת"ב הַנְּדַחָה דְּקִילָא טוֹבָא דְּלֵא הַשְּׁלִים ר"צ הֵגַם שְׁלֵא הִי חִיּוּב מְצָנָה דְּרַבְּנֵן עֲלֵיו הִ"ה לְבַעַל בְּרִית, אֶבֶל כְּשֶׁאֵינֵן נְדַחָה מִנ"ל, וְהָא דְּמִקְשָׁה ש"ס אֶבֶל עִיּו"ט לֵא קוֹשְׁיָתוֹ רַצוּנִי דְּהָא אָמַר הַתְּעַנְנֵוּ וְלֵא הַשְּׁלִמְנוּ כִּינִיל עֲצָמוּ עִם פְּוֹלֵם דְּפַעַם זֶה לֵא הַשְּׁלִימוּ אֶבֶל בְּכָל ת"ב הַשְּׁלִימוּ הוּא וְהֵם וְע"כ דְּלֵא ס"ל כִּר"ג, וְהוֹצֵרָךְ רַבִּינָא לְחַלֵּק שְׁאֵנִי יו"ט דְּדַבְּרִיָּה הֵינֵנוּ יו"ט שְׁהִטִּילוּ רַבְּנֵן חִיּוּב עַל מִשְׁפָּחָ' בְּנִימִין, לְנֶהוּג יו"ט כִּינֵן שְׁמִתְעַנִּין לְשְׁעוֹת לִיכָא מִשׁוּם שְׁלֵא יְכַנּוּס כְּשֶׁהוּא מְעוֹנָה לְשַׁעָה דְּהָא מִתְעַנִּין בּוֹ לְשְׁעוֹת וְא"ש גְּכוּן וְעֵינִי: וְהִנֵּה הַנְּב"י הוֹצִיא חִילּוּק זֶה בֵּין נְדַחָה לְלֵא נְדַחָה מְדַהֲאֲרִיךְ כ"כ וְהָאֵמַר ת"ב שְׁנַדְּחָה הִי הוֹל"ל סֵתֵם ת"ב הִי אֶלְא שְׁמָא דְּוִקָא מִשׁוּם שְׁנַדְּחָה הִי וּכ' וְאֵין לֹמַר דְּקִמ"ל דְּהַתְּעַנְנֵוּ בְּרֹוב הַיּוֹם זֶה אֵינֵן בְּמִשְׁמַע, וְנ"ל לְחַזֵּק רְאִיתוֹ דְּאֵין לְדַחוֹת דְּקִמ"ל דְּהַתְּעַנְנֵוּ דֵּא"כ לֵא מִקְשָׁה מִיָּדִי הָא בְּעִיּו"ט מְשַׁלְּמִין דְּלִמָּא בְּאֵמַת בְּכָל ת"ב לֵא הַשְּׁלִימוּ, וְקִמ"ל פַּעַם אַחַד נְדַחָה הִי מ"מ הַתְּעַנְנֵוּ בּוֹ כִּה"י אֶלְא שְׁלֵא הַשְּׁלִימוּ וְהָא דְּאָמַר מְפַנֵּי דִּיּו"ט שְׁלֵנוּ הִי הֵינֵנוּ מִשׁוּם שְׁלֵא הִי רַק יו"ט שְׁלֵהֶם, וְאֵלוּ הִי יו"ט דְּאוֹרְיִיתָא לֵא הִי מִתְעַנִּין כְּלָל אֶלְא מְפַנֵּי דִּיּו"ט שְׁלֵהֶם דְּקִבְעוּ וְהִטִּילוּ עַל עֲצָמָם לְכֵן הַתְּעַנְנֵוּ, וּמִדְּמִקְשָׁה בְּפִשְׁטוֹת וְהָא בְּעִיּו"ט הַשְּׁלִימוּ ש"מ דְּמִשְׁמַע לְש"ס דְּלֵא בָּא לֹמַר דְּהַתְּעַנְנֵוּ, אֶלְא דְּלֵא הַשְּׁלִימוּ פַּעַם זֶה, אֶבֶל בְּשַׁאֲר הַשְּׁנִים הַשְּׁלִימוּ, וְצ"ל הָא דְּבַאֲמַת לֵא רַצָּה לֹמַר דְּקִמ"ל דְּהַתְּעַנְנֵוּ מִשׁוּם דְּהָא מְלִתָּא דְּפִשְׁיטָא כִּינֵן שְׁמִתְעַנִּין לְשְׁעוֹת, הֵגַם דְּרַבִּינָא אָמַר זֶה מְפַנֵּי דְּלֵא יָדַע הַמְקַשָּׁן, בְּנוֹדָאֵי גַם הַמְקַשָּׁן יָדַע דִּין זֶה אֶלְא דְּס"ל הֵגַם דְּמִתְעַנִּין לְשְׁעוֹת מ"מ שְׁלֵא יְכַנּוּס לִיּו"ט מְעוֹנָה גְּרַע מִתְעַנִּית שְׁעוֹת דְּסוּף הַיּוֹם מְעוֹנָה יוֹתֵר, וְרַבִּינָא מְדַמָּה מְלִתָּא לְמְלִתָּא כִּינֵן דְּמִתְעַנִּין בּוֹ וְקִיל מְשַׁאֲר יו"ט דְּגַם לְכַנּוּס מְעוֹנָה י"ל דְּמְוִתֵר הֵגַם בִּיּו"ט דְּאוֹרְיִיתָא אֶסוּר וְלֵא מוֹכַח דְּלֵא ס"ל כִּר"ג, וְעֵינִי זֶה בְּמַחְצִית הַשְּׁקֵל וְא"ש: וְיוֹתֵר

אין פֿעט אַתּי כ"א הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וּבְרִיאוֹת תּלִי"ת וְאֵת כָּל ב"ב הַיְקָרִים הַעִי, הַכ"ד אַבִּיהַּ רַבָּה אוֹה"נ מְנַשְׁקָה וּמְבַרְכָּה מְרַחֵק דַּש"ת הַחֹתֶם בְּבִרְפַת אַהֲבָה רַבָּה.

פ"ב א' ח"י תמוז תר"ל: הק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קָא בּוֹרָא רוּחַ נְיוֹצָר הָרִים בֵּין הַמְצָרִים קָרַן עֲמוּ יָרִים, וּבְתוֹכָם יד"נ הָרַב הַמְּאוּה"ג, חֲרוּץ בְּעַל פִּיפּוֹת אֲשֶׁכּוּל הַכּוֹפֵר, כַּש"ת מו"ה בְּנֵימִין וּוְאַלְף נ"י רַב אַב"ד בַּק"ק ר"ד בְּמַדִּינַת הָאֵלֶּלְאָנָד: יְקָרְתוּ קַבְלַתִּי וְדָבָר בְּעִטּוֹ בְּשִׂאֲלָתוֹ בְּדָבָר בְּעֵתוֹ, בְּשָׁנָה זוֹ דַּת"ב שְׁחַל בְּשַׁבַּת דַּכ' רַמ"א רַס"י קַנ"ד וַיֵּשׁ אוֹסְרִים בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה וְנוֹהֲגִי לְהַחְמִיר, וְכ' הַמַּג"א בְּשֵׁם שֵׁנ"ה דָּאם נְזַדְמָנָה לִיל טְבִילַתָּה בְּלִיל שַׁבַּת זוֹ דְּטוֹבָלַת וּמְשַׁמֶּשֶׁת דִּישׁ לְסַמּוּךְ עַל סְבָרָא הָרַאשׁוּנָה, וְהָאֵלֶּי רַבָּה חוֹלֵק עַל שְׁל"ה, נְאוּתִיּוֹתֵי שְׂאֵלֹנִי כְּמֵאן מְכַרְעַת מְלַתָּא לְהוֹרוֹת לְאַחֲרֵי אִם לְהַקְל אוֹ לְהַחְמִיר: הִנֵּה דַעַת י"א שְׁבַרְמ"א הוּא ר"י מְוִינָא דְּמַבִּיא הַר"מ ו"ל בְּהַלְכ' אַבְיָלוֹת וּמַבִּיא הָרַא"ש פ"ד דְּתַעֲנִית דַּס"ל דְּאַסוּר לְשַׁמֵּשׁ בְּשַׁבַּת שְׁחַל בּוֹ ת"ב כְּמוֹ אֲבַל שְׁקוּבָר מְתוּ בְּרַגְלֵי דְּנוֹהֲג דְּבָרִים שְׁבַצְנָעָה, וְהַר"מ ו"ל חוֹלֵק וּמְחַלֵּק בֵּין אַבְיָלוֹת חֲדָשָׁה דִּיחִיד לְאַבְיָלוֹת יְשָׁנָה דְּרַבִּים דְּבַמְיָלִי דְּצַנְעָה וְדִיחִיד יֵשׁ לְהַקְל בַּת"ב טְפִי מְבַאֲבַל וְכ' וְרַאזִי לְהַחְמִיר בֵּינוֹן שְׂיַצָּא מְפִי רַי"מ, וְרַא"ש כ' מִיְהָא מְלִשׁוֹן תּוֹסַפְתָּא מְשַׁמַּע שְׂאִינוּ נְמַנָּע וְהִיא תּוֹסַפְתָּא דְּמִיִּית לְעִיל מִיְנִי דְּקַתְנִי אוֹכַל אָדָם כָּל צָרְכּוֹ וּמַעְלָה עָלָיו אַפִּי כְּסַעוּדַת שְׁלֵמָה בְּשַׁעֲתוֹ וְאִינוּ מוֹנַע מְעַצְמוֹ כְּלוּם מְשַׁמַּע שְׂאִינוּ מוֹנַע אַפִּי דְּבָר שְׁבַצְנָעָה, וְנ"ל דְּרַי"מ וְר"מ דְּלָא דִּיִּיקוּ מִתּוֹסַפְתָּא זוֹ כַּמ"ש הָרַא"ש, דִּי"ל דַּקַּמ"ל דְּאִינוּ מוֹנַע עַצְמוֹ דְּה"א דְּרַשָּׁאִי אֲבַל רַאזִי שְׂיַחְמִיר עַל עַצְמוֹ אוֹ דְּרַשָּׁאִי לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ כַּמ"ש רַב שׁוֹר שְׁל שְׁלוֹם וְא"ע שְׁבַטוֹר סִי תַקִּי"ב, וְטוֹר חוֹלֵק עֲלֵיהֶם בֵּינוֹן שְׂמוֹנַע עַצְמוֹ מִשׁוּם אֲבַל אָסוּר דְּכָל דְּבָר שֶׁהוּא נִיכָר שְׁעוֹשָׂה מִשׁוּם אֲבַל אָסוּר, וְקַמ"ל תּוֹסַפְתָּא וְאִינוּ מוֹנַע מְעַצְמוֹ כְּלוּם שְׁלָא יַחְמִיר עַל עַצְמוֹ מְעַצְתוֹ וְרַצוֹנוֹ כְּלוּם דְּנִרְאָה כְּמַתְאַבֵּל, וְרַא"ש הַגַּם דְּנִהַג בְּעַצְמוֹ וְאֲכַל בְּשׂוֹר וְשִׁתָּה יֵין בְּשַׁבַּת שְׁחַל בּוֹ ת"ב כַּמ"ש הַטוֹר שָׁם, צ"ל דְּמְשַׁמַּע לִי מְלִשׁוֹן הַתּוֹסַפְתָּא מְדַקְתְּנִי וְאִין מוֹנַע עַצְמוֹ מְכָלוּם דְּהִי סָגִי אִם קַתְנִי וְאִין מוֹנַע עַצְמוֹ, נִרְאָה לוֹ דְּכָלוּם דְּקָאֵמֵר לְרַבּוּתָא אַפִּי מְדַבְּרִים שְׁבַצְנָעָה, וְעוֹד י"ל דַּס"ל לְרַא"ש דְּרַאזִי לְמַנּוּעַ עַצְמוֹ מִהַרְבּוֹת בְּסַעוּדָה גְּדוּלָּה כ"ש בְּסַעוּדַת רִיעוּת שְׁלֵמָה נִיְהִי שְׂרַשָּׁאִי אֲבַל יְמַנּוּעַ עַצְמוֹ וְלֹא שְׂיִיף בְּזָה דְּנִרְאָה כְּמַתְאַבֵּל בֵּינוֹן דְּלֹא רַגִּיל בְּסַעוּדָה זוֹ בְּכָל שַׁבַּת לֹא מִיְנַכְר, וְלֹא כ' הַטוֹר רַק מִי שְׂמוֹנַע עַצְמוֹ מְבַשֵּׁר וְיֵין שְׂרַגִּיל בְּכָל שַׁבַּת, וְלִכְּן אִם כְּפוֹנֵת הַתּוֹסַפְתָּא וְאִינוּ מוֹנַע עַצְמוֹ קָאִי עַל שְׂאוּכַל בְּשׂוֹר אַפִּי כְּסַעוּדַת שְׁלֵמָה וְזָה וְדַאי רַאזִי לְמַנּוּעַ שְׁלָא לְאַכּוֹל כְּסַעוּדַת שְׁלֵמָה וְע"כ דְּקָאִי וְאִינוּ מוֹנַע עַצְמוֹ מְכָלוּם לְרַבּוֹת דְּבָרִים שְׁבַצְנָעָה דְּרַשָּׁאִי לוֹ כְּמוֹ סַעוּדַת שְׁלֵמָה שְׂאִינוּ דְּבָרִים הַנִּיכָרִים מ"מ שְׂרִי וְה"ה שְׂאִין צָרִיף לְמַנּוּעַ עַצְמוֹ מְכָלוּם וּבְרַצוֹנוֹ תְּלִי אִם רוּצָה לְמַנּוּעַ כְּמוֹ סַעוּדָה גְּדוּלָּה שְׁל מְרִיעִים דִּיּוּכַל לְמַנּוּעַ כְּנ"ל, וְעוֹד נ"ל מְדַקְתְּנִי אוֹכַל כָּל צָרְכּוֹ וּמַעְלָה עַל שְׁוֹלְחָנוֹ וְכו' הוּל"ל בְּקִיצוֹר מַעְלָה עַל שְׁוֹלְחָנוֹ וְכו' נִרְאָה דְּהַכִּי קָאֵמֵר אוֹכַל כָּל צָרְכּוֹ שְׂמַחְוִיב וְאִם רוּצָה מַעְלָה ע"ש וְזָה אִין חַיִּיב כַּמ"ש, וְא"כ ל"צ לְתוֹסַפְתָּא לּוֹמֵר וְאִינוּ מוֹנַע דְּלֹא אָסוּר דְּכָבָר נְשַׁמַּע וְע"כ דַּקַּמ"ל דְּבָרִים שְׁבַצְנָעָה: וְהִנֵּה הַר"מ לְחַלֵּק יַצָּא בֵּין אַבְיָלוֹת חֲדָשָׁה דִּיחִיד דְּחַמִּירָא מְאַבְיָלוֹת יְשָׁנָה דְּרַבִּים דְּקִילוֹ בְּמִיָּדִי דְּצַנְעָה דִּיחִיד וְלוּלִי חֲלוּקוֹ הִי נ"ל לְחַדִּישׁ לְחַלֵּק בְּגוֹנוֹי אַחֲרִיתָא ע"פ הַמְּבֹאֵר בְּש"ס תַּעֲנִית כ"ט ע"א דְּאָמֵר ר"י אֶלְמָלָא הִיִּיתִי בְּאוֹת' הַדּוֹר לֹא קִבַּעְתִּי אֶלָּא בְּעִשְׂרֵי מְפִנֵי שְׂרַבּוֹ שְׁל הִיכָל בּוֹ נְשַׁרְף, וְנִכְפָּן אַתְּחוּלִי

פּוֹרְעֵנוּתָא עֲדִיפָא וְעֵינֵי מְגִלָּה ה' ע"ב וְעֵינֵי תוּס' שָׁם ד"ה וּבִקְשׁ לַעֲקוֹר בְּתֵי שְׁנֵי דַס"ד דְּרָצָה לַעֲקוֹר ת"ב וְלִקְבּוּעַ בְּעֵשִׂירֵי כַר' יוֹחֲנָן דְּאָמַר אֶלְמָלָא וְכוּ' וְנִרְאָה הָא דְלֵא הוּדוּ לֹו חֲכָמִים מְשׁוּם דַּס"ל פְּרַבְּנָן אֶתְחַלְת' פְּוֹרְעֵנוּת' עֲדִיפָא וּלְאַמַּת פָּה הִי מַעֲשֵׂה אֱלָא דְאָמַר פִּינּוֹן דְּנִדְחָה נִרְאָה דַּס"ל לְרַבִּי דְּאֶתְחַלְת' דְּפִוֹרְעֵנוּתָא עֲדִיפָא וְלִכּוֹן ס"ל פִּינּוֹן דְּאֶדְח' מַעֲיָקַר זְמַנּוֹ שְׂרָאוּי' לְהִתְאַבֵּל הִי אֲזַ עֵיקַר הַצָּרָה נִדְחָה, וְלֵא הוּדוּ לֹו לְדַחוּת לְגַמְרֵי דִישׁ לְקַיָּיְמוּ כָּל דְּאֶפְשָׁר הֵגַם שֵׁא"א לְקַיָּיְמוּ בְּעֵיקַר זְמַן, אֲבָל אִי הִי ס"ל לְרַבִּי כַר"י דְּרָאוּי' הִי לְקַבְּעוּ בְּעֵשִׂירֵי לֵא עֲלָה עַל דַּעְתּוֹ לֹוּמַר פִּינּוֹן דְּאֶדְחָה אֶדְחָה דְּהָא הִי רָאוּי' מַעֲיָקְרָא לְקַבְּעוּ בְּעֵשִׂירֵי לֹוּלֵי שְׂפָבַר תִּקְנּוּ בְּתַשְׁיַעֵי וּכְשִׁחַל בְּשַׁבַּת וְנִדְחָה ע"כ הִיכָא גִימָא פִּינּוֹן דְּאֶדְחָה בְּזְמַנּוֹ אֶדְרַבָּא עֵשִׂירֵי עֵיקַר זְמַנּוֹ הָרָאוּי' לֹו הוּא, וְע"כ דַּס"ל לְרַבִּי דְּלֵא כַר"י אֱלָא פְּרַבְּנָן שְׂקַבְּעוּהוּ בְּתַשְׁעָה, וְרַבְּנָן ג"כ הִכִּי ס"ל אֱלָא דַּס"ל כָּל שְׂאֶפְשָׁר לְקַיָּיְמוּ מְקַיָּיְמִינוּ מִיְהַת בְּעֵשִׂרָה כַּנ"ל: וּמִדֵּי דְּבָרֵי בּוּ זְכוֹר אֲזַפּוֹר פָּה לְבִרְכָּה מַה שְׂשַׁמְעֵתִי מִפָּה קְדָשׁוֹ שֶׁל אָבָא מֵאוּה"ג זצ"ל בְּלִמְדוֹ בְּרַבִּים מְסַכַּת מְגִלָּה בְּכָל שָׁנָה סְמוּךְ לְפוּרִים, לִיְיָשֵׁב מַה דְּקָשָׁה טוֹבָא בְּש"ס שָׁם דְּאָמַר ר"א בַּר זַבְדָּא רַבִּי לֵא פָּה הִי הַמַּעֲשֵׂה אֱלָא פָּה הִי ת"ב שְׁנִדְחָה הִי וְכוּ' קָרוּ עֲלֵיו טוֹבִים הַשְּׁנִים מִן הָאָחַד, וְהוּא תְּמוּהָ הָא אֶפְשָׁר שְׁשִׁנֵּי הַמַּעֲשִׂים אֶמַּת דְּרָצָה לַעֲקוֹר ת"ב וְלֵא הוּדוּ לֹו וּפְעַם אַחַר אַח"כ ת"ב שְׁנִדְחָה הִי וְאָמַר הוּאִיל וְאֶדְחֵי יְדְחָה, וְאִיךָ קָרָא עֲלֵיו טוֹבִים הַשְּׁנִים וְכוּ' וְלִיְיָשֵׁב זֶה אָמַר בְּפָה מַה שְׂאֶכְתּוּב כָּאֵן בְּסַפֵּר וּבְדִיו פִּי א"א שְׁהַשְּׁנֵי הַמַּעֲשִׂים יְהִיו אֶמַּת, דַּצ"ל בְּשָׁנָה שַׁת"ב חַל בְּשַׁבַּת הִי ג"כ י"ז בְּתַמּוּז בְּשַׁבַּת נִדְחָה לְיוֹם א' וְלָמָּה לֵא אָמַר רַבִּי בּוּ הוּאִיל וְאֶדְחָה וְכוּ' וְכִינּוֹן דְּלֵא הוּדוּ לֹו אִיךָ חֲזוֹר וְאָמַר בְּת"ב הוּאִיל וְנִדְחָה פִּינּוֹן שְׂפָבַר חֲלָקוֹ עֲלֵיו וְלֵא הוּדוּ לֹו, אֱלָא שְׁיַשׁ לְחַלֵּק וְלֹוּמַר בִּי"ז בְּתַמּוּז שְׁמִיּוֹם זֶה וְאִיךָ הָאֲבִילוּת מוֹסִיף וְהוֹלִיף עַד אַחַר ת"ב גַּם רַבִּי לֵא עֲלָה ע"ד לֹוּמַר הוּאִיל וְנִדְחָה יְדְחָה, אֲבָל בְּת"ב שְׁנִדְחָה הִי ס"ל אַחַר ת"ב פְּסָקָה הָאֲבִילוּת וְכִינּוֹן דְּאֶדְחָה מְזַמְנּוֹ אֶדְחָה וְנִפְסָקָה הָאֲבִילוּת לְגַמְרֵי וַא"ש, אֱלָא אִם מַעֲשֵׂה הָרָאוּשׁוֹן הִי ג"כ אֶמַּת דְּרָצָה לַעֲקוֹר ת"ב וְכוּ' תוּס' דַּס"ל כַּר"י דְּעֵיקְרוּ בְּעֵשִׂירֵי וְרָצָה לְדַחוּת מַט' וְלִקְבּוּעַ בְּעֵשִׂירֵי וְלֵא הוּדוּ לֹו לַעֲקוֹר מִמָּה שְׂפָבַר תִּקְנּוּ אוֹ דַּס"ל דַּט' עֵיקַר, וְאִם ס"ל לְרַבִּי דְּמַסְבָּרָא עֵיקַר בְּעֵשִׂירֵי אִיךָ אָמַר פְּעַם אַחַר הוּאִיל וְאֶדְחָה יְדְחָה הָא ס"ל מִתְחַלָּה הִי רָאוּי' לְקַבְּעוּ בְּעֵשִׂירֵי עַד שְׂרָצָה לְעוֹקְרוּ מִתַּשְׁיַעֵי וְלִקְבְּעוּ בְּעֵשִׂירֵי וְע"כ דְּלֵא פָּה הִי מַעֲשֵׂה דְּרָצָה לַעֲקוֹר מִתַּשְׁיַעֵי מַעוּלָם, וְשִׁפִּיר קָרָא עֲלֵי טוֹבִים הַשְּׁנִים מִן הָאָחַד אֵלוּ דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ זַצ"ל מַה מִּתְקוֹ לְחִיפָה: הַמּוֹרָם מַכ"ז דְּרַבִּי ס"ל דְּלֵא כַר"י וְגַם רַבְּנָן אֶפְשָׁר דְּהִכִּי ס"ל אֱלָא דְּלֵא הוּדוּ לֹו לְבַטַּל וְלְדַחוּת מְכָל וְנִקְטִי הִכִּי דְּעֵיקְרוּ בְּתַשְׁיַעֵי וְכַשְׁנִדְחָה ע"כ לְקַיָּיְמוּ כָּל הָאֶפְשָׁר הֵגַם דָּאִין זְמַן אֲבִילוּת כ"כ, וְלַר"י נִהְפֹּנֵף הוּא עֵיקְרוּ בְּעֵשִׂירֵי אֱלָא שְׂפָבַר תִּקְנּוּהוּ בְּתַשְׁיַעֵי וְכַשְׁנִדְחָה לְיוֹם עֵשִׂירֵי מִתְקַיָּיְמִים בְּעַתּוֹ וּבְזַמְנּוֹ שְׁהִי רָאוּי' מַעֲיָקְרָא, וְאֹמַר לַפ"ז וְדָאֵי לַר"י דְּעֵיקַר זְמַן הָרָאוּי' בְּעֵשִׂירֵי כְּשִׁחַל ת"ב בְּשַׁבַּת וְנִדְחָה א"צ לְגַהוּג בְּשׁוּם דְּבָר אִפִּי בְּצַנְעָה בְּשַׁבַּת דְּהִרֵי יְגַהוּג בְּכָל בְּזַמְנֵי הָרָאוּי' לֹו יוֹתֵר, וְלֵא דְּמִי לְאֲבָל בְּרַגְלֵי דְּעֵיקַר זְמַן אֲבִילוּת מִיָּד אַחַר הַקְּבוּרָה לֵא מְבַעֵי לְשִׁיטַת הָרָא"ש שְׁלֵהִי מ"ק דַּס"ל דְּשַׁמַּע שְׁמוּעָה קְרוּבָה דְּמִתְאַבֵּל הוּא תְּשְׁלוּמִין לְעֵיקַר הַחַיִּיב דְּהוּא מִיָּד מְשׁוּ"ה חַיִּיב לְגַהוּג בְּדַבְּרִים שְׂבַצְנָעָה בְּרַגְלֵי דְּהוּא עֵיקַר זְמַנּוֹ, גַּם לְשִׁיטַת מַהֲר"ם שָׁם דַּס"ל דְּתוֹף לְמ"ד עֵיקַר חַיִּיב הוּא וְלֵא תְּשְׁלוּמִין דְּשַׁבְּעָה, מ"מ בְּנוּדָאֵי ס"ל דְּעֵיקַר חַיִּיב בְּזַמְנּוֹ מְשַׁנְקַבַּר בְּשַׁעַת חַיָּמוּם, וְאִם לֵא הִי אֶפְשָׁר לְקַיָּיְמוּ בְּעֵיקַר זְמַנּוֹ מְקַיָּיְמִים אַח"כ מ"מ כָּל מַה שְׂאֶפְשָׁר לְקַיָּיְמוּ

בזמנו צריף למינים, אבל בת"ב נהפוך הוא לר"י דעיקר זמן הראוי הוא בעשירי, לכן כשנזכרה ויקינים הפל בזמנו הראוי יותר א"צ למינים פלל בת"ב פן יש לחלק בחילוק הנראה מסברא אלא הא אנו נקטי פרבנו דקבעוהו בתשיעי וס"ל אתחולתא דפוןרענות' עדיף וכן ס"ל לרבי ולרבנו כמ"ש, לפ"ז ליפא מקום לחילוק שחלקנו ודומה לאבילות דנוהג ברגל בדברים שבצנעה הגם שנזכרה לאחר הרגל, ולשיטת הר"מ דאמר למ"ד לא תשלומין הוא אלא עיקר החיוב מ"מ נוהג ברגל דברים שבצנעה כ"ש בשבת שחל בו ת"ב דזמן הראוי להתאבל בתשיעי ובעשירי לא עיקר זמנו עד דס"ל לרבי פיון שנזכרה ידחה כ"ש דראוי לנהוג דברים שבצנעה בתשיעי, אלא דר"מ כ' דאפשר באבילות דרבים וישנה הקילו טובא בדברים שבצנעה ודיחיד אפשר גם בזה הקילו ואינו מוכרח אלא שיש באפשר לומר פן, ולכן כ' הר"מ דראוי להחמיר דאין לו ראי' וסברא לחלק בקדו, ורא"ש מביא ראי' ממשמעות תוספתא דאפי' דברים שבצנעה אינו נוהג: ויש לדחות ראי' זו מתוספתא, די"ל דתוספתא ס"ל כר"י דחמיר עשירי שבו נשרף רוב ההיכל ולולי שיקבעו פבר בתשיעי הי' ראוי יותר בעשירי לכן ס"ל דבת"ב שחל בשבת דמתקינים טפי בזמנו הראוי בעשירי אינו צריף לנהוג בשבת אפי' דברים של צנעה, אבל לפי דנקטי דעיקרו בתשיעי דאתחולתא דפרענותא הוא, ראוי עכ"פ למינים בזמנו הראוי פל האפשר דברים שבצנעה וקו"ח מאבילות שברגל, והא"ש פרייתא שמובא בש"ס תענית י"ג ובעירובין נ"א שבת שחל בו ת"ב וכן עת"ב שחל בשבת אוכל בשר ולא מסיים ואין מונע עצמו מכלום כמו דקתני בתוספתא, ולמ"ש א"ש דבריייתא זו ס"ל דעיקר בתשיעי וצריף למנוע עצמו מדברים שבצנעה וא"ש: אלא דמבריייתא זו עצמה נ"ל להביא ראי' מהימנא דלא כר"י מווינא, והוא מדקשה לי טובא דקתני ת"ב שחל להיות בשבת וכן עת"ב שחל בשבת אוכל ושותה וכו' והא זו ואצ"ל זו הוא אם בשבת שחל בו ת"ב אוכל ושותה כ"ש עת"ב דקיל טובא והי' סגי באמרו ת"ב שחל בשבת וכ"ש עת"ב או הי' לי לומר בדרף לא זו אף זו ל"מ עת"ב וכן ת"ב שחל בשבת וכו' ויש ראי' מזה דת"ב שחל בשבת אין לו דין ת"ב אלא דין עת"ב כמ"ש המג"א ס' תקנ"א וכיון דת"ב שנזכרה קיל דעיקרו בתשיעי ממילא עת"ב שלו קיל, וה"א דוקא ת"ב שחל בשבת דקיל טובא דאינו רק כעת"ב של נדחה אבל עת"ב שחל בשבת לא ידענו קמ"ל זו וצ"ל זו וכן עת"ב שחל בשבת, ומצאתי לי חבר לדבר זה די"ל דת"ב שחל בשבת קיל אפי' מעת"ב דעלמא בב"י ס' תקנ"ב ד"ה כ' הרב שר שלום עיי"ש, ושמתתי מאוד פי פנונתו לסברתו בעזהי"ת, והא"ש דלא מסיים בפרייתא כמו בתוספתא ולא ימנע עצמו משום דבר דממילא נשמע פיון דאמר בדרף זו וצ"ל זו עת"ב נשמע דת"ב שחל בשבת ונדחה קיל אפי' מעת"ב דעלמא ממילא נשמע דמותר בדברים שבצנעה, אבל בתוספתא דלא קתני רק ת"ב שחל בשבת אוכל בשר וכו' לא נשמע דקיל כ"כ הוצרך לפרש ואין מונעים שום דבר אפי' דצנעה וא"ש הפל נכון: ועיי' ב"י ס' תקנ"ט שהעלה דלא התיר רבינו יעב"ץ רק בת"ב שנזכרה אבל בת"ב עצמו לא, נראה לי מה דפשיטא לב"י דת"ב הנזכרה קיל משום דראינו דרבי רצה לומר פיון דאדחי אדחי ונהגם שלא הודו לו חכמים לדחות לגמרי אבל מ"מ קיל מת"ב עצמו, והיינו משום דעיקר זמן הראוי להתאבל הוא בתשיעי אתחולת' דפוןרענותא פרי, וכרבנו דקבעוהו בתחלה בתשיעי וכשנזכרה לעשירי קיל דשלא בזמנו הוא, אבל לר"י דס"ל דראוי הי' יותר לקבעו ביו"ד כשנזכרה לעשירי חמור כמו ת"ב

עצמו ויותר, אלא דנקטי' כרבי דתשיעי זמן הראוי' יותר הוא, ולכן כ' הב"י דאין לדון מר"צ דדחה ת"ב שנגדחה מפני דיו"ט שלו רק בנדחה דשאני נדחה דקיל פנ"ל: ובזה אתי' לן שפיר לנישב קוש' השואל שבתשוב' מהר"ם לופלין מוכא במג"א סי' הנ"ל איך ס"ד דמקשה עירובין מ"א מדהשלים בכל ת"ב ש"מ דבעיו"ט שאני יו"ט זה דאינו דוחה לת"ב שאינו נדחה ה"ה וכ"ש עיו"ט שלו, אבל פל דדוחה יו"ט או שבת התענית בזמנו גם בעיו"ט שלו אין משלימין והיא קוש' עצומה, וישובו של מהרמ"ל דבה"א עד דלא ידע דשאני יו"ט דדבריהם דמתענין בו שעות הוי ס"ד ה"ה דדוחה ת"ב בזמנו, ולאמת ס"ל לב"י לחלק, מלבד שקשה מנ"ל לאמת דלא כס"ד ושאני השלמה דעיו"ט שלו משום דמתענין לשעת וליכא משום שלא יכנס פשהוא מעונה ועי' מחצית השקל שנגדחק, עוד קשה איך ס"ד לדמות ולהקשות הא בנדדאי ת"ב שנגדחה קיל ומנ"ל דהי' דוחה יו"ט זה גם פשה' בת"ב עצמו, ואפשר לקיים דבריו בשנאמר דבס"ד הי' ס"ל דיו"ט זה אסור בתענית מדאורייתא עיי' מל"מ פ"ו מהלכ' פלי מקדש הלכ' ט' אריכות נפלא בזה ומבואר שם דירושלמי ס"ל דיום שמקריב קרבן דאורייתא הוא שלא לעשות מלאכה וה"ה שלא להתענות בו ועי' תוס' פסחים ר"פ מקום שנהגו, ור"ן כ' דאפשר דאסמכת' הוא עיי"ש, ונ"ל דהמקשן ס"ל דיו"ט דאורייתא הא ופשיטא שהי' דוחה יו"ט זה גם פשה' בת"ב עצמו ושפיר מקשה הא עיו"ט משלימין, וכשחידש רבא דיו"ט דדבריהם הוא י"ל דיו"ט דדבריהם אינו דוחה שום תענית רק פשנגדחה, והא דלא מתרץ רק משום דמתענין לשעות בזה הרגיש מהרמ"ל בעצמו על תירוצו וכ' דאמת מתרץ על דבר זה עצמו שהקשה עיי"ש אלא דמלשון רבא שאני יו"ט דדבריהם משמע דלא מחידש דבר זה שהוא מדרבנן, רק דשאני דמתענין בו לשעות אבל בהא אם דאורייתא או דרבנן לא חידש מידי דגם המקשן הכי ס"ל: אבל לדברינו הניחגי' למעלה מיןשב קוש' זו פלי דחוק, דהמקשן ותרצן רצו לתרץ דר"צ אפי' לפי דס"ל לר"י דעשירי עיקר, א"כ אין פאן קולות בת"ב הנדחה נהפוך הוא דיש בו חוקר יותר בעצמותו, ומדלא השלימו ש"מ דגם אם הי' בת"ב שאין נדחה לא היו משלימי' מקשה שפיר הא בעיו"ט משלימין והב"י כ' שפיר להלכתא דנקטי' דעיקר בתשיעי ת"ב שנגדחה קיל ואין ללמוד מר"צ דנדחה ה' ואין למדים ממנו פשאנו נדחה, והוא יישוב המיישב דעתי בעזה"י ועוד לנו יישוב בזה וכתבנוהו בתשובה אחרת ולא אכפול פה לאפס הפנאי נחזור לדברינו, פשאנו אל המנין הנה הר"י מווינא יחיד הוא בדבר זה ורבו החולקים עליו הר"מ ורא"ש ובטור כ' שגם הרמב"ם ס"ל פרא"ש, וכן נראה לי שהיא שיטת הרמב"ם בפ"ה מהלכ' תענית הלכה ח' ת"ב שחל בשבת אוכל כ"צ ומעלה ע"ש אפי' כסעוד' שלמה וכן ת"ב שחל בשבת אינו מחסר פלום עכ"ל, הנה בדרך זו עת"ב וצ"ל ת"ב שחל בשבת אפשר דהי' לו פן הגירס' בפרייתא, ובת"ב שחל בשבת כ' אינו מחסר פלום ולא כ' פמו בפרייתא דאוכל ושותה וכו' נראה דכוננתו לתוספתא דמביא הרא"ש ודייק דאפי' דברים שבצנעה מותר ולכן בעת"ב שחל בשבת מעתיק לשון הפרייתא שבש"ס, ובת"ב שחל בשבת מעתיק סיום התוספתא דאינו מחסר פלום אפי' תשמיש ורחיצה וכיוצא דברים שבצנעה, ובעת"ב ליכא רבותא דשרי דגם בחול מותר וזו ראי' ברורה מוכחת דרמב"ם פרא"ש והוא עמוד הוראה, ויש ראי' לשיטתם ממשמעות התוספתא ורא' מהימנא מפרייתא שהבאתי, ועיקר הדבר מדרבנן מד"ק, וכ"ש לכמה שיטות דס"ל דד' עינויים גם ביה"כ דרבנן.

בַּנוֹדָאֵי עֵיקָר לְהִלְכָה לְקוֹלָא, אֲלֵא דר"מ כ' שִׁנְכוֹן לְהַחְמִיר בְּדַבְרֵי מוֹרֵי וְאַפְי' הוּא לְהַקְלֵי וְאַנִּי לְהַחְמִיר וְכו' כַּמ"ש בְּרַא"ש וְטוֹר, וְרַא"ש כ' וְכֵן עָמַד דְּבַר לְהַקְלֵי, וְיֵשׁ לְדַיָּיק בְּדַבְרֵי הַר"מ שֶׁבְּרַא"ש שֶׁכ' וְז"ל הַדְּבָר יֵצֵא מִפִּי מוֹרֵי וְכָל עֵדוּת יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְכו' בְּדַאֵי הוּא ב"א לְאַבְדַּ עָלָיו עוֹנָה א' בְּשִׁנְהָ עַכ"ל, נ"ל דַּמ"ש וְכָל עֵדוּת יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה אֹתָהּ לְאוֹ לְמַלִּיצָה כ' פֶּן אֲלֵא בְּמַכּוּוֹן לְדִינָא, דִּיחֵיד לֹא יַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, וְאַם הוּא רוֹצֵה לְהַחְמִיר בְּשֵׁלּוֹ רִשְׁאֵי, אֲבָל לֹא בְּשֵׁל אֲשֶׁתּוֹ וּמִצְנוֹת עוֹנָה עָלָיו חוּץ מֵהוּא וְהִיא רוֹצִים לְהַחְמִיר מִי מְחָה עַל יְדֵיהֶם אֲפִי בְּכָל יָמוֹת הַשָּׁנָה, וְלָכֵן כ' פֶּל יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה אֹתוֹ לְנִהוּג מְנַהֵג זֶה וְכִינּוֹן שֶׁקְּבָלוּ עֲלֵיהֶם לְנִהוּג אֲסוּרוֹ חוֹבָה הִיא וְגַם עֲלֵהּ אֲסוּרָא הוּא וְגַם א"א לָהּ לְכוּפּוֹ פִּינּוֹן שְׁנוּהֲגִים פֶּן מֵיֵד בְּשַׁעַת גִּשׁוּאִין נִכְנָסָה לְכַף לְנִהוּג עֲמוֹ פְּכָל חוּמְרָא דְנִהוּגוֹ, וְאַפְשָׁר מִשׁו"ה כ' בַּד"מ וְרַמ"א שְׁנוּהֲגִים לְהַכְרִיז דְּבָרִים שֶׁבְּצִנְעָה נוֹהֵג לְהוֹדִיעַ שְׁנוּהֲגִים פֶּן בַּכ"מ אוֹ בְּמָקוֹם הַהוּא שְׁנוּהֲגוֹ וְכָל אִשָּׁה יוֹדַעַת אִישׁ לְכַף נִכְנָסָה לְנִהוּג בְּמִנְהַג שִׁיְהִיו שְׁם: וְהַרְמ"א כ' וְיֵשׁ אוֹסְרִים בְּתַשְׁמִישׁ וְכֵן נוֹהֲגִים, נִרְאֶה לֹא נִהְגוּ מִפְּנֵי סִפְק שֶׁמָּא הִלְכָה כַּר"י מוֹוִינָא פְּשִׁיטָא דְהִלְכָה פְּרַבִּים וְכ"ש בְּמִלְתָּא דְרַבְּנָן, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁכ' הַר"מ שֶׁרַאוּי' לְהַחְמִיר יַעַן יֵצֵא הוֹרָאָה זֹו מִפִּי מוֹרוֹ וְכָל עֵדוּת יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה אֹתוֹ לְנִהוּג פְּוֹלָם פֶּן לָכֵן נִהְגוּ לְהַחְמִיר, וְשִׁפִּיר כ' שֶׁל"ה בְּלִיל טְבִילָה יֵשׁ לְסַמּוֹךְ עַל הַמְּקִילִים הִיָּינוּ פִּינּוֹן דְּעֵיקָר לְהִלְכָה פְּדַעַת הַמַּתִּירִים, וּבְאַלְי' רַבָּה פִּקְפֻק הָא לְהַאֲוִסְרִים אֲסוּר גַּם בְּלִיל טְבִילָה פִּינּוֹן דְּתַשְׁמִישׁ אֲסוּר אֲפִי בְּלִיל טְבִילָה, דַּחִי זֹו לֹא פְלוּם הִיא בְּנוֹדָאֵי לְהַאֲוִסְרִים אֲסוּר אֲבָל אִין הִלְכ' בְּנוֹתִיָּהוּ אֲלֵא דְנִהְגוּ פֶּן מִפְּנֵי כְבוֹד הַר"י מוֹוִינָא כַּמ"ש הַר"מ, וְאַיִן רַאוּי' לְהַחְמִיר מֵה שֶׁאַיִנוּ מִן הַדִּין לְבַטֵּל מִצְוָה דְּעוֹנָה בְּלִיל טְבִילָה דִּישׁ מִצְוָה בְּיוֹתֵר, וְגַם ר"מ לֹא הִתְפַּוּוֹן לְהַחְמִיר כַּה"ג, וְכֵן מִשְׁמַע דַּכ' וְכָל יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה וְכו' הִיָּינוּ שְׁנוּהֲגִים בַּכ"י בְּכָל עוֹנָה דְלִילֵי שַׁבָּת, אֲבָל מִצְוָה דְּטְבִילָה וְתַשְׁמִישׁ בְּלִיל טְבִילָה מִצְוָה בְּיוֹתֵר שֶׁאַיִנָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל רַק לִיחִידִים בְּמַקְרָה לֹא יַחְמִיר, כ"ש פֶּשְׁאֲשֶׁתּוֹ אִינָה מְרוֹצֵית לְכַף כַּנְּלַפְעַנ"ד: וְעַכְשָׁיו שֶׁהַדּוֹר פְּרוּץ וְהַנָּשִׁים דַּעֲתָן קַלוֹת לְהַקְלֵי בְּחַמּוּרוֹת בְּאַיִסוּר שִׁישׁ בָּהּ פֶּרַת בַּעו"ה, וְיֵשׁ לְחוּשׁ טוֹבָא כְּשֶׁבָּאוֹת לְבֵית הַטְּבִילָה אִם יִמְנְעוּ אוֹתָן מִלְּטַבּוֹל שְׁלֹא יְבוֹאוּ פַּעַם אַחַר וְיִכְשְׁלוּ הֵן וּבַעֲלֵיהֶן וְהַנָּסִיוֹן לְמַדְנוּ בְּנוֹדָאֵי אִין לְהַחְמִיר לְהֵם, וְכֵן אָנוּ מוֹרִים וּבָאִים זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים, וְלַהוֹלְכֵי תָמִים, יֵשׁ לְהַרְאוֹת פְּנִים, פִּי הַמַּחְמִיר ע"ע ת"ע בְּרַכָּה מְשׁוּכָן מְעוֹנִים: וְלְתַשְׁלוּם הַעֲנִין עֵינֵי מַג"א סְסִי תַקנ"ב דְּמַבִּיא תְּשׁוּבַת מֵהַרמ"ל סִי תַס"ט דְּמוֹתֵר לְלַמּוֹד בְּשַׁבָּת שְׁחַל בּוֹ ת"ב הֵגַם דְּנוֹהֲגִי לְהַחְמִיר בְּתַשְׁמִישׁ הַבּוֹ דְּלֹא לוֹסְקִי עֲלֵהּ, וּמַבִּיא דְּמִתְּשׁוּבָּה מִהַר"ל מְשַׁמַּע דְּאֲסוּר לְלַמּוֹד אַחַר חֲצוֹת מְשַׁמַּע קוֹדֵם חֲצוֹת מוֹתֵר וְכו' הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּנִדְחָה דִּין עַת"ב יֵשׁ לוֹ מִיָּהָא בַּד"מ כ' עַת"ב מְשַׁמַּע בַּת"ב עֲצָמוֹ אֲסוּר פֶּל הַיּוֹם, וְהִנֵּה מְסַתִּימַת מֵהַרמ"ל מְשַׁמַּע דְּמוֹתֵר פֶּל הַיּוֹם מְדַלָּא כ' דְּוִקָא קוֹדֵם חֲצוֹת מוֹתֵר, וְנִרְאֶה דַּכ"ש בַּעַת"ב בְּשַׁבָּת מוֹתֵר פֶּל הַיּוֹם וְקו"ח מַה בַּט"ב עֲצָמוֹ בְּשַׁבָּת ס"ל דְּמוֹתֵר לְלַמּוֹד פֶּל הַיּוֹם כ"ש בַּעַת"ב שְׁחַל בְּשַׁבָּת דְּמוֹתֵר אֲפִי אַחַר חֲצוֹת, וְאַפְשָׁר דַּס"ל דְּקִיל ת"ב בְּשַׁבָּת מַעַת"ב שְׁחַל בְּשַׁבָּת, דְּכִינּוֹן דְּשַׁבָּת עָרַב שָׁל גְּדַחָה הוּא קִיל מְשַׁאֵר עַת"ב, וּבַעַת"ב בְּשַׁבָּת ס"ל דְּאֲסוּר וּכְבָר פְּתַבְנוּ זֶה לְעִיל וּמְצָאנוּ לָנוּ חֲבַר בַּב"י סִי קנ"ו, וּמִהַר"ל חוֹלֵק בְּזֶה וְס"ל דַּת"ב שְׁחַל בְּשַׁבָּת הוּא כְּמוֹ עַת"ב שְׁחַל בְּשַׁבָּת דְּאֲסוּר אַחַר חֲצוֹת וְקוֹדֵם חֲצוֹת מוֹתֵר וְהַד"מ שֶׁהִי לוֹ הַגִּירְסָא בְּמִהַר"ל עַת"ב, וְאַפְשָׁר דְּמִהַר"ל וְד"מ ס"ל כַּמֵּהַרמ"ל דַּת"ב שְׁחַל בְּשַׁבָּת קִיל כַּעַת"ב שְׁחַל בְּשַׁבָּת, וְלָכֵן לֹא הִזְכִּיר פְלוּם בַּה"ה

מת"ב שְׁחַל בְּשֵׁבַת פֶּן י"ל, אֶלָּא מדכ' בד"מ אפי' עת"ב שְׁחַל בְּשֵׁבַת מִשְׁמַע כ"ש ת"ב שְׁחַל בְּשֵׁבַת וְלֹא נִחִית לומר דת"ב שְׁחַל בְּשֵׁבַת קיל מעת"ב דְּעֵלְמָא וְאִיפְכָא מִסְתַּבְּרָא דְחָמִיר מעת"ב לְכֹן כ' אפי' עת"ב וכ"ש ת"ב שְׁחַל בְּשֵׁבַת: וְהִנֵּה הדג"מ כ' מ"ש הד"מ עת"ב לֹא בָּא רַק לְהוֹדִיעֵנוּ אפי' עת"ב לֹא יִלְמֹד אַחַר חֲצוֹת וכ"ש בת"ב עֲצָמוּ שְׁלֹא יִלְמֹד אַחַר חֲצוֹת אֲבָל קוֹדֵם חֲצוֹת מוֹתֵר דְּדִינוּ כַּעַת"ב וְכֹן נ"ל מְדָלָא כ' חִידוּשׁ דִּין זֶה ת"ב בְּשֵׁבַת שְׁאֲסוּר כה"י ש"מ דְּלֹא, אֲבָל הֶרְאָנִי שְׁמַבִּיא הַדג"מ מְדָלָא כ' רמ"א בְּשׁוּם מְקוֹם דְּאִין אוֹמְרִים בְּמָה מְדַלִּיקִין בת"ב שְׁחַל בְּשֵׁבַת, אִין בְּרֵאָנִי זֹאת מִמֶּשׁ, דְּזִיל בְּתֵר טַעְמָא דְּאוֹמְרִים בְּמָה מְדַלִּיקִין כ' ב"י סי' ע"ר פְּדִי לְהַזְפִּיר כ"א בג' דְּבָרִים עֵי"ש דְּנִכּוֹן לומר קוֹדֵם הַתְּפִלָּה, בְּנוֹדָאי אִין לְמַנּוּע לומר בְּמָה מְדַלִּיקִין דִּישׁ בּוּ מִשׁוּם אֶפְרוּשִׁי מְאִיסוּרָא, וְלֹא מִשׁוּם מִצְוָה דת"ת הוּא אֶלָּא לְכַוֵּן הַנְּ"ל, וְגַם לִמ"ש הַמג"א דִּישׁ לְהַחְמִיר כִּינּוּן שְׁאֶפְשֵׁר לְלַמּוֹד דְּבָרִים הַמּוֹתְרִים נ"ל פְּשוּט דְּאִין בְּכֻלָּל זֶה אֲמִירַת בְּמָה מְדַלִּיקִין דְּלֹא אֶפְשֵׁר וְלֹא מְתוּקָן בְּמָה שְׁלוּמֵד עֲנִין אַחַר תַּחֲתִיו דְּלֹא הִגִּיעַ אֶל הַמְכַוֵּן שֶׁל אֲמִירַת בְּמָה מְדַלִּיקִין: אֱלוּ דְּגַם מ"ש בְּמִנְהֵגוּ מְהֵרִי"ל וּמְבִיאוּ בַד"מ וּמַעֲתִיקוּ בַהג"ה לֹא אֲבִין הָא דְּבָרִים שְׁפַרְהֶסְיָ אִינוּ נוֹהֵג וְאֲסוּר בְּשֵׁבַת אֶלָּא דְּלַמּוֹד דְּבָרִים הַמּוֹתְרִים בת"ב אִין פְּרַהֶסְיָ בְּדָבָר אֲבָל לְמַנּוּע לומר פְּרָקִים שְׁאוּמְרִים בְּצַבּוּר אִין לִדְ פְּרַהֶסְיָ יוֹתֵר מְמַנְיֵעָה זֹ דְּמַרְאִים אֲבִילוֹת בְּשֵׁבַת וְעֵי"ש שו"ע יו"ד סי' ת' דְּאֲבָל שְׁקוּרָאִים אוֹתוֹ שְׁיַעֲלָה ור"ת שְׁעֵלָה בְּכָל שֶׁבַת הִי עוֹלָה בְּאֲבִילוֹת בְּשֵׁבַת, קו"ח אִם פֶּל הַצִּיבּוּר אִין אוֹמְרִים פְּרָקִי אֲבוֹת וּרְגִילִים בּוּ בְּכָל שֶׁבַת דְּפְרַהֶסְיָ הוּא וְצִלַע"ג: וְנִחָה דְּעַתִּי עַפְמ"ש בַּח"ס או"ח סי' קנ"ו דְּטַעְמָא דְּמִלְתָּא דְּנוֹהֵגִי שְׁלֹא לְלַמּוֹד עת"ב אַחַר חֲצוֹת לֹא מִשׁוּם אֲבִילוֹת אֶלָּא דְּכָל מָה שְׁלוּמֵד מִחֲצוֹת וְאִילָף עֲדִינּוּן מִחֲשֻׁבְתּוֹ עֲלֵיו וְיִהְיֶה גַם בְּלִילָה וּכְפִינְס בְּאֲבָל כְּשֶׁהוּא שְׁמַח לְכֹן גַּם בְּשֵׁבַת אַחַר חֲצוֹת אֲסוּר שְׁאִינוּ אֶלָּא מִשׁוּם אֲבִילוֹת דְּלִילָה שְׁלֹא חֲרִיו אֱלוּ דְּבָרִיו הַקְדוּשִׁים זצ"ל, וְהֵא"ש דְּגַם שְׁלֹא לומר פְּרָקִים לִיכָּא מִשׁוּם אֲבִילוֹת בְּפְרַהֶסְיָ דְּהָא אִינוּ מְרָאָה בְּזֶה אֲבִילוֹת דִּיּוֹמָא אֶלָּא אֲבִילוֹת דְּלִילָה שְׁלֹא חֲרִיו וְא"ש נְכוּן: וְיִצָּא לְנוּ עַפ"ז דִּין חֲדָשׁ דְּמוֹתֵר לְלַמּוֹד עת"ב אַחַר חֲצוֹת עִם אַחֲרִים דְּבָרִים הַרְעִים הֵגַם שְׁאִין צְרִיכִים לוֹ דְּמְבַרְאָר בִּיּו"ד סי' שפ"ד דְּלַלְמוֹד עִם אַחֲרִים אֲסוּר אפי' דְּבָרִים הַמּוֹתְרִים לְעַצְמוֹ וְעֵי"ש מג"א סי' תַּקנ"ד ס"ק ב' דְּמִשׁוּ"ה אֲסוּר לְלַמּוֹד עִם הַתִּינוּקוֹת אפי' דְּבָרִים הַרְעִים אפי' אִין מְבִיאִים מִשׁוּם אֲסוּר מְלַמֵּד, כ"ז בת"ב דְּאֲסוּר מִשׁוּם אֲבִילוֹת אֲבָל בַּעַת"ב שְׁרִי דְּלִיכָּא אֲסוּר רַק מִשׁוּם שְׁיִתְרָהּ בְּלִילָה, וּבְמִלְמַד דְּבָרִים הַרְעִים לֹא שְׁיִיךְ טַעַם זֶה, וְכֹן מ"ש הַב"ח דְּעַם תַּנוּק שְׁאִינוּ מְבִין אֲסוּר לְלַמּוֹד אפי' דְּבָרִים הַרְעִים מִשׁוּם אֲסוּר דְּתִינוּק עֲצָמוּ שְׁשֻׁמַּח בְּלַמּוּדוֹ, בַּעַת"ב שְׁרִי דַל"ש בְּתִינוּק שְׁיִתְרָהּ בְּלִילָה בְּמָה שְׁלַמֵּד בִּיּוֹם וְיִשְׁמַח בּוּ כַּנְּ"ל, וְלִפְמ"ש טַעְמָא שֶׁל אֲבָא מֵאוּה"ג זצ"ל מוֹכַח מְמַהֲרִי"ל וְרַמ"א, א"כ הַנְּכוּן לְדִינָא כַּמ"ש, וּפְהָא תַּהִי שְׁבִיתַת קוּל קוּל מְסִי פְּעֵת, וְכַעַת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מָה פְּעַל אֵל, וְיִשְׁמִיעֵנוּ קוּל שְׁשׁוֹן וְקוּל שְׁמַחָה וְנִזְכָּה לְחִזּוֹת בְּנוֹעַם ה' לְבַקֵּר בְּבִגְדֵי אֲרִיאֵל, הַכ"ד אוּה"ג דַּש"ת.

פ"ב ה' ז' מְנַחֵם אֲב תר"ל: הַק' אֲבִרְהֵם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה גַּם מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קַב שְׁנִיבַע שְׁמַחּוֹת, וְרַב בְּרָכוֹת, יְחִוּלוֹ עַל רֵאשִׁי י"ג הָרַב הַמֵּאוּה"ג, מוֹרַג חֲרוּץ בַּע"פ, זִית רַעְנָן יפ"ת מוֹרָה לְעֵדְתוֹ כְּהִלְכָתוֹ, כַּש"ת מו"ה עֲמָרָם נ"י אַבְדִּיק מִמֵּאדָּא יַע"א: יִקְרַת מְכַתְּבוֹ קַבְלַתִּי בַּש"ק סְמוּךְ לְעֵתוֹת עֲרַב שְׁלוּחַ אֵלֵי מְמַקוּמִי וְלִהְיוֹת כִּי בִּיּוֹם רַבּוֹ מְקַבְּלִי

פְּנִים וְכַדִּי לְהוֹצִיאֻּם מִן הַתְּלוּנָה שְׁחַר קָמְתִי לְעֵינַי בְּמִכְתָּבוֹ וּלְמַלְאוֹ מְבוֹקְשׁוֹ הַנְּגִי יוֹצֵא בְּחַפְזוֹן מֵהַ שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנַי בְּעֵיוֹן מַעֲט מְזַעֵר עַ"ד אֲשֶׁר הוֹרָה וְכֵּן בְּקִהְלָתוֹ שְׁלֵא לְשַׁחֲט בְּמִשְׁ"ק לַיִל תַּעֲנִית וְאַבְיָלוֹת דְּרַבִּים שֶׁל ת"ב שְׁנֵדָקָה, יָפָה הוֹרָה פִּי מ"ש הַט"ו סָסִי תַקְנֵי דְרָאָה בְּכָל הַמְקוֹמוֹת שְׁשׁוֹחֲטִים לְצַנְרָה אֲכִילָה בְּיוֹם שְׁאַחַר ט"ב הַיְיָנוּ מְחַצּוֹת וְאֵילָה אֲבָל לֹא קוֹדֵם חֲצוֹת שֶׁהוּא מְשׁוּם מְלֹאכָה, וְלֹאחַר חֲצוֹת דְּלִיפָא רַק כְּמוֹ מַר"ח וְאֵילָה, מְקִילֵי דל"ש שְׁמָא יְבוּא לְאַכּוֹל וְצִיָּין עַל הַמַּג"א סִי תַקְנֵי ט"ב וּבַפְּמ"ג, הַדְּבָר פְּשוּט וְאֵ"צ אֲרִיכוֹת בְּרָאיוֹת וְצִיּוּנִים: וְעֵינֵי מַג"א סִי תַקְנֵי ד"ס"ק כ"ג שְׁכ' הַרְעַב ט"ט טַעַם דְּנוֹהֲגִים אִיסוּר בְּעֵשִׂי מְלֹאכָה כְּדֵי שְׁלֵא לְהַסִּיחַ דַּעְתָּם מִן הָאֲבִילוֹת גַּם בְּלִילָה אִיסוּר וְכֵן נִרְאָה מְסַתֵּימַת הַפּוֹסְקִים וְכ"כ רַש"י בְּפְסָחִים נ"ד ע"ב ד"ה בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת שְׁלוֹ אִיסוּר בְּאַכִילָה וּבְמְלֹאכָה, וְנ"ל דְּמַסְתַּבֵּר בְּיוֹתֵר יֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּלִילָה מִבְּיוֹם דְּהִנְהָה בַּש"ס תַּעֲנִית י"א ע"ב שְׁלֵמָא כְּנִלְהוּ אֵית בְּהוּ תַעֲנוּג אֲבָל מְלֹאכָה צַעַר הוּא, וְי"ל הַנוֹהֲגִים הַיְיָתֵר בְּמְלֹאכָה וְלֹא חָשְׁשׁוּ לְהִסְחַח הַדַּעַת דְּנָגַד זֶה יֵשׁ צַעַר בְּמְלֹאכָה וְעֵינָיו בְּיוֹם הַתַּעֲנִית הֵגַם דְּלִיפָא חַיִּיב לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה כְּדֵי שְׁיִהְיֵי מְעֻנָּה בְּיוֹתֵר מ"מ שְׁקִלוּ עֵינָיו יִתְרָה שְׁיֵשׁ לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּיוֹם הַתַּעֲנִית נֶגֶד הַחֲשָׁשׁ שְׁיַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִן הָאֲבִילוֹת וְהַיְיָחוּ הַדְּבָר עַל הַדִּין, וְנוֹהֲגִים אִיסוּר חָשְׁשׁוּ יוֹתֵר לְהִסְחַח הַדַּעַת מִן הָאֲבִילוֹת וְיֵשׁ לְהַסְבִּיר עוֹד פִּי אִם עוֹסֵק בְּמְלֹאכָה מְסִיחַ דַּעַת מִן הַתַּעֲנִית וְאִינוּ מְרַגֵּשׁ בְּצַעְרָא דְּתַעֲנִית כ"כ וּמְסַבֵּר בְּזֶה גְרַסַת תה"ד סִי קנ"ג שְׁהִי לֹא הַגְרָסָא בְּרַש"י בְּמַתְנֵי דְּפְסָחִים כְּדֵי שְׁיִתְעַנֶּה כ' רַש"י עֵינָיו הוּא לְהֵם כְּדֵי שְׁהִי בְּטָלִים מִמְּלֹאכָה, וְאִין מוּבָן מַה עֵינָיו יֵשׁ בְּבִיטוּל מִן הַמְּלֹאכָה וְתה"ד הַקְּשָׁה עַל פִּירַש"י מְש"ס תַּעֲנִית י"ב ע"ב דְּמַפְרֵשׁ דַּעְשֵׁינֵי מְלֹאכָה צַעַר הִיא לֹא, וְלִמ"ש י"ל דְּנוֹדָאי צַעַר הוּא לֹא טְרַחַת וְיִגִּיעַת הַמְּלֹאכָה בְּיוֹם הַתַּעֲנִית מְשׁוּם חֲזָלְשָׁא דְּלִבָּא וְכַחֲשׁ חִילוֹ מִן הַתַּעֲנִית אֲבָל נֶגֶד זֶה פִּינּוֹן שְׁמִסִּיחַ דַּעַת מִן הַתַּעֲנִית וְעוֹסֵק בְּמְלֹאכָתוֹ אִינוּ מְרַגֵּשׁ בְּתַעֲנִית כ"כ וְש"ס מְקַשָּׁה הִיא מְלֹאכָה צַעַר הִיא לֹא, הֵגַם שְׁמַצֵּד אַחַר מְרַגֵּשׁ הַתַּעֲנִית בְּיוֹתֵר כְּשֶׁאִינוּ עוֹשֶׂה בְּמְלֹאכָה, מ"מ לֹא הִיא לְהֵם לֵאמֹר בּוֹ לֹא אִיסוּר וְלֹא הַיְיָתֵר פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ צַד לְכָאן וְלְכָאן, וְלַעֲנִין ת"ב תְּלִי בְּמַנְהֵגָא אֲמַר רַשְׁבָּ"ג דְּרֵאוּנֵי לַעֲשׂוֹת עֲצָמוֹ כַּת"ח כְּדֵי שְׁיִתְעַנֶּה בְּיוֹתֵר ע"י בִּיטוּל מְלֹאכָה יְרַגֵּשׁ בְּיוֹתֵר הַתַּעֲנִית שְׁלֵא יְסִיחַ דַּעְתּוֹ מִן הַתַּעֲנִית וּמִן הָאֲבִילוֹת וְע"י שְׁיִזְכּוֹר הָאֲבִילוֹת לְבוֹ עָלָיו דְּנִי וּמַצְטַעַר בְּיוֹתֵר וְקָשָׁה עָלָיו הַתַּעֲנִית ג"כ בְּיוֹמָא דְּמַצְטַעַר טוֹבָא כַּנ"ל: וְלִפ"ז מַסְתַּבֵּר יוֹתֵר שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּיוֹם דְּצַעְרָא דְּמְלֹאכָה לִיפָא כ"כ בְּלִילָה שְׁאִינוּ מְרַגֵּשׁ אֶז הַתַּעֲנִית וּמְשׁוּם שְׁלֵא יְסִיחַ אִיפָא יוֹתֵר בְּלִילָה וְכ"ש בְּכַנִּיסָתוֹ דְּאַתְחַלְתָּא דְּאַבִּילוֹתָא הוּא, וְלוֹלֵי דְּמַסְתַּפִּינָא הַיְיָתִי אֲמַר דְּאַפְשָׁר בְּלִילָה לָאוּ בְּמַנְהֵגָא תְּלִי אֲלָא דְּאִיסוּרָא הוּא מְטַעַם שְׁכַתְבָתִּי, וּמַתּוֹס' דְּקַתְנֵי מְקוֹם שְׁנִיגָו לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה עוֹשִׂים וְכו' וּבְמְקוֹם שְׁלֵא נִהְגוּ אִין עוֹשִׂים וּבְכ"מ ת"ח וְכו' הַיְיָנוּ בְּיוֹם דְּתְּלִי בְּמַנְהֵגָא וּקַמ"ל דְּמְקוֹם שְׁאִין עוֹשִׂים צְרִיף לְנִהְגוּ כְּמַנְהֵג הַמְקוֹם וְת"ח בְּכ"מ אִין עוֹשִׂים וּקַמ"ל הָא דְּאֲמַר רַשְׁבָּ"ג לְעוֹלָם יַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ ת"ח וְכו' אֲבָל מְלִילָה דְּלֵא תְּלִי בְּמַנְהֵגָא לֹא אֵיירִי מַתְנֵי, וְי"ל בְּזֶה לְשׁוֹן רַש"י פְּסָחִים דְּכ' סְפָק בַּה"ש שְׁלוֹ אִיסוּר בְּאַכִילָה וּמְלֹאכָה, וְהָא אִיסוּר מְלֹאכָה בְּמַנְהֵגָא תְּלִי וְהָא אִיסוּר קְתַנֵּי וְאִיף כ' רַש"י אִיסוּר מְלֹאכָה שְׁאִינוּ אֲלָא מְנַהֵג וְגַם רַחוּק דְּהִיכָא דְּנִהוּג יִחְמִירוּ בְּסְפָק שְׁלוֹ, וְלִמ"ש דְּבִלְיָה אִיסוּרָא אִיפָא א"ש: וְהַמַּג"א הַנִּיחַ בְּצ"ע סְתִירַת רַש"י מ"ש בְּפְסָחִים מ"מ בְּתַעֲנִית י"ג וְנ"ל מְהֵבָא מְשַׁמַּע דְּבִלְיָל ת"ב מְוַתְרִים בְּמְלֹאכָה וְאִין אִיסוּר אֲלָא בְּיוֹם וְאִין מְפָרְסְמִין הַדְּבָר

עכ"ל, ולחנמר הנושא נ"ל לפום רהיטא דמ"ש רש"י בתענית דליל ת"ב מותר במלאכה היינו שמוותר מצד הדין דהא קתני בברייתא פשאמרו אסור במלאכה אינו אסור אלא ביום אבל בלילה מותר משמע דליפא אסור מלאכה בלילה ואפי' ת"ב, והיינו דאסורא ליפא דיש מקום לומר דבליל ת"ב אסורא הוא מטעם שפכתתי, לזה כ' רש"י דמברייתא זו משמע דבליל ת"ב ליפא אסור, אבל תלי' במנהגא הנוהגי' שלא לעשות מלאכה ביום משום דמסיח דעתו ה"ה וכ"ש בלילה בטלים ממלאכתם אלא ממ"ש רש"י ואין בטלים ממלאכתם רק ביום וקא ביום ליפא רק מנהגא משמע דבלילה אפי' מנהג ליפא דלא פשיטתו בפסחים, והמג"א שינה לשון רש"י וכ' על שמו וליפא אסור רק ביום וברש"י שלפנינו אינו פן אלא שאין בטלים ממלאכתם משמע בלילה אין בטלים: והנ"ל בבבנו סתירה זו דמ"ש רש"י בתענית מהקא משמע, לכאורה אין משמעות משם דברייתא לא איירי אלא היכא דאמרו שאסור במלאכה אבל בת"ב לא אמרו מידי דאסורא אלא במנהגא תלי' ואפשר דנוהגי' שלא לעשו' גם בלילה נוהגים פן, ונ"ל דמשמע לרש"י הכי דס"ל דנוהגים שלא לעשות מלאכה נהגו שלא לעשות שום מלאכה אפי' מלאכה דליפא משום שסיח דעת הגם דטעם מנהגא משום היסח הדעת הוא, מ"מ פיון שנהגו באיסור מלאכה השווו' ת"ב לשאר תענית ציבור דאסור מלאכה אפי' אין בה היסח הדעת, דאסמכוהו אקרא ודוקא ביום אבל בליל ת"ב דגם בשארי ת"צ עושים בלילה לא התמירו על עצמם יותר מת"צ וזה שכתב רש"י מפאן משמע ולא כ' מוכח, דהוכחה ליפא דברייתא היכא דאמרו אסור איירי ולכן כ' רש"י משמע, דמשמע לי' מסברא פן, וכ"ז במלאכה דליפא למיחש להיסח הדעת אבל עלאכה שיש בה היסח הדעת מתענית ואבילות דמשו"ה נוהגי' שלא לעשות מלאכה גם בלילה אסור, ומ"ש רש"י מפאן דבליל ת"ב מותר במלאכה היינו מלאכה שאסורה ביום ת"צ אפי' אין בה היסח הדעת וזהו שפי' שאין בטלים ממלאכתם היינו שיושבים מפל מלאכה כמו בשארי ת"צ וזהו דוקא ביום ולא בלילה כנ"ל בשיטת רש"י תענית ובדיוק לשונו, וי"ל מ"ש רש"י פסחים דבה"ש אסור באבילות ומלאכה היינו מלאכה שיש בה משום היסח הדעת מאבילות ומתענית כנלפע"ד והוא יישוב המיישב לחנמר הענין ומ"ש בחילוק מלאכות בין מלאכה דיש בה היסח הדעת עיי' תה"ד סי' הנ"ל ובמג"א ס"ק כ"ג וס"ק כ"ה: המורם מדברינו פי הדין דין אמת כמ"ש המג"א דבליל ת"ב אסור בעשיית מלאכה ויש טעם וסברא להתמיר יותר בלילה מביום והיינו במלאכה שיש בה משום הסחת הדעת דאבילות דאתחלתא דאבילות הוא, וכ"ש בנדון שלפנינו במש"ק דיוצא מעונג לאבל ומתהפכת עונג לנגע נראה בבית ה' אשר הורס דיש לחוש להסחת הדעת או שלא יפנס אל לבו פשיעסוק במלאכתו, משא"כ בכל ת"ב דעלמא דכבר מתחיל באיזהו דברים בעת"ב ויפה דן ויפה הורה: והנה מ"ש פר"מ נ"י שירה עליו א' מן הלומדים חיצו השגה על הוראתו להיות שא' מן ב"ב ש"כר מן אקרו"ט שחיסת בהמות (הנקרא בריעפעלגלד) ויש לו לשוכר פסידא אם לא ישחוט השוחט בליל ת"ב והוא דבר אבד ואפי' ספק דבר אבד מותר דדבר האבד בת"ב דמותר נלמוד מדבר האבד בחוה"מ דמותר ויש נאמר במג"א רס"י תקל"ז בשם הש"ך דאפי' ספק דבר האבד מותר, ופר"מ נ"י השיב ע"ז וחזק הוראתו דלא מקרי ד"א רק פשמפסיד מקרנו, אבל לא הפסד מן הריוח פמבואר בהלכ' חוה"מ ובי"ד סי' ש"פ, ובנדון שלפנינו ליפא רק הפסד מן הריוח בחשבון פל השנה

שְׁשׁוּכֵר הַנָּ"ל מֵאֲקֵרוֹ"ט, וְע"ז חֲזָרוּ וּפְקָפְקוּ מִקְצָתוֹן כִּי יֵשׁ לְדַמּוֹת דְּבָר זֶה לַמ"ש מִג"א
סָס"י ר"מ, סס"ק ח"י דְחֻשְׁבֵּי' כ"י בַפ"ע וְנִרְאָה פְּאֵלוּ מִפְסִיד מִכִּיסוֹ לְפִי חֻשְׁבוֹן הַיּוֹם
וְהֵה"נ בְּנִדּוֹן זֶה יָפָה הַשֵּׁיב פֶּר"מ נ"י כִּי הֶעֱנִינִים רְחוּקִים זֶה מִזֶּה פֶּרְחוּק מְזָרַח וְכו' הֵתָם
בְּנִדּוֹן שֶׁל הַמַּג"א יִשְׂרָאֵל מְנַכְרֵי לְכָל הַשָּׁנָה וְנִכְרֵי מִשְׁפִּיר לֹו לְפִי חֻשְׁבוֹן הַיָּמִים בְּמִסְפֵּר
הַשָּׁנָה וְגַם שְׁבֻתוֹת בְּכָלֵל דְּמִשְׁפִּיר לֹו הַנְּכָרֵי שָׁלוּ, ע"ז כ' הַמַּג"א פְּשָׁנְבוֹא לְחֻשְׁבוֹן כ"י
בַפ"ע יָצָא לֹו לְשָׁנָה הַפְּסֵד מִקְרָנוּ בַיּוֹם הַשְּׁבֻתָּה כִּי הַנְּכָרֵי הֶעֱלָה בְּחֻשְׁבוֹן הַיָּמִים גַּם יוֹם
הַשְּׁבֻתָּה מִשָּׂא"כ כִּי פֶּאֶן שְׁשׁוּכֵר מֵאֲקֵרוֹ"ט הַשְּׁחִיטָה מִכָּל הַשָּׁנָה בְּזִמְנֵי הַמּוֹתֵר לְשַׁחֵט ע"פ הַדִּין
וְע"פ הוֹרָאת מְרָא דְאַתְרָא וְאֵלּוּ יָמִים שְׁאֲסוּרִים לֹו ע"פ חֲכָם הָעִיר א"א לְהַעֲלוֹת בְּחֻשְׁבוֹן
בַפ"ע דָּאֵלּוּ לֹא הַשְּׁפִירוֹ לֹו מְעִיקְרָא, וְאִין לְחֻשְׁבוֹן אֵלּא פְּסִידָא דְקִרְנָא מִכָּל הַשָּׁנָה בְּכָלֵל
אֵלּוּ דְבָרֵי תְּשׁוּבָתוֹ תְּשׁוּבָה שְׁלֵימָה הִיא וְחֻלּוּקוֹ חֻלּוּקָא דְרַבָּנָן הוּא וְאִנִּי מוֹסִיף אִפִּי אֵית
לִי עִי"ז פְּסִידָא דְקִרְנָא בְּחֻשְׁבוֹן כָּל הַשָּׁנָה בְּכָלֵל, אִין לְהַתִּיר לֹו דְהָא מְעִיקְרָא אֲדַעְתָּא
דְּהֵי נִכְנָס לְשַׁחֵט הַשְּׁחִיטָה כ"ז שִׁיְהִי מוֹתֵר לְשַׁחֵט ע"פ ש"ע וְהוֹרָאת חֲכָם, וְלֹא מִקְרֵי
הַפְּסֵד מְלַבֵּד כ"ז גַּם הַמַּג"א לֹא הֶחֱלִיט דְבָר זֶה אֵלּא שִׁי"ל כֵּן, וּמִלְתָּא דְלֹא מְסַתְּבָר
בְּמִןּוּשְׁכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים, וְעוֹד קְאָמִינָא אִם לְדִידִי לְהַשׁוּכֵר שְׂרִי מִשׁוּם פְּסִיד' דִּידִי לְשׁוּחֵט
מִי נֶאֱמַר חֲטָא וְשַׁחֵט מִשׁוּם פְּסִידָא דְשׁוּכֵר וְלְשׁוּחֵט לִיכָּא פְּסִידָא הַגַּם שֶׁהוּא שְׁכּוּר מִן
הַקְּהֵלָה לְשַׁחֵט לְמִי שְׁמִזְפִּירִים לֹו הַשְּׁחִיטָה, הוּא אִינוּ מְחַנְיֵיב לְשַׁחֵט רַק בְּזִמְנֵי שְׁמִןּוּתֵר
לֹו, וְלֹא יִקְנֹפֵחַ מִשְׁכָּרוֹ מִשׁו"ה, הַכָּלֵל הוֹרָאתוֹ בְּקִדְוָשָׁה הִיא וְאִין בֵּיהּ פְּקוּיָא וְנִפְתָּל כָּלֵל,
וְה' יִרְאֵנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְנִזְכָּה לְחַזוֹת בְּבִנְיָן צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבָר ה'
מִירוּשָׁלַיִם, הַכ"ד אוֹה"נ דַּש"ת.

פֶּה מְרַחֵץ מִיִּדְלִינְג פֶּאֶר בְּנִקֵּר לַיּוֹם א' טו"ב מְנַחֵם אַב תְּרַכ"ז לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל
בְּנִימִין ב"ה גַּם מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קַג הַמַּג"א ס' תְּקַנ"א מְבִיא ב' דְּעִיעוֹת אִם לְבִרְוָה
בְּרַפְתָּ שֶׁהֶחֱזִינוּ בְּשְׁבֻתוֹת בֵּין הַמְּצָרִים וְלֹא הִכְרִיעַ וְאִנִּי בְּעִנִּי כְּתַבְתִּי בְּגִלְיוֹן ש"ע שְׁלִי
לְהִכְרִיעַ לְבִרְוָה בְּשְׁבֻתָּה וְהַגְּלִיּוֹן קָצָר מְהֵכִיל וְאִמְרַתִּי לְהַעֲלוֹת עַל הַסֵּפֶר וּבְדִיו בְּאִנְרוֹה, הִנֵּה
הַט"ז כ' לְבִרְוָה בְּכָל יוֹם בֵּין הַמְּצָרִים מִחֻשְׁשׁ שְׁמָא יָמוּת וְלֹא יִקְיִים הַמְּצָוָה וְנִסְתַּיֵּעַ מִמ"ש
הַב"י ס' תְּקַמ"ה מִתּוֹס' מ"ק וְנִמ"י וְרִי"ו שְׁנַתְּנוּ טַעַם לְמָה הִתִּירוּ לְכַתּוֹב פֶּסֶק ב"ד
בַּחֹוה"מ דְּחִיְשִׁי שְׁמָא יָמוּת א' מִבַּע"ד אוֹ מִב"ד וְעֵדִים וְדָן הַט"ז קו"ח אִם דְּבָר רְשׁוּת
הִתִּירוּ מִחֻשְׁשׁ שְׁמָא יָמוּת כ"ש וְקו"ח לְדָבָר מְצָוָה שִׁישׁ לְחֹוֹשׁ לְמִיתָה אֵלּוּ דְבָרֵי ז"ל:
וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה דִּישׁ לְחַלֵּק דְּהֵתָם שְׂאֵנִי, חֲדָא כִּינּוֹן דְּאַפְשֵׁר שְׂמִיתוֹת א' מֵהֶם וְיִתְבַטֵּל הַגַּם
דְּבַכ"מ אִין חוֹשְׁשִׁי לְשְׁמָא יָמוּת עַכ"פ כִּינּוֹן שְׁאֲפָשֵׁר לְכֹן מִתְּחִלָּה לֹא אָסְרוּ לְכַתּוֹב פֶּס"ד
וְכַמְּה דְבָרִים הִתִּירוּ וְהַקְּיָלוּ בַּחֹוה"מ וְעִינִי ב"י שֶׁם שִׁכ' בַּמ"ש רִש"י דְּהִתִּירוּ לְכַתּוֹב גִּט
מִשׁוּם עֵיגוֹן הִינּוּ שֶׁהִתִּירוּ מִשׁו"ה בַּכ"מ כִּינּוֹן שִׁישׁ לְפַעַמִּים חֻשְׁשׁ עֵיגוֹן, הָא חֲדָא וְעוֹד
קְאָמִינָא שֶׁם אִיכָּא חֻשְׁשׁ ש"א מִבַּע"ד שְׂאֵין קְצָבָה וְשִׁיעוֹר לְמִסְפֵּר בַּע"ד וְלְפַעַמִּים טוֹבָא
הוּוּ וְגַם ב"ד עֵדִים מְפֹלָם יֵשׁ לְחֹוֹשׁ שְׁמָא יָמוּת א' מֵהֶם מִשָּׂא"כ כִּינּוֹן כ"א בַּפ"ע א"צ
לְחֹוֹשׁ לְעַצְמוֹ שְׁמָא יָמוּת הוּא וְהוּא יָחִיד וְעוֹד וְהוּא הֶעֱיָקֵר דְּכַתְּבוּ עוֹד שְׁמָא יָצָא לְמַדָּה"י
בְּצִירוּף שְׁנֵיָהֶם יָחִיד שְׁמָא יָמוּת וְשְׁמָא יָצָא לְמַדָּה"י חִיְשִׁי, אַבְּל לְמִיתָה לְחֹוֹד לֹא חִיְשִׁי:
וְגַם אִי יְהִיבְנָא לַט"ז שְׁדַמְיוֹנוֹ עוֹלָה יָפָה דְתַלְג' זֶה בְּזָה כְּמוֹ דְּחִיְשִׁי בַּחֹוה"מ שְׁמָא יָמוּת
כֵּן חִיְשִׁי כִּינּוֹן הֵלֵא הַב"י כְּתַב שֶׁם בְּשֶׁם הַרְמַב"ם טַעַם אַחַר כִּינּוֹן שֶׁהִתִּירוּ לְדוֹן בַּחֹוה"מ
הִתִּירוּ כָּל דְּבָר דְּשִׁינְיָ לַב"ד עִי"ש וִי"ל דְּמַחְבֵּר נָקִיט לְעִיקָר פְּטַעְמָא שֶׁל הַרְמַב"ם וְלֹא

חיישי' גם התם לשמא ימות ולכן פסק פאן דלא יברד: ונ"ל דרמב"ם לטעמין דס"ל דלא חיישי' למיתה דהא פסק פ"ד מהלכ' סנפה הלכ' י"ז דפני סנפה פשרים לעשות מן הפל אפי' מבע"ח וע"כ דס"ל דל"ח לשמא תמות וכן בהלכ' יה"כ פסק פרבנן דר"י דאין מתקינין לו אשה אחרת ש"מ דס"ל דהלכה כמ"ד דל"ח למיתה ועיני' תשוב' ח"צ סי' ק"ו, ותו' ונמק"י ור"י' צ"ל דס"ל כמ"ד דחיישי' לשמא ימות ולפמ"ש לחלק בין התם לדקא אפשר גם תוס' ודעימין' ס"ל להלכתא דלא חיישי' למיתה ועיני': והנה תוס' גיטין כ"ח ע"א וביומא לחלק יצא בין זמן מועט למרובי ועיקר ראי' תוס' מדל"ל לאבני לחלק בין שמא מת לימות ובה לר"י אשת פהו ל"ת בתרומה פשיצא בעל מפתח ביתו וע"כ צריך לחלק בין זמן מרובה למועט, ועיני' פ"י דדחה ראי' תוס' דבתרומה איפא לאשה חזקה היתר לתרומה משעת נשואין ובריינתא דשעה אחת קודם מיתתו שאני דאתרע' החזקה שעסוקים לבטל החזקה, וכ"כ עוד קודם לזה ביישוב קושני' תוס' על רבה דרמי תרומה אתרומה דמתרומה ל"ק דאיפא חזקה הנ"ל, אבל חזקה חי י"ל דאינה חזקה דעשוי להשתנות היא ולכן מקשה מרישא דשולח גט עיני' בו, ודבריו נפלאו ממני חדא לדבריו גם ברישא איפא חזקה א"א ועד שלא הגיע גט לידה היא בחזקה א"א כמו בתרומה חזקה היתר לתרומה, ואין לומר פיון ששלח גט עסוקים לבטל חזקה אשת איש כמו בשעה אחת קודם למיתתו, התם שאני ע"י גט זה שנתן לה מתבטל החזקה רק אין אנו יודעים למתי יחול הגט עכ"פ ע"י מעשה זה אתרע החזקה, משא"כ ברישא דמתני' עוסק לבטל החזקה ע"י ששלח גט ועדיין לא הגיע לידה ואנו גיחוש שמא פבר מת קודם שיתן הגט לידה הא חזקה א"א לא אתרע כלל עד שיגיע הגט לידה ופשוט, וא"כ גם מרישא לק"מ, אלא דבאמת אם נימא דחזקה חי ליפא פיון שעשוי להשתנות ממילא גם חזקה א"א לאו חזקה היא דעשוי להשתנות כל שעה ע"י מיתת הבעל וכן חזקה תרומה ליפא פיון שתלי' במיתת הבעל, הגם דריב"ש ס"ל דחזקה חי דבעל וחזקה א"א לב' חזקות יחשבו היינו לאמת דל"ח לשמא מת איפא חזקה חי וחזקה א"א, וגם ע"ז חולק הפ"י בק"א בכתובות ועיני' נב"י קמא חיו"ד, אבל אם חזקה חי אינה חזקה מודה הריב"ש דגם חזקה א"א אינה חזקה פלל דתלי' זה בזה כנ"ל ברור ופשוט ומוכח פן מדמקשה מרישא דמתני': וכי כן ראי' תוס' קמה וגם נצבד דיש חילוק בין זמן קצר למרובה לר"י אליפא דאבני, ותוס' מביא ראי' לר"מ דל"ח לשמא ימות אבל לזמן מרובה חיישי' ועיני' פי' שפקפק על ראי' זו וכ' דעיקר ראי' תוס' מר"י אליפא דאבני וכיון דלר"י בשמא מת איפא חילוק ה"ה לר"מ מנ"ל לומר דפליגו פולו האי דאפי' לזמן מרובה ל"ח לשמא ימות ועיני' רשב"א יבמות דף י"ח ע"א: ואני בעניי הכינותי ראי' דכ"ע מודים דחוששי' לשמא ימות לזמן מרובה והוא מש"ס פ"ק דחולין סוגי' דרוב דיליף דאזלי' בתר רובא מרישא ש"ע ופרה אדומה וכ' תוס' דאחר יב"ח ליפא שלא היתה טריפה פשנולדה דהוי חזקה שאינה מבותרת, וקשה הא הוא חי לפנינו ומשעה שנולדה איפא חזקה כמו שחית' עתה תחי' עוד ימים ושנים ע"כ דלאו טריפה היא למ"ד טריפה א"ח כדקיי"ל ודוחק דכל הסוגי' אזיל למאן דחייש לשמא ימות ול"ל חזקה חי ועוד הא מקשה שם ר"מ היכא אכל בשרא והא ר"מ ל"ח לשמא ימות ורחוק לומר דמקשה למאן דאפיק דר"י לר"מ במס' סנפה, וע"כ לומר דלזמן מרובה לכ"ע ליפא חזקה חי וליפא חזקה שאינה טריפה משום חזקה שתחי' יב"ח וזו ראי' ברורה: ועיני' רא"ש נדרים ג' ע"ב שכ' בפשיטות מאן דל"ח לשמא

ימות לזמן קצר מודה דלזמן מרובה חיישי' ונראה דכן שיטת הרמב"ם מפת קושני' לח"מ פ"א דנזירות דדברי הרמב"ם סתרו דבהלכ' סופה פוסק כמ"ד דל"ח לשמא ימות ובנזירות פסק דחיישי' וכן בהלכ' תרומות פסק בשעה א' קודם מיתתו דלא תאכל בתרומה, ועיני' ח"צ סי' ק"ו שהקשה ג"כ פסקי הרמב"ם אהדדי ממ"ש בהלכ' יה"כ פרבנו דר"י, ונכון אשר דבר בזה בשעה"מ פ"ד מסופה שאני נזירות דלזמן מרובה הוא וחיישי', ובשעה א' קודם מיתתו כיון שאנו דנין מעיקרא לימים ושנים זמן מרובה הוא דאין לחלק בין הימים דמה היום מיומים וקיימתי תי' זה מנפשי ואח"כ מצאתיו בשעה"מ וברוך שפונתי לדעתו היוצא לנו פי הרמב"ם ע"כ לחלק יצא בין זמן מועט למרובה בחששא דשמא ימות: ויש לי מקום עיון באשה מעוברת ומקריב ללדת כי היא בחודש התשיעי, לפמ"ש תוס' בכתובות פ"ג ע"ב באשה מיתה שכח שמסתפנת בלידה, וכיון דמעונדת ללדת בחודש ט' מיתה שכח, ואפ"ל לזמן מועט ולמיתה פתאומי' יש לחוש, ויש מקום עיון בזה בכל דבר דל"ח למיתה לזמן קצר אפשר באשה כה"ג חיישי': והנה ברא"ש נדרים ה"ל מבואר ד"למד יום זמן מרובה הוא, ומצאתי בספר יערות דבש ח"ב סוף דרשה ג' שהוכיח דז"י"ן ימים זמן מועט הוא, ואני הבאתי מאז ראי' לזה מש"ס סופה דמקשה ר"מ אדר"מ דבבהמה חיישי' למיתה, ואי ז"י"ן ימים זמן מרובה הוא לק"מ וע"כ דס"ל לש"ס בפשיטות דז' ימים זמן מועט הוא, שוב מצאתי כמה שנים אח"כ ראי' זו בשעה"מ ה"ל, ונראה דלאו דוקא למ"ד יום אלא אי' ימים פחות ג"כ זמן מרובה הוא ואנו אין לנו ראי' רק דז"י"ן ימים בגדר נסוג זמן מועט הוא: ולפ"ז קשה לן האי פסקא דש"ע דלא יברך ברפת שהחיינו בין המצרים הלא לזמן מרובה ודאי חיישי' לשמא ימות ולמה לא נחוש פאן וצ"ע, ולכן נלפע"ד לעשות פשר דבר עפמ"ש המג"א בשם ס"ח דבשבת יברך ור"י ס"ל דגם בשבת לא יברך, ואומר אני ע"פ שהקדמנו לזמן ארוך פמו כ"י שבין המצרים זמן ארוך הוא, וז"י"ן ימים זמן קצר הוא, ואם נאמר שלא יברך כלל בין המצרים אפ"ל בשבתות יש לחוש שמא ימות ולא יעשה המצוה כלל, ותפסת מרובה לא תפסת, ולחלק בין הימים א"א מה היום מיומים לכן נבחר לברך ביום ש"ק דליכא זמן פורענות כ"כ, ובכל שבוע מונים א' עד שבת זמן מועט הוא ימתין עד שבת ואם עבר שבת ולא בירך מיום א' עד שבת הפא זמן מועט הוא ולא יברך עד שבת הבא, כנלפענ"ד נכון וברור לעשות פשר דבר ומכרע מלתא מדינא כמ"ש: ובדדוש אגדה אמרתי לפרש בפ' בראשית ויהי מקץ הימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה, ובמדרש שחטא שהביא מן הגרוע ואין רמז בקרא מזה, ונ"ל פי יש פרי שגדולה ושרשה באדמה ממשי ויש פרי העץ וחשובה פרי העץ מפרי אדמה ולכן קבעו ברכה בפ"ע לפרי העץ, וקנין הי' לו פה"ע ופרי אדמה והביא מפרי אדמה במקום שהי' לו להביא מפרי העץ החשוב יותר, ובזה נ"ל לפרש רישא דקרא ויהי מקץ הימים שטרחו המפרשים מאי קמ"ל קרא שהי' מקץ הימים, ונ"ל דיש לדון את קין לכף זכות דלכן הביא מפרי האדמה כי צמחו והגדילו קודם פירות האילן והי' מן זריזי' מקדימים הגם שהי' אפשר לעשות אח"כ מן המובחר חשש שמא ימות אח"כ ולכן סיפר לנו הקרא ויהי מקץ הימים שלא הי' מן הזריזי' אלא איחר להביא אחר שפבר נגמר פרי האדמה והי' מתעצל עד שפבר נגמרו פירות האילן ואז הביא מפרי האדמה וחסא בתרתי שלא הי' מן הזריזי' ולא עשה מן המובחר, והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו הי' מן הזריזי' שהביא מן הבכורות ולא

איחר ומחלביהו מן המוכתרים שבכורות צאנו כנ"ל ובזה אמרתי לפרש קרא בתהילים חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך צ"ל כיון שאמר חשתי מה זה שאמר עוד ולא התמהמהתי, גם לשמור מצותיך צ"ל הול"ל לקיים או לעשות מצותיך, ונ"ל כי דהע"ה הי' מן המקדימים למצוה ולא איחר לעשות בחשבו שמה ימות ולא יעשה, וגם אם הי' יוכל לעשות אחר הזמן מצוה מן המוכתר יותר מ"מ לא התמהמה מלעשותה מיד מחשש הנ"ל, והיינו אשתי גם ולא התמהמהתי כדי לשמור חוקיך כדי לעשותה בטוב יותר ובכ"מ שמירה דכתיב במצוה זה הפנונה לעשותה באופן היותר טוב באדם המשמר דבר החביב לו ולכן דרשו ז"ל ושמרתם הוא הלימוד פי ע"י הלימוד יוכל לעשות המצוה פתקונה בכל דקדוקי תכלית חכמה חשובה ומעשים טובי' והיינו ולא התמהמהתי אפי' כדי לשמור מצותיך וא"ש, ה' יחיינו ויקיימנו לפניו לשמור מצותיו, וללכת בדרךיו כל הימים ונזפה לחזות בנזעם ה' ולבקר בהיכלו כבוד אומר כנ"ל הכ"ד פה פ"ב ר"ח תמוז תרכ"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנגימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קד שנה טובה ומבורכה, מאלקי המערכה, טובה ומתוקה ששון ושמחה, לתלמידי י"ג הרבני המופלג בתורה ויראה קדומה, מימים ימימה בן אחותי כש"ת מו"ה משה קארניטצער יחי' לאי"ט: הנה ברך לקחתי וברך אשיב לה מקרב הלב, ימלא ה' כל משאלותיך לטובה, ובאו הברכות האלה עליך והשיגוך פי תשמע בקול ה' אלקיך בלי ביטול ופזור הנפש כי היא חיינו ואנך ימינו שפתנו בבית ה' כל ימי חיינו אמן: וע"ד שהוקשה לה בשנינו' הסוגי' בר"פ ד' דר"ה אומר רבה הפל חייבין ואין הפל בקיאי' וכו' וכן הוא בפ"ק דמגלה, ובר"פ לולב וערבה מקצר ועולה ולא אומר הפל חייבי', כפר עמד ע"ז בס' טור אכן במגלה והאריך למעניתו ליישב זה ובכל דבריו במח"כ לא העלה מקום יישוב המיישב דעת: נאני בעני הכינוחי מקום יישוב, בשנבין הא דהקדים רבה הפל חייבי' מה רצה בזה פשיטא והפל חייבי' לא הו"ל למימר אלא אין הפל בקיאי' ורש"י במגלה כ' וז"ל הפל חייבי', מתוך שהוא מחייב בדבר הוא בהול לצאת י"ח, הנה יצא לפרש מה שאמר רבה הפל ועיקר חסר דהא פשיטא דהפל חייבי' וחשש שמשו"ה יהי' בהול חסר, והנה במגלה שם הי' נ"ל דהוצרך להקדמה זו משום דמגלה דרבנן לא בהול כ"כ כמו במצוה דאורייתא ועיני' זה בטורי אכן שם, ובפ"י ביצה סוגי' דט"כ, אלא נגד זה י"ל במצות מגלה כיון שהפל חייבי' אפי' נשים דלא מחייבו במ"ע שהז"ג מ"מ מחייבי' במגלה שאף הן היו באותו גס שקולה וחמירא ונריזי' יותר במצוה זו שהפל חייבי' בה והיינו דאמר הפל חייבי' לכן יש למיחש שיהי' בהול הגם שהיא מצוה דרבנן, ובר"פ לולב וערבה לולב מצוה דאורייתא לא הי' צריך להקדמה זו, וי"ל קצת בזה הא דאמר ר"י מפני שענינה' של עניי' והקשה תוס' הא בשופר (ולולב מודה ע"כ לחששא דרבה, ולמ"ש דבמגלה לא חייש רבה רק משו' דהפל אפי' נשים חייבי' והא מלתא ריב"ל הוא דאמר כן מדנפש' מסבירתו שם ד' ע"א ועיני' תוס' שם, אפשר דר"י ל"ל פריב"ל, ולכן נאיד מטעמא דרבה במגלה, אבל בשופר ולולב דמאורייתא מודה: אלא הא דאמר רבה בשופר ר"פ י"ט דהפל חייבי' ולא אומר כן בר"פ לולב וערבה עדיין צריך יישוב וגם מה דצריך להקדמה זו דהפל חייבי' בשופר, נ"ל עפ"מ ש ה"ן דבמילה בשבת ל"ג משום ש"י דלאו כ"עטרווד' אלא האב ואחרי' נזכיר והו, משא"כ בשופר ואינה כ"ע טרוודים במצוה דיומא, וי"ל להשמר מקוש' זו דל"ג במילה בשבת לש"י הקדים רבה הפל חייבי' והפל טרוודי' ואין

מי שִׁינְפִירוּהוּ מִשָּׂא"כ בְּמִילָה וְהוּא פְּשׁוּט וּבְמַגְלָה דְּבִלָּא"ה ל"ק מ"ש מִילָה מְמַגְלָה דְּזוּה דְּאוֹרֵייתָא וְזוּה דְּרַבְּנָן, אֲלֵא בְּמַגְלָה דְּכִינּוּן דְּמַצְנָה דְּרַבְּנָן הִיא לֹא בְּהוּל כ"כ כְּמוֹ בְּנוֹלֵד טוֹמְאָה דְּרַבְּנָן לְכוּ הַקְדִּים הַפֶּל חֲיִיבִי פְּנוּנְתוֹ שֵׁם דְּאַפִּי נְשִׁים חֲיִיבוֹת וּבְהוּל טְפִי פִי הִיא מַצְנָה שְׁשִׁקוּלָה בְּכָל כַּמ"ש: וְעַפ"ז יִתְיַשֵּׁב לָן הָא דר"פ לְוֹלָב וְעַרְבָה ל"א הַפֶּל חֲיִיבִי, בְּשִׁנְקָדִים מ"ש הַרְמַב"ם בְּהִלְכ' שׁוֹפֵר שְׂמָא יִלְהֵ אֲצֵל בָּקִי שְׂיִתְקַע לוֹ, וּבְהִלְכ' מַגְלָה כ' שְׂיִקְרָא לוֹ, וְלֹא כ' שְׂיִלְהֵ אֲצֵל הַבָּקִי שְׂיִלְמַדְנוּ לְתַקְנוּעַ וְשְׂיִלְמַדְנוּ לְקָרוֹת, נ"ל דְּזוּה וְדָאִי רַחוּק שְׂיִמְתִּין עַד זְמַן מַצְנָה וְיִלְהֵ שְׂיִלְמַדְהוּ לְתַקְנוּעַ דְּלֹא בְּקַל יִלְמַד לְתַקְנוּעַ וְכוּן לְקָרוֹת וְגַם רַגְלֵי דְּאֲחָד מוֹצִיא לְכוּן כ' שְׂיִלְהֵ לְתַקְנוּעַ לוֹ וְלְקָרוֹת לוֹ בְּזַמְנוֹ, אֲבָל בְּלוּלָב כ' רַש"י בְּסוּפָה דְּיִלְהֵ אֲצֵל הַבָּקִי שְׂיִלְמַדְהוּ הַנְּעוּנָעִים וּבְרַכָּה דְּמִסְתַּמָּא כ"ע יוֹדְעִים לִיטוּל הַלוּלָב דְּרַף גְּדִילְתָן אֲבָל סֹדֵר הַנְּעוּנָעִים לֹא כ"א יוֹדֵעַ וְכוּן הַבְּרָכוֹת וְחֲיִיבִי שְׂיִלְהֵ אֲצֵל הַבָּקִי שְׂיִלְמַדְנוּ דְּרַף הַנְּעוּנָעִים וְהַבְּרָכוֹת וְזוּה בְּקַל שְׂיִלְמַדְנוּ וְא"א רַק שְׂיַעֲשֶׂה בְּעַצְמוֹ כַּנ"ל, וְהִנֵּה בְּשׁוֹפֵר וּמַגְלָה שְׁהוּלְהֵ אֲצֵל הַבָּקִי לְתַקְנוּעַ וְלְקָרוֹא לוֹ בְּנוֹדָאִי יִלְהֵ בְּזַמְן קִיּוּם הַמַּצְנָה וּבְזַמְן שְׂפָבֵר הָאִיר הַיּוֹם וְרַבִּי שְׂכִיחִי כְּמוֹ בְּמִילָה בְּזַמְנָה שְׁהוּלְהֵ לְבָקִי שְׂיִמְהַלְנוּ בְּזַמְן דְּרַבִּי שְׂכִיחִי וְנִפְיָרוּ אוֹתוֹ כֵּן בְּשׁוֹפֵר וּמַגְלָה לְכוּן הַנְּצָרָה לֹא מֵרַחֵק הַפֶּל חֲיִיבִי וְיִהְיוּ גַם הֵם טְרוּדִי וְלֹא יִנְפִירוּהוּ וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בּוֹ, מִשָּׂא"כ בְּמִילָה, אֲבָל בְּלוּלָב דְּחֲיִיבִי שְׂיִלְהֵ אֲצֵל בָּקִי לְלַמְדוֹ נְעוּנָעִים וּבְרָכוֹת קָרוֹב יוֹתֵר שְׂיִלְהֵ קוֹדֵם שְׁהִגִּיעַ זְמַן הַמַּצְנָה שְׂיִלְמַדְנוּ כְּדִי שְׂיִקְיִים הַמַּצְנָה בְּזַמְנָה פְּתִיקָה וְאִז בְּעוֹד לֹא שְׂכִיחִי רַבִּים בְּשׁוֹק וְאִין מִי שְׂיִנְפִירוּהוּ וְלְכוּן לֹא הַנְּצָרָה רַבָּה לְהַקְדִּים הַפֶּל חֲיִיבִי וְא"ש הַפֶּל בְּעִזְרַת הַחוּנָן דַּעַת: וְדָבָר בְּעַתּוֹ מַה טוֹב, אִין טוֹב אֲלֵא תוֹרָה מְדִי עֲבָרִי בְּמַרוּצָה בְּעִנְיָן זֶה נֶפֶל מְלִתָּא בְּדַעַתִּי בְּמָה שְׁנִתְקַשְׁתִּי מֵאִז בְּסוּגְיָ ש"ס ר"ה ר"פ יו"ט דְּמַקְשָׁה תְּחִלָּה תְּרִי קְרָאִי אֶהְדְּדִי כְּתוּב א' אוֹמֵר יוֹם תְּרוּעָה וְכֹא"א זְכוּרֹן תְּרוּעָה פֶּאן בִּי"ט שְׁחַל בְּחוּל וְכֹאן בִּי"ט שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, וְרַבָּא דְּחָה זֶה הָא תַּק"ש חֲכָמָה וְאִינָה מְלֹאכָה אֲלֵא מְדָאוּרֵייתָא מְשָׁרִי שְׁרִי וְרַבְּנָן הוּא דְּגִזְרוּ בִּי וְשֵׁם וּבְשׁוּם מְקוּם בְּש"ס דִּילָן לֹא נִמְצָא יִישׁוּב לְסִתִּירַת הַמְקַרְאוֹת, וְהִי לִי לְרַבָּא לְתַרוּצִי קְרָאִי, וְאִמְרַתִּי כְּמָה יִישׁוּבִי בְּסִתִּירַת הַמְקַרְאוֹת עַל דְּרַף אֲגָדָה וּמוֹסֵר, וְכ"ז לֹא יוֹעִיל לָנוּ לִישׁוּב סוּגְיָ ש"ס דְּלֹא מְתַרְץ ע"ז פְּלוּם, וְהַיּוֹם חֲנִנִי הַש"י בְּיִישׁוּב נִכוּן, דִּישׁ לִישׁוּב הַמְקַרְאוֹ דְּכְתִיב יוֹם תְּרוּעָה יִהִי לְכֶם דְּצָרִיף שְׂיִתְקַע כ"א וְאֲחָד וְא"י בְּתַקִּיעַת ב"ד, וְהִי צָרִיף כ"א לְתַקְנוּעַ בְּעַצְמוֹ, וְלֹא סָגִי בְּשִׁלְיָחוֹת דְּהָא הוּא מַצְנָה שְׂבַגּוּף דִּל"מ שְׁלִיחוֹת כַּמ"ש תוֹס' רִי"ד קְדוּשָׁה וְעִינִי בֵּית מְאִיר סִי ה', אֲלֵא דְּלֹא בְּעִי כ"א מַעֲשֶׂה תְּקִיעָה דְּנוֹקָא אֲלֵא שְׂיִוְצָא גַם בְּשְׂמִיעָה וְהִיא הֶעֱקֵר וְעִינִי רַמְב"ם רִישׁ הַלְכ' שׁוֹפֵר וְעִינִי ס' יוֹם תְּרוּעָה ר"ה כ"ט ע"ב ד"ה חֲשׁוֹ, וְנִרְאָה לִי דְּנִפְקָא לָן דְּסָגִי בְּשְׂמִיעָה מְקַרָּא דְּזְכוּרֹן תְּרוּעָה יִהִי לְכֶם שֶׁא"צ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה תְּקִיעָה אֲלֵא בְּזְכוּרֹן סָגִי וְהִינּוּ ע"י שְׂמִיעָה מְאִחֵר וְתַרְתִּי בְּעִי מַעֲשֶׂה תְּקִיעָה מְאִחֵד וְאַחֲרֵי יִשְׁמְעוּ קוֹל יוֹצֵא מִזֶּה הַמְחֻיָּב בְּשְׂמִיעָה וּמִתְפֹּנְנִי לְשִׁמּוֹעַ יוֹצֵאִי כַּנ"ל וְעִינִי ר"ה כ"ח ע"ב אֲבָל הָכֵא זְכוּרֹן תְּרוּעָה כְּתִיב וּמִסְתַּבֵּר יוֹתֵר דְּצָרִיף כַּנּוֹנָה וְעִינִי לַח"מ שֶׁכ' בְּשׁוֹפֵר דְּבְשְׂמִיעַ בְּלִי מַעֲשֶׂה תְּלִי, בִּיּוֹתֵר צָרִיף כַּנּוֹנָה מְמַצָּה וְכַדּוּמָה שְׂיִשׁ בְּהַ מַעֲשֶׂה וְדָמְנִי יוֹתֵר לְבָרְכָה דְּתַלְנִי בְּכַנּוּנַת הַלֵּב דְּכ' ר"י דִּלְכ"ע בְּעִי כַּנּוֹנָה וְיִישׁ לְהֶאָרִיף, וְהֵא"ש יִישׁוּב הַמְקַרְאוֹת יוֹם תְּרוּעָה וְזְכוּרֹן תְּרוּעָה: וְיִישׁ לְהוֹסִיף דְּמִסְתַּבֵּר דְּלֹא צְוִתָּה תוֹרָה שֶׁכ"א יִתְקַע וְיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה תְּקִיעָה בְּעַצְמוֹ דְּהוּא חֲכָמָה וְאִינָה מְלֹאכָה, וְכַמָּה ב"א בְּכָל יְגִיעוֹת לֹא יוֹכְלוּ לְתַקְנוּעַ וְהַנְּסִיּוֹן לְמַדְנוּ וְלֹא הֶעֱמִיס הַתוֹרָה מְצוֹת שְׂבַגּוּף מַה שֶׁא"א

לכ"א שיעשה, וזכר לדבר מ"ש הרא"ש בגיטין פ"ב דוכתב לאו אבעל קאי דלאו כ"א
יוכל לכתוב, ומסתבר לפרש קרא יום תרועה שישמע ומפורש במקום אחר זכרון תרועה
כהנ"ל, ומרומז ליישוב להמקראות במה שאמר הפל חייבי' ואין הפל בקיאים וכא קרא
זה דזכרון תרועה ומפרש קרא דיום תרועה כמ"ש דסגי בשמי' פנ"ל והוא דבר יקר
בעזה"י, ולרוב טרדת הזמן והמלאכה מרובה אקצר, וה' יאריף ימינו ושנותינו בטוב
ויצלה זכרוננו לפניו לטובה בכל מפל כל פאות נפשך ונפש דודך אוה"נ חותם באהבה.

פ"ב ה' ה' דסליחות קץ גלותא לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל:
תשובה קה שלומים מרובים פטל וכרביבים ושפע ברכה והצלחה לראש תלמידי חביבי
הרבני המופלג בתורה וביראה נפלאה טהורה מלא ברכת ה' מקשה ומפרק הנגיד כש"ת
מו"ה יונה אבעלעס נ"י בק"ק פ"עס יע"א: יקרתה קבלתי בעידנא דשאילנא ביותר
לתלמידים המקשיבים ה' יחיים, ולחביבותי אליה פניתי מעט רגע לצאת בכותבת שאינה
גסה ליישב דעתה ביישוב הקושני שנתקשית בה, והיא מיוסדה על שיטת השבולי לקט
שבמג"א סי' תמ"ו דמישב סוגי' דר"ה ל"ב ע"ב מ"ט שופר עשה ול"ת הא דלא מתרץ
דבעי בעידנא והר"ן הרגיש בזה וכ' דקושניא קאמר דיו"ט עשה ול"ת הוא, ושבולי לקט
מתרץ דבעשה דרבים ל"צ בעידנא דתמירא, והקשה לה לפ"ז למ"ד דס"ל דיו"ט רק
ל"ת הוא איך יתרון מתני', לפמ"ש הר"ן דקושטא קאמר להלכתא דקיי"ל יו"ט עשה
ול"ת הוא, א"ש למ"ד דל"ת גרידא הוא מתרץ מתני' משום דבעי בעידנא אכל לשיטת
שבולי לקט קשי', אלו דבריה, וקושניתה עצומה: ואחר עיון קצת לפי מסת הפנאי מצאתי
מקום יישוב לקושני' זו דיש לעיין לפי המבואר בדוכתא טובא בש"ס דעשה השנוה בכל
חמורה מאינה שנוה, ועשה דשנוה דוחה אפי' עשה ול"ת שאינה שנוה בכל, ולפ"ז למאן
דאמר דציצית לאו מ"ע שהז"ג היא דכסות לילה חייב בציצית אין למילף מפלאים
בציצית דעשה שאינה שנוה בכל דוחה לל"ת דשנוה בכל, ולפ"ז מ"ע דשופר דאינה שנוה
בכל למאן דס"ל דציצית לאו מ"ע שהז"ג היא א"א לשופר לדחות ל"ת דיו"ט דשנוה
בכל, וש"ס קאמר משום דיו"ט עשה ול"ת היא קושטא קאמר להלכתא יו"ט עשה ול"ת
היא, ול"צ למוקמי מתני' כמ"ד דלילה זמן ציצית דלא פהלכתא, אבל למאן דס"ל דיו"ט
רק ל"ת היא לא קשה דמוקרי מתני' כמ"ד דלילה זמן ציצית ומינשב שיטת השבולי
לקט, הגם דלא ניחא לי' לשבולי לקט לתרץ פמו שתי' הר"ן דתי' הר"ן יש בו מן הדוחק
דטפי' הו"ל לש"ס לומר טעמא דשנוה וניחא לכ"ע אפי' למ"ד יו"ט ל"ת ומה לנו לב'
תרוצים במקום שתי' אהד עולה לכולם אבל לפמ"ש ל"ק מידי דלמ"ד יו"ט רק ל"ת
וצריף לתרץ מתני' דלא פהלכתא, וכיון דהלכתא דיו"ט עשה ול"ת ל"צ לדחוקי לכו
קושטא מתרץ תירוצ מרנוח פנ"ל והוא יישוב המינשב דעת ועיין: והנה מדלא תי' הר"ן
פמו שמתרץ השבולי לקט ש"מ דס"ל דגם בעשה דרבים בעי בעידנא, וכן נראה לכאורה
מתוס' פסחים נ"ט דמביא ראי' ממעשה דר"א ששחרר עבדו וכו' משום מצוה הגם דלאו
בעידנא הוא ע"כ דעשה דתמיר' דוחה לעשה דקיל שלא בעידנא עיי"ש ואי"ס ל' כשבולי
לקט אין ראי' משם די"ל מצוה דרבים שאני ומנ"ל דעשה דתמיר' דוחה עשה דקיל שלא
בעידנא, ויש לדחות עכ"פ מוכח עשה דרבים דתמיר דוחה שלא בעידנא מזה הוציא תוס'
ומדמה מלתא למלתא ה"ה עשה דתמיר דוחה עשה שלא בעידנא, וביותר י"ל משו"ה
ציין תוס' פסחים על ש"ס גיטין פ' השולח האי עובדא ולא ציין על ש"ס ברכות מ"ז ע"ב

דמוקדם, וי"ל משם אין ראי' די"ל מצנה דרבים שאני פדמשה שם מצנה דרבים שאני, ועדיין מנ"ל דעשה דחיד דחמיר דוחה ולכן מביא הסוגיא דגיטין דשם מתרץ מצנה שאני ול"א מצנה דרבים שאני ש"מ דגם אם לאו מצנה דרבים היא מ"מ דחי אפי' שלא בעידנא פל' שהעשה חמורה וס"ל לתוס' דעשה דלעולם ב"ת קול טובא כמ"ש הר"ן בגיטין שם וסגי בתי' ש"ס מצנה שאני ולא צ"ל מצנה דרבים שאני ומזה מביא תוס' שפיר ראי' בכ"מ עשה דחמיר נגד קל דוחה אפי' שלא בעידנא פנ"ל וא"ש: ועפמ"ש י"ל לשון ש"ס בברכות והא מצנה הב"ע היא ולשון זה קשה להולמו מה ענין מהב"ע לכאן, מהב"ע הוא פשמצנה באה ע"י עבירה וכבר עבר ועשה, אבל פאן מקשה איך עשה ר"א לכתחלה פן וע"כ ס"ל בסוגיא דברכות דאינו מן הדין שידחה צירוף לעשרה עשה דלעולם בהם תעבדו הו"ל להקשות איך עבד ר"א הכי פדמקשה מתחלה איך עבד ר"א הכי והאמר ר"י המשחרר עבדו, ועיי' נב"י קמא בסופו פלפול עם חתנו בסוגיא דברכות ובמחכ"ת שגה שאין זה ענין למצנה הב"ע, אלא דלשון המקשה בעי תיקון, וי"ל ע"פ תוס' הנ"ל דהוקשה לתוס' הא לא הוי בעידנא, וי"ל שזה קוש' המקשן והא מהב"ע היא פלומר פנין שעובר הלא תעשה קודם שמקיים העשה וזה לא שרי לי' דאינו דוחה שלא בעידנא, הוי פמצנה הב"ע דעושה עבירה קודם שעושה מצנה וע"י עבירה באה לו המצנה וכו' בזה הא עשה עבירה קודם שעשה מצנה והוי פעין מהב"ע, ומתרץ עשה דרבים שאני לא בעי בעידנא, וי"ל עפ"ז סתירת הסוגיא דגיטין מתרץ מצנה שאני ולא מקשה תו מהב"ע היא, ובברכות מקשה ומפרק, ולמ"ש י"ל דסוגיא דגיטין ס"ל פל' שעשה חמירא דוחה לקלה ממנה ולא קשה עוד מהב"ע היא ולא צ"ל מצנה דרבים שאני וסוגיא דברכות ס"ל דעשה דחמירא לא דחי שלא בעידנא והוצרך לתרץ עשה דרבים שאני וא"ש: המורם מדברינו כי תוס' ג"כ אפשר דס"ל פשיטת השבולי לקט, וגם יש ראי' דתוס' ס"ל הכי מדמביא ש"ס דגיטין ולא מביא ראי' מש"ס דברכות, אלא הר"ן ע"כ חולק על שיטה זו וכ"ש דל"ל דעשה דחיד דחמיר ל"ב בעידנא, וקשה עליו ראי' תוס' פסחים ממעשה רב דר"א, וצ"ל דס"ל עשה דלעולם ב"ת קיל טובא כמ"ש בגיטין ולכן גם בעידנא לא צריף: ועוד י"ל דר"ן מתרץ הא דר"א דה' בעידנא דאפשר שהי' נותן לו שטר שחרור ע"ת שלא יהי' חל אלא בשעה שיצרכו לדבר שבקדושה והוי בעידנא וא"ש, אלא דזה צ"ל ע על תוס' פסחים דמביא ראי' ממעשה דר"א דלא הי' בעידנא הא י"ל דכה"ג הוי שחרורו ששחררו על תנאי הנ"ל, וי"ל דתוס' לא ניחא בהכי דלשון ר"א ששחרר עבדו והשלימו לעשרה משמע שהי' משוחרר ועומד קודם שהשלימו לעשרה, ועוד דהו"ל לש"ס להקשות הא שלא בעידנא ולתרץ דהכי הוי המעשה וסתמא לאו הכי הוי והוכיח תוס' שפיר: אלא דקשה לי' הא פל' שאפשר לקיים שניהם אין עשה דוחה ל"ת, א"כ ה"נ עשה דחמירא דדוחה הקל או עשה דרבים דחמירא דדוחה ל"ת שלא בעידנא היינו בשא"א לקיים בעידנא אבל פל' דאפשר לקיים בעידנא מה לי לקיים שלא בעידנא ולהקל בדחי' זו יותר ממה שיש בו צורך, ואין פלל זה דחמיר דוחה שלא בעידנא רק היכא שא"א בענין אחר כמו בעשה דהשלקמה פסחים נ"ט, או בשופר דא"א בלא"ה רק שלא בעידנא, פנ"ל פשוט וברור, ולפ"ז אם ר"א הי' משחרר עבדו שחרור גמור פלי תנאי קשה למה עשה פד שאינו בעידנא, ועכ"ל דבאמת הי' משחרר אותו על תנאי והי' דוע דכף הי' המעשה, וכי כן לא מייתי תוס' ראי' ממעשה דר"א דלא בעי בעידנא, הא באמת

בְּעֵי בְּעִידָנָא כִּינּוּן שְׂאֵפְשֵׁר בְּכָהּ וּבְאַמַּת ע"כ בְּעִידָנָא הִי וְצַלַע"ג: עוֹד מְבִיא תוֹס' רֵאזִי
 מְשִׁלְהִי חֲוָלִין קמ"א דְּמַסִּיק לְבַסּוֹף דַּסְד"א גְּדוֹל הַשְּׁלוֹם וְלִכְפָּא מְאִי אֲוֹלְמָא הָא לָאו
 בְּעִידָנָא הוּא, וְע"כ דְּבַעֲשָׂה דַחְמִירָא ל"ב בְּעִידָנָא, וְצ"ל בַּס"ד דְּלֹא יָדַע דְּעֲשָׂה זֹו חְמִירָא
 וְהַקְשָׁה תְּחִלָּה עֲשָׂה וּל"ת הוּא וְהָדַר מְקַשָּׁה מְאִי אֲוֹלְמָא הָא דְּלֹא הַקְשָׁה הָא לָאו בְּעִידָנָא
 עֲדִיפָא מְקַשָּׁה אִפִּי בְּעִידָנָא אִין דּוֹחָה כַּה"ג, וְהִנֵּה מַה דְּפִשִּׁיטָא לְתוֹס' דְּלָאו בְּעִידָנָא הוּא
 לָא אָבִין לְפִי דְקִי"ל צְפִנְרַת מְצוֹרַע מְשַׁעַת שְׁחִיטָה נְאַסֵר וּכְשִׁלְקָה ע"מ לְטַהֲרָתוֹ עֲדִינּוּ
 יוֹכֵל לְחַזֵּר בּוֹ וְלִקְנִים מְצוֹת שְׁלוֹם וְעֲדִינּוּ לָא עֶבֶר הָעֲשָׂה בְּמָה שְׁלִקָּה לְטַהֲרָתוֹ עַד שְׁעַת
 שְׁחִיטַת צְפוֹר הָא וְאִז הוּא בְּעִידָנָא דְּמְקַנִּים עֲשָׂה דְּמְצוֹרַע וְעוֹסֵק וּבָא בְּהַ, וְלֵר"ל דַּס"ל
 קְדוּשִׁין כ"ז מְשַׁעַת לְקִיחָה נְאַסֵר לְדִידִין הִי שְׁלֹא בְּעִידָנָא דְּמִיד פְּשִׁלְקָחוּ נְאַסֵר וְעוֹקֵר
 הָעֲשָׂה דְּשְׁלוֹם הָקוֹן דָּא"א לְשִׁלּוֹחַ עוֹד דַּל"א תוֹרָה שְׁלַח לְמַקְלָה, וְלֵר"ל קִשִׁי, וְצ"ל
 דְּבַעֲשָׂה דַחְמִיר' לָא בְּעִי בְּעִידָנָא, אָבֵל תוֹס' דְּמְבִיא רֵאזִי מְשִׁלְהִי חֲוָלִין דְּלִיכָא בְּעִידָנָא
 לְפִי דְקִי"ל כַּר"י מְשַׁעַת שְׁחִיטָה נְאַסֵר לִיכָא רֵאזִי וְצַל"ע: וְעַד"פ יֵשׁ לְהוֹסִיף עַפְמ"ש
 לְעִיל דְּסוֹגְי' דְּבְּרָכוֹת וְסוֹגְי' דְּגִיטִין פְּלִיגוּ דְּסוֹגְי' דְּבְּרָכוֹת ס"ל עֲשָׂה דִּיחִיד דַּחְמִירָא בְּעִי
 בְּעִידָנָא לְכוּ הַוְצָרָה לְאַסּוֹקִי מְצוֹה דְּרַבִּים שְׁאֵנִי דַּחְמִירָא טוֹבָא ל"ב בְּעִידָנָא וְסוֹגְי' דְּגִיטִין
 ס"ל עֲשָׂה דִּיחִיד דַּחְמִירָא ג"כ ל"ב בְּעִידָנָא לְכוּ לָא אִסִּיק מְצוֹה דְּרַבִּים שְׁאֵנִי, וְאַנְחֵנוּ לָא
 יְדַעְנָא בְּמֵאִי פְּלִיגוּ הַסּוֹגְי', וְלְדַבְּרִינוּ אֵלּוּ י"ל דְּבְּאַמַּת מוֹכַח מְקָרָא דַּתְשַׁלַּח אִפִּי צְרִיף
 לְטַהֲרַת מְצוֹרַע וּמְדַאצְטָרָה קָרָא הָא לָא הִי בְּעִידָנָא ע"כ דְּעֲשָׂה דַּחְמִירָא ל"ב בְּעִידָנָא
 אִפִּי דִּיחִיד וְכוּן ס"ל לְסוֹגְי' דְּגִיטִין, וְלַפְמ"ש אִין זֶה הוֹכָחָה רַק לֵר"ל אָבֵל לֵר"י דַּס"ל
 מְשַׁעַת שְׁחִיטָה נְאַסֵר הִי בְּעִידָנָא לָא מוֹכָא מְקָרָא דַּתְשַׁלַּח דְּעֲשָׂה דִּיחִיד דַּחְמִירָא ל"ב
 בְּעִידָנָא, וִי"ל סוֹגְי' דְּגִיטִין כַּר"ל, וְסוֹגְי' דְּבְּרָכוֹת אֲזַלָּה לֵר"י וְס"ל עֲשָׂה דִּיחִיד דַּחְמִירָא
 בְּעִי בְּעִידָנָא וְהוֹצָרָה לְאַסּוֹקִי מְצוֹה דְּרַבִּים שְׁאֵנִי דַּחְמִירָא טוֹבָא וְסַבְרַת חוּץ הִיא דְּלֹא
 בְּעִי בְּעִידָנָא וּבְלֹא קָרָא יְדַעְנוּ דַּל"ב בְּעִידָנָא כַּנ"ל ע"ד פְּלִפְלָא טוֹבָא וְעִי: וְעַת לְקַצֵּר
 וְה' שְׁנוֹתֵיהּ יֵאָרִיף בְּטוֹב, בְּנִיף כְּשִׁתִּילִי זְתִים סְכִיב לְשׁוֹלְחֵנִיף מְגוֹדְלִים מְנוֹעָוְרֵיהֶם עַה"ת
 וְהַעֲבוּדָה הִנֵּה כִי כוֹן יְבוֹרָה גְּבַר יֵרָא ה' כְּמוֹה, הַכ"ד רַבָּה אוֹה"נ חוֹתֵם בְּאַהֲבָה.

פ"ב ד' מ"ח תרכ"ז לפ"ק: הַקְטָן אֲבָרְהָם שְׁמוֹאֵל בְּנִימֵן ב"ה גַּם מֵהֶרֶם"ס זַצ"ל: תְּשׁוּבָה
 קוֹ אֵלִי זְכוּר לְטוֹב, לְפָנֵי הַטוֹב וְהַמְטִיב, הוּא יֵיטִיב לָהּ תְּלַמִּידֵי חֲבִיבֵי הַבְּחוּר הַמְּוֹפְלָג
 בַּתוֹרָה וּבִירְאָה קְדוּמָה מוֹרַג חְרוּץ בְּרַק הַשְּׁנוֹן ה' אֵלִי בְּעַר רֵאטְטֵעֵר נִי יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר,
 בְּבִיתִי עוֹמֵד עַל הַמְשַׁמֵּר, מְשַׁמֵּר הַקּוֹדֵשׁ סִפְר' קוֹדֵשׁ, ה' יְבָרְכֵךָ וַיִּשְׁמֶךָ נְצַח: מַע"י
 אֲצַבְעוֹתֶיךָ קַבְלִתִּי בְּיוֹם הָעוֹנֵג בַּש"ק הָעֶבֶר מְגַלָּה מְזָה וּמְזָה הִיא פְּתוּבָה בַּח"ת
 וְלַחֲבִיבוֹתֵי אֵלֶיךָ פְּנִיתִי מְעַט רַגַע וְעַבְרַתִּי בֵּין בְּתָרֵי דְּבְּרִיף, וְהִנֵּה דְּבְּרִיף בְּנוֹיִם עַל אֲדָנִי
 הַיִּנְשֵׁר בְּבִיאוֹר תוֹס' ר"ה ר"פ יו"ט וְתוֹס' חֲוָלִין פ"ד ע"ב דַּב' תְּרוּצִים תוֹס' שְׁם תְּלוּי'
 בַּב' תְּרוּצִי תוֹס' בַּר"ה ד"ה אָבֵל לָא בְּמִדְיָה וּבַכ"ז לָא הוֹעֵלֶת בְּיִישׁוּב קוֹשְׁי' מֵהֶר"ש
 בְּחֲוָלִין עַל תִּי' ב' שְׁל תוֹס' דְּבְּסַפֵּק אִיכָא בִּי"וּט מְשׁוּם שְׁבוֹת דְּמַעֲשָׂה הַתְּקִיעָה הָא מֵה"ט
 לָא אָסְרוּ בְּשַׁבַּת אֵלָּא מְשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירוּ אָבֵל מְשׁוּם שְׁבוֹת דְּתְקִיעָה עֲצָמָה לְחוּד גַּם
 בְּשַׁבַּת לָא הִי דוֹחִים מ"ע וְלֹא יֵצֵאת בְּדְּבְּרִיף מִן דְּחֲוָקוֹ שְׁל הַמֵּהֶר"ש: וְהַנ"ל בְּכּוֹנֵנַת
 תוֹס' ע"פ מֵה דַּס"ל לַמ"ג אִי בַּסִּי תַקֵּפ"ח בְּכּוֹנֵנַת תוֹס' ר"ה וְסוֹכָה דְּאִיכָא שְׁבוֹת בְּתְקִיעַת
 שׁוֹפָר דְּתוֹקַע לְשִׁיר וְלְשׁוֹרֵר בְּכָל הַשְּׁנָה אָסוּר מְשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן פְּלִי שִׁיר, דְּבַר זֶה שְׁנִיף
 גַּם בְּתוֹקַע בְּשׁוֹפָר, וְעִי' מַחְצִית הַשְּׁקָל שְׁבִיאר כּוֹנֵנַת מַג"א לְפִי מ"ש תוֹס' דְּתְרַתִּי אִיכָא

משום שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ וּמִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כ"ש בל"א ל"ק קְוִשְׁנִי מֵהֶר"מ פ, וצ"ל הָרִי בְּלוּלָב גְּזָרוּ מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ לְחֹדֶל לְמָה צְרִיךְ בְּשׁוֹפָר ב' טַעֲמִים שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ וְשְׁמָא יִתְקַן כ"ש וְאִי בְּתַדָּא סְגִי לְמָה אָמַר רַבָּה ה"ט דְּשׁוֹפָר דְּאִיכָּא בל"א מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כ"ש, וצ"ל דְּבִשׁוֹפָר לֹא סְגִי בְּתַדָּא בְּזִמְנָא שְׁהִיּוּ בְּקִיָּאִים וְלֹא הִי' דּוּחָה כְּמוֹ בְּלוּלָב בְּזִמְנָא שְׁהִיּוּ בְּקִיָּאִים לֹא נִדְחָה מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ לְחֹדֶל, לְכֹן הִנְצַרְךָ בְּשׁוֹפָר לְתַרֵּי טַעֲמֵי וְהִתְמִירוּ בְּשׁוֹפָר טְפִי מְבֹלָלָב אִפִּי' בְּזִמְנָא שְׁבְּקִיָּאִים, וְרַבָּה נָקִיט חַד מִתַּרֵּי טַעֲמָא דְּשִׁינְיָךְ בְּלוּלָב וּמְגַלָּה, וּבְשׁוֹפָר אִיכָּא עוֹד טַעֲמֵי מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן, לִפ"ז עֲכָשְׁוּ שְׁאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים סְגִי בְּשׁוֹפָר בְּחַד טַעֲמֵי מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ כְּמוֹ בְּלוּלָב כְּשִׁאִין בְּקִיָּאִים, אוּ מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כ"ש לְחֹדֶל, וּבִסְפֵק אֲשֶׁה סְפֵק אִישׁ סְגִי ג"כ בְּחַד טַעֲמֵי אִפִּי' בְּזִמְנָא שְׁהִיּוּ בְּקִיָּאִים דְּדַמְנִי' לְלוּלָב דְּלֹא בְּקִיָּאִי, וְהֵא"ש דְּכ' תוּס' בְּחֻלְיִן בּוּא"כ וס"ל וְהֵכִי קְאָמַר שְׁאִין וְדֹאִי דּוּחָה שְׁבֵת מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ וּסְפִיקוֹ דּוּחָה יו"ט אַע"ג דְּאִיכָּא נְמִי אֲסוּרָא דְּרַבְּנִין בְּתַקִּיעַת שׁוֹפָר וְנִדְחָה אִיסוּר זֶה מְסַפֵּק, כְּפִנּוֹנְתוֹ רְצוּנִי' עִפ"מ שְׁבִיבְנוֹ שְׁהִיּוּ בְּקִיָּאִים צְרִיךְ לִב' חֲשִׁשִׁי שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ וְשְׁמָא יִתְקַן כ"ש וּכְשִׁאִין בְּקִיָּאִים סְגִי בֵּא' מְשֻׁנְיָהֶם כְּמוֹ בְּלוּלָב שְׁאִין בְּקִיָּאִים וּא"כ בְּסְפֵק דִּי"וּט דְּאִיכָּא אֲסוּרָא דְּרַבְּנִין מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כ"ש יֵהִי אִיסוּר מֵה"ט כְּמוֹ דְּנוֹדֵאִי אִין דּוּחָה שְׁבֵת כ"ז דְּבְּקִיָּאִים בְּצִירוּף טַעֲמֵי דַת"ק שׁ אִיסוּר הוּא כֵּן רְאוּנִי' שְׁיֵהִי' סְפֵק אֲשֶׁה נִדְחָה מְחַד טַעֲמֵי מִשׁוּם אִיסוּר כ"ש, כֵּן נ"ל וְעֵינֵי: וְעֵינֵי לְשׁוֹן רַמ"ב פ"ב מְשׁוֹפָר וּמַעֲתִיקוֹ הֵמ"ג א ס' תַּק"פ ח ס"ק ד' וְנ"ל אַע"פ שְׁתַּקִּיעָה שְׁבוּת וְיִבּוּא עֲשֶׂה שְׁל תוֹרָה וְנִדְחָה שְׁבוּת וְשֵׁל דְּבְּרִיָּהֶם מ"מ גְּזָרִי' שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ ד"א בְּרִשׁוּת הַרְבִּים, וְצ"ל מָה רְצָה הַרַמ"ב בַּת"ש אַע"פ וְכו' לֹא הוּ"ל לֹאמַר רַק דְּאִסְרוּ מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ, וְנ"ל דְּקִשְׁנִי' תוּס' ר"ה וְסוּפָה לְמָה הִתְמִירוּ בְּשׁוֹפָר יוֹתֵר אִפִּי' בְּזִמְנָא דְּבְּקִיָּאִים בְּקַבִּיעַ דִּינְרָחָא יוֹתֵר מְבֹלָלָב, לְזֶה הַקְּדִים הַרַמ"ב אַע"פ דְּתַקִּיעָה שְׁבוּת וְיִבּוּא עֲשֶׂה ש"ת וְנִדְחָה שְׁבוּת דְּדָהוּ, מ"מ גְּזָרִינָא שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ, הִינְנוּ מִשׁוּם דְּאִיכָּא חֲשִׁשׁ שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ הִעֲמִידוּ דְּבְּרִיָּהֶם וְחִזְקוּהוּ אִפִּי' בְּזִמְנָא שְׁבְּקִיָּאִים דְּאִיכָּא וְדֹאִי מְצִנָּה דְּאִיכָּא תַּרְתִּי שְׁבוּת דְּדְּבְּרִיָּהֶם וְגִזְרָה דְּש"י מִשֵּׁא"כ בְּלוּלָב דְּלִיכָּא רַק גְּזִירָה זוֹ דְּאִיסוּר טַלְטוּל קִיל כַּמ"ש וְדְּבְּרִי הַרַמ"ב מְכֻוֹנִים עִם תוּס' ר"ה וְסוּפָה הַנְּ"ל כַּנְּ"ל: וְהִנֵּה הֵמ"ג א ס' תַּק"פ ח בְּשֵׁם מֵהֶר"מ פִּי הַקְּשָׁה לְמָה אָמַר רַבָּה מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ בְּשׁוֹפָר, הֵא בְּשׁוֹפָר אִיכָּא מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כ"ש כְּפִנּוֹנְתוֹ רְצוּנִי' דַּס"ל דְּגַם בְּשׁוֹפָר אִיכָּא מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כְּלִי שִׁיר כְּמוֹ בְּכָל כְּלִי שִׁיר וְאִיכָּא חֲשִׁשׁ דְּאוֹרֵייתָא שְׁמָא יִתְקַן כְּמוֹ חֲשִׁשׁ דְּשְׁמָא יַעֲבִירְנוּ וּמ"ש, וּרַמ"ב בְּנִרְאָה דַּס"ל דְּלִיכָּא בְּשׁוֹפָר חֲשִׁשׁ דְּשְׁמָא יִתְקַן כְּלִי שִׁיר כַּמ"ש הַט"ז וְלִיכָּא רַק שְׁבוּת דַּת"ק שׁ דֵּהִיא בְּעַצְמוֹתָהּ חֲכָמָה וְאִינָּה מְלֹאכָה, וְכֵן נִרְאָה מְלִשׁוֹן תוּס' חֻלְיִן פ"ז ע"ב לְמִדְּקָדֵק בְּלִשׁוֹן תוּס' דְּלֹא כַּמ"ג א דְּמַעֲמִיס בְּכֻוֹנֵת תוּס' מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן, וּמ"מ א"ש דְּבְּרִי תוּס' ע"ד שְׁבִאֲרָנוּם לְעִיל עִפ"מ שְׁבִכְוֹנֵת הַרַמ"ב כַּמ"ש דַּמְש"וּה גְּזָרוּ גְּזִירָה דְּש"י יוֹתֵר מְבֹלָלָב מִשׁוּם דְּאִיכָּא אִיסוּר בל"א דַּת"ק שְׁבוּת חֲכָמָה וְאִינָּה מְלֹאכָה וְלֹא הִתִּירוּ אִיסוּר זֶה בְּמִקוֹם מְצִנָּה דַּת"ק שׁ כֵּינּוּן שְׁאֲפִשֵׁר שְׁיִצֵּא תַּקְלָה שְׁמָא יַעֲבִירְנוּ: וּמֵהֶר"מ פִּי דַּס"ל דַּת"ק שׁ אִיכָּא ג"כ מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כְּלִי שִׁיר הַקְּשָׁה לוֹ לְמָה נָקִיט רַבָּה מִשׁוּם ש"י שְׁהִיא גְּזִירָה מְחֻדָּשֶׁת לְגַבִּי מְצִנָּה דְּשׁוֹפָר מִשׁוּם זְרִיזוֹת וּבְהִילּוֹת הַמְצִנָּה וּל"א טְפִי מִשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כ"ש אִיסוּר דֵּהוּא גַם לְדַבֵּר רִשׁוּת וְלֹא רְצוֹן לְהִתִּיר בְּמִקוֹם מְצִנָּה מִשׁוּם גְּזִירָה שְׁיִבּוּא לְאִיסוּר תַּקִּוֹן דְּאוֹרֵייתָ: וְהוּא מוֹתִיב וְהוּא מְפָרֵק לָהּ דְּגַם בִּי"ט שְׁיִיךְ זֶה

וא"א לעקור המצנה לגמרי, לכן גזרו אומר משום שמה יעבירונו דשייך בשבת ולא ביו"ט, ועיין פר"ח שמוסיף דברים לאסור בשבת ולא ביו"ט משום שמה יתקן מחזי פחוקא, והוא אמר תירוץ מהר"מפ מדנפשי' ואין לו אלא הוספה כ"ד למסבר מלתא, ועיין שע"ה המ הלכ' ר"ה שדחה תירוץ זה דשאני שבות שבת דחמירא משבות יו"ט פהא דש"ס ביצה, ולפ"ע עד תי' מהר"מפ עולה יפה לרבה לשיטתו יבמות קי"ט דס"ל מה לי איסור לאו מה לי איסור פרת, לשיטתו לא יוכל לומר משום שמה יתקן כלי שיר א"כ ביו"ט נמי, וכן רבא ר"פ דיו"ט בר"ה דאמר משמין דרבה פן לשיטתו ביבמות אגיל עיי"ש, ועיין נו"ב כי קמא חא"וח סי' כ' בכלל דהאי מלתא להלכה אי אמרי' מה לי איסור לאו וכו' ועיין מ"מ פ"א להלכ' יו"ט, והארננו בכלל זה במ"קא וא"כמ: והנה השע"ה המ הוכיח דבריו דאל"תה לחלק בין שבת ליו"ט, קשי' לב"ש דל"ל מתוך גם ביו"ט אין לתקוע מגזירה דשמה יעבירונו, וכן הקשה בש"א סי' על תוס' חולין, וע"כ צריך לחלק בין שבת דחמירא ליו"ט, וקושיתם על תוס' חולין יישבתי במ"קא ע"ד פלפול נכון, וכאן אני אומר בנודאי כ"ע מודים דיש לחוש ולעשות הרחקה יותר באיסור דחמיר מאיסור לאו, אלא דמאן דס"ל מה לי איסור לאו היינו היכא דאפשר למגור באיסור לאו פמו באיסור חמיר דכרת יש לרבנן גזרין גזירה באיסור חמור לחוש ג"כ לאיסור לאו דדאורייתא הוא, אנוח חיים פן תפלוס ונהי זהיר במצנה קלה ובורח ולעשות הרחקה במצנה קלה פבחמורה, וכ"ז היכא דאפשר, אבל בת"קש לב"ש דל"ל מתוך דא"א למגור ביו"ט דא"כ אתה עוקר מ"ע דת"קש לגמרי, וזה א"א תפסת מרובה לא תפסת לכן בחרו לגזור בחמיר יותר שלא לתקוע בשבת משום שמה יעבירונו, הניחו על הדין דקיל משבת ולא חשש משום דמחזי כמקיל בלאו ומחזי פחוקא, ומ"מ אמר רבה טפי טעמא דמילתא דבשבת לא יתקע משום שמה יעבירונו ולא אמר משום שמה יתקן דטעם זה איתא בשבת ולא ביו"ט לדין דאית לנו מתוך גילה לנו טעם זה דש"י ביו"ט דשייך בשבת לחוד וליתא ביו"ט, מלומר משום שמה יתקן כ"ש דשייך ג"כ ביו"ט דמחזי פתמיה וכחוקא קצת דב"כמ אמרי' מה לי איסור לאו וכו' ומחזי כמזלזל באיסור לאו דקיל לנו, ולכן נקיט האי טעמא דש"י פנ"ל נכון ועיין: והי' זה שלום לה צלח ורכב ע"ד אמת תורת ה' תמימה משיבת נפש פנפשה ונפש רבה אוה"נ.

פה מרחץ מיידלינג פאור פוקר ליום ב' ב' אלול תרכ"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קז הנה באתי במגלת ספר, פתוב בעטי עט סופר, אשר העלת' מצודתי בעז"ה בשיטות ראשונים ופוסקים בדין מצות צריכות פנונה א שיטת הר"ף מראש צורים הרמ"ב בן ורא"ש ויתר ראשונים אראנו פי נקיט להלכתא דמצ"כ והוא מדשביק להא דשלחו לי' לאבוה דשמואל והא דרבא דאמר זאת אומרת ומביא לדר"ז אתפונן ותקע לי ש"מ דס"ל מצ"כ, וטרחו למצוא טעם דשביק לדשלחו לי' ודרבא ונקיט פייחודאי וכ' הר"אש דנקיט להלכתא כר"י בפסחים קי"ד ע"ב דהוכיח ש"ס שם דס"ל מצ"כ וכן מהא דר"ה כ"ח מוכח דס"ל מצ"כ הגם דרבנן בפסחים שם פליגו וס"ל אצ"כ נקיט כר"י דנמוקו עמו: ויצאו גבורי פח להצילו מחצי השגות אשר יורו עליו המורים והנה הר"אש ירד להציל הרי"ף ולא הצילו מכל הקוש'י למה נקיט פייחוד כר"ז נגד שלחו לי' ורבא דס"ל אצ"כ, וגם הא רבא הוא בתרא, ועיין רנ"ה, ורמ"ב בן הליץ בעד הרי"ף די"ל דרבא אפשר דס"ל מצ"כ, והא דמתרץ קוש'י דאבני לא משום דס"ל הכי

אַלָּא דְמִינִישׁב דְּלָא תִקְשִׁי עַל מָאן דִּס"ל מַאצ"כ, וְהָא דְאָמַר זֹאת אוֹמְרַת לָאו דִּס"ל הִכִּי
אַלָּא זֹאת אוֹמְרַת לְמָאן דִּס"ל בְּכַפְאוּ דִּיצָא ה"ה בְּתוֹקַע לְשִׁיר וּמְחַק הַגְרָס' אֶלְמָא ס"ל
מַאצ"כ עֵינִי בּוּ, וְהִנֵּה מ"ש דְּרָבָא בָּא לִינִישׁב דְּלָא תִקְשִׁי וְלִי לָא ס"ל בְּאַמַּת מְצִינוּ כ"פ
כּוּ, אֲבָל כָּאן לָא נִרְאָה כּוּ דְהִכִּי לְשׁוֹן הַש"ס אָמַר רָבָא לְצִאת ל"ב כּוּנְנָה לְעֵבֶר וְכוּ
מִשְׁמַע דְּבָא לֹמַר דְּבַר הַלְכָה שְׁיֵשׁ בּוּ נִפְקוּתָא לְדִינָא וְלֹא לִינִישׁב מָאן דִּס"ל מַאצ"כ לְחוּד
מַה שְׁאִין בּוּ נִפְקוּתָא לְדִינָא בָּא, וְיֹוֹתֵר דּוֹחַק מ"ש דְּזֹאת אֲמַרְתָּ הִינּוּ לְמָאן דִּס"ל הִכִּי,
כִּינּוּן דְּאִין בּוּ נִפְקוּתָא לְדִינָא דִּס"ל לְרָבָא לְאַמַּת מַצ"כ מַה לּוּ לֹמַר זֹאת אוֹמְרַת דְּלָא נִימָא
לְדַשְׁלַחוּ לִי דְבִשׁוּפְרָא ס"ל צְרִיכוֹת כּוּנְנָה הָא לְאַמַּת הִכִּי הוּא דְבִשׁוּפְרָא צְרִיךְ כּוּנְנָה וְאַפִּי
בְּמַצָּה ס"ל דַּצ"כ וְכ"ז דּוֹחַק: וְנ"ל לִינִישׁב בְּמִרְנוּחַ דִּי"ל הָא דִּס"ל לְרָבָא בְּאַמַּת מַצ"כ
מִשׁוּם דְּקִשְׁיָ לִי מִמַּתְנִי דְהִי עוֹבֵר דְּלָא מְצָא רַק שְׁיִנּוּי דְּחִיקָא לְפָרֵשׁ אִם כִּינּוּן לְבוּ
לְאַפּוֹקִי קִיל חֲמוּר וְהוּא שְׁיִנּוּי דְּחִיקָא כַּמ"ש הָרָא"ש וְיֹוֹתֵר רֵאשׁוּנִים, וְלִכּוּן ס"ל לְעַצְמוֹ
דַּמַּצ"כ כְּפִשְׁטָא דְּמַתְנִי, אֶלְמָא אִם יֵשׁ מְקוּם לְחַלְקָא בֵּין מַצָּה לְשׁוּפְרָא לִיכָּא רֵאשׁוּנִי מִמַּתְנִי
דְהִי עוֹבֵר רַק בְּשׁוּפְרָא וְכִיּוּצָא בּוּ, אֲבָל הָא דְשְׁלַחוּ לִי בְּמַצָּה אִין שׁוּם רֵאשׁוּנִי מִמַּתְנִי דְּלָא
כְּדַשְׁלַחוּ לִי, וְרָבָא דִּס"ל דְּאִין מְקוּם וְסִבְרָא לְחַלְקָא וְנִרְאָה לּוּ מִמַּתְנִי דְבִשׁוּפְרָא מַצ"כ
מִמִּילָא מוּכַח גַּם בְּמַצָּה כּוּ, וְלִכּוּן אָמַר רָבָא ז"א הַתּוֹקַע לְשִׁיר יָצָא הִינּוּ מָאן דִּס"ל בְּמַצָּה
יָצָא אִין סִבְרָא לְחַלְקָא בֵּין מַצָּה לְשׁוּפְרָא וְס"ל גַּם בְּשׁוּפְרָא כּוּ, וְלִכּוּן ס"ל לְדִנְפִשִׁי גַם בְּמַצָּה
צ"כ וְחוֹלְקָא עַל דְשְׁלַחוּ לִי כִי נִרְאָה לּוּ מִמַּתְנִי דְהִי עוֹבֵר דְבִשׁוּפְרָא בְּעֵי כּוּנְנָה ה"ה בְּמַצָּה
וְכַדוּמָה וַא"ש: וּב"מִשׁ הַרְנוּחְנוּ דְּאַצ"ל דְּלָא הִי לְפָנֵי הָרִי"ף הַגְרָסָא כְּמוֹ שְׁהִיא לְפָנֵינוּ
אֶלְמָא קְסִיבַר מְצוֹת אַצ"כ, י"ל לְפ"מִשׁ מְדַאָּמַר ז"א הַתּוֹקַע לְשִׁיר יָצָא ש"מ דִּס"ל הִכִּי
דַּא"ל כְּלִמְאֵי נ"מ אָמַר זֹאת אוֹמְרַת שְׁלֹא נִטְעָה לְחַלְקָא הָא הוּא חוֹלְקָא לְגַמְרֵי אִפִּי בְּמַצָּה
ש"מ דִּס"ל דְשְׁלַחוּ לִי הַלְכְתָּא הוּא, וְכ"ז עַד דְּלָא הִקְשָׁה עָלָיו מִמַּתְנִי, וְאִם לָא ס"ל
לְרָבָא הַלְכְתָּא כּוּנְנָה דְשְׁלַחוּ לִי לְעֵנִן מַה אָמַר ז"א הַתּוֹקַע וְכוּ, אֲבָל בְּתַר דְּהִקְשָׁה
הַש"ס, לְפִי סִבְרָתוֹ דְּאִין חִילּוּק בֵּין שׁוּפְרָא לְמַצָּה, מִמַּתְנִי דְהִי עוֹבֵר וְכוּ וְלֹא מְצָא לְתַרְץ
מַתְנִי לְדַשְׁלַחוּ לִי רַק בְּשְׁיִנּוּי דְּחִיקָא, שׁוּב לָא מוּכַח דְּרָבָא דְאָמַר זֹאת אוֹמְרַת מִשׁוּם
דִּס"ל הַלְכְתָּא כּוּנְנָה דִּי"ל אִיפְכָּא דְרַצָּה בְּזָה דַּמַּש"וּה חוֹלְקָא הוּא עַל דְשְׁלַחוּ לִי אִפִּי בְּמַצָּה
דְּנִרְאָה לּוּ מִפְּשִׁיטוֹת מַתְנִי דְהִי סוּבַר דַּמַּצ"כ וְכַמ"ש וַא"ש דִּס"ל לְרִי"ף דְּלִיכָּא הוּכַחַה
דְּרָבָא ס"ל מַצָּא כְּעֵינִי: וְאַרְנוּחַ לְנוּ הָא דְטַרְחַ רָבָא לְתַרְץ קוּשְׁיוֹתָיו שְׁל אַבְיֵי לָא צ"ל
דְּבָא לְתַרְץ לְמָאן דִּס"ל הִכִּי, דִּי"ל דְּאַבְיֵי דְהִקְשָׁה מִהִישָׁן בְּשְׁמִינֵי בְּסוּפָה יִלְקָה ע"כ
דַּמַּצ"כ וְבָא לְהוֹכִיחַ דְשְׁלַחוּ לִי ס"ל לְחַלְקָא בֵּין מַצָּה שְׁפֹן נְהִנָּה לִישָׁן בְּשְׁמִינֵי, אֲבָל רָבָא
דִּס"ל בְּפִשְׁיטוֹת דְּאִין לְחַלְקָא קִשָּׁה לְדַשְׁלַחוּ לִי וְע"כ דִּישׁ לְחַלְקָא וְתִקְשִׁי לְרָבָא דְאָמַר זֹאת
אוֹמְרַת, וְע"ז בָּא רָבָא לְתַרְץ וּמְסִיק לְבִסּוּף לְצִאת ל"ב כּוּנְנָה לְעֵבֶר שְׁלֹא בְּזִמְנוֹ ב"כ כְּדָ
ס"ל לְדַשְׁלַחוּ לִי, וְנִשְׂאָר בְּסִבְרָתוֹ שְׁאִין מְקוּם לְחַלְקָא בֵּין מַצָּנַת מַצָּה לְשְׂאָרֵי מְצוֹת
וּמַש"וּה חוֹלְקָא הוּא עַל דְשְׁלַחוּ לִי מִפְּחַ מַתְנִי דְהִי עוֹבֵר, וְכָל מַה שְׂאָמַר רָבָא בֵּין מ"ש
זֹאת אוֹמְרַת וְכוּ וּבֵין מַה שְׁהִשִּׁיב לְאַבְיֵי יֵשׁ בּוּ נִפְקוּתָא לְדִינָא גַם אִי ס"ל לְדִנְפִשִׁי מַצ"כ
וְעֵינִי: וְהִנֵּה יֵשׁ מִרֵּאשׁוּנִים מְבִיאֵי רֵאשׁוּנֵי מַש"ס סוּפָה מ"ב ע"א דְּמִקְשָׁה סְתָמָא דַּש"ס
מְדַאגְבִּי נְפִיק בִּי וְהָא שָׁם אִינוּ מְכַוְּנִין לְצִאת וְס"ל לְסְתָמָא דַּש"ס דְּיָצָא ש"מ דְּהַלְכְתָּא
דַּמַּא צ"כ וְעֵינִי ר"ן שָׁם וְבַה"גַּא בַר"ה כ"ח, וְהִנֵּה מְלַבֵּד דְּקִשְׁיָ עַל שִׁיטַת הָרִי"ף מְסְתָמָא
דַּש"ס, בְּיֹוֹתֵר תְּמַה אֲנִי עַל הָרִי"ף דְּמְבִיא בְּסוּפָה סוּגְלֵי דַּשָּׁם הַקּוּשְׁיָ וְתִירוּצָא דְּאַבְיֵי

וּרְבָא, וּלְפִי שִׁיטְתוֹ א"צ ל"ז דְּהָא פָּסֵק מִצ"כ וצ"ע: וְאַחַר הָעֵינָן עָלָה מִלְתָּא סְדָתָא
בְּדַעְתֵּי לְיִישָׁב שִׁיטְתוֹ שֶׁל הָרִי"ף, דְּלַחֲלֵק יֵצֵא בֵּין מַצָּנָה לְמַצָּנָה, וְהוּא בְּמַצָּנָה שְׂאִין בָּהּ
מַעֲשֵׂה הַנִּיפֵר כִּי הִיא מַעֲשֵׂה שֶׁל מַצָּנָה שֵׁישׁ בְּמַעֲשֵׂה אוּ בְּדִיבּוּר זֶה ג"כ שֶׁל רְשׁוֹת הַיְיָנוּ
שְׁעוֹשִׂים לְפַעֲמִים כִּדְּהַנְּאִתּוֹ אוּ לְצָרְפוֹ, אוּ שְׁעוֹשֵׂה דְבָר זֶה לְצִאת יְדֵי מַצָּנָה אַחֲרֵת וְאִין
מַעֲשֵׂה זֶה מְיֻחָד לְמַצָּנָה שְׁמַחְוֵיב בָּהּ עֵתָהּ בְּכ"ה גַּם אִיפָּא פְּלוּגְתָּא דְתַנְאֵי אִי מַצּוֹת צ"כ אוּ
לֹא, וְהַיְיָנוּ פְּלוּגְתָּא דְר"י וְרַבִּינָן בְּמָרוּר שֵׁישׁ אֲכִילַת מָרוּר שֶׁל רְשׁוֹת וְלִהְיֵיבֵר, וְכֵן בְּמַצָּה
אִיפָּא אֲכִילַת מַצָּה שֶׁל רְשׁוֹת בְּפָסֵחַ וּבְכָל הַשָּׁנָה, וְכֵן בְּתַק"ש יֵשׁ שֶׁל רְשׁוֹת שְׁתוּקָע לְשִׁיר
וְלְשׁוֹרֵר אוּ לְהַעֲבִיר הַשָּׂד וְכַדּוּמָה וְנִהְיֶה לְתַקְנָע בְּשׁוּפָר וְכ"כ קוֹלוֹת כְּמוֹ שֶׁל מַצָּנָה, וְכֵן
הַיְיָשׁן בְּסוּפָה יֵשׁ שֶׁל רְשׁוֹת שְׁעָרָבָה עָלָיו סוּפְתוֹ בְּכָל אֵלוֹ אִין הֵיפֵר בְּמַעֲשֵׂה עֲצָמוֹ שְׁעוֹשֵׂה
עֲגוּן שֶׁל מַצָּנָה ס"ל מִצ"כ דַּע"י מַחְשָׁבְתוֹ שְׁעוֹשֵׂה עֲכָשְׁיוֹ דְבָר זֶה וְיִמְיָחְדוּ לְמַצָּנָה מְשׁוּי
לִי מַצָּנָה, אֲבָל לְקִיחַת ד' מֵינִים אֵלוֹ יַחַד וְכ"ש אִם אֲגַדֵּם לִיפָּא כַּה"ג גְּטִילָה שֶׁל רְשׁוֹת
דְּאִין בּוֹ הַנְּאִה וְתוֹעֵלַת שֶׁל רְשׁוֹת לִיקַח ד' מֵינִים אֵלוֹ יַחַד וְלִיפָּא כְּמוֹ לְקִיחָהּ זֹו רַק לְמַצָּנָה
וְיִמְיָחְדוּ מַעֲשֵׂה זֶה לְמַצָּנָה כ"ע מוֹדִים דַּא"צ פְּנוּנָה דְסִתְמָא דְלִקִּיחָהּ זֹו לְשִׁמָּה לְשֵׁם מַצָּנָה
קִיָּמִי, וְעַיִן בְּטוּרֵי אֲבָן בְּר"ה כ"ח שְׁפָתָה בְּפָסֵחַ לְכ"ע ל"ב פְּנוּנָה פִּינּוֹן שְׁהַקְדִּישׁוּ תְּחִלָּה
וְאִינוּ נְאָכֵל אֱלָא לְמַנּוּיֹו סִתְמָא לְשִׁמָּה נִכְנָס לְחֵלֶק כְּעֵין חִילּוּק שְׁלָנוּ וְדִידָן עֲדִיפָּא טְפִי
וְיִמְסָבֵר בְּיוֹתֵר בְּטוּב טַעַם וְנִדְעַת וְהִבּוֹ, מִמִּילָא נִדְחָה רֵאִי רֵאשׁוּנִים מְקוּשְׁי' דְסִתְמָא דְש"ס
בְּסוּפָה דְבְּלִקִּיחַת ד' מֵינִים כ"ע מוֹדִים דְּמַצּוֹת אִינּוּן צְרִיכוֹת פְּנוּנָה וְיִמְיָשָׁב קוּשְׁי' דִּידֵי עַל
הָרִי"ף דְּמַבִּיא סוּגְי' דְשֵׁם הַגַּם דְּפָסֵק מַצּוֹת צ"כ צְרִיף לְתַרוּצָא דַּאֲבִי וּרְבָא וַא"ש נִכּוֹן:
וְנ"ל לְהוֹסִיף דְּאִית לִי לְרִי"ף רֵאִי לְכָל זֶה מִפְּתֵ קוּשְׁי' תוּס' בְּסוּפָה שֵׁם הָא אֲבִי הַקֶּשֶׁה
לְרְבָא כְּמָה קוּשְׁיֹוֹת לְהוֹכִיחַ דְּמַצ"כ, וְכֵאֵן מְתַרְץ בְּשִׁהְפָּכוֹ וְנִדְחַק וְעַיִן ר"ן שֵׁם, וְלִדְבָרֵינוּ
לְק"מ הַגַּם דְּס"ל לְאֲבִי בְּכ"מ מִצ"כ, מוֹדָה בְּלוּלָב דְּל"ב פְּנוּנָה כְּמ"ש, וְאַתְנָן לָן שְׁפִיר
לְיִישָׁב קוּשְׁי' הַט"א בְּר"ה הָא ר"י ס"ל בְּפִסְחֵי מִצ"כ וְאִיף הַקֶּשֶׁה ש"ס בְּסוּפָה עַל ר"י
בְּמִתְנִי הָא מְדַאֲגְבִי נְפִיק בִּי לְר"י לְשִׁיטְתוֹ לְק"מ וְנִדְחַק דְּצ"ל דְּסִתְמָא דְש"ס ס"ל לְר"י
מְשׁוּם הַפִּירָא, וְכִבֵּר קְדָמוֹ הַב"ח או"ח ס' תַּע"ה בְּזֶה עַיִן שׁ וּבְקָרְבָן נִתְנָאֵל פְּסַחִי, וְהוּא
דוּחַק גְּדוֹל גַּם אִם נִקְבֵּל דְש"ס דְּסוּפָה נִיחָא לִי דְאַפְשָׁר ר"י לְהַפִּירָא קְרִי לִי מַצָּנָה, מְנ"ל
לְהַקְשׁוֹת עַל ר"י דְּלָמָּא ס"ל מִצ"כ וְהָא פְּשׁוּת דְּבָרֵי ר"י מְשַׁמַּע דְּמַצָּנָה מְשַׁמַּע קְאָמֵר
וְס"ל מַצּוֹת צְרִיכוֹת פְּנוּנָה, וְלִמ"ש א"ש בְּמַרְנוּחַ דְּס"ל לְסִתְמָא דְש"ס בְּפִשְׁטוֹת מְסַבְרָא
דְּלִיפָּא מִי ש"ס ל"כ הַגַּם דְּמַצ"כ מְטַעֲמָא דְכְּתִיבָנָא: וְעַיִן בְּרִיט"ב אַ סוּפָה הַמְּכוּנָה עַל שֵׁם
רש"ב אֲשֶׁהַקְשָׁה מֵאַחַר דְּבז"הז גַּם בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אִין הַלוּלָב נִיטֵל בְּשִׁבְתָּ לְמָה מַבִּיא הָרִי"ף
הָא דְר"י בְּמִתְנִי אִם הִי שְׁבֵת וְכו' וְכ' וְאַפְשָׁר שְׁלֵא הֵבִיא אֱלָא לְלַמּוּד מָה שְׂאָמְרוּ עֲלֵי
בְּגִמְר' מְדַאֲגְבִי נְפִיק בִּי עַכ"ל עַיִן ש"ר וְלִפ"מ א"ש דְּק"מ לְטוּבָא הַגַּם דְּפָסֵק מִצ"כ
מ"מ בְּלוּלָב מִצ"כ מְדַמְקָשָׁה מְדַאֲגְבִי וְכו' וְאַבְי מְתַרְץ בְּשִׁהְפָּכוֹ הַגַּם דְּס"ל מִצ"כ ש"מ
ד' מֵינִים שְׂאֵנִי מְפָל מַצּוֹת וְכ"ז א"ש נִכּוֹן בְּעוֹז"הִי: וּבְדְבָרֵינוּ אֵלוֹ מְצָאנוּ מְקוּם יִישׁוּב
לְפִי י"מ שְׁבַרש"ב אַ סוּפָה דְּמִפְרָשִׁי בְּשִׁהְפָּכוֹ נוֹטֵל אֶתְרוּג בְּיָמִין וְלוּלָב בְּשְׂמָאל וְהַקֶּשֶׁה
הַרש"ב אַ הָא בְּדִיעֵבַד יֵצֵא בְּשִׁלְקָתָם בְּדִרְדֵּי זֶה, וְעַיִן מַג"א ס' תַּר"נָא ס"ק ט' שְׁמַבִּיא
ש"מ כ"כ פֶּן בְּשֵׁם ר"ח, וְאוּלַי הוּא הִי"מ שְׁמַבִּיא הַרש"ב אַ, וְשִׁפְט הַמ"ג אַ מְזֶה דְּס"ל לְר"ח
דְּלֹא יֵצֵא בְּדִיעֵבַד וְעַיִן ט"ז ס"ק ד' דְּפִשְׁטָא לִי דְּיֵצֵא וְלֹא הִי נִגְדַּע עֵינֵיהֶם דְּבָרֵי הַרש"ב אַ
שֵׁם דְּס"ל בְּפִשְׁטוֹת דְּיֵצֵא בְּדִיעֵבַד, וְלִפ"מ י"ל גַּם י"מ וְר"ח הָכִי ס"ל דְּיֵצֵא בְּדִיעֵבַד

אָבֵל לְכַתְחֻלָּהּ יִקַּח הַלּוּלָב בְּיָמֵינוּ וְאַתְרוֹג בְּשִׂמְלָה וְכֹה מִצְוֹתוֹ וְסִתְמָא מִי שְׁהִפֵּף דְרָף זֶה לְקִיחָתוֹ לְאוֹ לְשִׁמָּה קִימָא וְלָמַד מַצ"כ לֹא יֵצֵא כָּל מִצְוֹת, וְשִׁפִּיר מְתַרְץ בְּשִׁהֲפֵכוֹ הֵגַם דְּבַדְיַעֲבַד יֵצֵא מ"מ אֵין דְרָף לְקִיחָה לְמִצְוֵה כֹּה הִיא מְמִילָא צְרִיף פְּנוּנָה, וְכִינּוֹן שְׁלֵא פִינוּן לֹא יֵצֵא מִשׁוּם חֶסְרוֹן הַפְּנוּנָה וְא"ש עֵי"ל: וְהָא דְלָא מְפָרְשִׁי י"מ וְר"ח פְּרָש"י שְׁהֲפֵכוֹ דְרָף גְּדִילָתוֹ לְמִטָּה וְאַגְדָּה לְמַעְלָה כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רִש"י, נִרְאֶה דְזֵה גְנוּנָא רַחֲמֵיָא דְלָא שְׁכִיחַ שְׁיִקַּח שְׁלֵא־פְדֵרָף גְּדִילַת הַלּוּלָב וְאַפְי' שְׁאַיְנוּ נוֹטֵל בְּמִכּוּנֵין לְמִצְוֵה אֵינּוּ נוֹטֵל לּוּלָב עַד ז' בְּרֵאשׁוֹ לְמִטָּה, וְלָכוּ מְפָרְשִׁי בְּשִׁהֲפֵכוֹ שְׁנֵטֵל הַלּוּלָב בְּשִׂמְלָה דְאֵין קִפִּידָא רַק לְמִצְוֵה שְׁיִהְי' בְּיָמֵינוּ וְשְׁכִיחַ דְנוֹטֵל עַד ז' אוֹ מִשׁוּם שְׁלֵא יָדַע שְׁצָרִיף שְׁיִהְי' לּוּלָב בְּיָמֵינוּ וְהָרִי הוּלָף לְלַמּוּד נְעוּנָעִים וְגַם זֶה לֹא יָדַע אוֹ כִּי שְׁאַיְנוּ מְתַפְנוּן עַכְשָׁיו לְמִצְוֵה אֵינּוּ מְקַפִּיד כַּנ"ל, וְרִש"י דְפִי שְׁלֵא נִטְלוּ דְרָף גְּדִילָתוֹ מִשׁוּם קוּשְׁל' רִש"י בֵּא דְבַדְיַעֲבַד יֵצֵא, וְל"ל מ"ש בְּיָשׁוּב י"מ: וְל"מ שׁ יֵשׁ מְש"ס סְנִיפָה הַנ"ל מְמַקּוּם שְׁהֵבִיאוּ רֵאִי דְהִלְכְתָא פְּרָבָא דְמֵאצ"כ, יֵשׁ רֵאִי דְמַצ"כ דְהָא רָבָא אָמַר אֲפִי תִימָא פְּשֵׁלָא הֲפֵכוֹ מִשְׁמַע דְתִי בְּשִׁהֲפֵכוֹ אֲתִי ג"כ שְׁפִיר, וְלִפִּי פִירוּשׁ הִי"מ דְשִׁהֲפֵכוֹ הֵינּוּ שְׁנֵטֵל הַלּוּלָב בְּשִׂמְלָה וְהָא דְלָא יֵצֵא מִשׁוּם כַּה"ג לְאוֹ סִתְמָא לְשִׁמָּה וְחֶסְרָה הַפְּנוּנָה, וְהָא רָבָא ס"ל מֵאצ"כ בַּכ"מ וְאִיף אָמַר אֲפִי תִימָא בְּשֵׁלָא הֲפֵכוֹ מִשְׁמַע דְתִי זֶה וְדֵאִי א"ש אֶלָּא דִישׁ גְּנוּנָא אַחֲרֵינָא ג"כ הָא לְדִידִין לֹא סָגִי בְּשִׁהֲפֵכוֹ, מוֹכַח דְרָבָא ס"ל לְנִפְשֵׁי מַצ"כ וְכַד"ס לְרִי"ף וְכַמ"ש רַבְּבִין דְלִנְפִשְׁי' ס"ל מַצ"כ, אֶלָּא דְרִי"ף בְּעֶצְמוֹ מְפֹרֵשׁ כְּתִב בְּשִׁהֲפֵכוֹ כִּפִּי רִש"י א"כ אֵין רֵאִי מְרָבָא פְּמוּבָן וְהָא דְל"א בְּשִׁהֲפֵכוֹ כִּי"מ דְלָא מִשְׁמַע לִי בְּשִׁהֲפֵכוֹ שְׁנֵטֵל הַלּוּלָב בְּשִׂמְלָה דְהִלְשׁוֹן מִשְׁמַע לִי יוֹתֵר כִּפִּי רִש"י וְכ"כ הִט"ז דְלִשׁוֹן שְׁהֲפֵכוֹ מִשְׁמַע דְלָא נִטְלוּ דְרָף גְּדִילָתוֹ וְכ"כ מַג"א מִשְׁמַעוֹת לִשׁוֹן שְׁהֲפֵכוֹ וְעֵי"ל מַחֲה"ש ק שֵׁם, וְהָא דְלָא מְתַרְץ אֲבִי בְּאַמַת בְּשִׁנְטֵלוֹ בְּשִׂמְלָה וְלָא הוּי סִתְמָא לְשִׁמָּה, אֶפְשָׁר לֹא ס"ל הָא סְבָרָא דְמִש"וּה לְאוֹ סִתְמָא לְשִׁמָּה, אוֹ דְלִרְנוּחָא רָצָה לְתַרְץ דִּינוֹ דְרִי"ג גַּם לָמַד מֵאצ"כ וְעֵי"ל: (ב) הִרְמ"ב בְּהַלְכ' חֲמִץ וּמִצָּה פ"ו פְּסֵק לְהָא דְשִׁלְחוֹ לִי בְּכַפָּאוֹ וְאַכְל מִצָּה דִיֵּצֵא וּבִפ"ה מִהַלְכ' שׁוֹפֵר פְּסֵק דְבַעֲי פְּנוּנַת שׁוֹמֵעַ וּמִשְׁמִיעַ לְצִאת וְסוֹתֵר שְׁיִטְתּוֹ, וְכ' הָר"ן דְרַמ"ב בְּפֵסֶק כַּר"ז דְאָמַר אֵיפּוּן וְתַקַּע לִי לְצִאת וְכִינּוֹן דְלָא מְצִינּוּ מֵאֵן דְפְלִיג עַל דְשִׁלְחוֹ לִי לְאַבּוּה דְשִׁמּוּאֵל נְקוּט פְּדִשְׁלְחוֹ לִי וּמְחַלֵּק כַּס"ד דְרָבָא בֵּין מִצָּה שְׁנֵהֲנָה לְשׁוֹפֵר וּדְבָרֵיו דְחֻקִּים פִּינוּ דְלְרָבָא פְּשִׁיטָא לִי דְאֵין לְחַלֵּק אוֹ בַכ"מ מֵאצ"כ אוֹ בַכ"מ מַצ"כ מִנ"ל לְרַמ"ב בְּחַלֵּק וּכְבָר תְּמָה ע"ז בַּפ"ר ח ס' תַּע"ה, וְהַנְּלַפֵּע"ד לִינִישׁב בְּנִבִין מִנ"ל לְרָבָא בְּאַמַת בְּפִשְׁטוֹת דְזֹאת אוֹמְרַת דְלָמָּא דְנוֹקָא בְּאַכִּילַת מִצָּה ס"ל הָכִי מִשׁוּם שְׁנֵהֲנָה, גַּם לִינִישׁב דְקָדוּקוֹ שֶׁל פ"י לְמָה אָמַר ז"א הַתּוֹקַע לְשִׁיר יֵצֵא לְמָה פָּרַט תּוֹקַע לְשִׁיר הוּל"ל ז"א מֵאצ"כ וְלִינִישׁב כ"ז אוֹמַר אֲנִי דְרָבָא ס"ל לְאַמַת דִישׁ לְחַלֵּק בֵּין מִצָּה שְׁפֵן נִהְנָה לְשׁוֹפֵר וּשְׁאָרֵי מִצְוֹת דְאֵינָם שֶׁל אַכִּילָה דְלָא שְׁיִיף שְׁפֵן נִהְנָה, וּמ"ש הַכַּפ"ת בְּתוֹקַע לְשִׁיר שְׁיִיף ג"כ שְׁפֵן נִהְנָה שְׁנֵהֲנָה מִתְקִיעֶתוֹ, הוּא תְּמוּהָ פְּמוּבָן, וּפ"י כ' דְבְמָרוֹר לֹא שְׁיִיף שְׁפֵן נִהְנָה, וּבַפ"מ מִג בְּפִתִּיחָה מְסוּפֵק בְּזֵה, וּבַמַּח"כ הִי בְּהַעֲלָמָה מִהֵם לִפִּי שְׁעָה תּוֹס' פְּסָחִים קַט"ו ע"א בְּסוּפּוֹ שֶׁכ' דִישׁ חִילּוּק בֵּין אַכִּילָה לְשׁוֹפֵר וְקֵאֵי עַל מָרוֹר דִּי"ל דְנוֹקָא בְּמִידֵי דְאַכִּילָה ס"ל לְרַבְּנָן אַצ"כ, וְכֵן הוּא מִצַּד הַסְּבָרָא דְלִיכָא חִילּוּק בֵּין מָרוֹר לְמִצָּה לְעֵנִן פְּנוּנַת הַמִּצְוֵה מִשׁוּם שְׁפֵן נִהְנָה הֵינּוּ פִינוּן שְׁהַמִּצְוֵה שְׁיֵאכַל מִצָּה וְכִינּוֹן שְׁנֵהֲנָה מִן הַמִּצָּה כִּפִּי הַנָּאֵת מִצָּה נְתַקֵּימָה הַמִּצְוֵה הַמְּכַוֵּן שְׁצוּנָתָה תּוֹרָה, וְכֵן הוּא בְּאַכִּילַת מָרוֹר שְׁיֵאכַל דְבָר מֵר זָכַר לְוִימְרָרוֹ אֵת חֵיטָהֶם וְכֵן עֲשֵׂה וְנִהְנָה מֵה שְׁצָרִיף ע"פ

מַצוֹת הַתּוֹרָה הַגַּם שְׁלֵא כִּינּוֹן לְצֵאת, וּמִצְאָתִי כְּתֹב כְּדַבְּרֵינוּ בְּדַבְּרֵי קִדְשׁוֹ שֶׁל אֲבֵא
מֵאוֹה"ג זצ"ל שֶׁפְּשוּט לֹו כִּן נֶאֱמַת וְנִכּוֹן הַדְּבָר: וְאַחַר הַנִּזְכָּר זֶה אוֹמֵר אֲנִי כִּי הִקְשָׁה
לְרַבָּא עַל דְּשִׁלְחוּ לִי דְכַפָּאוּ וְאָכַל מִצֵּה יֵצֵא וי"ל דְּוָקָא בְּמִצְהָ שְׁכֹן נִהְגָה, הָא ר"י בְּפִסְחֵי
ס"ל בְּמָרוֹר דְּמַצ"כ הַגַּם דְּדוֹמָה לְמִצְהָ שְׁכֹן נִהְגָה, וְכֵן מִשְׁמַע פְּשׁוּטוֹת דְּמַתְּנֵי פְּסָחִים שְׁם
כְּדָאֵמַר ר"ל זֹאת אוֹמֶרֶת מַצ"כ, הַגַּם שְׁיֵשׁ לְדַחּוֹק בְּלִית לִי יִרְקָא אַחֲרֵינָא וּמִשׁוּם הַכִּירָא,
מָנָא לִי לְדַחּוֹק גַּם אִם יֵשׁ לְדַחּוֹק בְּדַר"י מִשׁוּם הַיִּפְרָא וְקָרִי לִי מִצְנָה מִנ"ל לְדַחּוֹק פְּוֹלִי
הָאִי, וְאִי דַס"ל פְּרַבְּנָן דַר"י כִּינּוֹן דְּסִתָּם מַתְּנֵי מִשְׁמַע כַר"י מִנ"ל פְּרַבְּנָן, וְגַם י"ל רַבְּנָן
לֹא פְּלִיגוּ רַק בְּמָרוֹר דְּרַבְּנָן וּבְמִצְהָ דְּאוֹרֵייתָא מִנ"ל, מְפַל זֶה שְׁפֹט רַבָּא דְּפְּשִׁיט לְהוּ
מִמ"קָא דְּמַתְּנֵי ס"ל מַצ"כ וּפְּסָקוֹ פְּנוּתֵי וְנִדְחָקוֹ בְּמַתְּנֵי דְּפִסְחֵי וְבַר"י שְׁם, וְהוּא מְמַתְּנֵי
דְּלִקְמֵן הַמְּתַעֲסֵק לֹא יֵצֵא וְכֵן הַשׁוֹמֵעַ מִן הַמְּתַעֲסֵק לֹא יֵצֵא וּבְגִמְרָא שְׁם לִימָא מְסִייעָא לִי
לְרַבָּא דְּאָמַר הַתּוֹקַע לְשִׁיר יֵצֵא וּמָה לֹו לְרַבָּא לְהוֹכִיחַ זֶה מְדַשְׁלַחוּ לִי וּמְתַרְץ דְּלִמָּא הָאִי
תָּנָא תּוֹקַע לְשִׁיר מְתַעֲסֵק קָרִי לִי עֵי"ש, וי"ל דְּמַתְּנֵי לֹא מוֹכַח לִי לְרַבָּא תּוֹקַע לְשִׁיר
דִּישׁ לְדַחּוֹק לְתוֹקַע לְשִׁיר נְמִי מְתַעֲסֵק קָרִי לִי לְכֵן הוֹכִיחַ מְדַשְׁלַחוּ לִי בְּמִצְהָ מוֹכַח דְּאִית
לִי מְמַתְּנֵי דַס"ל מַאצ"כ וְהֵינּוּ מַתְּנֵי דְּמַתְּעֵסֵק ל"י וְסִתָּם מְתַעֲסֵק לָאוּ שְׁאִינוּ מְכּוֹנִין
לְמִצְנָה, אֲלֵא שְׁגַם לְעִצְמוֹ שֶׁל הַמְּעַשֶׂה אִינוּ מְכּוֹנִין לְכֹן קִתְּנֵי מְתַעֲסֵק וּל"ק מִי שְׁאִינוּ
מְכּוֹנִין, וְעוֹד י"ל מְדַקְתְּנֵי שְׁם מְתַעֲסֵקִי עִם הַתְּנוּקוֹת וְכו' וְהַמְּתַעֲסֵק לֹא יֵצֵא מִשְׁמַע דְּקָאִי
עַל מְתַעֲסֵק עִם הַתְּנוּקוֹת דְּלֹא יֵצֵא מִטַּעַם שֶׁכ' הֵר"ן דְּמִינוּ מְחַרִּיב הַגַּם דְּמַאצ"כ, וְאִי נִימָא
דְּמַצ"כ וּמְתַעֲסֵק הֵינּוּ תּוֹקַע לְשִׁיר דְּלֹא יֵצֵא מִשׁוּם דְּמַצ"כ, לֹא קָאִי וְהַמְּתַעֲסֵק לֹא יֵצֵא
עַל מְתַעֲסֵקִי עִם הַתְּנוּקוֹת דְּהָא גַּם שְׁאִינוּ מְכּוֹנִין לְמִצְנָה אַחֲרֵת לֹא יֵצֵא, וצ"ל דְּמַתְּעֵסֵק
לֹא יֵצֵא קָאִי בְּפִנֵי עִצְמוֹ וְכּוֹנְנָתוֹ לְשִׁיר בְּלֹא כִּינּוֹת מִצְנָה וְאִין לֹו שְׁיִיכּוֹת לְהָא דְּמַתְּנֵי
מְתַעֲסֵקִי עִם הַתְּנוּקוֹת הַגַּם שְׁאֵאֲפִשֵׁר לְדַחּוֹק מ"מ פְּשׁוּטוֹת דְּמַתְּנֵי לֹא מִשְׁמַע הֵכִי מְזֵה
נ"ל לְדַשְׁלַחוּ לִי דַס"ל לְמַתְּנֵי מַאצ"כ אִפִּי בְּשׁוֹפֵר כ"ש בְּמִצְהָ וְכָל מִיַּדִּי דְּמִצְנָה בְּאַכִּילָה,
וְנִדְחָקוֹ בְּמַתְּנֵי דְּפִסְחֵי וּבְדַר' יוֹסִי אוֹ דְּהַכְרִיעַ כְּמַתְּנֵי דְּהַמְּתַעֲסֵק, וְהָא שֶׁ דְּאָמַר ז"א
תּוֹקַע וְכו' וּמִקְשָׁה פְּשִׁיטָא הֵינּוּ הָךְ וּמְתַרְץ דַּמ"ד הֵתָם אָכּוֹל מִצְהָ וְכו' וְהֵינּוּ שְׁכֹן נִהְגָה
אֲבָל בְּשׁוֹפֵר לֹא קַמ"ל תּוֹקַע לְשִׁיר יֵצֵא וְלֹא מִשׁוּם דְּפְּשִׁיטָא לִי דְּאִין חִילּוֹק, אֲלֵא מְדַס"ל
לְדַשְׁלַחוּ לִי בְּמִצְהָ יֵצֵא ע"כ צ"ל דְּאִית לְהוּ רֵאִי מִשׁוּם מַתְּנֵי דַאצ"כ וְלֹא יָדַע רַבָּא רַק
מַתְּנֵי דְּקִתְּנֵי בְּשׁוֹפֵר מְתַעֲסֵק ל"י ש"מ הָא תּוֹקַע לְשִׁיר יֵצֵא וְכ"ש בְּמִצְהָ וְכַדּוֹמָה, וְהָא שֶׁ
דְּאָמַר רַבָּא ז"א תּוֹקַע לְשִׁיר וּל"א סִתָּם ז"א מַאצ"כ דְּנִתְּפַנּוּן לְמַתְּנֵי דְּקִתְּנֵי בְּשׁוֹפֵר
מְתַעֲסֵק ל"י וְש"מ תּוֹקַע לְשִׁיר יֵצֵא וְה"ה וְכ"ש בְּכָל מִצְוֹת וְא"ש נְכוֹן וְעֵי"ל: וְקוֹדֵם שְׁנַבּוּא
לְמִטְרַת כִּינּוֹתֵינוּ לִיִּישׁב שִׁיטָתוֹ שֶׁל רַמְבַּ"ם נִקְדִּים לִיִּישׁב שִׁיטוֹת רֵאשׁוֹנִים דַּס"ל מַאצ"כ
דְּקִשָׁה עֲלֵייהוּ רֵאִי תוֹס' בְּפִסְחֵי קַט"ו דַר"ח ע"כ ס"ל מַצ"כ מְדַאֵמַר אַחַר שְׁמִילָא פְּרִיסוֹ
אִיף מְבַרְךָ וּל"א אַחַר שְׁיֵצֵא אִיף מְבַרְךָ ש"מ דַס"ל מַצ"כ וּמְדַקְאֵמַר סִתְּמָא דְּש"ס הִלְכֵת'
כַר"ח ש"מ מְטַעֲמָא דַר"ח אַחַר שְׁמִילָא פְּרִיסוֹ, וְאִי מַצ"כ בְּלֹא ה"ה א"א דְּאִיף יְבַרְךָ כְּשִׁפְכָר
יֵצֵא ש"מ הִלְכֵת' מַצ"כ, וּלְיִישׁב שִׁיטוֹת רֵאשׁוֹנִים דַּס"ל מַאצ"כ בְּכ"מ, וְגַם לְרַמ"ב
דַס"ל בְּשׁוֹפֵר צְרִיף כִּינּוֹת אֲבָל בְּמִצְהָ שְׁכֹן נִהְגָה ס"ל דַאצ"כ קִשָׁה מִש"ס דְּפִסְחִים כְּהַנ"ל,
וּנ"ל ע"פ שִׁיטַת רַמְבַּ"ן בְּמִלְחָמוֹת פְּסָחִים דַר"ח וְקִי"ל כִּינּוֹתֵי דְּמְבַרְךָ תַּחֲלָה צְרִיף ע"כ
לְצֵאת תַּחֲלָה דַאל"ה אִיף יְבַרְךָ וְלֹא יֵצֵא דְּלֹא פְּתוּס' שְׁם וְכ' דַצ"ל לַר"ח דְּמַתְּנֵי דְּמְבַרְךָ
תַּחֲלָה וְיֵצֵא וּשְׁנֵי לְהַפִּירָא וְאִיִּרִי בַל"ל יִרְקָא אַחֲרֵינָא דְּוָקָא דַאל"ה פְּשִׁיטָא שְׁלֵא יֵאכַל

מְרוּר תְּחִלָּה וּלְבַרְךָ עָלָיו וְלֹא יַעֲשֶׂה הַמַּצָּנָה פְּתִיקוּנָה לְאֹכֵל מְרוּר אַחַר מַצָּה, וְהָא דְאָמַר ר"ל ז"א מַצ"כ וְדַחֵק לִי דְמַתְנִי בל"ל יִרְקָא אַחְרֵינָא אֲבָל לר"ח צ"ל ע"כ בלא"ה אפ"י אִי מַאצ"כ דְמַתְנִי בל"ל יִרְקָא אַחְרֵינָא פִּינּוּן שַׁע"כ מְבַרְךָ וְיוֹצֵא תְּחִלָּה, וְכ' עוֹד לר"י דְאָמַר אַע"פ שֶׁהֵבִיאוּ לְפָנָיו וְכו' צ"ל שֶׁשָּׂכַח וְלֹא בִּיבְרַךְ תְּחִלָּה וְהוּא דִּחְסַק, וְהִי יוֹכֵל לְאָמַר דְלר"ח צ"ל ע"כ מַצָּנָה דְקָאמַר מְשׁוּם הַפִּירָא, וְי"ל דְלֹאֵי דַס"ל לר"ח מְסַבְּרָא דְנִפְשֵׁי שֶׁא"א אַחַר שְׁמִילָא פְרִיסוּ יְבַרְךָ מְשׁוּם דְמַאצ"כ לֹא הִי חוֹלֵק עַל ר"ה בְּמָה דַס"ל דְמַצ"כ פִּינּוּן דְפִשְׁטוּת דְמַתְנִי מְשַׁמַּע דְאֵינְרִי אפ"י בְּאִית לִי יִרְקָא אַחְרֵינָא וְגַם לְפִי הַפִּשְׁטוּת פִּי ס"ל דְמַצ"כ לֹאֵי דְנִדְחַק מְאִי מַצָּנָה הַפִּירָא לְכֹן הִי גַם ר"ח מוֹדֵה דְמַצ"כ דְלֹא פְרַבְנֵן דְר"י, לְכֹן אָמַר ר"ח מְסַבְּרָא אַחַר שְׁמִילָא פְרִיסוּ וְכו' וְסַבְּרָא זֹו נִרְאָה לֹו לר"ח בְּנוֹדָאֵי וְהַחֲלִיט בל"ל יִרְקָא אַחְרֵינָא בְּנוֹדָאֵי מְבַרְךָ תְּחִלָּה וְאִין מְנוּס לְתַרְזֵן מַתְנִי רַק בל"ל יִרְקָא אַחְרֵינָא וְכֹן לר"י ע"כ צ"ל מְשׁוּם הַפִּירָא, וְכִינּוּן דַע"כ בְּעֵי לְדַחֵקוּי בְּמַתְנִי וְכִינּוּן שׁוֹב אִין שׁוֹם רַאִי דַס"ל לְמַתְנִי וְר"י דְמַצ"כ וְי"ל גַם ר"ח ס"ל מַאצ"כ, וְא"ש נְמִי הָא דַסְתָּמָא דְש"ס קָאמַר וְהַלְכְתָא כְר"ח הֵינּוּ בְּמָה דְאָמַר אַחַר שְׁמִילָא פְרִיסוּ, וְלֹא קָאמַר מְשׁוּם דְמַאצ"כ דְלֹאֵי דְר"ח הִי בְּאֶמֶת הַלְכָה דְמַצ"כ, אֲבָל מְאֹחַר דְמְסַתְבַּר לְהַלְכַת כְר"ח מְמִילָא אִין הַכְרַח דְמַצּוֹת צ"כ וְנִקְטִי דַא"צ פְּנוּנָה פְרַבְנֵן בְּפִירֵיתָא דְאָמְרוּ בְּמִפּוֹרֶשׁ אֲכָלוּ שְׁלֹא בְּמַתְכּוּנִין יֵצֵא וְא"ש נְכוּן עֵי: וְאַחְרֵי דְבָרִים הַדְּבָרִים הָאֵלוּ נְבוּא לְבִיאוּר שִׁיטְתוּ שְׁל הַרמ"ב דְפָסֵק כְר"ז דְאָמַר אֲכּוּנִין וְתַקַּע לִי וְכִינּוּן דְאָמַר בְּעֵי פְנוּנָת שׁוֹמַע וּמְשַׁמֵּע לְמַצָּנָה דִי"ל גַם דְשַׁלְחוּ לִי ס"ל פְּנוּתִי וּמַצָּה שְׁאֵנִי שְׁפֹן נִהְגָה וְסַבְּרָא זֹו וְחִילּוּק זֶה ס"ל ג"כ לְרַבָּא, אֲלֵא דְרַבָּא הוֹכִיחַ דַע"כ דְשַׁלְחוּ לִי הוֹכִיחוּ מַתְנִי דְמַתְעַסֵּק לֹא יֵצֵא דְמַצ"כ דַאל"ה מְנ"ל אפ"י בְּמַצָּנָה שְׁל אֲכִילָה דְמַאצ"כ נִגְדַּת פִּשְׁטוּת מַתְנִי וְר"י בְּפִסְחִים וְהֵינּוּ דְרַבָּא ס"ל כְר"ה דַס"ל אַחַר שְׁמִילָא פְרִיסוּ מְבַרְךָ שְׁפִיר, אֲבָל לְפִי דַס"ל לר"ח וְסַתְמָא דְש"ס קָאמַר הַלְכְתָא כְר"ח י"ל דְשַׁלְחוּ לִי ג"כ הֵכִי ס"ל וְס"ל נְמִי כְר"ז בְּשׁוֹפָר לֹא יֵצֵא וְדַחֵק בְּמַצָּה וּמְרוּר אַצ"כ וְזֹו שִׁיטְתוּ שְׁל רַמ"ב דְפָסֵק בְּשׁוֹפָר כְר"ז וּבְמַצָּה פְדִשַׁלְחוּ לִי דְר"ז וְדְשַׁלְחוּ לִי לֹא פְלִיגִי אֶהְדְּדִי כְנַלְפַע"נַד וְהוּא דְרַב סְלוּל עַד"פ טוּבָא בְּיִשׁוּב הַרמ"ב בְּעֶזְרַת הַחוּגֵן דַעַת: ג) הַה"מ בְּהַלְכֵי שׁוֹפָר כ' דְרַמ"ב בְּמַחֲלֵק בֵּין מַצָּה דַעוּשָׁה מַעֲשָׂה וּבֵין שׁוֹפָר דַעֲיָקַר מַצָּנָה הַשְּׁמִיעָה וְעֵינִי לַח"מ שְׁכ' דַהה"מ מְפָרֶשׁ פֶּן הָא דְקָאמַר מַהוּ דְתִימָא הֵתָם אֲכָלוּ מַצָּה וְהָא קָאכֵל הֵינּוּ דַעֲבִיד מַעֲשָׂה מְשַׁא"כ בְּשׁוֹפָר, וְצ"ל לְמָה לֹא כ' הַה"מ חִילּוּק בֵּין מַצָּה לְשׁוֹפָר מְשׁוּם שְׁנֵהְגָה וְכִי הִי בְּהַעֲלָם מְמַנּוּ פִי רַש"י דְשַׁאֲנִי מַצָּה שְׁפֹן נִהְגָה, נ"ל דְאֶזְזִיל בְּשִׁיטַת הָרָא"ה בְּאו"ח סִי ר"ד דְנַאֲנַס וְאֲכָל הֵגַם שְׁנֵהְגָה לְבַסּוּף ל"מ הֵנָּה דְהֵנִי פְתַחְלָתוּ בְּאֹנְס וְסוּפּוּ בְּרַצוֹן דְקִי"ל דְאֹנְס הוּא, וְכ' הַמַּג"א ה"ה בְּכַפָּאוּ לְאֹכֵל מַצָּה לִיכָא מְשׁוּם שְׁנֵהְגָה פִּינּוּן דְתַחֲלָתוּ בְּאֹנְס, וְעֵינִי פ"י בְר"ה דְכַתְבַּת דְקַמ"ל רַבָּא זֹאת אוֹמְרַת דְלֹא שְׁיָיָד שְׁפֹן נִהְגָה פִּינּוּן שְׁכַפְּאוּהוּ וּפְשִׁיטָא לִי דְכַה"ג לֹא נִהְגָה הוּא, וּבְמַח"כ הִי נַעֲלָם מְמַנּוּ לְפִי שְׁעָה שִׁיטַת הָרָא"ה לְעַנְגֵן בְּרַכָּה כְמ"ש הַמַּג"א, וְי"ל דַהה"מ הֵכִי ס"ל לְכֹן לֹא מְפָרֶשׁ דְרַמ"ב ס"ל בְּכּוּנּוּת מַהוּ דְתִימָא אֲכָלוּ מַצָּה שְׁפֹן נִהְגָה קַמ"ל וְרַמ"ב בְּמִיטָא לְאֶמֶת לְחַלֵּק בֵּין מַצָּה לְשׁוֹפָר מְשׁוּם שְׁנֵהְגָה דְהָא קִי"ל סוּפּוּ בְּרַצוֹן אֹנְס מְקַרִי, וְאִם פִּי אֲפָשֶׁר לּוֹמַר דְשַׁלְחוּ לִי לְאַבוּהַ דְשְׁמוּאֵל לְשִׁיטְתוּ שְׁלְחוּ לִי דַס"ל דְסוּפּוּ בְּרַצוֹן רַצוֹן הוּא אֲבָל לְהַלְכְתָא קִי"ל לְרַבָּא בְּכַתּוּבוֹת נ"א ע"ב דְתַחֲלָתוּ בְּאֹנְס אֹנְס הוּא וְהוּא דְשַׁלְחוּ לִי לֹא הַלְכְתָא הוּא, וְלְכֹן בְּחַר לֹו הַה"מ דְרַב אַחַר בְּשִׁיטַת

הרמ"ב דס"ל בַּכּוֹנֵנֶת מֵהוּ דְתִימָא מְשׁוּם דְבַמְצָה עֵבִיד מַעֲשֵׂה וס"ל לרמ"בם זֶה לְאַמַּת
לְהִלְכְתָּא מְשׁוּם דר"ז לֹא פְּלִיג רַק בְּשׁוֹפֵר פְּדֶרֶךְ שֶׁכִּי הֵר"ן ע"פ דְרַפּוֹ פִּנ"ל, וְהָא"ש מֵה
שְׁהִקְשָׁה הִלַּח"מ דְּלֹא הִבִּיא הֵה"מ דְּכֹן מְבִנְיָר בְּגִמְרָא דִּישׁ מְקוּם לְחִלְקֵי בֵּין מַעֲשֵׂה לְמִלְתָּא
דְּתַלְגָּי בְּשִׁמְיָהּ, וְלִמ"ש א"ש דִּינְדַע הֵה"מ דִּישׁ לְפָרֵשׁ הֵךְ מֵהוּ דְתִימָא פְּרִש"י מְשׁוּם
שְׁנֵהֲנָה וְאִין רֵאִי דִישׁ מְקוּם לְחִלְקֵי לְאַמַּת בֵּין מְצָה דְאִיפָּא מַעֲשֵׂה לְשׁוֹפֵר, לְכֹן לֹא נִסְתַּיִיעַ
לְחִילּוּקֵי זֶה מִמֵּהוּ דְתִימָא, אֲלָא דרמ"בם ס"ל לְחִלְקֵי בְּהִכִּי וס"ל בַּכּוֹנֵנֶת מֵהוּ דְתִימָא פִּנ, וְהָא
דְּלֹא ס"ל לרמ"בם לְפָרֵשׁ מֵהוּ דְתִימָא אֲכֹל מְצָה פְּמוֹ שְׁפִיר"שִׁי, י"ל דְּלֹא נִרְאָה
לרמ"בם אִפִּי לֵה"א לְחִלְקֵי בַּמְצָה מְשׁוּם שְׁנֵהֲנָה וְהוּי פְּמַתְעַסֵּק בְּחִלְבִּים מֵה עֲנִין שְׁכֹן
נִהְיָה לְכּוֹנֵנֶת מְצָה נִיְהִי דְמַתְעַסֵּק לֹא הוּי, אֲבָל פְּוֹנֵת מְצָה לְכּוֹנֵן לְשֵׁם מְצָה עֲנִין אַחַר
פְּמוּבֹן, וְלְכֹן מְפָרֵשׁ דֵּה"א לְחִלְקֵי בֵּין מַעֲשֵׂה לְשִׁמְיָהּ, וְנִקְוֵט הֵךְ חִילּוּקֵי לְהִלְכְתָּא דְמִלְתָּא
דְּמִסְתַּבֵּר הוּא: וְמֵה דְקִשָּׁה הָא רְבָא לֹא נִרְאָה לוֹ לְחִלְקֵי, צ"ל כִּמ"ש הֵר"ן, וְלִפ"מ שֶׁ
בִּישׁוּב הֵרמ"בם ע"פ דְרַפּוֹ שֶׁל הֵר"ן דְרַבָּא ג"כ ס"ל דִּישׁ לְחִלְקֵי וְהָא דְקִאֲמַר זֹאת אוֹמְרַת
הִינְנוּ דְשִׁלְחוּ לִי ע"כ מְמַתְנִי דְמַתְעַסֵּק ל"י דִּיִּיקוּ דִּמְאֲצ"כ פִּן י"ל ע"פ דְרַפּוֹ שֶׁל הֵה"מ
דְּקִאֲי רְבָא פְּהֵךְ חִילּוּקֵי בֵּין מַעֲשֵׂה לְשִׁמְיָהּ פְּמוּבֹן וְעֵינִי: וְיִישׁ אֲתִי רֵאִי לְחִילּוּקֵי שֶׁל הֵה"מ
מִש"ס סִנְפָּה מ"ז דְּמִקְשָׁה מְדִאֲגִבִּי יִצְא וְכִבֵּר הִבְאֵנוּ שְׁהִקְשָׁה הִב"ח וט"א הָא ר"י ס"ל
מִצ"כ בְּפִסְחֵי גִבִּי מְרוּר, וְכַתְּבוּ דס"ל מְצָה מְשׁוּם הִפְרָא, וּבִמ"חֵכ לֹא הוֹעִילוּ בְּזֶה דֵּהָא
ר"י ס"ל עַד שְׁיִכְוִין שׁוֹמֵעַ וּמִשְׁמִיעַ, שׁוֹב מְצָאֲתִי שְׁהֵעִיר עַל זֶה הִפ"ר ח סִי תַע"ה וְנִדְחֵק
דַּע"כ לֹא יִדְעוּ הֵךְ בְּרִיִּית' דר"י עֵינִישׁ, וְלְחִילּוּקֵי שֶׁל הֵה"מ א"ש דִּמְר"י עַד שְׁיִכְוִין שׁוֹמֵעַ
וּמִשְׁמִיעַ אִין רֵאִי רַק בְּשׁוֹפֵר דִּמְצ"כ דְּתַלְגָּי בְּשִׁמְיָהּ מִשְׁא"כ בְּלוּב, ור"י דְּפִסְחִים ס"ל
מְשׁוּם הִפְרָא כִּמ"ש הִב"ח: ד) וְהִנֵּה לְפִי הֵר"ן בְּשִׁיטַת הֵרמ"בם ס"ל לרמ"בם בְּכָל מְצוֹת
דַּע"כ חוּץ בַּמְצָה שְׁכֹן נִהְיָה, וְלֵה"ה מ"ס"ל לרמ"בם בְּכָל מְצָה שִׁישׁ בְּהַ מַעֲשֵׂה דִאֲצ"כ
חוּץ בְּשׁוֹפֵר דְּתַלְגָּי בְּשִׁמְיָהּ וְכַדּוּמָה לוֹ, וּנ"ל רֵאִי לְשִׁיטַת הֵה"מ מִמ"ש הֵרמ"בם בְּפִי
הַמְשֻׁנִּיּוֹת בְּסִנְפָּה דְשִׁהֲפֵכוּ אוֹ הוֹצִיאוּ בְּכָלִי נְאִי ס"ל מִצ"כ גַּם בַּמְצָה שִׁישׁ בְּהַ מַעֲשֵׂה
ל"צ לְכָל זֶה וְע"כ דס"ל לְהִלְכָּה פֶּל שִׁישׁ בְּהַ מַעֲשֵׂה ל"צ פְּוֹנָה, וְעֵינִי תוּס' יו"ט שָׁם,
אֲלָא מִמ"ש רמ"בם בְּהִלְכ' שְׁגָגוֹת דְּוִקָּא בְּשִׁלָּא יִצְא וְלֹא כ' כְּגוֹן שְׁהֲפֵכוּ אוֹ נִטְלוּ בְּפִלִי,
נִרְאָה דס"ל פִּינּוֹן שִׁלָּא הִתְפֹּנִין לַמְצָה לֹא יִצְא דְלֹא כֵה"ה מ, וְכֹן הִקְשָׁה בְּכַפּוֹת תְּמָרִים
עַל הֵה"מ, וְלִפ"ע דִּלְק"מ דְּבִש"ס מִקְשָׁה מְדִאֲגִבִּי נִפְק בִּי וְלֹא יִדַע אִיךָ אֲפָשֵׁר דִּאֲגִבִּי
לֹא יִצְא וּמְחַדֵּשׁ אֲבִי בְּשִׁהֲפֵכוּ וְנִטְלוּ שִׁלָּא פְּדֶרֶךְ גְּדִילְתָּן, וְק"מ לְכָל שִׁלָּא פְּדֶרֶךְ גְּדִילְתָּן
אִפִּי דִיעֵבַד לֹא יִצְא וְכ"כ הֵר"י שֶׁ חִידוּשׁ דִּין זֶה, וְרַבָּא מְחַדֵּשׁ דִּין בְּאֹפֶן אַחַר שְׁנִטְלוּ
בְּכָלִי דְרַךְ בְּזִיּוֹן דְּלֹא יִצְא, אֲבָל הֵרמ"בם שֶׁכִּי ב' חִדוּשֵׁי דִינִים אֵלוּ בְּהִלְכ' לוּב, סְתָם
בְּהִלְכ' שְׁגָגוֹת וְכ' וְדוּקָא בְּשִׁלָּא יִצְא, וְהָאֹפְנִים שְׁאֲפָשֵׁר שְׁנִטְלוּ וְלֹא יִצְא כְּבָר פְּתוּבִים
אֲצָלוּ בְּהִלְכ' לוּב וּא"צ לְהֵאֲמַר כָּאן, אֲבָל בְּפִי הַמְשֻׁנִּיּוֹת הַוָּצְרֵךְ לְהַעֲתִיק תְּרוּצֵי דִאֲבִי
וְרַבָּא דְמִשְׁם יוֹצְאִים ב' חִדוּשֵׁי דִינִים אֵלוּ שִׁלָּא פְּתָבָם בְּפִי הַמְשֻׁנִּיּוֹת בְּשׁוּם מְקוּם, פִּנ"ל
פְּשׁוּט וּבְרוּר, וּמִינֵה דִהֲעִיקָר כֵּה"ה מ וְעֵינִי: ה) הֵרמ"בם בְּהִלְכ' ק"ש פ"ב כ' דְּקוּרָא לְהַגִּיָּה
יִצְא וּבִלְבַד שְׁיִכְוִין בִּפ"ר וְהִקְשָׁה בִּלְח"מ פ"ב מְשׁוֹפֵר הָא הֵרמ"בם ס"ל בְּשׁוֹפֵר דִּמְצ"כ,
וְלָמָּה בִּק"ש ס"ל דִּאֲצ"כ, וּמ"ש וּבִלְבַד שְׁיִתְפֹּנִין בִּפ"ר הִינְנוּ פְּוֹנֵת הַמְּלוֹת כִּמ"ש הִכ"מ
וְכִמוּ בְּשׁוֹפֵר דְּצָרִיךְ שְׁיִכְוִין פִּינּוֹן דְּלִיפָּא מַעֲשֵׂה דְעִיקָר בְּשִׁמְיָהּ תִּלְיָי פִּן בִּק"ש דְּדַבּוּר
בְּעִלְמָא הוּא יִהְיֶה צָרִיךְ פְּוֹנָה עֵינִישׁ בְּאֹרְךָ, וְהִנֵּה קוֹשְׁיָתוֹ קִשִׁי בְּיוֹתֵר לְשִׁיטַת הֵר"ן

לרמב"ם דוקא במצוה ס"ל דא"צ פנונה מפני שנהנה, ובכל שארי מצות דלאו דאכילה צריף פנונה קשה למה בק"ש א"צ פנונה, ולח"מ כ' גם להה"מ שלחלק יצא בין מצוה דאית בה מעשה גם במלתא דתלנ' בדבור פשוטר יחשב, והרגיש בעצמו שיש לחלק, אלא שלא נראה לו לחלק, והנה מ"ש דדבר דתלנ' בדבור לשופר דמי, באמת שיטת הרבנינו יונה שפן היא דבתפלה ובכרה לכ"ע צריף פנונה ובשופר הא פליגו אמוראי ושקיל וטרי בה טובה נראה דס"ל דתק"ש עדיפא ממלתא דתלנ' בדבור בתפלה ובכרה ולרמב"ם דס"ל דשופר דלזכרון בא בעי פנונה פיון דלית בה מעשה כ"כ כ"ש בתפלה ובכרה וקשי' ממ"ש בהלכ' ק"ש דל"ב פנונה: וליישוב קושיות לח"מ ע"פ חילוקו של הה"מ בשיטת הרמב"ם נ"ל בהקדמ' ליישוב שיטת הרבנינו יונה מה דהקשו עליו מקושני' על רבא ממתני' דברכות אם פינון לבו שאני התם דליפא מעשה רק דיבור בעי פנונה, ולפמ"ש הלח"מ דשופר ודבר דתלנ' בדבור שנים א"ש דמקשה לרבא דס"ל התוקע לשיר יצא הגם דליפא מעשה מקשה שפיר ממתני' דברכות, אלא הא הרבנינו יונה לא ס"ל הכי וס"ל דשופר הגם דלא בעי פנונה דבר דתלנ' בדבור לכ"ע בעי פנונה וקשה פהנ"ל ועיני' ט"א וצ"ע: וליישוב נ"ל בשנאמר מילתא בטעמא בכוננת הרבנינו יונה דלא נחית לחלק בין איפא מעשה או ליפא מעשה גם עקימ' שפתיו איפא מעשה, אלא שנקנס לחלק דבר שיש בו מעשה ואפשר למעשה זה שיעשה למצוה בלא פנונת הלב אין למחשבה וכנונה ענין כלל למצוה שעושה וזהו טעמא דמ"ד מאצ"כ, אבל תפילה ובכרה שהעיקר שיכוין לבו לפני מי עומד ופירוש המילות שאמר ואמרו ז"ל ולעבדו בכל לבבכם איזהו עבודה שהיא בלב זה תפילה שאחר פנונת הלב הן הדברים שיקנבלו לפני יודע מחשבות ואמרו תפילה בלא פנונה פגוף בלא נשמה, ולשון קולמס הלב מה שיש בלב, וכן בכרה שיודה וישבח לה, ואם לבו כל עמו אין זו תפילה ואין זה שבח, וכיון שעיקר המחשבה וכוננת דברים תלי' ג"כ במחשבת הלב שיתכוון לשם מצוה ואם מברך בלא שיכוין לשם מצוה אינו יוצא ידי חובתו, משא"כ כ"ז במצוה שע"י מעשה שהמעשה העיקר ואין ללב חלק בו, גם לכונן בלב לשם מצוה אין צריף פי אין למחשבה וכנונה חלק בקיום המצוה, פנ"ל להסביר בטוב טעם ודעת, בעזרת החונן דעת: ואומר מעתה בק"ש לפמ"ש הרשב"א ברכות דפלוגתא דתנאי אם צריף לכונן יותר מפסוק ראשון לא לענין פנונה למצוה פליגו אלא בכוננת פירוש המילות שאומר דפ"ר הוא קבלת עול מלכות צריף שיכוין פי המלות דאל"ה לא קבל עליו עמ"ש ובכוננה דלפא תליא מלתא, אבל בשארי פרשיות ס"ל לר"מ דל"ב פנונה פי המלות דקורא בתורה וגז"כ היא להוציא מפיו ויוצא מבלי שיכוין פירוש המלות וכ' הרשב"א ועוד הא דמקשה ש"ס בברכות ובר"ה ש"מ מצ"כ הגם דכנונה בק"ש היינו פי המלות, משום דס"ל דמתני' סתמא קתני אפי' בפרשיות שבק"ש דל"ב פי המלות וע"כ צריף פנונה היינו לשם מצוה עיי' בו: ולפמ"ש לשיטת הרבנינו יונה דס"ל בתפילה ובכרה בעי פנונה למצוה היינו משום דצריף פנונה פי המלות בעי ג"כ פנונה למצוה דבמחשבה ובתבא דלפא תלי' כמ"ש פי כן בפרשיות שבק"ש חוץ מפ"ר למ"ד דל"ב פנונת פי המלות גם פנונה לשם מצוה ל"צ דסגי במעשה אמירה דעקימת שפתיו כמו כל מצוה דתליא במעשה דגופו בלי ידיעה וכנונה מה שאומר פן הדבר הזה, וש"ס דמקשה ממתני' דברכות משום דמשמע ליה דמתני' גם בפרשיות ק"ש קאי דבעי פנונה הגם דלא צריף פנונת פי המלות

וְדַמְיָ לְמַצָּה וְשׁוֹפָר וּמִיּוֹשֵׁב שֵׁטֶת הֶרְבֵּינוּ יוֹנָה: וְנִבְּא לְיִישׁב הֶרְמֵב"ם דס"ל כמ"ד דְּאִין צָרִיף פְּנוּנַת פּוּל הַמְּלוֹת רַק בּפ"ר כר"מ וּכְרָבָא, מְמִילָא א"צ ג"כ פְּנוּנָה בִּשְׂאָר פְּרִשׁוּת וּבפ"ר דְּבַעֵי פְּנוּנַת פּוּל הַמְּלוֹת צָרִיף ג"כ פְּנוּנָה לְמַצָּה, וּלְמַעֲיִי בִּלְשׁוֹנוֹ בְּהַלְכ' ק"ש יִרְאֶה פּוּל כֵּן פְּנוּנָתוֹ שִׁכ' ב"פ שְׂצָרִיף לְכַנּוּן בּפ"ר, וְאֵלוֹ הֵן ב' פְּנוּנוֹת פּוּל הַמְּלוֹת וְכַנּוּנַת מַצָּה לְצֵאת, וּבְפְרִשׁוּת ק"ש ל"צ פּוּל הַמְּלוֹת מְמִילָא גַם פְּנוּנָה לְצֵאת אִינוּ צָרִיף, וּס"ל גְּמִי לְחֵלֶק בֵּין שׁוֹפָר לְשְׂאָרֵי מַצּוֹת דְּלָא פְּרַבִּינוּ יוֹנָה דְּבִשׁוֹפָר זַכְרוֹן תְּרוּעָה כְּתִיב מְלֵתָא דְתַלְתִּי בְּזַכְרוֹן וּמַעֲשֵׂה בְּלֵא זַכְרוֹן בְּלָבוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ לֹא מְהַנִּי וְיִישׁ לְמַחְשַׁבָּה חֵלֶק בְּמַצָּה צָרִיף ג"כ פְּנוּנַת הֶלֶב לְצֵאת יְדֵי מַצָּה וְזֶהוּ טַעְמָא דר"ז דְּאָמַר אִיפּוּוּן דְּלָא פְּרָבָא דְּמַדְמָה לְהוּ אֶהְדְּדִי כמ"ש הֶר"ן וְהֵה"מ דס"ל לְאַמַּת כַּחֲלוּקָא שְׂמַחֲלֵק הַש"ס, וּמִיּוֹשֵׁב הֶרְמֵב"ם עַל נְכוּן בַּעֲזָה"י: וּכ"ז א"ש לְשִׁיטַת הַה"מ בְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם אָבֵל לְשִׁיטַת הֶר"ן בְּכַנּוּנַת הֶרְמֵב"ם דְּוִקָא בְּמַצָּה ל"צ פְּנוּנָה מְשׁוּם שְׁכֵן נִהְיָה לֹא יוֹעִיל לָנוּ כָּל מ"ש כְּמוֹכֵן וְעַכְצ"ל כמ"ש הַלַּח"מ דס"ל לְרַמְב"ם דְּכַנּוּנָה דפ"ר הִיָּינוּ פְּנוּנַת מַצָּה וְדוּקָא פ"ר בְּעֵי פְּנוּנַת מַצָּה, וְעֵינֵי טוּרֵי אָבֵן דְּתַמָּה עַל שִׁיטַת רַמְב"ן מָה לִי פ"ר וּמָה לִי פְּרִשׁוּת שִׁבְק"ש, וּלְכַמ"ש יִישׁ חֲזִילֵיק רַב וְהָא בְּהָא תַלִּי, אֵלָּא דְרַמְב"ן הָא לֹא נִחִית לְחֵלֶק בְּכָף דְּהָא כ' פִּינֵן דְקִיִּיל לְפְרָבָא וּכר"מ מְמִילָא הִלְכְת' דמצ"כ וְעֵינֵי: וְדַע דְצַל"ע עַל הֶרְמֵב"ן דכ' דר"מ ס"ל מצ"כ, מְש"ס עִירוּבִין דְּמִבְּאָר שָׁם מֵאן דס"ל זוג א' ס"ל מֵאצ"כ, וְהָא ר"מ ס"ל בְּבְרִיָּתָא זוג א' א"כ תְּקַשִּׁי דר"מ אדר"מ, הֵגַם דְרַמְב"ן כ' דְּלֵאמַת י"ל מֵאן דס"ל זוג א' ס"ל מצ"כ מ"מ הָא שְׂקָלָא וְטַרִי דְש"ס פְּוִלָה אֲזַלָּא לְמ"ד זוג א' ס"ל מֵאצ"כ וְאִיף אֶפְשָׁר הָא ר"מ ס"ל צ"כ, וְיִישׁ מְזָה רֵאִי לְשִׁיטַת רַבִּינוּ יוֹנָה לְחֵלֶק בֵּין מַעֲשֵׂה לְדִיבּוּר וְע"פ מ"ש טַעְמוֹ וְנִמּוּקוֹ, אָבֵל לְרַמְב"ן צַלַּע"ג: וְעֵינֵי כ"מ הֶלֶכ' ק"ש פ"ב שְׂהַקְשָׁה מִדְּכ' הֶרְמֵב"ם אֶפְיִלוֹ בְּקוּרָא לְהַגִּיָּה יֵצֵא הָא ש"ס מְשַׁנֵּי אֶפְיִי לְמ"ד מֵאצ"כ בְּקוּרָא לְהַגִּיָּה לֹא יֵצֵא וְעֵינֵי מְג"א סִי' ס' וְסִי' ס' ג, וְהַנְּלַפֵּע"ד דְרַמְב"ם ס"ל בְּקוּרָא לְהַגִּיָּה שְׁלֵא דְקַדְקַד בְּאוֹתִיוֹתֵי וְעֵינֵי תוּס' בְּרִכּוֹת, וְדָבָר זֶה אִם לֹא דְקַדְקַד בְּאוֹתִיוֹתֵי אִם יֵצֵא תַלִּי בְּמַתְנֵי שָׁם ט"ו ע"א וְקִיִּיל לְהִלְכְת' דִּיֵּצֵא וְש"ס מְתַרְץ מַתְנֵי לְמ"ד מֵאצ"כ כְּהָאֵי תַנָּא דס"ל לֹא דְקַדְקַד בְּאוֹתִיוֹתֵי ל"י, וְהֶרְמֵב"ם דְּפִסְק לְהִלְכְתָא דִּיֵּצֵא שְׁפִיר כ' אֶפְיִי בְּקוּרָא לְהַגִּיָּה וְהִיָּינוּ דְּלָא דְקַדְקַד בְּאוֹתִיוֹתֵי (וְהַבְּנֵי: ו) שִׁיטַת הֶרְז"ה וְרִשְׁבִּי"א דְּנִקְטוּ לְהִלְכָה פְּדוּשְׁלַחוּ לִי וּכְרָבָא דמֵאצ"כ בְּכָל מַצּוֹת, וְרַמְב"ן בְּמַלְחָמוֹת כ' דְּהִלְכְת' דמצ"כ דְּהָא ר"ה בְּפִסְחִים ס"ל מצ"כ וְכֵן ר"ח דְּאָמַר אַחַר שְׂמִילָא פְּרִיסוֹ וְכו' מְשַׁמַּע הָא לֹא הָיָה א"ש ש"מ דס"ל מצ"כ וְהָיָה רֵאִי תוּס', וְתוּס' מוֹסִיף וְהוּלָף מְדַקְאֲמַרְהִלְכָה כר"ח ש"מ דְּלוּלֵי סַבְר' ר"ח הָיָה א"ש ש"מ דְּהִלְכְת' מצ"כ, וּכְבָר יִישְׁבּוּ כ"ז בְּאוֹת ב', וְעוֹד נ"ל ע"פִי שִׁיטַת רֵוֹב רֵאשׁוֹנִים וְכֵן הִיא שִׁיטַת הֶרְשִׁבִּי"א בְּתוֹבָה שְׂמִבִּיא ב"י סִי' תַע"ב דִּיּוֹצֵא מַצּוֹת פְּרִיָּה בַח"ש, וְכ' הַפְּר"ח דְּגַם כְּשִׂאֲוֹכֵל חֲצִי שִׁיעוֹר תַּחֲזִיקָה ג"כ ס"ל לר"ח אַחַר שְׂמִילָא פְּרִיסוֹ אִיף יְבָרַף וְעֵינֵי ש"א סִי' ע', לִפ"ז לְק"מ דר"ח ס"ל מֵאצ"כ וְהָא דְאָמַר אַחַר שְׂמִילָא פְּרִיסוֹ דְּגַם אִם אָכַל רַק ח"ש אִיף יְבָרַף, וְכֵן סְתָמָא דְש"ס קָאֲמַר הִלְכְתָא כר"ח דְּאֶפְיִי יֵאֲכַל ח"ש אִין רֵאוּנֵי לְבָרַף אַחַר שְׂמִילָא פְּרִיסוֹ כְּנ"ל פְּשׁוּט: אֵלָּא דִישׁ לְשִׁדוֹת בִּי נִרְגָּא בְּקוּשְׁיָי הַב"ח עַל דְּסוּבְרִים דִּיּוֹצֵא בַט"ר בַּח"ש מְדַאֲמַר ר"ל ש"מ מְמַתְנֵי מֵאצ"כ, מְנ"ל דְּלֵמָּא מַתְנֵי בְּשִׂאֲכַל ח"ש, וּמ"ש הַפְּר"ח דְּהִי לְהוּ לְתַמְקוֹן שְׂיֵאֲכַל כְּפִיִּית תַּחֲזִיקָה וְלֹא יִצְטָרַף לְאֲכֹל שְׁנֵי, אִין בְּדַחֲזִי זֶה כְּלוּם לְמָה יְתַמְקוֹן כֵּן הִלָּא טוֹב שְׂיֵאֲכַל מְרוּר עִם אוֹ אַחַר הַמַּצָּה וְלֹא קוּדָם לְמַצָּה הַרְבֵּה, וְהַנְּלַפֵּע"ד

לפמ"ש הרא"ש דלא הִיָּה צָרִיף לְאָכּוֹל פְּזִיז מְרוּר דְּלָאוּ אֲכִילָה פְּתִיב בִּי, אֶלָּא מְדַצְרִיף לְבַרְךָ לְאָכּוֹל וְאִין אֲכִילָה פְּחוּת מִפְּזִיז, לפ"ז אִם אָכַל ח"ש וְלֹא בְּרַךְ פְּכָר יֵצֵא י"ח מְרוּר, וְאִם בְּיַרְךָ הוּא דוֹבֵר שְׁקָרִים לְנִגְדֵי ה', אֶבֶל יְדֵי מַצְוָה יֵצֵא וְכֵן ס"ל לַש"א ס' ע' בְּשִׁיטַת הָרֵא"ש, וְהָא"ש דְּאָמַר ר"ל ש"מ מַצ"כ דְּגַם אִם מִתְּנִי בְּשֵׁלָא אָכַל רַק ח"ש מ"מ פְּכָר יֵצֵא יְדֵי מַצְנוֹת מְרוּר דְּלָא בְּעֵי פְּזִיז רַק פְּדֵי שְׂיִוְכַל לְבַרְךָ לְאָכּוֹל וְא"ש: וְכִי כֵן הִדְרָא הַקְּנוֹשְׁיָא עַל הַרְזוּ"ה וְנִשְׁבָּ"א מְדַר"ח דְּגַם אִם לֹא אָכַל רַק ח"ש פְּכָר יֵצֵא יד"ח מְרוּר וּמָה לּוֹ לר"ח וְלִסְתַּמָּא דְּש"ס לְזִמְרָה מְשׁוּם דְּאִחַר שְׂמִילָא פְּרִיסוּ אִיף יְבַרְךָ בְּלֹא"ה הָא פְּכָר יֵצֵא וְאִיף יְבַרְךָ: אֶלָּא דַּכ"ז פְּתַבְנוּ לְפִי דַס"ל לַש"א בְּכַוְנַת הָרֵא"ש דְּיֵצֵא כְּשֵׁאֲכַל ח"ש רַק דְּבִיבְרָךְ עַל אֲכִילָה שְׂלֵא צָרִיף, אֶבֶל אֲנָכִי לֹא כֵן עֲמָדִי וְכַבֵּר בִּיאַרְתִּי בְּתַשׁוּבָה בְּאַנְרָף דְּכַוְנַת הָרֵא"ש דְּלוּלִי הַבְּרָכָה לֹא הָיוּ מְצָרִיכִים חֲכָמִים לְאָכּוֹל פְּזִיז כִּי מַד"ת יוֹצֵא בַח"ש דְּלָא פְּתִיב בִּי אֲכִילָה, אֶבֶל מִפִּינּוֹן שְׂתִיקָנוּ חֲכָמִים לְאָכּוֹל דְּאִינְהוּ פְּחוּת מִפְּזִיז תִּיקָנוּ שְׂיֵאֲכַל דְּנוֹקָא פְּזִיז וְאִינוּ יוֹצֵא מְדַרְבְּנָן בְּפְחוּת מִפְּזִיז פְּדֵי שְׂיִוְכַל לְבַרְךָ וְצָנוּנוּ לְאָכּוֹל וְהוּא פְּזִיז, מִמִּילָא כְּשֵׁלָא אָכַל פְּזִיז הִגַּם שְׂלֵא בִיבְרָךְ לֹא יֵצֵא דְבְּעֵי דְּנוֹקָא פְּזִיז מְדַרְבְּנָן בְּזִמְנֵי שְׂמִירוֹר דְּאוֹרִינְתָא וְה"ה עֲכָשְׁיוּ כַּנ"ל בְּרוּר וְאַמַּת בְּכַוְנַת הָרֵא"ש וְשֵׁם בְּאַרְהָ, וְהָא"ש מ"ש לְדַחֲוֹת רֵאִי רַמְבַּ"ן מַר"ח וְסַתְמָא ש"ס דְּאָמַר הַלְכֵת' כַּר"ח, וְלִקְנוֹשְׁיָא הַב"ח מְדַאֲמַר ר"ל ש"מ מַצ"כ וְלֹא מוֹקִי מִתְּנִי בְּשֵׁאֲכַל ח"ש צ"ל כַּמ"ש הַקְּרָבָן נִתְנָאֵל דְּגַם זֶה דְּחוֹק לִיָּה לר"ל כְּמוֹ דְּדַחֲיָק לִיָּה לְמוֹקְמֵי מִתְּנִי בַל"ל יִרְקָא אַחֲרֵינָא וּמָהָא דְּמִיָּתִי מַר' יוֹסִי דַס"ל מַצ"כ מְדַאֲמַר אַע"פ וְלֹא מוֹקִי דַר"י בְּשֵׁאֲכַל רַק ח"ש לַק"מ דְּאִי ר"י כְּשֵׁאֲכַל תְּחִילָה ח"ש פְּשִׁיטָא דְּמִבְּיָאִים לּוֹ אַח"כ חֲזַרְתָּ, וְע"כ דְּאִיָּרִי אִפִּי אָכַל תְּחִילָה שְׂיַעֲוֹר שְׁלָם וְקַמ"ל דְּמִבְּיָאִים לּוֹ עוֹד מְשׁוּם דַּמַּצ"כ, אוּ מְשׁוּם הַפִּירָא וְא"ש וְעֵינִי: ז) שְׁיִטַת רִשְׁבָּ"ם שְׂבַר"ן ר"ה וְכַרְבִּינוּ יוֹנָה בְּרָכוֹת גַּם אִם מַאצ"כ מ"מ כְּשֵׁמְתַפְּנוּן שְׂלֵא לְצִאת לֹא יֵצֵא, וְכֵן הִיא שִׁיט' תוֹס' וְרֵא"ש סִנְפָּה דְּכְשֵׁמְתַפְּנוּן שְׂלֵא לְצִאת בְּנִטְיִילַת לּוּלֵב עַד אַחֲרַי הַבְּרָכָה לֹא יֵצֵא, וּבְטוֹרֵי אֲבָן הַקְּשָׁה מְעַרְוִיבִין דַּמ"ד דְּמוֹצִיא זוּג זוּג מְשׁוּם דַס"ל מַאצ"כ וְעוֹבֵר בַּב"ת יְכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת וְלֹא יַעֲבֹר, וּנ"ל דְּנוֹדָאֵי אֶפְשָׁר שְׂיִכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת אֶלָּא פִּינּוֹן דְּצָרִיף לְכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת תַּכְשִׁיט הוּא דְּאִין רְגִילִים בַּב' זוּגוֹת שְׂמָא יִשְׁפַח לְכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת וְיַעֲבֹר בַּב"ת וְעֵינִי טו"ז ס' רנ"א שְׂכ' דַּמְשׁוּ"ה לֹא כ' הַמְחַבֵּר הָא תַּקְנָה שְׂיִכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת שְׂמָא יִשְׁפַח לְכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת, וְתַהֲלֵי הַבְּרָכָה אַחֲרַי שְׂיֵצֵא, כ"ש דִּישׁ לְחוּשׁ שְׂיִשְׁפַח לְכוּוִין וְיַעֲבֹר בַּב"ת כַּנ"ל, וּנ"ל שְׁלֵזָה פִּינוּן רִש"י בְּעִירוּבִין שְׂכ' דְּעוֹבֵר בַּב"ת וּמְשׁוּי לִי מְשׁוּי, וּלְפִי הַפְּשׁוּט אִין לּוֹ מוּבָן מָה שְׂהוּסִיף דְּמְשׁוּי לִיָּה לְמְשׁוּי וְלֹא סְגִי לִיָּה דְּעוֹבֵר בַּב"ת, וְלַמ"ש א"ש דַּהִי קָשָׁה לְרִש"י יְכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת, אֶלָּא דְּכַל מִנִּיחַ ב"ז צָרִיף לְכוּוִין שְׂלֵא יַעֲבֹר זֶה מְשׁוּה לִיָּה מְשׁוּי שְׂאִין רְגִילִי בַב' זוּגוֹת וְלֹא תַּכְשִׁיט הוּא וְהַבֵּן: עוֹד הַקְּשָׁה הַט"א מָהָא דַּמְתַּן ד' שְׁנַתְעַרְב בְּמַתַּן א' יְכוּוִין שְׂלֵא לְעַבֹּר, וְהִיא קְנוֹשְׁיָא עֲצוּמָה, וְאַחֲרַי הַתְּבוּנָה מְצִאתִי לָהּ מְקוֹם יִישׁוּב, ע"פ מ"ש לְעִיל בְּשִׁיטַת רַבִּינוּ יוֹנָה דְּבַתְּפִילָה וְבְרָכָה לַכ"ע בְּעֵי פְּנוּנָה וְהוּסְבְּרָנוּ בְּתַפִּילָה וְבְרָכָה דְּעִיקָר מַחְשָׁבַת הַלֵּב שְׂמִיכּוּוִין מָה שְׂמוֹצִיא מִפִּי הַפְּנוּנָה פּוֹעֶלֶת בְּהֵם וְצָרִיף מַחְשָׁבָה לְצִאת, וְאוֹמַר עֲתָה פִי רִשְׁבָּ"ם דְּלֹא נַחֲזִית לְחַלְקָא בֵּין דְּבַר דְּתַלְיָא בְּמַחְשָׁבַת הַלֵּב לְבִין דְּבַר דְּלֹא תַלְיָא בְּמַחְשָׁבַת הַלֵּב בְּשַׁנְיָא אוּ דַּמַּצ"כ אוּ דַּאצ"כ אֶבֶל יֵצֵא לְחַלְקָא לְעַנְיָן אִם מְכוּוִין שְׂלֵא לְצִאת דְּבַר דְּלֹא תַלְיָא רַק בְּמַעֲשָׂה וְאִין לְמַחְשָׁבָה חַלְקָא בּוֹ לֹא אֲתִי מַחְשָׁבָה שְׂלֵא לְצִאת וּמְבַטֵּל מַעֲשָׂה דְּסָגִי בְּלִי מַחְשָׁבַת

לבו, כעין הא דאמרי לא אתי מחשבה ודבור ומבטל מעשה עיי' בקידושי ר"פ האומר, אבל בתפילה ובכרה דתל' במחשבה הגם דל"צ פנונה לצאת וסתמא לשמה, אבל כשמוכנון שלא לצאת לא יצא דאתי מחשבה ומבטל מחשבה, ועיי' שבועות פ' ש"ש בתרא, ומנושב קושני' ט"א ממתן ד' דלא מהני פנונה לבטל מעשה שעושה, ולק"מ ג"כ מעירובין דלא אתי מחשבה ומבטל מעשה דהנחת תפילין: וא"ש ג"כ מה דקשה על רשב"ם מש"ס פסחים דאמר ר"ל ש"מ ממתני' מצ"כ דלמא מתני' בשמוכנון שלא לצאת, ולמ"ש לק"מ דלא אתי מחשבה ומבטל מעשה דאכילת מרור, ויש לי ראי' לחילוק זה מן מ"ש הר"ן בשם רא"ה דכפאו ואכל מצה כשיודע שהוא פסח וזה מצה, דאל"ה לא יצא, וכיון שידע שזמן מצוה הוא ויודע שזה מצה כשיודע שאינו רוצה לאכול מוכנון שלא לקיים המצוה באכילה זו עכ"פ אינו רוצה לצאת ומ"מ יצא, וזה דלא פרשב"ם, ומיד אח"כ מביא הר"ן שיטת רשב"ם לענין הבדלה, וזה שני דברים הסותרים זא"ז וצע"ג, ולמ"ש א"ש דרשב"ם לא אמרה רק בכרכה וכדומה וכיוצא בו אבל לא במעשה כמו אכילת מצה וא"ש נכון: וי"ל בדברינו שיטת י"א שפרשב"א פשהפכו שנטל הלולב בשמאל והקשה הרשב"א הא יצא בדיעבד ולמ"ש י"ל דמייירי שמתפנון שלא לצאת אלא דלא אתי מחשבה ומבטל מעשה המצוה אבל כשמשבתו ניכרת מתוך מעשיו מהני וכשנטלו שלא כדרך נטילה למצוה פתקנה ניכר שאינו רוצה בנטילה זו לשם מצוה ולא יצא בדיעבד מפני מחשבתו שחשב שלא לצאת והבין: אלא בדברינו אלו יפנונו בשיטת רשב"ם, אבל תוס' ורא"ש סופה כתבו פן לגבי נטילת לולב, הרי ס"ל גם לגבי מעשה מהני פנונה להיפוך וקשה קושני' ט"א הנ"ל, וקושני' מערובין י"ל עפמ"ש לעיל דמשנה לי' משוי' אבל ממתן א' במתן ד' קשה, וכן מפסחי' מדאמר ר"ל ש"מ מצ"כ, ולקושני' זו יש לומר דלא ניחא לי' לר"ל למוקי מתני' בשמוכנון שלא לצאת כמו דלא ניחא לי' למוקי מתני' בלית לי' ירקא אחרניא, ועוד י"ל פיון דלא ניחא לי' לומר דמתני' בל"ל ירקא אחרניא, ובאית לי' בונדאי הנה להם לתמן ביותר שיאכל דבר אחר משיכוון שלא לצאת שפא ישפח לכוון ויכר יצא ועשה המצוה שלא פתקונה וכראוי' לה לאכול עם או אחר המצוה, אבל קושני' ט"א צ"ע: עוד קשה לי על תוס' ממ"ש בפסחים דר"ח ס"ל ע"כ מצ"כ מדאמר אחר שמילא פריסו וכו' ולא אמר משום שפכר יצא ש"מ מצ"כ, וכן מדקאמר ש"ס הלכת' כר"ח מטעמו ש"מ דס"ל מצ"כ, ולתוס' לשיטתו בסופה כשמוכנון שלא לצאת לא יצא י"ל משו"ה אמר ר"ח אחר שמילא אפי' אם מוכנון שלא לצאת תחילה ואין ראוי' לברך אחר שמילא פריסו וכן ש"ס אמר הלכת' כר"ח ומטעמי' דנ"מ אפי' מוכנון שלא לצאת תחלה וצ"ע"ג: ח) שיטת הרא"ה שבר"ן דוקא כשיודע שהוא מצוה ופסח היום, אבל אם סבור שאינו מצוה או דליכא פסח לא יצא, ומביא ראי' לדבריו מדשלחו כפאו ואכל מצוה ולא שלחו אכל שלא במוכנון יצא ש"מ דוקא שידע שהוא מצוה ופסח ולא רצה לאכול, וכ' בט"א טעמא דמלתא דאם לא ידע לא יצא דהו"ל כמתעסק דלא יצא, והוא כשיטת רבינו שמואל דמוכנון שלא לצאת לא יצא, והמחבר סי' תרע"ה כ' דוקא בידע שהוא מצוה ופסח, נראה דס"ל דגם שאינו רוצה לעשות המצוה יוצא דלא פתוס' ורא"ש סופה, ומ"מ י"ל דס"ל כשיטת רשב"ם בדבר דתל' בדבור כמו תפלה ובכרה לא יצא כמו שחלקנו לעיל, ובטו"ז סי' תרנ"א ס"ק ה' טרח למצוא טעם שלא כ' המחבר שיכוון שלא לצאת כמ"ש תוס' ורא"ש, ולפמ"ש המחבר לא ס"ל פתוס' ורא"ש: ועיי'.

ס' תפ"ט סעיף ג' במחבר וברמ"א אם הי' דעתו שלא לצאת ובמג"א ס"ק ח' דחושש לדסוברים מאצ"כ לכן כ' שיתפונן שלא לצאת הרי דס"ל דמהני פנונה שלא לצאת, וי"ל דוקא היכא דליפא פנונה ולמ"ד דיצא דוקא פשאינו מתפונין עכ"פ להיפוך, אבל במצה אפי' למ"ד צריכה בכ"מ, במצה א"צ שפן נהנה הו"ל פמכונין בהא ס"ל למחבר דלא מגרע פנונה שפטר המעשה שפן נהנה במכונין ולא עשה מחשבה לבטל המעשה שפן נהנה והפן, לפ"ז בלילב דחש המחבר למ"ד אצ"כ עיי' מג"א ס"ק י"ב מהני פנונה להיפוך וצריכים למ"ש הט"ז ומג"א: ט) שיטת ר"יו שבב"י סי' תע"ה דכשאינו יודע שהוא פסח או מצה יצא ודשלחו לי' בהכי איירי, וקשה עליו דקדוקו של הר"א ודשלחו פפאו ואכל, הו"ל אכל מצה שלא במתפונין או לא ידע, והכפ"ת כ' מדשלחו לי' פפאו ואכל מצה, ולא שלחו בהאי לישינא פפאו לאכול מצה ש"מ דבשע' שאכל לא ידע שהוא מצה אלא אח"כ נודע לו שאכל מצה והיינו פפאו לאכול ולא ידע מהו ואח"כ נתנדע לו שאכל מצה אלו דבריו ו"ל, אלא דעדיין אין מנישב למה נקטו דכפאו הו"ל אכל מצה שלא במכונין, או לא ידע ואכל מצה: וליישוב כל זה נ"ל, דלכאור' שיטת ר"יו צריף עיון פיון דלא ידע דמצה היא הו"ל פמתעסק ולכ"ע לא יצא וכ"כ בט"א שזהו באמת טעמא של הר"א ה' דלא יצא וצ"ע על הר"יו, ונ"ל דר"יו ס"ל פיון שאכל יצא שפן נהנה כמו מתעסק בחלבים ועריות שחייב שפן נהנה, הגם דלא ס"ל לרבא אי מצ"כ דיצא משום שפן נהנה, דוקא במקום פנונה למצנה לא מהני שפן נהנה הגם שנהנה, מ"מ מחסר' מחשבה לייחד הנאה זו למצנה, אבל אי מאצ"כ, רק מתעסק לא יצא פיון שלא פיון למעשה שעושה, בזה הדרינו לכללא דכל שנהנה ל"מ מתעסק שהרי נהנה כמו מתעסק בחלבים ועריות פנ"ל ונכון, ורא"ה דס"ל דכשאינו יודע שהוא מצנה לא יצא דהו"ל פמתעסק הגם שנהנה והו"ל פמתעסק בחו"ע, נ"ל דרא"ה לטעמ' שבתשובה רשב"א ומוכא בב"י סי' ר"ד דמי שאכל מחמת שאנסוהו לאכול אינו מברך דקיי"ל דתחילתו באונס וסופו ברצון אונס הוא, וכ' המג"א שם לפ"ז ה"ה בכפאו לאכול מצה לאו ונהנה מקרי דהא אונס הוא עיי"ש, לפ"ז להרא"ה לשיטתו בכפאוהו לאכול ולא ידע שהוא מצה מתעסק הוא מה תאמר הרי אכל ונהרי נהנה, הא נהנה באונס לאו נהנה הוא דתחילתו באונס וסופו ברצון אונס הוא וכשלא ידע שהוא מצה מתעסק גמור הוא, ולכן דוקא פשידע שהוא מצה יצא דמאצ"כ ומתעסק ליפא דהא יודע מה שאוכל ור"יו לא ס"ל כרא"ה אלא כתשוב' רשב"א דחולק על הר"א ה' דתחילתו באונס נהנה מקרי ס"ל הכי נמי לאו מתעסק הוא שפן נהנה הגם דבאונס באה לו הנאה זו וא"ש ועיי': ואחר הוצעה זו מדוקדק היטב לשיטת ר"יו הא דלא שלחו אכל שלא במכונין או לא ידע שהוא מצה דיצא דקמ"ל אפי' פפאו ואכל מצה דאיפא תרתי דלא ידע שהוא מצה רק אח"כ ידע שאכל מצה כמ"ש הכפ"ת יצא וה"א דוקא פשאכל מרצונו רק דלא ידע דאוכל מצה יצא דלאו מתעסק הוא דהרי נהנה, אבל פשאפאו לאכול דתחילתו באונס ה"א דמתעסק הוא דלא שייף שפן נהנה פיון דאונס הוא כדס"ל לרא"ה קמ"ל דמ"מ יצא דגם זה לאו מתעסק הוא אלא פמכונין מפני שתחילתו באונס, מקרי נהנה, ומשום פנונת המצנה לצאת מאצ"כ ומנישב' הדקדוקים לר"יו, ומנישב נמי הא דשלחו פפאו ואכל מצה ולא שלחו יותר דתוקע לשיר יצא דלא נטעה דוקא אכל מצה, ועיי' פ"י, ולמ"ש א"ש דקמ"ל טובא אפי' פפאו ולא ידע שזה מצה דה"א הו"ל פמתעסק קמ"ל הגם דכפאו ותחילתו באונס מ"מ נהנה מקרי ולא מתעסק

וְיֵצֵא וְעֵינָיו: י) הַמַּחְבֵּר סִי תע"ג הַתְּנָה בְּכַפָּאוֹ וְאָכַל מִצָּה יֵצֵא דְוָקָא כְּשִׁיּוּדַע שֶׁהוּא מִצָּה
הָא לֹא יָדַע לֹא יֵצֵא פְּשִׁיטת הָרָא"ה, וצ"ל דְּאִי לֹא יָדַע הו"ל פְּמַתְעַסְק וצ"ל כִּינּוּ דְאָנוּס
הוּא הו"ל פְּמַתְעַסְק וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְהו"ל פְּמַתְעַסְק בְּחֻלְבִּים וְעַרְיוֹת שְׁפֹן נִהְגָה ע"כ דס"ל
כְּשִׁיטת הָרָא"ה כִּינּוּ דע"י אָנוּס בָּא לֹו לְאוֹ הַנְּאָה הִיא אָבֵל כְּשִׁיּוּדַע יֵצֵא הֵגֶם דְּנִקְיֻט
הַמַּחְבֵּר לְהִלְכָה דמצ"כ בכ"מ, מ"מ בְּמִצָּה פֶּסֶק שְׁיֵצֵא מִהַטְעָם שְׂכ' בבי"י כמ"ש הָר"ן
מִפְּנֵי שְׁנֵהְגָה וְדָמַי לְמַתְעַסְק בְּחֻלְבִּי וְעַרְיוֹת פְּמַהוּ דְתִימָא שְׁל רְבָא וְאָם ס"ל כ"כ שְׁפֹן
נִהְגָה דְמַחְשָׁבִים בְּמָקוֹם פְּנוּנָה לְצִאת מִכ"ש שְׁלֵא יְהִי פְּמַתְעַסְק מִפְּנֵי שְׁנֵהְגָה כְּשִׁלֵּא יָדַע
שֶׁהוּא מִצָּה דְיוֹתֵר מִסְתַּבֵּר שְׁלֵא יְהִי פְּמַתְעַסְק בְּעֻלְמָא מִפְּנֵי שְׁנֵהְגָה מְלוּמֵר דאצ"כ מִפְּנֵי
שְׁנֵהְגָה, וְקָשָׁה עַל הַמַּחְבֵּר אִיךְ אֲחִזּוּ הַחֻבֵּל בְּשִׁנֵּי רֵאשִׁין דְכְּשִׁאִינוּ יוֹדַע אִינוּ יוֹצֵא דְהו"ל
מַתְעַסְק וְע"כ צ"ל מִפְּנֵי שְׁאָנוּס ל"מ הַנְּאָה, וּפְסִק בְּיַדַע דְיֵצֵא הֵגֶם בְּכ"מ מצ"כ שְׁאִנֵּי מִצָּה
שְׁנֵהְגָה תִּינַח אָם אָכַל מְעַצְמוֹ, אָבֵל כְּפָאוֹ וְאָכַל לְמָה יֵצֵא, וְעֵינָיו מִג"א סִי תר"ד שְׂכ'
דְּמַחְבֵּר ל"ל כר"א מְדַפְּסֵק בְּכַפָּאוֹ וְאָכַל מִצָּה יֵצֵא, א"כ קָשָׁה לְמָה בְּלֹא יָדַע שֶׁהוּא מִצָּה
דְּלֹא יֵצֵא וְצִלַע"ג: וְהִנֵּה הָרַמ"א שְׁתִּיךְ לִי לְמַחְבֵּר בְּהָא דְכַפָּאוֹ וְאָכַל מִצָּה, וּבְסִי ר"ד
פֶּסֶק כר"א ה' דְּאִינוּ מְבַרְךְ, וְכִינּוּ דְפֶסֶק כר"א ה' אִיךְ שְׁתִּיךְ לִי לְמַחְבֵּר בְּכַפָּאוֹ וְאָכַל דְיֵצֵא
שְׁפֹן אָכַל וְנִהְגָה הָא לר"א ה' לִיכָּא הַנְּאָה, וְסִתֵּר שִׁיטתוֹ וּמַהֲתִימָא שְׁלֵא הֲרַגִּישׁ הַמַּג"א
בְּסִי ר"ד בְּזָה, וְהַתְּמִיחַ פְּפוּלָה עַל רַמ"א וְעַל הַמַּג"א וצ"ע: וּבִיְיָשׁוּב כ"ז אֲפֹשֶׁר י"ל
דְּרַמ"א שְׁתִּיךְ לִי לְהַמַּחְבֵּר בְּכַפָּאוֹ וְאָכַל מִצָּה וּמוּדָה לֹו בְּעִיקָר הַדִּין פְּרַמְב"ם וְלֹא מִטְעָמִי
דְּמַחְבֵּר דְּמַבִּיא בבי"י חִילּוּקוֹ שְׁל הָר"ן מְשׁוּם שְׁנֵהְגָה, אֲלֵא כמ"ש ה"ה מ' לְחֻלְק בֵּין מְעַשָּׂה
ש"כ לְשׁוֹפֵר דְּזַכְרוֹן תְּרוּעָה כְּתִיב וְתִלְגַּי בְּשִׁמִיעָה צְרִיךְ פְּנוּנָה לִפ"ז ל"ק מִמָּה שְׁפֶסֶק בְּסִי
תס"ד כר"א ה', וְהַבִּי דְּמַבִּיא רַק חִילּוּק שְׁל הָר"ן דְּמִצָּה שְׁאִנֵּי שְׁפֹן נִהְגָה וְהוּי פְּמַתְעַסְק
בְּחוּ"ע וּפְסִק דְכַפָּאוֹ יֵצֵא צ"ל דל"ל כר"א ה' וְכֵן נִרְאָה מְדַהֲשֵׁמִיט בְּסִי ר"ד בְּש"ע הָךְ
דִּינָא שְׁל הָרָא"ה וְכמ"ש מִג"א דס"ל לְמַחְבֵּר לְדִינָא פְּרִשְׁבָּ"א בְּתַשׁבְּהָ דְחוּלְק עַל
הָרָא"ה: וְהִנֵּה בְּתַשׁבְּהָ רִשְׁבָּ"א לֹא כ' טַעַם לְחֻלְק בֵּין תְּחִילְתוֹ בְּאָנוּס וְסוּפּוֹ בְּרִצּוֹן לְהָא
דְּאָנוּסוֹהוּ לְאַכּוּל, נִרְאָה דְרִשְׁבָּ"א לֹא חָשׂ לְהַשְׁיֵב דְּפְשִׁיט לִי דְלֹא דְמִי דס"ל דְּטַעְמָא דְרְבָא
בְּתַחֲלָתוֹ בְּאָנוּס וְסוּפּוֹ בְּרִצּוֹן דְּנִגְרַר הַסּוּף בְּתֵר תְּחִילְתוֹ בְּאָנוּס דְהָרִי אָמַר רְבָא הֵתֵם אִפִּי
הִלְךְ לֹו וְשׁוֹכְרָתוֹ מוֹתֵרַת דְיֵצֵרָא הוּא דְאַלְבָּשָׁה וְהִינּוּ כִּינּוּ שְׂכ"כ אֲלַבְּשָׁה יֵצֵרָא אָנוּסָה
הִיא מַחְמַת אֵשׁ בְּנִעְוָרַת כ"כ עַד דְיֵצֵרָה מְגָדֵר וּמְעֵלָה מְעַל בְּבַעֲלָה דְלֹאוּ מְעֵלָה הוּא
בְּבַעֲלָה שְׁפֹן הַטְּבַע שֵׁא"א לְכַבּוּשׁ תְּאֵנַת הַיֵּצֵר אַחַר שְׁאֲלַבְּשָׁה יֵצֵרָה כ"כ מִתְחִילָה בְּאָנוּס
אָבֵל וְדֹאֵי הַנְּאָה הִיא לָהּ אֲלֵא אָנוּסָה הִית' מִתְחִילָה עַד שְׁבָאֲתָה לִידֵי כָּף וְאִין בָּהּ מְעַל,
אָבֵל לְעַנְיָן בְּרָכָה כִּינּוּ שְׁסוּף כ"ס נִהְגָה הֵגֶם מִתְחִילָה לֹא רִצָּה לִיקְנוּת, כִּינּוּ שְׁלִבְסוּף
נִהְגָה אֲסוּר לִיקְנוּת בְּלֹא בְּרָכָה כִּינּוּ שְׁסוּפוֹ בְּרִצּוֹן נִהְגָה, וְהַחִילּוּק פְּשׁוּט, וְהַ"נ לְעַנְיָן
אֲכִילַת מִצָּה כְּשִׁכְּפָאוֹ ל"מ מַתְעַסְק שְׁפֹן נִהְגָה וְס"ל לְרַמְב"ם וּמַחְבֵּר שְׁמִשׁוּ"ה גַּם לְכּוּנְנָה
א"צ וְהַבּוֹ, וְרַמ"א דס"ל כר"א ה', ס"ל בְּכַפָּאוֹ לְאַכּוּל מְשׁוּם טַעְמָא דְהַ"מ דְּשִׁאִנֵּי מִצָּה
שְׁיֵשׁ בָּהּ מְעַשָּׂה מְשׁוֹפֵר וְכמ"ש: וּבִיְיָשׁוּב הַמַּחְבֵּר דל"ל כר"א ה' וְס"ל דְיֵצֵרָא מְשׁוּם שְׁפֹן
נִהְגָה וְס"ל דְוָקָא כְּשִׁיּוּדַע שֶׁהוּא מִצָּה, י"ל דר"א ה' מ"ש ה"ה מ' לְחֻלְק בֵּין מִצָּה דְאִיכָּא
מְעַשָּׂה לְשׁוֹפֵר, אֲלֵא דְנִרְאָה לֹו עִיקָר כמ"ש הָר"ן וְכמ"ש רש"י בְּמַהוּ דְתִימָא דְרְבָא
וְהַעֲתִיךְ בבי"י טַעְמָא וְחִילּוּקוֹ שְׁל הָר"ן, וְלָר"ן גַּם כְּשִׁאִינוּ יוֹדַע יוֹצֵא מְשׁוּם שְׁפֹן נִהְגָה,
וְהַשְׁמִיט ג"כ בְּסִי ר"ד שִׁיטת הָרָא"ה, וְכָאן חָשׂשׁ לְהַחְמִיר לְטַעְמָא שְׁל הַ"מ, וְכַבֵּר

פְּתַבְנוּ לְעֵיל דְהַה"מ לֹא אָמַר פְּרִי"ן דַּס"ל כְּרַא"ה דְלֹא מִיִּקְרִי נְהֵנָה, וְלִכְּוּ הַתְּנָה דְוִקְא
בְּשִׁיזְדַּע שֶׁהוּא מְצָה וְכִשְׂאִינוּ יוֹדַע לֹא יֵצֵא שְׂמָא כְּהַה"מ וְכַרְא"ה, וּבְסִי' ר"ד שְׂתַק וְלֹא
הִבִּיא פְּלִל אִם צְרִיף אִו אִינוּ צְרִיף לְבְרָף פִּי לֹא בְּרִיכָא לִי הָא מְלֵתָא, וְרַמ"א דְפֶסֶק
כְּרַא"ה שְׂתִיק לִי לְמַחְבֵּר מְשׁוּם דַּס"ל כְּהַה"מ וְכִשְׂאִינוּ יוֹדַע שֶׁהוּא מְצָה בְּוִדְאִי לֹא יֵצֵא,
זֶהוּ הַנְּלַפַּע"ד לְחֻמְרֵי הַנּוֹשָׂא וְעִדְיִין צ"ע: אֶלְא לַפ"ז תְּהִי שִׁיטַת הַמְּחַבֵּר וְשִׁיטַת רַמ"א
חֲלוּק בְּדִין מַצ"כ, לְמַחְבֵּר דְנִקִּיט לְעִיקָר פְּשִׁיטַת רַי"ן בְּרַמְבַּ"ם בְּכָל מְצוֹת צְרִיף פְּוִנְהָ
וְלֹא נֶאֱמַר חוּץ רַק בְּמְצָה מִיִּדֵי דְאֶכִּילָה וְהַה"ה בְּמְרוּר דְגַם בְּמְרוּר שְׁנִיף שְׁכַן נְהֵנָה מַה
שְׁיֵשׁ בּוֹ צְרִיף לִיקְנוֹת טַעַם מְרוּר קְטַעִים, אֲבָל לְרַמ"א דַּע"כ ס"ל פְּחֲלוּקוֹ שֶׁל הַה"מ בְּכָל
מְצוּהָ צ"כ, וְלֹא נֶאֱמַר חוּץ רַק בְּשׁוֹפֵר דְתַלְנָ' בְּשִׁמְיעָה וְהַה"ה בְּמִיִּדֵי דְתַפְקֵלָה וּבְרַכָּה
וְהַדּוּמָה לּוֹ דַּצ"כ, וְלֹא מְשַׁמַּע וְלֹא נִרְאָה פֶּן וַצ"ע וְיֵשׁוּב לְדִינָא, וְהַי' אִיר עֵינֵי מְשַׁמֵּי מְעוֹנוֹ
וְיִחְנְנֵי דַּעָה וּבִינָה: יא) הַמְּחַבֵּר סִי' פ"ט כ' מִי שְׂשׂוֹאֵל אוֹתוֹ חֲבִירוֹ לֹא יֹאמַר לוֹ כְּמָה
וְהַקְּשָׁה הַמַּג"א וּפְר"ח הָרִי ס"ל לְמַחְבֵּר מַצ"כ עֵי"ש, וּלְפַעַנ"ד דְסְפִירָה שְׂאֵנִי דְסְתָמָא
לְשִׁמָּה קָאִי דְלִיכָא סְפִירָה פְּזוֹ רַק לְמְצוּהָ זוֹ דְסְפִיר' הַעוֹמֵר, וּמַה שְׂכּוֹתְבִי' בְּאַגְרַת פְּךָ וְכָךְ
לְסְפִירָה הֵינְנוּ לְמְצוֹת ס"ע, וְהָאוּמַר בְּפָה הַיּוֹם פְּךָ וְכָךְ סֵתָם סְפִירָה זוֹ לְמְצוּהָ הִיא וְכ"כ
הֵאִי לַכ"ע ל"ב פְּוִנְהָ וְעַכ"פ הַמְּחַבֵּר דַּכ' בְּסִי' ס' הִלְכָה דְבַעֵי פְּוִנְהָ וְהַכְּרִיעַ פְּשִׁיט' רִי"ף
וְדַעֲיָמִי דְקִיִּימ"ל מַצ"כ, נֶאֱמַר בּוֹ חוּץ בַּס"ע מְטַעֲמָא דְכְּתִיבָנָא, פְּנ"ל נְכוּן מְסַבְרָא, וְי"ל
הָא דַּכ' הַמְּחַבֵּר סִי' תְּרַנ"א דִּינְהִפְוֵה הַלּוּלָב פְּדִי שְׂתַהֲלִי' הַבְּרַכָּה עוֹבֵר לְעַשְׂיָתָן וְכ' הַמַּג"א
שָׁם דְחֻשׁוֹשׁ לַדַּס"ל מַאצ"כ, וְהֵנָּה פְּכָר פְּתַבְתִּי לְעֵיל בְּאוֹתִיוֹת וְשִׁלְפִינּוּ, בְּיֵשׁוּב הָרִי"ף
מְש"ס סוֹפָה דְשְׂאֵנִי בְּלוּלָב דְלִקְיַחְתּוֹ סְתָמָא לְשִׁמָּה שְׂאֵינִי לְקִיחָה פְּזוֹ שֶׁל רְשׁוּת, וַא"ש
נְמִי הַמְּחַבֵּר דְאִזְזִיל בְּשִׁיטַת הָרִי"ף דְמַעְתִּיק בְּסוֹפָה תְּרוּצֵי הַש"ס בְּשִׁהֲפִכּוֹ דְבְּלוּלָב ל"ב
פְּוִנְהָ לְכּוֹן כ' הַמְּחַבֵּר פִּיצַד יַעֲשֶׂה לְבְרָף עוֹבֵר לְעַשְׂיָתוֹ דְמַדְנִקִּיט בְּיָדוֹ פְּכָר יֵצֵא, חוּץ
פְּשִׁמְכוּוֹן שְׂלֵא לְצִאת כַּמ"ש סִי' תַּפ"ט, וְזֶה לֹא רְצָה בְּסִי' תְּרַנ"א כַּמ"ש הַט"ז וּמַג"א
וְעֵי"ב: יב) וְעֵי' בְּטוֹש"ע סִי' שַׁפ"א דְהַמּוֹצִיא תְּפִילִין מְכַנְיִסֵן זּוּג זּוּג וְהַקְּשָׁה בְּתוֹס' יו"ט
וּמוֹבָא בַּמַּג"א שָׁם הָא קִי"ל שְׁבַת לָאו זְמַן תְּפִילִין וְלַעֲבוּר שְׂלֵא בְּזַמְנוֹ בַּעֵי פְּוִנְהָ וְהָא
לֹא קְמַכוּוֹן, וְכ' הַמַּג"א דְלִקְוֹשְׁנִי' זוֹ י"ל כַּמ"ש הַרְבֵּינוּ יוֹנָה וּמְהַרְשֵׁ"א שָׁם דְלֶאֱמַת גַּם
אִינוּ עוֹבֵר בְּשַׁבַּת בַּב"ת בְּלֹא פְּוִנְהָ מ"מ בְּחֹל עוֹבֵר בְּלֹא פְּוִנְהָ דְבְּזַמְנָה ל"ב פְּוִנְהָ
מְמִילָא בְּחֹל לָאו תְּכַשִּׁיט הוּא וְצִיִּין עַל מ"ש בְּסִי' תְּרַנ"א הֵינְנוּ דְשָׁם בְּיָאוּר לְפִי דַּס"ל
לְמַחְבֵּר מַצ"כ גַּם בְּזַמְנוֹ אִינוּ עוֹבֵר בַּב"ת בְּלֹא פְּוִנְהָ א"כ הִדְרָא הַקְּוֹשְׁנִי' לְמַחְבֵּר דְהָא גַּם
בְּחֹל אִינוּ עוֹבֵר בַּב"ת בְּלִי פְּוִנְהָ וְהו"ל תְּכַשִּׁיט בְּחֹל, וְהֵנָּה בְּאֶמַת הַרְבֵּינוּ יוֹנָה כ' מְשׁוּם
דְּבַחֹל עוֹבֵר לָאו תְּכַשִּׁיט הוּא אֲבָל הַמְּהַרְשֵׁ"א כ' דְּבַחֹל ג"כ לֹא שְׂכִיחַ בַּב' זּוּגוֹת תְּפִילִין
לָאו תְּכַשִּׁיט הוּא לְמַסְקָנָא עֵי"ב בּוֹ פִּי כֵן לַק"מ גַּם עַל הַמְּחַבֵּר, וּנ"ל וְכֵן ס"ל לְרַמְבַּ"ן
בְּמַלְחָמוֹת ר"ה שַׁכ' לְמַסְקָנִי' ש"ס עִירוּבִין גַּם לְמ"ד שְׁבַת לָאו זְמַן תְּפִילִין, לְכּוֹן לֹא מְבִיא
מְשָׁם בְּסוּגִי' דַּר"ה וְדְבָרֵיו נְפִלְאוּ לְכָל הַתְּרוּצֵי שָׁם א"א רַק דַּמ"ד שְׁבַת לָאו ז"ת ס"ל
מַאצ"כ, וְלֹא יַדְעֵתִי לְפָרֵשׁ דְּבָרֵיו רַק דְּכוּוֹנְתּוֹ כַּמ"ש הַמְּהַרְשֵׁ"א דִּי"ל דַּמַּצ"כ וּמ"מ פִּינּוּ
דַּל"ש שְׁמַנִּיחַ ב"ז תְּפִילִין לֹא תְּכַשִּׁיט הוּא גַּם בְּחֹל, וְיֵשׁ לְהוֹ לְמַחְבֵּר וּמְהַרְשֵׁ"א תַּנָּא
דְּמַסְיִיעַ לְהוֹ: וע"פ דְּבָרִים הַנִּתְּנִים לְמַעַלָּה לְחַלֵּק בֵּין לּוּלָב וְסַה"ע לְשִׁאֲרֵי מְצוֹת, י"ל
עוֹד דְּשְׂאֵנִי תְּפִילִין מְכָל מְצוֹת דְּדַמְנִי' לְלוּלָב וְסַה"ע דְּהַנְּחַת תְּפִילִין סְתָמָא לְשִׁמָּה קִיִּימִי
הַגַּם דְּתַכְשִׁיט ג"כ הֵם וְאִפִּי' לְאִשָּׁה מְשׁוּם דְּאִיכָּא מְצוּהָ בְּהַנְּחַתוֹ וְעִיקָר הַנְּחַת תְּפִילִין

למִצְוָה, הַגֵּם דְּמִסְוֵגְי' דְּעֵרוּבִין נִרְאָה מֵאֵן דַּס"ל מִצ"כ גַּם בְּתַפְקִילִי הֵכִי ס"ל, מ"מ לְהַלְכֵת' דְּנִקְטִי מִצ"כ וְכ' הָרָא"ש כִּר' יוֹסִי בְּפִסְחֵי וְר"ה דְּנִמְוִקוּ עִמּוֹ וְלֹא מְצִינּוּ לוֹ שְׂיֵאמֵר דְּבָר זֶה רַק הֵיכָא דְּלֹא שְׂיֵיךְ סְתָמָא וְעֵיקָרוֹ לְשִׁמְהָ פֶּן י"ל וְיֵשׁ לְהֶאָרִיךְ בְּסוּגְי' דְּעֵרוּבִין ע"ד פְּלִפּוּל בְּזֵה וְתֵן לְחִכֶּם וְיִחַפְּסֶם עוֹד: יג) תוֹס' ר"ה כ"ח ע"א א' כ' דְּמִשׁוּ"ה לֹא מְבִיא רְבָא רֵאִי מְרַבְּנֵן דְּר"י פְּסָחִים דְּאֶכְלֵן שְׁלֵא בְּמִתְפַּנּוּיִן יֵצֵא דְּמֵאצ"כ, דִּי"ל דְּמָרּוֹר דְּרַבְּנֵן לְכוּ א"צ פְּנוּנָה וְלְכוּ אָמֵר ז"א מְדַשְׁלְחוּ לִי וְעֵינִי מִג"א ס' ס' דְּמְבִיא רְבָב"ז דַּס"ל בְּדְרַבְּנֵן א"צ פְּנוּנָה, וְקִשְׁהָ לִי אִיךְ אָמֵר רְבָא זֹאת אוֹמְרַת הַתּוֹקֵעַ לְשִׁיר וְכוּ' מִנ"ל דְּלֵמָא דְּמַשְׁלְחוּ לִי ס"ל כִּרְאחֵב"י שְׁלֵהִי פְּסָחִים דְּהוּא בֵּר פְּלוּגְתָא דִּידְי' שְׁם דַּס"ל מִצְהָ בּוּזָה"ז דְּרַבְּנֵן, וְדִלְמָא דּוּק' בְּמִצְהָ בּוּזָה"ז דְּרַבְּנֵן ס"ל מֵאצ"כ אֶבְל בְּתוֹקֵעַ לְשִׁיר ס"ל דְּמֵאצ"כ, וְדוּחַק דִּיזְדַּע רְבָא דְּשִׁלְחוּ לִי ס"ל מִצְהָ בּוּזָה"ז דְּאוֹרֵייתָ' דְּאִיךְ מְסַתֵּם קְסָתֶם ז"א וְהוּ"ל לְפָרֵשׁ דִּיזְדַּע דַּס"ל מִצְהָ בּוּזָה"ז דְּאוֹרֵייתָ' וְצ"ע: וְיֵשׁ אֲתֵי מְקוּם לְיִשְׁבֵי קוֹשְׁיָ' זו עַד"פ קִצְתָּ לְפִי שֵׁיטַת הָרָא"ה דְּדִינִיק מְדַשְׁלְחוּ לִי כְּפָאוּ וְאֶכְל מִצְהָ וְל"א אֶכְל שְׁלֵא בְּמִתְפַּנּוּיִן שְׂאִינּוּ יוֹדַע שְׁהוּא מִצְהָ וּפְסַח ש"מ דְּכַה"ג בְּאַמְתָּ לֹא יֵצֵא וְטַעְמָא דְּהוּ"ל כְּמִתְעַסֵּק דְּלֹא יֵצֵא כְּמ"ש הַט"א, וְהִנֵּה הַחֵק יַעֲקֹב ס' תַּע"ה כ' דְּבְדְרַבְּנֵן א"צ פְּנוּנָה וּמְסַתְּבֵר לוֹ דְּגַם מְתַעַסֵּק יֵצֵא וְאִינּוּ מְבִיא רֵאִי דְּמְסַתְּבֵר לִי פֶּן, וְי"ל דְּרְבָא הֵכִי ס"ל דְּאִי בְּדְאוֹרֵייתָא בְּעֵי פְּנוּנָה וּבְדְרַבְּנֵן ל"ב פְּנוּנָה וְלֹא תִקְנוּ בְּדְבָר זֶה כְּעֵין דְּאוֹרֵייתָא גַּם מְתַעַסֵּק יֵצֵא, וּמְדַשְׁלְחוּ לִי כְּפָאוּ וְאֶכְל מִצְהָ וְל"א אֶכְל שְׁלֵא בְּמִתְפַּנּוּיִן ש"מ דְּאִי לֹא יֵדַע שְׁהוּא מִצְהָ לֹא יֵצֵא דְּמִתְעַסֵּק לֹא יֵצֵא, וְאִי ס"ל בְּדְאוֹרֵייתָ' צְרִיךְ פְּנוּנָה רַק בְּדְרַבְּנֵן ל"צ פְּנוּנָה דְּלֹא תִקְנוּ כְּעֵין דְּאוֹרֵייתָ' ה"נ מְתַעַסֵּק יֵצֵא, אֲלֵא ע"כ ס"ל דְּמִצְהָ בּוּזָה"ז דְּאוֹרֵייתָ' וְשִׁפִּיר אָמֵר ז"א תּוֹקֵעַ לְשִׁיר יֵצֵא פֶּן נ"ל, וּמִזְהָ רֵאִי לְדִינוּ שֶׁל הַחֵק יַעֲקֹב דָּאֵם בְּדְרַבְּנֵן א"צ פְּנוּנָה גַּם מְתַעַסֵּק יֵצֵא וְעֵינִי: אֲלֵא דְּקִשְׁהָ עֲדִיין מְדַמְקִשְׁהָ עַל רְבָא פְּשִׁיטָא וְהִיא הִיא, הֵלֵא רְבָא טוֹבָא קִמ"ל ז"א דְּלֹא תִימָא דַּס"ל לְדַשְׁלְחוּ לִי מִצְהָ בּוּזָה"ז דְּרַבְּנֵן וּבְדְרַבְּנֵן דְּוִקָא ס"ל מֵאצ"כ קִמ"ל זֹאת אוֹמְרַת דְּאִי ס"ל דְּוִקָא בְּדְרַבְּנֵן גַּם מְתַעַסֵּק יֵצֵא כְּמ"ש וְכוּ' ז"א אִינּוּ פְּשוּט וְכוּ' הֵאִי צְרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ וְצ"ע: יד) הַב"י ס' תַּע"ה הַקִּשְׁהָ עַל הָרָא"ש דְּהֶעֱתִיק בְּרִייתָ' דְּפְסָחִים אֶכְלוּ שְׁלֵא בְּמִתְפַּנּוּיִן יֵצֵא וְהָא הָרָא"ש ס"ל לְהַלְכָה מִצ"כ וְכֵן קִשְׁהָ עַל הַטּוֹר שְׁכ' הֵךְ דְּאֶכְלָה שְׁלֵא בְּמִתְפַּנּוּיִן דְּיֵצֵא וְאֵח"פ מְבִיא לְעַנְיִן מִצְהָ פְּלוּגְתָא אִי מִצ"כ אוֹ לֹא וְכוּ' הַב"ח דַּס"ל לְרָא"ש לְחַלֵּק בֵּין דְּאוֹרֵייתָא לְמָרּוֹר דְּרַבְּנֵן וְכֵן ס"ל לְטוֹר ע"פ שֵׁיטַת הָרָא"ש וְכוּ' הַפְּר"ח ס' תַּפ"ט מְדַהֲקִשְׁהָ הַב"י ס' תַּע"ה עַל הָרָא"ש וְטוֹר ש"מ דְּלֹא ס"ל לְחַלֵּק בֵּין דְּאוֹרֵייתָ' לְדְרַבְּנֵן, וּבְאַמְתָּ תוֹס' ר"ה לֹא כ' רַק דְּהִי מְקוּם לְזַמֵּר פֶּן לְכוּ מְבִיא רְבָא רֵאִי טְפִי מְדַשְׁלְחוּ לִי אֶבְל לְאַמְתָּ נִרְאָה דְּלֹא ס"ל הֵכִי וּבְפִסְחֵי תִיְרָצוּ תוֹס' תִּירוּץ אַחַר עַל דְּלֹא מְבִיא בַר"ה סוּגְי' דְּפִסְחֵי וְלֹא כ' חִילּוּק זֶה ש"מ דְּלֹא ס"ל לְאַמְתָּ לְכוּ נִרְאָה דְּרִי"ף לֹא ס"ל חִילּוּק זֶה דְּהָא שְׁבִיבִיק לְבְרִייתָא דְּאֶכְלָה שְׁלֵא בְּמִתְפַּנּוּיִן יֵצֵא מְשׁוּם דְּפִסְק מִצ"כ, ש"מ בְּדְרַבְּנֵן ס"ל מִצ"כ, וְכֵן נִרְאָה שְׁהִיא שֵׁיטַת הָרָא"ה דַּס"ל מֵאצ"כ מְדַס"ל לְדְרַבְּנֵן דְּר"י אֶכְלוּ שְׁלֵא בְּמִתְפַּנּוּיִן יֵצֵא וְאִי ס"ל לְחַלֵּק בֵּין דְּאוֹרֵייתָ' לְדְרַבְּנֵן, רַבְּנֵן דְּבְרִייתָ' לֹא מְכַרְיַעִי דְּבְדְאוֹרֵייתָ' אִצ"כ ש"מ דְּלֹא נְחִית לְחַלֵּק, וְכֵן נִרְאָה דְּהָא ר"י ס"ל מִצ"כ בְּדְרַבְּנֵן, וְכֵן ר"ל אָמֵר ש"מ מִצ"כ, וְכֵן מוֹכַח מִפְּחֵ רֵאִי תוֹס' וְרַמְב"ן פְּסָחֵי דְּר"ח ס"ל מִצ"כ מְדַלֵּא אָמֵר אַחַר שְׂיֵצֵא אִיךְ יְבָרַךְ וְכֵן הִלְכְתָא מְדַאֲמֵר הִלְכְתָא כְּר"ח ש"מ גַּם בְּדְרַבְּנֵן מִצ"כ וְהִלְכְתָּ הִיא: שְׁבִתִי וְרֵאִיתִי דְּבָכָל זֹאת י"ל דְּוִקָא מִצְוָה שְׁהִי לָהּ שְׁעַת חַיּוּב מְדְאוֹרֵי'

ותהיה לה לעתיד כמו מרור בזה"ז שהי' ותהיה דאורייתא לעתיד ב"ב ועכשיו היא דרבנן השוו אותה לדאוריית' דבעי פנונה כמו דאורייתא והיינו דש"ס פסחים, ומינה סה"ע אפי' דס"ל בזה"ז דרבנן דמי' למרור שהי' ויהי' דאורייתא הנחיה רבנן בזה"ז כמו בזמן שהיא דאורייתא, אבל מצנה שלא היה ולא תהי' דאורייתא אפשר דלכ"ע ל"ב פנונה, ונ"מ בבהמ"ז פשאכל דרבנן או בכרפת הטוב והמטיב דרבנן ואפשר פינן דבהמ"ז דאוריית' צריף פנונה גם פשאכל שיעור דרבנן או בכרפת הטוב פעין דאוריית' ויש לעיין לדינא: (טו) והנה בסי' תר"ץ כ' הטור והוא שיכונין לקרות' פראוי' ולא כמו שמתפונן להגיה, וכ' הב"י הא הטור ס"ל מצ"כ, וגם אם לא קראה פמגיה רק שא"מ למצנה אינו יוצא, ולמ"ש הב"ח סי' תע"ה דרא"ש וטור ס"ל בדרבנן אצ"כ לק"מ קושני' הב"י, וא"ש טפי לפמ"ש דאפילו תימא דמרור צ"כ משום שתחלתו וסופו דאוריית', אבל מגילה שעיקרא דרבנן מדברי קבלה אפשר לכ"ע ל"ב פנונה גם לרי"ף ורנ"ה ויתר שיטות שהוכיחו דס"ל במרור בעי פנונה: וב"י מדהקשה על הטור ש"מ דס"ל גם בדרבנן פמגילה בעי פנונה הגם דלא הית' ולא תהיה דאוריית' ואפשר דוקא דברי קבלה דחמירא, ועי' ר"ן פ"ק דמגילה ובט"א אי דברי קבלה דמגילה פדאורייתא לענין ספיקו, ועי' תב"ש סי' ד', או דס"ל לב"י דמגילה לכ"ע בעי פנונה משום דהוא לפרסומי ניסא, וכ"כ הה"מ הלכ' מגילה: ויש להביא ראי' או דבכל מלתא דרבנן צריף פנונה, או מגילה עכ"פ חמירא בזה, והוא לפי דמקשה ש"ס ממתני' דהי' עובר אחורי בהכ"נס ש"מ דמצ"כ ונדחק אם פינן לבו לאפוקי קול חמור, וצ"ל במגילה ג"כ יש אנפן כה"ג שיכונין לבו לשמע ולהבין אנון מילין תבחון ועי' ברפי יוסף סי' תפ"ט שכ"כ ולפי דקיי"ל מצ"כ אם פינן בשופר כפשוטו שצריף לכונן למצנה, ומינה אם פינן לבו דשמע קול מגילה נמי פנונה רצוי' גמורה לשם מצנה, ש"מ דגם מגילה בעי פנונה למצנה וה"ה פל מילי דרבנן, או שצאמר דמגילה שאני דפרסומי מלתא היא כמ"ש הה"מ, אלא מ"ש הה"מ דגם אם מא"צ פנונ' מ"מ במגילה צ"כ, לא משמע פן מדניחא לש"ס לתרץ למ"ד אצ"כ דצריף שיכונין לאפוקי קול חמור וצ"ל במגילה ג"כ כה"ג בדומה לו, הא פנונה למצנה לא צריף ש"מ דמגילה לא חמיר' ממצנה דאורייתא דלא כהה"מ דכ' גם למ"ד אצ"כ מגילה בעי פנונה, אבל י"ל דמגילה חמירא משארי דרבנן ועשויה פדאורייתא משום דאיכא פרסומי ניסא, או משום דדברי קבלה היא, אבל שארי מילי דרבנן אפי' במרור ודומה לו אצ"כ, ולפי שיטת הב"י דלא ס"ל לחלק, מדהקשה על הטור סי' תע"ה, י"ל דמודה בדרבנן שעיקרו דרבנן ולא הי' ולא תהי' דאוריית' ואפשר גם הרדב"ז לכה"ג אתפונן: (טז) פתבו ראשונים גם למ"ד דמצ"כ היינו לעפובי אבל לכתחילה ודאי יכונן לשם מצנה, וכן נראה מלשון דשלחו כפאו ואכל מצה יצא ולא קמ"ל יותר דלכתחילה ל"ב פנונה, וכן רבא דאמר התוקע לשיר יצא משמע דיעבד ולכתחילה בעי פנונה, וקש' לי דלפ"ז ליכא ראי' מדר"ז מדאמר איפונן ותקע לי דס"ל דמצ"כ דדיעבד לא יצא דאפשר דר"ז רק לכתחילה אמר אכונן ותקע לי ומנ"ל לראשונים דר"ז ס"ל מצ"כ, וגם סוגי' ש"ס מיייתי על דר"ז פלוגתא דר"י ורבנן וצ"ע: והנה אמת והנה נכון וראוי' לעשות כל מצנה בכוננה בלב שעושה דבר זה לשם מצנה כדי לעשות רצון המצנה ולא תהיה עשי' המצנה מצות אנשים מלומדה כמו שעושה דבר הרגיל בה בלי שמכונן לעשותה לכוננת תכלית הענין אלא הרגל נעשה לו טבע, ולכן פתיב וזכרתם את כל מצות ה' היינו שתזכרו קודם

עשׂי שְׁהִיא מַצְנֹת ה' וְאֶחָד כ' וְעֵשִׂיתֶם אוֹתָם, וְכ"ש וְקו"ח מַצְנֵה שְׁיֵשׁ בָּהּ הַנְּאֻת הַגּוֹף כְּמוֹ
עוֹנֵג שֶׁבֶת וְיו"ט דְּבַעֲי כְּוֹנָה לְשֵׁם מַצְנֹת עוֹנֵג שֶׁבֶת וְיו"ט כִּי כֵן צָנָה ה' לְהִיּוֹת מְעוֹנֵג
בְּשֶׁבֶת וְלִשְׁמֹן בְּיו"ט דַּל"ה הו"ל אֲכִילַת רְשׁוֹת לְשֵׁם אֲכִילָה גְּסָה, וְנ"ל מִשׁו"ה פְּתִיב
וְקָרְאָתָ לְשֶׁבֶת עוֹנֵג לְקָדוֹשׁ ה' מְכֻבָּד הֵינּוּ שְׁיִהְיֶה עוֹנֵג זֶה לְשֵׁם קָדוֹשׁ ה', וְכֵן בְּיו"ט
פְּתִיב וְשִׁמְחָתָ לְפָנֵי ה' א, וְשִׁמְחָתָ בְּחֶגֶד וְדָרְשׁוּ וְלֹא בְּאִשְׁתָּהּ וְלֹא בְּשִׁמְחָה אַחֲרַת אֲלֵא
שְׁיִהְיֶה לְשֵׁם חָג, וְעֵינֵי ט"א ר"ה מ"ש בְּפִלּוּגְתָא דְר"י וְר"ש בְּנִזִּיר כְּשִׂאוֹכֵל פֶּסַח לְשֵׁם
אֲכִילָה גְּסָה דְאָמַר ר"ל רְשַׁע קָרִית לִי דְנֻקָּא בְּפֶסַח שְׁפִתָּמָא לְשִׁמְחָה קִיָּמָא עֵינֵי בּוֹ: וּבְדָרוֹשׁ
אֲגָדָה הֶאֱרַכְתִּי וְאֵין כָּאֵן מְקוֹמוֹ, וְיִהִי נִנְעָם ה' עֲלֵינוּ, וְיִכְוֹנֵנוּ לְפָנֵינוּ מְעֵשִׂינוּ וּמְחַשְׁבוֹתֵינוּ,
בְּרוּךְ אֵל עֲלִיוֹן גּוֹמֵר עֲלֵינוּ, בְּיוֹם שְׁנֹכְפֵל בּוֹ כִּי טוֹב, כ"ז תִּשְׁרִי תְּרַכ"ט לִפְ"ק פֶּה פ"ב
י"ע א: ה' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג מֵהֶרֶם"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קַח הָאֵלֶּף לָהּ שְׁלֵמָה,
בְּנֵי הַצֵּעִיר יָאִיר לָהּ הַמְּאִיר, רַב וְצֵעִיר בֶּן זְקוּנִים יָקָר לִי מִפְּנִינִים, מְוֹכָשׁ לְמִצּוֹא וְלַעֲמֹד
עַל דַּעַת זְקֻנִים, וְלִכְנֹס לְפָנֵי וְלִפְנֵים, ה'ב חֶתֶן תָּמִים לְמַעְלֹת, בְּרַק הַשְּׁנוֹן, שְׁמָה יִנּוֹן, ה
שְׁלֵמָה סוֹפֵר שִׁי: בְּיוֹם שְׁהוֹכְפֵל בּוֹ כִּי טוֹב, הֵייתִי בְּטוֹב לֵב, עַל הַטּוֹב דְּשִׁדְרָתָ לָנוּ, וְעֵשִׂיתָ
לִי מְטַעְמִים כְּאֲשֶׁר אוֹהֵב, וְעַל מְטַעְמֵי כֹז בְּרַכְתִּי בְּרַכַּת הַנְּהַנִּין כִּי לְהַנּוֹת נִיחָנָה כִּי עֲרִיבָה
עָלִי חֶכְמַת שְׁלֵמָה וְאֵם חֶכֶם בְּנֵי יִשְׁמַח לְפִי גַם אֲנִי, וּפְנִיתִי לְרַגְעִים לַעֲבוֹר עַל בִּתְרֵי
דְּבִרְיָה, תִּשְׂא מִדְּבִרְוֹתֶיהָ בְּסוֹגְנֵי דְמַצּוֹת לָאו לְהַנּוֹת נִתְּנוּ, וְיִסוּדְתֶם עַל דְּבִרֵי רַמְבַּ"ן בַּחֲזִי
לִיבְמוֹת ק"ג ע"ב דְּאָמַר טַעְמָא דַּמ"ד דְּמַצּוֹת לְהַנּוֹת נִתְּנוּ דְלֹא יִצָּא דְאִי אֲמַרִי לֹא יִצָּא לֹא
נִהְיָה וְלֹא עָבַר עֲבִירָה מִשׁו"ה אֲמַרִי דְלֹא יִצָּא דָאָם אֲתָה אוֹמֵר יִצָּא עֲכָשְׁיוֹ הוּא שְׁנֵהְיָה
וּלְפִי הַנְּחָה זֹה הַקְּשָׁה הֶרַמְבַּ"ן וּמוֹבָא בְּרַשְׁבֵּ"א יְבְמוֹת עַל י"מ דְּמִשׁו"ה אֲסוּר לְחַלּוֹץ
בְּסַנְדֵּל שֶׁל ע"ז לְכַתְּחֵלָה מִשׁוּם שְׁנֵהְיָתָ שְׁנֵהְיָתָ לְהַנְּשֵׂא עֵי"כ אֲבָל בְּדִיעֵבַד חֲלִיצָתָהּ
כְּשִׁירָה גִיחֵי דְעֵבֶד' אֲסוּרָא אֲבָל חֲלִיצָתָהּ לֹא מִפְּסָלָה ע"י כָּהֵן, וְהָא בְּש"ס ר"ה כ"ח מְבֹאָר
דְּלכ"ע אֵם מַצּוֹת לְהַנּוֹת נִתְּנוּ לֹא יִצָּא, וְהָא בְּחִיצָה נִהְיָה וְלָמָּה לֹא מִפְּסָלָא וְלֹא תִהְיֶה,
וְהִי נִרְאָה לָהּ לִינְשֵׁב ע"פ טַעְמוֹ שֶׁל רַמְבַּ"ן עֲצָמוֹ דְאֲמַרִי לֹא יִצָּא כְּדִי שְׁלֵא יַעֲבוֹר תִּינַח
בְּשׁוֹפָר וְנוֹדַר מִן הַמַּעֲיִין וְכַדוּמָה, אֲבָל בְּסַנְדֵּל שֶׁל ע"ז כִּינּוֹן שְׁרִצוּנָה לְחַלּוֹץ בָּהּ כְּבָר
עֲבָרָה הָאִסוּר דְרַחֲצִית בְּקִיּוּמָה שֶׁל ע"ז גַּם אֵם גִּימָא דְחֲלִיצָה פְּסוּלָה מ"מ לֹא הַצְּלִנּוּהָ
מֵאִסוּר דְרוּצָה בְּקִיּוּמָה וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיָ רַמְבַּ"ן עַל י"מ וְהוֹסַפְתָּ עוֹד תּוֹסְפוֹת מְרוּבָה לִינְשֵׁב
ר"י אֲדַר"י שְׁהֵנִיחַ תּוֹס' בְּתִימָא בְר"ה כ"ח ע"א מ"ש בְּשׁוֹפָר שֶׁל שְׁלֵמִים דַּס"ל דְלֹא יִצָּא
וּמ"ש בְּשׁוֹפָר שֶׁל ע"ז דַּס"ל דְיִצָּא וְלִהְיֵ"ל א"ש דְשִׂאנִי וְשִׂאנִי ע"ז מְשַׁל שְׁלֵמִים דְבִשְׁל
ע"ז אִיכָּא אִסוּר נוֹסֵף דְרוּצָה בְּקִיּוּמָה שֶׁל ע"ז אֵלוֹ דְבִרְיָה, אֲשֶׁר אֲנִי חֲפֵץ וְרוּצָה בְּקִיּוּמָן,
אֲבָל הָאֲמַת אֲהוּב יוֹתֵר, וְדַע לָהּ בְּנֵי רַחֲמֵי כִּי הִטְבַּת לְרֵאוֹת כְּאֲשֶׁר לְחַלֵּק יִצָּאתָ בֵּין
אִסוּר הַנְּאָה דְשׁוֹפָר וְדִשְׁל ע"ז דָּאָם אֲמַרִי דְלֹא יִצָּא גִיּוֹל מִן אִסוּר הַנְּאָה, אֲבָל מִן
אִסוּר דְרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ בְּזָה לֹא נִכּוֹן דְבִרַת דְסוּף כ"ס גִּיּוֹל עכ"פ מֵאִסוּר זֶה דְנִהְיָה מִן
הָאִסוּר אֵם לֹא יִצָּא בְּנוֹדָאֵי לָנוּ לּוֹמַר דְלֹא יִצָּא מְלוֹמַר דְיִצָּא דְמוֹסִיפִי חֲטָא דְאִסוּר הַנְּאָה
עַל פְּשַׁע דְרוּצָה בְּקִיּוּמָה:.

וַיֵּשׁ מְקוֹם אֲתִי לְתַת מְקוֹם לְדְבִרְיָה, דְהִנְהָ בְּאֲמַת דְבִרֵי הֶרַמְבַּ"ן צְרִיכֵי תְבַלִּין לְמַתְקוֹן
בְּמ"ש דָּאָם גִּימָא יִצָּא הֶרֶי נִהְיָה וְלִכֵּן אֲמַרִי דְלֹא יִצָּא וְכִי בְּיַדֵּינוּ הוּא כְּחוֹמֵר בְּיַד הַיּוֹצֵר
לוֹמַר דְלֹא יִצָּא כְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה וְלִכֵּל הַיּוֹתֵר אֲפָשֶׁר לוֹמַר מְדַרְבְּנָן לֹא יִצָּא וְאֵינוּ בְּמִשְׁמַע
גַּם אֵם מְדַאוּרִייתָא יִצָּא עֲדִיין נִהְיָה כְּמוֹבָן וִי"ל בְּדוּחֵק, וְהַיּוֹתֵר נִרְאָה מ"ש הַש"א סִי

צ"ח דטעמא דמ"ד דלא יצא ורבא ג"כ ל"א דיצא אלא משום דס"ל דמצות לאו לה"נ
ואל"ה לא יצא משום דהו"ל מצנה הפאה בעבירה דלא יצא והוכיח מזה דהלכה כמ"ד
מהב"ע לא יצא דלא פהרין"ה, והנה על הרין"ה ל"ק די"ל דס"ל בטעמא דלא יצא כמ"ש
רמב"ן, אלא דדברי הש"א תמוהים לכאורה, הא רב יודא ס"ל בגיטין בין נודעה ללא
נודעה יצא וע"כ ל"ל דמהב"ע לא יצא כמ"ש תוס' שם וזה מוכרח בין לשיטת ר"י בין
לשיטת ר"ת שם, ואיך אפשר להעמיס דטעמו דרב יודא בר"ה כ"ח דלא יצא משום
מהב"ע, אלא די"ל דעד פאן לא פליגו אלא היכא דעבר עבירה וקעבירה גורמת המצנה
דלולי העבירה לא הי' אפשר לעשות המצנה דומל' דגזול וכדומה בהא פליג ר"י וס"ל
דיצא אבל כה"ג דע"י מצנה נעשית העבירה דלולי המצנה ליכא עבירה כמו בשופר של
שלמים וכדומה דאם אמרי' יצא ע"י המצנה נעשית העבירה כ"ע ס"ל דמצנה שפאה ע"י
עבירה דלא יצא דא"א לעבירה אלא ע"י מצנה בנודאי מצנה פזו מאוסה היא לפני ה' לא
תרצה, משא"כ בגזול לולב וחסאת גזולה וכדומה אם לא יצא מ"מ העבירה קנימת ומה
שעבר עבר ס"ל לר"י דיצא, והא"ש טעמא דר"י גם לשיטתו דס"ל מהב"ע בעלמא יצא,
וא"ש דברי הש"א במלתא בטעמא דכתב דאי מצות להנות נתנו דלא יצא, אבל נפל
היסוד שפנה עליו דקיי"ל מהב"ע לא יצא מדרכא בר"ה דאי לאו משום דלאו להנות
ממ"ד דל"י, לפמ"ש ליכא ראי' פלל ודבריו נפלאו ממנו: ובדברינו פאנו למקום יישוב
יש מפרשים דס"ל דהא דלא יצא דאם נהנה הו"ל מהב"ע דע"י מצנה פאה העבירה
דלכ"ע לא יצא וכ"ש בתוקע בשופר וכדומה לא שאי אפשר שלא ינהה אם מצנה להנות
נתנה ומצנה עצמה היא ההנאה העבירה פאה ע"י המצנה מאוסה היא לפני המקום, אבל
בחליצת סנדל של ע"ז דמצנת חליצה עצמה לאו הנאה היא דהא קיי"ל מצות לאו להנות
נתנה וע"י שחליצה מועלת ומתרת אותה לעלמא ליכא הנאה הגופני, והנאה האסורה
היא אם רוצית להנשא לאחר וברצונה תלי' מלתא אם למיתב ארמלא או להנשא, וגם
אם פונתה להנשא ע"י חליצה זו וגם נשאת לבסוף לא שייך לומר דמהב"ע היא דהא אין
המצנה גורמת העבירה אלא דבר אחר של רשות הפא עי"ז גורם העבירה וא"ש נכון
והפן: ובקצרה י"ל עפמ"ש התוספ' הרא"ש ביישוב קושני' תוס' סנפה ר"פ לולב הגזול
דל"א במצנה של טבל דא"י משום מהב"ע דלא ילפי' מקרבן רק לולב דבא לרצות, ויש
להוסיף שופר דבא לזכרון להעלות זכרונם של ישראל לטובה ועדיף מלולב איכא משום
מהב"ע משא"כ בחליצה לכ"ע ליכא משום מהב"ע: ויש להעמיס פכל הדברים האלו
בדברי רמב"ן דמה"ט אמרי' דלא יצא שאם לא יצא לא נהנה ואם יצא נהנה ועובר
עבירה פי כן הו"ל עבירה הפאה ע"י מצנה וכ"ע מודים דלא יצא, פן י"ל אלא דלפ"ז לא
הקשה על י"מ מה שהקשה וצ"ל דלא נכנס לחלק עפ"ז בחילוק שחלקתי ועי' ירושלמי
שבת פ' האורג אין עבירה מצנה וכו' ויש להאריך וקצרת: ועפמ"ש בצירוף מ"ש
הרמב"ן ומ"ש הש"א יש מקום לדבריה היכא דאיכא עבירה בלא"ה ליכא משום מהב"ע
כ"כ ועכ"פ לאו כ"ע מודים דוק ותשפח: ובקושני' תוס' ר"ה כ"ח דר"י אדר"י מ"ש שופר
של ע"ז משופר של שלמים, עלה במחשבה לפני ליישב ע"פ דברי הרמב"ן לפי פשוטן
פדי להצילו מן האיסור שנהנה מאה"נ אנו אומרים דל"י פדי להצילו, והנה הרמב"ם
בהלכ' שופר פ"א הלכ' ג' כ' ונ"ל וכן שופר ש"ע לא יתקע ואם תקע יצא שאין בקול דין
מעילה וא"ת הלא נהנה בשמיעת הקול מצות לל"נ ע"ש, ונראה מתוך דבריו דס"ל דיש

לשומע הנאה מקול עצמו הינצא, וכ' מלתא בטעמא דינצא משום שאין בקול דין מעיל' וי"ל דנקא בקדשים וכדומה אין בקול איסור דאין בו ממש והנאה כזו לא אסורה, דהא שלא כדה"נ ג"כ מותר הגם שיש בו ממש ה"ה נמי וכ"ש קול ומראה שאין בו ממש דמותר אבל בע"ז דלכמה ראשונים גם שלא כדה"נ אסור דכתיב לא ידבק פיך מאומה עיי' תוס' ע"ז מ"ח ע"ב ופסחים י"ו ע"א דבקדשים שלא כדה"נ מותר ובע"ז אסור, ובע"ז מ"ח כ' טעם הנ"ל דבע"ז אסור משום לא ידבק וכו', וי"ל הגם דריח אין בו ממש מ"מ בע"ז אסור מה"ט, ועיני' רא"ש שלהי ביצה פ' משילין סי' יו"ד דס"ל דשלהבת של ע"ז מותר פשל הקדש י"ל דס"ל דשלא כדה"נ גם בע"ז מותר כדס"ל לתוס' בחד תי' בע"ז ועיני' רמב"ן במלחמו' פסחים סוגי' דריחא מלתא וכו' משמע מתוס' פסחים דלא ברירא לי' אבל מאן דס"ל דבע"ז שלא כדה"נ אסור גם שלהבת וקול אסור פנ"ל לפום רהיטא, וי"ל מעתה דתוקע בשופר של ע"ז גם אם נימא דלא יצא ידי מצוה מ"מ איסור הנאה איכא שנהנה מע"ז דסוף כ"ס הרי נהנה הנאת רשות ע"י שמיעה ומה לי אם נהנה גם הנאת מצוה או הנאת רשות לבד ומה יתן ומה יוסיף איסור אם יצא או לא לכן ס"ל לר"י דיצא הגם דס"ל מצות להנות נתנו, אבל בפשל שלמים דקול אין בו משום מעילה אם נימא דלא יצא ניצול מאיסור הנאה דאית בי' משו"ה ס"ל דלא יצא ועיני': ומדי דברי מרמב"ם הלכ' שופר הנ"ל לא אפנע הטוב מאתה להשביעה מטובה של תורה אשר העלתי בתשובה א' זה שנים רבות ביישוב מ"ש הרמב"ם תחלה דאין מעילה בקול, וכ' עוד אם תאמר והלא נהנה בשמיעת הקול מצות לאו להנות נתנו, ודבריו נפלאו מאחר שכ' דאין מעילה בקול תו לא קשה ונהרי נהנה בקול הא אין מעילה בקול, וגם על סוגי' ש"ס קשה ל"ל דמצות לאו להנות נתנו הא אין מעילה בקול, וגם הא דס"ל לר"י בשופר של עולה אם תקע לא יצא קשה ועיני' לח"מ שגדחק דסוגיות חלוקות הם, וגם לפי דחוקו קשה לי פעת הא בפסחי' נראה לעין דרבא ס"ל כמ"ד דקול מראה וריח אין בהם משום מעילה, ואמרתי ליישב ע"פ תשובת הרדב"ז מובא בשעה"מ ה' דנקא ריח הנפרד הוא דשרי מאה"נ אבל ליטול פרי של אה"נ להריח אסור דהרי נהנה כשלוקחה להריח בה ונהנה מדבר שיש בו ממש וכן ה"נ לענין קול ומראה וכן נראה מרא"ש שלהי ביצה שבהבאנו לעיל דמחלק בע"ז בין שלהבת הנפרד לשלהבת בנר שאסורה לראות ולנהנות ממנה ובחי' לביצה הארכתי בדיון זה, ואחר זמן זמנים ושנים טובא מצאתי פדברי הרדב"ז בכפות תמרים ר"ה כ"ח שגכנס לחלק בכף ומיישב עפ"ז הסוגי' דאין פאן מחלוקת דבפסחים איירי אחר שגפרד ובר"ה איירי שנוטל השופר ותוקע בו כה"ג יש בקול משום מעילה עיי' בו, וע"פ הנצעת דברים אלו אתי' לן שפיר דהוצרך רמב"ם לתרתי טעמי, דבטעם דקול אין בו משום מעילה לא סגי דהא נוטל השופר לתקוע בו תקיעה של מצוה ונהרי נהנה בלקיחתו כדי לתקוע ותוקע זהו שהקשה וא"ת הרי נהנה משמיעה שבאה ע"י מעשה דידן' באה"נ עצמו לזה כ' מצות ל"ל, ובהא לא סגי דהא נהנה הנאת רשות דממילא את' הגם שאינו מכנין לכף ממילא אתי' שנהנה כשמגיע לאזניו לכן הוצרך להקדים דקול א"ב משום מעילה ובצירוף שניהם יחד יצא לאור טעמא דהו' מלתא דמה שלקח השופר כדי לתקוע בו ותוקע הוא לכוננת מצוה וליכא הנאה וליכא איסור, ומה שנהנה אחר שיצא הקול ויש לו גם הנאת רשות אז כשנהנה פבר הקול נפרד שאין בו משום מעילה ותרת' טעמא בעי פן נלפע"ד נכון מאוד בעזה"י: אלו הדברים שאמרתי

מאז ועתה הנני מוסיף והולך מ"ש הרמב"ם א"פ לפיכך המנדר הנאה וכו' וכ' הה"מ דרבא אמר תרתי המנדר הנאה מתבירו והמנדר הנאה משופר, ורמב"ם ז"ל הזכיר רק החלק הב' וכ"ש החלק הא' ועיני' לח"מ שהעמיס בכוננת הה"מ עפ"מ"ש הר"ן דרבא תרתי קמ"ל דבמנדר מתבירו ה"א דאין דעתו לידור מתבירו תקיעה של מצנה קמ"ל וכ"כ תוס', וראיתי בכפ"ת אשר שאלתי שאילה ליומא מאחי הגנ"י אבדק"ק קראקוי שישנו אתו פה, וראיתי דדחה דברי הלח"מ דלתנס' ור"ן צ"ל דמשום דנקיט רבא תרתי מוכח מתוכו דנודר מן השופר היינו שפירש שנודר אפי' לתקיעה של מצנה אבל אי לא הנה אמר הנודר מן השופר ומנדר מתבירו תרתי ה"א דנודר מן השופר סתם ולא פירש שנודר גם לדבר מצנה ולכן מותר וכינון דהרמב"ם לא כ' רק חדא דמנדר משופר מזה לבד לא שמענו דאיידי דמפרש אפי' תקיעה של מצנה עיי' בו, ולמ"ש י"ל דחידושו דרבא ל"מ בנודר מתבירו דמותר משום דקול אין בו משום אה"נ דאין בו ממש כמו דאין מועלין בקול, ולכן קמ"ל במנדר הנאה משופר ולקחו ותוקע בו שעושה מעשה כדי ליהנות דאיכא איסור הנאה בקול כה"ג ה"א דאסור, קמ"ל דמותר משום דמצות ל"ל נתנו בשעה שניטל לתקוע למצנה קמכונין וכמ"ש, וכ' הרמב"ם חלק הב' וכ"ש חלק הא' כמ"ש הה"מ, וא"ש ביומא דרבא הוצרך לתרתי ואומר בדרה"ז ז"ל ונשמע נמי מתוך דבריו דהוצרך לתרתי דבקול לחוד אין בו איסור פלל אפי' אי מצות ליהנות נתנו ולכן לא נשמע דין שני מן הראשון אבל הרמב"ם שכ' תחיל' בשופר של עולה אם תקע בעצמו דיצא וכ' ב' טעמי' משו"ה לא כ' בנודר חלק הא' אחר שפבר כ' חלק ב' בשופר של עולה וכ' תרי טעמי' בעולה מזה נשמע הפל ופי' דין דנודר פיון שהנזכר בגמרא וגם להשמיענו דאותם ב' טעמים דשייכים וצריכים לשופר של עולה דיצא וצריכים ושייכים גם במנדר הנאה משופר ומבוארים דברי הרמב"ם וסידור דבריו על דרך אשור, בעזרת טוב וישר: וי"ל עוד הא דאמר רבא תרתי המנדר הנאה משופר והנודר מן המענין תרתי ל"ל וכן הקשה בכפ"ת, ומ"ש דקמ"ל דאסור בימות הסמה עדיין קשה דלא הול"ל אלא המנדר אסור בימות הסמה והתירא דימות הגשמים פבר נשמע מהמנדר מן השופר, ועוד דסגי באמרו הנודר מן המענין לחוד דמותר בימ"הג ואסור בימות הסמה והפל נשמע, ונ"ל דתרתי צריכי' בהקדם מ"ש ריטב"א סנפה ל"א הא דנודר מן המענין מותר בי"הג הגם שטבילה זו גורמת לו לעלות מטומאה לטהרה ומכשירתו לכל הדברים ל"ל בה וכן הא דאמר רבא בסנדל של ע"ז דאם חלצה דחליצתה כשירה, ואע"ג דרווחא טובא בהאי חליצה לא חשיבה הנאה באיסור דאין פל זה רק גרמא דגורם לו הנא' ורינח ממק"א בהנא' פי האי ליכא איסור, והא"ש דהוצרך רבא לומר דנודר מן המענין דמותר ולא ידענו דבר זה ממנדר מן השופר, דבשופר ליכא רק הנאת מצנה והנאת עצמיית מצנה לא הנאה היא, אבל נודר מן המענין ה"א דאסור משום שמכשרתו לכמה דברים קמ"ל התירא בי"הג ואסורא דימות הסמה, ואי אמר בהנודר מן המענין מותר לחוד, ה"א בשופר אסור משום שנהנה הנאת רשות מן שמיעת קול היצא קמ"ל דאין בשמיעת קול דאתי ממילא איסור כמ"ש הרמב"ם ועיני': ומתחילה סבור הייתי לדחות דברינו אלו מן מ"ש הריטב"א שם בהקשותו הא נהנה בשופר של ע"ז דהרי מקבל שוכר בעו"הז ובעו"הב, זה לא חשיב איסור באה"נ אלא שנהנה מגוף האיסור וכו' וכדרך שאמרו בנודר מן המענין ובסנדל של ע"ז הגם שנהנה דמכשרתו שמעלהו מטומאה והיא מרנוחת

הרבה שמתרת לכ"ע, הנך רואה מדברי ריטב"א דגם מדיצא בשופר של ע"ז וה"ה כשמודר הנאה משופר מוכח דהנאה רחוקה כזו מתרת, לפ"ז לא א"ש דברינו דאי הי קמ"ל רבא בשופר לחוד ידענו ג"כ התירא דנודר מן המעיין, ואחר שדחיתי דברי חזו"ר ונראים לי דבאמת ב' עניינים הם די"ל הגם דמה שמקבל ש"כר ל"מ הנאה וגרמא בעלמא הוא דהוא דבר שאינו בא מיד ל"מ ש"כר בע"הב גם ש"כר בע"הז אינו בא אלא לאח"ז ואין נראה לעין פי זו תורה וזו ש"כרה, משא"כ הנאה של מעיין הנאתו בצדו שמיד מפשרתו לכל דבר וכן בסנדל של ע"ז מיד מתרת לעלמא, וריטב"א מביא להא דנודר מן המעיין דכ"ש דמתן ש"כר לאו הנאה האסורה היא מכ"ש דנודר מן המעיין, וכן מוכרחים אנו לומר לשיטת רמב"ן ורשב"א וי"מ שברשב"א דטרחו ליישב הא דבסנדל של ע"ז לאו הנאה מיקרי הגם שנתרת לעלמא ורשב"א בשם רש"י כ' פיון שזה עצמו שנתרת להנשא ובלא"ה אסורה הפל משום מצות ה' הוא הדר הו"ל פקיום מ"ע דלאו להנות נתנה, ומוכח דלא ס"ל פריטב"א הנ"ל דהנאה כה"ג אינה אלא פגם הנאה דמתר, וקשה עליהו הא בכל מצוה איכא גרם הנאה דמקבל ש"כר פקושי הריטב"א וע"כ דס"ל לחלק בין גרם הנאה דקבלת ש"כר מצוה מהנאה דחליצה ונודר כמו שחלקנו, ולמ"ש רמב"ן ורשב"א בשם רש"י דכל דעפויבא מחמת מצוה דרמ"י עלה לאו הנאה היא י"ל דהא קמ"ל רבא בנודר מן המעיין הגם שמשפרתו ומעלה מן הטומאה מ"מ מתר דהא ממה שהי' מעופב קודם שטובל מחמת מצות ה' הוא הדר הו"ל הנאת מצוה וזה לא נשמע משופר: ועל גוף קושי הריטב"א הלא נהנה דמקבל ש"כר בעו"הז ובעו"הב, נ"ל הלא אם הנה מצוה עצמה היינו קיומה של מצוה הנאה לא הנה יוצא כדס"ל לרב יודא ולרבא קודם דהדר ואמר אה ז"ו וא"ז לא יצא וטעמא או כמ"ש רמב"ן דאי נימא דיצא עובר עבירה, או כמ"ש הש"א משום דמהב"ע לא יצא ורבא דהדר בי' וס"ל דיצא משום דמצוה עצמה לאו ליהנות נתנה כמ"ש דנתנו לעול על צנאר דגברא שמחוייב לעשות', וליכא רק משום קבלת ש"כר שפא לו ע"י מצוה, וכיון שע"י שמקבל ש"כר ויש לו הנאה עושה עבירה וידי מצוה ממילא לא יצא משו"ה, לכן אמרי' כדי שלא יעבור עבירה ע"י קבלת ש"כר מצוה וגם תהנה המצוה מאוסה לפני המקום שהמצוה גורמת עבירה באמת לא יקבל ש"כר מאת ה' על מצוה כזו וכיון דליכא הנאה ממילא יצא ידי חיובא המוטל עליו ואינו נענש פיושב ובטל ממ"ע דמנחת אקרופתי לעשותה ולא עשאה, ורבא אמר מתר לתקוע תקש"מ היינו שיוצא י"ח ולא צריך לתקוע טעם אחר ומתר לכתחילה ובאמת מקופח ש"כרו כנ"ל לפום רהיטא במושפל ראשון נכון בעזרת נוצר עמו פאישון: עוד הא דאמר רבא יצא ומתר לתקוע היינו כשעושה מצוה פתקנה וכראוי' שלא ע"מ לקבל ש"כר לא בעו"הז ולא בעו"הב ועי' רמב"ן פ' אחרי בקרא דאשר יעשה אותם האדם וחי בהם וכיון שהוא אינו מתפונן לכך הגם דממילא אתי' לו הנאה ותגדל ש"כרו כשאינו עושה ע"מ לקבל פ"ר דשא"מ הוא דש"ר, והגם דפ"ר הוא וא"א ובנודאי ש"כרו ונהי פ"ר דניחא לי' וכה"ג נדר מן המעיין אסור בימות החמה מפני שנהנה הגם שאינו מכוין להקר ומוכח דגם הנאה כזו שאינו מכוין לה אלא דפ"ר הוא מיקרי הנאה, י"ל דוקא כשהנאה זו באה לו מיד הגם שא"מ לה פיון דא"א בלא"ה הני פמכוין פיון דבאה מיד, אבל הנאה זו דקבלת ש"כר שאין נראה ונכ"ר ובאה לאח"ז אם הנה מכוין לה הנה אסור, אבל כשאינו מכוין לה ליכא אסור משום פ"ר, וא"א צריכי' למ"ש הריטב"א

דלאו הנאה מיקרי כיון שאינה באה מגוף הדבר ודבריו צריכים המתקה, וכבר היראו לדעת פי רש"י ורמב"ן ביבמות לא מודו לו דכל כה"ג ל"מ הנאה, אבל לפימ"ש בצירוף מקצת דבריו א"ש ומוכן היטב ופשיטא דבתליצה והכשר מעיין לא שייך שא"מ לקף דבונדאי מעיקרא נחית להכי והבו: ויש לדייק בלשון רבא מותר לתקוע בו תקיעה של מצנה וכן מה דאמר מצות לאו ליהנות נתנו, ולא אמר מצנה לאו הנאה היא, ולפמ"ש בדיוק אמר כן מותר לתקוע תקיעה של מצנה ולא אמר מותר לתקוע בר"ה, ר"ל דוקא של מצנה שעושה בכונה לקיים מצות ה' ולא להנאת עצמו לקבל שכר ע"ד שאז"ל במצותיו חפץ מאוד ולא בשכר מצותיו, וכן נכון אשר דייק בלישני' ואמר לאו ליהנות נתנו, ולא אמר דלאו הנאה הם דיש בהם הנאה קבלת שכר, אלא שלא נתנו לקיימם ע"מ לקבל שכר ושכר ממילא בא אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: ואחר שארכו לנו הדברים, עלו במחשבה לפני עוד הרהורים, שאינם מותרים לי פה ע"פ הירופאים מזהירים שלא להעמיק עיון פה, לכן נקייטא בקצרה לרגע אדבר פי קושיותי על הר"ן חולין פגה"נ בסוגי' דריחא מילתא שהעלה דבהנאה ל"ש פ"ר דתלמי' ברצונו וחספיו בה, והקשית לשאל דסוגי' דר"ה עומדת נגדו דנודר מן המעייני דאסור לטבול בימות החמה הא אינו מכונן וע"כ משום דפ"ר הוא ומוכח דגם בהנאה שייך פ"ר, ולפי העולה בזכרון לפני כפר קדמוהי בקושני' זו הטורי אכן בר"ה במקומו או באבני שוהם או באבני מלואים שלו, ולא ידעתי לה פתר לפום רהיטא אלא ע"צ הדוחק קצת לחומר הקושני' דבאמת מדאוריית' שרי הנאה דא"מ לה הגם דפ"ר הוא, וגם מדרבנן ליכא איסור פדמוכח ממוכרי פסות מוכרי' פדרפן וכן מבת תיהא שכ' הר"ן דייני דא"מ שרי הגם דפ"ר הוא מ"מ בנודר מן המעייני דאיכא הנאת מצנה שמקיים המצנה אלא דס"ל לרבא מצות לאו ליהנות נתנו אלא הנאה חשובה היא וגם יש בו הנאה דמכשרתו להעלותו מטומאתו ובכ"ז לא מיקרי הנאה כמ"ש ריטב"א משו"ה בימות החמה דאיכ' הנאת הגוף מיד אלא שא"מ לה בצירוף כ"ז אסרו לכתחילה לטבול בו, משא"כ במוכרי פסות או כדי להעביר המכס, עוד יותר י"ל דבמנדר מן המעייני אסרו בימות החמה משום דמחזי כנהנה כעי שכ' רשב"א יבמות בשם רש"י דמש"ה אסור לחלוץ לכתחילה בסנדל של ע"ז משום דנראה כנהנה, והיינו כמה דנתרת עי"ז להנשא הגם דלאו הנאה היא כמ"ש מילתא בטעמא דגם זה ממצות ה' מ"מ מחזי לעין רואה כנהנה, וי"ל גם הטובל במעייני בימות החמה לטהר מטומאתו הגם דלא מכונן להקר מ"מ מחזי כנהנה מן המעייני דאין אדם יודע מה בלבו אם מכונן למצנה או להקר ורובו להקר דטבילת מצנה לא שקיח כ"כ ועיני' ביצה י"ח ע"א דאדם מותר לטבול בשוי"ט הגם דמכונן לתמן משום דאדם מחזי כמיקר, משא"כ במוכרי פסות ומעבירי מכס דמחשבתו ניקרת מתוך מעשיו דאינו לובש רק כדי להעביר או למפור וכן מנהגם לא מחזי כנהנה במכונן וכן בבת תיהא דניקר ונראה פי אין פונתו עכשיו רק לטעום היין לא מחזי כנהנה וכל כה"ג לא אסרו אפילו לכתחילה פנ"ל: ובתשו' א' כתבתי דלקאורה פסברת הר"ן דבהנאה ל"ש פ"ר ס"ל ג"כ לרמב"ן פסחים סוגי' דריחא מילתא דשם כ' ב' תרוצים הא דבת תיהא שרי דלא מקרי הנאה משום דשלא כדה"נ הוא ועוד שאינו מכונן וצ"ל הגם דפ"ר הוא דבהנאה פ"ר שרי וקושני' גם עליו קושיות הנ"ל מש"ס ר"ה הנ"ל ואח"כ נחמתי פי עשיתי סמוכים לר"ן מרמב"ן דכל פי האי הו"ל לרמב"ן לפרש דבריו דלאו מילתא דפשיטא הוא, והר"ן הוא חידוש

לנו כָּלֵל חֶדֶשׁ דְּבִהְנֵאָה ל"ש פ"ר, לְכֹן נ"ל דְּנִהְפֹךְ הוּא דְּמַדְבְּרֵי רַמְבַּ"ן מּוֹכַח דַּס"ל דַּפ"ר
גַּם בִּהְנֵאָה אָסוּר דִּישׁ לְהַבִּין מ"ש רַמְבַּ"ן תַּחֲזִיקָה דְּשֵׁלָא כַדֵּה"נ הוּא הָא שְׁלֵא כַדֵּה"נ
מְדַרְבְּנָן מִיְהָא אָסוּר וְכֹן שֵׁיטַת רַב רֵאשׁוּנִים וּפּוֹסְקִים וְעַיִן מַל"מ הִלְכ' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה
בְּאִנְרָה מְזָה, וְלוֹמַר דְּתַחֲזִיקָה כ' דְּלִיפָא אִיסוּר דְּאִוְרֵיתָא, וְכ' עוֹד דְּאָפִי אִיסוּר דְּרַבְּנָן
לִיפָא דְּאִינוּ מְכּוּוֹן, מְאַחַר דְּלִתֵּן הַשְּׁנֵי לִיפָא אִיסוּר כָּלֵל וּמַעְלָה אַרוּכָה יוֹתֵר מִתִּי קָמָא
לְמָה לִי לִתִּי קָמָא וְעוֹד יֵשׁ לְהַרְגִישׁ בְּדַבְּרֵיו וְאַקְצֵר, מִן כ"ז נ"ל בְּכַוֵּנָתָא רַמְבַּ"ן דַּס"ל
דְּשֵׁלְכַדֵּה"נ מְדַרְבְּנָן אָסוּר וְה"ט מְשׁוּם דְּאִחְשָׁבֵי לְהֵנְאָתוּ הַגַּם דְּמַדְּאִוְרֵיתָא בְּטִלָּה דְּעַתּוֹ
רַבְּנָן אָסְרוּהוּ וְעַדִּין קָשָׁה הָא ב"ת לְכַתְּחִילָה שְׁרֵי לְכֹן הוֹסִיף דְּאִינוּ מִתְּפּוּוֹן וּל"ק הָא
פ"ר הוּא פִּינָן שֵׁא"מ לְכָה עכ"פ לֹא אִחְשָׁבֵי לְהֵנְאָה זֹו דְּשֵׁלָא כַדֵּה"נ וְכִינּוּ דְּכָל עֵיקַר
שְׁאָסְרוּ שְׁלֵא כַדֵּה"נ מְשׁוּם דְּאִחְשָׁבֵי וְכָאן דְּלֹא אִחְשָׁבֵי דְּהָא א"מ שְׁרֵי אַף מְדַרְבְּנָן וּב'
תְּרוּצִים שְׁיִכִּי יַחַד וְעוֹלִים בְּקַנְהָ א' וּבְכַוֵּנָה א', וּמִיָּנָה דַּס"ל לְרַמְבַּ"ן דַּפ"ר בִּהְנֵאָה אָסוּר
דַּא"ל כ' הִי סְגִי לִי בְּתִי שְׁנֵי בְּלִי הֲרֵאשׁוֹן וְרֵאשׁוֹן בְּלִי שְׁנֵי אֵין לוֹ מְקוּם, וְטַעַם הֲרֵאשׁוֹן
הִיָּה שְׁלֵא לְצוּרָה וְהוֹעִיל כַּנ"ל וְהַדְּבָרִים דְּבָרֵי יוֹשֵׁר הַפָּה, בְּעֲזַרְתָּ יָמִין ה' רוּמְמָה: כָּה
הַעֲלִיתִי מֵאֵז וּבְזוֹ רַגַע כְּנִגַע נִרְאָה לִי קֶצֶת דִּישׁ לְדַחוֹת וּלְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַמְבַּ"ן דַּס"ל דְּשֵׁלָא
כַדֵּה"נ מְדַרְבְּנָן אָסוּר, וּס"ל ג"כ בִּהְנֵאָה דַּפ"ר מְוַתֵּר מַה"ת וּמְדַרְבְּנָן אָסוּר, וּבְצִירוּף
שְׁנֵיהֶם יַחַד שְׁלֵא כַדֵּה"נ וּפ"ר כָּל כַּה"ג לֹא אָסְרוּ, וְהֵנְאָה דַּפ"ר דְּמְוַתֵּר מַה"ת נִפְקָא לִי
מִפְּתֵ רֵאִי דְּמִבִּיא ר"ן מְמוּכָרֵי פְּסוּת וּמְדַרְבְּנָן מִיְהֵת אָסוּר נִרְאָה לוֹ מְש"ס ר"ה לְכֹן צִירָה
ב' תִּירוּצִים יַחַד כֹּן י"ל וְהֵרֵאשׁוֹן נִרְאָה לִי יוֹתֵר קְרוּב וְהַיּוֹדֵעַ לְבַחֲוֹר יְבַחֵר וּיְקַרֵּב, וּבְזָה
תַּמּוּ לַעֲתָ עִתָּה דְּבָרֵי אֲבִיָּה וְרַבָּה הַמְּלַמֵּדָה לְהוֹעִיל, לְהוֹצִיא מִחֻשְׁבוֹתֵינוּ אֱלִיָּה אֵל הַפּוֹעֵל,
תַּתְּבַרָּה בְּכַרְפַּת הַתּוֹרָה מְנוֹתֵן הַתּוֹרָה ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, וְתִרְבַּח חֻכְמַת שְׁלֵמָה, בַּתּוֹרַת ה'
תְּמִימָה, מִיָּמִים יְמִימָה, מִנְּשָׁקָה מְבַרְכָּה שִׁיל"ת פֶּה מְרִי בְּאֵד ד' ו' אֱלוֹל תִּרְל"א לַפ"ק:
הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה גְּמַהֲרַם"ס זַל: תְּשׁוּבָה קַט בֵּין הַמְּצָרִים, יַעֲרָה ה' רוּחַ
קִדְשׁוֹ עַל פְּלִיטַת עַמּוֹ הַנְּשֹׁאֲרִים, וְקִרְנָם יָרִים, וּבְתוֹכָם מַע"כ הָרַב הַמְּוִפְלֵג בַּתּוֹרָה, מוֹרָה
לְעַדְתּוֹ, אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתוֹ וְהוֹרָתוֹ, בְּרוּף אוֹמְרִים לְעוֹנְמָתוֹ, כַּש"ת מו"ה לִיפְמָאן טוּיִסְקֵי נ"י,
מוֹרָה בְּהַלְכָה בַּק"ק פַּעֲלַעֲטִיהָאז יַע"א: מְהֵמוֹן טְרָדוֹת דְּעֵדוּ עָלֵי בְּלִי שְׁיַעוּר, פְּנִיתִי מְעַט
רַגַע לְהַשִּׁיבֻ עַל מִכְתָּבוֹ שְׁהִגִּיעַ לְיָדֵי אֲלֵי כְּתוּב מִמַּע"כ יַחֲי', לֹא יִדְעָתוּ אֲכַנְהוּ וְלֹא
שְׁמַעְתּוּ לְתַאֲרָהוּ, וּכְבוֹדוֹ מְחוּל, וְנִפְשׁוֹ בְּשֵׁאלָתוֹ ע"ד א' מֵאֲנָשֵׁי עַדְתּוֹ שְׁהִמִּיר דָּתוֹ לְפָנֵי
אִיזְהוּ שְׁנֵימֵ ר"ל, וְעַכְשָׁיו כְּאֲשֶׁר יִצְאָה הַנּוֹרְמָנָא דְּמַלְפָא בְּחֻסְדוֹ שַׁכ"א יוֹכַל לְחַזֵּר לְדָתוֹ
מִיַּד חֲזַר וְשָׁב וְרָפָא לוֹ חֲזַר בְּתִשׁוּבָה בְּאַמוּנָה אֲנִי וְהַשְׁתַּטַּח לְפָנֵי אַה"ק וּבְכָה בְּכִי רַב
כִּי עֲגָמָה עָלָיו נִפְשׁוֹ וְתַאֲבַל עַל הָעֶבֶר וְכֹן עֲשָׂה הַרְבֵּה פְּעֻמִּים עָרַב וּבִנְקָר, וּמִנֵּי אֵז הוֹלֵךְ
בְּדַרְךָ יִשְׂרָיִם עוֹסֵק בְּמַצּוֹת מְשֻׁפִּים וּמְעָרִיב לַב"ה כַּנְּסָא פְּאַחַד מַב"ב, וְלַע"ע רוֹצִים לְיַסֵּד
בְּקַהֲלָתוֹ חֲבָרָא אַחַת בְּשֵׁמָה תַּקְרָא תַּקּוּן הַנְּפִשׁ לְלַמֵּד וּלְהַתְּפַלֵּל עֲבוּר תַּקּוּן נִשְׁמָתוֹ שֶׁל
הַמֵּת תּוֹף יב"ח וּבִיּוֹם יא"צ שְׁלוֹ וְקָמוּ ב' ב"ב מְנִכְבְּדֵי הָעֵדָה לְהַתְּנוֹת תְּנָאֵי כְּפוּל שְׁלֵא
תַּכּוּנָן חֲבָרָא זֹו אֱלָא בְּתַנְאֵי שְׁאִישׁ הַנ"ל לֹא יְבוֹא לְעוֹלָם בְּקַהֲלָם לְהִיּוֹת א' מְבַנֵּי חֲבָרֵינָא,
בְּכָל הוֹן דְּעַלְמָא בּוֹז יְבוּזוּ לוֹ וּבְאִוּ לְפָנֵי כְּבוֹדוֹ לְשֵׁאוֹל פִּיו עַד"ז, וְנִפְשׁוֹ בְּשֵׁאלָתוֹ לְהוֹדִיעַ
קוֹשֵׁט דְּבָרֵי אַמֶּת, אֵלוּ דְּבָרֵיו בְּשִׁנּוּי לְשׁוֹן וְהַכּוּוֹנָה מְכּוּוֹנָתָא, תְּשׁוּבָתִי בְּצֵדוֹ בְּקַצִּירַת
דְּבָרִים וְיוֹמָא וְטְרָדוּמֵי הַמְּרַבִּים קְגָרִים, וְאוֹמַר בַּל"ס הַאֲנָשִׁים הָאֵלוּ כְּוֹנְתָם לַש"ש לְפִי
דְּעַתָם וּיְדִיעַתָם וּלְמַצּוּהָ קְמַכּוּוֹנִין שְׁלֵא יְבֵא זַר בְּתוֹכָם וּבְקַהֲלָם אֵל יַחַד אִישׁ כְּזֵה אֲשֶׁר

היה רחוק משוקץ ומתועב בכל מיני תיעוב לפני ה' ר"ל, האמת שפן היא אבל עכשיו הוא בע"ת ושב ורפא לו ואין לה דבר שעומד בפני התשובה ואמרו ודרשו שובה ישראל עד ה"א אפי' פפרת באלקנה אין לה דבר שעומד בפני התשובה, ואין חולק פי התשובה מועלת ע"כ עבירה, ולא פליגו אלא אם בע"ת גדול מן צדיק גמור או נחית דרגא ממנו והיא פלוגתת ר"י ור"א בש"ס ברכות פ' אין עומדין ל"ד ע"ב דאמר ר"י כל הנביאים לא התנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה וכו' ודרש שלום שלום לרחוק שהי' רחוק מן העבירה נהדר לקרוב שהי' קרוב אל העבירה, ור"א אמר במקום שבע"ת ש עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ודרש לרחוק שהיה רחוק מן ה' ברישא ונהדר לקרוב, והנה הדבר לכאורה נגד השכל שיהי' לבע"ת ש מעלה יתירה על הצדיקים, וכ' מהרש"א בח"א שם דמ"ש רחוק וקרוב מעבירה היינו דלא איירי בחטא ועבר עבירה בפועל דא"כ לא הוי קרי לי' קרוב לדבר עבירה אלא שר"ל שהי' קרוב במחשבתו לעבור עבירה וגבר על יצרו ולא עבר והיינו בע"ת ממחשבתו שחשב לעבור עבירה דונדאי בזה שגבר על יצרו ולא עשה עבירה סבר ר"א דיש לו מעלה יתירה על הצדיקים גמורים שלא היה בהם הסתת היצ"הר פלל ולא קרבו לעבירה, ור"י סבר דאע"פ כי יש להם לצדיקים גמורים מעלה יתירה שלא חטאו פלל במחשבה משא"כ זה הקרוב לדבר עבירה עבר מיהת במחשבה אלו דברי מהרש"א ז"ל ככתבו וכלשונו, והנה יצא לבאר ולא די באר כל הצורך, ולכסוף כ' דר"י ס"ל דאעפ"כ יש מעלה יתירה לצדיקים שלא חטאו פלל וצ"ל למה כיוון שגם אלו לא חטאו רק חשבו מחשבו' לחטוא מסבך' שיהי' מעלה יותר, ובדרוש אגדה אמרתי, ע"ד מהרש"א, דר"א דאמר במקום שבע"ת עומדים וכו' ודרש לרחוק מד' היינו שהי' בדעתו לאכול איסור חלב פשיעור ואכל עד כ"ש האחרון וכבש יצרו ופירש מכ"ש האחרון פחות השערה והי' קרוב לעבירה וכבר התחיל בפועל והתעורר תאונתו ופירש בדין שיקבל שר מרובה על הפרישה שפבר אכל ויערב לו ופירש בכ"ש האחרון, זה במעלה יותר מצדיק גמור שלא טעם טעם האיסור כיון שזה כבר טעם טעם ועשה בפועל ופירש, ור' יוחנן לא אפשר לי' למדרש הכי דלשיטתו דח"ש אסור מה"ת וכיון שבכ"ש עשה איסור דאורייתא בפועל ור"א ס"ל ח"ש מותר מה"ת ולר"י לשיטתו הוא חוטא גמור בפועל, ולפרש לרחוק שהי' רחוק מן העבירה כגון שהיה במחשבתו לעבירה, לא נראה לר"י דאין זה רחוק מה' כי על המחשבה ליכא עונש, ולכן מפרש לקרוב אל העבירה ונתרחק ממנה כן אמרתי מאז עד"פ: והנה הרמב"ם בהל' תשובה פ"ז הלכה ג' כ' אמרו חז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד פלומר מעלתו גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהם כובשים יצרים יותר מהם עכ"ל, הנה נקיט כר"א וסתם דקל בע"ת מעלתו גדולה אפי' עבר בפועל, ונתן טעם לדבר משום דכובשים יצרים יותר מהם, והוא ע"ד לפום צערא אגרא, ומשו"ה נמי גדול המצווה ועושה מאינו מצווה ועושה משום דיצרו של מצווה גדול מאינו מצווה, ורגיל אני לומר דבדיק אמרו ז"ל בדוכתא טובא ריח ניחוח נ"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני לכאורה תיבת שאמרתי מותר שלא הול"ל רק נ"ר לפני שנעשה רצוני, ונראה דבדיק אמרו שאמרתי שנ"ר יותר שאמרתי ויצ"הר רוצה להסיתו ולהדיחו שלא יקיים אמרת ה' ויענש ויש נ"ר לפני ביותר שאמרתי ומ"מ נעשה רצוני, ולכן בדין שיהיה הבע"ת שפבר טעם טעם עבירה וקשה לפירוש הימנה

במעלה יותר ממי שלא חטא ולא טעם טעמא דאיסורא: ומדי דברי אומר מלתא בטעמא
ע"ד ודע מה שתשיב, לדרוש טעמא דקרא דלנכרי תשיב וילאחיף לא תשיב, ולפי הפשוט
דלנכרי מותר ולישראל אסור, וי"ל דוקא לישראל נאמרה פינו דמצנה להלוות זה לזה
אם כסף תלנה חנפה ואין לה אדם שאין לו שעה שצריף לטובת חבירו בהלואה הטילה
תורה שילנה זה"ז בלי ריבית, ולמחר ילנהו ג"כ בלי ריבית, אבל נכרי לא נצטווה שילנה
לישראל משו"ה לא אסרה התורה להלוות לו בריבית פינו שגם הנכרי לא ילנה לישראל
פי אם בריבית דחויבא ליפא עליו והרמב"ם כ' פי מצנה להלוות לנכרי בריבית, ורבים
ראו פן תמהו ופערו פיהם לבלי חוק, ולמ"ש י"ל קצת, ויותר נ"ל דמשו"ה מצנה איפא
לא פדי שישיה לנכרי להרע לו, אלא לתת שכר לשאינו מלנה בריבית לישראל וכ'
רמב"ן בנמוקי בפ' ראה דקשה על האדם להלוות מעותיו לאחר שירויח והוא אינו
מרויח מידי, לכן פתיב למען יברכה ה' אלקיך שפוכבש יצרא דממונא, ויותר קשה על
האדם פשטעם טעם ריבית ויערב לו והוא יושב ובטל וישן וקרנו תרום בכבוד בכל
שעה, וכשמלנה לישראל הוא פורש וכובש תאותו משום איסורא דרמל' עלי' לפום צערא
אגרא, ולכן מצנה לנכרי תשיב ומ"מ לאחיף לא תשיב למען יברכה והוא נכון לפי הענין:
ויש לי להוסיף דברים על דברי הרמב"ם בהלכ' תשובה, דדבריו עולים יפה בהענבר
עבירה בל"ת שנפשו של אדם מתאונה ושב וכובש יצרו הוא גדול מצדיק גמור, אבל
הענבר עבירה דקום ועשה ולא הניח תפילין ולא הטיל ציצית וכדומה וחוזר בתשובה
קשה למה יה' גדול במעלה ממי שלא עבר ע"כ אלו מימיו, ונ"ל בהקדם מ"ש ההסיד
בחובת הלקבות הירא שמים ישם לנגד עיניו תמיד מעשי הרשעים איף באהבה ותשוקה
רבה רצים לעשות עבירה לא יעצרהו הגשם והשלבג על אחת כמה וכמה ירוץ צדיק
לעשות רצון קונו באהבה רבה ובנפש חפצה בשמחה ובטוב לכב לא יערף ולא יגע, ורגיל
אני לפרש אל יקנא לכה בחטאים לעשות כמעשיהם פי אם ביראת ה' פל היום שיהנה
מקנא בהם להיות זריז ונשפר, כמו שהם זריזים להבלי העולם, ונשפרים שפורת התאנה
ונ"ל להעמיס זה בכוננת המדרש בקרא אנהב כסף לא ישבע כסף ובמדרש אנהב מצות
לא ישבע מצות היינו כמו שאנהב כסף לא ישבע יש לו מנה וכו' פן אנהב מצות לא ישבע
ממנו ויהי' רודף צדקה וחסד תמיד וילמוד מאנהב כסף אשר לא תשבע נפשו ממנו, ויש
להבין בזה מאמר התמוה לחז"ל בפ"ק דע"ז לעתיד יאמר הקב"ה לאו"ה במה עסקתם,
ואמרו פלום תקננו שנוקים ומרחצאו' אלא פדי שיעסקו ישראל בתורה פלום הרבינו
כסף אלא פדי שיעסקו וכו' אמר הקב"ה שוטים שבעולם פלום תקנתם וכו' אלא להנאת
עצמיכם מיד יצאו בפחי נפש, והוא תמוה, חדא מה תועלת יש לישראל בשנוקים
ומרחצאות וכסף הרבה שלהם, ורש"י נדחק, וגם איף יאמרו לפניו ית"ש דבר פנה שאין
בו ממש, ונ"ל ע"פ האמור כי בידוע דחלק עשו בהבלי עוה"ז, וחלק ישראל עיקר
בעו"הב ע"י עסק תורה ומצות, ויאמרו האנמות גם מאתנו וממעשינו יצאה הטובה
לישראל לעורר אותם ולחזק לבבם שירבו בעסק תורה ומצות שילמדו מאתנו בק"ו וח
אם אנחנו מרבים בהבלי עו"הז שאין בו תכלית אמיתי כ"כ איף לא יהיו זריזים ומוציאים
הוצאות הרבה בתורה ומצות, וזהו שאמרו פלום תקננו שנוקים ומרחצאות והרבינו כסף
אלא פדי שיעסקו ישראל בתורה ויקנא לבם בנו, גם מפר יצא מתוק לעובד ה', וה' יודע
מחשבות פי לא כן מחשבות לבם רק להנאת עצמם ולא לתועלת וטוב האמיתי פלל

ומשיב להם אחר שוטי' שבעולם כלום פינונתם רק להנאת עצמכם ולא לטובת ישראל ויוצאים בפחי נפש אין אחיזה בקדושה ותורת ה' פלל ונהגה מי שלא עבר עבירה מימיו אינו יוכל לשער כמה גדולה השמחה חשק ורצון של העופר עבירה פדי להלהיב נפשו לעשות המצוה במשקל זה, אבל מי שפבר עבר על מל"ת ועושה תשובה יודע בנפשו כמה גדלה השמחה חפץ ורצון פשעשה עבירה במשקל זה ישים אל לבו מפאן ולהלאה חושפנא לחשוב מחשבות בלבו מעלת המצוה ושכר מצוה פנגד עבירה לעשותה בשמחה ובטוב לבב ורץ למצוה קלה כבחמורה פיראת ה' טהורה, והבע"ת זריז במצוה יותר מצדיק גמור, והיגו טעמ' במקום שבע"ת עומדים פי הם במעלה יותר ע"י שפוכשים יצרים יותר ממי שלא חטא, ובמ"ע עושים בזריזות ובטוב לבב יותר מהם פנ"ל: ומוכן ג"כ מה שאמרו ז"ל לדונות נעשה להם פנכיות אם עבר אדם בל"ת ושב וכובש יצרו פל שהי משוקע יותר במצולת התאוה יותר תחשב לו למצוה ושכרו גדול יותר וע"י דונות שעבר יגדלו הזכיות וע"י דונותיו יתרבו זכיותיו כמה שפוכש יצרו, וכן אם עבר בעשה ושב אח"פ יתרבו זכיותיו ע"י שיעשה המצות במשקל שעשה העבירות בחפץ ורצון פהנ"ל: ואמרו ז"ל אפי' עבר עבירה פל ימיו ועשה תשובה באחרונה מוחלין לו דכתיב ורשעת הרשע לא יפשל בה ביום שובו מרשעו, ועי' רמב"ם הלכ' תשובה פ"א הלכה ג' ופ"ז הלכה ג' ואל ידמה וכו' ובהלכ' ו' מקרבת הרחוקים אמש הי' זה שנוי לפני המקום וכו' והיום הוא אהוב ונחמד ובהלכה ז"ן פמה מעולה מעלת התשובה וכו' מכ"ז נראה פי אפי' עשה עבירה כ"פ ושנה בה פמה שנים מיד פשעשה תשובה השובה ונותן אל לבו לשוב ועומד בתשובה מיד מוחלין לו והוא טהור מפשעים מקורב ואהוב לפני הרוצה וחספ בתשובה ובתשובה אחת שב אל ה' ורפא לו, ונ"ל להעמיס זה פכונות ר"ע פמתני' יומא פ' יו"הכ פתיב מקנה ישראל ה' מה מקנה מטהר הטמאים וכו' וצ"ל מה הוא דמיון טהרת הקב"ה את ישראל למקנה, וגם מוצא תיבת מקנה פשוטו לשון קינוי, ונ"ל פי רצה ר"ע בזה פי תמיד ישראל מיחל ומקנה לה' גם פי רבו פשעם ועצמו עברו ראשם ורבו פמו רבו מ"מ מיחלים לה' פי יפדם מפל חטאתם ויטהרם מפל פשעם אפי' עבר עבירה כ"י ועשה תשובה לבסוף מוחלין לו ברגע האחרונה שעושה תשובה עומד טהור לפני ה' ומדמה מלתא דטהרה מפשעים פמו מקנה שטהרת הטמאים אפי' הנה משוקע בטומאות שנים רבות מיד פשיירד למקנה וטבל יוצא טהור וא"צ זמן זמנים לטהרתו מטומאתו, וגם פמו מי שטימא עצמו כ"פ א"צ טבילה כ"פ על פל טומאה וטומאה בפ"ע פן טהרת האדם לפני ה', וזוהי תקנתן של ישראל קנה ישראל אל ה' יפדהו מפל עונותיו ביום שובו מרשעו ואפי' הרבה לפשוע כ"י עושה תשובה באחרונה, וסיומא דקרא מושיעו בעת צרה פשרואה עצמו החוטא בעת צרה, מיצר לו ובוכה ומתחנן והיא עת צרה לו אז מושיעו ה', או יאמר אפי' עשה תשובה בעת צר לו לא יאמר ה' מדוע באת אלי בעת צר לה אם ישוב אז מקבלו, ולזה אמר הכתוב עמו אנכי בצרה היגו פשעמו אנכי בעת צר לו אחקצהו ואפבדהו פי טוב וסלח, ובתנאי אם עומד בתשובה עת צאתו מצרה לרנוחה ויראה פי היתה הרנוחה ולא הכביד לבו הגם שהתעורר לשוב מתוך צרה תשובתו מקונבלת ורצויו לפניו ית"ש, ומוכן בזה מקרא קודש בפ' יילף ואמר ביום שהוא הלא על פי אין אלקי בקרבו וכו' ואנכי אסתר וכו' ונתקשו המפרשים פינון שיתנו אל לב ויתנודו ויאמרו על פי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה למה יסתיר ה' פניו, ועי'.

רמב"ן, ולמ"ש מוכן היטב כי יאמרו בעת ההיא בעת אשר מצאוהו הרעות רבות וצרות ביום ההוא דייקא יאמרו הלא על פי אין אלקי בקרבי וכו' ואח"כ יראו כי הייתה הרנוחה והכבד לבם ואנכי הסתר אסתיר פני בדין הוא שלא תקנבל תשובה פזו עוד: העולה מפל דברינו אלו שאין לה דבר שעומד בפני התשובה אפילו המיר דתו וכפר בה' ואפילו כ"י ועשה תשובה באחרונה תשובתו מקנבלת ומעלתו גדולה עד מאוד ואפ' שב בעת צרה ועומד אח"כ בתשובתו, ומ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכ' תשובה הלכ' ד' אע"פ שתשובה מכפרת והוא מברייתא יומא פיה"כ היינו לענן העבר שלא יענש על מה שעשה, ונחברו כמה מיני תשובה בספרים בנגלה ונסתר, אבל מפאן וילהבא הוא מיד כששב באותה שעה מקורב והולך לפני ה' וכ"ז פשוט: ואמרו ו"ל עוד תנאי א' ה"ד בע"ת באותו מקום ובאותה אשה, היינו שיש בידו לעשות עבירה זו והוא בלחו ותאנתו כמו שהיה בשעת עבירה ואין דבר מעכב על ידו זהו המעולה בבע"ת ונ"ל משו"ה דייקו ואמרו במקום שבעלי תשובה עומדים, דייקו ואמרו בעלי תשובה ול"א במקום ששבים עומדים, כי תנאי התנו כשהוא בעל התשובה שמרצונו הטוב עושה תשובה ואין מעכבו מלעשות העבירה לא מצד המקום והזמן והענין ואין מי שמכריחו ומאנסו על התשובה והוא בעל דבר של התשובה והיינו במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', וכל הגי מילי מעליותא איתגנייהו בבעל תשובה זה שבמקומו לפי שהבנתי מתוך מכתבו שהוא אהוב וחיבי לפני הרוצה בתשובה ממקומו יפן ברחמים עליו ויעלהו במות, אגרות רמות אשר בית אל עולות: ועי' או"ח סי' נ"ו סעי' ה' בהג"ה [רמ"א ובבאר היטב מי שהמיר במזיד וחסר ראוי להיות ש"צ אפ' בתענית כ"ש כל השנה ועי' בתשובת האחרונים שמביא וביתר אחרונים שם, ואפ' ליש מחמירים משום דסני שומעני' וש"צ צריף דלי' ס"ש, ועי' ח"צ סי' י"ג שכ' נגד המערערי' לקרוא למומר שחזר לדת ישראל לחתן תורה, וכ' דאין בדברי המערער פלוג דאף לדסוברים דכהן שהמיר וחסר בתשובה אינו נושא את פפיו היינו משום דס"ל פיון דאיתקש ברכה לשירות פי היכא דפסול לעבודה פסול גמי לברכה, וכן הפוסלים ש"צ שהמיר אף אם חזר בתשובה היינו משום דבעינן שלא יצא עליו שם רע אבל בקורא בתורה לא קפדינן בכל אלה אלא שבהיותו עומד ברשעו אין נכון לקרותו לתורה כענין שנא' ולרשע אמר אלקים מה לה לכפר חוקי אבל בבעל תשובה לא עלה על לב לעולם למנועו מלקרות בתורה, אלו דבריו ו"ל, וכ' עוד שם אחר שהאריך למענייתו פי אין בח' פסוקים אחרונים מעלייתא טפי מפל התורה, ונ"ל ואף אם באנו לחוש לתקנת מהר"א קאפסאלי שהביא בכנ"הג שתקן בעירו שלא יסיימו התורה אלא על חשוב שבעיר, אין זה מונע איש הלזה ממצוה זו כי במקום שבע"ת עומדים א"צ גמורים יכולים לעמוד וחסובים הם לפני המקום ותברך עכ"ל ומגדון ודברי ח"צ אנו למדין בק"וח לנדון שלנו, שאין למנוע ממנו להיות חד מן בני חב"א ללמוד ולומר קדיש עבורו לתיקון נשמתו ובתשובת רד"ק אשר ציין עליו הרמ"א סי' שע"ו כתוב לאמור דמצוה שיאמרו בניו של מומר קדיש כשמת ברשעו לתקן נשמתו ומביא כמה ראיות על זה דמצוה קעבדו, אלא שנגנס לחלק כשיש יתומים אחרים שמחוייבים משום כבוד אב ולדסוברים דליכ' מצנת כבוד אב ואם הם הוא רשע יש ליתומי' אחרי' קדימה שהם מחוייבים ביותר משום מצנת כבוד, חוץ כשנגהר דמיתתו כפרתו עיי"ש, וכבר עמדתי בתמיה קיימא על הרמ"א דכ' דיש אומרים דאומרים קדיש על מומר כשנגהר

ועיני' ש"ה וט"ז ולהמענין ב"ד"ק כ' אפי' אינו נהרג מצוה הוא וצ"ל ע"ג: עכ"פ אנו למדים מדבריו כי מצוה לתקן נשמתו אפי' מת ברשעו, וגם למ"ש הרמ"א הגם שלא שב ונהרג אומרים עליו קדיש, כ"ש וק"וח כפושב בתשובה שלימה לפי ראות עיני בני אדם ואדם יראה לעינים וכו' ואנו אין לנו אלא מה שעיינינו רואות ואמרו ז"ל המקדש אשה ע"מ שהוא צדיק ונמצא רשע חוששין שמה הרהר בתשובה, כ"ש פשרואים שבוכה צועק ומתחנן ומבקש תרופה רפואת הנפש שאין לחוש שמה לא שב בכל לבו, ועיני' רמ"א טאהע"ז סי' סעי' והוא מפסקי רמ"א סי' ר"כ ריקים ופוחזים שהמירו ואינם חוזרים בתשובה גמורה וכו' היינו שיודעים שאין חוזרים בתשובה גמורה, אבל מסתמא ל"ח לו, וכ"ש פשיש רגלים לדבר ונראה וניכר, וכ"ז פשוט: ונגד אלו שרוצים להתנות תנאי הנ"ל והמספיקים עמהם נבזו יבזו לו ב"רבים, חוששני להם מחטאת עוברים על לא תונו איש את עצמתו דדרשו ז"ל במתניתין ב"מ נ"ח ע"ב דאת' קרא לאונאת דברים לא יאמר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים, ועיני' רמב"ם הלכ' מכירה פ"ז הלכה י"ג, ובהלכ' תשובה פ"ח הלכ' ח', והאנשים האלו לא ידעו ולא יבינו כל אלה שוגגים ומטעים המה יבקשו מחילה מאתו ויקבלוהו מיד בסבר פנים יפות להיות מחוברי חבר למספרת הקודש קדוש יאמר לו, ישנבח ויתרומם במושב זקנים והללוהו במעללו, נחלתו לעו"הב שפירה לו, וכל עם ה' יתברכו ממקבץ נדחו וגואלו, הכ"ד באמת וצדק למען לא ידח ממנו נדח לפני בוחן ובודק, דש"ת חותם בברכה מרובה ברפת שים שלום או"הנ.

פ"ב עש"ק כ"ג תמוז לס' הנני נותן לו את בריתי שלום תר"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנזמין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קי יראה זרע יאריף ימים, יעקב איש תם יושב אנהלים, ה"ה מע"כ תלמידי הרב עוסק בחוקי חורב ידיו לו רב המאוה"ג חרוץ בע"פ, עומד לתלפיות כש"ת מו"ה אברהם יעקב קאפל זינגער נ"י אבדק"ק לאשאנץ יע"א: בחזרי מע"מ וויען בין המון מכתבים בא לידי מכתב פר"מ נ"י ודחק עלי השפעה להשיבו ע"ד ירא שמים יושב באהל תורה שקרה לו מקרה לא טהור בליל יו"הכ ונפשו עגמה עליו כי ירא לנפשו ע"פ שגזרו חז"ל אומר שלהי יומא ידאג כל השנה פולקה, והאי גברא בהאי פחדא יתיב, ופר"מ נ"י משתתף בצער, כי לא דבר מצער הוא, ואותיותיו שאלוני לעשות עמו אות לטובה, להודיעו מה עמדי בענין זה מפי סופרים וספרים ותיקונים אשר נמצא על זה, ולהפיס דעתו של האי טהור גברא היושב עוסק ובא בתורה, אשר קרה לו מקרה לא טהור: טרם אענה אני אומר כי עצמות הענין קשה להסביר וכבר יגעו וטרחו להסביר ברייתא זו דתנא דבי ר"י הרואה קרי וכו' ידאג כל השנה פולקה, כ' רש"י שמה לא קיבלו תעניתו והשביעוהו במה שפידם כמו מוזג כוס לרבו, ואם עלתה לו מוכטח לו שהוא בעו"הב כ' רש"י שמעשים טובים יש בידו שהגינו עליו ובע"הב הוא, תדע שכ"ע פולו רעב וכו' כ' רש"י ואעפ"כ עלתה לו שנה יש לדעת שכן עו"הב הוא, ועיני' פר"ח סי' תקט"ו שתמה וכי מראים לו שהוא בן עו"הב ע"י דבר טומאה, והעלה דמתחילה לרעה הנה ונתהפך לטובה דמצותיו הגינו עליו, ואלף רבה כ' דלא נראים לו דברי פר"ח ובברכי יוסף כ' דלא נראה כפר"ח דקתני עונותיו מחולים וכ' רש"י סימן טוב משמע דמתחילה הוי סימנא טבא, וכן משמע מדאמר ר"נ תדע שכ"ע פולו רעב והוא שבע משמע מתחילה לטובה הוא, והאלף רבה כ' כל שעלתה לו שנה אמרי' דהראו לו מתחילה שא"צ להתענות כי הוא צדיק לחיות ולהרבות זרע בלי תענית מפח זכיותו המרובים,

והנה על פירושו קמה וגם ניצבה תמיהת הפר"ח נכי מראים לו שהוא צדיק גמור במידי דטומאה וקרי, והנ"ל בזה כי הוא ע"ד שאמרו ז"ל ב"ש"ס ברכות לאדם שטוב מראים לו חלום רע ונעציבות' הוא דמהני, והענין כי אדם אין צדיק בארץ וכו' מי יאמר זיפיתי לבכי וכו' וראוי' לעונש מראים לו חלום רע דראוי' לו למשקל מטרכסי' בהאי עלמא ונעציביתי' הוא דאהני לי' כי נפטר מעונש ע"י צער ונעצב שיש לו וגם עי"ז ישים אל לבו ויפשפש במעשיו ויתקן אשר עוות, ועד"ז ענין זה דרואה קרי שהוא צדיק גמור וא"צ לענות נפשו בתענית כמו כ"עומ"מ אינו מנוקה מחטא לגמרי לפום גמלא שחנא וסביביו נשערו מאוד מדקדק עמהם פחוט השערה שלא יחשוב עון לאיש אחר רק לדידך, והיינו כי אין אדם צדיק בארץ דייקא מי שהוא צדיק במעשיו אשר יעשה טוב ולא יחטא לפי מעשיו הטובים וצדקותיו אשר עשה מדקדק ה' עמו פחוט השערה ואין אדם אשר לא יחטא וזהו שמראים לו כ"ע רעב והוא שבע וא"צ לתענית כי הוא צדיק גמור אלא לפי צדקותו מדקדק עמו פחוט השערה וראוי' לעונש ועינוי קצת, לכן משביעים אותו כעבד שמוזג פוס לרבו כדי שידיאג ויהי' עצב עד"ז ויפשפש במעשיו ויהי' נקי ע"י עצבותי' מפל וכל, וא"ש הבריית' ופירש"י, דידאג כל השנה אולי מראים לו שמשביעים אותו כדי שלא יעלה לו התענית ויתעצב אל לבו, ואם עלתה לו שנה אגלאי מלתא דצדיק גמור הנה מעיקרא וסי' טוב הוא לו שהראו לו ס"ר כדי שיחרד ויתעצב כדי שיעונותיו הקטנים אשר לא יחשבו לחטא אלא לצדיק גמור ינמחלו לו, וא"ש גמי הלשון עונותיו סדורים לו מאי סדורים סדורים למחול, וצ"ל הול"ל מחולים לו כדקאמר ת"ק מחולים לו, ולמ"ש א"ש דמראים לו דעונותיו סדורים לו בסידור נכון לפי מעשיו הטובים זה מול זה וע"י שרואה קרי מחולים לו והבן: ויש להוסיף דברים דמראים לו זה ע"י ראי' קרי, עפמ"ש פי א"א וכו' אשר יעשה טוב ולא יחטא היינו שאפי' צדיק גמור שלא עשה עבירה בקום ועשה וגם לא עבר מצוה בשוא"ת, מ"מ א"א שלא עשה פעם המצוה בשמחה והכנה דרבה ועשאה כמצות אנשים מלומדה והיינו פי א"צ אשר יעשה טוב ולא יחטא בעשות הטוב וזהו שאמרו תלמידי דר"א לר"א שאמר פלום עברתי עכה"ת פולה וכו' הלא למדתנו רבינו פי א"א צדיק בארץ וכו' ותמוה הלא גם תנוקת של ב"ר יודעים אותו מה זה שאמרו הלא למדתנו רבינו וכי זו תורתו של ר"א שלמד לתלמידיו כמקרא דרדקי, ולפימ"ש י"ל שהשיבוהו לפי דבריו שידע בנפשו שלא עבר עכה"ת אמרו הלא למדתנו רבינו פירושו דהאי קרא אא"צ וכו' אשר יעשה טוב ולא יחטא היינו שלא יחטא בעש' הטוב בכוננה רצוי' כהנ"ל ואמרו לו גיהי דקיימת בפועל כה"ת פולה מ"מ אפשר שלא עשית פראוי' בכוננה רצוי', וי"ל עוד דאמרו הלא למדתנו רבינו היינו שמתוך המדובר הזה מה שאמר לו והוא השיב להם פלום עברתי, בזה הבינו ולמדו ממנו עכשיו פירושא דהאי קרא דכוננתו דקרא ע"כ כהנ"ל שלא עשה המצות פראוי' דהא ר"א העיד על עצמו שקיים כל התורה בפועל: הדרן לדברינו כי אם צדיק גמור הקב"ה מדקדק פחוט השערה ויענש על שלא עשה המצוה בהכנה קודם ובכוננה רצוי' ומראים לו ע"י ראי' קרי לשון מקרה שעשה מצוה מן המצות לפעמים פעושה דבר במקרה בלי הכנה וכוננה נכונה, וכתוב ואם תלכו עמי בקרי וכו' ומפרש הרמב"ם לשון מקרה, ומראים לו ע"י ראי' קרי שלא במקוון כמ"ש רש"י מדה פגד מדה ואם עלתה לו שנתו מוכטח שהוא בן עו"הב, ורב דימי אמר מפיש חיי סגי ומסגי כ' רש"י בגין ובגין שפך הוא הסימן יראה זרע יאריף ימים נ"ל דרב

דימי מוסיף על הבריתא דמובטח לו שהוא בן עו"ה אומר ר"ח דמפיש חיי סגי ומסגי בנ"ב וב"ב ע"פ שאמרתי במק"א לפרש מאמר התמוה לי שאמרו ז"ל מעולם לא פסקה ישיבה מן האבות דכתיב ואברהם זקן יושב בישיבה ניהי כי זקן יצחק ויושב בישיבה ובניעקב ניהי כי זקן יעקב, ודבריהם ז"ל נפלאו לכאורה שעושים מערכה לדרוש הגם שיש לפרש זקן יושב בישיבה אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו זקן בשנים ומנ"ל למדרש זקן יושב בישיבה ולהוכיח מזה שלא פסקה ישיבה מהם, ונ"ל ע"פ שכ' הרמב"ם לבנו אשרי מי שכלו לו שנותיו במהרה להיות תכלית האדם להשלים נפשו בעו"ה ע"י מומ"ט ואשרי מי שהשלים נפשו מהרה, ויפה שעה אחת קורת רוח בעו"ה אחר שהשלים נפשו ע"י תשובה ומ"ט בעו"ה, ופירשתי מאז הא דהתלוננו כל הקרב הקרב וכו' יומת האם תמנו לגוע היינו אם היו מתמימים והשלימו נפשם טוב שיקרבו אל הקודש וימותו, אבל הרגישו בעצמם שלא השלימו נפשם והיינו האם תמנו בתכלית התמימות, לגנע ולכן אמרו לגנע ול"א למות כי גויע' היא בצדיקים כמ"ש רש"י בפ' ח"ש ואמרו הלא לא תמנו לגנע, אלא הקרב אל מקדש יומת ולא גויעה, והנה כי כן אין שבח לצדיקים שמאריכים ימים ומנפלים בזמנה שנתאה שלא השלימו נפשם עד שהזקין ושרשם בארץ, אלא אלו שמזכים רבים מעמידים תלמידי הרבה אם כי להשלים עצמם כבר היה יפה להם ק"ר בעו"ה מ"מ מניחם ה' פדי להעמיד תלמידים הרבה, ולזה התפלל דהע"ה לא אמות כי אחיה פנונתו שאינו רוצה למות פדי שינפה לחיים אמיתיים הגם שטוב לו לעצמו שימות פדי שינפה לחיים נצחיים, ויותר על טובתו וק"ר של חיי עו"ה להשאר בעלמא הדין נאספר מעשי זה לספר לאחרים מעשי זה ויודו לה' כי טוב כל"ח וימצאו עצמם מחוייבים לעשות רצון בוראם, והנה מצינו באבות שהפליגו בזמנה ואין זה שבח ומעלה אלא גרעון במדרגתם, לולי שהיו יושבים בישיבה משו"ה האריכו ימים וזהו שאמרו ז"ל מעולם לא פסקה ישיבה מאבות דכתיב באברהם יצחק ויעקב שהיו זקנים ולולי דמרומוז בו שהיו זקנים יושבים בישיבה לא הי' מספר גנותם של אבות שהוצרכו להאריך ימים עלי תכל וע"כ דזקנים יושבים בישיבה היו, והא"ש דרב דימי מוסיף על תנא דבי ר"י דאמר מובטח לו שהוא בן עו"ה, ומוסיף ר"ד והולך דמ"מ מפיש חיי ולמאי פיון שמובטח שהוא בן עו"ה למה לו חיים דסגי ומסגי בנים ובני בנים ממש ללמדם תורה כדאמרו ז"ל עד היכן חייב אדם ללמד בנו תורה בנו וב"ב או תלמידים ות"ח הקרויים בנים פאלו ילדם, וסימנא מילתא היא מראים לו ע"י שרואה קרי שיראה זרע ולתועלת זה יאריך ימים פדי לגדלם לתורה, ואמרו ז"ל איזהו בעו"ה זהו שמגדל בנו לת"ת הוא בן עו"ה שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו, ובכל זאת עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, פדי להגיד לאחרים כי ישר ה' צורי, ולא עולתה בו ב"ה דמניחו בעו"ה ומאחר שזכרו כי הוא לתועלת אחרים להגיד לאחר כי ישר ה' וזכות הרבים תלוי' בו: ואחר הוצעת דברינו אלו שבארנו והסברנו בטוב להבין גוף הענין בקללה ובכרה התלוי' בה נשית פנינו אם בכל הרואה קרי נאמרו דברים הללו או יש לחלק בין הפרקים, הנה רש"י כ' הרואה קרי ביו"ה ולא במתפונן פנונתו פשוטה ורצויה דאם מתפונן להוציא זרע שמקשה עצמו, עונו ישא, וגם אם עלתה לו שנה אינו בבטחון שהוא בן עו"ה ולא נאמרו דברים האלו אלא שרואה שלא במתפונן להשחית זרעו, ונראה מדכ' ולא במתפונן פיון שהוא שלא במתפונן ואפ"י יש סיבה שע"י ראה

קרי ביו"הכ עונותיו מחולים ונאמרו כל הדברים האלו בו הן לרע שיצאג והן לטוב אם עלתה לו שנתו מןבטח וכו' הן יש למשמע מרש"י, אמנם הן ראיתי בס' אלי' רבה על דאם עלתה לו שנתו וראה זרע וכו' בשם שפולי לקט והוא שלא הרהר, נראה דאם הרהר ועי"ז ראה קרי הגם שלא התפונן להוציא קרי אין עונותיו מחולים ואין שפולי אתו שיצאג זרע וכו' דלא פמשמעוהו של רש"י, וכן מסתבר פיון דיש סיבה לתלות בו שע"י ראה קרי ליפא סימן מן השמים שהראוהו לו שהוא צדיק גמור וא"צ לתענית דהרי בא לו ע"י הרהור דילי', וראיתי בס' ברפי יוסף שכ' ה"ה הא דאמרו יצאג כל השנה אפשר דבהרהר אף דגדול עונו אינו בספק מיתה עכ"ל, הנה מ"ש אפשר, לכאורה פשוט דכן הוא פיון דע"י הרהור בא לו ליפא סימנא מלתא לא לטובה ולא לרעה, נ"ל דיש לחלק דוקא סי' לטוב ליפא פיון שע"י עצמו בא ולאו סימן מן השמים הוא, מ"מ סוף כ"ס כ"ע רעב והוא שבע יש לו לדאוג ולצער על סיבה זו והוא עצמו גרם לו כל זה שהוא שבע בזמן שכ"ע רעב ומעונה ויש לומר פיון שע"י הרהור ובטבע בא לו שראה ולאו סימנא הוא כמו עבד שמוזג פוס לרבו ושפכו ע"פ שכתב רש"י ואינו צריך לדאוג כ"כ לכן כ' אפשר דגם חלקת יצאג ליפא כה"ג פנ"ל: ומצאתי ראיתי אחרי רואי באר לחי רואי, בתשובת מהרי"ל סוף סי' רל"ב וז"ל וזמנין אתי נמי מרוב טרחא וברוב אכילה ושתייה ובשבע דרכים בודקים את הזב וכולן שירגילין דאפי' כה"ג קודם זי"ן ימים היו מונעים ממנו כל דברים הרגילים להרבות זרע, ומ"מ לא יתיאש מן הפורענות ולא מן הרחמים וישוב אל ה' בכל נפשו כי חנון ורחום הוא וכפר בעד פולנו אלו דבריו פכתבו וכלשונו, הנה מדבריו אנו למדין כי בכל שבעה דברים שבודקים הזב שבמשנה ב' פ"ב דזבים לא נאמרו דברים האלו שבבדיקות ואמוראים ואינו בכלל הרוואה קרי ביו"הכ דרוואה בשבעה דרכים אלו ינוסו מפניו סימנים אלו הן לרע והן לטוב, וכ' ומ"מ לא יתיאש מן הפורענות הגם דליפא סימן למיחש מיהא בעי מן הפורענות פיון שפוף כ"ס הוא שבע וכ"ע רעב ויש לו לדאוג כי לא עלה לו תעניתו לא יתיאש מן הפורענות, וגם מן הרחמי' פלומר שא"צ לבקש רחמים עבורו, או פנונתו בל יחשוב פיון שהוא עצמו גרם לו שהוא שבע ע"י שטרח או אכל הרבה וכ"ש פשא ע"י הרהור בעבירה שאפס תקנה, אלא ישוב אל ה' בכל נפשו כי חנון ורחום ה' וכו', וי"ל ע"ד רמז הא דכתיב בתשעה לחודש בערב תענו וכו' וכי בתשעה מתענין הלא בעשירי מתענין ודרשת חז"ל ידוע, וי"ל דרמז לנו דישמור נפשו שלא יבא ביו"הכ לידי קרי ויהי' שבע ביו"הכ ולא מעונה בדבר זה כמ"ש תדע כ"ע רעב והוא שבע לכן ישמור נפשו מרוב אכילה ושתי' קודם פניסת יו"הכ והיינו בתשעה לחודש בערב תענו ותחילו למעט באכילה כדי שיהי' מעונה ביו"הכ, והיינו לדסוברי' דה' עינויים דאורייתא פמוכן: היצא לנו מכ"ז דאם יש לתלות בזי"ן דברים שבודקים בהם את הזב ליפא סימן בין להרע או להטיב כ"כ ואין לדאוג כ"כ ושומר נפשו ירחק מרוב אכילה ושתי' ודברים המביאים לידי קרי פמבואר בש"ע, ואני מוסיף והולך על דברי מהרי"ל ושפולי לקט שבאלי' רבה עכשיו אחר שכבר גילו לנו חז"ל ענין ודבר זה כל הירא ומאמין באמונה אמן בדברי חז"ל הוא חושב מחשבות בעיו"הכ למעט ולהרחיק מרובי אכילה ושתי' ודברים המרבים זרע ואיפא הרהורי דיומא דעיו"הכ ובלייל יו"הכ הוא מלא רמת ופחד לבל יקרה לו מקרה לא טהור ונוהגי' לומר מזמורי תהלים המסוגלים לעצב הקרי ע"י הפתוב בספר תהלים, ומחשבות

והרהורים בענין זה ורתת ובהלה מפני זה גופני מביא לאדם כף ר"ל ויש דבר לתלות בו דלאו סימנא מלתא הוא, ואין לדאוג כ"כ, ומ"מ לא יתיאש מן הפורענות ומן הרחמים כמ"ש מהרי"ל ז"ל: ועל דשאילנא מאת פר"מ נ"ל להורות לו את המעשה אשר יעשה להציל נפשו הנני מעתיק לו לשון מהר"ל סי' הנ"ל ואשר שאלת יש לו לדאוג ויפשפש בכל מעשיו ויחזור מעבירות שבידו ויסגף עצמו במה דאפשר לי פן שמעתי מבצלי הוראה דאתרעו להו עכ"ל ועיני פר"מ נ"ל ראו ראי' אחת בספר קרבן נתנאל פ' יה"כ סי' כ' מ"ש מכוננת האר"י ז"ל, ומ"ש שלושים יום בכ"י הפיוט מסדר קדושה של יה"כ בכוננה שלימה ורצויה ובדמעות, והנה סתם פיוט של יוה"כ ונסתפק פר"מ נ"ל על איזהו מן הפיוטים כיוון אם על של שחרית או של מוסף, והי' פשוט בעיני דמסתמא של שחרית כי יש בקדושת שחרית הרבה יותר בכמות ואיכות משל מוסף כמוכין למעיין ומבין, אבל מצאתי ראיתי בסידור נהורא, שמנהיר לנו בזה ומפרש לנו הסתום דכוננתו על שלוש קדושות של שחרית מוסף ומנחה, וקדושת שחרית מתחיל מן וילך תעלה קדושה, ועיני בס' עבודת הקודש מאיש אלקי קדוש יאמר לו בעל ברפי יוסף זצ"ל שמעלה בקודש מוסיף הולך ואור תפלות ובקשות תחנונים ותיקונים, וכל המוסיף יוסיפו לו מן השמים, ונה איזהו שנים, קרה מקרה זו לאחד מיקירי תלמידינו ובא לפני בפחי נפש ותרדה גדולה פחד ורתת עצב ותוגה אחזתהו, וסיפר לי המאורע, ודברתי על לבו הלא אם תטיב שאת וכל רע אליך לא יאונה, וקרא אל ה' והוא יענה, ועיקר שקידה בתורה כי היא מצילה ומגינה, בכל עת ועונה, ויסכים בדעתו ללמוד מסכת' אחת מלכד השעורים הקבועים לו ילמוד מסכת' אחת על הסדר כל השנה, ויתפלל בכוננה רצויה לפני ה' שוכן מעונה, ואל ירבה בתעניתים כל יבטל מהתמדת התורה, ולא יבוש המעיין המתגבר, כדאמרו ז"ל להורות גבר, חובר חקר מחוכם האי צורבא מדרבנן דיתבי בתענית' וכו' ורגיל אני לומר אמרו דיתבי בתעניתא הול"ל האי צורבא מדרבנן דצם או מתענה, ונ"ל בנדאי כל הממעט באכילה ושת' או מי שפורש מכל מאכל ומשתה קדוש יאמר לו, אלא אם אינו מבטל עי"ז מת"ת ואינו יושב ובטל ממלאכת שמים, וזהו שאמרו האי צורבא מדרבנן דיתבי בתעניתא שהוא יושב ושובת מתלמודו, ליכל פלפא לשירותא, ואמר דהע"ה טוב לי כי עוניתי למען אלמד חוקיה היינו בתנאי זה למען אלמד חוקיה ולא אהי' יושב ובטל מללמוד חוקיה, ועלתה לו שנתו עומד חי לפני ה' גדולה תורה שנותנת חיים לעושיה בעו"הז ובעו"הב, והיא תעמך להאי צורבא מרבנן במקומו פקודי ה' ישרים ישמחו לבו ירחמהו ה' ויראהו בישועתו וינקה לחזות בנעומו, הכ"ד אוה"נ דש"ת חותם בברכה יראה זרע יאריף ימים תהי' חלקו עם ישרים ותמים.

פ"ב נגהי ליום ג' פ' וירא תרכ"ד לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קיא זאת תורת העולה, אשר העלתה מצודתי בדין ש"כד"הנ ואוכלים שא"ר אם מותרים או אסורים, לחולה שא"ב ספנה ביום הפפורים, ואשר ישים ה' בפי אנתו אשמך לדבר: א) הנה מקור דין זה אכילה ושת' שלכדה"נ ביה"כ יוצא ממקום קדוש מעין הנובע ורבים שתו וישתו מימיו לצמאם ה"ה בעל שאגת ארי' סי' ע"ו דמפשט פשיטא לי פינן דלא פתיב אכילה ביה"כ שלא פדרך הנאתן אסור כמו כדה"נ כמו בב"ח וכ"כ וכדומה דשלכדה"נ אסור משום דלא פתיב אכילה, בהא נחית וסליק בתשובה ודחה הראות שהיו נראים לו תחלה שמנגדתו, אבל לא מצא ראי' לדבריו, מרוב פשיטותו

לדעתו הנשגבה דכן הוא, והנה ראה זה דבר חדש הוא אשר לא שערום לפי קט ידיעתי
אבותינו קמאי דקמאי וגם גאוני בתראי שהם אתריו לא ראינו, הגם שלא ראינו אינו
ראי, והואיל ויש בדבר זה נפקותא רבתיא אם שלכדה"נ אסור מדאורייתא או מדרבנן
בחולה שיש בו ואין בו ספנה, אם אסור רק מדרבנן מותר להאכיל שלכדה"נ אפי' אין
בו ספנה ואם מדאורייתא אסור, ובחולה שיש בו ספנה יש בו חומרא אם הוא מדרבנן
וסגי לחולה פשאוכל שלכדה"נ אסור להאכילו כדה"נ, אם שלא כדה"נ וכדה"נ שנוה
ביו"כ, מותר להאכילו אפי' כדה"נ דמ"ש דסוף כ"ס נדחה איסור אכילה ביה"כ, ע"כ
שמתי עיני ולבי לדרוש ולחקור ולבדוק אחר חדושו של הש"א, אם יש להם מקום
להתקומם לדינא להקל, והנני בתפלה קצרה תפלת הבינוני מאתך דעה ובינה תחוננני:
הנה בתחלת הרעיון עלה במחשבה לפני לעשות סמוכים לדינו של הש"א מסוגלי' ש"ס
ר"פ יה"כ דטרבח ליישב מתני' גם לר"ל דס"ל ח"ש מותר וס"ד דאפי' מדרבנן מותר, ולא
מתרץ מתני' לר"ל אסור דקתני היינו שלכדה"נ דליכא רק איסור ואסור מדרבנן כמו
כל אסורי תורה, אלא ש"מ דשאני יה"כ דלא פתיב אכילה כדה"נ ושלכדה"נ שוונים,
ואחר התבוננות מעט ראיתי כי ראי' זו דחוי' מתרי ותלת טעמי, חדא לפי שיטת תוס'
באיזהו מקומן דשלא כדה"נ מותר אפי' מדרבנן ועיי' מ"מ פ"ה מיסודי תורה לא יוכל
לתרץ מתני' בשלא כדה"נ דהא שרי לגמרי כמו בכל איסורים, ב' גם לפי שיטת הרמ"ם
ודעימי' ושיטת תוס' בדוכתא טובא דשלכדה"נ אסור מדרבנן הוא לפי דקיי"ל כר"י
דח"ש אסור מה"ת, שלא כדה"נ נחית דרגא ואסור מדרבנן ודייקו מדאמר ר"י שלא
כדה"נ אין לוקין עליו, אבל איסורא מדרבנן עכ"פ מיהא, ועיי' מ"מ שם דמצד דאפשר
איסור דאורייתא אית בי' כמו ח"ש לדידן, אבל לר"ל דס"ל דח"ש מותר מה"ת ולס"ד
דש"ס דאפי' מדרבנן הה"נ וכ"ש דשלא כדה"נ מותר דהא חמיר ח"ש משלא כדה"נ דר"י
ס"ל דשלא כדה"נ אסור רק מדרבנן הגם דח"ש אסור מס"ת, ולר"ל דס"ד דח"ש אפי'
איסור דרבנן ליכא כ"ש שלא כדה"נ דמותר, ולא יוכל לתרץ מתני' שלא כדה"נ, והא
דלא מתרץ מתני' לר"י דאסור היינו שלא כדה"נ, דחדא מנייהו קאמר, ועוד דמתרץ
דאסור היינו מדאורייתא כמו רחיצה ושתי' למ"ד ה' ענוי' דאורייתא, ולר"ל דס"ד דח"ש
מותר כ"ש שלא כדה"נ ומתרץ לבסוף דס"ל ח"ש אסור מדרבנן ואסור היינו בח"ש כמו
לר"י, ועוד בה שלישי' דראי' זו דחוי' מעיקרא, דא"א לפרש מתני' אסור היינו שלא
כדה"נ מדקתני בסיפא האוכל פכותבת הגסה וכו' והשותה מלא לוגמיו חייב ואי אסור
דרישא היינו שלא כדה"נ גם פשאוכל ושותה מלא לוגמיו פטור ואי קתני סיפא דחייב,
אבל לפרש אסור דרישא בח"ש דאסור באכילה ושתי' אפי' כ"ש, א"ש סיפא דהודיענו
שיעור שחייב עליו, אבל אי רישא בשלא כדה"נ לא א"ש הסיפא דהול"ל פשאוכל כדה"נ
חייב והראי' דחוי' ולא חוזרת ונראה: אבל יש לי ראי' דשלכדה"נ מותר ביה"כ כמו בכל
איסורים, ומנא אמינא לה מדאמר ר"ש האוכל נבילה ביה"כ פטור משום יה"כ דאין
איסור יה"כ על נבילה, איך סתם ואמר האוכל נבילה ביה"כ פטור, הא איכא אופן
דחייב כגון שאכל בשר נבילה חי דהוא שלכדה"נ מובא בתוס' פסחים פ' כ"ש או שעירב
בדבר מר משום יה"כ איכא דאסור שלכדה"נ, ומשום איסור נבילה ליכא דאוכל
שלכדה"נ וחייל איסור יוה"כ ואיך אמר סתם דפטור מקרבן משום יה"כ פשאוכל נבילה
דהא שלא כדה"נ שם נבילה יש לו ואיסור דנבילה לית בי' וע"כ דשלא כדה"נ ביה"כ

שְׁנוּה לְשֹׁאֲרֵי אִיסוּרִים וְהִיא רֹאֵי נִצְחָת לְכַאוּרָה: וְאַחַר הַתְּבוּנָתָּ מְצֹאֲתִי בְּהַ בְּדָק, דִּיל לְ ר"ש לְשִׁיטְתוֹ אֲזַל דְּכ"ש לְמַלְקוֹת לְפִי דְּס"ל לְתוֹס' שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים כ"ג ע"ב ד"ה דְּמוֹקִי לָהּ וְכו' דְּלר"ש דְּכ"ש לְמַלְקוֹת ה"ה שְׁלֹא כְּדֵה"נ עֵינִי מְהַרְשָׁ"ל וּמְהַרְשָׁ"א דְּס"ל לְתוֹס' ע"כ הָכִי, לִפ"ז אֲדַחֲי רֹאֵי זֹו דְּר"ש לְטַעְמִי סֵתָם וְאַמַּר דְּפֶטוּר דְּגַם שְׁלֹכְדֵה"נ אִיפֹא אִיסוּר גְּבִילָה, אֲלֵא דְשִׁאֲגַת אַרְי' מְדוּנָוִיל יָדוּ מְשַׁתְּלָם דְּהוּא לֹא נְחִית בְּתִשְׁבָּה זֹו בְּזֵה, דְּהָא עֵיקְרוֹ יֵצֵא לְיִשְׁבֵי קוֹנְשֵׁי תוֹס' דְּמוֹכַח דְּר"ש ל"ל מוֹסִיף דְּאֵל"ה הָא יֵה"כ מוֹסִיף עַל גְּבִילָה אִיסוּר' שְׁלֹכְדֵה"נ, וּלְמַהֲרָשָׁ"א שְׁבוּעָ' הַנִּזְלֵ אֵין יֵה"כ מוֹסִיף עַל גְּבִילָה לְר"ש דְּשְׁלֹכְדֵה"נ בְּכ"מ אֲסוּר, וְע"כ דְּלֵא נְחִית הַש"א לְמ"ש מְהַרְשָׁ"א שְׁבוּעוֹת א"כ אִיפֹא רֹאֵי נִגְדוּ בְּעֵיקְרֵה דְּחִיָּדֵשׁ דְּשְׁלֹכְדֵה"נ בִּיה"כ שְׁאֲנִי מְכַל אֲסוּרֵי תוֹרָה פְּדֻכְתִּיבְנָא, וְדְכָרִיו נִפְלָאוּ מִמֶּנּוּ בְּמַחֲכ"ת: וְהִנֵּה רֹאֵי דִידֵי שְׁדַחֲתִי חוֹזְרַת וְנִרְאִית לָנוּ, עַפְמ"ש הַמְל"מ הַלְכ' שְׁבוּעָ' בְּכּוֹנֶנֶת תוֹס' דְּאִיסוּר שְׁלֹכְדֵה"נ נְחִית דְּרָגָא מְכ"ש לְר"י דְּח"ש אֲסוּר מֵה"ת שְׁלֹכְדֵה"נ רַק מְדַרְבְּנָן וְלר"ש דְּכ"ש לְמַלְקוֹת שְׁלֹכְדֵה"נ אֲסוּר מְדַאוּרִיָּתָא כְּח"ש לְר"י וּמ"ש תוֹס' בְּתִי שְׁנֵי דְהִי ר"י יוֹכֵל לְתַרְץ מִתְּנִי בְּשְׁלֹא כְּדֵה"נ וְר"ש פּוֹטֵר הֵגַם דְּלִיפֹא לְר"ש רַק אִיסוּר כְּח"ש לְר"י דְּס"ל לְתוֹס' דְּשְׁבוּעָה חָל עַל ח"ש, וְהִי שְׁלֹא פְדָרָף הַנְּאֲתָן לְר"ש, וּמ"ט דְּר"ש דְּפּוֹטֵר צ"ל מְשׁוּם שְׁאִינוּ בְּלָאוּ וְהֵן וּמְשׁוּ"ה דְּחָה תוֹס' לְתִירוּץ קָמָא כְּצ"ל לְפִי מְל"מ וְעֵינִי, וְא"כ הוּא קִשִׁי לְר"ש דְּאָמַר הָאוֹכֵל גְּבִילָה בִּיה"כ פְּטוּר פְּשְׁאוֹכֵל שְׁלֹא פְדָרָף הַנְּאֲתָן הֵגַם דְּאִיפֹא אִיסוּר גְּבִילָה לְר"ש פְּמֹו ח"ש לְר"י הָא חָל אִיסוּר יֵה"כ עַל אִיסוּר קָל פְּמֹו עַל ח"ש לְר"י וּבְשְׁבוּעָה דְּבַעֲי דְּאִיתָא בְּלָאוּ וְהֵן אִינוּ חָל, אֲבָל אִיסוּר דְּעֻלְמָא וְהִי שְׁלֹא כְּדֵה"נ לְר"ש וְחָל אִיסוּר שְׁלֹא כְּדֵה"נ דִּיה"כ עַל אִיסוּר דְּשְׁלֹא כְּדֵה"נ דְּגְּבִילָה, וּמְדַפְטֵר ר"ש מוֹכַח דְּשְׁלֹא כְּדֵה"נ בִּיה"כ פְּכָל שְׁלֹכְדֵה"נ דְּכָל אִיסוּרִים דְּלִיפֹא רַק אִיסוּר בְּעֻלְמָא, וּמִיָּנָה לְדִידֵן דְּשְׁלֹא כְּדֵה"נ בְּכָל אִיסוּרִים לְכָל הַיּוֹתֵר לִיפֹא רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן ה"ה בִּיה"כ וְעֵינִי: וְכ"ז לְפִי דְּס"ל לְמַל"מ בְּכּוֹנֶנֶת תוֹס' דְּנְחִית דְּרָגָא וְאֵין בְּשְׁלֹא כְּדֵה"נ רַק אִיסוּר בְּעֻלְמָא, אֲבָל לְפַמ"ש מְהַרְשָׁ"א פְּמֹו לְר"ש כ"ש לְמַפּוֹת פֶּן שְׁלֹא כְּדֵה"נ אֲסוּר אֲזַדָּא רֹאֵי דִידֵי, וְיֵשׁ בְּהַ חֲלִישׁוֹתָא אוֹילֵי פְּוֹנֶנֶת תוֹס' כְּמ"ש מְהַרְשָׁ"א, אֲבָל נ"ל לְהוֹכִיחַ דְּכּוֹנֶנֶת תוֹס' כְּמ"ש מְל"מ, דְּהִנֵּה מ"ש מְהַרְשָׁ"א דְּלר"ש שְׁלֹא כְּדֵה"נ פְּמֹו כ"ש, צָרִיף הַסְפֵּר הָא חֲזִינוּ לְר"י דְּח"ש אֲסוּר מֵה"ת וְשְׁלֹא כְּדֵה"נ מְוֹתֵר, וּמ"ט לְר"ש שְׁלֹא כְּדֵה"נ בְּמַשְׁקֵל כ"ש, וְהִי נ"ל בְּקַטְנוּתִי וְשְׁמַעֲתִי אַח"כ הִיא שִׁיחָה בְּפִי פֶל לְפַמ"ש הָרִיטְבָ"א בְּמַפּוֹת דְּטַעְמָא דְּר"ש דְּכ"ש לְמַלְקוֹת מְשׁוּם דְּאַחְשְׁבִי וּמִהֲנִי לִי מַחְשְׁבָתוֹ מֵה"ת לְמַשְׁוֹנֵי אֲכִילָה דְּכ"ש פְּסֵתָם אֲכִילַת ב"א שְׁהִיא בְּכּוֹזִית פֶּן פְּשְׁאוֹכֵל שְׁלֹא כְּדֵה"נ מַשְׁוֹנֵי לִי מַחְשְׁבָתוֹ פְּמֹו שְׁאוֹכֵל כְּדֵה"נ, וְכ"ז לְר"ש אֲבָל לְר"י דְּמַקְרָא יְלִיף מְרִיבּוּי דְּכָל לְח"ש, לֹא מְשׁוּם אַחְשְׁבִי אֲתִי עֲלָה דְּוֹקָא ח"ש, וְשְׁלֹא כְּדֵה"נ מְנִין, פֶּן י"ל בְּשִׁיטַת מְהַרְשָׁ"א, הֵגַם שְׁיֵשׁ לְפַקְפֵק וּלְחַלֵּק בֵּין הָעֵנִיגִים, דְּלַעֲנִין אֲנֹכֵל כ"ש פִּינוֹן דְּסִגִי לִי בְּהָכִי וּמַחְשָׁב לֹו אֲכִילָה חֲזִיב מְלָקוֹת דְּמ"מ אֲכָל פְּדָרָף הָאוֹכֵלִים רַק שְׁפִיחַת בְּשִׁיעוּר, אֲבָל שְׁלֹא כְּדֵה"נ אֵין דְּרָף אֲכִילַת ב"א פְּלָל, הֵגַם שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק מ"מ אֲפֶשֶׁר לְקַבֵּל הַדְּבָרִים מִמִּי שְׁאֲמָרוֹן מְהַרְשָׁ"א ז"ל, אֲבָל כ"ז לְפִי שִׁיטַת י"א שְׁפִרִיטְבָ"א רִישׁ מַפּוֹת, אֲבָל לְשִׁיטַת רִש"י וּמְבִיא גַם הָרִיטְבָ"א, דְּס"ל דְּלר"ש הִלְכָה פֶּה הִיא דְּכ"ש לְמַפּוֹת וְלֹא לַעֲנִין קָרְבָן, וְלֹא מְשׁוּם אַחְשְׁבִי אֲתִי עֲלָה אֲלֵא פֶה גְּזָרָה חֲקַמַת הַתּוֹרָה דְּלֵא הַחֲמִירָה בְּעוֹנֵשׁ פְּרַת וְחֲטָאֵת בְּכ"ש, וְכִינוֹן דְּהִלְכָה הוּא אֵין לְמַדִּין מִן הַהִלְכָה לֹוֹמַר ה"ה שְׁלֹא כְּדֵה"נ, מְנ"ל

להוסיף מדעתינו על פכה, מה שאינו בהלכה, ואנו אין לנו אלא לומר דנחית דרגא כמו
לר"י שלא כדה"נ אסור מדרבנן ונחית דרגא מח"ש פן לר"ש דכ"ש למלקות שלא כדה"נ
כמו ח"ש לר"י: וי"ל ר"י דמפיק מפל ח"ש, ולא מרבה ר"י וברית' דמביא לשלא כדה"נ,
צ"ל דמסתבר לי טפי ח"ש משלא כדה"נ דבח"ש י"ל משום דחזי לאצטרופי משא"כ
בשלא כדה"נ, ומגושב בזה קושני' תוס' יומא, למאי צריה ר"י טעמא דחזי לאצטרופי פיון
דמרבי' מפל חלב, ולמ"ש י"ל דלולי סברא דחזי לאצטרופי הוי מרבינן שלא כדה"נ או
תיתי ח"ש ושלא כדה"נ ומ"ש, לכן אמר טעמא בח"ש משום ח"ל מרבי' מקרא מסתבר
יותר ח"ש ולא שלא כדה"נ דליכא טעמא, ונ"ל לר"ש דכ"ש למלקות מהלכה ול"צ
לרבוני' ח"ש לאיסורא, מרבה מפל שלא כדה"נ לכן לר"ש שלא פדרה הנאתו כמו ח"ש
לר"י פנ"ל ויש להאריה עד"פ ועיני': ואחרי הוצעת דברי אלו אומר אני דיש ראי' דכוננת
התוס' כמ"ש המל"מ דלא פמהרש"א, בהקדמ' מ"ש הריטב"א לדעת י"מ דטעמא דר"ש
משום אחשבי' משו"ה פטור מקרבן דבא על השוגג דלא אחשבי' לאכילתו עיי"ש: והנה
לשיטה זו איכא חיוב פרת על כ"ש אלא קרבן לא משפחת פיון דשוגג וכן קרבן שבועת
ביטוי דזדונו במלקות בשוגג ליכא קרבן בכ"ש פיון דלא אחשבי', והנה תוס' בשבועות
כ"א ע"ב ד"ה ולא אמרו פזית וכו' כ' ודוקא בשאר איסור בעי פזית לקרבן שהקרבן
תלי' בכרת וזדונו בכרת לא הוי אלא בכזית, אבל בשבועת ביטוי דאין בה פרת אלא לאו
והקרבן תלוי בלאו פי היכא דלוקי' על כ"ש מביא קרבן על כ"ש, הנה מדברי תוס' אלו
נראה דתוס' לא ס"ל כ"מ שפריטב"א דתלי' באחשבי' דא"כ מ"ש קרבן דשבועת ביטוי
מפל איסורים חלב וכדומה דלא חייב קרבן, פיון דלא אחשבי' למה יהי חייב ומ"ש וע"כ
דס"ל פשיטת רש"י דהלכה היא לר"ש לענן קרבן ומשום דליכא חיוב פרת על כ"ש
ליכא קרבן והא דאמר ר"ש ל"א פזית אלא לקרבן משום דלענן חיוב פרת אין לנו
נפקותא רק לענן קרבן לכן אמר ולא אמרו פזית אלא לענן קרבן והטעם דפטור מקרבן
משום במזיד לא חייב פרת, וקרבן שבוע' דזדונו במלקות דחייב בכ"ש ה"ה דחייב קרבן
בשוגג בכ"ש, וי"מ שפריטב"א צ"ל דספיקת ש"ס בשבועות אי כר"ש ס"ל דחייב דמתני'
דמזיד ולמלקות ובמק"א הארכתי טובא ואכ"מ: הינצא לנו דתוס' ס"ל פ"ש"י במכות
דהלכה פה היא דכ"ש למכות ולא תלי' באחשבי', א"כ שלא כדה"נ לר"ש דליכא הלכ'
מהיכי תיתי יהי במלקות, ולכל היותר איסורא איכא כח"ש לר"י, ונתחזקה ראי' דידי
מדאמר ר"ש סתם האוכל נבילה ואפי' שלא כדה"נ דשלא כדה"נ ביו"ה ככל איסורי'
לדידן, והה"נ לדידן ואין בו לדידן רק איסור דרבנן וקמה וגם נצכה, בעזרת דגול
מרבבה: והגני מוסיף והולך גם לפי שיטת י"מ שפריטב"א דר"ש מטעם אחשבי' אתי
עלה ונאמ' כמ"ש מהרש"א דלר"ש שלא כדה"נ כמו כדה"נ, איכא ראי' דידי, דהא דשלא
כדה"נ כמו כ"ש ומשום דאחשבי' דוק' במזיד אבל שוגג לא דלא עדיף מכ"ש, והא ר"ש
אמר האוכל נבילה ביו"ה פטור היינו מקרבן כמ"ש רש"י בשבועות' והא כמו שהיא
שוגג ביו"ה אפטר שהיא שוגג בנבילה ולא אחשבי' לאיסור וליכא איסור אפילו בשוגג
דהא לא אחשבי' ואוכל שלא כדה"נ, ומשום יו"ה חייב אפילו בלא אחשבי' בשלא
כדה"נ כמו דה"נ דלא פתיב אכילה, ולמה אמר ר"ש דפטור מחטאת דאין איסור חל ע"א
וע"כ דשלא כדה"נ דיו"ה הכ שנה לנבילה וכל אסורים והבן: והנה הש"א מצא מקום יישוב
ע"פ דפשיטא לי' דשלא כדה"נ ביו"ה אסור ליישב קושני' תוס' שנדחק בהתוס' ליישב

דמוכה דר"ש ל"ל מוסיף דיו"הכ מוסיף הוא בשלא כד"הנ, ואכן מה נענו בפתרין מדהקשה תוס' ונדחק והניח דרף מרנוח הפשוט כמ"ש הש"א ש"מ דס"ל לתוס' דשלא כדה"נ ביו"הכ שנוה לקל אסורים אלא דיש לדחות דלר"ש לשיטתו לא יוכל תוס' לשיטתו בשבועות לתרץ פן דלר"ש ליפא מוסיף דגם בנבילה שלא כדה"נ אסור, אלא דתל' בשיטת מהרש"א ומל"מ כמ"ש באורף, ולפי מה שהוכחנו דעיקר כמל"מ, ותיקנו ראיותינו, איפא ראי' מתוס' דס"ל דשלכדה"נ ביהכפ שונה לקל אסורי תורה, וראיה זו פראי מוצקת ומורה: והא לה לשון הרמב"ם פ"ה מיסודי התורה הלכה ח' בד"א שאין מתרפאים בשאר אסורים אלא במקום ספנה בזמן שהם דרף הנאתן פגון שמאכילים את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח או שמאכילים אותו ביו"הכ אבל שלא כדרף הנאתן פגון שעושים לו רטייה וכו' או שמשקין אותו דבר שיש בהו מר מעורב עם אסורי מאכל שהרי אין בהם הנאה לחיף מותר ואפ' שלא במקום ספנה חוץ מכ" ובב"ח שהם אסורים אפילו שלא כדה"נ וכו' והנה מדכתב בזמן שהם כדרף הנאתן פגון שמאכילים אותו שקו"ר וכו' או שמאכילים אותו ביו"הכ הרי מפנרש בדבריו דביו"הכ דוקא כדרף הנאתן אסור מדאוריית', וגם מסוף דבריו שכ' חוץ מכ"כ ובב"ח דאפ' שלא כדה"נ אסור ולא כ' חוץ מיו"הכ מפנרש ושום שקל דביו"הכ שלא כדה"נ מותר דלא כפשיטתו של ש"א: אלא דטעמא בעי מ"ש מכ"כ ובב"ח דאסור אפ' שלא כדה"נ משום דלא פתיב ביה אכילה מ"ש יו"הכ דג"כ לא פתיב אכילה, וצ"ל שאני יו"הכ דתל' ביותב' דעתא דגברא ולכן שיעורו משונה מפל שעורים דפחות מכותבת ומלא לוגמיו לא מיתבי דעתא וכף שיערו חכמים, פן בשלא כדה"נ שאין דרף ב"א לאכול אם יערב בו דבר מר כמ"ש הרמב"ם או אוכל בשר חי שאינו כדה"נ לא מיייתב דעת האדם והוא מעונה בזה עצמו שאינו אוכל כדרף הנאה של האוכלים ובטלה דעתו ומעונה מקרי אבל באסורי תורה דאסרה תורה חפצ' אגברא, מנ"ל לחלק בין אוכל כדרף הנאתו או לא לולי דכתי' אכילה דלא אסרה תורה רק כדה"נ של המאכל ובכ"כ ובב"ח דלא פתיב אכילה מנ"ל דלא אסרה תורה רק כדרף אכילתו לכן אמר אב"י חוץ מכ"כ וכו': והנה בש"ס יומא פ' ע"ב אמר ר"ל האוכל אכילה גסה ביו"הכ פטור דכתי' אשר לא תעונה פרט למזיק, מדאמר האוכל גסה ביו"הכ וכו' פרט למזיק, משמע דוקא אכילה גסה מפני שמזיק ממנועט מלא תעונה, אבל פל שאינו מזיק לו הגם שאינו מתנהגה מ"מ אינו מעונה וחי"ב, וכן משמע לי' לש"א דגריע מזיק משלא כדה"נ ודוקא מזיק ממנועט מלא תעונה, והדין עמו לכאורה, אבל נ"ל לא מבעי לשיטת רש"י דנראה דס"ל פל שאוכל כדי שבעו קודם שנסנס יו"הכ ואינו תאב לאכול עוד הגם שאינו קץ במזונו פטור פניו שאינה נהנה במאכלו מזיק המאכל לעצמו פיון שכבר שבע וכן נראה שהיא שיטת הטור סי' תרי"ב דסתם וכתב האוכל אכילה גסה משמע פל שהוא שבע, ועיי' ב"ח סי' תרי"ב דרמז עליו המג"א ס"ק ג' ושם כ' הב"ח דשיטת רש"י וטור פה היא, לפ"ז בונדאי פן האוכל שלא כדה"נ פגון שעירב דבר מר או חי דפטור וכ"ש הוא, וקמ"ל ר"ל האוכל אכילה גסה והה"נ וכ"ש שלא כדה"נ דפטור, ועיי' מל"מ פ"ה מהלכ' יסודי התורה בד"ה עוד כ' תוס' בסופו שנסתפק אם בכל אסורים מותר לאכול גסה מה"ת וכו' לחלק בין יו"הכ דתל' ביותבא דעתא, משא"כ שארי אסורים, ובתר דמבעי פשיט לי' והרבה בראיות דה"ה בכל אסורים: והנה בכל אסורים שלא כדה"נ מותר ומ"מ מספק' למל"מ אם אכילה גסה

אסורה, נראה דס"ל דשלא כדה"נ פגון שעירב בו דבר מר או נכוה בו כמ"ש שם גרע מאוכל אכילה גסה פי כן ביו"הכ דאכילה גסה מותר' כ"ש שלא כד"הנ, ומינה דס"ל למל"מ דשלא כדה"נ ביו"הכ מותר דאי אסור איך מספקא לי' אם אכילה גסה בשאר איסורי' אסור הא אתי' בק"יח מיו"הכ דשלא כדה"נ אסור ואכילה גסה מותר כ"ש שארי איסורים דשלא כדה"נ מותר דאכילה גסה מותר ש"מ דפשיטא ליה דביו"הכ שלא כדה"נ מותר במכ"ש מאוכל אכילה גסה, ויש לדחוק ולדחות ראיה זו קצת אבל בפשיטות ושטיחות דבריו נראה כמ"ש: וכ"ז לשיתת רש"י וטור, אבל לפי שיטת ר"ת שבתוס' פסחים ק"ז ע"ב דאכל גסה דפטור דנקא כשקץ במאכלו ומזיק לו, אבל אינו תאב ואינו נהנה במאכלו מפני שובעו חייב, יש לדייק מדנקוט ר"ל האוכל אכילה היינו שקץ במאכלו אבל שבע חייב הגם שאינו נהנה, משמע קצת ה"ה פשאכלו שלא כדה"נ חייב פינון שאינו מזיק לו, ומדלא קמ"ל רבותא טפי דאפ"י אינו מזיק לו רק שהוא שלא כדה"נ נראה דכל שאינו מזיק הגם דקץ במאכלו ע"י שאכל הרבה באמת חייב, וקשה על הרמב"ם דמפרש אכילה גסה שקץ ומזיק לו וס"ל נמי דשלא כדה"נ ביו"הכ מותר, ונ"ל דלק"מ די"ל דטובא קמ"ל ר"ל דאוכל גסה פטור דה"א הגם שקץ ומזיק לו מ"מ חייב פינון שע"י אכילה גסה זו שנפשו קצה בה עכשיו, מ"מ יהיה לו תועלת שתהיה דעתו מיתב' על ידה אחר עיפול מה שאכל תחילה, ותובא דעת ע"י אכילה זו שנפשו קצה בה קמ"ל דפטור דבמת השתא אזלינן דהשתא לא מיתב דעתיה ועוד שמזיק לו עכשיו וע"י שיהיה מיתב אח"כ לא חייבה תורה, ל"מ פשאוכל אכילה גסה סמוך למוצאי יו"הכ פגון שאכל תחילה אוכלין שא"ר לאכילה דפטור עד שקץ לאכול ואכל אח"כ ראויין עיי' ב"י סי' תרי"ב, ואכילה שני' אכל סמוך למוצאי יו"הכ דפטור עכשיו ל"ב יתוב דעת, ולאחר העיפול של האכילה ראשונה כבר תהיה דעתו מיושבת ע"י אכילה זו שהוא קץ בה עכשיו הרי אז כבר פנה יום הפפורים אלא אפ"י אכל אכילה גסה בליל יו"הכ כמ"ש רש"י שאכל סמוך לכניסתו ביום ואכל תחילה אוכלים שא"ר כמ"ש הב"י בשם פל בו, מ"מ פטור דאזלינן בתר שעת אכילה דקץ בה ומזקת לו ור"ל סתם ואמר האוכל אכילה גסה ביו"הכ בכל זמן שאוכל ביו"הכ וטובא קמ"ל בזה, ואוכל שלכדה"נ ביו"הכ פשיטא לי' לר"ל או כ"ש הוא דלא מיתב' דעת' שפיר בשלא כדה"נ לא בשעת אכילה ולא אח"כ וא"ש נכון: ואחר שפינותי בספרים מצאתי לי חבר למקצת מדברינו מ"ש דה"א פינון שע"י אכילה והו' מיתב אח"כ דחייב קמ"ל ר"ל דפטור, ומצאתי ראיתי דכ"כ בספר תוס' יו"הכ שהקשה למה אמר ר"ל הך מלתא ביו"הכ ולא בשאר איסורים פגון חלב וגיבילה וכיוצא בהם, הוא מותב והוא מפרק לה דה"א הגם ששבע עכשיו ואינו נהנה מאכילה זו בשעתה מ"מ נהנה אח"כ בתר עיפול אכילה ראשונה ונ"ל דבתר שעת אכילה אזלינן ועוד שמזק' לו, אלו דבריו ז"ל, והנה קושיתו נ"ל ליישב ע"פ שיטת רש"י וטור דאכילה גסה דאמר ר"ל היינו ששבע ופטור ביו"הכ משום מאחר שפבר שבע בלא"ה לא מיתב' דעת' ובלא"ה אינו מעונה י"ל הגם דרש"י וטור ס"ל פן לעננין יו"הכ דתל' בעינוי ויתוב דעתא, אבל בשאר איסורים או מצות פגון פסח ומצה שבש"ס פסחים ק"ז ע"ב לא מקרי אכילה גסה שיהיו מותר באיסורים או שלא קיים המצנה עד שקץ במאכלו אבל כל ששבע עד שאינו תאב לאכול עוד מ"מ לא מופטר בהכי וכן יוצא די אכילה, דכל שקץ הוי פשלא כדה"נ דמותר וכן לעננין קיום מצנה אינו יוצא שלא

כדה"נ עיי' מל"מ הלכ' יסודי התורה ד"ה יש לחקור בטר דמבעי ליה פשיטא ליה דא"י
שלא כדה"נ ה"ה בקץ, דלא כת"ח חולין ק"כ דפשיטא לי' איפכא דיוצא שלא כדה"נ
ונ"ל ראי' למל"מ מדהקשה תוס' בנזיר כ"ג ע"א ר"ל על ר"ל יומא דאכילה גסה פטור
ביו"ה כ"ש דיוצא בפסח, ואין יוצא ידי מצוה בשלא כדה"נ ל"מ תוס' מידי דשאיני
יו"ה כדשלא כדה"נ מותר גם אכילה גסה ל"ש אכילה משא"כ לצאת ידי פסח כמו שיוצא
כדה"נ פן יוצא באכילה גסה וע"כ דגם בשלא כדה"נ א"י והקשה שפיר ותימא על המל"מ
שכ' שלא מצא ראי' לדין זה במ"ע והוא בעצמו מביא תוס' זה דנזיר דמשם ראי', אם לא
שנאמר דס"ל למ"ש דיו"ה כד"ה אסור וליפא ראי' מתוס' הנ"ל אלא כבר כתבתי
דנראה דמל"מ ס"ל דשלא כדה"נ ביו"ה כד"ה מותר, נחזור לדברינו דיש חילוק רב לחלק
בין אכילה גסה ביו"ה כד"ה לתליא ביה טוב' דעת' פשהוא שבע פטור, ולענין קיום מצוה
והה"נ לענין איסורי אכילה דוקא בקץ מותר ואינו יוצא ידי מצוה דלא בעינו שיהיה
תאב ונהנה אלא שלא יהיה שלא כדה"נ או קץ והחילוק נכון לפ"ז לק"מ ה"א דאמר ר"ל
דינו לענין יו"ה כד"ה דוקא, דביו"ה כמ"ל אפי' אכל אכילה גסה שאינו קץ רק אינו תאב
פטור משא"כ בשארי איסורים, ותוס' יו"ה כד"ה שנקיט בתרוצו פל שהוא שבע שגור
בלשונו שיטת רש"י וטור שמביא קודם לכן לשיטה זו ל"צ לתרוצו אבל לשיטת
הרמב"ם דס"ל דאכילה גסה ביו"ה כד"ה ובקיום מצות הפל בשקץ לאכול קשה למה נקיט
ר"ל דוקא יו"ה כד"ה ושארי איסורים צריכים אנו ע"כ לומר דה"א יו"ה כד"ה חמיר טפי מפני
דמיתב דעתיה אח"כ והסברא מוכרחת, ממילא ארנוח לן דל"ק על הרמב"ם דס"ל
דשלא כדה"נ מותר ביו"ה כד"ה מדלא קמ"ל ר"ל דשלא כדה"נ פטור, משום דקמ"ל רבותא
טפי באוכל אכילה גסה הגם דמיתב דעתיה אח"כ וכדכתבנא, והדברים ברורים, בין שר
אמורים: בהא סלקינן דשלא כדה"נ ביו"ה כד"ה מותר ככל איסורי תורה וכמו שבארנו מ"מ
ביאור זה לחלק יצא, דיש בכל איסורים ב' מיני שלא כדה"נ, א' שאוכל שלא פדרף
אכילת ב"א שמערב בו דבר מר או אוכל חלב או בשר חי שאינו נהנה באכילה זו פדרף
אכילת נהנת ב"א, ב' שאוכל וערב לו ולכל בני אדם, אלא שמאכל האסור אינו נאכל
פדרף הנאת המאכל כמו משקה היוצא מפירי של ערלה חוץ מזיתים וענבים וציר דגים
ויכויצא בו, אע"פ שהאדם האוכל אותם אוכלם פדרף הנאה וטעמן לשבח מ"מ לא אסרה
התורה הפרי אלא פדרף עיקר אכילת הפרי ולא נתנה הפרי להוציא ממנה הזיעה והדגים
להוציא מגופן ציר והו"ל שלא פדרף הנאתם ופטור, אבל ביו"ה כד"ה דלא פתיב אכילה
ותלי' ביה טובא דעתא והאיסור תליא בקרקפתא דגברא, וכל שאוכל ואינו נהנה מאכילתו
פדרף שאוכלים בני אדם לא מיתב' דעת ב"א שפיר, ודוקא פשמערב דבר מר בהאונל
או חלב חי ובשר חי וכדומה מלוגמא וטריקא, אבל אם אוכל ציר פירות או ציר דגים
בונדאי חייב דמיתב' דעתא שפיר, ומדברי הרמב"ם שלמדנו ממנו דשלא כדה"נ מותר
ביו"ה כד"ה משם לא למדנו רק פדאיירי ביה פשמערב דבר מר וכדומה לו, אבל כל שהמאכל
טוב ומשובח ונהנ' רק שאינו דרף אכילת המאכל שאינו עומד לאכול פה חייב, וכן הראי'
שהבאנו מדאמר ר"ש האוכל נבילה ביו"ה כד"ה פטור, ולא אמר אינו חייב אלא אחת מלקות
משום נבילה מוכח דליפא אופן שיהיה חייב משום יו"ה כד"ה גם כדליפא איסור מלקות
דנבילה כגון שאכלו חי או בעירוב דבר מר ג"כ לא מוכח רק דשלא כדה"נ פטור
ביו"ה כד"ה, והחילוק פשוט וברור באין ספק כלל: ודע דעלה במחשבה לפני דאפשר לחלק

ביו"ה כ בין שלא כדה"נ שעירב בדבר מר ובין שאוכל בשר חי, והוא לפי שהאיר לנו משה בתורתו, ה"נ אבא מאוה"נ זצ"ל בתשובתי, דביו"ה כ לכ"ע תלי' בהנאת מעיו פיון דביתובא דעתא תלי' מלתא וליפא ישוב הדעת מממש רק פשאוכל לתוף מעיו כמו חיוב בהמ"ז דבעי שנקנס למיעיו, ויש מקום לומר פיון דתלי' בהנא' מעיו לא בעי הנאת גרונו וכשמערב בדבר מר הגם שאין נהנה בגרונו דחיה אנכל מר יטעם, מ"מ מיתבא דעתא שפיר ע"י הנאת מעיו דמה להנאת מעיו אם מר או מתוק בטנו מלא ושבע ומיתבא דעתו שפיר, אבל אוכל בשר חי בנודאי לא מיתבא דעתו שפיר באכילה זו, ועיי' מל"מ הלכ' מאכלו' אסורו' פ"ג הלכ' י"ב דמסנפק בכרה' לאיסור בסיב אם חייב כמו דא"י ידי מצה, ולבסוף כ' וציי' לעיין ס"פ גה"נ פלוגתא דר"י ור"ל אם על הנאת גרונו חייב או על הנאת מעיו, יש למשמע מדבריו דלר"י בעי דוקא גם הנאת גרונו ובמעיו לחוד ליפא איסור, ולר"ל תלי' הפל בהנאת מעיו בלא הנאת גרונו חייב לפ"ז ביו"ה כ דתלי' בהנאת מעיו כמו בכל איסורים לר"ל תלי' בהנאת מעיו ובלא הנאת גרונו חייב, פן נראה בכוננת המל"מ, ואינו מוכרח דלא בא אלא להוכיח פלוגתא זו דר"י ור"ל, ולצאת נראה לר"ל בנודאי גם הנא' גרונו בעי, אלא דס"ל אכילה שבתורה היא פדרה' האוכלים שנקנס לגרונו עד מעיו, ולא מגמע ופולט, אבל נדאי גם הנאת גרון בעי, ולר"י סגי בהנאת גרון לחוד בלי שנקנס עד למעיו, אבל בהא כ"ע מודים שגם הנאת גרון בעי ואם כרה' מצה בסיב גם לר"ל אינו יוצא פנ"ל ברור ובמק"א הארכתי יותר בזה ואכ"מ יותר רק מה דנ"מ לענין יו"ה כ דביו"ה כ הגם דתלי' בהנאת מעיו מ"מ גם הנאת גרון בעי כמו בכל איסורים לר"ל: ועדיין י"ל בכל איסורים דכתיב אכילה פדרה' שאוכלים נותן לתוף פיו ונהנה גרונו עד שיכד למעיו איפא ג"כ הנאת מעיו ונהנאת מעיו בלי הנאת גרון לאו אכילה היא גם לר"ל, אבל ביו"ה כ דלא כתיב אכילה ותלי' בישוב הדעת, אפשר דחייב בהנאת מעיו לחוד בלי הנאת גרון דמיישב דעת שפיר באפשר, כה' עלה במחשבה לפני בתחילת הרעיון בדין זה דשלא כדה"נ ביו"ה כ, אבל הראיות שהבאתי יתנו עדיהון דגם שלא כדה"נ פי האי דאין בו הנאת גרונו ויש בו הנאת מעיו פגון שמערב בו דבר מר וכיוצא בו פטור ביו"ה כ, הראי' שהבאתי מדאמר ר"ש האוכל נבילה ביו"ה כ פטור מוכח דאוכל בשר חי ביו"ה כ פטור מוכח ג"כ דכשמערב בו דבר מר פטור, דאלת"ה עדיין קשה הא אפשר שחייב פגון שמערב בו דבר מר דאיסור נבילה ליפא ואיסור יו"ה כ איפא וכן מוכח מראי' שהבאתי מדקשה לתוס' מנ"ל דר"ש ל"ל מוסף ולא מתרץ דיו"ה כ מוסף שלא כדה"נ ש"מ דמותר מוכח ג"כ דכשמערב בו דבר מר דמותר פמוכן, ומן הרמב"ם ג"כ מוכח הכי דהרי כ' דוקא שאכל כדה"נ פגון שקור' ואוכל ביו"ה כ, אבל שלא כדה"נ וכו' פגון שעירב דבר מר וקאי על כל מה שכתב אוכל דברים אסורים ואוכל ביו"ה כ ש"מ דמערב דבר מר פטור ביו"ה כ כמו בכל איסורים: וטעמא מאי עכצ"ל או דגם ביו"ה כ דתלי' ביתובא דעתא סגי באכילת גרונו לחוד כמו כל איסורים דמיתב דעתו' בהכי וכן הוא בירושלמי פ"ו דתרומות דביו"ה כ ג"כ תלי' בהנאת גרונו כמו בכל איסורים, ולפי שחידש לנו אבא מאוה"ג זצ"ל דביו"ה כ תלי' בהנא' מעיו דלפי ש"ס דילן ביומא ע"ט דמדמה פותבת דב"המז ליו"ה כ, וכמו בב"המז תלי' בהנאת מעיו כמ"ש תשובה פ"מ ח"ב סי' ר"ו דבב"המז תלי' במעיו פן י"הכ, ואני עשיתי סמוכים לדברי קדשו מרמב"ם פ"י מהלכ' תרומה ומדס"ל לרמב"ם דעירב דבר מר ביו"ה כ פטור צ"ל

הגם דתלג' בהנאת מעיו היינו הנאת מעיו ג"כ בעינו דלא מניחב שפיר בהנא' גרונו לחוד
אבל הנאת גרונו ג"כ בעינו דליפא יתוב הדעת בהנאת מעיו בלי הנאת גרונו ותרתו בעי
ביו"הכ ועי"ל בכ"ז: וזאת תורת העולה לדינא, א) דכל שאוכל ביו"הכ שלא פדרה הנאת
בני אדם פגון בפשר חי של בהמה או עירבו בדבר מר שאין הגרון נהנה ממנו ליפא איסור
דאורייתא ביו"הכ, ב) דוקא שלא כד"הנ כה"ג וכיוצא בו שאין נהנה באכילה זו פדרה
אכילת ב"א שנהנה בגרונו ובמעיו, אבל אם המאכל הוא טוב וחקיה אוכל יטעם לו אלא
שאינו פדרה הנאת דבר זה פגון משקי' היוצא' מן הפירות או ציר, וכיוצא ובכלל זה
אוכלים שאינן ראוי' לאכילה בעצמותן מצד מרירותן ועירבן בדבר מה להמתיקן עד
שנהנה גרונו מהם דחייב ביו"הכ פיון שנהנה בגרונו וכ"ש במעיו פנ"ל, ג) ממילא נשמע
חולה שיש בו ספנה שצריף לאכול פשיעור אבל סגי ליה פשאוכל שלא כדה"נ בפשר חי
בהמה או מעורב בדבר מר אסור לאכול כד"הנ כמו דאסור לו לאכול שיעור שלם אם
סגי לי' בח"ש הגם דשניהם דאורייתא פיון דשיעור שלם חמיר אסורו דחייב עליו כ"ש
דאסור לי' לאכול כד"הנ אם אפשר בפלא כד"הנ דליפא איסור דאורייתא' פלל: ב) עד
פה היו דברינו אם יש איסור דאורייתא שלא כדה"נ ביו"הכ ובארנו די באר דשנה יו"הכ
לכל איסורי תורה ונשית פנינו לברורי הא מלתא אם יש איסור דרבנן ביו"הכ בפלא
כד"א, הנה בכל איסורי תורה שיטת רא"ש פ' כ"ש ורשב"א ר"ן וריטב"א קידושין נ"ז
דשלא כד"הנ מדרבנן מיהת אסור דלא אמר ר"י רק דפטור אבל אסור מדרבנן וכושיטת
הרבפ"ם הלכ' יסודי התורה דדוקא לחולה שאב"ס מותר שלא כד"הנ אבל לברי אסור
ועי"ל מל"מ הלכ' יסודי התורה דמצד אצדודי דאסור מן התורה פאיסור דח"ש ולא נניח
מפני ספיקותו פשיטותן של הראשונים הנ"ל ותוס' שבועות ובדוקתא טובא דשלא כדה"נ
אסור אבל אינו אסור אלא מדרבנן: ואידי דאיירי אומר אמירה רפה על דברים קשים
של המל"מ על תוס' קידושין נ"ו ע"ב שהקשה הא תוכל ליהנות שלא כד"הנ, והקשה
הא ר"י לא אמר שלא כדה"נ פטור אבל איסור מדרבנן מיהא איפא, וגם תוס' בתר
שיטתו בדוקתא טובא דאיסורא איפא בפלא כדה"נ והניח בצ"ע, ולפע"ד נראה דלק"מ
דקוש' תוס' אי תימא דמשום דאסור שלא כדה"נ מדרבנן אינה מקודשת א"כ פבר מוכח
ממתניתין דקידושין דמקדש באה"נ דרבנן דאינה מקודש', ואי תימא דר"ג קמ"ל בתרתי
דרבנן חמץ דרבנן ופלא כד"הנ ג"כ דרבנן מ"מ אינה מקודשת וזה לא נשמע ממתני' הא
הר"ת ס"ל בתרתי דרבנן מקודשת וצ"ל הא דר"ג תרתי דרבנן הוא חמץ דרבנן ופלא
כד"הנ או חמץ דאורייתא ופעות דרבנן ופלא כד"הנ דרבנן הוי תרתי דרבנן וצ"ע על
הר"ת וקשה על הרשב"א ר"ן וריטב"א בקידושין דס"ל כר"ת ומתרג' מתני' דשלא
כד"הנ דרבנן, וקשה הא מוכח מדר"ג אפי' תרתי דרבנן וא"ש עפמ"ש פ"י שם דמקדש
בחמץ ל"ק דתוכל ליהנות שלא כד"הנ למ"ד אין ביעור חמץ אלא שריפה ליפא שיווי
שלא כד"הנ פיון דמצות ביעור בשריפה א"א ליהנות שלא כד"א עיי"ש ובמקנה, לפ"ז
א"ש דלא מוכח מדר"ג אפי' תרתי דרבנן לשיטת ר"ת די"ל דס"ל אין ביעור חמץ אלא
שריפה ואפי' נוקשה דרבנן צריף לבער פשיטת פמה ראשונים ושל הטור ומחבר ס'
תמ"ב, וא"ש רשב"א ור"ן דמתרצו מתני' דמקדש בערלה וכו' דשלא כד"הנ אסור
מדרבנן, ומדר"ג לא קשה דס"ל א"ב חמץ וכו' ותוס' לא ניחא להו בתרוצים דאם מוכח
ממתני' פחד דרבנן דאינה מקודשת מה קמ"ל ר"ג יותר ממתני' ואי דקמ"ל בתרתי דרבנן

חמץ או שעוֹת דְרַבָּנּוֹ וְשֵׁלָא כד"ה הֵן הָא בְּתַרְתֵּי דְרַבָּנּוֹ לֹא קֹאֲמַר דְּאִינְהּ מְקוּדָּשָׁת וּע"כ דס"ל א"ב חמץ אֵלָא שְׁרִיפָה וְלִיפָא אֵלָא חַד דְרַבָּנּוֹ, וְעוּד יֵישׁ לֹמַר דס"ל לְתוּס' בְּאִיסוּר דְרַבָּנּוֹ שֵׁלָא כדה"נ מוֹתֵר דְּלִיפָא לְמִידַק מר"י דֹּאֲמַר שֵׁלָא כד"ה הֵן פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר בְּאִיסוּרֵי דְאֹרֵייתָא אֲבָל בְּאִיסוּרֵי דְרַבָּנּוֹ שֵׁלָא כד"ה הֵן מוֹתֵר, וּע"כ נ"ג ס"ל א"ב חמץ וכו' דאל"ה קִשָּׁה הָא שֵׁלָא כד"ה הֵן מוֹתֵר בְּנוֹקְשָׁה דְרַבָּנּוֹ, וְאַתְנִי קוֹשְׁנִי תוּס' שְׁפִיר, וּמוּבָן מֵה שְׁתֵּי תוּס' דְּאִינְרֵי דְאִינוּ ש"פ שֵׁלָא כד"ה הֵן וְהוּא דוֹחַק, וּלמ"ש לֹא צ"ל דְּמַתְנִי בְּאַמַּת כה"ג אִינְרֵי אֵלָא דְּאֲפִשֵׁר לְדַחֵק דְּמַתְנִי דוֹקֵא בְּשִׂאֵינוּ ש"פ בְּשֵׁלָא כד"ה הֵן אִינְרֵי, וְאֲפִשֵׁר דר"ג מְמַתְנִי עֲצָמָה הוֹכִיחַ כֵּן דְּדַחִיק לִי לְמוֹקְמֵי מַתְנִי בְּשִׂאֵינוּ ש"פ שֵׁלָא כד"ה הֵן, וּי"ל רִשְׁבִּי"א וְר"ן וְרִיט"ב א דְּמַתְרַצוּ מַתְנִי מִשׁוּם דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן אֲסוּר וְלֹא קִשִּׁי לְהוּ פְּקוּשְׁנִי תוּס' וּע"פ שְׁבַאֲרָנוּ מֵאֵי קמ"ל נ"ג, דְּאֲסֵק' כְּתִי תוּס' דִּישׁ לְדַחֵק בְּשִׂאֵינוּ ש"פ בְּשֵׁלָא כד"ה הֵן וְהוֹצֵרָה ר"ג לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּינוּ, וְלֹאמַת אֲתִי מַתְנִי בְּמַרְנוּחַ כִּינּוּן דְּמַקְדָּשׁ בְּחַד אה"נ דְּרַבָּנּוֹ אִינְהּ מְקוּדָּשָׁת וּמַתְרַצוּ לְמַתְנִיתִין לְאַמַּת בְּמַרְנוּחַ: וּמִמְקוֹם שְׁמַבִּיא מל"מ דס"ל לְתוּס' דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן מוֹתֵר אֲפִי מְדְרַבָּנּוֹ, נ"ל דְּנִהְפְּוֹה הוּא מִשָּׁם מוֹכַח דס"ל דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן אֲסוּר מְדְרַבָּנּוֹ, וְהוּא מֵתִי ב' שֵׁל תוּס' שָׁם דְּלֹא סְמָכָה דְּעַתָּה לְהַתְקַדָּשׁ בְּשֵׁלָא כד"ה הֵן, וְעֵינִי פ"י שָׁם שְׁמַגְמָגַם בְּדִין זֶה כִּינּוּן שְׂיֵשׁ בְּהַ שְׁוֵה פְּרוּטָה נִיחָא לְהַ אִינְהּ מְקַפְדָּת, וּלמ"ש א"ש בְּנוּדָאי אִינְהּ מְקַפְדָּת וְהִינְנוּ בְּשִׁמְקַדָּשָׁה בְּדַבְּרַ הַמּוֹתֵר לְהַ, אֲבָל בְּמַקְדָּשׁ בְּאִיסוּר וְהִיא סְבוּרָה דְּהִיתֵר הוּא וְאִם יוֹדַעַת וְנִתְרַצָּת וְהוּא אִיסוּר הִנְאָה מְדְרַבָּנּוֹ תְּלִי' בדר"ג אִם מְקַדָּשׁ בֵּאֵה"נ דְּרַבָּנּוֹ מְקוּדָּשָׁת, אֲבָל מְמַתְנִי לֹא מוֹכַח דר"ג דְּמַתְנִיתִין בְּשִׂאֵינוּ יוֹדַעַת דְּאֲסוּר בְּהִנְאָה הַגַּם שְׁאֲפִשֵׁר שְׁתִּהְיֶה בְּשֵׁלָא כד"ה הֵן כִּינּוּן דְּאֲסוּר לְהַ מְדְרַבָּנּוֹ בְּנוּדָאי סְתָמָא מְקַפְדָּת שְׂאִינְהּ רְצִיחַת לְהַתְקַדָּשׁ בְּרֵאוּי' שֵׁלָא כד"ה הֵן לִיְהִנּוּת מֵאִיסוּר דְּרַבָּנּוֹ וְא"ש נְכוּן, וּמִיְנוּשְׁבֵי קוֹשְׁנִית שַׁע"ה מ'הֵלכ' אִישׁוּת מִש"ס בְּכוּרוֹת דְּמַקְשָׁה וְתַתְקַדָּשׁ בִּינֵי לְבִינֵי הָא מִינְרֵי שְׂאִינְהּ יוֹדַעַת וְלֹא סְמָכָה דְּעַתָּה, לְכַמ"ש לְק"מ כִּינּוּן דְּהִיתֵר הוּא שְׁוּנִי דְּבִינֵי וּבִינֵי אִינְהּ מְקַפְדָּת הַגַּם שְׂאִינוּ שְׁוּנִי כְּמוֹ שְׁהִיא סְבוּרָה, גַּם זֶה יִישׁוּב נְכוּן, וְאִיפָא רֵאִי מְכ"ז דְּשִׁיטַת תוּס' כְּשִׁיטַתוֹ בְּשִׁבוּעוֹת דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן אֲסוּר מְדְרַבָּנּוֹ בְּאִיסוּרֵי דְּאֹרֵייתָא וְעֵינִי בְּכ"ז, וְיֵישׁ לְהַאֲרִיךְ עוּד עַד"פ אֵלָא שְׂאִין כִּינּוּן מְקוֹמוֹ רַק מְעַנֵּן לְעַנְנֵן בְּאוֹתוֹ עַנְנֵן שְׁלִפְנֵינוּ: וְהִנֵּה הַמְרַדְּכֵי פ' כ"ש בְּשֵׁם רֵאִב"י כ' דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן מוֹתֵר לְגַמְרֵי וּמוֹתֵר לְאֲכוּל חֵלֶב חֵי וְהָא דְּקַתְנֵי פְּטוּר ה"ה דְּמוֹתֵר דְּלֹא מְפִטוּרֵי שְׁבַת דְּפְטוּר אֲבָל אֲסוּר, וְעוּד דְּנִקְטֵי פְּטוּר מִשׁוּם סִיפָא דְּכ"ה הֵן חֲזִיב, וְסִיִּים וּמִיָּהָ אֲדָם שְׁהוּא בְּרִי יְזַהַר מִמֶּנּוּ ע"כ, וְשִׁיטָה זוֹ חִידָאי הִיא, וְאַחַד אֲנִי יוֹדַע דס"ל כְּוֹנֵתִי וְהוּא רַמְבַּ"ן בְּמַלְחָמוֹת ה' פְּסָחִים ע"ו ע"ב בְּסוּגֵי דר"מ שְׁכַתְבַּת דְּהִנְאָת רִיחַ דְּבַת תִּיָּהָ בְּלֹא מַתְכּוּנִין בְּאֵה דְּמוֹתֵר לר"ש, וְעוּד דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן הוּא, וְהָא רַבָּא מַתִּיר ב"ת לְכַתְחִילָה ש"מ דס"ל דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן מוֹתֵר לְגַמְרֵי, וּמִשְׁמַע דְּאִין בּוֹ מִשׁוּם אֲזַהְרָה דְּכַתְבַּת הַמְרַדְּכֵי בְּשֵׁם רֵאִב"י, כֵּן הִי' נ"ל מַתְחִילָה, שְׁכַתְנִי וְרֵאִיתִי דְּאִין מְזַהַר רֵאִי דְּאֲפִשֵׁר הָאֵי וְעוּד דְּקֹאֲמַר הַעֲדָפָה בְּעֲלָמָא הִיא מְלַבֵּד דְּמוֹתֵר מִשׁוּם דֹּא"מ גַּם יֵישׁ בּוֹ קוֹלָא דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן הוּא דְּשָׁרִי, וְיֵישׁ לְהוֹכִיחַ אִיפְכָא דס"ל דְּשֵׁלָא כד"ה הֵן אֲסוּר מְדְרַבָּנּוֹ וְעוּד שְׁכַתְבַּת קָאֵי עַמ"ש תַּחֲחִילָה דְּאִינוּ מַתְכּוּנִין, דְּקִשְׁנִי לִי טוּבָא בְּמ"ש הַרְמַבַּ"ן דֹּא"מ הוּא הָא פ"ר גַּם לר"ש אֲסוּר וְהַר"ן חוֹלִין ק' הַרְגִישׁ בְּזַהַר וְכ' בְּהִנְאָה פ"ר מוֹתֵר כָּל שֹׁא"מ לְאוּ הִנְאָה הִיא, וְכַבֵּר נִתְקַשָּׁה הַטּוּרֵי אֲבָן בְּר"ה כ"ח מְסוּגֵי דְּשָׁם וְרַחוּק לְהַעֲמִיס כֵּן בְּרַמְבַּ"ן וְלְהַעֲמִיס קוֹשְׁנִי שֵׁל הַט"א, וְגַם אִם כִּינּוּתוֹ כֵּן הִיא כ"כ הִיא הו"ל לְפָרֵשׁ דְּהִיא

מִקְלָתָא חֲדָתָא וְלַחֲלָק בְּאִיזָה חִילּוּק בֵּין הָא לְהָא דְנוֹדֵר מִן הַמַּעֲיָנִי דב"ה הַנִּיל, לְכֹן נ"ל
דְּכּוּנֹנְתָא רַמְבַּ"ן פֶּה הִיא תַּחֲזִילָה בּוֹרֵר הַדִּין דְּאִינוּ מְתַפְּנִין הֵגֵם דְּאֶפְשָׁר וְלֹא קִמְכוּנֵין מוֹתֵר
וְהֵה"נ אִינוּ מְכוּנִין אֲלָא דְקִשְׁשָׁה הָא פ"ר אָסוּר לָזֶה מוֹסִיף וְהוֹלֵף לּוֹמֵר דְּשָׁלָא כד"ה הֵן הוּא
הֵגֵם דְּשָׁלָא כד"ה הֵן מְדַרְבְּנֵין אָסוּר ס"ל פְּשִׁיטָת תה"ד שְׁבַמְג"א דפ"ר בְּדַרְבְּנֵין מוֹתֵר וְלְכֹן
פֶּאן דְּשָׁלָא כד"ה הֵן מוֹתֵר גַּם פ"ר מוֹתֵר וְהִיא וְעוֹד קֵאֵי עַמ"ש תַּחֲזִילָה מִשׁוּם שֵׁא"מ, וְעוֹד
י"ל גַּם אִם ל"ל כְּתה"ד, וּמַג"א הֶרְבֵּה בְּרֵאיוֹת נֶגְדַת הַתה"ד, וְהֶאֱרַכְנוּ בְּקִיּוּמֵן שֶׁל דְּבָרֵי
תה"ד בְּתִשׁוּבָה אַחַת וְאִם מ"ג אִם ס"ל לְרַמְבַּ"ן דְּגַם בְּדַרְבְּנֵין פ"ר אָסוּר, א"ש בְּשִׁנְאָמֵר
דס"ל לְרַמְבַּ"ן הָא דְאָסְרוּ חֲכָמִים שְׁלָא כד"ה הֵן מִשׁוּם פִּינֵן דְּהוּא אוֹכֵל שְׁלָא כד"ה הֵן אַחֲשָׁבִי
לְאֲכִילָה הֵגֵם מה"ת בְּטִלָה דַּעֲתוֹ, מ"מ רַבְּנֵין אָסְרוּ מה"ט וְעֵינֵי רֵא"ש פְּסָחִים ר"פ כ"ש
גְּבִי חֲמִץ שֶׁחָרְכוּ לְקוֹדֵם זְמַנּוֹ אַע"ג דְּבָטֵל דַּעֲת הָאוֹכֵל אֲצֵל כָּל אָדָם מ"מ פִּינֵן דְּאִיְהוּ קֶאֱכִיל
לִי אָסוּר מְדַרְבְּנֵין, וְעֵינֵי מַג"א ס' תמ"ב, וי"ל הֵן טַעֲמָא דְּשָׁלָא כד"ה הֵן אָסוּר מְדַרְבְּנֵין,
וכ"ז פְּשׁוּרָזָה וּמְכוּנֵין, אֲבָל כָּל שְׁאִינוּ מְכוּנֵין הֵגֵם דְּבִאָה לּוֹ בַע"כ וּפ"ר הוּא פִּינֵן דְּלֹא
מְכוּנֵין לְכַף לֹא אַחֲשָׁבִי מִמִּילָא לִיכָּא אִסוּר פָּלֵל, וְהֵן דְּבָרֵי רַמְבַּ"ן דֹּא"מ הוּא וְדָלָא תִּיקְשִׁי
הָא פ"ר הוּא כ' וְעוֹד דְּשָׁלָא כד"ה הֵן הוּא וְלֹא אָסוּר אֲלָא מְדַרְבְּנֵין הֵכָּא דְּאַחֲשָׁבִי וּמְתַפְּנֵין
מִשֵּׁא"כ פֶּאן דְּאִינוּ מְתַפְּנֵין כְּנַלְפַּע"ד נְכוּן מְאוֹד מְסַבְּרָא: וְלִב' תִּירוּצִים שֶׁפְּתַבְּנוּ דל"ק
הָא פ"ר הוּא דְּמָה שֶׁחָסֵר בְּתִי זֶה מְשָׁלִים וְעוֹד מִשׁוּם דְּשָׁלָא כד"ה הֵן הוּא מוֹכַח דס"ל
דְּשָׁלָא כד"ה הֵן אָסוּר מְדַרְבְּנֵין, דֹּאלֵת"ה הֶדְרָא קוֹשְׁיִתְנֵנוּ פִּינֵן דְּבִהָף תִּי דְּשָׁלָא כד"ה הֵן הוּא
סְגִי דְּמוֹתֵר לְגַמְרֵי ע"כ דמ"ש תַּחֲזִילָה מִשׁוּם דֹּא"מ הוּא תִּי בַפ"ע קִשְׁשָׁה הָא פ"ר הוּא,
וְע"כ דס"ל דְּשָׁלָא כד"ה הֵן אָסוּר מְדַרְבְּנֵין וּבִהָאֵי תִירוּץ דְּשָׁלָא כד"ה הֵן הוּא לֹא סְגִי וּב'
תִּירוּצִים יַחַד חֲזִי לְצִירוּפֵי לְתַרְץ הָף דְּבַת תִּיהָא, וּבְאֲחַד לְחוּד אֵין טַעַם וּקִיּוּהָא וְעֵינֵין:
וְאַחַר הַנִּצְעוּת דְּבָרִים אֵלוּ וְדֹאֵי עֵיקָר לְהַלְכָה דְּבָכָל אִסוּרִים דְּשָׁלָא כד"ה הֵן אָסוּרִים
מְדַרְבְּנֵין דֹּרֵאב"י יַחֲדָאֵי הוּא וְעֵינֵי ש"א סס"י ע"ד דְּבִיו"ה כְּשֵׁלָא כד"ה הֵן פְּטוּר כְּכָל
אִסוּרִים הֵינֵנוּ מִן הַתּוֹרָה אֲבָל אִסוּרָא אֵיכָּא מְדַרְבְּנֵין כְּכָל אִסוּרִים וְיֵשׁ מְקוּם אִתִּי לּוֹמֵר
דְּגַם רֵאב"י דס"ל בכ"מ שְׁלָא כד"ה הֵן מוֹתֵר לְגַמְרֵי מוֹדָה בִּיו"ה כְּדֹאָסוּר, מְתַרִי וְתַלְת
טַעַמ', א' לַפּמ"ש כְּבָר לְעִיל דְּשָׁלָא כד"ה הֵן דְּפְטוּר בִּיו"ה כְּדוּקָא כְּשֵׁאוֹכֵל חֵי אוּ מְעוֹרֵב
בְּמֵר, אֲבָל אִם טַעַמוֹ טוֹב רַק שְׁאִינוּ פְּדָרָף אֲכִילַת מֵאֲכָל זֶה חֵיב בִּיו"ה כְּדִמְיִתְבָּא דַּעֲתֵי
שְׁפִיר וְכִינֵן דְּבָכָל אִסוּרִים גַּם זֶה מוֹתֵר וּבִיו"ה כְּנֵאֲמַר חוּץ דְּאָסוּר הַנִּצְרָכוּ לְאָסוּר כָּל
שְׁלָא כד"ה הֵן דִּיו"ה כְּאֵטוּ שְׁלָא כד"ה הֵן שֶׁל הַמַּאֲכָל, כִּי יֵאֲמָרוּ כְּמוֹ דְּמוֹתֵר בִּי"ה כְּשֵׁלָא
כד"ה הֵן שֶׁל הָאוֹכֵל כְּמוֹ בְּכָל אִסוּרִים כֹּן מוֹתֵר שְׁלָא כד"ה הֵן הַמַּאֲכָל וְלֹא יִדְעוּ לְחַלֵּק וְעֵינֵין
כְּעֵין זֶה בְּר"ן ע"ז לְעַנֵּן סָתֵם יֵינֵם, וּבְכַבִּיצָה סוּגֵי דְסַפֵּק מוֹכֵן בְּאִסוּר פְּדִי שְׁיַעֲשֶׂה וּפ"י
סוּפָה ר"פ לְוֵלֵב הַגְּזוּל, ב' בִּיו"ה כְּצָרִיף הֶרְחַקָה יוֹתֵר מִשׁוּם דְּלֹא בְּדִילִי כְּנֵלִי שְׁתָּא, גַּם
מוֹתֵר שֶׁל כד"ה הֵן קָרוֹב שְׁיֵאֲכֵל כד"ה הֵן מִשֵּׁא"כ בְּשִׁאָרֵי אִסוּרִים דְּבִדְלֵוּ מִינֵיהוּ כְּנֵלִי
שְׁעֵתָא כד"ה הֵן, וְרַגְלֵי בְּכַף דְּכִדְרָף הַנְּאָתָן אָסוּר וְשִׁלְכַד"ה הֵן מוֹתֵר, וְעֵינֵי מַג"א ס' תרי"ב
דְּבִי"ה כְּמוֹתֵר נְגִיעָה בְּאֹכְלִים, וְאָסוּר בְּחֲמִץ מִשׁוּם דְּבִיו"ה כְּבָדִיל טְפִי דֹאֵין אוֹכְלִים
כְּלוּם מִשֵּׁא"כ בְּפִסַּח שְׁאוֹכְלִים מִיָּדֵי דְּלֹאוּ חֲמִץ יֵשׁ לְמַגְזֵר כְּשִׁיגַע בְּחֲמִץ יֵאֲכַלְנוּ, וְזֶהוּ
כְּשֵׁאָסוּר לּוֹ לְאֲכוֹל כְּלוּם בִּיו"ה כְּאֶפְילוּ שְׁלָא כד"ה הֵן אֲבָל אִם יִהְיוּ מוֹתֵרִים שְׁלָא כד"ה הֵן
בְּנוֹדָאֵי אֵיכָּא חֲשִׁשׁ שְׁיִטְעָה לְאֲכוֹל כד"ה הֵן יוֹתֵר מְחַשֵּׁשׁ שְׁיֵאֲכֵל חֲמִץ בְּפִסַּח אִם מוֹתֵר לִיגַע
פִּינֵן דְּכּוֹל' שְׁתָּא אֲכֵל לְהוּ כד"ה הֵן וִיו"ה כְּרַק יוֹם א' וְהַגְּזִירָה קְרוּבָה לְבֹא, וְהָא דס"ל

לראב"י דאָנאָכלים שא"ר פֿטור ומותר ביו"ה, דבאִינאָם ראויים ליפא למגור שִׁיבואו
לאַכּוּל אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שְׁאֵסוּרִים לוֹ דֵּאִין רְאוּיָהּ בְּעֶצְמָם וְשִׁיתְקַנּוּם עַד שִׁיְהִיו רְאוּיִים זֶה חֲשׁוּשׁ
רְחוּק שְׂאִין דְּרַכָּם בְּכַף מִשְׁא"כ בְּאִנּוּכִים הָרְאוּיִים וְדֶרֶךְ לְאֶכְלָם כַּד"ה גַּם הָרַאב"י מוֹדֵה
דִּישׁ לְמַגּוֹר בִּיּו"ה כִּי טָפִי מִפֶּל אִיסוּרֵי תוֹרָה, ג' וְעוֹד בְּהַ שְׁלִישִׁיָּהּ וְהִית' לְבָאָר דִּי"ל
מִקְלָתָא בְּטַעְמָא לְחֻלְקָא בֵּין יו"ה כִּי לְשִׁאָרֵי אִיסוּרִים, דְּבִקְלָא אִיסוּרִים דְּכִתִּיב אֲכִילָהּ הִיָּנּוּ
כַּד"ה, וְשִׁלָּא כַּד"ה לִיפָא אִיסוּר פֶּלֶל דְּלָאוּ אֲכִילָהּ הִיא וְאָפִי' מְדַרְבְּנָן שְׂרִי לְשִׁיטַת
רַאב"י וְלַדִּס"ל דְּאִיסוּר הוּא מְטַעְמָא שְׁפִתְבָּנוּ לְעִיל, אָבֵל בִּיּו"ה כִּי טַעְמָא אַחֲרֵינָא אִיפָא
דְּתַלְתִּי בִּיתוּבֵי דְעֵתָא וּבְנוֹדָאֵי מִיְתָב דְעֵתָי' קֶצֶת, וְקָרוֹב הִנְהִי לִי לֹמַר דְּאִיסוּר מְדַאֲרֵינָא
כְּמוֹ ח"ש דְּאִיסוּר מַה"ת הִגַּם שִׁישׁ לְחֻלְקָא דַּח"ש אִיסוּר מִשׁוּם חֲזִי לְצַרוּפֵי מִשְׁא"כ בְּאוּכַל
שִׁלְכַד"ה לֹא חֲזִי לְצַרוּפֵי אִם יֵאָכֵל עוֹד שְׁלָא כַּד"ה לֹא יִהְיֶה מִיּוֹתֵב בִּיּוֹתֵר, וְגַם אִם
יֵאָכֵל עוֹד כַּד"ה פְּחוֹת מִפְּשִׁיעוֹר לֹא יִצְטָרֵף לִיְתָב דְעֵתוֹ שְׁפִיר עַל מַה שְׁאָכֵל שְׁלָא
כַּד"ה, מ"מ י"ל דְּאִיסוּר בְּיוֹם כְּפוּרִים שְׁלָא כַּד"ה אִיסוּר דְּאוֹרֵינָא בְּעֵלְמָא מִשׁוּם
דְּמִיְתָב וְהִרִימָהּ טָאמֹר בִּירוּשְׁלַמִי דְתַרומוֹת פ"ו דְּמוֹדָה ר"ל בִּיּו"ה כִּי וְעֵינֵי' בְּמִפְרָשׁ שָׁם
דְּמִשׁוּם דְּמִיְתָב פּוֹרְתָא וִיּו"ה כִּי בִּיתוּבָא תַלִּי, מִשְׁא"כ בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה דְּפְחוֹת מִפְּשִׁיעוֹר
לִיפָא אִיסוּר חֲפָצָא פֶּלֶל, וְש"ס דִּילָן דְּלָא ס"ל הִכִּי וּמְדַמָּה מִקְלָתָא דִּיּו"ה כִּי לִר"ל לְכַל
אִיסוּרֵי תוֹרָה, עֵינֵי' בַּס' תוֹס' יו"ה כִּי ר"פ יו"ה, דִּי"ל אִיפָא דְכָשְׁאוּכַל ח"ש מְתַאָּנָה
לְאֶכְלוּ בִּיּוֹתֵר וְגוֹרֵם לוֹ ח"ש עֵינֵינִי יוֹתֵר שְׁתַּאֲב לְאֶכְלוּ וְאִי לְאֶכְלוּ יוֹתֵר, וְכ"ז בַּח"ש
אָבֵל כְּשְׁאוּכַל פְּשִׁיעוֹר שְׁלָא כַּד"ה דְּמִיּוֹתֵב קֶצֶת בּוֹ וְאִין גּוֹרֵר לוֹ לְאֶכְלוּ עוֹד דְּכָבֵר מִקְלָא
בְּטוֹנוֹ וְכ"ש כְּשְׁאוּכַל דְּבָר מֵר שְׁאִינוֹ גּוֹרֵר תַּאָּנָה לְאֶכְלוּ, וְעוֹד י"ל לְפִימ"ש לְעִיל דְּבִיּו"ה כִּי
דְּתַלְתִּי בְּהִנָּאֵת מְעִיו הִנְהִי מְקוּם לֹמַר דְּשְׁלָא כַּד"ה אִיסוּר אֵלָא דְּבַעֵי ג"כ הִנָּאֵת גְּרוֹנוֹ
וְלִיפָא, מ"מ מִיּוֹתֵב הוּא בְּהִנָּאֵת מְעִיו וְיֵישׁ בּוֹ אִיסוּר מִיְהִת מַה"ט דְּנִהְיָה בְּמְעִיו כִּן הִנְהִי
נ"ל לִילֵי דְרַמְבַּ"ם הִלְכַת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה דַּכ' דְּשְׁלָא כַּד"ה מוֹתֵר בַּאב"ס וְהָא לֹא הוֹתֵר רַק
שְׁלָא כַּד"ה שְׁאִינוֹ אִיסוּר רַק מְדַרְבְּנָן, וְלֹא מַה שִׁישׁ בּוֹ אִיסוּר דְּאוֹרֵינָא דְקִיל כְּמוֹ ח"ש
דְּלִית מֵאֵן דְּאָמַר דַּחֲשַׁאב"ס מוֹתֵר לְאֶכְלוּ ח"ש, וְעֵינֵי' זֶה מַל"מ הִלְכ' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה שְׁהוֹכִיחַ
מִשׁוּ"ה דַּס"ל לְרַמְבַּ"ם דְּלִיפָא אִיסוּר דְּאוֹרֵינָא פֶּלֶל שְׁלָא כַּד"ה מְדַמְתִּיר הִרַמְבַּ"ם
בִּיּו"ה כִּי שִׁלְכַד"ה לְחוּלָה שַׁאב"ס מוֹכַח דַּס"ל דְּלִיפָא אִיסוּר דְּאוֹרֵינָא פֶּלֶל וּבִטְלָהּ
דְעֵתֵינוּ וְסִבְרַתֵינוּ, אָבֵל לְאִיסוּר מְדַרְבְּנָן בְּנוֹדָאֵי י"ל מַה"ט דַּכ"ע מוֹדִים בִּיּו"ה כִּי דְּאִיסוּר
מְדַרְבְּנָן, וְאָפִי' לְפִי דְנִקְטַת הַשֵּׁ"ף פְּשִׁיטָתוֹ שֶׁל הָרַאב"י שְׁבַמְרָדְכִי פַכ"ש, מ"מ בִּיּו"ה כִּי
בְּנוֹדָאֵי אִין לְהַתִּיר לְבָרֵי לְאֶכְלוּ שְׁלָא כַּד"ה: וְהִנְהִי כִּל אִיסוּרֵי תוֹרָה מוֹתֵרִים לְחוּלָה שְׁלָא
כַּד"ה מְבִנָּאָר בְּסוּגֵי דְפְסָחִים פַּכ"ש וְכ' הָר"ן בְּשֵׁם י"א דַּה"נ דְּכֵל אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן
מוֹתֵרִים אִפִּי' כַּד"ה, אָבֵל לְעַנְנֵן אֲכִילָהּ אִין לָנוּ דְּאֶפְשֵׁר שְׁעֵשְׂאוּם כְּשֶׁל תוֹרָה שְׁלָא
לְהַתְרַפְּאוֹת מַהֵם שְׁלָא בְּמִקוּם סַפְּנָה, וְהָר"ן כ' וְאִם בָּאנוּ לְחַלּוֹק אֶפְשֵׁר שְׂאִין מְתַרְפְּאִין
אִפִּי' בְּאִיסוּר הִנָּאֵה שֶׁל דְּבַרִּיהֶם כְּדֶרֶךְ הִנָּאֵתוֹן דְּלָמָּא קִילֵי טָפִי אִיסוּר' שֶׁל תוֹרָה שְׁלָא
כַּד"ה מְאִיסוּר שֶׁל דְּבַרִּיהֶם כְּדֶרֶךְ הִנָּאֵתוֹן: וְהִנְהִי דַעַת י"א הוּא דַעַת רַמְבַּ"ן בְּסַפְּרוֹ תוֹרַת
הָאֵדָם וּמְבִיאֵו הָרִיב"ש סִי רַנ"ו בְּסוּפּוֹ, וְנִרְאֶה דְכַוְּנָתוֹ בְּאִיסוּרֵי דְרַבְּנָן אִין לָנוּ לְלַמּוֹד
לְאֶכְלוּ כַּד"ה לְחוּלָה שְׂאִין בּוֹ סַפְּנָה מְדַהֲתִירוֹ שְׁלָא כַּד"ה בְּאִיסוּרֵי דְאוֹרֵינָא דִּי"ל
לְעַנְנֵן אֲכִילָהּ, הַשְׁוִי אִיסוּרָא דְדַהוּ כְּעֵין דְּאוֹרֵינָא דַּכ"ה אִיסוּר, וְאִין לָנוּ רַק לְהַקֵּל אִיסוּרֵי
הִנָּאֵה דְרַבְּנָן לְהִנָּחוֹת שְׁלָא כַּד"ה, וְהַטַּעַם לְחַלּוֹק דְּהִנָּאֵה בַּכ"מ קִילָא מְאִיסוּר אֲכִילָהּ,

וגזרו אכילה פדרה אכילתו לחולה שאב"ס משום איסור אכילה כד"ה דאיסורי דאורייתא דחמור, אבל הנאה דקילא לא אסרו כד"ה דאיסורי דרבנן משום כד"ה דאיסורי תורה לחולה שאב"ס, ור"ן כ' פ"ן דנכנס לחלק בין חמיר לקל אולי י"ל דחמיר כדה"נ מדרבנן מאיסורי תורה שלא כד"ה, ודברי הר"ן צריכים הסבר מ"ש הא מהא נהפוך הוא מסתבר יותר להקל באיסורי דרבנן כד"ה הנמשל תורה שלא כד"ה פ"ן דכד"ה יש בו איסור מדאורייתא, ונ"ל להסביר בטוב טעם, עפ"מ ש פ"ב לעיל די"ל טעמא דאסרו שלא כד"ה הנשאל כד"ה א משום דאחשבי' הגם מדאורייתא בטלה דעתו הם אסרו משום דאחשבי' וכ"ז פשמכוון לאכלו להנאתו פדרה האוכלים דבר לתענוג ולמלאות תאות רעבונם, אבל פשאוכל לרפוא' ובוחר הרע ומר במעוטו למעט חליו, כ"הג אינו מחשב דבר זה שלא כדה"נ לאכילה של תענוג ורעב, אלא לרפואה וכיון דלא אחשבי' ממילא ליכא איסור פלל דכל עצמו לא אסרו רבנן אלא משום דאחשבי' והא לא אחשבי', ולא התירו דבר בחולה שאב"ס אפי' איסור דרבנן, אלא דליכא איסור פלל, ועי' ד"מ או"ח סי' תמ"ב בשם תה"ד דהא דמותר דיו של חמץ ולא חיישינן שישחח הקולמס לתוך פיו פ"ן דאיסורא משום אחשבי' וכשנותן הקולמס לת"פ שלא במכוון הרי לא אחשבי' וזה פסקרא דידן, וברור לי דכל שאוכל או נהנה לרפואה הרי לא אחשבי' וי"ל דבהאי סברא פליגו ב' לישנא דפסחי' אי התיר גהנרקא דערלה משום דחשב"ס הוא או משום דשלא כד"ה הנותר מה"ת ועיי' מ"מ פ"ה מהלכ' יסודי תורה שטרח למצוא במה דפליגו, וכ' דל"ק ס"ל שלא כד"ה יש בו איסור מדאורייתא כמו ח"ש ול"ב ס"ל דאין בו רק איסור דרבנן, ולמ"ש י"ל דל"ק ס"ל ג"כ דמדרבנן הוא, שגזרו אטו כד"ה הנגם בחשאב"ס לא הקילו, ול"ב ס"ל דאסרו רבנן משום דאחשבי' ממילא בחולה שאב"ס מותר דלא אחשבי', לפ"ז איסורי דרבנן כד"ה הנגם אסורים פ"ן דאסורא דרבנן קאכיל, וא"צ לאחשבי' דד"ה הנגם הוא, ולא התירו איסור אפילו דדבריהם בחולה שאב"ס ומנ"ל פנ"ל ואם פי הר"ן לא פ"ן באפשר לכ"ז מ"מ הדברים בעצמותן נכונים מסברא: והנה הרמ"א ביו"ד סי' רנ"ה מביא י"א דאיסורי דרבנן מותרים אפילו כד"ה הנגם בהנאה אבל אכילה ושתיה לא פונתו פשוטה דבאיסורי דרבנן מחלק בין אכילה להנאה דבהנאה מותרים פדרה הנאתו ובאכילה ושתיה אסורים, ואינם מותרים רק שלא כד"ה הנגם פאיסורי תורה, וכן נראה מסתימת המחבר בשאר איסורים מתרפאים במקום סכנה אפי' פדרה הנאתו ושלא במקום סכנה פדרה הנאתו מותר עכ"ל: והא במקום סכנה לא דוקא הנאה אפי' אכילה ושתיה, וכ' ושלא במקום סכנה פדרה הנאתו אסור שלא פדרה הנאתו מותר היינו ג"כ כמו במקום סכנה דמותר לאכול כד"ה הנגם פן מותר לאכול שלא פדרה אכילתו והנאתו שלא במקום סכנה, אמנם פן ראיתי בשאגת אריה סי' ע"ה דס"ל ל"א שפ"ן דגם באיסורי דאורייתא שלא כד"ה הנגם מותר ליהנות שלא כדה"נ אבל לאכול ולשתות שלא פדרה אכילתו ושתיה אסור כמו בדרבנן כד"ה הנגם ולמד זה מזה, והנה פבר פתבתי לעיל בטעם הי"א משום דאכילה חמיר גוזרים באיסורי דרבנן אטו אכילה דאיסורי דאורייתא כדה"נ משא"כ הנאה דקילי והיא שיטת ראב"ד שפ"ן ע"ז גבי אלו אסורים ואסורים במשהו לחלק בין הנאה לאכילה, וזה נראה ג"כ דעת ר"יו שבב"י יו"ד סי' ב' לענין הוכיח סופו לחלק בין אכילה להנאה וב"י תמה ועיי' יש"ש שם, א"כ באיסורי דאורייתא גם לי"א מותר בין הנאה בין אכילה, והרי הראנו לדעת פי דעת

המחבר פן היא, וגם הרמ"א לא כ' חילוק זה בין הנאה רק פמביא י"א באיסורי דרבנן
מותר כד"הג כ' וה"מ בהנא' אבל אכילה ושתני' לא, וכן משמעו' הריב"ש למענין בו
ישפוט בצדק פי כן הוא דלא כש"א, ומצאתי לו חבר בש"ך בס"ק י"ב וז"ל בשארי
אסורי הנאה מתרפאים וכו' וצ"ל מה רצה בהוספות אלו, ונראה דס"ל דלא קשרי שלא
פדרפן רק שלא פדרף הנאתן של איסורי הנאה ליהנות שלא כד"הג, אבל אכילה לא לכו
מוסיף אבל שארי איסורי הנאה, ולענין הנאה אבל איסורי אכילה או לאכול איסורי
הנאה לא שרי פשאין ב"ס ויש לו לש"א תנא דמסייעי', אלא דלא ידעתי מנ"ל לש"ך
לומר פן ולהוסיף על המחבר, וגם לא תיקן עדיין דמשמע מדברי המחבר דאפי' באכילה
שרי כמו חולה שיש בו סכנא וכדכתבנא, ואפשר דכוננת הש"ך כמ"ש איסורי הנאה,
עפמ"ש אח"כ דאיסורי אכילה מותרים באכילה ממ"ש המרדכי בשם ראב"י דמותר
לאכול חלב חי, ודוקא אסורי הנאה אסורים לכרי שלא כד"הג פיון דאסורים בהנאה פל
שנהנה אסרו חכמי הגם שהוא שלא כד"הג: אלא גם זה צ"ע מנ"ל לש"ך והיכן מצא
חילוק זה בראשונים מאן דמתיר מתיר אפי' איסורי הנא' וכן נראה מראב"י שבמרדכי
דברי כ' דר"י לאו דוקא אמר פטורא וה"ה דמותר ור"י באיסורי הנאה קאי של שור
הנסקל וכו' אח"כ וה"ה חלב, ולהרא"ש אסור גם איסורי אכילה שלא כד"הג: ומצד
הסברא הנה נ"ל דאיפכא מסתברא דביותר יש לאסור לאכול האסור באכילה שלא כד"א
מלאסור ליהנות איסור הנאה שלא כדה"ג, דאיסורי אכילה מטמטמים הלב ומזיקים
לנפש, מש"א ליהנות מאה"ג הנאה שאינה נכנסת לגוף, וכעין זה מחלק תוס' ריש חולין
ה' ע"ב ד"ה צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י ותוס' גיטין ז ע"א ד"ה השתא בין
אכילה למעשה ובאכילה גופא בין היכא דהאכל הוא דבר איסור מאם האוכל הוא היתר
רק זמנא קגורם דלאסור, ועיי' רמ"א יו"ד ס"ס פ"א וברשב"א יבמות קי"ד ע"א, ועיי'
רמב"ן במלחמות פסחי' סוגי' דר"מ בשם ראב"ד דכ' ללוי דריחא רק לכתחילה אסור
דוקא באיסור פגון בשר נבילה וכו' אבל בב' פסחי' דהתיירא הוא לא, ורשב"א בתה"ב
כ' שהוא רחוק, ובאמת צריף הספר פסח שלא למנויו ג"כ איסור הוא לזה שלא נמנה
עליו, ולפמ"ש ניחא, דדוקא במילתא דאיסורא פגון נבילה אסרו ריחו לכתחילה דמזיק
לנפש משא"כ פסח שלא למנויו, ונראה דה"ט דראב"י שכתב דיש למנוע לאכול קאי
על בשר חי, דנכנס לגופו ומטמטם הלב אבל מאיסורי הנאה אין למנוע שלא כד"הג
דל"ש דבר זה והבן, וכל דברי הש"ך נפלאו ממני: וכשל עוזר של הש"א שהבאנו לו
עזר ממ"ש הש"ך ס"ק י"ב דקרוב יותר דכוננתו עפמ"ש אח"כ דאיסורי אכילה מותרים
גם לברי שלא כד"א, ונקטי' בטח להלכה דכל איסורי תורה מותרים לחשאב"ס בין
באכילה בין בהנאה, ולברי הפל אסור בין אסורי אכילה בין איסורי הנאה כנלפע"ד
לדינא: והנה הש"א לפי דעתו דאסור לאכול שלא כד"א לצורך רפואה בחשאב"ס חקר
אם גם אוכלים שא"ר לאכילה אסורים, דאןכלים שא"ר גריעים וקילו טובא ומביא
ראייה מבב"ח דשלא כד"הג אסור ונטלפ"ג מותר, ראי' זו אינני מכיר ערבך ערבא צריף
מנ"ל דבב"ח נטלפ"ג מותר איף מצא פן מפורש עד דפשיטא לי, ועיי' פלתי סי' פ"ז
דדן מינה בב"ח כמו דשלא כד"הג ומינה נטלפ"ג דאסור, אמנם פן ראיתי מאז בספר חנות
דעת רס"י ק"ג שחולק על הפלתי הך בכלאי פרום שלא כד"הג אסור ונט"לפ מותר
פדמבואר בש"ס ע"ז וכן בע"ז דכ' תוס' דשלא כד"הג אסור נטלפ"ג מותר, וכו' שם

מִקְלָתָא בְּטַעְמָא לְחַלְקָא בֵּין שְׁלֵא כַד"ה פְּגוֹן עֵינָב דְּבַר מַר שְׁאַפְשֵׁר לְחֻזְרָא וּלְתַמְנָא הַמְּאָכְלָא
וְנִחְזֹר לְאִסּוּרוֹ דְּאִסּוּרוֹ לֹא פִקְעַת רַק פְּשָׁאֲכָלוּ פְּשֵׁהוּא מְעַנְרָב בְּמַר לִיכָא אִסּוּר וְכֹן
בְּאוּכַל בְּשֵׁר חַי פְּשֵׁמְבִּשְׁלֵא אִסּוּר, אֲבָל נִטְלַפ"ג פְּרַח אִסּוּרָא דְחִפְצָא וְאִפִּי חֻזְרָא וּמִשְׁבִּיחוֹ
אִינוּ חֻזְרָא לְאִסּוּרוֹ וְזֶה גַם בְּכ"כ וּבַע"ז וּבב"ח אִסּוּר, עֵי"י בּוּ פִי חִלּוּקוֹ חִלּוּקָא דְרַב רַבְּנָן
הוּא וְקוּלוּרִית לְעֵינָיִם, וְהִנֵּה פִי כֹן בִּיּו"ה כְּפִשְׁמַעְרַב דְּבָרִים מְתוּקִים בְּאִנְכְּלִין שְׁאִינֵן
רְאוּיִים לְאֲכִילָה מִחֻמַּת מְרִירוּתָן אוּ שְׁמָאוּסִים וּמְתַקְנֵן עַד שְׁעָרְבִים לְאֲכֹל בְּנוֹדָאֵי אִיפָא
חַיִּיב פְּאִנְכָל דְּבָרִים הָרְאוּיִ' דְחִיף אִנְכָל יִטְעֵם וּמִיִּתְבַּב דַּעַת שׁוּב אִין לְחַלְקָא בֵּין שְׁלֵא כַד"ה
בְּשֵׁאֲרָא אִסּוּרִים דְלַדַּעְתּוֹ אִסּוּר לְחֻלְהָ שְׁאִב"ס לְאֲכִילָה, וּבֵין דְּבָרִים שְׁאִינֵם רְאוּיִים
בִּיּו"ה כְּפִינֵן דְּאֵם מְתַקְנֵן חַיִּיב דּוּמָה לְשְׁלֵא כַד"ה דְּשֵׁאֲרָא אִסּוּרִים וְלֹא דְמִי לְנִטְלַפ"ג
דְּבב"ח וְכ"כ דְּמִנְתָּרִים מִשׁוּם דֹּא"א שְׁיַבּוּאוּ עוֹד לִידֵי אִסּוּר וּפְרַח הָאִסּוּר וְכַמְמָן
דְּלִיתְנִיְהוּ דְּמִי וּמ"ש הַש"א רֵאִי מְדִשְׁלֵא כַד"ה בִּיּו"ה כְּפִינֵן וְאִנְכְּלִים שֵׁא"ר פְּטוּר ש"מ
דְּגִרִיעוֹ אוּכְלִים שֵׁא"ר מְשֵׁלֵא כַד"ה, זֶהוּ לְשִׁיטְתוֹ דְּשְׁלֵא כַד"ה חַיִּיב בִּיּו"ה כְּ, אֲבָל לְפִי
שִׁיטְתֵינוּ שְׁהַעֲלִינוּ דִּיּו"ה כְּ שְׁנוּהָ לְכָל אִסּוּרֵי תוֹרָה דְּשְׁלֵא כַד"ה מְתַר מְדִאוּרִיָּתָא, אִין
לְחַלְקָא בֵּין שְׁלֵא כַד"ה לֹא"ר, וְגַם לֹא מְסַתְּבַר לְחַלְקָא בִּיּו"ה כְּ בֵּין שְׁלֵא כַד"ה לְאִינֵם
רְאוּיִ', הַגַּם דְּבִשְׁאֲרֵי אִסּוּרִים יֵשׁ חִלּוּקָא, וְהִלְכָה רוּנְחַת דְּאֲכַל אוּכְלִים שֵׁא"ר בִּיּו"ה כְּ
פְטוּר מְזֶה עֲצָמוֹ וְלִמּוּד דְּשְׁלֵא כַד"ה ג"כ פְּטוּר דְּלַעֲנֵן יְתוּבָא דַּעְתָּא בְּנוֹדָאֵי אִין לְחַלְקָא
כְּמוֹ דְּאוּכְלִים שֵׁא"ר לֹא מִיִּתְבַּב כֹּן שְׁלֵא כַד"ה לֹא מִיִּתְבַּב: וּמ"ש הַש"א דְּמְסַתְּבַר לִי
דְּמ"מ אִסּוּר כְּפִינֵן דְּאֲחֻשְׁבִּי' וְכַבֵּר כְּתַבְנוּ כֹּל שְׁאוּכַל לְרְפוּאָה לֹא אֲחֻשְׁבִּי' בְּזֶה לְאֲכִילָה
רְאוּיָה לְמִלְאוּת נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעַב, אֲלֵא לְרְפוּאוֹת חֲלִיוֹ וְכ"ז כְּתַבְנוּ לְפִי דַּעְתּוֹ שֶׁל הַש"א
דְּאִסּוּר לְאֲכֹל בִּיּו"ה כְּ שְׁלֵא כַד"ה אֲכִילְתוּ מִן הַתּוֹרָה, וְדָן מִינָהּ בִּיּו"ה כְּ בִשֵׁא"ר לְאֲכִילָה
וְדָן מִינָהּ בִּלְא"ה לְאֲכִילָה, אֲבָל לְדִידוֹ דְּשְׁלֵא כַד"ה בִּיּו"ה כְּ אִינוּ אִסּוּר מֵה"ת יֵשׁ לְדוֹן
ג"כ לְעַנְנֵן שְׁלֵא כַד"ה אֵם מְתַר לְחֻשְׁאִב"ס, אֲבָל אֲנִי לְדִידוֹ דְּבִאֲרָנוּ דְּלִית מֵאֵן דְּאָמַר
הָא מִקְלָתָא דְּאִסּוּר לְחֻלְהָ שְׁאִין ב"ס לְאֲכֹל אִסּוּרֵי תוֹרָה שְׁלֵא כַד"ה אֵה"נ בִּיּו"ה כְּ מְתַר
חֻשְׁאִב"ס לְאֲכֹל אוּכְלִים שֵׁא"ר אוּ רְאוּיִים שְׁלֵא כַד"ה אֲכִילְתוּ: וְעַדִּין יֵשׁ לְעֵינֵן לְפַמ"ש
בְּטַעְמָא דְּאִסּוּרֵי רַבְּנָן שְׁלֵא כַד"ה מִשׁוּם דְּאֲחֻשְׁבִּי' וְכָל שְׁאוּכַל לְרְפוּאָה לֹא אֲחֻשְׁבִּי'
לְאֲכִילָה וְכֹן בִּיּו"ה כְּ לְעַנְנֵן אוּכְלִים שֵׁא"ר וְשְׁלֵא כַד"ה אֵה"נ אֲתוּ, יֵשׁ לְחַלְקָא עַפ"ז בֵּין אוּכַל
לְרְפוּאָה מְאֲכִלִים אֵלּוּ הֵם סְמִי רְפוּאָתוֹ ל"א אֲחֻשְׁבִּי' לְאֲכִילָה רַק לְרְפוּאָה, אֲבָל כְּשִׁצְרִיף
לְאֲכֹל מִחֻמַּת חֲלִיוֹ הֵינּוּ שְׁאִין לוֹ רְפוּאָה בְּאֲכִילָה זוֹ, רַק שְׁאֵם לֹא יֵאֲכַל יְחַלֵּשׁ וְתַכְבֵּד
חֲלִיוֹ אֲבָל לֹא יָבֵא לִידֵי סַכְּנָה עֵי"כ וְכָף גְּזָרוּ הַרְוּפָאִים אוּמַר, יֵשׁ לְעֵינֵן דְּאֲפְשֵׁר כְּפִינֵן
שְׁאוּכַל לְטוּבְתוֹ וְלִהְנַאֲתוֹ שְׁלֵא יִרְעַב בְּיוֹתֵר מִחֻשְׁבִּי' עֵי"ז לְאֲכִילָה כְּכָל אוּכְלִים לְרַעְבוּנָם,
אוּ אֲפְשֵׁר דּוּקָא מִי שְׁאֲכַל מְרַצוֹנוֹ דְּבָרִים שֵׁא"ר אוּ שְׁלֵא כַד"ה אֲחֻשְׁבִּי' לְדַעְתּוֹ שְׁאוּכַל
אִסּוּרֵי רַבְּנָן הַגַּם מְדִאוּרִיָּתָא בְּטָלָה דַּעְתּוֹ רַבְּנָן אִסּוּרֵיהוּ כְּכָל הָאִסּוּרִים וּבִיה"כ מִשׁוּם
דְּנִיחָא לִי בֵיתוֹב דַּעַת כְּזֶה, אֲבָל כְּשִׁאֲכַל כְּפִי שְׁלֵא תַכְבֵּד עָלָיו חֲלִיוֹ מְחַלְשָׁא וְסָגִי לִי
בְּמִאֲכִלִים כְּאֵלּוּ וְשְׁלֵא כַד"ה וּמִנִּיחַ מְאֲכִלִים אֲחֵרִים מִשׁוּם דְּעָרְבִים לוֹ וְאִסּוּר בְּהֵם הָרִי
לֹא אֲחֻשְׁבִּי' לְאֲכִילָה זוֹ כְּפִדְרָף הָאוּכְלִים וְתִאָוָה ל"מ אֲחֻשְׁבִּי', וְנִכְרַ לְדְבַר ש"ס דְּשִׁבּוּעוֹת
פ' ש"ש בְּתַרָּא בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא אוּכַל וְאֲכַל עֶפֶר וְלַחַד גְּרָסָא דְּבָרִים שֵׁא"ר הָרִי גִילָה דַּעְתּוֹ
דְּלֹא מְחֻשְׁבִּי' אֲכִילָה, דְּהָרִי נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאֲכַל וּמוֹנַע עֲצָמוֹ מְלִאֲכֹל דְּבָרִים הָרְאוּיִים עֵי"ש,
וְעֵי"י רַמְבַּ"ם הִלְכֵת תְּפִלָּה: פִּירוֹת הַנוֹשְׁרִים מְדַבְּרִינוּ אֵלּוּ בְּעֻזְרַת חוֹנֵן דַּעַת וּבִינָה לְדַבֵּר

משרים, נקיטא בקצרה תורת העולה היא העולה לדינא (א) דיה"כ שנוה לאסורי תורה דאוכל שלא כדה"נ ואכילתו פטור ביה"כ, ודוקא שלא מתהנה באכילה זו אבל אם נהנה אלא שאינו אוכל המאכל פמנהג ב"א לאכלו והוא טוב בעצמותו חייב, (ב) פשאוכל דברים שא"ר לאכילה ותקנם עד שחיה נהנה חייב, (ג) חולה שיש בו ספנה פדסגי לי לאכול שלא כדה"נ אסור לו לאכול כדה"נ, (ד) חולה שאין ב"ס אם צריה אוכלים שא"ר או לאכול שלכדה"נ פדי להביא תרופה למפתו שאב"ס מותר וכן הדין בכל איסורי תורה ואין חילוק בין אסורי אכילה לאסורי הנאה, אבל לברי אסור בין יה"כ בין שארי איסורים, (ה) פשאין אכילה זו לרפואה אלא להציל נפשו בל יחלש ביותר ואין בחולשא זו ספנה יש לצדד להחמיר לאכול דברים שא"ר או שלא כדה"נ משום דאחשב' לאכילה, וכיון דמידי דרבנן הוא המקיל לא הפסיד, וכ"ש פשפגי לי בח"ש הגם שהוא אסור דאורייתא מ"מ קילא איסורי טובא, ועוד י"ל הגם שלא כדה"נ ואכילתו אסור מדרבנן דוקא בשיעור שלם אבל בח"ש דכל עיקר אסורו משום חזי לצרופי, וכיון שאוכל שלא כדה"נ דלא חזי לצרופי פשאוכל הרבה לא יהי אסור תורה, הגם דגם באיסור דרבנן ח"ש אסור, ועיי' הג"א חולין פ' גה"נ גבי האי פלגא דזיתא, הוא משום לא פלוג בין דאורייתא לדרבנן, אבל ח"ש שלא כדה"נ דליכא בשום אופן למגזר אטו איסור דאורייתא כ"כ האי לא אסרו ח"ש, וכ"כ האי ואולי יש לסמוך למורא ובא בטח, וא"צ להאמר, דאם אפשר בח"ש שלא כדה"נ אלא להתיר שיעור שלם, כמו בחולה שיש בו ספנה בכדה"נ דממעט' בשעורא כל האפשר שלא יהי שלם, כן הדבר הזה הגם דאסורו מדרבנן אפי' בכזית.

הנלפע"ד פתבתי להבין ולהורות, וה' יראנו נפלאות, ויצילנו משגיאות וטעויות, יכפר בעד עדי עד יעשה עמנו לטובה אות, והנה פאתי אל העיון ויצאתי בשלום בשנת תרל"א והעלתיו על הספר ובדיו בעזרת הנותן ליערף כח, וגמרתיו בעש"ק לסדר למען הביא ה' על אברהם אשר דבר עליו פה פ"ב יע"א ובעה"ח: הק' אברהם שמואל בנימין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קיב יוסיף דעת תורה, פהלקה מורה, יוסיף לו ה' אנה ימים וש"ח לאל גומר עליו גמח"ט ה"ה ידיד נפשי הרב המאוה"ג זקן שקנה חכמה, אנה ימים תבונה סותר ובונה, צדיק תמים, מתנהג בחסידות כש"ת מו"ה יוסיף גרינוואלד נ"י אבדק"ק טשעטשאויץ יע"א: גיה"ט קבלתי בזמנו בדבר בעתו ונפשו הטורה לשאול הגיע מאתי לפשוט לו ספיקותו אם מצוה זו דאכילת עיה"כ שהיא מ"ע שהז"ג ליתא בנשים ככל מ"ע שהז"ג דנשים פטורות או נימא פיון דאיתנייהו בתענית דיה"כ חייבות נמי בכ"מ דיה"כ כמו בשבת דמחוייבות בכל מצוה של שבת בג' סעודות ובהבדלה ומאן דס"ל דבהבדלה פטורות משום דרבנן הוא כמבואר כ"ז באו"ח סי' רצ"א ורצ"ו אלו דברי פר"מ נ"י, והנה מ"ש דמיון לשבת אין למדין יוה"כ משבת דשאני שבת דאיכא הקישא זכור ושמור בד"א נאמר כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, משא"כ ביה"כ, מנ"ל ועיי' פמ"ג סי' תר"ח במשפחות שכ' דנשים חייבות בתוס' יה"כ הגם דמ"ע שהז"ג היא הואיל וחיובות ביה"כ, וכ"ש של שבת שכל מצות שבת נשים חייבות בו אפי' של ג"ס, והנה מ"ש ודן מדנפשי' דבתוס' יוה"כ חייבות מדמחוייבו' ביה"כ לא ידעתי מנ"ל בפשיטות כן, ונהרי בשב' לולי דלפי' ומקיש' זכירה לשמירה לא היו נשים חייבות בקדוש היום, ויה"כ דליכא היקשא מנ"ל אלא די"ל בשבת לולי היקשא זכור לשמור לא

היא ס"ד לחייב אותם בקה"י וכל מצות היום דשמור וזכור ב' ענינים זה מ"ע וזה מל"ת קדשהו וזכרהו על היין לכ"ע פ"ע היקשא וכיון שמתחייבות במ"ע דזכור מחוייבות בכל מצות היום כמ"ש הר"ן בשבת פ' כ"כ ומרדכי ועיי' סי' רצ"א בט"ז ובמג"א, אבל לענין תוס' שבת בלא היקשא מחוייבות פיון דאיתנייהו באזקרת מלאכת שבת גם בתוספות הגם דקיל טובא אית בהו, וכן ביה"כ פיון שמתחייבות בעינוי דיה"כ גם בתוס' הגם שאין בו אזקרה מ"מ חדא מלתא הוא וענין א' שנשים חייבות בו וצדקו דברי הפמ"ג במ"ש בתוס' יה"כ ושבת לדינא: אבל נוראות נפלאות עליו במה שדן ובא מעצמו בתוס' יה"כ ולא זכר הש"ר סוג' ערוכה כ"ח ע"ב דילפי' נשים בתוס' יה"כ מהאזרח ולולי פן ה"א הואיל ואתמעט מעונש ואזקרה דליתנייהו בתוס' יה"כ דיצא מפלל דאתקשו נשים לאנשים לכל עונשים פיון דלית בי' עונש ואזקרה ה"א דליתנייהו לולי הרבוי, והנה הדין דין אמת דחייבות בתיה"כ, אבל התמיה קיימת על הפמ"ג שהי' נעלם ממנו סוג' זו וכבר שגגה פזו יצאה מלפני השליט פ"י ביצה למ"ד ע"א ותפסו הצ"ח שם בזה עיי"ש והוא פלא, וסוג' ערוכה איך מגדולי עולם פמוהם לפי שעה נפלא: והנה מדאיצטרך ריבוי לתוס' יה"כ נראה לכאורה דבמצנה דאכילה של עיה"כ דליכא ריבוי דפטורות וכו"ח הוא מה תוס' עינוי דבאותו דבר עצמו של עינוי חייבות ביה"כ לולי הרבוי ה"א דפטורות, כ"ש אכילה דעיה"כ דאינו ענין פלל לעינוי דמחוייבות בה דפטורות הגם דאיתנייהו בעינוי דיה"כ ובתוספות עינוי דיה"כ, פן הי' נ"ל בתחלת הרעיון: שבת וראיתי דמחוייבת אשה במצנה זו מתרי טעמי חדא פיון דנפקא לן מצנה זו מבתשעה לחודש בערב כל האוכל בתשיעי פאלו מתענה בתשיעי ועשירי פל שישנו בתענית דעשירי אית' באכילת תשיעי שהאוכל מתענה יחשב, והוא פ"ע היקשא דזכור ושמור, ועוד ביותר י"ל זיל בתר טעמא דכ' רש"י וז"ל פל האוכל ושותה וכו' והכי משמע קרא וענינתם בתשיעי פלומר התקן עצמה בתשיעי שתוכל להתענות בעשירי ומדאפקי' קרא בלשון עינוי לומר לה הרי הוא פאלו התענה בתשיעי עכ"ל, ועיי' מתק לשון הטור סי' תר"ד שכ' שהיא מאהבת הי"ת שלא יזיק להם התענית עיי"ש, וכמעט א"א להעמיס הך דרשא דכל האוכל בלשון עינוי אלא ע"פ פירוש רש"י וטעמא וכמ"ש הטור ג"כ, וכיון דמשו"ה הוא בןודאי מסתבר דנשים מחוייבות ג"כ וכי נשי לא בעו פח להתענות אדרבא הם תשושי פח יותר מאנשים, ועיי' פנה ש"ס קדושין ל"ד ע"א דנשים משו"ה חייבות במזונה ולא ילפי' מהקישא דכה"ת פולה וכי נשי לא בעו חיי עיי"ש והה"נ הדבר הזה שמתחייבות לאכול בעוה"כ כנלפענ"ד: ומצאתי לי חבר בזה הדבר דנשים מחוייבות במנהגי מהרי"ל הלכ' עיה"כ וז"ל שאלו למהר"י סג"ל על שנדרה שלא לאכול בפ"ש ולא לשתות יין רק בשבתות ויו"ט מה דינה בעוה"כ והשיב שמתרת לאכול פל רצונה ולשמח לבה ביום זה דנמי מתקרי' יו"ט עכ"ל ממש, הנה מלשון השאלה והתשובה נראה שבאשה הי' השאלה ופשיטא לי למהרי"ל דמחוייבת כמו איש ולא דן ע"ז פלל רק אם עיה"כ דין יו"ט או בלשון ב"א דלא מקרי עיה"כ יו"ט, אבל לא עלה ע"ד מקום ספק אם מחוייב' במצנה זו: וכאשר בינתי בספרים מצאתי ראיתי אחרי רואי קדוש א' מחוברי חבור נכנס לבית הספק ומדבר הלא ניהו זקני מ"ו מאוה"גמהרע"א זצ"ל בתשובותיו סי' ט"ז, שמשופק אם אשה מחוייבת במצנה זו דעיה"כ ולא אמר בה דבר ברור, והניח בצריף עיון עד עת הפנאי, ואנחנו מצאנו הדבר מפורש במנהגי מהרי"ל ועטרנו דינו

בנתינת טעם לשבח ועטרת זקנים ב"ב וכו': ומדי עייני בספק זה נפל מלתא דספיקא בדעתיה מי שא"א לו להתענות ביה"כ כגון שיש לו חולי נופל לגמי' ועתים וביה"כ בזמנו בא לו או בדומה חולי הבאה מזמן לזמן וזמנו קבוע לו ביה"כ ומנוע ע"פ הרופא להתענות באמרו שעי"כ יסתפן בנודאי או באפשר אם מחוייב לאכול בעיוה"כ או נימא פיון דא"א לו לקיים להתענות בעשירי אין עליו חיוב לאכול בתשיעי, ומסתבר לכאורה דחייב דנייה דא"י לו לקיים מקצתו לאכול בתשיעי דמחשב לו כאלו התענה בתשיעי כן נראה פשוט מן המושפל, אלא כד ניזיל בטר טעמא דמצוה זו כדי שיהי' לו פח ועצמה להתענות בעשירי וכיון שא"א להתענות בעשירי ליכא מצוה לגבי דידי' לאכול בעשירי כנ"ל: אלא אם כי מסתבר כן לפי הטעם שכ' רש"י וטור, מ"מ קשה לסמוך על זה למדרש טעמא ולהקל לפי הטעם, הגם דטעם זה מוכרח לפי הדרש, מ"מ קשה לי לסמוך ע"ז ולא מפני שאנו מדמין וכו' ועיי' רמב"ם הלכות נדרים דנראה שהוא מ"ע דאורייתא ועיי' כ"מ שם, ועיי' מחבר או"ח ססי' תק"ע דכ' דנראה לו מרמב"ם שהוא דאורייתא לכן לא ימלא לבי להקל בכרט פשקל לו לאכול ואין מצער לו: אבל באשה כה"ג יש להקל פיון הא דאשה מחוייבת במצוה זו כתבנו דזיל בטר טעמא דנשי ג"כ בעו פח ועצמה להתענות בעשירי וכן דכל עיקר שאנו מחייבי' לאשה משום האי טעמא הוא בנודאי כל דליכא טעם זה כגון שצריכה לאכול ביה"כ פטורה במצוה זו דעיה"כ ממ"נ אי טעם זה אמת הרי פטורה כה"ג, ואי אין זהו הטעם אלא גזה"כ הוא, פטורות מצד מ"ע שהז"ג, כנלפע"ד נכון לדינא, והי' זה שלום לפר"מ נ"י ונס עיננו ואנחה ונשיג הרנוחה והצלחה פאות נפשו ונפש אוה"נ.

פ"ב ד' תשרי תרכ"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קיג רב ברכות ושנבע שמחות לראש צדיק בביר ה"ה י"נ הרב הגאון הגדול המפורסם סיני ועוקר הרים, נודע בשערים, משדד עמקים, ומפרק הרים בנש"ק כקש"ת מו"ה אברהם אולמאן נ"י אבדק"ק לאקענבאך יע"א: נ"ה קבלתי על נכון זה איזה ימים ובנו אהובי תלמידי המופלג והחרוץ יחי' עוררני משמי' דהדר"ג נ"י למהר תשובתי פי נפשו אינתה לשמוע מה אתי בישוב קושיתו על הש"א סי' ע"ו דהעלה דיה"כ הוא איסור מוסיף על גבילה משום דיה"כ גם שלא כדה"נ אסור משא"כ גבילה, והוקשה להדר"ג לדבריו בלא"ה יוה"כ מוסיף על גבילה לפי שיטת רוב הפוסקים דמבטלינן איסור לכתחלה דרבנן יוכל לבטל הגבילה ברוב ומשום יה"כ אסור אלו דבריו: הנה מה דפשיטא להדר"ג נ"י דמוטר לבטל יבש בביבש חד בתרי ועיי' נב"י תגינא חלק יו"ד סי' מ"ה דהעלה מפח קוש' דביבש לכ"ע אין מבטלי' לכתחלה מדאורייתא, ובמק"א תמהתי עליו ממ"ש תוס' חולין סוג' דמכריזין הא דבגד שאבד בו פלאים שאין מוכרי' לנכרים תקנת' דרבנן היא פעין אין מבטלין איסור לכתחלה והיינו ממש כמו שלוח הקן ומשולחת דצפורי מצורע הרי דס"ל לתוס' דמדאורייתא מותר ומ"מ אפשר הדין דין אמת דאסור לערב יבש בביבש כדי לאכול מדאורייתא, אבל למפור לנכרי דבר איסור, ולסמוך שאם יקנה ישראל יקנה מן הרוב אין במכירה זו משום מבטל דהא אין מערבו כדי לאכול מן התערובות רק מוכרו על סמך שאם יקנה ישראל יקנה מן הרוב לכן רק תקנתא דרבנן היא והדרא קוש' מן לא אמרה תורה שלח לתקלה והארכתי במק"א ואכ"מ: וקוש' פר"מ נ"י לא יועיל לנו כ"ז דגם אם מדאורייתא אסור לערב מ"מ איכא איסור מוסיף בשעבר וערב דמותר

בְּדִיעֵבֶד אוֹ שְׂאֵם יִפּוֹל בְּמִקְרָה בְּתַעְרוּבוֹת אוֹ עִי נְכָרִי מְשׁוּם נְבִילָה מוֹתֵר וּמְשׁוּם
תַּעְרוּבוֹ אֶסוּר, וְיִ"ל פִּינּוֹן שְׂאֶסוּר לְעֵרֵב וְאִינוֹ עוֹמֵד לְהִתְעַרֵּב מִמִּילָא אוֹ עִי נְכָרִי כֹה"ג
לֹא מִקְרֵי מוֹסִיף וְעִינִי סָבְרָא פְּזוֹ בִּשְׁעָה"מ הִלְכִי אֶסוּרֵי בִּיאָה הִלְכִי ח' בַּד"ה עוֹד כֹּ'
רִיטְבָ"א, וְעוֹד יִ"ל דְּעַד פְּאֵן לֹא ס"ל לִשְׂ"א דְהוּי מוֹסִיף רַק בִּשְׁלֹכְדָה"נ דְּנְבִילָה פְּמוֹת
שְׁהִיא עַד שְׂלֵא נַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה בִּישׁוּל הָרִי הִיא מוֹתֵרֵת מְשׁוּם אֶסוּר נְבִילָה דְשְׂלֵא
כֹּדָה"נ הִיא וְאֶסוּר מְשׁוּם יֵה"כ פְּמוֹת שְׁהִיא לְפָנֵינוּ, אֲבָל הֵיטֵר דְתִלְגִי בְּמַעֲשֶׂה שְׁנַתְחַדֵּשׁ
עִי מַעֲשֶׂה ב"א אוֹ עִי מִקְרָה הַמְתַּחַדֵּשׁ וּכְמוֹת שְׁהוּא אֶסוּר נְבִילָה עָלֶה מְשׁוּם שְׂישׁ
הֵיטֵר עִי מַעֲשֶׂה לֹא מִקְרֵי מוֹסִיף פְּנ"ל: וְעוֹד נ"ל לְחַלֵּק ע"פ שִׁטַּת הָרַמְבַּ"ם פ"ד מֵהִלְכִי
שְׁבוּעוֹת הִלְכִי יו"ד הַנְּשַׁבֵּעַ שְׂלֵא לֶאֱכֹל הַיּוֹם וְחֹזֵר וְנִשְׁבַּע שְׂלֵא לֶאֱכֹל כֶּכֶר זֶה לְעוֹלָם
דְּאִין שְׁבוּעָה שְׁנִי חֲלָה וְהִרְאָב"ד הַשִּׁיג עָלָיו הָאֵיכָּא פּוֹלֵל בְּשַׁבּוּעַ שְׁנִי, דְּכוֹלֵל שְׂאָר
יָמִים וּמַגּוֹ דְחִייל בְּשְׂאָר יָמִים וְכוּ' וְכ"ה"מ דְּטַעֲמָא דְרַמְבַּ"ם דְּבִאוּתוֹ הַיּוֹם אִין פְּאֵן פּוֹלֵל,
וּבִיאָר פְּנוּנַת הַכ"מ עִי"מ בִּשְׁעָה"מ פִּי"ז מֵא"ב הַלְכָה ח' ד"ה תוֹ קָשָׁה לִי עַל דְּבָרֵי הָרִיטְבָ"א
דְּמִבִּיא מִתְשׁוּבַת הָרַדְבַּ"ז דַּל"ח אֶסוּר מוֹסִיף רַק בְּזִמְנֵי שְׂהֵאֶסוּר נוֹסֵף עַל הַחֲתִיכָה
בְּעֶצְמָהּ בְּזִמְנֵי שְׂעִדִיין אֶסוּר הִרְאִישׁוֹן עֲלֵי אֲבָל הֵכָא בְּזִמְנֵי הַמַּגּוֹ הֵינּוּ שְׂאָר הַיָּמִים מוֹתֵר
הִי לֶאֱכֹל הַלְכָה לֹא אֶמְרִי בָּהּ מַגּוֹ לֶאֱכֹלָה בַּיּוֹם עֶצְמוֹ עִי"ש, וְהֵה"נ אִם מְעַרֵב חֲתִיכַת
נְבִילָה וּמְבַטְלָה אֲזַדָּא לָהּ אֶסוּר דְּנְבִילָה א"א לּוֹמֵר מַגּוֹ דְּאֶתוֹסֵף אֶסוּר דִּיה"כ פְּשִׁתְהֵי
בְּטִילָה חִייל נְמִי עֶכְשָׁיו פְּשִׁאֶסוּרָה מְשׁוּם נְבִילָה עַד שְׂלֵא נְתַבְטְלָה דְּבִזִּמְנֵי דְּאֶפְשֵׁר חִייל
אֶסוּר דִּיה"כ לִיכָּא שֵׁם אֶסוּר נְבִילָה אֲבָל הַש"א כ' שְׁפִיר לְעִנֵּן שְׂלֵא כֹּדָה"נ דְּחֲתִיכַת
נְבִילָה פְּמוֹ שְׁהִיא לְפָנֵינוּ יֵשׁ בָּהּ צַד הֵיטֵר שְׂלֵא כֹּדָה"נ פְּשִׁיאַכְלִי חִי אוֹ מְעוֹרֵב בְּדָבָר מֵר
שְׂישׁ בָּהּ צַד אֶסוּר נְבִילָה פְּשִׁיאַכְלָה כֹּדָה"נ יֵה"כ אֶסוּר מוֹסִיף שְׂלֵא כֹּדָה"נ וּמַגּוֹ דְּחִייל
שְׂלֵא כֹּדָה"נ חִייל כֹּדָה"נ וְהַבּוֹן: אֲבָל אִי קָשִׁי הָא קָשִׁי לִי מִש"ס חֲוָלִין קִי"ג ע"ב דְּבַב"ח
לֹא חָל עַל חֲלָב וּמִתָּהּ, לוֹלִי קָרָא, הָא בְּב"ח שְׂלֵא כֹּדָה"נ ג"כ אֶסוּר וְהוּי מוֹסִיף עַל אֶסוּר
חֲלָב וּמִתָּהּ, וּלְפַמ"ש לְעִיל יִ"ל דְּוָקָא יֵה"כ הוּי מוֹסִיף פִּינּוֹן דְּנְבִילָה פְּמוֹת שְׁהִיא קוֹדֵם
שְׁנַתְבַּשְׂלָה אִיכָּא אֶסוּר יֵה"כ וְלִיכָּא אֶסוּר נְבִילָה בְּלִי שׁוּם תִּיקוּן וּמַעֲשֶׂה מְחֻדָּשׁ אֲבָל
בְּב"ח דְּלִיכָּא אֲנֹפֵן שְׁהֵי אֶסוּר בְּב"ח רַק אַחֵר מַעֲשֶׂה בִּישׁוּל וְאֵז אִיכָּא גַם אֶסוּר חֲלָב
וְנְבִילָה וְאִין צַד הֵיטֵר דְּחֲלָב וְנְבִילָה רַק עִי מַעֲשֶׂה שְׂעִרֵב דְּבָר מֵר כֹּה"ג לֹא מִקְרֵי מוֹסִיף
פֶּן נ"ל: וְיֵשׁ לְעִיין לְפ"מ שְׁהַעֲלָה הַמֶּל"ם פ"ה מִיְסוּדֵי הַתּוֹרָה דְּאֶכִּילָה גְּסָה מוֹתֵר בְּכָל
אֶסוּרִים דְּכִתִּיב אֶכִּילָה וּבְבַב"ח וְכ"כ דַּל"כ אֶכִּילָה א"כ יְחוּל בְּב"ח עַל חֲלָב מַגּוֹ דְּאֶתוֹסֵף
אֶכִּילָה גְּסָה מְשׁוּם בְּב"ח חִייל נְמִי פְּשִׁאִינוּ אוֹכֵל אֶכִּילָה גְּסָה, וְסוּגְיִ חֲוָלִין קִי"ג י"ל דַּס"ל
כַּמ"ד מַל"ת פֶּל תוֹעֵבָה נְפָקָא וְאֶכִּילָה גְּסָה בְּב"ח מוֹתֵר, וְכֵן ל"ק דְּשְׂלֵא כֹּדָה"נ מוֹסִיף
דְּלָמ"ד מַל"ת פֶּל תוֹעֵבָה שְׂלֵא כֹּדָה"נ מוֹתֵר בְּב"ח אֵלָּא דְקָשִׁי לְהִלְכָתָא דַּמַּג"פ לֹא
תְּבַשֵּׁל נְפָקָא קָשָׁה פְּהַנ"ל, וְעַל שְׂלֵא כַּד"א י"ל כַּמ"ש אֲבָל מְאֶכִּילָה גְּסָה עֲדִיין צ"ע, וְהִי
זֶה שְׁלוֹם לְפַר"מ נ"י פְּאֹנֹת נְפִשׁוֹ וְנִפְשׁ אוֹה"נ דַּש"ת חוֹתֵם בְּאַהֲבָה רַבָּה.

פ"ב נִגְהִי לַיּוֹם ה' ח' שְׁבֹט א"ד"ר"ת לְפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה גַּם מֵהַרמ"ס
זַצ"ל: תְּשׁוּבָה קִיד מְשָׁה שְׁפִיר קְאָמֵר, דּוֹרֵשׁ פְּמִין חוֹמֵר, רִץ פְּצָבִי מְחִזִּיק אוֹרוֹ ה"ה
פְּכַנִי ח"נ הַרְבְּנֵי הַמּוֹפְלֵג חֲדַת מְלֵא עֵתִיק, חֶרֶב פִּיפִיּוֹת בִּידוֹ, לוֹחֵם מְלַחֲמֵת ה' שְׁעָרָה וְזֶה
פֶּל מְאֹדוֹ, כַּש"ת מו"ה מְשָׁה הָרֵשׁ פּוֹקֵס נ"י בֶּן לִי"נ הַה"ג אַבְדִּיק סְעָרְעַד נִי: קָרָאתִי
לְשַׁבֵּת עוֹנֵג וּשְׁבַע רְצוֹן כְּאֶשֶׁר קִבְּלֵתִי אֶתְמוּל בַּש"ק מְכַתְּבָה הַנְּעִים לִי וְעַרְבִים עָלֵי

דְּבָרֶיהָ וְהִנֵּיין לְבוּ בְּרֵאוֹתַי כִּי שׁוֹקֵד אַתָּה עַל דְּבָרֵינוּ וְעֵינֶיךָ שׁוֹטְטוֹת הִנֵּה וְהִנֵּה
בְּתֻשׁוֹבוֹתֵינוּ שֶׁתַּח"י וְהִנֵּה רֵאִיתִי רֵאִי אַחַת כְּשֶׁעָה חָדָא בְּמָה שְׁפִלְפִלְת בְּחֻמְכָּה עַל מָה
שְׁהֶעֱלִיתִי בְּתֻשׁוֹבָה מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹס' כְּתוּבוֹת מ"ז ע"א דְּנִשְׁיִם מְחַוְּיָבוֹת בְּתוֹס' שְׁבַת
וּי"ו ט הַגַּם דַּמ"ע שֶׁהַז"ג הִיא מְשׁוּם דְּיִלְפִי תוֹס' יו"כ מִבְּתֻשְׁעָה לְחֻדְשׁ וּמִשְׁבַּת שְׁבַתוֹן
לְתוֹס' שְׁבַת וּי"ו ט, וְכִינּוֹן דְּלַתְּוֹס' יו"כ אִיפָּא רִיבּוּי דְּנִשְׁיִם חֲזִיבוֹת בּוּ כְּדָאִית' בְּש"ס סוֹפָה
כ"ח ע"ב, וְכִינּוֹן דְּמַחַד קָרָא נְפָקָא תוֹסַפ' יו"כ שְׁבַת וּי"ו ט מִמִּילָא נְשַׁמַּע כְּמוֹ דְּמְחַוְּיָבוֹת
נִשְׁיִם בְּתוֹס' יו"כ כִּן מְחַוְּיָבוֹת בְּתוֹס' שׁוּי"ו ט אֱלוּ דְּבָרֵינוּ, וְהַקְּשִׁית לְשִׂאוֹל לְדְבָרֵינוּ תְּלִי
דְּבָר זֶה אִי נִשְׁיִם בְּתוֹס' שְׁבַת וּי"ו ט, מְהִיכֵן נְפָקָא תוֹס' יו"כ וְלַר"ע ר"ה ט' ע"א דְּנְפָקָא
לִי מִבְּחַרְיֵשׁ וְקָצִיר וּס"ל לְתוֹס' שָׁם ה"ה תוֹס' שְׁבַת וְיֵה"כ וּי"ט מְהִתְּם נְפָקָא וְלַעֲנִין תוֹס'
בְּנִשְׁיִם בִּיה"כ אִיפָּא רִיבּוּי אֲבָל עֲדִינּוּ שׁוּי"ו ט מִנ"ל, וְלַר"י דְּנְפָקָא לָן תוֹסַפ' יו"כ מִתְּשַׁעָה
לְחֻדְשׁ א"ש כַּמ"ש, לַפ"ז קָשָׁה עֲלֵינוּ מִש"ס חֲוָלִין ק"א פ"ב דְּשָׁקִיל וְטָרִי לַר"י הַגְּלִילִי
דַּל"ל אִיסוּר חָל ע"א מִדַּס"ל דְּשְׁבַת וְיֵה"כ חֲזִיב עַל כָּל אַחַת וַא' י"ל דִּיה"כ כּוֹלָל הוּא
בְּתוֹס' יו"כ דָּאִית' גַּם בְּנִשְׁיִם מְרִיבּוּי דְּקָרָא דְּהֶאָזְרַח, אֲבָל תוֹסַפ' שְׁבַת לִיתָא בְּנִשְׁיִם וּמַגּוּ
דְּחִייל יו"כ לַעֲנִין תוֹסַפ' עַל תוֹסַפ' שְׁבַת חָל נְמִי יו"כ עַל שְׁבַת וְדִלְמָא רִיה"ג כַּר"י בַּר"ה
ס"ל אֱלוּ דְּבָרֶיהָ, וְאַחַר עֵיוֹן מְעַט מְזַעִיר, אֲשִׁיב בְּמִןשְׁפָּל רֵאוֹשׁוֹן דְּקוֹנְשִׁי זֹו יֵשׁ לְהַקְּשׁוֹת
עַל שֵׁיט' הַרְמַב"ם דְּלָא כ' מִתוֹסַפ' שְׁבַת וּי"ו ט כְּלוּם וְכ' הַר"מ בַּפ"א מְהִלְכ' ש"ע דַּל"ל
תוֹס' מְדָאוּרִייתָא רַק בִּיה"כ וְעֵינִי ב"י או"ח ס' רַס"א דְּאִפִּי מְדַרְבְּנוֹן ל"ל לַפ"ז יְקָשָׁה הָא
אִיסוּר יו"כ קַדָּם לְשְׁבַת דְּמִתְּחִיל קוֹדָם שְׁנַכְנַס שְׁבַת וְתוּ לָא פָּקַע וּמַגּוּ דְּחִייל בְּתוֹס' יו"כ
תוּ לָא פָּקַע, אֲלָא לְרַמְב"ם לַק"מ דְּהָא ס"ל תוֹס' יו"כ רַק לַעֲנִין עֵינוּי וְלֹא לַעֲנִין מְלָאכָה
אֲבָל קִשִׁי לְשִׁיטַת הַטּוֹר דְּנִקִּיט בְּמִקְצָתוֹ כְּרַמְב"ם דַּל"ל תוֹס' שׁוּי"ו ט כַּמ"ש הַב"י ס'י
הַנֵּן לְאִית לִי בַסִּי ר"ח תוֹס' יו"כ גַּם לַעֲנִין עֵינוּי קָשָׁה בְּהַנֵּן ל, וְי"ל כִּינּוֹן דְּבִשְׁע' תוֹסַפ'
דִּיה"כ לִיפָּא אִיסוּר שְׁבַת לָא אֲמַרִּינוּ מַגּוּ כִּינּוֹן דְּאִזּוּ לִיפָּא אִיסוּר שְׁבַת כְּלָל וְל"א מַגּוּ רַק
כְּשִׁחַל בְּזַמַּן דְּאִיפָּא אִיסוּר זֶה שְׁיַחְזוּל עֲלֵיו וְעֵינִי כְּזֶה בְּרַמְב"ם פ"ד מְשַׁבּוּעוֹת הִלְכָה יו"ד
וּבכ"מ שָׁם וּבִשְׁעָה"מ פ"ז מְהִלְכ' אִיסוּרֵי בִּיאָה הַלְכ' ח' ד"ה וְקָשָׁה לִי וְכו', אֲבָל קוֹנְשִׁיתָהּ
יֵשׁ לְהַקְּשׁוֹת לְשִׁיטַת תוֹסַפ' דַּס"ל לַכ"ע אִיפָּא תוֹסַפַּת שְׁבוּי"ו ט גַּם לַר"ע, וְאִיפָּא אִיסוּר
תוֹסַפַּת בְּאֲנִשְׁיִם וּמַגּוּ דְּחִייל תוֹס' יו"כ גַּם עַל נִשְׁיִם חֲזִייל ע"ת שְׁבַת ג"כ וְעַל עֵיקַר אִיסוּר
דִּיה"כ, וְאַפְשָׁר י"ל ע"פ נְקוּדָה נְפִלְאָה שְׁבַרְמַב"ם כְּרִיתוֹת י"ד לַעֲנִין בַּב"ח כִּינּוֹן דְּמַחַד
קָרָא נְפָקָא הִנְאָה וְאֲכִילָה בַּב"ח כִּינּוֹן דְּאֲכִילָה לִיפָּא גַּם אִיסוּר הִנְאָה לִיפָּא וְל"א מַגּוּ,
אֲפָשָׁר ג"כ לַעֲנִין תוֹס' יו"כ כִּינּוֹן דְּלָא חָל יו"כ עֲצָמוֹ עַל שְׁבַת וְכִינּוֹן דְּלִיפָּא עֵיקַר יו"כ
גַּם תוֹס' לִיפָּא, וְיֵשׁ לְחַלְקָא דַּבְּב"ח הַפֶּל בַּב"א, אֲבָל כָּאֵן תוֹס' מִתְּחִיל קוֹדָם יו"כ וְעֵי,
וְעֵינִי לַח"מ פ"ט מְהִלְכ' מ"א הִלְכָה יו"ד ד"ה שְׁאִין כָּאֵן לָא אִיסוּר כּוֹלָל שְׁכ' דַּל"א מַגּוּ
רַק הִיכָא דְּאִיסוּר מוֹסִיף הוּא כְּמוֹ הָאִיסוּר שְׁנוֹסַף עֲלֵיו וְלֹא בְּדִקְלָא מְזִינִי הַמוֹסִיף, וְלָכֵן
בַּב"ח לָא מוֹסִיף הוּא עַל חֲלָב וּנְבִילָה מְשׁוּם אִיסוּר הִנְאָה עֵינִי שׁ וְהוּא דְּלָא כְּנִקְוֹדָה נְפִלְאָה
וְעֵינִי רַא"ש יוֹסַף חֲוָלִין קי"ד ע"א, וְלְדְבָרֵינוּ ה"ה דַּל"א מַגּוּ דְּחָל תוֹס' יו"כ מְשׁוּם מַגּוּ
דְּחָל עַל נִשְׁיִם ה"ה דְּחָל תוֹס' יו"כ עַל אֲנִשְׁיִם, וּמַגּוּ דְּחָל תוֹס' יו"כ וְחָל נְמִי עַל יו"כ
דְּתוֹס' קִיל וְאִין פַּח יו"כ לְחֻוֹל עַל שְׁבַת מְשׁוּם דְּחָל תוֹס' יו"כ, אֲלָא תוֹס' ל"ל סְבַרְת
הַלַּח"מ דְּהָא הוֹכִיחַ חֲוָלִין ק"א ע"א סוֹף ד"ה אִיסוּר כּוֹלָל מְלַקְמֵן קי"ג דְּהִנְאָה לָאוּ אִיסוּר
מוֹסִיף הוּא מְדָלָא חָל בַּב"ח עַל חֲלָב וּנְבִילָה מוֹכַח דַּל"ל סְבַרְת הַלַּח"מ, וְי"ל דָּאִית לְתוֹס'

האי סבֵרָא דלח"מ, אֶלָּא בבב"ח ס"ל דלוקי' על הנָאָתוּ דְלָא פְרַמְבֵּ"ם ולח"מ לְשִׁיטַת קְרַמְבֵּ"ם אֶמְרָה בבב"ח דס"ל דאין לוקי' על הנָאָתוּ וְהָאֵרִיף בְּטַעְמוֹ שֶׁם בְּהִלְכָּה ב', ותוּס' לָא ס"ל כ"ז וְנִישׁ לְהָאֵרִיף וְהִקְצַרְתִּי: וְהִגָּה הַט"ז רְסִי' תר"ח כ' דמ"ש הַטּוֹר דְּמִקְרָא נְפָקָא תוּס' יו"כ הוּא מְדַאֲצְרִיף קָרָא לְמַעַט תוּס' יו"כ מְעוֹנָשׁ וְאִזְהָרָה ש"מ דְּאִסּוּרָא אִיפָּא דְלָא כמ"ש הַלְבוּשׁ דְּמִבְחָרִישׁ וְקִצִּיר נְפָקָא דא"כ שְׁבַת ויו"ט נְמִי וְהָא הַטּוֹר לָא ס"ל תוּס' בשו"ט וְתַמּוּהָ אִיף גַּעְלָם מְעִינֵי הַט"ז ש"כ"ב ה"ב"י שֶׁם דְּמִבְחָרִישׁ וְקִצִּיר נְפָקָא לִי לְטוֹר, וְהַתְּמִיָּה שְׁתַּמָּה עַל הַלְבוּשׁ תְּמִיָּה קִינִימַת הִיא גַם עַל ה"ב"י, וְאֶפְשָׁר לְמַצּוֹא לָהֶם יִישׁוּב עַפְמ"ש ה"ה"מ ולח"מ בְּאִנְרָף בְּהִלְכֵי ש"ע בְּיִישׁוּב הַרמ"ב וצ"ע: ונ"ל דְּאִיפָּא נְפָקוּתָא לְדִינָא לְעֵנְן תוּסֵפ' יו"כ עֲצָמוּ מְהִיכָא נְפָקָא אִי מִבְחָרִישׁ וְקִצִּיר אוּ מְדַאֲצְרִיף לְמַעַט תוּסֵפ' מְעוֹנָשׁ וְאִזְהָרָה, וְהוּא לְפִי דְנִרְאָה דס"ל לרמ"ב בִּם דְּהָף דְרָשָׁא דְכָל הָאוּכַל בְּתַשְׁיַעֵי דְרָשָׁה גְמוּרָה הִיא וּמְדַאֲרִיף מְחֻנְיָב לְאַכּוֹל בְּעִיה"כ פ"א בְּיוֹם וְעִינֵי מְחַבֵּר סְסִי' תַק"ע וּבכ"מ פ"ג מְהִלְכֵי גְדָרִים, וְהִלְח"מ פ"א מְש"ע ס"ל בְּפִשְׁטוֹ בְּשִׁיטַת הַרמ"ב בִּם דְּדַאֲרִיף הוּא: ונ"ל מִי שְׁהִי אָנוּס וְלֹא יוּכַל לְאַכּוֹל עִיה"כ עַד שֶׁהִגִּיעַ תוּס' יו"כ דְדְחֵי מ"ע דְּאֶכִּילַת עִיה"כ לְאִסּוּר קַל בְּעֵלְמָא דְנִפְיָק לֹן מְדַאֲצְרִיף לְמַעַט מְעוֹנָשׁ וְאִזְהָרָה, וְקו"ח מְדַעְשָׁה דְחֵי ל"ת גְמוּרָה שְׁיִישׁ בְּהַ מְלָקוּת וְאִין בְּתוּס' עִינְוֵי דִיה"כ רַק אִסּוּר קַל דְנִפְיָק מְדִיּוּק וּמְשַׁמְעוֹת בְּעֵלְמָא וְהוּא פְּשׁוּט לְפַע"ד, אֲבָל אִי נְפָקָא לֹן מִבְחָרִישׁ וְקִצִּיר תַשְׁבַּת דְּהוּא אִסּוּר שְׁנַאֲמַר בְּלִשׁוֹן עֲשֵׂה, וְאִין עֲשֵׂה דוּחָה עֲשֵׂה, הַה"נ דְּלָא דְחֵי אִסּוּר עֲשֵׂה וְכֵן מְבֹרָךְ בִּיבְמוֹת כ' ע"א אֶלְמָנָה לְכ"ג מִן הַנְּשׂוֹאִין עֲשֵׂה וּל"ת הוּא וְהִינּוּ אִסּוּר עֲשֵׂה מְפִי אִם בְּתוּלָה מְעַמְיו, וּבְש"ס ב"מ לְמ"ד ע"א עֲשֵׂה וּל"ת הוּא וְהִינּוּ עֲשֵׂה דְקְדוּשִׁים תְּהִיּוּ שְׁהוּא אִסּוּר דְנִפְיָק מְעֲשֵׂה דְקְדוּשִׁים תְּהִיּוּ, וְעִינֵי בְש"מ ב"מ בְּשֶׁם רִיטְב"א ש"כ דְּלָא הִי צָרִיף ש"ס לֹמַר דְּעֲשֵׂה וּל"ת הוּא גַם אִי לָא הָיִי רַק עֲשֵׂה לְחוּד ג"כ לָא הִי דְחֵי דְמַאי אֶנְלָמָא הִיא עֲשֵׂה וְכו' וְלֹא דוּקָא קְאָמַר עֲשֵׂה וּל"ת עִינֵי"ש, גְרָאָה דס"ל דְּאִין עֲשֵׂה דוּחָה לְאִסּוּר עֲשֵׂה לְחוּד כְּמוֹ דְּאִין דוּחָה לְעֲשֵׂה שְׁבָקוּם וְעֲשֵׂה מְשׁוּם מַאי אֶנְלָמָא כְּבִש"ס שְׁלֵהִי חוּלִין סוּף כ"ס הִיא עֲשֵׂה וְכו' מַאי אֶנְלָמָא: וְכֵן פְּשִׁיטָא לִי לִיש"ש יבְמוֹת כ"א וְהִרְעִישׁ עַל הַרמ"ב ב"מ פ"ו מִיבּוּם הַלְכ' יו"ד ש"כ לְפִיכָף אִם עֶבֶר וּבְעַל יבְמוֹתוֹ בְּאִסּוּר לָאו אוּ בְּאִסּוּר עֲשֵׂה וְכ"ש שְׁנִי' אִם בְּעֵלָה קְנָאָה, וְהִקְשָׁה הִיש"ש הָא אִין עֲשֵׂה דוּחָה עֲשֵׂה הָרִי פְּשִׁיטָא לִי לִיש"ש דְּאִסּוּר עֲשֵׂה לָא גְדָחָה מְפִנֵי עֲשֵׂה כְּמוֹ עֲשֵׂה דְקוּם וְעֲשֵׂה וְעִינֵי נב"י קְמָא בְּסוּף סְפָרוֹ בְּתַשׁוּבָה לְחַתְנוֹ ז"ל שְׁעַמַד בְּתַמִּיָּה זוֹ עַל הַרמ"ב וְטָרַח לִינְשָׁבָה, וְעִינֵי ש"א וְכֹאֲשֶׁר זְכִיתִי לְלַמּוֹד מִס' חוּלִין בִּישִׁבָה עֲמַדְתִּי מְשַׁתּוּמֵם עַל דְּמִיּוֹן שֶׁל הִיש"ש וְש"א וְנב"י, דְּמִסְבָּרָא נְדָאִי קִיל אִסּוּר הֵבָא מְפָלַל עֲשֵׂה מִל"ת הַנְּאָמַר בל"ת וְחִיבֵי עֵלָה מְלָקוּת וְגְדָחָה בְּקו"ח מִל"ת גְמוּרָה שְׁנַדְחָה, וְש"ס דִּיבְמוֹת בְּאֶלְמָנָה בְּעוּלָה לְכַה"ג דְּקְאָמַר דְּעֲשֵׂה דִיבּוּם אִינוּ דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה דְכַה"ג וְכֵן ש"ס ב"מ הַנ"ל דְּמִקְשָׁה עֲשֵׂה וּל"ת הוּא הֵגַם שְׁאִיטוֹר עֲשֵׂה גְדָחָה וְאִין לוֹ דִין דְּל"ת גְמוּרָה אֲבָל בְּהַצְטָרְף יַחַד בל"ת גְמוּרָה הֵגַם דְּל"ת גְדָחָה וְיִלְפִי מְפָלַצִים בְּצִיצִית שֶׁם לִיכָּא רַק עֲשֵׂה לְחוּד אֲבָל בְּצָרְף עוֹד אִסּוּר עֲשֵׂה מִנ"ל דְּנִדְחָה מְפִנֵי עֲשֵׂה, וְא"ש הַרמ"ב בִּם דְּכָא בְּעַל חִיבֵי לְאוּיִם אוּ אִסּוּר עֲשֵׂה קְנָה, וְהִי נ"ל הַשּׁוֹט עַד שְׁתַּמְהִתִּי עַל תְּמִיָּהתֵם עַל הַרמ"ב ז"ל, וְאִח"ז זְמַנִּים טוֹבָא מְצִאתִי בְש"מ ב"מ בְּשֶׁם הַרִיט"ב אִי דְּאִסּוּר עֲשֵׂה כְּעֲשֵׂה תַחֲשָׁב גַם הִיא וּבְטָלָה דְּעַתִּינוּ וְנִדְחָה מְעִיקְרָא: וְכֹאֲשֶׁר זְכַנִּי ה' בְּטוֹבוֹ וְלִמְדָתִי

בישיבה מס' פתובות על הסדר זה זמן זמנים ושני' טובא מצאתי שאהבה נפשי פסברתינו
ודברינו בש"מ דף מ"א בשם פמה ראשונים דאיסור מצרי ואדומי לאו הבא מכלל עשה
לאו פעשה תחשב לענין דחי' ועיני' מל"מ הלכ' נערה מביאו, והפ"י שם פניון לדעת
ראשונים שם בקושיתו ותרוצו על תוס' שם, ולא רחוקה היא לנו דגם הרמ"בם הכי ס"ל
נדעת ראשונים היא זו הגם דריטב"א ב"מ ל"ל הכי, ומסוגל' דב"מ ראי' מדמקשה עשה
ול"ת היא משמע דאי לא הוי אלא איסור עשה לא הי' קשה, והריט"בא נדחק, לכן יש
למשמע מסוגל' דיבמות, וכן משמע מש"ס ר"ה גפי אין עולין באילן דמתרץ י"ט עשה
ול"ת הוא: אמנם כן ראיתי בהפלאה פתובות שדחה דברי פ"י מש"ס פסחים נ"ט דמקשה
מאי אולמא האי עשה מעשה דהשלמה וברי עשה דהשלמה בשוא"ת היא, ונלענ"ד
דלק"מ דעשה דהשלמה היא מ"ע בקום ועשה דמצוה להקריב הקרבן של בין הערבים
במכוון שיהי' השלמה לכל הקרבנות כולן, ואם מקריב עוד קרבן אח"כ פדי שיקיים זה
מ"ע שעליו ממילא לא נתקיים עשה דהשלמה שהיא בקום ועשה ושפיר מקשה מאי
אולמא לדחות עשה דעליו השלם שהיא מ"ע ונדחת למפרע והכו': ונ"ל לומר טעמא
דמלתא עפ"מ ש הרמ"בן במקומו בפ' יתרו במצות זכור דמ"ע שעושה בגופו ובקמונו
רצון אדוניו הוא עושה גדול מנשמר מעשות הרע בעיניו ולכן אמרו אתי עשה נדחי
לל"ת עיי' למתק לשונו, ולפ"ז הא דאמרין אין עשה דוחה עשה משום מאי אולמא היכא
דשניהם בעשי' כמו בשלוח הקן וכדומה, אבל נגד איסור עשה שהאיסור בשוא"ת וכן
לאו הבא מכלל עשה בנדאי עשה דבמקום מעשה עדיפא טובא נדוחה מקו"ח דעשה
דוחה לל"ת שיש בה מלקות: אלא דיש להקשות דלפ"ז צריך לומר דש"ס יבמות וב"מ
ור"ה דקאמר על איסור עשה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה היינו פשמצטרף לל"ת גמורה
אין בכח עשה לדחות שני' הגם דאיסור עשה לאו כל"ת הוא וכ"ש דאין בכח עשה לדחות
ב' לאו', ובפ"י ביצה ח' העלה דעשה דוחה ב' לאוני' ומביא ראי' מש"ס נזיר מ"ח ע"ב
מה לי חד לאו מה לי ב' לאוני', וא"כ כ"ש דידחה עשה לל"ת ואיסור עשה דקיל מיני'
כמ"ש, ומוכח דאיסור עשה או שפא מכלל עשה או שנאמר בלשון עשה והוא בשוא"ת
נכנס בסוג מעשה שהוא בקיום מעשה והי' זה לי בצ"ע על הראשונים ופ"י פתובות עד
שאינה ה' לידי ספר מעט האכיות ורב הכמות ס' שושנת העמקים מבעלי פרמ"ג ז"ל
ושם בכלל ב' ד"ה והא דנסתפקנו אם עשה דוחה לב' לאוני' וכו' נכנס לחלק בין הב' לאוני'
הם מענין א' י"ל דלא אלים עשה א' לדחות איסור חמיר דיש בו ב' לאוני' וב' לאוני' משני
שמות ומיני איסורים כמו בנזיר וכה"ג דכל איסור בפ"ע אין בו רק לאו א' דלא אלים
כ"א בפני עצמו ונדחה כ"א מפני עשה, ואמרת חילוק זה מנפשאי והי' ניקא לי הפ"ז
דל"ק מש"ס יבמות דשני איסורים דאמלמנה ובעולה לכה"ג הפל איסור א' משום כה"ג
הגם דזה איסור אלמנה וזה משום בתולה מעמיו מ"מ הפל משום קדושת כה"ג, וכן
בב"מ שניהם משום א' איסור פהונה, וא"ש שיטת הראשונים, אבל הפ"י דלא יצא לחלק
דברי בביצה ג' ר"ה מנזיר דאתי עשה נדחי לב' לאוני' לענין חרישה וכתובה ביו"ט ושני'
מחמת איסור יו"ט וקשה עליו ממ"ש בכתובות מ' מסוגל' דיבמות וב"מ וצ"ע: ולענין
דינא אי אתי עשה נדחי ב' לאוני' הנה בס' הנ"ל כתוב דתלמי' בפלוגת' דר"ע ור"י, דר"ע
ס"ל דצריך ריבוי לכה"ג ונזיר ור"י ס"ל מה לי חד לאו, וקיי"ל הלכ' כר"ע מחבירו דלא
אתי חד עשה נדחי ב' לאוני' ומביא לבסוף פי בס' הפרייתות כ' דלא אתי עשה נדחי ב'

לאוני, והי' נ"ל דיש לתלות דבר זה בפלוגת' אי חד עשה מנתק ב' לאוני ועיני' תוס' ריש
 חולין ד"ה סופג ובמהר"שא ובמהדור' בתרא, שוב עיניתי בס' הפריתות פלל ש"ג סי'
 קס"ד ושם נאמר וז"ל וכן עשה ולא הנייתק בב' לאוני' כמו גבי תמורה דיש עשה מאם
 המר גמיר ותרי לאוני' דלא יחליפנו ולא גמיר סופג את הארבעים וכו' ואע"ג דתרי לאוני'
 דרשי' חד בשלו וחד בשל חבירו והטעם פיון דאין עשה מנתק ב' לאוני' ה"נ אע"ג דלא
 שייכי בחד ענינא לא מנתק חד מנייהו דאין ברירא, דאין עשה דוחה תרי לאוני' נ"ל
 ושום עשה אין דוחה ב' לאוני' עכ"ל, והנה הלשון מגומגם קצת וכ"כ שושנת עמקים
 דהלשון קצת צ"ע, אבל גלמוד מדבריו המפורשים כמו דלא מנתק עשה ב' לאוני' פן אין
 עשה דוחה ב' לאוני' ומל' זה בזה ויש להאריך ותן לחכם ויחכם עוד, ואשוריו לא ימעד:
 המורם מכל מ"ש דאיסור הבא מכלל עשה או שנאמר בלשון עשה אם נדחה מפני עשה
 שהיא בקום ועשה תלי' בשיטת ראשונים ואחרונים, שיטת הריט"בא ב"מ ויש"ש יבמות
 וגדולי קמאי הש"א ונב"י והפלא"ה ס"ל דאין נדח' מפני עשה שבקום ועשה פמודאין
 עשה דוחה עשה שבקום ועשה, ושיטת הרמ"בם הלכ' יבום וטור וראשונים בכתובו'
 ופ"י ס"ל דנדחה מפני עשה ומלבד שהראשונים הם רבים נגד הריט"בא דיחידאי הוא
 בראשונים דלא ס"ל הכי, גם מלתא דמסתברא הוא פנותי' כמ"ש והכי נקטי': וע"פ
 הוצעה זו נבוא למקום אשר יצאנו משם וארץ עלינו הדרך מענין לענין, והעולה מזה
 לענין שלפנינו לענין תוספ' יה"כ דמי שהי' אנוס ולא הי' אפשר לו לאכול עד תוס' יה"כ
 דמצנה דאכילת עיה"כ דוחה לאיסור דתוס' יה"כ גם למ"ד דנפקא מבחריש וקציר
 דנאמרה בלשון עשה מ"מ סוף כ"ס איסור עשה דל"ת היא דקיל טובא מל"ת במעשה
 ונדחה פנ"ל להלכה, מ"מ למעשה לא נ"ל לסמוך על זה פיון דדבר זה עצמו אכילה
 בעויה"כ אי מצנה דאורייתא היא לא אתברר כ"כ אפי' ברמ"בם כ' הכ"מ פ"ג מנדרים
 דאפשר דס"ל דדרשא אסמכת' בעלמא היא ופשיטא דלא אתי עשה דרבנן ודחה איסור
 עשה דרבנן ואפי' אי אתי מדאיצטריף בעצם דלא אתי עשה דרבנן ודחי איסור קל
 דאורייתא בקום ועשה לכן אין להקל: אבל בזאת יאתה לנו להקל לאכול פחות מכותבת
 יותר מכדא"כפ, דמשום איסור ח"ש אפשר דבתוס' ליכא איסור בח"ש מדאוריית' והוא
 עפ"מ מל"מ בהלכ' חמץ בשם מהרל"נח דמשו"ה בעי הרמ"בם קרא יתיר' לח"ש
 בחמץ משום ע"פ או משום דהותר מפללו, ובתוס' יה"כ מנ"ל איסור ח"ש, ועוד י"ל
 דהא אמר ר"י משום חזי לצרופי רק, בח"ש שיש בו איסור מלקות פיון דחזי לצרופי
 ושיעור דמחייב בי' נכף דינו בח"ש איכא איסור ובשיעור שלם מלקו' אבל תוס' זה
 דלעולם לא יבוא לידי חיוב א"כ מה לי בין ח"ש לשיעור שלם, אם לא דבח"ש ליכא
 איסור עד שאכל ש"ש וא"ש יותר לפמ"ש ר"ן בשבועו' דלולי חזי לצרופי לא הוי ילפי'
 מחלב, בנודאי נוכל לילה בטח בתר טעמא דחזי לצרופי ועיני', זהו מה שהעלתה מצודתי
 בענין זה בחפשי ולחביבותי אליה ולפי גס בך נתארכה הפתיכה בכותבת הגסה, ויצאתי
 מענין לענין להרוותה השוטה בצמא דברינו כאשר היית עומד ומשמש לפנינו, וגם
 עכשיו על תשוב' שבפתובים שתח"י עיניך פקוחות, יהי' עיני ה' עליך תמיד מראשיתך
 ועד אחריתך, מאוד ישגא אחריתך, פאנות נפשך ונפש רבך פאב את בן ירצה.

פ"ב א' לסדר וה' ברך את אברהם בפל תרל"א לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג
 מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קטו במפתח בבא, צפרא טבא, לכבוד עטרת זקנים, הרבני

המנופלג זמן שקנה חכמה, דולה מי באר מבאר חפרוה שרים שרי התורה בתריפות וסבא ישרה כש"ת מו"ה בער אופ"ה נ"י אחד המיוחד מנכבדי קהלתנו יע"א: מע"י אצבעותיו הגיעוני ע"י שלוחו, ולכבודו פניתי מעט מהמון טרדוטי דעזו עלי ושמתי עין עיוני עוד היום לפי מיסת הפנאי על קושיתו שהציע לפני והוא במתני מנחות צ"ט ע"ב החלות היו מתחלקות לערב, לר"ל דח"ש מותר מה"ת הי אפשר שיאכל כ"א פזית בב"א שהוא ח"ש לענן איסור יה"כ, והא אין שבות במקדש למה נדחה עד הערב, במחכ"ת הי נעלם ממנו מ"ש מהרש"א בשבת פ' פירה מ"ב ע"א בתוס' ד"ה אפי' של עץ נמי דוקא מה שהוא משום מלאכה לא אסרו במקדש, אבל חוץ מזה כל איסורים דדבריהם אסורים גם במקדש עיי"ש, וכן מורה לשון אין שבות במקדש ולא אמרו אין איסור דרבנן במקדש ועיי' רמב"ם פ"א מק"פ הלכ' י"ו וי"ח שכ' דאין שבות במקדש כלל, היינו כל שהוא משום שביתת מלאכה אינו במקדש כלל, ועיי' לח"מ שם, דבריו תמוהים דאשתמיט סוגי' דערובין ק"ג דמסקנת ר"י שבות דמקדש במדינה לא התירו וכבר תפסו עליו בזה גדולי אחרונים ו"ל ועיי' תוס' שם דלאו כל שבותים התירו יש שבות שאסרו במקדש, ומדי דברי אנפיר מלתא חדתא בש"מ ביצה כ' ע"ב שהקשה הא זריקה רק שבות והא לא גזרו על שבות במקדש וכן הקשה הפ"י שם, וחיידש לנו הש"מ דכל שעבר ועשה שלא כדין אסרו שבות במקדש: נחזור לדברינו כי לא התירו במקדש רק מה שהוא משום מלאכה דשבת ויו"ט ולא זולת זה, ועיי' ריב"ש קס"ג בסופו שכ' לענן בדיקת הריאה בקרבן דכל שאין משום חשש והרחקה דשייך לומר פהגים זריזים כ"ש לאסור במקדש משמע קצת כל שהוא משום חשש והרחקה גם לענן איסור לא אסרו במקדש, ועיי' תוס' חולין קי"ב ע"א דבכלי מקדש אוקמוהו אדאורייתא וכ"כ בזבחים צ"א בבבאור יותר, היינו משום הפסד כלי מקדש ברגל אוקמוהו אדאורייתא אבל בלא"ה לא דאל"ה קשה מרקיב שנגע ברקיב, ובזבחים ר"פ התערובות גזירה שמה יקח מן הקבוע ויש מקום עיון ומקום להאריך ויש לקצר: ומה שיש להקשות על הס"ד דש"ס יומא ר"פ יה"כ דס"ל לר"ל דח"ש מותר לגמרי ואפי' איסור דרבנן ליפא איף אפשר דסובר פן תקשי עליו ממתני מנחות צ"ט הנ"ל למה לא הי מתחלק ביה"כ ויאכלו פזית, וכן קשה מסיפא שעיר של יה"כ למה לא אכלו ביה"כ כ"א פזית וצ"ע, וי"ל עד"פ, דבירושלמי דתרום' פ"ו איתא מודה ר"ל ביה"כ, וזה דלא פסוגי' ש"ס דילן ר"פ יה"כ דס"ל לר"ל שונה יה"כ לכל איסורים, וי"ל דהכי מקשה התם אי הכי לא לחייב קרבן שבוע וע"כ דס"ל ח"ש באיסורים גם מדרבנן מותר ושאני יה"כ דמודה ר"ל ביה"כ כדס"ל לירושלמי אלא דקשה על המקשן הניחא למ"ד ח"ש אסור ולמ"ד ח"ש מותר מאי איפא למימר וס"ד דגם מדרבנן ס"ל דמותר ואפי' ביה"כ איף אפשר תקשי ממתני דמנחות וצל"ע: ומצאתי מקום יישוב די"ל דסוגי' דידן ג"כ ס"ל דמודה ר"ל ביה' משום דח"ש מייחב במקצת כמ"ש המפרש בירושלמי והיינו אם אוכל פזית או אפי' פחות, אבל כשאוכל כל שהוא לא מייחב כלל אדרבא מעורר תאנות המאכל, ואינו מייחב כלל, ועיי' בכפ"ת שכ' שיש סבא דח"ש מותר ביה"כ יותר משום דמעורר תאנות המאכל והוא מעונה ביותר וזהו מהיפוך להיפוך מירושלמי דתרום' שהבאתי, ויש לעשות פשר דבר כשאוכל פזית או פחות מפזית מייחב פורתא, וכ"ש אינו מייחב כלל ומגרע גרע ועכ"פ לא עדיף כ"ש ביה"כ מפל איסורים דח"ש מותר לר"ל, והקשה לר"ל דס"ל בכ"מ ח"ש

מותר הגם שי"ל ביה"כ מודה פשאוכל מידי דמששא אית בי' ליתב דעת אכל כ"ש בנודאי מותר וא"א להעמיס במתני' יה"כ אסור באכילה ושת' היינו פחות מפשיעור הא משהו מותר לר"ל, ואיך קתני סתם אסור באכילה ושת' ולא פירש כמה יאכל שיהי' אסור, ואם אין פנונת המתני' לפחות מפשיעור לפי הפשוט סיפא דמתני' מפרש לרישא כמה שיעור שתייב עליו פכוחבת וכמלא לוגמיו, אבל אי נפרש רישא דנקיט לשון אסור משום פחות מפשיעור לא א"ש לר"ל פיון דמשהו מותר ביה"כ פמו ח"ש בכ"מ והוצרך לתרץ מודה ר"ל בכל איסורים דאסור מדרבנן וה"ה משהו ביה"כ והבן, ומינשב קושיתו ממתני' דמנחות מחלות מתחלקות לערב ומשעיר יה"כ פיון דבעי למיכל למצוה פזית בב"א או בכדא"פ מודה ר"ל דאסור ביה"כ מדאורייתא וא"ש, הכ"ד מכבדו דש"ת.

פ"ב ג' יו"ד טבת ת"ר לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קטז שלום וכ"ט לרב טב טובינא דחכימאי תלמידי י"נ מנפולג בתורה וביראה נפלאה המאוה"ג כש"ת מו"ה יונה רייכהארך נ"א אבדק"ק קאהט יע"א: מכתבו קבלתי וע"ד שנוהגים בכמה מקומות להדליק ע"י נכרי ביה"כ לעת תפלת נעילה וכבר ראו כמה שכ' בזה בנב"י קמא חאו"ח סי' ל"ג, והנה היתר הזה יצא להם ממ"ש רמ"א סי' רע"ו שסומכי' על י"א במקום שאין צורך גדול פיון דרוב פוסקים חולקים על סברא זו, ולפענ"ד יש לפקפק דגם י"א שהוא דמביא הר"ן פ' ר"א דונ' לא סעודת שבת ס"ל דמותר ומדמה מלתא דהדלקת נר לסעודת שבת למילה שהיא מצוה דזמנא הוא בשבת וא"א להקדים ולא לאחר ודן בעה"ע מזה ה"ה להדליק הנר לסעודת שבת וקו"ח הוא ממילא דלאו לצורך שבת הוא רק דמצות מילה במקרה זמנה בשבת שהוא יום השמיני כ"ש להדליק לסעודת שבת כבוד וצורך היום של שבת עצמו, אבל מצוה שאין זמנה קבוע ביום השבת כגון סעודת חתונה שאפשר להקדים ולאחר ולא לכבוד שבת היא בכה"ג אפשר לא התיר בה"ע, ובסעודת מילה אפשר להתיר יותר פיון דזמנה קבוע והתירו שבות לצורך מילה מותר גם לצורך סעודת מילה כל ששייך למצוה זו, אבל סעודת חתונה וכדומה מנ"ל: וגם להתיר שבות דשבות יש לעי' דהרי יש אוסרים שבות דשבות רק במילה התירו דניתן שבת לדחות, ורמב"ם וראב"י שבהגה' מרדכי פ' ראד"מ מתירים י"ל דוקא במצות היום כמו שופר וכדומה אבל מצוה שאין היום גורם וכ"ש פשאינה קבוע ביומא לא, באמת ברמ"בם פ"ו דשבת כ' דמותר להביא שופר ע"י נכרי בשבת והא שופר בשבת לא שייך ליומא דאין תוקע' בשבת וע"כ דמביא לצורך יו"ט של ר"ה שהוא ביום א' נראה דס"ל כל שיש בו לצורך מצוה מותר ואפ"י אינה מצות היום ואין זמנה קבוע ליום זה רק ליומא אחרא י"ט שאחר השבת מ"מ מותר, ועי' ט"ז סי' תרנ"ה דכ' לשלוח נכרי בשבת להביא לולב לצורך יו"ט שאחר השבת אסור, ועי' מחצית השקל סי' ש"ז ס' ח' בסופו, דמרמ"בם מוכח דמותר אפ"י בשבת לצורך יו"ט שאח"כ וכ' לחלק בין שופר שהוא מצוה דרבים דיחיד מוציא הרבים ידי חובתם אלימא, ולפ"ז אין ראי' מרמ"בם דמתיר שבות דשבות במקום מצוה שאינה חובת היום ואין זמנה קבוע רק במצוה דרבים כמו שופר, והנה המסבר סי' ש"ז מביא ב' דיעות של מתירים ושל אוסרים ולא הכריע, ובסי' תקפ"ו כ' דמותר לצוות לנכרי להביא לו שופר בר"ה, ולא כ' דמותר לצוות לו בשבת, נראה דלא פסק בהא כרמ"בם דמותר לצוות בשבת דלאו מצוה דיומא הוא, אלא ביו"ט עצמו פוסק להתיר פי ביו"ט עצמו מביא הטור בשם

הר"י דמונתר שבות דשבות ביו"ט עי"נ ולכן פסק המחבר פן וקבעו להלכה פיון דרמ"בם ור"י הכי ס"ל, אבל מה שמתיר הרמ"בם אפי' בשבת שלפני ר"ה לא פסק פנותי' ולכן כ' שופר של ר"ה אין מחללין עליו יו"ט וכו' ועי' נכרי מותר דהוי שבות דשבות דניק אין מחללין יו"ט וכו' אבל שבות דשבות מותר דוקא ביו"ט אבל בשבת לא, ומחצית השקל סי' הנ"ל כ' דמחבר כ' בשבת כמ"ש רמב"ם ובמח"כ לא דק, ועי' טור סי' של"ח בשם אבי עזרא דמתיר לומר לנכרי לומר בכלי שיר לצורך חתן וכלה וכו' עליו וכבר פתבתי לעיל היינו בסי' ש"ז דלא שרי רק לצורך מילה, נראה לדעת המתירים אפי' לאו מצוה דיומא שרי, מ"מ להלכה שהכריע המחבר סי' תקפ"ו פדעת המתירי' אנו אין לנו רק מצוה דיומא כמו שופר ביו"ט, אבל מצוה שאין היום גורם וכ"ש שאין זמנה קבוע ביום השבת ויו"ט לא אתברר דנקיט המחבר להלכה להתיר, ובסי' של"ח כ' יש מתירי' לומר לנכרי לנגן בכלי שיר בחופה, מביא בשם י"א ובסי' תקפ"ו פסק בפשיטות דשבות דשבות מותר, ולמ"ש א"ש דשם מצוה דיומא הוא, משא"כ לומר לנכרי לנגן בכלי שיר לשמחת חתן וכלה דלאו מצוה דיומא היא כ' רק בשם י"א, גם י"ל דוקא בשופר שהיא מצוה דרבים שיחיד מוציא רבים פסק בהחלט להתיר, אבל בשל יחיד לא מוכרע לי' מלתא להתיר ולכן כ' י"א דמונתר, ואפשר דוקא לצורך שמחת חתן וכלה, והא רמ"א מתיר אפי' לצוות לו לתקן פלי ועי' מג"א שם: היצא לנו להתיר שבות דשבות במקום מצוה דלא מצוה דיומא היא כמו שופר אין לנו מפונש במחבר דמתיר וכ"ש מצוה שאין זמנה קבוע ביומא דשבתא ויו"ט, כ"ש וק' וח להתיר מלאכה דאורייתא עי"נ דלא מצינו מי שמתיר רק בה"ע שבר"ן שיש לומר דלא התיר רק לצורך סעודת שבת, אבל סעודת חתן וכדומה לא, ומלבד מ"ש רמ"א דיש להחמיר פיון דרוב פוסקים חולקים עליו, לפענ"ד אין להם על מה להשען אפי' על דעת יחיד אין להם משען, רק משמעות הר"ן פ' ר"א דמ' דמביא שיטת בה"ע וכו' פי תלי' בשיטת רמב"ם ורמב"ן אי דוקא במילה דהתירו או בכל מצות וכמו שהוא לרמב"ם בשבות דשבות פן לב"הג ודעימי' במלאכה דאורייתא ומביא על זה שיטת בה"ע, משמע דס"ל לר"ן דלבעה"ע מותר לכל מצוה כמו לרמב"ם, והוא הרמב"ם מתיר אפי' בשבת לצורך יו"ט נראה דס"ל לר"ן ה"ה לבעה"ע במלאכה דאורייתא, מ"מ פיון דרוב פוסקים דלא כבעה"ע, וגם לבעה"ע י"ל דוקא בסעוד' שבת מצוה וכבוד דיומא דוקא התיר וכ"ש לפמ"ש דאפי' בשבות דשבות אין לנו דפוסק המחבר להקל רק במצוה דיומא, לכן בנודאי אין להקל כ"כ אפי' במלאכה דאורייתא פל שאינו לצורך מצות היום אפי' לצורך גדול, פן נלפע"ד ועי' ואחר הדברים האלו אומר אני בעניי' בדין שלפנינו לצוות לנכרי להדליק נרות מב"הפנ לצורך תפילת געילה שהיא מצוה דיומא יש מתירין על מי להשען על שיטת בעה"ע דמביא הרמ"א וכו' דאין להקל לצורך גדול ובנודאי דבר זה צורך גדול, ובנב"י הנ"ל פתוב לאמר ולחלק יצא אם עד שלא התפללו תפילה בלחש גבר החושף יש בו צורך גדול והנח להם וכו' אבל אם כבר התפללו, בנודאי ימצאו נר א' דולק שיראה בו שליח ציבור ומי בקש זאת מציבור לומר סליחות ופיוטים מוטב שלא יאמרו וישמעו מן הש"צ ולא יעשו דבר האסור לר"פ אלו דבריו ז"ל ויש לצדד וללמוד זכות גם אם כבר התפללו בלחש, שמדליקי' משום סליחות ופיוטים ונדויי' פי אינו דומה אם רואים במחזור ואומרים כ"א ומוצאים הדברים מפיהם בהתעוררת ולב נשבר ונדפה אלקים לא תבזה,

ובבשעת נעילה מתעורר כ"א ביותר, ואם לא עכשיו אימתי, ומצנה דיומא וצורך גדול הוא, וכ"ז ביו"הכ, אבל יוה"כ שחל בשבת יש בו משום איסור שבת ולא מצנה דשבת הוא ושבת מקרה הוא שחל יו"הכ בו, ולפימ"ש גם בעה"ע אפשר לא מתיר רק במצנה דיומא דשבתא הוא, ומילה שאני דבלא"ה ניתן שבת לדחות, א"כ ביום הפפורים שחל בשבת אין להנהיגה היתר על מי להשען, ויש למחות בידם כל האפשר: והלום ראיתי בגליון ש"ע של אבא מאו"הג זצ"ל וז"ל הטהור אע"פ דלא פליגו אלא בשבת דאיפא עשה ול"ת דרבנן עכ"פ, משא"כ ביו"הכ דליכא אלא ל"ת פמבואר בס"פ אלו קשרים בפירש"י אפשר דכ"ע מודים דאתי מצנה ודחי שבות מק"וח דמצנת תוס' עגמת נפש דחי שבות דקניבת ירק והוא שבות שע"י מעשה ישראל מכ"ש אמירה לנכרי דקיל טפי כדמוכח בעירובין מ"ח ע"א, ומזה יש ללמוד זכות על הנהיגה להדליק נר ע"י גוי בשעת נעילה ומ"מ בחל בשבת צריך למחות לפ"ז עכ"ל הטהור, והנה מ"ש דלא התירו בכ"מ משום עי"נ עשה ול"ת דדבריהם הוא, אני בעניי הכינותי בתשובה א' דוקא מלאכה דדבריהם ע"י ישראל הוי כעשה ול"ת שאמרו שמלאכה זו אסורה כמו מלאכה דאורייתא שהיא בעשה ול"ת, ולפמ"ש ב"י בשם מכילתא דאסמכיה על לא תעשה ועשה ע"י אחרים ועי"נ ט"ז שם, ולא מצאו אסמכתא בעשה דכבר רק בל"ת דכתיב לא יעשה ע"י אחרים ולא אסרו איסור אמירה לנכרי רק בל"ת ולא שיהיה בו משום עשה דשבות ושם בארה: ושם בתשובה העליתי כמו נכרי שהביא שופר ולולב מחוץ לתחום דאורייתא או עשה שופר דמותר דל"ח שצנה לו ויעשה באיסור פמבואר בב"י ובשו"ע סי' תקפ"ו, ועי"נ סי' ש"ז לרמ"א אפי' לרמז אסור לדבר הרשות, ובמג"א אפי' שייבין דבר מתוך דבר שצריך למלאכה זו אסור וכ' המג"א דהרי אפי' עשה מעצמו אסור ונ"ל לרמז או לומר לו פדי שייבין מתוך דבר מותר למצנה דלא מצינו שהעמידו דבריהם רק לומר לנכרי בפה מלא לעשותו וכמו דמותר בנכרי שעושה מעצמו לצורך מצנה פן מותר ברמיזה או פדי שייבין דבר מתוך דבר דל"ח שצנה בפה מלא שלא יעשה מצנה בעבירה ולא יעשה יותר ממה שמותר ומתירים לו, והבאתי ראיות לזה, ופירשתי בזה הא דעירובין ס"ח מי אמר מר זיל חיימי, שנתקשה הריטב"א לשיטת הרי"ף דהול"ל מי אמר מר זיל אייתי מרה"ר, ואני אמרתי שהי' הנכרי מחמם חמין הבין מתוך דבריו כי צריך לחמין והוא אמר זיל אייתי לי מגו ביתאי, ולא היה לו בביתו ועי"ז הבין שצריך לחמין והתם והביא דרוך פרמלית והיינו דאמר ולא שני לה בין שבות דאית בי' מעשה דאורייתא לדרבנן ומי אמר מר זיל אחים הגם שעשה והבין מתוך דבריו הא ל"א בפה מלא כה"ג שרי למצנ', ושם בארה ביותר, ולפ"ז יש להקל לרמז לנכרי או לומר לו שע"י הדברים יבין מתוך דבריו כי צריכים להדלקת גרות אפי' ביו"הכ שחל בשבת אפשר להתיר ומי שמורה כן אין למחות על ידו לפענ"ד: וטרם אשים קנצי למילין בענין זה אציע פה מה דקשה לי על שיטת הרמב"ם דס"ל דוקא שבות דשבות התירו עי"נ ולא דוקא למצנת מילה ה"ה לכל מצנה כגון שופר, לפ"ז קשה לי מתני' דר"ה שופר של ר"ה אין מחללי' ואין עולין באילן וכו' בין שיש משום שבות בין שיש ביה משום ל"ת ובש"ס דזו ואצ"ל זו היא, ולשיטת הרמב"ם הא דאין עולין באילן היינו ישראל אבל מותר לצוות לנכרי, וכל דהוא משום ל"ת אסור אפי' עי"נ ואיך קתני במתני' בין שיש משום שבות ובין משום ל"ת דאין דומין להדדי דמשום שבות ע"ת שרי' וכל שהוא משום ל"ת דאורייתא גם עי"נ

אסור: ופה תהי' שביטת קולמסי פעת, וכעת יאמר לפר"מ נ"י שלום וכוח"ט ונרו זהל הולך ואור כ"ח פאנת נפשו ונפש או"הנ.

שיל"ת פ"ב פאור בןקר ליום ד' ד' דסליחות תרכ"ב לפ"ק: הק' אברקם שמואל בנגימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קיז. הנני לקיים מילי דאבנה אבהו של ישראל, ראש גולת אריאל ה"נ אבא מאו"הג זצ"ל למען הציל אותו מחיצים אשר ירו עליו גדולי המורים לאשר לחדש יצא בח"ס או"ח דביו"הכ בעי פותבת במעיו ואין בין החניכים מצטרף דביותבי דעתא תלי' מלתא ולא מיתבא דעת' עד דנכנס למעיו וכ' וסברא זו איתא בירושלמי פ"ח דתרומת עי' מפרש שם לחלק בין יו"הכ לשארי אסורים בזה, ורבים ראו וכן תמהו הלא בירושלמי שם מבואר לתנא דברייתא דר"א ס"ל דלועס פבולע בכל אסורים וכן ביו"הכ פן הוא והמפרש כ' דאפילו ביו"הכ דביתובא דעתא תלי' ס"ל בלעיסה נמי מיתב' דעת' פבלע, הגם דרבנן חולקים על ר"א הם חולקים עליו גם בשאר אסורים דלא ס"ל דלועס פבולע, אבל ר"א דס"ל לועס פבולע ס"ל ה"ה לענן יו"הכ פן ולדידן דלועס אינו פבולע בכל אסורים או דבעי הנאת מעיו לר"ל ולר"י הנאת גרונו, ומנ"ל לחלק בין יו"הכ לשארי אסורים דלא פירושלמי דמדמן להדדי, והיא תמיה רבה ונפלאה, אבל מצאתי בתורת משה שבכתב בכתבי הקודש בחי' לעת זקנותו ר"פ יו"הכ שהרגיש בעצמו בזה וכ' וז"ל והנה אע"ג פירושלמי פ"ח דתרומות איתא להדיא דגם ביו"הכ אע"ג דתלי' ביתובא דעת מ"מ בטר גרונו אזלי, מ"מ פבר פתבתי במקום אחר דלפמ"ש בתשובת פנים מאירות ח"ב סי' כ"ו משמע מש"ס דילן אליבא דהלכתא בהמ"ז ותענית כותבת הגסה במעיו בעינן ליתובא דעתא ולקמן ע"ט מדמה כותבת דב"המז ליו"הכ ע"ש עכ"ל הטהור, הנך רואה שהרגיש בעצמו דבירושלמי מבואר דיו"הכ דומה לכל אסורים בדבר זה אלא דש"ס דילן לא ס"ל פנותי' דמדמה יו"הכ לבהמ"ז, ובבהמ"ז במעיו תלי' כמ"ש הפ"מ מרא"ש ברכות, אלא דיש לי להשיב לולי שאינו פדאי דמה דמדמה מילתא דיו"הכ למלתא דבהמ"ז יש לחלק דבהמ"ז תלי' בשביעה ס"ל לרא"ש דאין שביעה אלא במעיו, אבל יו"הכ ביותבי דעתא תלי' ובעי דיהיה מעונה אפטר הגם שאין שביעה רק במעים, אבל מ"מ מיתב בהנאת גרונו, ועי' יומא שם דמתמה ר"ז שביעה פביעה ויתוב דעת יותר מפביעה אלא כותבת פחות מפביעה הרי דיתובא דעת איפא הגם אלא משבעה בי' ושעורו פחות הה"נ י"ל דמיתב דעת' בהנאת גרונו לחוד ופורתא מיהא מיתב וכמהדאמרו לעוג מה"ב פורתא ועי' בס' תוס' יו"הכ שם היינו דלכ"ע מיתב' דעת' רגע א' בכותב' ולכ"ע טובא ולעוג מה"ב פורתא טובא ופורתא היינו בזמן, לעוג מה"ב זמן פורתא ולכ"ע זמן מרובה יותר עיי"ש פן דבריו אמת וצדק, וי"ל דגם הנאת גרונו מיתב דעת פורתא לכהפ"ח, ולא דמי לבהמ"ז דתלי' בשביעה ממש, ומה דמביא מש"ס יומא דמדמה יו"הכ לבהמ"ז לא זכיתי להבין דמשם ליפא ראי' פלל אדרבה דמתמה שיעור מכ"ש דמיתב דעת, ומשם משמע איפכא דשיעור יו"הכ ושיעור שביעה שני דברים הם כמ"ש, ודברי קדשו בזה נעלמו ממני ולא ירדתי לסוף דעתו הקדושה בזה, והגם פי י"ל דלא מיתבא דעת' עד דנכנס למעיו, אבל ראיה ודמיון אין לנו וכיון דאין לנו ראי' מש"ס דילן נגד הירושלמי מנין לנו לומר דלא פפשיטותו של ירושלמי: ואחר שנצטערתי על זה ראיה ה' בעניי והאיר עיני מצאתי שאהבה נפשי ראי' מהימנא מש"ס דילן פי משה אמת ותורתו אמת, והוא בשנאמר הא ודאי דשאני יו"הכ

מפל איסורים דבכל איסורים דכתיב אכילה פליגו ר"י ור"ל אי אכילה שבתורה אכילת מעיו או גרונו, והיינו בנודאי כ"ע מודים דהנאת מעיו הנאה יותר מהנאת גרונו אלא דס"ל לר"י דגם על הנאת גרונו הקפידה תורה וסתם אכילה שבתורה גם אכילת גרונו בכלל, וביו"ה דלא כתיב אכילה ותל' ביתובא דעתא ושיערו חכמים בכתמתם דלא מיתבא דעת עד בככותבת, ויש לדין אם איפא יתוב דעת בהנאת גרונו או לא, ואם איפא יתוב הדעת גם בהנאת גרון, גם לר"ל דס"ל בכל איסורים דאכילה דכתיבה בתורה דוקא הנאת מעיו דלא אסרה התורה רק אכילה פזו, אבל ביו"ה דתל' ביתוב הדעת פורתא פרגע גם ר"ל מודה דבהנאת גרונו תלי' פיו דקפדה תורה שיהיה מעונה והא אינו מעונה פנ"ל והוא פשוט מאוד: לפ"ז מוכח דביו"ה כתיב בהנאת מעיו ובהנאת גרונו לא מיתבא דעת' דאלת"ה תקשי על ר"ל לר"ש דהא לכל נבילה ביו"ה כ פטור משום יו"ה כ משום דאין איסור חל ע"א, הא איסור יו"ה כ בהנאת גרונו הוא, ואיסור נבילה ליפא עד שצנכנס למעיו וקדם איסור יו"ה כ לנבילה וע"כ דאיסור יו"ה כ בהנאת מעיו דלא מיתבא דעת' רק בהנאת מעיו וכיון דלר"ל פן הוא גם לר"י דס"ל בכל איסורים דבהנאת גרונו תלי' יו"ה כ שאני פיו דלא כתיב אכילה ותל' ביתוב הדעת וכיון דלא מיתב דעתיה אלא בהנאת מעיו אין לחלק בין ר"י לר"ל, ובנודאי אין לנו לעשות פלוגתא בזה בין ר"י לר"ל, לומר לר"ל מוכח דלא מיתב אלא באכילה מעיו הגם לר"י לא מוכח, מנ"ל לעשות פלוגתא בין ר"י לר"ל בענין טבעי ומןשכל: ואין להקשות לר"י דבאיסורים בהנאת גרונו תלי' ואי ביו"ה כ בהנאת מעיו מ"ט דר"ש דפוטור משום יו"ה כ הא פיו שצנכנס לגרונו פבר עבר איסור נבילה ומה שמוריד למעיו אינו מוסיף איסור דנביל' ומשפח יו"ה כ רוחא וחייל פמה דאמרי' בעלמא לכי משפח רוחא חייל ומוכח לר"י מר"ש איפכא מר"ל דאיפא יתוב הדעת בגרונו וע"כ דר"י ור"ל פליגו בזה והלקתא כר"י, הא ליתא חדא פיו דא"א ש"א לכל דבר זה רק כשעובר איסור נבילה תחילה בגרונו תו לא חייל איסור דיו"ה כ פיו ש"א לאיסור יו"ה כ בלא איסור נבילה ולא דמי להא דאמרי' לכי משפח רוחא דאיסור ראשון אנדא ואפשר לשני בלא ראשון, ועוד הא נדאי אי ביו"ה כ במעיו תלי' לא חייב כשחוב בבטנו אלא הנאת גרונו ומעיו בעינו ומתחיל איסור יו"ה כ בתחילתו כשצנכנס לגרונו ומשלים כשיורד למעיו וכיון כשעה שצנכנס לגרונו איפא איסור נבילה לא חייל התחלת איסור יו"ה כ וגם בסופו כשצנכנס למעיו ליפא איסור יו"ה כ דשניהם תחילה וסוף בעינו והפן: והנה מלבד שפכתנו הגם דלר"י אין ראי' מברייטא דר"ש דביו"ה כ במעיו תלי' מ"מ אין לנו לעשות פלוגתא בזה בין ר"י לר"ל, גם יש לי ראי' דלר"י עצמו דביו"ה כ בהנאת מעיו תלי', והוא מתוספת' פ"ו דתרומות אכל תרומה ביו"ה כ משלם קרן וחומש נזיר ששטה תרומה משלם קרן ואינו משלם חומש פן הגרסא לפנינו ועיי' רמב"ם פ"י מהלכ' תרומה הלכה ז' והלכה י"א ועיי' כ"מ הלכה י"א שכ' טעמא דמילתא דנזיר פטור פיו ש"הוא אסור בפיו אף אם הי' חולין לאו שתי' הוא, ונ"ל להסביר עפמ"ש הרמב"ם בהלכ' מי שמכר לתבירו דבר איסור דאוריית' ואכל צריך להחזיר לו הדמים שלא נהנה פיו ש"הוא לו אבל איסורי דרבנן א"צ להחזיר לו דנהנה הוא עיי"ש, ונ"ל מה"ט נזיר ששטה בשוגג יין של תרומה פטור דלאו נהנה הוא דגם אם הי' חולין אסור לו לאו שתי' היא, אלא דצל"ע מ"ש אכל תרומה ביו"ה כ דחייב קרן וחומש הא גם כשהי' חולין אסור לו ורחוק לחלק בין נזיר ליו"ה כ דביו"ה כ יומא קגרים

משא"כ נזיר ועיני' רשפ"א יבמות קט"ו ותוס' ריש חולין לענין לא יאונה לצדיק כל און אין דומה הכא לדהתם פמוכן, ואין לומר משום דיו"הכ בכותב' ושתנ' תרומה בכזית א"כ ראוייה שתייה של כזית שחייב עלי' חומש ואיסור דיו"הכ עד דמשלם כותבת תינח לר"ל דח"ש מותר מה"ת י"ל פיון דכזית שחייב עליו משום תרומה מדאורייתא, משום יו"הכ רק מדרבנן אסור מקרי נהנה כשאוכל כזית ליפא רק איסור דיו"הכ מדרבנן, אבל לפי דקיי"ל כר"י דח"ש אסור מה"ת קשה הא כשאוכל כזית איפא איסור דאורייתא דיו"הכ ולאו אכילה היא, ונה נדאי רחוק לומר פיון דח"ש רק איסור דאורייתא קל מחשב נהנה, ודי לנו במה שמחלק הרמב"ם בין דאוריית' לדרבנן והבו דלא לוסוף עלה איסור קל דאוריית' דח"ש וצ"ע: ונ"ל להוכיח מפת קושניתי דיו"הכ בהנאת מעיו תלי' וליפא איסור דיו"הכ עד דנכנס למעיו ואפי' איסור בעלמא כח"ש ליפא, דח"ש אסור משום דח"ש זה חזי לצרופי, משא"כ אכילה בגרונו ביו"הכ לא חזי לצרופי ולכל היותר אסור מדרבנן משום שפא יבא לאכול למעיו והא"ש ביו"הכ שאכל חייב דמיד כשנכנס לגרונו ונהנה חייב בחומש משום שנהנה ומחשב שתי' פיון דליפא איסור דאורייתא עד ששכנס למעיו, משא"כ נזיר ששתה יין תרומה דבגרון איפא אסורא דנזיר לר"י לא מחשב שתי' פיון דשתנ' דאסורא מדאוריית' היא לא מחשב נהנה וא"ש נכון, לפ"ז בין לר"י בין לר"ל איפא ראי' דביו"הכ בהנאת מעיו תלי' לר"ל ליפא ראי' מתוספת' פיון דכזית מותר מה"ת ביו"הכ איפא ראי' מר"ש דבריי' מנבילה ביו"הכ, ולר"י דליפא ראי' מבריי' דר"ש איפא ראי' מתוספת' דתרומות וראיות אלו חזקות בעזה"י.

והא דירושלמי דתרומות דמבנאר דאין חילוק בין יו"הכ לאיסורים לענין זה, אי ר"נ דבריי' דאמר לא שהי' ר"א אומר משום שהתחיל בהיתר אלא שהיה ר"א אומר הלועס כבולע אמר משמני' אף בשבת אף בפסח אף ביו"הכ פן הגם שר"א אמרה, מ"מ און לא קיי"ל פנותי' דר"א דלר"ל איפא ראי' דר"ש ל"ל פן ולר"י ראי' מתוספתא דל"ל פנותי' דר"א בהא מלתא ובריי' זו דירושלמי לא נזכרה בש"ס דילן, ומתנ' שם חולק על בריית' זו ולא אמרה ר"א מעולם בנודאי לא נקטי' כר"א דבריי' ואם סתמא דירושלמי אמר דלר"א אפי' בשבת פסח ויו"הכ מסתברת עצמו, י"ל דס"ל כר"י דכל איסורים בהנאת גרונו תלי' ולר"א בלעיסה, ליפא ראי' מר"ש בנבילה ביו"הכ, וס"ל ג"כ כר"ל דח"ש מותר מה"ת וליפא ראי' מן התוספת' ג"כ, הגם דבירושלמי פ"י מתרומות איפא מודה ר"ל ביו"הכ, הלא ש"ס דילן חולק וס"ל ח"ש דיו"הכ ככל איסורים לר"ל, וי"ל דסוגי' ש"ס דירושלמי בפ"ח דתרומות פסוגי' ש"ס דילן יהיה איה שיהיה מאמוראי דש"ס דילן בין לר"י בין לר"ל איפא ראי' לכל א' או מן ברייתא דר"ש או מן תוספת' דיו"הכ באכילת מעיו והכי נקטי' וקמה וגם נצבחה דינו של החתם סופר, ומשה אמת ותורתו אמת: עד פה היו דברינו באכילת יו"הכ דתל' ביתובא דעתא דליפא רק במילוי פירס ולכאורה ה"ה שתי' עד ששכנס מלא לוגמיו למעיו ומ"ש, אבל ראה זה מצאתי ראיתי אחר ראי' בכתבי הקודש בחידושי ר"פ יו"הכ שכ' לעת זקנותו ומזקנים התבוננתי דיש לחלק בין אכילה לשתנ', ואעתיק לשונו הטעור ונ"ל והא דלקמן פ' ע"ב אמרי' דקים להו לרבנן דכותב' מיתב' דעת' מיהא לכ"ע טובא ולעוג מה"ב פורתא ויפה הסביר בס' תוס' יו"הכ דכל אדם נתיישב דעתו רגע כמימרי' בביאת כותבת למעיו אלא דעוג מלך הפשוט דחום טבעו עזה הרי הוא מתעפל פרגע וחוזר ומתאונה ועכ"פ פרגע נתיישב דעתו

כ"ש וְחִיב וּא"ש: אַךְ בְּשִׁתִּי מְלוֹא לֹוּגְמִי שֶׁל כ"א בְּעֵצְמוֹ מְשַׁעְרִי לֹא פִי לְנוֹ טַעְמָא
 מ"ט לֹא נִימָא נְמִי פִּהְנָ"ל, וְנִלְפַע"ד ע"פ ש"ס סִנְפָה מ"ט ע"ב כִּי שְׁבַע אֵינֶשׁ חֲמָרָא מְגֵרוֹנוֹ
 שְׁבַע עֵינַי"ש וְעֵינֵי מַג"א סִי קפ"ג ס"ק ז', וְלפ"ז בְּשִׁתִּי לֹכ"ע בְּתַר גְּרוֹנוֹ וְכֵן בִּיּו"ה כ
 אֲזֵלִי וְאַפְּי לר"ל אֵלּוֹ דְּבָרֵי קְדוּשׁוֹ: וְנ"ל לְעֵשׂוֹת סְמוּכִים דְּבִשְׁתִּי גַם ר"ל מוֹדָה דְּתַלְמִי
 בִּהְנָאֵת גְּרוֹנוֹ מִמ"ש הֶרְמֵב"ם פִּי"ד מֵהֶלֶךְ מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת הֶלְכָה ט' דְּשִׁיעוֹר צִירוֹף
 בְּשִׁתִּי דְּשִׁיעוֹר שְׁתֵּינִית רְבִיעִית, וְהִקְשָׁה הֵלַח מ"פ"ב מֵהֶלֶךְ שְׁבִיתַת הָעֶשׂוֹר הֶלְכָה ד' פִּינּוֹן
 דְּשִׁיעוֹר בְּרְבִיעִית אֵיךְ אֶפְשָׁר צִירוֹף בְּשִׁתִּי מִפִּינּוֹן שְׁפוּסָק הוּא יוֹתֵר מִשִׁיעוֹר שְׁתֵּי
 מְרְבִיעִית וְכ' דצ"ל שְׁשׂוּתָה מֵהַר מֵהֶרְגִיל וּמַעֲיֵד ע"ע שְׁהוּא דוֹחֵק, וְלפִע"ד י"ל בְּמַרְנוּח
 דְּשִׁיעוֹר צִירוֹף רְבִיעִית שְׁדָרָה לְשִׁתוֹת עַד שְׁנַכְנַס לְמַעֲיו וְחִיב הוּא מִיַּד כְּשִׁנְכַס לְגְרוֹנוֹ
 וְהֶלֶךְ דְּמַצְרִיכֵי בְּכַדֵּי שְׁתֵּי רְבִיעִית לְמַעֲיו כְּדָרָה ב"א מְחַשֵּׁב שְׁתֵּי א' כְּמוֹ בְּאַכִּילָה
 בְּכַדָּא כ"פ שְׁדָרָה ב"א לְאַכּוֹל בְּכַדָּא"פ וְאִם שׂוּתָה חֲצִי רְבִיעִית וּמִפְסִיק כ"ש וְשׁוּב שׂוּתָה
 חֲצִי הַשְּׁנִי כְּשֶׁהִגִּיעַ לְגְרוֹנוֹ חִיב וּמַצְטַרֵף פִּינּוֹן שְׁעֵדִינּוּ לִיכָּא שִׁיעוֹר רְבִיעִית כְּאֵדָם שְׁשׂוּתָה
 רְבִיעִית לְמַעֲיו, וְכֵן בְּאַכִּילָה נ"ל דְּמַשְׁעֲרִינּוֹן כְּדִי אֲכִילַת ב"א לְמַעֲיו דְּתַלְמִי בְּדָרָה אֲכִילַת
 ב"א כְּמִבְּנֹאֵר בְּמִתְנִי דְּכָרִיתוֹת כְּנ"ל נִכּוֹן מְאוֹד, אֲלָא תִינַח לר"י דס"ל דְּבִהְנָאֵת גְּרוֹנוֹ
 חִיב אֲבָל לר"ל עֲדִינּוֹן קְשָׁה הֵלַח מ"מ בְּצִירוֹף שְׁתֵּי כְּדִי שְׁתֵּי רְבִיעִית ל"ל מַאי נ"מ וע"כ
 בְּשִׁתִּי ר"ל מוֹדָה דְּתַלְמִי בִּהְנָאֵת גְּרוֹנוֹ וְזוֹ רְאִיָּה מֵהִימְנָא לִפִּע"ד: וְהָא לָהּ לְשׁוֹן רַש"י
 סִנְפָה מ"ט וְ"ל ע"י שְׁשׂוּתָה בְּלִגִּימוֹת גְּסוּת וְגָרוֹן מְלֹא הוּא מְשַׁבֵּיעַ, וְלֹא ע"י שְׁתֵּי מְרֻנְבָה
 שְׁמַכְנִיס הֶרְבֵּה יֵין בְּמַעֲיו ע"י לִגִּימוֹת דְּקוֹת וְאֵינּוֹ כְּאֲוֹכְלִי שְׁשׁוֹבַע שְׁלֵהֶם כָּא בְּמִלּוּי כְּרַס
 עכ"ל, וְיֵישׁ לְלַמּוֹד מִתּוֹךְ דְּבָרֵי רַש"י דְּשְׁבִיעַ דְּאוֹכְלִי כָּא ע"י מִלּוּי כְּרַס כִּמ"ש הָרָא"ש
 בְּרַכּוֹת שְׁלֵמַד מִפְּנּוֹ הִפ"מ דְּלַעֲנֵן בַּהֲמ"ז דְּבִשְׁבִיעַ תַּלְמִי בְּעִיהֵנָא מַעֲיו מְקוֹם הַמְשַׁבֵּיעַ,
 וְלַמְדֵּנוּ עוֹד דְּבָר חֲדָשׁ מִרַש"י דְּשְׁבִיעַת הַשְּׁתֵּי מְגָרוֹן כָּא וּמְחַוְוֵיב בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה בִּהְנָאֵת
 גְּרוֹן לְחוּד וְזֶה חִידוּשׁ דִּין שְׁלֹא יִדְעֵנוּ עַד עֵתָהּ, לִפִּי"ז הֵ"נ וְכ"ש דְּחִיב בִּיּו"ה כִּי כְּשִׁשׂוּתָה
 מְלוֹא לֹוּגְמִי בְּשִׁתִּי גְרוֹנוֹ דְּכ"ש הוּא אִם הֵנָּא גְרוֹנוֹ מְשַׁבֵּיעַ מְכ"ש דְּמִיַּתֵּב דְּעָתוֹ,
 וְלַמְדֵּנוּ מִדְּבָרֵי קְדוּשׁוֹ שֶׁל אַבָּא מְאו"ה ג צ"ל דְּמַה"ט שִׁיעוֹרוֹ בְּמִלְּאָ לֹוּגְמִי שֶׁל כ"א מְשׁוּם
 דְּתַלְמִי בִּהְנָאֵת גְּרוֹנוֹ שְׁב"א שְׁבַע בְּמִלְּאָ לֹוּגְמִי, וּמִזֶּה עֲצָמוֹ יֵישׁ לְהוֹכִיחַ דְּבַעֲיו לְמִיכַל
 לְמַעֲיו מְדַחְלָקוֹ בְּשִׁעוֹרֵי בֵּין אֲכִילָה דְּשִׁיעוֹרוֹ שְׁנֵה לְכָל ב"א וּבְשִׁתִּי תַלְמִי בְּכ"א לְפִי מַה
 שְׁהוּא, וְע"כ לֹוּמַר דְּאַכִּילָה שְׁבִיעַ וְיִיתוּב הַדְּעַת בְּמַעֲיִים וְכ"א שְׁנֵה אֵלּוֹ שְׁלֵזָה טוּבָא
 וְלִזְנָה פְּוֹרְתֵי וְכְמוֹ שְׁהַסְבִּיר הַכֹּפ"ת, דְּעוּג מַה"ב דְּחֻמוֹ רַב מְתַעֲפֵל בְּזַמַּן מוּעֵט אֲבָל בְּשִׁתִּי
 דְּתַלְמִי בִּהְנָאֵת גְּרוֹן תַּלְמִי בְּמִלְּאָ לֹוּגְמִי שְׁכ"א הַמְעַט אִם רַב לְפִי גְדֵלוֹ יוֹנַעַם לוֹ וְיַעֲרַב
 כְּנ"ל וְעֵינֵי: וְיֵישׁ לִי לְהִרְאוֹת פְּנִים לְחִילּוּק זֶה בֵּין אֲכִילָה לְשִׁתִּי לַעֲנֵן יו"ה כִּי מִתּוֹסְפָתִי
 דְּתַרּוּמוֹת שְׁהַבְּאֵנוּ לַעֲיִל אֲכַל תְּרוּמָה בִּיּו"ה כֹּו' נְזִיר שְׁשִׁתָּה יֵין, וְיֵישׁ לְהִרְגִישׁ לְמַה
 נְקִיט בְּנְזִיר שְׁתָּה וּבִיּו"ה אֲכַל וְל"א שְׁתָּה יֵין שֶׁל תְּרוּמָה בִּיּו"ה כִּי דוֹמְנִי דְּנְזִיר דֹּא"א רַק
 בְּשִׁתִּי יֵין שֶׁל תְּרוּמָה, וְי"ל לִפְמ"ש לַעֲיִל דְּלַכֵּן בִּיּו"ה כִּי חִיב מְשׁוּם דְּאֵינּוֹ אֲסוּר מְשׁוּם
 יו"ה כִּי עַד שְׁנַכְנַס לְמַעֲיו וְלַעֲנֵן תְּרוּמָה הו"ל שְׁתֵּי הָרְאוּנִי כְּשֶׁהִגִּיעַ לְגְרוֹנוֹ, וְכ"ז בְּאַכִּילַת
 יו"ה אֲבָל כְּשִׁשׂוּתָה גַם מְשׁוּם יו"ה כִּי אֲסוּר מְדְאוּרִייתִי בִּהְנָאֵת גְּרוֹנוֹ הִדְר הו"ל כְּנְזִיר
 שְׁשִׁתָּה יֵין שֶׁל תְּרוּמָה דְּפָטוֹר וּבְדִיּוּק נְקִיט אֲכַל בִּיּו"ה כִּי הוּא דְּקָדוּק נְכוּן וּמְכַוֵּן לְהֶלְכָה,
 וּמִזֶּה רְאִיָּה לְכָל מ"ש בְּעֶזְרַת הַחֻזָּן דְּעַת אֱלֹקֵי הַמְעַרְכָּה: וְנְקִיטָנָא בְּקַצְרָה פִּירוֹת הַנּוֹשְׁרִין
 מְדְבָרֵינוּ, א) דְּחִיּוּב בְּרַפְתּוֹת הַמְּזוּן תַּלְמִי בִּהְנָאֵת מַעֲיו דְּוָקָא כִּמ"ש הַפְּמ"ג וְהִסְפִּים עֲמוֹ

אָבא מאוה"ג זצ"ל, ב) דָּנָקא בהמ"ז, אָבֶל בְּרַכָּה א' מְעִין ג' תְּלִי בִּהְנָאָת גְּרוֹנוּ פִּשְׁוֹתָהּ
לְגִימֹת גְּדוּלוֹת, ג) עַל אֲכִילַת יו"ה כּ אִינוּ חַיִּיב וְאֶפְּלוּ אִסּוּר דְּאוֹרְיִיתָא לִיפָּא רַק בִּהְנָאָת
מְעִין, אָבֶל בְּדַרְבְּנֵן נִרְאָה דְּאִסּוּר דְּלֹא עֲדִיפָּא מְטַעֲמָא דְּאִסּוּר מְדַרְבְּנֵן בְּאִסּוּרִים מְשׁוּם
הֶרְחָקָה שְׂיַכְנִיס לְמְעִין כּמ"ש הֶרִיב"ש וְעִי ט"ז רְסִי צ"ח וּפְלִיטִי וּפּרמ"ג וְהֶאָרְכְּנוּ בְּזָה
בְּמָקוֹם אַחֵר, וְהָא דְּלֹא מְתַרְץ מִתְנִי יו"ה כּ אִסּוּר בְּאֲכִילָה הֵינְנוּ בִּהְנָאָת גְּרוֹנוּ, לִפְמ"ש
דְּשִׁתִּי בִּהְנָאָת גְּרוֹנוּ חַיִּיב עֲדִינֵן קִשְׁיָה מְאִסּוּר דְּשִׁתִּי דְּקַתְנִי, וְעוֹד הָא קַתְנִי סִיפָּא הָאוּכֵל
פְּכוּתָב' וְשׁוֹתָה מ"ל חַיִּיב, וְאִי רִישָׁא פִּשְׁאָכֵל רַק בִּהְנָאָת גְּרוֹנוּ גַם בְּכוּתְבָת, וְלִכְּן מְתַרְץ
רִישָׁא בּח"ש וּפְשׁוּט, ד) עַל שְׁתִּי מְלוֹא לוֹגְמִין חַיִּיב בִּיו"ה כּ בִּהְנָאָת גְּרוֹנוּ לַחוּד, ה) שְׂעִיעוֹר
צִירוֹף שְׁתִּי אִסּוּרִי וּמְלֹא לוֹגְמִין בִּיו"ה כּ וְכֵן שְׂעִיעוֹר כּוֹזֵית כּדא"פ בְּאִסּוּרִים הֶגֶם
דְּחַיִּיב בִּהְנָאָת גְּרוֹנוּ, מ"מ שְׂעִיעוֹר צִירוֹף הוּא פְּדָרָף אֲכִילַת ב"א שְׁהוּא הֵנָּה מְעִין, וְעד"ז
אִיפָּא אֲנֹפֶן צִירוֹף בְּשִׁתִּי פְּדִי רְבִיעִית זְהוּ הַנְּלִפְע"ד אַחֵר שְׂיַמַּת עֵין עֵינוּ, פְּיָד ה' הַטּוֹבָה
עָלֵי וְהָאִיר עֵינוּ, הוּא הָאִיר הוּא ית"ש יָאָר לָנוּ לִיְתֵב דְּעַתְּנֵנוּ בְּכּוֹסְפַת הַגְּסָה אֲשֶׁר נִכְסְפָה
נִפְשֵׁינוּ לְלִמּוּד וּלְלִמָּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת, פְּתִיבָתִי פָּה פ"ב א' לְסִדֵּר אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם
נְחִי בָּהֶם טוֹב לִמְב"י תְּרַל"א לִפ"ק וּבַעַה"ח: ה' אַבְרָהָם שְׂמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה ג' מֵהֶרֶם"ס
זצ"ל: תְּשׁוּבָה קִיח שׁוֹבַע שְׂמַחוֹת וְרַב בְּרַכוֹת, לִב"א חֲבִיבֵי תְּלִמִידֵי הֶרֶב הַנּוֹתִיק מְלֹא
עֲתִיק הַמְּאוּה"ג לְמַשְׁלַת הַתּוֹרָה, פְּנִי תְּאִירָה, כִּש"ת מו"ה שְׂמוּאֵל עַהֲרַנְפֶּעֶלְד נ"י
אֲבִדְק"ק סִיקֵס יע"א: הֵנְנִי אוֹסֵר הַחֵג בְּעִבּוֹתוֹת אַהֲבָה וְחִיבָה יִתְּרָה הַנּוֹדַעַת אֲשֶׁר לִי
אֵלֶיךָ פְּנִיטִי הַיּוֹם לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר הִגִּיעוּ לְיָדִי בְּעַתּוֹ וּבְזַמְנוֹ דְּבָר בְּעַתּוֹ מֵה טוֹב
בְּעָרֵב סוֹפּוֹת בְּעֵנִינָא דְּיוֹמָא, וְיוֹמָא קַגְרִים שְׁלֹא עֵינֵינִי בָּהֶם עַד הַחֵג עֲבַרְתִּי בֵּין הַפְּרָקִים
בֵּין בְּתֵרֵי דְּבָרֶיךָ, וְאַצִּיעַ לְפָנֶיךָ אֲשֶׁר שׁוּטְטוּ רַעֲיוּנֵי בְּעֵנִין שְׁפַתְבֵּת, וְהוּא עַל דִּינוֹ שְׁל
הֶרֶם"א בְּסִי תְּרַל"א בְּשֵׁם מְהֵרִי"ל דְּבַעֲרֵב סוֹפּוֹת לֹא יֵאָכֵל מִחֲצוֹת וְאֵילֶךְ וְכָסִי תע"א
שְׂתִּיק הֶרֶם"א לְמַחְבֵּר דְּאִסּוּר מְשַׁעָה עֲשִׂירִית וְהַעֲלָה הַמַּג"א דְּבַע"פ דְּאִסּוּר לְאַכּוֹל רַק
מְצָה עֲשִׂירָה דְּאֵינָה מְשַׁבֵּיע' כ"כ וְסָגִי לְהַפְּסִיק מְשַׁעָה עֲשִׂירִית מִשֵּׂא"כ בַּע"ס, וְהַחוּ"י
הַקָּש' עַל חִילּוּק שְׁל הַמַּג"א מְדַמְקָשָׁה ר"פ ע"פ מְאִי אֲרִיָּא ע"פ אִפִּי שְׁבַתוֹת וִי"ט נְמִי,
וְלִהַגְּ"ל י"ל דְּקַמ"ל רְבוּתָא אִפִּי ע"פ דְּאִינוּ אוֹכֵל רַק מ"ע מ"מ אִסּוּר מְמַנְחָה וְלִמְעֻלָּה,
וְהַבֵּאת מֵה שְׁשִׁמְעַת מְאִבִּיךָ גִּיסִי הֶרֶבְנֵי הַחֲרוּץ מו"ה דּוֹד צְבִי זצ"ל מְשַׁמֵּי דְּזַנְגִּיךָ אָבִּא
מֵאו"ה ג' זצ"ל יִשְׁוֹב ע"ז לִפְמ"ש תּוֹס' וְדֵיִיק לְשׁוֹן עַרְבֵי פְּסָחִים הֵינְנוּ עִיו"ט רֵאשׁוֹן שְׁל
פְּסַח וְעִיו"ט שְׁנֵי שְׁל פְּסַח, ע"ז מְקַשָּׁה ש"ס מְאִי אֲרִיָּא עִיו"ט שְׁנֵי ש"פ אִפִּי עֲשׂוּיוֹ"ט
נְמִי דְּהָא בַּעִיו"ט פ"ש מְוֹתֵר בְּפַת כְּמוֹ בְּמִשׁוּיוֹ"ט דְּעַלְמָא אֵלוּ דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ זצ"ל דְּבָר זֶה
פְּבָר אֲמֹר בַּצִּל"ח שָׁם, וְאַנִּי לֹא אָבִין סוּף כ"ס קִשְׁיָה הָא מְתַרְץ מִתְנִי כר' יוֹסִי וּמוֹדָה
בַּע"פ מְשׁוּם חִיּוּבָא דְּמְצָה, אוֹ לר' יוֹדָא אִסּוּר בַּע"פ יוֹתֵר מְחַצֵּי שְׁעָה קוֹנְדָם וְלִסְבַּרְת מַג"א
יֵשׁ לְהַקְל יוֹתֵר בַּע"פ, וְאִם נְאָמֵר דְּמ"מ מְצָה חֲמִירָא מְשׁוּם דְּחִיּוּבוֹ יוֹתֵר וּמְפִנְרֵשׁ בְּקָרָא
וְעִי צִל"ח שָׁם, קִשְׁיָה לְמָה נְחַיִּיב יוֹתֵר בַּע"ס מַע"פ דְּהָא בְּחִיּוּבָא דְּמְצָה גַם ר' יוֹסִי מוֹדָה,
וְיֵשׁ לְדַחּוֹק בְּדוֹחַק שְׂאִינוּ מְתַקְבֵּל, וְלוּלִי דְּבָרֵיהֶם ז"ל הִי נ"ל לְפּוּם רְהִיטָא, דְּבִאֲמַת
בְּש"ס דִּילֵן לֹא נִזְכָּר מְדַבֵּר זֶה הָאִמּוֹר בִּירוּשְׁלַמִי דְּכָל הָאוּכֵל מְצָה בַּע"פ כְּאֵלוּ בּוֹעֵל וכו',
אֵלָּא פִּינּוּ דְּלֹא מְצִינוּ מְפִנְרֵשׁ בְּש"ס דִּילֵן דְּחוּלֵק עַל הִירוּשְׁלַמִי נְקֻטִי כְּנוֹתִי דִּירוּשְׁלַמִי,
וִי"ל ש"ס דִּילֵן לֹא ס"ל אִסּוּר זֶה דְּאֲכִילַת מְצָה בַּע"פ וּמְקַשָּׁה שְׁפִיר אִפִּי ע"ש וְעִיו"ט
נְמִי, וְלר' יוֹסִי חֲמִיר ע"פ וְכֵן מֵאֵן דְּמְתַרְץ מִתְנֵי לר' יוֹדָא דְּמַחְמִיר בַּע"פ וּמ"מ נְקֻטִי

פירוש שלמי פיון דלא מפונרש בש"ס דילן דל"ל פירוש שלמי, ולירו שלמי באמת י"ל דנקוט
ע"פ לרבותא הגם דאסור לאכול מצה מ"מ אסור מן המנחה ולא צ"ל דר' יוסי מודה
בע"פ דמצד א' יש להקל בע"פ יותר משויו"ט, וכיון דמתמירים פירוש שלמי ואין אוכלין
רק מצה עשירה, לכן עשה רמ"א פשר דבר ונקוט לדינא פתומרת מהרי"ל דבע"ס אסור
מחצות ואילך משא"כ בע"פ פיון דאנו אין אוכלין מצה עשירה, פו יש לקיים דברי מג"א:
ועיני' ח"י דמביא תשובת מהרי"ל סי' צ"ט ומעתיק לשונו, ולפי העתקתו נראה דמחלק
בע"פ ממהרים משום תינוקות ומשום אפיקומן משא"כ בשארי עיו"ט ושבת ממתני'
הרבה היינו פל שבת ויו"ט ממתני' הרבה אחר שחשיכה, ועיניתי במהרי"ל אחר שכ'
דבע"פ התירו לסמוך מעט פת או לצאת במיני תרגימי אבל בשארי עיו"ט נראה דפת
עדיף ועוד דרגילים להמתין הרבה ממ"ש ליו"ט אחר חשיכה קודם שיאכלו פי אין מוכן
פל דבר משא"כ בליל פסח שצריך למהר בשביל התינוקות והאפיקומן עכ"ל, והנה רואה
דלא מחלק בין ליל פסח ובין שארי עיו"ט, אלא בין שארי עיו"ט שחל בשבת דמתנינים
הרבה פדי להכין, ובע"ס דעלמא דאינו דומה לעיו"ט בשבת, אלא הגם דלא אמרה ראוייה
לומר ואוסיף מיא וקומחא, דליל פסח ראוייה להקדים מפני התינוק' שלא ישנו פדאית'
בש"ס פסחי' ק"ט דר"ע לא אמר מימיו הגיע העת לעמוד מב"המד חוץ מע"פ וכו' ועיני'
תוס' שם דהיו רגילים בב"המד בליל יו"ט כבש"ס ביצה ובע"פ הי' מקדים לצאת פדי
שלא ישנו התינוקות הרי החילוק מבואר בין ליל פסח לשארי יו"ט, ועוד נ"ל דבלילה
מצוה להקדים דזריזים מקדימין למצות מצה מיד כשחשיכה, משא"כ בשארי יו"ט הגם
דמצוה לאכול סעודה בלילה משום ושמתה וכן בשבת משום וקראת וכו' אין חיובו רק
שיהיה לו תענוג ושמחה ע"י אכילה ושתייה ותל' ברצונו והנאתו אימת שרוצה לאכול
פדרכו בכל השנה ואין בזה כ"כ זריזים מקדימין ובלבד שיאכל בלילה סעודת הלילה
וביום סעודת יום ואפשר להשלים ביום פמבואר מ"מ מצוה בשענתה בזמן סעודה ברצונו
תל' אבל בפסח מצוה המוטלת עליו ושלא להנאת אדם ותענוגו נהנה בנודאי איכא משום
זריזין מקדימין וכזית ליל ראשון דסוכות נמי נראה שיש בו משום זריזין פמצה דלאו
לתענוג ושמחה היא רק גזה"כ ט"ו ט"ו מחג המצות פנ"ל: ויש להעמיס זה בכוננת ר"ה
ר"פ ע"פ דמתרץ מתני' כר' יוסי דה"מ ערבי שבתות וי"ט אבל בע"פ משום חיובא דמצה
מודה, וצריך הספר הא בשויו"ט ג"כ מצוה דאוריית' איכא לרוב שיטות ובעי פת וצל"ח
הרגיש ונדחק דמפונרש יותר, ולמ"ש י"ל דבע"פ מודה משום דצריך להקדים עם חשיכה
משום חיובא דמצה שאינה לעונג ושמחה וחיובא הוא אפי' למי שקשה עליו האכילה
וצריכה זריזות פמו פל מצוה, משא"כ בשויו"ט דמצותה לתענוג ושמחה נתנה ויש בידו
לאחר לא חייש ר' יוסי כ"כ דאם לא יהיה תאב או לא יוכל לאכול מפני שבעו מאכילת
עיו"ט יוכל לאחר אכילתו, אלא לפמ"ש דבסוכה ג"כ הכי הוא דצריך להקדים למה קתני
ע"פ דוקא, י"ל פיון דסוכה ממצה ילפי' נקוט ע"פ וממילא גדע דגם בסוכה פן לר' יוסי
וליכא למטעי דוקא בע"פ משום חיובא דמצה ועיני' תוס' ד"ה מה ארי' בת' שני ולתני'
קמא של תוס' משום דבפסח קאי לא הו"ל להניח ערבי שבתות דתדירי בכל שבוע, וכיון
דאינו מודה ר"י רק בפסח וה"ה בסוכה י"ל משום דבפסח קאי נקוט פסח ושביק לסוכה
וא"ש: וי"ל עוד בע"ס ליכא רבותא כ"כ מע"פ לפמ"ש משום דמצוה להקדים פל האפשר
מצות אכילת מצה וכזית בסוכה י"ל בע"פ דאיכא אמירת הגדה על הסדר והלל דהוא

דאוריינת' ולא סמוך כ"כ אכילה דעיו"ט כמו פזית בסנפה ואיפא רבותא טפי בע"פ מבע"ס, ומינשב בזה קושני' מג"א על הרמ"א דמחמיר בסנפה יותר מבע"פ דסמוך לה יותר ויש סמך לחילוק זה דביותר יש לחוש בע"ס מבע"פ מדלא קתני במתני' ע"ס לר' יוסי, ועשה רמ"א פשר דבר עפ"ז לחוש בע"ס למחמירים מחצות משא"כ בע"פ וא"ש נכון לפי הענין: והנה בסוגיא ש"ס אין מפנרש אם מודה ר"י בע"ס או דוקא בע"פ משום חיובא דמצה אבל בע"ס לא וכן משמע מדל"א ג"כ דמודה ר"י בע"ס, וצ"ל דמצה חיובו מפנרש טפי מפזית דסנפה דלא אתי רק מהקנישא ומפנרש חמיר טפי ועיי' רא"ש ביצה גבי מוטב שיהיו שוגגים דבמפנרש צריף להפריש יותר ועי' צ"ח שם, ועי' זה בשבועות פ"שבועות שתיים בתרא ור"ן בסוגיא דח"ש כצ"ל ודחוק, וגם לחלק בין שבת ויו"ט דאיפא מצה דאורייתא לחיוב דמצה ג"כ קשה להבין וטרח הצ"ח לפרש, ולפע"ד נראה לדסוברים דליפא חיוב פת בשבת ויו"ט ויוצא בבשר ופירות וכדומה יש לחלק בין ע"פ לשויו"ט, עפמ"ש רשפ"ם פסחים ק"ט ע"ב ד"ה או דלמא דלהכי נקיט דלמא אתי למיכל למצה אכילה גסה ושביק לפסח דלגבי לחם הני אכילה גסה באכילה מועטת נקיט מצה, וי"ל דזהו החילוק לר' יוסי בין ע"פ לעשויו"ט, דבשבת ויו"ט יוצא בבשר ופירות וליפא למיחש כ"כ שלא יהיה תאב לאכול כשיאכל פת בעשויו"ט דאפשר לו לצאת בבשר ופירות משא"כ בע"פ דבעו לאכול מצה ומשום אכילת פסח לא חייש ר"י גם בע"פ רק משום אכילת מצה, וא"ש דנקיט לקמן ק"ז משום שלא יאכל מצה לתאבון, ויש להעמיס זה בכוננת ר"ה ר"פ ע"פ דמודה ר' יוסי בע"פ משום חיובא דמצה דבעי למיכל מצה דוקא, וגם רצה לומר דלא כר"י דאסור לאכול ע"פ משום חיוב דפסח כמו בעשויו"ט, ולר' יוסי בע"פ מודה משום חיובא דמצה דוקא, אלא לפ"ז בע"ס מודה ג"כ ר"י פיון דבעי למיכל לילה ראשונה פת דוקא מט"ו ט"ו, וי"ל עוד דוקא בע"פ מודה משום דחיוב לאכול מצה לחם עוני, משא"כ בסנפה יוכל לאכול פת גלוש פיון ושמן ורווחא לבסומא שכיחי משא"כ בפסח דבעי למיכל לחם עוני דלא תאב לו וכ"ש פשאכל בע"פ קודם רק מצה עשירה לא יערב לו אכול לחם עוני בלילה, ודוקא בע"פ מודה ר"י: ומינשב בזה מה שנתקשה הצ"ח בקושני' ש"ס ותרגון וכי לא ידע דר' יוסי ל"ל כר"י והא המקשן ידע ע"כ דיש לחלק בין ע"פ לערבי שבתות וי"ט דהא מקשה מאי ארי' אפי' שויו"ט נמי, וגם ר"ה דמתרגן לא נצרכה אלא לר' יוסי מה לו לומר מ"ט דמודה בע"פ הא המקשן ג"כ הקשה אפי' עשויו"ט דיש רבותא בעשויו"ט הי' מאיזה טעם שיהיה וזהו בעצמו טעמא דר' יוסי דמודה בע"פ, והדקדוקי עצומים, ולמ"ש י"ל כ"ז די"ל דהמקשה ידע שיש לחלק בין ע"פ לעשויו"ט דבשויו"ט יוצא במיני תרגימא, משא"כ בפסח דצריף לאכול מצה דאיפא חושש יותר שלא יאכל לתאבון כמ"ש רשפ"ם והנינו דקאמר אפי' עשויו"ט נמי דא"צ פת ג"כ ס"ל לר"י דאסור לאכול, ולא ניחא לי' דמתני' ר' יוסי ומודה בע"פ מהאי טעמא, תינח שארי שבתות וי"ט, אבל עדיין קשה ע"ס נמי ומתני' דוקא ע"פ קתני דגם בסנפה מחוייב בפת כמו בפסח, ע"ז בא ר"א ומחדש חילוק אחר שאני ע"פ משום חיוב מצה דהוא לחם עוני משא"כ ע"ס דחיובא דיומא יצא בפת עשיר ומתני' דוקא קתני ע"פ: ולשיטת ר"נ ודעימ' דבעי למיכל פזית פת בכל יו"ט י"ל בכוננת המקשן אפי' ע"ש ויו"ט דאיפא רבותא בשבת ויו"ט דבפסח איפא תרתי מ"ע דיו"ט ומ"ע דאכילת מצה הגם לאמת ליפא לחלק אם חוששין שלא יהיה תאב מה ליה ב' מ"ע או חדא מ"מ

שִׁינָה אפ"י, וְלֹא נִיחָא לִיה דְּמִתְנִי כר"י וּמוֹדָה מֵה"ט דְּבִפְסָס אִיפָא תִּרְתִּי דְּלֵאמַת א"א לֹמַר דְּעִשׂוּיֹו"ט ל"ח פִּינֹן דְּמ"ע אִיפָא, אוּ דְּקִשְׁשָׁה עֲדִינֵן מֵע"ס דְּאִיפָא נְמִי תִּרְתִּי כְּמוֹ בְּפָסָס מ"ע דִּיֹו"ט וּמ"ע דְּט"ו ט"ו, וְהִתְרָצֵן מְשִׁיב מְשׁוּם חִיּוּבָא דְּמַצְּהָ דְּוָקָא לְחָם עֲוֹנֵי דְּלֵא תָּאב לִי מִשָּׂא"כ בַּע"ש וִיֹו"ט אפ"י דְּסִנְפוֹת דִּינְצָא בְּפֶת עֲשִׂיר כַּמ"ש, וּמִן־שְׂבִיבִים הַדְּקָדוּקִים לְכָל הַשִּׁיטוֹת, ע"ד אֲשׁוּר וּפְלֶפְלָא טָבָא, וּלְדִינָא לֹא מוֹדָה ר"י רַק בַּע"פ וְלֹא בַּע"ס, וּבִטּוֹש"ע לֹא כ' בְּסִי תִרְל"ז מִדִּין זֶה רַק בְּסִי תַע"א בַּע"פ וּלְדִינָא יֵשׁ לַעִי עוֹד: וְאֲשַׁעֲשַׁע קִצַּת בְּדְבָרֵיהּ שְׂפִתְבָּתָּהּ לְחִלְקָהּ בֵּין ע"פ לַע"ס דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר בַּע"ס מְשׁוּם דְּבַעֵי לְתַאבּוֹן יוֹתֵר דְּבַעֵי לְמִיכַל פְּבִיצָה וְזוּ פְּשִׁיטָה אַחַת שְׂפָר"ן סִנְפָּה, הֲלֵא הַמַּחְבֵּר בְּסִי הַנִּזְכָּר לְפָסָס דִּינְצָא בְּכּוּזִית, וְרַמ"א שְׂתִיךְ לִי, מ"ש עוֹד פִּינֹן שְׂשׁוּתָהּ ב' פּוֹסוֹת הו"ל פְּטוּבָא דְּמַגְרָר גָּרָר, יִכּוֹנוּ דְּבָרֵיהּ, וְעֵינֵי מַג"א סִי תַע"א ס"ק ד' הַנְּלַפֵּע"ד פְּתַבְתִּי אַחַר עֵינֵי מְעֵט, וְאַתָּה בַּע"מ אַחַת יוֹשֵׁב בְּאַהֲלָהּ שֶׁל תּוֹרָה אֲשָׁרִיךְ וְטוֹב לָךְ שִׁים עֵינֶיךָ עַל דְּבָרֵינוּ לְטוֹבָה וְתוֹדִיעֵנִי, הַכ"ד דּוֹדָה אוֹהֵ"נ חַפְצֵן בְּשִׁלְוֹתָהּ.

פ"ב ד' אה"ח דְּסִנְפוֹת תִּרְל"א לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׂמוּאֵל בְּנֵימֵן ב"ה גְּמָה רַמ"ס לַפ"ק: תְּשׁוּבָה קִיט ה' יִפְרוֹס עָלָיו סִנְפוֹת שְׁלוֹמוֹ יִרְאֶהוּ בְּנוֹעָמוֹ ה"ה מֵע"כ תְּלַמִּידֵי יָדִיד נְפִישֵׁי הָרַב הַחֲרִיף וְחִיךְ מְלֵא עֲתִיק כַּש"ת מו"ה אַבְרָהָם פְּאָפֶּר נ"י בְּשִׁבְתָּ תַחְכְּמוּנֵי בְּקַהֲלָא טָאב יַע"א: יִקְרָתוּ קַבְלָתִי אַחַר הַחֶג וּבִידוּעַ כִּי תַחֲלַת הַזְּמַן שְׂאוּל אֲנִי לְתַלְמִידִים בְּיוֹתֵר וּמְטוֹרֵד אֲנִי בְּטַרְדָּה דְּמַצְּנָה דְּרַבִּים וְקִשְׁשָׁה עָלַי לְהַשִּׁיב לְשׂוֹאֲלֵי דְבָר וְאִין שְׂאֲלָתוֹ נְחוּץ לְשַׁעֲתוֹ כִּי כְּבָר עֶבֶר זְמַן לְכֹן אַחְרוּי פְּעַמֵּי תְּשׁוּבָתִי עַד הַיּוֹם יֵצְאֵתִי בְּתְּשׁוּבָה שְׂלִימָה ע"ד שְׂאֲלָתוֹ וְהוּא בֵּא' שְׁהִי שְׂלִיחַ מַצְּנָה בַּחֵמ"ס דְּפִטוֹר מִמַּצְּנוֹת סִנְפָּה בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלִילָהּ פְּמַבְנָאָר בְּמִתְנִי דְּסִנְפָּה וּבְבִרְיָתָא כ"ו ע"א וּבִטּוֹש"ע סִי תִרְל"מ, וְנִפְלַ סָּפֵק בְּלַבּוֹ לְהִיּוֹת כִּי שְׂלִיחַ זֶה נוֹטֵל שְׂכָר שְׂלִיחוֹת מִמְּשַׁלְּחוֹ יֵצְא מִכָּלל הַעוֹסֵק בְּמַצְּנָה פְּטוֹר מִן הַמַּצְּנָה, וּמִשְׁמַע לּוֹ כֵּן מַמ"ש רַש"י בְּסִנְפָּה שָׁם ד"ה וְתַגְרִיטוֹ וְנ"ל הַלּוֹקְחִים כְּדִי לְמַכּוֹר וְלְהַמְצִיא לְמִי שְׂצָרִיךְ לְהֵם מִשְׁמַע דְּוָקָא כְּשִׁמוּכָרִים לְהַמְצִיא וּלְזַכּוֹת לְמִי שְׂצָרִיךְ לְהֵם, אֲבָל הַלּוֹקֵחַ וּמוֹכֵר כְּדִי לְהַרְוִיחַ אִינוּ פְּטוֹר דְּלֵאוּ עוֹסֵק בְּמַצְּנָה הוּא דְּכּוֹנְנָתוֹ לְהַרְוִיחַ וְהוּ"נ בְּגִדוֹן שְׁלֵנוּ לְאוּ שְׂלִיחַ מַצְּנָה הוּא, אֲלוּ דְּבָרֵינוּ בְּקִצּוֹר: הַנֵּה כְּבָר עָמַד הַמַּג"א בְּסִי ל"ח ס"ק ח' עַל רַש"י סִנְפָּה הַנִּזְכָּר וְהַקִּשְׁשָׁה עָלָיו מַש"ס נְדָרִים וְכ' שְׁהֵתָם אִינוּ נוֹטֵל אֲלֵא שְׂכָר בְּטִילָה, אוּ דְּהֵתָם עֵיקֵר כּוֹנְנָתוֹ לְהַשִּׁיב אֲבִידָה וְכֵאן עֵיקֵר כּוֹנְנָתוֹ לְהַשְׁתַּכֵּר וְצִינֵן עֵי' סִי תִרְל"ג שָׁם מְבֹאָר דְּאִפִּי מִתְּכּוֹנֵן בְּשַׁעֲתָא מַצְּנָה לְהַנְּאִתּוֹ ג"כ מ"מ מַצְּנָה קַעֲבִיד פִּינֹן דְּעֵיקֵרוֹ לְמַצְּנָה קַמְכּוֹנֵן וְהוּא מַש"ס פְּסָחִים, וְהַנֵּה קוֹשְׁתָּו וְהוֹכַחְתּוּ מַש"ס נְדָרִים אִין לּוֹ מוֹכֵן לְפִי הַפְּשׁוּט וְעֵינֵי בִּיאָוֹר כּוֹנְנָתוֹ בְּמַחְצִית הַשְּׂקָל, בְּכ"ז אִין רַאִי מַג"א מְנוֹכַחַת וְאִינָהּ מְכַרְעַת דָּאֵם יֵשׁ לּוֹ גַּם הַנְּאִת עֲצָמוֹ דְּפִטוֹר מִמַּצְּנָה אַחֲרָת, וּמ"ש מַג"א מַש"ס פְּסָחִים וּבְסִי תִרְל"ג מְבִיא מְהֵאוּמַר סְלַע זוֹ לְצִדְקָה ע"מ שְׂיַחְנִי בְּנֵי דְּעוֹסֵק בְּמַצְּנָה מְקַרִי הַגַּם שְׂיַשׁ לּוֹ הַנְּאִת מַש"ס אִין רַאִי אֲלֵא דְּעַבִּיד מַצְּנָה הַגַּם שְׂיַשׁ לּוֹ ג"כ הַנְּאִת גּוֹפְנִי וּמַצִּילָהּ וּמַגִּינָהּ עָלָיו בְּעִדְנָא דְּעַסִּיק בָּהּ, אֲבָל שְׂיַהֲנִי עוֹסֵק בְּמַצְּנָה כְּזוֹ שְׂיַשׁ לּוֹ בָּהּ ג"כ הַנְּאִת עֲצָמִית וּמְכּוֹנֵן גַּם לְהַנְּאִתוֹ שְׂיַהֲנִי פְּטוֹר מִמַּצְּנָה אַחֲרָת שְׂאִין לּוֹ בָּהּ רַק קִיּוּם מַצְּנוֹת ה' לֹא מוֹכַח מְהֵתָם, וּמַצֵּד הַשְּׂכָל שְׂגָדוּלָה הַרְבֵּה מַצְּנָה שְׂאִין לּוֹ בָּהּ שׁוּם תּוֹעֵלַת וְהַרְנוּחָה מִמַּצְּנָה שְׂיַשׁ לּוֹ בָּהּ הַרְנוּחָה גַּם אִם גַּם לְמַצְּנָה אוּ עֵיקֵר לְמַצְּנָה קַמְכּוֹנֵן וְאִין מִן הַדִּין שְׂתוֹדַחָה מַצְּנָה זוֹ שְׂכּוֹלָה לַה' מַפְּנֵי זוֹ שְׂאִינָה כּוֹלָה לַה' וְהוּא"ש רַש"י בְּסִנְפָּה דְּס"ל דְּוָקָא כְּשִׁקוּנִים וּמוֹכָרִים מִיָּד

ליד פדי להמציא למי שצריך להם ואין מרויח בו דאם יש לו בו הנאת רינח הגם שלמצינה
 יחשב לו ומקבל שכר עליה מ"מ לא יפטר עי"ז ממצינה אחרת פנ"ל חילוק נכון וברור
 ועיני: אבל אי קשה הא קשה לי מסוגלי ש"ס ב"מ פ"ב ע"ב דמוקי פלוגתא דר"א במלנה
 צריף למשכון מר סבר מצנה עביד פיון שהלנה ומ"ס לאו מצנה קעביד דלהנאתו
 ולפרש"י שם שמתכוין להשתמש בו ומצנה קעביד שמונפה לו מחובו וס"ל לר"א פיון
 שלהנאתו מתכוין ל"מ קעביד ור"ע ס"ל מ"מ מצנה קעביד ונעשה ש"ש משום פרוטה
 דר"י דעוסק במצנה פטור ממצינה, הרי ס"ל לר"ע הגם שיש לו בה הנאה פטור ממצנת
 צדקה לעני, ומשמע עוד אפי' עיקר פיונתו להנאתו דכף קאמר לר"א דלא מצנה קעביד
 פיון שלהנאתו מתכוין, ולא קאמר פיון שיש לו הנאה משמע דרצה לומר דוקא
 כשלהנאתו מתכוין ס"ל לר"א דל"מ קעביד ור"ע ס"ל דמ"מ מצנה קעביד ור"א ור"ע
 קיי"ל כר"ע, וכן הלכתא לפי שיטת רש"י בפסגלי שם כמ"ש תוס' ב"מ כ"ח לפי שיטת
 רש"י הלכתא כר"י וכו' ר"ע אפי' צריף למשכון, ומה ראה רש"י על פכה לפרש ברייתא
 דסופה תגריה דלא פהלקתא, ותמיה על המג"א שלא הזכיר סוגלי זו וצ"ל ע"ג: ויגעתי
 והגעתי למקום ישוב ליישב קושיותי הנ"ל ע"פ תמיה' היש"ש ב"ק נ"ו הכונס נ"ו על
 הפוסקים דמלנה על המשכון ש"ש משום דר"י דשומר אבידה ש"ש דש"ס מדמה מלנה
 על המשכון לדר"י, דדמיון זה אינו עולה יפה רק לל"ק בב"ק נ"ו דשומר אבידה ש"ש
 דבהאי הנאה דל"ב למיהב רפתא לעני וכו' אבל לל"ב דרחמנא שעבד' בע"כ, תינח
 שומר אבידה אבל מלנה על המשכון לא שעבד' רחמנא, וש"ס ב"מ פ"ח אגיל ע"כ
 לל"ק, ובכ"מ עיקר כל"ב ולמה נקטו להלקתא כל"ק דמלנה על המשכון כשומר אבידה,
 ופ"י ב"מ פ' אלו מציאות כ"ט ובכ"מ פ"ב כ' דגם לל"ב מה"ט נעשה ש"ש משום שכר
 מצנה דיש לו דרחמנא שעבד' למצנה ויש לו שכר עליה, ולל"ק בעי דוקא הרנוחת ממון
 ולל"ב משום שכר מצנה ג"כ נעשה ש"ש וכן במלנה על המשכון עיי' בו: והנה דברי פ"י
 לא מעלים ארוכה לקוש' יש"ש דהא כ' הרי"ף ויתר ראשונים דמלנה על המשכון ש"ש
 משום דר"י דעוסק במצנה פטור וכו' כל"ק ובכ"מ העיקר כל"ב ולמה נקטו טעמ' דל"ק,
 והי' נ"ל להוסיף על דברי פ"י דבש"מ ב"מ פ"ח כ' דאין לומר דנעשה ש"ש משום הנאה
 שעושה המצנה בה דקיי"ל מצות לאו להנות נתנו אלא משום דפטור מן המצנה ומרויח
 ממון, ונה דלא פדברי פ"י דכ' לל"ב נעשה ש"ש משום שעושה מצנה ומקבל שכר, וי"ל
 דהנהו ב' לישנא אליבא דר"י פליגו אי מצות להנות נתנו או לאו להנות נתנו ול"ק ס"ל
 לאו להנות נתנו, לכן דוקא משום דמרויח ממון נעשה ש"ש, ול"ב ס"ל מצנה להנות
 ניתנה, וש"ס ב"מ פ"ב א"ש לב' לישני, ולהלקתא נקטו בטעמא דר"י כל"ק דהא הלכה
 רוחת מצות ל"ל נתנו ממילא הלכה כל"ק ועיני'.

שבת וראיתי דאין מקום לדברינו אלו דגם לל"ק דמשום הרנוחת צדקה לעני קשה דעוסק
 במצנה פטור ממצינה קשה הא מצות לל"ג והרנוחה זו לתת צדקה הוא דפטור ממצנת
 צדקה דמסיבתו ליתן לאדם וגדולה מזו כ' רמב"ן בחי' יבמות ק"ג גבי סנדל של ע"ז
 ונ"ל אע"ג דהכא בעי לאנסובי ובלא חליצה לא נסבא לה פיון דלא מעפב בה אלא מצנה
 לאו הנאה היא עכ"ל, ונהרי התם לא מנסבא לה אחר משום איסור יבמה לשוק לא מחשב
 גבה הנאה מה שנתרת עי"ז להתנסבא, כ"ש הכא דבידו שלא לתת לעני לולי דאקרקפת'
 מונח חיובמצנת צדקה ועי' ששומר אבידה פטור דלא מקרי הנאה דגופא רק הנאה

שפטור ממצנה וצ"ע: ונ"ל להבין דבר זה עפמ"ש ריטב"א בע"ז הא דמצנה לל"נ הגם דמקבל ש"כר בעה"ב ובעה"ז פ"נ דהיא הנאה שאינה בא מיד רק אח"ז הו"ל פגורם הנאה והנאה כזו מותרת במועד ובאה"נ, וי"ל הגם דהנאה רחוקה היא וכגורם הנאה ולא מחשב הנאה גמורה לענין מו"ד ואה"נ מ"מ נעשה ע"י הנאה כזו שומר ש"כר, ועי"נ ר"ן נדרים ל"ג ע"ב פרוטה דר"י לא שכיח שיבוא עני לשאול ממנו באותה שעה דכה"ג פ"נ דלא שכיח הוי בכלל איסור מו"ד הנאה מיהא פ"נ דאפשר ומתהני מינ"י שומר ש"כר הוא עלה ומתחייב בגניבה ואבידה עכ"ל, וכן י"ל הגם דהנאת מצנה לאו הנאה מקרי פ"נ דרחוקה הנא' הש"כר מ"מ נעשה משום הנאה זו שומר ש"כר לר"י ול"ק ס"ל דבצי דוקא הרנחת ממון של צדקה דבר הנראה וניכר, ול"ב ס"ל גם משום ש"כר מצנה הבאה אח"כ נעשה ש"ש פנ"ל, לפ"ז בין ל"ק בין ל"ב א"ש להלקח דקיי"ל מצות לאו להנות נתנו, והדרא קוש"י יש"ש על דנקטו הראשונים כל"ק משום דפטור ממצנת צדקה ולא משום מצנה עצמה דמקבל עליה ש"כר אח"כ ואחר יישוב הדעת נלפע"ד ליישב דמוכח דסתמא דסוגי' ש"ס ס"ל כל"ק אליבא דר"י והוא מפח קוש"י תוס' ב"מ כ"ט ע"א על דס"ל הלכה כר"י מדטרח ש"ס למוקמי מתני' כר"א ג"כ ומסיק לבסוף אלא מתני' דלא כר"א ולר"י י"ל מתני' בשאין מלוה צריף למשכון ש"מ דהלקחא כרבה, ונלפע"ד ליישב עפמ"ש בתחלת דברינו דמסתבר כל דאיכא הנאה וכ"ש כשמשכונן להנאתו ניהי דמצנה עושה ומקבל ש"כר עלי' מ"מ משום מצנה כזו לא מפטר ממצנה אחרת דלית בה הנאה לעצמו ושכרו גדול הרבה יותר, לפ"ז י"ל לל"ק דטעמא דר"י דנעשה ש"ש משום שמרויח לתת צדקה לעני דעוסק במצנה וכן במלוה על המשכון דוקא בשאין צריף למשכון אבל בשצריף למשכון גם אם נימא דמ"מ עושה מצנה אבל אינו פטור ממצנת צדקה משו"ה ולל"ק לא נעשה ש"ש משום ש"כר מצנה בלי הרנחת ממון דצדקה וסוגי' ש"ס דב"מ פ"ב דמוקי פלוגתא דר"ע ור"א במלוה צריף למשכון דר"ע ס"ל דמצנה איכא אגיל לל"ב דמשום ש"כר מצנה נעשה ש"ש וס"ל לר"ע הגם שיש לו הנאה ואפי' מכונן להנאתו מ"מ ש"כר מצנה איכא ונעשה ש"ש פמו במציאה לר"י, אבל לל"ק דנעשה באבדה ש"ש משום הרנחת ממון לצדקה דפטור ממצנה ליכא למימר דפליגו במלוה צריף למשכון דכה"ג לא ס"ל לר"ע ולר"י דנעשה ש"ש דאין פטור ממצנה ע"י מצנה כזו שיש לו הנאה, וע"כ דפליגו בא"צ למשכון, ולכן לא מצי סתמא דסוגי' ש"ס לתרץ מתני' כר"א ובא"צ למשכון דפלוגתא דר"א ור"ע ע"כ בא"צ למשכון, ולהרנחה דמלתא מתרץ דאפשר דאמר ר"י לר"ע ובצריף פליגו והנינו לל"ב, אבל העיקר נראה לסתמא דש"ס כל"ק לכן מסיק דמתני' ע"כ לאו ר"א היא: ועי"נ נמ"י ב"מ שהקשה הראב"ד היכא מדמה הלואה שנעשית מצנתה משעה שהלנה לשומר אבידה שעושה המצנה כ"ז השמירה ותירץ ז"ל דהכא נמי ש"ש כל שעתא מפני שממתין לו ואינו מוכר המשכון ליפרע ממנו, ורשב"א כ' דלמדנו מדברי הראב"ד שהוא פטור מפרוטה לעני כ"ז המשך המשכון בידו, ומ"מ לעיקר הקוש"י נראה פ"נ בשע' נטילת משכון נשכר בפרוטת דר"י נמצא שהוא ש"ש עליו לעולם עכ"ל, ונראה דראב"ד ס"ל דאי לא נשכר מפרוטה דר"י רק בשעת נטילת המשכון משום פ"א דלא שכיח שיבוא אז עני לא נעשה ש"ש כבש"ס נדרים, ורשב"א ס"ל דגם משום פ"א נעשה ש"ש הגם דלא שכיח כמ"ש הר"ן שם, ולרשב"א י"ל דשמואל אמר אנא דאמרי ככ"ע דשומר אבידה שאני דעושה כ"ז השמירה לכן נעשה ש"ש דשכיח שירוים, אבל

במלנה על המשפון דליפא מצנה רק בשעת הלנה ס"ל לר"א משום פ"א דל"ש לא נעשה ש"ש, ולא צ"ל דפליגו במלנה צריף למשפון, והא דל"א ש"ס הכי משום דרצה לתרץ דר"י ככ"ע אפי' לל"ב דמשום ש"כר מצנה נעשה ש"ש ולא משום דמרויח פרוטה לעני ופשיטא להאי לשנא ליפא חילוק בין אבידה למשפון דהא לא אזלינו בתר עניא דבתר עניות' הולך כ"פ או פ"א אלא משום דמקבל ש"כר המצנה ומ"ש פ"א או כ"פ הרי גם ע"י מצות הלנה פנולתו אתו ושכרו מאת ה' לפניו לכן מתרץ דבמלנה צריף למשפון פליגו אי מצנה קעביד או פנין דלהנאתו מכונין לאו מצנה קעביד בהלנה עצמה, וא"ש הסוגי' במרנוח יותר דאתי' ר"י ככ"ע לב' לישני וקעיקר כל"ק לכן לא מצא ש"ס מקום ליישב מתני' לר"א, ומינושב קושני' תוס' על דנקטו הלכתא כר"י ובמשפון בדר"י פליגו ומינושב ג"כ על דנקטו לעיקר כל"ק הגם בכ"מ סתמא הלכתא כל"ב, משום דסתמא דסוגי' דש"ס ב"מ נקט לעיקר כל"ק ועי' בכ"ז היטב פי מילי דמיטיב גינהו בעזה"י: ובדברינו מצאנו יישוב למ"ש רש"י במתני' הלנהו על המשפון שומר ש"כר מצנה, ר"י אמר הלנהו מעות ש"ח דל"ל לר"י ש"כר מצנה והקשה הפ"י מנ"ל לרש"י לומר דל"ל ש"כר מצנה הא י"ל דאית לי לפי אוקימתת ש"ס פלוגתא דר"א ור"ע במלנה צריף למשפון דר"א ס"ל דליפא מצנה פנין דלהנאתו מתכונן, אכל בא"צ י"ל ר"י ג"כ ס"ל ש"כר מצנה עיי' בו שנדחק, ונ"ל עפ"מ ש"דאוקימתא דש"ס במלנה צריף למשפון פליגו א"ש דוקא לל"ב אבל לל"ק ע"כ באינו צריף למשפון פליגו וסתמא דמסקנת סוגי' דש"ס לל"ק ומתני' ע"כ בא"צ למשפון דבצריף לכ"ע לא נעשה ש"ש, ור"י לית לי ש"כר מצנה אפי' דא"צ למשפון דל"ל כלל דנעשה ש"ש ע"י מצנה, וס"ל דלהי' לשנא ר"י פתנאי דלא כמ"ש ע"פ שיטת רשב"א לעיל בסמוך: ואחרי דברים הדברים אלו שהעלינו עד פה, מינושב קושני' דמעיקרא על רש"י סוכה דס"ל היכא דיש לו בו הנאה והרנחה מן המצנה וכ"ש כשמתכונן ועיקרו לכה לא עלה על דעת שיהי' פטור ממצנה אחרת, והא דר"ע דס"ל במלנה וצריף למשפון דמצנה קעביד ונעשה ש"ש היינו להי' לשנא דמשום ש"כר מצנה נעשה ש"ש ולא שפטור ע"י מצות צדקה, וישפיר כ' בסוכה תגריה' כשמתכונן רק למצנה ולא להרויח אבל כל שמתכונן להרויח לא עלה על הדעת אפי' לה"א שיהי' פטור ממצנה אחרת וא"ש נכון בעזה"י החונן דעת ועי': והנה הרמב"ם וטוש"ע סתמו דמלנה עה"מ נעשה ש"ש ולא הודיעונו רבותא זו אפי' צריף למשפון וכ"כ האי הו"ל לפרש ולא למסתם וכו' הט"ז סי' ע"ב בהשמתות דנראה דס"ל דוקא בא"צ למשפון וסתמא פן הוא אבל בצריף לא נעשה שומר שכיר, דלא כש"י ס"ק י"א דאזיל בתר איפכא מדסתמא ש"מ דאפי' בצריף למשפון, ונראים יותר דברי ט"ז דכ"כ האי הו"ל לפרש כמ"ש, אלא דקשה מה ראו על פכה דאוקימתא דש"ס דבמלנה צריף למשפון פליגו ור"י ככ"ע לא הלכתא הוא, ולמ"ש א"ש משום דקשני' להו קושני' תוס' מדלא מצא אוקימתא לתרץ מתני' כר"א, וע"כ כמ"ש דתלמי' אוקימתא זו בב' לשנא אליבא דר"י ול"ק עיקר וילהי' לשנא ע"כ בשאין מלנה צריף למשפון פליגו לכן נקטו הרמב"ם וטוש"ע להלכתא כל"ק ודוקא בא"צ למשפון אבל בצריף לא נעשה ש"ש פדכתיבנא ועי': והנה דברינו אלו יתכנו ליישב שיטת רש"י וטוש"ע, אבל לא מעלים ארוכה לשיטת הרי"ף דבב"מ כ' דקיי"ל כסתם מתני' דקתני הלנהו על המשפון ש"ש ל"ש הלנה מעות וכו' ל"ש משפנו בשעת הלנהו וכו' בכולהו ש"ש הוי מ"ט משום דל"ב למיתב

רִפְתָּא לְעַנְיָ מְשׁוּם דְּבַמְצָנָה קְעָסִיק וְקִי"ל הָעוֹסֵק בְּמַצָּנָה פְּטוּר מִן הַמַּצָּנָה וּמַה"ט אָמַר ר"י שׁוֹמֵר אֲבִיזָה כַּש"ש דְּמִי, הִנֵּה נָקִיט כַּל"ק אֲלִיבָא דְר"י וְהוּ"ט דְּמַלְנָה עַל הַמְשָׁכּוֹן מְשׁוּם דְּעוֹסֵק בְּמַצָּנָה פְּטוּר מִן הַמַּצָּנָה, וּבִשְׁבוּעוֹת הֶעֱתִיק הָרִי"ף פֶּל האוֹקִימַתּוֹת, וְאוֹקִימַתָּא אַחְרוּנָה דְּמַפְלְגוּ בְּשׁוֹמֵר אֲבִיזָה וּדְכ"ע אֵית לְהוּ דְר"י וּבְמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן פְּלִיגוּ מ"ס מַצָּנָה קְעָבִיד וּמ"ס לָאוּ מַצָּנָה קְעָבִיד, הִנֵּה נָקִיט עֵיקָר כַּל"ק דְר"י וְנָקִיט לְהַלְכְתָּא דְּבַמַּלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן קְמַפְלְגִי וְקִשְׁה קוֹשְׁנִי יִש"ש לְמָה פֶּסֶק כַּל"ק דְּבַכ"מ ל"ב עֵיקָר וְאִין בְּדַבְרֵינוּ מְקוּם יִיָּשׁוּב דְּהוֹכִיחַ מִמְּסַקְנַת ש"ס דְּעֵיקָר כַּל"ק מְדָלָא מְתַרְץ מִתְנִי' כַּר"א דְּהָא הָרִי"ף ס"ל דַּל"ק דְר"י פְּלִיגוּ בְּמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן דְּהָא כ' בְּשְׁבוּעוֹת בְּמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן פְּלִיגוּ וּבַכ"מ כ' דְּנַעֲשֶׂה ש"ש מְשׁוּם דְּפְטוּר לִיתָן רִפְתָּא לְעַנְיָ: וְעוֹד נִלְמַד מִשִּׁיטַת הָרִי"ף דַּס"ל דְּגַם שְׁעוֹשֶׂה מַצָּנָה לְהַנְאֹתוֹ ג"כ פְּטוּר מִמַּצָּנַת צְדָקָה מְשׁוּם דְּעוֹסֵק בְּמַצָּנָה פְּטוּר מִמַּצָּנָה אַחְרַת דְּלֹא כַּמ"ש בְּשִׁיטַת רִש"י וְרַמְבַּ"ם וְטוֹש"ע: וְלִיָּשׁוּב קוֹשְׁיֹת אֵלוּ לְשִׁיטַת הָרִי"ף אֶקְדִּים עוֹד מַה שֶּׁהֲרַגְשִׁיתִי בְּרִי"ף ב"מ שְׁפָרַט שָׁם וְכ' דְּמַלְנָה עַל הַמְשָׁכּוֹן ש"ש בֵּין הַלְנוּהוּ מְעוֹת בֵּין מְשָׁכְנוּ בְּשַׁעַת הַלְנוֹתוֹ וְכו' וְלֹא כ' ג"כ בֵּין מַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן וּבִשְׁבוּעוֹת מַעֲתִיק אוֹקִימַתָּא ש"ס דְכ"ע אֵית לְהוּ דְר"י וּבְמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן פְּלִיגוּ וְלֹא כ' הֵף רְבוּתָא לְדִינָא בַּב"מ בֵּין פְּרִטִי דִּינִים בֵּין וּבֵין שְׁכ' וְנָהוּ דְקָדוּק עֲצוּם דְּבַעֲי יִיָּשׁוּב, וְנ"ל דְרִי"ף ס"ל כַּפִּי ר"ח שְׁבַתּוֹס' ב"מ דְּמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן הִיָּינוּ שְׁאִין רוֹצֶה לְהַלּוֹת בְּלִי מְשָׁכּוֹן וְכ' תוֹס' לַפ"ז ל"ק דְּלֹא מְתַרְץ מִתְנִי' כַּר"א וּבְאִינוּ צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן פְּנוּנְתוֹ פִּינוֹן דְּבַמִּתְנִי' הַלְנוּהוּ עַל הַמְשָׁכּוֹן קְתַנִּי וְהִיָּינוּ שְׁעַל סְמָף הַמְשָׁכּוֹן הַלְנוּהוּ מִתְחַלֵּה וְסַתְמָא פְּפְרוּשׁוֹ דְּמוֹכַח מִתּוֹף הַלְשׁוֹן הַלְנוּהוּ מֵל הַמְשָׁכּוֹן דְּבִלֵּא"ה לֹא הַלְנוּהוּ, וְהָא ש"ש דְּלֹא פֶּרַט הָרִי"ף בַּב"מ בֵּין צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן דְּהָא הִכִּי קְאָמַר קִיָּיִמִי לֵן פְּסַתָּם מִתְנִי' דְּקְתַנִּי הַלְנָה עַל הַמְשָׁכּוֹן ש"ש הִיָּינוּ שְׁצָרִיף לְמַשְׁכּוֹן שְׁהַלְנוּהוּ עַל סְמָף הַמְשָׁכּוֹן, וּבִשְׁבוּעוֹת מַעֲתִיק פֶּל אוֹקִימַתָּא הַש"ס שָׁם פְּנִלְהוּ וּמְבִיא ג"כ הָא דְר"י כַּכ"ע וּבְמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן קְמַפְלְגִי הִיָּינוּ דְּנֹקָא בְּהַלְנָהוּ עַל הַמְשָׁכּוֹן דְּהוּא צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן פְּלִיגוּ אֲבָל אִם הַלְנוּהוּ ע"ס הַמְשָׁכּוֹן לַכ"ע כַּש"ש הוּא פְּנ"ל: וְאַחַר הַנְּצָעָה זֹו אָמַר אֲנִי הָא דְנָקִיט הָרִי"ף עֵיקָר כַּל"ק אֲלִיבָא דְר"י מְשׁוּם דְּפְטוּר מִמַּצָּנָה, דְּקִשְׁנִי לִי ל"ב הָא אֶפְשָׁר לְתַרְץ מִתְנִי' כַּר"א וּפְלִיגוּ בְּמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן הִיָּינוּ ע"ד שְׁכ' רִש"י שְׁצָרִיף לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ וּפְלִיגוּ אִי מַצָּנָה קְעָבִיד פִּינוֹן דְּנִהְגָה, אֲבָל בְּאִין צָרִיף לְשַׁמֵּשׁ בּוּ הִגַּם דְּמַלְוִהוּ עַל הַמְשָׁכּוֹן וְצָרִיף לְבַטְחוֹן לַכ"ע מַצָּנָה קְעָבִיד פִּינוֹן דְּלְמַצָּנָה מְכֻנֵּן וּמִתְנִי' בְּאִין צָרִיף לְשַׁמֵּשׁ בּוּ וְגַם ר"א מוֹדָה, מְדָלָא קְאָמַר ש"ס הִכִּי ש"מ דְּנָקִיט לְעֵיקָר כַּל"ק וְלִהְיֵה לְשָׁנָא א"א לּוֹמַר דְּפְלִיגוּ בְּצָרִיף לְמַשְׁכּוֹן לְהַנְאֹתוֹ לְשַׁמֵּשׁ דְּכַה"ג לֹא מְפָטַר מְלַמֵּיב רִפְתָּא לְעַנְיָ כַּמ"ש לְעִיל וְלִיבָא אוֹקִימַתָּא בְּפִלְגֻתָּא דְר"א וְר"ע רַק בְּמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן שְׁפוּמָף עַל הַמְשָׁכּוֹן, וְלִר"ע ש"ש מְשׁוּם דְּמַצָּנָה קְעָבִיד דְּגַם שְׁמַלְנָה עַל הַמְשָׁכּוֹן מַצָּנָה קְעָבִיד דֹּא"צ לְהַלּוֹת בְּלִי מְשָׁכּוֹן וְזֵה פְּשׁוּט עַד דְּהוֹקִשְׁה לְתוֹס' מ"ט דְר"א דַּס"ל ל"מ קְעָבִיד, וְלִר"ע בְּנוֹדָאִי פְּטוּר מִמַּצָּנַת צְדָקָה פִּינוֹן דְּכּוֹלָה לֵה' וְאִין לּוּ בְּהַ תּוֹעֵלַת וְנִהְנָאָה וְא"א לְתַרְץ מִתְנִי' כַּר"א פְּשָׁאִין צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן שְׁהַלְנוּהוּ בִּלֵּא"ה דְּהָא מַלְנָה עַל הַמְשָׁכּוֹן קְתַנִּי, וְכ"ז ל"ל"ק, אֲבָל ל"ב דְּמְשׁוּם שְׁכַר מַצָּנָה נַעֲשֶׂה ש"ש הִנֵּה יוֹכַל לְתַרְץ דְּפְלִיגוּ בְּמַלְנָה צָרִיף לְשַׁמֵּשׁ בְּמַשְׁכּוֹן וּמִתְנִי' בְּשָׁאִין צָרִיף לְשַׁמֵּשׁ בּוּ וְע"כ דְּש"ס נָקִיט לְעֵיקָר כַּל"ק מְשׁוּם דְּעוֹסֵק בְּמַצָּנָה פְּטוּר מִמַּצָּנָה, וְנָקִיט הָרִי"ף בַּב"מ כַּל"ק דְּכֹן מוֹכַח מְסוּנְגִי' ש"ס שָׁם, וּמ"ש בְּשְׁבוּעוֹת בְּמַלְנָה צָרִיף לְמַשְׁכּוֹן

היינו שלא הלוהו בלא"ה, ובב"מ לא כ' רבותא זו דמוכח מתוך הלשון הלוהו על המשכון כמ"ש ומינשכב הפל יישוב המישב דעת בעזרת החונן דעת: המורם מכל דברינו ובאורינו דדבר זה שלמדנו מרש"י סנפה כ"ו דכל העוסק במצנה פטור מן המצנה ליכא רק פשהיא פולה לה' ואין לו בה הנאה לעצמו, מלתא דשנ' לכל שיטת היא, והראנו לה פנים מסבירות להלכה מתוך הסנג'ל, ושיטת רמב"ם רי"ף וטוש"ע, וכ"ש בנדון שלנו לפי הנראה דעיקרו של השליח להנאתו מתפונן דלא נפטר עי"ז ממצנת סנפה, וכינצא בה, כנלפע"ד נכון להלכ', הכ"ד או"ה חותם בברכה.

פ"ב ה' ר"ח מרחשון תרכ"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמינ ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה ככ מה שחנני ה"ית בדין שינה בליל שמיני בסנפה. הנה הב"י או"ח סי' תרס"ח כ' וז"ל כ' המרדכי יתוב' יתבינו ברוכי לא מברכינן פי' ראב"י פיון דאיכא הפירא דלא מברך פאשר עשה כל שבעת הימים לא הני כמוסיף אבל לישן בסנפה אסור דהוי כמוסיף ואין נראה פן דעת הפוסקים שסתמו ולא חלקו בהך עכ"ל הב"י, ונ"ל להוסיף על מ"ש ב"י מדסתמו ולא חלקו ש"מ דל"ל כראב"י, דמוכח דלא ס"ל פנותי' דראב"י דמפריש טעמא דלא מברך משום הפירא שלא יהיה מחזי כמוסיף ורי"ף ורא"ש ר"ן וריטב"א פולם כתבו טעם אחר דאינו מברך משום זלזול יו"ט וסותר דבריו על פוס א' ולא אמרו דאינו מברך משום הפירא דב"ת ש"מ דלא ס"ל דבעי הקבר משום ב"ת פיון דקיי"ל שלא בזמנו בעי פנונה גם הפירא ל"צ: ועיי' לקמן מ"ח ע"א דס"ל לכולהו ראשונים דבספק שמיני ספק שביעי ל"ב הפירא משום ב"ת, דלא פריש"י שם דס"ל דלדין צריף הקבר בשמיני ספק שביעי משום ב"ת וראב"י ס"ל התם ג"כ כפי' רש"י ולכן מסתבר ליה לומר ג"כ דלכן לא מברך פדי לעשות הקבר, וצ"ל הא דס"ל לריב"ל דבעי הקבר ע"י שרגא חוץ לסנפה או ע"י מאני מיכלא ולא סגי בהא דלא מברכי' או דס"ל ברוכי נמי מברכי' פרב לל"ק או דס"ל כמ"ד דאין מברכי' רק ביום ראשון וליכא הקבר ע"י ברכה ולכן בעי הקבר אחר, ולפי דקיי"ל דמברכי' פל שבועה ובשמיני ברוכי לא מברכי' די הקבר במה שאינו מברך, וזהו שדייק הראב"י שאינו מברך כמו שעשה פל שבועה היינו לדין אבל למאן דס"ל דאין מברכי' פל שבועה ליכא הקבר ע"י שאינו מברך וצריף הקבר אחר והא מ"ש דמשו"ה לא ישן דליכא הקבר הלא יש לעשות הקבר ע"י הורדת פלים או ע"י שרגא חוץ לסנפה צ"ל דבשעה שישן ליכא הקבר ע"י שרגא וגם ע"י מנא מיכלא ליכא הקבר רק בשעה שהוא גיעור ואוכל: והנה במרדכי כ' דראב"י מדמקש' בר"ה כ"ח הישן בשמיני בסנפה ילקה משמע דאין ישנים אלא דמקשה הישן ילקה, אבל לכתחיל' בנודאי לא ישן ועיי' רש"י עירובין ר"פ המוציא דכ' הישן וכו' נאנן יתבינו לכתחיל' מדכ' נאנן יתבינו לכתחיל' ולא כ' דאנן ישנים לכתחיל' משמע דס"ל דאין ישנים לכתחיל' משום דליכא הקבר ע"י שאין מברכי' ואזיל לשיטתו בסנפה מ"ח דבעי הקבר לדין בשביעי ס"ל כמ"ש בסמוך, והא דהקשה הש"ס מהישן ולא מדיתבינו זה בלא"ה קשה, וי"ל מדיתבינו ל"ק כ"כ דאפשר לומר דאיכא הפירא ע"י דלא מברכי' הגם דשם אזיל ומקשה אם שלא בכוננה ג"כ עובר שלא בזמנו בב"ת ובנודאי ל"מ הקבר פיון דעובר בלא פנונה, מ"מ הנה מקום לדחות פו, לכן הקשה בחזק יותר מהישן דילקה היינו אם אקרה וישן והוסיף רש"י דאנן יתבינו לכתחיל' דהקוש' ג"כ ממעשים בכ"י דיתבינו לכתחיל', עוד י"ל עפמ"ש הרשב"א ר"ה י"ו דכל שמוסיף ע"פ תק"ח ליכא משום ב"ת ומביא ראיה

מדינתבינו בסנפה ס"ז ס"ח, והט"א הקשה עליו מדמקשה ש"ס מהישן בשמיני וכו' רש"י
ס"ז ס"ח, ויתנישב לקמן א"ה, וי"ל משו"ה מקשה מהישן ילקה דמיתבינו ל"ק כ"כ י"ל
פינן דחכמים תקנו אנוס הוא ע"פ תק"ח וליכא משום ב"ת לכן מקשה קושני אלימא יותר
הישן ילקה דליכא תק"ח לישן בשמיני משום דמחזי כב"ת וליכא היכר הישן ועבר ילקה,
ורש"י כ' ואנו יתבינו לכתחילה דגם מדינתבינו קשה דל"ל לאמת פריש"א פן י"ל, עכ"פ
מוכח מתוך פי' רש"י דכ' ואנו יתבי' לכתחילה ולא כ' דישנים דס"ל דלכתחילה אין
ישנים הגם דב"ת ליכא דשלא בזמנו בעי פנונה מ"מ משום מחזי פמוסיף איכא: ויש
לעיני' לפי שביארנו דמוכח מתוך דברי הראשונים דנתנו טעם דאין מברך משום זלזול
ולא כ' משום היכר דלא יהיה נראה פמוסיף דס"ל דל"ב היכר דלא יהיה מחזי פמוסיף
ואזלו לשיטתו לקמן מ"ח דלדין ל"ב הפירא בספק ז' ס"ח, וקשה מ"ש דבא"י צריף
היכר ליושב בשמיני ולדין ביושב בט' בפנונה דלא יהיה מחזי כב"ת, ולמה לא צריף
לעשות היכר בס' ז' ספק ח', ואם תאמר דמשום מחזי לא אמרו לעשות היכר שלא יברך
ויפסיד הברכה לולי דחששו משום זלזול יו"ט, הלא אפשר לעשות היכר ע"י שרגא
ומאני מיכלא, וצ"ל דגם ע"י היכר פנה מגרע גרע מצות סנפה דנהיגו בה משום מנהג
אבותינו ועיני' לשון טור סי' תרס"ח דאסור לעשות היכר אפי' במידי דלא מפסל הסנפה
ע"י: ועוד ויותר נ"ל עפ"מ"ש הרשב"א בר"ה י"ו דכל שעושה משום תיקון רבנו ויש פח
בידם להוסיף ולגרוע ליכא משום ב"ת, ובט"א הקשה עליו מש"ס ר"פ המוציא דמ"ד
זוג א' משום דב' זוגים איכא ב"ת יאמרו נא החכמים משום בזיון דתפילין יכניס יותר
וכיון דתקנתא ומצוה דרבנו הוא ליכא ב"ת, וכן קשה מהא דמתן ארבע שנתערב במ"א
דס"ל לר"י שוא"ת עדיף יאמרו חכמים שיתן ד' כדי שלא יעבור בכל תגרע וכיון דע"פ
צווי חכמים עושה פן ליכא ב"ת, עוד הקשה מדמקשה שם הישן בשמיני וכו' פינן דתיקון
חכמים הוא ליכא ב"ת, והנה לקושני ראשונה דהו"ל לתמן משום בזיון דתפילין שיכניס
יותר ולא יעבור בב"ת נ"ל פינן דבחול אסור לו להניח יותר וגם בשבת פינן דעובר בלא
פנונה ממילא בשבת לאו תכשיט הוא ולא הועילו חכמים בתקנתם הגם דב"ת ליכא אבל
משום איסור משא איכא, ובזה יובן מ"ש רש"י שם ועוד דאיכא ב"ת ומשוי לי משא,
וצ"ל מה רצה רש"י בזה שכ' ומשוי לי משא ולמ"ש פנונתו רצוני דאפשר להקשות
דיאמרו חכמים דיכניס יותר וליכא ב"ת ולכן כ' דמשוי לי משא וכהנ"ל: וממקום
שהקשה הט"א על רשב"א יש לעשות לו סמוכים מסגנון סוגי' ש"ס שם דמקשה אי הכי
אפי' זוג א' נמי לא ועוד הישן וכו' ויש להרגיש הא קושני ראשונה זוג א' נמי לא עצומה
מינה שי' ומדברי עצמו דס"ל זוג א', וחזר והקשה ועוד הישן דל"ק כ"כ דלמא באמת
להך מ"ד דס"ל של"ב ל"ב פנונה הישן ילקה ועיני' תוס' ר"ה כ"ה ע"ב דלר"ע לס"ד צ"ל
דבאמת ילקה ולא יתבינו ונה דקדוק עצום, וא"ש ע"פ שיטתו של רשב"א, דעל קושני'
ש"ס זוג א' נמי לא י"ל דתקנתא דחכמים הוא משום בזיון דתפילין שיכניס זוג א' וליכא
ב"ת וב' זוגות לא משום דמשנה ליה איסור ב"ת למשא פינן דאפי' בחול אין דרך בב'
זוגות משום איסור ב"ת, אבל זוג א' פינן דבחול עכ"פ דרכו בכך הגם דבשבת אסור,
מ"מ פינן דבחול תכשיט הוא ליכא משום משא בשבת ומשום ב"ת ליכא דהם אמרו פן
י"ל לכן מקשה ועוד אפי' את"ל הכי קשה עכ"פ מהישן בשמיני ועיני': אלא לפ"ז גם
מהישן לא מקשה מידי דהרי תקנת חכמים הוא, והיא קושני' ט"א ולפ"מ"ש נתחזקה

הקנוש'ל ב'יותר ו'אפ'שר ד'רש'ב' א מ'פ'רש ה'יש'ן ב'ש'מינ'י מ'מ'ע'ש'ים ב'כ"י ש'י'ש'נים ב'ש'מינ'י
ב'א"י ו'ע"י כ'פ"ת ר"ה ד'כן מ'ש'מ'ע ק'צ'ת מ'פ'י ר'ש"י ש'ם, א'ל'א ד'ב'ל'א"ה ד'ב'ר'י ר'ש'ב' א"ב ר"ה
צ'ר'יכ'ים ב'א'ור ד'מ'ב'י'א ר'א'י'ה ד'ק'ל ש'ה'ו'א ע"פ ת'י'ק'ו'ן ח'כ'מ'ים ל'י'כ'א מ'ש'ו'ם ב"ת ו'מ'ה"ט
מ'ו'ס'י'פ'ים ב'ת'ק"ש ב'ר"ה, מ'ד'י'ת'ב'י'נ'ן ב'ס'נ'פ'ה ס"ז ס"ח ה'א ק'מ"ל ש'ל'א ב'ז'מ'נ'ה ב'ע'י כ'ו'נ'נ'ה
ו'ל'י'כ'א מ'ש'ו'ם ב"ת כ'פ'ש"ס ר"ה ו'ע'י'ר'ו'ב'י'ן ה'נ"ל, ו'ד'ב'ר'יו נ'פ'ל'או ל'כ'א'ו'ר'ה, ו'א'ח'ר ה'ת'ב'ו'נ'נ'ו'ת
ק'צ'ת נ"ל ד'כ'ו'נ'נ'ת'ו ר'צ'ו'י'ה ד'ק'ש'ה ל'י כ'י'נ'ן ד'ב'ק'י'א'ים ב'ק'ב'יע ד'י'ר'ח'א ו'נ'ד'ע'י' ד'ש'מ'י'נ'י ו'ד'א'י ה'ו'א
ו'ל'א י'ת'ב'י'נ'ן ב'ת'נ'א'י ש'מ'א י'ו'ם ש'ב'יע'י ה'ו'א א'ל'א ב'ו'נ'ד'א'י י'ו'ם ש'מ'י'נ'י ו'י'ו'ש'ב'ים ב'ה ל'ש'ם מ'צ'ו'ה
ו'ד'א'י ש'ה'ט'י'לו ח'כ'מ'ים ע'ל'י'נו ו'א'י'כ'א מ'ש'ו'ם ב"ת ו'ה'א ד'מ'ת'ר'ץ ב'ר"ה ד'ש'ל'א ב'ז'מ'נ'ו ב"כ או
א'י מ'צ"כ כ' ר'ש"י ב'ע'י'ר'ו'ב'י'ן ד'א'ם ש'מ'י'נ'י ה'ו'א א'י'נו ר'ו'צ'ה ל'י'ש'ב ב'ס'נ'פ'ה ו'ל'י'כ'א ב"ת ו'ז'ה'ו
ד'ו'ק'א ב'ז'מ'ן ד'ל'א ה'י'ו ב'ק'י'א'ים, א'ב'ל א'נ'ן ד'ב'ק'י'א'ים ו'י'ו'ש'ב'ים ל'ש'ם מ'צ'ו'ה א'י'כ'א מ'ש'ו'ם ב"ת
ל'ז'ה כ' כ'י'נ'ן ד'ע"פ ת'ק"ח ה'ו'א ל'י'כ'א ב"ת ד'א'נ'ו'ס ה'ו'א ע"פ מ'צ'ו'ת ח'כ'מ'ים, ו'כ'ד ד'י'י'ק'ת ב'ל'ש'ו'ן
ר'ש'ב' א"א ש'כ' ע'כ'ש'ו' ד'ב'ק'י'א'ים ו'י'ו'ש'ב'ים ל'ש'ם מ'צ'ו'ה ת'ר'א'ה ד'כ'ו'נ'נ'ת'ו כ'מ"ש: ו'כ'כ"ז ל'א י'צ'א'נו
מ'י'ד'י ד'ו'ח'ק ד'ר'ש'ב' א"א מ'פ'ר'ש ק'ו'ש'ל' ש"ס מ'ה'י'ש'ן ב'ש'מ'י'נ'י ה'ו'א מ'מ'ע'ש'י' ב'כ"י ב'א"י ב'מ'ק'ו'ם
ד'ל'י'כ'א ת'ק"ח, ד'א'י'ן ל'ו'מ'ר ד'ה'ק'ו'ש'ל' ה'י'ש'ן י'ל'ק'ה ב'ז'מ'ן ד'ל'א ב'ק'i'א'י' ב'ק'ב'ד"י, ד'א'ז מ'צ'ד ס'פ'ק
מ'ח'ו'י'י'ב ל'י'ש'ב ה'ג'ם ד'ש'ו'א"ת ע'ד'י'ף כ'ד'ר"ע ב'מ'ת'ן א', מ"מ כ'מו ש'א'מ'רו ר'ב'ו'ן ע'כ'ש'ו'ן
ד'ב'ק'i'א'ים ד'י'ת'ו'ב'י י'ת'ב'י'נ'ן מ'ש'ו'ם מ'נ'ה'ג א'ב'ו'ת'י'נו ו'מ'מ'י'ל'א א'י'נו ע'ו'ב'ר ב'ב"ת כ'ן ב'ו'נ'ד'א'י א'מ'רו
ו'ר'א'ו'י' ל'ה'ם ל'ו'מ'ר ב'ז'מ'ן ד'ל'א ב'ק'i'א'ים ד'י'ת'ב'י' כ'ד'י ל'צ'א'ת מ'י'ד'י ס'פ'ק ו'כ'י'נ'ן ש'ה'ם א'מ'רו מ'מ'י'ל'א
ל'י'כ'א ב"ת ו'ל"ק ה'י'ש'ן י'ל'ק'ה ל'א ב'ז'מ'ן ש'ל'א ה'י'ו ב'ק'i'א'ים ו'ל'א מ'ע'כ'ש'ו'ן ד'ב'ק'i'א'ים ו'א'י'ן מ'נ'ו'ס
ר'ק ל'ו'מ'ר ד'ה'ק'ו'ש'ל' מ'י'ש'ן ב'א"י ו'ז'ה ד'ו'ח'ק ג'ד'ו'ל: ו'י'ג'ע'ת'י מ'צ'א'ת'י י'ש'ו'ב ל'כ"ז ב'ש'ו'נ'י'ש'ב ג"כ
ק'ו'ש' א' ש'ל ט"א ש'ה'ק'ש'ה י'א'מ'רו נ'א ב'מ'ת'ן ד' ש'נ'ת'ע'ר'ב ב'מ"א ש'י'ת'ן מ'ת'ן ד' ד'י'ש כ'ח ב'י'ד'ם
כ'מו ש'א'מ'רו ל'ה'ו'ס'י'ף ע'ל ה'ת'ק'י'ע'ו'ת כ'ד'י ל'ע'ר'ב'ב ה'ש'ט'ן ו'ב'ס'פ'ק ז' ס"ח מ'ש'ו'ם מ'נ'ה'ג א'ב'ו'ת'י'נו,
נ"ל ד'ו'נ'ד'א'י י'ש כ'ח ב'י'ד'ם ל'ת'ק'ן כ'ר'צ'ו'נ'ם א'פ'י ל'ע'ק'ו'ר ד"ת כ'ש'י'ש ט'ע'ם ח'ש'ו'ב כ'מ"ש ת'ו'ס'
ו'ר'א'ש'ו'נ'ים ב'י'ב'מ'ו'ת ב'ד'ו'כ'ת'א ט'ו'כ'א ו'כ'י'נ'ן ש'כ'ן ת'ק'נו ל'י'כ'א ב"ת ד'א'נ'ו'ס ה'ו'א ע"פ ת'ק"ח ו'ע"י'
ת'ו'ס' ר'י'ש ש'כ'ת ג'פ'י ה'ר'ו'ד'ה פ'ת ו'מ'ג"א ס'י ת'מ"ו, א'ל'א ש'ל'א ת'ק'נו ב'ל'י ה'כ'ר'ח ו'ט'ע'ם ה'ג'ו'ן
א'ש'ר ה'כ'ר'י'ח'ם ל'כ'ף, ו'ב'ת'ק"ש ר'או ב'ח'כ'מ'ת'ם ו'ב'או ב'ס'ו'ד ה' כ'ד'י ל'ע'ר'ב'ב ה'ש'ט'ן ג'ז'רו א'ו'מ'ר
ל'ה'ו'ס'י'ף ו'ע"פ ד'ב'ר'י'ה'ם ל'י'כ'א מ'מ'י'ל'א א'י'ס'ו'ר ב"ת, א'ב'ל ב'מ'ת'ן ד' ש'נ'ת'ע'ר'ב ש'ע"פ ה'ד'י'ן מ'ו'ט'ב
ל'ו ש'י'ה'י'ה ב'ש'ו'א"ת ש'ל'א י'ע'ב'ו'ר ב'ב"ת מ'מ'י'ל'א כ'י'נ'ן ד'ד'י'נ'א ה'כ'י ה'ו'א א'י'נו ע'ו'ב'ר כ'ב'ל ת'ג'ר'ע
ו'א'ו'נ'ס ר'ח'מ'נ'א פ'ט'ר'י' מ'ה ל'ה'ו ל'ת'ק'ן ש'ל'א כ'נ'ג'ד ה'ד'י'ן ו'ל'ע'ק'ו'ר ד'י'ן ת'ו'ר'ה ל'ל'א צ'ו'ר'ף ו'ה'ו'ע'י'ל
ל'כ'ן ה'נ'י'חו ה'ד'ב'ר כ'מו ש'ה'ו'א ו'ל'ק"מ: ו'א'ו'מ'ר מ'ע'ת'ה ב'ז'מ'ן ש'ל'א ה'י'ו ב'ק'i'א'ים ב'ק'ב'ד"י ו'ה'י'
ס'פ'ק ז' ס"ח ב'ו'נ'ד'א'י א'ם י'א'מ'רו ש'י'ש'ב מ'ס'פ'ק ל'י'כ'א א'י'ס'ו'ר ב"ת כ'י'נ'ן ש'כ'ף ת'ק'נו, א'ב'ל ל'א
מ'צ'או מ'ק'ו'ם ל'ת'ק'ן כ'ן כ'י'נ'ן ש'ע"פ ה'ד'י'ן כ'ל ש'י'ש ס'פ'ק מ'ו'ט'ב ש'י'ה'י'ה ב'ש'ו'א"ת מ'ל'ה'כ'נ'י'ס
ע'צ'מו ב'ס'פ'ק ב"ת, מ'מ'י'ל'א ו'כ"ש ע'כ'ש'ו'ן ד'ב'ק'i'א'ים ד'א'י'ן ל'ה'ם ל'ת'ק'ן ל'י'ש'ב ב'ס'נ'פ'ה מ'ש'ו'ם
ד'ל'מ' י'ח'ז'ו'ר ה'ד'ב'ר ל'ק'ל'ק'ו'לו ו'י'א'מ'רו א'ש'ת'ק'ד ו'כו' ד'ה'א כ'ש'י'ח'ז'ו'ר ה'ד'ב'ר ל'ק'ל'ק'ו'לו ו'י'ה'י'
ב'ס'פ'ק ל'א צ'ר'י'ף ל'י'ש'ב ב'ס'נ'פ'ה ו'א'ס'ו'ר מ'ש'ו'ם ב"ת ו'כ"ז א'ם ש'ל'א ב'ז'מ'נ'ו ל"ב כ'ו'נ'נ'ה מ'ש'ו'ם
ס'פ'ק ב"ת א'ס'ו'ר ל'י'ש'ב ב'ס'נ'פ'ה ו'מ'ק'ש'ה ש"ס ב'ר"ה ו'ב'ע'י'ר'ו'ב'י'ן ש'פ'יר ה'י'ש'ן י'ל'ק'ה א'ם ש'ל'א
ב'ז'מ'נ'ו ל"ב כ'ו'נ'נ'ה ו'ה'ו'כ'י'ח או ד'מ'צ"כ או ד'ל'ע'ב'ו'ר ש'ל'א ב'ז'מ'נ'ו ב'ע'י כ'ו'נ'נ'ה ו'ב'ס'פ'ק ז' ס"ח
ב'ז'מ'ן ד'ל'א ב'ק'i'א'י' צ'ר'י'ף ל'י'ש'ב ב'ס'נ'פ'ה מ'ס'פ'ק ד'ל'י'כ'א מ'ש'ו'ם ב"ת כ'י'נ'ן ד'א'ם ש'מ'י'נ'י ה'ו'א א'י'נו
מ'כ'ו'ן ל'י'ש'ב ו'ב'ל'א כ'ו'נ'נ'ה א'י'נו ע'ו'ב'ר, ו'כ'י'נ'ן ד'ב'ז'מ'ן ש'א'י'ן ב'ק'i'א'ים מ'ח'ו'י'י'ב ו'י'ו'כ'ל ל'י'ש'ב ש'ו'ב

גם האידנא דבקיאים ויושבים לשם מצוה ודאי דאיפא משום ב"ת לולי תיקון חכמים
שחששו שיחזור הדבר לקולא אבל מפני חשש שמא יחזור הדבר לקולא
מצאו נכון לתקן לישוב בסופה שלא יפשו לו רבים פשיחזור לקולא ויאמרו אשתקד לא
ישבנו בסופה ואז יהיו מחוייבים לישוב מספק דאורייתא, וכינו דגורו אומר לישוב בסופה
ליפא ב"ת דאנוס הוא ע"פ תקנת חז"ל ומיושבים כל הקנשי וסרו כל התלונות על
הרשב"א והדברים עתיקים בעזה"י: ודא"ש דס"ל לרוב ראשונים דל"ב ה"כר בספק
שביעי ס"ש משום ב"ת כמו בא"י בשמיני ולדין בתשיעי, דבספק ז' ס"ח באמת למצוה
קמכונן ואיפא ב"ת אלא פיון דע"פ תקנתא עושה כה ליפא איסור והיכר זה לא מעלה
אבל אין בו צורך: והנה ראי' ראב"י מלשון ש"ס דקאמר הישן ילקה משמע דלא ישנים
בסופה, חלושה מאוד, ויש ראיה קצת דלא כראב"י מדקאמר לל"ק מיתב כ"ע ל"פ
דיתבינו פי פליגו לברוכי למ"ד שביעי לסופה ברוכי נמי מברכינו, למ"ד שמיני לזה
ולזה ברוכי לא מברכי, משמע דליפא נפקותא רק לענין ברכה, ולראב"י הא איפא
נפקותא ופליגו ג"כ אי ישן בליל שמיני בסופה למ"ד שביעי לסופה ישן נמי בסופה,
ולמ"ד ברוכי לא מברכינו לא ישן בסופה, בליל שמיני, ולראב"י צ"ל דממילא נשמע
למ"ד דלא מברכי ה"ה דאין ישנים בסופה ודוחק כ"כ האי הו"ל להשמיענו דהרי לא
מפרש טעמא דמ"ד דלא מברכי דהני משום דמחזי כמוסיף: אמנם פן מצאתי ראיתי
אחרי ראי' באגודה שלהי פ' לולב וערבה שמביא דברי ראב"י באופן אחר ובשינוי טעמא
דראב"י וז"ל כ' רבינו ראב"י דוקא לישוב בסופה מותר דאין נראה כמוסיף דפעמי' אדם
תאב לאכול בסופה, אבל לישן בליל שמיני איסור דנראה כמוסיף, והא דאמרי' פ' ראיה
ב"ד אלא מעתה הישן בשמיני בסופה ילקה ומשני דאינו עובר אלא בזמנו ניהו דאינו
עובר איסורא איפא עכ"ל, הנה יש באגודה שינוי טעם ממ"ש בברדכי, דברדכי פי'
דמשו"ה אינו מברך להפירא דמחזי כמוסיף ומה"ט איסור לישן דליפא היכר ע"י ברכה,
ובאגודה כ' דבאכילה לא נראה כמוסיף דסוכתו עריבה עליו משא"כ לישן בליל שמיני
איסור דלא תאב אדם לישן בסופה ומחזי כמוסיף ומברכה לא כ' פלום נראה דס"ל הא
דאין מברכי משום זלזול יו"ט או משום סתיר' בכוס א' ולפמ"ש האגודה אנדא ראיה
דידי מדלא אמר לל"ק דלמ"ד ברוכי נמי מברכי ישן ג"כ בסופה משא"כ למ"ד דלא
מברכי' לא ישן בסופה, דאפשר גם מ"ד דברוכי לא מברכי' ס"ל דמותר לישן בסופה
דהא דלא מברכי' הוא משום זלזול יו"ט אבל משום דמחזי כמוסיף ל"ח כמו דל"ח מ"ד
ברוכי נמי מברכי' דלא חייש למחזי כמוסיף דהא ס"ל מברכי' גם פן הגם דמישיבה עצמה
לא מחזי כמוסיף דאפשר דעריבה עליו פיון דמברך בפה מלא אומר דיושב ביה למצוה
ואין לה מחזי כמוסיף יותר מזה, וע"כ דלא חייש לא לזלזול ולא למחזי כמוסיף ומותר
לישן, וי"ל גם מ"ד דלא מברכי' לא חייש משום מחזי כמוסיף והא דלא מברכי' משום
זלזול יו"ט ועושה מעשה לסתור כמ"ש הרי"ף, ושינה ג"כ מותר, וראב"י מסבירא דנפש'
קאמר דהא דיתבינו משום דסוכתו עריבה עליו ולא מחזי כמוסיף ולולי פן הגם דלא
מברכי' לא סגי בהיכר זה דלאו כ"ע רואים ויודעים שלא בירך, אבל שינה איסורה משום
דלא ערב לו ומחזי כמוסיף ועיי': אלא דקשה מנ"ל לראב"י לחדש הא מלתא דאיפא
מחזי כמוסיף בשלמא לפי מה שמביאו הקרדכי דס"ל דלכך אין מברכי' להפירא דלא
יהי' נראה כמוסיף א"ש דנחית לחלק בין יתובי לשינה פיון דמפרש הא דלא מברכי'

משום הַיִּפְרָה דְּלֹא יְהִי נִרְאָה כְּמוֹסִיף וְדָן מִיָּנֵה דְּלִשְׁנֵיהּ ל"מ הַיִּפְרָה זֶה מֵה שְׂאִין מְבַרְרָה
כְּשֶׁנִּכְנָס לְיֹשֵׁב בְּסוּפָה, וְנִסְתַּיֵּעַ קֶצֶת מִלְּשׁוֹן ש"ס הַיִּשָּׁן בְּשִׁמְיֵי וְכוּ' אָבֵל לִפְמ"ש הָאֲגוּדָה
חִידוּשׁ הַרֵאב"י מְעַצְמו דְּבַר זֶה דְּמַחְזִי כְּמוֹסִיף וְהָא דִּיִּתְבִּינן מִשׁוּם דְּלִפְעָמִים סוּכְתוֹ עֲרִיבָה
עָלָיו אָבֵל שְׁיִנָּה אֶסוּרָה מִנ"ל לְחִדוּשׁ חֲשַׁשׁ מַחְזִי כְּמוֹסִיף מְדַנְּשֵׁי: וְיִגְעַתִּי מְצַאֲתִי לַעֲשׂוֹת
סְמוּכִים סְמִיכָה שְׂיִשׁ בָּהּ מִמֶּשׁ לְשִׁטַּת הַרֵאב"י מִן הַסּוּגָי' דִּישׁ בָּהּ מִן הַקּוּשְׁי' שְׂפָכֵר עֲמֵד
עָלָי הַנְּב"י מ"ק חֲאו"ח סי' מ', א') ל"ל"ק דִּלְכ"ע יִתּוּבֵי יִתְבִּינן ר"י בְּרִי' דַּר"ש דְּהוּא מְרָא
דְּשִׁמְעָתָא דְּחוּץ לְסוּפָה יִתֵּב דְּלֹא כְּמֵאן, ב') ל"ל"ב קָשָׁה, אִיךָ הַכְרִיעַ ר"י בְּר"י מִשׁוּם מְרָא
דְּשִׁמְעָתִי אֶטו ר"י בַּדַּר"ש מְכַרִּיעַ כָּל גְּדוּלֵי הַדּוֹר דְּבִסּוּפָה הָיוּ יִתְבִּי, ג') לָמָּה מְסִיק
וְהִלְכְתָא יִתְבִּינן בְּרוּכֵי לֹא מְבָרְכֵי דְּלֹא כְּהַכְרַעַת ר' יוֹסֵף בְּר"י וְכִמְרָא דְּשִׁמְעָתִי
וְהִנֵּה מ"ש הַנְּב"י בְּיִשׁוּב קְוִשְׁיֹתָיו ע"פ שִׁטַּת רֵאב"י מְלַבֵּד שִׁמ"ש ל"ל"ב דְּאָמַר רַב יוֹסֵף
נְקִיט דַּר"י בְּיָדָהּ וְלֹא מְטַעְמֵי דַּר"י דְּנִחְסָה, וְגַם מ"ש דְּכָל גְּדוּלֵי הַדּוֹר ג"כ יִתְבִּי מִשׁוּם
דַּס"ל דְּלֹא מְבָרְכֵי רַק יוֹם רֵאשׁוֹן אֲלֵא פִּינּוֹן דְּמֵאֲפָר קֶאֱתוּ הִנֵּה רֵאוּי' לָהֶם לְבַרְרָה וְאִיפָא
הַיִּפְרָה לְכֵן יִתְבוּ דְּלִדְדָהּ אִיפָא הַיִּפְרָה רְחוּק בְּעֵינֵי אִם ס"ל דְּאִין מְבָרְכֵי רַק פְּעַם רֵאשׁוֹן
וְרַב יִשְׂרָאֵל בְּסוּפָה יוֹשְׁבֵי מִיוֹם רֵאשׁוֹן וְלִיפָא הַיִּפְרָה ע"י בְּרָכָה וְלֹא יִתְבוּ בְּסוּפָה וְכִי
מִשׁוּם מְקַרְהָ כִּנְיָה שְׁהִיָּה לְגְדוּלֵי הַדּוֹר דְּלֹא יִתְבוּ עַד יוֹם אַחֲרוֹן נִמְנוּ וְגִמְרוּ לְמִיתֵב בְּסוּפָה
וְכ"ע לֹא יִתְבוּ וְמִי שְׁקָרָה לוֹ מְקַרְהָ לּוֹ מְקַרְהָ כִּנְיָה יִתְבוּ זֶה רְחוּק מְאוֹד, זֹאת לֹא זֹאת דְּבָרֵינוּ
הִמָּה נִפְלְאוּ מִמֵּי מ"ש דַּל"ב אָמַר רַב יוֹסֵף נְקִיט דַּר"י בְּיָדָהּ וְלֹא מְטַעְמֵי אֲלֵא מִשׁוּם
דַּס"ל לַר"י כְּשִׁמְעָתֵי דְּאִינוּ מְבַרְרָה רַק י"ר וְלִיפָא הַיִּפְרָה, אִיךָ נִעְלַם מֵאִישׁ הַבְּיָנִים גְּאוֹן
יִשְׂרָאֵל סוּגָי' ש"ס שֵׁם בְּמִקוּמוֹ מ"ה ע"ב דְּאָמַר ר' יוֹסֵף נְקִיט דַּרְבִּב"ח בְּיָדָהּ דְּבִסּוּפָה כָּל
אֲמוּרָאֵי פְּנוּתֵי דַּר"י ס"ל, וְלוֹמַר כִּי ל"ל"ב ל"א ר' יוֹסֵף הָא דְּלַעֲיִל הִלְכָה כַּרְבִּב"ח זֶה
וְדֹאֵי דְּחוּק וְרְחוּק וְדְּבָרֵינוּ אִין רֵאוּי' לְפִי כְּבוֹד גְּדוּלוֹ בַּמַּח"כ זַצ"ל: וְאֲשֶׁר אֶחָזֶה אֲנִי
לְהִרְאוֹת פְּנִים יְפוֹת לְשִׁטַּת רֵאב"י ע"פ קְוִשְׁיֹתָיו וְגַם לְפָרֵשׁ הַסּוּגָי' ל"ל"ק וְל"ב בְּמֵאֵי
פְּלִיגוּ רַב וְר"י, בְּשִׁנְקָדִים הַקְּדָמָה קִטְנָה שְׂפָכֵר כְּתִבְנוּ לַעֲיִל דְּכָל דְּאִיפָא אִיסוּר ב"ת ל"מ
הַפִּירָא דְּבָרְכָה וְלֹא מְהַיֵּי הַיִּפְרָה אֲלֵא לְמַחְזִי כְּמוֹסִיף וְעֵינֵי רַז"ה דַּרְבִּב"ח ע"א וְאֶקְדִּים עוֹד
מִקְלָתָא דְּפִשְׁטָא לִי דְּאִם שְׁלֵא בְּזַמְנוּ לִיפָא ב"ת אֲפִילוּ כְּשִׁמְכֻנִין כַּס"ד דַּרְבִּב"ח כ"ח
דְּשְׁלֵא בְּזַמְנוּ לִיפָא ב"ת לִיפָא לְמִיחַשׁ כָּלֵל מִשׁוּם דְּמַחְזִי כְּמוֹסִיף דְּהָא אִפִּי מְתַפְנִין לְהוֹסִיף
אִינוּ עוֹבֵר בְּב"ת וְרֵאב"י ל"א דְּבַעֲי הַיִּפְרָה מִשׁוּם דְּמַחְזִי כְּמוֹסִיף לְפִי דְּקִי"ל כְּשִׁמְכֻנִין
לְהוֹסִיף גַּם שְׁלֵא בְּזַמְנוּ עוֹבֵר אִיפָא מִשׁוּם מַחְזִי כְּמוֹסִיף דְּאִין אֲדָם הָרוּאָה יִרְאָה לְלָבָב
אִם מְתַפְנִין לְהוֹסִיף, אוֹ לְהַזְכִּירוּ שְׁלֵא יִטְעָה לְכַוֵּן לְהוֹסִיף בְּעֵי הַפִּירָא אָבֵל כַּשֵּׁא"א
לַעֲבֹר בְּב"ת גַּם הַיִּפְרָה ל"ב כַּס"ל פְּשׁוּט וְכַרוּר: וְאַחַר הַנּוֹצְעָה זֹו אֹמַר אֲנִי ל"ל"ק פְּלִיגוּ
רַב וְר"י דְּרַב ס"ל דְּבָרוּכֵי נְמִי מְבָרְכֵי דַּס"ל דְּשְׁלֵא בְּזַמְנוּ גַּם אִם מְתַפְנִין אִינוּ עוֹבֵר
כַּס"ל לַר"ש בְּר"ה כ"ח ע"ב וְכִינּוֹן שֵׁא"א לַעֲבֹר בְּב"ת אִפִּי בְּכַוֵּן ל"ב הַיִּפְרָה וְר"י ס"ל
דְּשְׁלֵא בְּזַמְנוּ עוֹבֵר כְּשִׁמְתַפְנִין לְכֵן בְּעֵי הַיִּפְרָה וְכַרוּכֵי לֹא מְבָרְכֵי, וְאָמַר ר"י נְקִיט דַּרְבִּב"ח
בְּיָדָהּ דְּכָל גְּדוּלֵי הַדּוֹר הָיוּ יִתְבִּי בְּלִי בְּרָכָה דַּס"ל דְּשְׁלֵא בְּזַמְנוּ עוֹבֵר כְּשִׁמְתַפְנִין לְהוֹסִיף
וּבְעֵי הַיִּפְרָה וְמִרָא דְּשִׁמְעָתִי דְּחוּץ לְסוּפָה יִתֵּב מִשׁוּם דַּס"ל לְמַד מֵאֲצ"כ עוֹבֵר בְּב"ת בְּלֹא
כְּוִנָּה אִפִּי שְׁלֵא בְּזַמְנוּ דְּשׁוּנָה לַעֲבֹר לְקִיּוּם הַמְצָנָה וְאִפִּי שְׁלֵא בְּזַמְנוּ, וְכִמוֹ דְּמִפְרָשׁ
ש"ס פְּלוּגְתָא דְּתַנָּאֵי בְּחַד לִישְׁנָא בְּר"פ הַמּוֹצִיא, וְכֵן הַקְּשׁוּ בּוֹ בְּר"ה דְּלִמָּא ר"י ס"ל שְׁלֵא
בְּזַמְנוּ עוֹבֵר בְּלֹא כְּוִנָּה, וּבְש"ס עִירוּבִין דְּחָה אוֹקִימָתָא זֹו מִכַּח קְוִשְׁי' אִפִּי זוג א' נְמִי

לא, והיינו או דשלא בזמנו לכ"ע בעי פנונה או דמ"ד זוג א' ס"ל שבת זמן תפילין ולכן
זוג א' מותר, אבל אפשר דגם שלא בזמנו עובר בב"ת בלי פנונה, עכ"פ א"א לומר דס"ל
למ"ד זוג א' שבת לאו זמן תפילין ועובר בלי פנונה, והא"ש בזה הא דהדר והקשה ועוד
הישן בשמיני וכבר נתקשתי לעיל אחר שהקשה קושני' חמורה מיני' דידי' אפי' זוג א'
נמי לא מאי האי דהדר והקשה קושני' קלישתא, ולמ"ש א"ש מתחילה דחה דא"א לומר
דס"ל להאי תנא תרתי שבת לז"ת ולעבור שלא בזמנו ל"ב פנונה, אבל עדיין יש מקום
לומר בעלמא גם שלא בזמנו עובר בב"ת בלי פנונה, אלא דס"ל שבת ז"ת לכן חזר
והקשה ועוד דא"א לומר קלל דלעבור שלב"ז ל"ב פנונה דא"כ הישן בשמיני ילקה
וא"ש, וכי כן י"ל מרא דשמעתא סובר לאמת דשלא בזמנו ל"ב פנונה ובאמת משו"ה
בר מסופה יתיב והישן ועובר ילקה ול"ק קושני' נב"י דהוא דלא פמאן לא כר"י ולא פרב,
דאינו דלא פמאן בהך מלתא דדברי זה א"ש בענין אחר אם שלא בזמנו עובר בב"ת בלי
פנונ' וא"ש ל"ק, ולל"ב ס"ל לרב דברוכי ל"מ דס"ל דשל"ב עובר בב"ת פשמוכונן ולכן
בעי היפר דברכה ומהני היפר פיון דבעי פנונ' וליפא רק משום מחזי פמוסיף, ור"י ס"ל
דיתובי נמי לא יתבינו דס"ל דלעבור של"בז ל"ב פנונה ל"מ היפר דברכה, ואמר רב
יוסף נקוט דר"י בידה דמרא דשמעתא בר מסופה יתיב והיינו משום דסל"בז עובר בב"ת
בלי פנונה ול"מ היפר, ול"ק וכי מרא דשמעת' מקריע כל גדולי הדור דיתבו בפוסקה,
די"ל דהם לא פליגו על ר' יוחנן במאי דס"ל פמו דמאצ"כ פן עובר בב"ת בליפנונה ואפ'י
שלא בזמנו, אלא דס"ל לגדולי הדור מצ"כ וכ"ש דאינו עובר בב"ת בלי פנונה ואפ'י
בזמנו, וליפא רק משום מחזי פמוסיף מהני היפר דברכה אבל אי הוו סברו מאצ"כ ולמאן
דס"ל מאצ"כ מודי' דה"ה דעובר בב"ת בלי פנונה אפי' שלא בזמנו ור' יוסף מקריע
פמרא דשמעתא דס"ל מאצ"כ ורבים אשר אתו דשלחו לי' לא"דש פפאו ואכל מצה ורבא
וגם איפא תנאי דפליגו בהכי, ומה שנוגע לפלוגתא דרב ור"י אם עובר בב"ת בלי פנונה
אין הורא' גדולה מקריע דאפשר דכר"י ס"ל לר"י לכן אמר נגד רב ור"י נקוט דר"י
בידה דמרא דשמעתא ס"ל כר' יוחנן, ומסקנת סתמא דש"ס והלקתא יתובי יתבי' וכו'
דנקטי' פרבא דהוא בתרא בר"ה כ"ח דלעבור של"ב לכ"ע בעי פנונה אפילו מאצ"כ
משו"ה הלכתא יתובי יתבינו, וכ"ש לשיטת הרי"ף ודעימי' דקיי"ל מצ"כ דיתובי יתבינו,
ומינושבי' כל הקושיות וסרו כל המעיקים בפסוג' ויש פנים מסבירות לשיטת ראב"י
בעזרת מאיר עיני חכמים: והנה היו דברינו עד פה בביאור הסוג' וביישוב הקושיות
לפמ"ש המרדכי דלא מברכי' משום הפירא, אבל לפמ"ש האגודה דביתובי לא מחזי
פמוסיף משום דסופתו עריכה עליו משא"כ לישן בפוסקה, והא דלא מברכי' הוא משום
זלזול יו"ט, לפ"ז לא נתבאר פלוגתא דר"י ורב לל"ק לענין ברכה, וצ"ל דבסברא בעלמא
פליגו אי חיישי' לזלזול יו"ט משום ברכה, ומ"מ ביישוב קושני' הנב"י א"ש דברינו גם
לטעמא דאגודה לל"ק ס"ל מרא דשמעת' דיתובי נמי לא יתבינו דס"ל דעובר בלא פנונה
ל"מ מה דסופה עריכה עליו דניהי דמתפנין להנאתו מ"מ עובר בב"ת בלי פנונה, ולל"ב
ס"ל לר' יוחנן הכי ור' יוסף הכריע כר"י נגד גדולי הדור ע"ד שכתבנו לעיל ויש סמיכה
שיש בה ממש לשיטת הראב"י מפח קושני' נב"י שפסוג' הקצרותי ועיני': והנה הד"מ כ'
זו"ל ונ"ל לומר אף לפי הטעם שכ' הרא"ש ורבינו באכילה משום דלפעמים יושב בפוסקה
בלא מצוה מודים בשינה דאין דרוך לישן בפוסקה פנונתו דאיפא משום זלזול יו"ט בשיבה

הגם דאינו מברך מ"מ איפא זלזול אם לא משום דבלא"ה אדם יושב בסנפך לפעמים ואין גיכר דלמצנה יושב בה ליפא זלזול, אבל פשמברך הרי מגלה דעתו שיושב לשם מצנה לכן לא יברך, אבל שינה דאין דרף לישן בסנפך רק לשם מצנה איפא זלזול דיו"ט זה פנונת הד"מ, וכן משמע מדכ' תוס' תרתי דבריה דלזול משום טלטול וסנפך עריכה עליו ליפא זלזול משמע לולי דעריכה עליו הגם דליפא איסור פמו טלטול דלולב מ"מ הנה איסור משום זלזול יו"ט דנוהג בו מצנה של שביעי, והא דהוצרך תוס' דלולב איפא משום טלטול תיפוק לי' דניכר שנוטל לשם מצנה דליפא נטילה פזו של רשות, וי"ל דהוצרך דלולב איפא משום זלזול דטלטול של איסור דאל"ה קשה עדיין לל"ק לרב דס"ל דברוכי נמי מברכי' ולא חייש לזלזול דאין לומר משום דסנפתו עריכה עליו דהא מברך ומגלה ע"י הברכה דלמצנה יתיב ומ"מ לא חייש רב לזלזול ומ"ש לולב לכן הוצרך תוס' דלולב שאני שיש זלזול דיו"ט יותר שיש בו איסור טלטול, והוצרך ג"כ דשאני סנפך דעריכה עליו דאל"ה הגם דלא מברך איפא זלזול לולי דעריכה עליו, ויש להוכיח פן מדאמר ר"י לל"ב נקוט דר"י בידך מדמרא דשמעתא חוץ לסנפך יתיב, מנ"ל דס"ל כר"י דלא מיהני היכר ברכה דלמא משום דס"ל פשמאל דאינו מברך רק י"ר וליפא היכר ע"י ברכה ור' יוסף דס"ל דמברכי' פל ז' מנ"ל כר"י דיתובי נמי לא יתבינו דממרא דשמעת' לא מוכח פלום וצ"ע, מזה פשיטא לתוס' דמניעת הברכה לאו משום דע"י שאינו מברך איפא היכר וליפא זלזול, דזה ל"מ דמ"מ ע"י ישיבה לחוד איפא זלזול לולי דסנפתו עריכה עליו והא דלא מברך דאם יברך הוא אומר דיושב למצנה, ומדלא יתיב ריב"ש בסנפך ש"מ דס"ל דאיפא זלזול בשיבת סנפך וצ"ל משום שפעמים סנפתו עריכה עליו ליפא זלזול וכו', ויש להאריך ועי' ריטב"א דנראה דל"ל פתוס' ורא"ש: היצא לנו דצדקו דברי הד"מ דהעיקר לתוס' רא"ש נטור משום דסנפתו עריכה עליו לפעמי' ליפא זלזול דיו"ט ומ"ש הד"מ עפ"ז דמשו"ה שינה איסור דאין דרף לישן בסנפך סברתו נכונה, וכבר פתובה היא באגוד' שהבאנו לעיל, אלא דהאגודה כ' פן לטעמו דאיפא משום ב"ת לולי דסנפתו עריכה עליו וזה ל"ש בשינה, והד"מ כ' פן ע"פ שיטת ראשונים דאיפא משום זלזול יו"ט לולי דסנפתו עריכה וזה ל"ש בשינה עכ"פ חלוקו של הד"מ לענין דסנפתו עריכה עליו דשייך רק לענין יתובי סברת הראשונים היא: ויש לי להראות פנים לשיטתו של הד"מ ע"פ קושיותיו של הנב"י שעשינו סמוכים לשיט' ראב"י ובארנו הסוג' באר היטב ויש לבאר פלוגת' דרב ור"י לב' לישנא וליישב הקושיו' ע"פ שיטה שכתבנו שהיא באפשר שיטת רוב ככל ראשונים לבד הרשב"א, בהקדם סוג' פ"ק דביצה דמבואר שם דר"א דס"ל דנולדה בזה איסורה בזה ס"ל דמעיקרא תקנו שיהיו עושים ב' ימים לדורות בנודאי אפי' בקיאים ורב ס"ל דלא תקנו מידי רק מתחילה מספק היו עושים ועכשיו משום מנהג אבותינו שפא יחזור הדבר לקולא עיי"ש היטב, ואימא מלתא בטעמא לפי שיטת הראב"י, ולשיטה הד"מ דאיסור לישן בסנפך או משום דמחזי פמוסיף כמ"ש ראב"י או משום דמחזי פמוזל ביו"ט, לרב אפי' דמעיקרא גזרו אומר שיהיו ב' ימים בנודאי לכל דבר וקדושה א' הם, נראה דלכל דבר עשוהו בנודאי חוץ משיבת סנפך בשמיני ודאי פיון דא"א להשוות שמיני פשביעי לכל דבר דשינה א"א להתיר דליפא היכר ואיפא מחזי פמוסיף או דמזלזל ביו"ט וכיון דא"א שמיני בשיבת סנפך בנודאי מה להו להשוותו לענין יתובי פיון דסוף כ"ס א"א להשוותו בנודאי ונחלוקו

גיפור, מסתבר דלעגן ישיבת סופה לא אמרו בה דבר שיהי' שמיני פשביעי לסופה, וכ"ז לרב אפי, אבל לרב דס"ל דמעיקרא לא תקנו רק ממילא מספק היו מחמירים בכל דבר ומשום ספק דאורייתא גם בספק שמיני היו יושבים וישנים בסופה דמשום זלזול לא בטלו מצות שינה בסופה דמחוייב מספיקא דאורייתא ועיני' ריטב"א שכ' דבזמן שאין בקיאי' לכ"ע יתובי יתבי' דל"ח לזלזול במקום ס"ד, והשתא דבקיאים בקד"י א"א לישן בסופה משום זלזול יו"ט או משום מחזי פמוסיף, מ"מ כל שאפשר למנקט מנהג אבותינו בידינו כדי שלא תשתפח לגמרי מצות סופה בשמיני פשיחזור הדבר לקלוקלא עושי' פנ"ל ועי' היטב: ואחר הוצעה זו אומר אני ביאור הלשונות לל"ק ס"ל לרב דיתובי וברוכי דל"ח כלל לזלזול יו"ט ומשום מחזי פמוסיף ור"י חנייש וס"ל דלא מברכי' וה"ה דאסור לישן משום דליכא היכר או משום דל"ש סנפתו עריכה עליו וס"ל פרב בביצה דמנהג אבותינו בידינו ונקוט מיהא פלגא בידינו ממנהג אבותינו ור"י ב מרא דשמעת' בר מסופה יתיב דס"ל פרב אפי דמעיקרא הכי תקנו שיהיה פנודאי וכיון דא"א שיהי' פנודאי לעגן שינה דס"ל בהא כר"י דחיישי' לזלזול יו"ט או משום דמחזי פמוסיף לכן יתובי נמי לא יתבינו, אמר ר"י נקוט דר"י ביצה דכל גדולי הדור יתבו ולא ברכו, דס"ל ג"כ פרב בהא מילתא דלא תקנו כלל מעיקרא ומנהג אבותינו בידינו במקצתו, ולל"ב ס"ל לרב דלא מברכי' וה"ה דאסור לישן מהנהגו טעמי דאמרו ואזיל לשיטתו דס"ל דמעיקרא לא תקנו ולכן מנהג אבותינו בידינו במקצתו, ור"י ס"ל יתובי נמי לא יתבינו דס"ל פרב אפי, ואמר רב יוסף נקוט דר"י ביצה דמרא דשמעתא חוץ לסופה יתיב והיינו משום דס"ל פרב אפי ונקוט ר"י פנותי' להלקת' דלא פרב, וכל גדולי הדור דלא יתבו בסופה אין מכריעי' בזה, דאין מוכח דס"ל פרב פנודאי אלא דמספקא להו כמו רב אפי דמתרצי' ש"ס שם דספוקי מספקא לי' וזיל הכא לחומרא וי"ל כל גדולי הדור מספקא להו אי פרב אי פרב אפי, לכן לחומרא יתובי יתבו, וכיון די"ל דמספקא להו, ואיכא ר' יוחנן דאמר דלא יתבי' דס"ל פרב אפי ויותר ממנו דלרב אפי מספקא ולדידנ' פשיטא ליה וס"ל להקל דיתובי לא יתבינו ומרא דשמעתת' ג"כ הקיל לעצמו ולא יתיב בסופה דפשיטא ליה מה דמספקא ליה לר"א משו"ה אמר ר' יוסף נקוט דר"י ביצה דמרא דשמעת' פנותי' ולא הניח ודאי דר' יוחנן ומרא דשמעתא משום גדולי הדור דאולי מספקא להו ולא נניח ודאי דר"י ומרא דשמעת' משום ספיקא דגדולי הדור, ומסקנת' ש"ס הלכת' יתובי יתבינו דהלקה רונחת בביצה פרב וכאב"י דהוא בתרא דאמר פנותי' דרב מסתברא ממילא הלקה פאן פרב דיתובי יתבינו פרוכי לא מברכי' ומיושבים כל קושיותיו של נב"י ורונחא שמעתא להלקתא בסברא ישרה ופלפלא טבא: וזאת תורת העולה מדברינו פי הראנו לדעת פי הראבי' לאו חידאי הוא פי אית לי' תנא דמסייעו רש"י לקמן מ"ח ורש"י ערובין דהעלינו דכנותי' ס"ל והמרדכי שהביא דעת הראבי' בלי חולק נראה דהסכים עמו וכן האגודה מביאו אלא דכ' דיש שס"ל דמותר לישן בסופה ומפרשינו הישן בשמיני בא"י, וכ' ניש נראה דהעיקר פראבי' ורבים אשר עמו דאסור לישן, אלא דהב"י כ' מסתימ' הראשונים לא משמע הכי, ואני הוספתי דמוכח פן דלא ס"ל הכי מדכתבו טעמא דלא מברכי' משום זלזול וסתירה הרי דלא ס"ל פראבי' דמניעת הברכה שלא יהי' נראה פמוסיף ליתא להוכחה דידי פמוכן, וליכא רק משמעות מדשתקו ולא פתבו דין זה בפירוש דאסור לישן, אמנם פן לפמ"ש הד"מ לפמ"ש ר"א ש וטור משו' עריכה ליכא

זלזול ממילא נשמע דבשינה דל"ש זה אסור משום זלזול, וליכא אפי' משמעות מדסתמו
פנין דכתבו משום סנפתו עריכה ממילא נשמע וסתמא פפירושו דשינה לא וליכא
מסתמת רא"ש ותוס' משמעות דס"ל דשינה מותר: ונוראות נפלאתי על האלף רבה
שמביא בשם האגודה דחולק על הראב"י וכ' אלו ראה הלבוש האגודה לא הי' פוסק
פראב"י, ואני אומר איפכא אלו ראה האגודה הי' סמוך לבו יותר למנקט להלכה פנותי'
פראב"י דלמענין בצדק באגודה יראה פי מסכים עם הראב"י ומביא רק יש דישנים בסנפה
ודוחי' רא"י הראב"י דהא דמקשה הישן משמע דאסור היינו בא"י וזה דוחק, ולא כ' רק
יש דחולקים על הראב"י, וענין ברפי יוסף שנסע על האלף רבה בשם אגודה, ודבריהם
נפלאו: ומ"ש הא"ר מדהשמיט המחבר הא דראב"י נראה דס"ל דלא פראב"י, לפע"ד יש
לדייק מדכ' המחבר בין ביום בין בלילה לאפוקידעה אחת שבטור דבליילה אין אוכלים
בסנפה ועני' ב"י ומג"א ולא כ' ג"כ דישנים בלילה נראה קצת דוקא יתובי' ואכילה שרי
בלילה ולא שינה ורמ"א שתיק לי' לטעמו אזיל בד"מ דיש לכונן גם רא"ש וטור דשינה
אסור ולא מטעמי' דראב"י: וכן ראיתי הלכה למעשה, מעשה רב רבן של ישראל פבז
קדושת אאמ"ו מאוה"ג זצ"ל אחר סעודת קבע ירד משה מן הסנפה לדירת קבע וישן
שם, והוסיף משה מדעתו, ואכל מיז אחר שנכנס לחדרו ענבים ושאר פירות מינים
ממינים שונים, ומסתמא פן ראה מרבו המובהק חסיד שבפנהו גאון ישראל וקדושו
מו"ה נתן אדלער זצ"ל, ומרבו רב דמקום מולדתו בעל הפלאה זצ"ל, ואנן מה נענה
בתרייהו קיימנו מיילי דאפנהו של ישראל והחזקנו הוראה זו והראנו לה פנים ובאנו
באר רחובות בעזרת החונן דעת, ירידה זו בליל שמיני מדירת עראי לדירת קבע עלי'
היא העולה בית אל, ואלו דברים שאוכלים פירותיהם בעה"ז וק"ל לעה"ב, ואמרו ז"ל
פל המקנים מצנת סנפה בעה"ז הקב"ה סוכה עליו בעה"ב, הוא ית"ש יפרס עלינו סנפת
שלומו, ויראנו בנעמו, ובצל פנפיו יסוכה עלינו בב"א, הנפלע"ד פתבתי כ"ה לחודש
תשרי תרכ"ט לפ"ק פה פ"ב יע"א ובעה"ח.

הק' אברהם שמואל בנגימין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קכא מה שחנני הי"ת בדין
דחוי אצל מצות: א) הנה מקור דין זה פתוח עלי ים התלמוד, ושרשו בש"ס סנפה פ'
לולב הגזול ל"ג ע"א וע"ב דאיבעי לר' ירמ' נקטם ראשו בעיו"ט ועלתה בו תמרא ביו"ט
מהו יש דחוי אצל מצות או לא, ותקפוטן לי' מהא דתנן וכו' ואמר ר"פ זאת אומרת אין
דחוי אצל מצות, דר"פ גופא מבעי לי' וסלקא בתיקו, ובע"ב מסקנת הסוגי' דחוי מעיקרא
דלא הוי דחוי תפשוט מיני' נראה ונדחה דחוזר ונראה לא תפשוט מיני', ולפי פשטות
שטיחת הסוגי' נדחה מעיקרא הגם בקדשים א"ח ונראה אבל במצות חוזר ונראה אפי'
אין בידו, אבל נראה ונדחה פמו גבי פסוי ואשחור ביו"ט ומיעטן ביו"ט לא אפשטא
וסלקא בתיקו, לפ"ז גפשה ג"כ אבעי' דר' ירמ' וכ"כ הר"ן ורשב"א דהפשוט פן הוא
והא דסלקא בתיקו כ' הרשב"א דמצינו פן תחלה סלקא בתיקו ואח"כ פשיט לי', או
דסלקא בתיקו הא דר"פ דנראה ונדחה, אבל איבעי' דר' ירמ' לא סלקא בתיקו דנפשט
ממתני' דאם מיעטן פשר, והנה מ"ש רשב"א דלא סלקא בתיקו רק בנראה ונדחה לא
מעלה ארוכה דקשה על ר' ירמ' וכי לא ידע מתני' דקתני אין ממעטין ביו"ט הא מיעטן
פשר, צ"ל דר"י לא דייק ותני מתני' פה דבאמת דיוקא דסתמא דש"ס הא מיעטן פשר
קשה מנ"ל דאם מיעטן פשר דאין דחוי דלמא מתני' דינא קמ"ל דאין ממעטין ביו"ט דיש

בו איסור משום מתקן מנא, ולצאת בו ענין בפ"ע הוא כיון דאיךדחי איךדחי, וכרי"ף ורא"ש הגרסא תנא ואם עבר וליקטן פשר, נראה דמתני' עצמה לא דייק הא עבר וליקטן פשר אלא מבריית' דתני עלה דמתני', וי"ל ר' ירמ' לא ידע הך ותנא עלה, ולפי הגרסא שלא קתני ותני עלה, נראה דמתני' דייק פן, ואין זה דיוק כ"כ, משו"ה לא פשיט ר' ירמ' ממתני' איבעי' דילי': ולהבין גרסא שלפנינו הא דמדייק הא עבר וליקטן פשר ולכאורה אין זה דיוק כלל דלמא באמת פסול, נ"ל דהוכחת ש"ס הוא דהא כל עיקר איסור דאין ממעטין משום דמתקן ומכשירו למצנה, וכ"ז אם אחר שמיעט פשר, אבל אם אחר שמיעטין אין חוזר ונראה הרי לא תיקון מידי ולמה אין ממעטין ביו"ט וע"כ דאם מעטן פשר דאין דחוי, והא"ש דמסיק דמתני' באשחור מעיו"ט דוקא וזה דוחק דהא מתני' איסור קתני דאין ממעטין ביו"ט וזהו גם באשחור ביו"ט דאסור למעט ואין חילוק בין אשחור בעיו"ט לאשחור ביו"ט רק לענין דחוי דנשמע מדיוקא ואיך נימא דמתני' דאסור למעט רק באשחור בעיו"ט קאי, ולמ"ש א"ש בלי דוחק דאסור דאין ממעטין ג"כ ליפא רק באשחור בעיו"ט כיון דאין דחוי אבל באשחור ביו"ט להך צד דאינו חוזר ונראה ליפא תיקון ומותר למעט וא"ש: והיתה לבאר דלכאורה קשה לדברינו לא מוכח מפאן רק דאין דחוי כל שבידו בהיתר ומשו"ה אין ממעטין ועכשיו שאסור למעט ואין בידו למעט בהיתר וזה אין מוכח ממתני' דאם מיעטן באיסור דראוי' הוא וצ"ל דבאמת לא נפשט רק דאין דחוי כל שבידו ואיך מסיק אבל נראה ונדחה לא נפשט ונשאר בספק הא כל שבידו גם בקדשים אפי' נראה ונדחה לאו דחוי הוא כבש"ס וזבחים ל"ד ע"ב, וגם מה דפשיט מהכא ונדחה מעיקרא אין דחוי פשהוא בידו, דבר זה א"צ למפשט מהכא דכבר הוכיח רב אשי בזבחים דכל שבידו חוזר ונראה, ונ"ל דכוננת ש"ס תפשוט היא כמו קוש' דרבא בזבחים שם ס"ל גם שבידו דחוי הוא בקדשים ול"ל כר"א שם מפת הרא' דמית' ש"ס שם ועליו קשה תפשוט מהכא ונראה ונדחה כל שבידו חוזר ונראה, או אם נחלק בין קדשים למצות תפשוט עכ"פ במצות ליפא דחוי כש פשהוא בידו או דאין דחוי כלל במצות, ומסיק דאין דחוי בשנדחה מעיקרא תפשוט מהכא אבל נראה ונדחה דחוזר ונראה לא תפשוט מהכא כלל, וא"ש נמי דלא קשי' על דברינו הא דקאמר הא עבר ומיעטן פשר לפמ"ש לא מוכח לאמת היכא דאיכא איסור דכשר אלא אם לא הי' איסור דכשר ומשו"ה אסור למעט ואיך קאמר ש"ס הא עבר פשר ולמ"ש דרצה לפשוט מהכא אליבא דרבא דל"ל לחלק בין בידו א"ש דקאמר הא עבר ועי', לפ"ז לפי דקיי"ל כר"א וזבחים לחלק בין בידו לא מוכח ממתני' היכא דאיכא איסור דאם מיעטן פשר דאין דחוי די"ל דבאמת פסול ולא מוכח רק אם הי' מותר למעט דאין דחוי כמו באית לי' הושענא אחרית' לר"ש דבאית לי' ה"א דמותר ליפא דחוי כלל דבידו הוא: והא"ש דמסיק סתמא דש"ס בתיקו דלאמת דקיי"ל לחלק בין בידו לאין בידו נשאר אבעי דר' ירמ' דמתני' לא מוכח רק פשהוא בידו בהיתר, ולא צ"ל כתוס' דמשו"ה לא פשיט לי' ממתני' משום דבידו הוא למעט באיסור ועי', וא"ש ג"כ סוגי' דע"ז דנשאר אבעי דר"ל בתיקו וכ' הרשב"א דמשם קשה דהכא י"ל דתיקו קאי על נראה ונדחה או בטר דנשאר בתיקו הדר פשטה, אבל בע"ז מסיק בתיובתא ולא פשיט ממתני' דהכא, ולמ"ש א"ש ולק"מ: והנה תוס' לא ניחא להו לומר כמ"ש רשב"א דבטר דנשאר בתיקו הדר פשטה ורשב"א הקשה מסוגי' דע"ז, והעלו תוס' ורשב"א באשחור ביו"ט הוי בידו וכן

הר"ן בשם יש מחמירי דלא נפשטה אבעי דר"י, ותוס' ור"ן כתבו דמ"מ לעגנו נראה ונדחה לא מקרי זה בידו מדאסיק דנראה ונדחה לא אפשטא והא פל שבידו גם בקדשים חוזר ונראה ותוס' לא כ' טעם למה ל"מ בידו כ"כ ור"ן מפרש פיון דיש איסור למעט ל"מ בידו בנראה ונדחה ומהני בנדחה מעיקרא: וכ' תוס' הא דבעי למפשט איבעי' דר' ירמ' מדר"פ הא פסוי בידו לגלות ולכסות, פיון שאינו מחויב לגלות ולכסות לאו בידו הוא, וצ"ל הגם שכ' תוס' דאם מיעטן פשר משום דבידו הגם שהוא באיסור מקרי טפי בידו פיון שמחויב לעשות המצוה, אבל בכסוי הגם דליכא איסור לגלות פיון שאינו מחויב לגלות לאו ביד' הוא ועיי' מחצית השקל סי' תקפ"ו, ויותר באמת דגם הך דבידו למעט באיסור לא מהני רק בנדחה מעיקרא כמ"ש תוס' גם בידו לכסות שאין בו איסור אבל אינו מחויב במשקל הזה דלמעט באיסור והוא מחויב במצוה הוא, או עדיפא פיון דליכא איסור, אבל לא מהני כ"כ במקום שנראה מעיקרא שיהי' חוזר ונראה ע"י בידו כזה שאינו מחויב לפ"ז באופן שנדחה הדם מעיקרא שפסהו הרוח מיד פשיצא לאויר וחזר ונתגלה אפשר דחייב לכסות מונדאי פיון שבידו קצת הוא ועיי': והנה לפי שיטת תוס' ר"ן ורשב"א נשאר האיבעי' נראה ונדחה בין בכסוי בין באשחור ביו"ט לא אפשטא, ולתוס' ורשב"א גם אבעי דר' ירמ' לא נפשטה ודעת ר"ן לעצמו דנפשטה, אבל נראה ונדחה בין בכסוי בין באשחור ביו"ט ל"א ובכ"א אגלי' להחמיר שצריף לכסות מספק, ואינו יוצא באשחור ביו"ט, ויש לחקור תינח ביט"ר אבל ביט"ש וכן בחוה"מ שהיא מצוה דרבנן אפשר יוכל לצאת באשחור ביו"ט משום ספיקא מצוה דרבנן להקל, ועי' פ"י שכתב בפשיטות לפי דיצא לחדש דדחוי לגבי מצות לכל היותר רק מדרבנן הוא הו"ל ספיקא דרבנן לקולא, ועל עיקר חדושו נדבר לקמן א"ה, אבל מה דפשיטא לי' דכינון דספיקא דרבנן הוא אזלינן לקולא, הנה דבר זה אי באיבעי' דלא אפשט' ותיקו אי אזלי' בספק דרבנן לקולא עי' ב"י או"ח סי' תל"ז דכמה שיטות ס"ל דתיקו באיסור דרבנן ל"א ספק דרבנן להקל ויש חולקים, ועיי' מנחת יעקב פל' א' סי' א' שמביא פמה ראשונים ופוסקים ורבו פמו רבו דס"ל דל"א להקל, ויפה כ' המנח"י אפשר מאן דס"ל בתיקו להקל משום דאינו חסרון ידיעה כ"כ דל"ת עד שיבוא אלי' משא"כ היכא דלא נשאר בתיקו רק באיבעי' דל"א ונכון אשר דבר, והארכתי בכלל זה בתשובה א' ואכ"מ, וכאן נ"ל עוד דספיקו להחמיר דהא אמתחוק שמחויב במצוה זו לא אמרינן פיון דספק דרבנן אם יש דחוי דאין ספק מוציא מידו ודאי מצוה ולא תקשי עלן מש"ס ברכות ספק קרא ק"ש אינו חוזר וקורא, וכן קיי"ל בספק ברכות דרבנן להקל, והרי אמתחוק בחיוב ק"ש או ברכה ואזלי' להקל, באמת כבר עמד בקושני' זו בצל"ח ברכות שם, ואני יישבתי קושני' זו בטוב ע"פ תוס' ר"ה כ"ט בספק אמר אמת ויציב חוזר וקורא מספק דאורייתא שפא כבר יצא ועובר בלא תשא ומתיר דאינו עובר רק מדרבנן והמצוה ספיקא דאורייתא עיי"ש, לפ"ז א"ש במצוה וברכה דרבנן הגם דאמתחוק לא אזלינן להחמיר דאיכ' ספק שפא יעבור בב"ת דרבנן, הגם דנגד זה נתחזק בחיוב מצוה, מ"מ כ"כ האי ל"א בספק דרבנן להחמיר משום דאין ספק מוציא מידו ודאי ושוא"ת עדיף מלהכניס עצמו באיסור דל"ת דרבנן ובתשובה הארכתי, והדרינן בספק מצוה שמחויב ונתחזק בחיובה ל"א פיון שמדאורייתא בונדאי יצא וספק אם אינו יוצא מדרבנן ס"ד להקל

דאוקמי אַחזקה דמחויב במצוה זו עד דברור לו דיצא פּינן דליכא חשש צד איסור
בחוּמראּוּ זו פּמוּ שְׁהוּא בּבְרָכָה דְרַבְנָן וּכְדוּמָהוּנָה נלפע"ד.

ועי' מג"א סי' תקפ"ה סק"ג שהק' על המחבר ב"ד סי' כ"ח דכ' דחזר ונתגל' דצריף
לכסו' דהו"ל לומר דמספק חייב לכסו' פּמוּ בפּוּי שְׁם, וְעַיִן מחהש"ק שכ' דאיכא נפקות'
דכינן דספק הוא אינו מברך, וְעַיִן פר"ח יו"ד סי' כ"ח שכ' בפשיטות דאינו מברך על
הספק פּמוּ במכסה פּוּי דאינו מברך על הספק, וכ' וְלֹא דְמִי לְסַפֵּק קרא ק"ש דצ"ל גם
הברכות הַתָּם אַתְּחִזֵּק בְּחִיּוּב מִצְוָה מִשָּׂא"כ בְּכּוּי וְכֹאן בְּחִזּוֹר וְנִתְגַלְּה, ולפע"ד נראה גם
בחזר ונתגלה איכא חזקה ועכ"פ לא דמי לכוי וכדומה, דהא נתחייב בכסוי וכסהו הרוח
עד שקיים המצוה וע"י שפסהו הרוח בטל ממצותו שהי' עליו ולא יצא מידי חיובו
כשחזר ונתגלה, ואם לא יחזור לא קיים המצוה שהיתה עליו מתחלה, לכן כשחזר
ונתגלה דאיכא ספק שמה יש בידו לקיים המצוה איכא חזקה חיוב ואיכא צד יותר
שחזר וצריף לברך ג"כ הגם דלא דמי כ"כ לספק ברכות ק"ש, מ"מ גם לכוי אינו דומה
ומינשב קושני' המג"א לפי שפירשו מחצית השקל פנ"ל: אלא דיש להקשות קצת דהו"ל
לפרש דמספק הוא דאיכא נפקות' היכא דאיכא ס"ס פגון ששחט פּוּי וְכִסְהוּ הָרוּחַ וְחִזּוֹר
ונתגלה הרי איכא ס"ס שמה פטור מכסוי מעיקרא ושמה פסהו הרוח הואיל ונדחה אינו
חוזר ונראה, ואין לומר פּינן דאיכא חזקה חיוב ל"מ ס"ס נגד חזקה, זה רחוק, אָמַנְם י"ל
פּינן דמִידָּ שְׁשַׁחַט הִי' מְחֻיָּיב לְכִסּוֹת דְלִיכָא רַק ס"א וְהִי' דְנִינן בּוֹ לְהַחְמִיר פּוּנְדָאִי, שׁוּב
כְּשִׁפְסָהוּ הָרוּחַ וְחִזּוֹר וְנִתְגַלְּה לֹא נִתְעוֹרֵר סַפֵּק הָרֵאשׁוֹן לְהַצְטַרֵּף וְעַיִן זֶה ב"י וּמְחַבֵּר יו"ד
סי' ק"י, וְעַיִן מִג"א ס' תל"ט ס"ק ג' וא"ש: עוֹד כ' הַפְר"ח בְּיו"ד שְׁם דְנִרְאָה לּוֹ דְלֹא
דוּקָא כְּשִׁחִזּוֹר וְנִתְגַלְּה מֵאֲלִיו גַּם כְּשִׁהוּא גִּילָה אוֹתוֹ חֲיִיב לְכִסּוֹת שְׁנֵית, וְתִמּוּהָ בְּעֵינֵי אִיזָּ
הִי' בְּהַעֲלֵם מִמֶּנּוּ תוֹס' סוּפָה ל"ג וע"ז ל"ז, וּבְזִבְחֵי דְהַקְשָׁה דְכִסּוּי בְּיָדוֹ שְׁאֲפָשֵׁר לְגַלוֹת
וּלְכִסּוֹת וְכ"כ רֵא"ש שְׁלֵהִי מ"ק וְהִדִּין פְּשׁוּט וּמְבִנְאָר וּמ"ש עוֹד דְבִגְלִילָה הוּא חֲיִיב לְכִסּוֹת
מְסַפֵּק יִבְנֹאֵר בְּסוּמוֹ אִי"ה: ב) הָרֵא"ש שְׁלֵהִי מ"ק בְּשֵׁם רְבוֹ מֵהֵר"מ מר"ב דְקָטָן שְׁהַגְדִּיל
תוֹף ז' וְלִמ' ד' צָרִיף לְהַתְאַבֵּל דָּאִין דְחוּי אֲצֵל מִצּוֹת כְּמִבְנֹאֵר חוּלִין פ"ז, וְהִנֵּה הָא דְלֹא
מְבִיא רֵא"י מִן דוּמָה לּוֹ מִש"ס סוּפָה דְנִדְחָה מְעִיקְרָא אִין דְחוּי דִס"ל פְּתוּס' דְהַתָּם בְּיָדוֹ
הוּא קָצֵת לְכֹן מְבִיא מְכִסּוּי דָּאִין בְּיָדוֹ כְּמ"ש תוֹס', וְעוֹד י"ל דְמֵהֵר"מ מר"ב הַרְגִישׁ דִּי"ל
דְדְחוּי דְגִבְרָא גָרַע מִדְחוּי דְחַפֵּץ כְּמ"ש הָרֵא"ש בְּהַשְׁגָּתוֹ עָלָיו תְּחִלָּה דְאַפִּי אִין דְחוּי אֲצֵל
מְנוֹת מ"מ גְּבָרָא דְנִדְחָה גָרַע טוּבָא וְאַפִּי נִדְחָה מְעִיקְרָא הוּי דְחוּי, וּמְהַר"ם הַרְגִישׁ דִּי"ל
דְלֹא יְלִפִּי גְּבָרָא מִמִּצְוָה הַנְּדַחִית אָבֵל לֹא כ"כ כְּמ"ש הָרֵא"ש, אֲלֵא דָאֵם יֵשׁ דְחוּי אֲצֵל
מִצּוֹת וְל"א דוּקָא בְּקַדְשֵׁי אִיכָא דְחוּי ה"ה בְּמִצּוֹת אִיכָא דְחוּי אֲלֵא דְנַחֲתִית דְרָגָא מְקַדְשֵׁי
דְבְקַדְשֵׁי אִפִּי נִדְחָה מְעִיקְרָא א"ח וְנִרְאָה וּבְמִצְוָה דוּקָא נִרְאָה וְנִדְחָה א"ח וְנִרְאָה, וִי"ל
דְחִי גְּבָרָא גָרִיעַ וְאַפִּי נִדְחָה מְעִיקְרָא הוּי דְחוּי, אָבֵל אִם בְּמִצְוָה אִפִּי נִרְאָה וְנִדְחָה חוּזֵר
וְנִרְאָה דְלִיכָא שְׁם דְחִי רַק בְּקַדְשֵׁי מְנ"ל כְּלָל דִּישׁ דְחוּי אִפִּי דְגִבְרָא לְעַנְנֵן מִצְוָה דָּאִין
עַנְנֵן דְחִי לְעַנְנֵן מִצְוָה כְּלָל וְעוֹד אִם נֶאֱמַר בְּגִבְרָא גָרִיעַ דְנַחֲתִית חַד דְרָגָא מְדַחֵל הַחַפֵּץ
וְנֶאֱמַר בְּגִבְרָא דְנִרְאָה וְנִדְחָה א"ח וְנִרְאָה אָבֵל לֹא כ"כ שְׁיִהְיֵל אִפִּי נִדְחָה מְעִיקְרָא א"ח
וְנִרְאָה, וּמִשׁו"ה לֹא מְבִיא רֵא"י דְנִפְשׁוּט דְאַשְׁחֹר בְּעִי"ט דְחוּזֵר פּינן דְאִיכָא עכ"פ שְׁם
דְחוּי לְעַנְנֵן מִצּוֹת בְּשִׁנְרָאָה וְנִדְחָה בְּגִבְרָא אִפִּי נִדְחָה מְעִיקְרָא הוּי דְחוּי, הַגַּם דְלֹא אִפְשָׁט'
בְּנִרְאָה וְנִדְחָה וְאוּלֵי אִין דְחוּי מְמִילָא בְּגִבְרָא ג"כ לִיכָא דְחִי וּלְכָל הַיּוֹתֵר בְּנִרְאָה וְנִדְחָה

הגוי דחו' אבל נדחה מעיקרא לא הגוי דחוי ומחוייב להתאבל מספק הא לק"מ תדא דרצה לומר דמחוייב להתאבל מונדאי ועוד הא ספק אבילות להקל ולהק' צד דבמצנה יש דחוי בחוזר ונראה ה"ה קטן זה דנדחה מעיקרא והוא בספק ולהקל, לכן מביא ראי' מפסוי דנדחה מעיקרא דחוזר ונראה ה"ה גברא הגם דאפשר גרע מ"מ פשנדחה מעיקרא חוזר ונראה פנ"ל: אלא דצ"ע מה מניתי ראי' מחולין הא קאמר ש"ס ר' ירמ' בדר"פ מבעי לי אי מתני' מונדאי או מספק ולא אפשר' כ"ש היכא דנדחה מעיקרא דאיכא ספק שמה אין דחוי א"כ הו"ל ספק אבילות להקל וצ"ע, ומצאתי ראיתי אחרי רואי שפכר עמד ע"ז אבא מאוה"ג צ"ל בחדושי' לפ' לולב הגזול שנדפסו בחלק ששי מח"ס ושמ נאמר יישוב לזה דס"ל דר"פ במחלקט אמר זאת אומרת ור' ירמ' הוא דמספקא לי במתני' אי מספק אי מונדאי וכ"כ בכפ"ת, ונקטי' פונדאי של ר"פ, אלו דבריו ז"ל, והנה פדברים האלו כ' הט"ז סי' תרמ"ו ביישוב רי"ף ורמ"בם שלא חלקו בין אשחור בעיו"ט לאשחור ביו"ט דס"ל דר"פ מפשט פשיטא ממתני' דחולין ור"י דמבעי ל' ונקטי' בפשיטותו של ר"פ ושקינו ספיקתו של ר"י ומביא ראי' לזה מש"ס פ"ק ב"ק ומשיטות הפוסקים עיי' בו, ולדעתי במח"כ אין דמיונו עולה יפה דנוקא אם פליגו בסברא ולזה מספקא ולזה פשיטא ל' לא שבקינן פשיטותו של זה משום ספיקתו של זה דהרי גם הוא מסופק שי"ל פו, אבל פאן לא בסברא פליגו אלא ר"י ס"ל אפשר מתני' מספיקא קאמר חייב לכסות ור"פ משמע לי דמתני' מונדאי קאמר, וע"ז לא שייך דלא שבקינן ספיקתו של זה וכו' ובאמת על ר"פ גמגם בכפ"ת מנ"ל לומר במחלקט זאת אומרת דלמא האי תנא דמתני' מספקא לי, וכ' ואין לומר דס"ל דאין ספק גבי תנא הרי בש"ס קדושין ה' מתרץ בריי' דספוקי מספקא לי: והגני מוסיף להפליא על הט"ז שכ' דנקטי' כר"פ דמפשט פשיטא לי דלא כר' ירמ' דס"ל דמתני' לא נפשט וע"כ צ"ל דר"פ לא ניחא לו לומר דתנא על ספק אמר חייב או אסור, ור' ירמ' ס"ל דאפשר דמספיקא קאמר ונקטי' כר"פ, וי"ל ש"ס קדושין דמתרץ הברי' דספוקי מספקא לי הגם דאזיל שם לתרץ אתקפתא דר"פ הא איכא עוד שם תי' אחר ותי' האחר אגיל לר"פ, כ"ז י"ל, אמנם פן בערובין מ"ג ע"ב מקשה מברייתא על דמבעי לי' יש תחומין למעלה מיו"ד תפשוט מברייתא דחד בשבא לשתרין, ומתרץ האי תנא ספוקי מספקא לי, ורמ"בם ורא"ש פתבו שנשאב בספיקא דדינא ועי' ב"י או"ח סי' ת"ד ואם נקטו פאן כר"פ דלא נראה לו דאיכא ספק גבי תנא או דתנא יסתום חייב או אסור מה שהוא רק ספק א"כ כמו דפשוטו להו ממתני' דכסוי דאין דחוי מונדאי פן נפשט מברייתא דערובין דחד בשב' אסור היינו מונדאי ונפשט דאין תחומין ואיך פסקו שם דספיקא הוא, ועיי' תוס' שבוע' פש"ש כ' ע"א ד"ה אסור מתפיס בשבוע' שכ' דאין דרף משנה וברייתא שישתפק התנא אם חייב או פטור וצ"ע: ונלפע"ד לקיים דברי הט"ז ורונחא שיטת מהר"מ ר"ב ג"כ ואומר דיש להוכיח דמתני' מונדאי קאמר דלא כספיקת ר"י והוא ע"פ מ"ש תוס' הא פסוי בידו ואפי' בקדשים חוזר ונראה לעולם ומתרץ פיון שאינו מחוייב לגלות כדי לקיים המצנה לאו בידו הוא, וסברת תוס' רחוקה קצת ועיי' רא"ש מ"ק דפשיטא לי' דכסוי בידו, ונ"ל גם תוס' דחידש מפת קוש' דלאו בידו הוא דנוקא פשפסוהו הרוח ולא חזר וגילה כדי לקיים מצות פסוי שהי' החיוב מוטל עליו תחלה ולא קיימה, ולא איכפת לי' בכך עד שחזר ונתגלה מעצמו ע"י רוח או ע"י אחר פיון שהוא לא גילהו כדי לקיים המצנה לא הגוי כבידו מעיקרא לגלות שהרי

חזינו דלא איכפת לי ולא גילה, פן סברת תוס', ורא"ש ס"ל גם זה מקרי בידו, אבל מודה תוס' היכא שנגלה הוא בעצמו פדי לקיים המצוה הגם שאין מחויב לגלות אגלאי למפרע שעומד לכה לגלות ולקיים המצוה והוכיח סופו על תחלתו ולא נדחה מעיקרא, כנ"ל מסברא ישרה וברורה, דאם גילה חייב לכסות מונדאי וממילא גם לדעת מג"א ופר"ח דמספק א"צ לברך היינו פשנתגלה מאליו אבל פשגלה הוא מחויב מונדאי: והיתה לבאר הא דאמר ר' יוחנן אבל חזר ונתגלה ול"א אבל חזר וגילה חייב לכסות אחר שגילה, דקמ"ל רבותא אפי' חזר ונתגלה שלא עשה הוא מעשה פדי שונאמר דהי' בידו מ"מ חייב, ומנ"ל באמת ממתני' דכן הוא דלמא דוקא פשגלה הוא, משום דמתני' סתמא קתני פסוהו הרוח חייב ומפרש ר' יוחנן פשחזר והוסר הפסוי ומשמע מתנ' כל שפסוהו הרוח וחזר לקדמותו חייב בין על ידו או נתגלה מאליו, לפ"ז הא דאמר ר"פ ז"א אין דחוי אצל מצות מוכח מדאמר ר' יוחנן חזר ונתגלה דנראה לו ממתני' דסתמא בכל גוני איירי ואפי' בנתגלה וז"א אין דחוי אפי' אין בידו, וצ"ל הא דר' ירמ' מיבעי' ליה אי נדאי או ספק היינו בסד צד דאיירי ר"י ור"פ בחזר ונתגלה אבל בגילה הוא אין ספק דחייב משום דבידו ומזה לא נפשט איבעי' דילי' דאין בידו: ואחר הנצעה זו אומר אני דיש להוכיח דמונדאי חייב קאמר דהא מתני' בכל גוני איירי בין גילה הוא בין גילה אחר או נתגלה מאליו, והא בגילה הוא במונדאי חייב פינו שבידו ואפי' בקדשים כל שבידו חזר ונראה אפי' נראה ונדחה, ומשמע כמו דחייב מונדאי בגילה הוא פן בנתגלה ממילא דהא מתני' סתמא קתני וכללינהו יחד, ויצא לאור דין זה דנפשט ממתני' דאפי' נתגלה מאליו דאין בידו ונראה מעיקרא חזר ונראה מונדאי כמו בגילה הוא, והא דר' ירמ' מיבעי' לי במתני' אי מונדאי או מספק, י"ל דר' ירמ' ס"ל פרבא בזבחים ל"ד ע"ב דגם מה שבידו אינו חזר ונראה ול"ל כלל לחלק בין בידו לאין בידו לפ"ז י"ל גם אם גילה הוא מסתפק למתני' הגם שבידו דלרבא ליכא חילוק ובתרווייהו בין גילה הוא או נתגלה מספקא הוא דחייב ולא נפשט כלל ממתני' ור"פ אם נימא דר"י בר"פ עצמו מספק אם אמר מונדאי או מספק ממתני' הפל לפי דס"ל לר' ירמיה פרבא, ואם מפרשינן דר"פ במחלט אמר ז"א משום דר"פ ס"ל פרבא אשי וכל שבידו במונדאי אין דחוי ממילא מוכח ממתני' דחולין אפי' נתגלה דאין דחוי ומינושב רי"ף רמב"ם ורא"ש דהשמיטו חילוק בין אשחור ביו"ט לאשחור בעיו"ט דלהלכת' קיי"ל פרבא אשי בזבחים נפשוט ממתני' דחולין דאין דחוי אפי' בנראה ונדחה וש"ס דקאמר אשחור ביו"ט לא נפשט היינו ממתני' זו ולר' ירמ' דלא נפשט לי' ממתני' דחולין גם מכאן לא נפשט אבל להלכתא נפשוט ממתני' דחולין וא"ש נכון מאוד השמטת הרי"ף ורמב"ם ורא"ש דאשחור ביו"ט פסול, ומינושב ומבואר שיטת מהר"ם מר"ב זצ"ל, והדברים עתיקים בעז"ה:ג) ה"א ש"ב במ"ק חולק על רבו דאין ללמוד גברא הנדחה ממצוה הנדחית ואפי' אין דחוי אצל מצות אבל גברא במונדאי א"ח ונראה, ועוד גם במצות גופי' מצינו לפעמים דיש דחוי פהא דסופה באשחור בי"ט, ומכפסוי אין ראי' דבידו הוא, הנה מדכ' מכפסוי אין ראי' דבידו הוא ולא דחה דשם ספק הוא ממילא באבילות אולינו להקל, נראה דס"ל ג"כ פרבא בזה דנפשטה ממתני' דאין דחוי ולכן דחה דכפסוי בידו הוא והקשה הק"נ במ"ק מש"ס דסופה דאמר תפשוט מדר"פ שאני התם דבידו הוא, וכן קשה מסוגי' דע"ז והניח בצ"ע, וכ' אבא מאו"הג זצ"ל ליישב עפמ"ש הפ"י די"ל דסוגי' זו אזיל לרבא בזבחי' דל"ל לחלק בין

בְּיָדוֹ לְאִין בְּיָדוֹ וְלִכֵּן מִקְשָׁה תִּפְשׁוּט מִדְר"פ, וְלֵאמֹת דְּקִי"ל כְּרַב אֲשֵׁי דְבִידוֹ שְׂאֲנֵי לֹא
נִפְשׁוּט מִמִּתְנֵי דְחֻלִּין רַק כֹּל שְׂבִידוֹ אִין דְּחוּי, וְחֹזֵר וְהִקְשָׁה א"כ תִּפְשׁוּט אִיבְעֵי דְר"י
מֵאִין מִמְעֻטִין וְאִי מִשׁוּם דְּבִידוֹ כִּמ"ש תּוֹס' הָא סְגִינָא זֹו לֹא אֲזִיל לְמ"ד הֵכִי דֵאל"כ מֵאִי
מִקְשָׁה תִּפְשׁוּט מִדְר"פ וְנִדְחַק מְאוֹד וְכ' תְּחִילַת דְּבִרְיו דְּצָרִיךְ נִגְר לְפָרְשׁוֹ, וְאֲנָא לֹאוּ נִגְר
אֲנָא, אֲבָל כֹּן נִגְר אֲנָא נִלְפַע"ד לְפָרְשׁ דְּבִרְי הָרֵא"ש עַל מְכוּנָם: הִנֵּה מַה שְׂחֹזֵר וְהִקְשָׁה
א"כ תִּפְשׁוּט אִיבְעֵי דְר"י אִין זֹו קוּשְׁנִי עַל הָרֵא"ש הֵלֵא הִרְשַׁב"א וְר"ן כְּתָבוּ תְּחִילַת
דְּבִאֲמַת אִפְשָׁט' אִיבְעֵי דְר"י וְתִיקוּ קֵאִי עַל מִתְנֵי דְחֻלִּין בְּנִרְאָה וְנִדְחָה, וְתוֹס' דְּלֹא נִיחָא
לְהוּ לֹוֹמֵר כֹּן, מ"מ אִין לְתַפְנוֹס עַל הָרֵא"ש דִּס"ל כֹּן, אֲלֵא דְדְבִרְי פ"י רְחוּקִי מְלוֹמֵר כֹּל
הַשְּׂקֵלָא וְטִרְגִי קֵאִי שְׂלֵא כְּהִלְכְתָא וּמִקְשָׁה בְּפִשְׁטוֹ עַל ר' יִרְמִי' דְּלֹא כְּהִלְכְתָא, וְהִנְלַפְע"ד
לְקֵינִים דְּבִרְי פ"י בְּדִרְבָּה מְרֻוּחַ וְרֻוּחָא שְׂמַעְתָּתָא בְּשִׂאוֹמֵר דְּקוּשְׁנִי זֹו שְׂהִקְשָׁה תּוֹס' סוֹפָה
אִיךְ רְצָה לְפִשְׁטוֹ דְר"י מִר"פ הָא בְּיָדוֹ הוּא קִשִׁי עַל ר"פ עֲצָמוֹ דְאָמֵר זֹאת אוֹמֵרֵת אִין
דְּחוּי אֲצֵל מְצוֹת פְּשִׁיטָא גַם בְּקִדְשִׁים כֹּל שְׂבִידוֹ אִין דְּחוּי, וְאִי דְרְצָה לְהִבִּיא רֵאִי מְכָאן
לְחִילּוּקוֹ שְׂל ר"א דְכֹל שְׂבִידוֹ אִין דְּחוּי מִמִּתְנֵי מְלַבֵּד דְּלִשׁוֹנוֹ לֹא מִשְׁמַע כֹּן דְּהוּל"ל אִין
דְּחוּי כֹּל שְׂבִידוֹ וְעוֹד מְדָאֵר אֲצֵל מְצוֹת מִשְׁמַע בְּקִדְשִׁים יֵשׁ דְּחוּי הָא כֹּל שְׂבִידוֹ גַם
בְּקִדְשִׁים אִין דְּחוּי וְעֵינֵי תּוֹס' זְבָחִים שְׂצִינֵי בְּקוּשְׁנִי ר"פ דְּחֻלִּין נִרְאָה דְּהִקְשָׁה קוּשְׁנִי זֹו
עַל ר"פ עֲצָמוֹ וְכִמ"ש, אֲלֵא דְבִאֲמַת אִין קוּשְׁנִי כ"כ עַל ר"פ דִּס"ל כְּרַבָּא דִּל"ל לְחִלְקֵי בֵין
בְּיָדוֹ אָמֵר שְׂפִיר אִין דְּחוּי א"מ דְּבִקְדָשִׁים גַם בְּיָדוֹ יֵשׁ דְּחוּי וְע"כ דְאִין דְּחוּי בְּמְצוֹת וְאֲפִי
אִין בְּיָדוֹ דְּהָא לֹא נִחִית לְחִלְקֵי בְּכַף, וִי"ל עוֹד דְר"פ עַל ר' יוֹחָנָן קֵאִי דְמִשְׁמַע דִּס"ל דְאֲפִי
בְּיָדוֹ יֵשׁ דְּחוּי וְהוּא מְדָאֵר זְבָחִים י"ג הִפְרִישׁ קֶרֶבֶן וְנִשְׁתַּמֵּד וְחֹזֵר דֵאל"ח וְנִרְאָה וְש"ס
עֲשָׂה שְׂם צְרִיכוּתָא דְה"א מִשׁוּם דְּבִידוֹ לְחֹזֵר עֵינֵי"ש הִרִי מְבוֹאֵר דְאֲפִי בְּיָדוֹ ס"ל דֵאל"ח
וְנִרְאָה וְתוֹס' הִרְגִישׁ בְּזָה וְנִדְחַק כִּינּוּן שְׂאִין דְעֵתוֹ לְחֹזֵר לֹאוּ בְּיָדוֹ וְהוּא דוֹחַס גְּדוּל וְקִשָּׁה
לְהִסְבִּיר, וְאָמֵר ר"פ עַל דְמִפְרִישׁ ר' יוֹחָנָן מִתְנֵי זֹאת אוֹמֵרֵת אִין דְּחוּי הֵגַם דְכִיִּסוּי בְּיָדוֹ
הִרִי ר' יוֹחָנָן ס"ל אִפִּי בְּיָדוֹ יֵשׁ דְּחוּי, וְע"ז סוֹבֵב וְהוּלָךְ קוּש' ש"ס עַל ר' יִרְמִיָה תִּפְשׁוּט
מְהִכָּא הֵינּוּ לְפִי דִס"ל לֵר' יוֹחָנָן וְר"פ דְגַם כְּשִׂבִידוֹ י"ד, וְהִנֵּה יוֹכֵל לְדַחוֹת ר' יִרְמִיָה כְּרַב
אֲשֵׁי ס"ל דְכֹל שְׂבִידוֹ שְׂאֲנֵי אֲלֵא דְרְצָה לְדַחוֹת אִפִּי לְשִׁיטַת ר"י וְר"פ לֹא נִפְשׁוּט מִמִּתְנֵי
דִּי"ל מְסַפֵּק קְמַחֲזִיב וְכֹן סְגִנוֹן ש"ס בְּכ"מ לְדַחוֹת דְּלֹא תִפְשׁוּט לְכ"ע אִפִּי ס"ל כְּנוֹתֵי
וֵאל"ש: וֵאל"ש נְמִי הָא דְקֵאֵמֵר תְּנָאִי הִיא וְכ' תּוֹס' דְהִי יוֹכֵל לֹוֹמֵר מִשׁוּם דְּבִידוֹ לְמ"ש
לְק"מ, וּמִינּוֹשֵׁב הָא דְנִשְׂאֵר בְּתִיקוֹ וְהִזֵּר פְּשִׁיט מִמִּתְנֵי וְקוּשְׁנִי לֵר' יִרְמִי' דְמִבְעֵי לִי וְלֹא
פְּשִׁיט מִמִּתְנֵי, לְאֲמַת לְק"מ עַל ר"י דִּס"ל כְּרַב אֲשֵׁי וְכְהִלְכְתָא דְכֹל שְׂבִידוֹ שְׂאֲנֵי וּבְיָדוֹ
לְמַעַט כִּמ"ש תּוֹס', וּמִתְחִילָה עַד דְּלֹא פְּשִׁיט מֵאִין מִמְעֻטִי מִקְשָׁה וּמְפָרַק דֵר' יִרְמִי' לְשִׁיטַת
מְרָא דְסוּגֵי זֹו דְחֻלִּין ר"י וְר"פ דִּל"ל חִילּוּקֵי בֵין בְּיָדוֹ לְאִין בְּיָדוֹ, אֲבָל כֹּד פְּשִׁיט מִמִּתְנֵי
עַכְצ"ל דֵר' יִרְמִי' כִּר"א ס"ל דְכֹל שְׂבִידוֹ שְׂאֲנֵי וְכָאן אִיכָא נְמִי בְּיָדוֹ קִצָּת: אֲלֵא דְכ"ז אִינוּ
שְׁנוּה לִי בְּרֵאוּתִי מ"ש הָרֵא"ש רֵאִי דִישׁ דְּחוּי לְפַעְמִים בְּמְצוֹת מְדֹאֲשָׁחוּר בִּיו"ט דְפָסוּל
הָא שְׂם נִרְאָה וְנִדְחָה וְקִטְוֵן נִדְחָה מְעִיקְרָא, אֲדַרְבָּא מִשְׂם רֵאִי לְהִיפּוּף דְנִדְחָה מְעִיקְרָא לֹא
הֵנִי דְחוּי, וְהוּ"ל לֹוֹמֵר דְמִשְׂם אִין רֵאִי דְבִידוֹ קִצָּת הוּא, וְמַה הֵאִי דְמְבִיא רֵאִי מְנִרְאָה
מְעִיקְרָא לְנִדְחָה מְעִיקְרָא דְגַבִּי קִטְוֵן, וְעוֹד ר' יִרְמִי' מִיבְעֵי לִי בְנִדְחָה מְעִיקְרָא וְאִין בְּיָדוֹ
וְלֹא אִפְשָׁטָא וְאִי כְּנוֹת הָרֵא"ש כִּינּוּן דְּלֹא אִפְשָׁטָא אֲזִילִין בְּאַבְיָלוּת לְהַקֵּל כ"כ הֵאִי הוּ"ל
לְהוֹדִיעֵנוּ דְמִשׁוּם סְפֵק א"צ לְהִתְאַבֵּל, וְיֵשׁ בּוֹ נְפִקוּתָא רַבְתִּי בְּמִקּוּם דְאִיכָא ס"ס כְּגוֹן

שְׁבַשְׁעָה שְׁמַת לוֹ מֵת הָיָה סֶפֶק אִם כָּבֵר הִגִּיעַ לְכָלֵל שָׁנִים אוֹ שֶׁהִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת וְאַח"כּ
נִתְגַּדֵּל וְאִיפָּא ס"ס לְהַחְמִיר שְׁמָא הָיָה גְדוֹל אֲזִי וְאֵת"ל שֶׁהָיָה קֶטָן שְׁמָא חוּזֵר וְנִרְאָה, וְעוֹד
יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת וְלִדְקָדֵק וצ"ע: וְלָכֵן לְבִי אוֹמֵר לִי כִּי כְּנֹנֶת הָרָא"ש כֶּף הִיא תַּחֲלָה חוֹלֵק
מִסְבָּרָא חֲלוּטָה עַל מַהר"מ דְּאִין לְדַמּוֹת כָּלֵל גְּבָרָא דְנִדְחָה מִמְצָנָה הַנְּדַחִית וְרַחֲוִיקִים זֶה
מִזֶּה, וְשׁוֹב אָמַר וְעוֹד הֵגַם שְׁנֵאמַר גְּבָרָא דְנִדְחָה נִכְנָס בְּסוּג זֶה, אָבָל בְּנוֹדָאֵי גְרַע דְחִינִית
גְּבָרָא מִדְּחִינִית הַמְצָנָה וְכַבֵּר כְּתַבְנּוּ אוֹת ב' דְּגַם מַהר"מ מר"ב הִרְגִישׁ בְּחִילוּק זֶה דְמַגְרַע
גְרַע דְחִינִית גְּבָרָא וְנִחִית בְּחַד דְרָגָא, וּמִבִּיא רֵאִי מִכִּסּוּי דְאַפִּי נִרְאָה וְנִדְחָה לֹא הָנִי דְחוּי
וּבְגְבָרָא מֵיהֵת נִדְחָה מְעִיקְרָא לִיפָּא דְחוּי, וְע"ז הַשִּׁיב הָרָא"ש וְעוֹד שְׁנֵא"ל כְּסִבְרָתוֹ בְּדַמְיוֹן
וּבְמִשְׁקָל זֶה גּוֹפֵא מֵאֵי דַס"ל דְּאִין דְחוּי כָּלֵל בְּשׁוּם אֲנָפִן בְּמַצּוֹת אִפִּי נִרְאָה וְנִדְחָה, הָא
לִיתָא דְמִכִּסּוּי אִין רֵאִי דְבִידּוֹ וְכָל שְׁבִידּוֹ יֵצֵא מִגְּדֵר דְחוּי, וּמִבִּיא רֵאִיָּה מֵאַשְׁחוּר בִּיּו"ט
דְּפָסוּל מִשׁוּם דְנִרְאָה מְעִיקְרָא, וּמִמְצָנָה גְבָרָא הַנְּדַחָה דְגְרַע אִפִּי נִדְחָה מְעִיקְרָא א"ח
וְנִרְאָה, הֵגַם דַּר' יִרְמְיָה מְבַעֵי בְּנִדְחָה מְעִיקְרָא הֵינּוּ בְּמַצּוֹת אָבָל בְּגְבָרָא הַנְּדַחָה ל"מ לִי,
וְס"ל לְרָא"ש הָא דְקָאמַר אֲשֶׁר בִּיּו"ט דְנִרְאָה וְנִדְחָה לֹא נִפְשׁוּט הֵינּוּ דְלֹא נִפְשׁוּט מִמְתַּנְי'
דְּאִין מְמַעְטִי אָבָל מְדַמְבַּעֵי לַר' יִרְמְיָה רַק בְּנִדְחָה מְעִיקְרָא וְלֹא נִקִּיט אִיבְעֵי דִילָנִי גַם
בְּנִקְטָם בִּיּו"ט, וְאִי דְרָצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְמִיבְעֵי לִי גַם בְּנִדְחָה מְעִיקְרָא אִם יֵשׁ דְחוּי הוּל"ל
גַם בְּנִרְאָה וְנִדְחָה לְהוֹדִיעֵנוּ גַם בְּכַה"ג מִיבְעֵי דְלָמָּא אִין דְחוּי, וְע"כ דְבָאֵמַת בְּהַכִּי לֹא
קְמִיבְעֵי לִי דִישׁ דְחוּי כָּל שְׁאִין בִּידּוֹ וְשְׁאִי כְּסוּי שְׁבִידּוֹ, וְכַבֵּר כְּתַבְנּוּ לְאַמַּת ר' יִרְמְיָה
ס"ל כְּרַב אֲשֵׁי דִישׁ חִילוּק בֵּין בִּידּוֹ לְאַב"י, וְכִינּוּ דְבְּמַצָּנָה נִרְאָה וְנִדְחָה וְדָאֵי יֵשׁ דְחוּי
הַה"נ גְּבָרָא דְגְרַע דִישׁ דְחוּי אִפִּי נִדְחָה מְעִיקְרָא מִנוֹדָאֵי וְלֹא מִסְפֵּק, וְא"ש כָּל דְבָרֵי
הָרָא"ש מְפֹרְשִׁים וּפְרוּסִים כְּשִׁמְלָה, בְּעֲזַרַת ה"י: ד) הַמְחַבֵּר בִּיּו"ד ס' שְׁצ"ו קִבַּע
לְהִלְכֵי כְּשִׁיטַת הָרָא"ש וְכ' בְּב"י דְהִלְכָה כְּבִתְרָאֵי וְהִלְכָה כְּדָבְרֵי הַמְקִיל בְּאַבָּל, וְהִקְשָׁה
הַב"ח דְסִתֵּר שִׁיטָתוֹ בְּסִי' ש"מ בְּהַבְדֵּלָה שְׁם דְּגַם פְּלִיגוּ רֵא"ש וְר"מ, וְעֵינִי ט"ז ס' שְׁצ"ו
שְׁהָאֵרִיף לִינִישׁב פְּסָקָא הַש"ע, וְלִפְעַד יֵשׁ לוֹמֵר לִפְמ"ש בְּב"י דְבָאֵבָל אֲזַלִּינּוּ לְהַקְל,
וּבְהַבְדֵּלָה יֵשׁ דַּס"ל שְׁהוּא דְאוֹרֵייתָא עֵינִי הַה"מ וּמַגְדֵּל עֲזוֹ פְּכ"ט מִשְׁבֶּת וְעֵינִי מַג"א ס'י
עַר"א ס"ק א' לָכֵן מַחְמִיר גְּבִי הַבְדֵּלָה, וְעוֹד י"ל דְהָא רֵש"י וְרַמְבַּ"ם ס"ל דְאִם רָצָה
הָאוּגוֹן לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ רֵשָׁאֵי, וְכ' הַב"י דִישׁ לְצַרְף דְעָתָם בִּישׁ לוֹ מִי שְׁנוּשָׂא מִשְׁאוֹ
דְלַחַד טַעַם בִּירוּשְׁלַמִי מוֹתֵר בְּצִירוּף שִׁיטוֹת רֵש"י וְרַמְבַּ"ם וְכָל לְסַמְּוֹן לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ,
וְלָכֵן כָּאֵן בְּהַבְדֵּלָה הָא לְרַמְבַּ"ם וְרֵש"י בַר עֲשִׂינִית מְצָנָה זֶה הוּא כְּשִׁירוּצָה, וְלַר"מ דַּס"ל
דְאִינוּ רֵשָׁאֵי הָא ס"ל דְחִיב לְבָרֵךְ אַח"כּ לָכֵן בְּהַבְדֵּלָה פֶּסֶק דִּיבְדִיל אַח"כּ בְּצִירוּף שִׁיטַת
רֵש"י וְרַמְבַּ"ם: וי"ל עוֹד לִפְמ"ש הַב"י ס'י תַרמ"ו בִּישׁוּב שִׁיטַת רֵי"ף וְרַמְבַּ"ם דַּס"ל
כִּינּוּ דְאִם אֵית לִיהּ הוֹשְׁעָנָא אַחְרִיתָא מוֹתֵר לְמַעַט מְקַרִי בִידּוֹ גַם בְּלִית לִי כִינּוּ שְׁאֵפְשֵׁר
בִּידּוֹ הוּא עֵינִי"ש, י"ל ה"נ כִּינּוּ שְׁאֵם יֵשׁ לוֹ מִי שְׁיִשְׂא מִשְׁאוֹ פֶּסֶק בְּסִי' ע"א דִּיּוּכַל לְהַחְמִיר
עַל עֲצָמוֹ מִמִּילָא כְּשִׁישׁ לוֹ מִי שְׁיִשְׂא מִשְׁאוֹ וְלֹא הַבְדִּיל בְּאַנִּינּוֹת יוּכַל לְהַבְדִּיל אַח"כּ דְהָרִי
הָיָה בִּידּוֹ לְהַבְדִּיל בְּשַׁעַת אַנִּינּוֹת מִמִּילָא גַם כְּשִׁאִין לוֹ הָנִי בִּידּוֹ קִצַּת עַכ"פּ וְלֹא גְרַע
מֵאִיסוּר מִיַּעוּט בִּיּו"ט דְהָנִי בִּידּוֹ קִצַּת הִיכָא דְנִדְחָה מְעִיקְרָא, וְגַם אִם נִימָא דְלֹא דְמִי כ"כ
כְּמוֹ בִּידּוֹ לְהַמְצִיא לוֹ הוֹשְׁעָנָא אַחְרִיתָא דְשֵׁם צָרִיף הַב"י לְזֶה בְּנִרְאָה וְנִדְחָה דְצָרִיף בִּידּוֹ
מִמֶּשׁ אָבָל כָּאֵן דְנִדְחָה מְעִיקְרָא מוֹעִיל ג"כ בִּידּוֹ קִצַּת כַּנ"ל: וְעוֹד יֵשׁ לָנוּ מִילִין בְּעֵנִין זֶה
בְּשִׁנְעָמוֹד עַל הַמְחַקֵּר אוּגוֹן שְׁעֵשָׂה מְצָנָה בְּאִיסוּר כְּשִׁאִין לוֹ מִי שְׁיִשְׂא מִשְׁאוֹ, דְאִיסוּר לַר"פ

וכן קיי"ל, אם עבר ועשה אם יצא, ועיני' מג"א סי' תרצ"ו ס"ק ט"ז דכ' דאם קרא המגלה באנינות צריף שישמע אח"כ בצניבור פיון דאונן פטור ועי' נב"י קמא חאו"ח ס"ס כ"ז דלמד ממג"א הנ"ל דאונן שספר באנינות לא יצא וא"א לו לספור אח"כ עיי"ש, והנה מה שלמד הנב"י לענין סה"ע הארכת בתשובה אחרת דיש לחלק בתלוקא רפה, אבל בקמה דפשיטא למג"א דאינו יוצא יש לעיני', דלכאור' תלי' זה בפלוגתא דרמב"ם וראב"ד בהלכ' ק"ש ושבב"י סי' ע"א מי שקרא ק"ש תוך ד"א של מת דאסור אם צריף לחזור ולקרות שנית דרמב"ם ס"ל דחייב וראב"ד חולק עליו ועיני' בכ"מ שי"ל גם הרמב"ם לא קאי על מי שקרא תוך ד"א ונקיט להלכה פ"מ דצריף לחזור ולקרות וכו' בכ"מ טעמא דרמב"ם משום קנס ולרמב"ם דדיעבד לא יצא ה"ה אונן שקרא ק"ש לא יצא וצריף לקרות שנית, ולראב"ד ודעימי' גם האונן יצא פשקרא ועשה מצוה באנינותו וי"ל גם לרמב"ם אונן יוצא בדיעבד דזיל בתר טעמא דלא יצא כ' כ"מ משום קנס שלא יעשה כן פ"א וי"ל זה דוקא במי שקרא תוך ד"א של מת דהוי לועג לרש קנסוהו שלא יעשה כן למחר במתים אחרים, אבל אונן שקרא לחי' ששם ית'רע בי' בהא' גברא מלתא פ"א זה לא שכיח ולא גזרו אומר דצריף לקרות שכת' פנ"ל: לפ"ז פיון שבידו להבדיל הגם דאסורא קעביד הא אין זה רק אסור דרבנן מיקרי בידו קצת לענין נדחה מעיקרא ולפ"מ דאונן יצא בשעבר ועשה הו"ל בידו לצאת ועשה המצוה בזמן שיוצא נפטר גם אח"כ וא"צ לקרות שנית דכבר יצא במה שקרא באסור הגם דאז לא הוי בר חיוב, מ"מ פיון שבר מצוה הוא אם עבר וקיים המצוה יוצא גם אח"כ, חדא ועוד קאמינא גם למ"ש המג"א דלא יצא ידי מקרא מגלה וה"ה ק"ש וכדומה, י"ל בהבדלה בנודאי אמרו דיצא ולא קנסוהו דלא יצא דוקא במצוה שאפשר לעשות אח"כ כמו בק"ש כ"ז ק"ש זמנה הוא וכדומה וכיוצא בו קנסוהו לקרוא שנית שלא יהי' חוטא נשפר ולא יעשה כן בפ"א, אבל בהבדלה אם נימא דלא יצא פשהבדיל באסור לא יוכל להבדיל עוד לפי שיטת הרא"ש דאין חוזר ונראה, אבל פשימיא דיצא פשהבדיל באסור וא"צ להבדיל עוד עי"ז לא נדחה, בנודאי לא אמרינן דאם הבדיל באסור שלא יצא להפסידו ולבטלו מן המצוה לגמרי ועוד דמה קנס הוא זה פיון שסוף כ"ס א"ח ומבדיל פיון דאדחה מסתבר שאם הבדיל באסור יצא ממילא חוזר ונראה אם לא הבדיל באסור פשהי' אונן, ורא"ש דכ' בבב"ב פ' מ"ש דלא יבדיל משום דאתי בטעם ראשון שכ' במ"ק דגברא נדחה מפל הגם שאין דחוי פלל אצל מצות ומ"ש ועוד כדי להשיב לסברת מהר"מ לפי שיטתו כמ"ש באות ב'.

ולכן ס"ל לרא"ש לענין הבדלה ג"כ דנדחה גם אם היה בידו קצת, ולכן כ' דא"ח ומבדיל, וממילא לא יצא פשהבדיל באנינות פיון שאין מרוויחים מידי אם יצא סוף כ"ס א"ח ומבדיל, אבל המחבר נקיט לענין אבילות פרא"ש משום דיש דחוי אצל מצות פשאין בידו פלל, לכן לענין הבדלה אם נימא דיצא בדיעבד פשהבדיל באסור הוי בידו וליפא דחוי ועיני' רא"ש ברכו' דר"מ כ' דאם שמע מאחרי' לא יצא וצריף להבדיל אח"כ לשיטתו דס"ל דחוזר ונראה אפי' נראה ונדחה ואין בידו וליפא נפקותא לענין הבדלה אח"כ אם הבדיל באסור או שייצא או לא דגם פשאין בידו חוזר ונראה פנ"ל ועיני' היטב והבן, וי"ל עוד בלא"ה גם אם דבר שאסור לעשות ל"מ בידו לעשות אסור, מ"מ פאן אם יצא בדיעבד ליפא דחוי פלל פיון דבדיעבד יצא וכו' הרשב"א סנפה בע"ז של נכרי אחר

שְׁבִטְלָה יֵצֵא פִּינּוֹן דְּקוֹנָדָם שְׁבִטְלָה לִיפָא רַק דְּלַכְתַּחֲזִילָה לֹא יִטּוֹל וּבְדִיעֵבַד יֵצֵא מֵהָ שְׁאָסוֹר
רַק לַכְתַּחֲזִילָה לִיפָא דְחוּי פִּינּוֹן שְׁלֵא גְדַחָה רַק לַכְתַּחֲזִילָה נִהְרִי הֵתָם אִיפָא אִיסוֹר לַכְתַּחֲזִילָה
מִשׁוּם דְּמָאִיס מ"מ פִּינּוֹן דְּבְדִיעֵבַד יֵצֵא לָאו דְחוּי הוּא פִּן ה"נ אִוְגֹן הֵגַם שְׁאָסוֹר פִּינּוֹן
דְּבְדִיעֵבַד יֵצֵא לָאו דְחוּי הוּא, וְיוֹכַל לְהַבְדִּיל וּמִשׁוּם זֶה עֲצָמוֹ אָמְרוּ דְיֵצֵא בְדִיעֵבַד כְּדִי
שְׂיִהְיֶה יוֹכַל לְהַבְדִּיל אַח"כּ וּבְדַכְתִּיבָנּוּ וְכָל פְּסָקֵי הַש"ע קִינְיָמִים וְהַדְּבָרִים נְכוּנִים, בְּעֶזְרַת
שׁוֹכֵן מְעוֹנִים: ה) הַרִי"ף רַמְב"ם רֵא"ש וְטוֹר סְתָמוֹ דָּאֵם מִיַּעֲטֵן בִּיּו"ט כְּפֶשֶׁר וְלֹא חֶלְקוֹ
בֵּין אֲשַׁחֲרוֹר בִּיּו"ט לְאֲשַׁחֲרוֹר בַּעֲיו"ט, וְכ' הַב"י דְּבָאִית לִיהַ הוֹשַׁעְנָא אַחְרֵיתָא מְוֹתֵר לְמַעַט
וְהו' בְּיָדוֹ דְּחוֹזֵר וְנִרְאָה כְּבִש"ס זְבָחִים, וְהַקְּשָׁה לְעֲצָמוֹ מְדַלָּא אָמַר ש"ס פִּן דְּאִפִּי אֲשַׁחֲרוֹר
בִּיּו"ט מִשׁוּם דְּתַחֲזִיל לֹא ס"ד הַאִי סְבָרָא וְט"ז כ' דְּזֵה דְּחוֹק, וְאֲנִי לֹא אָבִין מֵהָ צְרִיף הַב"י
לְזֵה הַדְּחוֹק הָא דְּבָרֵינוּ אָמּוֹרִים דְּבְדַחֲזִית לִי לִיפָא אִיסוֹר וּבְיָדוֹ הוּא, וְכ"ז לְרַאבְר"ש
דְּכָאבוּהָ ס"ל אָבָל מֵאֵן דָּאֵמַר אִין מְמַעֲטִין בִּיּו"ט הֲלֹא ס"ל דְּאִיפָא אִיסוֹר אִפִּי בָאִית לִיהַ
הוֹשַׁעְנָא אַחְרֵיתָא וְלֹא הָנִי בְּיָדוֹ וְלִכְל הַיּוֹתֵר בְּיָדוֹ קֶצֶת לְגַבֵּי גְדַחָה מְעִיקְרָא וְשִׁפִּיר קָאֵמַר
ש"ס עַל דָּאִין מְמַעֲטִי נְאֻם מִיַּעֲטֵן כְּפֶשֶׁר הֵגַם שְׁאִין בְּיָדוֹ כ"כ תְּפִשׁוּט דְּלֹא הָנִי דְחוּי וְנִרְאָה
וְגְדַחָה לֹא נְפִשׁוּט, אָבָל לְהַלְכְתָא דְקִי"ל כַּר"ש בָּאִית לִיהַ מְוֹתֵר לְמַעַט הָנִי בְּיָדוֹ בְּהִיתֵר
מִמֶּשׁ וְאִפִּי אֲשַׁחֲרוֹר בִּיּו"ט חוֹזֵר וְנִרְאָה וּב"י דְּחוֹק אֲנַפְשִׁי לֹא צְוֹרָף, וּמֵהָ שְׁהַקְּשָׁה הַט"ז
תִּינַח בָּאִית לִי הוֹשַׁעְנָא אַחְרֵיתָא וְהָא לֹא הִתְנוּ דְּנִקָּא בָּאִית לִי כ' בַּכַּפ"ת פִּינּוֹן בְּדַחֲזִית לִי
לִיפָא דְחוּי גַם בַּל"ל לִיפָא דְחוּי דְּבְיָדוֹ לְהַמְצִיא לוֹ, וְתַמָּה אֲנִי עַל הַב"י דַּע"כ כִּף פְּוֹנָתוֹ
וְעַל סַכְפ"ת דְּנִיחָא לִי בְּזֵה הָא בִּש"ס זְבָחִים ל"ד ע"ב כַּד מְחַלְקֵי ר"א בֵּין בְּיָדוֹ לְאִין בְּיָדוֹ
כ' רִש"י וְז"ל וּבְב' שְׁעִירִים שְׁמַת א' מֵהֶם לָאו בְּיָדוֹ שְׁיִתְנוּ לוֹ אַחַר עַכ"ל, וְהָא הֵתָם כְּבָר
יֵשׁ בְּיָדוֹ אַחְרֵת ל"א לְמַפְרַע שְׁהִיָּה בְּיָדוֹ וְגַם הָרִי ע"כ לִיתֵן לוֹ וּכְלוּם חֶסֶר וְכו' וּמ"מ ל"מ
בְּיָדוֹ פִּינּוֹן שְׁתְּלוּי בְּדַעַת אַחְרִים כ"ש וְק"ו חַ פְּשִׁלִּית לְפָנָיו אַחְרֵיתָא דַּל"מ בְּיָדוֹ לְהַמְצִיא
לוֹ אַחְרֵית' כְּשִׁירָה, וְעִי' תוֹס' ע"ז ל"ז דָּאִין בְּיָדוֹ לְבַטֵּל וְתְלוּי בְּדַעַת נְכָרֵי ל"מ בְּיָדוֹ,
וְאִפְשָׁר יֵשׁ לְדְחוֹק בְּכּוֹנֵנַת הַב"י פִּינּוֹן דְּבְיָדוֹ קֶצֶת לְמַעַט בְּאִיסוֹר הֵגַם שְׁאִין זֶה בְּיָדוֹ כ"כ
עַד שְׁנַאֲמַר דְּנִרְאָה וְגְדַחָה חוֹזֵר וְנִרְאָה ע"י בְּיָדוֹ כְּזֵה מ"מ בְּצִירוּף שְׁאֵם יִזְדַּמֵּן וְאִפְשָׁר
לְהַמְצִיא לוֹ אַחְרֵיתָא יְהִי הִיתֵר גְּמוֹר הֵגַם שְׁמִשׁוּם כ"א לְעֲצָמוֹ לֹא מְקַרֵּי בְּיָדוֹ חֲזוּ לְצִרוּפֵי
יַחַד דְּמְקַרֵּי בְּיָדוֹ כִּן י"ל שְׁלִכְל זֶה פִּינּוֹן הַב"י, אָבָל עַל הַכַּפ"ת דְּלֹא עֲשֶׂה צִירוּף זֶה צַל"ע:
וְהִנֵּה הַט"ז הַעֲלָה יִישׁוּב לְזֵה בְּאָמְרוֹ דַּר"פ מְפִשֵׁט פְּשִׁטָּא לִיהַ מִמַּתְנִי דְּחוֹלִין אִפִּי נִרְא'
וְגְדַחָה וְאִין בְּיָדוֹ חוֹזֵר וְנִרְאָה וְר"י הוּא דְּמִיבְעֵי לִי וְקִי"ל כְּפִשִׁיטוֹתוֹ שֶׁל ר"פ וְשְׁבָקִינָן
סְפִיקָתוֹ שֶׁל ר"י, וּכְבָר הָעֲמִסְנוּ דְּבָרָיו בָּאוֹת ב' בְּשִׁיטַת מַהֲר"מ ר"ב וּבְאֲרָנוּ זֶה בְּאֵר
רְחוּבוֹת וְהוֹסְפֵנוּ תוֹס' מְרוּבָה, וִי"ל עוֹד ע"ד פְּלִפּוּל קֶצֶת ע"פ מ"ש הַכַּפ"ת וּפ"י דְּמַסְקֵנַת
ש"ס דְּגָרִיעַ דְּחִי דְּנִרְאָה וְגְדַחָה מְנַדְחָה מְעִיקְרָא לֹא פְּשִׁטָּא כ"כ דִּישׁ מְקוֹם לוֹמַר אִיפְכ'
וְהוֹכִיחוּ כִּן מְסִידוֹר וְשׁו"ט דַּש"ס דְּמַתְחִיל אִי דְּאֲשַׁחֲרוֹר בִּיּו"ט ש"מ דְּחוּי מְעִיקְרָא וְכו'
וְאִי דְּאֲשַׁחֲרוֹר בִּיּו"ט ש"מ נִרְאָה וְגְדַחָה, אֲלֵא לְעוֹלָם דְּאֲשַׁחֲרוֹר מַעֲיו"ט, אִיפְכָא הוּל"ל אִי
דְּאֲשַׁחֲרוֹר בִּיּו"ט ש"מ נִרְאָה וְגְדַחָה וְכ"ש גְדַחָה מְעִיקְרָא, וְאִי בְּאֲשַׁחֲרוֹר בַּעֲיו"ט תְּפִשׁוּט
דְּחוּי מְעִיקְרָא נִרְאָה וְגְדַחָה לֹא נְפִשׁוּט, וְהַעֲלוּ מִפְּחַ דְּקְדוּקָא עֲצוּם זֶה דְּתַחֲזִילָה ס"ל דְּגְדַחָה
מְעִיקְרָא גְרַע מְנִרְאָה וְגְדַחָה, וְלְבַסוּף מְסִיק דְּגְדַחָה מְעִיקְרָא עֲדִיפָא מְנִרְאָה וְגְדַחָה עֵי"ש,
וִי"ל בְּזֵה קוֹשְׁי' תוֹס' לְמָה לֹא פְּשִׁיט ר' יִרְמ' מִמַּתְנִי דָּאֵם מִיַּעֲטֵן אִיבְעֵי דִילָן, דִּי"ל אוֹ
דַּר' יִרְמָן ס"ל בְּפִשִׁיטוֹת כַּס"ד דְּכְדַחָה מְעִיקְרָא גְרוּעַ מְנִרְאָה וְגְדַחָה וִי"ל מַתְנִי דְּאֲשַׁחֲרוֹר

ביו"ט, אָבֿל נְדָחָה מְעִיקְרָא לֹא נִפְשׁוּט, אוּ דְמִסְפָּקָא לִי הָא גּוּפִי אֵיזְהוּ מְהֵן עֲדִיף דִּישׁ סְבָרָא לְכָאן וּלְכָאן, הֵגֵם דְּמִסְקֵנָת סְתָמָא דְש"ס דְּאֵיפְכָא מִסְתַּבְרָא מ"מ ר' יִרְמְיָה מִיבְעֵי לִי אוּ ס"ל מִסְבָּרָא לְהִיפּוּף כּדִּס"ד דְּמִקְשָׁן וּא"ש: וְהָא דְהִקְשָׁה תִּפְשׁוּט מִדְר"פ, לִמ"ש לִק"מ דְר"י פְּשִׁיטָא לִי אוּ דְמִסְפָּק' לִיָּה אוּלַי נְדָחָה מְעִיקְרָא גְרוּעַ מִנְרָאָה וְנִדְחָה וְלֹא נִפְשׁוּט מִדְר"פ אֵיבְעֵי דִילִי, וּי"ל דְש"ס עֲדִינֵן לֹא דִיִּיק לְחֵלֶק בֵּין נְרָאָה וְנִדְחָה אוּ נְדָחָה מְעִיקְרָא עַד לְבִסּוּף דְשָׁקֵל וְטָרִי וּס"ד דְנִדְחָה גְרוּעַ וּלְבִסּוּף מְסִיק דְנְרָאָה וְנִדְחָה גְרוּעַ וּמוּבָן בְּדַבְרֵינוּ מ"ש רש"י בְּאֵיבְעֵי דְר"י וְעֲדִינֵן לֹא דִיִּיק בֵּין נְדָחָה מְעִיקְרָא וּכּו' וְתָמָּה בַּכִּפ"ת מָה רָצָה רש"י בְּזָה, וְאֵי מִשׁוּם דְּמִקְשָׁה וְתִפְשׁוּט מִדְר"פ הָא נִפְשׁוּט מִק"ו וְעֵינִי רִשְׁבָּ"א, מִשׁוּ"ה הִחְלִיט בַּכִּפ"ת דְּהִכְנִיסוּ זֶה בְּדַבְרֵי רש"י, וּלִמ"ש א"ש דְּהִיָּה קִשָּׁה לְרש"י מְדַמְקָשָׁה תִּפְשׁוּט הָא לְקַמֵּן ס"ד דְּגֵרַע נְדָחָה מְעִיקְרָא וְאֵיף מִקְשָׁה וְתִפְשׁוּט לְכּו' כ' רש"י עֵכְשָׁיו לֹא דִיִּיק לְחֵלֶק וְסָבִיר דְשִׁנְיָהֶם שְׁוִים וּא"ש, וּקְצַת מְזָה בַּפ"י וְאֶפְשָׁר כִּינּוּן לִמ"ש: לִפ"ז כַּד פְּשִׁיט מֵאִין מְמַעֲטִין דְנִדְחָה מְעִיקְרָא לֹא הָוִי דְחוּי וְקִשְׁיָא עַל ר' יִרְמְיָה תִּפְשׁוּט מְהָכָא וְצ"ל דְר' יִרְמְיָה מְסָפָקָא לִי דְלָמָּא מִתְנִי' דְחֻלִּין חֲזִיב מְסָפָק וּר"פ מִשְׁמַע לִי מִמִּתְנִי' דְנוּדָאֵי חֲזִיב, וּי"ל דְגַם ר' יִרְמְיָה כַּר"פ דְּמִתְנִי' מְנוּדָאֵי קָאָמַר אֱלֹא דְמִיבְעֵי לִי דִּס"ל אוּ מְסָפָקָא לִי דְלָמָּא נְדָחָה מְעִיקְרָא גְרוּעַ מִנְרָאָה וְנִדְחָה, וְכִינּוּן דְסְתָמָּא דְש"ס מְסִיק דְנְרָאָה וְנִדְחָה גְרַע וְכִינּוּן דְנִפְשׁוּט מִמִּתְנִי' דְחֻלִּין דְנְרָאָה וְנִדְחָה חוּזַר וְנְרָאָה אִפִּי אֵין בְּיָדוֹ כ"ש נְדָחָה מְעִיקְרָא, וְעוּד י"ל עַד"ז הָא דְמִקְשָׁה תְּחִילָה תִּפְשׁוּט מִדְר"פ וְלֹא מִתְרַץ דְר' יִרְמְיָה מְסָפָקָא לִיָּה אוּלַי נְדָחָה מְעִיקְרָא גְרוּעַ מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע מְסִתִּימַת ר"פ דְאָמַר זֹאת אוּמְרַת אֵין דְחוּי אֲצֵל מְצוּת מְשַׁמַּע דְלִיכָא דְחוּי בְּמְצוּת כָּלֵל דְאֵי ס"ל דְנִדְחָה מְעִיקְרָא לֹא נִפְשׁוּט מִמִּתְנִי' לֹא הוּל"ל רַק ז"א דְאֵין דְחוּי אֲצֵל מְצוּת כְּשִׁנְרָאָה וְנִדְחָה ש"מ דִּס"ל כַּר"ש נְדָחָה וְנְרָאָה דְלֹא הָוִי דְחוּי וּמִקְשָׁה תִּפְשׁוּט מִדְר"פ, וּמִשְׁנֵי בְדִר"פ גּוּפִי מְסָפָקָא לִיָּה הֵינּוּ דְר"פ פְּשִׁיטָא לִי דְנִדְחָה מְעִיקְרָא עֲדִיפָא מִנְרָאָה וְנִדְחָה וּר' יִרְמְיָה מְסָפָקָא לִי אוּלַי גְרַע נְדָחָה מְעִיקְרָא וְזֶה לֹא נִפְשׁוּט מִמִּתְנִי', וְהָא"ש לְמִסְקֵנָת ש"ס דְנִדְחָה מְעִיקְרָא עֲדִיפָא מוּכַח מִמִּתְנִי' דְחֻלִּין תְּרַתִּי נְרָאָה וְנִדְחָה מְעִיקְרָא אִפִּי אֵין בְּיָדוֹ כָּלֵל, וּלְדַרְךָ הַשְּׁנֵי שְׁכַתְּבֵנוּ א"א צְרִיכִים לְדַבְרֵי הַט"ז כָּלֵל וְשִׁינְרָנוּ דְרָךְ לְעַצְמֵינוּ וְעֵינִי: וּמִדִּי דְבָרֵי בְּדִקְדוּקָא עֲצוּם שְׁעַמְדוּ בּוֹ הַכִּפ"ת וּפ"י וְהוּכְרַחוּ לְחַדְשׁ דִּישׁ מְקוּם לּוֹמַר דְעֲדִיף נְדָחָה מְעִיקְרָא לְנְרָאָה וְנִדְחָה וְכּו' ס"ד וּלְמִסְקָנָא אֵינּוּ כּוּן מְלַבֵּד דְרַחֲוִקָה הִיא לּוֹמַר דִּס"ד וּמִסְקָנָא אֲזֵלוּ בְּסִבְרַת הַפּוּכּוּת, וְגַם דְּמַצֵּד סְבָרָא פְּשׁוּט בְּנוּדָאֵי עֲדִיף נְדָחָה מְעִיקְרָא וְעֵינִי ר"ן שְׁכ' דְהוּ"ל כְּמַחְסוּר זְמַן וְעֵינִי רִשְׁבָּ"א שְׁמִסְבִּיר ג"כ בְּתוּף הַדְּבָרִים עֲנִין זֶה, וּכְשִׁאֲנִי לְעַצְמִי מְצִאתִי מְקוּם יָשׁוּב מְרוּנַח, וְהוּא בְּהִקְדָּם סוּגִי' ש"ס זְבָחִים י"ב דְעֲשָׂה צְרִיכּוּתָא לְר"י דְאֵי אָמַר בְּהַפְרִישׁ קֶרֶבֶן וְהִמִּיר מִשׁוּם דְנְדָחָה בְּיָדִים אָבֿל בְּנִשְׁתַּטָּה דְאֲתִי' מִמִּילָא ה"א דְאֵין דְחוּי וְאֵי הָוִי קַמ"ל בְּהָא ה"א מִשׁוּם שְׁאֵין בְּיָדוֹ קַמ"ל: וְאֶקְדִּים עוּד מ"ש רש"י בִּיצָה כ"ז ע"ב דְּמַחְסוּבַר כְּגֵרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים מְדָלָא לְקַטֵּן מֵאֲתָמוּל אֶקְצִינְהוּ מִדְעִתִּי עֵינִי, וּנ"ל דְכ"ש הֵכָא דְצָרִיף לְלַקְטֵן לְמַצְוָה וְלֹא לְקַטֵּן הוּ"ל כְּדַחֲוִינְהוּ בְּיָדִים מֵאֲתָמוּל וְיֵשׁ סְבָרָא לּוֹמַר דְּגֵרַע אֲשַׁחֲוֹר מְעִי"ט דְּדַחֲוִינְהוּ בְּיָדִים מֵאֲשַׁחֲוֹר בִּי"ט דְלֹא דַחֲוִינְהוּ בְּיָדִים וְזֶהוּ דְקָאָמַר אֲלִימָא דְאֲשַׁחֲוֹר מֵאֲתָמוּל תִּפְשׁוּט מִינֵי' דְחוּי מְעִיקְרָא לֹא הָוִי דְחוּי הֵינּוּ אִפִּי דְחָאוּ בְּיָדִים וְה"ה וְכ"ש אֲשַׁחֲוֹר בִּי"ט הֵגֵם דְנְרָאָה וְנִדְחָה דְגֵרַע, הֵינּוּ נְרָאָה וְנִדְחָה דְלֹא דְחִי' בְּיָדִים גְרַע מִנְדְּחָה מְעִיקְרָא דְלֹא דְחִי' בְּיָדִים, אָבֿל נְדָחָה מְעִיקְרָא וְדַחֲוִי

בְּיָדִים גָּרַע מִנְרָאָה וְנִדְחָה דְלָא דְחִי בְּיָדִים, אֲלֵא לָאו דְאִשְׁחֹר בְּיו"ט נִרְאָה וְנִדְחָה הוּא שְׁמַעְתָּ מִיְנִי נִרְאָה וְנִדְחָה חוּזַר הֵינְנוּ פִּינּוּ דְלָא דְחִי בְּיָדִים וְהִ"ה וְכ"ש נִדְחָה מְעִיקְרָא כְּדוּמָה לֹו דְלָא דְחִי בְּיָדִים אֲבָל אִשְׁחֹר בְּעִו"ט דְּדַחַי בְּיָדִים לָא שְׁמַעְתָּ מִיְנִי, וּמְסִיק לָא לְעוֹלָם דְאִשְׁחֹר מְעִיקְרָא דְחוּי מְעִיקְרָא תְּפֹשׁוּט וְכו' וְהֵינְנוּ דְלִמְסַקְנָא ס"ל אִיפְכָא דְעַדִּיף נִדְחָה מְעִיקְרָא דְדַחַי בְּיָדִים מִנְרָאָה מְעִיקְרָא דְלָא אֲדַחַי וְהֵרְנַחְנוּ דְלָא צ"ל דְּמַתְחֵלָה ס"ל דְּנִדְחָה מְעִיקְרָא גָרַע מַה שְׁהוּא נִגְד סְבָרָא פְּשׁוּטָה מִן הַשְּׁכָל וְכֵן הוּא בְּסוּגְיָא ש"ס בְּזַבְחִים אֲבָל עַדִּינּוּ לָא יֵצְאוּ מִיַּדִּי דְוָחַק דַּס"ד וּמְסַקְנָא בְּסִבְרַת הַפּוּכּוֹת פְּלִיגּוּ, וְגַם לְשׁוֹן הַש"ס אֲלֵא לְעוֹלָם וְכו' אֵין מְדַנְיָיק הַיֵּטֵב, לְכֵן נ"ל לְהוֹסִיף אֲנִימָר וּדְבָרִים כַּד דְּיִיקַת שְׁפִיר בְּשִׁינּוּי לְשׁוֹן תְּחֵלָה אָמַר אֲלִימָא דְאִשְׁחֹר מְאֲתָמוּל וּלְמְסַקְנָא שְׁיָנָה הַלְשׁוֹן וְאָמַר אֲלֵא לְעוֹלָם דְאִשְׁחֹר מְעִיקְרָא וְלָא אָמַר דְאִשְׁחֹר מְאֲתָמוּל כְּדָאֲמַר תְּחֵלָה וְלָא לְחַנְּם שְׁיָנָה הַלְשׁוֹן וְהִלָּא דְבָר הוּא, וְנ"ל בְּדִיּוּק נָקִיט פֶּן דְנִשְׂאָר בְּסִבְרָא דְגָרוּעַ נִדְחָה מְעִיקְרָא דְדַחַי בְּיָדִים מִנְרָאָה וְנִדְחָה דְלָא דְחִי בְּיָדִים וּבְאִשְׁחֹר מְעִו"ט כְּשֶׁהָיָה יוֹכֵל לְמַעַט וְלָא מִיַּעַט הָיָה דְחִי בְּיָדִים וְאִם מִתְנִי בְּהִכֵּי אֵינְרִי כ"ש דְאִשְׁחֹר בְּיו"ט דְּחוּזַר וְנִרְאָה דְלָא דְחִי בְּיָדִים וְאִי מִתְנִי בְּאִשְׁחֹר בְּיו"ט לָא נִפְשׁוּט הִיכָא דְאִשְׁחֹר בְּעִו"ט וְדַחַי בְּיָדִים אֲבָל מוֹכַח מִיַּת דְּנִרְאָה וְנִדְחָה הִיכָא דְלָא דְחִי בְּיָדִים דְּחוּזַר וְנִרְאָה, וּמְסִיק דְשִׁנִּי לָא מוֹכַח, דִּי"ל מִתְנִי דְאִשְׁחֹר מְעִיקְרָא לָא כְּדָאֲמַר תְּחֵלָה דְאִשְׁחֹר מְאֲתָמוּל הֵינְנוּ בְּעָרְב יו"ט כְּשִׁישׁ שְׁהוּת עוֹד לְמַעַט וְלָא מִיַּעַט דְהו"ל דְחִי בְּיָדִים, אֲלֵא דְאִשְׁחֹר מְעִיקְרָא הֵינְנוּ שְׁאִשְׁחֹר מְעִיקְרָא קוֹנְדִם שְׁנַכְנִס יו"ט וְלָא הִי נִרְאָה אֲבָל הִי סְמוּךְ מִיַּד עִם כְּנִיסַת יו"ט מְעַט רְגַע אַח"כ שְׁלָא הִי לֹו עוֹד פְּנָאִי לְמַעַט מְפָנִי כְּנִיסַת יו"ט וְהו"ל נִדְחָה מְעִיקְרָא וְלָא דְחִי בְּיָדִים, אֲבָל אִשְׁחֹר מְאֲתָמוּל בְּעוֹד זְמַן לְמַעַט לָא מוֹכַח וְהִ"ה וְכ"ש דְלָא תְּפֹשׁוּט אִשְׁחֹר בְּיו"ט דְּנִרְאָה וְנִדְחָה מִנְדְּחָה מְעִיקְרָא דְלָא אֲדַחַי בְּיָדִים, וּמִיְנִי שְׁבִיבִי סְגוּן הַש"ס וְלָא פְּלִיגּוּ הַס"ד כְּלָל בְּסִבְרָא וּלְשׁוֹן הַש"ס מְזוּקָק שְׁבַעֲתִים וְזֶה פְּרַפְרַתְנָאָה, וַיֵּשׁ בּוּ נִפְקוּתָא לְדִינָא דְכָל דְדַחַי בְּיָדִים אֲפִי אִם נִרְאָה וְנִדְחָה חוּזַר וְנִרְאָה וְנִפְשׁוּט מְפָסוּי כְּמוֹ דַּס"ל לְמַהֲר"מ מַר"ב וְכְמוֹ דַּס"ל לְט"ז בְּשִׁיטַת רִי"ף וְרַמְבַּ"ם, מ"מ הִיכָא דְדַחַי בְּיָדִים אֲפִי נִדְחָה מְעִיקְרָא לָא נִפְשׁוּט וְעַכ"פ סְפִיקָא הוּא, וְאֲפֹשֶׁר אֲפִי בְּיָדוֹ לָא מְהִי פִינּוּ שְׁגִילָה דְעַתּוֹ שְׁאֵין רוּצָה בּוּ וְזֶהוּ כְּסִבְרַת תּוֹס' זְבָחִים י"ב לר' יוֹחָנָן בְּהַמִּיר דְתוֹ דְלֹאֲמַת לָאו בְּיָדוֹ הוּא פִינּוּ שְׁאֵין דְעַתּוֹ לְחוּזַר הֵינְנוּ פִינּוּ שְׁהַמִּיר הֵגַם שְׁחִזּוֹר לְבַסּוּף כ"ז שְׁלָא חִזּוֹר הָרִי גִילָה דְעַתּוֹ שְׁדוּחָה הַקְרָבָן וְלָאו כְּבִידוֹ הוּא וְש"ס עֲשָׂה צְרִיכּוּתָא דְה"א מְשׁוּם דְבִידוֹ וְלֹאֲמַת לָאו בְּיָדוֹ הוּא, וְכֵן י"ל כָּאֵן פִּינּוּ שְׁלָא תִקְנוּ קוֹנְדִם יו"ט דְחִי בְּיָדִים וְלָא בְּיָדוֹ הוּא פִינּוּ שְׁגִילָה דְעַתּוֹ שְׁלָא אִיכְפַת לִי לְתִקְנֹו מְעִיקְרָא וְהִ"נ בְּמָקוֹם אַחַר פִּיּוּצָא בּוּ אֲלֵא מְסַתִּימַת רִי"ף רַמְבַּ"ם וְרַא"ש וְטוֹש"ע לָא מְשַׁמַּע הָכִי דְכְתָבוּ סְתָם אִם מִיַּעַטִּין כְּשֶׁר מְשַׁמַּע אֲפִי אִשְׁחֹר בְּעִו"ט וְהִי לֹו פְּנָאִי לְמַעַט בְּעִו"ט מ"מ כְּשֶׁר וְאֲפֹשֶׁר דַּס"ל דְאֵין זֶה דְחִי בְּיָדִים מְדָלָא תִקְנֹו וְלָא ס"ל כְּרַש"י בִּיצָה הַנ"ל וּבְאֲמַת הַקְשׁוֹ הָרַאשׁוֹנִים עַל רַש"י שְׁם דַּל"צ לַמ"ש, אֲבָל הִיכָא דְדַחַי בְּיָדִים מְשַׁמַּע כְּעִין דַּר' יוֹחָנָן בְּזַבְחִים וְכִיּוּצָא בּוּ ס"ל לְרַאשׁוֹנִים הַנ"ל דְאֲפִי נִדְחָה מְעִיקְרָא הָיָה דְחִי וְאֲפִי בְּיָדוֹ לְתִקְנֹו כַּמ"ש וְצ"ע כ"ז לְדִינָא: וְכִשְׁאֵנִי לְעֲצָמֵי מָה אֲנִי אֲנִימָר בְּיָשׁוּב הָרִי"ף וְרַמְבַּ"ם וְטוֹר דְסִתְמָא וְלָא חָלְקוּ דְבְּאִשְׁחֹר בְּיו"ט, דִּי"ל לַפְמ"ש רַש"י דְאֵין בְּאִיסוֹר מִיַּעוּט בְּיו"ט רַק מְשׁוּם שְׁבוּת דְמַחְזִי כְּמַתְקָן וְכֵן ס"ל לְתוֹס' יוֹמָא ל"ד ע"ב ד"ה ה"מ וְכו' בְּסוּפּוֹ וְתוֹס' בְּשַׁבַּת ק"ג ד"ה לָא צְרִיכָא דְלָא דְמִי לְקוּטִים לְחַצְוִן בּוּ דְלָא

ככפ"ת דכ' בפשיטות דמלאכה דאורייתא היא פקוטם וכבר תמה עליו שעה"מ בהלכ' שבת פכ"ה הלכ' כ"ד וי"ל פינון דליפא רק איסור דרבנן אינו נדחה רק מדרבנן אבל מדאורייתא מחזי חזי ולא נדחה כלל מדאורייתא משו"ה חוזר ונראה, אבל כל שנדחה מדאורייתא כמו בכסוי פסוהו הרוח או נקטם ראשו דמדאורייתא אין ראוי' אין חוזר ונראה אלא דקשה לפ"ז איך קאמר סתמא דש"ס תפשוט מהכא דחוי מעיקרא לאו דחוי הוא ונדחה ונראה לא תפשוט, שאני הכא דדיחוי מדרבנן היא וצ"ע, ונ"ל דדבר זה שפכתנו פינון דמדאורייתא חזי פינון דלא נדחה מדאורייתא ראוי' מקרי מדאורייתא תלי בפלוגתא דר"מ ור"י שפשוט ס"ל פינון דאסור מדרבנן לעלות לאו סופה הראוי' לשבעה היא, ור"מ ס"ל פינון דמדאורייתא מחזי חזי ומדרבנן הוא דגזרו בה סופה הראוי' מקרי עיי"ש, ועיי' אריכות נפלא בענין זה בשעה"מ הלכ' סופה דמזמה מלתא דא למלתא אחריתא בכמה ענינים לענין מצוה אי אמרינן כל דאין ראוי' מדרבנן מקרי א"ר מדאורייתא ויש לנו אריכות ג"כ בדוקתא טובא בענין ושורש דבר זה, ונ"ל הכא נמי שאין איסור מיעוט רק מדרבנן משום גזירה דמחזי כמתקן תלי בפלוגתא דר"מ ור"י לר"מ ראוי' מדאורייתא הוא ולא נדחה רק מדרבנן וראוי' מדאורייתא מקרי וכיון שלא נדחה לעולם מדאורייתא חוזר ונראה אפ"ה הי' נראה מעיקרא וש"ס דקאמר תפשוט מהכא הי' יוכל לדחות שאני הכא דמדאורייתא לא נדחה ומתני' מני ר"מ אלא דקאמר דגם לר"י לא נפשט רק כשנדחה מעיקרא ואגב השמיענו דיש חילוק בין נדחה מעיקרא לנראה ונדחה וכן דרף ש"ס בכמה מקומות דיוכל לדחות בלא"ה ונדחה באופן אחר פדי להודיע לנו אגב דין אחר, ועוד ויותר י"ל דמתני' ע"כ ר"י היא מדקתני ואם מיעטן פשר ומתריז דקמ"ל דלא ילפי' לולב מסופה לענין תעשה ולא מן העשוי ועיי' רש"י, וזה לר' יודא דס"ל דלולב צריף אגד, דלא מצינו מפנין דאין דס"ל הכי אלא ר"י, וש"ס בחד אב"א דפליגו ת"ק ורשב"א בפלוגתא דר"י ורבנן, ור"י הוא מרא דהאי דינא, ועוד הרי קתני אין ממעטין ביו"ט ולא חילק בין אית לי' הושענא אחריתא ובכרייתא פליגו דרשב"א פאבוה"ס"ל ומתיר למעט באית לי', ות"ק ס"ל דאסור דס"ל דשא"מ אסור והוא ר"י דס"ל הכי, ושפיר מדייק הא מיעטן פשר ש"מ דאין דחוי, דלר"י לשיטתו כל שאין ראוי' מחמת גזירה דרבנן אין ראוי' מדאורייתא ולא אמרינן פינון דמדאורייתא מחזי חזי הוי ראוי' מדאורייתא דבידו לעבור על דרבנן, וא"ש נמי דאין לומר דמתני' חנו המצרי היא דל"ל פינון דאדחי אדחי עיי' זבחים ל"ג, דהא מתני' ר"י היא דהוא מרא דהאי דינא דיש דחוי בקדשים, והא"ש להלכתא דפסק רי"ף רמב"ם ורא"ש וטור וש"ע כר"מ בסופה פינון דמדאורייתא מחזי משום איסור גזירה דרבנן סופה הראוי' מדאורייתא היא וראוי' לכל שבעה הגם דמדרבנן אינה ראוי' כר"מ וכסתם מתני', בדין הוא שלא חלקו בין אשחור מעיו"ט או ביו"ט פינון דמדאורייתא מחזי חזי לא נדחה מדאורייתא וראוי' הוא ויוצא אפ"ה מדרבנן כדקיי"ל גפי' סופה, ויש קצת ראי' לזה מדלא פשיט ר' רמז' איבעי' דילי' מאין ממעטי', משום די"ל מתני' ר"מ ולא אסיק דמתני' ע"כ ר"י היא מב' הוכחות שפכתנו, שאלו הוכחות יוצאים משקלא וטרז' וקושית ופרוקא דסתמא דש"ס וזהו לא אסיק ר' רמז', זה הנלפע"ד ליישב, והוא יישוב נכון המיישב דעת בעזרת החונן לאדם דעת: ויש לעיי' בזבחים ר"פ התערובות דאמר רבא השתא דאמרו רבנן לא נקריב אם נקריב לא הורצה משום דנדחה א"ח ונראה ס"ל גם שאינו נדחה רק מחמת

איסור גזירה דרבנן שמה יקח מן הקבוע א"ח ונראה צ"ל דס"ל כר"י בסנפך, אלא לפ"ז קשה מדמקשה על רבא שם ממתני' דקינן חטאות שנתערבה בעולה הא סתם מתני' ר"מ משום שאין ראוי' מדרבנן לאו דחוי הוא ואתי' האי סתמא פסתם מתני' דסנפך דס"ל כר"מ, וגם מה דהקשה אח"כ מר"א דמתני' דקאי בשחוטים י"ל כר"מ ס"ל, וצ"ע ויש לחלק דר"מ ג"כ לא ס"ל דכל שאין ראוי' אלא מדרבנן מקרי ראוי' מדאורייתא' ויוצא אלא היכא דלא אמרי רבנן איסור לענן המצנה שלא יעשה אלא האיסור מצד אחר שאסור לעלות באילן שמה יתלוש וממילא סנפך זו אינה ראוי' מדרבנן פיון שאסור לעלות בזה ס"ל פיון דמדאורייתא' מחזי חזי מקרי ראוי', אבל היכא דאמרו דרבנן דלא לעשות מצנה זו מד"ז והטילו איסור שלא לעשות מצנה זו כמו בהא דאמרו רבנן דלא נקריב מגזירה שמה יקח מן הקבוע ס"ל לרבא פיון דאמרו דלא נקריב אם נקריב לא הורצה פיון שעושה נגד דעת חכמים בענין זה עצמו פן י"ל, וי"ל עוד דרבא לטעמין דל"ל לחלק בין בידו לאין בידו ס"ל פל דאמרו רבנן לא נקריב הוי דחוי הגם ש"ל בדרבנן דמקרי בידו לעבור על דרבנן לדידן' גם כשבידו דחוי מקרי, ומ"ש ביישוב הרי"ף היינו לפי דקיי"ל לחלק בין בידו לאין בידו שפיר דהא דאמרינו פיון שאינו אלא מדרבנן מקרי בידו תלי' בפלוגתא דר"מ ור"י בסנפך אי מקרי ראוי' ועיי' ויש לעיי' עוד ולהוסיף דברים ותן לחכם ויחפם עוד: ועיי' רשב"א סנפך בסוגי' דכ' דבע"ז של נכרי אחר שבטלו לא אמרינו דנדחה דהא גם קודם שבטל לא אמרו רק לכתחלה לא יטול ובדיעבד יצא וע"י מה שלכתחלה לא יטול לא נדחה, ויש לעי' בסוגי' דזבחים דאמר רבא פיון דאמרו רבנן לא נקריב וכו' משום דחוי וקא לא אמרו רבנן רק דלא נקריב ואם נקריב פשר ממילא ליכא דחי' וסברת רשב"א נראה מדמקשה ש"ס על רבא וקא רבא שפיר קאמר דנדחה כמו בכ"מ דא"ח ונראה בקדשים ותקשי על מתני' ור"א גופא ולא על רבא מזה נראה דרצה להוכיח נגד רבא דכל שאינו רק לכתחלה ליכא דחוי אלא הא מתרץ מתני' ור"א דלא תקשי על רבא קשה הא לאמת נתקיימו דברי רבא הגם דל"א רק דלא נקריב לכתחלה וצל"ע פעת: והדרינו למקום שיצאנו משם ביישוב רי"ף ורמב"ם ודכונת' דס"ל דאפ"י אשחור ביו"ט חוזר ונראה דקיי"ל כר"מ ומדאורייתא ליכא דחוי, א"ש נמי הא דלא חלקו בין אשחור בעיו"ט והי' לו פנאי לתמן ולא תיקון דדחי' בידים ובין אשחור בעיו"ט סמוך ליו"ט דלא הי' לו פנאי למעט ולתמן, דל"מ אפ"י בידו כמ"ש, פיון דלא נדחה רק מדרבנן ומדאורייתא חזי וגם דחי' שדחה בידים לאו נדחה רק מדרבנן לאו דחי' הוא מדאורייתא אבל במק"א היכא דמדחי' בידים ונדחה מדאורייתא גם כשיש בידו לתמן ונדחה מעיקרא אינו נראה אח"כ ועיי': שבתי נראיתי דלרא"ש לא יתכנו דברינו ואינו מן היישוב לפי דרכינו פיון דלא נדחה רק מדרבנן וזה לפי דס"ל לרש"י ותוס' דאין ממעטין רק משום שבות, אבל ראה זה מצאתי ברא"ש שבת פ' הבונה ק"ג דס"ל דמלאכה דאורייתא היא בלית לי' הושענא אחריתא לכ"ע ובאית לי' לר"י מדרבנן אסור למעט גזיר' שמה תתקלקל אחריתא ועשה איסור דאורייתא למפרע ולר"ש ליכא למיחש פיון דסוף כ"ס בפעולת מעשה לא הוי פ"ר עיי"ש, ולרא"ש לשיטתו דאורייתא הו"ל לחלק דבאשחור ביו"ט פסול: והנה הפ"י כ' ליישב דסוגי' ש"ס אזיל לרבא דס"ל גם בידו מקרי דחוי ואנן קיי"ל כר"א גם באשחור ביו"ט חוזר ונראה משום דבידו למעט באיסור, הנה דבריו יתכנו אם אין במיעוט רק איסור

דַּרְבָּנָן י"ל דְּבִידוֹ הוּא, וְתוֹס' ס"ל דל"מ רק קָצַת בְּיָדוֹ וּכ"כ הָר"ן וְהוּא מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ דְּמַקְרִי בְּיָדוֹ מִמֶּשׁ גַּם בְּנִרְאָה וְנִדְחָה חוּזֵר וְנִרְאָה מֵה"ט, וְלוֹ יְהִיבָנָא לִי דְכַדְבְּרִי פֶּן הוּא, הִינְנוּ אִם לִיכָא רַק אִיסוּר דְּרַבָּנָן אַבְל אִם מְתַקֵּן מְנָא מִמֶּשׁ בְּוִדָּאֵי א"א לֹאמֵר דְּבִידוֹ הוּא לְעֵבֹר אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא, וְעֵינֵי תוֹס' פ"ק דְּחֻלְיִין גְּבִי חֶמֶץ שֶׁל ע"ע פִּינֵן שְׁאִיסוּר לְהַחֲלִיף לִיכָא דְמִים לְחֶמֶץ בְּפִסְחָא דְאִין בְּיָדוֹ לְעֵבֹר לְמַפְּוֹר וְלְהַחֲלִיף, וְגַם לְרִש"י דס"ל דָּאִם חֲלִיפִי מְוִתְרִים הו"ל דְּמִי שְׁיֵאמֵר שֶׁהִי מְחֲלִיפוּ בְּאִיסוּר וְהִפְסִידוּ, אַבְל מוֹדָה רִש"י דְלַעֲגוּן מְצוּהָ לֹא מְקַרֵי בְּיָדוֹ שְׁיֵעֲבֹר עַל אִיסוּר דְּאוֹרְיִי' שְׁלֵא מְקַרֵי נִדְחָה מִשׁו"ה הָא וְדָאֵי לִיתָא וְא"כ הָרָא"ש דס"ל דְּאִיכָא מְלָאכָה דְּאוֹרְיִית' בל"ל הוֹשְׁעָנָא אַחֲרִיתָא לֹא הוֹעִיל הַפ"י בְּדַבְּרִי פְלוּם דְּהָא לֹא כ' הָרָא"ש דְּנֹקָא בְּאִית לִי הוֹשְׁעָנָא אַחֲרִיתָא: אֲלָא גַם תִּי הַטו"ז לֹא א"ש וְלֹא מַעֲלָה תְרוּפָה לִינִישְׁב שִׁיטַת הָרָא"ש, דְּהָא הָרָא"ש ב"מ"ק כ' דְּבַמְצוֹת ג"כ לְפַעֲמִים יֵשׁ דְּחוּי וּמְפִסּוּי אִין רֵאִי דְּבִידוֹ הוּא הָרִי מְפִנְרִשׁ כ' דְּנִרְאָה וְנִדְחָה יֵשׁ דְּחוּי וּמ"ש הַט"ז דְּנִקְטִי כ"פ הָרִי הָרָא"ש כ' דְּמַפְסוּי לִיכָא רֵאִי דְּבִידוֹ הוּא, וּמִמִּילָא דְּהִדְרָא הַקְּוִשְׁנִי עַל הַטוֹר ג"כ דְּמַסְתַּמָּא בְּשִׁיטַת אָבִיו אֲזִיל ב"מ"ש ב"מ"ק, וְתַמָּה אֲנִי עַל הַט"ז שְׁנַעֲלָמוּ מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁעָה דְּבִרֵי הָרָא"ש ב"מ"ק וּבִי"ד ס' ש"צ"ו רֵאִם חֶקֶרָם וּדְרִשְׁם, וּבִאו"ח נְפִלָאוּ מִמֶּנּוּ וְהִיא תְּמִיחָה קִינִימַת עַל הַט"ז לְפִי דְרַכְפוֹ וְעַל הַפ"י לְפִי דְרַכְפוֹ: וְגַם שְׁתִּי עוֹד הַפ"י יִצְאָא לְחֻדְשׁ מַה שְׁלֵא שְׁעָרוּם אַבּוּתִינוּ רַבּוּתִינוּ הָרֵאשׁוֹנִים ו"ל דְּמִדְּאוֹרְיִית' בְּוִדָּאֵי אִין דְּחוּי פְּלִל אַצֵּל מְצוֹת דְּבִקְדָּשִׁים קָרָא כְּתִי וְלֹא יִלְפִי מִינֵי לְמַצּוֹת וְסוּגְנֵי ש"ס קַדְמָא וְאֲזִלָּא מִתְחִילָה וְעַד סוּפָה אִם מְדַרְבָּנָן יֵשׁ דְּחוּי וְלֹא אֲפִשְׁט' וְהו"ל סְפִיקָא דְּרַבָּנָן וְלִקְוִלָּא אֵלּוּ דְּבִרֵי ו"ל, הִנֵּה בְּמַה דְּפִשְׁט' לִי דְּאֲזִלִּינֵן מְסַפִּיקָא לְהַקֵּל פְּכֵל ס"ד לְהַקֵּל פְּכָר הָאֲרַכְנוּ בְּאוֹת א' דִּישׁ לְעֵינֵי בְּהַד מְלִתָּא טוּבָא, אַבְל עֵינֵינוּ שֶׁל דְּבָרִים שְׁחִידָשׁ דְּלֹא מִיבְעֵי' וְלֹא אֲפִשְׁטָא רַק אִי מְדַרְבָּנָן יֵשׁ דְּחוּי אִין לְהֵם מְקוּם בְּסוּגְנֵי דֵא"כ אִיךָ מְקַשָּׁה וְתַפְשׁוּט מְדַר"פ מִמִּתְנֵי דְּחֻלְיִין וְאִי אִיבְעֵי' דַר' יִרְמְיָה אִם יֵשׁ דְּחוּי מְדַרְבָּנָן וְהִינְנוּ לְחוּמְרָא דְּלֹא יִצְא מְדַרְבָּנָן וּמִדְּאוֹרְיִית' יִצְא דְאִין דְּחוּי לֹא נְפִשׁוּט מְדַר"פ פְּלוּם דְּבַמְתְּנֵי קְתַנֵּי חִיִּיב לְכַסּוֹת דְּמִדְּאוֹרְיִית' וְדָאֵי א"ד אַצֵּל מְצוֹת וְחִיִּיב לְכַסּוֹת לְקַיִים מְצוּהָ דְּאוֹרְיִית' וְע"כ צ"ל דס"ל לְמַקְשָׁן וְתַפְשׁוּט אִיבְעֵי' דַר' יִרְמְיָה אִם יֵשׁ דְּחוּי מְדַרְבָּנָן וְדְּבִרֵי פ"י נְפִלָאוּ מִמֶּנּוּ: וְשִׁמְתִי אֵל לְבִי לְקַיִים דְּבִרֵי בְּמַקְצָתוֹ גְּבָרָא רַבָּה גְּבָר בְּגוּבְרִין דִּיהוּדָאֵי אֲמַר מְלִתָּא מְצוּהָ לְקַיִינֵנוּ, וּמְצַאֲתִי לְהֵם מְקוּם דְּוִדָּאֵי עַד דְּלֹא נְחִית לְחַלְקָא בֵּין נִרְאָה וְנִדְחָה לְנִדְחָה מְעַיקְרָא בְּמַצּוֹת סוּבָב הוֹלֵךְ וְשָׁקִיל וְטָרִי אִי יֵשׁ דְּחוּי מְדַרְבָּנָן בְּמַצּוֹת אִי יִלְפִי מְצוֹת מְקַדָּשִׁים אוֹ לֹא יִלְפִי וּמְקַשָּׁה תַפְשׁוּט מְדַר"פ וְהוֹצֵרָה לְדַחֲנוּק דַר' פְּפָא גּוּפְנֵי מִיבְעֵי' לִי, אוֹ דַר"פ אֲמַר זֹאת אוֹמְרַת מְסַפֵּק אוֹ דַר"פ בְּמִנְחָלֵט אֲמַר ז"א ור' יִרְמְיָה מִיבְעֵי' לִי וּמְסַפֵּקָא לִי בְּמִתְנֵי אַבְל אִין לְחַלְקָא וְלֹאמֵר נִרְאָה וְנִדְחָה יִלְפִי מְקַדָּשִׁים מְדַרְבָּנָן א"ח וְנִרְאָה וְנִדְחָה מְעַיקְרָא לֹא יִלְפִי מְקַדָּשִׁים מ"ש מֵאֵן פְּלִיג לָן אוֹ דִּילְפִי מְקַדָּשִׁים וְאֲפִי נִדְחָה מְעַיקְרָא פְּמוּ בְּקַדָּשִׁים אוֹ דְּלֹא יִלְפִי פְּלִל מְקַדָּשִׁים, וּמוּבָן קָצַת בְּזָה סִגְנוֹן סְתָמָא דִּש"ס הָא מִיַּעֲטוּן פֶּשֶׁר אִי דְּאֲשַׁחֲרוּ מֵאֲתָמוּל תַפְשׁוּט נִרְאָה מְעַיקְרָא וְכו' וְאִי דְּאֲשַׁחֲרוּ בִּי"ט תַפְשׁוּט נִרְאָה וְנִדְחָה וְכָבֵד הַבְּאֵנוּ לְעִיל דְּקָשׁוּ בְּסִגְנוֹן ש"ס טוּבָא, וְלִמ"ש י"ל דְּבַכָּל צַד אוֹ דְּמִתְנֵי בְּאֲשַׁחֲרוּ מְעִי"ט אוֹ בִּי"ט נְפִשׁוּט א' מְחַבְּרֵי דְּמִדְּאוֹרְיִית' אִין לְחַלְקָא וְאִי מִתְנֵי בְּאֲשַׁחֲרוּ מְעִי"ט וּמְפִנְרִשׁ בְּמִתְנֵי וְנִפְשֵׁט נִדְחָה מְעַיקְרָא דְּלֹא הִנֵּי דְּחוּי, מִמִּילָא יְדַעִינוּ ג"כ דְּנִרְאָה וְנִדְחָה ג"כ לֹא דְּחוּי, וְאִי מִתְנֵי דְּאֲשַׁחֲרוּ בִּי"ט מְפִנְרִשׁ דְּנִרְאָה וְנִדְחָה לֹא דְּחוּי בְּוִדָּאֵי

נשמע דכ"ש אשחור בעיו"ט, וגם אי לאו כ"ש הוא מ"מ ממילא נשמע פניו דלא ילפי' מקדשים נראה ונדחה ה"ה נדחה מעיקרא, ומסיק לעולם דאשחור מעיקרא ותפשוט נדחה מעיקרא, אבל אשחור ביו"ט דחוזר ונראה לא תפשוט היינו ודאי נפשוט דמדאורייתא בשום צד לא נדחה, אבל יש ספק דלמא מדרבנן אמרו דא"ח ונראה וי"ל דוקא בנראה ונדחה גזרו אומר דא"ח ונראה, ומתני' דאשחור מאתמול בנדחה מעיקרא דקיל מסבא לא אמרו דומי' דקדשים כ"כ לא אמרו בי' מלתא דהוי דחוי, והרנוחנו עוד דא"צ לומר דר' ירמיה בדר"פ מספקא ליה ולר"פ פשיטא ליה לא נפשוט רק דמדאורייתא אין דחוי וחיוב לכסות מדאורייתא ור' ירמיה מספקא לי' אי מדרבנן יש דחוי: וע"פ דברינו אלו הרחיב ה' לנו ובאנו אל שערי בינה להבין מה שכ' רש"י באיבעי' דר' ירמיה ונ"ל יש דחוי אצל מצות פלומר נוהג' תורת דחוי אצל מצות כמו שנוהג' אצל קרבנות דאם נראה ונדחה משנשחטה אמרת ידחה וכו' ה"נ פשנקטם תו לא הדר חזי וכו' והשתא לא דיניק בין נראה ונדחה עכ"ל, וכבר הבאנו לעיל שנתקשה הכפ"ת במ"ש רש"י והשתא לא דיניק בין נראה ונדחה ובין דחוי מעיקרא, גם צריך להבין מה שהאריך רש"י כ"כ פלומר נוהגת תורת דחוי כמו שנוהגת אצל קרבנות, ולמ"ש פל דברי רש"י צריכים, דרצה במ"ש פלומר אי נוהגת כמו בקדשים, דלא נימא דהאיבעי' רק אם יש דחוי במצות מדרבנן אלא דמיבעי אם יש דחוי כמו בקדשים דילפי' מקרא או לא והוכרח רש"י לפרש פן דאי תימא דמיבעי לי' אי יש דחוי מדרבנן לא פשיט לי' מדר"פ דמדאורייתא ודאי אין דחוי וחיוב לכסות מדאורייתא אבל מדרבנן מיבעי לי' אפילו נדחה מעיקרא וע"כ דס"ל דר' ירמיה מדאורייתא מיבעי ל', וקשה לרש"י הא למסקנא דיניק ממתני' ומחלק בין נרא' ונדחה לנדחה מעיקרא וע"כ לאו מדרבנן יצא לחלק, דמדאורייתא אין חילוק כמ"ש, או דילפי' מקדשים או לא ילפינו ועכ"ל דבנראה ונדחה לא אפשט אולי מדרבנן א"ח ונראה א"כ י"ל גם באיבעי' דברי ירמיה דמיבעי ליה רק מדרבנן אם יש דחוי ואיך פשיט ליה מדר"פ, וזה כ' רש"י והשתא לא דיניק בין דחוי מעיקרא לנראה ונדחה דהמקשן ותפשוט לא דיניק ולא יצא לחלק פי ס"ל דר' ירמיה מיבעי לי' מדאורייתא אי יש דחוי או לא וליכא חילוק ממילא בין נדחה מעיקרא ולכן מקשה תפשוט מר"פ ודברי רש"י צריכים וכל דברי רש"י קיימים וצריכים להאמר, והוא ישוב נכון, בעזרת ה': וע"פ דברינו אלו יעמדו דברי פ"י למסקנא דמחלק בין נדחה מעיקרא דנפשט ונראה ונדחה דלא אפשט לא נשאר מקום ספק רק אי מדרבנן א"ח ונראה, וכן הנה איבעי' דר' ירמיה, וכינון דמדאורייתא יצא רק מדרבנן לא יצא אזלינו בספיקו להקל ועי' בכ"ז: אלא כ"ז אין שנוה לנו בראותי מ"ש הרא"ש שלהי מ"ק דקטן שהגדיל תוף ז' א"צ להתאבל דנדחה ואין בידו, לפמ"ש דלאמת מדאורייתא ודאי אין דחוי א"כ מחוייב להתאבל הגם דאבילות דרבנן ויום ראשון גם למ"ד דאורייתא והוא ביום המיתה פבר עבר ונחלף לו, מ"מ אם מדאורייתא אין דחוי במצות והספק רק אם מדרבנן יש דחוי והיינו להחמיר אבל לא אמרו בו דבר להקל ואפי' בדבריהם לומר יש דחוי דפטור מלקיים מצוה דדבריהם דלהחמיר אמרו ולא להקל ואיך כ' הרא"ש דפטור מלהתאבל ועוד מ"ש דמפסוי אין ראי' דבידו הוא הא מפסוי בלא"ה אין ראי' דמדאורייתא מחוייב להתאבל דמדאורייתא בןודאי אין דחוי וע"כ צ"ל דס"ל לרא"ש דמדאורייתא מספקא ליה למסקנא אם יש דחוי: ולפי שהסברנו פנים מסבירות לדברי פ"י מדמחלק סתמא דש"ס בין נדחה מעיקרא לנראה

ונדחה מוכח דלא ילפי' מקדשים אלא מדרבנן, וקשה זה לרא"ש דס"ל ע"כ דמדאורייתא אפשר דיש דחוי, וי"ל דרא"ש ס"ל עכמ"ש הפ"י עוד דסוגי' אזלא לרבא דלא ס"ל לחלק בין בידו לאין בידו, ועשינו לו סמוכים והוציאנוהו מן הדוחק שיש בדבריו והעלינו דרא"ש ה"כ ס"ל ע"כ ולאמת לא נפשטה ממתני' אפילו נדחה מעיקרא דלא הוי דחוי די"ל משום דבידו וכאשר נכתוב לקמן אי"ה די"ל גם לשיטת הרא"ש בשבת דמלאכה דאורייתא י"ל דבידו הוא, וכיון דלא אפשט' ממתני' דנדחה מעיקרא לא הוי דחוי, שוב איפא למיבעי' אם יש דחוי אצל מצות מדאוריית' כמו בקדשים בין נראה ונדחה ובין נדחה מעיקרא וכיון שיש דחוי משום דבידו ואם מיעטן פשר משום דבידו וא"ש דכ' הרא"ש דקטן פטור דמדאורייתא אפשר יש דחוי, וע"פ שבארנו דבריו באות ג', עוד י"ל דס"ל לרא"ש דכל שאמרו רבנן דלא יצא גם מדאוריית' אינו יוצא עיי' זה תוס' סנפה ג' ע"א סוף ד"ה דאמר לה היכא דב"ה מחמיר מדרבנן משום גזירה אפי' מדאורייתא אינו יוצא ע"ש היטב: והה"נ כיון דאמרו רבנן דיש דחוי מדאוריית' אינו יוצא ולכן פטרו לקטן להתאבל ויש לחלק דב"ה גוזר אומר שפא ומשנה אחר שולחנו ואם ימשנה לא קנים המצנה מדאוריית' לכן חזקו דבריהם דא"י מדאוריית' דאל"ה עדיין יעשה כן כיון שיוצא מדאוריית' ויש לחוש שפא ומשנה ולא יצא לכן אמרו דלא יצא מדאוריית' ויש פח בידם לומר כן וברצון חכמי תלי', אבל כאן פשאמרו יש דחוי ולא משום גזירה לתקלה רק שהחמירו בו פדמינו בקדשים אפשר לא חזקו דבריהם דלא יצא מדאוריית' כיון דא"א לבוא לתקלה שלא קנים המצנה מדאוריית', וא"ש מ"ש הפ"י בשיטת רי"ף ורמב"ם דליכא רק ספיקא דרבנן הגם שאמרו דפסול מ"מ מדאוריית' יצא י"ח וליכא רק ספק דרבנן אי יצא מדרבנן או לא, אבל הרא"ש ע"כ ס"ל או דמדאוריית' לא יצא, או דס"ל כמ"ש בדרה ראשון דס"ל להלכתא הדר הספק אם מדאוריית' יש דחוי אצל מצות א"כ נעקר יישובו לשיטת הרא"ש דפסק גם באשחור ביו"ט דחוזר ונראה ועיי': ולכן אנו אין לנו אלא יישוב הב"י דבאית לי' הושענא אחרית' להלכת' ליכא איסור למעט דהוי בידו וליכא דחוי אפי' לית ליה כמו שביאר הכפ"ת דברי הב"י ויישוב זה א"ש גם לרא"ש, ואחר התבוננת מעט שבת וראיתי גם דברי ב"י לא מעלי' ארנפה, לפמ"ש פכר לעיל דקש' על הב"י מסוגי' דזבחים דלא מקרי בידו מה שהיה יוכל להמציא לו אחר והצלנו בית יוסף מהשגתנו שצרכנו עמו דגם בל"ל איכא בידו קצת לענין נדחה מעיקרא, אלא בנראה ונדחה ל"מ בידו קצת כזה אבל חזי לצרופי עם קצת בידו להביא לו אחרת שיהיה מותר לגמרי וכ"ז לפי דס"ל לרש"י ותוס' דאיסור למעטן ביו"ט דרבנן איכא בידו קצת למעט באיסור אבל לשיטת רא"ש שבת פל דל"ל הושענא אחרית' לכ"ע איסור דאוריית' ובאית לי' לר"י איסור דרבנן ולר"ש ליכא איסור פלל, לפ"ז אין לצרף באית ליה דבידו קצת דכל שיש איסור דאורייתא בנודאי אין סברא דהוי בידו קצת לעבור איסור דאוריית': והנה טרחת ונגעתי למצוא מקום יישוב אשר יתכן גם לרא"ש ומצאתי דיש לקנים יישוב הב"י ויישוב הפ"י בדרה א' מן הדרכים אשר הלה לבא למקום יישוב והוא מ"ש דסוגי' אזלא דגם במה שבידו יש דחוי, ולאמת ליכא חילוק אפי' דאשחור ביו"ט אין דחוי דבידו למעט באיסור מועט גם בנראה ונדחה, וי"ל גם לרא"ש דס"ל דלמעט ביו"ט מלאכה דאוריית' היא מ"מ בידו מקרי וכ"ש לדס"ל דרבנן הוא דגם בנראה ונדחה י"ל דבידו ממש מקרי, ואומר בנודאי לאו בידו מקרי וכ"ש שיעבור על איסור

דאָרײַת' וגם לעבֿור אײסור דײַרפֿן רחוק הוא שײַהײַה מקרי בײַדו קצת וכ"ש בײַדו ממש
דסתמא לא יעבֿור על אײסור ואין בײַד ישראל לעבֿור אײסורים אפײל דײַרפֿן ואינו עומד
לכֿו וסתמו בקזקת פֿשרות, אלא זה שעבר ומיעט באײסור הרי לפֿנינו שעבֿר אײסור זה
במזיד ואינו חש לקמחא, או דשוגג הוא וא"י שאסור למעט וכינן שעשה זה ותיקנו
אגלאי למפרע פי עומד לעשות מעשה זה וכמו שעושה עכשיו הײַה בײַדו לעשות תחילה
מײַד פֿדאשחור ביו"ט או מעיו"ט ונכנס יו"ט ולא נדחה מעולם, וש"ס דאמר נראה ונדחה
לא תפשוט אגיל למאן דס"ל פֿשבײַדו ג"כ איכא דחוי כמ"ש פ"י, ולתל' ב"י י"ל דמ"מ
ל"מ בײַדו כ"כ אלא קצת דחוי ומצטרף להלכתא הואיל ואי אפרמי ליה הושענא אחריתא
וא"ש יישוב של ב"י ופ"י כל אַחַד לדרכו גם לשיטת הרא"ש ועיני: ויש נפקותא רבתי
לדינא הינא מדברינו דוקא פֿשמיעטן הוא באײסור הו"ל למפרע בײַדו, אבֿל פֿשלא מיעטן
הוא רק נתמעטו או נשתנו משחור לירוק מעצמן או מיעטן נכרי וקטן לא הדר ומתפשר
פֿדאשחור ביו"ט דלאו בײַדו הוא למעט באײסור רק פֿשעשה פֿן לבסוף בעצמו פֿדכתיבנא:
ויש לנו ראיה מוכרחת ראיה מהימנא לדברינו ממה דצל"ע טובא על רא"ש מ"ק דכ'
שם דבאשחור ביו"ט פֿסול וסתר שיטתו ממ"ש בסנפך דאם מיעטן פֿשר וסתם ולא חילק
בין אשחור ביו"ט או בעיו"ט ש"מ דס"ל דגם אשחור ביו"ט פֿשר וצריף לא מן
היישובים שנאמרו בזה יִהְיֶה אִיזְהוּ שײַהײַה עכ"פ הכי ס"ל וסתר שיטתו במ"ק וצלע"ג
והתמיה קיימת דלא חלו ולא הרגישו בזה: והאיר ה' עיני והרגשתי עוד בדבר דבְּעֵי
יישוב במ"ש הרא"ש במ"ק אשחור ביו"ט והוריקו ביו"ט פֿסול ודבר הנרגש הוא דשינה
וכ' הוריקו ובמתני' ובסוגי' ש"ס איירי שמיעטן הוא ולא איירי בהוריקו מאליהן ובסנפך
כ' הרא"ש דאם מיעטן ולא כ' והוריקו, מן פֿל זה אנו מוכרחים לדברינו דלא מקרי בײַדו
למעט באײסור רק פֿשעושה לבסוף מעשה זה באײסור אבֿל פֿשנעשה ע"י אחר או נשתנה
מעצמו לא מקרי בײַדו משום שהיה אפֿשר לעשות בײַדים באײסור, והא"ש דלא סתרו
פֿסקי הרא"ש דבסנפך סתם דאם מיעטן פֿשר אפײל אשחור ביו"ט פֿינן דעשה באײסור
הו"ל בײַדו וע"ד שכ' הב"י בצירוף בײַדו למעט הו"ל בײַדו או כמ"ש פ"י דלאמת פֿל
דהו"ל בײַדו מהני, וכ"ז אי עביד בעצמו באײסור, אבֿל במ"ק דייק וכ' דהוריקו פֿסול היינו
שהוריקו מאליהן פֿסול ול"א הואיל שהי' בײַדו למעט בײַדים פֿינן דלא עשה אײסור לבסוף
ל"מ בײַדו ושיוריקו מאליהן לאו בײַדו, וכ' לפי סוגי' דסנפך פֿן הוא דשם מבואר דיש
דחוי בשנדחה מעיקרא, אלא דסוגי' אזלא אי בײַדו ל"מ, ולאמת דמהני מיעטן פֿשר
והוריקו פֿסול והנה יגענו מצאנו להביא שיטת הרא"ש למקום יישוב וכל דבריו
מדוקדקים שבעתים מונקקים, בעזרת ה"ית: ו) אחר שבארנו באר רחובות ביאור שיטות
והפוסקים, נבוא להעלות לדינא פירות הנושרים מדברינו חדשים וגם ישנים: א) שיטת
תוס' רשב"א ור"ן דלא אפשט' אבְּעֵי דר' ירמל' בשנדחה מעיקרא ואין בײַדו פֿלל, אבֿל
פֿשיש בײַדו קצת ואפײל באײסור דײַרפֿן לא נדחה, ונראה ונדחה אפײל בײַדו ויש בו, אײסור
דײַרפֿן לא אפשט', ומ"מ מידי ספיקא לא נפקא אפײל אין בײַדו פֿלל, ובארנו לפע"ד גם
מ"ט ראשון ואילף ג"כ לא יטול פֿינן דאמתחזק בחיוב מצוה, ואם ל"ל אחרית' לצאת
בנודאי יטלנה פֿדי לצאת מספק שְׁמָא אין דחוי אבֿל לא יברך מספק פֿנ"ל: ולענין מצות
פסוי ס"ל לתוס' דלאו בײַדו הוא פֿינן שאינו מחויב והעלנו דוקא פֿשנתגלה מאליו, אבֿל
פֿשגילה הוא י"ל דבײַדו מקרי דסופו מוכיח על תחלתו דרוצה לקיים המצוה הגם שאינו

מְחֻנֵּב, וְהַמְגִּיא סִי תַקְפִּי וּפְרָח יוֹ"ד סִי כ"ח ס"ל דְּאִינוּ מְבָרֵךְ מְסַפֵּק, וְאֲנִי בְּעֵנֵי
כְּתַבְתִּי דְּאִינוּ דוֹמָה לְכוּי, מ"מ לֹא מְפִנֵי שְׁאִינוּ נְדָחָה נְעֻשָׁה מְעֻשָׁה נֶגֶד הַמְגִּיא וּפְרָח,
אַבְל בְּשִׁגְלָה בְּעֻצְמוֹ דִּישׁ ג"כ סְבָרְתִי דְּמְחֻנֵּב מְנוּדְאִי, וְגַם אִם הוּא סִפְק נ"ל דִּיבְרָךְ
בְּצִירוּף שְׁנִיָּהֶם יַחַד יֵשׁ לְסַמְנֵךְ לְבָרְךָ לְפַע"ד, וְכוּי שְׁשַׁחַט וְכִסְהוּ הָרוּחַ הֵגַם דְּאִיפֹא ס"ס
מ"מ צָרִיךְ לְכַסּוֹת פִּינוֹן שְׁלֹא בָּאוּ ב' סְפִיקוֹת בַּב"א: ב) שְׁיִטַּת הָרֵא"שׁ שְׁלֵהִי מ"ק ס"ל
דְּבַנְרָאָה וְנִדְחָה יֵשׁ דְּחוּי דְּלֹא אֶפְשָׁט' כְּבָשׁ"ס סוֹכָה וְהַעֲלַתִּי דַס"ל דְּמַמְתְּנִי לֹא נִפְשָׁט'
דְּאִין דְּחֵי, אַבְל מְדַמְבְּעֵי לר' יִרְמֵל' דְּנֻקָּא בְּנִדְחָה מְעִיקְרָא מְשַׁמַּע דְּבַנְרָאָה וְנִדְחָה פְּשִׁיטָא
לִי דִישׁ דְּחוּי וְדָן הָרֵא"שׁ מִינֵי' דְּגַבְרָא הַנְּדָחָה אִפִּי נְדָחָה מְעִיקְרָא דִישׁ דְּחוּי מְנוּדְאִי וְלֹא
מְסַפֵּק וְאִפִּי' אִיכָּא עוֹד סִפְק שְׁמָא הִי גְדוֹל בְּשַׁע' שְׁמַת לוֹ מֵת מ"מ א"צ לְהַתְּאָבֵל דְּלִיכָּא
ס"ס דְּנוּדְאִי יֵשׁ דְּחוּי לְגַבֵּי מַכַּח מ"ש תְּחַלְּהָ בְּפְשִׁיטוֹת דְּגַבְרָא וְדָאִי נְדָחָה וְלֹא דְמִי לְמַצְנָה
הַנְּדָחִית וּמִשׁוּם מ"ש אַח"כ דְּנַחֲתִית דְּרָגָא מִמְצוֹת, וְכוּ בְּדַחֲיוֹת הַמְצוֹת נִרְאָה וְנִדְחָה בְּנוּדְאִי
יֵשׁ דְּחוּי וְאִין לְעֻשׂוֹת ס"ס וּפְשִׁיטָא דְּגַם בְּיוֹט"שׁ לֹא יֵצֵא דְּנוּדְאִי הוּא, אַבְל נְדָחָה מְעִיקְרָא
סְפִיקָא הוּא, וְיֵשׁ לְעֵינֵי בֵיט"שׁ כַּמ"ש בָּאוֹת א', וְלַעֲנִין פְּסוּי ס"ל דְּהוּי בְּיָדוֹ וּמְנוּדְאִי חֲזִיב
לְכַסּוֹת וּפְשִׁיטָא שְׁצָרִיךְ לְבָרְךָ, וּבְכוּי כַּה"ג אִפִּי לְדְסוּבְרִים שִׁב' סְפִיקוֹת שְׁדַנּוּ כְּבָר עַל
ס"א מְצַטְרַף לִס"ס עִי יוֹ"ד סִי ק"י וּב"י וּד"מ סִי כ"ז, מ"מ חֲזִיב לְכַסּוֹת דְּלִיכָּא רַק סִפְק
א' דְּבִידוֹ הוּא, וְאֶפְשָׁר לֹמַר דְּלֹא ס"ל לְרֵא"שׁ דְּבִידוֹ לְכַסּוֹת מְקַרִי הֵגַם שְׁאִין מְחֻנֵּב
לְכַסּוֹת מ"מ בְּיָדוֹ פִּינוֹן דָּאִם מְגַלְהוּ יְקִינִים מְצָנָה וְדָאִית וְרֵאוּנֵי' וְנִכּוֹן שְׁיִגְלָה וִיכְסָה פִּינוֹן
שְׁהִי מִתְּחַלְּהָ עָלְיוֹ חֲזִיב מְצָנָה וְדָאִית אַבְל בְּכוּי דְּלֹא הִי עָלְיוֹ חֲזִיב וְדָאִי רַק מְסַפֵּק פִּינוֹן
שְׁכַסְהוּ הָרוּחַ לֹא צָרִיךְ לְגַלּוֹת כְּדִי לְהַכְנִיס עֻצְמוֹ לְסִפְק מְצָנָה דְּלֹא אֶתְחַזֵּק בְּחַיּוּבָה וְלֹא
בְּיָדוֹ מְקַרִי כֵּן יֵשׁ לֹמַר בְּאֶפְשָׁר: ג) שְׁיִטַּת מַהֲר"מ מר"ב דְּנִפְשָׁטָה הַאִיבְעֵנִי אִפִּי בְּנִרְאָה
וְנִדְחָה וְאִין בְּיָדוֹ מִמְתְּנִי וּר"פ דְּכַסּוּי וּס"ל כְּתוּס' דְּכַסּוּי לֹא בְּיָדוֹ הוּא וּר"פ מְפֻשָׁט
פְּשִׁיטָא לִי, וּבְאַרְנוּ וְיִשְׁבְּנוּ שְׁיִטְתוֹ עַפְמ"ש דָּאִם גִּילָה בְּעֻצְמוֹ בְּיָדוֹ מְקַרִי פִּינוֹן שְׁעֻשָׁה
לְבַסּוּף מְעֻשָׁה זֶה, וְעַפ"ז נִפְשָׁטָה הַאִיבְעֵנִי, וּס"ל דְּגַבְרָא הַנְּדָחָה ג"כ אִין דְּחוּי וְלִפִּי
שְׁבַאֲרָנוּ דְּהַרְגִישׁ דְּגַבְרָא גֵרַע בְּנַחֲתִית דְּרָגָא אֶפְשָׁר דַס"ל בְּנִרְאָה וְנִדְחָה יֵשׁ דְּחוּי בְּגַבְרָא:
ד) שְׁיִטַּת הָרֵי"ף וְרַמְבַּ"ם בְּנִרְאָה וְנִדְחָה וּבְנִדְחָה מְעִיקְרָא אִינוּ מְבֹאֵר אִי ס"ל כְּתוּס'
רַשְׁבַּ"א וְר"ן דְּלֹא נִפְשָׁט' הַאִיבְעֵנִי אוֹ דַס"ל דְּנִפְשָׁט' מְפֻשָׁט' דְּאִין בְּיָדוֹ הוּא כְּשִׁיטַת מַהֲר"מ
מַר"ב, וְלַפְמ"ש הַט"ז בְּיָשׁוּב הָרֵי"ף וְרַמְבַּ"ם מוֹכַח דַס"ל דְּנִפְשָׁט' הַאִיבְעֵנִי מְפֻשָׁט', וְלִתְנִי'
הַב"י וְשַׁל פ"י וּמ"ש אֲנִי בְּעֵנֵי אֲנַחְנוּ לֹא גִדַע שְׁיִטְתֶּם בְּזֶה, וְכוּ לְעֵנֵי נְדָחָה מְעִיקְרָא
אֶפְשָׁר דַס"ל דְּלֹא נִפְשָׁטָה לְאַמַּת מִמְתְּנִי דְּאִין מְמַעֲטִין דִי"ל שְׁאִנִי הֵתֵם דְּבִידוֹ: ה) שְׁיִטַּת
הַמְחַבֵּר כְּשִׁיטַת הָרֵא"שׁ דְּהָרִי בִי"ד סִי שְׁצ"ו קָבַע לְהַלְכָה כְּשִׁיטַת הָרֵא"שׁ שְׁלֵהִי מ"ק,
וּבְסִי' ש"מ לְעֵנֵי הַבְּדִלָה פְּסַק כַּמַּהֲר"מ מַר"ב הַעֲלִינוּ יִישׁוּב נְכוֹן לְחַלְק בֵּין הַבְּדִלָה דְּבִידוֹ
הוּא עֵי' אוֹת ד' בְּאִנְרָךְ וּבְרוּחַב הַרְחֵבַת דְּבָרִים בְּדִין אוּנָן אִם עֵבֵר וְקָרָא ק"ש אוֹ עֻשָׁה
מְצָנָה אִם יֵצֵא: ו) הַעֲלַתִּי מַכַּח פְּלִפּוּל שֶׁל הַלְכָה דְּהִיכָּא דְּאִדְחֵנִי בְּיָדִים אֶפְשָׁר אִפִּי אִי
נְדָחָה מְעִיקְרָא אוֹ גַם נִרְאָה וְנִדְחָה חוּזֵר וְנִרְאָה כֹּל דְּאִדְחֵי בְּיָדִים וְאִפִּי' בְּיָדוֹ אֶפְשָׁר דְּהוּי
דְּחוּי וְצ"ע לְדִינָא: ז) הָרֵאָנוּ לְדַעַת כִּי יֵשׁ מְקוֹם לֹמַר לְמַסְקַנַּת הַש"ס דְּמַדְאוּרִי יִתָּא בְּנוּדְאִי
אִין דְּחוּי אַצֵּל מְצוֹת וְהָרֵאָנוּ פְּנִים מְסַבִּירוֹת לְכַף מִתוּף הַסּוּגֵנִי וּפִי' רַש"י, וּמ"מ בְּנוּדְאִי
לֹא לְהַקְל אֲמָרוּ דִישׁ דְּחוּי אֲלֵא לְהַחְמִיר, וְאִפִּי' בְּמַצְנָה דְּרַבְּנָן לֹא אֲמָרִי' דְּפְטוּר אַחַר
שְׁנִדְחָה, גַם בְּאַרְנוּ דְּאִין לְהַקְל בְּאִיבְעֵנִי דְּלֹא אֶפְשָׁט' מִשׁוּם סִפְק דְּרַבְּנָן לְהַקְל חַדָּא דְּכַמָּה

שיטות ס"ל דלא אָזלי להקל בדרבנן היכא דנשאר בתיקו וכ"ש היכא דאיבעי דלא אפשט, ועוד דאתחזק בחיוב המצוה, ואין ספק מוציא מידי נדאי: ח) העלינו מתוך דברי הרא"ש מ"ק וסנפה דאשחור ביו"ט דפסק דחוזר ונראה ונקא פשמיעטן הוא בעצמו בידים, אבל הוריקו או מיעטן נכרי וקטן וכדומה א"ח ונראה ואפ"י בנדחה מעיקרא י"ל פן ומ"ש הרא"ש ביו"ט אשגיר לישנא דש"ס הוא, או ט"ס הוא, ומדרא"ש ס"ל הכי מהיכי תיתי לעשות פלוגתא בין ראשונים שלא מצינו, מסתמא גם רי"ף ורמ"בם הכי ס"ל, והוא דין מחודש משלנו ומלתא דמסתבר הוא: ברוך מקבץ נדחי ישראל, חוזרים ונראים בבגני אריאל, וברוך הנותן לייעף פח להגות בתורת יקותיאל, וברוך אל עליון גומר עלי בעט סופר מהיר פאור בןקר ליום ג' שנקפל בו כי טוב, לסדר ויברך אותו שם.

שנת לא תאונה אליה רעה לפ"ק פה פ"ב יע"א: הק' אברהם שמואל בנמיני ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קכב שמואל בקוראי שמו, איש צדיק מתהלך בתומו, ידיו לו רב, בחוקי חורב, ה"ה פן אחותי תלמידי חביבי הרב הנתיק מלא עתיק, חרב פיפיות בידו ללחום במלחמתה של תורה, המאוה"ג כש"ת מו"ה שמואל עהרענפעלד ני' אבדק"ק סיקס יע"א: ביום טוב של חג פשהינו בטוב לב לשמוח לפני ה' הוספת לנו שמחה וגיל, כאשר קבלתי שורותיה הנעימים כתובים על הגויל אשר בהן לפי גיל גיל בכפלים, כאשר בשרתני שמים, מעמד ומצב בריאות אמה אחותי הצדקת א"ח מ' הינדל תי', ומעמדה ומצבה הטוב החיים והשלום, גם מצדינו הטוב תקבלו פה יתן ה' וכה יוסיף לנו פח ועצמה למען שמו ותורתו, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ויראנו בתורתו נפלאות ויעשה עמנו לטובה אות: והנה ראיתי במכתב ראי' שני מדברי סופרים, דברים היוצאים ממש ספרא רבה דישאל בספרא דבי רב רבנן כבוד קדושת אבא מאוה"ג זצ"ל מ"ש ע"ד אגב בח"ס חיו"ד ססי' פ"א שיש לנהוג בחג שחל בשבת להוציא הלולב והמינים בתוך מעל"ע מן המים שלא ינפסלו ע"י כבישה, ורבים ראו וכן תמהו דלא נמצא ענין כבישה רק בדבר מאכל לענין או"ה, ולענין מצוה באתרוג דהוא דבר מאכל, אבל בלולב ומינים באגודה אחת אין טעם וריח שיפסול בהם כבישה או בישול, ועכשיו הראה לה אחד מתלמידי הרבני האברהם הפולג בתו"י מו"ה אליעזר בלום יחי', כי תמיה זו תמיה של קיימא היא לדורות כי באה בדפוס בפתחי תשובה החדשות סי' פ"ז, והוא גילה לה סוד זה כי רבים הקמים מאז בתמיה רבה, ואתה מזקנים התבוננת וטרחת לקיים מילי דאבוהא אבנהון דכולהון ת"מ תורת משה אבינו רועינו רבינו זצ"ל ונפשך אינתה לשמוע דעתי בזה, ולהיות כי גם בעיני יפלא, והנני מוסיף הפלא ופלא שלא עוררני עד הנה אדם על זה, שמתני עיני ולפי עד"ז בי"ט בין הפרקים ובין גברא לגברא, להתבונן פל האפשר, גברא רבה אמר מלתא, בנודאי מכנין לדינא הוא אלא שטעמו נעלם מאתנו, וצריכים אנו לטרוח למצוא טעם, גם אם אינו לשבח כ"כ וטרם אענה בדין זה שלפנינו אבאר קצת ענין פסול כבישה ובישול לענין מצוה: הנה שלשה אני יודע דפוסל מבושל וכבוש לענין מצוה, למצנת מרורומצה ואתרוג, א) ולענין מרור מקורו פתוח במתני' דפסחים ל"ט ע"א ושם נאמר בפרטי' אבל לא כבושי ולא שלוקי ולא מבושלי, וכן הוא בברייתא שם ע"ב, ובברייתא מפרש טעמא בזה הפלל כל שיש בו טעם מרור יוצאים בו וכל שאין בו ט"מ אין יוצאים בו, וכ' רש"י במתני' כבוש בחנומן שלוקי מבושלים הרבה מאוד עד שנמחו, ומבושל פדרה בישול, וכ"כ תוס' לקמן ע"ב

בְּבְרִייתָא דְשְׁלוּק ע"כ יוֹתֵר מִמְבְּנֹשֶׁל דַּאֲל"ה הָנִי זֶה וְאֶצְ"ל זֶה, וְכִי הִמְגִ"א סִי תַע"ה דַּמ"ש רַש"י כְּבוּשׁ בְּחֻמְזָא לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דַּס"ל דְּאִין כְּבוּשׁ מְבַנְשֵׁל רַק בְּחֻמְזָא וְצִיר, אֲבָל לְפִי דְקִי"ל דְּכְבוּשׁ בְּמִים מַעַל"ע ג"כ מְבַנְשֵׁל גַם כְּבוּשׁ בְּמִים מַעַל"ע א"י בּוּ, וְהַחֲק יַעֲקֹב חוֹלֵק עָלָיו דְּמִים אִין מְבַטְלִי מְרִירוֹת הַמְּרוֹר וּמְבִיא רַאִי לְדְבָרָיו דְּאִי כְּבוּשׁ בְּמִים הוּ"ל כְּבוּשׁ וְשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל זֶה וְאֶצְ"ל זֶה וְהָא תוֹס' כ' דְּשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל זֶה וְצ"ל זֶה, בְּנֻדָּא רַחוּק לְפָרֵשׁ תַּחֲלָתוֹ כְּבוּשׁ וְשְׁלוּק ע"ד זֶה וְאֶצְ"ל זֶה, וְשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל ע"ד זֶה וְצ"ל זֶה, וְע"כ דְּכְבוּשׁ דְּנֻקָּא בְּחֻמְזָא דְּמַפְיָק טַעְמוֹ, וְשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל אִפִּי בְּמִים מַפְיָק טַעְמָא, וְכ"כ בְּתַשׁוּבַת פְּנִים מְאִירוֹת וּמְבִיאֵי מַחְצִית הַשְּׁקָל שֶׁם וּמוֹסִיף רַאִי מְבְרִייתָא פְּלִלוּ שְׁל דְּבַר כָּל שְׂיֵשׁ בּוּ וְכוּ' לְאַתּוּי כְּבוּשׁ בְּמִים, וְנ"ל לְחֻזַּק דְּבְרֵיהֶם מְדַבְּרֵי תוֹס' עֲצָמָן דְּהַעֲמִידוּ דְּבְרֵיהֶ' עַל בְּרִייתָא דְּשְׁלוּק ע"כ יוֹתֵר דְּלֹא לְהָנִי זֶה וְאֶצְ"ל זֶה וְלֹא הַעֲמִידוּ דְּבְרֵיהֶם עַל מַתְנֵי דְּקַתְנֵי שְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל, וְהוּא דְּקִדּוּק עֲצוּם, וְנ"ל דְּבְּאַמְתָּא מְצִינוּ לְפַעְמִים בְּמַתְנֵי וּבְרִייתָא דְּקַמ"ל ע"ד זֶה וְנֵאמַר אֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ ע"ד זֶה וְצ"ל זֶה עֲדוּף מ"מ אִין לְהוֹכִיחַ כ"כ דְּבַר וְדִין מְזִה, וְלִכְּנֹן לֹא הַעֲמִידוּ תוֹס' דְּבְרֵיהֶם עַל מַתְנֵי דְּאֲפָשֶׁר דְּקַמ"ל ע"ד זֶה וְאֶצְ"ל זֶה, אֲבָל בְּבְרִייתָא דְּקַתְנֵי טַעְמָא כָּל שְׂאִין בּוּ טַעַם מְרוֹר, וְכָל שְׂיֵשׁ בּוּ זֵיל בְּתַר טַעְמָא דְּאִין לּוּ טַעַם מְרוֹר ס"ל לְתוֹס' דַּע"י כְּבִישָׁה בְּמִים יֵשׁ לּוּ טַעַם מְרוֹר.

וְנִהוּ פְּנוּנַת הַבְּרִייתָא כָּל שְׂיֵשׁ בּוּ טַעַם מְרוֹר וְא"כ רִישָׁא דְּבְרִייתָא כְּכְבוּשׁ בְּחֻמְזָא וְהָנִי שְׁלוּק זֶה וְצ"ל זֶה שׁוֹב נְדָאִי אִין לְפָרֵשׁ שְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל ע"ד זֶה וְאֶצְ"ל זֶה בְּחַד בְּרִייתָא א"א לְפָרֵשׁ מְקַצְתוֹ ע"ד זֶה וְצ"ל זֶה וּמְקַצְתוֹ ע"ד זֶה וְאֶצְ"ל זֶה וְכ"כ הַחֲק יַעֲקֹב וּמַחְצִית הַשְּׁקָל בְּבִיאור יוֹתֵר, וְהוֹכִיחוּ תוֹס' שְׁפִיר דַּע"כ שְׁלוּק יוֹתֵר מְבַנְשֵׁל, אֲבָל בְּמַתְנֵי דְּלֹא קַתְנֵי טַעְמָא מְשׁוּם מְרִירוֹת וְלֹא קַתְנֵי פְּלִלוּ שְׁל דְּבַר לֹא מוֹכַח כ"כ פְּנ"ל נְכוּן, וּמוֹכַח פְּדִינוּ שְׁל הַח"י וּפ"מ וְע"י: אֲלָא מְסַתִּימַת הַש"ע דְּסַתְּם וְכ' כְּבוּשׁ וְשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל וְלֹא מְפָרֵשׁ כְּבוּשׁ בְּחֻמְזָא, מְשַׁמַּע דְּכָל שְׁהוּא כְּבוּשׁ אִפִּי בְּמִים וְכָל חַד פְּדִינוּ בְּמִים מַעַל"ע וּבְחֻמְזָא כְּדִי שְׂיִתְנַנוּ ע"ג הָאוּר לְפִי שְׂיִטַּת הִמְגִ"א סִי תַמ"ז דְּלֹא כְּש"ה סִי ק"ה, וְלִשְׁ"ה שְׂנֵיהֶם חַד דִּינָא אִית לְהוּ, אֲבָל יֵשׁ עוֹד כְּיָבוּשׁ בְּצִיר דְּשִׁיעוּרוֹ כְּדִי שְׂיִתְנַה ע"ג הָאוּר וְכוּ' וְסַתְּם הַמְּחַבֵּר כְּבוּשׁ כ"א לְפִי שְׂיִיעוּרוֹ לְעִנְיָן אִסּוּר פּוֹסֵל בְּמְרוֹר דְּלֹא כְּחַק יַעֲקֹב וּפ"מ, וְאֲפָשֶׁר דְּנִרְאָה לּוּ כֵּן מְדַקְתְּנֵי בְּמַתְנֵי וּבְרִייתָא סַתְּם כְּבוּשׁ וּמְחַתִּינְהוּ בְּשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל מְשַׁמַּע דְּכּוֹלְהוֹן בְּמִים כְּמוֹ שְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל בְּמִים כֵּן כְּבוּשׁ בְּמִים, וְלִרַש"י דְּפִי כְּבוּשׁ בְּחֻמְזָא א"ש דְּלִשְׁיטְתֵי לִיכָּא כְּבוּשׁ בְּאִסּוּרִים רַק בְּחֻמְזָא וְצִיר וְסַתְּם כְּבוּשׁ בְּכ"מ הוּא וְסַתְּמָא כְּפִירוּשׁוֹ בְּחֻמְזָא, מִשָּׂא"כ לְדְקִי"ל בְּכ"מ כְּבוּשׁ בְּמִים ג"כ לֹא נִרְאָה לְטוֹש"ע לְפָרֵשׁ כָּאֵן בְּחֻמְזָא דְּנֻקָּא דְּמְשַׁמַּע דְּוּמְנֵי דְּשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל בְּמִים כְּבִכ"מ כֵּן כְּבוּשׁ כְּבִכ"מ וְלְדְקִדּוּק שְׁל הַח"י דְּהוּ"ל זֶה וְאֶצְ"ל זֶה וְי"ל דְּאֵם הָנִי קַתְנֵי כְּבוּשׁ לְחוּד הִינּוּ מְפָרְשֵׁי כְּבוּשׁ בְּחֻמְזָא דְּמַפְיָק טַעְמוֹ בְּיוֹתֵר וְלֹא יִדְעֵנוּ שְׁלוּק וְכ"ש מְבַנְשֵׁל וְלִכְּנֹן קַמ"ל וְלֹא שְׁלוּק וְלֹא מְבַנְשֵׁל ע"ד זֶה וְצ"ל זֶה וּמֵאַחַר דְּקַתְנֵי מְבַנְשֵׁל בְּמַשְׁקַל הַזֶּה ג"כ כְּבוּשׁ בְּמִים דְּכְמְבַנְשֵׁל הוּא מְמִילָא נְשַׁמַּע דְּכְבוּשׁ דְּקַתְנֵי תַּחֲזִלָּה הִינּוּ אִפִּי בְּמִים דְּכְמְבַנְשֵׁל הוּא וְדוּמְנֵי דְּשְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל שְׁהוּא בְּמִים, וְהָנִי כָּל מַתְנֵי וּבְרִייתָא זֶה וְצ"ל זֶה דְּלִילֵי דְּקַתְנֵי שְׁלוּק וּמְבַנְשֵׁל לֹא יִדְעֵנוּ דְּכְבוּשׁ אִפִּי בְּמִים, וְלְדְקִדּוּק מְדַקְתְּנֵי בְּבְרִיית' פְּלִלָּא שְׁל דְּבַר כָּל שְׂיֵשׁ וְאִין בּוּ טַעַם מְרוֹר, אֲפָשֶׁר י"ל ע"פ שְׂיִטַּת הַש"ה סִי ק"ה דְּגַם בְּחֻמְזָא בְּעֵי מַעַל"ע, וְכֵן נְדָאִי לֹא יַחֲלוּק הַש"ה דְּחֻמְזָא חֻזַּק מְמִים אֲבָל ס"ל דְּבִכ"ז אִינוּ מְבַנְשֵׁל שְׂיִהָה בּוֹלְעַ וּמְפִלִיט וְדִין בְּיָשׁוּל לּוּ רַק

במעל"ע, אָבֿל מִפִּיק טעם יוֹתֵר מִמִּים, וקמ"ל בְּרִייתָא בְּכִלְלָא שֶׁל דְּבַר דְּתַלְיָא בְּיַשׁ וְאִין לֹו טעם מְרוּר, דְּכַבוּשׁ הֵינּוּ בְּמִים וּבְעֵי מעל"ע, וקמ"ל בְּכִלְלוּ שֶׁל דְּבַר אִם מִפִּיק טעמו פִּגּוֹן חוֹמֵץ כִּהֵנָּה לְהֵגֵם שְׂאִינוּ כְּמִבְּוֹשׁ מ"מ אִם מְבַטֵּל טעמו לְפִי מַה שֶׁהוּא א"י יְדֵי מְרוּר דְּבַתֵּר טעמָא דְּמְרוּר אֲזִילי דְּבְעֵי טעם מְרִירוֹת מִמֶּשׁ, וּא"ש בְּיוֹתֵר לְפִי שֶׁהֶעֱלָה הַחוּ"י וְהִסְפִּים עִמּוֹ הַפְּלִיטִי רס"י ק"ה דְּוֹדָי מְבַלִּיעַ וּמְפִלִּיט קוֹדֵם מעל"ע לֹאט לֹאט אֲלֵא שְׂלֵא נִגְמַר כְּדֵי נְתִיבַת טעם עַד כ"ד שְׁעוֹת עֵי"ש, וְיֵשׁ לִי דו"ד עַל דְּבְרֵיהֶם שֶׁיִּצְאֻוּ לְהַצִּיל בְּזֶה דִּינוֹ שֶׁל הָאו"ה שֶׁתִּמָּה עָלָיו הַשֵּׁף וְט"ז דא"ל דְּתַלְיָא זֶה בְּשִׁיטַת ר"ן וְרִשְׁב"א, בְּטעם דַּנְּטַלְפ"ג בְּכִלֵי שְׂאִינוּ פִּגּוּם כ"כ עַד שְׂאִין רְאוּנֵי לִגְר דְּמִנְתֵּר וּבִתְשׁוּבָה הֶאָרְכְּתִי, אָבֿל הַדְּבַר בְּעֲצָמוֹתוֹ שְׁפוּלֵט וּמְבַלִּיעַ מְעַט מְעַט הַשֶּׁכֶּל מְחַיֵּב, וְהָא"ש מ"ש גַּם קוֹדֵם זְמַן וְשִׁיעוּר דְּכַבוּשׁ כְּמִבְּוֹשׁ מ"מ הַחוֹמֵץ מְשַׁנֵּה טעם הַמְרוּר וּמְבַטֵּל מְרִירוֹתוֹ ע"י שְׁנַבְלַע בְּתוֹכוֹ הֵגֵם שְׂאִינוּ כ"כ בְּכִדֵי נ"ט לְאַסּוֹר וְזֶהוּ דַקמ"ל הַבְּרִייתָא כִּן י"ל וְהוּא דִּין חֲדָשׁ וְצָרִיף אֲצִילֵי תַלְמוּד עֲדִינֵן וְעֵי"ל: ב) לְעַנְיָן לְצִאת יְדֵי מִצָּה בְּמִבְּוֹשׁ לֹא נִזְכָּר בְּמִתְנֵי אָבֿל פְּלוּגְתָּא דְּתַנְאֵי דר"מ ור' יוֹסִי הִיא בְּבְרִייתָא מוּבָא בְּפִסְחִים מ"א וּלְפִי סוּגְיָא דְּשָׁם פְּלִיגוּ אִם בְּיָשׁוּל מְבַטֵּל הָאֲפִי אִי מְקַרֵי לְחֵם אַחַר הַבְּיָשׁוּל כִּן פִּי רִש"י שָׁם אָבֿל בְּבִרְכוֹת ל"ח ע"ב ר"נ ס"ל דְּבִהְכִי פְּלִיגוּ וּמִסְקִנַת ש"ס דְּטַעמָא דר"י מְשׁוּם דְּבְעֵי טעם מִצָּה וְלִכְפֹּא, וּמ"ש רִש"י שָׁם דל"מ לְחֵם הֵינּוּ לר"נ וּלְמִסְקִנָּא אִין הַבְּיָשׁוּל מְבַטֵּל הָאֲפִי, אֲלֵא מְשׁוּם דְּבְעֵי טעם מִצָּה, וְכ' הַרְשֵׁב"א בְּחִי שָׁם דְּוֹדָי ר"מ אִינוּ חוֹלֵק דְּבְעֵי טעם מִצָּה אֲלֵא דר"מ ס"ל דְּאִין בְּיָשׁוּל מְבַטֵּל טעם ור"י ס"ל דְּמְבַטֵּל טעם, אָבֿל בְּמְרוּר כ"ע מוֹדִים דְּבְיָשׁוּל מְבַטֵּל טעם מְרוּר, וְהֵנָּה מ"ש דר"מ מוֹדָה בְּמְרוּר הוּא מְבְרִייתָא פְּסִיחִים דְּקַתְּנֵי תַחֲלָה פְּלוּגְתָּא דר"מ וְרַבְּנָן לְעַנְיָן יְבִשִׁים וְשׁוּנֵי דִּיוֹצְאֵי כְּמוֹשִׁי וְלֹא כְּבוֹשִׁי וְכו' וּמ"ש דְּפִלִּיגוּ אִי בְּיָשׁוּל מְבַטֵּל טעם מִצָּה דְּחוּק וְרַחוּק שֶׁיִּפְלְגוּ בְּמִצִּיאוֹת שְׂאֵפְשֵׁר לְבָרֵר וְלַעֲמוֹד עָלָיו, וְעֵי"ל פ"י בְּרְכוֹת שְׁרַחוּקִים בְּעֵינָיו דְּבְרֵי הַרְשֵׁב"א וְהַנִּכּוֹן אִתּוֹ, וּנ"ל לְהַמְתִּיקֶם ע"ד שְׁכ' רִשְׁב"א חוֹלִין פ' גה"נ בְּפְלוּגְתָּא אִי יֵשׁ בְּנִידוֹן בְּנ"ט הָא אֲפִשֵׁר לְבָרֵר וְכ' דלכ"ע לִית בְּיָה טעם הַנְּרָגֵשׁ שְׂאֵפְשֵׁר לְבָרֵר ע"י טְעִימָה, וּמֵאן דס"ל דִּישׁ בּוּ בְּנ"ט הֵינּוּ טעם קְלוּשׁ וּמֵאן דס"ל אִין בְּגִידֵי בְּנ"ט אֲפִילוּ טעם קְלוּשׁ לִכְפֹּא וּכְעֵץ בְּעֵלְמָא הוּא עֵי"ש, וי"ל כְּעֵין זֶה פֶּאן דְּגַם ר"מ ס"ל דְּבְיָשׁוּל מְבַטֵּל הַטַּעַם אֲלֵא דְּאִינוּ מְבַטֵּל טעם מִצָּה לְגַמְרֵי אֲלֵא שְׂאִינוּ נְרָגֵשׁ לְכֹל וְקָשָׁה לְעַמּוֹד עַל טעמו, ור"י ס"ל דְּמְבַטֵּל טעם מִצָּה לְגַמְרֵי וְאִין בּוּ טעם מִצָּה כְּלָל וְדָבַר זֶה א"א וְלַכּהֵפ"ח בְּקוֹשִׁי לְעַמּוֹד עָלָיו, וְלַעֲצָמִינוּ י"ל עוֹד דְּפִלִּיגוּ אִם טעם קְלוּשׁ גַּם שְׁנַרְגֵּשׁ מְקַרֵי טעם אוֹ לֹא וְכֵה"ג מְצִינוּ לְעַנְיָן נ"ט בְּנ"ט דְּנַרְגֵּשׁ וּפְלִיגוּ אִי טעם קְלוּשׁ כְּזֶה בְּעֲצָמִיוֹתוֹ טעם הָאוֹסֵר הוּא אוֹ לֹא וְעֵי"ל רִיטְב"א שָׁם, וְכֵן צ"ל בְּפְלוּגְתָּא דְּרִיחָא מְלִתָּא דְּנַרְגֵּשׁ לְכ"ע וּפְלִיגוּ אִי דְּבַר קְלוּשׁ כְּזֶה אֹסוּר אוֹ לֹא, וּמוּבָן בְּיוֹתֵר לְפִי הַמְתַּקְתִּינוּ דְּבְרֵי הַרְשֵׁב"א, אוֹ מ"ש לְעַצְמִינוּ בְּפְלוּגְתָּא דר"מ ור"י, הָא דְּבְמְרוּר לְכ"ע בְּמִבְּוֹשׁ אִינוּ יוֹצֵא מְשׁוּם דְּמְבַטֵּל טעם מְרוּר וּמ"ש מִצָּה לְכַאוּרָה נְהַפּוּף הוּא מְרוּר יֵשׁ לוֹ מְרִירוֹת וְלֹא נִתְבַטֵּל בְּקַל כְּמוֹ טעם שֶׁל מִצָּה, וּלְמ"ש א"ש דְּבְמְרוּר צָרִיף לְהַרְגִּישׁ טעם מְרִירוֹת ע"ש שְׁמֵרֵרוּ חֵייהֶם לְכֵן לְכ"ע בְּעֵי טעם הַנְּרָגֵשׁ וְחִזּוּק שֶׁבְּיָשׁוּל מְבַטְלוּ, אָבֿל בְּמִצָּה דְּלֹא בְּעֵי לְהַרְגִּישׁ טעם מִצָּה דְּהָא בְּלַע מִצָּה יִצָּא, אֲלֵא שְׂצָרִיף שֶׁיְהִיָּה בְּמִצָּה עֲצָמָה טעם מִצָּה עֵי"ל ט"ז ס' תס"ו וּפְלִיגוּ אִם ע"י בְּיָשׁוּל לִית בְּיָה טעם כְּלָל, וְלְכ"ע סְגִי גַם כְּשְׂאִינוּ נְרָגֵשׁ אוֹ דְּפִלִּיגוּ בְּטעם קְלוּשׁ שְׁנַרְגֵּשׁ אִי סְגִי כְּנ"ל וְהַבֵּן: וְהֵנָּה לְשִׁיטַת רִשְׁב"א

וכן משמעות לשון ש"ס בעי שיהיה במצה טעם מצה עכ"פ וקיי"ל כר"י דבישול מבטל טעמו, אבל רבינו יונה תמה והיכן מצינו דבעי במצה טעם מצה, פוננתו פקושני ט"ז הא בלע מצה יצא וכ' בשם חכמי צרפת דע"י בישול הו"ל כמצה עשירה, ולדבריו מצאנו הרנוחה לפרש פלוגתא דר"מ ור"י דפליגו בפלוגתא דתנאי פסחי' ל"ו ע"ב אם יוצאים במ"ע ור"מ י"ל ס"ל דיוצאים ור"י ס"ל דא"י והלקת' כר"י דא"י במבןשלת, והפ"י כ' שדברי הרבינו יונה רחוקים יותר משל רשב"א, ובמח"כ הנה בהעלם ממנו לשעה שכ"כ תוס' פסחים מ"א ע"א ד"ה מבןשלת בשם ר"י דלא פרש"י שם, ולשיטה זו סוגי' דפסחים ודברכות למסקנא עולה בקנה א' בטעמא דר' יוסי ולהש"י פסחים ורשב"א ברכות סוגי' דפסחים אגולא כר"נ בברכות משום דבישול מבטל האפי' ולא לחם מקרי, ולמסקנת סוגי' דברכות אינו פן וקיי"ל פסוגי' דברכות, ופ"י במח"כ לא נחית לכולי האי ומ"ש הוא משום דלאו טעם לחם הוא ורוצה להעמיס פן ברשב"א, במחכ"ת דבריו רחוקים וצריכים תבלין, ומהתימא על הט"ז סי' תס"א, ומג"א סי' תע"ה ס"ק י"א, שחתכמו לחלק בין בלע מצה לאין בו טעם מצה, ולא זכרו לפי שעה מ"ש רבינו יונה ורשב"א בברכות והוא תמוה בעיני: והנה במצה לא נזכר בפריקתא בפלוגתא דר"מ ור"י רק מצה שרויה דלכ"ע יצא ובמבןשלת פליגו, ולא נזכר מפבוש פלום, ונראה דשרוי' דאיירי היינו אפי' שרוי' מעל"ע והא לר"מ שרוי' ומבןשלת יוצא בה, ולדידיה דאפי' מבןשלת יוצא כ"ש שרויה מעל"ע דיוצא וזו וצ"ל זו מבןשלת קאמר דיוצא ור"י דאמר יוצאים ברקיק שרוי אבל לא במבןשלת, מודה לו בשרויה כדס"ל לר"מ דאפי' פבוש שיעור פבישה יוצא בו, והנה לשיטת רבינו יונה דמצה מבןשלת א"י משום דע"י בישול הו"ל כמצה עשירה י"ל דוקא בישול, אבל פבוש לא משוי ליה עשירה דאין דרף וא"א לאכול פבוש במים בלי אפי' ואין הפבישה מבטל האפי' מפולו, אבל לפי דס"ל לרשב"א וכצ"ל לרש"י ולפי דנראה מרי"ף ורא"ש משום דאפי' מבטל טעם מצה ובמשמעות לשון ש"ס ברכות דבעי טעם מצה קשה מ"ש פבוש מ"ש מבןשלת מ"ש דברור פבוש א"י ומ"ש מצה, וצ"ל דברור שאני דגם ר"מ מודה דכבוש ומבןשלת א"י בו ובמצה ס"ל דיוצא משום דל"ב טעם כ"כ וס"ל דיש בו טעם קצת שאינו נרגש וסגי בהכי או דס"ל דסגי בטעם קלוש הנרגש, ור"י ס"ל דלא סגי בהכי או די"ל דבטל טעם מצה לגמרי או דבעי טעם חזק יותר כמ"ש וי"ל דוקא ע"י בישול מפגי טעמו ביותר מע"י פבישה וטעם שנשארו ע"י פבישה מודה לר"מ דסגי בהכי במצה, אבל לא ברור כדס"ל לר"מ לענין בישול חילוק בין ברור למצה, הגם דכבוש כמבןשלת היינו לענין מפליט ומבליע מ"מ בישול מפגי ומחליש ביותר מפבוש כצ"ל ועי': אמנם פן ראיתי בח"י סי' תמ"א שכל על מ"ש מג"א דיש להחמיר במבןשלת בכ"ש דה"ה דכבוש מעל"ע וציינן סי' תע"ג לענין פבוש, ושם העלה הח"י דוקא פבוש בחומץ מפח ראיה ומפח ששהוש מעיד וחקי טועם שאין פבישה במים מבטל טעם התמקא קרי"ן ולכן דוקא פבוש בחומץ וכ"ש הוא מבןשלת במים וזו וצ"ל זו הוא במתני' וברייתא, וכאן לענין מצה ס"ל דדיני בכבוש ככל פבוש באיסורי' במים מעל"ע ודלא כמ"ש, אבל ראיה שהבאתי תתן עדי' דע"כ צריף לחלק בין טעם ברור לביטול מצה וכבוש אינו מבטל טעם מצה כ"כ ואפשר לומר דוקא במים אינו מבטל כ"כ אבל בחומץ מבטל גם לענין מצה, וגם ר"מ דמתיר שרוי ומבןשלת מודה בכבוש בחומץ ושרוי היינו במים דוקא, ואפי' מעל"ע דלא עדיף מבןשלת

לדידי' ור"י מתיר בְּשֶׁרְנִי כְּמֹהוּ הַפֶּל בְּמִים אֲבָל בְּחֹמֶץ לֹא וְאֵתִי מִכ"ש מִמְּבֹשֵׁל בְּמִים דְּאוֹסֵר וְלִרְי"ף וְלִרְא"ש שְׂרוּי הֵינּוּ בְּמִים אֲבָל בֵּינָן לֹא וְכ"ש בְּחֹמֶץ דְּלֹא וְאִפְּי' הַב"י בְּשֵׁם רוֹקַח דְּשְׂרוּי אִפְּי' בְּמִים מוֹדָה דְּבְּחֹמֶץ לֹא זֶהוּ הַנִּלְפַע"ד בְּהֵךְ דִּינָא לְפִיּוּם רַהִיטָא וְהַמְעֵינָן יוֹסִיף וַיַּעֲיִן בְּטוֹב עֵינָן וַיְבַרְךָ: ג) וְנִבּוֹא אֶל הַשְּׁלִישִׁית לְעֵנָן אֲתָרוּג בְּש"ס סִנְפָּה ל"ו אֲתָרוּג תְּפוּחַ סְרוּחַ כְּבוֹשׁ שְׁלוּק וְכו' פְּסוּל וְכו' רַש"י כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ אוֹ בְּחֶרְדֵּל לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דְּאִין כְּבוֹשׁ אֲלֵא בְּחֹמֶץ וְצִיר וְחֶרְדֵּל כְּמוֹ צִיר יִחְשָׁב לְרַש"י, וְטוֹש"ע פְּתָבו ג"כ כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ וְהָא קִי"ל דְּכְבוֹשׁ בְּמִים ג"כ כְּבוֹשׁ הוּא וְכו' הַמַּג"א סִי תַרְמ"ח דְּנִקְטָא כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ דְּלֹא בְּעֵי מַעַל"ע וְהָא בְּמִים מַעַל"ע וְהַמַּג"א לְשִׁיטְתוֹ דְּחֹלֵק עַל הַשְּׁ"ף סִי ק"ה וְס"ל דְּבְּחֹמֶץ חֶזֶק לֹא בְּעֵי מַעַל"ע וְעֵינָן מִחֲצִית הַשְּׁקָל דְּלַחֲנָם הַשִּׁיג הָא"ר עַל הַמַּג"א, וְלְשִׁיטַת שְׁ"ף וּפְר"ח בְּסִי ק"ה דִּל"ש חֹמֶץ ל"ש מִים בְּעֵי מַעַל"ע קָשָׁה עַל טוֹש"ע דְּנִקְטָא דְּנִקְא כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ וְהִנֵּה הַט"ז הַשִּׁיג עַל הַב"ח דְּמִבִּיא דְּנוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ הָאֲתָרוּג בְּדְבִשׁ מְשֻׁנָּה לְשֻׁנָּה, הָא הו"ל כְּבוֹשׁ, וּבְאַלְי' רַבָּה כ' דַּס"ל לְב"ח הֶגֶם בְּאִיסוּרִים גַּם בְּמִים הו"ל כְּבוֹשׁ לְעֵנָן אֲתָרוּג דְּנִקְא חֹמֶץ, וְנ"ל דְּמוֹכַח כֵּן לְשִׁיטַת שְׁ"ף וּפְר"ח הַנְּ"ל מִן טוֹש"ע מְדַנְקָטוֹ חֹמֶץ, אֲלֵא נִיהִי דְּמוֹכַח כֵּן אֲבָל טַעְמָא לֹא יַדְעָנוּ מ"ש מְכַל אִיסוּרִים, וּבְאַמַּת מִן הַב"ח אִין אָנוּ מְוַכְרְחִים לוֹמַר חִילוּק זֶה שְׁחִידָשׁ הָא"ר כְּדִי לִיִּשְׁבוּ דִּיפָּה כ' מִחֲצִית הַשְּׁקָל דִּי"ל דְּבְּדְבִשׁ קְרוּשׁ מְנִיחִים הָאֲתָרוּג דְּלִיכ' מִשּׁוּם כְּבוֹשׁ, וְעוֹד י"ל דְּהִיוּ מוֹצִיאִים הָאֲתָרוּג בְּתוֹךְ כ"ד שְׁעוֹת דְּאִין הַכְּבִישָׁה מְצַטְרַפַּת, אֲבָל לְשִׁיטַת שְׁ"ף וּפְר"ח צְרִיכִים אָנוּ לְחִילוּק הַנְּ"ל וּבְעֵי טַעַם לְחַלְק וְצ"ל דְּנִקְא חֹמֶץ דְּמַפִּיק טַעַם טְפִי וְס"ל טַעְמָא דְּאֲתָרוּג כְּבוֹשׁ וְשְׁלוּק פְּסוּל מִשּׁוּם דְּנִשְׁתַּנָּה ע"י כְּבִישָׁה וְשְׁלִיקָה לְטַעַם אַחַר וְדְּנִקְא כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ אוֹ שְׁלִיקָה בְּמִים, וְהָא דְּבִסִי תַע"ג סְתָם וְכו' כְּבוֹשׁ וְלֹא הִתְנָה דְּנִקְא כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ, צ"ל דְּנִקְא גְבִי מְרוֹר דְּבְּעֵי לְטַעַם טַעַם מְרוֹר כְּפִיּוֹ וְלִזְכָּרוֹן בָּא ע"ש שְׁמַרְרו חִי' וְלָכֵן גַּם ע"י כְּבִישָׁה בְּמִים הֶגֶם דְּאִינוּ מְשֻׁנָּה וּמַפִּיק טַעְמוֹ לְגַמְרִי מ"מ לֹא יֵצֵא דְּבְּעֵי טַעַם מְרוֹר מִמֶּשׁ, מִשָּׂא"כ בְּאֲתָרוּג דְּלֹא מְקַרָּא יְלִפִי דְּבְּעֵי טַעַם אֲתָרוּג אֲלֵא כֹּל שְׁנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ לְטַעַם אַחַר יֵצֵא מִתּוֹרַת אֲתָרוּג וְכְמוֹ נִתְּנוּ בְּדַפּוּס וְכְדוּמָה דְּבְּעֵי שְׁיִהְיֶה בְּדַמּוּתוֹ וְצַלְמוֹ בְּטַבְעוֹ כֵּן צְרִיף שְׁיִהְיֶה בּוֹ טַעַם אֲתָרוּג וְכֹל שְׁיִישׁ בּוֹ טַעַם הֶגֶם שְׁנִשְׁתַּנָּה קֶצֶת כְּמוֹ ע"י כְּבִישָׁה בְּמִים לֹא מְפָסֵל רַק כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ אוֹ שְׁלוּק כְּנ"ל לְבָאָר ע"פ שִׁיטַת שְׁ"ף הַנְּ"ל: וְהִנֵּה בְּבְרִייתָא קַתְנִי שְׁלוּק וְכְבוֹשׁ וְלֹא קַתְנִי מְבֹשֵׁל כְּבִיתָא וּבְרִייתָא דְּפְסָחִים גְּבִי מְרוֹר, וּבְמִצְהָ צ"ל דְּבְּמְרוֹר טַעַם מְרִירוֹת שְׁנִגְשָׁשׁ וּמְרָגִישׁ בְּשַׁעַת אֲכִילָה בְּעֵינָן וּבְמִצְהָ הֶגֶם דִּל"ב לְהַרְגִישׁ בְּשַׁעַת אֲכִילָה מ"מ בְּעֵי שְׁיִהְיֶה רְאוּיָה לְהַרְגִישׁ בְּחִיָּה פְּשָׂאוּכַל וְלוֹעֵסוֹ, וְכ"ז בְּמִדֵּי דְּאִנְכֵל אֲבָל בְּאֲתָרוּג דְּלֹא בְּהַרְגָּשָׁה תְּלִי מְלִתָּא, אֲלֵא שְׁלֵא יִשְׁתַּנָּה כ"כ לְטַעַם אַחַר דּוּק' שְׁלוּק שְׁנִתְבַּשֵּׁל הַרְבֵּה אוֹ כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ שְׁמַהֲפָף וּמְבַלְבֵּל טַעְמָא אֲבָל מְבֹשֵׁל מוֹתֵר כֵּן נִרְאָה, וְתִימָא עַל טוֹש"ע שְׁפָתָבו כְּבוֹשׁ בְּחֹמֶץ וּמְבֹשֵׁל, הַחֲלִיפוּ מְבֹשֵׁל תַּחַת שְׁלוּק הָאִמּוֹר בְּבְרִייתָ, וְצ"ל הֶגֶם דַּס"ל בִּישׁוּל פּוֹסֵל מ"מ כְּבוֹשׁ בְּמִים לֹא דְּגָרִיעַ, וּמִנ"ל כ"ז וְצַל"ע: וְהִנֵּה לְכַאֲוֵרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּכְבוֹשׁ דְּבְּרִייתָא הֵינּוּ בְּחֹמֶץ דַּא"ה הו"ל זֹו וְאֲצ"ל זֹו דְּשְׁלוּק כְּמ"ש הַח"י סִי תַע"ג הוֹכְח' זֹו מִמִּתְנִי וּבְרִייתָ דְּמְרוֹר, וְכֵן כ' פְּר"מ נ"י רְאָיָה זֹו מְבְרִייתָ דְּסוּפָה מְדַנְפֵּשׁף וְהַטְּבַת לְדִיִּיק, אֲבָל שְׁבִתִּי וְרִאִיתִי כִּי לְטוֹר נִהְפָּן הוּא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּכְבוֹשׁ הֵינּוּ בְּמִים וְהִיוּ שְׁלוּק וְה"ה מְבֹשֵׁל זֹו וְאֲצ"ל זֹו, דְּהָא בְּבְרִייתָא קַתְנִי תַּחֲזִילָה תְּפוּחַ וְסְרוּחַ וּמְפָרְשׁ הַטוֹר שְׁהוּא תְּפוּחַ וְגַם סְרוּחַ קֶצֶת וְכו' הַב"י לְפ"ז בְּרִייתָא זֹו וְאֲצ"ל זֹו

וכינן דתחלת הברייתא ע"ד זו ואצ"ל זו א"א לפרש פבוש ושלוק ע"ד זו וצ"ל זו כמ"ש
פבר לעיל פי כן עכצ"ל דכבוש היינו אפי' במים וכו' ע"ד זו ואצ"ל זו, ולפי' רש"י
בתפוח וסרוח לב' פירושים אפשר דהני זו וצ"ל זו, אבל לטור דהני זו ואצ"ל זו וצ"ל ע:
ויש ראי' מכ"ז לשיטתו של המג"א דכבישה במים מעל"ע פוסל באטרונג וברייתא דקתני
פבוש ושלוק ע"ד זו ואצ"ל זו הוא כמו לפי הטור בתפוח וסרוח ודינו פבוש אפי' במים,
וממילא ע"כ דטוש"ע ס"ל דבחומץ אפי' פחות מעל"ע הו"ל כמבןשל ונקטו פבוש בחומץ
פחות מעל"ע פשיטת המג"א סי' תמ"ז דלא כש"ך ופר"ח, והא דנקטו פבוש בחומץ פחות
מעל"ע דקמ"ל ע"ד זו וצ"ל זו ל"מ פבוש בחומץ אפי' מבןשל במים נמי, או י"ל דקמ"ל
רבותא דכבוש בחומץ פחות מעל"ע ג"כ פוסל דהא הש"ך ס"ל דגם בחומץ בעי דוקא
מעל"ע כמו במים הגם דלשיטת המג"א הוכחנו דכן הוא מדכ' הטוש"ע פבוש בחומץ
דאפי' פחות מעל"ע עכ"פ רבותא איכא יותר פבוש בחומץ פחות מעל"ע מפבוש במים
מעל"ע דאלימא פח פבוש במים מלע"ע מפבוש בחומץ פחות מעל"ע ואיכא רבותא
דבאטרונג אפילו כבישה כזו בחומץ פחות מעל"ע פוסל כמו שאוסר באיסורים, וקמ"ל
מבןשל במים דיש מקום לומר איכא דחומץ גרע משום דמפיק טעמא טפי קמ"ל מבןשל
כנלע"ד לפרש שיטת טוש"ע ויצאנו ידי ביאור כל חמירא, בעזרת עוטה אורה: וכ"ז
כתבנו לשיטת טוש"ע ולפי פי' הטור תפוח וסרוח זו ואצ"ל זו צריך לפרש פבוש ושלוק
ג"כ עד"ז מוכח כדס"ל למג"א בפשיטות דה"ה פבוש במים, אבל לפי פי' רש"י בתפוח
וסרוח יש לפרש ע"ד זו וצ"ל זו שע"פ הרוב קתני במתני' וברייתא ע"ד זה, וממילא
נשמע דה"ה פבוש ושלוק ע"ד זו וצ"ל זו, וצ"ל פבוש היינו בחומץ, והא"ש מ"ש המג"א
ס"י תרמ"ט בשם ש"ג דאטרונג שנבלע בליעת איסור א"י בו, ונתקשה תיפוק לי' דהו"ל
פבוש או מבןשל דבלא"ה א"א שיהיה מוכלע בכולו ולשיטת הב"ח ע"פ שמיישבנו הא"ר
דבאטרונג אין פבוש פוסל רק בחומץ א"ש ושוב מצאת פדבריה בפמ"ג שם, וקש"י על
המג"א, ולמ"ש א"ש, דש"ג ס"ל פבוש דוקא בחומץ פוסל באטרונג דמפרש הברייתא
תפוח וסרוח ופבוש ומבןשל ע"ד זו וצ"ל זו, אבל דינו של המג"א קם לשיטת הטור
וש"ע ומכרח הוא בטוש"ע כדכתבנא וא"ש, אלא דבלא"ה אין לתפוס על המג"א מש"ג
דאולי אגזיל הש"ג בשיטת רש"י ודעמי' דליכא פבוש באיסורים ג"כ רק בחומץ וציר,
אבל לדס"ל דיש פבוש במים ה"ה דפוסל באטרונג: והנה טעמא דכבוש ומבןשל פוסל
באטרונג אינו מפורש כמו במרור דקתני טעמא משום דמבטל טעם מרור, וס"ד דסוג'י
ש"ס פסחי' במצה וכן ס"ל לר"נ משום דמבטלי מתורת לחם לר"י ודן מינה בשלוקו'
דמבטל שאין שם פרי האדמה עליו, ודחי טעמא דר"י משום דליכא טעם מצה, ובאטרונג
פבר כתבנו לעיל דצ"ל פינן שמבטל טעמו ע"י כבישה ובישול מפסל דבאטרונג צריך
שלא ישתנה טעמו שבתבעו כמו עצאו בדפוס וכבר טרחת גם אתה ברוך ה' למצוא טעם
פעין זה ועוד יותר נ"ל דוודאי ע"י בישול וה"ה כבישה דמבןשל הוא נשתנה הדבר
מכמות שהי' ועי' חולין פי' כל הבשר ק"ה ע"א וע"ב לענין נט"י במים שהוחמו עד שהיך
ס"ב, וברש"י שם תחלת ע"ב שכ' ונ"ל אם היך סולדת בהם בטלה ונשתנו מתורת מים,
ולתקת' דכשרי' למים ראשוניים דתיקנו נטילה גם במים פאלו ואפי' בעוד שהם חמים
ועי' רש"י שם ק"ו ע"א ד"ה דכ"ע אסור דכי תיקון וכו', וי"ל ניהי דקיי"ל דמברכי' על
שלוקות ב"פ האדמה דלא נתבטל ע"י בישול מתורת פרי האדמה דמ"מ שם פרי האדמה

עָלְיוּ הַגֵּם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה ע"י שְׁלִיקָה מִמְּמוֹת שֶׁהִי מ"מ שֶׁם פָּרִי עֲלָה וְכֵן מִצָּה כָּל שְׁחִיבֵי עַל חֲמוּצוֹ פֶּרֶת יוֹצְאֵי בּוֹ וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁתּוֹרַת שֶׁם הִמּוֹן וְלָכֵן הַגֵּם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה ע"י בִּישׁוּל וְכִבְיֵשָׁה לֹא יִצָּא מִתּוֹרַת מִצָּה, וְלָכֵן בְּמִרְוֹר דִּלְא פְתִיב רַק עַל מְרוֹרִים כָּל שִׂישׁ לוֹ מְרִירוֹת מִיְלָתָא דְמִתְאַפֵּל מִן פָּרִי אוֹ עֵשֶׂב יוֹצֵא, הַגֵּם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִמְּמוֹת בְּטֵבַע מ"מ שֶׁם מְרוֹר עָלְיוּ וּפְרִי הָאֲדָמָה עָלְיוּ אֲבָל בְּאֲתֵרוֹג פְּתִיב פָּרִי עֵץ הָדָר, וְאִי הֲגִי פְתִיב רַק פָּרִי וְלִפְּנֵי קַפִּידָא אֵיזְהוּ פָּרִי רַק שִׁיְהִי פָּרִי לֹא הִיָּה בִּישׁוּל וְכִבְיֵשָׁה פּוֹסֵל בּוֹ, אֲבָל מִדְּהַקִּפִּידָה תּוֹרַת שִׁיְהִי פָּרִי עֵץ הָדָר פָּרִי כְּזוֹ שֶׁדָּרָה בְּאֵילָנָא מִשְׁנָה לְשָׁנָה וְהָדָר וְהוּא אֲתֵרוֹג דְּנוֹקָא וְע"י בִּישׁוּל וְכִבְיֵשָׁה נִשְׁתַּנָּה מִמְּמוֹת שֶׁהִיָּה תּוֹ אֵין שְׁמוֹ פָּרִי זֶה שֶׁהַקִּפִּידָה תּוֹרַת בְּדוֹקָא עַל שֶׁם זֶה עָלְיוּ, לָכֵן מִפְּסֵל ע"י בִּישׁוּל וְכִבְיֵשָׁה כִּנְלַפְע"ד לְהַטְעִים טַעַם לְשִׁבְחָה, אֲשֶׁר יִשְׁבַּחְהוּ רַבָּנָן: וְע"פ דְּבָרִים הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ מְצִאנוּ מְקוֹם יִישׁוּב הַמְּיָתֵב דַּעַת טוֹבָא, לְהַבִּין פְּסָקָא דְּנָא שִׁיְצָא מִמְּקוֹם קְדוֹשׁ מְעִיָּן הַמְּתַגַּבֵּר, אֲשֶׁר הוֹרָה גָּבֵר, אֲשֶׁר כּוֹלֵם כְּבוֹשִׁים תַּחֲתָיו דְּכִבְיֵשָׁה מִעַל"ע פּוֹסֵל בְּלוּלָב מִשׁוּם דְּכִתִּיב כְּפֹת תְּמָרִים דְּבָעֵי דְּנוֹקָא כְּפֹת שֶׁל תְּמָרִים עֵץ עוֹשֶׂה פָּרִי תְּמָרִים דְּנוֹקָא וְע"י כְּבִישָׁה נִשְׁתַּנָּה וְלֹא נִקְרָא שְׁמוֹ הִרְאוּהָ לוֹ עָלְיוּ כְּפֹת תְּמָרִים, וְכֵן י"ל בְּהַדָּס וְהוֹשַׁעְנָא לְיֹלָב וּמִיָּנִי, וְהִנֵּה טְרַחְתִּי יַגְעִתִּי וּמְצִאֲתִי לְחֹמֶר הַנּוֹשֵׂא וְהַנְּשׂוּי, לְקַיָּים מִיָּלִי דְּאֲבוֹתָהּ, כִּי לֹא דָּבַר תּוֹהֵא וְלֹא טְעָה, וְקִיָּצֵר בְּדַכְרִי לְפִי שְׁעָה: וּבְגוֹף הַדִּין יֵשׁ לִי לְהוֹסִיף דָּאֵם מַה שֶׁהוּא חוּץ לְמִים מַג' מִיָּנִים שִׁיעוֹר שִׁיּוֹצְאֵי בּוֹ מְלַבֵּד עִם מַה שֶׁהוּא בְּמִים יֵשׁ לְהַכְשִׁיר דְּעִיקָר לְעַנְיָן אִיסוֹר דְּמַה שֶׁחוּץ לְמִים אֵין לוֹ דִּין כְּבוֹשׁ חוּץ בְּמִלְיָחָה עֵינֵי רַס"י ק"ה בְּש"ף שֶׁם, וְאַפְּי' לְדַעַת הַמְּחַמֵּיר הִיָּנּוּ דְּמַבְלִיעַ לְמַעְלָה, אֲבָל אֵין לוֹ דִּין כְּבוֹשׁ כְּמִבְּשׁוּל מַה שֶׁחוּץ לְמִים עַד דְּנִימָא דְּמַפִּיק טַעְמוֹ אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּנָּה הַדְּבָר מִמְּמוֹת שֶׁהוּא מִתּוֹלְדָתוֹ וִי"ל דְּבַג' מִיָּנִי לְכ"ע אֵינוֹ פּוֹסֵל רַק מַה שְׁבַמִּים כִּנְלַפְע"ד וּמ"ש בַּח"ס לְעֵשׂוֹת הַפְּסָק וְלְהַחְזִירוֹ, דְּבָר זֶה אֵינוֹ מִפְּנֵי שֶׁוּמָר בְּרֵאשׁוֹנִים וּש"ע, אֲלֵא הַמְּנַחֵת יַעֲקֹב כָּל כ"ד אוֹת ב' כ' כֵּן מִשְׁמַי' דְּחוֹתְנוּ הַגָּאוֹן זצ"ל וּמֵאֲז רְאִיתִיו הִיָּה נ"ל דְּתַלְי' בְּפִלּוּגָת' רֵאשׁוֹנִים בְּסִי קל"ה וּבש"ע סְעִיף י"ב וּט"ז וְש"ף וּנְקָה"כ, שׁוֹב אַח"כ מְצִאֲתִי כִּי כְּבָר הָעִיר עכ"ז בְּתִשׁוּבַת שָׁב יַעֲקֹב סִי כ"ז בְּאֵרוֹךְ מְדַנְפָּשִׁי וְלֹא רָאָה מ"ש בַּמִּנ"י וּמִסְקִנָתוֹ כְּמוֹהוּ לְדִינָא: וְהִנֵּה הַנּוֹצְעֵי לְפָנֶיהָ הַנּוֹצְעָה מְרוֹבָה אֲשֶׁר הָעֵלְתָהּ מְצוּדָתִי בְּחַפְזִי בְּלִי עֵיוֹן הֵיטֵב וְלֹא שֶׁקֵּלְתִּי הַדְּבָרִים בְּמֵאֲזֵנִי שְׁפָלִי בְּשֶׁקֶל הַצִּדְקָה, וּבֵין תְּבִין אֲשֶׁר לְפָנֶיהָ כִּי בַעַל נֶפֶשׁ אֲתָה תַחֲפֵשׂ אַחֵר כָּל בְּדָק, תְּעִיָּוִיתְדִקְדָק, וְתוֹדִיעֵנִי אִם יֵשׁ לָךְ לְהַשִּׁיב אוֹ תִבְחַר וְתִקְרַב, מְאוֹד לָנוּ יַעֲרֹב, הַכ"ד דוֹדָה רַבָּה פָּאֵב, כִּי טוֹב שׁוֹכֵן בְּאֵהֶל תּוֹרָה וְקָרוֹב, חוֹתֵם בְּאֵהֶב רַבָּה וּבְרַכָּה מְרוֹבָה שִׁיל"ת פ"ב כְּאוֹר בְּנוֹקָר לְיוֹם ד' פ' בְּרֵאשִׁי תַרל"ב לַפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה ג' מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה כִּכְג בְּיוֹם טוֹבָה הִיָּה כְּטוֹב לֵב, שְׁמִחָה וְהִרְחָבָה, ה"ה בְּנֵי מַחְמַד לְבִי הַרְבֵּנִי הַמְּנֹפֶלֶג חֲרִיף בַּעַל פִּיפִיּוֹת, לְוַחֵם מְלַחְמוֹת, מְלֵא וְגָדוֹשׁ כַּש"ת מו"ה שְׁמִחָה בּוֹנֵם סוֹפֵר נ"י לֵא"י"ט: בְּיוֹם טוֹב קַבְלִיתִי בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵב שׁוֹרוֹתֶיהָ הַנְּעִימִים וְלֹא הִי אֶפְשָׁר לִי בְּיָמִים שְׁבִינְתִים לְמִלְאוֹת מְאֻנֵּי נִפְשָׁה לְהַשִּׁיב לָךְ תְּשׁוּבָה מְאֵהָבָה עַל מַעֲט צָרִי אֲשֶׁר הִבְאֵת לָנוּ בְּמַכְתָּבָה פָּרִי קוֹדֵשׁ מִעַץ הָדָר בְּאֵילָנוֹ עֵץ חַיִּים מִשְׁנָה לְשָׁנָה כִּי אֵין מוֹעֵד מִיּוֹעֵד לְצִאת בְּעַט סוֹפֵר בְּפָנֵי ת"ח, וְהַיּוֹם אוֹסֵר אֲנִי הִקְדַּג בְּעֵבוֹתוֹת אֲהָבָה וְתַהֵי רֵאשִׁית מְלֵאכֶת פְּתִיבָה הַיּוֹם אֵלֶיךָ, כִּי אֲהָבָה דוֹחֶקֶת וְדוֹחָה שְׂאֵרֵי עֲנִינֵים וּמַכְתָּבִים הַרְבֵּה אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ, אֵלֶיךָ נְשִׁים תַּחֲלָה פְּנִינוּ עַל מ"ש עַל תְּמִיחַת הַקַּצ"ח סִי שֶׁנ"ג ס"ק ד' שְׁתַּמָּה תְּמִיחַ רַבָּה וְנִשְׁגָּבָה עַל קוֹשִׁי'

רשפ"א ב"ק קי"ד ע"א על הר"אב"ד דס"ל דאחר יאוש וש"ר צריף הלוקח לתת דמי
החפץ, והקשה מסופה ר"פ לולב הגזול מה מהני שתהיה שינוי רשות בידיהו דאנונפרי
הא לאו דדהו הוא דהו"ל כמשכון בידו ובעינן שיהיה לכם, וע"ז תמה הקצה"ח פיון
דאינו חייב לו רק הדמים גוף החפץ קנוי לו ולא דמי למשכון, ונדחק ביישובו, והנה
כבר עמד על תמיה זו הכפ"ת ר"פ לולב הגזול והניח בתמיה קנימת, ואתה בני הטבת
לראות ודייקת היטב בלשון הרשפ"א בשם הר"אב"ד דכ' דבדמים הוא מחזיר לו היינו
שאם הנגזל נותן לו הדמים צריף להחזיר לו החפץ עצמו ויפה הקשה הרשפ"א דדומה
למשכון, וכבר כתוב פן בקונטרס שלי לסוגיא דיאוש כשלמדנו סוגיא זו בישיבה בשנת
כ"ת"ר לפ"ק, ועכשיו לאשר שבא לידי ע"י מכתבה דייקתי יותר דכן נראה שהוא דעת
ב"י סי' שי"ג כשפירש שם הטור בשם הרמב"ם דנותן הדמים וכן דעת רמב"ן והראה
מקומו ומביא לשון רמב"ם ומפרש שיטת הר"י וכו' שכן דעת רש"י כר"י, אח"כ מעתיק
לשון רשפ"א בשם הר"אב"ד ומה שהקשה עליו ולא כ' כד מפרש שיטת רמב"ם דרמב"ן
ור"אב"ד פנותי"ס"ל ואת"כ הי' לו להביא שיטת הר"י מזה נראה דשיטת הר"אב"ד שיטה
אחרת היא וכבר דחאו הרשפ"א מפת קושני, וקושני' זו ל"ק רק לר"אב"ד דס"ל דחפץ
הוא מחזיר ול"ק לרמב"ם ורמב"ן, ובב"י תחילה כ' דמים הוא מחזיר ולבסוף מעתיק
כפתוב לפנינו בדמים וע"כ א' ט"ס, ומפת מ"ש מוכח דתחילה הוא ט"ס וצ"ל בדמים
הוא מחזיר לו, ועיני' טור סי' שס"ז בשם ראב"ד בהפיר פליו דר"אב"ד ס"ל דאפי' אחר
יאוש ומפרש הטור דס"ל דביאוש וש"ר צריף להחזיר הדמים והקשה ב"י א"כ למה פאן
צריף להחזיר החפץ, ומתיר דתיקון חכמים הוא בנחית דרגא עיי"ש, ולהנ"ל י"ל דמ"ש
בטור דר"אב"ד ס"ל דמים הוא מחזיר ט"ס הוא וצ"ל בדמים הוא מחזיר וטעות דשכיח
וקל הוא כמו שהוא בב"י סי' שנ"ג, ולמ"ש דע"כ הב"י סי' שנ"ג הנה לו הגרסא ושיטה
אמיתית בר"אב"ד בדמים הוא מחזיר וס"ל דשיטת הר"אב"ד ורמב"ם חלוקים הם, צ"ל
דמ"ש ב"י סי' שס"ז בשטת הטור ובגרסתו דר"אב"ד ס"ל דמים חייב לי', דזה ראב"ד
אחר הוא ועיני' ש"ר רס"י ל"ט, ועיני' השגת הר"אב"ד רפ"ה מהלכה גניבה ובהה"מ וכ"מ
שם, אמנם פן בבאר הגולה סי' שנ"ג ציין על הרמב"ם ורמב"ן וכן ס"ל לר"אב"ד דמביא
הב"י מנה והולך שיטת הר"אב"ד שברשפ"א בשם הר"אב"ד בין הסוברי' דמים בעלמא
הוא מחזיר, בנודאי תמוה דלא חל ולא הרגיש ולא דייק בלישנא בדמים הוא מחזיר ואיך
הבין קושני' הרשפ"א על הר"אב"ד: והנה אמת דשיטת ראב"ד שברשפ"א דל"ק בב"ק
שם צריף להחזיר גוף החפץ פשוטו לו הדמי' ולא קנה בשינוי רשות רק לדבר זה
דצריף הנגזל להחזיר לו הדמים, ונראה דגם רשפ"א מודה לו לר"אב"ד די"ל פן ונשאר
בשיטתו בפי' הבריית' ל"ק, ולא בא להקשות עליו אלא ממ"ש הר"אב"ד שנה עיקר ע"ז
כ' ועדיין צריכה תלמוד דסוגיא דעלמא ומר"ה גבי אנונפרי לא משמע פן, פנונתו רצוני'
דר"אב"ד ס"ל שנה עיקר דס"ל דנקטי' כל"ק דס"ל יאוש פדי ל"ק ול"ב ס"ל יאוש פדי
קנה פדמפרש לי' טעמ' דל"ב יאוש פדי קנה ממילא הלכת' כל"ק דקיי"ל יאוש פדי ל"ק
ע"ז כ' הרשפ"א דצריף תלמוד דסוגיא דעלמא ודר"ה מוכח דא"צ להחזיר החפץ בדמים,
וע"כ צ"ל דל"ב ג"כ ס"ל יאוש פדי ל"ק אלא דחולק על ל"ק דס"ל פיון דאיכא יאוש
וגם ש"ר קנהו לגמרי ולא דמי לגזולן שבאסורא אתי' לידן' ל"מ לי' יאוש, ונדחק בלשון
ש"ס יאוש פדי היינו בלי אמצעי, ואי נאיד רשפ"א לגמרי משיטת הר"אב"ד אלא ל"ק

א"צ להחזיר רק הדמים כשיטת הרמב"ם הנה יוכל לפרש עד"ז ל"ב דס"ל יאוש לחוד קונה ונקטי כל"ק מפני דקיי"ל יאוש כדי ל"ק ומסוגל דעלמא ואנונפרי לק"מ פינו דאינו חייב רק דמים, מזה ומשטיחות לשון רשב"א נרא' דקני' בפ' הרב"ד בל"ק ואינו חולק עליו אלא במ"ש שזה עיקר לדינא: והנה קוש' רשב"א מאנונפרי עצומה על הרב"ד, ובתחילת הרעיון עלה במחשבה לפני די"ל דרב"ד ס"ל כשיטת ר"ת דמאן דס"ל מהב"ע לא יצא גם אחר שקנה הוי משום מהב"ע, וי"ל דר"ה דאנונפרי ס"ל יאוש לחוד קונה ובהתירא אתי ליד אנונפרי ואין צריף להחזיר אפי' דמים וכ"ש החפץ עצמו, והא דאמר שלא יקצצנהו בעצמם משום מהב"ע כמ"ש רש"י וא"נ יאוש קונה איכא משום מהב"ע ותירוצים שצ"ל על קוש' תוס' על ר"ת ומהרש"א על רש"י ממה דמקשה ולקנייהו בשה"ש י"ל גם לרב"ד, ורשב"א לשיטתו דנקוט כר"י כמבואר בחידושו לגיטין כ' שפיר דמ"ש רב"ד דהוא עיקר צריף תלמוד מהא דאנונפרי, ואפשר משו"ה לא הקשה בחזקת על הרב"ד דהרגיש די"ל דרב"ד ס"ל כר"ת, ולכן כ' דצריף תלמוד דתל' כשיטת ר"ת ולשיטתו לאו עיקר הוא, אכל לר"ת י"ל דר"ה ס"ל יאוש קונה ומשום מהב"ע: ולא תיקשי א"כ איך הקשה ש"ס מעיקרא ולקצצנהו אינהו ולקניי יאוש בידיהו וש"ר בידי דידן דלמא ס"ל לר"ה יאוש ל"ק ואי יקצצנהו אנונפרי אתי בידן באיסורא וצריף להחזיר החפץ ולכן אמר דלקניי ש"ר ביד אנונפרי ובידן בהתירא אתי וא"צ להחזיר לא החפץ ואפי' דמים, י"ל דנודאי גם בקוש' לא ס"ד דלא צריכי' לדידהו כלל אלא דס"ל דקצצו לצרכם ולצורף אחרים ג"כ והקשה מה שצריכים לאחרים לקצצו אינהו ולקניי ש"ר בידן ומסיק דבאמת לא הצריכם לקצץ בעצמם רק לצרכם, והא"ש דמקשה לקצצנהו אינהו מה שצריכים למכור לאחרים ואין לומר דס"ל יאוש ל"ק ולדידהו באיסורא אתי ולא שלקה הוא א"כ מה הועילו במה שצריכים לצורף עצמם וע"כ דס"ל יאוש קונה ובהתירא אתי לידן של עצמם, א"כ לאחרים יקצצו הם וא"ש ועי': ואם פי הדברים ראוי' לאמר, מ"מ לא נ"ל עיקר, דמלשון ר"ה דאמר אלא יקצצו אינהו ולקניי יאוש בידיהו מדאמר וש"ר בידיהו משמע דביאוש לחוד ל"ק הגזלן, ומשום מהב"ע לא צ"ל ש"ר בידיהו אלא פינו דקנה הנכרי ביאוש שוב ליכא מהב"ע ביד אחר דלא עשה עבירה ובא לידו אחר הקנין, וע"כ דאמר דלקניי ש"ר שיהי' קנוי להם ע"י יאוש וש"ר, ומ"ש רש"י וא"נ יאוש קונה אין פנונתו וא"נ ר"ה הכי ס"ל, דנודאי ס"ל ל"ק, ולרוחא דמלתא כ"כ אפי' למאן דס"ל דקונה מ"מ איכא משום מהב"ע ולר"ה תרתי איכא משום מהב"ע ומשום דלאו לכם הוא: ומאז אמרתי ליישב עד"ז קוש' תוס' על ר"ת דמקשה ש"ס על ר"ה ולקנייהו בש"ר וכ' ודחוק דאזיל לשמואל דל"ל מהב"ע מנ"ל לש"ס דר"ה הכי ס"ל עד דמקשה עליו, ולמ"ש י"ל בשאקדים דנ"ל לשיטת ר"ת דגם אחר קנין איכא מהב"ע פינו שבאסור בא לידו, גם ללוקח הקונה מן הגזלן אחר יאוש הו"ל מהב"ע בידו דבאסור בא לידו שהוא הוא המוציא מרשות הגזל ובש"ס ב"ק קי"ג קרי לי ללוקח באיסורא בא לידו ועי' רמב"ם הלכ' גניבה ועי' ביותר רמב"ן במלחמות ר"פ לולב הגזול דמסביר בטוב משל דרשב"י ממנו ילמדו שלא לקנות מגנב וגזלן דע"י יוצא מרשות הגזל ומשו"ה אינו חפץ ה' בקרבן פנה הגם דזוכה בו הקדש פינו שע"י הקדש יוצא מרשות הגזל וממנו ילמדו עיי"ש כי מתוק לחיף, והארכתי בהם בסוגי' טובא, ולזה נ"ל דהוא ללוקח מגזלן מהב"ע, וכי כן מדאמר ר"ה פי היכא דלקניי

ש"ר בידייכו וע"כ ס"ל דיאוש ל"ק כמ"ש וע"כ דל"ל מהב"ע לא יצא דאלת"ה איהו יצאו האוננפרי פינן שפאסור פא לינד, וכבר פתבנו גם בקושני' שהקשה ולקני' ש"ר בינדן ידע דונדאי גם לידהו דאוננפרי עצמם היו צריכים וע"כ דל"ל מהב"ע ומקשה ולקצצינהו אינהו ולקני' ש"ר בינדן ומשום מהב"ע ע"כ ל"ל : והא"ש דמקשה ולקני'הו בש"מ ושה"ש ומינשב קושני' תוס' על ר"ת, וי"ל גם רש"י עד"ז דמ"ש א"כ יאוש קנה לאו לר"ה אמר דר"ה נדאי ס"ל יאוש ל"ק וע"כ דל"ל מהב"ע, ולא כ' פן רק למאן דס"ל יאוש קנה י"ל משום מהב"ע, אבל לר"ה נדאי ל"ל מהב"ע כמ"ש וא"ש קושני' ש"ס ולקני'הו בשה"ש, ויש להוסיף דס"ל לרש"י למ"ד יאוש ל"ק לא מוכח מקרבן דמאנה הב"ע לא יצא רק קודם קנין וכ"כ גם לאחר קנין מנ"ל, אבל למ"ד יאוש קנה וקרבן ע"כ לאחר יאוש דלפני יאוש פשיטא ומוכח דאפי' לאחר קנין איפא מהב"ע, וא"ש מ"ש רש"י א"כ יאוש קנה איפא משום מהב"ע דאי קנה מוכח מהב"ע גם לאחר שקנה אבל ר"ת נדאי ס"ל יאוש ל"ק ממילא לאחר הקנין ל"ל מהב"ע, ומקשה ש"ס שפיר ולקני'הו בשה"ש וש"מ דלדידי' דיאוש ל"ק מנ"ל מהב"ע לאחר שקנה וא"ש והארכתי עוד ואכ"מ ולא פא אלא ע"ד אגב, ויתר הדברים איני רוצה פה לעמר ולגבב, הגם פי דברי עליך ערב וחיביב: הדרן לדברינו דנסתרו דברינו בישוב שיטת הראב"ד מתמתין דר"ה דמוכח מדבריו דס"ל יאוש לחוד ל"ק מדאמר דהוי ש"ר בידייכו, ואחר התבוננות לפי מסת הפנאי עלה בידינו לקיים דברינו בהקדם מה שהעלתי בקונטרס הארוך שלי בסוגי' דיאוש בשיטת הרמב"ם דלאחר יאוש וש"ר צריף הלוקח לתת הדמים לנגזל וטעמו משום דבאסורו פא לידו ונקיט להלקחא כל"ק דב"ק קי"ד דל"ב דלא פהלקתא דס"ל יאוש פדי קנה, לפי פשט הפשוט וכן שיטת הראב"ד שפרשב"א דנקטי' כל"ק אלא דפליגו אם משום דבאסורא אתי' לידן' צריף להחזיר החפץ, ורמב"ם ס"ל דא"צ להחזיר רק הדמים, והעלתי דנ"ל למ"ד יאוש פדי ל"ק מדאורייתא אלא מדרבנן משום תקה"ש לוקח שקנהו מגזלן אחר יאוש בהתירא אתי' לידן' דהא דאמרו לב"ק דבאסורא אתי' לידן' דע"י שקונהו מפסיד לגזלן שמוציאו מרשותו דעד עכשיו הי' צריף להחזיר לו חפצו בלי שום דבר ועכשיו הוא מוציא החפץ מרשותו, הגם שאינו דומה לגזלן עצמו שגזל ממנו בע"כ והוא המתחיל וקנהו הלוקח בש"ר מ"מ לא לגמרי קנהו אלא או שצריף לתת לנגזל דמי שני לרמב"ם, או החפץ בעד דמי שוי' לראב"ד, אבל אם יאוש קונה ואפי' רק מדרבנן גם פשהוא ביז הגזלן אינו צריף להחזיר רק הדמים וכבר יצא מרשותו של הנגזל מדרבנן מיהת שוב אין הפסד לנגזל במה שקנהו הלוקח מיד הגזלן דגם בלעדו לא הי' הגזלן מחוייב רק דמים, וחיוב זה עדיין על הגזלן וכיון שאין בקנייתו הפסד והוצאה מרשותו אין ביז הלוקח עבירה עד דנימא פינן דבאסורא פא לידו לא קנהו לגמרי, וי"ל דתרי לשנא בב"ק קי"ד פליגו אי יאוש קונה מדרבנן דל"ק ס"ל אפי' מדרבנן אינו קונה, ול"ב אפשר ג"כ ס"ל דמדאורייתא ל"ק רק מדרבנן ממילא ליפא איסור ביז הלוקח ורמב"ם לשיטתו אגזיל דיאוש אפי' מדרבנן אינו קונה, דכן משמע מדסתם ולא כ' בשום מקום דקונה מדרבנן דלא כיש"ש ב"ק דהעלה בשיטת הרמב"ם דקונה מדרבנן וראני' יש"ש פבר דחוני' בלח"מ פי"ח ממעשה קרבנות דעור מטמא אחר יאוש ועיי' פ"י ב"ק ס"ו והבאתי עוד ראיות דשיטת הרמב"ם דגם מדרבנן ל"ק וא"ש דברינו דמשו"ה פסק הרמב"ם כל"ק דלוקח אינו קונה לגמרי, ומזה עצמו ראי' דס"ל לרמב"ם דיאוש

אינו קונה אפ"י מדרבנן דסברתי מסתברא דכל שאין הגזלן חייב רק דמים לגבי לוקח בהתירא אתי לידן: ומצאנו בדברינו מקום ישוב לקוש'י ש"ה סי' שנ"ג ס"ק ה' מש"ס ב"ב ס"ד ע"א דמוכח דאין הלוקח חייב דמים לנגזל, ולמ"ש לק"מ די"ל ר"ש ס"ל יאוש קונה מדרבנן מיהת וא"צ להחזיר הדמים לנגזל, והא דנקיט במוכר ולא ביו"רש דהא הגזלן אין חייב רק דמים הו"ל פחוב וא"צ היו"רש לשלם, נ"ל דלאו פחוב שיי' רבנן אלא תנאי התנו בתקנתם שאם יתן הגזלן דמים לנגזל אחר יאוש שיוצא י"ח ואין לו לנגזל אז פלוג על החפץ וכ"ז שלא יתן דמים לא קנה ודוקא לוקח א"צ לתת דמים שקנהו משא"כ יורש למ"ד לאו פרושות לוקח דמי פן אמרתי מסברא דנפשי, וחדו נפשיא שפצתי שפוננתי בדין אחרון זה דיו"רש במגניי שלמה קדושין נ"ב ואמרתי שישו בני מעי ושם בקונטרסי בארה באר רחובות הרבה דברים בזה, וכעת נ"ל לומר כל הדברים האלו ע"פ שיטת הראב"ד וברשב"א בשיטתו דצריך להחזיר גוף החפץ בעד הדמים דוקא למ"ד יאוש ל"ק פלל אפ"י מדרבנן ויש לקיים דברינו הנותנים למעלה בישווב קוש'י הראב"א דר"ה ס"ל יאוש קונה ובהתירא אתי לידן והא דאמר פי היכי דלקהי ש"ר בידניכו משום דס"ל דיאוש אינו קונה רק מדרבנן ולא מהני לענין לכם מדאורייתא כמ"ש תוס' שם בתירוש ש"ס שינוי מעשה החוזר הוא, ומה שהקשה תוס' לדנפשי' מסופה גזולה ונדחק עיי' אבני מלואים סי' כ"ח דבסופה דל"ב לכם רק דגזולה לא תהי' וכינן דאמרו רבנן דיחזיק בו פשיטא שאין נקרא גזלן וסופה גזולה לפני קדם אפנהו דשמי' וא"צ לצאת יד"ש אפילו, ואמת נכון הדבר, ומשו"ה הוצרך ק"ה לומר פי היכי דלקהי ש"ר בידניכו וקנהו מדאורייתא יאוש וש"ר, ומשום שצריך להחזיר החפץ לנגזל בדמים ליכא פינו דגזלן קנהו ביאוש מדרבנן ליכא פסידא ע"י קני' הלוקח וקנהו ממש דבהתירא אתי לידן וזה בנודאי מהני לדאורייתא דסוף כ"ס לא הפסידו לנגזל וא"ש דברינו בישווב הראב"ד ואחר שגנדי' חוזרים ונראים, בהוספת דברים ראויים: עוד חנני ה' בזה ישוב נכון לשיטת הראב"ד, בהוצעת הקדמה א' בקיצור שהעלתי בקונטרסי דדבר זה אם ליד לוקח באיסורא אתי לידן או לא תלי' בפלוגתא אם ש"ר ואח"כ יאוש קונה או לא ועי' רמב"ן מלחמות ב"ק קי"ד דמבואר מדבריו דלמ"ד ל"ק משום דבאסורא אתי לידן קודם יאוש ל"ק פלל, ולאחר יאוש בהתירא אתי לידן, וצ"ל הגם דקרי לי' לל"ק באיסורא אתי לידן היינו קצת באיסורא דל"ק לגמרי ודמים מיהא חייב ולל"ב בהתירא קרי לי' והנה בענין קנין יאוש וש"ר איכא פלוגתא בראשונים הר"ן בקדושין פ"ב גבי מקדש באה"נ כ' הגם שאינו נותן משלו פלוגתא פינו שעי' בא לידה מקודשת נראה דס"ל כפשוטו דע"י שינוי רשות נקנה ללוקח לבד וכן דייק לשון רשב"א בקדושין נ"ב והה"מ כ' פשם שקנהו היא קנה הוא אותה, אבל ריטב"א קדושין נ"ב נראה דס"ל דבאותה רגע שמקנה ללוקח קונה הוא הגזלן ע"י שמקנה רשות מידו ליד אחר בקנין וכ' דמשו"ה קרפן גזול פשר לולי מהב"ע דקרפנו מקרי וה"ט דבאותה רגע שמקדשו גם הוא זוכה ע"י שה"ש וש"ר, וכ"כ ביש"ש ב"ק באנרף וחולק מה"ט על הרא"ש דגם אם יאוש ל"ק מ"מ יוכל לקדש בו דשלו הוא ע"י שינוי רשות מידו לידה, ועיי' מל"מ הלכ' אישות גבי מקדש באה"נ: וכמדומה לי הי' כ"ז בהעלם מקצה"ח סי' שנ"ג, והנה מה שמוסרף מדילי' דרא"ש לשיטתו דס"ל ש"ר ואח"כ יאוש ל"ק דכינן דבאסורא אתי לידן א"א לומר דגם הוא הגזלן קונה פשמשנה רשותו ורמב"ם לשיטתו דס"ל דש"ר ואח"כ יאוש קנה הגם

דבאסורא אַתי לידו הגם שיש לחלק לרמב"ם בין איסורא דלוקח ובין באיסורא אַתי לידן' דגזלן עצמו, וכן מבואר מתוך דברי רמב"ן במלחמות שהבאנו מ"מ אפשר לומר כדבריו ונכון אשר דבר הגם שאינו מוכרח די"ל דרמב"ם ס"ל דא"צ להיות שלו רק שיבוא מידו לידה פשיטת הר"ן והה"מ: ונקיטנא מדבריו הערב והטוב לנו למאן דס"ל דש"ר ואח"כ יאוש ל"מ משום דבאסורא פא לידו דלוקח כ"ש דא"א לומר דנקנה ע"י ש"ר לגזלן עצמו באותה רגע, לפ"ז אומר אני למאן דס"ל ש"ר ואח"כ יאוש קונה דס"ל דגם הגזלן עצמו קונה פשמכרו או נתנו לאחר דקונה הוא תחלה ואח"כ הלוקח, ולוקח זה לאו באסורא אַתי לידן' דכבר נקנה לגזלן ואינו אלא גורם ומסייע ידי ע"ע לכל היותר כמ"ש רמב"ם הלכ' גניבה, ול"ק דב"ק דמתחזיר לנגזל משום דבאסורא אַתי לידן' ס"ל דש"ר ואח"כ יאוש אינו קונה והלוקח הוא הקונה ומוציא מרשות נגזל בלי ממנצע לידו, ול"ב ס"ל דש"ר ואח"כ יאוש קונה וקנהו הגזלן תחלה ולאו באסורא שמוציא מרשות הנגזל פא לידו פנ"ל, ובאמת הרמב"ם דפוסק דש"ר ואח"כ יאוש קונה וס"ל דמתחזיר הדמים כל"ק ע"כ דס"ל דמ"מ מקרי באסורא אַתי לידן', וא"ש ביותר ע"פ שיטת הש"ף בפשיטת הרמב"ם דהמותר ס"ל לרמב"ם דצריף להחזיר פשיטת הרז"ה וי"א שפברשפ"א ב"ק, ויש להאריף, ואנו ליישב שיטת הראב"ד שפברשפ"א פאנו י"ל דס"ל בפביאור ב' לשנא פהנ"ל, וס"ל להלכה דש"ר ואח"כ יאוש ל"ק פשיטת ר"פ דכר"י נקטי דהלכה פמותו נגד רב בכ"מ, וכבר פתבנו דראב"ד שפברשפ"א אין זה הראב"ד בעל השגות, דראב"ד בהשגות מדשתיק לרמב"ם בהא מלתא שכ' הרמב"ם בהלכ' גניבה דש"ר ואח"כ יאוש קנה ש"מ דמודה לו, וראב"ד שפברשפ"א ס"ל דהלכתא ש"ר ואח"כ יאוש ל"ק לכן כ' דעיקר הוא דחייב להחזיר החפץ בדמים, ול"ק מר"ה פאונגפרי דר"ה תלמיד דרב ס"ל פכפו דש"ר ואח"כ יאוש קונה, וכל"ב בב"ק דלגבי לוקח לאו באסורא מרשות הנגזל לרשותו אַתי לידן' ולהלכתא פאמת ליתא לדר"ה ולא אפשר לא ונקרי לצאת רק אלו שקונים מהם והוא יישוב נכון לפע"ד במושפל ראשון: הנה הנצעת לפניך מה שהעלתה מצודתי, בפערת מגן צור ישועתי, בעיון מעט מזעיר בין הפרקים ובין גברא לגברא בחה"מ וחדשים ע"פ ישנים פרחי שושנים שפבר העלתי צפנתי לה, ואתה בני בין תבין אשר לפניך, יאר ה' פניו אליך, הכ"ד אביך חותם בפרכת התורה ואהבה רבה, מימים ימימה.

שיל"ת פ"ב אה"ח דסנפות תרל"ב לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימן ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קכד שניות מדברי סופרים, שלום תנין, וברכה בכל מקנה וקנין עד אין מספר ומנין, לבני יקיר לבני, אשכול הפופר, הנותן אמרי שפר, מעמיק מונה וסופר, הרבני המופלג חריף בע"פ מלא וגדוש על כל גדותיו כש"ת מו"ה שמחה בונם סופר, נרף יאר וכל טוב מאתך לא תופר: שמחה לאיש פמוני במאמר פיה דבר בעטף עט סופר מה טוב אשר עשית סמוכים לדברינו אורחות חיים לפלס עפ"מ שפכתתי במכתבי לשיטת ר"ת גם גפי לוקח מגזלן איפא מהב"ע דבאסור פא לידו, ויש"ס דמקשה על ר"ה ולקצצו אינהו וליהוי ש"ר פינדן דר"ה ע"כ ל"ל מהב"ע דהא גם לעצמן צריכים בונדאי והא איפא משום מהב"ע וע"כ דל"ל א"כ לקצצינהו מה שצריכים לאחרים ומתרין דבאמת ל"א להו ר"ה דיקצצינהו נכרים רק מה שצריכים לעצמן אלו דברינו בקונצר אומר פה: ויפה דברת דלפ"ז מיושב שיטת האורח' חיים שבב"י ובש"ע סי' תרמ"ט

שְׁנֵת קִשָּׁה בּוֹ כַכּ"ת תָּדָא לְמָה יתִי מֵהַב"ע בְּיַד הַלּוֹקֵחַ לְקַנְיָנָהּ בִּשְׁ"ר וְלֹא הוּא עֲשֵׂה
הַעֲבִירָה, וְגַם מִדְּמִקְשָׁה ש"ס וְלִקְצָצִינָהּ אֵינָהּ וְנִהְיִי ש"ר בְּיָדוֹ מוֹכַח דְּבִיד הַלּוֹקֵחַ לִיפָא
מִשׁוּם מֵהַב"ע וְהָא ר"ה הַנְּצָרָה לַכ"ז לְצִאת בֵּית"ר וְנִדְחָק מְאוֹד בְּיָשׁוּב כ"ז, וְלִדְבָרֵינוּ
א"ש דס"ל כר"ת גַּם לְאַחַר קִנְיָן אֵיפָא מֵהַב"ע וְלִגְבֵי לּוֹקֵחַ ג"כ אֵיפָא מִשׁוּם מֵהַב"ע
דְּבִאִסּוּר' אֲתִי לִידְנָי וְקוֹשְׁנֵי ש"ס א"ש דר"ה ע"כ ל"ל מֵהַב"ע פְּדֻכְתִּיבְנָא: וְהִנֵּה אִם כִּי
נִכּוֹן דְּבִרְתָּ בַכ"ז לֹא הִצְלַת נִפְשׁוֹ שֶׁל הָאוֹרְחַת חַיִּים מֵהַ שְׁמֻחָלָק בֵּין יִט"ר לְגַבֵּי אַחַר פִּינוֹן
דס"ל דְּגַם בֵּית"ש אֵיפָא מִשׁוּם מֵהַב"ע מָה לִי הוּא מָה לִי אַחַר נְאִי ס"ל דְּנֻקָא בֵּית"ר
אֵיפָא מִשׁוּם מֵהַב"ע מָה לִי הוּא מָה לִי אַחַר, וְכַפ"ת הֶלֶךְ לְדַרְפוֹ בְּיָשׁוּב קוֹשְׁיוֹתָיו עַל
הָאו"ח וּמִיָּשֵׁב גַּם זֶה, וְכָל הַרְוָאָה יִרְאֶה כַּמָּה דְּחֻוּקִים דְּבָרֵינוּ מְסַבְרָא בְּעֲצֻמוֹתָן בַּמ"ש
כִּינוֹן דְּחֻיִב לִי דְמִים הו"ל פְּשָׁאוֹל בְּיָדוֹ, וְלִפִּי הַמְּוֹשְׁפֵל אֵין זֶה רַק פְּקוּדָה דְּבָר וְחֻיִב דְּמִי
שׁוּי' מ"מ גּוֹף הַחֶפֶץ שֶׁלּוֹ וְדְמִים בְּעֵלְמָא חֻיִב לִי וּמ"ש לּוֹקֵחַ זֶה וּמִיד אַח"כ תָּמָה עַל
הַרְשָׁפ' א' שֶׁהַקִּשָּׁה עַל הַרְאָב"ד דְּלָאוּ לְכֶם הוּא וְסוֹתֵר דְּבָרֵינוּ עֲצָמוֹ, וּמ"ש עַפ"ז לְחֻלָּק בֵּין
יִט"ר לְשֵׁנֵי רְחוּק יוֹתֵר בַּמַּח"כ, וְאַנִּי בְּעֵנֵי הַכִּינוּתִי יִישׁוּב הַמְּיָשֵׁב דַּעַת, בְּעֲזֵרַת הַחוּנָן
דַּעַת, וְהוּא עַפ"מ"ש בְּיָשׁוּב שֵׁיטַת ר"ת, יִישׁוּבְתִי ג"כ טַעְמָא דָאו"ח דְּלְאַחַר הַלּוֹקֵחַ מֵהַב"ע
הוּא וְקוֹשְׁנֵי ש"ס מ"מ א"ש כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתָּ בְּנִי כֹן כְּתוּב לְפָנֵינוּ וּבְמַכְתָּבֵי הַרְאִשׁוֹן לֹא רְצִיתִי
לְהַאֲרִיךְ מַעֲנֵן לְעֵנֵן שֶׁהֵינּוּ בּוֹ בְּיָשׁוּב שֵׁיטַת הַרְאָב"ד שֶׁבְּרִשָׁפ' א' ב"ק קי"ד וּב"י ח"מ
ס'י שֵׁנ"ג, וְכִשְׁאֲנִי לְעֲצָמֵי הוֹסְפְתִי תוֹסְפוֹת מְרֻבָּה עַל דְּבָרֵינוּ בְּטַעְמָא דָאו"ח וְיִישׁוּב
קוֹשְׁנֵי כַפ"ת, וְלְחֻלָּק יְצָאֵתִי ע"פ דְּבָרֵינוּ דָאו"ח אֲזִיל בְּשֵׁיטַת ר"ת וְהוּא ע"פ מָה שֶׁחִידַשׁ
לְנוּ הַפ"י וְדִיִּיק בְּלִישְׁנָא דְשִׁמוּאֵל דְּאָמַר מִתּוֹךְ שִׁיּוּצָא בְּשָׁאוֹל יוּצָא נְמִי בְּגִזּוֹל, דְּכּוֹנְנָתוֹ
כִּינוֹן דְּאֶפְשָׁר שְׁיִקְיִים הַמְּצוּהָ בְּלִי עֲבִירָה דְהִי אֶפְשָׁר בְּשָׁאוֹל וְלֹא צָרִיךְ לְגַזְלוֹ יוּצָא נְמִי
בְּגִזּוֹל, וְזֶהוּ טַעְמָא דְשִׁמוּאֵל אֲבָל ר' יוֹחָנָן לֹא ס"ל מִתּוֹךְ שִׁיּוּצָא בְּשָׁאוֹל דְּפוֹסֵל גַּם בֵּוּט"ש
מִשׁוּם מֵהַב"ע צ"ל דס"ל הַגַּם דְּאֶפְשָׁר לְמַצּוּהָ בְּלִי עֲבִירָה מ"מ אֵיפָא מִשׁוּם מֵהַב"ע, וִי"ל
בְּשׁוֹרֵשׁ הַדְּבָר בְּנוֹדָאֵי לְשֵׁיטַת הַר"י דְמֵהַב"ע לִיפָא רַק קוּדָם שְׁקִנְהָ דְמָה שֶׁעֵבֵר עֵבֵר,
וְכִשְׁלֹא קִנְהָ כָּל שְׁעָה וְרַגַע אֵיפָא מֵהַב"ע דְּעֵלְיוֹ רְמִי מְצוּת הַשְּׂבָה וּבְכָל רַגַע דְּמַחְזִיק בּוֹ
עוֹבֵר וְאִסּוּר בְּיָדוֹ כַּה"ג אֵיפָא מִשׁוּם מֵהַב"ע שֶׁכָּל רַגַע הַעֲבִירָה קִיָּמַת מִשָּׂא"כ אַחַר
שְׁקִנְהָ, לַפ"ז אֵין לוֹמֵר מְסַבְרָא כִּינוֹן שְׁהִיָּה אֶפְשָׁר בְּלִי עֲבִירָה מִתְחִילָתוֹ שְׁהִי אֶפְשָׁר
בְּשָׂאֵלָה יְצָא מְגִדֵּר מֵהַב"ע דְּאִינָהּ בָּאָה ע"י עֲבִירָה שְׁהִי אֶפְשָׁר בְּלֹא עֲבִירָה דְאַחַר שְׁגִזְלָהּ
מִעִיקָרָא וְעֵלְיָ דִידְנָי רְמִי לְהַשִּׁיב עֵדִיִּין הַעֲבִירָה בְּיָדוֹ וְעוֹבֵר בַּכ"ש וְלֹא מְהַנִּי אִם מְכָאן
וְלְהִלָּאָה רְצוֹנוֹ לְהַשִּׁיב, וְיִהְיֶה בְּיָדוֹ בְּשָׂאֵלָה עֶכְשָׁיו דְאַחַר שְׁגִזּוֹל צָרִיךְ לְקַיֵּים וְהַשִּׁיב
הַגִּזְלָהּ כָּל רַגַע, אֲבָל לר"ת דס"ל דְאַחַר הַקִּנְיָן ג"כ אֵיפָא מִשׁוּם מֵהַב"ע כִּינוֹן שֶׁעֵבֵר
וּבְעֲבִירָה בָּא לִידוֹ מִתְחִילָה, הַגַּם דְקִנְהָ וְעֶכְשָׁיו אֵין עֵלְיוֹ מְצוּהָ לְהַשִּׁיב, י"ל זֶה דוּק' אִם
אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְעֲשׂוֹ הַמְּצוּהָ מְבִלִי שְׁגִזְלָהּ מִעִיקָרָא וְהַמְּצוּהָ בָּאָה ע"י עֲבִירָה מִתְחִילָה אֲבָל
בֵּית"ש דְּאֶפְשָׁר לוֹ מִתְחִילָה בְּלִי שְׁגִזּוֹל אֵין הַעֲבִירָה מְעֵלָה וּמוֹעֵלָת לְמַצּוּהָ כַּה"ג לֹא מְחַשֵּׁב
מֵהַב"ע כַּנ"ל מְסַבְרָא יְשָׁרָה וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּסוּגֵי בְּזָה עַד"פ, וְאַנּוּ לִישׁוּב שֵׁיטַת הָאו"ח
בָּאנוּ דְכַתְּבָנוּ דס"ל כְּשֵׁיטַת ר"ת מִשׁוּ"ה גַּם לְגַבֵּי לּוֹקֵחַ אֵיפָא מֵהַב"ע מִשׁוּם דְּבִאִסּוּר בָּא
לִידוֹ, וְע"פ דְּבָרֵינוּ הַסְּמוּכִים לְנוּ א"ש נְמִי מָה דְמַחְלָק בֵּין דִּידְנָי לְאַחַר דְּלִידְנָי גַּם בֵּית"ש
לֹא יְצָא וְאַחַר יוּצָא בֵּית"ש, דְּגַבֵּי לְדִידְנָי גַּם בֵּית"ש אֵיפָא מֵהַב"ע הַגַּם דְּבֵית"ש יוּצָא
בְּשָׁאוֹל וְהִי אֶפְשָׁר לְצִאת בְּהִיתָר מ"מ מֵאַחַר שְׁגִזּוֹל וּמוֹנָח אַקְרָקְפָתָא מְצוּת הַשְּׂבָה כָּל

רגע שמתחזיק עושה איסור הו"ל מהב"ע, אבל אחר שקנהו בש"ר דוקא ביט"ר איפא משום מהב"ע הגם דאין עליו מצנות השבה דכבר קנהו מ"מ איפא משום מצנה הב"ע פנין דמתחילה באיסור בא לידו, וביט"ר א"א למצנה בלא איסור הו"ל מהב"ע גבי' אבל ביט"ש דאפשר בשאול אין העבירה גורמת המצנה, ומה שעבר עבר ועכשיו ליפא עבירה פי' דאחר שקנהו בש"ר וליפא בהשבה ומינשב הפל על נכון בסברא ישרה, בעזה"י: וכ"ז י"ל בשיטת או"ח עצמו, אבל המחבר דקבעו להלכה והוא נקיט ריש הסי' בשיטת ר"י לא הועלנו פלום בדברינו, וה' יאר עינינו: ומדי דברי עד פה ביישוב האו"ח ע"פ חדושו של הפ"י וסברתינו, אסיק לכולא מלתא שאמרתי בזה ועוד הוספתי ביישוב קושלי' חמורה שנתקשה בה בכפ"ת על רש"י דכ' בהא דקאמר ר"נ אבל גזל עצים וסיפך בהן דאין זו לא גזולה ולא שאולה דקנהו בשה"ש וש"מ ועוד משום תקנת השבים א"צ לסתור סנפתי, ואם פי יש ב' טעמים לר"נ לאמת אבל מר"נ לא מוכח דאיפא תקה"ש אלא משום דקנה בשה"ש וש"מ ואיך מקשה ש"ס על רבינא פשיטא מ"ש מעצים מנ"ל דמשום תקה"ש דלמא משום שה"ש וש"מ, ונלפע"ד בשנבין למה הנצרך רש"י לב' טעמים אחר דיש טעם שה"ש וש"מ דקונה מדאורייתא למה לי עוד טעם קלוש משום תקה"ש, ונ"ל דמנכרח לפרש פו, דצריך להבין לשון ר"נ אבל גזל עצים וכו' ד"ה קין לו אלא דמי עצים, וממילא יצא, הלא דבר זה דגזל עצים אין לו שייכות לפלוגתא דר"א ורבנן לענין אם קרקע נגזלת פשיטא דעצים נגזלי' ולכ"ע לא יצא, ואי קנהו בשה"ש וש"מ פשיטא דלכ"ע יוצא ואינו ענין לפלוגתא דר"א ורבנן לענין קרקע נגזלת או שיוצאים בסנפה שאולה ולא שייך לומר ד"ה והוא דקדוק עצום, ונ"ל ע"פ פי' רש"י דקנהו בשה"ש וש"מ נראה דס"ל פחד תי' בתוס' לעיל דשה"ש וש"מ דחוזרים בצירוף יחד מהני מדאורייתא, אלא גיהי דלכם מיקרי דקנה מדאורייתא מ"מ מהב"ע איפא פשיטת רש"י דאחר קנין ג"כ איפא מהב"ע לכן צריך עוד לטעם דקנין מדרבנן משום תקה"ש, ועיי' רמב"ן מלחמות שכ' דמסנפה דהאי סבתא ל"ק הא מהב"ע הוא פנין דקונה מדרבנן ליפא משום מהב"ע ודברים צריכים תבלין, והפ"י בב"ק חידוש מדנפשאי' פו ונתן טעם לדבר היכא דרבנן אקנו לי' מפת הפקר ב"ד הוציאו מזה ונתנו לזה לאו בקנין של עבירה בא לו רק חכמים הקנו לו עיי' במתק שפתיו, והארבתי בסברא זו לפרש סוגי' דהנציקין דאקני' ליה רבנן ואין לו מוכן מ"מ משום מהב"ע פסול לעולא בין לר"ת בין לר"י ולהנ"ל א"ש פנין דאקנו ליה רבנן ליפא תו משום מהב"ע ושם בארה, וכאן נקיטנא בקצרה, פי' זהו טעמו של רמב"ן בל"ס, וכן ס"ל לרש"י לכן הוסיף ועוד משום תקה"ש וליפא מהב"ע, ובהאי טעמא לחוד לא סגי מלבד ש"ל שרצה רש"י לומר שקנה אפי' מדאורייתא, בלא"ה א"ש דס"ל דאם לא קנה רק מדרבנן לא יצא מדאורייתא כמ"ש תוס' לעיל ותוס' נדחק בהאי סנפה דר"ג וכולהו רבנן ויכבר הבאתי במכתבי הראשון דברי האבני מלואים פי' נכון דיבר בזה דוקא לכם לא הוי ע"י קנין דרבנן אבל סנפה גזולה לא מקרי וכיון דשאול בסנפה פשר יצאו מדאורייתא אלא שהקשה לנפשי' מדאמר ר"כ לר"א ג"כ דיוצא והא לר"א שאולה פסול, ונ"ל מה"ט לא סגי לרש"י בטעם שני משום תקה"ש דקשה לר"א למה יוצא הא בעי' לדידי' לכם ממש וע"כ צ"ל משום דקנה מדאורייתא ע"י יאוש ושה"ש, והא"ש דאמר ר"נ אבל גזל עצים וכו' דברי הפל היינו ל"מ לרבנן דס"ל סנפה שאולה פשיטה דיוצא משום דקני' ביאוש ושה"ש מדאורייתא

ומשום מהב"ע ליפא גם בלא תקה"ש פּינן דאָפּשֶׁר שְׂיוּצָא בְּשָׂאוּל מִתּוֹךְ שְׂיוּצָא בְּשָׂאוּל
וכ' דְּהָא כְּבַר קְנָהוּ וּמ"מ אֵיפָא מְשׁוּם מַהב"ע פּינן דְּבָא ע"י עֲבִירָה מִתְחַלְל' כ"ז כּש"א א
בְּעֵנָה אַחַר רַק ע"י עֲבִירַת הַגְּזֵילָה כְּמוֹ לֹוֹב בֵּיט"ר וְכַדּוּמָה אַבְּל סְנֵפָה לְרַבְּנָן דִּינִצְא
בְּשָׂאוּל לִיפָא אַחַר הַקְּנָנָן מְשׁוּם מַהב"ע כ"ז לְרַבְּנָן אַבְּל לר"א דְּסִנְפָה שְׂאוּלָה פְּסוּלָה
אֵיפָא מַהב"ע קמ"ל דד"ה יֵצֵא אִפִּי לר"א מְשׁוּם דְּאֵיפָא תַקָּה"ש וְכִינּוּ דְּמִנְיָ מְדַרְבְּנָן
לִיפָא מַהב"ע, וּמוּכַח מְדַבְּרֵי ר"נ עֲצָמוּ דְּלוּלֵי תַקָּה"ש לָא א"ש לר"א מְשׁוּם דְּס"ל לר"ב
מַהב"ע לָא יֵצֵא דֹאלַת"ה אֵין חִילּוּק בֵּין ר"א לְרַבְּנָן לְשִׁנְיָהֶם יוּצָא ע"י שְׂקָנָה בִּש"מ
וּשְׁה"ש וּמֵאֵי הָאֵי דְּקָאֵמַר ד"ה וְאֵין לוֹ שְׂיִיכוּת לְפְּלוּגְמָא דר"א וְרַבְּנָן, וְע"כ דְּס"ל לר"נ
דְּמַהב"ע ל"י לֹוֹלֵי דְּאֵיפָא תַקָּה"ש וּמוּכַח מִתּוֹכּוֹ מִתּוֹךְ דְּבַרֵּי ר"נ דְּס"ל תַקָּה"ש, וְא"ש
דְּמִקְשָׁה עַל רְבִינָא פְּשִׁיטָא דִּמ"ש מְעַצִּים וְא"ש נְכוּן: וְהִרְנוּחְנוּ עוֹד בְּדַבְּרֵינוּ לְיִישָׁב
קְנוּשֵׁי תוּס' עַל רִש"י דְּנִדְחַק דְּהָא דְּאֵמְרֵי דְּמוֹדוֹ רַבְּנָן בְּסִנְפָה גְּזוּלָה הֵינּוּ בְּסִנְפָה בְּרֵאשִׁי
עֲגָלָה וְסִפְיָנָה, הָא ל"ק מְדֹאֲרֵימָא דְּשֵׁה"ש הַחוּזָר א"ק מְדֹאֲרֵימָא וְתַקָּה"ש דְּרַבְּנָן הוּא,
וְהֵנָּה מ"ש תוּס' דְּשֵׁה"ש הַחוּזָר דְּרַבְּנָן כְּבַר נְשָׁמַר רִש"י וְכ' שֵׁה"ש וְש"מ וְאֵזִיל בְּחַד תִּי
תוּס' לְעִיל, אֵלָא דְּעַדִּין קָשָׁה הָא רִש"י כ' וְעוֹד מְשׁוּם תַקָּה"ש מִדְּכ' רִש"י וְעוֹד נִרְאָה
דְּבִטְעָם רֵאשׁוֹן לָא סְגִי בְּלִי הַשְּׁנֵי מְשׁוּם תַקָּה"ש וְלֹא הִיָּה צְרִיף לְרַבְּנָן לְמִצּוּא סְנֵפָה גְּזוּלָה
הָא עַל קְרָא וְדֹאֲרֵימָא קֵאֵי פְּקִנְשֵׁי תוּס' וְלְדַבְּרֵינוּ הַסְּמוּכִים לְנוּ א"ש דְּהָא דְּהִנְצְרָף
רִש"י לְטְעָם שְׁנֵי מְשׁוּם תַקָּה"ש זֶה צְרִיף לר"א דֹאל"ה הו"ל מַהב"ע מְשׁוּם דְּס"ל דְּשָׂאוּל
פְּסוּל, אַבְּל לְרַבְּנָן דְּשָׂאוּל כְּשֶׁר לִיפָא מַהב"ע וְסְגִי בְּטְעָם רֵאשׁוֹן, וְהִנְקָשָׁה שְׁפִיר אֵיף
אֵמַר לְרַבְּנָן דְּמוֹדִים בְּסִנְפָה גְּזוּלָה פּינן דְּס"ל שְׂאוּל כְּשֶׁר לִיפָא סְנֵפָה גְּזוּלָה מְדֹאֲרֵימָא
דֹא"י דְּקָנָה ע"י שֵׁה"ש וְש"מ, וּמִינְשָׁבִי כֹל הַקְּנוּשִׁיּוֹת וְהַדְּקוּקִים שְׁבֻנָּה, בְּעֲזַרַת הַש"ית:
עוֹד רְגַע אַחַת, מְלֵא חֲפְנִים נַחַת, אֲדַבֵּר עַל הַעֲרָה אֲשֶׁר הָעֵרַת לְהִבִּין מִלְתָּא דר"נ דְּאֵמַר
פּוֹעֵיית' הִיא דָּא וְאֵין לָהּ אֵלָא דְּמִי עֲצִים בְּלַבַּד, וְרַבִּים קָשׁוּ לְמָה תְּלָה שְׂאֵין לָהּ אֵלָא דְּמִי
עֲצִים מְשׁוּם דְּפּוֹעֵייתָא הִיא וְשִׁדְרַתָּ לָן חוּרְפָּא, לְיִישָׁב זֶה ע"פ שִׁיטַת בְּעַל הָעֵיטוֹר שְׁבִטוֹר
דָּאֵם אֵין רוּצָה לְהַחְזִיר הַדְּמִים וְאֵינוּ רוּצָה בְּהַשְׁבָּה כְּלָל כֹּה"ג לָא הִקְנוּ לוֹ הַחֲפָץ וְצְרִיף
לְהַחְזִיר הַחֲפָץ מְדִינָא, וּמִמִּילָא ל"י נְמִי יְדִי סְנֵפָה, וְכ"ז קוּדָם יְאוּשׁ וּשְׁה"ש דְּחוּזָר, דְּאֵח"כ
קָנָה מְדֹאֲרֵימָא וְאֵינוּ צְרִיף לְהַחְזִיר רַק דִּמ"ע בְּלִי תַקָּה"ש, וְהָעֵמְסֵת כֹּן בְּכּוֹנַת הַר"ן
פּינן דְּפּוֹעֵייתָא הִיא דָּא צּוֹחֲנִית קוּלְנִית וְלֹא נִתְיָאָשָׁה וְלֹא קָנִי רַק ע"י תַקָּה"ש אֵין לָהּ
אֵלָא דְּמִי עֲצִים כְּשֶׁרוּצִים לְהַחְזִיר הַדְּמִים וְאֵל"ה לִיפָא תַקָּה"ש וְצְרִיכִי לְהַחְזִיר לָהּ
הָעֲצִים וְהֵם בְּסִנְפָה גְּזוּלָה יִתְבוּ אֵלוֹ דְּבַרֵּי שְׁהַבְּנָתִי מִקְצוּרֵי דְּבַרֵּי אֲשֶׁר אֲנִי רוּצָה
בְּקִיּוּמָם תְּדִיר, אַבְּל בְּכָאן עֲדִין לָא יֵצֵאת דְּי חוּבַת בִּיאוֹר נְכוּן דְּעֵיקַר חֶסֶר שְׂאֵם לָא
יִרְצוּ דִּישׁ לָהּ דְּמִי עֲצִים, הוּל"ל פּוֹעֵייתָא הִיא דָּא וְיִשׁ לָהּ עֲצִים כְּשֵׁלָא יִרְצוּ לְתַת הַדְּמִים,
וְגַם אֵיף ס"ד דר"ג וְרַבְּנָן לָא יִרְצוּ לְצִיַּת דִּינָא וְלִקְיִים מְצוֹת הַשְׁבָּה, וְלִקְיִים דְּבַרֵּי
הוּסְפֵתֵי דְּבָרִים, כִּי סִבְתָּא דָּא צּוֹחָה דר"ג וְכוּלָהּ רַבְּנָן בְּסִנְפָה גְּזוּלָה יִתְבוּ וְחִשּׁוּדִים בְּעֵינֵיהּ
שְׁלָא יִחְזִירוּ לָהּ שְׁלָהּ אוֹ דְּמִי שׁוּי' כִּי לָא יִרְצוּ לְקִיַּים מְצוֹת הַשְׁבָּה וּמִמִּילָא לִיפָא תַקָּה"ש
כְּשִׁיטַת בְּעַל הָעֵיטוֹר וּבְסִנְפָה גְּזוּלָה יִתְבוּ, וְאֵמַר ר"נ פּוֹעֵייתָא צּוֹחֲנִית קוּלְנִית כְּפִירִש"י
הִיא דְּבוּנְדֵאֵי ר"ג וְרַבְּנָן רוּצִי' בְּקִיּוּמָה שְׁל מְצוֹת הַשְׁבָּה וְתַק"ח, וְהִיא פּוֹעֵייתָא בּוּדְנִי
דְּבָרִים מְלָבָה וְחוּשְׁדַת בְּכְשָׁרִים וְלָכוּן אֵין לָהּ אֵלָא דְּמִי עֲצִים, וְיָפָה כַּח הַכּוּן בְּדַבְּרֵיו מִפְּחַ
הָאֵב שְׂיֵצֵאתִי לְעוֹר לָהּ, יִישֶׁר כַּח הָעוֹזָר וְהָעוֹזָר בְּמִלְחָמָה שְׁל תוֹרָה: וְעַתָּה שְׂמַע בְּנֵי

מות"ר אביה שהותרת לעצמי ב' דרכים ביישוב מילי דר"נ דאמר פועיתא היא דא ואין לה, בשנבין איה לא אשגח בה ר"נ וכי האטים אנו משמוע ועקת עשוק ח"ו, ונ"ל ע"פ שיטת ריטב"א שכ' על הא דאמר וה"מ בגו שבועה וכו' דנראה לו אם בא לתפוע בתוך שבועה ונחרץ משפטו לשלם דמים גם אם לא שלם עד אחר ז' אין לו אלא דמים דבתר שעת תביעה אזלינן וכן משמע מר"נ דאמר אין לה אלא דמי עצים משמע אפי' ישלמו אחר ז' דלא כדמשמע מפ"י רש"י דוקא כשמשלם תוך ז', ונ"ל דמשו"ה לא אשגח בה ר"כ לטובתה לעפכה עד בתר שבועה דאז יצטרכו לשלם לה העצים בעינן משא"כ כשיתבועה בב"ד בתוך ז' ונחרץ הדין דאין לה עכשיו אלא דמי עצים גם כשיעפכו התשלומין עד אחר ז' לא צריכים רק לשלם דמים, והיא צנוחה ופעתה דברים הרבה קלה ויללה ודחקה השעה וסבורה דלא אשגח בה שאין חש לדבריה להצילה מיד עושקיה, ואמרה אתמא דהוי לה לאבוה תלת מאה ותמני סרי עבדי וזה מצינו בקרא כשיצא להציל את לוט והעשוקים מיד עושקים, ואתמא כזו קמייכו ולית דאשגחיתו בה כדי להצילה מיד עושקיה ואבוה' יצא להציל בלי שקראוהו ולא צנחו קמיהו, ואמר ר"כ פועיתא היא דא ודוחקת השעה לעשות לה דין ומשפט מיד אין לה אלא דמי עצים בלבד דאי לא הוי צנוחה היו לה העצים שהייתי מעפכ עד אחר ז' אכל ע"י שפועיתא היא ודוחקת השעה בע"כ אין לה אלא דמי עצים בלבד, ויש לדייק ולהבין אין לה אלא דמי עצים בלבד האי לבד מיותר וסגי כשאמר אין לה אלא דמי עצים, ונ"ל דבמכנין דייק ואמר לבד דלא נטעה שיש ב' דרכים לפני' אם ישלמו עכשיו אין לה אלא דמי עצים ואם יעפכו הפרעון הגם שתבעה עכשיו בב"ד ודנו דין עכשיו בתר זמן הפרעון אזלי' כדמשמע לי' לריטב"א מרש"י, לכן דייק ר"נ ואמר אין לה אלא דמי עצים בלבד אין לפני' אלא דרף א' דמי עצים לבד ואין אופן שיהיו לה העצים ממש גם כשיאחרו הפרעון עד אחר יו"ט וזה דרף נכון אשר יכון, ומינושבים פל הדקדוקים ע"ד מכוון: עוד לנו מקום יישוב לכל זה, כשאומר הא דר"נ לא אשגח בה שהיה לשחוק בעיניו ובזיון לריש גלותא שאזלא לגבי ר"נ לתפוע עלבונה, דהא עבדי ר"ג היו הגוזלים מבלי ידיעה ורצון או הסכמה בדעת ר"ג, ואם הית' אזלת והולכת להודיע הדברים כהנייתן לר"ג הי' מחזיר לה העצים או דמים יותר ויותר מדמי שוי', ולכן לא אשגח בה פי די בזיון וקצף לר"ג בזה, וגם ליכא תקה"ש כה"ג דזה דוקא בגזלן עצמו שעשה ענול שלא יקשה עליו להחזיר מה שבא לידו ע"י גזל תקנו תקה"ש אפי' לצדיק כי באותה שעה מעושי עול היה, אבל כה"ג דעבדים גזלו, לגבי ר"ג בנודאי ליכא תקה"ש דגם גוף העצים יותר ויותר יתנו לה, והיא חשדה לר"ג דבידיעתו היה כ"ז ולכן לא הלכה אליו, ותבעה עלבונה מר"נ בדינא ודיניי ואמרה אתמא דהוי ליה לאבוה' וכו' הנינו דהיה לו כ"כ עבדים וכולם היו מקשיבים ע"ד אמת ניצול מגזל כמ"ש רש"י שהיו גמלים זמומים דמושל מקשיב ע"ד אמת פל משרתיו צדיקים ועושי רצון אדוניהם, ולולי דר"ג ג"כ יודע או שרצונו בכף לא היו העבדים גוזלים, והנינו דדייקה ואמרה דהוי ליה לאבוה' דייקא לי' לאבוה' שהיו ליה ברשותו וכרצונו וכו' ומינן' דר"ג ידע והוצרכה לילף לב"ד ולית דאשגח בה, ואמר ר"נ פועיתא היא דא כיון שחושדת אותו איכא תקה"ש ואין לה לפי דברים רק דמי עצים וא"ש: ובזה אמת קנצי למילין, יסזקנו ה' ויאר עינינו לחדש תילי תילין, להרביץ תורה בישראל

באתר וגבולין, שמחת תורה ליששכר, ושפע ימים לזבולון, עד ביאת הגואל ויראו עינינו בתקנת השבים, לארצינו במהרה בימינו, כנפשה ונפש אביה מנשקה ומברכה.

שיל"ת פ"ב נגהי ליום גפ"כ תרל"ב לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קכה שלומים מרובים, על שלישים ורביעים, למע"כ בני תלמידי חביבי, גדול בתורה ותיק מלא עתיק, חריף ובקי משנתו ונקי יראת ה' אוצרו כש"ת מו"ה שמחה בונם יחי' לאי"ט: קראתי לשבת עונג עת סעודת צהרים, קראתי בינתיים מכתבה מגלה עפה מזה ומזה היא כתובה, לי יקרה ונאהובת מלאה דברי תורה, אמורים פשיטה, והנה הלא ידעת בני כי עצומות טרדוטי בכרט תחלת הזמן, ויש לפני כמה תשובות עמקות לדינא שהשעה דוחקת וצריכה אני להשיב עוד שבוע זו אי"ה קודם התחלת הלוח"ת אשר בהספמה עלה אמתול בסעודה שלישית סימני מלתא דאוריית' סגני' דסימנים, ועוד מילי טובא מילי דשמאי הנחוצים לשעה לגדור גדר וכו' ה' יעזור ויושיע ויאמיץ פחי וחילי למען שמו, בכ"ז למלאות מבוקשה להשיבה הנני בא בכתוב שלישי להכריע בין דבריה, עברתי במרוצה פשעה חזא פמעט אחר שגמרתי תשובה א' קודם תפלת שחרית, והנני משיב בקוצר אומר, מ"ש כי פוננת לדברינו במכתבי הראשון ביישוב קושני' רשפ"א על הראב"ד דר"ה ס"ל יאוש קונה וטעמו משום מהב"ע, דבר זה פשוט, והעיקר מה שסתרתי דברי נהקימותי ע"פ סברא שחידשתי דמאחר שקנהו בקנין דרבנן אתי ליד לוקח בהיתר והוא חדוש נכון וברור: ומה שהוספת ליישב עפ"ז השמטה של רי"ף ורמב"ם הא דר"ה דאנונכרי ע"פ דברי הקצ"ח ביישובו תמיהתו על הרשפ"א דגם שאין חייב להחזיר רק הדמים מ"מ לאו לכם הוא דע"כ משום שלא קנה קנין גמור הוא, הנה דברי קצה"ח לא נראי' לי במח"כ והוא נכנס לפרצה דחוקה משום שלא מצא מענה לתמיהתו, ואנחנו שא"צ לזה מה לנו בקיומן של דברים פאלו ומכ"ש לבנות וליישוב ולהעמיס פן בשיטת רי"ף ורמב"ם, ומה שכתבת סתירה לדבריה משיטת הרמב"ם עצמו דכ' בפ"ח מלולב דיןצא באתרוג של מע"ש הגם דס"ל דמע"ש ממון גבוה הוא וכ' הר"י קורקס דס"ל כמ"ד דל"ב דין ממון וסגי בהיתר אכילה, וכתבת פי כן גבי לוקח דא"צ להחזיר רק הממון ויש לו בו היתר אכילה יוצא בו הגם דאינו שלול לגמרי דבר שפליי דברת, אבל אינו נכון, מלבד שאין לדמות מה שאין שלול משום דגזול הוא, לדין דמע"ש ממון גבוה הוא, הלא כ' תוס' סנפה ל"ח ע"א ד"ה לפי דוקא באתרוג דעיקרו לאכילה איפא מ"ד דל"ב דין ממון אבל בלולב כ"ע מודים וכן מסתבר פי כן באנונכרי באסא בנודאי בעי לכ"ע דין ממון ואין סתירה לדבריה, נסתר מחמתו כמ"ש דאין דברי קצה"ח נראי', ועוד דלא יצאת יד"ח והיא עיקר הקושני' דלא העתיקו הא דר"ה דלא לקצצהו מחשש שמא גזולה היא וקרקע אינה נגזלת, ותקנא דר"ה דלקצצינהו אינהו ויהיה ש"ר בידי אנונכרי, ניהי דל"מ עד"ז, אבל מהני לאלו שיקנו מהם שפבר הפסיקו האנונכרי, ועיקר החידוש דלא לקצצינהו אינהו בידיים, וליישוב דלא פתבו תקנתא דר"ה י"ל בכמה אופנים, וע"פ דברינו, ובכ"ז לא מצאתי יישוב דלא פתבו שלא יקצצו אינהו ולא הועלת פלום: ולפום רהיטא נ"ל ליישב השמטה זו, עפ"מ שהעיר בתשובת שער אפרים סי' ב' לפי רש"י דגזלנו' ארעא מישראל נינהו הול"ל מסתמא ניחא לי' לישראל הנגזל שיקנהו ישראל ויצא בו דניחא לי' לאינש למיעבד מצנה בממוני' כבש"ס ריש פסחים ולרמ"בן במלחמות דגזלו ארעא מנכרים וכן לרשפ"א בתשובה דגזלני' בין

מַנְכְּרֵי בֵּין מִיִּשְׂרָאֵל א"ש עיי"ש, וי"ל דְּרִי"ף ורמ"ב ס"ל דְּגִזְלוּ אַרְעָא מַנְכְּרֵי או סָפֵק
שְׁמָא מַנְכְּרֵי שְׁמָא מִיִּשְׂרָאֵל, וְאִם מִיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּמָּא נִיחָא לִי לִישְׂרָאֵל לְמִיעֵבַד מַצְוָה
בְּמִמוֹנֵי כ"ש ה"ש"א, וְאִנִּי מוֹסִיף פִּינּוֹן שְׁפִידוֹ שְׂיַחְתְּכֵנוּ הַנְּכָרֵי וְיִהְיֶה ש"ר בְּיַד יִשְׂרָאֵל
וְסוּף כ"ס יוֹצֵא בּוֹ וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּמַצְוָה פִּינּוֹן שְׂקִנְהוּ בְּלִי רְצוֹנוֹ נִיחָא לִי טְפִי שְׂיִהְיֶה
קְנוֵי לוֹ כְּשִׁיקְצוֹן יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה קְנוֵי לוֹ מִדְּעֵתוֹ וְרְצוֹנוֹ, אֶלָּא דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא מַנְכְּרֵי גִזְל
וְסָפֵק דְּאוֹרֵייתָא הוּא וְלַחוּמְרָא לַכַּהֲפָ"ח מְדַרְבְּנֵן, וְכ"ז אִי ג"ג אָסוּר מְדַאוֹרֵייתָא וְר"ה
לְשִׁיטְתוֹ דְּהִכִּי ס"ל, אֶבְל לְפִי דְהַעֲלָה ה"ש"א הַנְּ"ל דְּעִיקָר בְּשִׁיטְתֵי הַרְמ"ב וְטוֹר דְּג"ב
מְדַרְבְּנֵן וְאֶפְ"י לִיכָא ח"ה שְׁלֵא יִרְגִיל עֲצָמוּ בְּגִזְל, וְנ"ל דָּאִם ג"ג דְּרַבְּנֵן מַה"ט, בְּנוֹדָאֵי לְכֶם
מְקַרֵי מְדַאוֹרֵייתָא וְאֶפְ"י מְדַרְבְּנֵן, וְעוֹד פִּינּוֹן דְּמִשּׁוּם שְׁלֵא יִרְגִיל הוּא כָּאֵן דְּהוּא לְמַצְוָה לֹא
שְׂיִיף שְׁלֵא יִרְגִיל דְּלַמַּצְוָה קְמַכּוֹנוֹ, וְעוֹד פִּינּוֹן דְּלַהֲדָ צַד שְׁגִזְל מִיִּשְׂרָאֵל הִתִּירָא הוּא דְּנִיחָא
לְמִיעֵבַד מַצְוָה בְּמִמוֹנוֹ מִשּׁוּם שְׁמָא מַנְכְּרֵי לִיכָא אִיסוּר שְׁלֵא יִרְגִיל לְגִזְלוֹ מִשְׁלֵי יִשְׂרָאֵל
הָא כַּה"ג בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל מְוֹתֵר שְׂאִינוֹ מְרָגִיל בְּמַעֲשֵׂה זֶה לְגִזְלוֹ בְּאִיסוּר וְהִבֵּן וְיִפְהֵי הַשְּׁמִיטוֹ
כַּה"ל לְפִי דְּהִיטָא: וּמְדֵי דְבָרֵי מְרִש"י הַנְּ"ל שְׁנִתְקַשְׁה בְּהַ"ש"א טוֹבָא מְהֵ רָאָה עַל פְּכָה
לְפָרֵשׁ דְּגִזְלוֹ מִיִּשְׂרָאֵל הָא ר"ה ס"ל ג"ג אָסוּר מַה"ת וְאֶמְרָתִי מְאֹז מְלִתָּא טְבָא פְּלִפְלָא
חֲרִיפְתָּא בְּיִשּׁוּב פִּי רִש"י ע"פ שְׂיִשְׁבְּתִי פִי קוֹשְׁיָי תוֹס' עַל ר"ת וּמְהִרְש"א עַל רִש"י
מְדַמְקָשָׁה ש"ס וְלִקְנִיָּהוּ בְּשֵׁה"ש הָא ה"ל מַהב"ע, וְטָרַם אֶעֱנֶה אֲנִי אוֹמֵר הָא דְּהַקְשָׁה תוֹס'
בַּכ"מ דְּהַקְשָׁה עַל ר"ת מְקוֹשְׁיָי ש"ס וְלִקְנִיָּהוּ בְּשֵׁה"ש וְלֹא הַקְשָׁה מְקוֹשְׁיָי ש"ס הַקּוֹדֶמֶת
וְלִקְנִיָּהוּ בְּש"מ, וְרִאִיתִי שְׁהִרְגִישׁ הַמַּחְצִית הַשְּׁקֵל רִסִּי תַרְמ"ט בְּזֶה וְנִדְחַק, וְהַנְּ"ל הִנֵּה
הַפ"י ב"ק כ' דְּעַל קוֹשְׁיָי תוֹס' פִּינּוֹן דְּנִשְׁתַּנְּה הַדְּבָר ע"י שֵׁה"ש או ש"מ פְּנִים חֲדָשׁוֹת בָּא
לְכָאֵן וְלִיכָא מִשּׁוּם מַהב"ע כְּמוֹ הֵם וְלֹא שְׂיִנּוּיָּהֶם ע"ש ונ"ל דְּתוֹס' לֹא נִיחָא לִי בְּזֶה
דְּאִינוֹ מִן הַמְדוּמָה דְּשְׂאֵנֵי הֵתֵם דְּגוּף הַדְּבָר נִשְׁתַּנְּה מִכְּמוֹת שֶׁהִי וְדְבָר הַנְּרָאָה וְנִיכְרָ הוּא
וּפ"ח בָּא לְכָאֵן מִשְׂא"כ הָכָא, וִי"ל דַּמ"מ נְקִיט תוֹס' מִיָּהָא פְּלִגָּא דַּפ"י וְלַחֲלֵק יֵצֵא ע"י
שְׂיִנּוּי מַעֲשֵׂה שְׁנִרְאָה לְכָל שְׁנִשְׁתַּנְּה י"ל דְּדַמְנִי קִצְתָּ לַחֲיִטִּין וְעֲשָׂאֵן סוֹלֶת הֵגֵם דְּלֹא דְּמִי
לְגַמְרֵי מ"מ י"ל דְּשׁוּב לֹא מְאִיס לְגְבוּהָ וְלִכְּוֹן לֹא הַקְשָׁה מְדַמְקָשָׁה וְלִקְנִיָּהוּ בְּש"מ, רַק
מְדַמְקָשָׁה וְלִקְנִיָּהוּ בְּשֵׁה"ש שְׂאִינוֹ אֶלָּא הַסְּכֵמֶת ב"א שְׁקוֹרָאֵי לִי בְּשֵׁם אַחֵר וְלֹא יֵשׁ שְׂיִנּוּי
בְּגוּף הַחֲפִץ עֲצָמוֹ רַק בְּקִרְיָאֵת שְׁמוֹ הַקְשָׁה לְתוֹס' שְׁפִיר דְּאֶפְתִּי אִיכָא מַהב"ע כַּה"ל:
וְאַחֵר הַנְּצִעָה זֹו אוֹמֵר אֲנִי בְּיִשּׁוּב שִׁיטְתֵי רִש"י עַפְמ"ש תוֹס' הָא דְּדַחֲי דְּשְׂיִנּוּי מַעֲשֵׂה
הַחוּזֵר הוּא הֵגֵם שְׁקוֹנָה מְדַרְבְּנֵן ל"מ קִנְיֵן דְּרַבְּנֵן שְׂיִהְיֶה לְכֶם מְדַאוֹרֵייתָא, וְכַבֵּר הַבְּאִתִּי
בְּמַכְתְּבֵי הַקְדוּם מ"ש רַמְב"ן בְּמַלְחָמוֹת וּפ"י מְדַנְּפִשְׁיָי בַּב"ק וּמְסַבִּיר בְּטוֹב טַעַם וְכָל
דְּקִנְהָ מְדַרְבְּנֵן לִיכָא מִשּׁוּם מַהב"ע, עַפ"ז א"ש דְּהִדֵּר מְקָשָׁה וְלִקְנִיָּהוּ בְּשֵׁה"ש מַה תֵּאמֵר
פִּינּוֹן שְׁלֵא נִשְׁתַּנְּה רַק בְּשֵׁה"ש וְלֹא נִשְׁתַּנְּה בְּעֲצָמוֹתוֹ מְכְמוֹת שֶׁהִי אִיכָא מִשּׁוּם מַהב"ע
דְּכִינּוֹן שְׂקִנְהוּ בְּשְׂיִנּוּי מַעֲשֵׂה דְּרַבְּנֵן בְּלֹא"ה שׁוּב לִיכָא מִשּׁוּם מַהב"ע, וּמְדַאוֹרֵייתָא לְכֶם
הוּא דְּהָא קְנִיָּהוּ בְּשֵׁה"ש וְיִאֹוֶשׁ אוֹ בְּשֵׁה"ש וְש"מ כַּה"ש תוֹס' וּמִיִּנְשׁוּב קוֹשְׁיָי מְהִרְש"א
וְעִי: וְע"פ דְּבָרִים הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ הַנִּיחָתִים לְמַעְלָה, יֵשׁ לָנוּ לְהַעֲלוֹת יִישׁוּב מַה שְׁהַכְרִיחַ
לְרִש"י לְפָרֵשׁ דְּגִזְלוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, בְּהַקְדַּמַת מִילִין הִנֵּה הַרְמ"ב בן כ' הֵגֵם דְּג"ג אָסוּר מ"מ לִיכָא
מִשּׁוּם מַה"ב עַע וְטַעַמָּא בְּעִי לְמָה פִּינּוֹן שְׁעַבְרָ עֲבִירָה מַה לִי נְכָרֵי מַה לִי יִשְׂרָאֵל, וּבְש"א כ'
דַּרְמ"ב בן ס"ל ג"ג מְדַרְבְּנֵן וְצ"ל דְּחוֹלֵק עַל רִש"י וְר"ן פְּסָחִים דְּגַם בְּעֲבִירָה דְּרַבְּנֵן הוּ"ל
מַהב"ע, וְהַסְּבִרְתִּיו מְאֹז לְעֲצָמֵי דַרְמ"ב בן אֲזִיל בְּשִׁיטְתוֹ דְּאֶתְנִי בְּשִׁיטָה הַר"י דְּאַחֵר שְׂקִנְהוּ

הגזלן ליפא מהב"ע דמה שעבר עבר, ונדקא קודם שקנה שפל שעה ושעה מונחת
אקרקהפתי מצנות השבה הו"ל מהב"ע בשעה שמקנים המצנה, ולפמ"ש הרמ"א א"ע סי'
כ"ח ולפי הספמת האחרונים דגם אם ג"ג אסור מדאורייתא מצנות השבה ליפא והו"ל
פגזל ישראל אחר שקנהו דליפא מהב"ע וזהו טעמו של רמב"ן פנ"ל שוב מצאתי מזה
בחדושי אבא מאוה"ג זצ"ל הנדפסים בח"ס ח"ו ונרמזים דברינו בדברי, והארקתי בזה
הרבה בסוגי' ביישוב פמה דברים על אדני השכל הוטבעו ואכ"מ, הינצא לנו הך מלתא
אם בג"ג ג"כ שייך מהב"ע תלי' בשיטת ר"ת ור"י, ורש"י דס"ל פשיטת ר"ת ממילא גם
בג"ג איפא משום מהב"ע, והיה קשה לרש"י מדמקשה על ר"ה והא קני' בשה"ש הא
איפא מהב"ע ומ"ש דקני' ש"ס מדקנה מדרבנן מפח שינוי מעשה וקני' שני' על
ראשונה קאי דקני' בש"מ מדרבנן תינח בישראל דאיפא מצנות השבה תיקנו דלקני'
בש"מ החוזר משום תקה"ש, אבל בנכרי דליפא מצנות השבה לא תקנו מידי, ולא קנה
רק בשה"ש עם יאוש או בשה"ש וש"מ מדאורייתא ומהב"ע איפא ומדמקשה על ר"ה
ע"כ דידוע היה להם בזמני' דגזלו ארעא מישראל לחוד ולא מנכרי וסתמא מישראל
כמ"ש רמב"ן לפי שיטתו דמקשה משום דידוע הי' להם בזמני' דגזלו מנכרי, פן לרש"י
איפא הוא דידעו דמישראל גזלו ונפיר מקשה, וזה הכריח לרש"י לפרש דגזלו
מישראל ומינשב הפל ע"ד פלפלא דחדי בי' נותן התורה ית"ש אם מניסד על אבני צדק,
ועליהם עליות חזקים בלי בדיק, ויוכל המפקפק לפקפק קצת היכא דאיפא תרתי שה"ש
וש"מ יחד אפשר לא תיקנו חכמים שיקנה כיון שקונה בלא"ה, ואין בזה ממש מאחר
שפבר תקנו בכ"מ דש"מ החוזר קונה פמוכן: ואבוא בקוצר אומר על דברי' מ"ש די"ל
דתי' לישנא בב"ק קי"ד אי גבי לוקח באסורא אתי לידן' תלי' בספיקו' תוס' ב"ק סוגי'
דצנועים אי יאוש הוא הפקר לכ"ע רק כ"ז שהוא בי' הגזל לא יוכלו אחרים לזכות בו
פי כן לגבי לוקח לאו אסורא הוא דהי' מופקר לכ"ע ולהך צד דאינו הפקר לכ"ע ולגבי
דידן' לחוד אתינאש הו"ל לגבי לוקח באסורא אתי לידן', והבאת מ"ש בנתיבות דבזה
פליגו אם רשות יורש פרשות לוקח, ועפ"ז אמרת ליישב קני' רשב"א על הראב"ד
דר"ה ס"ל דיאוש הפקר לכל וליפא איסור לגבי לוקח אלו דברי', ועדיין צרי' אתה
לדברינו הלא ס"ד דר"ה אומר תקנתא רק למה שמוכרים לאחרי' דאלת"ה קשה מדמקשה
לקצצניהו אינהו דלמא ס"ל לר"ה דבי' לוקח אסורא הוא, וב' דרכים שכתבתי עדיפו
דלא צריכים לעשות פלוגתא חדשה שלא מצינו פלוגתא בספיקו' תוס', ובגוף מ"ש
דלמ"ש תוס' להך צד דמופקר לכל ליפא עבירה בי' הלוקח פבר כתובה אצלי בקונטרס
ליאוש שלמדנו פאשר יצקת מים על דינו, והוספתי עוד לומר דשיטת ר"ת דס"ל גם
אחר שקנה הגזלן ביאוש איפא מהב"ע י"ל דוקא אם אינו מופקר לכל והגזלן זכה משום
שהוא שלו וע"י עבירת גזילה קנה אז הוי מהב"ע, אבל אם מופקר לכל וכ"א יוכל לזכות
בהיתר, וגם הוא פחד מינייהו שזוכה מן הפקר רק דהוא גרם שע"י שגזל נתינאשו
והפקירו הבועלים משו"ה לאו מהב"ע הוא והיה מודה הר"ת לולי דס"ל דיאוש ל"מ רק
לדידן' למאן דס"ל דיאוש קונה הגם שבאסור פא לידו, והנה בתחלת הסוגי' כ' תוס'
בב"ק דע"כ יאוש לאו הפקר גמור הוא, ופ"י גיטין ל"ח כ' הא דיאוש ל"מ פהפקר פמו
שאין שניהם יכולי' להקדיש זה לפי שאינו ברשותו פן לא יוכל להפקיר לפי שאינו
ברשותו עיי"ש, לפ"ז לצנועין דס"ל דיוכל להקדיש פן יוכל להפקיר הפקר ממש, ותלי'

אי מןפקר לאחרים ג"כ בהנ"ל פנ"ל, ולפמ"ש דאם מןפקר לכ"ע ליפא מהב"ע, י"ל הא דהקשה רבא בהנזקין לעולא ולא רצה לתרץ שהקדישוהו בעלים פדמתרין ש"ס בב"ק לר"ל דס"ל פצנועין ובריייתא בהקדישוהו בעלים דהא התם לעולא קאי דלשיטת ר"ת ס"ל יאוש קנה, ומ"מ איפא משום מהב"ע ע"כ דס"ל דיאוש ל"מ רק לדידן' והני מהב"ע ונה דלא פצנועין והקשה שפיר והנצרה לדהוק דאוקמו' רבנן ברשותו, והא"ש דל"ק לר"ת קושן' תוס' איהו הבין רבא לולי עולא אם יאוש קנה תקשי רישא ל"ל הקדיש פקושני' ר"י לר"ל בב"ק והא לא ניחא ליה לתרץ בשהקדישוהו בעלים וכצנועין, ולמ"ש א"ש דלולי עולא הי' מתרץ מתני' פצנועין, אבל עולא הא ע"כ ל"ל פצנועין ודהוק לתרץ מתני' ובריייתא אליבן' שלא פהלכתא והנצרה לתרץ אוקמוה רבנן וכו' ונשם בקונטרסי בארה באר רחובות הרבה דברים בזה: ומ"ש עוד ביישוב הא דהנצרה רש"י לב' טעמים לר"כ דגזל עצים כ"ע מודים ע"פ שהעיר האבני מלואים סי' כ"ח ס"ק נ"ג ד"ה וכן נראה דמוכח מר"ן דקנין לשעה מקרי לךם דאלת"ה איהו אמר ר"כ דכ"ע גזל עצים תינח לרבנן דל"ב לךם ושאול פשר רק שלא יהיה גזול וכינון שמפני תקה"ש א"צ להחזיר תוף זי"ן לאו גזול הוא בידו רק דלאחר זי"ן צריף להחזיר אבל לר"א דשאול פסול פינון שצריף להחזיר אחר זי"ן הו"ל קנין לשעה וע"כ דקנין לשעה מקרי לךם וקשה על הרא"ש וריטב"א דלא ס"ל הכי, ואמרת דמשו"ה הנצרה רש"י עוד שקנה בשה"ש וש"מ דפשוט דבקנין זה ל"צ להחזיר אחר ז' ככל גזילה שנקנית עד"ז א"ש לר"א, ובזה יישבת דקדוקי דל"ש גזל עצים לפלוגתא דר"א ועוד יישבת בזה קושן' כפ"ת ותוס' ע"ד שפתי' והלכת בעקבותי בזה, אבל לא דרכיה דרכי, כי דרכי מאןשר וסלול דכ' רש"י דקונה בש"מ ושה"ש מדאורייתא ומתני' לרבנן, ועוד גם לר"א דל"מ הא לחוד דאפתי איפא משום מהב"ע, אבל בצירוף תקה"ש א"ש גם לר"א, אבל לדכריף נהפוך הוא דמצד שה"ש וש"מ א"ש לכ"ע, ומשום תקה"ש לא א"ש לר"א ורש"י כ' איפכא, וגם פינון דקנין דאורייתא מהני לכ"ע, ותקה"ש רק לרבנן לחוד ל"ש לומר ל"מ לרבנן משום תקה"ש גם לר"א משום קנין דאורייתא' ואלו הנה הדרה הנה ישר לפני, הייתי יוכל לומר בקיצור ע"פ דברי האבני מלואים שהבאתי דמשום קנין דרבנן יצאנו דל"מ גזולה אבל לאו לךם מקרי ולרבנן דשאול פשר סגי בתקה"ש לחוד וא"ש דכ' רש"י תרתי לרבנן סגי בתקה"ש דגזול פשר ואפ"י לר"א ג"כ משום דקנין מדאורייתא בש"מ ושה"ש, אלא הייתי צריף למה שחדשת לחלק דמהב"ע ליפא רק אם שאול פסול, אלא שלא ישר בעיני דרף זה שדרכת בו בהקדמה אחרת של האבני מלואים ודרכי ישר לפני: ולגוף קושן' האבני מלואים על הרא"ש וריטב"א דקנין לשעה ל"מ, אמרתי מאז דלק"מ דונדאי רבנן הקנו לגזלן באופן המועיל לצאת והקנוהו קנין עולם כפי הצורה למצוה ובתר שבועה הפקיעו מינן' דגזלן מפת הפקר ב"ד ואפקעתא חדשה היא לאחר זי"ן, ועוד ויותר נראה לי פעת בונדאי לר"א דשאול פסול וצריף שיהיה שלו לגמרי קנין עולם באמת גם לאחר ז' א"צ להחזיר דא"כ מה הועילו בתקנתם בזה, והא דמסיק ש"ס וה"מ תוף זי"ן היינו לפי דקיי"ל ברבנן דשאולה פשר סגי שיהיה שלו כל זי"ן שיצא' מסנפה גזולה ופשוט: ועפ"ז יישבתי מאז הא דאמר ר"נ פועיתא היא דא ואין לה אלא דמי עצים דאי לאו פועיתא היא שפעתה וצוה ר"ג ורבנן בסנפה גזולה יתבו הנה לה תוף זי"ן דמי עצים ואחר ז' חוזרים העצים לה, והפקיעו מפת הפקר ב"ד הפקר, אבל מאחר שצוה בסנפה גזולה

יתבו אם אחר הַחַג יחזירו לַהּ הַעֲצִים בְּנוֹדָאֵי תֹאמַר כִּי בְּסוּפָה גְזוּלָה יתבו שְׁהָרֵי הַחֲזִירוּ לַהּ הַעֲצִים וְלִכֵּן קִנְסָה ר"נ שְׁלֵא יִהְיֶה לָהּ לַעֲוֹלָם רַק דְּמֵי עֲצִים כְּדֵי לְסַתּוֹם פִּיָּה וְהִינּוּ אֵין לָהּ אֲלֵא דְּמֵי עֲצִים בְּלַב"ד דְּלֵא נִימָא תוּף ז' דְּמֵי עֲצִים וְאַחַר ז' עֲצִים עֲצָמָם וְהִינּוּ ד"ע לְבַד דְּדִינִיק: וּכ"ז כְּתַבְתִּי לְפִי דַס"ל לְאַבְנֵי מְלוֹאִים דְּאֵם בְּאֵה וּתְבַעַה תוּף ז' וְנִתְחַיֵּיב בְּד"ע לֵאח"ז צְרִיף לְהַחֲזִיר הַעֲצִים עֲצָמָם, אֲבָל דְּבָרֵי גְפֻלָּאוּ בְּזַה דְּהָא דְּמַסִּיק ה"מ תוּף ז' אֲבָל אַחַר ז' הִינּוּ פְּשָׁבָא לְתַבְּנֵעַ לֵאח"ז, אֲבָל פְּשָׁבָא תוּף ז' וְנִתְּנָן תוּף ז' הַדְּמִים בְּנוֹדָאֵי לְכ"ע אֵין מְחֻזְרֵי הַעֲצִים אַח"ז, וְאַפְּי' לְפִי דְּמִשְׁמַע לִי לְרִיטְבָ"א מְרַש"י דְּאֵם לֵא שְׁלָם תוּף ז' דֵּאח"ז צְרִיף לְהַחֲזִיר הַעֲצִים הַגַּם שְׁהַתְּבִיעָה וְחִיּוּב בְּב"ד הִי' ת"ז, אֲבָל אֵם שְׁלָם ת"ז גַּם רַש"י ס"ל דֵּאח"ז א"צ לְהַחֲזִיר הַעֲצִים וְהַדְּמִים חוֹזְרֵי וְלִק"מ קְוִשְׁנֵי הַא"מ וְתַמְיָהוּתוֹ עַל הָרֵא"ש אֵינָם אֲלֵא דְּבָרִים מְתַמְיָהִים עֵינֵי הָרוּאִים, וְהִי יֵאָר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ, יְפַתַּח לְבָנוּ וְלֵב בְּנֵינוּ וְיִקְוִינָם בְּנוּ וְנֵאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי וְכו' לֵא יְמוּשׁוּ מִפִּיָּה וּמִפִּי זְרַעָה וְזַרְעָה אֲמַר ה' מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם, הַכ"ד אֲבִיָּה חוֹתֵם בְּבִרְכַּת הַתּוֹרָה וְאַהֲבָה רַבָּה.

שִׁיל"ת פ"ב כְּאוֹר בְּנֵי לְיוֹם א' אַדְר"ח מְרַחֲשׁוֹן וְצוּיִתִּי אֵת בְּרַכְתִּי לְפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה גַּם מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קָכוּ שְׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ, אִישׁ הוֹלֵךְ בְּתוֹמוֹ, יִתְבָּרַךְ בְּמִקוּמוֹ, בְּשִׁבְתוֹ וּבְקוּמוֹ, ה"ה ב"א תְּלִמִּידֵי חֲבִיבֵי הַרְבֵּי הָאֲבָרָה, מְוִפְלָג בְּתו"י חֲרוּץ וְשִׁנוּן, יפ"ת הַקְּצִין כַּש"ת מו"ה שְׁמוּאֵל קֶאֶרְנִיטְצֶעַר נ"י: שְׁמַחְתֵּנִי בְּמַע"י אֲצַבְעוֹתֶיךָ שְׁפָרוּ לִי וְהִמָּה לְשִׁמְחַת לְבִי בְּרֵאוֹתֵי אוֹת לְטוֹבָה כִּי הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם אִתְּךָ פֶּה לְחֵי אִתְּךָ שְׁלוֹם וְכִיִּתְךָ שְׁלוֹם ה' עוֹז ז' עוֹזָה שֶׁל תּוֹרָה לָהּ יִתֵּן לַעֲשׂוֹת חֵיל בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת צֹלַח רֶכֶב ע"ד אֵמֶת וְעֲנוּת צֶדֶק, וְהִיִּית כְּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם, וְכֹל אֲשֶׁר לָהּ יִרְבֶּה: וְלִהְיוֹת כִּי אֲהַבָּה דוֹחֶקֶת אֵת הַבְּשָׁר, שְׂאָרֵי וּבְשָׂרֵי וְתַלְמִיד חֲבִיב חֲשׁוּב כְּבֵן אִתְּךָ לִי פְּנִיתִי מִן טְרָדוֹת רַבּוֹת דְּעֵדוּ עֲלֵי לַעֲשׂוֹת לָהּ קוֹנֵר רּוּחַ לְהַרְיָחָה מְרִיחָה שֶׁל תּוֹרָה מְלִתָּא הִיא, שְׁמַתִּי עֵינֵי עַל דְּבָרֶיךָ שְׁנַכְנֶסֶת לְבֵית הַסֶּפֶק בְּמֵי שְׁהַשְּׂאִיל לְחַבְּרוֹ בֵּיט"ש ד' מֵינִים לְצֵאת בּוֹ וְהוּא נוֹטֵלֵם מִמֶּנּוּ וְדַעְתּוֹ הִיָּה שְׁלֵא לְהַחֲזִירֵם לוֹ עוֹד וְכֵן עוֹשֶׂה וְסוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ תַּחֲלָה לְהַחֲזִיק בְּד' מֵינִים בְּחֻזְקָה יָד אֵם יוֹצֵא י"ח מְשׁוּם מֵהַב"ע לְדַעַת רַמ"א ס' תְּרַמ"ט דְּגַם בְּשָׂרֵי יָמִים אִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע, אוֹ נִימָא פִּינּוֹן שְׁהַשְּׂאִיל לוֹ לְצֵאת בּוֹ וְהִיָּה יוֹכֵל לְצֵאת בְּהִיתָר בְּלִי שׁוּם גְּדוּד עֲבִירָה וְעֲבִירַת הַגְּזוּלָה אֵין לָהּ שְׂיִיכוּת לְמַצְוָה וְלֵא מַעֲלָה כְּלָל כַּה"ג לִיכָּא מֵהַב"ע כַּמ"ש תּוֹס' ר"פ לְוֹלֵב הַגְּזוּל דַּמָּה"ט בְּלוּלָב שֶׁל אֲשִׁירָה לִיכָּא מֵהַב"ע דְּאֵין הַמַּצְוָה בְּאֵה מַחְמַת הַעֲבִירָה אֵלוּ דְּבָרֶיךָ: וְטָרַם אֲעֲנֶה עַל סְפִיקוֹתָהּ אֲבִיעַ אוֹמֵר וְדְּבָרִים דִּישׁ מְקוּם לְסַפֵּק בְּזַה גַּם בֵּיט"ר כְּגוֹן שְׁמַקְנָה לוֹ בְּמַתְנָה עַמ"ל וְלֵא הַחֲזִירוֹ אַח"כ אֵם אִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע דְּהָא אֲפֻשָׁר לְמַצְוָה בְּלֵא עֲבִירָה הַגַּם גַּם דְּאֵם מְשׁוּם מֵהַב"ע לִיכָּא מְשׁוּם לְכֶם לֵא יֵצֵא פִּינּוֹן שְׁלֵא קִיָּים הַתְּנָאֵי בְּטִלְהַהֲמַתְנָה לְמַפְרַע כְּדִקְתֵּנִי אֵם לֵא הַחֲזִירוֹ לֵא יֵצֵא מ"מ אִיכָּא נְפִיקוֹתָא הִיכָּא דְּלֵא הַתְּנָה ת"כ דְּהַתְּנָאֵי בְּטֵל וּמַעֲשֶׂה קִיָּים, וּמ"מ גְּזוּל הוּא בְּיָדוֹ פְּשָׁאֵין מְחֻזְרֵי לוֹ גּוֹף הָאֲתָרוּג עֵינֵי זֶה קִצָּה"ח ס' רַמ"א ס"ק י"ב וּבְאַבְנֵי מְלוֹאִים ס' ל"ח עֵינֵי"ש הֵיטֵב כִּי דְּבָרֵי אֲמִיתִים וְהָרֵאוֹת שְׁמַבִּיא יִתְנוּ עֲדִיָּהוּ וְעֲשִׂיתִי לוֹ סְמוּכִים הַרְבֵּה בְּמַק"א, וְלִהְיוֹת כֵּן אִיכָּא מְקוּם סֶפֶק בְּכַה"ג שְׁהַתְּנָה וְלֵא שְׁמַר דִּינֵי תְּנָאֵי דְּלֵא בְּטִלְהַהֲמַתְנָה לְמַפְרַע וּמְשׁוּם לְכֶם יֵצֵא אֲבָל פִּינּוֹן שְׁהוּא גְּזוּל בְּיָדוֹ דְּהַתְּנָה עַמּוֹ שְׂיִתֵּן לוֹ הָאֲתָרוּג עֲצָמוֹ וְלֵא הַחֲזִיר גְּזוּל הוּא בְּיָדוֹ בְּנוֹדָאֵי אֵם בְּשַׁעָה שְׁנַטְלוּ לְצֵאת

בו הִיָּה דַעְתּוֹ לְהַחְזִיר וְאִם כִּי חָזַר מִדַּעְתּוֹ לִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע דְּהָא הִתְחַלַּת הָעֵבְרִיָּה אִם כִּי
וּבְשַׁעֲרֵהּ שְׁעֵשֶׂה הַמְצָנָה לִיכָּא עֵבְרִיָּה וְגַם לְמַפְרַע עֵבְרִיָּה לִיכָּא, אָבָל כִּשְׁהוּא מִיַּד הַתְּפוּיָן
שְׂלֵא לְקִנּוּתוֹ בְּתוֹרַת מִתְּנֵה עִמ"ל אִם כִּי אֵלֶּא לְהַחְזִיקוּ בְּיָדוֹ בְּתוֹרַת גְּזֵל כֹּה"ג יֵשׁ לְעֵינֵי
אִם אִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע כִּינּוּן דְּאֶפְשָׁר לֹא לְקַיֵּים בְּהִיתָר גְּמוּר אוֹ נִימָא כִּינּוּן דְּבִשְׁעַת עֲשִׂינֵי
מְצָנָה עֵבְרִיָּה הִיא בְּיָדוֹ וּבַעֲמוּד וְהִשָּׁב קָאֵי הוּ"ל מֵהַב"ע וְלֹא דְמִי לְלוּלָב שְׁלֵא עֲשִׂינֵי שְׁכ'
תוֹס' אֵלּוּ הַדְּבָרִים שְׁהוֹסְפִינוּ תוֹס' מְרֻבָּה מְשַׁלְּנוּ: וּבִתְחִלַּת הִרְעִינּוּ הִי' נ"ל דְּמוּכַח דְּגַם
כֹּה"ג אִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע הֵגַם שְׁהִי אֶפְשָׁר לֹא לְעֲשׂוֹת בְּדֶרֶךְ הִיתָר כִּינּוּן שְׁעֵכְשִׁיו בְּאִיסוּר
הוּא עוֹשֶׂה, דְּהָא ר"י מוֹקֵי מִתְּנֵי בִיט"ש וּמְשׁוּם מֵהַב"ע וְהָא אֶפְשָׁר שְׁיִקְיִים הַמְצָנָה
בְּהִיתָר דְּבִיט"ש אֶפְשָׁר בְּשִׂאוֹל וְע"כ דְּמ"מ מְחַשֵּׁב מֵהַב"ע, וְהָאֵמֶת כִּי הַפ"י מְפָרֵשׁ הָא
דְּאָמַר שְׁמוּאֵל מִתּוֹךְ שְׁיִוְצָא בְּשִׂאוֹל יוֹצֵא בְּגִזּוּל כִּינּוּן שְׁאֶפְשָׁר לֹא לְצִאת בְּשִׂאוֹל בְּהִיתָר
יִוְצֵא נְמִי בְּגִזּוּל דְּאִין הָעֵבְרִיָּה מַעֲלָה לְמַצְנָה כִּינּוּן לְשִׂמוּאֵל, אָבָל ר"י הָא ס"ל גַּם
בִּיט"ש אִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע וְל"ל מִתּוֹךְ שְׁיִוְצָא בְּשִׂאוֹל וְאֶפְשָׁר בְּהִיתָר וּלְפִי דְּנִקִּיט
הֶרַמ"א פְּפוּסְקִים דְּס"ל דְּהִלְכָּה כְּר"י אִפִּי בִיט"ש פְּסוּל מְשׁוּם מֵהַב"ע נִפְשֵׁט סְפֵק שְׁלֵף
בְּשִׁשְׁאִילוֹ לְצִאת בִּיט"ש, אָבָל סְפֵק דִּידֵי בְּנוֹתָן לֹא ע"מ לְהַחְזִיר בִּיט"ר וְלֹא שְׁמַר דִּינֵי
תְּנָאֵי וְלִשְׁיִטַּת הַמְּחַבֵּר דְּבִיט"ש לִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע דְּקִי"ל כִּשְׁמוּאֵל מִתּוֹךְ שְׁיִוְצָא
בְּשִׂאוֹל וְכוּ' יֵשׁ מְקוּם סְפֵק שְׁלָנוּ דְּלָמָּא כֹּל דְּאֶפְשָׁר בְּהִיתָר לִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע כִּינּוּן דְּלֹא
קִי"ל כְּר"י בִיט"ש וְשִׂמוּאֵל הֵגַם דְּמוּדָה בִּיט"ר הִינּוּ כִּשְׂא"א בְּהִיתָר וּלְפִי פ"י בְּהָא
דְּאָמַר שְׁמוּאֵל מִתּוֹךְ שְׁיִוְצָא בְּשִׂאוֹל שְׁאֶפְשָׁר לְקַיֵּים הַמְצָנָה בְּהִיתָר אִין עוֹד מְקוּם סְפֵק,
אֵלֶּא דְּפִירוּשׁוֹ אִין מְוַכַּח, וְגַם תוֹס' לֹא ס"ל הִכִּי דְּהָא כ' דְּשְׁמוּאֵל מוּדָה בִּיט"ש מְשׁוּם
שְׁהוּא דְּרַבְּנָן וְלֹא מִטְעָמ' דִּינּוּצָא בְּשִׂאוֹל, מ"מ אִין הִכְרַח דְּתוֹס' לֹא נַחֲתִית לְהֵאֵי סְבָרָא אֵלֶּא
דְּעַדִּיפָּא אָמַר כִּינּוּן דְּרַבְּנָן הוּא וְעֵינֵי: שְׁבִתִּי וְרֵאִיתִי דִּי"ל גַּם לְפוּסְקִים דְּהִלְכָּה כְּר"י דְּגַם
בִּיט"ש אִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע הֵגַם דְּאֶפְשָׁר בְּשִׂאוֹל מ"מ יֵשׁ מְקוּם לְסַפְקִיתִינוּ, דְּבִאֵמֶת דְּבָרֵי
פ"י תְּמוּהִים קָצַת כִּינּוּן שְׁגִזּוּל גַּם אִם רוּצָה בְּשִׂאוֹל שְׂוֹאֵל שְׂלֵא מִדַּעַת גְּזֵלָן הוּא, וְרַחוּק
לוֹמַר בְּזָה דְּמִסְתְּמָא נִיחָא לִי בְּשִׂאוֹל כְּדֵי שְׁיִקְיִים מְצָנָה בְּמָמוֹנוֹ מֵאַחַר שְׁגִזּוּל מְמַנּוּ בְּנוֹדָאֵי
לִיכָּא מִסְתְּמָא דְּנִיחָא לִי וְאִם אֶפְשָׁר יֵשׁ לְהַעֲמִיס כִּינּוּן שְׁמוּאֵל מִתּוֹךְ וְכוּ' אָבָל
ר"י לֹא ס"ל הִכִּי מֵה"ט, אָבָל בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ דְּמוּסַר בְּיָדוֹ לְצִאת בְּתוֹרַת שְׂאֵלָה בִּיט"ש
אוֹ עִמ"ל בִּיט"ר הִרִי לְהִכִּי נִיחָא לֹא לְצִאת וְאִין מְעַכֵּב עַל יָדוֹ לְקַיֵּים הַמְצָנָה כְּתִקְנָה וְהוּא
חִפְזָא וְרוּצָה בְּגִזּוּלָה וְאִין מַעֲשֶׂה זֶה עֲנִין לְקִיּוּם הַמְצָנָה י"ל דְּאִין בְּזָה כֹּל מְשׁוּם מֵהַב"ע,
וְכִן מִסְתְּבַר מִצַּד הַשְּׂכָל וְכִנ"ל: אֵלֶּא דְּעוֹמֵד נְגִידֵינוּ תוֹס' סוּכָּה ט' ע"א דְּנִרְאָה דְּלֹא ס"ל
כִּינּוּן מִדְּמִקְשָׁה שְׁם לְרַבְּנָן דְּר"א דְּשִׂאוֹל כְּשֵׁר לֵף לְמַעַט גְּזוּלָה ל"ל תִּיפּוּק לִיָּה דְּהֵי מֵהַב"ע,
הָא בְּעֵי קָרָא כֹה"ג שְׁחַבְּירוֹ מְשִׂאֵל לֹא סוּכָּתוֹ לִישָׁב וְלְצִאת בָּהּ, וְהוּא מְחִזִּיק בָּהּ בְּגִזּוּלָה
דְּלִיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע וְע"כ דְּלֹא נַחֲתִית לְחַלֵּק בְּכָף: אָמְנָם כִּינּוּן נִיחָא דְּתוֹס' ט' לֹא נַחֲתִית לְחַלֵּק,
אָבָל מִתּוֹס' ר"פ לְלוּלָב הַגְּזוּל יֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה עכ"פ גְּלוּי דַּעַת אִיכָּא דְּס"ל דְּאֶפְשָׁר לוֹמַר
דְּכֹה"ג לִיכָּא מֵהַב"ע, וְהוּא מְדַהֲקֵשָׁה תוֹס' מְפָרִיט' דְּלָכֶם לְהוֹצִיא הַשְּׂאֵל וְגִזּוּל בְּלוּלָב
וְנִדְחָק אֲגַב דְּקִתְנֵי שְׂאוֹל תְּנֵי נְמִי גְזוּל, וְהַקְשָׁה מְהִרְשָׁ"א עֲדִינּוּן קִשָּׁה מְלֵף דְּסוּכָּה כְּמוֹ
שְׁהַקְשָׁה ט' וְאִי ס"ל דְּמֵהַב"ע מְדַרְבְּנָן ל"י ל"ק מְלוּלָב ג"כ, וְנ"ל לִישָׁב דְּמִסְנוּכָה לֹא קִשִּׁי
לְתוֹס' ר"פ לְלוּלָב הַגְּזוּל דִּי"ל כְּגוֹן שְׁעוֹמֵד לְפָנָיו וּמְשִׂאֵל לֹא סוּכָּתוֹ וְהוּא גְזוּלוֹ מְמַנּוּ בַע"כ
וּמְחִזִּיק בְּתוֹרַת גְּזוּלָה כֹה"ג מְשׁוּם מֵהַב"ע לִיכָּא וּמְשׁוּם גְזוּל אִיכָּא דְּגִזּוּלָה הִיא בְּיָדוֹ,

אָבֵל מְלוּלָב קָשָׁה לְתוֹס' שְׁפִיר מֵאֲחַר דְּמַמְעֵט מְלָכָם לְהוֹצִיא הַשְּׂאוּל שׁוֹב ל"צ לומר דְּגִזוּל פְּסוּל מְשׁוּם דְּלָאוּ לְכֶם הוּא דְּגַם מְשׁוּם מֵהַב"ע פְּסוּל פִּינּוּן דַּא"א בְּשְׂאוּל מְצוּה הַבֵּא ע"י עֲבִירַת גְּזוּלָה הִיא, וְגַם אִם אַחַר שְׁקֵנָה אוֹתוֹ לר"ת גַּם לְאַחַר הַקְּנִינָן אֵיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע, וְגַם לר"י דס"ל אַחַר שְׁקֵנָה לֵיכָּא מֵהַב"ע, מ"מ קָשָׁה דְּמַשְׁמַע דְּפְסוּל שְׁל גְּזוּל מְשׁוּם לְכֶם הָא אֵיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע ג"כ, וַיֵּשׁ לְחֻזַּק עוֹד קוֹשְׁנֵי תוֹס' הָא דְקֹאֲמַר תְּרִתִּי שְׂאוּל וְגִזוּל הֵינּוּ שְׂאוּל הֵינּוּ גְּזוּל מְשׁוּם דִּישׁ מְקוּם לומר דְּגִזוּל עֲדִיף מְשְׂאוּל דְּבְּגִזוּל הוּא רוּצָה לְהַחֲזִיק בּוֹ מִיְהִת מִשְׂא"כ שְׂאוּל וְעֵינֵי מַג"א ס' תַּקֵּפוּ לְעֵנִין בִּיטוּל דְּגִזוּל ג"כ אִין לוֹ בִּיטוּל כַּע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל וְרַש"י חוֹלִין רִישׁ סוּגְנֵי דְרַבּוּצָה לְעֵנִין אַא"א וְכו' וְלָכֵן קֹאֲמַר תְּרִתִּי לְהוֹצִיא שְׂאוּל וְגִזוּל ג"כ לֹא מִיקְרִי לְכֶם דְּבַעֲי לְכֶם מְמַשׁ, וְהַקָּשָׁה תוֹס' שְׁפִיר פִּינּוּן דְּשְׂאוּל פְּסוּל ל"צ לְפְסוּל לְוֹלָב מְשׁוּם דְּלָאוּ לְכֶם מְקִרִי אֱלָא מְשׁוּם מֵהַב"ע, וְכ' אֵינִי דְּנִקִּיט שְׂאוּל נְקִיט נְמִי גְּזוּל פְּנוּנְתוֹ מֵאַחַר שְׁסוּף כ"ס גַּם מְשׁוּם מֵהַב"ע לֹא הָיָה גְּזוּל פְּסוּל אִם לֹא דְּמַמְוַעֵט שְׂאוּל מְלָכָם נְקִיט נְמִי גְּזוּל הֵינּוּ דְּמַחֲד קִרָּא דְּלָכֶם נְפָקָא פְּסוּל דְּתַרְנוּנֵיהוּ פִּינּוּן דְּלָכֶם מְמַעֵט שְׂאוּל מְמַעֵט נְמִי גְּזוּל מְלָכָם וַא"ש נְכוּן פְּנוּנַת תוֹס' וּמִינּוּשׁב קוֹשְׁנֵי מְהַרְש"א: וְהִיתָה לְבֹאֵר דְּלְכֹאֲרָה קָשָׁה עַל דְּבִרְיֵנוּ וּבִיאורֵינוּ פְּנוּנַת תוֹס' בְּקוֹשְׁנֵינּוּ וּבְתִירוּצוֹ, דְּלֹא הִי צְרִיף לומר אֵינִי דְּבִלֵּא"ה א"ש הַגַּם דְּמַמְוַעֵט שְׂאוּל מְלָכָם מ"מ אֲפֹשֶׁר בְּגִזוּל שְׁלֹא יְהִי מֵהַב"ע פְּגוֹן שְׁנוּתְנוּ לוֹ בְּמַתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר וְאֲפֹשֶׁר לְצֹאת בֵּיט"ר כְּבִשְׁלוֹ מְמַשׁ, וְהִיא בְּזוּדוֹן נְפִשׁוֹ מְקַבְּלוֹ ע"מ שְׁלֹא לְהַחֲזִירוֹ דְּמְשׁוּם לְכֶם אֵיכָּא וּמְשׁוּם מֵהַב"ע לֵיכָּא דְּהָא אֲפֹשֶׁר לְקַיִים הַמְצָנָה בְּהִיתַר, וְהֵינּוּ בְּמַתְנָה ע"מ ל' בְּמַשְׁפְּטֵי תְּנָאִים דְּאִם לֹא הַחֲזִירוֹ לֹא יֵצֵא דְּמַעֲשֵׂה הַמַּתְנָה בְּטֵלָה וְהוּא גְּזוּל בִּידוֹ וְהֵינּוּ לְהוֹצִיא הַגְּזוּל מְלָכָם כַּה"ג דְּמֵהַב"ע לֵיכָּא וְאַחַר הַתְּבוּנוֹת מְעַט מְצֹאֵתִי יִישׁוּב לְעֵצְמִי, דְּאִיתָא בְּפִרְיֵת' דְּמִיִּתִּי ש"ס מ"א ע"ב לְכֶם לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׂאוּל וְכו' מַעֲשֵׂה בַר"ג וְכו' וּמִקָּשָׁה וּמְחֲזִירוֹ ל"ל מְלֵתָא אַגַּב אוֹרְחָא קַמ"ל דְּמַתְנָה ע"מ ל' שְׁמָה מַתְנָה פְּדִרְבָּא וְכו' וְאִי נִימָא דְּהָא דְּמַמְעֵט מְלָכָם אֶת הַגְּזוּל פְּגוֹן שְׁנִתְנָה לוֹ בְּמַתְנָה ע"מ ל' שְׁהִיָּה אֲפֹשֶׁר לְקַיִים בְּהִיתַר בַּע"מ ל' דְּלֵיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע הָרִי מוּכַח מַתְחַלֵּת בְּרִייתָא מְדֹאֲמַר לְכֶם לְהוֹצִיא הַגְּזוּל דְּמַתְנָה ע"מ ל' שְׁמָה מַתְנָה וְתִיקְשִׁי וְהַחֲזִירוֹ ל"ל, וְע"כ דְּמִזָּה לֹא מוּכַח פְּלוּם, וְלָכֵן לֹא מְתַרְץ תוֹסַפ' דְּצְרִיף לְמַעַט כַּה"ג, הַגַּם דְּתוֹס' הַעֲמִיד דְּבִרְיוֹ עַל בְּרִייתָא דַּפ' לְוֹלָב וְעַרְבָּה מ"ג, וְשֵׁם אֲפֹשֶׁר לְתַרְץ מְשׁוּם מַתְנָה ע"מ ל' מ"מ לֹא רָצָה לְתַרְץ פֶּן דְּעֵדִינּוּ תִיקְשִׁי מְבִרִיתָא שְׁפָדַף מ"א ע"ב וַא"ש, אֱלָא דְקָשָׁה לָמָּה לֹא הַעֲמִיד תוֹס' דְּבִרְיוֹ עַל בְּרִייתָא הַמְּקוֹדֶמֶת שְׁפָדַף מ"א ע"ב וְהַעֲמִיד דְּבִרְיוֹ עַל בְּרִייתָא הַמְּאֻחֶרֶת, וְזֶה בִּלְא"ה קָשָׁה, אֱלָא לְדְּבִרְיֵנוּ קָשָׁה יוֹתֵר כְּמוּכָן, וִי"ל עַד"פ:

וְלִגּוּף קוֹשְׁנֵי תוֹס' לְעֵיל מְלָף דְּסוּפָה וּמְלָכָם דְּלוּלָב י"ל פְּגוֹן שְׁגוּל פְּשֵׁה' קֶטֶן וְנִתְגַּדֵּל אַח"כ וְעוֹד הַגְּזוּלָה בִּידוֹ דְּמְשׁוּם מֵהַב"ע לֵיכָּא דְּהָא הִי קֶטֶן וְגַם עַכְשָׁיו לִיתָא בְּמַצְנוֹת הַשְּׁבָה גַּם קוֹדֵם שְׁקֵנָה ע"י א' מְקַנְיָנִים שְׁהַגְּזוּלָה נְקִיטָה בּוֹ פִּינּוּן דְּגִזּוּל בְּקִטְנוּתוֹ לִיתָא בְּמַצְנוֹת הַשְּׁבָה לְנִתְקַ הַלָּאוּ פְּשִׁיגְדֵל, אָבֵל לָאוּ לְכֶם הוּא וּמְמַעֵט מְלָכָם וְדוּמָה לַמ"ש רַמְב"ן בְּמַלְחָמוֹת דְּבַגְזוּל מְנַכְרֵי הַגַּם דְּגִזּוּל אֲסוּר וְלָאוּ לְכֶם הוּא, אָבֵל מְשׁוּם מֵהַב"ע לֵיכָּא, וְעֵינֵי שְׂאֵגַת אַרְי' ס' צ"ט בְּסוּפּוֹ שְׁכ' לַפְמ"ש רַמְב"ן לַק"מ קוֹשְׁנֵי תוֹס' דִּי"ל דְּצְרִיף קִרָּא לְהִיכָּא דְּגִזּוּל מְנַכְרֵי דְּלֵיכָּא מְשׁוּם מֵהַב"ע וּמְשׁוּם לְכֶם וְלָהּ אֵיכָּא עֵינֵי"ש, וְנ"ל דְּתוֹס' לֹא רָצוּ לְתַרְץ פֶּן דְּקֹשְׁנֵי עֲדִינּוּ לְמֵאן דס"ל ג"ג מוֹתֵר קִרָּא ל"ל דְּבַגְזוּל נְכָרִי גַּם לְכֶם

מקרי, ובאמת דמג"א כ' בשם ס' יראים גם אם ג"ג מותר לאו לךם מקרי, אבל הדבר
תמוה למה פיון שהתורה התירה דמיו וכבר עמד ע"ז בח"ס פתחיושיו לח"ש וכו' דט"ס
הוא עיי"ש ועכ"פ י"ל תוס' ה"כ ס"ל ולכן כ' מ"ש, ועוד נ"ל דמ"ש רמב"ן דבשל נכרי
ליכא משום מהב"ע בְּעֵי הַסֵּפֶר פִּינּוֹן שְׁעֵבֶר עֲבִירָה וע"י עֲבִירָה בָּאָה לוֹ מֵה לִי גִזֵּל מִנְכָרִי
או מִיִּשְׂרָאֵל סוֹף כ"ס עֵבֶר עֲבִירָה וְשֹׁנֵי לִפְנֵי ה', ונ"ל דְּאֲזִיל לְשִׁטְתוֹ דְּנִקְיֵט כְּשִׁטְת
הר"י דְּלֹאֲחֵר קִנְיָן לִיכָא עוֹד מְשׁוּם מֵהב"ע הַגֵּם שְׁבֹאֲסוֹר בָּא לוֹ מִתְחַלָּה מֵה דְהוּי הוּי,
וכ"ז שְׁלֹא קָנָה דְאִיכָא מְצֻנֵת הַשְּׁבָה עוֹבֵר עֲדִינּוֹ בְּכָל רַגַע שְׁמַעֲפֹב אֲצֵלוֹ, וּלְפִי הַמְּבֹנָאָר
בְּרַמ"א א"ע ס' כ"ח דְּבִשְׁל נְכָרִי לִיכָא מְצֻנֵת הַשְּׁבָה עֵי"ש בְּאֲבָנֵי מְלוֹאִים וְיִתֵּר
אֲחֵרוֹנִים, וְלִיכָא רַק תְּחִלַּת הַעֲבִירָה שְׁגִזֵּל הוּ"ל כְּמוֹ מִי שְׁגִזֵּל מִיִּשְׂרָאֵל וְנִקְנָה לוֹ בֵּא'
מְקַנְיָנִים שְׁהַגְזִלָן קוֹנֵה דְלִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע פְּנ"ל, שׁוֹב רְאִיתִי דְקָרוֹב לְזֶה בַח"ס הַנִּזְכָּר
וב"ש, וכ"ז לְשִׁטְת ר"י אֲבָל לְשִׁטְת ר"ת גַּם בְּג"ג אִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע דַּע"י עֲבִירָה בָּא,
ומשׁו"ה לֹא נִיחָא לְתוֹס' לְתַרְזֵן דְּבְעֵי קָרָא לְג"ג דְקִשְׁנִי לְר"ת, וְלְשִׁטְת ר"י כְּבָר כ' תוֹס'
לְעֵיל ט' דִּי"ל מֵהב"ע רַק מְדַרְבְּנָן א"י וּלְר"ת ע"כ דְּאוֹרְיִיתָא הוּא כְּמ"ש שָׁם, וּלְר"ת ל"י
לְתַרְזֵן דְּבְעֵי קָרָא לְג"ג וְגַם כָּאֵן לֹא רָצָה לְתַרְזֵן כֵּן וְעַיִן: וַיֵּשׁ מְקוֹם אֲתִי לְהִבִּיא רֵאִי
דְתוֹס' ס"ל ג"כ כְּרַמ"בֵּן דְּבַג"ג לִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע, וְהוּא מִפְּחַ קוֹנְשִׁי עֲצוּמָה שְׁהַקְשָׁה
מֵהרַמ"ל עַמ"ש תוֹס' דְּמוֹדָה שְׁמוּאֵל דְּאִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע וְלֹא פְּלִיגוּ רַק בֵּיט"ש שְׁהוּא
מְדַרְבְּנָן א"כ בְּמַתְנֵי דְקַתְנֵי לוֹלֵב הַגְזוּל פְּסוּל מִנ"ל דְכ"ש שְׁאוּל דְלָמָּא שְׁאוּל כְּשֵׁר וְגִזוּל
פְּסוּל מְשׁוּם מֵהב"ע וְהַנִּיחַ בְּקוֹשְׁנִי וְהִיא עֲצוּמָה, וְנ"ל דְתוֹס' ס"ל דְבַג"ג לִיכָא מְשׁוּם
מֵהב"ע וְהָא מַתְנֵי סְתָמָא קַתְנֵי לוֹלֵב הַגְזוּל כֵּל שְׁגִזוּל בְּאִיסוֹר וְגַם ג"ג בְּכָלֵל וְהָא בְּג"ג
לִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע וּמוֹכַח מִתוֹכוֹ דְבִלֹא ה' גְזוּל פְּסוּל מְשׁוּם דְּלֹאוּ לְכֵם וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁנִי
מֵהרַמ"ל וּמִינָה דְתוֹס' ס"ל כְּשִׁטְת רַמְבַּ"ן, וְהַיִּינוּ לְפִי דְאֲחִזוּ תוֹס' כְּשִׁטְת ר"י בְּכ"מ
בְּפִרְט בְּסוֹפָה דְמִבִּיא שְׁיטְת ר"י וּמְסִיִּים דִּיש לְר"ת שְׁיטָה אֲחֵרָת: וְאַרְנוּח לָן בְּזֶה לִיִּישֵׁב
קוֹשְׁנִי פ"י בְּב"ק עַל מ"ש תוֹס' שָׁם בְּהַקְשׁוֹתוֹ עַל ר"ת מְדַמְקָשָׁה ש"ס עַל ר"ה, וְגַם
מְדַאֲבֵי שָׁם בְּב"ק וְכ' וְדוּחַק דְס"ל כְּשְׁמוּאֵל דְל"ל מֵהב"ע, וְהַקְשָׁה פ"י הָא כ' תוֹס' בְּסוֹפָה
דְשְׁמוּאֵל מוֹדָה בְּדְאוֹרְיִיתָא דְאִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע, וְלִמ"ש א"ש דְתוֹס' כָּאֵן לֹא כ"כ רַק
לְשִׁטְת ר"י, אֲבָל לְשִׁטְת ר"ת ע"כ צ"ל דְשְׁמוּאֵל חוֹלֵק בְּכֹלוֹ עַל ר"י וְעַל רְשָׁב"י דְאָמַר
ר"י מְשָׁמִי נִזְה נְרָאָה לְתוֹס' דוּחַק, וְלִכְזוֹכ' דְמוֹדָה לְר"י וְלְרְשָׁב"י בְּדְאוֹרְיִיתָא, וּלְר"ת
דְבַג"ג ג"כ אִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע א"א לוֹמַר דְשְׁמוּאֵל אִית לִי מֵהב"ע בְּדְאוֹרְיִיתָא מְשׁוּם
קוֹשְׁנֵי מֵהרַמ"ל וְע"כ צ"ל דְפְּלִיג אֲפוּלְהוּ מְלִתָּא דְר"י מְשָׁמִי דְרְשָׁב"י וְס"ל דְנוֹקָא בְּקַרְבָּן
אִיכָא מֵהב"ע, וְהָא"ש דְכ' כַּד אֲזִיל לְהַקְשׁוֹת עַל ר"ת וְדוּחַק דְל"ל מֵהב"ע כְּשְׁמוּאֵל
דְלְר"ת שְׁמוּאֵל ע"כ ל"ל מֵהב"ע כְּלָל אֲפִי בְּדְאוֹרְיִיתָא, וְא"ש עַד"פ נְכוּן: וְנַחֲזוּר לְמְקוֹם
שְׁבָאֵנוּ מְשָׁם מְעַנְנָן לְעַנְנָן בְּאוֹתוֹ עַנְיָן שְׁהַיִּינוּ בּוּ הִיכָא דְרוּצָה הַנְּגַזֵּל לְהַשְׁאִיל אוּ לְהַקְנוֹת
לוֹ וְהוּא בְּחוֹנוֹק יָד מְחִזִּיק בּוּ בְּתוֹרַת גְזִילָה אִי אִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע, שְׁהַרְאָנוּ פְּנִים מְתוֹס'
דְס"ל דְכַה"ג גַּם ר"י מוֹדָה דְלִיכָא, וַיֵּשׁ לְשׁוֹדוֹת בִּי נְרָאָה ע"פ אֵלֶּה הַדְּבָרִים שְׁכַתְּבֵנוּ
בְּסוּמָה דְאֵם בְּג"ג אִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע תִּלִּי בְּשִׁטְת ר"ת וְר"י תוֹס' דְמַקְשָׁה וּמְפָרַק הָא
דְצָרִיף לְכֵם לְמַעַט שְׁאוּל כ"ז לְשִׁטְת ר"ת, וּלְר"י י"ל בְּגִזְזֵילַת נְכָרִי, לְפ"ז י"ל עוֹד דְגַם
הָא מְלִתָּא אִם אִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע כְּשְׁנִגְזֵל רוּצָה לְהַשְׁאִילוֹ אוּ לְהַקְנוֹת לוֹ בְּמַתְנָה עַמ"ל
תִּלִּי בְּשִׁטְתוֹ הַנִּזְכָּר, לְשִׁטְת ר"י דְלִיכָא מְשׁוּם מֵהב"ע רַק כ"ז שְׁלֹא קָנָה דְאֵז בְּכָל שְׁעָה

עובר דאָקראַקפּתי' מַצּוֹת הַשְּׁבָה לַנֶּחֱמָה הֵלָאוּ דִּיהֶשֶׁב וְכוּ' י"ל הַגַּם שֶׁהַנְּגִזָּל מִתְחַלֵּה רָצָה לְהִשְׁאִילוֹ אוֹ לְהַקְנוֹתוֹ בַּע"מ לְהַחְזִיר, מ"מ מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּתוֹרַת גְּזֵינְיָהּ הֵבִיאוּ לִידּוֹ אִיפֹא עָלָיו מַצּוֹת הַשְּׁבָה בְּכָל רִגַע וְעַדִּינּוֹ עוֹסֵק וְכֹא בַּעֲבִירָהּ בְּשַׁעַת נְטִילָה הוּ"ל מֵהַב"ע וְכֵן הוּא לַר"ת קוֹדֵם קִנְיָן, אָבֵל אַחַר קִנְיָן דְּאִיפֹא לַר"ת מִשּׁוֹם מֵהַב"ע הוּאִיל שְׂבָא לִידּוֹ בְּאִסּוּר וְעַבְיָרָה גּוֹרֶמֶת לוֹ לְקִנְיִים הַמַּצָּנָה י"ל כֹּה"ג שֶׁהִי אֶפְשָׁר לוֹ מִתְחַלֵּה לְקִנְיִים הַמַּצָּנָה בְּהִתְרַם לִיפֹא אַחַר הַקִּנְיָן מֵהַב"ע בְּמִפְנֵי הַעֲבִירָה שְׂפָכָר עֶבֶר בְּתַחֲלָה דָּאזְ הִי בְּיָדוֹ לְקִנְיִים הַמַּצָּנָה בְּלִי נִדְנוּד אִסּוּר כִּנ"ל מִסְבָּרָא יְשָׁרָה, וְאוֹמֵר לַפ"ז בְּשִׁפְהָ בְּרוּרָה, דְּבַגְזָל גּוֹי הַגַּם שְׂפָתָבְנוּ לַר"ת אִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע גַּם בְּג"ג הַגַּם דְּלִיפֹא מַצּוֹת הַשְּׁבָה מִשּׁוֹם שְׂבִיתָתָהּ בַּעֲבִירָה פֹּא לִידּוֹ וְאִזְלִי בְּתַר תְּחִלָּתוֹ, אָבֵל כֹּה"ג שְׂרָצָה נְגִזָּל נְכָרִי לְהִשְׁאִילוֹ אוֹ לְתַת לוֹ בְּמַתְנָה עַמ"ל וְהוּא גְזוּל לִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע, דְּאִי נִיזֵל בְּתַר הַשְּׂתָא לִיפֹא עַבְיָרָה דְּלִיפֹא מַצּוֹת הַשְּׁבָה, וְאִי תִיזֵל בְּתַר תְּחִלָּתוֹ שְׂגִזָּל הָרִי הִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּהִתְרַם גְּמוּר, וְגַם קוֹדֵם שְׂקִנְהוּ בְּדַרְכֵי הַקִּנְיָן שֶׁהַגְּזוּלָן קוֹנֶה לִיפֹא גַם לַר"ת בְּג"ג כֹּה"ג מִשּׁוֹם מֵהַב"ע כִּנ"ל וְעִינִי הֵיטֵב: לַפ"ז י"ל הָא דְתוֹס' ר"פ לְוֵלֵב הַגְּזוּל לֹא הִי קָשִׁי לִי מִסְּנִיפָה דִּי"ל כִּינּוֹן דְּשִׂאוּל פֶּשֶׁר אֶפְשָׁר בְּאִנְפּוֹן שְׂרוּצָה א' לְהִשְׁאִיל לוֹ סוֹפְתוֹ דְּלִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע כִּמ"ש לְעִיל, וְדוֹקָא בְּנְכָרִי הִיכָא דִּישְׁרָאֵל רוּצָה לְהִשְׁאִיל לוֹ וְהוּא נוֹטֵל בְּגִזְיָהּ אִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע כִּינּוֹן שְׂמַצּוֹת הַשְּׁבָה עָלָיו אַחַר שְׂרוּצָה בְּגִזְיָהּ וְדַעְתּוֹ לְכַף, וּמִשּׁוֹ"ה ל"ק לְתוֹס' מִסְּנִיפָה דְּבִלֵּא"ה י"ל בְּגִזָּל מְגוֹי צְרִיף קָרָא, הַגַּם לַר"ת גַּם בְּג"ג אִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע, וְנ"ל דְּאִינְרִי כֹה"ג שְׂנְכָרִי רָצָה לְהִשְׁאִילוֹ וְלִיפֹא מֵהַב"ע מִשּׁוֹם תְּחִלָּתוֹ דֵּהִי אֶפְשָׁר בְּהִתְרַם וּמִשּׁוֹם עַבְיָרָה דֵּהִשְׂתָּא לִיפֹא דְּלִיפֹא מַצּוֹת הַשְּׁבָה בְּשַׁל נְכָרִי וּמִשּׁוֹ"ה לֹא הִקְשָׁה לְתוֹס' מְלָךְ דְּסִיכָה, אָבֵל בְּגִזוּל מִישְׁרָאֵל וְקוֹדֵם שְׂקִנְהוּ אִין לְנוּ אִפִּי רֵאִי פְּנִיִם מִתוֹס' דַּס"ל כֹּה"ג לִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע וְהַבֵּן: וְזֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה מְדַבְּרִינוּ לְעַנְיָנוּ בְּסִפְקָתָנוּ (א) אִם הַנְּגִזָּל רוּצָה לְתַת בֵּיט"ר בְּמַתְנָה עַמ"ל וְלֹא כִּפְל תְּנָאוּ ע"ד שְׂאִין הַמַּעֲשָׂה בְּטַל, אוֹ אִפִּי בְּתַנְאִי גְמוּר וְהוּא הַחְזִיק בּוֹ בְּתוֹרַת גְּזֵינְיָהּ וְקָנָא בֵּא' מְדַרְכֵי הַקִּנְיָן שֶׁהַגְּזוּלָן קוֹנֶה גַם לַר"ת דְּאִיפֹא אַחַר הַקִּנְיָן מֵהַב"ע, אָבֵל כֹּה"ג לִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע מִטַּעַם שְׂפָתָבְנוּ, וְהַמְחַבֵּר רַס"י תַּרְמ"ט דְּאָחַז בְּשִׁיטַת ר"י דְּאַחַר הַקִּנְיָן לִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע פֶּשְׁאִין הַקִּנְיָן ע"י הַמַּצָּנָה אָבֵל כְּשִׂפָא ע"י הַמַּצָּנָה בִּי"ט אִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע עִי"ט"ז, וְנ"ל דְּכֹה"ג לִיפֹא מֵהַב"ע דְּזִיל בְּתַר טַעְמָא דְּכַשְׁע"י הַמַּצָּנָה קִנְהוּ הַגַּם שְׂפָכָר עַבְרָה הַעֲבִירָה כ' תוֹס' בְּהָא מוֹדָה הַר"י וּמוֹכַח מִסּוּגִי' דְּב"ק וְגִיטִין פ' הַנְּזַקִּין דְּכֹה"ג אִיפֹא תִיעוּב לְפָנֵי ה' וְעִינִי רַמְבַּ"ן מִלְחָמוֹת סוּפָה ר"פ לה"ג דְּמִסְבִּיר בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת, וְכ"ז פֶּשְׁלָא הִנֵּה אֶפְשָׁר לוֹ לְקִנְיִים הַמַּצָּנָה בִּלֵּא"ה וְהַמַּצָּנָה גּוֹרֶמֶת גְּמַר הַקִּנְיָן וְע"י הַמַּצָּנָה מְכַנְסוּ לְרִשּׁוֹתוֹ, אָבֵל בְּנִדּוֹן שְׂלָנוּ דְּבִלֵּא"ה הִנֵּה יוֹכֵל לְקִנְיִים הַמַּצָּנָה, וְכִבֵּר קִנְהוּ וְלִיפֹא עָלָיו עוֹד מַצּוֹת הַשְּׁבָה, מִשּׁוֹם שְׂקִנְהוּ ע"י מַצָּנָה לֹא מִפְּסֵל דֵּהִי אֶפְשָׁר בִּלֵּא"ה פְּנ"ל, ב') בֵּיט"ש לְשִׁיטַת רַמ"א דְּאִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע כְּשֶׁהַנְּגִזָּל מִשְׂאִיל לוֹ וְהוּא נוֹטֵלוֹ בְּתוֹרַת גְּזֵינְיָהּ, קוֹדֵם שְׂקִנְהוּ בֵּא' מְדַרְכֵי הַקִּנְיָן הַגַּם דְּלֹא בְּעִי לְכֵם אָבֵל אִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע כִּינּוֹן שְׂפָכָר עָלָיו וְלֹא מֵהַנִּי מֵהַשְּׁבָה יוֹכֵל לְצַאת בִּלֵּא"ה ע"י שְׂאֵלָה כִּינּוֹן שֶׁהוּא מְחַזִּיק בְּיָדוֹ בְּתוֹרַת גְּזֵינְיָהּ, וְעוֹבֵר כָּל שְׁעָה וְרַגַע, ג') כ"ז בְּגִזָּל מִישְׁרָאֵל, אָבֵל בְּגִזָּל מְנְכָרִי, וְהוּא הַנְּגִזָּל רוּצָה בְּשִׂאָלָה, גַּם קוֹדֵם שְׂקִנְהוּ הַגְּזוּלָן לִיפֹא מִשּׁוֹם מֵהַב"ע דֵּהִי לִיפֹא עַבְיָרָה עוֹד דְּאִינוּ בּוֹהֲשִׁיב אֶת הַגְּזוּלָה: כָּל זֶה נ"ל לְהַלְכָה, אָבֵל לְמַעֲשָׂה לֹא בְּעִינָא לְסַמּוֹךְ עַל סְבָרָתָנוּ וְשְׂקוּל דַּעְתָּנוּ בֵּיט"ר

דאָרײַתא, אַלאַ ביט"ש דַרְבַּנן וְאִיפּא בלא"ה פֿמָה מַראשׁוֹנִים וְכֵן קִבַּע הַמַּחְבֵּר עֵינֶקֶר
לְהִלְכָה דְלִיפּא ביט"ש מִשׁוּם מֵהב"ע, אוּ מִשׁוּם בְּדַרְבַּנן הַקְּיָלוּ, אוּ מִשׁוּם מִתּוֹךְ שְׂוִיזָא
בְּשֵׁאוֹל וְאַפִּי בְּמַקְדָּשׁ כַּמ"ש הַלַּח"מ הַלֵּכ' לִוְלֵב בְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם, מִשׁוּם דְּהַקְּיָלָה תּוֹרָה
ביט"ש וְלֹא דְמִי לְקַרְבָּן אוּ כַּמ"ש פ"י מְדַנְפָּשׁוּ וּסְבָרְתוּ שְׂטֵינְלֵנוּ בְּהַ פִּינּוּ דְאַפְשָׁר בְּשֵׁאוֹל,
יְהִי אִיף שְׂיִהְיֶה רַבּוּ הַדְּעוֹת וְדַעַת הַמַּחְבֵּר לְהַקְּל, וְהַרְמִ"א אָחַז לְהַחְמִיר דְאַף ביט"ש
אִיפּא מִשׁוּם מֵהב"ע וְגַם הוּא בְּמַלְתָּא דַרְבַּנן נ"ל לְהַקְּל בְּנִדּוֹן שְׂלַפְנִינוּ ע"פ סְבָרְתִינוּ
כַּה"ג שְׂהִיָּה לְפָנָיו לַעֲשׂוֹת מְדַעַת בְּעָלִים בְּהִתֵּר כ"ע מוֹדִים לְכַהֲפ"ח ביט"ש דְלִיפּא מִשׁוּם
מֵהב"ע, וְסִמוּךְ לְבִי לֹא אִירָא, בְּבִטְחוֹנִי פִי ה' לִי לֹא אִירָא, הַכ"ד דוֹדֶךָ חוֹתֵם בְּבִרְכָה
פְּפוּלָה, מִבֵּית ה' עוֹלָה אַה"נ דַּש"ת.

שִׁיל"ת פ"ב ד' כ"ח תְּשַׁרִי כַת"ר לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׂמוּאַל בְּנִימִין ב"ה ג מֵהַרמ"ס זצ"ל:
תְּשׁוּבָה קַחוּ שְׁלוֹמִים מְרֻבִּים, פְּטַל וְרַבִּיבִים, לְחַתְּנֵי תַלְמִידֵי פְּבִנִי, הַרְבֵּנִי הַמְּנַפְּלָג בַּתּוֹרָה
תְּמִימָה וּבִירָאָה קְדוּמָה, מְוַכְתֵּר בְּמַעֲלוֹת וּמִדּוֹת רְמוֹת הַקְּצִין כַּש"ת מו"ה אַבְרָהָם יַעֲקֹב
סָג"ל הִירֵשׁ שִׁי לֵא"ט: בְּיוֹם טוֹב הֵייתִי בְּטוֹב לֵב מְשַׁעֲשַׁע תְּמִיד בְּמַכְתָּב שְׁלוֹמִים אֲשֶׁר
קִבַּלְתִּי מֵאַתָּה וּמִזִּגְתָּה בְּתִי הַצְּנוּעָה הַמַּחְפְּמַת מ' הַיַּנְדֵּל תִּי בְּבִישׁוֹר כ"ט מְהֵאֵל הַטוֹב וְכֵן
הַנְּנִי מוֹדִיעְכֶם בְּמוֹדְעָה רַבָּה וְחִיבָה יִתְּרָה נוֹדַעַת מְשִׁלּוּמִינוּ וּמַצְבִּינוּ הַטוֹב בְּעִזְרַת אֵל
גוֹמֵר עָלֵינוּ הַפֶּל לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה, וְתַפְּיִלְתָּנוּ לְעִתִּיד אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא וְהַצְּלִיחָה נָא:
וְהַנְּנִי לְמַלְאוֹת מְאַנְיֵי נִפְשָׁה הִיפָּה לְשַׁעֲשַׁע עִמָּה שְׁעִשׁוּעֵי אוֹרֵייתָא לְפִי מִסַּת הַפְּנָאִי וְאוֹחַז
בְּשׁוּלֵי הַמַּכְתָּב שְׂשִׁאלְתִּנִּי טַעְמָא דְמַלְתָּ דְהָדָא פְּסָקָא בַש"ע או"ח ס' תַרס"ד אִם קָל ה"ר
בֵּא' בְּשִׁבְתָּ וְקִצְץ הַנְּכָרִי הוֹשַׁעְנָא בְּשִׁבְתָּ וְהִבִּיאָה כְּשִׁירָה, וּבַמַּג"א ס"ק יו"ד מְרַשְׁבֵּ"א
בַּתְּשׁוּבָה דְאַפִּי צְנוּה יִשְׂרָאֵל, וְהִי קִשָּׁה לָהּ לְמָה לֹא יוֹפְסֵל מִשׁוּם מֵהב"ע, וְכַאֲשֶׁר בָּאֵתָה
בֵּיתָה יוֹסֵף רְאִיתָ דְמַבִּיא דִּין זֶה בְּשֵׁם הַמְּרַדְכִי ר"פ לַה"ג וּמִשׁוּם מֵהב"ע לִיפּא וּמַבִּיא
רְאִיָּה עַל זֶה, וְרְאִיתָ רְאִיָּה שְׁלִישִׁית בְּמַרְדְּכִי וְרְאִיָּה דִידְנִי מְדַאִין מְמַעֲטִין בִּיו"ט וְאִם מִיַּעֲטֵן
פְּשֶׁר אֵלְמָא דְלִיפּא מִשׁוּם מֵהב"ע, וְלֹא כ' לְמָה לִיפּא מִשׁוּם מֵהב"ע וְנִלְאֵת לְמַצּוֹא טַעַם
לְשַׁבַּח, וְהַנְּנִי מַצִּיעַ לְפָנֶיהָ מַה שְׁשׁוּטְטוּ רַעֲיוֹנֵי וּמַה שְׂהַעֲלֵתָה מְצוּדְתִי אַחַר עֵיוֹן מְעַט,
וְהִנֵּה עַל הַמַּחְבֵּר ל"ק דִּי"ל דְמַחְבֵּר לְשִׁיטְתוֹ אֲזַנֵּל בְּסִי תַרמ"ט דְבִיט"ש דַרְבַּנן לִיפּא
מִשׁוּם מֵהב"ע פְּשִׁיטוֹת פּוֹסְקִי דְהַלְכָה פְּשׁוּמְאוֹל, וְס"ל גַּם בְּהוֹשַׁעְנָא שֶׁל ה"ר דְאַיִנוּ אֵלְא
מְנַהֵג נְבִיאִים לִיפּא מִשׁוּם מֵהב"ע, וְכֵן י"ל ס"ל לְמַרְדְּכִי, אֲבָל עַל הַרמ"א קִשָּׁה דְנַקְיֵט
בְּסִי תַרמ"ט פְּשִׁיטַת הַמַּחְמִירִים בִּיט"ש וְשִׁתִּיק לִיהַ לְמַחְבֵּר בְּסִי תַרס"ד, וְלֹא עוֹד אֵלְא
שְׂהַמַּחְבֵּר לֹא כ' מְפֹרֵשׁ כְּשִׁצְנוּה יִשְׂרָאֵל לְקַצְצוּ, וְרמ"א כ' אִם צְנוּה יִשְׂרָאֵל לְקַצְצוּ וְאִיפּא
פְּרַהֲסִי בְּדָר יֵשׁ לְהַחְמִיר וְהוּא מְתְּשׁוּבַת הַרְשָׁבֵ"א הָא אִם לִיפּא פְּרַסוּם הַגַּם שְׂיִשְׂרָאֵל
צְנוּה לוֹ כְּשִׁירָה וְסוֹתֵר שִׁיטְתוֹ שְׂבָסִי תַרמ"ט וְעוֹד אֲנִי מוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת עַל הַמַּחְבֵּר סס"י
תַּקֵּפוּ נְכָרִי שְׁעִשָּׂה שׁוֹפֵר בְּשִׁבְתָּ דְכָשֶׁר לְתַקְנוּעַ בּוּ קִשָּׁה הָא דְאוֹרֵייתָא הוּא וְאִיפּא מִשׁוּם
מֵהב"ע, וּבְמַרְדְּכִי בְּחִדָּא מַחְתָּא מַחְתִּינָהוּ לֵב דִּינִים הִלְלוּ וְקִשָּׁה עַל הַמְּרַדְכִי וּמַחְבֵּר לְמָה
לִיפּא מִשׁוּם מֵהב"ע, וְגַם קִשָּׁה מֵאִם מִיַּעֲטֵן דְדְאוֹרֵייתָא הוּא, וּמִתְחִילָה הִנֵּה נ"ל דַּס"ל
דוֹקָא בְּעֵבֶרְהָ דְאוֹרֵייתָא אִיפּא מִשׁוּם מֵהב"ע וְלֹא בְּעֵבֶרְהָ דַרְבַּנן דְלֹא כְּרַש"י פְּסָחִים
ל"ה ע"ב גְּבִי דְמֵאִי וְר"ן שְׁם דְכְּתָבוּ דְאִיפּא מִשׁוּם מֵהב"ע, וְהָא דָאִם מִיַּעֲטֵן פְּשֶׁר ג"כ
רַק אֲסוּר דַרְבַּנן הוּא כַּמ"ש רַש"י בְּסוֹכָה בְּמַקוֹמוֹ דְאַיִן מְמַעֲטִין מִשׁוּם דְמַחְזִיז פְּמַתְקוּ וְכֵן
שִׁיטַת תּוֹס' בְּשִׁבְתָּ וּבִיוֹמָא, וּקְצִיצַת הוֹשַׁעְנָא ע"י נְכָרִי וְעִשְׂיִי שׁוֹפֵר עִי"נ קִיל טְפִי מְאִיסוֹר

שבות ע"י ישראל, אלא דראיתי דמרדכי שם כ' מפרש דלמעט ב"ט איסור דאורייתא הוא ומ"מ אם מייעטן פשר ולמד במכ"ש דעיי"נ פשר והיא ג"כ שיטת הרא"ש בשבת וקשה למה אם מייעטן פשר הא מהב"ע דאורייתא הוא והא אם מייעטן פשר אפי' ביט"ר שהיא מצוה דאורייתא וצ"ע: ואחרי התבוננות מעט מצאתי טעם לשבח דמרדכי בשיטת ר"י אזיל דס"ל דאחר שקנה הגזלן בדרך הקנאה ליפא משום מהב"ע הגם שמתחילה באיסור בא לידו פיון שעכשיו קנה ובהיתר הוא בידו ואין עליו מצות השבה רק דמים הוא דחייב ליה פדמי ובינא וליפא משום מהב"ע רק קודם שקנה דבכל רגע ורגע עבירה הוא בידו דמצוה להשיב גוף החפץ, לפ"ז הה"נ פיון שפבר עבר ומיעט ובשעת מצוה ליפא עבירה ומה שעבר פבר עבר הגם דאם לא היה ממעט ביו"ט לא היה אפשר לו לקיים המצוה, ומביא המרדכי ראיה מזה לנכרי שקצץ הושענא ועשה שופר בשבת ואפי' ישראל צוהו דלפשר משום שהעבירה פבר עברה בשעה שמקיים המצוה ומוכח מתוכו מדמביא המרדכי ראי' מאין ממעטי' לנכרי שקצץ הושענא ועשה שופר דמלאכה דאורייתא ובמצוה דאורייתא הוא, מוכח דס"ל דאי לאו ה"ט דאיפא באם מעטן פשר היה ס"ל דאיפא משום מהב"ע בקצץ נכרי הושענא או עשה שופר הגם דעיי"נ שבות דרבנן דקיל הוא מ"מ איפא משום מהב"ע לולי משום שהעבירה פבר עברה כמו באין ממעטין, ומוכח מן המרדכי יותר ממה דס"ל לרש"י ור"ן בפסחים באיסור אכילת דמאי דרבנן איפא מהב"ע, דמלאכה דאורייתא ע"י נכרי קיל בכ"מ משבות דרבנן ע"י ישראל אואיסור אכילה דרבנן, ואפשר בהא ס"ל לרש"י ור"ן דליפא משום מהב"ע, אבל מן המרדכי מוכח דגם כה"ג איפא משום מהב"ע: והנה לשיטת ר"ת דס"ל דגם אחר שקנהו הגזלן איפא משום מהב"ע הגם דעכשיו ליפא עבירה פיון שפא לידו מתחילה בעבירה, ה"נ אם מייעטן ביו"ט פיון שפא ע"י עבירה ולולי פן לא היה יוכל לקיים המצוה בזה איפא משום מהב"ע קשה מהא דאין ממעטין ביו"ט, וצ"ל דס"ל פשיטת רש"י סנפה ותוס' שבת דאין ממעטין אינו רק איסור דרבנן דמחזי כמתקן, וס"ל דבאיסור דרבנן ליפא משום מהב"ע דלא פריש"י ור"ן פסחים, ורא"ש שבת דס"ל דהוא דאורייתא צ"ל דס"ל פשיטת ר"י ועי', ואפשר עוד דר"ת מפרש עבר ומיעטן בשוגג פשר ולשיטתו בספר הישר אזיל דבשוגג ליפא משום מהב"ע, וכן נראה שהוא שיטת המרדכי דמביא ראי' מעבר ומיעטן וכ' דמשמע אפי' מזיד, נראה דאי בשוגג ליפא ראיה דבשוגג ליפא מצוה הב"ע, אלא דמשמע לי' עבר היינו במזיד, ואינו מוכרח דמצוינו כמה פעמים עבר בשוגג ג"כ דגם בלא דעת נפש לא טוב, ואפשר דמשמע ליה למרדכי משום דאין ממעטין היינו במכונן והדיוק הא מייעטן במזיד ג"כ פשר, ועוד מדקאמר הא עבר ומיעטן, הול"ל הא מייעטן פשר משמע לי' דדייק ש"ס כ"כ לומר דאפי' עבר במזיד ג"כ פשר, ואגב קמ"ל דאפי' במזיד ליפא משום מהב"ע, ומ"מ אין בכל זה הקרח כ"כ עד שנוכח דר"ת ס"ל דבאיסור דרבנן ליפא משום מהב"ע דלא פריש"י ור"ן די"ל דר"ת הולך לשיטתו דבשוגג ליפא מהב"ע, אבל במזיד גם בדרבנן איפא משום מהב"ע דגרע משוגג בדאורייתא דעושה בשאט נפש איסור דרבנן, אמנם פן תוס' ע"כ ס"ל דגם בשוגג איפא משום מהב"ע, דהא הקשה ממצה של טבל הקישא ל"ל והא צריף כשאכל בשוגג וע"כ דפשיטא לתוס' דלא כר"ת בס' הישר, וצ"ל כמ"ש לפי שיטת ר"י דאחר פלות העבירה ליפא משום מהב"ע וא"ש דתוס' בסנפה שם אזיל בשיטת ר"י כמו שהאריף שם ולבסוף

מביא דר"ת אית ליה שיטה אחרת, והמחבר דנקיט ברס"י תרמ"ט פשיטת ר"י א"ש הא דמיצטון דכשר, והא דסי' תקפ"ו ודסי' תרס"ד, ולא מוכח דס"ל באיסור דרבנן ליפא משום מהב"ע ומסתמא לא יחלוק על רש"י ור"ן ומרדכי אלא פיון דנקיט להלכת' פשיטת הב"י אתי' לי' שפיר דבכל הנהו ליפא משום מהב"ע, זה שעלה במחשבה לפני בביאור הענין: וכאשר בינותי בספרים באתי אל שער המלך מצאתי בהלכת לולב פ"ז הלכה ה' יושב על מדוכה זו מה טעם יש במצוה זו דיוצא פשבא' בעבירה דמיצט ביו"ט, והוא פותח שערי בינה מסברתו דלא אמרי' דלא יצא רק פשעושה עבירה בשעה שעושה המצוה כמו מצה של טבל וגזול משום שפכל שעה עובר במצות השבה משא"כ פאן שפכר עבר העבירה, ושוב הראה על תוס' ר"פ לולב הגזול דכ' דבאשירה דמשה ליפא משום מהב"ע דאין העבירה גורמת המצוה ולא כ' משום שהעבירה פכר עברה ש"מ דל"ל לחלק פהנ"ל וטרח למצוא טעם אחר עיי"ש, ודבריו מאוד נפלאו ממני איך הנה בהעלם ממנו לשעה מ"ש דדוקא בגזילה שבכ"ש עובר במצות השבה איפא מהב"ע זו היא שיטת ר"י דס"ל דלאחר שקנה ליפא מהב"ע מה"ט שהעבירה פכר עברה אבל הר"ת לא ס"ל פן דס"ל דגם אחר הקנין איפא מהב"ע משום עבירה שפכר עשה מתחילה, ותוס' דכ' גבי אשירה משום שאין העבירה גורמת למצוה ולא כ' משום שפכר עברה דרצה לומר טעמא דמפיק גם לשיטת ר"ת, ופלא על חכמן דיהודאי דכל רז לא אנסי ליה שיעלים עין במקומו בדבר הגלוי לכל עין רואה: ומ"ש עוד שם ששוב מצא במרדכי שפביא ראי' מאין ממעטין ולא כ' טעם, ושוב ראה בירושלמי פרק האורג בדין הקורע בשבת דיצא י"ח קריעה ואותיב ליה ממצה גזולה דא"י בה ומשני תמן גופה עבירה ברם הקא איהו דקעבר ומעשה מיתרצה האי קוש' ומתתימא על המרדכי ז"ל אמאי לא הביא ראי' מירושלמי הלז כי משם בא דכל שאיסורו מחמת ד"א לא מפסל משום מהב"ע אלו דבריו ז"ל, גם דבריו בזה תמוהים לי מ"ש דבירושלמי מתרצתא גם זה דד"א גרם, מדבריו נראה פי סבור הוא בכוננת ירושלמי משום דיומא קגרים אסורא ולא מחמת עצמו איפא אסור' כמו גזול מצה והה"נ אם ממעט ביו"ט דיומא קגרים, ואין בזה טעם וסברא, האמת שפן חלקו באי עבד ל"מ עיי' סמ"ע וט"ז ח"מ סי' קל"ח, ושם ענין אחר הוא דל"א כ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ רק אם המעשה עצמו אמרה תורה שלא תהיה א"ע ל"מ נגד מה שאמרה רחמנא דלא תעבוד ולא תהיה דבר הזה, משא"כ קונה ומוכר בשבת שלא אמרה רחמנא שלא תהיה עיקר הדבר, אלא שבמקרה עשה דבר זה בשבת כה"ג ל"א כ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ והחילוק מבואר, אבל פאן לענין מהב"ע לאו משום כ"מ דא"ר וכו' אתי' עלה אלא משום דמצוה פזו שנעשה בעבירה מתועבת לפני ה' מה לי אם היום גורם העבירה או לא סוף כ"ס מתועב הוא לפני ה', וכוננת הירושלמי הוא לחלק בין מצה לקורע בשבת, דגזול מצה העבירה גורמת למצוה שתהיה דלולי העבירה לא היה אפשר לקיים המצוה במצוה זו, משא"כ קורע בשבת הלא בשבת א"צ לקרוע פיון שאסור לקרוע בשבת ונדחה ליום א', והוא הקדים ועשה בשבת באיסור מה שאין מחוייב לעשות ואם נימא מהב"ע היא ולא יצא צריך לקרוע ביום חול לאחר השבת, וכיון שאותה המצוה עצמה שעשה היום היה אפשר ואפשר לו לקיים בחול ויצא פל חיובו אין העבירה גורמת למצוה פלל כה"ג ליפא מהב"ע פיון שאין לעבירה שום שייכות פלל למצוה ודומה למ"ש תוס' בלולב של אשירה פיון דאין לעבירה שייכות ותועלת למצוה

ליפא משום מהב"ע וכן פ' המפרש בירושלמי וי"ל ה' קורע עדיפא מאשירה
דבאשירה מתועבת בעצמותה שנעבד בה וכ"ש אם נטעה מתחילה לכה ונתגדלה באיסור
והיה קשה לתוס' דמצנה שנעשה בה תהיה שנוי לה' והו"ל כמצנה הב"ע, וכ' דמ"מ הגם
שהלולב בעצמו מתועב מ"מ יצא פיון שהיה אפשר בלא"ה שלא היה נטעה פדי לעבדה
ולא נתגדלה באיסור, אבל קורע בשבת דליפא תיעוב בחפץ עצמו רק מקרה לא טהור
הוא שקרע בשבת קילא טובא מאשירה, ולק"מ מה שהקשה המפרש על תוס' סנפה
וביותר על רשב"א דמביא ירושלמי והקשו ומתרצי ה' דאשירה, ולא הביאו פי כן
מפני דאשירה גריע טובא מקורע בשבת, ודמ"ל יותר לגזל
מצה דמתועב לפני ה' מפני שע"י שגזל מקיים המצנה ולא משום שהחפץ מתועב ומחלק
הירושלמי משום שאין העבירה גורמת למצנה פנ"ל נכון ופשוט: ועי' ש"א סי' צ"ט
שהקשה על הרמב"ם בפ"ט מהלכ' אסורי מזבח הלכ' ט' דכ' דל"י בחדש וטבל משום
מהב"ע, והוא נגד הירושלמי הנ"ל דקורע בשבת ליפא מהב"ע וכמ"ש תוס' ר"פ לה"ג
פיון דאין העבירה גורמת המצנה הנה פשיטא לי' לש"א בכוננת הירושלמי כפירושו של
המפרש והקשה על הרמב"ם מחדש וטבל שאין העבירה גורמת המצנה, ודבריו תמוהים
דבחדש וטבל לא כ' הרמב"ם ה"ט דמהב"ע אלא על ערלה וכ"כ וכמ"ש המל"מ דרמב"ם
מוסיף טעם בשנים אלו מלבד משום דבעי מן המותר איפא עוד טעם משום דהוי מהב"ע,
ובשנים אלו בנודאי איפא משום מהב"ע דלא לבד שהמצנה בעבירה אלא גרע טובא
שהעבירה באה ע"י המצנה, דע"י שעושה מצנה ויוצא י"ח נהנה ואם לא יצא לא יעשה
איסור שלא נהנה, וכה"ג כ' רמב"ן ביבמות בסנדל של ע"ז למ"ד מצות ליהנות ניתנו
ל"י דאם נימא יצא עשה עבירה ואם ל"י לא נהנה וליפא עבירה ועי' ט"א ר"ה כ"ח,
והא"ש בזה מה דצ"ע על הרמב"ם שם דסותר שיטתו שם דבקרפן גזול ליפא משום
מהב"ע דס"ל כר"י בפ' הניזקין וכן שיטתו בהלכ' לולב לפי שמפרשו הכ"מ דפוסק
כשמואל דל"ל מהב"ע פלל, ולמה פסק של ערלה ושל כ"כ פסול משום מהב"ע ולמ"ש
א"ש דכה"ג שע"י המצנה באה העבירה לכ"ע לא יצא, וא"ש הקצרותי ועי': ויש לעי'
ולקשו' מברייתא שבת ק"ה ע"ב הקורע אע"פ שחילל שבת חייב שיצא ידי קריעה, וכ'
תוס' פיון דיצא מתקן הוא וקשה נימא דלא יצא פדי שלא יהיה מתקן ולכ"ע עבירה
הבאה ע"י מצנה לא יצא כמ"ש לרמב"ם, אלא דלרמב"ם לשיטתו דכ' בפ' משניות שם
ובחבורו דמתקן הוא משום ששד יצרו ונתתו ועי' בתויו"ט א"ש פמובן, ולתוס' שם
י"ל דלא ס"ל פרמב"ן ביבמות, עוד י"ל דנזקא בשופר וכדומה דחובת היום הוא אמרי'
דלא יצא שלא יעבור והיינו משום דמהב"ע פזו שעבירה באה ע"י מצנה לכ"ע לא יצא,
אבל קורע דאפשר לעשות אותה מצנה למחר ומרצונו עשה באיסור כה"ג ל"א דלא יצא,
הגם דאם נימא דל"י לא עבר דנה עצמו מה דאמרי' למ"ד דמצנת ליהנות ניתנו דלא יצא
לא ברצונו תלי' מלתא דלא יצא פדי שלא יעבור, אלא פיון דע"י שיצא עושה עבירה
מתועב' היא לפני ה' ולכ"ע יצא, וי"ל דנזקא במצנה שא"א בלי עבירה משא"כ בקורע
וכיוצא בו, הקצרותי ותן לחכם וכו': אמנם פן קשה על הרמב"ם לפי גרסת הה"מ
פרמב"ם הלכ' לולב דשל אשירה פסול משום מהב"ע וכ"כ הרמב"ם מפני דאשירה
המשניות ונראה דדברי הה"מ מכוננים לאמת בכוננת הרמב"ם בחבורו וצ"ל הגם דל"ל
לרמב"ם מהב"ע בכ"מ, מ"מ אשירה שנטעה מתחלה לכה כמ"ש הה"מ היינו אשירה

דמשה לרמב"ם לכ"ע איכא משום מהב"ע דמאיסי טפי לגבוה, אבל קשה מירושלמי דהאורג פנין דאין מצנה באה ע"י עבירה ליכא משום מהב"ע ודוחק לומר דש"ס דילן חולק עם הירושלמי בזה, ולמ"ש לעיל א"ש דאשירה גריעה טפי מקורע ועי"ל: עוד פש גבן לברורי ולקבין האמור בירושלמי שם בקא מלתא דאמר ר' יוסי וז"ל תמן גופא עבירה ברם הקא הוא עבר עבירה כה אני אומר הוציא מצה מרשות היחיד לרה"ר אינו יוצא בה י"ח בפסח ופי' המפרש בתמיה' וכי כה אני אומר וכו' אלא במצה גזולה אמרו כן וע"כ לחלק כמו שאמרתי דהתם אין עבירה בגופה, ובגזולה עבירה בגופה ע"כ, וצ"ל"ע דאין דמיונו של ר' יוסי עולה יפה וראיתו אינה ראיה, דבנודאי אין במצה שהוציאה מרשה"י לרה"ר משום מהב"ע כמו גזולה, שפכר עברה העבירה קודם שעושה מצנה ואין העבירה גורמת כלל למצנה לא בתחלתה ולא בסופה ומה זה דמיון לקורע בשבת שעושה עבירה ע"י עשיית המצנה ובשעה שעושה המצנה, וכי ס"ד אם עבר עבירה אחריתא במצה או בלולב וכדומה שאין לה שייכות לקיום המצנה וכבר עברה שיהיה נדונד מהב"ע אתמה ודמיונו של ר"י צריך ביאור, ונלפע"ד ע"פ ירושלמי שבתוס' פרישות במתני' יש אוכל אכילה א' וסניב עליד חטאות, ר"מ אומר אם היה שבת והוציאה בפיו סניב ה' ומפרש הירושלמי כגון שמוציא באותה אכילה כגון שהיה ראשו מונח ברה"י וגופו ברה"ר והוציאו מרה"י לרה"ר ע"י בליעה עיי"ש, ונ"ל דכה פנונת ר' יוסי כה אני אומר הוציא מצה מרה"י לרה"ר היינו שהוציאה בשעת אכילה ע"ד הנ"ל שעושה עבירה בשעה שעושה מצנת דאכילת מצה ועי"ז עושה עבירה לא יצא בתמיה' בנודאי יצא ודומה ממש לקורע בשבת שעושה עבירה בשעת המצנה פנין שאין העבירה מעלה למצנה ליכא משום מהב"ע בשהוציא המצה פנין דאפשר לו לקיים המצנה בלא"ה בלי שיהיה מונח ראשו ברה"י וגופו ברה"ר כן קורע פנין שאפשר לו למחר ולאו מצנת היום היא כנלפע"ד פי' נכון פרוש פשמלה בעזה": ויש לעי"ל עוד לפי דכ"ל לנו תשוב' פ"מ ומוכא והספים עמו בח"ס חאו"ח דיוצא ידי מצנה בהנאת גרונו א"כ כבר יצא ידי מצנה קודם העבירה קודם שנכנס לבטנו פשיטא דאם העבירה באה אחר שקיים המצנה דליכא משום מהב"ע פשעושה העבירה אח"כ, חוץ משנאמר שהי' מקום הנאת גרונו ברה"ר וזה רחוק, וי"ל דר' יוסי כר"ל ס"ל דמליא באיסורים בהנאת מעיו וכן לצאת ידי מצנה, הגם דבעו קומי' דר' יוסי מדאמר ר' יוחנן דמצה גזולה אין יוצאין בה ור"י ס"ל בהנאת גרונו תלי', מ"מ ר' יוסי לעצמו ס"ל כר"ל ולגרמין' הוא דמדמה קורע למוציא מצה מרה"י לרה"ר, ויש לדייק קצת מלשונו כן דדייק ואמר כה אני אומר ודאי לר' יוחנן אין דמיון זה לזה אבל כה אני אומר דס"ל לדידי דבהנא' מעיו תלי' וא"ש ועי"ל: ונחזור ונבוא אל שער הפלך מ"ש דבירושלמי מתרצת' גם הא דאין ממעטי' ביו"ט ואם מיעטין פשר, למ"ש עדיין הקושין' במקומו עומדת דהא לולי העבירה לא היה אפשר לעשות המצנה דיומא, ל"מ באשחור ביו"ט דא"א בלי עבירה, אפ"ל אשחור בעי"ט דהי' אפשר למעט קודם יו"ט מ"מ פנין שנכנס י"ט ולא מיעטין קודם א"א לעשות המצנה עכשיו בלי עבירה והו"ל מהב"ע כמו גזל מצה וכיוצא בו, וע"כ הטעם משום דעבירה כבר עברה קודם שעושה המצנה, וירושלמי מדמה תחלה קורע למצנה גזולה כי בשניהם העבירה בשעה שעושה המצנה, והוצרך לחלק כחלוקו והדברים פשוטים וברורים, ולא הארכת' אלא להוציא הדברים מלבנות הבאים אל שער הפלך, כי במח"כ קדושת תורתו

אין בְּדַבְּרֵי אֱלֹהֵי מַעֲדָנֵי מְלָךְ, וְהָיָה יִרְאַנוּ נִפְלְאוֹת וְהִדְרָה אֲשֶׁר גִּלְהָ, יִישַׁר כּוֹחַ וְחִילָהּ, הַכֹּחַ חוֹתְמָה חוֹתֵם בְּכַרְפַּת אֶהְבֶּה.

פ"ב פֶּאֹר בּוֹקֵר לְיוֹם ו' עש"ק פ' בְּרֵאשִׁית תרל"א לפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׁמוֹאֵל בְּנֵימִין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קַח שְׁלוֹם וְכ"ט וְשִׁמְחַת הַחַג לִידִיד נִפְשֵׁי רַב חֲבִיבֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל, מְעוֹז וּמַגְדוֹל חֲרִיף וּבְקִי בְּחֻדְרֵי תוֹרָה, לוֹחֵם מְלַחֶמֶת ה' שְׁעָרָה כַּש"ת מו"ה יוֹחֲנָן שְׁפִיץ נ"י אב"ד דק"ק טָאָב יע"א: גי"ה קִבְּלֵתִי בְּיוֹם אֶתְמוֹל מְחַרַּת יוֹם וְיָמֵר פֶּר"מ נִי דָרַשׁ סְמוּכִים בְּתוֹרָה וּבְדַק לֵן ע"ד נַעַר א' בְּקַהֲלָתוֹ שְׁלֵא הִגִּיעַ לִי"ג שָׁנִים שְׁלֵמִים וְהוּא חֲרִיף וּבְקִי בְּמו"מ וְקָנָה אֶתְרוּגִים כְּדִי לְמַכְרֵן כְּדָרְךָ הַתַּגְרִים שְׁקוּנִים ע"מ לְמַפְרֵן, וּפְשׁוּט בְּעֵינָי כְּבוֹדוֹ דִּיכּוֹלִים לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ לְצִאת בֵּית"ר אִפִּי לְדַעַה רֵאשׁוֹנָה שְׁבַמְחַבֵּר סִי תרנ"ח סְעִיף ו' שְׁאֲפִי הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת לֹא לְקַנּוֹ לִי וְהִיא שִׁטַּת הַרְמַב"ם דס"ל דְּקוֹנָה מַה"ת דְּדַעַת אֶחָרַת מִקְנֵי לִי מַה"ת וַא"י לְהַקְנוֹת לְאַחֲרִים רַק מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש הַלַּח"מ בְּהַלְכ' לִילְב, כ"ז דְּוִקָא אִם מִקְנָה לְקַטְוֹן בְּמַתְנָה אֲבָל קַטְוֹן שְׁקוּנֵי דְרָךְ מְקַח וּמְמַפְרֵן קַנְיָתוֹ רַק מְדַרְבְּנָן שְׁתַּקְנּוּ לְפְעוּטוֹת כַּמ"ש הַה"מ הַלְכ' מְכִירָה פכ"ט הַלְכָה א' דְּוִקָא בְּמַתְנָה קָנָה מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא אֲבָל בְּקַנְיָ לֹא דְקַטְוֹן לֹא בַר מִיָּהֵב זְוִי הוּא, וְכִינּוֹן שְׁאִין קוֹנָה אֲלֵא מְדַרְבְּנָן מְהֵנִי מְכִירָה דִּידֵי לְצִאת בּו י"ח בֵּית"ר דְּאֶתְנִי מְכִירָה דְרַבְּנָן וּמְפִיק קַנְיָן דְּקַטְוֹן דְרַבְּנָן, וּפְלַפְל פֶּר"מ נִי בְּבִיאֹר הַשִּׁיטוֹת שֶׁל הַר"ן וְרִיטְבֵּ"א בְּסוֹפָה בְּמִקְוֹמוֹ, וְהִנֵּה מַתְחַלָּה הִי נ"ל ג"כ בְּפְשִׁיטוֹת כַּמ"ש פֶּר"מ נ"י אֲבָל אֶחָר עֵינֵי לְפִי מִסַּת הַפְּנָאֵי רֵאִיתִי כִּי יֵשׁ לְעֵינֵי בְּהָא מְלִתָּא טוֹבָא, וְהוּא ע"פ מַה שְׁרֵאִיתִי אֶחָרֵי רוֹאֵי מ"ש בְּקַצָּה"ח סִי רל"ה אוֹת ז דְּהוֹכִיחַ דַּמ"ש הַרְמַב"ם שְׁם הַלְכָה י"א דְּקַטְוֹן שְׁקוֹנָה קַרְקַע וְהַחֲזִיק בְּהַה"ה שְׁלוֹ מְשׁוּם דְּזַכְּוֹן לְאֵדָם שְׁלֵא בְּפִנּוֹ הוּא מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא דְהָא לִיכָא תִּיקוֹן חֲכָמִים בְּפְעוּטוֹת בְּקַרְקַע וְע"כ מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא הוּא וּמְשׁוּם דְּזַכְּוֹן לְאֵדָם, וּבִיאֵר דס"ל לְרַמְב"ם הָא דַּד"א מִקְנָה לְקַטְוֹן קוֹנָה מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא לֹא מְשׁוּם דְּאִית לִי לְקַטְוֹן יָד לְקַנּוֹת אֲלֵא דְהָא גּוֹפִי מְשׁוּם זְכִי דְמִקְנָה לוֹ זוֹכָה לוֹ כְּמוֹ שְׁזַכְּוֹן לְקַטְוֹן שְׁלֵא בְּפִנּוֹ וְס"ל לְרַמְב"ם שְׁהוּא מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא הִגַּם דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְקַטְוֹן מַה"ת וְאִין זוֹכָה לְאַחֲרִים מ"מ אֲפֶשֶׁר לְזַכּוֹת לוֹ דְּזַכְּוֹ לֹא מְשׁוּם שְׁלִיחוֹת מְמַשׁ הוּא הִגַּם דְּקַטְוֹן לֹא בַר מִיָּהֵב זְוִי הוּא כַּמ"ש הַה"מ בְּקַנְיָן מְטַלְטְלֵי דל"ק רַק מְדַרְבְּנָן הֵינּוּ קוֹדֵם תַּקְנֵתָא דְרַבְּנָן דְּמִקְנָה וְנוֹתָן בְּמַטְלְטְלֵי לֹא סְמָכָה דַּעַת הַמּוֹכֵר כִּינּוֹן שְׁיִוְכַל לְחַזּוֹר בּוֹ כָּל שְׁעָרָה אֲבָל מֵאַחַר דְּאֶמְרוּ רַבְּנָן דְּמַתְנָתוֹ וּמְכִירָתוֹ מְהֵנִי וַא"י לְחַזּוֹר מְהֵנִי מְכִירָה דִּידֵי מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא מְשׁוּם דְּמוֹכֵר זוֹכָה לוֹ בְּתוֹרַת זְכִי אֱלֹהֵי דְבְּרִיו ז"ל: וְהִנֵּה מ"ש בְּטַעַמָא דְרַמְב"ם דס"ל דַּעַת אֶחָרַת מִקְנָה ג"כ הוּא מְשׁוּם זְכִי מְלַבֵּד דְּמוֹכַח מְתוֹכּוֹ מַמ"ש מְשׁוּם דְּזַכְּוֹן לְאֵדָם, גִּרְאָה דס"ל דַּד"א וְזַכְּוֹן לְקַטְוֹן שְׁלֵא בְּפִנּוֹ הַפֶּל מַחֲד טַעַמּוֹ דְּלֹא כַּעֲהֵרִי"ט דְּמַפְרֵשׁ כְּוֹנַת הַרְמַב"ם מְשׁוּם ד"א מִקְנָה מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא הוּא דְּקַטְוֹן בַּר קַנְיָן הוּא כְּשִׁדַּעַת אֶחָרַת מִקְנָה לוֹ, מְלַבֵּד כ"ז נ"ל רֵאִי בְּרוּרָה דְכֵן שִׁיטַת הַרְמַב"ם וְהוּא מַמ"ש פ"ו מְגַרּוּשֵׁין הַלְכָה ל"ט דְּמִשׁוֹ"ה קַטְנָה א"י לְעַשׂוֹת שְׁלִיחַ מְשׁוּם דְּכַעֲי עֲדוֹת וְאִין עֲדוֹת לְמַעֲשָׂה קַטְוֹן וְהִרְאָב"ד הַשִּׁיג עָלָיו דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְקַטְוֹן בְּלֹא"ה, וְהַלַּח"מ הַקְּשָׁה מִמַּה דְּפָסַק הַרְמַב"ם בַּפ"ב מִהַלְכ' שְׁוֹתְפִי דְקַטְוֹן אִינוּ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ וְלֹא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ הָא בְּמִמּוֹן ל"ב עֲדוֹת, וּפ"י גִּיטִין ס"ה ע"א בְּמַתְנֵי קַטְנָה שְׁאֲמָרָה הַקְּשָׁה אִיךָ קַטְנָה מְקַבְּלַת גִּיטָה הָא בְּעֵי ע"ח או ע"מ הָא אִין מְעִידִין עַל הַקַּטְוֹן, וְלִדִּידֵי לְק"מ דַּע"ח וְע"מ אִין עֲדוֹתָן עַל מַעֲשָׂה הָאֲשֶׁה דַּבַּע"כ מִיְגַרְשָׁה כְּשִׁיגִיעַ לִידָה או לְחַצְרָה וְאִין הַעֲדוֹת עַל מַעֲשָׂה דִּידָה

אָלאַ על מעשה הבעל שָׁנָתוֹ גַּט לְאַשְׁתּוֹ וּמַעֲדִינִי עַל מַעֲשֵׂה הַגְּדוֹל מִשָּׂא"כ אִם הַקְּטָנָה עוֹשֵׂת שְׁלִיחַ קַבְלָה דְּבַעֵי עֲדִים דַּעֲשֹׂאָתָה שְׁלִיחַ קַבְלָה שְׁפִיר כ' הֶרְמַב"ם דָּאִין מַעֲדִינִי עַל הַקְּטָן שְׂאִינוֹ בַּר דַּעַת, וּמַה"ט ג"כ אִין קְטָן וּקְטָנָה נַעֲשִׂין שְׁלוּחִים הֵיכָא דְּבַעֵי עֲדוּת שְׁקַבְלוּ עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹת שְׁלוּחִים שְׂאִין מַעֲדִינִי עַל קְטָן עַל מַה שְׁעָשָׂה שְׂאִינוֹ בַּר דַּעַת וּפְשׁוּט, אָבֵל נִכּוֹן אֲשֶׁר דָּבַר הַפ"י וּמְרָאָה מְקוּם שָׁם לַמ"ש בְּיִישׁוּב הֶרְמַב"ם בְּדָף ס"ה ע"א בַּד"ה תוֹסֶפֶת ד"ה נַעֲרָה הַמְּאֹרְסָה לְרַמְב"ם פִּינּוֹן דְּקַטְנָה אֵית לָהּ יָד לְקַבֵּל וּכְיִנּוֹן דְּשִׁינְכ' בְּדַנְפְּשֵׁי יֵשׁ בְּכַחַה ג"כ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ כַּמ"ש תוֹס' ס"ד ע"ב ד"ה שְׂאִנִּי שְׁתוּפִי מְבֹאוֹת וְקָשָׁה הָא בְּמַתְנִי מְבֹאָר דְּקַטְנָה א"ע שְׁלִיחַ לְכוּ הַתַּחֲכַם הֶרְמַב"ם וְהַמְצִיא טַעַם מְשׁוּם דָּאִין עֲדוּת עַל קְטָן שְׂאִינוֹ בַּר דַּעַת גְּמוּר וּמִיִּישׁוּב בְּזָה קְוִשְׁנִי לַח"מ מ"מ ש' הֶרְמַב"ם בְּהַלְכ' שְׁתוּפִי דְּקַטָּן א"ע שְׁלִיחַ הֵגֵם דַּל"ב עֲדִים הֵתָם טַעְמָא אַחֲרֵינָא אֵיפָא דְּלִיתְנִי בְּשְׁלִיחוּת מְשׁוּם דְּלִיתְנִי בְּדַנְפְּשֵׁי אֵלוֹ דְּבָרֵינוּ ו"ל: וְהִנֵּה דְּבָרֵינוּ נִכּוֹנִים וְאִנּוּ אִין לָנוּ יִישׁוּב אַחַר עַל מַה שְׁהֶצְרִיךְ הֶרְמַב"ם טַעַם דַּעֲדוּת בְּקַטְנָה, אָבֵל קְוִשְׁנִי לַח"מ לֹא נִתְיַשֵּׁב בְּזָה דְּהָא גִּילָה הֶרְמַב"ם דַּעֲתוֹ בְּהַלְכ' לִיֵּלֵב דַּס"ל דַּעַת אַחֲרַת מְקַנָּה מְדַאֲוֵרֵינָא הוּא כַּדַּס"ל לְתוֹס' גִּיטִין ס"ד ע"ב וְכַדַּס"ל לְרַשְׁבֵּי א"ש מִכַּח הוֹכְחָה א"כ קְטָן אֵיתָא מְדַאֲוֵרֵינָא בְּדַנְפְּשֵׁי ע"י ד"א מְקַנָּה וּמַה"ט ס"ל לְתוֹס' דַּה"ה דִּיֵּוֹכַל לְזוֹכֵר לְאַחֲרִים דְּאֵיתָא בְּדַנְפְּשֵׁי ע"י ד"א מְקַנָּה לֹא וְקָשָׁה לְרַמְב"ם דַּס"ל ד"א מְקַנָּה מְדַאֲוֵרֵינָא וְלָמָּה לֹא יוֹכֵל לְהִיּוֹת וְלַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ בְּקַנְיִי מְמוּן, חָדָא נְעוּד קָשָׁה לִי עַל יִישׁוּבוֹ שֶׁל פ"י הָא פָּסַק הֶרְמַב"ם בְּהַלְכ' מְכִירָה דְּזוֹכָה לְנִפְשׁוֹ וְאִין זוֹכָה לְאַחֲרִים כְּשִׁמוּאֵל דְּלֹא כַּר"י אָמַר רַב אָסִי וְתוֹס' כ"כ בְּטַעְמָא דְּרַב אָסִי דַּס"ל דְּזוֹכָה לְאַחֲרִים וְשִׁמוּאֵל דַּס"ל לְתוֹס' דְּזוֹכָה לְאַחֲרִים רַק מְדַרְבְּנֵן ע"כ צ"ל דַּס"ל דְּקַטָּן גַּם בְּמָה דְּאֵיתָא בְּדַנְפְּשֵׁי אִינוּ נַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ, וְתוֹס' ס"ל לְהַלְכָתָא כְּרַב אָסִי כַּמ"ש הֶרְשֵׁב"א עַל שֵׁם תוֹס', אָבֵל הֶרְמַב"ם הָרִי נָקִיט לְהַלְכָתָא כְּשִׁמוּאֵל וְס"ל אִפִּי מְדַרְבְּנֵן אִינוּ זוֹכָה לְאַחֲרִים כִּי כֵן ה"ה לַעֲנִין גַּט קְטָנָה הֵגֵם דְּמַקְבֵּלַת גִּיטָה א"י לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ מִצַּד דָּאִין שְׁלִיחוּת לְקַטָּן וְלָמָּה לִי לְרַמְב"ם טַעְמָא מְשׁוּם דְּלִיכָא עֲדוּת עַל מַעֲשֵׂה קְטָן, וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי פ"י כִּי הִי בְּהַעֲלָמָה מְמַנּוּ לְפִי שְׁעָה הָא דְּרַמְב"ם הַלְכ' לִיֵּלֵב דַּעַת אַחֲרַת דְּאֲוֵרֵינָא וְאִנְחֵנוּ שְׂיַדְעֵנוּ נִסְתַּר יִישׁוּב שְׁלוֹ: וּמַתְחִלָּה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי לִיִּישׁוּב וְלִקְנִיִּים יִישׁוּבוֹ, בְּהַקְדָּמִים דְּבָרֵי פ"י עֲצָמוּ שְׁבָדָף ס"ד ע"ב בַּד"ה בַּא"ד וי"ל דָּאִין לְמַעַט קְטָן דְּבִיאָר פְּנוּנַת תוֹס' דְּלֹא תִקְשִׁי מַמ"ש לְעֵיל כ"ב ע"א דְּשִׂאֲנִי קְטָן וּקְטָנָה דְּאֵית' בְּדַנְפְּשֵׁי וְגַם יֵשׁ לָהּ שְׁלִיחוּת דָּאָב שְׁלוּחָה הוּא וְאֵיירִי בְּהַ קְרָא וְנִתְרַבָּה מִן שְׁלִיחָה דַּעוּשָׁה שְׁלִיחַ הֵגֵם דְּקָרָא בְּקְטָן לֹא אֵיירִי מְשׁוּם דָּאִין קְדוּשִׁין לְקְטָן עֵי"ב, וְהִנֵּה מ"ש דָּאָב שְׁלוּחֵהוּ דְּקַטְנָה יֵשׁ לְגַמְגָּם דְּאִינוּ שְׁלוּחָה שְׁעוּשִׂי הִיא אָלָא דְּתוֹרָה מִיְנָה אוֹתוֹ וְהוּא כְּעִין שְׁלִיחַ שְׁהִיא מְתַגַּרְשֶׁת וְהוּא מְקַבֵּל גַּט, בְּיֹתֵר הִי יוֹכֵל לֹמַר דְּקָרָא בְּשְׁלִיחוּת דְּקַטְנָה ג"כ אֵיירִי לְשִׁיטַת הֶרְמַב"ם דְּאֵשָׁה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ הוֹבָאָה דִּידּוֹ פִּינְדָה בְּקַבְלָה רַק שְׂאִינוּ מְגֹרְשֶׁת עַד שְׂיַגִּיעַ לִינְדָה וְשְׁלִיחַ הוֹבָאָה א"צ עֲדִים כְּמִבּוֹאָר מְמִילָא יְכוּלָה קְטָנָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ כְּזָה וְכ"כ הַפ"י בְּעֲצָמוֹ דָּף ס"ח בְּמַתְנִי וְכִינּוֹן דְּקָרָא בְּקַטְנָה ג"כ אֵיירִי לַעֲנִין שְׁלִיחוּת הוֹבָאָה מִיְהַת שְׁפִיר יְלִפִּי לָהּ שְׁלִיחוּת מְקָרָא וְה"ה לְקְטָן, וּמ"מ יָפָה עָשָׂה הַפ"י שְׂנַדְחַק מְשׁוּם דָּאָב כְּשְׁלוּחָה, דְּלַתְּנִס' לְשִׁיטָתָם א"א בְּמַרְנוּח מְשׁוּם דַּעוּשִׂי שְׁלִיחַ הוֹבָאָה דְּנִרְאָה דְּתוֹס' לִית לִי כְּרַמְב"ם דְּאֵשָׁה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ הוֹבָאָה שְׂיַהֲנִי פִּינְדָה מְמַשׁ, וְאִמְיָנָא לָהּ מַמ"ש ס"ה ע"ב ד"ה גִּיטָא לֹא הָוִי עַד דְּמִטָּא וְכו' שְׁכ' תִּירוּצִים שׁוֹנִים וְלֹא כ' בְּפִשְׁטוֹ דְּהוּא שְׁלִיחַ

הובאה שְׁלֵה עַד מָתָא מְחֻסְיָ וְכ"כ הָר"ן אַחַר שֶׁכ' תִּירוּצֵי תוּס' כ' לְרַמְב"ם א"ש בְּפִשּׁוּט דְהוּא שְׁלִיחַ הוּבָאָה שְׁלֵה, וּמְדָלָא כ' תוּס' פֶּן ש"מ דל"ל פְּרַמְב"ם וּצְרִיכֵי לְתוּס' דְבָרֵי פ"י, אֲבָל לְרַמְב"ם לֹא צְרִיךְ לַ"ז דַּא"ש הָא דְרַב אָסִי דְקָרָא דוּשְׁלַחָה גַם בְּקִטְנָה קָאֵי לְעֵנְוֵן שְׁלִיחַ הוּבָאָה: וְהִנֵּה מ"ש דה"ה קָטָן דִּילְפִי מְקִטְנָה הַגַּם דְקָרָא בְּקָטָן לֹא קָאֵי דָאִין לֹא קְדוּשִׁין יֵשׁ לְשָׂדוֹת בִּי נִרְגָא לְמִסְקִנַּת ש"ס ב"מ יו"ד דכ"ע ס"ל לֵלָא יְלְפִי קָטָן מְקִטְנָה לְעֵנְוֵן חָצֵר וּקְרָא לֹא גִיזָה לָן רַק בְּקִטְנָה וְלֹא יְלְפִי בְּמִמּוֹן רַק לְקִטְנָה וְלֹא לְקָטָן הַה"נ לְעֵנְוֵן שְׁלִיחַ, הַגַּם דְמַצִּינּוּ שְׁלִיחוֹת לְקִטְנָה בְּגִט דְאִיתָא בְּדִנְפִישָׁה, אֲבָל בְּשְׁלִיחוֹת דְקָטָן לֹא אֵינְרִי וְכִמּוֹ דְלֹא יְלְפִי קָטָן מְקִטְנָה לְעֵנְוֵן חָצֵר וְכֵן קִי"ל הַה"נ דְלֹא יְלְפִי לְעֵנְוֵן שְׁלִיחוֹת אֱלָא בְּמָה דְמַצִּינּוּ בְּקִטְנָה הַגַּם דָּאִין הוּכְחָה דל"ל שְׁלִיחוֹת מְדָלָא אֵינְרִי בִי קָרָא דְהָא א"א דָּאִין לֹא קְדוּשִׁין פִּינּוֹן דְלֹא מַצִּינּוּ לֹא שְׁלִיחוֹת בְּקָרָא לֹא יְלְפִי קָטָן מְקִטְנָה כָּלִל: וּמַצָּאֵתִי בְּזֵה מְקוּם יִישׁוּב לְקוֹשְׁיָ עֲצוּמָה שֶׁל פ"י ס"ד ע"ב דְאָמַר ר"ח אֲשַׁתַּק וּרְדָאן הָא ר"ח הוּא דְמַפְרֵשׁ הָא דְאָמַר שְׁמוּאֵל דָּא וְדָא אַחַת הִיא דְבִשְׁנֵי אֵינּוּ זוּכָה לְאַחֲרִים וְתַקְשִׁי לְנַפְשִׁי קוֹשְׁיָ וּרְדָאן, וַיִּישַׁבְתִּי קוֹשְׁיָ זֹו בְב' אֹפְנִים בְּחִידוּשֵׁי לְגִיטִין וְאִכ"מ, וְכַעַת יֹאמַר ע"פ דְבָרֵינוּ הַסְּמוּכִים ע"פ דְקִי"ל דְלֹא יְלְפִי קָטָן מְקִטְנָה לְק"מ מֵהָאֵי שְׁפָחָה י"ל הָא דְאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין זוּכָה לְאַחֲרִים דְוָקָא בְּקָטָן וְכֵן מוֹרָה לְשׁוֹן רַב אָסִי דְעַל קָטָן קָאֵי הַגַּם דְמַזָּה אֵין רְאָיָה דְוָקָא קָטָן, מ"מ אֶפְשָׁר דְלֹא אֵינְרִי רַק בְּקָטָן ע"ז אָמַר שְׁמוּאֵל דָּא וְדָא א' הִיא וּמַפְרֵשׁ ר"ח דָּאִין זוּכָה לְאַחֲרִים דְוָקָא קָטָן דס"ל דְלֹא יְלְפִי קָטָן מְקִטְנָה אֲבָל בְּקִטְנָה מוֹדָה, וְרַב אָסִי ס"ל יְלְפִי קָטָן מְקִטְנָה לְכֹן ס"ל דְקָטָן זוּכָה לְאַחֲרִים וּל"ק מְמַתְנִי מְשַׁתּוּפִי מְבוֹאוֹת וּמְמַעְשָׁר הָאֵי שְׁפָחָה ה"ד דְבְּקִטְנָה מוֹדָה שְׁמוּאֵל, וּמְדַהֲקֵשָׁה וּרְדָאן וּמְתַרְץ לֹא הַתְרַצֵּן שְׁאֵנִי שְׁתּוּפִי מְבוֹאוֹת ש"מ דס"ל לְוַנְרְדָאן דִּילְפִי קָטָן מְקִטְנָה וְהַתְרַצֵּן הַשִּׁיב לֹא דְאֶפְשָׁר גַּם שְׁמוּאֵל הָכִי ס"ל וְשְׁאֵנִי ש"מ דְרַבְּנָן, וְהָא"ש דְאָמַר ר"ח אֲשַׁתַּק וּרְדָאן דְלֹא נִיזַח לֹא בְּתִירוּצוֹ, וְלַעֲצָמוֹ ל"ק לִי דס"ל לֹא יְלְפִי קָטָן מְקִטְנָה וּלְק"מ מְעַיְקָרָא וּמִן־וְשָׁב קוֹשְׁיָ פ"י ע"ד פְּלִפְלָא טָבָא וְעֵינִי: וְהִי נ"ל בְּהַשְׁקָפָה רֵאשׁוּנָה פִי א"ש בְּזֵה שִׁיטַּת הָרַמְב"ם דְהַנְצִירָהּ בְּקִטְנָה דַּא"ע שְׁלִיחַ בְּגִט לְטַעַם דְלִיכָא עֲדוּת ע"מ קָטָן דס"ל קִטְנָה בְּמָה דְאִיתָא בְּדִנְפִישָׁה עֲוֹשִׁית שְׁלִיחַ אֵי לֹא מִשׁוּם דְבְּעֵי עֲדִים וְשְׁלִיחַ הוּבָאָה יְכוּלָה לְעֲשׂוֹת, וְכִינּוֹן דְקָאֵי וְשְׁלַחָה עַל קִטְנָה אִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת וְה"ה לְעֵנְוֵן מְמוֹן זוּכִין לְאַחֲרִים, וּמ"ש בְּהַלְכַת מְכִירָה דָּאִינוּ זוּכָה דְוָקָא קָטָן אֲבָל קִטְנָה יְכוּלָה לְזַכּוֹת, וְהִי רְחוּק בְּעֵינֵי קָצַת לְהַעֲמִיס פֶּן בְּסִתִּימַת הָרַמְב"ם, וְאַח"כ רֵאִיתִי פִי א"א לּוֹמַר פֶּן וְהוּא מְמ"ש הָרַמְב"ם בְּהַלְכ' מַעְשָׁר שְׁנֵי פ"ה הִלְכָה ט' גוֹתֵן לְשַׁפְּחָתוֹ הָעֲבָרִים אִם הִנֵּה מַע"ש מְדַבְּרִינָהּ וְכו' שְׁאָמַר הָעֲבָרִית קִטְנָה הִיא וְאֵין הַקָּטָן זוּכָה לְאַחֲרִים אֱלָא בְּדָבָר שֶׁהוּא מְדַבְּרִינָהּ, הָרִי מְפוֹרֵשׁ כ' דָּאִין קִטְנָה זוּכָה לְאַחֲרִים בְּקָטָן, וְגַם בְּהַלְכ' שְׁוִתְפִי כ' אֶחָד קָטָן וְא' קִטְנָה אֵין עוֹשִׁין וְלֹא נַעֲשִׂית שְׁלוּחִים, וְנִרְאָה מְדַכ' א' קָטָן וְא' קִטְנָה דְהִי מְקוּם לּוֹמַר הַגַּם דְקָטָן לִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת קִטְנָה אִיתָא מְטַעַם שְׁפָתְבָנוּ קמ"ל זֹו וצ"ל זֹו אִפִּי קִטְנָה לֹא, וְקָשָׁה לְמָה בְּאֶמַת קִטְנָה לֹא הָא אִיתָנִי בְּדִנְפִישָׁי בְּגִט וּקְרָא דוּשְׁלַחָה עֲלֵה קָאֵי וּמִינָהּ ה"ה לְעֵנְוֵן מְמוֹן דְהָא יְלְפִי מְמוֹנָא מְאֹסוּרָא בְּקִטְנָה לְעֵנְוֵן חָצֵר וְצַע"ג: וְע"כ בָּאִין מְנוּס צְרִיכִים אָנוּ לְדַבְּרֵי קִצָּה ח"ד דס"ל לְרַמְב"ם דְדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ דְמַהֲנִי בְּקָטָן לֹא מִשׁוּם שֵׁישׁ לֹא יֵד לְזַכּוֹת לְעֲצָמוֹ כְּשֶׁדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אֱלָא שֶׁהָאֲחַר זוּכָה לֹא מְטַעַם זְכִי דְזַפִּין לְאֲדָם שְׁלֵא בְּפָנָיו וְכִינּוֹן דְהוּא בְּעֲצָמוֹ אֵין יוּכַל לְזַכּוֹת לְעֲצָמוֹ רַק מִכַּח שְׁאֲחַר זוּכָה לֹא לִיתָא ג"כ בְּשְׁלִיחוֹת

דליתן' בדנפשי' לזכות לעצמו, ותוס' דכ' לרב אסי פיון דאיתא בדנפשי' ס"ל דדעת אחרת מקנה דמתני' הוא שיש לו לקטן פח לזכות לעצמו פשדעת אחרת מקנה לו דבר, ולרמב"ם צ"ל או דרב אסי ג"כ לא ס"ל דזוכה לאחרים רק מדרבנן כדס"ל לרש"י או דס"ל דבהא פליגו דרב אסי ס"ל ד"א מקנה לו משום דזוכה בעצמו ואיתא נמי בשליחות ושמואל הגם דס"ל דזוכה לעצמו מדאורייתא פשדעת אחרת מקנה לו ומודה לדבר זה לרב אסי אבל פליגו בהא מלתא דשמואל ס"ל דדעת אחרת מקנה הוא מטעם זכי' דמקנה שיזנה לו, והא"ש דס"ל דאין קטן וקטנה זוכי' לאחרים דאינם בדנפשי' לזכות בכת עצמם, וכ"ז בממון וכדומה, אבל בגט דיש לה לקטנה יד לקבל גיטה דילפי' מקרא מדאצטריה למעט א"י לשמור גיטה ש"מ דכל שיודעת מקבלת גיטה ולא שייך משום דדעת אחרת מקנה וקונה לה דהא מתגרשת בע"כ וחוב הוא לה, אלא שהתורה נתנה לה יד לקטנה לגרושין כגדולה וכיון דאיתא בדנפשיה בדין הוא שפעשה שליח ג"כ לולי דליפא עדות למעשה קטן והוצרה הרמב"ם לטעמא דידי', ונפקא מינה דשליח הובאה יכולה לעשות וא"ש הפל בעזה"י, וזו ראיה ברורה לדברי קצה"ח בכוננת הרמב"ם ודברי אלקים חיים הנה, ואם גם אמר דבריו נתפוס מ"ש מפח קושיותו מ"ש ממטלטלי' דלאחר התקנה קונה באמת גם מטלטלי' מדאורייתא, לפ"ז בנדון שלנו פיון שקונה הקטן האתרוגים מדאורייתא ומכירתו רק דרבנן א"א לקנות ממנו כמו נותן אתרוג במתנה לקטן לשיטת הרמב"ם: אָמנם פן אמר דבריו לא נתפוס פי מ"ש ביישוב הקוש' שנתקשה בה והעלה הגם דקטן לאו בר נתינת דמים הוא משום דיוכל לחזור בו היינו קודם שתקנו חכמים דמכירתו מכירה ונתינתו נתינה במטלטלי' אבל לאחר התקנה דמכירתו ונתינתו מהני מדרבנן שא"י לחזור המוכר אמר ומקני לי וזוכה לו בתורת זכי' וקונה קרקע וה"ה מטלטלי' מדאורייתא, ולא נראים לי דבריו בזה מלבד דלא נראה פן מדאמרו הפעוטות מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלי' נראה דבמקרקע לא מהני גם אחר שתקנו דמקחו מקחו במטלטלי' וגם במטלטלי' אינו רק מדרבנן כמו ממכרו ממכר דאינו רק דרבנן גם אחר התקנה ועוד אני קורא תפא ע'ליו מ"ש דאחר התקנה דא"י לחזור מנתינת מעות שנתן למוכר סומך המוכר דעתו להקנות לו ולזכות עבורו, הא ה"מ מפורש כ' דוקא המוכר א"י לחזור אבל הקטן יוכל לחזור, וטעמא דהה"מ נראה דס"ל דוקא כשהוא זכות גמור זוכה לו המוכר דזכין לאדם שלא בפניו, אבל פל שיש חוב ואפ' קצת חוב לא יוכל לזכות לקטן ואפ' מרנצה לכך דקטן הו"ל כשלא בפניו דאין לו דעה לברור טובתו וחובתו וא"י להבחין בין טוב לרע לו כ"כ, לכן כ' דקטן יוכל לחזור פל שעה ולולי פן הו"ל חוב לגב'י, ולא דמי למתנה בד"א מקנה לו שקונה מדאורייתא מטעם זכי' פהנ"ל הגם דבמתנה איפא קצת חוב דשונא מתנות יחי' ובקטן בעי זכות גמור ועי' תוס' פתובות י"א ע"א בסופו, י"ל דהא דשונא מתנות יחי' ומכלל הן נשמע לאו וכמו שאמר ר"א פד הו' משלחו לי אמר לא בעי לכו דאחי', זה דוקא בגדול דבר עונשים הוא, והוא בר קנין ובר דעה יש לו למנוע שלא לקבל מתנות באדם ולסמוך על ה' אבל בקטן לא שייך כ"ז והו"ל מתנה זכות גמור, אבל כשקונה בדמי זבינה אם לא יוכל לחזור לא הוי לי' זכות גמור מפל צד עכ"פ דאין לו דעת והספקה כגדול הו"ל חוב דאולי ישוב מדעתו ויתחרט אח"כ ואפשר אפ' חוב גמור הוא משא"כ גדול כשסמכ'י בלבו לעשות דבר מתבונן תחלה ועומד בדעתו ובעשיתו, ונ"ל לעשות סמוכים לסברת הה"מ מדברי רמב"ם עצמו

שכ' דקטן פֿשלאַ בֿפֿנױ וַזִּכְּנױ לֵאדֶם שְׁלֵא בֿפֿנױ וַאִין חֶבֶין וכו' ומה דסייג וַאִין חֶבֶין שְׁפֹת יֵתֵר הוּא דבמ"ש דְּזִכְּנױ לֵאדֶם סגִי דמשו"ה קוּנָה, וְנִרְאָה דְרִצָּה בְּזֵה דַאִין חֶבֶין שְׁלֵא בֿפֿנױ לֵאדֶם דמשו"ה בְּעֵי שְׁיֵהָ זְכוּת גָּמוּר בְּלִי צַד וְנִדְנוּד חוּב ונ"מ דקטן יוכל לחזור בו בְּכָל עֵת שְׁיִרְצָה פנ"ל: וְלֵהִיּוֹת פֿן דְּיוּכַל לִחְזוֹר עַכְצ"ל דְּסִתָּם מוֹכֵר לִקְטָן יוֹדַע פֿי הִקְטָן יוּכַל לִחְזוֹר וְאִדְעָתָא דְהִכִּי מְכַר לוֹ וְסִמְךָ דַּעְתּוֹ וְלֵא דְמִי לִמ"ש הֵרָא"ש בְּכַתְּבוֹת ומה דמִיִּיתִי קְצֵה"ח עוֹד שָׁם מְרַמְב"ם עֲצֻמוֹ וְלִקְוִשְׁיָתוֹ דֵּא"כ מְטַלְטְלִי נְמִי יִקְנֵה מְדֹאֲרֵיִתָּא לִק"מ לִפְמ"ש דְּבִקְרַקַע מְהִנִּי מְשׁוּם דְּקִטָּן יוּכַל לִחְזוֹר וְזְכוּת גָּמוּר הוּא לוֹ וְזֵה דְּוִקְא בְּקִרְקַע דְּלֵא תִקְנוֹ חֲכָמִים בְּקִרְקַעוֹת מִיָּדִי פֿי לֵא מְצִאוּ בְּקִרְקַעוֹת תִּיקְוִנוֹ שְׁל קְטָן אֲדִרְב' הֵאָרִיכוּ הַזְמַן עַד בְּן עֶשְׂרִים, וְאִם קָנָה בְּקִטְנוּתוֹ ל"מ רַק מְשׁוּם דְּזִכְּנױ לוֹ שְׁלֵא בֿפֿנױ מִמִּילָא הִקְטָן יוּכַל לִחְזוֹר דֵּאל"ה הו"ל חוּב, וְאִם הַמוֹכֵר מִתְּנָה ע"מ שְׁלֵא יוּכַל הִקְטָן לִחְזוֹר בְּטָלָה הַמְכִירָה לִגְמָרִי, אֲבָל בְּמִטְלְטְלִי שִׁתְּקֵנוֹ חֲכָמִים לְתוֹעֵלַת הִקְטָן שְׁמַמְכְּרוּ מְמַכְּרֵיהֶם אָמְרוּ שְׁלֵא יוּכַל לִחְזוֹר כְּדִי שְׁיִמְכְּרוּ לוֹ דָּאִם יֵהִי יוּכַל לִחְזוֹר לֵא מְצִא בְּקַל מִי שְׁיִמְכְּרוּ לוֹ וְתֵהָ יָדוּ עַל עֲלִיוְנָה שְׁיִחְזִיר בְּכ"ע שְׁיִרְצָה וְיִדְרוֹשׁ דְּמִים בְּחִזְרָה מֵאֲתוֹ, וְכִינּוּן שִׁתְּקֵנוֹ דֵּא"י לִחְזוֹר שׁוּב הו"ל חוּב לִקְטָן וֵא"א שְׁיִזְכֶּה לוֹ הַמוֹכֵר מְטַעַם זְכִי לְכֹן ל"מ מְדֹאֲרֵיִתָּא כָּלֵל רַק מִתְּקֵנָה בְּעֵלְמָא, וְנִהְפֹךְ הוּא מִמ"ש הַקְצֵה"ח דְּקוּדָם הַתְּקֵנָה הִי אֲפֹשֶׁר שְׁיִקְנֵה מְטַלְטְלִי מְדֹאֲרֵיִתָּא, וְלֵאחֲרַי הַתְּקֵנָה מְדִרְבְּנױ הוּא דְּקָנָה, חוּץ אִם בְּרִצּוֹן הַמוֹכֵר הוּא לְמַכְּרוֹ לוֹ בְּתַנְאֵי שְׁיֵהָ הִקְטָן יוּכַל לִחְזוֹר כָּל שְׁעָה אִין ה"נ דְּמֵהִנִּי מְדֹאֲרֵיִתָּא כְּמוֹ בְּקִרְקַע, וְקמ"ל הֵרַמְב"ם בְּקִרְקַע הֵגַם שְׁאָמְרוּ עַד בְּן עֶשְׂרִים מ"מ קוּנָה בְּקִטְנוּתוֹ מְשׁוּם שְׁיִוְכַל לִחְזוֹר בוֹ כָּל שְׁעָה דְּבִקְרַקַע לֵא תִקְנוֹ כָּלֵל וְכ"ש מְטַלְטְלִי כְּשִׁמְתָנָה שְׁיֵהָ יוּכַל לִחְזוֹר בוֹ, אֲבָל בְּסִתְּמָא דֵּא"י לִחְזוֹר לֵא קָנָה רַק מְדִרְבְּנױ, וְהִזְדַּר דֵּינָא שְׁל פֿר"מ נִי פִינּוּ דְּקוּנָה רַק מְדִרְבְּנױ אֲפֹשֶׁר לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ וְלִצְאֵת י"ח מְצֻנַת דֵּיט"ר דֵּאֲוִרֵיִתָּא: וְאַחֲרֵי שׁוּבֵי וְנִתְּיָשְׁבֵתִי בְּיוֹתֵר גַּחְמֵתִי פֿי דְּחִיתִי דֵּינּוּ שְׁל קְצֵה"ח, הֵגַם דְּדַחֲיֵנוּ דְּכָרִיו דְּהֵעֵלָה דְּלֵאחֲרַי הַתְּקֵנָה קִרְקַע וּמְטַלְטְלִי שְׁוִין דְּקוּנָה מְדֹאֲרֵיִתָּא, וְאַנּוּן בְּרַרְנוּ דְּנִהְפֹךְ הוּא קוּדָם הַתְּקֵנָה הִי קוּנָה מְטַלְטְלִי מְדֹאֲרֵיִתָּא וְלֵאחֲרַי הַתְּקֵנָה רַק מְדִרְבְּנױ חוּץ כְּשִׁמְתָנָה גָּדַד תִּקְחוּ"ל דְּתִקְנוֹ דְּקִטָּן א"י לִחְזוֹר, אֲבָל בְּכָל זֹאת נ"ל דְּקָם דֵּינּוּ שְׁל קְצֵה"ח דְּסוּף כ"ס קוּנָה הַמְטַלְטְלִי מְדֹאֲרֵיִתָּא גַם לְפִי תִקְוִן חֲכָמִים דֵּא"י לִחְזוֹר וְהוּא מְטַעְמָא דִּידִי וְלֵא מְטַעְמ' לִפְמ"ש דמשו"ה לֵא קָנָה מְדֹאֲרֵיִתָּא בְּמִטְלְטְלִי מְטַעַם זְכִי לֵאדֶם מְשׁוּם שֵׁא"י לִחְזוֹר מְנַתִּינַת דְּמִים הו"ל חוּב, הֵגַם שִׁתְּקֵנוֹ חֲכָמִים פֿן לְטוֹבַת הַקְטָנִים וְרָאוּ פֿי זְכוּת הוּא לְקִטְנִים הִינּוּ לְכָלֵל קִטְנִים תִּק"ח הוּא מְשׁוּם כְּדִי חֲיִיו, אֲבָל יֵשׁ בוֹ חוּב לִכ"א וְעַכ"פ צַד חוּב יֵשׁ בוֹ, מ"מ פִּינּוּ שְׁסוּף כ"ס אִין יוּכַל לִחְזוֹר בוֹ מִתִּק"ח וְכִינּוּן שֵׁא"י לִחְזוֹר בְּלֵא"ה שׁוּב אִיפֵא זְכוּת לִקְטָן שְׁיִזְכֶּה לוֹ הַמוֹכֵר מְטַעַם ד"א מְקָנָה לוֹ מִכֶּחַ שְׁזִכְּנױ לֵאדֶם לְטוֹבַתוֹ וְטוֹב לוֹ לִקְטָן שְׁיֵהָ שְׁלוֹ מְדֹאֲרֵיִתָּא מֵאִם אִינוּ שְׁלוֹ רַק מְדִרְבְּנױ לְפִי שִׁיטַת הֵרַמְב"ם וְדַעֲיָמִי דְּקִנְיֵן דְּרַבְּנױ לֵא מְהִנִּי לְעַנְיָי דֵּאֲוִרֵיִתָּא וְכִינּוּן דְּלִית בִּי שׁוּם צַד וְנִדְנוּד חוּבָה דְּבֵלֵא"ה הַקְנֵן קִינִים בְּכָל תְּקִפּוֹ מִתִּק"ח הִזְדַּר הו"ל זְכִי זֹו זְכוּת גָּמוּר וְקוּנָה הַמְטַלְטְלִי כְּמוֹ שְׁקוּנָה הַקְרַקַע כְּנִלְפַע"ד בְּרוּר לְדֵינָא: וְנִבְּאוּ לְנִדְוִן שְׁלֵנוּ, דְּהִדִּין מִתְּחִלָּה לְפִי הַעֲנִין הַקְנֵי הִינּוּ מִמִּי קָנָה אִם קָנָה מִיִּשְׂרָאֵל קָנָה מְדֹאֲרֵיִתָּא פִּינּוּ שְׁאִין בוֹ צַד חוּבָה זֹוּכָה הַמוֹכֵר לוֹ מְטַעַם ד"א מְקָנָה לוֹ וּמְשׁוּם זְכִי, וֵא"א לְקְנוֹת מִמֶּנּוּ לִצְאֵת בֵּיט"ר י"ח מְדֹאֲרֵיִתָּא, אֲבָל אִם קָנָה מִסּוּחַר נְכָרִי אִין קָנִי לוֹ לִקְטָן רַק מְדִרְבְּנױ דְּנְכָרִי לֵאוּ בֵּר מְזִפָּה

הוא פִּינּוֹן שְׂאִינּוֹ בְּשִׁלְיחוֹת כָּל־כְּמִבְּנֵי בִּשׁ"ס ב"מ וְה"ה כְּשֶׁקָּנָה זֶה שְׁלֵא הִגִּיעַ לְכָל־י"ג שָׁנִים מְקַטֵּן כְּמִוְהוּ ג"כ ל"ק רַק מְדַרְבְּנֵן מִתַּק"ח וְיוֹכֵל לְהַקְנוֹת בְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן לְגְדוּלִים וּמִפְקַע קִנְיָן דְּרַבְּנָן שֶׁל הַקּוֹנֵיִם מְקִנְיָן דְּרַבְּנָן שְׁנִקְנָה לּוֹ פֶּן הִי' נ"ל: וְאַחַר שְׂפִיצָאֵתִי לְחִלְקַי בֵּין קוֹנֵה מִיִּשְׂרָאֵל גְּדוּל לְקוֹנֵה מִן הַנְּכָרִי וּב"י קֶטָן, עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנַי פִּי גַם בְּשִׁקְנָה מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לְחִלְקַי אִם קָנָה אֶתְרוּג לְעֶצְמוֹ, אוֹ קָנָה אֶתְרוּג אוֹ כְּמָה אֶתְרוּגִים כְּדִי לְמַכְרֵם דָּאִם קָנָה לְעֶצְמוֹ בְּנוֹדָאִי זְכוּת הוּא שְׂיִהְיֵ' שְׁלוֹ מְדָאוּרֵיִתָּא לְכָל דְּבָר וּכ"ש בְּדָבָר זֶה שְׁקָנָה לְעֶצְמוֹ לְצִאת בּוֹ לְצִאת יְדֵי חֲנוּכּוֹ כִּי־מ"מ וְעוֹשֶׂה בְּנוֹדָאִי זְכוּת לּוֹ שְׂיִהְיֵ' שְׁלוֹ מְדָאוּרֵיִתָּא לְעֶשְׂוֹת הַמְּצָנָה כְּתוּבָה בְּאִנְפֵּן דְּגְדוּל יוֹצֵא בּוֹ וְאִם רוּצָה לְמַכְרוֹ מְאִיזָה טַעַם שְׂיִהְיֵ' פִּינּוֹן דֵּהוּא קָנָהּ מְדָאוּרֵיִתָּא א"א לְקוֹנֵה מְמַנּוֹ בְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן לְצִאת בּוֹ בִּיט"ר אָבֵל כְּשֶׁקָּנָהּ מִתְחִלָּה כְּדִי לְמַכְרוֹ וּלְהַרְוִיחַ בּוֹ, וְאִם הוּא קָנָה מְדָאוּרֵיִתָּא א"א לּוֹ לְמַכְרוֹ לְצִאת בּוֹ י"ח דְּאוּרֵיִתָּא בְּנוֹדָאִי חוֹב הוּא לּוֹ שְׂיִהְיֵ' שְׁלוֹ מְדָאוּרֵיִתָּא דַּע"ז נְפֻסָּד טוֹבָא מְמִילָא לֹא זָכָה לּוֹ הַמּוֹכֵר וְאוּקְמִי אַעֲיָקֵר הַדִּין דְּלֹא קָנָה רַק מִתַּק"ח וְהוּא נִשְׁפָּר, מִשָּׂא"כ אִם יֵהִי שְׁלוֹ מְדָאוּרֵיִתָּא, וּבְמָה יִזְכֶּה הַנְּעֵר וְע"י מִי פִּינּוֹן שְׁחוּב הוּא לּוֹ כְּנִלְפַע"ד אַחַר הָעִיּוֹן הַיֵּטֵב: וּמ"מ לְדִינָא אֶפְשָׁר יֵשׁ לָנוּ לְחַוֵּשׁ לְשִׁיטַת תּוֹס' גִּיטִין ס"ד ע"ב דַּס"ל ד"א מְקָנָה מְדָאוּרֵיִתָּא לְאוֹ מְטַעַם דְּמִקְנָה לּוֹ זוֹכָה בְּעֵדוֹ כַּדַּס"ל לְרַמְבַּ"ם אֲלֵא דִּישׁ לּוֹ יָד לְקֶטָן לְזְכוּת כְּשֶׁדַּעַת אַחֲרַת מְקָנָה לּוֹ דֵּהָא כ' תּוֹס' בְּטַעַמָּא דַּר"י אָמַר רַב אַסִּי דְּזוֹכָה לְאַחֲרִים מְשׁוּם דְּאִיתָּא בְּדִנְפִשְׁי' וְהִינּוּ אִי הוּא בְּעֶצְמוֹ זוֹכָה לְעֶצְמוֹ, אָבֵל אִי ד"א קוֹנֵה מְשׁוּם דְּמִקְנָה זוֹכָה עֲבוּרוֹ אִינּוֹ מְשׁוּ"ה אִיתָּא בְּדִנְפִשְׁי' כַּמ"ש לְעִיל בִּישׁוּב הַרְמַב"ם, וְכֵן מוֹכַח מְדָלָא בְּרוּר לְתוֹס' אִם יֵשׁ זְכִי לְקֶטָן ע"י אַחַר מְדָאוּרֵיִתָּא אוֹ מְדַרְבְּנָן וְעִינֵי תּוֹס' כְּתוּבוֹת י"א וְאִי גִימָא דְּכָל דְּאֶפְשָׁר לְקֶטָן לְזְכוּת ע"י אַחַר מְקָרִי אִיתָּא בְּדִנְפִשְׁי' יֵהִי יוֹכֵל ג"כ לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ בְּכ"מ, וְתוֹס' פֶּסֶק כַּר"י אָמַר ר"א כַּמ"ש רִשְׁבִּי"א בְּקַדוּשֵׁין בְּשֵׁם תּוֹס', וְע"כ דְּמְשׁוּם שְׂאֵחַר זוֹכָה לּוֹ לֹא מְקָרִי אִיתָּא בְּדִנְפִשְׁי' דְּאִיהוּ לֹא מְצִי לְזְכוּת רַק אַחַר זוֹכָה לּוֹ וְאִין בְּכַחוֹ לְעֶשְׂוֹת שְׁלִיחַ, וְע"כ מַה שְׂכ' לְרַב אַסִּי זוֹכָה לְאַחַר מְשׁוּם דְּדַעַת אַחֲרַת מְקָנָה לּוֹ זוֹכָה לְעֶצְמוֹ מְעֶצְמוֹ דַּכַּה"ג יֵשׁ לְקֶטָן יָד לְזְכוּת מְעֶצְמוֹ, וְס"ל לְתוֹס' נְמִי דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן ל"מ לְדָאוּרֵיִתָּא דֵּהָא ס"ל לְשִׁמּוּאֵל דְּזוֹכָה לְאַחֲרִים מְדַרְבְּנָן וּמְדַמְקָשָׁה עַל שְׁמוּאֵל מְמִזְכֶּה ע"י שְׁפָתָתוֹ כַּדַּס"ד דְּשִׁתּוּפִי מְבוֹאוֹת וּמְעֶשֶׂר שְׁנֵי מְדָאוּרֵיִתָּא הוּא ש"מ דַּס"ל דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן ל"מ לְדָאוּרֵיִתָּא וּכ"כ הַר"ן שְׁם דְּכֵן הוּא לְשִׁיטַת תּוֹס', לַפ"ז אִין חִילּוּק בֵּין קָנָה הַקֶּטָן מִיִּשְׂרָאֵל בֵּין קָנָה מְנָכְרִי פִּינּוֹן דְּדַעַת אַחֲרַת מְקָנָה קִנְיָן לּוֹ מְדָאוּרֵיִתָּא וּמְמַכְרוֹ מְמַכֵּר רַק מְדַרְבְּנָן וְא"א לְצִאת בִּיט"ר דְּאוּרֵיִתָּא ל"מ לְפִי שְׂכ' הַרְשִׁבִּי"א דְּתוֹס' נְקִיט הַלְכָתָא כַּר"י אָמַר ר"א דְּדִינָא הָכִי הוּא כַּמ"ש לְשִׁיטָתוֹ, וּבְאַמַּת בְּתוֹס' שְׁלִפְנֵינוּ לֹא נִמְצָא דַּס"ל הַלְכָה כְּרַב אַסִּי אִפִּי תִימָא דֵּהַלְכָתָא כְּשִׁמּוּאֵל מ"מ הָא שְׁמוּאֵל לֹא פְּלִיג עַל רַב אַסִּי רַק דְּאִינוּ זוֹכָה לְאַחֲרִים אָבֵל בְּהָא מוֹדָה שְׁמוּאֵל דְּזוֹכָה לְעֶצְמוֹ, וְאִין לוֹמַר דְּשְׁמוּאֵל ס"ל דְּדַעַת אַחֲרַת מְקָנָה רַק מְדַרְבְּנָן וּפְלִיג עַל רַב אַסִּי דַּס"ל מְדָאוּרֵיִתָּא וּמְשׁוּ"ה נְמִי חוּלְקַי עָלְיוֹ וְס"ל דְּאִין זוֹכָה לְאַחֲרִים מְדָאוּרֵיִתָּא פִּינּוֹן דְּלִיתָּא בְּדִנְפִשְׁי' מְלַבֵּד שְׂאִין בְּמִשְׁמַע דְּפְלִיג שְׁמוּאֵל בְּתַרְתֵּי דְּבִקוּנָה לְעֶצְמוֹ מְשַׁמַּע דְּמוֹדָה לַר"א דְּמְדָאוּרֵיִתָּא הוּא, גַּם א"א לוֹמַר כֵּן דֵּהָא אָמַר שְׁמוּאֵל דָּא וְדָא אַחַת זוֹכָה לְעֶצְמוֹ וְאִין זוֹכָה לְאַחֲרִים וּלְפִי שִׁיטַת תּוֹס' דַּס"ל לְשְׁמוּאֵל דְּזוֹכָה לְאַחֲרִים מְדַרְבְּנָן מִיַּת ע"כ הָא דְּאָמַר דְּזוֹכָה לְעֶצְמוֹ הִינּוּ מְדָאוּרֵיִתָּא וְאִין זוֹכָה לְאַחֲרִים מְדָאוּרֵיִתָּא וְנ"ל מְשׁוּ"ה פְּשִׁיטָא לְתוֹס' דְּגַם בְּצִרּוּר וְנִרְקוּ

זוּכָה לַעֲצֹמוּ מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ עַד דְּמִקְשָׁה מִמְּצִיאת קֶטֶן וְנִכְנָס לַחֲלָק מִפֶּתַח זֶה בֵּין ד"א מִקְנָה מִנ"ל דְּבִצְרוּר וְנִרְקוּ ס"ל לִרְב אָסִי דְּזוּכָה מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ דְלָמָּא בְּצְרוּר וְנִרְקוּ מִדְּרַבְּנֵי זוּכָה לַעֲצֹמוּ מִשׁו"ה אֵינּוּ זוּכָה לְאַחֲרִים אֲבָל בְּחַפְּזָא וּמְחִזִּירוּ זוּכָה לַעֲצֹמוּ מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ וְכִינּוּ דְּאִיתָּא בְּדִנְפִישׁי זוּכָה ג"כ לְאַחֲרִים, וְכֵן יָגֵשׁ לְמִשְׁמַע קֶצֶת מִדְּאָמַר בְּחַפְּזָא וּמְחִזִּירוּ זוּכָה בֵּין לַעֲצֹמוּ וְכו' פְּשִׁיטָא דְּהָא אִפִּי בְּצְרוּר וְנִרְקוּ זוּכָה לַעֲצֹמוּ כ"ש בְּחַפְּזָא, וְיָגֵשׁ לְמִשְׁמַע מִזֶּה דִּס"ל לַחֲלָק בְּצְרוּר וְנִרְקוּ ל"ק לַעֲצֹמוּ רַק מִדְּרַבְּנֵי, וּבִמְק"א אֲמַרְתִּי לִיְיָשֵׁב בְּזֶה הָא דְכ' רִש"י זוּכָה לְאַחֲרִים מִדְּרַבְּנֵי וְדִיִּיק הִפ"י מְדָלָא כ' רִש"י שְׁזוּכָה לַעֲצֹמוּ מִדְּרַבְּנֵי ש"מ דִּס"ל שֶׁהוּא מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ וּבִסְוֶפָה פֶּרֶק לִוְלָב וְעֵרְבָה נִרְאָה דִּס"ל שְׁאֵינּוּ קוֹנָה לַעֲצֹמוּ אֲלָא מִדְּרַבְּנֵי וּבִמְח"כ לֹא דִיִּיק בִּמ"ש רִש"י בְּמִקְוֹמוּ בְּגִיטִין דָּא וְדָא ב' תְּקִנּוֹת נִרְאָה דִּס"ל לְרִש"י דְּתִקְנּוֹת הֵם וְלֹא מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ, וְהָא דְלָא כ' רִש"י רַק דְּזוּכָה לְאַחֲרִים מִדְּרַבְּנֵי מִשׁוּם דְּמִזֶּה הוֹכִיחַ רִש"י דְּהִפְלִ מִדְּרַבְּנֵי דָא"א לֹאמַר זוּכָה לְאַחֲרֵי מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ מִשׁוּם קוּשְׁיָא תוּס' כִּמ"ש הָר"ן וְכִינּוּ דְאָמַר רַב אָסִי חַפְּזָא וּמְחִזִּירוּ זוּכָה בֵּין לַעֲצֹמוּ בֵּין לְאַחֲרִים מִשְׁמַע דְּזוּכָה לַעֲצֹמוּ כְּמוֹ שְׁזוּכָה לְאַחֲרִים דְּוִנְדָּאֵי דְּרַבְּנֵי הוּא, וּמוּכַח פֶּן מִדְּהִדַּר אָמַר זוּכָה לַעֲצֹמוּ וְלְאַחֲרִים לְהוֹרוֹת כְּמוֹ זוּכָה לְאַחֲרִים וְדָאֵי דְּרַבְּנֵי דָאִין שְׁלִיחוֹת לְקֶטֶן הֵ"נ זוּכָה לַעֲצֹמוּ אִפִּי חַפְּזָא וּמְחִזִּירוּ דְּרַבְּנֵי וְא"ש רִש"י בְּסוּפָה: וְתוּס' לְפִי שִׁיטְתָם דִּס"ל מִפֶּתַח קוּשְׁיָא ש"ס עַל שְׁמוּאֵל דְּלִרְב אָסִי נִיחָא דְּזוּכָה לְאַחֲרִים ע"כ דְּזוּכָה לְאַחֲרֵי מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ כ"ש דְּזוּכָה לַעֲצֹמוּ מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ וְעִינֵי מְהִרְש"א אֲבָל עֲדִינֵי י"ל דְּוִקָא חַפְּזָא וּמְחִזִּירוּ, אֲבָל צְרוּר וְנִרְקוּ י"ל דְּמִדְּרַבְּנֵי הוּא וּמְדוּיָק טְפִי הָא דְּהִדַּר רַב אָסִי וְאָמַר חַפְּזָא וּמְחִזִּירוּ זוּכָה לַעֲצֹמוּ וְזוּכָה לְאַחֲרִים דְּשִׁנְיָהֶם מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ, וּבְצְרוּר וְנִרְקוּ זוּכָה לַעֲצֹמוּ רַק מִדְּרַבְּנֵי וּלְק"מ מִמְּצִיאת קֶטֶן וְהָא תוּס' לֹא הִקְשָׁה רַק מִדִּס"ל דְּזוּכָה לַעֲצֹמוּ מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ, וְעַכְצ"ל דְּהוֹכַחַת תוּס' מִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר דָּא וְדָא אַחַת הִיא דְּזוּכָה לַעֲצֹמוּ וְאֵינּוּ זוּכָה לְאַחֲרִים וְהָא דְאָמַר אֵין זוּכָה לְאַחֲרִים ע"כ הֵינּוּ מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ וּמִינָה דְּזוּכָה לַעֲצֹמוּ מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ וְאָמַר דָּא וְדָא אַחַת הִיא ש"מ דְּשִׁנְיָהֶם צְרוּר וְנִרְקוּ וְחַפְּזָא וּמְחִזִּירוּ שְׁוִין דְּקוֹנָה לַעֲצֹמוּ מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ, וְכ"ש דְּלִרְב אָסִי הָכִי הוּא וְהִקְשָׁה תוּס' שְׁפִיר מִמְּצִיאת קֶטֶן בֵּין לִרְב אָסִי בֵּין לְשְׁמוּאֵל וְא"ש: הָרִי דִי בָּאָר שְׁבָאָרְנוּ דְּלַתְנִס' גַּם לְשְׁמוּאֵל דְּעַת אַחֲרַת מִקְנָה מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ הוּא דְּזוּכָה וּלְפִי שְׁהוֹכַחְנוּ דְּתוּס' ס"ל דְּעַת אַחֲרַת מִקְנָה לֹא מִשׁוּם זְכִי אֲלָא מִשׁוּם דִּישׁ לֹא יָד לְקִנּוֹת עַד"ז וְאִיתָּא נְמִי מִשׁוּ"ה בְּשְׁלִיחוֹת לְר"א א"כ גַּם אִם נִקְטִי לְהִלְכְתָא כְּשְׁמוּאֵל כְּשִׁיטַת רֹב פְּכָל רֵאשׁוּנִים לִיכָא חִילוּק בֵּין אִם קְנָה מְנַכְרֵי בֵּין קְנָה מִיִּשְׂרָאֵל פִּינּוּ דְּעַת אַחֲרַת מִקְנָה לֹא הֵגַם דְּלִיתָּא בְּקִנְיַת מְטַלְטְלִי רַק מִדְּרַבְּנֵי זִיל בְּתַר טַעְמָא דְּאִיתָּא בְּמִתְנָה וְלִיתָּא בְּקִנְיָן כִּמ"ש הֵ"מ הִלְכ' מְכִירָה דְּקֶטֶן לָאו בְּר גְּתִינַת דְּמִים הוּא פְּוִנְתוּ פִינּוּ שְׁנַתְינְתוּ לָאו גְּתִינָה הוּא מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ מְמִילָא אֵין דְּעַת הַמוּכַר לְהִקְנּוֹת לֹא, וְכ"ז עַד דְּלֹא תִקְנּוּ חֲכָמִים שְׁיָהֵל מְכִירָתוּ מְכִירָה וְא"י לְחִזּוּר אֲבָל בְּתַר דְּתִקְנּוּ חֲכָמִים דְּמְכִירָתוּ מְכִירָה וְא"י לְחִזּוּר בּוּ שׁוּב קוֹנָה מִה שְׁקִנָּה מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ, וְהֵן הֵן דְּבָרֵי הַקְצָה"ח, אֲלָא שְׁהוּא כ"כ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם וְדַחִינוּ דְּבָרֵינוּ פִינּוּ דְּלִרְמַב"ם תִּלִּי אִם זְכוּת הוּא לֹא וְכָל שְׁאֵין יוּכַל לְחִזּוּר לִיכָא זְכוּת, וְקִינְמִתִּי דִּינוּ בְּקוֹנָה מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא בְּקוֹנָה מְנַכְרֵי, אֲבָל לְתוּס' דְּעַת אַחֲרַת מִקְנָה מִשׁוּם שְׁיָשׁ לֹא יָד וְקוֹנָה מִדְּאוּרֵי־יִתְאָ בֵּין שְׁקוֹנָה מִיִּשְׂרָאֵל בֵּין שְׁקוֹנָה מְנַכְרֵי, חוּץ כְּשִׁקְוֹנָה מִקְטָן יִשְׂרָאֵל דְּלָאו בְּר הַקְנָא הוּא כְּנִלְפַע"ד וְעִינֵי הֵיטֵב: לִפ"ז מ"ש דְּגַם בְּקוֹנָה מִיִּשְׂרָאֵל אִם קְנָה פְּדִי לְמַכְנָר וְלְהַרְוִיחַ אֵינּוּ קוֹנָה אֲלָא מִדְּרַבְּנֵי דְּזְכוּת הוּא לֹא שְׁלֹא

יקנה רק מדרבנן כ"ז לשיטת הרמב"ם אבל לשיטת תוס' גם פשקוניה למפור ולהרויח ואפי' קנה מנכרי כבר זכה בו מדאורייתא דהא בכחו לקנות מדאורייתא והו"ל פגדול שא"י לומר שא"ר לקנני' מדאורייתא רק מדרבנן בקוניה בקנני' שקונין בו מדאורייתא: שבת' וראיתי די"ל דעד פאן ס"ל לתוס' דקנין מדרבנן ל"מ לדאורייתא רק פמו בש"מ דלא בא לידו לזה שמקנה לו אבל כל שפא לידו מהני לדאורייתא והחילוק הוא דנודאי הפקר ב"ד הפקר מדאורייתא דילפי' מקרא דיתרם כל רכושו, אבל שיהי' קנוני' לזה ע"י קנין דרבנן לא ילפי' מקרא פשפא לידו זוכה בו מן הפקר מדאורייתא, ועיני' מחנה אפרים הלכ' קנין משיכה סי' ב' שעמד בחילוק זה ועיני' אבני מלאים סי' כ"ח וכבר הרגיש הר"ן גיטין שיש לחלק בין הפקר דרבנן לקנין דרבנן וכל קנין דרבנן הפקר מפעלי' מדאורייתא הוא, אלא דס"ל מסברא דנפש' דקנין דרבנן מהני לדאורייתא אפי' לא אתי ליד זוכה פמו בשתופי מבואות לס"ד דדאורייתא הוא, ובתשובה א' הוכחתי דע"כ רשפ"א נחית לחלק בכך והוא ממ"ש בגיטין ס"ה ע"א דדעת אחרת מקנה ע"כ דאורייתא הוא דאלת"ה איך מקנה המעות לשפחה קטנה לפדות מע"ש מדאוריני' לר"א וכו' לפ"ז הא דר"ז סנפה לא לקני אינש הושענא לינוקא דוקא פשלא הגיע לעונת הפעוטות דבהגיע הרי הקטן זוכה מדאורייתא ומזכה, ודבריו נפלאו דמאחר דקנין דרבנן ל"מ לדאורייתא דמשו"ה הוכיח דדעת אחרת מקנה מדאורייתא הוא ואיך סתר דבריו תוך כד"ד וכו' דהא דלא לקנו לינוקא בהגיע לפעוטת קונה ומקנה הא קונה מדאורייתא ומקנה רק מדרבנן ומצאתי אחר רואי שפבר ישב על מדוכה זו השעה"מ הלכ' לולב והניח בצ"ע, ואני מצאתי לו יישוב דס"ל דנודאי הפקר ב"ד הפקר מדאורייתא אלא דלא מהני קנין דרבנן לזכות לו עד שלא בא לידו וכשפא לידו זוכה מן ההפקר וה"ה שלו מדאורייתא, וכ"ז אם הקונה גדול אבל קטן דאינו קונה לעצמו א"י לזכות מן ההפקר מדאורייתא ואם גם ע"י ד"א מקנה אינו קונה מדאורייתא איך יזכה ע"י קנין דרבנן מדאורייתא הגם דמפקר ועומד מפעליו הוא א"י לזכות בו, והא"ש ראי' הרשפ"א דע"כ ד"א מקנה לקטן דאורייתא הוא דאל"ה גם שמפקר מעות המזכה אבל הוא במה יזכה מדאורייתא וגם אם הפקר פדעת אחרת מקנה עיי' זה מל"מ הלכ' מכירה כ"ז אם ד"א מקנה מדאורייתא הוא אבל אי לאו דאורייתא גם מן ההפקר שהפקיר אדם א"י קטן לזכות מדאורייתא וראי' רשפ"א ברורה, והא"ש דכ' לפ"ז על קטן שהגיע לעונת הפעוטות ל"א ר"ז דלא לקנו דמזכה בחזרה משום דכבר מופקר מדאורייתא ויצא מקנין קטן שוב זוכה הגדול פשפא לידו מן ההפקר וא"ש נכון בעזה"י: וי"ל דגם תוס' בשיטת רשפ"א קדמא ואזלא דכל שפא לידו דגדול זוכה מן ההפקר דאורייתא לפ"ז בנדון דידן גם לתוס' בין קטן קנה מישאל בין קנה מנכרי, גדול הקונה ממנו שלו הוא מדאורייתא דזוכה מן ההפקר, אלא מתוס' סנהדרין ס"פ ב"ס נראה דס"ל דגם פשפא לידו דגדול אינו זוכה מדאורייתא דהא מביא ראי' מסנפה מדר"ז דד"א מקנה דאורייתא הוא ועיני' שעה"מ הלכ' לולב ביאור פנונת תוס' דס"ל דמסתמא ר"ז גם בפעוטת קאי וע"כ ד"א מקנה קנה מדאורייתא הוא ולא יוכל להקנות רק מדרבנן וזה כשיטת הרמב"ם ממש ואם באנו לחוש לשיטת תוס' במלואו בכל מה דס"ל דד"א מקנה מדאורייתא ומשום דזוכה בעצמו וקנין לדרבנן ל"מ לענין דבר שהוא מעניינדאורייתא אפי' אחר שפא לידו א"א לקנות אתרוג ממנו חוץ פשקנה גם הוא מן הקטן כמזהו שאין בכחו למפור במטלטלי' שלו מדאורייתא ואין לקטן הלוקח

ממנו רק קננו דרבנו וכשחוזר ומכרו לגדול אתי קננו דרבנו של קונה ממנו ומפקיע קננו דרבנו של קטן שקנה מן הקטן, והיינו להפך צד דקטן שזוכה מהפקר שהפקירו בעלים הו"ל כמצאיה שאין קננו לקטן בו מדאורייתא, אבל לדסוברים דזוכה מן ההפקר פהנ"ל הו"ל פדעת אחרת מקנה לו א"כ קטן שקנה מקטן הגם דקטן המוכר לו א"י להקנות מדאורייתא דממפרו רק מדרבנו וקננו דרבנו ל"מ כדאורייתא, מ"מ פיון דד"א מקנה של גדול מהני לקטן זוכה קטן הלוקח מקטן מדאורייתא פיון שמדאורייתא מופקר הוא ואין למוכר קטן עוד בו מדאורייתא זוכה קטן הקונה מן ההפקר דהו"ל פדעת אחרת מקנה פנ"ל ועיני' בכ"ז: ותבא לדינא למעשה בנודאי יש למנוע לקנות מקטן פנה כמו שהוא בנדון שלפנינו ולחוש לשיטת התוס' ועיני' סמ"ע שבמג"א רס"י תמ"ז מ"מ מי שקנה אתרוג מקטן ונוטלו ביט"ר ואת"פ בא לידו אתרוג שהוא שלו בנודאי מדאורייתא שנתן לו א' במתנה וכיוצא בו יטלו שנית כדי לצאת ידי חובתו מנודאי אליבא דכל השיטות אבל לא יברך ואפ"י נימא דכל שעושה המצנה שנית מספק חוזר ומברך ג"כ ועיני' כ"מ הלכת' ק"ש לענין חוזר וקורא ק"ש לענין ברכות, ומי שנטל לילב שניתו במתנה לקטן לדעה ראשונה שבמחבר שהיא דעת הרמב"ם דצריף ליתול שנית וצריף לברך ואפ"י לדידן שיש לנו ב' דעות בש"ע צריף ליתול שנית מספק דאורייתא ומה"ת, וגם מברך שנית פיון שחוזר ונטלו ומחוייב ליתלו שנית מספק דאורייתא לשיטות הסוברים דעל ספק מברך וה"ה וכ"ש בספק פנה שי"ל פיון שהוא בחזקת חיוב חוזר ומברך הגם דברכה דרבנו וספיקו דרבנו להקל אזלי להחמיר משום חזקת חיוב והארכתי בענין זה בתשובת שתיים שהן ארבע, מ"מ בנדון שלפנינו שלרוב פכל דעות בין שקנה מוכרי בין שקנה מישראל יוכל הקונה לצאת י"ח מדאורייתא ואם פי יש לנו לחוש בדאורייתא לשיטת תוס' היינו לחומרא, אבל לא לענין ברכה דספיקו להקל ויצא מחזקת חיוב ע"פ רוב שיטות ודעות, ויש בו נדנוד דל"ת דברכה לבטלה מדרבנו מיהת לכן אין לברך כנלפע"ד למעשה והי' זה שלום פאות נפשו ונפש אוה"נ קשור בעבותות אהבה ואת חג הסוכת יחוג בטוב לב ורב שמחות, חותם בכ"מ ברכות.

פ"ב י"ב תשרי תרכ"ה לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קכט שואל פענין, וברכה ה' בקל מקנה וקננו, ויזכה לשמון בשמחת הסוכות ולראות סופת דוד בבנין ה"ה מע"כ תלמידי כבני פן אחותי חביבי הרבני המופלג בהפלגת חכמים, קננו חדש מלא ישן נושן, פרח שושן, חרוץ בע"פ כש"ת מו"ה שאול עהרענפעלד נ"י: שמחתני בני שמחתני בשורותיה המבשרות כ"ט מאתה ומנות ביתה וביני' ובנותיכם שי' פן יתן ה' לכם ולנו כ"ט סלה, והנה ברוך לקחתי ברפת חג הסוכת וברך אשיבה ממעמקי לבי והפל הולך בתי החתימה, ייטיב ה' לכם גמר חתימה טובה לעמוד חי לפני ה' דגול מרבה הוא יברך אותנו בברכת אהבה, וברפת התורה ויראת ה' שהורה, עומדת לעד, אשורינו לא ימעד עדי עד: ולשמח לבבך למען פיום טובה תהי' בטוב לב משתה' ומשעשע בשעשועי אורייתא פניתי כפי האפשר וכפי מסת הפנאי לשום עין עיוני על דבריה אשר באו בשולי המכתב, שואל בהלכה בהלכה האמורה בש"ע סי' תרנ"ח סעיף ו' דמביא המחבר ב' דעות אם מותר לתת במתנה לקטן שהגיע לעונת הפעוטת ועלה ספק בלבה אם נדאי הגיע ליי"ב שנים אלא שלא נבדק אם הביא ב' שערות דקיי"ל בדאורייתא אין סומכי על חזקה דרבא, אם יש לחוש פאן שפא העיקר פדעה

ראשונה שמביא המחבר שאם הגיע לעונת הפעוטות ג"כ א"א להקנות לו, או י"ל דהו"ל ס"ס שמא העיקר פדעה שני' ואת"ל פדעה ראשונה שמא הביא סימנים, שוב ראי'ת שפבר התעורר על זה הפמ"ג באשל אברהם שם וכ' דמשום ס"ס הא אין עושין ס"ס לכתחלה והניח בצ"ע, ויפה פתבת תינח שלא להקנות לו לכתחלה כדי שיחזיר לו והוא יצא בו אח"כ דהו"ל פמכניס עצמו לכתחלה לס"ס ועיי' מג"א רס"י תס"ז, אבל כשפבר הקנהו לקטן או שיש לקטן אתרוג שנתן לו א' במתנה ליפא משום דאין עושין ס"ס בידים מספקא לך אם יש לסמוך על ס"ס פזו דהו"ל כס"ס במקום חזקה דל"מ ס"ס והא אתחזק בחזקת חיוב קיום המצוה היכא דאפשר לו לברר ולבדוק אם הביא ב' שערות צריף לברר דל"ס על ס"ס כל שאפשר לברר עי' ש"ף יו"ד בכללי ס"ס אלו דבריה בהוספת נופך משלי, והנה מ"ש דיש לדון משום חזקת חיוב אקרקפתא דגברא, לא נראה לפע"ד, דמאן דס"ל דס"ס במקום חזקה ל"מ היינו אם א' מן הספיקות נגד החזקה או פששניהם נגד החזקה, אבל פאן אין החזקה נגד א' מספיקות פינו שעוסק ופא לבטל ולהסיר מעליו חזקת חיובו ובידו הוא ועי' רשפ"א בתה"א ריש הלכת שחיטה לענן חזקת שאינו זכות, וגם איפא פאן ס"ס בגוף אחר וחזקת חיוב בגוף אחר ויש להאריך בכלל זה אלא שאין עת האסוף פה בזמן האסוף לקבץ על יד, ולכן אקצר בזה ואומר דכאן איפא חזק' נגד חזקה דאיפא חזקה דרבא הגם שאין סומכי' עליה להקל היינו דלא אלימא כ"כ כשאר חזקות אבל בנדאי על ידה נגרע פח חזקת חיוב שלו עד דמהני ס"ס פמו דמהני בכ"מ היכא דאין חזקה מנגדת פנ"ל, ומ"ש משום דאיפא לברורי על ידי בדיקה, הלא ידעת פני כי פללא פניל לנו הנב"י דכל דליפא לברר רק ספק א' שצריכי' אנו להחמיר בו אין אנו אחראי' לברר כדי שלא יהי' ס"ס ונצטרף להחמיר מספיקא ועשיתי לו סמוכים במק"א, להיות פן פאן דאחר הבירור פשלא נמצא שערות עדיין איפא ספק שמא העיקר פדעה שני' שבמחבר אין אנו אחראין לבדוק ולברר ספק א' כדי שלא ישאר רק ספק א' ועוד גם אם לא ננקוט האי פללא דנב"י והיינו שצריף לברר ספק א' שצריכי' להחמיר אח"כ זה דוקא פשספק א' יבורר בנדאי אבל פאן ספק א' שמא הביא ב' שערות לא יתברר בנדאי דאפשר דהווי לי' ונשרו הגם דלא אמרי' שמא נשרו רק להחמיר ובדאורייתא, מ"מ ודאי דלא הי' לי' ליפא וכיון דגם ספק א' מן הספיקות לא יתברר רק שלא יהי' שקול כ"כ וספק א' יושאר בתוקפו ספק השקול כ"כ האי בנדאי אין אנו אחראי' לברר פנ"ל, וחשש נשרו אם הוא רק חומרא בעלמא או חשש גמור עיי' מהרי"ט, ובשב שמעתתא מבעל קצה"ח זצ"ל ואין הפנאי מספים עמדי לפתוח ספרים כדי לעשות ציונים לתורה לסמן בסמניהם ונדעתי רחב לבך בתורה בראשונים ואחרונים ואיני בכ"ז לפניה פמגיד חדשות: עד פה היו דברינו לפי שנראה דעתו של הפמ"ג דחזקה דרבא גריעא ובדרבנן סמכי' עליה משום דספק דרבנן לקולא ובנב"י קמא חלק ח"מ סי' ד' האריף למענייתו בזה ובתשובה הארכתי ופלפלתי הרבה בכל דבריו שם ואכ"מ, ובמח"כ הי' נעלם ממנו פשיטתו של הט"ז סי' קנ"ו דכ' דל"ס על חזקה דרבא משום כל דאיפא לברורי מבררין וכיון לדעת ראשונים הלא המה רמב"ן במלחמות ורשב"א בחי' פ"ק דחולין דמביאי' ראי' דבמקום חזקה להיתר כל היכא דאפשר לברר מבררי' מחזקה דרבא עיי"ש הרי דס"ל בפשיטות דגם למסקנא דאמר רבא חזקה הביא סי' למאונין ולא לחליצה זה רק מדרבנן ובמקומו הארכתי בראיות לחזק דבר זה וזה זמן לא פביר מצאתי

עוד ראי' מש"ס גיטין ס"ה ע"א דאמר רבא הגיעו לעונת נדרים וכו' וינגדו בקטנה חולצת וטרחו תוס' וראשונים הא רבא בעצמו ס"ל עד שתביא ב' שערות ורי"ף דמעתיק דברי רבא להלכתא לא מצאו הראשונים מענה אלא דס"ל כפי' רשב"א פנגדה בקטנה היינו בת י"ב שנים וי"א דהיא גדולה ונדחקו למה קרי לה קטנה, וגם פשיטא שחולצת פינון שהיא גדולה והנ"ל ליישב ע"פ בעל הלכות דמביא הרשב"א דמפרש הגיע לעונת נדרים שהוא גדול ואז אין נדריו נבדקין וכה"ג פנגדן בקטנה חולצת היינו גדולה שאין נדרי' נבדקין ונדחק רשב"א הא דקרי לה קטנה וגם קשה פשיטא, ונ"ל למעט הדחוקים עכ"פ, בשנאמר דהא דאמר רבא הגיע לעונת נדרים נדר' נדר בלי בדיקה ופשיטא דגם בלי בדיקה אחר שערות נדרי' קיימי' מחזקה דרבא ועכ"פ ספיקא הוא, ואמר פנגדה קטנה חולצת היינו שחליצתה פשיטה מדאורייתא וגם מדרבנן דליכא רק משום כל היכא דאיכא לברורי' מבררינו אבל מעיקר הדין חולצת וקרי לה קטנה פינון דאין מחזיקין אותה כגדולה ממש דמחזיקין דכל בדאורייתא מחזיקין עד שתבדוק ולכן נתן לה שם קטנה לרמז על דמחזיקין בה כקטנה ותתתי קמ"ל דמעיקר דין חולצת כמו שנדרי' קיימין מעיקר הדין פן חולצת אלא דלכתחלה מחזיקין בה כקטנה עד שתבדוק, והא"ש דמביא הרי"ף הא דרבא דהוא לדינא וא"ש, ומינה דחזקה דרבא חזקה אלימא היא אלא בדאורייתא מחזיקין משום כל היכא דאיכא לברורי': עוד לי ראי' מפח קושני' א' שהקשתי בלימוד הישיבה במס' גיטין ס"ד ע"ב דהקשה ורדאן על שמואל האי שפחה ה"ד הא אפשי' כשהגיע לכלל שנות גדלות ולא נבדקה עדיין אם הביאה ב' שערות וכו' שלא נבדקה היא תחת האדון מספק שמה לא הביאה ב' שערות וצריכה לעבוד עבודת רבה דהוא מוחזק בה ואין ספק הביאה ב' שערות מוציאה מחזקת האדון וגם היא בחזקת עבד ועיי' תוס' גיטין י"ז ע"א ד"ה מפני מה תקנו זמן שכ' דעבד מוחזק בעצמו התם טוען ברי וכן שמה, ובגוף הדבר אם עבד מקרי מוחזק עיי' קצה"ח סי' רמ"א שהעלה דאדון מוחזק דיש לו חזק' מ"ק ומ"ש תוס' דעבד מוחזק הוא נגד רבו שני ודברינו נכונים והארכתי במקומו בדושינו ואכ"מ, היצא לנו דבספק אם הביאה ב' שערות היא תחת יד האדון ועובדת עבודתו עד שיבחר שהיא גדולה, אבל לענין שתופי מבואות שהוא דרבנן סמכי' על חזקה דרבא ולק"מ על שמואל, ובנודאי לא יעלה על הדעת שזהו שמתרץ שאני שתופי מבואות דרבנן דכל פי האי הול"ל הכי במאי עסקינו פשהגיעה לשנותיו ולא נבדקה, וגם לא הי' אמר ר"ח אשתק ורדאן רבנן פעין דאורייתא תקנו וכי ל"ל דסמכי' בדרבנן על חזקה דרבא דספיקו בכ"מ לקולא, ולפי שיטת ר"ח שבתוס' נדה פ' בא סימוןדשמואל ל"ל חזקה דרבא מדאמר בב"ב קנ"ו בודקין למאונין א"ש דמקשה ומתרץ לשמואל לשיטתו דל"ל חזקה דרבא פלל נאפי' בדרבנן אזלי' להחמיר, אבל לתוס' שם ורוב ראשונים דפסקו לרבא דשמואל ג"כ הכי ס"ל אלא דקאי כשנבדקה קודם שנבעלה ועיי' רי"ף רז"ה ורמ"ב בן יבמות פי' הבע"י קשה כמו שהקשתי וצ"ע: מזה נ"ל דחזקה דרבא אלימא היא ומשום חומרא דכל היכא דאיכא לברורי' ל"ס עלה בלי בדיקה, וכינון דחזקה אלימא היא יוצאת שפחה משעבוד' אדוני' פינון שפכל דבר אפי' של דאורייתא סמכי' על חזקה זו ומחזיקין אותה פישראלית נאפי' נימא דחזקה זו לא אלימא להוציא ממון מחזקתו הארכתי בתשובה א' בזה לענין ממון מ"מ פאן דאנו דנין על חזקה זו גבה לכל מיילי ומחזיקין אותה לגדולה ה"ה לענין ממון כמ"ש תוס' ספ"ק דבכורות

והפלא"ה ספ"ק דכתובות לענין רוב ועוד הרי פאן מוחזקת במע"י אלא דחזקת מרא קמא עדיפא וכינן דאיפא בהדי חזקה דידה חזקה דרבא דהביאה סימנים בנודאי יוצאה מאדונה, ועוד מתחלה פשקנה אותה אדעתא דהכי הי' פשתגיע לשנותי' תצא מאתו מפת חזקה שהביאה סימנים ומינושב קושית: ועדיין יש להקשות דלמא איירי פשנדקה ולא נמצאו לה סימנים דחוששין שמא נשרו להחמיר לענין מיאון אחר שבעלה, והה"נ דבדרבנן פשיש לומר נשרו דסמכי' אחזקה ואמרי' נשרו להקל להחזיקה בדרבנן פנ"ל פשוט, אבל לענין דאורייתא ל"א נשרו רק להחמיר ולא להקל, והה"נ לענין ממון ואיפא אופן שהיא תחת אדוני' פשהגיעה לכלל שנותי' ונבדקה ולא נמצאו לה שערות דנחלשה החזקה ונשארה תחת אדוני' ולענין שתופי מבואות דרבנן שפיר סמכי' ולק"מ על שמואל, ולא ידעתי פתר רק דנימא דורדאן ס"ל כמ"ד בנדה דלא חיישי' לנשרו פלל אפי' להחמיר בדאורייתא דכל שלא נמצאו שערות בנודאי לא היו לה ולדידי' גם בדרבנן לא אזלי' להקל היכא דנ"מ קולא לומר דנשרו ונשפיר הקשה על שמואל והוצרו לתרץ שאני דרבנן דמהני קנן קטן ולא פעין דאורייתא תקנו.

והרנחנו בדברינו שמצאנו מקום יישוב לקושני' עצומה של פ"י שם על ר"ח דאמר אשתא ורדאן הא הוא הוא שמפרש הא דאמר שמואל דא ונדא אחת דאינו זוכה לאחרים ותקשי לנפשי', ולמ"ש א"ש דלנפשי' ל"ק לי' מידי דס"ל פהלקת' דחוששין לנשרו להחמיר בדאורייתא והה"נ דמקילין בדרבנן ול"ח לנשרו, אבל ורדאן דהקשה והתירצו מתרץ לו שאני דרבנן דהקילו דזוכה לאחרים הקשה שפיר פל דרבנן פעין דאורייתא תקנו לענין קנן ועי' כי הוא נכון ע"ד פלפלא טבא חריפתא דמחלני' לשבח לגב' כי בעל נפש מילי דחריפא אתה: המורם מדברינו דחזקה דרבא חזקה אלימתא היא פכל חזקה דעלמא ובדאורייתא ל"ס עלה משום דאיפא לברורי, וקודם שנבוא למטרת פונותינו בזה בנדון שלפנינו, אציגה פה לפניה מה שהעלתי בחדושי לפ' אלו טריפות ובביאור יותר בתשובה דהא דכל דאיפא לברורי בס"ס מבררין יוצא מרשב"א חולין גבי ספק דרוסה שנתערבה י"ל דוקא היכא דע"פ ס"ס אנו רוצים להתיר פל שאפשר לברר צרי' לברר אולי ויבוקש וימצא לאיסור ודאי או אפשר שיבנר ספק א' להחמיר עכ"פ אם לא ננקוט כנב"י הג"ל, אבל פל שבלא ס"ס יש לנו צד היתר ואין צרי' בדיקה רק משום דכל דאפשר לברורי ואין אנו צריכים הס"ס רק נגד חומרא פל דאפשר לברורי מבררי' וכדאי אפשר לברר בלא"ה מותר בלא ס"ס שפיר סמכינו על ס"ס להא מלתא דאפי' אפשר לברר א"צ לברר, ומצאתי מזור בזה לקושני' מהרמ"ל ונש"ף ס"י נ"ז ס"ק ל"ו על שיטות דסוברים דלא סגי בס"ד בדיק' חוץ שאם לא ניקר בחוץ חוששי' שמא נכנס לפנים וצרי' בדיקת פנים ג"כ מש"ס זבחים ר"פ התערבות דלא מוקי בכה"ג דנתערב ס"ד ולא ניקר מבחוץ ומפת זה דחה שיטה זו, דכל שלא ניקר מבחוץ ל"ח שמא נכנס בפנים עד שלא ניקר מבחוץ, ולמ"ש י"ל דכ"ע מודים לו בזה דלא שכיח שיהי' ניקר בפנים אם לא ניקר מבחוץ וע"פ הרוב אם שלטה הדריסה ניקר מבחוץ והא דמצרכי' בדיקה משום דכל דאפשר לברר צרי' לבררו ולפמ"ש הש"ף ס"י ק"י בכללי ס"ס ס"י ל"ה ס"ו ראי' לרשב"א דבס"ס פל דאפשר לברר צרי' לברר מש"ס זבחים הג"ל מה לי ספק נפולה שנתערבה מה לי ס"ד וכמו ס"ד שנתערבה לר"ת איפא ס"ס הה"נ בספק נפולה וקשה הא איפא ס"ס וע"כ דצרי' בדיקה משום פל דאפשר לברר מבררין עיי"ש, לפ"ז לפמ"ש דהיכא דאין ניקר

מבחוץ א"צ בדיקת פנים רק משום כל דאיפא לברורי אבל מעיקר הדין פיון שנגדק
בחוץ ולא ניפר הדריסה מותר בלא בדיקת פנים וא"צ לס"ס רק נגד חומרת היכא דאיפא
לברורי כ"כ האי ל"א כל היכא דאיפא לברורי במקום ס"ס פיון שא"צ לצרוף הספיקות
רק נגד חומרת כל דאיפא לברורי וא"ש נכון, וכ"ז לשיטת ר"ת דמהני ס"ס דא' בגופו
וא' בתערובות, ולשיטת ר"י ג"כ י"ל פהנ"ל ל"מ לפי שיטת ב"י סי' נ"ז דספק א' בגופו
וס' א' בתערובות דס"ל לר"י דל"מ דוקא פשלא נולדו ב' הספיקות יחד וכיון שהחלטנו
לאסור ספק א' שוב לא חזי לצרופי לס"ס י"ל דוקא פשהינו מחליטי ספק הנולד ראשון
לאסור מספק, אבל היכא דגם משום ספק דשמא נדרס לא החלטנו לאסור פיון שבדקנו
ולא ניפר בפנים שוב קרוב לנודאי שלא שלטה הדריסה רק מחומרא אנו מצריכים
בדיקת פנים מצטרף ספק השני דא"צ לברר ולבדוק בפנים, וגם לפי שיטת הד"מ דאפי'
נולדו ב' ספיקות יחד ל"מ ס"א בגופו וס"א בתערובות משום דכשאנו אומרים שמא
נדרס מחזיקי פנודאי י"ל דהיכא דבלא ס"ס קרוב דלא נדרס, וא"צ לס"ס רק נגד חומרת
איפא לברורי גם ס"ס כזה מהני דהא ספק זה שמא נדרס לא הי' אפי' ספק השקול אחר
בדיקת חוץ ומינשב קושלי' ש"ף בין לר"ת בין לר"י, ועד"ז י"ל ג"כ קושלי' ש"ף על
הרא"ה ור"ן דס"ל בראינו שנגדרס ל"מ בדיקה פלל אפי' בפנים פנודאי קשה לוקמי
מתני' בכה"ג, וי"ל דאין זה אלא חומרא דלא לסמוך על בדיקה פשראינו מעשה דריסה
וכ"ז בספק א' שמא שלטה הדריסה אבל היכא דאיפא ס"ס פי התם שנתערב סמכי'
להתיר משום ס"ס ומשום איפא לברורי ליפא פיון דכל עצמינו ל"צ לס"ס רק נגד חומרא
דמחמירי' בי' וכ"כ האי ל"א דהיכא דאיפא לברורי מבררינו אלו דברינו שם ושם בארה:
ונקטינו מדברינו בנדון שלפנינו לפי שהוכחנו דחומרא הוא דמחמירי' בהגיע לכלל שנות
גדלות דצריף בדיקת סימנים, וכיון דאינו רק משום דאיפא לברורי פשיש ג"כ ס"ס תו
לא צריף לברר, ונ"ל עוד דאפי' לכתחלה יוכל לתת לו האתרוג במתנה ויחזור ויקנהו לו
ולסמוך על ס"ס ואין בזה משום א"ע ס"ס בידיים, פיון דמעיקר הדין בלא"ה מותר משום
חזקה דרבא וא"צ לס"ס רק נגד חומר' דכל דאיפא לברורי כ"כ האי ל"א א"ע ס"ס
בידיים פיון שאין מכניס עצמו לס"ס כדי להתיר האסור לו בלא ס"ס מעיקר הדין רק
משום דאפשר לברורי, וכ"ז פשלא נבדק שא"צ לבדקו, אבל אם נבדק ולא נמצאו לו
שערות, תלי' אם יש להתיר משום ס"ס שמא נשרו בשיטת מהרי"ט ור"מ קסטלאן אם
חשש נשרו ספק השקול הוא או רק חשש בעלמא מדרבנן, ואני בעניי בארתי בתשובה
באנרף דספק השקול הוא והבאתי ראיות פראי מוצקות דכן הוא, לפ"ז פשבדקוהו ולא
נמצא לו שערות איפא ס"ס, ולכתחלה לא יקנה לו דאין עושי' ס"ס בידיים וכשכבר נתן
לו או שהי' שלו יוכל להקנותו לגדול ויוכל לצאת בו משום ס"ס, ויש לעיי' אם כבר
נבדק ויבוקש ולא נמצא לו שערות, ועכשיו דנין לענין קני' אם יוכל להקנות אם יש
לצרוף ב' ספיקות שמא נשרו ושמא העיקר פדעה שני' שבמחבר משום שכבר היינו דנין
על ספק נשרו והחמרנו בו בכל מילי וחשבנו' פקטן שוב לא חזי האי ספיקא לספיקא
שנולד לנו בי"ט אם יוכל להקנות קנין דאורייתא וכמ"ש ב"י סי' נ"ז לענין ספק א' בגופו
פשוודע ס"א קודם השני, וגם לד"מ דחולק עליו דאפי' נודעו לנו ב' ספיקות ביחד ל"מ,
מ"מ מודה גם לסברא של ב"י דכל דנודע ס"א ודנו בו תחלה דאינו מצטרף לספק שנולד
אח"כ ואפשר גם הר"ת מודה כה"ג מה"ט, ועיי' מג"א סי' תל"ט בעעכבר נכנס פיון שמיד

נולד לנו ספק מצה ספק חמץ והחלטנו לאיסור, שוב לא מצטרף לספק אכל לדון בו להקל משום ס"ס עיי"ש, והה"נ בנדון שלנו ואפשר פיון שספק זה שמה נשרו יש בו להחמיר משני צדדי מצד דיש להחמיר בו שלא נחשבהו לגדול דלמא לא נשרו ויש ג"כ צד להחמיר שיהי' לו דין גדול מחשש נשרו פי כן לא החלטנו לנדאי קטן ולא נשרו אלא שדני' בו בתרתי פעם אמרו שמה נשרו וגדול הוא ופעם אמרי' שמה לא נשרו וגדול הוא וכיון שלא היינו דנין בו דבר ברור להחמיר מצטרף ספק הראשון שמה נשרו לספק שני שלפנינו בי"ט שמה קטן בר קנן הוא לס"ס ונדבר זה עדיין צריף תלמוד וחיפוש אצלי פי נפלה האי חלוקא בדעתאי בשעת פתיבה, אבל הא פשיטא לי דאם בדקוהו ביו"ט פדי לברר אם גדול הוא לענין הקנאת אתרוגו לאחר דנולדו ב' ספיקות ביחד דיוכל הקונה ממנו לסמוך על ס"ס שמה נשרו ושמה העיקר פדעה שני', ובגוף הדין אם קננו מהני לדאורייתא הארכתי בתכלית האריכות ומעמקים בעומק עיון באר רחובות פאתי אל המנין דרבו פמו רבו שיטות הסוכרים דקננו דרבנו מהני לדאורייתא פשבא ליד זוכה, מן כל דין בטוח לפי כל אירא לסמוך בסמיכה שיש בה ממש ע"מ שפכתתי בזה להקל, וה' יצילנו ממכשול וקלקול, ומלחמה של תורה אותנו וכלכל, מפריה פרי עץ חיים נאכל, ונזפה לחזות בנזעם ה' ולבקר בהיכל, פאנת נפשך ונפש דודך רבך מברכה בכ"מ ברכות, תשבע שובע שמחות נצח.

פ"ב פאור פוקר ליום ג' י"ג תשרי תרכ"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קל שלומים מרובים פטל וכרביבים לכבוד ידיד נפשי הרב המופלג מורג חרוץ בעל פיפיות, חריף ובקי משנתו זה ונקי, המאוה"ג צדיק וישר כש"ת מו"ה פסח פראנקל נ' בשבת תחקמוני בק"ק ע"ח יע"א: יקרת מכתבו הגיע אלי בשבוע זו הגה ברך לקחתי ולו אשיבנו יהי כן ה' אלקינו עמו יצליח בכל דרכיו דרכי רבנים יושב על התורה והעבודה פאנת נפשו וצדקתו תעמוד לו לעד, והנה שמת מעט עיוני על חדושי תורה הערבים והמשפחים פרפרת נאה ראוי' לאומרם, הגם שיש לי פקפוק עליהם, הגה פבוד מעלתו נ' נתקשה על דברי הרשב"א בתשובה המובא בב"י סי' תרע"ג דלרי"ף דלאחר זמן מצותו מותר לשמש בו א"כ עדיין יש חשש בשבת שישתמש אחר זמן מצנה ויטה ומה הוליד דבאמת לא יוסיף אלא שיעור מצומצם וכן פסק בש"ע וע"ז תמה מעלתו נ' ש"ל פיון שבה"ש ה' אסור לו להנות ממנו וכיון דאתקצי ב"השמ אתקצי אח"כ לכולא יומא דשבתא וליפא חשש שישתמש אצלו והרי"ף לא כ"כ רק בחול מותר להשתמש אח"כ דלא שייך דאתקצי ביום חול כמ"ש הר"ן בסנפה באתרוג בשביעי, אלו דבריו בקיצור, והנה הא דפשיטא לי דאסור להשתמש אח"כ מטעם מוקצה זה תלי' אם מוקצה אסור בהנאה או לא ויעי' מג"א סי' שכ"ה דתוס' ס"ל דמוקצה מותר בהנאה, והא דהזכר דמביא מעלתו נ' דאסור להרית בו מפני שהוקצה למצותו הקצהו לגמרי גם ריחו, ואין זה דומה למוקצה דעלמא דשבת דאסרו חכמים ואסמכו על קרא דוהכינו, ושמן שלאחר זמן מצנה בשבת אין בו רק מוקצה דעלמא הואיל ובה"ש ה' אסור משום מוקצה דמצנה, וכבר נודע סתירת המג"א במ"ש סי' תק"א דפשיטא לי דמוקצה אסור בהנאה וכבר עמדו האחרונים עליו, ולדעתי פשיטא למג"א דהנאה פזו לשמש ולהנות מאורו לכ"ע מותר ועי' רשב"א שבת כ"ט דכ' דהא דמסיק בכלים הגם דאח"כ נעשו שברי פלים מ"מ לא אסור הנאה דמוקצה רק פשעושה מעשה פגון

שְׁמַדְלִיקִין בְּמִקּוּמָם אוֹ סוּמָה עֲלֵיהֶם כְּרַעֲי הַמְטָה הַגַּם שְׁאִין מְזִיזוּ אֶבֶל הַנְּאָה הַבָּאָה
מֵאֵלֶיהָ מִן־תֵּר וְהוּ הֵנָּה דְבָרֵי הַמַּגִּ"א סִי תַק"א הַנְּ"ל, וְכִי כֹן בְּעֵנְנֵי דִינֵן שְׁהַדְלִיק הַנֵּר בְּיוֹם
אַחַר זְמַן מַצְנֵה מִן־תֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כִּינֵן שְׁאִין עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוֹף הַמְּוֹקְצָה רַק מְקָרֵב עַצְמוֹ
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אוֹ לְאַכּוֹל לְאוֹרוֹ אִין בּוֹ אִסּוּר לַכ"ע: וְעוֹד נ"ל אִפִּי אִם הַנְּאָה כְּזוֹ אִסּוּר
בְּמִוֹקְצָה מ"מ מִן־תֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ דְּהָא שְׁלֵהֲבַת אִין בּוֹ מַמְשׁ, וְצ"ל הָא דְאִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
בְּנֵר תְּנֻפָה הֵינְנוּ מְשׁוּם בְּיֻזֵי מַצְנֵה אוֹ שְׁלֵא יֵאמֵר לְצָרְפוֹ הוּא דְאִדְלִיק אוֹ מְשׁוּם דְאִתְקַצִּי
לְמַצְנֵתוֹ וְהֵינְנוּ דְבַהֲקֻדָּשׁ עַכ"פ אִסּוּרָא אִית בִּי וְלִכְּנֵן אִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרוֹ, כְּנ"ל לְפִי
הַטְעָמִים הַמְבֹאָרִים בְּרֵאשׁוֹנֵי הַרְנָ"ה וְרַמְבַּ"ם וְרַשְׁבַּ"ם, אֶבֶל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנֵר שֶׁל מְוֹקְצָה
שְׁאִסּוּר בְּהַנְּאָה וְנ"ל שֶׁהַנְּאָת שְׁמוֹשׁ לְאוֹרוֹ לְאַכּוֹל אֶצְלוֹ וְכַדּוּמָה אִין בּוֹ אִסּוּר דְנִהְנָה
מִשְׁלֵהֲבַת שְׁאִין בּוֹ מַמְשׁ: וְלֹא נֶעְלַם מִנְּגַד עֵינֵי דְבָרֵי הָרֵא"שׁ בְּבִיצָה ל"ט ע"א שֶׁכֵּן הָא
דְאִין מְבָרְכִין בְּשְׁלֵהֲבַת ע"ז בַּמ"שׁ מְשׁוּם דִּישׁ עֵמָה גְּחֵלֶת, נִרְאֶה מְדַבְּרִין דְּנֻקָא אִם
הַשְׁלֵהֲבַת נִפְרַד מִגְּחֵלֶת אִז אִין בּוֹ מַמְשׁ וּמִן־תֵּר, אֶבֶל כְּשֶׁהַשְׁלֵהֲבַת קְשׁוּרָה בְּגְחֵלֶת אִסּוּר,
וְא"כ גַּם בְּשְׁלֵהֲבַת שֶׁל מְוֹקְצָה הַדִּין כֹּן לְכַאוּרָה אֶבֶל כְּבָר תְּפַס עֲלֵיו בְּשַׁע"מ פ"ז מַע"ז
מְקַנְשֵׁי יְרוּשְׁלַמִי הַמְּוֹבָא בְּתוֹס' שְׁבַת פ' בְּמָה מְדַלִּיקִין וּבְסוּפָה פ' הַחֲלִיל דְמַקְשָׁה הָאִידֵי
אַשָׁה בּוֹרְרַת חִטִּין לְאוֹר בֵּית הַשְׁאוּבָה וּמְתַרְץ קוֹל מְרָאָה וְרִיחַ אִין בּוֹ מְשׁוּם מְעִילָה,
אַלְמָא דְאִפִּי בְּשְׁלֵהֲבַת עֲדִיין בְּגְחֵלֶת אִין בּוֹ מְעִילָה, וְהַעֲלָה שְׁם דְכּוֹנֵנַת הָרֵא"שׁ דְאִסּוּר
לְבָרַךְ עַל גֵּר שֶׁל ע"ז מְשׁוּם דְמְקָרֵב עַצְמוֹ אֵלֶיהָ כְּדֵי לִיהַנּוּת מְאוּרָה וְזֶה אִסּוּר, אֶבֶל
כְּשֶׁאִינוּ מְקָרֵב עַצְמוֹ לְנֵר מִן־תֵּר לִיהַנּוּת מִשְׁלֵהֲבַת וְהֵינְנוּ הָאִי דְבוֹרְרַת חִטִּין עֵי"ל בּוֹ:
וּלְפַע"ד נִרְאֶה דְסוּבֵר הָרֵא"שׁ לְחַלֵּק דְאוֹר הַמְּאִיר בְּחֻדְרֵי דִיפְרוּשׁ מִן הַנֵּר זֶה מִן־תֵּר וְהֵינְנוּ
הָא דְאַשָׁה בּוֹרְרַת חִטִּין לְאוֹר שֶׁל בֵּית הַשְׁאוּבָה, אֶבֶל בְּהַבְדֵּלָה בְּעֵינֵי שְׁיֵרָאָה הַנֵּר בְּעַצְמוֹ
כְּמִבְּנֵי בְּבִרְכּוֹת נ"ג ע"ב וְנִהְנָה מִגּוֹף הַשְׁלֵהֲבַת הַקְשׁוּר בְּגְחֵלֶת זֶה אִסּוּר כְּנ"ל, וְאוּלַי
זֶה כְּנֻנַת הַשַּׁע"מ וְלֹא בִיּוֹר כָּל הַצְּנוּרָה, וְעַכ"פ מוּכַח דְמִן־תֵּר לְשַׁמֵּשׁ בְּשְׁלֵהֲבַת הַקְשׁוּר
בְּגְחֵלֶת רַק שְׁלֵא יִקְרֵב עַצְמוֹ אֵלֶיהָ, אוֹ לְפַמ"שׁ בְּאַנְפֵּן שְׁצָרִיף לְרֵאוֹת הַשְׁלֵהֲבַת וְיִהְיֶה
מִמֶּנּוּ, אֶבֶל אִז הַפְּרוּשׁ בְּחֻדְרֵי וּבְחֻדְרֵי מִן־תֵּר וְכֹן מִן־תֵּר גַּר שֶׁל מְוֹקְצָה לִיהַנּוּת מְאוֹר הַפְּרוּשׁ
וּמִן־תֵּר לְאַכּוֹל לְאוֹרוֹ וְכַדּוּמָה, וְיַעֲיִי בַט"ז יו"ד סִי רַמ"ב שְׁחִידָשׁ לְעַצְמוֹ דְשְׁלֵהֲבַת בְּעוֹדוֹ
בְּגְחֵלֶת אִסּוּר וּפְשִׁיטָא לִיהָ כֹּן מַש"ס פְּסָחִים בְּמֵאִי דְאִמְרִין בְּשַׁאבּוּקָה כְּנָגְדוֹ, וְצ"ל ג"כ
כְּהַנְּ"ל דְּנֻקָא לְאַפּוֹת אֶצְלֵי הָאֲבוּקָה אִסּוּר כִּינֵן שְׁקֻשּׁוּרָה עַל הַגְּחֵלֶת, וְלִהְתַּחַמֵּם אֶצְלֵי אֲבוּקָה
ג"כ אִסּוּר אֶבֶל מִן־תֵּר לְכַנּוּס בְּמִקּוּם שְׁנַתְּפִשְׁטָה הַחֹם בְּחֻדְרֵי מִשְׁלֵהֲבַת אִסּוּר כְּדֵי לְהַחֵם
עַצְמוֹ כְּנ"ל: וְיַעֲיִי בְשַׁע"מ הַלַּכ' יו"ט הַלְכָה יו"ו שְׁמַבִּיא מִתְּשׁוּבַת הַרְדְּב"ז דְאִסּוּר לִיקַח
הַדָּס שֶׁל הַקְּדוֹשׁ לְהַרִיחַ בּוֹ וְכֹן לְשִׁיר בְּכָלֵי שִׁיר וְכֹן לְהַדְלִיק גַּר מִנֵּר שֶׁל הַקְּדוֹשׁ וְהָא דְקוֹל
מְרָאָה וְרִיחַ אִין בּוֹ מְשׁוּם מְעִילָה הֵינְנוּ כְּשֶׁמְרִיחַ אוֹ רוֹאֶה וּמְשַׁמֵּשׁ לְאוֹרוֹ וְכֹן שׁוּמַע קוֹל
הַשִּׁיר אֶבֶל כְּשֶׁנְּטָלוֹ לְכַף אִסּוּר וּמוֹעֲלִין בּוֹ, וְהַשַּׁע"מ תְּמָה עֲלֵיו מִירוּשְׁלַמִי הַנְּ"ל דַּס"ל
דְאִפִּילוֹ אִסּוּרָא לִיכָא וְהָא מְפֻנְרֵשׁ בְּמַתְנֵי דְבִיצָה דְשְׁלֵהֲבַת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ לֹא נִהְנִין וְלֹא
מוֹעֲלִין בּוֹ וְעַכְצ"ל דִּירוּשְׁלַמִי מְפֻרֵשׁ דְּנֻקָא שְׁלֵא לְהַדְלִיק גַּר מִמֶּנּוּ אִסּוּר אֶבֶל לִיהַנּוּת
מְאוֹרוֹ הַמְתַּפְּשֵׁט מִן־תֵּר וּמוּכַח נֶגְד הַרְדְּב"ז, וְיַעֲיִי פ"י שְׁבַת כ"א דִּירוּשְׁלַמִי לֹא מַתִּיר רַק
בְּאוֹר בֵּית הַשְׁאוּבָה דְבִלֵּא"ה לִיכָא מְעִילָה דְאוֹרֵייתָא עֵי"שׁ וְל"ק מִיֵּדִי, עוֹד כ' בְּשַׁע"מ
רְאִיָּה נֶגְד הַרְדְּב"ז מְרַמְב"ם פ"א מְהַלְכַת שׁוּפֵר הַלְכָה ג' שְׁכַתֵּב וְכֹן בְּשׁוּפֵר שֶׁל עוֹלָה לֹא
תַקַּע וְאִם תַּקַּע יֵצֵא שְׁהַרִי אִין בְּקוֹל דִּין מְעִילָה הַרִי מְפֻנְרֵשׁ דְלֹא כְּהַרְדְּב"ז ז'ל: וּבְחֻדְוֵי

לביצה אמרתי אדרב' מדברי הרמב"ם מוכח פשיטת הרדב"ז, ממ"ש הרמב"ם וז"ל וא"ת הלא נהנה בשמיעת הקול מצות לאו ליהנות נתנו ויעיני' לח"מ שהרבה להקשות על דבריו וסדורו של הרמב"ם והעיקר למה צריך לתרי טעמי משום דאין בו מעילה ומשום דלאו ליהנות נתנו, ונ"ל כי הנה קשה לרמב"ם על טעם דמצות לאו ליהנות נתנו דהרבה פעמים השומע נהנה הנאת הגוף שמיעת נעימת הקולות ולכן הוצרך הרמב"ם דקול מראה וריח אין בו משום מעילה ובהא לחוד לא סגי ליה לרמב"ם דס"ל דאם לוקח שופר לתקוע בו כדי ליהנות מן הקול מועל בו פשיטת הרדב"ז הנ"ל, לכן פתב דמצות לאו ליהנות נתנו וכיון שעיקר כוונתו שנוטל השופר הוא למצנה דלאו ליהנות נתנה ואחר שיוצא הקול במקונו בה להוציאה למצנה להגיע לאזניו הגם שאז נהנה גם הנאת הגוף אין בו מעילה דדומה למי ששומע קול שיר שייצא מפלי קודש ונהנה ממנו דאין בו מעילה פן הדבר הזה דהנאת הגוף באה אח"כ מעצמו והוא לא פינון מתחילה לכה ויתרי טעמי צריכים להדדי פנ"ל נכון מאוד ויש לרדב"ז תנא דמסייעו: לפ"ז נ"ל דגר של מוקצה אסור לטלטלו ע"י גוי כדי להעמידו במקום שרוצה ליהנות ולהשתמש בשלהבת ואורו, אבל כשעומד במקומו מותר להשתמש לאורו גם אם הנה מוקצה אסור בהנאה פזו, ואין לומר דאסור כמו בהקדש דאסרו בשלהבת משום גחלת דלא בדול מיני' וכ"ש מוקצה דמהקדש בדילו יותר פלו שפא ויעיני' תוס' ורש"י ביצה שם, הא ליתא דהא ע"כ בדרכנו לא גזרו דהא התירו שלהבת באיסור תחומין ולא גזרו משום גחלת פינון דכל עיקרו דרכנו לא גזרו שלהבת אטו גחלת וכן בהנאת מוקצה, הגם שיש לומר דמוקצה חמיר מתחומין ויעיני' תוס' ישנים ומהרש"א בביצה ד' ע"ב, מ"מ אנו מה לנו לחדש חומרא וגיזרה מלבינו כנלפע"ד נכון לדינא: עד פה היו דברינו בעיקר הדין אם מותר ליהנות מאור האסור משום מוקצה אבל לגוף קוש' פר"מ נ"א א"א צריכים לכ"ז דגם אם אסור לשמש בהנותר משום מוקצה כמ"ש פר"מ נ"א מ"מ לק"מ על הרשב"א פינון דבחול מותר לשמש בהנותר יש לחוש שישמש בו גם בשבת כמו דרגיל בחול ולא ידע או ישפח את איסור שבת ודגורינו כי האי מוכח למ"ד דבשבת אסור להדליק בפתילות ושמנים שאין מדליקין בשבת דמותר לשמש לאורה ושמא יטה, וקשה הלא בשמנים ופתילות אלו כשהדליק אסור לשמש בהם פל השבתות כמבואר בש"ע והוא מתשובת הרשב"א וקמה אסור להדליק נ"ח מאלו משום דמותר לשמש לאור נ"ח אם כי משום דאתקצאי למצותו ליפא איסור, הלא אסור לשמש בגרות אלו פל שבתות השנה גם בנ"ח זה לא ישמש משום איסור שמוש דשבת שאסרו לשמש בו, ועכצ"ל פינון דבחול רגיל לשמש בפתילו' ושמנים שאסרו בשבת ישפח וישמש בהם גם בשבת ולכן לא ידליק לכתחלה מהם לנ"ח דאתי לאשתמושי הגם שאסור לשמש בהם משום איסור להא גופא חיישי' שישפח וישמש באיסור כמו שרגיל לאשתמושי בהם בחול כצ"ל וגיזרה זו מוכחת, והה"נ במותר השמן הגם שיש בו משום מוקצה יש לחוש שישפח וישמש בו כמו שרגיל בחול לשמש במותר השמן וא"ש ולק"מ, הכ"ד אוה"נ חותם בברכת אהבה רבה.

פ"ב פאור בוקר ליום ה' פ' שמות תצדי"ק לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיני ב"הג מהרמ"ם זצ"ל: תשובה קלא מה שחנני הי"ת בדין נ"ח שפכתה בע"ש קודם קבלת שבת אם זקוק לחזור ולהדליקה או לא. הנה מקור דין זה יוצא מן תה"ד סי' ק"ב דהעלה מסברא ומגמרא דאין זקוק לה וקבעו המחבר סי' תרע"ג סעיף ב' להלכה והט"ז ס"ק ט'

דוּחָה רְאִיָּה תה"ד מְדַמְתִּיר רב נ"ח בְּשֶׁבֶת בְּפִתְלוֹת וּשְׁמָנִים שְׁאִין מְדַלִּיקִין בְּשֶׁבֶת וְלֹא חֲנִישׁ שְׁמָא יְכָבֵה לְאַחַר קְבֵלַת שֶׁבֶת שְׁאָסוּר לְחֻזּוֹר וּלְהַדְלִיק ש"מ דְּכִבְתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ לְפָא רְאִיָּה אַחַר קְבֵלַת שֶׁבֶת ה"ה כְּשֶׁכִּבְתָּהּ קוֹדֵם ק"ש דְּאִין זְקוּק לָהּ, וְהַשִּׁיב הַט"ז דְּמַרְב לִיפֹא רְאִיָּה אַחַר שְׁכִבְתָּהּ אַחַר זְמַן קְבֵלַת שֶׁבֶת דְּהַדְלִיק בְּזְמַן מְצֻנְתוֹ אֲבָל כְּשֶׁכִּבְתָּהּ קוֹדֵם זְמַן קְבֵלַת שֶׁבֶת מִנ"ל דְּקַיִים מְצֻנָת נ"ח כְּשֶׁמְדַלִּיק בְּזְמַן הַהוּא וְכִשְׁכִּבְתָּהּ אִזּוּ בְּאַמַת חֲנִיב לְהַדְלִיק עֵי"א בּוּ שְׁהָאֲרִיף בְּחִילוּק זֶה, וּבִתְחִלַת הַרְעִיּוֹן הִי נ"ל נִיְהִי דְיִהְיֶינּוּ לַט"ז דְיִשׁ לְחֻלְק בֵּין זְמַן לְזְמַן מ"מ גַּם לְזֶה עֲצָמוּ כְּשֶׁכִּבְתָּהּ קוֹדֵם ק"ש דֹּא צ' לְהַדְלִיק אִיפֹא רְאִיָּה מַרְב דְּלֹא חֲנִישׁ שְׁמָא יְכָבֵה קוֹדֵם זְמַן ק"ש שְׁאֲפֹשֶׁר לוֹ לְהַדְלִיק וְשְׁמָא יְפִשַׁע וְלֹא יְדַלִּיק וְלוּלִי דְרַב ס"ל כְּבִתָּהּ בְּחֻל א"ז הִיָּה ס"ל דְּאִין מְדַלִּיקִין בּוּ בְּחֻל כְּדִס"ל לַר"ה, וְאִם בְּשֶׁבֶת כְּשֶׁכִּבְתָּהּ קוֹדֵם ק"ש זְקוּק לָהּ הו"ל לְחֻשׁ שְׁמָא יְפִשַׁע ש"מ דְּגַם בְּכֹה ג' א"ז לָהּ דְּכָבֵר קַיִים מְצֻנָת הַדְּלָקָה דְּהַכְּשֶׁר מְצֻנָה מִיְהֵא אִיפֹא כִּמ"ש הַתְּה"ד וְתַמְיָה עַל הַט"ז דְּחֻלְק עַל דִּינוֹ שֶׁל הַתְּה"ד מִפְּחַ דְּדָחָה רְאִיָּה שְׁלֹו וְהֵא רְאִיָּה כְּזוֹ אִיפֹא ג"כ כְּשֶׁכִּבְתָּהּ קוֹדֵם ק"ש וַצ"ע: אֲלֹא דְגַם עַל הַתְּה"ד קָשָׁה לָמָּה מְבִיא רְאִיָּה מְדָלֹא חֲנִישׁ רַב שְׁמָא תְּכָבֵה אַחַר ק"ש וְדָן מִיָּנָה לְכִבְתָּהּ קוֹדֵם ק"ש, וְלֹא מְבִיא רְאִיָּה מְדָלֹא חֲנִישׁ רַב שְׁמָא תְּכָבֵה קוֹדֵם ק"ש, וּבִיּוֹתֵר קָשָׁה לְמַעֲיָין בַּתְּה"ד שְׁכ' דְּאִין לֹמַר דַּל"ח שְׁמָא תְּכָבֵה רַק לְזְמַן אֲרוּךְ דְּשִׁיעוּר נ"ח, אֲבָל לְזְמַן קָצֵר כִּי הֵא ל"ח דְּהֵא לַר"פ שְׁיַעוּר בַּה"ש רְבִיעִית שְׁעָה וּמ"ש חֲצִי שְׁעָה מְרַבִּיעִית שְׁעָה וְלֹא צָרִיף לַכ"ז דְּהֵא מְדַלִּיקִין בַּע"ש זְמַן הַרְבֵּה יוֹתֵר מְרַבִּיעִית שְׁעָה דְּבַה"ש וְלֹא חֲנִישׁ שְׁמָא תְּכָבֵה בְּתוּף הַזְּמַן כְּמוֹ ר"ה בְּחֻל וְיִפִּשַׁע וְלֹא יְדַלִּיק וַצ"ע לְיִישׁבוּ: וְעַל הַבְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי לְאַשֶׁר דְּבָרֵי תה"ד, ע"פ מ"ש הָרִי"ף וְרֹא"ש מְדַמְתִּיר רַב לְהַדְלִיק בְּשֶׁבֶת ש"מ כְּבִתָּהּ א"ז לָהּ וְכ' הַפ"י דַּס"ל מְדַמְתִּיר לְהַדְלִיק בְּחֻל אִין רְאִיָּה דִּי"ל דַּס"ל לְרַב דַּל"ח שְׁמָא יְפִשַׁע וְלֹא יְדַלִּיק וְלָכֵן כ' מְדַמְתִּיר בְּשֶׁבֶת וְלֹא חֲנִישׁ שְׁמָא תְּכָבֵה בְּזְמַן שְׁלֹא יוּכַל לְהַדְלִיק וְיִתְבַטֵּל מִן הַמְצֻנָה ש"מ כְּבִתָּהּ א"ז לָהּ, אֲלוּ דְּבָרֵינוּ ז"ל, וְהִנֵּה מְלַבֵּד דְּהַדְּבָרִים בְּעֲצָמוֹתָם רְחוּק לַעֲשׂוֹת פְּלוּגָתָא בֵּין ר"ה לְרַב בְּחֻשׁ שְׁמָא יְפִשַׁע, גַּם קָשָׁה מִנ"ל דַּר"ח ס"ל כְּבִתָּהּ א"ז לָהּ מְדַמְתִּיר בְּחֻל דְּלִמָּא מְשׁוּם דַּל"ח לְשְׁמָא יְפִשַׁע, ש"מ דְּפִשִׁיט' לַש"ס דְּאִין לַעֲשׂוֹת פְּלוּגָתָא בְּחֻשׁ שְׁמָא יְפִשַׁע: וּלְקַיִים דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ אֲנִי מוֹסִיף וְהוּלָף תּוֹסֵף מְרֻנְבָה עַל דְּבָרֵינוּ, הִנֵּה בְּחֻשׁ שְׁמָא יְפִשַׁע כ' הַפ"י הֵינּוּ דִּישְׁעָה דְּכִבְתָּהּ א"ז לָהּ גַּם דְּבָרֵינוּ בְּזֶה צָרִיכִים תְּבַלִּין אִיף יַעֲלֶה ע"ד הַמְדַלִּיק דֹּא"ז לָהּ וְאִיָּה מְקוּם טְעוּתוֹ לְדוֹן דִּין מְעַצְמוֹ, וּנ"ל עַפְמ"ש הָר"ן לְפִי דְּקַיִי"ל כְּבִתָּהּ א"ז לָהּ וְקַיִי"ל נְמִי אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ, אִם כְּבִתָּהּ תּוּף זְמַן שְׁיַעוּר הַמְשׁוּנִיָּר עַד שְׁתַּכְּל' רְגַל מַה"ש, מוֹתֵר לְשַׁמֵּשׁ בְּמוֹתֵר הַשְּׁמֵן כִּיּוֹן דְּכִבְתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ וְעִיקֵר הַמְצֻנָה נִתְקַיִימַת בְּהַדְּלָקָה, אַחַר שְׁכָבֵה חוּזֵר מוֹתֵר הַשְּׁמֵן לְהַתִּירוֹ אִפִּי כְּבִתָּהּ תּוּף זְמַנּוֹ, וְי"ל לַפ"ז ר"ה דַּס"ל מוֹתֵר לְשַׁמֵּשׁ יֵשׁ מְקוּם לְטוּעָה לְטְעוּת דֹּא"ז לָהּ מְדַמְתִּיר לְשַׁמֵּשׁ לְאוּרוֹ מִיָּד אַחַר הַדְּלָקָה סְבוּר הוּא דְּכָבֵר נַעֲשֶׂה מְצֻנְתוֹ מְשׁו"ה מוֹתֵר לְשַׁמֵּשׁ בּוּ מִיָּד דְּלִיכָא עוֹד מְצֻנָה כְּשֶׁדוֹלֵק וְהוּלָף כַּנ"ל: וְיֵשׁ לָנוּ סְמוּכִים לְדְּבָרֵינוּ מְקוּשְׁנֵי תוֹס' מִנ"ל לְרַבָּא דַּס"ל לַר"ה תְּרִי טְעָמֵי דְּלִמָּא שֶׁבֶת וְחֻל מְחַד טַעַם הוּא דְּכִבְתָּהּ זְקוּק לָהּ וּמְתַרְץ דְּהו"ל לַר"ה לֹמַר סְתָם אִין מְדַלִּיקִין בָּהֶם בְּחֻנּוּפָה שְׁמִש"מ דֹּאִיכָא בְּשֶׁבֶת עוֹד טַעַם מְשׁוּם דְּמוֹתֵר לְשַׁמֵּשׁ לְאוּרוֹ, וְיֵשׁ לְהַסְבִּיר דְּקַמ"ל טוּבָא בְּהָךְ דִּינָא גּוּפִיָּה דְּאִין מְדַלִּיקִין בְּשֶׁבֶת מְשׁוּם שְׁמָא יְטָה וְאִפִּי"ל לְפִתְלוֹת וּשְׁמָנִים אַחֲרִים אָסוּר מְשׁוּם חֻשׁ שְׁמָא יְטָה, אֲבָל בְּחֻל מְדַלִּיקִין רַק בְּדֹאִית לָיָה

אחריתא, אבל בל"ל בנודאי לא יבטל מצות נ"ח משום חשש שמא יכבה ויפגע ולא ידליק וכ"כ פ"י ופשוט, אלא דתי' תוס' א"ש לפי גרס' תוס' בין בחול בין בשבת, אבל לפי גרסא שלפנינו בין בשבת בין בחול י"ל דר"ה זו וצ"ל זו קאמר ל"מ בשבת לא שמא יכבה ולא יתנה יוכל להדליק, אבל בחול דאפשר להדליק שנית ה"א דמדליק קמ"ל דא"מ מחשש שמא יפגע, ול"ק יאמר סתם אין מדליקין בתנופה דכן דרד תנאים ואמוראים לומר ע"ד זו וצ"ל זו, ולפי גרסת תוס' א"ש ביותר תי' תוס' מדאמר בין בחול בין בשבת והוא זו וצ"ל זו דבשבת איכא למיחש ביותר מבחול ע"כ מדקאמר ע"ד זה דקמ"ל בשבת איכא טעם אחר שמה יטה וחוו"ש ב' דינים נפרדים בשבת אפי' ל"ל שמן אחר, ובחול דוקא באית ליה, ובדיוק נקיט בין בחול בין בשבת דאי הוי קאמר איכא לא ידענו דבשבת איכא טעם נוסף די"ל לא זו אף זו קאמר, לכן נקיט ע"ד זו וצ"ל לענון חשש שמא תכבה למען גדע דבשבת איכא טעם ודין אחר מבחול, אבל לפי גרסא שלפנינו בין בשבת וכו' קמה קושני' תוס' מנ"ל דר"ה תרתי אית ליה, ולפמ"ש דחשש שמא יפגע דיטעה דא"ז לה משום דמותר לשמש לאורה א"ש דמזה עצמו הוכיח רבא דר"ה תרתי אית ליה מדאוסר בחול ש"מ דס"ל מותר לשמש דאל"ה ל"ח לשמא יפגע: והרנחנו בדברינו עוד ליישב דקדוק עצום לפי גרסא שלפנינו על דאמר רבא תחלה ש"מ פבטה זקוק לה ומותר לשמש לאורה איכא הול"ל ש"מ מותר לשמש וה"ט דשבת וכבטה זקוק ה"ט דחול דמאן אחר בדברי ר"ה, ולמ"ש א"ש נכון דלא מוכח דס"ל מותר רק משום דס"ל בחול אסור וחי"ש שמא יפגע לכן אמר תחלה עיקר טעמא דר"ה דבחול אסור משום דס"ל פבטה זקוק לה ומינה מוכח דס"ל ג"כ מותר לשמש לאורה וא"ש נכון: והיתה לבאר דלכאורה קשה לדברינו מנ"ל דר"ח ס"ל פבטה א"ז לה ומותר לשמש לאורה דלמא פבטה זקוק לה והא דמתיר בחול משום דס"ל אסור לשמש לאורה וליכא למיחש לפשיעה דטעות פיון דאסור לשמש לאורה ליכא מקום לטעות והא דאוסר בשבת משום דזקוק לה ובשבת לא יוכל להדליק ונתבטל מן המצוה, וי"ל עפמ"ש מהרש"א דר"ח על דר"ה קאי, ומדס"ל לר"ה מותר לשמש ואפילו ל"ל פתילות ושמינים אחרים אסור בשבת כמ"ש ור"ח הודה לר"ה במקצת דבשבת אסור היינו כמו דס"ל לר"ה ואפ"י בל"ל אחריתא וע"כ משום דמודה לו דמותר לשמש לאורה, ממילא מוכח דס"ל פבטה א"ז לה דאל"ה פיון דע"כ ס"ל מותר לשמש לאורה איכא חשש פשיעה כמו לר"ה ש"מ דס"ל פבטה א"ז לה, ויש לדייק עוד מדכפלי' ר"ח למלת' ואמר מדליקין בחול ואין מדליקין בשבת מדאמר מדליקי' בחול נשמע דוקא בחול ולא בשבת, נראה דרצה בזה דלא נטעה דמדליקין בחול משום דס"ל אסור לשמש וליכא חשש פשיעה ובשבת אסור משום שא"א להדליק ודוקא באית ליה אחריתא אסור, ולכן אמר בכפילא אבל לא בשבת דבשבת אין מדליקין בשום אופן אפי' ל"ל משום דאסור לשמש לאורו ובחול מותר משום פבטה א"ז לה וא"ש: והא"ש דדייק הרי"ף מדאמר רב בין בשבת דס"ל פבטה אין זקוק לה דממה דמתיר בחול י"ל לטעמיה אזיל דס"ל בשבת מותר משום דאסור לשמש לאורה ממילא ליכא חשש פשיעה וטעות בדיון, לכן הוכיח דבר זה מדמתיר בשבת ול"ח שבתכה ולא יוכל להדליק ש"מ פבטה א"ז לה וקמו דברי פ"י ביישוב דברי הרי"ף ולא מטעמי' ועיני': ומינשב קושניתינו על התה"ד דלא הוכיח יותר מרב עצמו דאפילו קודם ק"ש א"ז מדל"ח שמא תכבה אז ויפגע מלהדליק משום לרב דס"ל אסור לשמש ליכא

חַשַׁשׁ פְּשִׁיעַ פָּלַל, לְכֹן הוֹכִיחַ מִפֶּת רֵאִי דְאָחַר ק"ש שֶׁא"א לֹא לְהַדְלִיק וְלֹא חֲנִינֵשׁ רַב שְׁמָא תַּכְבֵּה דְּמֵן הַדִּין א"ז לָהּ עוֹד, וְדָן מִינָהּ לְפִי סְבָרְתוֹ הַה"נ בְּשִׁפְכָה קוֹדֵם קִבְלַת שְׁבֵת דֹּא"ז לָהּ, וְשִׁפִּיר מְשִׁיב הַט"ז לְפִי תַה"ד עֲצָמוֹ דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין קוֹדֵם ק"ש לְאַחַר ק"ש וּמְסַבְרָא פְּלִיג עַל הַתַּה"ד לְפִי דְבָרֵי עֲצָמוֹ פֶּן הִיָּה נ"ל מִתְחַזְקָה: עַד שְׁרֵאִיתִי אַחֲרֵי רוֹאֵי בְּפָנִים בַּתַּה"ד בְּדִיוק מְצָאֵי סְתִירָה לִינְשׁוּבֵי, וְהוּא מִדְּכ' הַתַּה"ד וְנ"ל וְנ"ל לְהַבִּיא רֵאִיָּה לְזָה מְדַשְׁרֵי רַב הֵתָם בֵּין בְּחוּל בֵּין בְּשִׁבְתָּ וּמְפָרֵשׁ הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּקָסְבֵּר אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וְכִבְתָּהּ א"ז לָהּ פִּי דְאֵי הֲוֵי סְבוּר כ"ז לָהּ לֹא הֲוֵי שְׂרֵי לְהַדְלִיק לְפִי שְׂאִינָם נְמַשְׁכִּים אַחֲרֵי הָאוּר דְּחֲנִינְשִׁי דְלָמָּא תַּכְבֵּה וְהוּא יִזְקוּק לָהּ וְדְלָמָּא פִּשְׁעֵה וְלֹא מְדַלִּיק בָּהּ וְהָכִי סוֹבֵר ר"ה הֵתָם דְּאָסוּר לְהַדְלִיק מֵה"ט, וְכ' אַח"כ רֵאִיָּה לְדִינוֹ כְּמוֹ שְׁמַבִּיאֵו הַט"ז בְּכַתְּבוֹ וְכַלְשׁוֹנוֹ, וְכ' עוֹד שְׁם דְּאִיכָּ קו"ח מֵה בְּחוּל גְּזַרִי שְׁמָא יִפְשַׁע וְלֹא יִדְלִיק כ"ש בְּשִׁבְתָּ שְׂיָהִיָּה אָנוּס וְל"י לְהַדְלִיק דַּהִי לְרַב לְחוּשׁ, מְדַבְּרֵי לְמַדְנֵו דְּהָא דְּפִשְׁיטָא לְש"ס דְּרַב ס"ל כְּבַתָּהּ א"ז לָהּ הוּא מְדַמְתִּיר בְּחוּל וְל"ח שְׁמָא יִפְשַׁע כְּמוֹ דְּחֲנִינֵשׁ ר"ה, וּמְפָנְרֵשׁ יוֹצֵא מִקוּלְמָסוֹ דְּלֹא פְּרִי"ף, וְהַדְרָא גְּוִשְׁיָתִי בֵּינוֹן דְּלַרְב ג"כ אִיכָּא חַשַׁשׁ שְׁמָא יִפְשַׁע לוּלִי דַּס"ל בְּחוּל א"ז לָהּ הו"ל לְתַה"ד לְהַבִּיא רֵאִי חֲזוּק מוֹצֵקֵת יוֹתֵר לְדִינוֹ מְדָלָא חֲנִינֵשׁ שְׁמָא יִכְבֵּה קוֹדֵם ק"ש: וְאַחַר הַתְּבוּנָנוֹת הַיֵּטֵב מְצָאֵי מְקוּם יִישׁוּב אַחַר מְרַנּוּחַ, בְּשִׁנְאָמֵר עוֹד מְלֵתָא בְּטַעְמָא בְּחַשַׁשׁ שְׁמָא יִפְשַׁע וְיִטְעָה, טַעַם לְשַׁבַּח יוֹתֵר מֵמָה שְׁפַתְּבָנוּ, וְהוּא דַּנ"ל לֹמֵר הָא דַּס"ל לְר"ה כְּבַתָּהּ זְקוּק לָהּ וְלֹא ס"ל בֵּינוֹן שְׁהַדְלִיק כְּבָר קִינִים הַמְצָוָה וְא"ז לָהּ עוֹד דְּוִקָּא כְּשִׁמְדְלִיק בְּפּו"שׁ שְׂאִין נְמַשְׁכִּים דְּאָסוּר לְהַדְלִיק בְּשִׁבְתָּ דְּשָׁכִיחַ דְּתַכְבֵּה בְּהָא ס"ל דְּכַבְתָּהּ זְקוּק לָהּ בֵּינוֹן דְּמִתְחַזְקָה הִיוּ מְעוֹתְדִים לְכַבוֹת, וְעֵינֵי זֶה בַּט"ז סִי תַרְע"ג ס"ס ק"י שְׁכ' עַל מ"ש בְּגִלְיוֹן הַרִי"ף אִם הַעֲמִידָה בְּמִקוּם הָרוּחַ וְכַבְתָּהּ יַחְזוּר וְיִדְלִיק בְּמִקוּם שְׂאִין הָרוּחַ מְצוּי דְּנִרְאָה לֹא דִּיאִין לְבַרְךָ דְּאִפְשֵׁר לְדַמּוֹתוֹ לְמַדְלִיק בְּשָׁמְנִים שְׂאִין נְמַשְׁכִּים אַחַר הַפְּתִילָה וְקִי"ל דְּכַבְתָּהּ א"ז לָהּ, וְעֵי מַג"א ס"ק י"ב, וְי"ל דַּר"ה דַּס"ל כְּבַתָּהּ ז"ל דְּוִקָּא כְּשִׁמְדְלִיק בְּשָׁמְנִים שְׂאִין מְדַלִּיקִין בְּשִׁבְתָּ דְּדַמְנֵי לְמַדְלִיקָה בְּרוּחַ מְצוּי וְלִשְׁלֵא נָתַן פְּשִׁיעוֹר אָבֵל מֵאֵן דְּמַדְלִיק בְּשָׁמְנִים הַנְּמַשְׁכִּים אַחַה"פ וְכַבְתָּהּ מוֹדָה דֹּא"ז לָהּ פְּנ"ל, לְפ"ז מוּבָן חַשַׁשׁ שְׁמָא יִפְשַׁע דְּיִטְעָה כְּמוֹ דֹּא"ז לָהּ מֵן הַדִּין דְּיִדְמָה מְלֵתָא דְּמַדְלִיק בְּשָׁמְנִים שֶׁא"מ בְּשִׁבְתָּ לְשָׁמְנִים שְׁמַדְלִיקִין דֹּא"ז לָהּ כֹּן בְּמַדְלִיק בְּאֵלוֹ וְלֹא יַדַּע לְחַלֵּק וְחַשַׁשׁ קְרוֹב הוּא פְּנ"ל נְכוּן מְאוּד: וְהָא"ש דְּלֹא מְבִיא תַה"ד רֵאִי מְדָלָא חֲנִינֵשׁ רַב שְׁמָא יִכְבֵּה קוֹדֵם ק"ש וְיִפְשַׁע בֵּינוֹן דְּכָל דְּמַדְלִיק בַּע"ש וְכַבְתָּהּ קוֹדֵם ק"ש זְקוּק לָהּ וְאִפִּי בְּמַדְלִיק בְּשָׁמְנִים הַנְּמַשְׁכִּים אַחַה"פ בֵּינוֹן דְּכַבֵּה קוֹדֵם זְמַן הַמְצָוָה שׁוּב לִיכָּא חַשַׁשׁ שְׂיִפְשַׁע וְיִטְעָה בְּדִין וְלֹא יַדַּע לְחַלֵּק בֵּין שְׁמֵן הַנְּמַשְׁףָּ לְאִינוֹ נְמַשְׁףָּ אַחַה"פ דְּבַכּוֹלָם זְקוּק לָהּ, לְכֹן מְבִיא הַתַּה"ד רֵאִי מְדָלָא חֲנִינֵשׁ רַב לְשְׁמָא יִכְבֵּה אַחַר ק"ש שֶׁא"א לְחַזוּר וְלְהַדְלִיק וְדָן מִינָהּ גַּם קוֹדֵם ק"ש א"ז לָהּ וְא"ש נְכוּן וְעֵינֵי: וְהֵנָּה מ"ש דַּר"ה לֹא חֲנִינֵשׁ לְשְׁמָא יִפְשַׁע מִשּׁוּם דַּס"ל דְּמַדְלִיק בְּפּו"שׁ דְּמַדְלִיקִין בְּשִׁבְתָּ כְּבַתָּהּ א"ז לָהּ אִם כִּי מְסַתְּבָרָא מְלֵתָא אָבֵל נִרְאָה לִי דַּרְשׁ"י לֹא ס"ל הָכִי וְהוּא מִדְּכ' כְּבַתָּהּ נֵר חֲנוּכָּה וְצ"ל מָה רְצָה רִשׁ"י בְּזָה פְּשִׁיטָא הָא עַל נ"ח קָאֵי, מְזָה נ"ל דַּרְשׁ"י רְצָה לֹמֵר דְּלֹא תִימָא דְּרַבָּא מְפָרֵשׁ מְלֵתָא דַּר"ה דְּכַבְתָּהּ זְקוּק בַּנ"ח דְּאִינְרֵי בְּפּו"שׁ שֶׁא"מ בְּשִׁבְתָּ דְּוִקָּא, לְכֹן כ' רִשׁ"י כְּבַתָּהּ נ"ח כָּל נ"ח דְּעָלְמָא אִי כְּבַתָּהּ זְקוּק לָהּ, אָלָא דַּצ"ל מָה רְצָה רִשׁ"י עַל כְּכָה דְּכָל נ"ח בְּכָלָל נ"ל דְּהִיָּה קֶשֶׁה לְרִשׁ"י קוֹשֵׁי תוּס' מַנ"ל דַּס"ל לְר"ה ב' טַעְמִים וְכַבֵּר כְּתַבְּנוּ לְפִי גְּרַסַת תוּס' שְׁלַפְנִינוּ לֹא א"ש

ת' תוס' וכתבנו דהוכיח רבא מדחיי ר"ה לפשיעה וטעות בדין ע"כ דס"ל מותר לשמש ועי"ז יטעה דליכ עוד מצנה, ואי הא דכבשה זקוק לה רק בפו"ש שא"מ בשבת וחשש קרוב יותר דיטעה פמו דא"ז להדליק שנית פשהדליק בשו"פ שמדליקין בשבת פן א"ז בשמנים אלו שא"מ בשבת, ומנ"ל לרבא דס"ל לר"ה דמותר לשמש וגזר שמהא פשע ויטעה דא"ז משום דמותר לשמש, חשש זה שלא ידע לחלק בין שמנים לשמנים קרוב יותר הרבה וע"כ דס"ל לרבא בפשיטות דכבשה זקוק לה בכל השמנים וע"כ דחשש שמהא פשע משום דס"ל לר"ה דמותר לשמש לאורה, וזהו שכ' רש"י פבטה נ"ח היינו גר תנופה דעלמא פדי ליישב בזה קושני' תוס' ועי"ז: אמנם פן יתכנו דברינו ביישוב התה"ד לגרס' תוס' בר"ה בין בשבת בין בחול י"ל דחשש פשיעה שיטעה ולא ידע לחלק בין שמנים שגמשים אחת"פ דאין זקוק לשו"פ שאין נמשכים דכבשה זקוק לה וחשש זה ל"ש בשבת דבכל שמנים זקוק לה פשכבשה קודם ק"ש פדכתבנא: אלא דיש להקשות לפ"ז מנ"ל דרב ס"ל פבטה א"ז לה דלמא ס"ל זקוק לה והא דל"ח לשמהא פשע כר"ה משום דס"ל פבטה זקוק לה אפי' פשמדליק בפו"ש שגמשים אחת"פ וליפא למגזר בפו"ש שאין נמשכים שמהא פשע פיון דלעולם פבטה זקוק לה וכן קשה מנ"ל דר"ח ס"ל פבטה אין זקוק לה דלמא ס"ל יותר מר"ה דאפי' בפו"ש דגמשים פבטה זקוק לה וצ"ל דלא נראה לסתמא דש"ס אליפא דר"ח ולר"י אליפא דרב דס"ל אפי' בפו"ש דגמשים דכבשה זקוק לה: ומצאנו יישוב למ"ש הרי"ף מדמתיר רב בשבת ש"מ פבטה א"ז לה דמבחול אין ראיה די"ל ס"ל דזקוק לה אפי' בפו"ש שגמשים אחת"פ ולכן ל"ח לשמהא פשע לכן מביא מדמתיר להדליק בשבת ול"ח שמהא יכבה וא"א לו להדליק ש"מ דס"ל א"ז לה נאפי' בפו"ש שאין מדליקין בהן בשבת, והא דפשיטא לש"ס אין זקוק דלמא משום דס"ל דאפילו בפו"ש שמדליקין בשבת זקוק, משום דלאמת מוכח מרב דס"ל מדמתיר בשבת דס"ל פבטה א"ז לה אפי' בפוש"מ שא"מ בשבת, ור"ה ס"ל דזקוק לה ונדקא בפו"ש שא"מ בשבת וצריד לעשות ג' פלוגתו' דר"ח ס"ל פבטה זקוק אפי' בפו"ש שמדליקין בשבת ור"ח בהא דכבשה דלא כר"ה ולא פרב, לכן מפרש טפי דס"ל פרב בהא מלתא דכבשה אין זקוק לה אפי' בפוש"מ דא"מ בשבת וא"ש: ולתה"ד דמפרש הא דאמר ר"י דרב ס"ל פבטה אין זקוק לה הוא מדמתיר בחול פאשר הבאנו דבריו לעיל צ"ל דלא ניחא לר' ירמיה דרב ס"ל כ"כ פבטה זקוק אפי' בפו"ש שמדליקין בשבת לכן פשיטא ליה דס"ל א"ז לה וכן סתמא דש"ס פשיטא ליה משו"ה דר"ח ס"ל פבטה א"ז לה: הינצא לנו מדברינו עד כה דבין לגרסא שלפנינו שבארנו דחשש שמהא פשע ויטעה משום דמותר לשמש לאורו, ובין לגרס' תוס' דחשש שמהא פשע ויטעה בין השמנים ליפא ראיה לדינא של התה"ד פשכבשה קודם ק"ש דא"ז מדל"ח רב שמהא פשע, לגרסא שלפנינו י"ל דרב לשיטתו דאסור לשמש ליפא חשש שמהא פשע אפילו בחול, ולגרס' תוס' די"ל דהחשש שמהא פשע דבכל השמנים פבטה אין זקוק בשבת ליפא חשש זה פשכבה קודם ק"ש דלעולם זקוק לה ועי"ז: כ"ז פתבנו ליישב התה"ד דלא מביא ראי' מפורשת לדינו ממש מהא דרב דל"ח שיכבה קודש ק"ש ויפשע, מ"מ פשאני לעצמי אומר אני דאיפא ראיה לכל הפירושים וטעמים שהטעמנו בחשש שמהא פשע, לדינו של התה"ד, דגם בכבה קודם ק"ש איפא למיחש לפשיעה היינו שיטעה בדין דא"ז לה ומקום הטעות דידמה מלתא דכבשה בע"ש קודם ק"ש לכבשה בחול דא"ז לה ולא ידע לחלק

דְּכַבְתָּהּ בַּע"ש קוֹדֶם ק"ש שְׁאֵנִי מְשׁוּם דְּלֹא נַעֲשִׂית עֲדִינָן מִצְּוֹתוֹ כְּלָל, מִשָּׂא"כ בְּחֹל
וְחֲשֵׁשׁ קָרוֹב הוּא בְּחֻשְׁשָׁא דַר"ה בְּחֹל לְפִי שִׁיטְתוֹ דְּכַבְתָּהּ בְּחֹל זְקוּק לָהּ וַע"כ דְּבִאֲמַת
כְּשֶׁכַּבְתָּהּ קוֹדֶם ק"ש אִין זְקוּק לָהּ, וְגַם הִתְה"ד אֶפְשָׁר דְּלֹא נַעֲלַם מִמֶּנּוּ רְאִיָּה זֹו אֵלֹא לְפִי
סְבָרְתוֹ דְּמִדְּמָה כְּבִתָּהּ קוֹדֶם ק"ש לְאַחַר ק"ש דְּבִשְׁנֵיהֶם אִיכָּא זְמַן מִצְּוֹה הֵלֶךְ דְּרָף קִצְרָה
וּמְבִיא רְאִיָּה פְּשׁוּטָה מְדֻלָּא חֲנִישׁ רַב שְׂיִכְבָּה אַחַר ק"ש, אֲבָל מְדֻלָּא חֲנִישׁ לְפִשְׁעָה קוֹדֶם
ק"ש אִין הִרְאִיָּה פְּשׁוּטָה וְהָא רַק מְשׁוּם מ"ש דִּישׁ כַּה"ג ג"כ חֲשֵׁשׁ טְעוֹת דְּמַחְלָף לִי שְׁבַת
אִטו חֹל וְהָא צְרִיף לְהֶאֱרִיף וְהֵלֶךְ דְּרָף קִצְרָה מְדֻלָּא חֲנִישׁ שְׂמָה יְכַבָּה אַחַר ק"ש וּפְשִׁיטָא
לִי דְדַמְנִי לְהִדְדִי קוֹדֶם כְּלֵאחַר ק"ש, וְהִט"ז הֵגַם דְּחֹלְק מְסַבְרָא עַל דַּתְה"ד וְלַחֲלֵק יִצְא
דְּאֶפְשָׁר לִזְמַר דְּקוֹדֶם ק"ש גֵּרַע מֵאַחַר ק"ש, מ"מ קַם דִּינָא דַתְה"ד מִפְּחָ רְאִיָּה שְׂהִבְאֵנוּ
וְהִיא פְּרָאִי מוֹצֵקַת וְגַם הִתְה"ד מוֹדָה בָּהּ כַּמ"ש וְקַם דִּינוּ עַל מְכוּנוֹ: עוֹד נ"ל רְאִי לְדִינוּ
שְׁל תְה"ד מְדַפְּשִׁיטָא לְש"ס דַר"ח ס"ל מְוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ דְלִמָּא ס"ל אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ
וְהָא דְאוּסוּר בְּשַׁבַּת מְשׁוּם דְּכַבְתָּהּ זְקוּק לָהּ הֵגַם דְּמַתִּיר בְּחֹל מְשׁוּם דַס"ל א"ז לָהּ דְּוִקָא
בְּחֹל כִּינּוּן שְׂהַדְלִיק בְּזַמְנוֹ, אֲבָל בְּשַׁבַּת שְׂהַדְלִיק קוֹדֶם זְמַנּוֹ זְקוּק לָהּ וַע"כ דְּפְשִׁיטָא לְש"ס
דְּגַם בְּשַׁבַּת כְּשֶׁכַּבְתָּהּ א"ז לָהּ כְּמוֹ בְּחֹל לְמ"ד א"ז לָהּ וּמִינָהּ דְּאֶפִּילוּ כְּבִתָּהּ קוֹדֶם ק"ש
שְׂקִינִים מִצְּוֹתוֹ וְא"ז לָהּ דַאל"כ עֲדִינָן קִשָּׁה דְלִמָּא בְּשַׁבַּת אָסוּר מַה"ט שְׂמָא תְּכַבָּה קוֹדֶם
ק"ש ש"מ דְּגַם הָא פְּשִׁיטָא לְש"ס דְּכַזְמַנּוֹ הוּא כְּסַבְרָא וְדִינוּ שְׁל הִתְה"ד, וְיִישׁ לְדַחֲוֹת קִצְת
דְּמִשְׁמַע לְסַתְמָא דְש"ס כְּמוֹ דְאַמַר ר"ה בֵּין בְּשַׁבַּת הִינּוּ אִפִּי ל"ל שְׂמַנִּים אַחֲרִים כֹּן
לַר"ח וְלֹא בְּשַׁבַּת הִינּוּ אִפִּי ל"ל וַע"כ מְשׁוּם דְּמִוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה דְּמְשׁוּם דְּזְקוּק
לָהּ לֹא הִי אָסוּר בְּדִלִית לִיָּה אֲבָל רְאִי רֵאשׁוֹנָה שְׂהִבְאֵתִי רְאִיָּה מְהִימָנָא הִיא לַפַּע"ד:
וּמִצְּאֵתִי לַתְה"ד תְּנָא דְמַסִּיעַ מַמ"ש הִרִיף וְז"ל וְתוּ מְדַמְדְּלִיקִין בָּהֶם בְּחִנּוּפָה בְּשַׁבַּת
מְפָלֵל דְּכַבְתָּהּ לֹא מְזַדְּקָה לָהּ ש"מ כְּבִתָּהּ א"ז לָהּ עַכ"ל, וּכְבָר כְּתִבְנוּ לְעִיל יִישׁוּב לַמ"ש
דְּמוֹכַח מְדַמְדְּלִיקִין בְּשַׁבַּת וְלֹא הוֹכִיחַ כֹּן מְדַמְדְּתִיר בְּחֹל וְדְרָף הַקָּרוֹב יוֹתֵר לְמַרְכָּז הָאֲמִיתִי
בְּכּוֹנוֹת הִרִיף מְדַמְדְּתִיר רַב בְּחֹל ל"מ רַק דְּאִי כְּבִתָּהּ בְּחֹל א"ז לָהּ אֲבָל בְּשַׁבַּת אֶפְשָׁר
דְּזְקוּק לָהּ כִּינּוּן שְׂהַדְלִיק שְׂלֹא בְּזַמְנָא מִצְּוֹתוֹ אֲבָל מְדַמְדְּתִיר רַב לְהַדְלִיק בְּשַׁבַּת ש"מ אִפִּי
בְּשַׁבַּת א"ז לָהּ וְהִיא הִיא רְאִיָּה הִתְה"ד, וְיִישׁ לְהוֹצִיא מִן הִרִיף כֹּל דִּינוּ שְׁל תְה"ד דְּאֶפִּי
כְּבִתָּהּ קוֹדֶם ק"ש שְׂאֶפְשָׁר לוֹ לְהַדְלִיק א"ז לָהּ וְהוּא מִן מ"ש הִרִיף מְפָלֵל דְּאִי כְּבָהּ לֹא
מְזַדְּקָה לָהּ ש"מ דְּאִי כְּבִתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ, וַצ"ל אֲרִיכוֹת וּכְפִילוֹת וְשִׁינּוּי לְשׁוֹן שְׁל הִרִיף,
תַּחֲלָה אָמַר מְפָלֵל דְּאִי כְּבָהּ לֹא מְזַדְּקָה לָהּ וְהִדְר אָמַר ש"מ דְּאִי כְּבִתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ הִיא
הִיא, וְגַם מְשִׁנָּה בְּלִשׁוֹנוֹ תַּחֲלָה אָמַר מְפָלֵל וְל"א ש"מ וְאַח"כ כ' ש"מ, וְעוֹד שִׁינָּה בְּלִשׁוֹנוֹ
תַּחֲלָה אָמַר לֹא מְזַדְּקָה וְאַח"כ כ' אִינוּ זְקוּק, וְכ"ז בְּעֵי יִישׁוּב, וְנ"ל עַפְמ"ש דְּכּוֹנוֹתוֹ
לְהוֹכִיחַ דְּגַם בְּשַׁבַּת ס"ל לְרַב דַא"ז לָהּ, וְשְׂלֹא נְטַעָה לְחֲלֵק בֵּין קוֹדֶם ק"ש לְאַחַר ק"ש
כְּמוֹ דְּמַחֲלֵק הִט"ז, וְלִזְהָ דְאַפִּי קוֹדֶם ק"ש א"ז אִין רְאִיָּה כ"כ כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ וְלִכֹּן כ' תַּרְתִּי
ש"מ כְּבִתָּהּ א"ז לָהּ הִינּוּ שְׂא"צ לְהַדְלִיק דַאל"ה גִּיחוּשׁ שְׂמָא יְכַבָּה וְלֹא יוֹכֵל לְהַזְדַּקָה לָהּ
ש"מ כְּבִתָּהּ א"ז לָהּ שְׂאִין חִיּוּב עֲלִיו לְהַזְדַּקָה, וּמְפָלֵלוּ נְשַׁמַּע הִינּוּ מְדַמוֹכַח ע"כ כְּשֶׁמְדְּלִיק
בַּע"ש וְכַבְתָּהּ אַחַר ק"ש דְּאִין זְקוּק לָהּ מְפָלֵלוּ נְשַׁמַּע ג"כ דְּלֹא מְזַדְּקָה לָהּ גַם כְּשֶׁאֶפְשָׁר
לְהַזְדַּקָה וְהִינּוּ קוֹדֶם זְמַן ק"ש וְלִכֹּן כ' כֹּד כְּתִב דְּלֹא מְזַדְּקָה לָהּ הִינּוּ שְׂאִינוּ מְזַדְּקָה לָהּ
בְּזַמְנָא שְׂאֶפְשָׁר לְהַזְדַּקָה לִישְׁנָא דְמְפָלֵל דְּלֹא נְשַׁמַּע מְפֹרֵשׁ אֵלֹא מְדַמְיוֹן מְהָא דַש"מ בְּהַכְרַח
דְּאִי כְּבִתָּהּ אֶפִּילוּ בְּשַׁבַּת אַחַר ק"ש דְּאִין זְקוּק, וְהִינּוּ מְפָלֵלוּ וְלֹא מְפֹרֵשׁ כְּדַדְּיִיק ש"מ

בכ"מ לא מפורש אלא מפללו, ומכ"ז תנא דמסייע' לתה"ד לפע"ד והדברים עתיקים
מזקקין דינו של תה"ד על מקומו יקום, וכבר הורה גבר, חובר חבר בעל המחבר, ושתיק
ליה הרמ"א בעל המפה, והודה לו כי הודאה זו בקדושה היא, ונקינו אותה ויצאה מאתנו
יפה מנופה, בעזרת החונן דעת, הנלפע"ד כתבתי ג' דתנופה תרכ"ה לפ"ק פה פ"ב יע"א
ובעה"ח: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קלב בימי תנופה,
אורה ששון ושומחה, לראש בני מחמד לבי ח"נ הרבני הנתיק המנפגל מורג חרוץ בע"פ
יפ"ת קרא ה' שמה מו"ה יעקב עקיבא סופר נ"י בשבת תחקמוני בק"ק מיאווא יע"א:
ביום טוב הייתי בטוב לב כפאשר קבלתי שורותיה הנעימים המבשרים כל טוב מאתה
וננת ביתה פלתי היקרה והצנועה וי"ח יחיו והראת לדעת פי אתה מהדר מן המהדרין
בשקידת התורה, שהיא לנו לאורה, ומוסיף והולך ללמוד בעיון נמרץ והבאת לנו מעט
צרי מה שהעלתה מצודתה דבר בעתו ביישוב הרי"ף בסוגי' דכתבה שעמדו עליו קמאי
דקמאי בנוי' על אדני פלפלא טבא חריפתא ובגמר דבריו אדם נתפס פי תפסת מרובה
תפסת על הטור שכ' באו"ח סי' תרע"ג ונ"ל כל השמנים והפתילות וכו' פשרים לה דלא
חיישי' שמה תכבה ויחזור וינדליקנה דגם בחול כשכבתה קודם שעבר זמנה א"צ לחזור
ולהדליקה עכ"ל, נראה דלולי דא"צ לחזור ולהדליקה אף בחול היה מקום לחוש שייחזור
וינדליקנה כעין חשש שמה יעבירו דמתוף בהילות וטרד' המצוה ישפח ויעבור ד"א
בדה"ר, וקשי' לה טובא לפ"ז מנ"ל לר"ה דמתר לשמש לאורה וכו' תוס'
מדאמר בין בשבת בין בחול ולא אין מדליקין בתנופה ש"מ דתרי טעמי איכא, ואיכא
בשבת מה דלית' בחול דאיכא משום שמה יטה, דלמא משו"ה אמר בין בשבת דאיכא
גמי משום יחזור וינדליקנה ונ"מ היכא דל"ל שמנים ופתילות שמדליקין בשבת בחול
מותר דונדאי לא נאמר משום חשש שמה יכבה ויפשע שלא ידליק פלל וכ"כ פ"י אבל
משום חשש שמה יחזור וינדליק אסור בשבת אפילו ל"ל אחרינא דמדליקין בשבת, אלו
דבריה בבבאור משלנו, והיא עצומה וצ"ע ליישבה: ואחר עיון לפי מסת הפנאי מצאתי
לה מקום יישוב בצירוף מה שהעליתי זה אינה שנים בלימוד הישיבה יישוב למ"ש
הרי"ף ו"ל מדמתיר רב להדליק בשבת מפלל דכתבה א"ז לה ולא הוכיח פן מדמתיר
בחול, והעליתי איז' אפנים ואציע לפניה אופן א' כי הוא צריף לנו וע"פ תמצא מרגוע
לנפש ביישוב קושיותה על הטור, וגם להבין מה ראה הטור על פכה לחדש גזירה זו
שמה ידליק בשבת לולי דגם בחול א"צ להדליק מהיכן יצא לו פן: ותחלה אומר אני
ליישוב הא דס"ל לרי"ף מדמתיר רב בחול לא מוכח דס"ל כבתה א"ז לה רק מדמתיר
בשבת, ואקדים תחילה מה שאמרתי ביישוב קושית מהרש"א על תוס' דכ' דהוצרף לומר
בין בשבת דלא ס"ד דאסור להשתמש לאורה דסברא פשוטה דמותר לשמש, קשה על
ר"ה דאמר בין בשבת הא מעצמינו נדע ולא יעלה עה"ד דאסור לשמש, ונ"ל הנה הפ"י
הקשה מנ"ל לר"ה דר"ה ס"ל כבתה זקוק לה דלמא טעמו דאין מדליקין בפו"ש שאין
מדליקין בשבת דתקנו נ"ח דומי' דמנורה דא"מ בפו"ש אלו, וכעין זה כ' הר"ן דה"ט
דמ"ד אסור לשמשלאורה דומי' דמנורה, והנה לכאורה יש להקשות פן על רב דס"ל
דאסור לשמש משום דכעין מנורה תקנו למה מתיר להדליק בפו"ש שא"מ בשבת ומנורה
ולא ס"ל דבעי דיהנה דומי' דמנורה, וי"ל גיהי דס"ל לרב דאסור לשמש כעין מנורה,
אבל לא נראה לו שתקנו כעין מנורה שלא להדליק בפו"ש שאין מדליקין במנורה דמי

שָׁאִין לוֹ פּוֹ"שׁ הַכְּשָׁרִים לְמִנּוּרָה יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבָטֵל מִמְצָנָה זוֹ, הֵגֵם דְּבִשְׁבֶּת אָסְרוּ פּוֹ"שׁ
כָּאֵלוּ הֵגֵם דְּיָבֻטֵּל מִמְצָנֹת גַּר שֶׁבֶת שְׁאֵנִי הֵתֵם דְּאִיפָּא חָשֵׁשׁ שְׂיָבּוּא לִידֵי אִיסוּר חֲלִיל
שֶׁבֶת, מִשָּׂא"כ כִּי פֶּאן מְשׁוּם שְׂיִהְיֶה יוֹתֵר זָפְרוֹן וְדַמְיוֹן לְמִנּוּרָה לֹא רָצוּ לְמַפְסֵל פּוֹ"שׁ
שְׁפֹסוּלִים לְמִנּוּרָה דִּישׁ וַיֵּשׁ כְּמָה שְׂיִהְיֶה בְּטָלִים עִי"ז מִמְצָנֹת גַּר חֲנֻפָּה וּלְק"מ עַל רַב,
אָבֵל עַל רַבָּא הַקָּשָׁה פ"י מנ"ל לְחֻדָּשׁ דַּס"ל לַר"ה כ"ז דְּלָמָּא מִשׁו"ה אֵין מְדַלִּיקִין מְשׁוּם
דְּבַעֵי דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה, אָבֵל נ"ל דְּגַם עַל רַבָּא לְק"מ דְּאִי תִימָא טַעְמָא דַּר"ה דְּבַעֵי דְּוָמְנִי
דְּמִנּוּרָה הֵגֵם שְׁאֵפְשֵׁר שְׂיֵשׁ מִי שְׁבָטֵל מִשׁו"ה מִמְצָנֹת נ"ח כ"ש דְּהִיָּה לְהֵם לְאַסְוֵר לְשִׁמְשׁ
לְאוּרָה דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה וְכִינּוֹן דַּר"ה ס"ל ע"כ מְוַתֵּר לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה כ"ש דַּל"א דְּבַעֵי דְּוָקָא
פּוֹ"שׁ דְּכְשָׁרִים לְמִנּוּרָה וְע"כ מְשׁוּם דַּס"ל כְּבִתְהָ זְקוּק לְהָ וַא"שׁ: וּמִינְשֵׁב קוֹנְשֵׁי מְהַרְשֵׁי אַ
דְּאִי ל"א ר"ה בֵּין בְּשֶׁבֶת הָיָה מְקוּם לְטַעוֹת דַּס"ל אָסוּר לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה דְּה"א טַעְמָא דַּר"ה
דַּל"מ בְּחֹל דְּבַעֵי דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה וְלֹא עָלָה ע"ד לְחֻדָּשׁ דְּכְבִּתְהָ זְקוּק לְהָ וְכ"ש דְּאָסוּר
לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה, לְכֹן הִנְצָרָה לּוֹמֵר בֵּין בְּשֶׁבֶת לְהוֹדִיעַנוּ דְּבִשְׁבֶּת אִיפָּא עוֹד
אִיסוּר מְשׁוּם שְׁמָא יִטָּה דְּמְוַתֵּר לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה מִמִּילָא נְשִׁמַּע דְּהָא דַּל"מ בְּחֹל מְשׁוּם
דְּכְבִּתְהָ זְקוּק לְהָ, אָבֵל רַב דַּס"ל מְדַלִּיקִין בְּחֹל וְע"כ דְּלָא תִקְנֹו לְעַנְיָן פּוֹ"שׁ דְּוָמְנִי
דְּמִנּוּרָה, וְה"א דַּר"ה דְּמְוַתֵּר לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה דְּגַם בְּהָד מְלִתָּא לֹא תִקְנֹו דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה קַמ"ל
דַּל"מ בְּשֶׁבֶת דְּאָסוּר לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה, הֵגֵם לְעַנְיָן שׁו"פ לֹא אָמְרוּ דַּל"מ דְּבַעֵי דְּוָמְנִי, מ"מ
אָסְרוּ הַשְּׁמוּשׁ דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה דְּלִיפָּא הֶפְסֵד מְצָנָה דַּנ"ח עִי"ז מִשָּׂא"כ לְעַנְיָן שׁו"פ
וְכַדְכְּתִיבָנָא וּר"ח הֵגֵם דַּס"ל דְּמְדַלִּיקִין בְּחֹל וְלֹא תִקְנֹו שְׂיִהְיֶה דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה מ"מ ה"א
דַּס"ל דְּאָסוּר לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה דְּשָׁאֵנִי שׁו"פ מְאִיסוּר תְּשִׁמִּישׁ לְאוּרָה כַּמ"ש
קַמ"ל דַּל"מ בְּשֶׁבֶת דַּס"ל מְסַבְּרָא דְּנִפְשֵׁי דְּלָא תִקְנֹו פְּלֵל דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה כַּדַּס"ל לַר"ה,
וּלַר"ח א"צ לְזָה דַּל"מ שׁו"פ מְהַרְשֵׁי אֵין דְּקָאֵי עַל ר"ה: אֵלָּא לַפ"ז יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מַנ"ל
דַּס"ל לְרַב כְּבִתְהָ א"ז לְהָ דְּלָמָּא הָא דְּאָמַר רַב מְדַלִּיקִין בְּחֹל בְּלִי לִי שׁו"פ דְּמְדַלִּיקִין
בְּהֵם בְּשֶׁבֶת וּבְשֶׁבֶת בַּל"ל אָסוּר וּבְחֲנֻפָּה מְדַלִּיקִין, וּבְכַפְּשׁוּט לְוִלֵי דְּבַרְיֵנוּ לְק"מ דְּאִי בַּל"ל
פְּשִׁיטָא דְּלָא יָבֻטֵּל מִמְצָנֹת נ"ח מְשׁוּם שְׁמָא תְּכַבֵּה וְלֹא יְדַלִּיק עוֹד, אָבֵל לַפְמ"שׁ קַמ"ל
טוֹבָא דְּה"א דַּל"מ כִּי מְעִיקְרָא הֵכִי תִקְנֹו דְּבַעֵי שׁו"פ דְּכְשָׁרִים לְמִנּוּרָה קַמ"ל דְּמְדַלִּיקִין
וְדוֹקָא בַּד"ל שׁו"פ אַחֲרִים, אָבֵל בְּאִית לִי א"מ מְשׁוּם דַּס"ל כְּבִתְהָ זְקוּק לְהָ, וּמָהָא
דְּפְשִׁיטָא לַש"ס דַּר"ח ס"ל כְּבִתְהָ א"ז לְהָ ל"ק דְּלָמָּא ר"ח בַּל"ל שׁו"פ כְּשָׁרִים וּקַמ"ל
דַּל"ב דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה וּבְשֶׁבֶת אָסוּר מְשׁוּם דְּמְוַתֵּר לְשִׁמְשׁ דְּלָא תִקְנֹו פְּלֵל דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה
זָה לְק"מ דְּהָא ר"ח עַל ר"ה מוֹדָה לוֹ בְּמַקְצָת דְּבִשְׁבֶּת אָסוּר וּפְלִיג עָלָיו בְּמָה דַּס"ל לַר"ה
דְּבַחֹל אָסוּר וְהָא ר"ה אָסוּר בְּחֹל מְשׁוּם דְּכְבִּתְהָ זְקוּק לְהָ וְע"כ בְּאִית לִי שׁו"פ כְּשָׁרִים
וּפְלִיג ר"ח עָלָיו בְּאִית לִי ש"מ דַּס"ל כְּבִתְהָ א"ז לְהָ, אָבֵל קָשָׁה מַנ"ל דְּרַב בְּאִית לִי
דְּלָמָּא בַּל"ל וּקַמ"ל טוֹבָא דַּל"ב דְּוָמְנִי דְּמִנּוּרָה לְעַנְיָן שׁו"פ רַק לְעַנְיָן אִיסוּר תְּשִׁמִּישׁ
וְצ"ע: וַנ"ל דְּזָהוּ טַעְמוֹ שֶׁל הַרִי"ף דַּכ' וְדַמְתִּיר רַב בְּשֶׁבֶת ש"מ דַּס"ל כְּבִתְהָ א"ז לְהָ וְלֹא
כ' מְדַמְתִּיר בְּחֹל, דְּבַאֲמַת לֹא מוֹכַח מִיַּדִּי מְרַב דַּס"ל כְּבִתְהָ א"ז לְהָ דִּי"ל דְּאִיִּרִי בַּל"ל
שׁו"פ כְּשָׁרִים כַּמ"ש, אָבֵל מְדַמְתִּיר לְהַדְלִיק בְּשֶׁבֶת מוֹכַח שְׁפִיר גַּם אִם אִיִּרִי בַּל"ל, וְהוּא
עַפְמ"שׁ הַטּוֹר דְּלוּלֵי דְּכְבִּתְהָ א"ז לְהָ הָיָה מְקוּם לְחוּשׁ דְּאִם כְּבִתְהָ יַחְזוֹר וְיַדְלִיק בְּשֶׁבֶת
כְּמוֹ דְּמְדַלִּיק בְּחֹל וַיִּשְׁכַּח מִתּוֹךְ בְּהִילוֹת וְחִבִּיבוֹת הַמְצָנָה, וְאִם ס"ל לְרַב דְּכְבִּתְהָ בְּחֹל
זְקוּק לְהָ וְהָא דְּאָמַר מְדַלִּיקִין בְּחֹל בַּל"ל בְּשֶׁבֶת לְמָה מְתִיר בַּל"ל הָא יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂיִתְחַזֵּר

וַיְדַלֵּק בְּשֵׁבֶת וּמִשׁוֹם הָאֵי חֲשָׁשׁ בְּנוֹדָאֵי אִפִּי בל"ל שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת אַחֲרֵים אָסוּר
לְהַדְלִיק מִחֲשָׁשׁ שְׂיָבֵא לְחִילוֹל שֵׁבֶת כְּמוֹ דְּאִין מְדַלִּיקִין גַּר ש"ש בְּאֵלוֹ אִפִּי ל"ל אַחֲרֵינָא,
ש"מ דס"ל לרב דְּכַבְתָּהּ א"ז לָהּ בְּחֹל וְלִיכָא חֲשָׁשׁ שְׂיָדַלִּיק בְּשֵׁבֶת פִּינּוּ דְּאִין זְקוּק לָהּ
וְלֹא רָגִיל לְחֹזֵר וְלְהַדְלִיק בְּחֹל וְא"ש: וְכַד דְּיִיקָתָּ בְּמִלְתֵּי דְרִי"ף תְּמַצָּא שְׂדֵבְרֵינוּ
מְוַכְרָחִים, דְּכ' וְנ"ל וְתוּ מְדַמְדַּלִּיקִין בְּהֵם בְּתַנּוּפָה בְּשֵׁבֶת מְפָלֵל דְּאִי כְּבִי לָא מְזַדְדַק לָהּ
ש"מ פְּבִתָּהּ א"ז לָהּ, וְכָל עֵין רוּאָה פִּי אָמַר הָרִי"ף בְּכַפִּילָא מְפָלֵל דְּאִי כְּבִי לָא מְזַדְדַק
לָהּ וְהָדַר אָמַר עוֹד ש"מ פְּבִתָּהּ א"ז לָהּ, וְגַם שְׂיָנָה לְשׁוֹנוֹ מִיָּנִי וְבִי תַחֲזִיל אָמַר לָא מְזַדְדַק
לָהּ וְאַח"כּ כ' ש"מ אֵי פְּבִתָּהּ א"ז לָהּ וְכ"ז בְּעֵי יִישׁוּב, וְלִמ"ש כָּל דְּבָרֵינוּ בְּאִים בְּדַקְדוּק
וְצָרִיכִים וְכוּנּוּתוֹ מְדַמְדַּלִּיקִין בְּשֵׁבֶת וְלֹא חֲזִישׁ דְּאִי כְּבִי מְזַדְדַק לָהּ וְיַחְזוֹר וְיַדְלִיקָנָהּ
בְּשֵׁבֶת וְאַפִּי אֵי אֵינְרִי בל"ל שו"פ פְּשָׁרִים רְאוּנִי לְאַסּוֹר, ש"מ דְּלֹא חֲזִישִׁי דְּיִזְדַּדְדַק לָהּ
וְאִם ס"ל פְּבִתָּהּ בְּחֹל ו"ל בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ לָנוּ לְחוּשׁ דְּיִזְדַּדְדַק לָהּ גַם בְּשֵׁבֶת, ש"מ דְּכַבְתָּהּ א"ז
לָהּ מִן הַדִּין בְּשׁוֹם פְּעַם וְדָבְרֵי הָרִי"ף מְדַוְנִיקִים שְׂבַעֲתִים מְזַנְקִים בַּעֲזָה"י: וְאַחַר הַנְּצַעְתָּ
דְּבָרֵינוּ אֵלוֹ הַנְּתָנִים לְמַעַלָּה נְבוֹא לְבָאָר דְּבָרֵי הַטּוֹר דִּמ"ש דל"ח שְׂתַכְכָּה וְיַחְזוֹר
וְיַדְלִיקָנָהּ דְּגַם בְּחֹל פְּשַׁכְּתָּהּ קוֹדֵם זְמַנָּה אִין צָרִיף לְחֹזֵר וְלְהַדְלִיקָהּ, נְפָקָא לְטוֹר דְּבָרִים
אֵלוֹ מִמ"ש הָרִי"ף מְדַאָמַר רַב מְדַלִּיקִין בְּשֵׁבֶת מְפָלֵל דְּאִי כְּבִי לָא מְזַדְדַק וְש"מ פְּבִתָּהּ
אז"ל וְכוּנּוּתוֹ כִּמ"ש מְדַל"ח רַב שְׂיִזְדַּדְדַק לָהּ בְּשֵׁבֶת ש"מ דְּכַבְתָּהּ א"ז לָהּ גַם בְּחֹל, וְהֵן
הֵן דְּבָרֵי הַטּוֹר מִמֶּשׁ וְיִצָּא לוֹ לְרִי"ף וְטוֹר פִּן מְדַאָמַר ר' יִרְמְיָה דס"ל לְרַב פְּבִתָּהּ א"ז לָהּ
מוֹכַח דס"ל דְּאִם פְּבִתָּהּ זְקוּק לָהּ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא יְדַלִּיקָנָהּ בְּשֵׁבֶת כְּמוֹ בְּחֹל וְאַפִּי ל"ל
שְׁמָנִים פְּשָׁרִים רְאוּנִי לְאַסּוֹר וְזֵהוּ כְּעֵין גְּזִירַת שְׂמָא יַעֲבִירָנָה ד"א בְּרַה"ר דְּחֲזִישִׁי מִשׁוֹם
חֲבִיבוֹת וּבְהִילוֹת הַמְּצָנָה יִשְׁפַח וְיוֹצִיא: וְלוּלִי דְמוֹכַח דס"ל ל'ר' יִרְמְיָה הֵכִי דְאִיכָא לְמַגְזֹר
כַּה"ג, הֵיךְ נִרְאָה לְחַלֵּק בֵּין גְּזִירָה שְׂמָא יַעֲבִירָנוּ ד"א דְּבַקֵּל יְבוֹא לְהַעֲבִיר ד"א בְּרַה"ר
עַד דְּיִנְפִיר אֶת הַשֵּׁבֶת, אֲבָל הַדְּלֵק' נ"ח בְּשֵׁבֶת דְּתַלִּי בְּמַעֲשֵׂה הַדְּלֵקָה מִגַּר אַחַר וְיֵשׁ לוֹ
מִשְׁוֹף זְמַן אֲרוּן בְּתוֹף כְּוִי יְהִי נִזְכָּר אֶת הַשֵּׁבֶת וְעֵינֵין כְּעֵין זֵה בְּתוֹס' רִישׁ בִּיעָה בְּגִזִּיר'
שְׂמָא יַעֲלֵה וְיַתְלוֹשׁ וְעוֹד יֵשׁ לְחַלֵּק בְּחֵלְקֵי רַבָּה, בֵּין גְּזִירַת רַבָּה מִשְׂמָא יַעֲבִירָנוּ דְּאִין זְמַן
חִיּוּב מְצָנָה וְעוֹסֵק וּבָא בְּמַצָּנָה זֹו הַמְּוֹטְלֵת עָלֵינוּ חֲזִישִׁי פִּינּוּ דְּעַסִּיק בְּמַצָּנָה וְעוֹשֵׂה אוֹתָהּ
יִשְׁפַח מִתּוֹף טְרַדַת וְחֲבִיבוֹת מְצָנָה אֶת הַשֵּׁבֶת וְיוֹצִיא ד"א, אֲבָל כָּאֵן פִּינּוּ שְׂאָסוּר לְהַדְלִיק
בְּשֵׁבֶת הוּא יוֹשֵׁב וּבְטֵל וּמוֹשֵׁף יָדוּ מְמַצָּנָה זֹו בַּע"כ לָא טְרִיד בְּעַסֵּק מְצָנָה זֹו פְּלֵל גְּזִירָה
רְחוּקָה הִיא שְׂיַחְזוֹר וְיַדְלִיק פִּינּוּ דְּבַחֹל זְקוּק לָהּ, וְר' יִרְמְיָ דְמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְרַב מִשׁוֹם
דְּכַבְתָּהּ אִין זְקוּק לָהּ, מְסַבְרָא דְנַפְשֵׁי ס"ל דֵּישׁ לְגֹזֵר בְּכַה"ג הֵגַם דְּלֹא דְמִי לְגִזִּיר' שְׂמָא
יַעֲבִירָנוּ מִפַּח זֵה שְׂפֵט דס"ל לְרַב פְּבִתָּהּ א"ז לָהּ גַם בְּחֹל, וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשְׂיָתָהּ עַל הַטּוֹר
מִנ"ל לְרַבָּא דס"ל ל'ר"ה דְּבְשֵׁבֶת אִיכָא טַעְמָא אַחֲרֵינָא מִשׁוֹם דס"ל מְוַתֵּר לְשִׁמְשׁ, דְלִמָּא
בְּשֵׁבֶת אִיכָא טַעְמָא וְאַסּוֹר יוֹתֵר אִפִּי בל"ל שו"פ פְּשָׁרִים מִחֲשָׁשׁ שְׂיָטַעָה וְיַדְלִיק בְּשֵׁבֶת
כְּמוֹ שְׂחֹזֵר וּמְדַלִּיק בְּחֹל, לְפַמ"ש לְק"מ דְּרַבָּא לָא ס"ל הָאֵי חֲשָׁשׁ שְׂמָא יִטַּעָה וְיַדְלִיק
דְּאִינוּ דוֹמָה לְגִזִּיר' שְׂמָא יַעֲבִירָנוּ כִּמ"ש, וְהוֹכִיחַ דְר"ה ע"כ ס"ל מְוַתֵּר לְשִׁמְשׁ, וְר' יִרְמְיָ
ס"ל דֵּישׁ לְמַגְזֹר כַּה"ג לְכֵן מוֹכַח לִי דס"ל לְרַב פְּבִתָּהּ א"ז לָהּ, וְלִדְיָדִין י"ל גַם ר"ה ס"ל
אָסוּר לְשִׁמְשׁ לְאוֹרָה וְא"ש נְכוּן וְעֵינֵין: וְיֵשׁ לָנוּ סְמוּכִים סְמִיכָה שְׂיֵשׁ בְּהַ מִמֶּשׁ לְדְבָרֵינוּ,
מִן מַה דְּתַמּוּהַ טוֹבָא עַל אַבְיֵי דְלֹא קַבְּלָהּ מִשְׁמֵי דְר' יִרְמְיָ וְהָדַר קַבְּלָהּ כְּשִׁנְאָמַר לוֹ מִשְׁמֵי
דְר' יוֹחָנָן וְכ' רַש"י מִשְׁמֵי דְר"י וְלֹא קַבְּלָהּ שְׂלֵא חֲשָׁבוּ לְסַמְוֵהּ עַל דְּבָרֵינוּ, וְקָשָׁה לִי אִם

הִיָּה דָּבָר זֶה מִלְתָּא דְתַלְיָ בְסִבְרָא תַלְיָ בְחֻשְׁבּוֹת לְסִמְוֹף עַל סִבְרָתוֹ, אֲבָל פֶּאן ר' יִרְמְיָ מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַב שֶׁאֵי לְפָרְשֵׁם בְּעֵינָיו אַחַר מ"ש מְשַׁמְיָ דְר' יִרְמְיָ אוֹ מְשַׁמְיָ דְר' יוֹחָנָן, וְכִי הִי ר' יִרְמְיָ חֲשׂוֹד בְּעֵינָיו לְמִשְׁקֵר דַּל"א רַב מְעוֹלָם וְצ"ע טוֹבָא לְיִישׁב, וְלִמ"ש הָרִי מִקּוֹ יִישׁוֹב לְפִינֵינוּ הָא דְלֵא קִבֵּל מִר' יִרְמְיָ הֵינְנוּ בְּמָה דְקִאָמַר דַּס"ל לְרַב פְּבֻתָה א"ז לָהּ וְהוּא מִשׁוּם דַּס"ל לְר' יִרְמְיָ לִוְלֵי דַס"ל דַּא"ז לָהּ הִי לֹו לְחוּשׁ שְׁמָא יַחְזוֹר וְיִדְלִיק בְּשַׁבַּת, דְּבָר זֶה לֹא קִבֵּל מִר' יִרְמְיָ דְלֵא הִיָּה חֲשׂוֹב לֹו כ"כ דִּי"ל דְּכָל כַּה"ג ל"ח דְלֵא דִמִּי לְגִזְיָרָה שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ, וּבַתֵּר דְשָׁמַע דְר' יוֹחָנָן מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְרַב מִשׁוּם דְּכַבְּתָהּ א"ז לָהּ קִבְּלָהּ מִמְּנוּ וְסִמְוֹף עַל סִבְרָתוֹ, אוֹ אֲפֹשֶׁר דְר' יוֹחָנָן מְדַנְפְּשֵׁי אָמַר פְּבֻתָהּ א"ז וְקִבְּלָהּ מִמְּנוּ דְכֹן הִלְכָה: וְהַרְנוּחְנוּ עוֹד מַה דַּצ"ע עַל דְקִאָמַר מֵאֵי נ"מ לְגֵרְסַי דִּינְקֻתַי, הָא אֵיפֹא נ"מ לְעֵינָיו אִיסוּר, דְתַחֲלָה לֹא קִבְּלָהּ וְס"ל מְנוֹתֵר לְשִׁמְשׁ לְאוּרָה וְלִבְסוּף קִבְּלָהּ וְנִכְשַׁל בְּאִיסוּר תְּשַׁמִּישׁ עַד דְלֵא קִבְּלָהּ, וְלִמ"ש א"ש דְמָה דְאָמַר ר' יִרְמְיָ דַס"ל לְרַב אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ קִבֵּל מִמְּנוּ דְבִנְוֵי רַב אָמַר דְמְנוֹתֵר בְּשַׁבַּת וְע"כ מִשׁוּם דְאָסוּר לְשִׁמְשׁ לְאוּרוֹ, אֲבָל מַה דְאָמַר ר' יִרְמְיָ דַס"ל לְרַב פְּבֻתָהּ א"ז לָהּ לֹא קִבֵּל מִמְּנוּ דְתַלְיָ בְסִבְרָא אִם לְחוּשׁ שְׁמָא יַחְזוֹר וְיִדְלִיק אוֹ לֹא, לֹא סִמְוֹף עַל ר' יִרְמְיָ וְכִינֵן דְבְּאִיסוּר שְׁמוּשׁ בַּנ"ח לֹא נִכְשַׁל, דְגַם מְעִיקְרָא קִבֵּל שְׁאָסוּר לְשִׁמְשׁ, וְלֹא קִבֵּל רַק הָךְ מִלְתָּא דַס"ל לְרַב פְּבֻתָהּ א"ז לָהּ לֹא רָצָה לְסִמְוֹף עַל דְבָרֵי ר' יִרְמְיָ מ"מ לֹא בְרִירָא לִי אֵיפֹכֵי דְכַבְּתָהּ זְקוּק לָהּ אֲלֵא מְסַפְקָא לִי וְהִדְלִיק מְסַפֵּק בְּלֹא בְרַכָּה א"כ לֵיפֹא מְכַשׁוֹל פְּלָל ע"י שְׁלֵא קִבֵּל מְעִיקְרָא וְהֵינְנוּ דְמִקְשָׁה מֵאֵי נ"מ וְא"ש: וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת עֲדִינֵן דִּישׁ נ"מ דְנִכְשַׁל מְעִיקְרָא עַד דְלֵא קִבֵּל דָּאִם פְּבֻתָהּ ז"ל אָסוּר לְהִדְלִיק בְּשַׁבַּת מִשׁוּם גְּזִירָה דִּיחְזוֹר וְיִדְלִיק וְאִפֵּי בַל"ל שׁו"פ כְּשָׂרִים אָסוּר לְהִדְלִיק, וְעַד דְלֵא קִבֵּל חֲשַׁשׁ זֶה וְהִי מְסַפְקָא לִיָּהּ אֵי פְּבֻתָהּ זְקוּק לָהּ אוֹ לֹא וְחֲזַר וְהִדְלִיק בְּחוּל מְסַפֵּק, וְכִשְׁלֵא הָיוּ לוֹ שׁו"פ כְּשָׂרִים הִי מְדִלִיק בְּשַׁבַּת פִּינֵן דְלֹא הִי ס"ל מְעִיקְרָא גְּזִירָה זֹו שְׁמָא יַחְזוֹר וְיִדְלִיק, וּבַתֵּר דְקִבְּלָהּ לְהָךְ גְּזִירָה יַדַע כִּי עֲשָׂה אִיסוּר לְמַפְרַע פִּינֵן דְאִז הִיָּה חוֹזֵר וּמְדִלִיק כְּשִׁבְבָתָהּ בְּחוּל מְמִילָא הִיָּה אָסוּר לְהִדְלִיק בְּשַׁבַּת גַּם בַּד"ל שׁו"פ כְּשָׂרִי וְהוּא הִיָּה מְדִלִיק מִשׁוּם דְלֵא יַדַע מַהָךְ גְּזִירָה וְלֹא הִיָּה צ"ל נ"מ לְגֵרְסַי דִּינְקֻתַי אֲלֵא דַנ"מ שְׁנִכְשַׁל דְכָךְ קָרָה לוֹ פְּעַם שְׁלֵא הָיוּ לוֹ שׁו"פ כְּשָׂרִים וְהִדְלִיק בְּשַׁבַּת וְהִיָּה לוֹ לְחוּשׁ שְׁמָא יַחְזוֹר וְיִדְלִיקָנָהּ וְע"י, וִי"ל דְלֵא רָצָה לוֹמַר דְכָךְ הִיָּה שְׁנִכְשַׁל בְּמַעֲשָׂה שְׁהִי לֹא יֵאוּנָה לְצַדִּיק כָּל אָנוּ, וְאָמַר טְפִי נ"מ לְגֵרְסַתַּי דִּינְקֻתַּי: וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף דְבָרִים עַל דְּבָרֵינוּ לְהַבִּין מַה רָצָה אַבְיֵי בְּמָה דְאָמַר אֵי זַכָּאֵי גְּמִירְתֵּינוּ לְשִׁמְעֵתֵינוּ מְעִיקְרָא וְנ"מ לְגֵרְסַתַּי דִּינְקוֹתַי הָעֶבֶר עָבַר וְאִין לְהַשִּׁיב גֵּרְסַתַּי דִּינְקוֹתַי, וְנ"ל דִּישׁ נ"מ לְהַבָּא דִּינְקוֹתַי דִּינְקוֹתַי מִתְקַיִּים יוֹתֵר וְרַגִּיל בָּהּ, וְכִינֵן דַּס"ל לְאַבְיֵי תַחֲזִילָה דְכַבְּתַי זְקוּק לָהּ כֹּן יְהִיָּה בְּזַכְרוֹנוֹ וְרַגִּילוֹתוֹ תְּמִיד וְקִשָּׁה לְעַקְרוֹ מִמְחַשְׁבָּתוֹ וְרַגִּילוֹתוֹ וְכִשְׁתַּכְּבָהּ נִרוֹ יְהִי חוֹזֵר וּמְדִלִיק בְּחוּל מְמִילָא בְּשַׁבַּת אָסוּר לוֹ לְהִדְלִיק אֲפִילוֹ אִין לוֹ שׁו"פ כְּשָׂרִים לְפִי שְׁקִבֵּל עֵתָה דִישׁ לְחוּשׁ שְׁיַחְזוֹר וְיִדְלִיק בְּשַׁבַּת וְגַם זֶה אִינוּ גֵרְסַי דִּינְקוֹתַי וּבִינְקוֹתַי לֹא נִרְאָה לוֹ הָךְ גְּזִירָה וְאֲפֹשֶׁר לוֹ לְבוֹא לִידֵי מְכַשׁוֹל שְׁיִדְלִיק בְּשַׁבַּת בְּשׁו"פ שֶׁאֵי מִבְּשַׁבַּת בְּשַׁלִּית לִי אַחֲרִיתַי וְהֵינְנוּ דְקִאָמַר אֵי זַכָּאֵי גְּמִירְנָא לְשִׁמְעֵתֵינוּ מְעִיקְרָא, וְנ"מ לְגֵרְסַי דִּינְקוֹתַי דְמַה שְׁלוּמֵד בְּזַמְנָהּ אִינוּ מִתְקַיִּים כ"כ וְאֲפֹשֶׁר לְבֹא לְהַבָּא עִי"ז לִידֵי מְכַשׁוֹל, וְיַגְעֵתִי מְצַתִּי מְרַגְּנִיתָא טְבָא, וּמכ"ז סְמוּכִים לְנוּ לְדְבָרֵינוּ בְּכָל מ"ש בְּזָה סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם: וְעֵינֵי תַה"ד סִי ק"ב דְמִבִּיא רֵאִי דָּאִם פְּבֻתָהּ קוֹדֵם קִבְּלַת שַׁבַּת דַּא"ז לָהּ מְדַמְתִּיר רַב בְּשַׁבַּת וְל"ח שְׁמָא תַכְּבָּהּ

אחר ק"ש ולא יהיה יוכל לחזור ולהדליקה ש"מ דאין זקוק לה כמו פשמדליק בחול דאין זקוק לה ועיני' סי' תרע"ג דקבעו המחבר להלכה, ולפמ"ש בשיטת הרי"ף וטור דלא מוכח מדמתיר רב בחול די"ל דאיירי בדל"ל פו"ש פשרים, אלא מדמתיר בשבת ול"ח שפא יחזור ונדליק בשבת מוכח דס"ל דא"ז לה, לפ"ז אונדא לה ראי' תה"ד דהא ר"ה בל"ל פו"ש פשרים איירי וליתא להאי חששא דלא יוכל לחזור ולהדליק דמשו"ה לא מבטלינו ליה דלא יעשה מצוה פלל, ואפשר יש לקיים ראיה תה"ד גם לשיטת רי"ף וטור דאם נאמר דבמה שדולק קודם לילה לא קיים המצוה פלל בע"ש וצריך לחזור ולהדליק כשפאפשר והוא קודם ק"ש, יש לגזור דמתוך בהילות יטעה ונדליק שנית גם פשתכבה אחר ק"ש הגם דבחול אינו חוזר ומדליק מ"מ יטעה פיון שחוזר ומדליק קודם ק"ש וע"כ דבאמת אין זקוק לה פלל, ועיני' ט"ז שחולק על תה"ד במ"ש דכשפכתה קודם ק"ש ג"כ א"ז לה דיש לחלק בין קודם לאחר ק"ש ותה"ד אינו מביא ראי' מרב רק פשכבה אחר ק"ש דקיים מצותו, ולמ"ש איפא ראי' דגם קודם ק"ש א"ז לה דאל"כ הו"ל לחוש שיעשה ויחזור ונדליק גם אחר ק"ש ועיני', ובעיקר דינו של תה"ד הארכתי בתשובה אחרת בתכלית האריכות וקיימתי דינו על מעמדו ומכוננו, הכ"ד אביה מנשקף ומברכה מרחוק.

פ"ב ג' דחננקה לא תאונה אליה רעה לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין בה"ג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קלג בימי חננקה, יוסיף ה' חיים וברכה, לה"ה גיסי חביב נפשי הרבני הצדיק מופלג בתורה ויראה בע"פ מלא וגדוש ומוכתר בנימוסין כש"ת מו"ה משה טוב' לעהמאן נ"י פעת איתן מושבו בעיר אמסטערדאם יע"א: ארכו לנו הימים אשר לא ערף מעלת גיסי נ"י אגרת שלומים לנו, אודה לה' כי הפל במעמד הטוב פאשר ראיתי מתוך מכתבו היקר אשר קבלתי ממנו בימי אורה אשר האיר ה' לעמו, והגני למלאו' מבוקשו להוציאו מבית הספק אשר נסתפק בדבר בעתו לפי דקיי"ל דאסור להשתמש לאור נ"ח אם דוקא בעיקר נר של מצוה שמחוייב איש וביתו בה אסור לשמש, אבל המהדר ומדליק נר לכ"א וא', או מהדר מן המהדרים דמוסיף והולך אם גם בגרות שהם רק הידור מצוה יש אסור לשמש לאורם ומע"כ נ"י פלפל קצת בחכמה דמלתא דתל' בטעמא הוא למ"ש ר"ן דאיסור תשמיש הוא דומי' דמנורה, י"ל דוקא בנר של המחוייב אסור לשמש דומי' דמנורה דאיפא חיובא, אבל לטעמו של רש"י דל"י לצרכו הוא דאדליק או משום דאתקצאי אפשר גם בגרות של הידור מצוה ג"כ שייך ה"ט, ואפשר גם לטעמא דר"ן משום לא פלוג בכל הגרות אסור לשמש ואפי' בנר שמדליק כ"א וא', ולמהדר מן המהדרים בגרות שמוסיף והולך אסור לשמש אלו דבריו: ואחר העיון לפי מסת הפנאי אהנה דעה, הנה מי שהוא מן המהדרים ומדליק נר לכל א' ואחד נ"ל פשוט מי שרוצה להיות מן המהדרים ומברך על הדלקתו פשיטא שרוצה להדר לעשות המצוה בעצמו ודעתו שלא לצאת בהדלקת בעה"ב וסתמא פפירושו וניכר מתוך מעשיו ודין נר זה פדין נר של בע"ה בכללותיה ופרטיה פי קמבעי מי שהוא מהדר מה"מ אם יש איסור תשמיש בגרות שהם של הידור, והיינו לפי דעת המחבר סי' תרע"ג סעי' א' דאם יש נר של רשות אצל נר של מצוה ליפא איסור לשמש לאורה הגם שנהנה ג"כ משאר גרות ועיני' מג"א דמ"מ לא ישמש אצלו בקבע ובמכוון מפני הרואים יש מקום ספק אם מותר לשמש כה"ג במי שמוסיף והולך בעוד שנר המחוייב דולק, ולשיטת הב"ח שבמג"א שם ס"ק י"א דנהנה בהוסף האור לא מהני שמש רק כשעומד למעלה, יש מקום ספק אחר שנקבה נר

המחוקק שיהיה נר הנוסף כמ"ש המג"א אם מותר לשמש את"כ בנרות של הידור וי"ל גם לשיטת הב"ח אם בנרות של הידור ליפא איסור מותר לשמש בנרות של הידור בעוד שגור של מצנה דולק פגון מליל ג' ואילך דתוספ' מרובה על העיקר די"ל דעז פאן חולק הב"ח רק בהיתר תשמיש אצל השמש ונר של מצנה, וכ"ש דנהנה משל מצנה כמו של רשות ואין תוספ' אור בפשל רשות משל מצנה, והה"נ בהך דינא של הרמ"א להדליק ב' ב' או ג' ג' דיש דנהנה מאור של איסור כמו משל היתר, אבל אם של היתר יותר על של איסור ואפשר מודה הב"ח דע"י הוספה מועטת שרואה ביותר ע"י של איסור ליפא איסור, ויש מקום ג"כ לדינו של רמ"א בס"א רע"ו דמביא המג"א פגון שמש בבית ב' גרות של היתר ונכרי הדליק נר א' של איסור, ורמ"א איירי שם בנר א' מ"מ קם דינו לשיטת הב"ח בפשיש בבית יותר ממה שהדליק הנכרי והה"נ בנדון שלפנינו מליל ג' ואילך מודה הב"ח דאם ליפא איסור תשמיש בנרות של הידור בעצמותן דמותר לשמש מליל ג' ואילך גם עד דלא פכה נר של מצנה: עד פה דברינו לבאר מקום הספק, ובתור דמבעי הדר פשיטנא ליה מגמרא ופוסקים, הנה הא דאסור להשתמש לאורה מדרב נפקא לן מדאמר מדליקין בין בחול בין בשבת מדמתיר בשבת ש"מ דס"ל אסור לשמש לאורה דלא כר"ה ור"ח שם דס"ל מותר לשמש, והנה מה דאמר רב מדליקין בחול פשיטא דקאי בין למי שמדליק רק נר א' ובין למי שהוא מהדר מן המתדרים דמוסיף והולך, ומינה הא דאמר בין בשבת קאי ג"כ בכל גונו, ואי ס"ל דבנרות של הידור מותר לשמש למה מותר למי שמוסיף והולך להדליק בשבת הא יש לחוש שישתמש אצלן ולפמ"ש ע"פ שיטת הב"ח דאסור לשמש בפשיש ג"כ נר של היתר, מ"מ איפא למיחש שיכבה נר של מצנה וישמש בנרות של הידור ולפמ"ש דב"ח מודה כשנרות של היתר מרובות משל איסור קשה מליל ג' ואילך שחל בשבת ינהא אסור להדליק דמותר לשמש גם כשנר של מצנה דולק ומדסתם רב משמע דבכל גוונא מתיר ש"מ דס"ל דגם בנרות של הידור אסור לשמש: ויש מקום אתי לחזק ראי' דידי דע"כ קמ"ל רב אפי' בנרות של הידור אסור לשמש והוא מן מה שכ' תוס' דהוצרך רב לפרש בין בשבת דבסתמא לא הייתי אומר ששום אדם יחמיר לשמש לאורה, והנה מלבד שצריך תבלין למה לא ס"ד דאסור לשמש והא איפא טעמא דומי' דמנורה שכ' ר"ן ועוד משום ביזוי מצנה, קשה קוש' מהרש"א למה אמר ר"ה דאסור בין בשבת להשמיענו דמותר לשמש פיון דהפשוט דכן הוא ולא צ"ל, ונ"ל דנודאי מסברת חוץ דאסור לשמש מתרי טעמא דכתבנו, וכ"ז פשוט בנר של המצנה המחוקק שיקנו שאסור לשמש בו כמנורה וכן משום ביזוי מצנה אבל גרות של הידור דברצון תלי' לא תקנו שיהי' דומיא דמנורה דאינו של חיוב רק רשות, וכן משום ביזוי מצנה ומחזי כמדליק לצרכו לא מסתבר לחוש לכ"ז בנרות של הידור, והא"ש דר"ה אמר סתם אין מדליקין בין בחול בין בשבת ואפי' מי שא"מ רק נ"א בכל לילה אסור להדליק בשבת משום דמותר לשמש וטובא קמ"ל ומינושב קוש' מהרש"א ע"ד נכון וסלול, ומינה דרב ע"כ אמר בין בשבת אפי' גרות של הידור דנר של מצנה עצמה פשיטא, ומכח דאפי' בנרות של הידור אסור לשמש לאורן: וכן נראה מסתימת ראשונים ופוסקים דמותר להדליק נ"ח בשבת משו"פ שאסור להדליק בהם בשבת משמע כל הנרות אפילו של הידור מותר להדליק משו"פ אלו, וכן מוכח ממ"ש המחבר שנוהגין להוסיף נר לכ"א וא' ויניחנה מרחוק קצת משאר גרות מצנה, מדכ' משאר גרות מצנה

הינינו גרות של הדור ואינרי במי שמוסיף והולך כמ"ש ריש הלכ' תנופה ומדצריה גר אחר של רשות רחוק מהם קצת ש"מ דבגרות של הידור אסור לשמש וצריה גר אחר כדי שאם ישמש לאורה יהיה לאור הנוסף, אבל בלא נ"א אם שימש עשה איסור אפילו לא התפנין לשמש בו וליפא משום שלא יהיה נראה כמדליק לצרכו הנלפע"ד במושפל ראשון פתבתי ברור להלכה, גיסו אוה"נ חותם בברכה משולשת בתורה יוצאת מאלקי המערכה.

פ"ב פאור בוקר ה' ד' דתנופה תר"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימן ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קלד צבי זה מחזיק אורו, רץ כצבי לעשות רצון בוראו ה"ה חתני תלמידי כבני הרבני האברה המופלג מלא פלג מורג חרוץ יפ"ת הקצין כש"ת מו"ה יצחק צבי פרייא נ"י בשבת תחמוני בק"ק ס"ה יע"א: מע"י אצבעותיה קבלתי ונפשה יודעת מאוד כי טרידנא מכ"צ, בכ"ז דחקה אהבתי להשיב לה לפשוט לה ספיקתה לפי מסקנת הט"ז סי' תרע"ג דאם פכה נ"ח קודם ק"ש דצריה לחזור ולהדליק דכה"ג לכ"ע זקוק לה אם גם גרות של הדור שאנו מדליקין לכל איש ואיש, אם צריה כ"א וא' לחזור ולהדליק, או דלמא פנין דליפא חיוב בהדלקה זו רק הידור בעלמא ל"צ לחזור ולהדליק, וכן אנו שמוסיפים והולכים אם צריה לחזור ולהדליק כל הגרות או סגי כשחוזר ומדליק גר של עיקר המצנה: והנה מה דמבעי לה אם פל איש מאנשי הבית צריה לחזור ולהדליק לא קמבעי לי כלל דפשיטא לי וכן בארתי בתשובה א' דכל מי שהוא מן המהדרים ומדליק לעצמו בנודאי אינו רוצה לצאת בהדלקת בעה"ב ורוצה לעשות עיקר המצנה בגופו וסתמא כפירושו דלהכי אתפנין להיות מן המהדרי' למיעבד מצנה בגופו ואינו רוצה לצאת ומעשיו מוכיחים עליו, ממילא אם פכה צריה לחזור ולהדליק דלא יצא מכלל ידי מצנה, כי קמבעי בגרות הנוספות אם צריה לחזור ולהדליקם מאחר שפכר הדליק יותר וקבל עליו להיות מן המהדרים מן המהדרי', צריה לחזור ולהדליק או נימא הגם שהדליק תחילה יותר על המחוייב לעשות מצנה מן המנובחר לא צריה לטרוח לחזור ולהדליק ועיי' מג"א רס"י תרע"א אם יש לו בצמצום ולחבירו אין לו מוטב שידליק בכל לילה אחת ויתן לחבירו דהא מדינא א"צ אלא אחת, משמע הגם שפכר נהג להיות מן המהדרי' אין חיוב עליו לעשות פן תדיר, והה"נ כשמוסיף וככה, ויש לדחות פאן גרע שהוא מן המהדרים בהדלקה זו וגם בדינו של המג"א גופ' יש לעיי' מה דפשיטא לי דצריה ליתן לחבירו משיעשה הוא מצנה מן המנובחר, דנראה מה דפשיטא לי הכי, משום דגם במצנה שעושה חבירו יש לו חלק במצנה מצד ערבות דגם במצנה דרבנן יש ערבות פמבואר בש"ס ר"ה אע"פי שיצא מוציא משום ערבות אפילו בדרבנן, ודברי צל"ח ברכות גבי ינאי מלפא דחידוש בדרבנן ליפא ערבות תמוהי' ואכ"מ, וכאן שעל ידו עושה חבירו מצנה בנודאי יש לו שכר מצנה במשקל כמהדר במצנה, אבל מה דס"ל למג"א בפשיטות דאין עליו חיוב אחר שפכר נהג בתוספ' מצנה להיות מן המהדרי' יש לעיי' בו, וי"ל דמעיקרא הכי קבל עליו שיהיה פאינו מצונה ועושה וברצונו תלי' בכ"ע שירצה וצ"ע: הדרן למה שלפנינו לענין זקוק לה שנית, נ"ל דמוכח דזקוק לכל הגרות והוא מדאמר ר"ה פו"ש שא"מ בשבת א"מ בתנופה בין בחול בין בשבת ומפרש רבא למלת' דר"ה משום דכבתה זקוק לה ומשום דמותר לשמש לאורה, ואי נימא דכבתה א"ז לה רק בעיקר גר של מצנה א"כ הא דאמר ר"ה אין מדליקין בחול דוקא גר של עיקר חיוב המצנה אבל גרות דהידור

שמוסיף והולך מותר ומינהה הא דאמר בין בשבת היינו ג"כ אותו נר שאסור בחול דהוא עיקר המצוה ושאר גרות מותרים, ולמה מותרים הא איכא משום שפא יטה פינו דס"ל מותר לשמש לאורה של עיקר המצוה מכ"ש בגרות של הידור דמותר לשמש ועכצ"ל דאין מדליקין בחול משום דכבשה זקוק להדליק כל הגרות כמו שהדליק בתחלה פן הנה נ"ל מתחלת הרעיון: שבתי וראיתי דיש לדחות ראיה זו עפמ"ש הרמ"א רס"א ס"ד די"א דאם יש נר א' מדברים המותרים מותר להשתמש באור האחרים ובמג"א ס"ק ב' מוסיף אפי' עומד בקדר אחר עיי"ש, לפ"ז נדחה ראי' שלנו דבאמת י"ל דכבשה זקוק לה רק נר של מצוה, ובשבת ג"כ ליכא איסור רק שלא ידליק נר א' ואינה שרו פינו דאיכא נר א' של היתר מותר לשמש בכלל פהנ"ל, וכן משמע לי ממ"ש רש"י פב"תה נר חנוכה וצ"ל מה רצה בזה פשיטא דעל נ"ח קאי, ונ"ל דרצה לומר דוקא נר א' פב"תה זקוק לה ולא שארי גרות דמדליק לשם הידור אינו זקוק להם ואפשר דמשמע לרש"י פן מדאמר פב"תה זקוק לה משמע דוקא לא' זקוק ולא לאחרים, ויותר י"ל דס"ל פמךדכי שברמ"א רס"ד כל דאיכא נר א' של היתר מותרים פולם והא דאמר ר"ח בין בשבת משום שפא יטה דוקא פולן לא ידליק מהם, אבל כשא' מהגרות של היתר ליכא משום חשש שפא יטה ומדאמר בין בחול משמע דבחול ג"כ דוקא כל הגרות א"מ מפו"ש שא"מ בשבת דזקוק לאחד שהוא עיקר המצוה ואחרים שרו ועי', ואיכא ראי' מתוך פירושו של רש"י דאין זקוק רק לאחד שהוא עיקר המצוה וכן מסתבר: אמנם פן י"ל גיהי מצד שהוא מן המהדרי' א"צ לחזור ולהדליקה שנית כשפכה דמתחלה ג"כ מרצונו הדליק יותר מא' לפי מספר הימים מ"מ מטעם אחר צריף לחזור ולהדליק כשפכה א' מהגרות הראוי' להדליק בפליה זו וכבר הדליקם דעי"ז מגרע גרע במנין הימים וגרע מלא הדליק רק א' דידוע שאין חיוב להדליק רק א', אבל פשיטא הרואה יותר מא' והוא מן המהדרי' וחסר מן מספר הראוי' יש לטעות במנין ובענין ספירת ימי הנס, ומשו"ה ראוי' שינדק לכולהו למ"ד כ"ז לנר של עיקר המצוה זקוק ג"כ לכולהו מה"ט, אם לא פבו כל הגרות או שיכבה כל הגרות חוץ מא' שהוא חיובא, חוץ מיזם ב' כשפכה א' או שניהם א"צ להדליק רק א', אבל מיזם ג' ואילך מסתבר דזקוק לכולהו, או יכבה פולן חוץ מא', ומ"מ מותר להדליק פולן משו"פ שא"מ בשבת חוץ מא' ולא חיישי' שיכבה א' מהגרות ולא ידליק שנית או לא יכבה גרות הנוספות ויהי' קלקול בעיקר המצוה, מלבד שי"ל דל"ח פולי האי משום קלקול במספר רק משום שלא יחזור וידליק ולא קיים המצוה פלל כ"ז שלא דלק השיעור, עוד י"ל זיל ב"ת טעמא דחיישינן דלא יחזור וידליק כ' רש"י שפא יפשע ולא ידליק והפשוט משום פסידא דשמן, דנודאי משום טרחא לא יפשע מלהדליק שנית, אלא משום חסרון ממון, ועיי' מג"א סי' תרע"א ס"ק י"ב תי' הב"י דמשום דטריחא ליה למיעל בב"הכנס לא יחשדוהו אבל שלא הדליק נ"ח שיש בו פסידא יחשדוהו, ומה"ט גמי חיישי' שלא יחזור וידליק הגם שפכר הדליק פ"א דלמא פעם שנית יתקפוהו יצרא דממונא ולא ידליק שנית, וחשש זה איכא בגר א' שזקוק לה להדליק דוקא אבל שארי גרות אם יכבה א' או יותר מהם וישארו אחרים שיש קלקול במנין עי"ז אם חס על ממונו בידו לכבות פולן ולהשאיר א' של מצוה וליכא פסידא דממונא ומשום דטריחא לי' מלתא לא חיישי', ואתיישב לנו בדברינו קוש' פ"י למה כ' רש"י דחיישי' שפא יפשע ולא כ' דחיישי' שפא ישפח, ולמ"ש א"ש דאם החשש שפא ישפח להדליק חשש זה איכא פאן

בגרות הנוספות שפא ישפח לכבות הנוספות וכל הגרות אסור להדליק בשו"פ אלו בחול ומשום אסור שבת ליפא אסור רק שלא יהיו פולם משו"פ פאלו, ובין בחול בין בשבת לא דמי להדדי, לכן הוצרכו לפרש דהחשש שפא יפשע דלא שינה רק בגר א' מן הגרות שהוא עיקר המצוה, ואינה שרי דלא שינה שפא יפשע ולא יכבה גרות הידור הנותרות וא"ש, ויש מן הגושני' עדיין בשבת יהיה אסור להדליק אפילו גרות של הידור שפא יכבה א' מהם אחר קבלת שבת ולא אפשר לי לא להדליק ולא לכבות גרות של הידור הנותרות ויתקלקל המנין ואם באמת פן הוא בין בשבת בין בחול לא דמי להדדי דבחול ליפא אסור משו"פ דכ"ז ושפא יפשע רק בגר של עיקר המצוה, ובשבת אסור להדליק פולן משו"פ אלו, וי"ל בשבת פיון שא"א לא להדליק ולא לכבות לא נתקלקל המנין בעיני הרואים שחסר מן המנין דאפשר הדליק יותר וכבה אחר ק"ש שלא היה אפשר לו לתקן עוד, ואם פכה קודם ק"ש באמת יתקן או ע"י הדלקה או ע"י פיבוי כמ"ש ועיני' בכ"ז היטב: וזאת תורת העולה מדברינו, א') גם מאן דס"ל פכבה זקוק לה דוקא גר א' של חיוב עיקר המצוה, אבל גרות של הידור א"ז לה אפי' רגיל להיות מן המהדרים וגם בליגה זו א"ז להדליק שנית, ב') דוקא מי שהוא מהדר מה"מ שמוסיף והולך, אבל מהדר ומדליק גר לכ"א וא' אם פכה גרו של א' מב"ב בבית א' זקוק לה פיון שמדליק בפני עצמו בנודאי פנונתו לעשות עיקר בעצמו וכשפכבה לא עשה מצוה, ג') מי שמוסיף והולך דכתבנו דכבו גרות של הידור א"ז לה דוקא אם פבו כל גרות הנוספות, אבל כשלא פבו פולם צריף לתקן המנין או שיכבה כל גרות הנוספי', או שינדליק פולם ומינה לדידן דס"ל פכבה א"ז לה, בחול אם פבו מגרות של הידור ולא פבו פולם א"צ לתקן המנין פיון דאם פבו כל הגרות א"צ לחזור ולהדליק אפי' א' שפכר יצא בהדלקה, הה"נ שא"צ לתקן ע"י פבוי או הדלקה משום קלקול המנין דהרי פכר נעשה מצותו ע"י הדלקה, אבל בשבת לפי שיטת הט"ז דאם פכה קודם ק"ש דזקוק לה דלאו זמן מצוה הוא לחזור ולהדליקה, אז צריף להדליק גם גרות של הידור כשיכבה א' או יותר מהם ולא נכבו פולם, או שצריף לכבות גרות הנותרות מן גרות של הידור, וטוב יותר להדליק פולם מלכבותם אחר שפכר הדליקם והי' מן מהדר מן המהדרים, כנלפע"ד בעזרת החונן דעת וקרן עמו מרים, וישלח לנו מבשר טוב על ראשי ההרים, הכ"ד חותנה אוה"נ חותם באהבה רבה.

פ"ב פאור פוקר ליום ג' ב' דחגנופה תרא"ל לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קלה שמואל פקוראי שמו, בשבחו ונועמו, הולך בתומו, יתברך מגבתי מרומי, ה"ה פן אחותי תלמידי תביבי הרבני האברהם המופלג בתורה וביראה קדומה יפ"ת קרא ה' שמו וברכו בענושר מו"ה שמואל קארניצר נ"ל: שורותיה הנעימים האירו למולי בימי אורה, והאירו דבריך במאור התורה, שעוררתני לעיין פמה דמבעי לה מי שאין לו כ"כ שמן פדי להיות מוסיף והולך כ"כ גרות פמנין הראויה בליגה זו אם יוסיף פפי השמן שיש לו, או לא ידליק רק גר א' שהוא עיקר וחיוב מצוה פיון שאינו להיות מן מהדרים מה"מ פכולו, לפע"ד פשוט דמוטב שלא ידליק רק גר א' דע"י שמוסיף ואינו מוסיף פמנין הראוי' לאותה ליגה כל המוסיף בזה גורע המנין וממעט פנס של ליגה זו, וכשאינו מדליק רק גר א' אינו פכל תגרע פי גר א' אינו לזכרון רק לגוף פנס ולא למספר הימים פנ"ל פשוט ועיני' בב"י סי' תרע"ב ומביאו המג"א בסי' תרע"ו כשלא

הדליק בליל ג' רק ב' ובליל רביעי ג' שידליק מה שחסר להדליק משמע דמדליק כפי מה שיש לו דשם י"ל טעה במגן הימים תחילה, או שלא היה לו שמן תחילה כל הצורך וטעה וסבור היה כי הוא מן המהדרין אם ידליק עכ"פ כפי מה שיש לו, וכשנמצא לו שמן אח"כ החרמירו עליו להדליק מה שחסר להדליק אבל בנודאי מן הדין לא ידליק מתחילה כשאין לו שמן כל צרכו רק ג' א', וא"ש מה שהחרמירו עליו להדליק מה שחסר והא כל עצמו אינו ולא רצונו להיות מן המהדרים ולמה החרמירו להדליק מה שחסר, נ"ל משום דבהדלקה ראשונה מלבד שלא היה מן מהדרים גם מגרע גרע מצות הדלקה וקלקל במעשה הוספה מגן הימים לכן החרמירו עליו שידליק מה שחסר, והיגו הנרות שהדליק תחילה דלקו עדיין והחרמירו עליו שיוסיף וידליק כדי להשלים המגן ויתקן אשר קלקל, אבל אם היו הנרות הראשונים כבר פבו לא סגי שידליק אלו שחסר בהדלקה ראשונה לבד דמקלקל המגן ולא יתקן אשר עיוות תחלה, אלא שצריך להדליק כולם מחדש, וכ"ז אם הוסיף תחלה ולא הוסיף כראוי, אבל אם מתחלה לא היה לו שמן רק לג' א', או שטעה בליל ב' להדליק רק ג' א' אין מחוייב לחזור ולהדליק גרות שהם משום הידור דברצונו תלי' מלתא בכל לילה להיות מן המהדרים או לא, וגם זה ברצונו תלי' פנ"ל ועיי' מג"א רס"י תרע"א: ובמ"ש יש להבין עוד במ"ש הב"י שם דא"צ לברך פעם שנית פיון שהברכה שברך תחלה על כל חיוב הנרות עשאה, משמע שאם לא התפנין תחלה על כל הנרות צריך לברך שנית, והוא תמוה פיון דליכא חיוב אלא הידור מצנה איך ולמה יברך וציונו וכבר עמד ע"ז במחצית השקל ובפרמ"ג סי' תרע"ו ולא מצאו מענה, ולפמ"ש י"ל בנודאי מי שלא הי' לו שמן ולא הדליק רק ג' א' בברכה ושוב נזדמן לו שמן הגם שמתחלה לא ידע שיהי' לו שמן ולא התפנין על שארי גרות שהדליק אח"כ מ"מ לא יברך פי כבר עשה מצנה המנוטלת עליו כתקונה אבל הב"י בשם או"ח דאיירי במעשה שהי' שהוסיף על המחוייב וחסר מן המגן שע"י שהוסיף גרע עיקר המצנה כה"ג לולי שהתפנין מתחלה על כל הנרות הי' צריך לברך שנית פיון שמוטל עליו להדליק שנית להשלים המגן בב"א לתקן מה שעיוות תחלה וכיון דחיוב הוא והחרמירו עליו להדליק לכן צריך לברך אם לא התפנין מתחלה לכל הנרות פנ"ל והוא נכון: וראיתי בפרמ"ג רס"י תרע"ו מי ששכח לברך כשהדליק ג' ראשון והזכיר אח"כ יברך על גרות האחרות קודם שידליקם ולמד פן מדינו של או"ח שבב"י דמשמע דאם לא התפנין תחלה ע"כ הנרות דמברך שנית על גרות של הידור, אלא דתמה בתמיה קיימת פיון שאינם אלא של הידור למה יברך, ולמ"ש ליישב דהאו"ח לא ס"ל פן רק משום שהוסיף תחלה שלא פדין וחיוב הוא להדליק שנית, אבל אם לא הדליק רק ג' א' תחלה, לא מוכח דס"ל דצריך לברך על גרות הידור בפ"ע ממילא ליכא ראי' משם לדינא של הפמ"ג ועיי': ומ"מ נ"ל פדינו של הפמ"ג ולא מטעמי' משום דמברכים על הידור מצנה, אלא דהו"ל כמצנה שיש לה משוף זמן דמברכים כ"ז משוף המצנה כמו בנטילת לולב שכ' תוס' ורא"ש דיוכל לברך אחר הנטילה דיש לה משוף זמן שחסר הנענועים הגם שאינם מעיקר המצנה וכן בעטיפת טלית דיוכל לברך כ"ז שהטלית עליו מה"ט, ובדיקת חמץ שכ' המג"א שיוכל לברך אחר הבדיקה פיון שמוצוה זו יש לה משוף זמן דצריך לשרפו, פן י"ל פיון דמצנה מן המובחר שיהי' מוסיף והולך הגם דחיובא ליכא ואין מברכי' על הוספה זו דתלי' ברצונו מ"מ מצות הדלק' ג' ראשון יש לה משוף זמן לעשותם מן המובחר ע"י

הוסף גרות יוכל לברך קודם שמדליק שארי גרות על הדלקת גר ראשון, הגם שיש לחלק בין משך זמן דהכא למשך זמן דלולב וטלית ובדיקת חמץ דשם הפל חיוב הוא מדאורייתא או מדרבנן, והכא ליכא חיוב, מ"מ י"ל דהה"נ פאן פיון דמצנה עכ"פ עושה שעושה מצנה זו מן המובחר מקרי משך זמן לדבר זה ודמ' יותר למ"ש הטור או"ח סי' קנ"ח בחד טעמא פיון דבעי נגוב הוי עובר לעשייתו שגם הנגוב מן המצנה דצריך לנגבם היטב קודם שיבצע עיי"ש והנה הא דצריך לנגבם קודם שיבצע הוא משום מיאוס כפ"ש סוטה בפ"ק ד' וכו' רש"י דמשום מיאוס קרי לי' טומאה וגם אין לו שייכי' לנט"י רק משום הבציעה, בכ"ז ס"ל לתוס' רא"ש וטור דהוי עובר לעשייתו הגם שיוכל לברך קודם נט"י מ"מ נוהגי' לברך אח"כ ועיי' ב"י, כ"ש הכא דמצנה זו של מהדר הוא באותה מצנה עצמה של הדלקת נ"ח דעושה מצנה מן המובחר אם שכח ולא ברך תחלה דיוכל לברך קודם הדלקת שאר גרות, וכ"ש אם נזכר שלא ברך עד שהדליק מן גרות הנוספות ולא הדליק עדיין פולן שיוכל לברך קודם שישלים הדלקת פולן, לפמ"ש דכה"ג חיובא הוא פי' ישלים להדליק פולן שיוכל לברך אז דבנדאי הוי פמצנה שיש לה משך זמן פלולב וטלית דמברך כ"ז שעוסק ויבא בחיוב של מצנה והה"נ הכי כ"ז נלפע"ד נכון וברור: והנה כ"ז העלינו ע"פ שיטת או"ח שבב"י ומג"א, אמנם פן ראיתי את הציון של המג"א שציינו בסי' תרע"ו ועיי' ססי' תרנ"א ונשם נאמר במג"א ס"ק כ"ה בסופו ונ"ל וכ"כ הרד"א בשם הרמב"ם שאם בשעה שהדליק גר הראשון היתה פנונתו להדליק אחרות א"צ לברך, ואם בירך והדליק ואח"כ נזדמן לו גרות מברך בכל פעם עכ"ל, והנה מדכ' אם כשהדליק גר ראשון היתה פנונתו להדליק אחרות א"צ לברך מ"ש ואם בירך והדליק ואח"כ נזדמן לו שצריך לברך איירי ג"כ שהדליק גר ראשון ואח"כ נזדמן לו דצריך לברך הרי דס"ל הגם שבתחלה לא הי' מוסיף וגורע שלא הדליק רק א' מ"מ כשלא הי' דעתו מתחלה על כל הגרות צריך לברך שנית על הידור הגרות וזה נדאי צ"ע על מה ולמה יברך על הידור לחוד וצננו והרי לא נצטנה וצ"ע: ועיי' תוס' חולין ק"י ע"ב שיטת ר"ת דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג וכן סומא הגם שאין מחוייבים מברכים וצננו וטעמו בצדו משום דאיכא חיוב גבי אנשים ופקחים אבל טלית שאולה דליכא מצנה פלל לשום אדם לא יברך, אבל הוספת גרות ליכא מצנה בשום אדם וגם למ"ש תוס' שם דמ"מ המברך לא הפסיד היינו משום דאיכא מצנה בטלית זה כשהוא שלו, אבל בהוסף א"א בשום פעם שיהי' חיוב מצנה כדי לברך עליה, וכ"ש דקשה טובא לרמב"ם לשיטתו דס"ל דאין נשים מברכות על מ"ע הגם דלגבי אנשים חיובא איכא ואם גם נשים בערבות בנדאי הי' ראוי' בכ"ז ס"ל דאין מברכין כ"ש וקו"ח שאין לברך על הידור מצנה, וצ"ל דרמב"ם אזיל בטר איפכא דס"ל נשים שאינן בעיקר המצנה פלל אין ראוי' שיברכו וצננו, אבל הדלקת נ"ח שהיא חיובא יוכל לברך גם על הידור המצנה פיון דהיא היא אותה מצנה שמחוייב בה ועושה אותה מן המובחר גם זה מעיקר המצות לעשותה מן המובחר, אלא לפ"ז מי שביירך על אתרוג שאינו מן המובחר ושוב נזדמן לו מן המובחר דנדאי מצנה שייחזור ויטלנו יהי' צריך לברך שנית, וי"ל שאני הכא שפבר נהגי' להיות מן מהדרים מה"מ כמ"ש הרמב"ם שגנפ"ש המנהג ומאן דלא עביד הכי נראה כמשנה המנהג ונותן בה גרעון לכן ראוי' פמעט פחיוב להוסיף ולברך פן י"ל ועדיין צ"ע: אמנם מ"ש הרמב"ם שאם נזדמן לו גרות מברך בכל פעם, מ"ש בכל פעם א"י לפתור אם

כּוֹנְנָתוֹ אִם שְׁנֵי זְמַן לֹא מְקַצֵּת שְׁמֵן לְהַדְלִיק הַנּוֹסְפוֹת מִדְּלִיק וּמִבְרָה, וּכְשֶׁנִּזְדַּמֵּן לֹא עוֹד מְשָׁלִים וּמִבְרָה, וְזֶה נִדְּאִי תְּמוּהָ אִיף יִבְרָה עַל הַהִידוֹר וְאִינוּ מִיַּנְיָהוּ דְּאִינוּ מִדְּלִיק בְּנֹלָם, וְלֹא עוֹד שְׁיִבְרָה ב"פ עַל מְצוּהָ א' עַל מְקַצֵּתָהּ וְעַל גְּמִירְתָּהּ, וְאַפְּי' שְׁיִבְרָה פ"א עַל הַהִידוֹר מְצוּהָ יֵשׁ לְגַמְגָּם וּמוֹסִיף עֲלֵינוּ שְׁיִבְרָה בְּכָל פֶּעַם, מְלַבֵּד מ"ש מְסַבְּרֵתֵנוּ, שְׂאֵם אֵין לֹא שְׁמֵן כָּל הַצְּנֻרָה לֹא יְדְלִיק רַק גַּר א' א"כ אֵין מְקוֹם שְׁיִבְרָה בְּכָל פֶּעַם, וְאַפְּשֵׁר דַּס"ל בְּכָל פֶּעַם בְּאֵנְפֵן שְׁיִדַּע תְּחִלָּה שְׁיִזְדַּמֵּן לֹא שְׁמֵן אַח"כ אֲבָל יִהְיֶה הַפֶּסֶק בֵּין בְּרָכָה לְהַדְלָקָה שְׁנֵי עַד שְׁמַחְוֵיב לְבָרַה שְׁנִית, לֹא יְדְלִיק תְּחִלָּה בְּלֹא בְּרָכָה וְיִסְמְנֶה עַל בְּרָכָה שְׁיִבְרָה אַח"כ עַל גְּרוֹת שֶׁל הַהִידוֹר וְיִהְיֶה עוֹבֵר לְעֲשִׂיָתוֹ כִּיּוֹן דְּשִׁינֶה לְמְצוּהָ כַּמ"ש לְעֵיל קַמ"ל דִּיבְרָה בְּכָל פֶּעַם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ דְּעִיָקֵר הַבְּרָכָה בְּשַׁעַת עֲשִׂיָת עִיָקֵר הַמְצוּהָ כִּן י"ל: וְזֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה מִדְּבָרֵינוּ, א) מִי שְׂאֵין לֹא שְׁמֵן כְּדֵי לְהַדְלִיק כָּל הַגְּרוֹת לֹא יְדְלִיק יוֹתֵר מִגַּר א' וּכְשֶׁנִּזְדַּמֵּן לֹא שְׁמֵן אַח"כ בְּעוֹד שְׂדוּלְקָה גַּר א' יִשְׁלִי עֲלֵיהָ וְאִם כָּבֵה הַגַּר א' יְדְלִיק בְּנֹלָם מִחֲדָשׁ לְפִי מַנְיֵן הָרֵאוּנִי וְתַלְי' בְּרִצּוֹנוֹ אִם רוּצָה לְהִיּוֹת מִן מוֹסִיפִים וְהוֹלְכִים כְּפֶעַם בְּפֶעַם, ב) אִם טְעָה בְּמַנְיֵן הַיָּמִים וְהַדְלִיק פָּחוֹת מִהָרֵאוּנִי לְלִילָה הַהִיא, אוֹ שְׁסָבוֹר שֶׁהוּא מִן הַמְהַדְרִין כְּשֶׁמוֹסִיף מְקַצֵּתוֹ, חִיּוּבוֹ הוּא שְׁיִחְזוֹר וְיְדְלִיק מַנְיֵן הָרֵאוּנִי בְּנֹלָם, ג) כְּשֶׁחֲזוֹר וּמִדְּלִיק אִם מִתְּחִלָּה הוֹסִיף מְקַצֵּתוֹ שְׂלֵא כְּדִין, כְּשֶׁחֲזוֹר וּמִדְּלִיק יִבְרָה כִּיּוֹן דְּמַחְוֵיב לְחֲזוֹר וּלְהַדְלִיק אֲבָל כְּשֶׁלֹּא הַדְלִיק תְּחִלָּה רַק א' וְאַח"כ נִזְדַּמֵּן לֹא שְׁמֵן כְּדֵי לְהַדְלִיק כָּל הַמַּנְיֵן יֵשׁ לְעֵינֵי כִּי מֵהָאוּ"ח נִרְאֶה דַּכָּה"ג לֹא יִבְרָה וּמִן רַד"א בְּשֵׁם הַרְמַב"ם מְשַׁמַּע שְׁיִבְרָה, וּכ"ז כְּשֶׁלֹּא יָדַע שְׁיִזְדַּמֵּן לֹא שְׁמֵן אַח"כ, אֲבָל כְּשֶׁיִּדַּע וְהִתְכַּוֵּן מִתְּחִלָּה לְגְרוֹת שְׁיִדְלִיק אַח"כ א"צ לְבָרַה שְׁנִית, וּיִבְרָה מִתְּחִלָּה וְלֹא יִמְתִּין לְבָרַה עַד שְׁיִהְיֶה לֹא שְׁמֵן וְיְדְלִיק בְּנֹלָם, ד) מִי שְׁשָׁכַח לְבָרַה בְּגַר רֵאוּנוֹ וְנִזְכַּר קוֹדֵם גְּרוֹת אַחֲרוֹת, אִם נִזְכַּר בְּגַר שְׁלִישִׁי בְּנוֹדְאִי יוּכַל לְבָרַה כִּי אִז מְחַוֵּיב לְהַשְׁלִים בְּנֹלָם אִפְּי' נִזְכַּר מִיָּד אַחֵר שְׁהַדְלִיק גַּר רֵאוּנוֹ יִבְרָה אִז דְּעוֹד מְשִׁיף הַמְצוּהָ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ, הַנְּלַפְע"ד כְּתַבְתִּי בְּהַרְף עֵין עֵין עֵיוֹנִי בְּעֻזְרַת מִי שְׁתְּשׁוּעָתוֹ בְּהַרְף עֵין, עֵין ה' אֵל יִרְאִיו אֵל הַמִּיחַלִּים לְחַסְדּוֹ, הוּא יִגַּן וְיִוֹשִׁיעַ בְּעַדָּהּ וְיֵאָר עֵינֶיהָ בְּמֵאוֹר תּוֹרָתוֹ כְּאֵנֶת נִפְשָׁהּ וְנִפְשָׁהּ דוֹדָהּ אוֹה"נ חוֹתֵם בְּבְרָכָה.

פ"ב ג' דְּחַנּוּכָה תְּרִי"ג לַפ"ק: הַק' אַבְרָהָם שְׂמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה גַּמְהַרְמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קָלוֹ תְּהִלָּה לְמֹשֶׁה, חִיִּים וּבְרָכָה מֵאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה ה"ה תְּלַמִּידֵי בְּנֵי מַחְמַדֵי הַרְבֵּנֵי הָאֲבָרָה מְנֻפְלָג בַּתּוֹרָה וְיִרְאֶה בְּמֵאוֹר תּוֹרָה רוּצָה וְנִרְאֶה מוֹרֵג חֲרוּץ מְלֵא בְּרַבְת' ה' כַּש"ת מו"ה מֹשֶׁה סוֹפֵר נ"י: הָאִירוֹ דְּבָרֶיהָ לְגַדִּי בְּיָמִים אֲשֶׁר הָאִיר ה' חֲשֻׁכַת עַמוֹ, הָאִירוֹ עֵינֶיהָ בְּמֵאוֹר הַתּוֹרָה וְעֲשִׂית מְטַעֲמִים לְאֲבִיָּהּ כִּי צִיד בְּפִיָּהּ אֲשֶׁר הָעֲלִתָּהּ מִצוֹדְתָהּ דְּבָר בְּעֵתוֹ מֵה טוֹב בְּיִישׁוּב קוֹנְשֵׁי מְהֵרָשׁ"א שְׁבַת כ"א ע"ב ל"ל לר"ה לומר בֵּין בְּשַׁבַּת דְּמִלְתָּא דְּפְשִׁיטָא הוּא דְּמִשׁו"ה הַנְּצַרְהָ רַב לומר דְּמִנְתָּר בְּשַׁבַּת דְּלֹא ס"ד לומר דְּאָסוֹר לְשַׁמֵּשׁ לְאוֹרָה כַּמ"ש תוֹס' וְקוֹנְשֵׁי לר"ה וְיָפָה דְּבַרְת ר"ה דַּס"ל כְּבַתָּה זְקוּק לָהּ דְּלֹא יִצָּא עַד שְׂדֻלְקָה שְׁיַעוֹר שְׁנַתְּנוּ חֲכָמִים וּס"ד כִּיּוֹן דְּלֹא נִעְשָׂה מְצוּתוֹ אָסוֹר לְשַׁמֵּשׁ לְאוֹרָה קַמ"ל דְּמִנְתָּר, וְרַב דַּס"ל כְּבַתָּה א"ז ה"א מְכִיּוֹן דְּכְבַתָּה א"ז לָהּ שְׁכָבֵר קִיָּים הַמְצוּהָ ע"י הַדְּלָקָה דְּמִנְתָּר לְשַׁמֵּשׁ לְאוֹרָה קַמ"ל דְּאָסוֹר כ"ז שְׂדוּלְקָה אֵלּוֹ דְּבָרֶיהָ יָפָה דְּבַרְתָּהּ וּבְזַמְנוֹ דְּבַרְתָּהּ, וְיֵשׁ סִיּוּעַ לְדְבָרֶיהָ מַמ"ש הַר"ן לְפִי דְּקִי"ל כְּבַתָּה א"ז לָהּ הַגְּמַדְקִי"ל דְּאָסוֹר לְשַׁמֵּשׁ לְאוֹרָה הִיָּינוּ דוֹקָא כ"ז שְׂדוּלְקָה, אֲבָל כְּשֶׁכְּבָה אִפְּי' תוֹף הַזְּמַן מִנְתָּר כִּיּוֹן דַּא"ז לָהּ עוֹד, נִרְאֶה לר"ה דַּכ"ז רֵאוּנִי שְׁיִהְיֶה אָסוֹר אִפְּי' לְאַחֵר שְׁכָבָה כ"ש כְּשֶׁשְׂדוּלְקָה וְטוֹבָא קַמ"ל ר"ה דַּס"ל דְּמִנְתָּר

לשמש נגד סברת חוץ, ויש לנו תירוצים שונים מאז על קושלי' מהרש"א, ותי' שלף אָחַד מַנְיָהוּ פְּתוּבִים עַל הַסֵּפֶר וּבְדִיו לְפָנָיו, וְכַעַת יֹאמֵר עוֹד, י"ל מ"ד פְּבֵתָה זְקוּק לָהּ דַּס"ל דְּתַקְנוּ דְּוֹמְנָ' דְּמַנְוֶה דְּוֹנְדָּאֵי אִם פְּבָה הַזְּקָק לְהַדְלִיק שְׁנִית, וּמ"ד א"ז לָהּ לָא ס"ל דְּתַקְנוּ דְּוֹמְנָ' דְּמַנְוֶה, וְעַיִן ר"ן שְׁכ' טַעְמָא דַּמ"ד אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ לְאוּרָה דְּוֹמְנָ' דְּמַנְוֶה, וְרַש"י כ' מְשׁוּם שְׁלֵא יֹאמְרוּ לְצָרְכוֹ אֲדִלִיק, וּי"ל לר"ה דַּס"ל דְּכַבְתָּה זְקוּק דְּוֹמְנָ' דְּמַנְוֶה ה"א דַּה"ה דְּאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ לְאוּרָה דְּוֹמְנָ' דְּמַנְוֶה קַמ"ל דְּמִוּתָר לְשַׁמֵּשׁ, וְרַב דַּס"ל פְּבֵתָה א"ז לָהּ דְּלֹא תַקְנוּ דְּוֹמְנָ' דְּמַנְוֶה ה"א דְּמִוּתָר לְשַׁמֵּשׁ לְאוּרָה קַמ"ל דְּאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ וְכַטְעָמָא דְּרַש"י שְׁלֵא יֹאמֵר הַרוּאָה לְצָרְכוֹ הוּא דְּאֲדִלִיק: וְאָבּוּא לִיְתֵר דְּבָרֵיהּ מַה דְּקוּשְׁי' לָהּ עַל סוּג' ש"ס שְׁם דְּמַקְשָׁה עַל אַבְיֵי הָא גְמָרָה מֵאֵי נ"מ לְגִרְסַתָּא דִּינְקַתָּ' הָא י"ל דְּאִיכָּא נ"מ מִתְחַלָּה דְּלֹא קַבְלָה מַר' יְרֵמְיָ' וְהִי ס"ל מִוּתָר לְשַׁמֵּשׁ לְאוּרָה הִי מְשַׁמֵּשׁ לְאוּרָה נ"ח אֲפִשׁוּל וְאִי הוּי גְמִיר מַעֲיָקְרָא לֹא הִי נְכַשְׁל וְהִינּוּ דְּאָמַר אִי זְכָאֵי אֵלּוּ דְּבָרֵיהּ וְיִכְיִלְנָא לְהַשִּׁיב לָהּ בְּפִשׁוּט דְּלֹא רָצָה לִזְמַר הִכִּי דַּהִי נְכַשְׁל אַבְיֵי בְּאִסּוּר זֶה לֹא יֵאָנּוּה לְצַדִּיק פֶּל אָנוּ, וְלִרְוּוֹת צְמֵאוּנָה וְלְהַרְיָחָה פֶּלְפֶּלָא טָבָא אֲצִיעַ לְפָנֵיהּ יִישׁוּב אַחַר הַצָּרִיף לָנוּ לִיְשׁוּב מַה דַּצ"ל עַל אַבְיֵי לָמָּה לֹא קַבְלָה מַר' יְרֵמְיָ' הָא לֹא אָמַר דְּבַר מְנַפְשֵׁי' רַק מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַב וְכִי חָשִׂיד לַר' יְרֵמְיָ' דְּשִׁקֵּר עָנָה בּוֹ מְשַׁמְי' דְּרַב, וְרַש"י כ' דַּר"י לֹא חָשׁוּב בְּעֵינָיו כְּמוֹ ר' יוֹחָנָן זֶה שִׁיף בְּמִלְתָּא דְּתַלְי' בְּסַבְרָא, אָבֵל פָּאן פְּרוּשֵׁי מְפָרֵשׁ לְדְרַב, וְיִישׁוּבְתֵי כ"ז בַּמַּק"א, וְכַעַת יֹאמֵר, הִנֵּה הַמְּחַבֵּר סִי תַרְע"ג סְעִיף ב' כ' וְנ"ל הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מְצָנָה לְכֹן אִם פְּבֵתָה קוֹדֵם שְׁעֵבֵר זַמְנָה א"ז לָהּ, וּט"ז תַּמָּה אִיף תַּלִּי זֶה בְּזָה דְּאָפִי אִי הַנְּחָה עוֹשֶׂה מְצָנָה מ"מ אִם פְּבֵתָה א"ז לָהּ וְנִדְחַק, וְנ"ל דְּכַוֵּנְתוּ שֶׁל הַמְּחַבֵּר רְצוּי בְּפִשׁוּט, דַּס"ל לְמ"ד הַדְּלָקָה ע"מ וְצָרִיף דְּוֹקָא לְהַדְלִיק בְּמַקְוֵמָה וְעוֹשֶׂה עֵיקַר הַמְּצָנָה בְּהַדְּלָקָה הַגַּם שְׁנַתְנוּ חֲכָמִים בּוֹ שִׁיעוּר לְשִׁמּוֹן פְּדֵי שִׁיחָי' דּוּלְקָ שִׁיעוּר כְּזֶה הִינּוּ לְכַתְחַלָּה, אָבֵל פְּשָׁכָה א"ז לָהּ פִּי הָעֵיקַר מַעֲשֶׂה הַדְּלָקָה, אָבֵל לְמֵאן דַּס"ל הַנְּחָה עוֹשֶׂה מְצָנָה וְאָפִי הִי דּוּלְקָ מְקוֹדֵם א"צ לְחִזּוֹר וְלְהַדְלִיק וְעֵיקַר הַמְּצָנָה שִׁיחָי' דּוּלְקָ וְהוּלָף וְהַפֵּל תַּלִּי בְּהַנְּחָה אִין סְבָרָא לִזְמַר דְּכַבְתָּה זְקוּק לָהּ דְּעֵיקַר הַמְּצָנָה שִׁיחָי' דּוּלְקָ וְהוּלָף לְמְצָנָה לְפִי שִׁיעוּר שִׁיעוּרוֹ חֲכָמִים, וְלִקְמוֹן נִסְבִּיר פְּלוּגְתָּא זֹו עֲצָמָה אִם הַדְּלָקָה אוֹ הַנְּחָה עוֹשֶׂה מְצָנָה וְיִוְבְּנוּ דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ בְּיוֹתֵר: וְהִנֵּה לְקָמוֹן כ"ב ע"א וְע"ב פְּלִיגוּ בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל אִי פְּלִיגוּ בְּמִדְּלִיקִין מְשַׁרְגָּא לְשַׁרְגָּא וְע"י קִינְסָא גַם שְׁמוּאֵל מוֹדָה דְּאָסוּר אוֹ דְּפִלִּיגוּ בַּע"י קִינְסָא וּמְשַׁרְגָּא לְשַׁרְגָּא גַם רַב מוֹדָה דְּמִדְּלִיקִין דְּוֹמְנָ' דְּמַנְוֶה דְּהַדְּלִיקוּ מִפְּתִילָה לְפִתִּילָה וּמְסִיק שְׁם דְּתַלְי' אִי הַדְּלָקָה אוֹ הַנְּחָה ע"מ, לְמ"ד הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מְצָנָה ע"כ פְּלִיגוּ ע"י קִינְסָא, וְאִי הַנְּחָה עוֹשֶׂה מְצָנָה אִינוּ דוֹמָה לְמַנְוֶה וְלֹא יִלְפִי מִינָה לְרַב עֵי"ש בְּרַש"י וְחוֹס' בַּפ' ב', וּי"ל דְּאַבְיֵי הִי פְּשִׁיטָא לִי דְּמְשַׁרְגָּא לְשַׁרְגָּא פְּלִיגוּ דְּבַקִּינְסָא גַם שְׁמוּאֵל מוֹדָה מְשׁוּם בְּזוּי מְצָנָה וְע"כ דְּרַב ס"ל הַנְּחָה עוֹשֶׂה מְצָנָה, וְלְכֹן לֹא קַבֵּל מַר' יְרֵמְיָ' דַּס"ל לְרַב דְּכַבְתָּה א"ז לָהּ, עַד שִׁשְׁמַע מַר' יוֹחָנָן דְּכַבְתָּה א"ז לָהּ אוֹ דְּרַב הִכִּי ס"ל וּפְלִיגוּ רַב וּשְׁמוּאֵל בְּמַקִּינְסָא לְקִינְסָא וְס"ל לְרַב ג"כ הַדְּלָקָה ע"מ וְכַבְתָּה א"ז לָהּ, אוֹ דְּשַׁמַּע מַר' יוֹחָנָן דַּס"ל לְנַפְשֵׁי' פְּבֵתָה א"ז לָהּ וְקַבְלָה מְמַנּוּ, אָבֵל מְשַׁמְי' דַּר' יְרֵמְיָ' דְּרַב הִכִּי ס"ל לֹא קַבֵּל דִּיהִי רַב סוּבֵר כֵּן, וְע"כ טַעְמוֹ מְשׁוּם דַּל"ה לְפִשְׁעָה וְעַיִן: לַפ"ז י"ל דְּהָא דְּאָמַר ר' יְרֵמְיָ' דְּרַב ס"ל אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ לְאוּרָה קַבֵּל מְמַנּוּ דַּע"כ רַב הִכִּי ס"ל אָבֵל שְׁמַפְרֵשׁ דְּבָרֵי רַב דַּס"ל פְּבֵתָה א"ז לָהּ לֹא קַבֵּל מִינָה מְטַעַם שְׁכַתְּבָנוּ, וְלְכֹן מַקְשָׁה מֵאֵי נ"מ דְּלִיכָּא מְכָשׁוּל בְּמָה דְּסְבוּר דְּכַבְתָּה זְקוּק וְהַדְּלִיק שְׁנִית

ומשום מכשול ברכה לבטלה ליכא פיון דלפי סברתו זקוק לה וצריף לברך ועוד הא
בנודאי לא ברירא לי איפכא דזקוק לה ולא הי' מברך מספק והוצרף לומר ה"מ לגרסא
דינקותא וא"ש ועי'': ונחזור לדברי המחבר דכ' פיון דהדלקה עושה מצוה פבתה א"ז לה
ובארנו פנונתו לעיל, והי' פלוגתא גופה אי הדלקה או הנחה עושה מצוה צריכה ביאור
להטעים טעם לפלוגתא זו, נ"ל הנה הב"י ריש הלכ' חנוכה הקשה הא בלילה ראשונה
הי' בו פשיעור וליכא גס ותי' דחלקו לח' חלקים ונעשה גס בכל לילה שדלק כל הלילה
עוד כ' שנשתייר כל השמן בכל לילה, והנה לתי' ראשון לא הי' הגס בכל לילה בהדלקה
שקרי הי' שם שמן פדי להדליק בו אלא שלא הי' בו פשיעור ויהי' דולק והולך כל
הלילה, וזהו טעמא דמ"ד דהנחה עושה מצוה וכבתה זקוק לה פי עיקר זכרון גס שהוא
דולק והולך ואין בהדלקה זכרון לגס רק במשך זמן הדלקה והי' ראוי ליתן שמן בנ"ח
שיהי' דולק כל הלילה, אלא אחר שכלה רגל מן השוק ליכא פרסום גס, לכו נתנו חכמים
שיעור עד שתכלה רגל ואם פבתה זקוק לה דעיקר זכרון גס ויהי' דולק והולך, ומ"ד
הדלקה עושה מצוה ס"ל כתי' שני של הב"י דהי' גס בכל לילה שהי' נשאר השמן פולה
פדי להדליק בלילה שלאחריה) (וגם בלילה הראשונה ניכר הגס, א"כ לא הי' גס שהי'
דולק כל הלילה דהא הי' בו פשיעור כ"כ, והגס הי' שנשאר מיום שלפניו פדי להדליק בו,
וא"ש ביותר לפמ"ש הט"ז דלולי שנשאר מעט בכל לילה לא הי' עושה הקב"ה גס יש
מאין ועיקר הגס שנשאר מעט פדי להדליק בו והיתה ברכה מצוי' שדלק כל הלילה, א"כ
עיקר הגס בשעת הדלקה שהי' יש ממש ונתן הקב"ה בכל לילה גס פדי להתנוסס בו
שתחל הברכה על היש, וזה טעמו של המ"ד הדלקה עושה מצוה שהדלקה הי' עיקר הגס
וממילא פבתה א"ז לה פנ"ל להסביר ולהטעים טעם לשבח בכפילא בפלוגתא דהדלקה
או הנחה ע"מ ובפלוגת' דכבתה זקוק לה והבין: ולאשר נפשי יודעת מאוד, פי מרגלא
דברינו אשר שמעת מפה לאוזן בפיה תמיד בפרט בדברי אגדה המושכי' הלב, לא אמנע
דבר בעתו והענין שאנו בה בדברת הט"ז הנ"ל והוא ע"פ זוהר הקדוש על קרא מה יש
ליכי בבית שאין הקב"ה עושה גס ליתן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם, אמרתי בפ'
השבוע אלתיכם נתן לכם מטמון פספכם בא אלי, דהול"ל איפכא פספכם בא אלי, ומה
שמצאתם פספ איש פפי אמתחתו ה' נתן לכם מטמון, ולדברי הזוהר א"ש דאין הקב"ה
נותן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם ואלו הי' לוקח הפספ תחלה לא הי' נותן ה' מטמון
יש מאין לכן אמר ה' נתן לכם מטמון ואח"כ פספכם בא אלי, ויש לפרש להנחיל לאהבי
יש שהקב"ה מנחיל לאוהביו קצת בדרך הטבע והוא ענין נחלה, ואח"כ ונאצרותיהם
אמלא שתחל הברכה על היש: וכן אמרו ז"ל יכול יהי' יושב ובטל ת"ל פי יברכה בכל
אשר תעשה שיעשה אדם מה שבכחו לעשות ומצוה הי' ברכתו במע"י אבל אינו נותן יש
מאין ולמעט בניסא ולקרוב יותר אל הטבע עדיף, וכן הי' גס חנוכה בגרות ובמלחמה
רבים פיז מעטים הגם שבעיניהם ראו שא"א בטבע לנצח לא סמכו לגמרי על נסי ה'
אלא שלחמו ביום קרב ושמו בה' מבטחם פי הוא ית"ש איש מלחמה ולא לגבורים
המלחמה שקר הסוס לתשועה וכו' וכן אמר דהע"ה הי' לי לא אירא הי' לי בעונתי ואני
אראה בשונאי ולא אמר והי' יראה בשונאי אם טוב ואם רע ונ"ל דהכי פירושו שאמר ה'
לי בעונתי היינו שיהי' לעזר אם עיני תמיד רואות בשונאי להציל מידם אז הי' עוזר לי
לנצח נגדם והיינו לי בעונתי שיעזור לי ואהי' נעזר על ידו בתנאי פשאני אראה בשונאי,

ולא פִּשְׁאָעֵלִים עֵינֵי מֶהֱם, וּמֵאֵז אֲמַרְתִּי לְפָרֵשׁ עַד"ו יִלְקוּט פֶּלֶא בִּפ' וְאֲתַחֲנֶנּוּ אֶז יִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֵשׁ עָרִים אֵין אֶז אֶלֶא שִׁירָה דְּכַתִּיב אֶז יִשִּׁיר מִשָּׁה, אֲמַר מִשָּׁה עָלֵי לְשִׁיר שְׁפָרָה עֲשִׂיתִי פִּשְׁהֲרַגְתִּי הַמְצָרֵי דְּכַתִּיב וַיִּבְרַח מִשָּׁה, וְהוּא פֶּלֶא, וּנ"ל ע"פ חֲקִירַת הַחֶסֶד בַּח"ה לְהִיּוֹת פִּי הַפֶּל בִּיד"ש מוּטָב שְׁיִשִּׁים הָאָדָם בְּטַחֲוֹנוּ בַּה' לְגַמְרֵי וְלֹא יַעֲשֶׂה שׁוּם דְּבָר לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִיַּד רוֹדְפוֹ וְכַדּוּמָה לוֹ וּמִי שְׁלֹא סָמַךְ לְבוֹ כ"כ חֶסְרוֹן בְּטַחֲוֹן בְּחִיקוֹ, אוּ מוּטָב שְׁלֹא יִסְמְךָ עַל הַגֵּס לְגַמְרֵי וּמִבִּיא מֵאֲמַר חֲז"ל יָכוֹל יְהִי יוֹשֵׁב וּבִטָּל, וְהוֹסִיף לְהַבִּיא רֵאִי מִמָּה דְאָמַר שְׁמוּאֵל אִיף אֵלֶּךָ וְשָׁמַע שְׁאוּל וַהֲרַגְנִי וַיֹּאמֶר לוֹ ה' קַח לָךְ עֲגֹלָה וְכו' וְהוּא הִי שְׁלִיחַ ה' וְאָמַר אִיף אֵלֶּךָ וַיַּעַץ לוֹ ה' קַחְהָ, כִּי לֹא רָצָה לְסַמְךָ עַל הַגֵּס וְכֵן הִסְפִּים הַקַּב"ה עַל יְדוֹ עֵי"י בּוֹ, וְאֲנִי מוֹסִיף רֵאִי מְוַכְרַחַת מִן הַתּוֹרָה דְּצִוָּה ה' לְהַכִּין עָרֵי מְקַלֵּט וְגַם שְׁמָה רוֹצֵחַ מִכָּה נִפְשׁ בְּשִׁגְגָה בַּל יַהֲרֹגְהוּ גּוֹאֵל הַדָּם וְכִי קָצְרָה יַד ה' לְהַצִּיל מִיַּד גּוֹאֵל הַדָּם שְׁלֹא יַהֲרַגְנוּ וְהַרְבֵּה דְרָכִים וְסִבּוֹת לְפָנָיו ית"ש לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִיַּד גּוֹאֵל הַדָּם וְהוּא אֵינּוּ חַיִּיב מִיְתָה בִּיד"ש הָרִי הַפֶּל יָכוֹל צִוָּה שְׁלֹא לְסַמְךָ עַל הַגֵּס, אֶלֶא יְנוּס וַיַּצִּיל עֲצָמוֹ בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע וְזוֹ רֵאִי מְוַכְרַחַת מֵה"ת, וְאַחַר הַקְּדָמָה זֶה נִבּוֹא לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי יִלְקוּט הַנְּ"ל בְּשִׁאֲוֹמֵר אַחַר שְׁפָרַח מִשָּׁה מִפְּנֵי פְרֻעָה, הִרְהַר בְּלִבּוֹ אוּלַי זֶה חֶסְרוֹן בְּטַחֲוֹן דְּהו"ל לְבַטָּחָה בַּה' שְׁיַצִּילֵהוּ מִחֶרֶב פְּרֻעָה, וְלֹא זֶהוּ דֶרֶךְ אֲמוּנָה וּבְטַחֲוֹן בַּה' לְכָל אָדָם וְכ"ש אַחַר שְׁפָרַח מְלֻמָּד בְּגַם כְּזֶה שְׁהַצִּיל ה' אוֹתוֹ וְנִעֲשֶׂה צְנָאוֹ שֶׁל שִׁישׁ, אוּ כֵּן הוּא רְצוֹן ה' שְׁלֹא יִשִּׁים מְבַטְחוֹ בּוֹ לְגַמְרֵי וַיַּעֲשֶׂה כָּל מָה שְׁבִיּוֹ ע"פ הַטָּבַע, וְהִי תְּמִיד מְצַטְעֵר עַל זֶה אִם טוֹב עֲשֶׂה אוּ לֹא וּכְשִׁאֲמַר לוֹ ה' שְׁלֵשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ לְנוּס שְׁמָה רוֹצֵחַ רָאָה כִּי רְצוֹן ה' הוּא שְׁלֹא יִסְמְךָ אָדָם עַל הַגֵּס וְרָאָה לְמַפְרַע כִּי טוֹב עֲשֶׂה וְהִי פִּיּוֹ מְלֹא שִׁיר כִּי הִלֵּךְ דֶּרֶךְ אֲשׁוּר, וַעֲשֶׂה הַטוֹב וְהִישֵׁר בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי פְרֻעָה, וְהֵן הֵן דְּבָרֵי הַיִּלְקוּט אֲמַר מִשָּׁה עָלֵי לְשִׁיר כִּי כִּף עֲשִׂיתִי כְּשִׁבְרַחְתִּי מִפְּנֵי פְרֻעָה, כִּי מֵה' מְצַעְדֵי גָבֵר כּוֹנֵנוּ אֲבָל גַּם דְּרָכּוֹ שֶׁל גָּבֵר יִרְצָה ה' שְׁיִהְיֶה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע וַיַּעֲשֶׂה שְׁלוֹ יִמְלֹא ה' כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ, וּבִאֲנֹפֶן וְכָל עֲצָתְךָ שְׂאֵתָה מִיַּעַן בְּלִבְבְּךָ יִמְלֹא, וְהָא בְּלֹא הָא לֹא סָגִי: וְעַד"ז יֵשׁ בְּתֵי הַמִּשְׁפָּה ב' מֵאֲמָרִים שֶׁל ר' תַּנְחוּם בְּשִׁבְתָּ כ"א ע"ב דְאָמַר נ"ח שְׁהַיִּחָה לְמַעְלָה מִכ' אִמָּה פְּסוּלָה, וְאָמַר ר"ת מֵאֵי דְכַתִּיב וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מֵיִם, מֵיִם אֵין בּוֹ אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ וְהַרְבֵּה דְבָרִים נֶאֱמָרוּ בְּיָשׁוּב הַמִּשְׁפָּה ב' מֵאֲמָרִים אֵלוֹ, וְאֲעִנָּה גַם אֲנִי, בְּהַקְדָּמִים מְדַרְשׁ הַתְּמוּנָה, וּנ"ל הַדּוּדָאִים נִתְּנוּ רֵיחַ זֶה רֵאֻבֵן, וְעַל פְּתַחְנוּ כָּל מְגָדִים זֶה נֵר חַנּוּכָה שְׁמַדְלִיקִין עַל הַפֶּתַח, וּנ"ל ע"פ דְּבָרֵינוּ הַקּוּדְמִי שְׁצָרִיף אָדָם לַעֲשׂוֹת כָּל הָאֲפֶשֶׁר בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע הֵגַם שְׁרוּאָה כִּי אֵין בִּידוֹ מְצִיל לוֹלֵי עֲזָרַת ה' לֹא יִסְמְךָ עַל הַגֵּס, וְהֵגַם דֹּא"א בְּלֹא גַם מ"מ יִפְתַּח הוּא פְּתַחָא זְעִירָא שְׁיִהְיֶה מֵאֵין יְבוֹא עֲזָרוֹ, וּמְצִינּוּ כְּזֶה בְּרֵאֻבֵן שְׁרָצָה לְהַצִּיל יוֹסֵף מִיַּד אָחִיו וְאָמַר לֹא נִכְנוּ נַפְשׁ לְכוּ וְנִשְׁלִיכְהוּ בְּאֶחָד הַבּוֹרוֹת וְכ' הַרְמַב"ן הֵגַם שְׁגַם שֵׁם הוּא בְּסַפְּנָה מְנַחִישֵׁת כְּח' וְנֶעַק וּמֵיִם שָׁבוּ, מ"מ מְצָא טוֹב יוֹתֵר שְׁלֹא יִפּוֹל בִּיַּדֵי אָדָם שֶׁהוּא בְּעַל בְּחִירָה מְשִׁיחֵי' בְּבוֹר נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים וּמֵיִם עֵי"י"ש, וּנ"ל לְהַבִּין מֵה דְאָמְרוּ ו"ל בְּשִׁבְיֵל שְׁהַצִּיל רֵאֻבֵן אֶת יוֹסֵף לְכוּ זָכָה שְׁהוֹבְדֵלוֹ ג' עָרֵי מְקַלֵּט בְּגִבּוּלוֹ תַחֲלָה שֶׁהוּא עֶמֶד ע"ד זֶה וְהַבִּין שֶׁא"ס עַל הַגֵּס וּלְמַעַט בְּנִסָּא עֲדִיף לְכוּ זָכָה שְׁהוֹבְדֵלוֹ ג' ע"ע מְקַלֵּט בְּגִבּוּלוֹ ע"פ מ"ש לְעֵיל הוֹכַחָה מְזָה דֹּאֵין רְצוֹן ה' שְׁיִסְמְכוּ עַל הַגֵּס, וְרֵאֻבֵן כִּינּוּן לְזַעַת עֲלִיוֹן וְלֹא סָמַךְ שְׁתַּעֲשֶׂה צְנָאוֹ שֶׁל יוֹסֵף שִׁישׁ וְכַדּוּמָה וַא"ש: וְעַד"ז הִי גַם חַנּוּכָה שְׁלַחְמוֹ בְּיוֹם קָרַב הֵגַם שְׁרָאוּ שֶׁא"א שְׁיַנְצָחוּ בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע מ"מ לֹא סָמְכוּ לְגַמְרֵי עַל הַגֵּס, וְכֵן הִי גַם שֶׁל גְּרוֹת לִפְמ"ש הַט"ז

שהי' הברכה מצוי בגיש, ונ"ל דלכן אנו מדליקין נ"ח על הפתחים מלבד שיש שם פרסום גם יותר גם יש בו רמז שאין מעמידין אותו בחדר על השולחן כי ע"י הזפרת הגס לבו של אדם בטוח להבא שיעזרהו ה' ולא יעזבהו ולא יתננו ביד אויביו אבל לא יאמר שישב ובטל וה' יעשה שלו ע"פ גס, אלא יהי' יוצא ובא, וכתיב ברוך אתה בברוך וברוך אתה בצאתך והיגנו שמעמידים נ"ח על הפתח שיתפתח הוא פתחא זעירא ע"פ הטבע ולא ישב בטל בחדרו, וכן מצנת מזוזה ה' שומרה וצלה על יד מינה כשיוצא ונכנס ה' משמר אותו והוא כצל שמתנועע ע"י נענוע האדם והיגנו צלה ע"י מינה והבו, וזהו פוננת המדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן ממנו נלמוד שלא יסמוך אדם על הגס ועל פתחיו כל מגדים זה נר חנוכה שמדליקין על הפתחים וא"ש והבו ונבוא להמשכת דברי תרי מאמרי ר' תנחום דאמר נ"ח שהניח למעלה מעשרים פסולה וכ' רש"י משום דאין עין רואה שולטת שם, נראה לי דיש רמז בזה שלא יסמוך על גס שלא בטבע ממקום צפון ונעלם שא"א לעיני אדם לראות לא מנהו ולא מקצתו, אלא יכין עצמו ויעשה כל האפשר לו לקרב, הענין אל הטבע כל האפשר באפי' בלבו יבין כי א"א בלי גס כל מה שחסר הטבע ישלים הגס ותהי' ברכה מצוי' במע"י, ויהי' נועם ה' עליו ומע"י יכוננו, ועד"ז הי' נצוה מלחמה וגס של גרות דחננקה כמ"ש, ומביא עוד מאמר ר' תנחום הדומה לו דאמר מהו דכתיב והבור רק אין בו מים וכו' מים אין בו אבל נחשים ועקרבים היו בו, וקמ"ל דיוקא דקרא דנחשים ועקרבים כי נעשה לו גס שניצול מנשיכתו, וע"כ הוצרך ראובן לסמוך ובכ"ז עשה כל השתדלות להציל אותו מידי אחיו בעלי בחירה כדי למעט הגס כל האפשר כמ"ש רמב"ן ולהורות לנו הקרא כי ממנו ילמדו וכן יעשו כמו שאמרו ז"ל אין סומכין על הגס שפא אין עושין לו גס דלאו בכ"י מתרחש גיסא, ואם עושין שפא יתמעטו מזכיותיו, וכן עשה יעקב אבינו עליו השלום שאמר למה תתראו לכו רדו ושברו לנו משם ונחזי' ולא נמות, ובמדרש הה"ד אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה"א, פוננתו כי לא רצה יעקב לסמוך על גס שלא בטבע, דגם אם עושין לו גס יתמעטו זכיותיו בעה"ב וזהו שאמר שברו לנו משם ונעשה שלנו בטבע ונחזי' בעה"ז ולא נמות בעה"ב ויפה מביא המדרש ע"ז אשרי שאל יעקב בעזרו שהאדם עושה מעשה וה' בעזרו שלא יגע לריק, שברו על ה' אלקיו עושה שמים וארץ מה שהוא למעלה מן הטבע ונעלם מן העין יתואר שמים, ומה שמןטבע בתהליכות הטבע יתואר ארץ פידוע, וגם ידוע שם ה' יקרא על מה שהוא חוץ לדרך הטבע ואלקי' מורה על מה שהוא בדרך הטבע, והיגנו שברו על ה' אלקיו עושה שמים וארץ והבו, והנה חדשים גם ישנים, לקוטי שושנים, ביאורו מקראות ומדרשים שונים, צפנתי לה בעזרת דובב שפתי ישנים, מפיו תבונה ודעת הוא יתן חכמה לנו גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ויתקוים בנו כי לא ימוש מפיה ותרעה הכ"ד בעתירת אביה מברכה בכ"מ ברכות מנשקה.

פ"ב פאור הבוקר ליום א' דחננקה תרכ"ז לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנמיני ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קלז בימי חננקה, אורה ושמחה וברכה, לבני מחמד נפשי הרבני האברה מורג חרוץ חדש מלא ישן נושן מעולפת ספירים, מעוטר במו"מ מזהירים כש"ת מו"ה יצחק ליב סופר יחי' לאי"ט לע"ע במשכן פבוד חותנו הגביר בק"ק דראהאביטש יע"א: אהד"ש הטוב הנני מודיע לה כל טוב מאתנו ב"ה ואנו בטוב לב שמח בשמחה של מצוה להודות ולהלל, לאל אשר לו דומי' תהלה ושכחו מי למלל, וגם אנו יוצאים ידי

רמ"א מזה וגם מזה לא נניח ידנו, להרבות בפסעודה פפי האפשר פיד ה' הטובה עלינו איש איש כמתנת ידו כברכת ה"א אשר נתן לנו, ומדי דברי טורי זקב אעשה לה עם נקודות הכוסף פי ידעתי פי נכסוף נכספת אל בית אביה לשמות בצמא מים נאמנים מי באר של תורה, ואציע לה פה מה שהעלתי בהעברה בימים האלו על דבר הטורי זקב וקצת דברי אגדה אגודים יחד מה שעולה בזכרוננו: והנה הט"ז מביא בשם לבוש הטעם דלא קבעו ימי חנוכה למשמה ושמחה כמו פורים פי בפורים הי' הצלת נפשות ובהנחה לא הי' הצלת נפשות פי היונים לא בקשו נפשות רק הכנעה והעברת הדת, וכ' עליו ועל דבריו פי אין זה נכון דהא כ' רש"י בפ' תצא דגדול המחטיא יותר מן ההורגו, וראיתי באלף רבה שכ' לקיים דברי הלבוש דשם הי' ברצון וכאן אנוסים היו וגם בעבירות דיהרג ואל יעבור אם עבר ולא נהרג אע"פ שחילל השם נקרא אנוס ופטור כמבואר ביו"ד סי' קנ"ז, והנה מ"ש דאם היו עוברים לא הי' כ"כ עבירה מפני שאנוסים היו באמת פן איתא במגלה דהקשו תלמידי לרשב"י דאמר מפני שהשתחוו לצלם וכי משא פנים יש בדבר ומתירן הם לא עשו אלא לפני לפיכך לא עשה עמהם אלא לפני, וקשה הלא בע"ז ינהג ואל יעבור וכמזונה לי שראיתי קושני' זו בשם הפלא"ה זצ"ל, ולהנ"ל ניחא קצת הגם שלא עשו פראוי' דהי' להם למסור נפשם על ע"ז דיהרג ואל יעבור מ"מ לא עברו על איסור דע"ז אלא על עשה דונקדשתי בתוך ב"י ולא הי' ראוי' לעונש כ"כ ול"ק וכי משא פנים יש בדבר, והיותר נ"ל בשנבין למה לא קשו להו לתלמידים על מה שאמרו הם מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע וכי משא פנים יש בדבר ונהרי הי' אוכלים ברצון כדדרשו ז"ל אין אונוס ובמדרש דהמן הסיתם שיאכלו ומרדכי מיהה על ידם וקשה לדידהו ג"כ וכי משא פנים יש בדבר, עוד קשה לי על קושני' וכמ"פ יש בדבר הרי אין לה דבר שעומד בפני תשובה ונהרי התענו ג"י צום בכי ומספד ואין בזה משום משא פנים דתשובה מהני אפי' על ע"ז כדאמרו ז"ל עד ה"א אפי' פפרת באלקנה, ונ"ל דקושני' ראשונה מתורצת ביה שני, ודאי תשובה מרצון ובלבב שלם מהני אפי' על ע"ז, אבל התשובה שהיא מתוך צרה כתשובת פרעה אין ראוי' שתקובל פי היא אנוס ע"י כפ', וגם תשובה זו מתקבלת והטעם כמ"ש הרמב"ם בהלכ' גרושין דמשו"ה מהני פופי' אותו עד שיאמר רוצה אני כי אמדי' פי בלבבו רוצה לשמוע אלא שיצרו תוקפו וכשכופי' אותו פיון שיצריף לעשות בנודאי עושה תשובה בלב שלם ובנפש חפוצה ומה"ט מקבל ה' התשובה בשעת צרה פיון שפסר יצרו עושה תשובה בלב שלם ורחמנא לבא בעי וכ"ז פשהו רשע בא' משארי עבירות, אבל בעובד ע"ז והוא כופר בלבו בה' מה"ד שלא תועיל לו תשובה רק כשעושה מדעת ורצון בלי כפי' להיות פי אין אמונה בלבו ואנוס הוא על התשובה וזהו שהקשו התלמידים לרשב"י שאמר על שהשתחוו לצלם וכי משא פנים יש בדבר, הגם ששבו בשעת צרה היו אנוסים בדבר פי ראו עצמם כשה אוכד אפס תקנה ואין זו תשובה שמועלת לעע"ז, והשיב הם עשו לפנים היינו שלא היו מאמינים בע"ז רק אנוסים היו הגם בע"ז ינהג ואל יעבור לזה מהני תשובה שעשו הגם שהיו אנוסים על התשובה, והא"ש דלא הקשו לנפשיהו על שנהנו וכי מ"פ יש בדבר הרי עשו תשובה ועלתה להם הגם שהי' באנוס וזה הפרפת נאה: והנה אם פי דברי אלי' רבה זכורים לטוב ולבש מדא דרבנו להקים דברי הלבוש, בכ"ז אני תמה עליו ועל הט"ז דבלא"ה לק"מ ודברי הלבוש צדקו בעצמותם דכוננתו רצוני' בפורים הי' הצלת הגופני וראוי' לשמוח שמחת מצנה

בְּעֵינַי הַגּוֹפְנֵי כְּמוֹ שְׁמַחַת י"ט פֶּסַח וְסוּכּוֹת וְיוֹתֵר שֶׁהִיא מִמִּיתָה לַחַיִּים, אֲבָל בְּתַנּוּכָה לֹא הִיא לַגּוֹף חֵלֶק בּוֹ כִּי אִם הִיוּ רוֹצִים לְהַפְנֵעַ וְלַעְזוֹב הַדָּת הִיוּ נִצּוּלִים וְהִסְפִּינוּ בְּנִפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת ה' וְקִיּוּם תּוֹרָתוֹ וְאֵין לַגּוֹף חֵלֶק בּוֹ כִּי זֶהוּ עֲצָמוֹ הַטַּעַם דְּגָדוּל הַמַּחְטִיא יוֹתֵר מִן הַהֲרֹגוֹ מִשּׁוּם שֶׁהַהוֹרָגוֹ מְאַבְדוֹ מִן הָעוֹלָם וְלֹא מִחַיֵּי נִצְחֵי אֲבָל הַמַּחְטִיא מְאַבְדוֹ מִחַיֵּי עוֹלָם וְהוֹ"ב וְהוֹ"ט אֲבִיּוֹת רַבּוֹ קוֹדֵם לְאֲבִיּוֹת אֲבִיו וְשֶׁאֵב מְבִיא לַחַיֵּי עוֹלָם וְרַבּוֹ לַחַיֵּי עוֹלָם וְכ"ז מִי שֶׁשׁוֹמֵר הַתּוֹרָה וְחַי בָּהֶם וְנִהַי תְּכַלִּית הַיּוֹתוֹ בַּעֲה"ז כְּדֵי שְׂיִזְכֶּה לַחַיֵּי הָעוֹלָם, וְהִיא הַיּוֹעֵלֶת וְהַנֹּאֶה רֵוִחַנִי שְׂאֵין לַגּוֹף עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה חֵלֶק בּוֹ, וְלִשְׁמִחָה מִה זֶה עוֹשֶׂה בְּתַנּוּכָה בְּרִיבּוּי אֲכִילָה וְשִׁתְּיָה וְהַנְּאִי הַגּוֹפְנֵי וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים וְכַרְוּרִים עַד שְׂאֵנִי תָמָּה עַל הַט"ז וְהוֹ"ר שֶׁלֹּא נִחְתּוּ לְדָבָר פְּשׁוּט כְּזֶה: וְאִמְרָתִי לְפָרֵשׁ בְּכ"ה הַשְּׁבִיעִי שֶׁהַתְּנוּדוֹ אֲחִי יוֹסֵף אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהַתְּחַנְּנוֹ אֲלֵינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ וְכו' וְעֵינֵי רַמְבַּ"ן שֶׁהַרְגִישׁ עַל שֶׁהַתְּנוּדוֹ שֶׁלֹּא שְׁמַעוּ וְלֹא רָאוּ בְּצָרַת נַפְשׁוֹ וְלֹא עַל גּוֹף הַמְּכִירָה וְנ"ל ע"פ הַג"ל דְּגָדוּל הַמַּחְטִיא יוֹתֵר מִהַהֲרֹגוֹ מִשּׁוּם שֶׁמְאַבְדוֹ מִחַיֵּי הָעוֹלָם וְהוֹ"ט אֲמָרוֹ וְנ"ל שְׂבִי כּוֹלֵהִי אֶתְנֵלְ בִּי שְׁמִשְׁנִיקָע בֵּין הָאֲנָמוֹת וְנִטְמַע בְּתוֹכָם, וְהִנֵּה תְּחַלֶּה רָצוֹ לְהֲרֹגוֹ וְאִתְּכ"פ הַשְּׁלִיכּוּ אוֹתוֹ הַבּוֹרָה, וְלִבְסוּף רַחֲמוּהוּ וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מִן הַבּוֹר וּמְכַרְוֵהוּ, וְהִתְחַרְוֹן הִיא קֶשֶׁה מְכֻלָּם כִּי עֵי"ז יֵהִי נִטְמַע בֵּין הַנְּכָרִים, וְהַתְּחַנּוּן יוֹסֵף שֶׁלֹּא יִמְכַרְוֵהוּ כִּי יֵרָא לְנַפְשׁוֹ פֶּן יִחְטָא וְיִאָּשֵׁם, וְהֵם לֹא הִאֲמִינוּ לוֹ כִּי צָר לוֹ עַל נַפְשׁוֹ, אֲלָא עַל גּוֹפוֹ הוּא דָּחַס, וְכְדֵי שְׂיִרְחַמּוּהוּ אוֹמֵר שְׁחַס עַל נַפְשׁוֹ, וְזֶהוּ שְׂאֲמָרוֹ אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהַתְּחַנְּנוֹ אֲלֵינוּ עַל צָרַת נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יֵאבֵד בֵּין הַנְּכָרִים וְלֹא שְׁמַעְנוּ לֹא נִכְנְסוּ דְּבָרֵינוּ בְּאֲזְנוֹנוֹ ע"כ בְּאֵה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת שֶׁאֵין מִן הָאֲחִים יֵאָסֵר וְנִשְׁאַר בֵּין הַמְּצָרִים וְאִם לֹא יִבִּיאוּ אֲחֵיהֶם הַקָּטָן יִחְזִיק בְּכֻלָּם וְיִטְמַעוּ בִּינֵיהֶם וְנִהוּ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וְע"ז אָמַר רַאֲוִבֵן הִלָּא אִמְרָתִי לְכֶם אֵל תְּחַטְּאוּ בְּיָלֵד וְעֵינֵינוּ רַמְבַּ"ן שֶׁהַרְגִישׁ דָּאִין זָכַר לְדָבָר שְׂאֲמַר לָהֶם אֵל תְּחַטְּאוּ בְּמִכִּירָה אֲלָא שֶׁלֹּא יִהְרָגוּהוּ בְּיָדַי, וְנ"ל דָּאִין שְׂאֲמַר לָהֶם רַאֲוִבֵן מִה בְּצַע כִּי נִהְרָג, יַעֲצוּ עֲצָה שֶׁלֹּא לְהֲרֹגוֹ כִּלְלֵי אֲלָא לְמַכְרוֹ לְעַבְדֵי וְרַאֲוִבֵן לֹא רָצָה בְּזֶה כִּי גָדוּל הַמַּחְטִיא יוֹתֵר מִן הַהוֹרָגוֹ, וְאִמְרָה הַשְּׁלִיכּוּ אוֹתוֹ הַבּוֹרָה בְּכֻלָּל דְּבָרֵינוּ שֶׁלֹּא לְמַכְרוֹ מוּטָב שְׂיִמּוֹת וְלֹא יֵהִי חוֹטָא כֹּל יָמָיו, וְזֶהוּ שְׂאֲמַר כְּשֶׁהַתְּנוּדוֹ הִלָּא אִמְרָתִי אֲלֵיכֶם אֵל תְּחַטְּאוּ בְּיָלֵד הֵינּוּ שֶׁלֹּא יֵהִיוּ גּוֹרְמִים לְהַחְטִיאוֹ וְגַם לָהֶם יִחְשַׁב חַטָּא וְיַעֲנִשׁוּ כְּמִסִּית וּמְדִיחַ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמּוּ הִנֵּה נִדְרָשׁ גַּם לְרַבּוֹת עֵי"ל וְלַמ"ש גַּם לְרַבּוֹת דָּמִים תְּרַמִּי מִשְׁמַע דָּם הַגּוֹף וְהַנְּפֶשׁ וְא"ש: עוֹד יֵשׁ לְהַטְעִים טַעַם בֵּין פּוֹרִים לְחַנּוּכָה דְּבַפּוֹרִים נִתְחַיְּבוּ כְּלִי עַל שְׁנֵהֲנוּ מְסַעֲוֹדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע וְיֵשׁ תִּיקוּן בְּמִה שְׁקִלְקְלוּ בְּשִׁמְחָה וּמְשִׁתָּה שֶׁל מִצְוָה, הַגַּם שְׁטַעַם זֶה נִדְחָה א"כ בְּשׁוֹשֵׁן יִהְרָגוּ מ"מ פִּינּוֹן שְׁבִשׁוֹשֵׁן חַטָּאוֹ בְּסַעֲוֹדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע קָבְלוּ עֲלֵיהֶם בְּכָל מְקוֹם לְקַבְּעֵם שְׁמִחָה וּמְשִׁתָּה וּבְאֲמַת תְּחַלֶּה קָבְלוּ רַק בְּשׁוֹשֵׁן לְחוּד עַד שֶׁכ' מְרַדְכֵי וְאִסְתֵּר לְקַיִּים עֲלֵיהֶם בְּכ"מ לְהִיּוֹת עוֹשִׂים אוֹתָם יָמֵי מְשִׁתָּה וְשִׁמְחָה, שׁוֹב רֵאִיתִי קָרוֹב לְזֶה בְּב"ח וּמוֹבָא בְּא"ר, עוֹד נ"ל ע"פ שְׂאֲמָרוֹ וְנ"ל בְּמַגְלָה י"ב ע"ב בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב הַמְּלִיךָ אָמַר רַבָּא יוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁבַת הִיא שִׁישְׂרָאֵל אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּמְתַחִילִים בְּדְבָרֵי תּוֹרָה וּבְדְבָרֵי תִשְׁבָּחוֹת, אֲבָל או"ה אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים אֵין מְתַחִילִים אֲלָא בְּדְבָרֵי תְּפִלוֹת וְכֵן בְּסַעֲוֹדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע הִלְלוּ אוֹמְרִים מְדִיּוֹת נְאוֹת וְכו' כִּי פְּנוּנָתוֹ כ' הִיא זְכוּת סְעוּדַת שְׁבַת מִתּוֹךְ ד"ת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת עֲמֵדָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל וְנִבְרָא לָהֶם רְפוּאָה לְמַכְתָּם מִתּוֹךְ אוֹתָהּ סְעוּדָה שֶׁל אֲחִישְׁרוּשׁ

שְׁנֵהפָּנָה הוּא שְׁמִתְחִילִי בְּדַבְרֵי תְּפִלוֹת ע"ד נְלִינָה בְּכַפָּרִים נְלִינָה בְּכּוֹפָרִים, וּמִמָּה שְׁאָמְרוּ דַבְרֵי תְּפִלוֹת מְדִיוֹת נְאוֹת עַד שְׁנִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר וְנִהְרְגָה וּשְׁתִּי עִי"ז נִתְנוּצָצָה הַצֵּלָה לְיִשְׂרָאֵל, וּרְאוּנִי לַעֲשׂוֹת זִכָּר לַכ"ז ע"י אֲכִילָה וּשְׁתִּי שֶׁל מִצְוָה אַחַר קְרִיאַת הַמַּגִּלָּה וּלְקַיֵּים מִצְוֹת מְשֻׁלּוֹחַ מְנוֹת מִן הַסְּעוּדָה אֲשֶׁר הֵכִין לוֹ כַּמ"ש הֶר"ן וְלוֹמַר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת כְּדָרְכּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כַּנ"ל, וְגַם י"ל ע"פ שְׁדָרְשׁוּ לְיִהוּדִי הִיְתָה אוֹרָה וְכו' וְשִׁמְחָה זֶה י"ט וְכו' רַש"י ע"כ זֶה גִּזַּר הַפֶּן וְעַרְבָה כָּל שְׁמִחָה שֶׁל מִצְוָה שֶׁל יו"ט, וְאַחַר שְׁלִיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה חֲזָרָה שְׁמִחַת מוֹעֲדִים לְמִקּוֹמ' וְעָשׂוּ זִכָּר לְזֶה לְהַרְבּוֹת בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּי כִּי ע"י פּוּרִים חֲזָרָה שְׁמִחַת מוֹעֲדִים וִי"ט לְיִשְׂרָאֵל וְכו"ז לִיכָּא בְּחִנּוּכָה וְאֲפָשֶׁר דְּכוּלְהִי טַעְמֵי אִתְּגַבֵּי בְּפוּרִים: וְהַט"ז כ' דְּלָא הִי גַם חִנּוּכָה גַם מְפֻרְסָם כ"כ כְּמוֹ גַם פּוּרִים לְכֹן קָבְעוּ עַל הַנְּרוֹת שִׁיְהִי גַם גִּיפָר וּמְפֻרְסָם וְהַצֵּלַת נַפְשׁוֹת טָפֵל וְקָבְעוּ עַל הַנְּרוֹת כִּי כֹן רָאוּ רְצוֹנוֹ ית' בְּזֶה, וְנ"ל לְהַמְתִּיק דְּבָרָיו דְּנוֹדָאֵי גַם נִצְחוֹן הַמְּלַחְמָה מֵאֵת ה' הִיְתָה זֹאת כַּמ"ש בְּעַל הַנְּסִים רַבִּים בְּיַד מְעַטִּים וְכו' אֲלֵא שְׁמִי שְׁלַבּוּ נּוֹקְפוּ יוֹכֵל לּוֹמַר שְׁהִי בְּטַבְעֵי כִּי הִיוּ חֲשֻׁמוֹנָאִים גְּבוּרֵי פֶחַ פְּאֲשֶׁר הִיוּ בְּאִמַת לְכֹן הִרְאָה ה' לְהֵם הַשְּׁגָחְתּוּ בְּדַבְרֵי הַנְּרָאָה לְעֵין כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְהַחֲלֵק יַעֲיֵד עַל הַפֶּל כִּי הַנִּצְחוֹן ג"כ מֵאֵתוֹ יִצְאָה, וּמ"מ לֹא רָצָה ה' לְעַזְרָם בְּלִי שְׁיִלְחָמוּ נֶגֶד שׁוֹנְאֵיהֶם דְּמַמְעַט בְּנִיפָא כָּל הָאֲפָשֶׁר עֲדִיף, ע"ד וּיְבַרְכֵהּ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, וּבְנֵרוֹת עֲצָמָם הִרְאָה ה' לְהֵם לְמַעַט בְּנִיפָא עֲדִיף עַפְמ"ש הַט"ז דְּנִס שֶׁל לִילָה רֵאשׁוֹנָה שְׁלֹא הִי כָּלָה כָּל הַשְּׁמֵן בְּלִילָה רֵאשׁוֹנָה הַגַּם שְׁבוּנוֹדָאֵי אֲפָשֶׁר שְׁיִבְרָא ה' בְּרִי חֲדָשָׁה יֵשׁ מֵאִין כֹּף מִדְּתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה לְמַעַט בְּנִיפָא כָּל שְׁאֲפָשֶׁר לְקַרְבַּי יוֹתֵר אֶל הַטַּבְעֵי וְעַד"ז הִי נִצְוֹת הַמְּלַחְמָה, וְהִרְאָה ה' לְהֵם ע"י גַם הַנְּרוֹת כִּי רְצוֹנוֹ וְהַשְּׁגָחְתּוֹ הִי בְּנִינְיוֹת מְלַחְמָה וְכֹף מִדְּתוֹ ית"ש לְמַעַט בְּנִס וּלְקַרְבֵי אֶל הַטַּבְעֵי כָּל הָאֲפָשֶׁר, לְכֹן בְּמִלְחָמַת עֲמֵלֵק כְּתִיב וַיְכַן מֹשֶׁה מִזְבַּח וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נְסִי כ' רַש"י אֱלֹקִים עָשָׂה לָנוּ גַם בְּמִקּוֹם הַזֶּה וְלֹא בְּנֵה מִזְבַּח עַל נְסִים שְׁנַעֲשׂוּ לְהֵם בְּמִצְרַיִם, וְנ"ל כִּי אֲזַר רָאוּ פּוֹלָם כִּי אֲצַבֵּעַ אֱלֹקִים הוּא כִּי הִי חוּץ לְטַבְעֵי, אֲבָל מְלַחְמַת עֲמֵלֵק אֲפָשֶׁר לְחָשׁוֹב כִּי הִי בְּטַבְעֵי וְלָכֵן בְּנֵה מִזְבַּח וְאָמַר ה' נְסִי אֱלֹקִים עָשָׂה לָנוּ גַם, וְאָמַר כִּי יָד עַל פֶּס יֵה מְלַחְמָה לְה' בְּעֲמֵלֵק מִדּוֹר דּוֹר הִינּוּ לֹא לְבַד עֲכָשְׁוֹ הִי בְּעֲזָרַת ה' שְׁלֹא הִיוּ מְלֻמְדֵי מְלַחְמָה בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם, גַּם לְעֲתִיד כִּי יִהְיֶה יָד מְלָךְ יִשְׂרָאֵל עַל פֶּס יֵה כְּדַכְתִּיב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל פֶּסַח ה' עֵינֵי רַמְבַּ"ן וַיִּהְיוּ מְלֻמְדֵי מְלַחְמָה, כַּכ"ז מְלַחְמָה לְה' בְּעֲמֵלֵק וְלֹא לָנוּ כִּי שְׁקַר הַסּוֹס לְתַשׁוּעָה וּבְרֹב חֵילוֹ לֹא יִמְלֹט לֹא לְגַבּוּרִים הַמְּלַחְמָה, כְּתִבְתִּי כָּל זֶה בְּכוּנוֹת הַלֵּב לְשִׁמְחַת לְבָב בִּימֵי שְׁמִחַת מִצְוָה, וְלִהְטִיב מְטוֹבִינוּ לְחֻתְמָהּ וְאֲנָשֵׁי מְקוֹמָהּ, יְהִי ה' הַמְּאִיר עֵינֵינוּ וְעוֹשֶׂה לָנוּ נִפְלְאוֹת עִמָּךְ, כְּאֵנֶת נִפְשֶׁךְ וְנִפְשֶׁי אֲבִיךָ מְבָרְכֶךָ בְּבָרְכָה מְרֻבָּה, בְּרַכַּת הַתּוֹרָה וְאַהֲבָה: הַק' אֲבָרְהֵם שְׁמוּאֵל בְּנֵימִין ב"ה גַּם מֵהַרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה קִלַּח אוֹר לְיִשְׂרָאֵל, וְשְׁמִחַת פּוּרִים, שְׁוֹבַע שְׁמִחוֹת, וְרַב בְּרָכוֹת, לִי"ג מַע"כ הֶרַב, יְדִיו לֹא רַב, בְּחֻזְקֵי חוּרַב, הַמְּאוּה"ג לְמִשְׁשֶׁלַת הַתּוֹרָה, בְּעַל פִּיפִיּוֹת צ"ת כַּש"ת מו"ה אֲפָרִים נ"י אֲבֻדָּה ק' טַשְׁאָבָא יע"א: יְקָרְתוּ קַבְּלֵתִי דְבָר בְּעֵתוֹ, ע"ד א' שְׁכָר קָרַב זְמַן נְשׁוּאֵי בְּתוֹ, וּמִתּוֹךְ סִיבּוֹת שׁוֹנוֹת נִדְחוּ הַנְּשׁוּאִים מִזְמַן לְזְמַן וְהַשְּׁעָה דוֹחֶקֶת, אַחַר שְׁכָר עָבְרוּ זְמַן זְמַנִּים טוֹבָא לְהַשְׁיֵאָה בְּיָמֵי הָאֵלּוּ, וְזְמַן אֲשֶׁר יִנְכָשֶׁר לְשִׁנְיָהֶם הוּא בִּימֵי פּוּרִים בִּי"ד אוֹ בִּט"ו וְקוֹדֵם א"א לֹא מ'ב' צְדָדִים, וְלֹאֲחַר עַד אַחֲרֵי יָמֵי פּוּרִים יֵשׁ לְחֻשׁ כִּינּוֹן דְּאֲדָחִי כ"כ הִיא תְּדָחָה עוֹד ח"ו וְנִשְׁאַלָה שְׁאַלָה לְפָנָיו לְהַתִּיר לַעֲשׂוֹת נְשׁוּאִין בֹּא' מִימֵי הַפּוּרִים וְעֵינָיו שְׁפִיר חָזוּ דְרַשׁ וְחָקַר אַחַר דִּין זֶה בְּמוֹצָא הַדִּין

בב"י וש"ע נאָת אָפּר נגזר עלי' מהמג"א סי' תרצ"ו ובפר"ח סי' תרפ"ח דאָסור לעשות נשואין בפורים ופר"מ נ"י פלפל בתקמה וצידד להתיר, ולא מלאו לבו לעשות מעשה נגד המג"א ופר"ח ונפשו אינתה לדעת דעתי הענייה בדחיתו של המג"א ופר"ח ומה עמדי לדינא להלכה ולמעשה, והנני לעשות רצון צדיק פמותו ואגלה לו דעתי אחר עיון הראוי לפי מסת הפנאי בעזרת החונן דעת, ממקור התבונה נובעת: הנה הב"י בשם תשובת רשב"א כ' נז"ל לעשות נשואין בפורים מסתברא דמותר דושמחת בחגך פתיב בחגך ולא באשמה אבל בפורים מותר, ועוד הו"ל חד יומא משום חד יומא לא משהי אינש נפשין וכמ"ד משום פ"ו ולא מצא הב"י חולק על תשובת רשב"א וקבעו להלכה, ורמ"א בהג"ה שתיק לי וכהודאה היא, אמנם המג"א ירה תצי השגותיו על המחבר דקבע הלכה פמותו, והנה מתחלה בא בקושלי' על הרשב"א ובא תחלה אל המאןחר אשר כ' רשב"א דלטעמא דפ"ו ליכא דמשום חד יומא לא משהי אינש נפשין והוא מש"ס מ"ק ושם לא נאמר עד"ז אלא דשמא מתוך סיבה יהי מעוכב כל ז'י"ן, והעלה דהרשב"א מדנפשין מחדש הו סברא ואמרה בלשון הגמרא, וכ' דיש לו ראי' מדמותר בעיו"ט של שבועות וע"כ מטעמא דרשב"א משום רנוחא דחד יומא לא משהי אינש נפשין ועיי' סמך משה שהקשה למה אסור לישא ביו"ט של שבועות הא משום ח"י ל"מ אינש נפשין, ונדחק דאיכא ב' ימים יט"ש של גליות והוא דחוק דמתני' בא"י עכ"פ ג"כ קאי ועיי' מחצית השקל שנדחק, והדברים פשוטים דמתני' אין נושאין נשים במועד קאמר היינו בחוה"מ, אבל מי"ט עצמו לא קמירי דאסור בלא"ה משום דאין מקדשין ואין מיבמין ביו"ט פמתני' שלהי ביצה, וכן מצאתי פתוב בגליון ש"ע של אבא מ"ו מאוה"ג זצ"ל והוא פשוט: והנה ראי' מג"א מדשרי בערב רגל של שבועות יש לדחות פינו דבשאר ערב הרגל מותר לא חלקו בין עיו"ט דשבועות פינו דל"ש כ"כ דמשקה משום חד יומא לכן לא פלוג, אבל להתיר בפורים משום סברא זו דמשום חד יומא מה שאסור בכל רגלים וימי שמחה מנ"ל לרשב"א, ולפע"ד נראה דסברתו מוכרחת, בהקדם קושלי' א' שנתקשה בה בט"א חגיגה ח' לפמ"ש תוס' שם דדרש ושמחת בחגיגה ולא באשמה דאורייתא הוא, דקשלי' מתני' דביצה אין מקדשין ואין מיבמין בשויו"ט משום שמה יכתוב או דהו"ל פקונה קנני וזה איסור מדרבנן הא אין מיבמין במועד מדאורייתא משום ושמחת בחגיגה וכו' כדקתני פמתני' דמ"ק דאין נושאין נשים ואין מיבמין, ומצאתי יישוב לקושלי' זו ע"פ חקירתו של הפמ"ג, מי שנשא אשה ונמצאו קדושי טעות וחוזר ומקדשה אם מותר להתזירה במועד אי הו"ל פמתזיר גרושתו, ולפע"ד אין בו ספק דזיל בתר טעמא פינו דכבר היתה נשואה לו ולבו גס בה ואין שמחה כ"כ מאחר שפבר פרתו ברית יחד ועשאה פלי, שאין שמחה כ"כ כמו נשואה מתחלה ופשוט, וי"ל לפ"ז דמתני' קמ"ל דאסור ליבם בשויו"ט באופן דמשום אין נושאין נשים במועד ואין מיבמין ליכא, פגון שפבר היתה נשואה ליבם זה ונמצאו קדושי טעות ויצאה מאתו והלכה והיתה לאחיו בהיתר פמבואר בא"ע סי' ו' והוא מתשובת הרא"ש, ומת אחיו אחר שנשאה ונפלה לפני הראשון ליבום דליכא לו שמחה כ"כ פינו שפבר היתה נשואה לו קודם שנשאת לאחיו וליכא משום אין מיבמין במועד, ובחה"מ מותר, אבל בשויו"ט אסור משום שמה יכתוב פכש"ס דילן או משום דהו"ל פקונה קנני בשויו"ט פבירושלמי ומיושב קושלי' ט"א ועיי': אלא דהלום ראיתי בשעה"מ שהוסיף להקשות לכל הטעמים דאין נושאין נשים, גם אם הם טעם אשר אמרו ושפחהו

רַבֵּן גַּ"כ קָשָׁה עַכ"פּ מִתְּנִי דְּבִי צִהָה דְּאִין מִיבְּמִין מְשַׁנָּה שֶׁא"צ הִיא מְשׁוּם אִיסוּר יו"ט גַּם בַּחוּה"מ אִסוּר מְשׁוּם אֶחָד מִן הַטְּעָמִים שְׁאֶסְרוּ רַבֵּן בַּחוּה"מ, וְהִנֵּה גַם לְקַנְשֵׁי שַׁע"מ מֵעֵלָה יִיָּשׁוּבִי לְקַנְשֵׁי ט"א, דְּלִכְל הַטְּעָמִים בְּמַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ צ"ל דְּלֹא שִׁינָה גַם א' מִן הַטְּעָמִים שְׁאִין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּמוֹעֵד, וִי"ל מִתְּנִי דְּבִי צִהָה בַּחוּה"מ וְכַמ"ש: אָבֵל הָא קָשִׁי לִי לְטַעַם שְׁמָא יִשְׁהָה וַיִּבְטַל מִפ"ו וְכ' תוּס' מ"ק לְטַעַם הַנ"ל הָא דְּמִנְתָּר לְהַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ דְּכָבֵר קֵינִים מְסַתְּמָא פ"ו מְנַשְׂוֹאִין רֵאשׁוֹנִים וְגַם אִין דְּרָף לְשָׁהוּת כ"כ כְּשִׁמְחָזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ כַּנ"ל, וְכ"ז שִׁינָה בְּמַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ, אָבֵל בְּאִפְּן שְׁכַתְּבֵנוּ בְּמִיבָם שְׁנַמְצָאוּ קְדוּשֵׁי טַעוֹת וַיִּשְׂאָה אַחִיו וַיִּמַּת וְנִפְלָה לְפָנָיו, אִיכָּא מְשׁוּם שְׁמָא יִשְׁהָה וַיֵּאָחֵר מְצַנֵּת יְבוּם וְהָא מְשׁוּה"ה אִין מִיבְּמִין בְּמוֹעֵד הַגַּם דְּאִית לִי אִשָּׁה וּבָנִים לֹא יִיבָם שְׁמָא יִשְׁהָה מְצַנֵּת יְבוּם וְגַם מ"ש תוּס' דְּאִין דְּרָף לְשָׁהוּת הִינְנוּ כְּשִׁמְחָזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ מְרַצְוֵנוּ אָבֵל יְבָמָה זֶה שְׁכַבְרָה נִשְׂאָת לְאַחִיו וְבַע"כ מַחְזִירָה מִפְּנֵי שְׁגָזְרָה הַתּוֹרָה עָלָיו יֵשׁ לְחוּשׁ לְשְׁמָא יִשְׁהָה עַד יו"ט כְּמוֹ בְּכָל יְבוּם דְּאִין מִיבְּמִין מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּשְׁמָא יִשְׁהָה וְקַנְשֵׁי שַׁע"מ קָמָה וְגַם נִצְבָּה לְמ"ד מְשׁוּם שְׁמָא יִשְׁהָה וְצ"ע, וַיֵּשׁ לְנוּ רֵאִי מְהִימְנָא מִכַּח קַנְשֵׁי עֲצוּמָה זֶה דְּמְשׁוּם חַד יוֹמָא לֹא מְשָׁהי אִינְשׁ נְפִשְׁי' הִינְנוּ מְשׁוּם הַרְנוּחָה דְּחַד יוֹמָא כַּמ"ש הַרְשָׁב"א, וְהָא דְּאִסוּר לְיִשְׂאָ בִּי"ט שְׁל שְׁבוּעוֹת מְשׁוּם שְׁמָא יְכַתֵּב וְקוֹנָה קִנְיָן, וְא"ש מִתְּנִי דְּבִי צִהָה דְּמְשַׁנָּה צְרִיכָא הִיא דִּישׁ אִיסוּר דִּיבּוּם בְּשׁוּי"ט כְּקוֹנָה וּמוֹכֵר דְּמְשׁוּה"ה אִסוּר גַּם בְּשְׁבוּעוֹת וְשַׁבָּת דְּלִיכָא מְשׁוּם שְׁמָא יִשְׁהָה דְּמְשׁוּם חַד יוֹמָא דְּשַׁבָּת וְדִי"ט שְׁל שְׁבוּעוֹת לֹא מְשָׁהי נְפִשְׁי' וְזוּ רֵאִי מְהִימְנָא כְּרֵאִי מוֹצְקָת, מִכַּח קַנְשֵׁי מְוַכְרַחַת: עוֹד הַקָּשָׁה הַמְּג"א אָבֵל אִי קָשִׁי הָא קָשִׁי הָא קִי"ל כַּמ"ד אִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשַׁמְחָה וְכ' מְשׁוּה"ה כ' רְשָׁב"א דְּבָרִים אֵלוּ דְּרַבֵּן הוֹלְכִים בְּהוּ לְהִקַּל כְּפִוְנָתוֹ דְּטַעְמָא מְקָרָא וְשַׁמְחָת הוּא דְּאוֹרֵייתָא וְטַעַם זֶה לִיתָא בְּפּוֹרִים וּמְשׁוּם אִין מְעַרְבִין דְּרַבֵּן הוּא מְדַבְּרֵי קְבֵלָה, אֲמַנְם רִי"ף וְרַמְב"ם הִעֲתִיקוּ לְהֵאֵי טַעְמָא דְּאִין מְעַרְבִין וְנִקְטִינֵן כְּפִוְנֵייהוּ, וְהִנֵּה מ"ש דְּטַעְמָא דְּאִין מְעַרְבִין דְּרַבֵּן הוּא עֵי"י ב"י ס' תַּקֵּנ"ח וּמַג"א שָׁם, וְנ"ל וְדֵאִי לְרַמְב"ם הָא דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשַׁמְחָה מְדַרְבֵּן הוּא דְּהָא הַרְמַב"ם הִלֵּךְ אִישׁוּת כ' דְּנִפְקָא לָן מְמַלָּא שְׁבוּעָה זֹאת וְהוּא מִירוּשְׁלַמִי וַיִּלְפוּתָא זֶה וְדֵאִי דְּרַבֵּן הִיא וְעֵי"י רַמְב"ן בְּנִמְוִקוּ בַּפ' וַיִּשְׁלַח דַּכ' דִּילְפוּתָא זֶה אֲסַמְכָתָא בְּעֵלְמָא הִיא דְּאִין לְמַדִּי מְקוֹדֵם מ"ת, וּמְדָלָא מְבִיא הַרְמַב"ם יִלְפוּת' דְּש"ס דִּילָן וְנִקְיֵט דְּרִשָּׁא דִירוּשְׁלַמִי וְכ' הַה"מ דְּמַסְתַּבֵּר יוֹתֵר לְרַמְב"ם יִלְפוּתָא דִירוּשְׁלַמִי וְאִי הוּי ס"ל דִּילְפוּת' גְּמוּרָה הִיא לֹא הִי שְׁבִיק דְּרִשָּׁא דְּגִמְרָא דִּילָן וּמְבִיא דְּרִשׁ דִירוּשְׁלַמִי אֲלָא ש"מ דַּס"ל דְּאִין חִילּוּק בֵּין יִלְפוּתָא דִירוּשְׁלַמִי שְׁאִין בּוֹ קוֹלָא יוֹתֵר מִיִּלְפוּתָא דְּש"ס דִּילָן וְלִקְמָן יְבוֹאֵר וַיִּתְּנִישׁב יוֹתֵר לָמָּה לֹא הִבִּיא יִלְפוּתָא דְּש"ס דִּילָן מִמ"ש הַה"מ: אָבֵל מְדַבְּרֵי הַרִי"ף נ"ל דַּס"ל דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשַׁמְחָה דְּאוֹרֵייתָא הִיא וְהוּא מְדַכ' וְנ"ל מִפְּנֵי שְׁשַׁמְחָה הִיא לּוֹ וְכו' אָמַר ר"י א"צ מִפְּנֵי שְׁאִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשַׁמְחָה וְאָמַר ר"ד ב"ק אָמַר רַב מְנִין שְׁאִין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּמוֹעֵד שְׁנַאֲמַר וְשַׁמְחָת בְּחֻגָּה וְלֹא בְּאַשְׁתָּה וְכו' עַכ"ל, וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ דְּמְשַׁמְעָה דְּהָא דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשַׁמְחָה עִם מַה דְּאָמַר רַב טַעְמָא שְׁאִין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּמוֹעֵד דְּכַתִּיב וְשַׁמְחָת חַד טַעְמָא וְחַד עֲנִין הוּא מְדַכ' וְאָמַר ר"ד וְכו' אָמַר רַב, וְאַח"כ כ' עוֹלָא אָמַר וְכו' ר"י נִפְחָא אָמַר וְכו' נִרְאָה דַּב' אָמְרוּ לִי אָמְרוּ טַעַם לְעֲצָמָם וְדְשַׁמּוּאֵל וְדַרְב שִׁיכִים לְהַדְדִי, וַיִּוֹתֵר מוֹכַח מְדָלָא כ' טַעְמָא דְּרַבָּה בַּר ר"ה מִפְּנֵי שְׁמַנִּיחַ בְּשַׁמְחָת הַרְגֵל וְעוֹסֵק בְּשַׁמְחָת אִשְׁתּוֹ, נִרְאָה דַּס"ל לְרִי"ף דְּלֵאמַת לֹא הִינְנוּ טַעְמָא דְּקָרָא דוֹשַׁמְחָת בְּחֻגָּה מְשׁוּם

שְׁמִנִּית שְׁמַחַת הַרְגָּל כְּדָאֵמַר לִי אַבְיֵי לִר' יוֹסֵף, אֲלָא מְשׁוּם דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת,
אֲלָא דצ"ע דְּהוּא נֶגֶד אַבְיֵי דְּאֵמַר דְּהָא דְּרַבָּה בְּר"ה דְּרַב הוּא, וְגַם מְדָאֵמַר הַש"ס דְּאִין
מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת וְיִלְיָף מְשַׁלְּמָה נִרְאָה דְּלָאוּ מְקָרָא דְּוִשְׁמַחַת נְפָקָא וְכ"ז צ"ע וְלֹא
רְאִיתִי שְׁהַרְגִישׁ בְּזוּהַ רַק רַש"י שְׁסָבִיב הָרִי"ף שְׁרַצָּה לְהַשְׁמַר קֶצֶת מְזָה וְנִדְחַק, וְהַנְּלַפְע"ד
בְּכּוֹנוֹת הָרִי"ף דַּס"ל לְדַרְשׁ בְּחֻגָּה וְלֹא בְּאַשְׁתָּהּ י"ל מִתְרִי טַעְמֵי אוּ דְּמְשׁוּם שְׁמַחַת אֲשֶׁתּוּ
דְּחַבִּיבָה עָלֵיו כ"כ יִשְׁפַּח שְׁמַחַת הַרְגָּל וְיִשְׁמַח בְּאַשְׁתּוּ וְקָרָא קְאָמַר וְשְׁמַחַת בְּחֻגָּה שְׁתֵּהֵן!
הַשְׁמַחַת בְּחֻג עֲצָמוּ וְלֹא בְּשְׁמַחַת שְׁפָאָה ע"י אֲשֶׁתּוּ וְלֹא ע"י הַחֵג וְע"י שְׁמַחַת אֲשֶׁתּוּ יִשְׁפַּח
הַחֵג לְגַמְרֵי וְזֶהוּ שְׁאָמַר אַבְיֵי דְּרַבָּה בְּר"ה הָא דְּרַב הוּא, לִפ"ז דְּוָקָא נְשׂוּאִין מְעַטָּה תוֹרָה
שְׂיִישׁ לְחֹוֶשׁ שְׂיִשְׁפַּח שְׁמַחַת הַחֵג לְגַמְרֵי אֲבָל בְּשְׁמַחַת אַחֲרַת אֲפֹשֶׁר אִין לְחֹוֶשׁ שְׂיִשְׁפַּח
שְׁמַחַת הַרְגָּל, וִי"ל דְּטַעְמָא דְּקָרָא בְּחֻגָּה לְמַעַט שְׁמַחַת וְלֹא בְּאַשְׁתָּהּ לֹא מְשׁוּם שְׂיִשְׁפַּח
שְׁמַחַת הַרְגָּל לְגַמְרֵי אֲלָא שְׁלֹא יַעֲרַב שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת שֶׁא"א לְסַבּוּל וְלְכּוֹנִין בְּלֵב לֵב
שְׁמַחַת כַּאֲחָד כַּמ"ש תוֹס' וְלָזָה ה"ה שְׁאָרֵי שְׁמַחַת וְכ"כ נ"מ זֹו בְּרַש"י שְׁפָרִי"ף וּבְתוֹס'
מ"ק ד"ה מְפָנִי בִּיטוּל פ"ו וְכו' וְס"ל לְרִי"ף הָא דְּאֵמַר אַבְיֵי דְּרַבָּה בְּר"ה דְּרַב הוּא מְשׁוּם
דַּל"ל אִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת, אֲבָל לְשִׁמוּאֵל דְּאִית לִי אִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת
מִנ"ל לְחֻדָּשׁ בְּקָרָא דְּבְחֻגָּה מְשׁוּם שְׁמָא יְנִיחַ, הִיכָא דְּיִישׁ לָנוּ טַעַם פְּשׁוּט מְשׁוּם שְׁאִין
מְעַרְבִין, וְהִינּוּ מְאַחַר שְׂיִישׁ לָנוּ יִלְפוּתָא וְסָמָּה מְדַבְּרֵי קַבְלָה מְשַׁלְּמָה דְּאִין רְאוּי' לְעַרְב
שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת מְפָרְשִׁינּוּ טַעְמָא דְּקָרָא וְשְׁמַחַת בְּחֻגָּה מֵהָא טַעְמָא שְׁפָכַר נְמָצָא בְּדַבְּרֵי
קַבְלָה וְש"ס מְקַשָּׁה מִנ"ל דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת וְל"א דְּיִלְיָף מְקָרָא דְּשְׁמַחַת דְּלוּלֵי
דְּיַדְעִינּוּ מִמֶּק"א מְדַבְּרֵי קַבְלָה עַכ"פ דְּאִין מְעַרְבִין מִנ"ל לְמִילָף מְקָרָא דְּוִשְׁמַחַת בְּחֻגָּה
דְּאִין מְעַרְבִין דְּלָמָּא דְּוָקָא הִיכָא דְּאִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יְנִיחַ שְׁמַחַת הַרְגָּל לְגַמְרֵי אֲסוּר, אֲבָל
מְאַחַר דְּאִיכָּא לָנוּ מִד"ק דַּא"מ מְמִילָא מְפָרְשִׁי גַם טַעְמָא דְּתוֹרָה דְּוִשְׁמַחַת מְשׁוּם דְּאִין
מְעַרְבִין וְכו' וְהוּוּ דְּבַרֵי הָרִי"ף מְדוּנְיָקִים וּמְדוּנְקִים שְׁבַעַתִּים בַּעֲזָה"י: הִינּוּצָא לָנוּ מְדַבְּרֵי
הָרִי"ף וְלִפִּי מַה שְׁפִירְשְׁנוּהוּ דַּס"ל דְּאִין מְעַרְבִין ש"בש דְּאוּרְיִתָּא הוּא מְקָרָא דְּוִשְׁמַחַת
בְּחֻגָּה, אֲבָל הַרְמַב"ם ס"ל דְּוִשְׁמַחַת בְּחֻגָּה וְלֹא בְּאַשְׁתָּהּ הוּא מְשׁוּם שְׁמָא יְנִיחַ, וְאִין
מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת עַנְיָן אַחַר הוּא, וְשְׁמַחַת בְּחֻגָּה דְּאוּרְיִתָּא הוּא, וְאִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת
אַסְפַּתָּא הוּא אוּ מְשַׁלְּמָה אוּ מְמָנָא שְׁבוּעַ זָאת, כ"ז מוּכַח וּמְוָכַח מִמ"ש בְּהַלְכ' יו"ט
וּבְהַלְכ' אִישׁוֹת דּוּק וְתִשְׁפַּח כְּדַבְּרֵינוּ: וִי"ל דַּמ"ש רַשְׁבָּ"א דְּכַתִּיב וְשְׁמַחַת בְּחֻגָּה אֲבָל לֹא
בְּאַשְׁתָּהּ אֲבָל בְּפוּרִים מוֹתֵר וְלֹא חָשׁ לְטַעְמָא מְשׁוּם אִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת מְשׁוּם
דַּס"ל כְּרִי"ף דְּלֵאמַת הָא דְּבְחֻגָּה וְלֹא בְּאַשְׁתָּהּ הוּא מְשׁוּם דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת
וְדְאוּרְיִתָּא הוּא, אֲבָל דְּוָקָא אַבְחֻגָּה קְפִיד קָרָא, וְכֵן שְׁלֵמָה שְׁלֹא עֵינֵי שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת
הַחֵג מְקָרָא דְּוִשְׁמַחַת בְּחֻגָּה נְפָקָא לִי וְאִין לָנוּ לְהוֹסִיף אֲלָא שְׁלֹא לְעַרְב בְּשְׁמַחַת הַחֵג,
אֲבָל פּוּרִים דְּלָאוּ חָג מְיָקָרִי וְכִינּוּצָא אִין לָנוּ לְאַסוּר עֵינֵי שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת, וּמ"ש רַשְׁבָּ"א
וְכִינּוּ דְּמִילֵי דְּרַבְּנָן נִינְהוּ, הִינּוּ מ"ש מְדַנְפְּשִׁי דְּטַעְמָא מְשׁוּם שְׁמָא יִשְׁהָה לֹא שְׁיָיֵף בְּפוּרִים
דְּמְשׁוּם חַד יוֹמָא ל"מ אִינְשׁ נְפִשִׁי דְּסוּמָּה עַל סְבָרְתוּ לְטַעַם זֶה מְשׁוּם דְּלְטַעַם זֶה מְיָלֵי
דְּרַבְּנָן הוּא וּמְשׁוּם מְעַרְבׁ שְׁב"ש לֹא כ' דְּהִיא הִיא מ"ש מוִשְׁמַחַת בְּחֻגָּה וְכו' פִּנ"ל: עוֹד
הִי"ל לְהַעֲמִים בְּכּוֹנוֹת הַרְשָׁבָ"א דַּמ"ש פִּינּוּ דְּמִילֵי דְּרַבְּנָן וְגַם מַה דְּלָא חָשׁ לְטַעַם דְּאִין
מְעַרְבִין מְשׁוּם דְּאִין לְמַדִּין מְשָׁם רַק דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחַת בְּשְׁמַחַת דְּאוּרְיִתָּא כְּמוֹ שְׁמַחַת
הַחֵג, אֲבָל פּוּרִים הֵגַם דְּדַבְּרֵי קַבְלָה מ"מ קִיל וְאִין לְמַדִּין מְשָׁם וְאִין לָנוּ לְהוֹסִיף אֲלָא מַה

שְׁמַצִינוּ, וְאֶפְשֶׁר מ"ש דְּוִשְׁמַחַת בְּחִגָּה פְתִיב מִשָּׂא"כ פּוּרִים פְּנוּנְתוֹ דְּוִקָּא חָג שְׁהוּא דְּאוּרִייתָא יִלְפִי מִשָּׂא"כ פּוּרִים שְׁאִינוּ דְּאוּרִייתָא פֶּן עֲלֵה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי שִׁי"ל פֶּן, שׁוּב רְאִיתִי בַּד"מ בְּשֵׁם הַכֹּל בּוּ דְּמִסְנֶפֶק בְּזֵה אֵי יִלְפִי פּוּרִים מְחַג דְּפוּרִים רַק מְדַבְּרֵי קַבְּלָה, אוּ נִימָא דְּחֻכְמִים עֲשׂוּ חִזּוּק לְדַבְּרֵיהֶם, וְהִנֵּה אִם גַּם בְּדַרְבְּנָן אֵיפָא מִשׁוּם אֵין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשְׁמַחָה נ"ל דְּתַלְנִי בְּיַלְפּוּתָא דְּיִלְפִי מִזְנִי דְּאִין מְעַרְבִין ש"בש, לְש"ס דִּילֵן דְּיִלְפִי מְשַׁלְמָה מְשֵׁם לֹא יִדְעֵנוּ רַק דְּאִין לְעַרְב בְּשְׁמַחַת הַחַג דְּאוּרִייתָא, אֲבָל לִילְפוּתָא דִּירוּשְׁלָמִי דְּנִפְקָא מְמַלָּא שְׁבוּעָה זֹאת וְכ' הֶרְמַב"ם הִלְכ' אִישׁוֹת דָּא"מ שְׁמַחַת שְׁבַעַת יְמֵי מְשֻׁתָּה שְׁל זֹו בְּאַחֲרַת וְהָא ז' י"מ דְּרַבְּנָן וְעַיִן רָא"ש פ"ק דְּכֶתְוּבוֹת דְּיוֹם רֵאשׁוֹן יֵשׁ לוֹ עֵיקָר מְקָרָא דְּיוֹם חֲתוּנְתוֹ וְשְׁמַחַת לְבוּ גַם זֶהוּ מְדַבְּרֵי קַבְּלָה: וְנ"ל מִשׁו"ה כ' הֶרְמַב"ם יִלְפוּתָא דִּירוּשְׁלָמִי מְמַלָּא שְׁבוּעָה זֹאת וְשָׁבִיק לִילְפוּתָא דְּש"ס דִּילֵן, מִשׁוּם דְּיִלְפוּתָא דְּש"ס דִּילֵן לֹא יִדְעֵנוּ רַק שְׁלֹא לְעַרְב בְּשְׁמַחַת חַג דְּאוּרִייתָא, אֲבָל שְׁלֹא לְעַרְב בְּשְׁמַחַת מְצֻה דְּרַבְּנָן כְּמוֹ ז' יְמֵי מְשֻׁתָּה שְׁל זֹו בְּזוֹ לֹא יִדְעֵנוּ לְכֹן מְבִיא דְּרַשׁ דִּירוּשְׁלָמִי דְּמוֹסִיף וְהוּלָּהּ חֲנוּמָרָא גַם בְּדַרְבְּנָן כַּמ"ש, וְהָא דְּלֹא קָאָמַר ש"ס דִּילֵן דְּיִלְפִי שְׁמוּאֵל מְמַלָּא שְׁבוּעָה זֹאת יִתְיַשְׁב לְפָנֵינוּ אִי"ה: וְרִי"ף נְקִיט יִלְפוּתָא דְּש"ס דִּילֵן י"ל דְּוִקָּא שְׁמַחַת חַג דְּאוּרִייתָא אֵין מְעַרְבִין אֲבָל בְּשְׁמַחַת מְצֻה דְּרַבְּנָן מְעַרְבִין, וַיֵּשׁ לְהַעֲמִיס פֶּן בְּשִׁיטַת רַשְׁבֵּ"א דְּמִשׁו"ה לֹא חָשׁ בְּפוּרִים מִשׁוּם א"מ דְּפוּרִים מִד"ק הוּא, וְלֹא נִלְמַד מְשַׁלְמָה, וָא"ש בְּיוֹתֵר לַמ"ש תּוֹס' דְּאִין מְעַרְבִין ש"בש הוּא כְּעִין אֵין עוֹשִׂין מְצוֹת חֻבִּילוֹת, וְיִדּוּעַ שִׁיטַת הֶרְמַב"ם דְּעוֹשִׂין מְצוֹת דְּאוּרִייתָא וְדַרְבְּנָן חֻבִּילוֹת וְכ"ש תְּרַתֵּי מְצוֹת דְּרַבְּנָן, וְהִנֵּה"נ לְעֵנִין שָׂא"מ שְׁמַחָה דְּמְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשְׁמַחַת מְצֻה דְּרַבְּנָן וְעַיִן: וְבְּכֹל זֹאת הִתְמַיֵּה רַבָּה עַל הַמַּחְבֵּר שְׁקַבַּע לְהַלְכָה כְּרַשְׁבֵּ"א, אֵי ס"ל דְּרַשְׁבֵּ"א לֹא ס"ל לְהַלְכָתָא טַעְמָא דָּא"מ כַּמ"ש הַמְג"א, לְמָה שְׁבִיק שִׁיטַת רִי"ף וְרָא"ש רַמְב"ם וְתוֹס' בְּחַד תִּי דְּנִקְטִי ג"כ טַעְמָא דְּשְׁמוּאֵל וְאִם ס"ל בְּכּוּנֹת הֶרְשֵׁב"א כַּמ"ש דְּוִקָּא בְּמְצֻה דְּאוּרִייתָא אֵין מְעַרְבִין מִשָּׂא"כ פּוּרִים מְדַבְּרֵי קַבְּלָה, וְהִינֵנוּ לִילְפוּתָא דְּש"ס דִּילֵן אֲבָל לִילְפוּתָא דִּירוּשְׁלָמִי גַם בְּשְׁמַחַת מְצֻה דְּרַבְּנָן אֵין מְעַרְבִין, וְהָא בַּא"ע ס' ס"ב פֶּסֶק כְּרַמְב"ם דְּאִין מְעַרְבִין ז' יְמֵי מְשֻׁתָּה שְׁל זֹו בְּזוֹ, נִמְצְאוּ פֶּסְקִיו שְׁבָאו"ח וְשָׁבָא"ע סוּתְרִים זָא"ז וְצַלַּע"ג: וְאַחַר הַתְּבוּנוֹת הַגְּעֵתִי לְמָקוֹם יִישׁוּב לִיִּישֵׁב פֶּסְקֵי הַמַּחְבֵּר, בְּהַקְדַּמַת מִילִין בְּמָה שְׁפִסֶּק הַמַּחְבֵּר בַּא"ע דִּישׁ לְאָדָם לִישָׂא נְשִׁים רַבּוֹת בַּב"א וְהוּא מְהַרְמַב"ם הִלְכ' אִישׁוֹת וְכ' הַה"מ דְּכֹן נִרְאֵה מִמֶּתְנִי דַּמ"ק, וְכ' בַּס' בֵּית מֵאִיר מְדַקְתְּנִי אֵין נוֹשְׂאִין נְשִׁים בְּמוֹעֵד מְשֻׁמַּע בַּכ"י הַשְּׁנָה נוֹשְׂאֵי אִפִּי נְשִׁים הַרְבֵּה בַּב"א, אֲלֵא דְּמִמֶּתְנִי לִיכָּא לְמִידַק רַק דְּנִשְׂוֹאִין מְוִתְרִים דְּבְמוֹעֵד אִפִּי נִשְׂוֹאִין לְחוּד אֲסוּרִים כְּמַבְנֵאָר, אֲבָל לִיכָּא לְמִידַק מִמֶּתְנִי דְּמִוִּתֵּר לִישָׂא כְּמָה נְשִׁים בַּב"א וְלַעֲשׂוֹת סְעוּדָה אַחַת לְכוּלָן וּבְאַמַּת אֲסוּר מִשׁוּם דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשְׁמַחָה מְמַלָּא שְׁבוּעָה זֹאת, וְחִזּוּר הַב"מ וְהַקְּשָׁה לְמָה בְּאַמַּת מְוִתֵּר לִישָׂא כְּמָה נְשִׁים בְּלֹא סְעוּדָה בְּנוֹדָאֵי לְטַעְמָא דְּוִשְׁמַחַת בְּחִגָּה וְלֹא בְּאַשְׁתָּה א"ש דְּטַעַם זֶה דְּשְׁמָא יִנִּיחַ לֹא שְׁיִיף בְּזֵה וְכֹן טַעְמִים אַחֲרִים, אֲבָל טַעְמָא דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשְׁמַחָה שְׁיִיף גַם בְּנִשְׂוֹאִין בְּלֹא סְעוּדָה דְּהָא שְׁמוּאֵל אָמַר טַעְמָא דְּאִין מְעַרְבִין עַל מִתְנִי נִשְׂוֹאִין בְּלֹא סְעוּדָה דְּבִסְעוּדָה גַם לְאַרְס אֲסוּר, וְהַעֲלֵה דַּס"ל לְרַמְב"ם דְּרַב וְאַמּוֹרָאֵי אַחֲרִים דְּלֹא אָמְרוּ מִשׁוּם אֵין מְעַרְבִין ס"ל ג"כ דְּאֵיכָּא מִשׁוּם אֵין מְעַרְבִין מִיִּלְפוּת' דְּשְׁלַמ' אוּ מְמַלָּא שְׁבוּעָה, אֲלֵא דַּס"ל דַּל"ש טַעְמָא דְּאִין מְעַרְבִין רַק כְּשִׁמְעַרְב סְעוּדָה בְּסְעוּדָה, אֲבָל נִשְׂוֹאִין בְּלֹא סְעוּדָה לִיכָּא מִשׁוּם מְעַרְב, וְלְכֹן אָמַר רַב

משו' וְשִׁמְחַת בְּחֶגְהָּ שְׂלֵא יִשְׂפַח וְכו' וְאֵינָהּ אֲמוּרָאֵי אֲמָרוּ טַעְמִים אַחֲרֵיהֶּ דְּשִׁינָהּ בְּנִשְׁוֹאֵין לְחוּד בְּל"ס בְּהָא פְּלִיגוּ עַל שְׁמוּאֵל דַּס"ל דְּאֵין מְעַרְבִין שִׁינָהּ בְּסַעוּדָה לְחוּד וְקִי"ל פְּרַב בְּהָא, וְכֵן מוֹכַח מִמ"ש הֶרְמֵב"ם בְּהֵלֵךְ יו"ט דְּאֵין נוֹשְׂאֵין מִשּׁוּם וְשִׁמְחַת בְּחֶגְהָּ, וְכַשְׁפַּתְב דְּאֵין עוֹשִׂין סַעוּדַת אַרוּסִין כ' מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין דְּטַעַם דְּשִׁינָהּ בְּנִשְׁוֹאֵין ל"ש בְּסַעוּדָה, וְטַעַם דְּאֵיפֵא בְּסַעוּדָה לִיכָא בְּנִשְׁוֹאֵין אֵלּוּ דְּבָרֵינוּ ז"ל וְהוּא קוֹצֵר בְּדַבְּרֵינוּ וּבְלִשׁוֹנוּ פְּדַרְכוּ וְאֵין הֶרְחַבְתִּים, וְיִשׁ לְהוֹסִיף הַסְפֵר הָא דְּלֵא ס"ל לְרַב וְאֵינָהּ אֲמוּרָאֵי טַעְמָא דְּאֵין מְעַרְבִין בְּנִשְׁוֹאֵין לְחוּד מִשּׁוּם דְּשִׁמְחַת נִשְׁוֹאֵין אֵינְדִי דְּחַבִּיבָא לִי וְיַעֲרַב עֲלֵינוּ מְקַחוּ אֵינוּ מְעַנְן שְׁמַחָה שְׂיֵישׁ לְאָדָם ע"י אֲכִילָה וְשִׁתִּי, וְלֵא שִׁינָהּ בְּזָה מִשּׁוּם עִירוּב שְׁמַחָה בְּשִׁמְחָה שְׂכ' תוּס' שֵׁא"א בְּטַבְעֵה לְהַתְאַחַד כִּי כ"א עֲנִין בְּפִגְי עֲצָמוּ וְאֵינוּ מִתְעַרְבֵי זֶה בְּזֶה, אֲבָלִישׁ מִשּׁוּם וְשִׁמְחַת בְּחֶגְהָּ שְׂיִנְיַח וְיִשְׂפַח שְׁמַחַת הֶרְגֵל שְׁהוּא בְּאֲכִילָה וְשִׁתִּי אֵינְדִי דְּחַבִּיבָא עֲלֵינוּ וְיִנְיַח שְׁמַחַת הַחֵג שְׁהוּא עֲנִין אַחַר, וְאֵין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשִׁמְחָה שְׂיִנְיַח בְּשִׁמְחַת סַעוּדָה כְּמוֹ בְּשִׁלְמָה, שְׂנִיְהֵם שְׁמַחָה שְׂע"י אֲכִילָה וְשִׁתִּי מִתְעַרְבֵי מִן בְּמִינוּ וְאֵינוּ נִיכָר בְּשִׁלְמֵי הֵיא, וְלֵא שִׁינָהּ שְׂמָא יִשְׂפַח זֹו מִשּׁוּם זֹו שְׂשִׁנְיַהֵם מְעַנְן אַחַד מֵאֵי אוּלְמֵי דְּזֹו מְזֹו: וְיִשׁ לְהֵבִין בְּזֶה הָא דְּש"ס דִּילָן לֵא יְלִיף מְמָלֵא שְׂבוּעֵ זֹאת שְׁהוּא מְסַתְפֵר יוֹתֵר כַּמ"ש הַה"מ, אוֹ שְׁהוּא פּוֹלֵל יוֹתֵר אִפִּי שְׁמַחַת מְצוּהָ מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש, וְנ"ל דְּקִשָּׁה לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר עַל מִתְנִי מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין וְס"ל גַּם לְנִשְׁוֹאֵין לְחוּד בְּלִי סַעוּדָה אֵיכָא מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין תְּקִשָּׁה אֵיךְ קְתַנִּי בְּמִתְנִי אֵין נוֹשְׂאֵין נְשִׁים בְּמוֹעֵד מְשַׁמַּע אֲבָל כָּל הַשְּׁנָה מְוֹתֵר נִישְׂאָא אִפִּי נְשִׁים הֶרְבֵּה בְּב"א וְהִינְנוּ בְּלִי סַעוּדָה תִּינַח לְרַב דְּלִיכָא בְּנִשְׁוֹאֵין בְּל"ס מִשּׁוּם עִירוּב שְׁמַחָה בְּשִׁמְחָה, וּמִשּׁוּם וְשִׁמְחַת בְּחֶגְהָּ לִיכָא בְּנִשְׁוֹאֵי נְשִׁים הֶרְבֵּה, אֲבָל לְשְׁמוּאֵל דְּגַם בְּנִשְׁוֹאֵין לְחוּד אֵיכָא מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין וְכו' לְמָה יְהִי מְוֹתֵר לִישְׂאָא נְשִׁים הֶרְבֵּה כ"י הַשְּׁנָה וְצ"ע, וְעַכְצ"ל הָא דְּאֵין מְעַרְבִין מְשַׁלְמָה יְלִפִּי דְּנוֹקָא בְּשִׁמְחַת חֵג דְּאוּרִיְיָתָא אֵין מְעַרְבִין אֲבָל שְׁמַחַת ז' י"מ מְעַרְבִין, וּמְוֹתֵר לִישְׂאָא נְשִׁים הֶרְבֵּה בְּב"א וְאִפִּי לְעִשׂוֹת סַעוּדָה אַחַת לְכוֹלְהוֹן שְׂרִי, וְא"ש דְּלֵא קְאָמַר ש"ס דִּילָן לְשְׁמוּאֵל דְּיְלִיף מְמָלֵא שְׂבוּעֵ הָא מוֹכַח דְּאִפִּי בְּמְצוּהָ דְּרַבְּנָן אֵין מְעַרְבִין וְתִקְשִׁי מִתְנִי לְדִידִי, וְכ"ז לְשְׁמוּאֵל אֲבָל לְפִי דְּקִי"ל פְּרַב דְּבְנִשְׁוֹאֵין בְּל"ס לִיכָא מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין וּמִשּׁוּם אֲמַר מִשּׁוּם וְשִׁמְחַת בְּחֶגְהָּ וְכו' כַּמ"ש הַב"מ, שְׂפִיר י"ל דְּגַם בְּדַרְבְּנָן אֵין מְעַרְבִין מְמָלֵא שְׂבוּעֵ זֹאת וּמִתְנִי א"ש דְּבַכ"י הַשְּׁנָה נוֹשְׂאֵין נְשִׁים הֶרְבֵּה בְּלִי סַעוּדָה וְסַעוּדָה צְרִיף לְכָל אַחַת בְּפ"ע וְנִקְיֵט הֶרְמֵב"ם יְלַפּוּתָא דִּירוּשְׁלֵמֵי אוֹ מִשּׁוּם דְּמְסַתְפֵר יוֹתֵר כַּמ"ש הַה"מ, אוֹ מִשּׁוּם דְּמִינְיָה יְלִפִּי אִפִּי בְּמְצוּהָ דְּרַבְּנָן כַּמ"ש וְא"ש הַפֵּל ע"ד פְּלַפּוּל יִשְׂרָאֵל וְטוֹב וְעַיִל: וְאַחֲרֵי דְּבָרִים הַדְּבָרִים הָאֵלוּ נְבוֹא לְמַטְרַת פְּנוּנְתֵינוּ בְּיִשׁוּב הַמְּחַבֵּר, דְּקַבַּע לְהֵלְכָה דְּמְוֹתֵר לִישְׂאָא אִשָּׁה בְּפוּרִים פְּנוּנְתוֹ בְּלִי סַעוּדָה, דְּנִשְׁוֹאֵין בְּל"ס לִיכָא מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין, רַק מִשּׁוּם דְּוְשִׁמְחַת בְּחֶגְהָּ וְזֶה ל"ש בְּפוּרִים כַּמ"ש הֶרְשֵׁב"א וּמִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין לִיכָא בְּלִי סַעוּדָה וְאֵזִיל לְשִׁיטְתוֹ בְּא"ע דְּנִקְיֵט לְהֵלְכָה כְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּמְוֹתֵר לִישְׂאָא כְּמָה נְשִׁים וְסַעוּדָה צְרִיף לְכ"א וְאַחַת וְא"ש נְכוּן בְּעוּז"ה: וְעַיִל ד"מ דְּמִבִּיא רֵאִי דְּמְוֹתֵר לִישְׂאָא בְּפוּרִים מְדַקְתַּנִּי דְּמִתְנִי דְּמ"ק אֵין נוֹשְׂאֵין נְשִׁים בְּמוֹעֵד וְלֵא קְתַנִּי רְבוּתָא יוֹתֵר דְּא"נ בְּפוּרִים ש"מ דְּמְוֹתֵר עֵי"ש, וְלִמ"ש אֵין מְזָה רֵאִי וְדִיּוּק רַק דְּמְוֹתֵר לִישְׂאָא אֲבָל אֵין רֵאִי דְּמְוֹתֵר עִם סַעוּדָה דְּאֵיכָא מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין, וְא"נ נְשִׁים בְּמוֹעֵד אִפִּי בְּלֵא סַעוּדָה, וְשְׁמוּאֵל דַּס"ל דְּגַם בְּלִי סַעוּדָה אֵיכָא מִשּׁוּם אֵין מְעַרְבִין ל"ק דְּלֵא כַּמ"ל דְּאֵין נוֹשְׂאֵין בְּפוּרִים לְדִידִי בְּלֵא"ה מוֹכַח מִמִּתְנִי דְּנוֹקָא בְּמְצוּהָ

להודיע כי אינו יוצא משלוח מנות בזה רק מתנות לאביונים וכשהדר שלח לי נ"ל דר"י
נשיאה פעם שנית שלח לר"א ושלח לי קיימת בנו משלוח מנות דלא נימא דמ"מ דוקא
לעשיר ולא לעני, ועיין ט"א שנדחק בירושלמי מאי קמ"ל ולמ"ש מיןשב הכל על נכון
ואין מחלוקת בין התלמודים ועל מקומם יבואו בשלום ועיני' וטעמא דמלתא דא"י שתי'
בשלוח א' ובדבר א' נראה כמ"ש מהרי"ל סי' נ"ו שבמג"א סי' תקצ"ד דא"י מתנות
לאביונים במעות מעשר ושם נאמר טעמא גם אם ט"ה ממון כל דבר שבחובה אינה באה
אלא מן החולין עיי"ש, וה"נ א"י מ"מ ומ"ל בדבר א' כי כ"א מצוה בפ"ע וצריף לקנים
כ" בדבר אחר פנ"ל: ויש לעיין ולחלק דלמענין במהרי"ל הי' ספיקת השואל דיש לצדד
דינא במעות מעשר דאין במתנות לעניים משום מצות צדקה אלא לשמח העני ביום
השמחה במה שיתן לו ולכן גם שאינו מחסר משלו כלום דבלא"ה צריף לתת המעשר
לעניים, מ"מ אפשר שיוצא בפורים במצות נתינה כי משמח לעני שנתן לו מה שה' יוכל
ליתן לאחר, סוף כ"ס העני המקבל שמח לבו ביום טוב הוא בטוב לב ומהרי"ל השיב
דא"י בו גם אם ט"ה ממון מפני שכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, וצ"ל
דמהרי"ל פשיטא לי דמתנות לאביונים היא מצות צדקה ככל צדקה ובפורים מצות היום
הוא ביחוד לתת ביום זה ולכן אינו יוצא בדבר שבחובה מעשר שאין נותן משלו
כלום וי"ל מצות מ"מ שאני שהיא בין לעניים בין לעשירים, וכ' הר"ן מגלה כי כן דרף
אוהבים ששולח' זה לזה מסעודת שמחה, וי"ל דיוצא במשלוח מנות לעני פשוט לך לו
עבור מתנות לאביונים ומשלוח מנות דמשמח לב העני פשוט לך לו מנות ומקרב לי
הנתינתא וגם במעות מעשר פשקונה מיני מאכל ומשלחו לעני בפורים אפשר שיוצא בו
מצות משלוח מנות וצ"ע ודינא: ויש לי מקום עיון אם יש בזה משום אין עושין מצות
חבילות לצאת משלוח מנות ומתנות לאביונים בב"א או לקיים משלוח מנות במעות
מעשר, ואפשר לו בלא"ה, ואפשר שזהו טעמא דירושלמי דמשמע מדשלח לו קיימת בנו
רק מתנות לאביונים ומשלוח מנות לא יצא וי"ל בדיעבד אם מתפונן לשני' בב"א יצא
אלא שאין נכון לעשות פן לכוון לשנים משום חבילות, ולכן שלח לו קיימת בנו רבינו
מתנות לאביונים לבד כי מסתמא לא לצאת ידי שניהם התפוננת דאין עושין מצות
חבילות וגם אני לא קבלתי רק למתנות לאביונים ולא עבור משלוח מנות ממילא לא
קיימת רק מתנות לאביונים: ואחר עיון קצת נלפע"ד דתל' בשיתות ראשונים אם
בדרבנן שייך ג"כ משום אין עושין מצות חבילות או לא, עיין רמב"ם פכ"ט מהלכ' שבת
הלכ' י"ג וז"ל דמצות קידוש ומצות בהמ"ז ב' מצות של תורה הם, וכ' במגדול עוז
דרמב"ם בא להורות דבמצות אחת דרבנן וא' דאורי' ליכא משום חבילות דוקא בב'
מצות של תורה, ולפ"ז כ"ש בב' מצות דרבנן דליכא משום חבילות, א"כ במצות משלוח
מנות ומתנות לאביונים דשניהם לאו דאורייתא נינהו ליכא משום חבילות, ולצאת
משלוח מנות ממעות מעשר הלא מצות מעשר פספס לך היותר היא מצוה דרבנן עיי'
ט"ז יו"ד סי' של"א ס"ק י"ח ועיין תשובת חו"י סי' רכ"ד, ועיין תשובת שב יעקב בסי'
זהני' תרתי מצות דרבנן של מעשר ומשלוח מנות דלית בי' משום אין עושין חבילות:
וכ"ז לפי שיטת הרמב"ם אכל תוס' נ"ל דלא ס"ל כנות' דרמב"ם דהאבפסחים ק"ב ע"ב
ד"ה שאין אומרים וכו' פלפל שם אם י"ל בהמ"ז וברכות גשואין על פוס א', ולרמב"ם
נראה פשוט דמברכי' דבה"מ דאורייתא וברכת גשואין דרבנן, וע"כ תוס' ל"ל פרמב"ם,

ועיני' בש"ע א"ע סי' ס"ב סעיף ט' ב' דעות והם ב' דעות שבתוס' אם יש בזה משום חבילות פנין דשניהם מענין א' אבל לולי זה הוי משום חבילות הגם דברכת גשואין דרבנן, ואפשר י"ל דמ"מ מודה לי' לרמב"ם בתרתי דרבנן דליפא משום חבילות ול"פ רק בתדא דאוריית' וחד דרבנן דלרמב"ם דוקא בשתייהם של תורה, ולפ"ז לצאת משלוח מנות ומתנות לאביונים או לצאת מ"מ במעוה מעשר גם לתוס' ודעמ' ליפא משום חבילות: שבת' וראיתי אפשר הרמב"ם לאו דוקא שנים דאורייתא ממש קאמר אלא גם כל שהוא מדברי קבלה איפא משום חבילות ולא בא לאפוקי רק חד דאורייתא וחד דרבנן וכ"ש תרתי דרבנן, ולפ"ז אין פאן מחלוקת בין רמב"ם לתוס' ויתר ראשונים דהא ברפת גשואין מדברי קבלה מקרא דבועז ילפי' עיין ריש פתובות ז ע"ב, ועיין בתוס' שם ד"ה שנגאמר וכו' דכ' לבסוף דהך דרש דמסכת' פלה מרבקה אסמכת' הוא נראה דילפותא מבעו דילפותא גמורה היא, ולכן ס"ל לתוס' דאיפא משום חבילות, אבל בדאורייתא ודרבנן ממש אפשר מודה תוס' לרמב"ם דליפא משום חבילות: ולפ"ז י"ל מצות מ"מ ומתנות לאביונים דשניהם מדברי קבלה איפא משום חבילות ואפ' לרמב"ם אבל לצאת ידי מ"מ במעוה מעשר דאינו רק מדרבנן ליפא משום חבילות ואפ' לתוס' ועיני': ודע דנלפע"ד דלא ס"ל לרמב"ם דא' דאורייתא וא' דרבנן ליפא משום חבילו' רק בשעושה הדאורייתא תחלה ואח"כ דרבנן כבהמ"ז וקדוש שעושה שניהם בכוס א' בזאח"ז ואי הוי קדוש דרבנן ליפא משום חבילות ונפקא מינ' בקדוש יו"ט שהוא מדרבנן כמ"ש הה"מ שם ומביאו הג"א אבל בשעושה הדרבנן תחלה ואח"כ הדאורייתא איפא משום חבילות ואימא מלתא בטעמא, למ"ש תוס' בסוטה דטעמא דאין עושין חבילות דמחזי כמשוי לפניו שעושה שנים בב"א וטריחא לי' מלתא כ"ש בש"ש בו הפסד ממון דמחזי כמשוי עליו וס"ל לרמב"ם במצוה דרבנן לא חששו למחזי כמשוי וכשאומר בה"מ וקדוש דאורייתא על כוס א' נראה כמשוי לפניו מצוה שני' שהי' ראוי' לו ליקח כוס אחר, ולכן כל שמצוה שניה דרבנן לא קפדו דמחזי עליו כמשוי, אבל בשאומר תחלה דרבנן ואח"כ הדאורייתא איפא משום חבילות דמחזי עליו כמשוי מצוה דאורייתא, וקו"ח הוא מב' מצות דאוריית' פנ"ל נכון להסביר שיטת הרמב"ם ודוקא פששני' דרבנן כמ"ש: ויש לי ראי' מהימנא לזה מפח קושני' עצומה ששמעתי כד הוינא טלי' מפה קדוש של אפא מאוה"ג זצ"ל והיא פתובה בכתבי קודש שלו בפסחים ק"ב ע"ב דמקשה ש"ס מיקנ"ה הא איפא משום חבילות ולשיטת הרמב"ם בחד דרבנן ליפא משום חבילות ולשיטת הה"מ קדוש יו"ט דרבנן א"כ לא מקשה ש"ס מידי דהרי הבדלה דאורייתא וקדוש יו"ט דרבנן ולא מצא מענה לקושני' זו רק בדוסק והיא קושני' עצומה: ועפמ"ש דוקא אם ראשונה דאורייתא ושני' דרבנן ס"ל לרמב"ם דליפא משום חבילות לפ"ז לק"מ דהא ביקנ"ה אומר קדוש דרבנן תחלה ואח"כ הבדלה דאורייתא איפא משום חבילות והדברים מוכרחים ונכונים בעזה"י: ובמאי דכתבנא מצאנו מקום יישוב לקושני' מהרש"א פסחים שם על תוס' ד"ה ונמרינהו תרנייהו וכו' דלר' יוסי פריף דלר' יודא פנין דברכת המזון על סעודת חול וקדוש על סעודה הבאה אין לומר תרנייהו אהדא פסא וכעין זה ברשב"ם שם והקשה מהרש"א מי הבריחם לזה דלמא עד דחידש ש"ס דאין עושין מצות חבילות גם לא ידע לחלק בין חדא מלתא לתרתי מלתא ושפיר פריף נמי לר' יודא, ולפמ"ש נ"ל בשנקדם דצ"ל לרמב"ם איף כ' בפשיטות מבהמ"ז וקדוש פנין

דשנייהם מדאורייתא תינח בפשאוכל כדי שביע' מחוייב בבהמ"ז מדאורייתא אבל בפשאכל פזית או פביצה דאין מחוייב בבהמ"ז רק מדרבנן ליפא משום חבילות, וצ"ל פיון דאיפא בהמ"ז דאורייתא משום לא פלוג אמרו דלא יאמר' בכוס אחד, או פיון דטעמא דמחזי פמשוי ואין גיפר אם אכל כדי שביעה או לא לכן אסור אפי' לא אכל כדי שביע': וי"ל דתוס' ס"ל פשיטת הרמב"ם דכל שמצנה ראשונה דאורייתא ושני' דרבנן ליפא משום חבילות ובבהמ"ז וקדוש על כוס אחד דוקא בפשאכל שיעור דאורייתא, ול"ל פרמב"ם בזה משום לא פלוג לעולם בבהמ"ז וקדוש בעי בו כוס, וקש' לתוס' אם קוש' ש"ס הי' לר' יודא ג"כ איך מתרץ משום שאין עושין חבילות תינח לר' יוסי מברך תחלה ואח"כ מקדש גם בפשאכל שיעור דרבנן איפא משום חבילות דהא מצנה שני' דאורייתא ומחזי פמשוי, אבל לר' יודא דמקדש תחלה ואח"כ מברך בהמ"ז ובפשאכל שיעור דרבנן ליפא משום חבילות והא פלוגת' דר"י ור' יודא סתמא נאמרה, ל"ש אוכל שיעור דרבנן ל"ש שיעור דאורייתא ומשום קוש' זו כ' רשב"ם ותוס' דהקוש' מעיקרא לא הי' לר' יודא דלדידן' פשיטא שאין נכון לברך על סעודת חול וקדוש שעל סעודת שבת על כוס אחד לאו משום חבילות אלא משום דתרי מגלי של חול ושל קודש גינהו ומינשב קוש' מהרש"א היטב ועי': אלא לכאורה תוס' ע"כ לא ס"ל פרמב"ם דהא פלפל אח"כ אם יש בבהמ"ז ובכפת ארוסין משום חבילות והא ראשון דאורייתא ושני דרבנן, וצריכים אנו למ"ש לעיל לחלק בין מצנה דרבנן למצנה שמדברי קבלה, ומן מ"ש יש לנו ראי' כי תוס' ורשב"ם פשיטת רמב"ם ס"ל ועי': וזאת תורת העולה מדברינו לדינא (א) שיטת רמב"ם ותוס' ורשב"ם דבתרי מצות דרבנן ליפא משום אין עושין מצות חבילות ואפי' חד דאורייתא וחד דרבנן אם עושה הדאורייתא תחלה ואח"כ הדרבנן ליפא משום חבילות.

אבל פשעושה דרבנן תחלה ואח"כ הדאורייתא איפא משום חבילות, (ב) בפשאכל שיעור דרבנן ומברך בהמ"ז אחר קדוש דאורייתא לרמב"ם איפא משום חבילות, ולרשב"ם ותוס' דוקא בפשאכל שיעור דאורייתא, (ג) במלתא דאת' מדברי קבלה, מוכח מתוס' ויתר ראשונים וכן נראה דעת המחבר ורמ"א ס' פ"ב דאיפא משום חבילות, ואפשר לדחוק פן בדברי הרמב"ם אבל פשטות ופשטות לשונו דכ' ששנים מדברי תורה משמע דוקא דברי תורה ולא מדברי קבלה, ואנו אין לנו רק פפסקא של המחבר ורמ"א זהו הנלפע"ד ע"פ דברינו: ובגדון שלנו לקיים מצות משלוח מנות ומתנות לאבינים בבת א' בדבר א' איפא משום אין עושין מצות חבילות דשניהם דברי קבלה ולקיים מצות משלוח מנות ממעות מעשר ג"כ איפא משום חבילות דוקא בזאח"ז והראשון דאורייתא דלא מחזי פמשוי רק בשני' והוא דרבנן ליפא משום חבילות אבל פשעושה שניהם בב"א גם בפשאכל דאורייתא וא' דרבנן פיון דמחזי פמשוי פשעושה שניהם בב"א מאין לנו לומר דרבנן עליו פמשוי ולא דאורייתא פיון פשעושה שניהם בב"א ובדבר א' איפא משום מחזי פמשוי בשניהם וכיון משלוח מנות מדברי קבלה דנקטינן פהמחבר דאיפא משום חבילות הגם דמעשר כספים דרבנן בעלמא פיון פשעושה שניהם בב"א איפא משום חבילות כנלפע"ד, וכ"ז שלא לעשותם תחלה בב"א, ואם עשה אם יצא בדיעבד לא ברירא לו, דרא' דמייתי הט"א מירושלמי יש לדחות משום דאין עושה מצות חבילות ובדיעבד יצא ועדיין צריך תלמוד, והגני חותם בכרחה משולשת חיים בכרחה ושלום פאות נפש ונפש גיסה ורבה אוה"נ דוש"ת.

פ"ב ג' י"א אָדָר תרכ"ה לפ"ק: הק' אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בִּנְיָמִין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תְּשׁוּבָה
קמ גְּדוּל לַיהוּדִים, בְּקִי בְּשָׁנֵי תַלְמוּדִים, רְצוּי לְרוּב אֲחָיו דּוֹרָשׁ טוֹב לַעֲמּוֹ מְפֹרָסִים
בְּאַפְסִים בְּצַדְקָתוֹ יִשְׁרוּ וְתַנּוּמוֹ, ה"ה יָדִיד ה' חֲבִיב נִפְשֵׁי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוּל בְּקִי בַחֲדָרֵי
תוֹרָה בְּתוֹרָתוֹ לַיהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה נ"י עה"י פ"ה כַּקֵּשׁ"ת מו"ה יוֹדָא אֶסְאָד נ"י אַבְדֵּק"ק
ס"ה יע"א: מַכ"ק קַבְלָתִי וְהִנְנִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן צְדִיק כְּמוֹתוֹ יב"י בְּמִלּוֹאוֹ בַּיָּמִים הַבָּאִי
אִי"ה, וְעַתָּה בְּאֵתִי בְּדָבָר בְּעַתּוֹ בְּעַט סוֹפֵר בְּדָבָר הַלְכָה פְּתוּבָה בְּסִפְרָא אֲשֶׁר דָּרַשׁ הַדְר"ג
נ"י מִפִּי מֹשֶׁה אִישׁ אֱלֹקֵי אָבָא מֵאוּה"ג זצ"ל וְסִימָנָא מְלִתָּא הִיא בַח"ס חֵאוּ"ח ס' קצ"ב
הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי מְלַךְ מַלְכֵי רַבְּנָן דְּהָא דָּאִין אֲמַרִי הֲלֵל בְּפוּרִים דָּבָר קְצוּב הוּא דְלַעֲזוּלָם
אִין אוּמְרִים הֲלֵל אִפִּי מִי שְׁאִין לוֹ מְגִילָה דְלֵא פְהָרַב הַמְּאִירֵי דַכ' דַּמ"ד הָרֵאשׁוֹן דְּאָמַר
מְפָנִי דְקִרְיָאָתָהּ הוּא הַלּוּלָה עֵיקָר וּמִי שְׁאִין לוֹ מְגִילָה קוּרָא הֲלֵל דִּיחִידָאֵי הוּא בְּדָבָר זֶה
דְּמִסְתִּימַת הָרֵאשׁוֹנִים לֹא נִרְאָה פֶן וּמִטְעָמָא דַכ' בְּבִרְכֵי יוֹסֵף ס' תרצ"ג דְּהַלְכָה פְּרָבָא
שְׁהוּא בְּתָרָא וְגַם לִפִּי גֵרְסַת רִי"ף רֵא"ש וְר"ן רְבָא בְּלִשׁוֹן אֲתַקְפֵּת' אָמַר לְמַלְתָּי וְלֹא
נִמְצָא יִישׁוּב לְאַתְקַפֵּת' דִּידָן' לְכֹן אִין חוֹשְׁשִׁין כְּלָל לְדַבְרַת הָרַב הַמְּאִירֵי אֱלוֹ דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ:
וְאִנִּי מְצָאֵתִי לוֹ חֲבֵר לְהָרַב הַמְּאִירֵי אֲשֶׁר יָאִיר לוֹ וּמִגֵּן בְּעֵדוֹ, ה"ה הַרְמַב"ם בַּפ"ג מֵהֲלַכ'
מְגִלָּה וְחֲנוּכָּה הֲלַכ' ו' בְּסו' שְׁז"ל וְלֹא תִקְנוּ הֲלֵל בְּפוּרִים שְׁקִרְיָאָת הַמְּגִילָה הִיא הַהֲלַל
עַכ"ל, הָרֵי מְפֹרָשׁ כְּתַב טְעָמָא דַּר"נ וְשָׁבִיק לְטְעָמָא דְּרָבָא דְּכוּלָּל יוֹתֵר דְּאִפִּי ל"ל מְגִלָּה
לֹא יֵאמַר הֲלֵל וּכְשִׁיט' הַמְּאִירֵי: וּמ"ש בְּרַכֵּי יוֹסֵף דְּהַלְכָה פְּרָבָא דְּהוּא בְּתָרָא אֲפֹשֶׁר
דְּרַמְב"ם וּמְאִירֵי הִי לְפָנֵיהֶם הַגִּירְסָא רְבָה בְּמִקּוּם רְבָא וְחֵלוּפֵי גֵרְסָאוֹת בֵּין רְבָה לְרָבָא
שְׁכִיחֵי טוֹבָא בְּרֵאשׁוֹנִים, אֲלֵא דַּמ"מ קִנְשָׁה עֲדִינָן מִנ"ל לְהַכְרִיעַ בְּפִשְׁטוֹת פְּטְעָמָא דַּר"נ
נִגְד רְבָה, וּבַתְחִלָּה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי עַד"פ קֶצֶת דְּרָבָה חֲדָא נִגְד תְּרַתֵּי דַר' יוֹסֵף כְּנוֹתָי'
דַּר"נ ס"ל וְהוּא מַמ"ש ר' יוֹסֵף ד' ע"ב טְעָמָא דְלֵא קְרִינָן מְגִלָּה בְּשִׁבְתָּ מְשׁוּם שְׁעֵינֵיהֶם
שְׁל עֲנִיִּים נְשׂוּאוֹת לְמִקְרָא מְגִלָּה וְהַקְשָׁה תוֹס' הָא ר"י ע"כ מוֹדָה לְטְעָמָא דְשָׁמָא יַעֲבִירָנוּ
בְּשׁוּפָר וְלוּלָב, וִי"ל דַּר"י קִשִּׁי לִי לְמָה לֹא קְרִינָן הֲלֵל בְּפוּרִים שְׁחָל בְּשִׁבְתָּ וְהַרְגִּישׁ בְּזֶה
בַּח"ס שֶׁם לְכֹן הִתְחַפֵּם ר"י וְהוֹסִיף טַעַם מְשׁוּם שְׁעֵינֵיהֶם שְׁל עֲנִיִּים נְשׂוּאוֹת וְכו' הִינְנוּ
בַּיּוֹם שְׁיֹצְאִים י"ח מְחַלְקֵי לְעֲנִיִּים וְאִם תִּקְנוּ לְקִרוֹת הֲלֵל בְּמִקּוּם קִרְיָאָה בְּשִׁבְתָּ הָיוּ
מְפִסְדִּים, וְרְבָה לְשִׁיטָתוֹ דַּס"ל דָּאִין קוּרִין הֲלֵל בְּפוּרִים מְשׁוּם הַלּוֹ עֲבָדֵי ה' וְכו' עָלָה
לוֹ טַעַם שְׁמָא יַעֲבִירָנָה גַם בְּמְגִלָּה כְּהוֹגֵן, וּר"י כַּר"נ ס"ל לְכֹן אָמַר טְעָמָא אַחְרֵינָא, וְכִינּוּ
דַּר"נ וּר"י תְּרַתֵּי נִגְד רְבָה לְכֹנְקֵטוֹ כַּר"נ, אֲלֵא דַּלְפ"ז הִלְכְתָּא פְּטְעָמָא דַּר"י מְשׁוּם
שְׁעֵינֵיהֶם שְׁל עֲנִיִּים נְשׂוּאוֹ, וְרַמְב"ם כ' בְּהֲלַכ' מְגִלָּה טְעָמָא דְּרָבָה מְשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירָנָה,
וְגַם עַל הַמְּאִירֵי דְאֲפֹשֶׁר י"ל דְּבִאָמַת ס"ל פְּטְעָמָא דַּר"י מְשׁוּם שְׁעֵינֵיהֶם שְׁל עֲנִיִּים
נְשׂוּאוֹת וְכו' קִשָּׁה הָא רְבָא דְּהוּא בְּתָרָא הוּא אָמַר בַּר"ה בַּר"פ יו"ט אֲלֵא כְּדָרְבָה דְּאָמַר
רְבָה וְכו' הִינְנוּ טְעָמָא דְלוּלָב וְהִינְנוּ טְעָמָא דְּמְגִילָה הָרֵי ס"ל לְרָבָא דְּטְעָמָא דְּמְגִילָה ג"כ
מְשׁוּם ש"י דְלֵא כַּר' יוֹסֵף וְע"כ רְבָא פְּרָבָה נְמִי בְּטְעָמָא דָּאִין קוּרִין הֲלֵל בְּפוּרִים מְשׁוּם
דְּאִפְתִּי עֲבָדֵי דְאַחְשׁוּרֵשׁ אָנּוּ וְאִיפָּא תְּרַתֵּי נִגְד תְּרַתֵּי וְהַלְכָה פְּרָבָא שְׁהוּא בְּתָרָא, וּמְלַבַּד
שְׁדָבְרֵינוּ עַל אֲדָנֵי פְּלִפּוּל הוֹטְבְּעוּ בִּישׁוּב קוּשְׁיָא תוֹס', גַּם אִין לְהֵם קִיּוּם לִישׁוּב שִׁיטַת
הַרְמַב"ם וּמְאִירֵי כַּמ"ש, וְאִין לְנוּ מְקוּם יִישׁוּב לְרַמְב"ם וּמְאִירֵי זוּלַת מ"ש בַּח"ס דְּמִשְׁמַע
לְהוּ כֹן מַש"ס עֲרוּבִין, י' דְּמִקְשָׁה וּמְפָרַק לַר"נ נִרְאָה הִלְכְתָּא כְּנוֹתָי': וּמַתְחִלָּה הִי מִשְׁמַע
לִי דְשִׁיטַת הָרִי"ף כְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּנִקִּיט כַּר"נ וְהוּא מִן מַה שְׁפָתַב הָרִי"ף בְּתַר דְּמִבִּיא

כָּל הַסּוּגָה וְטַעֲמָא דר"נ וְרָבָא לְפִיכָה לָא אָמְרִי הִלְל בְּפוּרִים מִדְּכ' דל"א הִלְל בְּפוּרִים מִשְׁמַע דְּוָקָא בְּפוּרִים לָא אָמְרִינוּ אָבֵל בְּכָל גַּם הַנְּעֻשָׁה בַח"ל אָמְרִינוּ וְלָרָבָא לְכָל גַּם שְׁבַח"ל ל"א וְכ"כ הָר"ן שֵׁם דְּטַעֲמָא דְרָבָא סָגִי לְכָל גַּם שְׁנַעֲשֵׂה בַח"ל בְּעוֹד שְׂיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת, מִדְּכ' הָרִי"ף דל"א בְּפוּרִים מִשְׁמַע דס"ל פְּטַעֲמָא דר"נ פֶּן הִי מִשְׁמַע לִי בְּתַחֲלַת הָרַעֲיוֹן דְּשִׁיטְתוֹ פְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם וְע"פ הָרוֹב בְּתַדָּא שִׁיטְתוֹ אָזְלוּ רִי"ף וְרַמְבַּ"ם: שְׁבַתִּי וְרֵאִיתִי דא"א לְהַעֲמִים פֶּן בְּשִׁיטַת הָרִי"ף תְּדָא מְדַמְיִיתִי לְרָבָא בְּתַר דְּמַבִּיא לְדַר"נ וְאִי ס"ל לִית הִלְכְתָא פְּרָבָא דְמוֹסִיף וְהוֹלֵךְ עַל טַעֲמָא דר"נ דְּאִין אֹמְרִי הִלְל עַל כָּל גַּם שְׁבַח"ל לָא הו"ל לְהַבִּיאֹו בְּתַר דְּמַיִיתִי לְדַר"נ וְעוֹד בְּסִתְמָא הִלְכָה פְּרָבָא שְׁהוּא בְּתַרָא וְאִיף כ' בְּפְשִׁיטוֹת דא"א הִלְל בְּפוּרִים דְּוָקָא וְעוֹד הָא מַיִית לְדְרָבָא בְּאַתְקַפְת' דְּמַתְקִיף לֵה רָבָא עַל דְּמַקְשֵׁי הִלְל גְּמִי גִימָא וְעֵינִי ר"ן, וְנ"ל הָא דְּפְשִׁיטָא לִי לְרָבָא הָא מְלַתָא כ"כ לְדִיִּיק עֲבָדִי ה' וְלֹא עֲבָדִי פְרַעָה וְכו' דְּבִאֲמַת אִין זֶה דִּיוֹק כ"כ גִּיהִי דְּאַפְתִּי עֲבָדִי אֲחַשְׁוֹרֵשׁ אֲנִי מ"מ נִקְרָאִי עֲבָדִי ה' שְׁעֲלִינוּ עוֹל תּוֹרָה וּמִצּוֹת לֵה' וְעֲלִינוּ לְשִׁבְחָא לְאֲדוֹן הַכֹּל שְׁהוּצִיאֲנוּ וְהִצִּילֵנוּ מִמָּנַת לְחַיִּים וְאִם מְסַתְפֵר לִי לְרָבָא לְמַדְרַשׁ וְלְדִיִּיק פֶּן מ"מ אֲתַקְפְתָא לִיכָא עַל דְּלָא ס"ל פֶּן, נ"ל דְּרָבָא פְּשִׁיטָא לִי מִמֶּתְנִי רִישׁ חֲגִיגָה דְּמַמַּעֵט עֲבָד שְׁהוּא ח"ע וְחַב"ח מֵאֵת פְּנֵי הָאֲדוֹן שְׁאִין לוֹ אֲלָא אֲדוֹן אֲחַד עֵינִי"ש וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף, וְכִינּוּן דְּרָבָא בְּאַתְקַפְתָא בָּא אִיף הַכְרִיעַ הָרִי"ף כר"נ: לְכֵן נ"ל בְּשִׁיטַת הָרִי"ף דְּמַבִּיא דר"נ וְדְרָבָא וְסִתְמָא הִלְכְתָא פְּרָבָא דְּהוּא בְּתַרָא וְלֹא צְרִיף לְפָרֵשׁ דְּהִלְכָה פְּרָבָא וְגַם מְדַאֲתַקֵּר רָבָא וְלֹא נִמְצָא תְּשׁוּבָה עַל אֲתַקְפְתָא דִּידִי סִתְמָא פְּפִירוּשׁוֹ דְּהִלְכָה פְּרָבָא, וּמַה דְּכ' הִלְכָה ל"א הִלְל בְּפוּרִים בְּלֹא"ה צ"ל פִּינּוּן דְּעָסוּק וְכָא וּמַבִּיא טַעֲמִי עַל דְּלָא אָמְרִי הִלְל בְּפוּרִים מַה דְּמַסִּיק הִלְכָה ל"א הִלְל בְּפוּרִים הוּא שְׁפַת יְתֵר הָא עַל קוֹשְׁלִי זֶה הִלְל גְּמִי גִימָא סוֹכֵב וְהוֹלֵךְ, וְנ"ל דְּרַצָּה בְּזֵה אֲחַר שְׁהַבִּיא טַעֲמָא דר"נ וְלְדִיִּיק הָא דְּאִין אֹמְרִים הִלְל בְּפוּרִים הֵינּוּ דְּאִין אֹמְרִים ג"כ הִלְל עִם הַקְרִיא' דְּאָמַר ר"נ מִשׁוּם דְּקִרְיָאֲתָה זֶה הִלְלָה, וְלָרָבָא אִין אֹמְרִים כָּלֵל הִלְל בְּפוּרִים אִפִּי לֹא קָרָא הַמַּגִּילָה, וְלֹר"נ רְשׁוּת לְקִרוֹת הִלְל וְלָרָבָא אִין רְשָׁאִים לְקִרוֹת הִלְל דְּהוּא כְּדוֹבֵר שְׁקִרִים נִגְדַּה' דְּאַכְתִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ, וְזֵהוּ דְּסִיִּים הִלְכָה א"א הִלְל בְּפוּרִים הֵינּוּ שְׁאִין אֹמְרִים הִלְל לְעוֹלָם בְּפוּרִים גַּם כְּשִׁאִין קוֹרִין הַמַּגִּילָה וְאִין רְשָׁאִין לוֹמַר מִשׁוּם טַעֲמָא דְּרָבָא פֶּן"ל בְּרוּר: וְלִינִישׁב הָא דְּלָא כ' הָרִי"ף הִלְכָה אִין אֹמְרִים הִלְל עַל כָּל גַּם שְׁנַעֲשֵׂה בַח"ל כ"ז שְׁאֲנוּ בְּגוֹלָה כַּמ"ש הָר"ן לְטַעֲמָא דְּרָבָא מְלַבֵּד שְׂיֵשׁ לְדַחוֹת דְּכ' דְּאִין אֹמְרִי בְּפוּרִים דְּהוּא דִּין הַצְרִיף וְלֹא דְּבַר עַל הָאֲפִשֵׁר וְעַתִּיד לְהִיֹּת וְלְהַתְחַדֵּשׁ וּמַמִּילָא נִשְׁמַע מִדְּכ' דא"א בְּפוּרִים אִפִּי אִין לוֹ מַגִּילָה, מְצַאֲתִי עוֹד מְקוֹם יִישׁוּב לְזֵה ע"פ מ"ש בְּסִפֵּר טוּרִי אֲבָן דְּמַסְקֵנַת ש"ס מְשַׁגְּלוּ הַוּכְשָׁרוּ כָּל הָאֲרָצוֹת לוֹמַר שִׁירָה הוּא לְמ"ד דְּלֹא קִדְשָׁה לְעַתִּיד לְבוֹא וְכִינּוּן שְׁבִטְלָה קְדוּשַׁת הָאֲרֶץ חוֹזֵר לְכַמּוֹת שְׁהִי קוֹדֵם שְׁנִכְנָסוּ וְהוּכְשָׁרוּ כָּל הָאֲרָצוֹת וְתַלְלִי בְּפִלּוּגְתָא דְּתַנְאִי אִי קִדְשָׁה אוֹ לֹא קִדְשָׁה לְע"ל עֵינִי בּוֹ כִּי דְּבָרִיו מְצוּדְקִים וְנִכְוָנִים, וְנ"ל לְהוֹסִיף גַּם לְמ"ד קְדוּשָׁה אֲחֵרוֹנָה ל"ב עֵינִי רַמְבַּ"ם הִלְכ' בֵּית הַבְּחִירָה פ"ו הִלְכ' ט"ז דְּקְדוּשַׁת עוֹר' לֹא בְּטָלָה לְעַנְן שְׁבִיעִית וּמַעֲשָׂרוֹת חוּץ לְעַנְן תְּרוּמָה מִשׁוּם דְּבַעֲי רֹב יוֹשְׁבֵי עָלֶיהָ, ז"ז הָאֲרֶץ חוּץ מִבְּהַמ"ק בְּקְדוּשָׁתָה קִיִּימָא כִּי כֵן גַּם לְדְבַר זֶה בְּקְדוּשָׁתָה הִיא דְּלֹא חֲזָרוּ וְהוּכְשָׁרוּ כָּל הָאֲרָצוֹת לוֹמַר שִׁירָה, לְפ"ז גַּם לְפִי שִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דס"ל דְּהִלְכָה כר"נ מ"מ א"א הִלְל בְּפוּרִים מִי שְׁאִין לוֹ מַגִּילָה פִּינּוּן דְּלֹא הוּכְשָׁרוּ הָאֲרָצוֹת לוֹמַר שִׁירָה אֲחַר קְדוּשָׁה שְׁנִי וְר"נ וְרָבָא

דהנצרכו לטעמייהו ולא ניתחא להו משום דלא הונכשרו כל הארצות אחר שנכנסו לארץ משום דקשני' להו למה לא תקנו לומר שירה בזמן ההיא דקדושה ראשונה בטלה והונכשרו כל הארצות, אבל עכשיו בתי קדושה שני' דלא בטלה לא הונכשרו שוב כל הארצות ואין אומרים הלל אפי' מי שאין לו מגילה גם לר"נ, פן הי' נ"ל בתחלה, אבל הדרנא בי פיון דבזמן ההוא שנעשה גם דפורים הונכשרו כל הארצות דקדושה ראשונה בטלה הו"ל פנס דיציאת מצרים דהי' קודם שנכנסו לארץ פיון דאמרו אז שירה על גס שבח"ל שוב כשנכנסו לא פסקה, פן פנס פורים פיון שבזמן ההוא הונכשר לומר שירה דגלו מן הארץ ובטלה קדושה ראשונה שוב אח"כ גם כשנכנסו לא בטלה, וכן וכ"ש אחר שגלו הגם דקדושה שני' לא בטלה מ"מ לא הונכשרו כל הארצות לומר שירה כמו בזמן ההוא בימים ההם שנעשה הגם כנ"ל לפי שיטת הרמב"ם נכון ועיין היטב: ואחר הנצעה זו א"ש מ"ש הרי"ף דוקא שאין אומרים הלל בפורים ולא כ' דא"א הלל על כל גס שיהי' בח"ל כ"ז שאנו בגולה, משום דעל כל גס שיהי' עכשיו פשיטא שאין אומרים הלל גם לר"נ פיון דקדושה שני' לא בטלה לא הונכשרו אבל על גס דפורים הו"א דלר"נ אומרים הלל למי שאין לו מגילה והנצרך הרי"ף לפסוק דינא הלכך אין אומרים הלל בפורים לעולם אפי' למי שאין לו מגילה ואין רשאי לומר משום דקיי"ל פרכא דאתקיה לה אפתי עבדי אחשורוש אנו כנלפענ"ד נכון בעזה"י: ועל הרמב"ם קשה לי למה לא כ' דאין אומרים הלל על גס דיהי' בח"ל דהא ס"ל קדושה שני' קדושה לע"ל לא יחזרו שאר ארצות להכשירן לומר שירה וצ"ע: הינצא לנו מדברינו א) דשיטת רי"ף ר"א ש ור"ן דהלקתא פרכא ומי שאין לו מגילה אין לו לומר הלל בפורים וכ"ש על גס אחר שנעשה בח"ל בזה"ז שאין לאמרו כ"ז שאנו בגולה ב) לשיטת רמב"ם דנקיט טעמא דר"נ עיקר על גס שנעשה בח"ל א"א שירה דלא הונכשרו הארצות לומר שירה על גס שנעשה אחר קדושה שני', אבל על גס פורים הי' ראוי' לומר הלל דהי' אחר שבטלה קדושה ראשונה לולי דקריאתה היא ההלל, ומי שאין לו מגילה יאמר הלל כמ"ש הרב המאירי דאזיל בשיטת הרמב"ם דקיי"ל כר"נ, ואפשר דס"ל לרמב"ם דמה"ט דקריאת המגלה הוא ההלל לא תקנו לומר הלל, וכיון דלא תקנו לומר הלל ג"כ, גם אם יקרה מקרה ליחיד או לרבים שאין להם מגלה לא יאמרו הלל פיון דלא תקנוהו לומר הלל דע"פ הרוב קוראים המגלה ויוצאים גם במקום הלל, ויש להוסיף דס"ל לרמב"ם דרכא לא פא לחלוק על ר"נ, אלא דמוסיף והולך על דבריו של ר"נ דאמר קריאתה זו הלולה וזה עיקר הטעם דמשום דאפתי עבדי אחשורוש אנו לא סגי דמ"מ י"ל הלל שניצאנו ממנות לחיים מכ"ש דמעבדות לחירות אמרי' שירה וכו' ולכן אמר ר"נ דקריאתה זו הלולה, ורכא מוסיף והולך טעם משום דאפתי עבדי אחשורוש אנו לכן לא תקנו לומר הלל ג"כ שנאמר בלשון שבח והלול משא"כ בקריאת המגלה אין בו הודני' והלל מפורש, משום דבהלל כתיב הללו עבדי ה' ואפתי עבדי אחשורוש אנו לכן לא תקנו לומר הלל ג"כ וסמכו לצאת בקריאת המגלה גם במקום הלל וקריאתה זו הלולה, וי"ל עוד דרכא פא להוסיף מאחר שלא הנצרכו לתקן לומר הלל דקריאתה זו הלולה, לכן גם מי שקרה לו מקרה שאין ביזו מגלה לא יאמר הלל משום דאפתי עבדי אחשורוש אנו אבל ה"ט לחוד אינו מספיק שלא תקנו לומר הלל לולי דקריאתה זו הלולה, והא"ש דנקיט הרמב"ם עיקר טעמא דר"נ דרכא ג"כ מודה להאי טעמא דמשו"ה לא תקנו וכיון דלא תקנו

מעיקרא גם מי שאין לו מגלה לא יקראנה פן יש לומר פדי להשוות שיטת הרמב"ם עם שיטת הרי"ף דע"פ הרוב עולה שיטת בקנה אחד, בכ"ז נלפע"ד פיון דרב המאירי ס"ל דמי שאין לו מגלה יאמר הלל, וכן נראה פשוטיות שיטת הרמב"ם, מי שאין לו מגלה יש לו לחוש לשיטת הרמב"ם ומאירי, ויאמרנה בלא ברכה, ויאמרה פאומר תהילים בכ"י ויעיני' מג"א הלכ' ר"ה ס"א תקפ"ד ס"ק א' כנלפע"ד, ואם יודיעני הדר"ג י"נ נ"י דעתו דעת תורה אחר שימת עין עיונו על דברינו, מאוד יערב לנו, ויאירו לנו בימי אורה זו תורה, עיניו מאירה, ה' יאר פניו אפנו סלה, ונעלה במסילה אשר בית ה' עולה פאנת נפשו ונפש אוקבו נאמנו דש"ת באהבה רבה.

פ"ב פאור פוקר ליום ו' עש"ק י"ב אדר תרכ"ד לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: תשובה קמא שלום וחסים עד בלי דים לב"א תלמידי חביבי הרבני האברהם מורג חרוץ ברק השנון מלא עתיק נרא וחדד ע"ד ה' כש"ת מו"ה עקיבא סופר יחי' לאי"ט בן לאחי ההגנ"י אבדק"ק קראקא יע"א ארכו לנו הימים שלא ראיתי מע"י אצבעותיה, ושמתני בימי שמחה בשושן פורים בדבריה פרחי שושנים ששלחת לנו ונפשו לישאו הגיע ועלתה לה בשמים א) מי ששלח מנות בפורים לאבל תוך יב"ח אם מותר לקבל או צריך להחזיר לו, ואם המשלח יוצא כשמתזירו ולא קבל, והנה אם יצא כשמתזיר ולא קבל מן המשלח כבר ראו עיניך כי דין זה מבואר ברמ"א ס"א תקצ"ו דיצא המשלח, והפר"ח תמה מנין לו לרמ"א פן, ועיני' ח"ס חאו"ח ס"א קצ"ו שעהעלה דתלמי' דין זה בטעמא, מטעמא דתה"ד פדי שיהי' הרנחה לבעלי שמחות, אם אינו מקבל ממנו ל"י המשלח, ולטעמא דמנות הלוי משום אחנה וריעות פיון שהראה לו אחנה וריעות כבר יצא י"ח, ותמה הפר"ח מנ"ל לרמ"א בפשיטות דלאפטעמא של תה"ד, ולפע"ד ראי' גכונה לדניו של הרמ"א מש"ס מגלה ז' ע"א דשלח לי' ר"א קיימת פנו משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, וכ' הט"א היינו פשישלח עוד מתנה לעני אחר ונראה דאפשר לצאת משלוח מנות ומתנות לאביונים בב"א בדבר א' ומביא דמירושלמי מוכח דא"י בדבר א' רק או משלוח מנות או מתנות לאביונים, ונדחק בפירוש ש"ס דילן או או קאמר עיי' בו, ולפע"ד נראה לפי ש"ס דילן פה הי' המעשה דשלח לו לר"א פדי לקיים מצות משלוח מנות ואם הי' מקבל ר"א מינ' אדעתא דידן' דשלח לו לקיים משלוח מנות לא הי' יוצא בו מצות מתנות לאביונים גם פשה' שולח עוד מתנה לאביון אחר אבל ר"א הודיעו קיימת פנו רבינו מ"מ ומתנות לאביונים, דרב אושעז' לא רצה לזכות בו משום משלוח מנות וכבר קיים המשלח מצנה זו פיון ששלח לו דרך חיבה וריעות ב' מנות של מיני מאכל ומשטה פדרך המשלחים מסעודותיהם, אבל החזיק ר"א במנות אלו בשביל מתנה לאביון כי הי' צריך לכה אפשר למשלח לצאת בקבלתו מצות מתנות לאביונים ושלח לו קיימת פנו מ"מ ומתנות לאביונים כי מחזיק בו בשביל מתנות לאביונים ומסתמא ניחא לי למשלח בכה, ובירושלמי מביא המעשה באופן אחר דשלח לי' למתנות לאביונים ושלח לו קיימת פנו מתנות לאביונים ומ"מ לא קיים בו פיון ששלח למתנות לאביונים וקבלו ממנו, ושוב הדר הוא ושלח לו למשלוח מנות ושלח לו קיימת פנו מ"מ, דלא הי' עני וא"א לקבל בשביל מתנות כמ"ש בט"א והקצרתי, ומוכרח מסוג' תלמוד שלנו דאם אין רוצה לקבל כבר יצא מצות משלוח מנות והיא ראי' ברורה פראי מוצקת לפע"ד: וכ"ז במי שמשלח למי שראוי' לשלח לו דרך חיבה וריעות פדרך המשלחים, אבל מי

ששולח לאבל שאסור לשלח לו דשמחה היא לו והוא פדורש שלומו פמבנאר אפשר
דלא יצא י"ח מ"מ אפי' פשמקבלו האבל וכ"ש פשאין מקבל ממנו, דמ"מ אם ניזיל בתר
טעמא דהוא משום חיפה וריעות אסור לשלוח לאבל ואי משום דיהי' לו פדי צורכו
פטעמא דתה"ד פינון שלא קבל ממנו לא יצא כמ"ש בח"ס דלהאי טעמא לא יצא י"ח,
מ"מ נראה לי יותר דיצא נאפי' לא קבל ממנו לפי שעשינו סמוכים לדין הרמ"א וע"כ
הטעם משום ריעות וחיפה הגם שאסור לשלוח עד"ז לאבל מ"מ פינון שבטעות וחסרון
דיעה שהוא אבל או לא ידע דאין משלחין לאבל פכר עשה דבר ריעות וחיפה ויצא י"ח
אפי' לא קבל האבל ממנו, ופשיטא שאין לדון בזה משום מצוה הפאה בעבירה פנ"ל:
ומינה דא"צ האבל להחזיר לו דזיל בתר טעמא שאין שולחין לאבל דהוי פשואל בשלומו
וכינון דמשלח פכר עבר ושלח לו ושאל בשלומו, אם מקבלו האבל או לא, אינו מעלה
ואינו מוריד אפי' אם לא הי' יוצא המשלח פשמחזיר, כ"ש שפכר יצא ועשה שלו דאין
קפיידא אם מקבלו או לא נאפי' אבל תג"י שאין מחזיר שלום מותר לקבל, ואין קפיידא
אלא למשלח פנ"ל פשוט: ב) מה שנסתפקת מי ששולח מנות לרעהו ואין המקבל יודע
מי שלח לו אם יוצא המשלח מצות משלוח מנות לפום רהיטא נ"ל דתל' בטעמא, לטעמא
דתה"ד דמצנת מ"מ פדי למלאות חסרון מי שאין לו מסתבר דיוצא גם פשאין חבירו
יודע מי ששלח לו סוף כ"ס הגיע לתכלית המכוון ויש מצוה ביותר פעין מצות צדקה
דאמר ר"ח ה"ד מצות צדקה שא"י ממי נטלה פדי שלא לבייש, אבל לטעמא משום חיפה
שלום וריעות וכן משמע לשון איש לרעהו פנודאי א"י פשאין המקבל יודע מי המשלח
דאין שלוח פזה דרף חיפה וריעות ואינו מקרב לכבות, וכינון שהחזקנו דינו של הרמ"א
דיוצא פשאין מקבלו ופטעמא דמ"מ משום חפה וריעות ממילא נשמע דא"י פשאין
המשלח יודע מי שלח לו כנלפע"ד: ומדי דברי פמצוה דמשלוח מנות, אביע אומר
ודברים, אשר הגדתי מישרים ע"ד הגדה מה ראה מרדכי על פכה להוסיף בשמחת פורים
מצות משלוח מנות איש לרעהו מה שאינו בכל יו"ט דאיכא מ"ע דושמחת פחה, ונ"ל
מלבד מ"ש פמנות הלוי ולהוסיף תוספ' מרובה, פשאמר ג"כ טעם לשמחה ומשתה
פפורים יותר מפל יו"ט עד דאמר רבא חייב אינש לבסומי פפורי' עד דלא ידע וכו',
בהקדמת מילין שאמרתי לפרש מה דאמרו ז"ל פמסכת' שבת ובפסחים פפלוגת' דר"א
ורבנן דר"א ס"ל או פולו לה' או פולו לכם ומודה ר"א בעצרת דבעי נמי לכם דבו נתנה
תורה, וצ"ל וכי משום דיום זה נתקדש מכה"י יאכל וישתה ויתענג פדשן נפשו, אדרב'
באותו יום פנודאי ראוי' שיהי' פולו לה', ונ"ל בהקדמ' מה שאמרתי לפרש מקרא קודש
בפ' משפטים ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו א"א ויאכלו וישתו, וכ' רש"י
מפלל שהיו ראוי' לשליחות יד שהיו אוכלים ושותים וגם לפם, ותמיה על אצילי ב"י
שעשו פה, ורמב"ן כ' דאכילת מצוה הי' פעין שעושין סעוד' לסיומא ש"ס, וצ"ל לפי
רמב"ן הא דאמר קרא לא שלח ידו מהיכא תיתי ישלח ידו לעונשם, ונ"ל ע"פ שאמרו
ז"ל ויתיצבו בתחתית החר מלמד שפפה עליהם החר פגיגית דלא רצו לקבל התורה
ואנוסים היו ע"פ פפית החר, והנה מי שאנוס פדבר ומוכרח לעשותו הוא כואב ונעצב
וכ"ש פשהוא ענין תמידית וכו"ח פשהוא לו ולרעו אחריו מאוד יכאב לבו ורוחו נשבר
פקרבו ולא יערב לו אכול ושתות בזמן ההוא, וכן הי' לישראל אז פשאנסו על קבלת
התורה להם ולרעם אחריהם לא ערב להם לאכול ולשתות, אבל אצילי ב"י המוכחרים

בהם קבלו התורה בשמחה ובטוב לב כי זכו לחזות בנזעם ה' ולכנוס צוארם תחת עולו
הם היו שמחים וטובי לב משתה תמיד והראו שמחת לבם ע"י שאכלו ושתו ביום טובה
היו בטוב, והיינו ואל אצילי ב"י לא שלח ידו, לא שלח ידו ע"י פניית ה' להתרות
בהם אם לא יקבלו התורה שם תהי' קבורתם כי קבלו בשמחה ועמדו בדבריהם שאמרו
כל אשר דבר ה' נעשה ולא חזרו בהם מראיה כששמעו הקולות וברקים, ויחזו את אלקי'
ויאכלו וישתו מתוך שמחת מצוה כי זכו לחזות אלקי' וא"ש: ויובן מעתה מ"ש ו"ל
דבעצרת כ"ע מודים דבעי נמי לכם דאם הוא פלו לה' אפשר משום שלא יערב לו אכילה
ושתיה משום דלבו בל עמו על עול התורה שקבלו אז, לכן צריך להראות שמחת הלב
ע"י אכילה ושתיה כי יום טובה הוא לו מפל יו"ט וכל חפציה וכל טובה ונסים שעשה ה'
לנו לא ישנה לו ליום קבלת התורה והוא שמח וטוב לב נהפוך הוא מזמן שהוא בשעת
קבלת התורה שלא ערבה להם תענוג הגןפני: והנה אמרו ו"ל מפאן מודעה רבה
לאורייתא ונהדר קבלוהו בימי אחשורוש ומני אז אין שום מודעה לאורייתא כי קבלוהו
בשמחה וכדי להראות שבשמחה הדר קבלוהו תמן מרדכי שיהיו ימים אלו ימי משתה
ושמחה כעין אצילי בני ישראל שהראו שמחת קבלת התורה ע"י שאכלו ושתו ולכן
מצוה להרבות בימים אלו במשתה ושמחה יותר מפל יו"ט כעין דאמרו ו"ל בעצרת כ"ע
מודים דבעי נמי לכם וכהנ"ל: ואחרי הוצעת דברים אלו מצאנו להטעים טעם מצות
משלוח מנות איש לרעהו להראות שמחה חדנה ורעות פדרה עושין סעודת שמחה
שמשלוחים לקרובים ורעים אהובים, לפמ"ש דלכן מצוה להרבות בו בסעודה ומשתה
ביותר כדי להראות שלא קשה עליו עול תורה ומצות ושמח לבו עד כי הוא טוב לב
משתה תמיד, ועדיין אפשר לחשוב כי לבו עליו נכאב ובשרו עליו תאבל על התורה
ואוכל ושותה ע"ד תנו שכר לאובד ויין למרי נפש, ואוכל ושותה כדי שישפח רישו, לכן
התחכם מרדכי והוסיף לשלוח מנות איש לרעהו מן הסעודה פדרה משולחים איש לרעהו
מסעודת שמחה שלו, ומי שמרבה סעודה ושותה כדי להפקיע צערו מלבו אינו שולח
לקרוביו ורעיו מסעודה כזו להודיעו צערו ולהזכירו צרתו, ואין זה אלא מי שעושה
סעודה ומרבה בשתי' מפני שהוא שמח וטוב לב על הטוב אשר הטיב ה' עמו וביום טובה
הוא בטוב אומר אהב ארדוף אחקל מהטוב אשר הטיב ה' עמדי לרעים אהובים השמחים
בשמחתי, משו"ה תמן מרדכי מצות משלוח מנות איש לרעהו מתוך הסעודה להגלות
מצפון לבו של כל א' שמרבה באכילה ושתיה כי יום טובה הוא לו ואין טוב אלא תורה,
כי יצאנו אז מאפילה לאורה ליהודים היתה אורה זו תורה, אחר שהושחרו פניהם האירה
והיינו וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים שיעשו אותם שמחה וכו' וזכרם לא
יסוף מזרעם היינו וזכרם של ימים אלו לא יסוף מזרעם שקיימו עתה מה שקבלו כפר
ואז הי' באונס ועכשיו שבע רצון ע"י שאוכלים ושבועים מראים כי לרצון הוא לנו: ועלה
בידינו ליישב בדברינו קוש' תוס' על דאמר שמואל אסתר ברה"ק נאמרה מדכתיב קיימו
וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למטה ואמר שמואל לכולהו אית לי פירכא לבר מדידן'
הא לדידן נמי איכא פירכ' דדרשי קיימו וקבלו קיימו עתה מה שקבלו כפר ות' תרתי
משמע מינ', וצ"ל מנ"ל תרתי, ונ"ל דונדאי פשיטא דקרא קאי על מה דאירי בי קיימו
וקבלו עליהם וכו' להיות עושים וכו' ימי משתה ושמחה ומ"מ וכו' ומדכתיב קיימו וקבלו
דרשי קיימו למעלה מה שקבלו למטה ומסתבר יותר מלמדרש על ענין אחר קיימו עתה

מה שִׁקְבְּלוּ כָּבֵד אֶלָּא דְדַרְשׁ זֶה אִם קִיִּימוּ לְמַעַלְהָ וְכוּ' אִם כִּי מִתְקַבֵּל וְקָרוֹב יוֹתֵר בְּפִירוּשׁ
הַקָּרָא אֲבָל הָעֵנִין בְּעֵצְמוֹ מֵאֵי פְּנֵלֵי הָאֵי דְקִיִּימוּ לְמַעַלְהָ מֵהַ שִׁקְבְּלוּ לְמַט' לַעֲשׂוֹת שְׂמִחָה
וּמִשְׂתֵּה וּלְשִׂמְחָה מֵהַ זֶה עוֹשֶׂה רְנִישׁ כ"כ לְמַעַלְהָ, וְע"כ כִּי מִשְׂתֵּה וּשְׂמִחָה זֶה הֵיא עַל
קִבְּלַת הַתּוֹרָה דְהַדָּר קִבְּלוּהוּ בְּרִצּוֹן וְהָרָאוּ כ"ז ע"י שְׂהִיו בְּטוֹב לֵב מִשְׂתֵּה וּשְׂמִחָה וּמִשְׂלוּחַ
מְנוֹת כַּמ"ש וְכָל מִן דִּין רָאוּנִי שִׂיעֲשׂוּ רְנִישׁ וְקִבְּלָה לְמַעַלְהָ, וְא"ש דַּא"ש דִּי דִּי עֲדִיפָא
דְעִיָּקָר בְּקָרָא דְקָאֵי מִמֵּה דְאִיִּירִי קָרָא דְקִיִּימוּ לְמַעַלְהָ וְכוּ' וּמִמִּילָא נִשְׁמַע ג"כ דְקִיִּימוּ
עֲתָה מֵהַ שִׁקְבְּלוּ כָּבֵד דַּא"ל"ה לָא קִיִּימוּ לְמַעַלְהָ, וּמִיִּישׁב קִנְשִׁי תוֹס' ע"ד יִשָּׁר וּמְעוֹלָה,
בְּעִזְרַת בְּרוּךְ הוּא לְעִילָא וּלְעִילָא, מִשְׁפִּיל אַף מְרוֹמֵם מוֹרִיד וּמְעַלָּה, יִרְאֵנוּ נְפִלְאוֹת
מִתּוֹרַתוֹ מְעַלָּה מְעַלָּה, כְּאוֹת נְפִשָּׁה וְנִפְשׁ רַבָּה דוֹדָה אוֹה"נ חוֹתֵם בְּבִרְכָה מְרֻבָּה.

פ"ב נִגְהֵי לְיוֹם ב' ח"י אָדָר תַּרְכ"ד לַפ"ק: הַק' אֲבָרְהָם שְׂמוּאֵל בְּנִימִין ב"ה ג' מֵהֶרֶם"ס
זצ"ל: